Ifugao, Amganad

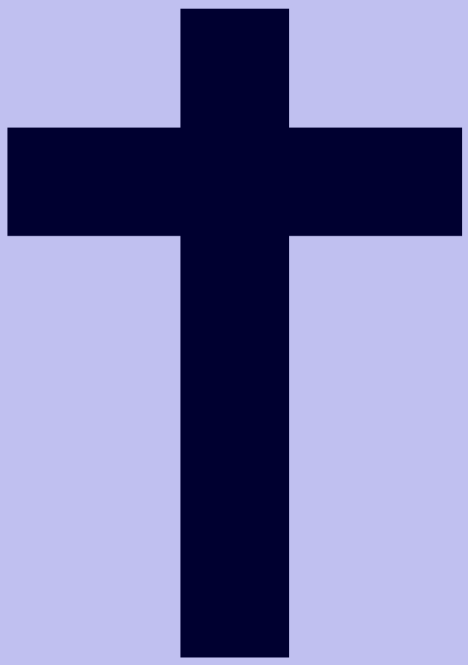

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

Ifugao, Amganad

Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files dated 3 May 2025
8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec

Contents

Hidin Hopapna 1
Hay Nakakan 74
Lebitikus 138
Bilang 182
Deuteronomy 244
Joshua 297
Judges 334
Ruth 370
1 Samuel 376
2 Samuel 424
1 Patul 464
2 Patul 512
1 Chronicles 559
2 Chronicles 607
Ezra 661
Nehemiah 678
Esther 702
Job 714
Psalm 756
Proberbs 868
Ecclesiastes 908
Kantan Solomon 921
Isaiah 929
Jeremiah 1009
Lamentation 1090
Ezekiel 1099
Daniel 1172
Hosea 1195
Joel 1208
Amos 1213
Obadiah 1223
Jonah 1225
Mikah 1229
Nahum 1237
Habakkuk 1241
Sepaniah 1245
Haggay 1249
Sekariah 1252
Malakay 1266
Matthew 1271
Mark 1332
Luke 1368
John 1429
Nan Na'na'at 1473
Roma 1529
1 Kulintu 1556
2 Kulintu 1583

Galasya 1599
Epesus 1609
Pilipay 1618
Kolosi 1624
1 Tesalonika 1630
2 Tesalonika 1636
1 Timothy 1639
2 Timothy 1647
Titus 1652
Philemon 1655
Hebrew 1657
James 1677
1 Peter 1684
2 Peter 1692
1 John 1697
2 John 1704
3 John 1705
Juda 1706
Nipa'innila 1709

Hidin Hopapna
(Genesis)
Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilana nadan inat Apu Dios an nunlumuh an namin an wadah ad lagud ya hitun luta. Ya nitudo' bohtu nan a'at di numbahulan di tagu. Ta gapu ituwen inatda ya impa'aan Apu Dios dida hi ad Eden ta nama"id mo nan maphod an pi'hayyupanda i Apu Dios. Mu ta'on on athidiy na'at ya pinhod Apu Dios an mibangngad nan maphod an pi'hayyupan di tagun hiya. Ta hiya nan inalinay honagona nan ma'alih Mangihwang hi tatagu ta hiya nan pinilinah Abraham ta hiyay alpuwan tuwen honagona an ma'alih Mangihwang hi tagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunlumuwan Apu Dios hi an namin an nawada (Hidin Hopapna 1:1–2:25)
2. Hay numbahulan di tagu (Hidin Hopapna 3:1-24)
3. Hanadan namangulun tatagu ya nadan tinanudda (Hidin Hopapna 4:1–5:32)
4. Hay nangipapto' Apu Dios i da Noah ya hay nalbongan tun luta (Hidin Hopapna 6:1–9:29)
5. Hanadan holag nadan imbabalen Noah ya hay nangipatnaandan mangiphod i han atagetagen bale (Hidin Hopapna 10:1–11:26)
6. Hay nangipapto' Apu Dios i da Abraham (Hidin Hopapna 11:27–25:11)
7. Hay tinanudan Ismael (Hidin Hopapna 25:12-18)
8. Hay nangipapto'an Apu Dios i Isaac ya nadan imbabalena an da Jacob i Esau (Hidin Hopapna 25:19–36:43)
9. Hanadan na'na'at hi nitaguwan Joseph (Hidin Hopapna 37:1–50:26)

Hay Nunlumuwan Apu Dios Hi An Namin An Wada

1 Hidin hopapna ya limmun Apu Dios di ad abunyan ya tun luta
2 mu ma"id ni' ha naputu' hi a'at tun luta. Te namaag ya on adallodallom an liting ta
nunhiglan munhihillong. Ya nan Espiritun Apu Dios ya umanin'innabat hinan tu'yap
di liting an umat hinan dibdib.

Hay Hopap Di Algo

3 Ya alyon Apu Dios di, Mawaday patal. Ya nawada.
4 Ya maphod di nanigona i diyen patal. Ot punhiwwayona mohpe nan patal hinan
hilong
5 ta waday mapatal ya mahdom hinan hin'algawan. Ta hidiyey hopap di algo an
mihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'adwah Algo

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Mawada ha pumbattanan nan liting ta munduwa.
7 Ta wadah nan bugut an alpuwan di udan ya nan liting mo tuwalih tun luta. Ya
hidiyey na'at.
8 Ot ngadanan Apu Dios hidiyen numbaktu hi ad lagud. Ta hidiyey mi'adwah algo
an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'atluh Algo

9 Ya alyon bon Apu Dios di, Ad uwani ya pohdo' an ma'amung nan liting hinan
nunda"ul ta mabudhan nan luta. Ya na'at.

1:9 1:9 2 Peter 3:5

10 Ot ngadanana nan mamaga hi luta ya nan na'amungan di liting hi baybay. Ya
maphod di nanigon Apu Dios i diyen a'atna.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Humango ayuh tun lutay nat'onat'on an holo' ya
mitanom an makan ya kayiw ya bungbunga"an an waday buwada ta mabalin an
minaynayun an waday humangoh tun luta.
Ya hidiyey na'at.
12 Ta himmangoday nat'onat'on an nitanom an waday buwada ya nat'onat'on bon
bungbunga"an ta mabalin an minaynayun an waday humangoh tun luta. Ya maphod
di nanigon Apu Dios i dadiyen himmangoh tun luta.
13 Ta hidiyey mi'atluh algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan
mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'apat Di Algo

14 Ya alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dilag hi ad lagud ta mapto' an waday
hilong ya ahi nan mapatal ya ta panginnilaan bo hi bilang di algo ya bulan hinan
hintawon. Ya panginnilaan boh nan ma'ma'at an umat hi ahiliya' ya nan algo an
pundayawan
15 ya ta buminang hi ad lagud ta madilagan tun luta. Ya hidiyey na'at.
16 Ta winadan Apu Dios nan duwan o''ongal an dilag an nan algo an manilag hitun
lutah nan mapatal ya nan bulan an manilag hitun luta hinan mahdom. Ya winadana
bo nadan bittuwon.
17 Ot iphodnan ipanuh dadiye hi ad lagud ta dilaganda tun luta
18 ta nat'on nan manilag hinan mapatal ya nat'on boh nan mahdom. Ta nihiwwe
nan hilong hinan mapatal. Ya tinigon Apu Dios dadiye ya maphod.
19 Ta hidiyey mi'apat hi algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan
mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'alimah Algo

20 Alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dakkodakkol ya nat'onat'on an munhituh
nan nalitingan. Ya hay dakkodakkol bon nun'apaya'an ta ahitatayyapanday udum.
21 Ta limmun Apu Dios di nat'onat'on an wah nan baybay an o''ongalday udum.
Ya atbohdin limmuna nadan nat'onat'on an nun'apaya'an. Ya tinigona ya maphod di
a'atda.
22 Ot wagahana didan namin an alyonah nan wah nan nalitingan di, Hanat
munholag ayu ta miwakat ayuh nadan nun'albong. Ya atbohdin winagahana nadan
nun'apaya'an ta dumakoldah tun luta.
23 Ta hidiyey nagibbuhan nan mi'alimah algo an nihipun hinan mun'ahdom ta
ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'anom Hi Algo

24 Alyon bon Apu Dios di, Mawadadah tun lutay nat'onat'on an animal ya nadan
udum an mungkaddapan. Ya na'at boh diye.
25 Ya maphod hi nanigon Apu Dios i dadiyen winadana.
26 Ya alyona boy, Ad uwani ya hay taguy lumuwon ta'u ta umatda i dita'u an
ingohonday a'at ta'u. Ta diday ukod hi an namin nadan wah nan baybay ya nadan
nun'apaya'an ya an namin nadan animal ya nadan mungkaddapan.
27 Ta athidi an limmun Apu Dios di tagu an impaddungnay a'atdah nan a'atna. Ta
hay limmuna ya lala'i ya babai.
28 Ot wagahan Apu Dios didan alyonay, Hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta lo'tat
ya nipong ayuh tun luta ta da'yuy ukod hitun luta. Ya da'yu boy ukod hi an namin an
wah nan baybay ya nadan nun'apaya'an ya nadan animal ya nadan mungkaddapan.

1:27 1:27 Matthew 19:4; Mark 10:6

29 Ot inayun bon Apu Dios an alyon i diday, Nomnomnomonyu an indat'un da'yu
nadan waday bunganan nun'itanom ya ta'on on nadan bungbunga"an ya limmu' ta
pangalanyuh anonyu.
30 Mu nadan holo' ya nadan udum an nitanom ya winada' ta anon nadan animal
ya nadan nun'apaya'an ya nadan mungkaddapan.
Ya an namin dadiyen inalin Apu Dios ya na'at.
31 Ya tinigon Apu Dios dadiyen namin an limmuna ya anakkaya an ma"aphodda. Ta
hidiyey nagibbuhan nan mi'anom hi algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah
nan mun'ahdom bo i diyen ibiggatana.

2

Hay Na'at Hinan Mi'apituh Algo

1 Hidin nagibbuh an limmun Apu Dios di ad lagud ya tun luta ya an namin nadan
wada
2 ot tumungo i diyen mi'apituh algo ta hidiyey ayna nun'iblayan.
3 Ot wagahanah diyen mi'apituh algo an alyonay hidiyey na'anhan an algo te
tinungonah din nalpahan an namin nan limmuna.

Hanan Ad Eden

4 Ta datuwey na'at hidin nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi ad lagud.
5 Te ma"id ni' ha ta'on hi oha i ha nitanom onu ha namaaggot humango te aggena
ni' impiyali ha udan hitun luta ya atbohdin ma"id ni' ha taguh muntanom.
6 Mu nanongnan waday liting an tumuluh nan luta ta hiyay munhanong hinan
tu'yapna.
7 Ya indani ot alan Apu Dios nan pito' ot poklona i han adol di tagu ot hapudanay
olong diyen limmuna ya numbalin hi tagu.
8 Ot iyamman Apu Dios han garden hi ad Eden an wah nangappit hi tuluwan di
algo ot hidiy pangiha"adana i diyen lala'i an limmuna.
9 Ot ipahangonahdiy mun'a'aphod an bungbunga"an. Ya hidih nan gawwana ya
impahangona nan kayiw an mangdat hi itaguwan ya nan kayiw an mangdat hi
abalinan an mamilih nan pohdon hi aton an ta'on on adi miyunnudan hinan pohdon
Apu Dios.
10 Ya i diyen garden hi ad Eden ya wada han wangwang an hidiyey mananum
hinadan nitanom hidi. Ya hidiyen wangwang ya nagodwagodwa ta nun'opat di
wangwang.
11 Hay ngadan nan oha ya hi Pison an nangi'wa hi ad Habilah an awadan di balitu'.
12 Ya nadan balitu' hidi ya dadiye nan namahmah di abalitu'na. Ya wada bohdiy
umat hi dellium ya oniks.
13 Ya na'en mi'adwan wangwang ya nungngadan hi Gihon an nangi'wa hi ad Kus.
14 Ya nan mi'atlun wangwang ya nungngadan hi Tigris an nangi'wa hi ad Assyria
hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya nan mi'apat ya nan wangwang an nungngadan
hi Euprates.
15 Ta e inha"ad Apu Dios hidiyen lala'i hidih nan garden hi ad Eden ta wan hiyay
mumpapto' hidi.
16 Ot alyona i hiyay, Mabalin an anom nadan bungbunga"an
17 an ammuna nan oha an adim anon di bungana. Te hidiye nan mangdat hi
abalinan an mamilih nan pohdon an aton an ta'on on adi miyunnudan hinan pohdo'
an Dios. Ot ipidwan Apu Dios an alyon i hiyay, Adi mabalin hi anon nan bungan
diyen ohan bungbunga"an te anom'e ya umannung an mate'a i diyen olas.*

2:2 2:2 Hebrew 4:4,10 **2:7 2:7** 1 Kulintu 15:45 **2:9 2:9** Nipa'innila 2:7; 22:2,14 * **2:17 2:17** Hay pinhod nan mate an ibaga ituwe ya mihiwwe i Apu Dios.

Hay Nawadaan Eba

18 Indani ya alyon bon Apu Dios di, Adi maphod an mun'ohhah tuwen lala'i. Ot aga
ta apyo' ha nipto' hi pun'adwana ta bumoddang i hiya.
19 Ya nadan nat'onat'on an animal ya hamuti an limmun Apu Dios ya ena impatigo
i diyen lala'i ta ngadanana dida.
20 Ya an naminda ya nginadanan diyen lala'i ta hiyay ninaynayun hi ngadanda. Mu
ma''id i dadiye ha nipto' hi pun'adwana.
21 Ta hay inat mon Apu Dios ya impalo'nah diyen lala'i. Ta on na'allo'an ot
to'dangonay ohah nan tungal hi taglangna ot ahina pun'umuton nan lamoh.
22 Ot apyonah diyen tungal i han babai ot iyenah nan lala'i.
23 Ya alyon nan lala'i di, Anakkaya! Maphod ta ad uwani ya wada ha pun'adwa' i
ha paddung'u. Te hay tungalna ya nalpuh adol'u ya ta'on on hay lamohna. Ot hay
ngadana ya babai te nalpuh lala'i.
24 Ta hiya nan mangahawa'e nan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum
hinan ahawana ta ayda na'ohhan adol.
25 Ya dadiyen lala'i ya babai ya adida bumain an ta'on on aggeda nunlubung.

3

Hay Numbahulan Di Tagu

1 An namin nadan animal ya nadan udum an limmun Apu Dios ya nan ulog ahan
han nahalatom. Te han hin'algo ya inalinah nan babai di, Undan immannung an
ipagol Apu Dios di eyu panganan hinan kumpulnan bungbunga''an hitun garden?
2 Ya alyon nan babai di, Mabalin anun anonmi nadan bungbunga''an hitun garden.
3 An ammuna nan bungbunga''an hi gawwan tuwen garden hi mipagol. Te imbagan
Apu Dios an adimi anon onu dapaon te atonmi'e ya mate ami.
4 Ya alyon nan ulog hinan babai di, Adi ayu aya mate.
5 Manu'eh ipagol Apu Dios ya innilanan anonyu'e ya ay madiyat di matayu ta
abalinanyu mo an mamili hi pohdonyun aton an ta'on on adina pohdon ta mabalin
an mipaddung ayu mon hiya.
6 Ya nidngolan nan babai i diye an namama ten tinigona an mapmaphod hidiyen
kayiw ya maphod hi anon nan bungana. Ya pinhodna bon luma'ing. Ta imme mo ot
alana dohah nan bungan diyen kayiw ot anona ot idatna doha i ahawana ta inana
damdama.
7 Ta on hiyah inanda ya immannung peman an ay mohpe nadiyat di matada te
immutalngandan aggeda nunlubung. Ta nundada''itonda nadan tubun di kayiw ot
hiyay ilubungda.
8 Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya dingngoldan wadah Apu Dios an
mundaldallanan hinan way awadanda. Ya mamtikdan eda mun'ipa''eh nan way
nakayiwan.
9 Mu pungkalyan Apu Dios nan lala'in alyonay, On daan'a?
10 Ya alyon nan lala'i di, Dingngol'un mangali'ahtu ya timmakuta' ta hiya nan eya'
nipa''e te aggeya' nunlubung.
11 Ya alyon Apu Dios di, Nganney nangalin he''ah agge'a nunlubung? Undan inanmu
tuwali nan bungan di kayiw an impagol'uh anonyu?
12 Ya alyon nan lala'i di, Tun babain indatmun pun'adwa' di nangdat i ha''on ot ano'.
13 Ya alyon Apu Dios hinan babai di, Tanganu on waha athinah inatmu?
Ya alyon nan babai di, Binaliyana' othadih nan ulog ot ano'.

2:24 2:24 Matthew 19:5; Mark 10:7,8; Epesus 5:31 **3:1 3:1** Nipa'innila 12:9; 20:2

14 Ya alyon Apu Dios hinan ulog di, Gapu i naen inatmu ya nunhiglay em
punholholtapan mu nadan udum an limmu' an animal ta mihipun hi ad uwani ya
ibuluhmuy pangem. Ya atbohdi an hay hupu' di itanudmu ta ingganah atayam.
15 Ya pumbuhhulon da'yun duwah nan babai. Ya atbohdin mumbuhulda nan
holagmu ya nan holagna. Ta nan holagna ya gumi'onay ulum an ta'on onmu hugatan
di hukina.
16 Ot alyona boh nan babai di, He''a'e ya udma' di punligatam hinan em punholagan
ta nunhiglay ligatmu on ahi'a nun'ayyam. Mu hiya damdaman nanongnay
naminhodmun ahawam an ta'on on athidiy punligatam hinan pun'ayyamam. Ya
hiyay ibilangmuh ap'apum.
17 Ya inalin Apu Dios hinan lala'i di, Ta'on on he''a ya dusaon da'a te inunudmu nan
inalin ahawam ta inanmu nan bungan di kayiw an ipagol'u. Ot gapu i naen inatmu
ya mumbalin tun lutah adi maphod. Ta ma''able'an tumamutamu ya ahi mabalin hi
waday itanudyu.
18 Ya dakol boy humangoh pagat ya holo' mu hay anonyu ya nadan mitanom hinan
puntanomanyu.
19 Ta gahin on'a lumingngotan an manamutamuh tun luta ya ahi waha bungan di
itanommuh anonyu ta inggana hi mumbangngad'ah tun luta an nalpuwam. Te pito'
di na'alaam ta hiya nan pito' bo damdamay pumbangngadam.
20 Hay nungngadan Adam i ahawana ya hi Eba te hiyay hi inan di an namin an
tataguh tun luta.
21 Ot idat Apu Dios nan lubung an up'up di animal di niphod ta inlubung da Adam
i ahawana.

Hay Nangipa'aanan Apu Dios I Da Adam I Eba Hi Ad Eden

22 Alyon Apu Dios di, Nomnomnomon ta'u an nipaddung moy tagun dita'u te
innilana mo nadan nipto' ya ta'on on nadan agge. Te onha gawayona dohah nan
bungan nan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan hi munnananong ya inana ot
undan adi damdama mi'taguh munnananong?
23 Ta hiya nan impa'aan mon Apu Dios dida i diyen garden hi ad Eden. Ta eda mo
nuntamuh nan lutan na'alaanda damdama.
24 Ot paguwalyan Apu Dios hinadan kerubim nan awon hi nangappit hi tuluwan
di algo an umehdih nan garden hi ad Eden. Ot ihawana bohdi han mundalang an
ispada an munhinnigi ta ma''id ha mabalin hi umeh awadan nan bungbunga"an an
mangdat hi itaguwan.

4

Hay Nawadaan Da Cain I Abel

1 Indani ya inilo' Adam hi ahawana ot mumbutyug* ta nawada han lala'in
imbabaleda. Ya alyon Eba di, Maphod ta gapuh boddang Apu Dios ya wadah tuwen
imbabalemi. Ot ngadanana ta hi Cain.
2 Ya indani ya nawada bo han ni'odwang an lala'i ot ngadanana ta hi Abel. Hiya ya
numbalin hi mumpastol hi kalnero ya hi Cain e ya e muntantannom.
3 Indani ya namaaggot alan Cain dohah nadan intanomna ot ena idawat i Apu Dios.
4 Mu hi Abel ya hay inyena ya nan ap'aphodan an hopap di imbabalen nan
kalnerona. Ya ma"amlong hi Apu Dios i diyen indawat Abel i hiya. 5 Mu aggena
inabulut nan indawat Cain ta hiya nan nangimbubbungot hi Cain ta naluman di
angahna ta atatakut.
6 Ot alyon Apu Dios i Cain di, Tanganu on'a bumungot ta adi maphod di angahmu?

---

* **4:1 4:1** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **4:4 4:4** Hebrew 11:4

7 Onha nipto' di punnomnommu ot undan nganney adi' pangabulutan i he''a. Mu agge'e tuwali nipto' di atom ya paddungnay wah nan pantom hi Satanas an bota'on da'a ta hiyay ukod i he''a. Te pohdonan bumahubahul'a mu mahapul an du'gom nan pumbahulan.

Hay Namatayan Cain I Abel

8 Ta han hin'algo ya alyon Cain i Abel di, Umetandi anuh nan way natanoman. Ot umeda. Ta onda wahdih nan way natanoman ot patayon Cain hi ibbanan hi Abel.
9 Indani ya himmapit hi Apu Dios i Cain an alyonay, Tanganu on daan hi ibbam an hi Abel?
Ya alyonay, Ay towan. Ona' dan e mitnumitnud i hiya.
10 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Tanganu mahan onmu inathidi nan ibam? Umman paddungnay mungkali attog nan dalan nan ibam hinan luta i ha"on ta iballoh'u.
11 Ot gapu i naen inatmu ya nunhiglay pundusa' i he''a ta adi mo mabalin an muntanom'ah tun luta te initmognay dalan ibbam hidin namatayam i hiya.
12 Ta ta'on hi nganney itanommu ya adi tumagu te paddungnay din'ug da'ah tun luta. Ya atbohdin ma''id ha nadutu' hi em punhituwan ta on'a e humanawhawwan-gan.
13 Ya alyon Cain i Apu Dios di, Nunhigla bo aya nayya an adi' abalinan hinaen pundusam i ha''on.
14 Ngalngalam bahan ona' pa'aanon hitun puntanoma' ta midawwiya' i he''a. Ta namaag ya eya' humanawhawwangan hitun luta ta kumpulna moy mangakhup i ha''on ya patayona'.
15 Mu alyon Apu Dios di, Ma''id ha mamaten he''a te patayon da'a'e ya nunhiglay pangiballoh'u te mumpipituy ato' an mangiyawit i he''a.
Ot sinyalan Apu Dios hi Cain ta pangimatunan di kumpulnan mangakhup i hiya ta adida patayon.
16 Ot taynan Cain moh Apu Dios. Ot e munhituh ad Nod an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Eden.

Nadan Tinanud Cain

17 Nangahawah Cain ta numbutyug nan ahawana ot mun'ayyam i han lala'i ot ngadananda ta hi Enok. Ot ibangon Cain hidiyen boble an eda nunhituwan ot ingadana i diyen boble nan ngadan nan imbabalena an hi Enok.
18 Ta nuntanud hi Enok ta hi Irad. Ot muntanud hi Irad ta hi Mehujael. Ot muntanud hi Mehujael ta hi Metusael. Ot muntanud hi Metusael ta hi Lamek.
19 Hi Lamek ya duway inahawana an da Adah i Sillah.
20 Ta numbutyug hi Adah ot mun'ayyam ot ngadananda ta hi Jabal an hiyay hi apun nadan mumpumpastol an e umanal'allung.
21 Ot mawada boh ibbana an hi Jubal an hiyay nalpuwan nadan nanginnilan mangipagangoh harp ya ungngiyung.
22 Ya hi Sillah ya inyayyamnah Tubal-Cain an numbalin hi mun'udih. Ot ahi bo mawada nan babai an hi Naamah an hi ibban Tubal-Cain.
23 Ya indani ya alyon Lamek hinadan ahawanay, Da'yu Adah i Sillah ya donglonyu tun alyo'. Te ha"on ya pinate' han lala'in nunhugat i ha"on. Ya patayo' bo nan ta'on on mangilog an lala'i an munggundil i ha"on.
24 Ot hi'on pituy awit din hi apun hi Cain ya ha"on'e ya napitu ta han pitu (77).

Hay Nawadaan Di Udum An Imbabalen Da Adam I Eba

25 Alina boh on nawada nan lala'in imbabalen da Adam i Eba. Ya alyon Eba di, Maphod ta waday indat bon Apu Dios an nihukkat i Abel an pinaten Cain. Ot ngadanana ta hi Set.

26 Ta kimmilog hi Set ta nawada han lala'in imbabalena an nginadananda ta hi Enos. Ta i diye mohpey nangihipunan nadan tatagu an mundayaw i Apu Dios.

5

Hay Tonton Di Tinanudan Adam

1 Hiya datuwey tinanudan Adam. Hidin limmun Apu Dios di tagu ya impaddungna
dida hi a'atna.
2 Ta limmunay lala'i ya babai ot wagahana dida ot ngadanana didah tagu.
3 Ta hidin hinggahut ta tulumpuluy (130) tawon Adam ya nuntanud i han nipaddung
i hiya ot ngadanana ta hi Set.
4 Ya hidin niyayyam hi Set ya ni'tagu damdamah Adam hi waluy gahut (800) di
tawon ta nawadaday udum an imbabalena an linala'i ya binabai.
5 Ta hay ngammut di tawonah din natayana ya hiyam di gahut ta han tulumpulu
(930).
6 Ya hi Set ya hinggahut ta limay (105) tawona ot ahi mawada nan imbabalena an
hi Enos.
7 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han pituy (807) tawon ta nawadada boy udum hi
imbabalena.
8 Ta nuntawon hi hiyam di gahut ta han himpulut duwa (912) ot ahi mate.
9 Ya hi Enos ya nahiyam (90) di tawona ot ahi mawada nan imbabalena an hi Kenan.
10 Ot mi'tagu bo hi waluy gahut ta han himpulut limay (815) tawon ta nawadaday
udum hi imbabalena
11 ot ahi mateh din hiyam di gahut ta limay (905) tawona.
12 Hi Kenan e ya napituy (70) tawona hidin nawada nan imbabalena an hi
Mahalalel.
13 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han napat (840) di tawon ta nawadaday udum hi
imbabalena.
14 Ot ahi mateh din hiyam di gahut ta han himpuluy (910) tawona.
15 Ya hi Mahalalel ya nanom ta limay (65) tawona ot ahi mawada nan imbabalena
an hi Jared.
16 Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han tulumpuluy (830) tawon ta nawadaday udum
hi imbabalena.
17 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya waluy gahut ta han nahiyam ta lima
(895).
18 Hi Jared ya hinggahut ta han nanom ta duway (162) tawona ot ahi mawada nan
imbabalenan hi Enok.
19 Ot mi'tagu boh waluy gahut (800) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena.
20 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nanom ta duwa
(962).
21 Hi Enok e ya nanom ta limay (65) tawona hi nawadaan nan imbabalenan hi
Metuselah.
22 Ot mi'tagu boh tuluy gahut (300) di tawon an hi Apu Dios di inun'unudna ya
nawadaday udum hi imbabalena.
23 Ta hay ngammut di tawona ya tuluy gahut ta han nanom ta lima (365).
24 Ya innaynayun Enok an inun'unud hi Apu Dios ta ingganaot pamaag ya nama"id.
Te inawit Apu Dios hi awadana an ta'on on agge nate.
25 Ya hi Metuselah ya hinggahut ta han nawalut pituy (187) tawona ot ahi mawada
nan imbabalenan hi Lamek.
26 Ot mi'tagu boh pituy gahut ta han nawalut duway (782) tawon ta nawadaday
udum hi imbabalena.

5:24 **5:24** Hebrew 11:5

27 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nanom ta hiyam
(969).
28 Ya hi Lamek ya hinggahut ta han nawalut duway (182) tawona ot ahi mawada
han lala'in imbabalena.
29 Ot ngadanana ta hi Noah te alyonay, Maphod ta wadah tuwen unga an
mangipa'am'amlong i dita'u an ta'on on ta'u ma'aliggatan hitun puntamuwan ta'uh
tun lutan numbalinon Apu Dios hi adi maphod.
30 Ot mi'itagu boh Lamek hi limay gahut ta han nahiyam ta limay (595) tawon ta
nawadaday udum hi i'imbabalena.
31 Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya pituy gahut ta han napitut pitu (777).
32 Hi Noah e ya nuntawon hi limay gahut (500) ot ahi mawada nan tulun linala'in
imbabalena an hi Sem ya hi Ham ya hi Japet.

6

Hay Agge Naminhodan Apu Dios Hi A'at Nadan Tatagu

1 Hidi mon dumakolday tatagu ta mun'ipongdah tun luta ya nawadada boy
mumpangilog an binabain i'imbabaleda.
2 Ta hidin tinigon nadan wadah ad abunyan an a'apgohanda ya immalida ot
ahawaonda nadan pinhodda.
3 Ta inalin Apu Dios di, Nan Espiritu' ya adi mabalin an minaynayun an middum
i dida te waday apogpogan di adolda. Ta hiya nan mi'taguda mo hi inggana hi
hinggahut ta baintiy (120) tawon ya abuh.
4 Ya wadaday o"ongal di ataguda an holag nadan binabain ni'yahawah nadan
nalpuh ad abunyan. Ya ongal di abalinandah tun luta ta diday madmadngol hidin
nadne.
5 Ya lo'tat ya inyal'allan nadan tatagun mangmangngat hinadan dakol an pumbahu-
lan. Te hay mun'onan hi nomnomda ya nan eda pangatan hinadan adi maphod.
6 Ta mahkit hi nomnom Apu Dios an gapu i datuwen a'at nadan tatagu. Ta
ma'atuttuyuh ena nunlumuwan hi tagu.
7 Ot alyon Apu Dios di, On'uot dadagon an namin di tagu an limmu' ya ta'on on
nadan hamuti ya nadan animal te ma'atuttuyuwa' hi e' nunlumuwan i dida.
8 Mu hi Noah ya maphod di pangatnan tagu ta mun'am'amlong hi Apu Dios i hiya.

Hay Nangibagaan Apu Dios I Noah Ta Iphodna Nan Papol

9 Hituwey na'at i Noah. Hi Noah ya maphod an tagu te hiya han nipto' di at'atona
i diyen timpu te hi Apu Dios di inun'unudna.
10 Ya hay linala'ih imbabalena ya hi Sem ya hi Ham ya hi Japet.
11 Mu nadan udum an tataguh tun luta ya adi maphod di at'atonda an pumanapat-
teda.
12 Ta tinigon Apu Dios an ningamut an adi maphod di at'atonda te nunhiglay
pangatdah nadan ibbadan tatagu.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios i Noah di, Nomnomnomonyu an dadago' tun luta ta
wan madadag an namin di tatagu te nunhiglan adi maphod di at'atonda an namaag
onda pumanapatte.
14 Ot iphodmu ha papol an hanan mun'agangah an kayiw di usalom. Ya
binoldabolda'muy dallomna ya iniphodmun inoddahan nadan dingdingna ya ta'on
on hi dallomna.
15 Ot inayun Apu Dios an alyon di, Hay lukudna ya opat di gahut ta han nabongley
(450) umpiy dinukkena ya napitut limay (75) umpi di binillogna. Ya hay tinagena ya
napat ta limay (45) umpi.

6:6 6:6 Matthew 24:37,38; 1 Peter 3:20 **6:9 6:9** 2 Peter 2:5

16 Ya inatopam mu tigom ta mati'a'an hi ohay umpi ta han godwa. Ya pinantowam
hi way bini"ingna. Ya nuntuluwom di gladuna.
17 Nomnomnomom an lobngo' tun luta ta madadagdan namin di wah tun luta. Ta
an namin nadan mataguh tun luta ya mate.
18 Mu ibaga' i he"a an da'yun hina'amma ya ta'on on nadan ahawayu an hunggop
ituwen papol ya mihwang ayu.
19 Ot mahapul an pi'ipaghopyuh nan papol di hinohhay palis an animal ya nadan
udum an matagu ta middumda i da'yun matagu.
20 Ta ipaghopyuy hinohhay palis hinadan nat'onat'on an hamuti ya animal ya ta'on
on nadan nat'onat'on an limmu' an Dios an umat hinadan mungkaddapan hinan luta
ta middumda i da'yun matagu.
21 Ya impaghopyu bo nadan mabalin an anonyu ya anon danaen nat'onat'on an
impaghopyuh nan papol.
22 Ta an namin dadiyen imbagan Apu Dios ya inat Noah.

7

Hay Hinunggopan Da Noah Hinan Papol

1 Hidin nadatngan di hunggopan da Noah hinan papol ya inalin Apu Dios i hiyay,
Hunggop ayu mon hina'amma hinan papol te tinigo' an he"a ya abuh han nipto' di
pangatna.
2 Ya impaghopyu boy himpipituy palis an tangbal ya tinna hinadan nat'onat'on
an animal an ibilang'uh malinis ya atbohdin hinohhay palis hinadan adi' ibilang hi
malinis.
3 Ya atbohdin ipaghopyuy himpipituy palis hinadan nat'onat'on an hamuti ta wan
minaynayun an waday nat'onat'on an matagun hamuti. 4 Te mala"uh di pituy algo
ya ipali' di udan ta umuda'udan hi napat (40) di algo ya hilong ta wan madadagdan
namin nadan limmu' hitun luta.
5 Ta inat Noah an namin nadan imbagan Apu Dios hi atona.
6 Ya hay tawona i diyen nalbongan tun luta ya onom di gahut (600).
7 Ta dida an hina'amma ya hinunggopdah nan papol ta mihwangda i diyen albongan
tun luta.
8 Ya atbohdin impaghopda nadan animal ya hamuti ya mungkaddapan an mibilang
hi malinis ya ta'on on nadan adi ibilang Apu Dios hi malinis.
9 Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghop da Noah hinan papol te hidiyey
imbagan Apu Dios.
10 Ta nala"uh peman di pituy algoh hinunggopan da Noah ya inhipunan malbong
tun luta.
11 Ta hidin onom di gahut (600) di tawon Noah i diyen mi'ahimpulut pituy (17) algo
i diyen mi'adwah bulan ya alinah on ay niguwang an namin nadan awon di liting an
malpuh ad dalom ta namaag ya manuluy liting. Ya nunhiglay udan ta ay niguwang
hi ad lagud.
12 Ot minaynayun hidiyen udan hi napat (40) di algo.
13 Mu hi Noah ya hi inayana ya nadan tulun imbabaleda an da Sem ya hi Ham ya
hi Japet ya nadan ahawada ya hinunggopda mo tuwalih nan papol.
14 Ya atbohdin impaghopda nadan nat'onat'on an animal ya nadan mungkaddapan
hinan luta ya nadan nat'onat'on an nun'apaya'an.
15 Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghopdah nan papol.
16 Te hidiyey imbagan Apu Dios hi aton Noah. Ta hidin hinunggopdan namin hinan
papol ya ingkalob Apu Dios nan pantona.

6:22 6:22 Hebrew 11:7

Hay Nalbongan Tun Luta

17 Ta immudan nimpe hi napat (40) di algo ta mun'albong tun luta mu na'en papol
ya timmapla'.
18 Ya lo'tat ya dimmallodallom nan liting mu na'en papol ya muntaptapla'.
19 Ta ta'on on nadan nun'atagen billid hitun luta on hininabna.
20 Ot la''uhan nan liting nadan uhhun dadiyen nun'atatagen billid. Ta hay dinallom
nan liting hi ingganah nadan uhhun di billid ya baintiy (20) umpi.
21 Ta nun'altingdan namin di wadah tun luta an tatagu ya animal ya hamuti ya
ta'on on nadan wah nan baybay.
22 Ta ma"id ha ta'on on oha i ha agge ni'yate.
23 Ta athidin nadadag an namin di wadah tun luta. Ta ammuna da Noah an
hina'amma ya nadan udum an wah nan papol an agge nadadag.
24 Ot munnanong an nalbong tun luta hi hinggahut ta nabongley (150) algo.

8

Hay Kimmittangan Nan Liting

1 Hi Apu Dios ya aggena liniwwan da Noah ya an namin an wadah nan papol. Ta
impatuyupna nan dibdib ta hiya nan nun'ul'ullen kimmittang nan liting.
2 Te dimminong mo nadan manulu an liting an malpuh ad dalom ya ta'on on nan
udan ya dimminong.
3 Ta nun'ul'ullen kimmittang nan liting hi hinggahut ta nabongley (150) algo.
4 Ya hidin mi'apulut pituy (17) algoh din mi'apituh bulan i diyen tawon ya niha'mo
nan papol hinan billid hi ad Ararat.
5 Ya hidin nibaluy ohah din mi'apuluh (10) bulan ya mabalin mohpen matigoy
uhhun nadan billid.
6 Ta on nala"uh han napat (40) di algo ot iluwat Noah di ohah nan tawa
7 ot ibu'anay ohan gayang. Ya hidiyen gayang ya e timmanaytayyapan ta ingganaot
matdu' nan liting.
8 Ya imbu'an bon Noah han ohan palluma ta panginnilaanah on namaganan mo
nan luta.
9 Mu ma"id damdama ha e umpahan diyen palluma te hiyah diyen nalbong tun
luta. Ot ibangngadnah nan papol ot paghopon Noah.
10 Ot haddonda boh pituy algo ot ahina bo ipatayap nan palluma.
11 Ya hidin mun'ahdom ya immamlongda te nibangngad nan palluma an himbatna
han tubun di kayiw. Ta hidiyey nanginnilaan Noah an tuwen matdu' nan liting.
12 Ot ihodna boh pituy algo ot ahina ibu'an boh diyen palluma ya i diye mo ya agge
numbangngad.
13 Ya i diyen mi'anom di gahut ta han ohay (601) tawon Noah i diyen namanguluh
algo i diyen namanguluh bulan ot ibughulna nan papol ya maphod ta mun'amaganan
mo tun luta.
14 Ya hidin mi'abaintit pituy (27) algo hinan mi'adwah bulan ya namaganan mon
namin tun luta.
15 Ot alyon Apu Dios i Noah di,
16 Mabalin mohpen lumah'un ayuh nan ahawam ya nadan imbabaleyu ya nadan
ahawada.
17 Ya ta'on on nadan hamuti ya nadan animal ya nadan mungkaddapan hinan luta
ta way atondan munholag ta mihinapdah nan luta.
18 Ot lumah'unda mo da Noah hinan ahawana ya nadan imbabaleda ya nadan
ahawada hinan papol.

19 Ya atbohdin limmah'unda nadan animal ya hamuti ya nadan nat'onat'on an mungkaddapan hinan luta.

Hay Nangidawatan Noah Hi Mi'nong I Apu Dios

20 Ta onda limmah'un an namin ot apyon Noah han punggobhanda hi mi'nong i Apu Dios ot alanay hinohhah nadan nibilang hi malinis an animal ya hamuti ot i'nongna hi maghob an mi'nong i Apu Dios.
21 Ya inabulut Apu Dios hidiyen ini'nongdan hiya. Ya alyon Apu Dios hi nomnomnay, Adi' mo ipidwan dadagon tun luta an gapuh a'at di tagu an ta'on on nihipun tuwalih a'ungana ya nan adi maphod di pohpohdonan aton.
22 Ot hiyah diyen wa'et minaynayun an adi madadag tun luta ya minaynayun bon waday timpun di puntanoman ya punggapasan di tatagu. Ya waday tiyalgo ya lowang ya kumog ya potang ya minaynayun an waday hilong ya mapatal.

9

Hay Ipa'innilan Nan Tilag

1 Winagahan Apu Dios hi Noah ya nadan imbabalenan alyonay, Hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta boblayanyun namin tun luta.
2 Ya an namin nadan animal ya hamuti ya nadan mungkaddapan hitun luta ya ta'on on nadan wah nan baybay ya da'yuy tumakutanda ta da'yuy ukod i dida.
3 Ya mabalin an ihdayu datuwe an umat hinadan indat'un da'yu an nitanom an munlangta.
4 Mu mahapul an adiyu anon nan dotag an nanongnan waday dalana te nan dala ya hiyay ataguwan.
5 Ot nan tagun patayonay ibbanan tagu ya mahapul bon mipapate. Ya ta'on on nan animal ya alina'e hi waha pinatenah tagu ya mahapul an mipapate damdama.
6 Te ha"on di nunlumuh tagu an nipaddung di a'atda i ha"on. Ot nan tagun waday patayonah ibbanan tagu ya mahapul an patayon damdaman nadan ibbanan tatagu.
7 Mu da'yu'e ya hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta mihinap ayun mumbobleh tun luta.
8 Ya inalin bon Apu Dios i Noah ya nadan imbabalena di,
9 Nomnomnomonyu an ipa'annung'u nan imbaga' i da'yu ya nadan tanudanyuh udum hi algo.
10 Ya ipa'annung'u bo nan imbaga' hi ato' hinadan nabati an hamuti ya nadan animal ya nadan udum an niddum i da'yun limmah'un hinan papol.
11 Ot ibaga' i da'yu an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta adi ayu madadag an wah tun luta.
12 Ya hay pangimatunanyun immannung hituwen imbaga' hi ato' i da'yu ya an namin nadan tanudanyu
13 ya nan tilag* an pawadao' hi ad lagud.
14 Te impahilong'u'eh ad lagud an gapuh nan bugut on wada bo nan tilag.
15 Ta hituwey mangipanomnom i ha"on hinan imbaga' i da'yu ya hinadan nat'onat'on an limmu' an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta madadag an namin di wada.
16 Ta nipatigo'eh ad lagud nan tilag on ninomnom'u nimpe nan imbaga' i da'yu hi inggana an adi' mo ipidwan lobngon tun luta.
17 Ta hiya nimpeh naey pangimatunanyun adi' dadagon di an namin an wahtun luta.

Hay Nabutongan Noah

---

* **9:13 9:13** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

18 Nadan tulun imbabalen Noah an ni'ighop hinan papol ya da Sem ya hi Ham ya
hi Japet. Hi Ham di ammod Kanaan.
19 Ya datuwen imbabalen Noah di nalpuwan di tataguh tun luta.
20 Ya hay tamun amadan hi Noah ya muntantannom. Ta hiyay nangihipun an
muntanom hi greyp.
21 Ta iniphodna nan bungan di greyp hi bayah. Ot inumona ot mabutong ot malo'
hidih nan nuntoldaana an numbollad.
22 Ta hidin tinigon Ham an hi aman Kanaan ot ena ibagah nadan duwan i'ibana.
23 Ot ume da Sem i Japet ot eda ulohan an inhunoddan e nanguloh i hiya ta adida
tigon hi amada an numbollad.
24 Hidin na'aan di binutong Noah ya na'innilaana nan inat nan udidiyan an
imbabalena
25 ot alyonay, Nunhiglay adusaan Kanaan. Te mumbalin hi na'adda''ul an baal
nadan i'ibana.
26 Ot alyona boy, Madayaw nan Dios an dayawon Sem. Mu hi Kanaan ya mumbalin
hi baal Sem.
27 Ya hanat hi Apu Dios ya idatnay dakol an holag Japet ta mabalin an middumdah
nan holag Sem. Mu hi Kanaan ya mumbalin hi baal damdaman Japet.
28 Ya ni'taguh Noah hi tuluy gahut ta han nabongley (350) tawon an nihipun hidin
nalpah nan nalbongan tun luta.
29 Ta hay tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nabongle (950).

10

Nadan Holag Nadan Imbabalen Noah

1 Datuwey tinanudan nadan tulun linala'in imbabalen Noah an da Sem ya hi Ham
ya hi Japet an dida nan nunholag hidin nalpah nan nalbongan tun luta.
2 Ta hi Japet ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gomer ya hi Magog ya hi Maday ya
hi Jaban ya hi Tubal ya hi Mesek ya hi Tiras.
3 Ya hi Gomer ya hay linala'ih imbabalena ya hi Askenas ya hi Ripat ya hi Togarmah.
4 Ya hi Jaban e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elisah ya hi Tarsis ya hi Kittim ya
hi Rodanim.
5 Ta datuwen tinanud Jepat ya dida nadan numpunhituh nadan nihaggon hinan
baybay ya way ohaon nginadana nadan eda numpunhituwan an miyunnudan
hinadan ngadanda mu agge numpapaddung di hapitda.

Hay Tinanudan Ham

6 Hi Ham ya hay linala'ih imbabalena ya hi Kus ya hi Misraim* ya hi Put ya hi
Kanaan.
7 Ya hi Kus ya hay linala'ih imbabalena ya hi Seba ya hi Habilah ya hi Sabtah ya hi
Raamah ya hi Sabteka. Ya hi Raamah ya hay linala'ih imbabalena ya da Seba i Dedan.
8 Ya wada boy oha an holag Kus an hi Nimrod an nundongol an ongal di abalinana
an mi'gubat hi abobbobleh tun luta.
9 Ya nala'ing bo an e mun'anup te hi Apu Dios di bumodboddang i hiya. Ta hiya
nan alyon di tatagu di, Hana ta umat'a i Nimrod an binoddangan Apu Dios ta ongal
di abalinana an e manganup.
10 Ya hay hopapnah boble hi nun'ap'apuwan Nimrod ya hinadan boble hi ad Sinar
an hi ad Babel ya hi ad Erek ya hi ad Akkad ya hi ad Kalneh.
11 Ot ahina ilagat dohah nadan bobleh ad Assyria. Ta immehdi ot iphodna hi ad
Ninibeh ya hi ad Rehobot-Ir ya hi ad Kalah

* **10:6 10:6** Hi Misraim ya hay ohah ngadana ya hi Egypt.

12 ya hi ad Resen an numbattanan di ad Ninibeh ya nan ongal an boble an hi ad Kalah.
13 Hi Misraim ya nuntanud ta nadan i Lud ya i Anam ya i Lehab ya i Naptuh
14 ya i Patrus ya i Kaptor ya i Kasluh an nalpuwan nadan i Pilistia.
15 Ya hi Kanaan e ya hay imbabalena ya hi Sidon an panguluwan ya hi Hit
16 ya hi Jebus ya hi Amor ya hi Girgas
17 ya hi Hib ya hi Ark ya hi Sin
18 ya hi Arbad ya hi Semar ya hi Hamat. Indani ya nipong datuwen tinanudan Kanaan hi abobboble
19 an nihipun hi ad Sidon ta ingganah ad Gera ya hi ad Gaza. Ot ipluyda boh nangappit hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim ta ingganah ad Lasa.
20 Ta danae nadan tinanudan Ham an nun'ipongdah abobboble ya nat'onat'on di hapitda.

Hay Tinanudan Sem

21 Hi Sem an hiya nan namangpangullu mu hi Japet ya wadaday linala'ih imbabalena. Ya hiyay nalpuwan nadan tinanud Eber.†
22 Ta hay linala'ih imbabalen Sem ya hi Elam ya hi Assur ya hi Arpaksad ya hi Lud ya hi Aram.
23 Ya hi Aram ya hay linala'ih imbabalena ya hi Us ya hi Hul ya hi Geter ya hi Mas.‡
24 Ya hi Arpaksad ya nuntanud ta hi Selah an nangimbabale i Eber.
25 Hi Eber ya duwaday linala'ih imbabalena. Nan oha ya nginadananda ta hi Peleg te hidin niyayyam ya nagodwa tun luta.§ Ya hi ibbana ya nginadananda ta hi Joktan.
26 Ya hi Joktan di hi aman da Almodad ya hi Selep ya hi Hasarmabet ya hi Jerah
27 ya hi Hadoram ya hi Usal ya hi Diklah
28 ya hi Obal ya hi Abimael ya hi Seba
29 ya hi Opir ya hi Habilah ya hi Jobab. Ta datuwe nadan linala'in imbabalen Joktan.
30 Ya hay bobleh nunhituwanda ya nihipun hi ad Mesa ta ingganah ad Separ hinadan nun'abillid an boble hi nangappit hi tuluwan di algo.
31 Ta datuwe nadan tinanud Sem an nat'onat'on di pangiye''eda ya numboblayanda ya ta'on on hay hapitda.
32 Mu an naminda ya nalpudah nan tinanud Noah. Te hidin nalpah din nalbongan tun luta ya ammuna nadan imbabalen Noah an nunholag ot ahida mawada tun tataguh tun luta.

11

Hay Nangiyammaan Nadan Tatagu Hi Atagetagen Bale

1 Hidin hopapna ya oha ya ammunay hapit di tatagu.
2 Ya hidin mun'a'udmanda moy tagu ya nakakday udum ot umedah nangappit hi tuluwan di algo hi ad Sinar. Ta onda inakhupan hidi han nundotal ot mumbobledahdi.
3 Ya indani ya inhi'al nadan tatagun nunhituhdi ya alyonday, Aga'e ta iphod ta'un lutuwon tun pito' ya indadaan ta'u ha punlita ta'u.
4 Ta on ta'uot ipappaphod hituwen boble ta mundongol ya ta adi ta'u mahihi"an. Ya iniphod ta'u bo ha atagetageh binattun bale ta dumatong hi ad lagud.
5 Mu hidin immalih Apu Dios ya tinigonah diyen boble ya nan binattun bale an iphod nadan tatagu

---

† **10:21 10:21** Hay alyon di udum ya nan hapit an Eber di nalpuwan nan hapit an Hebrew. ‡ **10:23 10:23** Hi Mas ya hay ngadana hinan 1 Chronicles 1:17 ya hi Mesek. § **10:25 10:25** Hay pinhodnan ibagah nan Peleg hi Hebrew ya nagodwa.

6 ya alyonay, Datuwen tatagu ya na'ohhada ya atbohdin ohay hapit di panapitda.
At'ehtuy atondah ad uwani ya immannung an abalinanda bon aton di pinhoddan
aton hi udum hi algo.
7 Ta hiya nan eta'u ta e ta'u pumbalinon hi nat'onat'on di hapitda ta adida
mun'i'innawatan.
8 Ta athidiy inat Apu Dios an nangiwakat i dida ta nun'ipongna dida hitun luta ta
indinongda mon mangiphod hinan bobleda.
9 Ya hay ngadan diyen boble ya hi ad Babel te hidiy nanukkatan Apu Dios hi hapit
nadan tatagu hi nat'onat'on an hapit ot iwakatna didah abobbobleh tun luta.

Hay Tinanud Sem

10 Hi Sem an imbabalen Noah ya datuwe nadan tinanudana. Hidin nala"uh di
duway tawon hi nalpahan di nalbongan tun luta an hinggahut (100) moy tawon Sem
ya nawada nan imbabalena an hi Arpaksad.
11 Ta nihipun hi niyayyaman Arpaksad ya ni'tagu damdamah Sem hi limay gahut
(500) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena.
12 Ta kimmilog hi Arpaksad an nuntawon hi tulumpulut lima (35) ya nawada nan
imbabalena an hi Selah.
13 Ot mi'tagu damdamah opat di gahut ta han tuluy (403) tawon ta nawadaday
udum an imbabalena.
14 Ya hidin kimmilog hi Selah an tulumpuluy (30) tawona ya nawada nan
imbabalena an hi Eber.
15 Ot mi'tagu boh Selah hi opat di gahut ta han tuluy (403) tawon ta nawadaday
udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
16 Ya hidin tulumpulut opat (34) di tawon Eber ya nawada nan imbabalenan hi
Peleg.
17 Ya ni'tagu damdamah opat di gahut ta han tulumpuluy (430) tawon ta nawadaday
udum an imbabalena.
18 Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Peleg ya nawada nan imbabalena an hi Reu.
19 Ot mi'tagu damdamah duway gahut ta hiyam (209) di tawon ta nawadaday udum
an imbabalenan linala'i ya binabai.
20 Ta on kimmilog hi Reu an tulumpulut duway (32) tawona ya nawadah Serug an
imbabalena
21 ot mi'tagu damdama boh duway gahut ta han pituy (207) tawon ta nawadaday
udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
22 Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Serug ya nawada nan imbabalena an hi Nahor.
23 Ot mi'tagu boh duway gahut (200) di tawon ta nawadaday udum an i'imbabalenan
linala'i ya binabai.
24 Ya hidin baintit hiyam (29) di tawon Nahor ya nawadah Terah an imbabalena.
25 Ot mi'tagu boh hinggahut ta han himpulut hiyam (119) di tawon ta nawadaday
udum an imbabalenan linala'i ya binabai.
26 Ya hidin napituy (70) tawon Terah ya nawada nadan imbabalena an da Abram
ya hi Nahor ya hi Haran.

Hay Tinanudan Terah

27 Hiya datuwey tinanudan Terah an hi aman nimpen da Abram i Nahor ya hi
Haran. Hi Haran ya nuntanud ta hi Lot.
28 Mu nateh Haran hidin numbobleda ni' hi ad Ur hidih ad Babilon yaden matagu
ni' hi amanan hi Terah.
29 Ya nangahawada mo bo da Abram i Nahor. Ta inahawan Nahor hi Milkah an
imbabalen ibbanan hi Haran. Ya wada bo han ohan babain imbabalen Haran an hi
Iskah. Ya hi Abram e ya inahawanah Sarai.

30 Mu hi Sarai ya adi mabalin an mun'imbabale.
31 Indani ya uyugon Terah nan imbabalenan hi Abram ya nan inapuna an hi Sarai
ya nan apapuna an hi Lot an imbabalen Haran ta taynandah ad Ur hidih ad Babilon.
Ot ipluydah ad Kanaan. Mu hidin dimmatongdah ad Haran ot umohnongda ni' hidi.
32 Ot hidiy atayan Terah hidin duway gahut ta limay (205) tawona.

12

Hay Immayan Da Abram Hi Ad Kanaan

1 Indani ya alyon Apu Dios i Abram di, Taynam nan numboblayanyun hina'amma
ya nadan tulangmu ta ume'ah nan boblen ituddu' i he''a.
2 Ta idattan da'ah dakol an holagmu ta diday mundongol. Ya atbohdin wagahan da'a
ta wan mundongol di ngadanmu ya he''a di lummuh awagahan di udum an tatagu.
3 Ya wagaha' bo nadan tatagun munwagah i he''a. Mu nan mangidut i he''a ya
nunhiglay pundusa' i dida. Ya gapun he''a ya wagaha' di atagutaguh abobbobleh tun
luta.
4 Ot taynan mon Abram hi ad Haran hidin napitut limay (75) tawona an inunudna
nan inalin Apu Dios hi atona.
5 Ta in'uyugnah ahawanan hi Sarai ya nan amuna'onan hi Lot ya an namin nadan
himbutda hi awadandah ad Haran ya an namin nadan nun'abalol an inamungdah
awadandahdi hi ad Haran ya inodnanda ot ipluydah ad Kanaan.
Ta onda dimmatong hi ad Kanaan
6 ot inaynayunday eyeh ta inggana ot datnganda han kayiw hidih ad Moreh hidih
ad Sekem an bobleh ad Kanaan. Ya i diye ya hay nunhitu i diyen boblen immayanda
ya nadan tinanud Kanaan.
7 Ya numpatigoh Apu Dios i Abram ya alyonay, Hiyah tuwe nan boblen idat'uh
nan holagmu. Ot iphod mon Abram hidi han punggobhan hi mi'nong hinan Dios an
numpatigon hiya.
8 Ot inayundan umeh nadan nabillid an boble hi nangappit hi tuluwan di algo
hi'onta wah ad Betel ot mun'allungdahdi. Hidiyen boble ya numbattanan di ad Betel
ya hi ad Ai hidih ad Kanaan damdama. Ot iphodna bohdi han punggobhan hi mi'nong
i Apu Dios ot hidiy pundayawandan hiya.
9 Mu aggeda nunnanong hidi te onda e immaninnabat hi eda nun'allungan i diyen
boble ot ipluydah nan negeb* hidih ad Kanaan.

Hay Niha''adan Da Abram Hi Ad Egypt

10 Indani ya waday bitil hidih ad Kanaan ot ume da Abram hi ad Egypt ta hidiy eda
ni' niha''adan.
11 Mu hidin adadatongdah ad Egypt ya alyon Abram i ahawanan hi Sarai di,
Nomnomnomom an he''a ya apgohan'a.
12 Ot adi mibahhon tigon da'ah nadan i Egypt ya alyondah ahawa da'an ha''on. Ya
patayona' ta ammuna'ah batiyonda.
13 Ot tigom bahan ta hay ibagam i dida ya he''ah ibba' ta adiya' patayon ya gapu i
he''a ya maphod di ipatigodan ha''on an adiya' patayon.
14 Ta hidin dimmatongdah ad Egypt ya tinigon tatawwan nadan i Egypt hi Sarai an
immannung an apgohan.
15 Ya hidin tinigon nadan ap'apu an munhilbih nan patul ot eda ibagah nan patul
di a'apgohna ot ipa'awit nan patul hi Sarai ot iyedah nan palasyu.

12:1 12:1 Nan Na'na'at 7:3; Hebrew 11:8 **12:7 12:7** Nan Na'na'at 7:5 * **12:9 12:9** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

16 Ya gapun hiya ya mapmaphod di impatigon nan patul i Abram ta indattanah
Abram hi kalnero ya baka ya dongki an tangbal ya tinna ya kemel ya himbutna an
linala'i ya binabai.
17 Mu hi Apu Dios ya nundogohona nan patul ya nadan tatagun wahdih nan
palasyuna an gapuh nangawitana i Sarai an ahawan Abram.
18 Ot ipa'ayag mon nan patul hi Abram ot alyonan hiyay, Tanganu on waha athinah
nangatmun ha''on? Tanganu onmu inha''ut i ha"on an hiya ya ahawam?
19 Ta inalim an hi ibbam ta hiya nan ahawao"ot. Awitom teeh ahawam ya imme
ayu.
20 Ot ibagan nan patul hinadan tataguna ta pakakonda i diyen boble da Abram ya
hi ahawana ya an namin nadan wadan dida.

13

Hay Nunhi''anan Da Abram I Lot

1 Nakak da Abram an himbale hi ad Egypt ot mumbangngaddah nan negeb hi ad
Kanaan an intakindan namin nadan wadan dida. Ya ni'yeh Lot i dida.
2 Ta kimmadangyan hi Abram te dakol di kalnerona ya guldingna ya bakana ya
dakol boy balitu'na ya pihhuna.
3 Ta onda numbangngad hinan negeb ot eda umaninnabat hidih ad Kanaan
an inipluydah ad Betel. Ot ibangngadda boh din immohnonganda ni' hidih nan
numbattanan di ad Betel ya hi ad Ai.
4 An hidi din nangiphodanah nan punggobhan hi mi'nong ot dayawonah Apu Dios.
5 Hi Lot ya wada damdamay pamilyana ya atbohdin wadaday kalnerona ya
guldingna ya bakana ya himbutna.
6 Ta lo'tat ya adi umdah nan pumpastolanda te nahlag nadan halundan duwa.
7 Ta hiyay lummuh punhahannuwan nadan pumpastolon da Lot i Abram. Ya i diyen
timpu ya nunhitudahdi damdama nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris.
8 Ot alyon mon Abram i Lot di, Adi maphod on wa'e on mun'a''awit nadan
pumpastolonta te hin'amata.
9 Udu'dulna attog onta munhi"an. Ot pot'om di pohdom hi eyu iha''adan ta
ipluymu'eh nangappit hi winawwan ya inipluymi piboh nangappit hi iniggid.
10 Ot pa'al'alintataon Lot di matanah nunlini''odan ya minangmangna nan dapayah
an boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah ad Soar.
Ya ma''aphod te dakol di liting hidi an umat hidin e nangiha''adan Apu Dios hinan
hopap di tagu ya umat boh nan bobleh ad Egypt. Hidiyen timpu ya agge ni' dinadag
Apu Dios hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.
11 Ta pinilin Lot nan luta an nundotal hinan way wangwang an nungngadan hi
Jordan ot ipluyda mohdi hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta nunhi"andan hin'ama.
12 Ta da Abram ya nabatidah ad Kanaan yaden e ni'iboble da Lot hinan way
nundotal an boble an nihaggon hi ad Sodom.
13 Mu nadan tataguhdi ya adi maphod di at'atonda ta nunhiglay bahulda i Apu Dios.

Hay E Niha"adan Da Abram Hi Ad Hebron

14 Hidin nalpah an imme da Lot ya alyon Apu Dios i Abram di, Agam pibo ta
mangmangom di nunlini"odan.
15 Te an namin hituwen luta ya idat'un he''a ta pumboblayan nadan holagmuh
inggana.
16 Te pumbalino' nan holagmuh dakkodakkol an umat hi dinakol nan hupu' hitun
luta an adi mabilang.
17 Ot eka ta em tigon hituwen luta an idat'un he''a.

18 Ot iyaldan mon da Abram nan allungda hinan nihaggon hinan oak an kayiw hi
ad Mamre hidih ad Hebron ot apyon da Abram hidi han punggobhan hi mi'nong i
Apu Dios.

14

Hay Namoddangan Abram I Lot

1 Indani ya waday gubat te nan patul hi ad Sinar an hi Amrapel ya nan patul hi ad
Ellasar an hi Aryok ya nan patul hi ad Elam an hi Kedorlaomer ya nan patul hi ad
Goim an hi Tidal
2 ya eda gubaton nan patul hi ad Sodom an hi Bera ya nan patul hi ad Gomorah
an hi Birsa ya nan patul hi ad Admah an hi Sinab ya nan patul hi ad Seboim an hi
Semeber ya nan patul hi ad Bera an hay ohah ngadana ya hi ad Soar.
3 Ta datuwen liman patul an eda gubaton ya mun'u'uddumda ta mumboboddangda
te gubatonda dida hinan nundotal hi ad Siddim an nihaggon hinan nunhiglay ahinan
lobong.
4 Te nan patul an hi Kedorlaomer ya sinakupna datuwen liman patul hi himpulut
duway (12) tawon. Mu hidin mi'apulut tuluh (13) tawon ya nginumhedan hiya.
5 Ta hidin mi'apulut opat (14) di tawon ot i'uyug nan patul an hi Kedorlaomer nadan
ibbanan patul ot eda gubaton dida ot abakonda nadan Repaet hi ad Asterot-Karnaim
ya nadan tinanud Susim hi ad Ham ya nadan Emim hi ad Sabeh-Kiriatayim
6 ya nadan tinanud Hor hinan nun'abillid hi ad Seir ta ingganah ad El-Paran an
nihaggon hinan agge naboblayan.
7 Ot ihunodda boh ad En-Mispat an hay ohah ngadana ya hi ad Kades ot abakondan
namin nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Amor an nunhituh ad Hasason-
Tamar.
8 Ta hidih ad Siddim di e nunhoodan nadan liman patul an nalpuh ad Sodom ya hi
ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim ya hi ad Bela
9 ta gubatonda da Kedorlaomer an patul hi ad Elam ya hi Tidal an patul hi ad Goim
ya hi Amrapel an patul hi ad Sinar ya hi Ariok an patul hi ad Ellasar.
10 Mu hidih nan nundadammuwandan punggugubatan ya dakol di bitu. Ta hidin
eda bumtik nan duwan patul an i Sodom ya nan i Gomorah ya nabituda. Mu nadan
tulun patul an ibbada ya binumtikdah nadan nabillid.
11 Ta nangabak nadan opat an patul ot eda pun'alan namin nadan wadah nadan i
Sodom ya nadan i Gomorah an ta'on on nadan makan on nun'alada ot ahida taynan
dadiyen boble.
12 Ya ta'on on da Lot an amuna'on Abram ya ni'yalada dida ya an namin nadan
halunda ya nadan wadan dida te eda tuwali nunhituh ad Sodom.
13 Mu wada nan ohan binumtik ot ena ipa'innilah nan Hebrew* an hi Abram hinan
nun'allunganah nan nihaggon hi awadan nadan oak an kayiw an bagin Mamre an
tinanud Amor. Hi Mamre ya i'ibana da Eskol i Aner an gagayyum Abram.
14 Ya hidin dingngol Abram hidiyen na'at ot ayaganan namin nadan tataguna an
natudduwan an e mi'gubat an umedah tuluy gahut ta han himpulut walu (318). Ot
makakda ta eda tundon nadan patul an nangiye''e i da Lot hi ad Dan.
15 Ta on nahdom i diye ot gogodwon Abram nadan tataguna ot eda gubaton dida.
Ta numpudugda dida ta ingganah ad Hobah an nangappit hi muyyadna hi'onta wah
ad Damaskus.
16 Ot bangngadon da Abram an namin nadan nun'abalol an inye''eda ot iyanamutda
nan amuna'ona an hi Lot ya an namin nadan wadan dida ya ta'on on nadan binabai
ya nadan udum an tatagun inibtikda.

---

* **14:13 14:13** Nan Hebrew ya hidiyey pungngadan di udum hinadan mangili.

Hay Nunwagahan Melkisedek I Abram

17 Hidin pumbangngadan da Abram hidin inabakda da Kedorlaomer ya nadan ibbanan patul ya imme nan patul hi ad Sodom ot ena damuwon didah ad Sabeh an hay ohah ngadana ya Nundotal an Lutan di Patul.
18 Ya ta'on on hi Melkisedek an patul hi ad Salem ya padin bon nan na'abbaktun Dios ya inyenan Abram di tinapay ya bayah.
19 Ot wagahanah Abram an alyonay,
Hanat nan na'abbaktun Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di munwagah i he"a Abram.
20 Ot madayaw nan na'abbaktun Dios an nangihwang i he"a ta nangabakon da'ah nadan binuhulmu.
Ot idat Abram i Melkisedek nan mi'apuluh (10) nadan inabakdah eda ni'gubatan.
21 Indani ya alyon nan patul hi ad Sodom i Abram di, Ta'omman ya ammuna nadan tatagu' di ipabangngadmu i ha"on. Mu na'e an binangngadyun gina'umi ya ta'omman ya inalayu.
22 Mu alyon Abram di, Ha"on'e ya imbaga' hinan na'abbaktun Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta
23 an adi mabalin hi ala' an ta'on on ha linubid onu ga'od di hapatutyu ta wan ma"id ha alyom hi udum hi algo hi impakadangyana' i he"a.
24 Ot ma"id ha ala' an ammuna nan inanmih tun tatagun in'uyug'u ya nadan idatmuh tun gagayyum'un bimmoddang i da'mi an da Aner ya hi Eskol ya hi Mamre.

15

Hay Himmapitan Apu Dios I Abram

1 Indani ya waday impa'innilan Apu Dios i Abram an alyonay, Adi'a tumakut Abram te ha"on di paddungnay hapiyom ya atbohdin ongal di punwagah'un he"a.
2 Mu alyon Abram di, Apu Dios an na'abbaktu, undan nganne damdamay hilbin nan idatmun ha"on an ma"id ha imbabale'. Ammuna nan baal'un hi Elieser an i Damaskus di mamoltan hi an namin an wadan ha"on
3 te undan adim tigon an ma"id ha indatmuh imbabale' ta hiya nan hay oha moh nadan baal'uy pangipaboltana' hinadan wadan ha"on.
4 Ot alyon Apu Dios i hiya di, Bokon hinaen baalmun hi Elieser di mamoltan hinan wadan he"a te nan malpu i he"a an imbabalem.
5 Ot ipalah'un Apu Dios hinan dola ot alyonan hiyay, Itangadmuh ad lagud ya binilangmu nadan bittuwon hi'on'a pa'abbilang. Ibaga' i he"a an athidiy dinakol di holagmu an adida mabilang.
6 Ya kinulug Abram hi Apu Dios ta hiya nan imbilang Apu Dios hiyah maphod an tagu.
7 Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Ha"on nan Dios an nangipakak i he"ah nan bobleh ad Ur hi ad Babilon ta wan idat'uh tuwen luta i he"a ta pumboblayanyu.
8 Mu alyon Abram di, He"an na'abbaktun Dios, nganney panginnilaa' an idatmun ha"on hituwe?
9 Ya alyon Apu Dios di, Em alan ha baka ya ha tinna an gulding ya ha tangbal an kalnero hi hintutluy tawonda ya inyalim hitu. Ya ni'yalam ha ohah palluma ya ha balug.
10 Ot e alan Abram dadiyen namin an imbagan Apu Dios ot inayunan bongwahon dadiye ta numpunduwa on nunhiwwayona. Mu aggena inathidi nan palluma ya nan balug.

14:18 14:18 Hebrew 7:1-10 **15:5 15:5** Roma 4:18; Hebrew 11:12 **15:6 15:6** Roma 4:3; Galasya 3:6; James 2:23

11 Ya indani ya natapanganday hamutin e mangan hinan dotag mu inabul Abram
dida.
12 Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya na'allo'an hi Abram. Ya nali'nana han
atatakut ya nunhiglan munhihillong.
13 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Hituwey innilaom an udum hi algo ya ume nadan
holagmu i han nat'on an boble. Ya mumbalindah himbut hidih opat di gahut (400) di
tawon an nunhiglay ipadildilahanda.
14 Mu ahi' dusaon nadan tatagu i diyen boble an numbalinandah himbut. Ta hay
umudi ya makakda i diyen boble an pi'yaladay nun'abalol an odon nadan tataguhdi.
15 Mu he''a'e pibo ya ma'amamma'a ya ahi'a mate ta malinggop hi em atayan.
16 Ta ingganah nan mi'apat an tinanud ya ahida mumbangngad ituwen boble. Te
damunahdi ya namamay pumbahbahulan nadan nunhitu ituwen boble an tinanud
Amor ta hiya nan dusao' dida.
17 Hidin nalimuh mo nan algo ta himmilong ya alinah on wada han banga an
mun'ahuk ya han ma'adallang an apuy an ini'wanah nan numbattanan dadiyen
nabongwah an animal.
18 Ya inhamad Apu Dios an nangibaga i Abram an alyonay, Hituwen luta an mihipun
hinan pogpog di ad Egypt ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya
idat'uh nadan holagmu.
19 Ya idat'u bon dida nadan numboblayan nadan tinanud Ken ya tinanud Kenis ya
tinanud Kadmon
20 ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Repa
21 ya tinanud Amor ya tinanud Girgas ya tinanud Jebus ya an namin nadan udum
an numboblayan nadan tinanud Kanaan.

16

Hay Nawadaan Ismael

1 Hi Sarai an ahawan Abram ya adi mun'imbabale. Ot nan himbutnan hi Hagar an
i Egypt
2 di ena ni'ilo'on i Abram an alyonay, Ma''id tee damdama ha imbabaleta hi indat
Apu Dios ot mabalin'e ya tun himbut di pi'ilo'am ta alina hi imbabalayam ya waha
ha pun'imbabaleta. Ya inabulut Abram hidiyen inalin Sarai ta inilo'na.
3 Hay na'atan nae ya hidin nala''uh moy himpuluy (10) tawon hi e nunhituwan da
Abram hi ad Kanaan.
4 Ya hidin inilo' Abram hi Hagar ya numbutyug.
Ta hidin innilan Hagar an numbutyug ya mumbaktu an ongal di pamihulna i Sarai.
5 Ot alyon Sarai i Abram di, He''ay ud bahul hinan e pamihulan naen himbut i ha''on.
Undan bokon ha''on di nangiyabulut hi pi'ilo'am i hiya. Mu tanganu on nihipun hidin
na'innilaanan numbutyug ya pihulona'. Hanat hi Apu Dios di ukod an mangipanuh
hi'on nganne i ditay nipto'.
6 Ya alyon Abram i hiyay, Nomnomnomom an he''ay ud himbut i hiya ot ukod'ah
nan pohdom an aton i hiya. Ot palpaligaton mon Sarai hi Hagar ta lo'tat ya binumtik.
7 Ta inakhupan nan anghel Apu Dios i han bubun hidih nan agge naboblayan an
mangipluy hi ad Sur.
8 Ot alyonan hiyay, Hagar an himbut Sarai, tanganu on'a nehna an danay nalpuwam
ya idanay umayam?
Ya alyonay, Bumtika' ta tayna' hi Sarai an ud himbut i ha''on.
9 Ot alyon nan anghel di, Ibangngadmuot i hiya ta nanongnan hiyay punhilbiyam.
10 Ot idat'uy dakkodakkol an holagmun adi mabilang.

15:13 15:13 Nan Na'na'at 7:6,7

11 Nomnomnomom an hinaen imbutyugmu ya lala'i ot miyayyam'e ya nginadanam
ta hi Ismael. Te dingngol Apu Dios nan pumpahpahmo'am.
12 Mu hinaen imbabalem ya nunhigla an umat hinan atap an dongki an ma''id ha
naputu' hi ena iha''adan. Ya ma''id ha adina ahiwawan hinadan tatagu ta hiya nan
atbohdiy aton nadan tatagun hiya. Ya hay atona ya mihiwweh nadan tulangna ya
a'ammodna.
13 Ta nihipun i diyen himmapitan nan anghel i hiya ya nginadananah Apu Dios hi,
He''a Nan Dios An Manmannigon Ha''on. Te alyonay, Maphod ta ta'on on tinigo' hi
Apu Dios ya nanongnan mataguwa'.
14 Ta hiya nan nangadanan hidiyen bubun hi Beer-Lahay-Roy.* Ya nomnom-
nomonyu an hituwen bubun ya wadah nan numbattanan di ad Kades ya hi ad Bered.
15 Hidin nun'ayyam hi Hagar i han lala'in imbabaledan Abram ot ngadanan Abram
ta hi Ismael.
16 Ya hay tawon Abram i diye ya nawalut onom (86).

17

Hay Hopap Di Pungkugitandah Nadan Linala'i

1 Hidin nahiyam ta hiyam (99) di tawon Abram ya numpatigo boh Apu Dios i hiya ot
alyonay, Ha''on nan ongal di abalinanan Dios. Ot maphod on unudona' ya nanongnan
nan nipto' di atom.
2 Te pohdo' an ibaga i he''a an mipa'annung nan imbaga' tuwali an idattan da'ah
dakkodakkol an holagmu.
3 Ya hidin munhapihhapit hi Apu Dios ya nundu''un hi Abram an inda''omnay
angahnah nan luta hi punlispituna i Apu Dios.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomom nan imbaga' i he''a an mumbalin'a hi
punhi'aman di dakol an mibangon an boble.
5 Ot mihipun hi ad uwani ya adi da'a mo ngadanan hi Abram ta he''ah Abraham.
Te pumbalinon da'a nimpeh hi aman di dakol an mibangon an boble.
6 Ta punholagon da'ah dakkodakkol ta mumpatulday udum i dida hi dakol an boble.
7 Hituwen imbaga' i he''a ya minaynayun an ma'at hinadan tanudam. Ta nanongnan
ha''on an Dios di dayawom ya atbohdin ha''on di dayawon nadan tanudam.
8 Ya hituwen bobleh ad Kanaan an ni'iboblayam hi ad uwani ya idat'un namin i
he''a ya hinadan holagmu ta da'yuy nanongnah mumboblehtu. Mu mahapul an ha''on
an Dios di dayawonyu ya nanongnah dayawon nadan holagmu.
9 Ot alyon bon Apu Dios i Abraham di, Mahapul an nanongnan un'unudom hituwen
imbaga' i he''a ya ta'on on nadan matanudam ya mahapul an hidiyey inaynayundan
un'unudon.
10 Ot hay panginnilaan hi pangunudam ya ta'on on nadan tanudam ya mahapul an
an namin nadan linala'i ya makugitda.
11 Ta mihipun hi ad uwani ya makugit ayu ta panginnilaan an un'unudonyu nadan
imbaga'.
12 Ta an namin nadan tanudam an goggolang an linala'i ya makugitdah nan
mi'awaluy algoda. Ya ta'on on nadan imbabalen nadan baalmu ya nadan himbutmun
nalpuh udum hi boble ya makugitda.
13 Ta an namin nimpe nadan linala'i an wadah nan nunhituwam an ta'on on nadan
baal onu himbut an ginattangmu ya mahapul an mipakugitda ta panginnilaan an
minaynayun di pangun'unudanyu hinan imbaga' i he''a.

---

* **16:14 16:14** Hay ibalinan nan Beer-Lahay-Roy ya bubun nan wadawada an manmannigo i dita'u. **17:10 17:10** Nan Na'na'at 7:8

14 Ot nan lala'in agge nakugit ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'
an gapuh aggena nangun'unudan hinan imbaga' i he''a.
15 Ya alyon bon Apu Dios i Abraham di, Nan ahawam an hi Sarai ya bokon mo Sarai
di ngadana ta hi Sarah.
16 Te wagaha' ta mun'imbabale ayu i han lala'i. Ya hiyay pumbalino' hi hi inan di
dakkodakkol an tataguh abobboble ta mumbalindah patul di udum.
17 Ot mundu''un boh Abraham an nida''om di angahnah nan luta ta dayawonah
Apu Dios. Mu adi mitpol di ngihilna te hay nomnomna ya alyonay, Undan nin mohpe
mabalin an mun'imbabaleya' hi ad uwanin hinggahut (100) di tawon'u ya nahiyam
(90) di tawon Sarah an namogpog mo.
18 Ot alyonan Apu Dios di, Daan mo ta hi Ismael di a'atan nan imbagam?
19 Ya alyon Apu Dios di, Adi te nan ahawam an hi Sarah ya mun'imbabale i han lala'i
ta ngadananyu ta hi Isaac. Ta nadan tanudanay pangipa'annunga' hinan imbaga' i
he''a ta minaynayun an ma'at i dida.
20 Ya hi Ismael e ya dingngol'u nan imbagam ot nomnomnomom an wagaha' bo ta
dumakkodakkol di holagna. Ta hiyay mumbalin hi punhi'aman di himpulut duwan
(12) ap'apun di tatagu ya atbohdin mundongolda nadan tanudana.
21 Mu hay ipa'annungan nan imbaga' i he''a ya hinan imbabalem an hi Isaac an
iyayyam nan ahawam an hi Sarah hinan athitu boh tawonana.
22 Ya hidin indappuh Apu Dios hidiyen inalina ot taynanah Abraham.
23 Ta hidiyen algo ya inunud Abraham nan inalin Apu Dios ot kugitona nan
imbabalenan hi Ismael ya an namin nadan linala'i an nunhituh nan nunhituwana
ya nadan goggolang an imbabalen di baalna ya himbutna an ginattangna.
24 Ta'on on hiya an nahiyam ta hiyam (99) di tawona ya numpakugit.
25 Ya na'en imbabalenan hi Isma'el ya himpulut tuluy (13) tawona i diye.
26 Ta i diyen algo di numpakugitandan hin'ama
27 ya niddumdan namin nadan linala'in baalna ya himbutna an ginattangnah udum
hi boble.

18

Hay Immayan Nan Tulun Linala'ih Awadan Abraham

1 I han tongan di algo an um'umbun hi Abraham hinan way panton nan
nun'allunganda an nihaggon hinadan kayiw hidih ad Mamre ya numpatigoh Apu
Dios i hiya
2 ta nangitigana han tulun linala'in timma'dogdah nan way e''elena ot ena pundamu
dida ot inayunan munyu''ung ta apngaona dida.
3 Ot alyonay, Apu mundagguh ayu bahan ta adiya' la''uhan an ohan baalyu. Te ongal
di e' pun'am'amlongan hi eyu nangi'wan hitun nunhituwa'.
4 Ta mun'ible ayu ni' hitun pu''un tun kayiw ta e' alan ha liting ta pun'ulahyuh
hukiyu
5 ya ta damunah e' pangidadaanan i ha anonyu ta waha i'ilogyun madappuh hinan
pangayanyu.
Ya alyonday, Ta'omman ya hinnodmi.
6 Ot ma'anneh Abraham hinan nuntoldaanda ot alyonan Sarah di, Pun'iha''angmu
dohah nan maphod an alina.
7 Ot ma'ibagan umeh nan awadan di halunda ot pot'ona nan ap'aphodan an kilaw
an bakana ot ipaguyudnah nan baalna ta eda paltiyon ot iha''angda.

18:2 18:2 Hebrew 13:2

8 Ta on nidadaan ot alana nadan udum an mahapul an umat hi gatas ot pi'yenah
nan dotag ya makan ot idadaana ta mangan nadan linala'in mangili hinan pu''un di
kayiw.
9 Ya ibagadan hiyah ahawanan hi Sarah.
Ot alyonay, Wahdih nan nuntoldaanmi.
10 Ya alyon nan ohay, Hitun pumbangngada' hinan athitu ya nomnomnomom an
mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.
Ya hi Sarah ya wahdih nan way panton di tolda ta dingngolnah diyen inalina.
11 Ya hi Abraham ya amamma mo ya atbohdin ininnah Sarah an namogpog.
12 Ta ngimmihil hi Sarah an alyonah nomnomnay, O man nee ihya ta namaag ya
munggolanga' ya tee mon ininnaa' ya amamma moh ahawa'.
13 Ya alyon Apu Dios i Abraham di, Tanganu on ngimmihil hi Sarah an alyonay
undan ininnaa' e anu mohpe ya ahiya' mun'imbabale?
14 Mu undan waha adi' abalinan an Dios. Ibaga' tee an hitun pumbangngada' an
mala''uh nimpe ha hiyam di bulan ya mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.
15 Mu gapuh takut Sarah ya iha''utnay ngimmihilana. Mu alyon Apu Dios di,
Immannung an ngimmihil'a.
16 On immat hidiy nunhapitanda ot makakda nan linala'i ot ibbaan Abraham didah
nan ma'uhdungan hi ad Sodom.
17 Ya alyon Apu Dios hi nomnomnay, Adi' ipa''e i Abraham nan ninomnom'un aton.
18 Te dumakol di tanudana ta mundongolda. Ya gapun hiya ya wagaha' di tataguh
abobboble.
19 Te hiyay pinto''u ta hiyay manugun hinadan holagna ta ha''on di un'unudonda
ta nan nipto' ya maphod di atonda. Ta way ato' bon mangipa'annung i didah nan
imbaga' i hiya.
20 Ot alyona i Abraham di, Nadan i Sodom ya i Gomorah ya dingngol'u nan
nunhiglan at'atondan pumbahulan.
21 Ta hiya nan mahapul an umeya' hidi ta e' tigon hi'on immannung onu agge.
22 Ot inayun nadan linala'in ipluy hi ad Sodom yaden nabati hi Apu Dios an
mi'haphappitan i Abraham.

Hay Ni'hapitan Abraham I Apu Dios Hi A'at Di Ad Sodom

23 Ot alyon Abraham i hiyay, Undan ta'on on nadan nipto' di at'atondan tataguhdih
ad Sodom ya pi'idadagmuh nadan adi maphod di pangatda?
24 Onha ta wahdida ha nabongleh (50) tataguh nipto' di pangatda ya on hiya
damdaman dadagom didan himpamoble onu adim an gapu i dadiyen nipto' di
pangatda?
25 He''a ya nipto' di atom an mangipanuh hi tatagu ot hiya nan innila' an adi mabalin
an pi'idadagmu nan nipto' di pangatda. Te atom'ehdi ya undan adida mi'idadag
hinadan nun'abahulan.
26 Ya alyon Apu Dios di, Onha alinah wahdida ha ta'on on nabongleh (50) tatagu hi
nipto' di pangatda ot gapu i dida ya adi' dadagon didan himpamoble.
27 Ya alyon bon Abraham i hiyay, Apu, iyabulutmu bahan ta ta'on ona' tagu ya
ammuna an nalpuwa' hi hupu' ya idappuh'un ibagan he''a tun nomnomnomo'.
28 Ot onha ammunada ha napat ta lima (45) hi tataguhdi hi nipto' di pangatda ya
on adim dadagon hidiyen boble?
Ya alyon Apu Dios di, Hi'on wadada ha napat ta lima (45) hi nipto' di pangatda ot
adi' dadagon didan himpamoble.
29 Ya alyon bon Abraham di, O mu onha ammunada ha napat (40) ya on dadagom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon an ta'on on ammunada ha napat (40).

18:14 18:14 Luke 1:37

30 Ya alyon bon Abraham i hiyay, Adi'a bahan bumohol ta ibaga' an onha ammunada ha tulumpulu (30) ot nganney atom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon dida hi'on wadada ha tulumpulu (30).
31 Ya alyon bon Abraham di, Apu, iyabulutmu bahan ta idappuh'un ibaga tun nomnomnomo' an onha ammunada ha bainti (20)?
Ya alyonay, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wadada ha ta'on hi bainti (20).
32 Ya alyon bon Abraham di, Apu, hituwe mo di ma'udih ibaga' ot adi'a bahan bumohol. Onha ammunada ha himpulu (10) ya abuh ot nganney atom?
Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wahdida ha himpulu (10).
33 Ta on nalpah hidiyen nunhapitanda ot umaan hi Apu Dios hidi. Ot umanamut hi Abraham.

19

Hay Immayan Nadan Duwan Anghel Hi Ad Sodom

1 Hidin nahdom ya dimmatongda nan duwan anghel hi ad Sodom. Ya wahdih Lot an um'umbun hinan way geyt diyen boble. Ta ona tinigo dida ot e midamu ot mundu"un an nida"om di anganah nan luta ta apngaona dida
2 ot alyonay, Ha"on di oha an baalyu ot ma'ayu ta ume ta'u bahan hi balemi ta eyu ulahan di hukiyu ya immiyan ayu. Ta nawi"it'e ya ahi ayu madappuh hinan umayanyu.
Mu alyonday, Adi ami mundagguh ta ta'on on hinan plasa di emi pun'iyanan.
3 Mu anhan di pun'ayag Lot ta ni'yeda moh baleda ot idadaanana didah makan an nunha"angdah tinapay an agge nadduman hi yist ot manganda.
4 Mu hidin aggeda ni' e nalo' dadiyen mangili ya immedan namin nadan linala'in i Sodom an mumpangilog ya ta'on on nadan a'amamma. Ot li"ubonday balen da Lot
5 ot muntukukda i hiya an alyonday, Daanda nadan linala'in nun'iyanom? Ipalah'unmu dida ta ilo'mi dida.
6 Ya limmah'un hi Lot ot inayunan ikalob nan panto.
7 Ot alyonah nadan i Sodom di, I'iba, adiyu bahan aton di adi maphod i datuwen mangili.
8 Ta'on attog ya tun duwan binabain imbabale' an agge ni' nangahawa di ipalah'un'u ta ukod ayuh nan pohdonyun aton i dida. Mu ta bokon hantudan mangili' te mahapul an ipapto"u dida.
9 Mu alyonday, He"a e an immalin ni'iboblehtu ya umaan'ahna ta adi da'mi itudduwan hi atonmi. Te alina man ya he"ay nangiboholanmi ya namamay nangatmin he"a.
Ot adhuwandah Lot ot pun'ituldunda ta wan edaot pa"ihon nan panto.
10 Mu na'ibagon nan duwan mangilin ginuyud hi Lot hidih nan bale ot ikalobda.
11 Ot pumpilokda dadiyen i Sodom ta onda ahi anap'apu'ap an adida pa"apto' hinan panto.
12 Ya alyon nan duwan linala'i i Lot di, On wadaday udum hi imbabalem ya inapum ya tulangmun wahtu ituwen boble? Wadada'e ya em imbagan dida ta umaan ayuhtu
13 te dadagonmih tuwen boble. Te innilan Apu Dios an nunhiglan adi maphod di at'aton nadan tataguhtu ta hiya nan hinnag da'mi ta dadagonmi.
14 Ot umeh Lot ot ena ibagah nadan linala'in mangahawah nadan binabain imbabalena ot alyonan diday, Galaonyu ta makak ayu ta taynan ta'uh tuwen boble te dadagon anun Apu Dios.
Mu namaag ya uggan itigon dadiyen linala'i i hiya te alyondah on laylayyahna.

Hay Naghoban Di Ad Sodom Ya Hi Ad Gomorah

15 Ta hidin hiyah mun'awiwi"it ya pumbangon nan duwan anghel hi Lot an
alyonday, Bumangon'a ya inawitmuh ahawam ya nadan duwan imbabalem ta adi
ayu milagat hi adadagan tuwen boble.
16 Mu mun'og'ogon an makak hi Lot ot pun'idon mon nan duwan linala'ih ta'ledan
hina'amma ot ipanguluda dida ta inggana hi nibata''andahdi i diyen boble. Ta athidiy
inat Apu Dios i dida te gapuh homo'na i dida.
17 Ta onda nibata''an ot ahi alyon nan ohan anghel i diday, Ekayu mohpe ta
awigingonyun bumtik. Ya adiyu wingiyon nan tinaynanyun boble ya adi ayu
umohnong hinan nundotal ta ingganah on ayu dumatong hinan billid ta adi da'yu
ilagat hinan apuy.
18 Mu alyon Lot i diday, Maphod ta himmo' da'mi
19 ta nihwang amih ate. Mu bokon bahan hinan billid di alyonyuh bumtikanmi
te adi' abalinan an bumtik hidi. Ya alinah nilagat amih nan awon ya ni'yate ami
damdama.
20 Mabalin'e bahan ya hidih nan kittang an boblen nihaggon di bumtikanmi ta
mihwang ami.
21 Ya alyon nan anghel di, Ta'omman mo ya hidiy immayanyu ta adi' pi'dadag
hidiyen kittang an boble.
22 Ot awigingonyun bumtik hidi te gahin di dumatong ayuhdi ya ahi' ihipun nan
ato'. Hidiyen boble ya nginadananda ta hi ad Soar.
23 Ta hidin dimmatong da Lot hidih ad Soar ya manulu nan algo.
24 Ya alinah on pun'ogah Apu Dios di mundalang an apuy hi ad Sodom ya hi ad
Gomorah.
25 Ta nadadag an namin dadiyen boble ya nan nunlini''odan ya an namin nadan
tatagun wahdi ya ta'on on nadan nun'itanom.
26 Mu nan ahawan Lot ya nunligguh ta alinah on numbalin hi ahin an kimmulhi ta
ay pusti.
27 Ya hidin nawnawi"it i diye ot mangeh Abraham hinan immohnongana ni' hi
ni'happitanan Apu Dios.
28 Ot iyuhdungnah ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hinan nunlini''odan dadiyen
boble ya hay ahuk di matigohdi an ay hanan damunan pun'apuyan.
29 Mu i diyen nanadagan Apu Dios i dadiyen boble an e ni'iboblayan Lot ya
ninomnomnah Abraham ta hiya nan inyabulutnan binumtik da Lot ta aggeda nilagat.

Hay Inat Nadan Binabain Imbabalen Lot

30 Hi Lot ya nadan duwan binabain imbabalena ya tumakutdan miha''ad hi ad Soar
ot umeda moh nan billid ot eda miha''ad i han liyang.
31 Ya han hin'algo ya alyon nan panguluwan i ibbana di, Hi amata ya amamma mo
ya ma"id ha udum hi lala'i hi mangiyahawan dita ta mawada ha imbabaleta.
32 Ot butongontah amata ta eta mi'lo' ta waday atontan mahlag ta adi mapogpog di
holag ta'u.
33 Ta i diyen hilong ya binutongdah amada ot e mi'ilo' nan panguluwan. Mu agge
innilan amada te nabutong.
34 Ta nabigat ot alyon nan panguluwan i ibbana di, Din hilong ya eya' ni'ilo' i ama.
Ot butongonta boh amata ta ilo'mu poo ta waday uddinnontan mahlag.
35 Ot butongonda boh amada i diyen hilong ot mi'ilo' damdama nan oha i amada.
Mu agge bo innilan amada te nabutong.
36 Ta hituwey inat nadan duwan imbabalen Lot ot mawadaanda.

19:24 19:24 2 Peter 2:6; Juda 1:7 **19:26 19:26** Luke 17:32

37 Ta hanan panguluwan an imbabalen Lot ya nun'imbabaleh lala'i ot ngadananah
Moab. Ta hiyay nahlagan nadan i Moab hi ad uwani.
38 Ya hanan nihnod an imbabalen Lot ya nun'imbabale boh lala'i ot ngadananah
Ben-Ammi. Ta hiyay nahlagan nadan i Ammon hi ad uwani.

20

Hay Immayan Da Abraham Hi Ad Gerar

1 Hi Abraham ya ninomnomnan mumbunag ta immedah nan way negeb hidih nan
numbattanan di ad Kades ya hi ad Sur hidih ad Kanaan. Ot ahida bo umeh ad Gerar.
2 Ta hidiy nangalyan bon Abraham hi hi ibbanah ahawanan hi Sarah. Ta hiya nan
hi Abimelek an patul hidi ya ena impa'awit hi Sarah.
3 Mu han nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Abimelek ot alyonay, He''a ya mate'a
te gapu i naen babain em impa'ala an waday ahawana.
4 Mu agge ni' ni'ilo' hi Abimelek i hiya ta hiya nan alyonay, Apu Dios, undan ta'on
hi ma''id ha inat'un hiyah adi maphod ya on dadagona' an ilagatmu tun tatagu'?
5 Hinaen inat'u ya ma''id attog ha adi maphod hi ninomnom'u te alyon othadin
Abraham di hi ibbana ya atbohdin hiya an alyonay hinagida.
6 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Innila' an agge'a numbahul i nae ta hiya nan agge'
inyabulut an ilo'mu hiya ta agge'a numbahul i ha''on.
7 Ot hiya nan mahapul an ibangngadmuh naen babaih nan ahawana te hidiyen
ahawana ya propeta ta wan idasalan da'a i hiya ta adi'a mate. Te adim'e ya umannung
an mate'a ya ta'on on nadan tatagum ya mi'yatedan he''a.
8 Ta on hiyah nawi''it ot ipa'ayag Abimelek an namin nadan ap'apu an munhilbi i
hiya ot ibaganan didah diyen ininopna ya nangintattakutda.
9 Ot ipa'ayagna boh Abraham ot alyonan hiyay, Nganneh tuwen inatmun da'mi?
Undan waha bahul'un he''a hi lummuh em pangipadadagan i ha''on ya tun
pun'ap'apuwa'? Adi maphod hinaen inatmun ha''on.
10 Nganney ninomnommu ta athinay inatmu?
11 Ya alyon Abraham di, Manu'eh athinay inat'u ya alyo' on ma''id ha takutyu i Apu
Dios ya alina hi ipapateya' ya pinlohyu tun ahawa'.
12 Ya hay oha ya immannung an ta'on hi ahawa' ya hinagi ami. Te ohay hi amami
mu nat'on di hi inana.
13 Ta hiya nan nihipun hi nangalyan Apu Dios hi tayna' di boblen da ama ta umeya'
hi udum an boble ot ibaga' i ahawa' ta an namin di bobleh datnganmi ya ibaganan
hinagi ami ta hidiyey pangipatigonah homo'nan ha''on ta adiya' patayon.
14 Ot ibangngad mon Abimelek hi Sarah i Abraham ot idattanah kalnero ya baka
ya baal an linala'i ya binabai.
15 Ot alyona bon Abraham di, An namin datuwen luta ya ha''on di ud bagi ot pot'om
nan pohdom an e iha''adan.
16 Ot alyonan Sarah di, Tigom teen idat'un ibbam di hinlibuy (1,000) gumo' an pihhu
ta bayad nan inat'u ta panginnilaan ibbam ya nadan nun'ibbayu an ma''id ha inat'u
i he''a hi adi maphod.
17 Ot idasal mon Abraham i Apu Dios hi Abimelek ta na'aan nan dogohna. Ya
atbohdin pinumhod hi ahawana ya an namin nadan binabain baalna ta mabalin an
mun'imbabaleda.
18 Te impagol ni' Apu Dios di punggolangan nadan binabain wah balen Abimelek
an gapuh nan na'at i Sarah an hi ahawan Abraham.

21

Hay Niyayyaman Isaac

1 Hi Apu Dios ya impa'annungna nan imbaganan pammo'ana i Sarah
2 ta numbutyug. Ya hidin nadatngan hidiyen inalin Apu Dios hi pun'ayyamana ya
nun'ayyam i han lala'in imbabaledan Abraham hidin amamma mo.
3 Ot ngadanan Abraham ta hi Isaac.
4 Ya hidin mi'awaluh algona ot kugiton Abraham te hiyah diyey imbagan Apu Dios
hi atona.
5 Ya hay tawon Abraham hidin niyayyam hi Isaac ya hinggahut (100).
6 Ya hi Sarah ya ma"amlong an alyonay, Impa'amlonga' i Apu Dios ot an namin
nadan mangngol ituwen nunggolanga' ya mi'yam'amlongdan ha"on.
7 Te ta'on hi nganneh diyen tagu ya inniladan adiya' mo mabalin an mun'imbabale.
Mu ten ad uwani ya na'at ta inyayyam'uh tuwen lala'in imbabalemin Abraham hi ad
uwani an amamma mo.
8 Ta hidin ong'ongngal hi Isaac an naphu mo i inana ya numpahamul hi Abraham
ot ipa'ayagna nadan tatagu.

Hay Nangituda'an Abraham I Da Hagar An Hinina

9 Indani ya tinigon Sarah an amod on nganihngihilan Ismael an imbabalen
Abraham hinan i Egypt an hi Hagar hi Isaac.
10 Ot alyona i Abraham di, Ituda'mu nan babain himbut ya nan imbabalena te nan
imbabalena ya ma"id ha midat i hiya hinan boltanon tun imbabale' an hi Isaac.
11 Ya adi maphod hi punnomnoman Abraham i diye te ta'on on hi Ismael ya
imbabalena damdama.
12 Mu himmapit hi Apu Dios i Abraham ot alyonay, Adi'a minomnoman an gapuh
nan unga ya nan himbutmun hi Hagar. Unudom nan alyon Sarah te hi Isaac
damdamay ipa'annungan nan imbaga' i he''a.
13 Mu na'en imbabalem i diyen himbut ya idat'u boy dakol an holagna an gapu ta
hiya ya imbabalem.
14 Ta on nawi"it ot bumangon hi Abraham ot idadaanay makan ya liting ot
ipabalunan da Hagar an hinina. Ot honagona dida.
Ta onda imme ot eda humanawhawwangan hinan agge naboblayan hi ad Beerseba.
15 Ya hidin napuh nan liting an binalunda ot ipalo' Hagar nan imbabalena hinan
pu''un han kaykayyiw.
16 Ot umeh nan e''elena ta e umbun hidi te alyonah nomnomnay, Adiya' pa''itpol an
manigoh e atayan nan imbabale'. Ot inayunan kumga.*
17 Ya dingngol Apu Dios an kumga bo nan unga ot humapit nan anghel Apu Dios hi
ad abunyan ot alyona i Hagar di, Nganney inomnomam? Adi'a tumakut ot dingngol
Apu Dios nan kogan nan ungah nan nangipalo'am.
18 Tuma'dog'aot ta em awiton nan unga. Te hiya ya pumbalino' nadan holagna hi
ohan boble an ongal di abalinanda.
19 Ya ay diniyat Apu Dios di matan Hagar ta nangitigana han obob. Ot ena ihagub
nan pun'inumanda ot ena pa'inuman nan unga.
20 Ya impappapto' Apu Dios nan unga hinan nihaha"adanah nan agge naboblayan.
Ta hidiy kimmilogana ya nala'ing an pumana.
21 Ya hidin immo'ohnongandahdi hinan agge naboblayan hi ad Paran ya e inawit
inana han babai an i Egypt ot ipa'ahawana i hiya.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Abraham

22 Waday immayan da Abimelek ya nan opisyal di tindaluna an hi Pikol hi awadan
Abraham ot alyon Abimelek i hiyay, Innila' an an namin di atom ya hi Apu Dios di
bumoddang.

21:4 21:4 Nan Na'na'at 7:8 **21:10 21:10** Galasya 4:30 * **21:16 21:16** Hay pangalin di udum hinan kumga ya tuma'ang.

23 Ta hiya nan ibaga' i he"a ta isapatam hitun pundayawam i Apu Dios an adiya'
kulukon i he"a ya ta'on on nadan tanuda'. Ta nanongnan maphod di atom i da'mi
ituwen ni'iboblayam ta umat hinan maphod an pangatmin he"a.
24 Ya alyon Abraham di, O isapata' an ato'.
25 Ot ibagan Abraham i Abimelek an nadan ba'baalona ya pinlohda nan bubun an
iniphod da Abraham.
26 Mu alyon Abimelek di, Agge' attog innilah naen na'at an inggana nee ot ibagam.
27 Ot idattan Abraham hi Abimelek hi kalnero ya baka ta mangipa'innila an maphod
nan nunhapitanda.
28 Ot hiwwayon Abraham di pitun tinna an imbabalen di kalnero.
29 Ya mahmahan Abimelek di gapunah pangatanahdi.
30 Ya alyon Abraham di, Danae ya alam ta wan he''ay muntistigu an hidiyen bubun
ya ha"on di nangipiphod.
31 Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Beerseba an gapu ta hidiy
nunhapitandan duwa.
32 Ot umanamut mohpe da Abimelek i Pikol hi nunhituwanda.
33 Ot itanom Abraham han kayiw an tamaris hi ad Beerseba ot dayawona nan
munnananong an Dios.
34 Ya nadney nihaha''adan da Abraham hidih nan boblen di i Pilistia.

22

Hay Namatnaan Apu Dios Hi Pangulug Abraham

1 Indani ot patnaon Apu Dios di pangulug Abraham. Ta alyonan hiyay, Abraham!
Ya alyon Abraham di, O tanganu?
2 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Awitom nan oh'ohhan imbabalem an hi Isaac an
pa'appohpohdom ya imme ayuh ad Moriah ta em i'nong hiya i ha''on hinan billid
an tudduwo'.
3 Ta hidin nawi"it ot gihaon* Abraham nan kayiw an ma'usal hinan punggobhandah
mi'nong ot idadaana nan dongkina ot inayundan makak an inawitnah Isaac ya nadan
duwan baalna. Ot ipluydah nan inalin Apu Dios i hiya.
4 Ta nangngenangngeda ya hidin mi'atluh algo ya minangmang mohpen Abraham
nan umayanda.
5 Ot alyonah nadan baalnay, Umohnong ayu ni' hituh tun dongki ta madappuh
amihdi an hin'ama ta e ami mundayaw i Apu Dios ya ahi ami mibangngad hitu.
6 Ot ipapahon Abraham nan kayiw hinan imbabalenan hi Isaac ot hiyay mangdon
hinan uwah ya nan pangapuyda. Ya hidin mangmangngeda
7 ya alyon Isaac di, Ama, tanganu on waday kayiw ya apuy ya daan nan kalneron
maghob an mi'nong?
8 Ya alyon Abraham di, Imbabale', hi Apu Dios di ukod an mangdat hinan kalneron
maghob an mi'nong. Ot inayundan mangmangngen hin'ama.
9 Hidin dimmatongdah nan inalin Apu Dios ot iphod Abraham han punggobhan
hi mi'nong hidi ot iphodnan palpagon nan kayiw hi uhhuna. Ot pawwidonah Isaac
ot bobodona ot iyuhhunah nadan kayiw hidih nan punggobhan hi mi'nong. 10 Ot
ukatona nan uwah an pamatenah nan imbabalena.
11 Mu himmapit nan anghel Apu Dios hi ad abunyan ot alyonay, Abraham!
Ot alyonay, O tanganu?

---

* **22:3 22:3** Hay pangalin di udum hinan gihaon ya kolnon. **22:9 22:9** James 2:21; Hebrew 11:17-19

12 Ya alyon diyen anghel i hiyay, Adim patayon nan unga. Ot innila' mo an hi Apu
Dios di nabaktu hi unudom te ta'on on nan oh'ohhan imbabalem ya adim ukuhan an
idawat i Apu Dios.
13 Ya nangitigan Abraham han tangbal an kalneron nihabut di ha'gudna i han kayiw
hinan e''elena. Ot ume ot ena alan ot hiyay i'nongna hi nihukkat hinan imbabalena.
14 Ta hay nungngadan Abraham i diyen immayanda ya alyonay, Hi Apu Dios Di
Mangdat Hinan Mahapul. Ta ingganah ad uwani ya waday uggan alyon nadan
tatagu an alyondah hidih nan billid an pundayawan i Apu Dios di pangidatanah nan
mahapul.
15 Ya himmapit bo i Abraham nan anghel hi ad abunyan
16 ot alyonay, Ha"on an Dios ya adi' ibahho an wagahan da'a an gapu i naen
impatigom hi aggem nangukuhan hinan oh'ohhan imbabalem an emmot i'nong i
ha"on.
17 Ot ibaga' tee an wagahan da'a ta idattan da'ah dakkodakkol an holagmu ta umat
hi dinakol di bittuwon hi ad lagud onu nadan panag† hinan da'ging di baybay. Ta
abakondan namin nadan binuhulda ya sinakupday bobleda.
18 Ya gapu i dida ya wagaha' an namin an tataguh tun luta an gapuh pangun'unudam
i ha"on.
19 Ya hidin nagibbuh diye ot ibangngad da Abraham hinan immohnongan nan
duwan baalna ta didan namin an immanamut hi ad Beerseba an nunhituwan da
Abraham.

Nan Tinanud Nahor

20 Indani ya na'innilaan Abraham an hi ibbanan hi Nahor ya waluday imbabaleda
i ahawanan hi Milkah.
21 Ta hay panguluwan ya hi Us ot ahi nan lala'in hi Bus ot ahi hi Kemuel an hi aman
Aram
22 ot ahi hi Kesed ya hi Haso ya hi Pildas ya hi Jidlap ya hi Betuel.
23 Hi Betuel ya hiyay hi aman Rebekah. Ta waludan namin nadan linala'in
imbabalen da Milkah i Nahor an hi ibban Abraham.
24 Ya wadada boy udum an imbabalen Nahor hinan imbilangnah ahawana an hi
Reumah. Ta hay imbabaleda i diye ya hi Tebah ya hi Gaham ya hi Tahas ya hi Maakah.

23

Hay Natayan Sarah

1 Hi Sarah ya hinggahut ta han baintit pituy (127) tawona
2 ot ahi mateh awadandah ad Hebron hidih ad Kanaan. Ot ibaluwan Abraham.
3 Ya i diyen nateh ahawana ya e ni'hapit hinadan tinanud Hit an alyonay,
4 Ha''on ya bokona' iwahtu. Daan mo ta igattangyu doha hinan lutayu ta waha
ilubu'an tun naten ahawa'.
5 Ya alyonday,
6 Da'mi ya imbilang da'ah ohan nabaktu an ap'apu. Ot mabalin an pot'om nan
pohdom hitun boblemi ta hidiy pangilubu'am hinan ahawam.
7 Ya nunyu''ung hi Abraham hi punlispituna hinadan tinanud Hit
8 ot alyonay, At'ehna an itbalyun ilubu''uhtuh ahawa' ya daan mo bahan ta ibagayu
i Epron an hi na' Sohar
9 ta igattangna i ha"on nan lingab hi ad Makpelah an nihaggon hinan da'ging
di puntanomana ta hidiy pangilubu'a'. Ya minahmahanyun hiyah on atnay
pangigattangna ta bayada' ta pumbalino' hi lubu'an.

22:16 22:16 Hebrew 6:13,14 † **22:17 22:17** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

10 Mu hi Epron ya wahdin mi'ib'ibbun hinadan udum an tatagu i diyen boble
an ni'yamung hinan way geyt an a'am'amunganda. Ot tobalonah diyen imbagan
Abraham an dingngol nadan tatagu.
11 An alyonay, Namaag ya indat'un he''ah diyen lingab ya ta'on on nan puntanoman
ta hidiy pangilubu'am i ahawam. Ot teen nunhindongolan tudan ibba' di pangdata' i
he''a.
12 Ot munyu''ung boh Abraham hi hinangngab nadan tatagu
13 ot alyonan Epron di, Hanat donglom tun ibaga' te hay pohdo' ya bayada' hidiyen
luta ta ahi mabalin an e' ilubu' hidih ahawa'. Ta hidiyen inalina ya nunhindongolan
nadan tatagun na'amung.
14 Ot alyon mon Epron di,
15 Hay bayad diyen luta ya opat di gahut (400) di gumo' an silber. Mu adi mahapul
an bayadam ot ditay ukod ya emmot inlubu' hidih ahawam.
16 Ya inabulut Abraham hidiyen inalin Epron an opat di gahut (400) an silber an
miyunnudan di damotnah nan niyuldin an pumbayad di munggattang ot idatna ta
tinigon nadan tataguh nangalan Epron.
17 Ta numbalin moh lutan Abraham hi ad Makpelah an inggattang Epron i
hiya an nilaggat nan puntanoman an nihaggon hinan lingab ya ta'on on nadan
bungbungnga''an hidi. Ya hidiyen luta ya nihaggon hi ad Mamre.
18 Ta an namindan wahdin tinanud Hit an nanigo ya inniladan hi Abraham moy
ud luta i diye.
19 Ot ena ilubu' hidi nan ahawanan hi Sarah i diyen lingab hi ad Makpelah hidih
ad Hebron hi ad Kanaan.
20 Ta ginattang nimpen Abraham hidiyen puntanonam ya nan lingab hinan tinanud
Hit ot pumbalinonah lubu'an.

24

Hay Inahawan Isaac

1 Hi Abraham ya na'amamma mo mu ongal di inat Apu Dios an nunwagah i hiya.
2 Ya han hin'algo ya alyonah nan ap'apun di baalnay, Iyuhhunmuy ta'lem hi ulpu'
3 te pohdo' an isapatam hinan Dios hitun luta ya hi ad lagud an bokon hitun ad
Kanaan di pamto'am i ha iyahawan nan imbabale'.
4 Ot mahapul an ume'ah nan boblen niyayyama' ta nan tulang'uy em pangawitan i
ha iyahawan Isaac.
5 Ya alyon diyen baal i hiyay, Mu nganney ato' hi'on adi pohdon nan babain mi'yali
i ha''on hitun awadan ta'u? On mabalin an mumbangngada' ta awito' hi Isaac ta
ibangngad'uhdih nan nalpuwam?
6 Ya alyon Abraham di, Tigom ta adim ibangngad hidi nan imbabale'.
7 Te nan Dios hi ad abunyan ya hiyay nangalih tayna' hidiyen boblen di a'ammod'u
an ta'on on hidiy niyayyama'. Ot ihamadnan alyon i ha''on di idatnah tuwen boble i
ha''on ya nadan tanuda'. Ot hiya nan madinola' an pamanguluwona nan anghelnahdi
ta hitun umayam ya mabalin an waha awitom hi iyahawan nan imbabale'.
8 Mu hi'on adi pohdon nan babai an mi'yalin he''a ya ta'omman mu ta inunudmu
nan imbaga' an atom. Mu ta tigom ta adim iyehdi tun imbabale' an ta'on hi nganney
ma'at.
9 Ot iyuhhun mon diyen baal di ta'lenah ulpun Abraham ot isapatana an atona nan
imbagan Abraham.
10 Ot idadaanay himpuluh (10) nadan kemel Abraham ot pangipakalgaanah nadan
nat'onat'on an mapmaphod an usal. Ot makak an umeh ad Mesopotamia an
numboblayan Nahor.

11 Ta hidin adadatong i diyen boble ya tinigona han bubun ot pa'ohnongona nadan
kemel hinan e''elena ta mun'ibleda. Ya i diye ya mun'ah'ahdom an hidiye nan e
humaguban nadan binabaihdi.
12 Ot mundasal an alyonay, He''a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i
ha''on ya ipatigom bahan di homo'muh nan ud baal i ha"on ta wan adi mibahho nan
ipa'atnan ha''on.
13 Nomnomnomom an wahtuwa' hi haggon tun bubun ya innilam an ad uwani ya
umali nadan binabain malpuh boble an humagub.
14 Ot hanat nan babain pohdom an iyahawan Isaac ya nan pumbagaa' hi inumo'
hinan hinagubna ya ipa'inumana''e ya atbohdin pa'inumana tudan kemel ya hidiyey
panginnilaa' an nipa'annung nan imbagam hinan ud baal i ha''on.
15 Ya aggena impadappuh hidiyen dasalna ya wadah Rebekah an pinahonay
pannuman an ihagubna. Hay nangimbabalen hiya ya hi Betuel an imbabalen da
Milkah i Nahor an hi ibban Abraham.
16 Ya hidiyen hi Rebekah ya apgohan di ababaina an agge ni' nangahawa. Ta on
immeh nan bubun ot ihagubnay pannuman ta umanamut.
17 Ya mange nan baal an e nidamu ot alyonay, Iyam ni' bahan ta uminuma'.
18 Ya alyonay, O agam.
Ot pa'ibagonan lo'ahon nan pinahona an inhagubna ot pa'inumana.
19 On na'inuman ot alyon Rebekah i hiyay, Aga ta e' bo pa'inuman nadan kemelmu
ta ingganah onda ma'inuman.
20 Ot ume ot ikuyagna nan hinagubnah nadan pun'inuman di kemel ot tagtagona
boh nan bubun ta ena bo ihagub ta ingganaot ma'inumandan namin nadan kemel.
21 Mu nan baal ya namaaggot dindinnongan an tigtiggonah on hiya nan pohdon
Apu Dios.
22 Ta hidin na'inumandan namin nadan kemel ya inukat diyen baal han balitu' an
hingat di olong an na'angngina ya han duwan balitu' an mihu'lub hi ta'le ot idatna i
Rebekah.
23 Ot alyonan hiyay, On nganney nangimbabalen he"a? Undan adi mabalin bahan
hi mun'iyan amih baleyu hi'on waha mabalin hi pun'iyananmi?
24 Ya alyonay, Ha"on nan imbabalen Betuel an hi imbabalen da Nahor i Milkah.
25 Ot ha'ey eyu umiyanan ya ume ta'uh balemi ot dayyahdiy mabalin hi anon tudan
kemel ya wahdi boy mabalin hi alo'anyu.
26 Ot mundu''un hidiyen baal ta dayawonah Apu Dios
27 an alyonay, Munhanaa' i he''a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha''on
te impatigom di homo'mu i hiya hinan nangipa'annungam hinan imbagam i hiya. Ya
munhanaa' bo ta impanguluwa' i he''ah nadan tulangna.
28 Yaden hi Rebekah e ya tagtagtagonan umanamut ta ena ibaga i inanah diyen
na'at.
29 Ya wada han lala'in hi ibban Rebekah an hi Laban di ngadana an
aw'awiggingonan mangeh awadan diyen lala'i hinan bubun.
30 Te tinigona nan hingat hi olong nan ibana ya nan inhu'lubna ya dingngolna nan
imbagan Rebekah ta hidiye nan immeh awadan diyen tagu ya tinigona an wahdin
tumtumma'dog hi haggon nadan kemel hidih nan way bubun.
31 Ot alyonay, He''a an iba an winagahan Apu Dios, tanganu on ayu udot wahtu?
Ma'a ta ume ta'uh balemi ot wahdiy nidadaan hi umohnonganyu ya ta'on on hantudan
kemel.
32 Ot mi'yedah baleda. Ta hidin dimmatongda ot pun'aan Laban nadan kalgah
nadan kemel ot iyeday dagami ta anon nadan kemel. Ot iyeda boy liting hinan baal
Abraham ya nadan nun'ibbana ta ulahanday hukida.

33 Ya hidin indadaanday anonda ya alyon diyen baal di, Adiya' mangan ta ingganah
on'u ibaga nan gapunah immaliyanmihtu.
Ya alyon Laban di, Ot agam mo ta ibagam.
34 Ot alyonay, Ha''on nan baal Abraham.
35 Hi Apu Dios ya ongal di inatnan nunwagah hinan ud baal i ha"on te
kimmadangyan. Ta dakol di kalnerona ya bakana ya kemelna ya dongkina. Ya
atbohdiy pihhunan silber ya balitu'na ya ta'on on hay baalna an binabai ya linala'i.
36 Ya hi ahawanan hi Sarah ya ininna ot ahi mawada han imbabaledan lala'i ta
hiyay nangipaboltanan Abraham hi an namin nadan kinadangyana.
37 Ot punsapataona' i Abraham an mahapul an bokon hanadan i Kanaan di pamto'a'
i ha iyahawan nan imbabalenan hi Isaac
38 te da'yun tulangnahtu.
39 Ot alyo' di, Nganney ato' hi'on adi mi'yalin ha''on hidiyen babai?
40 Ya alyonay, Nan Dios an nanongnan inun'unud'u ya pi'yaliyona nan anghelna i
he"a ta boddangan da'a ta maphod di pumbalinan nan umayam hidi ta waha awitom
hi iyahawan tun imbabale' hinadan tulang'u an holag ama.
41 Ot alyona bon ha''on di, Atom'e nan inali' hi atom ta ume'ah awadan nadan
tulang'u mu ningamut'e an adi pi'yaliyon nadan tulang'u nan babain pinto'mu ya
ta'omman mu ta inatmu nan insapatam i ha''on.
42 Ta hiya nan hidin dimmatonga' hinan bubun ya nundasala' an alyo' di, He''a Apu
Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha''on ya boddangana' bahan ta adi mibahho
nan nun'iyali' hitu.
43 Ot teen wahtuwa' hitun haggon tuwen bubun ot nan mangilog an babain umalin
humagub ya alyo"e i hiyay, Iyam ni' ta uminuma' hinan hinagubmu
44 ya alyona'ey o agam ta ahi' e pa'inuman nadan kemelmu ya hiyah diye nan
pohdom an Dios an iyahawan nan imbabalen nan ud baal i ha''on.
45 Ya agge' impadappuh nan dasal'u ya wadah Rebekah an pinahonay ihagubnan
pannuman. Ta on nalpah an inhagubna ot alyo' i hiyay, Iyam ni' bahan ta uminuma'
hinan hinagubmu.
46 Ya na'ibagonan lina'ah nan pannuman ot alyonay, O agam ta uminum'a ta ahi' e
pa'inuman nadan kemelmu. Ta imminuma' ot ena pa'inuman nadan kemel.
47 Ot mahmaha' di ngadan amana ya alyonay, Hi Betuel an imbabalen da Nahor i
Milkah. Ot inayun'u mon ipihingat i hiya nan hingat hi olongna ot ipihu'lub'u mo bon
hiya nan mihu'lub hi ta'le.
48 Ot mundu''una' ot dayawo' nan Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha''on.
Te ongal di punhanaa' hi ena nangipanguluwan i ha''on i da'yun tulang nan ud baal
i ha''on an hi Abraham ta pinto''u nan pohdonan iyahawan nan imbabalena.
49 Ot hanat ibagayuh on pinhodyun mi'yapuh nan ud baal i ha''on onu adiyu ta
hiyay ibaga' i hiya.
50 Ya alyon da Laban i Betuel di, Hinae ya na'innilan hiyay pohdon Apu Dios hi
ma'at ot undan da'miy mangibahho.
51 Ta'omman mo ya inawitmuh Rebekah ta iyahawan nan imbabalen nan ud baal
i he''a ta miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
52 On dingngol nan baal Abraham hidiyen inalida ya innayunan nundu"un ot
ida"omnay anganah nan luta hi pundayawna i Apu Dios.
53 Ot ena mohpe ukaton nadan inodnanan balitu' ya silber ya nadan mun'aphod an
lubung ot idatna i Rebekah. Ot idattana boh ibbanan hi Laban ya hi inanah nadan
udum an nun'abalol.
54 Ot ahida mohpe e mangan hinadan nun'ibbanan linala'i ot umiyandahdi.

Ta onda bimmangon hidin nawi"it ot alyon diyen baal Abraham di, Aga ta umanamut ami mo.
55 Mu alyon da Laban an hininay, Indani ta mala"uh ni'mo ha himpuluy (10) algoh umohnongan hitun Rebekah ya ahi da'mi taynan.
56 Mu alyon nan baal di, Adiyu bahan palodpodon di pumbangngada' hinan ud baal i ha"on te maphod ta impa'annung Apu Dios nan nun'iyali' hitu.
57 Ya alyonday, Ot indani mo ta ayagan ta'u nan unga ta hay alyona.
58 Ya hidin inayagandah Rebekah ot alyondan hiyay, On pohdom an mi'ye ituwen tagu?
Ya alyonay, O pohdo'.
59 Ot iyabulutda mo an mi'yeh Rebekah hinan baal Abraham ya nadan nun'ibbana ot pi'yayonda i hiya nan ohan tagalan nangipappapto' i hiya.
60 Ot wagahandah Rebekah an alyonday,
Hanat he"a an iba ya mumbalin'ah hi inan di dakkodakkol an tatagu.
Ya hanat nadan tanudam ya abakondan namin nadan binuhulda ya sinakupday bobleda.
61 Ot eda mohpe mitakke* da Rebekah ya nan tagalanah nan kemel ot mi'yedah nan baal Abraham.

Hay Nanamuwan Isaac I Da Rebekah

62 Hi Isaac ya nalpuh ad Beer-Lahay-Roy te e nunhituh nan negeb.
63 Ta han mun'ahdom ya immeh nan way puntanoman ya nangimangmanganay nabulog an kemel.
64 Ya hidin tinigon Rebekah hi Isaac ot munlo'ah hinan nitakkayana
65 ot alyonah nan baal Abraham di, Nganneh diyen taguh nan way puntanoman an tuwen manamu i dita'u?
Ya alyonay, Hiyah diye nan imbabalen nan ud baal i ha"on. Ot alan mon Rebekah di hu'yungna ot munhu'yung ta pangipatigonah pumpada"ulana i Isaac.
66 Ta onda nundadammu ot uhuhon nan baal i Isaac an namin nan na'at.
67 Ot awiton mon Isaac hi Rebekah ot iyenah nan natoldaan an allung din hi inana an hi Sarah ta hiyay inyahawana. Ya pohpohdon Isaac hiya. Ta hiyay nahiwan di nomnomnah ena umukayungan hi natayan inana.

25

Nan Udum An Tinanud Abraham

1 Hi Abraham ya numbintan i han hi Keturah.
2 Ta nawadada da Simran ya hi Joksan ya hi Medan ya hi Midian ya hi Isbak ya hi Suah.
3 Ya hi Joksan ya nuntanud ta da Seba i Dedan. Ot muntanud hi Dedan ta da Asuri i Letusim ya hi Leummim.
4 Ya hi Midian ya nuntanud ta da Epah ya hi Eper ya hi Hanok ya hi Abida ya hi Eldaah. Ta danaen namin di holag Keturah.
5 Mu hay nangipaboltanan Abraham hi an namin an wadan hiya ya hi Isaac mu inggana ot mateh Abraham ot ahina boltanon.
6 Mu wada damdamay indatnah ligalunah nadan udum an imbabalenah din agge ni' nate. Ot ahina ituda' didah nangappit hi tuluwan di algo ta hidiy eda niha"adan ta nihiwweda i Isaac.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Abraham

7 Hay ngammut di tawon Abraham ya hinggahut ta han napitut lima (175).
8 Ta na'amamma ot ahi mate.

* **24:61 24:61** Hay pangalin di udum hinan mitakke ya mihakay.

9 Ot e ilubu' nadan imbabalenan da Isaac i Ismael hinan lingab hi ad Makpelah
hidih nan way puntanoman Epron an hi na' Sohar an tinanud Hit.
10 Hidiyen puntanoman an ginattang Abraham ya nihaggon hi ad Mamre hi
nangappit hi tuluwan di algo. Ta hidi boy nangilubu'anda i hiya hidih nan nilubu'an
ahawanan hi Sarah.
11 Hidin nalpah an nateh Abraham ya winagahan Apu Dios nan imbabalenan hi
Isaac an nunhituh nan nihaggon hi ad Beer-Lahay-Roy.

Hay Tinanudan Ismael

12 Hi Ismael an imbabalen Abraham hinan i Egypt an hi Hagar an himbut Sarah ya
wadaday tinanudana.
13 Ta datuwey ngadangadan nadan linala'in imbabalen Ismael an hay panguluwan
ya hi Nebayot ot ahi hi Kedar ot ahi hi Adbeel ot ahi hi Mibsam
14 ot ahi hi Misma ot ahi hi Dumah ot ahi hi Masa
15 ot ahi hi Hadad ot ahi hi Tema ot ahi hi Jetur ot ahi hi Napis ot ahi mohpe hi
Kedemah.
16 Ta datuwen linala'in tinanud Ismael ya diday ap'apun nadan himpulut duwan
(12) tinanud an ningadan di ngadandah nan himpulut duwan (12) boblen imban-
gonda.
17 Ta hay ngammut di tawon Ismael ot ahi mate ya hinggahut ta han tulumpulut
pitu (137).
18 Ya hay e nunhituwan nadan holagna ya nan numbattanan di ad Habilah ya hi ad
Sur an nidommang hi ad Egypt hi nangappit hi tuluwan di algoh nan awon an umeh
ad Assyria. Ta nihiwwedah nadan udum an tinanud Abraham.

Hay Niyayyaman Da Esau I Jacob

19 Hi Isaac e an imbabalen Abraham
20 ya napat (40) di tawonah din nun'addumanda i Rebekah an hi ibban Laban an
imbabalen nan i Aram an hi Betuel an nunhitudah ad Paddan-Aram.*
21 Mu hi Rebekah ya adi mun'imbabale. Ot mundasal hi Isaac ya timbal Apu Dios
ta numbutyug.
22 Mu nan imbutyugna ya nundappel ta namaag onda ay umanawwit hi putuna. Ot
alyon Rebekah di, Tanganu nin on tayya han at hitun ma'ma'at i ha"on? Ot mundasal
i Apu Dios.
23 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nan imbutyugmu ya nundappel ta nan holagda ya
munhi"andah punhituwan. Ya nan udidiyan ya mabikbikah mu nan oha te nan
panguluwan ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.
24 Ta hidin nun'ayyam ya immannung an nundappel an linala'i.
25 Ya nan namangulun bimmudduh ya mumbolah† ya na'addutdutan. Ot
ngadananda mo ta hi Esau.
26 Ot mitnud nan mi'adwa an inhamadnan inidon hi mu'ud Esau ta hiya nan
nginadananda ta hi Jacob. Ya hidin inyayyam Rebekah dida ya nanom (60) di tawon
Isaac.

Hay Nangihukkatan Esau Hinan Kalebbengana An Panguluwan

27 Hidin kimmilogda ya nala'ing hi Esau an mun'anup ta nan muyung di imminghah
umayana. Yaden hi Jacob e ya nan nunhituwanday umo'ohnongana.
28 Ya hay pinpinhod Isaac ya hi Esau te pohpohdonan ihda nan anupona. Mu hi
Rebekah ya hi Jacob di pinpinhodna.

---

* **25:20 25:20** Hay ohah ngadan di Padam-Aram ya Mesopotamia. **25:23 25:23** Roma 9:12 † **25:25 25:25** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

29 Ta han hin'algo an munha'ha''ang hi Jacob ya dimmatong hi Esau an nalpuh
muyung an na'a'aggangan.
30 Ot alyonan Jacob di, Iyalim ni' ya hah nan mumbolah an inha''angmu ta ano'
te tehtu tayya an na'a'aggangana'. Ta hiya nan tinolbanganda ta hi Edom te hidiyen
odawona ya mumbolah.
31 Ya alyon Jacob i hiyay, O mu idatmu ni' i ha''on nan kalebbengam an panguluwan.
32 Ya alyon Esau di, Undan nganney hilbin nae ya ten mateya' hi inagang'u.
Ta'omman ya bagim.
33 Mu alyon Jacob di, Mu isapatam ni' an idatmun ha''on nan kalebbengam an
panguluwan.
Ta nunsapatah Esau an idatna i Jacob nan kalebbenganan panguluwan.
34 Ona inathidi ot idat mohpen Jacob dohah nan inha''angna ya nan tinapay ot
anona. Ta on nabhug ot inayunan umaan hidi. Ta hinaey mangipa'innila an manghan
di punnomnom Esau hinan kalebbenganan panguluwan.

26

Hay Numbunagan Da Isaac Hi Ad Gerar

1 Indani ya wada bo han bitil i diyen boble an nat'on tuwali din bitil hi atagun
Abraham. Ta imme da Isaac hinan boblen nan patul di i Pilistia an hi Abimelek hidih
ad Gerar.
2 Mu numpatigoh Apu Dios i Isaac hidi ya alyonay, Adi'a umeh ad Egypt ta nan alyo'
an em iha''adan ituwen boble di umohnongam.
3 Ot unudom'e tun alyo' ya boddangan da'a ya winagahan da'an ha''on. Ta idat'un
he''a ya nadan tanudam hituwen luta ta ipa'annung'u din imbaga' i amam an hi
Abraham.
4 Ya atbohdin punholagon da'ah dakkodakkol ta umat hi dinakol nadan bittuwon ta
diday pangdata' hi an namin ituwen luta. Ya gapun dida ya mawagahandan namin
di tataguh tun luta
5 an gapuh nangun'unudan din hi amam an hi Abraham hi an namin nan imbaga'
an mahapul an atonyu.
6 Ta e mo niha''ad da Isaac hi ad Gerar.
7 Mu nadan linala'ihdi ya minahmahanda i Isaac hi'on nganney niyatana i Rebekah.
Ya alyonay hi ibbana te tumakut hi pamatayandan hiya hi'ona ibaga an ahawana te
apgohan bo udot.
8 Mu hidin nadney niha''adandahdi ya wada han naminghan an inuhdungan nan
patul an hi Abimelek hinan tawana an mun'aw'awwalan da Isaac i Rebekah.
9 Ot ipa'ayag mon Abimelek hi Isaac ot alyonan hiyay, Ot te mahan an ahawam ya
tanganunmu alyon ni' di hi ibbam?
Ya alyonay, O te alyo''ot on alina ya patayona' hi'on'u ibaga an ahawa'.
10 Ya alyon Abimelek di, Tanganu on waha athinah em inat? Onha wada otahan ha
e ni'ilo' i hiyah nadan linala'ihtu ot namaag ya he''ay lummuh emi pumbahulan.
11 Ot ibagan mon Abimelek hinadan tatagu an mipapate nan tagun mangat hi adi
maphod i Isaac onu nan ahawana.

Hay Kimmadangyanan Isaac

12 Hidiyen tawon an nuntanom hi Isaac hidi ya pinumhod di intanomna ta dakol
di inapitna an paddungnay numpihinggahut (100) an binumti nan intanomna te
winagahan Apu Dios hiya.
13 Ta na'udman an na'udman di kinadangyana ta lo'tat ya numbalin hi kakaddan-
gyanan.

25:33 25:33 Hebrew 12:16

14 Te dakkodakkol di kalnerona ya bakana ya baalna ta amohan nadan i Pilistia.
15 Ta immeda ot eda tababon an namin nadan bubun an impaka''ut din hi amanan hi Abraham.
16 Ot alyon mon nan patul an hi Abimelek i Isaac di, Umaan'a attog hitun boblemi te namaag nee ya on he''ay ong'ongngal di abalinana mu da'mi.
17 Ot makak mo da Isaac ot umedah nan nundotal hi ad Gerar ta hidiy eda niha''adan.
18 Ot ena ipaka''ut an namin nadan bubun an impiphod din hi amanan hi Abraham hidi. Te hidin nate ya e tinannabab nadan i Pilistia. Ot ingadana damdama i dadiyen bubun din nungngadan amana.
19 Ya wada bo han impaka''utnah nadan baal hinan nundotal hi ad Gerar an waday liting hi dallomna.
20 Mu indani ya immeda nadan mumpumpastol an i Gerar ya mi'hannudah nadan pumpastolon Isaac te alyonday nan liting ya litingda anu. Ot ngadanan mon Isaac hidiyen bubun hi Punhahannuwan.
21 Ot eda mo bo mungka''ut hi oha mu atbohdin pun'a'awwitanda. Ot ngadanan mo bon Isaac ta hi ad Pun'a'awwitan.
22 Ot madligda mo bo ot ahhinda mungka''ut boh oha. Ya ma''id mo ha e mamloh i diye. Ot ngadanana mo hi Luminggopan. Te alyon Isaac di, Maphod ta ad uwani ya inyabulut Apu Dios an munhitu ta'uhtu ta hitu mohpey pumhodan ta'u.
23 Ta nihaha''addahdi ot ahida umeh ad Beerseba.
24 Mu hidin nahdom i diyen dimmatnganda ya numpatigo boh Apu Dios i Isaac ot alyonay, Ha''on nan Dios an dayawon amam an hi Abraham ot adi'a tumakut te wadaa' an bumoddang i he''a. Ta wagahan da'a ya punholagon da'a ta dakkodakkol di holagmu te hiyay imbaga' hinan baal'u an hi amam an hi Abraham.
25 Ot iphod Isaac han punggobhan hi maghob hidi ot dayawonah Apu Dios. Ot iyammanahdi han nun'allunganda ot eda mungka''ut hidi nadan baalna i han bubun.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Isaac

26 I han hin'algo ya imme da Abimelek an nalpudah ad Gerar ya hi Ahusat an hiya nan uggan muntugun i hiya ya hi Pikol an nabaktun opisyal di tindaluna ta eda tigon hi Isaac.
27 Ot alyon Isaac i diday, Tanganu on ad uwani ya umali ayun manigo i ha''on yaden nunhigla ni' di hihiwoyu i da'mi ta impa'aan da'mih bobleyu.
28 Ya alyonday, O te ad uwani mo ya innilamin hi Apu Dios di bumodboddang i he''a. Ta hiya nan pinhodmin mi'hayyup i he"a.
29 Ta wan ibagam an ma"id ha atom hi adi maphod i da'mi ta umat hidin awadan ta'un namin an ma''id ha inatmin he''a hi adi maphod ta ingganah din nangipa'aananmin da'yuhdi. Mu ad uwani ya mapto' an hi Apu Dios ya inaynayunan munwagah i he''a.
30 Ot idadaan mon Isaac di makan ya ma'inum ta mun'am'amlongdan namin.
31 Hidin bimmangondah din mun'abigat ot mumpunsapatada hi hinohha an adida mangat hi adi maphod hi hinohhan dida. Ta hidin nagibbuh ot ahida mohpe madinol da Abimelek ya nadan nun'ibbanan umanamut.
32 Ya i diyen algo ya immali nadan baal Isaac ya alyonday, Waday inakhupanmin liting hinan bubun an kina''utanmi.
33 Ot ngadanan Isaac hidiyen bubun hi Nunsapataan. Ta hidiyey na'alaan nan ngadan diyen boble an hi ad Beerseba.

Nadan Ahawan Esau

34 Hidin napat (40) di tawon Esau ya inyahawanay duwan binabain tinanud Hit an da Judith i Basemat. Hi Judith ya imbabalen Beeri ya hi Basemat ya imbabalen Elon.

35 Mu dadiyen inahawan Esau di gapunah e inomnoman da Isaac an himbale i
Rebekah.

27

Hay Nunwagahan Isaac I Jacob

1 Hi Isaac ya amamma mo ya adi tumigoy matana. Ya alinah ona pa'ayag nan
panguluwan an imbabalenan hi Esau. Ta hidin immeh Esau ya alyonay, Imbabale'.
Ya alyon Esau di, Tanganu ama?
2 Ya alyon Isaac di, Ten amammaa' mo ya adi mibahhon agagga moy ataya'.
3 Ot alam nan panam ya imme'ah muyung ta e'a manganup.
4 Ta wa'e ha inanupmu ya inha''angmundi anu hinan pohdo' an ihda ya inyalim
ta hiyay ihda'. Ta nabhuga''e ya ahi da'a winagahan hinan ma'udin punwagah'u ta
ahiya' mate.
5 Mu hi Rebekah ya dingngolnah diyen imbagan Isaac i Esau. Ta hidin hiyah immeh
Esau an e mun'anup
6 ot alyonan Jacob di, Nomnomnomom te dingngol'un alyon amam i Esau
7 di ume anu ta e manganup ya inyanamutna ta iha''angna ya impihdanan hiya. Ta
nabhug'e ya ahina winagahan hinan ma'udin punwagahna ta ahi mate.
8 Ot he''a an imbabale ya unudom tun alyo'.
9 Ta ma'anne'ah nan awadan di gulding ya pinto'muy duwah nadan mun'atataba
an hiyah nahikon ya inyalim ta iha''ang'u nan pohpohdon amam.
10 Ta hiyay em ipihdan hiya ta he''ay wagahana ya ahi mate.
11 Mu alyon Jacob i inanay, O mu hi Esau ya nadutdutan an adi umat i ha''on an
madangih di up'up'u.
12 Alina ya dapaona' ya ma'innilaana an bokon ha''on hi Esau ya ummanot on ha
idut di midat i ha''on.
13 Ya alyon inana boy, Onha waha athidi ot ta'on ya ha''on di ma'idutan ta bokon
he''a. Ekaot ta em alan ha duwah nan gulding.
14 Ta imme moh Jacob ot ena alan nan duwan gulding. Ot paltiyonda ot iha''ang
inana hinan pohpohdon amanan ihda.
15 Ot alana bo nan amapmaphodan an lubung Esau ot ipilubungna i Jacob.
16 Ot ipaklana nan lina'latnan up'up nan gulding hi ta'len Jacob ya hay bagangna.
17 Ot ahina idat i hiya nan mahongo an inha''angnan gulding ya nan tinapay.
18 Ta inyen Jacob i amana ot alyonay, Ama.
Ya alyon amanay, O, on nganne'a i da'yu an imbabale'?
19 Ya alyon Jacob di, Ha''on nan panguluwan an hi Esau an inyali' tee nan alyom.
Ot bumangon'a ta ihdam tun dotag ta ahiya' mohpe wagahan.
20 Ot alyon Isaac di, Nganney inatmu ta agagga ya waday inanupmu?
Ya alyon Jacob di, Hi Apu Dios an dayawom di bimmoddang i ha''on.
21 Ot alyon Isaac di, Imbabale' mihaggon aya ta dapaon da'a hi'on immannung an
he''ah Esau.
22 Ot mihaggon moh Jacob i amana ta ona dinapa ya alyonay, Hay hapitmu ya ay
hapit Jacob mu hay ta'lem ya ay ta'len Esau.
23 Ta aggena immatunan an hi Jacob te nan ta'lena ya ay ta'len Esau. Ya on alyon
di ta wagahana
24 ya alyona boy, On immannung an he''ah Esau?
Ya alyon Jacob di, O ha''on tee.
25 Ot alyon Isaac di, Iyalim mo doha ta ihda' hinan em inanup ta ahi da'a wagahan
i ha''on.
Ot idat Jacob doha ot anona ot idattana boh bayah hi inumona.

26 Ot ahi mohpe alyon Isaac i hiyay, Imbabale', ma'a ta awalona'.

27 Ot ume mo ot awalona ta hinunghung amana nan lubungna ot wagahanan alyonay,
Mapto' tuwalin hay panunghung'uh tun imbabale' ya umat hinan hunghung nan puntanoman an winagahan Apu Dios.
28 Ot hanat hi Apu Dios ya ipiyalina nan dulnu an nalpuh ad abunyan ya ipalumongna nan lutan puntanomam ta dakol di makan ya ma'inum.
29 Ya hanat nadan tataguh abobboble ya munhilbida i he"a ta he"ay mumbalin hi ap'apuda.
Ya ta'on on hanadan tulangmu ya he"ay ibilangdah ap'apu.
Ya an namin nadan mangidut i he"a ya dida otahan di ma'idutan. Mu nadan munwagah i he"a ya mawagahanda damdama.

Hay Numpahmo'an Esau Ta Wagahan Amana

30 Ta hidin nagibbuh an winagahan Isaac hi Jacob ot umaan hidi. Mu hidin hiyah immaan ya dimmatong hi ibbanan hi Esau an nalpuh nan ena nanganupan.
31 Ta inha"angna nan inanupnah nan punha"ang an pohpohdon amana. Ta hidin nalutu ot iyenan hiya ot alyonay, Ama anuham an bumangon ta umbun'a ta ihdam dohah tun dotag an inyali' ya ahiya' winagahan.

32 Ya alyon amanay, On ngadanmu?

Ya alyon Esau di, Ot ten ha"on teeh Esau an panguluwan an imbabalem.

33 Ya munggagayonggong hi Isaac an alyonay, Ot nganne moh diyen nangiyalin ha"on hi niha"ang an dotag ot ihda' ta hiyay winagaha'. Ta hiya moy mawagahan hi inggana.
34 Ya adi mitpol di kogan Esau hi nangngolana i diye ot alyonay, Mu ta'on bahan on ha"on ama ya wagahana'.
35 Ya alyon Isaac di, Binaliyana' nee hinan ibam ot alana nan wagah an midat ot i he"a.
36 Ot alyon Esau di, Undan tuwalin na'innilaan di pangatnan miyunnudan hinan ngadanan Jacob te pidwana moh tuwe hi namaliyana i ha"on. Te binaliyana' bo ot alana nan kalebbenga' an panguluwan ya ten ad uwani mahan ya nan wagah an midat i ha"on. Ot undan ma"id ahan ha nabati i ha punwagahmun ha"on.
37 Ya alyon Isaac di, Imbabale' ma"id mo te nalpah an hiyay winagaha' hi nabakbaktu i da'yun duwa ta an naminday tutulangna ya numbalino' didah baalna. Ya hiya boy nangdata' hi makan ya bayah.
38 Mu hiya damdaman mumpahpahmo' hi Esau i amanan alyonay, Undan oha ya ammuna ha wagaham ama. Pi'wagaha' bahan. Ot inayunan mungkoga.
39 Mu alyon Isaac i hiyay, Nan lutan em iha"adan ya adi humangoy mitanom ya adi dumulnu.
40 Ta hay itanudmu ya hanadan alam hinan abakom hi gubat. Ya mumbalin'ah baal nan ibam. Mu lo'tat ya ngohayom ta adi minaynayun an he"ay baalna.
41 Ta nihipun i diye ya ma'hihhiwoh Esau i Jacob an gapuh nan nunwagahan Isaac i Jacob. Ta hay ninomnomna ya patayonah ibbanah tun malpah an mateh amada.
42 Mu waday nangilmu i diyen ninomnomna ot ipa'innilada i Rebekah. Ta impa'ayagna moh Jacob ot ibagana i hiya.
43 Ot alyonan hiyay, Imbabale' bumtik'a attog hi balen da ulitaum an hi Laban hi ad Haran.
44 Ta hidiy em ni' iha"adan ta ingganah on ma'ubayah di bungot nan ibam.

45 Ta lininglingna'e nan inatmun hiya ya ahi nangamung ha honago' hi umalih
mangawit i he''ahdi. Te undan ni'nong ha alina ya namaag ya nama''id ayun duwa.*
46 Ot alyon bon Rebekah i Isaac di, Impa'engleya' mo ahan hinadan ahawan Esau
an i wahtu. Ya onha mangahawa'e bo hi Jacob hinan tinanud Hit ot udulna attog di
mateya'.

28

Hay Nangituda'an Isaac I Jacob Hi Ad Paddan-Aram

1 Ot ipa'ayag Isaac hi Jacob ot tugunonan alyonay, Adi'a mangahawah i Kanaan.
2 Mundadaan'a ta ume'ah ad Paddan-Aram hi boblen aman inam an hi Betuel ta
nan imbabalen ulitaum an hi Laban di ahawaom. Hi Laban ya hi ibban inam.
3 Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios di munwagah i he''a ta dumakkodakkol di
holagmu. Ta mumbalin'ah hi aman di dakol an tinanud.
4 Ta wan he''ay idatan nan nunwagah Apu Dios i din hi apum an hi Abraham
ta he''ay ipa'annungana ta ta'on on ta'u mangili ituwen boble mu lo'tat ya da'yuy
munhitu ituwen boble. Te hituwen boble ya indat Apu Dios i din hi apum an hi
Abraham.
5 Ot honagon Isaac hi Jacob hi ad Paddan-Aram ta umeh balen ulitaunan hi Laban
an hi ibban Rebekah an hi inada i Esau. Ya hay hi aman da Laban i Rebekah ya hi
Betuel an i Aram.

Hay Nangahawaan Esau

6 Hi Esau ya na'innilaanan winagahan Isaac hi Jacob ot tugunona ta bokon ha i
Kanaan di ahawaona ot ituda'nah ad Paddan-Aram ta hidiy ena pangahawaan.
7 Ot un'unudon Jacob da amada i inada ta immeh ad Paddan-Aram.
8 Te inilmun Esau hi agge naminhodan amanah nadan binabain i Kanaan an
inahawana te gapuh nan pangatda.
9 Ot ume moh balen ulitaunan hi Ismael an imbabalen Abraham ot ahawaonah
Mahalat an hi ibban Nebayot an imbabalen Ismael ta niddum hinadan udum an
ahawana.

Hay Nun'inopan Jacob Hi Ad Betel

10 Hi Jacob ya tinaynanah ad Beerseba ot ipluynah ad Haran.
11 Ya hidin nahdoman hinan awon ot umohnong ta mun'ible. Ot alana han batu ta
hiyay nangippinganan nalo'.
12 Ya ininopna an wada anu han agdan an nigoh'ad hinan luta ot mitu'dul hi ad
lagud. Ya wadaday anghel Apu Dios an tumikidda on dimmayyuda i diyen agdan.
13 Ya inoy an wahdih Apu Dios an timma'dog hi baktun diyen agdan. Ya alyonay,
Ha''on hi Apu Dios an dayawon apum an hi Abraham ya hi amam an hi Isaac. Hituwen
lutan nalo'am ya idat'un he''a ya nadan tanudam. 14 Ya hay dinakol di tanudam ya
umat hi dinakol di hupu'. Ta mumpapangeday udum hi nangappit hi alimuhan di
algo ya hi nangappit hi tuluwan di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi muyyadna.
Ya an namin di tataguh abobbobleh tun luta ya mawagahandan gapun da'yu.
15 Ot wadaa' i he''a ta ipapto' da'a hi an namin di pangayam ta wan mumbangngad'a
ta mumboble'a ituwen awadam. Ot adi da'a taynan ta mipa'annung nan imbaga' i
he''a.
16 Ta hidin inggibo' Jacob ya alyonah nomnomnay, Agge' tee innila ya onnot on
wadah Apu Dios ituwen immohnonga'.
17 Ya nangintatakut an alyonay, Te on hitu nan paddungnay panton di ad abunyan
an nunhituwan Apu Dios.

---

* **27:45 27:45** Nan mama''iddan duwa ya hinan tugun Apu Dios ya alyonay nan pumate ya mipapate bo.

18 Ta on nawi"it ot maba''unut moh Jacob ot alana nan batun nangippinganah
nalo'ana ot ha''adona ta mangipanomnom i hiya i diyen ininopna ot ahina hiitan
hi lana.
19 Ot ngadananah diyen boble ta hi ad Betel mu hay ngadana ni' ya hi ad Lus.
20 Ot munsapata an alyonay, Wadawada'eh Apu Dios ta ipapto'a' i hiya hinan
pangaya' ta idatna nan mahapul'u an umat hi ano' ya ilubung'u
21 ta malinggop hi pumbangngada' hi balen ama ya hiyay Dios hi dayawo'.
22 Ya hituwen batun hina''ad'uy panginomnomnoma' hinan nipatigon ha"on ta hituy
pundayawa' i Apu Dios. Ya an namin di idatnan ha''on ya ipabangngad'u nan mi'apulu
(10).

29

Hay Dimmatngan Jacob Hi Balen Da Laban

1 Hi Jacob ya innayunah nan pangayana an inipluynah nangappit hi tuluwan di
algo.
2 Ya inakhupana han bubun. Ya wahdiday malmallo' an dakol an kalneron
nun'atluy immohnonganda. Ya hidih nan bubun ya wahdi han ongal an batu hinan
ngowabna.
3 Ta na'amungda'en namin nadan kalnero ya ahi mohpe aanon nadan mumpastol
nan batuh nan ngowabna ta uminumda. Ya nalpah'en imminumda on impabangn-
gaddah diyen batuh nan ngowabna.
4 Ta hi Jacob ya e ni'hapit hinadan mumpastol an alyonay, I'iba, danay bobleh
nalpuwanyu?
Ya alyonday, Nalpu amih ad Haran.
5 Ot alyonay, On innilayuh Laban an apapun Nahor?
Ya alyonday, O, innilami.
6 Ot alyon Jacob di, On nganney a'atna?
Ya alyonday, Mapmaphod. Ya dayya nan imbabalenan hi Rachel an tuwe an
impanguluna nadan kalneroda.
7 Ya alyon Jacob di, Ot ten agge ni' tee nahdom. Ot adiyu ni' e iyapun tudan kalnero
ta pa'inumanyu ni' dida ya imbangngadyuh nan pumpastolanyu.
8 Ya alyonday, Adi athinay pangatmi te ingganah onda umalin namin nadan kalnero
ya ahimi aanon nan batuh nan ngowab nan bubun ta uminumdan namin.
9 Ya hidin humanahhahapitda ya dimmatong hi Rachel ya nadan ipastolnan
kalneron amana.
10 Ya hidin tinigon Jacob hi Rachel an imbabalen Laban an hi ibban inana ot
ume ot ena aanon nan batuh nan ngowab di bubun ta uminumda nan kalneron
impanguluna.
11 Ot umeh awadan Rachel ot awalona ot inayunan kumga an gapuh amlongna.
12 Ot alyona i Rachel di, Ha"on ya amuna'ona' i amam an imbabaleya' i Rebekah.
Ya muntinnagtaggot hi Rachel ot ena ibaga i amana.
13 Ya hidin dingngol Laban an hi aman Rachel hidiyen immaliyan nan imbabalen
ibbana ot awigingona an e manamun hiya. Ta imme ot awalona ot awitonah baleda.
Ot uhuhon mon Jacob an namin nadan na'na'at.
14 Ya alyon Laban di, Ay da'a damdama nee imbabalen ha"on.
Ot miha"ad hi Jacob hi baleda hi himbulan.

Hay Nangibo'laan Jacob Hi Pangahawaana I Da Rachel I Leah

15 Ta alyon Laban i Jacob di, Adi gapu ta amuna'on da'a ya namaag ya on da'a
puntamtammuwon on ammuna. Ot hiya nan maphod onmu ibaga nan pohdom hi
idat'uh bo'laom.

16 Hi Laban ya waday duwan binabain imbabalena an hay ngadan nan panguluwan
ya hi Leah ya hi Rachel nan mi'adwa.
17 Hi Leah ya mapmaphod di matana. Mu hi Rachel ya apgohan an maphod di
nangadolna.
18 Ta hay pinpinhod Jacob ya hi Rachel. Ta hiya nan inalinan Laban di, Ta'omman
ya nuntamuwa' i he''a hi pituy tawon mu ta iyabulutmun ahawao' hi Rachel.
19 Ya inabulut Laban an alyonay, Ot udu'dulnay he''ay pangipa'ahawaa' i hiya mu
nadan udum. Ot mihtu ta'u mohtu.
20 Ta innayun mon Jacob an nuntamu i Laban hi pituy tawon. Mu hidiye ya ay ha
atnay algo an gapuh nan ongal an naminhodna i Rachel.
21 Ya hidin nalpah nan pituy tawon ot ibagan Jacob i Laban an pohdonan
mun'ahawada mo i Rachel.
22 Ot ipa'ayag Laban nadan tatagu i diyen boble ot mumpahamul.
23 Mu i diyen nahdom ya hay e ni'ilo'on Laban i Jacob ya hi Leah. Ta hi Leah di
inilo' Jacob.
24 Ot idat Laban hi Silpah i Leah ta hiyay tagalana.
25 Ta hidin nawi"it ya na'innilaan Jacob an hay inilo'na ya hi Leah. Ot ume i Laban
ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah inatmu? Hay intamuwa' ya hi Rachel
ya tanganu ona' e inlaylayahhan i he''a?
26 Ya alyon Laban i hiyay, O te hay pangiye"emihtu ya mahapul an nan panguluwan
di mamangulun mangahawa.
27 Mu ta'omman ya haddom ta malpah hituwen hindumingguwan an
pungkasalanyu i Leah ya ahi' iyabulut hi Rachel. Mu mahapul bon muntamu'an
ha''on hi pituy tawon.
28 Ot iyabulut mon Jacob an malpah hidiyen hindumingguwan ya iyabulut Laban
hi Rachel ta ahawaona damdama.
29 Ot idat Laban hi Bilhah i Rachel ta hiyay tagalana.
30 Ot mi'ilo' mo boh Jacob i Rachel ya hiyay pohpohdona mu hi Leah. Ot inayunan
muntamu i Laban hi pitu boy tawon.

Nadan Imbabalen Jacob

31 Hidin tinigon Apu Dios an manghan di naminhod Jacob i Leah an adi umat
hi naminhodna i Rachel ya inyabulutna an ma'imbabalayan hi Leah mu ma''id ha
imbabalen Rachel.
32 Ta numbutyug hi Leah ot mun'ayyam ya lala'i. Ya alyon Leah di, Maphod ta
tinigon Apu Dios hituwen ma'ma'at i ha''on ta ad uwani ya mabalin an pohdona' i
ahawa'. Ot ngadanana ta hi Ruben.
33 Indani bo ya numbutyug ot mun'ayyam bo i han lala'i. Ot alyonay, Maphod
ta indat bon Apu Dios hituwen imbabale' te innilanan adiya' pohdon i ahawa'. Ot
ngadanana ta hi Simeon.
34 Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i bo. Ot ngadanana ta hi Libay.
Ot alyonay, Pinhoda' mahan mo i ahawa' te tulu moy imbabalemin linala'i.
35 Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i. Ot ngadanana ta hi Judah te
alyonay, Ad uwani ya hi Apu Dios di dayawo'.
Ya nihipun i diye ya agge mo numbutyug.

30

1 Hi Rachel ya ma''id ha imbabalena. Ta lo'tat ya umamoh i ibbana. Ot alyonan
Jacob di, Idattana' pibo i ha imbabale'. Te ma''id'e ya udu'dulna attog di mateya'.
2 Ya bimmungot hi Jacob i Rachel ot alyonay, Undan ha''on hi Apu Dios? Bokon
ha''on di mangipagol hi em pun'imbabalayan te hi Apu Dios.

3 Ya alyon Rachel i hiyay, Tehtu tee nan tagala' an hi Bilhah ot e'a mi'ilo' i hiya ta
wada'e ha imbabaleyu ya hiyay pun'imbabaleta.
4 Ta inyabulutna an e mi'ilo' hi Jacob hinan tagalanan hi Bilhah.
5 Ya nawadaan hi Bilhah ta hidin inyayyamna ya lala'i.
6 Ot ngadanan Rachel ta hi Dan. Te alyonay, Maphod ta dingngol Apu Dios nan
imbaga' i hiya ta indatna han lala'in pun'imbabale'.
7 Ya numbutyug boh Bilhah hinan mi'adwa. Ta inyayyamna ya lala'i bo.
8 Ot ngadanan Rachel ta hi Naptali te alyonay, Handi ya nunhiglay amoh'u i ibba'
an gapu ta waday imbabalena mu ad uwani ya indattana' i Apu Dios hi imbabale'.
9 Mu hidin magibo' Leah an namogpog di punggolangana ya inyabulutnan e mi'ilo'
hi Jacob hinan tagalanan hi Silpah.
10 Ya nawada han imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah.
11 Ot ngadanan Leah ta hi Gad te alyonay, Maphod ta nawada boh tuwen imbabale'.
12 Ya indani ya na'adwa''an ya lala'i bo.
13 Ot ngadanan Leah ta hi Aser te alyonay, Ongal di pun'am'amlonga' te hay
punnomnom mon nadan binabai i ha''on ya ma''am'amlonga'.
14 Ya i han ahigapas ya immeh Ruben hinan puntanoman ya inakhupana han
bungan di mandragora* ot alana ta ena idat i inanan hi Leah. Ya hidin mun'odoh
Rachel i hiya
15 ya alyon Leah di, Undan alyom bo on ta pulhom tun indat nan imbabale' ta umat
hi namloham hinan ahawa'.
Mu inalin Rachel di, Idattana''e ya ta'omman ya he''ay pi'ilo'an Jacob hi mahdom.
16 Ta hidiyen mun'ahdom an hiyah manganamut hi Jacob ot e damuwon Leah. Ot
alyonan hiyay, Ha''on di pi'ilo'am hi mahdom te binayadan da'ah nan mandragora an
indat nan imbabale'.
Ot hiya moy pi'ilo'an Jacob i diyen nahdom.
17 Ya inabulut Apu Dios nan indasal Leah ta nawadaan hinan mi'alima. Ta hidin
inyayyamna ya lala'i.
18 Ot ngadanana ta hi Issakar te alyonay, Hi Apu Dios di nangdat hi gungguna' te
inyabulut'u an mi'ilo' nan ahawa' hinan tagala'.
19 Ya indani bo ya numbutyug hi Leah hinan mi'anom.
20 Ya inyayyamna ya lala'i bo ot ngadanana ta hi Sebulun. Te alyonay, Hanan diyot
ta indat Apu Dios ha imbabalemi. Ot pohdona' nin mo i ahawa' te onom mo tayyay
imbabalemi.
21 Ya indani ya nawada han ohan babai ot ngadanana ta hi Dinah.
22 Ya lo'tat mahan ya ninomnom Apu Dios hi Rachel ya nan indasadasalnan hiya ot
iyabulutnan mun'imbabale.
23 Ta numbutyug ot mun'ayyam ya lala'i. Ot alyonay, Maphod ta indat Apu Dios han
imbabale' ta adiya' mo pihulon hinadan tatagu.
24 Ot ngadanana ta hi Joseph ot alyonay, Hanaot ni' ta alina ya adwa''an Apu Dios i
ha oha boh lala'i.

Hay Nangibagaan Jacob I Laban An Pohdonan Umanamut

25 Hidin wada moh Joseph ya alyon Jacob i Laban di, Ad uwani ya pohdo' an
mumbangngad hi boblemi.
26 Ya awito' tudan ahawa' ya nadan imbabalemi ot na'abbo'lao' mahan dida te
innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum i ha''on.
27 Ya alyon Laban i hiyay, Hi'on mabalin ya umohnong ayuhtu. Te hay na'innilaa'
hinan mumbuyun ya manu'e anu hi winagahana' i Apu Dios ya gapuh nan awahtum.

---

* **30:14 30:14** Hituwen bungan di mandragora ya pun'agalem an hay alyon di udum ya habhabung.

28 Ot ta'on ya imbagam nan pohdom hi bino'lam ta idat'u.
29 Ya alyon Jacob i hiyay, Innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum i ha''on hitun atnay tawon. Ya hay e nahlagan nadan halunmun baka ya nadan udum.
30 Te adi athinay dinakoldah din pa''ali'. Mu maphod ta neen dimmakolda mo te winagahan da'an Apu Dios an gapun ha''on. Ot ad uwani ya mahapul pibon nomnomnomo' ha mabalin hi ato' an mananud hitudan pamilya'.
31 Ya impidwan Laban an inaliy, Ot ibagam nimpey pohdom an idat'un he''a hi bino'lam?
Ya alyon Jacob di, Adiya' mumbagah bino'la' mu unnudam'e tun alyo' ya ta'omman ya innayun'u an mumpapto' hinadan halunmu.
32 Mu hay pohdo' ya mabalin'e ya iyabulutmu ta ihiwwe' an namin nadan o''ongal di bato'da an kalnero ya gulding ya ta'on on nadan kikkitang di bato'dan kalnero ya gulding ta hiyay ay'u bino'la.
33 Ta hay pidwanah panigam hinan ay'u bino'la ya wada'e ha akhupam hi agge nabato'an hinadan nahiwwen gulding'u ya kalnero' ya na'innilan inala' hinan halunmu.
34 Ya inabulut Laban hidiyen imbagan Jacob.
35 Mu hay inat Laban i diyen algo ya immeh awadan di haluna ot ena ihiwwen namin nadan waday bato'na an gulding ya kalnero ot iyukodnah nadan imbabalenan linala'i.
36 Ot iyedah nan nibata''an ta eda indanallanan dadiyen kalnero ya gulding hi tuluy algo ta adi tigon Jacob. Ta nan binatida ya dadiyey innaynayun Jacob an impapto'.
37 Ta hay inat Jacob ya wa'et nadatngan di e uminuman nan haluna ya nangalah hapang di nat'onat'on an kayiw on inuplakanay hingkikittang ta pulaw di matigo.
38 Ya hiyay impahangngabnah nadan way uminumanda te hidiy imminghah punhintatangbalanda.
39 Ya inatna'ehdi on nabato'andah mangmangitit onu pulaw nadan imbabaleda
40 on inhiwwena dida. Ya nada'en udum an nabato'an ya ena impahangngab hinadan mangitit an bagin Laban ta wan mabato'an nadan imbabaleda. On inhiwwena nadan haluna hinan halun Laban.
41 Ya hay inatna bo ya munhintatangbalda'e nadan mun'ahdol on inhanggana nan na'uplakan an kayiw hi hinangngabda hinan pun'inumanda ta mun'ahdol bo nadan imbabaleda.
42 Mu adina aton hidih nadan nun'akapuy. Ta lo'tat ya mun'ahdol an namin di halun Jacob ya nadan nun'akapuy i Laban.
43 Ta lo'tat ya kimmadangyan hi Jacob te dimmakol di haluna ya kemelna ya dongkina ya ta'on on nadan baalna an binabai ya linala'i.

31

Hay Nanaynan Da Jacob I Laban

1 Hi Jacob ya na'innilaana nan imbagan nadan linala'in imbabalen Laban an alyonday, Namaag udot ya inalan Jacob an namin nadan halun ama ta'u ta hiyay kimmadangyan.
2 Ya inilmun Jacob an ta'on on hi Laban ya naluman hi adi maphod di pangatna i hiya an adi umat hidin hopapna.
3 Ta alyon Apu Dios i Jacob di, Mumbangngad'ah nan numboblayan nadan a'ammodmu ya nadan i'ibam ot wadaa' an bumoddang i he''a.
4 Ot ipa'ayag mon Jacob da Rachel i Leah ta umedahdi hinan pumpastolana.
5 Ot alyona i diday, Inilmu' an naluman hi adi maphod nan pangat amayu i ha''on an adi umat hidin hopapna. Mu maphod ta nan Dios an dayawon ama ya nanongnan wadan bumoddang i ha''on.

6 Ot da'yu ya innilayun inat'uy abalina' an nangat hi an namin an impatamun amayu
i ha"on.
7 Mu hiya damdaman agagga on tinukunga' te imbanahhona nan nunhapitanmin
bo'lao'. Mu maphod ta agge inyabulut Apu Dios an eya' dadagon i hiya.
8 Ot hay itigana an hi Apu Dios di bimmoddang i ha"on ya wa'et hay inalin amayu hi
bo'lao' ya nadan kikkitang di bato'na an gulding on indani tatawwa ta nun'imbabale
nadan gulding on kikkitang di bato'nay imbabaleda. Ya inalina'e bo hi nadan o"ongal
di bato'na on athidi bon o"ongal di bato'day imbabaleda.
9 Ta paddungnay inalan Apu Dios nan halun amayu ot idatnan ha"on.
10 Te i han pumpatangbalanmi hinadan halun ya anakkaya an ininop'u an waday
nun'abato'an hi kikkitang ya o"ongal an tangbal an gulding ya nun'abato'an bo nadan
imbabaleda hi o"ongal ya kikkitang.
11 Ya numpatigo nan anghel Apu Dios i diyen nun'inopa' ot ngadanonay ngadan'u.
Ot alyo' di, Tanganu Apu Dios?
12 Ya alyonay, Tigom an namin nadan tangbal an gulding an nadan nun'abato'an hi
o"ongal ya atbohdiy bato' nadan imbabaleda. Ya nada'e bon nun'abato'an hi kikkitang
ya athidi boy bato' nadan imbabaleda. Manu'eh athinay ma'ma'at ya tinigo' nan
at'aton Laban i he"a.
13 Ya alyona boy, Ha"on nan Dios an numpatigon he"ah ad Betel hinan nunha"adam
hidin batu ot hiitam hi lana ta panginomnomnomam hinan tinigom ya nan imbagam
i ha"on hidi. Ot ad uwani ya mundadaan'a ta ibangngadmu mohpeh nan boblen
niyayyamam.
14 Ya alyon da Rachel i Leah di, Ma"id ahan tatawwa ha ipaboltan amami i da'mi.
15 Namaag ya ay da'mi bokon imbabale. Ta ay da'mi inihbut ot umahonan namin
nan namayadda i da'mi.
16 Mu ta'on ot an namin nadan kinadangyan an inalan Apu Dios i hiya ya bagi ta'un
namin hitudan imbabale ta'u. Ot agam ta atom nan imbagan Apu Dios an atom.
17 Ta nun'itakken Jacob nadan imbabaleda ya nadan ahawana hinan kemel.
18 Ot makakdan umeh ad Kanaan an boblen amana an impipanguluna nadan
haluna ya nadan indadaana an mahapulda an inamungnah awadanahdi hi ad
Paddan-Aram.
19 Mu hi Rachel ya ni'yalana nan bulul amanah din eda numpukis hi kalnero.
20 Ya de bo udot an agge impa'in'innilan Jacob i Laban nan bumtikanda
21 an inodnandan namin nadan wadan dida. Ta hidin inagwatda nan wangwang
an nungngadan hi Euprates ot inayundah nan nun'abillid an bobleh ad Gilead.

Hay Namdugan Laban I Da Jacob

22 Hidin mi'atluh algoh nakakan da Jacob ya waday nangipa'innilan Laban i diyen
binumtikanda.
23 Ot pun'ayagana mo nadan tulangna ot tundonda da Jacob. Ta hidin mi'apituh
algo ya inakhupanda didah nan nun'abillid an bobleh ad Gilead.
24 Mu hidiyen nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Laban ot alyonan hiyay, Tigom
ta ma"id ha ibagam hi adi maphod i Jacob.
25 Ta nun'allung da Jacob hinan nun'abillid an boble hi ad Gilead hidin ni'akhup da
Laban ot mun'allungda damdama i diyen boble.
26 Ot umeh Laban hi awadan Jacob ot alyonay, Tanganu on waha athinah inatmu ta
namaag ya inlaylayahhana' ot ibtikmu tudan imbabale' ta aymu binalud didah gubat?
27 Tanganu onmu agge imbagbaga ta binumtik ayu? Onha imbagayu ot wan
indadaan'u ha pun'am'amlongan ta'un namin ya ahi da'mi taynan.
28 Namaag ya aggeya' indattan hi waya' an ni'hahhahapit hitudan apapu' ya tudan
imbabale' ta ahi ta'u munhihi"an. Adi maphod hinaen inatmu.

29 Undan aggem innilan abalina' an mangat hi adi maphod i he''a onha agge
numpa'inop hidin nahdom hi Apu Dios an dayawon amam ot alyonay tigom ta ma''id
ha ibagam hi adi maphod i Jacob.
30 Mu ta'onot boh on athinay inatmu an lummuh aptum an umanamut hi awadan
da amam mu ta aggeyu ni'yako nadan bulul hi balemi.
31 Ya alyon Jacob i hiyay, Manu'eh inat'uhtu ya tumakuta' hi pangipagolam hitudan
imbabalem.
32 Mu nan alyom an bubulbullul ya hama'om ta alina'e hi inakhupanyu ya ta'on attog
on mipapate nan nangako. Ya wada'ey udum hi bagim hi akhupam ya tinuddum ta
punhintiggan tudan ibba ta'u.
Mu hi Jacob ya aggena innilan hi Rachel di nangalah nadan bulul.
33 Ta inhipun Laban an nunlikiha hinan nun'allungan Jacob ot ahi hi Leah ya nan
duwan tagala mu ma''id ha inakhupana. Ot ihiwna mohpeh nan nun'allungan Rachel
34 mu ma''id damdama ha inakhupana. Te hi Rachel an hiya nan nangala ya
inuhbungnah nan inumbunanah nan nitakkayanah nan kemel.
35 Ot alyona i amanay, Hanat adi'a bumungot i ha''on ama hi'on adiya' tuma'dog
hitun inumbuna' te wada othadiy ma'iho. Ta hiya nan ma''id ha inakhupan Laban.
36 Ta bimmungot moh Jacob ot alyona i Laban di, Undan nganney bahul'u i he''a ta
tinnuda'?
37 Ot nen nalpah an ma''id ha aggem linikihah nadan bagimi ya agam mohpe ta
ipatigom nan inakhupam an bagim ta punhintiggan ta'uh nadan nun'ibbam ya nadan
tulangmu ta diday ukod an mangibaga hi'on nganne i ditan duway numbahul.
38 Ot alyona boy, Nuntamuwa' i he''a hi baintiy (20) tawon ot ipanapto''u nadan
halunmu ta dimmakolda. Mu ma''id ha pinalti' ni'mo hi inihda'.
39 Ya ta'on on nan pinaten di layon ya agge' inyalin he''a te ha''on di numbayad. Ya
atbohdin an namin di natala' an ta'on on bokon'u bahul on impahukkatmun ha''on.
40 Ya nunhiglay nangitpo'itpola' hinan potang ya kotol hi'on nahdom ya niddum di
timmukatukala'.
41 Ta athi'athinay na'at i ha''on hitun immen baintiy (20) tawon te himpulut opat
(14) di tawon di namo'laa' hitudan duwan imbabalem ya onom di tawon hitudan
halunmu. Ya numpihimpuluy (10) nanukungam i ha''on ta imbanahhom nadan
nunhapitantan bo'lao'.
42 Ot onha bokon hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod'u an hi Abraham ya
hi Isaac di bimmoddang i ha''on ot wan intuda'a' an ma''id ha indatmun ha''on. Mu
maphod ta tinigon Apu Dios nan napalpaligata' ya nan inat'un nuntamu ta hiya nan
pinadananan he''ah din nahdom ta ma''id ha adi maphod hi ibagam.

Hay Nunhapitan Da Jacob I Laban

43 Alyon Laban di, Tun binabai ya i'imbabale' ya a'apapu' tudan imbabaleda. Ya
ta'on on tun halun ya bagi'. Ot adi mabalin hi waday ato' hi adi maphod hitun
i'imbabale' ya tudan a'apapu'.
44 Ta hiya nan mahapul di munhapittah maphod ta nan abulutontan duwa di hiyay
ma'at. Ot amungonta dohah nadan batu ta mangipanomnom an adita ibahho nan
punhapitanta.
45 Ot alan Jacob han batu ot ha''adona ta panginomnomana i diyen na'at.
46 Ot ibaganah nadan ibbana ta eda mangalah batu ot amungonda. Ot ahida
mangan da Laban i Jacob hinan haggon diyen na'amung an batu.
47 Ot ngadanan Laban hidiyen na'amung an batu hinan hapitda ta hi ad Jegar-
Sahaduta ot ngadanan bon Jacob ta hi ad Galeed.
48 Ya alyon Laban di, Hituwen na'amung an batu di panginomnomnomantan duwa.
Ta hidiyey gapunah nangadanan hidiyen luta hi Galeed.

49 Ya nangadanan bo ta hi ad Mispah te hay nangalyan Laban di, Hi Apu
Dios di manmannigon ditan duwa ta wan nan nunhapitantay ma'at an ta'on onta
mundawwiyan.
50 Ya alina'eh paligatom tudan i'imbabale' ya nangahawa'ah udum an ta'on on adi'
innilaon ya nomnomnomom an hi Apu Dios di manmannigon he''a.
51 Ot nomnomnomonta ta hituwen inamung ta'un batu ya nan naha"ad an batu
hitun numbattananta
52 di tistiguta an adi mabalin hi la"uha' hituwe ta waha ato' i he"a hi adi maphod.
Ya atbohdin he"a an adi mabalin hi la"uham ta waha atom i ha"on.
53 Ot hanat nan Dios an dayawon da Abraham i Nahor di ukod an mundusah nan
mangibahho ituwen nunhapitanta.
Ot abuluton Jacob ot munsapatah nan Dios an un'unudon amanan hi Isaac.
54 Ot i'nong Jacob han animal i Apu Dios hidih nan nabillid ot ayagana nadan ibbana
ta mangandan namin. Ot hidiy umohnonganda i diyen nahdom.
55 Ta on nawi"it ot bumangon hi Laban ot awalona nadan imbabalena ya nadan
apapuna ot wagahana dida ot ahi umanamut.

32

Hay Nangipamanguluwan Jacob Hinadan Ibbanah Awadan Esau

1 Ot inayun da Jacob an umeh nan pangayanda ya alinah on wadaday anghel Apu
Dios an nidamun dida.
2 Ta hidin tinigon Jacob dida ya alyonay, Datuwe nadan titindalun Apu Dios.
Ot ngadananah diyen lutah ad Mahanaim.*
3 Ya hidiy nangipamanguluwan Jacob hinadan umeh awadan ibbanan hi Esau hi
ad Edom
4 an alyonay, Ume ayu ya inaliyu i Esau di, Nan baalmun hi Jacob ya pohdonan
ipa'innilan he''a an hay balen da ulitauyun hi Laban di ena nihaha''adan ta hiya nan
agge numbangngad ta ingganah ad uwani.
5 Ot ten ad uwani ya dakol di halunan kalnero ya baka ya kabayu ya gulding
ya atbohdin dimmakolday baalnah linala'i ya binabai. Ya impamangulu da'mi ta
ipa'innilamin he''ay umaliyanda hi'on abulutom. Ta ona imbagah diye ot ahida ume.
6 Ya hidin numbangngad dadiyen hinnagna ya alyondan Jacob di, Impa'innilamin
ibbam ot ten tuwedan damuwon dita'u an in'uyugnay opat di gahut (400) an linala'i.
7 Ya timmakut hi Jacob hi nangngolana i diye. Ta hay inatna ya ginodwana nadan
nun'ibbana ya nadan haluna ta nunduway grupu.
8 Te hay nomnomna ya alyonay, Alina'eh umalida ya pumateda ya mabalin an
bumtikda ni'mo nadan na'udin grupu.
9 Ot mundasal an alyonay, He''a Apu Dios an dinayaw apu an hi Abraham ya hi
ama an hi Isaac ya he''ay nangali an mumbangngada' hinan numboblayan nadan
a'ammod'u ya nadan i'iba' ta ukod'an mangipapto' i ha''on.
10 Ot ten hiyay inatmu te innaynayunmun nangipatigoh ulem i ha''on an baalmu
an ta'on ona' na'adda''ul. Ya hidin nakaka' hi balemi an ini'wa' hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan ya ammunay hu''ud'u an inodna'. Mu nunholagona' ta teen ad
uwani ya numbalin ami hi duway grupu.
11 Ot hanat ihwang da'mi bahan hi'on waday adi maphod an ninomnom ibba' an hi
Esau hi atona. Te nunhigla tayyay e' tumakutan te alinah umali ya numpate da'min
namin an ta'on on tudan ahawa' ya i'imbabale'.
12 Mu hay imbagam ya alyom hi ipapto'a' ya wagaham nadan holag'u ta dumakoldan
umat hi dinakol di panag hinan da'ging di baybay an adi mabilang.

* **32:2 32:2** Hay ibalinan nan Mahanaim hinan Hebrew ya duwan allung.

13 Ot umohnongdahdi i diyen nahdom.
Ya ninomnomnan wada ha idatnan ibbanan hi Esau ot ihiwwena dohah nadan haluna ta idatna i hiya.
14 Ta hay inhiwwena ya duway gahut (200) di tinnan gulding ya baintiy (20) tangbal ya duway gahut (200) di tinnan kalnero ya baintiy (20) tangbal
15 ya tulumpuluy (30) tinnan kemel ya nan inlumda ya napat (40) di baka ya himpuluy (10) bulug an baka ya baintiy (20) tinnan dongki ya himpuluy (10) tangbal.
16 Ta danaen midat di impamangulunah nadan baalna an nahiwwehiwweda. Ot alyonah nadan baalnay, Mamangulu ayu ya tigonyu ta mahohonnod ayu muta waday pumbabattanan ta'u.
17 Ot alyonah nan namangulun baal di, Damuwom'eh Esau ta ibaganay ud halun i datuwe ya hay ud baal i he''a ya danay pangayam
18 ya alyom i hiyay, Datuwe ya halun nan baalmun hi Jacob an idatnan he''a. Ot ten tuweda an na'udida.
19 Ta athidiy imbaganah an namin nadan baalnan impamanguluna.
20 Ot ipidwanan alyon i diday, Adiyu bahan linglingon an alyon i hiyay, Tuweda an na'udida. Te hay ninomnom Jacob ya alyonay ta damunah pundammuwanda ya alina hi ma'ubayah di bungot ibbanan hiya an lummu i dadiyen idatna.
21 Ta impamanguluna dida yaden immappaldahdi i diyen nahdom.

Hay Ni'bultungan Jacob Hi Ad Peniel

22 Ta on nahdom ot pamanguluwona nan duwan ahawana ya nan hinohhan tagalada ya nan himpulut ohan (11) imbabalena ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jabbok.
23 Ot ahi mohpe mumbangngad hinan immappalanda ot ipa'agwatnan namin nadan gina'uda.
24 Ta hiya ya abuh di nabati. Ya alinah on immali han lala'i ot bumanultungda ta ingganah din mun'abigat.
25 Mu hidin inilmun diyen lala'in adi damdama pa'a''abak i Jacob ot gopakona nan nun'ummuman di kalakan Jacob ta na'umpuh nan tungal.
26 Ot alyonay, Ipa'eya' mohpe te tuwen mawi''it.
Ya alyon Jacob di, Adi da'a ipa'e ta ingganah ona' wagahan i he''a.
27 Ya alyon diyen lala'i di, Nganney ngadanmu?
Ya alyonay, Ha''on hi Jacob.
28 Ya alyon diyen lala'i di, Mihipun hi ad uwani ya bokon mo he''ah Jacob ta he''ah Israel. Te paddungnay ni'bultung'a i Apu Dios ya nadan tatagu ot mangabak'a.
29 Ya mahmahan Jacob di ngadana mu alyonay, Adi mahapul an ibaga' di ngadan'u. Ot inayunan wagahan hi Jacob.
30 Ot ngadanan Jacob hidiyen boble ta hi ad Peniel. Te alyonay, Tinigo' di angah Apu Dios mu maphod ta aggeya' nate.
31 Ta on manulu nan algo ot makak hi Jacob hidih ad Peniel ya munggi'yagi'yad te nan na'umpuh an kalakana.
32 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya adi ihdan nadan tinanud Israel nan nun'ummunan di kalakan nan kumpulnan mapalti te hidiyey nagpak i Jacob.

33

Hay Nundammuwan Da Esau I Jacob

1 Indani ya nangimangmangan Jacob hi Esau an didah nadan opat di gahut (400) an linala'in in'uyugna. Ot pun'u'uyyugona nadan imbabalena hinadan hi inada an umat i Leah ya hi Rachel ya nadan duwan tagala.

2 Ot ipamanguluna nadan duwan tagala an in'uyugda nadan imbabaleda ot ahi da
Leah ya nadan imbabalena ot ahi mohpe da Rachel i Joseph an in'udina.
3 Ot hiyay mamangulun midamu i ibbanan hi Esau ot munyu''ung hi numpipitu.
4 Mu tinagtag Esau an ena pundamu ot inayunan awalon hi ibbanan hi Jacob an
mungkogada.
5 Ya hidin intangad Esau ta tinigona nadan binabai ya nadan u''unga ya alyonay,
Nganne datuwen nun'ibbam?
Ya alyon Jacob di, Datuwe nadan i'imbabale' an indat Apu Dios an gapuh homo'na.
6 Ot umeda nadan duwan tagala ya nadan imbabaleda an eda nihaggon ot
munyu''ungdah hinangngab Esau.
7 Ya nitnudda bo da Leah an hini'inna ot munyu''ungda bo ot ahi mohpe da Rachel
an hinina i Joseph.
8 Ya mahmahan bon Esau an alyonay, Ya nadan dinamumi'e an halun ya nganney
pohdom an ibaga i diye?
Ya alyon Jacob di, O dadiye nan ninomnom'un idat i he''a ta wan abulutom di
umaliyanmi.
9 Mu alyon Esau i hiyay, Ibba' adi' mahapul dadiye te dakol damdamay halun'u ot
bangngadommot.
10 Ya alyon Jacob di, Hi'on abulutom di immanamutanmi ya hanat abulutom
damdama dadiyen idat'u. Te ad uwanin naniga' hi angahmu ya paddungnay tinigo'
hi Apu Dios an namamah nan nangipatigam hi apngam i da'mi.
11 Ta hiya nan pohdo' an alam dadiyen idat'un he''a te dakol tun halun'u an gapu
ta himmo'a' i Apu Dios. Ya lo'tat ya nihapitan hi Esau ot abulutona.
12 Ot alyon Esau di, Ume ta'u mon namin ta ipangulumi nan pangi'wanyu.
13 Mu alyon Jacob di, Mammanogda ni' tun u''unga an adida kummu. Ya ta'on on
tudan halun ya honanon'e dida ya mun'a'ateda.
14 Ot udu'dulna attog on ayu mahhun ta ta'on on ami mun'ul'ulle ta nangamung
hinah dumatnganmih ad Edom.
15 Ya alyon bon Esau di, Ot mabatida mo dohah tun ibba' an linala'i ta
bumoddangdan da'yu.
Mu alyon Jacob di, Adi mahapul hinae mu ta athinan inapngaa'.
16 Ot ibangngad mon da Esau hi ad Edom i diyen algo.
17 Yaden imme da Jacob hi ad Sukkot ot hidiy pangiphodandah allungda ya ha
punhiduman nadan haluna. Ta hiya nan nginadananda hi ad Sukkot.*
18 Ot ahida inayun bon um'umme ta ingganaot dumatongdah ad Sekem hidih ad
Kanaan. Ta nihipun hi nakakandah ad Paddan-Aram ya mapmaphodda ta ingganah
dimmatongdah ad Sekem. Ot umappaldah nan nihaggon i han boble.
19 Ya hidiyen luta an immappalanda ya ginattangnah hinggahut (100) di gumo' an
pihhu hinan holag Hamor an hi aman Sekem.
20 Ot iphodna han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadananah El-Elohe-Israel
an hay ibalinana ya nan Dios an dayawon Israel.

34

Hay Namilitan Sekem An Nangilo' I Dinah

1 Han hin'algo ya imme nan babain imbabalen da Jacob i Leah an hi Dinah an e
ni'yay'ayyam hinadan binabai i diyen boble.
2 Mu hidin tinigon Sekem an hi na' Hamor an tinanud Hib ya imme ot dopapona ot
pilitonan ilo'. Hi Hamor ya hiyay ibilangdah ap'apu i diyen boble.

* **33:17 33:17** Hay ibalinan nan Sukkot ya a'al'allung.

3 Hi Sekem ya na'appinhodnah Dinah ot ihaphapitana ta mun'ahawada.
4 Ot ibagana bo i amanan hi Hamor an alyonay, Eya' di anu ihapit hinan a'ammodna te pinhod'un ahawaon hiya.
5 Mu hidin dingngol Jacob hidiyen adi maphod an na'at hinan imbabalena ya namaag ni' ot dindinnongan an ihodnah umanamutan nadan linala'in imbabalenan e numpastol.
6 Ya e ni'hapit hi aman Sekem an hi Hamor i Jacob.
7 Ya dimmatong nadan linala'in imbabalen Jacob an nalpuh nan puntanoman. Ta dingngoldah diyen na'at ya nangimbubbungotda hinan inat Sekem hinan hi ibbadan hi Dinah an pinilitnan inilo'.
8 Mu alyon Hamor i Jacob di, Mu nan imbabale' an hi Sekem ya nunhiglay naminhodnah nan imbabalem an hi Dinah. Daan mo bahan ta iyabulutmu ta mun'ahawada.
9 Ta mi'yapu ayun da'mi ta mabalin bon mi'yahawada nadan linala'iyuh nadan i wahtun binabai.
10 Ta hituy nanongnah punhituwanyu. Ya ukod ayun mamto' hinan pohdonyun e iha''adan ituwen boble. Ot ma''id ha mangipagol i da'yu hinan pohdonyun e puntamuwan ta way atonyun kumadangyan.
11 Ya hi Sekem ya inibbaanah amanan immehdi ot alyona i Jacob ya nadan i'iban Dinah di, Mumpahpahmo'a' i da'yu ta wan iyabulutyu bahan an ahawao' hi Dinah. Ya ibagayu nan pohdonyun idat'u i da'yu ta idat'u.
12 Ya adi ayu mun'og'ogon an mangibaga te idat'u an ta'on hi atnay alyonyu mu ta iyabulutyun ahawao' hi Dinah.
13 Ya gapuh nan inat Sekem i Dinah ya inambun nadan imbabalen Jacob didan hin'ama.
14 Te alyonday, O mu adi mabalin hi mi'yahawa nan ibamin babai i ha agge nakugit te adi maphod i da'mi.
15 Mu onha abulutonyu ta mumpakugit ayun namin an linala'i ta umat ayu i da'mi ot mabalin an iyabulutmi.
16 Ta wan mi'yapu amin da'yu ya nangahawa amih nadan i wahtun binabai ta nanongnan hituy pi'hituwanmih tun bobleyu.
17 Mu adiyu'e tuwali unnudan hinaen imbagami ta adi ayu mumpakugit an linala'i ya udu'dulnay awitonmi nan ibamin babai ya immaan ami attog hitu.
18 Ya inabulut da Sekem an hin'ama hidiyen imbagada te maphod hi nangngolanda.
19 Ta hi Sekem an hiya ahan di lispituwondah nan nunhituwanda ya pohdonan e mumpakugit an gapuh nan ongal an naminhodnah nan imbabalen Jacob.
20 Ot ma'anneda mon hin'ama i Hamor hinan a'am'amungan nadan tataguh nan way hawwangon i diyen boble ot ibagadah nadan linala'in alyonday,
21 Datuwen immalihtun linala'i ya mapmaphod di pi'hayyupandan dita'u. Ot maphod onda mi'hitun dita'uh tun numboblayan ta'u te abillog tun boble ta'u ot ukoddah nan atondan umat hi pungkumilhuwanda. Ya maphod bo on ahawaon tun linala'i nadan binabain imbabaleda ya atbohdih nadan binabaihtu an mabalin hi ahawaon nadan linala'ida ta mi'yapu ta'un dida ya ta'on on dida ya mi'yapuda i dita'u.
22 Mu hay imbagada ya gahin anuh on mumpakugit ta'un namin an linala'i ta umat i dida ya ahida abuluton hinae.
23 Ot undan adiyu pohdon hinae ta munhitudahtu ta wan an namin nadan halunda ya nadan udum an wada i dida ya bagi ta'un namin.
24 Ya an naminda i diyen boble ya inabulutdah diyen imbagan da Hamor i Sekem ot mumpakugitdan namin nadan linala'i.

25 Mu hidin mi'atluh algo an linum'a' nan kugitda ya inikak da Simeon i Libay an
i'iban Dinah di hinalungda ot umedah nan boble ot pumpatedan namin nadan linala'i
26 an ni'pateda da Sekem i Hamor an hin'ama. Ta on nalpah ot awitondah Dinah ot
makakda.
27 Ot mihukkatda mo bo nadan udum an imbabalen Jacob i dida
28 ot eda pun'ala nadan akhupandahdi an umat hi halun ya an namin nadan wada
i diyen boble ta pangiballohdah nan na'at hinan hi ibbadan babai.
29 Ta nun'alada nadan kinadangyandah nadan numpunhituwanda ya ta'on on
nadan u''unga ya binabai.
30 Ot alyon Jacob i da Simeon i Libay di, Namaag nee ya eyu inat ha athinah gumalat
hi humihiwawan nadan tataguh tun ha''on. Ta onha mun'u'uddum nadan tinanud
Kanaan ya nadan tinanud Peris ya immalida ta gubaton dita'u ot undan mahan adi
dita'u abakon an oh'ohha ta'u. Ya nganne moy adi ta'u adadagan an namin.
31 Mu alyonday, Bahulda te tanganu tuwalih on ay e mumpabpabbayad hi adolnah
ibbami ta athidiy nangatda i hiya.

35

Hay Nunwagahan Apu Dios I Jacob Hi Ad Betel

1 Indani ya alyon Apu Dios i Jacob di, Makak ayu ta ume ayuh ad Betel ta hidiy eyu
iha''adan. Ta iphodmuhdi ha punggobhanyuh mi'nong i ha''on an Dios an ha''on din
numpatigon he''a hidin binumtikam hi bimmungotan ibbam an hi Esau i he''a.
2 Ot pun'ibagan Jacob mo i didan hina'amma ya an namin nadan nun'ibbada an
alyonay, Pumpa''ihyu nadan bulul an inodnanyu ya inatyu nan mahapul an atonyu
ta mibilang ayuh malinis ya hinukkatanyu nadan lubungyu.
3 Te mahapul an ume ta'uh ad Betel ta e ta'u iphod ha punggobhan hi mi'nong i
Apu Dios an namoddaboddang i ha''on hinadan numpalpaligata' ya nangipanapto' i
ha''on hi an namin an nangaya'.
4 Ot idatda i Jacob an namin nadan bulul an wadan dida ya ta'on on nadan hingatda
ot ika''utnah nan way pu''un di kayiw an oak hi ad Sekem.
5 Ya hidin nakakanda ya hi Apu Dios di nangipatakut hinadan tataguh nan
nun'ihaggon an boblen inwada. Ta ma''id ha inatda i da Jacob hi adi maphod
6 ta inggana ot dumatongdah ad Lus an hay ohah ngadana ya hi ad Betel hidih ad
Kanaan.
7 Ot iphod Jacob han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadanana ta ad El-
Betel te hidiy nangipa'innilaan Apu Dios hi a'atna i hiyah din binumtikana an gapuh
bungot ibbanan hi Esau.
8 Indani ya nate nan nangipanapto' i Rebekah an hi Deborah ot eda ilubu'
hinan pu''un nan kayiw an oak hi da''ul di ad Betel. Ot ngadanandah diye hi
Pungngulngulan.
9 Hidin nibangngadan Jacob hi nalpuwanah ad Paddan-Aram ya alina boh on
numpatigoh Apu Dios i hiya ot wagahana
10 an alyonay, Hay ngadanmu ya hi Jacob mu ngadanan da'a ta he''ah Israel.
Ta hiya moy ngadana.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Ha''on nan ongal di abalinanan Dios ot punholagon
da'ah dakol. Ta dumakolda ta mumbalindah boble ya patul di udum i dida.
12 Ya hituwen boblen indat'uh nadan a'ammodmun da Abraham i Isaac ya
ipaboltan'un he''a ya nadan tanudam.
13 Ta hidin nalpah an inalin Apu Dios hidiye ot ahi umaan hidi.
14 Ot e mangalah Jacob hi batu ot ha''adonahdih nan potto' di nanigana i Apu Dios
ta panginomnomnomana i diyen na'at ot kuyaganah bayah ya lana.

15 Ot ngadanana nimpe ta hi ad Betel.

Hay Natayan Rachel

16 Indani ya inhi'al da Jacob an taynan hi ad Betel ot ipluydah ad Eprat. Mu hidin aggeda ni' dimmatong hi ad Eprat ya nadatngan di pun'ayyaman Rachel mu ma'aliggatan.
17 Ya ta'on on ma'aliggatan an mun'ayyam ya bimmuduh nan golang ot alyon nan babain nundawat i hiyay, Maphod ta lala'i bo tun inyayyammu.
18 Mu hi Rachel ya mun'aguyud di yahyahna an mate ot ikutyamna an hay pungngadandah nan golang ya hi Ben-Oni. Mu hay nungngadan Jacob ya hi Benjamin.
19 Ta nateh Rachel hidih nan way awon an umeh ad Eprat an hay ngadanah ad uwani ya hi ad Bethlehem.
20 Ot ha''adon Jacob han batu hinan nilubu'ana ta panginomnomnomana ta ingganah ad uwani ya wahdih diyen batu.
21 Hidin nalpah ot inayun da Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel an numbaat. Ot eda umappal hi daggah di ad Migdal-Eder.
22 Ta hidiy nangilo'an Ruben hinan ohan imbilang amana hi ahawana an hi Bilhah. Ya na'innilaan Jacob hidiyen inatna.

Hay Imbabalen Jacob

Hi Jacob ya himpuludat duway (12) linala'in imbabalena.
23 Te hay imbabaleda i Leah ya hi Ruben an panguluwan ot ahi hi Simeon ot ahi hi Libay ot ahi hi Judah ot ahi hi Issakar ot ahi hi Sebulun.
24 Ya hay imbabaleda i Rachel ya da Joseph i Benjamin.
25 Ya hay imbabaledah nan tagalan Rachel an hi Bilhah ya da Dan i Naptali.
26 Ya hay imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah ya da Gad i Aser.
An namin danae ya niyayyamdah ad Paddan-Aram an ammunah Benjamin an niyayyam hinan awon.

Hay Natayan Isaac

27 Immanamut da Jacob hi awadan da amanan hi Isaac an nunnanong hidin nunhituwan amanan hi Abraham hi ad Mamre an hay ohah ngadana ya hi ad Hebron.
28 Ta hi Isaac ya hinggahut ta nawaluy (180) tawona
29 ot ahi mate an na'a''am'amma mo. Ot e ilubu' nadan imbabalenan da Esau i Jacob.

36

Hay Holag Esau

1 Hi Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom ya datuwe nadan holagna.
2 Hay inahawana ya nadan binabain i Kanaan an hi Adah an hi na' Elon an tinanud Hit ya hi Oholibamah an hi na' Anah an apapun han hi Sibeon an tinanud Hib
3 ya hi Basemat ya hi ibban Nebayot an imbabalen ulitaunan hi Ismael.
4 Hay imbabaleda i Adah ya hi Elipas. Ya hay imbabaleda i Basemat ya hi Rewel.
5 Ya hay imbabaleda i Oholibamah ya da Jeuh ya hi Jalam ya hi Korah. Ta datuwey linala'in imbabalen Esau an niyayyam hi ad Kanaan.
6 Indani ya inawit Esau nadan ahawana ya nadan imbabalenan linala'i ya binabai ya an namin nadan nunhituh balena ya ta'on on nadan animalda ya an namin nadan wada i dida ot makakdahdi ot umeda i han nat'on an boble an nidawwih awadan ibbanan hi Jacob.
7 Te adi mo umdah ad Kanaan hi pumpastolanda te dimmakol moy halundan hinagi.
8 Ta e nunhitu da Esau hinan nun'abillid an boble hi ad Seir.*

* **36:8 36:8** Hay ohah ngadan di ad Seir ya hi ad Edom.

9 Ta hi Esau an ammod nadan i Edom hinan nun'abillid hi ad Seir ya datuwey
holagna.
10 Hay lala'ih imbabalen da Esau i Adah ya hi Elipas. Ya hay lala'ih imbabalen da
Esau i Basemat ya hi Rewel.
11 Ya hay linala'ih imbabalen Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Gatam
ya hi Kenas.
12 Mu hi Elipas ya waday imbilangnah ahawana an hi Timma ta wadah Amalek an
imbabaleda. Ta datuwey apapun da Esau i Adah.
13 Ya hi Rewel ya nunholag bo ta nawadaday linala'in imbabalena an da Nahat ya
hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah. Ta diday apapun da Esau i Basemat.
14 Ya hi Oholibamah an imbabalen Anah an apapun Sibeon ya hay linala'in
imbabaleda i Esau ya da Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.
15 Ta datuwe nadan ap'apu an tinanudan Esau. Hay a'ap'apu hinan panguluwan
an imbabalen Esau an hi Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Kenas
16 ya hi Korah ya hi Gatam ya hi Amalek. Datuwe ya apapun da Edom i Adah.
17 Ya hay a'ap'apu an imbabalen Rewel an imbabalen Esau ya hi Nahat ya hi Serah
ya hi Sammah ya hi Missah.
18 Ya hay a'ap'apu an imbabalen da Esau i Oholibamah an imbabalen Anah ya hi
Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.
19 An namin datuwen ap'apu ya imbabalen Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom.

Hanadan Holag Seir

20 Hanadan tatagun nunhitu tuwalih nan boblen immayan da Edom ya nadan
tinanud Seir an imbabalen Hor. Ya hay linala'ih imbabalen Seir ya hi Lotan ya hi
Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah
21 ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday ap'apu hinadan tinanud Hor.
22 Ya hi Lotan ya hay linala'ih imbabalena ya da Hori i Homan. Ya waday babai an
hi ibban Lotan an hi Timna.
23 Ya hay linala'ih imbabalen Sobal ya hi Alban ya hi Manahat ya hi Ebal ya hi Sepo
ya hi Onam.
24 Ya hi Sibeon ya hay linala'ih imbabalena ya da Ayah i Anah. Ya hituwen hi Anah
ya hiyay nanama' hinan mun'utbul an ma"atung an danum hidin ena impastol nadan
dongkin amanah nan agge naboblayan.
25 Hay imbabalen Anah ya hi Dison ya nan babai an hi Oholibamah.
26 Ya hi Dison ya hay linala'ih imbabalena ya hi Hemdan ya hi Esban ya hi Itran ya
hi Keran.
27 Ya hi Eser ya hay linala'ih imbabalena ya hi Bilhan ya hi Saaban ya hi Akan.
28 Ya hay linala'ih imbabalen Disan ya hi Us ya hi Aran.
29 Ta hay a'ap'apun nadan tinanud Hor ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi
Anah
30 ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday nun'ap'apu hi ad Seir.

Nadan Napalpalog An Numpatul Hi Ad Edom

31 Hidin ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wadada mo tuwaliy numpatul
hi ad Edom.
32 Ta hay patul hi ad Edom ya hi Bela an imbabalen Beor an hay nunhituwana ya
hi ad Dinhabah hidih ad Edom.
33 Ya hidin nateh Bela ya nihukkat an numpatul hi Jobab an imbabalen Serah an i
Bosrah hidih ad Edom.
34 Ya hidin nate boh Jobab ya nihukkat an numpatul hi Husam an i Teman.

35 Ya hidin nateh Husam ya nihukkat an numpatul hi Hadad an imbabalen Bedad.
Hi Hadad ya inabakna nadan i Midian hidin nunggugubatandah ad Moab. Ya hay
nunhituwana ya hi ad Abit hidih ad Edom.
36 Hidin nateh Hadad ya nihukkat an numpatul hi Samlah an i Masrekah.
37 Ya hidin nate boh Samlah ya nihukkat an numpatul hi Saul an i Rehobot an
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates.
38 Ya hidi bon nateh Saul ya hay nihukkat hi numpatul ya hi Baal-Hanan an
imbabalen Akbor.
39 Ya hidin nateh Baal-Hanan an imbabalen Akbor ya nihukkat an numpatul hi
Hadar.† Ya hay ngadan nan boblen ena nunhituwan ya hi ad Pau hidih ad Edom.
Hay ngadan nan ahawana ya hi Mehetabel an imbabalen Matred an hi na' Me-Sahab.

Hanadan Ap'apu Hi Ad Edom

40 Hay ngadan nadan tinanud Esau an nun'ap'apu hinadan boble hi ad Edom ya hi
Timna ya hi Albah ya hi Jetet
41 ya hi Oholibamah ya hi Elah ya hi Pinon
42 ya hi Kenas ya hi Teman ya hi Mibsar
43 ya hi Magdiel ya hi Iram. Ya way oha i datuwe on diday ap'apu hinadan boble
an eda nunhituwan. Ta hay ammod nadan i Edom ya hi Esau.

37

Hay Ininop Joseph

1 Hi Jacob ya hay eda nunhituwan ya hinan nunhituwan amana hi ad Kanaan.
2 Ta athituy na'na'at i da Jacob an hina'amma. Hi imbabalenan hi Joseph ya
hidin mangmangngilog an himpulut pituy (17) tawona ya ni'ni''uyug hinadan i'ibanan
linala'i an imbabalen amana i da Bilhah i Silpah ta eda ipastol nadan halunda. Mu
indani on waday ibagbaganan amana an adi maphod an at'aton nadan i'ibana.
3 Mu hi Joseph ya hiyay pa'appohpohdon amana i didan namin an hina'aggi an
gapu ta hiya ya niyayyam hidin amamma moh amana. Ta impiyammaanah Joseph i
han adukken mapmaphod an lubung.
4 Ya inilmun nadan i'iban Joseph an hiyay pa'appohpohdon amada mu dida ya
nunhiglay hihiwodan Joseph ta an namin di ibagadan hiya on nan adi maphod.
5 Ya indani ya wada han ininop Joseph ot ibaganah nadan i'ibana ya inyal'alanaot
di hihiwodan hiya.
6 Te inalinan diday, Ininop'un
7 imme ta'u anu nunggapas an hina'aggi. Ya tinigo' an nan nabto' an ginapas'u ya
naha''ad ot eda anu mili'wohdi nadan nabto' an ginapasyu ot munyu''ungdah nan
nabto' an ginapas'u.
8 Ya namamay bungot nadan i'ibanan hiya an alyonday, Ot he''a mo nayyay
mumpatul i da'mi hi'on athina.
Ta namamay hihiwodan hiya an gapu i diyen ininopna ya nadan imbagana an a'at
nadan i'ibana.
9 Indani ya wada boy ininopna ot ibagana boh nadan i'ibana an alyonay, Wada bo
han ininop'u an tinigo' bo anu an nunyu''ung i ha''on nan algo ya nan bulan ya nadan
himpulut ohan (11) bittuwon.
10 Ta hidin imbaganah diye i amana ya nadan i'ibana ya inhingal amanan alyonay,
Tanganu piboh on waha athinah ininopmu? Undan ta'on on hi inam ya ha"on ya
tudan i'ibam ya munyu"ung amin he"a?
11 Ta umamohda nadan i'ibana i hiya mu hi amana ya nonomnomonah diye.

† **36:39 36:39** Hinan 1 Chronicles 1:50 ya hay ngadan Hadar ya hi Hadad.

Hay Nangihbutanda I Joseph

12 Nadan i'iban Joseph ya eda impastol nadan halun amada hinan nihaggon hi ad Sekem.
13 Ta inalin Jacob i Joseph di, Nadan i'ibam ya eda numpastol hinan nihaggon hi ad Sekem ot agam ta mundadaan'a ta em papto'anan dida.
Ya inabulut Joseph.
14 Ot alyon amana i hiya di, Ume'a ta em papto'anan hi'on mapmaphodda nadan i'ibam ya nadan halun ta'u ya ahi'a mumbangngad ta ipa'innilam i ha"on.
Ot makak hi Joseph hidih ad Hebron ot umeh ad Sekem.
15 Ya hidin dimmatong hi ad Sekem ya ma"id ha adina e hawangon hinan pumpastolan ya inakhupana han tagun ibaganah on nganne nan ena ana'anapon.
16 Ya alyon Joseph di, Nadan i'iba' an e numpastol mu ten ma"id ha mapto' hi nangipluyanda.
17 Ya alyon nan lala'i di, Immeda man nee. Ya hay dingngol'uh alyondah umayanda ya hi ad Dotan.
Ot miyunud mo boh Joseph hidi ot akhupana didah ad Dotan.
18 Mu hidin minangmang nadan i'ibanah Joseph ot hahapitonda ta patayonda
19 te alyonday, Tuwe tayya nan ma'a'innop.
20 Ma'ayu ta eta'u patayon ya inibkah ta'uh nan bitu. Ta ibagan'en ama ta'u ya alyon ta'u hi inan di layon. Ta wan tigon ta'undi anu hi'on nganney pumbalinan nadan inino'inopna.
21 Mu hidin dingngol Ruben hidiyen imbagada ya impatnanan panohon didan alyonay, Udu'dulnay adiyu patayon.
22 Ta namaag ya eyu inuhbung hinan bituh tun agge naboblayan mu adiyu hugatan.
Manu'eh athidiy inalin Ruben ya ninomnomna an ahina e awiton ya inyanamutna i amada.
23 Ta hidin nidatong hi Joseph ot ipudongda ot aanonda nan mapmaphod an adukken inlubungna
24 ot eda uhbungon i han bitu. Nan bitu ya ma"id ha litingna.
25 Ot ahida mohpe e mangan.
Ya hidin mangmangnganda ya nangimangmanganda han nabulog an dadiye nadan mungkumilhu an tinanud Ismael an nalpudah ad Gilead. Ya dakol di kinalgan nadan kemelda an umat hinadan middum hi ihda ya nadan maphod di hunghungna an eda igattang hi ad Egypt.
26 Hi Ruben ya ma"id hidih din pangalyan Judah hinadan i'ibanay, Undan nganne damdamay gun'udon ta'u hi'on patayon ta'uh ibba ta'u an ta'on on adi ta'u ipa'in'innila?
27 Udu'dulnah on ta'u ihbut i datuwen mala"uh an tinanud Ismael ta adi ta'u patayon te hi ibba ta'u ahan tatawwa. Ya inunnudan nadan udum hidiye.
28 Ot eda mo guyudon hi Joseph hinan bitu ot ihbutdah baintiy (20) silber an pihhu hinadan tinanud Ismael ot iyedah ad Egypt.
29 Ta hidin nibangngad hi Ruben ta ena tigon hi Joseph hinan bitu ya ma"id hidi. Ya nunhiglan mahkit hi nomnomna ta nunhethetnay lubungna.
30 Ot umeh awadan nadan i'ibana ot alyonay, Ma"id man hidi nan unga. Nganne nin di ato'?
31 Ot patayonda moy ohah nan gulding ot itamolda nan lubung Joseph hinan dalana.
32 Ot ipatigoda i amada hidin immanamutanda. Ot alyonda i hiyay, Inakhupanmih tuweh nan inwami ot imatunam ya hi'on hituwe nan lubung Joseph.

37:28 37:28 Nan Na'na'at 7:9

33 Ya hidin tinigona ya immatunana an hiyah diye ot alyonay, O hiyah nae nan
lubung nan imbabale'. Te on pinaten di mabungot an animal ot ma''id ha bahhonan
ginudugudda attog di tungalna.
34 Ot punhethet Jacob di lubungnah ena umukayungan ot munlubung hi langgut ot
umukayungan hi atnay algo an gapuh nan imbabalena.
35 Ya ta'on hi na'amungdan namin nadan imbabalena ya nadan binabain inapuna
ta eda ip'iphodan hi hapit on adi mihapitan. Ya alyonay, Ingganah ona' mate ya ahi
mabalin an mapogpog di e' umukayungan an gapuh nan imbabale'. Ta kinogakogaana
nan imbabalena an hi Joseph.
36 Mu hay na'at i Joseph ya hidin indatong nadan mungkumilhu an i Midian hi ad
Egypt ot igattangda i Potipar an ap'apun di mungguwalyah nan palasyun nan patul.

38

Hay Nangahawaan Judah

1 Hi Judah ya tinaynana nadan i'ibana ot e mi'hitu i han lala'i hi ad Adullam an hay
ngadana ya hi Hirah.
2 Ta hidiy nanamuwanah nan babain imbabalen Sua an i Kanaan ot ahawaona.
3 Ta numbutyug ot iyayyamna han lala'i ot ngadanan Judah ta hi Er.
4 Ot mumbutyug bo ot iyayyamna bo han lala'i ot ngadanan Judah ta hi Onan.
5 Ya indani ya nawada bo han lala'i ot ngadanana ta hi Selah. Ya hay
nangiyayyamana i Selah ya hidih din awadandah ad Aksib.

Nan Panguluwan An Imbabalen Judah

6 Hidin kimmilog nan panguluwan an hi Er ot ipa'ahawan amana i han hi Tamar.
7 Mu hi Er ya nadan adi maphod di at'atona an adi miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios ta hiya nan pinatena.
8 Ot alyon Judah hinan mi'adwan imbabalena an hi Onan di, Ahawaom hi Tamar te
hiyah diyey pangat ta'u ta wada'e ha imbabaleyu ya waha hanat nan naten hi ibbam.
9 Mu innilanan ta'on on waday imbabaleda ya bokon hiyay mibilang hi nangimba-
bale ta hiya nan inwanilihna nan malpun hiya ta aggeda na'imbabalayan i Tamar.
10 Ya ongal di agge naminhodan Apu Dios i diyen adi maphod an ina'inat Onan ta
hiya nan pinatena mo bo.
11 Ot alyon mon Judah i Tamar di, Mumbangngad'a attog hi balen da amam ta
kimmilog'eh Selah ya ahi ayu mun'ahawa. Manu'eh inalinah diye ya iyaguhna te
alina ya ma'at bo i Selah nan na'at hinan duwan i'ibana. Ot mumbangngad moh
Tamar hi balen da amana.

Hay Hi Aman Nan Imbutyug Tamar

12 Immey atnay tawon ya mate nan ahawan Judah an hi na' Sua. Ya hidin napogpog
di umukayungan Judah ot makakdah nan gayyumnan hi Hirah an i Adullam ta eda
mumpukis hinadan kalneron Judah hi ad Timnah.
13 Mu waday nangipa'innilah nan inapunan hi Tamar hinan umayandah ad Timnah.
14 Ta hidin dingngol Tamar hidiye ot hukkatana nan lubungnan lubung di nabalu
ot munhu'yung ta adi mimatunan di angahna ot e um'umbun hinan way geyt hi
ad Enaim an awon an umeh ad Timnah. Manu'eh inatnahdi ya inilmunan adi
mipa'annung di pangahawaana i Selah te makilog mo mu aggeda nun'addum.
15 Ta hidin mala''uh da Judah ya alyonah on mumpabpabbayad hi adolna te
hinu'yunganay angahna.
16 Ot umeh awadana ot ibaganah on atnay pamayadna te pohdonan ilo' te aggena
innilah on hidiye nan inapuna. Ya alyon Tamar i hiyay, Mu nganne ni' di idatmun
ha''on ta ahiya' ilo' i he''a?

17 Ya alyon Judah di, Ahi' ipiyalin he''a ha ohah nan gulding'u.
Ya alyon Tamar di, Mabalin mu mahapul an waha idatmuh ad uwani ta
impiyalim'eh diyen gulding ya ahim bangngadon.
18 Ya alyon Judah di, Nganney pohdom hi idat'un he''a.
Ya alyonay, Ta'omman ya inyalim nan imbanggolmu ya nan hu''udmu. Ot idat Judah
dadiye ot ahina ilo'. Ya indani ya numbutyug hi Tamar.
19 Ta on immanamut ot ibangngadna nan lubungna tuwalin lubung di nabalu ot
aanona nan hu'yungna.
20 Ta hidin imme nan hinnag Judah an gayyumnan hi Hirah ta iyena nan gulding
hinan babai ta bangngadona nan bagin Judah ya ma''id ha inakhupana i hiya.
21 Ot ena pun'ibagah nadan linala'i di awadan diyen babain mumpabayad hi
adolnah nan way temploda an e immohnong ni' hinan way geyt hi ad Enaim.
Ya alyonday, Ma''id ha innilamih mumpabpabbayad hi adolnah nan templohtu.
22 Ot mumbangngad mo ot ibagana i Judah an aggena inakhupan. Ya imbagana bo
i hiya nan inalin nadan linala'in nummahmahana.
23 Ya alyon Judah di, Ta'omman attog ya bagina nadan indat'un hiya. Te ummannot
on eta pangihngihil hi'on ibangngad bo ta e hama'on.
24 Hidin nala''uh han tuluy bulan ya wada han nangibaga i Judah an nan inapunan
hi Tamar ya numbutyug. Ya bimmungot hi Judah an alyonay, Mahapul an eyu
ipalah'un ya pinu'ulanyu.
25 Mu hidin immeday e mangawit i hiya ta patayonda ya alyonay, Eyu ni' ipatigo
tun hu''ud ya tun banggol i Judah ya inaliyun hiya an hay hi aman tun imbutyug'u
ya nan ud bagin datuwe.
26 Ya hidin eda impatigo i Judah ya immatunana ot alyonay, Hi Tamar di nipto' di
inatna te agge' peman impa'annung an impa'ahawan hiya nan imbabale' an hi Selah.
Mu hi Judah ya aggena impidpidwan e ni'ilo' i hiya.
27 Hidin nadatngan di pun'ayyaman Tamar ya na'innilaan an nundappel nan
inyayyamna.
28 Ya hidin pun'ayyamana ya namangulun himmawwang nan ta'len nan oha. Ta
namaag nan mundawat ot iga'odna han mumbolah an linubid ot alyonay, Hituwey
namangulu.
29 Mu indani ya ginuyud diyen golang di ta'lena ya nan ohan lala'i di niploh hi
bimmudduh. Ta mano''ol nan mundawat an alyonah nan golang di, Undan athituy
atom an bumudduh. Ta hiya nan nginadananda ta hi Peres.
30 Ya nada'dani ya bimmudduh mohpe nan naga'odan di ta'lenah linubid an lala'i
ot ngadananda ta hi Serah.

39

Hay Na'na'at I Joseph

1 Hi Joseph ya hidin indatong nan mungkumilhun tinanud Ismael hi ad Egypt ot
igattangda i han hi Potipar an ap'apun di mungguwalyah nan palasyun nan patul.
2 Ya hi Apu Dios di bimmoddang i Joseph ta maphod an namin di numbalinan
nadan tinamuwana hinan niha''adanah balen Potipar.
3 Ta nan ud himbut i hiya an hi Potipar ya innilanan hi Apu Dios di bimmoddang i
Joseph te pinumhod an namin nadan tinamuwanahdi.
4 Ya ongal di pun'am'amlongan Potipar i hiya ta hiyay nangiyukodanah mumpapto'
hi an namin nadan himbutna ya ta'on on nadan wadan gina'una.
5 Ya nihipun i diye ya winagahan Apu Dios di nunhituwan diyen i Egypt an gapu i
Joseph. Ot wagahan bon Apu Dios nadan intanomda.

6 Ta inyukodnan namin i Joseph nadan wadan hiya an ammuna nan anon Potipar
an agge niyukod i hiya.
Hi Joseph ya maphod di nangadolna.
7 Ta hidin nadnadnehdi ya nawaday naminhod nan ahawan Potipar i hiya. Ta lo'tat
ot ayaganah Joseph ta e mi'ilo' i hiya.
8 Mu alyon Joseph i hiyay, Nan ud himbut i ha"on ya inyukodnan namin i ha"on di
ma'ma'at hitun nunhituwanyu ya ta'on on nadan wadan hiya.
9 Ya ma"id ha udum hi nabakbaktuy sa'adnah tun nunhituwanyu hi'on bokon ha"on.
Mu he"a ya abuh han aggena inyukod i ha"on. Ta hiya nan adi ahan mabalin hi e'
aton ha ababain ta mumbahula' i Apu Dios.
10 Ya ta'on on abigabigat on hiyay imbagan diyen babai i Joseph ya aggena damdama
e inilo' hidiyen babai.
11 Mu han hin'algo an hinunggop hi Joseph an e muntamu ya hidin tinigon nan
babai an ma"id ha ohah nadan himbut hi wahdi
12 ya inidon diyen babai i hiya ta pilitonan eda malo'. Mu binumtik hi Joseph hi
dola mu naguyud nan lubungna an nangidonan diyen babai ot mabati i hiya.
13 Ya hidin tinigona an binumtik hi Joseph an ammunah diyen lubung an
nangidonanay nabati
14 ya namaaggot muntukuk hinadan himbutda. Ta hidin immeda ya alyonan
diday, Tigonyu teey inat nan Hebrew an inyanamut ahawa' an on dita'u e bainon
te hinunggop hinan alo'a' ta pilitonan ilo'a'. Mu hidin muntukuka'
15 ya binumtik mohpe an aggena hinangut tun lubungna.
16 Ot ena ipa"eh diyen lubung ta ingganaot umanamut hi ahawana i diyen nahdom.
17 Ot uhuhonan alyonay, Nayya mahan han inyanamutmun Hebrew an namaag ya
hinggopa' hinan alo'a' ta eya' piliton an ilo'.
18 Mu nuntukuka' ot bumtik ta hiya nan aggena hinangut tun lubungna.
19 Ya nunhiglay bungot Potipar.
20 Ot ena mo ipibalud hi Joseph. Ta e niddum hinadan udum an impibalud nan
patul.
21 Mu hi Apu Dios damdamay bimmoddang i hiya ta ma'ulen hiya nan mumpapto'
hinadan nun'ibalud.
22 Ot iyukod nan mumpapto' hinan baludan i Joseph nadan ibbanan nibalud ya an
namin nadan ma'ma'at hidih nan baludan.
23 Ya an namin nadan niyukod i Joseph ya maphod di numbalinana te hi Apu
Dios di bimmoddang i hiya. Ta hiya nan madinol nan mumpapto' hinan baludan
hi nangiyukodana i diyen tamu i Joseph.

40

Hay Nun'inopan Nan Duwan Balud

1 Indani ya nan punha''angon nan patul hi tinapay ya nan niyukodan nan inumon
nan patul hi ad Egypt ya waday numbahulandah nan patul
2 ta hiya nan bimmungot nan patul i dadiyen duwan ap'apu.
3 Ot ena ipibalud didah nan way nibaludan Joseph hi way balen nan ap'apun di
mungguwalya.
4 Ot iyukod nan ap'apun di mungguwalya dida i Joseph ta nadnadnedahdi an hi
Joseph di mangipadutu' i dida.
5 Ya i han nahdom ya nun'inop nan niyukodan nan inumon nan patul ya nan
punha''angonah tinapay. Ta nundihhandan nun'inop i diyen ohan nahdom. Mu nan
ininopda ya agge numpaddung di ibalinana.
6 Ta hidin nawi"it an e tinigon Joseph dida ya tinigonan minomnomanda.

7 Ot mahmahana hi'on nganney gapunah eda minomnoman.
8 Ya alyonday, O te waday ininopmi mu ma''id ha mabalin hi mangibagah nan ibalinana.
Ya alyon Joseph di, Hay alpuwan nan abalinan an mangibaga hi ibalinan di inop ya hi Apu Dios. Ot uhuhonyuya nan ininopyu.
9 Ya inhipun nan niyukodan di inumon nan patul an ibaga nan ininopna an alyonay, Hay ininop'u ya han nitanom an greyp hinan way hinangngab'u
10 an tuluy hapangna. Ya indani ya timmulu nan tubuda ot humabungda. Ta lo'tat ya natong ot malumda nan bungana.
11 Ta namaag nan inodna' an basun di patul ot e' pangipoghan hinan danum di bungana ot iye' hinan patul ta inumona.
12 Ya alyon Joseph di, Hay ibalinan nan tuluy hapang an ininopmu ya tuluy algo.
13 Te mala''uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan te pumbangngadon da'ah nan patul hidin tamum tuwali. Ta minaynayun nan tamum an he''ay iyukodan nan inumon nan patul.
14 Ot hanat hitun pumbangngadam hinan tamum ya nomnomnomona' bahan ta ihapita' hinan patul ta alina ya ilubusa' hitun baludan.
15 Te ha''on ya ona' attog inibtik hinan numboblayanmin Hebrew. Ot teen ad uwani bo ya waa' hitun baludan an ta'on on ma''id ha bahul'u.
16 Hidin dingngol nan munha''ang hi tinapay an maphod di ibalinan nan ininop nan ibbana ya alyonan Joseph di, Hay ininop'u'e pibo ya han tulun bahket an inaktu'.
17 Ya hay nittuh nan niyuhhun an bahket ya mun'aphod an tinapay an anon nan patul mu inan nadan hamuti an ta'on on nunnanongdah nan bahket an inaktu'.
18 Ya alyon Joseph i hiyay, Hay ibalinan naen tulun bahket ya tuluy algo.
19 Te mala''uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan ta ipaputul nan patul di ulum. Ya ena mohpe impitattayun di adolmu ta hay hamutiy mangan hi lamohmu.
20 Ya hidin nala''uh di tuluy algo ya nadatngan nan punnomnomandah niyayyaman nan patul ta inamungnan namin nadan ap'apu ot ipaltiyana dida. Ot ipalah'una dadiyen duwan nibalud an nan punha''angonah tinapay ya nan niyukodan di inumona.
21 Ot pumbangngadona nan niyukodan di inumonah nan tamuna tuwali.
22 Mu nan punha''angonah tinapay ya impapatena. Ta nipa'annung an namin nan imbagan Joseph an a'at nan ininopda.
23 Mu ta'on on athidi ya liningling nan niyukodan nan inumon nan patul hi Joseph.

41

Hay Ininop Nan Patul

1 Hidin nala''uh di duway tawon ya ininop nan patul an wahdi anu hinan da'ging di wangwang an nungngadan hi Nayl an tumtumma'dog.
2 Ya alinah on tinigonay pitun mun'atataban baka ya nun'apdih di up'updan limmotwa'dah nan wangwang ot inayundan mangmangngan hinan holo'.
3 Ya indani ya nitnuddan limmotwa' di pitu bon nun'apipigut an baka ot eda mihaggon hinadan mun'atataban baka
4 ot pun'a'anda dida. Ta nipogpog i diye ya inggibo' nan patul.
5 Mu hidin na'uyung ya ininopna bo han ohay pu''una an gahhilang mu pituy maphod an bungana an na'attongda.
6 Ya indani ya tinigonan timmuluda boy pitu an bungana mu ma''id ha lamohda te gapuh nan dibdib.
7 Ya alinah onda pun'a'an nadan pitun maphod an bungana. Ya inggibo' bon nan patul ot alyonah nomnomnay, Tee on'u ininop.

Hay Nangibalinan Joseph Hinan Ininop Nan Patul

8 Ta i diyen nawi"it ya minomnoman an gapu i diyen ininopna. Ot ipa'ayagnan
namin nadan nanginnilah ibalinan di inop ya nadan udum an ibilangdah
nun'anomnoman hidih ad Egypt. Ta na'amungda ot uhuhonan dida nan ininopna
mu ma''id ha nanginnilan didah ibalinana.
9 Ya alina mohpe on immeh awadan nan patul hidiyen niyukodan nan inumona ot
alyonay, Nipanomnom ta'wa tee i ha"on an handin numbahulanmi
10 i he"a an patul an da'min duwah nan punha"angom hi tinapay ta bimmungot'a
ot ipibalud da'mihdih nan baludan hi way balen nan ap'apun di mungguwalya.
11 Ya han ohan nahdom ya waday ininopmin duwa an hinnat'on di ibalinana.
12 Ya wahdi han nibalud an mangmangngilog an Hebrew an hiyay numbalinon
nan ap'apun di mungguwalya hi baalna ta hiyay nangibagaanmih nan ininopmi ot
ibaganay ibalinana.
13 Ya nan na'at i da'mi ya niyunnudan hinan imbaganan niyatan nan ininopmi te
numbangngadona' hinan tamu' ya nan munha''ang hi tinapay di impapatem.
14 Ya hidin dingngol nan patul hidiye ot pi'ibagonan ipa'ayag hi Joseph. Ta hidin
limmah'un hi baludan ot e ni' mumpapukis ot hukkatanay lubungna ot umeh awadan
nan patul.
15 Ya alyon nan patul i hiyay, Wada han ininop'u mu ma''id ha mabalin hi
mangibagah nan ibalinana. Mu dingngol'un he''a ya abalinam anun mangibaga hi
ibalinan di inop.
16 Ya alyon Joseph i hiyay, Apu patul ha''on ya adi' abalinan mu hi Apu Dios di
mangipa'innilah ibalinan nan ininopmu.
17 Ot alyon nan patul di, Ininop'un waa' hinan da'ging di wangwang an nungngadan
hi Nayl an tumtumma'doga'.
18 Ya alinah onda limmotwa' hinan nalitingan han pitun mun'atataban baka ya
nun'apdih di up'upda ot inayundan mangmangngan hinan holo'.
19 Ya indani ya tinigo' bon nitnuddan limmotwa' di pitun nun'apipigut an baka.
Ya ma"id ha tinigo' hi bakah tun ad Egypt hi athidiy napigutanda te nunhiglan adi
maphod di tigoda.
20 Ya alinah onda nun'a'an nadan namangulun mun'atataban baka.
21 Mu ma"id ha itiganah nangananda i dadiyen mun'atataban baka te hiyah diyen
na'appigutda damdama an adi maphod di tigoda. Ya nipogpog i diye ot igibo''u.
22 Indani ya ininop'u bo han ohay pu'un an gahhilang an pituy bungana an
mapmaphodda ya na'attongda.
23 Ya indani ya timmulu boy pitun bungana mu ma"id ha lamohda te gapuh nan
dibdib ya naklingda.
24 Ya alina boh onda pun'a'an nadan namangulun mapmaphod an bungana. Ta
inuhuh'u danaen namin hinadan nanginnilan mangibalin hi inop mu ma''id ha
nanginnilah ibalinana.
25 Ya alyon Joseph i hiyay, Nan duwan ininopmu ya numpaddung di ibalinanda. Te
hi Apu Dios ya impa'innilanan he''a nan ma'at hi udum hi algo.
26 Ot nan pitun mun'atataban baka ya nan pitu bon mun'a'aphod an bungan nan
gahhilang ya numpaddung di ipa'innilada an dadiye ya pituy tawon an mahawwalan
di makan.
27 Ya nan na'udin pitun nun'apipigut an baka ya nan pitu bon nakupoh di bungada
ya pitu boy tawon an bitil.
28 Ta hiyah tuwe nan hi Apu Dios ya impa'innilana i he"a nan atona.
29 Te hitun ad Egypt ya waday pituy tawon an mahawwalan di makan.
30 Mu indani ya mihukkat han pituy tawon an nunhiglay bitil. Ta hidiyey

31 ay munlingling hi pinumhodan ni' tuwen boble te nunhiglay aton diyen bitil.
32 Ya manu'e hi numpidwan nipa'inop i he"a ya hidiyey aton Apu Dios an
mangipa'innilan adi mibahhoy ena a'atan. Ya atbohdin agagga ya ma'at.
33 Ta hiya nan hay ibaga' i he"a apu patul ya maphod onmu pot'on ha nanomnoman
ya innilanay nipto' hi atona ta hiyay ukod an mangipadutu' hinadan makan hitun ad
Egypt.
34 Ya pot'om bo doha ta diday ukod an mangamung hinan mi'alimah (⅕) nadan
ma'apit an nitanom hi abobbobleh tun ad Egypt i diyen pituy tawon
35 an dakol di ma'apit ya inamungdah nan pangi'amungan hi makan hi abobboble.
36 Ta wada ha midadaan hi makan hitun madatngan nan pituy tawon an bitil. Ta
mabalin an adi iyaten nadan tataguy inagangda.
37 Ya inunnudan nan patul ya nadan ap'apu hidiyen imbagan Joseph.

Hay Numbalinan Joseph Hi Gobelnador Hi Ad Egypt

38 Ot alyon nan patul hinadan ap'apu di, Hay punnomnom'u ya ma''id ha udum hi
nanomnomnoman mu hi Joseph an hiya nan nidduman nan Espiritun Apu Dios.
39 Ya alyon nan patul i Joseph di, Ten he''ay nangipa'innilaan Apu Dios i nae ya
na'innilan ma''id ha umat i he''a an nanomnoman ya innilanay nipto' hi atona.
40 Ot he''ay pot'o' hi pangiyukoda' hi an namin nadan ma'ma'at hitun boblen
pumpapto'a'. Ot an naminda tun tatagu' ya nan ibagam di unudonda. Ta
nabakbaktuwa' ya abuh an gapuh nan sa'ad'u.
41 Ot ad uwani ya he''a moy munggobelnador hitun ad Egypt.
42 Ya inaan nan patul nan singsingna ot ipihu'lubnah gamat Joseph. Ya hidiyen
singsing di mangipa'innila an pinto' nan patul hi Joseph ta hiyay gobelnador. Ot
lubunganah nan maphod an linen ot ipibanggolnay balitu' i hiya.
43 Ot idatna i Joseph nan lugana ta hiya moy mi'adwah nan patul hi sa'adna
ta nan pangipluyana on pun'itkuk nadan nangipangulu ta ipatigon nadan tataguy
punlispitudan hiya. Ta athidiy na'at hidin pinto' nan patul hi Joseph hi gobelnador
hi ad Egypt.
44 Ot alyon bon nan patul i hiyay, Ta'on on ha''on di patul hitun ad Egypt mu wada'ey
adim iyabulut ya adi mabalin an ma'at.
45 Ot ngadananah Joseph ta hi Sapenat-Paneah an ngadan di i Egypt. Ot
ipa'ahawanah Joseph i Asenat an imbabalen Potipera an padi hi ad On.
46 Ta e impong Joseph an e tinigo nadan bobleh ad Egypt. Ya hay tawonah din
inhipunan nuntamuh nan patul hi ad Egypt ya tulumpulu (30).
47 Ya immannung an hidin namangulun pituy tawon ya mun'ahawwalan di makan
hi abobboblehdi.
48 Ta impa'amung Joseph nadan makan i diyen pituy tawon on ena impiha''ad
hinadan pangi'amunganda hinadan makan hinadan boble te an namin an bobleh
ad Egypt on waday pangi'amunganda.
49 Ya dakkodakkol di inamungda an makan an umat hi dinakol di panag hinan
baybay. Ta lo'tat ya adida mo pa'abbilang ot idinongda mon mangitudo' hi bilangna.
50 Hi Joseph ya nawadaday duwan imbabaleda i Asenat hidin agge ni' nadatngan
di bitil.
51 Ta hay nungngadanah nan panguluwan ya hi Manasseh te alyonay, Hi Apu Dios
di namoddang i ha"on ta liningling'un namin nadan napalpaligata' ya hay e' nihi''anan
i da ama.
52 Ya nan mi'adwa ya nginadanana ta hi Epraim te alyonay, Hi Apu Dios di nangdat
hi holag'uh tun boblen napalpaligata'.
53 Indani tatawwa ya napogpog nan pituy tawon an mahawwalan di makan hi ad
Egypt.

54 Ya nihipun mo nan pituy tawon an bitil an miyunnudan hinan inalin Joseph. Ta
an namin nadan nun'ihaggon an boble ya makulangandah makan mu hi ad Egypt e
ya waday makan hi nun'iyalangda.
55 Ta hidin mun'apuhanda mo nadan i Egypt hi anonda ya eda mo mumpumbagah
nan patul. Mu alyon nan patul di, Eyu ibagan Joseph ta nangamung nan alyona ya
hiyay inunudyu.
56 Ya hidi mon nun'ihinap nan bitil hi abobbobleh ad Egypt ya impibughul Joseph
an namin nadan eda nangi'amungan hi makan ta pun'igattangdah nadan i Egypt te
nunhigla mo nan bitil.
57 Mu nihinap hidiyen bitil hi abobbobleh tun luta ta umeda moy atagutaguh ad
Egypt ta eda gumattang hi makan i Joseph.

42

Hay Immayan Nadan Imbabalen Jacob Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob ya dingngolnan waday makan hi ad Egypt ot alyonah nadan imbabalenay,
Undan namaag ya nuntoto"olan ayu ya abuh
2 yaden dingngol'un wada anuy makan hi ad Egypt. Makak ayu ta e ayu gumattang
hidi i ha anon ta'u ta adi ta'u ni' mateh inagang ta'u.
3 Ta nakakda mo nan himpulun (10) imbabalen Jacob ot ipluydah ad Egypt ta eda
gumattang hi makan.
4 Mu agge ni'yayon Jacob hi Benjamin an hi ibban Joseph te iyaguhnay ma'at bon
hiya.
5 Ta ni'ye dadiyen imbabalen Jacob hinadan umeh ad Egypt an e gumattang hi
makan te ta'on on hi ad Kanaan ya waday bitil.
6 Ta hi Joseph an hiya nan gobelnador hi ad Egypt ya hiyay e gumattangan di tatagun
nalpuh abobboble. Ya hidin imme nadan i'ibana ot munyu''ungdah hinangngabna ta
ipatigodan bainanda.
7 Ya hidin tinigon Joseph nadan i'ibana ya immatunana dida. Mu hay impatigona i
dida ya aggena in'innila dida ta nunhiglay panapitna i dida an alyonay, Danay bobleh
nalpuwanyu?
Ya alyonday, Hi ad Kanaan mu immali amin gumattang hi makan.
8 Hi Joseph ya immatunana nimpe an dida nadan i'ibana mu dadiyen i'ibana ya
aggeda immatunan hiya.
9 Ya nipanomnom i hiya din ininopnan niyatanda ot alyonan diday, Umman on ayu
nee immalin munsi'im an alyonyu on ta tigonyuy a'at tun boblemi ta innilaonyuy
atonyun mangabak i da'mi.
10 Ya alyonday, Apu Gobelnador, ma"id attog ha athinah ninomnommi te da'min
baalmu ya immali amin gumattang hi makan ya abuh.
11 Ya agge ami attog immalin munsi'im te adi ami ma'layyah. Te da'mi ya hina'aggi
amin ohay hi amami.
12 Ya ipapilit Joseph an alyonay, Layahyu te innila' ot immali ayun munsi'im hitun
boblemi.
13 Ya alyonday, Apu Gobelnador, da'min baalmu ya himpulu amit duwah (12) an
imbabalen di ohan taguh ad Kanaan. Nan udidiyanmi ya nabati i amami ya nama''id
nan oha.
14 Ya alyon bon Joseph di, Ot hiya tatawwa neen immali ayun munsi'im.
15 Ot hay pamatna' i da'yu ta panginnilaa' an adi ayu munlayah ya adi mabalin hi
umanamut ayu ta ingganah on umalihtu nan udidiyan an hi ibbayu. Hinaen inali' ya
ay damdama nan patul di ud mandal.

41:54 41:54 Na'na'at 7:11-16

16 Ot mahapul an ume ha oha i da'yu ta ena awiton nan udidiyanyu. Ya da'yun
udum ya mibalud ayu ta ingganah innilao' an immannung nan imbagayu. Te adi'e
ya immannung an immali ayu nimpen munsi'im.
17 Ya hidin inalinah diye ot ena ipibalud didah tuluy algo.
18 Ya hidin mi'atluh algo ya alyon Joseph i diday, Ha''on ya hi Apu Dios di un'unudo'
ta hiya nan adi da'yu ipapate mu gahin di atonyu tun ibaga'.
19 Ot ta'omman ya oha i da'yu ha mabatih tun baludan ya imme ayun udum ta iyeyu
nan ginattangyu ta adida ma'agangan nadan tinaynanyuh nadan numpunhituwanyu.
20 Mu mahapul nimpe an awitonyuhtu nan udidiyanyu ta panginnilaa' an adi ayu
munlayah ta adi da'yu ipapate. Ya inabulutdah diyen inalina.
21 Ya humanahapitdan alyonday, Immannung mahan an din inat ta'u i Joseph di
gapunah athituy ma'ma'at i dita'uh ad uwani. Mumpahpahmo' peman tuwali i dita'u
mu ay ta'u napukit. Ta hiya mo nan ad uwani ya athituy pumpaligatan ta'u.
22 Ya alyon Ruben di, Undan tuwali agge' pinadanan an alyo' i da'yuy adi nginin di
atonyu mu adiyu donglon. Ta hiyah tuwe nan ad uwani tee ya miballoh i dita'u nan
ena nama''idan.
23 Mu dida ya aggeda innilan na'awatan Joseph hidiyen punhahapitanda te hidin
ni'hapitdan hiya ya waday nangibalin.
24 Ot taynan Joseph dida ot e kumga ot ahi mumbangngad ot hi Simeon di
ipabaludna yaden tigtiggondan namin.
25 Ot honagona mohpey e mangikalgah nan alandan makan ot ibagana boh nadan
nangittu ta pun'ipongdah nadan uhhun di sakuda nan pihhun namayadda ya ta
idadaananda didah balundah nan awon.
26 Ot pun'ikalgadah nadan dongki nan ginattangda ot makakda.

Hay Immanamutan Nadan I'iban Joseph

27 Mu hidih nan immiyananda i diyen nahdom ya inubad di ohay sakuna ta alana
ha ipa'anah nan dongki ya tinigonan wahdi nan pihhun imbayadna hi uhhun nan
saku.
28 Ya mungkalih nadan i'ibanan alyonay, Wahtu man tee nan numbayad'un impa-
bangngaddah tun uhhun nan nisaku. Ya nginumhopda ta munggagayonggongdah
takutda te alyonday, Tanganu nin on waha athituh pangat Apu Dios i dita'u.
29 Ta immanamutdah ad Kanaan ot uhuhondan amadan namin nadan na'na'at i
dida,
30 an alyonday, Umman ma'abbungot nan gobelnador i da'mi te ipapilitna an e ami
anu munsi'im hi bobleda.
31 Ot alyonmin hiyay, Agge ami attog immalihtun e munsi'im te da'mi ya adi ami
munlayah an tatagu.
32 Ya himpulu amit duwan (12) hina'aggi an ohay hi amami. Mu nama''id di oha ya
nan udidiyanmi ya nabati i amami.
33 Ya alyonaot di, Hay panginnilaa' an adi ayu munlayah ya mataynan di oha i
da'yuhtu ya imme ayun udum ta iyanamutyu nadan makan an ginattangyu ta adida
ma'ulat nadan tinaynanyu.
34 Mu mumbangngad ayuhtu an i'uyugyu nan udidiyanyu ta panginnilaa' nimpe
an adi ayu munlayah ya agge ayu immalin munsi'im hitun boblemi. Ta ahi' mohpe
ilubus tun ibayu ya mabalin bon umali ayun gumattang hitu.
35 Hidin inubaddan namin nan bobod di sakuda ya tinigodan nipnipong an
nun'iyuhhun nadan pihhun imbayadda. Ya timmakutdan namin an ta'on on hi
amada.
36 Ya alyon Jacob i diday, Te on lo'tat ya napuhdan namin hantudan imbabale'. Te
nama''id hi Joseph ya ma''id hi Simeon ya ad uwani bo ya iyeyuh Benjamin. At'ehna
ya te on ammunaa' hi e munligligat an e numanomnom.

37 Ya alyon Ruben i hiyay, Ta'on ya indinolmun ha''on hi Benjamin ta alina'eh
on ma''id ha iyanamut'un hiya ya nan duwa attog an imbabale' an linala'i di
pangiballoham.
38 Mu alyon Jacob di, Hi imbabale' e damdaman hi Benjamin ya adi mabalin hi
mi'yalin da'yuh ad Egypt. Te innilayun hiya mo ya abuh han nabati hinan holagmi i
inanan hi Rachel te on nimpe nate nan ibana. Ya alina mahan bo ya waday ma'at i
hiyah adi maphod hinan awon ya undan adi' iyate te teen amammaa' mahan mo.

43

1 Nan bitil hi ad Kanaan ya nunhigla mahan mo.
2 Ta hidin napuh nan makan an na'alah ad Egypt ya alyon Jacob hinadan
imbabalenay, Ume ayu bo ta e ayu gumattang hi anon ta'u.
3 Ya alyon Judah di, O mu nganney atonmin pinadanan nan gobelnador an adimi
anu ipidpidwan e mumpatigon hiya hi'on adimi i'uyug nan udidiyanmi.
4 Mu iyabulutmu'e ta mi'yali ya mabalin.
5 Mu adim'e pi'yaliyon ya adimi goton an ume te hiyah diyey inalinan ma''id'e nimpe
ha i'uyugmi ya udu'dulnay adi ami mumpatigon hiya.
6 Ya alyon Jacob i diday, Tanganu onyu tuwali imbagan wahtuy ohan hi ibbayu?
Tanganu onyu mamaon di e' inomnoman?
7 Ya alyonday, Manu'eh imbagami ya manahmahanay a'at ta'u an umat i he''a
hi'on agge'a ni' anu nate ya hay awadan di udum hi i'ibami. Ya undan innilamih
on imbagami'e ya mahapul bon tigonah Benjamin.
8 Ot alyon Judah i amaday, Pi'yaliyommot hi Benjamin ta wan makak ami te undan
adi lo'tat ya inyate ta'uy inagang ta'un namin an namamah nadan u''unga.
9 Ot ibaga' teen hi Benjamin ya tigo' ta ma''id ha ma'at i hiya. Mu alina'eh on waha
ma'at i hiya ya ha''on di nangipabahulam hi inggana.
10 Te onha otahan ha agge natanaktak di akakanmi ot wan numpidwa amin
numbangngad hi ad uwani.
11 Ya alyon amaday, At'e damdamah nan gahin on mi'yali ya aga ta piliyonyu dohah
nadan maphod an wahtun boble ta'u ta idatyu i diyen gobelnador. Ot mangalada i
dohah nan danum di iyukan ya nadan middum hi makan ya nadan udum an bungan
di nitanom.
12 Ya alyon bon Jacob i diday, Mahapul an munduway bilang di pihhun ikakyu ta
ipabangngadyu nan bayad nan namangulun ginattangyu te alina hi nalinglingdah
din nangikalgaanda.
13 Ta'omman mo ya inawityu tun ibayu ta mi'baga ayun ume.
14 Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios ya hom'on da'yu ta mabalin an ilubusna
nan ibayun hi Simeon ya ni'ibangngadonah Benjamin hitun umanamutanyu. Ya
apyana'e tuwalin waday ma'at i dida ya ma''id ha mabalin ta'u.

Hay Ni'yayan Benjamin Hi Ad Egypt

15 Hidin indadaandan namin nadan midat hinan gobelnador ya nan pihhun
nadubliy bilangna ot umeda an ni'yeh Benjamin. Ta hidin dimmatongdah ad Egypt
ot eda tigon nan gobelnador.
16 Ya hidin tinigon Joseph hi Benjamin ot alyonah nan baalnan mumpapto' hi
balena di, I'uyugmu datuwen linala'ih balemi ya pinaltim ha ihdami ya inha''angmu
ta mi''andan ha''on hi mawod.
17 Ta inunud nan baal nan inalin Joseph.
18 Ya hidin mangmangngedan hina'aggi ya way ohaon kimmobaal te hay ninom-
nomda ya alyonday, Manu'e nin hi inyali dita'uhtu ya gapuh din pihhun numbayad

ta'uh hopapna an nipabangngad i dita'u. Ma''id ha mapto' on nganney atondan dita'u
ya numbalinon dita'uh baalna ya ni'yalana tudan dongki ta'u.
19 Ta hidin hiyah dimmatongdah nan way panto ot alyondah nan baal di,
20 Ibba', da'mi din immali boh tun gimmattang hi makan.
21 Mu hidin immanamut ami ya tinigomin nipnipong hi uhhun nadan sakumi nan
pihhun numbayadmi. Ot wahtun inodnanmi ta ipabangngadmin he''a.
22 Ya indonanmi boy pihhu ta igattangmih makan. Te aggemi attog innila an
nipabangngad nan pihhuh nadan sakumi.
23 Ya alyon nan baal i diday, Adi ayu minomnoman i nae ya adi ayu tumakut te
nan Dios an dayawon amayu di nangiha''ad hidi ta pihhuyu. Te din imbayadyu'e ya
nalpah tuwali an inala' i da'yu.
Ot ena ilubus hi Simeon ot iyenah awadanda
24 ot inayunan paghopon didah balen Joseph. Ot idatnay liting hi pun'ulahdah nan
hupu' hi hukida ot ena panganon nadan dongkida.
25 Nadan i'iban Joseph ya indadaanda nan idatda i hiyah umanamutana i diyen
mawod te nipa'innilan didan mi''andan hiya.
26 Ta hidin immanamut hi Joseph ot eda idat nan inodnandan idatdan hiya ot
munyu''ungdah hinangngabna.
27 Ya mahmahana an alyonay, Nganney a'at din alyonyun amamman hi amayu? On
hiyah diye an matagu ni'?
28 Ya alyonday, O matagu nan baalmun hi amami ya mapmaphod an adi mundogoh.
Ot munyu''ungda bo hi punlispitudan hiya.
29 Ya hidin indodonganah Benjamin ya alyonay, On hiyah tuwe nan udidiyan an
alyonyuh hi ibbayu? Ot alyonan hiyay, Hi Apu Dios di munwagah i he''an imbabale.
30 Hidin inalinah diye ya innayunan immaan hidi te adi mitpol di luwanah nanigana
i ibbanan hi Benjamin. Ot mahanoggop hi kuwartuna ot kumgahdi.
31 Ya hidin immudu'dul di punli'nana ot apuwanay angahna ot lumah'un ta
ibaganah nan baalna ta manganda.
32 Hidin manganda ya e nahiwwen inumbun i han ohan lamehaan hi Joseph. Ya
nadan i'ibana ya tinuppugda dida i han oha bon lamehaan. Ya nahiwweda bo nadan
i Egypt te adida pohdon an midmiddum an mi''an hinadan Hebrew te nunhiglay
pamihuldan dida.
33 Ya hay nangipabunandah nadan i'ibana ya hi way hinangngab Joseph. Ya
nahohonnodda an inumbun an namangulu nan panguluwan ta ingganah nan
udidiyan. Ta masda'awda an ugganda muntoto''olan.
34 Ya nan midat an anonda ya ma'alan namin hinan lamehaan an panganan Joseph.
Ya hi Benjamin di dakdakkol di indatdah anona te numpilimay dinakol di nidat i hiya
mu nan nidat hinadan i'ibana. Ta mun'am'amlongdan ni''an i Joseph ot inayundan
uminum hi bayah.

44

Nan Silber An Basun Joseph

1 Hidin makak nadan i'iban Joseph ya imbaganah nan baalnan mumpapto' ta
kalgaana nan sakuda ya imbangngadna nan pihhudah nan uhhun di sakuda.
2 Ot ibagana bo ta iha''adna nan silber an basunah uhhun nan sakun Benjamin ta
middum hinan pihhuna. Ot hidiyey aton nan baal.
3 Ta hidin hiyah nawi''it ot makakdan hina'aggi an nun'itakkedah nadan dongkida.
4 Ya hidin hiyah aggeda immadawwi ya alyon Joseph hinan baalnan mumpapto'
hi balenay, Eka ta tundom dida. Ta ni'akhup'a'e ya impa'ohnongmu dida ya inalim

di, Tanganu mahan on mapmaphod di impatigon nan gobelnador i da'yu ya athinay pangatyun hiya?
5 Tanganu mahan on inye''eyu nan silber an basuna an hidiye nan pun'inumana ya usalonan mumbuyun? Adi ahan maphod hinaen inatyu.
6 Ta hidin ni'akhup hidiyen baal ot ibagana nan imbagan Joseph i hiya.
7 Ya alyonday, Ibba', tanganu boh on athinay panapitmu? Ma''id man attog ha inatmih athina.
8 He"a ya innilam di nangibangngadanmih din pihhun tinigomih nan uhhun nadan sakumi an numbayadmih hopapna an inilpumih ad Kanaan. Ya tanganu boh onmi iye''e ha silber onu balitu' hi balen nan ud baal i he"a?
9 Tigomdih tudan kalgami ta inakhupam'e ya ta'on on mate nan nangala ya numbalinon da'min udum hi himbut nan ud baal i he"a.
10 Ya alyonay, Mabalin mu hay pinhod'u ya ammuna nan ohan nangala hi mumbalin hi himbut'u ya immanamut ayun udum.
11 Ta way oha mo i dida on nunlo'ahnay kalganah nan nangitakkayana on inubadnay sakuna.
12 Ta inhipun nan baal Joseph hinan sakun nan panguluwan di tigotigo ta ingganah nan sakun nan udidiyan an hi Benjamin. Ya hinan sakun Benjamin di nangakhupanah nan basu.
13 Ta punhethet nadan i'ibanay lubungda hi eda inomnoman. Ot pun'ittuda mo boy kalgadah nan dongkida ot ibangngaddan namin hi boble.
14 Ya hidin nidatongdah balen da Joseph ya wahdi ni' an agge nakak ot munyu''ungdah hinangngabna.
15 Ya alyon Joseph i diday, Tanganu mahan tuwalih on waha athinah inatyu? Undan aggeyu innila an nan tagun umat i ha''on ya waday atonan manginnilah nan mangako?
16 Ya alyon Judah di, Aggemi innilay ibagami i he''a Apu Gobelnador. Te ta'on onmi ibaga an ma"id ha bahulmi ya ma"id ha hilbina te hituwey pundusan Apu Dios i da'min baalmu hinan emi numbahulan. Ot hiya nan numbangngad ami ta ta'omman attog ya numbalin amin namin hi himbutmu ta adi ammuna nan ud saku hinan na'alaan nan basum.
17 Mu alyon Joseph di, Adi mabalin an e' aton hinae. Te ha"on ya ammuna nan nangalah nan basu' di mumbalin hi himbut'u. Ot da'yun udum ya mabalin an umanamut ayu i amayu.
18 Ot e mihaggon hi Judah i Joseph ot alyonay, Apu Gobelnador innila' an he''a ya nipaddung di abalinam hinan patul mu adi'a bahan bumungot ta anusam an donglon hituwen ibaga'.
19 Te hidin hopapna ya minahmaham hi'on waday hi amami onu ha udum hi hi ibbamih lala'i.
20 Ot alyonmiy wadah amami an amamma mo. Ya wada bo nan udidiyanmin lala'in nawadah din amamma moh amami. Ot ibagami bon wada han ohan hi ibbana mu nate ta oha nan udidiyan an nabati i didan holag amami i inana. Ta hiya nan hiya ahan di pohpohdon amami.
21 Ya hay imbagam i da'mih din nanguhuhanmi ya alyom hi i'uyugmi ta tigom.
22 Ot ibagami bon he''a an hiya ya adi mabalin hi taynanah amami te alinah hiyay iyaten amami.
23 Ya alyom hi adimi ipidpidwan mumpatpatigon he''a hi'on adimi i'uyug.
24 Ta hidin immanamut ami ot uhuhonmi nan inalim i amami.
25 Mu hidin napuh din inalamih tun makan ya alyon bon amamiy umali amin gumattang.

26 Mu imbagamin hiya an adi'e mi'yalih Benjamin ya adi mabalin hi mumbangngad amihtuh ad Egypt. Mu mi'yali'e ya mabalin te ninonomnommi nimpe din imbagam i da'mi.
27 Ya alyon amamiy, Innilayun duwaday holagmi i ahawa' an hi Rachel.
28 Mu tinaynana' hinan oha ta hay punnomnom'u ya inan di layon te ma''id ha numbangngad i hiya.
29 Ot alyonyu'e boh tun hi ibbanay pangihiwanyu ta alina boh waha athidih ma'at i hiya ya onyu e pun'udman di e' inomnoman hi ad uwanin amammaa' ta alinah on hiyay inyate'.
30 Ot inayun Judah an alyon i hiyay, Hiya nan onha mumbangngada' ya tigonan ma''id ha inyanamut'u i Benjamin
31 ot ay da'miy lummuh atayana. Te nunhiglay punnomnomna ituwen udidiyanmi.
32 Ya namama mahan teen imbaga' i hiya an alina'eh on waha athidih ma'at ya ha''on di ud bahul hi inggana.
33 Undan bahan adi mabalin an ta'on attog ya ha''on di nihukkat i ibba' hi pumbalinom hi himbutmu ta hiyay mi'ibangngad hitudan i'iba'.
34 Te ha''on ya ma''id damdama ha ato' an umanamut hi'on ma''id hituwen hi ibbami te adi' abalinan an tigon hi amami an nunhiglay ena inomnoman hi'on ma''id hi Benjamin.

45

Hay Numpa'innilaan Joseph Hinadan I'ibana

1 Lo'tat mo ahan ya adi pa''itpol hi Joseph hi li'nanah hinangngab nadan baalna. Ot palah'unona mo dida ta ammunadah nadan i'ibanan nabati.
2 Ya nunhiglay kogana ta dingngol nadan i Egypt ot eda ipa'innilah nadan wahdih nan palasyun nan patul.
3 Ot alyon Joseph hinadan i'ibana di, Umman tatawwa ha''on hi Joseph. On immannung an matagu ni' hi ama? Mu nadan i'ibana ya namaag ya mano"olda hi nangngolanda i diye an gapuh takutda.
4 Ot ayagana dida ta mihaggondan hiya. Ot ipidwan Joseph an alyon di, Ha''on nimpe hi ibbayun hi Joseph an inihbutyuh nadan immalihtu hi ad Egypt.
5 Mu adi ayu minomnoman i diyen inatyun ha''on ya adi ayu bumungot hi adolyu an gapuh nangigattanganyun ha"on. Te hay nangipiyalih tun ha''on ya hi Apu Dios ta wan ha''on di usalona ta way aton di tatagun mihwang ituwen bitil.
6 Te duway tawon mo teeh tuwen bitil ya minaynayun hituwe hi limay tawon ta mamama mon adi tummol di mitanom.
7 Ta hiyah tuwe nan impamanguluwa' hitu i Apu Dios ta mipatigo nan ongal an abalinanan mangihwang i dita'u ituwen bitil.
8 Ta hiya nan hay immannung ya bokon da'yuy nangipiyalih tun ha"on te hi Apu Dios. Ta ha''on di nuntugun hinan patul ta inyukodnan ha"on nan pun'ap'apuwana ya an namin an ma'ma'at hi abobbobleh tun ad Egypt.
9 Ot aga ta umanamut ayu ta eyu ibagan ama an alyonyuy, Hi imbabalem an hi Joseph ya hiyay numbalinon Apu Dios hi gobelnador hi ad Egypt. Ya imbagana an mi'baga ta'u anun umehdin namin.
10 Ta e ta'u munhituh ad Gosen hidih ad Egypt ta wan mihaggon ta'un hiya ta hidi ta'un namin an he"a ya da'min imbabalem ya nadan apapum ya nadan kalnerom ya bakam ya an namin an wadan he''a.
11 Te hiya anuy ukod hinan mahapul ta'u te minaynayun anuh tuwen bitil hi limay tawon. Ya aggena pinhod an ma'ulat ta'u ya ma'agangan nadan halun ta'u.

45:1 **45:1** Nan Na'na'at 7:13 **45:9** **45:9** Nan Na'na'at 7:14

12 Ot inayun bon Joseph an alyon di, Tigonyu ot ha"on mahan hituwen munhapih-
hapit i da'yu. Ya namama i he''a ibba' Benjamin ya imatunana' mahan i he"a.
13 Ot ipa'innilayu i ama di anabaktun di sa'ad'u ituwen boble ya nadan udum an
tintinnigoyuhtu. Ta umanamut ayu ta eyu awiton hi ama ya immali ayuhtu.
14 Ta imbaganah diye ot awalonah ibbanan hi Benjamin an mungkoga. Ya ta'on on
hi Benjamin ya inawalna damdama an mungkoga.
15 Ta hiyah diyen mungkogah Joseph on ena pun'awal nadan i'ibana ta inggana ot
opngona didan namin. Ot mi'hapitda mohpe nadan i'ibana i hiya.
16 Ya hidin na'innilaan nan patul ya nadan ap'apuh nan palasyu hidiyen immaliyan
nadan i'iban Joseph ya ta'on on dida ya ma"amlongda.
17 Ot alyon nan patul i Joseph di, Ibagam hinadan i'ibam ta pungkalgaanda nadan
dongki hi makan ta ahida umanamut hi ad Kanaan.
18 Ta eda awiton hi amam ya an namin nadan pamilyadan tinaynandahdi. Ta
umalidahtu ta idat'un dida nan ma'allumong an lutahtu hi ad Egypt ta hidiy eda
iha''adan ta adida makulangan hi mahapulda.
19 Ya imbagam bo i dida ta alandahtu ha ahida pangiluganan hinadan binabai ya
nadan mammanog an imbabaleda ya hi amayu ta umalidahtu.
20 Ya adida minomnoman hi panaynandah nadan numpunhituwanda ot ten idat'un
dida nan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt ta pumboblayanda.
21 Ot aton nadan imbabalen Jacob hidiyen imbagan nan patul. Ta indat Joseph di
punluganandа ya hay anonda hinan awon hi umayanda ya hay pumbangngadanda.
22 Ot idattan bon Joseph didan namin hi lubung. Mu hi Benjamin ya limay indatnan
hiya ya han tuluy gahut (300) di silber an pihhu.
23 Ya hay impadonah midat i amana ya himpuluy (10) dongki an nangikalgaandah
dakol an mun'aphod an ma'alah ad Egypt. Ya himpulu (10) boy tinna an dongki an
nun'akalgaan hi boga ya tinapay ya nadan udum an mahapul amadah nan awon hi
umaliyanda.
24 Ta hidin nidadaan an namin nadan kalgada ot honagona mohpe dida an alyonay,
Ekayu mohpe ya adi ayu munhahannuh nan awon.
25 Ta nakakdah ad Egypt ot umanamutdah ad Kanaan hi awadan amadan hi Jacob.
26 Ta hidin dimmatongda ot alyondan amaday, Umman eh'a mataguh Joseph an
hiyay gobelnador hi ad Egypt. Mu namaag ya nano''ol hi Jacob i diyen inalida an
adina patiyon.
27 Mu hidin inuhuhdan namin nan imbagabagan Joseph i dida ya hidin tinigona
nadan impadona i dida an iluganana hi umayandahdi ya immamlong hi amadan hi
Jacob ya numbangngad nan bikahna.
28 Ot alyonay, Maphod ta athinan mataguh imbabale' an hi Joseph. Mahapul mahan
an umeya' ta e' tigon ta ahiya' mate.

46

Hay Immayan Jacob Ya Nadan Holagna Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob ya nun'idadaanan namin nadan mabalin an odnanda ot ahida makak.
Ya hidin dimmatongdah ad Beerseba ot umohnongda ni' ta idawat Jacob nadan
i'nongnah nan Dios an dayawon amanan hi Isaac.
2 Ya waday nipatigo i hiya i diyen nahdom an himmapit hi Apu Dios i hiya ot
alyonay, Jacob! Jacob!
Ot tobalona an alyonay, O wahtuwa'.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on nan Dios an dayawon amam ot adi'a tumakut an umeh
ad Egypt te ha''on di ukod i da'yu ta pumbalino' hi dakkodakkol nadan holagmuhdi.

4 Te wadaa' an bumoddang i da'yu hi umayanyuh ad Egypt ya ha"on boy ahi
mangibangngad hinadan tanudam ituwen bobleh udum hi algo. Mu he''a ya hidih ad
Egypt di atayam. Ta hi a'unguham ya wadah Joseph an mihahaggon i he''a.
5 Ta hidin nabiggat ot milugan da Jacob ya nadan mammanog an apapuna ya nadan
binabai hinan indat nan patul an iluganandа ot makakdahdih ad Beerseba.
6 An ta'on on nadan halunda ya nadan udum an inilpudah nan nunhituwandah ad
Kanaan ya intakinda. Ta imme da Jacob hi ad Egypt an dida nimpen namin hinadan
holagna
7 an imbabalena ya apapuna.

Hay Holag Jacob An Immeh Ad Egypt

8 Hay ngadan nadan linala'in imbabalen Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel ya
nadan apapuna an immeh ad Egypt ya hi Ruben an panguluwan
9 ya nadan imbabalenan da Hanok ya hi Pallu ya hi Hesron ya hi Karmi.
10 Ya nan imbabalena bon hi Simeon ya nadan tinanudana an hi Jemuel ya hi Jamin
ya hi Ohad ya hi Jakin ya hi Sohar ya hi Saul. Hi Saul ya imbabalen Simeon i han i
Kanaan.
11 Ya nan imbabalena bon hi Libay ya nadan imbabalena an da Gerson ya hi Kohat
ya hi Merari.
12 Ya nan imbabalena bon hi Judah ya nadan imbabalenan hi Er ya hi Onan ya hi
Selah ya hi Peres ya hi Serah mu da Er i Onan ya nateda tuwalih ad Kanaan. Ya hay
imbabalen Peres ya da Hesron i Hamul.
13 Ya nan imbabalena bon hi Issakar ya nadan imbabalenan hi Tola ya hi Puah ya
hi Jasub ya hi Simron.
14 Ya nan imbabalena bon hi Sebulun ya nadan imbabalenan da Sered ya hi Elon
ya hi Jahleel.
15 Ta danae nadan imbabalen Jacob i Leah an agge niddum nan babain imbabaledan
hi Dinah. Ya danaen imbabaleda ya nawadadah din awadandah ad Paddan-Aram. Ya
hay bilangdan namin ya tulumpulut tulu (33).
16 Ya nan imbabalena bon hi Gad ya nadan imbabalenan hi Sepon ya hi Haggi ya
hi Suni ya hi Esbon ya hi Eri ya hi Arodi ya hi Areli.
17 Ya nan imbababalena bon hi Aser ya nadan imbabalenan hi Imnah ya hi Isbah
ya hi Isbi ya hi Beriah ya nan babain hi Serah. Ya hi Beriah ya wadaday linala'in
imbabalenan da Heber i Malkiel.
18 Ta danae nadan imbabalen da Jacob hinan indat Laban an tagalan Leah an hi
Silpah. Ta an naminda ya himpulut onom (16).
19 Ya hay imbabalen da Jacob i Rachel ya da Joseph i Benjamin.
20 Ya nadan imbabalen Joseph hi ad Egypt ya da Manasseh i Epraim. Hay hi inada
ya hi Asenat an imbabalen nan padi hi ad On an hi Potipera.
21 Ya hay imbabalen Benjamin ya hi Bela ya hi Beker ya hi Asbel ya hi Gera ya hi
Naaman ya hi Ehi ya hi Ros ya hi Muppim ya hi Huppim ya hi Ard.
22 Ta himpulut opatdan (14) namin di tinanud da Jacob i Rachel.
23 Hi Dan ya imbabalenah Husim.
24 Ya hi Naptali e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jahsiel ya hi Guni ya hi Jeser ya
hi Sillem.
25 Dida damdama nadan imbabalen da Jacob hinan tagalan indat Laban i Rachel
an hi Bilhah. Ta hay bilangdan namin ya pitu.
26 Ta an naminda an tinanud Jacob an aggeda ni'bilang nadan binabain ahawan
nadan imbabalena ya nanomdat onom (66) an immeh ad Egypt.
27 Ya middumda'e nadan duwan imbabalen Joseph an niyayyam hi ad Egypt ya
napitudah (70) ngammutna an tinanudan Jacob.

Hay Dimmatngan Da Jacob Hi Ad Egypt

28 Hidin dimmatongdah ad Egypt ya impamangulun Jacob hi Judah ta ena ibaga i
Joseph ta ena damuwon didah ad Gosen.
29 Ot e mo milugan hi Joseph hinan punluganana ot umeh ad Gosen ta ena damuwon
hi amana an hay ohah ngadana ya hi Israel. Ta hidin nundammuda ot pi'bagonan
iyawal i amana ot aganah kogakoga. Ta nadnenadne ot ahi duminong.
30 Ya alyon Jacob i hiyay, Ad uwani ya nundadaana' mohpen mate mu ta athitun
tinigo da'a an matagu'a aya.
31 Ot alyon mohpen Joseph hinadan i'ibana ya nadan udum an wadah nunhituwan
amana di, Aga mo ta umeya' ta e' ipa'innilah nan patul an dimmatong ayu mohtu hi
ad Egypt.
32 Ya imbaga' bon hiya an hay tamuyu ya on ayu munhalun ta in'uyugyun namin
nadan halunyu ya an namin nadan gina'uyu.
33 Ot ipa'ayag da'yu'en hiya ta ibaganah on nganney tamuyu ya mahapul an
alyonyuy,
34 Da'mi an baalmu ya hay tamumi hi nihipun tuwalih a'u''ungami ya mumpapto'
hinadan halunmi an umat damdamah nadan a'ammodmi. Athidi'ey ibagayu ya
mabalin an hituh ad Gosen di iyabulutnah punhituwanyu. Te nadan tataguh tun
ad Egypt ya nunhiglay pamihuldah nadan mumpapto' hi kalnero.

47

1 Hi Joseph ya immeh awadan nan patul ot alyonay, Dimmatongda mo da ama
ya nadan i'iba' an nalpuh ad Kanaan an inaladan namin nadan halunda ya nadan
gina'uda ot wahdidan immohnongdah ad Gosen.
2 Ot ipa'innilanah nan patul nadan liman i'ibanan in'uyugna.
3 Ya alyon nan patul i diday, Nganney tamuyu?
Ya alyonday, Da'min baalmu apu patul ya hay tamumi ya mumpapto' hi kalnero an
umat hi tamun handidan a'ammodmi.
4 Mu ten immali amih tun bobleyuh ad uwani te nunhigla nan bitil hi ad Kanaan
ta ma''id ha anon nadan halunmi. Ot mabalin'e bahan ya inyabulutmu ta ad Gosen
di iha''adanmi.
5 Ya alyon nan patul i Joseph di, Ad uwani ya immali da amam ya nadan i'ibam
6 ot ukod'an mangdat hinan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt. Punhituwom didah
ad Gosen ta hidiy iha''adanda. Ya wadada'en diday abalinanan e mumpastol hinadan
halun'u ya inyukodmun dida.
7 Ot e awiton Joseph hi amana ot ena ipa'in'innilah nan patul. Ot wagahan Jacob
hidiyen patul.
8 Ya mahmahan nan patul di tawona
9 ya alyon Jacob di, Hinggahut ta tulumpulu (130) moh ad uwani. Ya nunhiglay
impala''uh'uh ligat. Mu ho'dod hituwen tawon'u an adi umat hinadan a'ammod'u.
10 Ta hidin nalpah an himmanappitanda ot ipidwan Jacob an wagahan nan patul
ot ahida taynan.
11 Ot aton Joseph nan imbagan nan patul ta inyena da amana ya nadan i'ibanah
nan ap'aphodan an boble an ad Rameses hidih ad Egypt.
12 Ot idat Joseph di mahapuldan namin an miyunnudan hinan bilangdan
hina'ammay inatnan nangipiyappong.

Hay Numbalinan Nadan Lutan Nadan I Egypt Hi Lutan Nan Patul

13 Namammama nan bitil ta lo'tat ya ma''id ha anon nadan i Kanaan ya ta'on on
nadan i Egypt.

14 Ya nan inamung Joseph an pihhun nadan i Egypt ya i Kanaan an inggattangdah
makan ya inyenah nan palasyun nan patul.
15 Ya hidin ma''id mo ha nabatih pihhun nadan tataguh ad Egypt ya ad Kanaan ya
immeda i Joseph ot alyonday, Ma''id mo ha pihhumi mu mahapul damdaman idattan
da'mih anonmi te undan adi ami mun'a'aten namin.
16 Ya alyon Joseph i diday, Ma''id'e mo ha pihhuyu ya inyaliyu nadan halunyu ta
hiyay ihukkatyuh anonyu.
17 Ta hiyay inatda an nun'iyeday kabayu ya kalnero ya gulding ya baka ya dongki
ta dadiyey inhukkatdah anonda.
18 Mu hidin itawonnana ya mumpapangeda bo nadan tatagu i Joseph ot alyonday,
Nganney mabalin i ha athitun ma''id mo ha pihhumi ya napuhda mo bo nadan
halunmi te inhukkatmin namin i he''a. Ta ma''id mo ha nabati hi mabalin hi idatmi
an ammunay adolmi ya nadan lutami.
19 Undan bahan adi da'mi hom'on ta ta'on attog ya hay adolmi ya nadan lutamiy
inggattangmih makan ta wan adi ami mate. Ta ta'on attog on ami numbalin hi baal
nan patul ta hiya moy mangilutah nadan lutami. Ot idattan da'mi bahan hi anonmi
ya ha itanommi.
20 Ta ginattang mon Joseph an namin nadan lutah ad Egypt ta lutan nan patul. Te
an namin nadan i Egypt ya napilitandan nangigattang hinadan lutada an gapuh nan
nunhiglan bitil. Ta an namin mo nadan lutah ad Egypt ya nan patul moy ud luta.
21 Ya atbohdin numbalindah baalnan namin nadan i Egypt.
22 Mu nan lutan nadan padi ya nunnanong an agge nigattang te waday idat nan
patul tuwalih anonda ta hiya nan adi mahapul an ihukkatda nadan lutadah makan.
23 Ot alyon Joseph hinadan tataguy, Ad uwanin ginattang'u nadan lutayu ya ta'on
on da'yu ta mibilang ayu moh baal nan patul ya aga ta idat'uy eyu itanom.
24 Mu nadatongda'e tuwali nadan intanomyu on inaanyu ha dowwan nan patul
ta hinan limay nabto' on waha midat hi ohay nabto'. Ta nan mabati ya hidiyey
pangalanyuh ahiyu bo itanom ya inanyu mohpen hina'amma nan nabati.
25 Ya alyon nadan tataguy, Munhana ami ta himmo' da'mi i he''a. Ot gapu ta maphod
di inatmu i da'mi ya munhilbi ami hinan patul.
26 Ta numbalinon Joseph hi uldin hidiye an ahigapas'e on mahapul an idat nadan
tataguh nan patul nan dowwana. Ta ingganah ad uwani ya hidiyen uldin di
unudondah ad Egypt. Ta ammuna nan lutan nadan padi di bokon lutan nan patul.
27 Mu nadan tinanud Israel an immohnong hi ad Gosen ya lo'tat ya kimmadan-
gyanda ya dimmakkodakkolday imbabaleda.
28 Ya hi Jacob ya himpulut pituy (17) tawon damdamay niha''adanahdi hi ad Egypt
te immeh hinggahut ta han napat ta pituy (147) tawona ot ahi mate.
29 Ya hidin agagga mo ya mate ya inayaganah Joseph ot alyonan hiyay, Hay ma'udih
dawato' i he''an imbabale' ta ahiya' mate ya iyuhhunmuy ta'lem hi ulpu' ta isapatam
an adiya' ilubu' hitun ad Egypt.
30 Te pinhod'un mateya''e ya inyanamuta' ta eya' ilubu' hinan nilubu'an nadan
a'ammod'u. Ya inabulut Joseph hidiyen inalin amana.
31 Ot alyon Jacob i hiyay, Mahapul an isapatam an atom.
Ot isapatan Joseph an atona nan inalin amana. Ot mumballin hi Jacob hinan
nalo'ana ot munlu'bub ta dayawonah Apu Dios.

48

Hay Nunwagahan Jacob I Da Epraim I Manasseh

1 Indani ya nipa'innila i Joseph an mundogoh hi amana. Ot uyugona mo nan duwan
imbabalena an da Manasseh i Epraim ot eda tigon.

2 Ya hidin dingngol Jacob an dimmatong da Joseph ya intulidnan bimmangon ot
umbun hinan alo'ana.
3 Ot alyonan Joseph di, Ipa'innila' i he''a an hidin awadanmih ad Lus hi ad Kanaan
ya numpatigo nan ongal di abalinanan Dios i ha''on ot wagahana'.
4 Ot alyonan ha''on di, Nomnomnomom an pumbalino' hi dakkodakkol di holagmu
ta diday pangidata' ituwen boblen ad Kanaan ta wan diday mangiluta hi inggana.
5 Ot inayun Jacob an alyon i hiyay, Nan duwan imbabalem an da Manasseh i Epraim
an niyayyamdah tun ad Egypt ot ahiya' umali ya pohdo' an ibilang didah imbabale'
ta umat i da Ruben i Simeon an waday boltanondan ha"on.
6 Mu nadan udum mon imbabalem ya bokon athidi ta hay mangidat hi boltanonda
ya da Manasseh i Epraim.
7 Manu'e hi ibilang'u da Manasseh i Epraim ya gapuh natayan inam an hi Rachel
hi ad Kanaan hidin adadatong ta'uh ad Eprat hi nalpuwan ta'uh ad Paddan-Aram.
An nunhiglay hakit di nomnom'u ot ilubu''uh nan way kalatah ad Eprat an hay ohah
ngadana ya hi ad Bethlehem.
8 Ya hidin tinigon Jacob nadan duwan imbabalen Joseph ya alyonay, Nganne
datuwen linala'i?
9 Ya alyon Joseph di, Datuwe nadan imbabale' an indat Apu Dios i ha''on hitun ad
Egypt.
Ya alyon Jacob i hiyay, Iyalim didahtu ta wagaha' dida.
10 Ya i diye ya adi mo pa'attigoh Jacob te amamma mo. Ta e inhaggon mon Joseph
nadan imbabalena i hiya ot awalon Jacob dida.
11 Ot alyon Jacob i Joseph di, Alyo"ot on adi da'a mo tigon mu maphod ta ad uwani
ya inyabulut Apu Dios an ta'on on tun imbabalem ya tinigo' dida.
12 Ot padligon Joseph nadan imbabalena ot e mundu''un hi hinangngab amana an
nida"om di angahna hinan dotal.
13 Ot ahina iyeh Manasseh hi nangappit hi winawwan apuna ya hi Epraim hi way
iniggidna.
14 Mu numpa'telon Jacob di ta'lena ta hay ulun Manasseh di nangiha'mawanah
iniggidna ya hay winawwana i Epraim an ta'on on hiyay manmannog.
15 Ot wagahanan alyonay, Hi Apu Dios an nunhilbiyan handidan a'ammod'un da
Abraham i Isaac ya hiya boy numpapto' i ha''on hi ingganah ad uwani.
16 Ya nan anghel an namoddang i ha''on hi an namin an punligatan ya hanat
wagahana datuwen u''unga. Ya hanat gapun dida ya mundingngol di ngadan'u ya
hay ngadan handidan a'ammod'un da Abraham i Isaac. Ya hana bo ta munholagda
ta dumakkodakkolda.
17 Ya hidin tinigon Joseph an hay ulun nan mi'adwa di nangiha'mawan Jacob hi
winawwana ya aggena pinhod hi nanigana. Ot odnana moy winawwan amana ta
enaot iyaldan hi ulun Manasseh
18 an alyonan amanay, Bokon hinae te tun panguluwan di pangiha'mawam hi
winawwanmu.
19 Mu iyadin amanan alyonay, O innila' tun at'atto' imbabale'. Hi Manasseh ya
dumakol damdama boy holagna. Mu tun manmannog an ibana ya nabakbaktu ya
dakdakkol di holagna.
20 Ta winagahana dida i diyen algo an alyonay, Pohdo' an hay ngadanyuy ngadanon
nadan holag'un hi Israel hi'on ayu munhinwawagah ta alyonyuy, Hanat wagahan
da'yun Apu Dios ta umat ayu i da Epraim ya hi Manasseh. Ta namangulun nginadan
Jacob di ngadan Epraim ot ahi hi Manasseh.
21 Ot alyon Jacob i Joseph di, Innila' an adi mo madne ya mateya'. Mu hi Apu Dios
di bumoddang i da'yu ta hiya nan ibangngad da'yuh nan boblen nadan a'ammod ta'u.

22 Ot he''a Joseph an bokon nadan i'ibam di pangdata' hinan ma'allumong an bobleh
ad Sekem. Hiyah diye din inabak'uh nadan tinanud Amor hinan ispada' ya pana'.

49

Hay Nunwagahan Jacob Hinadan Imbabalena

1 Impa'ayag Jacob nadan imbabalena te pinhodnan ibaga nadan ahi ma'at i didah
udum hi algo.
2 Ta na'amungda ot alyonan diday, Aga ta ma'amung ayun imbabale' ta donglonyu
tun ibaga' an hi amayu.
3 He''a Ruben an panguluwan ya niyayyam'ah din mangiloga' an ongal di abalina'.
Ta he''ay nabakbaktu ya ong'ongngal di abalinana i da'yun hina'aggi.
4 Mu umat'ah nan liting an hi kittang on nat'on di nangipluyana ta hiya nan
adi minaynayun di ipabaktuwam te nunhiglay inatmun ha''on an hi amam hi em
nangilo'an hinan ohan ahawa'.
5 Ya da'yu'e Simeon i Libay ya numpaddung di nomnomyu an hay pangiyusalanyuh
ispadayu ya pamateyu.
6 Mu ha''on an hi amayu ya adi' ahan unnudan hinaen at'atonyu an gapuh bungotyu
ya pumate ayu. Ya bokon'e bo ya nan akhupanyun halun di bahbahonyu.
7 Ot hiya nan hay dusayu ya miwakat nadan holagyu.
8 He''a'e Judah ya ipabaktu da'ah tudan i'ibam ta he''ay tangadonda. Ya abakom di
binuhulmu te mabikah'a
9 ya mi'alig'ah nan layon an nalpah'en inana nan pinatena ya imbangngadnah nan
niha''adana ta e mohpe malmallo'. Ya ma''id ha mangipatnan e mamangon i hiya.
10 Ot he''a ya nadan tanudam di nanongnah nabakbaktu hi ma'unud ta ingganah
umali nan ohan pinto' tuwalin Apu Dios hi mun'ap'apu ta hiyay unudon di tatagu.
11 Ya an namin di mahapulna ya wada. Te nan itanomnan greyp ya ma'abbungada
ta ta'on ona e iga'od nan dongkinahdi ta pungkalatna nadan greyp ya mahawwalan
damdamay apitona an miyammah bayah. Ta onha mabalin ot hiyay pangilaba'anah
lubungna.
12 Ya gapu ta dakol di inumondan bayah ya bumabbatag di matada. Ya pulaw di
bobada te nan dakol an gatas an inu'inumonda.
13 He''a'e Sebulun ya nan da'ging di baybay di em punhituwan an duma''alan di
papol. Ya hay pumboblayanyu ya ingganah ad Sidon.
14 He''a'e Issakar ya mipaddung'ah nan dongki an ta'on on mabikah
15 mu tigona'e nan maphod an pumpastolan ya immet e malo' hidi. Ya gapu ta hidiy
pohdonan umohnongan ya lo'tat ya pumbalinon nan ud lutan diye hi himbut.
16 Ya he''a'e Dan ya minaynayun an ma'ohha ayun himpamu'un an umat hinadan
udum an i'ibam. Ya atbohdin da'yuy ukod an mumpapto' hinadan tanudanyu an
bokon hay udum an tatagu.
17 Te umat'ah nan ulog hinan da'ging di awon an wa'e ha mala''uh kabayu ya
ingkalatnah hukinat magah nan nitakke.
18 Ot inayun Jacob an mundasal an alyonay, He''a Apu Dios di pangidinla' hi
managun da'mi.
19 Ot ahina bo alyon di, He''a'e Gad ya pudugon da'ah mangako mu wa'e ta
munligguh'a ya diday pumpudugmu.
20 Ya he''a'e pibo Aser ya maphod di puntanomam te dakol di apitom hi mun'aphod
an makan an ay anon di patul.
21 He''a'e Naptali ya umat'ah nan nibu'an an ulha an mun'ap'aphodday imbabalem.
22 Ya he''a'e Joseph ya mipaddung'ah nan ma'abbungan greyp an nitanom hinan
way wa''el an nanaphapang ta kumayatdah nan binattun alad

23 an ta'on on nunnaud di hinoltapmuh nan inatdan he''a an ay da'a nunhimpa-
panaan.
24 Mu gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u ya agge'a
na'abak. Te hi Apu Dios an nanongnan mumpapto' i dita'u di ihi''ugan ta'u.
25 Ot hi Apu Dios an ongal di abalinanan namoddang i ha''on an hi amayu di
mangidat hi an namin an mahapulmu an umat hi udan ya potang ya ta'on on nan
liting an malpuh nan luta. Ta dumakol di halunmu ya holagmu ya bungan di iliya'mu.
26 Ot danaey punwagah'un hi amam i he''a hi ipaphodam an ma''id ha nipaddun-
gana. Ta midat i he''an namin danae ta he''a Joseph di mun'ap'apuh nadan ibbam te
ongal di abalinam.
27 Ya he''a'e Benjamin ya natulid'an umat'ah nan kahuh nan inalahan an mabalin
an abakona nan binuhulna ta waday iyanamutna.
28 Ta danaey imbagan Jacob hinadan himpulut duwan imbabalena an niyunnudan
hinan nat'onat'on an a'atda.
29 Ya alyon bon Jacob i diday, Innila' an agagga moy ataya' ta eya' middum hinadan
a'ammod'u. Ot hay pohdo' hi eyu pangilubu'an i ha''on ya hidih nan lingab hinan
lutan nan tinanud Hit an hi Epron
30 hidih ad Makpelah an dommang di ad Mamre hi ad Kanaan. Te hiyah diye din
ginattang din hi apu an hi Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron ot pumbalinonah
lubu'an.
31 Ta hidiy nilubu'andan himbale i Sarah ya ta'on on da Isaac i Rebekah. Ya hidi
boy nangilubu'a' i Leah.
32 Ya adi ammuna nan lingab hi ginatangan apu an hi Abraham hinan tinanud Hit
te ta'on on nan puntanoman hidih nan haggona.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Jacob

33 Ya hidin nalpah an imbagan Jacob danaeh nadan imbabalena ot buma'tad hinan
alo'ana ot inayunan ma'unguh.

50

1 Ya na'ibagan immeh Joseph ot awalonah amana on mungkoga.
2 Ot ibaganah nadan mumbalsamal ta balsamalondah amana.
3 Ta napat (40) di algo ot ahida igibbuh an numbalsamal te athidiy pangatdan i
Egypt. Ot umukayungandah napituy (70) algo.
4 Ya hidin nagibbuh an imbaluwanda ot alyon Joseph hinadan ap'apu an
puntamuwon nan patul di, Ibagayu bahan hinan patul tun alyo'.
5 Te hi ama ya nunsapataona' ot ahi mate an mahapul an ad Kanaan hinan
iniphodnan lubu'an di e' pangilubu'an i hiya. Ot hiyay ibagayu bahan hinan patul ta
wan iyabulutnay umaya' ta e' ilubu' hi amahdi ya ahiya' mumbangngad.
6 Ya hidin imbagadah diyeh nan patul ya inyabulutnan alyonay, O ta'omman ya
imme'a ta unudom nan insapatam i amam.
7 Ot makak mo da Joseph an ni'ikakdan namin nadan mi'tamuh nan patul ya an
namin nadan ap'apuh abobboble hi ad Egypt
8 ya da Joseph mohpe an hina'amma ya nadan i'ibana an dida damdaman
hina'amma. Ta hay nabatih ad Gosen ya ammuna nadan mammanog an imbabaleda
ya nadan halundan gulding ya kalnero ya baka.
9 Ya wadada boy ni'ye an nungkabayuday udum ya numpunluganday udum
hinadan kalesa ta dakkodakkoldan imme.
10 Ya hidin nipto'dah nan pun'ilikan hi ad Atad an nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan ot umohnongda ni' hidi ot oltondan kumgah hakit di

nomnomda. Ot ipangpangulun Joseph han pundayawanda i diyen pumbaluwanda hi pituy algo.
11 Ya nadan i Kanaan an nanigo i diyen immukayungan nadan i Egypt ya alyonday, Immannung an nahamad di immukayunganda an gapuh nan nate. Ta hiya nan nginadanandah diyen boble ta ad Abel-Misraim.
12 Ta nadan imbabalen Jacob ya inatda nan imbagan amadah atonda.
13 An inyanamutday adolnah ad Kanaan ot eda ilubu' hinan lingab hi ad Makpelah an ginattang Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron. Hidiyen lingab ya nihaggon hi ad Mamre.
14 Ta hidin nagibbuh an inlubu' da Joseph hi amana ot mumbangngaddah ad Egypt an didan namin hinadan i'ibana ya an namin nadan i Egypt an ni'ye i dida.
15 Nadan i'iban Joseph ya nawada moy olomda i Joseph hidin nateh amada te alyonday ma''id ha mapto' ya iballohna mon dida din inatdan hiya.
16 Ta hiya nan hinnagda han e nangipa'innilan hiya an alyonday, Hidin atagun ama ta'u
17 ya inalinan da'mi ta ibagamin he''ay em punlinglingan hidin adi ahan maphod an inatmi an da'min baal nan Dios an dayawon ama ta'u. Ta hi Joseph ya namaag ya kumgah din nangibagaan nan hinnagda.
18 Ot ume nadan i'ibanah awadana ot munyu''ungdah way hinangngabna ot alyonday, Da'mi ya nundadaan amin mumbalin hi baalmu.
19 Mu alyon Joseph i diday, Adi ayu tumakut i ha''on te bokon ha''on hi Apu Dios an hiya nan munhumalya ya mundusah tagu.
20 Da'yu ya manu te adi maphod di inatyun ha''on. Mu hi Apu Dios ya numbalinonah maphod ta mabalin an ad uwani ya adida mate nadan tatagu an gapu ituwen bitil.
21 Ot hiya nan adi ayu tumakut ot ha''on di ukod an mangdat hi mahapul nadan imbabaleyu ya ta'on on da'yu. Ta nipa'amlongda mohpe an gapuh nan ma'ulen hapitna i dida.

Hay Natayan Joseph

22 Hi Joseph ya ninayun an hidih ad Egypt di nunhituwana an didan namin hinadan i'ibanan holag amana ta inggana ot mateh din hinggahut ta han himpuluy (110) tawona.
23 Ta tinigonay apapun Epraim ya ta'on on nadan imbabalen Makir an imbabalen Manasseh te ibilangna didan pitlun di apapuna.
24 Hidin agagga ya mateh Joseph ya imbaganah nadan i'ibanan alyonay, Adi madne ya mateya' mu hi Apu Dios di ukod an mangibangngad i da'yuh nan boblen inalinah idatnah nadan holag Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
25 Ot hamadonan didan alyonay, Hitun ibangngadanyuh ad Kanaan ya tigonyu bahan ta odnanyu nadan tungal'u. Ot isapatadan atonda.
26 Ta hi Joseph ya nateh din hinggahut ta himpuluy (110) tawona ot balsamalonda ot iha''adda i han lungun.

Hay Nakakan
(Exodus)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya hu''up nan nahhun an intudo' Moses an na'na'at i Jacob ya nadan imbabalena. Ya hay ipa'innilan tuwen liblu ya hay nakakan nadan tinanud Israel hi ad Egypt an numbalinandah himbut ta umedah ad Kanaan an hidiye nan alyon Apu Dios hi idatnan dida an eda pumboblayan. Ta nakakdahdi ot ipluydah nan billid hi ad Sinai ta hidiy nangidatan Apu Dios i Moses hinan Himpulun Tugun ya nadan udum an pohdonan un'unudonda an tinanud Israel an mibilang hi tataguna. Ya niddum bo ituwen libluy nangiphodandah nan tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios ya nan atondan mundayaw.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay napalpaligatan nadan tinanud Israel hi ad Egypt (Hay Nakakan 1–18)
2. Hay awadan nadan tinanud Israel hi ad Sinai (Hay Nakakan 19–24)
3. Hay indat nadan tatagu hi ma'usal hinan tabernakel (Hay Nakakan 25–40)

Hay Napalpaligatan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Egypt

1 Hi Jacob an nginadanan Apu Dios hi Israel ya immedah nadan linala'in imbabalena hi ad Egypt. Ya hay ngadan nadan imbabalena
2 ya hi Ruben ya hi Simeon ya hi Libay ya hi Judah
3 ya hi Issakar ya hi Sebulun ya hi Benjamin
4 ya hi Dan ya hi Naptali ya hi Gad ya hi Aser.
5 Ta hay bilangdan namin an tinanud Israel i diyen immayandah ad Egypt ya napitu (70). Mu hi Joseph e ya namangulu mo tuwalih ad Egypt.
6 Ya hidin immey atnay tawon ya nateh Joseph ya nadan i'ibana ya an namin nadan papaddungda i didan tinanud.
7 Mu nadan tinanudanda ya nun'a'ahlagda ta dimmakkodakkolda ta niwakatdah ad Egypt.
8 Indani ya nihukkat han patul hi ad Egypt an aggena innilay a'at handin hi Joseph.
9 Ya alyonah nadan tatagunay, Inoy an dimmakkodakkol nadan tinanud Israel hitun boble ta'u ta dida bo udot moy dakdakkol mu dita'u.
10 Ot mahapul an waha aton ta'u i dida ta way atondan adi ma'udman an ma'udman te onha udum hi algo ya waday gubat ot ma''id ha mapto' ya middumdah nadan mangubat i dita'u ya innayundan binumtik.
11 Ot pumbalinonda nadan tinanud Israel hi himbut ot pot'onda doha ta diday ap'apuda ta diday mummandal i dida an muntamu. Ta impiyammada nadan boble hi ad Pitom ya hi ad Rameses. Ta datuwen boble di pangi'amungan nan patul hinadan makan.
12 Mu ta'on on athidiy inatdan namalpaligat hinadan tinanud Israel ya namaman dimmakolda ta niwakatdah ad Egypt. Ta namamay pangiyaguh nadan i Egypt i dida.
13 Ot iyal'alada mo bon nangigalid i dida.
14 Ta nunhiglay nangatdan namalpaligat i dida an ma''id ha homo'da te adi ammuna nadan ipiyammadan pito' an hamintu an miyammah nadan balen di i Egypt te ta'on on nadan nat'onat'on an tamuh nadan puntanomanda.
15 Ya indani bo ya imbagan nan patul hinadan Hebrew* an mundawat hi golang an da Siprah i Puah

---

1:7 1:7 Nan Na'na'at 7:17 **1:8 1:8** Nan Na'na'at 7:18,19 * **1:15 1:15** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel.

16 an alyonay, Tigonyu ta lala'i'e nan dawatonyun iyayyam nadan ibbayun Hebrew
on pinateyu. Mu babai'e ya aggeyu.
17 Mu aggeda inunud te hi Apu Dios di taktanda ta ma''id ha pinatedah nadan
dinawatdan goggolang an ta'on on lala'i.
18 Ta impa'ayag mo bon nan patul dida ot mahmahanay gapunah aggeda
nangunudan hinan imbaganan dida.
19 Ya alyonday, Te nadan Hebrew ya agaggay eda pun'ayyaman† an adida umat
hinan i Egypt te adi ami dumatong on nun'ayyamda.
20 Ta dimmakkodakkolda ta ongal di abalinanda. Ya dadiyen mundawat hi golang
ya winagahan Apu Dios dida.
21 Ta indattana didah holagda an gapu nimpe ta hi Apu Dios di taktanda.
22 Ya lo'tat mahan ya imbagan nan patul hi an namin hinadan i Egypt an alyonay, An
namin nadan goggolang an linala'i an imbabalen di tinanud Israel ya eyu pun'ibkah
dida hinan wangwang an nungngadan hi Nayl mu ta'omman ya imbatiyu nadan
binabai.

2

Hay Na'at Hidin Agolang Moses

1 Indani ya wada han lala'in tinanud Libay an inahawana han ibbana damdaman
tinanud Libay.
2 Ta numbutyug* nan babai ot mun'ayyam ya lala'i. Ya hidin tinigon inana an
mapmaphod di agolangna ot ipapa''enah tuluy bulan.
3 Mu hidin ma''id mo ha atonan mangipa''e ot mangala i han bahket an hay niyamma
ya nan katlubung ot bitolona ta adi hunggop di liting hi dallomna. Ot iha''adnahdi
nan golang ot ena patapla'on hinan nun'ahlo'an hinan way da'ging di wangwang an
nungngadan hi Nayl.
4 Ot ipa'adugnah nan babai an imbabalena ta tigonay ma'at hinan golang.
5 Ya indani ya wada nan babain imbabalen nan patul hi ad Egypt an e mun'amoh
hinan wangwang. Yaden nadan tatagalana ya dumanaldallanandah nan da'ging di
wangwang. Ya nangimangmangan nan imbabalen di patul han bahket hinan nahlo'an
ot honagonay ohah nadan tagalana ta ena alan.
6 Ta inyenan hiya ot bukatana ya tinigona nan golang an mungkoga ta himmo'na.
Ya alyonay, Imbabalen mahan teen di Hebrew.
7 Ya imme nan unga an hi ibban nan golang hi awadan diyen babai ot alyonay,
Pohdomdan ta e' ayagan ha babai an Hebrew ta hiyay mangipapto' hinan golang?
8 Ya alyonay, O, eka. Ot ma'anne mo nan unga ot ena awiton hi inada.
9 Ta immali ot alyon nan imbabalen di patul i hiyay, Awitom ta ipapto'mu ta ukoda'
hinan bo'laom. Ot hidiyey atona.
10 Ta hidin immong'ongngal nan unga ot ahina iyeh nan imbabalen nan patul ta
hiya moy ay nangimbabale. Ot ngadanana ta hi Moses te alyonay, Hay nangala' i hiya
ya hinan nalitingan.

Hay Binumtikan Moses Hi Ad Midian

11 Hidin kimmilog hi Moses ot umen ena ipadutu'an di ma'ma'at hinadan ibbanan
Hebrew. Ya tinigonan nunhiglay eda pumpalpaligatan. Ya indani ya tinigona han i
Egypt an pumpaluwana han ohan Hebrew.

---

† **1:19 1:19** Hay pangalin di udum hinan pun'ayyaman ya puntungawan. **1:22 1:22** Nan Na'na'at 7:19 * **2:2 2:2** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. **2:2 2:2** Nan Na'na'at 7:20; Hebrew 11:23 **2:11 2:11** Nan Na'na'at 7:23-28

12 Ya hidin munligguligguh hi Moses ya tinigonan ma''id ha manmannigon hiya ot
patayonah diyen i Egypt ot ika''utnah nan awadan di panag.†
13 Ya hidin nabiggat bo ya inakhupana han duwan ibbanan Hebrew an
mun'awwitda. Ot alyonah nan bimmahul di, Tanganu onmu punhuntuk nan ibam?
14 Ya alyon diyen lala'i di, Undan pinto' da'ah ap'apu hi mangipanuh hi tatagu?
Wan alyom bo on ta patayona' ta umat hinan inatmuh nan i Egypt hi ad ugaban.
Ya timmakut hi Moses ot inayunan bumtik te alyonah nomnomnay, Te on waday
nanginnilah nan inat'u.
15 Hidin na'innilaan nan patul ya pinhodnan ipapateh Moses mu ma''id ha mabalina
te niluh an binumtik hi ad Midian ot hidiy ena iha''adan.
Ta han hin'algo an um'umbun hi Moses hinan way obob hidih ad Midian
16 ya immaliday pitun binabai an imbabalen nan padihdi hi ad Midian an humagub
ot talwanda nadan pun'inuman nadan halun amada an eda impastol.
17 Indani ya wadaday udum an mumpastol ot hukwitonda dadiyen binabai. Mu
immeh Moses ot ena boddangan dida ot pa'inumana nadan halunda.
18 Ta na'inumanda nadan halunda ot umanamut dadiyen hina'aggi. Ya alyon
amadan hi Rewel di, Tanganu mohpe on ad uwani ya agagga ya immanamut ayu?
19 Ya alyonday, O te wada han lala'in i Egypt an bimmoddang i da'mih din hukwiton
da'mih nadan udum an mumpastol hidih nan obob. Ta hiya eh'ay himmagub ot
pa'inumana nadan halun ta'u.
20 Ya alyonay, Ot daan? Tanganu onyu tinaynan hidi? Ekayu ayagan ta mi''an i
dita'u.
21 Ot eda mo ayagan.
Ya inabulut Moses ot mi'hituhdi i da Rewel. Ya indani ya impa'ahawana i Moses
nan imbabalenan hi Sipporah.
22 Ta nawada han imbabaleda an lala'i. Ot alyon Moses di, Ha''on ya ona'
ni'iboblehtu ot ngadana' ta hi Gersom.
23 Ya hidin nala''uh di atnay tawon ya nate nan patul hi ad Egypt. Mu nadan tinanud
Israel ya hiyah diye an nunhiglay holholtapondah nadan ipatamuda i dida ta hiya nan
mumpahpahmo'da i Apu Dios ta boddangana dida.
24 Ya dingngol Apu Dios nan pumpaboddangandan hiya te aggena liningling nan
imbaganah din a'ammodda an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob an atona i dida.
25 Ta tinigon Apu Dios nan punholholtapan nadan tinanud Israel ya ongal di
homo'nan dida ta pohdonan boddangan dida.

3

Hay Ni'hapitan Apu Dios I Moses

1 Hi Moses ya hiyay mumpapto' hinadan halun nan padi hi ad Midian an hi Jetro*
an hi aman ahawana. Ta han hin'algo ya ena impastol nadan halun hinan agge
naboblayan ta dimmatong hinan niyappit i Apu Dios an billid an nungngadan hi
Horeb.†
2 Ya numpatigo nan anghel Apu Dios i Moses an ay mundaldallang an apuy hinan
kaykayyiw. Ya tinigon Moses an mundaldallang nan kaykayyiw mu munnanannong
an adi magmagbu.
3 Ot alyon Moses hi nomnomnay, Agandi anu ta e' idodongan te tanganu on waha
athidih dumaladalang on adi magmagbu.
4 Mu hidin tinigon Apu Dios an mun'ihaghaggon hi Moses ya mungkalih nan way
mundalang an kaykayyiw an alyonay, Moses! Moses!

---

† **2:12 2:12** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **2:15 2:15** Nan Na'na'at 7:29 * **3:1 3:1** Hay ohah ngadan Jetro ya hi Rewel. † **3:1 3:1** Nan billid an Horeb ya Sinai di ohah ngadana.

Ya alyon Moses di, Tanganu, Apu Dios?
5 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Mipogpog'ahna ta adi'a mi''ihnup hitu. Ya aanom di
hapatutmu ta ipatigom di pangipabaktum i ha''on te hituwen awadam
6 ya wahtuwa' an Dios an dayawon din a'ammodmu an da Abraham ya hi Isaac ya
hi Jacob. Ya punhawanan mohpen Moses di angahna te tumakut an mangitigo i Apu
Dios.
7 Ot inayun Apu Dios an alyon i hiyay, Tinigo' an nunhiglay ipaligligatan nadan ib-
bam an tatagu' an tinanud Israel hi ad Egypt. Ya dingngol'u nan pumpahpahmo'andan
ha''on te nunhiglay pangigalid nadan mummandal i didah nan tamu.
8 Ya hiya nan immaliya' ta e' okakon didahdi hi ad Egypt ta ipangulu' didah
nan boblen malumong ya damuna ya makadangyan an nunhituwan nadan tinanud
Kanaan an dida nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib
ya tinanud Jebus.
9 Te dingngol'u nimpe nan pumpahpahmo'an nadan tatagu' ya atbohdin tinigo' nan
nunhiglan pamalpaligat nadan i Egypt i dida.
10 Ot hiya nan ad uwani ya honagon da'an ha''on hinan patul hi ad Egypt ta he''ay
e mangipanguluh nadan tatagu' ta umaandahdi.
11 Mu alyon Moses di, Apu Dios, undan ihya nganneya' ta namaag ya eya' mi'hapit
hinan patul ya e' okakon hidi nadan ibba' an tinanud Israel?
12 Ya alyon Apu Dios di, Adi'a minomnoman ot ha''on di mangitnud i he''a. Ta
nalpah'en immaan ayuh ad Egypt i dadiyen ipangulum an tatagu' ya immali ayu ta
dayawona' ituwen billid. Ta hinaey panginnilaam an ha''on di nannag i he''a.
13 Ya alyon bon Moses di, Hitun umaya' ya manu te ibaga' hinadan ibba' an tinanud
Israel an he''a an Dios an dinayaw nadan a'ammodmi di nannag i ha''on. Mu
mahmahanda'ey ngadanmu ya nganney ibaga'?
14 Ya alyon Apu Dios di, Ha''on.
15 Ya ibagam bon dida an ha''on nan Ap'apu an un'unudon nadan a'ammodyun
da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob di nannag i he''a. Ya hiyah nae boy ngadan'uh
inggana. Ot an naminday matanudan ya mahapul an hiyay pungngadanda i ha''on.
16 Ot ume'a ya impa'ayagmu nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un
an tinanud Israel ta ma'amungda. Ya imbagam i dida an ha''on nan Dios an un'unudon
nadan a'ammodyu ya numpatigowa' i he''a. Ya impa'innilam bon dida an ha''on ya
tigtiggo' nan pamalpaligat nadan i Egypt i dida.
17 Ta hiya nan ninomnom'un pakakon didahdi i diyen eda pumpalpaligatan ta iye'
dida i han boblen makadangyan ya malumong an boblen nadan tinanud Kanaan an
dida nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud
Jebus.
18 Ot innila' an donglonda nan ibagam. Ya nalpah'en imbagam i dida ya nun'u'uyyug
ayuh nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ta e
ayu mi'ihapit hinan patul. Ta imme ayu'e ya alyonyuh nan patul di, Hi Apu Dios
an dayawonmin Hebrew ya numpatigo i da'mi. Ot iyabulutmu ni' ta mumbaat amih
tuluy algoh nan agge naboblayan ta hidiy emi pangidawatan hinadan mi'nong i Apu
Dios an dayawonmi.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Innila' an hidiyen patul ya adi da'yu pakakon ta
ingganah on mapilit.
20 Ta hiya nan gapuh nan abalina' ya ato' di dakol an atatakut ta pundusa' hinadan
i Egypt ta lo'tat ya iyabulutnay akakanyu.
21 Ya atbohdin wadao' di pamiyal nadan i Egypt i da'yu ta hitun akakanyu ya
pun'idatdan da'yu nadan nun'abalol an odonda ta makak ayun waday odnanyu.

3:14 3:14 Nipa'innila 1:8

22 Ta wa'e ta agagga moy akakanyu ya an namin ayun binabain tinanud Israel ya e
ayu mumbagah nadan hinaggonyu an binabain i Egypt hi lubung ya silber ya balitu'
ta waday usalon nadan imbabaleyu. Ta alanyu nadan kinadangyan nadan i Egypt ya
ahi ayu makak.

4

Hay Nangidatan Apu Dios I Moses Hi Abalinanan Mangat Hi Milagro

1 Ya alyon Moses i Apu Dios di, Mu nganney ato' hi'on adiya' patiyon hinadan ibba'
an Hebrew ta adida unudon nan ibaga' i dida te alina ya alyonday agge immannung
an numpatigo'a i ha''on?
2 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nganneh naen inodnam?
Ya alyon Moses di, Han hu''ud.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ibkahmuh nan luta.
Ot ibkah Moses ya numbalin hi ulog ta mamtik hi Moses.
4 Mu alyon bon Apu Dios i hiyay, Odnam di iwitna ya intaggem.
Ot ipudong Moses nan ulog ot itaggena ya numbalin boh hu''ud.
5 Ot alyon Apu Dios di, Atom hinah umayam hidi ta pamatiyan nadan ibbam an
tinanud Israel an ha''on an Dios an dayawon nadan a'ammodyun da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob ya numpatigowa' i he''a.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ihwongmuy ta'lem hi dallom di lubungmu. Ot aton
Moses ot ahina ukaton ya nunhiglay gulidna an pimmulaw moy* ta'lena.
7 Ot ibagan Apu Dios bo ta ipidwan Moses an ihwong di ta'lenah dallom di lubungna.
Ot aton Moses ot ahina ukaton ya numbangngad mohpe an maphod mo nan up'up
di ta'lena.
8 Ot alyon bon Apu Dios di, Wa'e ta adida patiyon nan mamangulun milagro an
atom ya inatmu bo nan mi'adwa ta alina ya patiyonda mahan mo.
9 Mu hi'on atom danaen duwa ya hiya damdaman adi da'a patiyon ya imme'ah nan
wangwang an nungngadan hi Nayl ya em pinau' dohah nan liting ya inhiitmuh nan
luta. Ot nan liting ya mumbalin hi dala.
10 Ya alyon Moses di, Apu Dios mu ha''on ya adiya' mahapit an ta'on on hi ad
uwanin numpatigam i ha''on ya hiyah tuwen agge immudu'dul di panapit'u an ona'
umanen'en'en damdama.
11 Ya alyon Apu Dios di, Undan nganney nangiphod hi to'on di tagu? Ya undan
nganney mabalin an mamukit hi tagu ya mangipabugol i hiya? Ya undan nganney
waday abalinanan mamilok hi mata onu hay mabalin hi maniyat ta tumigo? Undan
bokon ha''on an Dios.
12 Agam otya ta ume'a ta boddangan da'an humapit te ha''on di ukod an mangibagan
he''ah nadan ibagam.
13 Ya alyon damdaman Moses di, Apu Dios, hay udum bahan di honagom.
14 Ya bimmungot hi Apu Dios i Moses ot alyonay, Ot nan ibam mon hi Aaron di
pun'ibbam an hiyay mahapit i da'yun tinanud Libay. Ot ad uwani ya wahnan awon
an ipluynahtu ta damuwon da'a. Ya ma''amlong an manigo i he''a.
15 Ot munhapit ayu ta nan ibagam di hiyay ibaganah tun umayanyu. Ot boddangan
da'yun ha''on ta ipa'innila' i da'yu nan ibagayu ya nan atonyu.
16 Ta hi Aaron di pahapitom hinadan tatagu ta hiyay mangibagah nadan ibagam i
hiya. Ya he''ay ay Dios hi mangipa'innilan hiyah nadan ibagana.
17 Ya odnam nan hu''udmu te hinaey usalom an mangat hi dakol an milagro hinadan
tatagu.

---

* **4:6 4:6** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an ta'on on hinan bale. Ya nan tagun wadah tuwen gulidna ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit. **4:12 4:12** Luke 12:12

18 Ya hidin nalpah an na'at hidiye ot umanamut hi Moses. Ot alyona i Jetro an hi
aman ahawanay, Aga ta munhapitta te ten umeya' hi ad Egypt ta e' padutu'an hi'on
nganney ma'ma'at hinadan i'iba' hidi. Ya inyabulut Jetro.
19 Ya hidin wahdi ni' hi Moses hi ad Midian ya alyon Apu Dios i hiya di,
Mumbangngad'ah ad Egypt ot an namin nadan naminhod ni' an mamaten he''a ya
nun'a'ateda mo.
20 Ot makakda mo da Moses an nuntakkayonah† ahawana ya nadan linala'in
imbabaleda hinan dongki ot ipluydah ad Egypt an inodnana nan hu''ud an inalin
Apu Dios hi odnana.
21 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di, Hitun dumatnganyuh ad Egypt ya ipatigom
hinan patul an namin nadan milagro an ipa'at'un he''a ot ha''on ya idat'uy abalinam
an mangat i dadiyen namin. Mu ipakodhol'uy nomnom nan patul ta ta'on hi tigona
ya adina damdama ipakak nadan tatagu.
22 Ya gapu i diyen ena pangipagolan i dida ya ibagam i hiya ta alyom di, Hi Apu Dios
ya alyonay pinto'na nadan tinanud Israel hi ay panguluwan an lala'in imbabalena.
23 Ta iyabulutmun makak nadan tataguna ta eda dayawon hiya mu ipagolmu. Ot
hiya nan hay atona ya patayona nan panguluwan an lala'in imbabalem.
24 Ya hidin awadan da Moses hinan awon an umeh ad Egypt ya wada han nahdom
an unhaot pinaten Apu Dios hi Moses an gapu ta aggena inunud nadan tugun Apu
Dios.‡
25 Mu nan ahawanan hi Sipporah ya inalana han nahulitan an batu ot pungkugitnah
nadan imbabaleda. Ot ida''omnah hukin Moses nan ginogodnan up'up ot alyonay,
Maphod ta timmagu'a an gapuh dalan nan imbabaleta.
26 Ta agge mo pinaten Apu Dios hi Moses an gapu i diyen inat Sipporah.
27 Ya hi Aaron ya hinnag tuwalin Apu Dios ta ena damuwon da Moses hinan agge
naboblayan. Ta nundammudahdih nan way billid an niyappit i Apu Dios ot awalon
Aaron hi ibbanan hi Moses.
28 Ot uhuhon Moses i Aaron nadan imbagan Apu Dios an nannag i hiya ya ta'on on
nadan imbaganan atondan milagro.
29 Ot inayun mon da Moses i Aaron an umeh ad Egypt. Ot ayagandan namin nadan
mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot ma'amungda.
30 Ot ipa'innilan Aaron an namin nadan imbagan Apu Dios i Moses. Ot ahi mohpe
ipatigon Moses i dida nadan milagro an ipa'at Apu Dios i hiya.
31 Ya nadan tatagun nanigo ya patiyondan hi Apu Dios di nannag i dida ot
inayundan iyungyung ta dayawondah Apu Dios te inniladan ongal di homo'nan dida
hinan eda punholhotapan.

5

Hay E Ni'hapitan Da Moses Hinan Patul Hi Ad Egypt

1 Hidin nalpah an nunhahapit da Moses ya nadan mangipangpanguluh nadan
tinanud Israel ot ume da Moses i Aaron hinan patul ot alyondan hiyay, Immali ami
ta ibagamin he''a nadan inalin Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel. Te hay
inalina ya iyabulutmu anu ta ume amin tatagunah nan agge naboblayan ta wan e
ami mundayaw i hiyahdi.
2 Mu alyon nan patul di, Nganneh naen Dios ta e' unudon ta iyabulut da'yun tinanud
Israel an ume? Agge' innilah naen Dios ot adi' iyabulut an ume ayu.
3 Mu alyon da Moses i Aaron di, O mu hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya
numpatigon da'mi ot alyonay mahapul an mumbaat amih tuluy algo hinan agge

† **4:20 4:20** Hay pangalin di udum hinan nuntakkayona ya nunhakayona. ‡ **4:24 4:24** Hay aggena nangunudan hinan tugun Apu Dios ya nan aggena impakugit nadan imbabalena.

naboblayan ta hidiy emi pangidawatan hinadan i'nongmin hiya. Te adi da'mi'e iyabulut ya patayon da'min hiya an bokon'e dogoh di pamatena ya gubat.

4 Mu alyon nan patul di, Undan nganne ayu ta eyu ni' taktakon nadan tataguh nan tamuda? Ibagayuot ta mumbangngaddah nadan puntamuwanda.

5 Tigonyuot da'yun tinanud Israel di dakdakkol hi ad uwani mu da'min i Egypt ya pohdonyu bon duminongdan muntamu.

6 Ya nihipun i diyen algo ya minandalot nan patul nadan i Egypt an mummandal ya nadan tinanud Israel an mangipangpanguluh nan tamu an alyonay,

7 Adiyu mo idattan didah nadan dagamin iddumdah nan pito' an lutuwonda ta ukoddan e manama'.

8 Te wan kulang nadan tamuwanda ta hiya nan imbagaday pangiyabuluta' ta eda anu mundayaw hinan Dios an dayawonda. Ya ibagayu bon didan mahapul damdaman hiyah diye nan bilang di miphod hinan ohay algo ta adi makulangan hi ta'on on oha.

9 Tigonyu ta wan ma'udman di tamun danaen tinanud Israel ta ma''id ha atondan e mundongol hinadan ibagabagan nadan mumpunlayah.

10 Ta imme dadiyen ap'apu an mummandal hinan mumpuntamu ot alyonday, Imbagan nan patul an adi da'yu mo anu idattan hi dagami

11 ta ukod ayun e manama' mu mahapul an hiyah diye damdama nan bilang nan iphodyuh nan hin'algo.

12 Ta nadan tinanud Israel ya eda mo himmanawwangan an e manama' hi dagamih ad Egypt.

13 Yaden nunhiglay pangigalid nadan mummandal i dida te pinhoddan hiyah diye damdamay bilang di iphoddah nan hin'algo ta umat damdamah din waday dagami an midat i dida.

14 Ta nadan tinanud Israel an napilin mangipangpanguluh nan tamu ya diday nangiboholan nadan i Egypt an mangimandal i dida. Ta nunhoplatda didan alyonday, Tanganu on oh'ohha nadan iniphodyu an adi umat handi?

15 Ta dadiyen tinanud Israel an mangipangpanguluh nan tamu ya immedah nan patul ot munlilidan alyonday, Apu patul, ngalngalam bo ahan tatawway pangatmun da'mi?

16 Undan bahulmih on immoh'ohhay bilang nadan iniphodmih ad uwani ta namaag on da'mi punhoplat? Manu'eh din hopapna ya da'yu othadiy nangidat hinadan dagamin usalonmi.

17 Ya alyon nan patul di, Bahulyu te humiga ayun aggeyu pinhod an muntamu ta on hay pangiyabuluta' hi eyu pundayawan i Apu Dios di ibagabagayu.

18 Ekayuot ta mumbangngad ayuh nadan puntamuwanyu. Ya ta'on hi ma''id ha dagamih midat i da'yu mu mahapul an hiyah diye damdama nimpe nan bilang di iphodyuh nan hin'algo.

19 Ta dadiyen e ni'ihapit an tinanud Israel ya inilmudan iyal'alanan adi maphod di ma'at i dida te hanan nangalin nan patul i dida.

20 Ya hidin limmah'unda ya wada da Moses i Aaron an manmannod i dida.

21 Ot diday pun'ipadngolandan alyonday, Hi Apu Dios an nanigoh nan inatyu ya hanat hiyay mundusa i da'yu te gapu i da'yu ya ma'ahihhiwo nan patul ya nadan ap'apu i da'mi. Ummannot eyu inat ha pangigadulandan mamate i da'mi.

Hay Ni'happitan Bon Moses I Apu Dios

22 Ot mi'ihappitan mo boh Moses i Apu Dios ot alyonay, Apu Dios, tanganu onmu punholholtapon hantudan tatagu? Undan hituwey gapunah em nannagan i ha''on hitu?

23 Te nihipun hi e' ni'ihapitan hinan patul ot ibaga' nadan inalim i ha"on ya onnot
on namamay pamalpaligatdah nadan tatagum. Yaden ma''id ahan ha impatigom hi
boddangmun dida.

6

1 Alyon Apu Dios i Moses di, Ad uwani ya tigom di ato' hinan patul. Te gapuh nan
ongal an abalina' ya piliton da'yu mon pakakon i hiya ta mi'baga ayun umaan i naen
boble.
2 Ot alyona boy, Ha''on hi Apu Dios
3 an numpatigo i da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ta impa'innila' an ongal di
abalina'. Mu agge' ni' impa'innila i dida nan ngadan'un hi Apu Dios an Ap'apu.
4 Ya ni'ihapita' tuwali i dida an hay imbaga' ya idat'un da'yu nadan bobleh ad
Kanaan an eda ni'hituwan te bokon ni' diday ud boble.
5 Ot ad uwanin dingngol'uy pumpahpahmo'anyun tatagu' an numbalin hi himbut
nadan i Egypt ya nipanomnom i ha''on hidiyen imbaga' i dida.
6 Ot hiya nan ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel an ha''on an hi Apu Dios ya
boddangan da'yu ta pogpogo' nan nihbutanyu i dida. Ya ipatigo' nan ongal an abalina'
ta dusao' nadan i Egypt ta wan ihwang da'yu i ha"on hinan eyu punholholtapan.
7 Ya atbohdi an da'yu nadan ibilang'u hi tatagu' ta ha''on di Dios hi dayawonyu. Ya
hay panginnilaanyun ha''on hi Apu Dios ya hitun umaananyu i naen nihbutanyu te
pakakon da'yuh tun ad Egypt an ipalpaligatanyu.
8 Ta ipangulu da'yuh nan boble an imbaga' hi idat'u i da Abraham ya hi Isaac ya hi
Jacob ta da'yun tinanudday e mumboblehdi te ha''on nimpeh Apu Dios.
9 Ta hidiyey e imbagan Moses hinadan tinanud Israel mu adida donglon an gapuh
nan nunhiglan punholholtapanda.
10 Ot alyon Apu Dios i Moses di,
11 Ume'a boh nan patul ya imbagam i hiya ta iyabulutnay akakanyun tinanud Israel
i naen boble.
12 Ya alyon Moses di, Apu Dios tinigom ot ta'on on tudan ibba' an tinanud Israel
ya adiya' donglon ot namama mo ahan hinan patul. Ya manu'e nin ya adiya' othadi
mahapit.
13 Mu alyon Apu Dios i didan Aaron di, Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ya
nan patul an hay imbaga' ya da'yuy mangipanguluh nadan ibbayun tinanud Israel ta
makakdah ad Egypt.

Hay Tonton Di A'ammod Da Moses I Aaron

14 Ot datuwe nadan ap'apu hinadan himpahimpamu'un an tinanud Israel. Nan
panguluwan an hi Ruben ya hay linala'ih imbabalena ya hi Hanok ya hi Pallu ya hi
Hesron ya hi Karmi.
15 Hi Simeon ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jemuel ya hi Jamin ya hi Ohad ya
hi Jakin ya hi Sohar ya nan imbabalenah nan i Kanaan an hi Saul.
16 Hi Libay ya hay linala'in imbabalena ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi Merari. Ya
hay tawon Libay ya hinggahut ta tulumpulut pitu (137) ot ahi mate.
17 Nan imbabalen Libay an hi Gerson ya hay linala'ih imbabalena an nunholag ya
hi Libni ya hi Simey.
18 Ya hi Kohat ya hay linala'ih imbabalena ya hi Amram ya hi Isar ya hi Hebron ya
hi Usiel. Ya hay tawon Kohat ot ahi mate ya hinggahut ta tulumpulut tulu (133).
19 Ya hi Merari ya hay linala'ih imbabalena ya hi Mahli ya hi Musi.
Ta danae nadan ap'apu hinadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
20 Ya hi Amram ya inahawanah Jokebed an hi ibban amana ta nawadada da Aaron
i Moses. Ya hay tawon Amram ya hinggahut ta tulumpulut pitu (137) ot ahi mate.

21 Ya hi Isar ya hay imbabalenah linala'i ya hi Korah ya hi Nepeg ya hi Sikri.
22 Hi Usiel ya hay linala'ih imbabalena ya hi Misael ya hi Elsapan ya hi Sitri.
23 Hi Aaron ya inahawanah Eliseba an hi ibban Nason an hay hi amada ya hi Amminadab. Ta hay linala'ih imbabaleda ya hi Nadab ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
24 Hay linala'ih imbabalen Korah ya hi Assir ya hi Elkanah ya hi Abiasap.
Ta datuwe nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un an tinanud Korah.
25 Hi Eleasar an imbabalen Aaron ya inahawana nan imbabalen Putiel ta nawadah Pinehas.
Ta dida nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
26 Ya hay nangibagaan Apu Dios hi mangipanguluh nadan tinanud Israel ta umaandah ad Egypt ya da Aaron i Moses an tinanud Libay.
27 Ya diday immeh nan patul ot eda ibagay pangiyabulutanah akakan nadan tinanud Israel hidih ad Egypt.
28 Ta hidin ni'ihapit hi Apu Dios i Moses hidih ad Egypt
29 ya alyonay, Ha''on hi Apu Dios. Ot ume'ah nan patul ya imbagam an namin nadan imbaga' i he''a.
30 Mu hay nambal Moses ya alyonay, Apu Dios innilam ot ha''on ya adiya' mahapit ot undan ihya donglona' hinan patul.

7

Hay Nangibagaan Apu Dios I Da Moses Ta Eda Mi'ihapit Hinan Patul

1 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Idat'uy abalinam ta hay umayanyuh nan patul ya he''ay ay Dios ya hi ibbam an hi Aaron di pahapitom.
2 Ot ibagam i Aaron an namin nan ibaga' i he''a ta hiyay ukod an mangibagah nan patul ta iyabulutnan makak ayun tinanud Israel hi bobleda.
3 Mu pumbalino' nan patul hi mungngohe ta ta'on on dakol di ato' an milagro hi ad Egypt
4 ya adi da'yu damdama donglon i hiya. Ta hiya nan dusao' dida an i Egypt ta nunhiglay punligatanda. Ya ahi da'yu mohpe impangulu an dakkodakkol an tatagu' an tinanud Israel ta taynanyuh naen boble.
5 Ta panginnilaan nadan i Egypt an ha''on nan Dios an nundusa i dida ya impangulu da'yu an tinanud Israel ta taynanyuy bobleda.
6 Ta inunud da Moses i Aaron nan imbagan Apu Dios.
7 Ya hay tawon Moses hidin eda ni'hapitan hinan patul ya nawalu (80) ya hi Aaron e ya nawalut tulu (83).

Hay Numbalinan Nan Hu''ud Moses Hi Ulog

8 Alyon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
9 Wa'e ta alyon nan patul i da'yu di mahapul an ipatigoyu ha milagro ya imbagam i Aaron ta bokahonah way hinangngab nan patul nan hu''ud ot mumbalin hi ulog.
10 Ot ume da Moses i Aaron hinan patul ot atonda nan imbagan Apu Dios i dida. Ta hidin bingkah Aaron nan hu''ud hi hinangngab nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya numbalin hi ulog.
11 Ot pun'ipa'ayag nan patul nadan nun'ala'ing hidih ad Egypt ya nadan abalinanan mangat hi majik ot ipa'atna boh diyen dida.
12 Ta nun'ibkahday hu''udda ya atbohdin numbalindah ulog. Mu nun'aminul nan hu''ud Aaron didan namin.
13 Mu mungngohe damdama nan patul an adina dongdonglon nan ibagan da Moses i Aaron te hiyah diyey imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nihipunan Di Nundusaan Apu Dios Hinadan I Egypt

14 Alyon mo bon Apu Dios i Moses di, Ot gapu ta adi mihapitan nan patul
15 ya hay atom ya em damuwon hiyah mawi"it hi umayanah nan wangwang an
nungngadan hi Nayl. Odnam nan hu''ud an numbalin ni' hi ulog ya em hinhinnod
hiyah nan da'ging di wangwang.
16 Ta immali'e ya inalim di, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya hinnaga' ta
ibaga' i he''a ta iyabulutmun makak ami ituwen boble ta wan ume amih nan agge
naboblayan ta hidiy emi pundayawan i hiya. Mu ingganah ad uwani ya nen aymu
agge dingngol.
17 Ya innayun bon Apu Dios an alyon i Moses di, Ya ibagam ta alyom i hiyay, He''an
patul ya innilaom di abalinan Apu Dios an gapuh nan atona. Ot ihoplat'u nan hu''ud
hinan liting hitun wangwang ta wan mumbalin hi dala.
18 Ta mun'a'atedan namin nadan ekan ta umagub nan wangwang ta adi mabalin hi
inumonyun i Egypt.
19 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Honagom hi Aaron ta ena idongdong nan
hu''ud hi an namin nan nalitingan an umat hinan wa''el ya obob ya nan tabla' ta wan
mumbalin hi dalan namin nadan liting hitun ad Egypt an ta'on on nadan nahagub
an wah babaleda.
20 Ot aton da Moses i Aaron hidiyen inalin Apu Dios. Ta inhoplat Aaron nan
hu''udna hinan wangwang an nungngadan hi Nayl hidih hinangngab nan patul ya
nadan ap'apun munhilbin hiya ya numbalin hi dalan namin nan liting
21 ta nun'atedan namin nadan ekan hidi ya nunhiglan ma''agub nan liting ta adi
mabalin hi inumon. Ya an namin nadan liting hi ad Egypt ya numbalin hi dala.
22 Mu nadan i Egypt an waday abalinandan mangat hi majik ya impatnada bon
pumbalinon nan liting hi dala ya na'at. Ta hiya nan namamay ngohen nan patul ta
adina donglon nan ibagan da Moses i Aaron te athidiy imbagan tuwalin Apu Dios hi
ma'at.
23 Ta namaag ya nakak ot umeh nan palasyu an ay ma''id ha na'at.
24 Ta nadan tataguh ad Egypt ya way ohaon e mungka''ut hinan da'ging di
wangwang ta hidiy pangalandah liting hi inumonda te adi mabalin hi ma'inum nan
liting hinan wangwang.
25 Ta hindumingguwan di nala''uh on athidi nan liting an numbalin hi dala.

8

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Bakbak

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ume'a boh nan patul ya inalim i hiya di, Imbagan
Apu Dios an pakakom nadan tataguna ta way atondan e mundayaw i hiya.
2 Te adim'e ya ipa'alinay dakkodakkol an bakbak hitun numboblayanyu ta
paligligaton da'yu.
3 Ta nan wangwang an nungngadan hi Nayl ya mapnuh bakbak ta malpudahdi on
immedah nan palasyu ya hinan alo'am ya hinadan balen nadan ap'apun munhilbin
he''a ya nadan tatagum hitun ad Egypt. Ya umeda boh nadan pungkiwalanyuh alina
ya hinan punha''anganyuh tinapay.
4 Ya mumpaytu''anday udum i he''a ya hinadan ap'apu an munhilbi i he''a ya
hinadan tatagum.
5 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam i Aaron ta ena idongdong nan hu''ud hi
an namin nadan nalitingan hitun ad Egypt an umat hinan wa''el ya nadan nun'aphung
ta wan bumudduhdahdiy dakkodakkol an bakbak ta umapnal di attog hi ad Egypt.

7:17 7:17 Nipa'innila 16:4

6 Ot aton bon hidin Aaron ya alinah on dakkodakkol di bakbak an immapnaldah
ad Egypt.
7 Mu atbohdin inabalinan nadan mummajik an i Egypt hidiye ta nawada boy
bakbak hinan boble.
8 Ya indani ya impa'ayag nan patul da Moses i Aaron ot alyonan diday, Ibagayu ni' i
Apu Dios ta ma''idona tun bakbak ta ta'omman ya inyabulut'uy eyu pundayawan an
tinanud Israel i hiya.
9 Ya alyon Moses hinan patul di, Apu patul, ibagam hi'on anuud di pangidasala' i
he"a ya nadan ap'apu an munhilbi i he"a ya nadan tatagum ta hidiyey atayan nan
bakbak ta ammunada nan wah nan wangwang hi mabati.
10 Ya alyon nan patul di, Atom hi bigat.
Ot alyon Moses di, Mabalin hi'on hiyay pinhodmu ta wan panginnilaam an hi Apu
Dios an dayawonmi ya ma''id ha nipadpaddung i hiya.
11 Ot adi mibahhon mama''idda nadan bakbak hi baleyu ya hinadan balen nadan
ap'apu an munhilbi i he"a ya hi balen nadan tatagum ta ammunada tuwali nan wah
nan wangwang hi mabati.
12 Ta tinaynan da Moses i Aaron nan patul ot e mundasal hi Moses i Apu Dios ta
aanona dadiyen bakbak an impawadana.
13 Ya hiyay inat Apu Dios te namaaggot mun'a'atedan namin nadan bakbak ta
awagillangdah nadan babale ya hinadan lita''angan ya hinadan puntanomanda.
14 Ot pun'amung nadan i Egypt ta nunhiglan ahi'a'agubda.
15 Mu nan patul ya hidin tinigonan ma''id mon nun'a'ateda nadan bakbak ya hiyah
diye damdaman mungngohe ta adina donglon nan ibagan da Moses i Aaron an
miyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Timol

16 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam i Aaron ta idoltakna nan hu''ud hinan
luta ta wan mumbalin nan hupu' hi timol hi abobbobleh ad Egypt.
17 Ot hiya mo boy aton da Moses i Aaron ta hidin indoltak Aaron nan hu''ud hinan
hupu' ya numbalindan namin nan hupu' hi ad Egypt hi timol ta immedah nadan
tatagu ya ta'on on nadan animalda.
18 Ya impatnan nadan udum an i Egypt an mangat bo i diyen inat da Moses mu
aggeda inabalinan.
19 Ot alyondah nan patul di, Hi Apu Dios di immannung an nangat i nae. Mu
hiyah diyen namamay ngohen nan patul an ayna agge dingngol da Moses i Aaron.
Ta niyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios.

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Lalog

20 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Bumuwah'a boh mawi''it ta em damuwon
nan patul hinan umayanah nan wangwang. Ta alyom i hiyay, Imbagan Apu Dios an
iyabulutmu ta makak amin tataguna ta emi dayawon hiya.
21 Te adim'e iyabulut ya dusaon da'yu bo ta pa'aliyonay dakkodakkol an lalog ta
mihophopdan he"a ya nadan ap'apu an munhilbi i he"a ya an namin nadan i Egypt.
Ta mapnuh lalog di babaleyu ya hinadan lita"angan an awadanyu.
22 Mu i diye ya ammunah ad Gosen an awadanmi an adi athidi ta panginnilaanyun
wadah Apu Dios hi abobbobleh tun luta.
23 Ya ta ma''apto' nadan tatagum hinadan tatagun Apu Dios. Ot hay a'atan tuwe ya
hi bigat.
24 Ta nabiggat ot hidiyey aton Apu Dios ta namaag ya nunhiglay lalog hidi an ta'on
on hinan niha''adan nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya an namin hi ad
Egypt. Ta binahbah di lalog hi ad Egypt.

25 Ot pa'ibagon nan patul an pa'ayag da Moses i Aaron ot alyonay, Ta'omman ya e
ayu nangi'nong i Apu Dios an dayawonyu mu ta hitu ituwen bobley pangatanyu ta
adi ayu umadawwi.
26 Mu alyon Moses i hiyay, Adi mabalin hinae te nadan idawatmi i Apu Dios an
dayawonmi ya nunhiglay agge naminhodan nadan ibbam an i Egypt. Ot hitu'ey
pangidawatanmi ya tigon da'mi i dida ya undan adi da'mi puntopa ta ingganah
mun'a'ate ami.
27 Ot hiya nan hay pohdonmi ya mumbaat ami i ha tuluy algoh nan agge naboblayan
ta wan hidiy emi pundayawan i Apu Dios ta atonmi nan imbagana i da'mi.
28 Ya alyon nan patul di, Ta'omman ya imme ayu mu ta adi ayu umeh adawwi. Ot
agam mohpe ta idasalana'.
29 Ya alyon Moses i hiyay, O. Ume ami tee ya ni'ihapita' i Apu Dios ta damunah
bigat ya ma''idda tun mumbahhong an lalog hinan palasyu ya hi balen nadan ap'apun
munhilbin he''a ya nadan tatagu ituwen boble. Mu ta adi da'miyot layahan te alina
bo damdama ya ipagolmuy akakanmi ta e ami mangidawat i Apu Dios.
30 Ot taynan da Moses nan patul ot inayunan mi'ihapit i Apu Dios.
31 Ya dingngol bon Apu Dios hidiyen imbagan Moses ta mina''idnan namin nadan
lalog ta ma''id ha ta'on hi ohah nabati.
32 Mu onnot on hiyah diye damdama an mungngohe nan patul ta adina iyabulut
an makak nadan tinanud Israel.

9

Hay Napittiyan Nadan Halun Nadan I Egypt

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Mumbangngad'ah nan patul ta alyom i hiya di
imbagan Apu Dios an dayawonmin Hebrew an iyabulutmu mo ta makak ami ta emi
dayawon hiya.
2 Te adim'e
3 ya ipa'alinay pitti ot mun'a'atedan namin nadan halunyu an umat hi kabayu ya
dongki ya kemel ya baka ya gulding.
4 Mu hay mapitti ya ammuna nadan halunyu an i Egypt an adi milaggat nadan
halun nadan tinanud Israel an ta'on on oha.
5 Ot ibagan Apu Dios an hay a'atan nae ya hi bigat.
6 Ta i diyen nabiggat ya immannung an napittidan namin nadan halun nadan i
Egypt.
Mu ma''id ha nateh nadan halun nadan tinanud Israel an ta'on on oha.
7 Ta hinnag nan patul di e nanigo ya immannung peman an ma''id ha napittih nadan
halun dadiyen tinanud Israel. Mu hiyah diye damdaman mungngohe nan patul ta
adina pakakon dida.

Hay Napoghaan Nadan I Egypt

8 Ot alyon bon Apu Dios i da Moses ya hi Aaron di, Ekayu umakup hinan dapul
hinan pundapulan ta ipatu''ug Moses an mangihabuwag hi hinangngab nan patul.
9 Ta iyaddib di dibdib hi abobbobleh ad Egypt ta mumbalin hi poghah nadan tatagu
ya ta'on on hinadan halunda.
10 Ot eda mo bo umakup hi dapul ot ipatu''ug Moses an nangihabuwag hi
hinangngab nan patul. Ya numbalin hi poghah nadan tatagu ya ta'on on hinadan
halunda.
11 Ta nadan tatagun abalinanan mangat hi majik ya ma''id ha atondan umeh
awadan Moses te ta'on on dida ya nun'apoghaanda.

9:10 9:10 Nipa'innila 16:2

12 Mu hiyah diye damdama an adi pakakon nan patul dida te minaman Apu Dios di
ngohena ta namaag ya ayna agge dingngol nan imbagan da Moses i Aaron. Ya hiya
tuwaliy imbagan Apu Dios hi aton nan patul.

Hay Nun'a'agahan Di Dalallu

13 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Bumuwa'ah bigat ta em damuwon nan patul ta
alyom i hiya di, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya alyonay iyabulut da'min
tataguna ta wan e ami mundayaw i hiya.
14 Te ad uwani ya nunhiglay atonan mundusa i he"a ya nadan ap'apun munhilbin
he"a ya nadan tatagum ta panginnilaam an hi Apu Dios ya ma''id ha nipaddungana.
15 Te unhaot dinusa da'yu i ha nunhiglan dogoh ta nate ayun naminamin.
16 Mu manu'eh aggena inat hidi ya ta way atom an manginnilah nan abalinana ya
ta mipatigo nan ongal an abalinana ta mipa'innilay a'atnah abobboble.
17 Mu ta'on on athidi ya mungngohe'a damdama ta ipagolmuy akakanmin tataguna.
18 Ta hiya nan hi bigat hinan athitu ya ipa'alina han nunhiglay a'atna an dalallu an
ma''id ha nipadpaddunganah nadan dalalluh tun ad Egypt hi nihipun hidin hopapna
ta ingganah ad uwani.
19 Ot udu'dulnay eyu pun'ihidum nadan halunyu ya an namin nadan wah nan
puntanoman te umannung an mun'a'atedan namin nadan wah nan puntanoman an
tagu onu halun.
20 Ya hanadan udum an ap'apu an munhilbih nan patul an nangngol hinan hapit
Apu Dios ya timmakutda ot eda pun'ihidum nadan halunda ya ta'on on nadan
himbutda.
21 Mu nadan udum ya nunnanong an aggeda e inhidum nadan halunda ya nadan
himbutda hinan puntanoman te ngohayonda nan hapit Apu Dios.
22 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itaggem di ta'lem hi nangappit hi ad lagud ta
mun'a'agah di dalallu hi abobbobleh ad Egypt ta miknah nadan tatagu ya nadan
animalda ya an namin an intanomda.
23 Ot itaggen mon Moses nan hu''udna ot idongdongnah ad lagud ya impa'alin Apu
Dios han nunhiglan dalallu. Ta mungkikidul ya mungkikilat on mun'udan hi dalalluh
ad Egypt.
24 Ta athidin mun'a'agah di dalallu ya atbohdin mungkikilat ta nunhiglan atatakut
hidiyen mama'at an ma''id ha nihippatanah nadan inamtan nadan i Egypt.
25 Ya an namin nadan agge immeh nan nahiduman an umat hi halun ya ta'on on
nadan tatagu ya nun'i'iknan dida nan dalallu. Ta nun'apa"ih nadan nun'itanom ya
ta'on on nadan kakayiw on nun'aphakda.
26 Mu hi ad Gosen an niha''adan nadan tinanud Israel ya ma''id ha dalalluhdi.
27 Ta impa'ayag nan patul da Moses i Aaron ot alyonay, Immannung an numbahula'.
Hi Apu Dios di nipto' mu da'min tataguy nibahho.
28 Ta hiya nan ibagayu bahan i Apu Dios ta padinongonah tuwen kidul ya tun
mun'a'agah an dalallu. Ot iyabulut'u moy akakanyu ituwen boble ta adi mahapul an
hituy pi'iboblayanyu.
29 Ot alyon Moses di, Ot athina'e ya ta'omman ya hiyay indasal'u i Apu Dios hi
umanamuta'. Ot duminong aya tuwen kidul ya mama"idda mo nadan mun'a'agah an
dalallu ta wan panginnilaam an tun luta ya bagin Apu Dios.
30 Mu innila' an he''a ya nadan ap'apun munhilbin he"a ya adiyu damdama taktan
hi Apu Dios.
31 Ta nun'apapa"ih nadan tuwen matong an barley* ya nan kapoh an manabungda.

9:16 9:16 Roma 9:17 **9:23 9:23** Nipa'innila 8:7 * **9:31 9:31** Nan barley ya umat hinan pageh tun boble mu nalaklaka mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nun'awotwot.

32 Mu nadan wit ya uwanida ta dadiye han nabati.
33 Ya immaan hi Moses hi awadan nan patul ya intaggenay ta'lenah nangappit hi ad lagud ot mumbagah boddang i Apu Dios. Ya na'ibagan dimminong nan kidul ya nan mun'a'agah an dalallu ya nan udan.
34 Ya hidin tinigon nan patul ya nadan ibbana an dimminong nan udan ya nan dalallu ya nan kidul ya numbahulda bo te ngimmohedan umat hidin hopapna.
35 Ta hiyah diyen mungngohe nan patul an adina iyabulut an makakda nadan tinanud Israel ta niyunnudan hinan imbagan tuwalin Apu Dios an imbagana i Moses.

10

Hay Nawadaan Di Dakkodakkol An Dudun

1 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Ume'a ta em bo tigon nan patul an ta'on on numbalino' hi mungngohedan namin hinadan ap'apun munhilbin hiya. Ta way ato' an mangat i datuwen dakol an milagro.
2 Ta mabalin an ibagayuh nadan imbabaleyu ya apapuyu datuwen inat'un nundusah tudan i Egypt ta wan an namin ayu ya innilaonyun ha"on hi Apu Dios.
3 Ta immeda bo da Moses i Aaron hi awadan nan patul. Ot alyondan hiyay, Hi Apu Dios an dayawonmin Hebrew ya alyonay undan hi anuud anu ya ahi'a mumpada"ul i hiya ta iyabulutmun makak amin tataguna ta e ami mundayaw i hiya.
4 Te nanongna'en mungngohe'a ya ipa'alinah bigat di adakdaklan an dudun hitun numboblayanyu.
5 Ta mihophopdah nan luta ta adi matigo ya inupputdan inan nadan intanomyun agge dinadag nan dalallu ya ta'on on nadan kayiw.
6 Ya atbohdin mapnudah balem ya hay balen nadan ap'apun munhilbin he"a ya an namin nadan balen tun tatagum. Ot hituwen ma'at ya ma"id ha na'atanah din a'ammodyu an nihipun hi hopapna. Ot taynan da Moses nan patul.
7 Ya alyon nadan ap'apun munhilbih nan patul di, Apu patul ngalngalam boy e pamalpaligatan naen tagun dita'u. Udulnay iyabulutmu ta makakda ta wan eda mundayaw hinan Dios an dayawonda. Te undan adim tigon an nadadag tun boble ta'u.
8 Ot ipa'ayag mo bon nan patul da Moses i Aaron ot alyonan diday, Ta'omman ya imme ayu ta eyu dayawon nan Dios an dayawonyu. Mu nganneday mi'ye i da'yu.
9 Ya alyon Moses di, Ume amin namin an ta'on on goggolang ya a'amamma ya i'ininna ya an namin nadan animalmi an umat hi kalnero ya gulding te mahapul an e ami mun'am'amlong an mundayaw i Apu Dios.
10 Ya alyon nan patul di, Adi' ahan abuluton di panguyuganyuh nadan binabai ya nadan u"unga te ma'innilan adi maphod nan ninomnomyun aton.
11 Hay mabalin hi uyugonyu ya ammuna nadan linala'i ta wan eyundi dayawon hi Apu Dios te hiyay ibagabagayu. Ot pundolahdaot da Moses i Aaron hidih nan awadan di patul.
12 Ya alyon Apu Dios i Moses boy, Idongdongmuy ta'lem hi ad Egypt ta umapnal di dudun hi bobleda ta pun'a'anda nadan agge dinadag di dalallu.
13 Ot itaggen bon Moses nan hu"udna ya impatuyup Apu Dios nan dibdib an malpuh tuluwan di algo ta inyal'algona ot ilablabinay dibdib. Ta damunah nan nawi"it ya impa'alinay dudun.
14 Ya nunnaud an dakkodakkolda ta nihinapdah abobbobleh ad Egypt. Ya hidiye ya ammunay nanigan nadan i Egypt hi dakkodakkol an dudun.

10:14 10:14 Nipa'innila 9:3

15 Ta hidin nungkohopdah nan luta ya namaag ya mangmangitit di matigo. Ta
inupputdan inan nan agge dinadag di dalallu an ta'on on nadan bungan di kayiw. Ta
ma''id mo ha matigoh munlangta.
16 Ta hidin tinigon nan patul hidiye ya pun'ipa'ayagna da Moses i Aaron. Ot alyonan
diday, Numbahula' i Apu Dios an dayawonyu ya ta'on on da'yu.
17 Ot hanat pakawanona' hinan numbahula' ya indasalyu i Apu Dios an dayawonyu
ta aanonah tuwen pamalpaligatna i da'mi an lummuh atayanmi.
18 Ot taynan mo bon da Moses nan patul ot mundasal i Apu Dios.
19 Ya impa'alin Apu Dios han ma'abbikah an dibdib an nalpuh nangappit hi
alimuhan di algo ot itayyapna nadan dudun ot iyena didah nan baybay an
mumbolah* ta ma''id ha nabatih ta'on on oha an dudun hi ad Egypt.
20 Mu hiyah diyen numbalinon Apu Dios hi mungngohe nan patul ta adina iyabulut
an makakda nadan tinanud Israel.

Hay Himmilongan Di Ad Egypt Hi Tuluy Algo

21 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itaggem di ta'lem hi nangappit hi ad lagud ta
humihillong hi ad Egypt.
22 Ta hiya mo boy inat Moses. Ya himmihillong an namin di abobbobleh ad Egypt
hi tuluy algo.
23 Ta nadan i Egypt ya namaaggot umohnongdah baleda te ma''id ahan ha matigo.
Mu hidih awadan nadan tinanud Israel ya hiyah diye tuwalin mapatal.
24 Ot ipa'ayag bon nan patul hi Moses ot alyonay, Mabalin an ume ayu mundayaw
i Apu Dios an ta'on onyu awiton nadan imbabaleyu ya nadan binabai. Mu gahin di
angangonyun namin nadan halunyun baka ya kalnero ya gulding.
25 Ya alyon Moses i hiyay, Mahapul an iyabulutmu an waday i'nongmi hi maghob
an mi'nong i Apu Dios hinan pundayawanmi.
26 Ta hiya nan mahapul an pi'yalamin namin nadan halunmi ta waday pumpiliyan-
mih nan i'nongmi i Apu Dios.
27 Mu hiyah diyen numbalinon Apu Dios nimpe hi mungngohe nan patul ta adina
iyabulut an makakda.
28 Ya onaot pun'ituda' hi Moses an alyonay, Umaan'ah tun awada' Moses. Ya tigom
ta adim ipidpidwan mumpatigon ha''on. Te atom'e ya mate'a.
29 Ot alyon Moses i hiyay, Ta'omman ya aggeya' mo numpatpatigo i he''ah inggana.

11

Hay Atayan Nadan Panguluwan An Linala'in I Egypt

1 Alyon Apu Dios i Moses di, Oha mo han nabati an pundusa' hinan patul ya nadan
tataguna. Ot malpah'e mon ma'at hinae ya iyabulutna mon makak ayu mu hay atona
ya pundunidun da'yu ta wan ma'ibaga ayun umaan ituwen boble.
2 Ot hiya nan ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an linala'i ya binabai ta way
ohaon e mumbagah nadan hinaggondan i Egypt hi usal an balitu' onu silber.
3 Ot ha''on an Dios ya indat'uy ongal an punlispitun nadan i Egypt i da'yun tinanud
Israel an namama i he''a Moses te nabaktuy pangibilang nadan tatagu ya nadan
ap'apun munhilbih nan patul i he''a.
4 Ot ume boh Moses hinan patul ot alyonan hiyay, Imbagan Apu Dios an hay tongan
di labi ya umeh abobbobleh tun ad Egypt.

---

* **10:19 10:19** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna. **10:28 10:28** Hebrew 11:27

5 Ta an namin nadan panguluwan an linala'in imbabaleyun i Egypt ya mun'a'ateda
an ta'on on nan imbabalem ya nan imbabalen nan na'adda"ul an baalmu. Ya ta'on
on nan hopap di imbabalen di animalyu ya mun'a'ateda.
6 Ta nunhiglan ahikokogadan namin di tataguh tun ad Egypt. Te hinaen ma'at i
da'yuh ad uwani ya nunnaud an ma"id ha nipaddungana.
7 Mu hinan awadanmin tinanud Israel ya malinggop an ta'on on ha mun'aluul hi
kahu ya ma"id ha madngol. Ta hiyay panginnilaanyun hi Apu Dios ya nat'on di
pangibilangnah nadan tinanud Israel hinadan i Egypt.
8 Ta na'at'eh diye ya umalida mohpen namin nadan ap'apun munhilbin he"a
ta munyu"ungdah hinangngab'u ta mumpahpahmo'dan alyonday, Uyugom bahan
nadan ibbam ta ume ayun naminamin. Ot umannung an ume ami. Ta on imbagan
Moses hidiye ot inayunan umaan hidi an nunhiglay bungotna.
9 Ya imbagan tuwalin Apu Dios an alyonay, Nan patul ya adina donglon nan
ibagayun hiya. Mu ta'on ta way ato' an mangat hitun ad Egypt hi dakol an milagro.
10 Ta da Moses i Aaron ya inatdan namin dadiyen milagro ta tinannigon nan patul.
Mu numbalinon Apu Dios hi mungngohe nan patul ta hiyah diyen adina iyabulut an
umaanda nadan tinanud Israel hi bobleda.

12

Hay Nihwangan Nadan Tinanud Israel

1 Hidin aggeda ni' nakak da Moses i da Aaron hi ad Egypt ya alyon Apu Dios i diday,
2 Mihipun hi ad uwani ya hituwe mon bulan di ibilangyuh ma''unan bulan hinan
hintawon i da'yun tinanud Israel.
3 Ot ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta hitun mala''uh di himpuluy (10) algoh
ad uwanin bulan ya way ohah nadan linala'i ya piliyona ha ohah nan imbabalen di
kalnero onu ha gulding ta i'nongdan hina'amma.
4 Ya ibagam i dida ta wa'et oh'ohhada an pamilya ta adida abalinan an anon nan
ohan kalnero ya inayaganday oha bon pamilya ta mungngangammutdan mangan i
diyen ohan kalnero. Ta ihdadan namin an ma''id ha mabati.
5 Ya hay piliyonda ya nan ohay tawonan tangbal an kalnero onu gulding an ma''id
ha bahbahna.
6 Ta ipapto'da datuwen animal ta ingganah nan mi'ahimpulut opat (14) di algo
ituwen bulan ya ahida nundidihhanon an paltiyon hinan mun'ahdom.
7 Ya inalada nan dalana ya nun'ilamuhdah nan way panton di baleda an matigoh
dola. Ta an namin nan panton di balen punhidanda ya waday milamuh hi dala. 8 Ya
hay atonda i diyen mahdom ya igapada nan pinaltida ya inanda an iddumdah nan
nating an mumpait ya nan tinapay an agge nadduman hi yist.
9 Ya adiyu anon nan ma"atan dotag onu nan niha"ang. Mu igapayu an ta'on on nan
ulu ya huki ya an namin nan minalutuna.
10 Ta nalutu'e ya inihdadan namin i diyen nahdom. Mu alina'e hi waday aggeda ya
ginhobdah nan mawi"it.
11 Ya ibagam i dida an hay atondan mangan ya nundadaanda mo tuwali an
mumbaat an iniphoddan nunlubung ya nunhapatutda ya inodnanday hu''udda ya
ginalaandan nangan. Te ha''on an hi Apu Dios ya hidiyey pangihwanga' i da'yu hi
ate.
12 Te i diyen nahdom ya hiyay umaliya' hinah ad Egypt. Ta an namin nadan
panguluwan an imbabalen nadan i Egypt ya ta'on on nadan hopap di imbabalen
di halunda ya mun'a'ateda. Ta i diye ya mipatigo an ma"id ha abalinan nadan dios
an dayawonda an mangihwang i didan i Egypt te ha''on hi Apu Dios.

13 Ot nan dalan ilamuhyuh nan way pantoyu ya hiyay pangimatuna' hinadan baleyu. Ta tigo''eh diyen dala ya lina''uha' ta ma''id ha patayo' i da'yu an adi umat hinan pundusa' hinadan i Egypt.
14 Ya atawotawon ya nadatngan'eh diyen algo on hiyay inatyu an tungawonyu ta panginomnomnomanyu ya punhanaanyu ituwen pangihwanga' i da'yu.
15 Ya adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo. Ot maphod on hinan hopap di algo ya impadihyun inaan an namin nadan yist hinadan baleyu te wada'en da'yu ha mangan hinan nadduman hi yist ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
16 Ta hinan mamangulun algo ya hinan mi'apituh algo ya ma'amung ayu ta mundayaw ayun ha''on. Ya adi ayu muntamu i dadiyen algo. Mu mabalin an munha''ang ayuh anonyu.
17 Ngilinonyu nan panganyuh tinapay an agge nadduman hi yist te i diyen algo di pangikaka' i da'yuhnah ad Egypt. Ta atawotawon on nginilinyu danaen algo ta punhanaanyun ha''on hi inggana.
18 Ta mihipun hinan mun'ahdom hinan mi'apulut opat (14) di algoy mibalu hinan mamangulun bulan* ya ihipunyuh din mangan hinan agge nadduman hi yist an tinapay ta ingganah nan mun'ahdom hinan mi'abaintit ohay (21) algo.
19 Ya i diyen pituy algo ya tigonyu ta ma''id ha yist hinan numpunhituwanyu. Te hanan mangan hi nadduman hi yist an tinapay ya mipapate nimpe ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel an ta'on on ibbayu onu ohah nadan ni'iboblen da'yu.
20 Ot adi ayu nimpe mangan hinadan nadduman hi yist.
21 Ot ipa'ayag mon Moses nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot alyonan diday, Way ohan da'yu ya piliyona ha hinohhah imbabalen di kalnero onu gulding ya pinaltiyu ta ihdayun hina'ammah tun pangihwangan Apu Dios i dita'u.
22 Ya tinayayuy dalana i ha malukung ta mabalin an itamolyuhdi nan nabto' an tubun nan ma'alih haysop on inlamuhyuh nan baktun di pantoyu ya hinan nundinommang hinan panton di baleyu. Ya tigonyu ta ma''id i da'yu ha lumah'un i diyen mahdom ta ingganah mawi''it.
23 Te hidiyey luma''uhan Apu Dios ituwen boble hi ena pamatayan hinadan panguluwan an linala'i an i Egypt. Mu tigona'en waday dalah nilamuh hinan way panton di baleyu ya la''uhanah diyen bale ta adina iyabulut an waday patayonah nadan nunhituhdi.
24 Ot hinaey atonyuh ad uwani ya hi atawotawon ta inggana. Ya itugunyu boh nadan imbabaleyu ta adida ibahhon aton on nadatngan nan algon a'atana.
25 Ya ta'on on hitun dumatnganyuh nan boblen idat Apu Dios hi punhituwanyu ya inaynayunyun ngilinon hituwen algo ta inggana.
26 Ta mahmahan'en nadan imbabaleyuy niyatan tuwen ngilinonyu
27 ya alyonyuy, Hituwey punnomnomnoman ta'uh nihwangan ta'un tinanud Israel hi ateh ad Egypt hinadan numpunhituwan ta'uhdi hidin numpatena nadan i Egypt.

Hidin nalpah an imbagan Moses hidiye ot inayun nadan tinanud Israel an iyungyung ot dayawondah Apu Dios.
28 Ot aton nadan tinanud Israel nan imbagan Apu Dios i da Moses i Aaron.

Hay Nun'a'atayan Nadan Panguluwan An Linala'in I Egypt

12:13 12:13 Hebrew 11:28 * **12:18 12:18** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril. **12:23 12:23** Hebrew 11:28

29 Hidi tatawwa an tongan di labi ya inhipun Apu Dios an numpate nadan
panguluwan an linala'in i Egypt an mihipun hinan panguluwan an imbabalen
nan patul an mihukkat'ot i amana an mumpatul ta ingganah nan panguluwan an
imbabalen di balud. Ya ta'on boh on nan hopap di imbabalen di halunda on
nun'a'atedan namin.
30 Ta bimmangon nan patul ya nadan ap'apu an munhilbin hiya ya an namin nadan
i Egypt ot ahikokogada. Te nipong hi abalebaley nateh nadan linala'i i dida.
31 Ot e pun'ipa'ayag nan patul da Moses i Aaron i diyen labi. Ot alyonan diday,
Alyonyuh nan ibbayun tinanud Israel ta an namin ayu ya umaan ayu ituwen boblemi
ta eyu aton nan analyonyun eyu pundayawan i Apu Dios.
32 Ya nun'alayun namin nadan halunyun baka ya gulding ya kalnero ya imme ayu
mu ta wagahana' bahan.
33 Ot pun'ituda' nadan i Egypt nadan tinanud Israel ta ma'ibagadan makak ta
taynanday bobleda te alyonday, Lo'tat mahan tayya ya nate amin namin.
34 Ta nadan tinanud Israel ya pumpahonda nadan napalut an alinan iphoddah
tinapay an dadiye nadan agge naha''adan hi yist an ningammut hinadan niha''adanda
an nalibbutan hi luput.
35 Ot atonda bo nan imbagan Moses an way ohaon e numbagah nadan hinaggondan
i Egypt hi usal an balitu' ya silber ya lubung.
36 Te hidin eda numbaga nadan tinanud Israel ya numbalinon Apu Dios hi ongal di
pamiyal nadan i Egypt hinadan tinanud Israel ta nun'idatda nadan imbagan nadan
tinanud Israel. Ta nun'aladay kinadangyan nadan i Egypt.
37 Ta dinallan nadan tinanud Israel an mihipun hi ad Rameses ta ingganah ad
Sukkot. Ya hay bilangdan namin an nakak hi ad Egypt ya umeh onom di gahut di
libu (600,000) mu aggeda ni'bilang nadan u''unga ya binabai.
38 Ya dakolday tatagun ni'ye i dida an bokon tinanud Israel ya niddumda bo nadan
dakkodakkol an animalda an umat hi kalnero ya gulding ya baka.
39 Ot iyammadah tinapay nadan pinalutdan alina an agge nadduman hi yist
an namaaggot ikakdah ad Egypt te ma''id ha inatdan nangidadaan hi anonda te
nundunidunda didah nakakandah ad Egypt.
40 Ta hay bilang di tawon hi nihaha''adan nadan tinanud Israel hi ad Egypt ya opat
di gahut ta han tulumpulu (430).
41 Ta hidin mi'a'opat di gahut ta tulumpuluy (430) tawon i diyen algo ya nakakda
mahan moh ad Egypt.
42 Ot gapu ta paddungnay timmukal hi Apu Dios hi nangihwangana i didah ate ta
nakakdah ad Egypt ya hiyah diye nan atawotawon on mahapul an ngilinondah diyen
hilong ta ipabaktudah Apu Dios hi inggana.
43 Ya indani ya alyon Apu Dios i da Moses i Aaron di, Datuwe nadan mahapul
an atonyu hi punnomnomnomanyuh nan nangihwanga' i da'yuh ate hi ad Egypt.
Tigonyu ta ma''id ha mi''an i da'yu hi bokon tinanud Israel.
44 Mu nada'en ginattangyun himbutyu ya mabalin an mi''anda i da'yu hi'on
nakugitda.
45 Mu nada'en immalin nalpuh udum hi boble an puntamuwonyu ya adi mabalin
hi mi''anda.
46 Ya mahapul an hinan baley pangananyu ya tigonyu ta ma''id ha milah'un hinan
lamoh nan pinaltiyu. Ya tigonyu bo ta ma''id ha maputung hinadan tungalna.
47 Ya mahapul an an namin ayun tinanud Israel ya atonyuh tuwen imbaga'.
48 Ya adi mabalin nimpe an mi''an nadan ni'boble i da'yu mu onha pinhoddan
middum ya mahapul an mumpakugitda ni' nadan linala'i ya ahi mabalin an middum
i da'yuh nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ate hi ad Egypt.

49 Ta datuwey mahapul nimpe an atonyun tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'hitu
i da'yun nalpuh udum hi boble ya mahapul an atonda.
50 Ya inunud nadan tinanud Israel nan imbagan Apu Dios i da Moses i Aaron.
51 Ta hidiyen algoy nangikakan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta tinaynandah ad
Egypt.

13

Hay Nangidawatanda I Apu Dios Hinadan Panguluwan An Linala'i

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Idawatyun ha"on an namin nadan panguluwan an linala'in imbabaleyun tinanud
Israel ta midawatda i ha"on. Ya athidi boh nadan hopap di tangbal an imbabalen di
animalyu.
3 Ot alyon Moses hinadan tatagu di, Tigonyu ta ngilinon ta'uh tuwen namangulun
algo ituwen namangulun bulan te hituwey nanaynan ta'uh ad Egypt an nihbutan ta'u.
Te impakak dita'u i Apu Dios an gapuh nan ongal an abalinana. Ta hiya nan adi ta'u
ni' mangan hi tinapay an nadduman hi yist.
4 Ya adi ta'u nimpe linglingon hituwen algo ituwen bulan an ma'alih Ahib* te nakak
ta'u mo ayah tun ad Egypt.
5 Ya hitun pangidatongan Apu Dios i dita'u hi boblen nadan tinanud Kanaan an dida
nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Hib ya tinanud Jebus an hidiye nan
boble an imbagan Apu Dios hinadan a'ammod ta'u an idatna i dita'u an makadangyan
ya malumong an boble ya adi ta'u linglingon ta ngilinon ta'uh tuwe hi'on nadatngan
nan mamangulun bulan.
6 Ta hinan pituy algo ya adi ta'u mangan hi tinapay an agge nadduman hi yist. Ya
hinan mi'apitun algo ya na'amung ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios.
7 Ya tigon ta'u nimpe ta adi ta'u anon nan tinapay an nadduman hi yist i
diyen pituy algo ya ma"id ha matigoh yist onu nadduman hi yist an makan hinan
numpunhituwan ta'u ya an namin i diyen pumboblayan ta'u.
8 Ya ipa'innila ta'uh nadan imbabale ta'u an manu'e hi ngilinon ta'uh diye ya ta
punnomnomnoman ta'uh nan inat Apu Dios i dita'u ta immaan ta'uh ad Egypt.
9 Ot hituwen pungngilinan ta'u ya hiyay ay malkah ta'le ta'u onu hay ulu ta'u. Ta
ipanomnomnan mahapul an nan tugun Apu Dios di nanongnah nomnomnomon ta'u
ya haphapiton ta'u. Te gapuh nan ongal an abalinan Apu Dios ya impa'aan dita'uh ad
Egypt.
10 Ot hiya nimpe nan atawotawon ya ngilinon ta'uh tuwen na'at hi'on nadatngan
hituwen algo.

Hi Apu Dios Ya Bagina Nadan Lala'in Mamangulun Miyayyam

11 Ya alyon bon Moses di, Wa'e ta indat mon Apu Dios i dita'u nadan numboblayan
nadan tinanud Kanaan te hidiyey imbaganah nadan a'ammod ta'u
12 ya idawatyu i Apu Dios nadan panguluwan an linala'in imbabaleyu. Ya indawat
ta'u bon namin nadan hopap di tangbal an imbabalen di animal ta'u.
13 Mu mabalin an hukkatan ta'uh tangbal an imbabalen di kalnero nan hopap di
tangbal an imbabalen di dongki ta'u ta hiyay i'nong ta'u i Apu Dios. Mu adiyu'e
pohdon an hukkatan ya mahapul an putungonyuy bagangna ta mate. Mu na'en
panguluwan an lala'in imbabaleyu ya mahapul an waday idawat ta'u i Apu Dios an
kalnero ta hidiyey midawat ta bokon nan imbabale ta'u.

---

* **13:4 13:4** Nan Ahib ya hidiyey namanguluh ngadan nan mamangulun bulan hinan kalendar di Judyu mu indani ya nahukkatan ta Nisan an hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

14 Ya udum'eh algo ta mahmahan nadan imbabale ta'uy ibalinan tuwen at'aton
ta'u ya alyon ta'un diday, Hituwey punnomnomnoman ta'uh nangikakan Apu Dios i
da'mih ad Egypt ta pinogpogna nan ahimbutmihdi an gapuh nan ongal an abalinana.
15 Te hidin ipagol nan patul hi ad Egypt di akakanmihdi ya pinaten Apu Dios an
namin nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt ya an namin nadan
hopap di imbabalen di animalda. Ta hiya nan idawat ta'un Apu Dios an namin nadan
panguluwan an linala'i ya an namin nan hopap di tangbal an imbabalen di animal
ta'u. Mu hay panandih nadan linala'in panguluwan ya nan animal.
16 Ot hituwen aton ta'uh atawotawon ya umat hinan ihu'lub ta'uh ta'le ta'u onu nan
ipongot ta'uh ulu ta'u an waday iyatana. Te ipanomnomna nimpe nan inat Apu Dios
an nangikak i da'mih ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinana.

Hay Nawadaan Apu Dios Hinan Bugut On Mapatal Ya Apuy Hi'on Nahdom

17 Hidin impakak nan patul nadan tinanud Israel hi ad Egypt ya agge impangulun
Apu Dios dida hinan awon an miloh'at hinadan boblen di i Pilistia te alyon Apu Dios
di, Alina ya naluman di punnomnomda hi'on waday mangubat i didah nan awonda
ya imbangngaddah ad Egypt.
18 Ta hiya nan ta'on on waday almasdan mi'gubat ya impangulun Apu Dios didah
nan na'alli'koh an awon hinan agge naboblayan ot ahi midongdong hinan baybay an
mumbolah.
19 Ya da Moses ya inodnanda din ba'ag Joseph te hiyah diyey imbagan Joseph i dida
an tinanud Israel. Te inalinay, Hitun pangipa'aanan Apu Dios i da'yuh tun ad Egypt
ya mahapul an pi'yalayu nan tungal'u.
20 Indani ya nakakdah ad Sukkot ot umedah ad Etam an da'ging nan agge
naboblayan.
21 Ya hay inat Apu Dios an nangipangulun dida ya wa'e ta mapatal on wada han
bugut an ay ha ongal hi tu"ud ta hiyay mangipangpangulun dida ta nan pangipluyana
di un'unudonda. Ya nahdom'e on ay mundalang hidiyen bugut an ay ongal an tu"ud
ta waday paniganda ta mabalin an ta'on on nahdom on mangeda.
22 Ta athidin hay nangipangpangulun dida ya mapatal'e on hidiyen bugut mu
nahdom'e ya nan ay mundalang an apuy an ay tu"ud hi hinangngab nadan tatagu.

14

1 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ibangngadyuh nan nihaggon hi ad
Pi-Hahirot an numbattanan di ad Migdol ya nan baybay an mumbolah ya nun'allung
ayuhdih nan nidommangan di ad Baal-Sepon.
3 Ta alyon nan patul on aggeyu innilay umayanyu an on ayu lumani'li"odan hinan
bobleda ta hay innilana ya nali"ub ayuhdih nan agge naboblayan.
4 Ya hiyah diyen pumbalino' hi mungngohe nan patul ta umalin tundon da'yu. Mu
gapuh nan ma'at i hiya ya nadan tindaluna ya mipabaktuwa' ta innilaon nadan i
Egypt an ha"on hi Apu Dios. Ta inunud nadan tinanud Israel hidiyen imbagan Apu
Dios.

Hay Nangi'wan Nadan Tinanud Israel Hinan Baybay An Mumbolah

5 Hidin nipa'innilah nan patul an binumtikda nadan tinanud Israel ya ma'atuttuyuh
nangipakakanan dida. Ya ta'on on nadan ap'apun nunhilbin hiya ya atbohdin
nahukkatan di nomnomda. Ta alyonday, Tanganu tuwali on ta'u impakak dadiyen
tinanud Israel ta ma"id mo ha puntamuwon ta'u?
6 Ya e impidadaan nan patul nan iluganana hi'on e mi'gubat ot pun'ayagana nadan
tindaluna.

7 Ta inikaknan namin nadan wadan punluganan an ta'on on nadan onom di gahut
(600) an mun'aphod ot mipongda nadan a'ap'apu an milugan i dadiye ot ipanguluna.
8 Te hi Apu Dios ya numbalinona nan patul hi mungngohe ta tinnudda nadan
tinanud Israel an ma"id ha takutdan mange.
9 Ya dadiyen in'uyug nan patul an numpungkabayu ya numpunlugan hi lugan di e
mi'gubat ya tuwen mun'iyakhupdan didahdih nan nun'allungandah nan da'ging nan
baybay an nihaggon hi ad Pi-Hahirot an dommang di ad Baal-Sepon.
10 Ya hidin minangmang nadan tinanud Israel dadiyen tindalun impangulun nan
patul ya nangintatakutda ta mumpahpahmo'dan mumpaboddang i Apu Dios.
11 Ta alyondan Moses di, Nganne mahan hituwen inatmun da'mi? Undan ma"id ha
lubu'an hi ad Egypt ta inyali da'mihtu ta wan hituy atayanmi?
12 Ya undan aggemi tuwali pinangulun inaliy, Udu'dulna attog di taynan da'min
he"a ta uk'ukkod ami. Te udu'dulnah on ami himbut hitun ad Egypt mu hanan e ami
mateh nan agge naboblayan.
13 Mu alyon Moses i diday, Adi ayu tumakut ya inhamadyun inyukod i Apu Dios
ta tigonyuy atonan mangihwang i dita'uh ad uwanin algo. Ta danaen i Egypt an
tigonyuh ad uwani ya adiyu mo pidwon an tigon dida.
14 Te hi Apu Dios di ukod an mangubat i dida. Ot hay maphod ya namaag ya
dimminong ayu.
15 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Tanganu on'a mumpahpahmo' an mumpabod-
dang i ha"on? Ibagam hinadan ibbam ta inaynayundan mange.
16 Ya indongdongmu nan hu"udmuh nangappit hinan baybay ta munhi"an nan
liting ta pangi'wanyu.
17 Mu nada'e an i Egypt ya pumbalino' dida hi mungngohe ta wan ilaputdan mitnud
i da'yuh nan gawwan di baybay. Ta mipatigoy anabaktu' hi pangabaka' hinan patul ya
an namin nadan tindalunan nungkakabayu ya numpunlugan hi lugan di e mi'gubat.
18 Ta panginnilaan nadan i Egypt an ha"on hi Apu Dios.
19 Ya nan anghel Apu Dios an nangipangulu ya imme ot e umohnong hi indoggan
nadan tinanud Israel. Ya atbohdi nan bugut an ay tu"ud an imme boh indogganda.
20 Ta e nibattan hinadan tinanud Israel ya nadan i Egypt. Ta nanginhihilong nan
way nipto' hinan i Egypt mu nan nangappit hinan tinanud Israel ya mapatal. Ta
nadan i Egypt ya ma"id ha atondan mitnud i dida i diyen hin'ugab.
21 Ya hidin indongdong Moses di ta'lenah nan way baybay ya impatuyup Apu Dios
han mabikah an tuyup an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo ta inlablabinan
numbudakan nan liting i diyen nahdom. Ya lo'tat ya nunhi"an nan liting hinan
baybay
22 ot i'wan nadan tinanud Israel hinan mamagan dopon di baybay. Te nunhi"an
nan liting ot ay migaob hi nundinommang.
23 Ya hidin nungginawwadah nan baybay ya nitnudda nadan tindalun i Egypt
an numpunnanong an numpunlugan di udum hinadan lugan di e mi'gubat ya
numpungkabayuday udum.
24 Ya hidin tuwen mun'awiwi"it ya inyuhdung Apu Dios i dida hinan way bugut an
ay apuy ot ulawona nadan i Egypt.
25 Ta pamaag nadan pilid nadan niluganda ya naligat an madlig. Ot alyonda moy,
Mumbangngad ta'uot ta taynan ta'u nadan tinanud Israel te umman hi Apu Dios di
mangubat i dita'u.
26 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Idongdongmu nan ta'lem hinan way baybay
ta mundammu nan liting ta malnong nadan i Egypt.

14:22 14:22 1 Kulintu 10:1,2; Hebrew 11:29

27 Ot hidiyey aton Moses ta hidin mun'awi"it ya numbangngad nan liting hinan
a'atna tuwali. Ta ta'on on impatnan nadan i Egypt an bumtik ya adi mabalin te hi
Apu Dios di nangipalnong i didahdi ta nun'a'alnongda.
28 Ta on nundammu nan liting ta nalnong nadan luganda ya kabayuda ot
mun'altingdan namin dadiyen i Egypt an titindalu an nipdug hinan tinanud Israel.
29 Mu hidin diday nangi'wahdi ya mamaga nan nunhi''anan nan liting hinan baybay
an ay nakalata ot migaob nan liting hi nundinommang.
30 Ta inihwang Apu Dios nadan tinanud Israel hinadan i Egypt an namdug i dida i
diyen algo. Ya tinigoday adol nadan nun'a'aten tindalun nun'iha'lit hinan da'ging di
baybay.
31 Ta hidin tinigon nadan tinanud Israel hidiyen ongal an abalinan Apu Dios an gapu
i diyen inatnah nadan i Egypt ya wada mohpey takutda i Apu Dios. Ya kulugonda
mohpeh Apu Dios ya nan baalna an hi Moses.

15

Hay Ingkantan Da Moses

1 Hi Moses ya nadan ibbanan tinanud Israel ya ingkantaday pundayawdan Apu
Dios. Ta hituwe nan kinantadan alyonday,
Ikantaan ta'uh Apu Dios te immannung an hiyay na'abbaktun madayaw.
Te nun'ipakbonah nan baybay nadan kabayu ya nadan nun'itakken titindalu.
2 Ta hiyay nangdat hi bikah'u ya am'amlong'u te inihwanga' i hiya.
Ya hiya nan Dios an dayawo' ya nan anabaktunay haphapito' ya ikankanta'.
Ya hiya tuwaliy dinayaw handidan a'ammod'u.
3 Hay ngadana ya hi Apu Dios an hiya nan nala'ing an mi'gubat.
4 Te nun'ipakbonah nan baybay an mumbolah nadan tindalun nan patul hi ad Egypt.
Ta nun'a'alting dadiyen mapemanan an opisyal di tindalu.
5 Te nun'iloblob nan liting dida ta ayda batun nalnong hinan dopon di baybay.
6 Ot he"a Apu Dios di ipabaktumi te ma"id ha nipaddungan di abalinam an
paddungnay ginudum nadan binuhulmu.
7 Ya ma"id ha nipaddungan nan anabaktum te dinadagmu nadan mi'buhul i he"a.
Ta nama"iddan ayda nagbun dagamih nangat di bungotmun dida.
8 Te hidin inhapudmuh nan baybay ya naptut nan liting ta ay nundinommang ha
atagetagen dingding hinan gawwan di baybay.
9 Ya nan munlattuwag an binuhulmu ya alyonay,
Mipduga"e ay ta akhupa' dida ya nun'ala' nadan nun'abalol an gina'uda ta ipiyap-
pong'u ya binagi' an namin nadan omnawa'.
Ya numpate' didah tun hinalung'u.
10 Mu he"a Apu Dios ya namaag ya inhapudmuh naminghan ya nun'a'altingda ot
mun'alnongdah ad dalom an ayda gumo'.
11 Te ma"id tuwali ha nipaddung i he"an Dios an na'abbaktu.
Ya ma"id ha nipadpaddungan nan amaphodmu ya nadan nakaskasda'aw an abali-
nam.
12 Te namaag ya intaggem nan winawwan an ta'lem ya inukmun nan luta nadan
binuhulmu.
13 Ya gapuh nan ongal an pamhodmu ya ipangulum nadan inihwangmun tatagum ta
inggana hi idatongmu didah nan boble an niyappit i he"a.
14 Ta nadan tataguh abobboble ya munggagayonggongdah takutdah pangngolandah
nadan inatmu.
Ya namama mahan di takut nadan i Pilistia.
15 Ya ta'on on nadan ap'apuh ad Edom ya ad Moab.
Ya nadan tataguh ad Kanaan ya ayda na'alingonga

16 hi takutda.
Ya gapuh nan tinigodan ongal an abalinam ya namaag ya ayda batu ta ingganah mala"uh amin tatagum.
17 Ta iye da'mih nan billid an indatmun da'mi an hidiye nan inyamman an punhituwam an niyappit i he"a.
18 Ot nanongnan he"a Apu Dios di mumpatul hi inggana.
19 Hidin nitnuddah nan baybay nadan tindalun nan patul an numpunlugandah nan iluganan di e mi'gubat ya nungkakabayuday udum ya nundammuwom Apu Dios nan liting ta nun'altingda.
Mu da'min tinanud Israel ya inagwatmi nan baybay an indalanmih nan namaganan hi gawwan nan liting.
20 Ya nan propeta an hi ibban Aaron an hi Miriam ya inalanay tamburin ot ipanguluna nadan ibbanan binabai ta nuntamburinda on nannannayoda.
21 Ot mungkantadan namin ot inayun Miriam an ikanta an alyonay,
Ikantaan ta'uh Apu Dios te hiya ya na'abbaktu.
Ta nun'ipakbonah nan baybay nadan kabayu ya nadan nilugan an titindalu.

Han Mumpait Di Alitingna

22 Ot makakda bo nadan tinanud Israel an impangulun Moses didah nan agge naboblayan hi ad Sur. Ta eda immaninnabat hidi hi tuluy algo on ma"id ha akhupanda i ha liting.
23 Ya hidin dimmatongdah ad Marah ya wahdiy liting mu adi mabalin hi inumonda te mumpait. Ta hiya nan nangadanan hi ad Marah.
24 Ya ahililililida nadan tatagu i Moses an alyonday, Ot nganne moy inumon ta'u?
25 Ot mumpaboddang hi Moses i Apu Dios. Ya indani ya intuddun Apu Dios i hiya han naputung an kayiw ot alana ot ibkahnah nan liting. Ya numbalin hi matnaad an liting.
Ya hidin awadandahdi hi ad Marah ya imbagan Apu Dios nadan tugunan dida ta hidiyey un'unudonda. Ta pinatnana dida hi'onda un'unudon.
26 Ot alyonay, Ihamadyu'en donglon datuwen tugun'u ta un'unudonyu ta nan nipto' di atonyu ya adi ma'at i da'yu nadan dogoh an na'at hinadan i Egypt te ha"on an Dios di mangipaphod i da'yu.
27 Ot makakda bo ta dimmatongdah ad Elim. Ta hidiy nangakhupandah himpulut duwan (12) obob ya nadan bungbunga"an an palma an napitun (70) namin di pu"una. Ot umapaldahdi hinan haggon dadiyen obob.

16

1 Nakakda boh ad Elim nadan tinanud Israel ot ipluydah nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin an numbattanan di ad Elim ya hi ad Sinai.

Hay Ngimmodowan Nadan Tatagu

Hidin dimmatngandah ad Sin ya mi'adwa moh bulan an nibaluy himpulut lima (15) hi nihipun hi nakakandah ad Egypt.
2 Ya hidin awadandahdi ya ngimmododa bon namin nadan tatagu i da Moses i Aaron
3 an alyonday, Udu'dulnaot boh on dita'u numpate i Apu Dios hidin awadan ta'uh ad Egypt. Te hidi ya waday dotag hi ihda ya mabalin an anon ta'u nan pinhod ta'un anon. Mu tanganu on da'mi e impanguluh tun agge naboblayan ta lo'tat tee ya inyatemiy inagangmi.
4 Ya indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Nomnomnomom an idattan da'yuh makan an malpuh ad abunyan ta mun'a'agah an ay udan. Ibagam hinadan tatagu

16:3 16:3 1 Kulintu 10:10

ta amawmawi"it on limmah'unda ta eda mumpanuh i ha ammunah anonda i diyen algo ya abuh. Ato' hitu ta patnao' didah on immannung an un'unudonda nan alyo'.
5 Mu hinan mi'anom hi algoh adumiduminggu ya dakdakollonday amungonda ta mumpidway dinakol nan ugganda amungon hinan hin'algo ta waday anondah nan mi'apituh algo.
6 Ot ibagan mon da Moses i Aaron hinadan tatagu an alyonday, Hinan mun'ahdom ya innilaonyun hi Apu Dios di immannung an mangikak i dita'uh tun ad Egypt.
7 Ya hinan mawi"it ya tigonyuy binang Apu Dios an humili. Te dingngolna nadan dakol an punliliyanyun hiya. Te hay nginodowanyu ya hiya an bokon da'mi te da'mi ya onmi attog un'unudon nadan alyona.
8 Ot inayun Moses an alyon i diday, Hinan mun'ahdom ya wadaon Apu Dios di ihdayu ya hinan mawi"it ya nan tinapay ta wan ma''abhug ayu. Te dingngolna nan liliyun hiya te bokon da'miy nginodongodowanyu te hiyay nangatanyu.
9 Ot alyon Moses i Aaron di, Ibagam hinadan tatagu ta umalidah tun pundayawan ta'u i Apu Dios te dingngolna nadan punliliyanda.
10 Ya hidin pun'ayagan Aaron nadan tatagu ot munligguhdah nangappit hinan agge naboblayan ya anakkaya nan binang Apu Dios an numpatigoh nan bugut.
11 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
12 Dingngol'uy punliliyan nadan tinanud Israel ot ibagam i dida an hinan mun'ahdom ya waday ihdada. Ya hinan mawi"it ya waday tinapay hi anonda ta mabhugda. Ta hituwey panginnilaanyun ha''on nan Dios an mangipapto' i da'yu.

Hay Nangipiyaliyan Apu Dios Hinan Mana Ya Nan Mihda

13 Ta i diyen mun'ahdom ya alinah on waday dakkodakkol an hamutin nungkohop hidih nan way immapalanda ta immapnaldah nan luta. Ya hidi bon nawi"it ya namaag ya dimmulnun namin di nunlini''odan.
14 Ya hidin namaganan nan dulnu ya nabatiy kikkitang an ay dalallu an nun'iwakat hinan luta.
15 Ya hidin tinigon nadan tatagun tinanud Israel ya aggeda innila ta alyonday, Nganne nin datuwe?
Ya alyon Moses i diday, Hinae nan indat Apu Dios an anon ta'u.
16 Ya hay inalin Apu Dios ya alyonay, Panuhonyu nan ammunah anonyun hina'amma hinan hin'algo. Ta mabalin an ohay tagu on hinhalub di mahapulna.
17 Ta athidiy inat nadan tatagu. Mu ta'on hi oh'ohhay pinanuh di udum ya dakol hi udum ya
18 hidin hinalubda ya nan dakol di pinanuhna ya hiyah diyen agge nahawwalan ya nan oh'ohhay pinanuhna ya agge nakulangan te way ohaon hanan ammunan anondan hina'ammay inamungda.
19 Ot ibagan bon Moses i dida ta wan ma''id ha ibatida hi ahida anon hinan mabiggat.
20 Mu wadada damdamay agge nangunud i diyen inalin Moses ta imbatida doha. Mu hidin nawi"it ya tinigodan nabigihan ya munhamuy. Ta bimmungot mo boh Moses i dida.
21 Ta amawmawi"it on way ohaon nan ammunah anondan hina'ammah nan hin'algo di panuhona. Mu nan mabatih nan luta ya inumlot'e nan potang on nalanatda.
22 Ya hidin nadatngan nan mi'anom hi algo ot dubliyonday dinakol nan inamungda ta ohay tagu on duway halub. Ot umeda nadan mangipangpangulu i dida ot eda ihudhud i Moses hidiyen inatda.

16:4 16:4 John 6:31,32,58; 1 Kulintu 10:3 **16:15 16:15** John 6:31,51; 1 Kulintu 10:3 **16:18 16:18** 2 Kulintu 8:15

23 Ya alyon Moses i diday, Nipto' hidiyen inatda te hiyah diyey imbagan Apu Dios
te nan mi'apituh algo ya pun'iblayan ta'u te pundayawan ta'un hiya. Ot idadaanyuh
ad uwanin namin nadan anonyu ta nan mabati ya hiyay anonyuh bigat.
24 Ot hiyay aton nadan tatagu an impa''eda nan nahawwal ta anondah nan mabiggat
an mi'apituh algo. Ya manuh diye te agge nabahbah ya atbohdin agge nabigihan hidin
nabiggat.
25 Ot alyon Moses i diday, Hinaey anonyu te ad uwani ya mi'apituh algon
pun'iblayan ta miyappit i Apu Dios. Ot ad uwanin algo ya ma''id ha mabalin hi
akhupanyu hi makan hinan luta.
26 Ot hiya nan mahapul an mamanu ayuh nan onom di algo hi anonyu. Te hinan
mi'apituh algo an pun'iblayan ta'u ya ma''id ha panuhonyu.
27 Mu wadada damdamay udum i didan immen e mamanuh nan mi'apituh algo mu
ma''id ha ta'on hi ohah inakhupanda.
28 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Hi anu mo ya ahiyu un'unudon nadan tugun'u i
da'yu?
29 Nomnomonyun ha''on an Dios ya winada' nan Habadun tungo. Ta hiya nan
mi'anom'eh algo ya indat'uy anonyuh nan duway algo. Ot hinan mi'apituh algo ya
ma''id ha mange''eh nan awadanyu.
30 Ta nihipun i diye ya timmungoda nadan tatagu hinan mi'apituh algo an aggeda
e nuntamu.
31 Ya hay nungngadan nadan tinanud Israel i diyen makan ya mana. Ya hay tigona
ya ay kittang an buwa an pulaw. Ya hay tamtamna ya umat hinan niha''ang an alina
mu ay nadduman hi danum di iyukan.
32 Ot alyon Moses hinadan tataguy, Inalin Apu Dios an ipa''e ta'u anu doha ituwen
tinapay ta mabalin an tigon di mun'atanudan hi pidwanay a'at tun tinapay an indat
Apu Dios hi itanud ta'uh tun agge naboblayan hi nangikakana i dita'uh ad Egypt.
33 Ot alyon Moses i Aaron di, Alam ha dundunnug ya inittum hidi ha hinhalub
hinan mana ya em impa''eh nan way pundayawan i Apu Dios ta ahi tigon nadan
mun'atanudan hi udum hi algo.
34 Ta hidiyey inat Aaron an inha''adna dohah nan tinapay i han dunug ot iyenah
nan pundayawan i Apu Dios.
35 Ta dadiyen tinanud Israel ya hidiyen mana di intanuddah awadandah nan agge
naboblayan hi napat (40) di tawon ta inggana ot dumatongdah ad Kanaan.
36 Hay inusalda handi an nunlukud hinan mana ya nan omer an hinhalub.

17

Hay E Nalmuwan Di Liting Hinan Doplah

1 Nadan tinanud Israel ya nakakdah nan agge naboblayan hi ad Sin ot eda
umaninnabat hinan kumpulnan nangipanguluwan Apu Dios i dida. Ot ahida mohpe
bo umapal hi ad Repidim mu ma''id ha liting hi inumondahdi.
2 Ya bumohbohol nadan tatagu i Moses an alyonday, Iyalim ha liting ta inumonmi.
Ya alyon Moses i diday, Tanganu on ayu bumohbohol i ha''on? Tanganu onyu amod
on e patnaon hi Apu Dios?
3 Ya gapu ta nunhiglay inuwohda ya ahingongododa i Moses an alyonday, Tanganu
tuwali on da'mi e ingkak hi ad Egypt. Undan alyom on ta hituy atayanmin namin
hitudan imbabalemi ya halunmi an gapuh inuwohmi?
4 Ot mumpaboddang mo boh Moses i Apu Dios an alyonay, Nganney ato' i datuwen
tatagu? Namaag tayya ya nundadaandan mamalnu i ha''on.

16:33 16:33 Hebrew 9:4

5 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Awitom dohah nadan mangipangpangulu i dida ya
impanguluyu ta mitnud nadan tatagu. Ya inodnam din hu''ud an nunhoplatmu ni'
hinan wangwang an nungngadan hi Nayl.
6 Nomnomnomonyu an haddon da'yuhdi hinan doplah hi ad Horeb. Nipto' ayu'eh
nan doplah ya inhoplatmu nan hu''udmuhdi ot bumudduh di liting ta inumon nadan
tatagu. Ot hidiyey aton Moses ta tinigon nadan nun'ibbana an mangipangpanguluh
nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel.
7 Ot ngadananah diyen awadanda hi ad Massah te pinatnadah Apu Dios an alyonday
on boddangan dita'u nin i Apu Dios onu adi? Ot ngadanana bo ta ad Meribah an gapu
ta bimmohbohol nadan tatagu.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel Hinadan Tinanud Amalek

8 Hidin wahdida ad Repidim ya immalida nadan tinanud Amalek ot gubatonda dida.
9 Ot alyon Moses i Joshua di, Pot'om dohah nadan linala'i ta eyu gubaton nadan
tinanud Amalek. Ta hi bigat ya immeya' hinan uhhun nan nabillid an odna' nan
hu''ud an alyon Apu Dios hi ala'.
10 Ot unudon Joshua nan imbagan Moses ta eda ginubat nadan tinanud Amalek.
Yaden imme da Moses ya hi Aaron ya hi Hur hinan uhhun nan nabillid.
11 Ya hidin punggugubatanda ya intaggen'en Moses di ta'lena on mangab'abak
nadan tinanud Israel. Mu binyuna'ey ta'lena on nadan tinanud Amalek di
mangab'abak.
12 Mu lo'tat ya nabley ta'len Moses an mangitatagge ot iyen da Aaron i Hur han
batu ta umbunana. Ot mumbinahheldan hiya ta diday nandol hi ta'lena ta inggana
ot malimuh nan algo.
13 Ta inabak da Joshua nadan tinanud Amalek.
14 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Itudo'muy a'at naen eyu nangabakan ta adi
malingling. Ya ibagam i Joshua an dadago' an namin nadan tinanud Amalek ta
mama"idda.
15 Ot iyamman Moses han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadanana hi, Hi
Apu Dios Di Bandela'.
16 Ot alyonah nadan tataguy, Wa'et hi Apu Dios di nanongnah ipabaktu ta'u ya hiyay
ukod an mangubat hinadan tinanud Amalek hi inggana.

18

Hay E Nanigan Da Jetro I Moses

1 Hi Jetro an padih ad Midian an hi aman nan ahawan Moses ya dingngolna nadan
ina'inat Apu Dios an mamoddang i da Moses ya nadan ibbanan tinanud Israel hi
nihipun hi nangikakanan didah ad Egypt.
2 Ya hi Jetro di nangipanapto' hinan ahawan Moses an hi Sipporah hidin
impa'anamut Moses
3 didah nan duwan linala'in imbabaleda. An hay ngadan nan ohan imbabaleda ya
hi Gersom te alyon Moses di, Ha''on ya ona' e ni'ibobleh udum an boble.
4 Ya nan oha ya nginadana ta hi Elieser te alyonay, Hi Apu Dios an dinayaw din
a'ammod'u ya binoddangana' ta aggeya' pinateh nan patul hi ad Egypt.
5 Ta hidin nun'allungan da Moses hinan agge naboblayan an nihnup hinan billid
an niyappit i Apu Dios ya immali da Jetro an hi aman ahawan Moses ya hi ahawan
Moses ya nadan imbabaleda.
6 Mu namangulu tuwalin impaad Jetro di umaliyanda

17:6 17:6 1 Kulintu 10:4

7 ta hiya nan e dinamun Moses dida. Ta hidin nundammudan hinama ot
munhin'a'apngada ot inayundan umeh nan nun'allungan Moses.
8 Ot ibagan Moses i Jetro an namin nadan ina'inat Apu Dios hinan patul hi ad Egypt
ya nadan tataguhdi an gapuh nangipapto'nah nadan tinanud Israel. Ot ibagana bo
nadan numpalpaligatanda ya hay inat Apu Dios an nangihwang i dida.
9 Ta mun'am'amlong hi Jetro hi nangngolana i dadiye
10 ot alyonay, Madayaw hi Apu Dios te inihwang da'yuh nadan i Egypt ya ta'on on
nan patulda ta pinogpognay numpaligatanyuhdi.
11 Ot ad uwani ya innila' an hi Apu Dios di na'abbaktu hi an namin an imbilang di
udum an tatagu hi dios te imbaliw da'yun tatagunah nadan i Egypt an namalpaligat
i da'yu.
12 Indani ya waday inyen Jetro hi mi'nong hi maghob an mi'nong i Apu Dios
ya nadan udum an i'nongna i Apu Dios ot umali da Aaron ya an namin nadan
mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ot eda mi''an i diyen
ini'nongna ta pundayawda i Apu Dios.

Hay Nanugunan Jetro I Moses Hi Atonan Mangipanuh Hinadan Tatagu

13 Hidin nabiggat hinan nawi"it ya inhipun bon Moses an mangipanuh hinadan
dakol an lilin nadan tatagu ta ingganah nan mahdom.
14 Ya hidin tinigon Jetro dadiyen at'aton Moses ya inalinan hiya di, Tanganu on
waha athinah pangatmuh nadan tatagu? Ngalngalam ta ohhaam an mangipanuh i
dida yaden dakkodakkoldan mamannod i he"a an ihipundah nan mawi"it ta ingganah
nan mahdom.
15 Ya alyon Moses di, Mahapul an ato' hina te ha''on di umaliyan nadan tatagu an
mummahmah nan pinhod Apu Dios hi atonda.
16 Te umat hinan waha adi pun'innawatan di duwa an wa'e ta immalida ta ha''on di
ukod an mangipanuh hi'on nganney numbahul i dida ya innayun'u bon impa'innila i
dida nadan tugun Apu Dios.
17 Ya alyon amanan hi Jetro i hiyay, Adi maphod hinaen atom.
18 Te hinaen tamu ya nunhiglah on ohhaam an mangat te nunnaud di ablayam ya
atbohdih nadan tatagu.
19 Ot maphod onmu donglon tun itugun'u i he"a. Ya hanat hi Apu Dios di
bumoddang i he''a. Te mabalin an he''ay ukod an mangibagan Apu Dios hinan adi
pun'i'innawatan nadan tatagu.
20 Ya intuddum i dida nadan tugun Apu Dios ya nan nipto' hi atonda ta
mipappaphod di pangiye''eda.
21 Mu mahapul bon pot'om dohah nadan linala'i an waday abalinandan mangi-
panuh hinadan tatagu ya hi Apu Dios di taktanda ya mabalin an madinol'ah nan
a'atda ya adi mabalin hi mabayadanda ta atonday nibahho. Ta datuwey pot'om
hi ukod an mangipanuh hinadan tatagun ita'dogda. Ta hinan hinlilibu (1,000) on
waday ukod hi mangipanuh i dida ya hinan hinggagahut (100) on wada boy ukod an
mangipanuh i dida ya hinan nabongle (50) on wada boy ukod an mangipanuh i dida
ya hina mohpe an himpupulu (10) on waday ukod an mangipanuh i dida.
22 Ta diday ukod an mangipanuh hinadan tatagun niyukod i dida ta ingganah on
waha ha naligat hi adida abalinan ya ahida mohpe iyalin he''a. Mu na'e bahan an
mabgawan ya diday ukod an mangipanuh. Ot atom'ehtu ya adi'a ma'aliggatan te
pumboboddanganyu.
23 Ya onha hinaen inali' an miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atom ot
manghan di ablayam ya atbohdih nadan tatagu te mabalin an malpah an mipanuh
hinadan lilida ya ahida umanamut.
24 Ot hidiye moy unudon Moses.

25 Ta pinto'na dohah nadan ibbanan linala'in abalinandan mangipangpangulu. Ta
wadaday pinto'nah mangipanuh hinadan umeh hinlibu (1,000) ya hinggahut (100) ya
nabongle (50) ya himpupulu (10).
26 Ta dadiyen pinto'nay ukod an mangipanuh hinadan lilin di tatagu. Ta nadan
naligat an adida abalinan ya abuh di iyeda i Moses.
27 Ta hidin nagibbuh diye ot ahi pa'anamuton Moses hi aman ahawanan hi Jetro hi
bobleda.

19

Hay Ni'hapitan Apu Dios I Moses Hinan Billid Hi Ad Sinai

1 Hidin mi'atluh bulan hi nihipun hi nakakandah ad Egypt an dimmatongdah nan
agge naboblayan hi ad Sinai
2 hi nalpuwandah ad Repidim ot eda umappal hinan agge naboblayan hi pu"un nan
billid.
3 Ot tumikid hi Moses hinan billid ya himmapit hi Apu Dios i hiya ot ibaganan hiya
nan pinhodnan ibagah nadan tinanud Israel an alyonay,
4 Da'yu ya tinannigoyuy inat'uh nadan i Egypt. Ya innilayu boy inat'un nangi-
panapto' i da'yu ta indatong da'yuhtu an paddungnay intayap da'yuh agila ot iyali
da'yuhtuh awada'.
5 Ot donglonyu'e nadan tugun'u ta hiyay un'unudonyu ta adiyu ibahho nadan ibaga'
ya da'yuy nahamad hi tatagu' hitun luta. Manu te an namin hitun luta ya bagi'
6 mu da'yu ya pinto' da'yu hi padi an munhilbi i ha"on te niyappit ayu i ha"on. Ot
danaey em ipa'innilah nadan ibbam an tinanud Israel.
7 Ot mumbangngad hi Moses ot amungona nadan mangipangpanguluh nadan
himpahimpamu'un an tinanud Israel ot ibaganan namin nadan imbagan Apu Dios
i dida.
8 Ya alyon nadan tataguy, An namin nadan imbagan Apu Dios ya hiyay unudonmi.
Ta hidiyen nambal nadan tataguy e imbagan Moses i Apu Dios.
9 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Nomnomnomom an umaliya' hi awadam
an mumpatigowa' i han ma"uktul an bugut ta mabalin an donglon nadan tataguy
pi'hapita' i he"a ta wan nanongnan donglonday ibagam i dida.
Ta imbagan nimpen Moses i Apu Dios nan nambal nadan tatagu hinan imbagan
Apu Dios.
10 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Dumayyu'a ta em ibagah nadan tatagu ta atonda hi
ad uwanin algo ya hi bigat nan mahapul an atonda ta wan mibilangdah malinis ya
imbagam bo ta laba'anda nadan lubungda.
11 Ta hinan mi'atluh algo ya mundadaanda te umaliya' boh tun billid hi ad Sinai ta
mabalin an tigona' hinadan tatagu.
12 Mu mahapul an pogpogom hi nunlini"odan tuwen billid nan adi mabalin an
umayanda. Ya pinadanam i dida ta ma"id ha bumahhel i diye onu ha e mihnup
hinan pogpog te mahapul an mipapate nan mangipatnan bumahhel hinan pogpog
tuwen billid.
13 Ya hay atonyun mamate ya puntopayu onu panaonyu mu ta adiyu dapaon.
Ya adi ammuna nadan tatagu hi patayonyu te ta'on on nadan animal hi'onda
bumahhel hinan pogpog. Ta inggana hi donglonyu nan mipagangoh an tangguyub
an madnemadne ya ahi mabalin hi tumikid nadan tatagu ituwen billid.
14 Ta dimmayyuh Moses hi awadan nadan tatagu ot ibagana ta atonda nan mahapul
an atonda ta mibilangdah malinis. Ta imbagana an eda pun'ilaba' nadan lubungda

19:3 19:3 Nan Na'na'at 7:38 **19:5 19:5** 1 Kulintu 10:26 **19:6 19:6** Nipa'innila 1:6

15 ya adida mi'ilo' hinadan ahawada ta ingganah malpah nan pundayawanda. Ta
hi ohhandi ya nalpah an nundadaanda.
16 Ta hidin nawi"it i diyen mi'atluh algo ya alinah on mungkikidul ya mungkikilat.
Ya matigo han ma"uktul an bugut hinan billid. Ya wada han ma'aggangoh an
tangguyub. Ta munggagayonggongdah takutda nadan tatagun immapal hidi.
17 Ot ipangulun Moses dida ta eda mi'dammu i Apu Dios mu immohnongda ya abuh
nan pu''un nan billid.
18 Ya tinigodan nali'mut hi ahuk nan billid te apuy di nungkohopan Apu Dios hidi.
Ta nunhiglay ahuk ya nunhigla bo han alyog i diyen billid.
19 Ya pun'olotdan pun'olot nan gangoh nan tangguyub. Ot humapit hi Moses ya ay
kidul di dongol nan nambal Apu Dios.
20 Te hidin nungkohop hi Apu Dios hinan uhhun nan billid hi ad Sinai ot ayaganah
Moses ta umehdi.
21 Ya alyon Apu Dios i hiya di, Dumayyu'a ni' ta em ibagah nadan tatagu ta adida
ipatnan tumikid hitu an manigo i ha''on te atonda'e ya mateday dakol i dida.
22 Ya ta'on on nadan padi an umalin mihaggon i ha''on ya gahin di atonda nadan
nibaga hi atonda ta mibilangdah malinis te adida'e ya dusao' dida.
23 Ya alyon Moses i Apu Dios di, Innila' an adida umali nadan tatagu te imbagam
tuwali an pogpogonmi nan umohnonganda te niyappit hituwen billid i he"a.
24 Ya alyon Apu Dios di, Dumayyu'a mo ta em awiton hi Aaron. Mu nadan tatagu
ya ta'on on nadan padi ya adi mabalin hi bumahhelda nimpeh nan pogpog ta adi'
dusaon dida.
25 Ot dumayyu mo boh Moses hi awadan nadan tatagu ot ibaganah diyen inalin
Apu Dios.

20

Nan Himpulun Uldin Apu Dios

1 Datuwe nadan imbagan Apu Dios an alyonay,
2 Ha''on an hi Apu Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt hidin
nihbutanyu.
3 Ot mahapul an ma''id ha udum hi ibilangyuh dios hi dayawonyu ta ha''on ya abuh.
4 Ya adi ayu mangiyamma hi dayawonyu hi tinagtaggu onu ing'ingoh di kumpulnan
wah ad lagud onu hitun luta onu hi dallom nan nalitingan.
5 Adi mabalin an e ayu munyu''ung ta dayawonyu dida. Te ha''on an hi Apu Dios ya
adi' iyabulut an waday udum hi dayawonyu. Te dusao' nadan e mundayaw hi udum
an ta'on on nadan tanudanda hi ingganah nan mi'apat an tinanud.
6 Mu hinadan naminhod i ha''on an un'unudonda nadan tugun'u ya ipatigo' boy
pamhod'un dida ya hinadan tanudandah inggana.
7 Ya mahapul an adi nalgom di pangiyusalanyuh ngadan'u an Dios an dayawonyu
te ha"on an Dios ya dusao' nan tagun mangathidi.
8 Tigonyu ta ngilinonyu nan Habadun tungo ta ibilangyuh niyappit i ha"on.
9 Te onom di algoy mabalin hi puntamuwanyu.
10 Mu hinan mi'apitun algo ya pun'iblayanyu ta pundayawanyun ha''on an Dios. Ot
mahapul an ma''id ha muntamu i da'yu an ta'on on nadan imbabaleyu ya baalyu ya
halunyu onu nadan mangiliyu.
11 Te ha''on an Dios ya athidiy inat'u an nuntamuwa' hi onom di algo hi nunlumuwa'
hitun luta ya ad lagud ya nan baybay ya an namin di wadahdi. Mu hidin mi'apituh
algo ya nginilin'uh diyen algo.

19:16 19:16 Nipa'innila 4:5

12 Mumpada''ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ta wan madmadney pi'taguwanyuh
nan boblen idat'u i da'yu.
13 Ya adi ayu pumate.
14 Ya adi ayu umiluktap.
15 Ya adi ayu mangako.
16 Ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung di ibagayu hi inat nadan
ibbayu.
17 Ya adiyu omnawan nan wadah nadan ibbayu an umat hi baleda onu ahawada
onu himbutda onu bakada onu dongkida onu nadan udum an wadan dida.

Hay Timmakutan Nadan Tinanud Israel An Mi'hapit I Apu Dios

18 Hidin tinigon nadan tatagu nan kilat ya dingngolda nan kidul ya nan tangguyub
ya minangmangda bo nan ahuk hi uhhun di billid ya munggagayonggongdah takutda.
Ot eda mibata''an.
19 Ya alyonda i Moses di, Ta'on attog on he''ay humapit i da'mi ot donglonmi mu ta
bokon hi Apu Dios te hiya'ey humapit i da'mi ya tumakut ami te alina mo ahan ya
nun'a'ate ami.
20 Ya alyon Moses i diday, Adi ayu tumakut te manu'eh immalih Apu Dios ya ta
innilaonyuy a'atna ta wan hiyay unudonyu ta adi ayu mumbahul.
21 Mu ta'on hi athidiy imbagan Moses ya hiya damdaman bimmata''an nadan tatagu.
Ta hi Moses mo ya ammuna di e nihaggon hinan way munhihillong an bugut an
awadan Apu Dios.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nan Punggobhan Hi Mi'nong

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta alyom
di, Alyon Apu Dios i da'yu di, Tinigoyuy inat'u an himmapit i da'yu hi awada' hi ad
abunyan.
23 Ot ibaga' i da'yu an adi ayu mangiyamma hi udum an dayawonyu an balitu' onu
silber. Ta ha''on an Dios ya ammunay dayawonyu.
24 Ya mangapya ayu i ha pito' an punggobhan hi mi'nong i ha''on ta hidiy
pangi'nonganyuh nadan kalnero ya gulding ya baka an mi'nong hi maghob an
mi'nong ya mi'nong hi pi'hayyupanyun ha''on. Ya an namin nadan ituddu' i da'yu
an eyu pundayawan i ha''on ya waa' hidi ta wagahan da'yu.
25 Mu hi'on hay iyammayuh punggobhanyu hi mi'nong i ha''on ya batu ya
mahapul an nan agge nahabatan. Te ibilang'uh nabahbah hi'on waday usalonyu ta
tommangonyu nan batun itpingyu.
26 Ya adi ayu mangapya hi punggobhan hi mi'nong an waday agdana te wa'et
tumikid ayu ya matigoy tipayu on waday taguh nunda''ul.

21

Hay Tugun Apu Dios Hinan Waday Himbutna An Ibbadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ipa'innilam bo datuwen tugun an alyonay,
2 Gumattang ayu'e hi himbut an lala'i an ibbayun Hebrew ya onom di tawon ya
abuh di punhilbiyana i da'yu. Ta hinan mi'apituh tawon ya inlubusyu ta umaan i
da'yu an ma''id ha bayadana.
3 Ya agge'e nangahawa ya hiyah diyen ohan umanamut. Mu nangahawa'e tuwali
ya mahapul an mi'uyug i hiya nan ahawana.

20:12 **20:12** Matthew 15:4; Mark 7:10; Luke 18:20; Epesus 6:2 **20:13** **20:13** Matthew 5:21; Mark 10:19; Luke 18:20; Roma 13:9; James 2:11 **20:14** **20:14** Matthew 19:18; Mark 10:19; Luke 18:20; Roma 13:9; James 2:11 **20:18** **20:18** Hebrew 12:18-19

4 Mu hi'on nan ud himbut di nunlahin i hiya ta nawaday imbabaleda ya paddungnay
bagin nan ud himbut i hiyah diyen babai ya nadan imbabaleda. Ta hiya ya abuh di
mabalin an umaan hidi.
5 Mu hi'on adi pohdon nan himbut an taynan nan pamilyana ya nan ud himbut i
hiya te pohpohdona dida
6 ya hay aton mon nan ud himbut i hiya ya uyugona ta umedah nan pundayawanda
i Apu Dios* ya ena impata'dog hinan way tu"ud hinan panto ya tinlo'nay ingan
diyen himbut i ha nahulitan hi gumo' ta pangimatunan an numbalin moh himbut
ta ingganah mate.
7 Ya hi'on nan ama ya ihbutna nan babain imbabalena ya adi mabalin hi mapogpog
di ahimbutna an adi umat hinan lala'in himbut.
8 Ya onha hidiyen tagun nihbutana ya waday aggena pinhod i diyen babai ya
mahapul an nan hi aman diyen himbut di ena pangibagan ta bangngadona. Te adi
mabalin hi inginanah kumpulnan tagu ta adi mibahho nan nunhapitanda.
9 Mu onha hidiyen babain himbutna ya impa'ahawanah nan imbabalenan lala'i ya
mahapul an ibilangna moh imbabalena ta bokon mo himbut.
10 Ya onha nan lala'in nalahin hinan himbut ya nalahin boh oha ya mahapul an
adina idinong an mangdat hinan mahapul diyen namangulun ahawana hi itanudna
ya ilubungna ya mahapul an adi maluman di pangibilangna i hiya.
11 Ya hi'on adina aton dadiyen tulu ya liblih diyen babain umaan hidi an ma"id ha
bayadana.

Hay Nitugun Hi Ma'at Hinan Pimmate

12 Alyon bon Apu Dios di, Nan waday hinuntukna ta nateh diyen tagu ya mahapul
an mipapateh diyen pimmate.
13 Mu hi'on aggena ninomnom an patayon mu apyanan hidiyey inyabulut'uh ma'at
ya mabalin an bumtik hinan boblen tudduwo' ta e mipa"ehdi.
14 Mu hi'on tuwali ninomnom diyen tagun pumate ot ta'on hi alinah binumtik hinan
way punggobhan hi mi'nong ya mahapul an eyu pa'aanon hidi ya pinateyu.
15 Ya nan tagun hinuntuknay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
16 Ya nan tagun waday inibtiknah tagu ot ena ihbut ya ta'on on aggena ni' e inihbut
hidin na'akhupan ya mipapate damdama.
17 Ya nan tagun idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
18 Ya onha mun'awwitday duwan tagu ya niknah oha nan batun imbalnun nan
ni'yawwitna onu nunhuntukna mu agge nate
19 ya indani ya mabalin an munhu"ud on e nundaldallanan ya hay bayadan nan
ni'yawwitna i hiya ya nan algon nataktakanah tamuna ya nan mahapulnan umat hi
agah ta ingganah pumhod.
20 Ya onha pinang'ulan di ohan tagu nan himbutnan lala'i onu babai ya nipadih an
nate ot mahapul an mamoltah diyen tagu.
21 Mu hi'on agge nate ta naluh ha oha onu duway algo ya pinumhod ot adi mamolta
te hidiyen himbut ya mibilang hi bagina.
22 Ya onha waha linala'ih mun'awwit ya inlagatda ha numbutyug ta linummuh
nanguluhanah nan imbutyugna mu ma"id ha udum hi hugatna ot nan tagun
nangilagat i hiya ya mahapul an ukatona nan ibagan nan ahawan diyen babai hi'on
hidiyey inyabulut nan huwis.
23 Mu onha waday na'at hinan babai an umat hi ate ot hidiye mo boy ma'at hinan
bimmahul.

---

* **21:6 21:6** Nan umedah nan pundayawanda i Apu Dios ya hay alyon di udum ya umedah nan huwis.

24 Ya onha napilok ot mahapul an miballoh pibo ta mapilok bo. Ya onha ta hay
bobanay na'aan ot athidi bon mahapul an maplag di bobana. Ya onha hay ta'lena
onu hay hukinay nahugat ya atbohdin athidiy ma'at hinan bimmahul.
25 Ya limmandu"e ya mahapul an malandu'an bo. Ya himmugat'e ya mahapul an
mahugatan bo. Ya hi'on limmunggid ya mahapul an malunggidan bo.
26 Ya onha hay ohan tagu ya piniloknay matan nan himbutnan lala'i onu babai ot
mahapul an ilubusnah diyen himbut ta hidiyey ay bayad nan napilok an matana.
27 Ya athidi boh on hay boban nan himbutnay pinanguwana an hay pumbayadna
ya ilubusnah diyen himbut.

Hay Ma'at Hinan Animal An Waday Patayona

28 Nan bulug an baka ya onha waday hina'gudnah tagu ya nate ot mahapul an
puntopayu ta ingganah on mate mu adi mabalin hi mihda. Ya bokon bahul nan ud
baka ot adi mamolta.
29 Mu hi'on nan baka ya on tuwali mabungot an pumdug hi tagu ta binagaanda
nan ud baka mu aggena impukuk ta ingganah waday tagun pinatena ot hiyah diyen
puntopayu ta ingganah mate. Ya ni'pateyu nan ud baka.
30 Mu abulutonda'en mumbayad nan ud baka ta adida patayon ya mahapul an
bayadanan namin nan ibagadan moltana.
31 Ya hina'en nitugun damdamay ma'unud an ta'on on ungan lala'i onu babai nan
pinaten nan baka.
32 Ya hi'on himbut nan pinatena ya nan ud baka di mumbayad hi tulumpuluy (30)
silber an pihhu hinan ud himbut i diye ya ahida pumbalnu nan baka ta ingganah on
mate.
33 Ya onha waha e nungka"ut hi bubun ya aggena kinaluban onu inattanan inaan
nan kalub ya indani ya nabituhdi ha baka onu dongki
34 ot nan ud bubun ya bayadana nan ud bagih nan animal ya baginah diyen nate.
35 Ya onha nan bakan di ohan tagu ya pinatenay bakan di oha bon tagu ot hay
atondan duwa ya inginada nan matagun baka ya ginodwada nan bayadna. Ya
nunduwaonda bo nan naten baka ta mumpaddung di bingayda.
36 Mu onha innilan tuwalin nan ud baka an mabungot nan bakana mu aggena
impukuk ot mahapul an hukkatanah matagu nan naten baka ya bagina nan nate.

22

Hay Nitugun I Dida Hi Atondah On Waday Inat Di Ohan Tagu

1 Nan tagun inakona ha baka ot paltiyona onu ingnginana ya mahapul an bayadana
nan bakah limay baka. Ya hi'on kalnero ya bayadanah opat an kalnero.
2 Onha nan mangako ya hinggopna ha baleh nan hilong ya pinaten nan ud bale ot
agge numbahul nan namaten hiya.
3 Mu hi'on mapatal di namatayana ya mibilang hi pimmate.
Nan nangako ya mahapul an bayadana nan inakona mu ningamut'en adi
pa'abbayad ya mahapul an mihbut ta nan bayadna di mibayad hinan inakona.
4 Ya hi'on na'akhupan an matagu nan inakonan animal an umat hi baka ya dongki
onu kalnero ya madubliy pumbayadna.
5 Ya onha nan animal ya nibu'an hinan puntanoman ta inlagatnan inan nan
intanom di udum ot mahapul an hukkatan nan ud animal hinan ap'aphodan an
bungan di intanomna.
6 Ya onha waha mumpu'ul ya indani ya inlagat nan apuy an pinu'ulan nan intanom
di udum an tatagu onu nan na'amung an binto'da ot mahapul an bayadan diyen tagu
nan napu'ulan.

7 Ya onha inabulut di ohan tagun ipa"eh balena nan pihhu onu kumpulnan gina'un ipipa"en nan hinaggona mu indani ya na'ako ot ma'akhupan'e nan nangako ya madubliy pumbayadna.
8 Mu ma"id'e ha ma'akhupan ya iyukodda moh nan huwis an mangibagah on hidiyen niyukodanay munlayah.
9 Ya hi'on mun'addiyanday duwan tagu an way ohaon alyonay hiyay ud bagih nan umat hi baka onu kalnero ya dongki ya luput onu nganneh diye ya iyeyu didah nan pundayawan. Ta nan ipa'innilan Apu Dios an munlayah ya madubliy pumbayadnah nan ud bagi.
10 Ya onha waha taguh ipipapto'na nan umat hi dongki ya baka ya kalnero onu nadan udum an animal hinan hinaggona ya indani ya nate onu nahugatan onu na'akoh diyen animal
11 ot hay atonyun mangipanuh ya ume ayuh nan pundayawan i Apu Dios ta isapatan diyen numpapto' an ma"id ha inatnah adi maphod hinan animal. Ya nan ud bagih nan animal ya abulutonah diyen insapatana ta adina ipabayad.
12 Mu hi'on na'innilaan an inakodah nan niyukodana ya mahapul an mumbayad hidiyen niyukodanah nan ud bagi.
13 Mu alina'e hi pinaten di atap an animal ya gahin di e ipatigon nan mumpapto' nan nabatih nan adolna hinan ud bagi ya ahi mabalin an adina bayadan.
14 Ya onha nan ohan tagu ya binanohna nan animal nan hinaggona ya indani ya nahugatan onu nateh din ma"id nan ud bagi ya mahapul an bayadan nan numbanoh.
15 Mu onha wada nan ud bagih na'atana ya adi mahapul an bayadan nan numbanoh. Ya hi'on inabanganah diyen animal ya hidiye moy ayna bayad.
16 Ya onha ihaphapitan di ohan lala'i ha mangilog hi babaih agge nitbi ta nalo'da ot mahapul an ukaton diyen lala'i nan nitugun an mibayad hinan babain mungkasal ya ahi mibilang an ahawana.
17 Mu hi'on adi pohdon nan hi aman nan babai an ahawaon diyen lala'i ya mahapul damdaman bayadan nan lala'i nan balol di midat hinan mungkasal an babai.
18 Ya mahapul an patayonyu nan babain mun'ayak.
19 Ya hi'on wada ha taguh ilo'nay animal ya patayonyu.
20 Ya mahapul an mipapate nan tagun kumpulnay pangidawatanah i'nongna an bokon ha"on an Dios ya abuh di pangidawatanah nan i'nongna.

Hay Nitugun Hi Atondah Nadan Ibbadan Tatagu

21 Mahapul an adiyu paligaton nan mi'iboblen da'yu te da'yu ya e ayu ni' ni'ibobleh ad Egypt.
22 Ya adiyu lukuwon nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu.
23 Te atonyu'ehdi ya mumpahpahmo'dan ha"on ot umannung an boddanga' dida.
24 Ta gapuh bungot'uh nan pangatyu ya numpate da'yu ta mabaluda nadan binabain ahawayu ya napuhigda nadan imbabaleyu.
25 Ya wada'ey impagawatyuh nadan ibbayun tatagu' an nawotwot ya adiyu hingilon hi pulsintun nan pihhuyu ta adiyu iyunnud hinan aton di mumpagawat hi pihhu.
26 Ya wada'e ha nangipalendah nan oddah di lubungnan da'yu ya mahapul an ipabangngadyun hiya ya ahi mahdom.
27 Te hidiye han panandinah kumog. Ot adiyu'e ipabangngad ya mumpahpahmo' i ha"on ot umannung an boddanga' te ha"on ya ongal di homo"u.

Hay Pangipabaktuwan I Apu Dios

28 Mahapul an adiyu hapiton di adi maphod i ha"on an Dios ya adiyu idutan nan mangipangpangulu i da'yun tatagu.

29 Ya adiyu ukuhan an idat nadan lebbengnan midat i ha"on an inapityuh nadan
intanomyu ya nadan udum an umat hi bayah ya manteka. Ya mahapul bon iyaliyun
ha"on nan panguluwan an lala'in imbabaleyu* te niyappit i ha"on.
30 Ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di bakayu ya kalneroyu ya atbohdiy
atonyu. Ta niyayyamda'e ya adiyu ni' ihiwweh nan hi inanah pituy algo ta nan
mi'awaluh algo ya ahiyu idawat i ha"on an Dios.
31 Da'yu ya niyappit ayun ha"on. Ot mahapul an adiyu ihda nan animal an pinaten
di atap an animal ta ipa'anyuh kahu.

23

Hay Nitugun I Dida Hi Nipto' An Atonda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Adiyu e ibagabagah tataguy agge immannung an
na'at. Ya muntistigu ayu'e ya adiyu ibagay layah ta panandiyuh nadan bimmahul.
2 Ta ta'on on dakol di mangat hi adi maphod ya adiyu iyunnud i dida. Ot nan
immannung ya ammunay ibagayu an ta'on hi dakol nadan tatagun mangita'dog hinan
nibahho.
3 Ya adi gapu ta nawotwot nan nidalom ya ihakityu an ta'on on bimmahul.
4 Ya wa'e ta akhupanyu nan binumtik an baka onu ha dongkin nan binuhulyu ya
mahapul an alanyu ya inyeyun hiya.
5 Ya athidi bon tigonyu'e nan dongkin nan ma'ahihhiwo i da'yu an nihu'ob
ta maligatan an tuma'dog an gapuh nan madamot an kinalgana ya tigonyu ta
boddanganyu ta adi namaag ya tinaynanyu.
6 Ya mahapul an pumpapaddungonyuy atonyun mangipanuh hi mihahapit an adi
gapu ta nawotwot nan waday dalomna ya adiyu boddangan.
7 Ya adiyu ipabahul di agge immannung hi kumpulnan tagu. Ya adiyu ipapate nan
tagun ma"id ha bahulna te ha"on di mangiballoh hinan tagun mangathidi.
8 Ya hi'on nan tagun bimmahul ya bayadan da'a ta hiyay boddangam ya adim
abuluton te nan ibayadna di ay mamilok i he"a ta adi ma'at nan nipto' an ma'at
hinan tagun ma"id ha bahulna.
9 Ya adiyu paligaton nadan tatagun immalin mi'boblen da'yu te lini'nayuy a'atnah
din eyu ni'iboblayan hi ad Egypt.

Hay Nitugun Hi A'at Di Pun'iblayan

10 Nan lutayu ya tanotanomanyu on inapityuy bungadah nan onom di tawon.
11 Mu nan mi'apituh tawon ya adiyu tanoman ta ay mun'ible. Ot nan kumpulnan
bumungahdi ya mabalin an apiton nadan ibbayun nun'awowotwot. Ya nan batiyonda
ya anon nadan atap an animal. Ya athidi boy atonyuh nadan puntanomanyuh greyp
ya nadan bungbunga"an an olibo.
12 Ya muntamu ayuh onom di algo mu nan mi'apituh algo ya mun'ible ayun namin
hinadan puntamuwonyun umat hi baka ya dongki ya nadan himbutyun niyayyam
hinadan numpunhituwanyu ya ta'on on nadan tatagun ni'iboblen da'yu ta mun'ibleda.
13 Ot tigonyu ta wan un'unudonyun namin datuwen imbaga' i da'yu. Ya adiyu
ipatnan mundasal hinadan dios di udum an tatagu ya ta'on on hay ngadanda ya
adiyu uggan ngadanon.

Hay Ngilinondah Nan Hintawon

14 Hinan hintawon ya tuluy ngilinonyu ta pundayawyun ha"on.
15 Ta ngilinonyu nan pangananyuh tinapay an agge nadduman hi yist. Ta
nadatngan'e nan bulan di Abib an hidiye din nakakanyuh ad Egypt ya inun'unudyu

* **22:29 22:29** Nan panguluwan an lala'in imbabale ya niyappit i Apu Dios mu mahapul an mahukkatan hi animal ta hidiyey midawat hi mi'nong i Apu Dios.

nan tugun'un da'yu ta adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo. Ya way ohaon indadaana tuwali nan idawatnan ha"on.

16 Ya ngilinonyu bo nan ahi'apit an pangidatanyun ha"on an Dios hinan hopap di apitonyu.

Ya ngilinonyu bo nan pun'apitanyuh bungan di intanomyun greyp ya nadan udum an bungbunga"an.

17 Ta mumpitluh nan hintawon an an namin ayun linala'i ya umali ayuh nan pundayawanyu i ha"on an na'abbaktun Dios.

18 Ya nan middum hinan i'nongyun animal i ha"on ya nan tinapay an ma"id ha niddum hi yist. Ya nan inaanyun taban nan ini'nongyu ya mahapul an maghob i diyen algo ta adi mabigatan.

19 Ya hay iyaliyuh nan pundayawanyu i ha"on ya nan ap'aphodan hinan hopap di apitonyu. Ya adiyu pundanum hinan iha"angyun ukkon an gulding nan gatas nan hi inana.

Hay Mangipangulun Dida Ya Nan Anghel Apu Dios

20 Nomnomnomonyu an honago' han anghel ta hiyay mangipangulu ya mangipap-papto' i da'yuh nan awon ta ingganah on da'yu idatong hinan boblen indadaan'un eyu punhituwan.

21 Ot donglonyun namin nadan ibagana ya inunudyu ta adiyu ngohayon te adi da'yu pakawanon hi'on adiyu un'unudon te ha"on di nannag i hiya.

22 Mu hi'on un'unudonyun namin nadan ibaganan nalpun ha"on ya ha"on di mi'buhul hinadan binuhulyu ta hanggao' an namin nadan mananggan da'yu.

23 Ot ipangulu da'yu nimpe hinan anghel'u ta ingganah dumatong ayuh nan numpumboblayan nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus ta dadago' didan namin.

24 Ot bagaan da'yu ta adiyu ipatnan iyunnud hinan pangiye"eda ta adiyu taktan onu dayawon nadan dakol an diosda. Ot mahapul an pumpa"ihyu nadan diosda ya ta'on on nadan inha"addan batun dayawonda.

25 Ta ha"on ya abuh an hi Apu Dios di nanongnah dayawonyu ta minaynayun an wagahan da'yun ha"on ta waday anonyu ya inumonyu. Ya iyadawwi da'yu hi an namin an dogoh.

26 Ya ma"id hinadan binabai ha manguluh nadan imbutyugda onu ha e mabutingo i da'yu. Ya iyabulut'un adukkey pi'taguwanyuh tun luta.

27 Ot hay ato' ya patakuto' nadan tataguh nadan boblen datnganyu. Ta nadan mangubat i da'yu ya pabtiko' didan namin.

28 Te pamanguluwo' di kumalat i dida ta pabtikonda nadan tinanud Hib ya tinanud Hit ya an namin nadan tinanud Kanaan. Ta ma"id ha humandi i da'yuh nan umayanyuhdi.

29 Mu adi' gulpiyon an pabtikon didan namin hinan hintawon ta adi minganuy nadan udum an naboblayan. Ya ta adi dumakol nadan atap an animal.

30 Ta ahinuto' didan pa'aanon ta damunahdi ya dimmakol ayu ta mabalin an mihinap ayu i diyen boble.

31 Ot hay binillog nan pumboblayanyu ya mihipun hinan baybay an mumbolah ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ot ipluynah nan agge naboblayan ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya ipa'abak'un da'yu nadan tatagun nunhituhdi ta pa'aanonyu didahdi.

32 Ya adiyu ipatnan mi'itobbalan i dida onu e middum i dida an mundayaw hinadan diosda.

33 Ya adiyu iyabulut an mi'ibobledan da'yu te mi'ibobleda'e i da'yu ya lo'tat ya
baliyan da'yun dida ta middum ayun mundayaw hinadan diosda ta mumbahul ayu i
ha"on.

24

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Awitom hi Aaron ya hi Nadab ya hi Abihu ya
ha napituh (70) nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya timmikid
ayuh tun awada'. Mu umohnongdah nan nibata"an ta dayawona' i dida
2 ta he''a Moses ya abuh di umalin mihaggon i ha''on ta adida mi'yalin he"a.
3 Mu imme ni' hi Moses hi awadan nadan tatagu ot ibaganan namin nadan imbagan
Apu Dios ya nadan tuguna. Ya hidin dingngol nadan tatagu ya alyonday, An namin
nadan imbagan Apu Dios ya unudonmi.
4 Ot itudo' Moses an namin dadiyen tugun Apu Dios.

Hay Nangabulutan Nadan Tinanud Israel Hinan Tugun Apu Dios

Hidin mun'awiwi"it i diyen nabiggat ot apyon Moses han pangigobhan hi mi'nong
hidih nan pu''un di billid ot li'wohonan nun'ipabun hidiy himpulut duwan (12) batu
ta nipong hinan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
5 Ta hidin niphod ot alyonah nadan mangilog an linala'i ta eda i'nong nan maghob
an mi'nong i Apu Dios ya nadan mi'nong hi pi'hayyupanda i Apu Dios an bubulug an
baka.
6 Ot godwon Moses nan dalan di ni'nong an inittunay godwanah nadan malukung
an duyu. Ya ena nun'iwalaghi' nan godwanah nan punggobhan hi mi'nong.
7 Ot alana nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ot oltonan ibahah nadan tatagu. Ya hidin
imbahana ya alyon nadan tataguy, Pinhodmin aton an namin nadan ibagan Apu Dios
ta nadan tugunay un'unudonmi.
8 Ot alan bon Moses nan dalan nittuh nadan malukung an duyu ot pun'iwalaghi'nah
nadan tatagu. Ot alyonay, Hituwen dalay mangipa'innila an mipa'annung nadan
imbagan Apu Dios hi atona i da'yuh din nangidatanah nadan tuguna.
9 Ot tumikiddah nan billid da Moses ya hi Aaron ya hi Nadab ya hi Abihu ya nadan
napitun (70) ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
10 Ya tinigodah Apu Dios an dayawondan tinanud Israel an hay nangigoppa'ana ya
han ay natping an mapmaphod an batun sapira an umat hi tigon di ad lagud hinan
ma"id ha bugutna.
11 Mu ta'on hi tinigon dadiyen ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel hi
Apu Dios ya aggeda nate. Ot manganda ot manginumda.

Hay Timmikidan Moses Hi Uhhun Nan Billid

12 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Tumikid'ah tun billid ta umali'ah tun awada'
ta idat'uy duwan batun nangitudo'a' hi an namin nadan tugun'u ta mitudduh nadan
tatagu.
13 Ta hidin makak da Moses hinan pun'ibba'ibbanan hi Joshua ta tumikiddah nan
billid ta umedah awadan Apu Dios
14 ot alyon Moses i dadiyen ap'apu di, Umohnong ayu mohtu ta ingganah
abangngada'. Ta'ommanot wahtu da Aaron i Hur ta wada'ey mihahapit ya diday
nangiyayanyu.
15 Ot inayun Moses an tumikid hinan billid. Ya tinigonan nahophopan hi bugut.
16 Ya hidiyey itigana an wadah Apu Dios i diyen billid. Ta onom di algo an
nahophopan hidiyen billid hi bugut. Ya hidin mi'apituh algo ya himmapit hi Apu
Dios i Moses hinan way bugut.

24:8 24:8 Matthew 26:28; Mark 14:24; Luke 22:20; 1 Kulintu 11:25; Hebrew 9:19,20; 10:29

17 Ta hay nanigon nadan tinanud Israel i diye ya ay mundalang ha apuy hi uhhun
nan billid.
18 Ya hidin manikid hi Moses ya nahophopan hi bugut. Ot mihaha''ad hidi hi napat
(40) di algo ya napat (40) di hilong.

25

Hay Indat Nadan Tatagu Ta Ma'usal Hinan Tabernakel

1 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta way oha i dida on inyalinan he''a nan pinhodnan
idawat i ha''on.
3 Ya hay mabalin hi idatda ya balitu' ya silber ya gombang
4 ya asul ya bayulet ya mumbolah an hinulid ya napinun linen ya dutdut di gulding
5 ya up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah* ya nan up'up di animal
hinan baybay ya kayiw an akasya
6 ya nan lanan di olibo ta ma'usal hinan punhilawan ya nan middum hinan
lanan mihiit hinadan miyappit i ha''on an Dios ya nan middum hinan maphod di
hunghungnan insenso.
7 Ya mabalin bo nadan oniks ya nadan udum an nun'abalol an batu ta miha''ad
hinan ephod ya nan miyoddah hinan ephod.
8 An namin danae ya ma'usal hinan ipiyamma' an pundayawanyun ha''on ta
mi'hituwa' i da'yu.
9 Ta iyammayu nan tabernakel ya nadan mahapul hidi an iyunnudyuh nan ipatigo'
i he''a.

Hay A'at Nan Imbagan Apu Dios An Iyammadan Kahun

10 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ipiyammam ha kahun an hay iyammada ya nan
kayiw an akasya an hay dinukkena ya napat ta limay (45) pulgada. Ya hay binillogna
ya tinagena ya numpaddung an baintit pituy (27) pulgada.
11 Ya iniphodyun inoddahan hi namahmah an balitu' di dallomna ya nan muntigo.
Ya inalkusanyu boh namahmah an balitu' nan nundina'ging hi uhhuna.
12 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya inipongyun inyammah nan
opat an hukin nan Kahun ta hindudwah numbinahhel.
13 Ya nangiyamma ayuh pangiyattangan an hay iyammayu ya nan kayiw an akasya
ya inoddahanyuh balitu'.
14 Ya numbinahhelonyun induul hinadan natuligonggong hinadan hukin nan
Kahun ta pangiyattangan nadan mangdon.
15 Ya nunnanongonyuhdi ta adiyu aanon.
16 Ya iha''adyuh nan Kahun nadan idat'un he''a Moses an batun nitud'an nadan
inabulutyun aton ta'u.
17 Ya hay iyammayuh kalubna ya nan namahmah an balitu' an hay dinukkena ya
napat ta limay (45) pulgada ya hay binillogna'e ya baintit pituy (27) pulgada.
18 Ya mingammut an miyammahdi nan duwan kerubim† an hay miyamma ya nan
balitu' an pandayonyu
19 ta mipattuk hi numbinnongwah uhhun nan kalub nan Kahun.
20 An nunhangngaban dadiyen kerubim mu iyuhdungdah nan kalub ya binitbityuy
paya'da ta mahophopan nan uhhun nan Kahun.
21 Ya niyamma'eh diyen Kahun ya inha''adyu nan duwan batun nitud'an nadan
tugun'u ya kinalubanyu.

---

* **25:5 25:5** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **25:18 25:18** Nan kerubim ya ohan klasin di anghel.

22 Ta hidih nan way numbattanan nan duwan kerubim di pi'hapita' i he''a ta ibaga'
an namin nadan tugun'u ta ipa'innilam hinadan ibbam an tinanud Israel.
23 Ya iyammayu bo ha akasya an lamehaan an hay dinukkena ya tuluy umpi. Ya
hay binillogna'e ya ohay umpi ta han godwa ya hay tinagena'e bo ya duway umpi ta
han godwa.
24 Ya inoddahanyuh namahmah an balitu' ya inalkusanyuh balitu' nan da'gingnah
nunlini"odan.
25 Ya hina"adanyu nan nundina'ging hi tuluy pulgaday binillog nan kayiw ya
inalkusanyuh balitu' di nunlini"odan.
26 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya inipongyun in'apyah nan
way duggun nan lamehaan an awadan nan opat an hukina
27 hi da"ul nan da'gingna ta iduulan nan pangiyattangan nadan mangdon.
28 Ya inyammayu bo ha duway kayiw an akasya ta pangiyattangan ya inoddahanyuh
balitu'.
29 Ya nangiyamma ayu boh balitu' an duyu ya basu ya malukung ya pannuman an
ittuwan di ma'inum an midawat i ha"on an Dios.
30 Ya nan tinapay an midawat i ha"on ya tigonyu ta nanongnan wadah nan
lamehaan hidih nan pundayawanyun ha"on.

Nan Punhilawan

31 Pandayonyu bo nan namahmah an balitu' hi punhilawan. Ta ohan nangammut
an balitu' nan mihipun hi pu"una ya nan nigawwan ay adolna ya nan alkusnan umat
hi habhabung ya nadan hapangna.
32 Ta onom nadan ay hapang te hintutluh numbinahhel.
33 Ya way ohah nan ay hapang ya na'alkusan hi tulun natuntunud an ay habung di
almon.
34 Ya nan nigawwan ay adol nan punhilawan ya waday opat an natuntunud an ay
habung di almon.
35 Ya hi da"ul di ohan ay habung di almon ya waday ay nuwanin habung hinan
nundammuwan di duwan ay hapang ta ingganah nan mi'atlun nundammuwan di
duwan ay hapang.
36 Ta an namin nadan alkusnan ay habung ya nan tulun numpopotto'an an hapang
ya oha nan nangammut an namahmah an balitu' hi pandayonyu.
37 Ya miyammay pitun hilawna ta matolganda'e ya madilagan nan akuyungna.
38 Ya hay iyammayuh pumputul hinan magbun mitsa ya nan pangi'amungan hi
gubu ya nan namahmah an balitu'.
39 Ta hay ngammut di ma'usal hinan punhilawan ya nadan udum an ma'usal ya
umeh tulumpulut opat (34)‡ di kilun namahmah an balitu'.
40 Ot tigom ta an namin nadan iyammayu ya miyunnudan di a'atdah nan impatigo'
i he''ah tun billid.

26

Nan Tabernakel

1 Alyon bon Apu Dios di, Iyammayuy himpuluy (10) panid an luput ta hiyay mi'alad
hinan nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel. Ya hay iyammayu ya nan linen an
hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah an ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda
di kerubim.
2 Ya mahapul an numpapaddungdan namin ta hay dinukken nan ohay panid ya
napat (40) di umpi ya hay binillogda'e ya onom di umpi.
3 Ya nundada"itonyuy hinlilimay panid.

‡ **25:39 25:39** Nan pungkilun di Hebrew ya alyonday talent ya hinan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 34 di kilu.

4 Ya nangiphod ayuh nun'abali"un luput an asul ya in'ugutyuh nan ohan da'ging
nadan nadada"it an limay panid an kultina. Ya athidi boy atonyuh nan da'ging nan
mi'adwan nadada"it an limay panid an kultina.
5 Ta hay i'ugutyuh nan ohan da'ging nan nadada"it an kultina ya nabonglen (50)
nun'abali"un luput mu tigonyu ta mumpopotto'andah nan mi'adwan nadada"it an
kultina.
6 Ya nangiyamma ayu boh nabonglen (50) balitu' an ipit ta pundammuwonyu
nan numpopotto'an an nun'abali"un luput ta mangammut nan mikultinah nan
nunlini"odan nan tabernakel.
7 Ya nun'abol ayu boh himpulut ohay (11) panid hinan nalubid an dutdut di
gulding ya inugutanyu ta mangammut an luput an miyoddah hinan mikultinah nan
tabernakel.
8 Ya mahapul an napapaddung di lukudda an hinnanapat ta limay (45) umpiy
dinukkeda ya hin'o'onom di umpiy binillogda.
9 Ya nundada"itonyuy limay panid ya ahiyu bo nundada"iton di onom an panid. Ya
nan mi'anom an panid ya hidiyey mipotto' hinan way panto ta makupin.
10 Ya in'ugutyu boy nabonglen (50) nun'abali"uh an luput hinan ohan da'ging
nan nundada"it an limay panid. Ya athidi boy atonyuh nan da'ging nan mi'adwan
nadada"it an kultina.
11 Ya inyammayuy nabonglen (50) gombang an ipit ta mangammut nan luput an
miyoddah hinan kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
12 Ya nan godwan nan ohan luput ya mabyun hinan awidan.
13 Ya hay mabyun hi numbinahhel diyen tabernakel ya ohay umpi ta han godwa.
14 Ya inyammayu bo nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah
ta miyoddah boh nan kultinah nunlini"odan nan tabernakel. Ya inyammayu bo nan
up'up di animal an malpuh nan baybay ta hidiyey muntu'yap an miyoddah hinadan
kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
15 Ya nangiyamma ayuh nan kayiw an akasya ta mandol hinadan kultinah
nunlini"odan nan tabernakel.
16 Ya hay dinukken di ohan mandol hi kultina ya himpulut limay (15) umpi ya hay
binillogna'e ya baintit pituy (27) pulgada.
17 Ya an namin nadan mandol hinadan kultina on waday duwan nidongdong hi
pu"una ta mabalin an mihu"updah nan ipabunanda.
18 Ta hay iyammayuh mandol hinadan kultinah nangappit hi muyyadna ya bainti
(20).
19 Ya inyammayu boy napat (40) an silber an ipabunan nadan hukin nadan mandol
ta hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
20 Ya bainti (20) boy miyammah mandol hi nangappit hi huddo'na.
21 Ya napat (40) di silber an ipabunanda an hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
22 Ya hay nangappit hi alimuhan di algo ya onom di mandol hi kultina.
23 Ya inyammayu boy hindudwan mandol hi kultinah nadan duwan duggun nan
tabernakel hi nangappit hi alimuhan di algo.
24 Ya i dadiyen duwan mandol hi kultinah nan duggun nan tabernakel ya
punda"itonyuy mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna an mihu'lubdah nan
nun'atuligonggong.
25 Ta walun namin di mandol hi kultinah nangappit hi alimuhan di algo an niddum
nan duwah dugguna. Ya himpulut onom (16) di silber di ipabunanda te nan ohan
mandol on duway ipabunana.
26 Ya nangiyamma ayu boh tablan akasya ta miballabag di limah nan nunhuddo'
an mandol hi kultina.
27 Ya lima boh nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi alimuhan di algo.

28 Ya hana'e an miballabag hi gawwan nadan mandol hi kultina ya minaynayun an
mihipun hi pingngitna ta inggana boh nan pingngitna.
29 Ya inoddahanyuh balitu' an namin dadiyen mandol hi kultina ya nadan
miballabag an kayiw. Ya nangiyamma ayu boh nun'atuligonggong an balitu' ta
pangiduulanyuh nadan miballabag an kayiw.
30 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Tigom ta nan iyammayun tabernakel ya
miyunnudan di a'atnah nan nipatigon he"ah tun billid.
31 Mangiphod ayu boh nat'on an kultina an hay iyammayu ya nan napinun linen an
hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah ya impiboldayuh nan nala'ing an mumbolda
di kerubim.
32 Ya inhableyuh tuwen kultinah nadan niyamman punhablayan hinadan opat an
akasyan tu"ud an na'oddahan hi balitu'. Ya inyammayu boy opat di silber an ipabunan
datuwen tu"ud.
33 Ta nihable'eh tuwen kultinah dallom nan tabernakel ya ahiyu inha"ad nan Kahun
an nittuwan nadan tugun'u hinan kuwartun nahandiyan ituwen kultina. Ta nan
kultina di mibattan hinan kuwartun niyappit i ha"on ya nan kuwartu' an Dios.
34 Ya ingkalubyuh nan Kahun nan mangipa'innilah a'aanan di bungot'un Dios an
gapuh bahulyun tatagu. Ya hidiyen Kahun ya miha"ad hinan kuwartu' an Dios.
35 Ya inha"adyuh nan kuwartuh bahhelna nan lamehaan hidih nan huddo'na ya
nan punhilawan hi nangappit hi muyyadna.
36 Ya ipiyammayu boh nadan nala'ing an mumbolda nan mikultinah nan panto
hinan hinulid an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
37 Ya iniphodyu ha limah akasyan tu"ud ya inoddahanyuh balitu' ya inha"adanyuh
balitu' an kawit di udduna ta pangihablayanyuh tun kultina. Ya inyammayuy lima
an ipabunan datuwen tu"ud an hay iyammayu ya nan gombang.

27

Hay A'at Nan Punggobhan Hi Mi"nong I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iyammayu bo ha punggobhan hi mi'nong an hay
iyammayu ya nan kayiw an akasya. Ya pumpapaddungonyuy lukud nan opat an
da'gingna an himpipituy umpi ta han godwa. Ya hay tinagena'e ya opat di umpi ta
han godwa.
2 Ya hinan opat an dugguna ya iyammayuy ha'gud* an mingammut hinan
punggobhan hi mi'nong. Ta nalpah'e ya inoddahanyuh gombang.
3 Ya an namin nadan ma'usal hidi an umat hinadan punggaud hi gubu ya nadan
malukung an iha"adan di dala ya nadan tibi' di dotag ya nadan pangittuwan hi bala
ya hay iyammayu ya nan gombang.
4 Ya inyammayu bo ha ay nalagan gombang ya hina"adanyuh opat di gombang an
nun'atuligonggong.
5 Ya inuhbungyuh dallom nan punggobhan hi mi'nong hidiyen ay nalagan gombang
ta mipogpog hi gawwana.
6 Ya nangiyamma ayuh pangiyattangan an kayiw an akasya ya inoddahanyuh
gombang.
7 Ya induulyuh nan nun'atuligonggong an gombang hinan numbinahhel nan
punggobhan hi mi'nong hi'on iyattang nadan mangdon.
8 Ya hay dingding nan punggobhan hi mi'nong ya tabla mu mabaoy dallomna. Ya
tigom ta miyunnudan di a'atnah nan nipatigon he"ah tun billid.

---

* **27:2 27:2** Nadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hay niyamma ya batu an bokon ha'gud di animal ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

Hay Mikultinah Nan Nunlini"odan Nan Lita"angan Nan Tabernakel

9 Alyon bon Apu Dios di, Iyammayu ha mi'alad an kultinah nan nunlini"odan nan
lita"angan nan tabernakel. Ta hay nangappit hi muyyadna ya hinggahut ta nabongley
(150) umpiy dinukken nan napinun linen an mihawan hidi.
10 Ya hay tu"ud di mandol hi kultina ya bainti (20) an ipabunyuh baintin (20)
gombang di niyamma. Ya hay iyammayuh baddong ya kawit ya nan silber.
11 Ya hay dinukken nan kultinah nangappit hi huddo'na ya numpaddung hinan
kultinah nangappit hi muyyadna an hinggahut ta nabongley (150) umpi ya bainti
(20) boy tu"udna an ipabunyuh baintin (20) gombang. Ya hay iyammayu nimpeh
kawit ya baddong ya nan silber.
12 Ya hay dinukken nan kultinah nangappit hi alimuhan di algo ya napitut limay
(75) umpi. Ya hay mandol ya himpuluy (10) tu"ud an himpuluy (10) nipabunana.
13 Ya athidi bon napitut limay (75) umpiy dinukkenah nangappit hi tuluwan di algo.
14 Ya hinan way geyt ya mundinommang di kultina an hay dinukkena ya baintit
duwa ta han godway (22 ½) umpi. Ta hi nangappit hi winawwan ya tuluy tu"udna
ya tulu boy niyamma hi ipabunanda.
15 Ya hi nangappit hi iniggid ya hay nikultina ya atbohdin baintit duwa ta han
godway (22 ½) umpiy dinukkena. Ya tuluy tu"udna ya tulu boy nipabunanda.
16 Ya iyammayu ha kultinan nan geyt hi tulumpuluy (30) umpiy dinukkena. Ya hay
ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen an hinulid ya asul ya
bayulet ya mumbolah. Ya iyammayu ha opat an tu"ud ya ha opat bo hi ipabunanda
ta pangihablayanyuh nadan kultina.
17 Ya nan mibaddong hinadan tu"ud ya nan kawit an ihablayan di kultina ya silber
di miyamma mu nan ipabunan di tu"ud ya gombang di miyamma.
18 Ya hay lukud nan lita"angan nan tabernakel ya hinggahut ta nabongley (150)
umpiy dinukkena ya napitut limay (75) umpi di binillogna. Ya hay tinagen nan
napinun linen an kultinan mi'alad ya pitu ta han godway umpi. Ya hay iyammayu
nimpeh ipabunan nadan tu"udna ya nan gombang.
19 Ya an namin nadan udum an ma'usal hinan tabernakel ya nan nunlini"odana an
umat hi pahok ya hay iyammayu ya nan gombang.

Nan Lanan Di Olibo An Ma'usal Hinan Punhilawan

20 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta
mangiyalidah nan namahmah an lanan nalpuh nan tinoptopdan olibo ta ma'usal
hinan punhilawan ta nanongnan dumanaldallang hi ahodohodom.
21 Ot da Aaron ya nadan linala'in imbabalena di muntolog hinan punhilawan hidih
nan tabernakel hi hangngab nan kultinan nihawan hinan niha"adan nan Kahun an
nittuwan nan Hapit'un Dios. Ya tigonda ta nanongnan buminabinang nadan hilaw
hinan mahdom ta ingganah nan mawi"it. Ot hituwey ma'unud hi atonyuh inggana
an ta'on on nadan mun'atanudan.

28

Hay Ilubung Nadan Padi

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinan ibam an hi Aaron ya nadan
linala'in imbabalenan da Nadab ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar ta diday padin
munhilbin ha"on.
2 Ya numpa'iphod'ah lubung Aaron ta hiyay itigana an hiya ya niyappit i ha"on an
Dios.
3 Ot ibagam hinadan indatta' hi la'ing an mangat i danae ta diday ukod an
mangiphod hi lubung Aaron hitun pangiyappitam i hiya ta mibilang hi padin
munhilbin ha"on.

4 Ta hay iyammada ya nan ephod ya nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan
padi ya nan adukken lubung ya nan mundallom an munggayyadan ya nan turban*
ya nan adukken miwakoh adolda. Ta iyammada datuwe ta ilubung nan ibam an hi
Aaron ya nadan imbabalenan linala'i ta dida nimpey padi hi munhilbin ha"on.
5 Ya hay iyammada ya nan napinun linen ya nan hinulid an balitu' ya asul ya
bayulet ya mumbolah.

Nan Ephod

6 Hay ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda hinan ephod ya nan hinulid an
balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.
7 Hituwen ephod ya duway panid an luput ta mibonog di oha ya mipalagpag di oha.
Ya inha"adanyuh pumpattitan nan mipu'ol ta pundammuwanda.
8 Ya nan balikisna ya mingammut hinan ephod ta numpaddung di tigoda an hay
ipiyammayuh nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen ya nan hinulid an
balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.
9 Ya imboldadahdiy duwah nan nabalol an batu an oniks ya intudo'yuhdi nadan
ngadangadan nadan imbabalen Israel.
10 Ta hinan ohan oniks on onom di ngadan hi mahohonnod an mihipun hinan
namangulu ta ingganah nan udidiyan.
11 Ta nitudo'da'e nadan ngadan di imbabalen Israel ya impaklayuh balitu'.
12 Ya ahiyu in'ugut hinadan mipu'ol nan ephod ta nanongnan mipapanomnom
nadan imbabalen Israel. Ta an namin di pi'dammuwan Aaron i ha"on on inlubungna
nan ephod ta wan nanongnan adi' linglingon nadan tatagu.
13 Ot iyammayuy duwan balitu' an pangipaklaanyu i dadiyen duwan nun'abalol an
batu
14 ya ha duwa boh namahmah an balitu' hi ay na'apid ta hiyay puntayunyuh nan
balitu' an nipaklaan nan nun'abalol an batu.

Hay A'at Nan Miyoddah Hinan Ephod Hi Palagpag Nan Padi

15 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Nan ipiyammam an miyoddah hinan ephod hi
palagpag nan padi ya hidiyey panginnilaanah nan pohdo' an ma'at. Ya hay iyammada
ya nan ibban nan niyammah ephod an napinun linen ya hinulid an balitu' ya asul
ya bayulet ya mumbolah an iyamman di nala'ing an mumbolda.
16 Ya hay a'at na'en miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi ya ohay luput
an nakupin an numpapaddung nan opat an da'gingna an hinhihiyam di pulgaday
lukudda.
17 Ya ni'ugut hidiy opat di nalinlinyan nun'abalol an batu. Ya hinan mamangulun
linya ya hay ni'ugut ya rubi ya topas ya beril
18 ya hina'en mi'adwan linya ya torkois ya sapira ya emerald
19 ya hina'en mi'atlun linya ya jasint ya agate ya ametis.
20 Ya hina'en mi'apat an linya ya hay ni'ugut ya nan krisolayt ya oniks ya jasper. Ta
an namin danaen nun'abalol an batu ya ipaklayuh balitu'.
21 Ya inipongyun intudo' i dadiyen himpulut duwan (12) batu di ngadan nadan
himpulut duwan (12) tinanud Israel.
22 Ya inyammayu boy ay na'apid an namahmah an balitu' ta puntayunyuh nan
miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
23 Ya inyammayuy duwan ay singsing hinan balitu' ya in'ugutyuh nan duwan
numbaktun duggun naen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
24 Ya intayunyu nan ay na'apid an namahmah an balitu' hinan duwan ay singsing.
25 Ya intayunyu nan bongwahna hinan oniks hinan ephod hinan mipu'ol.

---

* **28:4 28:4** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

26 Ya inyammayu boy duwan ay singsing an balitu' ya in'ugutyuh nan dallom nan
duwan nunda"ul an duggun diyen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
27 Ya inyammayu boy duwan ay singsing an balitu' ya in'ugutyuh baktun nan balikis
nan ephod.
28 Ya tinayunanyuh asul an hinulid nan numpotto'an nan duwan ay singsing hinan
miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi hi way baktun di balikisna ta mihamad
an midakop ta adi munlaplape.
29 Ta an namin di hunggopan Aaron hinan kuwartun niyappit i ha"on ya nanongnan
wahdi nan ngadan nadan himpulut duwan (12) imbabalen Israel an nitudo' di
ngadanda hinan way puhuna ta nanongnan nomnomnomo' dida.
30 Ya wada bo nan Urim ya Tummim ta an namin di hunggopan Aaron hinan
niyappit i ha"on on inha"adyu dadiyen Urim ya Tummim hinan miyoddah hinan
ephod hi palagpagna ta nihaggon hi puhuna ta panginnilaanah nan pohdo' an
mipa'innila i da'yun tinanud Israel.

Nadan Udum An Lubung Nan Padi

31 Alyon bon Apu Dios di, Hay iyammayuh nan adukken lubung an iyoddahan nan
ephod ya nan asul an luput.
32 Ya in'ugutyuh nan mibagang di na'abol ta adi mahethet.
33 Ya inyammayu boy ay bungan di pomegranet ya nun'i'ugutyuh nan migayadan ta
ahitanattayunda. Ya hay iyammayu ya nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah.
Ya imbanattanyuy balitu' an kikkitang an batingting
34 ta mili'woh nan gayadan.
35 Ya nanongnan ilubung Aaron hinaeh nan umayanah nan kuwartun niyappit i
ha"on ta madngol an ahigagangoh nadan kikkitang an batingting hinan hunggopana
ya hinan lumah'unana ta adi mate.
36 Ya iyammayu bo hah nan namahmah an balitu' ya intudo'yuhdi di, Niyappit i
Apu Dios.
37 Ya gina'odanyuh linubid an asul ya in'ugutyuh nan turban hi nangappit hi angah
Aaron.
38 Ta wada'ey idawatyu i ha"on ya hi Aaron di ukod an mangita'dog hi'on
waday nibahhoh hinan inatyun nangi'nong ta mabalin an abuluto' an namin nadan
idawatyun tinanud Israel i ha"on. Ta hiya nan mahapul an nanongnan miha"ad
hidiyeh uluna.
39 Ya inabolyu bo nan miyammah nan munggayyadan an lubung Aaron ta nan
napinun linen di ma'usal. Ya ta'on on nan turban ya nan napinun linen an luput
di usalonyu. Ya impaboldayuh nan nala'ing an mumbolda nan adukken miwakoh
adolna.
40 Ya inyammaanyu bo nadan linala'in imbabalenah lubungda ya pongotda ta
mapmaphod di tigoda ya mabainanda.
41 Nagibbuh'en niyammadan namin danae ya impilubungmuh nan ibam an hi
Aaron ya nadan imbabalenan linala'i. Ya impongmu didan hiniitan hi lanan di olibo
ta miyappitdan ha"on ta diday padin munhilbin ha"on.
42 Ya numpa'amma'a boh mundallom an putut an pantalon an mihipun hi gitangda
ta ingganah ulpuda.
43 Ta ilubungda ya ahida hunggop hinan pi'dammuwandan ha"on ya ta'on on hinan
way punggobhan hi insenso hinan kuwartun niyappit i ha"on an Dios ta adi lummuh
pumbahulanda ya atayanda.

Ot hinaen tugun ya bokon dida ya ammunay iyatana te an namin nadan
mahohonnod an tanudandah inggana.

29

Hay Pangiyappitandah Nadan Padi I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Hay atom an mangidawat i Aaron ya nadan
linala'in imbabalena ta miyappitda i ha"on ta wan mibilangdah padin munhilbin
ha"on ya idadaanmu ha hiyah nahikon hi bulug an baka ya duwan tangbal an
kalneroh ma"id ha bahbahda.
2 Ya numpaha''ang'ah tinapay an hay iyammada ya nan maphod an alinan di wit an
adida ha"adan hi yist. Ya nat'on bo nadan mun'a'ingpih an nadahidaan hi mantekan
di olibo ya nadan tinapay an mamantekaan.
3 Ta nalutuda'e ya inha''admuh nan bahket ta iddumyuh nadan mi'nong an bulug
an baka ya nadan duwan tangbal an kalnero.
4 Ya inyem da Aaron hinadan linala'in imbabalenah nan way panton nan tabernakel
ya nun'amohom didahdi.
5 Ya impilubungmun Aaron nan munggayyadan an lubung ya nan adukken
miyoddah ya nan ephod ya nan miyoddah nan ephod hi palagpag nan padi. Ya
binalikisam hinan maphod di abolnan balikis an nihu"up hinan ephod.
6 Ya inlipotmuh uluna nan turban an ipotto'muh way angahna nan ni'ugut hidi an
balitu' an waday tudo'na an mangipa'innilah niyappit ta munhilbin ha"on an Dios.
7 Ya inalam nan lana ya inhiitmuh uluna ta mibilang hi padi an munhilbin ha"on
an Dios.
8 Ya inawitmu bo nadan linala'in imbabalena ya impilubungmun dida nan adukken
lubungda.
9 Ya impipongotmun dida nan pongot di padi ya impiwakohmu nan miwakoh
adolda. Ya inyappitmu didan ha"on ta dida ya nan tanudanda di mumbalin moh
padi.
10 Ya inyem nan bulug an bakah nan way panton nan pi'dammuwanyun ha"on ta
iha'mon Aaron ya nadan imbabalenay ta'ledah uluna.
11 Ya pinaltim hidih nan way panton nan pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
12 Ya inalam dohah nan dalan diyen baka ya intamolmuy gamatmuh nan dalana ya
inlamuhmuh nadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong. Ya
ingkuyagmu nan nabatihdih nan pu''una.
13 Ya inaanmun namin nadan tabah dallom nan putuna an umat hinan nili'mut
hinan alte ya inaanmu bo nan duwan batin ya nan taban nili'mut i diye ya ginhobmun
namin dadiyeh nan punggobhan hi mi'nong.
14 Ya ginhobmu nan adolna ya nan up'upna ya an namin nan lugit an wah putunah
nan bata"an nan nun'allunganyu. Ta hinaey mi'nong an gapuh bahul.
15 Ya inalam boy ohah nan tangbal an kalnero ta iha'mon Aaron ya nadan
imbabalenay ta'ledah uluna.
16 Ya pinaltim ya em nun'iwalaghi' di dalanah nan nunlini"odan nan punggobhan
hi mi'nong.
17 Ya dinautmu ya inulaham nan putuna ya hukina ta nagogod'en namin nan adolna
ya iniddummu nan uluna.
18 Ya ginhobmun namin hinan punggobhan hi mi'nong i ha"on ta wan
mipa'amlonga' hinan hunghungna.
19 Ya inalam bo nan mi'adwan tangbal an kalnero ta iha'mon bon da Aaron ya
nadan imbabalenay ta'ledah uluna.
20 Ya pinaltim ya inalam dohah nan dalana ya em indanih hi winawwan an ingan
Aaron ya nadan imbabalena. Ya inha"adam nan winawwan an am'ama"an di ta'leda
ya hukida. Ya nun'iwalaghi'mu dohah nan dalah nan nunlini"odan nan punggobhan
hi mi'nong.

21 Ya inalam dohah nan dalah nan punggobhan ya inudmam hinan lanan mihiit
hi ulun nadan padi ya inwalaghi'mun Aaron ya hinan lubungna. Ya inatmu bohdi
hinadan linala'in imbabalena ta wan hituwey mangipa'innilan niyappitda i ha"on ya
ta'on on nadan lubungda ya niyappit i ha"on.
22 Ya inaanmu i diyen napaltin kalnero nan taba an middum nan tabanah nan
iwitna ya an namin nan tabah dallom nan putuna an umat hinan nili'mut hinan alte.
Ya inaanmu bo nadan duwan batin ya nan tabana. Ya inaanmu bo nan winawwan
an hukpitna.
23 Ya inalam nan bahket an niha"adan di agge nadduman hi yist an tinapay ya
inalam di hinohhah nadan tulun nat'onat'on an tinapay hidi.
24 Ya impadonmu i da Aaron ya nadan imbabalena danaen namin an taba ya
tinapay ta itaggeda ta idawatdan ha"on an Dios.
25 Ya inalam hi ta'leda ya ginhobmuh nan punggobhan hi mi'nong ta mipa'amlonga'
an Dios hinan hunghungna.
26 Ya inaanmu nan palagpag di kalnero ya intaggem ta midawat i ha"on ya ahim
mohpe inala ta pahingmu.
27 Ta nan palagpag ya nan hukpit nan tangbal an kalnero an nitagge ta midawat i
ha"on ya dadiyey midat i da Aaron ya nadan imbabalenah tun miyappitda i ha"on.
28 Ta danaey nanongnah midat i Aaron ya nadan linala'in imbabalenah nadan
i'nong nadan tatagun tinanud Israel ta pi'hayyupandan ha"on an Dios.
29 Ya nan niyappit i ha"on an lubung Aaron ya mipaboltan hinadan tanudana ta
ilubungda ya ahi mihiit hi uluda nan lana ta miyappitdan ha"on.
30 Ya nan imbabalenan mihukkat i hiyan mabalin an hunggop hinan kuwartun
niyappit i ha"on an Dios ya mahapul an ilubungnah nae hi pituy algo.
31 Ya na'e an dotag nan tangbal an kalnero an mapalti i diyen iyappitandan munhilbi
i ha"on ya eyu iha"ang hinan niyappit i ha"on an pangiha"anganyu.
32 Ta nalutu'e ya e inan da Aaron hinan way panton nan tabernakel nan tinapay
an agge nadduman hi yist ya inihdada nan dotag.
33 Te danaen dotag ya tinapay ya nidawat hi napakawanan di bahulda i diyen
niyappitdan ha"on. Ta dida ya abuh di mabalin an mangan i danaen nidawat te
mapaniyo.
34 Ya hi'on waday mabatih nan mawi"it ya mahapul an gobhonyu te adi mo mabalin
hi makan te mapaniyo.
35 Ot mahapul an hituwey atonyu ta unudonyun namin tun ibaga' ta pituy algo di
pangiyappitanyu i Aaron ya nadan linala'in imbabalena.
36 Ya binigat on ini'nongyu ha ohah bulug an baka an pa'ahikkona ta mi'nong hi
apakawanan di bahulda. Ya hiniitanyuh lana nan punggobhan hi mi'nong ta mibilang
hi malinis.
37 Ot abigabigat hinan pituy algo ya atonyuh nae ta mibilang nimpeh malinis nan
punggobhan hi mi'nong ya ahi mibilang hi niyappit i ha"on ta an namin nadan
mi'nong hidi ya niyappit i ha"on.

Nadan Midawat Hi Binigat

38 Hay i'nongyuh abigabigat hinan punggobhan hi mi'nong ya duway kalnero an
ohay tawonda.
39 Ta i'nongyuh nan mawi"it di oha ya hinan mun'ahdom di oha.
40 Ya hay mitakkop hinan maghob an mi'nong hinan mawi"it ya ha hingkiluh
napinun alinan nadduman hi ohay litro an lana an nalpuh nan tinoptopdan olibo. Ya
wada bo ha ohay litro hi bayah ta midawat hi ma'inum.

41 Ya athidi boh nan mi'nong hinan mun'ahdom an numpaddung nan alina ya
nan bayah an midawat an ma'inum. Ta danaey maghob an mi'nong i ha''on ta
mipa'amlonga' hinan hunghungda.
42 Ta hinaen maghob an mi'nong hi abigabigat hi way panton nan pi'dammuwanyun
ha"on ya inaynayunyun aton hi inggana te hidiy humapita' i da'yu.
43 Ya hidi boh nan panton nan pi'dammuwanyun ha"on di humapita' i da'yun
tinanud Israel ya hidi boy pi'dammuwa' i he"a. Ta gapuh nan mumbinang an a'at'un
ma'attigohdi ya miyappit hidiyen ha"on.
44 Athinay ato' an pumbalino' hi niyappit i ha"on nan pi'dammuwanyu i ha"on
ya nan punggobhan hi mi'nong ya hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta
mumbalindah padi hi munhilbi i ha"on.
45 Ta way ato' an mi'hitu i da'yun tinanud Israel ta ha"on di dayawonyu.
46 Ya ta innilaonyun ha''on hi Apu Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ta way ato'
an middum i da'yu. Ha"on nan Ap'apu an dayawonyu.

30

Nan Punggobhan Hi Insenso

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iyammayu ha punggobhan hi insenso an hay
iyammayu ya nan kayiw an akasya.
2 Ya hay lukud nan opat an nundina'ging ya mumpapaddung an hin'o'ohay umpi ta
han godwa ya hay tinagena'e ya tuluy umpi. Ya hinan opat an dugguna ya iphodyuy
ha'gud mu ta mingammut hidi.
3 Ya inoddahanyuh namahmah an balitu' nan uhhuna ya an namin nan muntigoh
nunlini"odan ya nan opat an ha'gud. Ya inalkusanyuh balitu' nan nundina'ging hi
da"ul nan uhhuna.
4 Ya inyammayuy opat di natuligonggong an balitu' ya in'apyayu dadiye hi da"ul
nan inalkusanyuh balitu' ta hindudwah nan numbinahhel. Ta hidiy pangiduulanyuh
nan pangiyattanganda.
5 Hay iyammayuh pangiyattangan ya nan kayiw an akasya ya inoddahanyuh balitu'.
6 Ya eyu inha"ad nan punggobhan hi insenso hi haggon nan kultinan nihawan
hinan kuwartu' an Dios an awadan nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya
nan kalubnan ma'alih a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyun tatagu' ya hidiy
pi'dammuwa' i da'yu.
7 Ya ibagam i Aaron ta amawimawi''it ya e munggohob hi insenso i diyen niyamman
punggobhan hi insenso ya hiya boy ukod hinadan hilaw.
8 Ya hinan mun'akpa an ena puntologan hinadan hilaw ya athidi bon munggohob
hi insenso. Ot hituwen atonyu ya mahapul an hiyay minaynayun hi aton nadan
tanudanyu.
9 Ot padana' ta ma"id ha udum hi insenso hi gobhonyuhdi onu nadan maghob an
mi'nong onu nadan midawat an makan ya adiyu iduyag hidi nadan idawatyun bayah.
10 Ya hinan hintawon ya maminghan di pangatan Aaron hinan atona ta mibilang
hi malinis nan punggobhan hi insenso. Ta alana dohah nan dalan di mi'nong
hi apakawanan di bahul nadan tatagu ya ena inha''ad hinan opat an ha'gud nan
punggobhan hi insenso. Ot hituwe ya mahapul bon aton nadan matanudan hi
inggana. Te hituwen punggobhan hi insenso ya niyappit i ha"on an Dios.

Nadan Mahapul An Mumbayad Hinan Templo

11 Alyon bon Apu Dios i Moses di,

12 Hitun pumbilanganyuh nadan ibbayun tinanud Israel ya mahapul an bayadan-
day nitaguwanda i ha"on an Dios hi'on nabilangda. Mahapul an atondahtu ta wan
midawwidah dogoh hinan pumbilanganyun dida.
13 Ya hay ibayad di ohan tagu ya ha godwan di ohan sekel an miyunnudan hinan
balolna hinan sekel an na'usal hinan tabernakel. Ya hidiyen idatda ya midawatda i
ha"on an Dios.
14 Ot mihipun hinan baintiy (20) tawona ta mahuluk ya waday idawatda i ha"on an
Dios.
15 Ya ta'on hi kadangyan nan tagu ya nan idawatna i ha"on an Dios ya numpaddung
hinan ibayad di nawotwot ta punhandidah nitaguwanda.
16 Ot nan ma'amung an pihhu ya alam ta ma'usal hinan tabernakel. Ta
mangipapanomnom i ha"on hinadan tinanud Israel ta nanongnan ipappapto' da'yu i
ha"on.

Nan Besin An Pun'ulahan Di Padi

17 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ipiyammam ha ongal hi besin an gombang ta pun'ulahan ya ha ipattukanah
gombang bo damdama. Ya inha"admuh nan numbattanan nan tabernakel ya nan
punggobhan hi mi'nong ya inittuwam hi liting.
19 Ta hidiy pun'ulahan da Aaron ya nadan linala'in imbabalenah ta'leda ya hukida
20 ya ahida hunggop hinan pundayawan ta adida mate. Ya ta'on on hinan waha
maghob hi i'nongdah nan punggobhan hi mi'nong ya
21 mun'ulahdah ta'leda ya hukida ta adida nimpe mate. Ot hituwey aton da Aaron
ya nadan matanudandah inggana.

Nan Lanan Usalon Nadan Padi

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Mangala'ah onom di kiluh namahmah an mira ya hintutluy kiluh nan sinamon
ya nan malumiih an danum di unah
24 ya onom di kiluh nan kasia ya ohay galon an lanan di olibo.
25 Ya nun'u'uddumom an namin ta mumbalin hi lanan niyappit i ha"on an maphod
di hunghungna an usalon di padi an umat hi inyamman di nala'ing an mangiyammah
maphod di hunghungnan lana.
26 Ta hinaen lana di em idahidah nan tabernakel ya nan Kahun an nittuwan nadan
Hapit'u
27 ya nan lamehaan ya nadan dakol an ma'usal hidi ya nan punhilawan ya nadan
ma'usal hidi ya nan punggobhan hi insenso.
28 Ya indahidam boh nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal hidi ya nan
besin ya nan nipabunana.
29 Atom ta miyappit datuwen ha"on ta ta'on on nan mida"om i datuwe ya
mibilangdah niyappit i ha"on.
30 Ya hidiyen lana di ihiitmuh ulun Aaron ya nadan imbabalenan linala'i ta
mumbalindah padin munhilbin ha"on.
31 Ya ibagam hinadan tatagu an hidiyen lana ya ha"on ya abuh di niyappitanah
inggana.
32 Ot adiyu iduyag hi adol di kumpulnan tagu ya adiyu ipatnan mangiphod hi umat
i naen lana ta usalonyu. Te hinae ya niyappit i ha"on ot hanat hay pangiyusalanyu
ya hinan imbaga' an pangiyusalanyu.
33 Ot nan tagun mangiphod hi umat i naen lana ya mipapate ta adi mo midmiddum
i da'yun tatagu'. Ya atbohdiy ato' hinan tagun mangihiit i naen lana hi kumpulnan
tagun ta'on on bokon padi an mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.

Nan Insenso

34 Ya imbagan bon Apu Dios i Moses di atonan mangiphod hi insenso an alyonay,
Mangala'ah nan mapmaphod di hunghungda an umat hi resin ya onika ya galbanum
ya nan namahmah an frankinsens. Tigom ta numpapaddung di dinakolda.
35 Ya inyammam ha mapmaphod di hunghungnan insenso ta umat hinan aton di
nala'ing an mangiyammah maphod di hunghungnan lana. Ya inahinam ta namahmah
di a'atna ya adi kumpulnay iyatana.
36 Ya ginilingyu doha ta ay apul ya em inha"ad hinan way Kahun an nittuwan nan
Hapit'un Dios an hidi nan pi'dammuwa' i he"a. Ot hituwen insenso ya mahapul an
ibilangyuh niyappit i ha"on.
37 Ya adi namaaggon nun'amma ayuh athitu ta usalonyu te ha"on an Dios ya abuh
di mangibagah iyusalana.
38 Ot nan tagun mangiphod ituwen insenso ta usalona ya mipapate ta adi mo
midmiddum i da'yun tatagu'.

31

Da Besalel I Oholiab

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Hi Besalel an imbabalen Uri an imbabalen Hur an tinanud Judah ya hiyay pinto"u
3 ot pabikaho' nan Espiritu' i hiya ta nala'ing an ongal di abalinanan mangat
hinadan mapmaphod di tigona.
4 Ta mabalin an iyammana nan balitu' ya silber ya gombang hi mapmaphod di
tigona.
5 Ya ta'on on nadan nun'abalol an batu ya nadan kayiw ya nadan udum ya
abalinanan iyamma i ha mapmaphod di tigona.
6 Ya hi Oholiab an imbabalen Ahisamak an tinanud Dan di pinto"uh bumoddang i
hiya. Ya an namin nadan nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya
munlutuh balitu' ya udma' di la'ingda ta abalinandan iyamman namin nan ibaga' i
he"a.
7 Ta iyammada nan tabernakel ya nan Kahun an ittuwan nan Hapit'un Dios ya nan
kalubna ya an namin nadan mahapul an umat
8 hinan lamehaan ya nadan ma'usal hidi. Ya iyammada bo nan punhilawan ta nan
namahmah an balitu' di miyamma ya ta'on on nadan udum an mahapul hidi ya nan
punggobhan hi insenso.
9 Ya iyammada bo nan punggobhan hi mi'nong ya nadan udum an mahapul hidi
an umat hinan besin ya nan ipabunana.
10 Ya inabolda nadan miyammah lubung nadan padin da Aaron ya nadan
imbabalenan linala'i an munhilbin ha"on an Dios.
11 Ya iniphodda bo nan lanan mihiit hinan miyappit i ha"on an Dios ya nan insenson
maphod di hunghungna an ma'usal hinan kuwartun niyappit i ha"on an Dios. An
namin datuwen ipiyamma' i da'yu ya mahapul an miyunnudan di a'atda hinan
imbaga' i he"a.

Nan Habadun Tungo

12 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
13 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngilinonda nan Habadun tungo. Ta
hiyay mangipa'innilan dida ya hinadan tanudandah inggana an niyappitdan ha"on
an Dios.
14 Ot mahapul nimpen ngilinonyu nan Habadun tungo te niyappit i ha"on. Ot nan
tagun mangibahho ta e muntamu i diyen algo ya mipapate ta adi mo midmiddum i
da'yun tatagu'.

15 Te hinan hindumingguwan ya onom di algoy puntamuwanyu mu nan mi'apituh
algo ya tungon pun'iblayanyu te ibilang'uh diyen algo hi niyappit i ha"on. Ot nan
tagun muntamu i diyen algo ya mipapate nimpe.
16 Ot an namin ayun tinanud Israel ya ta'on on nadan matanudan hi inggana ya
mahapul an inaynayundan ngilinon nan Habadun tungo hi inggana.
17 Ta hiyay nanongnah pangimatunan hinan inyuldin'un didah inggana. Te ha"on
an Dios ya onom di algoy nuntamuwa' hi nunlumuwa' hitun luta ya ad abunyan. Mu
nan mi'apituh algo ya nun'ibleya'.
18 Ya hidin nalpah an ni'ihapit hi Apu Dios i Moses hinan billid hi ad Sinai ot idatna
nan duwan nadampillag an batu an nangitudo'anah nan uldina.

32

Hay Nangiyammaandah Nan Balitu' An Kilaw An Baka

1 Hidin madne on ma''id ha mumbangngad i Moses an immeh nan billid ya
na'amungda nadan tatagu hi awadan Aaron. Ot alyondan hiyay, Ma''id ha mapto'
ya waday na'at i Moses an e nangkak i dita'uh ad Egypt. Iphodmuwot ha
mangipangpangulun dita'u.
2 Ya alyon Aaron i diday, Iyaliyu mo nadan balitu' an hingat nadan ahawayu ya
imbabaleyu.
3 Ot pun'aan mon nadan tatagu nan balitu' an hingatda ot iyeda i Aaron.
4 Ta na'amung ot iyamman Aaron han ay kilaw an baka. Ya alyon nadan tataguy,
Hiyah nae nan dios an dayawon ta'u an nangikak i dita'un tinanud Israel hi ad Egypt.
5 Ot apyon bon Aaron han pun'onngandah way akuyung nan balitu' an kilaw an
baka. Ot pun'iwalagawagnah nadan tatagun alyonay, Hi bigat ya ma'amung ta'u ta
dayawon ta'uh Apu Dios.
6 Ta hidin hiyah mun'abigat ot pun'iyeday eda idawat an maghob an mi'nong ya
nadan mi'nong hi pi'hayyupan. Ta hidin nalpah nadan ini'nongda ot manganda
mohpe nadan tatagu on immanin'innumda ta inggana ot mun'abubutongda ta nan
umipabain an pumbahulan di in'innatda.
7 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Mi'ibaga'an dumayyu ta em tigon nadan tatagum
an inilpum hi ad Egypt an nan pumbahulan di at'attonda.
8 Te na'ibagondan indinong an mangun'unud hinadan imbaga' i da'yu hi atonyu. Ta
iniphodda han balitu' an kilaw an baka ot hidiyey dayawonda ot mangi'nongda bo
udot i diye. Te alyonday hidiye anu nan dios an dayawondan nangikak i didah ad
Egypt.
9 Ot alyon bon Apu Dios i Moses di, Innila' di a'at dadiyen tatagu an nunhigla tuwaliy
ngoheda.
10 Ot hiya nan adiya' padinongon ta ipahda' di bungot'un dida ta dadago' didan
namin. Ta he''a mo ya abuh di padakolo' di holagna ta mundongol ayun tatagu'.
11 Mu numpahpahmo' hi Moses i hiyan alyonay, Apu Dios, hanat adi'a bahan
bumungot hinadan tatagum an em inawit hi ad Egypt an gapuh nan ongal an
abalinam.
12 Te onha atom hinaen inalim ot namaag ya alyon nan i Egypt di onmu impangulu
nadan tatagum hitun agge naboblayan ta wan patayom dida ta matedan namin. Ot
hiya nan linglingom bahan hinaen bimmoholam ta adim aton nan ninomnommuh
atom i dida.
13 Nomnomnomom ahan handidan baalmun da Abraham ya hi Isaac ya hi Israel ya
nan hinapitmu i dida. Te hay inalim ya idatmuy dakkodakkol an tinanudda ta umat

32:1 **32:1** Nan Na'na'at 7:40,41 **32:4** **32:4** Nan Na'na'at 7:41 **32:6** **32:6** 1 Kulintu 10:7

hi dinakol di bittuwon hi ad lagud ot ibagam an idatmun dida nan boblen alyom hi
pumboblayandah inggana.
14 Ta gapu i diyen numpahpahmo'an Moses ya agge inat Apu Dios nan ninomnom-
nan panadaganah nadan tatagu.
15 Ot dumayyu moh Moses hinan billid an indonana nan duwan nadampillag an
batun natud'an di numbinahhel hinan tugun Apu Dios.
16 Dadiyen batu ya hi Apu Dios di nangiphod ya hiya boy nangitudo' hidih nadan
tuguna.
17 Ya hidin mundayyu da Moses i Joshua ya dingngol Joshua an ahi'i'ingal nadan
tatagu ot alyonan Moses di, Umman ay waha munggugubat hinan nun'allungan ta'u.
18 Ya alyon Moses di, Onha athidi ot wan bokon e hay nangabakanday pun'itkukda
ya hay na'abakanda. Mu bokon te madngol an mungkantada.
19 Ya hidin mun'idatongdah nan way nun'allunganda ta tinigon Moses nan balitu'
an kilaw an baka ya nan ahitatayon tatagu ya nangimbubbungot. Ot ipuhitna nan
duwan nadampillag an batu an inodnana ot magudu. 20 Ot ume ot ena alan nan
iniphoddan balitu' an kilaw an baka ot pu'ulana ot ahina guduguduwon ta numbalin
hi ay dapul. Ot iddumnah nan liting ot ipa'inumna i dadiyen tatagun tinanud Israel.
21 Ot alyon Moses i Aaron di, Undan nganney inat nadan tatagu i he''a ta em
inyabulut hinaen nunhiglan eda numbahulan?
22 Ya alyon Aaron di, Adi'a bumungot i ha''on te innilam di a'at datuwen tatagu an
nan pumbahulan di amod onda aton.
23 Te immalidan ha''on ot alyonday, Ma''id ha mapto' hi na'at i he''a an nangikak i
da'mi hi ad Egypt ot alyonday onmuwot iyamma ha mangipangpangulun da'mi.
24 Ot ibaga' mon dida ta amungonda nadan balitu' an inusalda ot ibkah'uh nan apuy
ta nawadah naen balitu' an baka.
25 Ya na'innilaan Moses an inyabulut Aaron an aton nadan tataguy kumpulnan ta'on
on umipabain ta lummuh pungngohayan nadan udum an tatagun dida.
26 Ta immeh Moses hinan way geyt diyen nun'allunganda ot pun'itkuknan alyonay,
Da'yun naminhod an hi Apu Dios di dayawona ya immali ayuh tun awada'. Ya
immedan namin nadan linala'in tinanud Libay hi awadana.
27 Ot alyon Moses i diday, Hay inalin Apu Dios hi unudon ta'un tinanud Israel ya
alyonay, An namin ayun linala'i ya ihikotyuy hinalungyu ya eyu numpate nadan
ibbayu ya gayyumyu ya hinaggonyun wahtun nun'allungan ta'u.
28 Ot aton dadiyen tinanud Libay hidiyen imbagan Moses i dida. Ya hay bilang di
pinateda i diyen algo ya tuluy libun (3,000) linala'i.
29 Ot alyon Moses i didan tinanud Libay di, Ad uwanin algoy nangidawatanyuh
nitaguwanyun Apu Dios an munhilbin hiya te inatyu nan inalina an hay na-
matayanyuh nan numbahul an ta'on onyu i'iba ya imbabale dida. Ot gapuh
nangunudanyun Apu Dios ya wagahan da'yu i hiya.
30 Hidin nabiggat ya alyon Moses hinadan tataguy, Hinaen inatyu ya nunhiglan
pumbahulan i Apu Dios. Ot ad uwani ya mumbangngada' hinan billid an awadan
Apu Dios ta eya' mumpahpahmo' ta alina ya mabalin an linglingonah naen eyu
numbahulan.
31 Ot tumikid mo boh Moses. Ta hidin immablat ot mi'ihapit i Apu Dios an alyonay,
Apu Dios, nunhiglay numbahulan nadan tatagu te iniphodda nan balitu' i han baka
ta hiyay dinayawda.
32 Ot hanat linglingom bahan hidiyen numbahulanda. Mu adim'e ya ta'on attog ya
inaanmuy ngadan'uh nan liblun nangitud'am hi ngadan nadan imbabalem.

32:32 32:32 Nipa'innila 3:5

33 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nan tagun numbahul i ha''on ya hiyay aano' di
ngadanah nan liblu'.
34 Ot ume'aot ta ipangulum didah nan boblen imbaga' i he''a. Ya nomnomnomom
an nan anghel'u di ukod an mangipangulu i he''a. Mu ibaga' an adi madne ya dusao'
didah nan numbahulanda.
35 Ya indani peman ya wada han dogoh an impadatong Apu Dios hinadan tatagu
an gapuh nan inatdah nan inyamman Aaron an balitu' an kilaw an baka.

33

Hay Nangibagaan Apu Dios Hi Adina Pi'yayan Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Makak ayu mohtu an da'yuh nadan ibbam an
inikakmuh ad Egypt ta ume ayuh nan boblen imbaga' hidin a'ammodyun da Abraham
ya hi Isaac ya hi Jacob an idat'uh nadan tanudanda.
2 Ot pa'aliyo' han anghel ta ipangulu da'yu ya impa'aana i diyen boble nadan
tinanud Kanaan ya tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib
ya tinanud Jebus.
3 Te hidiyen boblen umayanyu ya malumong ya makadangyan. Mu adiya' mi'yalin
da'yu te mi'yaliya''e ya alinah on da'yu nundadag hinan awon an gapuh nan nunhiglan
ngoheyu.
4 Ya hidin dingngol nadan tataguh diye ya umukayunganda ta ma''id ha
numpun'alkus hi adolda.
5 Te alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an dida ya
nunhiglay ngoheda. Ot alinah on pininghan'un dinadag dida. Ot ibagam ta pun'aanda
nadan nun'i'alkusda adol ta ahi' nomnomnomon on nganney ato' i da'yu.
6 Ya hay nun'allungan nadan tinanud Israel i diye ya hinan way billid hi ad Horeb
an nun'aanda nadan in'alkusdah adolda an umat hi hingat ya nadan udum.

Nan Pi'dammuwanda I Apu Dios

7 Hi Moses ya wa'e ta immohnongda on e nuntolda i ha pi'dammuwanda i Apu Dios
hinan bata''an di pun'allunganda. Ta nan waday pohdonan ibagan Apu Dios ya hidiy
pangipluyana.
8 Ya an namin di umayan Moses i diyen natoldaan ya way ohah nadan tatagu
ya lumah'undah nan allungda ta umohnongdah nan way panto ta mangmangondah
hunggopan Moses.
9 Ya an namin di hunggopan Moses i diyen natoldaan ta mi'hapit i Apu Dios ya
mungkohop nan bugut hinan way panto.
10 Ya tinigon'en nadan tatagu nan bugut an nungkohop on nunnanongdan
timma'dog hidih nan way panton di allungda ta dayawondah Apu Dios.
11 Ta hi Apu Dios ya mi'hangngaban an mi'hapit i Moses an umat hinan aton nan
nunggayyum an munhappitan. Ta nalpah'e on ahi umanamut hi Moses mu nan
mangilog an bumodboddang i hiyan hi Joshua an imbabalen Nun ya adina taynan
nan natoldaan.

Hay Dasal Moses

12 Inalin Moses i Apu Dios di, Imbagabagam i ha''on ta ipangulu' datuwen tatagu
mu tanganu onmu agge impa'innilah on nganney pinto'muh pun'ibba'. Ya imbagam
bon ha''on an innilam di ngadan'u ya alyom boy umipa'amlonga' i he''a.
13 Ot athina'en umipa'amlonga' i he''a ya daan mo ta ipa'innilam nan pohdom hi
ma'at ta hiyay unudo' ta nanongnan umipa'amlonga' i he''a. Ya nomnomnomom ot
bahan an da'mi nan pinto'muh tatagum.

14 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on ya mi'yaliya' i he"a ta way atom an madinol hinan umayanyu.
15 Ot alyon Moses di, Maphod ta athina Apu Dios te onha adi'a mi'yalin da'mi ot udulnay adi da'mi attog pakakon hitu.
16 Te nan pi'yaliyam i da'mi ya hiyay panginnilaan nadan udum an tatagu an umipa'amlonga' i he"a ya tun ibba' an tatagum. Te onha ma"id'an da'mi ot ma"id ha nipahhiwanmih nadan udum an tataguh tun luta.
17 Ot alyon Apu Dios di, Manu'eh ato' nan imbagam ya gapu ta umipa'amlong'a i ha"on ya innila' di a'atmu.
18 Ot alyon Moses di, Ot athina'e ya hanat ipatigom i ha"'on nan mumbinang an amaphodmu.
19 Ya alyon Apu Dios di, O, ipatigo' i he"an namin nadan amaphod'u ya atbohdin ipa'innila' nan ngadan'u an Ap'apu. Te ha"on ya mabalin an ipatigo' di ule' ya homo"uh nan tagun pohdo' an pangipatigan.
20 Mu adim tigon di angah'u te ma''id ha taguh tigonay angah'u ya nanongnan matagu.
21 Ot inayun Apu Dios an alyon di, Mihnup'ah tun awada' ta wahtu han doplah an mabalin an umohnongam.
22 Ta handiyan da'ah nan lingab i diyen numpingayan di doplah ya hinawanan da'ah ta'le' ta ingganah mipatigoy binang'uh ala"uha'.
23 Ta nundu'uga"e ya ahi' aanon di ta'le' ta mabalin an tigom di bonog'u mu adi mabalin hi tigom di angah'u.

34

Hay Nangiphodan Moses Hinan Duwan Batun Itud'an Nadan Tuguna

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Iphodmu ha umat hidin duwan nadampillag an batu an pina''ihmu ta itudo''u bohdi nadan intudo"uh nan namangulun batu.
2 Ya nundadaan'ah bigat hi mawi"it ta tumikid'ah tun billid hi ad Sinai ta mi'dammu'an ha''on hidih uhhuna.
3 Mu gahin di oha'a an umali ya abuh. Ya ibagam hinadan tatagu ta ma''id ha e munwanwannatan hinan billid an ta'on on nadan baka onu kalnero ya adida e mangan hi holo' hidi.
4 Ot iphod Moses di duwan nadampillag an batu an umat hidin namangulu. Ta hidin hiyah mun'abigat ot tumikid hinan billid hi ad Sinai an inodnana nadan duwan batu an inunudna nan imbagan Apu Dios.
5 Hidin immehdi ya nungkohop boh Apu Dios hinan bugut ot ipa'innilana nan ngadanan Ap'apu.
6 Ot munla''uh hi hinangngab Moses an alyonay, Ha''on nan Dios an ma'a'ulle ya ongal di homo'na. Ya ha"on an Dios ya adi hi kittang on bimmungota'. Ya adi maluman di pamhod'u ya adi' ibahhon aton nadan ibaga'.
7 Te nanongnay pamhod'uh linibu ya pakawano' di tataguh nan adi maphod an pangatda ya an namin an pumbahulanda. Mu adi mibahhoy pundusaa' hinadan numbahul an ingganah nan pidwan di apapuda.
8 Ot ma'ibagan munlu'bub hi Moses ot dayawona hiya.
9 Ot alyonay, Apu Dios, umipa'amlonga"e i he"a ya daan mo bahan ta ipangpangulu da'mi. Manu te immannung an naligat hi e umunudan nadan tatagu mu undan adi mabalin hi linglingom nadan numbahulanmi ya nadan adi maphod an pangatmi ta nanongnan ibilang da'mih tatagum.

Hay Pidwanah Nangibagaan Apu Dios I Moses Hinadan Tuguna

10 Alyon Apu Dios i Moses di, Ad uwani ya ibaga' an waday ato' hinadan tinanud
Israel. Te dakol di ato' an mangipatigon didah nan abalina' an nakaskasda'aw. Ya
datuwen ato' ya ma"id ni' ha na'atanah udum hi bobleh tun luta. Ta an namin di
tagu ya innilaonda datuwen nakaskasda'aw an ato' an mamoddang i da'yu.
11 Mu gahin di unudonyu nadan ibaga' i da'yuh ad uwani tee. Ta hitun umayanyu
ya ha"on di ukod an mangipa'aan hinadan tataguh nan awonyu an tinanud Kanaan
an umat hinadan tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya
tinanud Jebus.
12 Ya tigonyu ta adi ayu mihapitan hi ibagan nadan tatagun nunhitu i dadiyen boble.
Te atonyu'e ya hidiyey ayyu ahablutan.
13 Mu haot di atonyu ya pumpa"ihyun namin nadan pundayawandan umat hinadan
inha"addan batu ya numputulyu nadan pustin mangita'dog i Aserah.
14 Ya adiyu ipatnan e mundayaw hinadan dios an dayawonda. Te ha"on an Dios ya
adi' pohdon an waday udum hi eyu dayawon an bokon ha"on ya abuh.
15 Ot tigonyu nimpe ta adi ayu mihapitan hi alyon nadan numboblehdi. Te dida
ya nat'onat'on di dayawonda ya onnganda. Ya ayagan da'yu'en dida ta middum ayuh
nan at'atonda ya lo'tat ya mabaliyan ayu ya ni"an ayuh nadan i'nongda.
16 Ya hi'on pi'yahawaonyu nadan linala'in imbabaleyuh nadan binabain imbabaleda
ya ipanguluda nadan linala'in imbabaleyuh nadan dayawonda ta du'gona'.
17 Ya alyon bon Apu Dios di, Adi ayu mangiyammah binulubbulul ta hiyay
dayawonyu.
18 Ya inaynayunyun ngilinon nan pangananyuh nan tinapay an agge nadduman
hi yist. Ta nadatngan'e nan bulan di Abib an hidiye din nakakanyuh ad Egypt ya
inunudyu nan imbaga' ta adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy
algo.
19 Ya idawatyun ha"on nadan panguluwan an linala'in imbabaleyu ya ta'on on
nadan hopap di tangbal an imbabalen di animalyun umat hi baka onu kalnero.
20 Ta nan hopap di tangbal an imbabalen di dongki ya mabalin an hukkatanyu i
ha imbabalen di kalnero ta hiyay i'nongyun ha"on an Dios. Mu adiyu'e pohdon an
hukkatan ya mahapul an putungonyuy bagangna ta mate. Ya na'en panguluwan an
lala'in imbabaleyu nimpe ya mahapul an waha pamangngadyun hiya.
Ya mahapul an way ohaon indadaana tuwali nan idawatnan ha"on.
21 Ya mahapul an hinan mi'apituh algo ya mun'ible ayu. Te onom di algoy mabalin
hi puntamuwanyu an ta'on on hinan ahingunuwan an pun'aladuwanyuh nadan
puntanomanyu ya hinan ahi'apit ya mahapul an mun'ible ayu.
22 Ya ngilinonyu bo nan ahigapas an pangidawatanyun ha"on an Dios hinan hopap
di gapasonyu. Ya nginilinyu bo nan pun'apitanyuh nadan bungbunga"an ta ahi
mapogpog nan hintawon.
23 Ya atawotawon ya mahapul an da'yun linala'in tinanud Israel ya mumpitlu
ayun ma'amung hinan pundayawanyun ha"on an na'abbaktun Dios an dayawonyun
tinanud Israel.
24 Ya wa'e ta un'unudonyuh nae an mumpitluh hintawon an ma'amung ayuh nan
pundayawan i ha"on ya pakako' an namin nadan numbobleh nadan pumboblayanyu
ta pabilbillogo' nan bobleyu. Ya atbohdin ma"id ha mabalin hi mamlo i diyen eyu
pumboblayan.
25 Ya adiyu idihhan an idawat nan tinapay an nadduman hi yist hinan i'nongyun
animal. Ya hinan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ate hi ad Egypt ya tigonyu
ta ma"id ha mabati hinan ini'nongyu hi ingganah nan mawi"it.
26 Ya hay iyaliyuh nan pundayawanyu i ha"on ya nan ap'aphodan hinan maman-
gulun apitonyu.

Ya adiyu pundanum hinan iha"angyun ukkon an gulding nan gatas nan hi inana.
27 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Itudo'mun namin danaen inali' te danaen
imbagabaga' ya ato' i he"a ya nadan ibbam an tinanud Israel.
28 Ta napat (40) di algo ya hilong di nihaha"adan Moses hidih nan billid an agge
nangnangngan ya agge im'imminnum. Ot itudo' bon Apu Dios nan Himpulun Tuguna
i diyen duwan nadampillag an batu.
29 Ta on nalpah ot alan Moses ot dumayyuh nan billid hi ad Sinai an inodnanah
diyen duwan batun nitud'an nadan Himpulun Tugun. Ya nunhiglan humiliy
angahnan gapuh nan ni'happitana i Apu Dios. Mu hi Moses ya aggena innilan athidi.
30 Ta hidin tinigon da Aaron ya nadan ibbanan tatagu an humiliy angah Moses ya
tumakutdan e mihaggon i hiya.
31 Mu inayagan Moses dida ot umeda mo da Aaron ya an namin nadan
mangipangpanguluh nadan tinanud Israel ta eda donglon nan ibagana i dida.
32 Ta on nalpah an nunhahapitda ot ahida umen namin nadan tatagu ta eda
himmalunghung i Moses. Ot ibaganan didan namin nadan tugun Apu Dios an
imbaganan hiyah awadanah nan billid.
33 Ya hidin indappuh Moses an imbagan namin i dida ot hu'yunganay angahna.
34 Mu wa'e ta hunggop hinan pundayawan i Apu Dios ta mi'ihapit i hiya on inaana
nan inhu'yungna. Ya wa'e ta limmah'un on imbaganah nadan tatagu nan inalin Apu
Dios hi ipa'innilanan dida
35 on hiyah diyen humiliy angahna. Ta hiya nan nalpah'en imbagana on
hinu'yunganay angahna ta inggana boh on umen e mi'ihapit i Apu Dios.

35

Hay Tugun Hinan Habadun Tungo

1 Hi Moses ya inamungnan namin nadan tinanud Israel ot alyonan diday, Datuwey
imbagan Apu Dios hi unudon ta'u.
2 Hinan onom di algo ya muntamu ta'u mu hinan mi'apituh algo an Habadun tungo
ya pun'iblayan te niyappit i Apu Dios. Ot nan muntamu i diyen algo ya mipapate.
3 Ya ta'on on ha pun'apuyanyuh baleyu ya mipagol hinan Habadun tungo.

Hay Idat Nadan Tatagu Ta Ma'usal Hinan Pundayawan

4 Alyon bon Moses hinadan na'amung an tinanud Israel di, Hi Apu Dios ya imbagana
bon alyonay,
5 An namin ta'u ya mahapul an waday idat ta'un Apu Dios. Ot hay mabalin hi idat
ta'u ya balitu' ya silber ya gombang
6 ya nan asul onu bayulet onu mumbolah an hinulid ya napinun linen ya nan dutdut
di gulding
7 ya nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah ya nan up'up di
animal hinan baybay ya nan kayiw an akasya.
8 Ya mabalin bo nan lanan di olibo ta ma'usal hinan punhilawan ya nadan middum
hinan lanan mihiit hinadan miyappit i Apu Dios ya nan maphod di hunghungnan
insenso.
9 Ya mabalin bo nan oniks ya nadan udum an nun'abalol an batu ta miha"ad hinan
ephod ya nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
10 Alyon bon Moses di, An namin ayun waday la'ingnan mangiyammah kumpulna
ya umali ayu ta iyammayu nan imbagan Apu Dios
11 an tabernakel.

34:33 34:33 2 Kulintu 3:13

Ta iyammayu nadan mikultina ya nadan pun'ipit ya nadan mandol hi kultina ya nadan miballabag ya nadan tu"udna ya nadan ipabunan nadan tu"udna.
12 Ya inyammayu nan Kahun an ittuwan nadan Hapit Apu Dios ya nan kalub an ma'alih a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan tatagu ya nan pangiyattangan ya nan kultinan mihawan.
13 Ya inyammayu bo nan lamehaan an pangiha'mawan hinan tinapay an midawat i Apu Dios ya nadan udum an ma'usal i diye ya nan pangiyattangan nadan mangdon.
14 Ya inyammayu bo nan punhilawan ya nadan udum an ma'usal ya nan lanan olibo ta way atonan dumilag.
15 Ya inyammayu bo nan punggobhan hi insenso ya nadan pangiyattangan ya nan insenso ya nan lana ya nan kultinan mihawan hinan panto.
16 Ya inyammayu bo nan gombang an punggobhan hinan mi'nong i Apu Dios ya nan ay nalagan gombang an pangiha'mawan hi mi'nong ya nan duwan pangiyattangan ya nadan udum an mahapul hidi ya nan gombang an pun'ulahan ya nan ipattukana.
17 Ya inyammayu bo nadan kultinan mihawan hi nunlini"odan ya nadan tu"udna ya nadan ipabunan dadiyen tu"ud ya nadan mikultinah nan panton nan tabernakel.
18 Ya inyammayu bo nadan pahok ya nadan talin ma'usal hinan alad hi nunlini"odan.
19 Ya inabolyu nadan ilubung nadan padi hinan punhilbiyandan Apu Dios. Ta nat'on nan ilubung nan nabaktun padin hi Aaron hinan ilubung nadan imbabalena.

Hay Indat Nadan Tatagu An Miyammah Nan Tabernakel

20 Hidin indappuh Moses ot mumpapange nadan tataguh nan nun'allunganda.
21 Ya an namin nadan waday pinhodnan idawat i Apu Dios ya nun'iyeda. Ta nawadan namin nadan miyammah nan tabernakel ya nan mahapul hidi ya nan miyammah lubung nan padi.
22 Ta an namin nadan binabai ya linalain naminhod an mangdat ya nun'iyeda nadan idatda. Ta nadan udum ya indatday balitu' an umat hi hingat ya singsing ya nadan mibanggol ya nadan udum an balitu' di niyamma ta idawatdan Apu Dios.
23 Ya nadan udum ya inyeday napinun linen ya nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah ya nadan na'abol an dutdut di gulding ya nan up'up di kalnero an nakololan hi mumbolah ya nan up'up di animal hinan baybay.
24 Ya nadan udum ya silber ya gombang ya kayiw an akasya.
25 Ya nadan binabain nala'ing an mumpudun ya nun'iyeday pinudundan napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
26 Ya nadan udum an binabai ya nunlubiddah dutdut di gulding.
27 Ya hay inyen nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nan nun'abalol an batu an umat hi oniks ya nadan udum an mi'alkus hinan ephod ya nan miyoddah nan ephod hi palagpag nan padi.
28 Ya nadan udum ya inyeday lanan di olibo ya nadan udum an middum hinan miyammah insenson maphod di hunghungna ya nan lanan mihiit hinadan miyappit i Apu Dios an usalon di padi.
29 Ta an namin nadan tinanud Israel an binabai ya linala'i ya nun'iyeda nan pinhoddan idawat ta ma'usal hinan imbagan Apu Dios i Moses hi iyammada.

Hay Napilih Muntamuh Nan Tabernakel

30 Ya alyon Moses hinadan tataguy, Hi Apu Dios ya pinto'nah Besalel an imbabalen Uri an tinanud Hur an tinanud Judah
31 ta pabikahona nan Espirituna i hiya ta nala'ing ya waday abalinanan mangat hinadan mapmaphod di tigona.

32 Ta mabalin an iyammana nan balitu' ya silber ya gombang hi mapmaphod di tigona.
33 Ya nala'ing bon munggutih nan nun'abalol an batu ya mumpa'ot hinan kayiw ya an namin nan mapmaphod an miyamma.
34 Ta didan duwah nan hi ibbanan hi Ahisamak an tinanud Dan ya indattan Apu Dios didah la'ingdan mangitudduh udum an tataguh nan abalinandan aton.
35 Ta dakol nan indat Apu Dios an abalinandan umat hi mun'ammah nan kumpulnan mun'a'aphod. Ya nadan udum ya nala'ingdan mun'abol ya mumboldah luput an nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah di usalonda.
Ta an naminda ya nun'alala'ingdan mangat hinan tamuda.

36

1 Alyon bon Moses di, Da Besalel i Oholiab ya an namin nadan indattan Apu Dios hi la'ing ya abalinan ya diday mangiyammah nan tabernakel an iyunnuddah nan imbagan Apu Dios.

Hay Inyalin Nadan Tatagu An Ma'usal Hinan Tabernakel

2 Impa'ayag Moses da Besalel i Oholiab ya an namin nadan linala'i an waday abalinandan nalpun Apu Dios ya waday naminhoddan mi'itamu.
3 Ot iyukodnan dida nan na'amung an ma'usal an nalpuh nadan ibbadan tinanud Israel. Ya hiyah diyen amawimawi"it on waday iyedan middum hinadan ma'usal.
4 Ya lo'tat ya an namin nadan muntamu ya immeda i Moses
5 ot alyonday, Dakol bo aya nadan inyali'alin nadan tatagun usalonmih nan ipiyamman Apu Dios.
6 Ot ibagan mon Moses hinadan tatagu ta idinongdan mangiyeh nadan iboddangdah nan miyammah nan pundayawanda i Apu Dios.
7 Te nahawwalan nan inye'inyedan ma'usal.

Nan Tabernakel

8 An namin nadan waday punla'inganah nadan nat'onat'on an tamu ya diday nangiyammah nan tabernakel ya nadan himpulun (10) panid an luput ta mikultinah nan nunlini"odan nan tabernakel. Ta hay inyammada ya nan linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah ot ipi'ugutdah nan nala'ing an mumbolda di kerubim.
9 Ot pumpapaddungonday dinukken nadan kultina an napat (40) di umpi ya hay binillogda'e ya onom di umpi.
10 Ya nundada"itonday hinlilimay panid.
11 Ya nangiphoddah nun'abali"un luput an asul ot i'ugutdah nan ohan da'ging nan nadada"it an kultina. Ya athidi boy inatdah nan da'ging nan mi'adwan nadada"it an limay panid an kultina.
12 Ta hay in'ugutdah nan ohan da'ging nan nadada"it an kultina ya nabonglen (50) nun'abali"un luput an numpopotto'ondah nan mi'adwan nadada"it an kultina.
13 Ya nangiyammada boh nabonglen (50) balitu' an ipit ta nundammuwonda nan numpopotto'an an nun'abali"un luput ta nangammut nan mikultinah nunlini"odan nan tabernakel.
14 Ot abolonda boy himpulut ohay (11) panid hinan nalubid an dutdut di gulding ya inugutanda ta mangammut an luput an miyoddah hinan mikultinah nan tabernakel.
15 Ya mahapul an pumpapaddungonday lukudda ta hinnanapat ta limay (45) umpiy dinukkeda ya hin'o'onom di umpiy binillogda.
16 Ya nundada"itonday limay panid ya ahida bo nundada"iton di onom an panid.
17 Ya in'ugutda boy nabonglen (50) nun'abali"uh an luput hinan ohan da'ging nan nadada"it an limay panid. Ya athidi boy inatdah nan da'ging nan mi'adwan nadada"it an kultina.

18 Ya inyammaday nabonglen (50) gombang an ipit ta mangammut nan luput an
miyoddah nan kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
19 Ya inyammada bo nan up'up di tangbal an kalnero an nakololan hi mumbolah
ta miyoddah boh nan kultinah nunlini"odan nan tabernakel. Ya inyammada nan
up'up di animal an malpuh nan baybay ta hidiyey muntu'yap an miyoddah hinadan
kultinah nan nunlini"odan nan tabernakel.
20 Ya nangiyammadah nan kayiw an akasya ta mandol hinadan kultinah nun-
lini"odan nan tabernakel.
21 Ya hay dinukken di ohan mandol hi kultina ya himpulut limay (15) umpi ya hay
binillogna ya baintit pituy (27) pulgada.
22 Ya an namin nadan mandol hinadan kultina on waday duwan nidongdong hi
pu"una ta mabalin an mihu"updah nan ipabunanda.
23 Ta hay iyammadah mandol hinadan kultinah nangappit hi muyyadna ya bainti
(20).
24 Ya iyammada boy napat (40) an silber an ipabunan nadan hukin nadan mandol
ta hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
25 Ya bainti (20) boy miyammah mandol hi nangappit hi huddo'na.
26 Ya napat (40) di silber an ipabunanda an hindudwah nan ohan mandol hi kultina.
27 Ya hay nangappit hi alimuhan di algo ya onom di mandol hi kultina.
28 Ot iyammada boy hindudwan mandol hi kultinah nadan duwan duggun nan
tabernakel hi nangappit hi alimuhan di algo.
29 Ya dadiyen duwan mandol hi kultinah nan duggun nan tabernakel ya
nunda"itonday mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna an mihu'lubdah nan
nun'atuligonggong.
30 Ta walun namin di mandol hi kultinah nangappit hi alimuhan di algo an niddum
nan duwah dugguna. Ya himpulut onom (16) di silber di ipabunanda te nan ohan
mandol on duway ipabunana.
31 Ot iyammada boy liman kayiw an akasya ta mandol hinadan kultina hi nangappit
hi huddo'na.
32 Ya lima boh nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi alimuhan di algo
hi indoggan nan tabernakel.
33 Ta hana'e an miballabag hi gawwan nadan mandol hi kultina ya minaynayun an
mihipun hi pingngitna ta inggana boh nan pingngitna.
34 Ya inoddahandah balitu' an namin dadiyen mandol hi kultina ya nadan mibal-
labag an kayiw. Ya inyammada boy balitu' an nun'atuligonggong ta pangiduulandah
nadan miballabag an kayiw.
35 Ya nan inaboldan kultina an asul ya bayulet ya mumbolah ya napinun linen an
hinulid ya imboldadahdiy inyammadan kerubim.
36 Ot iyammaday opat an tu"ud an kayiw an akasya ot oddahandah balitu'. Ot
iyammada boy kawit an balitu' ya nadan ipabunan di tu"ud an silber.
37 Ot iyamman nadan nala'ing an mumbolda nan mikultinah nan panto hinan
hinulid an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah.
38 Ot iyammada boy liman tu"ud ya kawit ta ihablayan nan kultina. Ot oddahanda
nadan uhhun nadan tu"ud hi balitu' ot iyammada nadan gombang hi pangipabunan
i dadiyen tu"ud.

37

Hay Nangiyammaan Besalel Hinan Kahun

1 Inyamman bon Besalel nan kayiw an akasya hi Kahun an hay dinukkena ya napat
ta limay (45) pulgada. Ya numpaddung di binillogna ya tinagena an baintit pituy (27)
pulgada.
2 Ot iphodnan oddahan hi namahmah an balitu' di dallomna ya nan muntigo ot
alkusanah balitu' nan nundina'ging hi uhhun nan Kahun.
3 Ot mun'ammah opat di natuligonggong an balitu' ot ipongnan iyammah nan opat
an duggun nan Kahun ta hindudwah numbinahhel.
4 Ot mangiyammah pangiyattangan an hay inyammana ya nan kayiw an akasya ot
oddahanah balitu'.
5 Ot pumbinahhelonan iduul hinadan nun'atuligonggong hinadan duggun nan
Kahun ta pangiyattangan nadan mangdon.
6 Ot iyammana bo nan kalub nan Kahun an hay iniphodna ya nan namahmah an
balitu' an hay dinukkena ya napat ta limay (45) pulgada. Ya hay binillogna ya baintit
pituy (27) pulgada.
7 Ot ingammutnan iyammahdi nan duwan kerubim an hay inyammana ya nan
balitu' an pinandayna
8 ta nihamad an niha"ad hi numbinnongwah nan uhhun nan kalub nan Kahun.
9 An nunhangngabona dadiyen kerubim mu inyuhdungdah nan kalub ot bitbitonay
paya'da ta nahophopan nan kalub.

Nan Lamehaan

10 Ot iyammana bo nan akasya hi lamehaan an hay dinukkena ya tuluy umpi ya
hay binillogna ya ohay umpi ta han godwa. Ya hay tinagena ya duway umpi ta han
godwa.
11 Ot oddahanah namahmah an balitu' ot alkusana boh balitu' an namin nan
nundina'ging hi uhhuna.
12 Ot ha"adana nan nundina'ging hi tuluy pulgaday binillogna an kayiw ot
alkusanah balitu' di nunlini"odan.
13 Ot iyammana boy opat di natuligonggong an balitu' ot idikkitnah nan opat an
hukin nan lamehaan
14 hi da"ul nan da'gingna ta iduulan nan pangiyattangan.
15 Ya hay inyammanah nan pangiyattangan ya nan kayiw an akasya ot oddahanah
balitu'.
16 Ot iyammana bo nadan ma'usal hidin umat hi duyu ya basu ya malukung ya
pannuman an ittuwan di ma'inum an midawat i Apu Dios. Ya an namin datuwen
miha"ad hinan lamehaan ya namahmah an balitu' di inyammada.

Nan Punhilawan

17 Ot pandayona nan namahmah an balitu' hi punhilawan. Ta ohan nangammut
an balitu' nan mihipun hi pu"una ya nan nigawwan ay adolna ya nan alkusnan umat
hi habhabung ya nadan hapangna ya nadan hilawna.
18 Ta onom nadan ay hapang an hilaw te hintutluh numbinahhel.
19 Ya way ohah nan ay hapang ya na'alkusan hi tulun natuntunud an ay habung di
almon.
20 Ya nan nigawwan ay adol nan punhilawan ya opat nan natuntunud an ay habung
di almon.
21 Ta ohay ay nuwanin habung on numbinahhel hi baktunay duwan hilaw ta
ingganah nan mi'atlun habung. Ta hintutluh numbinahhel nan numpopotto'an an
hilaw.
22 Ta an namin nadan alkusnan ay habung ya nan tulun numpopotto'an an hapang
ya oha nan nangammut an namahmah an balitu' an pinandayna.
23 Ot iyammana bo nan pitun ay basun punhilawan ya nan pumputul hi mitsa ya
nan pangi'amungan hi gubu an hay inyammana ya nan namahmah an balitu'.

24 Ta tulumpulut opat (34) di kilun namahmah an balitu' di na'usal ot ahi magibbuh
nan punhilawan an niddum nan umat hi pangi'amungan hi gubu ya nadan udum.

Nan Punggobhan hi Insenso

25 Ot iyammana bo nan punggobhan hi insenso an kayiw an akasya. Ya hay
dinukkena ya ohay umpi ta han godwa an numpaddung hinan binillogna an oha
boy umpi ta han godwa. Ya hay tinagena ya tuluy umpi. Ya hinan opat an dugguna
ya iniphodnahdiy ha'gud an ningammut hinan kayiw an akasya.
26 Ot oddahanah balitu' nan uhhuna ya an namin nan muntigoh nunlini"odan ya
nan opat an ha'gud. Ot alkusanah balitu' nan nundina'ging hi da"ul nan uhhuna.
27 Ot iyammanay opat di natuligonggong an balitu' ot i'apyana dadiye ta hindudwah
nan numbinahhel. Ta hidiy pangiduulandah nan pangiyattanganda.
28 Ya hay inyammana i dadiyen pangiyattangan ya kayiw an akasya ot oddahanah
balitu'.
29 Ot mangiyamma nadan nala'ing an mangiyammah lana hi lanan usalon di padi
ya nan mapmaphod di hunghungnan insenso.

38

Nan Punggobhan Hi Mi'nong I Apu Dios

1 Inyammada bo nan kayiw an akasya hi punggobhan hi mi'nong i Apu Dios. Ya
hidiyen iniphodda ya numpapaddungonda nan opat an da'gingna an himpipituy umpi
ta han godwa. Ya hay tinagena'e ya opat di umpi ta han godwa.
2 Ot iyammada bo nan ha'gud hinan opat an dugguna an ingngammutdah nan kayiw
an akasya hi punggobhan hi mi'nong an na'oddahan hi gombang.
3 Ya an namin nadan ma'usal hidi an umat hinadan banga ya nadan punggaud hi
gubu ya nadan malukung an duyu an iha"adan di dala ya nadan tibi' di dotag ya
nadan pangittuwan hi bala ya hay iyammada ya nan gombang.
4 Ot iyammada bo han ay nalagan gombang ot uhbungondah nan punggobhan ta
nipogpog hinan gawwana.
5 Ot ha"adandah opat di gombang an nun'atuligonggong nan punggobhan hi
mi'nong ta pangiduulandah nan pangiyattangan.
6 Ta iniphodday duwan pangiyattangan an kayiw an akasya ot oddahandah
gombang.
7 Ot iduuldah nan numbinahhel i diyen punggobhan hi mi'nong ta midadaan
hi pangiyattanganda ya hidiyen punggobhan ya nadingding hi kayiw mu nabaoy
dallomna.

Nan Besin An Pun'ulahan

8 Inyammada bo nan gombang an besin ya nan gombang an ipabunana an hay
inyammada ya nan indat nadan binabain muntamuh nan way panton di pundayawan
an dadiye nan gombang an diggalda.

Nan Alad Hi Nunlini"odan Nan Pundayawan

9 Inyammada bo nan mi'alad an kultina hi nunlini"odan nan lita"angan nan
tabernakel an hay dinukken nan nummuyyad ya umeh hinggahut ta nabongley (150)
umpi. Ya hay inyammada ya nan napinun linen.
10 Ya hay tu"ud di mandol hi kultina ya bainti (20) an impabundah baintin (20)
gombang. Ya hay inyammadah baddong ya kawit ya nan silber.
11 Ya hay dinukken'en nan kultinah nangappit hi huddo'na ya numpaddung hinan
kultinah nangappit hi muyyadna an hinggahut ta nabongley (150) umpi ya bainti (20)
boy tu"udna an nipabundah baintin (20) gombang. Ya hay inyammada nimpeh kawit
ya baddong ya nan silber.

12 Ya hay dinukken'en nan kultinah nangappit hi alimuhan di algo ya napitut limay (75) umpi. Ya himpuluy (10) tu"ud di mandol hi kultina ya himpulu (10) boy nipabunanda. Ya atbohdin hay inyammadah kawit ya baddong ya nan silber.
13 Ya athidi bon napitut limay (75) umpiy dinukkenah nangappit hi tuluwan di algo.
14 Ya hinan way geyt ya nundinommang di kultina an hay dinukkena ya baintit duwa ta han godway (22 ½) umpi. Ya hi nangappit hi winawwan ya tuluy tu"udna ya tulu boy ipabunanda.
15 Ya hay nangappit hi iniggid ya atbohdin hay nikultina ya baintit duwa ta han godway (22 ½) umpiy dinukkena. Ya tuluy tu"udna ya tulu boy nipabunanda.
16 Ya an namin nadan kultinan mi'alad hi nunlini"odan nan tabernakel ya napinun linen di niyamma.
17 Ya hay ipabunan nadan tu"ud ya gombang. Ya hay inyammadah kawit ya baddong ya nan silber. Ta an namin nadan tu"ud ya naha"adan di uddudah silber an punhablayan.
18 Ya nan kultinan mihawan hinan geyt ya tulumpuluy (30) umpiy dinukkena. Ya hay impiyammadah nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen an hinulid ya asul ya bayulet ya mumbolah. Ya hay tinagena'e ya pituy umpi ta han godwa an nipaddung hi tinagen nan nikultinah nunlini"odan.
19 Ya hay inyammadah tu"ud ya opat an nipongdan nipabun hi opat bon gombang. Ya hay inyammadah nan kawit ya baddong ya nan silber. Ot oddahanda bo nan uddun nan tu"ud hi silber.
20 Ya an namin nadan pahok an ma'usal hinan tabernakel ya nan nunlini"odana ya gombang di inyammada.

Hay Bilang Di Na'usal Hinan Niyammah Nan Tabernakel

21 Hay bilang nadan balitu' ya silber ya gombang ya nadan udum an ma'usal hinan tabernakel ya intudo' nadan tinanud Libay te hiyay imbagan Moses. Ta nan padi an hi Itamar an imbabalen Aaron di mumpapto' i diyen tamu.
22 Ya nan apapun Hur an imbabalen Uri an nalpuh nan tinanud Judah an hi Besalel di nangiyammah nadan imbagan Apu Dios i Moses.
23 Ya hay bimmoddang i hiya ya hi Oholiab an imbabalen Ahisamak an tinanud Dan. Hiya ya nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya nala'ing bon munnomnom hi maphod an iyamma ya nala'ing bon mumboldah luput an hay usalona ya hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah.
24 Hay ngammut di indat nadan tataguh balitu' an na'usal hinan pundayawan ya hiyam di gahut ta nahiyam ta lima ta han mahuluk hi godway (995.6) kilu.
25 Ya hay indatdah silber ya tuluy libut opat di gahut ta han baintit opat ta han mahuluk hi godway (3,424.6) kilu.
26 Ya hay nangdat i datuwen silber ya nadan linala'in mihipun hi baintiy (20) tawonda ya nadan mahuluk hi baintiy (20) tawonda. Ya hay bilang di linala'in nangdat ya onom di gahut ta tuluy libu ta han limay gahut ta nabongle (603,550).
27 Ta nan tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilun di silber ya inyammadah hinggahut (100) an ipabunan nadan mandol hi kultinan nan tabernakel ya nadan tu"ud nan pangihablayan hinan kultinah dallom nan tabernakel. Ya hay na'usal hi silber hinan ohan ipabunan di mandol hi kultina ya umeh tulumpulu ta han godway (30.6) kilu.
28 Ya nan nahawwal an mahuluk hi godway kilun silber ya inyamman da Behalel hinan pangihablayan hi kultina ya kawit ot oddahandah silber di uddun nadan tu"ud.
29 Ya hay inamung nadan tatagu hi gombang ya duway libut opat di gahut ta han walu ta han godway (2,408.5) kilu.

30 Ta hiyay inyammadah ipabunan nadan tu"ud hinan panton nan tabernakel ot usalonda nadan udum an gombang hinan punggobhan hi mi'nong ya nan ay nalaga ya nadan udum an ma'usal hidi.
31 Ot iyammaday udum hinadan pangipabunan hinadan tu"ud hi nunlini"odan ya nadan pahok an ma'usal hinan tabernakel ya nadan alad hi nunlini"odan nan lita"angana.

39

Nan Lubung Di Padi

1 Hay inaboldah lubung di padi hinan punhilbiyandah nan pundayawan i Apu Dios ya nan hinulid an asul ya bayulet ya mumbolah. Ya athidi boy inyammadah nan lubung nan nabaktun padin hi Aaron ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Hay Inyammadah Nan Ephod

2 Hay inyammadah nan ephod ya nan napinun linen ya nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah.
3 Ya hay inatdan nangiphod hi hinulid an balitu' ya pinandayda nan balitu' ta ay papel di iningpihna ot ahida kaltikaltibon ot ahi iboldan di nun'ala'ing an mumbolda.
4 Ya nan ephod ya duway panid an luput ta mibonog di oha ya mipalagpag di oha ot ha"adandah pumpattitan nan mipu'ol ta pundammuwanda.
5 Ya nan balikisna ya ningammut hinan ephod ta numpaddung di tigoda an hay ipiyammadah nan nala'ing an mumbolda ya nan napinun linen ya nan hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.
6 Ot ipakladah nan balitu' nan duwan nabalol an batu an oniks. Ot itudo'dahdih nan oniks di ngadan nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
7 Ot i'ugutdah nan mipu'ol hinan ephod ta nanongnan mipapanomnom nadan tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Nan Miyoddah Hinan Ephod Hi Palagpag Nan Padi

8 Ot iyammada bo nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi an hay inyammada ya nan ibban nan niyammah ephod an napinun linen ya hinulid an balitu' ya asul ya bayulet ya mumbolah an inyamman di nala'ing an mumbolda.
9 Ya hay a'atna ya luput an nakupin an numpapaddung nan opat an da'gingna an hinhihiyam di pulgada.
10 Ot i'ugutdahdiy opat di nalinlinyan nun'abalol an batu. Ta hinan namangulun linya ya in'ugutda nan rubi ya topas ya beril.
11 Ya hinan mi'adwan linya ya nan torkois ya sapira ya emerald.
12 Ya hinan mi'atlun linya ya nan jasint ya agate ya ametis.
13 Ya hinan mi'apat an linya ya nan krisolayt ya oniks ya jasper. Ya an namin danaen nun'abalol an batu ya impakladah balitu'.
14 Ot ipongdan itudo' i dadiyen himpulut duwan (12) batu di ngadan nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
15 Ot iyammada nan ay na'apid an namahmah an balitu' ta puntayunda i diyen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
16 Ot iyammada boy duwan ay singsing an balitu' ot i'ugutdah nan duwan numbaktun duggun diyen miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
17 Ot itayunda nan ay na'apid an namahmah an balitu' hinan duwan ay singsing.
18 Ot itayunda nan bongwahna hinan oniks hinan ephod hinan mipu'ol.

19 Ot ha"adanda boh ay singsing an balitu' ya in'ugutdah nan dallom nan duwan
nunda"ul an duggun nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi.
20 Ot iyammada boy duwan ay singsing an balitu' ot i'ugutdah baktun nan balikis
nan ephod.
21 Ot tayunandah asul an hinulid nan numpotto'an nan duwan ay singsing hinan
miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi hi way baktun di balikisna ta mihamad
an midakop ta adi munlaplape ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.

Nadan Udum An Ilubung Nan Padi

22 Nan adukken lubung an iyoddahan nan ephod ya hay inabolda i diye ya nan
hinulid an asul.
23 Ot i'ugutdah nan mibagang di na'abol ta adi mahethet.
24 Ot mun'ammada boh ay bungan di pomegranet an hay inyammada ya nan hinulid
an napinun linen ya asul ya bayulet ya mumbolah. Ot i'ugutdah nan migayadan ta
ahitanattayunda.
25 Ot mangiyammada boh nan namahmah an balitu' hi kikkitang an batingting ot
ibattabattandan i'ugut hinadan pomegranet
26 ta nali'li'woh nan gayadan ta hidiyey ilubung nan padi hinan punhilbiyandah
nan tabernakel ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.

27 Ot iyammaan bon nadan nala'ing an mun'abol hi napinun linen da Aaron ya
nadan linala'in imbabalena hi munggayyadan an lubung
28 ya turban ya pongot ya putut an pantalon.
29 Ya nan miwakoh adolda ya hay miyamma ya nan napinun hinulid an linen ya
asul ya bayulet ya mumbolah an iyamman di nala'ing an mumbolda ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios i Moses.

30 Ot iyammada hah nan namahmah an balitu' ot itudo'dahdiy, Niyappit i Apu Dios.
31 Ot ga'odandah linubid an asul ot i'ugutdah nan turban ta miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios.

32 Ta hidiyey nagibbuhan nan tabernakel an pi'dammuwanda i Apu Dios an
inunuddan namin nan imbagan Apu Dios i Moses.
33 Te inyen nadan tatagu i Moses nadan miyammah nan tabernakel an umat
hinadan kultina ya nadan pun'ipit ya nadan mandol hi kultina ya nadan miballabag
ya nadan tu"ud ya nadan ipabunan nadan tu"ud.
34 Ot iyeda bo nadan kultina an hay niyamma ya nan up'up di tangbal an kalneron
nakololan hi mumbolah ya nan miyoddah an up'up di animal hinan baybay ya nan
kultinan mihawan hinan Kahun.
35 Ot eda iha"ad nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nan kalubna
an ma'alih a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul nadan tatagu ya nan
pangiyattanganda i diye.
36 Ot iyeda bo nan lamehaan ya nadan mahapul hidi ya nan tinapay an midawat i
Apu Dios
37 ya nan balitu' an punhilawan ya nan lanan di olibo an ma'usal ta ahi dumilag ya
nadan udum an ma'usal hidi.
38 Ot iyeda bo nan balitu' an punggobhan hi insenso ya nan lana an mihiit hinadan
miyappit i Apu Dios ya nan maphod di hunghungnan insenso ya nan mikultinah nan
panton nan tabernakel.
39 Ot iyeda bo nan gombang an punggobhan hi mi'nong ya nan mi'apyahdin ay
nalagan gombang ya nadan pangiyattangan an kayiw ya an namin nadan mahapul
hidi. Ot iyeda bo nan besin ya nan ipattukana

40 ya an namin nan kultinan mihandih nan lita"anganah nan nunlini"odan ya nan
geytna ya nadan pahok ya tali ya an namin nadan mahapul hidi i diyen tabernakel
an pi'dammuwan i Apu Dios.
41 Ot iyeda bo nan mun''aphod an lubung di padi an ilubung da Aaron ya nadan
linala'in imbabalenah nan punhilbiyandan Apu Dios.
42 Ta inat nadan tinanud Israel an namin nan miyunnudan hinan imbagan Apu
Dios i Moses.
43 Ya hidin tinigon Moses dadiyen namin ya immannung an niyunnudandah nan
imbagan Apu Dios. Ot inayunan wagahan dida.

40

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pangipata'dogandah Nan Tabernakel

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Hay pangipata'doganyuh nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on ya hitun
madatngan nan mamangulun algoh nan mamangulun bulan.
3 Ta ipaghopyuhdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya inha"adyu nan
kultinana ta mahawanan.
4 Ya impaghopyu bo nan lamehaan ya inha'moyuhdi nadan mahapul an
miha'mohdi. Ya impaghopyu nan punhilawan ya tinolganyu nadan hilawna.
5 Ya impaghopyu bo nan balitu' an punggobhan hi insenso ya inha"adyuh way potto'
nan Kahun. Ya ahiyu mohpe inhable nan kultinan nan panto.
6 Ya inha''adyuh dommang nan panto nan punggobhan hi mi'nong.
7 Ya inha"adyu nan ongal an besin hi numbattanan nan tabernakel an
pi'dammuwanyu i ha"on ya nan punggobhan hi mi'nong ya inittuwanyuh liting.
8 Ya kinultinaanyu nan nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel ya kinulti-
naanyu bo nan geytna.
9 Ya inalam nan lana ya em nunwalaghi'an nan tabernakel ya an namin nadan
gina'un wahdi ta wan miyappitda i ha"on.
10 Ya winalaghi'am bo nan punggobhan hi mi'nong ya an namin nan wahdin ma'usal
ta miyappitdan ha"on
11 ya inatmu bohdi hinan ongal an besin ya nan nipabunana.
12 Ya inyem mohpe da Aaron ya nadan linala'in imbabalenah nan way panton nan
tabernakel ya nun'ulahom didah liting.
13 Ya impilubungmun Aaron nan lubung di padi ya hiniitam di ulunah lana ta
miyappit i ha"on ta hiyay padin munhilbin ha''on.
14 Ya impilubungmuh nadan imbabalena nan napto' an ilubungda.
15 Ya hiniitam di uluda hi lana ta umat hinan inatmun amada ta diday padin
munhilbin ha''on. Ya gapuh nan nangihiitam hi lana hi uluda ya mibilangdah padi
ya ta'on on nadan tanudanda.

Hay Nangipiyammaan Moses Hinan Tabernakel

16 Hi Moses ya inatnan namin nadan imbagan Apu Dios hi atona.
17 Ta hidin ohay algo han nibaluh din mamangulun bulan hidin mi'adwah tawon
hi nakakandah ad Egypt ot ipata'dogda nan tabernakel.
18 Ya hay inatdan nangipata'dog ya indadaanda ni' nadan ipabunana ot ahida
ipata'dog hidi nadan mandol hi kultina ot ballabagandah nadan tabla dadiyen mandol
hi kultina. Ot ipata'dogda nadan tu"ud.
19 Ot oddahanda nadan kultinan nan tabernakel ta miyunnudan hinan imbagan
Apu Dios.

20 Ot alan Moses nan duwan batun nitud'an nadan Himpulun Tugun Apu Dios ot
ena ittuh nan Kahun ot iduulnahdi nan kayiw an pangiyattangan nadan mangdon ot
ahina kaluban hinan kalub an ma'alih a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul
nadan tatagu.
21 Ot ipaghopdah diyen Kahun hinan tabernakel ot handiyanah nan kultina ta
miyunnudan hinan imbagan Apu Dios hi atona.
22 Ot iyeda nan lamehaan hidih nan bahhel nan nakultinaan ot iha"addah nangappit
hi huddo'na.
23 Ot iha"addah nan lamehaan nan tinapay an nidawat i Apu Dios ta miyunnudan
hinan imbagan Apu Dios.
24 Ot iyena bo nan punhilawan ot iha''adnah dommang nan lamehaan hi nangappit
hi muyyadna.
25 Ot tolgana dadiyen hilaw hidi ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
26 Ot ipaghopna bo nan balitu' an punggobhan hi insenso hi hinangngab nan
nakultinaan.
27 Ot gobhonahdi nan mapmaphod di hunghungnan insenso ta miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios.
28 Ot kultinaanda mohpe nan panton nan tabernakel.
29 Ot eda iha"ad nan punggobhan hi mi'nong hinan nihaggon hinan way panton nan
tabernakel an pi'dammuwan i Apu Dios ot i'nongdahdi nadan maghob an mi'nong ya
nadan miwadat i Apu Dios an makan ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
30 Ot ena bo iha"ad nan besin hinan numbattanan nan tabernakel ya nan
punggobhan hi mi'nong ot talwanah liting ta pun'ulahan nadan padi.
31 Ta hidiy e nun'ulahan da Moses ya hi Aaron ya nadan linala'in imbabalen Aaron
hi ta'leda ya hukida
32 on ahida hunggop hinan pi'dammuwan i Apu Dios ya ta'on on hinan umayandah
nan punggobhan hi mi'nong ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
33 Ot kultinaan da Moses nan nunlini''odan ta waday lita"angan nan tabernakel ya
nan punggobhan hi mi'nong ot kultinaanda bo nan geyt nan lita"angan. Ta hidiyey
nagibbuhan diyen inyammada.
34 Indani ya nahophopan hi bugut hidiyen pi'dammuwan i Apu Dios ta napnu nan
tabernakel hinan binang Apu Dios.
35 Ta ma"id ha aton Moses an hunggop hidi.
36 Ta nihipun i diye ya ingganah on tigon nadan tinanud Israel an tumage nan
bugut hi baktun nan tabernakel on ahida palu'ahon hidiyen tabernakel ta inayundah
nan pumbaatanda.
37 Mu agge'e ni' timmage nan bugut hinan tabernakel ya adida makak nadan tatagu.
38 Ta athi'athidiy na'at i diyen eda immaninnabatan. Te mapatal'e on wada nan
bugut hi baktun nan tabernakel. Ya nahdom'e on ay mundalang an apuy ta mabalin
an panigan nadan tatagu.

Lebitikus
(Leviticus)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nitudo' ituwen liblu ya nadan mahapul an aton nadan tinanud Israel ta mabalin an ibilang Apu Dios dida hi malinis. Ya hay ohan atonda ta mabalin an mibilangdah malinis ya nan pangidawatandah nadan nitugun i dida an idawatdan Apu Dios. Ya hay pinilin Apu Dios hi munhilbi an padi ya hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta diday mangidawat hinadan iyen nadan ibbadan tatagu an midawat i Apu Dios. Ya intugun bon Apu Dios an mahapul an nan miyunnudan hinan pohdona di pangatda ta umatda i hiya te hidiyey umipa'amlong i hiya. Ya intuguna bo an mahapul an pohpohdonday ibbada an umat hi naminhoddah adolda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nadan maghob an mi'nong (Lebitikus 1:1–7:38)
2. Hay niyappitan nadan imbabalen Aaron an mumpadi (Lebitikus 8:1–10:20)
3. Nadan mibilang hi malinis ya nadan mibilang hi nalugit an animal (Lebitikus 11:1–16:34)
4. Hay eda pangi'nongan hinadan i'nongda ya nadan nat'onat'on an tugun Apu Dios (Lebitikus 17–25)
5. Hay aton Apu Dios hinadan tinanud Israel hi'on nan tugunay unudonda ya hay dusan nadan mumpungngohe (Lebitikus 26:1-46)
6. Hay aton an mamangngad hinan nibilang tuwali hi bagin Apu Dios (Lebitikus 27:1-34)

Nan Maghob An Mi'nong

1 Han ohan algo ya inayagan Apu Dios hi Moses hinan tabernakel ot alyonay,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an datuwe nadan mahapul an ma'unud hi'on waday idawatyun ha"on.
Onha animal di midawat ya gahin di ohah nadan pinanganyun baka onu kalnero onu gulding.
3 Ta wada'ey i'nong nan ohan tagu hi maghob an mi'nong i ha"on ya mahapul an ha tangbal hi baka an ma''id ha bahbahna. Ta iyenah nan way panton nan tabernakel ta wan abuluto' an Dios.
4 Ya inha'mon diyen taguh ulun nan maghob an mi'nong an animal ta wan abuluto' ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna.
5 Ya pinaltinahdih diyen baka hinan pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ya inalan nadan padin imbabalen Aaron nan dalana ta eda iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong hi hangngab nan tabernakel.
6 Ya inaana nan up'up diyen pinaltina ya dinautna ya ahina tinogtog.
7 Yaden pun'iphod nadan padin imbabalen Aaron an pumpalpag nadan itunguh nan punggobhan hi mi'nong ta apuyanda.
8 Ya inalada mohpe nan dotag an ta'on on nan uluna ya nadan tabana ta iphoddan palpagon hi uhhun nan mundalang an itungu hinan punggobhan hi mi'nong.
9 Ya inulahan diyen tagu nadan minalutuna ya an namin nadan wadah dallom di putuna ya nadan huki ta ahi e gobhon nan padi hinan punggobhan hi mi'nong i ha"on. Ot nan hunghung datuwe ya umipa'amlong i ha''on an Dios.
10 Mu onha hay iyalidan mi'nong ya kalnero onu gulding ya mahapul an ha tangbal an ma''id ha bahbahna.
11 Ya hay ena pamatayan ya hidih nan nangappit hi huddo' nan punggobhan hi mi'nong an nihangngab hinan pi'dammuwan i ha"on an Dios. Ya inalan nadan padin

tinanud Aaron nan dalana ta eda iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
12 Ya tinogtogna nan dotag ya ahi inalan nan padi ta iphodnan palpagon hi uhhun nan mundalang an itungu an middum nadan tabana ya nan uluna.
13 Mu mahapul an ulahan diyen tagu nan minalutu ya an namin nadan wadah dallom di putuna ya nadan huki ta pi'ighob nan padi ta maghob an mi'nong an namin i ha"on. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
14 Mu onha hamuti nan ipi'nong nan tagu ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios ya mahapul an ha palluma.
15 Ta iyen nan padi nan hamuti hinan punggobhan hi mi'nong ya intilonay bagangna ta ingganay mihiwwe nan ulu ya intunguna nan ulu ya inihihanay dalana hinan da'ging nan punggobhan hi mi'nong.
16 Ya ahina inaan nan bintuulna ya intopalnah nan pangitopalandah dapul hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wahnan punggobhan hi mi'nong.
17 Ya inidonah paya' nan hamuti ya binuklina ya intungunah nan apuy hinan punggobhan hi mi'nong. Ot hinaen maghob an mi'nong ya umipa'amlong di hunghungna i ha"on an Dios.

2

Nan Midawat I Apu Dios An Nalpuh Nadan Inapitda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Wa'et hay idawatyu ya malpuh nan ginapasyu ya mahapul an gilingonyu ta mumbalin hi napinun alina ya hiniitanyuh mantekan di olibo ya hina"adanyuh insenso.
2 Ya inyeyuh nadan padin tinanud Aaron. Ta gamalon nan padi dohah nan alinan nadduman hi mantekan di olibo ya iniddumnan namin nadan insenso ya ginhobnah nan punggobhan hi mi'nong ta mipatigon nidawat i ha"on an Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
3 Ya nan nabati i diyen alina ya niyappit i ha"on an Dios ta hiya nan nadan padi ya ammunay idatana.
4 Mu wa'et hay iyaliyu ya tinapay an miha"ang hi pugun ya mahapul an ha napinun alina di apyonyu an udmanyuh mantekan di olibo mu adiyu udman hi yist. Ya mabalin bo nan ma'ingpin tinapay an ma"id nimpe ha niddum hi yist mu ihiityuh uhhuna nan mantekan di olibo.
5 Ya hi'on hay pangiha"anganyuh nan midawat an makan ya nan pinakawan ya mahapul an ha napinun alinay apyonyu an udmanyuh mantekan di olibo mu adiyu bo damdama udman hi yist.
6 Ya nalutu'e ya inupi'upingyu ya hiniitanyu boh mantekan di olibo ya ahiyu mohpe indawat.
7 Ya hi'on nan idawatyu ya miha"ang hinan ma'ingpin pinakawan ya atbohdin mahapul an napinun alinay apyonyu an ha"adanyuh mantekan di olibo.
8 Ta kumpulna i datuwey atonyun mangiha"ang hinan midawat i ha"on an Dios ya inyeyuh nan padi ta iyenah nan punggobhan hi mi'nong.
9 Ta uppingona ha kittang ya ginhobna ta mipatigon nidawat i ha"on an Dios. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on.
10 Ya nan nabatin tinapay ya bagin nadan padi te niyappit i ha"on an Dios.
11 Ya mahapul an na'en maghob an midawat i ha"on an nalpuh nan ginapasyu ya adi madduman hi yist onu danum di iyukan te paniyon gobhon hinan punggobhan hi mi'nong.

12 Manu te mabalin an iddumyu nan danum di iyukan onu nan yist hi'on nan
pangiddumanyu ya nan idawatyun hopap di inapityu. Mu adi nimpe mabalin hi
middum hinan maghob an mi'nong.
13 Ya adiyu linglingon an iddum hinan alinan idawatyu nan ahin an mangipanom-
nom hinan imbaga' an Dios i da'yu.
14 Ya wa'e ta nan idawatyu ya nan hopap di inapityu ya mabalin an nan nahanglag
an agge napinuy gilingna.
15 Ya na'e an alina ya hiitanyuh mantekan di olibo ya iniddumyu nan insenso ta
midawat i ha"on.
16 Ta gobhon nan padi ha kittang hinan punggobhan ta mipatigon nidawat i ha"on.
Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

3

Hay Mi'nong Hi Pi'hayyupan I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Hi'on hay i'nong di ohan tagu hi pi'hayyupana i
ha"on ya ha baka ya mahapul an ha ma"id ha bahbahnan tangbal onu tinna.
2 Ya inyenah nan panton nan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun nan baka
ya pinaltinahdi. Ya inalan nadan padin holag Aaron nan dalana ya eda inwalaghi'
hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
3 Ya hidiyen mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on an Dios ya mahapul hi maghob an
namin nadan taban wah dallom nan putuna
4 ya nan duwan batin ya nan nili'mut hidin taba an nihaggon hinan ulpu ya nadan
nili'mut hinan alte ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
5 An namin datuwe ya e gobhon nadan padin holag Aaron hinan mundalang an
apuy hinan punggobhan hi mi'nong. Ot nan hunghung datuwe ya umipa'amlong i
ha"on an Dios.
6 Ya onha kalnero onu gulding di i'nong di ohan tagu hi pi'hayyupana i ha"on an
Dios ya mabalin an ha tangbal onu tinna an ma"id ha bahbahna.
7 Ya wa'et kalnero nan ena i'nong ya iyenah nan pi'dammuwanyun ha"on an Dios
8 hinan way hunggopan hinan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun nan kalnero
ya pinaltinahdi. Ta alan nadan padi nan dalana ya eda inwalaghi' hinadan dingding
nan punggobhan hi mi'nong.
9 Ya inaana nan mataban iwitna ya dinautna ta aanonan namin nadan tabah dallom
di putuna.
10 Ya inaana bo nan duwan batin ya nan taban nili'mut hidi ya nan maphod an
bongwah nan alte.
11 Ya inalan nan padi datuwen namin ya ena ginhob hinan punggobhan ta mi'nong
an makan i ha"on an Dios.
12 Ya hi'on gulding nan i'nong nan tagu ya athidi bon iyenah nan pi'dammuwanyun
ha"on
13 hinan way hunggopan hinan tabernakel ya inha'monay ta'lenah ulun diyen
gulding ya pinaltina. Ya e nun'iwalaghi' nadan padi nan dala hinadan dingding nan
punggobhan hi mi'nong.
14 Ya inaana nadan maghob an mi'nong an umat hinadan tabah dallom nan putu
15 ya nan duwan batin ya nadan taban nili'mut hidi ya nadan nili'mut hinan alte.
16 Ta e gobhon nan padi dadiyen makan te niyappit dadiyen namin i ha"on an Dios.
Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
17 Ta datuwey unudonyu an ta'on on idanay awadanyu ya ta'on on nadan
mapalpalog an matanudan. Ya tigonyu ta adiyu anon nan taba ya dala.

4

Hay Mi'nong Hi Apakawanan Di Bahul An Agge Inatta

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an wa'et waday numbahul te waday
aggena inunud hinadan tugun'u an ta'on on aggena inatta ya datuwey mahapul an
atona.
3 An umat hinan nabaktun padi hi'on numbahul an aggena inatta ya milaggat ayun
namin hinan bahulna. Ot mahapul an alana ha ma"id ha bahbahnan kilaw an baka
ta mi'nong hi apakawanan di bahulnan aggena inatta.
4 Ya inyenah nan way panton nan tabernakel ya inha'monay ta'lenah nan ulun nan
baka ya ahina pinaltihdi.
5 Ya inighopna dohah nan dalah nan tabernakel.
6 Ya intamolnay ohah nan gamatnah nan dala ya nun'iwalaghi'nah mumpipituh
nan kultinah nan kuwartu' an Dios.
7 Ya inhiitna dohah nan dalah nadan ha'gud* an nipong hinadan duggun nan
punggobhan hi insensohdi hinan kuwartu' an Dios. Ya ahina mohpe e ingkuyag nan
nabatin dalah way pu"un nan punggobhan hi mi'nong hidih nan way panton nan
tabernakel.
8 Ya inaanan namin nadan tabah nan putuna
9 ya nan duwan batin ya nadan taban nili'mut hidi ya nadan nili'mut hinan altena.
10 Ya ena ginhob datuweh nan punggobhan hi mi'nong an umat hi atonah nan taban
nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.
11 Mu nan adol diyen baka an nilaggat di up'upna ya lamohna ya uluna ya hukina
ya an namin nadan wah dallom di putuna ya nan lugit an wahdih putuna
12 ya mahapul an iyeyuh nan nibata"an hinan nun'allunganyu an nibilang hi malinis
an puntopalan hi dapul ya ginhobyuhdi.
13 Mu hi'on an namin ayun tinanud Israel ya numbahul ayu te waday aggeyu inunud
hinadan tugun'u an ta'on on aggeyu inatta
14 ta na'innilaanyu'e an numbahul ayu ya mahapul an eyu alan ha kilaw an baka
ya inyeyuh nan way panton nan tabernakel. Ta hidiyey mi'nong hi apakawanan di
bahulyu.
15 Ya inha'mon nadan ap'apun di himpahimpamu'un di ta'ledah ulun nan baka ya
pinaltidahdih nan pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
16 Ya inihgop nan nabaktun padi dohah nan dalan diyen bakah nan tabernakel.
17 Ya intamolnay lodlodongnah nan dala ya inwalaghi'nah mumpipituh nan
kultinah nan kuwartu' an Dios.
18 Ya ena bo inhiit dohah nan dalah nadan ha'gud hinan dugguh nan punggobhan
hi insensohdi hinan kuwartu' an Dios. Ya ahina mohpe e ingkuyag nan nabatin dalah
way pu"un nan punggobhan hi mi'nong hidih nan way panton nan tabernakel.
19 Ya inaana bon namin nadan tabana ya ena ginhob hinan punggobhan hi mi'nong.
20 Ya hay atonah nan baka ya umat hinan atonah nan baka an mi'nong hi
apakawanan di bahul ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyun tatagu.
21 Ya ahina mohpe e ginhob hidiyen baka hi bata"an nan nun'allunganyu an umat
hinan inatnan nunggohob hinan namangulun baka. Ta pakawano' di bahulyun
namin an tinanud Israel.
22 Ya hi'on numbahul di ohah nadan ap'apuyu te waday imbahhonah nadan
tugun'un Dios an ta'on on aggena inatta ya hiyah diye damdaman numbahul.
23 Ot na'innilaana'e an numbahul ya mahapul an ena i'nong ha tangbal an gulding
an ma"id ha bahbahna.

---

* **4:7 4:7** Nan ha'gud ya hay niyamma ya bokon ha'gud di animal te batu ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

24 Ya inha'monay ta'lenah ulun diyen gulding ya pinaltinahdih nan way punggobhan
hi mi'nong hi hangngab nan tabernakel. Ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
25 Ya intamol nan padiy gamatnah nan dalan diyen ni'nong ya inlamuhnah nadan
ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya ahina ingkuyag nan
nabatin dalah pu"un diyen punggobhan hi mi'nong.
26 Ya ginhob nan padi bon namin nadan taban diyen ni'nong hinan punggobhan hi
mi'nong an umat hi atonah nan taban mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios. Ta
a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen ap'apu ta way atonan mapakawan
hinan numbahulana.
27 Ya onha ha ohah nadan ibbayun tinanud Israel di waday imbahhonah nadan
tugun'un Dios an ta'on on aggena inatta ya hiya damdaman numbahul.
28 Ot na'innilaana'en numbahul ya mahapul an hay i'nongna ya ha tinnah gulding
an ma''id ha bahbahna.
29 Ta iyenah nan way punggobhan hi mi'nong ya inha'monay ta'lenah ulun diyen
gulding an mi'nong hi apakawanan di bahulna ya pinaltinahdi.
30 Ya intamol nan padiy lodlodongnah nan dala ya ena nun'itodtod hinadan ha'gud
hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong. Ya ahina ingkuyag nan nabatin dalah
pu"un diyen punggobhan hi mi'nong.
31 Ya inaanan namin nadan taban nan gulding an umat hi atondah nan taban di
mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios. Ya e ginhob nan padih nan punggobhan
hi mi'nong. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios. Athituy aton nan
padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen tagu ya ta mapakawan hinan
numbahulana.
32 Mu hi'on ha kalnero di iyalinan i'nong ya mahapul an ha tinna an ma"id ha
bahbahna.
33 Ya inha'monay ta'lenah ulun diyen kalnero ya pinaltinahdi hi awadan nan
punggobhan hi mi'nong ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
34 Ya inalan nan padi dohah nan dalana ya intamolnay lodlodongna ya ena
nun'itodtod hinadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya
ingkuyagna nan nabatin dalah pu"un diyen punggobhan hi mi'nong.
35 Ya inaan diyen tagun namin nadan taban diyen kalnero an umat hi atonyuh
nan mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha''on. Ya e mohpe iniddum nan padi dadiyen taba
hinadan maghob an mi'nong. Ta athituy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios
an gapuh bahulna ya ta wan mapakawan hinan numbahulana.

5

1 Alyon bon Apu Dios di, Wa'et na'ayagan di ohan tagun muntistigu hinan
punhumalyaan mu adina pohdon an ibaga nan tinigona onu innilanan na'at ya
numbahul ot mahapul an madusa.
2 Ya wada'ey dinapan di ohan taguh mibilang hi nalugit an ta'on on aggena inatta
an umat hi naten animal ya numbahul damdama te mibilang hi nalugit.
3 Ya atbohdi hi'on waday dinapanah tagu an mibilang hi nalugit onu waday
nida"omanah mibilang hi nalugit an ta'on on aggena inatta ya na'innilaana'e ya
numbahul damdama.
4 Ya onha bo waha taguh agge nunnomnomnom ot isapatanan waday atona an ta'on
on maphod onu adi ya numbahul.
5 Ot wa'et waday inat di ohan tagu i danaen nibaga ya mahapul an ibaganan
numbahul.
6 Ya hay moltana ya iyena ha tinnan gulding onu kalneroh nan pundayawan i
Apu Dios. Ta hidiyey i'nong nan padi hi apakawanan di bahulna ya ta a'aanan di
bungot'un Dios an gapuh bahulna.

7 Ya adina'e abalinan nan kalnero ya mabalin an ha duwah palloma. Ta mi'nong di
ohah apakawanan di bahulna ya ni'nong hi maghob an mi'nong nan oha.
8 Ta iyena dadiyeh nan padi ta i'nong nan padih apakawanan di bahulna nimpe
nan oha an tilononay bagangna mu ta adi mihiwweh nan adolna.
9 Ya ena inwalaghi' di udum hinan dalah nan pangngel nan dingding nan
punggobhan hi mi'nong. Ya ena mohpe inihih nan nabatin dalanah nan pu"un nan
punggobhan hi mi'nong.
10 Ya ini'nong nan padi nan mi'adwan hamuti hi maghob an mi'nong ta miyunnudan
hinan nibaga an ma'at ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta mapakawan
di bahulna.
11 Mu alina'eh on adi abalinan diyen tagu nan duwan palluma ya mabalin an ha
hingkilun napinun alina. Ot gapu ta midawat an gapuh bahulna ya mahapul an ma"id
ha iddumnah mantekan di olibo onu insenso.
12 Ta iyenah nan padi ta gamalon nan padi dohah nan alina ya ni'ighobnah nadan
udum an maghob an mi'nong i ha"on an Dios ta apakawanan di bahulna ya ta
mipatigon nidawat i ha"on an Dios.
13 Athidiy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios ya ta wan mapakawan hinan
numbahulana. Ya nan nabatin alina ya bagin nan padi an umat hinan alinan midawat
hi punhanaan.
14 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
15 Hi'on waha taguh lininglingnan indat nan niyappit tuwali i ha"on an Dios ya hay
moltana ya iyalina ha tangbal hi kalnero an ma''id ha bahbahna. Ta nan balol nan
kalnero ya miyunnudan hinan nibaga tuwali an balol di mi'nong hi apakawanan di
bahul.
16 Mu mahapul an bayadana damdamah diyen lininglingnan idat an niyappit tuwali
i ha"on an Dios mu udmanay bayadna ta hinggahut'ey balol nan aggena indat ya hay
idatna ya hinggahut ta bainti (120). Ya hay pangdatana i diyen namin ya nan padi. Ta
iyena nimpe ha tangbal an kalnero ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un hiya
ya mapakawan hinan numbahulana i diyen aggena inatta.
17 Ya wa'e bo ta numbahul di ohan tagu te waday inatnan mipagol hinan tugun'un
Dios an ta'on on aggena inatta ya mahapul an bayadana nan moltana.
18 Ya athidi bo an mahapul an iyenah nan padi ha tangbal an kalnero an ma"id
ha bahbahna an hay balolna ya miyunnudan hinan nibaga tuwali an pihhuh nan
tabernakel. Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios i hiya ta mapakawan di
bahulna an ta'on on aggena inatta.
19 Ta hituwen mi'nong ya gapuh numbahulan diyen tagu i ha"on an Dios.

6

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Alina'e hi waha inlayahanah nan hinaggona ta alyonay natala' nan impipa''enan
hiya onu nan impipapto'na i hiya ta inakona onu kinulukna ya numbahul i ha"on an
Dios.
3 Ya atbohdih nan waday hinama'nan natala' muden iha''utna ya insapatana bo
udot an ma''id
4 ya mahapul an ipabangngadna nan inakona onu pinlohna onu nan alyonay na'ako
an impipapto'dan hiya onu nan hinama'nan bagin di udum.
5 Ta ibangngadna nan nganne man i datuwe an inatna ya inudmanah bainti (20)
hi'on nan balol datuwen inatna ya hinggahut (100) ya indatnah nan ud bagi i diyen
algon pangiyayanah nan mi'nong hi apakawanan di bahulna.
6 Ta binayadana'e ya inyena mohpeh nan padi ha tangbal an kalnero an ma"id ha
bahbahna ta i'nong nan padi i ha''on an Dios ta apakawanan di bahulna. Ya nan balol

nan kalnero ya miyunnudan hinan balolnah nan nibaga tuwali an balol di mi'nong
hi apakawanan di bahul.
7 Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh nan bahulna ya ta wan
mapakawan hinan numbahulana.

Hay A'at Nan Maghob An Mi'nong

8 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
9 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena nadan ma'unud hi'on waday
maghob an mi'nong. Ta wada'ey i'nongda hi maghob an mi'nong ya mahapul an
punnanongondah nan punggobhan ta ingganah mawi"it. Ya mahapul bon tigonda ta
adi madop nan apuy ta ingganay mabigat.
10 Ta nawi"it'e ya inlubung nan padi nan linen an lubungna ya nan mundallom an
lubungna ya ahina e aanon nan gubun nan naghob an ni'nong ya inha"adnah haggon
nan punggobhan hi mi'nong.
11 Ya ena hinukkatan nan lubungna ya ahina e intopal nan dapul hinan mibilang
hi malinis an pangitopalandah dapul an nibata"an hinan nun'allunganyu.
12 Ya nan apuy hinan punggobhan hi mi'nong ya mahapul an adi madmaddop ta
minaynayun an dumanaldallang. Ta hiya nan amawimawi"it on inudman nan padi
nan nitungun kayiw ya iniphodnan inyuhhun hidi nan maghob an mi'nong i diyen
algo. Ya inyuhhuna bo nan taban nan mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios.
13 Ya tigonda nimpe ta nanongnan dumanaldallang nan apuy hinan punggobhan
ta adi madmaddop.

Hay A'at Nan Midawat An Alina

14 Alyon bon Apu Dios di, Datuwe boy ma'unud hi'on waday mangiyalih midawat
hi alina. Ta idawat nan padi an imbabalen Aaron i ha"on an Dios hidih nan way
punggobhan hi mi'nong.
15 An igamal nan padih nan alinan nadduman hi mantekan di olibo ya iniddumnan
namin nan insenso an niyali ya ena ginhob hinan punggobhan hi mi'nong ta
mipatigon naghob nan midawat i ha"on. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i
ha"on an Dios.
16 Ya nan nabatin alina ya bagin da Aaron ya nadan padin imbabalena. Mu adida
udman hi yist ya hay eda panganan ya hidih nan lita"angan nan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
17 Ya iha"angda'e ya adida nimpe udman hi yist te hinaey idat'un dida hi bingaydah
nan maghob an midawat i ha"on. Ya danae mahan ya niyappit i ha"on an Dios an
umat hinan mi'nong hi apakawanan di bahul ya mi'nong hi apakawanan di bahul an
agge inatta.
18 Ya hay mabalin hi mangan i danae ya nadan linala'in holag Aaron ya nadan
mapalpalog an tanudanah inggana. Te hidiyey midat i didah nadan maghob an
mi'nong. Ta kumpulnan ida"oman danae ya mumbalin hi niyappit i ha"on an Dios.

Hay Aton Nan Mibilang Hi Nabaktun Padi An Holag Aaron

19 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
20 I diyen algon ihiitan di lana hi ulun nan mumpadi an holag Aaron ta miyappit an
munhilbin ha"on ya mahapul an inyalinay ohay kilun maphod an alina. Ta idawatnan
ha"on di godwanah nan mawi"it ya nan godwana boh nan mun'ahdom.
21 Mu hidiyen idawatna ya mahapul an udmanah mantekan di olibo ya iniphodnan
ingkiwal ya inha"angnah nan ma'uktul an pinakawan. Ta nalutu'e ya ginanodwana
ya indawatnan ha"on ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
22 Ya nan mihukkat i hiya an mumpadi an mahiitan hi lanay uluna ya atbohdiy
atona an gobhonan namin ta hidiyey idawatna i ha"on.

23 Ya adi mabalin hi anonda te gobhonda nimpen namin.

Hay Mi'nong Ta Mapakawan Di Bahul

24 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
25 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena an datuwey mahapul hi unudonda hi'on nan tagun numbahul ya waday i'nongdah apakawanan di bahulda. Ta nan mi'nong ya mahapul an paltiyondah nan pumpaltiyan hi maghob an mi'nong hi hangngab nan pi'dammuwandan ha"on an Dios te hidiye ya niyappit i ha"on.
26 Ya nan padin nangi'nong ya hiyay mabalin hi mangan mu gahin di hidih nan way lita"angan nan tabernakel an niyappit i ha"on an Dios di panganana.
27 Ya nan ida"oman diyen ni'nong ya mumbalin hi niyappit i ha"on. Ya wada'ey napagi'an hi dalay lubungna ya mahapul an ena laba'an hinan pun'ulahan an niyappit i ha"on an Dios.
28 Ya hi'on inha"angda hinan pito' an banga nan dotag an ni'nong ya mahapul an guduwonda nan banga. Mu hi'on hay nangiha"anganda ya nan gombang an banga ya mahapul an ad'adanda ya inulahanda.
29 Ya hay mabalin hi mangan i diyen ni'nong ya ammuna nadan padi ya nadan linala'in tinanudanda te niyappit i ha"on an Dios.
30 Mu hi'on nan mi'nong ya hidiye nan mi'nong hi apakawanan di bahul ta ipaghopda nan dalana hinan kuwartun niyappit i ha"on an Dios ta a'aanan di bungot'u an gapuh bahul ya adi mabalin hi waha mangan hinan dotagna. Te mahapul an maghob an namin.

7

Hay Mi'nong Ta Mapakawan Di Bahul An Agge Inatta

1 Alyon bon Apu Dios di, Datuwey mahapul an unudonyu hi'on waday mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta te hituwen mi'nong ya miyappit i ha"on.
2 Ot paltiyonyu nan mi'nong hinan pumpaltiyan hi maghob an mi'nong. Ya nan dalana'e ya miwalaghi' hinan opat an dingding nan punggobhan hi mi'nong.
3 Ya an namin nadan tabana an ta'on on nan tabah dallom di putuna ya nan taban di iwitna* ya mi'nong.
4 Ya ma'aan bo nan duwan batin ya nan tabana ya nan maphod an bongwah nan alte ya nan taban nili'mut hidi.
5 Ta e gobhon nan padi an namin dadiyeh nan punggobhan hi mi'nong. Ta maghob an mi'nong i ha"on an Dios ta apakawanan di bahul an agge inatta.
6 Ya hay mabalin hi mangan i datuwe ya nadan padi ya nadan linala'in holagda mu hay eda panganan ya hidih nan niyappit i ha"on. Te hidiyen makan ya niyappit i ha"on.
7 Ot hay atonda ya numpaddung damdamah nan mi'nong hi apakawanan di bahul. An midat nadan dotag an agge ni'ighob hinan padi an nangi'nong.
8 Ya ta'on on nan up'up nan mi'nong ya midat hinan padi an mangi'nong hinan maghob an mi'nong.
9 Ya atbohdi nadan midawat an tinapay an miha"ang hi pugun onu nan ma'uktul an pinakawan onu nan ma'ingpin pinakawan an midat hinan padin mangidawat.
10 Mu nadan midawat an alina an nadduman hi mantekan di olibo onu agge ya punggogodwa"an nadan padin holag Aaron.

Nan Mi'nong Hi Pi'hayyupan I Apu Dios

11 Alyon bon Apu Dios di, Datuwe boy ma'unud hi'on waday mangiyalih midawat hi pi'hayyupan i ha"on an Dios.

---

* **7:3 7:3** Hay pangalin di udum hinan iwit ya ikul.

12 Hi'on nan iyalidan mi'nong ya gapuh punhanaandan ha''on an Dios ya iddumda
nan ma'uktul an tinapay ya nan tinapay an napinun alinay niphod mu agge
nadduman hi yist an ammuna nan mantekan di olibo an niddum ya nan ma'ingpih
an tinapay an nadanihan hi mantekan di olibo mu agge nadduman di yist.
13 Ya nat'on mohpe nan nadduman hi yist an tinapay an middum i dadiyen mi'nong.
14 Ta hinohha i dadiyen tinapay di idawatyun ha"on an Dios. Ya nan nabati ya
midat hinan padi an e nangiwalaghi' hinan dalan nan ni'nong hi pi'hayyupan i ha''on
hinan punggobhan hi mi'nong.
15 Ya nan nabatin dotag hinan ni'nong hi pi'hayyupan i ha"on ya mahapul an anonyu
i diyen algon nidawatana ta ma"id ha mabatih nan ibiggatana.
16 Hi'on nan nidawat ya gapuh nangatanyuh nan imbagayun ha"on an Dios hi
atonyu onu nan ninomnomyu tuwalin i'nong ya mabalin an anonyu nan dotagna
i diyen algo. Ya wada'ey nabati ya mabalin bon anonyuh nan ibiggatana.
17 Mu hi'on wada damdamay nabatih nan mi'atluh algo ya mahapul an gobhonyu.
18 Te onha anonyu nan nabati i diyen mi'atluh algo ya hidiyey lummuh adi'
pangabulutan i diyen ini'nongyu. Te mibilang moh nalugit ta ma"id ha hilbina. Ya
nan tagun mangan i diyen dotag ya madusa.
19 Ya hi'on waday ida''oman nan ni'nong an dotag an agge nibilang hi malinis ya
mahapul an gobhonyu. Mu nan pangngelna ya mabalin an anon nadan tatagun
mibilang hi malinis.
20 Ya hi'on nan tagu an agge nibilang hi nalinis ya ni''an hinan ni'nong hi
pi'hayyupan i ha"on ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu' te hidiye
ya niyappit i ha"on.
21 Ya atbohdih nan manapah nan nibilang hi nalugit an malpuh tagu onu nan
nibilang hi nalugit an animal onu nan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios ya
e ni"an hinan dotag an ni'nong hi pi'hayyupan i ha"on. Hidiyen tagu ya mipapate ta
adi midmiddum i da'yun tatagu'.

Nan Mipagol Hi Anon An Umat Hi Dala Ya Taba

22 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta adiyu anon nan taban di baka ya
gulding ya kalnero.
24 Ya atbohdih nan taban nan animal an namaaggot mate ya ta'on on nan animal
an pinaten di atap an animal. Mu mabalin an mi'usal hi udum an iyusalana mu ta
adiyu ihda.
25 Ot nan tagun mangan hinan taban maghob an mi'nong i ha"on an Dios ya
mipapapte ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
26 Ya atbohdin ta'on on idanay awadanyu ya hanat adiyu anon nan dalan di
kumpulnan animal onu hamuti.
27 Te nan tagun mangan hi dala ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud
Israel.

Nan Midat Hinadan Padi

28 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
29 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'e ha mangiyalih i'nongnah
pi'hayyupan i ha"on an Dios ya inaana ha kittang ta i'nongnan ha"on an Dios.
30 Ya inaana nan taba ya iniddumna nan palagpag ya intaggena nan palagpag ta
idawatna i ha"on an Dios.
31 Ya e ginhob nan padi nan taba hinan punggobhan hi mi'nong mu na'en palagpag
ya hidiye nan midat i da Aaron an hina'amma.
32 Ya ta'on on nan winawwan an hukpit nan ni'nong hi pi'hayyupan

33 ya midat hinan padi an tinanud Aaron an nangi'nong hinan dala ya nan taban
nan ni'nong.
34 Ta nan palagpag ya nan winawwan an hukpit nimpe ya midat i Aaron ya nadan
padin holagna.
35 Te diday niyappit hi munhilbin ha"on an nihipun hi nihiitan di lana hi uluda.
36 Ta hituwey nitudduh midat hinadan padi an nahiitan di uludah lana an ma'unud
hi inggana an ta'on on mapalpalogday matanudan.
37 Ot hiya danaey atonyuh nadan nat'onat'on an maghob an mi'nong ya nan
midawat an alina ya nan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan mi'nong hi
apakawanan di bahul an agge inatta ya nan mi'nong hi iyappitan nadan munhilbin
padi ya nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.
38 Ta danaey imbagan Apu Dios i Moses hi immayanah nan billid hidin awadandah
nan na'appudut an boble hi ad Sinai ot ibagana bo ta ihipunda mon mangidawat i
datuwe.

8

Hay Niyappitan Nadan Imbabalen Aaron An Mumpadi

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Uyugom hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ya inodnam nadan ilubungda ya
nan lanan mihiit hi uluda ya ha bulug an baka ya ha duwah tangbal an kalnero ya
ha bahket hi nattuwan hi tinapay an agge nadduman hi yist.
3 Ya impa'ayagmun namin nadan tatagu ta ma'amung ayuh nan panton nan
tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on.
4 Ta inunud Moses nan imbagan Apu Dios i hiya ta na'amungdan namin nadan
tinanud Israel hidih nan way panton nan tabernakel.
5 Ot alyon Moses hinadan na'amung di, Hituwey imbagan Apu Dios hi aton ta'uh
ad uwani.
6 Ot ayagan Moses hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta umedah awadana ot
pun'amohona dida.
7 Ot ipilubungnan Aaron nan munggayyadan an lubung ot ipiwakohna nan
miwakoh hi adolna ot ipilubungna bo nan adukken miyoddah. Ot ahina iyoddah nan
ephod ot ihamadnan balikisan hinan balikis diyen ephod an mapmaphod di abolna.
8 Ot ipilubungna bo nan miyoddah hinan ephod hi palagpag nan padi ot
iha''adnahdi nan Urim ya Tummim.
9 Ot ilipotnah ulun Aaron nan turban* ot ipotto'nah way angahna nan ni'ugut an
balitu' an waday tudo'na an mangipa'innilan niyappit ta munhilbi i Apu Dios. Ta
inunudna nan imbagan Apu Dios hi atona.
10 Ot alan bon Moses nan lana ot ena walaghi'an nan tabernakel ya an namin nadan
wahdi ta niyappit dadiyen Apu Dios.
11 Ot ena bo walaghi'an hi lanah numpipitu nan punggobhan hi mi'nong ya an
namin nadan wahdin usal ya nan ongal an besin an pun'ulahan ya ta'on on nan
nipabunana ta niyappitdan Apu Dios.
12 Ot hiitanah lanay ulun Aaron ta niyappit damdama i Apu Dios.
13 Ot ayagana bo nadan linala'in imbabalen Aaron ot ipilubungnan dida nan
adukken lubung di padi ot ipiwakohna nan miwakoh adolda ot ipipongotna nadan
pongotda ta na'unud nadan imbagan Apu Dios hi atona.
14 Ot alan mohpen Moses nan bulug an baka ot iha'mon da Aaron an hina'ammay
ta'ledah ulun diyen baka ta hidiyey mi'nong hi apakawanan di bahulda.

---

* **8:9 8:9** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

15 Ot paltiyon Moses hidiyen bulug an baka ot alana dohah nan dalana ot itamolnay
gamatna ot ilamuhnah nadan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi
mi'nong ta wan mibilang hi malinis. Ot ena ikuyag nan nabatin dalah pu"un nan
punggobhan hi mi'nong. Ta niyappit i Apu Dios.
16 Ot aanon Moses an namin nan tabah dallom di putun nan pinaltina ya nadan
nili'mut hinan alte ya nan duwan batin ya nan taban nili'mut hidi ot gobhonah nan
punggobhan hi mi'nong.
17 Mu an namin nan adol nan baka an niddum di up'upna ya lamohna ya putuna
ya an namin nan lugit hi putuna ya imbata"anah nan nun'allunganda ot hidiy
pangigobhana te hidiyey imbagan Apu Dios i hiyah atona.
18 Ot alana bo nan tangbal an kalnero an mi'nong hi maghob ot iha'mon bon Aaron
ya nadan imbabalenay ta'ledah ulun diyen kalnero.
19 Ot ahi bo paltiyon Moses ot ena iwalaghi' nan dalanah nan nunlini"odan nan
punggobhan hi mi'nong.
20 Ot togtogona nan adol diyen kalnero ot gobhona an ta'on on nan uluna ya nadan
tabana.
21 Ot ulahana nadan wadah dallom di putuna ya nan huki ot pi'ighobnahdih nan
punggobhan hi mi'nong. Ta nan hunghungna ya umipa'amlong i Apu Dios. Ta inunud
Moses nan imbagan Apu Dios i hiya.
22 Ot alan bon Moses nan mi'adwan tangbal an kalnero an mi'nong hi pangiyappi-
tanda i da Aaron an hina'amma. Ot iha'mon da Aaron di ta'ledah uluna
23 ot paltiyon Moses. Ot alana bo dohah nan dala ot idanihna hinan winawwan an
ingan Aaron ya nan winawwan an am'ama"an di ta'lena ya ta'on on nan winawwan
an am'ama"an di hukina.
24 Ot ayagana bo nadan linala'in imbabalen Aaron ot alana bo dohah nan dala
ot idanihnah nan winawwan an ingada ya nan winawwan an am'ama"an di ta'leda
ya hukida. Ot alana nan nabatin dala ot ena pun'iwalaghi' hinadan dingding nan
punggobhan hi mi'nong.
25 Ot aanona nan tabah nan iwitna ya an namin nan tabah dallom nan putu an
umat hinan nili'mut hinan alte. Ot aanona bo nadan duwan batin ya nan tabana. Ya
inaana bo nan winawwan an hukpit.
26 Ot alanay hinohhah nadan nat'onat'on di ha"angnan tinapay an agge nadduman
hi yist. Ot iyuhhunah nadan taba ya nan winawwan an hukpit.
27 Ot ipadona i da Aaron an hina'amma dadiye ot itaggedan idawat i Apu Dios.
28 Ot ahi boltanon Moses i dida ot pi'ighobnah nan maghob an mi'nong i Apu
Dios. Ta hidiyey mi'nong hi iyappitan nadan padin munhilbin Apu Dios. Ot nan
hunghungna ya umipa'amlong i Apu Dios.
29 Ot alan Moses nan palagpag di kalnero ot itaggena ta midawat i Apu Dios ot
alanah diye ta pahingna. Ta inunud Moses an namin nan imbagan Apu Dios hi atona.
30 Ot alana dohah nan lana ya nan dalah nan punggobhan hi mi'nong ot iwalaghi'na
i da Aaron an hina'amma ya hinan lubungda. Ta mangipa'innilan niyappitdan
hina'amman munhilbin Apu Dios.
31 Ot alyon Moses i da Aaron an hina'ammay, Eyu iha"ang tun dotag hinan way
panton nan tabernakel ya inanyuhdi hinadan tinapay an ni'nong hi niyappitanyun
munhilbin Apu Dios. Te hiyay imbagan Apu Dios hi ma'at.
32 Ya wada'ey mabatih nan dotag ya tinapay ya ginhobyu.
33 Ya mahapul an hidih nan way panton nan tabernakel di umohnonganyu ta
ingganah mapungpung nan pituy algo an iyappitanyun munhilbin Apu Dios.
34 Ot nan inat ta'uh ad uwanin algo ya hiya datuwey imbagan Apu Dios hi ma'at ta
a'aanan di bungotna an gapuh bahul.

35 Ot hiya nimpe nan umohnong ayu ni' hituh nan way panton nan tabernakel hi
pituy algo an ta'on on hinan hilong ta atonyu nadan imbaganah atonyu. Ot mahapul
an adiyu ibahho ta adi lummuh atayanyu te hituwey imbagan Apu Dios nimpeh ma'at.
36 Ta inun'unud Aaron ya nadan imbabalenan namin nadan imbagan Apu Dios i
Moses.

9

Hay Nangihipunan Nadan Padih Nan Tamuda

1 Hidin mi'awaluh algo hi immohnongan da Aaron hinan way panton di tabernakel
ya inayagan Moses hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ya nadan ap'apun di
himpahimpamu'un an tinanud Israel.
2 Ot alyon Moses i Aaron di, Em alan ha kilaw an baka an ma"id ha bahbahna ta
mi'nong hi apakawanan di bahul ya ha tangbal hi kalnero an ma"id damdama ha
bahbahna ta maghob an mi'nong i Apu Dios.
3 Ya imbagam hinadan ibba ta'un tinanud Israel ta iyaliyu ha ma"id ha bahbahnan
tangbal an gulding ta i'nongyuh apakawanan di bahul ya ha kilaw an baka ya ha
kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahda ta maghob an mi'nong i Apu
Dios.
4 Ya nat'on bo nan bulug an baka ya nan tangbal an kalnero ta mi'nong hi
pi'hayyupan i Apu Dios. Ya ha alina an nadduman hi mantekan di olibo ta midawat
i Apu Dios. Ta atonyun namin datuwe te ad uwanin algoy pumpatigan Apu Dios i
da'yu.
5 Ta inyen nadan tatagun namin dadiyen imbagan Moses hinan way panton nan
tabernakel ot ma'amungdan namin hidi ot dayawondah Apu Dios.
6 Ot alyon Moses i diday, Hi Apu Dios di nangibaga an aton ta'u datuwe ta wan
mipatigoy anabaktunan dita'u.
7 Ot alyon Moses i Aaron di, Ume'ah nan way punggobhan hi mi'nong ta i'nongmu
nan mi'nong hi apakawanan di bahulmu ya nan maghob an mi'nong ta a'aanan di
bungot Apu Dios an gapuh bahulmu ya ahim mohpe i'nong nan mi'nong hi a'aanan
di bungot Apu Dios an gapuh bahulmin tatagu. Ta ma'unud nan imbagan Apu Dios
hi ma'at.
8 Ot umeh Aaron hinan way punggobhan hi mi'nong ot paltiyona nan kilaw an baka
an mi'nong hi apakawanan di bahulna.
9 Ot idat nadan padin imbabalena nan dala i hiya ot itamolnay gamatnah nan dala
ot ilamuhnah nadan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong. Ot ahina
e ikuyag nan nabatin dalah nan pu"un nan punggobhan hi mi'nong.
10 Ot gobhona nadan taba ya nan duwan batin ya nan maphod an bongwah
nan alten diyen mi'nong hi apakawanan di bahul hinan punggobhan hi mi'nong ta
inunudna nan imbagan Apu Dios i Moses.
11 Ya an namin nan dotagna an nunnanong di up'upna ya imbata"andah nan
nun'allunganda ot ahi gobhon Aaron.
12 Ot paltiyon bon Aaron nan maghob an mi'nong. Ot idat nadan imbabalena nan
dala ot ena iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
13 Ot idatda bon hiya nadan natogtog an dotag ya nan ulu ot gobhonah nan
punggobhan hi mi'nong.
14 Ot ulahanan namin nan minalutun nan baka ya nadan hukina ot iyuhhunah nan
maghob an mi'nong ta mi'ighob hinan punggobhan hi mi'nong.
15 Ot ena alan nan gulding an mi'nong hi apakawanan di bahul nadan tatagu
ot paltiyona. Ot i'nongna an umat hinan inatnah nan namangulun ini'nongnah
apakawanan di bahulna.

16 Ot alana bo nan maghob an mi'nong ot i'nongnan inunudna nan nibagan atona.
17 Ot igamalnah nan midawat an alina ot pi'ighobnah nan maghob an mi'nong i diyen nawi"it.
18 Ot paltiyona bo nan baka ya nan tangbal an kalneron mi'nong hi pi'hayyupan nadan tatagu i Apu Dios. Ot idat nadan imbabalena nan dala ot ena pun'iwalaghi' hinadan dingding nan punggobhan hi mi'nong.
19 Mu nan taban'en nan baka ya nan kalnero ya nan iwitda ya nadan batin ya nan nihophop hinadan alte
20 ya inyuhhun nadan imbabalen Aaron hinan palagpag ot ahi iyen Aaron nadan taba hinan punggobhan hi mi'nong.
21 Mu nada'en palagpag ya nadan winawwan an hukpit ya intaggena ot idawatnan Apu Dios ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses hi ma'at.
22 Ta hidin ini'nong Aaron an namin nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan maghob an mi'nong ya nan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ot itaggenay ta'lena ot wagahana nadan tatagu ot duma"ul mohpeh nan punggobhan hi mi'nong.
23 Ot ahi hunggop da Moses i Aaron hinan tabernakel. Ta hidin limmah'unda ot wagahanda nadan tatagu ya nipatigon didan namin nan mumbinang an mangipa'innilah anabaktun Apu Dios.
24 Ya nalanggiyab han apuy an nalpun Apu Dios ot gobhonan namin nadan maghob an mi'nong i Apu Dios an wah nan punggobhan hi mi'nong. Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ya ahitutukukdah amlongda ot inayundan munlu'bub ot dayawondah Apu Dios.

10

Hay Numbahulan Da Nadab I Abihu

1 Nan duwan linala'in imbabalen Aaron an da Nadab i Abihu ya inalada nan punggobhandah insenso ot ittuwandah bala ot udmandah insenso ot idawatdan Apu Dios. Mu bokon athidiy inalin Apu Dios hi atonda
2 ta nalanggiyab han apuy an impa'alin Apu Dios ot patayona didah nan way tabernakel an pi'dammuwan i Apu Dios.
3 Ot alyon Moses i Aaron di, Hiyah naey pohdon Apu Dios an ibagah din pangalyanay, Mahapul an an namin di munhilbin ha"on ya innilaonda nan a'at'un Dios. Ta an namin di tatagu ya ha"on di ipabaktuda.
Mu hi Aaron ya namaaggot dindinnongan.
4 Ot ayagan Moses da Misael i Elsapan an imbabalen Usiel an hi ulitaun Aaron ot alyonan diday, Eyu aanon dadiyen adol nadan amuna'onyu ta ibata"anyuh tun nun'allungan ta'u ya tun pundayawan ta'u i Apu Dios.
5 Ot umeda mo ot eda ibata"an dida an inidondah lubung dadiyen nate an inunudda nan imbagan Moses.
6 Ot alyon Moses i Aaron ya nadan nabatin imbabalenan da Eleasar i Itamar di, Adiyu gungalon di ibu'yu ya adiyu hetheton di lubungyu ta adi ayu umukayungan te atonyu'ehdi ya mate ayu ya milaggatda tudan tatagu an gapuh bungot Apu Dios. Mu nadan ibba ta'un tinanud Israel ya mabalin an ipatigoda an umukayungandah namatayan diyen apuy Apu Dios i dadiyen duwa.
7 Ya adi ayu umaan hitun panton tun pi'dammuwan ta'un Apu Dios te mate ayu. Te da'yu ya niyappit ayu an munhilbin Apu Dios an nihipun hi nihiitan di lanah uluyu.
Ot unudondah diyen imbagan Moses.

Hay Mipagol Hinadan Padi

8 Alyon Apu Dios i Aaron di,

9 Adi ayu uminum hinadan imbabalem hi bayah ya nadan udum an bumutong
hi'on ayu hunggop hinan tabernakel te atonyu'ehdi ya mate ayu. Ot mahapul an
unudonyuh tuwe an ta'on on hanadan mun'atanudan an munhilbin padi.
10 Ta adi ayu nimpe uminum ta way atonyun mangimatun hinadan niyappit i ha"on
an Dios ya nadan agge ya ta'on on nadan mibilang hi malinis ya nadan mibilang hi
nalugit.
11 Ya mahapul an itudduyuh nadan ibbayun tinanud Israel an namin nadan tugun
an imbaga' i Moses.
12 Ot alyon Moses i Aaron ya nadan agge ni'yaten linala'in imbabalenan da Eleasar
i Itamar di, Alanyu nan nabatih nan nidawat i Apu Dios an agge naghob an alina ta
apyonyuh tinapay an adi madduman hi yist ta anonyuh haggon nan punggobhan hi
mi'nong te niyappit i Apu Dios.
13 Ta anonyuhdi te niyappit nimpe i Apu Dios. Ya hidiyey midat i da'yun hina'amma
hinadan maghob an midawat an alina. Te datuwey inalin Apu Dios i ha"on hi mahapul
an ma'at.
14 Ya nan palagpag an mitaggen midawat ya nan hukpit nan mi'nong hi pi'hayyupan
i Apu Dios ya mabalin an anonyun hina'amma te hidiyey midat i da'yun hina'amma
an nalpuh nadan ini'nong nadan ibbayun tinanud Israel hi pi'hayyupandan Apu Dios.
Mu gahin on anonyuhdi hinan mibilang hi malinis.
15 Ot mahapul an midat i da'yu nadan nitagge an nidawat an palagpag ya nan
hukpit an agge niddum hinadan maghob an taba. Ta datuwey pahingyun hina'ammah
inggana an ta'on on hanadan mun'atanudan. Te datuwey inalin Apu Dios hi mahapul
an ma'unud.
16 Ot mahmahan Moses i Aaron di na'at hinan gulding an ni'nong hi apakawanan
di bahul di tatagu. Ya hidin na'inilaanan nalpah an naghob ya nunhiglay boholna i
da Eleasar i Itamar.
17 Ot alyonan diday, Tanganu onyu agge inan hidiyen ni'nong hi apakawanan di
bahul hidih nan niyappit an panganyu? Hidiye ya niyappit i Apu Dios an indatna
i da'yu ta i'nongyu ta a'aanan di bungotna an gapuh bahul ta'un tatagu.
18 Ya gapu ta agge niye nan dalanah nan kuwartun Apu Dios ya unhaot inihdayuhdi
hinan pi'dammuwan i Apu Dios te hiya tuwaliy imbaga' i da'yu.
19 Mu hay nambal Aaron ya alyona di, Nomnomnomom an nan duwan imbabale'
ya manu te ini'nongdah ad uwani nan mi'nong hi apakawanan di bahul nadan tatagu
ya nan maghob an mi'nong i Apu Dios mu teen naghobda. Ot undan nin mipa'amlong
hi Apu Dios hi'on inan'uh ad uwani nan ni'nong hi apakawanan di bahul di tatagu?
20 Ya nipa'amlong hi Moses hi nangngolanan diye.

11

Nadan Animal An Mibilang Hi Malinis Ya Nadan Mibilang Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel an hay mabalin hi ihdayuh nadan animal
an wahtun luta ya
3 nadan nagodway kukubda ya pidwondan taptapon di anonda.
4 Ya hay adiyu ihda ya nan kemel te ta'on hi pidwonan taptapon nan anona mu
agge nagodway kukubna ta hiya nan mibilang hi nalugit.
5 Ya atbohdi nan buwot
6 ya nan kuneho an manu te pidwondan taptapon nan anonda mu agge nagodway
kukubda ta hiya nan mibilangdah nalugit.
7 Ya adiyu bo ihda nan babuy te ta'on hi nagodway kukubna mu mibilang hi nalugit
te adina pidwon an taptapon nan anona.

8 Danaen animal di adiyu ihda ya adiyu dapaon di adolda hi'onda nate te
mibilangda nimpeh nalugit.
9 Ya an namin nadan ma'alah nan way liting an waday uhipna ya higalna ya
mabalin an anonyu.
10 Mu an namin nadan ma"id ha uhipna ya higalna ya adiyu
11 te dadiye nadan mibilang hi nalugit ot adiyu anon onu dapaon hi'onda nate.
12 Ot an namin nimpe nadan wadah nan nalitingan an ma"id ha uhipna onu higalna
ya mibilangdah nalugit ta adiyu anon.
13 Ya hanadan hamutin adiyu anon te paniyo ya nan agila ya nan halagma ya nan
gayang
14 ya nadan nat'onat'on an balug
15 ya an namin nadan nat'o'nat'on an rabin
16 ya nan ay naha'gudan an akup ya nan akup an mihaggon hinan boble ya nan
gull ya nadan nat'o'nat'on an pippiwong
17 ya nan kittang di a'akupna ya nan kormorant ya nan tukukan
18 ya nan pulaw an akup ya nan akup hinan agge naboblayan ya nan gayang an
mangan hi dolog
19 ya nan hulin ya nadan nat'o'nat'on an dolwa' ya nan hoopoe ya nadan littalit ya
panni'i.
20 Ya an namin nadan insekto an tumayap ya idallanday opat an hukida ya
mibilangdah nalugit ta adiyu anon.
21 Mu mabalin an anonyu nadan napaya'an an nahu''up di hukida ya ipaytu'day
pangeda
22 an datuwe nadan nat'onat'on an dudun ya nadan dulduli ya lellel ya nadan
ba"atong.
23 Mu nadan udum an napaya'an an ikadapday pangeda ya adiyu anon.
24 Ya nan tagun waday dinapanah nate i danae ya mibilang hi nalugit hi ingganah
mahdom.
25 Mu niluh'en waday dinapayuh nate i danaen mibilang hi nalugit an animal ya
pa'ibagonyun e laba'an nan inlubungyu. Mu hiyah diye damdaman mibilang ayuh
nalugit hi ingganah mahdom.
26 Ot nadan animal an nagodway kukubda mu adida pidwon an taptapon nan
anonda ya mibilangdah nalugit. Ot hi'on waday dapaonyuh nan kumpulnan mate
i danaen animal ya mibilang ayuh nalugit.
27 Ya an namin nadan opat di hukina an waday komongna ya adi mabalin hi
anonyu te mibilangdah nalugit. Ot hanan manapah nan adol datuwe hi'onda nate
ya mibilangdah nalugit hi ingganah mahdom.
28 Ot nan waday dinapanah nate ya mahapul an ena laba'an nan inlubungna mu
hiyah diye damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
29 Ya mibilangda boh nalugit nadan udum an mundallanan hitun luta an umat
hinan buwot ya gelew ya nadan nat'o'nat'on an o''ongal an banniya
30 ya nan bambanaggo ya nan buwaya ya nan alibut ya nan banniyah nan awadan
di panag* ya nan kallulu.
31 Ot nan tagun manapa i danae hi'onda nate ya mibilang hi nalugit hi ingganah
mahdom.
32 Ya kumpulnan gina'un ida"oman nan naten animal an umat hi luput onu lalat onu
pina'ot an usal onu langgut ya mibilang hi nalugit. Ta gahin on ulahan ta malinisan
mu mibilang damdamah nalugit hi ingganah mahdom ya ahi mohpe mibilang hi
malinis.

---

* **11:30 11:30** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

33 Ya onha nan pito' an banga di nagahan nan nate i datuwe ot an namin nan niha"ad hidi ya mibilangdah nalugit ta mahapul an guduwon nan banga.
34 Ya an namin nan makan onu liting an ma'inum an natodtodan hinan liting an nalpu i diyen banga ya mibilang hi nalugit.
35 Ot kumpulnan gina'un pito' di niyamma an umat hi banga onu kumpulnan pugun an punha"angan hi tinapay an waday nagah hidin nate an mibilang hi nalugit ya mahapul an mapa"ih te mibilang hi nalugit.
36 Mu nan obob onu nan pangi'amungan hi liting ya ta'on on waday nagah hidin nate an mibilang hi nalugit ya hiyah diyen mibilang hi malinis an ammuna nan tagun manapa i diyen nate di mibilang hi nalugit.
37 Ya hi'on nan kumpulnan mitanom di nagahan nan nate ya adi mibilang hi nalugit.
38 Mu hi'on ni'upol hi liting nan tanom ya hidiy nagahan nan naten animal ya mibilang moh nalugit.
39 Ya onha nan mibilang hi malinis an animal di nate ya nan adolna ya mibilang hi nalugit ot nan manapa i diyen nate ya mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
40 Ya nan tagun manapa onu mangan hinan lamoh diyen naten animal ya mahapul an ena laba'an di lubungna mu hiyah diye damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
41 Ya an namin nadan kikkitang an animal hitun luta ya adi makan te nibilangdah nalugit
42 an umat hinan ulog an ibuluhdan ume ya nadan udum an opat di hukida ya nadan umat hi palikutkut an dakol di hukida.
43 Ot tigonyu ta adi gumalat danaen animal hi ibilanganyu damdamah nalugit.
44 Ha"on an hi Apu Dios an dayawonyu ya nahamad di a'at'u ot mahapul an inghona' ta mipatigoy niddumanyun ha"on. Ot halipodpodonyu ta adi gumalat danaen animal hi ibilanganyuh nalugit.
45 Ha"on hi Apu Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan ha"on di dayawonyu ot mahapul an inghona' te ha"on ya nahamad nimpey a'at'u.
46 Ot danaey mahapul an ma'at hinadan animal ya nadan hamuti ya an namin nadan munwannatan hitun luta ya atbohdih nadan wah nan liting.
47 Ta mahapul an innilaonyu hi'on nganne dadiyen matagun animal an mibilang hi nalugit an adi makan ya nadan makan te mibilang hi malinis.

12

Hay Aton Nan Nun'ayyam Ta Mibilang Hi Malinis

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an nan babain hiyah nun'ayyam* ya mibilang hi nalugit hi pituy algo hi'on lala'i nan inyayyamna. Ya hinan pituy algo ya umat damdamah nan umaliyan di binulan an malpuh adolna an mibilang hi nalugit.
3 Ya hinan mi'awaluh algo ya mahapul an makugit nan golang.
4 Ya inggana damdama boh on mala"uy tulumpulut tuluy (33) algo ya ahi mabalin an mibilang mohpeh diyen nun'ayyam hi malinis hinan na'aan an dalah adolnah din nun'ayyamana. Ya i diyen himbulan ya mipagol hi ena panapaan hinadan niyappit i Apu Dios an usal. Ya adi mabalin hi umeh nan tabernakel te mipagol ta ingganah magibbuh nan nagtud an algon pumpalinisana.
5 Mu wa'et babai nan inyayyamna ya mibilang hi nalugit hi duway duminggu an umat damdamah nan umaliyan di malpuh adolna. Ta ingganah mala"uh boy

* **12:2 12:2** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

nanom ta han onom (66) di algo ya ahi mabalin an mibilang hi malinis an gapuh nun'ayyamana.
6 Ya wa'et nagibbuh nan nagtud an algon pangi'imohana ya inyena mohpe ha ohay tawonah kalnero hinan padi hinan way panton nan tabernakel. Ta i'nong nan padi hi maghob an mi'nong i ha''on an Dios ya ha palluma ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
7 Ta i'nong nan padi dadiye ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna. Ta nalpah'e ya mabalin mohpen mibilang hi malinis hidiyen nun'ayyam.
8 Mu alina'eh on adi abalinan diyen babai nan kalnero ya mabalin an ha duwah balug onu ha duwah palluma ta maghob an mi'nong nan oha ya mi'nong hi apakawanan di bahulna nan oha. Athidiy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta mibilang mohpeh malinis hidiyen nun'ayyam.

13

Hay Atondah Nan Tagun Waday Gulidnan Mangal'aldan

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Hi'on namaag ya wada ha linum'a' hi up'up di ohan tagu onu ha pimmidaang ya ma"id ha mapto' ya mumbalin hi gulid.* Ot mahapul an ena ipatigoh nan padin hi Aaron onu ha ohah nadan padin holagna.
3 Ta tigonda'e an pimmulaw nan dutdut an nipto' hinan pimmidaang an dimmallom ya mabalin an hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum. Ot ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.
4 Mu onha tigon nan padi nan up'up ya pimmulaw mu agge dimmallom ya agge pimmulaw nan dutdut an nipto' hidi ot hay atona ya ibagana ta e mihiwweh diyen taguh pituy algo.
5 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e tigon ya hiya'eh diyen nunnanong an agge niwakat nan pimmidaang hi up'upna ya inaynayunan ihiwwe boh pituy algo.
6 Ya hinan mi'apitu boh algo ya ena tigon ta nama"id'e ya ibagana mohpen hidiyen tagu ya ma"id ha bahbahna an on pimmidaang ya abuh. Mu mahapul an e ilaba' diyen tagu nan lubungna ta ahi mibilang hi malinis.
7 Mu onha indani ya tinigon diyen tagun mun'abitbit nan pimmidaang hi up'upna ya mahapul an ena bo ipatigoh nan padi.
8 Ta tinigon'en nan padi an mun'abitbit nan pimmidaang hi up'upna ya ibagana mon hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum.
9 Ot athidiy ma'at an nan tagun waday gulidnan mangal'aldan hi udum ya mahapul an ena ipatigoh nan padi.
10 Ta tigon'en nimpen nan padi an waday pimmidaang hi up'upna ya pimmulaw nan dutdutna
11 ya hidiyey itiganan waday gulidnan mangal'aldan hi udum ta hiya nan ibagan mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit. Ta adi mo gahin ona hadhaddon te na'innila mo an mibilang hi nalugit hidiyen tagu.
12 Mu hi'on tigon nan padi ya namaag ya niwakat nan pimmidaang hi an namin an up'upna an mihipun hi uluna ta ingganah dapana
13 ya bokon hidiye nan gulid an mangal'aldan hi udum. Ot ibagan mon nan padi an adi mo mibilang hi nalugit hidiyen tagu.
14 Mu hi'on nabtak nan up'up ta matigo nan lamoh ya mibilang hi nalugit hidiyen tagu.

---

* **13:2 13:2** Hituwen gulid ya hay alyon di udum ya ba'e te nan English an Biblia ya alyonday leprosy mu hituwen gulid ya mabalin an midalhin hinan ta'on on nan dingding ya nadan udum an usalon di tagu ta hiya nan adi umat hinan ba'e.

15 Ot nan padi ya ibaganan waday bahbah diyen tagu ta mibilang moh nalugit te
mangal'aldan hi udum nan gulidna.
16 Mu hi'on alina ya pimmulaw nan lamoh ya mahapul an ena bo ipatigoh nan padi.
17 Ta tigon'en nan padi an pimmulaw nan up'up ya ibaganan mibilang mo hi malinis
hidiyen tagu.
18 Ya onha waha taguh napoghaan ot mapoyanan
19 ya alina'e boh on pimmidaang nan nipoyanana ya mahapul an ena bo ipatigoh
nan padi.
20 Ya onha tigon nan padi ya inoy an dimmallom nan pimmidaang hi nunlini"odan
nan napoyanan an pogha ya pimmulaw nan dutdut hidi ot ibagana mon hidiyen tagu
ya mibilang hi nalugit te nan gulidna ya mangal'aldan hi udum.
21 Mu tigon'en nan padi an agge pimmulaw nan nipto' hidin dutdut ya agge
dimmallom nan pimmidaang mu on mun'apoyanan ya ibagan nan padi i hiya ta
mihiwweh pituy algo.
22 Mu mala"uh'ey pituy algo ya mun'abitbit nan pimmidaang ya ibagan nan padi
an hidiyen tagu ya waday gulidnan mangal'aldan hi udum ta mibilang moh nalugit.
23 Mu hiya'eh diyen adi maluman ya adi mabitbit an on tuwali hidiye nan kilah di
pogha ot nan padi ya ibaganan hidiyen tagu ya mibilang hi malinis.
24 Ya onha waha na'atungan ta pimmidaang nan up'upna
25 ot mahapul an ena ipatigoh nan padi. Ta tigon'en nan padi an pimmulaw
nan dutdut an nipto' hidi ya dimmallom nan pimmidaang ot hidiyen na'atungan ya
numbalin hi gulid an mangal'aldan hi udum. Ot ibagan nan padi an hidiyen tagu ya
mibilang hi nalugit te waday gulidnan mangal'aldan hi udum.
26 Mu hi'on tigon nan padi ya agge pimmulaw nan dutdut an nipto' hidi ya agge
dimmallom nan pimmidaang ya mahapul an ibagan nan padi ta e mihiwwe boh diyen
tagu hi pituy algo.
27 Ya ahina bo e tigon hinan mi'apituh algo ta mun'ihinap'eh adolna ya ibagan mon
nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te waday gulidnan mangal'aldan hi
udum.
28 Mu hi'on ma"id mo nan pimmidaang ta ammuna nan kilah nan na'atungan hinan
up'upna ya hidiyey itiganan bokon gulid. Ta mabalin an ibagan nan padin mibilang
hi malinis hidiyen tagu.
29 Ya hi'on wada ha nagulidan di uluna onu hi pangalna
30 ya ena ipatigoh nan padi ta tigon'en nan padi an dimmallom nan pimmidaang
hinan up'upna ya nat'on nan ibu' an nipto' hidi an ay inunig ya kikkitang ya ibagan
mon nan padi an hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit te hidiyen gulid hi uluna onu
hay pangalna ya mangal'aldan hi udum.
31 Mu ma"id'e ha mangitit an ibu' hinan awadan di gulidna ya agge dimmallom ya
ibagan nan padi ta e mihiwweh diyen tagu hi pituy algo.
32 Ya ahina bo e tigon hinan mi'apituh algo ta agge'e nihinap ya agge naluman nan
ibu' an nipto' hidi ya agge bo dimmallom nan gulidna
33 ya mahapul an upuhan diyen taguy ibu'na ya balbasna ta ammuna nan nagulidan
hi mabati. Ya e mihiwwe bo hi pitu boy algo.
34 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e tigon. Ta agge'e nihinap hi adol diyen tagu
nan gulid ya ibaganan mibilang moh malinis hidiyen tagu. Ta e mohpe laba'an diyen
tagu nan lubungna ta mibilang hi malinis.
35 Mu hi'on nalpah an imbagan nan padi an mibilang hidiyen taguh malinis ya
indani ya nihinap nan gulidna
36 ot adi mo gahin on tigonah on waday ay inunig an ibu' hinan nipto' hidi te
na'innila mon hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.

37 Mu hi'on tigon nan padi an agge nihinap ya mangmangitit nan ibu' an manuluh
nan nipto' hidi ya mibilang moh malinis. Ot ibagan mohpen nan padi an hidiyen
tagu ya mibilang hi malinis.
38 Ya onha waha lala'i onu babai hi matigo an waday pimmulaw hi up'upna
39 ya mahapul an ena ipatigoh nan padi. Ta tigona'en adi ma'apullaw ya adi mitakut
hidiye ot hidiyen tagu ya mibilang hi malinis.
40 Nan lala'in nagah di ibu'na ta natuga'an ya mibilang hi malinis.
41 Ya ta'on on nan napultakan di ulunah nangappit hi angahna ya mibilang hi
malinis te bokon bahbah hidiye.
42 Mu alina'eh on waday pimmidaang an gulid hinan tugga' diyen tagu an hidiye
nan gulid an mangal'aldan hi udum
43 ya tigon'en nan padi ta linum'a' hidiyen umat hi gulid an mangal'aldan hi udum
44 ya mahapul an ibaganan hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit.
45 Ot nan tagun waday gulidnan mangal'aldan hi udum ya mahapul an munlubung
hinan nun'ahethet an lubung ya aggena hinugud di ibu'na ya hinophopanay angahna
ya initku'itkuknay, Mibilanga' hi nalugit! Mibilanga' hi nalugit!
46 Ta hidiyen tagu ya mibilang hi nalugit hi ingganah ma'agahan i diyen gulidna.
Ta hiya nan mahapul an e mibata"an hinan nun'allungan di tatagu ta e munhiwwe.

Hay Aton Hinan Luput An Waday Bahbahna

47 Hi'on waday tigonyun bimmu"ut hinan luput an nadutdutan onu nan agge
48 ya ta'on on nan na'abol onu nan lalat an na'apyah lubung onu nadan udum an
usal
49 ya hi'on munlangta onu ay udungo onu mumbolah† di tigona ya mahapul an eyu
ipatigoh nan padi.
50 Ta tigon'en nan padi an waday bu"ut hinan luput ya ihiwwenah diyeh pituy algo.
51 Ta hinan mi'apituh algo ya ena bo tinigo ta nihinap'eh diyen bu"ut ya mahapul
an ibaganan mibilang hi nalugit hidiyen luput.
52 Ot mahapul an gobhonda ta adi midalhin hinadan udum.
53 Mu hi'on tigon nan padi an maphod te agge nihinap
54 ya ena ipalaba' hinan ud luput ya impipa"enan hiyah pitu boy algo.
55 Mu hi'on nalaba'an ta tigon nan padi ya agge na'aan nan bu"ut ya mahapul an
maghob an ta'on on agge nihinap nan bu"utna.
56 Mu hi'on tigon nan padi ya mun'a'aan nan bu"utna ya hethetona ta ma'aan nan
nipto'ana.
57 Mu alina'eh nawada bo damdama ya mahapul mon gobhon nan ud bagi hidiyen
luput.
58 Mu hi'on inlaba'na ya na'aan ya pidwona damdaman laba'an ta ahi mibilang hi
malinis.
59 Ot hiya danaey nan nitugun hi ma'unud hi'on waday luput an nadutdutan onu
linen onu na'abol onu lalat an waday bu"utna ta ma'innilaan hi'on nan luput ya
mibilang hi malinis onu nalugit.

14

Hay Aton Nan Tagun Napoyanan Nan Gulidna An Mangal'aldan Hi Udum

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Nan tagun napoyanan nan gulidna ya mahapul an tigon ni' nan padi.
3 Ta ume nan padi hi awadana an nibata"an hinan nun'allungan nadan tatagu ta
ena idodongan hi'on immannung an napoyanan nan gulidna.

† **13:49 13:49** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

4 Ta napoyanan'e ya ena impa'ala ha duwan hamuti ya ha naptung an sedar ya ha
linubid hi mumbolah ya nan ma'alih haysop.
5 Ta inyeda'e ya imbagan nan padi ta gogodonay ohah nan hamuti ya impa'ayuhna
nan dalanah nan bangan nattuwan hi liting an pa'ahhagub.
6 Ya inalana bo nan ohan hamuti ya nan naptung an sedar ya nan linubid ya nan
ma'alih haysop ya intamolna* i diyen banga.
7 Ya ahina mohpe e inwalaghi' dadiyen intamolna hi mumpipituh nan tagun
napoyanan nan gulidna ta hituwey ohah mahapul an ma'at ya ahi mabalin an
mibilang hi malinis. Ya innayunan impatayap nan hamuti ta ume.
8 Ya e inlaba' diyen taguy lubungna ya inupuhanan namin nadan dutdut hi adolna
ya e nun'amoh. Ta mabalin mohpen umeh nan nun'allunganda. Mu adi ni' damdama
hunggop hinan allungna an umohnong hinan dola ta ingganah on mala''uh di pituy
algo.
9 Ta hinan mi'apituh algo ya inupuhana nadan ibu' hi uluna ya balbasna ya kidena
ya an namin nadan dutdut hi adolna ya e nun'amoh ta atona nan nibagan atona.
10 Ya hinan mi'awaluh algo ya inyena ha duwan tangbal an kalnero ya ha ohah
tinna an ohay tawona an ma''id ha bahbahda. Ya ni'yalana ha umeh tuluy kilun
napinun alina an nadduman hi lanan di olibo ya ha ohay basun lanan di olibo.
11 Ya inyen nan padih diyen tagu ya nadan i'nongnah nan way panton nan
tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
12 Ya inalan nan padi di ohah nadan tangbal an kalnero ta mi'nong hi apakawanan
di bahul diyen tagu ya iniddumna ha ohay basun lanan di olibo ya intaggena ta
midawat i ha"on an Dios.
13 Ya pinaltinah diyen kalnero hinan niyappit i ha"on an Dios an pumpaltiyandah
nan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan maghob an mi'nong. Ya hay atonda
ya umat hinan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan mi'nong hi apakawanan di
bahul an agge inatta an nan padi ya ammunay idatana te hidiye ya nidawat i ha"on
an Dios.
14 Ya inalan nan padi dohah nan dalan diyen kalneron ni'nong ya indanihnah nan
winawwan an ingan diyen tagu ya nan winawwan an am'ama"an di ta'lena ya hukina.
15 Ya inhiit nan padi dohah nan lanan di olibo hinan iniggid an paladna.
16 Ya initdo'na nan winawwan an lodlodongna ya inwalaghi'nah mumpipituh nan
tabernakel.
17 Ya impu'nahna dohah nan lanan nabatih paladna hi winawwan an ingan diyen
tagu ya nan winawwan an am'ama"an di ta'lena ya hukina.
18 Ya inlamuh nan padi hi ulun diyen tagu nan nabatin lanah ta'lena.
19 Ya ahina mohpe e i'nong nan mi'nong hi apakawanan di bahulna ta nagibbuh'eh
diye ya ena mohpe pinalti nan maghob an mi'nong.
20 Ya iniddumna nan midawat an alina hinan punggobhan hi mi'nong ta atona nan
nibagan atona ta wan mibilang hi malinis hidiyen tagu.
21 Mu hi'on adina abalinan nan duwa ya ta'on on ha ohah tangbal an kalnero ta
mi'nong hi apakawanan di bahulnan aggena inatta ta mitaggen midawat i ha"on an
middum ha ohay kiluh nan napinun alina an nadduman hi mantekan di olibo ya ha
ohay basun mantekan di olibo.
22 Ya inudmanah duway palluma ta mi'nong hi apakawanan di bahulna nan oha
ya maghob an mi'nong nan oha.
23 Ta hinan mi'awaluh algo ya iyen diyen tagu datuweh nan padi. Ta midawatda i
ha"on an Dios hidih nan way panton nan tabernakel.

---

* **14:6 14:6** Nan haysop ya humangoh nan way binattun alad an dumukkeh ohay dopa an nataldong nan adolna ya nan tubuna di alanda ya binto'da ta hiyay itamolda ya inwalaghi'da.

24 Ta alan nan padi nan kalnero ya nan mantekan di olibo ya intaggena ta mitaggen
midawat i ha"on an Dios.
25 Ya innayunan pinalti nan kalnero ya inalana dohah nan dalana ya impu'nahnah
nan winawwan an ingan nan tagun nipaphod ya hinan am'ama"an nan winawwan
an ta'lena ya hukina.
26 Ya inhiit bon nan padi dohah nan lanah iniggid an paladna.
27 Ya initdo'nahdiy lodlodongna ya inwalaghi'nah mumpipituh nan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
28 Ya inlamuhna dohah nan lanah winawwan di ingan diyen tagu ya hay winawwan
an am'ama"an di ta'lena ya hukina.
29 Ya nan nabatin lanah palad nan padi ya ilamuhnah ulun diyen tagu ta a'aanan
di bungot'un Dios an gapuh bahulna.
30 Ya ahi mohpe i'nong nan padi nan duwan palluma.
31 Ta nan oha ya mi'nong hi apakawanan di bahul diyen tagu ya nan oha ya maghob
an mi'nong i ha"on an Dios an middum nan midawat an alina. Ta danaey aton nan
padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen tagu ta ahi mibilang hi
malinis.
32 Ta datuwey ma'unud hi aton nan tagun waday gulidna an mangal'aldan hi udum
an adina abalinan nan nibaga tuwali an mi'nong ta ahi mohpe mibilang hi malinis.

Hay Aton Hinan Balen Mibilang Hi Nalugit

33 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
34 Wa'et dumatong ayuh nan bobleh ad Kanaan an idat'un da'yu ta eyu punhituwan
ya wada'ey iha"ad'uh bu"ut hi ohan balehdi an mabalin an mihinap i diyen
pumboblayanyu
35 ya mahapul an e ipa'innilan nan ud bale hinan padi ta ena tigon.
36 Ta ibagan nan padi hinadan nunhituhdi ta umaanda ni' hidi ya ta'on on nadan
gina'uda ya inaanda ta mabao ya ahi e tigon nan padi ta ma"id ha mibilang hi nalugit
an mabatih nan bale.
37 Ya hi'on tigon nan padi nan dingding ya waday bu"ut hi munlangta onu
mumbolah di tigona an mangeh dallom nan dingding
38 ya ikalobna ta mabao ni' hi pituy algo.
39 Ta hinan mi'apituh algo ya ahina bo e idodongan. Ta nihinap'e nan bu"ut hinan
dingding
40 ya ibagana ta aanonda nan batun dingding an nipto'an nan bu"ut. Ya eda intopal
nadan inaandan waday bahbahna hinan nibilang hi nalugit an nidawwih nan boble.
41 Ya imbagana bo ta ad'adandan namin nan dingding nan bale ya eda bo intopal
nan inad'addahdi hinan nibilang hi nalugit an eda nangitopalan hinadan batun
inaanda.
42 Ya hinukkatanda nan batun na'aan hinadan dingding ya ahida bo pinalitadaan.
43 Mu hi'on hidin nagibbuh an inatdahdi ya indani damdama ya numbangngad bo
nan bu"ut hinan niphod an dingding
44 ya mahapul an e tigon bon nan padi. Ta hi'on tigonan nihinap hinan bale ya
na'innilan nabahbah hidiyen bale ta mibilang moh nalugit.
45 Ot mahapul an pa"ihonda ya eda intopal an namin dadiyen na'usal hidi an batu
ya kayiw ya nadan udum hinan nidawwih nan boble an nibilang hi nalugit.
46 Ya onha waha taguh hinunggop i diyen baleh din nikalob hi pituy algo an aggeda
ni' pina"ih ya mibilang hi nalugit hidiyen taguh ingganah nan mahdom.
47 Ya nan tagun nangan onu nalo' hidi ya mahapul an ena laba'an nan inlubungna.

48 Mu onha hidin hinukkatanda nan na'aan an dingdingna ot palitadaanda ya tinigon nan padi ya agge numbangngad nan bu"ut ya ibagana mohpen hidiyen bale ya mibilang hi malinis te na'aan nan bu"utna.
49 Mu hay mahapul hi atonda ta mibilang hi malinis hidiyen bale ya e mangala nan ud bale i ha duwah hamuti ya ha nun'aptung hi kayiw an sedar ya ha mumbolah an linubid ya nan ma'alih haysop.
50 Ta gogodonay ohah nan hamuti an pa'ayuhonay dalanah nan banga an naha''adan hi pa'ahhagub an liting hinan obob.
51 Ya intamolna i diyen banga nadan sedar an kayiw ya nan ma'alih haysop ya nan mumbolah an linubid ya nan matagun hamuti. Ya inwalaghi'na dadiyen intamolna hi mumpipitu hinan bale.
52 Ta atona dadiyen namin
53 ya ahina e ipatayap nan matagun hamuti hinan nibata"an hinan boble. Athidiy atonda ta mibilang mohpeh malinis hidiyen bale.
54 Ot hiya danaey mahapul hi unudonyu hi'on waday gulid hi mangal'aldan hi udum
55 ya hi'on waday bu"ut hinadan luput onu nan bale
56 ya nadan gulid an kumiyaki ya pogha ya nan lum'a'
57 ta panginnilaan hi'on mibilang hi malinis onu mibilang hi nalugit nan tagu onu nan luput onu nan bale.

15

Nan Malpuh Adol An Lummuh Ibilangan Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta wada'ey bumbummuddun malpuh adol nan lala'i ya mibilang hi nalugit hidiyen bumudduh i hiya.
3 Ta hiya nan mibilang mo boh nalugit hidiyen tagu an ta'on on minaynayun nan bumbummudduh adolna onu dimminong.
4 Ta ta'on on nan nalo'ana onu nan inumbunana ya mibilangdah nalugit.
5 Ya nan manapah nan nalo'ana ya mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiyah diye damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
6 Ya atbohdi nan tagun mihukkat an umbun hinan inumbunan diyen tagu an mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdama bon mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
7 Ya ta'on on nan tagun manapa onu mida"om i diyen tagun waday bumuddun malpuh adolna an mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdamah diyen mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
8 Ya hi'on waday tinukpaan diyen tagun waday bumbummuddun malpuh adolna ya atbohdin mahapul an e mun'amoh hidiyen natukpaan ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdaman mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
9 Ya an namin nan umbunan diyen lala'ih nan punluganana ya mibilang hi nalugit.
10 Ya nan manapan diyen inumbunana ya mahapul an ena ilaba' nan lubungna ya nun'amoh. Mu hiya damdaman mibilang nimpeh nalugit hi ingganah mahdom.
11 Ya onha agge inulahan nan tagun waday malpuh adolnay ta'lena ya indapanah ohan tagu ya mahapul an e mun'amoh diyen dinapana ya inlaba'nay lubungna. Mu hiya damdama nimpen mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
12 Ya kumpulnan pito' an bangan dapaon diyen tagu ya mahapul an pa"ihonyu mu hi'on hay dinapana ya nan usal an kayiw ya mahapul an ulahanyu.
13 Ya wa'et pinumhod hidiyen tagu ta dimminong nan malpuh adolna ya haddona ta mala"uh di pituy algo ya ahi e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna ta mibilang moh malinis.

14 Ya hinan mi'awaluh algo ya inyena ha duway balug onu palluma hinan
pi'dammuwanyun ha"on an Dios hidih nan way panton nan tabernakel ya indatnah
nan padi.
15 Ta nan oha ya mi'nong hi apakawanan di bahul diyen tagu ya nan mi'adwa ya
maghob an mi'nong i ha"on an Dios. Athituy aton nan padi ta a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahul diyen tagun nipaphod hinan dogohna.

16 Hay oha bo ya di'et waday bimmudduh malpuh adol di ohan lala'i ya mahapul
an e mun'amoh mu hiya damdama nimpen mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
17 Ya kumpulnan lubung onu lalat an nida"oman diyen bimmudduh nan lala'i ya
gahin di ma'ulahan mu hiya damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
18 Ya wa'e ta inilo' nan lala'i nan babai ta bimmudduh di malpuh adolna ya
mahapul an eda mun'amoh an duwa mu hiya damdamah diyen mibilangdah nalugit
hi ingganah mahdom.

19 Ya atbohdi hinan bumudduhan nan binulan an malpuh adol nan babai an
mibilang hi nalugit hi pituy algo. Ot nan manapa onu mida"om i hiya ya mibilang hi
nalugit ta ingganah mahdom.
20 Ya an namin nan nalo'ana onu inumbunana ya mibilang hi nalugit.
21 Ya nan manapa onu mida"om hinan nalo'ana ya mahapul an e mun'amoh. Mu
hiya damdaman mibilang hi nalugit hi ingganah mahdom.
22 Ot nan manapa hinan kumpulnan inumbunan diyen babai ya mahapul an e
mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdamah diyen mibilang hi nalugit hi
ingganah mahdom.
23 Ta nan manapah nan umat hinan nalo'ana ya an namin nan inumbunana ya
mahapul an e mun'amoh ya inlaba'nay lubungna mu hiya damdamah diye nimpen
mibilang hi nalugit hi ingganah nan mahdom.
24 Ya hi'on waday mangilo' i hiya ta nida"om hinan lala'i nan binulan an malpuh
adol nan babai ya mibilang hi nalugit hi pituy algo nan lala'i ya atbohdi an mibilang
hi nalugit nan alo'ana.

25 Ya onha waday bumudduh dalah adol nan babai an ta'on on bokon hidiye
nan binulan an malpuh adolna onu nan binulan an malpuh adolna mu adi
dumduminnong ya mibilang hi nalugit ta ingganay duminong hidiyen malpuh adolna.
26 Ya atbohdin mibilang hi nalugit nadan alo'ana ya umbunana an umat hinan
umaliyan di malpuh adolna.
27 Ya kumpulnan tagun manapa i dadiyen inusalna ya mahapul an e mun'amoh
ya inlaba'nay lubungna. Mu hiya damdamah diyen mibilang hi nalugit hi ingganah
mahdom.
28 Ya wa'et dimminong hidiyen malpuh adolna ya hinnodnan mala"uh di pituy algo
ya ahi mibilang hi malinis.
29 Ya hinan mi'awaluh algo ya mahapul an iyenah nan padi hidih nan way panton
nan tabernakel ha duway palluma.
30 Ta i'nong nan padi hi apakawanan di bahulna nan oha ya maghob an mi'nong
nan oha. Athituy aton nan padi ta way aton nan babain mibilang hi malinis.

31 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Datuwey ipa'innilam hinadan ibbam an tinanud
Israel ta inniladay atonda hi'onda nibilang hi nalugit ta wan adi bo mi'inlulugit tun
tabernakel ta bokon hiyay gumalat hi atayanda.

32 Ta danae nadan mahapul hi aton nan lala'i hi'on waday bumudduh malpuh
adolna.
33 Ya atbohdih nan babai hi'on waday bumudduh malpuh adolna ya hay aton nan
lala'i an nangilo' hinan babain nibilang hi nalugit.

16

Hay Nibagah Aton Aaron Ya Ahi Hunggop Hinan Tabernakel

1 Hidin nateda mo nadan duwan imbabalen Aaron hi eda nangidawatan hi i'nongda
an gapuh aggeda nangunudan hinan inalin Apu Dios hi atonda
2 ya alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam i ibbam an hi Aaron ta adi namaaggon e
hinunggop hinan kuwartu' an Dios an nabolda' hi kultina. Te hidih nan way bugut
hi potto' nan kalub nan Kahun an nittuwan di Hapit'uy pumpatiga'. Te atona'ehdi ya
mate.
3 Ta hiya nan madatngan'e nan ena hunggopan hidi ya iyena ha kilaw an baka ta
mi'nong hi apakawanan di bahulna ya ha tangbal an kalnero ta maghob an mi'nong
i ha"on an Dios.
4 Ya mahapul an ilubungna nan linen an adukken lubung ya nan putut an pantalon
ya inwakohnah adolna nan adukken linen ya impongotna nan linen an turban. Mu
mahapul an mun'amoh ni' ya ahina ilubung datuwen niyappit i ha"on an lubung di
padi.
5 Ya da'yu'en tinanud Israel ya mahapul an idatyu ha duwah tangbal hi gulding ta
mi'nong hi apakawanan di bahulyu ya ha tangbal an kalnero ta maghob an mi'nong.
6 Ta i'nong Aaron hidiyen baka hi apakawanan di bahulna ta a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahulna ya nadan pamilyana.
7 Ya inyalina mohpe nan duwan gulding hidih nan panton nan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on an Dios.
8 Ya imbunutna hi'on nganne i dadiyen duwan gulding di mi'nong i ha"on an Dios
ya nganney mibulus.
9 Ya inyen Aaron nan gulding an nabunut hi mi'nong ta i'nongnah apakawanan di
bahul.
10 Ya nan nabunut an mibulus an gulding ya idawatna ni' an matagu i ha"on an
Dios ya ahina imbulus hinan agge naboblayan ta miyappit hi a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahul nadan tatagu.
11 Ta alan Aaron nimpe nan baka ta mi'nong hi apakawanan di bahulna ta a'aanan
di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya didan hina'amma. Ya pinaltina ta mi'nong
nimpe hi apakawanan di bahulna.
12 Ya inalanah nan punggobhan hi insenso nan naha"adan hi bala ya ha duway
gamal hinan na'aggimu' an insenso ya inihgopnah nan kuwartu' an Dios.
13 Ya inha"adna nan ginamalnan insenso hinan bimmalan apuy ta umahuk ta
hawanana nan kalub nan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios. Ot atona'ehdi ya
adi mate.
14 Ya inalana dohah nan dalan nan ini'nongnan baka ya intamolnay lodlodongna
ya inwalaghi'nah nan balitu' an kalub nan Kahun ya ahina inwalaghi' hi mumpipituh
nan Kahun.
15 Ya nagibbuh'eh diye ya pinaltina bo nan gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahulyun tatagu. Ya inalana bo dohah nan dala ya inihgopnah nan nakultinaan an
kuwartu' an Dios ya intamolnay lodlodongna ya inwalaghi'na boh nan kalub nan
Kahun ya ahina inwalaghi' hi mumpipituh nan Kahun.
16 Ta athinay aton Aaron hinan kuwartu' an Dios an a'aanan di bungot'u an gapuh
bahul ya ngohen nadan ibbam an tinanud Israel. Ya atbohdiy atona ta ahi mibilang
hi malinis nan tabernakel an gapu nimpeh ngohen nadan ibbam an tinanud Israel.
17 Ya mihipun hi hunggopan Aaron i diyen kuwartu' an Dios ta ena aton nan nibaga
an atona ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya bahuldan hina'amma
ya da'yun namin an tinanud Israel ya adi mabalin an waday hunggop hidih nan
tabernakel an pi'dammuwanyu i ha"on an Dios.

18 Ta limmah'un'eh nan kuwartu' an Dios ya immeh nan punggobhan hi mi'nong
hidih nan hangngab nan tabernakel ta ena aton nan nibaga an atona ta a'aanan di
bungot'un Dios an gapuh bahul. Ya inalana dohah nan dalan nan baka ya gulding ya
ena inhiit hinadan opat an ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong.
19 Ya intamolnay gamatna ya winalaghi'anah mumpipitu nan punggobhan hi
mi'nong ta miyappit i ha"on an Dios te nibilang hi nalugit an gapuh bahulyun tinanud
Israel.
20 Ya nalpah'en inatna nan nibagah atonah nan kuwartu' an Dios ya nan tabernakel
ya nan punggobhan hi mi'nong ta mibilangdah malinis ya ena mohpe inala nan
matagun gulding ta idawatna.
21 Ya inha'mona nan duwan ta'lenah ulun nan gulding ya imbagana nadan adi
maphod an inatyu ya hay nungngohayanyu ya an namin an numbahulanyun tinanud
Israel ta ayna impaboltan i diyen gulding. Ya ahina mohpe e impibulus hinan tagun
niyukodana ta ipluynah nan agge naboblayan.
22 Ta paddungnay iyen diyen gulding an namin nadan numbahulanyuh nan agge
naboblayan.
23 Ya ahi mohpe bo hunggop hi Aaron hinan tabernakel ta aanona nan inlubungnah
din hinunggop hinan kuwartu' an Dios ya inha''adnahdi
24 ya limmah'un hidi ta e mun'amoh hinan niyappit i ha"on an pun'amhan hidih nan
tabernakel ya inlubungna nan lubungna tuwali. Ya limmah'un bohdi ta ena i'nong
nadan maghob an mi'nong ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ya gapuh
bahulyun tatagu.
25 Ya ginhobna nadan taban dadiyen ni'nong hi apakawanan di bahul hinan
punggobhan hi mi'nong.
26 Ya hana'e an e nangibulus hinan gulding hinan agge naboblayan ya mahapul
an ena ilaba' di lubungna ya nun'amoh ya ahi mabalin an mumbangngad hinan
nun'allunganyu.
27 Ya nan bulug an baka ya nan gulding an ni'nong ta a'aanan di bungot'un Dios an
gapuh bahulyun tatagu ya ud dalah nan nihgop hinan kuwartu' an Dios ya mahapul
an miyedah bata"an nan nun'allunganyu ta eyu gobhon hidi an pi'ighobyu nadan
up'upda ya lamohda ya putuda an middum nadan lugit hi putuda.
28 Ya nan tagun e munggohob i dadiye ya mahapul an ilaba'nay lubungna ya
nun'amoh ya ahi mibangngad hinan nun'allunganyu.
29 Ya alyon bon Apu Dios di, Hituwey inaynayunyun unudon ta maminghan hinan
hintawon hinan mi'apuluh algo hinan mi'apituh bulan ya mahapul an adi ayu e
muntamu ya adiyu aton nan pohdon di adolyu an ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.
30 Te i diyen algoy pangi'nonganyuh nan mi'nong ta a'aanan di bungot'un Dios an
gapuh bahulyu.
31 Ta adi ayu nimpe muntamu ya adi ayu mangat hinan pohdon di adolyu i diyen
algo. Ya mahapul an unudonyuh tuweh inggana.
32 Ya nan padin pinto"u an mihukkat hinan ammodna an nabaktun padi ya mahapul
an ilubungna nan lubung di padi ta atona nan nibaga an atona ta a'aanan di bungot'un
Dios an gapuh bahul.
33 Ya ahina mohpe aton nadan ma'at ta mibilang hi malinis nan kuwartu' an Dios
ya nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ta ma'aan di bungot'un Dios an
gapuh bahul nadan padi ya da'yun tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.
34 Ta hituwey tugun'un da'yu hi inaynayunyun aton an tinanud Israel hi maminghan
hi hintawon ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh nadan bahulyu.

Ta inunud Moses nadan imbagan Apu Dios i hiyah atona.

17

Hay Eda Pangi'nongan Hinadan Animal An I'nongda

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ya nadan imbabalena ya an namin nadan tinanud Israel ta
unudonda nadan imbaga' hi atonda.
3 Ot hi'on wada i da'yun tinanud Israel ha ena i'nong nan baka onu kalnero hi
kumpulna an umat hinan nun'allunganyu onu hinan bata"an nan nun'allunganyu
4 an bokon hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on di ena
pangi'nongan ya hidiyen tagu ya mibilang hi pimmate. Ta hiya nan mipapate ta adi
mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
5 Manu'e hi nitugun hituwe ya ta wan adi mo kumpulnay eyu pangi'nongan an umat
hinan puntanoman. Te gahin di iyeyuh nan padi ta hinan way panton nan tabernakel
an pi'dammuwanyun ha"on ta hidiy pamaltiyanyu ta mi'nong hi pi'hayyupanyun
ha"on.
6 Ya nan dalan diyen pinaltiyu ya e iwalaghi' nan padih nan punggobhan hi mi'nong
hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ya ginhobna
bo nan tabahdi ta nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
7 Ot mahapul an adi ayu mo e mangi'nong hinan gulding an inyamman di tagu ta
dayawonyu. Te onha atonyuhdi ya umat ayuh nan babain inluktapnay ahawana. Ot
datuwey itugun'uh unudonyuh inggana an ta'on on hanadan mun'atanudan.
8 Ya ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen da'yu ta
wa'et waha mangiyalih maghob an mi'nong i ha"on an Dios
9 mu bokon hinan way panton nan tabernakel di pangiyaliyanda ya mipapate ta
adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
10 Ya hi'on wada i da'yun tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen da'yu ha
mangihdah dala ya adi' mo ibilang hi tagu'.
11 Te nan dala ya hiyay ataguwan ta hiya nan hiyay iyeyuh nan punggobhan hi
mi'nong ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul di tagu.
12 Ta hiya nan ibaga' i da'yu ya ta'on on nadan mi'iboblen da'yu an adiyu ihday
dala.
13 Ya wada'ey kinnayun hamuti onu inanupyun mihdan animal ya mahapul an
gogodonyu ta ihihonyu nan dalanah nan luta ya tinabbunanyuh pito' hidiyen dala.
14 Te hay awadan di itaguwan nan animal ya nan dalana. Ot hiya nan adiyu
nimpe anon nan dalan di kumpulnan animal te nan mangan ya mipapate ta adi
mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
15 Ya hi'on wada i da'yun tinanud Israel onu ni'iboblen da'yu hi mangihda hinan
animal an nate onu pinaten di udum an animal ya mahapul an e mun'amoh ya
inlaba'na nan inlubungna. Mu mibilang damdamah nalugit ta ingganah mahdom
ya ahi mabalin an mibilang hi malinis.
16 Mu hi'on adi e mun'amoh ya adina e ilaba' nan inlubungna ya madusa.

18

Nadan Udum An Mipagol

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an ha"on nan Dios an dayawonyu.
3 Ot mahapul an adiyu iyunnud hinan pangiye"en nadan i Egypt an nalpuwanyu
ya nan pangiye"edah ad Kanaan an pangiyaya' i da'yu.
4 Mahapul an unudonyu nadan tugun'u ya atonyu nadan imbaga' hi atonyu. Ha"on
nan Dios an dayawonyu.
5 Ot nan tagun un'unudona nadan tugun'u ya maphod di pi'taguwana.

Ha"on hi Apu Dios.
6 Ta adiyu ilo' di i'ibayu.
Ha"on hi Apu Dios.
7 Ya bainanyu mahan hi amayu ta adiyu ilo' hi inayu.
Nomnomonyu an hi inayuh diye.
8 Ya ta'on on nan numbintanan amayu ya adiyu ilo' ta adi mibabain hi amayu.
9 Ya adiyu ilo' di hi ibbayun babai an ta'on on nat'on di hi inana onu hi amana an ta'on on nat'on an bobley kimmilogana onu numpaddung an baley kimmiloganyu.
10 Ya adiyu ilo' di apapuyu te da'yu damdamay mibabain.
11 Ya adiyu ilo' nan imbabalen nan numbintanan amayu te hi ibbayu damdama.
12 Ya adiyu ilo' di hi antiyu an hi ibban amayu
13 onu nan hi ibban inayu.
14 Ya adiyu ilo' nan ahawan nan hi ulitauyu te mibilang hi ammodyu.
15 Ya adiyu ilo' nan babain inapuyu te ahawan nan imbabaleyu.
16 Ya adiyu ilo' nan ahawan nan hi ibbayun lala'i.
17 Ya adiyu ilo' nan hinina onu nan apapun nan babai te nagaga"iho.
18 Ya adiyu bo i'adwah nan ahawayu nan hi ibbana hi'on matagu nan ahawayu.
19 Ya adiyu ilo' nan babai an wada nan binulan an malpuh adolna te mibilang hi nalugit.
20 Ya adiyu ilo' nan ahawan di hinaggonyu ta adi ayu mibilang hi nalugit an gapu i hiya.
21 Ya inalin bon Apu Dios di, Adiyu i'nong hinan dios an hi Molek di kumpulnah nadan imbabaleyu te atonyu'e ya ha"on an Dios an dayawonyuy binainyu.
Ha"on hi Apu Dios.
22 Ya adiyu ilo' di ibbayun lala'i te nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios hinaen pangat.
23 Ya adiyu ilo' di animal te mibilang ayuh nalugit te himpappange ahan hinaen aton di ohan tagu.
24 Ot padana' tee an adiyu aton danae ta adi ayu mibilang hi nalugit te danaey pangat nadan tataguh nadan boblen umayanyu ta hiya nan pa'aano' didahdi.
25 Te ta'on on nan bobleda ya nibilang hi nalugit an gapuh bahulda ta hiya nan dusao' dida ta paddungnay ibugha' diyen boble dida.
26 Mu da'yu'e ya ta'on on nadan mi'iboblen da'yu ya tigonyu ta nadan tugun'u ya tudtudu' di unudonyu. Ta adiyu aton nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an pangatda.
27 Te athidi nimpey inat nadan tatagun nunhituhdi ta hiya nan mibilang hi nalugit nan bobleda.
28 Ya wa'et atonyuhdi ya ma'at bon da'yu nan ato' i dida an paddungnay ibugha' da'yuh nan boble.
29 Ot nan mangat i danaen nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an pumbahulan ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tinanud Israel.
30 Ot mahapul nimpen nadan tugun'u di nanongnah un'unudonyu ta adiyu iyunnud hinadan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios an pangat nadan tatagu i diyen boble ta adi ayu mibilang hi nalugit an umat i dida. Ha"on hi Apu Dios.

19

Nadan Nat'onat'on An Tugun Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an ha"on an Dios an dayawonyu ya ma"id ha adi maphod hi a'at'u ot hanat ha"on di inghonyu.

3 Ot mahapul an lispituwonyuy a'ammodyu.
Ya mahapul an tungawonyu nan Habadun tungo.
Ha"on nan Dios an dayawonyu.
4 Ya adiyu dayawon nadan bulul an dios di udum an tatagu ya adi ayu mangiyammah bulul ta dayawonyu.
Ha"on nan Dios an dayawonyu.
5 Ya hi'on waday i'nongyuh pi'hayyupanyun ha"on ya unudonyu nadan intugun'un atonyu ta wan abuluto' nan i'nongyu.
6 Ya nan dotag nan ini'nongyu ya ihdayu i diyen algo ya nan mabiggat. Mu wada'ey mabati hinan mi'atluh algo ya mahapul an gobhonyu.
7 Te wada'ey mangan i dadiyen nabatih nan mi'atluh algo ya adi' mo abuluton hidiyen ini'nongyu te mibilang hi nalugit.
8 Ot nan tagun mangihda i diyen ni'nong i ha"on ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.
9 Ya wa'et munggapas ayu ya adiyu gapason nadan nundina'ging ya adiyu bo panuhon nadan nagah.
10 Ya atbohdih on ayu mun'apit hinan bungan di intanomyun greyp an adiyu pidwon an e polagon ya adiyu alan nadan nagah ta alan nadan nun'awotwot ya nadan udum an tatagun ni'iboblen da'yu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
11 Ya adi ayu mangako. Ya adi ayu munlayah. Ya adiyu ilaylayahhan di ibbayu.
12 Ya adiyu usalon di ngadan'un munsapatah linaylayyah ta adiya' bainon i da'yu. Ha"on hi Apu Dios.
13 Ya adiyu kulukon onu akawan di ibbayun tagu.
Ya adiyu attaon an ipabigat di pangidatanyuh nan bino'lan nan nuntamuwonyu.
14 Ya adiyu idutan nan napukit ya athidi boh nan napilok an adiyu attaon an iha"ad ha ihalapdungana. Adiyu aton datuwe ta atiganan ha"on di un'unudonyu. Ha"on hi Apu Dios.
15 Ya tigonyu ta nipto' di atonyun mangipanuh hinadan mihahapit ta ma"id ha pangipangngelanyu an ta'on on kadangyan onu nawotwot.
16 Ya adiyu e ibagabagay layah an puma"ih hinan ibbayu. Ya na'ayagan ayu'en muntistigu i ha kasu ya hanat ibagayu nan immannung an namamah on hidiyey gumalat hi atayan nan hinaggonyu.
17 Ya adi namaaggon humihihihiwo ayuh nan ibbayu. Udu'dulnay ihingalyu ta adi ayu mumbahul an gapuh humihiwawanyu i hiyah nan inatna.
18 Ya adi ayu numanomnom hi atonyun mangiballoh onu punnanongon di bungotyuh nadan ibbayu te hay maphodot ya ipatigoyuy pamhodyu an umat hi pamhodyuh adolyu. Ha"on hi Apu Dios.
19 Ot hanat un'unudonyu nadan tugun'u. Ta adiyu ipatangbal nan animal an umat hi baka hinan nat'on an umat hi kabayu.
Ya adiyu bo itanom nan duwan nat'on an mitanom hinan puntanomanyu.
Ya adiyu ilubung nan lubung an duway nunhinnat'on an luput di niyamma.
20 Ya onha inilo' di ohan lala'i ha himbut an babai an nitbih nat'on an lala'i ya mahapul an mamoltada. Mu adida mipapate te agge nabayadan di ilibliyan diyen babai.
21 Mu nan lala'i ya mahapul an iyena ha tangbal hi kalneroh nan way panton nan tabernakel ta mi'nong hi apakawanan di bahulna.
22 Ta i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulna ta wan mapakawan.

23 Ya wa'et dimmatong ayuh nan bobleh ad Kanaan ta nuntanom ayuh bung-
bunga"an ya mahapul an adiyu anon nan ibungadah nan tuluy tawon ta ibilangyun
nalugit.
24 Ya nan ibungadah nan mi'apat hi tawon ya miyappit i ha"on ta punhanaanyu i
ha"on an Dios.
25 Mu nan ibungadah nan mi'alimah tawon ya mabalin an anonyu. Ot hi'on
unudonyu nadan nibaga ya umannung an dumakol di apitonyun ibungan di
itanomyu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
26 Ya adiyu anon di kumpulnan dotag an agge na'aan di dalana.
Ya adi ayu mumbuyun onu mun'ayak.
27 Ya adiyu ipapukis nan ibu' hi way ingayu ya adiyu bo putulan di uddun nan
balbasyu.
28 Ya adiyu attaon an hugaton di adolyu ta pangipatigoyuh umukayunganyu hi'on
waday ibbayun nate. Ya adiyu ipabato' di adolyu. Ha"on hi Apu Dios.
29 Ya adiyu bainon nadan binabain imbabaleyu hinan eyu pangiyabulutan ta eda
mumpabpabbayad hi adolda. Te atonyu'ehdi ya lo'tat ya du'gona' ta e ayu mundayaw
hinadan dios di udum an tatagu. Ta lo'tat ya mibilang hi nalugit di bobleyu.
30 Ya unudonyu nadan intuddu' hi atonyuh nan Habadun tungo. Ya ipatigoyun
na'anhan nan tabernakel. Ha"on hi Apu Dios.
31 Ya adi ayu e mumpaboddang hinadan mumpumbaki onu nadan mama"o te diday
gumalat hi ibilanganyuh nalugit. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
32 Ya ipatigoyuy punlispituyuh nadan ininna ya amamma. Te atonyu'ehdi ya
atiganan ha"on di un'unudonyu. Ha"on hi Apu Dios.
33 Ya adiyu paligaton nadan mi'iboblen da'yu.
34 Ta ibilangyu didah ibbayun tinanud Israel. Ya hanat pohpohdonyu didan umat
hi pamhodyuh adolyu te da'yu ya pinatnayun e ni'ibobleh ad Egypt. Ha"on nan Dios
an dayawonyu.
35 Ya tigonyu ta bokon kuluk di pungkiluyu ya punlukudyu ya ta'on on nan
pumbilangyu.
36 Ta nan nipto' an kiluwan ya punlukud di usalonyu. Ha"on nan Dios an
dayawonyu an nangipangulun da'yu hi nakakanyuh ad Egypt.
37 Ot mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u ya nadan intudtudu' i da'yu. Ha"on
hi Apu Dios.

20

Hay Dusan Nadan Mangibahhoh Nan Tugun Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an hay atonyuh nan ibbayun tinanud
Israel onu nadan ni'iboblen da'yu an inyukodnay imbabalenah nan dios an hi Molek
ya mahapul an adhuwanyu ta puntopayu ta ingganah mate.
3 Te du'go' an adi' mo ibilang hi tagu' nan tagun iyukodnay imbabalenan Molek ta
binahbahnay a'at nan tabernakel ta imbabainay a'at'u.
4 Ot hi'on namaag ya dimminong ayu ta adiyu patayon nan tagun mangi'nong hi
imbabalena i Molek
5 ya ha"on di mamate i hiya ya nan pamilyana ya an namin nadan nangiyunnud i
hiya. Ta adida mo midmiddum i da'yu. Te bokon ha"on di dayawonda te hi Molek ta
nipaddungdah nan babain tinaynanah ahawana ot e mumpabpabbayad hi adolnah
udum.

6 Ya atbohdin iwalong'u nan tagun e mumpaboddang hinan mi'hapit hi linnawan
di numpun'ate onu hinan mama"o te bokon nimpe ha"on di dayawona ta hiya nan
ipapate' ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu.
7 Ot hanat ipaphodyuy pangatyu ta nan pohdo' di atonyu te ha"on nan Dios an
dayawonyu.
8 Ya mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u te ha"on nan Dios an mangipaphod
hi a'atyu.
9 Ot nan tagun idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
10 Ya nan lala'in mangilo' hinan ahawan di udum ya mahapul an madusadah nan
babai ta mipapatedan duwa.
11 Ya atbohdih nan lala'in mangilo' hinan ahawan amana ta aggena binain nan hi
amana an mahapul an mipapatedan duwah nan babain gapu i diyen numbahulanda.
12 Ya nan mangilo' hinan ahawan di imbabalenan lala'i ya mahapul an mipapatedan
duwah nan babai. Te hidiyen inatda ya umipabain ta hiya nan mahapul an matedan
duwa.
13 Ya nan lala'in ilo'na nan paddungnan lala'i an ayda hin'ahawa ya nunhiglan
umipabungot i ha"on an Dios hidiyen inatda ta hiya nan mahapul an mipapatedan
duwa.
14 Ya athidi bon adi ahan maphod hi'on ahawaon di ohan lala'i ha hinina. Ot
mahapul an mapu'ulandan tulu ta adi ayu mibabain an himpamoble.
15 Ya hi'on waha lala'i hi ilo'nay animal an ayna ahawa ya mahapul an mipapate
ya ta'on on nan animal ya mahapul damdama an patayonyu.
16 Ya atbohdih on nan babai di mi'ilo' hinan animal ta ayda himbale ya mahapul
an mipapatedan duwa.
17 Ya hi'on waha lala'ih inahawana nan hi ibbanan babai an ta'on on nan
binintan amana onu hi inana ya umipabain ahan. Ot mahapul an mipapatedah
hinangngabyun ibbadan tatagu. Ta holtaponday dusada an gapu i diyen inatda.
18 Ya nan lala'in ilo'na nan babain waday binulan an malpuh adolna ya mahapul
an mipapatedan duwa ta adida midmiddum i da'yun tinanud Israel Israel te aggeda
inunud nan tugun'uh nan waday binulan an malpuh adolna.
19 Ya hi'on waha lala'ih ilo'na nan hi ibban amana onu hi inana ya binaina nadan
a'ammodna ot madusadan duwa.
20 Ya nan lala'in ilo'nay ahawan di hi ulitauna ya binainah ulitauna. Ot hay dusadan
duwah nan babai ya mabutingoda.
21 Ya nan lala'in pulhonay ahawan di hi ibbana ya nagaga"iho mahan hidiyen atona
te aggena binainan hi ibbana. Ta hiya nan mabutingodan duwah nan babai.
22 Ya alyon bon Apu Dios di, Mahapul an un'unudonyu nadan tugun'u ya tudtudu'
ta adi da'yu pa'aanon hinan boblen pangiyaya' i da'yu.
23 Ta adiyu iyunnudan hinan adi maphod an pangat nadan tataguh nan boblen
pangiyaya' i da'yu. Te gapu i diyen pangatda ya nunhiglay bungot'u i dida. Ta hiya
nan pa'aano' dida i diyen boble.
24 Mu imbaga' tuwalin da'yu an eyu punhituwan hidiyen bobleda ta da'yuy
pangdata' i diyen numboblayanda an malumong ya makadangyan an boble. Ha"on
an Dios an dayawonyu di namto' i da'yu ta niyappit ayun ha"on an Dios ta adi ayu
umat hinadan udum an tatagu.
25 Ta hiya nan mahapul nimpen innilaonyu hi'on nganne nadan animal ya hamuti
an mibilang hi malinis ya nalugit. Ot adiyu iyabulut an mibilang ayuh nalugit an
gapu i dadiyen animal onu hamuti an mibilang hi nalugit.
26 Ha''on nan nahamad an Dios an niyappitanyu. Ya ta'on on dakkodakkol di tataguh
abobboble ya pinto' da'yu ta niyappit ayun ha"on ta da'yuy tatagu'.

27 Ot hi'on wadada i da'yuy mi'hapit hinadan linnawan nadan numpun'ate onu mama"o ya mahapul an adhuwanyu ya nuntopayu ta ingganah mateda ta hidiyey dusada.

21

Hay Aton Nadan Padi

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan padi an imbabalen Aaron an mahapul an adida umeh nan awadan di nate ta adida mida"om hinan nate an ta'on on tulangda ta adida mibilang hi nalugit
2 ta ingganah on nan didan pamilya an umat hinan hi inada onu hi amada ya imbabaleda ya nan lala'in hi ibbada
3 ya nan hi ibbadan babain ma"id ha ahawanah mumpapto' i hiya.
4 Mu mahapul nimpe an adida iyabulut an mibilangdah nalugit an gapuh nan umayandah awadan di nate an ta'on on nan waday niyatanda i dida an umat hinadan i'iban ahawada.
5 Ya mipagol boh nan padi an ipakalbunay uluna onu putulanay balbasna onu hugatonay adolna ta pangipatigonah umukayungana hi'on waday nate.
6 Te nadan padi di pinto"u hi mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i ha"on an Dios. Ta hiya nan mahapul an nan pohdo' di atonda ta adiya' mibabain an Dios an dayawonda.
7 Ya mipagol an ahawaonda nan babain imbolhen* di ahawana onu nan mumpab-pabbayad hi adolna te didan padi ya niyappitdan ha"on an Dios.
8 Ot hanat ibilangyu didah niyappit i ha"on an Dios te diday mangi'nong hinadan makan i ha"on. Ot ibilangyu nimpe didah niyappit i ha"on te ha"on an Dios an nahamad di a'atna ya pinto"u dida ta niyappitdan ha"on.
9 Ya hi'on nan babai an imbabalen di padi ya mumpabpabbayad hi adolna ya binahbahnay ngadan amana ta hiya nan mahapul an pu'ulanyu.
10 Nan nabaktun padi an nahiitan di ulunah lana ya hiyay napto' hi mangilubung hinan lubung di padi. Ot mahapul an adina gungalon di ibu'na ya adina punhethet di lubungnah umukayungana.
11 Ya mipagol hi umayanah awadan di nate an ta'on on hi amana onu hi inana ta adi mibilang hi nalugit.
12 Ya mahapul an adina taynan nan tabernakel ta umeh awadan di nate ta adi mibilang hi nalugit nan pundayawanyu i ha"on an Dios. Te hiya ya niyappit i ha"on an Dios an gapu ta nahiitan di ulunah lana. Ha"on hi Apu Dios.
13 Ya hay mabalin hi ahawaon nan nabaktun padi ya nan ma"id ha inilo'nah lala'i.
14 Ot adi mabalin nan nabalu onu nan ni'bolhe ya nan mumpabpabbayad hi adolna. Mu ammuna nimpe nan ma"id ha inilo'nah lala'i an nalpu i didan himpamu'un di mabalin hi ahawaona.
15 Ta wan adi mibilang hi nalugit nadan holagna te niyappitdan ha"on an Dios.
16 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Ibagam i Aaron an nadan imbabalenan linala'in waday bahbahna ya adi mabalin an diday mangidawat hi makan i ha"on an Dios. Ot hituwey ma'unud an ta'on on hanadan mun'atanudan.
18 Ot nadan waday bahbah di adolda ya nadan umat hinadan napilok ya nadan napilay ya nadan waday pa"ih di angahda
19 ya nadan natakluy
20 ya nadan nabakug ya nadan unano an tagu ya nadan waday bahbah di matada onu up'upda onu indonanda.

---

* **21:7 21:7** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

21 Ot nan wada nimpey bahbahna an holag Aaron ya adi mabalin an hiyay
mangi'nong hinadan makan i ha"on an Dios.
22 Mu mabalin an mi"an hinadan nidawat an makan i ha"on an Dios.
23 Mu ha"on an Dios di mangali an gapu ta waday bahbah di adolna ya adi
mabalin an hunggop hinan kuwartu' an Dios ya adi bo mabalin an e mihaggon hinan
punggobhan hi mi'nong ta wan adi mibilang hi nalugit dadiye.
24 Ot hi Moses ya imbaganan namin danae i da Aaron ya nadan imbabalena ya an
naminda an tinanud Israel.

22

Nan Padi Ya Nadan Mi'nong I Apu Dios

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta lispituwonda nadan iyaliyun
tinanud Israel an midawat i ha"on ta atiganan bainana' an Dios. Ha"on hi Apu Dios.
3 Ibagam i dida ta ibagadah nadan mun'atanudan an wada'e i didan padi ha
mibilang hi nalugit ya adi mabalin an dapaona onu mihaggon hinadan i'nongyun
tinanud Israel i ha"on te atona'ehdi ya adi mo mabalin an munhilbi i ha"on hinan
pundayawanyu. Ha"on hi Apu Dios.
4 Ya hi'on wadah nan holag Aaron di waday gulidna an mangal'aldan hi udum
onu ha waday bumbummuddun malpuh adolna ya adi mabalin hi mi"an hinan
indawatyun tinanud Israel i ha"on ta ingganah ibagan nan padi an mibilang moh
malinis. Ya hay udum hi gapunah mibilang hi nalugit nan padi ya nan panapaanah
nan nibilang hi nalugit an tagu an gapu ta nida"om hinan nate ya nan ida"omanah
nan lala'in waday bumbummuddun malpuh adolna.
5 Ya mibilang boh nalugit nan padi hi'on nida"om hinan kumpulnan mibilang hi
nalugit an umat hinadan mungkaddapan hinan luta onu tagu.
6 Ya minaynayun an mibilang hi nalugit i diyen algo ta ingganah nan mahdom. Ta
adi ni' mabalin an mi"an hinadan nidawat i ha"on te gahin di e mun'amoh.
7 Ta ingganah malimuh nan algo ya ahi mohpe mibilang hi malinis ta mabalin an
anona nan nidawat i ha"on.
8 Ya adi mabalin an anon nan padi nan kumpulnan animal an pinaten di atap an
animal onu nan namaaggot mate te anonda'e ya mibilangdah nalugit. Ha"on hi Apu
Dios.
9 Ot mahapul an un'unudon nadan padi danaen imbaga' hi atonda ta wan adida
mumbahul ya natedan gapuh aggeda nangunudan. Ha"on an hi Apu Dios di namto'
i dida ta miyappitdan ha"on.
10 Ya nan nidawat i ha"on an Dios ya ammuna nan padi ya nan pamilyana di
mabalin an mangan te mipagol hi kumpulna an ta'on on nan puntamuwona ya nan
bihhitana.
11 Mu hi'on waday ginattang nan padih himbutna ya mabalin an pi"anona ya
wada'ey imbabalen diyen himbut an niyayyam hi balen nan ud himbut i dida ya
mabalin bon mi"anda.
12 Ya hi'on nan babain imbabalen di padi ya bokon padi nan ahawana ya adi mo
mabalin hi mi"an hinan makan an nidawat i ha"on an Dios.
13 Mu onha nabalu onu ni'ibolhe ya ma"id ha imbabalena ot mabalin an
ibangngadnah balen amana ta umat hidin amangilogna an mi'mi"an hidi. Ta athidin
hay mabalin nimpeh mi"an hinan anon di padi ya ammuna nan pamilyana.
14 Mu onha agge innilan nan tagun nidawat i Apu Dios nan makan ya inana ot
mahapul an bayadana nan inana ya iniddumna ha pulsintuna hi mi'alimah* nan
balol di inana.

---

* **22:14 22:14** Nan mi'alima ya baintiy pulsintuna.

15 Ot mahapul an tigon nadan padi ta adi milubit nan idawatyun tinanud Israel i ha"on an Dios.
16 Ya adida ipa'an hi kumpulnan tagu nadan makan an nidawat i ha"on. Te atonda'ehdi ya madusada. Ha"on hi Apu Dios an namto' i dida ta miyappitdan ha"on.

Nan Mi'nong An Abuluton Apu Dios Ya Nan Adina

17 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ipa'innilam i da Aaron ya nadan imbabalena ya an namin ayun tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboblen da'yu datuwen a'at di mi'nong. An wada'e ha mangidawat hi maghob an mi'nong an hidiyey pangipa'annunganah nan imbaganan i'nongnan ha"on onu hidiye nan ninomnomna tuwalin i'nong i ha''on
19 ya mahapul an ha ma"id ha bahbahnan bulug an baka onu ha ma"id ha bahbahnan tangbal an gulding onu kalnero.
20 Ta adiyu i'nong nan waday bahbahna te adi' abuluton.
21 Ya atbohdi nan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on onu nan mi'nong hi pangipa'annunganyuh nan imbagayun i'nongyu onu nan ninomnomyu tuwalin i'nong an mahapul an nan ma"id ha bahbahna.
22 Ta adiyu i'nong i ha''on nan animal an napilok onu napilay onu nahugatan onu nagulidan. Te adi' abuluton hi maghob an mi'nong danae.
23 Mu mabalin nan tangbal onu tinnan baka onu kalnero an waday kittang hi bahbahna an i'nongyuh nan ninomnomyu tuwalin i'nong mu adi mabalin hi'on i'nongyu ta pangipa'annungyuh nan imbagayun i'nongyun ha"on.
24 Ya adiyu ahan i'nong i ha"on an Dios ha tangbal an animal an nakapun onu waday bahbah di indonana.
25 Ya adiyu i'nong di athidin animal an nalpuh udum an tatagun ni'iboblen da'yu te adi' abuluton te mibilang an waday bahbahna.
26 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
27 Nan hiyah niyayyam an baka onu kalnero onu gulding ya mahapul an adiyu ihiwweh nan hi inanah pituy algo. Mu wa'et waluy algona ya mabalin mon maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
28 Mu nan baka onu kalnero ya nan imbabalenan pa'pa'innummana ya adi mabalin hi pundihhanon didan i'nong hinan ohay algo.
29 Ya wada'ey idawatyuh punhanaanyu ya tigonyu ta nan nibaga hi atonyu di ma'unud ta mabalin an abuluto'.
30 Ya mahapul an anonyun namin i diyen algo nan nidawat ta ma"id ha mabatih nan ibiggatana.
31 Ot tigonyu ta nadan tugun'u ya nadan tudtudu' di inaynayunyu nimpen un'unudon. Ha"on hi Apu Dios.
32 Ot mahapul an adiyu ibabain nan nahamad an a'at'u. Ya hanat an namin ayun tinanud Israel ya nahamad di pangibilangyuh nan a'at'u. Te niyappit ayun ha"on an Dios.
33 Te ha"on di nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan ha"on an Dios di dayawonyu. Ha"on hi Apu Dios.

23

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an datuwe nadan nagtud an ngilin an ipa'innilayu i dida ta wan nadatngan'e on na'amung ayun namin ta dayawona'.

Nan Habadun Tungo

3 Ta hinan hindumingguwan ya onom di algo an mabalin an muntamu ayu. Mu nan mi'apituh algo ya Habadun tungo. Ot adi ayu muntamu i diyen algo ta ma'amung ayu

ta mundayaw ayu. Ya ta'on on idanay eyu punhituwan ya hiyah diyen tungawonyu nan Habadu.

Nan Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

4 Ot datuwe nimpe nadan nagtud an ngilin an a'amunganyu an mundayaw i ha"on
ta ipa'innilayuh nadan ibbayu hi'on nadatngan.
5 Hay oha ya nan pundayawanyun ha"on hinan punnomnomnomanyuh nihwan-
ganyuh ate hi ad Egypt. Hituwe ya mihipun hinan mun'ahdom hinan mi'apulut opat
(14) di algoh nan mamangulun bulan.*
6 Ya hinan mabiggat i diye ya ngilinonyu nan punnomnomnomanyuh nan tinapay
an agge nadduman hi yist. Ta hay anonyu hinan pituy algo ya nan tinapay an agge
nadduman hi yist.
7 Ya hinan mamangulun algo ya ma"id ha muntamu ta ma'amung ayun mundayaw
i ha"on.
8 Ya binigat hinan pituy algo ya idawatyu nan maghob an mi'nong i ha"on. Ya hinan
ma'udin algo ya adi ayu bo muntamu ta ma'amung ayu ta mundayaw ayu i ha"on.

Nan Ngilin Hinan Hopap Di Gapas

9 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an alyom di, Dimmatong ayu'eh nan
boblen idat'un da'yu ya wa'et nalpah an nunggapas ayu ya inyeyuh nan padi ha ohay
nabto' hinan hopap di ginapasyu.
11 Ta nala"uh'e nan Habadun tungo ya e intaggen nan padih diyen binto' ta midawat
i ha"on an Dios ta wan abuluto' hidiyen nalpun da'yu.
12 Ya mahapul an i'nongyu i diyen algo ha tangbal hi kalnero hi ohay tawona ya
ma"id ha bahbahna ta maghob an mi'nong i ha"on.
13 Ya iniddumyuhdi ha duway kiluh nan maphod an alina an nadduman hi
mantekan di olibo ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on. Ya idawatyu bo
i ha"on ha ohay litro hi bayah.
14 Ya adiyu anon nan hiyah nagapas an umat hinan niyamma hi tinapay onu nan
nihanglag ta inggana i diyen algo an iyaliyu nan i'nongyu i ha"on an dayawonyun
Dios.
Ot hituwey ma'unud ta inggana an ta'on on idanay umayanyu.

Hanan Punhanaan Hinan Alpahan Di Gapas

15 Ya mihipun hinan mabiggat i diyen Habadun tungo an hidiye nan nalpahan nan
nitagge an nidawat an hopap di ginapasyu ya mumbilang ayuh pituy duminggu.
16 Ta nala"uh'e nan mi'apituh Habadu ya inyeyuh nan mabiggat an mi'anabongleh
(50) algo nan midawat an tinapay an malpuh nan hiyah ginapasyu.
17 Ta ohay pamilya an ta'on on idanay awadanyu ya mahapul an iyaliyu ha duway
naballambag an tinapay. An hay inyammayu ya umeh duway kilun maphod an alina
an nadduman hi yist ta mitagge an midawat i ha"on an Dios.
18 Ya hay idawatyu bo ta maghob an mi'nong an umipa'amlong i ha"on nan
hunghungna ya ha pituy tangbal hi kalnero an hinohhay tawonda ya ha kilaw an
baka ya ha duwah tangbal an kalnero. Ya tigonyu ta an namin danae ya ma"id ha
bahbahda.
19 Ya ini'nongyu ha ohah tangbal hi gulding ta apakawanan di bahulyu. Ya
indawatyu bo ha duwah tangbal hi kalnero hi hinohhay tawonda ta mi'nong hi
pi'hayyupanyun ha"on an Dios.

---

* **23:5 23:5** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

20 Ta itaggen nan padi ta i'nongna i ha"on an Dios dadiyen duwan kalnero an hinohhay tawonda ya indawatna i ha"on nan tinapay an nalpuh nan hopap di ginapasyu. Ya datuwen itaggen nan padi ta midawat ya bagina.
21 Ya i diyen algo ya adi ayu e muntamu ta ma'amung ayu ta mundayaw ayun ha"on.
22 Ya munggapas ayu'e ya batiyonyu nan nundina'ging ya adiyu panuhon nadan magah ta alan nadan nun'awotwot ya nadan ni'iboblen da'yu. Ha"on hi Apu Dios an dayawonyu.

Nan Ngilin Di Trampeta

23 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
24 Ibagam hinadan tinanud Israel ta nan hopap di algoh nan mi'apituh bulan ya pun'iblayanyu. Ot ma'amung ayu ta mundayaw ayu i ha"on ya nun'ipagangohyu nadan trampeta.
25 Ya adi ayu e muntamu i diyen algo ta iyaliyu ha maghob an mi'nong i ha"on an Dios.

Nan Algon A'aanan Di Bungot Apu Dios An Gapuh Bahul

26 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
27 Hinan mi'apituh bulan ya nadatngan'e nan mi'apuluh algo ya hidiye nan algo an a'aanan di bungot'u an gapuh bahul. Ot adi ayu mangan i diyen algo ta ma'amung ayun namin ta i'nongyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
28 Ot adi ayu e muntamu te hidiyen algo di pangatanyuh nan mi'nong hi a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul.
29 Ot nan mangan i diyen algo an adina itpol di inagangna ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu'.
30 Ya atbohdih nan muntamu i diyen algo an dadago'.
31 Ot mahapul an un'unudonyuh tuwen tugun i da'yu ya ta'on on nadan tanudanyu ta ma"id ha muntamu i diyen algo an ta'on on idanay awadanyu.
32 Ot hituwen tungo ya mihipun hinan mun'ahdom hinan mi'ahiyam hi algo i diyen bulan ta inggana boh nan mun'ahdom i diyen ibiggatana.

Hay Punnomnomnomandah Nun'anallungandah Nan Agge Naboblayan

33 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
34 Ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel ta nadatngan'e nan mi'ahimpulut limah (15) algo i diye damdaman mi'apituh bulan ya ihipunyun ngilinon nan pun-nomnomnomanyuh nan nun'anallunganyuh nan agge naboblayan hi nalpuwanyuh ad Egypt ta inggana hi mala"uh di pituy algo.
35 Ta hinan mamangulun algo ya ma'amung ayu ta dayawona' an adi ayu e muntamu.
36 Ya binigat hinan pituy algo ya iyeyu nadan maghob an mi'nong i ha"on. Ya hinan mi'awaluh algon agibbuhan diyen ngilin ya adi ayu bo e muntamu ta ma'amung ayun namin ta i'nongyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios.
37 Ta danae nadan ngilinonyu hinadan nadutu' an algo an pungngilinanyu. Ta nadatnganda'e on na'amung ayu ta mundayaw ayu ya indawatyu nadan nipto' an midawat i diyen algo an umat hinadan maghob an mi'nong ya nadan midawat an alina ya ma'inum.
38 Ya nat'on tuwali nadan midawat hinan Habadun tungo ya nadan pinhodyu tuwalin idat i ha"on ya nadan midawat hi'on nagibbuh nan imbagayun ha"on hi atonyu.
39 Ta atonyuh nae hinan malpah an mun'apit ayu nimpeh nan mi'apituh bulan an ngilinonyu hi pituy algo an ihipunyuh nan mi'ahimpulut limah (15) algo i diyen bulan. Ya ma"id ha e muntamu ta mun'ible ayuh nan hopap di algo ya nan mi'awaluh algo.

40 Ya hinan hopap di algo ya eyu inala dohah nan maphod an bungan nadan
intanomyun bungbunga"an ya nangala ayuh tubun di palma ya hapang nan
ma'attubun kayiw ya nadan kakaykayyiw an himmangoh nan pingngit di wa"el. Ta
gapuh amlongyu ya dayawona' hi pituy algo.
41 Ot ngilinonyuh tuwe hinan mi'apitu nimpeh bulan hi atawotawon ya ta'on on
nadan mun'atanudan ya inaynayundan aton hituwe.
42 Ta an namin ayun tinanud Israel ya e ayu mangapyah allung hi punhituwanyu i
diyen pituy algo.
43 Ta panginnilaan nadan tanudanyuh udum hi algo an nunhituwon da'yuh
allung hidin nangipanguluwa' i da'yuh nalpuwanyuh ad Egypt. Ha"on nan Dios an
dayawonyu.
44 Ta hi Moses ya impa'innilanah nadan ibbanan tinanud Israel an namin danaen
intugun Apu Dios hi ngilinonda.

24

Hay Niyukodan Nan Punhilawan

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta mangiyalidah nadan namahmah
an lanan nalpuh nan tinoptopdan olibo ta waday mikalgah nadan punhilawan ta
nanongnan dumanaldallangdah ahodohodom.
3 Ya hi Aaron di muntolog hinan mahdom hinan punhilawan hidih nan tabernakel
an wah nan hangngab nan kultina an munhandih nan niha"adan nan Kahun an
nittuwan nan Hapit'un Dios. Ya tigonda ta nanongnan buminabinang nadan hilaw ta
ingganah nan mawi"it. Ot hituwey ma'unud hi atonyuh inggana an ta'on on nadan
mun'atanudan.
4 Ya atbohdin tigonyu ta nanongnan mipapto' nan punhilawan hidih nan kuwartu'
an Dios.

Nan Tinapay An Midawat I Apu Dios

5 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Idadaanyu ha maphod an alina ta iphodyuy
himpulut duwan (12) tinapay. Ya hinan ohan tinapay ya duway kilun alinay iphodyu.
6 Ya ginodwayu ta hinonnom ya pinalpagyuh uhhun nan namahmah an balitu' an
lamehaan hidih nan kuwartu' an Dios.
7 Ya inha"adanyuh nan maphod di hunghungnan insenso nan napalpagan dadiyen
tinapay ta mipatigon midawat dadiyen tinapay i ha"on an Dios.
8 Ya hanat hinan ahababahabadu ya athidiy atonyuh nan tinapay an eyu iha"ad hidih
nan kuwartu' an Dios. Ya inaynayunyun aton datuwe an da'yun tinanud Israel an
ta'on on hanadan mun'atanudan.
9 Ya hay idatan datuwen tinapay ya hi Aaron ya nadan holagna. Ya hay pangananda
i datuwen tinapay ya hinan niyappit i ha"on an pangananda te datuwey midat i dida
an nalpuh nadan maghob an mi'nong i ha"on an Dios.

Hay Dusan Nan Namihul I Apu Dios

10 Wada han lala'in hay hi inana ya tinanud Israel mu nan hi amana ya i Egypt an
immeh nan awadan nadan tinanud Israel ot mi'yawwit i han tinanud Israel.
11 Ya hidiyen imbabalen di i Egypt ya namaag ya pumba'bainah Apu Dios ta hiya
nan inyeda i Moses hidiyen tagu. Ya hay ngadan inana ya hi Selomit an imbabalen
Dibni an tinanudan Dan.
12 Ot ipaguwalyada ni' ta panpannodandah ibagan Apu Dios hi atondan hiya.
13 Ya alyon Apu Dios i Moses di,

14 Ibata"anyuh naen taguh tun nun'allunganyu ya an namin ayun nangngol hi namihulanan ha"on an Dios ya iha'moyuy ta'leyuh uluna. Ya nuntopayu ta ingganah mate.

Hay Ma'at Hinadan Bimmahul

15 Ot alyon mon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an hanan mama'bain i ha"on an Dios ya madusa.
16 Ta adhuwanyun topon ta ingganay mate an ta'on on tinanud Israel onu ni'iboble i da'yu.
17 Ya nan pimmate ya mahapul an mipapate.
18 Ya nan mamateh animal di udum an tatagu ya mahapul an nan matagun paddung diyen pinatenay ihukkatna.
19 Ya nan tagun himmugat ya mahapul bon hugatonyu ta miyunnudan hinan inatnay ma'at i hiya.
20 Ya hi'on pinutungnay tungal di ohan tagu ya putungonyu piboy tungalna. Ya pimmilok'e ya pilokonyu bo damdama. Ya wada'ey pinanguwana ya panguwanyu bo damdama. Ta nan inatnan adi maphod ya hidiyey ma'at bon hiya.
21 Ya hi'on animal nimpe nan pinaten nan tagu ya mahapul an hukkatanah nan animal an paddung diyen pinatena. Mu hi'on tagu nan pinatena ya mahapul bo damdaman mate.
22 Ot datuwey nitugun hi unudonyun tinanud Israel ya ta'on on nadan mi'iboblen da'yu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
23 Ta hidin indappuh Moses dadiyen imbagabagana ot eda ibata"an hidiyen nama'bain i Apu Dios ot puntopada ta ingganaot mate. Te athidiy imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.

25

Nan Mi'apituh Tawon An Pun'iblayan Nan Luta

1 Hidin awadan Moses hidih nan billid hi ad Sinai ya imbagan Apu Dios nadan tugunah nadan tinanud Israel. Ta inalina i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an wa'et dimmatong ayuh nan boblen idat'un da'yu ya hinan mi'apituh tawon ya adiyu tanoman nan luta ta pun'iblayonyu ta pangipatigoyuh pundayawyu i ha"on.
3 Ta'ommanot onom di tawon di puntanomanyu ya pumpapto'anyu ya pun'apitanyuh nadan greyp ya nadan udum an intanomyu.
4 Mu hinan mi'apituh tawon ya pun'iblayonyu nan luta an adiyu nimpe tanoman ya adiyu putulan nadan intanomyun greyp. Te hidiyen mi'apituh tawon ya niyappit i ha"on an Dios.
5 Ta i diyen tawon an pun'iblayan nan luta ya adi ayu muntanom ya adi ayu mun'apit. Mu kumpulna i da'yun namin di mangalah nadan bungan nadan pamaaggot humango an umat hinadan greyp an aggeyu impapto'.
6 Mu ta'on on athidi ya umdah damdama nadan apitonyu hi itanudyu hinadan baalyu ya ta'on on nadan puntamuwonyun nalpuh udum hi boble.
7 Ya umda boh anon nadan animalyu ya ta'on on nadan atap an animal hi bobleyu. Ta an namin nadan pamaaggot humangon makan ya mabalin an anonyu.

Nan Tawon An Pun'am'amlongan

8 Ya nala"uh'e boy pituy mumpipituy tawon an hay ngammutna ya napat ta hiyam (49) di tawon
9 ya hinan mi'anabongleh (50) tawon ya nadatngan'e nan mi'apuluh algo hinan mi'apituh bulan ya hidiye nan apakawanan di bahulyu ya alinglingan di gawatyu. Ot ipagangohyu nan tangguyub ta madngol hi an namin an boblen di tinanud Israel.

10 Te hidiyen tawon ya niyappit i ha"on ta an namin di himbutyu an ibbayun
tinanud Israel ya ibangngadyuh nadan pamilyada. Ya an namin di lutan hinubliyanyu
ya ipabangngadyuh nadan ud luta onu nadan tinanudanda. Ta mun'am'amlong ayun
namin.
11 Ta i diyen mi'anabongleh (50) tawon ya adi ayu nimpe muntanom ya adi ayu
mun'apit ta kumpulna i da'yun namin di mangalah nadan bungan nadan pamaaggot
humango an umat hinadan greyp an aggeyu impapto'.
12 Te hidiyen tawon ya niyappit i ha"on. Ot ta'on on adi ayu muntamu
ya mun'am'amlong ayu ot umdah hi itanudyu nadan bungan nadan namaaggot
humangoh an kumpulnay e mangala.
13 Ya gapu ta hidiye nan tawon an pun'am'amlongan ya an namin nimpey lutan
nihubli ya mipabangngad hinan ud luta tuwali onu nadan tinanudana.
14 Ya hi'on waday ihubliyu onu hubliyanyuh lutah nadan ibbayu ya hanat adiyu
kulukon dida.
15 Ya hay atonyun mumbayad hinan gattangonyun lutan di ibbayu ya bilangonyu
hi'on atnay tawon di nabati hi pun'apitanyuh itanomyu ya ahi madatngan nan tawon
an pun'am'amlongan.
16 Ta hi'on madne ya ahi madatngan di ipabangngadana ya ong'ongngal di bayadna.
Mu agagga'e ya nalaklaka. Te hay mabayadan ya nan dinakol nan ma'apit.
17 Ot adiyu nimpe kulukon di ibbayu ta atiganan ha"on an Dios di un'unudonyu. Te
ha"on nan Dios an dayawonyu.
18 Ot hi'on inaynayunyun un'unudon nadan tugun'u ya tudtudu' ya malinggop di
eyu iha''adan i diyen boblen umayanyu.
19 Ya dakol di ibungan di itanomyu ta mahawwalan di anonyu ya malinggop ayu
nimpe.
20 Mu ma"id ha mapto' ya alyonyuy, Dana ihyay pangalan hi anon hi'on adita
muntanom i diyen mi'apituh tawon?
21 Ot hay pambal'u ya wagaha' nan itanomyuh nan mi'anom hi tawon ta nan
apitonyu ya umdah anonyuh tuluy tawon.
22 Ot hinan mi'awaluh tawon an puntanomanyu ta ingganah on ayu mun'apit hinan
mi'ahiyam hi tawon ya adi ayu makulangan hi anonyu.
23 Ya nadan lutan nidat i da'yu ya adi mabalin hi ihubliyu ta bagin nan nangattang
hi inggana te ha"on an Dios di ud luta. Te ni'iboble ayu ot tantanommanyu ya abuh
hituwen luta' an bokonyu bagi.
24 Ta hiya nan waday lebbeng nan ud lutan mamangngad hinan inhublinan lutana.
25 Ya hi'on wada i da'yu ha maligligatan ta mapilitan an mangihublih lutana ya
mabalin an bangngadon nan nihaghaggon an tulangna.
26 Mu hi'on adida abalinan ya inggana moh on nan nangihubli di waday pihhuna
ya ahina bangngadon.
27 Ya nan pihhun pamangngadna ya mi'alah nan bilang di apit ya ahi madatngan
nan tawon an pun'am'amlongan.
28 Mu adina'e abalinan an bangngadon ya inggana moh on madatngan nan tawon
an pun'am'amlongan ya ahi mipabangngad i hiya nan lutana.
29 Ya wa'et ha balen naha'mut hinan boblen na'alad hi binattun alad di inggattang
di ohan tagu ya mabalin an bangngadona mu ta adi mala"uh di hintawon.
30 Mu hi'on nala"uh nan hintawon ya aggena binangngad ya bagin mon nan
nangattang ta mabalin an ipaboltanah nadan holagnah inggana. Ya adi mo mabalin hi
mipabangngad hinan nangigattang hi'on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.
31 Mu hi'on nan balen nihubli ya agge naha'mut hinan boblen na'alad hi binattun
alad ya mabalin an mabangngad an ta'on on nala"uh di ohay tawon an umat hinan

nihublin luta. Ya adi e pa'abbangngad ya inggana moh on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan ya ahi mibangngad i hiya.

32 Mu hi'on nan tinanud Libay di waday inggattangnah bale hinan boblen nidat i hiya ya waday lebbengnan mamangngad hi kumpulnan algo.

33 Mu adi'e pa'abbangngad ya mibangngad i hiya hi'on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan te hidiye han nidat i hiya.

34 Mu nada'en pastu an ningammut hinan boblen nidat i dida ya adi mabalin hi ihublida te hidiye ya bagidah inggana.

Hay Pammo'an Hinan Maligatan

35 Ya hi'on waha ibbayun tinanud Israel hi maligatan ta adina ahan abalinan an tanudan di adolna ya mahapul an boddanganyu ta umat hinan atonyuh nadan ni'iboblen da'yu onu nadan puntamuwonyun nalpuh udum hi boble ta nanongnan munhitu ayuh din namin.

36 Ya adiyu hingilon di pulsintun nan ipabuludyun dida ta ha"on an Dios an dayawonyuy taktanyu. Ta wan nanongnan mi'hitun da'yu.

37 Ya atbohdin adiyu ipapulsintu nan ipabuludyun dida an pihhu ya adiyu pungganansiyaan dida hinan makan an igattangyun dida.

38 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen tugun'un Dios an nangikak i da'yuh ad Egypt ot idat'un da'yu nan bobleh ad Kanaan ta wan ha"on di Dios hi dayawonyu.

39 Ya alina'eh on waha ohah nadan ibbayu hi nunhiglan maligatan ta mapilitan an mangigattang hi adolna i da'yu ya hanat adi umat hi atonyuh nan himbutyu di atonyun mumpatamu i hiya.

40 Hanat ibilangyun hiyay ohah nadan ipabo'laanyu an mi'hitu i da'yu ta puntamuwonyu ta ingganah madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.

41 Ya i diyen tawon ya ipalubusyun umanamutdan hina'ammah nan pamilyanah nan boblen nidat i didan himpamu'un.

42 Te ha"on an Dios di nangipangulun da'yuh nanaynanyuh ad Egypt ta ha"on moy ud baal i da'yun tinanud Israel. Ta hiya nan adi ayu mo mabalin an mihbut.

43 Ot tigonyu ta adiyu paligaton dida ta atiganan ha"on an Dios di un'unudonyu.

44 Ya hi'on mahapulyuy baal ya gumattang ayuh nadan malpuh udum hi boblen wah nunlini"odanyu.

45 Ya mabalin bon gumattang ayuh nadan ni'iboblen da'yu onu nadan holagdan niyayyam hi bobleyu ta mabalin an diday himbutyuh inggana.

46 Ya mabalin bon ipaboltanyu didah nadan imbabaleyu ta munhilbidan da'yu hi ingganah atayanda. Mu adiyu aton hidi hinadan ibbayun tinanud Israel ya tigonyu ta adiyu paligaton dida.

47 Ya alina'eh on waha ni'iboblen da'yu hi kimmadangyan ya waha ohah nadan ibbayun tinanud Israel hi maligligatan ta mapilitan an mangigattang hi adolna onu nadan holagna hinan kimmadangyan an ni'iboblen da'yu

48 ya wada damdamay lebbengnan mamangngad. Ta mabalin an ohah nadan i'ibanay mamangngad i hiya.

49 Ya mabalin bo an hi ulitauna onu nadan nihaghaggon an tulangna onu hiya mismuy mamangngad hi adolna hi'on waday abalinana ta mapogpog di ahimbutna.

50 Ta eda bilangon hinan nangattang i hiya nan nabatin tawon ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan. Ya binilangda nan mipabangngad an miyunnudan hinan bo'laon di ohan puntamuwon i dadiyen nabatin tawon.

51 Ot hi'on madne ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan ya ongal di mipabangngad hinan nangattang i hiya.

52 Mu hi'on agagga ya madatngan hidiyen tawon an pun'am'amlongan ya binilangda
nan nabati ta wan nan lebbengnan mabayadan di bayadanda.
53 Ya tigonyu ta adi paligaton nan nangattang i hiya ta ibilangnan hiyay ohah nadan
pabo'laanah atawotawon.
54 Mu ta'on on agge nabangngad ya mahapul an ipalubus nan nangattang an
umanamutdan hina'amma hi'on madatngan nan tawon an pun'am'amlongan.
55 Te da'yun tinanud Israel ya adi mabalin an himbut da'yuh nan nangattang i
da'yuh inggana te ha"on an Dios di ud baal i da'yu. Te ha''on di nangkak i da'yu hi
nanaynanyuh ad Egypt. Ha"on nan Dios an dayawonyu.

26

Hay Aton Apu Dios Hinadan Mangun'unud Hinan Tuguna

1 Alyon bon Apu Dios di, Adi ayu mangipata'dog hi batu ta dayawonyu. Ya adi ayu
mangap'apyah pina'ot an tinagtaggun kayiw onu batu hi dayawonyu. Ha"on nan Dios
an dayawonyu.
2 Ya mahapul an ngilinonyu nan Habadun tungo. Ya ipatigoyun bainanyu nan
tabernakel. Ha"on hi Apu Dios.
3 Ya wa'et nan pohdo' di atonyu ta un'unudonyu nadan tugun'u
4 ya ipa'ali' di udan hinan timpun punhapulanyu ta pumhod di itanomyu ya
bumungaday intanomyun bungbunga"an.
5 Ta dakol di apitonyu ta damunah idappuhyun mun'ilik hinadan ginapasyu yaden
nadatngan boy pun'apitanyuh greyp. Ya dakol di apitonyun greyp ta ahi ma'akhupan
nan ahitanom hi ilik. Ta mahawwalan di anonyu ya malinggop di iha"adanyuh nan
numboblayanyu.
6 Ta malinggop ayu nimpeh nan numboblayanyu ta maphod di eyu alo'an an ma''id
ha itakutyu. Ya abulo' nadan atatakut an animal hinan potaal ta adida umalih nan
numboblayanyu. Ya ma"id ha umalih mangubat i da'yu.
7 Mu hi'on waday umalin mangubat i da'yu ya da'yuy pangabako' ta da'yuy
mamaten dida.
8 Ta ta'on hi ammuna ayu ha lima ya abakonyuy hinggahut (100) an binuhul. Ya
wa'e ha hinggahut (100) i da'yu ya abakonyuy himpuluy libu (10,000) ta pumpateyu
didah gubat.
9 Ya ipapto' da'yun ha"on ta pa'annungo' nan imbaga' an ato' i da'yu ta wagahan
da'yu ya impadakol'uy holagyu.
10 Ta dakol di apitonyu ta lo'tat ya ta'on on nadan an'annonyun ba'ak ya
ipalah'unyuh nan alangyu ta waday pangiha''adanyuh nadan pa'aggapas.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Umaliya' an mi'hitu i da'yu ta adi da'yu iwalong i ha"on.
12 Ta nanongnan wadawadaa' i da'yu ta ha''on di dayawonyu ya da'yuy ibilang'uh
tatagu'.
13 Te ha"on nan Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt ta napogpog
di ahimbutyuhdi te paddungnay pinutung'u nan panakul hi bagangyu ta libli ayu
mohpe.

Hay Dusan Nadan Mumpungngohe

14 Alyon bon Apu Dios di, Wa'et adiya' donglon i da'yu ta adiyu aton nadan imbaga'
hi atonyu
15 ta ngohayonyu nadan tudtudu' ya adiyu unudon nadan tugun'u ta ibahhoyu
nadan imbaga' i da'yu

16 ya dusaon da'yu. Ta ipa'ali' di nunhiglan punligatanyu an umat i ha dogoh an
adi ma'agahan ya ha nunhiglan pudut di adolyu an pumilok ya ngimpunay adolyu.
Ya ma"id ha hilbin di itanomyu te hay binuhulyuy mangan.
17 Ya iwalong da'yun ha"on ta abakon da'yuh nadan binuhulyu ta diday mun'ap'apu
i da'yu. Ta gapuh takutyu ya pamaagyuh butik an ta'on on ma"id ha mamdug i da'yu.

18 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Mu hi'on ma'at datuwen da'yu ya apyanan
adiya' damdama donglon i da'yu ya udma' hi mumpipituy pundusa' i da'yu.
19 Ta adi' pa'aliyon di udan ta mamaganan di attog nan luta ta lo'tat ya kimmulhin
ay gumo' ta innilaonyun waday pogpog di abalinanyu.
20 Ta ma"id ha hilbin di hinluyu te ningamut an adi tumaguy itanomyu ya atbohdin
adida bumunga nadan bungbunga"an.
21 Mu hi'on ma'at danae i da'yu ya hiyah diye damdaman mungngohe ayun
ha"on ya hiyah diye bon udma' hi mumpipituy punligatanyu ta miyunnudan hinan
numbahulanyu.
22 Ta ipa'ali' nadan atap an animal ta pumpateda nadan imbabaleyu ya ta'on on
nadan halunyu ta ma"id ha batiyonda. Ta ammuna ha oh'ohhah mabati i da'yu ta
lo'tat ya matowan nadan awonyu.

23 Mu hi'on ma'at damdama danae i da'yu ya hiya damdamah diyen adi ayu
manomnoman an onyu ot inaynayun an mungngohen ha"on
24 ya atbohdin udma' hi mumpipituy punligatanyu ta miyunnudan hinan pumbahu-
lanyu.
25 Te ipa'ali' di mangubat i da'yu ta pangiballo' i da'yu hinan nangibahhawanyuh
nadan imbaga' i da'yu. Ya ta'on on e ayu mipa"eh nadan nahamad di aladnan boble ya
ipa'ali' damdama han dogoh an adi ma'agahan ta ingganah on da'yu abakon hinadan
binuhulyu.
26 Ya ipa'ali' boy bitil ta ma"id ha anonyu ta lo'tat ya ta'on on pun'u'uddumon di
himpulun binabai nan hingkikittang an alinan wadan dida ya ammuna ha ohan
pinakawan di iha"angana. Ta ammunadi ya inupi'upingyu ta iya'appongyu mu undan
mohpe bumhug ha athidi.

27 Mu hi'on ma'at datuwe ya hiyah diye damdaman inaynayunyun mungngohe i
ha"on
28 ya gapuh bungot'u ya iyal'ala' an mangdum ot ahan hi pundusa' i da'yu.
29 Ta punnanongo' nan bitil ta lo'tat ya adi ayu mo ahan pa"itpol hi inagangyu ta
ta'on on nadan imbabaleyu ya anonyu.
30 Ya dadago' nadan pundayawanyu ya ta'on on nadan punggohobanyuh insenso.
Ya imponpon'u nadan adolyu hi awadan nadan bululyun nangihukkatanyun ha"on
an Dios. Ya ahiwawan da'yu mon ha"on
31 ta hiya nan dadago' nadan numboblayanyu ya ta'on on nadan pundayawanyu.
Ya adi umipa'amlong i ha"on nadan hunghung nadan i'nongyu.
32 Ya dadago' nimpe nan numboblayanyu ta ma"id ha amagna ta ta'on on nadan
binuhulyun ap'apuhdi ya masda'awdah ena adadagan.
33 Te ipa'ali' di mangubat i da'yu ya inwakat da'yuh abobboble. Ta matowan nadan
numboblayanyu ta munnanong hinan ena nadadagan.
34 Ta i diyen awadanyuh boblen nadan binuhul ya paddungnay mun'am'amlong
nan lutayun mun'ible.
35 Te aggeyu tuwali nun'iblayon hi awadanyuhdi an ta'on on nadatngan nan alyo'
hi adiyu puntanoman hinan luta ta mun'ible on imbahhoyu. Ta i diyen ena adadagan
ya mabalin mohpen mun'ible.

36 Ya nada'en mabatin da'yu ya pumbalino' hi ma'attakut ta ammuna ha gumiwol
hi tubu hi'on dimmibdib on mamtik ayu. Ya pamaag bo on mamtik ayu ta
mun'ihuhungbub ayu an ay waha mamdug i da'yuh binuhulyu.
37 Ta mun'ihahali'dud ayuh nadan ibbayun nun'atutukkad te pamaagyu nimpey
butik an ay waha tuweh mangubat i da'yu. Ta lo'tat ya adiyu abalinan an mangubat
hinadan binuhulyu.
38 Ta mun'a'ate ayuh nadan boblen di binuhulyu ya nilubu' ayuhdi ta paddungnay
ukmunon da'yuh nan lutada.
39 Ya hanada'en mabati i da'yu an adi mate ya ma'ohha'ohhadan mate ta lo'tat ya
napuh ayu an gapuh bahulyu ya bahul di a'ammodyu.
40 Mu abulutonyu'e tuwalin numbahul ayu ta iba"agyuy numbahulanyu ya ta'on on
hay numbahulan handidan a'ammodyu an gapuh aggeyu nangun'unudan hinadan
tugun'u ya hay nungngohayanyun ha"on
41 ta hiya nan inwalong da'yu i ha"on ot ipa'e da'yuh boblen nadan binuhulyu ya
mumpada"ul ayu'e ta nalpah mon binayadanyuy bahulyu
42 ya ahi mabalin an ato' nadan imbaga' i handidan a'ammodyun da Jacob ya hi
Isaac ya hi Abraham. Ya adi' ibahhon aton nadan imbaga' hi aton hi bobleyu.
43 Te hay ma'at ya iwalongyuh diyen luta ta i diyen ama"idyuhdi ya adi matanoman
ta padungnay mun'ible nimpe nan luta. Ta ingganah malpah an holtaponyu nan
numbahulanyun gapuh aggeyu nangunudan hinadan tugun'u.
44 Mu ta'on on athidi ya adi ahan tatawwa pamaag ya ingnganuy da'yuh nan boblen
nadan binuhulyu ta ingganay mate ayun namin te ato"ehdi ya undan bo adi' ibbaho
nan imbaga' hi ato' i da'yu. Ha"on nan Dios an dayawonyu.
45 Ta hiya nan ihwang da'yu an gapuh nan imbaga' i handidan a'ammodyun
impangulu' hi nakakandah ad Egypt ta mipatigoh atagutaguh abobboble nan ongal
an abalina' ta wan ha"on di dayawonyu. Ha"on hi Apu Dios.
46 Ot hiya danae nadan tugun ya tudtudun Apu Dios hinadan tinanud Israel an
imbaganan Moses hidih nan billid hi ad Sinai.

27

Hay Aton An Mamangngad Hinan Indawat I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Athituy ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel. An wa'e ta ha idawatyun
ha"on ya tagu* an gapu ta pohdonyun ipa'annung nan imbagayun aton ya athituy
bayadanyu hi'on pohdonyun bangngadon.
3 Nan lala'in nuntawon hi bainti (20) ta ingganah nanom (60) ya hay bayadanyu ya
nabongley (50) silber an hay balol di ohan silber ya miyunnudan hinan ohan pihhun
silber hidih nan tabernakel.
4 Mu babai'e ya tulumpuluy (30) silber.
5 Ya nan ungan lala'i an nuntawon hi onom ta ingganah himpulut hiyam (19) ya
baintiy (20) silber. Ya nan babain athidi damdamay tawona ya himpuluy (10) silber.
6 Ya nan lala'in golang ta ingganah limay tawona ya limay silber di bayadanyu. Ya
tuluy silber hi'on golang an babai.
7 Nan lala'in nuntawon hi nanom ta oha (61) onu mahuluk ya himpulut limay (15)
silber ya himpuluh (10) nadan babain athidi boy tawona.
8 Mu hi'on nan tagun mangidawat ya nawotwot ta adina abalinan an bayadan ya
mahapul an iyenah diyen tagun midawat hinan padi ta hiyay ukod hinan ibaganan
balolna an miyunnudan hinan abalinan nan mangidawat an bayadan.

* **27:2 27:2** Nan tagun midawat i Apu Dios ya munhilbih nan pundayawan i Apu Dios.

9 Ya onha animal an mabalin an mi'nong i ha"on an Dios di nidawat ot mibilang
hidiyen animal hi niyappit i ha"on an Dios.
10 Ta adi mabalin hi hukkatana an ta'on on alyon hi impohpohod nan ihukkatna.
Te hukkatana'e ya ta'on on hidiyen ihukkatna ya niyappit damdama i ha"on.
11 Mu hi'on nan imbaganah i'nongna ya nan animal an mibilang hi nalugit an adi
mabalin hi mi'nong i ha"on an Dios ya mahapul an ena ipatigoh nan padi.
12 Ta hiyay mangibaga hi'on maphod onu adi. Ya hi'on nganney ibagan nan padih
balolna ya hiyah diyen adi maluman.
13 Ot pohdon'en nan ud bagin bayadan ta bangngadona ya mahapul an udmanay
pumbayadna hi mi'alimah nan balol nan pamayadna.†
14 Ya hi'on nan tagu ya nan balenay idawatna ta miyappit i ha"on an Dios ya nan
padi di mangibagah balolna an miyunnudan hinan a'atna. Ya nan pumbalol nan padi
ya hiyah diyen adi maluman.
15 Ot pohdon'en diyen ud balen bayadan ta bangngadona ya mahapul an pi'bayadna
nan pulsintuna an mi'alimah nan balol nan bayad nan bale.
16 Ya hi'on nan tagu ya hay indawatnan ha"on an Dios ya ha kittang hinan
binoltanan luta ya hay balol di pamangngadna ya miyunnudan hinan dinakol di
mitanom hidi. Ot nan lutan baintiy (20) kiluy tanomna ya himpuluy (10) silber di
bayadna.
17 Ya wa'e ta nan puntanoman di idawatna ta miyappit i ha"on an Dios hinan tawon
an pun'am'amlongan ya nan balolna tuwalin nibaga di bayadana.
18 Mu nalpah'e mo nan tawon an pun'am'amlongan ya ahina idawat hidiyen lutana
ya balolan nan padi an miyunnudan hinan bilang di tawon ya ahi bo madatngan nan
tawon an pun'am'amlongan. Ot nan balolna ya hiyah diyen adi mahukkatan.
19 Ot pohdona'en bangngadon ya mahapul an bayadana nan balolna ya inudmanah
mi'alima nan balolna ta hidiyey pulsintuna.
20 Mu hi'on aggena binangngad ya inggattangnah ohan tagu ya adi mo mabalin hi
bangngadonah inggana.
21 Ot madatngan'e nan tawon an pun'am'amlongan ta ibangngad nan nangattang
ya mumbalin mo hi niyappit i Apu Dios. Ot mumbalin moh bagin nadan padi ta adi
mo mabalin an mabangngad.
22 Ya hi'on hay idawat di ohan tagun ha"on an Dios ya nan lutan hinubliyana
23 ya nan padi di mangibagah nan balolna an miyunnudan hinan bilang di tawon
ya ahi madatngan nan tawon an pun'am'amlongan. Ta nan pihhun ibayad diyen tagu
ya mibilang hi niyappit i Apu Dios.
24 Ot madatngan'e nan tawon an pun'am'amlongan ya hay ipabangngadan diyen
puntanoman ya nan ud bagi tuwali onu nan holagna.
25 Ta hay ma'unud hinan pumbalol hi kumpulna ya miyunnudan hinan pihhun
silber hinan tabernakel.
26 Mu hay adi mabalin hi idawatyun ha"on ya nadan hopap di imbabalen di bakayu
onu kalneroyu te on tuwali bagi'.
27 Mu nan hopap di imbabalen di halunyu an mibilang hi nalugit ya mabalin an
bayadanyu nan balolna ya inudmanyuh mi'alima hinan balol nan bayadanyu ta ahiyu
bangngadon. Mu hi'on adi pohdon nan ud bagin bangngadon ya mabalin an inginan
nan padih udum an tatagu.
28 Mu an namin di niyappit tuwalin ha"on an Dios an umat hi tagu onu animal onu
binoltan an luta ya adi mabalin hi bayadan nan ud bagi ta bangngadona. Ya adi bo
mabalin an inginana te niyappit tuwalin ha"on an Dios.

---

† **27:13 27:13** Nan mi'alimah nan balol nan pamayadna ya hi'on hinggahut (100) di balolna ya hay middum ya bainti (20).

29 Ot nan tagun ha"on an Dios di mangalin hiya hi mun'appit hi madadag ya adi
mabalin hi mabayadan ta mabangngad te mahapul an mipapate.
30 Ya an namin nadan mi'apuluh (10) nadan ma'apit an bungan di itanomyu ya
ha''on di ud bagi te dadiye ya niyappit i ha''on an Dios.
31 Ot hi'on pohdon nan tagun bayadan ta bangngadona nan mi'apuluh (10) nan
inapitna ya mahapul an udmana nan bayadna hi mi'alima hinan balol nan bayadana.
32 Ya atbohdih nadan bakayu ya kalneroyu an wa'et mumbilang ayuh nadan
imbabalena ya an namin di mi'apulu ya niyappit i ha''on an Dios.
33 Ta mumbilang'e nan ud animal ya nan nipto'an nan mi'apulu ya hiyah diyen adi
mabalin hi hukkatana. Mu hukkatana'e tuwali ya ta'on on nan ihukkatna ya niyappit
i ha"on ot adi mabalin hi bangngadona dadiyen duwa.
34 Ot hiya danae nadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel an imbaganan Moses
hidih nan billid hi ad Sinai.

Bilang
(Numbers)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilanay na'na'at hinadan tinanud Israel hinan umeh napat (40) di tawon an nihipun hi nun'anallungandah ad Sinai ta ingganah dimmatnganda hinan adadatong hi ad Kanaan. Ya hay ohan nipa'innila ya hay e numbilangan Moses hinadan linala'in tinanud Israel hi numpidwa an hay hopapna ya hidin awadandah ad Sinai. Ya hidin nala''uh di himpuluy (10) tawon ot bilangona bo didah din nun'allungandah ad Moab. Mu hidin nalpahan nan hopap di numbilangan Moses hinadan tatagu ya wada han immayanda ni' hi ad Kades-Barnea an nihaggon hi ad Kanaan. Mu gapuh nan adi maphod an inatda ya aggeda immeh ad Kanaan i diyen timpu.

Hay oha bon nipa'innila ituwen liblu ya nan a'at dadiyen tatagun in'uyug Moses an umat hinan hi kittang on na'aan di dinolda i Apu Dios ta hiya nan amod onda munlilih nan pumpaligatanda. Mu nipatigo an hi Apu Dios ya ongal di anusna ya homo'na i dida hi'on immannung an muntutuyuda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay hopap di numbilangan Moses hinadan tinanud Israel (Bilang 1:1–3:4)
2. Hay namto'an Apu Dios hinadan tinanud Libay hi puntamuwona (Bilang 3:5-12)
3. Hay nannagan Moses hi e munsi'im hi ad Kanaan ya hay na'at hi numbangngadanda (Bilang 13–14)
4. Hay niyuldin hi atondan mangidawat hi i'nongda i Apu Dios (Bilang 15:1–21:3)
5. Hay nundusaan Apu Dios hinadan tinanud Israel (Bilang 21:4–25:18)
6. Hay pidwan di numbilangan Moses hinadan tinanud Israel (Bilang 26–36)

1 Hidin mi'adwah tawon hi nakakan nadan tinanud Israel hi ad Egypt an ohay
algo han nibaluh din mi'adwah bulan ya immeh Moses hinan tabernakel an
pi'dammuwanda i Apu Dios hinan agge naboblayan hi ad Sinai. Ya alyon Apu Dios i
hiyay,
2 Eyu bilangon nadan ibbayun tinanud Israel an ihipunyuh nadan himpahim-
pamu'un ya inohha'ohhayun intudo' di ngadan nadan linala'i.
3 Ta itudo'yu i Aaron di ngadan nadan mabalin an e mi'gubat an nuntawon hi bainti
(20) onu mahuluk.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Hanat hinan ohan tinanud on waha ohah ap'apuda ta
bumoddang i da'yun mumbilang.
5 Ot datuwe nadan linala'in bumoddang i he"a. Hinan tinanud Ruben ya hi Elisur
an imbabalen Seduer.
6 Ya hinan tinanud Simeon ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday.
7 Ya hinan tinanud Judah ya hi Nahson an imbabalen Amminadab.
8 Ya hinan tinanud Issakar ya hi Netanel an imbabalen Suar.
9 Hinan tinanud Sebulun ya hi Eliab an imbabalen Helon.
10 Ya hinan tinanud Joseph ya duwada an hay napilih nan tinanud Epraim ya hi
Elisama an imbabalen Ammihud. Ya hinan tinanud Manasseh an imbabalen bon
Joseph ya hi Gamaliel an imbabalen Pedasur.
11 Ya hinan tinanud Benjamin ya hi Abidan an imbabalen Gideoni.
12 Ya hinan tinanud Dan ya hi Ahieser an imbabalen Ammisadday.
13 Ya hinan tinanud Aser ya hi Pagiel an imbabalen Okran.
14 Ya hinan tinanud Gad ya hi Eliasap an imbabalen Dewel.

15 Ya hinan tinanud Naptali ya hi Ahira an imbabalen Enan.

16 Ta danae nadan linala'in napili an mangipangpanguluh nadan himpahim-pamu'un an tinanud Israel.

17 Ta inawit da Moses i Aaron danaen linala'in napili
18 ot didan namin an nun'amung hinadan tataguh din ohay algoy nibaluh nan mi'adwan bulan ta bilangonda dida. Ot ibagan nadan tatagu nan pu'un an nalpuwanda ya nadan hi amada ot itudo'day ngadan nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20)
19 ta inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses. Ya hay nangatandan diye ya hidih nan agge naboblayan hi ad Sinai.

20 Ta hinan tinanud nan panguluwan an hi Ruben ya an namin nadan mabalin an mi'gubat an linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya nitudo' di ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
21 Ya hay bilang nadan tinanud Ruben ya napat ta onom di libu ta han limay gahut (46,500).

22 Ya hinan tinanud Simeon ya nitudo' bon namin di ngadan nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
23 Ya hay bilangdan tinanud Simeon ya nabonglet hiyam di libu ta han tuluy gahut (59,300).
24 Ya hinan tinanud Gad ya an namin bo nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
25 Ya hay bilangdan tinanud Gad ya napat ta limay libu ta onom di gahut ta han nabongle (45,650).
26 Ya hinan tinanud Judah ya an naminda bo an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
27 Ya hay bilangdan namin ya napitut opat di libu ta han onom di gahut (74,600).
28 Ya hinan tinanud Issakar ya an naminda bo nadan linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
29 Ya hay bilangdan tinanud Issakar ya nabonglet opat di libu ta han opat di gahut (54,400).
30 Ya hinan tinanud Sebulun ya an namin bo nadan linala'in nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya intudo'day ngadanda an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
31 Ya hay bilangdan tinanud Sebulun ya nabonglet pituy libu ta han opat di gahut (57,400).
32 Ya hinan imbabalen Joseph an hi Epraim ya an naminda bo nadan tinanudna an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya nitudo' boy ngadanda an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
33 Ya hay bilangdan tinanud Epraim ya napat di libu ta han limay gahut (40,500).
34 Ya hana'en oha bon imbabalen Joseph an hi Manasseh ya an namin nadan tinanudna an linala'i an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya nitudo' boy ngadan nadan mabalin an mi'gubat an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
35 Ya hay bilangdan tinanud Manasseh ya tulumpulut duway libu ta han duway gahut (32,200).

36 Ya hinan tinanud Benjamin ya an naminda bon linala'in nuntawon hi bainti (20)
ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda
an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
37 Ya hay bilangdan tinanud Benjamin ya tulumpulut limay libu ta han opat di gahut
(35,400).
38 Ya hinan tinanud Dan ya an namin bo nadan nuntawon hi bainti (20) ya
nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda
an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
39 Ya hay bilangdan tinanud Dan ya nanom ta duway libu ta han pituy gahut
(62,700).
40 Ya hinan tinanud Aser ya an namin bo nadan linala'i an nuntawon hi bainti (20)
ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda
an miyunnudan hinadan pu'un an nalpuwanda.
41 Ya hay bilangdan tinanud Aser ya napat ta ohay libu ta han limay gahut (41,500).
42 Ya hinan tinanud Naptali ya an naminda bo an linala'i an nuntawon hi bainti (20)
ya nadan mahuluk hi bainti (20) an mabalin an e mi'gubat ya intudo'da boy ngadanda
an miyunnudan hinan pu'un an nalpuwanda.
43 Ya hay bilangdan tinanud Naptali ya nabonglet tuluy libu ta han opat di gahut
(53,400).
44 Ta datuwe nadan linala'i an binilang da Moses ya hi Aaron ya nadan himpulut
duwan (12) mangipangpangulun dida an nalpuh nadan himpulut duwan (12) tinanud
Israel an niyukodan nadan pu'un an nalpuwanda.
45 Ya an namin nadan tinanud Israel an nuntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk
hi bainti (20) an binilangda ya dida nimpe nadan mabalin an e mi'gubat.
46 Ya hay bilangdan namin ya onom di gahut ta tuluy libu ta han limay gahut ta
nabongle (603,550).
47 Mu aggeda ni'bilang nadan tinanud Libay.
48 Te alyon Apu Dios i Moses di,
49 Adim pi'bilang nadan tinanud Libay hi pumbilangam hinadan tinanud Israel.
50 Mu hay ipa'atmu i dida ya diday mumpapto' hinan tabernakel ya an namin
nadan gina'uhdi. Ta diday mangdon hinadan ma'usal hinan tabernakel hinan
pumbaatanyu ya hinan ipata'dogana. Ya hay pun'allungan nadan tinanud Libay ya
hinan nunli"odan nan tabernakel.
51 Ya an namin di akakanyu ya diday mamalu'ah ya atbohdin dida nimpey ukod an
mangipata'dog. Ya wadada'ey udum an e mihaggon hidi ya mipapateda.
52 Ya nan umohnonganyun namin ya mahapul an waday panuhna ta hinan ohan
pu'un on nadutu' nan eyu pun'allungan an hinan nangiha"adanyuh nan bandelayu.
53 Mu nada'en tinanud Libay ya mun'allungda nimpeh nan way nunlini"odan nan
tabernakel ta guwalyaanda. Ta wan ma"id ha lummuh bumungota' an Dios i da'yun
tinanud Israel.
54 Ta inunud nadan tinanud Israel an namin nadan imbagan Apu Dios i Moses.

2

Nan Nadutu' An Pun'allungan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan ibbayun tinanud Israel ta ohan grupu on waday bandelada ta
nadutu' di eda pun'allungan. Ta li'wohonda nan tabernakel mu ta midawdawwida.
3 Ot hay mun'allung hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan grupun Judah hinan
way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Judah ya hi Nahson an
imbabalen Amminadab.

4 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napitut opat di libu ta han onom di
gahut (74,600).
5 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Issakar an hay mangipangpangulun dida
ya hi Netanel an imbabalen Suar.
6 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet opat di libu ta han opat di
gahut (54,400).
7 Ya nihnodda nadan tinanud Sebulun an hay mangipangpangulun dida ya hi Eliab
an imbabalen Helon.
8 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet pituy libu ta han opat di gahut
(57,400).
9 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinadan grupun Judah ya hinggahut ta
nawalut onom di libu ta han opat di gahut (186,400). Ta an namin di akakandan
tinanud Israel on diday mamangulu.
10 Ya hay mun'allung hi nangappit hi muyyad nan tabernakel ya nadan grupun
Ruben hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Ruben ya
hi Elisur an imbabalen Sedeur.
11 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta onom di libu ta han limay
gahut (46,500).
12 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Simeon an hay mangipangpangulun dida
ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday.
13 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet hiyam di libu ta han tuluy
gahut (59,300).
14 Ya hay mihnod ya nadan tinanud Gad an hay mangipangpangulun dida ya hi
Eliasap an imbabalen Dewel.
15 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta limay libut onom di gahut ta
han nabongle (45,650).
16 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinan grupun Ruben ya hinggahut ta
nabonglet ohay libut opat di gahut ta han nabongle (151,450). Ta dida nan mihnod
an makak.
17 Ya hay migawwah nan pumbaatanda ya nadan tinanud Libay an mangdon hinan
agimangnun nan napalu'ah an pundayawan. Ta napanuh nan atondan mumbaat an
umat damdamah nan panuh di pun'allunganda hinan way bandelada.
18 Ya hay mun'allung hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan grupun Epraim
hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Epraim ya hi
Elisama an imbabalen Ammihud.
19 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat di libu ta han limay gahut
(40,500).
20 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Manasseh an hay mangipangpangulun
dida ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur.
21 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya tulumpulut duway libu ta han duway
gahut (32,200).
22 Ya hay mihnod i dida ya nadan tinanud Benjamin an hay mangipangpangulun
dida ya hi Abidan an imbabalen Gideoni.
23 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya tulumpulut limay libu ta han opat di
gahut (35,400).
24 Ta hay ngammutdan nabilang i diyen grupun Epraim ya hinggahut ta waluy libu
ta han hinggahut (108,100). Ya dida nan mi'atlun grupu hi'onda mumbaat.
25 Ya hay nun'allung hi nangappit hi huddo' nan tabernakel ya nan grupun Dan
hinan way bandelada. Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Dan ya hi Ahieser
an imbabalen Ammisadday.

26 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nanom ta duway libut pituy gahut
(62,700).
27 Ya hay nihnod i dida ya nadan tinanud Aser an ipangpangulun Pagiel an
imbabalen Okran.
28 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya napat ta ohay libu ta han limay gahut
(41,500).
29 Ya hay nihnod i dida ya nadan tinanud Naptali an hay mangipangpangulun dida
ya hi Ahira an imbabalen Enan.
30 Ya hay bilang nadan linala'in nabilang ya nabonglet tuluy libu ta han opat di
gahut (53,400).
31 Ta hay bilang nadan linala'in nabilang hinan grupun Dan ya hinggahut ta
nabonglet pituy libu ta han onom di gahut (157,600). Ta diday ma'udih nan
akakandah nan nun'allunganda.
32 Ta hay bilangdan naminamin an linala'in nabilang hinan nun'allunganda ya
onom di gahut ta tuluy libu ta han limay gahut ta nabongle (603,550).
33 Mu aggeda nimpe iniddum an ni'bilang nadan tinanud Libay te hidiyey imbagan
Apu Dios i Moses.
34 Ta datuwen tinanud Israel ya inunuddan namin nadan imbagan Apu Dios i
Moses. Ta hiya nan ohan pamilya on eda nun'allung hinan nadutu' an pun'allunganda
an awadan di bandelada.

3

Hay Holag Aaron

1 Hidin himmapit hi Apu Dios i Moses hinan billid hi ad Sinai ya datuwe nadan
imbabalen Aaron an hi ibban Moses.
2 Hay ngadan nadan linala'in imbabalen Aaron ya hi Nadab an panguluwan ya hi
Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
3 Ta dida nadan nahiitan hi lana di uluda ta munhilbida an padi.
4 Mu da Nadab i Abihu ya nateda hidin munggohobdah nan insenso an idawatda i
Apu Dios te agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios nan inatda. Hay na'atan tuwe
ya hidin nun'allungandah nan agge naboblayan hi ad Sinai. Ya ma"id ha imbabaledan
duwa ta ammuna mo da Eleasar i Itamar an ni'tamu i amadan hi Aaron hinan tamun
di padi.

Hay Namto'an Apu Dios Hinadan Tinanud Libay

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Nadan linala'in tinanud Libay ya diday niyappit i ha"on hi bumoddang hinan padi
an hi Aaron.
7 Ta hinan puntamuwandah nan tabernakel ya bokon hi Aaron ya ammunay
boddangandah nadan tamuh nan tabernakel mu da'yun namin an tatagu.
8 Ta diday mumpapto' hinadan gina'uh nan tabernakel ta boddangan da'yu nimpen
namin an tinanud Israel hinan punhilbiyandah nan tabernakel.
9 Ta hay eda bumoddangan hinadan padi an da Aaron an hina'amma di
pangiyohhaandah tamuda.
10 Mu pot'om hi Aaron ya nadan linala'in imbabalena ta diday munhilbin padih nan
tabernakel. Ya nadan bokon padi an e mangat hinan tamun di padi ya mipapateda.
11 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di,
12 Nadan tinanud Libay ya niyappitda i ha''on ta diday mihukkat hinadan
panguluwan an lala'in imbabaleyun tinanud Israel.
13 Te an namin nadan panguluwan an linala'i ya niyappitdan ha"on. Te hidin
dinadag'un namin nadan panguluwan an linala'in i Egypt ya imbilang'uh niyappit

i ha"on an namin nadan panguluwan an linala'in tinanud Israel ya ta'on on nadan hopap di tangbal an imbabalen di animalyu. Ha"on hi Apu Dios.

Hay Numbilangan Moses Hinadan Tinanud Libay

14 Hidin wadada ni' hinan agge naboblayan hi ad Sinai ya inalin bon Apu Dios i Moses di,
15 Bilangom an namin nadan i'ibam an tinanud Libay ta ma'innilah on atnadah nan ohan pu'un ya atnay pamilyah nan himpamu'un. Ya binilangmu nadan linala'i an mihipun hinan ohay bulana.
16 Ta hiyay inat Moses an inunudna nan imbagan Apu Dios.
17 Hi Libay ya tuluy linala'in imbabalena an hi Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.
18 Ya hay holag Gerson ya da Libni i Simey.
19 Ya hay holag Kohat ya nadan holag Amram ya holag Isar ya holag Hebron ya holag Ussiel.
20 Ya hay holag'en Merari ya da Mahli i Musi.
Ta danaey tonton nan tinanud Libay.
21 Hay holag Gerson ya nadan holag Libni ya nadan holag Simey.
22 Ta hay bilang nadan linala'in mihipun hinan himbulana ya pituy libu ta han limay gahut (7,500).
23 Ya hay nituddun didah pun'allunganda ya hi nangappit hi alimuhan di algo an indoggan nan tabernakel.
24 Ya hay ap'apun nadan tinanud Gerson ya hi Eliasap an imbabalen Lael.
25 Ya hay niyukod hi tamun datuwen tinanud hinan tabernakel ya diday ukod hi an namin an ma'usal hinan tabernakel an umat hinadan kultina ya nadan miyoddah ya nan kultinah nan panto
26 ya nadan kultinah nunlini"odan hinan lita"angan ya nan punggobhan hi mi'nong ya nan mikultinah nan hogpan hinan lita"angan ya nadan ma'usal an tali ya nadan udum.
27 Ya nada'en holag Kohat ya nadan holag Amram ya nadan holag Isar ya nadan holag Hebron ya nadan holag Usiel.
28 Ya hay bilang nadan linala'in tinanuddan namin an mihipun hinan ohay bulana ya waluy libu ta han onom di gahut (8,600). Ya hay niyukod i dida ya ipapto'da nan tabernakel an niyappit i Apu Dios.
29 Ya hay natuddu hi pun'allunganda ya hi nangappit hi muyyad nan tabernakel.
30 Ya hay mangipangpangulun didan holag Kohat ya hi Elisapan an imbabalen Usiel.
31 Ya hay tamuda nimpe ya diday mumpapto' hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nan lamehaan ya nan punhilawan ya nan punggobhan hi insenso ya nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal hinan pundayawan ya nan kultina an nihawan hinan Kuwartun Apu Dios ya nadan udum an ma'usal hidi.
32 Ya hay ap'apudan namin an tinanud Libay an muntamuh nan tabernakel ya nan imbabalen Aaron an padi an hi Eleasar.
33 Ya hay holag'en Merari ya nadan holag Mahli ya nadan holag Musi.
34 Ta hay bilang nadan linala'in holag Merari an mihipun hinan ohay bulana ya onom di libu ta han duway gahut (6,200).
35 Ya hay mangipangpangulun didan tinanud Merari ya hi Suriel an imbabalen Abihail. Ya hay nituddun dida hi eda pun'allungan ya hi nangappit hi huddo' nan tabernakel.
36 Ya hay nidat hi tamuda ya diday mumpapto' hinadan niyammah nan tabernakel an umat hinadan mandol hi kultina ya nadan miballabag an tabla ya nadan tu"ud ya nadan ipabunan nadan mandol hi kultina ya nadan udum

37 an umat hinadan mi'alad hi nunlini"odan nan lita"angan an umat hi tu"ud ya
nadan ipabunanda ya nadan pahok ya tali.
38 Ta hi Moses ya hi Aaron ya nadan imbabalenan linala'i ya hay pun'allunganda
ya hi nangappit hi tuluwan di algo an nihangngab hinan panton nan tabernakel an
pi'dammuwanda i Apu Dios. Ta diday ukod hinan pundayawandan tinanud Israel.
Ot nan tagun mangipatnan mangat i diyen tamuda ya mipapate nimpe.
39 Ta hay binilang da Moses i Aaron ya nadan linala'in tinanud Libay an inunudda
nan imbagan Apu Dios hi atonda ya baintit duway libu (22,000) an mihipun hinan
ohay bulana.
40 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Bilangom an namin nadan panguluwan an
linala'in tinanud Israel ya intudo'muy ngadandan mihipun hinan ohay bulana.
41 Te unhaot dida ya nadan hopap di imbabalen di animal an tangbal di niyappit
i ha"on mu hay mihukkat mo ya nadan linala'in tinanud Libay ya nadan animalda.
Ha"on hi Apu Dios.
42 Ta binilang Moses an namin nadan panguluwan an linala'in tinanud Israel an
miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
43 Ya hay bilang di intudo'dah ngadan nadan panguluwan an linala'i an mihipun
hinan ohay bulana ya baintit duway libu ta han duway gahut ta napitut tulu (22,273).
44 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
45 Hay idawatmun ha"on ya danaen i'ibam an tinanud Libay ya ta'on on nadan
animalda ta diday mihukkat hinadan panguluwan an linala'in tinanud Israel ya
nadan hopap di imbabalen di animalyu. Ta nadan tinanud Libay ya mibilangdah
bagi'. Ha"on hi Apu Dios.
46 Ot hay atonyun mamangngad hinan duway gahut ya han napitut tulun (273)
linala'in tinanud Israel an nahawwal hinan bilang di tinanud Libay
47 ya bayadanyu dida. Ot hay bayad di ohan tagu ya limay gumo' an pihhu an
miyunnudan hinan balol nan gumo' an pihhuh nan tabernakel.
48 Ya hay pangdatanyuh nadan pihhun ibayad nadan tatagu ya hi Aaron ya nadan
linala'in imbabalena.
49 Ot amungon mon Moses nan pihhun bayad nadan nahawwal an linala'in
nihukkat hinadan tinanud Libay.
50 Ya hay nidat hi bayadda ya hinlibut tuluy gahut ta han nanom ta lima (1,365) di
gumo' an miyunnudan hinan balol di gumo' an pihhuh nan tabernakel.
51 Ot idat Moses i Aaron ya nadan linala'in imbabalena nan imbayadda an inunudna
nan imbagan Apu Dios hi atonda.

4

Hay Tamun Nadan Holag Kohat

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Bilangonyun namin nadan holag Kohat an imbabalen Libay ta ma'innilah on
atnadah nan ohan pamilya ya hay bilang di pamilyah nan himpamu'un.
3 Ta bilangonyu nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle
(50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel.
4 Ta hay tamun nadan holag Kohat ya diday mumpapto' hi an namin an niyappit i
ha"on an ma'usal hinan tabernakel.
5 Ta nadatngan'ey akakanyuh nan nun'allunganyu ya nadan padi an da Aaron an
hina'amma ya hunggopdah nan tabernakel ya inaanda nan kultinan nibolda' hinan
Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya inhophopdah nan Kahun.

6 Ya inoddahandah diyen kultina hi up'up di animal hinan baybay ya ahida
bo hophopan hi asul an luput. Ya ahida mohpe iha"ad nan duwan kayiw an
pangiyattangan.
7 Ya hinophopanda bo nan lamehaan hi asul an luput. Ya inyuhhundahdi nadan
duyu ya basu ya pannuman an nittuwan nan midawat an ma'inum ya nadan
malukung ya nan nidawat an tinapay an wadahdi ta munnanong hidi.
8 Ya ahida bo hophopan hinan mumbolah* an luput ya ahida inyoddah an
ihophop nan up'up di animal an malpuh nan baybay. Ya induulda mohpe nadan
pangiyattanganda.
9 Ya inalada bo ha asul an luput ya iniphoddan linibbutan nan punhilawan ya nan
pumputul hinan nagbun mitsa ya nan pangi'amungan hi gubu ya nan nittuwan di
lanan di olibo.
10 Ya inoddahanda bon linibbutan hinan up'up di animal an nalpuh nan baybay ya
ahida imbobod hinan pangiyattanganda.
11 Ya hinophopan bon da Aaron nan balitu' an punggobhan hi insenso hi asul an
luput. Ya inoddahandah nan up'up di animal an malpuh nan baybay ya ahida induul
hinan numbinahhel an pangipohonan nadan mangiyattang.
12 Ya an namin nadan ma'usal hidih nan punggobhan hi insenso ya amungonda ya
linibbutandah asul an luput. Ya inoddahandah nan up'up di animal an nalpuh nan
baybay ya ahida e imbobod hinan pangiyattanganda.
13 Ya inaanda nan gubuh nan gombang an punggobhan hi mi'nong ya hinophopan-
dah bayulet an luput.
14 Ya inamungdahdin namin nadan ma'usal hinan punggobhan hi mi'nong an umat
hinadan ittuwan di bala ya nadan tibi' di dotag ya nadan punggaud hi gubu ya nadan
malukung an duyun ittuwan di dalan miwalaghi'. Ya inoddahandah nan up'up di
animal an nalpuh nan baybay ya ahida induul hi numbinahhel nan pangiyattangan.
15 Ta nalpah'en linibbutan da Aaron an hina'amman namin nadan niyappit i ha"on
an usal hinan tabernakel ya ahida mohpe ukod nadan holag Kohat an mungkalga
hi'on makakda mo. Mu mahapul an adida dapaon nadan gina'un nun'alibbutan te
dapaonda'e ya mateda.
16 Ya hay ukod hinan lana an mittuh nan punhilawan ya nan mapmaphod an
insenso ya nadan midawat an alina ya nan lanan mihiit hinadan miyappit i ha"on
an Dios ya hi Eleasar an imbabalen nan padi an hi Aaron. Ya hiya boy ukod hinan
tabernakel ya an namin nadan niyappit i ha"on an usal hidi.
17 Ya alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
18 Tigonyuot ta wan adida mate nadan holag Kohat.
19 Ot wa'et hunggopdah nan tabernakel ya maphod on wahdi nadan padi an da
Aaron an hina'amma ta diday mangibaga hi'on nganney tamuwanda ya nan mabalin
hi pahonondah nadan niyappit i ha"on an Dios.
20 Mu adi mabalin hi mihaggon dadiyen tinanud Kohat ta idodonganda nadan
niyappit i ha"on an usal hidih nan tabernakel an ta'on on na'omtang te mateda.

Hay Tamun Nadan Holag Gerson.

21 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
22 Ad uwani ya nan tinanud Gerson an imbabalen Libay moy bilangom. Ta ma'innila
hi'on atnadah nan ohan pamilya ya hi'on atnay pamilyah nan himpamu'un.
23 Ta bilangonyu nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle
(50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel an pi'dammuwan i ha"on an Dios.
24 Ya hay tamun miyukod hinadan holag Gerson ya diday mamahon

* **4:8 4:8** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

25 hinadan kultinah nan tabernakel ya nadan up'up di animal hinan baybay an niyoddah nadan kultina ya nan kultinah nan panton nan tabernakel.
26 Ya pi'yodonda bo nadan kultinan ni'alad hi nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ya nan kultinah nan way hogpan hinan lita"angan ya nadan tali ya an namin nadan ma'usal hidi.
27 Ta an namin di tamuwanda an umat hinadan pahononda ya hay mangibaga i dida ya nadan padi an hi Aaron ya nadan imbabalena.
28 Ta danaey tamun nadan holag Gerson hinan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ya hay mangibagah nan atonda ya nan imbabalen Aaron an hi Itamar.

Hay Tamun Nadan Tinanud Merari

29 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Bilangom nadan holag Merari ta ma'innila hi'on atnadan himpamu'un.
30 Ya atbohdin bilangom nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle (50) an mabalin an munhilbih nan tabernakel.
31 Ya hay tamuda ya diday mamahon hinadan agimangnun nan tabernakel an umat hinadan mandol hi kultina ya nadan miballabag an tabla ya nadan tu"ud ya nadan ipabunanda
32 ya ta'on on nadan tu"ud hinan nunlini"odan nan lita"angan nan tabernakel ya nadan ipabunanda ya nadan pahok ya tali ya nadan udum. Ya ukod'a bon mangipiyappong i dida hi'on nganney pahonon di hinohhan dida.
33 Ta danaey nidat hinadan holag Merari hi tamuda. Ya hi Itamar bo an imbabalen Aaron di ukod an mangibagah nan tamuda.

Hay Numbilangan Da Moses Hinadan Tinanud Libay

34 Ta binilang da Moses i Aaron ya nadan mangipangpanguluh nadan holag Kohat an inhipundah pu'unda ya nan pamilyada.
35 Ya hay bilang nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle (50) an mabalin an munhilbih nan tabernakel
36 ya duway libut pituy gahut ta han nabongle (2,750).
37 Ta hinaey bilang nadan linala'in holag Kohat an munhilbih nan tabernakel. Ta binilang da Moses i Aaron dida an inunudda nan imbagan Apu Dios hi atonda.
38 Ya binilangda bo nadan holag Gerson an inhipundah nan pu'unda ya nadan pamilyada.
39 Ya hay bilang nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle (50) an mabalin an e muntamuh nan tabernakel ya
40 duway libut onom di gahut ta han tulumpulu (2,630).
41 Ta hinaey ngammut di bilang nadan linala'in tinanud Gerson an munhilbih nan tabernakel. Ta binilang da Moses i Aaron dida an inunudda nan imbagan Apu Dios hi atonda.
42 Ot bilangonda bo nadan tinanud Merari an inhipundah nan pu'unda ya nan pamilyada.
43 Ya an namin nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel
44 ya tuluy libu ta han duway gahut (3,200).
45 Ta hinaey bilang nadan holag Merari. Ta binilang da Moses i Aaron dida an inunudda nan imbagan Apu Dios hi atonda.
46 Ta athinay inat da Moses i Aaron ya nadan mangipangpangulu an numbilang an inhipundah nan pu'unda ya nan pamilyada.
47 Ta an namin nadan linala'in muntawon hi tulumpulu (30) ta ingganah nabongle (50) an mabalin an muntamuh nan tabernakel ya

48 waluy libut limay gahut ta han nawalu (8,580).
49 Ya way ohah nadan linala'i ya nibagay tamuda ya nan kalgaonda an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses.
Ta hiyah naey imbagan Apu Dios i Moses hi atondan mumbilang hinadan ibbadan tinanud Israel.

5

Nadan Tatagun Mibilang Hi Nalugit

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ibata"andah nan nun'allunganyu nan waday gulidna an mangal'aldan* hi udum ya nan waday bumbummuddun malpuh adolna ya nadan udum an mibilang hi nalugit te waday nida"omandah nate.
3 Ibagayu i dida an ta'on hi babai onu lala'i ta eda mihiwweh ta bumata"andah tun awada' ta adi gumapuh ibilangan nan nun'allunganyuh nalugit.
4 Ot unudon nadan tataguh diyen imbagan Apu Dios ta nadan nibilang hi nalugit ya eda nunhiwweh nan nibata"aan hinan nun'allunganda.

Hay Moltan Nan Waday Nibahhoh Inatna

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel ta wada'e i da'yu ha babai onu lala'i hi waday adi maphod hi inatnah nan ibbana ta aggena inunud nan pohdo' an atonyu ya numbahul.
7 Ot mahapul an iba"agna nan numbahulana ya binayadanah diyen numbahulana ya inudmanah bainti (20) hi'on nan balol nan numbahulana ya hinggahut (100) ya indatnah diyen namin hinan tagun numbahulana.
8 Mu hi'on nateh diyen tagu ya ma"id ha nihaggon di nitulangana hi mangalah nan molta ya bagi' mon Dios ta midat hinan padi. Ya nat'on bo nan ukatonan tangbal an kalnero an mi'nong ta a'aanan di bungot'uh nan numbahulana.
9 Ya an namin nadan niyappit i ha"on an idat nadan tataguh nan oha an padi ya bagin diyen padi.
10 Ta an namin nadan niyappit i ha"on an idatyu hi ohah nadan padi ya bagina mo tuwalih diye.

Hay Ma'at Hi'on Waday Mun'annel

11 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
12 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel di atonda hi'on waha nalahin hi babai hi inluktapnah ahawana
13 mu agge innilan ahawana ya ma"id ha nanigoh mabalin hi muntistigu.
14 Ya mun'annel'e nan lala'i te waday inilmuna i ahawana mu aggena innila hi'on immannung an inluktap ahawana ya hay atona mo
15 ya iyenah ahawanah nan padi ya indatna ha hingkiluh alina an agge nadduman hi manteka onu insenso te hidiyen alina ya niyappit hi mun'annel ta panginnilaan hi'on immannung an nunluktap nan babai onu agge.
16 Ot hay aton nan padi ya ena pata'dogon hidiyen babai hi hinangngab nan punggobhan hi mi'nong i ha"on.
17 Ya nangalah nan liting an niyappit i ha"on ya inittunah nan pannuman an pito'. Ya nangalah pito' hinan dotal nan tabernakel ya iniddumnah nan liting.
18 Ya ginungal nan padi nan ibu' diyen babai ya impadonan hiya nan alinan nidawat hi'on waday mun'annel.

---

* **5:2 5:2** Hituwen gulid an mangal'aldan ya hidiye nan leprosy hinan English an Biblia an mabalin an miyaldan hi udum an tatagu ya ta'on on hinan bale.

19 Ya alyon nan padi hinan babai di, Hi'on aggem inluktap hi ahawam ta aggem
binahbah di niyatam i hiya ya hanat ma"id ha ma'at i he"a hi panginumam ituwen
liting an mangdat hi dogoh.
20 Mu hi'on immannung an inluktapmuh ahawam ta binahbahmuy niyatam
21 ya hanat iyabulut Apu Dios ta tigon nadan tatagu an na'idutan'a ta makling di
indonam.
22 Ot hituwen liting an dumadag ya umeh dallom di adolmu ta makling nimpey
indonam.
Ya nunsapataon nan padi nan babai ta alyonay, Unnuda' nan imbagam.
23 Ya intudo' mon nan padi nan adadagan nan babai hinan nalu'ut an puntud'an
ya ahina ulahan ta umeh diyen mumpait an liting.
24 Ya ahina impa'inum i diyen babai hidiyen liting an mangdat hi nunhiglan
dogohna ta holtapona.
25 Ya inalan nan padi nan inodnan nan babain alina ya intaggena ta idawatnan
ha"on an Dios.
26 Ya ginamalna doha ya ginhobnah nan punggobhan hi mi'nong. Ya impa'inumna
mohpe nan mumpait an liting hinan babai.
27 Ya hi'on immannung an nunluktap ya gapuh panginumana ya malmuy nunhiglan
dogohna ta umongal di putuna ya mun'ul'ullen makling di indonana ta pihulon nadan
ibbanan tatagu.
28 Mu hi'on agge immannung an nunluktap ya ma"id ha ma'at i hiya ya mabalin an
mun'imbabale.
29 Ot hiyah naey nitugun hi atondah nan babai hi'on inluktapna nan ahawana
30 onu hi'on mun'annel nan lala'i te waday pangilmunah nan ahawana. Ot athidi'e
nimpe ya e pata'dogon nan padi nan babaih nan pundayawanyun ha"on ya inatnan
namin nadan imbaga' hi atona.
31 Ot nan ahawanan lala'i ya ma"id ha itakutnah nibahhawana mu nan babai ya
hiyay munholholtap hinan dusan di numbahulana.

6

Hay Aton Nadan Naminhod An Mumbalin Hi Nasarayt

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel an wa'e ha babai onu lala'i hi pinhodnan iyappit
di adolna i ha"on an Dios ta mumbalin hi Nasarayt ya hay atona
3 ya mahapul an idinongnan uminum hi bayah ya kumpulnan bumutong ya ta'on
on nan limmanun bayah onu nadan napgot an bayah. Ya adi uminum hi danum di
greyp ya athidi bon adi mangan hi bungan di greyp onu nadan resin.*
4 Ot nan namhod nimpe an mangiyappit hi adolna i ha"on ya adi mangan hi greyp
an ta'on on nan ukihna onu buwana.
5 Ya adi mumpapukis ta padukkayonay ibu'na ta ingganah on magibbuh nan
imbaganan ha"on hi atona.
6 Ya mahapul an adi umeh nan awadan di nate
7 an ta'on on alinah on hi amana onu hi inana onu hi ibbana ta ma"id ha lummuh
ena ibilangan hi nalugit. Ya ta adina ilubit nan insapatanan ha"on an Dios hi atona
an ma'innilah nan ibu'nan agge napukisan.
8 Ot mihipun hi pangisapataanan iyappitnay adolna i ha"on an Dios ya mumbalin
hi Nasarayt.

* **6:3 6:3** Nan resin ya hidiye nan namaganan an bungan di greyp.

9 Mu alina'eh on nipadih an waday mateh hinangngabna ya mibilang moh nalugit
nan ibu'na. Ot mala"uh'ey pituy algo ya mahapul an mumpakalbu. Ya atona nan
nibaga an atona ta mibilang hi malinis.
10 Ya hinan mabiggat an mi'awaluh algo ya inyena ha duwah palluma onu duwah
balug hinan padi hinan way panton nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an
Dios.
11 Ta i'nong nan padiy oha ta mi'nong hi apakawanan di bahul ya maghob an
mi'nong nan oha ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen tagun wada
ni' hi awadan diyen nate. Ya idihhana bon iyappit di ibu'na i ha"on an Dios.
12 Ta mahapul bon ipidwanan idawat di adolna i ha"on an Dios te adi mo mibilang
nan namangulun nangiyappitanah adolna i ha"on. Ta iyalina bo ha ohay tawonah
tangbal an kalnero ta mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta.
13 Ya nalpah'e mohpe nan nungngilinana an pangiyappitanah adolna i ha"on an
Dios ya umeh nan panton nan tabernakel ta unudona nan nibagah atona.
14 Ta iyena nan i'nongnan ha"on an ohay tawonan kalnero an ma"id ha bahbahna
ta maghob an mi'nong ya ha ohay tawonah tinnan kalnero an ma"id ha bahbahna
ta mi'nong hi apakawanan di bahulna ya ha tangbal an kalnero an ma"id bo ha
bahbahna ta mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on an Dios.
15 Ya iniddumnan indawat ha alina ya ha ma'inum ya ha ohay bahket hi tinapay
an agge nadduman hi yist an hay niyamma ya nan maphod an alina an nadduman
hi manteka ya ha ma'ingpih tinapay hi namantekaan.
16 Ta nan padi di mangidawat i dadiyen mi'nong hi apakawanan di bahul ya nan
maghob an mi'nong.
17 Ya ini'nongna nan tangbal an kalnero an mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios
an iddumnan idawat nan himbahket an tinapay an agge nadduman hi yist ya nan
alina ya bayah.
18 Ya hidih nan panton nan tabernakel ya ipaputul diyen taguy ibu'na ya ena
intunguh nan apuy an munggohob hinan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.
19 Ya nalutu'e nan dotag an niha"ang ya inalan nan padi di ohah nan lapan nan
tangbal an kalnero ya impadona i diyen tagu. Ya inalana boh nan bahket di ohah
nan ma'uktul an tinapay ya ha ma'ingpih an tinapay an agge nadduman hi yist ya
iniddumnan impadon i diyen tagu.
20 Ya impabangngad diyen taguh nan padi ta itaggenan idawatna i ha"on an Dios.
Ta dadiye nan midat hinan padi an middum hinan palagpag ya hukpit an nitaggen
nidawat i ha"on an Dios. Ya nagibbuh'en na'at dadiye ya mabalin mohpen uminum
hi bayah nan tagu.
21 Ta danae nan nitugun hi idawat nan tagun nangiyappit hi adolna i ha"on an Dios.
Mu hi'on nahuluk mu nan nitugun di insapatanah idawatna ya mahapul an hidiyey
ipa'annungna.

Hay Punwagah Nan Padih Nadan Tinanud Israel

22 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
23 Ibagam i Aaron ya nadan imbabalenan padi ta hay punwagahdah nadan tinanud
Israel ya alyonday,
24 Hanat hi Apu Dios di munwagah ya mumpapto' i da'yu.
25 Ya hanat ipatigon Apu Dios di amlongna ya ulenan da'yu.
26 Ya adi da'yu iwalong i hiya mu palinggopon da'yu.
27 Ot alyon mohpen Apu Dios i Moses di, Athinay pohdo' hi atondan munwagah
nadan tatagu' ta wan umannung an wagaha' dida.

7

Hay Indat Nadan Ap'apu Hi Ma'usal Hinan Tamun Apu Dios

1 Hidin nagibbuh an impata'dog Moses nan tabernakel ot lamuhonah lana ta niyappit i Apu Dios an niddum nadan usal hidi. Ot lamuhona bo nan punggobhan hi mi'nong ya nadan ma'usal hidi.
2 Ot iyalin nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel nadan i'nongda. Datuwen ap'apu ya dida nadan napilin nangipangpanguluh nadan tinanud Israel hi numbilanganda i didan namin.
3 Ta hay na'amung ya onom di kaliton an waday hophopda ya himpulut duway (12) baka te ohan ap'apu on oha boy baka ya ohay kaliton on duwada. Ta nun'iyedah nan way panton nan tabernakel.
4 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
5 Abulutom danaen inyalida ta ma'usal hinan tamuh nan tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on an Dios. Ta idatmuh nadan tinanud Libay ta usalondah nan tamuda.
6 Ot idat Moses nadan kaliton ya nadan baka hinadan tinanud Libay.
7 Ta indatnah nadan holag Gerson di duway kaliton ya opat di baka ta usalondah nan tamuda.
8 Ya indatna boy opat an kaliton ya walun bakah nadan tinanud Merari ta usalonda damdamah nan tamuda. Ya hay mangibagah nadan tamuwanda ya nan padi an imbabalen Aaron an hi Itamar.
9 Mu nadan tinanud Kohat ya ma"id ha indat Moses i dida hi usalonda te hay niyukod i dida hi tamuda ya mumpahon hinadan niyappit i Apu Dios an usal hinan tabernakel.
10 Ya hidin nahiitan hi lana nan punggobhan hi mi'nong ya nun'iyalin bon nadan ap'apu di idatda ta ma'usal hi pangiyappitandan Apu Dios i diyen punggobhan hi mi'nong.
11 Te alyon Apu Dios i Moses di, Ibagam hinadan tatagu ta ohay algo on ohan ap'apu di mangiyalih nan idatna ta mi'nong hitun iyappitan nan punggobhan hi mi'nong i ha"on an Dios.
12 Ta hinan hopap di algo ya hay nangiyalih idatna ya hi Nahson an imbabalen Amminadab an tinanud Judah.
13 Ya hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu dadiyen duwa hi napinun alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.
14 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an umeh hinggahut ta han himpuluy (110) gramuy damotna an napnuh insenso.
15 Ya wada boy inyalinan pa'ahikkonan bulug an baka ya ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona. Ta danae nadan maghob an mi'nong i Apu Dios.
16 Ya inyalina boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
17 Ya inyalina boy mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan tangbal an baka ya liman tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya limay tangbal an kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Nahson an imbabalen Aminadab.
18 Ya hinan mi'adwah algo ya inyalin nan mangipangpanguluh nadan tinanud Issakar an hi Netanel an imbabalen Suar nan idatna.
19 Ya atbohdiy indatna an ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan pungkiludah nadan wahnan tabernakel. Ya napnu dadiyen duyu hi maphod an alina an nadduman hi manteka ta midawat an makan.

20 Ya atbohdin inyalinay ohan balitu' an duyu an umeh hinggahut ta han himpuluy
(110) gramuy damotna an napnuh insenso.
21 Ya inyalina bo nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka
ya ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
22 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
23 ya atbohdin inyalinay mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal an
kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Netanel an imbabalen Suar.

24 Ya hinan mi'atluh algo ya atbohdiy indat nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Sebulun an hi Eliab an imbabalen Helon.
25 Ta indatna damdamay ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
26 Ya atbohdin inyalinay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut
ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso.
27 Ya inyalina boy ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohan tangbal an kalnero
ya oha bon tangbal an kalneron ohay tawona ta maghob an mi'nong i Apu Dios.
28 Ya inyalina boy mi'nong hi apakawanan di bahul an ohan tangbal an gulding.
29 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya lima boy tangbal
an kalneron ohay tawonda. Ta danae nadan indat Eliab an imbabalen Helon.

30 Ya hinan mi'apat hi algo ya atbohdiy inyalin nan mangipangpanguluh nadan
tinanud Ruben an hi Elisur an imbabalen Sedeur.
31 Ta indatna boy ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa
ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan
pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu dadiyen duyuh maphod an alinan nadduman
hi manteka ta midawat an makan.
32 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyun hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso.
33 Ya inyalina boy maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
34 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
35 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya limay tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Elisur an imbabalen Sedeur.

36 Ya hinan mi'alimah algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Simon an
hi Selumiel an imbabalen Surisadday ya atbohdiy inyalinah idatna
37 an oha boy silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa ya nan
silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan pungkiludah
nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an nadduman hi
manteka ta midawat an makan.
38 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
39 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
40 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
41 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya lima bon tangbal
an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Selumiel an imbabalen Surisadday.

42 Ya hinan mi'anom hi algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Gad an hi
Eliasap an imbabalen Dewel ya atbohdin inyalinay idatna
43 an oha damdaman silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa
ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan
pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyu hi maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
44 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
45 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
46 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul.
47 Ya inyalina bo nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an
baka ya limay tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya lima bon tangbal
an kalneron ohay tawonda. Ta danaey indat Eliasap an imbabalen Dewel.

48 Ya hinan mi'apituh algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Epraim an
hi Elisama an imbabalen Ammihud ya atbohdin inyalinay idatna
49 an oha damdamay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta han godwa
ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan hinan
pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyu hi maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
50 Ya inyalinay oha bon balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
51 ya na bon maghob an mi'nong an ohan kilaw an baka ya ohay tangbal an kalnero
ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
52 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
53 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Elisama an imbabalen Ammihud.

54 Ya hinan mi'awaluh algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Manasseh
an hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur di nangiyalih idatna.
55 Ya atbohdin inyalinay ohan silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
56 Ya inyalina damdamay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut
ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
57 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
58 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
59 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya lima bon tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Gamaliel an imbabalen Pedahsur.

60 Ya hinan mi'ahiyam hi algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Benjamin
an hi Abidan an imbabalen Gideoni di nangiyalih idatna.
61 Ya atbohdin indatnay ohan silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
62 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso

63 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
64 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
65 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Abidan an imbabalen Gideoni.
66 Ya hinan mi'apuluh (10) algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud Dan an
hi Ahieser an imbabalen Ammisadday di nangiyalih idatna.
67 Ya atbohdin inyalinay ohay silber an duyun hay damotna ya ohay kilu ta han
godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
68 Ya inyalina damdamay ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut
ta han himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
69 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
70 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
71 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Ahieser an imbabalen Ammisadday.
72 Ta hinan mi'apulut ohay (11) algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Aser an hi Pagiel an imbabalen Okran di nangiyalih idatna.
73 Ya atbohdin hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
74 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
75 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
76 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
77 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya limay tangbal an gulding ya liman tangbal an kalneron ohay
tawonda. Ta danaey indat Pagiel an imbabalen Okran.
78 Ya hinan mi'apulut duwah (12) algo ya nan mangipangpanguluh nadan tinanud
Naptali an hi Ahira an imbabalen Enan di nangiyalih idatna.
79 Ya atbohdin hay indatna ya ohay silber an duyu an hay damotna ya ohay kilu ta
han godwa ya nan silber an malukung an umeh hingkiluy damotna an miyunnudan
hinan pungkiludah nan tabernakel. Ya napnu bo dadiyen duyuh maphod an alina an
nadduman hi manteka ta midawat an makan.
80 Ya inyalina boy ohan balitu' an duyu an hay damotna ya umeh hinggahut ta han
himpuluy (110) gramu an napnuh insenso
81 ya nan maghob an mi'nong an ohan pa'ahikkona an bulug an baka ya ohay
tangbal an kalnero ya oha boy tangbal an kalneron ohay tawona
82 ya oha bon tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahul
83 ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an duwan bulug an baka ya limay
tangbal an kalnero ya lima boy tangbal an gulding ya lima boy tangbal an kalneron
ohay tawonda. Ta danaey indat Ahira an imbabalen Enan.
84 Ta hay indat nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Israel hi ma'usal hinan
pangiyappitandah nan punggobhan hi mi'nong hitun magibbuh an mahiitan hi lana

ya himpulut duway (12) silber an duyu ya himpulut duway (12) silber an malukung
ya himpulut duwa (12) bon balitu' an duyu.
85 Ya hay damot nan hinohhan silber an duyu ya ohay kilu ta han godwa ya
hay damot nan hinohhan silber an malukung ya umeh ohay kilu. Ta hay damot
nadan silber an duyu ya baintit waluy (28) kilun namin ya hay damot nadan silber
an malukung ya himpulut duway (12) kilu an miyunnudan hinan pungkiludah nan
tabernakel.
86 Ya hay damot nan himpulut duwan (12) balitu' an duyu ya oha ta han godway
kilu an napnudan namin hi insenso.
87 Ya hay maghob an mi'nong ya himpulut duwan (12) pa'ahikkona an bulug an baka
ya himpulut duwa (12) bon tangbal an kalnero ya himpulut duwa (12) bon tangbal an
kalneron ohay tawonda ya niddum nadan alinan midawat. Ya niddum nan himpulut
duwa (12) bon tangbal an gulding an mi'nong hi apakawanan di bahul.
88 Ya hay bilang di inyalidan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya baintit opat (24)
an baka ya nanom (60) an tangbal an kalnero ya nanom (60) bon tangbal an gulding
ya nanom (60) bon tangbal an kalneron hinohhay tawonda. Ta danae nadan ma'usal
hinan pangiyappitandah nan punggobhan hi mi'nong hi agibbuhanan mahiitan hi
lana.
89 Ya hidin hinunggop hi Moses hinan tabernakel ta e mi'happitan i Apu Dios ya
dingngolna han munhapit i hiya an nalpuh nan numbattanan nadan kerubim hi
baktun nan kalub nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ot mi'hapit hi Moses
i hiya.

8

Nan Punhilawan

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam i Aaron ta iphodna'e nan punhilawan an pituy hapangna ya tigona ta
madilagan nan akuyung nan punhilawan.
3 Ta inunud Aaron hidiyen imbagan Apu Dios.
4 Ya hay niyamma i diyen punhilawan an nihipun hi pu"una ta ingganah nadan
ayna habung ya balitu'. Ya nan impatigon Apu Dios i Moses an pangi'unnudanda ya
hiyah diyey inatda.

Hay Niyappitan Nadan Tinanud Libay An Munhilbin Apu Dios

5 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
6 Awitom nadan tinanud Libay hinadan tinanud Israel ya inatmu nadan nibaga hi
aton ta mibilangdah malinis.
7 Ot hay mamangulu ya walaghi'am didah nan liting an ma'usal hi punlinis. Ta
nagibbuh'e ya inupuhandan namin nan dutdut hi adolda ya eda inlaba' nadan
lubungda ta mibilangdah malinis.
8 Ya imbagam ta iyalida ha pa'ahikkona an bulug an baka ya ha maphod hi alina an
nadduman hi manteka ya ha mi'adwa boh pa'ahikkona an bulug an baka ta mi'nong
hi apakawanan di bahul.
9 Ya inayagam dida an tinanud Libay hinan tabernakel ta eda umohnong hi
hinangngab diyen pundayawanyun ha"on ya inamungyun namin nadan tinanud
Israel.
10 Ya imbagam hinadan ibbadan tinanud Israel ta umedah awadan nadan tinanud
Libay ya inha'moday ta'ledan dida.
11 Ya innayun Aaron an inyappit dida i ha"on an Dios ta diday paddungnay
inyappityun tinanud Israel i ha"on ta midadaandan mangat hinan ipatamu' i dida.

12 Ya e inha'mon nadan tinanud Libay di ta'ledah ulun nadan baka ta mi'nong hi
apakawanan hi bahul nan oha ya ni'nong hi maghob an mi'nong nan oha ta a'aanan
di bungot'un Dios an gapuh bahul nadan tinanud Libay.
13 Ya nagibbuh'en na'at danae ya em impata'dog nadan tinanud Libay hi hinangngab
Aaron ya nadan imbabalena ya inyappitmu dida i ha"on.
14 Ta way atondan tinanud Libay an mumbalin hi odon'u ta miyappitda nimpen
ha"on.
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Ot gapu ta mibilangda moh malinis nadan tinanud
Libay te nidawatda mo i ha"on ya mabalin mon hunggopdah nan tabernakel ta atonda
mohpe nadan tamuda.
16 Ta nadan tinanud Libay ya diday pinto"uh niyappit i ha"on ta diday mihukkat
hinadan panguluwan an linala'i an imbabaleyun tinanud Israel.
17 Te nihipun hi nanadaga' hi an namin nadan panguluwan an linala'i an imbabalen
di i Egypt ya an naminda moy panguluwan an linala'i an imbabaleyun tinanud Israel
ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di animalyu ya niyappitdan ha"on.
18 Mu ten ad uwani ya nadan linala'in tinanud Libay di pinto"uh mihukkat i dadiyen
panguluwan an linala'i an imbabaleyu.
19 Ta diday idat'u i Aaron ya nadan linala'i an imbabalena ta bumoddangda i dida
hinadan tamudah nan tabernakel. Ta diday mangat hinadan tamunnot nadan tatagu
ta diday ay mi'nong hi a'aanan di bungot'un Dios ta wan adi ma'at hinadan tatagu di
nunhiglan dogoh hinan eda ihaggonan hinan tabernakel. Te nadan tinanud Libay ya
mabalin an mihaggondah nan tabernakel mu nadan udum an tatagu ya adi mabalin.
20 Ta da Moses ya hi Aaron ya nadan tinanud Israel ya inunudda nan imbagan Apu
Dios hi atondah nadan tinanud Libay.
21 Ya athidi boh nadan tinanud Libay an inatda nadan nibaga an atonda ta
mibilangdah malinis ot eda pun'ilaba' di lubungda. Ot ahi iyappit Aaron dida i Apu
Dios ot inayunan i'nong nan mi'nong hi' a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahulda
ta mibilangdah malinis.
22 Ta on nagibbuh an na'at an namin dadiye ot umedah nan tabernakel ta eda aton
mohpe nadan tamuda. Ot da Aaron hinadan linala'in imbabalena di nangibagah
nadan tamuwanda.
Ta inunud nadan tinanud Libay nadan imbagan Apu Dios i Moses.
23 Ya inalin bon Apu Dios i Moses di,
24 Hanadan tinanud Libay an linala'i an nuntawon hi baintit lima (25) ya nadan
mahuluk hi baintit lima (25) ya mabalin an muntamudah nan tabernakel.
25 Mu wa'et nabongley (50) tawonda ya mahapul an mun'ibleda mo.
26 Mu mabalin damdaman bumoddangda ya ammuna hinadan ibbadan muntamuh
nan tabernakel mu ma"id ha niyukod i dida hinadan matamuwan.
Ot danaey ituddum hi tamun nadan tinanud Libay.

9

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

1 Hidin hopap di bulan hinan mi'adwah tawon hi nakakan nadan tinanud Israel hi
ad Egypt ya himmapit hi Apu Dios i Moses hi awadandah nan agge naboblayan hi ad
Sinai
2 ot alyonay, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngilinonyu nan
punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt.
3 Ta hitun mibaluy himpulut opat (14) di algo hi ad uwanin bulan ya ihipunyuh nan
mun'ahdom an unudonyun namin nadan nibaga hi atonyu ta miyunnudan hinadan
tugun'u.

4 Ta hidiyey imbagan Moses hinadan ibbanan tinanud Israel ta ngilinonda nan
punnomnomnomandah nihwangandah ateh ad Egypt.
5 Ot hidiyey atonda ta nginilinda nan nun'allungandah nan agge naboblayan hi ad
Sinai hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan mamangulun bulan* an ihipundah
nan mun'ahdom.
Ta inunuddan namin nan imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
6 Mu wadaday udum an adi mabalin hi middum an mungngilin i diyen ngilinonda
te mibilangdah nalugit te waday dinapadah naten tagu. Ta hiya nan immeda i Moses
ya hi Aaron i diyen algo
7 ot alyondan Moses di, Mibilang amih nalugit te waday dinapamih nate. Mu
undan hidiyey humandih emi pangidawatan hinan i'nongmin Apu Dios hi ad uwani
ta middum amih nadan ibba ta'un tinanud Israel an mungngilin?
8 Ya alyon Moses i diday, Haddonyu ta ingganah on innilaon ta'uy ibagan Apu Dios
hi atonyu.
9 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'e ha mibilang hi nalugit an gapu
ta nipadih an dinapana ha nate onu gapu ta nidawwiy nangayana ya mabalin an
mapalodpod di pungngilinanah nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad
Egypt.
11 Ta haddonda ta ingganah madatngan nan mi'apulut opat (14) hi algo hinan
mi'adwah bulan. Ta mun'ahdom'e ya ini'nongda ha kalnero ta panidadah nan tinapay
an agge nadduman hi yist. Ya iniddumdan inan nan mumpait an holo'.
12 Ya mahapul an ma"id ha angangondah nan dotag hinan mawi"it ya gahin di ma"id
ha maputung hinan tungal nan kalneron ini'nongda. Ta mahapul an unudondan
namin nan imbaga' hi atonda.
13 Mu na'en ma"id ha nidawwih nangayana an mibilang hi malinis mu on attaona
tuwalin adi ngilinon nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt
ya mahapul an mipapate ta adi midmiddum i da'yun tatagu' an gapuh aggena
nungngilinan. Ta holtapona nan numbahulana.
14 Ya nada'en bokon Judyu an ni'iboblen da'yu ya hi'on pohdondan middum hinan
punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt ya mahapul an unudonda
nadan imbaga' hi atonyu an mungngilin.

Nan Bugut An Wa'e On Numbalin hi Apuy

15 Hidin nipata'dog nan tabernakel ya nungkohop nan bugut ot mihophop hidi an
nihipun i diyen nahdom ta ingganah nawi"it ya ay apuy di tigon diyen bugut hi uhhun
nan tabernakel an mangipanomnom an wadaa' i da'yu.
16 Ta athidiy uggan ma'at an hophopan diyen bugut ta nahdom'e on ay mundalang
an apuy di tigona.
17 Ya timmage'e nan bugut hi baktun nan tabernakel on pinalu'ah nadan tataguy
allungda ta unudonda nan bugut hinan pangipluyana. Ya immohnong'e on
immohnongda bo ta iphodda nadan pun'allunganda.
18 Ta athidin alyon'en Apu Dios di makakda on nakakda. Ya alyona'e hi
mun'allungdahdi on hiyay inatda. Ya nanongna'en agge timmage nan bugut an
nihophop hinan tabernakel on nunnanongdah nan nun'allunganda.
19 Ya hi'on madne on adi tumage nan bugut an nihophop hinan tabernakel ya
mahapul an unudonda nan imbagan Apu Dios ta haddonda nan ibagana an akakanda.
20 Mu hinuddum on mihophop nan bugut hinan tabernakel i ha atnay algo ya abuh
on imbagan Apu Dios ta makakda nadan tatagu.

---

* **9:5 9:5** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril.

21 Ya hinuddum bo ya ohay hilong ya abuh di pungkohopan nan bugut on timmageh
nan mawi"it. Ta timmage'e nimpe on mahapul an makak nadan tatagu an ta'on on
alinah hilong onu mapatal.
22 Ot hi'on nungkohop nan bugut hinan tabernakel hi duway algo onu himbulan
onu hintawon ya munnanongdan umohnong hinan nun'allunganda.
23 Ta ingganah on alyon Apu Dios di makakda ya ahida makak. Ta nan ibagan Apu
Dios i Moses di hiyay inun'unud nadan tatagu.

10

Nan Silber An Trampeta

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Iphodyuy duwah silber an trampeta ta pun'ayagyuh nadan tatagu hi'on mahapul
an ma'amungda onu makakda. 3 Ot hi'on mundihhan nan duwan trampeta an
mipagangoh ya hay ipa'innilana ya ma'amungdan namin nadan tatagu hinan way
panton nan tabernakel.
4 Mu oha'e nan mipagangoh ya ammuna nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un
an ma'amung hidih nan way tabernakel.
5 Ya hi'on na'omtang an ma"adngol di gangoh nan trampeta ya makakda mo nadan
tatagun nun'allung hi nangappit hi tuluwan di algo.
6 Ya hinan mi'adwan gangoh di trampeta ya nan nun'allung hi nangappit hi muyyad
nan tabernakel di makak ta mitnudda.
7 Ya hi'on ayaganyu nadan tatagu ta ma'amungda ya dukdukkayonyun mangipa-
gangoh nadan trampeta.
8 Ya hay mabalin hi mangipagangoh nadan trampeta ya nadan padi an imbabalen
Aaron.
Ot hanat hituwen imbaga' an atonyu di un'unudonyu ya ta'on on nadan
mun'atanudan.
9 Ya hitun dumatnganyuh nan pumboblayanyu ya wa'et mi'gubat ayuh nadan
binuhulyun mamalpaligat i da'yu ya ipagangohyuh na'omtang nadan tangguyub. Ta
wan donglo' an Dios an dayawonyu ya ibaliw da'yun ha"on hinadan binuhulyu.
10 Ya ta'on on hinadan nagtud an pungngilinanyuh nadan pun'am'amlonganyu an
umat hinadan nakayangan nan bulan ya ipagangohyu nadan trampeta hi'on i'nongyu
nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on an Dios.

Hay Nakakan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Sinai

11 Hidin nibaluy baintiy (20) algoh nan mi'adwan bulan hinan mi'adwan tawon hi
nakakandah ad Egypt ya timmage nan bugut hi baktun nan tabernakel.
12 Ot makak mo nadan tinanud Israel hinan nun'allungandah nan agge naboblayan
hi ad Sinai.
13 Ta hidiyey hopapnah nakakanda an hinnodda nan imbagan Apu Dios i Moses hi
akakanda.
14 Ta hiyah diye an hay nangipanguluh nakakanda ya nadan grupun Judah an
inodnanda nan bandelada. Ya hay mangipangpangulu i dida ya hi Nahson an
imbabalen Amminadab.
15 Ya hi Netanel an imbabalen Suar di nangipangpanguluh nadan tinanud Issakar.
16 Ya hi Eliab an imbabalen Helon di nangipangpanguluh nadan tinanud Sebulun.
17 Ta pinalu'ahda nan tabernakel ot ipiyappongdah nadan holag Gerson nan
natuddu an pahononda ya atbohdih nadan holag Merari an pinahonda nadan
natuddu an pahononda ot inayundan makak.
18 Ot mitnud i dida nadan grupun Ruben an inodnanda damdama nan bandelada.
Ya hay nangipangpangulun dida ya hi Elisur an imbabalen Sedeur.

19 Ya hi Selumiel an imbabalen Surisadday di nangipangpanguluh nadan tinanud Simon.
20 Ya hi Eliasap an imbabalen Dewel di nangipangpanguluh nadan tinanud Gad.
21 Ot mitnud nadan holag Kohat an tinanud Libay an nangdon hinadan niyappit i ha"on an usal hinan tabernakel. Ta impanguluda nan tabernakel ta mipata'dog ya ahida dumatong nadan holag Kohat an nangdon hinadan niyappit i Apu Dios.
22 Ya mitnud i dida nadan grupun Epraim an inodnanda nan bandelada. Ya hay mangipangpangulu i dida ya hi Elihana an imbabalen Ammihud.
23 Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Manasseh ya hi Gamaliel an imbabalen Pedahsur.
24 Ya hay mangipangpanguluh nadan tinanud Benjamin ya hi Abidan an imbabalen Gideoni.
25 Ya hay na'udih nitnud ya nadan grupun Dan an inodnanda nan bandelada. Ya hay mangipangpangulu i dida ya hi Ahieser an imbabalen Ammisadday.
26 Ya hi Pagiel an imbabalen Okran di mangipangpanguluh nadan tinanud Aser.
27 Ya hi Ahira an imbabalen Enan di mangipangpanguluh nadan tinanud Naptali.
28 Ta danaey mahohonnod hinan akakan nadan tinanud Israel hinan pumbaatanda.
29 Ya han hin'algo ya alyon Moses hinan hi ayduna an hi Hobab an imbabalen Rewel* an i Midian di, Ume amih nan boble an imbagan Apu Dios hi idatnan da'mi. Ot mabalin'e ya ni'yali'a i da'mi ta ibilang da'a hi ibbami ot imbagan Apu Dios an maphod di atona i da'min tinanud Israel.
30 Ya alyon Hobab di, Adiya' mi'yali te ibangngad'uh boblemi ya hinadan ibba' an tataguhdi.
31 Mu alyon Moses di, Ot ta'omman mo mu ta adi da'mi ni' bahan taynan. Udu'dulnan he"a te innilam di mabalin an pun'allunganmih tun agge naboblayan.
32 Ya hi'on mi'yali'a i da'mi ya idattan da'ah nadan maphod an ihmo' Apu Dios i da'mi.
33 Ta nakakdahdi hinan way billid an niyappit i Apu Dios ot eda dumanallanan hi tuluy algo. Ya hiyah diyen impangulun nadan nangdon hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta tigonda hi'on idanay umohnonganda ni'.
34 Ya mapatal'e ya nanongnan wada nan bugut an munhidum i didah nan pumbaatanda.
35 Ya an namin di pangikakandah nan Kahun on mundasal hi Moses an alyonay, Apu Dios, hanat he"ay mangipangulu i da'mi ta way aton nadan binuhulmun ahibubuttikan ta mahihi"anda.
36 Ya wa'et inha"adda nan Kahun ta umohnongda ni' on alyon Moses di, Apu Dios, hanat adi da'mi taynan hitun awadanmin linibun tinanud Israel.

11

Nan Apuy An Nalpun Apu Dios

1 Nadan tatagu ya inhipundan munlilih nan pumpaligatanda. Ta hidin dingngol Apu Dios ya nangimbubbungot. Ot pa'aliyonay apuy ta napu'ulan di nundina'ging hinan nun'allunganda.
2 Mu hidin numpahpahmo' nadan tatagu i Moses ot mundasal i Apu Dios ta nadop nan apuy.
3 Ta hiya nan nginadanandah diyen nun'allunganda hi ad Taberah an hay ibalinana ya awadan di apuy an gumhob te gapuh nan apuy an nalpun Apu Dios.

Hay Nunliliyan Nadan Tatagu An Gapuh A"id Ha Dotag

* **10:29 10:29** Nan ngadan an Rewel ya oha an ngadan Jethro an hay ibalinana ya gayyum Apu Dios.

4 Nadan bokon Judyu an ni'uyug i dida ya manama'dah udum an makan. Ya ta'on
mo boh on nadan tinanud Israel ya pun'ipadngoldan alyonday, Onhandi anu waha
dotag i ha ihda.
5 Te minonomnom tayya nadan liblin ekan hi ad Egypt ya nadan pipinu ya melon
ya danggu ya amput.
6 Mu tanganu on ad uwani ya onta humigan mangan te namaag ya ma"id ha udum
hi makan an ammuna hantun manna.
7 Nan manna ya umat hinan kittang an buwan di nitanom ya hay kololna ya ay
resin.
8 Ta abigabigat on eda pinanuh nadan manna on ginilingda onu binayuda ta ay
alina ya inha"angdah tinapay. Ya hay tamtamna ya umat hinan tinapay an nadduman
hi mantekan di olibo.
9 Te wa'e ta nahdom ta dimmulnu on mun'a'agah nadan manna hinan nunlini"odan
nan nun'allunganda.
10 Ta dingngol Moses nadan tatagun ahikokogadah nan way panton di allungda. Ya
nunhiglay bungot Apu Dios ta minomnoman hi Moses.
11 Ot alyonan Apu Dios di, Tanganu ona' paligaton i he"a an ud baal i ha"on? Undan
attog nganney numbahula' i he"a ta inyukodmu datuwen namin an tatagu i ha"on?
12 Undan ha"on di ammod datuwen tatagu? Tanganu on ayda goggolang ya ay
ha"on di mangiyab'abba i dida ta iye' hinan boblen imbagam hinadan a'ammodda an
idatmun dida?
13 Ta dana ihyay e' pangalan hi ipa'an'u i datuwen tatagun mumpumbagah dotag
hi ihdada?
14 Adi' mahan mo tayya abalinan an mumpapto' i datuwen tatagu, Apu Dios.
15 Ta athi'athitu'e ya udu'dul attog ona' patayon hi ad uwani tee hi'on waday
pangibilangmun ha"on ta adim iyabulut an tigo' di adadaga'.

Hay Nangidduman Apu Dios Hinan Espiritunah Nadan Napitun Ap'apu

16 Alyon Apu Dios i Moses di, Ayagam di napituh (70) nadan innilam an
nanomnoman an ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya immali ayuh
nan tabernakel ta mi'ita'dogdah din he"a.
17 Ta umaliya' ta mi'hapita' i he"a ta nan Espiritun niddum i he"a ya ipiddum'u bo
i dida. Ta boddangan da'a ta adim ohhaan an mangipanuh hinadan tatagu.
18 Ya ibagam hinadan tatagu ta atonda nan nibaga hi atonda ta ahida mibilang hi
malinis te hi bigat ya waday ihdada. Ot ibagam i dida an dingngol'u nan kogada* hi
nunliliyanda hi ama"id ha ihdada ya nan ibagabagadan udu'dul anuh din awadandah
ad Egypt. Ot ibagam an ha"on an Dios ya idat'uy ihdada ta manganda.
19 Ya bokon ohay algo ya ammunay punhidaanda onu duwa onu baintiy (20) algo.
20 Te waday ihdayuh himbulan ta ingganah mahingla ayu ta adiyu mo hanguton.
Athinay ma'at te din'uga' an Dios an wadan midmiddum i da'yu ot mungkoga ayu bo
udot an alyonyuy, Udu'dulnaot eh'ah on agge ta'u tinaynan hi ad Egypt.
21 Mu alyon Moses di, Undan adim tigon tudan nun'ibba' an umedah onom di gahut
di libu (600,000)? Ya alyom ihya an idatmuy ihdadah himbulan.
22 Ta'on nin on alyon hi paltiyon di atnay baka ya kalnero ya undan nin umdah?
Onu e alan an namin nadan ekan hinan baybay ya undan nin damdama umdah?
23 Ya alyon Apu Dios di, Undan waha adi' abalinan an Dios? Indani ta tigom hi'on
nan imbaga' ya umannung onu adi.
24 Ot lumah'un moh Moses ot ena ibagah nadan tatagu nan imbagan Apu Dios i hiya.
Ot ayaganay napituh (70) nadan ap'apun di himpahimpamu'un ot eda mali'li'woh an
tuma'dog hinan way tabernakel.

---

* **11:18 11:18** Hay pangalin di udum hinan koga ya ta'ang.

25 Ya indani ya nungkohop hi Apu Dios hinan bugut ot mi'happitan i Moses. Ot
ipiddumna bo nan Espiritun wada i Moses i dadiyen napitun (70) ap'apu. Ya hidin
niddum i dida nan Espiritun Apu Dios ya waday nun'ibagadan nalpun Apu Dios. Mu
agge nipidwah diyen na'at.
26 Mu wadaday duwan linala'in da Eldad i Medad an nunnanongdah nan
nun'allunganda an ta'on onda napili hi ap'apu. Mu e niddum damdaman dida
nan Espiritun Apu Dios ot pun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i didahdih nan
nun'allunganda.
27 Ta tinagtag han mangilog an lala'ih awadan Moses ot alyonay, Umman wahdi da
Eldad i Medad an pun'ibagaday impa'innilan Apu Dios i dida.
28 Ya hi Joshua an hi na' Nun an hiya nan bimmanoddang i Moses an nihipun hi
a'ungana ya alyona i Moses di, Apu Moses, em padinongon dida.
29 Mu alyon Moses di, Undan adim pohdon on bokon ha"on ya abuh di mangibagah
nan ipa'innilan Apu Dios hinadan tatagu? Ha"on ya pohdo"ot on an namin nadan
tatagun Apu Dios ya mumbalindah propeta ya ipiddum Apu Dios nan Espirituna i
dida.
30 Ta on nagibbuh hidiyen na'at ot umanamutdah nan nun'allunganda da Moses ya
nadan ibbanan ap'apu.

Hay Kinumhopan Di Dakkodakkol An Hamuti

31 Indani ya wada han mabikah an dibdib an nalpuh awadan Apu Dios ta
pun'iyaddibna nadan puguh nan baybay. Ot iyenah nan way nun'allunganda ot
mungkohkohopda. Ta kumpulnan pangipluyan nadan tatagu on wadada.
32 Ot iyal'algoda ya inlablabidan nundopap hi hamuti. Ot hiya boy atondah nan
nabiggat. Ta way oha i dida on umeh hinlibuy (1,000) kiluy inamungdah hamuti. Ot
paltiyonda ot eda pun'ihapeh nunlini"odan nan nun'allunganda ta mapindang. 33 Mu
hidin pun'a'anda nan inha"angdan hamuti ya nangimbubbungot hi Apu Dios hinadan
tatagu ta impa'alina han nunhiglan dogoh.
34 Ta hiya nan nginadanandah diyen awadanda hi Kibrot-Hataabah te hidiy
nangilubu'andah nadan nun'ahuhupu.
35 Ya hidin nadatngan boy akakanda ot umedah ad Haserot ot mun'allungda bohdi.

12

Hay E Nanumtumbu'an Da Miriam I Aaron I Moses

1 Indani ya ihipun da Miriam i Aaron an e tumtumbu'on hi ibbadan hi Moses an
gapuh nangahawaanah nan i Kus
2 an alyonday, Undan ammunah Moses hi ni'hapitan Apu Dios? Ot ten ni'hapit bon
dita. Ta hi Apu Dios ya dingngolnah diyen hinapitda.
3 Mu hi Moses ya na'innilan nunhiglay pumpada"ulana mu nan kumpulnan taguh
tun luta.
4 Ot humapit hi Apu Dios i Moses ya hi Aaron ya hi Miriam ot alyonay, Ume ayun
tuluh nan way tabernakel. Ot umedan tulu.
5 Indani ya nungkohop nan bugut an awadan Apu Dios ot umeh way panton nan
tabernakel. Ot ayaganah Aaron ya hi Miriam. Ta hidin eda nihaggon an duwa
6 ya alyon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga'.
Wada'ey propeta hi niddum i da'yu ya hay ato' an mangipa'innila i hiya hinan pohdo'
an ipa'innilana ya ipatigo' onu ipa'inop'u i hiya.
7 Mu hinan baal'un hi Moses ya bokon athidiy inat'u te hiya ya na'na'unnud an
nangipanapto' i da'yun tatagu.
8 Ya mi'hapita"en hiya ya munhangngaban ami.
Ta mabalin an tigonay umata' ya naputu' nan ibaga' i hiya an adi' ipa"el.

Ya tanganu on ayu adi tumakut an mamihul hinan baal'un hi Moses.
9 Ta nunhiglay bungot Apu Dios i dida ot taynana dida.
10 Ya hidin timmulu nan bugut hi baktun nan tabernakel ya inoy an pimmulaw di up'up Miriam te na'gullidan. Ya hidin tinigon Aaron
11 ot mumpahpahmo' i Moses an alyonay, Adi da'mi bahan dusaon an iba an gapuh nan numbahulanmin ay ami nawe'we'.
12 Adim bahan iyabulut an mipaddung hi Miriam hinan golang an nateh putun inana an natano' ta mun'a'agah di lamohna.
13 Ot mumpahpahmo' moh Moses i Apu Dios an alyonay, Apu Dios hanat ipaphodmu bahan hi Miriam.
14 Ya alyon Apu Dios di, Hi'on tinukpaan amanay angahna ya ta'omman ta li'naonay ababain i ha pituy algo. Ot ipabata"anyuh nan nun'allunganyu ta e munhiwwe i ha pituy algo ya ahiyu mohpe pumbangngadon.
15 Ot ibagada mo i Miriam ta e mihiwwe hi pituy algo. Ot adida mo makak nadan tatagu ta inggana ot mumbangngad.
16 Ot ahida mohpe makak nadan tataguh ad Haserot ot umedah nan agge naboblayan hi ad Paran ot mun'allungda bohdi.

13

Hay Namto'an Moses Hi E Munsi'im Hi Ad Kanaan

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Pot'om di hinohhan ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ta eda tigon di a'at nan bobleh ad Kanaan an idat'un da'yu.
3 Ta hidiyey inat Moses an hinnagna nadan ap'apun di tinanud Israel hidin nun'allungandah nan agge naboblayan hi ad Paran.
4 Ta datuwey ngadan nadan ap'apu an hinnagna.
Hinan tinanud Ruben ya hi Sammua an imbabalen Sakkur.
5 Hina'en tinanud Simeon ya hi Sapat an imbabalen Hori.
6 Ya hina'en tinanud Judah ya hi Kaleb an imbabalen Jepunneh.
7 Ya hina'en tinanud Issakar ya hi Igal an imbabalen Joseph.
8 Hina'en tinanud Epraim ya hi Hosea an imbabalen Nun.
9 Ya hina'en tinanud Benjamin ya hi Palti an imbabalen Rapu.
10 Ya hina'en tinanud Sebulun ya hi Gaddiel an imbabalen Sodi.
11 Ya hina'en tinanud Manasseh an imbabalen Joseph ya hi Gaddi an imbabalen Susi.
12 Hina'en tinanud Dan ya hi Ammiel an imbabalen Gemalli.
13 Ya hina'en tinanud Aser ya hi Setur an imbabalen Mikael.
14 Hina'en tinanud Naptali ya hi Nahbi an imbabalen Bopsi.
15 Ya hina'en tinanud Gad ya hi Gewel an imbabalen Maki.
16 Ta danaey ngadan nadan linala'in hinnag Moses ta eda tigon di a'at nan bobleh ad Kanaan. Ya hi Moses ya nginadananah Hosea an imbabalen Nun ta hi Joshua.
17 Ya hay imbagan Moses i dida ot ahida makak ya alyonay, Ume ayu ya innaynayunyuh nan negeb* ta ingganah nan pogpog nan nun'abillid an bobleh ad Kanaan.
18 Ta tigonyu hi'on nganney umatan diyen boble ya hay a'at nadan tataguhdi hi'on dakolda onu oh'ohhada ya hi'on mun'abikahda onu adida.
19 Ya tigonyu hi'on nganney a'atna hi'on maphod nan lutahdi onu adi ya hi'on nadan nun'aboblayan hidi ya waday binattun aladda onu ma"id.

* **13:17 13:17** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

20 Ya tigonyu bo hi'on malumong nan lutahdi onu adi. Ya on wahdiday kayiwna onu ma"id. Ya hitun pumbangngadanyu ya mangala ayu i dohah nadan maphod an bungbunga"an an nitanom hidi.
Ya i diye ya nun'alum nadan greyp.
21 Ta imme dadiyen linala'i an inhipundah nan agge naboblayan hi ad Sin hidih ad Kanaan ta ingganah ad Rehob an nihaggon hi ad Lebo-Hamat.
22 Ot i'wadah nan negeb ot umedah ad Hebron an numboblayan nadan tinanud Anak an da Ahiman ya hi Sesay ya hi Talmay. Hi ad Hebron ya pituy tawon an nibangon ot ahi mibangon hi ad Soan an ohan boble hi ad Egypt.
23 Ya hidin dimmatongdah nan nundotal hi ad Eskol ot alanda han nangimbubbungan hapang di greyp. Ot iyattang di duwa i dida an iniddumdah nan bungan di fig ya pomegranet.
24 Hay ngadan diyen boble ya hi ad Eskol an gapuh nan nabungubbungul an bungan di greyp an inalan dadiyen tinanud Israel hidi.

Hay Imbagan Nadan Numbangngad An E Nunsi'im

25 Napat (40) di algoy e nunsi'iman dadiyen linala'i hi ad Kanaan ot ahida mibangngad
26 hi awadan da Moses i da Aaron ya nadan ibbadan tinanud Israel hidih nan nun'allunganda hi ad Kades hinan agge naboblayan hi ad Paran. Ot uhuhonda nadan tinigoda ot ipatigoda bo nan inaladan hapang di bungbunga"an an bimmunga.
27 Ya hay inuhuhda i Moses ya alyonday, Lini'odmih diyen boble ya immannung peman an makadangyan ya malumong. Ot wahtu tee nadan inalamin bungbunga"an.
28 Mu umman nada'en tataguhdi ya ongal di abalinanda ya o"ongal bo udot di numpumboblayanda an nun'a'alad hi binattu. Ya wahdida bo udot nadan ay kakabbakab an tinanud Anak.
29 Ya hanada'en tinanud Amalek ya nunhitudah nan negeb ya hanada'en tinanud Hit ya tinanud Jebus ya tinanud Amor ya hinadan nun'abillid an boble. Ya hanada'en tinanud Kanaan ya diday numpumbobleh nan way da'ging di baybay an nungngadan hi Mediterranean ya hinan da'ging di wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ta athidiy inuhuh nadan e nunsi'im hinan bobleh ad Kanaan.
30 Ya ahililili nadan tatagu i Moses mu impadinong Kaleb didan alyonay, Mahapul an ume ta'u ta dita'uy e mumboblehdi ot abalinan ta'un mangubat i dida.
31 Mu nadan udum an linala'in ni'ye i Kaleb ya alyonday, Adi ta'u mahdi pa"abak i dadiyen tatagu te ma'attigon ongal di abalinanda mu dita'u.
32 Ot edaot ibagabagah nadan ibbadan tinanud Israel di agge immannung an a'at nan boble. An analyonday, Adi mahdi umdah diyen boble hi puntanoman nadan nunhituhdi. Ya an namin bo udot nadan tataguhdi ya o"ongngalda.
33 Ya tinigomihdi nadan o"ongal nimpen tatagun ay kakabbakab an dadiye nadan tinanud Anak. Ta hiya nan hay nunli'namin immehdi ya ay ami ba"atong hi hinangngabda ot wan athidi boy panigodan da'mi.

14

Hay Nunliliyan Bon Nadan Tinanud Israel

1 Nadan tatagu ya nginumhopda ot ilablabidan kumogakoga
2 on pun'ililida i da Moses i Aaron an alyonday, Udu'dulna boy nate amih ad Egypt onu hitun agge naboblayan.
3 Mu tanganu on da'mi e inyalihtu i Apu Dios ya dee damdaman patayon da'mi hinadan tataguhdi ya nun'aladaot nadan ahawami ya imbabalemi? Udu'dulnaot boy mumbangngad ta'uh ad Egypt.

4 Ya munhahapit nadan tatagun alyonday, Pot'on ta'uot eh'a ha mangipangulu i
dita'u ta mumbangngad ta'uh ad Egypt.
5 Ot mundu"un da Moses i Aaron an nida"om di angahdah nan luta hi hinangngab
nadan tatagun na'amung.
6 Ya ta'on on hi Joshua an hi na' Nun ya hi Kaleb an hi na' Jepunneh an ni'yen e
nanigoh ad Kanaan ya punhethetday lubungdah inomnomanda.
7 Ot alyondah nadan tataguy, Ibagamin da'yu an nan boble an emi tinigo ya
immannung an maphod an boble.
8 Ot unudon ta'u'eh Apu Dios ta waday pun'amlongana i dita'u ya ipangulu dita'uhdi
i hiya ta dita'uy pangidatana i diyen boble an malumong ya damuna ya makadangyan.
9 Ot maphod on adi ta'u ngohayon hi Apu Dios ya adi ta'u tumakut hinadan
tataguhdi ot agge naligat hi e ta'u pangabakan i dida te wadah Apu Dios i dita'u
mu dida ya ma"id ha mangihwang i dida. Ot hanat adi ayu tumakut.
10 Mu nadan tatagu ya nunhahapitandan topon dida mu nipatigo i dida nan
anabaktun Apu Dios hinan tabernakel.

Hay Numpahpahmo'an Moses I Apu Dios

11 Himmapit hi Apu Dios i Moses ot alyonay, Ngalngalam ha ngohen danaen tatagu
i ha"on. Anuud nin ya ahiya' kulugon i dida an ta'on on dakol nadan tinannigodan
inat'un milagro.
12 Ad uwani ya ipa'ali' han dogoh ta madadagdan namin ta wan he''a ya abuh di
punholago' hi dakkodakkol ta pumbalinon da'yu hi mundongol ya mabikah hitun luta
an bokon danaen tatagu.
13 Mu alyon Moses i Apu Dios di, Apu Dios, datuwen tatagu ya inikakmuh ad Egypt
an gapuh nan ongal an abalinam. Ot undan nganne boy alyon nadan i Egypt hi'on
donglondah naen atom?
14 Mabalin an dida mo boy mangipa'innilah nadan tataguh ad Kanaan. Yaden hay
dingngolda ya he''an Dios di wadan da'mi te nanongnan numpatigo'an da'mi i han
ay bugut. Ya dingngoldan hay atom an mangipangpangulun da'mi ya mapatal'e on
wada nan bugut ya nahdom'e on wada nan apuy ta hiyay un'unuddonmi.
15 Ot onha atomhidi ta pa'ibagom an patayon tudan tatagum ot undan adida alyon
hi
16 manu'eh numpatena nadan tatagunah nan agge naboblayan ya adina abalinan
an idatong didah nan boblen inalinah idatna i dida.
17 Ot hiya nan hanaot ta ipatigom bahan di abalinam i da'mi ta atom nan imbagam
an alyom hi
18 he''a an Dios ya adi hi kittang on bimmungot'a te nunnaud di pamhodmu
ya pangipapto'mu ya atbohdiy em punlinglingan hi bahul ya ngohen di tatagu.
Manu te imbagam bo an adim ibahhon dusaon nadan numbahul an ta'on on nadan
imbabaleda ya apapuda ta ingganah nan pipat di tanudanda.
19 Mu hanat gapuh nan ongal an pamhodmu i da'mi ya pakawanom bahan tudan
tatagu hinadan numbahulanda ta umat hi namakapakawanam hi bahulda an nihipun
hi nakakanmih ad Egypt.
20 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Ot gapu ta hinaey imbagam ya pinakawan'u mo didah
nan numbahulanda.
21 Ot hinaen hinapit'u ya immannung an umat hi a'immannung di anabaktu' an
matigoh tun luta.
22 Ot ibaga' tee an danaen tatagu ya ma''id i dida ha mi'datong hinan boblen inali'. Te
tinannigoda nan binang'u ya atbohdin tinannigoda nadan milagro an ina'inat'uh ad

---

14:9 14:9 Hebrew 3:16

Egypt ya hinan agge naboblayan mu hiya damdaman inaynayundan mamatnapatnan
ha"on ta attaondan adi unudon nadan tugun'u.
23 Ot hiya nan adi mabalin hi mi'datongdah nan boblen imbaga' i handidan
a'ammodda. Te nan adi mangunud i ha"on ya adi mabalin hi dumatong hidi.
24 Mu nan baal'un hi Kaleb ya hiya nan nanongnan waday dinolna i ha"on ot hiya
ya abuh han mi'datong hinan boble an ena ni' tinigo ta nadan holagnay mangiluta.
25 Nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Kanaan ya numbobledah nan nundotal
ta hiya nan hi bigat ya imbangngadyuh nan agge naboblayan hi nangappit hinan
baybay an mumbolah.*

Hay Nundusan Apu Dios Hinadan Tatagun Gapuh Lilida

26 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
27 Ma"id damdama nee ha dindinong danaen tatagun lumililili i ha"on ya ten
impahigaa' mo.
28 Ot ibagayu i dida an ha"on an Dios ya ibaga' tee an nan imbagadah ma'at i dida
ya hidiyey ato'.
29 Ta an namin ayun mahuluk hi baintiy (20) tawona ya mate ayuh tun agge
naboblayan ta miwakat di adolyuhtu an gapuh nan punlilililiyanyu i ha"on.
30 Ta ma"id i da'yu ha dumatong hinan imbaga' an eyu punhituwan an ammunah
Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Joshua an imbabalen Nun.
31 Ya nada'en imbabaleyun alyonyuy alina hi pun'alan di binuhul ya diday idatong'u
i diyen boblen pinihulyu ta diday munhituhdi.
32 Mu da'yu'e ya hitun agge naboblayan di atayanyu.
33 Ta datuwe attog an imbabaleyuy munholholtap hi napat (40) di tawon an gapuh
adiyu pangun'unudan i ha"on an Dios ta eda mi'yanin'innabat i da'yuh tun agge
naboblayan ta ingganah on ayu ma'upput an mun'a'ate.
34 Ta din napat (40) di algo an eyu nunsi'iman hi ad Kanaan ya mumbalin hi napat
(40) di tawon an punligatanyu an gapuh bahulyu ta wan innilaonyuy a'atna hi'on
ha"on di bumungot i da'yu.
35 Ot hiyay ato' i da'yun adi maphod di nomnomna ta wan an namin ayun
mungngohe i ha"on ya hitun agge naboblayan di pun'a'atayanyu. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.
36 Ta hay gapunah nunliliyan nadan tatagu i Apu Dios ya nan layah an imbagabagan
nadan linala'in hinnag Moses an e nunsi'im hi ad Kanaan.
37 Ta hiya nan nundogohon Apu Dios dadiyen munlayah an e nunsi'im ta
nun'a'ateda.
38 Ta ammuna da Joshua an hi na' Nun ya hi Kaleb an hi na' Jepunneh an nabatih
nadan linala'in e nanigoh a'at di ad Kanaan.

Hay E Ni'gubatan Nadan Udum An Tinanud Israel Hinadan I Kanaan

39 Hidin imbagan Moses hinadan tatagu nan inalin Apu Dios ya nunhiglay eda
umukayungan.
40 Ot alyonday abulutondan numbahulda ot mabalin mo anun umedah nan boblen
imbagan Apu Dios hi idatna. Ta hidin mun'abigat ya nakakda mohpen ipluydah
nadan nun'abillid an bobleh ad Kanaan.
41 Mu alyon Moses i diday, Tanganu onyu bo aton nan adi miyunnudan hinan
pohdon Apu Dios. Ma"id ha hilbin naen ninomnomyun aton.

14:22 14:22 Hebrew 3:18 * **14:25 14:25** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an mumbolah nan pingngitna. **14:29 14:29** Hebrew 3:17 **14:32 14:32** 1 Kulintu 10:5

42 Adi ayuot mange te adi da'yu damdama boddangan i Apu Dios ot ma"id ha
bahhonan abakon da'yuh
43 nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Kanaan. Te din'ugyuh Apu Dios ta hiya
nan adi da'yu mo boddangan i hiya ta pumpate da'yuh nadan tataguhdi.
44 Mu ipapilitda damdaman umeh nan way nun'abillid an boble hi ad Kanaan an
ta'on onda agge nakak da Moses ya ta'on on nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios ya aggeda inikak.
45 Ta immeda ot madana''ulda nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Kanaan ot
gubatonda dida ta na'abakda ot pumpudugda dida ta ingganah ad Hormah.

15

Hay Atondan Mangidawat Hi I'nongda I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta dumatong ayu'eh nan boblen indat'u i da'yu ta
mumboble ayu mohdi
3 ya wa'et waday i'nongyu hi maghob an mi'nong i ha"on an Dios an umat hi baka
onu kalnero onu gulding ta umipa'amlong di hunghungna i ha"on onu nadan udum an
i'nongyu an umat hinadan ninomnomyu tuwalin i'nong onu nadan i'nongyuh nadan
nagtud an ngilin
4 ya tigonyu ta iddumyu ha duway basu an bayah ya ohay kilun alina an nadduman
hi duway basun mantekan di olibo.
5 Ya hinan ohan kalnero an mi'nong onu maghob an mi'nong ya hay midawat an
ma'inum ya ha ohay litron bayah.
6 Ya alina'e hi tangbal an kalnero nan mi'nong ya hay idadaanyu ya ha duway kilun
maphod an alina an nadduman hi tuluy basuh mantekan di olibo
7 ya ha midawat an ma'inum an tuluy basun bayah. Ot ha''on an Dios ya
mipa'amlonga' hinan hunghung danaen i'nongyun ha''on.
8 Ya hi'on kilaw an baka nan maghob an mi'nong onu mi'nong an gapuh nan
imbagayun i'nongyu i ha''on onu ha mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha''on an Dios ya
9 iddumyu ha tuluy kilu an alina an nadduman hi opat di basu an mantekan di
olibo
10 ya ha duway butilyan bayah. Ot mipa'amlonga' hinan hunghung danaen i'nongyu
i ha"on.
11 Ta danaey middum hinan mi'nong an baka onu kalnero onu gulding.
12 Ya alina'e hi mahuluk hi oha nan mi'nong ya atbohdi an madduman nan middum
an midawat an alina ya bayah.
13 Ot hiya danaey mahapul hi unudonyun tinanud Israel hi'on waday iyaliyu hi
maghob an mi'nong. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
14 Ya ta'on on nadan niddum i da'yu an bokon tinanud Israel an minaynayun di
iddumanda i da'yu onu adi ya mahapul an wada'e ha maghob an i'nongda ta nan
hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios ya mahapul an unudonda nan atonyu.
15 Ot hanat hinaey minaynayun hi atonyun mangi'nong an ta'on on nadan
mi'iboblen da'yu. Te ha''on an Dios ya numpapaddung ayun ha"on an ta'on on nadan
ni'iboblen da'yun nalpuh udum hi boble.
16 Ta hiya nan numpaddung di tugun hi un'unudonyun namin.
17 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
18 Ahim ibaga datuweh nadan ibbayun tinanud Israel an dumatong ayu'e i diyen
boble
19 ta mabalin an anonyu moy bungan di intanomyu ya mahapul an waha idawatyun
ha''on.

20 Ta iha''angyu'e nan mamangulun ginilingyun alina ya hiwwayonyu nan mamangulun iha''angyu ta midawat i ha''on ta umat hi nangidawatanyuh nan hiniwweyu bon na'ilik an pa'agapasyu.
21 Ot datuwey inaynayunyun aton an idawatyu i ha''on nan mamangulun iyammayun tinapay hinan apitonyu.
22 Mu hi'on aggeyu inatta ya waday imbahhoyu i danaen imbaga' i Moses
23 an un'unudonyu ya nadan tanudanyuh pidwana
24 ya athituy atonyu. Ot alina'eh on numbahul ayun namin an bimmoble an gapuh aggeyu nanginnilaan ya hay i'nongyu ya ha ohah kilaw hi baka ta maghob an mi'nong ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha''on. Mu mahapul nimpen middum nadan nibaga an midawat an alina ya bayah ya ha oha mohpe i ha gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
25 Ta hiya danaey i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyun tatagu ta mapakawan ayu an himpamoble hinan numbahulanyun aggeyu inatta.
26 Ot ha''on an Dios ya linglingo' nan numbahulanyu ya ta'on on nadan ni'iboble i da'yu te nilaggat ayun namin an bimmoble.
27 Alina'eh oha nan numbahul mu aggena inatta ya hay i'nongna ya ha tinna an gulding an ohay tawona ta apakawanan di bahulna.
28 Ta e i'nong nan padi ta a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahul diyen tagu an aggena inatta ta mapakawan hinan numbahulana.
29 Hinaen tugun'u i da'yu ya bokon da'yu ya ammunan tinanud Israel di mangun'unud i danae te ta'on on nadan ni'iboblen da'yun nalpuh udum hi boble.
30 Mu alina'eh on inattan di ohan tagun numbahul an ta'on on tinanud Israel onu bokon ya ha''on di pinihulna ot mahapul an mipapate ta adi midmiddum i da'yun tatagu'.
31 Te hiya ya inattanan agge inunud nan tugun'u ta hiyah diyey dusan di bahulna.

Hay Na'at I Han Nangilubit Hinan Habadun Tungo

32 Hidin awadan nadan tinanud Israel hinan agge naboblayan ya wada i dida han na'akhupan an e nangayiw i han Habadun tungo.
33 Ot awitonda ot iyeda i da Moses i Aaron ya hinadan na'amung an tataguhdi
34 ot ipaguwalyada ni' ta nangamung di ipa'innilan Apu Dios hi atondan hiya.
35 Indani ya alyon Apu Dios i Moses di, Hinaen numbahul ya mahapul an mipapate. Ot hay atonyu ya ibata''anyuh nan way nun'allunganyu ya nunhintotopaanyu.
36 Ta hiya moy inat nadan tatagun namate i hiya ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
37 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
38 Ibagam hinadan tinanud Israel ta baluybuyanda nan gayadan di lubungda hinan asul di kololna. Ot mahapul an hiya damdamay aton nadan mun'atanudan hi inggana.
39 Ta tinigoyu'e nadan baluybuy di lubungda on mipanomnom i da'yu nadan tugun'u ta un'unudonyu ta bokon nadan pohpohdon di adolyuy atonyu.
40 Ta nomnomnomonyu nimpe nadan tugun'u ta un'unudonyu ta nanongnan niyappit ayu i ha''on.
41 Te ha''on an Dios an dayawonyu di nangikak i da'yuh ad Egypt ta wan ha''on di nanongnah unudonyu. Ha''on nimpe nan Dios an dayawonyu.

16

Hay Nungngohayan Da Korah I Datan Ya Hi Abiram I Apu Dios

1 Hi Korah an imbabalen Isar an hi na' Kohat an tinanud Libay ya nunhahapitdah
nadan tinanud Ruben an da Datan i Abiram an imbabalen Eliab ya nan imbabalen
Pelet an hi On te pohdondan ipatigoy pungngohayanda i Moses.
2 Ya niddum i dida nadan inhapitandan duway gahut ta nabonglen (250) ap'apun
pinto' nadan tatagu.
3 Ta nun'oh'ohhada ot umedah awadan da Moses i Aaron ot alyondan diday,
Nunhigla bahan bo nayyay pangatyu. Innilamin an namin ta'un wahtu ya wadah
Apu Dios an bumoddang i dita'u. Mu tanganu on hay punnomnomyuh adolyu ya
nabakbaktu ayu mu da'min tatagu?
4 Ya hidin dingngol Moses hidiyen imbagada ya namaaggot munlu'bub.
5 Ot ahina mohpe alyon i Korah ya nadan ibbana di, Hi bigat ya ipa'innilan Apu
Dios hi'on nganne i dita'u di niyappit i hiya. Ot nan pinto'nan puntamuwona ya diday
iyabulutnah mihaggon i hiya hinan way punggobhan hi mi'nong.
6 Ta way oha i da'yu on inodnana ha punggobhan hi insenso.
7 Ta hi bigat ya hina''adanyuh bala ya insenso ta tigon ta'uh on nganne i dita'u di
pinto' Apu Dios. Ot alyon bon Moses di, Nunhigla ayu otahan an tinanud Libay.
8 Ot inayun Moses an alyon i Korah di, Igongahanyuh tuwen da'yun tinanud Libay.
9 Undan unguhanyu nan inat Apu Dios i da'yun tinanud Libay an da'yuy pinto'nah
puntamuwonah nan tabernakel ta itamuyuy aphodan tun ibba ta'un tatagu?
10 Ongal hinaen nangipabaktuwan Apu Dios i da'yu ya nadan i'iba ta'un tinanud
Libay ya tanganunyu amohan ahan nan tamun nan padi?
11 Hinaen punliliyanyu ya bokon hi Aaron di nginheyu te hi Apu Dios.
12 Ot e ipa'ayag Moses nan ibban Korah an da Datan i Abiram an da na' Eliab mu
adida te alyonday,
13 Undan unguham Moses nan inatmu i da'mi an e da'mi ingkak hi ad Egypt
an boblen malumong ya damuna ya makadangyan ta hitun agge naboblayan di
pamatayam i da'mi? Ya ngalngalam bo nayya ta gahin bahan boh on he''ay
mun'ap'apu i da'mi.
14 Ya alyonda boy, Daan ihyahtu ta inye da'min he''ah nan alyom an boblen
malumong ya makadangyan ya damuna an alyom hi idatmun da'min puntanoman
hi makan ya puntanoman hi greyp? Ya ad uwani ya ilayahan da'mi bo ta pa'aliyon
da'mihna mu adi ami umali.
15 Ya bimmungot hi Moses ot mundasal an alyona i Apu Dios di, Adim abuluton nan
idawat danaen linala'i i he''a te ma''id attog ha inat'uh adi maphod i dida ya ma''id
ha ta'on hi ohan dongki hi inako' i dida.
16 Ot alyon Moses i Korah di, Bigat ya immali ayun namin hinan duway gahut ta
nabonglen (250) ibbam ta ma'amung ayun namin i da Aaron hi hinangngab Apu Dios
hinan tabernakel.
17 Ta mapong ayuh punggobhan hi insenso ta iha''adanyuh bala ya insenso ya
indawatyu i Apu Dios.
18 Ta on nabiggat ot hidiyey atonda ot eda umohnong hinan way panton nan
tabernakel an didan namin i da Aaron i Moses.
19 Ot umeda bo nadan tatagun inhaphapitan Korah ot eda mi'hangngaban i da
Moses i Aaron. Ya alinah on na'ibagan nawada nan humilin binang Apu Dios.
20 Ya himmapit hi Apu Dios i da Moses i Aaron ot alyonay,
21 Mibata''an ayu i datuwen tatagu ta wan pa'ibago' an dadagon dida.
22 Mu nunlu'bub da Moses i Aaron an nida''om di angahdah nan luta ot alyonday,
Apu Dios an nunlumuh an namin di tagu. Undan gapu ta wada ha ohah numbahul
ya ilagatmun dusaon an namin tudan tatagu?
23 Ya alyon Apu Dios i Moses di,

24 Ibagam hinadan tatagu ta mibata''anda i da Korah ya hi Datan ya hi Abiram.

25 Ot mangeh Moses hi awadan da Datan ya hi Abiram ya nitnud nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel i hiya.

26 Ot alyon Moses hinadan na'amung an tataguy, Mibata''an ayuh nan nun'allungan datuwen adi maphod an tatagu ta adiyu dapaon di kumpulnah nadan gina'uda ta wan adi ayu milagat an madusa.

27 Ot mibata''anda mohdi nadan tatagu yaden limmah'un da Datam an hina'amma ya atbohdi da Abiram an hina'amma an ta'on on nadan goggolang an imbabaleda ot tuma'dogdah nan way panton di allungda.

28 Ya alyon Moses hinadan tatagu di, Ad uwaniy panginnilaanyun hi Apu Dios di nannag i ha''on ot ahi' aton nadan ina'inat'u te agge attog nalpun ha''on.

29 Ot onha alinah hay iyaten datuwen tatagu ya gapuh dogoh onu nadan udum an bokon gapuh dusada ot mabalin an alyonyuy bokon hi Apu Dios di nannag i ha''on.

30 Mu alina'e tuwalih aton Apu Dios ha nakaskasda'aw ta punhi''anona nan lutan nipto'anda ta ma'uhbungdah ad dalom an middum nadan gina'uda ya hiyay panginnilaanyun gapuh nungngohayandan Apu Dios.

31 Ya hidin impadappuhnan inalih diye ya nunhi''an nan lutah awadan da Datan i da Abiram

32 ot ma'uhbungdah din namin an niddum da Korah an hina'amma ya nadan udum an ni'ita'dog an nangiyunnud i dida ya ta'on on nadan gina'uda.

33 Ta mataguda ot milubu'da an ta'on on nadan gina'uda ot ahi mohpe mun'umut nan luta ot mama''idda.

34 Ta dingngol nadan tatagu ot ahibubuttikanda an pun'itkukdan alyonday, Mange ta'u pe te alina ya nilagat ta'un na'uhbung.

35 Ya impa'alin Apu Dios han apuy ot maghob nadan duway gahut ta nabonglen (250) linala'i an napong hi punggobhan hi insenso.

36 Ya alyon Apu Dios i Moses di,

37 Ibagam hinan imbabalen nan padin hi Aaron an hi Eleasar ta ena guyudon ya inalana nadan duyun inusal dadiyen nun'aghob ya nun'ikuyagnah nan nibata''an nadan balan nun'ittuhdi. Te dadiyen punggobhan hi insenso ya niyappitda i ha''on an Dios.

38 Ta alana dadiyen nunggobhan dadiyen nate an gapuh bahulda ta pumpitpitna ya nun'ipaklanah nan punggobhan hi mi'nong ta hiyay mangipanomnom hinadan tatagu i naen na'at.

39 Ot hiyay aton Eleasar ta inamungna dadiyen gombang an punggobhan hi insenso an inusal dadiyen naghob an linala'i ot pumpitpitna ta ena ipaklah nan punggobhan hi mi'nong.

40 Ta hidiyey mangipanomnom hinadan tinanud Israel an nan bokon tinanud Aaron ya adi mabalin hi e munggohob hi insenso ta midawat i Apu Dios te alinah ma'at i dida bo nan na'at i da Korah ya nadan ibbana. Ta an namin nadan imbagan Apu Dios i Moses hi aton Eleasar ya hiyay na'at.

41 Mu hidin nabiggat bo ya ahilililida damdama nadan tatagu i da Moses i Aaron an alyonday, Tanganu onyu pinatey udum hinadan ibba ta'un tatagun Apu Dios?

42 Ya hidin na'amungda nadan tatagu an ahililili i da Moses i Aaron ya alinah on nihophop hinan way tabernakel nan bugut ya nunhiglan humiliy binang Apu Dios.

43 Ot ume da Moses i Aaron hinan way panton nan tabernakel

44 ya alyon Apu Dios i Moses di,

45 Mibata''an ayuh nadan tatagu ta wan punnaudo' an dadagon dida.

Ya innayun da Moses i Aaron an nunlu'bub.

46 Ot alyon Moses i Aaron di, Tagtagom ta em alan nan punggobhan hi insenso ya
inittuwam hi bala an alam hinan punggobhan hi mi'nong ya inittuwam hi insenso
ya na'anne'ah awadan nadan na'amung an tatagu ta a'anan di bungot Apu Dios an
gapuh bahulda. Te bimmungot moh Apu Dios ta impa'alina han dogoh an umiyate.
47 Ta inat Aaron nan inalin Moses ta inyena nan punggobhan hi insenso hi awadan
nadan na'amung an tatagu mu niluh an nihipun mon wadaday mundogoh hinadan
tatagu mu nunggohob damdamah Aaron hi insenso ta a'aanan di bungot Apu Dios an
gapuh bahul
48 ot ahi mohpe midinong nan pun'a'atayan nadan tatagu.
49 Ya hay bilang di nate i diye ya himpulut opat di libu ta han pituy gahut (14,700)
an aggeda ni'bilang da Korah ya nadan ibbanan namangulun nate.
50 Ta dimminong hidiyen dogoh ot ahi mohpe mabangngad hi Aaron hi awadan
Moses hidih nan way panton nan tabernakel.

17

Hay Na'at Hinan Hu''ud Aaron

1 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta way ohah nadan himpulut duwan (12)
ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya idatdan he''ay hinohhah hu''ud
ya intudo'muy ngadandah nan hu''udda.
3 Ya hay mitudo' hinan hu''udda an malpuh nan tinanud Libay ya hi Aaron. Ta an
namin nadan himpulut duwan (12) ap'apu ya mapongdah hu''ud.
4 Ya inalam'e dadiyen hu''ud ya inighopmuh nan Kuwartu' an Dios an uggan'u
pi'dammuwan i he''a ya em inhaggon hinan Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios.
5 Ot hay ma'at hinan hu''ud nan pinto''un mumpadi ya humaping ta hidiyey ato' an
mangipadinong hinan lilin nadan tatagu i he''a.
6 Ot hidiyey ibagan Moses hinadan ibbanan tinanud Israel ta way ohah nadan
himpulut duwan (12) ap'apu on inyenay hu''udna i Moses.
7 Ot iyen Moses dadiyen hu''ud hinan kuwartun Apu Dios ot ihaggonah nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
8 Ta hidin nabiggat ya numbangngad hi Moses hinan kuwartun Apu Dios ya
tinigonan himmaping nan hu''ud Aaron an nangita'dog hinadan tinanud Libay. Ya
nan hapingna ya wadaday habungna ya bungana an almon.
9 Ot alan Moses an namin nadan hu''ud ot ena ipatigoh nadan tatagu ta
nunhintiggandah diyen na'at ot ahi bangngadon nadan ap'apu dadiyen hu''udda.
10 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Em ipabangngad nan hu''ud Aaron hidih nan way
Kahun an nittuwan nan Hapit'u an Dios ta hidiyey mangipanpanomnom hinadan
tatagu an adida'e idinong an lumililili ya pumpate' dida.
11 Ot hiya mo boy aton Moses.
12 Ya alyon nadan tatagu i Moses di, Ot hinae mo ahan di apogpoganmi
13 hi'on an namin nadan umeh nan tabernakel on mateda ot an namin ami mo ya
mate ami.

18

Hay Tamun Nadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay

1 Alyon Apu Dios i Aaron di, Kumpulnan ma'at an pumbahulan hitun pun-
dayawanyun ha''on an Dios ya he''a ya nadan padin imbabalem ya nadan i'ibayun
tinanud Libay di munholtap hinan dusan di pumbahulan an ma'at hinan tabernakel.
Mu hi'on he''a onu nadan imbabalem an padi di mangat hinan pumbahulan ya da'yu
ya abuh di munholtap hinan dusan di numbahulanyu.

2 Ot awitom nadan i'ibam an tinanud Libay ta bumoddangdan da'yun hina'amma
hinan punhilbiyanyuh nan tabernakel an mangipanomnom an wadaa' i da'yu.
3 Ya ipadutu'yu dida ta wan atonda nadan tamuda. Mu mahapul an adida umeh
awadan nadan usal hinan tabernakel ya hinan punggobhan hi mi'nong te atonda'ehdi
ya mate ayun namin.
4 Ot mahapul an bumoddangdan da'yu an mumpapto' hinan tabernakel an
pi'dammuwanyun ha"on ya an namin an tamuhdi. Mu ma"id ha udum hi mabalin
an bumoddang i da'yu hi'on bokon nadan i'ibayu an tinanud Libay.
5 Ot he"ay ukod an mumpapto' hinan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong ta
wan adi da'yu dusaon an tinanud Israel i ha"on an Dios.
6 Te ha"on ya pinto"u nadan i'ibayun tinanud Libay ta diday ay'u ligalu i da'yu. Dida
ya niyappitda i ha"on an Dios ta atonda nadan tamuh nan tabernakel.
7 Mu he"a ya nadan linala'in imbabalem ya abuh di mibilang hi padi an mabalin
an mangat hinan tamuh nan punggobhan hi mi'nong ya hinan kuwartu' an Dios an
nahawanan hi kultina. Ot hinaen nibilanganyuh padin munhilbi i ha"on ya hiyay
ay'u ligalu nimpe i da'yu. Ot kumpulnan tagun mangat hinan tamuyu ya mahapul an
mipapate.

Hay Midat Hinadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay

8 Alyon bon Apu Dios i Aaron di, Nomnomnomonyu an da'yuy nangiyukoda' hi an
namin an iyalin nadan ibbayun tinanud Israel an idawatda i ha"on. Ya he"a ya nadan
padi an imbabalem di pangidata'.
9 Ot nan idawatdan bokon maghob an mi'nong ya midat i da'yu an umat hinan
mi'nong hi apakawanan di bahul onu bahul an agge inatta ya nan midawat an alina
te bagiyu.
10 Ya hinan pangananyu i danae ya nomnomnomonyun niyappitda i ha"on an Dios
ot nadan linala'i ya abuh di mabalin an mi"an. Ya mahapul an nomnomonda nimpen
niyappit danae i ha"on.
11 Ya an namin nadan mabatih nadan i'nong nadan ibbayun tinanud Israel i ha"on
ya nadan nitaggen nidawat ya idat'un da'yu ta bingayyun namin an hina'amma. Ot
an namin ayu an ta'on on nadan binabai ya mabalin an mi"anda mu ta mibilangdah
malinis.
12 Ya idat'u bon da'yu nan ap'aphodan an idawat nadan tatagun ha"on an umat
hinan mantekan di olibo ya an namin nadan pinahapah an bayah ya nadan alina an
danae nan hopap di inapitda.
13 Ya an namin nadan hopap di bungan di nitanom an idawatdan ha"on an Dios ya
bagiyu. Ya an namin nadan mibilang hi malinis hinan nunhituwanyu ya mabalin an
mi"anda.
14 Ta an namin nadan niyappit i ha"on an Dios ya bagiyu.
15 Ya ta'on on nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan ibbayun tinanud
Israel onu nadan hopap di imbabalen di animal ya bagiyu. Mu mahapul an waday
iyalidah ipi'nongda ta pamangngaddah nadan panguluwan an lala'in imbabaleda ya
nadan hopap di imbabalen nadan animalda an mibilang hi nalugit.
16 Ya nala"uh'e ha himbulan an mihipun hi niyayyaman nan golang ya mahapul
an iyalida nan pamangngadda i diyen golang an limay silber an miyunnudan hinan
pungkiluh nan tabernakel.
17 Mu nan mamangulun tangbal an imbabalen di kalnero ya baka ya gulding ya adi
mabalin hi bayadanda ta bangngadonda te niyappitda mo tuwali i ha"on. Ot mahapul
an mi'nongdan ha"on an Dios ta miwalaghi' di daladah nan punggobhan hi mi'nong
ya ginhobda nan tabana ot umipa'amlong i ha"on nan hunghungna.

18 Ya nan lamoh diyen ni'nong ya bagiyu ta middum hinan palagpag ya nan
winawwan an hukpit.
19 Ya nadan niyappit i ha"on an iyalin nadan ibbayun tinanud Israel an i'nongda i
ha"on ya idat'un he"a Aaron ta bingayyun hina'amma. Ta hituwen imbaga' i da'yu ya
minaynayun i da'yu ya nadan tanudanyu.
20 Ot alyon bon Apu Dios i Aaron di, Da'yun padi ya ma"id ha midat i da'yuh luta
ya ma"id ha odonyu te ha"on an Dios di paddungnay midat i da'yu hi odonyu.
21 Ya hay idat'uh nadan ibbayun tinanud Libay an gapuh nan punhilbiyandah nan
tabernakel an pi'dammuwanyun ha"on ya an namin nadan mi'apulu an ipabangngad
nadan ibbayun tinanud Israel.
22 Ot mihipun hi ad uwani ya mipagol hi umayan nadan bokon tinanud Libay hinan
tabernakel. Te umeda'ehdi ya mumbahulda ot hidiyey lummuh atayanda.
23 Te ammuna nadan tinanud Libay an mabalin an muntamuh nan tabernakel.
Ot hi'on waday adi maphod hi ma'at hidi ya diday ukod. Ot hituwen ma'unud ya
munnananong hinadan mahohonnod an mun'atanudan. Ya hiyah diyen ma"id ha
mipaboltan i dida hi lutada.
24 Ta hay paddungnay idat'un dida hi boltanonda ya nan mi'apulu an ipabangngad
nadan ibbayun tinanud Israel i ha"on. Ta hiya nan imbaga' an ma"id ha midat i dida
hi luta.
25 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
26 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Libay ta alyom di, Inalayu'e nan mi'apuluh
nan ipabangngad nadan ibbayun tinanud Israel i Apu Dios ya indawatyu nan
mi'apulu i Apu Dios.
27 Ot hidiyen idawatyu ya paddungnay na'alah nadan ginapasyu onu nan danum
di greyp.
28 Ta hiya nan mahapul pibon aanonyu nan mi'apuluh (10) nadan na'amung an
nidat i da'yu ya indawatyu i Apu Dios ta midat hinan padi an hi Aaron.
29 Mu tigonyu ta nan ap'aphodan an nidat i da'yu di pot'onyuh ipabangngadyun
Apu Dios.
30 Ya ibagam boh nadan tinanud Libay an nan idawatdan ap'aphodan ya
paddungnay nalpuh nan pun'ilikanda onu hinan pungkopalandah greyp.
31 Ya nan mabati ya hidiyey anondan hina'amma te hidiye nan bino'ladan
nuntamuh nan tabernakel.
32 Ot atonda'ehdi an idatda nan ap'aphodan hinan padi ta adida mumbahul ya
aggeda binahbah nan niyappit i ha"on an Dios an indawat nadan ibbayun tinanud
Israel ta ma"id ha lummuh atayanda.

19

Nan Liting An Punlinis

1 Alyon bon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
2 Ibagayuh nadan tinanud Israel ta iyalidan da'yu ha mumbolah an baka an ma"id
ha bahbahna ya aggeyu ni' nun'aladuwon.
3 Ya inyalida'e ya indatyuh nan padi an hi Eleasar ta ibata"anah nan nun'allunganyu
ya ahina impapalti mu mahapul an wahdi ta tigona.
4 Ta napalti'e ya intamolnay gamatnah nan dala ya inwalaghi'nah mumpipitu hi
nangappit hinan panton di tabernakel.
5 Ya tinigona ta gobhondan naminamin an middum nan up'upna ya adolna ya
dalana ya lugitna.
6 Ya inalan nan padi ha naptung an sedar ya nan ma'alih haysop ya ha mumbolah
an luput hi nadutdutan ya inibkahnah nan mun'aghob an baka.

7 Ta nalpah'e ya ahi e mun'amoh nan padi ya inlaba'na nan inlubungna. Ya
ahina mohpe imbangngad hinan nun'allunganda. Mu mibilang damdamah nalugit
ta ingganah mahdom.
8 Ya ta'on on nan tagun numpu'ul hinan baka ya mahapul an e mun'amoh ya
inlaba'na nan inlubungna. Mu athidi bon mibilang hi nalugit ta ingganah mahdom.
9 Ya hay e mangalah nan gubun nan naghob an baka ya nan tagun mibilang hi
malinis ta inalana'e ya ena inha"ad hinan mibilang hi malinis an nibata"an hinan
nun'allunganda. Ta hidiyey iddum nadan tinanud Israel hinan liting an pun'ulahdah
nan nibilang hi nalugit ta mibilang hi malinis. Ta hiyah diyey nibaga hi atonda ta
wan linglingon Apu Dios nan numbahulanda.
10 Ya nan tagun e nun'amung hinan gubun nan naghob an baka ya mahapul an
ena ilaba' nan lubungna mu mibilang damdamah nalugit ta ingganah mahdom. Ot
hituwen imbaga' hi atonyu ya hiyay minaynayun hi unudonyun tinanud Israel an
ta'on on nadan ni'iboblen da'yu.

Hay Aton Nan Waday Dinapanah Nate Ta Mibilang Hi Malinis

11 An namin nadan nanapa i ha nateh tagu ya mibilangdah nalugit hi pituy algo.
12 Ot mahapul an hay usalona ya nan liting an punlinis hinan mi'atluh algo ya nan
mi'apituh algo ya ahi mibilang hi malinis. Mu adina'e unudon hidiye ya adi mibilang
hi malinis.
13 Ot nan tagun waday nida"omanah naten tagu mu aggena inunud nan nibagan
atona ta mibilang hi malinis ya hiyay bumahbah hinan tabernakel. Ot mahapul an
mipapate ta adi midmiddum i da'yun tinanud Israel te agge niwalaghi' i hiya nan
liting an punlinis ta hiya nan nibilang hi nalugit.
14 Ya hi'on waha nateh nan nun'allunganyu ya an namin nadan naha'mut hidi ya
nan hunggop hidi ya mibilangdah nalugit hi pituy algo.
15 Ya an namin nadan usal an wadahdi an umat hi banga ya pannuman an agge
nakaluban ya mibilangdah nalugit.
16 Ya onha bo waha taguh pinatedah nan dola onu ha namaaggot mate ya an namin
nadan manapa ya mibilangdah nalugit. Ya ta'on on nan mida"om hinan tungal di tagu
onu ha lubu' ya mibilang hi nalugit hi pituy algo.
17 Ot hay aton nadan nibilang hi nalugit ya alanda dohah nan gubun di naghob an
baka ya inha"adda i ha pannuman ya kinuyagandah liting.
18 Ya nan tagun mibilang hi malinis ya alana dohah nan ma'alih haysop ya
intamolna i diyen liting. Ya nun'iwalaghi'nah nan allung ya an namin nadan gina'uhdi
ya nadan tatagun wahdi. Ya athidi boy atonah nan tagun nida"om hinan ba'ag onu
nan lubu' onu nan nate an gapuh dogoh onu nan pinateda.
19 Ta nan tagun mibilang hi malinis ya hiyay mabalin hi munwalaghi' hinan tagun
mibilang hi nalugit hinan mi'atluh algo ya hinan mi'apituh algo. Ot hinan mi'apituh
algo ya nan tagun mumpalinis ya mahapul an ena ilaba' nan lubungna ya nun'amoh
ta i diyen mahdom ya mibilang moh malinis.
20 Mu hi'on nan tagun mibilang hi nalugit ya attaonan adi aton nan nibaga an atona
ta mibilang hi malinis ya mipapate ta adi midmiddum i da'yuh nan numboblayanyu.
Te ni'inlulugitna nan tabernakel. Ot gapu ta agge nawalaghi'an hinan liting an
punlinis ya nanongnan mibilang hi nalugit.
21 Ot hituwen tugun'u ya mahapul an ma'unud hi inggana. Ta nan tagun
mangiwalaghi' hinan liting hinadan nibilang hi nalugit ya mahapul bon ilaba'na
nan lubungna. Ya nan tagun nanapah nan liting ya mibilang hi nalugit ta ingganah
mahdom.
22 Ya kumpulnay ida"oman nan tagun nibilang hi nalugit ya mibilang hi nalugit ta
ingganah mahdom.

20

Hay Na'na'at Hi Nipto'andah Ad Kades

1 Hidin namangulun bulan ya dimmatong nadan tinanud Israel hinan agge
naboblayan hi ad Sin ot mun'allungdahdih ad Kades. Ya hidiy natayan Miriam ot
hidiy ilubu'ana.
2 Ya ma''id ha liting hidi ta ahililili nadan tatagu i da Moses i Aaron
3 an alyonday, Udu'dulna boy ni'yate amih nadan i'iba ta'un numpaten Apu Dios.
4 Tanganu on athi'athitu an undan in'uyug da'mih tun agge naboblayan ta hituy
atayanmin namin ya ta'on on tudan animalmi?
5 Tanganu on da'mi e inikak hi ad Egypt ta e da'mi inyali i ha athituh luta hi adi
tummol di nitanom? Ya daan ihyahtu nan boga ya fig ya greyp onu pomegranet? Ya
ma"id bo udot ha liting hi inumon.
6 Mu da Moses i Aaron ya namaaggot umedah nan panton nan tabernakel ot
munlu'bubda. Ya nipatigo bon dida nan binang Apu Dios.
7 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
8 Em alan nan hu''ud hinan way Kahun an nittuwan nan Hapit'un Dios ya
inamungyu i Aaron nadan tatagu. Ta na'amungda'e ya himmapit'ah nan doplah ot
bumudduh di liting ta inumonyun namin an ta'on on nadan animalyu.
9 Ot e alan Moses nan hu''ud an inunudna nan imbagan Apu Dios.
10 Ot ahida umen duwa i Aaron ot eda amungon nadan tataguh nan way doplah.
Ot alyon Moses i diday, Da'yun mumpungngohe, undan mahapul an pawadaonmiy
liting hitun doplah ta inumonyu?
11 Ot inayun Moses an itagge nan hu''ud ot ipidwanan idoltak hinan doplah ya
mun'ungak di liting an manawang ta imminum nadan tatagu ya nadan animalda.
12 Mu inhingal Apu Dios da Moses i Aaron an alyonay, Gapu ta aggeya' inunud i
da'yu an aggeya' impabaktu ya bokon mo da'yuy mangidatong hinadan tataguh nan
boblen alyo' hi idat'u i da'yu.
13 Hay na'atan nae ya hi ad Meribah te hidiy nunliliyan nadan tatagu i Apu Dios ot
hidiy nangipa'innilaan mo bon Apu Dios an hiya ya nahamad di a'atna.

Hay Adi Pangipa'wan Nan Patul Hi Ad Edom Hi Bobleda Hinadan Tinanud Israel

14 Hidin awadan nadan tatagu hi ad Kades ya wadaday hinnag Moses ta immedah
nan patul hi ad Edom. Ot alyondah nan patul di, Da'mi nadan tinanud Israel an
nitulang i da'yu. Ot innilamin dingngolmu nadan numpalpaligatanmi.
15 Te hidin immayan didan a'ammodmih ad Egypt ya innayundan ni'hituhdi.
Mu hidin immey atnay tawon ya nunhiglay pangpangat nadan i Egypt hinadan
a'ammodmi ya ta'on on da'mi.
16 Ot mumpahpahmo' ami i Apu Dios ya dingngolna ot honagona han anghel ta
hiyay nangipangulun da'mih nihipun hi nakakanmih ad Egypt. Ot ten ad uwani ya
wada ami hi ad Kades an pogpog tun numboblayanyu.
17 Ot daan mo bahan ta iyabulutmu ta i'wamih tun bobleyu ot halipodpodonmi ta
nan kalata ya ammunay pangi'wanmi an bokon hinan nuntanomanyuh makan onu
hinadan nuntanomanyuh greyp. Ya adi ami bo uminum hinadan obobyu ta ingganah
onmi la''uhan tun bobleyu.
18 Mu alyon diyen patul di, Adiyu goton an i'wah tun boblemi te atonyu'e ya i'uyug'u
tudan titindalu' ta gubaton da'yu.
19 Ya alyon nadan tinanud Israel di, Tanganu bahan ya ten alyonmiy nan kalata
ya ammunay awonmi ya alina'e hi waday inumon nadan animalmi onu da'mi hinan
litingyu ya bayadanmi mu ta iyabulutmu bahan ta i'wamih bobleyu.

20:11 20:11 1 Kulintu 10:4

20 Mu hiyah diyen adi iyabulut nan patul an onaot pun'ayagan nadan dakol an
tindaluna ta eda gubaton nadan tinanud Israel.
21 Ya gapu ta adina iyabulut an i'wan nadan tinanud Israel hi ad Edom ya inhunodda
mo ta nat'on di inwada.

Hay Natayan Aaron

22 Ot taynan mon nadan tinanud Israel hi ad Kades ot umedah nan billid an
nungngadan hi Hor
23 an nihaggon hinan da'ging di ad Edom. Ya alyon Apu Dios i da Moses i Aaron di,
24 Hi Aaron ya adi mi'datong hinan boblen alyo' hi idat'u i da'yun tinanud Israel te
mate an gapu ta nun'optonyun duwa an aggeyu inunud nan imbaga' hi atonyuh din
awadanyuh ad Meribah.
25 Ot inayunan alyon i Moses di, Awitom hi Aaron ya nan imbabalenan hi Eleasar
ya tinikidyu tun billid.
26 Ta dimmatong ayu'ehdi ya inaanmu nan inlubung Aaron an lubung di padi ya
impilubungmu i Eleasar te hidiy atayan Aaron.
27 Ta hi Moses ya inunudna nan imbagan Apu Dios ta tinigon nadan tataguh
immayandah nan billid an nungngadan hi Hor.
28 Ta onda immehdi ot aanon Moses nan lubung di padi an inlubung Aaron ot
ipilubungna i Eleasar ot matehdih nan uhhun nan billid ta ammuna da Moses i
Eleasar an dimmayyu.
29 Ya hidin na'innilaan nadan tataguy natayan Aaron ot umukayungandah tulumpu-
luy (30) algo.

21

Hay Nadadagan Nan Bobleh Ad Arad

1 Nan patul hinan bobleh ad Arad an nunhituh nan negeb ya dingngolnan tuwe
nadan tinanud Israel an ini'wadah ad Atarim. Ta hay inatdah nadan tindaluna ya
eda binta' dida ot tiliwonday udum i dida.
2 Ta nadan tinanud Israel ya insapatadan Apu Dios an alyonday, Hi'on ipa'abakmun
da'mi datuwen tatagu ya dadagonmi didan namin ya ta'on on nan numboblayanda
ta ma''id ha batiyonmi.
3 Ya dingngol Apu Dios hidiyen dasalda ta impa'abakna i dida nadan i Kanaan.
Ot ipa'annungdan e dinadag didan namin ya nan numboblayanda. Ot ngadanandah
diyen boble hi ad Hormah.

Nan Ing'ingoh Di Ulog An Gombang

4 Hidin nakak nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi Hor ya
inipluydah nan mumbolah an baybay ot iligligdah ad Edom. Mu hidin wadadah
nan awon ya na'aan di anus nadan tatagu
5 ta ahililililida bo i Apu Dios ya hi Moses an alyonday, Tanganu on da'mi e inikak hi
ad Egypt ta e da'mi patayon hitun agge naboblayan an ma''id ha liting ya immengle
ami moh tun himpappangen makan.
6 Ta hay inat Apu Dios ya impa'alinay ulog hi awadan nadan tatagu ta dakolday
nun'a'aten didah nan kinalat dadiyen ulog.
7 Ta imme nadan tatagu i Moses ot alyondan hiyay, Abulutonmin numbahul ami an
gapuh nadan adi maphod an hinapitmi i Apu Dios ya i he''a ot mundasal'a bahan ta
wan aanon Apu Dios datuwen ulog. Ot hiyay aton Moses.
8 Ot alyon Apu Dios i hiya ta iphodna ha ay ulog ya impa'ona ta na'en mangitangad
i diyen nipa'o an ay ulog ya pumhod an adi mate.

21:6 21:6 1 Kulintu 10:9 **21:8 21:8** John 3:14

9 Ot apyon mon Moses nan gombang hi ay ulog ot ipa'ona ta wada'ey kinalat di ulog
ta intangadna i diyen nipa'o an ay ulog on pinumhod an adi nate.
10 Indani ya nakakda bo nadan tinanud Israel ot ipluydah ad Obot ot
mun'allungdahdi.
11 Ot ahida bo ipluy hi ad Iye-Abarim ta hidih nan agge naboblayan an nidommang
hi ad Moab di nun'allunganda.
12 Ot ahida bo makak ot ipluydah nan nundotal an nihaggon hinan wa"el an
nungngadan hi Sered ta hidiy nun'allunganda.
13 Ot ipluyda boh nan agge naboblayan ot eda mun'allung hinan agge naboblayan
an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Arnon an nihaggon hinan boblen
nadan i Moab. Nan wangwang an nungngadan hi Arnon ya hidiyey numbattanan
nan boblen nadan i Moab ya nan boblen di tinanud Amor.
14 Ta hiya nan hinan Liblun Ni'gubagubatan Nan Ap'apu ya nangadanan hidiyen
boble hi ad Waheb hinan probinsya hi ad Supa ya nan wangwang an nungngadan hi
Arnon
15 ya nadan bihhang an nihaggon hi ad Ar an nihaggon hinan pogpog nan bobleh
ad Moab.
16 Ta nadan tinanud Israel ya nakakda ot ipluydah ad Beer an awadan han bubun.
Ta hidiy nangibagaan Apu Dios i Moses an alyonay, Amungom nadan tatagu ta idat'uy
liting hi inumonda.
17 Ya hidi boy nangikantaan nadan tinanud Israel hinan kanta an alyonay,
He"an bubun ya ipahawwangmuy liting ta way atonmin mangikankantah
18 nan a'atmu an bubun an kina"utan di a'ap'apu an nangipangpanguluh tatagu.
An hay nanudduda hi'on idanay pungka"utanda ya nan hu"udda.
Indani ya taynan dadiyen tinanud Israel hidiyen agge naboblayan ot ipluydah ad
Mattanah
19 ot ahida ipluy boh ad Nahaliel ot ahi hi ad Bamot.
20 Ot ahida mohpe ipluy hinan nundotal hi ad Moab an pu"un nan billid an
nungngadan hi Pisgah. Ya hidih nan uhhun nan billid ya ma'uhdungan nan agge
naboblayan.

Hay Nangabakandah Nan Duwan Patul An Da Sihon I Og

21 Hidin awadan nadan tinanud Israel hi ad Moab ya hinnagday e mi'hapit hinan
patul di tinanud Amor an hi Sihon.
22 Ta immeda ot alyondan hiyay, Apu patul, iyabulutmu bahan ta i'wamih tun
bobleyu. Ot ibagamin he"a tee an da'mi ya nadan animalmi ya adimi ihinghingngih
nan nuntanomyuh makan onu hinan nuntanomanyuh greyp. Ya ta'on on nan liting
hitun bobleyu ya adi ami uminum ta nan awon di pangi'wanmi ta ingganah onmi
la"uhan tun bobleyu.
23 Mu adi iyabulut Sihon an i'wan nadan tinanud Israel hinan bobleda. Ya onaot
in'uyug an namin nadan tindaluna ta eda gubaton nadan tinanud Israel hi ad Jahas.
24 Mu numpaten nadan tinanud Israel dida ot diday mihukkat hinan num-
boblayanda an nihipun hinan wangwang an nungngadan hi Arnon ta ingganah
nan wangwang an nungngadan hi Jabbok an nihaggon hinan boblen nadan tinanud
Ammon mu aggeda immehdi te na'alad hi binattu.
25 Ta nadan tinanud Israel ya inabakdan namin nadan boblen di tinanud Amor an
ta'on on hi ad Hesbon ya an namin nadan kikkitang an bobleh nunlini"odan di ad
Hesbon ot diday mihukkat.
26 Nan bobleh ad Hesbon ya nunhituwan nan patul nadan tinanud Amor an hi
Sihon. Hidiyen boble ya ibban nadan bobleh ad Moab ta ingganah nan wangwang
an nungngadan hi Arnon an sinakup Sihon hidin inabakna nan patul hi ad Moab.

27 Ta hiya nan wada nan intudo' nadan nun'ala'ing an alyonday,
Umali ayuh ad Hesbon ta wan miphod hituwen boblen Sihon ta mumbangngad din a'atnah hopapna.
28 Te handi ya ad Hesbon di nalpuwan nadan ay apuy an titindalun e nanadag hi ad Ar an bobleh ad Moab ya ta'on on nadan numpunhituhdi ya nadan ap'apuda.
29 Ot da'yun i Moab ya mahmo' ayu.
Te da'yun mundayaw i Kemos ya nadadag ayu mo.
Ta nan diosyun hi Kemos ya ingnganuy da'yun mibilang hi imbabalena ta numbalin ayu moh balud nan patul di tinanud Amor an hi Sihon.
30 Mu ad uwani ya dinadagmi didan namin an nihipun hi ad Hesbon ta ingganah ad Dihon.
Ta ma"id ha ohah nabati i dida ta ingganah ad Nopa ya ad Medeba.
31 Ta nadan tinanud Israel ya dida moy nihukkat an nunhitu hinan boblen di tinanud Amor.
32 Ya hinnag Moses di e manigoh a'at nan boble hi ad Jaser. Ta sinakupdan namin nadan boblehdi ot ipa'aandahdi nadan tinanud Amor an inakhupandahdi.
33 Ot ipluyda boh ad Basan mu nan patul hidin hi Og ya nadan tataguna ya eda ginubat didah ad Edrey.
34 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Adi ayu tumakut i Og te abakonyu dida ya an namin nadan tataguna ya nadan numpumboblayanda. Ot nan inatyuh nan patul hi ad Hesbon an hi Sihon an tinanud Amor ya athidi boy atonyu i Og.
35 Ta athidiy na'at an nadan tinanud Israel ya sinakupdah diyen boble te pinatedah Og ya nadan linala'in imbabalena ya an namin nadan tindaluna ta ma"id ha nabatih nadan tatagu i diyen boble.

22

Hay Nangipa'ayagan Nan Patul Hi Ad Moab I Balaam

1 Nadan tinanud Israel ya innayundan mangmangnge ta ingganaot dumatongdah nan nundotal hi ad Moab an dommang di ad Jeriko an numbattananda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda bohdi.
2 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Moab an hi Balak an imbabalen Sippor di nangabakan nadan tinanud Israel hinadan tinanud Amor
3 ya nunhiglay timmakutandah nadan tataguna te dakkodakkol nadan tinanud Israel.
4 Ot eda mi'hapit hinadan ap'apu hi ad Midian an alyonday, Tuweda man han dakkodakkol an tatagu ot undan ihya adi madne ya numbahbahdan namin tun nunlini''odan an numboblayan ta'u ta umat hi pangan di bakah nan holo' di atonda.
5 Ot honagon mon Balak di e mangawit i Balaam an hi na' Beor hi ad Petor an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates hi ad Amaw. Ta hay imbagan Balak hi ibagada i Balaam ya alyonay, Umman tuweda tayyay dakkodakkol an tatagun nalpuh ad Egypt an mun'ihinapda hi abobboble ya ten wadada moh dommang tun boblemi.
6 Ya ongal di abalinanda mu da'mi. Ta hiya nan umali'a bahan ta idutam dida ta alina ya abakonmi dida ta bumtikda. Te innila' an nadan tatagun wagaham ya umannung an maphod di ma'at i dida mu nada'en idutam ya atbohdin umannung an ma'at.
7 Ta inalan nadan ap'apuh ad Moab ya hi ad Midian nan pumbayadda i Balaam hi pun'idutanah nadan tinanud Israel ot eda mi'hapit i hiya.
8 Ya alyon Balaam di, Mun'iyan ayu ni' ta nangamung di ipa'innilan Apu Dios i ha''on ya imbaga' i da'yu hi bigat. Ot umiyanda mo nadan hinnag Balak.

9 Ya i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Balaam di, Nganne danaen tatagun
nun'ibbam?
10 Ya alyon Balaam di, Datuwe nadan hinnag nan patul hi ad Moab an hi Balak
11 te dayyada anuhdiy dakkodakkol an tatagun nalpuh ad Egypt an mun'ihinapdah
abobboble ya pinhodnan e' idutan dida ta mabalin an gubatonda dida ta way atondan
bumtik.
12 Ya alyon Apu Dios i Balaam di, Adi'a mi'ye i dida ta adim e idutan nadan tinanud
Israel te winagaha' dida.
13 Ta hidin nawi"it ot alyon mon Balaam hinadan ap'apu di, Umanamut ayuot te
adi tee iyabulut Apu Dios an mi'yaliya' i da'yu.
14 Ot mumbangngadda mo dadiyen ap'apu ot ibagadan Balak an agge ni'yeh Balaam
i dida.
15 Mu hi Balak ya adi mangmanghop ot honagona boy udum an ap'apu an
indakdakolda ya nabakbaktuy sa'adda mu nadan namangulun hinnagna.
16 Ta immeda ot alyondan Balaam di, Adim anu ibahhon mi'yali i da'mi
17 ot ongal di idat nan patulmi hi gunggunam ya kumpulnan ibagam ya atona mu
ta wan mi'yali'a ta idutam dadiyen tatagu.
18 Mu alyon Balaam di, Ta'on on idat Balak nan palasyuna an napnuh balitu' ya
silber ya adi mabalin hi ibahho' nan imbagan Apu Dios i ha"on an ta'on on ha
mabgawan.
19 Mu ta'on hi athinay imbaga' ya umiyan ayuot ni' ta umat hidin inat nadan
namangulun hinnagna ta alina hi waday udum hi ipa'innilan Apu Dios.
20 Ya hidin nahdom ya alyon Apu Dios i Balaam di, On'e immali danaen linala'in
mangawit i he"a ya ta'on ya ni'ye'a mu mahapul an ammuna nan ibaga' hi atom.
21 Ta nawi"it mo ot e idadaan Balaam nan dongki an itakkayana* ot mi'yeh nadan
ap'apun i Moab.
22 Mu bimmungot hi Apu Dios hi pi'yayan Balaam ta hidin nitakkeh nan dongki
an nun'ibbana nadan duwan baalna ot e mihawan nan anghel Apu Dios hinan
pangi'wana.
23 Ya hidin tinigon nan dongki nan anghel Apu Dios an timma'dog hinan kalata
an pingngolnay ispadana ya inhingngin nan dongki hinan natanoman hi greyp. Ot
punhuplit Balaam ta wan ibangngadnah nan kalata.
24 Ot e bo mihawan nan anghel hinan nakuhhipit an awon an numbattanan di
duwan natanoman hi greyp an na'alad di numbinahhel.
25 Ya hidin tinigon bon nan dongkih diyen anghel ot pun'ihunodna ta nidalit di
hukin Balaam hinan alad. Ot punhuplit bon Balaam nan dongki.
26 Ot mamangulun ume nan anghel ta nipto' i han na'akkuhhipit an ma"id ha
pangikiwwangan ot tuma'dog hidi.
27 Ta hidin dimmatong hi Balaam hidi ya namaaggot umbun nan dongki yaden
nunnanong an nitakkeh Balaam. Ya nunhiglay bungotna ot punhuplitnah nan
hu"udna.
28 Ya lo'tat ya impahapit Apu Dios nan dongki ot alyonan Balaam di, Undan nganne
attog di bahul'un he"a ta namaag ya numpitlu moy nanuplitam i ha"on?
29 Ya alyon Balaam di, Te tanganu ona' numbalinon i he"ah paddungnay ma"id ha
nomnomna. Onha waday inodna' hi matadom ot patayon da'ah ad uwani.
30 Ya alyon bon nan dongki di, Apu Balaam, ha"on nan imminghah itakkayam hi'on
waday umayam. Ot undan waha athituh inat'u i he"a handi?
Ya alyon Balaam di, Manu te ma"id.

* **22:21 22:21** Hay pangalin di udum hinan itakkayana ya ihakayana.

31 Ya indat mohpen Apu Dios di abalinan Balaam an mangimatun hinan anghel an timma'dog hinan awon an intaggena nan pingngolnan ispadana. Ot mundu"un hi Balaam an nida"om di angahnah nan luta.
32 Ya alyon nan anghel i hiyay, Tanganu onmu pinitlun hinuplit tun dongki? Manu'eh immaliya' ya ta hawanan da'a te mipagol di umayam mu ipapilitmu.
33 Manu nan dongki te tinigowa' ta hiya nan numpitlun inhunodna. Ya onha aggena inhunod ta impilitnan imme ot wan pinate da'an ha"on ya imbati' nan dongki.
34 Ya alyon Balaam hinan anghel di, Abuluto' an numbahula'. Mu agge' attog innilan hinawanam nan awon. Ot adim'e pohdon an umeya' ya numbangngada' attog hi ad uwani.
35 Mu alyon nan anghel di, Ta'omman ya ekat mi'ye'a mu ta ammuna nan ibaga' hi atom. Ot mi'ye moh Balaam hinadan ap'apun hinnag Balak.

Hay Nun'apngaan Balak I Balaam

36 Hidin dingngol Balak an tuweda Balaam ot mangen ena damuwon didah ad Ar an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Arnon an pogpog nan bobleh ad Moab.
37 Ta nundammuda ot alyon Balak i hiyay, Tanganu on'a agge ni'yalih din namangulun hinnag'u? Wan alyom on adi' abalinan an idat nan gunggunam.
38 Ya alyon Balaam di, Ta'on hi immaliya' hi ad uwani mu nomnomnomom an adi kumpulnay hapito' te ammuna nan ibagan Apu Dios.
39 Ot mi'uyug hi Balaam i Balak ta immedah ad Kiriat-Husot.
40 Ot i'nong Balak hidi nadan baka ya kalnero ot pahinganah Balaam ya nadan ap'apun nun'ibbana.
41 Ya i diyen nawi"it ot uyugon bon Balak hi Balaam ot tikidondah ad Bamot-Baal ta mabalin an uhdunganday udum hinadan tinanud Israel.

23

Hay Nunwagahan Balaam Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon Balaam i Balak di, Ipiyammam hitu ha pituy punggobhan hi mi'nong ya indadaanmuy pitun bulug an baka ya pituy tangbal an kalnero.
2 Ot hiyay aton Balak ta didan duwa ot i'nongday ohan bulug an baka ya ohan tangbal an kalnero hinan ohan punggobhan hi mi'nong.
3 Ot alyon Balaam i Balak di, Umohnong'ah tun way ni'nong ta mibata"ana' ni' ta alinah waday ibagan Apu Dios i ha"on. Ta wada'e ya impa'innila' i he"a.
4 Ya hidin immehdi ya immannung an nidamuh Apu Dios i hiya. Ot alyon Balaam i hiyay, Apu Dios, impiyamma' di pitun punggobhan hi mi'nong ot ipong'un i'nong di hinohhan bulug an baka ya kalnero.
5 Ot ibagan Apu Dios i Balaam di ibagana i Balak an alyonay, Ibangngadmuh awadan Balak ya imbagam hinaen hiya.
6 Ta hidin numbangngad hi Balaam ya wahdih Balak ya nadan nun'ibbanan ap'apun munhilbin hiya an tumtumma'dogdah nan haggon nan ini'nongna.
7 Ot alyon Balaam di, He"a an patul hi ad Moab an hi Balak ya impa'awita' hinan nunhituwa' hi ad Syria hidih nan billid an nangappit hi tuluwan di algo an alyom di umaliya' ta iduta' nadan tinanud Israel.
8 Mu adi mabalin hi iduta' nadan tatagun agge inidutan Apu Dios ya atbohdin adi mabalin an pihulo' nadan agge pinihul Apu Dios.
9 Ya hitun immohnonga' an doplah ya mamangmang dadiyen himpamoble an tatagu. Ya inniladan diday nahamad hi nawagahan mu nadan udum an tataguh tun luta.

10 Ya didan tinanud Israel ya ayda hupu' an adida mabilang. Ta hay pohdo' ya
umata' i didan tatagun Apu Dios ta ma"id ha al'ali hi ingganah ataya' an umat i didan
ibilang Apu Dios hi maphod di pangatda.
11 Hidin imbagan Balaam hidiye ya alyon Balak di, Tanganu on waha athinah
inatmun ha"on an on'u alyon hi idutam nadan binuhul'u ya onnot on hay
punwagahmun diday ibagbagam ya ammuna.
12 Ya alyon Balaam di, O te hay ibaga' ya ammuna nan ibagan Apu Dios.
13 Ot alyon Balak i Balaam di, Mitnud'an ha"on ta umetah nan hay mamangmang
ya ammuna ha oh'ohha i dida an bokon an naminda. Ta hidiy pangidutam i dida.
14 Ot iyenah Balaam hinan nundotal hi ad Sopim an uhhun nan billid an
nungngadan hi Pisga. Ta onda dimmatong hidi ot ipiyamman Balak di pitu bon
punggobhan hi mi'nong. Ot ipongna bon i'nong di hinohhan bulug an baka ya tangbal
an kalnero.
15 Ya alyon bon Balaam di, Iyadugmu tun impi'nongmu ta eya' mi'dammun Apu
Dios hi e"elena.
16 Ta hidin nibata"an ya ni'dammu boh Apu Dios i hiya ot ipa'innilanay ibagan
Balaam i Balak. Ot ahina alyon di, Ibangngadmuh awadan Balak ya imbagam nan
impa'innila' i he"a.
17 Ta hidin numbangngad hinan way punggobhan hi mi'nong ya nanongnan wahdih
Balak an tumtumma'dogdah nadan ap'apun munhilbin hiyah ad Moab. Ya alyon
Balak di, Nganney imbagan Apu Dios?
18 Ya pun'ibagan Balaam an alyonay,
Donglom Balak an imbabalen Sippor tun ibaga'.
19 Hi Apu Dios ya adi umat hi tagu an mabalin an munlayah.
Ya adi munlinumman di nomnomna an adi umat hi tagu.
Ya an namin di ibagana ya ipa'annungna.
20 Ya nomnomnomom an hay immandalnan ha"on ya wagaha' nadan tatagun
winagahana tuwali ot adi mabalin hi baliwa'.
21 Ot dadiyen tinanud Israel ya ma"id ha adi maphod hi ma'at i dida an umat hi
nunhiglan punligatan.
Te na'innilan hi Apu Dios di patulda an dayawonda.
22 Ya hiyay nangikak i didah ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinana.
23 Ot wada'ey mun'ayak hinadan tinanud Israel ya adi ma'at.
Ta ad uwani ya hay ibagan di tatagu ya alyonday, Tigonyuy inat Apu Dios hinadan
tinanud Israel.
24 Te dida ya ayda layon an adi duminong ta ingganah ona patayon nan mabalin hi
anona ya ininumnay dalana.
25 Ya hidin indappuhna ya alyon Balak di, Adim'e idutan dida ya ta'ombo mu ta
adim bo wagahan dida.
26 Ya alyon Balaam di, Undan tuwali agge' pinadanan i he"a an hay mabalin hi
hapito' ya ammuna ya nan ibagan Apu Dios.
27 Ya alyon bon Balak i Balaam di, Mi'yali'a ta umeta boh ohan lugal. Ta alinah
hidi'e ya iyabulut Apu Dios an idutam dadiyen tinanud Israel.
28 Ot uyugon bon Balak hi Balaam ot iyenah nan uhhun nan billid an nungngadan
hi Peor an mamangmang nan agge naboblayan.
29 Ya hiyah diyen alyon Balaam i hiyay, Ipiyammam boy pitun punggobhan hi
mi'nong ya indadaanmu boy pitun bulug an baka ya pitun tangbal an kalnero ta
mi'nong hidi.
30 Ot hiya mo boy aton Balak ta on niyamma ot opngondan i'nong i dadiyey
hinohhan bulug an baka ya kalnero.

24

Hay Impa'innilan Balaam

1 Hidin innilan mon Balaam an hay pinhod Apu Dios ya wagahana nadan tinanud
Israel ya aggena mo minahmahan hi'on mabalin an idutana dida an umat hinan
inatna ni'. Ta namaaggot ihangngutnah nan agge naboblayan.
2 Ya hidin minangmangna nan nun'allungan nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel ya niddum i hiya nan Espiritun Apu Dios
3 ta alyonay,
Ha"on an hi Balaam an imbabalen Beor ya immannung tun ibaga'.
4 Hidin nunlu'buba' ya waday dingngol'u an imbagan nan ongal di abalinanan Dios i ha"on.
Ya wada boy impatigonan ha"on an ta'on on aggeya' nalo'.
5 Te impatigonan ha"on nadan mapmaphod an nun'allungan nadan tinanud Jacob an nungngadan boh Israel.
6 Ya hay pummangmang'u i dida ya umatdah nan damunan puntanoman an nihaggon i ha wangwang.
Ya umatda boh nadan mumpabangluh makan an intanom Apu Dios.
Ya umatda boh nadan kayiw an sedar hinan haggon di liting.
7 Ot adida makulangan hi mahapulda te nanongnan madanuman di intanomda.
Ya nan patulda ya ongal di abalinana mu hi Agag te mapemanan di pun'ap'apuwana.
8 Ya hi Apu Dios di nangikak i didah ad Egypt.
Ya ongal di abalinanda an umat hinan bikah di atap an bulug an baka.
Ta an namin nadan tataguh abobboble an mi'buhul i dida ya pundadagda an pumpanada dida ya nunggududay tungalda.
9 Ta umatdah nan layon an nalo"e ya ma"id ha natulid hi e mamangon i hiya.
Ot hanat an namin nadan munwagah i dida ya mawagahanda bo damdama.
Ya nadan mun'idut i dida ya mipabangngad i dida nan idutda.
10 Ya nangimbubbungot hi Balak i Balaam. Ta nanginggagamal hi ta'lenah bungotna
ot alyonay, Inayagan da'a ta idutam dadiyen binuhul'u mu onmuot bo winagahan
didah numpitlu.
11 Makak'aot ta umanamut'a. Manu te imbaga' an idat'u nan gunggunam mu ma"id
te agge inyabulut Apu Dios.
12 Ya alyon Balaam di, Pinadana' attog an imbagah nadan hinnagmu an alyo' di,
13 Ta'on hi alinah alyom an patul di idatmu nan palasyum an napnuh balitu' ya
silber ya adi mabalin hi ato' nan pohdo'. Te ammuna nan ibagan Apu Dios hi ibaga'.
14 Ya innayuna bon alyon di, O, mumbangngada' hi boblemih ad uwani mu ta ahiya'
ume ya donglom ta ipa'innila' nan aton danaen tinanud Israel hinan tatagum hi udum
hi algo.
15 Ot alyon Balaam boy,
Ha"on an hi Balaam an imbabalen Beor ya immannung tun ibaga'
16 te ha"on ya dongdonglo' nan ibagan Apu Dios ya innila' di a'atna an hiya nan na'abbaktu an Dios.
Ya hidin nunlu'buba' ya waday impatigon nan ongal di abalinana i ha"on.
17 Ya hay nipatigon ha"on ya agge ni' na'at.
Mu udum hi algo ya humawwang han ay bittuwon an holag Jacob ta mumpatul hinadan ibbanan tinanud Israel.
Ta dadagon da'yun i Moab an tinanud Set.
18 Mu nadan tinanud Israel ya mawaday ongal an abalinanda ta abakonda nadan binuhuldan i Edom ya sinakupday bobleda.
19 Te hidiyen patul nadan tinanud Israel ya dadagona bon namin nadan numboblehdi.

20 Ya nipatigo bon Balaam di ma'at hinadan tinanud Amalek ot alyonay, Ta'on on
ongal di abalinan nadan tinanud Amalek hi ad uwani mu lo'tat ya madadagdah udum
hi algo.
21 Ya tinigona boy ma'at hinadan tinanud Ken ot alyonay,
Nadan tinanud Ken ya nun'ahamad nan numboblayanda an umat hinan balen di
hamutih nan doplah.
22 Mu lo'tat ya ma"id ha mabati i dida hitun umaliyan nadan i Assyria an mangubat
i dida.
23 Ya hay na'udih hi imbagana ya alyonay,
Hi Apu Dios di ud nomnom ituwen ma'at ot undan nin waha mabati?
24 Ta wadaday munlugan hi papol an malpuh ad Cyprus ta eda dadagon hi ad Assyria
ya hi ad Babilon.
Mu hay umudi ya ta'on on nadan i Cyprus ya madadagda.
25 Ya hidin indappuh Balaam ot munhi"andan Balak an way ohaon immanamut.

25

Hay Nundayawan Nadan Tinanud Israel I Baal

1 Hidin nun'allung nadan tinanud Israel hi ad Sittim ya inhipun nadan udum an
linala'in e mi'ilo' hinadan binabain i Moab.
2 Ta dadiyen binabai ya inayaganda didah nan eda pangidawatan hi i'nongdah
nadan diosda ot middum dadiyen linala'ih nadan tatagun mundayaw ya mangan
hinan ini'nongda.
3 Ta niddumdan dida an nundayaw hinan dios di i Peor an hi Baal. Ta hiya nan
nunhiglay bungot Apu Dios i dida an tinanud Israel.
4 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Awitonyu nadan nangipangpangulu i datuwen e
nundayaw i Baal ya numpateyu didah nan pundayawanyu i ha"on hi ad uwanin
mapatal ta tigonyun namin. Ta alina ya ma'aan di bungot'u i da'yun tinanud Israel.
5 Ot alyon mon Moses hinadan mangipanuh hi mihahapit di, An namin ayu ya
pumpateyu nadan linala'ih nadan pu'unyu an e niddum an nundayaw hinan dios di
i Peor an hi Baal.
6 Ya hidin na'amung nadan tinanud Israel hinan way panton nan tabernakel an
ahikokogada ya waday oha an tinanud Israel an inyanamutna han babain i Midian
ta tinigon Moses ya nadan tatagun na'amung.
7 Ya hidin tinigon nan padi an hi Pinehas an hi na' Eleasar an imbabalen Aaron ya
immaan hinan na'amungan nadan tatagu. Ot ena alan han pahul
8 ot tundona didah nan hinunggopandan allung ot patayona didan duwah nan
pahul.
Ta hidiyey dimminongan nan nunhiglan dogoh di tatagu.
9 Mu hay bilang damdaman di nun'a'ate an gapuh nan nunhiglan dogoh ya umeh
baintit opat di libu (24,000).
10 Ya alyon Apu Dios i Moses di,
11 Hi Pinehas an imbabalen Eleasar an apapun nan padin hi Aaron ya impatigonan
ongal di aggena naminhodan hi apihula' an Dios. Ta hiya nan gapuh nan inatna ya
na'aan di bungot'un da'yun tinanud Israel ta agge da'yu dinadag an namin.
12 Ot ibagam i hiya tun ibaga' an palinggopo' di nitaguwana.
13 Ta wan didah nadan tanudana di mibilang hi padih inggana. Te hiya ya
impatigonay pangita'dognah e' ipabaktuwan an Dios an dayawona.
Ta gapuh nan inatna ya na'aan di bungot'un da'yun tinanud Israel an gapuh bahul
nadan ibbayu.

14 Hay ngadan nan tinanud Israel an ni'yateh nan babain i Midian ya hi Simri an
imbabalen Salu an ohan ap'apun di tinanud Simeon.
15 Ya hay ngadan nan babain i Midian an nate ya hi Kosbi an imbabalen Sur an
ohan ap'apun di i Midian.
16 Ya alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Ibilangyu nadan i Midian hi binuhulyu ta eyu pumpate dida.
18 Te dida ya imbilang da'yu hi binuhulda ta hiya nan binaliyan da'yu ta niddum
ayun dida an nundayaw hinan diosda an hi Baal hi ad Peor. Ta hiyay linummuh
natayan nan ibbadan babai an hi Kosbi an imbabalen di ohan ap'apuda an i Midian
hidin waday nunhiglan dogoh.

26

Hay Pidwan Di Numbilangan Moses Hinadan Linala'in Tinanud Israel

1 Hidin nun'a'ateday dakol hinadan tinanud Israel ya inalin bon Apu Dios i da Moses
i Eleasar an imbabalen din padin hi Aaron di,
2 Bilangonyu bo nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an baintiy (20)
tawonda ya nadan mahuluk hi bainti an mabalin an e mi'gubat.
3 Ya i diye ya nun'allungdah nan nundotal hi ad Moab an dommang di ad Jeriko an
haggon nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot alyon da Moses ya nan padin hi
Eleasar hinadan tatagu di,
4 Bilangonyu nadan linala'in bainti (20) ya nadan mahuluk hi baintiy (20) tawonda
ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
Ta datuwey bilang nadan linala'in holag nadan tinanud Israel an nalpuh ad Egypt.
5 Ta nan tinanud nan panguluwan an hi Ruben an imbabalen Jacob an hi Israel di
ohah ngadana ya nadan holag Hanok ya nadan holag Pallu
6 ya nadan holag Hesron ya nadan holag Karmi.
7 Ya hay bilangdan namin ya umeh napat ta tuluy libu ta han pituy gahut ta
tulumpulu (43,730).
8 Ya hay lala'in imbabalen Pallu ya hi Eliab.
9 Ya hi Eliab ya hay linala'ih imbabalena ya hi Nemuel ya hi Datan ya hi Abiram.
Ya datuwen da Datan i Abiram din nangipangpanguluh nadan ap'apu an nungngohe
i da Moses i Aaron an niddumdan da Korah ya nadan udum ot ngohayondah Apu
Dios.
10 Ot matommang nan luta ot ma'unugdah ad dalom da Korah ya natedah nan
apuy nadan nangiyunnud i dida an duway gahut ta nabongley (250) linala'i. Ya
hidiyen na'at i dida di pangitigan nadan tatagu ta way atondan adi mangiyunnud
hinan inatda.
11 Mu nadan tinanudan Korah ya aggeda ni'yate.
12 Ya hinada'en tinanud Simeon ya nadan holag Nemuel ya nadan holag Jamin ya
nadan holag Jakin
13 ya nadan holag Serah ya nadan holag Saul.
14 Ta hay bilangdan namin an tinanud Simeon ya baintit duway libu ta han duway
gahut (22,200) an linala'i.
15 Ya hinada'en tinanud Gad ya nadan holag Sepon ya nadan holag Haggi ya nadan
holag Suni
16 ya nadan holag Osni ya nadan holag Eri
17 ya nadan holag Arodi ya nadan holag Areli.
18 Ta hay bilangdan namin an tinanud Gad ya napat di libu ta han limay gahut
(40,500) an linala'i.

19 Ya hinada'e an tinanud Judah ya ma"id ha holag nan duwan imbabalenan da Er
i Onan an nateh ad Kanaan.
20 Mu nadan tinanud Judah an nahlag ya hi Selah an nangimbabale i Peres. Ya
nada mohpe an holag Serah an hi ibban Selah.
21 Ya hinada'en holag Peres ya nadan holag Hesron hinan imbabalenan hi Hamul.
22 Ta hay bilangdan namin an tinanud Judah ya umedah napitut onom di libu ta
han limay gahut (76,500) an linala'i.
23 Ya hinada'e an tinanud Issakar ya nadan holag Tola ya nadan holag Puah
24 ya nadan holag Jasub ya nadan holag Simron.
25 Ta hay bilangdan namin an tinanud Issakar ya nanom ta opat di libu ta han tuluy
gahut (64,300).
26 Ya hinada'en tinanud Sebulun ya nadan holag Sered ya nadan holag Elon ya
nadan holag Jahleel.
27 Ta hay bilangdan tinanud Sebulun ya nanom di libu ta han limay gahut (60,500).
28 Ya hinada'en tinanud Joseph ya nadan imbabalenan da Manasseh i Epraim.
29 Ta hinada'en tinanud Manasseh ya nan imbabalenan hi Makir an hi aman Gilead.
30 Ta hinada'en tinanud Gilead ya nadan holag Ieser ya nadan holag Helek
31 ya nadan holag Asriel ya nadan holag Sekem
32 ya nadan holag Semida ya nadan holag Heper.
33 Mu nan imbabalen Heper an hi Selopehad ya ma"id ha lala'ih imbabalena. Mu
hay imbabalenah binabai ya hi Mahlah ya hi Noah ya hi Hoglah ya hi Milkah ya hi
Tirsah.
34 Ta hay bilangdan namin an linala'in tinanud Manasseh ya nabonglet duway libu
ta han pituy gahut (52,700).
35 Ya hinada'en tinanud Epraim ya nadan holag Sutela ya nadan holag Beker ya
nadan holag Tahan.
36 Ya hay tinanud Sutela ya nadan holag Eran.
37 Ta hay bilangdan namin hinan tinanud Epraim ya tulumpulut duway libu ta han
limay gahut (32,500).
Ya hay nibilang hi tinanud Joseph ya nadan holag nadan hinagi an da Manasseh i
Epraim.
38 Ya hinada'en tinanud Benjamin ya nadan holag Bela ya nadan holag Asbel ya
nadan holag Ahiram
39 ya nadan holag Supam ya nadan holag Hupam.
40 Ya hinada'en tinanud Bela ya nadan holag Ard ya nadan holag Naaman.
41 Ta hay bilangdan namin an tinanud Benjamin ya napat ta limay libu ta han onom
di gahut (45,600).
42 Ya hinada'en tinanud Dan ya nadan holag Suham.
43 Ta hay bilangdan namin hinan tinanud Dan ya umeh nanom ta opat di libu ta
han opat di gahut (64,400).
44 Ya hinada'en tinanud Aser ya nadan holag Imnah ya nadan holag Isbi ya nadan
holag Beriah.
45 Ya hinada'en tinanud Beriah ya nadan holag Heber ya nadan holag Malkiel.
46 Ya wada han babai an imbabalen Aser an hi Serah.
47 Ta hay bilangdan namin an tinanud Aser ya nabonglet tuluy libu ta han opat di
gahut (53,400).
48 Ya hinada'en tinanud Naptali ya nadan holag Jahseel ya nadan holag Guni
49 ya nadan holag Jeser ya nadan holag Sillem.
50 Ta hay bilangdan namin an tinanud Naptali ya napat ta limay libu ta han opat
di gahut (45,400).

51 Ta hay ngammutdan namin an linala'i an tinanud Israel ya onom di gahut ta
ohay libu ta han pituy gahut ta tulumpulu (601,730).
52 Ot alyon Apu Dios i Moses di,
53 Nan idat'un da'yu an eyu pumboblayan ya magodwagodwa ta miyunnudan hinan
bilangyun himpamu'un.
54 Ta nadan dakol an himpamu'un ya ong'ongngal di midat hi eda pumboblayan.
Ya nan oh'ohha ya kittang nan midat i dida an eda pumboblayan.
55 Ya hay atonyun mangipiyappong ya ibunutyu.
56 Ta ma'innila nan midat hinadan dakdakkol an pu'un ya athidi boh nan oh'ohhay
holagda.

Nadan Tinanud Libay

57 Hanada'en tinanud Libay ya dida nadan holag nadan imbabalenan hi Gerson ya
hi Kohat ya hi Merari.
58 Ya hay holagda ya nadan holag Libni ya nadan holag Hebron ya nadan holag
Mahli ya nadan holag Musi ya nadan holag Korah.
Hi Kohat ya hi apun Amram.
59 Ya hay ngadan nan ahawan Amram ya hi Jokebed an nalpu damdamah nan
tinanud Libay an hay niyayyamana ya hi ad Egypt. Ta hay imbabalen da Amram i
Jokebed ya da Aaron i Moses ya hi Miriam.
60 Hi Aaron ya imbabalenah Nadab ya hi Abihu ya hi Eleasar ya hi Itamar.
61 Mu da Nadab i Abihu ya dida din nate an gapu ta hay nunggohobdah nan
ini'nongda ya bokon nan apuy an nalpu i Apu Dios.
62 Ta hay bilangdan linala'in tinanud Libay an mihipun hinan ohay bulanda ta
mahuluk ya baintit tuluy libu (23,000). Mu adida midattan hi luta ta hiya nan aggeda
niddum hinan bilang di ibbadan tinanud Israel.
63 Ot datuwe nan binilang da Moses hinan padi an hi Eleasar hidin numbilangandah
nadan tinanud Israel hi nun'allungandah nan nundotal hi ad Moab an dommang di
ad Jeriko an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
64 Mu ma"id ha ohah niddum hinadan linala'in binilang da Moses i Aaron hinan
agge naboblayan hi ad Sinai.
65 Te imbagan tuwalin Apu Dios an alyonay mun'a'atedahdih nan agge naboblayan
ta ammuna da Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Joshua an imbabalen Nun di
mabati.

27

Nadan Binabain Holag Din Hi Selopehad

1 Nadan binabain imbabalen Selopehad ya hi Mahlah ya hi Noah ya hi Hoglah
ya hi Milkah ya hi Tirsah. Ya hi amadan hi Selopehad ya imbabalen Heper an hi
na' Gilead. Hi Gilead ya imbabalen Makir an hi na' Manasseh. Ya hi Manasseh ya
imbabalen Joseph.
2 Ya datuwen binabai ya immedah nan way panton nan tabernakel an na'amungan
da Moses ya nan padin hi Eleasar ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan
udum an na'amung an tatagu ot alyonday,
3 Hi amami ya nateh nan agge naboblayan an ma"id ha lala'ih imbabalena. Mu
bokon hiyay ohah nadan nangiyunnud i Korah an nungngohen Apu Dios mu nate
damdaman gapuh bahulna.
4 Mu tanganu on ma"id ha midat hi luta i da'mi an holagna? Undan gapu ta ma"id
ha lala'ih imbabalena ya namaag ya nama"id di ngadana i didan hina'aggi?
5 Ta hi Moses ya minahmahanan Apu Dios di madadawoh hi atonda.

6 Ya alyon Apu Dios i hiya di,
7 Nipto' peman hinaen ibagan nadan binabain imbabalen Selopehad. Ot mahapul an idattam didan himpamu'un hi lutada. Ta midat i dida nan midat i amada.
8 Ot ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hi'on mate nan tagun ma"id ha lala'ih imbabalena ya mipaboltan nan lutanah nan babain imbabalena.
9 Ya hi'on ma"id ha ta'on on babaih imbabalena ya hay idatana ya nadan i'ibanan linala'i.
10 Mu ma"id'e ha lala'ih hi ibbana ya nadan linala'in i'iban amana di idatan nan lutana.
11 Ya hi'on ma"id ha lala'ih hi ibban amana ya midat hinan nihaghaggon di nitulangandah nan nate. Ta hiyah tuwey tugun'un he"a Moses an mahapul an un'unudonyun tinanud Israel.

Hay Namto'an Apu Dios I Joshua Ta Hiyay Mihukkat I Moses

12 Wada han nangalyan Apu Dios i Moses di, Tikidom nadan billid an nungngadan hi Abarim ta em mangmangon nan boble an idat'uh nadan ibbam an tinanud Israel.
13 Ta nagibbuh'en minangmangmu ya ahi'a mohpe mate ta umat'a i ibbam an hi Aaron.
14 Te hidin nginumhe nadan tinanud Israel i ha"on hidin awadanyuh nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ya aggeyu inunud nan imbaga' hi atonyu an pundayawyun ha"on an Dios. Te imbahhoyun nangipatigoh nadan tataguh nan pangipabaktuyu i ha"on hi awadanyuh nan obob hi ad Meribah hidih ad Kades.
15 Ya alyon Moses i Apu Dios di,
16 Hanat he"a Apu Dios an nanginnilah nomnom di an namin an tatagu ya pot'om ha mangipangpanguluh tudan tatagu.
17 Ta ipapto'na dida ta adida umat hinan kalneron ma"id ha mangipapto' i dida.
18 Ya alyon Apu Dios i Moses di, Hi Joshua an imbabalen Nun ya abalinanan aton ot ayagam ya inha'mom di ta'lem i hiya ta ma'innilan hiyay mihukkat i he"a.
19 Ya imme ayun duwah awadan nan padin hi Eleasar ya nadan na'amung an tatagu ya impa'innilam i dida an hiya moy mangipangpangulun dida.
20 Ya impaboltanmun hiyay udum hinan abalinam ta wan an namin nadan tinanud Israel ya hiya moy un'unudonda.
21 Mu mahapul an nan padi an hi Eleasar di pangiyukodana hi mummahma i ha"on ta hiyay mumbunut hinan Urim.* Ya ahi hi Joshua di mangibagah nadan tatagu hinan pohdo' an atonda.
22 Ta inunud Moses nan imbagan Apu Dios ot i'uyugnah Joshua ot umedah awadan nan padi an hi Eleasar ya nadan na'amung an tatagu.
23 Ot iha'monay ta'lenan hiya ot ibaganah nadan tatagu an hi Joshua di pinto' Apu Dios hi mihukkat i hiya an mangipangpangulun dida.

28

Nan Midawat I Apu Dios Hi Binigat

1 Hi Apu Dios ya alyona bon Moses di,
2 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta madatngan'e nan nagtud an pangiyaliyandah i'nongda ya adida ibahhon mangiyalih nadan maghob an mi'nong ta mipa'amlonga' hinan hunghungna.
3 Ot ibagam an hay iyalidah binigat an maghob an mi'nong ya duway kalnero an ohay tawonda ya ma"id ha bahbahda.
4 Ta mi'nong di ohah nan mawi"it ya hinan mun'ahdom nan oha.

* **27:21 27:21** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios

5 Ya hay mitakkop hi hinohhah nan kalnero ya ha hingkiluh napinun alinan
nadduman hi ohay litro an manteka an nalpuh nadan tinoptopdan olibo.
6 Hiya danaey imbaga' tuwalih din awadanyuh nan way billid hi ad Sinai
hi un'unudonyu an maghob an mi'nong hi binigat. Ot nan hunghungna ya
umipa'amlong i ha"on an Dios.
7 Ya hay middum hinan ohan kalnero ya ohay litro an bayah an mihiit hinan
pundayawanyu i ha"on an Dios.
8 Ya nan kalneron mi'nong hinan mun'ahdom ya numpaddung di mitakkop hinan
mi'nong hinan mawi"it an wada nimpe nan alina ya bayah. Ot hiya danae nadan
maghob an mi'nong. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.

Hay Mi'nong Hinan Habadun Tungo

9 Ya hay mi'nong hinan Habadun tungo ya duway tangbal an kalnero an hinohhay
tawonda ya ma"id ha bahbahda. Ya nan makan an mitakkop ya duway kilun alina
an nadduman hi manteka ya nan bayah.
10 Ot danae nadan mi'nong hi ahababahabadu. Ya nat'on tuwali nan maghob an
mi'nong hi binigat.

Nan Mi'nong Hi Binulan

11 Ya alyon bon Apu Dios di, Hinan hopap di algo hi abulabulan ya hay maghob an
mi'nong ya duwan pa'ahikkonan bulug an baka ya ohan tangbal an kalnero ya pituy
tangbal an kalneron hinohhay tawonda an ma"id ha bahbahdan namin.
12 Ya ohay baka on hay mitakkop ya tuluy kilun maphod an alina an nadduman hi
mantekan di olibo.
13 Ya oha boy kalnero on hay mitakkop ya ha hingkilun maphod an alina an
nadduman hi mantekan di olibo. Ta danaey maghob an mi'nong an umipa'amlong
di hunghungdan ha"on an Dios.
14 Ya hay mitakkop hinan bulug an baka ya duway litron bayah. Ya hay mitakkop
hinan tangbal an kalnero ya ohay litro ya han godwa an bayah. Ya hinan ohan tangbal
an kalnero an ohay tawona ya ohay litro an bayah. Ta danaey maghob an mi'nong
hinan makayang di bulan hi abulabulan.
15 Ya nat'on bo nan mi'nong hi apakawanan di bahul an tangbal an gulding an
middum hinan maghob an mi'nong an matakkopan hi bayah.

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

16 Alyon bon Apu Dios di, Hinan mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan mamangulun
bulan ya hidiye nan punnomnomnomanyun tinanud Israel hi nihwanganyuh ateh ad
Egypt.
17 Ya hinan mabiggat an mi'ahimpulut limah (15) algo i diye damdaman bulan
ya mihipun nan pituy algo an pungngilinanyuh nan adiyu panganan hi tinapay an
nadduman hi yist.
18 Ya hinan mamangulun algo ya ma'amung ayun namin ta mundayaw ayu an ma"id
ha e muntamu.
19 Ya hay i'nongyun ha"on an Dios hi maghob an mi'nong ya duway pa'ahikkonan
bulug an baka ya ohay tangbal an kalnero ya pituy tangbal an kalnero an hinohhay
tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
20 Ya hay makan hi mitakkop hinan ohay baka ya tuluy kilu an maphod an alina an
nadduman hi mantekan di olibo. Ya hinan ohan tangbal an kalnero ya duway kilu
an alina.
21 Ya hinan ohan kalneron ohay tawona ya oha boy kilun alina di mitakkop.
22 Ya iniddumyu ha ohay tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.

23 Ta danaey mahapul hi i'nongyu ta middum hinan maghob an mi'nong hi
amawmawi"it.
24 Ya abigabigat hinan pituy algo ya iyaliyu nan maghob an mi'nong ta
mipa'amlonga' an Dios hinan hunghungna. Ya nat'on tuwali nan midat hi abigabigat
an maghob an mi'nong ya nan mitakkop an bayah.
25 Ya hinan mi'apituh algo ya ma'amung ayu bon namin ta ma"id ha e muntamu.

Hay Midawat Hinan Ahigapas

26 Hinan mamangulun algoh nan ngilin di ahigapas ya ma'amung ayu bon namin
an ma"id ha e muntamu ta idawatyu i ha"on nan midawat an makan.
27 Ya hay iyaliyuh maghob an mi'nong ya duway pa'ahikkonan bulug an baka ya
ohay tangbal an kalnero ya pituy tangbal an kalnero an hinohhay tawonda. Ta
mipa'amlonga' an Dios hinan hunghungda.
28 Ya hinan ohan bulug an baka on waday mitakkop an tuluy kilu an napinu an
alina an nadduman hi mantekan di olibo. Ya hina'en ohan tangbal an kalnero ya
duway kilun alina.
29 Ya nada'en pitun kalnero ya hay mitakkop hi hinohhan kalnero ya ohay kilun
napinun alina.
30 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi a'aanan di bungot'un Dios
i da'yu.
31 Ta danae nadan mi'nong ya nadan midawat an ma'inum an middum hinan
maghob an mi'nong hi binigat ya nan mitakkop an alina. Ot tigonyu ta hay i'nongyu
ya nan animal an ma"id ha bahbahna.

29

Hay Pungngilinandah Nan Pangipagangohandah Trampeta

1 Hinan mamangulun algoh nan mi'apituh bulan ya ma'amung ayu bon namin an
tinanud Israel ta mundayaw ayu i ha"on an Dios ya ma"id ha e muntamu. Ya hidiyen
algo di pangipagangohanyuh nadan trampeta.
2 Ya hay iyaliyuh maghob an mi'nong ya ha pa'ahikkonan bulug an baka ya ha
tangbal an kalnero ya ha pituy tangbal an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id
ha bahbahdan namin. Ot nan hunghungna ya umipa'amlong i ha"on an Dios.
3 Ya hay mitakkop hinan baka ya tuluy kilu an napinun alina an nadduman hi
mantekan di olibo. Ya duway kiluy napinun alinan nadduman hi mantekan di olibo
di mitakkop boh nan tangbal an kalnero.
4 Ya hinan pitun kalnero ya hinohhay kiluy alina di mitakkop hi hinohhan kalnero.
5 Ya iddumyu ha ohay tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu ta
a'aanan di bungot'un Dios an gapuh bahulyu.
6 Ot hiya danaey maghob an mi'nong ta middum hinan binulan an mi'nong ya
nan mi'nong hi binigat an matakkopan hi alina ya bayah. Ot nan hunghungna ya
umipa'amlong i ha"on an Dios.

Hay Mi'nong An Gapuh Namakawanan Apu Dios Hi Bahul

7 Ya hinan mi'apuluh algo i diyen mi'apituh bulan ya ma'amung ayu bo ta
mundayaw ayu i ha"on. Ya mahapul an adiyu aton nan pohdon di adolyu ya adi
ayu e muntamu i diyen algo.
8 Ya hay maghob an mi'nong ta umipa'amlong i ha"on an Dios nan hunghungna ya
ha ohay pa'ahikkonan bulug an baka ya ohay tangbal an kalnero ya pituy tangbal an
kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.

9 Ya hay mitakkop hinan baka ya tuluy kilu an napinun alina an nadduman hi
mantekan di olibo. Ya hay mitakkop bo hinan tangbal an kalnero ya duway kilun
napinun alinan nadduman hi mantekan di olibo.
10 Ya hinada'en hinohhan kalneron ohay tawonda ya hinohhay kiluy alina an
nadduman hi mantekan di olibo di mitakkop.
11 Ya iddumyu ha ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu
ya a'aanan di bungot'un Dios. Ya nat'on mohpe tuwali nan maghob an mi'nong an
matakkopan hi makan ya bayah.

Hay Punnomnomnomandah Nun'anallungandah Nan Agge Naboblayan

12 Hinan mi'ahimpulut limay (15) algo hinan mi'apituh bulan ya ma'amung ayu bo
ta mundayaw ayu i ha"on an Dios an ma"id ha e muntamu. Ta ngilinonyuh diyen
algo an ihipunan nan pituy algo ta punnomnomnomanyuh nan eyu nun'anallungan
hinan inwayu hidin nalpuwanyuh ad Egypt.
13 Ot hay iyaliyuh maghob an mi'nong i diyen algo ya himpulut tulun (13)
pa'ahikkonan bulug an baka ya duwan tangbal an kalnero ya himpulut opat (14)
an tangbal an kalneron ohay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
14 Ya hay makan hi mitakkop hi ohan baka ya tuluy kilun napinun alina an
nadduman hi mantekan di olibo.
15 Ya hinohhah nan himpulut opat (14) an kalnero ya hay mitakkop ya hingkilun
napinun alina an nadduman hi mantekan di olibo.
16 Ya iddumyuy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
Ya nanongna tuwali nan maghob an mi'nong hi binigat an matakkopan hi makan ya
bayah.
17 Ya hinan mi'adwah algo ya atbohdiy idadaanyu an himpulut duwan (12)
pa'ahikkonan bulug an baka ya duwan tangbal an kalnero ya himpulut opat (14)
bo an tangbal an kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahda.
18 Ya idadaanyu bo nan midawat an makan ya bayah an mitakkop hinadan baka
ya kalnero ta miyunnudan hinan bilang di mi'nong.
19 Ya atbohdin iyaliyu ha ohah tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahulyu.
20 Ya hinan mi'atluh algo ya atbohdi an hay i'nongyu ya himpulut ohan (11)
pa'ahikkonan bulug an baka ya duway tangbal an kalnero ya himpulut opat (14)
an tangbal an kalneron hinohhay tawonda an ma"id ha bahbahdan namin.
21 Ya dadiyen mi'nong an baka ya kalnero ya waday mitakkop an makan ya bayah
an miyunnudan hinan nibaga an dinakolda.
22 Ya mahapul bon waha ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di
bahulyu. Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi binigat. Ya hiyah diyen wada
nan mitakkop an makan ya ma'inum an bayah an midawat.
23 Ya hinan mi'apat hi algo ya idadaanyuy himpulun bulug an baka ya duwan
tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero an hinohhay tawonda
ya ma"id ha bahbahdan namin.
24 Ya hiyah diyen ohan baka onu kalneron mi'nong on wada ha mitakkop an makan
ya ma'inum an bayah hi midawat.
25 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding an mi'nong ta apakawanan di bahulyu.
Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi binigat ya nadan mitakkop an makan ya
ma'inum.
26 Ya hinan mi'alimah algo ya idadaanyuy hiyam an bulug an baka ya duwan
tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an kalneron ohay tawonda ya ma"id ha
bahbahdan namin.

27 Ya hiyah diyen ohan baka onu kalnero on waday mitakkop an makan ya ma'inum
an bayah.
28 Ya wada bo nan ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
Ya nat'on bo nan maghob an mi'nong hi binigat ya nan makan ya bayah an midawat.
29 Ya hinan mi'anom hi algo ya hay idadaanyu ya waluy bulug an baka ya duway
tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero an hinohhay tawonda
ya ma"id ha bahbahdan namin.
30 Ya ohan mi'nong an baka ya kalnero on wada nan mitakkop an alina ya bayah.
31 Ya iddumyu boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyun
tatagu. Ya nat'on nimpe nan maghob an mi'nong hi binigat. Ya wada bo nan mitakkop
an alina ya bayah.
32 Ya hinan mi'apituh algo ya hay idadaanyu ya pituy bulug an baka ya duway
tangbal an kalnero ya himpulut opat (14) an tangbal an kalnero an hinohhay tawonda
ya ma"id ha bahbahdan namin.
33 Ya idadaanyu bo nadan mitakkop hinadan bulug an baka ya kalnero an makan ya
ma'inum an bayah ta midawat an miyunnudan hinan nibaga an bilang di midawat.
34 Ya iddumyu boy ohan tangbal an gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
35 Ya hinan mi'awaluh algo ya ma'amung ayu bon namin ta mundayaw ayun ha"on
an Dios an ma"id ha e muntamu.
36 Ya hay idadaanyu i diyen algo ya ha bulug an baka ta maghob an mi'nong ta
mipa'amlonga' hinan hunghungna ya ha tangbal an kalnero ya ha pituy tangbal an
kalnero an hinohhay tawonda ya ma"id ha bahbahdan namin.
37 Ya hinan ohan baka onu kalneron mi'nong on wada nan alina ya bayah an
mitakkop.
38 Ya iddumyu ha ohah tangbal hi gulding ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu.
Ya nat'on tuwali nan maghob an mi'nong hi abigabigat ya nan makan ya ma'inum an
midawat.
39 Ta danaey mahapul an mi'nong hi atawotawon hi'on nadatngan nadan nagtud
an ngilin. Ya nat'on tuwali nan imbagayun i'nongyu ya nan ninomnomyun i'nong.
Ya indadaanyu bo nadan maghob an mi'nong ya nadan midawat an makan ya nadan
ma'inum an midawat ya nadan mi'nong hi pi'hayyupanyu i ha"on an Dios.
40 Ta hi Moses ya impa'innilanan namin danaen tugun Apu Dios i didan tinanud
Israel.

30

Hay Ma'at Hi'on Waday Insapatan Di Ohan Tagu Hi Atona

1 Hi Moses ya inamungnan namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel ot alyonan diday, Datuwe nadan tugun Apu Dios i dita'u.
2 Hi'on waday insapatan di ohan tagu hi atona onu ha imbaganah mahapul an atona
ya mahapul an ipa'annungna ta ma"id ha ibahhona.
3 Ya hi'on waha mangilog hi babai hi nanongnan niddum hinan ammodna ya waday
insapatanan Apu Dios onu imbaganan mahapul an atona
4 ya hi'on dingngol amanah diyen insapatana ya adina ipagol ot mahapul an adina
ibahho.
5 Mu hi'on ipagol amanah diyen insapatana ya adi pabahulon Apu Dios hidiyen
babai hi'on aggena inat nan insapatana.
6 Ya hi'on hidiyen babai ya nagibbuh an waday insapatanah atona ya ahi
mangahawa
7 ya hidin dingngol nan ahawanah diyen imbagana mu adina ipagol ya mahapul
an ipa'annungnan namin nadan insapatana.

8 Mu hi'on hidin dingngol ahawana ya ipagolna ya adi mahapul an ipa'annungna
ot adi ibilang Apu Dios hi numbahul hi'on aggena impa'annung.
9 Ya hi'on waday insapatan ha nabaluh babai onu ha ni'bolhe* ya mahapul an
ipa'annungna.
10 Ya onha nan nangahawa an babai ya waday insapatanah atona onu imbaganah
mahapul an atona
11 ya dingngol ahawana mu adina ipagol ya mahapul an ipa'annungnan aton.
12 Mu onha dingngol nan ahawana an wadaday insapatanah atona ya ipagolna ot
adi mahapul an ipa'annungna ot hi Apu Dios ya adina pabahulon hidiyen babai.
13 Te nan lala'in ahawana di ma'unud hi'on iyabulutna onu adina.
14 Mu hi'on nan lala'in ahawana ya dingngolna mu adina ipagol ot hidiyey
panginnilaan an unnudanah ahawana.
15 Mu hi'on hinnodna ta nala"uh di atnay algo ya ahina ipagol ot hiya moy madusah
agge nangatan ahawanah nan insapatana.
16 Ta danae nadan tugun Apu Dios an imbagana i Moses an ma'at hinan waday
ahawana ya hinan babain niddum hinan ammodna.

31

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel Hinadan I Midian

1 Hi Apu Dios ya alyonan Moses di,
2 Eyu iballoh nadan i Midian nan na'at hinadan tinanud Israel ta nagibbuh'e ya
ahi'a mitnud hinadan a'ammodmun numpun'ate.
3 Ot alyon Moses hinadan tatagu di, Pot'onyu dohah nadan linala'in mabalin an e
mi'gubat hinadan i Midian ta pangiballoh Apu Dios hinan inatda i dita'un tataguna.
4 Ot bilangonyu ha hinlilibuy (1,000) linala'i hi hinohha i da'yun himpahimpamu'un
an tinanud Israel.
5 Ta hay ngammutyun namin ya himpulut duway libu (12,000) an tindalun nalpuh
nadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.
6 Ot honagon Moses dida ta eda mi'gubat an ta'on on nan padi an hi Pinehas
an imbabalen Eleasar. Ta inodnanda nadan ma'usal hinan pundayawan ya nan
tangguyub an ipagangohda ta mundadaan nadan tatagun e mi'gubat.
7 Ta immeda ot eda gubaton nadan i Midian an inunudda nan imbagan Apu Dios i
Moses. Ot patayondan namin nadan linala'in i Midian.
8 Ya ni'pateda nadan liman patul di i Midian an hi Ebi ya hi Rekem ya hi Sur ya hi
Hur ya hi Reba. Ot patayonda boh Balaam an imbabalen Peor.
9 Ot awitondan namin nadan binabai ya u"unga. Ot pun'alada nadan animal ya
nadan gina'un nadan i Midian.
10 Ot pu'ulandan namin nadan numboblayan nadan i Midian ya ta'on on nadan
nun'allunganda.
11 Ta inaladan namin nadan gina'uda ya animalda ya ta'on on nadan nabatin tatagu
12 ot iyedah awadan da Moses ya nan padi an hi Eleasar ya nadan ibbadan tinanud
Israel. Ya hay nun'allunganda i diye ya hinan nundotal hi ad Moab an nihaggon hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan an dommang di ad Jeriko.
13 Mu hidin manganamut nadan tindalu ya e dinamun da Moses ya nan padi an hi
Eleasar ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel hinan bata"an di
nun'allunganda.
14 Ya bimmungot hi Moses hinadan opisyal di hinlilibun (1,000) tindalu ya nadan
opisyal di hinggagahut (100) an tindalu an e ni'gubat.

* **30:9 30:9** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

15 Ta alyonan diday, Tanganu onyu agge ni'pate danaen binabai?
16 Undan aggeyu innila an dida nadan nangunud hinan intugun Balaam ot ipangpanguluda nadan ibba ta'un tinanud Israel hi ad Peor ta din'ugdah Apu Dios? Ta hiya nan nawada din nunhiglan dogoh an impa'alin Apu Dios hinadan tataguna.
17 Ot hiya nan patayonyun namin nadan u"ungan linala'i ya ta'on on nadan binabain waday inilo'nah lala'i.
18 Mu adiyu patayon nadan binabain ma"id ha inilo'dah lala'i ta iyanamutyu dida.
19 Ya an namin ayu an waday pinatena onu dinapanah nate ya umohnong ayu ni' hitun nibata"an hinan way nun'allungan ta'u ta ingganah mala"uh di pituy algo. Ta hinan mi'atluh algo ya unudonyu nan nibaga an atonyu ta mibilang ayuh malinis ya athidi boh nan mi'apituh algo. Ya atonyu damdamah nadan u"ungan binabai an inalayuh nadan eyu ginubat nan nibaga an aton ta mibilangdah malinis.
20 Ya athidi boh nadan usalyun luput ya nadan lalat ya dutdut di gulding ya nadan kayiw.
21 Ya alyon nan padi an hi Eleasar hinadan tindalun e ni'gubat di, Datuwe nadan imbagan Apu Dios i Moses an mahapul an unudon ta'u
22 ta nan balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya lata ya ta'on on nan lube
23 ya an namin an adi maghob ya mahapul an mundalan hi apuy ta malinisan. Mu mahapul damdama bon ma'ulahan hinan liting ta mibilangdah malinis. Ya na'e an usal an maghob ya mahapul an ulahanyuh liting ya abuh.
24 Ya hinan mi'apituh algo ya inlaba'yu nadan lubungyu ta mibilang ayuh malinis ya ahi mabalin mohpen umanamut ayuh nan nun'allungan ta'u.

Hay Inatdan Nangogodwah Nadan Inaladah Nadan Binuhulda

25 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
26 He"a ya nan padi an hi Eleasar ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya mahapul an bilangonyun namin nadan tatagu ya animal an inyanamut nadan e ni'gubat.
27 Ya ginodwayu nadan inyanamutyu ta midat hinadan tindalun e ni'gubat di godwana ya hinadan tatagun agge e ni'gubat nan godwana.
28 Ya hinan nidat hinadan tindalu ya aanonyu nan midat i ha"on an Dios. Ta hinan limay gahut (500) an baka ya dongki ya kalnero ya gulding ya ta'on on nadan tatagun inyanamutdan e ni'gubat ya ma'aan di hinohha ta midat i ha"on an Dios.
29 Ya danae'e an midat i ha"on an Dios ya idatyuh nan padi an hi Eleasar.
30 Ya hina'e an godwana an midat hinadan tatagu ya nabongle'e an tagu onu baka ya kalnero ya dongki ya gulding ya ma'aan di hinohha ta midat i ha"on an Dios. Ya hay idatan danaen midat i ha"on an Dios ya hinadan tinanud Libay an muntamuh nan tabernakel an pundayawanyun ha"on an Dios.
31 Ta hiyay inat da Moses ya nan padi an hi Eleasar an inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses.
32 Ya hay bilang nan nabatih nan inyanamut nadan e ni'gubat ya onom di gahut ta napitut limay libuy (675,000) kalnero
33 ya napitut duway libuy (72,000) baka
34 ya nanom ta ohay libuy (61,000) dongki
35 ya tulumpulut duway libuy (32,000) binabain ma"id ha inilo'dah lala'i.
36 Ta nan godwan diyen nidat hinadan tindalu ya tuluy gahut ta tulumpulut pituy libu ta han limay gahut (337,500) di kalnero.
37 Ya hay nidat i Apu Dios ya onom di gahut ta napitut limay (675) kalnero.
38 Ya nada'e an baka ya tulumpulut onom di libu (36,000) ta hay midat i Apu Dios ya napitut duwa (72).

39 Ya nada'en dongki ya tulumpuluy libu ta han limay gahut (30,500) ta hay midat i
Apu Dios ya nanom ta oha (61).
40 Ya hay tatagu'e ya himpulut onom di libu (16,000) ta hay midat'e i Apu Dios ya
tulumpulut duwa (32).
41 Ta hi Moses ya inunudna nan imbagan Apu Dios i hiya ot idatna i Eleasar nan
midat i Apu Dios.
42 Ya na'en godwana an midat hinadan tatagun tinanud Israel an agge e ni'gubat
43 ya tuluy gahut ta tulumpulut pituy libu ta han limay gahut (337,500) di kalnero.
44 Ya tulumpulut onom di libuy (36,000) baka.
45 Ya tulumpuluy libu ta han limay gahut (30,500) di dongki.
46 Ya himpulut onom di libuy (16,000) binabain binatida.
47 Ta hidiyen godwana an midat hinadan tatagu ya nabongle'en tatagu onu animal
on ohay inaan Moses. Ot hidiyey idatnah nadan tinanud Libay an muntamuh nan
tabernakel an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.
48 Mu immeda i Moses nadan opisyal di tindalun e ni'gubat
49 ot alyondan hiyay, Binilangmin namin nadan linala'in impangulumin e ni'gubat
ya maphod ta wada amin namin.
50 Ot hiya nan idawatmin Apu Dios nadan inalamin balitu' an mihu'lub hi ta'le ya
mibangngol di udum ya misingsing di udum ya mihingat di udum. Ta pangipatigomih
punhanaanmi hi nangipapto'anan da'mi ta nihwang ami.
51 Ot alan da Moses i nan padi an hi Eleasar dadiye ot idawatdan namin i Apu Dios.
52 Ya hay damot dadiyen indat nadan opisyal di hinlilibu (1,000) ya opisyal di
hinggagahut (100) an tindalun e ni'gubat ya mahuluk hi duway gahut (200) di kilu.
53 Mu agge niddum i dadiye nadan inalan nadan tindalun e ni'gubat.
54 Ta da Moses i nan padi an hi Eleasar ya inabulutda nadan balitu' an indat nadan
opisyal ot iyedah nan tabernakel an pundayawan i Apu Dios ta panginomnomnoman
nadan tinanud Israel hinan nangipapto' Apu Dios i dida.

32

Hay Nidatan Nadan Bobleh Nangappit Hi Tuluwan Di Algo

1 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad an diday dakdakkol di halunda ya tinigodan
maphod hi pumpastolan nan bobleh ad Jaser ya hi ad Gilead.
2 Ta immeda i Moses ya nan padi an hi Eleasar ya nadan ap'apun di himpahim-
pamu'un ot alyonday,
3 Nadan bobleh ad Atarot ya hi ad Dibon ya hi ad Jaser ya hi ad Nimrah ya hi ad
Hesbon ya hi ad Elealeh ya hi ad Sebam ya hi ad Nebo ya hi ad Beon
4 an impa'abak Apu Dios i dita'un tinanud Israel ya maphod hi pumpastolanmih
tudan halunmi.
5 Ot daan mo ta idatyu datuwen boble i da'mi ta hituy pumboblayanmi ta adi
mahapul an agwatonmi nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
6 Ya alyon Moses hinadan tinanud Gad ya tinanud Ruben di, Undan pohdonyun
umohnong hitu ta palinglinggoponyun um'umbun yaden eda mi'gubat tudan ibbayu?
7 Athina'e ya undan adiyu pahigaon nadan udum an ibbayun tinanud Israel ta adida
umeh nan boblen indat Apu Dios i dida?
8 Nomnomonyun athinay inat handidan a'ammodyuh din nun'allungan ta'uh ad
Kades-Barnea hidin hinnag'u dida ta eda tigon hidiyen boblen idat Apu Dios i dita'u.
9 Ya hidin numbangngaddan immeh nan nundotal hi ad Eskol ta tinigoday a'at nan
boble ya impahigada nadan ibba ta'un tinanud Israel an ume i diyen boble.
10 Ta impabungotdah Apu Dios ta imbaganan alyonay,

11 Gapu ta ma"id ha dinoldah nan abalina' ya an namin nadan inilpu' hi ad Egypt
an baintiy (20) tawonda ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya ma"id i dida ha mi'datong
hinan boblen imbaga' i Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob hi idat'un dida.
12 Ta ammunah Kaleb an imbabalen Jepunneh an holag Kenis ya hi Joshua an
imbabalen Nun te dida han nanongnan na'unud i ha"on an Dios.
13 Ot inayun Moses an alyon di, Ta nunhiglay bungot Apu Dios hinadan a'ammodyun
tinanud Israel ot pumbangngadon da'mih nan agge naboblayan. Ta e ami
himmanawhawwangan hidih napat (40) di tawon ta inggana ot matedan namin
nadan numbahul i Apu Dios.
14 Ya ad uwani bo ya da'yun tinanud dadiyen a'ammodyu ya mamaonyuy bungot
Apu Dios i dita'un tinanud Israel.
15 Ot hi'on idinongyun mangunud i hiya ya iwalong da'yu mo bon Apu Dios hitun
agge naboblayan. Ta da'yu moy lummuh adadaganyun namin an tinanud Israel.
16 Ya alyonda i Moses di, Hay pinhodmi ya mangiphod ami ni' hi kulungan nadan
animalmi ya ha punhituwan nadan ahawami ya imbabalemi.
17 Mu da'mi ya nundadaan ami an mangipanguluh nadan ibbamin tinanud Israel
ta ingganah onmi idatong didah nan eda pumboblayan. Mu ta ihamadmi ni' ha
punhituwan tudan ahawami ya imbabalemi i ha binattuy aladna an boble ta wan
mibaliwdah nadan tataguh tun nunlini"odan.
18 Ya adi ami umanamut ta ingganah on an namin nadan ibbamin tinanud Israel
ya midattandah pumboblayanda.
19 Mu adimi mo namnamaon an waha midat i da'mih nan lutah dommang tun
wangwang an nungngadan hi Jordan te wada moh tuwen punhituwanmi.
20 Ya alyon Moses i diday, Ot hi'on athidiy atonyu ta boddanganyu nadan ibbayun
e mi'gubat
21 hi dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan ta inggana hi pa'aanon
Apu Dios an namin nadan binuhulyu
22 ta sakuponyu nadan boblehdi ya ahi ayu mohpe mumbangngad hitu ot mabalin
hinaen inaliyu. Ta midat i da'yuh tuwen luta.
23 Mu ibahhoyu'e tuwali nan hinapityu ya mumbahul ayun Apu Dios ot umannung
an nunhiglay adusaanyu.
24 Ot ta'omman ya ekayu ta eyu pun'iyamma ha punhituwan nadan ahawayu ya
nadan imbabaleyu ya ha pangikulunganyuh nadan animalyu mu ta ipa'annungyun
namin nadan hinapityu.
25 Ya nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya alyonday, Da'min baalmu ya atonmi
nadan imbagam an atonmi.
26 Ta mabatida tudan ahawami ya imbabalemi ya halunmih tun ad Gilead.
27 Mu da'min baalmu an mabalin an e mi'gubat ya umagwat amih dommangna ta
e ami mi'gubat ta miyunnudan hinan imbagam i da'mi.
28 Ot ibagan Moses i da Eleasar ya hi Joshua ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un
an tinanud Israel
29 an alyonay, Hi'on an namin nadan linala'in tinanud Ruben ya tinanud Gad
an mabalin an e mi'gubat ya mi'yalidan da'yu hi umagwatanyuh dommang tun
wangwang an nungngadan hi Jordan ya nomnomnomonyu ta nalpah'en sinakupyu
mo nan boble ya mahapul an idatyun dida nan bobleh ad Gilead ta hidiyey midat i
dida.
30 Mu ibahhoda'e tuwali ya mahapul an abulutonda nan idatyun dida an boble hi
ad Kanaan.
31 Ya alyon bon nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad di, Da'min baalmu ya
unudonmi nadan imbagan Apu Dios hi atonmi.

32 Ta mi'ye amih nadan ibbamin umagwat hi ad Kanaan ta e ami mi'gubat. Mu hay
idatyun da'mi hi pumboblayanmi ya hituwen bahhel nan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
33 Ot ituddun mon Moses hinadan tinanud Gad ya tinanud Ruben ya nan godwan
di tinanud Manasseh an imbabalen Joseph nan boblen numpatulan Sihon an tinanud
Amor ya an namin nadan boblen nan patul an hi Og hi ad Basan ya niddum nan
lutah nunlini"odanda.
34 Ta nadan tinanud Gad ya iniphodda nan bobleh ad Dibon ya hi ad Atarot ya hi
ad Aroer
35 ya hi ad Atrot-Sopan ya hi ad Jaser ya hi ad Jogbehah
36 ya hi ad Bet-Nimrah ya hi ad Bet-Haran. Ta an namin datuwen boble ya
inaladanda hi binattu ot iyammada boy kulungan nadan animalda.
37 Ya nadan tinanud Ruben ya hay bobleh imbangonda ya hi ad Hesbon ya hi ad
Elealeh ya hi ad Kiriatayim
38 ya hi ad Nebo ya hi ad Baal-Meon ya hi ad Sibmah. Ot ngadanandah balun
ngadan dadiyen boblen imbangonda.
39 Ta nadan holag Makir an nalpuh nan tinanud Manasseh ya inipluydah ad Gilead
ot abakonda ta impabtikda nadan nunhituhdin tinanud Amor.
40 Ot idat mon Moses hi ad Gilead i dida ta hidiy nunhituwanda.
41 Ya nadan holag Jair an oha bon tinanud Manasseh ya inabakda nadan udum an
boble ot ngadananda hi ad Habbot-Jair.
42 Ya hi Nobah ya inabakna nan boble hi ad Kenat ya nadan nunlini"odan an boble
ot ngadanana ta hi ad Nobah.

33

Hay Nundaldalanan Nadan Tinanud Israel An Nihipun Hi Nakakandah Ad Egypt

1 Hidin nakakda nadan tinanud Israel hi ad Egypt an impangulun da Moses i Aaron
2 ya imbagan Apu Dios i Moses ta itudo'na nadan mahohonnod an ma'ma'at an
mihipun hi akakandah ad Egypt.
3 Ta hidin nakak nadan tinanud Israel hi ad Rameses hidih ad Egypt hidin mi'alimah
algo hinan namangulun bulan an hidiye nan nabiggat hi nihwangandah ate hi ad
Egypt ya ma"id ha takutdah nadan i Egypt an ta'on on mangmangmangonda dida.
4 Te i diye ya e pun'ilubu' nadan i Egypt nadan panguluwan an linala'in
imbabaledan pinaten Apu Dios i diyen nahdom ta mipatigon ma"id ha abalinan nadan
diosda an mangihwang i dida.
5 Ta nakakdah ad Rameses ot eda mun'allung hi ad Sukot.
6 Ot taynandah ad Sukot ot umedah ad Etam ot mun'allungda bohdi hinan da'ging
nan agge naboblayan.
7 Ya hidin nakakdah ad Etam ot ibangngaddah ad Pi-Hahirot an nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah ad Baal-Sepon ot eda mun'allung hinan nihaggon hi
ad Migdol.
8 Ot makakda boh ad Pi-Hahirot ot agwatonda nan baybay an mumbolah ot umedah
nan agge naboblayan. Ot dumanallananda hi tuluy algo hinan agge naboblayan hi
ad Etam ot eda mun'allung hi ad Marah.
9 Ot taynandah ad Marah ot umedah ad Elim an awadan di himpulut duwan (12)
obob ya waday napitun (70) palma an kayiw ot mun'allungdahdi.
10 Ot taynanda boh ad Elim ot eda mun'allung hi haggon nan baybay an mumbolah.
11 Ot makakda bohdi ot eda mun'allung hinan agge naboblayan an nungngadan hi
Sin.

12 Ot taynanda bo nan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ot umedah ad Dopkah
ot eda mun'allung hidi.
13 Ot makakda bohdi ot eda mun'allung hi ad Alus.
14 Ot taynanda boh ad Alus ot umedah ad Repidim ot mun'allungdahdi mu ma"id
ha liting hi inumon nadan tatagu.
15 Ot taynandah moh ad Repidim ot umedah nan agge naboblayan hi ad Sinai ot
mun'allungda bohdi.
16 Ot taynanda boh ad Sinai ot umedah ad Kibrot-Hattaabah ot mun'allungda bohdi.
17 Ot ahida taynan hi ad Kibrot-Hataabah ot umedah ad Haserot ot mun'allungda
bohdi.
18 Ot makakda boh ad Haserot ot umedah ad Ritmah ot mun'allungda bohdi.
19 Ot makakda boh ad Ritmah ot umedah ad Rimmon-Peres ot mun'allungda bohdi.
20 Ot makakda boh ad Rimmon-Peres ot umedah ad Libnah ot mun'allungda bohdi.
21 Ot makakda bohdi ot umedah ad Rissah ot mun'allungda bohdi.
22 Ot makakdahdi ot umeda boh ad Kehelatah ot mun'allungda bohdi.
23 Ot makakdah ad Kehelatah ot umedah nan way billid an nungngadan hi Seper
ot mun'allungda bohdi.
24 Ot makakda bohdi ot umedah ad Haradah ot mun'allungda bohdi.
25 Ot makakdah ad Haradah ot umedah ad Makhelot ot mun'allungda bohdi.
26 Ot makakda boh ad Makhelot ot umedah ad Tahat ot mun'allungda bohdi.
27 Ot makakda boh ad Tahat ot umedah ad Terah ot mun'allungda bohdi.
28 Ot makakda boh ad Terah ot umedah ad Mitkah ot mun'allungda bohdi.
29 Ot makakda boh ad Mitkah ot umedah ad Hasmonah ot mun'allungda bohdi.
30 Ot makakda boh ad Hasmonah ot eda umedah ad Moserot ot mun'allungda bohdi.
31 Ot makakda boh ad Moserat ot umedah ad Bene-Jaakan ot mun'allungda bohdi.
32 Ot makakda boh ad Bene-Jaakan ot umedah ad Hor-Haggidgad ot mun'allungda
bohdi.
33 Ot makakda boh ad Hor-Haggidgad ot umedah ad Jotbatah ot mun'allungda bohdi.
34 Ot makakda boh ad Jotbatah ot umedah ad Abronah ot mun'allungda bohdi.
35 Ot makakda boh ad Abronah ot umedah ad Esion-Geber ot mun'allungda bohdi.
36 Ot makakda boh ad Esion-Geber ot umedah ad Kades hidih nan agge naboblayan
an nungngadan hi Sin ot mun'allungda bohdi.
37 Ot taynanda boh ad Kades ot umedah nan way billid an nungngadan hi Hor an
nihaggon hinan pogpog di ad Edom ot mun'allungda bohdi.
38 Ya hidin awadandahdi ya imbagan Apu Dios hinan padi an hi Aaron ta tikidonah
diyen billid an nungngadan hi Hor. Ot hidiy atayanah din ohay algoy nibaluh din
mi'alimah bulan yaden mi'anapat (40) moh tawon an nihipun hi nakakandah ad
Egypt.
39 Ta hay tawon Aaron hidin natayanah nan billid an nungngadan hi Hor ya
hinggahut ta baintit tulu (123).
40 Ya nan patul hi ad Arad an nunhituh nan negeb hi ad Kanaan ya dingngolnan
tuwe nadan tinanud Israel.
41 Ot makakda mo nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi Hor ot
umedah ad Salmonah ot mun'allungda bohdi.
42 Ot makakda boh ad Salmonah ot umedah ad Punon ot mun'allungda bohdi.
43 Ot makakda boh ad Punon ot umedah ad Obot ot mun'allungda bohdi.
44 Ot makakda bohdi ot umedah ad Iye-Abarim an da'ging di ad Moab ot
mun'allungda bohdi.
45 Ot makakda boh ad Iyim ot umedah ad Dibon-Gad ot mun'allungda bohdi.

46 Ot makakda boh ad Dibon-Gad ot umedah ad Almon-Diblataim ot mun'allungda
bohdi.
47 Ot makakda boh ad Almon-Diblataim ot umedah nadan billid an nungngadan hi
Abarim an nihaggon hi ad Nebo ot mun'allungda bohdi.
48 Ot makakda bohdi ot umedah nan nundotal hi ad Moab an dommang di ad Jeriko
an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda bohdi.
49 Ta hidih nan nundotal hi ad Moab an haggon nan wangwang an nungngadan hi
Jordan di nun'allunganda an nihipun hi ad Bet-Jesimot ta ingganah ad Abel-Sitim.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Atondan Mangubat Hi Ad Kanaan

50 Hidin nun'allungdah nan nundotal hi ad Moab an haggon nan wangwang an
nungngadan hi Jordan an dommang di ad Jeriko ya alyon Apu Dios i Moses di,
51 Ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hay pangagwatanyuh nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ta ume ayuh ad Kanaan
52 ya mahapul an pa'aanonyun namin nadan tatagun nunhituhdi. Ya numpa"ihyun
namin nadan batu ya gumo' an tinagtaggu ya nadan iniphoddan pundayawanda.
53 Te hidiyen boble ya indat'un da'yu ta punhituwanyu.
54 Ya hay atonyun mangipiyappong ya ibunutyu. Ta nadan dakdakkol an
himpamu'un ya ong'ongal di midat hi punhituwanda. Ya nadan oh'ohhan himpahim-
pamu'un ya kittang di midat i dida hi pumboblayanda. Ot nan lutan mabunut nadan
himpahimpamu'un ya hidiyey midat i dida.
55 Mu wada'e tuwali ha batiyonyuh nadan nunhituhdi ta mi'ibobledan da'yu ya
nomnomnomonyu an lo'tat ya diday ay butah matayu onu ay pagit. Te diday mangdat
hi pumpaligatanyu i diyen boblen punhituwanyu.
56 Ta nan ninomnom'un pundusa' i dida ya lo'tat mo ya da'yuy pangata'.

34

Hay Pogpog Nadan Nunlini"odan Di Ad Kanaan

1 Alyon Apu Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta alyom di, Hitun dumatnganyuh nan bobleh ad
Kanaan an idat Apu Dios i da'yu ya datuwe nadan pogpog hi nunlini"odan.
3 Hinan nangappit hi muyyadna ya milaggat di udum hinan agge naboblayan an
nungngadan hi Sin an nihaggon hinan pogpog di ad Edom. Ya hay pogpogna hi
nangappit hi tuluwan di algo ya mihipun hi nangappit hi muyyadnah nan pogpog
nan nunhiglay ahinan lobong
4 ya inipluynah nangappit hinan muyyad nan matikid an nungngadan hi Akrabbim
ya innayunah ad Sin ta ingganah nan muyyad di ad Kades-Barnea. Ya inipluynah ad
Hasar-Addar ta ingganah ad Asmon.
5 Ya inli"odna ta umeh nan wa"el hi ad Egypt ya innayunah nan baybay an
nungngadan hi Mediterranean.
6 Ya hay pogpogna boh nangappit hi alimuhan di algo ya nan da'ging nan baybay
an nungngadan hi Mediterranean.
7 Ya hay pogpogna hi nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan baybay ta ingganah
nan billid an nungngadan hi Hor.
8 Ya innayunah ad Lebo-Hamat ta ingganah ad Sedad
9 ya hi ad Sipron ta ingganah ad Hasar-Enan.
10 Ya hay pogpognah nangappit hi tuluwan di algo ya mihipun hi ad Hasar-Enan ta
ingganah ad Sepam.

11 Ya mihipun hi ad Sepam ya innayunah ad Riblah an nihaggon hi ad Ain ta
ipluynah nan nabaktu an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan lobong an
nungngadan hi Galilee.
12 Ya inunudna nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah nan pogpogna
hinan nunhiglay ahinan lobong.
Ta danaey pogpog di midat i da'yu hi nunlini"odan diyen boble.

Hay Nangipiyappongan Moses Hinan Lutah Ad Kanaan

13 Hi Moses ya imbaganah nadan tinanud Israel an alyonay, Hay atonyun
mangogodwah nan luta ya punhiyamonyu ta han godwa. Te hiyah naey imbagan Apu
Dios ta midat hinan hiyam an tinanud Israel ya nan godwan di tinanud Manasseh.
14 Te nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh
ya nidat mo tuwalin dida nan punhituwanda.
15 Ta danaen duwan tinanud ta han godwa ya hay nidat i dida ya nan nangappit
hi tuluwan di algo hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an dommang di ad
Jeriko.

Nadan Ap'apun Pinto' Apu Dios Hi Mangipiyappong Hinadan Luta

16 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
17 Nadan linala'in pangiyukoda' hi mangipiyappong hinan luta i da'yun tinanud
Israel ya nan padi an hi Eleasar ya hi Joshua an imbabalen Nun.
18 Ya pot'onyu boy ap'apuh nadan himpahimpamu'un ta bumoddangdan
mangipiyappong hinan lutan midat i da'yu.
19 Ta hay ap'apu hi napili ya hi Kaleb an imbabalen Jepunneh an tinanud Judah
20 ya hi Semuel an imbabalen Ammihud an tinanud Simeon
21 ya hi Elidad an imbabalen Kislon an tinanud Benjamin
22 ya hi Bukki an imbabalen Dogli an tinanud Dan
23 ya hi Hanniel an imbabalen Epod an tinanud Manasseh an imbabalen Joseph
24 ya hi Kemuel an imbabalen Siptan di ap'apun nadan tinanud Epraim an imbabalen
bon Joseph
25 ya hi Elisapan an imbabalen Parnak di ap'apun nadan tinanud Sebulun
26 ya hi Paltiel an imbabalen Assan di ap'apun nadan tinanud Issakar
27 ya hi Ahihud an imbabalen Selomi di ap'apun nadan tinanud Aser
28 ya hi Pedalel an imbabalen Ammihud di ap'apun nadan tinanud Naptali.
29 Ta danae nadan linala'in nangibagaan Apu Dios hi bumoddang an mangipiyap-
pong hinan godwogodwon nadan tinanud Israel an lutah ad Kanaan.

35

Hay E Punhituwan Nadan Tinanud Libay

1 Hidin nun'allungan nadan tinanud Israel hinan nundotal hi ad Moab an dommang
di ad Jeriko an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya alyon Apu
Dios i Moses di,
2 Ibagam hinadan tinanud Israel ta idattanda nadan tinanud Libay hi punhi-
tuwanda ta mi'hitudah nadan nidat i da'yu an tinanud Israel ya indattanyu dida hi
eda pumpastolan hinadan animalda hinan nunlini"odan di boble.
3 Ta wada ha pumboblayanda ya ha eda pumpastolan hi baka ya kalnero ya nadan
udum an animalda.
4 Hay idatyu hi pumpastolan nadan tinanud Libay ya nan hinlibut limay (1,500)
umpi di dinawwinah nan binattun alad nan boblen punhituwanda.
5 Ya hay dinukken nan opat an da'ging nan pumpastolanda hi nangappit hi tuluwan
di algo ya hi nangappit hi muyyadna ya hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit

hi alimuhan di algo ya numpapaddung an hintutluy libuy (3,000) umpi an nagawwa
nan boble an punhituwanda.
6 Ya iddumyuy onom an boble hi idatyu i didan tinanud Libay ta waday bumtikan
nadan waday pinatenan aggena inatta. Ya nat'on tuwali nan napat ta duwan (42)
boble an idatyu an punhituwanda.
7 Ta hay ngammutnan namin di boble hi idatyu i dida ya napat ta walu (48) an
middum nan pumpastolanda.
8 Ya hay boble hi idat di hinohhan da'yun tinanud hinadan i'ibayun tinanud Libay
ya miyunnudan hi binillog di lutan nidat i da'yu. Ot nan tinanud an nidattan hi
dakdakkol an boble ya ong'ongal boy idatda. Mu nan oh'ohhay nidat i dida ya kittang
bo ha idatda.

Hay Bumtikan Nadan Waday Pinatena An Aggena Inatta

9 Alyon bon Apu Dios i Moses di,
10 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel ta wa'et inagwatda nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ta dimmatongda moh nan bobleh ad Kanaan
11 ya pinilida doha hinadan boble ta bumtikan nadan waday pinatena an aggena
inatta.
12 Ta dadiyen boble di mabalin hi eda ipa"ayan ta mibaliwdah pangiballohan nadan
tulang nan nate ta ingganah on malpah an mahumalya.
13 Ta onom di boble hi idatyu ta bumtikan nadan pimmate an aggena inatta.
14 Ta tuluy boble di idatyuh tun nangappit hi tuluwan di algo ya tulu boy boble di
idatyu hi ad Kanaan an dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
15 Ta dadiyen onom an boble di mabalin hi bumtikan nadan ibbayun tinanud Israel
ya nadan udum an ni'iboble i da'yu an waday pinatena an aggena inatta.
16 Mu hi'on inattan nan tagun pimmate an hay namatena ya gumo'
17 onu batu
18 onu kayiw ya mibilang hi pimmate ot mahapul bon mipapate.
19 Ot nan mangi'awit ya mahapul an patayonah diyen pimmate hi ona akhupan.
20 Ya onha gapuh hihiwon di ohan tagu ya intulduna onu binalatno'nay ohan tagu
ta nate ya mibilang hi pimmate.
21 Ya athidi boh on gapuh bungot di ohan tagu ya nunhuntuknay ohan tagu ta
nate ya mibilang hi pimmate ot mahapul bon mipapate. Ot nan mangi'awit ya liblin
mamate i diyen pimmate hi'ona akhupan.
22 Mu hi'on agge inattan di ohan tagu ya nate nan intuludna onu nikna nan
inibkahnan umat hi batu
23 onu aggena tinigo nan tagu ot oghona nan batu ta nateh diyen tagu
24 ot nadan tatagun ma'amung ya hahapitonda hi'on iballoh nan mangi'awit onu
adi.
25 Ot nadan tatagu ya boddangandah diyen waday pinatena an aggena inatta
ta bumtik hinan boblen bumtikan di waday pinatena an aggena inatta. Ta hidiy
umohnongana ta ingganah on mate nan nabaktun padi.
26 Mu onha hidiyen binumtik an tagu ya tinaynana nan boblen ena nipa"ayan
27 ya inakhupan'en tuwalin nan mangi'awit ya pinatena ya agge nibilang hi
pimmateh diyen nangi'awit.
28 Ta hiya nan mahapul an adi umaan i diyen boblen nipa"ayana. Mu nate'e nan
nabaktun padi ya mabalin mohpen umanamut.
29 Ta danae nadan mahapul an un'unudonyu ya ta'on on nadan mahohonnod an
tanudanyuh pidwana an ta'on on idanay eyu iha"adan.
30 Ya hay dusan nan pumate ya mipapate damdama hi'on wadaday muntistigu. Mu
adi mabalin an mipapate hi'on oha ya ammuna nan tistigu.

31 Ya adiyu abuluton nan ibayad nan pimmate ta panandinah nitaguwana. Te nan
pimmate ya mahapul bon mipapate.
32 Ya athidi bon adiyu alan nan ibayad nan binumtik hinan boblen ipa"ayan di
pimmate ta wan umanamut hi bobleda an ta'on on agge ni' nate nan nabaktun padi.
33 Ot mahapul an athinay atonyu ta adi mabahbah nan bobleyu. Te mabahbah nan
ohan boble hi'on waday pinateda ya adi ma'aan di bungot'un Dios hi'on adi mipapate
nan pimmate.
34 Ot hiya nan adiyu bahbahon nan boblen punhituwanyu te ha"on an Dios ya
wadaa' an mi'hitu i da'yun tinanud Israel.

36

Nadan Binabain Nidattan Hi Luta

1 Indani ya nadan ap'apun di holag Gilead an imbabalen Makir an tinanud
Manasseh an imbabalen Joseph ya immeda i Moses ya nadan ap'apun di himpahim-
pamu'un an tinanud Israel.
2 Ot alyonday, Apu Moses, maphod ta inunudmu nadan imbagan Apu Dios an atom
an mangidat i da'mi hinadan lutan midat. Ot idatmu bo nan imbaganan idatmuh
nadan binabain holag din hi ibbamin hi Selopehad nan lutan midat i hiya.
3 Mu hay oha ya mi'yahawada'eh nadan udum an tinanud Israel ya ma'aan i da'mih
diyen lutan midat i dida.
4 Ta madatngan'e mo nan tawon an pun'am'amlongan ya nanongnan middum
hidiyen lutah nan lutan di ni'yahawaanda yaden dadiyen luta ya nidat hinadan
a'ammodmi.
5 Ya imbagan Apu Dios i Moses ta ibaganah nadan tinanud Israel an alyonay,
Immannung peman hinaen imbagan nadan tinanud Joseph.
6 Ot hay imbagan Apu Dios hinadan binabain holag Selopehad ya mabalin an
mi'yahawadah nan pinhodda mu ta hinan pu'un an nalpuwan amada.
7 Ta nan lutan midat i didan himpamu'un ya munnanong an adi miyaldan.
8 Ta hiya nan an namin nadan binabai an waday lutah nidat i dida ya mahapul an
nan didan himpamu'un di pi'yahawaanda.
9 Ta munnanong nan lutan nipaboltan hinan a'ammodda an adi midalhin hi udum
an tinanud.
10 Ta nadan binabain holag Selopehad ya inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses
hi atonda.
11 Ta hay inahawada ya nadan amuna'on amada. Ya hay ngadan dadiyen binabai
ya hi Mahlah ya hi Tirsah ya hi Hoglah ya hi Milkah ya hi Noah.
12 Ot nan lutan nidat i dida ya nunnanong i didan tinanud Manasseh an imbabalen
Joseph.
13 Ta danae nadan imbagan Apu Dios i Moses hi awadandah nan nundotal hi ad
Moab an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an dommang di ad
Jeriko an mahapul an un'unudon nadan tinanud Israel.

36:4 36:4 Lebitikus 25:8-15

Deuteronomy
Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nipa'innila ituwen liblu ya nadan imbagabagan Moses hinadan tinanud Israel hi awadandah ad Moab an hidiye nan tugun Apu Dios i dida hidin eda immaninnabatan hinan agge naboblayan ta deen agagga mo ya dumatongdah ad Kanaan.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibagaan Apu Dios ta makakdah ad Sinai nadan tinanud Israel (Deuteronomy 1–4)
2. Hay nangipidwaan Moses an nangibagah nadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel (Deuteronomy 5–26)
3. Hay tugun Moses hi atondah pangagwatandah nan wangwang an nungngadan hi Jordan (Deuteronomy 27–30)
4. Hay nihukkatan Joshua i Moses (Deuteronomy 31)
5. Nan kantan intuddun Moses (Deuteronomy 32)
6. Hay nunwagahan Moses hinadan tatagu (Deuteronomy 33)
7. Hay natayan Moses (Deuteronomy 34)

Hay Awadan Nadan Tinanud Israel Hinan Nihaggon Hi Ad Kanaan

1 Hay nitudo' ituwen liblu ya nadan imbagabagan Moses hinadan tinanud Israel
hidin immohnongandah nan agge naboblayan an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan. I diye ya nun'allungdah nan arabah
an dommang* di ad Sup an numbattanan di ad Paran ya nadan bobleh ad Topel ya
hi ad Laban ya hi ad Haserot ya hi ad Disahab.
2 Ya dallanon'e an ihipun hinan billid hi ad Horeb† ta ingganah ad Kades-Barnea
ya himpulut ohay (11) algo an i'wah nadan nabillid hi ad Edom.‡
3 Mu nihipun hi nakakandah ad Egypt ya napat (40) di tawon ot ahida dumatong i
diyen nun'allunganda.
Ta hidin hopap di algoh nan mi'apulut ohay (11) bulan i diyen mi'anapat (40) hi
tawon hi nakakandah ad Egypt ya imbagan Moses hinadan tinanud Israel an namin
nadan imbagan Apu Dios i hiya.
4 Ya i diye ya nagibbuh mon pinateda nan patul di tinanud Amor an hi Sihon an
numpatul hi ad Hesbon. Ya hi ad Edrey ya impapaten bon Apu Dios i dida hi Og an
patul nadan i Basan an nunhituh ad Astarot.
5 Ta hidin awadandah ad Moab an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ya impa'innilan bon Moses nadan tugun Apu
Dios hinadan tinanud Israel.
6 Ta alyon Moses di, Hidin awadan ta'uh nan way billid hi ad Horeb ya alyon nan
Dios an dayawon ta'u di, Nadne moy immohnonganyuh tun way billid.
7 Makak ayu ta ume ayuh nadan nun'abillid an numboblayan nadan tinanud Amor
ya hinadan nun'ihaggon an boble hinan arabah ya hinadan udum an nun'abillid an
boble ya hinadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinadan bobleh
nan way baybay ya hinan negeb§ ya an namin nadan boblen di tinanud Kanaan ya

* **1:1 1:1** Hay alyon di udum an Biblia hinan dommang di ad Sup ya nihaggon hi ad Sup. † **1:2 1:2** Hay ohah ngadan nan billid hi ad Horeb ya hi ad Sinai. ‡ **1:2 1:2** Hay ohah ngadan di ad Edom hinan Deuteronomy 1:9 ya hi ad Seir. § **1:7 1:7** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

nadan bobleh nan way billid an nungngadan hi Lebanon ta ingganah nan wangwang
an nungngadan hi Euprates.
8 Te an namin dadiyen boble ya idat'un da'yu ya hinadan tanudanyuh inggana. Te
hiyay imbaga' i handidan a'ammodyu an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. Ot hiya
nan ume ayu ta da'yuy munhituhdi.

Hay Namto'an Apu Dios Hinadan Mangipangpangulu

9 Alyon bon Moses di, Hidin awadan ta'uh nan billid hi ad Sinai ya imbaga' an adi'
abalinan an mangipadutu' i da'yun namin.
10 Te nan Dios an dayawon ta'u ya impadakol dita'u ta umat ta'u hi dinakol di
bittuwon hi ad lagud.
11 Ot hanat hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u ya padakkodakkolon
dita'u ya winagahan dita'u an umat hinan imbagana tuwali.
12 Mu inali' tuwali an nganney ato' an mangipanuh hinadan inomnomanyu ya
nadan adiyu pun'u'unnudan hi'on ohaa' an mangat.
13 Ta hiya nan imbaga' ta pot'onyu dohah nadan linala'i an nun'anomnoman an
waday lispitun di tatagu i dida hinadan himpahimpamu'un ta diday pumbalino' hi
mun'ap'apu i da'yu.
14 Ya alyonyuy, Maphod hinaeh aton ta'u.
15 Ot hiya nan athidiy na'at ta wadaday pinto"u hi ukod an mangipanuh hi hinlibu
(1,000) ya mangipanuh hi hinggahut (100) ya mangipanuh hi nabongle (50) ya
mangipanuh hi himpulu (10) ya nada mohpen ap'apun di himpahimpamu'un.
16 Ta dadiyen napili an mangipanuh hi tatagu ya imbaga' an tigonda ta ma"id ha
pangipangngelandah nadan mihahapit. Ya nipto' di atondan mangipanuh an ta'on on
nan mihahapit an gapuh adi pun'unnudan di ohan tinanud Israel hinan ni'iboblen
da'yu.
17 Ta ma"id nimpe ha pangipangngelanda an ta'on on kadangyan onu nawotwot. Ya
ta adida tumakut hi aton nadan tatagu te hi Apu Dios di ud tamu i nae an indinolnan
dida. Mu naen adida abalinan an ipanuh ya iyalidan ha"on.
18 Ot ibaga' bon namin nadan mahapul hi atonyu.

Hay Nannagandah Nadan Linala'in E Manigoh A'at Nan Bobleh Ad Kanaan

19 Ya alyon bon Moses di, Hidin imbagan Apu Dios an makak ta'uh nan billid hi ad
Horeb ya hidiyey inunud ta'u. Ot ipluy ta'uh nan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Amor an ini'wa ta'uh nan damuna ya atatakut an agge naboblayan ta ingganaot
dumatong ta'uh ad Kades-Barnea.
20 Ot alyo' i da'yuy, Dimmatong ta'u mo teeh tun nun'abillid an numboblayan nadan
tinanud Amor an idat Apu Dios i dita'u.
21 Ot tigonyu tee nan indat Apu Dios i dita'u. Ot agayu ta ume ayu ta da'yuy
munhituhdi te hidiyey imbagan Apu Dios i handidan a'ammod ta'u. Ot adi ayu
tumakut ya adi ayu minomnoman.
22 Mu immali ayun ha"on ot alyonyuy, Indani ni' ta ituda' ta'u dohah nadan linala'i
ta eda tigon di a'at diyen boble. Ta innilaon ta'u hi'on idanay maphod hi pangidalanan
ta'un umehdi ya nganne i dadiyen boble di mamanguluh datngan ta'u.
23 Ot alyo' di maphod hidiyen imbagayu ta hiya nan pinto"u ha hinohhah nadan
himpahimpamu'un.
24 Ot umeda ot tikidonda nan nun'abillid an boble ot ahida dumayyuh nan nundotal
hi ad Eskol ta eda tinigoy a'atna.
25 Ot alanda dohah nan bungan di nitanom hidi ot ipatigodan dita'uh din
numbangngadanda. Ot ibagadan dita'u an hidiyen idat Apu Dios i dita'u ya
immannung an maphod an boble.

26 Mu inattan handidan a'ammodyu an agge inunud nan imbagan Apu Dios te
aggeda pinhod an umehdi.
27 Ta way ohaon ahingongodo ya ahilililih nan awadana an alyonay, Ngalngalam
di hihiwon Apu Dios i dita'u ta inyali dita'uhtu ta ahi dita'u ipapateh nadan tinanud
Amor.
28 Ot undan attaon ta'un umehdi i ha athinay alyon tudan e nanigo i diyen boble.
An alyonday nadan tataguhdi ya o"ongalda ya mun'abibikahda mu dita'u. Ya tinigoda
bo udot anu nadan tinanud Anak an ayda kakabbakab. Ya o"ongal di bobleda an
nun'atatagen ay adadatong hi ad lagud di aladda.
29 Mu imbaga' i didan adi ta'u tumakut.
30 Ot hi Apu Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangipangulun dita'u. Ta abakona
nadan tataguhdi an umat hinan tinigoyun inatnah ad Egypt.
31 Ya inamtan ta'uy nangipapto'nan dita'uh nan agge naboblayan. Te nan pangat
nan amah nan imbabalena ya hiyay ina'inatnan dita'u. Ot teen ad uwani ya indatong
dita'un hiyahtu.
32 Mu ta'on on athidi ya aggeda damdama nundinol i Apu Dios
33 an ta'on on hiyay nangipangulun dita'uh nadan maphod an e ta'u pun'allungan
te mapatal'e ya wada nan bugut ya nahdom'e on mundalang ta panilag ta'u.
34 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios hidin nangngolanah nan punliliyan
nadan a'ammodyu. Ta hiya nan alyonay,
35 Ibaga' tee i da'yun tinanud an adi maphod di nomnomna an ma"id i da'yu ha
mi'datong hinan boblen imbaga' i handidan a'ammodyu hi idat'un da'yu
36 ta ammunah Kaleb an imbabalen Jepunneh. Te hiya ya immannung an
na'na'unnud i ha"on. Ot hiya ya nadan tanudanay mabalin an pangidata' hi udum
hinan lutan diyen boblen ena tinigo.
Ya alyon Moses di,
37 Ya gapu i da'yu ya bimmungot boh Apu Dios i ha"on ot alyonay, Ta'on di he"a
Moses ya adi'a dumatong i diyen boble.
38 Ta nan bimmoddaboddang i he"a an hi Joshua an imbabalen Nun di dumatong
hidi. Ot tigom ta waday dinolnan mangipangpanguluh nadan tinanud Israel ta midat
i didah diyen boble.
39 Ya nada'en imbabaleyun ma"id ni' ha innilada an alyonyuy alina ya alan nadan
binuhulyu ya dida otahan di e mumboblehdi.
40 Mu da'yu'en a'ammodda ya ibangngadyuh nan baybay an mumbolah* an i'wayuh
nan agge naboblayan.
41 Ot alyon bon Moses di, Nadan a'ammodyu ya alyonda mohpey, Abulutonmin
numbahul amin Apu Dios. Ot ad uwani ya unudonmi nan imbagana ta e ami mi'gubat.
Ya nundadaanda mohpe nadan linala'i an alyondah on nalakah eda pi'gubatan.
42 Mu alyon Apu Dios i ha"on di, Ibagam an adi pamaag ya nangeda te adiya' mi'yen
dida. Ot umannung an abakon nadan binuhulyu dida.
43 Ta hidiyey imbaga' i dida mu adida donglon ta ipilitda mohpe bon umen e
mi'gubat hidih nan nun'abillid an boble.
44 Mu hidin immeda ya himmawwang nadan nunhituhdin tinanud Amor an
ay dinakol di lumabung† di dinakolda ta numpudugda dida an nihipun hinadan
nun'abillid an boble hi ad Edom ta ingganah ad Hormah.
45 Ot ahida ibangngad ot kumgadan mumpaboddang i Apu Dios mu aggena timbal.
46 Ta hiya nan nadney nun'allungan ta'uh ad Kades.

---

* **1:40 1:40** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna. † **1:44 1:44** Nan lumabung ya dadiye nan hi inan di iyukan an dakkodakkol.

2

Hay Nanguhuhan Moses Hi Na'na'at Hinan Eda Immaninnabatan

1 Innayun bon Moses an alyon di, Hidin nakak ta'u ya inipluy ta'u mo boh nan
baybay an mumbolah an ini'wa ta'uh nan agge naboblayan te hidiyey imbagan Apu
Dios i ha"on. Ta nadney e ta'u immanin'innabatan hinan nun'abillid hi ad Edom.*
2 Ya lo'tat ya alyon Apu Dios di,
3 Ipluyyuh nangappit hi huddo'na te nabayag ayun e limmani"odan ituwen
nun'abillid an boble.
4 Ot alyona boy, Ibagam i dida an hay pangi'wanyu ya hinan boblen nadan
tulangyun tinanud Esau an numboble hi ad Edom. Manu te tumakutdan da'yu mu
tigonyu damdama
5 ta ma"id ha lummuh pi'gubatanyun dida. Te hi ad Edom ya indat'un dida. Ot adi
mabalin hi idat'un da'yu ha ta'on on kittang hinan bobleda.
6 Ot mahapul an bayadanyu nan kumpulnan makan an anonyuhdi ya ta'on on nan
liting an inumonyuhdi.
7 Ot ha"on an Dios an dayawonyu ya winagaha' an namin nadan tinamuwanyu. Ot
ipanapto' da'yuh napat (40) di tawon an eyu immaninnabatan hinan abillog an agge
naboblayan. Ta hiya nan an namin di mahapulyu ya wada.
8 Ot alyon Moses di, Ta hiyah diye nan nunla"uh ta'uh ad Edom an boblen nadan
tulang ta'un tinanud Esau an agge ta'u inunud nan kalata hinan arabah† an nalpuh
ad Elat ya hi ad Esion-Geber. Ot ahi ta'u ipluy hinan agge naboblayan hi ad Moab.
9 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, Adiyu pabungoton nadan nunhituh ad Moab an
tinanud Lot ta ma"id ha lummuh pangubatanda i da'yu. Te indat'un didah ad Ar an
numboblayanda ot adi mabalin hi idat'un da'yu nan lutada.

Hay Namanguluh Nunhituh Nadan Boblen Nihaggon Hi Ad Kanaan

10 Hay namangulun nunhituh ad Moab ya nadan Emim an dakkodakkol ya
mun'abibikah an tatagu. Ya o"ongalda bon umatdah nadan tinanud Anak.
11 Ya hay ohah ngadan dadiyen o"ongal di ataguda ya Repaet an umatda nimpeh
nadan tinanud Anak. Mu hay nungngadan nadan i Moab i dida ya Emim.
12 Ya hay nunhitu ni' boh ad Edom ya nadan Horim mu numpaten nadan tinanud
Esau dida ot diday mihukkat i diyen numboblayanda. Ta athidi boy aton ta'un tinanud
Israel hinadan nunhituh ad Kanaan.
13 Ya inalin bon Moses di, Indani ya alyon bon Apu Dios di, Agwatonyu nan wa"el
an nungngadan hi Sered.
Ta hiyay inat ta'u.
14 Ta nihipun hidin dimmatongan ta'uh ad Kades-Barnea ta inggana i diyen
nangagwatan ta'uh nan wa"el an nungngadan hi Sered ya nala"uh di tulumpulut
waluy (38) tawon. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios an alyonay inggana hi
matedan namin nadan mabalin an mi'gubat.
15 Ta hi Apu Dios di nangahinut an nundusan dida ta inggana ot matedan namin.
16 Ya hidin nateda mon namin nadan mabalin an e mi'gubat an a'ammodyu
17 ya inalin Apu Dios i ha"on di,
18 Mabalin mohpen mala"uh ayuh ad Moab an i'wayuh nan boble hi ad Ar.
19 Ya dimmatong ayu'eh awadan nadan tinanud Ammon ya tigonyu ta adiyu
gubaton dida te ma"id damdama ha idat'un da'yuh nan lutan nidat hinadan tinanud
Lot.
20 Ya hidiyen boble ya hay nunhitu ni' hidi ya nadan Repaet. Mu hay nungngadan
nadan tinanud Ammon i dida ya Samsummi.

---

* **2:1 2:1** Hay ohah ngadan di ad Edom ya hi ad Seir. † **2:8 2:8** Nan arabah ya hidiye nan napudut an lutah nangappit hi huddo'na.

21 Ya nada'en Samsummi ya dakolda ya mun'abibikahda ya o"ongaldan umatdah
didan tinanud Anak. Mu binoddangan Apu Dios nadan tinanud Ammon ta dinadagda
dadiye ot diday mihukkat an numboblehdi.
22 Ya athidi boy inat Apu Dios hinadan Horim an numbobleh ad Edom an numpaten
nimpen nadan tinanud Esau dida ot diday mihukkat an numboblehdi ta ingganah ad
uwani.
23 Ya athidi boy inat nadan tatagun nalpuh ad Krete an ginubatda nadan Abbim ot
dadagonda dida ta diday nihukkat an numbobleh ad Gaza.

Hay Nanguhuhan Moses Hi Nangabakandah Nan Patul An Hi Sihon

24 Alyon bon Moses di, Hidin lina"uhan ta'uh ad Moab ya inalin bon Apu Dios di,
Agwatonyu nan bihhang an nungngadan hi Arnon ta eyu gubaton nan patul an hi
Sihon hi ad Hesbon an didah nadan tatagunan tinanud Amor. Ot nomnomnomonyu
an pangabakon da'yu i ha"on an Dios ta wan da'yuy mumbobleh nan numboblayanda.
25 Ya hidi boy nangalyan Apu Dios di, Mihipun hi ad uwani ya an naminday
mangngol hinan a'atyun tinanud Israel ya wadao' di takutda i da'yu ta ta'on on
ammuna ha pangngolandah ngadanyu on munggagayonggongdah takutda.
26 Ta hidin nipto' ta'uh nan agge naboblayan hi ad Kedomot ot honago' di e mi'hapit
hinan patul an hi Sihon hi ad Hesbon ta wan maphod di pi'hayyupan ta'un dida
27 ta iyabulutnah luma"uhan ta'uh bobleda. Ta ma"id ha aton ta'un dida ta nan
kalata ya abuh di pangi'wan ta'u.
28 Ya imbaga ta'u bon bayadan ta'u nadan makan an anon ta'uh bobleda ya nan
inumon ta'u mu ta i'wa ta'uh nan kalata
29 an umat hi inat nadan tinanud Esau an nunhituh ad Edom ya ta'on on nadan
tinanud Moab hidih ad Ar an impa'wa dita'uh nan numboblayanda ta mabalin an
agwaton ta'u nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ta'uh nan boblen inalin
Apu Dios hi idatnan dita'u.
30 Mu hi Sihon an patul hi ad Hesbon ya aggena inyabulut an i'wa ta'uh bobleda
te hi Apu Dios ya numbalinonah mungngohe ta way aton ta'un mangabak i hiya ta
bagiyon ta'u nan numboblayanda.
31 Ya inalin bon Apu Dios di, Nomnomnomonyun ipa'abak'un da'yu nan patul an
hi Sihon ta da'yun tinanud Israel moy mumboblehdi hi inggana. Ot ume ayu ta eyu
gubaton dida ta da'yuy mumboblehdi.
32 Ya hidin wa ta'uh ad Jahas ya immalih Sihon ya nadan tindaluna ot gubaton
dita'u.
33 Mu impa'abak nan Dios an dayawon ta'u dida te pinate ta'u didan namin an ta'on
on nadan linala'in imbabalen Sihon.
34 Ot e ta'u bo pumpa"ih nadan numpunhituwanda ot pumpate ta'u nadan
tataguhdin minamakilog ya ta'on on nadan u"unga ya nadan binabai ta ma"id ha
oha i dida hi binati ta'u.
35 Ot pun'ala ta'un namin nadan halunda ya nadan nun'abalol an gina'uda.
36 Ta inyabulut Apu Dios di e ta'u nanadagan hinadan nahohonnod an boble an
nihipun hi ad Aroer hidih nan da'ging nan wangwang an nungngadan hi Arnon ta
ingganah ad Gilead.
37 Mu agge ta'u impatnan immeh nan numboblayan nadan tinanud Ammon hidih
nan da'ging di wangwang an nungngadan hi Jabbok ya ta'on on nan nun'abillid an
bobleda te impagol Apu Dios.

3

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel I Da Og An Patul Hi Ad Basan

1 Inalin bon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Hidin pinate ta'u nan patul
an hi Sihon ot ipluy ta'u boh ad Basan. Ya impangulun nan patul hi ad Basan an hi
Og nadan tindaluna ot gubaton dita'uh nan boble hi ad Edrey.
2 Mu alyon Apu Dios i ha"on di, Adi ayu tumakut i Og ya nadan tindaluna. Te
ipa'abak'u dida i da'yu ta bagiyonyun namin nadan numboblayanda. Ot atonyun dida
nan umat hinan inatyuh nan patul nadan tinanud Amor an hi Sihon hi ad Hesbon.
3 Ta athidiy na'at an impa'abak Apu Dios i dita'u nan patul an hi Og ya nadan tatagu
te pinate ta'u didan namin.
4 Ot abakon ta'un namin nadan nanom (60) an bobleh ad Argob hi ad Basan an
numpatulana
5 an ta'on on nun'atatagey aladda ya gumo' di geytda ya dakigda. Ot ilagat ta'u
nadan agge nun'a'aladan an bobleda.
6 Ta dinadag ta'un namin nadan numpatulan Og hi ad Basan an umat nimpeh
din nangat ta'uh ad Hesbon an numpatulan Sihon. Te numpate ta'un namin nadan
bimmoble an linala'i ya binabai ya u"unga.
7 Ot pun'ala ta'un namin nadan halunda ya nadan nun'abalol an gina'uda.
8 Ta inabak ta'un namin nimpe nadan boblen dadiyen duwan patul di tinanud Amor
hituh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi
Jordan. Ta inabak ta'u didan mihipun hinan bihhang an nungngadan hi Arnon ta
ingganah nan billid an nungngadan hi Hermon.
9 Nan billid an nungngadan hi Hermon ya hay pungngadan nadan i Sidon ya Sirion
mu hay pungngadan nadan tinanud Amor ya Senir.
10 Ta hay sinakup ta'u mo ya an namin nadan numpatulan Og an bobleh nan
nundotal hi ad Gilead ya hi ad Basan ta ingganah ad Salekah ya hi ad Edrey.
11 Ya hi Og an patul hi ad Basan ya hiyay na'udih nadan o"ongal di atagudan holag
Repaet. Ya anakkaya an hay inyammada'e hi alo'ana ya nan gumo' an mahuluk hi
himpulut tuluy (13) umpiy dinukkena ya onom di umpiy binillogna. Ya ingganah ad
uwani ya wahdi hi ad Rabbah an boblen nadan tinanud Ammon.

Hay Nangidatan Moses I Dadiyen Inabakdan Boble

12 Ta danaen boblen inabak ta'u di indat'uh nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud
Gad an mihipun hinan bihhang an nungngadan hi Arnon an nangappit hi huddo' di
ad Aroer ta ingganah nan godwan nan nun'abillid an boble hi ad Gilead ya nadan
bobleh nunlini"odana.
13 Ya nan godwana an niddum hinadan bobleh ad Basan an numpatulan Og di
indat'uh godwan nan tinanud Manasseh. Nadan bobleh ad Argob hi ad Basan ya
na'innilan numboblayan nadan holag Repaet.
14 Ta hi Jair an tinanud Manasseh ya sinakupnan namin hidiyen bobleh ad Argob hi
ad Basan ta ingganah nan pogpog di boblen nadan tinanud Gesur ya nadan tinanud
Maakah. Ot ingadanay ngadana ta ingganah ad uwani ya hay ngadana ya hi ad
Habbot-Jair.
15 Ot idat'uh ad Gilead hinadan holag Makir.
16 Ya hay indat'u nimpeh nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya nadan
udum an boble hi ad Gilead ta ingganah nan bihhang an nungngadan hi Arnon.
Ya hay gawwan diyen bihhang di pogpog nan boble ta ingganah nan wangwang an
nungngadan hi Jabbok an hidiyey pogpog nan numboblayan nadan tinanud Ammon.
17 Ya hay pogpognah nangappit hi alimuhan di algo ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan. Ya niddum bo nan lobong an nungngadan hi Galilee ta
ingganah nan nunhiglay ahinan lobong hi nangappit hi muyyadna. Ya nilaggat bo
nan pu"un nan billid an nungngadan hi Pisgah hi nangappit hi tuluwan di algo.

18 Ot ibaga' i da'yu an indat Apu Dios i da'yu datuwen boble ta pumboblayanyu. Mu
mahapul an nadan linala'in mabalin an e mi'gubat ya mundadaan ayu ta ipanguluyu
nadan ibbayun tinanud Israel ta agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi
Jordan.
19 Mu nada'en ahawayu ya nadan imbabaleyu ya nadan dakol an halunyu ya
mabatidah tun boblehtu an nidat i da'yun pumboblayanyu.
20 Ta eyu boddangan nadan ibbayun tinanud Israel ta sakuponyu nadan boblen
indat Apu Dios i dita'u hi dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta
nagibbuh'e an malinggopda mo nadan ibbayu ya ahi ayu mohpe umanamut ituwen
boblen nidat i da'yu.
21 Ot ibaga' i Joshua an alyo' di, He"a ya tinigom an namin nadan inat Apu Dios
hinan duwan patul an hi Og ya hi Sihon. Ot athidi boy atonah nadan patul ya nadan
pun'ap'apuwanda an umayanyu.
22 Ot adi ayu tumakut hinadan tatagu i dadiye te hi Apu Dios an dayawon ta'u di
mangubat i dida.

Hay Agge Nangiyabulutan Apu Dios Hi Dumatngan Moses Hi Ad Kanaan

23 Alyon bon Moses di, Idiye ya numpahpahmo'a' i Apu Dios an alyo' di,
24 He"a Apu Dios an na'abbaktu ya datuwen na'na'at an impatigom i ha''on an
baalmu ya datuwe nadan dakol an atom an mangipatigoh nan ongal an abalinam. Te
ma"id tuwali ha udum hi mabalin hi mangat hinadan atom.
25 Ot iyabulutmu bahan, Apu Dios, ta mi'yagwata' hitun wangwang an nungngadan
hi Jordan ta e' tigon di a'at nan malumong an lutah dommangna ya nadan nun'abillid
an mapmaphod an boble ya nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
26 Mu gapuh nadan a'ammodyu ya bimmungot hi Apu Dios i ha''on ot adina iyabulut
nan imbaga' an onnot on alyonay ammuna ta adi' anu ipidpidwan ibagah diyen hiya.
27 Ot alyonay umeya' anu hinan uhhun nan billid an nungngadan hi Pisgah ta hidiy
pummangmanga' hinan nunlini''odan di ad Kanaan te adi mabalin hi pa'agwatona'
hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
28 Ya alyona boy ibaga' anu i Joshua ta hiyay mihukkat i ha''on ya inhapita' ta waday
dinolnan mangipangulun da'yun e munhituhdi.
29 Ot miha"ad ta'uhdih nan nundotal an dommang di ad Bet-Peor.

4

Hay Nangibagaan Moses Hinadan Tinanud Israel Ta Un'udondah Apu Dios

1 Alyon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Hanat ihamadyun donglon
datuwen tugun ya tudtudun ipa'innila' i da'yu. Ta datuwey un'unudonyu ta wan
datnganyu nan boblen idat Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u.
2 Ot adiyu udman ya adiyu kulangan datuwen tugun nan Dios an dayawon ta'u an
impa'innila' i da'yu ta un'unudonyu.
3 Te tinigoyu din inat Apu Dios hinan billid an nungngadan hi Baal-Peor an
impapatenan namin nadan ibba ta'un nundayaw hinan dios an hi Baal.
4 Mu an namin ayun nanginaynayun an nangun'unud i Apu Dios ya nanongnan
matagu ayu ta ingganah ad uwani.
5 Nomnomnomonyu an ha''on ya intuddu' an namin nadan tugun Apu Dios i da'yu
ta inunud'u nan imbagana. Ot hanat hiyay inaynayunyun unudon hinan boblen
umayanyu.

4:3 4:3 Bilang 25:5-9

6 Te ihamadyu'e an un'unudon ya mipatigoh tatagu hinadan udum an boble an
nanomnoman ayu ya nun'alala'ing ayu ta hiya nan alyonday, Ongal di abalinan nadan
tatagu i danaen boble te nun'anomnomanda ya nun'alala'ingda.
7 Undan waha boble tuwali hi nihaggon nan dios an un'unudonda i dida an umat
i dita'u. Hi Apu Dios an dayawon ta'u ya wadawadan bumoddang i dita'uh on ta'u
mundasal i hiya.
8 Ya athidin ma"id ha udum hi boble hi waday nipto' an tugun an un'unudonda an
umat hinadan intugun'un da'yuh ad uwani.
9 Mu ta'on on athidi ya gahin damdamah on halipodpodonyu ta adiyu linglingon
nadan tinannigoyun inat Apu Dios i dita'u. Ya mahapul an ipa'innilayuh nadan
imbabaleyu ta hiya boy ipa'inniladah nadan imbabaleda.
10 Ya namamah din awadan ta'uh nan billid hi ad Horeb an awadan Apu Dios ot
alyonan ha"on di, Ayagam nadan tatagu ta mihaggondan ha"on ta donglonda nadan
ibaga' i dida. Ta wan waday takutdan adi mangun'unud i ha"on ya ta itudtududah
nadan imbabaleda nadan tugun'u.
11 Ya hidin na'amungan ta'uh nan pu"un nan billid ya tinigo ta'un mundalang
nan billid. Ya malanglanggiyab nan apuy hi ad lagud ya nihophop hinan billid han
mangitit an bugut ta himmilong.
12 Ya indani ya dingngol ta'uy hapit Apu Dios an nalpuh nan mundalang an apuy
mu agge ta'u tinigoy umatana.
13 Ta imbagana i dita'u nadan pohdonan aton i dita'u ya nadan himpulun (10)
tuguna an imbagana an un'unudon ta'u. Ot itudo'nah nan duwan nadampillag an
batu.
14 Ot ibaganan ha"on ta ituddu' i da'yu nadan tuguna ya tudtuduna an mahapul an
un'unudonyu hi dumatnganyuh nan pumboblayanyu.

Mipagol Di Mundayaw Hinadan Umat Hi Bulul

15 Innayun bon Moses an alyon di, Hidin himmapitan Apu Dios i dita'uh nan
gawwan di apuy hidih nan billid hi ad Horeb ya agge ta'u nimpe tinigoy a'atna. Ot
nomnomnomonyu
16 ta adiyu bahbahon nan niyatanyun Apu Dios an lummu nan pangiphodanyuh
nadan ibilangyuh diosyu an kumpulnan ing'ingoh di lala'i onu babai
17 onu animal onu hamuti
18 onu nadan kumpulnan kumadap hinan luta ya ta'on on nadan ekan hinan
nalitingan.
19 Ya tinangadyu'e bo nan algo ya nan bulan ya nadan bittuwon ya nadan
kumpulnan matigoh ad lagud ya tigonyu ta adi ayu mabaliyan ya dinayawyu dadiyen
inyamman Apu Dios an ta'on on dayawon di udum an tatagu.
20 Mu da'yu ya bokon athidi te ingkak dita'u i Apu Dios hi ad Egypt an
nunholholtapan ta'u ta wan mumbalin ta'u hi tataguna an ibilangnah nabalol an
odona an umat hinan niyatan ta'un hiyah ad uwani.
21 Mu hi Apu Dios ya bimmungot nimpe i ha"on an gapuh nadan a'ammodyu. Ta
hiya nan imbaganan adi mabalin hi agwato' nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ta adi' mo datngan nan maphod an boblen idatnan da'yuh pumboblayanyu.
22 Ot hitu moy ataya' ta adiya' mi'yalin da'yu. Mu da'yu ya agwatonyu nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ta datnganyuh diyen maphod an boble ta da'yuy
munhituhdi.
23 Ot tigonyu nimpe ta adiyu iwalong nan imbagan Apu Dios an dayawon ta'u. Ta adi
ayu nimpe mangiyamma hi kumpulnan umat hi bulul hi dayawonyu. Te nunhiglay
pangipagol Apu Dios i dadiye.

4:12 4:12 Hay Nakakan 19:17,18; John 4:24

24 Ta ma"idona nan mangathidi ta umat hi aton nan apuy. Te adina ahan pohdon
an waday udum hi dayawon ta'u.
25 Ya padana' i da'yu an hitun wadada moy imbabaleyu ya apapuyu ta madney
iha"adanyu i diyen boble ya hanat nanongnan adi ayu nimpe mangiyammah
kumpulnan bulul hi dayawonyu. Te atonyu'ehdi ya pabungotonyuh Apu Dios.
26 Ot ad uwanin algo ya ibaga' ta tistiguwan da'yu hi ad lagud ya tun luta an hi'on
adiyu unudon tudan imbaga' ya adi madney iha"adanyuhdi te mi'baga ayun madadag
i diyen boblen eyu punhituwan i ha na'omtang.
27 Ta iwakat da'yu i Apu Dios hi abobboble. Ta ammuna ha oh'ohhan da'yu hi
mabati.
28 Ta hinan iyayanyuh abobboble di pundayawanyuh nadan inyamman di tagu an
dayawonda an batu onu kayiw an adi tumigoy matada ya adi midngol di ingada ya
adida mangan ya ma"id ha hunghungonda.
29 Mu hi'on hi awadanyu i dadiyen boble ya adi ayu mangmanghop an e munhapul
hinan Dios an dayawon ta'u ya donglon da'yun hiya hi'on hiya ahan di ihamadyun
hama'on.
30 Ot udum'eh algo ta ma'at i da'yu danaen punligatanyu ya innila' an nom-
nomonyun mumbangngad ta hiyay un'unudonyu.
31 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ongal di homo'na. Ot adi da'yu inganuy ya adi
da'yu dadagon i hiya. Ya adina linglingon nadan imbagana i handidan a'ammodyu
an atona i da'yu.

Oha Ya Abuh Hi Apu Dios

32 Alyon bon Moses di, Nihipun hi nunlumuwan Apu Dios hi taguh tun luta ya on
waday innilayu onu dingngolyu hi umat hinan nakaskasda'aw an nangipapto' Apu
Dios i dita'u?
33 Ya undan waday udum hi himpamobleh nangngol hi hapit Apu Dios an nalpuh
nan mundalang an apuy ya nanongnan mataguda?
34 Ya ma"id bo ha udum hi dios hi ingkakna ha himpamoble hi numbalin hi himbut
di udum an boble ot pumbalinona didah tataguna. Ot tinannigo ta'u nan ongal an
abalinan Apu Dios an nihipun hi nakakanmih nadan a'ammodyu hi ad Egypt. Ya
dakol di napatnaan ta'u ya tinigotigo ta'uy nakaskasda'aw an inatna an nangubat hi
udum ya nadan ma"id ha nipadpaddunganan nangipapto'na i dita'u ya nadan udum
an atatakut an na'na'at.
35 Impatigon Apu Dios danaen dita'u ta wan innilaon ta'un hiya ya abuh di nahamad
an Dios an ma"id ha udum.
36 Ot ipadngolnan dita'uy hapitnan nalpuh ad abunyan ta way aton ta'un
matudduwan. Ot ipatigona bon dita'u nan apuy an mundalang an nalpuwan di
hapitna.
37 Ya gapu boh namhodna i handidan a'ammod ta'u ya dita'un tinanudanday
pinto'na. Ta gapuh nan ongal an abalinana ya nan niddumana i dita'u ya ingkak
dita'uh ad Egypt.
38 Ot ten ad uwani ya dolahona nadan tatagun ong'ongngal di abalinanda mu da'yu
ta da'yuy pangidatanah nadan bobleda.
39 Ot hanat nomnomnomonyuh Apu Dios ta adiyu linglingon an hiya ya abuh di
madayaw hi ad abunyan ya hitun luta an ma"id ha udum.
40 Ot inaynayunyu'e nimpen un'unudon nadan tugun ya tudtuduna an impa'innila'
i da'yuh ad uwani ya minaynayun an pumhod ayu ya athidi boh nadan imbabaleyu.
Ya nanongnan malinggop ayun munhituh nan boblen idat Apu Dios an dayawonyu i
da'yuh inggana.

4:35 4:35 Mark 12:32

Nadan Boblen Mabalin An Bumtikan Nadan Pimmaten Aggeda Inatta

41 Hidin nagibbuh an himmapit hi Moses hinadan tatagu ot piliyonay tulun bobleh
nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan
42 ta bumtikan nadan waday pinatena an aggena inatta. Ta binumtik'e i datuwen
boble ya mihwang.
43 Ot nadan tinanud Ruben ya hay mabalin hi eda ipa"ayan ya nan nundotal an agge
naboblayan hi ad Beser. Ya hay bumtikan'en nadan tinanud Gad ya hi ad Ramot hi ad
Gilead. Ya hanada'en tinanud Manasseh ya hi ad Golan hidih ad Basan di bumtikanda.
44 Ta danaey imbagabagan Moses an tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel.
45 Ot mahapul an un'unudonda nadan tugun ya tudtudun Apu Dios an imbagan
Moses i dida hi nalpuwandah ad Egypt
46 ot mun'allungda hinan nundotal an nihaggon hi ad Bet-Peor an nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an boblen nan
patul di tinanud Amor an hi Sihon an numpatul hi ad Hesbon. Mu inabak da Moses
ya nadan ibbanan tinanud Israel dida hi nalpuwandah ad Egypt.
47 Ot sakuponda bo nan boblen ni' nan patul an hi Og hi ad Basan. Datuwen
duwan patul ya dida nadan patul nadan tinanud Amor an nunhitu i dadiyen bobleh
nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
48 Ya hay niddum i datuwen boble ya an namin nadan boble an mihipun hi ad
Aroer an da'ging nan bihhang an nungngadan hi Arnon ta ingganah nan billid an
nungngadan hi Siyon an hay ohah ngadana ya Hermon.
49 Ya niddum an namin nan arabah hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah nan nunhiglay ahinan lobong
an da"ul nan billid an nungngadan hi Pisgah.

5

Nan Himpulun Tugun Apu Dios
(Hay Nakakan 20:1-17)

1 Inayagan bon Moses nadan ibbanan tinanud Israel ot alyonay, Da'yun i'iba' an
tinanud Israel, hanat pa'addonglonyu tudan ipa'innila' an tugun Apu Dios ya nadan
tudtuduna. Ta ihamadyun adalon ta un'unudonyu datuwen namin.
2 Te hi awadan ta'uh nan billid hi ad Horeb ya waday imbagan Apu Dios an dayawon
ta'u hi atona i dita'u.
3 Ta bokon ammuna nadan a'ammodyu hi nangibagaana te dita'un namin an
mataguh ad uwani.
4 Te dingngol ta'un himmapit i dita'uh nan way mundalang an apuy hinan billid.
5 Ya gapu ta adiyu pohdon an umeh nan billid te tumakut ayuh nan apuy ya ha''on
di nangita'dog i da'yu i Apu Dios.
Ta nan imbagana ya hiyay imbaga' i da'yu. Ot datuwey inalina an alyonay,
6 Ha''on hi Apu Dios an dayawonyu an nangikak i da'yuh ad Egypt an nihbutanyu.
7 Ot mahapul an ma''id ha udum hi ibilangyuh dios hi dayawonyu ta ha''on ya abuh.
8 Ta adi ayu mangiyamma hi dayawonyu hi tinagtaggu onu ing'ingoh di kumpulnan
wah ad lagud onu hitun luta onu hi dallom nan nalitingan.
9 Adi mabalin an e ayu munyu''ung ta dayawonyu dida. Te ha''on an hi Apu Dios
an dayawonyu ya adi' iyabulut an waday udum hi dayawonyu. Te dusao' nadan
e mundayaw hi udum an ta'on on nadan tanudanda hi ingganah nan mi'apat an
tinanud.
10 Mu hinadan naminhod i ha''on an un'unudonda nadan tugun'u ya ipatigo' boy
pamhod'un dida ya hinadan tanudandah inggana.

11 Ya mahapul an adi nalgom di pangiyusalanyuh ngadan'u an Dios an dayawonyu te ha"on an Dios ya dusao' nan tagun mangathidi.
12 Tigonyu ta ngilinonyu nan Habadun tungo ta ibilangyuh niyappit i ha"on te hiya tuwaliy intugun'un Dios i da'yu.
13 Te onom di algoy mabalin hi puntamuwanyu.
14 Mu hinan mi'apitun algo ya pun'iblayanyu ta pundayawanyun ha"on an Dios. Ot mahapul an ma''id ha muntamu i da'yu an ta'on on nadan imbabaleyu ya baalyu ya bakayu ya dongkiyu ya ta'on on nadan udum an animalyu onu nadan ni'iboble i da'yu ta way atonyun mun'iblen namin.
15 Nomnomnomonyu an da'yu ya nihbut ayu ni' hi ad Egypt mu ha''on an Dios an dayawonyu ya ingkak da'yuhdi an gapuh nan ongal an abalina'. Ot hiya nan imbaga' i da'yu an mahapul an ngilinonyu nan mi'apituh algo ta mun'ible ayu.
16 Ya mahapul bon mumpada''ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ta wan minaynayun an pumhod ayu ya madmadney pi'taguwanyu ya malinggop ayuh nan boblen idat'un da'yu.
17 Ya adi ayu pumate.
18 Ya adi ayu umiluktap.
19 Ya adi ayu mangako.
20 Ya muntistigu ayu'e ya bokon nan agge immannung di ibagayu hi inat nadan ibbayu.
21 Ya adiyu omnawan nan ahawan di ibbayun tagu. Ya ta'on on nan baleda onu lutada onu himbutda onu nadan animalda an umat hi baka ya dongki ya nadan udum an wadan dida ya adiyu omnawan.
22 Ta danae nadan tugun Apu Dios an inlotnan imbagan dita'un namin an tinanud Israel hidih nan way mundalang an apuy hinan billid an nahu'mutan hi bugut ta nanginhihilong. Ot itudo'nah nan duwan nadampillag an batu ot idatnan ha''on.
23 Mu hidin dingngolyuy hapit Apu Dios hinan mundalang an billid an himmilong hi ahuk ya immali nadan ap'apu i ha"on
24 ot alyonday, Anakkaya an impatigon Apu Dios i dita'uy a'at di anabaktuna ya binangna. Ya dingngolmiy hapitnan nalpuh nan mundalang an apuy. Ot ad uwanin algo ya tinigomin mabalin an adi ta'u mate an ta'on on humapit hi Apu Dios i dita'u.
25 Mu onha ipidwanan humapit i dita'u ot adi mibahhon mate ta'u. Te himmapit'eh Apu Dios ya nunhigla nan apuy ya alina ya ginhob dita'u.
26 Te ma"id ha udum hi taguh dingngolnay hapit Apu Dios an malpuh nan mundalang an apuy ya matagudan umat i dita'u.
27 Ot he"a bahan di umen e mihaggon hidi ta donglom an namin nan ibagan Apu Dios. Ya ahi'a umali ta ipa'innilam i da'mi ot donglonmi ya un'unudonmi.
28 Ta hi Apu Dios ya imbaganan ha"on an alyonay, Dingngol'un namin nan imbagan nadan tatagun he"a ya nipto'.
29 Ot pohdo' an adi maluman hinaen punnomnomda ta wan ha"on di taktanda ya un'unudondah inggana. Te onha athidiy atonda ot umannung an malinggopda ya ta'on on nadan holagdah inggana.
30 Ot em ibagan dida ta ibangngaddah nadan nun'allunganda.
31 Mu he"a e Moses ya umohnong'a ta idat'un he"an namin nadan tugun'u ya tudtudu'. Ta ituddum i dida ta datuwey un'unudondah nan boblen idat'un dida.
32 Ot tigonyu ta un'unudonyu nadan tugun Apu Dios i da'yu ta ma"id ha ibahhoyu.
33 Ta mipatigoh nan nitaguwanyu an nan tugun Apu Dios di un'unudonyu. Ta way atonyun pumhod ya madukdukkey pi'taguwanyuh nan boblen idat Apu Dios i da'yu.

5:17 5:17 Matthew 5:21 **5:18 5:18** Matthew 5:27 **5:19 5:19** Roma 13:9

6

Hay Pangun'unudandah Nadan Tugun Apu Dios

1 Hidin nagibbuh an imbagan Moses nadan tugun Apu Dios ot alyonay, Danae nadan
tugun Apu Dios an alyonay ituddu' i da'yu ta danaey un'unudonyuh nan boblen eyu
punhituwan.
2 Ta wan hi Apu Dios di takutanyun namin hinadan imbabaleyu ya apapuyu hi
inggana an mipatigoh nan pangun'unudanyuh nadan tuguna. Ot atonyu'ehdi ya
dumukdukkey pi'taguwanyuh tun luta.
3 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya maphod on donglonyu ya inun'unudyu ta
pumhod ayu ya dumakol di holagyun himpamoble. Ya atbohdin nanongnan munhitu
ayu i diyen makadangyan an boble ya malumong di lutana ta mipa'annung nan
imbagan Apu Dios i handidan a'ammod ta'u.
4 Ya ibaga' bon da'yun i'iba' an tinanud Israel an hi Apu Dios ya abuh an na'abbaktu
di madayaw an ma''id ha udum.
5 Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'u i Apu Dios ta hiyay pangiyohhaan ta'u
hi an namin an nitaguwan ta'u ya nomnom ta'u ya bikah ta'u.
6 Ya adiyu bo linglingon tudan itugutugun'un da'yuh ad uwani.
7 Ta ihamadyun itudduh nadan imbabaleyu. Ta datuwey hanaphapitonyuh nadan
numpunhituwanyu ya ta'on on nan eyu pundaldallananan ya ta'on on hinan mahdom
an alo'anyu ya hinan bumangonanyu.
8 Ya itudo'yu on ingga'odyuh ta'leyu ya impongotyu ta adiyu linglingon.
9 Ya ta'on on hinadan way panton di baleyu ya hinadan geyt on nun'itudo'yuhdi.
10 Ot adi madne mo ya dumatong ayuh nan boblen imbagan Apu Dios hi idatna i
da'yu an imbaganah didan a'ammod ta'u an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. Ya
o''ongal ya ma''aphod nadan boblehdi an eyu punhituwan an ta'on on bokon da'yuy
nangipaphod
11 te wadada moy balehdi ya wadada mo tuwaliy mun'aphod an mahapulyuhdi ya
atbohdin wadaday niphod hi obob ya wadada boy nun'itanom an greyp ya olibo ta
anonyu'e ya mabhug ayu.
12 Mu tigonyu ta adiyu linglingon hi Apu Dios an nangikak i da'mi hinadan
a'ammodyu hi ad Egypt hidin numbalinanmih himbut hidi.
13 Ta hiyay un'unudonyu ya hiya ya abuh di punhilbiyanyu. Ya wa'e ta munsapata
ayu ya hiya ya abuh di punsapataanyu.
14 Ya adi ayu e mundayaw hinadan dios di udum an tataguh nadan nunlini''odan
an boble.
15 Te hi Apu Dios an niddum i da'yu ya adina ahan pohdon an waday udum an
dios hi dayawonyu. Te atonyu'ehdi ya nunhiglay bungotna i da'yu ot dadagon da'yun
namin.
16 Ot hanat adiyu attaon an patnaon hi Apu Dios an dayawon ta'u ta adi umat hidin
inatyuh awadan ta'uh ad Massah.
17 Ot tigonyu ta un'unudonyu nadan tuguna ya tudtuduna.
18 Ta nadan maphod ya nipto' di atonyu ta mapmaphod di ma'at i da'yu. Ot
umannung an da'yuy e munhituh nan maphod an boble an imbagan Apu Dios i
handidan a'ammod ta'u.
19 Te imbaganan pabtikonan namin nadan binuhulyun nunhituhdi.
20 Ya wa'et mahmahan nadan imbabaleyuh udum hi algo an alyonday, Nganne
datuwen tugun ya tudtudu an imbagan nan Dios an dayawon ta'u hi un'unudon ta'u?
21 Ya alyonyun diday, Handidan a'ammod ta'u ya numbalindah himbut nan patul
hi ad Egypt. Mu hi Apu Dios ya ingkakna didahdi an gapuh nan ongal an abalinana.

22 Ta tinannigon nadan a'ammod ta'u di nakaskasda'aw an milagro an ina'inat Apu
Dios hi ad Egypt an nundusanah nan patul ya nadan tataguhdi.
23 Ot ahina okakon didahdi ot idatnan dita'uh tuwen boble an imbaganah didan
a'ammod ta'u an midat i dita'u.
24 Ta hi Apu Dios an dayawon ta'u ya imbaganan mahapul an unudon ta'un namin
nadan tuguna ya tudtuduna ta hiya ya abuh di taktan ta'u ya un'unudon ta'u ta
mabalin an minaynayun di pumhodan ta'u ya pi'taguwan ta'u an umat hi ad uwani.
25 Ya ibilang dita'u i Apu Dios hi maphod hi'on un'unudon ta'un namin nadan
tuguna.

7

Nadan Tatagun Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Hitun pangipanguluwan Apu Dios i da'yu i diyen boble an
eyu punhituwan ya pa'aanona nadan pitun himpamu'un an numboblehdi an ongal
di abalinanda ya dakkodakkolda mu da'yu. Datuwen numboblehdi ya nadan tinanud
Kanaan an tinanud Hib ya tinanud Girgas ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya
tinanud Hit ya tinanud Jebus.
2 Ya hitun ipa'abak Apu Dios dida i da'yu ya mahapul an pumpateyun namin nadan
tatagu ta madadagdan namin. Ya tigonyu ta adi ayu mihapitan hi kumpulnan alyonda
ta ta'on on ma''id ha homo'yun dida.
3 Ya adi ayu mi'yahawan dida ya ta'on on nadan imbabaleyu ya adiyu iyabulut an
mi'yahawadan dida.
4 Te onha ahawaonyu dida ot diday pangiyunnudan nadan imbabaleyu ta
iwalongdan mangun'unud i Apu Dios ta iyunnuddah nadan ahawada. Ya onha
athidiy ma'at ot umannung an nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu ya pa'ibagon da'yun
dadagon.
5 Ot hiya nan mahapul an pumpa''ihyun namin nadan pun'onnganda ya
nadan inha''addan batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya
numpu'ulanyu nadan bululda.
6 Danaey mahapul hi atonyu te da'yu ya niyappit ayu i Apu Dios an dayawon ta'u.
Ya pinto' da'yuh tataguna hi an namin di taguh tun luta. Ya da'yu boy nabalol hi
odona.
7 Hi Apu Dios ya pinpinhod dita'u i hiya an adi gapu ta dakdakkol ta'u mu nadan
udum an tatagu. Mu hay immannung ya dita'uy a'oh'ohhaan an tatagu.
8 Mu manu'e ya gapuh pamhod Apu Dios i dita'u ta hiya nan pohdonan ipa'annung
nan imbagana i handidan a'ammod ta'u. Ta hiya nan ingkak dita'u hi ad Egypt an
nihbutan ta'u an gapuh nan ongal an abalinana.
9 Ot hay nomnomnomon ta'u ya hi Apu Dios an dayawon ta'u ya immannung an
hiya nan Dios. Te nan imbaganah atona ya ipa'annungnan aton an ta'on on hinadan
mapalpalog an matanudan an mangipatigoh namhoddan hiya ya mangun'unud
hinadan tuguna.
10 Mu nadan mi'buhul i Apu Dios an adi mangunud hinadan tuguna ya umannung
an dadagona dida.
11 Ot hiya nimpe nan hanat tigonyu ta un'unudonyu nadan tuguna ya tudtuduna
an impa'innila' i da'yuh ad uwani.

Hay Wagah Nan Na'unud I Apu Dios

12 Dingngolyu'e datuwen tuguna ya hanat nanongnan un'unudonyu ot adi mibah-
hon ipa'annung Apu Dios nadan imbagana an pamhodnan da'yuh inggana te hiyay
imbagana i handidan a'ammod ta'u hi atona.

13 Ot nanongnan pohpohdon da'yu ya wagahan da'yu ta padakolon da'yu. Te
wagahana nadan ahawayun binabai ta mumpunholag ayu. Ya pumhodda boy
itanomyu an umat hi wit ya greyp ta pangalanyuh bayah ya olibo ta waday iphodyuh
lana. Ya padakolona boy bakayu ya kalneroyu te hidiyey imbaganah nadan a'ammod
ta'u an idatna i da'yu.
14 Ta ongal di atonan munwagah i da'yu mu nadan udum an tataguh tun luta.
Ta ma"id ha mabutingo i da'yu. Ya ta'on on nadan animalyu ya ma"id ha adi
mun'imbabale.
15 Ya ibaliw da'yun Apu Dios hi kumpulnan dogoh. Ta adina iyabulut an patnaonyu
nadan atatakut an dogoh an hinoltap nadan i Egypt. Mu iyabulutna an holtapon
nadan mi'buhul i da'yu dadiyen dogoh.
16 Ta hiya nan mahapul an dadagonyun namin nadan tatagun ipa'abak Apu Dios
i da'yu. Ta adiyu hom'on dida ya adiyu punhilbiyan nadan dios an dayawonda te
atonyu'ehdi ya hidiyey ay bitun agahanyu.
17 Alina ya alyonyuh nomnomyu di, Undan nin pa"abak ami i datuwen boble an
ongal di abalinanda mu da'mi?
18 Mu adi ayu tumakut i dida. Ta haot di nomnomnomonyu ya nan inat Apu Dios
hinan patul hi ad Egypt ya hinadan tataguna.
19 Te da'mi hinadan a'ammodyu ya tinannigomi nadan dakol an nakaskasda'aw
an milagro an ina'inat Apu Dios ya nadan nunhiglan punligatan an hinoltap nadan
tataguhdi. Ot nan Dios an dayawon ta'u ya atbohdiy atonah nadan tatagun
takutanyuh ad uwani.
20 Ya namama te hay aton Apu Dios ya wadaonay dakkodakkol an kumalat an
iyukan ta nunhiglay takutda ta ingganah onda madadag an namin an ta'on on nadan
bumtik an e mipa"e.
21 Ot hiya nan adi ayu nimpe tumakut i dadiyen tatagu te hi Apu Dios an dayawon
ta'u an ongal di abalinana ya wadan bumoddang i da'yu.
22 Ya hiya an Dios an dayawon ta'u ya pa'aanona dadiyen tatagun nunhitu i
dadiyen boble an ta'on on adina pinghanon an pa'aanon dida. Te onha namaag ya
pininghanyun mina"id didan namin ot ma'ibagan dumakol di atap an animal hidi.
23 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u ya wadaonay nunhiglan takutda i da'yu ta
namaag ya ayda na'alingongah ta ingganah onyu dadagon didan namin.
24 Ya ta'on on nadan patuldahdi ya ipa'abakna dida i da'yu ta pumpateyu dida ta
malingling di ngadandah tun luta. Ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i da'yu ta
ingganah onyu dadagon didan namin.
25 Mu mahapul an pu'ulanyu nadan bululda. Ya adiyu omnawan nadan balitu'
ya silber an niyamma i dadiyen bululda ta adiyu alan dadiyen bululda ta adi ayu
mabaliyan. Te nunhiglan umipabungot dadiye hinan Dios an dayawon ta'u.
26 Ot hiya nan mahapul an adiyu iyanamut dadiyen nunhiglan umipabungot i Apu
Dios hinadan punhituwanyu te niyappitdah madadag ot alina ya ta'on on da'yu ya
miyappit ayu damdama hi madadag. Ta hiya nan adiyu ipatnan e omnawan mu
onyuot aboholan dadiye te niyappitda nimpeh madadag.

8

Hay Imbagan Moses Hi Atonda Ta Wan Bagiyonda Nan Maphod An Boble

1 Innayun bon Moses an alyon di, Mahapul nimpe an un'unudonyun namin nadan
tugun Apu Dios an imbagabaga' i da'yuh ad uwani ta wan mi'tagu ayu ya dumakol di
holagyu. Ta mabalin an da'yuy e munhituh nan boblen imbagan Apu Dios i handidan
a'ammod ta'u an idatna i dita'u.

2 Ot nomnomnomonyun namin nadan inat nan Dios an dayawon ta'u an nangipan-
gulu i dita'uh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon. Ot iyabulutnay dakol an
nunligatan ta'u ta pinatna dita'u hi'on nganne tuwaliy aton ta'u ta panginnilaan hi'on
nan tugunay unudon ta'u.
3 An inyabulutna ta na'agangan ta'u ot ahi dita'u mohpe panganon hinan manna
an ta'on on agge ta'u ni' innilan makan te ma"id ha inan handidan a'ammod ta'u hi
athidi. Manu'eh inatnahdi ya ta wan tudduwan dita'un tatagu an bokon hay makan
ya abuh di managuh tagu te ha ahan di ma'ahhapul ta'u ya nan hapit Apu Dios.
4 Ya ta'on boy napat (40) di tawon di impala"uh ta'u ya agge nadunut di lubung ta'u
ya atbohdin agge linum'a' di huki ta'un e dimmanallanan.
5 Ot nomnomnomon ta'u an nan Dios an dayawon ta'u ya mahapul an tugunon
dita'u ya titilgon dita'u an umat hinan aton nan ammod hinan imbabalena.
6 Ot hiya nan mahapul an nadan tugun Apu Dios an dayawon ta'u di un'unudon
ta'u ta wan nan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u hinan pi'taguwan ta'u.
7 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya maphod nan boblen pangiyayana i da'yu. Te
wadahdiy wa"el ya puhung an alpuwan di liting an umeh nan nundotal ya ta'on on
hinadan nabillid.
8 Ya wahdiday nitanom an wit ya barley* ya bungbunga"an an umat hi greyp ya fig
ya pomegranet ya olibo an alpuwan di manteka ya lana. Ya wahdida boy danum di
iyukan.
9 Ya mahawwalan di makan hidi ya adi ayu makulangan hinadan mahapulyuhdi.
Ya wadadahdiy batu an pangalan hi gumo' ya dakol di kaper† an maka"utan hinadan
nabillid.
10 Ot hitun punhituwanyu i diyen boble an dakol di makan ya munhana ayuh nan
Dios an dayawon ta'u hi nangdatanan da'yu i diyen boble.

Hay Namadapadanan Moses Ta Adida Linglingon Hi Apu Dios

11 Ot tigonyu ta adiyu linglingon nan Dios an dayawon ta'u. Ya adiyu iwalong an
mangun'unud hinadan tuguna ya tudtuduna an teen itugun'u i da'yuh ad uwani.
12 Te udum hi algo ya alina ya gapu ta mahawwalan di makan hi itanudyu ya
pun'iyammayuy mun'aphod an punhituwanyu
13 ya atbohdin dumakol di bakayu ya kalneroyu ya ta'on on nadan silber ya balitu'yu
ya dumakol ya an namin nadan mahapulyu
14 ya alina ya gapu i dadiye ya mumbaktu ayu. Ya linglingonyuh Apu Dios an
nangikak i dita'uh ad Egypt hidin numbalinan ta'uh himbut hidi.
15 Nomnomnomon ta'u boy nangipapto' Apu Dios hi awadan ta'uh nan damuna ya
atatakut an agge naboblayan an awadan di pumaten ulog ya skorpyon. Ya ma"id
ha liting ta nun'a'uwoh ta'u mu impabudduhnay liting hinan doplah. 16 Ya indattan
dita'u hi manna an makan an ta'on on handidan a'ammod ta'u ya aggeda innilah
diyen makan. Ta danaey namatnana i dita'u ta way aton ta'un mumpada"ul ta wan
umudi ya maphod di ma'at i dita'u.
17 Mu alina ya gapu ta pinumhod ayu ya alyonyuy gapuh nan abalinanyu ya
bikahyu.
18 Mu mahapul an nomnomonyu an nan Dios an dayawon ta'u di mangdat hi
abalinanyun kumadangyan ta wan mipa'annung nan imbagana i handidan a'ammod
ta'u.

8:3 8:3 Matthew 4:4; Luke 4:4 * **8:8 8:8** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot. † **8:9 8:9** Nan kaper ya hidiye nan copper hi English. **8:14 8:14** Matthew 5:2-12

19 Ot ibaga' tee i da'yu hi ad uwani an alina'e hi du'gonyu nan Dios an dayawon ta'u
ta e ayu mundayaw hinadan dios an dayawon di udum an tatagu ya adi mibahho an
madadag ayu.
20 Ta madadag ayun umat hinadan tataguh abobboble an tinigoyun dinadag Apu
Dios an gapuh adida pangun'unudan i hiya an Dios an dayawon ta'u.

9

Hay Imbagan Moses ta Wan Waday Dinol Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Moses di, Ot donglonyu an da'yun ibba' an tinanud Israel. Ad uwani ya
nadatngan moy pangagwatanyuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta wan
eyu pumboblayan nadan bobleh dommangna an ta'on on ongal di abalinan nadan
tatagun numpunhituhdi mu da'yu. Ya ta'on boh on o''ongal di numboblayanda ya
mitu'dul hi ad lagud di alad nadan bobleda.
2 Ya nadan tataguhdi ya nun'atatageda ya o''ongaldan ayda kakabbakab te
dingngolyun alyon handidan a'ammodyuy ma''id anu ha mabalin hi mangabak
hinadan tinanud Anak.
3 Mu innilaonyuh ad uwani an nan Dios an dayawonyu di mangipangulun da'yu ta
umat hi aton di apuy di atonan manadag i dida ta mabalin an pumpudugyu dida ta
pa'ibagonyun patayon dida ta mipa'annung nan imbagan Apu Dios i dita'u.
4 Ot hitun pangipa'aanan nan Dios an dayawon ta'u i didahdi ta da'yuy mihukkat
an mumboblehdi ya adiyu bo alyon hi nomnomyu di, Manu'e hi inhukkat da'mi i Apu
Dios hitu ya gapu ta nipto' di pangatmi.

Bokon athidiy gapuna te manu'e hi impa'aan Apu Dios nadan tatagu i dadiyen boble
ya gapuh nadan adi maphod an pangatda.
5 Ta bokon nan amaphodyu onu nan nipto' an pangatyu di gapunah da'yuy
mihukkat an e mumboblehdi mu gapuh nan adi maphod an pangatda. Ta hiya nimpe
nan pa'aanon nan Dios an dayawon ta'u didahdi ya ta ipa'annungan nan imbagana i
handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
6 Ot hiya nan mahapul an nomnomonyun adi gapu nimpe ta maphod di pangatyu
ya indat nan Dios an dayawon ta'u hidiyen maphod an boble i da'yu. Te da'yu ya
mungngohe ayu an naligat hi umunudanyu.
7 Ot hanat nomnomnomonyuh tuwe ta adiyu linglingon din inat handidan
a'ammodyun nangipabungot i Apu Dios hidin awadan ta'uh nan agge naboblayan.
Te nihipun tuwalih nakakan ta'uh ad Egypt ta ingganah ad uwani ya impatigoyuy
nungngohayanyun Apu Dios
8 an umat hidin nangipabungotan handidan a'ammodyun hiyah din immohnongan
ta'uh nan billid hi ad Horeb an unhaot mina"id da'yun namin i hiya.
9 Hidiye din timmikida' hinan billid hi e' nangalan hinan duwan nadampillag an
batu an nitud'an nan tugun Apu Dios i dita'u an immo'ohnonga' hidi hi napat (40) di
algo ya hilong an ma"id ha inan'u ya ininum'u.
10 Ot idat Apu Dios i ha"on nan duwan nadampillag an batu an nangitudo'anah
nadan tuguna an dadiye din imbagabaganah din himmapitana i dita'u hi awadanah
nan way mundalang an apuy hinan billid. Ya i diyen algo ya na'amung ta'un namin
i diyen billid.
11 Ta hidin mi'anapat (40) hi algo ot ahina idat i ha"on nan duwan nadampillag an
batu an nangitudo'anah nadan tuguna i dita'u.
12 Ot alyonan ha"on di, Eka ta ma'ibaga'an dumayyu te nadan tatagu an ingkakmuh
ad Egypt ya adi maphod di at'attonda. Te inwalongdaot bo an mangun'unud hinadan
tugun'u ot mangiyammada i han dayawondan balitu' an baka.

13 Ya alyon bon Apu Dios di, Innila' tuwali ot nunhiglay ngohen danaen tatagun
adiya' un'unudon.
14 Ot alyona boy, Aga'e ta dadago' dida ta ma"ido' didan namin ta adi uggan
mangadan di ngadandah tun luta. Ta nan holagmuh pidwana di padakkodakkolo'
ta pumbalino' hi ongal di abalinanda mu datuwen tatagu.
15 Ot inayun'u mon manayyuh nan billid an inodna' nan duwan nadampillag an
batu yaden nanongnan mundalang nan billid.
16 Ya hidin nihaggona' ya immannung peman an numbahul ayun tatagu i Apu
Dios te tinigo' nan balitu' an bakan inyamman handidan a'ammodyu. Ta onyu'ot
bo na'ibagon an inwalong an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
17 Ta hiya nan tinigoyun impuhit'uh hinangngabyu nan duwan nadampillag an batu
ot magududa.
18 Ot inayun'u mo bon e munlu'bub ta mumpahpahmo'a' i Apu Dios. Ta napat (40) di
algo ya hilong boy agge' nanganan ya agge' imminuman an gapuh nan numbahulanyu
ya nunhiglay bungot Apu Dios.
19 Ta timmakuta' hinan nunhiglan bungot Apu Dios i da'yu te pohdonan patayon
da'yun namin. Mu maphod ta dingngolna nan numpahpahmo'a' i hiya.
20 Ya ta'on on hi Aaron ya nunhiglay bungot Apu Dios i hiya ta unhaot pinatena mu
indasala' bo hiya.
21 Ot ala' nan umipabain an inyamman dadiyen a'ammodyu an balitu' an kilaw an
baka ot itungu' hinan apuy. Ot guduwo' ta ay hupu' ot e' itopal hinan wa"el hidih nan
way billid.
22 Ya ta'on on hi awadan ta'uh ad Taberah ya hi ad Massah ya hi ad Kibrot-Hattabah
ya atbohdin impabungot handidan a'ammodyu hi Apu Dios hidi.
23 Ya atbohdih din hinnag dita'u i Apu Dios hi awadan ta'uh ad Kades-Barnea an
alyonay, Ume ayuh nan boblen indat'un da'yu ta da'yuy mihukkat hi e munhituhdi.
Mu aggeyu bo inunud nan imbaganah atonyu te ma"id ha dinolyun hiya.
24 Te nihipun tuwalih din hopap di nanginnilaa' i da'yu ya nginheyuh Apu Dios.
25 Ta hiya nan immeya' ot eya' munlu'bub an mundasal hi napat (40) di algo te
nundadaan hi Apu Dios an mamate i da'yun namin.
26 Ta inali' hinan dasal'u di, He"a Apu Dios an na'abbaktu ya adim bahan patayon
tudan tatagum. Te dida ya imbilangmuh odonmu an inikakmuh ad Egypt an gapuh
nan ongal an abalinam.
27 Ot hanat linglingom bahan nan numbahulan datuwen mungngohen tatagu ta
nomnomnomom nadan baalmun da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
28 Te onha dadagom dida ot alyon nadan tataguh ad Egypt di manu'eh inatmuhdi
ya adim abalinan an idatong didah nan boblen alyom hi idatmun dida. Ya gapuh
hihiwom i dida ya inyem didah nan agge naboblayan ta hidiy pamatayam i dida.
29 Mu nomnomnomom an dida nadan pinto'muh tatagum an imbilangmuh odonmu
an inilpum hi ad Egypt an gapuh nan ongal an abalinam.

10

Nan Nihukkat Hinan Duwan Nadampillag An Batu

1 Innayun bon Moses an alyon di, Imbagan Apu Dios i ha"on ta idadaan'u ha duwah
nadampillag an batu an umat hidin namangulu ya intikid'uh nan billid. Ya imbagana
bo ta iyamma' ha Kahun an kayiw.
2 Ot ibagana an itudo'nah nadan batu nan nitudo' hidin namangulun nadampillag
an batu an impuhit'u ta ahi' iha"ad hinan Kahun.
3 Ot iyamma' mo han Kahun an akasya ot pa'ota' di duwan batu ta nadampillagda
an umat hidin namangulu ot itikid'uh nan billid.

4 Ot itudo' bon Apu Dios hidi nan himpulun (10) tuguna an dadiye din imbagaba-
gana i da'mih din awadanah nan way mundalang an apuy hinan billid yaden i diye
din na'amunganmihdi.
Ta hidin nagibbuh an intudo'na ot ipabangngadnan ha"on.
5 Ot inayun'un dumayyuh nan billid. Ot iha"ad'uh nan inyamma' an Kahun an
inunud'u nan imbagana ta niha"ad hidi ta ingganah ad uwani.

Hay Natayan Aaron

6 Hidin nakak ta'un tinanud Israel hidih nadan obob nadan i Jaakan ot ume ta'uh
ad Moserah ya hidiy natayan nan padi an hi ibba' an hi Aaron ot hidiy ilubu'ana. Ot
mihukkat i hiya hi padi nan imbabalenan hi Eleasar.
7 Ot makak ta'u bohdi ot ipluy ta'uh ad Gudgodah ya hi ad Jotbata an awadan di
dakol an liting hinan wa"el.
8 Ya i diyey namto'an Apu Dios hinadan tinanud Libay ta diday mangdon hinan
Kahun an nittuwan nan Hapitna ya dida boy mabalin hi munhilbin hiya ya mabalin
an munwagah nadan tatagu. Ta ingganah ad uwani ya athidiy tamuda.
9 Ta hiya nan ma"id ha nidat i didan tinanud Libay hi luta an adida umat hinadan
i'ibada te nan Dios an dayawon ta'u di nangali i dida hi hiyay ukod i dida.
10 Ya inalin bon Moses di, Hidin numbangngada' hinan billid ya napat (40) boy algo
di nihaha"ada' hidi an umat hidin hopapnah nangaya'. Ya maphod nimpe ta dingngol
Apu Dios boy numpahpahmo'a' ta agge da'yu inamin an pinate.
11 An onaot alyon i ha"on di ipangulu da'yu ta ume ta'uh nan boblen imbaganah
nadan a'ammod ta'u hi idatnan da'yu.

Hay Pohdon Apu Dios Ya Na'unudda I Hiya Nadan Tataguna

12 Ot ad uwani ya hay pohdon nan Dios an dayawon ta'u i da'yun ibba' an tinanud
Israel ya hiya an Dios an dayawon ta'u di taktan ta'u ya unudon ta'u. Ta mipatigoh
nan a'at ta'u an hiyay pohpohdon ta'u ya punhilbiyan ta'u hi an namin an nomnom
ta'u ya pangiye"e ta'u.
13 Ta un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna an teen ipa'innila' i da'yuh ad
uwani ta wan mapmaphod di ma'at i dita'u.
14 Ot nomnomnomonyu an hi Apu Dios di ud bagih ad lagud ya tun luta ya an
namin nadan wada i datuwen limmuna.
15 Ya ta'on on athidiy a'at Apu Dios ya impatigona damdamay pamhodnah nadan
a'ammodyu ta pinto' da'yu an tinanudanda an bokon nadan tataguh udum hi boble.
Ta ingganah ad uwani ya dita'uy pinto'nah tataguna.
16 Ot hiya nan mahapul an idinongyun mungngohe ta mumbalin ayuh na'na'unnud
i Apu Dios.
17 Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya na'abbaktu. Ya ongal di abalinana ot hiyay
ma'unud. Ya nipto' di punnomnomna an ma"id ha pangipangngelana. Ya adi mabalin
hi mabayadan ta hukkatana nan pinhodnan ma'at.
18 Ya tigona ta nan nipto' di ma'at hinadan nun'apuhig ya nadan nun'abalun binabai
ya ta'on boh on nadan mi'iboblen da'yu ya pohpohdona dida ya idatnay itanudda ya
ilubungda.
19 Ot hiya nan mahapul an waday pamhodyuh nadan mi'iboblen da'yu te ta'on on
dita'u ya pinatna ta'un e ni'ibobleh ad Egypt.
20 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'uy takutan ta'u ya punhilbiyan ta'u. Ya hanat
inaynayunyun mangun'unud i hiya ta ipa'annungyu nadan ibagayu an atonyu.
21 Ya nan anabaktunay haphapiton ta'u te hiya nan Dios an dayawon ta'u. Ya
tinannigo ta'u nadan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna.

22 Ya hidin immayan handidan a'ammod ta'uh ad Egypt ya napituda (70) ya abuh.
Mu tigonyun ad uwani ya dimmakkodakkol ta'u an umat ta'u hi dinakol di bittuwon
hi ad lagud.

11

Hay Anabaktun Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Mahapul an nan Dios an dayawon ta'uy pohpohdon ta'u ta
nanongnan un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna.
2 Ot nomnomnomon ta'u hi ad uwani hi'on nganney na'adal ta'u hinadan tinannigo
ta'u ya pinanatna ta'u an inat nan Dios an dayawon ta'u an nanitilog i dita'u. Te
dita'un bokon nadan imbabale ta'u di nanigotigoh nadan na'na'at an umat hinadan
nipatigan di anabaktuna ya nan ongal an abalinana
3 ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna hi ad Egypt an umat hi nangatnah nan
patul hidi ya nadan tataguhdi.
4 Ya nan inatnah nadan nungkakabayu ya nungkakalesan tindaluh ad Egypt an
nun'a'altingdah nan baybay an mumbolah hidin pindug da'min a'ammodyu.
5 Ya nadan imbabaleyu ya aggeda tinigoy nangipanapto' Apu Dios i dita'uh din
awadan ta'uh nan agge naboblayan ta ingganah dimmatngan ta'uhtu.
6 Ya aggeda bo tinigo din na'at i da Datan ya hi Abiram an imbabalen Eliab an
tinanud Ruben. An natommang nan lutan nipto' hinan allungda ot ma'uhbungdah
ad dalom an hina'amma ya ta'on on nan allungda ya an namin nadan wadan dida.
7 Ta tinannigo ta'u danaen atatakut an na'na'at an inat Apu Dios.

Nan Mangunud Hinan Tugun Apu Dios Ya Mawagahan

8 Ot hiya nimpe nan mahapul an inaynayunyun un'unudon an namin nadan tugun
ya tudtudun Apu Dios an teen ipa'in'innila' i da'yuh ad uwani. Ta wan waday
bikahyun mangagwat hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ayuh nan
eyu pumboblayan.
9 Ya madmadney iha"adanyuhdi i diyen makadangyan ya malumong an boblen
imbagan Apu Dios an idatna i handidan a'ammod ta'u ya i dita'un tinanudda.
10 Ya hidiyen boble ya adi umat hi ad Egypt an nalpuwan ta'u an naligatan ta'un
nangiyamma hi alak ta ahi waday nundanum ta'uh nadan intanom ta'u.
11 Te nan umayanyun boble ya wadaday billid ya wadada boy nundotal. Ya hay
mundanum hinadan mitanom hidi ya udan.
12 Ya nan Dios an dayawon ta'u di mumpapto' i diyen boble ta mihipun hinan balun
di tawon ta ingganah nan agibbuhan di tawon ya nanongnay pangipapto'na i diyen
boble.
13 Ot hiya nimpe nan inaynayunyu'e an un'unudon datuwen tugun an indat'un da'yu
hi ad uwani ta nan Dios an dayawon ta'u di pohpohdonyu ya hiyay punhilbiyanyu hi
an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu
14 ya pa'aliyonay udan hinan punhapulanyu i diyen boble ta waday lowang ya
ta'on on hinan tiyalgo ya waday udan ta nanongnan waday apitonyu. Ta waday
iyammayuh alina ya maphod an bayah ya lana.
15 Ya wadada boy holo' hi anon di animalyu ta mahawwalan di itanudyu.
16 Mu tigonyu ta adi ayu tuwali mabaliyan an mangidinol hinadan dios di udum an
tatagu.
17 Te onha atonyuhdi ot hidiyey lummuh bumungotan Apu Dios i da'yu. Ta adina
pa'aliyon di udan ta mun'a'ateday nitanom. Ta mun'a'ate ayu an gapuh inagangyu an
ta'on on maphod hidiyen boblen idat Apu Dios i da'yu.

11:6 11:6 Bilang 16:1-3,31-35

18 Ot hiya nimpe nan iha"adyuh nomnomyu datuwen ibagabaga' i da'yu ta adiyu
linglingon. Ya intudo'yu bo ya inha"adyuh nadan pongotyu ya hinadan inhu'lubyuh
ta'leyu. 19 Ya intudduyu boh nadan imbabaleyu ta hiyay haphapitonyuh nan
numpunhituwanyu ya hinadan pundaldallanananyu ya ta'on on hinan alo'anyu ya
hinan bumangonanyu.
20 Ya intudo'yu boh nan way panton di baleyu ya hinadan geytyu.
21 Ot atonyu'ehdi ya umannung an da'yuh nadan holagyu di nanongnan munhitu i
diyen boblen imbagan Apu Dios hinadan a'ammod ta'u hi idatnan dita'u.
22 Ot tigonyu nimpe ta inaynayunyun un'unudon an namin nadan tugun an imbaga'
i da'yu. Ta nan Dios an dayawon ta'u di pohpohdonyu ya nan miyunnudan hinan
pohdonay atonyu.
23 Ot atonyu'ehdi ya umannung an pa'aanon Apu Dios dadiyen tatagu an ta'on on
dakolda ya ongal di abalinanda mu da'yu.
24 Ta an namin nadan boblehdi an goppa'onyu ya midat i da'yu. Ya hay binillog
diyen eyu pumboblayan ya mihipun hinan agge naboblayan ta ingganah nadan
billid an nungngadan hi Lebanon ya hinan wangwang an nungngadan hi Euprates
ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
25 Ya ma"id ha taguh abalinanan manangga i da'yu. Te nan Dios an dayawon ta'u
ya imbagana an wadaonay nunhiglan takut nadan nunhituhdi i da'yu.
26 Ot hi ad uwanin algo ya piliyonyu hi'on pinhodyun mawagahan onu madusa.
27 Ot inaynayunyu'en un'unudon nadan tugun nan Dios an dayawon ta'u an imbaga'
i da'yu hi ad uwani ya wagahan da'yun hiya.
28 Mu adiyu'e tuwali un'unudon nadan tugun nan Dios an dayawon ta'u an imbaga' i
da'yu hi ad uwani ta nadan dios di udum an tataguy pundinolanyu an aggeyu in'innila
ya dusaon da'yu i Apu Dios.
29 Ot idatong da'yu'en Apu Dios i diyen boble ya eyu initkuk nadan punwagah
Apu Dios i da'yu hinan nabillid an nungngadan hi Gerisim. Ya eyu bo initkuk
hinan nabillid an nungngadan hi Ebal nadan pundusan Apu Dios. 30 Te datuwen
duwan nabillid ya wadadahdi hinan boblen nadan tinanud Kanaan hidih nangappit
hi alimuhan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya
nihaggonda boh nan kayiw an oak an ma'alih Moreh hinan bobleh ad Gilgal.
31 Ot agagga mo tee ya agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume
ayuh nan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu. Ya nagibbuh'en binagiyu ta
da'yu moy munhituhdi
32 ya tigonyu nimpe ta un'unudonyun namin nadan tugun an imbagabaga' i da'yu
hi ad uwanin algo.

12

Nan Pinto' Apu Dios An E Pundayawan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon bon Moses di, Datuwe nadan tugun an mahapul an un'unudonyu hinan eyu
punhituwan hinan boblen idat nan Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u.
2 Ot wa'et inabakyu nadan tatagun numpunhituhdi ya numpa"ihyun namin
nadan pundayawandah nadan billid ya hinadan nabillid ya hinadan pu"un di
mun'ahagabong an kayiw.
3 Ta pumpa"ihyun namin nadan pun'onnganda ya nadan inha"addan batun
dayawonda ya numpu'ulanyu nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya nunwatokyu
nadan bululda. Ta mama"idda ta malingling di ngadanda i diyen boble.
4 Ya mahapul an adiyu iyunnud di atonyun mundayaw hinan Dios an dayawon ta'u
hinan atondan mundayaw hinan diosda.

11:29 11:29 Deuteronomy 27:1–28:68

5 Mu mahapul an bagaanyuh Apu Dios ta piliyonay eyu pangipata'dogan hinan
pundayawanyun hiya.
6 Ta hidi ya abuh di pangiyayanyuh nadan maghob an mi'nong ya nadan idawatyu
ya nadan idatyun mi'apuluh nadan mahapulanyu ya nadan pohdonyun idawat i Apu
Dios ya nadan imbagayun idawatyu ya nadan hopap di imbabalen di bakayu ya
kalneroyu.
7 Ta hidih nan way pundayawan i Apu Dios di pangananyun hina'ammah nadan
i'nongyu. Ta mun'am'amlong ayuh nadan wagah nan Dios an dayawon ta'u i da'yu
hinadan tinamuwanyu.
8 Ta adiyu mo aton nadan umat hitun at'aton ta'u hi ad uwani an way ohaon ukod
hinan madadawoh hi atona
9 an gapu ta agge ayu ni' dimmatong hinan boblen idat Apu Dios hi punhituwanyu.
10 Te adi mo madne ya agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume
ayu i diyen boblen idat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu. Ta malinggop ayu mohdi
te ma"id mo ha umalih mangubat i da'yu.
11 Ta hidi nimpeh nan ibagan nan Dios an dayawon ta'u di pundayawanyu i
hiya di pangiyayanyuh nadan imbaga' an maghob an mi'nong ya nadan udum an
i'nongyu ya idawatyu ya nadan idatyun mi'apuluh (10) nadan nahapulanyu ya nadan
ninomnomyu tuwalin idawat i Apu Dios ya atbohdi nadan mapmaphod an wadan
da'yu an imbagayun idawatyu i Apu Dios.
12 Ta hidih nan pundayawanyuh nan Dios an dayawon ta'u di pun'am'amlonganyun
hina'amma ya ta'on on nadan himbutyu. Ya adiyu linglingon ta ayaganyu nadan
tinanud Libay an dida nan ma"id ha lutah nidat i dida.
13 Ot wahdi ayu'e mo ya adi mabalin hi kumpulnay eyu pangi'nongan hinadan
maghob an mi'nong i Apu Dios.
14 Ta hina nimpen pot'on Apu Dios ya abuh di eyu pangi'nongan hinadan intugun'u
i da'yu an i'nongyu.
15 Mu pinhodyu'e tuwali an mumpalti hinadan wagah Apu Dios i da'yu an halunyu
ta ihdayuh nunhituwanyu ya ukod ayu. Ta umat hinan atonyuh nadan ulha an
kumpulnay eyu pangipaltiyan. Ya kumpulna boy mangihda an ta'on on nibilang hi
malinis onu agge.
16 Mu mahapul an adiyu ihday dalan nadan paltiyonyu mu onyuot ikuyag hinan
luta ta ay liting.
17 Mu adi mabalin hi anonyuh nadan nunhituwanyu nadan idawatyun Apu Dios ya
nan mi'apuluh (10) nadan ginapasyu ya nan bayah ya mantekan di olibo. Ya athidi
boh nan hopap di imbabalen nadan halunyu onu kumpulnan ninomnomyun idawat
onu nadan imbagayun idawatyu an ap'aphodan an idawatyu.
18 Te mahapul an hinan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an pundayawan i hiya di
eyu panganan an da'yun namin an hina'amma ya nadan himbutyu ya nadan tinanud
Libay an nunhituh bobleyu ta mun'am'amlong ayun namin hidi.
19 Ot tigonyu ta adiyu nimpe linglingon nadan tinanud Libay an nunhituh nadan
bobleyu.

20 Ya hitun pangipa'ongngalan Apu Dios hinan bobleyu ta mipa'annung nan
imbagana ya pinhodyu'en munhidah dotag ya libli ayun munhida.
21 Mu nidawwi'e tuwali nan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an eyu pundayawan
i hiya ya mabalin an hay nunhituwanyuy pumpaltiyanyuh nadan halunyu an
pinhodyun ihda.
22 Ya kumpulnan tagu di mangihda an ta'on on mibilang hi malinis onu adi an umat
hinan atonyun mangihdah nan ulha.

23 Mu tigonyu ta adiyu nimpe ihda nan dalana. Te nan dala di ataguwan ya paniyoh
on pi'i"anyu nan dalah nan dotag.
24 Ot ikuyagyu nimpe nan dalah nan luta te adi mabalin hi pi'i"anyu.
25 Ot hi'on unudonyu ta adiyu anon nan dala ya nipto' hidiyen atonyu an
umipa'amlong i Apu Dios. Ya nanongnan malinggop ayu ya ta'on on nadan
imbabaleyu.
26 Mu nadan niyappit i Apu Dios ya nadan imbagayun idawat i Apu Dios ya mahapul
an iyeyu nimpeh nan pinto'na an pundayawan i hiya.
27 Ta hidih nan punggobhan hi mi'nong di pangiyayanyuh nadan maghob an
mi'nong mu nan dalana ya ikuyagyuh haggon nan punggobhan ya inihdayu nan
dotagna.
28 Ot hanat un'unudonyun namin datuwen tugun an idat'u i da'yu ta wan luminggop
ayu ya ta'on on nadan holagyu. Te nan nipto' an mangipa'amlong hinan Dios an
dayawon ta'u di atonyu.

Adiyu Iyunnud Hinan Pundayaw Nadan I Kanaan Hinan Diosda

29 Ot hay umayanyu ya ipa'abak nan Dios an dayawon ta'u i da'yu nadan tatagun
nunhituhdi hi ad Kanaan ta mabalin an da'yuy mihukkat hi munhituhdi.
30 Ya tigonyu ta adiyu ipatnan iyunnud i dida hinan eda pundayawan hinadan dakol
an diosda. Ya adiyu nimpe alyon di, Agandi anu ta emi tigon di atondan mundayaw
hinan diosda ta pangiyunnudanmi.
31 Te nan atondan mundayaw hinan diosda ya nunhiglan umipabungot i Apu Dios.
Te ta'on on imbabaleda ya gobhonda ta i'nongdah nan diosda.
32 Ot hanat un'unudonyun namin nadan imbagabaga' i da'yu an tugun Apu Dios ta
adiyu udman ya adiyu kulangan.

13

Hay Nangibagaan Moses Ta Adida Mundayaw Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

1 Alyon bon Moses di, Onha waha propeta onu ha nanginnilan mangibalin hi in'inop
ya imbagana an waday nakaskasda'aw an milagron ma'at
2 ya indani ya nipa'annung hidiyen imbagana ta alyonay, Middum ayu ta eta'u
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu
3 ya hanat adiyu dongdonglon dida. Te hinae ya on pamatnan nan Dios an dayawon
ta'u i da'yu ta ma'innila hi'on immannung an hiyay pohpohdonyu hi an namin an
pangiye"eyu ya nomnomyu.
4 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'uy un'unudon ta'u ya ipabaktu ta'u hinan
nitaguwan ta'u. Ta unudon ta'u nadan tuguna ta hiya ya abuh di dayawon ta'u ya
punhilbiyan ta'u.
5 Te hiyay nangikak i dita'uh ad Egypt ta pinogpognay ahimbut ta'u. Ot nadan umat
hinan imbaga' an mangalih propetada onu mangalih diday nanginnilan mangibalin
hi in'inop ya mahapul an mipapateda ta adi da'yu itudduwan an mangat hinan ipagol
nan Dios an dayawon ta'u. Ot mahapul nimpe an ipapateyu dida ta ma'aan hidiyen
adi maphod an pangat i diyen eyu pumboblayan.
6 Ya atbohdin ta'on on nan hi ibbayu onu imbabaleyu onu ahawayu onu nan
nahamad an gayyumyuy mamali i da'yu ta alyonay, Ma'ayu'e ta eta'u middum an
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu an agge pinatnan di a'ammod ta'u an
dinayaw
7 an ta'on on nadan dios di udum an tataguh nan nihaggon an boble onu nadan
nalpuh nun'idawwin boble

8 ya mahapul an adi ayu mihapitan. Ya atbohdin adiyu hom'on dida ya adiyu ibaliw
dida.
9 Te mahapul an ipapateyu dida. Ta da'yuy mamangulun muntopa i dida ya ahi
adhuwan nadan tatagu
10 ta punhintotopaanda ta ingganah onda mate. Te nibahhoh diyen atonda an on
da'yu baliyan ta du'gonyu nan Dios an dayawon ta'u an namogpog hi ahimbut ta'u hi
ad Egypt.
11 Ot donglonyun namin an tinanud Israel ta way ohaon tumakut an e bumalbali
ta wan adi mapidwan ma'at ha athidih adi maphod.
12 Ya wa'et wa'ayuh nan boblen indat Apu Dios hi pumboblayanyu ta waday
donglonyuh nadan udum an boblehdi
13 an wadaday e namalbalih nadan ibbayu i diyen boble ta hay dayawonda mo ya
nadan dios di udum an tatagu
14 ya mahapul an ume ayu ta eyu pa'ammahmahan hi'on immannung an inatda.
Ta na'innilaanyu'e an waday nunhiglan umipabungot i Apu Dios an ma'ma'at hidi
15 ya mahapul an patayonyun namin nadan numpunhituhdi ya ta'on on nadan
halunda.
16 Ya inamungyun namin nadan nun'abalol an usalda hi gawwan nan bobleda ya
pinu'ulanyuh diyen boble ta miyappit hidiyen boble hi maghob an mi'nong hinan Dios
an dayawon ta'u. Ya immathidih diyen boble ta inggana an ma"id ha e munhituhdi.
17 Ya tigonyu ta ma"id ha ta'on on ohah alanyu i dadiye te mahapul an maghobda.
Ta adi bumungot hi Apu Dios i da'yun namin ta on da'yuot hom'on ta punholagon
da'yu ta dumakkodakkol ayu te hidiye tuwaliy imbagana i handidan a'ammod ta'u.
18 Mu gahin nimpey un'unudonyun namin nadan imbagabaga' i da'yun tuguna ta
nadan umipa'amlong i hiyay atonyu.

14

Nadan Adida Aton Hi'on Waday Maten Ibbada

1 Alyon bon Moses di, Dita'u ya mibilang ta'uh imbabalen nan Dios an dayawon
ta'u. Ot wada'ey mateh nadan ibba ta'u ya adi mabalin an hugaton ta'uy adol ta'u onu
putulon di ibu' ta'u hi nangappit hi angah ta'u an gapuh e ta'u umukayungan.
2 Te dita'u ya niyappit ta'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ya hi an namin an tataguh
tun luta ya dita'u ya abuh di pinto' Apu Dios hi nabalol an odona.

Nadan Makan Ya Nadan Adi Makan An Animal

3 Mahapul an adi ta'u anon nadan nibilang hi nalugit.
4 Ot datuwe nadan animal an mabalin an anon ta'u an umat hinan baka ya kalnero
ya gulding
5 ya nadan nat'onat'on an ulha ya nadan ma'alih antelop ya ta'on on nadan atap an
kalnero ya gulding.
6 Ta nadan animal an nagodway kukubda ya pidwondan taptapon di anonda ya
mabalin an anon ta'u.
7 Mu wadaday animal an pidwondan taptapon di anonda onu nagodway kukubda
mu adi mabalin hi anon ta'u an umat hinan kemel ya kuneho ya nan buwot an manu
te taptaponda nan anonda mu agge nagodway kukubda ta mibilangdah nalugit.
8 Ya adi ta'u bo ihda nan babuy te ta'on hi nagodway kukubda mu adida pidwon an
taptapon nan anonda. Ot adi ta'u anon te mibilang hi nalugit. Ya adi ta'u e dapaon
hi'onda nate.
9 Ya nada'en ma'alah nan nalitingan ya mabalin an ihda ta'u nadan waday uhipda
ya higalda.
10 Mu nadan ma"id ha higalda onu uhipda ya adi ta'u te nibilangdah nalugit.

11 Ya nada'en hamuti an mibilang hi malinis ya mabalin an ihda ta'u.
12 Mu hay adi ta'u ihda ya nan agila ya nan gayang
13 ya nadan nat'onat'on an balug ya falkon
14 ya ta'on on nadan udum an hamutin mangan hi nate
15 ya nadan akup ya nan ma'alih kukoo ya nadan udum an nat'onat'on an hamuti.
16 Ya ta'on on nadan nat'onat'on an tukukan ya adi ta'u ihda.
17 Ya athidi boh nadan pelikan ya nadan karion ya kormorant an adi ta'u ihda.
18 Ya adi ta'u bo ihda nadan ma'alih stork ya nadan ma'alih heron ya nadan hoopoe ya littalit.
19 Ya an namin nadan kakkitang an muntaytayyapan ya adi mihda te mibilangdah nalugit.
20 Mu nadan tumayap an mibilang hi malinis ya mabalin an ihda ta'u.
21 Ya kumpulnan naten animal ya adi ta'u ihda. Mu mabalin an idatyu onu igattangyuh nadan ni'iboblen da'yu te mabalin an ihdada. Mu da'yu'e ya niyappit ayuh nan Dios an dayawon ta'u. Ya adiyu pananum nan gatas di gulding hinan iha"angyu an inlum di gulding.

Hay Aton Hinan Mi'apulu An Mahapulan Hinan Hintawon

22 Mahapul an an namin di nahapulanyu hinan hintawon an bungan di intanomyu ya ihiwweyu nan mi'apulu.
23 Ta iyeyu nadan mi'apuluh (10) nadan ginapasyu ya nan ma'inum ya nan mantekan di olibo ya nadan hopap di imbabalen di bakayu ya kalneroyu hinan pinto' nan Dios an dayawon ta'u an pundayawanyu i hiya ta hidiy pangananyu ta way atonyun mangipa'inghan mangipabaktuh nan Dios an dayawon ta'u hi inggana.
24 Ya winagahan da'yu'e hinan Dios an dayawon ta'u mu ningamut an adiyu abalinan an iyeh nan pundayawan ta'u i Apu Dios nadan mi'apuluh nadan nahapulanyu an gapu ta adawwiy nunhituwanyu
25 ya mabalin an inginayu nan mi'apuluh (10) nadan nahapulanyu ta mumbalin hi pihhu ya hiyay inyeyuh nan pundayawan i Apu Dios.
26 Ta dimmatong ayu'ehdi ya hidiyey ingnginayuh nadan pinhodyun idawat an umat hi baka onu kalnero ya bayah ya nadan udum an ma'inum onu nadan udum an pinhodyu. Ta hidih nan pundayawanyu hinan Dios an dayawon ta'u di pangananyun hina'amma ta mun'am'amlong ayu.
27 Ya adiyu nimpe linglingon an ayagan nadan tinanud Libay hinan boblen nalpuwanyu ta da'yun namin. Te dida ya ma"id ha lutah midat i dida an adi umat i da'yu.
28 Ya hinan mi'atluh tawon ya hay atonyuh nan mi'apuluh (10) nan nahapulanyu i diyen tawon ya iyeyuh nan balen pangi'amunganyuhdih nan bobleyu.
29 Ta midat hinadan tinanud Libay te ma"id nimpe ha midat hi lutada. Ya midat di udum hinadan ni'iboblen da'yu an nalpuh udum hi boble ya nadan nun'apuhig ya nun'abaluh an ibbayu ta waday anonda. Ot atonyu'ehdi ya umannung an wagahan nan Dios an dayawon ta'u nadan itamuyu.

15

Nan Mi'apituh Tawon

1 Alyon bon Moses di, Wa'et tuwen magibbuh nan mi'apituh tawon ya mahapul an adiyu mo ipabayad an namin nadan impa'utangyu.
2 Ta adiyu mo hingilon nadan ibbayun tinanud Israel an waday inutangdan da'yu. Te nadatngan nan imbagan Apu Dios an punlinglinganyuh nadan impa'utangyu.

3 Mu wada'ey impa'utangyuh nadan ni'iboblen da'yu an nalpuh udum hi boble ya
nanongnan hingilonyu dida.
4 Mu unhaot ma"id ha nawotwot i da'yu. Te hidiyen boble an idat nan Dios an
dayawon ta'u an eyu pumboblayan ya wagahan da'yun hiyahdi.
5 Mu gahin nimpeh on un'unudonyun namin nadan tuguna an imbagabaga' i da'yuh
ad uwani.
6 Te imbagan nan Dios an dayawon ta'u an wagahan da'yu. Ta mabalin an
mumpa'utang ayuh nadan tatagun nalpuh nat'onat'on an boble mu bokon da'yuy
umutang i dida. Ya atbohdin mun'ap'apu ayuh nadan nat'onat'on an boble an ma"id
ha mabalin hi umalin mun'ap'apu i da'yu hi malpuh udum hi boble.
7 Mu hi'on wahdi ayu ya wadadah nadan ibbayu ha maligatan an mahapulday
boddang ya adiyu ukuhan ta boddanganyu dida.
8 Ta pa'utanganyu didah nan mahapulda.
9 Ya adi bo gapu ta tuwen mapogpog nan mi'apituh tawon ya adiyu mo pa'utangan
nadan maligatan an ibbayu. Te atonyu'ehdi ya mabalin an ililidan Apu Dios nan
adiyu hummo'an ya mumbahul ayu.
10 Ot hiya nan idatyu nan utangonda ta adiyu ukuhan dida. Ot an namin an
tamuwanyu ya wagahan nan Dios an dayawon ta'u.
11 Ya hinan boble an umayanyu ya adi mabalin an ma"id ha nawotwot. Ot hiya nan
ibaga' i da'yu ta mundadaan ayun bumoddang hinadan ibbayu ya nadan udum an
mahapulday boddangyu.

Nadan Baal An Tinanud Israel

12 Alyon bon Moses di, Hi'on waha ibbayuh tinanud Israel hi ihbutnay adolna i da'yu
ta mumbalin hi himbutyu hi onom di tawon mu hinan mi'apituh tawon ya mahapul
an ilubusyu ta liblin makak.
13 Ya ilubusyu'e ya adi namaag ya intuda'yu an ma"id ha idatyun hiya.
14 Ta adiyu ukuhan an mangdat i hiya hi kalnero ya nadan ginapasyu ya bayah an
miyunnudan hinan wagah an indat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu.
15 Te nomnomnomonyu'e ya ta'on on dita'u ya numbalin ta'u ni' hi himbut hi ad
Egypt mu binoddangan dita'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ta hiyah tuwe nan athituy
itugun'u i da'yu hi ad uwani.
16 Mu hi'on hidiyen himbutyu ya alyona i da'yu di, Adi' pohdon an makak te
pohpohdon da'yun hina'amma ya mabalin mon inaynayunan muntamun da'yu.
17 Ot hay atonyu ya iyeyuh nan way panton di baleyu ya tinlo'yuy ingana. Ta
pangimatunan an hiya ya himbutyuh inggana. Ya atbohdiy atonyuh nan babain
himbutyu hi'on athidiy pinhodnan ma'at.
18 Mu hi'on pohdondan malibli ya adi ayu mahkitan ot nan onom di tawon an
nunhilbiyanan da'yu ya dubliy tinamuwana mu nan mipabo'laan. Ot atonyu'eh tuwe
ya wagahan da'yuh nan Dios an dayawon ta'u hi an namin an tamuwanyu.

Nan Hopap Di Imbabalen Nadan Animalyu An Tangbal

19 Nadan tangbal an hopap di imbabalen di halunyu ya niyappit hinan Dios an
dayawon ta'u. Ot mahapul an ihiwweyu dadiye ya adiyu pun'aladuwon nadan baka
an inhiwweyu. Ya ta'on on nadan kalneron inhiwweyu ya adiyu pukisan.
20 Ya atawotawon on inhiwweyu ya inyeyuh nan pinto' nan Dios an dayawon ta'u
hi pundayawanyu ta hidiy pangi'nonganyu ya hidiy nangananyun hina'amma.
21 Mu na'en waday bahbahnan animal an umat hi napilay ya napilok ya adi mabalin
an i'nongyuh nan Dios an dayawon ta'u.

22 Ot mabalin an namaag ya pinaltiyuh nan nunhituwanyu ya inihdayuhdi an umat
hinan dotag di ulha. Ya kumpulnay mangihda an ta'on on nan agge nibilang hi
malinis.
23 Mu mahapul nimpen adiyu ihda nan dalana. Ta namaag ya ingkuyagyuh nan
luta an ay liting.

16

Hay Punnomnomnomandah Nihwangandah Ateh Ad Egypt

1 Alyon bon Moses hinadan ibbanan tinanud Israel di, Nadatngan'e nan bulan di
Abib ya nginilinyu nan punnomnomnoman ta'uh nihwangan ta'uh ateh ad Egypt ta
ipabaktuyu nan Dios an dayawon ta'u. Te hiyay nangibaliw i dita'u i diyen bulan di
Abib an awadan ta'uh ad Egypt.
2 Ta i'nongyu ha ohah nadan halunyu hinan pot'on Apu Dios an pundayawanyu i
hiya.
3 Ta hidiyey punhidayuh nan tinapay an agge nadduman hi yist. Ya hinan pituy
algo ya hay anonyu ya nan tinapay an agge nadduman hi yist te hiyay inan ta'uh
din nakakan ta'uh ad Egypt an nun'awiging ta'u. Ta wan hinaen tinapay an agge
nadduman hi yist an anonyu di nanongnan mangipanomnom i da'yu hidin nakakan
ta'uh ad Egypt an numpalpaligatan ta'u.
4 Ot tigonyu ta hinan pituy algo ya ma"id ha matigoh yist hinadan numpunhi-
tuwanyu. Ya nan kalnero an paltiyonyuh nan hilong ya tigonyu ta ma"id ha mabati
hi ingganah nan mawi"it.
5 Ya hinaen mi'nong hinan punnomnomnomanyuh nihwangan ta'uh ateh ad Egypt
ya adi mabalin an kumpulnay eyu panganan.
6 Ta ammuna nan pot'on Apu Dios hi eyu pundayawan i hiya. Ya hay pangatanyuh
nan punnomnomnomanyuh nihwanganyuh ateh ad Egypt ya hinan mun'ahdom te
hidiyey inat ta'uh din nakakan ta'uh ad Egypt.
7 Ya inggapayu ta nalutu'e ya inanyu i diye damdaman mahdom. Ta nawi"it'e ya
ahi ayu umeh nadan numpun'allunganyu.
8 Ya mihipun nimpe i diyen mahdom ya adi ayu mangan hi tinapay an nadduman
hi yist hi onom di algo. Ya hinan mi'apituh algo ya na'amung ayu boh nan
pundayawanyuh nan Dios an dayawon ta'u ta ma"id ha muntamu i diyen algo.

Hay Punhanaan Hi Nagibbuhan Di Ahigapas

9 Alyon bon Moses di, Mihipun hinan hopap di ahi gapas ya mumbilang ayuh pituy
duminggu.
10 Ya na'amung ayu ta munhana ayuh nan nagibbuhan di ahigapas. Ta iyaliyu
nadan pohdonyun idawat an miyunnudan hinan nunwagah nan Dios an dayawon
ta'u i da'yu.
11 Ot mun'am'amlong ayun himpamoble an middum nadan himbutyu ya nadan
tatagun ni'iboble ya nadan tinanud Libay ya ta'on on nadan nun'apuhig ya nun'abalu
hinan pinilin nan Dios an dayawon ta'u.
12 Ot nomnomnomonyu an dita'u ya numbalin ta'uh himbut hi ad Egypt ot tigonyu
ta wan unudonyun namin datuwen tugun.

Hay Ngilinondah Nan Pituy Algo
(Lebitikus 23:33-43; Bilang 29:12-38)

13 Alyon bon Moses di, Wa'et nagibbuh an inilikyu nadan ginapasyu ya numbali-
nonyuh ma'inum nadan kinopalyun bungan di greyp ya nginilinyuh pituy algo nan
punnomnomnomanyuh nun'anallungan ta'uh nan inwa'inwa ta'uh din nalpuwan
ta'uh ad Egypt.

14 Ta mun'am'amlong ayun hina'amma ya nadan himbutyu ya nadan tinanud Libay
ya ta'on on nadan nun'apuhig ya nun'abalu an mi'iboble i da'yu.
15 Ta ma'amung ayuh nan pundayawanyu i Apu Dios ta ngilinonyu nimpe hi
pituy algo hidiyen punnomnomnomanyuh nun'anallungan ta'uh nadan inwa'inwa
ta'u hi nalpuwan ta'uh ad Egypt. Te nan Dios an dayawon ta'u ya wagahana nadan
tamuwanyu ta waday apitonyu. Ta mun'am'amlong ayun namin an himpamoble.
16 Ta hinan hintawon ya mumpitlu ayun ma'amung an linala'i hinan tudduwon
Apu Dios an pundayawanyu i hiya. Ta ma'amung ayuh nan ngilin di pangananyuh
nan tinapay an agge nadduman hi yist ya hinan punhanaanyuh nagibbuhan di ahi
gapas ya hinan punnomnomnomanyuh nun'anallungan ta'uh nan inwa'inwa ta'uh
nalpuwan ta'uh ad Egypt. Ya ma"id ha ume i da'yu hinan pundayawanyu an ma"id
ha inodnana.
17 Ya hay idawatyu ya nan miyunnudan hinan nunwagah nan Dios an dayawon
ta'u i da'yu.

Nadan Mapilin Mangipanuh Hi Tatagu

18 Alyon bon Moses di, Tigonyu bo ta waday pot'onyu hi ap'apu ya mangipanuh
i da'yun himpahimpamu'un hinadan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u an eyu
punhituwan. Ya nadan mapili ya mahapul an nipto' di atondan mangipanuh hinadan
tatagu.
19 Ta ma"id ha pangipangngelanda ya adida mumpabayad hinan tagun waday
bahulna. Te nan pihhun ibayadda ya hidiyey ay mamilok hinan mangipanuh hinadan
mihahapit an ta'on on hiya ya nanomnoman.
20 Ot hanat nan nipto' di minaynayun an ma'at an miyunnudan hinan tugun ta wan
nanongnan munhitu ayuh nadan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu.
21 Ya wa'et impata'dogyu nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya tigonyu ta adiyu
e ihaggon hidi nan pusti an mangita'dog i Aserah.
22 Ya atbohdin adi ayu mangipata'dog hi batu ta dayawonyu te nan Dios an dayawon
ta'u ya nunhiglan aggena pinhod dadiye.

17

Nadan Animal An Waday Bahbahda

1 Alyon bon Moses di, Adiyu i'nong hinan Dios an dayawon ta'u nan baka onu
kalneron waday bahbahna te nunhiglan umipabungot i hiya.

Hay Ma'at Hinan Mundayaw Hinan Dios Di Udum An Tatagu

2 Alina'e hi na'innilaanyu an waha ibba ta'un tinanud Israel hinan numboblayanyu
hi numbahul hinan Dios an dayawon ta'u
3 te imbahhona nan tugun Apu Dios an imbaga' i da'yu ot e mundayaw hinadan
dios di udum an tatagu onu dinayawna nan algo onu nan bulan onu nadan udum an
wadah ad lagud
4 ya imbagada'e i da'yu ya mahapul an eyu pa'ammahmahan hi'on immannung onu
agge. Ta immannung'e an waday nunhiglan umipabungot i Apu Dios an ma'ma'at hi
bobleyu
5 ya mahapul an iyeyuh diyen lala'i onu babaih nan bahhel di alad di bobleyu ya
nunhintotopaanyu ta ingganah mate.
6 Mu adi mabalin an atonyuhdi hi'on oha ya abuh ha muntistigu te mahapul an
wadada ha duwa onu mahuluk hi duwa hi muntistigu.
7 Ya mahapul an hay mamanguluh muntopa i diyen tagu ya nan muntistiguh nan
numbahulan diyen tagu ya ahida madhun ahitotopa nadan tatagu. Ot athinay atonyu
ta wan midinong nan adi maphod an at'attonda.

Hay Atondah Nan Naligat An Mihahapit

8 Hi'on waday mihahapit an umat hi pimmate onu nan umat hi pun'a'addiyanan
onu nan waha himmugat ta maligatan nadan napilin mangipanuh hi bobleyu ya
mahapul an iyeyuh nan pundayawan i Apu Dios.
9 Ta iyeyu didah nadan padi an tinanud Libay ya nan napilin mangipanuh i diyen
timpu ta diday ukod an mangipanuh.
10 Ya hi'on nganne nan imbagadan ma'at i diyen inhahapitdahdi hinan pundayawan
i Apu Dios ya mahapul an hidiyey ma'unud.
11 Ta hidiyey unudonyu an adiyu ipatnan baliwan nan imbagadah atonyu.
12 Ot mahapul an mipapate nan mungngohen adina abuluton nan imbagan nan
napilin mangipanuh ya nadan padi an munhilbih nan Dios an dayawon ta'u. Athidiy
atonyu ta mipadinong nan adi maphod an ma'ma'at i da'yun tinanud Israel.
13 Ta punhindodongolan nadan tatagu ya tumakutdan mangathidi.

Hay A'at Di Mumpatul

14 Alyon bon Moses di, Hitun dumatnganyuh nan boblen idat Apu Dios i da'yu ya
nagibbuh'en way ohaon immeh nan nituddun eda punhituwan ya wa'et alyonyuy,
Mahapul pibon waha patul ta'u an umat hinadan udum an bobleh tun nunlini"odan
15 ya tigonyu ta nan pinhod Apu Dios an mumpatul i da'yu di pot'onyu. Ot mahapul
an hay ohan da'yun tinanud Israel ta bokon hay udum an tatagu.
16 Ya nan mapilin mumpatul ya adi mun'amung hi dakkodakkol an kabayu. Ya
adina bo ipatnan mannag hi umeh ad Egypt ta e gumattang hi kabayuhdi. Te ipagol
Apu Dios an mumbangngad ayuhdi.
17 Ya mahapul an adina dakolon di ahawana te hidiyey lummuh pan'uganan Apu
Dios. Ya mahapul an adina agan hi amung hi silber ya balitu'.
18 Ya wa'et hiya moy patul ya mahapul an itudo'na i ha liblu nadan tugun Apu Dios
an malpuh nan nitudo' an wadah nadan padin tinanud Libay.
19 Ya ipa'inghanan bahaon hi abigabigat. Ta wan hi Apu Dios di nanongnah
takutana ta unudonan namin nadan tuguna.
20 Athidi'e ya ma"id ha atonan mangipabaktuh adolna te ipaddungnay adolnah
nan ibbanan tinanud Israel. Ya adina ibahho nadan tugun Apu Dios ta mabalin an
minaynayun an hiya ya nadan tanudanay mumpatul hi inggana.

18

Hay Midat Hinadan Padi

1 Alyon Moses di, Nadan padi ya an namin nadan tinanud Libay ya ma"id ha lutah
midat i dida. Ot hay itanudda ya nadan midawat i Apu Dios.
2 Ta ma"id ha lutada an adi umat i da'yun i'ibadan tinanud Israel. Ta hay
paddungnah midat i dida ya hi Apu Dios an punhilbiyanda te hiyay hinamadnan
imbaga.
3 Ta hay midat hinadan padi hi pahingdah nan baka ya kalneron mi'nong i Apu
Dios ya nan lapa ya nan pangal ya nadan minalutu.
4 Ya midat bon dida nadan mamangulun gapason ta'u ya nan pinahapah an bayah
ya nan mantekan di olibo ya nan mamangulun aanon ta'un dutdut di kalnero.
5 Te nan Dios an dayawon ta'u ya pinto'na nadan tinanud Libay hi munhilbi i hiya
hi inggana.
6 Ot wa'e ta waha tinanud Libay hi taynana nan nunhituwana hi'on pinhodna ta
umeh nan pinto' Apu Dios hi pundayawan i hiya
7 ya mabalin an hidiy punhilbiyanan Apu Dios an umat hinadan ibbanan tinanud
Libay an wahdi i diyen pundayawan.

8 Ot nan midat an anon di munhilbihdi hinan pundayawan ya hidiye boy midat i
hiya an ta'on on alina hi waday pihhunan nalpuh nunggattangan nadan pamilyanah
gina'uda.

Adiyu Iyunnudan Hinan Adi Maphod An Pangat Di Tatagu

9 Alyon bon Moses di, Wa'et wahdi ayu moh nan idat nan Dios an dayawon ta'u
an pumboblayanyu ya adiyu iyunnudan hinadan nunhiglan umipabungot i hiya an
at'atton nadan tataguhdi.
10 Ta mahapul an ma"id i da'yu ha i'nongna nan imbabalena ta maghob. Ya ma"id
bo i da'yu ha mumbaki onu munggamud onu mun'abig
11 onu munhapud onu mama"o.
12 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnah nan tagun mangat i danae. Te danaen
ato'aton nadan tatagun nunhitu i dadiyen boble ya nunhiglan umipabungot i Apu
Dios ta hiya nan pa'aanona dida i dadiyen boble an eyu pumboblayan.
13 Ot mahapul an ma"id ha aton ta'u hi pumbahulan i Apu Dios.
14 Te nadan tatagu i diyen boblen midat i da'yu ya nadan mumpumbaki ya
mumpumbuyun di dongdonglonda. Mu nan Dios an dayawon ta'u ya adina iyabulut
an atonyu dadiye.
15 Mu hay atona ya pot'ona boy ohan da'yu ta hiyay propetan umat i ha"on. Ot
mahapul an unudonyu nan ibagana.
16 Te imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u hidin awadan ta'uh nan billid hi ad
Horeb an alyonyuy adi mabalin an da'yuy humapitana ta donglonyu nan ibagana ya
tigonyuh nan mundalang hi awadana te tumakut ayu te alyonyuh on ayu mate.
17 Ot alyon Apu Dios i ha"on di, Nipto' hinaen imbagada.
18 Ot hiya nan pot'o' ha ohan didah propeta an umat i he"an mangipa'innila nadan
pinhod'un ipa'innilan dida.
19 Ot nan tagun ngohayona nan ibaga' i diyen propeta ya dusao'.
20 Mu wada'e ha mangalih ha"on di nalpuwan nan ibagana mu agge immannung
onu alyonay nalpuh udum an dios nan inabigna ya mahapul an mipapate.
21 Ot inayun bon Moses an alyon di, Wan alyonyu on nganney panginnilaanmi hi'on
immannung an nalpun Apu Dios nan abigon di ohan propeta onu agge?
22 Hay panginnilaanyu hi'on nalpun Apu Dios onu agge nan inabig nan propeta
ya wa'et alyonay nalpun Apu Dios muden adi umannung ya hidiyey atiganan agge
immannung an nalpun Apu Dios hidiyen inabigna te hidiyen inabigna ya nalpuh
nomnomna. Ta hiya nan adi ayu tumakut i hiya.

19

Hay Bumtikan Nan Waday Pinatenan Aggena Inatta

1 Alyon bon Moses di, Hi Apu Dios ya adi mibahhon ma"idona nadan tatagun
nunhituh nan boblen idatnan da'yu ta da'yuy mihukkat hi e munhituhdi.
2 Ot hay atonyu ya puntuluwonyuh diyen boble ya pinto'yuy hinohha an boblen
nigawwa i dadiyen tulu.
3 Ya iniphodyu nadan kalatan mangipluy i dadiyen tulun boblen bumtikan nadan
waday pinatena an aggena inatta.
4 Ot hi'on waday pinaten di ohan tagu mu aggena inatta ya mabalin an bumtik ta
e mipa"eh kumpulna i dadiyen tulun boble.
5 An umat i ha duwah tatagu hi e munlongoh kayiw mu indani ya nibaddih nan
ulun di wahe ya niknah nan oha ot mate. Athidi'ey ma'at ya mabalin an bumtik ta e
mipa"eh hi oha i dadiyen boble.

6 Mu onha oha nan boblen bumtikan ya mabalin an alina ya akhupan nan
mangi'awit ya pinatena an gapuh bungotna an ta'on on aggena inattan namate hinan
ibbana.
7 Ta hiya nan imbaga' an tuluy bobley pot'onyu.
8 Ya di'et idoldol nan Dios an dayawon ta'u ta bumillog hidiyen eyu pumboblayan
an imbaganah nadan a'ammod ta'u an idat i da'yu
9 ya udmanyu boh tulu nan boblen bumtikan nadan waday pinatenan aggena
inatta. Ot hi Apu Dios ya ipa'annungna nan imbagana hi'on un'unudonyu datuwen
tuguna an imbagabaga' i da'yuh ad uwani. Ta hi Apu Dios di pohpohdonyu ya inatyu
nadan pohdonan atonyu.
10 Ot hanat datuwey atonyu ta wan adi pamaaggon pinaten nan mangi'awit nan
ma"id ha bahulna i diyen boblen idat Apu Dios ta wan ma"id i da'yu ha mibilang hi
pimmate.
11 Mu hi'on waha ma'ahihhiwoh nan ibbanan tagu ta amod ona e bobota'on ya
pinatena ya ahi binumtik hi ohah nadan boblen ipa"ayan
12 ot hay aton nadan ap'apuh nan boblen nalpuwana ya eda ipa'awit. Ta iyedah
awadan nan tulang di pinatena ta patayonda.
13 Ta adiyu hom'on hidiyen pimmate. Te gahin di mipadinong di papatte i dita'un
tinanud Israel ya ahi mapmaphod di ma'at i da'yu.

Hay Udum Hinan Nitugun Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Moses di, Hitun eyu pumboblayan i diyen boblen idat Apu Dios i da'yu
ya hanat adiyu e idalhin di muhon an inha"ad di a'ammodyu.
15 Ya adiyu bo ibilang an numbahul di ohan tagu hi'on oha ya ammuna ha
muntistigu ta ingganah on waha duwa onu tulu.
16 Ya alina'e hi waha taguh mangali hi numbahul nan ohan tagu
17 ya hay atonyu ya umedan duwah nan pundayawan ta humalyaon nan padi onu
nadan mangipanuh hi mihahapit
18 ta ihamaddan mummahmah hi'on immannung hidiyen imbagana. Ya
na'innilaan'e an munlayah hidiyen tagun mangali hi numbahul nan ibbana
19 ya nan dusan nan alyonay numbahul ya hiyay munholtap. Athinay atonyu ta
wan mipadinong nan adi maphod an ma'ma'at i da'yu.
20 Ya ta punhindodongolan nadan tatagu ta tumakutdan mangat hi adi maphod.
21 Ot hanat adiyu hom'on nan umat hi pimmate ta ipapateyu ya nan waday
pinilokna ya pilokonyu ya nan waday pinanguwana ya panguwanyu ya nan waday
gininghuyna ya ginghuyonyu ya nan waday pinilayna ya pilayonyu.

20

Hay Imbagan Moses Hi Atonda Hi'on Waday Eda Gubaton

1 Alyon bon Moses di, Wa'et eyu gubaton nadan binuhulyu ya ta'on hi tigonyun
dakdakkolda mu da'yu an nungkakabayuda ya nungkakalesada ya adi ayu tumakut.
Te nan Dios an dayawon ta'u an nangikak i dita'uh ad Egypt ya wadan bumoddang i
da'yu.
2 Ya hinan eyu pi'gubatan ya mahapul an pahapitonyu ni' nan padi hi hinangngab
nadan tindalu.
3 Ta alyonay, Da'yun i'iba an tinanud Israel, donglonyu tun ibaga'. Ad uwanin e ayu
mi'gubat hinadan binuhul ta'u ya pabikahonyuy nomnomyu ta adi ayu tumakut.
4 Te nan Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangubat hinadan binuhulyu ta
pangabakon da'yu i hiya.

19:15 19:15 Matthew 18:16

5 Ya nagibbuh'en imbaganah diye ya alyon nadan opisyal hinadan tindaluda di, On
wada i da'yu ha hiyah inyammanay balena mu aggena inyappit i Apu Dios? Wada'e ya
udu'dulnay umanamut ni' te alina ya nateh gubatan ot nat'on an taguy mangiyappit
i Apu Dios hinan balena.
6 Ya hi'on waha nuntanom hi greyp mu aggena ni' tinamtaman nan bungana ya
udulnay umanamut. Te onha mateh gubatan ot hay udum moy mangan hinan bungan
nan intanomna.
7 Ya hi'on wada bo i da'yu ha nitbi ya udu'dulnay umanamut ta mangahawa. Te
onha mateh gubatan ot nat'on di mangi'ahawah nan nitbiyana.
8 Ya alyon bon nadan opisyal di, Hi'on wadan da'yu ha adi pa"itpol hi takutna ya
udu'dulnay umanamut te indani ya ta'on on nadan ibbana ya tumakutda damdama.
9 Ya nagibbuh'en imbagada nan ibagadah nadan tindaluda ya piniliyu bo dohah
nadan ibbayu ta diday mangipangpanguluh nadan nat'onat'on an grupuyu.
10 Ya wa'et dimmatong ayuh nan boblen eyu gubaton ya ibagayu ni' hinadan
tataguhdi hi'on pinhoddan mi'hayyup i da'yu.
11 Ya wa'et abulutonda ta ibughulda nadan geyt di bobleda ya mumbalinda mon
namin hi ba'baalonyu ta pilitonyu didan muntamu an ta'on an adida pohdon.
12 Mu adida'e tuwali pohdon an mi'hayyup i da'yu te pohdondan mi'gubat ya
lini"ubyuy bobleda.
13 Ya impa'abak'en Apu Dios dida i da'yu ya patayonyun namin nadan linala'i.
14 Ya nada'en binabai ya u"unga ya nadan animalda ya an namin nadan wada i
diyen boble ya alanyu ta mabalin an usalonyu te indat nan Dios an dayawon ta'u
dadiye i da'yu.
15 Ot athinay atonyuh nadan nun'ibata"an an boblen agge niddum hinan nidat i
da'yun pumboblayanyu.
16 Mu hinada'en boblen indat Apu Dios i da'yu ya inabakyu'e dida ya mahapul an
patayonyun namin nadan numpunhituhdi.
17 Ta ma"idonyun namin nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud Hit ya
tinanud Amor ya tinanud Peres ya tinanud Hib ya nadan i Jebus te hidiyey imbagan
Apu Dios hi atonyu.
18 Te adiyu'e patayon didan namin ya alina ya diday manuddu i da'yuh nadan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pundayawdah nadan dakol an diosda.
19 Ya wa'et lini"ubyuy ohan boble ya adiyu longhon nadan nun'itanom an
bungbunga"an te bokonyu binuhul dida. Ya mabalin an anonyu nan bungada mu
ta adiyu nimpe longhon an ta'on on alina hi nadney nunli"ubanyu i diyen boble on
aggeyu ni' inabak.
20 Mu mabalin an longhonyu nadan kayiw an bokon bungbunga"an ta pumpat-
tukanyun manggop i diyen boble.

21

Hay Atondah Nadan Ma'akhupan An Nate An Agge Na'innilay Namate

1 Alyon bon Moses di, Hi'on waha akhupanyuh pinatedah nan bobleyun indat Apu
Dios i da'yu mu agge na'innilaan nan namate ya
2 nadan ap'apu ya nadan mangipanuh i da'yu di e manigo hi'on ngannen boble di
ni'ihhaggon hinan natayan diyen tagu.
3 Ya nadan mangipangpangulu i diyen boble an nihaggon hinan namatayanda ya
piliyonda ha pa'ahikkonah baka hi aggeda ni' nuntamuwon.
4 Ya inyeda i ha nundotal an agge na'aladu onu natanoman ya nihaggon i ha wa"el
an waday litingna. Ya intilonyuy bagang diyen baka ta mate.

5 Ya nadan padin tinanud Libay ya umedahdi te diday pinto' Apu Dios hi munhilbin
hiya ya munwagah ya atbohdin diday mangipanuh hi mihahapit ya mabalin an
mangibaga hi'on lebbengnan madusa nan ohan tagu.
6 Ot an namin nadan ap'apuh nan boblen nihaggon hinan nangakhupandah nan
nate ya ulahanday ta'ledah uhhun nan adol nan baka an naputung di bagangna.
7 Ya alyonday, Bokon attog da'miy namate ya aggemi innilah on nganney namate.
8 Ya mundasalda ta alyonday, Da'min mibilang hi tatagum Apu Dios an inilpum hi
ad Egypt ya hituwen tagun ma"id ha bahulna an pinateda ya dawatonmin he"a ta adi
da'mi pabahulon hi natayana.
Ot athidi'ey atonyu ya adi ayu mabahulan hi natayan nan tagu.
9 Ta hidiyen pangunudanyuh nan nipto' hi panigon Apu Dios ya bokon da'yu i diyen
bobley madusa.

Hanadan Binabain Na'alah Gubatan

10 Alyon bon Moses di, Hinan eyu pi'gubatan ya wa'et nangabakon da'yun Apu Dios
ta awitonyu nadan inabakyun tatagu ta mumbalindah baalyu
11 ya alina'e hi waha apgohan hi babaih tinigon di ohan da'yu ta pohdonan ahawaon
ya mabalin
12 an awitona ta iyanamutna ya imbaganan diyen babai ta mumpakalbu ya
pinutulnay kulkulungna.
13 Ya hinukkatana nan inlubungnah din na'abakandah gubat ya immukayungan
i ha himbulan an gapuh natayan da amana i inana. Ta nagibbuh'e ya ahi mohpe
mabalin an mun'ahawada.
14 Mu onha nagibbuh an nun'ahawada ya nama"id di namhod nan lala'in hiya ya
mabalin an ituda'na ta ukod i hiyah nan umayana. Mu adi mabalin hi ihbut diyen
lala'i ya adi bo mabalin hi pumbalinonah baalna te inahawana.

Hay Midat Hinan Panguluwan An Lala'i

15 Alyon bon Moses di, Hi'on wada i da'yun linala'i ha duway ahawana ya
numpaddungdan waday lala'ih imbabaleda ya wa'e ta nan namangulun lala'in
imbabalena ya bokon hinan pohpohdonan ahaway nangimbabale
16 ya ta'on on athidi ya adi mabalin an iyaldana nan midat hi panguluwan an
imbabale ta idatnah nan imbabalen nan pohpohdonan ahawana.
17 Te hay nitugun ya mahapul an abulutona nan panguluwan an lala'in imbabalena
an ta'on on bokon hinan pohpohdonan ahaway nangimbabale ta mundubliy idatna i
hiya.
18 Ya alyon bon Moses di, Ya hi'on waha imbabaleyuh lala'i hi nunhiglay ngohena
te ta'on on titilgon da amanan inana ya hiyah diyen adi matugun
19 ya hay atonda ya iyedan himbaleh nan way geyt diyen numboblayanda an
a'am'amungan nadan ap'apuhdi.
20 Ya alyonday, Hituwen imbabalemi ya mungngohe ya adi da'mi ahan donglon. Ta
on han mangan ya han butongnay ato'atona.
21 Ya hay aton nadan linala'i i diyen boble ya adhuwandan topon ta ingganah
on mate te mahapul an mipadinong nan athidin adi maphod an pangat hinan
pumboblayanyu. Ta an namin nadan ibba ta'un tinanud Israel an mangngol i diyen
na'at i hiya ya tumakutda ta adida aton di athidi.

Hay Atondah Nan Bimmahul An Tagun Pinateda

22 Ya inalin bon Moses di, Hi'on waha taguh bimmahul ta pinateyu ot eyu itattayun
i ha kayiw
23 ya tigonyu ta adi mabigatan hidi. Te mahapul an eyu ilubu' ya ahi mahdom. Te
onha mabigatan hidi ya du'gon Apu Dios hidiyen boble.

22

Hay Bumoddangan Hi Ibba Hi'on Mahapul

1 Alyon bon Moses di, Hi'on waday inakhupanyu i ha binumtik an baka onu
kalneron nadan ibba ta'un tinanud Israel ya hanat adiyu hintigtigon mu onyuot alan
ya imbangngadyuh nan ud bagi.
2 Mu hi'on agge nihaggon di balen nan ud bagi onu aggeyu innilay ud bagi ya
iyanamutyu ya impapto'yu ta wada'e ha umalih mangibaga ya indatyu.
3 Ya athidi boy atonyuh nan matala' an dongki onu lubung di ibbayu an wa'e ta
inakhupanyu ya adi namaag ya tinaynanyu.
4 Ya tinigoyu'e ha nikudlih an baka onu dongkin nadan ibbayu an gapu ta madamot
nan kinalgana ya adi namaag ya lina"uhanyu mu onyuot boddangan nan ibbayu an
mangipata'dog.
5 Nan babai ya mahapul an adi munlubung hi lubung di lala'i ya athidi boh nan
lala'i an mahapul an adi munlubung hi lubung di babai. Te nan Dios an dayawon ta'u
ya nunhiglay bungotnah nan mangathidi.
6 Ya wa'et inakhupanyu ha buyan di hamutih nan awon onu hinan kayiw an waday
hamutihdi hi inobobana nan itlugna onu nadan impahna ya adiyu alan nan hi inana
ya nan impahna.
7 Mu mabalin an alanyu nadan impahna onu nan itlugna mu ta adiyu ilagat nan
hi inada. Athidi'ey atonyu ya luminggop di nitaguwanyu ya atbohdin madukdukkey
pi'taguwanyu.
8 Ya wa'et mangiyamma ayuh bale ya tigonyu ta hawananyu nan nunlini"odan nan
nundotal an atop di baleyu ta ma"id ha ipabahuldan da'yuh nagah an nalpuh atop ot
mate.
9 Ya wa'et muntanom ayu ya adiyu tanoman hi bokon greyp nan numbattanan
nadan intanomyun greyp. Te atonyu'ehdi ya mibilangdah nalugit nadan bungan nan
nitanom hidi ya ta'on on nadan bungan nan greyp.
10 Ya mun'aladu* ayu'e ya adiyu pun'ohhaon hi ohan panakul nan baka ya nan
dongki.
11 Ya adiyu ilubung nan na'abol an nun'uddum nan hinulid an nadutdutan hinan
hinulid an linen.
12 Ya mangiyamma ayu'e hi mi'oddah hinan lubungyu ya ha"adanyuh baluybuy nan
opat an dugguna.

Hay Atonda Hi'on Waha Lala'ih Nangahawa Ya Indani Ya Aggena Pinhod Nan Ahawana

13 Hi'on waha lala'i hi nangahawa mu indani ya na'aan di naminhodnah nan
ahawana
14 ta dakol di umipabain an ipabahulnah nan babai an alyonay na'innilaana hidin
nun'ahawada an waday udum hi inilo'nah din aggeda nun'ahawa
15 ya mahapul an waday ipatigon nan a'ammod diyen babai hinadan mangipanuh
hi mihahapit an uggan ma'amung hi way geyt diyen boble an layah nan ipabahul nan
lala'ih nan imbabaleda.
16 Ta alyon nan hi aman nan babaih nadan mangipanuh hi mihahapit di,
Inyabulut'u an ahawaon naen lala'i tun imbabale' mu tanganu on ad uwani ya athinay
atona i hiya.

---

* **22:10 22:10** Hay a'at di pun'aladuwon di Judyu ya duway animal hinan ohan panakul. Ya manu'e hi adi mabalin an munduwwada nan baka ya dongki hinan ohan panakul ya mibilang hi malinis nan baka mu na'en dongki ya mibilang hi nalugit.

17 Ya ngalngalam ta impaklanah nan imbabale' di ababain an alyonay waday udum
hi inilo'nah din aggeda nun'ahawaan. Mu wahtu tee nan panginnilaan an layah nan
ipabahulna.
Ya impatigodah nadan mangipanuh hi mihahapit nan luput an nalo'anda an
mangipatigo hi ama"id ha inilo' nan babai hidin aggena nun'ahawaan.
18 Ya hay aton mon nadan mangipanuh hi mihahapit ya punhuplitdah diyen lala'i.
19 Ya impa'ukatdan hiya ha hinggahut (100) di pihhu an silber ta midat hinan hi
aman nan babain imbabaina. Ya adi mabalin hi ibolhenah† diyen babai hi inggana.
20 Mu hi'on immannung nan ipabahul nan lala'i an gapu ta ma"id ha panginnilaan
an ma"id ha inilo'nah din aggeda nun'ahawaan
21 ya awitonda nan babai ya inyedah nan way panton di balen amana ya nuntopan
nadan linala'i i diyen boble ta mate. Te hidiyen inatna ya ipada"ulan ta'un tinanud
Israel. Ot mahapul an athidiy atonyu ta wan mipadinong nan athidin adi maphod an
pangat.
22 Ya alina'e hi akhupanyu ha babai hi nunluktap ya mahapul an mipapatedan
duwah nan lala'i ta way aton naen nagaga''ihon pangat an mipadinong.
23 Ya alina'e bo hi waha babaih nitbi mu indani ya na'akhupan an ni'ilo' i ha nat'on
an lala'i
24 ya mahapul an palah'unonyu didan duwah nan geyt di bobleyu ya nuntopayu
dida ta ingganah onda mate. Ya manu'eh pi'pateyu nan babai ya gapu ta agge
tinumkuk ta mumpaboddang hidin na'atana. Ya manu'e bo hi mipapate nan lala'i
ya gapu ta nginhena nan lala'in nitbiyan diyen babai. Ot mahapul an mipadinong
danaen adi maphod an pangat i da'yu.
25 Ya hi'on waha lala'i hi inakhupanah nan ma"id ha tagu ha nitbin babai ya
pinilitnan inilo' ot hidiyen lala'i ya ammunay mipapate.
26 Ot nan babai ya bokona bahul te ma"id ha abalinana an umat hinan tagun
pinateda.
27 Ot gapu ta hinan ma"id ha taguy na'atana ya ta'on on muntukuk nan babai ya
ma"id damdama ha e bumoddang i hiya.
28 Ya onha waha akhupanyu hi lala'ih pinilitnan inilo' ha mangilog hi babaih agge
nalahin
29 ya mamoltah nabongley (50) pihhun silber ta midat hinan hi aman nan babai.
Ya mahapul bon ahawaonah diyen babai te nan inatnan hiya. Ya adi mabalin hi
ibolhena.
30 Ya adi mabalin an ahawaon ha lala'i nan numbintanan amana te adi mabalin an
ngohayona nan hi amana.

23

Hay Adi Mabalin An Mi'yamung Hinan Pundayawan I Apu Dios

1 Alyon bon Moses di, Nan lala'i an paddungnay nakapun te waday naputul hi
indonana ya adi mabalin an mi'yamung hinan pundayawan i Apu Dios.
2 Ya athidi boh nadan nilaglagah an mipagol hi pi'yamungandah nan pundayawan
i Apu Dios ta ingganah nan mi'apulun (10) tanudanda.
3 Ya adi bo mabalin hi eda middum hinan pundayawan i Apu Dios nadan tinanud
Ammon onu nadan tinanud Moab ta ingganah nan mi'apulun tanudanda.
4 Te ma"id ni'mo ha inihmo'dah makan ya liting hi awadan ta'uh nan awon hi
nalpuwan ta'uh ad Egypt an ondaot binayadan hi Balaam an imbabalen Beor hi ad
Petor hidih ad Mesopotamia ta idutan dita'u.

† **22:19 22:19** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

5 Mu nan Dios an dayawon ta'u ya aggena inyabulut an idutan dita'un Balaam. Te
on dita'u ot winagahan i hiya an gapu ta pohpohdon dita'un hiya.
6 Ot hiya nan adiyu ipatnan mi'hayyup hinadan tinanud Ammon ya nadan tinanud
Moab hi inggana.
7 Ya adiyu pihulon nadan tinanud Edom te tulang ta'u dida. Ya ta'on on nadan i
Egypt ya adiyu pihulon dida te e ta'u ni' ni'iboble hi bobleda.
8 Mu mabalin an mi'yamungdah nan pundayawanyu i Apu Dios nadan mi'atluh
tanudanda.
9 Wa'et e ayu mi'gubat ya tigonyu ta ma"id ha lummuh eyu ibilangan hi nalugit.
10 Ot wada'e i da'yu ha mibilang hi nalugit an gapu ta waday himmawwang hi
adolna hinan nahdom ya mahapul an mibata"an ni' hinan nun'allunganyu.
11 Ta mun'ahdom'e ya e nun'amoh ya ahina imbangngad hinan nun'allunganyu
hi'on nalimuh nan algo.
12 Ya tigonyu bo ta nan nibata"an hinan nun'allunganyu di eyu pungkahhelyatan.
13 Ya odnanyu ha pungka"utyu ta tabbunanyu nan kimmahhelyatanyu.
14 Te nan nun'allunganyu ya niyappit hinan Dios an dayawon ta'u ta hiya nan
tigonyu ta nanongnan mibilang hi malinis ta nanongnan ibaliw da'yu i hiya ta
boddangan da'yuh nadan binuhulyu. Ot gahin di ma"id ha tigonah umipabain hinan
nun'allunganyu ta wan adi da'yu iwalong i hiya.
15 Ya onha waha himbut hi binumtik ya immalin mumpaboddang i da'yu ya adiyu
piliton an pumbangngadon hinan ud himbut i hiya.
16 Ta ta'on on mi'hitun dita'u hinan boble an pinhodnan e punhituwan.
17 Ya mahapul an ma"id i dita'un tinanud Israel ha babai onu linala'i hi
mumpabpabbayad hi adolnah nan pundayawan di udum an tataguh nan diosda.
18 Ya mahapul an adiyu ipatnan iyeh nan pundayawanyuh nan Dios an dayawon
ta'u nan bino'lan ha lala'i onu ha babai hi mumpabpabbayad hi adolna ta hidiyey
idatnah nan imbaganan idatna te umipabungot hinan Dios an dayawon ta'u.
19 Ya wada'ey ipagawatyuh nadan ibba ta'un tinanud Israel an umat hi pihhu onu
makan ya adi ayu munhingil hi pulsintuna.
20 Mu hi'on hay numpagawatanyu ya nadan tatagun ni'boblen da'yu ya mabalin
an hingilonyu dida hi pulsintuna. Mu adi ayu munhingil nimpe hi pulsintu hinadan
ibbayun tinanud Israel ta way aton nan Dios an dayawon ta'u an munwagah i da'yuh
nan boblen eyu punhituwan.
21 Ya hi'on waday imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u hi atonyu ya mahapul an
adi mabayag ya impa'annungyu ta adi hiyay gumapu hi pumbahulanyu.
22 Mu hi'on ma"id ha imbagayuh atonyu ya adi ayu mumbahul.
23 Mu wada'e tuwaliy imbagayuh atonyu ya mahapul an ipa'annungyu te da'yuy ud
nomnomon hinan imbagayun Apu Dios.
24 Ya ume ayu'e hinan tinanoman di ibbayu hi greyp ya mabalin an aganyuh a'an
hidi hinan bungana. Mu adi ayu mangalah iyanamutyu.
25 Ya athidi boh nan puntanoman an tinanoman di ibbayu hi wit an mabalin an
mangala ayuh utimonyu mu adi mabalin hi gapasonyu.

24

Hay A'at di Alahinan Ya Bolhe

1 Alyon bon Moses di, Nan lala'i an nangahawa mu indani ya na'aan di
naminhodnah nan ahawana an gapu ta waday inakhupanah umipabain hi a'at nan
ahawana ya mabalin an itudo'na nan gapunah pangibolhayana hinan ahawana ya
indatnah nan babai ya ahina impa'aan hi balena.
2 Ya onha hidin imma'aan hi balen nan lala'i ya numbintan hidiyen babai

3 ya indani ya ninomnom bon diyen numbintananan ibolhe te waday aggena
pinhod i hiya ot mabalin an itudo'na mo damdama nan gapunah pangibolhayana
ya indatnah nan babai ya innayunan intuda'. Ot hi'on athidiy ma'at onu mateh diyen
lala'i
4 ya adi mabalin hi ibangngad nan namangulun ahawana an nangibolhe i hiya
ta ahawaona bo te mibilang moh nalugit hidiyen babai. Ya onha ibangngadna ot
nunhiglay agge naminhodan Apu Dios. Ot hanat adiyu aton ha athidih pumbahulan
hinan boblen indat nan Dios an dayawon ta'u i da'yu.

Hanadan Nat'onat'on an Tugun

5 Nan lala'i an hiyah nangahawa ya adi mabalin hi e mi'gubat ya adi midattan
hi naligat an tamu ta mabalin an umohnong ni' hi bobleda hi hintawon ta wan
ipa'amlongnah ahawana.
6 Ya wada'e ha ipagawatan ta'u ya adi ta'u alan nan punggilingana ta hidiyey
pangidonan ta'u. Te hidiyey punggilingandah nan iha"angdah itanuddah abigabigat.
7 Ya onha wadan dita'un tinanud Israel ha inibtiknay ohah nadan ibba ta'u ta
pumbalinonah himbut onu ena igattang ta mumbalin hi himbut ot mahapul an
mipapateh diyen nangibtik. Athituy atonyu ta wan mipadinong nan adi maphod
an pangat i da'yu.
8 Ya hi'on wadan da'yu ha nunhiglay gulidna* ya mahapul an unudonyu nan ibagan
nadan tinanud Libay an padi ta atonyun namin nadan imbaga' i dida hi atonyu.
9 Ta nomnomonyu din inat nan Dios an dayawon ta'u i Miriam hidin nalpuwan
ta'uh ad Egypt.
10 Ya wada'ey ipagawatyuh nan ibba ta'un tinanud Israel ya adi namaag ya imme
ayuh balen diyen tagu ya eyu inala nan imbagana an pangidonanyun gina'una.
11 Unhaot haddonyu ta ukod nan tagun mangilah'un hi balena ya indatna i da'yu.
12 Ya hi'on ma'ma"idan hidiyen tagu ta ammunay lubungnah ipalendahna ya alanyu
13 mu tigonyu ta ipabangngadyun hiya hinan mahdom ta usalonah nan alo'ana. Ot
athidi'ey atonyu ya ongal di punhanaana i da'yu. Ya hidiyen atonyu ya ibilang da'yuh
nan Dios an dayawon ta'u hi maphod.
14 Ya hi'on waha puntamuwonyu hi nawotwot an ni'iboblen da'yu onu ha ibba ta'un
tinanud Israel ya adiyu palodpodon an mangidat hinan bino'lana.
15 Ta nagibbuh'e nan nuntamuwana i diyen algo on indatyu nan bino'lana te
namnamaonan idatyu ta igattangnah anona. Te onha adiyu idat ya mumpahpahmo'
i Apu Dios ot bahulyu.
16 Nan ammod ya adi mabalin an hiyay mipapate an gapuh bahul nan imbabalena.
Ya athidi bon numbahul'e nan ammod ya adi mabalin an nan imbabalenay mipapate.
Ot nan numbahul ya hiyay mipapate.
17 Ya tigonyu ta nan lebbengnan midat hinadan nun'apuhig ya hinadan ni'iboblen
da'yu ya immannung an midat i dida. Ya adiyu pi'yalay lubung nan nabalu ta
pangidonanyuh nan impagawatyun hiya.
18 Adiyu linglingon nan numbalinan ta'u ni' hi himbut hi ad Egypt ta ingganaot
ihwang dita'u hinan Dios an dayawon ta'u. Ot hay itugun'u i da'yu
19 ya hi'on waday ginapasyu hinan puntanoman ot malingling ya adi ayu
mumbangngad an e mangala. Punnanongonyuhdi ta alan nadan ni'iboblen da'yu ya
nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu. Te atonyu'ehdi ya umannung an wagahan
Apu Dios an namin nadan tamuwanyu.

---

* **24:8 24:8** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an tagu ya ta'on on hinan dingding. Ya nan tagun wadah tuwen gulid ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit. **24:9 24:9** Bilang 12:1-16

20 Ya inapityu'e bo nan bungan di intanomyun olibo hi naminghan ya adi mahapul
hi pidwonyu bon e polagon. Punnanongonyuhdi nadan nabati ta alan nadan
ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu.
21 Ya athidi boh on ayu mun'apit hi greyp an adiyu e pidwon an apiton nadan nabati
ta bagin nadan ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu.
22 Ot adiyu nimpe linglingon nan numbalinan ta'u ni' hi himbut hi ad Egypt. Ta
hiya nan intugun'u danae i da'yu ta danaey atonyu.

25

Hay Dusan Nan Numbahul

1 Alyon bon Moses di, Hi'on wadaday duwa i da'yu an nunhindadalom ya hidin
nahumalyada ya imbagan nan mangipanuh hi mihahapit hi'on nganne i dida di
numbahul ya nan agge
2 ya hi'on hay nibagah dusan nan numbahul ya mahuplit ot mahapul an munlu'bub
hi awadan nadan mangipanuh hi mihahapit ta bilangonday huplitna an miyunnudan
hinan nibagan dusana.
3 Mu adi mabalin an mahuluk hi napat (40) di huplitna ta adi nunhiglay ibabainan
diyen numbahul.
4 Ya mahapul an adiyu bunguton di to'on nan baka hi'on mun'ilik.
5 Ya onha wadada ha hina'aggih linala'i ya indani ya natey oha i dida mu ma''id ha
imbabalena ot mahapul an ahawaon nan hi ibbanan lala'i nan nabalun hi ayduna ta
bokon nadan udum an tataguy pumbintanana.
6 Ya nan mamangulun lala'in imbabaleda ya mibilang hi imbabalen nan nate ta adi
mapogpog di ngadana i da'yun tinanud Israel.
7 Mu onha adi pohdon nan hi ibban nan nate an ahawaon nan nabalun babai ya
umeh diyen babai hi awadan nadan mangipanuh hi mihahapit hidih nan way geyt
di boble. Ya alyonay, Nan hi ibban nan naten ahawa' ya adina pohdon an waday
mibilang hi holag ibbana ta adiya' pumbintanan.
8 Ot hay aton nadan mangipanuh hi mihahapit ya ipa'ayagdah diyen lala'i ta
mi'hapitdan hiya. Mu hi'on hiyah diyen adina pohdon
9 ya ume nan nabalun babai ya inaanay ohah nan hapatut diyen lala'i ta
punhintiggan nadan mangipanuh hi mihahapit. Ya tinukpaanay angahna ya alyonay,
Hituwey ma'at hinan tagun adina pohdon an waday holag nan hi ibbana.
10 Ta mihipun i diye ya hay pangalida i diyen himpamu'un ya pu'un di ma''id ha
hapatutna.
11 Ya onha mun'awwitday duwan linala'i ya ume nan ahawan di ohan dida ta ena
boddangan nan ahawana ta dinapanay indonan nan pi'yawwit ahawana
12 ot hay atonyuh nan babai ya adiyu hom'on mu onyu ot putulon di ta'lena.

Mahapul An Nipto' Di Pungkiluyu ya Punlukudyu

13 Mahapul an nipto' di atonyun mungkiluh nadan igattangyu ta adiyu kulukon
nadan gumattang.
14 Ya adiyu duwwaon di punlukudyu ta nan nipto' an punlukud di usalonyu.
15 Ot mahapul an nan nipto' di pungkiluyu ya punlukudyu ta madukdukkey
punhituwanyuh nan boblen idat Apu Dios i da'yu.
16 Te nadan tatagun kuluk di atonda ya nunhiglay bungot Apu Dios i dida.
17 Ot adiyu linglingon nan inat nadan tinanud Amalek i dita'uh din limma''uhan
ta'u hi bobleda hi nalpuwan ta'uh ad Egypt.

25:4 25:4 1 Kulintu 9:9; 1 Timothy 5:18 **25:5 25:5** Matthew 22:24; Mark 12:19; Luke 20:28

18 An aggeda timmakut i Apu Dios ta hidin tinigodan na"able ta'u ya ginubat dita'u
ta numpateda nadan ibba ta'un na'udin nabulog.
19 Ot hiya nan nagibbuh'e an impa'abak Apu Dios i da'yu nadan binuhulyu ta
malinggop ayu moh nan boblen indat Apu Dios i da'yu ya adiyu ibahhon patayon
an namin nadan tinanud Amalek ta wan malingling di ngadandah tun luta. Ot hanat
adiyu linglingon ta atonyuh tuwe.

26

Hay Pangidawatanyuh Nan Hopap Di Ginapasyu

1 Alyon bon Moses di, Wa'et dimmatong ayu mo i diyen boble an idat nan Dios an
dayawon ta'u i da'yu ta da'yu moy munhituhdi
2 ya alanyu dohah nadan mamangulun apitonyu an bungan di intanomyu ya
inha"adyuh nan labba ya inyeyuh nan pinto' Apu Dios hi pundayawanyun hiya.
3 Ya alyonyuh nan padin munhilbi i diyen timpu di, Hituwen inyali' di itiganan nan
Dios an dayawon ta'u di nangidatong i ha"on ituwen boble ta impa'annungna din
imbagana i handidan a'ammod ta'u.
4 Ya inalan'en nan padi nan inyeyu ta iyenah hangngab nan punggobhan hi mi'nong
i Apu Dios
5 ya imbagayuh nan Dios an dayawon ta'u an alyonyu di, Handin ammodmin
hi Jacob an i Aram ya ma"id ha nadutu' hi nunhituwana. Ta imme hi ad Egypt
an oh'ohhada nan in'uyugna ot mi'ibobledahdi ya indani ya dimmakkodakkolda ot
mumbalin hi ongal di abalinanda.
6 Mu hidin paligligaton da'mih nadan i Egypt an numbalinon da'mih himbutda
7 ot mumpahpahmo' ami i he"an Dios an dinayaw handidan a'ammodmi ya maphod
ta dingngolmu nan dasalmi te tinigom di ligatmi ya hay emi napalpaligatan hinadan
tamumi.
8 Ta gapuh nan ongal an abalinam ya nadan atatakut an ina'inatmu ya nadan
nakaskasda'aw an impatigom an milagro ya ingkak da'mi hi ad Egypt.
9 Ot iyali da'mi ituwen boblen malumong ya makadangyan.
10 Ot teen ad uwani ya idawat'un he"a Apu Dios nan hopap di bungan nadan
intanom'u.
Ot alyon bon Moses di, Impadappuhyu'e ya inha"adyu dadiyeh hangngab nan
punggobhan hi mi'nong hinan Dios an dayawon ta'u.
11 Ya inayaganyu nadan tinanud Libay ya nadan ni'iboblen da'yu ta mi"andan
da'yun hina'ammah nan punhanaanyun Apu Dios hinadan wagahna i da'yu.

Hay Atonyuh Nan Mi'apuluh Nadan Gapasonyu

12 Hinan mi'atluh tawon ya nan inhiwweyu an mi'apuluh (10) nadan inapityun
bungan di intanomyu ya idatyuh nadan tinanud Libay ya nadan ni'iboblen da'yu ya
nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu ta waday anonda ta adida ma'agangan.
13 Ya nundasal ayuh nan Dios an dayawon ta'u an alyonyuy, Nagibbuh mon indat'u
nadan niyappit i he"a Apu Dios hinadan tinanud Libay ya nadan ni'iboblen da'mi ya
nadan nun'apuhig ya nadan nun'abalu an inunud'u nadan tugunmu i ha"on ta agge'
imbahho ya agge' liningling.
14 Ta agge' inan dadiye an ta'on on hidin minomnomana' ya agge' dinapa dadiyeh
din nibilanga' hi nalugit ya ma"id i dadiye ha inyappit'uh nadan numpun'ate. Te
inunud da'a an Dios an dayawonmi ya an namin nadan tugunmu nimpen ha"on.
15 Ot hanat he"a Apu Dios an wah ad abunyan ya uhdungan da'mi ta wagahan
da'min tatagum an tinanud Israel. Ya wagaham boh tuwen pumboblayanmin
imbagam i handidan a'ammodmi an idatmu an malumong ya makadangyan.

16 Ya alyon bon Moses di, Ad uwanin algo ya imbaga' nadan tugun nan Dios an
dayawon ta'u ta wan ihamad ta'un un'unudon an namin nadan tuguna ya tudtuduna
hi an namin an pangiye"e ta'u ya nomnom ta'u.
17 Ya ad uwani ya imbagayun alyonyuy hi Apu Dios nimpe di dayawonyu ya
un'unudonyu nadan tuguna ya an namin nadan tudtuduna ta nan pohdona ya abuh
di atonyu.
18 Ta hiya nan imbagan Apu Dios hi ad uwani an da'yuy tataguna an nabalol hi
odona te hidiye tuwali din imbagana. Ot mahapul an un'unudonyun namin nadan
tuguna.
19 Ta hi an namin an tataguh tun luta ya da'yuy pumbalinonah ong'ongngal di
abalinana. Ta pemanan da'yu ya mundingngol ayuh abobboble. Ya da'yun tatagu ya
niyappit ayu hinan Dios an dayawon ta'u te hidiye tuwaliy imbagana.

27

Hay Atonda Hi Pangagwatandah Nan Wangwang An Nungngadan Hi Jordan

1 Alyon Moses ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel di,
Mahapul an un'unudonyun namin datuwen imbagabagami hi ad uwani.
2 Ta immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ayuh
nan boblen idat nan Dios an dayawon ta'u ya inamungyu ha o"ongal an batu ya
pinalitadaanyuh pulaw.
3 Ya intudo'yuhdin namin datuwen tugun ya tudtudun Apu Dios. Atonyu datuwe
te ipa'annung mon Apu Dios din imbagana i handidan a'ammod ta'un idatnan boble
an malumong ya makadangyan.
4 Ta immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya eyu nimpe
inamung ha o"ongal an batu hinan nabillid an nungngadan hi Ebal ya pinalitadaanyu
nimpeh pulaw.
5 Ya inyammayuhdi ha punggobhan hi mi'nong an hay usalonyu ya nan batun agge
napahok onu natiktikan hi gumo'.
6 Ya ini'nongyuhdi nadan maghob an mi'nong hinan Dios an dayawon ta'u.
7 Ya hidi boy pangi'nonganyuh nadan mi'nong hi pi'hayyupanyu i Apu Dios ya
inanyu ta mun'am'amlong ayuhdi hinan pundayawan hinan Dios an dayawon ta'u.
8 Ya inip'iphodyun intudo' nimpe nadan tugun Apu Dios i dadiyen batun inamungyu
ta nalakah bahaonyu.

Hay Dusan Nadan Adi Umunud

9 Alyon bon Moses ya nadan padi an tinanud Libay hinadan ibbadan tinanud Israel
di, Donglonyu tun ibagami. Dita'u ya numbalin ta'u hi tatagun Apu Dios.
10 Ot mahapul an un'unudon ta'u nadan tuguna ya tudtuduna an imbagabaga' i
da'yu hi ad uwani.
11 Ya alyon bon Moses di,
12 Immagwat ayu'eh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya ume ayun tinanud
Simeon ya tinanud Libay ya tinanud Judah ya tinanud Issakar ya tinanud Joseph ya
tinanud Benjamin ta e ayu tuma'dog hidih nan nabillid an nungngadan hi Gerisim ta
wagahanyu nadan tatagu.
13 Ya da'yu'en udum an tinanud Israel an tinanud Ruben ya tinanud Gad ya tinanud
Aser ya tinanud Sebulun ya tinanud Dan ya tinanud Naptali ya e ayu pibo tuma'dog
hinan nabillid an nungngadan hi Ebal ta da'yuy mangibaga hinadan pundusan Apu
Dios.
14 Ya da'yu'en tinanud Libay ya ohha'ohhaonyun itkuk hinadan ibbayun tinanud
Israel an alyonyuy,

15 Madusa nan tagun mumpa'ot hi bulul onu mumpanday hi gumo' ya inyammanah
ing'ingoh di kumpulna an nunhiglan umipabungot i Apu Dios ya aggena bo udot
impa'in'innila ya ena impata'dog ta dayawona.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
16 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Dusaon Apu Dios nan tagun pihulonay hi amana
ya hi inana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
17 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Dusaon Apu Dios nan tagun mangidlig hi
muhon.
Ya tobalon bon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
18 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mangipanguluh nakulap
hinan nat'on an awon.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
19 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mungkuluk hinadan
ni'iboblen dita'u onu nadan nun'apuhig onu nadan nun'abalu.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
20 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun ilo'nay ahawan amana an
adina bainan di hi amana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
21 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mangilo' hi animal.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
22 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan lala'in mangilo' hinan hi ibbanan
babai an ta'on on ohay hi amada onu ohay hi inada.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
23 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan lala'in mangilo' hinan hi inan
ahawana.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
24 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mamateh nan ibbanan tagu
an ta'on on ma"id ha nanginnila.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
25 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun mumpabayad ta hiyay
mamateh nan ma"id ha bahulnan tagu.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.
26 Ya alyonyu bon tinanud Libay di, Madusa nan tagun adina un'unudon datuwen
tugun.
Ya tobalon nadan tatagun alyonday, Hiya peman.

28

Hay Wagah Apu Dios Hinadan Na'unud I Hiya

1 Alyon bon Moses di, Un'unudonyu'e nan Dios an dayawon ta'u ta atonyun namin
nadan tuguna an imbagabaga' i da'yu hi ad uwani ya ipabaktu da'yun hiya ta
pemanan da'yu hi atagutaguh tun luta.
2 Ya an namin datuwen punwagah Apu Dios ya mipa'annung hi'on nanongnan hiya
an Dios an dayawon ta'u di un'unudonyu.
3 Ya wagahana nan numboblayanyu ya ta'on on nan nunlini"odan di bobleyu.
4 Ya idatnay dakol hi holagyu. Ya padakolonay animalyu an umat hi baka ya
kalnero. Ya atbohdin pumhod di itanomyu
5 ta nanongnan waday gilingonyu hi iyammayuh tinapay.
6 Ya an namin di atonyu ya wagahana.

27:26 27:26 Galasya 3:10

7 Ya nadan binuhulyun umalin mangubat i da'yu ya ipa'abak Apu Dios i da'yu ta
mahihi"andan kumpulnay bumtikanda.
8 Mu da'yu ya wagahana nimpen namin di tamuwanyuh nan boblen idatnan da'yu
ta mamapnuy alangyu.
9 Ya nanongnan da'yuy ibilangnah tataguna an niyappit i hiya te hiyay imbagana
tuwalin atona hi'on inaynayunyu nimpen un'unudon nadan tuguna ta nan miyun-
nudan hinan pohdonay atonyu.
10 Ta tigon di atagutaguh abobboble an da'yuy pinto' Apu Dios ya tumakutdan da'yu.
11 Ya idat Apu Dios i da'yuy dakol an imbabaleyu ya dakol an halunyu ya dakol an
bungan di itanomyu i diyen boblen imbagana i handidan a'ammod ta'u hi idatnan
da'yu.
12 Te ipa'alinay udan hinan punhapulanyu ta pumhod an namin di itanomyu. Ta
mabalin ayun mumpagawat hi udum an boble an bokon da'yuy e gumawat.
13 Ta pumbalinon da'yu i Apu Dios hi mangipangpangulu an bokon da'yuy mi'udih.
Ot inaynayunyu'e nimpe an mangun'unud hinadan tugun nan Dios an dayawon ta'u
an ibagabaga' i da'yu hi ad uwani ya nanongnan malispitu ayu.
14 Ot tigonyu ta ma"id ha ibahhoyu i datuwen tugun an idat'u i da'yu ta bokon nadan
dios di udum an tataguy eyu dayawon ya punhilbiyan.

Hay Dusan Nan Adi Mangun'unud Hinadan Tugun Apu Dios.

15 Alyon bon Moses di, Mu wa'e tuwali ta adiyu un'unudon hi Apu Dios ta
iwalongyun mangun'unud hinadan tuguna ya tudtudunan imbaga' i da'yuh ad uwani
ya an namin datuwen pundusana ya ma'at i da'yu.
16 Ta ma'idutan nan pumboblayanyu ya ta'on on nadan nunlini"odan di bobleyu.
17 Ya adi umdah nan apitonyu hi itanudyu.
18 Ya oh'ohhay holagyu ya ta'on on nadan halunyu an umat hi baka ya kalnero. Ya
oh'ohha boy ibungan di itanomyu.
19 Ya ta'on on danay awadanyu ya ma"id ha hilbin nadan ilingotanyu.
20 Ya ha ahan di adi maphod ya hi'on du'gonyuh Apu Dios ya dakol di adi maphod
an ma'at i da'yu ta aggeyu innilay atonyu ya nanongnay punligatanyu ta ingganah on
ayu madadag.
21 Ya ipa'alin Apu Dios di nat'onat'on an dogohyu ta mun'a'ate ayu ta ingganah ma"id
ha mabati i da'yu hinan boblen umayanyu.
22 Ya dadiyen dogoh ya umat hinan adi ma'agahan onu nan ay apuy di pudut di
adolyu. Ya nunhiglay potang ta madpal an namin di itanomyu ta makulibayatanda
ta nunhiglay punligatanyu ta inggana nimpeh on ayu mun'a'ate.
23 Ya ma"id nimpe ha ipa'alinah udan ta kumulhi nan luta ta lo'tat ya ay gumo'.
24 Ta hay mihukkat hi ay udan ya nadan mun'alihbuk an hupu' ya nadan ay dapul
an mun'a'agah an malpuh ad lagud ta inggana nimpeh on ayu madadag.
25 Ya wa'et e ayu mi'gubat ya ipa'abak da'yun Apu Dios hinadan binuhulyu ta
mahihi"an ayu an ma"id ha adiyu bumtikan. Ta mumbalin hi atatakut nan ma'at
i da'yu.
26 Ya hitun mun'a'ate ayu ya anon di hamuti ya nadan atap an animal di adolyu.
Te ma"id ha mangabul i dida.
27 Ta ma'at datuwe i da'yu te ipaholtap Apu Dios i da'yu nadan hinoltap nadan
i Egypt an umat hi pogha ya gulid an munnononah ya nan nunhiglay kiyakina an
ma"id ha agahna.
28 Ya iyabulut bon Apu Dios ta mun'abobongang ya mun'apipilok ayu ya nunhiglay
takutyu.

29 Ta ta'on on mapatal ya mundahdahadah ayun umat ayuh nan napilok. Ya an
namin di atonyu ya ma"id ha iyatana. Ya minaynayun an paligligaton da'yuh udum
an tatagu. Ya ma'akawan ayu mu ma"id ha bumoddang i da'yu.

30 Ya nan itbiyanyun babai ya nat'on di mangi'ahawa. Ya atbohdih nan iyammayun
bale an nat'on di mangibale. Ya ta'on on nadan itanomyun greyp ya bokon da'yuy
mangan hi bungana.
31 Ya ta'on on nadan bakayu ya tigonyuy pamaltiyanda mu adiyu tamtaman. Ya
nadan dongkiyu ya piliton nadan binuhulyu an alan ya aggeda imbangngad. Ya ta'on
on nadan kalnero ya alan nadan binuhulyu mu ma"id ha bumoddang i da'yu.
32 Ya mumbalindah himbut nadan imbabaleyuh udum hi boble. Ta ta'on onyu
hahaddon hi abigabigat di umanamutanda on ma"id. Mu ma"id ha abalinanyu an e
mangiyanamut i dida.
33 Ya hay mangan hinadan bungan di intanomyun nablayanyu ya nadan tatagun
aggeyu in'innila. Ta ammuna ayuh eda palpaligaton.
34 Ta gapu i datuwen ma'ma'at i da'yu ya hiyay abonganganyu.
35 Ya ipa'alin nimpen Apu Dios di pogha an mihinap hi adolyu an adi ma'agahan
an mihipun hi uluyu ta ingganah dapanyu.

36 Ya iye da'yu ya nan patulyu hi udum an boble ta hidiy eyu pundayawan hinadan
dios di udum an tatagu an kayiw ya batu.
37 Ta mumbalin hi atatakut di tigoyu ta amod on da'yu e nganihngihilan hinadan
tataguh nadan boblen pangiyayan Apu Dios i da'yu.
38 Ya ta'on on dakol di itanomyu mu oh'ohhay apitonyu te dadagon di dudun.
39 Ya athidi boh nadan itanomyun greyp an ta'on hi ipanapto'yu ya dadagon
damdaman di bigih ta ma"id ha ibungadah anonyu ya ma"id ha iphodyuh bayah
inumonyu.
40 Ya ta'on on ihinapyu bon muntanom hi bungbunga"an an olibo mu nuwaniy
bungada on nun'a'agahda ta ma"id ha iphodyuh lana ya mantekah usalonyu.
41 Ya wadaday imbabaleyu mu miyedah udum hi boble ta hidiy ibaludanda.
42 Ya anon di dudun nimpey intanomyu ya ta'on on nadan bungbunga"an hi
bobleyu.
43 Ya nadan tatagun ni'iboblen da'yu ya diday kumadangyan ya ongal di abalinanda.
Mu da'yu ya mumbalin ayuh nawotwot an ma"id ha abalinanyu.
44 Ta da'yu moy e umutang i dida ya dida moy mun'ap'apun da'yuh nan
numboblayanyu.

45 Ta danae nadan himpangen ma'at i da'yu ta ingganah on ayu madadag an gapuh
adiyu pangun'unudan hinan Dios an dayawon ta'u ya nadan tuguna ya tudtuduna an
indatna i dita'u.
46 Ta danaen atatakut an ma'at i da'yu di mangipa'innilah nan a'at di pundusan Apu
Dios i da'yu ya nadan tanudanyuh inggana.
47 Te agge ayu nunhilbih nan Dios an dayawon ta'u hidin mahawwalan di
mahapulyu ya hidin malmallinggop ayu.
48 Ta munhilbi ayuh nadan binuhulyu an ipa'alin Apu Dios i da'yu an ta'on
on nunhiglay inagangyu ya inuwohyu ya ma"id ha ilubungyu. Ta nunhiglay
punligatanyu ta ingganah on da'yu dadagon i Apu Dios.
49 Ya dadiyen ipa'alin Apu Dios an mangubat i da'yu ya malpudah nidawwin boble
an nat'on di hapitda an pamaag ya mahanawwangdan ayda agila an mungkohop hi
awadanyu.
50 Ya atatakut di pangatda an ma"id ha lispitudah nadan amamma ya ininna ya
ma"id bo ha homo'dah nadan goggolang.

51 Ya diday mangpuh nadan halunyu ya nadan intanomyu ta ingganah on da'yu
dadagon i dida. Ta ma"id ha batiyondah nadan intamuyun makan ya ta'on on nan
pinahapah an bayah ya lanan di olibo ya kalnero onu baka ta inggana nimpeh on
ayu madadag.
52 Ya li"ubondan namin nadan boblen indat Apu Dios i da'yu ta pa"ihonda nadan
binattun alad an pundinolanyu hi mangibaliw i da'yu.
53 Ya i diyen punli"uban nadan binuhulyu hi bobleyu ta paligaton da'yu i dida ya
adi ayu pa"itpol hi inagangyu ta ta'on on nadan u"ungan imbabaleyu an indat nan
Dios an dayawon ta'u on pun'a'anyu.
54 Ta ta'on on nadan linala'in nunhiglay uleda ya mumbalinda hi ma"id ha homo'dah
nadan hi ibbada ya ta'on on nan pohpohdondan ahawa ya nadan nabatin imbabaleda.
55 Ta adida idattan didah nan anondan lamoh di imbabaleda an gapu ta ma"id ha
udum hi makan te lini"ub da'yu nimpeh nadan binuhulyu.
56 Ya atbohdih nan nunhiglay ulenan babai an handi'e ni' ya adina pohdon di nalugit
an ta'on on ha ena dumallanan hinan luta ya onha mabalin ot adina igatin hinan luta
mu i diyen a'atana ya ukuhana nan ahawana ya nadan imbabalena
57 ta adina ipatpatigo ya inana nan pi'yayyam an imbabalena ya ta'on on nan
balayyana. Te ma"id nimpe ha makan i diyen punli"uban nadan binuhulyu hi
bobleyu.
58 Ta athinay ma'at i da'yu hi'onyu adi un'unudon nadan tugun an nitudo' ituwen
liblu ta bokon hanan ma"id ha nihippatan di amaphodnan Dios di dayawonyu.
59 Ya pa'aliyona boy atatakut an dogoh i da'yu ya nadan tanudanyu ta holtaponyuy
ma"id ha nipaddunganan ligat ya dogoh.
60 Ya handidan takutanyun nunhiglan dogoh ad Egypt ya ma'atdan namin i da'yu.
61 Ya ta'on on nadan udum an dogoh an agge nitudo' ituwen Nitudo' an Tugun ya
ma'at i da'yu ta ingganah on ayu nimpe mun'a'ate.
62 Ta ta'on on ayu dakkodakkol ni' an umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud ya
ammuna ha oh'ohha hi mabati i da'yu. Ot athituy ma'at i da'yu hi'onyu adi un'unudon
nan Dios an dayawon ta'u.
63 Ta nan ongal an naminhod Apu Dios an nunwagah i da'yu ta dimmakol ayu ya
pinumhod ayu ya athidi mo boy naminhodnan manadag i da'yu ta ingganah on ayu
mama"id hinan boblen eyu pumboblayan.
64 Ta iwakat da'yun Apu Dios hi abobbobleh tun luta. Ta e ayu mundayaw hinadan
dios an dayawondan kayiw ya batuy niyamma an aggeyu in'innila ya ta'on on
handidan a'ammodyu ya aggeda innila dadiyen dios.
65 Ya i dadiyen boble ya ma"id ha e luminggopan di nomnomyu an hay eyu
umanamutan di minonomnom i da'yu.
66 Ya hay itakutyuh abigabigat ya ahilohilong ya hay eyu atayan.
67 Ya nawi"it'e on pohdonyun mahdom. Ya indanit nahdom ya pohdonyu bon
mabigat. Te abigabigat on nunhiglay takutyuh nadan tigotigonyun ma'ma'at.
68 Ya ta'on on imbagan Apu Dios hi adiyu ipatnan ibangngad hi ad Egypt mu lo'tat
ya milugan ayuh papol ta ibangngad da'yun hiya hi ad Egypt. Ya hay awadanyuhdi
ya eyu ihbut di adolyu ta mumbalin ayuh himbut nadan binuhulyu mu ma"id ha
naminhod an mangattang i da'yu.

29

Hay Intugutugun Moses Hinadan Tatagu

1 Datuwen imbagabagan Moses hinadan tinanud Israel hi ad Moab ya datuwe nadan
imbagan Apu Dios an atona i dida ta middum hinadan imbagana hi atonda hidin
wadadah nan billid hi ad Horeb.

2 Ya hi Moses ya inayagana bon namin nadan ibbanan tinanud Israel ot alyonay,
Dita'u ya tinannigo ta'u nadan ina'inat Apu Dios hinan patul hi ad Egypt ya nadan
ap'apun munhilbin hiya ya an namin nadan tataguhdi.
3 Ya tinannigo ta'u dadiyen atatakut an namalpaligatna i dida ya nadan
nakaskasda'aw an milagro an mangipatigoh abalinana an Dios.
4 Mu ingganah ad uwani ya agge da'yu indattan i Apu Dios hi abalinanyun
manginnilah ibalinan nadan na'na'at an tinannigo ta'u ya dingngodingngol ta'u.
5 Te tigonyun napat (40) di tawon an impangulu dita'un Apu Dios hinan agge
naboblayan an e ta'u immaninnabatan mu agge napnappa"ih nadan lubung ta'u ya
hapatut ta'u.
6 Ya ma"id bo ha balun ta'uh makan ya ma'inum mu indat Apu Dios di intanud ta'u
ta way aton ta'un manginnila an hiya nan Dios an dayawon ta'u.
7 Ya hidin dimmatong ta'uhtu ya ginubat dita'u hinadan tindalun Sihon an patul hi
ad Hesbon ya hi Og an patul hi ad Basan mu inabak ta'u dida.
8 Ot sakupon ta'u nadan bobleda ot idat ta'uh nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad
ya hay godwan di tinanud Manasseh.
9 Ot hiya nan hanat ihamadyun un'unudon nadan tugun Apu Dios ta wan an namin
di atonyu ya wagahana.
10 Ot ad uwani ya wahtu ta'un namin hitun pundayawan ta'u hinan Dios an
dayawon ta'u an dita'uh nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya mangipanuh hi
mihahapit ya nadan udum an mangipangpangulu i dita'u.
11 Ya wahtuda bo nadan imbabale ta'u ya nadan ahawa ta'u ya nadan ni'uyug an
ba'baalon ta'un mangidadaan hi itungu ya liting.
12 Ya manu'e hi na'amung ta'uh ad uwani ya ta wan donglon ta'u nadan ibagan Apu
Dios an atona i dita'u hi'on ibaga ta'un un'unudon ta'u nadan tuguna.
13 Ot hi Apu Dios ya pohdona bon ipa'innila an dita'uy ibilangnah tataguna. Te hiyay
imbagana tuwali i handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
14 Mu bokon dita'uh ad uwani ya abuh di pangipa'annungana i datuwen imbagana
15 te ta'on on nadan mun'atanudan.
16 Ot da'yu ya innilayuy a'at di nunhituwan ta'uh ad Egypt ya athidih boh nadan
inwa ta'un boblen di binuhul ta'u.
17 Ta tinannigo ta'u nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an bulul ya nadan
dayawonda an inyammada an batu ya silber ya balitu'.
18 Ot tigon ta'u ta ma"id i dita'u ha lala'i onu babai onu ha himpamu'un hi ad
uwani hi mangiwalong an mangun'unud hinadan tugun nan Dios an dayawon ta'u
ta nadan dios an dayawon di udum an tatagu di ena dayawon. Te nan mangathidi
ya mipaddung hinan nitanom an hay ibungana ya nan guwaden pumate.
19 Ot iha"ad ta'u datuweh nomnom ta'u ta ma"id i dita'u hi ad uwani ha mungngoheh
alyonay, Ha"on ya nanongna damdaman pumhoda' an ta'on on ato' nan pohpohdo' an
aton. Ta hiyay lummuh adusaan ta'un namin an ta'on on nadan nipto' di pangatda.
20 Te hi Apu Dios ya adina pakawanon hinan numbahulana. Ot umannung an
ma'at i hiya nan nunhiglan bungot Apu Dios ta holtaponan namin nadan nitudo' an
pundusan Apu Dios ta malingling di ngadanah inggana.
21 Ot nan athidin tagu ya adi ibilang Apu Dios hi taguna ta mipa'annung nimpen
hiyan namin nadan pundusana an nibagah nan Nitudo' an Tugun.
22 Ta tigon nadan tanudanyuh udum hi algo ya nadan umalin malpuh nidawwin
boble di ligat ya dogoh an ipa'alin Apu Dios hinadan bobleyu.
23 Te mumbalin di bobleyu hi asidu ya ahin ta ma"id ha mabalin hi tumubuhdi. Ta
umat hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim an dinadag
Apu Dios an gapuh bungotna.

24 Ta nadan tataguh abobboble ya alyonday, Tanganu nin on namaag ya athidiy
nangat Apu Dios i naen boble? Nganne nin di lummu ta nunhiglay bungotnan dida?
25 Ya mibaga i dida an manu'e ya inwalong nadan tatagun mangun'unud hinadan
imbagan nan Dios an dinayaw handidan a'ammoddah din nangikakana i dida hi ad
Egypt.
26 Ta hay inhukkatda ya nan eda nunhilbiyan hinadan dios an dayawon di udum
an tatagu an ta'on on ipagol Apu Dios.
27 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios hinadan tatagun nunhitu i naen boble
ot ipa'annungna an didan namin nadan impitudo'nah nan liblu an holtaponda.
28 Ta gapuh bungotna ya paddungnay bina'gutna didah nan numboblayanda ot
iyaldana didah udum an boble ta ingganah ad uwani ya wahdida.
29 Ot alyon bon Moses di, Ta'on on waday agge impa'innilan nan Dios an dayawon
ta'u i dita'u mu nadan impa'innilana ya mahapul an un'unudon ta'u ya nadan tanudan
ta'uh inggana.

30

Hay Pammo'an Apu Dios Hinadan Muntutuyuh Bahulda

1 Alyon bon Moses di, Mipa'annung'e ta patnaonyu danaen nibaga hi ad uwani an
punwagah Apu Dios ya nan pundusana ya hanat nomnomonyu danae an ta'on on
da'yu inwakat hi udum an boble hinan Dios an dayawon ta'u.
2 Ot ibangngadyu'e hinadan imbabaleyu an mangun'unud i Apu Dios an dayawon
ta'u ya ihamadyun un'unudon hi an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu nadan
imbagabaga' hi ad uwani an tuguna
3 ya hom'on da'yu hinan Dios an dayawon ta'u. Ta ibangngad da'yuh nan
numboblayanyu. Ya mibangngad bo nan wagahnan da'yu ta hiyah diyen pumhod
ayu
4 an ta'on on ayu niwakat hi adaddawwin boble ya ipa'anamut da'yun hiya.
5 Ta wan nanongnan da'yuy munhituh nan boblen nidat i handidan a'ammodyu.
Ya ipapto' da'yu ta iyal'alanay eyu pumhodan ya hay eyu dumakolan mu handidan
a'ammodyu.
6 Ya ipaphodnay pangiye"eyu ya ta'on on nadan tanudanyu ta wan hiyay
pohpohdonyu hi an namin an pangiye"eyu ya nomnomyu ta way atonyun mi'tagu.
7 Mu ipa'annung nan Dios an dayawon ta'u danaen nibaga an pundusana hinadan
binuhulyun namalpaligat i da'yu.
8 Mu da'yu'e ya mumbalin ayu mo hi na'na'unnud i Apu Dios ta nadan tugunay
un'unudonyu an datuwe tun ibagabaga' i da'yu hi ad uwani.
9 Ot nan Dios an dayawon ta'u ya boddangan da'yu ta pumhod an namin di itamuyu.
Ya dumakolday imbabaleyu ya atbohdiy animalyu ya mahawwalan di bungan di
itanomyu. Te nan Dios an dayawon ta'u ya ma"amlong i da'yu ta pakadangyanon
da'yu ta umat hi pun'am'amlongana i handidan a'ammod ta'u.
10 Mu gahin nimpey na'na'unnud ayu i datuwen tuguna ya tudtuduna an nibagah
nan Nitudo' an Tugun. Ta hi Apu Dios di mipabaktuh nan nitaguwanyu.

Hay Itaguwan Onu Hay Atayan

11 Tun ibagabaga' an tugun'u i da'yu hi ad uwani ya agge naligat hi eyu pangatan
te dingngolyuh tun awadan ta'u
12 an bokon hi ad abunyan ya ammunay awadana. Te onha hidiy awadana ot
mabalin an alyonyuy nganney e mangala ya inyalina ta wan donglonmi ya inunudmi?
13 Ya bokon mahan hinan nabattan hi baybay di awadana ta ma"id ha pambalyuh
alyonyu hi ma"id ha mangipadngol i da'yu ta wan unudonyu.

14 Te wadan da'yu an innilayu ya haphapitonyuy a'atna ot hanat un'unudonyu.
15 Ot ad uwani ya piliyonyu hi'on nan pangipapto' Apu Dios i da'yu ta mi'tagu ayu onu nan pundusana an atayanyu di piliyonyu.
16 Ot ibaga' i da'yu hi ad uwani ta wan nan Dios an dayawon ta'uy pohpohdonyu ya nan miyunnudan hinan pohdonay atonyu ya nan tuguna ya tudtudunay un'unudonyu. Ot atonyu'ehdi ya umannung an wagahan da'yun hiya hinan boblen eyu punhituwan ta pumhod ayu ya atbohdin dumakol ayu.
17 Mu onha udum hi algo ya iwalongyun mangun'unud hinadan tuguna ta nadan dios an dayawon di udum an tataguy dayawonyu
18 ya ibaga' tee i da'yu an madadag ayu. Ya adi madney iha''adanyu i diyen boblen umayanyu hitun umagwatanyuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
19 Ot nan piliyonyu i danaen itaguwan onu atayan ya nan punwagah Apu Dios onu nan pundusana ya ibaga' hi ad abunyan ya tun luta ta tistiguwan da'yu. Ot maphod di hay piliyonyu ya nan itaguwan ta wan mi'tagu ayun namin hinadan imbabaleyu.
20 Ta nan Dios an dayawon ta'u nimpey pohpohdonyu ta nan hapitnay donglonyu ya hiyay inun'unudyu. Te hi Apu Dios di nalpuwan di nitaguwanyu. Ot danae'ey atonyu ya umannung an madney punhituwanyuh nan boblen imbagan Apu Dios hi idatnah nadan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.

31

Hay Nihukkatan Joshua I Moses

1 Hidin nagibbuh an imbagan Moses danaeh nadan tatagu ot alyona boy,
2 Ha''on ya hinggahut ta bainti (120) moy tawon'u. Ot adi' mo abalinan an mangipangulun da'yu. Ya imbagan damdaman Apu Dios an adi mabalin hi agwato' nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
3 Mu hay mangipangulun da'yu ya nan Dios an dayawon ta'u ta dadagona nadan tatagu i dadiyen boblen pangayanyu. Ta da'yuy mihukkat an e mumboblehdi. Ya imbagan tuwalin Apu Dios an hi Joshua moy mangipangpangulun da'yu.
4 Ot nan inat Apu Dios an nanadag hinadan patul nadan tinanud Amor an da Sihon i Og ya nadan bobleda ya athidi boy atonah nadan tataguhdi.
5 Ot hi Apu Dios ya ipa'abakna didan da'yu ta hiya nan mahapul an unudonyun namin nadan imbaga' hi atonyun dida.
6 Ot pabikahonyuy nomnomyu ta adi ayu tumakut i dida. Te nan Dios an dayawon ta'u di mangipangulu nimpe i da'yu. Ot adi da'yu inganuy i hiya ya adi da'yu taynan.
7 Ot ayagan Moses hi Joshua ot alyonan hiya hi hinangngab nadan ibbadan tinanud Israel di, Mahapul an pabikahom di nomnommu te he''ay mangipangpanguluh tudan ibbam an tatagun e mumbobleh nan imbagan Apu Dios i handidan a'ammod ta'un idatna i da'yu. Ta dimmatong ayu'e ya ginodwagodwam ta pumboblayanyun namin.
8 Ot hi Apu Dios di pun'ibbayu an mangipangpangulu i da'yu ta adi da'yu nimpe taynan i hiya ya adi da'yu inganuy. Ot hiya nan adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman.

Hay Pumbahaandah Nan Tugun Apu Dios

9 Intudo' Moses datuwen tugun ya tudtudun Apu Dios ot idatnah nadan padi ya hinadan udum an tinanud Libay an mangiyattang hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya hinadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel.
10 Ot ibaganan didan alyonay, Madatngan'e nan mi'apituh tawon an punlinglinganyuh nadan impa'utangyu an hidiye bo nan pungngilinanyuh nan e ta'u nun'anallungan hinan inwa'inwa ta'uh nalpuwan ta'uh ad Egypt

11 ya ma'amung ayuh nan pot'on nan Dios an dayawon ta'u hi pundayawanyu ya
imbahayu datuwen tuguna ta punhindodongolanyun namin.
12 Ot hiya nan ayaganyun namin nadan tatagu an ta'on on nadan u"unga ya
minamakilog ya nadan ni'iboblen da'yu. Ta donglonda ta innilaonday atondan
mangun'unud i Apu Dios ya nadan tuguna.
13 Ta nadan imbabaleyun agge ni' nanginnilah nadan tugun Apu Dios ya donglonda
ta innilaonday atondan mangun'unud i Apu Dios ta wan hiyay takutandah nan eyu
pumboblayan hi dommang tun wangwang an nungngadan hi Jordan.

Hay Ma'udih Imbagan Apu Dios I Moses

14 Indani ya alyon bon Apu Dios i Moses di, Agagga mo ya madatngan di atayam.
Ot hiya nan ayagam hi Joshua ta ume ayuh nan tabernakel ta ibaga' nadan atona. Ot
ume da Moses i Joshua.
15 Ot mumpatigoh Apu Dios hinan bugut an kinumhop hinan baktun nan panton
nan tabernakel.
16 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Adi madne ya e'a middum hinadan a'ammodmu. Mu
tudan tatagu ya umedah nan boblen nat'on di dios hi dayawonda ta lo'tat ya du'gona'
hitudan tatagu ta iwalongdan mangun'unud hinadan tugun'un dida ta nadan dios di
udum an tatagu di dayawonda.
17 Ta hiya nan inganuy'u didan gapuh bungot'u ta dakol di nunhiglan punligatanda.
Ya adi' mo boddangan dida ta madadagda. Ta ahida alyon di, Manu'e hi athituy
ma'ma'at i dita'u ya din'ug ta'uh Apu Dios.
18 Ta ipa'annung'un mangiwalong i dida an gapuh nadan adi maphod an atonda an
eda mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Itudo'yuh tuwen kanta ta itudduyuh nadan ibbayun
tinanud Israel. Ta ipakantam i dida ta mangipanomnom i dida hinadan pohdo' an
atonda ta ma"id ha pambaldah nan adida pangun'unudan i ha"on.
20 Te hitun pangiyaya' i dida hinan imbaga' i handidan a'ammodyun boblen
makadangyan ya malumong ya mabalin an mahawwalan di makan hi itanudda. Mu
gapu ot bo ta mamabhugda ya ihipundan e mundayaw hinadan dios di udum an
tatagu. Ta du'gona' i dida ya ngohayonda nadan imbaga' an ato' i dida.
21 Ta hitun umaliyan di dakol an punligatanda ya hituwen kanta di mangipanom-
nom i dida hi'on tanganu on athidiy ma'ma'at i dida. Ta adi linglingon nadan holagdah
tuwen kanta. Te datuwen tatagu ya innila' di wadah nomnomda an ta'on on aggeda
ni' dimmatong hinan boblen imbaga' tuwali hi idat'un dida.
22 Ta hi Moses ya nun'itudo'nah tuwen kanta i diyen algo ot ituddunah nadan
ibbanan tinanud Israel.
23 Ya hi Apu Dios ya ibagana bo i Joshua an alyonay, Pabikahom di nomnommu ta
adi'a tumakut. Te he"ay mangipanguluh tudan ibbam an tinanud Israel hinan boblen
imbaga' hi idat'un da'yu.

Hay Imbagan Moses Hinadan Tinanud Libay

24 Hidin nagibbuh an intudo' Moses an namin nadan tugun Apu Dios i han liblu
25 ot idatnah nadan tinanud Libay an mangmangdon hinan Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios.
26 Ot alyonan diday, Eyu iha"ad hi haggon nan Kahun ta hinaen Nitudo' an Tugun
di mangipatigon innilayu nan pohdon Apu Dios hi atonyu.
27 Mu innila' an nunhiglay ngoheyu. Te ta'on tuwalih on wadawadaa' i da'yu ya
impatigoyuy nungngohayanyun Apu Dios ot namama moh on ma"ida'.

28 Ot ayaganyun namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan mangi-
panuh hi mihahapit ta ibaha' datuwen tugun i dita'un namin ya binagaa' di ad
abunyan ya tun luta ta diday tistigu ta'u ot innila ta'u nan pohdon Apu Dios hi atonyu.
29 Te mateya"e ta ma"ida' mon da'yu ya innila' an adi madne ya nan pumbahulan
di iyal'alayun aton te iwalongyun mangat hinadan nipto' an pangat an imbagabaga'
i da'yu. Ta hiya nan munligat ayu te gapuh bungot Apu Dios hinan adi maphod an
ato'atonyu.
30 Ot ma'amungdan namin an tinanud Israel ta ohha'ohhaon Moses an ibaga nan
nitudo' hinan kanta ta inggana ot magibbuh.

32

Nan Kantan Intuddun Moses

1 Hituwe nan kanta an alyonay,
Da'yu hi ad lagud ya hitun luta ya donglonyu tudan ibaga'.
2 Ot hanat datuwen tudtudu' an ibagabaga' i da'yun i'iba' an tinanud Israel ya umat
hinan udan an taguwonay nitanom ya umat boh nan dulnu an taguwonay holo'.
3 Ot middum ayun ha"on ta nan anabaktun Apu Dios an dayawon ta'uy haphapiton
ta'u.
4 Te hiya ya ay doplah an nahamad hi ihi"ugan.
Ya nipto' an namin di atona an ma"id ha ibahhawana.
Hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin di ibagana te adi munlayah.
5 Mu da'yu ya adi maphod di ina'inatyu i hiya an ma"id ha bainyu ta hiya nan unhaot
adi ayu mibilang hi tataguna te mumpunlayah ayu.
6 Undan hinaey pangipatigoyuh punhanaanyun Apu Dios an da'yun ma"id ha
nomnomnan tatagu an ay nun'awewe'we'?
Ya undan bokon hiyay hi amayu an nunlumu i da'yu ot pumbalinon da'yuh
himpamoble?
7 Nomnomnomonyundi anu nadan na'at hidin nadne.
Mahmahanyuh nadan a'ammodyu ya nadan nun'anomnoman ta ipa'inniladan da'yu.
8 Hidin impiyappong nan nabaktun Dios nadan nat'onat'on an pumboblayan di tatagu
ya hay boble ta'u ya miyunnudan hi dinakol ta'un holag Israel.
9 Te dita'un tinanud Israel ya dita'uy pinto' Apu Dios hi mibilang hi nabalol an odona.
10 Ya inakhupan dita'un Apu Dios hinan agge naboblayan an ay puwo' nan dibdib
hidi.
Ot ipanapto' dita'u te imbilang dita'u nimpe i hiya hi nabalol an odona.
11 Ot itanudduwan dita'u i Apu Dios an umat hi aton di agila an mangitudduh aton
nadan impahna an tumayap.
Ya nundadaan an bumoddang i dida hi'on tigonan magahda.
12 Ya hay nangipangpangulun dita'u ya hi Apu Dios an ma"id ha udum hinadan dios
di udum an tatagu hi bimmoddang.
13 Ot iye dita'uh nan nabaktu an pumboblayan ot panganon dita'uh nadan bungan di
intanom ta'u ya nadan danum di alig an ma'alah nan way doplah.
Ot idatna boy mahapul ta'u an manteka an ma'alah nadan nitanom an olibo hinan
way mabatu.
14 Ot ipa'inuman dita'u boh gatas di baka ya gulding.
Ot pihdaan dita'uh nadan nipataban kalnero ya gulding ya nadan mapmaphod an
tangbal an kalneron nalpuh ad Basan.
Ya atbohdiy anon ta'u an maphod an wit.
Ot pa'inuman dita'uh nadan mun'aphod an malpuh nadan danum di greyp.

15 Mu hidin pinumhod ta'u an gapu ta mamabhug ta'u ya mun'atataba ta'u ya din'ug
ta'uh Apu Dios an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u an ta'on on hiyay nunlumu
i dita'u.
Ta ay ma"id ha balol nan nangihwangana i dita'u.
16 Ot hanan dios di udum an tataguy e ta'u dayawon ta impabungot ta'uh Apu Dios
an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i hiya an at'aton ta'u.
17 Ya namama te nadan dimunyuy nangidawatan ta'uh nadan i'nong ta'u an agge ta'u
in'innila dadiyen dios di udum an tatagu te pa'awwadada ya ta'on on handidan
a'ammod ta'u ya aggeda in'innila dida.
18 Ta din'ug ta'u nan Dios an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u ya nangipanapto' i
dita'u.
Ta liningling ta'u hiya an nangdat hi itaguwan ta'u.
19 Ta nunhiglay agge naminhodan Apu Dios i diyen at'aton ta'u.
Te dita'un imbilangnah imbabalena ya impabungot ta'u hiya.
20 Ta hiya nan alyonay, Aga'e ta adi' boddangan dida ta tigo' on nganney pumbalinan
danaen adi dumngol ya adi mangun'unud an tatagu.
21 Te impabungota' i dida hinan eda pundayawan hinadan ma"id ha hilbinan dios.
Ta hiya nan usalo' nadan tatagun adi mundayaw i ha"on ta diday mangipabungot i
dida an gapuh amohda.
22 Te hay bungot'u ya umat hinan mundalang an apuy an gobhonan namin an ta'on on
nan dallom di lubu' ya an namin di matigoh tun luta ta ingganah nan gopnad
di billid.
23 Te hi Apu Dios ya pa'aliyonay nunhiglan punligatanyu.
Ta da'yuy pangipto'anah nadan ipanana.*
24 Te alyonay, Ipa'ali' di nunhiglan bitil ya dogoh i da'yu ta mate ayuh inagangyu ya
dogohyu.
Ya ipa'ali' boy atatakut an atap an animal ya ulog an pumate.
25 Ya ipa'ali' boy mangubat i da'yu ta mun'a'ate ayu an ma"id ha holagyu.
Ya ta'on on hinan numpunhituwanyu ya nunhiglay takutyu.
Ya ta'on on nadan mumpangilog an linala'i ya binabai ya goggolang ya ta'on on nadan
a'amamma ya mateda.
26 Ot alyo' di unhaot dadago' didan namin ta ma"id ha ohah mabati.
Ta wan malinglingdah inggana.
27 Mu adi' pohdon an athidiy aton nadan binuhulyu i da'yu te alina ya ilattuwagdan
alyonday diday nangabak hinadan tatagu'.
28 Athinay imbagan Apu Dios i da'yu te ma"id ha nomnomyu an adiyu ma'awatan nan
pohdonan ipa'innila i da'yu.
29 Onha nanomnoman ayu ot ma'awatanyuy gapuna ta athidiy ma'at i da'yu.
30 Te ngalngalam ihya ta nan ohan binuhulyu ya abakonay hinlibun (1,000) da'yu.
Ya nan duwan binuhulyu ya abalinandan abakon di himpuluy libu (10,000) i da'yu.
Manu'eh athinay ma'at i da'yu ya inwalong da'yun Apu Dios.
31 Te hiya an mi'alig hi doplah an ihi"ugan ta'u ya adi umat hinan punhi"uganda an
ma"id ha abalinana ya ta'on on nadan binuhulyu ya inniladan athidiy a'atna.
32 Ya nadan binuhulyu ya umatdah nan greyp hi ad Sodom ya hi ad Gomorah an
ma"id ha hilbin nadan bungada te mumpait ya napnuh guwade.
33 Ya atbohdi hinan bayahda an umat hinan guwaden di hakuku an pumate.
34 Mu hi Apu Dios ya alyonay innilanan namin nadan at'atonyu.
Ya hadhaddonay adatngan di pundusaana i da'yu.
35 Te alyonay hiyay ukod an mangiballoh.

---

* **32:23 32:23** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

Ta adi madne ya madatngan di adadaganyu ta mama"id ayu.†
36 Te hi Apu Dios ya dusaona nadan tataguna mu wada damdamay homo'nan didan baalna hi paniganan adida abalinan an mangibaliw hi adolda ta oh'ohhay mabati i dida.
37 Ya ahina alyon i diday,
Daanda bo nadan dios di udum an tatagun nangidinlanyu hi mangibaliw i da'yu?
38 Da'yu ya indawadawatyu i dadiyen dios di udum an tatagu nadan taban di ini'no'i'nongyu.
Ya athidi boh nadan bayah an diday nangidawatanyu. Ot agayu ta ayaganyu dida ta boddangan da'yu ya impapto' da'yu.
39 Ot alyon bon Apu Dios di,
Ibaga' i da'yu an ha"on ya abuh di Dios an ma"id ha udum.
Ya ha"on di waday abalinanan mamateh tagu ya ha"on boy alpuwan di itaguwan.
Ya abalina' bon humugat ya mangipaphod hi hugat.
Ya ma"id ha mabalin hi manangga i ha"on hinan ato'.
40 Ot ha"on an Dios an wadawadah inggana ya ibaga'
41 an ha"on ya paddungnay tadoma' di ispada' ya imballoh'uh nadan ma'ahihhiwoh i ha"on.
42 Ta ma"ido' an namin nadan mi'buhul i ha"on.
Ta malamuh nan ispada' hi dalada.
Te pumpate' nadan nun'ahugatan ya nun'ibalud ya nadan ap'apun dadiyen binuhul.
43 Ot da'yun tataguh abobboble ya middum ayun mi'yam'amlong hinadan tatagun Apu Dios.
Te hi Apu Dios di mangiballoh nan inat nadan binuhuldan namatepateh nadan baalna.
Ya linglingonay bahul ta'un tinanud Israel an tataguna ya impaphodnay numboblayan ta'u.
44 Ta hi Moses an nun'ibbanah Joshua ya inohha'ohhanan imbahah nadan tatagu nan kanta.

Hay Ma'udih Hinapit Moses

45 Hidin indappuh Moses nan imbahana
46 ot alyonay, An namin nadan dingngolyun nibagabagan da'yuh ad uwani ya mahapul an atonyun namin datuweh nitaguwanyu. Ya intudduyuh nadan imbabaleyu ta hiyay nanongnah un'unudonda.
47 Te danaen imbagabaga' ya bokon hapit ya ammuna te hiyay pi'taguwanyu. Ot hi'on inaynayunyun un'unudon ya madukdukkey pi'taguwanyuh nan boblen eyu punhituwan hi dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

Nibagay E Atayan Moses

48 I diyen algo ya wada boy imbagan Apu Dios i Moses an alyonay,
49 Ume'ah nadan billid an nungngadan hi Abarim hidih ad Moab ya tinikidmu nan billid hi ad Nebo an nidommang hi ad Jeriko. Ya minangmangmuhdi nan bobleh ad Kanaan an idat'uh tudan ibbam an tinanud Israel.
50 Ya hidih nan billid di atayam ta umat i ibbam an hi Aaron an nateh nan nabillid hi ad Horeb.
51 Te imbahhoyu nan tugun'uh hinangngab nadan ibbayun tinanud Israel hi awadanyuh nan obob hi ad Meribah hi ad Kades hinan agge naboblayan hi ad Sin. Te aggeyu impatigoy aphod'uh nadan tatagu.
52 Ta hiya nan mangmangom ya ammuna nan bobleh ad Kanaan mu adi'a dumatong hidi.

---

† **32:35 32:35** Hay alyon di udum an Biblia ya nadan binuhul nadan tinanud Israel di nibagahtu.

33

Hay Nunwagahan Moses Hinadan Tatagu

1 Hituwey nunwagah nan baal Apu Dios an hi Moses hinadan ibbanan tinanud
Israel ot ahi mate
2 an alyonay, Hi Apu Dios ya nalpuh nan billid hi ad Sinai ot ipa'innilanay a'atna
i dita'uh nan nun'abillid hi ad Seir* ya ta'on on hinan nun'abillid hi ad Paran. Te
immalih awadan ta'u an nun'ibbanay linibun anghel an inodnanay apuy.
3 Ot mundasal hi Moses an alyonay, He"a Apu Dios ya immannung an pinpinhod
da'min tatagu ya ipappapto' da'mi. Ot mundu"un amih way hukim an mundayaw i
he"a. Ya unudonmi nan hapitmu
4 an na'ballol an tugun an imbagam i ha"on an hi Moses.
5 Ya he"a Apu Dios di numbalinonmi hi patulmin tinanud Israel hidin na'amungan
nadan mangipangpangulu i da'min himpahimpamu'un.
6 Ot hanat nanongnan waday holag Ruben an ta'on on oh'ohhada.
7 Ya hinadan tinanud Judah ya hanat donglom Apu Dios di pumpahmo'andan he"a.
Ta wan ahida munhahayyup hinadan ibbadan tinanud Israel ta ma'ohhada tuwali.
Ya hanat pabikahom dida ya boddangam didah nadan binuhulda.
8 Ya nada'e an tinanud Libay ya nidat hinan na'na'unnud i dida nan ma'alih
Tummim ya Urim.† Ya pinatnam didah ad Meribah hidih ad Massah an gapuh
inuwohda.
9 Ot inayun Moses an alyon di, Nadan tinanud Libay ya nadan tugun Apu Dios di
ibilangdah nabalbalol mu nadan a'ammodda ya i'ibada ya ta'on on nadan imbabaleda.
10 Ta diday mangitudduh nadan tugun Apu Dios hinadan ibbadan tinanud Israel. Ya
diday mangi'nong hi maghob an mi'nong i Apu Dios. Ya atbohdin diday munggohob
hi insenso.
11 Ot mundasal hi Moses an alyonay, Hana Apu Dios ta wagaham dida ya an namin
an atonda. Ta dadagom nadan mi'buhul i dida ta ingganah on ma'abakdah inggana.
12 Ya hinada'e an tinanud Benjamin ya inalin Moses di, Da'yun pa'appohpohdon Apu
Dios ya hanat nanongnan mundinol ayun hiya ot ibaliw da'yun hiyah abigabigat.
13 Ya hinada'en tinanud Joseph ya alyon Moses di, Hanat wagahan Apu Dios di
bobleyu ta waday udan an malpuh ad lagud ya nat'on bo nan liting an malpuh ad
dalom.
14 Ya hanat maptangan nadan intanomyu ta dakol di ibungadah abulabulan.
15 Ta mun'aphod di apitonyu an bungan di itanomyu i dadiyen malumong an
nun'abillid an eyu pumboblayan.
16 Ya hanat hi Apu Dios an himmapit ni' hidih nan mundalang an kayiw ya wagahan
da'yu nimpe hinan eyu pumboblayan ta pumhod ayu. Ot hanat ma'at datuwe i da'yun
tinanud Joseph an numbalin hi ap'apu ta'u an tinanud Israel.
17 Ya nadan tindaluyun holag da Epraim i Manasseh an imbabalen Joseph ya
maphod di tigoda ya mabikahda an umatdah nan atap an baka. Ta ayda punha'gud
nadan binuhulda an ta'on on danay awadanda.
18 Ya hinada'e an tinanud Sebulun ya alyon Moses di, Hanat mipa'amlong ayu
hinan eyu punggattangan hi udum an boble ya ta'on on da'yun tinanud Issakar hinan
numboblayanyu.
19 Ta ayaganyu nadan tataguh nan billid ta i'nongyu nan nipto' an mi'nong. Ta
mun'am'amlong ayu hinadan kinadangyan an nalpuh udum hi boble ya hinadan
baybay.

---

* **33:2 33:2** Hi ad Seir ya hay ohah ngadana ya hi ad Edom. † **33:8 33:8** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios. **33:9 33:9** Hay Nakakan 32:25-29

20 Ya hinada'en tinanud Gad ya inalin Moses di, Munhana ta'uh pangidatan Apu
Dios i da'yuh damunan pumboblayanyu. Ya da'yu ya nipaddung ayuh nan layon an
pungkalatnay ta'le ya ulun nan pi'yawwitna.
21 Nadan ap'apuyu ya nunhahapitda ot pot'onda nan ap'aphodan an luta ta hiyay
midat i da'yun mibilang hi mangipangpangulu. Ya inunudda nan pinhod Apu Dios hi
aton i dita'un tinanud Israel.
22 Ya hinada'en tinanud Dan ya alyon Moses di, Da'yun tinanud Dan ya nipaddung
ayuh nan mun'ahikon an layon hi ad Basan an awigingonan mangen e mi'gubat.
23 Ya hinada'en tinanud Naptali ya alyon Moses di, Ma"amlong hi Apu Dios i da'yu ta
ongal di wagahna i da'yu. Ta hay lutah idatnan da'yu ya nan nangappit hi muyyadna
an mihipun hinan lobong an nungngadan hi Galilee.
24 Ya hinada'en tinanud Aser ya alyon Moses di, Da'yu an tinanud Aser
ya ong'ongngal di punwagah Apu Dios i da'yu. Ya hanat atbohdin da'yuy
pa'appohpohdon nadan i'ibayun tinanud Israel. Ya hana bo ta dakol di lanan di olibo
hi bobleyu ta ta'on onyu pun'ulah hi hukiyuy udum.
25 Ya hanat madakigan di geytyu hi gumo' ya gombang ta wan malinggop ayuh
inggana.
26 Ya innayun Moses an alyon di, Ma"id ha udum hi dios hi umat i Apu Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel. Te hiya ya paddungnay nunlugan hinan bugut an
nalpuh ad lagud ta umali ta boddangan dita'u.
27 Nan munnananong an Dios di punhi"ugan ta'u an paddungnay inodnan dita'un
hiya. Ya wa'et alyonay pumpateyu nan binuhul ya umannung te patakutona dida ta
mamtikda.
28 Ot da'yun i'iba' an tinanud Israel ya malinggop ayuh nan boblen punhituwanyu.
Ya adi madne ya mama"idda nadan binuhulyu. Ya hay udan di mangipahangoh nadan
itanomyu. Ta mahawwalan di makan hi itanudyu ya ma'inum.
29 Ot mipa'amlong ayun i'iba an tinanud Israel te ma"id ha udum hi umat i da'yu
an inihwang Apu Dios. Ya paddungnay hi Apu Dios di hapiyoyun manandi i da'yu ya
ispadayu an pamateyuh nadan binuhulyu ta mangabak ayu. Ya hiyay ma'abbikah hi
mamoddang i da'yu ta abakonyu nadan binuhulyu. Ta ta'on onda mumpahpahmo' i
da'yu ya pun'igatinyu damdama dida.

34

Hay Natayan Moses

1 Hi Moses ya nakak hinan nun'allungandah nan nundotal hi ad Moab ot tikidona
nadan billid hi ad Nebo ot umeh nan uhhun nan billid an nungngadan hi Pisgah
an dommang di ad Jeriko. Ot hidiy pangipamangmangan Apu Dios i hiyah nadan
bobleh ad Kanaan an nihipun hinan bobleh ad Gilead ta ingganah nan da'ging nan e
pumboblayan nadan tinanud Dan
2 ya an namin nadan e pumboblayan nadan tinanud Naptali ya nan e pumboblayan
nadan tinanud Epraim ya nadan tinanud Manasseh ya an namin bo nadan e pum-
boblayan nadan tinanud Judah ta ingganah nan da'ging di baybay an nungngadan hi
Mediterranean.
3 Ot ituddun bon Apu Dios i hiya nadan bobleh nan negeb ya nan nundotal hi ad
Jeriko an natanoman hi dakol an palma ta ingganah ad Soar.
4 Ot alyon Apu Dios i Moses di, Hiyah diye nan boblen imbaga' i da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob an idat'uh nadan holagda. Ot teen ipamangmang'u i he"a mu adi'a
dumatong hidi.
5 Ot mate nan baal Apu Dios an hi Moses hidih ad Moab an miyunnudan hinan
imbagan Apu Dios.

6 Ot ilubu' Apu Dios hidih ad Moab hinan dommang di ad Bet-Peor mu ingganah
ad uwani ya ma''id ha nanginnilah nan nilubu'ana.
7 Hay tawon Moses hidin natayana ya hinggahut ta bainti (120) mu agge naluman
di panigona ya hay bikahna.
8 Ot umukayungan nadan tataguh himbulan hidih nan nundotal hi ad Moab an
nun'allunganda.
9 Ot mihukkat hi Joshua an imbabalen Nun te hiyay pinto' Moses tuwalih din
inha'monay ta'lena i hiya. Ta ongal di abalinanan mangipanguluh nadan ibbanan
tinanud Israel. Ya an naminda ya donglonday ibagana ya inun'unudda nadan tugun
Apu Dios an imbagabagana i Moses.
10 Ya nihipun i diye ya ma"id ha propeta hi umat i Moses. Te hiya ya abuh han
mabalin an ni'ihangngaban i Apu Dios hinan pi'hapitanan hiya.
11 Ya dakol di nakaskasda'aw an milagro an impa'at Apu Dios i hiya hi awadandah
ad Egypt an na'at hinan patul hidi ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya an namin
nadan tataguhdi.
12 Ya ma"id ha udum hi nangat hinadan nakaskasda'aw an ina'inat Moses an
tinannigon nadan tinanud Israel.

Joshua

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilanay nangaba'abakan nadan impangulun Joshua an tinanud Israel hinadan nunhituh ad Kanaan. Ya niddum an nipa'innilay a'at di eda nangagwatan hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot ahida abakon nadan tataguh ad Jeriko an hidiye nan namangulu an ginubatdah nan bobleh ad Kanaan ot ahi hi ad Ay.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangabakan nadan tinanud Israel hinadan nunhituh ad Kanaan (Joshua 1–12)
2. Hay nangogodwaan da Joshua hinan boble hi ad Kanaan (Joshua 13–21)
3. Hay numbangngadan nadan udum an tinanud Israel hi dommang nan wangwang (Joshua 22)
4. Hay nanugunan Joshua hinadan ibbanan tinanud Israel (Joshua 23:1–24:28)
5. Hay natayan da Joshua i Eleasar (Joshua 24:29-33)

Hay Nangibagaan Apu Dios I Joshua Ta Ipanguluna Nadan Tinanud Israel

1 Hidin nate moh Moses an baal Apu Dios ya himmapit hi Apu Dios hinan
bimmoddaboddang i Moses an hi Joshua an imbabalen Nun
2 ot alyona i hiya di, Ad uwani an ma''id mo nan baal'u an hi Moses ya mundadaan
ayu ta eyu agwaton nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ume ayuh nan boble
an idat'u i da'yu an tinanud Israel.
3 Te imbaga' tuwali i Moses an an namin nadan boble an datnganyuhdi ya idat'u i
da'yu.
4 Ot hidiyen boble an idat'u ya mihipun hinan mun'ohab an agge naboblayan hi
nangappit hi muyyadna ta ingganah nadan billid an nungngadan hi Lebanon hi
nangappit hi huddo'na. Ya hay middum hinan nangappit hi tuluwan di algo ya
nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya an namin nadan numboblayan nadan
tinanud Hit ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean an nangappit
hi alimuhan di algo.
5 Ya ma''id ha mabalin hi mangabak i he''a hi ad uwani an atagum te wadawadaa'
an bumoddang i he''a hi inggana an umat hinan inat'u i Moses. Ot ha''on ya adi da'a
inganuy ya adi da'a taynan.
6 Ot pabikahom di nomnommu ta adi'a tumakut te he''a moy mangipanguluh tudan
tatagu an umeh nan boblen inali' i handidan a'ammodyu an idat'un da'yu.
7 Ta hiya nan pabikahom nimpey nomnommu ta adi'a tumakut. Ya tigom ta
ihamadyun unudon nadan tugun din baal'un hi Moses. Hanat adiyu ibahho ta
nanongna an mapmaphod di ma'at i da'yu.
8 Ta hiya nan mahapul an inaynayunyu an mamahabaha ya mangitudduh nan
Nitudo' an Tugun. Ta nomnomnomonyuy a'atnah nan mapatal ya ta'on on hinan
mahdom ya hiyay un'unudonyu ta wan an namin di atonyu ya mawagahan ta
pumhod ayu.
9 Ot hiya nimpe nan mahapul an pabikahom di nomnommu ta adi'a tumakut
ya adi'a umengle. Te ha''on an Dios an dayawonyu ya nanongna an wadaa' an
bumoddang i he''a an ta'on on danay umayam.
10 Ot honagon mon Joshua nadan opisyal di tindalu an alyonay,

11 Ume ayu ta eyu pun'ibagah nadan tatagu hinan nun'allunganda ta idadaanday
balunda. Te mala"uh di tuluy algo ya agwaton ta'u nan wangwang an nungngadan
hi Jordan ta ume ta'uh nan boblen idat Apu Dios an punhituwan ta'u.
12 Ya alyon Joshua hinadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan
tinanud Manasseh di,
13 Innilayu nan imbagan Apu Dios hinan baalna an hi Moses an inalina hi idatnan
da'yuh tuwen lutan nun'allungan ta'uh ad uwani ta pumboblayanyu.
14 Ot ta'omman ya nabatidahtu nadan ahawayu ya i'imbabaleyu ya nadan animalyu.
Mu an namin ayun linala'in mabalin an mi'gubat ya mahapul an mundadaan ayu ta
da'yuy mangipanguluh umagwatan ta'uh nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ta boddangan da'mi an i'ibayu an e mi'gubat.
15 Ta ingganah onmi bagiyon pibo nadan bobleh dommangna an nangappit hi
alimuhan di algo ta malinggop ami'e an umat i da'yu ya ahi mohpe mabalin an
ibangngadyuhtu ituwen boblen nangappit hi tuluwan di algo an indat Apu Dios i
da'yu.
16 Ya alyondan Joshua di, An namin nan alyom ya hiyay unudonmi.
17 Ot nan ana'na'unnudmi i Moses ya athidi boy atonmin mangunud i he"a. Ot hanat
nan Dios an dayawon ta'u di nanongnah bumoddang i he"a an umat hinan inatnan
Moses.
18 Ot nan tagun mungngohen he"a an adi da'a unudon an ta'on on nganneh diyen
alyom ya mipapate. Ot hanat pabikahom di nomnommu ta adi'a tumakut.

2

Hay Nannagan Joshua Hinadan Duwan Linala'i Ta Eda Munsi'im Hi Ad Jeriko

1 Hidih nan nun'allunganda hi ad Akasya* ya agge impa'in'innilan Joshua an hi
na' Nun ot honagonay duwan linala'i hi e munsi'im hi ad Kanaan an namamah ad
Jeriko. Ta onda imme ot eda mun'iyan hi balen han mumpabpabbayad hi adolna an
hi Rahab.
2 Mu nipa'innilah nan patul hi ad Jeriko an alyonday, Inoy an wadaday immalih
tun boble ta'u hi ad uwanin nahdom an tinanud Israel an munsi'im.
3 Ot ituda' nan patul di immeh balen Rahab ot alyondan hiyay, Palah'unom nadan
impaghopmun linala'i te umman danae nadan immalin munsi'im hitun numboblayan
ta'u.
4 Mu impa"en Rahab nadan duwan linala'i ot alyonay, Manu te wadada peman han
duwan linala'in immalihtu mu agge' innilay nalpuwanda.
5 Mu hidin tuwen mahdom an agge ni' nikalob nan geyt tun boble ta'u ya
limmah'unda. Mu agge' minahmahan hi'on danay pangipluyanda. Ot ekayuot ta
tundonyu dida ot mabalin an akhupanyu.
6 Mu onnot on impa''ena didah nan way atop ot hophopana didah nan holo' an
miyammah luput an inhapenahdi.
7 Ot mange dadiyen hinnag nan patul an inipluydah nan wangwang an nungngadan
hi Jordan ta eda pudugon dadiyen linala'i. Ya hidin mangeda nan e mamdug i dida
ot ikalobda nan geyt.
8 Ya i diyen aggeda ni' nalo' nadan duwan linala'i ya immeh Rahab hinan atop an
awadanda
9 ot alyonan diday, Innilamin indat Apu Dios i da'yuh tuwen boble. Ta hiya nan
way oha i da'mihtu on nunhiglay takutna i da'yu.
10 Te dingngolmiy inat Apu Dios hidin nunhi"anona nan liting hinan baybay ot
maganana ta mabalin an ini'wayuhdih din nalpuwanyuh ad Egypt. Ya dingngolmi

* **2:1 2:1** Nan hapit an Akasya ya nalpuh nan hapit di Hebrew an Sittim.

boy nangabakanyuh nadan duwan patul an tinanud Amor an da Sihon i Og hinan
bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi
Jordan.
11 Ta hiya nan nunhiglay takutmi an ma"id ahan ha tulidmi an mi'gubat. Te hi Apu
Dios an dayawonyu ya hiya nan immannung an Dios hi ad abunyan ya ta'on on hitun
luta.
12 Ot gapu ta impatigo' di maphod i da'yu ya hanat isapatayu bahan i Apu Dios an
hitun umaliyanyu ya hom'on da'mi an hina'amma. Ot ipa'innilayuh ad uwani hi'on
mabalin an mundinola' i da'yu
13 ta ibagayu an adiyu pi'pate da ama i ina ya nadan i'iba' ya nadan pamilyadah
tun umaliyanyu.
14 Ya alyonday, Hi Apu Dios di ukod an mundusa i da'mi hi'on adi da'yu ihwang. Ya
maphod di atonmi i da'yu hitun pangdatan Apu Dios ituwen boble i da'mi hi'on adim
e ibagbaga nan immaliyanmihtuh bobleyu.
15 Nan balen Rahab ya ningammut hinan binattun alad. Ot alana han tali ot
buyunonah nan tawa ta hidiy pangi'wan dadiyen duwan linala'i.
16 Ot alyonan diday, Ipluyyu ni' hinadan nabillid ta e ayu mipa''ehdi hi tuluy algo
ta miluh an mumbangngad nadan intuda' nan patul an e manama' i da'yu ya ahiyu
mohpe inayun an umeh nan awadan nadan ibbayu.
17 Ot alyon nadan duwan linala'i di, Ipa'annungmi nan imbagami i he"a
18 hi'on hitun umaliyanmi an mangubat ituwen boble ya tigonmih tuwen mumbo-
lah† an tali an nibobod ituwen tawa an pangi'wanmi ta pangimatunanmih tun balem.
Ya inayagam da amam i inam ya an namin nadan i'ibam ya nadan pamilyada ta hitun
balem di a'amunganyun namin.
19 Te onha waday lumah'un ituwen bale ya hiyay ud bahul hi'on pi'pateda ot adi
da'mi pabahulon. Mu alina'e hi waday ma'at hinadan immohnong ituwen bale ya
da'miy pabahulonyu.
20 Mu ibahhom'e tuwali nan imbagami ta waday em pangibagan hi immaliyanmihtu
ya adimi mo bo ipa'annung nan imbagamin he''a.
21 Ya inabulut Rahab hidiyen imbagada ot honagona mohpe dida. Ot itayunah diyen
mumbolah an tali hinan tawa.
22 Ot ume dadiyen linala'i an inunudda nan imbagan Rahab ta inipluydah nadan
nabillid ot mipa''edahdi hi tuluy algo. Ta inggana ot umanamutda nadan hinnag nan
patul. Ta hiya nan ta'on hi eda hinamahama' dida ya ma''id ha inakhupanda.
23 Ta onda imme ot ahida mohpe mundayyu nadan duwan linala'i hinan wangwang
ot umagwatda ta ibangngaddah awadan da Joshua. Ot uhuhondan namin i hiya
nadan na'at.
24 Ot alyonda i hiya di, Immannung an indat Apu Dios an namin nadan boblehdi i
dita'u. Te umman an namin nadan tataguhdi ya nunhiglay takutdan dita'u.

3

Hay Nundadaanan Nadan Tatagu An Mangagwat Hinan Wangwang

1 Ta on hiyah nawi"it hidin nabiggat ot makak da Joshua hinadan ibbanan tinanud
Israel hinan nun'allungandah ad Akasya ot umedah nan nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan ot mun'allungda ni' hidi.
2 Ta nala''uh di tuluy algo ot e pun'ibagan nadan ap'apuh nadan tatagu hinan
nun'allunganda
3 an alyonday, Tinigoyu'e an inikak nadan padi nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios ya nitnud ta'un namin.

2:15 2:15 Hebrew 11:31 † **2:18 2:18** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

4 Ta ipanguluda nan awon te ad uwani ya abuh di umayan ta'uhdi. Mu mibata"an
ta'u hi ohay kilometro hinadan nangiyattang hinan Kahun te adi mabalin an
mihaggon ta'uh nan Kahun.
5 Ot alyon Joshua hinadan tataguy, Unudon ta'u nan nitugun i dita'u an aton ta wan
mibilang ta'uh malinis te hi bigat ya tigon ta'uy nakaskasda'aw an aton Apu Dios.
6 Ot ibagana hinadan padi ta iyattangda nan Kahun ya namanguluda.
7 Ot alyon Apu Dios i Joshua di, Mihipun hi ad uwani an algo ya ipatigo' an wadaa'
an bumoddang i he"an umat hinan inat'un Moses ta panginnilaan nadan tatagu an
he"ay mangipangpangulun dida.
8 Ot ibagam hinadan padi an nangdon hinan Kahun ta eda gumawah nan
wangwang ya immohnongda ni' hidi.
9 Ot alyon Joshua hinadan tataguy, Ma'ayu ta ibaga' nan impa'innilan nan Ap'apu
ta'u an dayawon ta'un tinanud Israel.
10 Te hituwey panginnilaan ta'u an nan wadawada an Dios ya boddangan dita'u ta
pun'ipabtikna nadan tinanud Kanaan an umat hinadan tinanud Hit ya tinanud Girgas
ya tinanud Amor ya tinanud Jebus ya tinanud Hib ya tinanud Peris.
11 Ot umannung an masda'aw ta'uh tun pangipanguluwanda hinan Kahun an
nittuwan nan Hapit nan Ap'apuh tun luta an hi Apu Dios an igawadah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan.
12 Ot pot'onyuy himpulut duwan (12) linala'i an mangita'dog hi hinohhah nadan
himpulut duwan (12) tinanud Israel.
13 Ya hitun pangigoppa'an nadan mangiyattang hinan Kahun hinan liting ya
duminong nan mangalin liting ta ay nabongbong an malpuh nan numbaktu.

Hay Nangagwatandah Nan Wangwang An Nungngadan Hi Jordan

14 Hidin nakak nadan tinanud Israel hinan nun'allunganda ta umagwatdah nan
wangwang ya impangulun nadan padi an nangiyattang hinan Kahun.
15 Ya ahitulu i diye ta dakol di liting hinan wangwang. Mu hidin inggoppa' nadan
padi an nangdon hinan Kahun hinan nalitingan
16 ya dimminong peman nan liting an malpuh huddo'na ta ay nabongbong hinan
nidawwi an boble an ad Adam an nihaggon hi ad Saretan. Ot mamaganan nan umeh
nan nunhiglay ahinan lobong ta hiya nan mabalin an umagwatda nadan tataguh nan
dommangnan nihaggon hi ad Jeriko.
17 Ta immohnong nadan padi an nangdon hinan Kahun hi gawwan nan wangwang
ta ingganaot mapuhupuhda nadan tatagun immagwat hinan dommangna.

4

Hay Nun'amunganda Hi Himpulut Duwa An Batu

1 Hidin immagwat dadiyen tinanud Israel hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan ya alyon Apu Dios i Joshua di,
2 Ibagam hinadan pinto'yu an himpulut duwa (12) an linala'i ta oha'ohah nadan
himpamu'un
3 on immeh nan gawwan di wangwang hinan way timmata'dogan nadan padi ya
nangaladahdih hinohhan batu. Ya inamungdah nan pun'allunganyuh mahdom.
4 Ot ibagan mon Joshua i dadiye an pinto'da ta ma'amungda.
5 Ot alyona i diday, Ibangngadyuh nan gawwan nan wangwang hinan way
timmata'dogan nadan padi ta way ohaon pinahonay oha an batu. Ta miyunnudan
hinan bilang ta'u an himpulut duwan (12) tinanud Israel

3:12 3:12 Joshua 4:1-18

6 ya ta miyamma ha panginomnomnoman ta'uh udum hi algo ituwen inat Apu Dios.
Ta wa'et mahmahan nadan mun'atanudan hi pidwana di niyatan datuwen batu
7 ya alyon ta'uy, Danaey panginomnomnoman ta'uh inggana hinan nangipapto' Apu
Dios i dita'u an tinanud Israel. Te hidin gimmawa nadan padin nangiyattang hinan
Kahun ya dimminong nan mangali an liting hinan wangwang an ay nabongbong nan
malpuh huddo'na.
8 Ta inunud nadan linala'i nan imbagan Joshua. Ta way ohaon immeh gawwan
nan wangwang on pinahonay ohan batu ta miyunnudan hinan bilangdan himpulut
duwan (12) tinanud Israel ot iyedah nan way pun'allunganda. Te athidi tuwaliy
imbagan Apu Dios i Joshua hi atonda.
9 Ya impiha"ad bon Joshua di himpulut duwan (12) batu hi gawwan nan wangwang
an timmata'dogan nadan nangiyattang hinan Kahun. Ta ingganah ad uwani ya
wadadahdi.
10 Ta dadiyen padin nangiyattang hinan Kahun ya timmata'dogdahdih nan gawwan
nan wangwang ta inggana ot aton nadan tatagun namin nan imbagan Apu Dios i
Joshua an hiyah diye nan imbagan tuwalin Moses i hiyah atonda. Ot awigingon
nadan tatagun umagwat.
11 Ta immagwatdan namin nadan tatagu ot ahida mohpe duma"al nadan padi an
nangiyattang hinan Kahun an mangmangmangon nadan tatagu.
12 Ya hay namangulun immagwat hinan wangwang ya nadan tindalun tinanud
Ruben ya nadan tindalun tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh an
nundadaan an e mi'gubat te hiyay imbagan Moses.
13 Ta umeh napat di libuy (40,000) titindalu an immagwat an hi Apu Dios di
namoddang i dida ot duma"aldah nan nundotal an nihaggon hi ad Jeriko.
14 I diyen algo ya ongal di nangipabaktuwan Apu Dios i Joshua hi hinangngab nadan
ibbanan tinanud Israel. Ta ninaynayun di punlispituda i hiya hi ingganah natayana
an umat damdama hi nunlispituda i Moses.
15 Ya hi Apu Dios di nangali i Joshua ta
16 imbaganah nadan padi an nangiyattang hinan Kahun ta dimma"aldah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
17 Ta hiyay imbagana ot duma"alda.
18 Ya hidin dimma"aldah nan wangwang nadan padi an nangiyattang hinan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya na'ibagan nundammu nan nagodwa an liting ta
nahinab nan da'ging nan wangwang.
19 Ta na'at hituweh din mi'apuluh (10) algoh nan namangulun bulan* an inagwat
nadan tatagu nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ot eda mun'allung hi ad
Gilgal an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jeriko.
20 Ot hidiy pangi'amungan da Joshua hinan himpulut duwa (12) an batu an na'alah
nan wangwang.
21 Ot alyonah nadan ibbanan tinanud Israel di, Wa'et mahmahan nadan
mun'atanudan hi pidwanay niyatan datuwen batu
22 ya alyonyu nimpe di, Datuwe an batu di mangipanomnom hidin naptutan nan
liting ot mamaganan ta nangi'wanmi an immagwat hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
23 Te pintut Apu Dios nan wangwang ta inggana ot umagwat amin namin an umat
hidin nummagananah nan baybay an mumbolah† ot hidiy pangi'wanmi.

---

* **4:19 4:19** Nan namangulun bulan ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan mamangulun godwan di Abril hi ad uwani. † **4:23 4:23** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag hi pingngitna.

24 Ta na'at danae ta panginnilaan an namin di tataguh tun luta an hi Apu Dios ya
ma"id ha adina abalinan. Ya ta wan hiyay nanongnah taktan ta'u ya unudon ta'uh
inggana.

5

Hay Nungkugitanda Hinadan Tinanud Israel Hi Ad Gilgal

1 Hidin dingngol nadan patul di tinanud Amor an nunhituh nangappit hi alimuhan
di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan nan inat Apu Dios an
nummagan hinan nangi'wan nadan tinanud Israel i diyen wangwang ya nunhiglay
takutdan ma"id ha tuliddan manangga i dida. Ya atdabohdi nadan patul di tinanud
Kanaan an nunhituh way da'ging nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
2 Ya indani ya imbagan Apu Dios i Joshua ta tadomanda ha pungkugitda hinadan
agge ni' nakugit an tinanud Israel.
3 Ot hiyay aton da Joshua ta nihipun i diye ya nginadanandah diyen
nangi'amungandah nadan inaanda an up'up hi ad Nungkugitan.*
4 Ya manu'eh imbagan Apu Dios an aton Joshua hidiye ya nun'a'ateda mo othadin
namin nadan minamakilog an nalpuh ad Egypt hinan agge naboblayan.
5 Manu dadiyen nalpuh ad Egypt te nakugitda mu dadiyen niyayyam hinan awon
ya aggeda ni' nakugit.
6 Te napat (40) di tawon hi eda immaninnabatan hinan agge naboblayan ta inggana
ot mun'a'atedan namin din linala'in mabalin an mi'gubat an nalpuh ad Egypt an
gapuh aggeda nangunudan i Apu Dios. Te imbagana an adi mabalin hi tigonda nan
malumong ya makadangyan an boblen imbaganah din a'ammodda hi idatnan dida
ya hinadan tanudanda.
7 Ta nan nihukkat i dida an imbabaleda di kinugit da Joshua te dida nan agge
nakugit hinan awon.
8 Ta hidin nagibbuh an nakugitdan namin nadan linala'in tinanud Israel ot
umohnongda ni' hidih nan nun'allunganda ta ingganah nun'apoyanan nan kugitda.
9 Ot alyon bon Apu Dios i Joshua di, Ad uwani ya inaan'u mo nan nunhiglan eyu
nibabainan hi ad Egypt an gapuh numbalinanyuh himbut. Ta hiya nan nangadanan
hidiyen boble hi ad Gilgal† ta ingganah ad uwani.
10 Ya i diyen mun'ahdom hinan mi'apulut opat (14) di algo i diyen bulan hi
awadan nadan tinanud Israel hi ad Gilgal ya nginilinda nan punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ate hi ad Egypt.
11 Ta hidin nabiggat an nagibbuh nan punnomnomnomanda hi nihwangan nadan
a'ammoddah ate hi ad Egypt ot eda mangalah nadan nun'itanom hidi ot ihanglagday
udum ya inyammadah tinapay an agge nadduman hi yist‡ di udum. Ta hidiyey hopap
di nangananda hinan bungan di nitanom hi ad Kanaan.
12 Ya nihipun bo i diyen algo ya ma"id mo din uggan mun'a'agah an manna ta hay
nihukkat hi anonda ya nan bungan di nitanom hi ad Kanaan.

Hay Nanigan Joshua Hinan Ap'apun Di Tindalun Apu Dios

13 Indani ya immeh Joshua hinan nihaggon hi ad Jeriko ya alinah on tinigona han
lala'i an ni'hangngaban i hiya an inodnanay ispadana. Ta immeh Joshua ot alyonan
hiyay, On da'miy niddumam onu nadan binuhulmi?
14 Ya alyonay, Aggeya' niddum i da'yu ya aggeya' bo niddum hinadan binuhulyu.
Mu immaliya' te ha"on ya ap'apun di tindalun Apu Dios. Ya na'ibagan nunlu'bub hi

---

* **5:3** **5:3** Hinan hapit di Judyu hinan ad Nungkugitan ya Gibeat-Haaralot. † **5:9** **5:9** Nan hapit an gilgal ya na'alah nan hapit di Hebrew an galal an hay ibalinana ya na'aan. ‡ **5:11** **5:11** Nan yist ya hidiye nan yeast hi English.

Joshua hinan luta ta ipatigona an lispituwona ot inayunan alyon di, Nganney pohdom hi ato' an baalmu?
15 Ya alyon diyen ap'apun di tindalun Apu Dios di, Aanom nan hapatutmu te hituwen timma'dogam ya wadah Apu Dios hitu. Ot hiyay aton Joshua.

6

Hay Nangabakan Da Joshua Hi Ad Jeriko

1 Nan bobleh ad Jeriko ya nihamad an nikalob di geytna an gapuh takut nadan tataguh nadan tinanud Israel. Ta ma"id ha mabalin hi makak hidi ya atbohdin ma"id ha mabalin hi hunggop.
2 Ya inalin Apu Dios i Joshua di, Nomnomnomonyu an indat'u mo tuwali i da'yu nan bobleh ad Jeriko te ipa'abak'u i da'yu nan patulda ya nadan tindaluda.
3 Ot hay atonyun namin an titindalu ya eyu li'odon hidiyen boble hi onom di algo an mumpinghan hi ohay algo.
4 Ot pot'om di pituh nadan padi ta mapongdah tangguyub. Ta diday mamangulu ya ahi nadan nangdon hinan Kahun. Ya hinan mi'apituh algo ya li'odonyu hi mumpipitu an pun'ipagangoh nadan padi nan tangguyub.
5 Ya ahida mohpe ipagangoh i ha madmadne an adida id'idinnong. Ta dingngolyu'eh diye an gangoh ya nundidihhan ayu an tumkuk ot makaludukud nan binattun alad an nili'woh ad Jeriko. Ya hinggopyu mohpeh diyen boble.
6 Ot ayagan mon nan imbabalen Nun an hi Joshua nadan padi ot alyona i dida di, Iyattangyu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya pinto'yu ha pitu i da'yun papadi hi mangdon hi tangguyub ta diday itnudanyu an mangiyattang hinan Kahun.
7 Ya imbagan Joshua hinadan ibbanan linala'i ta eda li'odon nan binattuy aladna an boble an ipangulun nadan udum an titindalu ta guwalyaanda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
8 Ot makakda nadan pitu an padi an napong hi tangguyub an pun'ipagangohday tangguyubda ot mitnuddan dida nadan nangdon hinan Kahun.
9 Ta hay nangipangulu i didan namin ya nadan udum an tindalu ot ahida mitnud nadan padi an napnapong hi tangguyub an nanongna an pun'ipagangohda nadan tangguyubda ya nada'e an udum an titindalu ya na'udida an nihnoddah nan nangdon hinan Kahun.
10 Mu pinadanan tuwalin Joshua i dida an adida humhummapit ya adida ni' tumkuk ta ingganah ona alyon.
11 Ta onda lini'od hidiyen na'alad an boble ot ibangngaddah nan nun'allunganda ot umohnongdahdi i diyen nahdom.
12 Ta nabiggat i diye ya bimmangon boh Joshua hinan mun'aw'awi"it ot ipanuhna nadan linala'i. Ot iyattang nadan padi nan Kahun.
13 Ot makak nadan pitun padin nangiyappong hi tangguyub ot mitnud i dida nadan nangdon hinan Kahun. Ta hay nangipangulu ya nadan mungguwalya an titindalu ot ahida mitnud nadan nangdon hi tangguyub an pun'ipagangohda nadan tangguyubda ya nitnudda bo i dida nadan nangiyattang hinan Kahun ot ma'udi da mohpe nadan udum an titindalu an mungguwalya.
14 Ta i diyen mi'adwah algo ya lini'odda boh diyen boble ot ahida ibangngad hinan nun'allunganda. Ta athi'athidiy inatdah onom di algo.
15 Ya hidin mi'apituh algo ya bimmangondah nan hiyah mun'abigat ot li'odonda boh diyen boble mu i diyen algo ya numpipituy nunli'odanda.
16 Ta hidin mi'apituh punli'odanda ot ipagangoh nadan padi nan tangguyubda ya initkuk Joshua hinadan tatagu di, Tumkuk ta'u mohpe te hi Apu Dios ya impa'abakna i dita'u nadan tatagu ituwen boble.

17 Ot an namin nadan wada ituwen boble ya mahapul an madadagda ta midawatda
i Apu Dios an ammuna nan mumpabpabbayad hi adolna an hi Rahab ya an namin
nadan wadahdih balena an mihwang te hiya peman di namoddang hinadan duwan
ibba ta'un hinnag ta'un immali an nunsi'im ituwen boble.
18 Ot tigonyu ta ma"id ha alanyu i dadiyen mahapul an madadag ta midawat dadiye
i Apu Dios ta wan adi lummuh adadagan ta'u.
19 Mu nadan silber ya balitu' ya nan kumpulnan gombang onu gumo' di niyamma
ya iyeyuh nan pundayawan i Apu Dios ta hidi ya ammunay a'usalana.
20 Ta hidin impagangohda nadan tangguyubda ya nadihdihandan tinumkuk nadan
tatagu. Ya nakaludukud nan binattun aladda. Ot ma'ibagadan hunggop i diyen boble
ot gubatonda ot abakonda dida.
21 Ta numpateda nadan tatagu an linala'i ya binabai an ta'on on u"unga ya
a'amamma ya an namin nadan animal an baka ya kalnero ya dongki.
22 Ya alyon Joshua hinan duwan linala'i an e nunsi'im ni' i diyen boble di, Ume ayuh
balen Rahab ta eyu awiton didan namin an wadahdi ta ipa'annungyu din imbagayun
hiya.
23 Ot eda awiton hi Rahab ya hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana ya an namin
nadan wadahdi. Ot iyeda didah nan nihaggon hinan nun'allunganda an tinanud
Israel.
24 Ot ahida pu'ulan hidiyen boble ta inggana ot magbuh. Mu aggeda ni'ighob nadan
silber ya balitu' ya nadan gina'un gumo' ya gombang di niyamma an inamungda ot
iyedah nan pundayawanda i Apu Dios.
25 Ya aggeda ni'pate hi Rahab ya didan hina'amma ya an namin an niddum hi balena
te gapuh nangipa"ayanah nadan duwan hinnag Joshua an e nunsi'im hi ad Jeriko. Ta
ingganah ad uwani ya nibilang hi Rahab hinadan tinanud Israel.
26 Ya hidin nadadag moh ad Jeriko ya inalin Joshua di, Nan tagun munnomnom
an mangipaphod hi ad Jeriko ya dusaon Apu Dios. Ta hinan pangihipunana an
mangipaphod ya hidiye boy ihipunan di atayan nadan imbabalena an mihipun hinan
panguluwan an lala'i ta damunah iyammaan di geytna ya ma'udin mate nan udidiyan
an lala'in imbabalena.
27 Ta athidiy na'ana'at an hi Apu Dios di nanongnan bimmoddang i Joshua ta hiya
nan nundingngol hi abobboble.

7

Hay Na'abakan Nadan Tinanud Israel An Gapuh Numbahulan Akan

1 Nadan tinanud Israel ya aggeda damdama inun'unud nan nibaga i dida an adida
alan nadan mahapul an madadag ta midawatda i Apu Dios. Te hi Akan an imbabalen
Karmi an holag Sabdi an imbabalen Serah an nalpuh nan tinanud Judah ya inalanay
udum. Ta hiya nan nunhiglay bohol Apu Dios i didan tinanud Israel.
2 Ya hay awadandah ad Jeriko ya waday hinnag Joshua ta eda tigon di a'at nan
bobleh ad Ay an nihaggon hi ad Bet-Aben an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah ad Betel.
3 Ta hidin numbangngadda ya alyonda i Joshua di, Adi mahapul an ume ta'un
namin an e mangubat hinan bobleh ad Ay. Ammuna ha duwa onu tuluy libuh (3,000)
honagom ta adi ta'u mablen namin te oh'ohha nadan tatagu an wahdi i diyen boble.
4 Ta ammuna mo han tuluy libu (3,000) an imme. Mu pindug nadan i Ay dida
5 ot patayonday umeh tulumpulut onom (36). Te numpudugda on numpateda didah
nan madayyuh ad Sebarim. Ta nangluydah takutda.

6:25 6:25 Hebrew 11:30 **6:26 6:26** 1 Patul 16:34

6 Ya punhethet da Joshua ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel
di lubungda hi eda inomnoman on nunhagmu'anday uludah hupu' ot eda munlu'bub
hinan way inakuyungan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta inggana ot
mahdom.
7 Ya mundasal hi Joshua an alyonay, He"a Apu Dios an na'abbaktu, tanganu on da'mi
e impa'agwat hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ipapate da'mi hinadan
tinanud Amor? Udu'dulna attog boh on ami nunnanong hi dommangna.
8 Ta nganne mo ahan di pambal'u ituwe an na'at an impabtik nadan binuhul tudan
ibba' an tinanud Israel.
9 Ot undan adi donglon nadan i Kanaan ya nadan udum an tatagu hinan
nun'ihaggon ya namaag ya immalida ta adhuwan da'mi ya numpate da'min namin?
Ya nganne moy atom ta adi'a mibabain.
10 Ya alyon Apu Dios i Joshua di, Tanganu on'a e munlu'lu'bub hina? Bumangon'a.
11 Te ipa'innila' i he''a an da'yu an tinanud Israel ya numbahul ayu an aggeyu inunud
nan imbaga' hi atonyu. Ta inalayuy udum hinadan mahapul an madadag. Inakoyu
ot iha''utyu bo udot an iniddumyuh nadan gina'uyu.
12 Ta hiyah naey gapunah adiyu abalinan an abakon nadan binuhulyu te ta'on moh
on da'yu ya nun'appit ayuh madadag ot adi mabalin hi midduma' i da'yu te ingganah
onyu dadagon nan inakoyu an mahapul an madadag.
13 Ot em ibagah nadan tatagu ta alyom i dida di, Atonyu nan nibaga an aton ta
mibilang ayuh malinis ta midadaan ayu an mi'dammu i Apu Dios hi bigat. Te inalin
nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di, Waday inalayun tinanud Israel hinan
imbaga' an mahapul an dadagonyu. Hiyah naey gapunah adiyu abalinan an abakon
nadan binuhulyu te inggana hi ma'aan i da'yuh nae.
14 Ot alyon bon Apu Dios i Joshua di, Ibagam hinadan tatagu an hi bigat hinan
mawi"it hinan pi'dammuwanyu i ha''on ya ma'amu"amung ayun himpahimpamu'un
an tinanud Israel ta nangamung di pot'o'. Ya ahida mahiwwehiwwe nadan
himpahimpangapu hinan himpahimpamu'un. Ta napto"e nan himpangapu ya ahida
nahiwwehiwwe nadan hinahina'amma. Ta napto"e nan hina'amma an nalpuwan nan
numbahul ya ahi' ohha'ohhaon dida.
15 Ot ma'akhupan'e nan tagun awadan nan mahapul an madadag ya ginhobyu
an pi'ighobyu nan pamilyana ya an namin nadan gina'uda ya animalda. Te gapuh
nangibahhawanah nan imbaga' ya nunhiglan nibabain ayun tinanud Israel.
16 Ta on hiyah nawi"it i diyen nabiggat ot ipanuh Joshua nadan tinanud Israel. Ya
indani ya nadan tinanud Judah di napto'.
17 Ot mahiwwehiwwe bo nadan himpahimpangapu an tinanud Judah. Indani ya
nadan tinanud Serah di napto'. Ot ahida mahiwwehiwwe nadan hinahina'amma ya
nadan pamilyan Sabdi di napto'.
18 Ot ayagan Joshua dida ot ohha'ohhaona dida ya napto' hi Akan an imbabalen
Karmi. Hi Karmi ya imbabalen Sabdi nimpe an holag Serah an nalpuh nan tinanud
Judah.
19 Ot alyon Joshua i hiyay, Imbabale', hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
di dayawom ta hiyay ipabaktum. Ot ibagam nan inatmu ta adim iha"ut.
20 Ya alyon Akan di, Immannung an numbahula' i Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel
21 te hidin tinigo' han mapmaphod an lubung an na'alah ad Babilon ya han duway
gahut (200) an silber ya han na'upping an balitu' an mahuluk hi godwan di kilu ya
inomnawa' ot ala'. Ot wahdidan ingka''ut'uh dallom nan nuntoldaanmi an indallom'u
nan silber.
22 Ot honagon Joshua dohah nadan linala'i ta tinagtagda an immeh nan nuntoldaan
da Akan ya hinama'da nadan ingka''utna an nundallom peman nan silber.

23 Ot alanda ot iyedah nan pundayawanda i Apu Dios an awadan da Joshua ya
nadan ibbadan tinanud Israel.
24 Ot ipudong da Joshua ya nadan ibbada an tinanud Israel hi Akan an apapun
Serah. Ot pun'alada bo nadan silber ya nan mapmaphod an lubung ya nan balitu' ya
nadan imbabalena ya bakana ya dongkina ya kalnerona ya an namin an gina'una an
ta'on on nan toldada ot iyedah ad Akor.
25 Ta na'amungda ot alyon Joshua i Akan di, Tanganu ahan onmu inat hituwen
linummuh nunligatan ta'u? Ad uwani ya hi Apu Dios di mangiballoh i naen adi
maphod an inatmu.
Ot madhuda nadan tatagu ot puntopadah Akan ya nadan imbabalena ta ingganaot
matedan hina'amma ya ta'on on nadan animalda. Ot gobhonda nadan gina'uda.
26 Ot ahida tabbunan didah dakol an batu ta ingganah ad uwani ya wahdin nipi"il.
Ta hiya nan hidiyen luta ya nginadananda hi Akor.*
Ya on nagibbuh an inatdah diye ya na'aan mohpey bohol Apu Dios hinadan tinanud
Israel.

8

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Israel hi Ad Ay

1 Ya alyon bon Apu Dios i Joshua di, Adi'a tumakut ya adi'a minomnoman ya
impangulum nadan tindalu ta eyu bo gubaton hi ad Ay. Te ipa'abak'u i da'yu nan
patulda ya nadan tataguna ya binagiyuh diyen boble.
2 Ta atonyuh ad Ay nan inatyuh ad Jeriko ya hinan patulda. Mu hi ad Ay ya mabalin
an alanyu nadan gina'uda ya halunda. Ot hay atonyu ya umeday udum hinadan
tindalu hi bahhel diyen boble ta eda mipa"ehdi ya ahida nabanudduh ta gubatonda
dida.
3 Ot mundadaanda mo da Joshua ya an namin nadan tindalu. Ot piliyonay
tulumpuluy libuh (30,000) nadan nun'alala'ing an mi'gubat ot honagona dida i diyen
nahdom
4 an alyonay, Pa'addonglonyu tun ibaga'. Ta ili"odyu i diyen bobleh ad Ay ta ume
ayuh indoggana ta e ayu mipa"e ni' hidi mu tigonyu ta adi ayu midawwih nan boble.
Ot mahapul an mundadaan ayun namin.
5 Ot ha"on'e ya nadan pun'ibba' ya inaynayunmi hinan boble ta umalida'e nadan
tindaludan mamdug i da'mi an umat hi inatdah hopapna ya binumtik ami.
6 Ta pudugon da'mi ta inggana hi dumawwidah bobleda te hay innilada ya
immannung an mamtik ami an umat hi hopapna. Ta athidi'e
7 ya ni'baga ayu an immeh nan boble ya ginubatyu ot ipa'abak Apu Dios i dita'u.
8 Ya adiyu ibahho ta pu'ulanyuh diyen boble te hidiyey imbagan Apu Dios hi aton
ta'u.
9 Ta on nalpah nan imbagana ot honagona dida. Ta immeda ot eda mipa"eh nan
numbattanan di ad Ay ya hi ad Betel an nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah
ad Ay. Yaden da Joshua e ya immohnongdahdih nan nungkampuwanda.
10 Ta hidin mun'awi"it ot ma'amung da Joshua ya nadan tindalu ya nadan ap'apu
ot makakdan ipluydah ad Ay.
11 Ta onda dimmatong hi ad Ay ot mungkampudahdih nan huddo'na. Ya hay
nibattan hinan nungkampuwandah nan bobleh ad Ay ya han nundotal.
12 Ya umedah limay libu (5,000) nadan tindalun hinnag Joshua ta eda nipa"eh nan
numbattanan di ad Ay ya ad Betel an nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wahdih
ad Ay.

---

* **7:26 7:26** Nan hapit an Akor ya hay ipa'innilana ya ligat.

13 Ta an namin nadan tindalun tinanud Israel an ta'on on nadan e nipa"e ya
nundadaandah nan immohnonganda. Mu hi Joshua ya hidin nahdom ot umeh nan
nundotal ta hidiy immohnongana.
14 Ya hidin minangmang nan patul hi ad Ay nadan tinanud Israel ot mi'bagadan
makak hinadan tindaluna hidin hiyah nawi"it. Ot ipluydah nan arabah* ta eda
gubaton nadan tinanud Israel. Mu aggeda innilan wadaday ibban da Joshua an
nipa"eh bahhel di bobleda.
15 Ta on tinigon da Joshua nan mangali an mi'gubat ot himbutbutikkonda ot
ipluydah nan agge naboblayan.
16 Yaden nipdugdan namin nadan linala'ih ad Ay i da Joshua ta dim-
mawwidawwidah bobleda.
17 Ta ma"id ha ta'on hi ohan lala'ih nabati hi ad Ay onu hi ad Betel hi agge e
bimmoddang an namdug hinadan tinanud Israel. Ta nibughul an namin nadan geyt
di bobleda.
18 Ot alyon Apu Dios i Joshua di, Itaggem nan pahulmu ya indongdongmuh ad Ay
te ipa'abak'u i da'yuh diyen boble. Ot aton Joshua.
19 Ta hidin intaggenay pahulna ya nabanudduhda nadan nipa"en tindalu ot eda
hogpon ot pi'bagonda an pu'ulan hidiyen boble.
20 Ta hidin liniguh nadan tindaluh ad Ay ya minangmangda nan ahuk di bobleda
an manuluh ad lagud. Mu ma"id ha atonda an mumbangngad te pumpudug nadan
tinanud Israel ta ma"id mo ha bumtikanda.
21 Ya hidin minangmang da Joshua nan ahuk ya inniladan nan ibbaday immehdi.
Ot ibangngadda mo bo ot gubatonda nadan tindaluh ad Ay an namdug i dida.
22 Indani ya nidatong nadan ibbada an imme ni' hi ad Ay ta nali"ubdah gawwana
nadan i Ay ot pumpaten nadan tinanud Israel dida an ma"id ha binatida
23 an ammuna nan patulda an tiniliwda ot iyeda i Joshua.
24 Ta pinatedan namin nadan linala'i an i Ay ta awagillangdah nadan nun'atanoman
ya hinan agge naboblayan an namduganda i dida. Ot ibangngaddah nan bobleh ad
Ay ot patayonda bon namin nadan tatagun nabatihdi.
25 Ta hay pinatedah linala'i ya binabai hi ad Ay ya umeh himpulut duway libu
(12,000). Ta natedan namin nadan i Ay.
26 Ta athidiy na'at te hidin intaggen Joshua di pahulna ot munnanong hidi ta inggana
ot matedan namin nadan nunhituh ad Ay.
27 Mu nadan tinanud Israel ya nun'alada nadan gina'u ya animal te hiyay imbagan
Apu Dios i Joshua hi atonda.
28 Ta pinu'ulan da Joshua nan bobleh ad Ay ta nadadag hi ingganah ad uwani.
29 Mu na'en patulda ya pinateda ot eda itattayun i han kayiw ta ingganah din
mun'akpa. Ta nalimuh nan algo ot ahi ibagan Joshua hinadan linala'i ta eda alan
nan adol nan patul ya inibkahdah bahhel nan geyt diyen boble. Ot tabbunandah
dakol an batu ta ingganah ad uwani ya athidi.

Hay Nangibahaan Joshua Hinan Hapit Apu Dios

30 Hidin awadan nadan tinanud Israel hinan way nabillid an nungngadan hi Ebal ya
impiyamman Joshua han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an dayawondan tinanud
Israel.
31 Ya hay inyammada ya nan batu an agge na'uppingan te hiyay imbagan din
baal Apu Dios an hi Moses hi atonda an nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses.
Ta hidiyey nangi'nongandah nan maghob an mi'nong i Apu Dios ya nan mi'nong
hi pi'hayyupanda i Apu Dios.†

---

* **8:14 8:14** Nan arabah ya hidiye nan agge naboblayan hi nangappit hi huddo'na. † **8:31 8:31** Nan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya kittang di gobhonda ya inihdada nan nabati.

32 Ya hidin awadan nadan tinanud Israel hidih nan nabillid ya nun'ikul'it Joshua
nan tugun Moses hinadan batu.
33 Ya an namin nadan tinanud Israel an niddum nadan ap'apun di himpahim-
pamu'un ya nadan mangipanuh hi mihahapit ya an namin an ni'uyug i dida an ta'on
on bokon tinanud Israel ya nagodwada. Ta hangngabondan namin nadan padi an
tinanud Libay an nangiyattang hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta
hay godwana i dida ya timma'dogdah hinangngab nan nabillid an nungngadan hi
Gerisim ya nan godwana i dida ya nan nabillid an nungngadan hi Ebal te hiyah diye
tuwaliy inalin Moses i dida hi aton nadan munwagah nadan tinanud Israel.
34 Ot ibahan Joshua an namin nan Nitudo' an Tugun an hay e awagahan ya nan
lummuh adusaan.
35 Ta ma"id ha lina"uhan Joshua hinan nitugun hidin imbahanah nadan tinanud
Israel an na'amung an niddumday binabai ya u"unga ya nadan udum an ni'uyug i
dida.

9

1 Nadan patul hinadan bobleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan an umat hinan nun'abillid an boble ya hinadan
pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinadan bobleh way da'ging nan
baybay an nungngadan hi Mediterranean ta ingganah nadan billid an nungngadan hi
Lebanon an hay numpumboblehdi ya nadan tinanud Kanaan an dida nadan tinanud
Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus ya dingngolday
nangabakan da Joshua
2 ot mun'u'uddumda ta gubatonda da Joshua ya nadan ibbanan tinanud Israel.

Hay Nanga"ulan Nadan I Gibeon I Da Joshua

3 Mu nada'en i Gibeon an tinanud Hib ya hidin dingngolday nangabakan da Joshua
hi ad Jeriko ya ad Ay
4 ya nunhahappitananda ta wadada i dida di ume ta eda a"ulan da Joshua. Ta
ingkalgadah dongki di limmame an saku ya nun'atakupan an pun'inuman an lalat.
5 Ot mumpunlubungda ya numpunhapatutdah nadan nun'apa"ih ot mumpum-
balundah kimmulhi ya bimmu"ut an tinapay.
6 Ot umedah nan nungkampuwan nadan tinanud Israel hi ad Gilgal ot alyonda i
da Joshua di, Immali ami an adawwiy nalpuwanmin boble te pinhodmin mi'hapit ta
mi'hayyup ami i da'yu.
7 Ya alyon nadan tinanud Israel di, Adi mabalin hi mi'ihayyup amin da'yu te ma"id
ha mapto' ya nihaggon di numpunhituwanyu.
8 Ya alyonday, Mu nundadaan ami an mumbalin hi baalyu.
Ya alyon Joshua di, Undan nganne ayu ya danay nalpuwanyu?
9 Ya alyonday, Nalpu ami nimpe hi adawwin boble te dingngolmiy a'at nan Dios an
dayawonyu ya an namin nan ina'inatnah ad Egypt.
10 Ya dingngolmi boy nangipa'abakan Apu Dios hinan duwan patul an tinanud Amor
hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Nan oha i dida ya nan patul di i Hesbon an hi Sihon ya nan patul nadan i Basan an
hi Og an nunhituh ad Astarot.
11 Ta hiya nan hinnag da'mih nadan ap'apuh boblemi ya an namin nadan ibbamin
bimmobleh awadanmi an alyonday mumbalun ami ya immali ami ta mi'hapit
amin da'yu. Ta ibagami an pohdonmin mi'hayyup i da'yu ta ta'on attog on da'mi
pumbalinon hi baalyu.
12 Te hidin nakakanmi ya hiyah nalutu tun binalunmin tinapay muten ad uwani ya
tigonyun kimmulhi ya bimmu"ut.

13 Ya tun pun'inuman an lalat ya hiyah niyammah din nakakanmi mu ten ad
uwani ya nun'abtakda. Ya atbohdi tun lubungmi ya hapatutmi te nidawwi nimpe
nan dinanallanmi ta hiya nan nun'apa"ihda.
14 Ya tinamtaman nadan tinanud Israel nadan binalunda mu aggeda minahmahan
i Apu Dios.
15 Ot mi'hapit hi Joshua i dadiyen i Gibeon ot abulutonda an mi'hayyupda i dida ta
wan adida pi'pate didan himpamoble. Ya inunnudan nadan ap'apu an ta'dogandah
diyen nunhahappitananda.
16 Mu hidin nala"uh di tuluy algo ya na'innilaan nadan tinanud Israel an dadiyen i
Gibeon an ni'happitananda ta mi'hayyupda ya on nihaggon di bobleda.
17 Ot ma'ibagan makak da Joshua ya dinatnganday bobledah nan mi'atluh algo. Ya
hay ngadan dadiyen numboblayanda ya hi ad Gibeon nimpe ya hi ad Kepirah ya hi
ad Beerot ya hi ad Kiriat-Jearim.
18 Mu agge dinadag nadan tinanud Israel dida te hidiyey imbagan nadan ap'apuda
i Apu Dios. Ta hiya nan munlili nadan tatagu hinadan ap'apuda.
19 Mu alyon nadan ap'apu i diday, Undan uddinnon an niluh an inabulutmi ot
ibagami i Apu Dios an adi ta'u pi'pate dida. Ot hiya nan adi mabalin an waha adi
maphod hi aton ta'u i dida.
20 Ot hiyah tuwey aton ta'u i dida an ipa'annung ta'u nan nahahapit te onha ibahho
ta'u ot umannung an bumungot hi Apu Dios i dita'u.
21 Ot padanan bon nadan ap'apun alyonday, Adiyu patayon dida mu pumbalinon
ta'u didah baal ta diday e ta'u pangayiwon ya pahagubon hitun boble ta'u. Ta dadiyen
a'ap'apu ya impa'annungda nan imbagadah nadan i Gibeon.
22 Ot ipa'ayag Joshua nadan i Gibeon ot alyonay, Tanganu on da'mi inlayahan an
alyonyuy nidawwiy bobleyu ya dee mannot an hitu.
23 Ot gapu i naen inatyu ya dusaon da'yun Apu Dios ta minaynayun an da'yuy ukod
an e mangayiw ya humagob hinan ma'usal hinan pundayawanmin Apu Dios.
24 Ya alyonday, Manu'e attog hi inatmihdi ya nipa'innila i da'mi an nan Dios an
dayawonyu ya imbaganah nan baalnan hi Moses an idatnah tuwen namin an boble
i da'yu. Ot mahapul an patayonyun namin nadan numpunhitu ituwen boble. Ta
nunhiglay takutmi hi atayanmi ta hiya nan nunlayah ami.
25 Ot ta'on attog ya inyukodmiy nitaguwanmi i da'yu. Ta atonyu nan innilayu an
maphod ya nipto' hi atonyu i da'mi.
26 Ta imbaliw Joshua didah nadan ibbanan tinanud Israel ta aggeda pinate dida.
27 Mu numbalinona nadan i Gibeon hi mangayiw ya humagob hi usalon nadan
tinanud Israel ya hinan pi'dammuwanda i Apu Dios. Ta athidiy tamuda ta ingganah
ad uwani.

10

Hay Na'abakan Nadan Tinanud Amor

1 Nan patul hi ad Jerusalem an hi Adoni-Sedek ya dingngolnah nangubatan da
Joshua hi ad Ay ot abakonda ot dadagonda nan boble ot patayonda nan patulda
an umat hinan inatdah ad Jeriko. Ya dingngolna boy e ni'hapitan nadan i Gibeon
hinadan tinanud Israel ta mabalin an adida pi'pate dida ya ni'ibobledan dida.
2 Ta nunhiglay takutna ya ta'on on nadan ibbanan tataguhdi te ongal an bobleh ad
Gibeon an umat hinadan o"ongal an boblen waday patulda. Ya ong'ongngal mu hi ad
Ay. Ya innilada bon nun'ala'ingda an e mi'gubat.
3 Ot ipa'ayag Adoni-Sedek an patul hi ad Jerusalem hi Hoham an patul hi ad Hebron
ya hi Piram an patul hi ad Jarmut ya hi Japia an patul hi ad Lakis ya hi Debir an patul
hi ad Eglon.

4 Ta inalina i dida di, Umali ayu ta mumboboddang ta'u an e mangubat hi ad Gibeon
te umman eda ni'hapit ot mi'hayyupda i da Joshua ya nadan ibbanan tinanud Israel.
5 Ta dadiyen liman patul nadan tinanud Amor ya nun'u'uddumondan namin nadan
tindaluda ot eda gubaton hi ad Gibeon.
6 Ot honagon mo bon nadan i Gibeon di nangipa'innilan da Joshua hinan
nungkampuwanda hi ad Gilgal an alyonday, Adi da'mi bahan inganuy an baalyu.
Mi'baga ayu bahan an umali ta boddangan da'mi te nun'u'uddumda tayyan namin
nadan tindalun nadan liman patul an numbobleh nadan nun'abillid ta umalidan
mangubat i da'mi.
7 Ot makakda mo da Joshua ya an namin nadan tindaluna hi ad Gilgal an
nun'alala'ing an mi'gubat di udum.
8 Ya inalin Apu Dios i Joshua di, Adi ayu tumakut i dida te da'yuy pangabako'. Te
ma"id i dida ha abalinana an mangabak i da'yu.
9 Ta inlablabin da Joshua an nundallanan ta hidin dimmatngandah ad Gibeon ya
masda'aw nadan binuhulda.
10 Ta impatakut Apu Dios dida hi nanigandah nadan tinanud Israel ta numpaten
da Joshua di udum hidi ot pumpudugda nadan binumtik hinan awon an umeh ad
Bet-Horon ya hi ad Aseka ya hi ad Makkedah an nangappit hi muyyadna.
11 Ya hidin mamtik nadan tinanud Amor an manayyudah nan kalata ta ibtikanda
nadan tinanud Israel ya impatnud Apu Dios di ay babatu an dalallu i dida ta ingganah
nan awon hi ad Aseka ta indakdakol di pinaten nan dalallu mu nadan pinaten nadan
tinanud Israel.
12 Ya i diyen algon impa'abak Apu Dios nadan tinanud Amor hinadan tinanud Israel
ya nundasal hi Joshua an dongdonglon nadan ibbanan tinanud Israel an alyonay,
Gapuh abalinam Apu Dios ya pa'ohnongom bahan nan algoh tun ad Gibeon ya nan
bulan ta munnanong ni' hinan nipotto'anah nan nundotal hi ad Ayjalon.
13 Ya dimminong peman nan algo ya atbohdih nan bulan ta inggana ot abakon da
Joshua nadan binuhulda.
Hituwen na'at ya nitudo' hinan liblun Jahal.
Nan algo ya dimminong hi ohay algo hinan tongan di ad lagud.
14 Ya nihipun hidin hopapna ta ingganah ad uwani ya ma"id ha na'at hi umat hidi an
hi Apu Dios ya inunudna han ohan tagu. Te hi Apu Dios di bimmanoddang hinadan
tinanud Israel.
15 Ot mumbangngad da Joshua hinan nungkampuwanda hi ad Gilgal.

Hay Binumtikan Nadan Liman Patul An Tinanud Amor

16 Ya nada'en liman patul an tinanud Amor ya binumtikda ot eda mipa"eh nan
lingab hi ad Makkeda.
17 Ta hidin impa'inniladan Joshua
18 ya inalinah nadan tindalunay, Ume ayu ta eyu puligon di o"ongal an batuh nan
panton diyen lingab ta makaloban ya ginuwalyaan di udum i da'yu.
19 Mu da'yun udum ya adi ayu duminong an mamdug hinadan binuhul ta'u ta adida
ibangngad hinan numboblayanda. Te dita'uy pangabakon Apu Dios.
20 Ta numpaten da Joshua dadiyen tinanud Amor. Mu wadada han oh'ohhan
binumtik ta imbangngaddah nadan binattuy aladna an bobleda.
21 Ya malinggopda mohpe an numbangngad nadan tindaluh nan nungkampuwanda
i da Joshua hi ad Makkedah. Ta ma"id mo ha nangipatna an mamihul hinadan
tinanud Israel.

Hay Namatayan Joshua Hinadan Liman Patul

22 Ot alyon Joshua hinadan tindaluy, Aanonyu nan batun nihawan hinan panton
nan lingab ya inyaliyuhtu nadan liman patul.

23 Ta impahawwangdah nan lingab nadan liman patul an nalpuh ad Jerusalem ya
hi ad Hebron ya hi ad Jarmut ya hi ad Lakis ya hi ad Eglon.
24 Ta hidin inyeda didah awadan Joshua ya impa'ayagna nadan tindalun tinanud
Israel ot alyonah nadan opisyalda ta igatinday bagang dadiyen patul. Ot hidiyey
atonda.
25 Ot alyon Joshua i diday, Adi ta'u tumakut mu pabikahon ta'u ot di nomnom ta'u ta
natulid ta'u. Te athituy aton Apu Dios hi an namin an binuhul ta'u an e ta'u gubaton.
26 Ot inayun Joshua an pumpate nadan patul ot ipitattayuna didah liman kayiw ta
inggana ot mun'ahdom.
27 Ta hidin nalimuh nan algo ot ibagan Joshua hinadan tindalu ta eda alan nadan
nun'itattayun ya eda bingkah dida hinan lingab an nipa"ayanda ni'. Ta hidiyey inatda
ot ahida tungabon hi o"ongal an batu nan lingab ta wahdi hi ingganah ad uwani.

Hay Nangabakan Da Joshua Hinadan Udum An Bobleh Ad Kanaan

28 Ya hidiyen algo bo ya inabak da Joshua nan bobleh ad Makkedah ot patayonda
nan patul ya an namin nadan nunhituhdi an umat hinan inatdah ad Jeriko. Ta ma"id
ha agge nate i dida.
29 Ot inayun da Joshua ya nadan tindaluna an e nangubat hinadan i Libna.
30 Ya nangabakon bon Apu Dios didahdi ta pinatedan namin nadan tatagu ya nan
patul hidi an umat hinan inatdah ad Jeriko. Ta ma"id bo ha agge nate i didahdi.
31 Ot ipluyda boh ad Lakis ot eda gubaton nadan tataguhdi.
32 Ya hidin mi'adwah algoh nunggugubatanda ya nangabakon bon Apu Dios dida.
Ta umat hinan inatdah ad Libna an ma"id ha binatida
33 an ta'on on in'uyug nan patul hi ad Geser an hi Horam nadan tindalu ta eda
bumoddang hi ad Lakis. Mu inabak nimpen damdaman da Joshua dida an ma"id ha
ta'on hi ohah nabati.
34 Ot ipluy bon da Joshua hi ad Eglon ot eda gubaton nadan tataguhdi.
35 Ta inabakda boh diyen boble i diyen algo an numpatedan namin nadan tataguhdi
an umat hinan inatdah ad Lakis.
36 Ot ipluyda boh ad Hebron ot eda gubaton dida.
37 Ot patayonda bo nan patul ya an namin nadan nunhitu i diyen boble. Ya ta'on on
nadan nunhituh nadan nun'ihaggon an boblehdi ya pinateda didan namin an umat
hinan inatdah ad Eglon.
38 Ot ipluyda boh ad Debir ot gubatonda nadan tataguhdi.
39 Ya atbohdin inabakda nan patul i diyen boble ot pumpatedan namin nadan
tataguhdi ya ta'on on nadan nun'ihaggon an boble. Ta umat hinan inatdah ad Hebron
ya hi ad Libna an ma"id bo ha binatida.
40 Ta inabak da Joshua dadiyen namin an boble ya nadan patulda an ta'on on nadan
bobleh nadan nun'abillid hi nangappit hi huddo'na ya nadan bobleh nadan pu"un di
billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan bobleh nan nabillid hi nangappit hi
tuluwan di algo ya nadan bobleh nan negeb* hi nangappit hi muyyadna. Ta pinatedan
namin nadan tataguhdi an inunudda nan imbagan Apu Dios an dayawondan tinanud
Israel.
41 Ta inabak da Joshua datuwen boble an nihipun hi nangappit hi muyyadna hi ad
Kades-Barnea ta ingganah ad Gaza ya an namin nadan bobleh ad Gosen ta ingganah
huddo'na hinan bobleh ad Gibeon.
42 Ta namingpinghan di nangabakan da Joshua hinadan patul i datuwen boble te
hi Apu Dios an dayawondan tinanud Israel di nangipa'abak i datuwen binuhulda.
43 Ta hidin nalpah an nangabak da Joshua ot ibangngaddah nan nungkampuwanda
hi ad Gilgal.

---

* **10:40 10:40** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna hi ad Judah.

11

Hay Na'abakan Nadan Patul An Tinanud Kanaan

1 Hidin dingngol Jabin an patul hi ad Hasor hidiyen nangabakan nadan tinanud
Israel ya impa'ayagna nadan ibbana an patul ta ma'ohhadan mangubat i da Joshua.
Ta hay impa'ayagna ya hi Jobab an patul hi ad Madon ya nan patul hi ad Simron ya
nan patul hi ad Aksap
2 ya nadan patul hi nangappit hi huddo'nah nan nun'abillid an boble ya nadan
bobleh nan nundotal an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an
muyyad di ad Galilee ya hinadan bobleh nadan pu"un di billid hi nangappit hi
alimuhan di algo ya hinadan bobleh nan way pingngit di baybay an nihaggon hi
ad Dor an nangappit hi alimuhan di algo.
3 Ya impa'ayagna bo nadan patul di tinanud Kanaan an nunhituh nan nundi-
nommang di wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya ta'on on nadan patul hinan
nun'abillid an boblen nadan tinanud Amor ya nadan tinanud Hit ya nadan tinanud
Peris ya nadan tinanud Jebus ya nadan tinanud Hib an numbobleh nan da"ul nan
billid an nungngadan hi Hermon hi ad Mispah.
4 Ta immali dadiyen patul an in'uyugday titindaluda ta nunhiglan dakkodakkolda
an umat hi dinakol di panag hinan da'ging di baybay. Ya atbohdin dakkodakkol di
kabayuda ya kalesadan mi'gubat.
5 Ta nun'oh'ohhadan namin dadiyen papatul an didah nadan tindaluda ot
mungkampudah nan way wa"el an nungngadan hi Merom ta wan gubatonda nadan
tinanud Israel.
6 Mu alyon Apu Dios i Joshua di, Adi ayu tumakut i dida te hi bigat hinan athitun
algo ya ipa'abak'u didan da'yu. Ta pumpilayyu nadan kabayuda ya ginhobyun namin
nadan kalesada.
7 Ta mundindinnolda ot gubaton da Joshua didah nan way wa"el an nungngadan
hi Merom
8 ot ipa'abak Apu Dios dida. Te pinaten nadan tinanud Israel di dakol i didahdi ot
pumpudugda nadan binumtik ta ingganah ad Sidon ya hi ad Misrepot-Maim ya hi ad
Mispah an nangappit hi tuluwan di algo ta inggana ot patayonda didan namin.
9 Ta inatda Joshua nan imbagan Apu Dios i dida ta numpilayda nadan kabayuda ot
gobhondan namin nadan kalesada.
10 Ot ahi ibangngad da Joshua hi ad Hasor ot patayonda nan patul hidi. Te hidiyen
patul di ap'apu i dadiyen boblen nun'oh'ohhan nangubat hinadan tinanud Israel.
11 Ot patayonda bon namin nadan numpunhituhdi ta ma"id ha nabati an ta'on on
oha. Ot inayundan gobhon di ad Hasor.
12 Ta athidiy inat da Joshua an dinadagdan namin dadiyen boble ya pinateda nadan
tatagun nunhituhdi an ta'on on nadan patulda ta ma"id ha nabati. Te hiya tuwaliy
imbagan din baal Apu Dios an hi Moses hi atonda.
13 Mu nadan udum an bobleh nadan nabillid ya aggeda pinu'ulan an ammunah ad
Hasor hi pinu'ulanda.
14 Mu hiyah diyen numpatedan namin nadan tatagun numpunhituhdi ot pun'alada
nadan halunda ya nadan nun'abalol an gina'uda.
15 Te hiyah diye tuwaliy imbagan Apu Dios i Moses ot ahi ibagan Moses i Joshua ta
hi Joshua di nangat hi an namin an ma"id ha imbahhona.
16 Ta an namin dadiyen bobleh ad Kanaan an nihipun hi huddo'na ta ingganah
muyyadna ya binoblayan mon nadan tinanud Israel. Ta nilaggat an namin nadan
nun'abillid an boble ya nadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya an
namin nadan bobleh ad Gosen ya an namin hinan negeb ya nadan pu"un di billid hi
haggon nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

17 Ta hay nipogpogan nadan boble an inabak da Joshua ya nan billid an nungngadan
hi Halak hinan muyyadna an nihaggon hi ad Edom ta ingganah ad Baal-Gad hinan
nundotal an nungngadan hi Lebanon an da"ul nan billid an nungngadan hi Hermon.
Ta pinaten da Joshua an namin nadan patul hidi.
18 Ta nadney ni'gubagubatan da Joshua i dadiyen patul.
19 Ya ma"id ha udum i dadiyen nunhituhdi hi e ni'hapit i da Joshua an ammuna
nadan tinanud Hib an nunhituh ad Gibeon. Ta nada'en tataguh udum an boble ya
inabak nadan tinanud Israel hi gubat ot pumboblayanda nan bobleda.
20 Te minaman Apu Dios di ngoheda ta adida mumpahpahmo' an ondaot ginubat
nadan tinanud Israel. Ta hiya nan numpaten da Joshua didan namin an inunudda
nan imbagan Apu Dios i Moses.
21 Ya ta'on on nadan tinanud Anak an o"ongal di ataguda an numbobleh nan
nun'abillid an boble hi ad Hebron ya hi ad Debir ya hi ad Anab ya nadan nun'abillid
an boble hi ad Judah ya hi ad Israel ya nundadag da Joshua dida an ta'on on nan
numboblayanda.
22 Ta ma"id ha nabati hinadan tinanud Anak hidih nan awadan nadan tinanud
Israel an ammuna da han oh'ohhan nunhituh ad Gaza ya hi ad Gat ya hi ad Asdod.
23 Ta inalan da Joshua an namin dadiyen boble an inunudda nimpe nan imbagan
Apu Dios i Moses hi atonda. Ot pun'ipiyappongdah nadan tinanud Israel.
Ta nagibbuh hidiye ot idinongda mon e mi'gubat.

12

Hanadan Patul An Inabak Nadan Tinanud Israel

1 Nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ya inabak tuwalin nadan tinanud Israel ot diday munhituhdi.
Ta mihipun hinan bihhang an nungngadan hi Arnon ta ingganah nan billid an
nungngadan hi Hermon ya duwa nadan patul an inabakda.
2 Nan oha ya hi Sihon an patul di tinanud Amor an numpatul hi ad Hesbon. Ya hay
bobleh numpatulana ya godwan di ad Gilead an mihipun hi ad Aroer an baktun nan
nundotal an nungngadan hi Arnon ya niddum bo nan nigawwahdi an boble hinan
nundotal ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jobiok an pogpog nan boblen
di tinanud Ammon.
3 Ya hiya boy patul hinan nundotal an bobleh nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan lobong an nungngadan hi Galilee* ta ingganah nan bobleh ad Bet-Jesimot
ya nan nunhiglay ahinan lobong ya nan nangappit hi muyyadna an pu"un di billid
an nungngadan hi ad Pisgah.
4 Ya hay oha bon patul an inabak da Joshua ya hi Og an patul hi ad Basan. Ya oha
hiyah nadan na'udin o"ongal an tatagu. Hiya ya nunhituh ad Astarot ya hi ad Edrey.
5 Ya hay numpatulana ya nihipun hinan billid an nungngadan hi Hermon ot
mumpa'eh nan bobleh ad Salekah ya an namin hi ad Basan ta ingganah nan pogpog
di bobleh ad Gesur ya ad Ma'akah. Ya niddum boy godwan nan bobleh ad Gilead ta
ingganah nan pogpog di ad Hesbon an numpatulan Sihon.
6 Ta datuwen duwan patul ya inabak tuwalin da Moses an baal Apu Dios. Ot idatna
nan inabakdan bobleh nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan
tinanud Manasseh.
7 Ya nadan bobleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya inabak da Joshua an mihipun hi ad Baal-Gad hinan
nundotal an nungngadan hi Lebanon ta ingganah nan billid an nungngadan hi Halak

* **12:3 12:3** Hay ohah ngadan nan lobong an nungngadan hi Galilee ya lobong an nungngadan hi Kinneret.

an nihaggon hi ad Edom. Ot ipiyappong Joshua an namin dadiyen bobleh nadan nat'onat'on an tinanud Israel.
8 Ta hay nipiyappong an boble ya nadan bobleh nan nun'abillid ya nadan bobleh nan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan bobleh nan nundotal hinan way wangwang an nungngadan hi Jordan ya nadan boble hinan negeb an nangappit hi muyyadna. Ya hay numpunhitu i dadiyen boble ya nadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Jebus ya nadan udum an tinanud Kanaan ya nadan tinanud Hib.
9 Ta hay inabak nadan tinanud Israel ya nan patul hi ad Jeriko ya nan patul hi ad Ay an nihaggon hi ad Betel
10 ya nan patul hi ad Jerusalem ya nan patul hi ad Hebron
11 ya nan patul hi ad Jarmut ya nan patul hi ad Lakis
12 ya nan patul hi ad Eglon ya nan patul hi ad Geser
13 ya nan patul hi ad Debir
14 ya nan patul hi ad Horma ya nan patul hi ad Arad
15 ya nan patul hi ad Libna ya nan patul hi ad Adullam
16 ya nan patul hi ad Makkedah ya nan patul hi ad Betel
17 ya nan patul hi ad Tappua ya nan patul hi ad Heper
18 ya nan patul hi ad Apek ya nan patul hi ad Lasaron
19 ya nan patul hi ad Madon ya nan patul hi ad Hasor
20 ya nan patul hi ad Simron-Meron ya nan patul hi ad Aksap
21 ya nan patul hi ad Taanak ya nan patul hi ad Megiddo
22 ya nan patul hi ad Kedes ya nan patul hi ad Jokneam hi ad Kamel
23 ya nan patul hi ad Dor ya nan patul hi ad Goim hi ad Galilee
24 ya nan patul hi ad Tirsah. Ta hay bilangdan namin ya tulumpulut ohay (31) patul.

13

Nadan Udum An Boblen Agge Ni' Inabak Nadan Tinanud Israel

1 Ya hidin amamma moh Joshua ya alyon Apu Dios i hiya di, Amamma'a mo mu dakol damdama nadan boblen mahapul an gubatonyu ta pumboblayanyu.
2 Te nadan boblen aggeyu ni' ginubat ya an namin nadan boblen di tinanud Gesur ya nadan boblen di i Pilistia
3 an hi ad Gaza ya hi ad Asdod ya hi ad Askelon ya hi ad Gat ya hi ad Ekron. Ya aggeyu ni' ginubat nadan boblen mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Sihor hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Egypt ta ingganah ad Ekron ya nadan boblen di tinanud Abim.
4 Ya aggeyu ni' ginubat nadan bobleh nangappit hi muyyadnah ad Kanaan an mihipun hi ad Arah an boblen di i Sidon ta ingganah nan bobleh ad Apek an pingngit di numboblayan di tinanud Amor
5 ya nadan boblen di i Gebal. Ya an namin nan nundotal an nungngadan hi Lebanon hi nangappit hi tuluwan di algo an mihipun hi ad Baal-Gad an da"ul nan billid an nungngadan hi Hermon ta ingganah ad Hamat.
6 An namin datuwen boble an middum nadan boblen di i Sidon hinan nun'abillid an nihipun hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta ingganah ad Misrepot-Maim ya ha"on di mangipa'aan hinadan numpunhituhdi. Ot tigom ta idatmu danaen boble hinadan ibbam an tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbaga' i he"a.
7 Ta godwogodwom ya impiyappongmuh nadan hiyam an tinanud ya hay godwan nadan tinanud Manasseh.

Hay Nidatan Nan Bobleh Nangappit Hi Tuluwan di Algoh

8 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh
ya indat mo tuwalin din baal Apu Dios an hi Moses i dida nan bobleh nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
9 Hidiyen boble an nidat i dida ya niddum hi ad Aroer an baktun nan bihhang an
nungngadan hi Arnon. Ya niddum nan nigawwahdi an boble hinan nundotal ya an
namin nan nabaktu an nundotal hi ad Medeba ta ingganah ad Dibon.
10 Ya niddum bo nadan boblen nan patul an hi Sihon an tinanud Amor an numpatul
hi ad Hesbon ta ingganah nan pogpog nan boblen di tinanud Ammon.
11 Ya niddum boh ad Gilead ya hi ad Gesur ya hi ad Maakah ya an namin hi ad
Hermon* ya nadan bobleh ad Basan ta ingganah ad Saleka.
12 Ta nidat an namin nan numpatulan Og an hiya nan na'udi an nun'ap'apuh nadan
o"ongal an tatagun ma'alih Repaim. Hay nun'ap'apuwana ya hi ad Astarot ya hi ad
Edrey. Ot datuwe nadan inabak Moses an boble ta niddum hinan pumboblayanda.
13 Mu agge impa'aan nadan tinanud Israel nadan nunhituh ad Gesur ya hi
ad Maakah ta ingganah ad uwani ya didan namin hinadan tinanud Israel an
numboblehdi.
14 Mu ma"id ni' ha nidat hi boble hinadan tinanud Libay te hay midat i dida hi
inalin Apu Dios ya nan adi mi'ighob an midawat i hiya.†

Hay Boble Hi Nidat Hinadan Tinanud Ruben

15 Nan boblen indat Moses hinadan tinanud Ruben
16 ya nadan boblen mihipun hi ad Aroer an baktun nan nundotal an nungngadan
hi Arnon. Ya niddum nan nigawwahdi an bobleh nan nundotal ya an namin nadan
nundotal an boble hinan nabaktu ta ingganah nan mala"uhan hi ad Medeba
17 ya an namin nadan nundotal an bobleh nan nabaktu hi ad Hesbon an umat hi
ad Dibon ya hi ad Bamot-Baal ya hi ad Bet-Baal-Meon
18 ya hi ad Jahas ya hi ad Kedamot ya hi ad Mepaat
19 ya hi ad Kiriatayim ya hi ad Sibmah ya hi ad Seret-Sahar hinan nabillid hinan
way nundotal
20 ya hi ad Bet-Peor ya hi ad Bet-Jesimot ya hinan way billid an nungngadan hi
Pisga.
21 An namin dadiyen boble ya numpatulan ni' nan tinanud Amor an hi Sihon an
nunhituh ad Hesbon. Mu inabak da Moses an ta'on on nadan liman nun'ap'apun i
Midian an hi Ebi ya hi Rekem ya hi Sur ya hi Hur ya hi Reba. Datuwen a'ap'apu ya
nunhilbidah nan patul an hi Sihon.
22 Ya hay oha boh pinaten nadan tinanud Israel hi nunggugubatanda ya nan
mun'ayak an hi Balaam an imbabalen Beor.
23 Ot hay pogpog nan boblen nidat hinadan tinanud Ruben ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan. Ta hiya danae nadan boblen nidat hinadan tinanud Ruben.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Gad

24 Ya hay indat Moses hi numboblayan nadan tinanud Gad
25 ya hi ad Jaser ya an namin nadan bobleh nan muyyad di ad Gilead ya hay godwan
nan numboblayan nadan tinanud Ammon ta ingganah ad Aroer an nihnup hi ad
Rabbah
26 ya nan mihipun hi ad Hesbon ta ingganah ad Ramat-Mispah ya hi ad Betonim ya
nan mihipun hi ad Mahanaim ta ingganah ad Debir.

---

* **13:11 13:11** Hi ad Hermon ya dakol an natuntunud an billid an bokon boble. † **13:14 13:14** Nan iyalin nadan tinanud Israel an midawat an maghob an mi'nong ya waday midat hinadan padi ya ahida gobhon nan mun'appit hi maghob onu gobhonda ni' nan taban nan animal ya ahi alan nadan padi nan mabati. **13:22 13:22** Bilang 3:18

27 Ya niddum bo nadan bobleh nan nundotal hi ad Bet-Haram ya hi ad Bet-Nimrah
ya hi ad Sukot ya hi ad Sapon ya nadan numpatulan Sihon hi ad Hesbon an nangappit
hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah
nan lobong an nungngadan hi Galilee.
28 Ta danae nadan boble an nidat hinadan tinanudan Gad.

Hay Nidat Hinadan Godwan Di Tinanud Manasseh

29 Ya hay indat Moses hi numboblayan nan godwan di tinanud Manasseh
30 ya hi ad Mahanaim ya an namin nadan bobleh ad Basan an nun'ap'apuwan nan
patul an hi Og. Dadiye nan nanom (60) an boblen inabak Jair.
31 Ya nidat hi godwan di tinanud Makir an imbabalen Manasseh nan godwan di ad
Gilead ya nadan boblen nan patul an hi Og an hi ad Astarot ya hi ad Edrey.
32 Ta danaen boble di indat Moses hidin awadanah nan nundotal hi ad Moab an
dommang di ad Jordan an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jeriko.
33 Mu ma"id ha indat Moses hinadan tinanud Libay te hay inalin nan Dios an
dayawonda an tinanud Israel hi midat i dida ya nan adi mi'ighob an midawat i hiya.

14

Hay Nangogodwaan Da Joshua Hinadan Boble Hi Ad Kanaan

1 Datuwe nadan bobleh ad Kanaan an nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah
nan wangwang an nungngadan hi Jordan an nipiyappong hinadan tinanud Israel.
Ya hay numboboddang an nangodwagodwa ya nan padin hi Eleasar ya hi Joshua an
imbabalen Nun ya nadan ap'apuh nan himpahimpamu'un.
2 Ya hay inatdan nangogodwa ya imbubunutdah nan hiyam ta han godwa an
tinanud Israel te hidiyey imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.
3 Te nadan duwa ta han godwan tinanud Israel ya nalpah mo tuwalin indat Moses
i dida nadan boble hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan. Ya nae nimpen tinanud Libay ya ma"id ha indat Moses i dida
hi pumboblayanda.
4 Te hay nidat i dida ya nan boblen eda punhituwan ya ha pangipastolandah
halundan baka ya kalnero. Ya nadan duwan imbabalen Joseph an da Manasseh i
Epraim ya nibilangdah imbabalen Israel.
5 Ta athidiy inat nadan tinanud Israel an nangodwagodwah nadan bobleh ad
Kanaan an inunudda nan imbagan Apu Dios i Moses hi atonda.

Hay Nidatan Di Ad Hebron I Kaleb

6 Hi Kaleb ya imbabalen Jepunneh an tinanud Kenas. Ya hidin nun'allungan nadan
tinanud Israel hi ad Gilgal ya immeh Kaleb ya nadan ibbanan tinanud Judah hi
awadan Joshua ot alyona di, Nomnomnomom din imbagan Apu Dios hinan baalna
an hi Moses i dita an duwa hi awadan ta'u hi ad Kades-Barnea.
7 Ya napat (40) di tawon'uh din nannagan Moses i dita'uhtu hi ad Kanaan hi
awadan ta'uh ad Kades-Barnea ta tigon ta'u hi'on nganney a'at tuwen boble. Ya hidin
numbangngad ta'u ya nan maphod an tinigo' di imbaga' i Moses.
8 Mu din nun'ibbata ya nunhiglay nangipatakutandah nadan ibba ta'un gapuh nan
imbagada. Mu ha"on ya nanongna damdama an hi Apu Dios di inun'unud'u.
9 Ta hiya nan imbagan Moses i ha"on di, Nan boblen dinalanmu di midat i he"a ya
nadan tinanudmuh inggana an gapuh nangun'unudam i Apu Dios.
10 Ot teen impa'annung Apu Dios ta imbaliwa' hi atehtuh nan agge naboblayan
hinan immen napat ta limay (45) tawon mo hi nihipun hi nangibagaana i nae ot ten
ad uwani ya nawalut lima (85) moy tawon'u.

11 Mu maphod ta ingganah ad uwani ya agge naluman di bikah'u an umat
damdamah din nannagan Moses i dita'u. Ta nanongnan mabikaha' an e mi'gubat.
12 Ot idatmu bahan i ha"on nan nun'abillid an boble te hiyay imbagan Apu Dios hi
midat i ha"on. He"a ya dingngolmu an hay numpunhituhdi ya nadan tinanud Anak
an o"ongal di bobleda ya nun'a'alad hi binattu mu hi Apu Dios di mamoddang i ha"on
ta abalina' an mangipa'aan i dida te hiyay imbagana.
13 Ot wagahan Joshua hi Kaleb ot idatna i hiya hi ad Hebron.
14 Ya ingganah ad uwani ya nadan tinanud Kaleb an imbabalen Jepunneh an
tinanud Kenas di numboble hi ad Hebron an gapuh ana'na'unnud Kaleb i Apu Dios
an dayawondan tinanud Israel.
15 Ya hay ngadan ni' di ad Hebron ya hi ad Kiriat-Arba an ngadan din nundongol
an ongal di abalinana an tinanud Anak an hi Arba.
Ta nihipun i diye ya nidinong moy gubat.

15

Hay Nidat Hinadan Tinanud Judah

1 Hay lutah nidat hinadan tinanud Judah ya ingganah nan pogpog di ad Edom hi
nangappit hi muyyadna an hidiye nan pogpog damdaman nan agge naboblayan an
nungngadan hi Sin.
2 Ta hay pogpognah nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pingngit nan
muyyad nan nunhiglay ahinan lobong
3 ot mumpa'eh nangappit hi muyyad nan matikid an nungngadan hi Akrabbim* ot
minayun hinan agge naboblayan an nungngadan hi Sin ta ingganah nan muyyad di
ad Kades-Barnea. Ot mala"uhan di ad Hesron ot umeh ad Addar ot mumpali"od hi
ad Karka.
4 Ot mumpa'eh ad Asmon ot unudona nan wa"el hinan pingngit di ad Egypt ot ahi
mapogpog hinan da'ging nan baybay an nungngadan hi Mediterranean. Ta danae
nan pogpog di boblen nadan tinanud Judah hinan muyyadna.
5 Ya hay pogpognah nan nangappit hi tuluwan di algo ya hinan nunhiglay
ahinan lobong ta ingganah nan nundammuwan nan lobong ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
Ya hay pogpogna boh nan nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan nundammuwan
nan lobong an nunhiglay ahina ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan
6 ot mumpa'eh ad Bet-Hoglah ya hi huddo' di ad Bet-Arabah ta ingganah nan ma'alih
Batun-Bohan an ngadan di ohah nadan imbabalen Ruben
7 ta ingganah nan nundotal hi ad Akor ot mumpa'eh ad Debir ot ili"odnah huddo'na
hi ad Gilgal an dommang nan matikid an nungngadan hi Adummim† an nangappit
hi muyyad han bihhang. Ot mundalan hinan obob an nungngadan hi En-Semes ta
ingganah nan obob an nungngadan hi En-Rogel.
8 Ot mumpa'eh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom‡ an da"ul nan nabaktu
hinan muyyad di ad Jerusalem an hay ohah ngadana ya hi ad Jebus. Ta mihipun hidi
ot mumpatikid hinan uhhun di billid hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah
nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an huddo' nan pogpog nan nundotal
an nungngadan hi Repaim.
9 Ya mihipun boh nan uhhun nan billid ta mumpa'eh nan obob hi ad Neptoah ot
ihawwangnah nadan boblen nihaggon hinan billid an nungngadan hi Epron. Ot ahi
mumpadayyu ta ingganah ad Baalah an hay ohah ngadana ya hi ad Kiriat-Jearim.

---

* **15:3 15:3** Nan Akrabbim ya hapit di Judyu an hay pohdonan ibaga ya awon di skorpyon. Bilang 34:4 † **15:7 15:7** Nan Adummim ya hapit di Judyu an hay pohdonan ibaga ya mumbolah. ‡ **15:8 15:8** Nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom ya hidiye nan puntopalandah lugit hinan boble.

10 Ot mumpali"od hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah ad Baalah ta
ingganah nan billid an nungngadan hi Seir. Ot mumpa'eh nangappit hi huddo'na
an inunudna nan billid an nungngadan hi Jearim hidih ad Kesalon. Ot dumayyuh ad
Bet-Semes ot mala"uhan di ad Timna.
11 Ot mumpa'eh nangappit hi huddo' di ad Ekron ot ipluynah ad Sikeron ot
mala"uhan nan billid an nungngadan hi Baalah ta ingganah ad Jabneel ot ahi
mipogpog hinan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
12 Ta hidiyey pogpognah nangappit hi alimuhan di algo.
Ta datuwey pogpog nan numboblayan nadan tinanud Judah.

Hay Nidat I Kaleb

13 Ta inunud Joshua nan imbagan Apu Dios ot idatna i Kaleb an imbabalen Jepunneh
hi ad Hebron an numboblayan ni' Arba an hi apun Anak. Ta hidiyey nidat i hiyah
nadan boblen nidat hinadan tinanud Judah.
14 Ya impa'aan Kaleb nadan tinanud nan tulun tinanud Anak an hi Sesay ya hi
Ahiman ya hi Talmay hi ad Hebron.
15 Ot ena bo gubaton nadan numpunhitu hi ad Debir an hay ngadana ni' ya ad
Kiriat-Seper.
16 Ya hidiy nangalyan Kaleb di, Nan mangubat ya inabakna nadan numpunhituh
ad Kiriat-Seper ya hiyay mangi'ahawah nan imbabale' an hi Aksah.
17 Ya indani ya hi Otniel an imbabalen nan hi ibban Kaleb an hi Kenas di nangabak
ta hiyay nangiyahawa i Aksah.
18 Ya hidin nun'ahawaanda mo ya imbagan Aksah i Otniel ta mumbaga i amada
an hi Kaleb hi ipaboltanah luta.§ Ot umeh Aksah i amana ta hidin nunla'ah hinan
nitakkayana* an dongki ya alyon Kaleb di, On waday ibagam?
19 Ya alyonay, Gapu ta impaboltanmu damdama nan lutan wah nan negeb i ha"on
ya daan mo ta idattana' boh puhung ta pangalanmih liting. Ot idat Kaleb i hiya nan
numbaktu ya nan nunda"ul an puhung.

Hay Nidat Hinadan Udum An Tinanud Judah

20 Ta nadan boblen nidat hinadan udum an tinanud Judah
21 ya nadan bobleh nan negeb an nangappit hinan pogpog di ad Edom ya hi ad
Kabsi ya hi ad Eder ya hi ad Jagur
22 ya hi ad Kina ya hi ad Dimonah ya hi ad Adadah
23 ya hi ad Kedes ya hi ad Hasor ya hi ad Itnan
24 ya hi ad Sip ya hi ad Telem ya hi ad Bealot
25 ya hi ad Hasor-Hadatta ya hi ad Keriot-Hesron an hay ohah ngadana ya hi ad
Hasor
26 ya hi ad Amam ya hi ad Sema ya hi ad Moladah
27 ya hi ad Hasar-Gaddah ya hi ad Hesmon ya hi ad Bet-Pelet
28 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Beerseba ya hi ad Bisiotiah
29 ya hi ad Baalah ya hi ad Lim ya hi ad Esem
30 ya hi ad Eltolad ya hi ad Kesil ya hi ad Hormah
31 ya hi ad Siklag ya hi ad Madmannah ya hi ad Sansannah
32 ya hi ad Lebaot ya hi ad Silhim ya hi ad Ain ya hi ad Rimmon. Ta an namin
danaen boble ya baintit hiyam (29) ya niddumda nadan kikkitang an boble hinan
nunlini"odanda.
33 Ya niddum nadan bobleh nadan pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo.
Dadiyen boble ya hi ad Estaol ya hi ad Sorah ya hi ad Asnah

15:17 15:17 Judges 1:12-13 § **15:18 15:18** Hay alyon di udum ya hi Otniel di nangali i Aksah ta e mumbaga i amada hi ipaboltana. * **15:18 15:18** Hay pangalin di udum hinan nitakkayana ya nihakayana.

34 ya hi ad Sanoah ya hi ad En-Gannim ya hi ad Tappuah ya hi ad Enam
35 ya hi ad Jarmut ya hi ad Adullam ya hi ad Sokoh ya hi ad Asekah
36 ya hi ad Saaraim ya hi ad Aditayim ya hi ad Gederah an hi ad Gederotayim di ohay ngadana. Ta himpulut opat (14) di boble ya niddumda nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
37 Ya niddum boh ad Senan ya hi ad Hadasah ya hi ad Migdal-Gad
38 ya hi ad Dilean ya hi ad Mispah ya hi ad Jokteel
39 ya hi ad Lakis ya hi ad Boskat ya hi ad Eglon
40 ya hi ad Kabbon ya hi ad Lamas ya hi ad Kitlis
41 ya hi ad Gederot ya hi ad Bet-Dagon ya hi ad Naamah ya hi ad Makkedah. Ta himpulut onom (16) di boble ya niddumda nadan kikkitang an boble hinan nunlini"odanda.
42 Ya niddum bo hi ad Libna ya hi ad Eter ya hi ad Asan
43 ya hi ad Iptah ya hi ad Asnah ya hi ad Nesib
44 ya hi ad Keila ya hi ad Aksib ya hi ad Maresah. Ta hiyam di boble ya nadan nunlini"odan an kikkitang an boble.
45 Ya niddum bo hi ad Ekron ya nadan kikkitang an bobleh nunlini"odana.
46 Ya niddum bo nadan boble hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wadah ad Ekron ya an namin nadan nun'ihaggon an boble hi ad Asdod an middum nadan kikkitang an boblehdi.
47 Ya niddum bo hi ad Asdod ya hi ad Gaza ya nadan kikkitang an boble hinan nunlini"odan ya an namin an naboblayan hidi ta ingganah nan wa"el hinan pingngit di ad Egypt ya nan da'ging nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.

48 Ya niddum bo nadan nun'abillid an boble hi ad Samir ya hi ad Jatir ya hi ad Sokoh
49 ya hi ad Danah ya hi ad Kiriat-Sanah an hay ohah ngadana ya hi ad Debir
50 ya hi ad Anab ya hi ad Estemoh ya hi ad Anim
51 ya hi ad Gosen ya hi ad Holon ya hi ad Giloh. Ta himpulut oha (11) di boble ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.

52 Ya niddum bo hi ad Arabia ya hi ad Dumah ya hi ad Esan
53 ya hi ad Janim ya hi ad Bet-Tappuah ya hi ad Apekah
54 ya hi ad Humtah ya hi ad Kiriat-Arba an hay ohah ngadana ya hi ad Hebron ya hi ad Sior. Ta hiyam di boble ya niddum nadan kikkitang an boble hi nunlini"odanda.

55 Ya niddum hi ad Maon ya hi ad Karmel ya hi ad Sip ya hi ad Juttah
56 ya hi ad Jesreel ya hi ad Jokdeam ya hi ad Sanoah
57 ya hi ad Kain ya hi ad Gibeah ya hi ad Timnah. Ta himpuluy (10) boble ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.
58 Ya niddum bo hi ad Halhul ya hi ad Bet-Sur ya hi ad Gedor
59 ya hi ad Maarat ya hi ad Bet-Anot ya hi ad Eltekon. Ta onom di boble ya nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odanda.

60 Ya niddum bo hi ad Rabbah ya hi ad Kiriat-Baal an hay ohah ngadana ya Kiriat-Jearim. Ta duwan boble ya nadan kikkitang an bobleh nadan nunlini"odanda.

61 Ya niddum bo nadan na'appudut an boble an hi ad Bet-Arabah ya hi ad Middin ya hi ad Sekakah
62 ya hi ad Nibsan ya hinan boblen awadan di dakol an ahin ya hi ad En-Gedi. Ta onom di boble ya nadan kikkitang an bobleh nadan nunlini"odanda.

63 Mu adida pa'a"abak nadan tinanud Judah hinadan tinanud Jebus an nunhituh ad Jerusalem ta nanongnan ni'ibobledah nadan tinanud Judah.

16

Hay Nidat Hinadan Tinanud Nadan Duwan Imbabalen Joseph

1 Nadan pogpog di boble an nidat hinadan tinanud Joseph ya nihipun hinan
wangwang an nungngadan hi Jordan an nihaggon hi ad Jeriko ya nan obob hidi an
nangappit hi tuluwan di algo. Ot mumpa'e hinan agge naboblayan ta ingganah nan
nun'abillid an boble hi ad Betel.
2 Ta mihipun hi ad Betel an hay ohah ngadana ya hi ad Lus ot midatong hinan
numboblayan nadan tinanud Ark an ad Atarot.
3 Ot mumpa'eh nangappit hi alimuhan di algoh nan numboblayan nadan tinanud
Japlet ot ume boh ad Bet-Horon ya hi ad Geser ta ingganah nan pogpognah nan
baybay an nungngadan hi Mediterranean.
4 Ta nidattan nadan tinanud Manasseh ya tinanud Epraim an imbabalen Joseph hi
eda pumboblayan.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Epraim

5 Nadan pogpog di boblen nidat hinadan tinanud Epraim ya mihipun hi ad Atarot-
Addar hi nangappit hi tuluwan di algo ot ipluynah huddo' di ad Bet-Horon
6 ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean. Ya mihipun hi
ad Mikmetat hinan huddo'na ot lumi"od hi ad Taanat-Siloh ot umeh ad Janoa an
nangappit hi tuluwan di algo.
7 Ot mumpadayyuh ad Atarot ya hi ad Naarah ya hi ad Jeriko ot munnayun hi
ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
8 Ya nan oha bon pogpogna ya mihipun hinan bobleh ad Tappua ot mumpa'eh
nangappit hi alimuhan di algo ot unudona nan wa"el an nungngadan hi Kanah ta
ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean. Ta danaey pogpog nadan
nidat hinadan tinanud Epraim.
9 Ya nada'e an udum an boble an nidat i dida an niddum nadan kikkitang an bobleh
nunlini"odanda ya naha'mutdah nan nidat hinadan tinanud Manasseh.
10 Mu nadan tinanud Kanaan an numbobleh ad Geser ya agge impa'aan nadan
tinanud Epraim ta ingganah ad uwani ya ni'ibobledan dida. Mu numbalinon nadan
tinanud Epraim hi baal nadan tinanud Kanaan.

17

Hay Nidat Hinadan Godwan Di Tinanud Manasseh

1 Nan nidat hinan panguluwan an imbabalen Joseph an hi Manasseh ya nidat boh
nan panguluwan an imbabalena an hi Makir. Ta hiyay ammod nadan i Gilead te
nidat i dida hi ad Gilead ya hi ad Basan an gapu ta nadan tinanud Makir ya ongal di
abalinanda an mi'gubat.
2 Ya nadan udum an tinanud Manasseh an hi Abieser ya hi Helek ya hi Asriel ya hi
Sekem ya hi Heper ya hi Semida ya nidattanda bo hi pumboblayanda.
3 Mu nan imbabalen Heper an hi Selopehad an apapun Gilead an imbabalen Makir
ya ma"id ha imbabalenah lala'i. Ta nadan binabai an imbabalena an hi Mahla ya hi
Noah ya hi Hogla ya hi Milkah ya hi Tirsa
4 ya eda ni'hapit hinan padin hi Eleasar ya hi Joshua ya nadan udum an
mangipangpangulun didan tinanud Israel ot alyonday, Hi Apu Dios ya imbaganan
Moses an midattan ami damdamah pumboblayanmin umat hinadan i'ibamin linala'i.
Ta indattan mon Joshua dida hi pumboblayanda an umat hinadan i'iban amada te
athidi tuwaliy imbagan Apu Dios hi atonda.
5 Ta hay nidat hinadan tinanud Manasseh hi nangappit hi alimuhan di algo ya
himpulun (10) boble ya nat'on bo hi ad Gilead ya hi ad Basan

6 te nadan binabai an apapun Manasseh ya nidattanda bo an umat hinadan i'ibadan
linala'i. Ya ad Gilead e ya nidat hinadan udum an tinanud Manasseh.
7 Ya hay nidat hinan godwan di tinanud Manasseh ya mihipun hinan pogpog nan
boble an nidat hinan tinanud Aser ta ingganah ad Mikmetat an nangappit hi tuluwan
di algo hi'onta wah ad Sekem. Ya hay pogpogna hi nangappit hi muyyadna ya
ingganah nan bobleh ad Tappua.
8 Mu hituwen bobleh ad Tappua an wadah nan pogpog di boblen di tinanud
Manasseh ya nidat hinadan tinanud Epraim.
9 Ot munnayun nan pogpog hinan muyyadna an inunudna nan wa"el an nungn-
gadan hi Kanah ta ingganah nan da'ging di baybay an nungngadan hi Mediterranean.
Ya nadan boble hi dommang nan wa"el an nungngadan hi Kanah ya boblen di tinanud
Epraim.
10 Ta nan muyyadna di nidat hinadan tinanud Epraim ya nan huddo'na di nidat
hinadan tinanud Manasseh. Ya hay pogpog nimpen nadan boblen nadan tinanud
Manasseh ya hi way nangappit hi alimuhan di algo ya nan baybay. Ya hay huddo'na'e
ya nan boblen nadan tinanud Aser. Ya hay pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo
ya nadan boblen nadan tinanud Issakar.
11 Mu wadaday boblen di tinanud Issakar ya tinanud Aser hi ad Bet-San ya hi
ad Ibleam ya hi ad Taanak ya hi ad Megiddo ya nadan kikkitang an bobleh nan
nunlini"odan datuwen boble an nidat boh nadan tinanud Manasseh. Ya wada boy
niddum an boble an hi ad Napot.
12 Mu bokon nadan tinanud Manasseh di nunhitu i datuwen boble te adida abalinan
an ipa'aan nadan nunhituhdi an tinanud Kanaan.
13 Mu hidi an wada moy abalinan nadan tinanud Israel ya numbalinonda didah
ba'baalonda.
14 Indani ya wadaday tinanud Joseph an immeh awadan Joshua ot alyonday,
Tanganu on ammunah tuwen boble an indatmun da'mi ya ten winagahan da'mi i
Apu Dios ta dimmakol ami?
15 Ya alyon Joshua di, Dakkodakkol ayu'e ta adi umdah nan nun'abillid an boblen
nidat i da'yun tinanud Epraim ya tanganu onyu adi e pun'umahan nadan muyung
nadan boblen di tinanud Peris ya nadan tinanud Repa ta pumboblayanyu?
16 Ya alyonday, Immannung an adi umdah nan nun'abillid an boble hi punhi-
tuwanmin namin. Ya hay oha bo udot ya nadan tinanud Kanaan an nunhituh nan
nundotal hi ad Bet-San ya nadan bimmobleh nadan nunlini"odana ya hi ad Jesreel
ya nungkakalesadah gumo' ta adimi abalinan an pa'aanon dida.
17 Ya inalin Joshua hinadan tinanud Joseph an da Epraim i Manasseh di, Mahapul
an ma'udman nadan boble an nidat i da'yu te dakkodakkol ayu ot ongal di abalinanyu
an mi'gubat.
18 Ta hiya nan iddumyu nan namuyungan hinan nun'abillid an boble. Ta eyu nimpe
umahan hi ingganah nan pohdonyu ya numboblayanyu. Ot ta'on hi nungkakalesadah
gumo' nadan tinanud Kanaan ta ongal di abalinandan mangubat i da'yu mu da'yu ya
abalinanyu damdama an mangipa'aan i dida.

18

Hay Nangipiyappongan Joshua Hinadan Udum An Boble

1 Hidin nalpah an inabak nadan tinanud Israel nadan tinanud Kanaan ya
na'amungdah ad Siloh. Ot ipata'dogdahdi nan tabernakel.
2 Mu wada damdamay pitu hinadan tinanud Israel an agge ni' nidattan hi
pumboblayanda.

3 Ta inalin Joshua hinadan ibbanan tinanud Israel di, Undan hi anuud ta ahi ta'u
pumboblayan hituwen boble an indat nan Dios an inunud nadan a'ammod ta'u ya
ta'on on dita'u?
4 Ot pot'onyuy hintutlu an linala'ih nadan pitun tinanud an ma"id ni' ha nidat hi eda
pumboblayan ta diday e manigoh a'at nadan boble an e ta'u gubaton. Ya intudo'day
atonda an mangogodwa ya nibangngaddah tun awada'.
5 Ot hay atonda i dadiyen boble ya pumpituwonda an godwogodwon. Mu adida
ilagat nadan bobleh nan muyyadna an nidat hinadan tinanud Judah ya nadan bobleh
nan huddo'na an nidat hinadan tinanud Joseph.
6 Ot hay pumbangngadanda ya ipatigodan ha"on nan intudo'dan a'at nadan boble an
ginodwagodwada. Ta ibubunut ta'u ta innilaon ta'u nan pinhod nan Dios an dayawon
ta'u.
7 Mu ma"id nimpe ha midat hi pumboblayanda an tinanud Libay te hay midat i
dida ya nan numbalinandah padi an munhilbi i Apu Dios. Ya nada'en tinanud Gad
ya tinanud Ruben ya hay godwan nadan tinanud Manasseh ya nalpah mo tuwalin
indat nan baal Apu Dios an hi Moses i dida nadan bobleh nangappit hi tuluwan di
algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
8 Ta hidin nakakda nan napilin linala'i ot alyon bon Joshua i dida di, Ume ayu nimpe
ya intudo'yuy a'at dadiyen boble ta numbangngad ayu'ehtu ya impatigoyun ha"on. Ta
ibunut ta'uhtu hi ad Siloh hinan pundayawan ta'u i Apu Dios.
9 Ta imme dadiyen linala'i ot eda tigon dadiyen boble. Ot itudo'da dadiyen boble ot
pumpituwondan godwogodwon. Ta hidin numbangngadda hinan nungkampuwanda
i da Joshua hi ad Siloh
10 ot ibunut da Joshua dadiyen ginodwagodwada. Ta hidiyey inatdan nangipiyap-
pong hinadan boble hinan pitun tinanud Israel an agge ni' nidattan.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Benjamin

11 Hay namangulun nabunut an nidattan hi boble ya nadan tinanud Benjamin. Ta
hay nidat i dida ya nan numbattanan di numboblayan nadan tinanud Judah ya nadan
tinanud Joseph.
12 Ya hay pogpog hinan huddo'na ya nihipun hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan ot mumpatikid hinan huddo' di ad Jeriko ot umeh nangappit hi alimuhan di
algo hinan nun'abillid an boble ta ingganah nan agge naboblayan hi ad Bet-Aben.
13 Ot mumpatikid hinan billid hi muyyad di ad Lus an hay ohah ngadana ya hi
ad Betel ot ahi mumpadayyuh ad Atarot-Addar an wadah nangappit hi muyyad nan
billid hi ad Bet-Horon.
14 Ot mumpali"od hi muyyadna an nihipun hinan billid an nangappit hi alimuhan
di algo ot mumpa'eh ad Kiriat-Baal an hay ohah ngadana ya hi ad Kiriat-Jearim an
boblen di tinanud Judah. Ta hinaey pogpogna hi nangappit hi alimuhan di algo.
15 Ya hay pogpogna hi nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pogpog di ad
Kiriat-Jearim ot ihawwangnah nan way obob an nungngadan hi Neptoah.
16 Ot mumpadayyuh pu"un nan billid an nihaggon hinan nundotal an nungngadan
hi Ben-Hinnom an huddo' nan nundotal an nungngadan hi Repaim. Ta ninayun hinan
nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an nangappit hinan muyyad di ad Jerusalem
ot ihawwangnah nan way obob an nungngadan hi En-Rogel.
17 Ot mumpali"od hi nangappit hi huddo'na ot mumpa'eh nan way obob an
nungngadan hi En-Semes ya hi ad Gelilot an hangngab nan matikid an nungngadan
hi Adummim. Ot ahi mumpadayyuh nan ma'alih Batun-Bohan an ngadan di ohah
nadan imbabalen Ruben.*

* **18:17 18:17** Hay numboblayan da Ruben ya hi nangappit hi tuluwan di algoh dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.

18 Ot mumpatikid boh nangappit hi huddo'na ot miyunud hinan billid ot ahi
mumpadayyu hinan arabah.
19 Ot ahi bo mumpatikid hi nangappit hi huddo' di ad Bet-Hoglah ot ihawwangnah
nan nundammuwan nan nunhiglay ahinan lobong ya nan wangwang an nungngadan
hi Jordan. Ta hinaey pogpognah nangappit hi muyyadna.
20 Ya hay pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan.
21 Ta nadan boble an nidat i dida ya hi ad Jeriko ya hi ad Bet-Hoglah ya hi ad
Emek-Kesi
22 ya hi ad Bet-Arabah ya hi ad Semaraim ya hi ad Betel
23 ya hi ad Awim ya hi ad Parah ya hi ad Oprah
24 ya hi ad Kepar-Amoni ya hi ad Opni ya hi ad Geba. Ta himpulut duway (12) boble
an niddum nadan kikkitang an bobleh nan nunlini"odanda.
25 Ya nidat bon dida nan bobleh ad Gibeon ya hi ad Ramah ya hi ad Berot
26 ya hi ad Mispah ya hi ad Kepila ya hi ad Mosa
27 ya hi ad Rekem ya hi ad Irpil ya hi ad Taralah
28 ya hi ad Sela ya hi ad Haelep ya nan boblen di tinanud Jebus an ad Jerusalem
ya hi ad Gibeah ya hi ad Kiriat. Ta himpulut opat (14) di boble ya nadan kikkitang
an bobleh nan nunlini"odanda. Ot hiya danae nimpe nadan boble an nidat hinadan
tinanud Benjamin.

19

Hay Nidat Hinadan Tinanud Simeon

1 Hay mi'adwan nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Simeon. Hay nidat
i dida ya na'alah nadan numboblayan di tinanud Judah.
2 Ta datuwe an boble ya ad Beerseba an hay ohah ngadana ya hi ad Seba ya hi ad
Moladah
3 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Bala ya hi ad Ehem
4 ya hi ad Eltolad ya hi ad Betul ya hi ad Hormah
5 ya hi ad Siklag ya hi ad Bet-Markabot ya hi ad Hasar-Susah
6 ya hi ad Bet-Lebaot ya hi ad Saruhen. Ta himpulut tuluy (13) boble an niddum
nadan kikkitang an bobleh nan nunlini"odanda.
7 Ya niddum boh ad Ain ya hi ad Rimmon ya hi ad Eter ya hi ad Asan. Ta opat di
boble an niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
8 Ta an namin nadan kikkitang an bobleh nunli"odanda ya niddum an ingganah ad
Baalat-Beer an hay ohah ngadana ya hi ad Ramah an wada hinan negeb.
Ta danae di nidat hinadan tinanud Simeon
9 an na'ala nimpe hinadan nidat hinadan tinanud Judah te damuna nan nidat mu
adida mahapul hidiyen namin. Ta hiyah diye nan indatday udum hinadan tinanud
Simeon.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Sebulun

10 Hay mi'atluh nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Sebulun. Ya hay oha
an nidat i dida ya hi ad Sarid.
11 Ta nihipun hidi ot mumpa'eh nan pogpogna hi nangappit hi alimuhan di algo hi
ad Maralah ot ma'alah ad Dabbeset ta ingganah nan kittang an wa"el an nihaggon hi
ad Jokneam.
12 Ya nihipun boh ad Sarid ot mumpa'eh nangappit hi tuluwan di algo hi ad Kisrot-
Tabor ya hi ad Daberat ot mumpatikid hi ad Japia
13 ot minaynayun hi nangappit hi tuluwan di algo hi ad Gat-Heper ya hi ad Et-Kasin
ot mumpa'eh ad Nea ot ihawwangnah ad Rimmon

14 ot mumpali"od hi nangappit hi huddo'na hi ad Hannaton ot mipogpog hinan
nundotal hi ad Ipta-El.
15 Ya nadan udum an boble an niddum ya hi ad Katta ya hi ad Nahalal ya hi ad
Simron ya hi ad Idala ya hi ad Bethlehem. Ta himpulut duwan (12) namin di boble
ya niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
16 Ta hiya danae nadan boblen nidat hinadan tinanud Sebulun.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Issakar

17 Hay mi'apat hi nabunut an midattan hi luta ya nadan tinanud Issakar.
18 Ta nadan boblen nidat i dida ya hi ad Jesreel ya hi ad Kesullot ya hi ad Sunem
19 ya hi ad Haparayim ya hi ad Shion ya hi ad Anaharat
20 ya hi ad Rabbit ya hi ad Kisyon ya hi ad Ebes
21 ya hi ad Remet ya hi ad En-Gannim ya hi ad En-Haddah ya hi ad Bet-Pases.
22 Ya nan pogpog nadan bobleda ya hi ad Tabor ya hi ad Sahasuma ya hi ad Bet-
Semes ot mapogpog hinan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta himpulut onom
(16) di boble ya niddumda nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
23 Ta hiya danae nimpe nan boblen nidat hinadan tinanud Issakar.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Aser

24 Hay mi'alimah nabunut ya nadan tinanud Aser.
25 Ta hay nidat i dida ya hi ad Helkat ya hi ad Hali ya hi ad Beten ya hi ad Aksap
26 ya hi ad Allammelek ya hi ad Amad ya hi ad Misal. Ya hay pogpognah nangappit
hi alimuhan di algo ya hi ad Karmel ya hi ad Sihor-Libnat
27 ot mumpa'eh nangappit hi tuluwan di algo hi ad Bet-Dagon ot dumatong hinan
numboblayan di tinanud Sebulun ya nan nundotal an nungngadan hi Iptah-El hi
nangappit hi huddo'na ya hi ad Bet-Emek ya hi ad Neyel ya hi ad Kabul
28 ya hi ad Eblon ya hi ad Ledo ya hi ad Hammol ya hi ad Kanah ya hi ad Sidon.
29 Ya hay oha boh pogpogna ya nan numpa'eh ad Ramah ya nan binattuy aladna
an hi ad Tyre ot ahi umeh ad Hosa ot ihawwangnah nan baybay an nihaggon hi ad
Heber. Ya niddum boh ad Mahalab ya hi ad Aksib
30 ya hi ad Umma ya hi ad Apek ya hi ad Rehob. Ta baintit duway (22) boble ya
niddum nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
31 Ta hiya danaey nidat hinadan tinanud Aser.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Naptali

32 Hay mi'anom an nabunut ya nadan tinanud Naptali.
33 Ya hay pogpog nadan nidat i dida ya nihipun hi ad Helep ya nan ongal an kayiw
an oak hi ad Saanannim ot mumpa'eh ad Adami-Nekeb ya hi ad Jabneel ya hi ad
Lakkum ot mipogpog hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
34 Ot mumpali"od hi nangappit hi alimuhan di algo hi ad Asnot-Tabor ot mumpa'eh
ad Hukkok. Ot dumatong hinan numboblayan nadan tinanud Sebulun hi nangappit
hi muyyadna ya hi Aser hi nangappit hi alimuhan di algo ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan hi nangappit hi tuluwan di algo.
35 Ya niddum bo nadan binattuy aladda an boble an hi ad Siddim ya hi ad Ser ya
hi ad Hammat ya hi ad Rakkat ya hi ad Kinneret
36 ya hi ad Adamah ya hi ad Ramah ya hi ad Hasor
37 ya hi ad Kedes ya hi ad Edrey ya hi ad En-Hasor
38 ya hi ad Iron ya hi ad Migdal-El ya hi ad Horem ya hi ad Bet-Anat ya hi ad Bet-
Semes. Ta himpulut hiyam (19) an namin di boble ya niddum nadan kikkitang an
bobleh nunlini"odanda.
39 Ta danae nadan boble an nidat hinadan tinanud Naptali.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Dan

40 Hay mi'apituh nabunut ya nadan tinanud Dan.
41 Nadan nidat i dida ya hi ad Sorah ya hi ad Estaol ya hi ad Ir-Semes
42 ya hi ad Saalabbim ya hi ad Ayjalon ya hi ad Itlah
43 ya hi ad Elon ya hi ad Timnah ya hi ad Ekron
44 ya hi ad Elteke ya hi ad Gibbeton ya hi ad Baalat
45 ya hi ad Jehud ya hi ad Bene-Berak ya hi ad Gat-Rimmon
46 ya hi ad Me-Jarkon ya hi ad Rakkon ya nadan bobleh dommang di ad Joppa.
47 Mu hidin adi abalinan nadan tinanud Dan an pa'aanon nadan numpunhituh nan nidat i dida an pumboblayanda ot eda gubaton nadan nunhituh ad Lais* ot abakonda dida. Te numpateda dida ot diday mihukkat an numboblehdi. Ot ngadananda ta ad Dan an ngadan nan nalpuwanda an tinanud.
48 Ta danae nimpe nadan nidat hi numboblayan nadan tinanud Dan ya niddum nadan kikkitang an bobleh nadan nunlini"odanda.
49 Ya hidin nalpah an nidattan nadan tinanud Israel hi boble ot ahida mohpe idattan hi Joshua an hi imbabalen Nun hi pumboblayanda.
50 Ta miyunnudan hinan imbagan Apu Dios ta nidat i hiya nan pinhodna an boble an hi ad Timnat-Serah an wadah nan nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim. Ta hidiyen boble di ena impaphod ot punhituwandan hina'amma.
51 Ta danae nadan boblen impiyappong nan padi an hi Eleaser ya hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan ap'apuh nan himpa'himpamu'un an tinanud Israel hidin na'amungdan namin hinan way tabernakel hi ad Siloh ot ibunutda nadan midat hinadan tinanud Israel. Ta hidiyey nagibbuhan di nangogodwandah nan bobleh ad Kanaan.

20

Hay Bumtikan Di Pimmate An Aggena Inatta

1 Alyon bon Apu Dios i Joshua di,
2 Ibagam hinadan i'ibam an tinanud Israel ta piliyonda nadan boble an mabalin an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta miyunnudan hidin imbaga' i Moses hi atonyu.
3 Ta nan waday pinatena an aggena inatta ya mabalin an bumtik hidi ta mibaliw hinadan mangiballoh.
4 Ya wa'e ta binumtik nan pimmate an aggena inatta i dadiyen boble ya ume ni' hinan pangihahapitan hinan geyt di boble ta ibaganah nadan ap'apuhdi nan na'at ya ahida mohpe paghopon ta iyedah nan ena iha"adan.
5 Ya wada'ey mitnud i hiyahdi an e mangiballoh ya adi mabalin hi iyabulut nadan tataguhdi an mipapate te aggena inatta ya aggena ninonomnom an pumate.
6 Ya nadan tataguhdiy mangipanuh ta panginnilaanda hi'on numbahul onu aggena inattan inat. Ot bokona'e bahul ya mabalin an umohnong hidi ta ingganah on mate nan nabaktun padi i diyen na'atana ya ahi mabalin an umanamut hi bobleda.
7 Ot hay pinilida ya hi ad Kades hi ad Galilee hinan nun'abillid an boblen di tinanud Naptali ya hi ad Sekem hinan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim ya hi ad Kiriat-Arba an hay ohah ngadana ya hi ad Hebron hinan nun'abillid an boblen di tinanud Judah.
8 Ya hay pinilida hinan nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an potto' di ad Jeriko ya hi ad Beser an nundotal hinan nabaktu an agge naboblayan an boblen nadan tinanud Ruben ya hi ad Ramot hi ad

* **19:47 19:47** Hay ohah ngadan di ad Lais ya hi ad Lesem.

Gilead an boblen nadan tinanud Gad ya hi ad Golan hi ad Basan an boblen nadan
tinanud Manasseh.
9 Ta danae nadan boblen pinilidah bumtikan nadan ibbadan tinanud Israel ya ta'on
on nadan bokon tinanud Israel an ni'iboblen dida an aggeda inattan pimmate ta
mibaliwda hinan mangiballoh ta ingganah mihahapit.

21

Hay Nidat Hinadan Tinanud Libay

1 Indani ya imme nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Libay hi awadan nan
padi an hi Eleasar ya hi Joshua an imbabalen Nun ya nadan mangipangpanguluh
nadan udum an tinanud Israel
2 hi ad Siloh an oha an bobleh ad Kanaan ot alyonda i dida di, Hi Apu Dios
ya imbagana i Moses an midattan ami an tinanud Libay hi pumboblayanmi ya ha
pangipastolanmih halunmi.
3 Ot abuluton nadan tinanud Israel te hidiye tuwaliy inalin Apu Dios ot idattanda
nadan tinanud Libay hi pumboblayanda ya pumpastolanda.
4 Ot hay namanguluh nabunut hi nidattan an tinanud Libay ya nadan tinanudan
Kohat. Ta nadan tinanud nan padi an hi Aaron ya nidattanda hi himpulut tuluy (13)
boble an na'alah nadan boble an nidat hinadan tinanud Judah ya nadan tinanud
Simeon ya nadan tinanud Benjamin.
5 Ya hay nidat hinadan udum an tinanud Kohat ya himpuluy (10) boble an na'alah
nadan nidat hinadan tinanud Epraim ya nadan tinanud Dan ya hay godwan di
tinanud Manasseh.
6 Ya nadan tinanudan Gerson* ya himpulut tuluy (13) boble di nidat i dida an na'alah
nan nidat hinadan tinanud Issakar ya tinanud Aser ya tinanud Naptali ya hay godwan
di tinanud Manasseh hi ad Basan.
7 Ya nidattanda bo nadan tinanud Merari hi himpulut duway (12) boble an na'alah
nadan boblen di tinanud Ruben ya tinanud Gad ya tinanud Sebulun.
8 Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios i Moses an midattandah pumboblayan ya
pumpastolan nadan tinanud Libay.
9 Ya hay boble hi indat nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon
10 hinadan namangulu an nabunut an tinanud Aaron an apapun Kohat an
imbabalen Libay
11 ya hi ad Kiriat-Arba an ningadanan nan hi apun Anak an hi Arba. Mu hay
ngadana mo ya hi ad Hebron an wadah nan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Judah. Ya hay niddum ituwe ya nan pumpastolan hi nunlini"odana.
12 Mu nadan puntanoman ya nadan kikkitang an bobleh nunlini"odan diyen boble
ya nidat i Kaleb an imbabalen Jepunneh.
13 Ta nidat hinadan tinanud nan padi an hi Aaron hi ad Hebron an ohah nadan
boble an mabalin an bumtikan di pimmate ta mihwang hinadan e mangiballoh. Ya
nidat bon dida hi ad Libnah
14 ya hi ad Jattir ya hi ad Estemoa
15 ya hi ad Holon ya hi ad Debir
16 ya hi ad Ain ya hi ad Jutah ya hi ad Bet-Semes. Ya niddum an nidat nadan
pumpastolan hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta hiyam di boble di indat datuwe
an duwa an tinanud an da Judah i Simeon.
17 Ya hay nidat an nalpuh nadan tinanud Benjamin ya hi ad Gibeon ya hi ad Geba

* **21:6 21:6** Hi Gerson ya hiya nan panguluwan ot ahi hi Kohat mu gapu ta hi Kohat di ud holag hinan padi an hi Aaron an dida nadan numpadi ya hiya nan diday namangulun nidattan.

18 ya hi ad Anatot ya hi ad Almon. Ta opat di boble ya nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan dadiyen boble di nidat i dida.
19 Ta an namin nadan boble an nidat hinadan tinanud nan padi an hi Aaron ya
himpulut tulun (13) namin ya nadan pumpastolan hinan nunlini"odanda.
20 Ya nadan udum an tinanud Kohat an imbabalen Libay ya waday nidat i dida
hinan boblen nadan tinanud Epraim.
21 Ta hay nidat hinan nun'abillid an bobleda ya hi ad Sekem an ohah nadan boblen
mabalin an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta mibaliw ya hi ad Geser
22 ya hi ad Kibsaim ya hi ad Bet-Horon ya niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boblen namin di nidat hinadan tinanud
Kohat.
23 Ya hay nidat hi nalpuh nadan tinanud Dan ya hi ad Eltekeh ya hi ad Gibbeton
24 ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gat-Rimmon ya niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boble di nidat damdamah nadan tinanud
Kohat.
25 Ya wada boy nalpuh nan godwan di tinanud Manasseh hi nangappit hi alimuhan
di algo. Ta nidat hi ad Ta'anak ya hi ad Gat-Rimmon an niddum nadan pumpastolan
hinan nunlini"odan dadiyen boble. Ta duway boble di indatda.
26 Ta himpulun (10) namin di boble an niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan dadiyen boble di nidat hinadan udum an tinanud Kohat.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Gerson

27 Nadan tinanud Gerson an ohah nadan imbabalen Libay ya hay nidat i dida
an boblen nadan godwan di tinanud Manasseh ya hi ad Golan an oha an boble
hi ad Basan. Ya hi ad Golan ya oha boh nadan boblen bumtikan di pimmate an
aggena inatta. Ya nidat bo hi ad Be-Esterah ya niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan i dadiyen duwa an boble.
28 Ya hay nidat hi boblen nadan tinanud Issakar ya hi ad Kision ya hi ad Daberat
29 ya hi ad Jarmut ya hi ad En-Gannim ya niddumda bo nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatdah nadan tinanud
Gerson.
30 Ya nadan tinanud Aser ya indatda hi ad Misal ya hi ad Abdon
31 ya hi ad Helkat ya hi ad Rehob ya niddum bo nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan i dadiyen boble. Ta opat di boble di indatda.
32 Ya hinan tinanud Naptali ya indatda hi ad Kedes an boble hi ad Galilee an oha
bon boble an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta mibaliw ya hi ad Hammot-
Dor ya hi ad Kartan ya niddumda bo nadan pumpastolan i dadiyen boble. Ta tulun
namin di boble di indat nadan tinanud Naptali.
33 Ta himpulut tulun (13) namin di bobleh nidat hinadan tinanud Gerson ya niddum
nadan pumpastolan hinan nunlini"odan i dadiyen boble.

Hay Nidat Hinadan Tinanud Merari

34 Nidattan bo nadan tinanud Merari an imbabalen bon Libay.
Ya hay nidat i dida hi nalpuh nadan tinanud Sebulun ya hi ad Jokneam ya hi ad
Kartah
35 ya hi ad Dimnah ya hi ad Nahalal an niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatda.
36 Ya hinan tinanud Ruben ya nidat hi ad Beser ya hi ad Jahas
37 ya hi ad Kedemot ya hi ad Mephaat an niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble di indatda.
38 Ya nadan tinanud Gad ya nidat hi ad Ramot an oha an boble hi ad Gilead an oha
bo an boble an bumtikan di pimmate an aggena inatta ta mibaliw ya hi ad Mahanaim

39 ya hi ad Hesbon ya hi ad Jaser an niddum nadan pumpastolan hinan
nunlini"odan dadiyen boble. Ta opat an namin di boble hi indatda.
40 Ta himpulut duwan (12) namin di bobleh nidat hinadan tinanud Merari an
imbabalen Libay.
41 Ya an namin nadan boble an indat nadan ibbadan tinanud Israel hinadan tinanud
Libay ya napat ta walu (48) an niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
42 Ta an namin datuwen boble ya wada nimpe di pumpastolanda hi niddum an
nidat.

Hay E Nunhituwan Nadan Tinanud Israel Hinan Indat Apu Dios I Dida

43 Indat Apu Dios an namin nadan boble an imbaganah nadan a'ammod nadan
tinanud Israel hi idatna i dida. Ot eda mumboblehdi.
44 Ya wada moy linggop an indat Apu Dios i dida an tinanud Israel ta nipa'annung
din imbagana i handidan a'ammodda. Te ma"id ha ohah nadan binuhulda hi
nangabak hinadan tinanud Israel te an namin nadan binuhulda ya impa'abak Apu
Dios i dida.
45 Ya an namin di imbagan Apu Dios an maphod an atonah nadan tinanud Israel
ya impa'annungna.

22

Hay Numbangngadan Nadan Udum An Tinanud Israel Hi Dommang Nan Wangwang

1 Hidin nagibbuh an nidattandan namin hi pumboblayanda ya inayagan Joshua
nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan nadan tinanud Manasseh
2 ot alyonan dida di, Da'yu ya inatyun namin nadan imbagan Apu Dios hinan baalna
an hi Moses hi atonyu ya athidi bon inun'unudyun namin nadan imbaga' an atonyu.
3 Ot maphod ta ta'on hi nadne mo tayya ya agge da'mi damdama tintinnaynan i
da'yu an i'ibami. Mu onyuot inat di abalinanyun nangipa'annung hinan pohdon nan
Ap'apu ta'u an atonyu.
4 Ot ad uwanin impalinggop da'mi an i'ibayu hinan Ap'apu ta'u ta nipa'annung din
imbagana ya mabalin mohpen umanamut ayuh nan pumboblayanyu hi nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an indat Moses
an baal Apu Dios i da'yu.
5 Mu pa'tiggonyu ta inaynayunyu an un'unudon nan tugun Moses i dita'u an
pohpohdon ta'u nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios ya an namin di aton ta'u ya nan
miyunnudan hinan pohdona. Ya nadan tuguna di un'unudon ta'u ta na'na'unnud
ta'un hiya hi an namin di nitaguwan ta'u ya nomnom ta'u ya hiya ya abuh di
punhilbiyan ta'u.
6 Ot wagahan Joshua dida ot ahina pa'anamuton dida.
7 Manu'e hi niddum nadan godwan di tinanud Manasseh ya ta'on on dida ya wada
tuwali di indat Moses hi pumboblayanda hi ad Basan. Mu nan godwana ya indattan
Joshua dida hi pumboblayanda hi nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ta niddumdah nadan ibbadan tinanud Israel.
Ta hidin ipa'anamut Joshua dida ya winagahana nimpe dida
8 an alyonay, Umanamut ayu an ongal di kinadangyanyuh iyanamutyu an umat
i danae an dakol an halun ya balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya nadan
dakkodakkol an lubung. Ya dimmatong ayu'e ya ginogodwayuh nadan i'ibayu danaen
inala ta'uh nadan binuhul ta'u.
9 Ta nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya hay godwan di tinanud
Manasseh ya tinaynanda nadan ibbadan tinanud Israel hi ad Siloh hinan boble hi
ad Kanaan ot umanamutdah ad Gilead an hidiye tuwali nan imbagan Apu Dios i
Moses hi midat i dida.

Hay Nangiyammaandah Nan Pangidawatan Hi Mi'nong I Apu Dios

10 Hidin dimmatong nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di
tinanud Manasseh hi ad Gelilot an bobleh ad Kanaan an nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Jordan ot iyammada han ongal an pangidawatan hi mi'nong i Apu
Dios.
11 Mu hidin dingngol nadan ibbadan tinanud Israel hidih ad Kanaan hidiyen
inyammadan pangidawatan hi mi'nong hinan pogpog di ad Kanaan an ad Geliloth
an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan
12 ya na'amungdan namin hi ad Siloh ta wan eda gubaton nadan ibbadan
nangathidi.
13 Ta intuda'da nan padi an hi Pinehas an imbabalen Eleasar hi awadan nadan
tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh hi ad
Gilead.
14 Ya hay nun'ibbana an imme ya nadan ap'apun di hinohhah nadan himpulun (10)
tinanud Israel an numboble hi nangappit hi alimuhan di algo. Ya dadiyen himpulun
(10) a'ap'apu ya way ohaon inta'dogna nan nalpuwana an tinanud.
15 Ta immedah ad Gilead an numboblayan nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad
ya nan godwan di tinanud Manasseh ot alyonda i dida di,
16 Na'amung amin namin hinadan ibba ta'un tinanud Israel ot ituda' da'min
umalihtu te tanganu onyu nginhe nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ta
impata'dogyu ha pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios? Nganney gapuna ta eyu
ngohayon hi Apu Dios?
17 Undan lininglingyu nan ongal an numbahulan ta'uh din awadan ta'uh ad Peor
ta hidiyey linummuh natayan di dakkodakkol hinadan i'iba ta'u an gapuh nan
nunnaud an dogoh an nundusan Apu Dios i dita'u? Ya tee an ingganah ad uwani
ya mumpalpaligat ta'u an gapu i diyen numbahulan ta'u.
18 Ya nee bon du'gonyuh Apu Dios hi ad uwani ot ma"id ha bahhona an hi bigat ya
dusaon dita'un namin an tinanud Israel.
19 Hi'on hay punnomnomyu ya adi maphod hituwen bobleyu ya udu'dulna on
taynanyuhtu ta umagwat ayu attog ta hidi ta'un namin an mumbobleh nan awadan
nan tabernakel. Ta idattan da'yuhdi hi pumboblayanyu. Mu ta adiyu ngohayon
hi Apu Dios ya ta'on on da'mi ta e ayu mangiphod hi nat'on an pangidawatanyuh
mi'nong an bokon nan pangidawatan ta'u tuwalih i'nong ta'u hinan Ap'apu ta'u an hi
Apu Dios.
20 Te umat hidin hi Akan an imbabalen Serah an gapuh aggena nangunudan hinan
imbagan Apu Dios ya inalana nan mipagol ta nidduman ta'un tinanud Israel an
nadusa. Ta bokon hi Akan ya abuh di nadusa an gapuh numbahulana te ni'yateday
dakol an ibba ta'u.
21 Ya alyon nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud
Manasseh di,
22 Nan ongal di abalinana an Dios ya hiyay Ap'apu. Ya hiya ya na"innilana nan
immannung. Ot mahapul an innilaonyu an i'ibami an tinanud Israel an hituwe'e di
pungngohayanmi i Apu Dios ta adimi un'unudon hiya ya udu'dulnay dadagon da'mih
ad uwani.
23 Ot immannung'e an din'ugmih Apu Dios ta hiya nan iniphodmi han nat'on an
pangidawatan ta pangiyayanmih nadan maghob an mi'nong ya nan midawat an
nalpuh nadan ginapasda ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan ya ta'on attog hi dusaon
da'min Apu Dios.
24 Mu adi athidi te manu'e attog hi inatmih tuwe ya adimi pohdon an alinah udum
hi algo ya alyon nadan tanudanyu hinadan tanudanmi hi ma"id ha niyatanda i Apu
Dios an Ap'apu ta'un tinanud Israel.

25 Ya mabalin bon alyonday, Hi Apu Dios ya binattan dita'uh nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ot agge ayu nibilang hi tataguna. Ot alina ya diday gumapuh
pangidinongan nadan matanudanmi hi udum hi algo an mundayaw i Apu Dios.
26 Ta hiyah tuwe nan inyammamih tuwen pangidawatan mu bokon punggobhan hi
mi'nong onu nadan midawat an udum.
27 Te hay ninomnommih iyatan tuwen inyammami ya mangipa'innila an dita'uh
ad uwani ya namamah nadan matanudan hi pidwana an middum amin da'yu an
mundayaw i Apu Dios hidih nan tabernakel. Ta inaynayunmin mangiyalihdih nadan
maghob an mi'nong ya nadan udum an midawat i Apu Dios ya nan mi'nong hi
pi'hayyupan. Ta nadan tanudanyuh pidwana ya adida alyon hinadan tanudanmi
hi aggeda nibilang hi tatagun Apu Dios.
28 Mu onha alina athidiy alyonda i da'mi onu nadan tanudanmih pidwana ya
mabalin an hay pambalmi ya alyonmi di, Undan adiyu tigon an hituwe an inyamman
di a'ammodmi ya panginomnomnomanda ya abuh nan pangidawatan hi mi'nong
i Apu Dios. Mu bokon hituwe di pangidawatanmih nadan maghob an mi'nong ya
nadan udum an midawat te hiyah tuwe di pangimatunan ta'u an hi Apu Dios ya
abuh di un'unudon ta'u.
29 Ot inayunda bon alyon di, Adi mahan mabalin hi emi du'gon hi Apu Dios an
gapuh nangiyammaanmi hi panginomnomnomanmih nan pangidawatan hi maghob
an mi'nong ya nadan midawat an nalpuh nadan ginapasmi ya nadan udum an
midawat i Apu Dios te hiyah diyen nan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios an wadah
hinangngab nan tabernakel di pangiyayanmih nadan idawatmi i hiya.
30 Ya maphod hi nangngolan nan padi an hi Pinehas ya nadan himpulun (10)
ap'apun nadan tinanud Israel i diye an imbagan nadan ibbada an tinanud Ruben
ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh.
31 Ot alyon Pinehas an imbabalen nan padi an hi Eleasar di, Ad uwani ya innilamin
wadah Apu Dios hitun na'amungan ta'u. Te aggeyu aya din'ug hiya ot ma"id ha
lummuh ena pundusaan i dita'un tinanud Israel.
32 Ot nan padi an hi Pinehas an imbabalen Eleasar ya nadan nun'ibbana an a'ap'apu
ya numbangngaddah ad Kanaan hidin nalpah an nunhahapitdah nadan i'ibadan
tinanud Ruben ya tinanud Gad hi ad Gilead ot ipa'inniladah nadan ibbadan tinanud
Israel nan a'atna.
33 Ya immamlongdah nangngolanda ot inayundan dayawon hi Apu Dios. Ot
idinongda mon munhahapit hi eda pangubatan hinan numboblayan nadan tinanud
Ruben ya tinanud Gad ya tinanud Manasseh.
34 Ta nginadanan nadan tinanud Ruben ya nadan tinanud Gad nan inyammadan
pangidawatan hi, Hituwey pangimatunan ta'u an hi Apu Dios ya abuh di un'unudon
ta'u.

23

Hay Tugun Joshua Hinadan Tinanud Israel

1 Hidin imme moy atnay tawon an impalinggop Apu Dios nadan tinanud Israel te
ma"id mo ha nangubat i dida ya hi Joshua ya amamma mo ahan.
2 Ta impa'ayagnan namin nadan ibbanan tinanud Israel an ta'on on nadan ap'apun
di himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalu ya nadan mangipanuh hi mihahapit
ot alyonan dida di, Amammaa' mo ahan tayya.
3 Mu tinannigo ta'uy inat nan Dios an dayawon ta'u an namoddang i dita'u ta
nadadag datuwen boble te hiyay nangubat i dida.
4 Ot nomnomnomonyu nan inat'un nangipiyappong i da'yuh nadan boblen di
udum an tatagun inabak ta'u an nihipun hinan wangwang an nungngadan hi

Jordan an nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay an nungngadan
hi Mediterranean an nangappit hi alimuhan di algo. Ya ta'on on nadan boble an agge
ta'u ni' inabak ya nalpah mo an impiyappong'un da'yu.
5 Te innila' an hi Apu Dios an dayawon ta'u ya hiyay mangipabtik i dida hi
umayanyuhdi ta da'yuy e mumboblehdi te hidiyey imbagana.
6 Ot hiya nan mahapul an na'tullid ayu ya tigonyu ta un'unudonyun namin nadan
nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ta adiyu ipatnan iwalong an ta'on on oha.
7 Ya adi ayu midmiddum an mangat hinan at'atton nadan tatagu an nabati an
nanongnan ni'iboble i da'yu. Ta adiyu ipatnan dayawon nadan imbilangdah diosda
ya adi ayu mumpaboddang i dadiyen diosda. Ya adi ayu munsapata i dadiye.
8 Ta hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya abuh di inaynayun ta'u an
un'unudon an umat hinan ina'inat ta'u tuwali ta ingganah ad uwani.
9 Te innila ta'u an ta'on hi o''ongal an boble an ongal di abalinanda on inabak Apu
Dios. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya ma''id ha nangabak i dita'u.
10 Ta ta'on on ammuna ha oha i dita'u ya abalinana an pabtikon di hinlibuh (1,000)
tatagu te hidiyey imbagan Apu Dios hi atona.
11 Ot hiya nan nomnomnomonyu ta hi Apu Dios di nanongnah pohpohdonyu.
12 Mu du'gonyu'e tuwali ta e ayu middum hinadan nabati an nanongnan ni'iboble
i da'yu ta mi'yahawa ayu i dida ya ni'hayhayyup ayu i dida
13 ya umannung an adi mo pabtikon nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel datuwen tatagu ituwen boble an ta'on onyu gubaton dida. Ta
mumbalinda hi ay hulu ta makna ayu. Ya ayda huplit ya pagit an mamalpaligat i
da'yu ta ingganah on ma''id ha mabati i da'yu ituwen maphod an boblen indat Apu
Dios i dita'u.
14 Ha''on mo tee ya innila' an adi madne ya taynan da'yu. Mu ta'ommannot innila
ta'u an namin nadan maphod an imbagan nan Ap'apu ta'un hi Apu Dios ya atona an
ma"id ha ibahhona. Te an namin di imbagana ya impa'annungna.
15 Mu adi ammuna nan maphod an imbagana hi ipa'annungna te atbohdin
ipa'annungna nan adi maphod an imbaganah atona.
16 Ta hiya nan ibahho ta'u'e nan tugun Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
imbaganah aton ta'u ta nadan dios di udum an tatagu di dayawon ta'u ya nunhilbiyan
ta'u ya ma"id bo ha bahhona an dusaon dita'un Apu Dios an gapuh bungotna ta
ma"idon dita'u ituwen maphod an boble an indatna i dita'u.

24

Hay Imbagan Joshua Hinadan Tinanud Israel Hi Na'amungandah Ad Sekem

1 Inayagan bon Joshua nadan ibbana an tinanud Israel an didan namin hinadan
ap'apun di himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalu ya nadan mangipanuh hi
mihahapit ta ma'amungdah ad Sekem an pundayawanda i Apu Dios.*
2 Ot alyon Joshua i didan namin di, Hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya
alyonay, Hidin nadne ya nadan a'ammodyu an umat i Terah an hi aman da Abraham
i Nahor ya numbobledah daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya hay
dinayawda ya nadan dios di udum an tatagu.
3 Mu inayaga' din hi apuyu an hi Abraham ta tinaynanah diyen numboblayanah
daggah di wangwang an nungngadan hi Euprates ot ipangulu' hituh ad Kanaan ta
ma"id ha aggena hinawang ituwen namin an boble. Ot punholago' hi dakkodakkol te
nawadah Isaac an imbabalena.

* **24:1 24:1** Hi ad Sekem ya ma'ali hi pundayawanda i Apu Dios te nihaggon hinan billid an nungngadan hi Ebal an nangiyammaan Joshua hi pangidawatanda hi mi'nong i Apu Dios (Joshua 8:30-35).

4 Ot mahlag hi Isaac ta da Jacob i Esau. Ot idat'u i Esau nan nun'abillid an boble hi ad
Seir ta hidiy ena numboblayan. Mu hi Jacob e ya nadan imbabalena ya numbaatdah
ad Egypt.
5 Ta hidin wadadahdi ot honago' hidi da Moses i Aaron ta dakol di ina'inat'un
nangipaligligat hinadan i Egypt ot ahi da'yu okakon hidi.
6 Ya hidin impa'aan'u nadan a'ammodyuh ad Egypt ot ipangulu' dida ta dimmatong-
dah nan baybay an mumbolah ya inunud nadan i Egypt dida an numpungkabayuda
ya nungkakalesaday udum.
7 Mu nada'e an a'ammodyu ya numpahpahmo'da i ha"on an Dios ta hinawana' dida
i han munhihillong an bugut hinan numbattanandah nadan i Egypt. Ot mun'a'alting
nadan i Egypt hinan baybay ya wada i da'yuy nanigo i danaen na'at i dida. Ot ipluyyuh
nan agge naboblayan ta nadney eyu immaninnabatan hidi.
8 Ot ipangulu da'yuh boblen nadan tinanud Amor an nunhituh nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya ginubat
da'yun dida mu da'yuy nangabako'. Ta dinadag'u dida ot da'yuy mihukkat an
numboble hi bobleda.
9 Indani bo ya nundadaan nan patul hi ad Moab an hi Balak an imbabalen Sippor
an mangubat i da'yu. Ta impa'ayagnah Balaam an imbabalen Beor ta wan idutan
da'yun hiya.
10 Mu agge' inyabulut ta hiya nan on da'yuot winagahan i hiya ta athidiy inat'u an
nangibaliw i da'yu ta agge da'yu ginubat i Balak.
11 Ta ingganaot agwatonyu nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta dinat-
nganyuh ad Jeriko. Ya ginubat da'yu boh nadan i Jeriko ya nadan tinanud Peris
ya nadan tinanud Kanaan an umat hinadan tinanud Amor ya tinanud Hit ya tinanud
Girgas ya tinanud Hib ya tinanud Jebus. Ot ipa'abak'u didan namin i da'yu.
12 Te impatakut'u dida tuwali ta hiya nan binumtikda an ta'on on din duwan patul di
tinanud Amor. Ta hiya nan bokon hay ispadayu ya panayu di gapunah nangabakanyu.
13 Ta indat'uy numboblayanyu ya lutayu an aggeyu nablayan. Ta hiya nan ad uwani
ya wahna ayun numboble an pangpangannanyu nadan greyp ya olibo an bokon
da'yuy nangitanom.

Hay Ma'udih Intugun Joshua

14 Ot alyon Joshua di, Ot hay maphod ya hi Apu Dios di taktan ta'u ya na'na'unnud
ta'u an munhilbi i hiya. Ta du'gon ta'u nadan dios an dinayaw di a'ammod ta'uh
awadandah nan daggah di wangwang an nungngadan hi Euprates ya hi ad Egypt. Ta
hi Apu Dios nimpe ya abuh di punhilbiyan ta'u.
15 Mu ningammut'e an ma"id ha pamhodyu an munhilbi i Apu Dios ya mumpili
ayu moh ad uwani hi'on nganney punhilbiyanyu hi'on nadan dios an nunhilbiyan
handidan a'ammodyu hi awadan ta'uh nan daggah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates onu nadan dios di tinanud Amor an numboble ni' hitun numboblayan ta'u.
Mu ha"on'e tee ya da'mi an hina'amma ya hina'appu ya hi Apu Dios di punhilbiyanmi.
16 Ya inalin nadan tatagu di, Adi mahan mabalin an du'gonmih Apu Dios ta nadan
dios di udum an tatagu di emi punhilbiyan.
17 Te hiya eh'a di nangikak i dita'u ya nadan a'ammod ta'uh ad Egypt hi ahimbut
ta'uhdi. Ya undan agge ta'u tinannigo nadan nakaskasda'aw an ina'inatna. Ya hiya
peman di nangih'ihwang i dita'u hinadan tataguh abobboble hinan dinaladalan ta'u.
18 Ya hidi bon dimmatong ta'u ituwen boble ya hiya boy nangipabtik hinadan tatagu
an numpumboble i datuwen boble an ta'on on nadan tinanud Amor an nunhituhtu.
Ot hiya nan ta'on on da'mi ya munhilbi ami i Apu Dios te hiya tuwali nan Dios an
dayawon ta'u.

19 Ya inalin bon Joshua hinadan tatagu di, Undan ihya abalinanyun punhilbiyan hi
Apu Dios an hiya nan Dios an ma"id ha nipaddungana ya hiya ya ma'abohhol hi'on
waday udum an dayawon ta'u. Ya adi da'yu pakawanon i hiya hinan pungngohayanyu
ya pumbahulanyu.
20 Te du'gonyu'e hi Apu Dios ta munhilbi ayuh nadan dios di udum an tatagu ya
umannung an iwalong dita'u ya dinadag dita'u i hiya an ta'on on maphod di nangatna
i dita'u hi hopapna.
21 Mu inalin nadan tatagu di, Adi ahan mabalin an atonmihna. Te da'mi'e ya hi Apu
Dios di punhilbiyanmi.
22 Ya inalin bon Joshua i diday, Ot nomnomnomonyuh naen inaliyu. Te da'yu mahan
di nangali an hi Apu Dios di un'unudonyu.
Ya inalin nadan tatagu di, O, immannung an da'mi di nangali inae.
23 Ya inalin Joshua di, Ot athina'e ya mahapul an pun'iwillihyu nadan dios di
udum an tatagu an wada i da'yu ta hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
di pangiyohhaanyu hi nomnomyu.
24 Ya inalin bon nadan tatagu di, Nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios di punhilbiyanmi
ya un'unudonmi.
25 Ta hidih nan nungkampuwanda hi ad Sekem ya intudo' Joshua nadan nunhahap-
itanda i diyen algo ot ibagana bo nadan udum an mahapul an un'unudonda.
26 Ta intudo'na dadiye hinan nitudo'an nan Tugun Apu Dios. Ot alana han ongal an
batu ot ena ipabun hi pu''un nan kayiw an oak an nihaggon hinan pi'dammuwanda
i Apu Dios.†
27 Ot alyonah nadan tatagu di, Nomnomnomonyuh tuwen batu ta panginomnom-
noman ta'uh nadan inalin Apu Dios ya nan e ta'u hinahapit. Ta wan adi ta'u du'gon
hi Apu Dios.
28 Ot pa'anamuton mohpen Joshua nadan tatagu.

Hay Natayan Joshua Ya Hay Natayan Eleasar

29 Ya indani ya nateh Joshua an baal Apu Dios an imbabalen Nun hidin nuntawon
hi hinggahut ta himpulu (110).
30 Ot ilubu'dah nan lutan nidat i hiya hi ad Timnat-Serah hinan nun'abillid an
boblen di tinanud Epraim an nangappit hi huddo' nan billid an nungngadan hi Gaas.
31 Ya hidin amatagun Joshua ya nadan paddungna an namatnapatna hi ina'inat Apu
Dios an nangipanapto' i dida ya hi Apu Dios di nunhilbiyan nadan tinanud Israel.
32 Ya hana'en tungal Joseph an inilpudah ad Egypt ya inlubu'dah ad Sekem hinan
luta an ginattang Jacob hi hinggahut (100) di gumo' an pihhu hinadan linala'in
imbabalen Hamor an hi aman Sekem. Ot mumbalin hi lutan nadan tinanud Joseph.
33 Ya hidin nate bo hi Eleasar an imbabalen Aaron ya inlubu'da hi ad Gibeah hinan
nun'abillid an boblen di tinanud Epraim an hidiye nan nidat hinan imbabalen Eleasar
an hi Pinehas.

† **24:26 24:26** Hituwe din numpatigan Apu Dios i Abraham ot iyammaanah pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios ot dayawonahdi. **24:32 24:32** John 4:5a; Nan Na'na'at 7:16

Judges

Hay A'at Tuwen Liblu An Judges

Hay ipa'innilan tuwen liblu ya nan agge nangun'unudan nadan tinanud Israel hinan tugun Apu Dios i dida an mahapul an patayondan namin nadan numpumbobleh ad Kanaan ta hiya ya abuh di dayawonda ya punhilbiyanda. Mu hay inatda ya niddumdaot hinadan i Kanaan an nundayaw hinadan dios an dayawonda. Ta wa'e ta athidiy inat nadan tinanud Israel on inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Kanaan on inabakda dida. On pinalpaligatda dida on ahi mohpe nuntutuyu nadan tinanud Israel hi aggeda nangun'unudan i Apu Dios. On numpahpahmo'da ta ihwangna didah nadan binuhulda. Ya timbal'en Apu Dios nan pumpahpahmo'anda on pinto'nay oha i dida hi mangipangpangulu i dida an e mangubat hinadan binuhuldan mamalpaligat i dida. Ta ginubatda'e on nangabakda ta hiya nan malinggopda te mihmihwangda.

Mu wa'e bo ta nate nan mangipangpangulu i dida on lininglingda boh Apu Dios on niddumdah nadan i Kanaan an munhilbih nadan dios di udum an tatagu.

Ta athi'athidiy na'na'at i dida. Ta himpulut opat di pinto' Apu Dios hi napalpalog an nangipangpangulu i dida ta inihwangda didah nadan binuhulda. Te ma"id ni' ha patul hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel. Ya gapu ta adida pohdon an un'unudon hi Apu Dios ya way ohaon inatna nan innilana an nadadawoh i hiya. (Judges 17:6)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nungngohayan nadan tinanud Israel i Apu Dios (Judges 1:1–3:6)
2. Hay nangipangpanguluwan Otniel hinadan tinanud Israel (Judges 3:7-11)
3. Hay nangipangpanguluwan Ehud hinadan tinanud Israel (Judges 3:12-30)
4. Hay nangipangpanguluwan Samgar hinadan tinanud Israel (Judges 3:31)
5. Hay nangipangpanguluwan da Deborah i Barak hinadan tinanud Israel (Judges 4–5)
6. Hay nangipangpanguluwan Gideon hinadan tinanud Israel (Judges 6–8)
7. Hay nangipangpanguluwan Abimelek ya hi Tola ya hi Jair ya hi Jeptah ya hi Ibsan ya hi Elon ya hi Abdon hinadan tinanud Israel (Judges 9–12)
8. Hay nangabakan Samson hinadan i Pilistia (Judges 13–16)
9. Hay nungngohayan di udum i Apu Dios ot dayawonda nadan dios di udum an tatagu (Judges 17–19)
10. Hay nangubatan nadan udum an tinanud Israel hinadan i'ibadan tinanud Benjamin (Judges 20–21)

Hay Nangubatan Nadan Tinanud Israel Hinadan Nabati An Tinanud Kanaan

1 Hidin nateh Joshua ot mahmahan nadan tinanud Israel i Apu Dios hi'on nganne
i diday mamangulun e mangubat hinadan tinanud Kanaan.
2 Ya inalin Apu Dios di, Nadan tinanud Judah di ume ot umannung an pangabako'
dida ta bagiyondah diyen boble.
3 Ot ayagan nadan tinanud Judah nadan i'ibadan tinanud Simeon an alyonday,
Umali ayu ta boddangan da'mi an mangubat hinadan tinanud Kanaan an nunhituh
nan luta an nidat i da'mi ta ahi da'yu pibo boddangan an mamloh nan nidat i da'yu.
Ot mi'yeda nadan tinanud Simeon.
4 Ta ginubat nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Simeon dadiyen tinanud
Kanaan ya nadan tinanud Peris ot pangabakon Apu Dios nadan tinanud Judah ya
nadan tinanud Simeon. Ta pinateday himpuluy libun (10,000) didah nan bobleh ad
Besek.

5 Ya inakhupandahdi nan patulda an hi Adoni-Besek ot gubatonda ot abakonda
nimpe nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris.
6 Mu binumtik hi Adoni-Besek ot pudugonda ot tiliwonda ot putulonday am'ama"an
di ta'lena ya hukina.
7 Ya alyon diyen patul di, Handi ya napituy (70) patul di pinutul'uy am'ama"an di
ta'leda ya hukida ta numbalindah ay kahu an mangan hinan nagah an makan hi
hiluk nan lamehaan'u an umat i ha"on teeh ad uwani. Ta imballoh Apu Dios i ha"on
dadiyen ina'inat'u.
Ot iyedah Adoni-Besek hi ad Jerusalem ta hidiy natayana.
8 Ot gubaton bon nadan tinanud Judah nan bobleh ad Jerusalem ot pumpateda
nadan numpunhituhdi ot pu'ulandah diyen boble.*
9 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Kanaan an numpunhituh nadan nun'abillid an
boble ya hinan negeb† ya hinan way pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo.
10 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Kanaan an nunhituh ad Hebron an
nangadanan ni' hi Kiriat-Arba. Ot patayonda nadan ap'apuda an da Sesay ya hi
Ahiman ya hi Talmay.
11 Ot inayunda bo an gubaton nadan numpunhitu hi ad Debir an hay ngadana ni'
ya ad Kiriat-Seper.
12 Ya hidiy nangalyan Kaleb di, Nan mangubat ya inabakna nadan numpunhituh
ad Kiriat-Seper ya hiyay mangi'ahawah nan imbabale' an hi Aksah.
13 Ya indani ya hi Otniel an imbabalen nan hi ibban Kaleb an nihnod i hiya an hi
Kenas di nangabak ta hiyay nangiyahawa i Aksah.
14 Ya hidin nun'ahawaanda mo ya imbagan Aksah i Otniel ta mumbaga i amada
an hi Kaleb hi ipaboltana an luta. Ot umeh Aksah i amana ta hidin nunla'ah hinan
nitakkayana‡ an dongki ya alyon Kaleb di, On waday ibagam?
15 Ya alyonay, Gapu ta impaboltanmu damdama nan lutan wah nan negeb i ha"on
ya daan mo ta idattana' boh puhung ta pangalanmih liting. Ot idat Kaleb i hiya nan
numbaktu ya nan nunda"ul an puhung.

Hay Nanaynan Nadan Tinanud Ken Hi ad Jeriko

16 Nadan tinanud Ken an holag din hi aman nan ahawan Moses ya tinaynanda nan
boblen awadan di dakol an palma hi ad Jeriko ot mi'yedah nadan tinanud Judah ot
eda mi'hituh nadan tatagu hinan negeb an boble hi ad Judah an nihaggon hi ad Arad.
17 Indani ya ni'yeda damdama nadan tinanud Judah hinadan i'ibadan tinanud
Simeon ot eda gubaton nadan tinanud Kanaan an numpunhituh ad Sepat. Ta
pinatedan namin nadan numpunhituhdi ot dadagondah diyen boble. Ot ngadanan-
dah ad Hormah.
18 Ya inlagatda bon inabak nadan nunhituh ad Gaza ya hi ad Askelon ya hi ad Ekron
ya nadan nunlini"odan an boblehdi.

Hay Aggeda Nangabakan Hi An Namin An Tinanud Kanaan

19 Hi Apu Dios di namoddang hinadan tinanud Judah ta pinlohda nadan nun'abillid
an boble. Mu adida abalinan an abakon nadan numbobleh nan nundotal te
nungkakalesadah gumo'.
20 Nan bobleh ad Hebron ya nidat i da Kaleb te hiyah diye tuwaliy inalin Moses. Ot
ipa'aanahdi nadan tinanud nan tulun imbabalen Anak.
21 Mu nada'e pibo an tinanud Benjamin ya aggeda inabalinan an impa'aan nadan
numpunhituh ad Jerusalem an tinanud Jebus. Ta hiya nan ni'ibobleda i didahdi.

---

* **1:8 1:8** Ginubatdah ad Jerusalem mu aggeda nunhituhdi. † **1:9 1:9** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna. **1:12 1:12** Joshua 15:16-19 **1:13 1:13** Joshua 15:17 ‡ **1:14 1:14** Hay pangalin di udum hinan nitakkayan ya nihakayan.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Joseph Hi Ad Betel

22 Binoddangan bon Apu Dios nadan tinanud Joseph ta ginubatdah ad Betel.
23 An hay inatda ya hinnagday e nunsi'im hi ad Betel an nungngadan ni' hi ad Lus.
24 Ya hidin wadadah nan awon ya dinamuda han lala'in nalpuhdi ot alyondan hiyay,
Nganney atonmin hunggop hi bobleyu? Boddangan da'mi'e ya maphod di atonmin
he"a.
25 Ot ipanguluna dida ot eda pumpate nadan numboblehdi an ammunah diyen lala'i
ya nan pamilyana§ an binatida.
26 Indani ya immeh diyen lala'i ya nadan pamilyanah nan lutan di tinanud Hit ot
ibangondahdi han boble. Ot ngadanandah ad Lus ta ingganah ad uwani ya hidiyey
ngadan diyen boble.
27 Nada'e pibo an tinanud Manasseh ya aggeda inabalinan an impa'aan nadan
numpunhituh nadan boble hi ad Bet-San ya hi ad Taanak ya hi ad Dor ya hi ad
Ibleam ya hi ad Megiddo ya nadan udum an nun'ihaggon hidi. Te adida pa"abak i
dadiyen tinanud Kanaan.
28 Mu hidin dimmakol nadan tinanud Israel ya numbalinonda dadiyen tinanud
Kanaan hi baalda.
29 Ya ta'on on nadan holag Epraim ya aggeda inabalinan an impa'aan nadan tinanud
Kanaan an numbobleh ad Geser ta nanongnan ni'ibobledahdin dida.
30 Ya atbohdi nadan tinanud Sebulun an aggeda impa'aan nadan tinanud Kanaan
an numpunhituh ad Kitron ya hi ad Nahalal ta numbalinonda bo didah baalda.
31 Ya atbohdi nadan tinanud Aser an aggeda inabalinan an impa'aan nadan tinanud
Kanaan an numbobleh ad Akko ya hi ad Sidon ya hi ad Ahlab ya hi ad Aksib ya hi ad
Helbah ya hi ad Apek ya hi ad Rehob.
32 Ta onda nun'u'uddum an nunhitu i dadiyen boble.
33 Ya nadan tinanud Naptali ya atbohdin aggeda impa'aan nadan tinanud Kanaan
an numbobleh ad Bet-Semes ya hi ad Bet-Anat te adida abalinan. Mu numbalinonda
bo didah baalda.
34 Mu nada'e pibon tinanud Dan ya nan nun'abillid an boble di eda nunhituwan te
ipagol nadan tinanud Amor an duma"uldah nan nundotal.
35 Ta dadiyen tinanud Amor ya nanongnan nunhitudah ad Ayjalon ya hi ad
Saalbim ya nan nabillid hi ad Heres. Mu hidin dimmakol nadan tinanud Joseph
ya numbalinonda didah baalda.
36 Ta hay pogpog nan boblen nadan tinanud Amor ya mihipun hinan matikid an
nungngadan hi Akrabbim ta ingganah nan daggah di ad Sela.

2

Hay Imbagan Nan Anghel Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya wada nan Anghel Apu Dios an nalpuh ad Gilgal ot umeh ad Bokim.
Ot alyonah nadan tinanud Israel di, Inikak da'yu hi ad Egypt ot iyali da'yu ituwe an
boble an hiyah tuwe din imbaga' hinadan a'ammodyu. Ya imbaga' bon adi' ibahho
nan imbaga' hi ato' i da'yu.
2 Ya inabulutyu an adi ayu mi'tulag hinadan tataguhtu. Ta mahapul an pumpa"ihyu
nadan inyammadan punggobhanda hi i'nongdah nan dayawonda. Mu tanganu onyu
agge inunud din inali' hi atonyu?
3 Ot ibaga' tee an adi da'yu mo boddangan i ha"on an mangipa'aan hinadan
tataguhtu. Ta mumbalindah binuhulyu ya nadan diosda di mi'alig hi bitu ta
agahanyu.

§ **1:25 1:25** Hituwen pamilyana ya niddumdahdi nadan udum an tulangna.

4 Ya hidin dingngol nadan tinanud Israel hidiyen imbagan nan anghel ya
ahikokogada mohpe.
5 Ta hiya nan nginadanandah diyen boble ta hi ad Bokim an hay ibalinana ya
ahikokoga. Ot inayundan mangi'nong i Apu Dios.

Hay A'at Nadan Tataguh Natayan Joshua

6 Hidin mataguh Joshua ya indatnay e pumboblayan nadan ibbanan tinanud Israel
ta way ohaon imme an e numpunhituh nadan natuddu i dida.
7 Ya hi Apu Dios di inun'unuddah din amatagun Joshua. Ya ta'on on hidin nate
ya innaynayunda damdama ta inggana ot matedan namin nadan ibban Joshua an
nanigotigoh nadan dakol an boddang Apu Dios i didan tinanud Israel.
8 Ya hay tawon Joshua an imbabalen Nun an baal Apu Dios ya hinggahut ta himpulu
(110) ot ahi mate.
9 Ot milubu' hi ad Timnat-Heres an nidat i hiya hinan nun'abillid an boblen nadan
tinanud Epraim an huddo' nan billid an nungngadan hi Gaas.
10 Ya lo'tat ya nun'a'atedan namin nadan paddung Joshua. Ya nadan nihnod i didan
nun'atanudan ya aggeda innilah Apu Dios ya nan maphod an inatna i didan tinanud
Israel.
11 Ta nan pumbahulan an adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di in'innatda
an umat hinan eda pundayawan hinadan bulul an hi Baal.
12 Ta ingnganuydan mundayaw i Apu Dios an dinayaw handin a'ammodda an
nangikak i dida hi ad Egypt. Ta nadan nat'onat'on an dayawon di udum an tatagu
hinan nun'ihaggon an boble di inun'unudda ta hiya nan impabungotdah Apu Dios
13 te ingnganuyda nimpen munhilbi i hiya ot munhilbidah nan bulul an hi Baal ya
nadan Astoret.*
14 Ta nangimbubbungot hi Apu Dios ot iyabulutnay e mumpangako ta nun'ibtikday
gina'uda. Ya atbohdin inyabulutna didah nadan binuhulda hinan nunlini"odan ta
adida abalinan an mangubat i dida.
15 Ya an namin boy eda pi'gubatan on impa'abak Apu Dios dida te hidiye tuwaliy
imbagana. Ta hiya nan ongal ahan di eda inomnoman.
16 Mu lo'tat damdama ya pinto' bon Apu Dios han mangipangpangulu i dida ta
mangihwang i didah nadan e mamlomamloh gina'uda ya anonda.
17 Mu adida damdama bo un'unudon dadiyen mangipangpangulun dida. Te
din'ugdah Apu Dios ta nadan dios di udum an bobley dinayawda ta aggeda inun'unud
nan tugun Apu Dios an inun'unud handidan a'ammodda.
18 An namin di pinto' Apu Dios hi mangipangpanguluh nadan tinanud Israel on
hiyay bimmoddang ta ibaliwna didah nadan binuhulda. Te hi Apu Dios ya waday
homo'nah nadan tinanud Israel an palpaligaton di binuhulda.
19 Mu indani damdama ta nate nan mangipangpangulun dida on imbangngaddan
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu. Ya inyal'alanay pangatdan pumbah-
bahulan mu handidan a'ammodda. Te adida pohdon an idinong dadiyen adi ahan
maphod an pangiye"eda.
20 Ta hiya nan namamay bungot Apu Dios i dida ta alyonay, Datuwen tatagu
ya imbahhoda nan imbaga' i handidan a'ammoddah unudonda. Ot gapu ta adiya'
un'unudon
21 ya adi' mo pa'aanon nadan udum an tatagu ituwen boble an agge ni'dadag Joshua
ot mate.
22 Ta diday usalo' hi pamatna' i didan tinanud Israel ta ma'innila hi'on ha"on di
un'unudonda an umat hi nangun'unudan handidan a'ammodda.

---

* **2:13 2:13** Hidiyen hi Astoret an dayawonda ya hay mangita'dog i hiya ya nan pusti.

23 Ta hiya nan agge inyabulut Apu Dios an pinghanon Joshua an abakon dadiyen
binuhulda.

3

Hay Agge Nangipa'aanan Apu Dios Hinadan I Kanaan

1 Datuwe nadan boblen agge impa'aan Apu Dios nadan tataguhdi ta diday uggan
mamalpaligat hinadan tinanud Israel an agge namatnah gubat hi ad Kanaan.
2 Inat Apu Dios hituwe ta way aton nadan mun'atanudan an matudduwan an
mi'gubat.
3 Ot nadan agge nipa'aan ya nadan liman pun'ap'apuwan di i Pilistia ya an
namin nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Sidon ya nadan tinanud Hib an
numpunhituh nan nihaggon hinadan billid an nungngadan hi Lebanon an mihipun
hinan billid an nungngadan hi Baal-Hermon ta ingganah ad Lebo-Hamat.
4 Nabati datuwe ta waday uggan mamatnah nadan tinanud Israel ta matigo hi'on
un'unudonda nan tugun Apu Dios an indat Moses hinadan a'ammodda.
5 Ta ni'ibobleda mo nadan tinanud Israel hinadan tinanud Kanaan an tinanud Hit
ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus.
6 Ot iyabulutday i'imbabaledan mi'yahawah nadan tataguhdi ot punhilbiyanda
nadan diosdahdi.
7 Ta liningling nadan tinanud Israel hi Apu Dios ot punhilbiyanda nadan bulul an
Baal ya nadan pustin mangita'dog i Aserah. Ta nan nagaga"ihoy innaynayundan inat.
8 Ta nunhiglay bungot Apu Dios ot ipa'abakna didah nan patul hi ad Mesopotamia
an hi Kusan Risatam ta hiyay nun'ap'apu i dida hi waluy tawon.
9 Mu hidin numpahpahmo' nadan tinanud Israel i Apu Dios ya pinto'nah Otniel an
imbabalen ibban Kaleb an nihnod i hiya an hi Kenas ta hiyay mangihwang i dida.
10 Ya niddum nan Espiritun Apu Dios i hiya ta numbalin hi ap'apun nadan tinanud
Israel. Ta hiyay nangipanguluh nadan e nangubat hinan patul hi ad Mesopotamia ot
pangabakon Apu Dios dida.
11 Ta nihipun i diye ya limminggop di numboblayan nadan tinanud Israel hi napat
(40) di tawon ta ingganaot mateh Otniel.
12 Mu indani damdama bo ya imbangngad nadan tinanud Israel hinan pumbah-
bahulanda i Apu Dios. Ta hiya nan inabak nan patul an hi Eglon dida hi ad Moab.
13 Te inayagan Eglon nadan tinanud Ammon ya tinanud Amalek ta nun'oh'ohhada
ot gubatonda nadan tinanud Israel ot pulhondah ad Jeriko an awadan di dakol an
palma.
14 Ta hi Eglon di nun'ap'apuh nadan tinanud Israel hi himpulut waluy (18) tawon.

Hay Namto'an Apu Dios I Ehud

15 Indani ya numpahpahmo' bo nadan tinanud Israel i Apu Dios ot pot'ona han
na'iggid an hi Ehud an imbabalen Gera an tinanud Benjamin ta bumoddang i dida.
Ta inamungda nan buwisda ot ipadonda i Ehud ta ena idat i Eglon an patul nadan
tinanud Moab.
16 Mu hi Ehud ya waday impiphodnah hinalung an ohay umpi ta han godway
dinukkena ot ihikotnah way winawwan an ulpuna ta nahophopan hi lubungna.
17 Ot umeda ta eda idat nan na'amung an buwis hinan ma'tabban patul nadan
tinanud Moab an hi Eglon.
18 Ta hidin nalpah an indatna nan buwis ot makakdah nadan nun'ibbana.
19 Mu hidin nipto'dah nan awadan di dakol an binattun bulul hi ad Gilgal ot
mumbangngad hi Ehud hi awadan nan patul. Ot alyonan hiyay, Waday ipa'innila'
mu mahapul an duwata ya abuh. Ot ibagan mon nan patul hinadan baalna ta
dindinongda ya limmah'undah nan kuwartu.

20 Ot e mihaggon hi Ehud hinan patul hinan inumbunanahdih nan nabaktun
kuwartu ot alyonay, Waday ibaga' i he"a an nalpun Apu Dios. Ta on hiyah e tuma'dog
nan patul
21 ot guyudon Ehud hinan iggid an ta'lena nan hinalung an inhukbitnah nangappit
hi winawwana ot itwiknah putun nan patul.
22 Ta nalimuh nan hinalung ot humawwang hi bonogna.
23 Ot lumah'un hi Ehud ot iyaladduna nan panton nan kuwartun awadan nan patul.
24 Ta hidin nalpah an imme mo ot ahida ume nadan baalna ya tinigodan ni'aladdu
nan pantona. Ta hay punnomnomda ya wan wadah kahilyat.
25 Ta hadhaddondah lumah'unana mu hidin immengledan mamannod on adi
mibughul ot aladduwonda mo. Ya hidin imbughulda ya tinigodan nibakilang hinan
dotal nan patuldan nate.
26 Yaden nidawwi moh Ehud an lina"uhana nan awadan nadan binattun bulul ot
bumtik hi ad Seirah.
27 Ta on dimmatong hidih nan nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim ot
pagangohonay tangguyub ta pun'ayagnah nadan ibbanan e mi'gubat. Ta hidin
na'amungda nadan tinanud Israel
28 ot alyonan diday, Mitnud ayun ha"on ta eta'u gubaton nadan tinanud Moab. Ot hi
Apu Dios ya ipa'abakna i dita'u nadan binuhul ta'u an tinanud Moab. Ta nitnuddan
hiya ot eda mumbota' hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an dalanon nadan
tinanud Moab ta ma"id ha atondan bumtik.
29 Ta ginubatda nadan tinanud Moab ot patayonday himpuluy libun (10,000)
tindalun di tinanud Moab an mun'abikah ya nun'atulid i diyen algo. Ta ma"id ahan
ha ta'on hi oha i ha binumtik.
30 Ta nihipun i diyen na'abakan nadan i Moab ya limminggopda mohpe nadan
tinanud Israel hi nawaluy (80) tawon.

Hay Nangihwangan Samgar Hinadan Tinanud Israel

31 Wada bo han hi Samgar an imbabalen Anat an nangihwang hinadan tinanud
Israel hinadan i Pilistia. Te pinatenay onom di gahut (600) i dida an hay namatena
ya han nahulitan di udduna an pun'abulda hi baka.

4

Hay E Ni'gubatan Da Deborah I Barak

1 Hidin nateh Ehud ya indinong bon nadan tinanud Israel an mangunud i Apu Dios.
2 Ta impa'abak Apu Dios dida i Jabin an patul nadan tinanud Kanaan an niha"ad hi
ad Hasor. Hay nabaktun opisyal di tindaluna ya hi Sisera an nunhitu hi ad Haroset-
Hagoyim.
3 Ya gapu ta waday hiyam di gahut (900) di gumo' an kalesana an e mi'gubat ya
nunhiglay inatnan namalpaligat hinadan tinanud Israel hi baintiy (20) tawon. Ta
hiya nan numpahpahmo' nadan tinanud Israel i Apu Dios ta boddangana dida.
4 Ya hay mangipangpangulu i dida i diyen timpu ya nan babain propeta an hi
Deborah an ahawan Lapidot.
5 Ta wada'ey mihahapit on hiyay nangiyayan nadan ibbana an tinanud Israel.
Ta ipanuhnahdih nan way pu"un nan ma'alih palman Deborah an nitanom hinan
numbattanan di ad Ramah ya hi ad Betel hinan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Epraim.
6 Indani ya impa'ayag Deborah hi Barak an imbabalen Abinoam an i Kades an
ohan boblen di tinanud Naptali. Ot alyonay, Hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel ya imbaganan amungom di himpuluy libu (10,000) an tindalun malpuh nan

tinanud Naptali ya tinanud Sebulun ya impangulum dida ta ume ayuh nan billid an
nungngadan hi Tabor.
7 Te ha'ulon Apu Dios hi Sisera an nabaktun opisyal nadan tindalun Jabin ta
umalidah nadan tindaluna an mungkakalesaday udum hinan way wangwang an
ma'alih Kison ta gubaton da'yu. Mu ipa'abak Apu Dios dida i da'yu.
8 Ya alyon Barak i hiyay, O umeya' hi'on mi'yali'a mu adi'a'e ya adiya' ume.
9 Ya alyon Deborah di, Ta'omman ya ni'yaliya' mu gapu ta athinay pohdom hi
ma'at ya ipa'abak Apu Dios hi Sisera i han babai ta bokon mo he"ay alyon di tataguh
nangabak. Ot mi'ye moh Deborah i Barak hi ad Kedes.
10 Ta hidiy nangamungan Barak hi himpuluy libun (10,000) tindalun tinanud
Sebulun ya tinanud Naptali. Ta ta'on on hi Deborah ya ni'ye i dida.
11 Ya wada han hi Heber an tinanud Ken an ohah nadan tinanud Hobab an hi aydun
Moses. Hituwen hi Heber ya tinaynana nadan ibbanan tinanud Ken ot e muntoldah
nan way ongal an kayiw hi ad Saananim an nihaggon hi ad Kedes.
12 Handin imbagada i Sisera an immeh Barak hinan billid an nungngadan hi Tabor
13 ot amungonan namin nadan tindaluna ya nan hiyam di gahut (900) an gumo'
an kalesan di mi'gubat. Ot makakdahdi hi ad Haroset-Hagoyim ot ipluydah nan
wangwang an nungngadan hi Kison.
14 Indani ya tinumkuk hi Deborah i Barak an alyonay, Ume ta'u mo te hi ad uwani
ya pangabakon dita'u i Apu Dios ta abakon ta'u da Sisera. Ot makakda moh nan billid
an nungngadan hi Tabor da Barak ya nadan himpuluy libun (10,000) tindaluna ta eda
gubaton da Sisera.
15 Ta hidin inhipun da Barak an mi'gubat ya winadan Apu Dios di nunhiglan takut
Sisera ya nadan tindaluna. Ta namaaggot idokpah Sisera hinan kalesana ot bumtik.
16 Mu numpudug da Barak nadan tindalun Sisera an ta'on on nadan numpunlugan
hi kalesan di mi'gubat ta ingganah ad Haroset-Haggoyim ot pumpateda didan namin
an ma"id ha nabati.
17 Mu hi Sisera ya binumtik an inipluynah nan nuntoldaan Jael an ahawan Heber.
Hituwen hi Heber an tinanud Ken ya maphod di ni'hayyupandah nan patul di tinanud
Kanaan an nunhituh ad Hasor an hi Jabin.
18 Ta e nidamuh Jael i Sisera ot alyonan hiyay, Adi'a tumakut ya hinunggop'a apu
Sisera hitun natoldaan an nunhituwanmi. Ta hinunggop ot buma'tad ot ulohan Jael.
19 Indani ya alyon Sisera di, Daan ni' ha liting ten na'uwoha'. Ot ipa'inuman Jael hi
gatas ot ulohana bo.
20 Ya alyon Sisera i hiyay, Umohnong'ah nan way panto ta wa'e ha umalih
mangibagah on waday taguhtu ya alyom hi ma"id.
21 Mu hidin na'allo'an hi Sisera te na"able ot alan Jael han mantilyu ya han nahulitan
an kayiw ot ul'ulayyonan ume ot pahokonay uluna ta inggana ot humawwang hinan
luta nan pahok ot mate.
22 Indani ya wadah Barak an ena hama'on hi Sisera. Ta lumah'un hi Jael an ena
dinamu ot alyonan hiyay, Ma'at tigom nan tagun em hama'on. Ta hidin hinunggop
ya tinigonan nateh Sisera an napahok di uluna.
23 Ta i diyen algo ya impa'abak Apu Dios hi Jabin an patul nadan tinanud Kanaan
hinadan tinanud Israel.
24 Ta timmulid nadan tinanud Israel ta ingganaot patayondah diyen patul di tinanud
Kanaan.

5

Hay Ingkantan Da Deborah

1 I diyen algon nangabakanda ya ingkantan da Deborah i Barak an imbabalen
Abinoam hituwen kanta an alyonay,
2 Madayaw hi Apu Dios te wa'et nadan ap'apun di tinanud Israel di mangipangulu
ya nundadaan nadan tatagu an bumoddang.
3 Ot donglonyun papatul ya a'ap'apu. Da'mi ya ikantamiy pundayawmi i Apu Dios
an dayawonmin tinanud Israel.
4 Ta alyonmi di,
He"a Apu Dios ya hidin tinaynam nadan billid an nungngadan hi Seir hinan boblen
nadan tinanud Edom ya immalyog tun luta ya nunhiglay udan.
5 Ya niwagot nadan billid an umat hi ad Sinai an awadam an Dios an dayawonmin
tinanud Israel.
6 Hidin amatagun Samgar an imbabalen Anat ta inggana i Jael ya tumakutday
mangi'wah nan kalata ta onda mo iliglig.
7 Ya hinan nun'ibata"an an boblen nadan tinanud Israel ya ma"id ha numpunhituhdi
ta inggana ot wadaa' an hi Deborah an paddungnay hi inada.
8 Te wa'e ta nadan dios di udum an tataguy dayawonda on gubaton di binuhulda dida.
Ya ta'on hi napat di libu (40,000) nadan ibba ta'un tindalun tinanud Israel ya ma"id
ha ta'on on ohan dida hi natulid an mangita'dog i dida.
9 Mu ha"on ya ma"amlonga' hinadan ap'apu an tinanud Israel ya nadan tatagun
namhod an bumoddang an adi mapilitan.
Madayaw'a Apu Dios!
10 Da'yun mumpunlugan hi pulaw an dongki an maphod di ubunana ya ta'on on
da'yun mangidallan ya igongahanyu
11 nadan mungkantah nan way humaguban an ikankantada nan nahamad an pangat
Apu Dios ya nan amaphod nadan tindalu ta'un tinanud Israel.
Ta nangeda nadan tatagun Apu Dios hinan geyt di boble ot alyonday,
12 Bumangon'a Deborah ta ipangulum nan ikanta ta'u an mundayaw i Apu Dios.
Ya he"a'e Barak an imbabalen Abinoam ya pun'iyadawwim nadan binaludmuh gubat.
13 Ya nadan nabatin tatagun Apu Dios ya na'annalida ot middumdah nadan opisyal
di tindalu ot mi'yalidan da'min e mi'gubat.
14 Ya nadan udum ya nalpudah ad Epraim an numboblayan ni' nadan tinanud
Amalek.
Ot mitnudda nadan tinanud Benjamin.
Ya nadan tinanud Makir di opisyalda ya ta'on on nadan tinanud Sebulun.
15 Ya nadan tinanud Issakar ya ni'yeda i da Deborah i Barak.
Mu nada'e pibon tinanud Ruben ya nunhiglay eda dumuwaduwaan hi'on eda
mi'gubat onu adida.
16 Ot alyonda i diday, Nganney gapunah aggeyu ni'yaliyan an tinanud Ruben?
Undan nahiw ayun mumpapto' hi kalneroyu?
Onu aggeyu innilay madadawoh hi atonyu.
Manu'eh aggeda ni'yali nadan tinanud Ruben ya nunhigla nimpey dumuwaduwaanda
an e mi'gubat.
17 Ya nadan tinanud Gilead ya nibatidah nan numboblayandan dommang nan
wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya nada'en tinanud Dan ya immohnongdah nan papolda.
Ya nada'e bo an tinanud Aser ya nabatidah nan pingngit di baybay an num-
boblayanda.
18 Mu nadan tinanud Sebulun ya inlaputdan e ni'gubat.
Ya atdabohdi nadan tinanud Naptali.

5:6 5:6 Judges 3:31

19 Ta nunggugubat ami hinadan patul di tinanud Kanaan hi ad Tanak an nihaggon hinan wa"el hi ad Megiddo.
Mu ma"id ha pinlohdan dita'uh pihhu onu gina'u.
20 Te nadan paddungnay bittuwon hi ad lagud an tinanud Israel ya diday nangubat i da Sisera ya nadan tindaluna.
21 Ta inyanud nan wangwang an nungngadan hi Kison dida.
Te hidiyen wangwang ya wada tuwalih din nadne.
Ot hiya nan alyo' hi adol'u di, Mahapul an natulida'.
22 Nadan ahibubuttikan an kabayun da Sisera ya ma"adngol di pangeda.
23 Indani ya alyon nan Anghel Apu Dios di, Mahmo' nadan tataguh ad Meros te aggeda ahan bimmoddang an nangubat hinadan ma'abbikah an binuhul Apu Dios.
24 Mu hi Jael an ahawan nan tinanud Ken an hi Heber an nunhituh allung ya maphod peman nan inatna.
25 Te hidin mumbagah Sisera hi liting ya gatas an nittuh maphod an basuy indatna.
Ot ena palo'on.
26 Mu indani ya inul'ullena an e inalay pahok ya mantilyu ot pahokonay al'alupingping Sisera ot mundapuh nan luta nan pahok.
27 Ta innayunan nateh way hukin Jael.
28 Yaden dehdi peman hi inan Sisera an hahaddonah umanamutana.
Ta uggana idungoh nan tawa on alyonay, Tanganu nin on madnemadne on ma"id an umanamut?
Tanganu on ma'ma"id ha donglon hi gangoh di kalesana?
29 Ya nan nambal nadan na'ala"ing an binabai ya hiyah diye boy wadah nomnomna an alyonday,
30 Wan mahiwdan mangogodwah nadan inamungdan nun'abalol an odon nadan inabakdan binuhulda.
Ya wan napongda nadan tindaluh binabai onu hindudwada ya wan dakol di mun'a'aphod an lubung an binagin Sisera ya wan ma"aphod di ugutnan lubung di idatnan ha"on.
31 Ot hana Apu Dios ta an namin nadan mi'buhul i he"a ya mama"idda an umatda i Sisera.
Mu hana bo ta an namin nadan namhod i he"a ya mabikahda an umatdah nan manulun algo an ma'binnang.

Ta nawada moy linggop hinan numboblayan nadan tinanud Israel hi napat (40) di tawon.

6

Hay Namalpaligatan Nadan Tinanud Midian Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya din'ug bon nadan tinanud Israel hi Apu Dios an adida un'unudon. Ta inyabulutna didah nadan tinanud Midian ot paligligatonda didah pituy tawon.

2 Ya gapu ta nunhiglay pamalpaligat nadan tinanud Midian i dida ya napilitandan e numpunhituh nadan billid ya lingab ya hinadan udum an nun'ahamad di hawanda.

3 Te wa'e attog ta nibo'lay inliya'da on imme nadan tatagun numpunhituh nangappit hi tuluwan di algo an umat hinadan tinanud Midian ya nadan tinanud Amalek ta eda gubaton dida.

4 An mungkampudah boblen nadan tinanud Israel ya pina"ihda nadan intanomda hi ingganah ad Gaza hidih nan muyyadna on nun'alada nadan kalneroda ya bakada ya dongkida an ma"id ha ibatida.

5 Ya umalida'e bo udot on dakkodakkoldan numpunlugandah kemel an adida mabilang an nun'itakinday toldada ya bakada ta ayda mumbahhong an dudun. Ta

damunah umanamutanda ya ayda linu'ihan di boblen nadan tinanud Israel an ma"id
ha nabatih makan.
6 Ta namaag ya onda ma'ulat nadan tinanud Israel hi pangat nadan tinanud Midian.
Ot mumpahpahmo'da mohpe bo i Apu Dios.

Hay Nangabakan Da Gideon Hinadan Tinanud Midian

7 Hidin numpahpahmo'dan Apu Dios an gapuh nadan tinanud Midian
8 ya hinnagna han propeta. Ta imbaganan didan alyonay, Hi Apu Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel ya alyonay, Hidin numbalin ayuh himbut hi ad Egypt ya ha"on
di nangawit i da'yuhdi.
9 Ta imbaliw da'yuh nadan i Egypt an namalpaligat i da'yu.
Ot pa'aano' nadan numpunhitu ituwen boble ot idat'un da'yu.
10 Ot ibaga' i da'yun alyo' di, Ha"on nan Dios an dayawonyu. Ot mahapul an adiyu
dayawon nadan dios di tinanud Amor an ta'on on ayu mi'boblen dida. Mu ningamut
an aggeya' inun'unud i da'yu.
11 Ya indani ya imme nan anghel Apu Dios hi ad Oprah ot e umbun hinan way
pu"un nan kayiw an ma'alih oak an bagin nan imbabalen Joas an tinanud Abieser.
Yaden hi Gideon an imbabalen Joas ya mun'ilik hi wit hinan pungkopalan hi greyp
ta adi tigon nadan tinanud Midian nadan ma'ilik.
12 Indani ya numpatigon hiya nan anghel Apu Dios ot alyonay, He"an ongal di
abalinana an mi'gubat ya wadah Apu Dios an bumoddang i he"a.
13 Mu alyon Gideon di, Onha wadah Apu Dios an bumoddang ot tanganu on
ma'ma'at datuwen da'mi? Daan bo nan alyon di a'ammod hi abalinan nan Ap'apu te
inihwangna anu didah ad Egypt? Ad uwani ya ingnganuy da'mi ta teen palpaligaton
da'mih nadan tinanud Midian.
14 Ya alyon Apu Dios* i hiyay, Agammot ta he"ay honago' an mangibaliw hinadan
ibbam an tinanud Israel hinadan tinanud Midian.
15 Ya alyon Gideon di, Apu Dios, nganney ato' ihya an mangibaliw hinadan ibba'
an tinanud Israel an nan nalpuwa' an tinanud Manasseh ya hiyay kakittangan di
abalinana ya ha"on bo udot nan udidiyan hinan pamilyami.
16 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on di pun'ibbam ta pinghanom an patayon nadan
tinanud Midian.
17 Ya alyon bon Gideon di, Alyom'eh boddangana' ya ipatigom ha pangimatuna' an
immannung an he"a an ni'hapit i ha"on ya he"a hi Apu Dios.
18 Ot adi'a ni' bahan ume ta ingganah mumbangngada' an e mangalah makan hi
idawat'un he"a.
Ya alyonay, O ta'omman ya hinnod da'a.
19 Ot ma'anneh Gideon hi balena ot pa'ibagonan paltiyon han hiyah nahikon an
gulding ot iha"angna. Ot mangalah himbahket† an alina ot munha"ang boh tinapay
an ma"id ha niddum hi yist. Ta on nalutu ot iha"adna nan dotag hinan bahket ot
ittuna nan danumnah nan banga. Ot iyenahdih nan way pu"un di kayiw.
20 Ya alyon nan anghel Apu Dios di, Iyuhhunmu nan dotag ya nan tinapay hinan
batu ya hiniitam hinan danum di dotag. Ot hiyay aton Gideon.
21 Indani ya inda"om nan anghel Apu Dios di uddun nan hu"udnah nan dotag ya nan
tinapay ya nalanggiyab han apuy an nalpuh nan batu ot gobhonah diyen indawatna.
Ya namaaggot mama"id nan anghel Apu Dios.

---

* **6:14 6:14** Hituwen hi Apu Dios ya hituwe nan anghel an numpatigo i Gideon an aggena innila an hiyah Apu Dios. † **6:19 6:19** Nan himbahket an alina ya hay alyonda ya mabalin an umeh baintit duway (22) litro.

22 Ya na'innilaan mohpen Gideon an anghel Apu Dios‡ nan ni'hapitna. Ya
nangintatakut te alyona hi'on mate§ ot alyonay, Inoy, ot tee mahan an immannung
an nan anghel nan na'abbaktun Dios di ni'hapita'.

23 Mu alyon Apu Dios i hiya di, Adi'a tumakut ot adi'a mate.

24 Ot mangapya mohdih Gideon i han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot
ngadananah diyeh hi Apu Dios Di Awadan Di Linggop. Ta ingganah ad uwani ya
wahdih diyen punggobhan hi mi'nong i Apu Dios hi ad Oprah an boblen nadan
tinanud Abieser.

25 Ya i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Gideon di, Em alan nan mi'adwa an bulug
an bakan amam an pituy tawona. Ya pina"ihmu nan punggobhan amam hi mi'nong
i Baal ya pintonmu nan nipaldang an pusti an mangita'dog i Aserah.

26 Ya nangapya'a mohpe ituwen nabaktu hi punggobhan hi mi'nong i ha"on an Dios.
Ya ini'nongmu ituwe nan bulug an baka ta maghob an mi'nong i ha"on an panungum
nan pusti an mangita'dog i Aserah.

27 Ot awiton Gideon di himpuluh nadan baalna ta atonda nan ipa'at Apu Dios. Mu
hilong di nangatanda te tumakut hinan pamilyana ya nadan tatagu i diyen boble.

28 Ta hidin nabiggat an bimmangonda nadan tatagu ya alyonday, Inoy an napa"ih
nan punggobhan hi mi'nong i Baal ya ma"id bo nan nihaggon i diye an pusti an
mangita'dog i Aserah. Ya tinigodan nahukkatan i han punggobhan hi mi'nong ya
ni'nong hidi han niyappit hi maghob an hidiye nan mi'adwan bulug an baka.

29 Ya mumbabaggaandan alyonday, Nganney nangat ituwe? Ya indani ya
na'innilaandan hi Gideon an imbabalen Joas di nangat.

30 Ot muntukukda i Joas an alyonday, Ipalah'unmuh imbabalem. Te mahapul
an mate te dinadagna nan punggobhan hi mi'nong i Baal ya pintona nan pusti an
mangita'dog i Aserah.

31 Mu tinumkuk hi Joas an alyonay, Ngalngalam di pangihakityun Baal. Hi'on
immannung an dios hi Baal ot ukod i hiyan mangiyawit hi adolna. Ot nan tagun
mangita'dog i hiya ya mipapateh bigat hinan mawi"it.

32 Ta nihipun i diye ya nginadanandah Gideon ta hi Jerub-baal an hay ibalinana
ya ukod hi Baal an mangiyawit hi adolna te hiyay nama"ih hinan punggobhan hi
mi'nong i Baal.

33 Indani ya an namin nadan tinanud Midian ya tinanud Amalek ya nadan udum
an numpunhituh nangappit hi tuluwan di algo ya nun'u'uddumda ot agwatonda nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ot eda mungkampuh nan nundotal hi ad Jesreel.

34 Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Gideon ot ipagangohna nan
tangguyub ta hidiyey nangayagnah nadan linala'in holag Abieser. Ot ma'amungda
ta hiyay inunudda.

35 Ya hinnagna boy e nangayag hinadan tinanud Manasseh ya nadan tinanud Aser
ya nadan tinanud Sebulun ya nadan tinanud Naptali ta nahayupdan namin

36 Ot mundasal hi Gideon an alyonay, Apu Dios, hi'on immannung an ihwang da'min
tinanud Israel ta miyunnudan hinan imbagam ya mangipatigo'a i ha panginnilaa'.

37 Ot iha'mo' tee tun nadutdutan an up'up di kalneroh tun lutan nihaggon hinan
pun'ilikan ta on e mawi"it ya ammunah tuwen nadutdutan an up'up hi nahnong mu
agge nahnong nan luta ya hiyay panginnilaa' an ha"on di pohdom an mangibaliw
hinadan ibba' an tinanud Israel.

---

‡ **6:22 6:11-22** Hituwen alyonay anghel Apu Dios ya hi Apu Dios damdama te hi Apu Dios ya hinuddum on mumpatigo an ay anghel. § **6:22 6:22** Manu'e hi nangintattakut ya alyona on mate te nan manigo i Apu Dios ya mate. Hay Nakakan 33:20

38 Indani ya hidiye peman di na'at te hidin bimmangon hi Gideon hidin nawi"it ot
ena poghan nan nadutdutan an up'up ya napnu han malukung an duyu hinan liting
an napgoh.
39 Ot mundasal boh Gideon i Apu Dios an alyonay, Apu Dios, anusana' bahan ta
wada bo han ibaga'. Iyabulutmu ni' an hituwen up'up an nadutdutan ya mamaganan
mu nan lutan iha'mawana ya mahnong.
40 Ya hidiyen nahdom ya hiyay inat bon Apu Dios te i diyen nawi"it ya namaganan
nan nadutdutan an up'up ya nan lutay nahnong hi dulnu.

7

Hay Nangabakan Da Gideon Hinadan Tinanud Midian

1 Ta on mun'awi"it ot ume da Gideon ya nadan ibbanan linala'i ot eda mungkampuh
nan way obob hi ad Harod. Yaden nadan tinanud Midian ya nungkampudah
nangappit hi huddo'nah nan nundotal an nihaggon hinan nabillid an nungngadan
hi Moreh.
2 Indani ya alyon Apu Dios i Gideon di, Nunhigla bo ayay dinakol nadan ibbam
an e mangubat hinadan tinanud Midian. Onha iyabulut'u an ume ayun namin ot
nangabak ayu'e ya ilattuwagyu an alyonyuy gapuh abalinanyu.
3 Ta hiya nan ibagam i dida ta na'e an gumayonggong hi takutna ya immanamut.
Ya hidin imbaganah diye ya immanamutday baintit duway libu (22,000). Ta hay
nabati ya himpuluy libu (10,000).
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Dakol damdama nadan nabati. I'uyugmu mo didan
namin ta eda uminum hinan obob ta ukoda' an mamilih nadan mi'yali i he"a ya
nadan umanamut.
5 Ta immedah nan obob ot alyon Apu Dios di, Tigom di atondan uminum ta
mihiwweda nadan akuponda nan liting an uminum hinadan iyeday to'odah nan liting
an uminum.
6 Indani ya ammunada han tuluy gahut (300) an nun'akup hinan liting an imminum.
Te na'en udum ya nundu"unda an imminum.
7 Ot alyon Apu Dios i Gideon di, Umdah datuwen tuluy gahut (300) an linala'in
pun'ibbam ta ipa'abak'un da'yu nadan tinanud Midian. Ot pa'anamutom mo nadan
udum.
8 Ta impa'anamutna nadan udum mu impibatina nadan binalundan makan ya
nadan tangguyub. Ta ammunada nan tuluy gahut (300) an nabati.
Nan nungkampuwan da Gideon ya nabaktu ta mabalin an uhdunganda nan
kampun nadan tinanud Midian hinan nundotal hi da"ulna.
9 Ta i diyen hilong ya alyon Apu Dios i Gideon di, Bumangon'a ta eyu gubaton nadan
tinanud Midian te ipa'abak'u dida i da'yu.
10 Mu on e damdama takutam dida ya inawitmu nan baalmun hi Purah ta ume
ayuh nan nungkampuwanda
11 ta donglonyuy al'alyon dadiyen tinanud Midian ot tumulid'a an mangubat i dida.
Ot dayyuwondah nan baalna an hi Purah ot umedah nan da'ging di kampun nadan
tinanud Midian an awadan di mungguwalya.
12 Ya nadan nungkampuhdin tinanud Midian ya tinanud Amalek ya nadan udum
an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo ya nunnaud an dakkodakkolda. Ta namaag
ya ayda dudun an nungkohop ot mihophopdah nan damunan nundotal. Ya nada'e
bon kemelda ya adi mabilang an umatdah nan panag hinan pingngit di baybay.
13 Ya hidin dimmatongda ya dingngol Gideon an uhuhon di ohan tindaluh nan
ibbana nan ininopna an alyonay, Inoy han ininop'u an wada anu han naballabag an
tinapay an natu"ug ot miknah tun nungkampuwan ta'u ot mun'atukkad nadan tolda
hinan luta ot mapa"ihda.

14 Ya alyon nan adwanay, Ma"id ha udum hi ni'aligan naen ininopmu hi'on bokon
nan ispadan Gideon an imbabalen Joas an tinanud Israel. Te boddangan Apu Dios ta
abakon dita'un namin an nungkampuhtu.
15 Ta hidin dingngol Gideon hidiyen ininop nan ohan tagu ya nan ibalinana ya
munhana i Apu Dios. Ot ibangngaddah nan nungkampuwanda ot tumkuk an alyonay,
Bumangon ayu ta mundadaan ta'u an e mi'gubat te ipa'abak Apu Dios i dita'u nadan
dakkodakkol an binuhul ta'u.
16 Ot puntuluwona dadiyen tuluy gahut (300) an linala'i ot ipiyappongna i diday
tangguyub ya pito' an banga an naha"adan hi hilaw.
17 Ot alyonan diday, Tigonyu nan ato' hi dumatnga' hi da'ging nan kampun nan
binuhul ya hiyay inatyu.
18 Ot dingngolyu'e an impagangohmi hinadan nun'ibba' nadan tangguyub ya
da'yun udum an wadah nan nunlini"odan nan kampu ya pagangohonyu pibo nadan
tangguyubyu. Ya tinumkuk ayun namin an alyonyuy, Ita'dogmih Apu Dios ya hi
Gideon.
19 Ot inayundan makak ta hidin hiyah tongan di labi ya dimmatong da Gideon
ya nan hinggahut (100) an ibbanah nan da'ging di kampu yaden hiyah nahukkatan
nadan mungguwalya. Ot pundidihhanondan pagangohon di tangguyubda ot
inayundan ipuhit nadan inyappongdan pito' an banga an nunhandidah nan dilag.
20 Ta athidiy inatdan namin an tuluy grupu an impagangohda nadan tangguyubda
ot ipuhitda nan inyappongdan pito' an banga ta inodnan di iniggidda nan mundalang
an dilag yaden inodnan di winawwanday tangguyub. Ot pundidihhanondan itkuk an
alyonday, Hituwey ispadan Apu Dios ya hi Gideon.
21 Ya dadiyen numpumpustuh nunlini"odan nan kampun di tinanud Midian ya
mangmangmangonda dida an ahitutukukda on logmonday butik.
22 Te hidin impagangoh nadan tuluy gahut (300) an tindalun Gideon nan tang-
guyubda ya numpapattayon Apu Dios didah nan kampuda. Mu binumtikday udum hi
ingganah ad Bet-Sittah an nihaggon hi ad Sererah ya nan pogpog di ad Abel-Meholah
an haggon di ad Tabbat.
23 Ot ipa'ayag Gideon nadan ibbadan tinanud Israel an wadah ad Naptali ya hi ad
Aser ya nadan tinanud Manasseh ta eda pudugon nadan tinanud Midian an binumtik.
24 Ot honagon Gideon di e mangibagah nadan numpunhituh nadan nun'abillid an
boblen nadan tinanud Epraim ta eda olhaton nadan binumtik an tinanud Midian
hinan da'ging nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah nan wa"el hi ad
Bet-Barah. Ta an namin nadan linala'in tinanud Epraim ya eda inolhat dida.
25 Ot tiliwonda nan duwan ap'apun di tinanud Midian an da Oreb i Seeb. Ot
patayondah Oreb hinan way batu ot ngadanandah batun Oreb. Ya hi Seeb e ya
pinatedah nan way pungkopalan hi greyp ot ngadanandah pungkopalan Seeb hi
greyp. Ot putulonday ulun da Oreb i Seeb ot inayundan pudugon nadan tinanud
Midian ot ahida iye nadan ulu i Gideon hinan daggah nan wangwang an nungngadan
hi Jordan.

8

Hay Nunliliyan Nadan Tinanud Epraim I Gideon

1 Nadan tinanud Epraim ya munlilida i Gideon an alyonday, Tanganu on athinay
inatmu an agge da'mi inayagan hidin hopapnah eyu nangubatan hinadan tinanud
Midian? Ta nunhiglan mahkit di nomnomdan Gideon.
2 Mu alyon Gideon i diday, Manu te ma"id ayuh din nihipun tun gubat mu nan
inatyun tinanud Epraim hi ad uwani ya ong'ongngal di balolna mu nan inatmin
tinanud Abieser.

3 Te inyabulut Apu Dios ta da'yuy namateh nadan ap'apun di tinanud Midian an da
Oreb i Seeb. Ha"on ya ma"id ha inat'u hi umat hinan inatyu. Ta hidin dingngoldah
diye ya na'aan mohpey bungotdan hiya.

Hay Namudupudugan Da Gideon I Da Sebah I Salmunna

4 Hidin inagwat da Gideon ya nan tuluy gahut (300) an tindaluna nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya ta'on on na"ableda mu aggeda damdama indinong an
namdug hinadan i Midian an binumtik.
5 Ta hidin nipogpogdah ad Sukkot ot alyon Gideon i didahdiy, Idattanyu'e bahan hi
tinapay tudan tatagu' te teen na"ableda ya na'agganganda. Ya teen pudugonmi nadan
binumtik an duwan patul di tinanud Midian an da Sebah i Salmunna.
6 Mu alyon nadan ap'apuh ad Sukkot di, Undan tiniliwyu da Sebah i Salmunna ta e
da'yu panganon?
7 Ot tobalon Gideon ot alyonay, Ta'omman ya hinnodyu ta nalpah'e an impatiliw
Apu Dios da Sebah i Salmunna i da'mi ya imbangngadmihtu ta punhoplat da'yuh nan
napagatan an ma'alah nan agge naboblayan ta wan mun'alu'ihan di attog di adolyu.
8 Ot ipluy mon da Gideon hi ad Peniel ot eda bo mumbagahdih anonda. Mu hay
nambalda ya umat damdamah nan imbagan nadan i Sukkot.
9 Ot alyon mon Gideon i diday, Ibaga' i da'yu an mumbangngad amihtu hi'on nalpah
an nangabak ami ta pa"ihonmi nan natagen balen pungguwalyaanyu.
10 Ya i diye ya wada da Sebah i Salmunna hi ad Karkor an didah nadan tindaluda an
umeh himpulut limay libu (15,000) an nabatih nadan nalpuh nangappit hi tuluwan
di algo. Te nateday hinggahut ta baintiy libu (120,000).
11 Ta inunud da Gideon dida an ini'wadah nan awon nadan ma"id ha nadutu' hi
nunhituwandan tatagu an nangappit hi tuluwan di algo hi'on wadatah ad Nobah ya
ad Jogbehah. Ta mundindinnolda ot gubaton da Gideon dida.
12 Ya binumtik nan duwan patul di tinanud Midian an da Seba i Salmunna. Mu
nipdug da Gideon ot tiliwonda dida ya namamay takut nadan tindaluda.
13 Ta hidin nalpah an ginubatda dida ot umanamut da Gideon an indalandah ad
Heres
14 ya dinamuda han mangilog an lala'i an nalpuh ad Sukkot. Ot tiliwonda ot ipitudo'
Gideon i hiya nan ngangadan nan napitut pitu (77) an a'ap'apuh ad Sukkot.
15 Ot madappuhdah ad Sukkot ot alyon Gideon hinadan tataguhdiy, Nganne mohpey
alyonyuh awahtun da Seba i Salmunna yaden hidin mumbaga amih makan i da'yu
ya agge da'mi indattan te alyonyuy undan tiniliwyu da Seba i Salmunna ta e da'yu
panganon an nun'a'agangan?
16 Ot awitona nadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Sukkot ot punhuplitna
didah nan nun'apagatan an inaladah nan agge naboblayan ta atugunanda.
17 Ot umeda boh ad Penuel ot palu'ahonda nan natagen balen pungguwalyaanda
ot pumpateda nadan linala'i i diyen boble.
18 Indani ya mahmahan Gideon i da Sebah i Salmunna hi'on nganne dadiyen linala'i
an pinatedah ad Tabor.
Ya alyonday, Paddungmun ay imbabalen di patul.
19 Ya alyon Gideon di, Dadiye nadan i'iba' an ohay hi inami. Onha aggeyu pinate
dida ot wan adi da'yu bo patayon.
20 Ot alyonah nan pangpangullun imbabalenan hi Jeter di patayona dida. Mu uggan
mano"ol te unga an tumakut.
21 Ya alyon da Seba i Salmunna i Gideon di, He"a ot tuwalin makilog di mamaten
da'mi. Ot patayon mon Gideon dida ot aanona nadan nun'abalol an nibanggol
hinadan kemelda.

Nan Inyamman Gideon An Ephod

22 Hidin nalpah di gubat ya alyon nadan tinanud Israel i Gideon di, He"ay
mun'ap'apu i da'mi. Ta wa'e ta nate'a ya nan imbabalem di nihukkat ya ahi bo nan
apapum. Te imbaliw da'mi hinadan tinanud Midian.
23 Ya alyon Gideon i diday, Bokon ha"on ya bokon nan imbabale' di mun'ap'apu i
da'yu te hi Apu Dios.
24 Mu hay pinhod'uh atonyu ya an namin ayu ya iyaliyu doha hinadan hingat an
inalayuh nadan binuhul ta'u.
Hay nangalanda i dadiyen hingat ya nadan binuhuldan tinanud Midian an tinanud
Ismael te imminghadan munhingat hi balitu'.
25 Ya alyonday, Ma"amlong amin mangidat i naen alyom. Ot iyabo'da han luput ta
pangi'amungandah nadan hingat an inaladah nan eda ni'gubatan.
26 Ya hay damot nan na'amung ya baintiy (20) kilu. Mu agge niddum nadan udum
an umat hi banggol ya nadan mun'aphod an lubung di papatul di tinanud Midian ya
nadan banggol di kemelda.
27 Ot mangapyah Gideon i han ephod* an inusalna nan na'amung an balitu'. Ot
iha"adnah diyen ephod hi ad Oprah an numboblayana. Ta an namin nadan tinanud
Israel ya dinaydayawdah diyen ephod ta ay mo hidiyey nahablutan da Gideon an
hina'amma.

Hay Natayan Gideon

28 Nihipun hi na'abakan nadan tinanud Midian ya limminggop nadan tinanud Israel
hi napat (40) di tawon an amatagun Gideon.
29 Ta immanamut hi Gideon an imbabalen Joas hi bobleda ot hidiy umohnongana.
30 Ya dakol di ahawana ta napituday (70) linala'ih imbabalena.
31 Ya ta'on on nan imbilangnah ahawana an wadah ad Sekem ya waday imbabalena
i hiya an nginadananah Abimelek.
32 Ta na'amammah Gideon an hi na' Joas ot ahi mate. Ot milubu' hi ad Oprah an
bobledan tinanud Abieser.
33 Agge nabayag hi natayan Gideon ya din'ug bon nadan tinanud Israel hi Apu Dios
ta nadan bulul an Baal di dinaydayawda. Ya numbalinonda nan bulul an hi Baal-Berit
hi diosda.
34 Ta lininglingdah Apu Dios an nangibaliw i didah nadan binuhulda.
35 Ya aggeda bo impatigoy punhanaandah nan pamilyan Gideon an gapuh nan dakol
an maphod an inatnan dida.

9

Hay Inat Abimelek An Numpatul Hi Ad Sekem

1 Hi Abimelek an imbabalen Gideon an hi Jerub-Baal di ohah ngadana ya immeh
ad Sekem an boblen inana ot alyonah nadan i'iban inana di,
2 Eyu mahmahan hinadan ibbayun tataguhtun ad Sekem hi'on pinhoddan hay
mun'ap'apun da'yu ya nadan napitun (70) imbabalen Gideon onu ohan tagu ya
ammunay mun'ap'apu i da'yu? Nomnomonyun ha"on ya nitulanga' i da'yu.
3 Ta immeda nadan i'iban inana ot hiyay eda ibagabaga hi ad Sekem. Ya pinhoddan
hi Abimelek di un'unudondan gapu ta tulangda.
4 Ot idattandah Abimelek hi napituy (70) silber an pihhu an inaladah nan
pundayawanda i Baal-Berit. Ot hidiyey ipabo'lanah nadan mumpungngohe an
pinto'nan pun'ibbana ta atonda nan kumpulnan ipa'atnan dida.

---

* **8:27 8:27** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an niha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

5 Ot uyugona dida ot umedah balen da amanah ad Oprah. Ot patayonda nan napitun (70) i'ibanan linala'ih way uhhun nan ongal an batu. Mu nan udidiyandan hi Jotam ya nipa"e ot bumtik.
6 Indani ya na'amungdan namin nadan i Sekem ya i Bet-Millo hinan way ongal an kayiw an oak an nipaldang hinan impata'dogdan tu"ud hidih ad Sekem. Ot pumbalinondah Abimelek hi patul.

Hay Hinapit Jotam

7 Hidin dingngol Jotam hidiyen na'at ot umeh uhhun nan nabillid an nungngadan hi Gerisim ot itkuknan alyonay, Da'yun i Sekem, pinhodyu'en donglon da'yun Apu Dios ya donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu an nipa"elan han kayiw.
8 Han hin'algo ya ninomnom nadan kayiw an piliyon ha mumpatul i dida. Ot alyondah nan kayiw an olibo di, He"ay mumbalin hi patulmi.
9 Mu nan kayiw an olibo ya alyonay, Adi mabalin te ha"on'e di mun'ap'apun da'yu ya mahapul an idinong'un mangdat hi lana an mangipa'amlong hi tatagu ya nadan diosda.
10 Ot alyondah nan bungbunga"an an fig di, He"a pibo aya di mumpatul i da'mi.
11 Mu alyon bon nan fig di, Adi mabalin te gahin moh on'u idinong an bumungah mun'aphod an bunga.
12 Ot alyonda moh nan greyp di, He"a mo aya di mumpatul i da'mi.
13 Mu alyonan diday, Ha"on di alpuwan nadan miyammah ma'inum an umipa'amlong hi tatagu ya nadan diosda. Ot adi mabalin an ha"on di mun'ap'apu i da'yu.
14 Ta hay na'udi ya alyon nadan kayiw hinan napagatan an kaykayyiw di, He"a mo ayay mumpatul i da'mi.
15 Ya alyon nan napagatan an kaykayyiw di, Pohdonyu'en ha"on di mumpatul i da'yu ya ma'ayu ta munhidum ayu i ha"on. Mu adiyu'e pohdon ya ipabudduh'uy apuy hinan hapang'un napagatan ta gobhona nadan sedar an kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon.
16 Ot nomnomonyuh on nipto' nan inatyuh nan pamilyan aman hi Jerub-Baal ta numbalinonyuh Abimelek hi patulyu. On hinaey pangipatigoyuh punhanaanyun ama hinan inatnan nangibaliw i da'yu?
17 Hiya ya inatnan namin di abalinana an ni'gubat ta wan na'abak nadan binuhul ta'u an tinanud Midian.
18 Mu ad uwani ya ngalngalam ahan di nangatyuh nadan napitun (70) linala'in imbabalenan i'iba' an namaag ya pinateyu didan namin hi uhhun nan ongal an batu. Ot hi Abimelek an imbabalen amah nan baalna di numbalinonyuh patulyun i Sekem an gapu ta nitulang i da'yu.
19 Onha nipto' hinaen inatyu i Jerub-Baal ya nan pamilyana ot hanat ma"amlong hi Abimelek i da'yu ya atbohdin ma"amlong ayu i hiya.
20 Mu adi'e tuwali maphod hinaen inatyu ya hanaot ta bumudduy apuy i Abimelek ya ginhob da'yun i Sekem ya i Bet-Millo ya atbohdin bumudduy apuyyu ta gobhonah Abimelek.
21 Ta on inalin Jotam datuwe ot bumtik hi ad Beer ot hidiy iha"adana te tumakut i ibbanan hi Abimelek.

Hay Nundusaan Apu Dios I Abimelek

22 Hidin nun'ap'apuh Abimelek hi ad Israel hi tuluy tawon
23 ya inyabulut Apu Dios an munhihiwwawanda nadan tataguh ad Sekem ya hi Abimelek. Ya lo'tat ya ipatigon nadan i Sekem di ngohedan Abimelek.
24 Ya manu'eh athidiy ma'ma'at ya ta miballoh i Abimelek ya nadan i Sekem nan namatayandah nadan napitun (70) imbabalen Gideon.

25 Ta nadan i Sekem ya ngohayonda nimpeh Abimelek ot eda mumbota' hinadan
nabillid ta kumpulnan mala"uh on pinlohday gina'uda. Mu waday nangipa'innila i
Abimelek hinan ma'ma'at.
26 Indani ya wada han hi Gaal an imbabalen Ebed an immaldandah nadan i'ibanah
ad Sekem ta eda ni'iboblehdi. Ya lo'tat ya nawaday dinol nadan tataguhdi i hiya.
27 Ta hidin nalpah di ahi apit hi greyp ot kopalonda ot ma'amungdah nan
templon nan diosda an mun'am'amlongdah nalpahan di apit. Ot mangandahdi ot
manginumda. Ya hidin mangmanginnumda ya pun'ibagaday pamihulda i Abimelek.
28 Alyon Gaal an imbabalen Ebed di, Undan nganney niyatan ta'u an i Sekem i
Abimelek ta eta'u munhilbi i hiya? Ot te bahan an imbabalen Gideon ya hi Sebul
di mihnod i hiya hinan sa'adna. Unhaot hay punhilbiyan ta'u ya nadan i Hamor an
nangibangon hitun boble ta'u hi ad Sekem ta bokon hi Abimelek.
29 Onha ha"on di unudonyu ot aano' hi Abimelek ta alyo' i hiyay, Ayagam an namin
nadan tindalum ya immali ayu ta papatte ta'u.
30 Mu on dingngol Sebul an gobelnador i diyen boble nan inalin Gaal an hi na' Ebed
ya nangimbubbungot.
31 Ta hinnagnay e nangiba"ag i Abimelek an alyonay, Umman immalihtuh ad
Sekem han hi Gaal an imbabalen Ebed ya nadan i'ibana ta eda ihanaphapitan tudan
tataguhtu ta ngohayon da'a.
32 Ot alyon bon Sebul di, Ibagayun Abimelek ta umalidah nan mahdom hinadan
tindaluna ta mumbota'dah nan way natanoman.
33 Ta hinan mawi"it ya ahida mabanudduh nan naboblayan ta eda gubaton da Gaal
ya nadan tataguna.
34 Ta da Abimelek ya nadan tataguna ya nakakda i diyen nahdom an nun'opatona
nadan tindaluna ot eda mun'ipa"ehdih nan way nunlini"odan hi ad Sekem.
35 Hidin nawi"it ya limmah'un hi Gaal ot umeh nan way geyt di boble an ugganda
punhahapitan. Ya bimmudduh da Abimelek ya nadan tindalunah nan nipa"ayanda.
36 Ta hidin minangmang Gaal dida ya inalinan Sebul di, Mangmangom'ey tatagun
mundayyun nalpudah nan nabillid.
Ya alyon Sebul di, Umman nin nee numbalinom hi tatagu nan a"on nadan nabillid.
37 Mu alyon damdaman Gaal di, Mangmangom'e an umman immannung an tatagu
nadan manayyuh nan nabillid. Ya nat'onda bo nadan nangi'wah nan kalatan
ipluynah nan way kayiw an awadan di mumbaki.
38 Ya alyon Sebul di, Daan bo nan hapitom? Ot ten he"a piboy nangalih, Undan
nganney niyatan ta'u i Abimelek ta hiyay mun'ap'apu i dita'u? Undan bokon datuwe
nan pinihulmu? Eka mohpe ta em gubaton dida.
39 Ot ipangulun mon Gaal nadan i Sekem ot gubatonda da Abimelek.
40 Ot pumpudug da Abimelek dida ta ingganah nan geyt hi ad Sekem ya dakol di
nun'ahuhugatan i dida.
41 Ta immohnong hi Abimelek hi ad Arumah ot ipakak Sebul da Gaal an didan
namin hinadan tulangnah ad Sekem.
42 I diyen nabiggat ya immeda nadan i Sekem an eda muntamuh nadan
puntanomanda. Mu hidin na'innilaan Abimelek
43 ot awitona nadan tindaluna an nuntuluwona dida ta mumbota'dah nan way
natanoman. Ta hidin tinigodan tuwe nadan i Sekem ot mabanudduhda.
44 Ot mi'bagan ume da Abimelek ya nadan ni'uyug i hiya ot eda mihawan hinan
geyt ta ma"id ha aton nadan i Sekem an mumbangngad hinan boble. Ya nada'en
duwan grupun di tindalun Abimelek ya ginubatda nadan tatagun niluh an immeh
nan puntanomanda ot patayonda dida.

45 Ta inyal'algon da Abimelek an ni'gubat ta inggana ot patayonda nadan tatagu i
diyen boble. Ot pumpa"ihda nadan balehdi ot wahitandah ahin hidiyen boble.*
46 Ya hidin dingngol nadan numpunhituh nan natagen pungguwalyaan hi ad Sekem
nan gubat ot eda mipa"eh nan na'aladan hi binattu an templon pundayawanda i Baal-
Berit.
47 Mu on dingngol bon Abimelek an wadaday tataguh nan templo
48 ot uyugona nadan tindaluna ta umedah nan billid an nungngadan hi Salmon. Ot
pumputulnah nan wahe nadan hapang di kayiw ot uyunona ot pahonona. Ot alyonah
nadan ibbana di, Awigingonyu ta atonyu nan inat'u.
49 Ta way oha moh nadan tindalu on nangdon hi hin'uyun an hapang di kayiw
ot eda ipiggil hinan dingding di templo ot pu'ulanda. Ta natedan namin nan umeh
hinlibun (1,000) tatagun linala'i ya binabain e nipa"ehdi.
50 Ot ume da Abimelek boh ad Tebes ot gubatondah diyen boble.
51 Mu wahdi han nahamad ya natagen binattun bale an e nipa"ayan nadan tatagu.
Ta dinakiganda nan panto ot umedah nan nundotal an atop diyen natagen bale.
52 Mu immedahdi da Abimelek ta hidin eda pu'ulan
53 ya inggah han babai han batun punggilingda ot miknah ulun Abimelek ta naphi'
di uluna.
54 Ot alyonah nan mangmangdon hi hapiyonay, Pa'ibagom an huknuton di ispadam
ta unguhona'. Ta adida alyon di han babai di namate i ha"on. Ot unguhon mon diyen
nangdon hi hapiyona.
55 Ta hidin na'innilaan nadan tindalunan nateh Abimelek ot mabukalda an way
ohaon immanamut hi nunhituwana.
56 Ta hi Apu Dios di nangiballoh nan nunhigla ahan an inat Abimelek an impapatena
nadan napitun (70) i'ibana an imbabalen amana.
57 Ya atbohdin imballoh Apu Dios hinadan i Sekem nan adi ahan maphod an inatda.
Ta nipa'annung nan idut Jotam an imbabalen Gideon i dida.

10

Hay Numpapto'an Tola Hinadan Tinanud Israel

1 Hidin nateh Abimelek ya hay nihukkat hi mumpapto' hinadan tinanud Israel ya hi
Tola an imbabalen Puah. Hi Puah ya imbabalen Dodo an nalpuh nan tinanud Issakar.
Ya hay nunhituwan Tola ya hi ad Samir hidih nan nun'abillid an boblen di tinanud
Epraim.
2 Ta hiyay numpapto' hinadan tinanud Israel hi baintit tuluy (23) tawon ot ahi mate
ot ilubu'dah ad Samir.

Hay Numpapto'an Jair Hinadan Tinanud Israel

3 Ot mihukkat hi Jair an i Gilead ta hiyay numpapto' hinadan tinanud Israel hi
baintit duway (22) tawon.
4 Ya nadan tulumpulu (30) an imbabalena an linala'i ya napongdah bobleh
pumpapto'anda. Ya way ohaon waday dongkih iluganandа. Ya ingganah ad uwani
ya nangadanan dadiyen tulumpulu (30) an boble hi ad Gilead hi Boblen Di Tinanud
Jair.
5 Ta hidin nateh Jair ot ilubu'dah ad Kamon.

Hay Nan'ugan Bon Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

6 Agge nadne ya imbangngad bon nadan tinanud Israel hinan pangatdan pumbahu-
lan i Apu Dios an umat hinan pundayawandah nadan bulul an da Baal ya da Astoret

* **9:45 9:45** Nan winahitandah ahin ya hay ipa'innilana ya ma"id mo ha hilbin diyen boble te ma"id ha tummol hidi.

ya nadan nat'onat'on an dios di i Syria ya i Sidon ya nadan tinanud Moab ya nadan
tinanud Ammon ya nadan i Pilistia.
7 Ta gapuh bungot Apu Dios hinadan tinanud Israel ya impa'abakna didah nadan i
Pilistia ya nadan tinanud Ammon.
8 Ta himpulut waluy (18) tawon di namalpaligatandah nadan tinanud Israel an
nunhituh ad Gilead an boblen di tinanud Amor. Hituwen boble ya wadah nangappit
hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
9 Ya inagwat bon nadan tinanud Ammon nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ot eda gubaton nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya tinanud Epraim ot
palpaligatonda didan namin an tinanud Israel.
10 Ot mumpahpahmo'da mohpe bon Apu Dios an alyonday, Apu Dios, abulutonmin
numbahul ami tayya i he"a te din'ug da'an nahamad an Dios ta nadan Baal di
dinayawmi.
11 Ya alyon Apu Dios i diday, Undan agge da'yu imbaliw hinadan i Egypt ya i Pilistia
ya nadan tinanud Amor ya tinanud Ammon
12 ya nadan tinanud Amalek ya nadan i Sidon ya i Maon an namalpaligat i da'yuh
din numpahpahmo' ayu i ha"on?
13 Mu hiya damdama an din'uga' ot munhilbi ayuh nadan dios di udum an tatagu.
Ta hiya nan adi da'yu mo ibaliw i ha"on.
14 Ot hi'on mapalpaligat ayu ya ekayu mumpaboddang hinadan piniliyun diosyu ta
diday mangibaliw i da'yu.
15 Mu alyon damdaman nadan tinanud Israel i Apu Dios di, Abulutonmin numbahul
ami. Ot atom nan innilam an madadawoh panitilogmu i da'mi mu ta ibaliw da'mi
bahan hi ad uwanih nadan binuhulmi.
16 Ot pun'itopalda nadan dinaydayawdan dios di udum an tatagu ta hi Apu Dios
mohpey punhilbiyanda. Ya mahkit hi panpaniggan Apu Dios hinan punligligatan
nadan tinanud Israel.
17 Indani ya imme bo nadan tinanud Ammon an e mangubat hinadan tinanud
Israel. Ot eda mungkampuh ad Gilead ya nada'e an tinanud Israel ya eda
nungkampuh ad Mispah.
18 Ya nunhahapit nadan opisyal di tindalun di i Gilead an tinanud Israel
an alyonday, Nan mamangulun e mangubat hinadan tinanud Ammon ya hiyay
mumbalin hi ap'apu ta'uh tun ad Gilead.

11

Hay Nun'ap'apuwan Jeptah Hinadan Tinanud Israel

1 Wada han natulid an mi'gubat an hi Jeptah an imbabalen Gilead i han
mumpabpabbayad hi adolna.
2 Ya wadaday udum an imbabalen Gilead hinan ahawana tuwali. Ta hidin
kimmilogda ya impakakdah Jeptah an alyonday, Ma"id ha boltanom i ama ta'u te
he"a ya nilaglagah'a.
3 Ot taynan mon attog Jeptah nadan i'ibana ot e munhituh ad Tob. Ya immedan
hiya nadan linala'i an mumpungngohe ot hiyay pumbalinonda hi ap'apuda.
4 Ta hidin imme nadan tinanud Ammon an mangubat hinadan tinanud Israel
5 ya e inawit nadan ap'apuh ad Gilead hi Jeptah hi ad Tob
6 an alyonday, Mi'yali'a i da'mi ta he"ay mumbalin hi ap'apumi ta eta'u gubaton
nadan tinanud Ammon.
7 Mu alyon Jeptah i diday, Tanganu on ayu mohpe umali an mangawit i ha"on yaden
ahiwawana' i da'yu ta impa'aana' hi balen ama? Undan gapu ta minomnoman ayu ta
hiya nan mahapula' mohpen da'yu?

8 Ya alyondan hiyay, Manu'e ya he"ay pohdonmi an mangipangulu i da'mi an e
mi'gubat hinadan tinanud Ammon. Ta he"ay pumbalinonmih ap'apumih ad Gilead.
9 Ya alyon Jeptah di, On mi'yaliya"e i da'yu ta eta'u gubaton nadan tinanud
Ammon ya on abakon ta'u'e dida an gapuh boddang Apu Dios ya on immannung
an pumbalinona' hi ap'apuyu?
10 Ya alyondan hiyay, Hi Apu Dios di tistigu ta'u i naen imbagami. Ot unudonmin
namin nan alyom.
11 Ta ni'yeh Jeptah i dida ot hiyay pumbalinondah ap'apu an mangipangpangulu
i dida. Ya hidin wadadah ad Mispah ot ipidwana bo an ibaga i dida hinan
pundayawanda i Apu Dios din hinapitnah nadan ap'apu.
12 Ot honagon Jeptah di e mangibagah nan patul nadan tinanud Ammon hi'on
nganney gapunah nangubatandah nadan tinanud Israel.
13 Ya hay nambal nan patul hinadan hinnag Jeptah ya alyonay, Hidin immalida
handidan a'ammodyun nalpuh ad Egypt ya pinlohda nan boblemin nihipun hinan
wangwang an nungngadan hi Arnon ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Jabok ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ot ipabangngadyu tuwalin da'mi
ta nanongnan namaag ya dimminong ami.
14 Hidin eda imbaga i Jeptah nan nambal nan patul nadan tinanud Ammon ot
pumbangngadona nadan hinnagna ta eda ibagah nan patul nan pambalna.
15 Ot alyonay, Handidan a'ammodmin tinanud Israel ya ma"id ha pinlohdah boblen
di tinanud Moab onu da'yun tinanud Ammon.
16 Te hidin nalpudah ad Egypt ya ini'wadah nan agge naboblayan ot ahida agwaton
nan baybay an mumbolah* ta inggana ot dumatongdah ad Kades ot umohnongda ni'
hidi.
17 Ot honagon nadan a'ammodmiy e mangibagah nan patul di tinanud Edom ta
iyabulutnan i'wadah bobleda mu aggena inyabulut. Ot honagona boy e mangibagah
nan patul di tinanud Moab ta i'wadah bobleda mu athidi bon iyadina. Ot
umohnongda mo ni' hidih ad Kades.
18 Ta hidin nakakdahdi ot i'wada moh nan agge naboblayan ot ili"oddah nan
boblen nadan tinanud Edom ya hi Moab ta inggana ot dumatongdah nan dommang
nan boblen nadan tinanud Moab hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta hidiy
nungkampuwanda. Mu aggeda inagwat nan wangwang an nungngadan hi Arnon
te hidiye nan pogpog nan boblen nadan tinanud Moab.
19 Ya hidin wahdidahdi ot honagonda boy e mi'hapit i Sihon hi ad Hesbon an patul
nadan tinanud Amor. Ta imme nadan hinnagda ot alyondan hiyay, Undan bahan adi
mabalin hi i'wamih tun bobleyu ta bumahhel amih nan pangayanmi.
20 Mu agge inyabulut Sihon te ma"id ha dinolnah nadan a'ammodmi an tinanud
Israel an mangi'wa hi bobleda. Ta inamungnan namin nadan tindaluna ot eda
mungkampuh ad Jahas ot gubatonda nadan a'ammodmi.
21 Mu hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel ya impa'abaknah Sihon ya
nadan tindalunah nadan a'ammodmi. Ta binagida mon namin nadan boblen dadiyen
tinanud Amor.
22 Ta diday nihukkat an nunhituh nan mihipun hinan wangwang an nungngadan
hi Arnon ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jabok. Ya mihipun boh nan
agge naboblayan ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
23 Ta hi Apu Dios an dayawonmi an tinanud Israel di nangipa'aan hinadan tinanud
Amor i dadiyen boble ot idatna i da'min tataguna an tinanud Israel. Ot hiya nan
ma"id ha lebbengyun mamloh.

---

* **11:16 11:16** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah pingngitna.

24 Te undan da'yu'e ya adiyu bagiyon nan idat nan diosyun hi Kemos i da'yu? Ot
athidin da'mi an bagiyonmi nan idat Apu Dios i da'mi.
25 Ya undan udu'dul'a mu hi Balak an imbabalen Sipor. Hiya nan patul di tinanud
Moab mu aggena impatnan ginubat nadan a'ammodmi an tinanud Israel.
26 Ta tuluy gahut (300) di tawon mo tayyay nunhituwanmin tinanud Israel hi ad
Hesbon ya hi ad Aroer ya nadan nunlini"odan an boblehdi ya an namin nadan bobleh
nan da'ging nan wangwang an nungngadan hi Arnon. Ot hi'on bobleyu tuwali ya
tanganu onyu agge binangngad handi?
27 Ha"on ya ma"id attog ha bahul'u i he"a ta namaag ya gubatona'. Ot hi Apu Dios
di ukod an mangiyuhuh ituwen eta pun'addiyanan hi'on da'min tinanud Israel onu
da'yun tinanud Ammon di nipto'.
28 Mu nan patul di tinanud Ammon ya ngohayona nan impa'innilan Jeptah i hiya.

Hay Insapatan Jeptah I Apu Dios

29 Indani ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Jeptah ot hinaponan namin hi
ad Gilead an umat hi ad Manasseh ta e nun'ayag hi pun'ibbanan e mangubat hinadan
tinanud Ammon ot ahina ibangngad hi ad Mispah.
30 Ot munsapata an alyonay, Pangabakona"e hinan e' pi'gubatan hinadan tinanud
Ammon
31 ya hay umanamuta' hi balemi ya nan mamangulu an lumah'un hinan pantomi
an manamun ha"on ya i'nong'un Apu Dios ta maghob an mi'nong.
32 Ot ume da Jeptah an e mi'gubat hinadan tinanud Ammon ya nangabakon Apu
Dios dida.
33 Ta nunhiglay nanadagdah nadan baintin (20) boblen di tinanud Ammon an
nihipun hi ad Aroer ta ingganah nan da'ging di ad Minnit ya hi ad Abel-Keramim.
Ta athidiy na'at an inabak nimpen nadan tinanud Israel nadan tinanud Ammon.

Nan Oh'ohhan Imbabalen Jeptah

34 Hidin immanamut hi Jeptah hi bobledah ad Mispah ya hay namangulu hi e
nanamun hiya ya nan imbabalenan babai an taytayyawana nan gangoh di tamburina
an gapuh amlongna. Ya ma"id bo udot ha udum hi imbabalena an oh'ohhah diyen
babai.
35 Ta hidin tinigon Jeptah ya punhethetnay lubungnan mungkoga an alyonay,
Anakkaya an imbabale'! Tanganu bo on he"ay mangdat hi nunnaud an inomnoma'.
Te wada tayyay insapata' an adi mabalin hi ibahho'.
36 Ya alyon nan imbabalenay, Ama, mahapul an ipa'annungmu nan imbagam an
atom i ha"on te impa'abak Apu Dios i he"a nadan tinanud Ammon an binuhul ta'u.
37 Mu iyabulutmu bahan an indanit mala"uh ha duway bulan ta mabalin an e ami
ni' mun'ay'ayyam hinadan gagayyum'uh nadan nabillid. Ta ibbaana' an e kumkumga
te adiya' mo mangahawa.
38 Ya inyabulut amana. Ta immedah nadan gagayyumnan binabaih nadan nabillid
ta inibbaandan e kimmogakoga te ma"id mo ha atonan mangahawa.
39 Ta nala"uh nan duway bulan ot umanamut ot aton amana nan imbaganan Apu
Dios an atonan hiya yaden nanongnan agge nangahawa. Ta numbalin an pangiye"en
nadan tinanud Israel
40 an atawotawon on wada han opat di algo an nadan mumpangilog an binabai ya
eda kogaan din mangilog an babain imbabalen Jeptah ta panginomnomnomandan
hiya.

12

Hay Lilin Nadan Tinanud Epraim I Jeptah

1 Nadan tinanud Epraim ya inamungda nadan tindaluda ot agwatonda nan
wangwang an nungngadan hi Jordan ot umedah ad Sapon. Ot alyondan Jeptah di,
Tanganu on agge da'mi inayagan hidin eyu ni'gubatan hinadan tinanud Ammon? Ot
gapu i naen inatmu ya pu'ulanmi nan balem ta mi'ighob'a.
2 Ya alyon Jeptah i diday, Hidin nun'a'addiyanmih nadan tinanud Ammon ya
impa'ayag da'yu mu agge ayu immalin bimmoddang.
3 Ta hidin agge ayu immali ya inlaputmi ot emi gubaton nadan tinanud Ammon.
Ya maphod ta nangabakon da'mi i Apu Dios. Mu tanganu bo on ad uwani ya ha"on
di gubatonyu?
4 Ya alyon nadan tinanud Epraim di, Umman da'yu'e tuwali an i Gilead ya
maniwhiwwe ayu.
Ot amungon mon Jeptah nadan tindalunan i Gilead ot gubatonda nadan tinanud
Epraim ot abakonda dida.
5 Ot eda guwalyaan an namin nadan da'ging nan wangwang an nungngadan hi
Jordan an umagwatan nadan nabati an tindalun nadan tinanud Epraim. Ta an
naminday mala"uh ya mahmahan nadan i Gilead an alyonday, On tinanud da'a i
Epraim. Ya alyona'eh bokon
6 ya ibagadan hiya ta alyona nan hapit an shibbolet. Ta nat'on'ey pangalina an
alyonay sibbolet on pinateda te na'innilan hiya ya tinanud Epraim. Ta umeh napat
ta duway libuy (42,000) pinatedah nadan tinanud Epraim.
7 Ot mun'ap'apuh Jeptah hi ad Israel hi onom di tawon. Ta hidin nate ya inlubu'dah
ad Gilead.

Hay Nihukkat I Jeptah Ya Hi Ibsan

8 Ta hay nihukkat i hiya hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel ya hi Ibsan an i
Bethlehem.
9 Ya hay bilang di imbabalena ya tulumpuluy (30) linala'i ya tulumpuluda (30) boy
binabai. Ya an namin nadan imbabalena ya linahina dida hi udum an tinanud an
bokon i dida an himpamu'un.
Ta hiyay nun'ap'apu hinadan tinanud Israel hi pituy tawon.
10 Ya hidin nate ot ilubu'dah ad Bethlehem.

Hay Nun'ap'apuwan Elon

11 Ot hay nihukkat an nun'ap'apu hinadan tinanud Israel hi himpuluy (10) tawon
ya hi Elon an nalpuh nan tinanud Sebulun.
12 Ya hidin nate ot ilubu'dah ad Ayjalon an ohan boblen di tinanud Sebulun.

Hay Nun'ap'apuwan Abdon

13 Hay nihnod hi nun'ap'apu hinadan tinanud Israel ya hi Abdon an imbabalen
Hillel an i Piraton.
14 Ya waday napat (40) an linala'in imbabalena ya tulumpulun (30) apapuna. Ya an
naminda ya napongdah kabayun puntakkayanda* ta napitun (70) namin di kabayuda.
Hi Abdon ya hiyay numpapto' hinadan tinanud Israel hi waluy tawon.
15 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim hi
ad Piraton an numboblayan ni' nadan tinanud Amalek.

13

Hay Niyayyaman Samson

1 Hidin numbahulda bo nadan tinanud Israel ya numbalinon Apu Dios mo bo nadan
i Pilistia hi ap'apuda hi napat (40) di tawon.

---

* **12:14 12:14** Hay pangalin di udum hinan puntakkayanda ya punhakayanda.

2 Indani ya wada han lala'in nalpuh nan bobleh ad Sorah an hay ngadana ya
hi Manoah an ohah nan tinanud Dan. Ya waday ahawana mu ma'ma"id attog ha
imbabaleda.
3 Mu indani ya numpatigo nan anghel Apu Dios i ahawana ot alyonay, Ma"id ha
imbabalem mu agagga aya ya mumbutyug'a* ta iyayyammu† han lala'i.
4 Ot tigom ta adi'a uminum hi bayah onu kumpulnan bumutong. Ya adi'a mangan
hi mapaniyon makan.
5 Ot gapu ta lala'i nan iyayyammu ya mibilang hi Nasarayt‡ ot mahapul an adi
mumpapukis hi inggana. Te mihipun hinan agolangna ya midawat i Apu Dios. Ta
ibaliw da'yun tinanud Israel hinadan i Pilistia.
6 Ot ma'anne i ahawana ot alyonay, Umman wada han tagun immalih nan awada'.
Hay tigona ya umat hinan anghel Apu Dios te ma"aphod. Mu agge' minahmahan di
nalpuwana ya aggena imbagay ngadana.
7 Mu hay inalinan ha"on ya mumbutyuga' anu ta iyayyam'u han lala'i. Ya adiya' anu
uminum hi bayah onu nan kumpulnan bumutong ya adiya' mangan hi mapaniyon
makan. Te nan iyayyam'u ya mumbalin hi Nasarayt ta munhilbin Apu Dios hi
ingganah atayana.
8 Ta hi ahawanan hi Manoah ya nundasal an alyonay, Apu Dios, pumbangngadom
ni' bahan nan tagun hinnagmu ta ituddunay atonmin mangipapto' hinan golang an
miyayyam.
9 Ya timbal Apu Dios ta impidwan nan anghelna an numpatigoh nan ahawana hidin
um'umbun hinan puntanoman. Mu ma"id hidih Manoah.
10 Ta na'ibagonan tinagtag ot ena ibagan ahawanan alyonay, Umman immali bo
nan lala'in numpatigo i ha"on hidin ohan algo.
11 Ot ma'annedan himbale ta eda tigon ot alyon Manoah i hiyay, On he"a nan ni'hapit
i ahawa'?
Ya alyonay, O, ha"on.
12 Ya inalin Manoah di, Hitun ipa'annungan nan imbagam ya nganney atonmin
mangipapto' hinan unga ya nganney ahina aton?
13 Ya alyon nan anghel Apu Dios di, Mahapul an unudon ahawam an namin nan
imbaga' i hiyah atona.
14 Ta adi mangan hi bungan di greyp ya adi uminum hi bayah onu nan kumpulnan
bumutong. Ya adi mangan hi mapaniyon makan. Ot an namin nan imbaga' ya
mahapul nimpe an unudona.
15 Ot alyon Manoah di, Adi'a ni' ume ta paltiyonmi han hiyah nahikon an gulding.
16 Ya alyon nan anghel di, Mabalin an adiya' ni' ume mu adi' damdama anon nan
idadaanyu. Mu pinhodyu'e an mumpalti ya maphod onha maghob an mi'nong i Apu
Dios.
Hi Manoah ya aggena innilan nan ni'hapitna ya anghel Apu Dios.
17 Ya minahmahan Manoah di ngadanan alyonay, Ibagam di ngadanmu te
pinhodmin dayawon da'a hi'on nipa'annung nan inalim.
18 Ya alyon nan anghel di, Adi mahapul an innilaonyuy ngadan'u. Te ta'on hi
innilaonyu ya adiyu damdama ma'awatan.
19 Ot alan Manoah nan hiyah nahikon an gulding ya nan makan an midawat ot
ena i'nong i Apu Dios hi uhhun nan ongal an batu. Indani ya tinigon da Manoah an
himbale han nakaskasda'aw an inat Apu Dios.

---

* **13:3 13:3** Hay pangalin di udum hinan mumbutyug ya munhabi. † **13:3 13:3** Hay pangalin di udum hinan iyayyammu ya itungom. ‡ **13:5 13:5** Nan Nasarayt ya niyappit i Apu Dios an munhilbi i hiya.

20 Te nalanggiyab han apuy an nunggohob hinan ni'nong ya tinigodan niddum nan
anghel hinan apuy an nipatuluh ad abunyan. Ot inayundan munlu'bub an himbaleh
nan luta.
21 Ya ta'on hi ma"id mo nan anghel mu da Manoah an himbale ya inniladan anghel
Apu Dios hidiyen tinigoda.
22 Ya alyon Manoah i ahawanay, Umannung an mateta te tinigotah Apu Dios.
23 Mu alyon ahawanay, Onha patayon dita i Apu Dios ot wan aggena inabulut nan
naghob an ni'nong ya nan makan an nidawat i hiya. Ya unhaot aggena impatigo
datuwen nakaskasda'aw an na'at. Ya imbagana bon wada ha lala'ih imbabaleta.
24 Ya hidin nipa'annung ta nun'ayyam nan ahawan Manoah i han lala'i ya
nginadananda ta hi Samson. Ot hidin kimmilog ya winagahan Apu Dios.
25 Ta hay awadanah nan nun'allungan da Dan an numbattanan di ad Sorah ya hi
ad Estaol ya nihipun an mipatigo nan abalinana an nalpuh nan Espiritun Apu Dios.

14

Hay Nangahawaan Samson

1 Han hin'algo ya immeh Samson hi ad Timna ya tinigonahdi han mangilog an
babain i Pilistia.
2 Ta hidin immanamut ya alyona i da amana i inanay, Tinigo' han babain i Pilistia
hi ad Timna an pinhod'un ahawaon.
3 Ya alyon da amana i inanay, Tanganu mahan on ha i Pilistia an adi mangun'unud i
Apu Dios di ahawaom? Undan ma"id ha ipto'an di matam hitudan ibba ta'un binabai
onu i dita'un bimmoble?
Mu hiyah diye damdaman alyon Samson i diday, Eyu ot awiton te hiyay pinhod'uh
iyahawa.
4 Nan a'ammod Samson ya aggeda innilan hidiyey pinhod Apu Dios hi ma'at ta way
atonan mangubat hinadan i Pilistia. Te i diyen timpu ya diday nun'ap'apuh nadan
tinanud Israel.
5 Ta imme da Samson ya nan a'ammodnah ad Timna. Ya hidin dimmatongdah nan
natanoman hi greyp hi ad Timna ya na'ibagan nidamu han pa'hikkona an layon an
mun'alumiyom i Samson.
6 Mu indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta inidonah to'on diyen layon
ot hopwa'ona an umat i ha kittang hi gulding. Mu agge innilan nan a'ammodnah diyen
inatna.
7 Ta imme ot e mi'hapit hinan babai ya namamay naminhodna i hiya.
8 Ya hidin immey atnay algo ot mumbangngad bo da Samson an didah nadan
a'ammodna ta wan ena ahawaon hidiyen babai. Mu hidin wadadah nan awon ya
inhingngina ot ena tigon din pinatenan layon ya inoy an numbalayan di alig an hiyah
dimmanum.
9 Ot ena alan doha ta mange on an'annona. Ot idattana nadan a'ammodna. Mu
aggena imbagan inalanah diyeh nan adol din pinatenan layon.
10 Ta e ni'hapit hi aman Samson hinadan a'ammod diyen babai. Ot mumpahamul
hi Samson te hidiyey nipa'inghah pangiye"en di mangahawa.
11 Ta nadan i Timna ya piniliday tulumpulun (30) mumpangilog an linala'i ta
ibbaandah Samson.
12 Ot alyon Samson i diday, Ten pituy algo nan punhahamulan ta'u ya wada
han ibaga' i da'yu. Ot nipto"e nan pambalyu ya ahi mapungpung ya idat'un
da'yuy tulumpulun (30) mun'aphod an lubung ya nat'on bo nan tulumpulun (30)
impohpohodnan munggayyadan an lubung ta iyappongyu.
13 Mu adi ayu'e tuwali pa"atbal ya way oha i da'yu on mangdat i ha"on hinan athidin
lubung. Ya inabulut dadiyen i Pilistia an alyonday, Agam ta ibagam.

14 Ot alyonan diday, Nganne pe tuwalih diyen ma'lummiih an nalpuh nan
ma'abbikah an mangan hi tagu?
Ya immey tuluy algo on adida pa"atbal.
15 Ya hidin mi'apat hi algo ya alyondah nan ahawan Samson di, Mahmaham
i ahawam ta iba"agnan he"a hi'on nganneh diye nan imbagana. Te adim'e ya
pu'ulanmiy baleyu ta mi'ighob ayun hina'amma. Te undan inayagan da'mi ta
wotwoton da'mi?
16 Ta imme mo i Samson hi ahawana ot kumga an alyonay, Umman nin nee
ma'ahihhiwo'a i ha"on. Te tanganu onmu adi ibagay ibalinan naen em imbagah
nadan ibba' an i Pilistia.
17 Ta hidiyen ahawan Samson ya kimmogakoga i Samson ta ingganah nan mi'apituy
algon nan hamul. Ya namamah din mi'apituh algo an namaag ya ipapilitnan iba"ag
Samson. Ta nahnan hi Samson ot iba"agna. Ot ena ibagah nadan ibbanan i Pilistia.
18 Ta hiya nan agge ni' na"ahdom i diyen mi'apituh algo ot eda ibagan Samson an
alyonday, Undan nganne mahan nan ma'lummiih hi'on bokon nan danum di alig ya
han ma'abbikah ya nan layon.
Ya alyon Samson i diday, Onha aggeyu inhaphapitan nan ahawa' ot undan namaag
ya innilayu.
19 Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta immeh nan bobleh
ad Askelon ot patayonay tulumpuluh (30) nadan linala'ihdi. Ot alana nadan
inlubungda ot ena idat hinan tulumpulun (30) mumpangilog an linala'in nambal
hinan minahmahana. Mu nangimbubbungot hinan na'at ot inayunan umanamut hi
balen da amana.
20 Ta nan ahawan Samson ya impa'ahawadah nan bimmoddang i didah din
nun'ahawaanda.

15

Hay Nangiballohan Samson Hinadan I Pilistia

1 Agge nadne ya nadatngan di punggapasanda hi wit ya ninomnom Samson an e
tigon hi inayana. Ta intakina han idatnan hiya an pa'ahikkona an gulding. Mu hidin
pohdona an e mi'ilo' i inayana ya adi iyabulut aman nan babai.
Te alyonay,
2 Alyo' ot on adim mo pohdon an iyahawa ta hiya nan inyabulut'uh nan
bimmoddang i da'yuh din nun'ahawaanyu. Ta'omman ot wahna nan ibanan ung'unga
ya apgohan mu hiya ta hiyay iyahawam.
3 Ya alyon Samson di, Ad uwani ya wada moy lebbeng'un mangiballoh i da'yun i
Pilistia hinan inatyun ha"on.
4 Ot e dopapon Samson di tuluy gahut (300) an amunin. Ot bobodonay iwitda an
dinuwwaduwwana dida on ni'kaputna i diday dilag.
5 Ot tolgana dadiyen dilag on imbu'ana nadan amunin hinan natanoman yaden
nun'atongday nitanom. Ta nun'aghobdan namin an ta'on on nadan nun'ipi"il an
binto'. Ya nun'apu'ulanda bo nadan nun'itanom an greyp ya nadan bungbunga"an
an olibo.
6 Ta nadan i Pilistia ya eda pummahmahan di nangat i diye.
Ya alyon nadan udum di, Hi Samson an inapun di i Timna te impa'ahawada nan
ahawanah nat'on an lala'i an bimmoddang i dida.
Ot ume dadiyen i Pilistia hi ad Timna ot gobhondah diyen babai ya hi amana ta
nateda.
7 Ta hidin na'innilaan Samson hidiyen na'at ya imme ot alyonan diday, Gapu ta
athituy inatyu ya adiya' duminong ta ingganah on'u iyawit dida i da'yu.

8 Ot agan Samson hi pateh dakol i dida. Ot ahi bumtik ta e nipa"e i han lingab hinan
doplah hi ad Etam.
9 Ta agge nadne ya immeda bo nadan i Pilistia hi ad Judah ot mungkampudahdi.
Ot eda gubaton hi ad Lehi hi ad Judah.
10 Ya alyon nadan i Judah i diday, Tanganu on namaag ya immali ayu ta gubaton
da'mi?
Ya alyon nadan i Pilistia di, Immali ami ta baludonmih Samson ta iballohmin hiya
nan inatnan da'mi.
11 Ta hiya nan immeday tuluy libun (3,000) linala'in i Judah hi awadan Samson
hinan way lingab hinan doplah ad Etam. Ot alyondan hiya di, Innilam an nadan
i Pilistia di nun'ap'apu i dita'u. Ya tanganu ihyah onmu e inat ha athidin dida ta
lummuh ilagatanmi?
Mu alyon Samson di, Dida attog di namangulu ta hiya nan imballoh'u nan inatdan
ha"on.
12 Ya alyonday, Ta'omman ya inyabulutmu ta bobodon da'a ta alan da'ah nadan i
Pilistia.
Ya alyon Samson i diday, O mu isapatayun adiya' patayon i da'yu.
13 Ya alyonday, Adi da'a patayon an bobodon da'a ya ammuna ta iyukod da'ah nadan
i Pilistia. Ot bobodondah duway balun tali ot ibuddudah nan lingab hinan doplah.
14 Ta hidin adadatongdah ad Lehi ya ahitutukukda nadan i Pilistia an eda pundamu.
Mu indat nan Espiritun Apu Dios di abalinan Samson ta immihal ya nun'apo'tangda
nan bobodna an ay nun'aghob an linubid ot mun'alanat hi ta'lena.
15 Ya nangitigana han tungal an pangal di dongki ot alana ta hidiyey namatenah
hinlibu (1,000) an i Pilistia.
16 Ot alyon Samson di, Ammuna han tungal an pangal di dongki ya awagillang di
hinlibun (1,000) tatagun pinate'.
17 Ta ona imbagah diye ot itopalna mohpe nan tungal. Ot ngadanah diyen boble ta
ad Ramat-Lehi.
18 Ya nunhiglay inuwoh Samson ta numpahpahmo' i Apu Dios an alyonay, Apu Dios,
he"ay bimmoddang ta nangabaka'. Mu ad uwani ya iyate' di inuwoh'u. Undan hituwe
ha pamatayan nadan adi mangun'unud i he"a Apu Dios i ha"on?
19 Ya impahawwang Apu Dios di liting i han naba"ungan hinan lutah ad Lehi. Ta
imminum hi Samson ya pinumhod di li'nana. Ta hiya nan nginadanandah diyen obob
hi Hakkore* ya ingganah ad uwani ya wadah diyen obob.
20 Ta hi Samson di nangipangpanguluh nadan tinanud Israel hi baintiy (20) tawon
hidin nun'ap'apuwan nadan i Pilistia i dida.

16

Hay Nanga"ulan Delilah I Samson

1 Han hin'algo ya immeh Samson hi ad Gaza ya tinigona han mumpabpabbayad hi
adolna ot e mi'ilo' i hiya i diyen hilong.
2 Ta on na'innilaan nadan tataguh ad Gaza an wahdih Samson ot li"ubondah diyen
awadanda ya nadan udum ya immedah nan way geyt diyen boble i diyen nahdom.
Mu hay nunhahapitanda ya haddonda ta hinan mawmawi"it di pamatayandan hiya.
3 Mu hi Samson ya bimmangon i diyen tongan di labi ot ena itagge nan konob di
geyt an nilaggat nan duwan tu"udna ya nan dakigna. Ot ngammutonan pahonon ot
itikidnah nan uhhun di billid an nihangga hi ad Hebron.
4 Indani ya wada han pinhod Samson an babain nunhituh nan nundotal an bobleh
ad Sorek an hay ngadana ya hi Delilah.

* **15:19 15:19** Hay ibalinan nan Hakkore ya mumbagah boddang.

5 Ta nadan liman ap'apun di i Pilistia ya immedah awadan Delilah.
Ot alyondan hiyay, Tigom ta alina ya a"ulam hi Samson ya iba"agna i he"ay alpuwan
nan nunnaud an bikahna ya hi'on nganney atonmin mamobod i hiya. Ot hay midat
hi gunggunam ya way ohan da'mi ya mangdat i he"ah himpupulut ohay gahut (1,100)
di silber an pihhu.
6 Ta hidin immeh Samson ot mahmahan Delilah an alyonay, Daan mot iba"agmu i
ha"on di gapuna ta nunhiglay bikahmu ya nganney mabalin an pumbobod i he"a ta
wan ma"id ha abalinam.
7 Ya alyon Samson i hiyay, Bobodona"e hi pitun agge namaganan an ga'od di pana*
ya kumapuya' an umata' hi kumpulnan lala'i.
8 Ta imbaganah nadan ap'apun di i Pilistia ot iyedan hiyay pitun ma"atan ga'od di
pana ta namobodnan Samson.
9 Ta on nalpah an binobodna ot tumkuk an alyonay, Samson, wahtuday mampap
i he"a an i Pilistia. Yaden wahdida nadan linala'in impa"enah nan ohan kuwartu.
Mu hidin bimmikah Samson ya namaaggot mun'a'akhat nadan nibobod i hiya an
umat hinan nun'aghob an linubid. Ta hiyah diyen aggeda na'innilaan nan alpuwan
di bikahna.
10 Ta hi Delilah ya alyonan Samson di, Ona' mahan nee inlaylayahhan i he"a.
Ibagam ya tatawwa hi'on nganne ha nahamad hi pamobod i he"a.
11 Ya alyon bon Samson i hiyay, Hi'on waday mangihamad an mamobod i ha"on hi
balun tali an agge ni' na'usal ya kumapuya' an umata' hi kumpulnan tagu.
12 Ot mangala mo boh Delilah hi balun tali ot pamobodnan hiya yaden wahdida
bo nadan linala'in nipa"eh nan kuwartu. Ta ona binobodan ot tumkuk an alyonay,
Samson, wahtuday mampap i he"a an i Pilistia. Mu hiyah diye damdaman bimmikah
ot ay hinulid nan nibobod hi ta'lena an nun'a'akhatda.
13 Ya alyon bon Delilah i Samson di, Tanganu on ingganah ad uwani ya
inlaylayahhana' i he"a. Ibagam hi'on nganney aton an mamobod i he"a.
Ya alyon Samson di, Ipa'anmu'eh nan nibayat an abolom nan pitun na'apid an ibu"u
ya hinodhodmu ta ma'inat ya inipitmu ya ma'aan nan bikah'u.
14 Ta hidin nalo' ot alan Delilah nan pitun na'apid an ibu'na ot ipa'anah nan abolona
an inipitna ot hodhodona.
Ot tumkuk an alyonay, Samson, bumangon'a te wahtuday mampap i he"a an i
Pilistia. Ta nabannangon hi Samson ot guyudona nan nipa'an an ibu'na ya nan
pun'ablan an niddum nan ma'abol.
15 Ya alyon Delilah di, Pitluna moh tuweh nunlayaham i ha"on. Alyom'e hi
pohpohdona' i he"a ya tanganu onmu adi iba"ag i ha"on di alpuwan nan bikahmu.
16 Ta abigabigat on lutikan Delilah an pohdonan innilaon ta lo'tat ya impa'englena
mo ahan hi Samson.
17 Ot ibagana mon namin i Delilah an alyonay, Nihipun hi niyayyama' ya ma"id ha
numpapukisa' te ha"on ya nibilanga' hi Nasarayt an munhilbin Apu Dios. Ot onha
mapukisana' ot mama"id hituwen bikah'u an umata' hi udum an linala'i.
18 Ya inilmun mon Delilah an imba"agna nan immannung. Ot pa'ayagna nadan
ap'apuh ad Pilistia an alyonay, Ma'ayu ot ad uwani ya imba"agna mo nan immannung.
Ta dadiyen ap'apu ya immeda mo bo an inodnanda nan silber an pihhun pamayaddan
hiya.
19 Ta hay inat Delilah ya impalo'nah Samson hi ulpuna. Ot ayagana han lala'i ta
pukisanah Samson. Ta hidin na'aan nan pitun na'apid an ibu'na ya nama"id mo din
bikahna.

* **16:7 16:7** Nan pana ya hidiye nan bokang an ma'usal hi gubat.

20 Ot tumkuk hi Delilah an alyonay, Samson, bumangon'a te wahtuda nadan i Pilistia
an mangalan he"a.
Ta nabannangon an hay punnomnomna ya hiyah diyen mabikah. Mu onnot on
ma"id mon tinaynan Apu Dios hiya.
21 Ta dimpap nadan i Pilistia ot ukitonda nan duwan matana ot iyedah ad Gaza. Ot
bangkilingandahdih gombang ta hiyay punggiligilingondah alinah nan baludan.
22 Mu mangmangngey algo ya tuwen tumulu boy ibu' Samson.

Hay Natayan Samson

23 Indani ya na'amung nadan ap'apun di i Pilistia ta idawatday i'nongdah nan
diosdan hi Dagon. Ta iyamlongdan alyonday, Nan dios ta'uy nangipa'abak i dita'uh
nan binuhul ta'un hi Samson.
24 Ya hidin tinigon nadan tataguh Samson ya dinayawda nan diosda an alyonday,
Nan dios ta'u ya induulnan dita'uh Samson an binuhul ta'u an namatepateh nadan
ibba ta'u.
25 Ya hidin nabutbutong nadan tatagu ya pun'itkukdan alyonday, Ihawwangyuh
Samson ta buybuyaon ta'u. Ot eda awiton hinan nangibaludanda i hiya ta buyaonda.
Ya hidin impata'dogdah nan numbattanan di duwan o"ongal an tu"ud
26 ya alyon Samson hinan baal an namdon i hiyay, Ihaggona' hinan duwan o"ongal
an tu"ud tun templo ta hidiy idang'iga' ni'.
27 Ya na"apnuh dakol an tatagu nan templo an linala'i ya binabai ya wadadahdin
namin nadan ap'apun di i Pilistia. Ya ta'on on hinan nundotal an atop diyen
templo ya umedah tuluy libuy (3,000) linala'i ya binabain mumbuybuya i Samson
on inlaylayahhanda.
28 Ot mundasal hi Samson an alyonay, He"an ongal di abalinanan Dios ya
nomnomona' bahan ta pabikahona' an ta'on on ad uwaniy ma'udi. Ta wan iballoh'u
i datuwen i Pilistia di namilokandan ha"on.
29 Ot dahadahon Samson nan duwan nigawwan tu"ud nan templo ta pumbuwan-
nonan ih'ay ta'lena i dadiyen tu"ud.
30 Ot mundasal bo an alyonay, Apu Dios, ta'omman ona' mi'yate i datuwen i Pilistia.
Ot mangimbibbikah ot ituludna nan duwan tu"ud. Ot makaludukud nan templo ta
natonandan namin nadan tatagu ya a'ap'apu. Ta indakdakol di pinatenah natayana
mu hay pinatenah amataguna.
31 Ot umeda nadan i'ibanan linala'i ya nadan tulang amana ot eda iyanamut di
adolna. Ot eda ilubu' hi way numbattanan di ad Sorah ya hi ad Estaol hinan lubu'
amanan hi Manoah. Ta hay ngammutnah nangipanguluwanah nadan tinanud Israel
ya baintiy (20) tawon.

17

Hay Numpa'iphodan Inan Mikah I Han Bulul

1 Wada han nungngadan hi Mikah an nunhituh nan nun'abillid an boblen di tinanud
Epraim.
2 Ta han ohan algo ya alyonan inanay, Dingngol'un inidutam nan nangalah nan
silber an pihhum an hinlibut ohay gahut (1,100). Umman ha"on eh'ay nangala. Ot
wahtu i ha"on nan pihhu.
Ya alyon inanay, Maphod ta imba"agmu ot hanat wagahan da'a i Apu Dios.
3 Ot ibangngad Mikah i inana nan pihhu. Ya alyon inanay, Iyukod'uh tuwen pihhu
i Apu Dios ta ipapa'ot'u ha bulul ya inoddahandah silber ta idat'u damdaman he"a.
4 Ta hidin imbangngadna nan pihhu ya inalan inanay duway gahut (200) ot ena
idat hinan mangapyah bulul an oddahandah silber ot ena iha"ad hi balen Mikah.

5 Ta hi Mikah ya nangapyah balen di bulul hidih nan balena. Ot mangapya boh ephod an ilubung di padi. Ot mangapya boh udum an bubulbullul hi daydayawona.

Ot pumbalinonay ohah nadan imbabalena hi padi.

6 Ya i diye ya ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ta way ohaon ukod hinan madadawoh hi atona.

7 Ya i han ohan algo ya wada han mangilog an tinanud Libay hi ad Bethlehem an boblen di tinanud Judah

8 an nakak ta e manigoh maphod hi bobleh ena punhituwan. Ya hinan inwana ya tinigonay balen Mikah hinan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim ot mundagguh ni' hidi.

9 Ya alyon Mikah di, On dana neey nalpuwam?

Ya alyonay, Ha"on ya tinanuda' i Libay an nalpuwa' hi ad Bethlehem an boblen di tinanud Judah. Ya teen eya' manigoh punhituwa'.

10 Ya alyon Mikah i hiyay, Umohnong ta'u mohtu ta he"ay padimi hi manugun i da'mi. Ta pabo'laan da'ah himpulun (10) silber hi hintawon ya ukoda' hi anom ya ilubungmu.

11 Ya pinhod diyen tinanud Libay an mi'hitun dida. Ta imbilang Mikah hi ohah nadan imbabalena.

12 Ot pumbalinonah padinah diyen mangilog an tinanud Libay. Ta hidi boy niha"adanah balen Mikah.

13 Ya alyon Mikah di, Ot ad uwanin wahtu han tinanud Libay an numbalin hi padi' ya umannung mahan an wagahana' i Apu Dios.

18

Hay E Nunhituwan Nadan Tinanud Dan Hi Ad Lais

1 Handi'e ni' ya ma"id ha patul nadan tinanud Israel. Ta nadan tinanud Dan ya eda manimanigoh bobleh punhituwanda. Te adida pa"abak hinadan nunhituh nadan nidat i dida an punhituwanda.

2 Ta pinto'day limah nadan tindaludan nunhituh ad Sorah ya hi ad Estaol. Ot honagonda didan alyonday, Ekayu manigoh mabalin hi e ta'u punhituwan.

Ta inipluy dadiyen linala'ih nan nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim ta hidiy nangakhupandah balen Mikah ot mun'iyandah hin'ugab.

3 Ya immatunanda nan tinanud Libay te nan hapitna. Ot alyondan hiyay, Tanganu on'a wahtuhtu? Undan nganney at'attom hitu?

4 Ot ibagana an ipabo'laan Mikah ta hiyay padina.

5 Ya alyondan hiyay, Ot mahmaham bahan i Apu Dios hi'on nan ninomnommin aton ya maphod di pumbalinana onu adi.

6 Ya alyonan diday, Adi ayu minomnoman ot boddangan da'yun Apu Dios i naen ninomnomyun aton.

7 Ot makakda nan liman linala'i an inipluydah ad Lais ya tinigoda an nadan tatagu an nunhituhdi ya malinggopda an umat damdamah nan nalpuwandan boble hi ad Sidon ta ta'on on nidawwidah bobleda ya ma"id ha iyaguhda. Ya uk'ukkodda an ma"id ha udum hi tataguh ugganda pi'hayyupan. Ya kimmadangyan nadan tataguhdi te malumong hidiyen boble ta wadan namin di mahapulda.

8 Ta hidin nibangngadda nan liman linala'i hi ad Sorah ya ad Estaol ya minahmahan nadan ibbadan alyonday, Uddinnona nan immayanyu?

9 Ya alyonday, Ume ta'u ta eta'u gubaton nadan tataguhdi. Adi ayu mun'og'ogon ta eta'u pulhon hidiyen boble te ma"aphod an wadan namin di mahapul ta'uhdi.

10 Ta hay umayan ta'u ya tigonyun palinglinggopon nadan tataguhdi. Ot hi Apu
Dios ya idatnan dita'uh diyen damunan boble an malumong ya wadan namin nimpey
mahapul ta'uhdi.
11 Ta onom di gahut (600) di tindalun tinanud Dan an nakak hi ad Sorah ya hi ad
Estaol.
12 Ot eda mungkampuh nan nihaggon hi ad Kiriat-Jearim an boblen nadan tinanud
Judah. Ta ingganah ad uwani ya nginadanandah diyen boble hi Mahaneh-Dan an
hay ibalinana ya nungkampuwan Dan.
13 Ta nalpudahdi ot ipluydah nan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim ot
datnganda nan balen Mikah.
14 Ya nadan liman linala'in imme ni' hidi ya alyondah nadan ibbaday, Umman
wahtu han bale ituwen boble an waday ephodna ya nat'onat'on an diosda ya han
napa'otan an bulul ya han bulul an nalamuh silber. Ot nomnomonyu ha mabalin hi
aton ta'u.
15 Ta immedah awadan nan mangilog an tinanud Libay hi balen Mikah ot
apngaonda.
16 Ya immohnongdah nan geyt diyen boble nadan onom di gahut (600) an titindalun
tinanud Dan.
17 Ta hinunggop nadan liman linala'i ot eda alan nan napa'ot an bulul an na'amoh
silber ya nan ephod ot pi'yalada nadan udum an diosda i diyen bale. Yaden wahdih
nan geyt nan padi an mi'ita'ta'dog hinadan onom di gahut (600) an tindalu.
18 Hidin e nun'alan dadiyen linala'i nan napa'otan an bulul ya nan ephod ya nadan
udum an diosda ya alyon nan padi i diday, Nganneh naen atonyu?
19 Ya alyondan hiyay, Duminong'a'e ta mi'yali'an da'mi. Ta he"ay padimi hi
manugun i da'mi. Ot undan adi udu'dul nan munhilbi'ah himpamu'un an tatagu
mu hanan ohan pamilya ya abuh?
20 Ya immamlong hidiyen padi ot mi'ye i dida. Ot dawawaona nan ephod ya nadan
udum an diosda ya nan napa'otan an bulul ot mi'yen dida.
21 Ta hidin nakakda ya impamanguluda nadan u"ungan imbabaleda ya animalda
ya nadan gina'uda.
22 Mu hidin immadawwida ya inayagan Mikah nadan hinaggona ot mipdugda ot
akhupanda nadan tinanud Dan.
23 Ot tukukan da Mikah dida ta nunligguhda ot alyonday, Undan nganney na'at ta
inayagam nadan hinaggonmu ta pudugon da'mi?
24 Ya alyon Mikah i diday, Tanganu onyu inye"en namin nadan inyamma' an dios'u
ya ta'on on nan padi' ta ma"id ahan ha imbatiyu? Ya ahiyu himbagbagon di gapunah
namduganmin da'yu.
25 Ya alyon nadan tinanud Dan i hiyay, Ammuna ya dimminong'a. Te wahtuday
mun'abubungot ot alina ya pinate da'yun hina'amma.
26 Ta onda imbagah diye ot inayundan mange an tinaynanda da Mikah ya nadan
ibbana. Ya gapu ta tinigon Mikah an ongal di abalinan dadiyen pindugda ya
namaaggot mumbangngadda an aggeda ni'gubat.

Hay Nangabakan Nadan Tinanud Dan Hinadan I Lais

27 Ta nadan tinanud Dan ya nadappuhdah ad Lais an inodnanda nadan bulul
Mikah ot awitonda bo nan padina. Ot eda gubaton nadan malinggop an bimmoble
ot pumpateda didan namin ot pu'ulanda nan bobleda.
28 Ta ma"id ha bimmoddang i dida te nidawwidah ad Sidon ya ma"id ha
ni'hayhayyupandah udum an boble. Hidiyen bobleh ad Lais ya nundotal an nihaggon
hi ad Bet-Rehob.
Ta nadan tinanud Dan ya impaphoddah diyen boble ot diday munhituhdi.

29 Ot ngadananda ta hi ad Dan an ngadan din hi apuda an tinanud Israel. Mu hay
namangulu hi ngadan diyen boble ya ad Lais.
30 Ta hidiy nangiyammaan nadan tinanud Dan hi pundayawanda. Ot iha"adahdi
nadan diosda. Ya hay pinto'dah padihdi ya hi Jonathan an imbabalen Gersom an
ohah nadan tinanud Moses. Ta nadan holagdan pamilya di napalpalog hi numpadih
nadan tinanud Dan ta ingganah din niyayandan tinanud Israel hi udum an boble.
31 Ta innaynayunda an dinaydayaw nadan bulul an inyamman Mikah an gapu ta
nidawwi nan pundayawanda hi ad Siloh an awadan ni' nan tabernakel.

19

Han Tinanud Libay Ya Nan Baalna An Imbilangnah Ahawana

1 Hidi an ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wada han tinanud Libay an
nunhituh nidawwi hinadan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim. Ya i han hin'algo
ya inyanamutna han imbilangnah ahawana an i Bethlehem an boblen di tinanud
Judah.
2 Mu indani ya mi'ilala'i* ot mumbangngad hi balen da amanah ad Bethlehem ot
miha"ad hidi hi umeh opat di bulan.
3 Indani ya tinnud diyen lala'i ot ena ihapitan ta mumbangngad. Ta in'uyugna nan
baalna ya nan duwan dongkina. Ta hidin dimmatongdah balen nan hi aman nan
babai ot paghopon diyen babai. Ya ma"amlong hi amanah naniganan hiya.
4 Mu adina pohdon an mabanangngad hidiyen inapuna. Ot umohnong moh tuluy
algo. Ta nangnangnganda on immanin'innumda on nalo'da.
5 Mu i diyen mi'apat hi algo an hiyah mun'abigat ot mundadaandan makak. Mu
alyon bon nan hi aman nan babai di, Indani ni' ta mangan ta'u ya ahi ayu ume.
6 Ot mangmangnganda mo bo on immanin'innumda. Ya alyon bon nan hi aman
nan babai di, Umohnong ayu ni' ta bigat ya ahi ayu ume.
7 Te hidin makak an pohdonan ume ya inhaphapitan aman inayana ta umohnongda
ot umiyanda mo i diyen nahdom.
8 Ta nawi"it hinan mi'alimah algo ot bumangon ta makak. Ya alyon bon nan hi
aman nan babai di, Mangan ayu ni' ta indani ta himbatangan ya ahi ayu ume. Ot
mangmangnganda bon duwa.
9 Ta hidin himbatangan ot makak nan lala'i an didah nan imbilangnah ahawana
ya nan baalna ya alyon bon amaday, Tigom'en tuwen mahdom. Daan moy indanit
mawi"it ya ahi ayu bumuwah an ume?
10 Mu adi mahan mo mihapitan hidiyen tinanud Libay. Ta indadaana nan duwan
dongki ot makakdan tulu an inipluydah ad Jebus an hay ngadanah ad uwani ya ad
Jerusalem.
11 Ya hidin manatongdah ad Jebus ya mun'ahdom mo ot alyon nan baal hinan lala'i
di, Umiyan ta'u attog hitun ad Jebus.
12 Mu alyon nan ud baal i hiyay, Adi ta'u umiyan hitu te ma"id ha ibba ta'uh tinanud
Israel ituwen boble. Inaynayun ta'u attog ta dumatong ta'uh ad Gibeah
13 ta hidiy umiyanan ta'u onu hi ad Ramah.
14 Ot agandah eye ta onda dimmatong hi ad Gibeah hinan boblen nadan tinanud
Benjamin ya nalimuh nan algo.
15 Ot umohnongdah nan uggan a'am'amungan di tatagu i diyen boble ta hidiy eda
pun'iblayan te ma"id ha umayag i dida.

* **19:2 19:2** Hay alyon di udum ya bimmohol hidiyen babai.

16 Mu hidin mun'ahdom ya wada han amamma an nahdoman an nalpuh nan way
puntanomanda. Hiya ya nalpuh nan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim mu e
ni'ibobleh ad Gibeah an numboblayan nadan tinanud Benjamin.
17 Ta ona tinigo didan um'umbun ot mahmahana hi'on danay umayanda ya danay
nalpuwanda.
18 Ya alyon nan tinanud Libay di, Nalpu amih ad Bethlehem an boblen di tinanud
Judah an umanamut amih nan nunhituwa' an daggah nan nun'abillid an boblen di
tinanud Epraim. Mu ten nahdom ya ma"id ha innilamih emi umiyanan.
19 Manu te waday dagamin ipa'anmih nadan dongki ya waday balunmin tinapay
ya ma'inum.
20 Ya alyon nan amammay, Ha"on di ukod hinadan udum an mahapulyu. Mu ta
bokon hitun dolay alo'anyu.
21 Ot uyugona didah balena ot ena panganon nadan dongkida. Ta onda inulahan
nan hupu' hi hukida ot manganda.
22 Mu hidin palpaliwandan humanahhahapit ya inoy an lini"ub di tatagu an
nagaga"ihoy pangatda hidiyen balen nan amamma. Ta pungkugakugda nan panto
on muntukukdan alyonday, Ipalah'unmu nan lala'in bihhitam ta ilo'mi.
23 Ot lumah'un nan ud bale ot alyonan diday, I'iba, adi mahan mabalin hinae te
na"iho ya ababain te hituwen tagu ya mangili'.
24 Wahtu tun imbabale' an babain ma"id ni' ha inilo'nah lala'i ya hantun
imbilangnah ahawana ta diday awitonyu ta ukod ayuh nan pinhodyun aton i dida.
Mu ta adiyu aton di umipabain ituwen lala'i.
25 Mu adi damdama donglon dadiyen linala'i nan imbagana. Ot awiton diyen
tinanud Libay hidiyen imbilangnah ahawana ot iyenah dola. Ta napinpinalogandan
namilit an nangilo' i hiya ta ingganah din mun'abigat ot ahida iwala'.
26 Ot umeh diyen babaih nan balen nundagguhanda mu immeh nan way panto ot
matukkad an ma"id ha amtana.
27 Ya hidin bimmangon nan lala'i ot ibughulnay panto ya nangitiganan nidangileh
diyen imbilangnah ahawana an inidonah nan punggattinan hinan panto.
28 Ot alyonay, Bumangon'a ta ume ta'u. Mu adi umihal te nate. Ot ilugana moh nan
dongki ot umanamut.
29 Ta ona inyanamut ot alana han uwah ot gogogogodonay adol diyen imbilangnah
ahawana ta nunhimpuluwonat duway gogod. Ot ipiyappongnah nan himpulut duwan
(12) holag Israel.
30 Ta an namin nadan nanigo ya alyonday, Ngalngalam mo ahan ha athinah na'at.
Nihipun hi nalpuwan handidan a'ammod ta'un tinanud Israel hi ad Egypt ya ad uwani
nayya han na'atan ha athina. Ot nomnomnomon ta'u hi'on nganney mahapul hi aton
ta'u te undan namaag ya dimminong ta'u?

20

Hay E Nangubatan Nadan Tinanud Israel Hinadan I'ibada An Tinanud Benjamin

1 Ta nun'oh'ohhada nadan tinanud Israel hi ad Mispah an mihipun hinan
numboblayan di tinanud Dan ta ingganah ad Beerseba ot middum nadan nalpuh
ad Gilead. Ta na'amungdahdi hi ad Mispah hinan pundayawanda i Apu Dios.
2 Ya hay na'amung ya opat di gahut di libu (400,000) an a'ap'apun di tinanud Israel
an numpunhikotdah ispada.
3 Ya dingngol nadan tinanud Benjamin an na'amung nadan ibbadan tinanud Israel
hi ad Mispah.
Ta hidih nan na'amunganda ya mahmahandah diyen adi ahan maphod an na'at.

4 Ya alyon diyen tinanud Libay an ahawan nan pinatedan babai di, Hidin
dimmatong amih nan imbilang'uh ahawa' hi ad Gibeah an boblen di tinanud
Benjamin ya nahdom ot umiyan amihdi.
5 Mu i diyen hilong ya lini"ub di linala'in i Gibeah nan balen nun'iyananmi te
pohdondan patayona'. Ot mapalpalogdan namilit an nangilo' hinan imbilang'uh
ahawa' ta inggana ot mate.
6 Ta inyanamut'u ot gogogogodo' ot ipiyappong'uh nan himpulut duwan (12)
tinanud Israel. Inat'uhdi te nunhigla ahan hidiyen inatdah tun numboblayan ta'un
tinanud Israel.
7 Ot dita'un tinanud Israel an na'amung hi ad uwani ya punhahapitan ta'uh on
nganney aton ta'un tuwe.
8 Ya an namin dadiyen na'amung ya nun'u'unnudandan alyonday, Ma"id ni' i dita'u
ha umanamut.
9 Ta ibubunut ta'u ta ma'innilah on nganne i dita'uy e mangubat hinadan i Gibeah.
10 Ya punhahapitan ta'u ta way ohah nadan tinanud Israel ya wadaday mapili hi
mi'ami'apuluh (10) tataguh nadan hinohhan tinanud an mangidadaan hi anon ta'u
an e mangiballoh ituwen ababain ahan an inat nadan ibba ta'un i Gibeah i dita'un
tinanud Israel.
11 Ta an namindan na'amung an tinanud Israel ya nun'oh'ohhada ta eda gubaton
nadan i Gibeah.
12 Ot honagonday linala'in umeh an namin nan bobleh ad Benjamin ta eda
mahmahan an alyonday, Nganney aton ta'u i naen adi ahan maphod an na'at?
13 Mahapul an iyaliyun da'mi nadan linala'in nangat i naen adi ahan maphod ta
patayonmi dida ta ma'aan hituwen adi ahan maphod hitun boble ta'un tinanud Israel.
Mu adi donglon nadan tinanud Benjamin hidiyen imbagan nadan ibbadan tinanud
Israel.
14 An ondaot na'amung hi ad Gibeah ta gubatonda nadan ibbadan tinanud Israel.
15 Ta na'ibagan na'amungday baintit onom di libun (26,000) tindalun tinanud
Benjamin ot middumdah nan pituy gahut (700) an tindalun wadahdih ad Gibeah.
16 Ya dadiyen na'amung ya pituy gahut (700) di na'iggid an way ohan dida on
nala'ing an bumingngibing an abalinanda an bingngibingon di ta'on on ohan ibu'
ya adi mihalla.
17 Ya nada'e pibo an tinanud Israel an agge niddum hinadan tinanud Benjamin an
nun'oh'ohha ya opat di gahut di libu (400,000) di nunhihikot hi ispada.
18 Ta immedah ad Betel ot mahmahandan Apu Dios hi'on nganne i diday
mamangulun e mangubat hinadan tinanud Benjamin. Ya imbagan Apu Dios an nadan
tinanud Judah di mamangulu.
19 Ta nawi"it i diyen nabiggat ot eda mungkampu nadan tinanud Israel hinan
nihaggon hi ad Gibeah.
20 Ot ahida ipluy hi ad Gibeah ot eda gubaton nadan tinanud Benjamin.
21 Mu nabanudduhda damdama nadan tindalun Benjamin hidih ad Gibeah ot
patayonday baintit duway libun (22,000) tinanud Israel i diyen algo.
22 Mu nadan tinanud Israel ya nunhintotongtongda ta hiyah diyen immedah din
numpumpustuwandah din hopapna.
23 Ot tumikid nadan tinanud Israel hi ad Betel ot kumgada an mumpahpahmo' i
Apu Dios ta ingganaot mahdom. Ot mahmahanda bon alyonday, Apu Dios, on emi bo
gubaton nadan ibbamin tinanud Benjamin?
Ya alyon Apu Dios di, O ume ayu ta eyu gubaton dida.
24 Ta i diyen mi'adwah algo ya immeda bo nadan udum an tinanud Israel an e
mangubat hinadan tinanud Benjamin.

25 Mu nidamuda bo nadan tindalun Benjamin i dida ot patayonday himpulut waluy
libun (18,000) tinanud Israel an nun'i'ispada.
26 Ta an namindan tinanud Israel ya immedah ad Betel ot eda kumogakogahdih
nan pundayawandan Apu Dios. An nun'ulatda ta inggana ot mahdom. Ot idawatda
nan maghob an mi'nong hi pi'hayyupandan Apu Dios.
27 Ot mahmahanda boh on nganney pohdon Apu Dios hi atonda. Te nan Kahun an
nittuwan nan Hapit Apu Dios ya wadahdih ad Betel.
28 Ya hi Pinehas an imbabalen Eliesar an apapun Aaron di padi. Ta minahmahan
nadan tinanud Israel i Apu Dios an alyonday, Apu Dios, on emi bo gubaton nadan
i'ibamin tinanud Benjamin onu idinongmi mo?
Ya inalin Apu Dios di, Ume ayu te bigat ya ipa'abak'u mo didan da'yu.
29 Ot hay inatda ya eda nipa"ey udum i didah nan nunlini"odan hi ad Gibeah ta
midadaandan mi'gubat.
30 Ta i diyen mi'atluh algo ot ume bo nadan udum an e mumpumpustu hinan
ugganda pumpustuwan ta gubatonda nadan wah ad Gibeah.
31 Ya bimmudduhda bo nadan i Benjamin an mi'gubat i dida. Ta pinateda boy
tulumpuluh (30) nadan ibbadan tinanud Israel hidih nan way puntanoman ya hinan
kalata an umeh ad Betel ya hinan umeh ad Gibeah.
32 Ta hay innilan nadan tinanud Benjamin ya dida bo damdamay mangab'abak
an umat hidin hopapnah nunggugubatanda. Yaden nadan ibbadan tinanud Israel ya
nunhahapitandan bumtikda ta mipdug nadan tinanud Benjamin ta wan midawwidah
ad Gibeah.
33 Ta hidin dimmatongdah ad Baal-Tamar nan binumtik an tinanud Israel ot ahida
mohpe iligguh ot gubatonda dida. Ya nadan udum an tindalun nadan tinanud Israel
an e nipa"e ya nabanudduhdan nalpudah nangappit hi alimuhan di algo hi'onta
wadah ad Gibeah.
34 Ta didan himpuluy libu (10,000) an nun'ala'ing an mi'gubat di niddum an
nangubat hinadan i Gibeah. Ta nunhiglay a'at nan gubat an ma"id ha mapto' hi
mangab'abak ya agge innilan nadan tinanud Benjamin an nunhiglay eda na'abakan.
35 Te hi Apu Dios di nangipa'abak i dida. Ta hay bilang di pinaten nadan ibbadan
tinanud Israel ya baintit limay libu ta han hinggahut (25,100) an nun'i'ispada.
36 Ta hidiyey nangimatunan nadan tinanud Benjamin an na'a"abakda.
Te nadan ibbadan tinanud Israel ya nunhahapitda an ibangngadda ta way aton
nadan ibbadan e mipa"e ta hogponda nan bobleh ad Gibeah.
37 Ta hidin bimmudduhda hinan nipa"ayanda ot ma'ibagadan umeh nan boble. Ot
patayondan namin nadan numpunhituhdi.
38 Ot pu'ulandah diyen boble ta manuluh ad lagud di ahukna.
39 Ta hidiyey pangimatunan nadan mamtik an tinanud Israel ta ibangngaddan
mi'gubat.
Te pinaten nadan tinanud Benjamin di tulumpuluh (30) nadan ibbadan tinanud
Israel. Ta hiya nan madinolda an dida boy mangabak an umat hinan namangulun
nunggugubatanda.
40 Mu hidin manulu nan ahuk an malpuh bobleda ya minangmang nadan tinanud
Benjamin ya inoy an mun'apu'ulan di bobleda.
41 Ya imbangngad nadan mamtik ni' an tinanud Israel ot pudugonda nadan tinanud
Benjamin an mamdug i dida. Ya namama an nangintattakutda te innilada an
nadatngan moy atayanda.
42 Ta binumtikda an inipluydah nan agge naboblayan mu ni'olhat damdama bo
nadan udum an tinanud Israel.
43 Ta lini"ubda nadan tinanud Benjamin ot pumpudugda ot pumpateda didah nan
pogpog di ad Gibeah hi nangappit hi tuluwan di algo.

44 Ta himpulut waluy libu (18,000) an nun'alala'ing an tindalun di tinanud Benjamin
an pinaten nadan ibbadan tinanud Israel.
45 Ya binumtik nadan udum an inipluydah nan way doplah ad Rimmon mu pindug
damdaman nadan ibbadan tinanud Israel ot patayonday limay libu (5,000) hinan
kalata. Ot pudupudugonda nadan udum an binumtik ta inggana ot patayonda boy
duway libu (2,000) hidih nan nihaggon hi ad Gidom.
46 Ta i diyen algo ya baintit limay libu (25,000) an tindalun tinanud Benjamin di
nun'a'ate an dadiye bo udot nadan nun'atutulid.
47 Ta ammunada han onom di gahut (600) an binumtik hinan doplah ad Rimmon.
Ta niha"addahdi hi opat di bulan.
48 Ot ibangngad nadan tinanud Israel hinadan boblen di tinanud Benjamin. Ot
pumpatedan namin di kumpulnan akhupanda an ta'on on animal ya numpu'ulandan
namin nadan boblehdi.

21

Hay Inyahawan Nadan Nabati An Linala'in Tinanud Benjamin

1 Hidin hopapnah immayan nadan linala'in tinanud Israel hi ad Mispah ya insap-
atada an adida ipa'ahawa nadan imbabaledan binabai hinadan tinanud Benjamin.
2 Ta hidin nalpah di gubat ot ume nadan tinanud Israel hi ad Betel. Ot umedah nan
pundayawan i Apu Dios ot pun'itkukday kogadah hakit di nomnomda ta inggana ot
mahdom.
3 Ya ni'happitanda bon Apu Dios an alyonday, Apu Dios an dayawonmin tinanud
Israel, tanganu on e na'at ha athitu i da'mi? Tanganu onmu inyabulut an nama"id di
ohan da'mih nadan tinanud Israel?
4 Ya i diyen nabiggat an hiyah mun'awiwi"it ot iphod nadan tatagu han punggobhan
hi mi'nong i Apu Dios. Ot idawatda nadan maghob an mi'nong hi pi'hayyupandan
Apu Dios.
5 Indani ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne i dita'un tinanud Israel di agge
immalih din na'amungan ta'uh ad Mispah? Tee pibon nunhahapitan ta'un nan tagun
adi mi'yamung hi ad Mispah ya mipapate.
6 Ya nunhiglan umukayungandah nan na'at hinadan ibbadan tinanud Benjamin
an alyonday, Nganne mahan hituwen na'at an ad uwani ya nama"id di ohah nadan
tinanud Israel.
7 Ya nunhahapitan ta'un adi mabalin an ipa'ahawa ta'u nadan binabai an imbabale
ta'uh nadan tinanud Benjamin. Ot idana nin di eta'u pangalan hi iyahawan nadan
oh'ohhan nabati?
8 Ta hiya nan mahmahanda bon alyonday, Ngannen tinanud Israel di agge
ni'yamung hi ad Mispah?
Ya inoy an na'innilaanda an ma"id ha ohah ni'yamung hinadan tinanud Jabes-
Gilead.
9 Te hidin bilangonda nadan tatagu ya ma"idda.
10 Ot honagonda moy himpulut duway libun (12,000) tindalu hi ad Jabes-Gilead ta
eda patayon an namin nadan numpunhituhdi an ta'on on binabai ya u"unga.
11 Te nama'pa'adandan didan alyonday, Patayonyun namin nadan linala'i ya
binabain nangahawa.
12 Ta hidin immeda ya inakhupanday opat di gahut (400) an mumpangilog an
binabain ma"id ni' ha inilo'dah lala'i ot adida pi'pate dida. Ta inyeda didah nan
kampuh ad Siloh hi ad Kanaan.
13 Ot honagonday e mi'hapit hinadan nabati an tinanud Benjamin an nipa"eh nan
doplah ad Rimmon ta munhihiditda.

14 Ot umanamutda mohpe dadiyen i Benjamin ta inyahawada nadan binabain i
Jabes-Gilead an agge ni'paten nadan tindalu. Mu kulang damdama dadiyen binabai.
15 Ta minomnoman nadan tinanud Israel te inyabulut Apu Dios an mama"id nadan
ibbadan tinanud Benjamin.
16 Ya alyon bon nadan ap'apuday, Ten ma"idda mo nadan binabain tinanud
Benjamin ot idana nin di eta'u panama'an hi iyahawan nadan udum an ma"id ha
ahawada?
17 Te mahapul an munholag nadan nabatin tinanud Benjamin ta wan adi mama"id
nan ohan ibba ta'un tinanud Israel.
18 Mu adi mabalin an ipa'ahawa ta'u nadan imbabale ta'un dida te niluh an
hinahapit ta'un ma'idutan nan tagun mangipa'ahawah nan imbabalenah nadan
linala'in tinanud Benjamin.
19 Ya nipanomnom i dida nan tinawon an punnomnomnoman nadan i Siloh i Apu
Dios. Ya hay awadan di ad Siloh ya hi way huddo' di ad Betel an nangappit hi tuluwan
di algo hi'onta wah nan kalatan malpuh ad Betel ta umeh ad Sekem ya muyyad di ad
Lebonah.
20 Ot ibagadah nadan tinanud Benjamin an ma"id ha ahawada an alyonday, Ume
ayuh ad Siloh ya e ayu nipa"eh nadan nun'itanom an greyp.
21 Ta tinigoyu'e an bimmudduh nadan binabain i Siloh ta manayoda ya way ohaon
dimpapna nan pohdonan ahawaon. Ya innayunan inyanamut.
22 Ta umalida'e nadan a'ammoddan linala'i onu nadan i'ibadan linala'i ta munlilida
ya ukod ami an mi'hapit i dida. Ta iphodmin ihapitan dida an alyonmiy, Hom'on da'mi
bahan ta boddanganyu dida te ma"id ha inibtikmih din emi ni'gubatan hi iyahawada.
Ya ma"id ha bahulyun tuwe te bokon da'yuy ud nomnom an mangipa'ahawa i didah
nadan imbabaleyu.
23 Ta hidiyey inat nadan linala'in tinanud Benjamin an ma"id ha ahawada. Ta hidin
eda manayo nadan binabai ya way ohaon ena dimpap ha ahawaona. Ot umanamutda
ot ihipunda bon iphod di nunhituwanda. Ta imbangonda nadan numboblayanda.
24 Ya nadan i'ibadan tinanud Israel ya hidin nalpah di nunhahapitanda ot
mumpanganamutdah nan numpunhituwanda.
25 I diyen timpu ya ma"id ni' nimpe ha patul nadan tinanud Israel ta way ohaon
ukod hinan innilanan madadawoh hi atona.

Ruth

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya na'at hidin ma''id ni' ha numpatul hi ad Israel. Hi Ruth ya i Moab an ni'yahawa i han tinanud Israel. Ya indani ya nateh diyen ahawana mu hi Ruth ya nahamad di punnomnomnah nan hi inan din ahawana ta hiya nan inabulutna an dayawon nan Dios an dayawon nadan tinanud Israel an ta'on on nat'on ni' nan dios an dayawona.

Ya hidin ni'yeh nan hi inaona hi boblen di tinanud Israel ya inun'unudna nan pangiye''edahdi. Ta i han nahdom ya immeh awadan Boas mu agge e ni'halud te hidiyey nangipatigonah pumpada''ulana. Ta hi Boas an tulang din nate an ahawana di numbintanana. Ya nan imbabaleda ya hiyay hi apun David an nundongol an patul hi ad Israel.

Nadan tinanud Israel ya dakol di nangiwalong i Apu Dios hidin ma''id ni' ha patulda ta hiya nan nunhiglay numpalpaligatanda an inyabulut Apu Dios ta panitilognan dida. Mu nan maphod an na'at i Ruth ya ipa'innilanay anahamad di pangipapto' Apu Dios hinadan mangidinol i hiya an ta'on on agge nalpuh nan tinanud Israel.

Hay E Ni'iboblayan Da Elimelek An Hina'amma Hi Ad Moab

1 Hidin nadne an bokon ni' patul di mun'ap'apu hinadan tinanud Israel ta nadan pot'on Apu Dios di mumpapto' i dida ya alinah on wada han bitil hi bobleda. Ta namaag han lala'i an i Bethlehem hidih ad Judah ya inikakna nan ahawana ya nadan duwan linala'in imbabaleda ot eda mi'iboble hi ad Moab.

2 Ya hay ngadan diyen lala'i ya hi Elimelek ya nan ahawana ya hi Naomi ya nadan imbabaleda ya da Mahlon i Kilion. Dida ya nalpudah nan tinanud Eprat hi ad Bethlehem hidih ad Judah. Mu immeda nimpe ni'iboble hi ad Moab.

3 Ya hidin wadadahdi ya nateh Elimelek ta ammuna da Naomi an hini'inna an nabati.

4 Ya dadiyen duwan imbabalena ya ni'yahawadah i Moab. An hay inahawada ya da Orpah i Ruth. Mu hidin umeh himpuluy (10) tawon di niha''adan da Naomi hidi

5 ya nateda bo nan duwan imbabalena. Ta hi Naomi ya ammuna mo han nabati i dida an hina'amma.

Hay Numbangngadan Da Naomi I Ruth Hi Ad Bethlehem

6 Ya ninomnom Naomi an mumbangngad hi ad Judah te dingngolnan winagahan mohpen Apu Dios nadan tataguhdi ta wada moy makan hidi.

7 Ya hidin nakak ya ni'ikakda nan duwan binabain inapuna. Mu hidin wadadah nan awon ya nimmanomnom hi Naomi

8 ot alyonay, Udu'dul di mumbangngad ayu ta umanamut ayu attog hinadan numpangimbabale i da'yu. Ot hay idawat'un Apu Dios ya hom'on da'yu ta umat hinan inatyun nangipatigoh uleyuh nadan ahawayu an nun'a'ate ya ta'on on ha''on.

9 Ya hanat wan iyabulutna an mi'yahawa ayuh udum ta lo'tat ya way oha i da'yu on nadutu' ha nunhituwana. Ot awalona dida.

Mu namaag ya onda kumga dadiyen duwan binabai.

10 Ya alyonday, Mi'yali amin he''ah awadan nadan ibbam.

11 Mu alyon Naomi di, Mumbangngad ayuot an i'imbabale'. Te undan mo mabalin hi mun'imbabaleya' bo ta i'ahawayu.

12 Ininnaa' mo ot adi mabalin. Ya ta'on damdama hi alinah mabalin an mangahawaa' boh ad uwani ta wadaday i'imbabale' hi linala'i

13 ot undan an'anuud di eyu pampannodan hi kumiloganda. Ya undan hiyay
mangipagol hi eyu pangahawaan hi udum. Ongal ahan di homo''un da'yu an gapuh
nan na'at mu undan nganney aton an hituwe han inyabulut Apu Dios hi ma'at i ha''on.
14 Ya ona inalih diye ya kumgada bo. Mu hi Orpah ya nihapitan ot awalonah inana
ot umanamut. Mu hi Ruth ya hiyah diyen adi mihapitan.
15 Ta alyon Naomi i hiyay, Tigom nan ibam an mumbangngad hi awadan nadan
ibbana ya hinadan dios an dayawona tuwali. Ot agam pibo ta mi'bangngad'a i hiya.
16 Mu alyon Ruth di, Adiya' e piliton an taynan da'a. Te ta'on hi danay pangayam
ya hidi boy pangaya'. Ya nan em iha''adan ya hidi boy iha''ada'. Ya nadan ibbam an
da'yun bimmoble ya dida boy ibba'. Ya nan Dios an dayawom ya hiya boy dayawo'.
17 Ya nan boblen atayam ya pohdo' an hidi boy ataya' ya ilubu'a'. Ot hanat
nunhiglay pundusan Apu Dios i ha''on hi'on namaag ya tinaynan da'a ta bokon hay
atey mangihi''an i dita.
18 Ta hidin adi damdama mihapitan hi Ruth ta mumbangngad ot adi mo ipapilit
Naomi.
19 Ot inayunda mo an um'umme ta inggana ot dumatongdah ad Bethlehem.
Ya hidin dimmatongda ya immamlongda nadan tataguh nanigandan dida. Ya
nadan binabai ya pun'ibagada an alyonday, On he''ah Naomi?
20 Ya alyon Naomi di, Bokon mo hi Naomi* di pungngadanyu i ha''on ta namaag
ya hi Mara. Manu'e ya paddungnay mumpait han inipto' nan ongal di abalinana an
Dios hitun nitaguwa'.
21 Te handin nakaka' ituwen boble ya wadan namin di mangipa'am'amlong i ha''on.
Mu ad uwani an imbangngada' i Apu Dios hitu ya namaag mo ahan ya ma''id ha
mangipa'amlong i ha''on. Ot undan ngadanana' boh Naomi i ha athitu an namaag ya
nunhiglaon nan ongal di abalinanan Dios di inatnan namalpaligat i ha''on.
22 Ta hidiyen numbangngadan Naomi an nun'ibbana nan inapuna an i Moab an hi
Ruth ya hiyah nihipun di pun'apitandah barley hi ad Bethlehem.

2

Hay E Namanuhan Ruth Hi Barley

1 Hi Naomi ya wada han hi Boas an tulang din ahawana an hi Elimelek. Hiya ya
kadangyan ya malispitun tagu.
2 Ta han hin'algo ya alyon Ruth i Naomi di, Mabalin'e ya immeya' ta eya' mamanuh
nadan barley* an iwanen nadan munggapas. Ot wada man bahan ha mangiyabulut
an mamanuha' hinan puntanomanda.
Ya alyon Naomi di, Ta'on an imbabale ya imme'a mo.
3 Ot umeh Ruth hinan puntanoman ot e miyun'unud hinadan munggapas ta nan
iwaneda on hidiyey pinanuhna. Ya hidiyen natanoman ya bagin Boas an tulang din
hi Elimelek.
4 Ya indani ya wadah Boas an nalpuh ad Bethlehem ot apngaona nadan munggapas
an alyonay, Hanaot ta wagahan da'yun Apu Dios.
Ya alyondan hiyay, Atbohdin he''a.
5 Ya alyon Boas hinan mangipangpanguluh nadan punggapasona di, Nganneh diyen
babai?
6 Ya alyon nan lala'i di, Hidiye nan i Moab an ni'uyug i Naomi.

---

* **1:20 1:20** Hay pohdon nan ngadan an Naomi an ipa'innila ya am'amlong mu nan ngadan an Mara ya hay pohdonan ipa'innila ya umat hinan mumpait. * **2:2 2:2** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an nalaklakay gattangna mu nan wit.

7 Hidin nawi"it ya immalin nangibaga hi'on mabalin an mamanuh awadan nadan
binto' hi indoggan nadan munggapas ot iyabulut'u. Ta inhipunah din nawi"it an agge
immoh'ohnong an ammuna nan na'omtang an ena nun'iblayan hinan nahiduman.
8 Ta immeh Boas ot e mi'hapit i Ruth an alyonay, Donglom an imbabale, maphod on
inaynayunmu an miyun'unud hitudan binabain punggapaso' ta adim nomnomnomon
an umaldan hi udum an natanoman.
9 Tigom nan umaldananda on nitnud'a i dida ot pinadana' hinadan mumpangilog
an linala'i ta ma"id ha atonda i he"a hi adi maphod. Ya na'uwoh'a'e ya wahdi nan
liting hinan buwod an hinagubda.
10 Ya on inat hidin Boas ya nunlu'bub hi Ruth an nida"om di angahnah nan luta
ot alyona i Boas di, Munhanaa' ta athina an ta'on hi ona' mangili ya maphod di
nangibilangmu i ha"on ta impatigom di ulem i ha"on.
11 Ya alyon Boas di, O, te dingngol'u nan maphod an ina'inatmuh nan hi inayu
an nihipun hi natayan din ahawam. Ya hay nanaynam i da amam i inam ya nan
numboblayam ta ni'yali'ahtu an ta'on onmu agge innilay a'atmihtu.
12 Ot hanat hi Apu Dios an dayawonmi an tinanud Israel an hiyay paddungnay
nihi"ugam ya idatnay dakol an gunggunam an gapuh nan maphod an ina'inatmu.
13 Ya alyon Ruth di, Ongal ahan hinaen ulem i ha"on an ta'on on na'adda"ula' mu
nadan baalmu. Ya atbohdin impa'amlonga' hinan maphod an hinapitmu i ha"on.
14 Ya hidin eda mangan ya mun'ayag boh Boas i Ruth an alyonay, Ma'a ta mangan
ta'u. Ta immeh Ruth ot e mi"an hinadan munggapas ot idattan bon Boas hinan
inhanglagdan barley. Ya hidin nabhugda ya waday binatinah makan ta iyanamutna.
15 Ta on nalpah an nanganda ot ume bon e mamanuh. Ot ibagan Boas hinadan
munggapas an alyonay, Ta'on on e mamanuh hinan way binto' ya adiyu ipagol.
16 Mu guyudonyuot dohah nan nabto' on inggahyu ta pi'panuhna ya adiyu ihingal.
17 Ta hi Ruth ya inyal'algona an pimmanupanuh ta ingganaot mahdom. Ya hidin
pinlagna ta namahmah nan bogahna ya umeh himpulut duway (12) kilu.
18 Ta ona inyanamut ot ipatigona i inanay dinakol nan pinanuhna. Ot ukatona bo
nan binatinan makan ot idatna i hiya.
19 Ya alyon Naomi di, Nganney ud bagih nan em namanuhan? Maphod on wagahan
Apu Dios hidiyen tagun ma'ule i he"a.
Ya alyon Ruth di, Hi Boas anu.
20 Ya alyon Naomi di, Hiya'e ya umman nihnup di nitulangana i dita'u. Ot hiyay
ohah mibilang hi mangipapto' i dita. Ot immannung peman nan hapit Apu Dios an
hiya ya nomnomnomona nan numpun'ate† ya namamah nadan matagu an gapuh
homo'na. Ot hanat wagahanah Boas.
21 Ya alyon Ruth di, Hay ma"aphod ahan hi imbagana ya nan alyonay maphod
ona' miyun'unud hinadan punggapasona ta inggana hi magapas an namin nan
tinanomana.
22 Ya alyon Naomi di, Maphod hinaen imbagana i he"an imbabale. Ot maphod
peman on hiyay atom te onha umaldan'ah udum ot ma"id ha mapto' ya ilaylayahhan
da'ah nadan linala'ihdi.
23 Ot inaynayun mon Ruth an e miyunu'unud hinadan punggapason Boas ta
ingganaot malpah di ahigapas di barley ya wit. Yaden nanongna tuwalin niddum
i inana.

3

Hay Immayan Ruth Hinan Pun'ilikan Boas

† **2:20 2:20** Hi Apu Dios ya pohdonan mipapto'da nadan nabalu.

1 Han hin'algo ya alyon Naomi hinan inapuna an hi Ruth di, Maphod di
pangahawaon da'a ta wan lo'tat ya waha nadutu' i ha nunhituwam.
2 Hi Boas an numpabo'lah din binabain niyunu'unudam hidin ahigapas ya imbaga'
i he''a an tulang ta'u. Ya dingngol'u an hay mahdom ya ume an e muntoop hinan
na'ilik an barley hinan pun'ilikan.
3 Ot hay atom ya e'a mun'amoh ya nunlana'ah nan maphod di hunghungna. Ya
inip'iphodmun nunlubung ya imme'ah nan pun'ilikan Boas. Mu imme'a'ehdi ya
halipodpodom ta adina ni' ilmu an wa'ahdi ta ingganah on malpah an mangan ya
nanginum.
4 Ya idodongam nan ena alo'an ta tinigom'e an nalo' ya ahim e lupyahon nan uloh
hi way hukina ya bimmaktad'ah nan uyyadana ta mipatigon pinhodmu an hiyay
mumpapto' i he''a. Ta nangamung i hiya an mangibagah atom.

5 Ya alyon Ruth di, O ipatna' an aton.
6 Ot umeh nan pun'ilikan ta nan imbagan Naomi di inatna.

7 Ta on tinigonan nalpah hi Boas an nangan ot mangmanginnum ta maphod di
punli'nana ot inayunan e malo' hi e''elen nan na'amung an ilik. Ta on nalo' ot ahi
mun'ul'ullen umeh Ruth ot ena lupyahon nan uloh way hukina ot buma'tad hinan
uyyadana.

8 Ya hidin tongan di labi ya inggibo' Boas ot mumballin ya kimmaynit te wahdi han
babai an nalo' hi way uyyadana.
9 Ot alyon Boas di, On nganney ngadanmu?

Ya alyonay, Ha''on hi Ruth, apu Boas. Ot inayun Ruth an alyon i hiyay, He''a ya
nihnup anuy nitulangam i da'mi ot mabalin'e ya he''ay ukod an mumpapto' i ha''on
ta mihukkat'ah din ahawa' an amuna'om.
10 Ya alyon Boas i hiyay, Hanat ipa'amlong da'a i Apu Dios te maphod di nangatmuh
nan hi inan din ahawam ya namama mo ituwen ongal an nangipatigom hi ulem. Te
unhaot nadan mumpangilog di em hinama' an ta'on on nawotwot mu bokon athidiy
inatmu.
11 Ot hay ibaga' i he''a ya adi'a minomnoman ot ato' nan imbagam. Ta'omman ot
innilan di tataguhtu an maphod di pangiye''em.
12 Manu te immannung an nihnup di nitulanga' hinan ni'yapuwam mu waday oha
an hiyay nihaghaggon di nitulangana i da'yu mu ha''on.
13 Ot ta'on on adi'a ni' umeh ad uwanin nahdom ta mawi''it ya eya' ni'ihapit i diyen
lala'i ta hay alyona tuwali. Ot pohdona'e ya hiyay ukod an mangipapto' i he''a. Mu
aggena'e pinhod ya innilan nan nahamad an Dios di punnomnom'u ot immannung
an pinhod'u an ahawaon da'a. Ot malo''a ta nangamung hi bigat.

14 Ot inayun mon Ruth an malo' hidih nan uyyadan Boas. Mu hidin agge ni' nabigat
an adi mimatunan di tagu ot bumangon. Te hi Boas ya aggena pinhod an waday
manginnila an hi Ruth ya immehdih din nahdom.
15 Ya alyon Boas bon hiyay, Aanom nan inhaba'lagmu ya bini'lagmu. Ta inat Ruth
ot ha''adan Boas hi barley. Ta on niphod an nagu'uhan ot ipa'aktuna i Ruth ta
iyanamutna.

16 Ya hidin dimmatong hi baleda ya mahmahan inanay nunhapitanda i Boas. Ot
uhuhon Ruth an namin nan imbagan Boas.
17 Ya inalina bo di, Indatnah tuwen onom di halub an barley te adi anu maphod an
umanamuta' an ma''id ha iyanamut'u.

18 Ya alyon inanay, Ot ihhodta ta nangamung di punhahapitanda te innila' an adi
duminong hi Boas hi ad uwanin algo ta ingganah on mihahapit.

4

Hay Nangahawaan Boas I Ruth

1 Hi Boas ya on nawi"it ot umeh nan way geyt i diyen boble hinan uggan
pundadammuwan di linala'i hi'on waday mihahapit ot e umbun hidi. Ya nada'dani
ya wada nan lala'in hapulona an hidiye nan nihaghaggon di nitulanganah din hi
Elimelek. Ot ayagana ta immeh diyen lala'i ot e mi'ibun i hiya.
2 Ot ayagan Boas di himpuluh (10) nadan ap'apu i diyen boble ot umalida ot
munhahapitda.
3 Ot alyonah nan lala'in tulangnay, Teen ad uwani an numbangngad hi Naomi an
nalpuh ad Moab ya alyonay ihublina nan lutan din ibata an hi Elimelek.
4 Ta hiya nan ninomnom'u an ipa'innila i he''a te he''a ahan di nihaghaggon di
nitulangana i dida mu ha''on. Ot pinhodmu'en hubliyan ya imbagam hi ad uwani
an wahtuda tun a'ap'apu ta'uhtu an mi'idngol. Manu'e ya he"ay mamangulun waday
lebbengnan manubli. Mu adim'e ya imbagam i ha''on ta innilao' te ha"on di mihnod
an mabalin hi manubli.
Ya alyon diyen lala'i di, Hubliya'.
5 Ya alyon Boas di, Ot at'ehna an alyom hi hubliyam nan luta i Naomi ya mahapul
bon i'ahawam nan nabalu an hi Ruth an i Moab. Ta nun'imbabale ayu'e ya hiyay
hanat din naten ahawana ta hiyay mamoltan hinan lutadan hina'amma.
6 Ya alyon diyen lala'i di, At'ehna ya adi' mo hubliyan hi'on bokon damdama nan
imbabale' di mamoltan. Ot ta'omman mo ya he''ay nanubli.
7 Ya hay pangiye''edan tinanud Israel hidin nadne hi'on waha lutah mihubli ya
mahapul an aanon nan tagun munhubli di hapatutna ya indatnah nan humubli. Te
hidiyey atondan mangipanuh hinadan mihahapit.
8 Ta on imbagan diyen lala'i an hi Boas di manubli ot inayunan aanon di hapatutna
ot idawawana i Boas.
9 Ya alyon Boas hinadan ap'apu ya nadan udum an wahdi di, Tinigoyu tee ot da'yuy
tistigu an ad uwanin algo ya hubliya' i Naomi nadan binoltan din ibamin hi Elimelek
ya da Mahlon i Kilion an imbabalena.
10 Ya atbohdin ahawao' moh Ruth an ahawan din hi Mahlon. Ta wa'e ha imbabalemi
ya hiyay hanat din nama''id an ahawana ta hiyay mamoltan hinan nipaboltan i didan
hina'amma. Ta wan nanongnan adi malingling di ngadanda ituwen boble ta'u. Ot
da'yu tee nimpey tistigu.
11 Ya alyon nadan ap'apu ya nadan udum an tatagun wahdi di, O da'mi di tistigu. Ot
inayunda bon alyon i Boas di, Hanat hi Apu Dios di munwagah nan babain umanamut
hi nunhituwam ta wan umat i da Rachel i Leah an nahlagan di dakol an tinanud Israel.
Ya maphodot boh on he''ay ohan nanongnan kumadkadangyan hinan tinanud Eprat
ta mundongol'ah tun ad Bethlehem.
12 Ya maphod on gapuh nan holagmu i naen babai ya lo'tat ya mundongolda nan
tanudanyu ta umat hinan tinanud da Peres an holag da Tamar i Judah.

Hay Holag Boas

13 Ta on nalpah ot ahawaon Boas hi Ruth. Ya winagahan Apu Dios hi Ruth ta
numbutyug ta nun'ayyam* i han lala'i.
14 Ya alyon nadan binabai i Naomi di, Madayaw hi Apu Dios te ad uwani ya indatna
han apapum ta waha mangipapto' i he''a. Ot hanat mumbalin an mundongol hitun
boble ta'un tinanud Israel.
15 Te hiya ya imbabalen tun inapum an babai an ongal di pamhodnan he''a an
nahamad di nangipapto'na i he''a mu hay pangat di pitun linala'i an i'imbabale. Ya

* **4:13 4:13** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo ya na'en numbutyug ya nunhabi.

teen ad uwani ya nun'imbabale ta apapum ta waha mangipapto' nimpe i he"ah tun
a'in'innaam.
16 Ta inapupun Naomi nan golang ot hiyay manginaynayun an mangipapto' i hiya.
17 Ya nadan binabain hinaggonda ya nginadananda nan golang ta hi Obed. Ya ma''id
ha aggeda e nanguhuhan hinan ibbada an alyonday, Wada mo ayay holag Naomi.
Ya hidin kimmilog hi Obed ya nuntanud ta hi Jesse an hi aman David.
18 Ta hay tonton di a'ammod David an mihipun i Peres ya datuwe.
19 Hi Peres ya nuntanud ta hi Hesron. Hi Hesron ya nuntanud ta hi Ram. Ot
muntanud hi Ram ta hi Aminadab.
20 Nuntanud hi Aminadab ta hi Nason.
21 Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an ud holag i Boas.
22 Ot muntanud hi Boas ta hi Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse an hi aman
David.

1 Samuel

Hay A'at Tuwen Liblu An 1 Samuel

Hituwen liblu ya hay ipa'innilana ya nadan na'na'at i Samuel. Hi Samuel ya hiyay na'udin nangipanupanuh hinadan tinanud Israel. Ya hiya boy nangitana'dog hinadan tinanud Israel i Apu Dios.

Mu nadan tatagu ya nginhedah Apu Dios ta impapilitda an waday patulda ta umatdah nadan udum an boble. Mu ta'on damdamah onda nginheh Apu Dios ya inyabulutna an ma'at nan imbagada ta pinto'nah Saul hi patulda. Manuh din hopapna te maphod di inat Saul an patul mu hay udina ya aggena inun'unud nan tugun Apu Dios.

Ta hiya nan impa'aan Apu Dios hi Saul an patul ot ihukkatnah David an na'na'unnud i Apu Dios. (1 Samuel 13:14)

Ya hay na'udih nitudo' ituwen liblu ya hay namalpaligatan Saul i David an gapuh amohna hi pangaba'abakan David hinadan binuhul di tinanud Israel. Ya namama bo udot te nundingngol hi David hinadan tinanud Israel.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay niyayyaman Samuel ya hay nangipangpanguluwanah nadan tinanud Israel (1 Samuel 1–7)
2. Hay numpatulan Saul hi ad Israel ya hay aggena nangun'unudan hi tugun Apu Dios (1 Samuel 8–15)
3. Hay namto'anda i David an mihukkat i Saul hi patul nadan tinanud Israel ya hay namalpaligatan Saul i David (1 Samuel 16–30)
4. Hay natayan Saul (1 Samuel 31)

Hay A'at Di Pamilyan Elkanah

1 Wada han hi Elkanah an nunhituh ad Ramah hinan nun'abillid an boble hi ad Epraim. Hiya ya imbabalen Jeroham an hi na' Elihu. Hi Elihu ya imbabalen Tohu an hi na' Sup an ohah nadan tinanud Epraim.

2 Hi Elkanah ya duway ahawana an da Hannah i Peninah. Hi Peninah ya waday imbabaleda i Elkanah mu hi Hannah ya ma"id.

3 Ya atawotawon on imme da Elkanah an hina'amma hi ad Siloh an e mundayaw hinan ongal di abalinana an Dios on impi'nongda nan i'nongda i hiya. Ya hay padih ad Siloh ya nadan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas.

4 Ya wa'et nagibbuh an impi'nong Elkanah nan i'nongna i Apu Dios on winanahana nan ahawana an hi Peninah ya nadan imbabaleda.

5 Mu hi Hannah e ya duwwaonay wanahna te hiyay na'appinhodna an ta'on on ma"id ha indat Apu Dios hi imbabaleda.

6 Ya gapu attog ta ma"id ha imbabalena ya amod on e danildilaon Peninah ta ona pabohboholon.

7 Ta athi'athidih atawotawon hi'on immedah nan balen Apu Dios hi ad Siloh ta hi Hannah ya namaaggon limmuwaluwa an adi mangan.

8 Ya lo'tat ya alyon Elkanah i Hannah di, Tanganu on'a umukayungan on limmuwaluwa'a? Ya tanganu on'a adi mangan? Undan ahan nabalbalol i he"a an waday himpulu (10) an imbabalem an linala'i mu ha"on an ahawam?

Hay Nundasalan Hannah

9 Han naminghan an hiyah nagibbuhdan nangan hidih ad Siloh ot e mundasal hi Hannah. Yaden wahdi nan padi an hi Eli an um'umbun hinan way panton di balen Apu Dios.

10 Ya gapuh nan nunhiglan inomnoman Hannah ya kumga an mundasal
11 an alyonay, He"a an ongal di abalinana an Dios ya nomnomnomona' bahan an
baalmu te nunnaud di e' aligligatan. Ot donglom bahan tun dasal'u ta idattana' i ha
lala'ih imbabale' ta munhilbi i he"a hi inggana an adi mumpappappukis.
12 Ya hidin mundasdassal hi Hannah ya idoddodongngan Eli di to'ona.
13 Ya hay punnomnomna ya nabutong te ma"id ha madngol hi hapitna an ammunay
timidna an ma'ot'otwab.
14 Ot alyon Eli i hiya di, Ngalngalam ha binutongmu. Undan adi mabalin hi
idinongmu an manginum?
15 Mu alyon Hannah di, Ha"on ya nunhiglay inomnoma' ta hiya nan hi Apu Dios di
pangibaga'. Ya aggeya' attog nabutong apu padi te adiya' uggan uminum hi bayah ya
hinadan kumpulnan bumutong.
16 Ot hanat adim alyon hi adi maphod di a'at'u an babai te umman attog mahmo'a'
hi pangatda. Ta hiya nan hi Apu Dios di uggan'u pangibagan hi hakit di nomnom'u.
17 Ot alyon Eli i hiyay, Ot athina'e ya hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel ya idatna nan imbagam i hiya. Ot hanat malinggop'a hi umanamutam.
18 Ot alyon Hannah di, Hanaot ta wan nanongna an athina an maphod di
pangibilangmu i ha"on. Ta ona inalih diye ot ume an e mangan te wada mohpey
amlongna.

Hay Niyayyaman Samuel

19 Hidin nawnawi"it i diyen nabiggat ot mundayawda i Apu Dios ot ahi mumbangn-
gad da Elkanah hi ad Ramah. Ya agge nadne ya timbal Apu Dios nan dasal Hannah
ta nawadaan.
20 Ya hidin nun'ayyam* ya lala'i ot ngadananah Samuel te alyonay, Dingngol Apu
Dios nan dasal'u.

Hay Nangiyukodan Hannah I Samuel I Apu Dios

21 Indani ya nadatngan bo nan umayan da Elkanah an hina'amma hi ad Siloh ta
eda ipi'nong nan tinawon an mi'nong i Apu Dios. Ya wada boy insapatanan aton an
ena ipa'annung.
22 Mu hi Hannah ya agge ni'ye mu inalina i ahawana di, Indani ni' ta maphu tun
golgollang ya ahi ami mi'yali ta iyukod'u i Apu Dios ta miha"ad hidih nan balena hi
inggana.
23 Ot alyon Elkanah di, Ot nangamung'ah nan innilam an maphod hi atom
ta damunahna hi aphuwana. Mu hanat hi Apu Dios di mamoddang i he"a ta
mipa'annung nan imbagam i hiya.
24 Ta on hiyah naphuh Samuel ot iyen da Hannah hinan balen Apu Dios hi ad Siloh.
Ya intakinda han tuluy tawona an bulug an baka ya han himpuluy (10) kilu an alina
ya bayah an nittuh nan ay buhi an lalat ta idawatda i Apu Dios.
25 Ta hidin nagibbuh nan ini'nongda an baka ot iyedah Samuel hinan padi an hi
Eli.
26 Ot alyon Hannah i hiya di, Apu padi, ha"on din babai an tinigom an immalihtun
nundasal.
27 Ot teya tun unga an dinawat'u i Apu Dios.
28 Ot teen ad uwani ya ipabangngad'u i Apu Dios ta hiyay punhilbiyanah inggana.
Ot inayundan dayawon hi Apu Dios.

2

Hay Dasal Hannah

* **1:20 1:20** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

1 Ot mundasal hi Hannah an alyonay,
Ongal di pun'amlonga' i he"a Apu Dios te binoddangana' ta waday panipol'uh nadan mamihul i ha"on.
Ya madinola' te innila' an he"ay mangipappapto' i ha"on.
2 Ya ma"id ha nipaddungan di amaphodmu an Dios.
Ya atbohdi an he"a ya mi'alig'ah nan doplah an nahamad hi ihi"ugan.
3 Da'yun mumbaktu ahan ya munlattuwag ya duminong ayu mo an humapihapit.
Te hi Apu Dios ya innilana nadan ato'aton di tatagu ya ta'on on nan wah nomnomda.
4 Ya nadan mun'abikah an titindalu ya abalinanda an putungon di panada.*
Mu pabikahona nadan nakapuy.
5 Ya nadan nanongna ni' an waday anonda ya eda mo bumo'lah itanudda mu nadan nun'a'agangan ni' ya adida mo makulangan.
Ya nadan binabai an adi ni' mun'imbabale ya nun'imbabaledah pitu mu nadan dakol di imbabaleda ya umukayunganda te mapuhda damdama.
6 He"a Apu Dios ya abalinam an pogpogon di itaguwan ya atbohdi an abalinam an mahuwan di nate.
7 Ya abalinam an pumbalinon hi nawotwot nan kadangyan ya pakadangyanom nan nawotwot.
Ya abalinam bon ipada"ul nan mumbaktu mu ipabaktum nan mumpada"ul.
8 Ya abalinam nimpe an mangipaphod hi nitaguwan nadan nun'awotwot ta pumhodda ta mibilangdah nadan tatagu an mapemanan.
Te he"a nan Dios an nangiyammah nan gopnad tun luta ya an namin an wadah tun luta.
9 Ya ipapto'mu nadan tatagun na'na'unnud i he"a.
Mu nadan mangmangngat hi adi maphod ya umedah nan munhihillong an awadan di punligatan.
Te bokon hay abalinan di taguy lummuh eda pumhodan.
10 Te he"a an Dios ya dadagom nadan mi'buhul i he"a ta mama"idda an gapuh bungotmu an umat hinan kidul te humalyaom an namin di taguh tun luta.
Mu nan pinto'mun patul ya idatmuy ongal an abalinana ta hiyay pangabakom.
11 Ya hidin nagibbuh an nundasal hi Hannah ot umanamutda i da Elkanah hi ad Ramah. Mu hi Samuel ya nabati ta munhilbi i Apu Dios hi awadan nan padi an hi Eli.

Hay Impa'inghan Nadan Imbabalen Eli

12 Nadan padi an imbabalen Eli ya adi ahan maphod di ato'atonda an adida takutan hi Apu Dios.
13 Te hay impa'inghada ya wa'e ha i'nong nadan tatagu on hinnag nan padi nan baalna ta munluwag'e nan dotag on inodnana han tuluy hulitna an gumo'
14 on ena initwok hinan palyu' ta an namin nadan matbong on bagin nan padi. Ta athidiy ugganda aton hinadan ibbadan tinanud Israel an e mangi'nong i Apu Dios hi ad Siloh.
15 Ya hay oha boh atonda ya ta'on on agge ni' na'aan nan taba an maghob an mi'nong i Apu Dios on imme nan baal nan padi ta alyonah nan ud bagih nan mi'nong di, Iyalim nan midat hinan padi te adina pohdon nan niha"ang an nan agge nalutuy pinhodna ta igapana.
16 Mu wa'et alyon nan taguy, Indani ni' ta ma'aan nan taban maghob an mi'nong ya ahim alan nan pohdom.
Ya alyonnot nan baal di, Iyalimmot te ala' damdama. Undan gahin'u pulhon?

---

* **2:4 2:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

17 Ta datuwe an pumbahbahulan nadan imbabalen Eli ya nunhiglan adi maphod
hi panigon Apu Dios te ma"id ha pangibilangdah nadan mi'nong i hiya.

Nan Unga An Hi Samuel

18 Hi Samuel ya nanongna an munhilbi i Apu Dios. Ya ta'on on unga ya mabalin an
usalona nan ephod.†
19 Ya atawotawon on nangiyamma hi inana hi lubung an miyoddah ta wa'e ta
immedah ad Siloh an himbale an mangiyeh i'nongda i Apu Dios on indatna i Samuel.
20 On winagahan Eli didan himbale an alyonay, Hanat hi Apu Dios di mangdat
hi udum an imbabaleyu ta mihukkat i Samuel an inyukodyu i Apu Dios. On
immanamutda.
21 Indani tatawwa ya inudman Apu Dios di imbabalen da Hannah ta nawaday tulu
an linala'i ya duwa an binabai. Mu hi Samuel e ya hidih nan balen Apu Dios di
immong'ongngalana.

Hay Nangihingalan Eli Hinadan Imbabalena

22 Hi Eli ya na'amamma mo ya dingngodingngolna tuwalin namin nadan adi
maphod an at'atton nadan imbabalenah nadan ibbada an tinanud Israel. Ya ta'on
on nadan binabai an mumpapto' hinan way panton nan tabernakel ya namaaggon
inilo'da.
23 Ta hiya nan alyon Eli i diday, Tanganu mahan on waha athinah pangatyu an
i'imbabale. Ya teen pun'idatongdan ha"on nadan adi maphod an pangatyuh tudan
tatagu.
24 Undan mahan maphod an i'imbabale ha e iwakat nadan tatagun Apu Dios nadan
adi maphod an a'atyu?
25 Ya undan aggeyu innila an wa'e ta numbahul di ohan tagu hinan ibbanan tagu
ya wadah Apu Dios an mangipanuh. Mu ningamut'e an hi Apu Dios di numbahulan
ya ma"id mo ha mabalin an mangita'dog i dita.
Mu adida donglon hi amada te niluh an ninomnom Apu Dios an dadagon dida an
gapuh nan adi maphod an ato'atonda.
26 Mu hi Samuel ya mun'a'ong'ongngal ya mun'a'ud'udman boy pun'amlongan Apu
Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan tatagu.

Hay Nipa'innilah Ma'at Hinan Pamilyan Eli

27 Indani ya wada han propeta an imme i Eli ot ena ibaga i hiya nan inalin Apu Dios
an alyonay, Handi an numbalindah baal nan patul hi ad Egypt handidan a'ammodyu
ya impa'innila' nan pohdo' i dida.
28 Ta pinto"u din hi apum an hi Aaron ya nadan tanudana ta da'yu ya abuh di
numbalin hi padi an mabalin an mangidawat hi mi'nong i ha"on ya munggohob hi
insenso. Ta usalonyu nan ephod hi'on ayu mi'dammun ha"on. Ya atbohdin da'yuy
idatan nadan makan an idawat nadan ibbayu an tinanud Israel i ha"on.
29 Mu tanganu mahan on athinay pangatyu an adiyu bainan nadan nitugun an
midawat i ha"on? Tanganu on ong'ongngal di pangibilangmuh nadan imbabalem mu
ha"on an onyuot nayya itaban hina'amma nan mun'aphod an i'nong nadan tatagu' an
tinanud Israel i ha"on?
30 Ot gapu ta athinay pangatyu ya ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya
ta'on on inali' hinadan a'ammodyuh din nadne an da'yun matanudan di nanongnah
mumpadi mu ad uwani ya bokon mo athidi te hay abuluto' ya nadan mundayaw i
ha"on. Ya nada'e an adi mangunud i ha"on ya adi' abuluton.

---

† **2:18 2:18** Nan ephod ya hidiye nan iyoddah di padi hinan lubungda an niha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta innilaonda nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

31 Ot padana' tee an mateda nadan mumpangilog an linala'i an imbabalem ya ta'on
on nadan mun'atanudan hi pidwana ta ma"id ha ma'amamma i da'yu.
32 Ya ahi ayu umukayungan hi amohyuh tun punwagaha' hinadan ibbayun tinanud
Israel. Te ma"id ha ma'amamma nimpeh nadan tanudanyu on nateda.
33 Ya onha damdama waha mabati i da'yu ta nanongna an munhilbi i ha"on
ya umukayunganda damdama te nadan linala'in mumpangilog an tanudanyu ya
iyatedan namin di matadom.
34 Ta hay panginnilaam an mipa'annung datuwen imbaga' i he"a ya mundihhandan
mate nan duwan imbabalem an da Hopni i Pinehas hinan hin'algo.
35 Mu waday pinto"u an mumpadi an na'na'unnud i ha"on an nan pun'amlonga' di
atona. Ya hiyay punholago' ta diday nanongnah munhilbih nan pinto"un mumpatul.
36 Ot nan mabati an tanudanyu ya eda mun'od'oddoh pihhu ya anonda i datuwen
papadi. Bokon'e ya mumpahpahmo'dah nan padi ta idattana dida hi tamuda ta waha
pi"ananda. Ot hiya datuwey imbagan Apu Dios i Eli.

3

Hay Impa'innilan Apu Dios I Samuel

1 Nan unga an hi Samuel ya nanongna an munhilbin Apu Dios an bumoddang
hinan padin hi Eli. Ya i diye ya ona"onan an waday ipatigon Apu Dios ya atbohdih
nan pi'hapitanah nadan propeta.
2 Ya hi Eli ya na'amamma mo ya adi pa'attigo. Mu han ohan hilong an nalo' hinan
kuwartuna
3 ya hi Samuel e ya nalo' hinan nihaggon hi awadan di Kahun hidih nan balen Apu
Dios. Ya i diye ya buminabinang ni' nan hilaw.*
4 Ya himmapit hi Apu Dios i Samuel an alyonay, Samuel, Samuel.
Ya alyon Samuel di, Tanganu?
5 Ot umeh awadan Eli ot alyonay, Nganney ibagam?
Mu alyon Eli di, Agge da'a man inayagan. Ekaot malo'.
Ot mumbangngad hi Samuel hinan alo'ana.
6 Mu nada'dani ya impidwan bon Apu Dios an alyon di, Samuel.
Ta bimmangon bo ot umeh awadan Eli ot alyonay, Tanganu?
Mu alyon Eli di, Agge da'a man inayagan. Ekaot malo'.
7 Mu agge innilan Samuel an hi Apu Dios nan himmapit i hiya te hidiyey hopapna
hi na'atan di athidi.
8 Indani ya impitlun Apu Dios an himmapit. Ot bumangon mo boh Samuel ot umeh
awadan Eli an alyonay, On tanganu?
Ya na'innilaan mon Eli an hi Apu Dios nan himmapit.
9 Ot alyona i Samuel di, Mumbangngad'ah nan alo'am ta wa'e ta himmapit bo ya
alyom di, Apu Dios, ibagam nan pinhodmu ot ha"on an baalmu ya donglo' nan ibagam.
Ot e mo malo' hi Samuel.
10 Ya nada'dani tatawwa ya immeh Apu Dios an e nihaggon i Samuel ot humapit
bo. Ya alyon Samuel di, Apu Dios, ibagam nan pohdom ot donglon da'a i ha"on an
baalmu.
11 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Nomnomnomom an himpappangey ahi' aton hitun
bobleyu an tinanud Israel ta an namin nadan mangngol ya kumaynitda.
12 Te ipa'annung'u nadan imbagabaga' an ma'at i da Eli an hina'amma.
13 Ya innilan mon Eli datuwe te inali' tuwali i hiya an dadago' didan hina'amma
ya nadan tanudanda hi inggana an gapu ta ta'on on innilana an adi ahan maphod

* **3:3 3:3** Nan hilaw hinan balen Apu Dios ya pabinabinongdah nan mahdom ta ingganah nan mawi"it ya ahida indop.

di ato'aton nadan imbabalena an mangipatigoh ama"id ha lispitudan ha"on on adina ihingal dida.
14 Ta hiya nan ibaga' tee an adi ahan mabalin an pakawano' nan numbahulanda an ta'on on idawatday i'nongda i ha"on.

15 Ya hidin nagibbuh nan imbagabagan Apu Dios i hiya ot ahi mohpe e malo' hi Samuel. Ta on nawi"it ot ena ibughul nan panton di balen Apu Dios. Ya tumakut an mangipa'innila i Eli hinan imbagan Apu Dios i hiya.
16 Mu alyon Eli di, Imbabale' Samuel?

Ya alyon Samuel di, Tanganu?

17 Ot mahmahan Eli nan imbagabagan Apu Dios i hiya an alyonay, Imbabale', ibagam an namin nan imbagana i he"a te wa'e ha iha"utmu ya nunhiglay pundusan Apu Dios i he"a.

18 Ot ibagan mon Samuel i hiyan namin nadan imbagabagan Apu Dios. Ya alyon Eli di, Hiya hi Apu Dios ot ukod i hiyah nan ninomnomnan maphod an ma'at.

19 Ya hidin mun'a'ong'ongngal hi Samuel ya an namin nadan imbagan Apu Dios i hiya ya ma'at.
20 Ya an namin nadan tinanud Israel an mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba ya immatunanda an hi Samuel ya immannung an propeta.
21 Ya minaynayun an wa'e on ni'happitan hi Apu Dios i Samuel hidih ad Siloh ta ibagana nan pohdona an ipa'innilan Samuel hinadan tatagu.

4

Hay Nangalan Nadan I Pilistia Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Wa'e ta himmapit hi Samuel ya igongahan nadan tinanud Israel.

Indani ya na'amung nadan tinanud Israel an mangubat hinadan i Pilistia. Ta nungkampudah ad Ebeneser ya nada'e an i Pilistia ya hinan dommangna an ad Apek.
2 Ta hidin munggugubatda ya na'abakda nadan tinanud Israel te umeh opat di libuy (4,000) pinaten nadan i Pilistia i dida.
3 Ta hidin binumtik nadan agge ni'yaten tindaluh nan kampuda ya alyon nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel di, Tanganu nin on ad uwani ya inyabulut Apu Dios an abakon dita'uh nadan i Pilistia? Agaot ta eta'u alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta hiyay mangibaliw i dita'uh nadan binuhul ta'u.
4 Ot ituda'day e mangalah nan Kahun. Te hidiyen Kahun di alyonda hi awadan nan ongal di abalinana an Dios an mun'ap'apu an wahdih nan uhhuna an numbattanan nan duwan kerubim. Ya dadiyen kerubim ya nipa'otdah nan Kahun. Ya nan duwan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas ya ni'yedah nadan nangdon hinan Kahun.

5 Ya hidin indatongda nan Kahun ya immingaldan namin nadan wahdin tinanud Israel hi amlongda ta ay niwagot nan lutan awadanda.
6 Ya dingngol nadan i Pilistia nan ingalda ya alyonday, Tanganu nin onda immingal hinan kampun di tinanud Israel? Ya hidin na'innilaanda an indatongda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hidih kampuda
7 ya timmakut nadan i Pilistia an alyonday, Inoy, ta inyalida'eh nan kampuda nan diosda ot nganne nin di ma'at i dita'u. Ammuna mahan hi ad uwani an waha athitu hi ma'at.
8 Mate ta'u mahtu! Te ma"id ha mabalin hi mangihwang i dita'u i dadiyen mun'abibikah an diosda an dida din namateh nadan i Egypt hinan agge naboblayan.

9 Mahapul mahan an tumulid ta'u an i Pilistia ta abakon ta'u dida ta ipatigo ta'u an
linala'i ta'u. Te undan mahan adi dita'u pumbalinon hi himbut i dadiyen Hebrew* an
umat hi inat ta'u i dida?
10 Ta timmulidda peman nadan i Pilistia ot abakonda nadan tinanud Israel ta
dakkodakkol di nate i dida an umeh tulumpuluy libu (30,000). Ta ahibubuttikanda
ya numpanganamutday udum.
11 Ya ta'on on nadan imbabalen Eli an da Hopni i Pinehas ya ni'pateda i diyen algo.
Ot alanda bo udot nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

Hay Natayan Eli

12 Wada han tinanud Benjamin an binumtik an nalpuh nan gubat ot umeh ad
Siloh i diyen algo an nun'ahethet di lubungna ya nahuhupu' di uluna an gapuh ena
umukayungan.
13 Ya hidin dimmatong hi ad Siloh ya wadah Eli hinan pingngit di awon an inumbun
hinan umbunana an nunnaud an minomnoman hinan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios. Ot la"uhanah Eli ot ena ipa'innilah nadan tatagu nan na'at ya ahikokogada.
14 Ya dingngol Eli ot mahmahana an alyonay, Tanganu on ayu ahikokoga?
Ot e mihaggon hidiyen tagu i hiya
15 te adi mo pa'attigoh Eli te nahiyam ta waluy (98) tawona.
16 Ot alyon diyen tagu i hiya di, Hiya tee hi nalpuwa' hi gubatan an binumtika'.
Ot mahmahan Eli an alyonay, Ot nganney na'at an imbabale?
17 Ya alyon diyen taguy, Ma"id mahdi te nunnaud di na'abakan ta'u. Ta dakolday
nun'a'ate an ta'on on nadan imbabalem an da Hopni i Pinehas. Ya inalada bo udot
nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
18 Ya hidin dingngol Eli hidiyen na'at hinan Kahun Apu Dios ya innayunaot an
nalotwad hinan inumbunana ta nilungit di bagangna ot inayunan mate te amamma
mo nimpe ya ma'dammot bo udot.
19 Ya nan inapuna an ahawan Pinehas ya tuwen mun'ayyam. Ta hidin dingngolna
nan na'at hinan Kahun Apu Dios ya nan natayan amada ya nan ahawana ya
dinumgoh di putuna ot inayunan mun'ayyam mu nunhiglay nunligatana ta hiyay
inyatena.
20 Mu hidin agge ni' nate ya alyon nadan binabai an mundawat di, Pabikahommot
di nomnommu te lala'i tun inyayyammu.
Mu aggena timbal hidiye an pamaag
21 ot ngadanana nan imbabalena ta hi Ikabod† an alyonay, Ma"id moh Apu Dios i
dita'u an tinanud Israel.
Inalinah diye te gapuh nangalan nadan i Pilistia hinan Kahun ya nan natayan
amada an hi Eli ya nan ahawana.
22 Ta hiya nan alyonay, Ma"id moh Apu Dios i dita'un tinanud Israel te inalada nan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

5

Hay Na'at Hinan Dios An Hi Dagon

1 Hidin inalan nadan i Pilistia nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hi ad
Ebeneser ot iyeda hi ad Asdod
2 ot eda ipaldang hinan diosda an hi Dagon hinan balena.

---

* **4:9 4:9** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel. † **4:21 4:21** Nan ngadan an Ikabod ya hay ibalinana ya ma"id moh Apu Dios i didan tinanud Israel.

3 Mu hidin bimmangon nadan i Asdod i diyen nabiggat ya inoy an nuntallu'bub nan
dios an hi Dagon hinan dotal hi hinangngab nan Kahun. Ot alanda ot ipabangngaddah
nan niha"adana.
4 Mu hidi bon nabiggat ya inoy an nuntallu'bub boh Dagon hinan dotal hi
hinangngab nan Kahun an ammunay adolna te na'aan di uluna ya ta'lena ot
magahdah nan dotal hi way panton diyen balen Dagon.
5 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya adi goppaon nadan padin Dagon ya ta'on on
nadan hunggop hidiyen nagahan nan uluna ya ta'lena.
6 Ya ta'on on nadan i Asdod ya nadan tataguh nan nunlini"odan an boble ya
nunhiglay nundusan Apu Dios i dida. Te winadanay o"ongal an poghah adolda.
7 Ta gapu i dadiyen ma'ma'at ya alyon nadan tataguh ad Asdod di, Mahapul
an adi minaynayun nan Kahun nadan tinanud Israel i dita'u te nunhigla tayyay
pamalpaligatna i dita'u ya ta'on on nan dios ta'un hi Dagon on pina"ihna.
8 Ot ipa'ayagdan namin nadan ap'apuh ad Pilistia ot alyonday, Nganney aton ta'uh
tun Kahun an nittuwan nan Hapit nan Dios nadan tinanud Israel?
Ya alyon nadan ap'apu di, Iye ta'uh ad Gat.
Ot iyedah ad Gat an oha bon bobleh ad Pilistia.
9 Mu hiyah diyen dinusan Apu Dios nadan tataguhdi an winadana bo damdamay
poghada an ta'on on nadan u"unga ya a'amamma ya i'ininna ta hiya nan nunhiglay
takutda.
10 Ot iyeda mo bo nan Kahun hi ad Ekron an oha bon bobleh ad Pilistia.
Mu hidin indatongdahdi ya ahitutukuk nadan tatagu an alyonday, Umman
inyalidah tun boble ta'u nan Kahun an nittuwan nan Hapit nan Dios di tinanud Israel
ot undan dita'u'e ihya ya adi ta'u mi'inya'ate?
11 Ta impa'ayagda bon namin nadan ap'apuh ad Pilistia ot alyondan diday,
Ibangngadyun diyot nan Kahun hinan nalpuwana ta adi dita'u patayon.
Manu'eh nunhiglay takutda ya inamtanda nan nunhiglan nundusan Apu Dios i
dida.
12 Ya nada'e attog an agge ni'yate ya holholtaponday hakit nadan o"ongal an
poghada. Ta nunhiglay pumpahpahmo'anda an himpamoble an dimmatong hi ad
lagud.

6

Hay Nibangngadan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nihaha"ad hi ad Pilistia hi pituy
bulan.
2 Ya hidin impa'ayag nadan tataguh ad Pilistia nadan mumpumbaki ya nadan
mama"o ot mahmahanda i dida an alyonday, Nganney aton ta'u an mangibangngad
hinan Kahun?
3 Ya alyonday, Ibangngadyu'e nan Kahun an nittuwan nan Hapit nan Dios an
dayawon nadan tinanud Israel ya mahapul an waha pi'yeyuh mi'nong hi apakawanan
di bahulyu ot pumhod ayu. Ta pinumhod ayu'e ya hidiyey panginnilaanyu an nan
inatyun adi maphod di gapunah nundusaan nan Diosda i da'yu.
4 Ya alyon nadan tataguy, Nganne nin ha madadawoh pi'yemih mi'nong i hiya?
Ya alyonday, Alanyu hah nadan balitu' ya inyammayu ha lima hi padpaddung di
nap'ol an poghay tigona ya inyammayu boy lima hi padpaddung di gelew di tigona ta
miyunnudan hinan bilang di patul ta'u an i Pilistia. Manu'e hi athidi ya bokon dita'u
ya ammunay nadusa mu ta'on on nadan patul ta'u.
5 Ot hiya nan iyammayu nimpe dohah nadan balitu' ta ay popoghay tigoda ya ha
udum hi ay gegelew di tigoda ta umat hinadan nanadag hitun numboblayan ta'u.

Ta idawat ta'uh nan Dios di tinanud Israel ta alina mohpe ya adi dita'u paligaton ya adina dadagon nadan dios ta'u ta pumhod mohpe tun numboblayan ta'u.
6 Ot adi ayu mungngohe ta adiyu iyunnud hinadan tataguh ad Egypt ya nan patulda an nginhedah Apu Dios ta hiya nan pinaligatna dida ot ahida mohpe itbal an makak nadan tinanud Israel.
7 Ot iphodyu ha kaliton ya inalayu ha duwah baka an agge naphuy imbabaleda ya aggeda ni' pinatna an nungguyud ta diday ahiyu pangipaguyudan. Mu nada'en imbabaleda ya ihiwweyu ta iyeyu didah nan kulunganda.
8 Ya inluganyuhdi nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya impaldangyuhdi nan oha bon kahun an niha"adan nadan niyamman balitu' an idawatda i diyen Dios an dayawonda ta linglingonay bahul ta'u. Ya impakakyu nadan baka ta nangamungdah nan pangipluyanda.
9 Ya minminnangmangyu dida ta ipluyda'eh nan bobleh ad Bet-Semes ya ma"id ha bahhona an nan Dios nadan tinanud Israel di namalpaligat i dita'u. Mu ihingngida'e ya bokon te on tuwali apyanatu.
10 Ta inunud nadan tataguh diyen imbagada i dida ot mangaladah duwan bakan agge naphuy imbabaleda ta mangiguyud hinan kaliton. Ot alanda nadan imbabaleda ot iyedah nan kulunganda.
11 Ot iluganda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot ipaldangda nan kahun an niha"adan nan balitu' an ay gegelew ya ay popoghay tigoda.
12 Ta hidin nakakda ya aggeda nunhinghingngi an inunu'unudda nan awon an umeh ad Bet-Semes an ta'on onda kumowakowaw. Yaden inunu'unud nadan liman ap'apun di i Pilistia ta ingganah nan adadatong hi ad Bet-Semes.
13 Ya i diye ya munggapasdah wit* nadan i Bet-Semes hidih nan nundotal. Ya nangimangmanganda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nunhiglay immamlonganda.
14 Ta hidin nipto' nan kaliton i han ongal an batuh nan puntanoman Joshua hi ad Bet-Semes ya immohnong nadan baka. Ot ume nadan tatagu ot pumpalangda nan kaliton ot hiyay panunguda hinadan baka an maghob an mi'nong i Apu Dios.
15 Ya hay nunlo'ah hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya nan nipaldang an kahun an nittuwan nadan niyamma hi ay popogha ya ay gegelew an balitu' ya nadan tinanud Libay ot iha'modah nan batuhdi. Ya i diye bo damdama an algo di nangidawatan nadan tatagu hi ad Bet-Semes hinadan maghob an mi'nong ya nadan udum an midawat i Apu Dios.
16 Ta tinigon nadan liman ap'apun di i Pilistia datuwe an na'na'at ot ahida mohpe umanamut hi ad Ekron i diyen algo.
17 Ta datuwen balitu' an ay popoghay tigoda an impiyalin nadan i Pilistia an idawatda ta linglingon Apu Dios di bahulda ya nipnipong di bilangdah nadan bobleh ad Pilistia an hi ad Asdod ya hi ad Gaza ya hi ad Askelon ya hi ad Gat ya hi ad Ekron.
18 Ya na'e bon balitu' an ay gegelew ya nipnipong boy bilangdah nadan liman ap'apu hinadan binattuy aladna an boble hi ad Pilistia ya nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda.
Ta ingganah ad uwani ya hidiyen ongal an batu hinan puntanoman Joshua hi ad Bet-Semes an nangipabunandah nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios di ugganda panginomnoman i dadiyen na'na'at.
19 Mu wadaday napitu (70) an i Bet-Semes an nun'a'ate an gapuh eda nangiwangalan i diyen Kahun. Ta ongal di nginumhopan nadan tataguhdi i diyen inat Apu Dios i dida.

Hay Niyayan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hi Ad Kiriat-Jearim

* **6:13 6:13** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

20 Alyon nadan i Bet-Semes di, Undan nganne ihya i dita'u di adi tumakut i Apu
Dios an ma"id ha nipaddungana an Ap'apu? Ot dana nin di eta'u pangiyayan ituwen
Kahun ta adi miha"ad hitu?
21 Ot ituda'day e mangibagah nadan tataguh ad Kiriat-Jearim ta eda alyon i dida di,
Imbangngad nadan i Pilistia nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot umali
ayu ta alanyu.

7

1 Ot umeda mo nadan i Kiriat-Jearim ot eda alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios ot iyedah nan nabillid an awadan Abinadab. Ot piliyondah imbabalena an
hi Eleasar ta hiyay mumpapto'.
2 Ot mihaha"ad hidi nan Kahun hi ad Kiriat-Jearim hi umeh baintiy (20) tawon. Ya
nunhiglay punligatan nadan tinanud Israel ta pohdonda an mumpaboddang i Apu
Dios.

Hay Nangihipunan Samuel An Mangipanuh Hinadan Tinanud Israel

3 Indani ya inalin Samuel hinadan ibbanan tinanud Israel di, Ninomnomyu'e an
mumbangngad an mangun'unud i Apu Dios ya mahapul an idinongyun mundayaw
hinadan dios di udum an boble ya ta'on on nadan Astoret an wada i da'yu. Ya
inyohhayuy punnomnomyu i Apu Dios ta hiya ya abuh di punhilbiyanyu ot ihwang
da'yun hiya hinadan i Pilistia.
4 Ot iwalong mon nadan tinanud Israel nadan bulul an da Baal i Astoret ta hi Apu
Dios mo ya abuh di nunhilbiyanda.
5 Indani ya inalin Samuel di, Ma'amung ayun namin an tinanud Israel hi ad Mispah
ta umaliya' ta idasalan da'yuhdi.
6 Ta na'amungdah ad Mispah ot eda humagub ot ikuyagdah nan pundayawan
ta midawat i Apu Dios. Ot mun'ulatda i diyen algo an alyonday, Abulutonmi an
numbahul amin he"a Apu Dios.
Ta hi Samuel di nun'ap'apu hinadan ibbana an tinanud Israel hi ad Mispah.
7 Ya hidin dingngol nadan i Pilistia an na'amung nadan tinanud Israel hi ad Mispah
ot ipangulun nadan ap'apuda ta eda gubaton didahdi. Ya timmakutda nadan tinanud
Israel hi nangngolanda an tuwe nadan i Pilistia an mangubat i dida.
8 Ot alyonda i Samuel di, Adim ni' idinong an mumpahpahmo' ta mumpaboddang'a
i Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ta alina ya ihwang dita'u hinadan i
Pilistia.
9 Ot alan Samuel han agge naphu an kalnero ot i'nongna i Apu Dios an ginhobnan
namin. Ot mumpahpahmo' an mumpaboddang i Apu Dios ta wan boddangana dida.
Ya timbal Apu Dios.
10 Te hidin agge ni' nalpah nan idawat Samuel i Apu Dios an maghob an mi'nong ya
tuwe nadan i Pilistia an mangubat i dida mu winadan Apu Dios han ongal an kidul
ta nangintattakut nadan i Pilistia ta aggeda innilay at'attonda an namaagday butik.
11 Ot mangeda nadan tinanud Israel an na'amung hi ad Mispah ot pumpudugda on
numpateda didah nan awon ta ingganah nan adadatong hi ad Bet-Kar.
12 Ya hidin nalpah ot alan Samuel han batu ot iha"adnah nan numbattanan di ad
Mispah ya hi ad Sen ot ngadananah Ebeneser an hay ibalinana ya alyonay, Hituwey
panginomnomnoman ta'u hinan boddang Apu Dios.
13 Ta na'abak nadan i Pilistia ot mihipun i diye ta ingganah natayan Samuel ya
aggeda mo ginubat nadan tinanud Israel te adi iyabulut Apu Dios.
14 Ya nada'e an boblen pinloh nadan i Pilistia an nihipun hi ad Ekron ta ingganah
ad Gat ya binangngad mon nadan tinanud Israel. Ya indinong mo bon nadan tinanud
Amor an mangubat hinadan tinanud Israel.

15 Ta hidin amatagun Samuel ya innaynayuna an nun'ap'apuh nadan tinanud Israel.
16 Ta atawotawon on immeh ad Betel ya hi ad Gilgal ya hi ad Mispah ta hiyay e
mangipanuh hinadan tatagu i dadiyen boble.
17 Mu hay umanamutana damdama ya hi ad Ramah an numboblayana te hiya boy
mangipanuh hinadan tataguhdi. Ta hidiy nangiyammaana i han pangidawatan hi
mi'nong i Apu Dios.

8

Hay Numbagaan Nadan Tinanud Israel Hi Patulda

1 Hidin na'amamma moh Samuel ya numbalinona nadan imbabalenah ap'apun
nadan tinanud Israel.
2 Ta hi Joel an panguluwan ya hi Abijah an nihnod i hiya ya diday nunhilbi hinadan
tataguh ad Beerseba.
3 Mu adi umat i amaday pangiye"eda te hay pihhuy gagamgamanda an wa'e ha
mihahapit ya numpabayadda ta agge nipto' di pangipanuhda.
4 Ta han hin'algo ya na'amungdan namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel ot umedah ad Ramah hi awadan Samuel.
5 Ot alyondan hiyay, Nomnomnomom an amamma'a mo yaden adi umat hi
nangnangngatmuy pangat nadan imbabalem. Daan mo ta pot'om ha patul ta hiyay
mangipangpangulu i dita'u ta umat hi udum an boble?
6 Mu adi pinhod Samuel hidiyen imbagada an waha patul hi mun'ap'apu i dida. Ot
mundasal i Apu Dios.
7 Mu alyon Apu Dios di, Atom nan imbagada te bokon he"a mu ha"on nan aggeda
pinhod an mun'ap'apun dida.
8 Te nihipun tuwalih din namoddanga' i didah din nakakandah ad Egypt ta ingganah
ad uwanin algo ya din'uga' i dida ta nadan udum an dios di nunhilbiyanda. Ot tee an
athitu boy atondan he"a.
9 O mu ta'on on athidi ya unudom nan imbagada mu mahapul an padanam i dida
nan aton di ohan patul.
10 Ot ibagan mon Samuel an namin nadan inalin Apu Dios hinadan tatagu an
mumbagah patulda
11 an alyonay, Athituy aton nan patul an mun'ap'apu i da'yu an ayagana nadan
linala'in i'imbabaleyu ta puntindaluwona dida. Ya mungkakalesaday udum ya
mungkabayuday udum ya impadallanay udum ta diday mangipanguluh nadan
kalesana ta ipa'inniladay umaliyana.
12 Ya numbalinonay udum hi opisyal di hinlilibu (1,000) ya nadan udum ya opisyal
di hinnanabongle (50) an tindalu. Ya nun'aladuwona ya nunggapasonay udum
hinadan dakol an tinanomana. Ya nun'udihonay udum hi almas ya nadan ma'usal
hinadan kalesana.
13 Ya nada'en binabain i'imbabaleyu ya pumbalinonah baal te pangiphodona didah
bangbangluna ya punha"angonay udum ya nangiphodonah tinapay di udum.
14 Ya alana bo nadan mun'aphod an lutayu an ta'on on nadan nun'atanoman hi
greyp onu olibo ta idatnah nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan baalna.
15 Ya alana boy mi'ami'apuluh nadan gapasonyu ya nadan bungan di intanomyu ta
idatnah nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan baalna.
16 Ya awitona bo nadan linala'i ya binabai an baalyu ya nadan mun'aphod an baka
ya dongkiyu ta usalona.
17 Ya ta'on on nan mi'ami'apuluh nadan kalneroyu ya alana ya numbalinon da'yuh
baalna.

18 Ot madatngan'eh diye an pumpaligatanyuh pangat tuwen piliyonyun patul ya
ta'on on ayu mohpe mumpahpahmo' i Apu Dios an mumpaboddang ya adi da'yu mo
donglon i hiya.
19 Mu adi damdama donglon nadan tataguh Samuel an alyondaot di, Ta'on on athidi
ya pinhodmin waday patulmi
20 ta mipaddung amih nadan udum an boble an patul di ap'apumi ya mangipang-
pangulu i da'mi hi'on waday gubat.
21 Ta hidin dingngol Samuel nan imbagada ot pidwonan ibaga i Apu Dios.
22 Ya alyon Apu Dios di, Unudom nimpe nan pinhoddan ma'at ya pinto'mu ha
patulda.
Ot alyon Samuel moh nadan tataguy, O, inyabulut Apu Dios nan pinhodyun ma'at.
Ot pa'anamutona dida.

9

Hay Nundammuwan Da Saul I Samuel

1 Wada han kadangyan ya nundongol an tagun nalpuh nan tinanud Benjamin an
hi Kis an imbabalen Abiel. Hi Abiel ya imbabalen Serol. Ya hi Serol ya imbabalen
Bekorat an imbabalen Apiah.
2 Hi Kis ya wada han imbabalena an lala'i an nungngadan hi Saul an mahdol
di alala'ina an ma"id ha nipadpaddunganah nadan tinanud Israel ya ta'on on nan
tinagena ya ma"id ha nipaddungana.
3 Ta han hin'algo ya wadaday natala' hinadan dongkin amana an hi Kis. Ot alyon
Kis hinan imbabalena an hi Saul di, Awitom ha ohah nadan baal ta'u ta eyu hama'on
nadan dongki.
4 Ta immeda ot eda hamahama'on hinan nun'abillid an boblen nadan tinanud
Epraim ya hinan nunlini"odan an boble hi ad Salisa mu ma"iddahdi. Ot umedah
ad Saalim ya nadan numboblayan di tinanud Benjamin mu ma"idda damdamahdi.
5 Ta lo'tat mo ahan ya dimmatongdah nan numboblayan nadan tinanud Sup ya
alyon Saul hinan baalna di, Ma'aot ta umanamutta te alinah minomnoman hi ama i
dita an bokon nan natala' an dongki.
6 Mu alyon nan baal di, Umman wada ta'wa han propeta ituwen boble an piyalon
di tataguhtu te an namin nadan ibagana ya umannung. Eta'e ta eta tigon ta alina ya
ituddunay eta panama'an hinadan dongki.
7 Ya alyon Saul di, Umeta'e ya nganne ha eta idat i hiya an napuh nan binalunta an
makan?
8 Ya alyon nan baalna di, Umeta ot wahtu han kittang an pihhu an silber an idat'un
hiya ta ituddunay awonta.
9 Handi'e ni' ya wa'e ta waday pinhod nadan tatagun ibaga i Apu Dios on alyonday,
Eta'u tigon nan mun'abig. Mu ad uwani ya nan alyonda ni' hi mun'abig ya hiya nan
ma'alih propeta.
10 Ya alyon Saul di, Maphod hinaen ninomnommu. Ot eta mo ta eta tigon.
Ot umedah nan numboblayan nan tagun Apu Dios.
11 Ta hidin muntikittikidda an umeh nan boble ya wadaday dinamudan binabain
mumpangilog an e humagub. Ot mahmahandan dida an alyonday, On wahdi nan
mun'abig?
12 Ya alyonday, Anakkaya an hiyah pa"alina. Te hi ad uwanin algo nan
pangidawatan di tatagu hinan i'nongda i Apu Dios hinan pundayawan.
13 Ot pinhodyu'e an tigon ya awigingonyu ta akhupanyu te agagga ya umeh nan
pundayawan i Apu Dios. Te adi mabalin an mangan nadan tatagu ta ingganah on
dumatong ta mundasal ta nalpah'e ya ahida mohpe mangan nadan na'ayagan. Ot

awigingonyu nimpe ta datnganyuh boble te ad uwani nan mabalin an paniganyu i hiya.
14 Ot tumikid da Saul mu hidin manatongdah nan boble ya wadah Samuel an
mun'idamu i dida an umeh nan pundayawan i Apu Dios.
15 Mu inalin tuwalin Apu Dios hidin nala"uy ohay algo i Samuel di,
16 Tinigo' di punligligatanyun tatagu' ya dingngol'u nan pumpahpahmo'anyu i
ha"on. Ta hi bigat hinan athitu ya ituda"uy ohah nadan tinanud Benjamin ta hiitam
di ulunah lanan di olibo ta atigana an hiyay pinili' an mun'ap'apu i da'yu an tinanud
Israel. Ta hiyay mangihwang i da'yuh nadan binuhulyu an i Pilistia.
17 Ta hidin tinigon Samuel hi Saul ya alyon Apu Dios i hiyay, Hiyah tuwe nan tagun
inali' an mun'ap'apu i da'yun tatagu'.
18 Ot mangeh Saul hi way geyt an awadan Samuel ot alyona i hiya di, On innilam
di balen nan mun'abig?
19 Ya alyon Samuel di, Ha"on hidiyen mun'abig. Mu mamangulu ayun tumikid hinan
pundayawan i Apu Dios ta mitnuda'. Te mi"an ayun ha"on hi ad uwani. Ta hi bigat ya
ahi' tobalon an namin nadan pohdom an mahmahan ya ahi ayu mohpe umanamut.
20 Ot adi ayu minomnoman hinadan natala' an dongki hi tuluy algo te nahama'da
mo. Ya ibaga' tee an he"a ya nan pamilyam di pinhod nadan ibba ta'u an tinanud
Israel hi mun'ap'apu.
21 Ya alyon Saul di, Undan aggem innilan nalpuwa' hinan tinanud Benjamin an
kakittangan hinadan tinanud Israel? Ya na'e bon pamilyan nalpuwa' ya diday
na'adda"ul hinadan tinanud Benjamin. Ya tanganu on athinay ibagam i ha"on?
22 Ta immedah nan pundayawan ot ipangulun Samuel da Saul hinan baalna i
han ongal an kuwartu ot pabunona didah nan ubunan di mapiyal an tatagu yaden
wahdida mo tuwali di umeh tulumpulu (30) an tatagu.
23 Ot alyon Samuel hinan mumpapto' hi makan di, Ukatom nan ihda an alyo' hi
ihiwwem.
24 Ta inukat nan mumpapto' nan nalutu an hukpit* ot iyenah nan panganan Saul.
Ot alyon Samuel di, Nomnomnomom an impipa"e' hinae ta hiyay ihdam hi ad uwanin
panganan ta'u.
Ta ni"an hi Saul ya nan baalna i Samuel ya nadan tatagun na'ayagan.
25 Ta nalpah hidiyen nundayawanda i Apu Dios ot dumayyudah nan boble. Ot
umedah nan nundotal an atop di balen Samuel ot munhapitdahdi i Saul.†
26 Ya hidin nawnawi"it ot pumbangon Samuel hi Saul hinan nalo'anah nan nundotal
an atop ot alyonay, Bumangon'a ta wa'e ya nangnangnge ayu.
Ta hidin nundadaan hi Saul ot mun'uyyugda i Samuel an limmah'un ot mang-
mangngeda.
27 Mu hidin tuwen taynanda nan boble ya alyon Samuel i Saul di, Pamanguluwom
ni' nan baalmu. Ta umohnongta ni' ta ibaga' nan imbagan Apu Dios an ibaga' i he"a.
Ot mamangulun ume nan baal.

10

1 Ta inalan Samuel nan lanan di olibo an niha"ad hi butilya ot hiitanay ulun Saul. Ot
mun'awwalanda ot alyonay, Hiniita' di ulum te he"a nan pinto' Apu Dios an mumpatul
hinadan tinanud Israel. Ya hituwey panginnilaam an hi Apu Dios di namto' i he"a an
mun'ap'apuh nadan tataguna ta ihwangmu didah nadan binuhulda.

---

* **9:24 9:24** Hay mangihdah nan hukpit ya nan padi ya abuh mu nidat i Saul te mibilang hi nidawat i Apu Dios an gapu ta hiya ya mumbalin hi patul. † **9:25 9:25** Hay alyon di udum hinan nunhapitdahdi i Saul ya eda indadaan nan alo'an Saul mu hay ibalinana hinan Hebrew ya nunhapitdahdi i Saul.

2 Ya munhi"anta'eh indani ya waday damuwom hi bobleyu an tinanud Benjamin an
duwan linala'ih nan way nilubu'an Rachel hi ad Selsah. Ya diday mangibagan he"ah
awadan nadan dongki an eyu hamahama'on. Mu hi amam ya minomnoman i he"a
te alyonay, Nganne nin di ato' ta mahama' nan imbabale'.
3 Ya dimmatong'a'e boh nan awadan nan kayiw an oak hi ad Tabor ya damuwom
di tulu an linala'i an umedah ad Betel an eda mundayaw i Apu Dios. Nan oha ya
ginuyudnay tulun kikkitang an gulding ya nan oha'e ya inodnanay tulu an tinapay
ya inodnan nan ohay bayah an nittuh ay buhin lalat.
4 Ya apngaon da'a i dida an idatdan he"ay duwah nan inodnanda an tinapay. Ya
alam hidiyen idatda.
5 Ya innayunmu an intikid hinan pundayawan i Apu Dios hi ad Gibeah an nihaggon
hinan kampun di i Pilistia. Ya damuwom nadan propeta an manayyuda an nalpudah
nan pundayawan i Apu Dios an impangulun nadan mumpagangoh hi harp ya lira
ya nadan muntamburin ya mun'ungngiyong. Ya ahitatayoda ya ahitutukukdah
amlongda.
6 Ya idat nan Espiritun Apu Dios di abalinam ta middum'a i dadiyen ahitatayo ya
ahitutukuk hi amlongda.* Ya mahukkatan di a'atmu.
7 Ta na'at'e danae ya hiyay panginnilaam ta atom nan ninomnommun maphod ot
wadah Apu Dios an bumoddang i he"a.
8 Ta nalpah'eh diye ya namangulu'a an immeh ad Gilgal ya hinnoda' hidi hi pituy
algo. Ot adi' ibahho an umali ta idawat'u nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong
hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya ahi' imbaga i he"a nan atom.
9 Ya i diye an nunligguh Saul ta taynanah Samuel ya nali'nana di e nanukkatan Apu
Dios hi a'atna. Ya i diyen algo ya na'at peman nan tulun imbagan Samuel i hiya ta
ma'awatana an hiyay pinto' Apu Dios hi mumpatul.
10 Ta hidin dimmatongdah nan baalnah ad Gibeah ya dinamuda tatawwa nadan
propeta. Ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinana ta niddum i dadiyen ahitatayo
ya ahitutukuk hi amlongda.
11 Ya hidin tinigon nadan tatagun nanginnila i hiya ya alyonday, Undan oha bo
damdaman propetah Saul an imbabalen Kis?
12 Ya alyon han ohan i wahdi di, Undan an namin nadan propeta ya imbabalen bon
di propeta?
Ya nihipun i diye ya nawada nan pangalida an alyonday, Undan ta'on on hi Saul ya
numbalin hi propeta?
13 Ta hidin nalpah nan inat da Saul ot umeh nan pundayawan i Apu Dios.
14 Ya hidin immanamut hi Saul hi baleda ya mahmahan ulitauna an alyonay, On
danay imma'immayanyu?
Ya alyon Saul di, Emi hinama' nadan dongki. Mu hidin adi ami pa'hamma' ot emi
tigon hi Samuel.
15 Ot inayun ulitauna an mummahmah an alyonay, Nganney imbaganan da'yu?
16 Ya alyon Saul di, Inalinay nahama' nadan dongki. Mu aggena imbaga nan inalin
Samuel an hiya ya mun'ap'apu.

Hay Numpatulan Saul Hinadan Tinanud Israel

17 Indani ya inamung Samuel nadan tinanud Israel hi ad Mispah ta mundayawda i
Apu Dios.
18 Ot alyonan diday, Athituy inalin Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an
alyonay, Impangulu da'yu ta immaan ayuh ad Egypt ot ihwang da'yu boh nadan
tataguh udum an boble an namalpaligat i da'yu.

---

* **10:6 10:6** Hay nangibalin di udum ya alyonday middum'a i didah nan ato'atondan mangiba"ag hi ma'at hi udum hi algo.

19 Mu tanganu on ad uwani ya din'ugyuh Apu Dios an nangihwang i dita'u hi
an namin an ligat ta'u ya inomnoman ta'u ta numbaga ayuh patul hi mun'ap'apu
i da'yu. Ot hay atonyu mo ya mundadaan ayun namin ya inamungyu nadan
himpahimpamu'un ta ma'amung ta'u hinan pundayawan i Apu Dios.
20 Ta hidin na'amungdan namin hinan pundayawan i Apu Dios ot ibunutda nan
mumbalin hi patulda ya nabunut nan tinanud Benjamin.
21 Ot ayagana nadan pamilyan nalpuh nadan tinanud Benjamin. Ya nabunut nan
pamilyan Matri. Ot ayagana bon namin nadan imbabalen Matri ya nabunut di
ngadan Saul an imbabalen Kis. Mu adida pa'hamma' i hiya.
22 Ot mahmahanda i Apu Dios an alyonday, Undan agge ni' dimmatong hidiyen
tagu?
Ya alyon Apu Dios di, Wahna mu umman wahdih indoggan nadan gina'u an nipa"e.
23 Ot tagtagonda ot eda awiton ot iyedah awadan nadan tatagu. Ya tinigoda ya hiyay
atagtagayan i didan namin.
24 Ot alyon Samuel hinadan tatagu di, Hiyah tuwe nan pinilin Apu Dios hi patul
ta'u. Ya ma"id ha oha i dita'uh umat i hiya.
Ya initkuk nadan tatagun alyonday, Hanat munnananong di pun'ap'apuwam!
25 Ot ohha'ohhaon Samuel an ibaga i dida nadan mahapul an a'at ya aton di ohan
patul. Ot itudo'na hinan naludun an puntud'an ot iha"addahdih nan pundayawanda
i Apu Dios. Ot pa'anamutona mohpe nadan tatagu.
26 Ya ta'on on hi Saul ya immanamut damdamah ad Gibeah an inibbaan nadan
mun'abikah an linala'i an winadan Apu Dios di pamhoddan hiya.
27 Mu wadaday mamihul i Saul an alyonday, Undan ihya abalinana an mangihwang
i dita'u? Ta gapuh pamihulda ya ma"id ha indatda i hiya. Mu namaaggot dindinong
hi Saul.

11

Hay Nangabakan Saul Hinadan Tinanud Ammon

1 Wada han naminghan ya impangulun nan patul di tinanud Ammon an hi Nahas
nadan tindaluna ta eda gubaton nadan tataguh ad Jabes hi ad Gilead. Mu ni'hapit
nadan tataguh ad Jabes an alyonday, Munhahapit ta'u ta ta'omman ya numbalin amih
baalyu mu ta adi da'mi patayon.
2 Ya alyon nan tinanud Ammon an hi Nahas di, O mu mahapul an ukitonmiy
winawwan an matayu* ta ibabainanyun namin an tinanud Israel.
3 Ya alyon nadan ap'apun di i Jabes di, Idattan da'mih pituy algo ta ipa'innilamih
nadan ibbami an tinanud Israel. Ta ma"id'e attog ha umalih bumoddang i da'mi ya
ahimi abuluton nan pohdonyun aton.
4 Ta hidin dimmatong nadan intuda' nadan i Jabes hi ad Gibeah an boblen Saul ot
ipa'innilada nan na'at ya nunhiglay kogan nadan tatagu i diyen dingngolda.
5 Ya nipaddin manganamut hi Saul an nalpuh nan puntanoman an tuntundona
nadan bakana. Ot mahmahanan alyonay, Undan nganney na'at ta ahikokoga ayu? Ot
ibagada nan imbagan nadan i Jabes.
6 Ya hidin dingngol Saul hidiye ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinana ta
nangimbubbungot.
7 Ot patayonay duwah nadan bakana ot tanogtogona ot ena ipiyappong hinadan
boblen di tinanud Israel. Ot ibagana i dadiyen e mangipiyappong an alyonday,
Athituy ma'at hinan bakan nan tagu an adi mi'ye i da Saul i Samuel an e mi'gubat.

* **11:2 11:2** Hay ukitonday matada ya nadan linala'i ta wan adida tigon nadan binuhulda.

Ya impatakut Apu Dios nadan tatagu an gapuh nan ma'at i dida hi'on adida e
mi'gubat ta hiya nan an naminda ya nun'oh'ohhada.
8 Ya hidin inamung Saul dida hi ad Besek ya umeh tuluy gahut di libuy (300,000)
nalpuh ad Israel† ya tulumpuluy libuy (30,000) nalpuh ad Judah.‡
9 Ot alyon da Saul hinadan nalpuh ad Jabes di, Ume ayu ta eyu ipa'innilah bobleyu
an hi bigat hinan tongan di algo ya mihwang ayu. Ta hidin impa'inniladah nadan
ibbadan i Jabes ya nunhiglay immamlonganda.
10 Ot e ibagan nadan i Jabes i Nahas an alyonday, Hi bigat ya iyabulutmi mo an
atonyu nan pohdonyun aton i da'mi.
11 Mu onnot on i diyen mun'awiwi"it i diyen nabiggat ya wahdida moh nan kampun
nadan tinanud Ammon nadan tindalun nuntuluwon Saul di grupuda an mangubat
i dida. Ot pumpateda nadan tinanud Ammon ta ingganah nan tongan di algo. Ya
nada'en agge nate ya nahihi"anda an way ohaon binumtik.

Hay Nangabulutanda I Saul Hi Patulda

12 Indani ya alyon nadan tatagu i Samuel di, Daanda mohpe nadan mangalih bokon
hi Saul di mumpatul? Iyaliyu didahtu ta pumpatemi.
13 Mu alyon Saul di, Ma"id ni' ha ohah mipapate te ad uwani nan algo an
nangihwangan Apu Dios i dita'u an tinanud Israel.
14 Ot alyon Samuel i dida di, Ume ta'uh ad Gilgal ta eta'u pidwon an ipa'innila an
hi Saul di patul ta'u.
15 Ot umedan namin hinan pundayawan hi ad Gilgal ta hidiy nangabulutanda i Saul
hi patulda. Ot idawatda nan mi'nong hi pi'hayyupanda i Apu Dios. Ta an naminda
an tinanud Israel an ta'on on hi Saul ya mun'am'amlongda i diyen algo.

12

Hay Na'udin Imbagan Samuel Hinadan Tinanud Israel

1 Alyon Samuel hinadan ibbana an tinanud Israel di, Nomnomnomonyu an
inunud'un namin nadan imbagayu ta pinto"u han patulyu.
2 Ot tee an hi ad uwani ya wada mohtu an hiyay mangipangpangulu i da'yu. Ha"on'e
tee ya amammaa' mo ya na'ubanana' ya teen wahtuda nadan linala'i an imbabale' an
niddum i da'yu. Ot innilayu an nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani ya ha"on di
nangipanupanuh i da'yu.
3 Ot teen wahtuwa' hi hinangngabyu te pohdo' an innilaon i da'yu hi'on waha inat'uh
adi maphod. Ta wada'e ya imbagayuh ad uwani hitun pundayawan ta'u i Apu Dios ta
wahtu bo tun patul an pinto'na. On wada i da'yu ha inala' di bakana onu dongkina?
Ya on waday tinukung'u onu pinaligat'u? Ya on waday nibahhoy nangat'u an gapu ta
waday numbayado'? Ibagayuh ad uwani ta wada'e ya binayada'.
4 Ya alyon nadan tatagu di, Agge da'mi inlayahan onu pinaligat i he"a. Ya ma"id ha
pinlohmuy gina'una i da'mi.
5 Ya alyon Samuel di, Athina'e ya hi Apu Dios ya tun patul di muntistiguh nan
alyonyu an ma"id ha bahul'u.
Ot alyon nadan tatagu di, Immannung an hi Apu Dios di tistigu ta'u an ma"id ha
bahulmu.
6 Ot inayun Samuel an alyon di, Hi Apu Dios di namto' i Moses ya hi Aaron ot ikakna
nadan a'ammod ta'u ta tinaynandah ad Egypt ta immalidan numboblehtu.

---

† **11:8 11:8** Hay pohdonan ipa'innilah nan i Israel ya dadiye nadan nalpuh nan boblen nadan himpulun tinanud Israel ya hay godwan di tinanud Mannaseh. ‡ **11:8 11:8** Hay pohdonan ipa'innilah nan ad Judah ya dadiye nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Benjamin ya hay godwan di tinanud Mannaseh.

7 Ot aga ta munhahapit ta'uh tun pundayawan ta'u i Apu Dios ta ohha'ohhao' an
ipanomnom i da'yun namin nadan nipto' an inat Apu Dios an nangihwa'ihwang i
dita'u ya handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel.
8 Hidin immeh ad Egypt din ammod ta'u an hi Jacob ya nan pamilyana ot
paligatonda didahdi ya numpahpahmo'dan Apu Dios ot ituda'nah Moses ya hi Aaron
ta diday nangikak i didah ad Egypt ot ipanguluda dida ta immalidan numboblehtu.
9 Mu nalinglingda damdama nan Ap'apu ta'un hi Apu Dios. Ta hiya nan hidin
nunggugubatda ya impa'abakna dida i Sisera an opisyal di tindalun Hasor ya nadan
i Pilistia ya ta'on on nan patul hi ad Moab.
10 Ta numpahpahmo'da bo i Apu Dios an alyonday, Numbahul ami tayya te din'ug
da'a i da'mi ot dayawonmi nadan bulul an da Baal i Astoret. Mu linglingom bahan
hituwen numbahulanmi ya inihwang da'mih nadan binuhulmi ta munhilbi ami i
he"a.
11 Ta hiyah diyey gapunah nangituda'an Apu Dios i Gideon ot ahi hi Barak ot ahi hi
Jeptah ot ahi ha"on mohpe tee. Ya an namin ami ya inihwang da'yuh nadan binuhul
ta'u ta nawaday linggop ta'u.
12 Mu hidin innilayu an gubaton da'yu i Nahas an patul di tinanud Ammon ya
inaliyu i ha"on di mahapul ta'u ha patul hi mun'ap'apu i dita'u an ta'on onyu innilan
wadah Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an hiya nan patul ta'u.
13 Ot nomnomnomonyu an wahtu tee nan patul an piniliyu an hiyah tuwe nan
dinawatyu i Apu Dios.
14 Ot hi Apu Dios e di dayawonyu ya punhilbiyanyu ya un'unudonyu ta adiyu
ngohayon nadan tuguna an ta'on on nan patul an mun'ap'apu i da'yu ya atbohdin
un'unudonah Apu Dios ya maphod di ma'at i da'yu.
15 Mu adiyu'e tuwali unudon hi Apu Dios ta ngohayonyu nadan tuguna ya dusaon
da'yun hiya an umat hi nundusaana i handidan a'ammod ta'u.
16 Ot inayun Samuel an alyon di, Ot duminong ayu mo ta tigon ta'u nan
nakaskasda'aw an aton Apu Dios.
17 Ta ta'on hi ahigapas di wit hi ad uwani an inugawan mu mundasala' i Apu Dios
ta ipa'alinay kidul ya udan. Ot ma'at hituwe ta panginnilaanyu an agge pinhod Apu
Dios nan numbagaanyuh patul.
18 Ot mundasal hi Samuel ya nipa'annung an impa'alin Apu Dios di kidul ya udan.
Ya an namin nadan tatagu ya nunhiglay takutdan Apu Dios an ta'on on hi Samuel.
19 Ot alyon nadan tatagu i Samuel di, Idasalmu bahan i Apu Dios ta adi ami ni' mate
an baalmu. Te namama mahan tayyay numbahulanmi hi numbagaanmi hi mumpatul
i da'mi.
20 Mu alyon Samuel hinadan tatagu di, Adi ayu tumakut. Manu te immannung an
numbahul ayu mu mahapul an du'gonyu nadan numbahulanyu ta hi Apu Dios ya
ammunay punhilbiyanyu ya dayawonyu.
21 Ya bokon nadan bulul di pangidinolanyu te ma"id ha abalinandan mangihwang
i da'yu.
22 Mu hi Apu Dios ya ipa'annungna nan imbagana an adina iwalong nadan tataguna.
Te ma"amlong hi namto'ana i da'yu ot pumbalinon da'yuh tataguna.
23 Ya ha"on'e ya pumbahula' i Apu Dios hi'on idinong'u an mangidasal i da'yu ya
mangitudduh nadan maphod ya nipto' an atonyu.
24 Mu mahapul an hi Apu Dios ya abuh di dayawon ta'u ya punhilbiyan ta'u ituwen
nitaguwan ta'u. Ya adi ta'u linglingon nadan maphod an ina'inatnan dita'u.
25 Mu alina'e hi hiyah diye damdama an nadan adi maphod di ato'atonyu ya dusaon
da'yu i Apu Dios an ta'on on nan patulyu ta ibtik da'yuh nadan binuhulyu hi udum
an boble.

13

Hay Nunggugubatan Nadan Tinanud Israel Ya Nadan I Pilistia

1 Hi Saul ya numpatul hidin tulumpuluy (30) tawona ot mun'ap'apuh nadan tinanud
Israel hi napat ta duway (42) tawon.
2 Ya pinilinay tuluy libun (3,000) tindaluh nadan tinanud Israel ta pun'ibbana an
e mi'gubat. Ta ni'yedan hiyah ad Mikmas ya hinan nun'abillid an boble hi ad Betel
nadan duway libu (2,000) an titindalu. Ya ni'yedah nan imbabalena an hi Jonathan hi
ad Gibeah an numboblayan nadan tinanud Benjamin nan hinlibu (1,000). Ya nadan
udum ya impa'anamutna dida.
3 Ya da Jonathan hinadan tindaluna ya eda ginubat nadan tindalun di i Pilistia
hinan nungkampuwanda hi ad Geba. Ya dingngol nadan i Pilistia hidiyen na'at.
Ta gapu i diye ya intuda' Saul di e mangipagangoh nadan tangguyub hi an namin
an numboblayan nadan tinanud Israel ta panginnilaanda i diyen na'at.
4 Ta na'innilaan mon nadan tinanud Israel an nunhiglay bungot nadan i Pilistia i
dida an gapuh e nangubatan da Saul i dida hinan nungkampuwanda. Ot ipa'ayagdan
namin nadan tinanud Israel an mabalin an mi'gubat ta umedah ad Gilgal hi awadan
Saul.
5 Ya na'amungda bo nadan i Pilistia ta eda gubaton dida. Ta indadaanday tuluy
libu (3,000) an kalesa ya onom di libu (6,000) an nungkabayun titindalu. Ya nat'onda
bo nadan dakkodakkol an tindalun mangidallan an ayda panag* hinan pingngit
di baybay. Ta nungkampudah ad Mikmas an nangappit hi tuluwan di algo hi'on
wahditah ad Bet-Aben.
6 Ot gubatonda nadan tinanud Israel an nunhiglay nangatdan dida. Ta eda
nun'ipa"eh nadan lingab ya bitu ya hinadan doplah ya hinadan naka"utan an
puntopalan ya hinadan bubun di udum.
7 Ya binumtikday udum an inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot
umedah ad Gad ya hi ad Gilead. Mu hi Saul ya nabatih ad Gilgal. Ya an namin nadan
tindaluna ya munggagayonggongda attog hi takutda.

Hay Agge Nangunudan Saul I Apu Dios

8 Hihinnod Saul hi Samuel hi pituy algo te hidiyey imbagana mu ma"id an immali.
Ta lo'tat ya puntataynan nadan tataguh Saul.
9 Ot alyona moh nadan tindalunay, Iyaliyuhtu nan maghob an mi'nong ya nadan
mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ot idawat Saul nan maghob an mi'nong.
10 Ta hidin hiyah ini'nongna ya nano"ol te dimmatong hi Samuel. Mu e damdama
nidamuh Saul ot apngaona.
11 Ot mahmahan Samuel i hiya an alyonay, Nganneh tuwen inatmu?
Ya alyon Saul di, Manu'e ya puntataynana' on ma'ma"id'a an umali. Yaden
mun'a'amung mo nadan i Pilistia hi ad Mikmas.
12 Ta timmakuta' hidin tuweda nadan i Pilistia an punli"ub da'mihtuh ad Gilgal
yaden aggeya' numbagah boddang i Apu Dios. Ta nahnana' ot i'nong'u nan maghob
an mi'nong i Apu Dios.
13 Ya alyon Samuel di, Adi maphod hituwen inatmu te aggem ahan inunud nan
tugun nan Ap'apu ta'u an hi Apu Dios. Te onha inunudmu ot he"a ya nadan tanudam
di nanongnan mun'ap'apuh nadan tinanud Israel.
14 Mu gapu ta aggem inunud ya wada moy pinilin Apu Dios an mihukkat i he"a an
mun'ap'apu hinadan tataguna te hiya ya hi Apu Dios di pohdonan un'unudon.
15 On inalinah diye ot makak an umeh ad Gibeah an numboblayan nadan tinanud
Benjamin.

---

* **13:5 13:5** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

Ya binilang Saul nadan nabatin tindaluna ya umedah onom di gahut (600).

Hay Nama"idan Di Almas Nadan Tinanud Israel

16 Ta nungkampu da Saul ya hi Jonathan ya nadan tindaludah ad Gibeah. Ya
nungkampuda damdama nadan i Pilistia hi ad Mikmas.
17 Ya nuntuluwon nadan i Pilistia nadan tindaluda an e mi'gubat. Ta nan ohan
grupu ya inipluydah ad Opra hi ad Sual
18 ya nan mi'adwa an grupu ya inipluydah ad Bet-Horon. Ya nan mi'atlu ya
inipluydah nan way pogpog di boble an ma'uhdungan nan nundotal hi ad Seboim
ya nan agge naboblayan.
19 Ya i diye ya ma"id ha oha i dida an tinanud Israel hi nanginnila an mun'udih
te nadan i Pilistia an nanginnila an mun'udih ya adida pohdon an innilaon nadan
Hebrew te alina ya mangiyammadah ispada ya pahul.
20 Mu eda damdama numpahait nadan tinanud Israel hi lumintada an umat hi gaud
ya aladu ya gabyun ya wahe ya gapas hinadan i Pilistia.
21 Ya hay bayad di pumpahaitanda hi wahe ya pahul ya duwan pihhun silber. Ya
hay bayad di pumpahaitanda hi aladu ya gabyun ya ohay pihhun silber.
22 Ta hinan eda pi'gubatan ya ammuna da Saul i Jonathan an waday ispadada ya
pahulda.
23 Indani ya e ginuwalyaan nadan i Pilistia nan bihhang hi ad Mikmas.

14

Hay Anatulid Jonathan An E Mi'gubat

1 Indani ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasnay, Umetah nan kampun
nadan i Pilistia hi ad domang. Mu aggena imbaga i amanah diyen ninomnomnan
aton.
2 Ya hi Saul ya nungkampudah nan pu"un di kayiw an pomegranet hi ad Migron
an nihaggon hi ad Gibeah. Ya nadan tindaluna ya umedah onom di gahut (600).
3 Ya niddum i dida nan padi an nun'usal hi ephod an hi Ahijah an imbabalen Ahitub.
Hi Ahitub ya hi ibban Ikabod an imbabalen Pinehas an apapun Eli an padin Apu Dios
hi ad Siloh.
Mu ma"id ha nanginnilah nadan tatagu an waday immayan Jonathan.
4 Te ninomnom tuwalin Jonathan an umeh nan nungkampuwan nadan i Pilistia
mu hay pangi'wanda ya agwatonda nan bihhang an nundinommangan nan o"ongal
ya nun'ahulhulitan an batu. Hay ngadan nan ohan batu ya hi Boses ya hi Seneh di
ngadan nan dommangna.
5 Nan ohan batu ya inhangngabnah huddo'na an nangappit hi ad Mikmas ya hay
nihangngaban nan oha ya hi muyyadna an nangappit hi ad Geba.
6 Ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasna di, Umagwattah ad domang
ta umetah nan nungkampuwan dadiye'e aay an i Pilistia an mumpungngohen Apu
Dios.* Ot alina man ya boddangan dita i Apu Dios ta wan ma"id ha humandih nan e
ta'u pangabakan an ta'on on oh'ohha ta'u onu dakol ta'u.
7 Ya alyon nan mangmangdon hi almasna di, Atom nadan ninomnommun aton ot
nundadaana' an bumoddang i he"a.
8 Ot alyon Jonathan di, Hay atonta ya dallanonta ta umetah awadanda ta
mumpatigota i dida.
9 Ta wa'e ta alyonday haddonta didan dumayyu ya immohnongtah nan awadanta.
10 Mu alyonda'ey ditay tumikid ya hiyay inatta te hidiyey atigana an pangabakon
dita i Apu Dios.

* **14:6 14:6** Nan alyondah aggeda nakugit ya hidiyey pamihuldah nadan agge nanginnilan Apu Dios.

11 Ta numpatigodah nadan i Pilistia. Mu hidin inuhdungan nadan i Pilistia dida ya
alyonday, Mangmangonyu'e an manawwangda bo aya nadan Hebrew hinadan lingab
an nun'ipa"ayanda.
12 Ta tingkukanda da Jonathan an alyonday, Tumikid ayu dan hitu ta mumpapatte
ta'u.
Ya alyon Jonathan hinan mangmangdon hi almasna di, Ma'a ta tumikidta ot
pangabakon dita'un tinanud Israel i Apu Dios.
13 Ta tinikid da Jonathan hidiyen mabatu an awon ot gubatonda nadan i Pilistia.
Ta nuntuwik Jonathan nadan damuwona on innayun nan mitmitnud an mangdon hi
almasna an pinate.
14 Ta hidiyey namangulun ni'gubatan da Jonathan an didan duwah nan mangmang-
don hi almasna ya umeh bainti (20) di pinateda i diyen luta an adi umeh nabongley
(50) metro di binillogna.
15 Ta nadan tindalun di i Pilistia an mi'gubat ya ta'on on nadan wadah nan kampuda
ya nunhiglay takutda. Ya ta'on on nan luta ya immalyog ta nunnaud di inat Apu Dios
an nangipatakut i dida.

Hay Nangabakan Da Jonathan Hinadan I Pilistia

16 Nadan tindalun Saul an mungguwalyah ad Gibeah an boblen nadan tinanud
Benjamin ya nangimangmanganda nadan i Pilistia an namaagdah butik.
17 Ya alyon Saul hinadan tindalunay, Bilangonyu nadan tindalu ta tigonyu nan ma"id
hitu.
Ta binilangda ya alyonday, Inoy an ma"id da Jonathan hinan mangmangdon hi
almasna.
18 Ot alyon Saul hinan padi an hi Ahijah di, Iyalim yahtu nan ephod.†
I diye ya hi Ahijah di mangmangdon hinan ephod an ta'on on danay pangayan
nadan tinanud Israel.
19 Mu hidin mi'hapihhapit hi Saul hinan padi ya inyal'alana an ma"id ha poto'nah
nan kampun nadan i Pilistia. Ot alyon mon Saul di, Indanindi anu.
20 Ot amungon Saul nadan tindaluna ta eda mi'gubat. Mu hidin dimmatongda ya
tinigoda nadan i Pilistia an namaag ya dida dida on numpapatteda an ay natala' di
nomnomda.
21 Ya nada'en udum an Hebrew an niddum ni' hinadan i Pilistia ya eda mo niddum
hinadan ibbadan tinanud Israel an impangulun da Saul i Jonathan.
22 Ya nada'e bon udum an ibbadan e nipa"eh nan nun'abillid an boble hi ad
Epraim ya dingngoldan mamtikda nadan i Pilistia ot bumudduhda ot middumda an
e mamdug i dida.
23 Ta pindugda dida ta ingganah lina"uhanda hi ad Bet-Aben. Te hi Apu Dios di
nangihwang i dida an tinanud Israel.

Hay Nanamtaman Jonathan Hi Danum Di Iyukan

24 Ya kimmapuy mo nadan tinanud Israel te nunhiglay inagangda. Mu adida
mangan te nunsapataon Saul dida an alyonay, Ma'idutan nan tagun mangan hinan
agge ni' nahdom. Te mahapul an i'ulatan ta'u ta ingganah miballoh ta ma'abakda
nadan binuhul ta'u. Ta hiya nan ma"id i dida ha nangan i diyen algo.
25 Ya hidin dimmatongdan namin hinan muyung ya wahdiday iyukan.
26 Ta hidin mundaldallanandahdih nan muyung ya undan bo an mun'ayyuhan di
danum di iyukan hinadan kayiw mu ma"id ahan ha ohah e nanamtam te tumakutdah
nan insapatada.

---

† **14:18 14:18** Hinan Hebrew ya hay nibaga ya nan Kahun an nittuwan di Hapit Apu Dios di pohdon Saul an iyen Ahijah mu hay alyon di udum ya adi mabalin te adawwiy awadan nan Kahun hi awadanda.

27 Mu hi Jonathan ya aggena dingngol hidiyen imbagan amanah nadan tatagu. Ta
hinakidna doha hinan iyukan ot itdo'nay ta'lena ot iyenah to'ona ya immudu'dul di
li'nana.
28 Mu alyon nan ohah nadan tindalu i Jonathan di, Ta'on ahan on nunhiglay
inagangmi mu adi ami mangan te tumakut amih nan imbagan amam an alyonay,
Ma'idutan nan tagun mangan hi ad uwanin algo.
29 Ya alyon Jonathan di, Mangmangngilah ama te undan adiyu tigon an immudu'dul
di punli'na' hi nanamtama' hinan danum di iyukan.
30 Ot namama moh onha inanyu doha hinadan inalayu an makan hinadan
inabakyun binuhul ta'u ot wan indakdakkolnay pinate ta'uh nadan i Pilistia.
31 Ta i diyen algo ya inabak nadan tinanud Israel nadan i Pilistia an inhipundan
nunggugubat hi ad Mikmas ta ingganah ad Ayjalon. Mu kimmapuy nadan tinanud
Israel an gapuh inagangda.
32 Ta namaagdah alah nadan animal an inabakdah nadan i Pilistia an umat hi baka
ya kalnero on nunggogodda on inanda an ta'on on agge na'aan di dalada.
33 Mu wadaday nangibaga i Saul an alyonday, Anakkaya an umman numbahul
nadan tatagu i Apu Dios te namaaggon inanda nan dotag an agge na'aan di dalana.
Ya alyon Saul di, Nunhigla ahan di adiyu pangun'unudan i Apu Dios. Puligonyu ha
ongal an batuh tuh awada'.
34 Ot alyonay, Ibagayuh nadan tatagu ta iyalidahtu nadan bakada onu kalneroda
ta hitun batuy pamatayanda ya ahida anon ta adi ayu mumbahul i Apu Dios an
gapuh agge na'aanan di dalada. Ta nun'iyeda nadan bakada i diyen nahdom ta hidiy
numpamatayanda.
35 Ta hidiyen impiyamman Saul di namangulun impiyammana an punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios.
36 Ya indani ya alyon Saul di, Eta'u bo gubaton nadan i Pilistia hi ad uwanin hilong
ta ingganah nan mawi"it. Ta patayon ta'u didan namin ya nun'ala ta'un namin nadan
wahdi.
Ya alyon nadan tatagu di, Un'unudonmi nan madadawoh an ninomnommun aton
ta'u.
Mu nan padi ya alyonay, Daan mo ta bagaan ta'u ni' hi Apu Dios.
37 Ot mahmahan Saul i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i Pilistia? Ya
on pangabakom da'mi?
Mu agge timbal Apu Dios.
38 Ot alyon Saul hinadan opisyal di tindalu di, Ma'ayu ni' hitun namin ta innilaon
ta'u hi'on nganney numbahulan ta'u hi ad uwanin algo.
39 Ot isapata' hinan wadawadan Dios an nangihwang i dita'un tinanud Israel an
mipapate nan tagun ma'innilaan an numbahul an ta'on on nan imbabale' an hi
Jonathan ya mahapul an mipapate.
Ya dindinnongan nadan tatagu.
40 Ot alyon Saul i dida di, Tuma'dog ayuhna ta tuma'dog amin imbabale' an hi
Jonathan hitu.
Ya alyon nadan tataguy, Atom nan madadawoh.
41 Ta nundasal hi Saul i Apu Dios an dayawondan tinanud Israel an alyonay, Daan
mo bahan ta ipa'innilam i ha"on nan gapunah aggem nambalan hinan dasal'u hi ad
uwanin algo.
Ot ibunutda ya nabunut‡ da Jonathan i amana an hi Saul. Ta na'innilaan mohpe
an bokon nadan tataguy numbahul.
42 Ot alyon Saul di, Ibunutyu hi'on nganne i da'miy numbahul.

‡ **14:41 14:41** Hay atondan mumbunut ya wada nan Urim ya Tummim an bunutonda ta matigo hi'on nganney numbahul i dida.

Ya nabunut hi Jonathan.
43 Ot mahmahan Saul i hiya an alyonay, On nganne tuwaliy inatmu?
Ya alyon Jonathan di, Umman tinamtama' ya abuh nan danum di iyukan an hinakid'u. Mu undan bahan ammunah diye ya mateya'?
44 Ta alyon Saul di, Hanat punhiglaon Apu Dios di pundusanan ha"on hi'on adi da'a ipapate.
45 Mu alyon nadan tataguy, Adi mahan mabalin hi mipapateh Jonathan te hiyay nangipangabak i dita'un tinanud Israel. Ot isapatamih nan wadawada an Dios an adi mabalin an waha ma'at i Jonathan an ta'on on ha kittang an hugat. Te hi Apu Dios di bimmoddang hinan inatna.
Ta inihwang nadan tataguh Jonathan ta agge nipapate.
46 Ya indinong mon da Saul an e mangubat hinadan i Pilistia. Ta immanamut dadiyen binuhulda hi bobleda.

Hay A'at Di Numpatulan Saul Ya Nadan Pamilyana

47 Hidin numpatulan Saul hinadan tinanud Israel ya ginubatdan namin nadan binuhulda an numpumbobleh nunlini"odan di bobleda an umat hinadan tinanud Moab ya nadan tinanud Edom ya nadan tinanud Ammon ya nadan patul hi ad Sobah ya nadan i Pilistia.§ Ot abakondan namin datuwe.
48 Ya ta'on on nadan tinanud Amalek ya inlaputdan nangubat i dida ot abakonda dida. Ta inihwang Saul nadan tinanud Israel hi an namin an mangubat i dida.
49 Hay imbabalen Saul ya hi Jonathan ya hi Isbi ya hi Malkisua ya nada mohpen duwan binabai an hay ngadan nan namangulu ya hi Merab ya hi Mikal nan manmannog.
50 Ya hay ahawan Saul ya hi Ahinoam an imbabalen Ahimaas. Ya nan nabaktun opisyal di tindaluna ya hi Abner an imbabalen ulitaonan hi Ner
51 an hi ibban amanan hi Kis. Ya hay hi aman da Kis i Ner ya hi Abiel.
52 Ya nihipun peman hi numpatulan Saul ya hay gubat hinadan i Pilistia di ina'inatna ta ingganah natayana. Ta hiya nan wada'e ha tinigonah lala'in ma'abbikah ya natulid on inayagana ta middum hinadan tindaluna.

15

Hay Nangabakan Saul Hinadan Tinanud Amalek

1 Han hin'algo ya alyon Samuel i Saul di, Hi Apu Dios di nangituda' i ha"on ta pinto' da'a hi patul nadan tataguna an tinanud Israel. Ta hiya nan mahapul an igongaham nan ibaganah atom.
2 Hay inalin nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Dusao' nadan tinanud Amalek te ginubatda handidan a'ammodyu an tinanud Israel hinan awon hidin nalpuwandah ad Egypt.
3 Ot ume ayu ta eyu gubaton nadan tinanud Amalek ya dinadagyun namin nadan wadan dida ta ma"id ha batiyonyu. Ya pinateyun namin nadan tataguhdi an binabai ya linala'i ya ta'on on nadan u"unga ya goggolang. Ya nadan animalda an umat hi baka ya kalnero ya kemel ya dongki on ni'pateyu.

Hay Agge Bo Nangunudan Saul I Apu Dios

4 Ot amungon Saul nadan tindaluh ad Telaim ot bilangona dida ya umedah duway gahut di libu (200,000). Ya niddum nadan himpuluy libu (10,000) an tindalun nalpuh ad Judah.

---

§ **14:47 14:47** Hidin numpatulan Saul ya dakol di patul hi ad Sobah te dakol di boblen niddum hi ad Sobah.

5 Ot ipanguluna didah nan boblen nadan tinanud Amalek. Ot eda mungkampuh
nan way bihhang ta hidiy pannodanda i dida.
6 Ya wadada nadan tinanud Ken an nunhitu hinan haggon di boblen nadan tinanud
Amalek. Ot ituda' Saul di e mangibaga i dida ta umaandahdi ta adida milagat hi
pangubatandah nadan tinanud Amalek. Te dadiyen tinanud Ken ya impatigoday
uledah nadan tinanud Israel hidin nalpuwandah ad Egypt. Ot umaandahdi nadan
tinanud Ken.
7 Ot gubaton da Saul nadan tinanud Amalek an inhipundah ad Habilah ta ingganah
ad Sur an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wahdih ad Egypt.
8 Ot patayondan namin nadan tataguhdi an ammuna nan patulda an hi Agag an
binatida.
9 Ta aggeda pinateh Agag ya nadan mun'aphod ya mun'atataban animal an umat
hi kalnero ya baka. Mu nada'e an adi maphod di a'atda an animal ya numpatedan
namin.
10 Ta hiya nan alyon Apu Dios i Samuel di,
11 Muntutuyuwa' hi namto'a' i Saul hi patul te lininglinga' ya aggena inunud nan
imbaga' hi atona. Ta bimmungot hi Samuel ta agge nalnallo' i diyen nahdom an
nundasadasal i Apu Dios ta ingganaot mabigat.
12 Ta hidin mun'awiwi"it ot e tigon Samuel hi Saul mu alyonda i hiya di, Inoy
an imme man hi ad Karmel an e nangiyamma i han panginomnomandan hiya hi
nangabakana ot ahi umeh ad Gilgal.
13 Ya hidin inakhupan Samuel hi Saul ot e apngaon Saul ot alyonay, Inat'u nan
imbagan Apu Dios hi ato'.
14 Mu inalin Samuel di, Ya nganneh naen madngol an kongaw di kalnero ya baka?
15 Ya alyon Saul di, Danae nadan inalan nadan tindaluh nadan tinanud Amalek
te aggeda ni'pate nadan mun'atataban baka ya kalnero ta i'nongda i Apu Dios an
un'unudon ta'u. Mu ta'omman ot pinatemi nadan udum.
16 Mu nahannapit hi Samuel ot alyonay, Ammuna ya dimminong'a ta ibaga' nan
inalin Apu Dios i ha"on hidin nahdom.
Ya alyon Saul di, Nganney inalina?
17 Ot alyon Samuel di, He"a ya innilam an nada"ul di a'atmu ni'. Mu numbalinon
da'a i Apu Dios hi patul di tinanud Israel.
18 Ot ituda' da'a an e mangubat hinadan adi ahan maphod di pangatdan tatagu an
tinanud Amalek ta ingganah mama"idda.
19 Ya tanganu onmu agge inunud nan imbagan Apu Dios? Ta aggem pinate danaen
mun'atataban animal. Hinae an inatmu ya adi maphod hi panigon Apu Dios.
20 Ya alyon Saul di, O mu inunud'u nan imbagan Apu Dios te immeya' hinan
nangituda'ana i ha"on. Ot patayo' didan namin nadan tinanud Amalek ot tee an
inyali' hitu nan patuldan hi Agag.
21 Mu nadan tindalu' di agge namaten danaen mun'atataban baka ya kalnero ot tee
peman an inyalidahtuh ad Gilgal ta i'nongdah nan Dios an unudon ta'u.
22 Mu alyon Samuel di, Undan umipa'amlong i Apu Dios nan e pangidawatan hi
maghob an mi'nong i hiya ya nadan udum an midawat? Hay umipa'amlong i hiya
ya nan pangun'unudan hinan tuguna. Nomnomnomom an udu'dul nan un'unudon
hi Apu Dios mu nan i'nongmun hiya an mun'atataban animal.
23 Te nan adi dumngolan i Apu Dios ya umat hinan pumbahulan di mun'ayak ya
mumbuyun. Ya nan pungngohayan hinan tuguna ya paddungnay un'unudon nadan
dios di udum an tatagu an bokon hi Apu Dios. Te inwalong da'a mo i Apu Dios ta
bokon mo he"ay patul an gapu ta inwalongmu nadan tuguna.

Hay Nuntutuyuwan Saul

24 Ya inalin Saul i Samuel di, Immannung an numbahula' i Apu Dios. Manu'e ya
tumakuta' hinadan tindalu' ta hiya nan inyunnud'uh nan pinhodda.
25 Ot daan mo bahan ta pakawanona' hinadan numbahula' ya ni'yali'a i ha"on hi
awadan nadan tatagu' ta e' dayawon hi Apu Dios?
26 Mu alyon Samuel di, Adiya' mi'bangngad i he"a te aggem inunud nan hapit Apu
Dios. Ta hiya nan alyonay bokon mo he"ay patul nadan tinanud Israel.
27 Ya hidin nunligguh hi Samuel ta makak ya inidonnot Saul hinan gayadan di
lubungna ta nehethet.
28 Ot alyon Samuel i hiya di, Athina boy aton Apu Dios hi ad uwani an bokon mo
he"ay patul nadan tinanud Israel te wada moy pinto'nan mihukkat an ud'udu'dul mu
he"a.
29 Ya nan na'abbaktu an Dios an unudon ta'un tinanud Israel ya adi munlayah ya
adi mahukkatan di nomnomna an adi umat hi tagu.
30 Ya alyon Saul di, Abuluto' an numbahula'. Mu daan mo bahan ta ipatigom di
punlispitum i ha"on hi hinangngab nadan tatagu' ya nadan ap'apuda. Mi'bangngad'a
bahan ta e' dayawon hi Apu Dios an unudon ta'u.
31 Ta ni'bangngad hi Samuel hi ad Gilgal ot e dayawon Saul hi Apu Dios.
32 Ot alyon Samuel di, Iyaliyuhtuh Agag an patul di tinanud Amalek. Ta ma'dinnol hi
Agag an immeh awadan Samuel te alyonah nomnomnay, Adiya' mahan nin patayon
te unhaot pinateya' tuwali.
33 Mu alyon Samuel di, Gapu ta mina"idmuy imbabalen di dakol an binabai ot
atbohdiy ma'at i inam hi ad uwani an mama"id di imbabalena.
Ot patayon Samuel hi Agag an nuntogtognahdi hinan way pundayawanda i Apu
Dios hi ad Gilgal.
34 Ot taynan mon Samuel hi Saul ot umeh ad Ramah ya hi Saul e ya numbangngad
hi bobledah ad Gibeah.
35 Ta hidiyey na'udin nanigan Samuel i Saul ta ingganah din natayana. Mu
minomnoman damdama i Saul.
Ta nuntutuyuh Apu Dios hi namto'ana i Saul hi patul nadan tinanud Israel.

16

Hay Namto'an Apu Dios I David Hi Patul

1 Hi Apu Dios ya alyona i Samuel di, Ngalngalam on adi ma'aan di hakit di
nomnommu i Saul an ta'on on inaan'u hiyah patul nadan tinanud Israel. Agammot
ta mangala'ah lanan di olibo ya imme'ah ad Bethlehem ta em hama'on han tagun
nungngadan hi Jesse te ohah nan imbabalenay pinto"un mihukkat an patul.
2 Mu alyon Samuel di, Adi mabalin an ato' hinae te undan mahan adi donglon Saul
ot patayona'.
Ya alyon Apu Dios di, Alam ha tinna an baka an hiyah nahikon ya imme'ahdi ya
inalim hi i'nongmun ha"on.
3 Ya inayagam da Jesse ta mi'yalidah nan em pangi'nongan ta ahi' ibagahdi nan
atom. Ta impa'innila"en he"a nan pohdo' an mumpatul ya hiniitam di ulunah lana.
4 Ta immeh Samuel an inunudna nan imbagan Apu Dios. Mu hidin dimmatong
hi ad Bethlehem ya nada'en ap'apu an e nanamu i hiya ya munggagayonggongdah
takutda. Ot alyonday, On linggop di nun'iyalim hitu apu Samuel?
5 Ya alyon Samuel di, O, immaliya' ta e' idawat nan mi'nong i Apu Dios. Ot
mundadaan ayu ta iyohhayuy nomnomyu i Apu Dios ta mi'yali ayun ha"on.
Ot atona nan nibagan ma'at ta wan mibilangdah malinis da Jesse hinadan
imbabalena ot ibagana ta mi'yedan hiya hinan ena pangi'nongan hinan mi'nong i
Apu Dios.

6 Hidin dimmatongda ta tinigon Samuel hi Eliab an imbabalen Jesse ya alyonah
nomnomnay, Hituwe nin tee nan pinilin Apu Dios an mumpatul.
7 Mu alyon Apu Dios i hiyay, Adim itigoh nan tinagena ya nan amaphod di tigona
te bokon hiyay pinili'. Hay pangitiga' ya hay a'at di nomnomna an adi umat hi tagu
an hay a'at di adolnay pangitiganda.
8 Ot ayagan Jesse nan mi'adwan imbabalena an hi Abinadab ot umeh awadan
Samuel.
Mu alyon Samuel di, Bokon hiyay pinilin Apu Dios.
9 Ot ayagan bon Jesse hi Shammah mu alyon bon Samuel di, Bokon hiyay pinilin
Apu Dios.
10 Ta inayagan Jesse an namin nadan pitun imbabalenah awadan Samuel mu ma"id
i dida ha pinilin Apu Dios.
11 Ot alyon Samuel i Jesse di, On danae ya ammunay imbabalem hi lala'i?
Ya alyon Jesse di, Wada nan udidiyan mu undan mabalin? An hiya nan mumpapto'
hinadan kalnero.
Ot alyon Samuel di, Ipa'ayagmu ta umali te mahapul an haddon ta'u ta ingganah
dumatong.
12 Ta impa'ayag Jesse nan udidiyan an imbabalena. Hidiyen unga ya mahdol ya
maphod di tigona. Ot alyon Apu Dios i Samuel di, Hituwe nan pinto"u. Ot hiitam di
ulunah lana.
13 Ot alan Samuel nan lana ot hiitanay ulun David hi hinangngab nadan i'ibana.
Ta nihipun i diyen algo ya indat nan Espiritun Apu Dios di abalinana. Ta on nalpah
hidiye ot umanamut hi Samuel hi ad Ramah.
14 Ya tinaynan mon nan Espiritun Apu Dios hi Saul ta nihukkat han intuda' Apu
Dios an espiritun manattatakut i hiya.
15 Indani ya alyon nadan baalnay, Inoy an intuda' Apu Dios han espiritun
manattatakut i he"a.
16 Pohdom dan apu patul ta e ami manigo i ha nala'ing an mangipagangoh hi harp?
Ta wada'e nan espiritu an manattatakut i he"a on impagangohna nan harp ta pumhod
di li'nam.
17 Ya alyon Saul hinadan baalna di, Ekayu mangawit hi lala'ih maphod di
pangipagangohnah nan harp.
18 Ya alyon nan ohan baalna di, Umman ta'wa waday ohah nadan imbabalen nan i
Bethlehem an hi Jesse an nala'ing an mangipagangoh hi harp. Ya natulid an tagu ya
nala'ing an e mi'gubat ya maphod di punhapihhapitna ya mahdol di nangadolna. Te
hi Apu Dios di mumpappapto' i hiya.
19 Ot ituda' Saul di e mangibaga i Jesse ta iyabulutna nan imbabalena an hi David
an mumpappapto' hi kalnero an umeh awadana.
20 Ot ipitakken Jesse di tinapay ya bayah hinan dongki ya han kittang an gulding
ta idat nan imbabalena an hi David i Saul.
21 Ya hidin immeh David hi awadan Saul ya pinhod Saul ot pumbalinonah tindaluna
an mangmangdon hi almasna.
22 Ot ipaad Saul ta ibagada i Jesse ta iyabulutna an miha"ad hi David hi awadana
ta munhilbin hiya te pohpohdona.
23 Ta athidi an wa'e ta wada nan adi maphod an espiritu an intuda' Apu Dios i Saul
on impagangoh David nan harp on immaan hidiyen adi maphod an espiritu i Saul
on nipaphod di punli'nana.

17

Hay Nangabakan David I Goliat

1 Nadan tindalun di i Pilistia ya na'amungdah ad Sokoh an ohan boblen nadan
tinanud Judah ta eda gubaton nadan tinanud Israel. Ot mungkampudah ad Epes-
Dammin an numbattanan di ad Sokoh ya ad Asekah.
2 Ya hi Saul damdama ya nadan tindaluna an tinanud Israel ya na'amungda ot
mungkampudah nan nundotal hi ad Elah ta mundadaandan mi'gubat hinadan i
Pilistia.
3 Ta immohnong nadan i Pilistia hinan ohan billid ya nadan tindalun di tinanud
Israel hinan dommangna te numbattananda han bihhang.
4 Indani ya himmawwang hinan kampun di i Pilistia han natulid an tindalu an i
Gat an hay ngadana ya hi Goliat an hay tinagena ya mahuluk hi hiyam di umpi.
5 Ya nunhelmet hi gombang ya atbohdin inlubungna han lubung an nahophopan
hi ay uhip di dolog an gombang an umeh nabonglet pituy (57) kiluy damotna.
6 Ya ta'on on nan inhu'lubnah hukina ya gombang. Ya pinahona han kittang an
gombang an pahul.
7 Ya wada boy ohan pahulna an ongal di pa'ona an umat hinan ulluwan di
pun'ablan. Ya nan gumo' an tadomna ya umeh pituy kiluy damotna. Ya impangulun
nan mangmangdon hi hapiyona.
8 Ta tinumkuk hi Goliat hinadan tindalun tinanud Israel ot alyonay, Undan mahapul
an munggugubat ta'un namin? Ha"on ya ita'dog'u nadan ibba' an i Pilistia ot piliyonyu
ha ohan da'yuh nadan tindalun Saul ta mundammu ami.
9 Ta inabaka"e ta pinateya' ya mumbalin nadan ibba' an i Pilistia hi baalyu. Mu
patayo"e tuwali ya numbalin ayun namin hi baalmi.
10 Indani ya alyona boy, Ot daan bo ha pa'aliyonyu an tinanud Israel ta mundammu
ami tee hi ad uwani ta mumpatte ami.
11 Ta hidin dingngol Saul ya nadan tindaluna nan ibagabagan Goliat ya nunhiglay
takutda.

Hay Nangngolan David Hi Nun'angitan Goliat

12 Hi David ya imbabalen nimpen nan i Eprata an hi Jesse hi ad Bethlehem hidih ad
Judah. Ya hi Jesse ya waluda nimpey imbabalenan linala'i. Ya amamma mo tuwalih
din numpatulan Saul.
13 Ya nadan tulun namangpangullun imbabalenan linala'i an nihipun hinan
panguluwan an hi Eliab ya hi Abinadab ya hi Saman ya niddumdah nadan tindalun
Saul an e mangubat hinadan i Pilistia.
14 Ya hi David an udidiyan
15 ya wadah awadan Saul mu wa'e on immanamut hi ad Bethlehem ta ena
papto'anan nadan kalneron amana.
16 Ya abigabigat hinan mawi"it ya hinan himbatangan on mun'angit nan i Pilistia
an hi Goliat hinadan tinanud Israel. Ta napat (40) di algo an inangi'angitna dida.
17 Ya i han hin'algo ya inalin Jesse i David di, Alam tun ohay langgut an nahanglag an
barley* ya tun himpulun (10) tinapay ya inawigingmun inyeh kampun nadan i'ibam.
18 Pi'yalam tudan himpulun (10) naputuputul an maphod an makan an gatas di
niyamma ta idatmuh nan opisyal di hinlibun (1,000) tindalu. Ya ta padutu'am
damdama hi'on nganney a'at nadan i'ibam.
19 Te nadan tulun imbabalen Jesse ya nadan udum an titindalu ya niddumda i Saul
hinan nundotal hi ad Elah an mi'gubatdah nadan i Pilistia.
20 Ta nabiggat i diyen nawnawi"it ot bumangon hi David ot ena ipa'adug nadan
kalneroda ot alana nadan makan ot umen inunudna nan imbagan amana. Ya hidin

* **17:17 17:17** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot.

dimmatong hinan nungkampuwan nadan i'ibana ya hiyah mangeda an e mundadaan
an mi'gubat ta ahitutukukda.
21 Ta nalinlinyada nadan i Pilistia ya nadan tinanud Israel an nunhahangngabanda.
22 Ot ibatin David nadan makan hinan mumpapto' hinadan usal di tindalu ot
tagtagonah awadan nadan nalinlinya an tindalu ot ena tigon nadan i'ibana ot
mahmahanay a'atda.
23 Ya hidin mi'hapihhapit hinadan i'ibana ya nahanawwang bo nan natulid an
tindalun di i Pilistia an hi Goliat an i Gat ta mun'angit boh nadan tinanud Israel.
Ya dingngol David hidiye. 24 Ta hidin tinigon nadan tinanud Israel hi Goliat ya
logmonday butik te nunhiglay takutda.
25 Ta nadan tindalun di tinanud Israel ya analyonday, Anakkaya nayya han
ongnga'ongngal an tagun umangi'angit hi abigabigat i dita'u. On dingngolyu nan
inalin nan patul ta'u hi midat hinan mamaten diyen tagu? Midattan anu hi ongal
an kinadangyan ya ahawaonay ohah nadan imbabalena. Ya adi mumbayad nan
pamilyanah buwis.
26 Ya mummahmah David hinadan tindalun nihaggon i hiya an alyonay, Nganne
anuy midat hi gunggunan nan mamaten diyen ongal an tagu ta ma"id ha e
umangi'angit i dita'un tinanud Israel? Te undan nganne ihyah naen mungngohen
Apu Dios an i Pilistia ta ena angi'angiton nadan tindalun nan wadawada an Dios?
27 Ot ibagadan hiya nan gunggunan nan tagun mamate i Goliat.
28 Ya hidin dingngol nan panguluwan an hi ibbana an hi Eliab an mi'hapihhapit
hinadan udum an tindalu ya nangimbobohol ot ihingalnah David an alyonay,
Tanganu on'a tuwali immalihtu? Ta nganney mangipapto' hinadan oh'ohhan
kalnero ta'u? Innila' ot adi maphod nan ninomnommu an immali'ahtu ta e'a
mummangmangmang hitun gubat ya ammuna.
29 Ya alyon David di, Undan nganney inat'u? Undan adi mabalin an
mummahmaha'?
30 Ot taynan David hi ibbana ot e mummahmah boh nadan udum ya numpap-
padung di nambalda.
31 Ya na'awatanday pinhod David ot eda ibagan Saul. Ot ipa'ayag Saul hi David.
32 Ta hidin immeh David hi awadan Saul ot alyonay, Apu patul, adi'a minomnoman
an gapu ituwen i Pilistia ta ha"on an baalmu di e mangubat i hiya.
33 Mu alyon Saul i David di, He"a ya unga'a ni' ot adim abalinan hinaen i Pilistia te
hiya ya impa'inghanay gubat te nihipun tuwalih a'ungana ya e ni'gubagubat.
34 Mu adi manghop hi David an alyonay, Ha"on an baalmu ya impanapto"u nadan
kalneron ama ya wa'et waday tinigo' hi layon onu nadan atatakut an animal an
ma'alih bear an inye"enay ohah nadan kalnero
35 on numpudug'u on pinloh'u nan inhakmalnan kalnero. Ya wa'e ta eya' kalaton
on inodna"ot di pangalna on numpaluwa' ta mate.
36 Ha"on an baalmu ya pinatepate' di layon ya bear. Ot namama mo i naen
mungngohen Apu Dios an i Pilistia an ngohayona nadan tindalun nan wadawada
an Dios.
37 Ot hi Apu Dios an nangihwang i ha"on i dadiyen atatakut an animal ya hiya boy
mangihwang i ha"on i naen i Pilistia.
Ta lo'tat ya initbal Saul an alyonay, Ot ta'omman mo ya imme'a. Ot hanat hi Apu
Dios di bumoddang i he"a.
38 Ot idat Saul nan lubung di e mi'gubat i David. Ot idatna bo han helmet an gumo'
ya nan gumo' an milubung.
39 Ot ihikot David nan ispadana hinan gumo' an inlubungna ta li'naona hi'on
nganney a'atna te ma"id ni' ha pinatnanah athidi. Mu hidin ena ida"ang ya adi

pa'addallan te midamotan. Ot alyonan Saul di, Mahahinu tee te ma"id ha pinatna' ni' hi athitu.
Ot aanona dadiyen namin hi adolna.
40 Ot alanaot nan hu"ud di mumpapto' hi kalnero ya nan bingngibingna ot umen e mi'dammu. Ta nundagguh nan wa"el ot alanay liman madmadangngin batu ot taluwanona. Ot mangen ena damuwon hi Goliat an indadaana nimpe nan bingngibingna.

Hay Numpattayan Da David I Goliat

41 Hi Goliat ya tuwe damdaman impangulun nan mangmangdon hi hapiyona.
42 Mu hidin tinigonah David an mahdol di adolna ya maphod di tigona an unga ot pumpihulna
43 an alyonay, Undan kahuwa' ta ha hu"ud di usalom an mi'patten ha"on? Ot pun'ibaganah nadan diosna ta idutandah David.
44 Ya alyona boy, Ma'a ta ipa'an'uy adolmuh nadan hamuti ya nadan animal.
45 Ya tinumkuk damdamah David ot alyonay, Ta'on on waday ispadam ya gombang an pahulmu ya nat'on bo nan ongal an pahulmu ta usalom an mamaten ha"on mu nan ongal di abalinanan Dios an un'unudon nadan tindalumin tinanud Israel an nginhem di bumoddang i ha"on.
46 Ot ad uwani ya ipa'abak da'an Apu Dios te patayon da'an ha"on ya pinutul'uy ulum. Ya impa'an'uy adolmu ya nadan ibbam an titindalun i Pilistia hinadan hamuti ya nadan animal ta panginnilaan di an namin an tataguh abobboble an wadah Apu Dios an mangihwang i da'min tinanud Israel.
47 Ya ta panginnilaan bon nadan ibba' an wahtun na'amung hi ad uwani an adi mahapul Apu Dios di pahul ya ispada an mangihwang i da'min tataguna. Hiya ya pangabakon da'mi ya impa'abak da'yu.
48 Ta hidin mun'ihaggon hi Goliat ya tinagtag damdaman David ta ena damuwon.
49 Ot hongwonay taluwana ot alana han batu ot bingngibingonah Goliat. Ya nipto' hi uluna ot umed dalom nan batu ta natukkad ot munlu'bub.
50 Ta inabak David hidiyen i Pilistia an hay bingngibing ya han batuy namatena an ta'on on ma"id ha inodnanah ispada.
51 Ot tagtagon mohpen David ot umeh awadan Goliat ot ena huknuton nan ispadana ot putulonay uluna. Ta hidin tinigon nadan i Pilistia an nate nan natulid an tindaluda ya nunligguhda ot logmonday butik.
52 Ta nadan tindalun di i Israel ya i Judah ya ahitutukukdan pumpudugda nadan i Pilistia ta ingganah ad Gat ya nan geyt hi ad Ekron. Ta niwakatday nun'a'ateh nan awon an nihipun hi ad Saaraim ta ingganah ad Gat ya hi ad Ekron.
53 Ya hidin numbangngadda an e namudupudug hinadan i Pilistia ot eda pun'alan namin nadan pinhoddah nan kampun nadan i Pilistia.
54 Ot alan David nan ulun Goliat ot iyenah ad Jerusalem mu nada'en almasna ya inalana ot iyenah nan allungna.
55 Hidin minangmang Saul nan inat David i Goliat ya minahmahanah nan nabaktun opisyal di tindaluna an hi Abner an alyonay, Nganney nangimbabale i diyen unga? Ya alyon Abner di, Agge' attog innila apu patul.
56 Ot alyon Saul i hiyay, Em mahmahan hi'on nganney nangimbabale i naen unga.
57 Ta hidin numbangngad hi David hinan nungkampuwanda an inodnana nan ulun Goliat ot e damuwon Abner ot iyenah awadan Saul.
58 Ya alyon Saul i hiyay, Nganney nangimbabalen he"a?
Ya alyon David di, Ha"on nan imbabalen nan baalmu an hi Jesse hi ad Bethlehem.

18

Hay Nihipunan Di Nunggayyuman Da David I Jonathan

1 Ta nalpah an nunhapit da David i Saul ya nan imbabalen Saul an hi Jonathan
ya pinpinhodnah David an umat hi naminhodnah adolna ta nawaday nahamad di
nunggayyumanda.
2 Ta nihipun hi nunhapitan da Saul i David ya agge impa'anamut Saul hi David.
3 Ya gapuh naminhod Jonathan i David ya insapatana an munggayumdah inggana.
4 Ot aanona nan lubungna an lubung di imbabalen di patul ot idatna i David. Ya
ta'on on nan gumo' an lubung di mi'gubat ya nan ispadana ya panana ya balikisna.
5 Ya hi Saul ya numbalinonah David hi opisyal nadan tindalu te an namin nan
gubat an nangituda'an Saul i hiya on nangabakda. Ya ma"amlong nadan tindalu hi
numbalinan David hi opisyalda.

Hay Himmihiwawan Saul I David

6 Hidin pinaten David hi Goliat ot umanamutda ya e dinamun nadan binabai an
nun'alpuh nadan boblen di tinanud Israel nan patul an hi Saul an ahikakantada ya
ahitatayoda an pun'ipagangohda nadan tamburin ya lira.
7 Ya hay itayottayoda ya ikankantada ya alyonday,
Hi Saul ya pinatenay linibuh nadan binuhul ta'u
mu hi David ya napulu on napuluy libuy pinatena.
8 Ya hidin dingngol Saul hidiye ya bimmungot te mahkit hi nomnomna. Ta hi
nomnomna ya alyonay, Alyon nadan tataguy linibu ya ammunay pinate' hinadan
binuhul ta'u ya hi David e ya napulu on napuluy libu. Ot lo'tat mo ya hiyay
numbalinondah patul.
9 Ta nihipun i diye ya hahalipatan Saul hi David.
10 Ta nabiggat i diye ya na'ibaga bon immen Saul nan adi maphod an espiritun
intuda' Apu Dios an manattatakut i hiya ta tumukutukuk hi balena. Ya impagangoh
David nan harp an hidiye nan uggana aton hi abigabigat yaden inodnan Saul nan
pahulna.
11 Ya alinah on ginayangnah David te pohdonan mipahok hinan dingding. Ta
pidwanah nangatanahdi mu ingkiwwangan David.
12 Ta namamay takut Saul i David te innilanan inwalong Apu Dios hiya ta hi David
moy bodboddangana.
13 Ot ipa'aan Saul hi David te adina mo ahan pohdon an tigon ot pumbalinonah
opisyal di hinlibun (1,000) tindalu ta eda ni'gubagubat.
14 Ya an namin nadan eda ni'gubatan ya nangabakda te hi Apu Dios di namodbod-
dang i dida.
15 Ya hidin tinigon Saul an nangaba'abakda ya namamay takutnan David.
16 Mu an namin nadan tinanud Israel ya na'appinhoddah David te hiyay mangi-
pangpanguluh nadan tindaluda.

Hay Nangipa'ahawaan Saul Hinan Imbabalena An Hi Mikal I David

17 Han ohan algo ya alyon Saul i David di, Ninomnom'u an ipa'ahawa i he"a nan
panguluwan an imbabale' an babai an hi Merab. Mu mahapul an munhilbi'a i ha"on
ya ipatigom an natulid'a ya na'na'unnud'a an tindalu. Hay pangipatigam ya nan em
pi'gubagubatan ta ita'dogmuh Apu Dios.
Athidiy ninomnom Saul an aton ta alina ya nadan i Pilistia di mamaten David an
bokon hiya.
18 Mu alyon David di, Undan ihya mabalin ha athina te undan ihya nganneya' an
tagu? Ya undan ihya nganney niyatan nan pu'un an nalpuwa' hinadan tinanud Israel
ta eya' apuwon i he"a an patul?

19 Mu hidin nadatngan nan algon pun'ahawaan da Merab i David ya
impa'ahawannot Saul hi Merab i Adriel an i Meholah.
20 Mu nan ohan imbabalen Saul an hi Mikal ya na'appinhodnah David. Ta hidin
imbagada i Saul ya mun'am'amlong.
21 Ot alyona boh nomnomnay, Ipa'ahawa' hi Mikal i David ta hiyay usalo' an
munha'ul i David. Ot alina mahan ya hituwey pamatayan nadan i Pilistia i hiya.
Ot ihaphapitana boh David an alyonay, Ad uwani mo tatawway pangapuwa' i he"a.
22 Ot ibagan Saul hinadan ba'baalona ta eda ihaphapitan hi David an ma"id ha udum
hi nanginnila. Ta hay eda ibaga i David ya alyonday, Innilam an mun'am'amlong nan
patul i he"a ya ta'on on da'mi ya pohpohdon da'a. Ot hiya nan abulutom ta apuwon
da'ah nan patul.
23 Ta immeda ot eda ibaga nan inalin Saul mu alyon David i diday, Undan ihya
laklaka"onyuy mi'yapuh patul? Ha"on ya nawotwota' ya adiya' attog ma'al'ali an tagu.
24 Ta immeda ot eda ibagan Saul hidiyen inalin David.
25 Ya alyon Saul di, Eyu ibagan hiya an adiya' mumbagah ongal an bayad nan
imbabale' an ahawaona mu hay ibaga' ya abuh ya nan up'up di pungkugitana hinadan
patayona an hinggahut (100) an i Pilistia an binuhul'u. Manu'e athidiy inalin Saul an
aton David ya hay ninomnomna ya hi David di patayonda.
26 Hidin imbagan nadan ap'apun munhilbih nan patul i David nan imbagan Saul
ya immamlong hi David an apuwon nan patul. Ta agge ni' nadatngan nan imbagan
nan patul
27 ya imme an nun'ibbana nadan tindaluna. Ot patayonday duway gahut (200) an i
Pilistia ot alandan namin nadan up'up di kinugitdan pinateda ot iyen David i Saul ta
wan apuwon nan patul. Ot ipa'ahawana moh Mikal i David.
28 Mu hidin matigon Saul an hi Apu Dios di bumodboddang i David ya na'appinhod
bo udot nan imbabalena
29 ya namamay takutnan David. Ta ninaynayun an numbalin hi Saul hi binuhul
David.
30 Ya wa'e on e ginubat nadan ap'apun di i Pilistia nadan tinanud Israel ya dakdakkol
di nangabakan David mu nadan udum an opisyal nadan tindalun Saul. Ta nundongol
di ngadan David hi abobboble.

19

Hay Namatnaan Saul An Mamate I David

1 Hi Saul ya inalinah nan imbabalena an hi Jonathan ya nadan udum an ap'apu
an munhilbih nan patul ta patayondah David. Mu hi Jonathan ya nahamad di
naminhodna i David
2 ta ena imba"ag i David nan ninomnom amana. Hay inalina i David ya alyonay,
Halipodpodommot te pohdon da'an ipapate i ama. Ta hiya nan hi bigat hinan mawi"it
ya e'a nipa"eh nan puntanoman.
3 Ta ahi' ayagan hi ama ta umali amih nan way awadam ta he"ay haphapitonmi ta
innilao' di wadah nomnomna ya ahi' ipa'innilan he"a.
4 Ta hidin nawi"it ot umeda Jonathan i amanah nan puntanoman. Ot ipanomnom
Jonathan nadan maphod an ina'inat David i hiya. Ot alyonay, Tanganu mahan apu
patul on pohdom an patayon hi David yaden ma"id ha inatnah adi maphod i he"a?
Undan bokon ongal an boddang i he"a nadan dakol an ina'inatna?
5 Ya undan lininglingmu nan inatnan nangihulug hi nitaguwana hi namatayanan
Goliat ot pangabakon dita'un tinanud Israel i Apu Dios? He"a ya tinigom hidiyen na'at
ot mun'am'amlong'a. Mu nganne ahan di gapuna ta pohdom an ipapate nan ma"id
ha bahulna an hi David?

6 Ta nihapitan hi Saul ot alyonay, Isapata' hinan wadawada an Dios an adi' mo
ipapateh David.
7 Ta hidin immeh amana ot ayagan Jonathan hi David ot ibaganan hiya nan
nunhapitandan amana. Ot mun'uyyugda ot umedah awadan Saul ta nanongnan
nunhilbihdi hi David an umat handi.

Hay Namoddangan Mikal I David Ta Binumtik

8 Indani ya nunggugubat bo nadan i Pilistia ya nadan tinanud Israel. Ta impangulun
David nadan tindaluna ot eda gubaton nadan i Pilistia ot pumpateda dida ya binumtik
nadan udum.
9 Ya han hin'algo ya niddum bo i Saul nan adi maphod an espiritu an nalpu i Apu
Dios. Ta um'umbun hi Saul hi baleda an inodnanay pahulna yaden pagpagangngohon
David nan harp.
10 Ya namaag ya inggayangna nan pahul i David te pohdonan mipahok di ulun
David hinan dingding mu ingkiwwangana ta nan dingding di nipato'an nan pahul.
Ot bumtik hi David.
11 Ya i diyen nahdom ya intuda' Saul di immeh balen da David ta eda botbotta"on
ya pinatedah nan mawi"it. Mu hi Mikal ya alyonan David di, Bumtik'ah ad uwanin
nahdom te hi bigat ya patayon da'an dida.
12 Ta binoddanganah David ot bumtik an ini'wanah nan tawa.
13 Ya hidin binumtik hi David ot alan Mikal han tinagtaggu ot ipalo'nah nan alo'an
David ot ulohana. Ya hay iniphodnah ulun diye ya han nalibbutan hi up'up di gulding
an nunnanong di dutdutna.
14 Ta hidin dimmatongda nadan hinnag Saul an e mangalan David ya alyon Mikal
i dida di mundogoh hi ahawana.
15 Ta eda imbaga i Saul hidiye mu impabangngadna dida an alyonay, Eyu iyattang
hinan nalo'ana ya inyaliyuhtu ta ha"on di mamaten hiya.
16 Ta immeda nadan intuda'na mu hay tinigoda ya han tinagtaggun nalo' hinan
kama an hay uluna ya nalibbutan hi up'up di gulding an nunnanong di dutdutna. Ta
eda imbaga i Saul hidiyen tinigoda.
17 Ot ipa'ayag Saul hi Mikal ot alyonan hiyay, Tanganu ona' hina'ul i he"a ta
impabtikmu nan binuhul'u?
Ya alyon Mikal di, Binoddanga' te adi"e ya patayona'.

Hay Namoddangan Samuel I David Ta Binumtik

18 Hidin binumtik hi David ya inipluynah ad Ramah hi awadan Samuel. Ot ibaganan
namin nan ina'inat Saul i hiya. Ot i'uyug Samuel hi David ot umedah ad Nayot ot
miha"addahdi.
19 Ya waday nangibagaan Saul an wahdih David hi ad Nayot hi ad Ramah.
20 Ot honagonay titindalun e maniliw i hiya. Mu hidin dimmatongda ya tinigoda
han na'amung an propeta an ahitatayoda ya ahitutukukdah amlongda ya wahdih
Samuel an hiya nan mangipangpangulun dida. Ya indat nan Espiritun Apu Dios di
abalinan dadiyen titindalun Saul ta niddumda i dadiye an ahitatayo ya ahitutukuk hi
amlongda.
21 Ya dingngol Saul hidiyen na'at ot honagona boy udum an titindalu mu ta'on on
dida ya niddumda bo damdama i dadiye an ahitatayo ya ahitutukuk hi amlongda an
umat hinadan namangulun hinnagna. Ya impitluna bon nannag hi titindaluna mu
athidi boy na'at i dida.
22 Ta lo'tat ya nakak mo ahan hi Saul ot umeh ad Ramah. Ta hidin dimmatong
hinan ongal an obob hi ad Seku ot mahmahanay awadan da David i Samuel ya wada
han nangali an alyonay, Umman wahdidah ad Nayot hi ad Ramah.

23 Ot ipluynahdi. Mu hidih nan awon ya indat nan Espiritun Apu Dios di
abalinana ta mangmangnge on manmannayo on muntukuk hi amlongna ta inggana
ot dumatong hi ad Nayot.
24 Ot aanonay lubungna an lubung di patul ot inaynayunan manayo on muntukuk
hidih awadan Samuel. Ot inayuna bon munlu'bub hi ohay algo ya ohay hilong. Ta
hiya nan alyon nadan tataguy, Undan ta'on on hi Saul ya numbalin hi propeta?

20

Nan Nahamad An Nunggayyuman Da Jonathan I David

1 Hi David ya binumtik bo an nalpuh ad Nayot hi ad Ramah ot umeh awadan
Jonathan. Ot alyonan hiyay, Undan nganne ahan di numbahula' i amam ta pinhodnan
patayona'?
2 Ya alyon Jonathan di, Nomnomnomom an adi'a mate. Te an namin di ninomnom
ama an kittang onu ongngal ya ibagana i ha"on on ahina aton. Ya ma"id ha imbaganah
athinah atonan he"a.
3 Mu alyon David di, Hi amam ya innilana an nahamad di nunggayyumanta ya
adina pohdon an mahakitan'ah nan atona. Ot ibaga' tee i he"a ya hi Apu Dios an
wadawadah inggana an na'omtang ya abuh han pi'taguwa'.
4 Ya alyon Jonathan i David di, Ot kumpulnay pohdom an ato' ya ato'.
5 Ya alyon David di, Nomnomnomom an hi bigat ya hidiye nan ngilin di nakayangan
nan bulan ot mahapul an mi"ana' hinan patul. Mu iyabulutmu ni' ta eya' mipa"eh
nan puntanoman ta ingganah ohhandih mahdom.
6 Ya mahmahana"e i amam ya alyom di, Umman eh'a imbagana i ha"on hi'on
mabalin an ma'anne ni' hi baledah ad Bethlehem te nadatngan nan tinawon an
ugganda a'amungan an himpamu'un ta waday i'nongda i Apu Dios.
7 Ta adi'e bumungot ya ma"id ha atonan ha"on an baalna hi adi maphod. Mu
bumungot'e tuwali ya hidiyey atiganan pinhodnan patayona'.
8 Ta hiya nan hom'ona' bahan i he"a an gapuh nan insapatata i Apu Dios. Mu
numbahula"e ya pinateya' ot udot i he"a ta adi gahin di iyeya' i amam ta hiyay
mamaten ha"on.
9 Ya alyon Jonathan di, Adi mahan mabalin an ato' ha athina. Te undan adi'
ipa'innilan he"a hi'on ilmu' an pohdon da'an patayon i ama?
10 Ya alyon David di, Undan ihya nganney atom an mangipa'innilan ha"on an
ma'abbungot hi amam?
11 Ta inawit Jonathan hi David ot umedan duwah nan puntanoman.
12 Ot alyon Jonathan i David di, Hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud Israel di
tistiguta. Ta hi bigat onu hi ohhandi hinan athitu ya mi'hapita' i ama ta innilao' nan
pinhodnan aton. Ot nomnomnomom an maphod'ey ibagana ya ipa'innila' i he"a.
13 Mu adi'e tuwali maphod di ninomnomnan aton i he"a ya hi Apu Dios di mundusan
ha"on hi'on adi' ipa'innila i he"a ya ahi da'a impabtik ta wan ma"id ha ma'at i he"a.
Ot hanat hi Apu Dios di nanongnan bumoddang i he"a an umat hi namoddangnan
ama.
14 Mu hanat wan adi maluman di pamhodmu i ha"on an umat hinan pamhod Apu
Dios ta wan adiya' ipapate.
15 Ya hanat ta'on on nan pamilya' ya nanongna damdamay pamhodmu i dida. Ya
wa'et pangabakon da'an Apu Dios hinadan binuhulmuh abobboble ta ma"id ha mabati
16 ya hanat adim damdama ibahho nan insapatata i Apu Dios. Mu wa'e ta ibahhom
nan insapatata ya hanat hi Apu Dios di ukod an mundusa i he"a.
17 Ot punsapataon bon Jonathan hi David an gapuh pamhodnan hiya. Te
pohpohdonah David an umat hi naminhodnah adolna.

18 Ya alyon Jonathan i David di, Hi bigat an ngilin di nakayangan nan bulan ya
innilaonday ama"idmu te ma"id'ah nan umbunam.
19 Ot hi ohhandih nan tuwen mahdom ya inawigingmu ta e'a mipa"eh din
nipa"ayam ni' hinan awadan di na'amung an batu.
20 Ta umaliya' ya inlad'u nan pana' hi mumpitlu hi way awadam an paddungnay
waha panao' hidi.
21 Ot nomnomnomom an honago' ha unga ta umali ta hama'ona nadan nipana. Ya
wa'e ta initkuk'u an alyo' i hiya di, Hama'om nadan nipana hi nangappit hi awadam
ya inalam. Athidi'ey imbaga' ya innilam mo an ma"id ha mabalin hi ma'at i he"a ya
himmawwang'a.
22 Mu alyo"e i hiya di, Tigom te nadaggahda nadan nipana ya mahapul an bumtik'a
te athidiy pinhod Apu Dios an ma'at.
23 Mu na'en nunhapitanta ya nomnomnomom an hi Apu Dios di tistiguta hi inggana.
24 Ta inunud David nan imbagan Jonathan ot e mipa"e. Ta hidin nadatngan nan
ngilin di nakayangan nan bulan ot e mangan da Saul.
25 Ta inumbun hi Saul hinan uggana ubunan hinan way dingding an hinangngab-
nah Jonathan ya hi Abner di nipaldang i hiya. Mu ma"id ha inumbun hinan ubunan
David.
26 Mu dindinnongan hi Saul i diyen algo te hay wah nomnomna ya alinaot ya waday
inat David ta adi mibilang hi nalinis ta adi mabalin an e mi"an hidi.
27 Mu hidin nabiggat an eda bo mangan ya ma"id boh David hinan ubunana. Ta
hiya nan mahmahan Saul i Jonathan an alyonay, On dana mahan di immayan David
ta ingganah ad uwani ya ma"id?
28 Ya alyon Jonathan di, Umman imbagana eh'a i ha"on hi'on mabalin an ma'anne
ni' hi baledah ad Bethlehem
29 an alyonay, Daan mo bahan ta umanamuta' ni' te nadatngan nan tinawon an
ugganmi a'amungan an himpamu'un ta waday i'nongmi i Apu Dios. Te impaad nadan
i'iba' an mahapul an wahdiya'. Ot maphod'ey punnomnommu i ha"on ya iyabulutmuh
umaya' ta e' tigon dida. Ta hiyah diyey gapunah ama"idnahtu.
30 Ya hidin dingngolna nan imbagan Jonathan ya nangimbubbungot i hiyan alyonay,
Undan nganne mahan di bainmuh nan hi inam an nangimbabalen he"a. Alyom nin
on agge' innila an pa'ahhandiyam nan imbabalen Jesse.
31 Undan aggem innila an nanongna'e an mataguh David ya bokon he"ay
mumpatul? Ta hiya nan eka ta em hama'on ya inyalim hitu te mahapul an mipapate.
32 Ya alyon Jonathan di, Undan nganne peman eh'ay bahulna ta pinhodmun
patayon?
33 Mu gapuh bungot Saul ya inggayangna nan pahulna i Jonathan. Ta hidiyey
nanginnilaan Jonathan an immannung an pinhod amanan patayon hi David.
34 Ta nunhiglay bohol Jonathan i amana ot umaan hidih nan panganda. Ta i
diyen mi'adwah algon di ngilin di nakayangan nan bulan ya agge nangnangngan an
gapuh hakit di nomnomna an gapuh i diyen pangat amana i David.
35 Hidin nabiggat i diyen nawi"it ot umeh Jonathan hinan nipa"ayan David ta
muntiggawandahdi te hidiyey nunhapitanda ta in'uyugna han unga.
36 Ot alyonah nan unga di, Tagtagom ta em alan nadan ipana'. Ta hidin tinagtag
nan unga ya inladna nan panana ta nala"uhan di awadan David.
37 Ya hidin nipto' nan unga hinan way niknaan nan nipana ya tinumkuk hi Jonathan
an alyonay, Undan agge da'a lina"uhan hinan nipana.
38 Awigingom an mange ta em alan.

Ta e inalan nan unga nan nipana ot iyena i Jonathan.

39 Mu nan unga ya aggena innila nan ma'ma'at an ammuna da David i Jonathan an
nanginnila.
40 Ot idat Jonathan nan pananah nan unga ot pa'anamutona.
41 Ta hidin imme mo nan unga ya bimmudduh hi David hinan nipa"ayana ot
mundu"un an impitlunan inda"om di angahnah nan luta hi hinangngab Jonathan.
Ot mun'awwalanda ot kumgadan duwa an namama i David.
42 Ot alyon Jonathan di, Mahapul mo attog an ume'a. Hanat malinggop'ah nan
umayam. Ta'omman ot dingngol Apu Dios nan insapatata ta hiyay ukod i dita ya
nadan tanudanta ta wan nan insapatata an nunggayyumanta ya minaynayun hi
inggana.
Ot makak hi David yaden mumbangngad hi Jonathan hi boble.

21

Hay Binumtikan David

1 Hi David ya immeh awadan nan padi an hi Ahimelek hi ad Nob. Ta
munggagayonggong hi Ahimelek hi takutnah din ena damuwon hi David. Ot alyonan
David di, Tanganu on'a ohan immali an ma"id ha nun'ibbam?
2 Ya inalin David di, Hinnaga' othadih nan patul mu alyonay adi' ipa'in'innila
nan gapunah nannagana i ha"on. Ya nada'en tindalu' ya imbaga' i dida nan
pundadammuwanmi.
3 Indani ya mumbagah makan an alyonay, Iyalim ni' ha limah tinapay onu
kumpulnan makan an wahna.
4 Mu alyon nan padiy, Ma"id attog ha tinapay hitu an ammuna nan tinapay an
nidawat i Apu Dios. Mu hay mabalin hi mangan ituwe ya nadan agge nangilo' hi
ahawada onu nganneh diyen babai.
5 Ya alyon David di, Ta'omman ot umman adi ami tuwali uggan mi'ilo' hinadan
ahawami hi'on waday pangayanmi. Ya umman ta'on eh'ah on nganneh diyen
mahapul an umayanmi ya adi ami mi'ilo' hi ahawami ot namama moh ad uwani.
6 Ot idatna mo nadan tinapay an na'alah nan lamehaan an iha"adan di midawat i
Apu Dios te hiyah hinukkatanah nan hiyah nalutu an tinapay.
7 Ya nipaddih an wahdi hi Doeg an i Edom an ap'apun di mumpapto' hi kalneron
Saul te waday ini'nongnan Apu Dios hidi.
8 Indani ya alyon David i Ahimelek di, On wahna ha ispadam onu pahulmu ta usalo'
ni'? Te ma"id tee ha inodna' hi almas'u te ona' nunhonan hinan patul hi nannaganan
ha"on.
9 Ya alyon nan padi di, Wahna nan ispadan nan i Pilistia an hi Goliat an pinatem
hinan nundotal hi ad Elah. Ot wahna an nalibbutan hi luput hi indoggan nan ephod.
Ot mahapulmu'e ya inalam te ammunah naen wada.
Ya alyon David di, Umman hiyah naey ap'aphodan an ispada. Ot iyalim mo ta ala'.

Hay Immayan David Hi Ad Gat

10 Ta i diye damdaman algo an binumtikan David hi nalpuwanah awadan Saul di
immayana hi awadan Akis an patul hi ad Gat.
11 Mu alyon nadan ap'apuhdi i Akis di, Undan bokon hituwe nan hi David an patul
nadan tinanud Israel. Ot ten hiya nan ikankantaanda on nannannayoda an alyonday,
Pinaten Saul di linibu mu hi David ya napulu on napuluy libu.
12 Ya hidin dingngol David hidiye ya nunhiglay takutnah nan patul an hi Akis.
13 Ta namaaggot himbongbongangngona hi'on waday manmannigo i hiya. On
linggomnay tudo' hinadan geyt i diyen boble on inattanan impa'ayuy angiwnah
balbasna.

14 Ya alyon Akis hinadan ap'apun munhilbin hiya di, Undan adiyu tigon an
nabongang? Ya tanganu onyu iyalin ha"on ha athina?
15 Undan kulang tudan nun'abobongang an i wahtu ta e ayu bo mangiyalihtu i ha
nabongang? Adiyundi pun'iyalih tun bale' ha nabongang.

22

Hay E Nipa"ayan David Hi Ad Adullam

1 Nakak hi David hi ad Gat ot bumtik hinan lingab hi ad Adullam. Ta hidin
na'innilaan nadan i'ibana ya a'ammodna ya nadan tulangnay awadana ot umedan
namin hidi.
2 Ya ni'yeda nadan maligligatan ya nadan nun'agawatan ya nadan immengleh nan
ma'ma'at hi numboblayanda ta hiyay numbalinondah ap'apuda. Ya hay bilang di
linala'i ya umeh opat di gahut (400).
3 Ot taynan da David hi ad Adullam ot umedah ad Mispah hi ad Moab. Ot alyon
David hinan patul hidi di, On mabalin an umohnongda ni' hitu nadan a'ammod'u ta
ingganah innilao' nan pohdon Apu Dios hi ato'?
4 Ot taynana dida hi awadan nan patul hi ad Moab ot miha"adda ni' hidi yaden da
David e ya eda niha"ad hinan nahamad di hawana.
5 Mu imme nan propeta an hi Gad i David ot alyona i hiya di, Adi'a umo'ohnong
hitu ta ume ayuh nan numboblayanyun tinanud Judah. Ot ume da David hinan
mamuyung hi ad Heret.
6 Han hin'algo ya wahdih Saul hinan nabillid hi ad Gibeah an um'umbun hinan
pu"un di kayiw an tamaris an inodnana nan pahulna yaden nili'wohdan hiya nadan
opisyal di tindaluna. Ya waday nangipa'innila i hiya hinan e nipa"ayan da David
hinadan nun'ibbana
7 ot alyon Saul hinadan opisyal di tindaluna di, Donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu
an tinanud Benjamin. Undan nan imbabalen'en Jesse an hi David ya idattan da'yu
hi puntanomanyuh makan ya puntanomanyuh greyp? Ya undan pumbalinon da'yun
namin hi opisyal di ginahut ya linibun tindaluna?
8 Ya undan hinaey gapunah eyu pi'buhulan i ha"on ta ma"id ha oha i da'yuh
nangibaga an bodboddangan nan imbabale' an hi Jonathan hi David ta patayona'?
9 Ya hi Doeg an tinanud Edom ya wahdi an ni'ta'ta'dog hinadan opisyal di tindalun
Saul. Ot alyonay, Tinigo' nan imbabalen Jesse hi immaliyanah ad Nob hi awadan nan
padi an hi Ahimelek an imbabalen Ahitub.
10 Ot mummahmah Ahimelek i Apu Dios hi'on nganney maphod hi atona. Ot
idattanah makan ot idatna bo nan ispadan Goliat an i Pilistia.

Hay Natayan Nadan Padih Ad Nob

11 Impa'ayag Saul hi Ahimelek ya nadan i'ibana ya a'ammodna ya nadan tulangda
an padi hi ad Nob ta immedan namin hi awadana.
12 Ot alyon Saul i Ahimelek di, Donglom tun ibaga'.
Ya alyon Ahimelek di, O, apu patul.
13 Ot alyon Saul di, Tanganu onmu binoddangan nan imbabalen Jesse an binuhul'u
ta indattam hi makan ya ispada ot mahmaham bo udot i Apu Dios hi'on nganney
maphod hi atona. Ta namamay ngohena i ha"on ta eya' bobota'on ta patayona'.
14 Ya alyon Ahimelek di, Undan nganne hinadan baalmu di umat hinan inapun
di patul an hi David di ana'na'unnudna? Ya undan bokon hiyay ap'apun nadan
tindalum? Ya an namin nadan tatagum ya ongal di punlispituda i hiya.
15 Ya undan hidiyen algo di pinghanah nummahmaha' i Apu Dios hi maphod hi
atona? Adim bahan aton hinay pangalim i ha"on an baalmu ya nadan i'iba' ya
a'ammod'u ya nadan tulang'u. Te ma"id attog ha innila' i danaen al'alyom.

16 Mu alyon nan patul di, Adi mibahhoy atayam Ahimelek ya an namin ayuh nadan
i'ibam ya a'ammodmu ya nadan tulangmu.
17 Ot alyon nan patul hinadan guwalyana di, Munligguh ayu'e nee ya numpateyu
nadan padin Apu Dios te hi David di binoddanganda. Te ta'on hi inniladan binumtik
ya aggeda impa'innilan ha"on. Mu adida pinhod an patayon dadiyen padin Apu Dios.
18 Ot alyon mon nan patul i Doeg di, Agam'e mo ta he"ay mamaten dida. Ot patayon
nan tinanud Edom an hi Doeg nadan papadi. Ta hay pinatena i diyen algo ya nawalut
lima (85) an padi an nun'usal hi ephod.
19 Ya inlagat Saul an e impapaten namin nadan nunhituh ad Nob an boblen dadiyen
papadi. Ta ta'on on nadan binabai ya u"unga ya goggolang ya nadan animalda an
umat hi baka ya dongki ya kalnero on pinateda.
20 Mu nan apapun Ahitub an hi Abiatar an imbabalen Ahimelek ya binumtik ot
umeh awadan da David.
21 Ot ipa'innilana i dida nan nangipapatayan Saul hinadan padin Apu Dios.
22 Ot alyon David i Abiatar di, Hidin tinigo' tuwali nan tinanud Edom an hi Doeg
hidih awadan Ahimelek ya innila' an iba"agna i Saul an tinigowa' hidi. Ta ha"on
mannot tayyay gimmapuh natayan an namin nadan i'ibam ya a'ammodmu ya nadan
tulangmu.
23 Ot umohnong'ahtu ya adi'a tumakut te hi Saul ya pinhodnan patayon ditan duwa
mu wahtu'a'eh tun awada' ya mipapto"a.

23

Hay Nangihwangan David Hinadan I Keilah

1 Indani ya waday nangipa'innila i David an alyonay, Anakkaya an umman wahdida
nadan i Pilistia an gubatondah ad Keilah ta pun'ibtikda nadan ilik hinadan pun'ilikan
hidi.
2 Ot mahmahan David i Apu Dios hi'on eda gubaton nadan i Pilistia. Ya hay pambal
Apu Dios ya umeda ta eda ihwang nadan i Kielah.
3 Mu nadan tatagun David ya alyonday, On ni'mo hitun ad Judah ot tumakut ta'u ya
namama mo ahan hi'on ume ta'uh ad Keilah ta nadan tindalun di i Pilistia di e ta'u
gubaton.
4 Ot mahmahan bon David i Apu Dios ya alyonay, Ume ayu nimpeh ad Kielah ot
ipa'abak'un da'yu nadan i Pilistia.
5 Ta imme da David ot gubatonda nadan i Pilistia ot pumpateda dida ot pun'aladay
bakada. Ta inihwangda nadan i Keilah.
6 Ya hi Abiatar an imbabalen Ahimelek ya inodnana nan ephod hidin binumtik ot
umeh awadan David.
7 Ya dingngol bon Saul an wahdih David hi ad Keilah ot alyonay, Ad uwani moy
pangipa'abakan Apu Dios i ha"on i David te immeh nan boble an nahamad di dakig
di geytna.
8 Ta impa'ayag Saul an namin nadan tindaluna ot umedah ad Keilah ta eda li"ubon
hidiyen boble ya dinadagda ya tiniliwdah David ya nadan nun'ibbana.
9 Mu na'innilaan David hidiye an ninomnom Saul ot alyona i Abiatar di, Iyalim'ehtu
nan ephod.
10 Ot mundasal hi David an alyonay, Apu Dios an unudonmin tinanud Israel,
na'innilaa' nan ninomnom Saul an umalihtuh ad Keilah ta dadagondah tuwen boble
an gapun ha"on.
11 On immannung hituwen dingngol'u an umalih Saul hituh ad Keilah? Ya on
ipatiliwa' hinadan tataguh tun ad Keilah? Ipa'innilam bahan Apu Dios an unudonmin
tinanud Israel hi'on nganney ma'at.

Ya alyon Apu Dios di, O, immannung an umali da Saul hinah ad Keilah.
12 Ot mahmahan bon David an alyonay, On ipatiliw da'mih tudan tataguh tun ad Keilah i Saul?
Ya alyon Apu Dios di, O ipatiliw da'yu.
13 Ta gapu i diye ya tinaynan da David ya nadan nun'ibbana an umeh onom di gahut (600) hi ad Keilah ot eda umanin'innabat. Ya hidin dingngol Saul an tinaynan da David hi ad Keilah ot adida mo inayun an umehdi.

Hay Nangunu'unudan Saul I David

14 Hi David ya nadan nun'ibbana ya eda nihaha"ad hinadan agge naboblayan an umat hinadan nabillid an nihaggon hi ad Sip. Ya abigabigat on e inunu'unud da Saul dida mu agge inyabulut Apu Dios an akhupanda da David.
15 Ya hidin wahdi da David hinan agge naboblayan hi ad Hores hidih ad Sip ya na'innilaana an immeh Saul ta ena patayon.
16 Mu imme nan imbabalena an hi Jonathan ot ena ihaphapitan hi David ta ihamadnay pundinolna i Apu Dios.
17 Ta inalinay, Adi'a tumakut ot adi iyabulut Apu Dios an patayon da'an ama. He"ay ahi mumbalin hi patul i dita'un tinanud Israel ya ha"on di mihnod i he"a hinan pun'ap'apuwam. Ta'on on hi ama ya innilana tuwalih tuwe.
18 Ot isapatada bon Apu Dios an nahamad di punggayyumanda ot ahi umanamut hi Jonathan. Ya hi David e ya immohnong hi ad Hores.
19 Indani ya wadaday i Sip an immeh awadan Saul hi ad Gibeah ot alyonday, Ipa'innilami i da'yu an wahdi da David an mipa'pa"edah ad Hores hidih nan nabillid an nungngadan hi Hakilah hinan muyyad di ad Jesimon.
20 Ot pohdonyu'e ya immali ayu ta da'miy ukod an maniliw i hiya ya inyalimi i da'yu.
21 Ya alyon Saul di, Hanat wagahan da'yu i Apu Dios i naen pangihakityu i ha"on.
22 Ot ume ayu ya inhamadyun mahmahan di awadana ya nan pangapangayana ya hi'on nganney nanigon hiyahdi te hay alyonda i ha"on ya nunnaud an nahalatom hidiyen tagu.
23 Ta na'innilaanyu'en namin nadan ipapa"ayana ya imbagayu mohpe i ha"on ta mi'yaliya' hi'on wada i diyen boble ta ta'on on'u unu'unudon hi an namin an numboblayan di tinanudan Judah.
24 Ta namanguluda nadan i Sip an immanamut hi bobleda ot ahi mitnud da Saul. Mu hi David ya nadan ibbana ya wadadah nan agge naboblayan hi ad Maon hinan nundotal hinan arabah an muyyad di ad Jesimon.
25 Ya dingngol David an e hama'on da Saul hiya ot eda mipa"eh nan mabatun agge naboblayan hidi damdama hi ad Maon. Ya hidin dingngol bon Saul di awadanda ot tundonda bo dida.
26 Ta numbibinahhelda i han nabillid an batu mu hidin awigingon da David ta bumtikda ya niyunud damdama da Saul ta hidin tuwen akhupanda dida
27 ya immali han nangibagan Saul an alyonay, Ma'ayuot ta ume ta'u te umman gubaton nadan i Pilistia di boble ta'u.
28 Ot idinong mon Saul an e mamdug i David ot eda gubaton nadan i Pilistia. Ta hiya nan nangadanan hidiye an edaot pangakhupan i David hi Doplah An Ihwangan.
29 Ot ume da David hinan nahamad an ipa"ayan hi ad Engedi ot hidiy iha"adanda.

24

Hay Agge Namatayan David I Saul

1 Hidin nibangngad da Saul an e ni'gubat hinadan i Pilistia ya waday nangibagan hiya an alyonay, Umman wahdi da David hinan agge naboblayan hi ad Engedi.

2 Ot awiton Saul di tuluy libu (3,000) an nun'alala'ing an titindaluh nadan tinanud
Israel ot eda hama'on da David hinadan nun'ibbana hidih nan way mabatu an
punhiduman di gulding hinan billid.
3 Ta hidin nipto' da Saul i han kulungan di kalnero hinan awon ya wahdi han lingab
ot umehdih Saul ta e kumahhilyah. Ya hidih nan huddo' nan lingab ya wahdida David
an hidiy nipa"ayanda.
4 Ya alyon nadan nun'ibban David i hiya di, Ad uwani mahan di a'atan nan inalin
Apu Dios i he"a an pangabakam hinan binuhulmu ta ukod'ah nan pinhodmun aton i
hiya. Ta nun'ul'ullen immeh David ot gogodonay kittang hinan lubung Saul ya aggena
inamtan.
5 Mu indani damdama ya ma'atuttuyuh David i diyen nangogodana i han kittang
hinan lubung Saul
6 ot alyonah nadan nun'ibbana di, Adi ahan maphod hituwen inat'uh nan patul. Ya
adi mahan iyabulut Apu Dios an ato' ha adi maphod i hiya te hi Apu Dios di namto'
i hiya hi patul.
7 Ta nihapitan nadan nun'ibbana an adida patayon hi Saul. Indani ya timma'dog hi
Saul ot taynana nan lingab.
8 Ot ahi humawwang hinan lingab hi David ot tumkuk i Saul an alyonay, Apu patul.
Ya hidin nunligguh Saul ya nunyu"ung hi David hi punlispituna i hiya.
9 Ot alyonan Saul di, Tanganu onmu mahan dongdonglon nadan tatagu hinan
alyonday, Umman pohdon da'an patayon i David?
10 Nomnomnomom tee hi ad uwani nan inat Apu Dios an nangihwang i he"a hi
pamataya"ot i he"a hinan lingab. Alyonda i ha"on di patayon da'a mu agge' inat te
alyo' di adi mabalin an ato' ha adi maphod i he"a an patul te hi Apu Dios di namto' i
he"a.
11 Ot tigom teen ammod tun inodna' an pangngel di lubungmun ginogod'u. Unhaot
pinate da'an ha"on mu agge' nimpe inat. Hituwey mangipa'innila an ma"id ha
ninomnom'uh adi maphod an ta'on on eya' anu'anupon i he"a ta patayona'.
12 Ot hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganne i dita di numbahul. Ya hanat hiya
boy ukod an mangiballoh i he"ah nan ina'inatmu te ha"on'e ya adi mabalin an ato' di
athidin he"a.
13 Wada han hapit an alyonday, Nan tagun adi maphod di pangatna ya atbohdin
adi maphod di nomnomna. Ta hiya nan adi' ipatnan aton hidin he"a.
14 Te undan nganneya' ihya apu patul ta eya' unu'unudon i he"a? Ha"on ya ma"id
ha hilbi' an paddung'uy naten kahu onu nan na'na"ohha an timol.
15 Hanat hi Apu Dios di mangitaldong hinan punhumalyaan hi'on nganney
numbahul i ditan duwa. Ya hiyay nanginnila ituwen ma'ma'at ta ihwanga' hinan
adi maphod an em atom i ha"on.
16 Hidin imbagan David an namin dadiye ya alyon Saul di, On he"ah nae imbabale'
David nan munhapihhapit? Ya mungkoga.
17 Ot alyona i David di, Abuluto' an nipto' nan inatmu mu nan inat'u. Nan maphod
an inatmun ha"on ya adi maphod di impabangngad'un he"a.
18 Ya tee an ad uwanin algo ya impatigom di maphod i ha"on ta aggeya' pinate an
ta'on on inyabulut Apu Dios an patayona' i he"a.
19 Te onha hay udum ot undan ihya mabalin ta inakhupana'e nan binuhulna ya
ipalubusna ta ume an adina patayon? Ot hanat hi Apu Dios di munwagah i he"a
hinan maphod an inatmun ha"on hi ad uwani.
20 Ot nomnomnomom an he"ay ahi mumpatul hitun boble ta'un tinanud Israel ya
nahamad di pumpatulam hi inggana.
21 Mu isapatam bahan i ha"on an ta'on on mateya' ya adim ma"idon nadan holag'u
ta adi ahan mapogpog di ngadan'uh nan tinanud ama.

22 Ot munsapatah David an atonah diyen imbagan Saul. Ot umanamut hi Saul mu
da David eh nadan nun'ibbana ya numbangngaddah nan nahamad an ipa"ayanda.

25

Hay Natayan Samuel

1 Indani ya nateh Samuel ta na'amungdan namin nadan tinanud Israel an nunhiglay
eda umukayungan hi natayana. Ot ilubu'dah nan numboblayanah ad Ramah.

Hay Agge Namoddangan Nabal I David

Da David ya immeda boh nan agge naboblayan hi ad Maon.
2 Ya wada han kakaddangyanan an tagu an i Maon an waday hinlibun (1,000)
guldingna ya tuluy libu (3,000) an kalnerona an pumpukisandah ad Karmel.
3 Hay ngadan diyen tagu ya hi Nabal an nalpuh nan tinanud Kaleb ya nan ahawana
ya hi Abigail. Hi Abigail ya apgohan ya nanomnoman an babai mu hi ahawana ya
ma'abbungot ya adi maphod di pangatnan tagu.
4 Ya han hin'algo ya dingngol David an mumpukis* hi Nabal hi kalnerona.
5 Ot ituda'nay himpulu (10) an mumpangilog hinadan nun'ibbana hi ad Karmel ta
umedah awadan Nabal ya inapngada.
6 Ta alyonda i hiya di, Hanat nanongna an mapmaphod ayu ya malinggop di
nunhituwanyu ya an namin nan wada i da'yu.
7 Dingngolmi an hi ad uwani nan pumpukisam hinadan kalnerom ya tee an
pinaddihmi. Te hidin da'min namin hinadan mumpapto' hi kalnerom hituh ad
Karmel ya aggemi pinaligat dida mu binanoddanganmi dida ta ma"id ha natala'
hinadan kalnerom.
8 Ot ta'on on mahmaham i dida ot immannung hituwen alyonmi. Ot daan mo bahan
ta idattan da'mi hinan mabalin an idatmu i da'min baalmu ya nan imbabalem an hi
David te hituwen immaliyanmi ya munhahamul† ayu.
9 Ta hidin dimmatong nadan intuda' David ot ibagadan Nabal hidiyen imbagan
David ot haddonday pambalna.
10 Mu alyon Nabal di, On nganne ihyah naen hi David an imbabalen Jesse? Dakol
hi ad uwaniy baal an bumtik ta taynanday ud baal i dida.
11 Ya tanganu ihya ta namaaggon indat'u nan tinapay ya liting ya nan pinalti' an
ipihda' hinadan mumpukis hi kalnero' ta idat'u ni' ahan hi tatagu an ma"id ha mapto'
hi nalpuwanda?
12 Ta numbangngad nadan intuda' David ot ibagadan hiya nan inalin Nabal.
13 Ot alyon David i dida di, Ihamadyuy hikotyu.
Ta inhamaddan inhikot di ispadada ya ta'on on hi David on inhamadnan nunhikot
ot ipanguluna nadan opat di gahut (400) an nun'ibbana. Ya immohnongday duway
gahut (200) ta mun'adugdah nadan gina'uda.

Hay E Nanamuwan Abigail I David

14 Indani ya waday ohah nadan baal an immen Abigail an ahawan Nabal ot alyonan
hiyay, Inoy an umman wadaday intuda' David an nalpudah nan agge naboblayan ta
apngaonda nan ap'apumi mu onnot on impadngolana dida.
15 Ya umman ma"aphod eh'ay inatda i da'mi an agge da'mi pinaligat mu
binanoddangan da'mi ta ma"id ha natala' hinadan impanapto'mi an kalnero.
16 Ta imbaliw da'mih nan mapatal ya hinan hilong hinan pumpappapto'anmih
nadan kalnero.

---

* **25:4 25:4** Hinan pumpukisanda hi kalnero ya mumpahamulda onu munhidada. † **25:8 25:8** Hay pangalin di udum hinan munhahamul ya munhida.

17 Ot nomnomom hi'on nganney madadawoh atom te innila' an waday adi maphod
an ninomnomdan aton hinan ap'apumi ya an namin an wadah nan nunhituwana.
Ya adi mabalin an hiyay pangibagaanmi te adina damdama donglon.
18 Ot pun'idadaan Abigail di duway gahut (200) an tinapay ya duway buhi an bayah
ya duway lata an nahanglag an barley ya hinggahut (100) di pulngut an greyp ya
duway gahut (200) an tinapay an nadduman hi fig ot ipapaltinay lima an kalnero ot
pun'itakkenah‡ nadan dongki.
19 Ot alyonah nadan baalnay, Mamangulu ayu ta mitnuda' i da'yu. Mu hidiyen
inatna ya aggena impa'innilah nan ahawana an hi Nabal.
20 Ot mitakkeh Abigail hinan dongki ot mitnud. Mu hidin dimmatong i han nah'ung
hinan billid ya inoy an nangimangmangana da David an tuwedan mun'idamun hiya.
21 Mu hi David e ya gapuh bungotna i Nabal ya inalinah adolnay, Ma"id ha hilbin
di emi nungguwaguwalyaan hinadan kalneron naen tagu ta ma"id ha natala'. Ya adi
maphod di impabangngadnah nan maphod an inatmi i hiya.
22 Hi Apu Dios di mundusa i ha"on hi'on adi' patayon hi Nabal ya an namin an
linala'i an wadah nan nunhituwana ta wan damunah mawi"it ya ma"id ha matagu.
23 Ta hidin nidatong hi Abigail hi awadan da David ot ma'ibagan mala'ah hinan
dongki ot munyu"ung hi hinangngab David
24 ot alyonay, Apu David, ta'on attog on ha"on di pangipamliwam. Donglom bahan
tun ibaga' i he"a
25 ta adim nomnomnomon nan inat nan adi maphod di pangatna an hi Nabal. Te
hidiyen tagu ya ma"id ha nomnomna an miyunnudan tuwalih nan ngadana an hay
ibalinan nan ngadana ya ma"id ha nomnomna. Mu ha"on'e ya ma"ida' attog hidih din
immaliyan nadan intuda'mu.
26 Ya innila' an agge inyabulut Apu Dios an he"ay mangiballoh ta patayom nan
binuhulmu. Ot hanat hi Apu Dios an wadawadah inggana di mundusah nadan
binuhulmu an umat hinan atonan Nabal.
27 Ot abulutom bahan apu David tun idat'un he"a ya hinadan nun'ibbam.
28 Ya pakawanona' bahan an baalmu hinan numbahula'. Te umannung an he"ay ahi
pumpatulon Apu Dios an ta'on on nadan tanudam te he"ay e mi'gubagubat hinadan
binuhulna. Ot hanat ma"id ha mihalla hi atom hi ad uwanin atagum.
29 Ya ta'on hi waday umalin mamaten he"a ya hi Apu Dios an unudom di mangibaliw
i he"a ta mihwang'a an umat hi pangipapto' di ohan tagu i ha na'ballol an gina'u. Ya
nada'e an binuhulmu ya hi Apu Dios di ukod an mamogpog hi nitaguwanda ta umatda
i ha batu an nipapan ot mipalhiit.
30 Ta impa'annung'en Apu Dios nan inalina an pumbalinon da'ah patul nadan
tinanud Israel
31 ya ma"id ha inomnomam hi em pinate hi ma"id ha gapuna onu imballohmu
an inat nadan binuhulmu i he"a. Ya wa'e ta winagahan da'a i Apu Dios ya hanat
nomnomona' bahan an baalmu.
32 Ya alyon David di, Madayaw hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud Israel an
nangituda' i he"a ta dinamuwa'.
33 Ya munhanaa' hinan maphod an punnomnommu ta agge niluh an pimmateya'
ta agge' imballoh nan inat nan binuhul'u i ha"on.
34 Te nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di agge nangiyabulut i ha"on an
patayon da'yu. Te onha ta agge'a immal'aliyan an nanamu i ha"on ot wan damunah
mun'awiwi"it hi bigat ya natedan namin nadan linala'ih nunhituwanyu an ta'on on
hi Nabal.

‡ **25:18 25:18** Hay pangalin di udum hinan itakke ya ihakay.

35 Ot alan David nadan indat Abigail ot alyonay, Hanat mapmaphod hi umanamu-
tam. Ya adi'a minomnoman ot dingngol'u nadan imbagam.
36 Mu hidin immeh Abigail hi awadan Nabal ya wahdih Nabal an numpahamul an
paddungnay hamul di patul di inatna. Ta na'abbutong an umamlo'amlong ot pamaag
mo ot dindinnongan hi Abigail i diyen nahdom.
37 Ta hidin nawi"it an na'aan di binutong Nabal ot ibagan Abigail nan na'at. Mu
hidin dingngol Nabal hidiye ya alinah on adi umuwadi.
38 Ta nala"uy umeh himpuluy (10) algo ya pinogpog Apu Dios di nitaguwana.
39 Ya hidin dingngol David an nateh Nabal ya alyonay, Madayaw hi Apu Dios te hiyay
nangiballoh hinan inat Nabal i ha"on ta hiyay nundusa i hiya i diyen adi maphod
an inatna. Ta aggena nimpe inyabulut an ato' di adi maphod. Ot ituda'na han e
nangibaga i Abigail ta mun'ahawada.
40 Ta immedah ad Karmel nadan intuda' David ot alyondan Abigail di, Intuda' da'mi
i David ta awiton da'a ta mun'ahawa ayu.
41 Ot munyu"ung hi Abigail hi punlispituna i dida ot alyonay, Ha"on ya baala' i hiya
ot nundadaana' an munhilbi i hiya.
42 Ot ma'ibagan mundadaan ot e mitakkeh nan dongki ta mi'yedah nadan lima an
ba'baalonan binabai hinadan intuda' David. Ot mun'ahawada.
43 Hi David ya inahawana tuwali hi Ahinoam an i Jesreel ta duwada moy ahawana.
44 Ya hi Mikal e an ahawana hi hopapna ya impa'ahawan amana an hi Saul i Paltiel
an imbabalen Lais an i Gallim.

26

Hay Pidwan Di Agge Namatayan David I Saul

1 Indani ya wadada boy i Sip an imme i Saul hi ad Gibeah ot eda ipa'innila an wahdi
da David an mipa'pa"edah nan nabillid an nungngadan hi Hakila an nihaggon hi ad
Jesimon.*
2 Ta inawiging da Saul an immeh nan agge naboblayan hi ad Sip an in'uyugnay
tuluy libu (3,000) an nun'alala'ing an tindalun di tinanud Israel ta eda hama'on da
David.
3 Ot mungkampudah nan pingngit di awon hinan nabillid an nungngadan hi
Hakilah an nihaggon hi ad Jesimon. Mu da David ya wahdidah nan agge naboblayan.
Ya hidin na'innilaan David an tinnud Saul hiyahdi
4 ot ituda'nay e manigo hi'on immannung ya wahdida peman da Saul hidi.
5 Ot makak da David ot umedah nan nungkampuwan da Saul. Ya tinigoda nan
nalo'an da Saul hinan imbabalen Ner an hi Abner an nabaktun opisyal di tindalun
Saul. Ya nalo' hi Saul hi gawwan nan nungkapuwanda ot mili'wohda nadan tindaluna
i hiya.
6 Ot alyon David i Ahimelek an tinanud Hit ya nan imbabalen Seruyah an hi Abisay
an hi ibban Joab di, Nganne i da'yuy mi'yali i ha"on hinan nungkampuwan da Saul?
Ya alyon Abisay di, Ha"on.
7 Ot ume da David i Abisay hi awadan nadan tindalun Saul i diyen nahdom ya
inakhupanda an na'allo'an hi Saul yaden niluhad nan pahulna hi ulluwana. Yaden
hi Abner e ya nadan tindaluna ya na'allo'anda damdama an lini'wohdah Saul.
8 Ot alyon Abisay i David di, Indadaan mahan tayyan Apu Dios i he"a nan
binuhulmu ta nangamung'ah atom i hiya. Pohdomdan ta doltako' hitun pahul'u ta
mipahok hinan luta? Ta'omman ya impinghan'u ta adi' ipidwa.
9 Mu alyon David i Abisay di, Adim goton an patayon. Te undan ihya waha taguh
mamateh nan pinto' Apu Dios ya adi mumbahul.

* **26:1 26:1** Hituwen ad Jesimon ya agge naboblayan.

10 Adim mahan patayon ot nan wadawadan Dios di ukod an mamaten hiya hinan
pohdona an atayana onu hinan ena pi'gubatan ya natehdi.
11 Te adi iyabulut Apu Dios an ha"on di mamateh nan pinto'na an patul. Ot inayun
David an alyon i Abisay di, Alammot nan pumbalunanah liting ya nan pahulna hi
ulluwana ta umeta.
12 Ot alan da David nan pumbalunan Saul hi liting ya nan pahulna hi ulluwana ot
taynanda dida. Mu ma"id ha nangigibo' i dida te hi Apu Dios di nangdat hi nunnaud
an inlo'da.
13 Ta hidin dimmatong da David hinan dommangna ta nidawwida mo ot tuma'dog
hinan uhhun nan nabillid
14 ot tumkuk i Abner an imbabalen Ner ya nadan tindalun Saul an alyonay, Abner.
On donglona' i he"a?

Ya inggibo' Abner ot alyonay, On hi nganneh naen muntukuk hinan patul?

15 Ot alyon David di, He"a ya nundongol'a i dita'un tinanud Israel. Mu tanganu on
aggem ginuwalyaan nan patul ta'u? Aggem innila an waday immalihna an e mamateh
nan patul.
16 Aggem mahan inat nan tamum. Ot hi Apu Dios an manmannigo i naen a'atyu
ya lebbengna an mate ayun namin te aggeyu ginuwalyaan nan ap'apu ta'u an pinto'
Apu Dios hi patul. Tigonyu nan nunlini"odan hi'on wahna nan pahul nan patul ya
nan pumbalunanah liting.
17 Ya hi Saul ya immatunanay hapit David ot alyonay, On he"a nan imbabale' an hi
David?

Ya alyon David di, O ha"on apu patul.

18 Ot inayun David an alyon di, Tanganu on ingganah ad uwani ya eya'
pudupudugon an baalmu? Undan nganne ahan nan inat'u ya nganne ahan di
numbahula'?
19 Donglom apu patul tun ibaga' i he"a ta wada'ey impa'innilan Apu Dios i he"ah
numbahula' ya hanat abulutona nan i'nong'un hiya. Mu on tagu'ey ud nomnom ya
hanat hi Apu Dios di mamaten hiya. Te tanganuna' impa'aan hinan boblen indat Apu
Dios ta impa'eya' hinan boblen nat'on di dayawonda.
20 Adim bahan iyabulut an patayona' hi udum an boble an bokon hinan boblen
Apu Dios. Te tanganu mahan on nan patul di tinanud Israel ya nakak ta ha"on an
nipaddung nimpe i ha timol an ma"id ha hilbina di ena unu'unudon ta umat i ha e
mamudupudug hi hamutih nadan billid.
21 Ya alyon Saul di, Abuluto' an nibahho ahan nan inat'u. Mumbangngad'aot an
imbabale' ta adi' mo ipidpidwa te maphod di nangibilangmu i ha"on hi ad uwani.
Umman aya' tee nabongang ta nunnaud di e' numbahulan.
22 Ya alyon David di, Tee tun pahulmu apu patul. Ot ituda'mu ha umalin mangala.
23 Ot hi Apu Dios di mangdat hi gunggunan nan na'na'unnud ta nipto' di pangatna.
Te hiya ya inyukodnay nitaguwam i ha"on mu adi mabalin hi patayo' nan pinto' Apu
Dios.
24 Tigom ot nabalol di nangibilang'un he"a ot hanat athidi damdamay aton Apu
Dios i ha"on ta ihwanga' i hiya hi an namin an adi maphod an ma'at.
25 Ot alyon Saul i David di, Hanat mapmaphod di ma'at i he"a an imbabale. Ot
innila' an maphod di pumbalinan an namin di atom.

Ot ume da David hinan pangayanda. Ot umanamut damdama da Saul.

27

Hay Ni'iboblayan David Hinadan I Pilistia

1 Hi David ya alyonah nomnomnay, Udum hi algo ya patayona' damdama i Saul. Ot
udu'dul attog on bumtika' hi boblen nadan i Pilistia ta alina ya idinongna mohpe an
e mangunu'unud i ha"on hitun boble ta'u an tinanud Israel.
2 Ot ipanguluna nadan onom di gahut (600) an nun'ibbana ot umedah ad Gat an
boblen di i Pilistia. Ya hay patul hidi ya hi Akis an imbabalen Maok.
3 Ya inyeda boy pamilyada hi ad Gat ot mi'ibobledahdi. Ta in'uyug David nadan
duwan ahawana an da Ahinoam an i Jesreel ya hi Abigail an i Karmel an ahawan ni'
din hi Nabal.
4 Ta hidin impa'innilada i Saul an binumtik hi David hi ad Gat ot idinongna mohpe
an e mangunu'unud i hiya.
5 Ot alyon David i Akis di, Hi'on abulutona' i he"a ya ituddum bahan ha emi
pumboblayan an ta'on on ha kittang. Te adi mabalin an ha"on an baalmu ya
midduma' hitun boblen di patul.
6 Ot idat Akis i hiyah ad Siklag. Ya nihipun i diye ya nibilang mo hi ad Siklag hi
boblen di patul hi ad Judah.
7 Ta numbobledah boblen di i Pilistia da David hi ohay tawon ta han opat di bulan.
8 Ya hidiyen nihaha"adandahdi ya wa'e on impangulun David nadan nun'ibbana
an e mi'gubat. Ta eda ginubat nadan i Gesur ya i Geser ya nadan tinanud Amalek.
Datuwe nadan tatagu an numpunhitu ni' hi ad Sur ta ingganah ad Egypt.
9 Ya wa'et waday ginubatdah boble on ma"id ha imbatida te patayondan namin an
ta'on on binabai. Mu nada'en baka ya kalnero ya kemel ya lubung ya alandan namin
on ahida umanamut hi awadan Akis.
10 Ta mahmahan'en Akis hi'on danay eda ginubat on alyon David di, Hanadan
numbobleh nan negeb* hi ad Judah onu nadan numbobleh nan negeb hi ad Jerameel
onu hinan negeb an boblen di tinanud Ken.
11 Ya an namin nadan boblen ginubatda on pinateda nimpen namin ta ma"id ha
e mangiba"ag hi ad Gat hinan immannung an inatda. Ta athidiy ina'inat da David i
diyen niha"adandah nan boblen di i Pilistia.
12 Mu hi Akis ya ongal di dinolna i David ta hiya nan alyonah nomnomnay, Maphod
ta athidiy ato'aton David hinadan ibbadan tinanud Israel ta wan numbalin hi baal'uh
inggana.

28

Hay Nundadaanan Nadan I Pilistia An E Mangubat Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya inamung nadan i Pilistia nadan tindaluda ta eda gubaton nadan tinanud
Israel. Ta alyon Akis i David di, Namnamaonmi an middum ayuh nadan nun'ibbam
i da'mi hinan emi pi'gubatan.
2 Ot alyon David di, Ot maphod ta wan tigom di pangatmin baalmu.
Ya alyon Akis di, Ot maphod bo ta pumbalinon da'a hi guwalya' hi inggana.
3 Ya i diye ya nate mo tuwalih Samuel. Ya i diyen natayana ya immukayungandan
namin nadan tinanud Israel. Ot eda ilubu' hi ad Ramah an numboblayana. Mu hidin
agge ni' nate ya impa'aan Saul nadan mumpun'abig ya mama"oh bobleda an tinanud
Israel.
4 Nadan tindalun di i Pilistia ya eda nungkampuh ad Sunem. Ya hi Saul e ya
inamungna damdama nadan tindaluna ot eda mungkampuh nan way billid an
nungngadan hi Gilboa.
5 Ya hidin tinigon Saul nadan tindalun di i Pilistia ya nunnaud di takutna.

* **27:10 27:10** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

6 Ot mahmahana i Apu Dios hi'on nganney atona mu ma"id ha pambal Apu Dios i
hiya an ta'on on hinadan in'inopna onu hinan Urim* onu hinadan propeta.
7 Ot e mo mumpahama' hi Saul hinadan baalna i ha babaih mama"o ta hiyay ena
pummahmahan. Ya alyon nadan baalnay, Umman waday ohah ad Endor.

Hay E Ni'hapitan Saul Hinan Linnawan Samuel

8 Ta i diyen nahdom ot lumanon Saul di a'atna an aggena inlubung nan lubung
di patul. Ot eda tigon nan babai i diyen nahdom an nun'ibbanay duwah nadan
tindaluna. Ot alyona i diyen babai di, On mabalin an mi'hapit'ah nan linnawan nan
ibaga' i he"a?
9 Mu alyon nan babai di, Undan aggem innila nan inat Saul an impa'aana nadan
mumpun'abig ya nadan mama"oh tun numboblayan ta'u? Ya tanganu on wahtu ayun
e munha'ul i ha"on ta alyonyu on ta ipapateya'?
10 Mu alyon Saul di, Isapata' hinan wadawada an Dios an adi'a mipapate ituwen
atom.
11 Ya alyon nan babai di, Nganney pinhodmu hi ayaga?
Ya alyon Saul di, Nan linnawan Samuel.
12 Ta hidin immatunan nan babaih Samuel ya nangintutukuk an alyonay, Tanganu
ona' e hina'ul i he"a? Tee mahan an he"ah Saul.
13 Ya alyon nan patul i hiya di, Adi'a tumakut ya imbagam hi'on nganney tinigom.
Ya alyon nan babai di, Tinigo' han linnawan bumbummudduh an nalpuh nan luta.
14 Ya alyon bon Saul di, Nganney a'atna?
Ya alyon nan babai di, Amamma an nunlubung hi adukke.
Ya innilan Saul an hi Samuel hidiye ot munlu'bub hinan lita"angan hi punlispituna
i hiya.
15 Ot alyon Samuel i Saul di, Tanganu ona' impa'ayag te undan nganne ahan nayya
hanan ibagam?
Ya alyon Saul di, Manu'e ya nunnaud tayya an minomnomana'. Te gubatona'
hinadan i Pilistia yaden inwalonga' i Apu Dios ya adiya' tobalon i hiya hi in'inop ya
ta'on on nadan propeta ya adina ibaga i dida. Ta hiya nan he"ay inayaga' ta ibagam
i ha"on hi'on nganney ato'.
16 Ya alyon Samuel di, Ya tanganu ona' e ayagan hi'on inwalong da'a i Apu Dios ta
numbalin'ah binuhulna?
17 Hi Apu Dios ya impa'annungna nan inalina an impa'innila' i he"a an aanon da'ah
nan pumpatulam ta ihukkatna nan baalmu ni' an hi David.
18 Manu'e ya aggem inunud nan inalin Apu Dios i he"a an atom ta aggem inat nan
pohdonan atom hinadan tinanud Amalek an gapuh nan nunnaud an bungotna i dida
ta hiya nan athinay inatna i he"ah ad uwani.
19 Ta hi bigat ya ipa'abak da'yu i Apu Dios hinadan i Pilistia. Ta he"a ya nadan
imbabalem ya mate ayu ta umali ayuh tun awada' an awadan di numpun'ate.
20 Ya na'ibagan natukkad hi Saul hinan lutah takutna hinan imbagan Samuel. Ya
namama an ma"id ha bikahna te agge bo udot nangnangngan i diyen algo.
21 Ta e nihaggon nan babai i Saul ya tinigona an nunhiglay takutna ot alyona i hiya
di, Ha"on an baalmu ya inat'u attog di abalina' ot un'unudo' nan imbagam an ta'on
on hiyay ataya'.
22 Ot hanat donglom pibo tun ibaga' an baalmu ta e' idadaan ha anom ta mangan'a
ta waday i'ilogmun umeh nan umayam.
23 Mu adi pohdon Saul an mangan. Mu nadan tindaluna ya pilitondan mangan ta
lo'tat ot mihapitan. Ot tuma'dog ot e umbun.

---

* **28:6 28:6** Nan Urim ya wada bo nan Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

24 Ot galaon nan babain ipapalti nan impatabanan kilaw an baka. Ot mangalah
alina ot munha"ang hi tinapay an aggena inudman hi yist.
25 Ot idadaana ot mangan da Saul hinadan tindaluna ot ahida makak i diye
damdaman nahdom.

29

Hay Agge Nangabulutan Nadan I Pilistia Hinan Boddang David

1 Nadan i Pilistia ya inamungdan namin nadan tindaludah ad Apek. Mu nada'e an
tinanud Israel ya nungkampudah nan way obob hi ad Jesreel.
2 Ya nadan liman patul di i Pilistia ya impanguluda nadan tindaluda an nagodwag-
odwadah hinggagahut (100) ya hinlilibu (1,000). Ya ni'udi nadan tindalun Akis an
patul hi ad Gat ya da David.
3 Indani ya alyon nadan opisyal di tindalun di i Pilistia di, Tanganu on tayyadahtuy
Hebrew?
Ya alyon Akis di, Undan aggem innilah David an opisyal ni' nadan tindalun nan
patul di tinanud Israel an hi Saul? Mahuluk mo tee hi hintawon di immaliyanda an
ni'iboble i da'mi ya ma"id ha adi maphod hi inatda an nihipun hi nanaynanda i Saul.
4 Mu bimmungot nadan opisyal di tindalu i Akis an alyonday, Pumbangngadom
didah nan boblen indatmun dida. Te adi mabalin an mi'yalida i dita'u te ma"id ha
mapto' ya dita'uy gubatonda hi'on wahdi ta'uh nan gubatan. Te undan nganne ihyay
udum hi aton David ta mibangngad di naminhod nan ap'apu i hiya hi'on bokon hay
pamatayana i dita'u?
5 Undan bokon hituwe nan hi David an ikankantaanda on tinaytayyawan nadan
binabain alyonday,
Pinaten Saul di linibu mu hi David ya napulu on napuluy libuy pinatena?
6 Ot ayagan Akis hi David ot alyonan hiyay, Ibaga' di immannung an he"a ya maphod
di a'atmu ya innilam ot pohdo' ahan an middum ayun da'mi an e mi'gubat. Te nihipun
hi immaliyanyu ya ma"id ha tinigo' hi inatmuh adi maphod. Mu ningamut tayya an
adi pohdon nadan ibba' an patul.
7 Ot ta'omman mo ya numbangngad ayu mu tigom ta ma"id ha atom hi gumapuh
pamahiwan nadan ibba' an patul i he"a.
8 Mu alyon David di, Undan nganney inat'u? Undan waday numbahula' i he"a hi
nihipun hi immaliyanmi an ni'iboble i da'yu? Ya nganne ahan di gapuna ta adi ami
mabalin an mi'yalih nan eyu pi'gubatan hinadan binuhulmu?
9 Ya alyon Akis di, Innila' an maphod nimpey impatpatigom i ha"on an umat'a hinan
anghel Apu Dios. Mu adi nimpe pohdon nadan udum an ap'apu an mi'yali ayun da'mi
an e mi'gubat.
10 Ta hi bigat hinan mawmawi"it an hiyah pumatal ya nakak ayu ta mumbangngad
ayuh nan boblen intuddu' i da'yu.
11 Ta nawi"it i diye ot makak da David an numbangngad hi boblen nadan i Pilistia.
Mu nadan tindalun di i Pilistia ya immedah ad Jesreel.

30

Hay Ni'gubatan Da David Hinadan Tinanud Amalek

1 Hidin mi'atluh algo ya dimmatong da David hi ad Siklag. Mu niluh an immali
nadan tindalun nadan tinanud Amalek ot gubatonda nadan tataguh ad Siklag hinan
negeb ot gobhonda.
2 Mu inalada nadan binabai an u"unga ya minamakilog ot ibtikda dida an aggeda
pinate.

3 Ta hidin dimmatong da David ya nadan tindaluna hi ad Siklag ya inoy an napu'ulan. Ya ma"id nadan ahawada ya i'imbabaleda an inibtikda nimpe dida.
4 Ta kumogakoga da David hinadan tindaluna te nunhiglay umakunganda.
5 Te ta'on on nadan duwan ahawan David an hi Ahinoam an i Jesreel ya hi Abigail an ahawan ni' din hi Nabal an i Karmel ya inibtikda.
6 Ya nadan nun'ibban David ya punhahapitanda an topon hi David an gapuh nan nunnaud an hakit di nomnomda hi ama"id nadan imbabaleda. Ta hiya nan namama an minomnoman ahan hi David. Mu inyukodna i Apu Dios an dayawona.
7 Ot alyon David hinan padi an hi Abiatar an imbabalen Ahimelek di, Iyalim hitu nan ephod.
Ot iyen Abiatar nan ephod i hiya.
8 Ot mahmahan David i Apu Dios an alyonay, On pudugonmi'e dadiyen tinanud Amalek ya on akhupanmi dida?
Ya alyon Apu Dios di, Ekayu ot akhupanyu dida ya binangngadyu nadan inibtikda.
9 Ot ume da David ya nadan onom di gahut (600) an nun'ibbana. Mu hidin dimmatongdah nan wa"el an nungngadan hi Besor
10 ya immohnongday duway gahut (200) hidi te adida pa"agwat hinan wa"el hi binleda. Mu da David ya nadan opat di gahut (400) an nun'ibbana ya innaynayundan e namdug i dida.
11 Ya inakhupanda han i Egypt ot iyedah awadan David. Ot pa'inumandah liting ot panganondah
12 tinapay an fig ya han duway pulngut an greyp. Ta inana dadiye ya maphod mohpey punli'nana te agge attog nangnangngan ya agge im'imminnum hi liting hi tuluy algo.
13 Ot alyon David i hiyay, On nganney ud baal i he"a? Ya danay nalpuwam?
Ya alyonay, Nalpuwa' hi ad Egypt an baala' hinan tinanud Amalek mu tinaynana' te nundogoha' hi tuluy algo.
14 Ot inayun diyen tagun alyon di, Emi ginubat nadan numbobleh nan negeb an i Krete ya nan boblen di tinanud Judah ya hinan negeb an numboblayan nadan tinanud Kaleb ya ta'on on hi ad Siklag ot pu'ulanmi.
15 Ot alyon David i hiya di, On mabalin an ipangulum di awadan nadan nangubat i dadiyen boble?
Ya alyon diyen taguy, O mu mahapul an isapatam i Apu Dios an adiya' patayon ya adiya' ibangngad hinan ud baal i ha"on ya ahi da'yu iyeh awadanda.
16 Ot ipangulun diyen tagu da David hi awadan nadan tinanud Amalek. Ya anakkaya an wahdidan niwakat an mangmanginnum ya mangmangngan te dakol di inibtikdah nan boblen di i Pilistia ya nadan boblen di tinanud Judah.
17 Ot gubaton da David dida ot pumpateda nadan tinanud Amalek an inhipundah nan mun'ahilong ta ingganah nan nahdom i diyen nabiggat. Ya ma"id ha inatdan binumtik an ammuna nadan nun'itakkeh kemel an opat di gahut (400) an minamakilog an linala'i an binumtik.
18 Ta binangngad da David an namin nadan inalan dadiyen tinanud Amalek i dida an ta'on on nadan duwan ahawana.
19 Ya ma"id ha natala' an ta'on on unga onu makilog. Ya an namin nadan usalda ya binangngadda.
20 Ot pun'aladan namin nadan kalnero ya baka ot dundunon nadan nun'ibbana an inyanamut ot alyonday, Datuwe nadan inalan David hinadan inabakmih gubat.
21 Ya hidin nibangngaddah nan wa"el an nungngadan hi Besor an awadan nadan ibbadan agge ni'ye te na"ableda ya himmawwangda an e manamu i David ya nadan ibbana ot apngaonda dida.

22 Mu nadan udum an adi maphod di nomnomda an ni'ye i David ya alyonday, Adi
mahan mabalin an midattandah nadan inyanamut ta'u te aggeda ni'yali. Mu mabalin
an ipabangngad ta'un dida nadan ahawada ya imbabaleda.
23 Mu alyon David di, Adi maphod hinaen i'iba te bokon athinay aton ta'uh nan
indat Apu Dios i dita'u. Te undan adiyu imatunan an inihwang dita'un Apu Dios ta
inabak ta'u nadan binuhul ta'u.
24 Hay innila' ya ma"id ha mangiyunnud i nae an ninomnomyu. Ot maphod on
mumpapaddung di midat hi hinohha an ta'on on aggeda e ni'gubat.
25 Ta nihipun i diyen algo ya numbalin hituweh tugun an un'unudon nadan tinanud
Israel.
26 Ta hidin numbangngad da David hi ad Siklag ot ipiyenay udum hinadan
inaladah nan eda ni'gubatan hinadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Judah
an gagayyumna an alyonan diday, Idattan da'yuh nan inala' hinan emi ginubat an
binuhul Apu Dios.
27 Ot ipiyena boy udum hinadan gagayyumna an mangipangpanguluh nadan
tataguh ad Betel ya hinan negeb hi ad Ramot ya hi ad Jatir
28 ya hi ad Aroer ya hi ad Sipmot ya hi ad Estemoa
29 ya hi ad Rakal ya hinadan boblen di i Jerahmeel ya nadan boblen di tinanud Ken
30 ya hi ad Hormah ya hi ad Bor-Asan ya hi ad Atak
31 ya hi ad Hebron ya hi an namin nadan boblen immaya'ayan da David ya hinadan
nun'ibbana.

31

Hay Natayan Saul Ya Nadan Imbabalena

1 Nadan i Pilistia ya ginubatda nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi
Gilboa ot abakonda nadan tinanud Israel ta binumtikday udum mu dakol damdamay
nate i dida.
2 Te numpudug nadan i Pilistia da Saul an hina'amma ot patayonda nadan
imbabalena an hi Jonathan ya hi Abinadab ya hi Malkisua.
3 Ot unu'unudondah Saul ta ingganaot mikna i hiya nadan inladdan pana ta
na'ahuggatan.
4 Ot alyonah nan mangmangdon hi almasnay, Huknutommot nan ispadam ta
unguhona' te adi' pohdon an umali nadan mumpungngohen Apu Dios ta paligatona'
ya ahiya' mohpe pinaten dida.
Mu tumakut hidiyen mangmangdon hi almasnan mangathidi. Ta hiya nan
hinuknut mon Saul di ispadana ot ihodna ot okmomana.
5 Ya hidin tinigon diyen mangmangdon hi almasna an nateh Saul ot huknutona
damdamay ispadana ot ihodna ot okmomana ta natedan duwa.
6 Ta i diyen algo ya nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ya nan mangmangdon
hi almasna ya nadan udum an tindaluna.
7 Ta hidin dingngol nadan tinanud Israel an numbobleh nan nundotal ya hinan
bahhel nan wangwang an nungngadan hi Jordan an binumtik nadan tindaluda ya
nateh Saul ya nadan imbabalena ot bumtikda damdama an nuntaynanday bobleda.
Ot ume nadan i Pilistia ot eda mumboblehdi.
8 Ta hidin nabiggat i diyen nunggugubatanda ot ume nadan i Pilistia ot eda pun'ala
nadan mabalin an alandah nadan nun'a'ate ya inakhupanday adol Saul ya nadan
tulun imbabalena hinan billid an nungngadan hi Gilboa.
9 Ot putulonday ulun Saul ot alandan namin nadan almasna. Ot ituda'day e
mangipa'innilah nadan bobleda an nateh Saul ta innilaon nadan ibbada an i Pilistia
ya ta'on on nadan bululda an wahnan temploda.

10 Ot eda iha"ad nan almas Saul hinan templon nan diosda an hi Astoret ot eda
ipata' di adolnah nan alad hi ad Bet-San.
11 Mu hidin na'innilaan nadan i Jabes hi ad Gilead hidiyen inat nadan i Pilistia i da
Saul
12 ot umedan namin nadan nun'atulid an linala'i i diyen hilong hi ad Bet-San ot eda
alan nan adol Saul ya nadan imbabalenah nan alad hidi ot iyanamutdah ad Jabes ot
gobhonda didahdi.
13 Ot alanda nadan tungal an agge naghob ot eda ilubu' hinan pu"un nan kayiw an
tamaris hi ad Jabes. Ot mun'ulatdah pituy algo.

2 Samuel

Hay A'at Tuwen 2 Samuel

Hay ipa'innilan tuwen liblu ya nadan na'na'at hidin numpatulan David hinadan tinanud Israel. Te i diye ya dakol di adi maphod an na'na'at i dida. Te dida on nunggugubatda an himpamoble. Ya nan imbabalen David an hi Absalom ya nginhenah amana te pohdona an hiyay mihukkat hi patul. Mu binoddangan Apu Dios hi David ya nadan tindaluna ta diday nangabak ta nunnanong an hi David di patul.

Mu hay adi ahan maphod an inat David ya nan nunluktapana an inilo'nah Batseba ot ipapatenah Uriah an ahawan Batseba. Te pohdona an adi ma'innilaan hidiyen numbahulana.

Indani bo ya numbahul hi David i Apu Dios hidin ena impabilang nadan mabalin an muntindalu an tinanud Israel. Mu ta'on hi athidi ya nanongna damdama an hi Apu Dios di inun'unudna.

Ya impa'innilan Apu Dios di ulena ya naminhodna i David hi ni'hapitana i hiya an imbagana an hanadan tanudana di nanongnan mumpatul hi inggana. (7:1-29) Ya hituwen imbagan Apu Dios ya mipa'annung hitun hi Jesu Kristu an tinanud David di patul hi abobboble hitun luta. (Luke 1:32-33)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay numbalinan David hi patul ya hay nihamadan di numpatulana (2 Samuel 1–10)
2. Hay numbahulan David ya nadan inomnomanah din numpatulanah nadan tinanud Israel (2 Samuel 11–24)

Hay Nanginnilaan David An Nate Da Saul I Jonathan

1 Hidin nala"uy atnay algoh natayan Saul an nibangngad da David hi ad Siklag hi
nalpahan di eda ni'gubatan hinadan tinanud Amalek an inabakda ot miha"adda ni'
hidi hi duway algo.
2 Ya hidin mi'atluh algoh immanamutandah ad Siklag ya wada han tagun immali
an nalpuh nan nungkampuwan da Saul an nun'ahethet di lubungna ya nahuhupu' di
uluna hi pangipatigonah ena umukayungan. Ta immeh awadan David ot munyu"ung
hi punlispituna i hiya.
3 Ya alyon David i hiyay, On danay nalpuwam?
Ya alyon diyen taguy, Binumtika' an nalpuwa' hinan nungkampuwan di tinanud
Israel.
4 Ya alyon David di, Ot nganney a'atnahdi?
Ya alyon diyen taguy, Binumtik nadan tindalu te dakol di nate i dida an ta'on on hi
Saul ya nan imbabalena an hi Jonathan.
5 Ya alyon David di, Nganney nanginnilaam an nateh Saul ya hi Jonathan?
6 Ya alyon diyen taguy, Wahdiya' hidi hinan billid an nungngadan hi Gilboa ya
tinigo' hi Saul an nihandag hinan pahulna yaden tuwen li"ubon nadan numpunlugan
hi kalesan di e mi'gubat ya nadan numpungkabayu an i Pilistia.
7 Ya hidin nunligguh ya tinigowa' ot ayagana'.
Ot alyo' i hiyay, Tanganu, apu patul?
8 Ya minahmahana hi'on nganneya' ot alyo' di, Ha"on ya nalpuwa' hinan tinanud
Amalek.
9 Ya alyonay, Ma'aot ta patayona' te nihalom damdama tee tun hugat'u ot maphod
on mateya' ot udot.

10 Ot e' mo patayon te innila' an matukkad'e damdama ya mate.* Ot ala' nan
koronah uluna ya nan giniling hi ta'lena ot tee an inyali' i he"a apu David.
11 Ya hidin dingngol da David hidiye ya punhethetday lubungda
12 an gapuh hakit di nomnomda ya ahikokogada ot adida mangan i diyen algo an
gapuh natayan Saul ya nan imbabalena an hi Jonathan ya nadan ibbada an tinanud
Israel an tindalun Apu Dios.
13 Ya minahmahan David i diyen mangmangngilog an lala'i hi'on danay boblena.
Ya alyon diyen taguy, Imbabaleya' hi tinanud Amalek an ni'iboble i da'yu.
14 Ya alyon David i hiya di, Ya tanganu on'a agge timmakut an namateh nan patul
an pinto' Apu Dios?
15 Ot ayagan David di ohah nadan ibbana ot alyonan hiya di, Ma'a ta patayom
hituwen tagu.
Ot patayonah diyen tinanud Amalek.
16 Te inalin David di, Mate'a te he"a ot ibagam nan numbahulam an pinatem nan
patul an pinto' Apu Dios.

Hay Nangikantaan David Hinan Kantan Di Umukayungan

17 Ot kantaon David nan a'at di umukayunganah natayan Saul ya nan imbabalena
an hi Jonathan.
18 Ot alyonay, Mahapul an mitudduh tuwen kantan di umukayungan hinadan ibba
ta'u an tinanud Judah.
Ya immannung an hituwe an kanta ya nitudo' hinan liblun Jasar an alyonah nan
kantanay,
19 Nadan ap'apu ta'u an tinanud Israel ya natedah nadan billid hi boble ta'u.
Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an tindalu ta'u.
20 Adiyuot ipa'innilah ad Gat ya hi ad Askelon ta adi innilaon nadan mumpungngohen
Apu Dios† an i Pilistia.
Te innilaon mannot nadan binabaida ot mun'am'amlongda.
21 Ya ta adiyot dumdummulnu ya adi um'umuddan hinadan billid an nungngadan hi
Gilboa.
Ya nanongnan ma"id ha humangoh mitanom hidi.
Te hidiy natayan nadan nun'atutulid an e mi'gubat an da Saul.
Ta adi mo uggan malamuh di hapiyoda.
22 Nan panan Jonathan ya numpatenay binuhul hi gubatan ya ta'on on nan ispadan
Saul ya dakol damdama boy pinatepatena.
23 Ot nomnomnomon ta'u da Saul i Jonathan an hin'ama an ma"aphodda i dita'u.
Hidin amataguda ya ta'on on hidin natayanda ya aggeda nunhi"an.
Hay inawigingda ya abakonday hamutin agila ya hay bikahda'e ya abakonday layon.
24 Ta hiya nan da'yun binabain tinanud Israel ya kogaanyu nan natayan Saul.
Te linubungan da'yuh mun'aphod ya indattan da'yuh banggol ya giniling an balitu'.
25 Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an tindalu ta'uh gubatan an
ta'on on hi Jonathan ya wahdih nan billid di adolna.
26 Ta mahkit di nomnom'u hi natayan nan pohpohdo' an hi ibba' an hi Jonathan.
Te ma"id ha nipaddungan di naminhodnan ha"on hinan pamhod di binabai.
27 Mu nunhigla ahan ha e natayan nadan nun'atutulid an titindalu ta'u ta ma"id mo
ha hilbin nadan almasda hi gubat.

---

* **1:10 1:10** Hituwen tagu ya alyonay hiyay namate i Saul mu hinan 1 Samuel 31:4 ya alyonay hi Saul ya hiya ot patayonay adolna hidin nunnaud di hugatna. † **1:20 1:20** Hinan udum an Biblia ya nan mumpungngohen Apu Dios ya alyondah agge nakugit te hidiyey pamihuldah nadan bokon Judyu.

2

Hay Numpatulan David Hinadan Ibbana An Tinanud Judah

1 Indani ya minahmahan David i Apu Dios an alyonay, On umeya' mi'ibobleh nadan
ibba' an tinanud Judah?
Ya alyon Apu Dios di, O eka.
Ya alyon David di, Ot danay e' pumboblayan hidi?
Ya alyon Apu Dios di, Hi ad Hebron.
2 Ot umehdi hi David an in'uyugna nan duwan ahawana an hi Ahinoam an i Jesreel
ya hi Abigail an ahawan din hi Nabal hi ad Karmel.
3 Ya ta'on on nadan tataguna an in'uyugday pamilyada ot eda mumbobleh ad
Hebron.
4 Indani ya immalida nadan linala'i an tinanud Judah ot hiitanday ulun David hi
lana ta mangipatigoh namto'andan hiya hi patulda.
Ya hidin na'innilaan David an inlubu' nadan i Jabes-Gilead hi Saul
5 ot ituda'nay e mangibagah nadan tatagu ta eda alyon i dida di, Wagahan da'yu
aya i Apu Dios hi nangipatiganyu hi aggeyu nanginganuyan hinan patul ta'u an hi
Saul ta eyu inlubu'.
6 Ot hanat ulayan da'yu i Apu Dios ya nanongnay pangipapto'na i da'yu. Ya ta'on
on ha"on ya maphod di pangat'un da'yu an gapu i naen inatyu.
7 Ot ta'on on nate nan patul ta'u an hi Saul ya hanat nanongna nan dinolyu ya
tulidyu te numbalinona' hi patul hinadan tinanud Judah.

Hay Nunggugubatan Nadan Tatagun David Ya Nadan Tatagun Din Hi Saul

8 Nan nabaktun opisyal di tindalun Saul an hi Abner an imbabalen Ner ya inawitna
nan imbabalen Saul an hi Isboset ot iyenah ad Mahanaim.
9 Ot pumbalinonah patul hinadan bobleh ad Gilead ya hi ad Gesur* ya ad Jesreel ya
hinadan boblen di tinanud Epraim ya tinanud Benjamin ya ta'on on hinadan udum
an numboblayan di tinanud Israel hi nangappit hi huddo'na.
10 Ta napat (40) di tawon Isboset hidin numbalinanah patul hi duway tawon. Mu
nada'e an tinanud Judah ya hi David di imbilangdah patulda.
11 Ta hay numpatulan David hinadan tinanud Judah hi ad Hebron ya pituy tawon
ta han godwa.
12 Indani ya impangulun Abner nadan tindalun Isboset ta nakakdah ad Mahanaim
ot umedah ad Gibeon.
13 Ya nan imbabalen Seruyah an hi Joab ya impanguluna damdama nadan tindalun
David ta eda dinamu didah nan lobong hi ad Gibeon ot umbundah pangngel nan
lobong. Ya inumbun damdama da Abner hinan dommangna.
14 Ot alyon Abner i Joab di, Agatandiya ta pumpapattayonta nadan mumpangilog
an tindaluta.
Ya alyon Joab di, Oon diya.
15 Ot piliyonday himpupulut duwah (12) nadan tindaluda ta himpulut duway (12)
mangita'dog i Isboset an imbabalen Saul an tinanud Benjamin ya himpulut duwa (12)
boh nadan pi'gubatanda an tindalun David.
16 Ya hidin nundadammuda ya nun'idondah ulun di hinohha on nunhintutuwikda.
Ta nate dadiyen numpapattayonda an baintit opat (24). Ot ngadanandah diyen
numpapattayanda hi ad Gibeon hi boblen di ispada.
17 Ta nalpah an na'at hidiye ot munggugubat nadan tindalun Isboset an impangulun
Abner ya nadan tindalun David. Ya way ohaon inlaputnan mi'gubat mu inabak nadan
tindalun David da Abner ya nadan tindaluna.

---

* **2:9 2:9** Nan bobleh ad Gesur hinan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on Gesur onu Aser.

18 Ya niddum nadan tulun imbabalen Seruyah an hi Joab ya hi Abisay ya hi Asahel
hinadan tindalun David. Ya ma'awiging an ay ulha hi Asahel
19 ta numpudugnah Abner an adi munligligguh iniggidna onu hay winawwana.
20 Ya nunligguh Abner ot alyonay, On he"ah Asahel?
Ya alyon Asahel di, O.
21 Ot alyon Abner di, Munligguh'ah winawwanmu onu hay iniggidmu ya pindugmuy
ohah nadan mumpangilog an tindalu ya pinatem ya inalam nan almasna. Mu hiyah
diye damdaman adi munligligguh.
22 Ta impidwan Abner an alyon i hiyay, Idinongmun mamdug i ha"on te alinah
pinate da'a. Ot nganney angah'u i ibbam an hi Joab hi'on patayon da'a?
23 Mu adina damdama idinong. Ot munliggu moh Abner ot itwikna nan pa'on
di pahulnah putun Asahel ot humawwang hi bonogna ot mate. Ta an namin
nadan ibbanan mangunu'unud i hiya on immohnongda ni' hidih nan natayana ta
punlispitudan hiya.
24 Mu da Joab i Abisay ya nadan tindaluda ya innaynayunda an namdug i Abner
ta ingganaot mun'alimuh nan algo ya dimmatongdah nan nabillid an nungngadan hi
Ammah an nihaggon hi ad Giah hinan awon an umeh nan agge naboblayan hi ad
Gibeon.
25 Ta nadan tinanud Benjamin ya na'amungdah awadan Abner ot mun'oh'ohhadah
nan uhhun han nabillid.
26 Ot tumkuk hi Abner i Joab an alyonay, Undan adita idinong hituwen pumpapat-
tayan ta'u? Undan adim nomnomon an adi maphod di pumbalinana? Ya anuud ta
ahim padinongon nadan tindalum an mamudupudug i da'mi an i'ibayu?
27 Ya alyon Joab di, Ibaga' tee an innilan Apu Dios an onha agge'a himmapit ot
nanongnan pudupudugon nadan tindalu' nadan ibbada ta ingganah mawi"it.
28 Ot ipagangoh Joab nan tangguyubna ot idinong mohpen nadan tindaluna an e
mamudupudug hinadan ibbadan tinanud Israel. Ot idinongda mon munggugubat.
29 Ot makak mo da Abner ya nadan tindaluna an inlablabidan nanallan hinan
arabah i diyen nahdom ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot
inaynayunda ta inggana ot dumatongdah ad Mahanaim hidin tongan di algo i diyen
nabiggat.
30 Mu hi Joab ya inamungna nadan impanguluna an tindalun David hidin
nangidinonganda an e mamudupudug i Abner ot bilangona dida ya hay nama"id
i dida ya himpulut hiyam (19) an agge niddum hi Asahel.
31 Mu hay pinatedah nadan tinanud Benjamin an impangulun Abner ya tuluy gahut
ta nanom (360).
32 Ot eda alan nan adol Asahel ot ilubu'dah nan nilubu'an amada hi ad Bethlehem.
Ot dallanondah nadan tindaluna i diyen hilong ta ingganaot dumatongdah ad Hebron
hidin mun'abigat.

3

Hay Niyayyaman Nadan Imbabalen David

1 Nadan tatagun nan imbabalen din hi Saul ya nadan tatagun nan patul an hi David
ya minaynayun an wa'e damdama on nunggugubatda. Ya hay mangaba'abak ya da
David ta umoh'ohhada an umoh'ohha nadan mangita'dog hinan imbabalen din hi
Saul.
2 Ya hidin wadadah ad Hebron da David ya niyayyamdahdiy linala'i an imbabalena.
Ta hay namangulu an niyayyam ya hi Amnon an imbabaledah nan i Jesreel an hi
Ahinoam.

3 Ya hay nihnod ya hi Kileab an imbabaleda i Abigail an ahawan din hi Nabal an
i Karmel. Ya hay mi'atlu ya hi Absalom an imbabaleda i Maakah an imbabalen nan
patul an hi Talmay hi ad Gesur.
4 Ya hay mi'apat ya hi Adonijah an imbabaleda i Haggit. Ya hay mi'alima ya hi
Sepatiah an imbabaleda i Abital
5 ot ahi mohpe nan mi'anom an hi Itream an imbabaleda i Eglah. Ta datuwe nadan
imbabalen David an niyayyam hi ad Hebron.

Hay Ni'unudan Abner I David

6 Hidin gumubagubat nadan tatagun din hi Saul ya nadan tatagun David ya hay
madmadngol hi mangipangpanguluh nadan tatagun din hi Saul ya hi Abner.
7 Ya wada han baal an mibilang hi ahawan din hi Saul an hay ngadana ya hi Rispa
an imbabalen Ayah. Ta han ohan algo ya alyon Isboset i Abner di, Tanganu mahan
onmu inilo' nan baal an mibilang hi ahawan din hi ama?
8 Ya ma'abbungot hi Abner hinan inalin Isboset ot alyonay, Undan aggem innilan
nunhiglay pangita'dog'un amam an hi Saul? Ya ta'on on da'yun pamilyana ya nadan
gagayyumna ya inta'dog'uh ingganah ad uwani. Ya ta'on on he"a ya agge da'a
impa'abak hinadan tindalun David. Ya tanganu on ad uwani ya ibagam mahan ha
athina an waday inat'u ituwen babai?
9 Hanat dusaona' i Apu Dios hi'on adi' boddangan hi David an mumpatul ta
umannung tuwali nan imbagan Apu Dios i hiya.
10 Ta hiyay mihukkat i Saul an mumpatul ta mapogpog di pumpatulana ya nadan
tanudana. Ta hi David di mumpatul hi ad Judah ya an namin nadan numboblayan
di tinanud Israel an mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba.
11 Ya timmakut hi Isboset ot adina mo tobtoballon hi Abner.
12 Ya intuda' Abner di e mi'hapit i David hi ad Hebron ta eda alyon di, Undan nganne
anuy udum hi mun'ap'apu i dita'u an tinanud Israel hi'on bokon he"a? Ot pinhodmu'e
ya nunhapit ayun Abner ot nundadaan an mamoddang i he"a ta he"ay mun'ap'apu
hi an namin an tinanud Israel.
13 Ya alyon David di, Maphod on athinay inalina. Mu mahapul an iyalina ni' hi
Mikal an imbabalen Saul hi'on umali an mi'hapit i ha"on.
14 Ot ituda' David di e mangibaga i Isboset ta alyonay, Awito' anu nan ahawan David
an hi Mikal te hiyay bino'lana hi namatayana hinadan hinggahut (100) an i Pilistia.
15 Ta inunud Isboset hidiyen inalin David ot ena ipa'awit hi Mikal ta tinaynanah
ahawana an hi Paltiel* an imbabalen Lais.
16 Ta kumogakoga attog hi Paltiel on mun'itnud i Mikal ta ingganah nan bobleh ad
Bahurim. Mu inhongga' Abner ot mumbangngad.
17 Ot ihaphapitan Abner nadan ap'apun di tinanud Israel an alyonay, Ot ten handi'e
ni' ya pohdonyun hi David di mumpatul i dita'u.
18 Ot daan mo ta aton ta'uh ad uwani te hiya tuwaliy imbagan Apu Dios hi ma'at
an alyonay, Hi David an baal'u di mangihwang hinadan tatagu' hinadan i Pilistia ya
an namin an binuhulda.
19 Ot ume boh Abner hinadan tinanud Benjamin ot e mi'hapit i dida. Ot ahi umeh
ad Hebron an ena impa'innilan David an inabulut nadan ibbadan tinanud Israel an
ta'on on nadan tinanud Benjamin an hiyay patulda.
20 Ta hidin immeh Abner hi ad Hebron ya in'uyugnay baintin (20) tataguna ot
mundadaan hi David hi makan.
21 Ot alyon Abner i David di, Hay umanamutanmi ya inamung'un namin nadan
ibba ta'u an tinanud Israel ta abuluton da'a an mumpatul i dida ta wan he"a tuwali
di mun'ap'apu i da'min namin.

3:14 3:14 1 Samuel 18:25 * **3:15 3:15** Hi Paltiel ya hidiye din impa'ahawan Saul hinan imbabalena an hi Mikal

Ta nalpah an nunhapitda ot pa'anamuton David dida an maphod di eda nunhahapitan ya nunhihi"anan.

Hay Namatayan Joab I Abner

22 Ya hidin mange da Abner ya alinah on nahanawwang nan ma'ahihhiwo i hiya an
hi Joab an didah nadan tindalun David an nalpuh gubat an dakol di inaladah nadan
eda ni'gubatan. Ya manu mannot bo ta immeda mo da Abner an madinolda te inalin
David hi ma"id ha ma'at i didah adi maphod.
23 Mu hidin wahdidan namin nadan tindalu an impangulun Joab ya imbagada an
hiyah nakak da Abner hi awadan David ya imbagan bo udot David an ma"id ha ma'at
i dida hi umanamutanda.
24 Ot umeh Joab hi awadan David ot alyonay, Nganne mahan hituwe an inatmu?
Tanganu on immalih Abner ya namaag ya impa'anamutmu?
25 Undan aggem innilay a'atna? Immalihtu ta eda'a a"ulan ta wan waday atonan
manginnilah an namin an at'atom ya pangpangayyam. Innila' an ta'on on he"a ya
innilam an immannung tun ibaga'.
26 Ta tinaynan Joab hi David ot ituda'nay e mangibagan Abner ta mumbangngad.
Ta inakhupanda didah nan bubun hi ad Sirah ot awitonda mu agge innilan David
hidiyen inatda.
27 Ta hidin dimmatong da Abner hi ad Hebron ya inayagan Joab hi e"elen nan
way geyt di boble mu hay innilan attog Abner ya waday ibagan Joab i hiya. Mu hidin
immehdi ot tuwikonay putun Abner ta nate ta hidiyey awit din hi ibbana an hi Asahel.
28 Ta hidin dingngol David hidiyen na'at ya alyonay, Innilan Apu Dios an ha"on ya
nadan udum an tatagu' ya ma"id ha bahulmi i naen natayan Abner an imbabalen
Ner.
29 Ot hanat hi Joab ya an namin an tinanud amana di madusa ituwen pimmatayana.
Ta nanongna an waday lala'ih nan tanudan Joab di waday muntonoh an malpuh
adolna onu ma'gullidan† onu hay tamun di babaiy‡ innilana ya abuh. Ya waday
mangiyate hi matadom onu mateh inagangna i dida.
30 Ta pinaten da Joab i ibbana an hi Abisay hi Abner ta hidiyey awit nimpen din hi
ibbada an hi Asahel an pinatenah din nunggugubatandah ad Gibeon.

Hay Nangilubu'anda I Abner

31 Alyon David i Joab ya nadan tatagu an mangipangulu hi eda pangilubu'an i
Abner di punhethetday lubungda ya nunlubungdah langgut ta pangipatigodah eda
umukayungan hi natayan Abner. Ya ni'ye bo nan patul an hi David hinan lubu'an an
nihnod hinadan nangdon hinan nate.
32 Ot eda ilubu' hi ad Hebron. Ya nunhiglay kogan David ya nadan tataguhdih nan
way lubu'an.
33 Ta umukayungan nan patul hi natayan Abner ot itudo'na han kanta an alyonay,
Tanganu mahan on ha athinay inyatem Abner an umat hi inyaten di agge
nanomnoman an tagu an umipabain?
34 Te agge nabobodan di ta'lem ya hukim hi namatayandan he"a.
Ta paddungnay pinate da'ah tatagu an adi maphod di a'atda.
Ot kumgada bon namin nadan tatagu.
35 Hidiyen algo ya e inhaphapitan nadan tatagu ta mangan hi David mu nunsapata
an alyonay, Dusaona' i Apu Dios hi'on mangana' hi kumpulna an makan hi ad uwanin
agge ni' nalimuh nan algo.

---

† **3:29 3:29** Nan ma'gullidan ya hidiye nan leprosy hinadan udum an English an Biblia. ‡ **3:29 3:29** Nan hay innilana an tamu ya abuh ya hay tamun di babai ya hinan Hebrew ya hay ohah ibalinana ya napilay ta munhu'hu"ud.

36 Ot unnudan nadan tataguh diyen imbagana. Ya an namin nadan inatna ya
inunnudanda bo.
37 Ta na'awatan an namin di tinanud Israel an immannung an ma"id ha bahul nan
patul hi natayan nan imbabalen Ner an hi Abner.
38 Ot alyon nan patul hinadan tataguna di, Undan aggeyu innila an hituwen nate
ya ongal di abalinana an mangipangpangulu i dita'un tinanud Israel?
39 Ha"on ya nakapuya' mo an ta'on on pinto'a' i Apu Dios hi patul. Mu adi' mo ahan
ma'anusan nadan imbabalen Seruyah te adi maphod di at'attonda. Ot hanat hi Apu
Dios ya dusaona nan nangat ituwen adi maphod ta miyunnudan hinan inatna.

4

Hay Namatayanda I Isboset

1 Hidin dingngol Isboset an imbabalen din hi Saul an pinatedah Abner hi ad Hebron
ya nunhiglay takutna. Ya ta'on on nadan udum an tinanud Israel ya atbohdin
tumakutda.
2 Ya wada han duwan hinagi an opisyal di tindalun Isboset an da Baanah i Rekab
an imbabalen Rimmon an i Beerot an tinanud Benjamin. Hi ad Beerot ya niddum
hinadan boblen di tinanud Benjamin.
3 Mu wadaday numboble ni' hidi mu binumtikdah ad Getaim ot minayun an hidiy
numboblayanda hi ingganah ad uwani.
4 Ya wada bo ta'wa han apapun Saul an hay ngadana ya hi Mepiboset an imbabalen
din hi Jonathan. Mu napilay te hidin limay tawona ya nipa'innilah bobledah ad Jesreel
di natayan da apuna an hi Saul ya hi amana an hi Jonathan ot ibtik nan mun'adug i
hiya ot magah.
5 Dadiye'e an i Beerot an imbabalen Rimmon an da Rekab i Baanah ya immeda i
han tongan di algo hi balen Isboset mu nalo' ta mun'ible.
6 Ot hunggopdah balena an paddungnay eda mangalah wit* ot tuwikondaot di
putun Isboset. Ot bumtikda an hinagi.
7 Ta athidiy inatda an namaaggot hunggopda hidin malmallo' hi Isboset hi
kuwartuna ot patayonda ot putulonday uluna ot alanda. Ot ilablabida i diyen nahdom
an nanallan hinan arabah.
8 Ot iyeda nan ulun Isboset i David hi ad Hebron ot alyondah nan patul di, Tehtu bo
aya tayya nan ulun Isboset an imbabalen nan binuhulmu an hi Saul an e ni' mamate
i he"a. Ad uwani ya inyabulut Apu Dios an miballoh i hiya ya hinadan tinanudana
dadiyen ina'inatnan he"a.
9 Mu alyon David di, Hi Apu Dios an wadawadah inggana an nangihwang i ha"on
hi an namin an nunligligata' ya innilanay ato' i da'yu.
10 Ta umat hidin waday immalih ad Siklag an nangali i ha"on hi nate bo ayah Saul
ya ta'on on hay punnomnom diyen tagu ya maphod an donglo' hidiyen impa'innilana
mu onnot on impapate' ta hiyay indat'uh gunggunana an immalin nangipa'innila.
11 Ot namama moh nadan tatagun adi maphod di a'atda an namaag ya eda attog
pinate nan tagun ma"id ha bahulnan wah nan balenan nalo'. Wan hay innilayu ya
adi da'yu ipapate. Mu ipapate da'yu ta wan mama"id ayuh tun luta.
12 Ot ibagan David hinadan tindaluna ta patayonda da Rekab i Baanah an
pinutulday ta'leda ya hay hukida ot itayunday adoldah nan nihaggon hinan lobong hi
ad Hebron. Ya na'en ulun Isboset ya eda inlubu' hinan nilubu'an Abner hi ad Hebron.

5

Hay Numpatulan David Hi An Namin An Tinanud Israel

* **4:6 4:6** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

1 Indani ya imme nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel hi awadan David hi
ad Hebron ot alyonda i hiya di, Hanat nomnomnomom an dita'u ya hina'aggi ta'u
tuwali te ohay hi apu ta'u.
2 Ya ta'on tuwalih on din hi Saul di patul ta'u ya he"ay nangipangpangulu i da'mi
hinan e ta'u ni'gubagubatan. Ya inalin tuwalin Apu Dios di he"ay ahi mumpatul ta
ipapto'mu nadan tataguna an tinanud Israel.
3 Ya i diyen na'amungan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel hi
ad Hebron ya ni'tobbalan mo hi David i dida hidih nan pundayawan i Apu Dios. Ot
hiitanda boy ulunah lana ta hiya mahan moy mumbalin hi patulda an tinanud Israel.
4 Ta hay tawon David hidin numpatulana ya tulumpulu (30) ot mumpatul hi napat
(40) di tawon.
5 Ta pituy tawon ya han godwa di immohnonganah ad Hebron hi numpatulanah
ad Judah ot ahi umohnong hi ad Jerusalem hi numpatulana hi an namin an tinanud
Israel hi tulumpulut tuluy (33) tawon.
6 Hidin agge ni' nunhitu hi David hi ad Jerusalem an hay ngadan ni' diyen boble
ya hi ad Jebus ya impanguluna nadan tindaluna ot eda gubaton nadan nunhituhdi.
Mu alyon nadan i Jebus i David di, Adiyu mahna abalinan an hogpon tun boblemi te
ta'on on nadan napilok ya napilay ya patakuton da'yu.
Te hay innilada ya adi abalinan David an hogpon di bobleda.
7 Mu hinggop damdaman da David hidiyen binattuy aladna hi ad Zion* ot abakonda
dida ot ngadanandah boblen David.
8 Mu hidin aggeda ni' imme da David hidi ya inalinah nadan tindaluna di, Hay aton
ta'u an e mangubat hinadan i Jebus ya mahapul an i'wa ta'uh nan inyammadan awon
di liting ya eta'u numpate dadiyen alyonday nun'apipilok ya nun'apipilay an binuhul
ta'u. Ta hituwey nalpuwan nan alyonda di, Adi mabalin an hunggop nadan napilok
ya napilay† hinan palasyu.
9 Ot e munhituh David i diyen binattuy aladnan boble ta hiya nan nginadananda
nimpeh boblen David. Ot ipatpingna nan nunlini"odan diyen boble ta bimmilbillog
nan numboblayanda.
10 Ta ninaynayun an nihamhamad di pumpatulan David te nan ongal di abalinanan
Dios di bimmodboddang i hiya.
11 Indani ya nan patul hi ad Tyre an hi Hiram ya intuda'na dohah nadan tataguna
ta immedah awadan David an iniddumnan impiyey nun'alngoh an kayiw an sedar.
Ot pi'yayonay kalpentero ya munhabat hi batu ta eda iphod ha palasyun David.
12 Ya na'innilaan David an hi Apu Dios di nangiyabulut an hiyay patul nadan
tinanud Israel ot ihamadnay pun'ap'apuwan David an gapuh nadan tataguna an
tinanud Israel.
13 Ya hidin tinaynanah ad Hebron ot umeh ad Jerusalem ta e nunhituhdi ya
inudmanay ahawana ya baalnan imbilangnah ahawana ta na'udmanday imbabalena
an linala'i ya binabai.
14 Ta hay ngadan dadiyen niddum an imbabalena ya hi Sammua ya hi Sobab ya hi
Nathan ya hi Solomon ya
15 hi Ibhar ya hi Elisua ya hi Nepeg ya hi Japia ya
16 hi Elisama ya hi Eliada ya hi Elipelet.

Hay Nangabakan David Hinadan I Pilistia

---

* **5:7 5:7** Hay oha an ngadan di ad Jerusalem ya hi ad Zion. † **5:8 5:8** Hay alyon di udum ya nadan ma'alih napilok ya napilay ya nadan i Jebus an wadahdih ad Jerusalem an mabalin an mi'bobleda mu adi mabalin hi humgopdah nan palasyu.

17 Hidin dingngol nadan i Pilistia an hiniitanday ulun David hi lana ta
mangipa'innila an hiya moy patul nadan tinanud Israel ya immeda ta eda tiliwon hi
David. Mu hidin dingngol David ot bumtik ot e mipa"e i han nahamad an ipa"ayan.
18 Ta imme nadan i Pilistia ot mahihi"andah nan nundotal an nungngadan hi
Repaim.
19 Ot mundasal hi David i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i Pilistia?
Ya on pangabakon da'mi?
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu ot pangabakon da'yu i ha"on.
20 Ot ume mo da David hi ad Baal-Perasim ya nipa'annung an inabakda dida.
Ot alyon David di, Hi Apu Dios di namoddang i da'mi ta inabakmi nadan binuhulmi
te paddungnay dimmakol nan liting hinan wangwang ot iyanudna dida.
Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Baal-Perasim.‡
21 Ya hidin na'abak nadan i Pilistia ya nun'iwalongda nadan bululda ot pun'alan da
David.
22 Mu numbangngadda damdama nadan i Pilistia ot mahihi"anda boh nan nundotal
an nungngadan hi Repaim.
23 Ot mundasal boh David ta mahmahana i Apu Dios hi'on nganney atona.
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu mu adiyu gubaton didah hinangngabda. Ta ili"odyuh
bahhelna ta hidiy pangubatanyun didah awadan nadan kayiw an balsam.
24 Ot donglonyu'ey gangon di ay mundallanan an titindalu hi uhhun nadan kayiw an
balsam ya inawigingyu te hidiyey panginnilaanyu an ha"on an Dios di namanguluhdi
an e mangubat hinadan i Pilistia.
25 Ot aton David nan imbagan Apu Dios ta eda ginubat nadan i Pilistia an inhipunda
hi ad Geba ta ingganah ad Geser.

6

Hay Eda Nangalan Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Indani ya inamung bon David nadan tulumpuluy libun (30,000) nun'alala'ing an
tindalun di tinanud Israel.
2 Ot ipanguluna didah ad Baalah hidih ad Judah ot eda alan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios. Ya hidih nan uhhun diyen Kahun hinan numbattanan nadan
kerubim di alyonday awadan nan ongal di abalinanan Dios an mun'ap'apu. Ya
datuwen kerubim ya nipa'otdah nan Kahun.
3 Ta eda inala nan Kahun an niha"ad hinan nabillid an nunhituwan Abinadab
ot ilugandah nan pa"apya an kaliton. Ot ipangulun da Ussah i Ahio an imbabalen
Abinadab nan baka an nanguyud i diyen kaliton
4 an niha"adan nan Kahun. Ta hi Ahio di namangulu
5 ot mitmitnud da David ya nadan ibbada an tinanud Israel an nunhiglay amlongda
an ip'iphoddan manayo hi pundayawda i Apu Dios on mungkankantada. Ya
pun'ipagangohday harp ya lira ya tamburin ya kastanet ya simbal.
6 Mu hidin nipotto'dah nan pun'ilikan Nakon ya nikudlih nadan baka an nanguyud
hinan kaliton ot pi'bagon Ussah an hapapon nan Kahun.
7 Ya bimmungot hi Apu Dios i Ussah an gapuh aggena nangibilangan hinan tugun
ta inidonah nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta nateh Ussah hi haggon
nan Kahun.
8 Ya bimmungot hi David i diyen inat Apu Dios i Ussah an gapuh bungotna. Ta
nihipun i diye ya nginadanandah diyen boble hi Peres-Ussah.* Ta ingganah ad uwani
ya hidiyey ngadana.

‡ **5:20 5:20** Hay pohdonan ibagah nan Baal Perasim ya mamingpinghan di aton Apu Dios **5:21 5:21** 1 Chronicles 14:12 **6:7 6:7** Bilang 4:15 * **6:8 6:8** Hituwen ad Peres-Ussah ya hay ibalinana ya nadusaan Ussah.

9 Ta timmakut moh David i Apu Dios ot alyonay, Ta nganne moy ato' an
mangiyanamut ituwen Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios?
10 Ya adina mo pohdon an iyanamut nan Kahun hi boblena ta inhingngiday inwada
ot eda iha"ad hi balen nan i Gat an hi Obed-Edom.
11 Ta nihaha"ad hidi nan Kahun hi tuluy bulan. Ya winagahan Apu Dios hi Obed-
Edom ya an namin nan pamilyana.
12 Ya hidin dingngol David an winagahan Apu Dios nan pamilyan Obed-Edom ya
an namin an wada i hiya an gapuh nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios
an niha"ad hi balena ot ume da David ot eda alan hidiyen Kahun ot iyanamutnah
boblena an nunhiglay amlongda.
13 Ta hidin inda"ang nadan nangdon hinan Kahun hi onom di da"ang ya
impa'ohnong David dida ot i'nongda i Apu Dios han bulug an baka ya han mataban
kilaw an baka.
14 Ya inlubung David nan ephod† ot ip'iphodnan manayo hi pundayawnan Apu Dios.
15 Ta inyanamut da David ya nadan tinanud Israel nan Kahun an nittuwan di Hapit
Apu Dios an ahitutukukdah amlongda on pun'ipagangohda nadan trampeta.
16 Mu hidin pun'idatongda nan Kahun hinan boblen David ya wada nan imbabalen
Saul an hi Mikal hinan way tawa an uh'uhdungana dida. Ya tinigona nan patul an
hi David an ip'iphodnan manayo on mumpaypaytu' hi pundayawna i Apu Dios ya
pinihulnah David hi nomnomna.
17 Ta indatongda nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot eda ipaghop hinan
natoldaan an impiyamman David. Ot i'nong David nadan maghob an mi'nong ya
nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
18 Ya hidin nalpah an ini'nong David nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong
hi pi'hayyupan i Apu Dios ot mundasal hinan ongal di abalinanan Dios ta wagahana
nadan tatagu.
19 Ot ipiyappongnah nadan dakol an na'amung an tinanud Israel nadan tinapay ya
bungbunga"an an deyt ya resin. Ot umanamutda mohpe nadan tatagu.
20 Ya ta'on on hi David ya immanamut ta ena padutu'an di nunhituwana. Mu e
nidamuh Mikal ot alyonay, Ngalngalam ta ay ma"id ha nomnommun patul di tinanud
Israel ta inaanmu nayya nan inlubungmu an lubung di patul ot manmannayo'a ta
nunhintiggan da'ah nadan binabain baal nadan ap'apu an munhilbi i he"a.
21 Ya alyon David di, Hay nanayawa' ya gapuh pundayaw'un Apu Dios. Te
ma"amlonga' hi namto'anan ha"on ta ha"on di nihukkat i amam an patul nadan
tatagun Apu Dios an tinanud Israel.
22 Ya ta'on on alyom hi ababain nan inat'u mu ato' damdama nan abalina' an
mundayaw i Apu Dios. Mu nada'e an binabai an baal an alyom ya nabaktu otahan
di pangibilangda i ha"on.
23 Ta ninayun an agge na'imbabalayan hi Mikal an imbabalen Saul.

7

Hay Hinamad Apu Dios An Imbaga I David

1 Hidin e niha"ad hi David hinan palasyuna ya wada moy linggopna te hi Apu Dios
di nangipanapto' i hiya hinadan binuhulna.
2 Ta inalin David hinan propeta an hi Nathan di, Manu tayya i ha"on te palasyuy
niha"ada' an sedar an kayiw di niphod. Mu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu
Dios ya niha"ad i han natoldaan.

† **6:14 6:14** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an iha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda. **6:19 6:19** 1 Chronicles 16:3

3 Ya alyon Nathan di, Atom nan innilam an madadawoh ot hi Apu Dios di
bumoddang i he"a.
4 Mu i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Nathan di,
5 Ume'a ta em ibaga hinan baal'u an hi David an bokon hiyay mangiyamma hi bale
hi iha"ada'.
6 Te nihipun tuwalih din inikak'u nadan a'ammodyu an tinanud Israel hi ad
Egypt ta ingganah ad uwani ya ma"id ha nahamad hi bale' te hay bale' hinan eyu
immaninnabatan ya allung an natoldaan.
7 Ya ta'on on ni'yeni'yeya' i dida ya ma"id ha imbaga' hinadan pinto"u an ap'apu
an mangipapto' hinadan tinanud Israel hi iyammaana' hi bale hi sedar an kayiw di
niyamma.
8 Ya ibagam boh nan baal'u an hi David ta alyom di, Ha"on an ongal di abalinanan
Dios di nangaan i he"ah nan pumpapto'am hi kalnero ot pumbalinon da'ah patul
nadan tatagu' an tinanud Israel.
9 Ot banoddangan da'yuh nadan nanganangayanyu ta impa'abak'u i da'yun namin
nadan binuhulyu. Ot ad uwani ya pumbalinon da'a hi patul ta mundingngol'a hi
abobboble an umat hinadan udum an nundingngol an tataguh tun luta.
10 Ot idat'uh tuwen boble i da'yu an tatagu' an tinanud Israel ta punhituwanyu. Ta
ma"id mo ha mangubat ya mamalpaligat i da'yu. Ta adi umat hidin hopapna
11 hi namto'a' hinadan nun'anun'ap'apu i da'yu. Ta midinong moy eyu pi'gubatan.
Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee i he"a an pumbalinon da'a ya nadan tanudam hi
patul hi inggana.
12 Ta hitun apogpogan di pi'taguwam ya hay mihukkat hi mumpatul ya hay ohah
nadan imbabalem. Ya ihamad'uy pun'ap'apuwana.
13 Ta hiyay mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on. Ya minaynayun
an nadan tanudanay mun'ap'apuh inggana.
14 Ya ha"on di hi amana ya hiyay pun'imbabale'. Ya wa'et adi maphod di atona
ya paddungnay huplito' ta umat hinan aton di ohan ammod hinan imbabalena hi'on
numbahul.
15 Mu nanongna damdama nan pamhod'un hiya an adi umat hinan inat'u i Saul an
inaan'uh nan pumpatulana ot ihukkat da'a.
16 Ta adi nimpe mapogpog nan pumpatulam te mapinpinalog nadan tanudam ta
diday mumpatul hi inggana.
17 Ta immeh Nathan ot ibaganan namin i David nan impa'innilan Apu Dios i hiya.

Hay Dasal David

18 Ot umeh David hinan pundayawan i Apu Dios ot mundasal an alyonay,
Undan nganneya' ihya ya nan pamilya' ta pamaag ya e da'mi wagahan hi maphod i
he"a an na'abbaktun Dios.
19 Ya pun'udmam bo nayya ta hinamadmun inali nan ahim aton an iphodan nadan
tanuda' hi udum hi algo.
Ot datuwey panginnilaa' an nunhiglay ulem i ha"on ya nan pamilya'.
20 He"a ya innilam di a'at'u an baalmu ot ma"id ha udum hi mabalin hi e' ibaga i he"a
an na'abbaktun Dios.
21 Ya impa'innilam bon ha"on nadan pinhodmun ma'at an iphoda'.
Ya innila' an ma'at hituwe te hinamadmu tuwalin impa'innilan ha"on.
22 Immannung an he"a nan na'abbaktun Dios an mapemanan.
Ya ma"id ha udum hi dingngolmi hi umat i he"a an Dios.
23 Ya ma"id ha udum hi umat i da'min tatagum an tinanud Israel an inihwangmuh
din numbalinanmi hi himbut hi ad Egypt.
Ot pumbalinon da'mih tatagum ta nundingngol di ngadanmu hi abobboble.

Ya nakaskasda'aw di inatmun nangipa'aan hinadan tatagu ya ta'on on nadan diosda
ituwen boble ot ihukkat da'mi an tatagum an inilpum hi ad Egypt.
24 Te da'mi nimpe an tinanud Israel an pinto'mu ya numbalinon da'mih tatagum hi
inggana. Ot hanat he"a Apu Dios di un'unudonmi.
25 Ot ad uwani Apu Dios ya hanat pa'annungom nan imbagam an ma'at i ha"on an
baalmu ya ta'on on nadan tanuda' hi inggana.
26 Ta mundingngol nan ongal an abalinam hi inggana. Ot ma'at'e ya umannung an ahi
alyon di tatagu di, Nan ongal di abalinanan Dios ya hiya nan dayawon nadan
tinanud Israel.
Ta hiya nan hanat mihamad di pun'ap'apuwan nadan tanuda' an baalmu.
27 Ot gapu ta he"a an ongal di abalinanan Dios an dayawonmi an tinanud Israel di
nangipa'innila ituwe i ha"on an baalmu an punnanongom nan pun'ap'apuwa'
hi inggana ya waday tulid'un mangidasal i datuwe.
28 Ot he"a Apu Dios an na'abbaktu an Ap'apu ya immannung an atom nan hinamadmu
an imbagabaga an maphod an ahim aton i ha"on an baalmu.
29 Ot agam ta pa'annungom ta wagaham nadan tanuda' ta minaynayun hi inggana.
Ot gapu ta he"a Apu Dios an na'abbaktu di nangibaga ya innila' an immannung an
wagaham nadan tanuda' hi inggana.

8

Hay Nangaba'abakan David Hi Gubat

1 Indani ya e bo ginubat da David nadan i Pilistia ot abakonda dida ot sakupondah
ad Meteg Ammah* ya nadan udum an bobleda.
2 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Moab ot abakonda dida. Ot ipalo'da dida hinan
luta an nun'atluwonday linyada. Ot ipapaten David nadan wadah nan duway linya.
Ya aggena nadan wadah nan mi'atlu an linya mu sinakupna dida ot pumbayadona
dida hi buwis.
3 Ot eda bo gubaton nan imbabalen Rehob an hi Hadadeser an patul hi ad Sobah
hidin ena ihamad di pun'ap'apuwana ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates.
4 Ot abakon da David dida ot alanday hinlibu ta han pituy gahut (1,700) an
nungkakabayu an tindalu† ya baintiy libu (20,000) an agge nungkabayu an tindalu.
Ot alanday hinggahut (100) an kabayu ta mungguyud hi kalesan di e mi'gubat. Ot
pilayonda nadan udum an kabayu.
5 Ya hidin immaliday tindalu an i Damaskus an oha an boble hi ad Syria ta
boddanganda nan patul hi ad Sobah an hi Hadadeser ya ginubat bon damdaman
da David dida ot patayonday baintit duway libu (22,000) an tindaluda.
6 Ot ipiyamman David nadan pungkampuwan di tindaluna hinadan boble hi ad
Damaskus ot pumbayadona nadan i Syria hi buwis te sinakupna mo dida.
Ya an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.
7 Ya hidin inabak da David hi Hadadeser ot alanda nadan balitu' an hapiyon nadan
opisyal di tindaluna ot iyedah ad Jerusalem.
8 Ot alanda boy dakol an gombang hi ad Betah‡ ya hi ad Berotay an numpatulan
Hadadeser.
9 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Hamat an hi Toy§ an inabak David nadan
tindalun Hadadeser

---

* **8:1 8:1** Hay alyon di udum ya hituwen Meteg Ammah ya bokon ngadan di boble te hay ibalinana ya napogpog moy pun'ap'apuwandah nadan tinanud Israel. † **8:4 8:4** Hay alyon di udum an Biblia ya hinlibu (1,000) an kalesan di e mi'gubat ya pituy libu (7,000) an tindalun nungkakalesa. ‡ **8:8 8:8** Hay nungngadanda hi ad Betah hinan 1 Chronicles 18:8 ya Tebah. § **8:9 8:9** Hay nungngadanda ituwen hi Toy hinan 1 Chronicles 18:9 ya Tou.

10 ya intuda'na nan imbabalena an hi Joram ta ena apngaon hi David ya imbagana
an mi'yam'amlongdah nangabakanda i Hadadeser. Te numbuhhulan da Toy i
Hadadeser. Ta inyen Joram di balitu' ya silber ya gombang ot idatna i David.
11 Ot alan David dadiyen indatna ot idawatna i Apu Dios ta ma'usal hinan
pundayawanda an umat hi inatnah nadan balitu' ya silber an inala'aladah abobboble
an inabakda
12 an umat hinan boblen di tinanud Edom ya tinanud Moab ya tinanud Ammon
ya tinanud Amalek ya nadan i Pilistia. Ya ta'on on nadan inalada hinan patul hi ad
Sobah an hi Hadadeser an imbabalen Rehob ya indawatna bon Apu Dios.
13 Ta nundingngol hi David an namamah din pinatenay himpulut waluy libu
(18,000) an tinanud Edom hinan nundotal an nungngadan hi Ahin.
14 Ot ipiyammanay pungkampuwan di tindalunah nadan boblen di tinanud Edom
te sinakupnay bobleda.
Ta an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.

Hay Numpatulan David Hinadan Tinanud Israel

15 Hidin numpatulan David hi an namin an tinanud Israel ya nipto' di inatna an
nangipanupanuh hinadan ibbana an tatagu.
16 Ta numbalinona hi nabaktun opisyal nadan tindaluna hi Joab an imbabalen
Seruyah. Ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud di mi'hapit hinan patul ya
mangipa'innilah nadan tatagu hinan pohdon nan patul an ma'at.
17 Ya hi Sadok an imbabalen Ahitub ya hi Ahimelek an imbabalen Abiatar di
nabaktun padida. Ya hi Serayah di sekretali.
18 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya i Pelet an
guwalyan nan patul. Ya nadan linala'in imbabalen David di ap'apu an bumoddang i
hiya an patul.*

9

Hay E Nangawitan David I Mepiboset

1 Han ohan algo ya e nummahmah David hi'on waday mataguh nadan tinanud Saul
te pinhodnan ipatigoy ulena i hiya an gapuh nan nahamad an nunggayyumanda i
Jonathan.
2 Ya dingngolnan wada han baal ni' Saul an hi Siba. Ta impa'ayag David ot alyonan
hiyay, On he"ah Siba?
Ya alyon Siba di, O ha"on apu patul.
3 Ot mahmahan David i hiya hi'on waday mataguh nadan pamilyan Saul ta way
atonan mangipatigoh nan a'at di ulen Apu Dios i hiya.
Ya alyon Siba di, Wadah Mepiboset an imbabalen Jonathan mu napilay di duwan
hukina.
4 Ot mahmahan David di awadana. Ya alyon Siba di, Wahdih ad Lo-Debar hi balen
Makir an imbabalen Amiel.
5 Ot ituda' David di e mangawit i Mepiboset.
6 Ta hidin immeh Mepiboset an apapun Saul hi awadan David ot munyu"ung hi
hinangngabna ta lispituwona. Ya alyon David i hiyay, On he"ah Mepiboset?
Ya alyonay, O ha"on tee an baalmu.
7 Ya alyon David i hiya di, Maphod ta immali'a. Ot adi'a tumakut te ipatigo' i he"a di
ule' an gapuh nan nunggayumanmi i amam an hi Jonathan. Ya ibangngad'un he"an
namin nadan lutan apum an hi Saul ya nanongnan hitun bale' di panganam.

---

* **8:18 8:18** Hay alyon di udum ya nadan imbabalen David ya papadida.

8 Ta nunyu"ung boh Mepiboset i David ot alyonay, Undan nganneya' ihya apu patul
ta eya' ulayan i he"a yaden umata' hinan naten kahu an ma"id ha hilbina.
9 Ot ipa'ayag David hi Siba an baal din hi Saul ot alyonan hiya di, An namin nadan
luta ya nadan nun'abalol an odon da Saul an pamilya ya idat'u i Mepiboset.
10 Ot he"a ya nadan imbabalem ya nadan baalmuy mangipapto' i dadiyen luta ta
idatyu nan dowwana ta wan waday anon nan pamilyan nan ud baal ni' i he"a an hi
Saul. Mu hi Mepiboset e ya hinan palasyu di panganana.
Ya hi Siba ya himpulut limay (15) imbabalenah linala'i ya baintiday (20) baalna.
11 Ya alyon Siba di, He"ay patul ot an namin nan ibagam ya unudo'. Ta nihipun i
diye ya niha"ad hi Mepiboset hi balen David an paddungnay ohah nadan imbabalena.
12 Ya waday imbabalen Mepiboset an lala'i an hay ngadana ya hi Mika. Ya da Siba
ya nadan pamilyana di baal Mepiboset.
13 Ta ta'on hi'on napilay di duwan hukin Mepiboset ya hi ad Jerusalem di niha"adana
te hi awadan nan patul di immohnongana.

10

Hay Natayan Nan Patul An Hi Nahas

1 Indani ya nate nan patul di tinanud Ammon an hi Nahas ot mihukkat nan
imbabalena an hi Hanun.
2 Ya hidin dingngol David an nateh Nahas ya alyonah nomnomnay, Mahapul an
ipatigo' di nahamad an pi'gayyuma' i Hanun an umat hinan maphod an impatigon
amana i ha"on hi ataguna.
Ot ituda'nay e mangipa'innila an ta'on on hiya ya minomnoman hi natayan aman
Hanun. Mu hidin dimmatong nadan intuda' David hi awadan da Hanun an boblen
di tinanud Ammon
3 ya alyon nadan ap'apu an munhilbih nan patulda an hi Hanun di, Undan nin
aya maphod di nun'iyalin danaen hinnag David? Umman nin aya hinnagna dida ta
munsi'imdah tun boble ta'u ta innilaonday atonda an mangubat i dita'u.
4 Ot ipatiliw Hanun dadiyen hinnag David ot upuhanday pangngel di balbasda ot
putulanday lubungda ta matigoy tipada ot ahida pa'anamuton dida.
5 Ta nunhiglay nibabainanda. Ya hidin nipa'innila i David hidiyen na'at ot ituda'nay
e manamu i dida ta ibagada an umohnongda ni' hi ad Jeriko ta ingganay dumukkey
balbasda ya ahida umanamut.
6 Indani ya ninomnom nadan tinanud Ammon an numbalinondah David hi
binuhulda. Ta binayadanday baintiy libu (20,000) an tindalun di i Syria an nalpuh
ad Bet-Rehob ya hi ad Sobah ya himpulut duway libu (12,000) an tindaluh ad Tob ya
ta'on on nan patul hi ad Maakah ta impa'alinay hinlibu (1,000) an tindaluna.
7 Ya hidin dingngol David hidiye an inatda ot ituda'na da Joab ya an namin nadan
tindaluna ta eda gubaton dida.
8 Ya himmawwang nadan tinanud Ammon ot mundadaanda an mi'gubat hinan way
geyt hi ad Rabbah. Ya nada'e an i Syria an nalpuh ad Sobah ya hi ad Rehob ya hi ad
Tob ya hi ad Maakah an bumoddang i dida ya nundadaanda damdamah e"elen diyen
boble.
9 Ya tinigon Joab an nadan binuhulda ya nundadaanda an mangubat i dida an
nundodommanganda. Ya wahdida boy udum hi indogganda ot piliyona nadan
nun'alala'ing an tindaluna ta diday mangubat hinadan i Syria.
10 Ot iyukodna nadan udum an tindalu i ibbana an hi Abisay ta diday mangubat
hinadan tinanud Ammon.
11 Ot alyon Joab i Abisay di, Wa'e ta tigom an abakon da'mi hinadan i Syria ya
immali ayu ta boddangan da'mi. Mu wa'e ta tigo' an abakon da'yu hinadan tinanud
Ammon ya immali ami pibo ta boddangan da'yu.

12 Ot mahapul an natulid ta'u ta ihamad ta'u an mi'gubat ta ihwang ta'u nadan ibba
ta'u ya imbaliw ta'u tun boble ta'u an indat Apu Dios. Ot hanat hi Apu Dios di ukod
hinan innilana an maphod hi ma'at.
13 Ta hidin mange da Joab ya nadan tindaluna an e mangubat hinadan i Syria ya
pamaag ya ma"amtikda.
14 Ya hidin tinigon nadan tinanud Ammon an logmon nadan i Syria di butik
ya binumtikda damdama an imbangngaddah bobleda hi takutda i da Abisay. Ot
mumbangngad mo da Joab hi ad Jerusalem.
15 Ya hidin inabak nadan tinanud Israel nadan i Syria ot ma'amungda bo nadan i
Syria.
16 Ot ipa'ayag nan patul an hi Hadadeser nadan udum an tindalun nunhituh daggah
di wangwang an nungngadan hi Euprates. Ot eda middum i didah ad Helam an
impangulun Sobak an nabaktun opisyal di tindalun Hadadeser.
17 Ya hidin nipa'innila i David hidiye ot amungonan namin nadan tindalunan
tinanud Israel. Ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot umedah
ad Helam ya wahdida nadan i Syria an nundadaan an mangubat i dida.
18 Ot abakon bon nadan tinanud Israel nadan i Syria ta ma"amtikda. Ta pinaten
da David di pituy gahut (700) an nungkakalesa an i Syria ya napat di libu (40,000) an
tindalun agge nungkalesa. Ya ta'on on hi Sobak an nabaktun opisyalda ya nunhiglay
hugatna ta natehdih nan nunggugubatanda.
19 Ya hidin tinigon nadan patul an bimmoddang i Hadadeser an inabak nadan
tinanud Israel dida ot iyabulutda an sakuponda didah nadan tinanud Israel.
Ya nihipun i diye ya tumakut mo nadan i Syria an mamoddang hinadan tinanud
Ammon.

11

Hay Nunluktapan David

1 I han tiyalgo an hidiyey uggan e pi'gubatan di patul ya intuda' David hi Joab ya
nadan udum an opisyal di tindaluna ta ipanguluda nadan tindalu an tinanud Israel.
Ot eda gubaton nadan tinanud Ammon ot abakonda dida ot li"ubonda nan boble hi
ad Rabbah. Mu hi David ya immohnong hi ad Jerusalem an agge e ni'gubat.
2 Ta i han mun'ah'ahdom an bimmangon hi David ot umeh nan nundotal an atop
nan palasyu. Ta mundaldallanan hidi ya nangi'uhdungana han apgohan an babain
mun'amoh.
3 Ot ituda'nay e mummahmah hi'on nganneh diyen babai. Ya inalidan hiya di, Hi
imbabalen Eliam an hi Batseba an ahawan Uriah an tinanud Hit.
4 Ot ituda'nay e mangawit i hiya ot iyedah awadana ot ilo'na. Ya hidiye bo udot ya
hiyah nalpah nan inat Batseba an a'at di punlinis te hiyah nalpah di malpuh adolna.
Ta nalpah ot umanamut hi Batseba hi baleda.
5 Indani ya nawadaan hi Batseba ot ituda'nay e mangipa'innila i David.
6 Ya pinhod David an hophopan hidiyen inatna ot ituda'nay e mangibaga i Joab ta
ituda'nah Uriah an tinanud Hit ta umanamut.
7 Ya hidin dimmatong hi Uriah ot mahmahan David di a'at Joab ya nadan tindaluna
ya hay a'at nan gubat.
8 Ot ahina mohpe alyon i Uriah di, Umanamut'a ni' hi baleyu ta eka mun'ible. Ot
lumah'un hi Uriah hinan palasyu ya impiyunud nan patul han indadaana an midat i
Uriah.
9 Mu agge immanamut hi Uriah te e ni'ilo' hi awadan nadan guwalyah nan geyt di
palasyu.
10 Ya nipa'innila i David an agge immanamut hi Uriah ot alyonan hiyay, Tanganu
on'a agge immanamut yaden nadney ama"idmuh baleyu?

11 Ya alyon Uriah di, Nadan ibba' an tindalu an i Israel ya i Judah ya tinaynanday
baleda ta eda mi'gubat ya wahdi bo udot hidi nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios. Ya ta'on on nan nabaktun opisyal an hi Joab ya nadan udum an opisyal
di tindalum ya wahdidah nan nungkampuwanmi. Ya manu i ha"on te umanamuta'
ta eya' mangmangngan ya nangnanginnum ya ni'ilo'a' i ahawa'. Ibaga' i he"a an adi
mahan mabalin an ato' di athidi.
12 Ot alyon mon David di, Umohnong'a mo ni' ta hi bigat ya ahi'a ume. Ot umohnong
hi Uriah hi ad Jerusalem i diyen algo.
13 Ta hidin nabiggat ot ayagan David hi Uriah an e mi"an i hiya ot butongona. Mu
agge damdama immanamut i diyen nahdom te e bo ni'ilo' hinadan guwalya.
14 Ta i diyen nabiggat ot muntudo' hi David i Joab ot ipadona i Uriah.
15 Ya hay inalinah nan tudo'na ya alyonay, Hi Uriah di pa'ayom hi awadan di
atatakut an gubat ya tinaynanyuhdi ta patayonda.

Hay Natayan Uriah

16 Hidin ginubat da Joab nan bobleh ad Rabbah ot pamanguluwonah Uriah hi
awadan nadan na'tullid an titindalun di binuhulda.
17 Ta bimmudduh nadan binuhulda i diyen boble ot gubatonda da Joab. Ot
patayonday udum hinadan tindalun David an ta'on on hi Uriah.
18 Ot honagon Joab di e mangipa'innilan David hi an namin an na'at i diyen gubat.
19 Ot tugunon Joab nan hinnagna an alyonay, Malpah'en impa'innilam hinan patul
nan a'at nan gubat
20 ya alinah bumungot ya alyonan he"ay, Tanganu on ayu tuwali e ni'ihhaggon
an e ni'gubat i didah nan bobleda? Undan aggeyu innilan ta'on on wahdidah nan
na'aladan ya numpana da'yu?
21 Ya undan adiyu manomnom din hi Abimelek an imbabalen Jeru-Beset an babaiy
namaten hiyah ad Tebes an pinuligna han batun punggiling hinan way alad ot mikna
i Abimelek ot mate. Ya tanganu on ayu e ni'ihhaggon hinan alad?
Wa'et athituy ibagan nan patul ya alyom i hiyay, Ta'on on nan tindalum an hi Uriah
ya nate.
22 Ta imme nan intuda' Joab ot ena ibagan David nan inalin Joab an ibagana.
23 Ta alyonay, Bimmudduh nadan binuhul ta'u mu inlaputanmi ot mumbangngad-
dah nan way geyt hi bobleda.
24 Ta hidih nan aladday numpanaandah nadan udum an opisyal di tindalum ta
nateday udum an ta'on on nan tinanud Hit an hi Uriah.
25 Ya alyon David i diyen intuda' Joab di, Ibagam i Joab an adi minomnoman hinan
na'at te athina tuwaliy a'at di gubat an wadaday mate. Ibagam ta ihamadyuh pidwana
ta abakonyu nadan binuhul ta'u.
26 Ya hidin dingngol nan ahawan Uriah an nateh ahawana ya kumogakoga ot
ibaluwana.
27 Ya hidin nagibbuh di pituy algon numbaluwana ot ipa'ayag David ta numbalin
hi ahawana. Ta nun'ayyam ya lala'i mu hi Apu Dios ya aggena pinhod hidiyen inat
David.

12

Hay Nangibagaan Nathan I Han Nipa"el I David

1 Ya intuda' Apu Dios hi Nathan an propeta ta ena alyon i David di, Wadada han
duwan tatagun niha"adda hi ohan boble an kadangyan nan oha ya nawotwot nan
oha.
2 Nan kadangyan ya dakol di kalnerona ya bakana

3 mu nan nawotwot'e attog ya ammuna han ohan kittang an tinna an kalnerona an
ginattangna. Ot ipanapto'nah diyen kalnero ta ni'yong'ongngal hinadan imbabalena.
Ta ni"ani"anonah nan panganana ya ni'yinumonah nan pun'inumana. Ya wa'e on
inap'appupuna an paddungnay imbabalena.
4 Ya han hin'algo ya wada han dimmagguh balen nan kadangyan an nalpuh
nidawwin boble. Mu nan kadangyan ya ayyuwana an mangipihdah nadan kalnerona
onu bakana hinan bihhitana. Ta pamaaggot ena pulhon nan kalneron nan nawotwot
ta hidiyey impihdana.
5 Ya nunhiglaot di bungot David i diyen kadangyan ot alyona i Nathan di, Hi Apu
Dios an wadah inggana ya innilana an hidiyen tagun nangathidi ya lebbengna an
mipapate.
6 Ya mahapul an bayadanah mamin'opat hidiyen inalana te ma"id ahan ha homo'na.

Hay Nuntutuyuwan David

7 Ya nahannapit hi Nathan ot alyona i David di, He"ah diyen tagu. Ta hiya nan
hay inalin Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel i he"a ya alyonay, He"a ya
numbalinon da'ah patul nadan tinanud Israel ot ihwang da'ah din e pamatayannot
Saul i he"a.
8 Ya indat'un he"a nan pun'ap'apuwan Saul ya ta'on on nadan ahawana. Ot
pumbalinon da'a hi patul hi ad Israel ya hi ad Judah. Ya onha adi umdah datuwen
nidat i he"a ot mabalin bo an udma' hi dakdakkol.
9 Mu tanganu onmu imbahho nan tugun'u ta nan adi maphod di inatmu? Ta
impapatem hi Uriah an tinanud Hit hinadan tinanud Ammon ot pumbintanam nan
ahawana.
10 Ot gapuh nungngohayam i ha"on ot pumbintanam nan ahawan nan tinanud Hit
an hi Uriah ya nanongnan waday mangiyateh matadom hinadan tanudam.
11 Ya inalin bon Apu Dios i hiya di, Ya ibaga' bon he"a an waday ohah nadan
pamilyam hi mangdat hi inomnomam. Te pun'ilo'na nadan ahawam hinan mapatal
an ta'on hi punhintiggan di tatagu.
12 Ma"id ha nanginnilah din nangatam mu ha"on ya iyabulut'un ma'at hinadan
ahawam di athidi hinan mapatal ta innilaon di an namin an tinanud Israel.
13 Ya alyon David i Nathan di, Numbahula' tayya i Apu Dios.
Ya alyon Nathan di, Hi Apu Dios ya pinakawan da'a hinan numbahulam ot adi'a
mate.
14 Mu gapu i naen inatmu ya pihulon di binuhul ta'u hi Apu Dios ta hiya nan mate
nan golang an imbabalem.
15 Ot umanamut hi Nathan.

Hay Natayan Nan Imbabalen David

Indani tatawwa ya inyabulut Apu Dios han nalot an dogoh nan golang an imbabalen
David an inyayyam nan ahawan din hi Uriah.
16 Ot mumpahpahmo' i Apu Dios hi David ta ipaphodnah diyen imbabalena an
nun'ulat ot hunggop hi kuwartuna mu wa'e ta nahdom on hinan lutay nalo'ana.*
17 Ta imme nadan ap'apun munhilbih nan palasyu ta eda ihaphapitan ta bumangon
ta alina ya mi"an i dida mu adi.
18 Ya hidin mi'apituh algo ya nate nan golgollang. Ya tumakut nadan ap'apun
munhilbin hiya an e mangipa'innila i hiya te alyondah nomnomday, On ni'mo hidin
matagu nan golang ot adi dita'u donglon ya namama mo ahan hi ad uwani an nate.
Alina mannot ya waday atonah adi maphod hi adolna hi'on ipa'innila ta'un nate nan
imbabalena.

---

* **12:16 12:16** I diyen timpu ya niluttay bale.

19 Mu hidin tinigon David an mun'ut'utyam nadan muntamuh balena an
munhahapit ya inilmuna an nate mo nan golang. Ot alyonan diday, On nate nan
imbabale'?
Ya alyonday, O apu patul.
20 Ya bimmangon hi David ot e mun'amoh ot munhugud ot hukkatanay lubungna.
Ot umeh nan pundayawanda i Apu Dios an e mundayaw i hiya. Ta hidin nibangngad
ot mangan mohpe.
21 Ya alyon nadan ap'apun munhilbin hiya di, Tanganu on'a athina? Hidin matagu
nan golang ya umukayungan'a ya adi'a mangan. Mu ad uwanin nate ya mangan'a
mohpe.
22 Ya alyon David di, Hidin matagu nan golang ya aggeya' nangnangngan ya
ingkogakoga' an nangidasal ta alinah hom'ona' i Apu Dios ta adi mate.
23 Mu ad uwanin nate ya adiya' mo mun'ulat. Te undan mabalin bo ta ibangngad'uy
nitaguwana? Udum hi algo ya mitnuda' i hiya hi awadana mu adi mabalin an hiyay
mumbangngad i ha"on.

Hay Niyayyaman Solomon

24 Ot ihapitan David hi ahawana an hi Batseba ta adi minomnoman. Ya indani ya
nawadaan bo ta inyayyamna han lala'i ot ngadananda ta hi Solomon. Ya na'appinhod
Apu Dios hidiyen unga.
25 Ot ituda' Apu Dios hi Nathan ta ena ibagan David an ngadanandah diyen golang
hi Jedidiah an hay ibalinana ya na'appinhod Apu Dios.

Hay Nunsakupan Nadan Tindalun David Hi Ad Rabbah

26 Da Joab ya innaynayunda an e nangubat hinadan tinanud Ammon hi ad Rabbah
ot sakuponda nan alpuwan di litingda hinan binattuy aladna.
27 Ot ituda'nay e mangipa'innila i David an alyonay, Ginubatmi nadan i Rabbah ta
sinakup ta'u mo nan pangalandah liting.
28 Ot mahapul an ipangulum nadan udum an titindalu ta umali ayu ta li"ubon ta'u
nan bobleh ad Rabbah ta abakon ta'u ta wan he"ay ma'al'ali an bokon ha"on.
29 Ta hidin impa'inniladan David ot amungona nadan tindaluna ot eda gubaton hi
ad Rabbah ot abakonda dida ot sakupondah diyen boble.
30 Ot alanda nan koronan nan patulda† an tulumpulut opat (34) di kilun di balitu'na
an na'alkusan hi udum an nun'abalol an batu. Ot eda iha"ad hi ulun David. Ya
dakkodakkol di inyanamutda hi nangabakanda i diyen boble.
31 Ot alanda nadan tatagun wahdi ta diday munggabyon ya munlagadi ya
mangidadaan hi itunguda. Ya dida boy mangiyammah hamintun pito'. Ta athidiy inat
da David hi an namin an tinanud Ammon an inabakdah nadan numpumboblayanda.
Ot mumbangngadda mohpe nadan tindalun David hi ad Jerusalem.

13

Hay Namilitan Amnon An Nangilo' I Ibbanan Hi Tamar

1 Indani ya nan imbabalen David an hi Amnon ya na'appinhodnah Tamar an
apgohan an babai an imbabalen damdaman David. Hi Tamar ya ohay hi inada i
Absalom.
2 Ta hi Amnon ya lo'tat ya mundogoh hi punnomnomnan Tamar. Mu gapu ta agge
ni' nangahawa ya nanongnan waday pun'ibban Tamar.
3 Ya wada han hi Jonadab an tulangda Ammon an adi maphod di panuguna. Hi
Jonadab ya imbabalen Simeah an hi ibban David.

† **12:30 12:30** Hay alyon di udum ya koronan di bululda.

4 Ta han hin'algo ya alyon Jonadab i Amnon di, Tanganu on'a ay hanan
minonomnoman hi abigabigat? Undan bokon da'a mahan imbabaleh patul?
Ya alyon Amnon i hiya di, Nunnaud othadi an minonomnom hi ibba' an hi Tamar
an ohay hi inada i Absalom.
5 Ot alyon Jonadab i hiyay, Hay atom ya namaag ya nalnallo"ah nan alo'am an ay'a
mundogoh. Ta wa'et umalih amam ta tigon da'a ya alyom i hiyay, Pa'aliyom bahan hi
ibba' an hi Tamar ta hiyay mangiha"ang hi ano' hi awada' ya pinangana'.
6 Ta athidiy inat Amnon an nalnallo' an ay mundogoh. Ta hidin immeh amana an
hi David an e manigon hiya ot ibaganan honagonah Tamar ta hiyay e munha"ang hi
anona ya pinangana.
7 Ya inabulut David hidiye ot ituda'nah Tamar hi balen Amnon.
8 Ta hidin immeh Tamar ya wahdih kuwartunan malmallo'. Ta nangalah alina ot
munha"ang hi tinapay yaden mangmangmangon Amnon.
9 Ya hidin nalutu ot iyenan Amnon mu adi mangan. Ot alyonay, Palah'unonyu ni'
an namin nadan baal an wahtu.
Ot lumah'unda ta ammunah Tamar an nabati.
10 Ot alyonan Tamar di, Iyalim hitu nan makan ta panganona'. Ta inyen Tamar hi
awadana
11 mu ni'ibagon Amnon an impudong di ta'lena ot alyonay, Ma'aot ta mi'ilo"an ha"on.
12 Ya alyon Tamar di, Adiya' bahan piliton an iba. Adi ahan maphod hinae an
ninomnommun aton te adi mabalin di athitu an ma'at hitun numboblayan ta'un
tinanud Israel.
13 Ta nganne mahan di angah'uh nadan tatagu? Ya ta'on on he"a. Undan adi'a
damdama mibabain hitun boble ta'un tinanud Israel? Udu'dul di eka mi'hapit i amata
ot innila' an iyabulutnan mun'ahawata.
14 Mu adi donglon Amnon dadiyen pun'ibagan Tamar. Ot gapu ta ma'abbikah ya
pinilitnan inilo' hi Tamar.
15 Ya hidin nalpah ya nunnaud an ma'ahihhiwoh Amnon i Tamar an ong'ongngal
nan hihiwona mu nan naminhodna ni' i hiya. Ot pilitonan palah'unon hi Tamar.
16 Mu alyon Tamar di, Palah'unona"e i he"a ya ong'ongngal di pumbahulam mu nan
inatmun ha"on.
Mu adi donglon Amnon.
17 Ta inayaganaot di ohah nadan baalna ot alyonan hiyay, Palah'unom hituwen
babai ya indakigmu nan panto.
18 Ot ipalah'un nan baal hi Tamar ot dakigana nan panto.
Ya hay inlubung Tamar i diye ya adukke an hidiye nan lubung di babain imbabalen
di patul hi'on ma"id ni' ha nangilo' i hiya.
19 Ot hetheton Tamar hidiyen inlubungna ot dadapulonay uluna ot mangen
mungkoga an hinawananay angahnah ta'lena.
20 Ya hidin tinigon ibbana an hi Absalom ot mahmahanan alyonay, Undan waday
nagaga"ihoh inat ibbam an hi Amnon i he"a? Wada'e ya adim nomnomnomon te
undan nganney aton an hi ibbam damdama. Ta gapuh nan nunnaud an inomnoman
Tamar ya nihaha"ad hi balen ibbana an hi Absalom.
21 Ya hidin dingngol David hidiye ya nunhiglay bungotna.
22 Ya hi Absalom e ya nunnaud damdamay hihiwona i Amnon te nan inatna i ibbana
ta agge mo ni'haphappitan i hiya.

Hay Nangipapatayan Absalom I Amnon

23 Hidin nala"uh di duway tawon ya nadatngan nan pumpapukisan Absalom hi
dutdut nadan kalneronah ad Baal-Hasor an nihaggon hi ad Epraim. Ta inayaganan
namin nadan i'ibanan linala'in imbabalen nan patul ot umedahdi.

24 Ya hidin ena ayagan hi amana ya nadan ap'apun munhilbin hiya
25 ya alyon amanay, Imbabale' ta'omman hi adi ami umalin namin ta adi'a
maligatan. Ya ta'on on ipilit Absalom ya adih amana.
26 Ya alyon Absalom di, Wa'et adi'a ya hanat iyabulutmun mi'yalih ibba' an hi
Amnon.
Ya alyon amanay, Tanganu on gahin on mi'yalih Amnon?
27 Mu ipapilit Absalom ta lo'tat ya nihapitan nan patul ot ayaganah Amnon ta mi'yeh
nadan i'ibana.
28 Mu tinugun Absalom nadan baalnan alyonay, Wa'et nabutong hi Amnon ta inali'
hi patayonyu ya pinateyu. Adi ayu tumakut ot ha"on di ukod. Mahapul an natulid
ayu ya adi ayu dumuwaduwa.
29 Ta inunud nadan baal Absalom nan imbaganan atonda ot patayondah Amnon.
Ot bumtikda an numpungkabayu nadan udum an imbabalen nan patul.
30 Ya hidin aggeda ni' dimmatong an wadadah nan awon ya waday nangipa'innilan
David an pinaten Absalom an namin nadan i'ibana an imbabalena ta ma"id ha nabati.
31 Ta natanna'dog nan patul ot punhethetnay lubungna ot munlu'bub hinan lutah
hakit di nomnomna. Ta ta'on on nadan baalna an wahdi ya nunhethetda damdamay
lubungda.
32 Mu hi Jonadab an imbabalen nan hi ibban David an hi Simeah ya immeh
awadan David ot alyonan hiyay, Apu patul aggeda pinaten namin nadan imbabalem
te ammunah Amnon an nate. Hinae tuwaliy ninonomnom Absalom an nihipun hidin
pinilit Amnon an inilo' hi ibbana an hi Tamar.
33 Ot hiya nan adim patiyon apu patul nan imbagadan natedan namin nadan
imbabalem te ammunah Amnon an nate.
34 Ta hi Absalom ya binumtik hidin nateh Amnon.
Ya nan guwalyah nan geyt hinan palasyu ya tinangadnay dakol an tatagun
manayyudah nan nabillid an nalpudah ad Horonaim ot ena ibagah nan patul.
35 Ya alyon Jonadab hinan patul di, Tigom an immannung nan imbaga' te immali
nadan imbabalem.
36 Ya hidin dimmatongda ya ahikokogada ta ta'on on hi David ya nadan baalna ya
niddumda an mungkoga hi hakit di nomnomda.
37 Ya ninaynayun an abigabigat on umukayungan hi David hi punnomnomnah nan
imbabalenan hi Amnon. Mu hi Absalom ya binumtik nimpe ot umeh ad Gesur hi
awadan Talmay an imbabalen Amihud an patul hidi.
38 Ot mihaha"ad hi ad Gesur hi tuluy tawon.
39 Ya hi David ya lo'tat ya indinongnan umukayungan an inabulutna mo nan
natayan Amnon ya pinhodna mo aya an tigon hi Absalom.

14

Hay Numbangngadan Absalom Hi Ad Jerusalem

1 Hi Joab an imbabalen Seruyah ya innilana an nonomnomon nan patul hi Absalom.
2 Ot ituda'nay e mangawit i han babai an i Tekoa an nundongol an nala'ing an
muntugun. Ta hidin dimmatong ot alyon Joab i hiyay, Munlubung'ah lubung di
nabalu ya impatigom an umukayungan'a ta ay hanan immannung an nabalu'a. Ya
agge'a nunhugud ta ay hanan nadney em immukayungan.
3 Ya imme'ah awadan nan patul an hi David ta eka ibagan hiya nan ibaga' i he"a.
Ot ibagan Joab nan ibagan nan babai.
4 Ta hidin dimmatong hi awadan nan patul ot munyu"ung hi hinangngabna hi
punlispituna ot alyonay, Boddangana' bahan apu patul.
5 Ya alyon nan patul i hiya di, Undan nganney inomnomam?

Ya alyon diyen babai di, Nate nan ahawa'
6 ya waday duwa an imbabale' an linala'i. Mu han ohan algo ya numpattedah nan
puntanoman ya ma"id ha e mamol'ah i dida ot matey oha.
7 Ta ad uwani tayya ya immali nadan i'iban ahawa' ya alyonday idat'un dida nan
matagun imbabale' ta patayonda pibo te pinatenah ibbana. Ot wa'et athidi ya ma"id
mahan mo ha namnamao' hitun nitaguwa'. Ya ma"id ha mamunat hi ngadan din
ahawa'.
8 Ya alyon nan patul di, Umanamut'a ta ha"on di ukod.
9 Mu alyon nan babai di, Apu patul, ta'omman attog ya da'mih nan imbabale' di
numbahul* hinan na'at mu ta adi'a milaggat ya nadan pamilyam.
10 Ot alyon nan patul di, Wa'et waday umalin manattatakut i he"a ya impa'innilam
i ha"on. Ta ha"on di humapit i diyen tagu ta adina ipidpidwan e manattatakut i he"a.
11 Ya alyon bon nan babai di, Ot athina'e ya daan mo bahan ta idasalmu i Apu Dios
an unudon ta'u ta adina iyabulut nan ninomnom nadan i'iban ahawa' an mamateh
nan nabati an imbabale'.
Ya alyon David di, Isapata' hinan wadawada an Dios an ma"id ha adi maphod hi
ma'at i hiya.
12 Ya alyon bon nan babai di, On mabalin an wada bo han ibaga' i he"a.
Ya alyon nan patul di, Nganneh diye?
13 Ya alyon nan babai di, He"a ya ongal di homo'mun ha"on ta athinay inalim hi
atom. Ot daan mo ta athina damdama boy atom hinadan ibba ta'u an tatagun Apu
Dios? Te ongal an bahul nan inatmu te ma"id ha homo'muh nan imbabalem te adim
pa'anamuton.
14 Ot inayunan alyon di, An namin ta'u ya immannung an mate ta'u. Ya hay ate
ya paddungnay liting an wa'et nikuyag hinan luta ya adi mabalin bon akupon. Mu
hi Apu Dios ya adi mabalin an namaaggon inhiwwenay ohan tagu i hiya mu atonay
abalinana ta mumbangngad hidiyen tagu i hiya.
15 Ta hituwey gapunah immaliya' apu patul ta mi'hapita' i he"a ta alina ya atom
nan ibaga' te tattakutona' hinadan tatagu.
16 Ya hanat donglona' ta ihwanga' ya nan imbabale' ta adida bahan patayon ta adi
ahan malingling di ngadanmih tun boblen indat Apu Dios i dita'un tataguna.
17 Ot nomnomnomo' nadan imbagam an hiyay mangdat hi dinol'u te umat'ah nan
anghel Apu Dios an innilam di maphod ya adi maphod. Ot hanat hi Apu Dios an
unudon ta'u di nanongnah bumoddang i he"a.
18 Ya alyon David i diyen babai di, Waday mahmaha' mu ibagam nan immannung.
Ot alyon nan babai di, On nganneh diye?
19 Ot alyon nan patul di, On hi Joab di nangituda' i he"ahtu?
Ya alyon nan babai di, O adi' iha"ut an hiyay nangitugun i ha"on hi ato' ya an namin
nan imbaga'.
20 Manu'e athituy inatna ya pinhodna an mipanuh nan ma'ma'at. Mu innila' an
he"a ya nanomnoman'a te umat'a nimpeh nan anghel Apu Dios an innilanan namin
nan ma'ma'at hitun boble ta'u.
21 Ta nalpah diye ot ipa'ayag nan patul hi Joab ot alyonan hiyay, Abuluto' nan
pohdom an ma'at ot agam ta em awiton hi Absalom.
22 Ot munyu"ung hi Joab hi hinangngab nan patul ot alyonay, Hanat nanongnan
wagahan da'a i Apu Dios. Ot mun'am'amlonga' ta inabulutmu nan inali' hi atom.
23 Ot umeh Joab hi ad Gesur ot ena awiton hi Absalom ot iyanamutnah ad Jerusalem.

---

* **14:9 14:9** Nan tugun Apu Dios i Moses ya mahapul an mipapate nan pimmate te mumbahulda hi'on adida ipapate nan pimmate. Hay Nakakan 21:12-14

24 Mu inalin nan patul i Joab di, Iyanamutmuh balena ta adi umalih tun bale' te
adi' pinhod an tigon. Ta immanamut hi Absalom hi balena mu aggena tintinnigo nan
patul an hi amana.
25 Ya hi Absalom di ap'aphodan di tigona hinadan tinanud Israel te mahdol di
nangadolna.
26 Ya dimmukke'ey ibu'na ya ma'dammot ta wa'et pinutulna ta ingkiluda ya
mahuluk hi duway kiluy damotna.
27 Ya tuluday linala'i an imbabalena ya ohay babai an apgohan an nginadananda
bo ta hi Tamar.

Hay Nanigan Absalom Hinan Patul An Hi Amana

28 Niha"ad hi Absalom hi ad Jerusalem hi duway tawon mu aggena tintinnigoh
amana.
29 Ya lo'tat ya impa'ayagnah Joab ta hiyay ituda'nan e mi'hapit i amana mu agge
immeh Joab hi awadan Absalom. Ot ipidwana bo an ipa'ayag mu agge damdama
immeh Joab.
30 Ot alyon mon Absalom hinadan baalnay, Nan puntanoma' ya nihaggon hinan
puntanoman Joab an natanoman hi barley.† Ekayuot ta eyu pu'ulan nan payona. Ta
inunud nadan baalna hidiyen imbagana.
31 Ot umeh Joab hi balen Absalom ot alyonay, Tanganu on pinu'ulan nadan baalmu
nan tinanoma'?
32 Ya alyon Absalom di, Nomnomnomom an impa'ayag da'a hi numpidwa ta eka
mi'hapit i ama mu agge'a immali. Tanganuna' e inawit hi ad Gesur? Udu'dul di
aggeya' inyalihtu ta nunnanonga' hidi. Te pinhod'un tigon nan patul an hi ama ta
numbahula"e ya impapateya' ot udot i hiya.
33 Ta immeh Joab hinan patul ot ena ibaga nan inalin Absalom i hiya. Ot ipa'ayag
mahan mon nan patul hi Absalom ot umeh awadana. Ta immeh Absalom ot
munyu"ung hi hinangngab nan patul an hi amana ot awalon amana.

15

Hay Numbalinan Absalom Hi Patul

1 Indani ya wada moy kakabayun Absalom ya han kalesa an iluganan di e mi'gubat.
Ya wadada boy nabongle (50) an tataguna ta pun'ibbana hi'on waday pangayana.
2 Ya wa'e ta nawi"it on immeh nan way hawwangon hinan boble. Ta wa'e ha
immalin waday ena idalom hinan patul on minahmahan Absalom di nalpuwana an
boble. Ta wa'et inalin diyen taguy ohaa' an tinanud Israel
3 on inalin Absalom di, Nipto' hinaen dalommu mu ma"id ha tinuddun nan patul
hi mangipanuh i naen dalom.
4 On innayunan inaliy, Onha pinto'a' hi mangipanuh hi an namin an dalom ot tigo'
ta an namin di umali ya mipanuh hi maphod nan dalomda.
5 Ya wa'e bo udot ta munyu"ung nan tagu hi punlispituna i hiya on inawalna.
6 Ta athidiy ina'inat Absalom hinadan ibbanan tinanud Israel an umeh nan patul an
e nimpe mundalom. Ta alinah on an namin nadan tinanud Israel ya pohpohdondah
Absalom.
7 Ta hidin nala"uy opat di tawon ya alyon Absalom hinan patul an hi amana di,
Daan mo ta iyabulutmu ta umeya' hi ad Hebron ta e' aton nan insapata' i Apu Dios
an ato'.
8 Te hidin wahdiya' hi ad Gesur hi ad Syria ya insapata' an wa'e ta mumbangngada'
hituh ad Jerusalem ya umeya' hi ad Hebron ta e' dayawon hiyahdi.
9 Ot iyabulut nan patul an umeh Absalom hi ad Hebron.

---

† **14:30 14:30** Nan barley ya mamangulun madatong ya ahi nan wit.

10 Ot adi ipa'in'innilan Absalom ot ituda'nay e mangibaga hi an namin an tinanud
Israel ta eda alyon di, Wa'et dingngolyun gimmangoh nan tangguyub ya initkukyun
hi Absalom di patul hi ad Hebron.
11 Ta duway gahut (200) di tatagu an nalpuh ad Jerusalem an in'uyug Absalom mu
aggeda innilay ninomnomna.
12 Ta hidin idawatna nadan mi'nong i Apu Dios ya impa'ayagna nan i Giloh an hi
Ahitopel. Ya hi Ahitopel ya hiyay ohan uggan manugun i David.
Ya dumakol an dumakolday tatagun middum i Absalom.
13 Ya wada han immeh ad Jerusalem ot ena iba"ag i David an inalinay, Dakolday
tinanud Israel an hi Absalom moy pohdondan mumpatul.
14 Ot alyon David hinadan ap'apun munhilbin hiya an wahdi hi ad Jerusalem di,
Mahapul an bumtik ta'u ta mihwang ta'uh pamatayan Absalom i dita'u ya ta'on on
nadan tataguhtuh ad Jerusalem.
15 Ya alyon nadan ap'apu di, Nundadaan amin mangunud i he"a an patulmi hinan
pohdom an ma'at.
16 Ot bumtik da David ya nadan pamilyana ya nadan ap'apun munhilbin hiya.
Mu nan himpulun (10) baalnan imbilangnah ahawana ya nabatidah ad Jerusalem
ta ipapto'da nan palasyu.
17 Ya hidin dimmatongdah nan ma'udin baleh ad Jerusalem ot umohnongda
18 ot pamanguluwona nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan guwalyana an i
Krete ya i Pelet ya nadan onom di gahut (600) an titindaluna an i Gat an ni'uyug i
hiyah din nalpuwanahdi.
19 Ot alyon David i Ittay an opisyal nadan tindalu an i Gat di, Adi mahapul an
mi'yali'a i da'mi te he"a ya ni'iboble'a ya abuh hitun boblemi. Mumbangngad'aot eh'a
ta nan patul an hi Absalom di punhilbiyam.
20 Te he"a ya on paddungnay ad ugaban ya abuh han immaliyam ot ta'on hi adi'a
mi'yali i da'mi te aggemi bo udot innilay pangipluyanmi. Ot mumbangngad'aot nimpe
ta ipangulum nadan ibbam. Ot hanat hi Apu Dios di nanongnan mangipapto' i da'yu.
21 Mu alyon Ittay di, Nan wadawadan Dios ya innilana an ta'on on danay umayam
an patulmi ya mi'yaliya' an ta'on on hiyay lummuh ataya'.
22 Ot alyon mon David i Ittay di, Ot nee eta'u mo. Ta ni'yeda mo da Ittay ya nadan
ibbana ya nadan pamilyada.
23 Ya hidin puntaynan da David hi ad Jerusalem ya ahikokoga nadan tataguhdi.
Ot agwaton da David nan wa"el an nungngadan hi Kidron ot ipluydah nan agge
naboblayan.
24 Ya inoy an ta'on on nan padi an hi Sadok ya an namin nadan tinanud Libay an
nun'ibbana an nangdon hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios on ni'yeda. Ta
inha"adda ni' nan Kahun ot idawat Abiatar nan i'nongna i Apu Dios* ta inggana ot
mapuhupuh nadan tatagu an tinaynanda nan boble.
25 Ya alyon nan patul i Sadok di, Ibangngadyu tun Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios hi boble. Ta maphod'ey panigon Apu Dios i ha"on ya pumbangadona' ta
tigo' hituwen Kahun ya nan iha"adana.
26 Mu wa'e tuwali ta adiya' umipa'amlong i Apu Dios ya ta'omman ot nundadaana'
hinan pohdonan ma'at i ha"on.
27 Ya alyon bon David i Sadok di, He"ay nanginnilah nan ma'ma'at hi ad Jerusalem ot
tigom ta mumbangngad ayu i Abiatar hidi ya in'uyugyu nan imbabalem an hi Ahimaas
ya nan imbabalen Abiatar an hi Jonathan. Ot hanat maphod hi dumatnganyuhdi.

---

* **15:24 15:24** Hinadan udum ya agge nibaga an waday ini'nongda mu hay nibaga ya wada nan padi an hi Abiatar.

28 Ta ahi ami umohnong hinan agwatton hinan wangwang an umeh nan agge
naboblayan ta haddo' di ipa'innilam i ha"on.
29 Ot mumbangngad da Sadok i da Abiatar hi ad Jerusalem an inyattangda nan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot miha"addahdi.
30 Mu hi David ya agge nunhapatut yaden muntikiddah nadan nun'ibbana
hinan nabillid an nungngadan hi Olibo on mungkogada an numpunhu'yungda ta
pangipatigodah eda umukayungan.
31 Ya waday nangibaga i David an niddum hi Ahitopel i Absalom. Ot mundasal hi
David an alyonay, Apu Dios, pumbalinom nan tugun Ahitopel hi ma"id ha hilbina.
32 Ya hidin dimmatongdah nan uhhun nan nabillid an uggan pundayawan di tatagu
i Apu Dios ya wahdih Husay an tinanud Ark an nanamu i hiya an nahethet di
lubungna ya nahuhupu' di uluna.
33 Ya alyon David i hiyay, Mi'yali'a'e i ha"on ya alinah maligatana' i he"a.
34 Mu mumbangngad'a'eh ad Jerusalem ta em ibaga i Absalom an hiyay pun-
hilbiyam an umat hinan inatmun nunhilbi i ha"on ya mabalin an boddangana' hi'on
adim iyunnud hinan tugun Ahitopel.
35 Ta'omman ot wahdi da Sadok ya hi Abiatar an bumoddang i he"a. Ta ibagam i
didan namin nan donglom hinan palasyu.
36 Ya nomnomnomom an wahdida nadan duwan imbabaleda an hi Ahimaas an
imbabalen Sadok ya hi Jonathan an imbabalen Abiatar. Ot diday ahim ituda' an
mangipa'innilah nan pohdom an ipa'innila i ha"on.
37 Ot mumbangngad nan gayyum David an hi Husay hi ad Jerusalem yaden hidiyey
dimmatongan bon da Absalom.

16

Hay Namoddangan Siba I David

1 Hidin lina"uhan da David nan uhhun nan nabillid ya wadah Siba an baal
Mepiboset an manmannod i dida. Ya waday duwan dongki an intakkedahdiy* duway
gahut (200) an tinapay ya hinggahut (100) an nabungul an resin† ya hinggahut (100)
an nabungul an ma"atan bungbunga"an ya han lalat an nattuwan hi bayah.
2 Ya alyon nan patul di, Tanganu on tayyay athitu?
Ya alyon Siba di, Na'en duwan dongki ya itakkayan nadan pamilyam. Ya nada'en
makan an tinapay ya nadan bungbungnga"an ya anon nadan tatagum ya na'en bayah
ya ahi inumon nadan ma"ableh nan awon hinan na'appudut an agge naboblayan.
3 Ya alyon nan patul di, On daan hi Mepiboset an apapun din ap'apum an patul?
Ya alyon Siba di, Umman wahdih ad Jerusalem te hay punomnomna ya mipabangn-
gad i hiya nan pun'ap'apuwan din hi apunan hi Saul.
4 Ya alyon nan patul di, Ot athina'e ya idat'un namin i he"a nan nipaboltan i
Mepiboset.
Ya alyon Siba di, Munhanaa' apu patul ot hanat waday amlongmu i ha"on.

Hay Namihulan Simey I David

5 Hidin dimmatong da David hi ad Bahurim ya wada han tulang din hi Saul an hi
Simey an imbabalen Gera. Ta nidamu ot aga'aganah idut.
6 On nuntopanah David hi batu ya an namin nadan ap'apun munhilbin hiya ya
nadan tindaluna an ta'on on wadada nadan nun'alala'ing an tindalunan nabinbina-
helda.
7 On nun'itkuk Simey di idutna i David an alyonay, Agam ta mamtik'a te ma"id ha
hilbim an tagu an ammunay pumateh taguy innilam.

* **16:1 16:1** Hay pangalin di udum hinan intakke ya inhakay. † **16:1 16:1** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp.

8 Tigom an imballoh damdaman Apu Dios i he"a nan namloham hinan
pun'ap'apuwan Saul ya nan namatayam i hiya ya nadan pamilyana. Ot neen
impaboltana nan pun'ap'apuwam i imbabalem an hi Absalom. Umman he"a neen
pumatepateh tagu ot pa"ihom di nitaguwam.
9 Ya alyon Abisay an imbabalen Seruyah i David di, Tanganu ihya on athinay
panpannapit naen ma"id ha hilbinan tagu i he"a? Aga'e ta e' putulon di uluna.
10 Mu alyon nan patul di, Undan nganney pi'bibiyangyun imbabalen Seruyah i
ha"on. Alina'e hi idutana' an gapu ta hi Apu Dios di nangiyabulut ya undan ihya
nganne ta'un e mangipadinong i hiya?
11 On ni'mo hanan imbabale' ot pohdonan patayona' ya namama mo ahan ituwen
tinanud Benjamin. Ot undan ihya nganney mabalin ta'u hi'on hi Apu Dios nimpey
nangiyabulut an idutana'.
12 Ot nangamung attog hi Apu Dios hitun holholtapo' ot alina ya hom'ona' i hiya ya
numbalinonah maphod hituwen idutda i ha"on.
13 Ot inayun da David an mange on mun'itnud hi Simey an aganay idu'idut on
nuntopanah batu ya hupu' hi David.
14 Ya hidin dimmatongdah nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya nunhiglay
binleda ot mun'ibleda ni' hidi.

Hay Na'at Hidin Numbangngadan Absalom Hi Ad Jerusalem

15 Hi Absalom ya nadan tataguna ya dimmatongda mo tuwalih ad Jerusalem an
nun'ibbadah Ahitopel.
16 Ya immeh Husay an tinanud Ark i Absalom ot alyonan hiyay, Hanat
munnananong di pun'ap'apuwam apu Absalom!
17 Ya alyon Absalom i Husay di, On athituy pangipatigom hi naminhodmu i David
an gayyummu? Tanganu on agge'a ni'yen hiya?
18 Ya alyon Husay di, Aggeya' ni'ye i hiya te hay punhilbiya' ya nan pot'on Apu Dios
ya nan piliyon di an namin an tinanud Israel di punnanonga'.
19 Ya hay oha ya nunhilbiya' i amam hidin hiyay patul ot undan adiya' bo mabalin
an munhilbi i he"a an imbabalena?
20 Ot alyon Absalom i Ahitopel di, Ot teen wahtu ta'u mo ya nganney itugunmuh
aton ta'u?
21 Ya alyon Ahitopel di, Hay atom ya em ilo' nadan baal amam an imbilangnah
ahawana an imbatinan mangipapto' hinan palasyu ta panginnilaan di an namin an
tinanud Israel an numbalin'a hi binuhulna ta nahamad di dinoldan mi'yen he"a.
22 Ta numpa'ammah Absalom hi allung hinan nundotal an atop nan palasyu. Ot
ilo'na dadiyen mibilang hi ahawan amanahdih nan natoldaan yaden mangmangman-
gon di tataguh hunggopanahdi.
23 Ya handi ni' ya unudon di tataguy tugun Ahitopel an ay hanan hi Apu Dios di
alpuwan di tuguna. Ta ta'on on hi Absalom ya unudona an umat hi nangunudan ni'
David hi tuguna.

17

1 Hay oha boh intugun Ahitopel i Absalom ya alyonay, Iyabulutmu ta mamiliya' hi
himpulut duway libu (12,000) an tindalu ta emi pudugon da David hi mahdom.
2 Ta emi gubaton dida hi ad uwani an na"ableda ya minomnomanda ta wan gapuh
tumakutanda ya bumtikdan namin nadan tatagun nun'ibbana. Ya pinate' nan patul
ya abuh.
3 Ya imbangngad ta'uhtu nadan tataguna te ma"id mo ha mangipangulu i dida.

Hay Nun'a"ulan Husay I Absalom

4 Ta ma"amlong hi Absalom ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud
Israel an nangngol i diyen ninomnom Ahitopel an aton.
5 Mu indani ya alyon Absalom di, Eyu ayagan hi Husay an tinanud Ark ta donglon
ta'u piboy ibagana.
6 Ya hidin immeh Husay ot ibagan Absalom i hiya nan imbagan Ahitopel. Ot alyonay,
Nganne piboy punnomnommu ituwe? On unudon ta'u onu adi ta'u? Adi ta'u'e ya
nganney ibagam hi aton ta'u?
7 Ya alyon Husay i Absalom di, Hinaen tugun Ahitopel ya adi maphod an eta'u
unudon hi ad uwani.
8 Te undan aggem innilan hi amam ya nadan tindaluna ya nala'ingdan e mi'gubat?
Ya atatakutdan umatdah nan hi inan di bear hi'on inibtikday imbabalena. Ya hay
oha bo ya hi amam ya dakol di pinatnanah gubat ot innila' an adi middum hinadan
tatagunah nan mahdom.
9 Ot ad uwani ya innila' an wahdin nipa"e hinan lingab onu hinan kumpulnan ena
ipa"ayan. Ot onha mamanguluh amam an mangubat hinadan tatagum ta waday mate
ya donglon'en di tataguh diyen ma'at ya alyonday, Umman na'abak mahan nadan
tatagun Absalom.
10 Ta ta'on mo on nadan nun'atulid an tatagum an ay layon an ma"id ha takutda ya
tumakutda mo te an namin ta'un tinanud Israel ya innila ta'un nala'ing hi amam an
mi'gubat ya natulid nadan tataguna.
11 Ot hay itugun'u ya amungom nadan ibba ta'un tinanud Israel an mihipun hi ad
Dan ta ingganah ad Beerseba. Ta dakkodakkol ta'u an e mi'gubat an umat hi dinakol
di panag* hinan baybay an adi mabilang. Ya he"ay mangipangulun da'mi.
12 Ta e ta'u gubaton dida an ta'on on idanay awadanda. Ta abakon ta'u dida ta
mipaddungdah nan dulnu an magahdan namin hinan luta ta ma"id ha mabati i dida.
13 Ya ta'on on eda mipa"e i ha boble ya an namin ta'un tinanud Israel ya eta'u
inohha'ohhan tinayunan nan binattun aladna ya nundidihhanon ta'u an ginuyud ta
way aton diyen alad an matukad.
14 Ya inyunnud Absalom ya nadan ibbana an tinanud Israel i diyen intugun Husay.
Ta athidiy na'at te adi pinhod Apu Dios an ma'unud nan nipto' an intugun Ahitopel
ta way atonan manadag i Absalom.

Hay Binumtikan David

15 Ot pi'bagon Husay an e ibagah nadan padi an da Sadok i Abiatar nan intuguna
ya nan intugun Ahitopel i da Absalom ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an
tinanud Israel.
16 Ot alyonan diday, Agayu ta ituda'yu ha e mangibagan David an adida mun'iyan
hi ad uwanin hilong hinan way agwaton hinan wangwang an umeh nan agge
naboblayan. Mu mahapul an umagwatda te alinah ma'akhupanda ya pinateda nan
patul ya an namin nadan tatagun nun'ibbana.
17 Da Jonathan i Ahimaas ya wahdidan munmunhod hinan way obob an nungn-
gadan hi En-Rogel te adida pohdon an waday manigo i didah ad Jerusalem. Ta han
baal an babai di uggan e mangibagan didah nan ma'ma'at on ahida e ibagan David.
18 Mu wada han mangmangilog an lala'i an nanigon dida ot ena ipa'innilan Absalom.
Ta hidin na'innilaan da Jonathan i Ahimaas ot bumtikda ot umeda i han balen han
taguh ad Bahurim an waday bubun hinan lita"angana. Ot mipa"edahdi.
19 Ot ha"uban nan ahawan diyen tagu nan bubun. Ot ihapenahdi nan ilik hi uhhun
diyen inha"ubna ta ma"id ha nanginnilan waday nipa"ehdi.
20 Ta hidin immali nadan intuda' Absalom i diyen bale ot mahmahandah nan babai
da Ahimaas i Jonathan ya alyon nan babai di, Immedan inagwatda nan wangwang.

* **17:11 17:11** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

Ot eda punhama' dida mu ma"idda ot mumbangngaddah ad Jerusalem.
21 Ta hidin immeda ot bumudduh mohpe da Jonathan i Ahimaas hinan nipa"ayanda
ot umedah awadan da David ot ibagadan hiya nan intugun Ahitopel. Ot alyonday,
Awigingonyu ta agwatonyu nan wangwang.
22 Ot agwaton da David ya nadan tatagunah diyen wangwang an nungngadan hi
Jordan i diyen nahdom ta hidin mun'abigat ya napuhupuhda an ma"id ha nataynan
i dida.
23 Ya hidin na'innilaan Ahitopel an agge inunud Absalom nan tuguna ot mitakkeh
nan dongkina ot umanamut hi bobleda. Ot ipanuhna nan nunhituwana ot ahi
mumbitkol ot mate. Ot ilubu'dah nan nilubu'an di a'ammodna.

Hay Dimmatongan Da David Hi Ad Mahanaim

24 Indani ya dimmatong da David hi ad Mahanaim yaden inagwat bon da Absalom
ya nadan tataguna nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
25 Ya hay pinto' Absalom hi nabaktun opisyal nadan tindaluna an nihukkat i Joab
ya hi Amasa an imbabalen han hi Jeter an tinanud Ismael an inahawanah Abigail an
imbabalen Nahas an hi ibban Seruyah. Hi Seruyah ya hiyay hi inan Joab.
26 Ta da Absalom ya nadan tataguna ya nungkampudah ad Gilead.
27 Yaden da David ya hidin dimmatongda hi ad Mahanaim ya inapngan Sobi an
imbabalen Nahas an tinanud Ammon an numbobledah ad Rabbah ya hi Makir an
imbabalen Ammiel an i Lo-Debar ya hi Barsillay an i Rogelim hi ad Gilead.
28 Ot pun'iyeday uloh ya duyu ya banga ya ta'on on nadan makan an umat hi wit
ya barley ya alina ya nahanglag an wit ya nadan udum an bi'ni
29 ya danum di iyukan ya nadan kalnero ya gatas di baka. Te inniladan nun'a'ableda
ya nun'a'aganganda ya nun'a'uwohda hi awadandah nan agge naboblayan.

18

Hay Na'abakan Absalom Ya Hay Natayana

1 Inamung David nadan tataguna ot godwogodwona didah hinlilibu (1,000) ya
hinggagahut (100). Ta hinan hinlibun (1,000) tindalu on waday opisyalda ya atbohdih
nan hinggagahut (100) an waday opisyalda.
2 Ot puntuluwona dida ta impangulun Joab di ohan grupu ya hi Abisay di oha ya
hi Ittay an i Gat hinan mi'atlun grupu. Ot alyona i diday, Ta'on on ha"on ya mi'yaliya'
i da'yun e mi'gubat.
3 Mu alyon nadan tindalun hiyay, Adi'a mi'yalin da'mi te immannung an he"ay
nabalol hinadan binuhul an ta'on on ma'abak ami ta bumtik ami ya ma"id ha hilbina
i dida. Ya ta'on hi godwa i da'miy mate ya ma"id damdama ha hilbina i dida. Te hay
balolmu i dida ya paddungnay himpuluy libun (10,000) tindalu. Udu'dul di namaag
ya immohnong'ah boble ta wada'ey mahapulmi ya impiyalim.
4 Ot alyon David di, Ot nan innilayun maphod hi ato' ya hiyay inat'u.
Ta timma'dog hinan way geyt yaden ume nadan tindalunan nagodwagodwada
nimpeh hinlilibu (1,000) ya hinggagahut (100).
5 Ya initkuknan nangibaga i da Joab ya hi Abisay ya hi Ittay an alyonay, Tigonyu
bahan ta adiyu patayon hi Absalom. Ya an namin nadan tindalu ya dingngoldah
diyen imbaganah nadan opisyalda.
6 Ta immeda ot munggugubatdah nadan ibbadan tinanud Israel an tindalun
Absalom hinan muyung hi ad Epraim.
7 Ya inabak nadan tindalun David nadan ibbadan tinanud Israel ta nunnaud di nate
i dida i diyen algo an umeh baintiy libu (20,000).

17:25 17:25 1 Chronicles 2:17

8 Ya ta'on on hinan udum an boblen di tinanud Israel ya nunggugubatda damdama
mu dakdakkol di nun'a'ateh nadan muyung* i diyen algo mu hay nateh nan
nunggugubatanda.
9 Ya dinamun Absalom nadan tindalun amana ot bumtik an nuntakkeh mul.† Mu
hidin mala"uh nan mul hinan kayiw an oak ya nihabut di ibu' Absalom hinan hapang
ot inayunan muntattayun yaden mamtik nan mul an nitakkayana.
10 Ta waday ohah nadan tindalun David an nanigo ot ena ibagan Joab an alyonay,
Umman tinigo' hi Absalom an nuntattayun hinan kayiw.
11 Ya alyon Joab di, Tanganu onmu tinigo ya aggem pinate? Unhaot
mun'am'amlonga' an mangdat i he"a hi himpulun (10) gumo' an pihhu ya nan balikis
di opisyal.
12 Mu alyon diyen tagu i Joab di, Ta'omman ahan di idattana' hi hinlibuy (1,000)
gumo' an pihhu mu adi' mahan patayon nan imbabalen nan patul. Te dingngol'u
nan imbagan nan patul i he"a ya hi Abisay ya hi Ittay an inalinay, Nomnomnomona'
bahan ta ihwangyu nan imbabale' an hi Absalom.
13 Ot gulatna ta pinate' ya undan ihya adi ma'innilaan nan patul. Ya innila' an bokon
he"ay mabahulan te ha"on.
14 Ya alyon Joab di, Ma"id mahan nee ha hilbin di pi'hapitan i he"a.
Ot alanay tuluy pahul ot umeh awadan Absalom ot gayangona an inipto'nah
puhuna yaden nanongna an nuntattayun hinan kayiw.
15 Ot umalida boy himpulun (10) tindalun Joab ot punhinggagayanganda
damdamah Absalom ot mate.
16 Ot ipagangoh Joab nan tangguyub ta idinong nadan tindalun mamdug hinadan
ibbadan tinanud Israel.
17 Ot alanda nan adol Absalom hinan hapang ot ogahonda i han ongal an bituh nan
muyung ot tabbunandah dakol an batu.
Ot logmon attog nadan impangulun Absalom an tinanud Israel di butik ot
inayundan mumpangamut hi numpunhituwanda.
18 Hidin mataguh Absalom ya e numpa'amma i han ongal an tu"ud hidih nan
Nundotal an Lutan di Patul‡ ta panginomnomnomandan hiya. Ta nitudo' di
ngadanahdi te hay punnomnomna ya ma"id damdama ha imbabalenah lala'i hi
mamunat hi ngadana.§ Ta ingganah ad uwani ya nanongnah diyen nginadananda hi
Panginomnoman i Absalom.

Hay Nanginnilaan David An Nate Hi Absalom

19 Nan imbabalen Sadok an hi Ahimaas ya alyona di, Maphod on e' ipa'innilah nan
patul hituwen nangihwangan Apu Dios i hiyah nadan binuhulna.
20 Mu alyon Joab di, Bokon ni' he"a di e mangipa'innila ituwe hinan patul te nate
nan imbabalena.
21 Indani ya alyon Joab hinan baal an i Kus di, Eka ta em ipa'innilah nan patul nan
na'at. Ot munyu"ung nan baal hi punlispituna i Joab ot ahina tagtagon an mange.
22 Indani ya impapilit Ahimaas an alyon i Joab di, Ta'on on nganney ma'at ya hanat
iyabulutmun mipduga' hinan i Kus.
Ya alyon Joab di, Tanganu onmu ipapilit an umen imbabale an ta'on on ma"id ha
gunggunam?
23 Ya alyon Ahimaas di, Ta'omman on ma"id mu ta iyabulutmun umeya'.

---

* **18:8 18:8** Nan dakdakkol di nun'a'ateh nadan muyung ya pohdonan ipa'innilana ya ma"id ha mapto' ya hay inyateda ya gapuh nadan atatakut an animal onu nun'a'agahda onu nun'a'ahablutdahdih nan muyung. † **18:9 18:9** Nan mul e ya hidiye nan imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu. ‡ **18:18 18:18** Nan Nundotal an Lutan di Patul ya hi ad Sabeh. Hidin Hopapna 14:17 § **18:18 18:18** Hinan 2 Samuel 14:27 ya nibaga an waday opat hi imbabalen Absalom an tuluy linala'i ya oha an babai mu hay alyon di udum ya ma"id ha mapto' ya nateda.

Ta lo'tat ya initbal Joab ot umeh Ahimaas an puntagtagna an ini'wanah nan
nundotal ot la"uhana nan baal an i Kus.
24 Ya hi David ya wahdin um'umbun hinan numbattanan nan nundinommang
an geyt i diyen boble. Ya nan guwalya ya immeh nan nundotal an atop dadiyen
duwan binattun alad diyen boble ta e mummangmangmang ya tinigona han tagun
muntinnagtag an mangali.
25 Ta muntukuk hinan patul an pun'ibaganah diyen tinigona. Ya alyon David di,
Wa'e ta oha ya maphod di iyalinan ipa'innila.
Ya hidin mun'ihaggon hidiyen tagu
26 ya minangmang bon nan guwalya di ohan tagun muntinnagtag an mangali. Ot
alyona boh nan patul di, Umman tuwe boy ohan tagtagtagona.
Ya alyon bon nan patul di, Alina man ya maphod damdama boy ipa'innilana.
27 Ya alyon nan guwalya di, Ot teen ay hanan hi Ahimaas an imbabalen Sadok nan
namangulu te hay panagtagna.
Ya alyon David di, Hi Ahimaas ya maphod an tagu ot maphod boy ipa'innilanan
ha"on.
28 Ta hidin hiyah dimmatong hi Ahimaas ya muntukuk hinan patul an alyonay,
Nangabak ta'u apu patul. Ot munyu"ung hi hinangngab David ot alyonay, Madayaw
hi Apu Dios an unudon ta'un tinanud Israel te impa'abakna nadan tatagu an mi'buhul
i he"a.
29 Ya alyon nan patul di, On mataguh Absalom?
Ya alyon Ahimaas di, Hidin intudaa' i Joab an umalihtu ya tinigo' an ma'amu"amung
nadan tatagu mu agge' innilay gapuna.
30 Ot pa'ohnongon ni' David hinan pangngelna ot umohnong hi Ahimaas.
31 Ta dimmatong hidiyen baal an i Kus ya alyona boy, Hanat maphod hi em
pangngolan apu patul hinan na'at. Te hi Apu Dios ya inihwang da'a hi ad uwanin
algo hinadan mi'buhul i he"a.
32 Ya alyon bon nan patul i hiyay, On mataguh Absalom?
Ya alyon nan baal di, Hanat hay ma'at hinadan binuhulmu ya an namin nadan
mangat hi adi maphod i he"a ya umatda i diyen mangilog an lala'i.
33 Ya innilan mon nan patul nan na'at hinan imbabalena ta nunhigla an
minomnoman ta mangeh nan kuwartu hinan baktun nan binattun alad an mungkoga
an alyonay, Anakkaya an imbabale'! Udu'dul di ha"on di nate ta bokon he"a an
imbabale' Absalom.

19

Hay Na'at Hidin Nagibbuh An Nunggugubatda

1 Nipa'innila i Joab an nunnaud an umukayungan nan patul an kogakogaanah
Absalom.
2 Ya hidin dingngol nadan tindalu an nunnaud di umukayungan nan patul i diyen
na'at hinan imbabalena ya na'aan di amlongdah nan nangabakanda i diyen algo.
3 Ta namaaggot dindinnonganda ot mibangngaddah ad Mahanaim hi bainda ot
adida mumpatpatigo ta ayda na"abak hi gubat.
4 Yaden hi David ya aganah kogakoga an hinophopanay angahna on pun'olotnan
pun'ibagay ngadan imbabalenan hi Absalom an alyonay, Mahmo"an imbabale,
Absalom.
5 Ta nahnan hi Joab ot umeh nan kuwartun awadan David ot alyonan hiyay,
Ad uwanin algo ya binain da'mi an titindalum an nangihwang i da'yu hinadan
imbabalem ya nadan ahawam ya ta'on on nadan imbilangmuh ahawam.
6 Undan ongal di naminhodmuh nadan humihiwon he"a mu hay naminhodmuh
nadan mangihakit i he"a? Hinaen inatmu ya impatigom di adim pangibilang hinadan

tindalum ya nadan opisyalda. Onha da'mi nin di nate ta hi Absalom di matagu ot
wanin an ma"amlong'a.
7 Ot eka ta em ihaphapitan nadan tindalum. Te adim'e ya ibaga' tee an hi ad uwanin
hilong ya mumpapange amin namin ta ma"id ha ohah mabati. Ot undan mahan adi
nunhiglah naen ma'at hi nitaguwam.
8 Ta immeh David ot e umbun hinan way geyt diyen boble. Ta hidin dingngol
nadan tataguna an wahdi nan patul an inumbun hinan way geyt diyen boble ot eda
ma'amung hi awadana.

Hay Numbangngadan David Hi Ad Jerusalem

Mu nadan udum an tinanud Israel an niyunud i Absalom ya binumtikda ot
mumpanganamutda.
9 Ya an naminda ya munhahapitda an alyonday, Hi David an patul ta'uy nangihwang
i dita'uh nadan i Pilistia ya nadan udum an binuhul ta'u. Mu gapu i Absalom ya
binumtik ta tinaynana tun boble.
10 Mu teen nateh gubat hi Absalom an pinili ta'un patul ot undan adi mabalin an
ibangngad ta'uh David an patul ta'u tuwali?
11 Ya dingngol David hidiye ot ituda'nay e mangibagah nadan padin da Sadok
i Abiatar ta eda ibagah nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Judah ta
alyondan diday, Alyon nan patul di, Tanganu on da'yuy ma'udin munnomnom an
mangipabangngad i ha"on hinan nunhituwa'?
12 Nomnomonyun ohay tinanud di nalpuwan ta'u. Ya tanganu on da'yuy ma'udin
mangipabangngad i ha"on an mumpatul?
13 Ot ibagana i dida ta eda alyon i Amasa di, Alyon nan patul i he"a di, He"a ya
waday nunhinagiyanta. Ot dusaona' i Apu Dios hi'on bokon he"a di mun'ap'apuh
nadan opisyal di tindalu ta mihukkat'a i Joab.
14 Ya an namin nadan tinanud Judah ya nun'oh'ohhada ot ituda'day e
mangipa'innilah nan patul ya nadan nun'ibbana ta umanamutdah ad Jerusalem.
15 Ya hidin umanamutanda an wadada moh nan wangwang an nungngadan hi
Jordan ya na'amung nadan tinanud Judah hi ad Gilgal ta eda damuwon dida ya
binoddanganda didan umagwat hinan wangwang.
16 Ya hi Simey an i Bahurim an imbabalen Gera an nalpuh nan tinanud Benjamin
ya inawigingna damdaman ni'yen dida an e nanamu hinan patul hinan wangwang.
17 Ya hay nun'ibbana ya umeh hinlibun (1,000) nalpuh nan tinanud Benjamin. Ya
ta'on on hi Siba an baal ni' din hi Saul ya nadan himpulut liman (15) imbabalenan
linala'i ya nadan baintin (20) baalna ya ni'yedan e nanamu hinan patul.
18 Ta immedah nan agwatton ot eda bumoddang an mangi'agwat hinadan pamilyan
nan patul ya inatdan namin nan pohdon nan patul an ipa'at i dida.

Hay Nangipatigan David Hi Ulena I Simey

Hidin e umagwat nan patul hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya immeh
Simey an imbabalen Gera ot e munyu"ung hi hinangngabna.
19 Ot alyonay, Hanat pakawanona' hinan numbahula' i he"ah din nanaynanyuh ad
Jerusalem. Ta adim bahan nomnomnomon hidiyen inat'un he"a.
20 Abuluto' an numbahula' i he"a ta hiya nan ha"on di namanguluh nadan tinanud
Joseph an immalin e manamu i he"a apu patul.
21 Mu himmapit hi Abisay an imbabalen Seruyah ot alyonay, Lebbengnan
mipapate'a te inidutam nan pinto' Apu Dios an patul.
22 Mu alyon David di, Nunhigla ayu mo ahan an imbabalen Seruyah. Undan adiyu
nomnomon nan numbangngada' an patul di tinanud Israel hi ad uwanin algo? Ta
ma"id ha mipapateh ad uwani.

23 Ot alyon nan patul i Simey di, Ha"on tee di mangibaga an adi'a mipapate.

Hay Nangipatigan David Hi Ulena I Mepiboset

24 Hi Mepiboset an apapun Saul ya ni'ye damdama an e nanamuh nan patul. Mu nihipun hidin nakak da David hi ad Jerusalem ya aggena impapto' di adolna an ag'aggena inulahan di hukina ya aggena linaba'an di lubungna ya ta'on on nan balbasna ya aggena inupuhan.
25 Ta hidin immalin nalpuh ad Jerusalem ta ena damuwon nan patul ya alyon nan patul i hiyay, Tanganu on'a agge ni'yali i ha"on Mepiboset?
26 Ya alyon Mepiboset di, Inlayahana' hinan baal'u an gapu ta napilaya'. Inali' ahan i hiyay idadaana nan dongki an itakkaya' ta mi'yaliya' mu aggena inat nan imbaga'.
27 Onnot on nan bokon immannung di imbagana i he"a an alyonay adi' pohdon an mi'yali. Mu he"a ya umat'ah nan anghel Apu Dios i ha"on. Ot atom nan innilam an maphod.
28 Te unhaot lebbengna tuwalin impapate da'min namin an pamilyan ama an ta'on on ha"on. Mu onnot on inidduma' i he"a hinadan panganom hi baleyu. Ot undan nganne nan e' ibaga i he"a?
29 Ya alyon David di, Adi mahapul an adukkayontay punhapitantah nan inomnomam. Ot hay ninomnom'u ya godwonyu i Siba nadan lutan indat'un hiya.
30 Mu alyon Mepiboset di, Ta'omman attog ya indatmun namin i Siba mu ta athitu tee an numbangngad'a an mapmaphod.
31 Ya immali damdamah Barsillay an i Gilead an nalpuh ad Rogelim ot e midamuh nan patul ya inibbaana dida an umagwat hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
32 Hi Barsillay ya amamma mo an nawaluy (80) tawona. Ya hiya ya kakaddangyanan an tagu ya ongal di imboddangnah nan patul an umat hi nangidatanah makan i didah din awahdidah ad Mahanaim.
33 Ta hidin eda umagwat hinan wangwang ya alyon David i hiyay, Mi'yali'an ha"on hi ad Jerusalem ta ha"on di mangipapto' i he"a.
34 Mu alyon Barsillay di, Ta'omman on adiya' mi'yali te amammaa' mo damdama.
35 Te nawalu (80) mo tayyay tawon'u ya higana' mo nadan pun'am'amlongan. Ya ta'on on nadan makan ya ma'inum ya ma"id mo ha tamtamna i ha"on. Ya ta'on on nan e pundongolan hi mun'aphod an kanta ya adi' mo hanguton dadiye. Mun'idduma' mannot hi punligatam.
36 Ot adi mahapul an atom di athidin ha"on. Hay pohdo' ya mi'yagwata' i he"ah tun wangwang
37 ya ahiya' numbangngad hi boblemi ta hidiy ataya' ta milubu'a' hinan nilubu'an di a'ammod'u. Mu wahtu tun imbabale' an hi Kimham an hiyay pi'yaliyom ta hiyay pangatam hinan maphod an atommot i ha"on.
38 Ya alyon nan patul di, Maphod ta mi'yalih Kimham i ha"on ta nan pohdom an pangipapto"un hiya di hiyay ato'. Ya ta'on damdama on he"a ya ato' nan pohdom an ato' i he"a.
39 Ot umagwatdan namin hinan wangwang ot mun'awwalan da Barsillay hinan patul ot ahi umanamut hi Barsillay.

Hay Nunhahannuwan Nadan I Israel Ya I Judah

40 Ta in'uyugdah Kimham hi immagwatanda ot umedah ad Gilgal. Ya an namin nadan tindaluh ad Judah ya hay godwan nadan ibbadan tindaluh ad Israel ya inibbaanda nan patul an immagwat.
41 Ya hidin immanamut nan patul ya wa'e on wadaday immalin i Israel on alyonday, Tanganu on nadan ibbamin i Judah di namangulu an immalin nangiyagwat i he"a ya nadan pamilyam ya i'ibbam hinan wangwang?

42 On alyon nadan i Judah di, Manu'e ya nihaggon di nitulanganmih tun patul. Ya
tanganu on ayu bumungot i nae te undan waha indatna i da'mih bino'lami? Ya agge
ami attog numbagah anonmih nan patul.
43 Ya alyon nadan i Israel di, Umman himpulu (10) amin tinanud hinan pumpatulan
David. Ta hiya nan unhaot lebbengnan da'miy e mangi'uyug hinan patul. Ya undan
aggeyu innilan da'miy namangulu an nunnomnom an pumbangngadon ta'u nan
patul?
Ya adida idinong an humanahannu ta lo'tat mahan ya abubungot di aton nadan i
Judah an humapit.

20

Hay Agge Nangabulutan Seba I David Hi Patul

1 Wada han i Gilgal an mabambannungot an hay ngadana ya hi Seba an imbabalen
Bikri hinan tinanud Benjamin an impagangohna nan tangguyub ot tumkuk an
alyonay, Da'yun i'iba' an tinanud Israel.* Way ohaot attog on immanamut te undan
nganne peman tuwaliy niyatan ta'u i David an imbabalen Jesse?
2 Ya inyunnud nadan i Israel ot mi'yedah nan imbabalen Bikri an hi Seba. Mu nadan
tinanud Judah an ni'yagwat i David hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya
innaynayundan ni'ye i David ta ingganah ad Jerusalem.
3 Ya hidin dimmatong hi David hinan palasyu hi ad Jerusalem ya ena inhiwwe
nadan himpulun (10) baalnan imbilangnah ahawana i han ohan bale. Dadiye
nadan tinaynana ta diday nangipapto' hinan palasyu. Ot ipaguwalyana nan balen
niha"adanda ya indatnay mahapulda mu adina ilo' dida ta ayda attog nabalu ta hidiy
immo'ohnonganda ta ingganah natayanda.

Hay Namatayan Joab I Amasa

4 Impa'ayag David hi Amasa ot alyonan hiyay, Eka ayagan an namin nadan tindalun
tinanud Judah ya inamungmu didahtu hi ohhandi.
5 Ot makak hi Amasa mu nala"uy tuluy algo an hidiye nan imbagan nan patul an
a'amunganda ya agge numbangngad.
6 Ot ipa'ayag mon David hi Abisay ot alyonay, Mundadaan'a ta ipangulum nadan
tindalu' ta eyu unudon hi Seba te alina ya iyal'alanay pama"ihna i dita'u mu hi
Absalom. Te indani ya binumtik i ha boblen nahamad di aladna ya naligat hi e
paniliwan i hiya.
7 Ya ta'on on hi Joab ya nadan guwalyan nan patul an i Keret ya i Pelet ya an namin
nadan tindalun nan patul ya impangulun Abisay dida ta eda unudon da Seba.
8 Ya hidin dimmatongdah nan ongal an batuh ad Gibeon ya nundadammudan da
Amasa. Ya hi Joab an nunlubung hi lubung di tindalu ya wahdiy inhikotnan hinalung
an nagah nan lutah din ena dinamuh Amasa.
9 Ot alyonan Amasa di, Ma"amlonga' an nanigon he"a ibba'. Ot inayunan idon di
winawwan an ta'lenah balbas Amasa ta pun'apnganan hiya.
10 Mu hi Amasa ya aggena tinigo nan hinalung an inodnan Joab hinan ohan ta'lena.
Ta initwik Joab hidiyeh putun Amasa ot bumudduy putunah nan luta. Ot inayunan
mate an ta'on hi aggena impidwan initwik.
Ot taynan da Joab an hinagi i Abisay hi Amasa hidih nan natayana ot eda pudugon
hi Seba.
11 Ya nan ohah nadan tindalun nun'ibban Joab ya timma'dog hinan way adol Amasa
ot alyonay, Nadan naminhod i David ya hi Joab ya ma'ayu ta mitnud ta'un Joab.

* **20:1 20:1** Hi Seba ya imbilangnah tinanud Israel nadan nunhituh nangappit hi huddo'na an tinanud Israel an gapu ta himpuluy tinanud di wadahdi ya duwa ya abuh hinan tinanud Israel an wadah nangappit hi muyyadna an alyonday hi ad Judah.

12 Ta niwagillang nan adol Amasa an mun'ayuh di dalanah nan gawwan di
kalata. Ya hidin tinigon diyen tindalu an a'am'amungan nadan tatagun mala"uh ot
guyudonah nan pangngelna ot hophopanah luput.
13 Ta hidin na'aan nan adol Amasa hinan kalata ya mun'itnudda mohpe nadan
tatagu i Joab an e mangunud i Seba.
14 Mu hi Seba ya immeh nadan boblen di tinanud Israel ta ingganah ad Abel-Bet-
Maakah. Ya an namin an tinanud Bikri ya na'amungda ot mitnuddan hiya.
15 Ya hidin dingngol nadan tatagun Joab an wahdi da Seba hi ad Abel-Bet-Maakah ot
eda li"ubon hidiyen boble. Ta nuntababda nan way binattun alad ta pumpattukandan
mama"ih i diyen alad.

Hay Nangihwangan Han Babai Hi Bobleda

16 Wada han nanomnoman an babain tinumkuk an alyonay, Ibagayu i Joab ta
umalihtu ta waday ibaga' i hiya.
17 Ta hidin immeh Joab ya alyon diyen babai di, On he"ah Joab?
Ya alyon Joab di, O ha"on.
Ya alyon bon nan babai di, Donglom tun ibaga'.
Ya alyon Joab di, O agam.
18 Ya alyon nan babai di, Handidan a'ammod hidin kanaman ya alyonday, Wada'ey
adiyu pun'u'unnudanan ya imme ayuh ad Abel ta eyu donglon di itugundahdi. Ta
athidiy ugganda aton an mangipanuh hi ma'ma'at.
19 Te hituwen boblemi ahan di malinggop ya da'mi ahan di na'na'unnud an tinanud
Israel. Ya tanganu onyu pohdon an dadagon tun boblen indat Apu Dios?
20 Ya alyon Joab di, Bokon attog athinay ninomnommi.
21 Te hay emi tigon ya hi Seba an imbabalen Bikri an niha"ad hinan nun'abillid an
boblen di tinanud Epraim te hiyay nangipanguluh nadan nungngoheh nan patul ta'u
an hi David. Hay pohdo' ya iyaliyuh naen tagu i da'mi ta umaan amihtu.
Ya alyon nan babai di, Haddonyu ta ibkahmiy ulunan da'yuhna hi bahhel nan alad.
22 Ot umeh diyen babai ot ena ibagah nadan tatagu ta putulonday ulun Seba. Ot
ibkahdah bahhel nan alad hi awadan da Joab.
Ot ipagangoh Joab nan tangguyub ta panginnilaan nadan tatagun umanamutda mo.
Ot mumbangngad piboh Joab hi awadan nan patul hi ad Jerusalem.

Nadan Opisyal Di Tindalun David

23 Hay nabaktun opisyal nadan tindalun di tinanud Israel ya hi Joab. Ya hi Benayah
an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya i Pelet an guwalyan nan patul.
24 Ya hi Adoniram di ap'apun nadan manigoh nan mumpuntamu ya hi Jehosapat
an imbabalen Ahilud di mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan
pohdona an ma'at.
25 Ya hi Seba di sekretali.† Ya da Sadok i Abiatar di nabaktun padida.
26 Ya hi Ira an tinanud Jair di oha bon padin David.

21

Hay Natayan Nadan Tinanud Saul

1 Hidin numpatulan David ya wada han natuntunud an tuluy tawon an bitil. Ta
nundasadasal hi David i Apu Dios ya timbal Apu Dios an alyonay, Manu'e hi waday
bitil ya gapuh nan inat din hi Saul ya nadan tinanudna te impapatena nadan i Gibeon.
2 Dadiyen i Gibeon ya bokon tinanud Israel mu dida nadan nabatin tinanud Amor
an nangibagaan nadan tinanud Israel hi ihwangda dida. Mu hidin hi Saul di patul ya
enaot ipapatey dakol i dida an gapu ta bokonda ibban tinanud Israel.

† **20:25 20:25** Hinan 8:17 ya hi Serayah di sekretali.

Ta impa'ayag David nadan i Gibeon
3 ot alyonan diday, Nganney pohdonyuh ato' i da'yu ta linglingonyu nadan
numbahulanmin da'yu ta alina ni' ya pumhod di punnomnomyun da'min tatagun
Apu Dios.
4 Ya alyonday, Nan hakit di nomnommi i Saul onu nadan tinanudana ya adi
mahukkatan hi pihhu onu balitu'. Ya adi mabalin an iballohmih nan emi pamatayan
hi kumpulna i da'yun tinanud Israel.
Ot alyon David di, Ot nganne moy pohdonyuh ato'?
5 Ya alyonday, Hituwen hi Saul an namateh nadan ibbami ya nunnomnom an
ma"idon da'mih tun bobleyun tinanud Israel
6 ta hiya nan pohdonmin iyukodmun da'miy pitun linala'in tinanudna ta emi
patayon hinan pundayawan i Apu Dios hi ad Gibeah an boblen din hi Saul an pinto'
Apu Dios.
Ot abuluton David dadiyen imbagada.
7 Mu gapuh din nunsapataan da David i Jonathan ya aggena initbal an pi'patedah
Mepiboset an imbabalen Jonathan.
8 Ta hay initbal David ya nadan duwan linala'in imbabalen da Saul i Rispah an
imbabalen Aya an da Armoni ya nan oha bon hi Mepiboset. Ya inyabulutna bo nadan
liman linala'in imbabalen da Merab i Adriel. Hi Merab ya imbabalen Saul ya hi Adriel
e ya imbabalen Barsillay an i Meholah.
9 Ta inyukodna didah nadan i Gibeon ot eda patayon didan namin hinan nabillid
an pundayawan i Apu Dios hidin hiyah nihipun di ahigapas di barley.
10 Ya hi Rispah an hi inan da Armoni i Mepiboset ya ena inyallung han langgut hinan
uhhun nan batu ta punhidumana an mangadug hi adol nadan nate. Ta nihipun hidin
hiyah ahigapas ta ingganah din inhipunan umudan ya inadugana didah nan mahdom
ya nan mapatal ta adi anon di hamuti ya nadan mungkaddapan hinan luta di adol
dadiyen nate.
11 Ta hidin dingngol David hidiyen inat Rispah an baal an nibilang hi ahawan Saul
12 ya nipanomnom i hiya din natayan da Saul an hin'ama i Jonathan. Te hidin
namatayan nadan i Pilistia i dida hinan billid an nungngadan hi Gilboa ya eda
intattayun didah ad Bet-San an uggan a'amungan di tatagu. Ot umeda nadan i Jabes
an wah ad Gilead ot eda ibtik nan adol da Saul i Jonathan hinan nangitattayunanda
ot iyanamutda.
13 Ta hiya nan e impa'alan David nadan ba'ag da Saul i Jonathan. Ot eda pi'yala
nadan adol dadiyen pitun tinanud Saul.
14 Ot ena ipilubu' dadiyen tungal hinan lubu' din hi aman Saul an hi Kis hi ad Selah
an ohan boblen nadan tinanud Benjamin. Ot atondan namin nan imbagan nan patul
i dida hi atonda. Ta hidin nalpah an inatdahdi ya dingngol mohpen Apu Dios nan
dasal nadan tatagu ta napogpog nan bitil.

Hay Nangihwangan Abisay I David

15 Indani ya ginubat bon nadan i Pilistia nadan tinanud Israel. Ya hi David di
nangipanguluh nadan tindaluna ot eda mi'gubat ta inggana ot ma"ableh David.
16 Ta hi Isbi-Benob an tinanud Rapa* ya enaot patayon hi David. Ta inodnana nan
gombang an pahulna an hay damotna ya umeh tulu ta han godway kilu. Ya inhikotna
nan pa"apyan ispadana.
17 Mu immalih Abisay an imbabalen Seruyah an bimmoddang ot patayonah diyen
i Pilistia. Ta nihipun i diye ya imbagadan David ta adi mo mi'mi'yen e mi'gubat.

* **21:16 21:16** Hanadan tinanud Rapa ya dida nadan o"ongal an tatagu.

Te adida pohdon an mama"idanda an tinanud Israel hi patul te athidi'ey ma'at ya paddungnay madop nan dilagda an tinanud Israel.

Hay Nangabakan Da David Hinadan I Pilistia

18 Indani ya wada boy e ni'gubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia hi ad Gob. Ta hidiy namatayan nan i Husa an hi Sibbekay i Sap an ohah nadan tinanud Rapa. Hi Sibbekay ya ohah nadan tindalun di tinanud Israel.
19 Ya i han oha bon ni'gubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia hi ad Gob ya pinaten Elhanan an imbabalen Jair an i Bethlehem nan i Gat an hi Goliat† an hay pa'on di pahulna ya umat hinan ulluwan di pun'ablan di inongalna.
20 Ya hidin wada boy gubat hi ad Gat ya wada han ongnga'ongngal an tagun tinanud Rapa an hinonnom di gamat di ta'lena ya hukina ta baintit opat (24) an namin di gamatna.
21 Mu hidin inangitna nadan tinanud Israel ya immeh Jonathan an imbabalen Simea an hi ibban David ot patayona.
22 Ta danaen opat an tinanud Rapa hi ad Gat ya pinaten da David hinadan tindaluna.

22

Hay Kantan David Hidin Nangabakanda
(Psalm 18:1-15)

1 Hituwey ingkantan David an gapuh nangihwa'ihwangan Apu Dios i hiya hinadan binuhulna an ta'on on hidin e pamatayannot Saul i hiya
2 an alyonay,
Hi Apu Dios di nahamad hi mangipapto' i ha"on te hiya ya paddungnay doplah an ihi"uga'.
3 Ya paddungna boy hapiyo onu nahamad an binattun alad an manandi i ha"on.
Te ongal di abalinanan mangihwang i ha"on hinadan mun'abubungot an tatagu.
Te paddungna nimpey doplah an nahamad hi ihi"ugan.
4 Ya hidin numpaboddanga' i hiya ya inihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta hiya nan hiyay nahamad hi dayawo'.
5 Te handi'e ya aya' tuntundon hi ate ta hay punli'na' ya aya' iyanud hi mabikah an liting.
6 Ya paddungna boy nahuluwa' ta ma"id ha bahhonan mateya'.
7 Ya hidin nunhiglan maligatana' ot mumpahmo'a' i Apu Dios an wah ad abunyan ya dingngolnay dasal'u.
8 Ta gapuh bungotna hinadan binuhul'u ya impa'alyogna tun luta ta ta'on on hi ad lagud ya niwagot.
9 Ya paddungnay manawwang hi olongnay ahuk ya manawwang hi to'onay bala ya mundalang an apuy.
10 Ot iluwatnah ad lagud ot duma"ul an inggoppa'nah uhhun nadan himmilong an bugut.
11 Ot milugan hinan muntayyapan an kerubim an pun'iyen di dibdib.
12 Ya nili'mut i hiya nan himmilong an bugut ta umat i ha nahyong an udan.
13 Ya ma'binnang hi awadana ta kumilakilat.
14 Ya himmapit nan na'abbaktun Dios an paddungnay kidul di hapitna.
15 Ot ipa'alinay kilat an ay papan di pana ta pamaag bo aya ya ahibubuttikan nadan mi'buhul i hiya.
16 Ya gapuh bungotna ya minaganana nan baybay ta pamaag ya ma'attigo nadan dopona ya nabudhan nan gopnad tun luta.

† **21:19 21:19** Hi 1 Chronicles 20:5 ya hay nibaga ya hi ibban Goliat nan pinaten Elhanan.

17 Ya hidih nan awadanah ad abunyan ya paddungnay nunyu"ung ot guyudona' hinan
dallom di liting ot ipada"ala'.
18 Ta inihwanga' i hiyah nadan binuhul'u an mun'abibikah ya mun'abubungot an adi'
abalinan an abakon.
19 Ya impadihda bo udot hidin nunhiglay punligata' di eda panadagan i ha"on.
Mu maphod ta inihwanga' i Apu Dios.
20 Ya manu'e hi inihwanga' ya umipa'amlong i hiya nadan maphod an pangat'u.
21 Ta athidiy inat Apu Dios i ha"on te innilana nan nipto' an pangat'u.
22 Te inun'unud'u nadan tuguna an ma"id ha inat'u hi adi maphod ya agge' inwalong
an mangun'unud i hiya an Dios.
23 Te hanadan tugunay minonomnom i ha"on an ma"id ha imbahho' i dadiye.
24 Ya ma"id ha e' numbahulan i hiya.
25 Ta binanoddangana' i hiya te innilana nimpen ma"id ha bahul'u ya maphod di
pangat'u.
26 Te he"a Apu Dios ya ipapto'mu nadan na'na'unnud i he"a.
Ya maphod boy atom hinadan maphod di pangatda.
27 Ya ipatigom di amaphodmuh nadan nipto' di pangatda.
Mu dusaom nadan adi maphod di pangatda.
28 Ya boddangam nadan mumpada"ul mu hanada'en nabaktuy panigodah adolda ya
ipada"ulmu dida.
29 He"a Apu Dios di paddungnay dilag an mamatal hinadan paddungnay munhihillong
hitun nitaguwa'.
30 Ya hi'on he"ay bumoddang i ha"on ya abalina' an abakon nadan mangubat i ha"on.
Ya abalina' bon hogpon di bobleda an ta'on on binattuy aladda.
31 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya immannung nadan hapitna.
Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
32 Te hiya ya abuh di Ap'apu. Ya hiya ya ammuna nan paddungnay doplah nimpe an
ihi"ugan.
33 Ya hiya nan Dios an mangdat hi abalina' ta maphod di pangat'u.
34 Ya hiyay mangipa'awiging i ha"on ta umat hi pamtik di ulhay pamtik'u.
Ta ta'on on hinadan nun'atagen billid ya abalina' an bumtik hidi ta mihwanga'.
35 Ya intudduwana' boh ato' an mi'gubat ta ta'on on hanan gombang an pana* ya
abalina' an paudon.
36 He"a Apu Dios di paddungnay hapiyo' an nangihwang i ha"on.
Ta gapuh boddangmu ya nundongola'.
37 Ya gapu boh boddangmu ya binumtika' an ma"id ha nangakhup i ha"on hinadan
binuhul'u.
38 Ta ha"on di namudupudug i dida ta ingganaot patayo' didan namin.
39 Ta ma"id ha atondan mangiballoh te numpate' dida.
40 Athidiy na'at te he"ay nangdat hi abalina' an mi'gubat ta inabak'u nadan binuhul'u.
41 Ta impabtikmu dadiyen binuhul'u mu numpudug'u damdama dida ot pumpate'
dida.
42 Ta mumpahpahmo'da an mumpaboddang mu ma"id ha mamoddang i dida.
Ya ta'on on he"a an Dios ya aggem binoddangan dida.
43 Ta numpate' nimpe dida an paddungnay nuntultula' dida ta ingganaot mumbalin-
dah hupu' ot pun'igatin'u ta numbalindah pito' hinan kalata.
44 Ta inihwanga' i he"a Apu Dios hinadan mumpungngohe an tinanud Israel.
Ot pumbalinona' hi ap'apun di dakol an tatagu an ta'on on hanadan agge nangin'innila
i ha"on an wah udum hi boble ya munhilbidan ha"on.

* **22:35 22:35** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

45 Te takutana' hi tataguh udum an boble ta hiya nan un'unudonday ibaga'.
46 Ta munggagayonggongda an humawwang hinadan nun'ahamad an nipa"ayanda.
47 Ot madayaw hi Apu Dios an wadawadah inggana an hiya nan paddungnay doplah an ihi"ugan.
Ta hiya nan dayawo' te hiyay mangih'ihwang i ha"on.
48 Ya hiyay nangita'dog i ha"on ta inabak'u nadan binuhul'u ot pumbalinona' nimpe hi ap'apu hi abobboble.
49 Ta inihwanga' nimpe i hiya hinadan binuhul'u.
Ot boddangana' ta inabak'u dadiyen mun'abubungot an tatagu.
50 Ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
51 Ya nanongnan idatmuy abalina' an pinto'mu hi patul ta nangaba'abaka' hi gubat.
Ya munnananong nan ulem i ha"on an hi David ya hinadan tanuda'.

23

Hay Ma'udin Hinapit David

1 Hi David an imbabalen Jesse ya maphod di pungkantanah nadan tinanud Israel ya hiyay pinto' nan na'abbaktun Ap'apu an dayawon di tinanud Israel ot pumbalinonah nabaktun patul. Ya hay ma'udin hinapit David ya alyonay,
2 Nan Espiritun Apu Dios ya ha"on di punhapitonan mangibaga hinan ibagana.
3 Hiya an Dios an unudon ta'un tinanud Israel an mi'alig hi doplah an nahamad an ihi"ugan ya alyona i ha"on di, Na'en patul an ha"on di un'unudona ya nipto' di pangatna te takutana' i hiya.
4 Ta nan athidi an patul ya umat hinan potang hinan mawi"it an ma"id ha bugutna. Ya umat boh nan naptangan an holo' hinan hiyah inugona nan udan.
5 Ya athidi boy ma'at hinadan tanuda' te hiyay inalin Apu Dios an adi maluman nan ninomnomnan ma'at. Ta nanongnan ihwanga' i hiya ya ipa'annungnan namin nadan pohdo' an ma'at.
6 Mu nadan tatagun adida takutan hi Apu Dios ya umatdah nan pagat an mitopalda te adi mabalin hi akupon.
7 Ya nan e manapa i dadiyen pagat ya mahapulnay gumo' ta pun'amungna ya pinu'ulana ta maghobda.

Nadan Nun'atutulid An Tindalun David

8 Datuwey ngadan nadan nun'atutulid an tindalun David. Hay oha i dida ya hi Joseb-Bassebet an i Takemon an hiyay ap'apun nadan udum an opisyal di tindalun David. Te han naminghan an ni'gubatana ya pinatenay waluy gahut (800) an binuhulda hinan pahulna.
9 Ya hay mi'adwa i hiya ya hi Eleasar an imbabalen Doday an holag Ahoh. Ya hiyay nun'ibban David hidin eda inangit nadan na'amung an mi'gubat an i Pilistia. Ot bumtikda nadan ibbada an tinanud Israel.
10 Mu hi Eleasar ya immohnong ot ilaputnan mi'gubat hinadan i Pilistia ta ingganaot umodhol di ta'lena hi binlena ta adi miwala'an nan ispada an inodnana. Mu hi Apu Dios di bimmoddang ta nunhiglay nangabakanda i diyen algo. Ot mumbangngadda mohpe nadan ibbanan tinanud Israel ta eda pun'ala nadan almas nadan nun'a'ate.
11 Ya hay mi'atlu an na'atullid an tindalu ya hi Sammah an imbabalen Agee an i Harar. Te i han naminghan an na'amung nadan i Pilistia i han natanoman hi bi'ni hi ad Lehi ya timmakutda nadan tinanud Israel ot bumtikda.
12 Mu hi Sammah ya immohnong hi gawwan diyen natanoman ot ilaputna an mi'gubat ta ingganaot abakona nadan i Pilistia an gapuh boddang Apu Dios.

13 Ya wada han ahigapas ya immeday tuluh nadan tulumpulu (30) an opisyal di
tindaluh nan lingab hi ad Adullam an awadan David. Yaden nadan i Pilistia ya
nungkampudah nan nundotal an nungngadan hi Repaim.
14 Ya i diye ya wadah David hinan nahamad di hawana mu nadan udum an tindalun
di i Pilistia ya nungkampudah ad Bethlehem.
15 Ya nonomnomon David hi ad Bethlehem ta alinah on munhapihhapit hi adolna
an alyonay, Onhandi anu ta waha e mangalah liting an malpuh nan bubun hinan
way hawwangon hi ad Bethlehem ta inumo'.
16 Ya dingngol nan tulun nun'atutulid an tindalu ot ituliddan umeh nan nungkam-
puwan nadan i Pilistia hi ad Bethlehem ot eda humagub hinan bubun hidi ot iyeda i
David. Mu aggena ininum te onaot ingkuyag ta indawatna i Apu Dios
17 an alyonay, Adi mahan mabalin an e' inumon hituwe. Te hituwen liting
ya paddungnay dalan datuwen linala'i an nangitulid an e himmagub an ta'on on
atatakut.
Ta athidiy a'at danaen tulun natulid an linala'i.
18 Ya hay nangipangpanguluh nadan tulumpulun (30) nun'atutulid an tindalu ya
hi Abisay an hi ibban Joab an imbabalen Seruyah. Hiya ya nundongol boy a'atna an
umat hinan tulun nun'atutulid an tindalu te pinatenay tuluy gahut (300) an binuhulda
hinan pahulna.
19 Ta hiyay numbalinanah ap'apun nadan tulumpulun (30) nun'atutulid an ta'on on
agge niddum hinadan tulun nundongol an nun'atutulid.
20 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada an i Kabseel ya na'tullid bo an mi'gubat.
Ta dakol di ginubatna an umat hi namatayanah nan duwa an tindalun di i Moab an
ongal di abalinanda an mi'gubat. Ya han hin'algo an nunhiglay dalallu ya imme i han
bitu ot patayona han layon.
21 Ot patayona bo han mahinadol an i Egypt an ta'on on hidiyen i Egypt ya
pingngolnay pahulna mu hi Benayah ya ammuna han pang'ul an almasna mu
pinlohna nan pahul diyen i Egypt ot hiyay pamatena i hiya.
22 Ta datuwen inat Benayah an imbabalen Jehoyada di mangipatigoh tulidna ta
nundongol an umat damdamah nan tulun na'tullid an tindalu.
23 Ya nundongol nimpe an umat i dadiyen tulumpulun nun'atutulid an titindalu
mu agge niddum hinan tulun na'tullid. Ya hiyay pinto' David hi ap'apun nadan
guwalyana.
24 Ta nadan tindalun nibilang hinadan tulumpulu (30) ya hi Asahel an hi ibban Joab
ya hi Elhanan an imbabalen Dodo an i Bethlehem
25 ya da Sammah i Elika an i Harod
26 ya hi Heles an i Palti ya hi Ira an imbabalen Ikkes hi ad Tekoa
27 ya hi Abieser an i Anatot ya hi Mebunnay an i Husah
28 ya hi Salmon an i Ahoh ya hi Maharay an i Netopa
29 ya nan oha bo an i Netopa an hi Heled an imbabalen Baanah ya hi Ittay an
imbabalen Ribay an i Gibeah an tinanud Benjamin
30 ya hi Benayah an i Piraton ya hi Hidday an numbobleh nan nundotal an nihaggon
hinan billid an nungngadan hi Gaas
31 ya hi Abi-Albon an i Arbah ya hi Asmabet an i Bahurim
32 ya hi Eliahba an i Saalbon ya nadan imbabalen Jasen ya hi Jonathan
33 an imbabalen Sammah an i Harar ya hi Ahiam an imbabalen Salar an oha bon i
Harar
34 ya hi Elipelet an imbabalen Ahasbay an i Maakah ya hi Eliam an imbabalen
Ahitopel an i Giloh
35 ya hi Hesro an i Karmel ya hi Paaray an i Arbi

36 ya hi Igal an imbabalen Nathan an i Sobah ya hi Bani an tinanud Gad
37 ya hi Selek an tinanud Ammon ya hi Naharay an i Beerot an mangmangdon hi almas Joab an imbabalen Seruyah
38 ya da Ira i Gareb an i Itri
39 ya hi Uriah an tinanud Hit.
Ta an namin nadan nun'atutulid an titindalu ya tulumpulut pituy (37) bilangda.

24

Hay Nangibagaan David Ta Bilangonda Nadan Mabalin An Muntindalu

1 Wada boy bimmungotan Apu Dios hinadan tinanud Israel ot ipanomnomna i David ta ena ipabilang an namin nadan tataguh ad Israel ya hi ad Judah.
2 Ot alyon nan patul i Joab ya nadan udum an opisyal di tindalu ta eda bilangon an namin nadan mabalin an e mi'gubat an tinanud Israel an ihipundah nan boblen di tinanud Dan ta ingganah ad Beerseba te pinhodnan innilaon di bilangda.
3 Mu alyon Joab di, Hanat hi Apu Dios an dayawom ya udmana nadan tindalu ta'u hi mahuluk hi mumpihinggahut. Ya hanat tigom di ipa'annungana. Mu tanganu ahan on gahin onmu ipabilang dida?
4 Mu ipapilit nan patul an ipa'at nan pohdona i da Joab ya nadan ibbana an opisyal di tindalu. Ot makakda moh awadan nan patul ot eda bilangon nadan mabalin an e mi'gubat an tinanud Israel.
5 Ta inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan ot mungkampudah nangappit hi muyyad nan nah'ung an boble hi ad Aroer. Ta inhipundahdin mumbilang ta ingganaot opngondan namin nadan bobleh ad Gad ot ahida inayun an umeh ad Jaser.
6 Ot umeda bo hi ad Gilead ya hinan boble hi ad Kades an nunhituwan nadan tinanud Hit. Ot umeda boh nadan boblen nadan tinanud Dan ot i'wadah nan nihaggon hi ad Sidon
7 ta immedah ad Tyre an binattuy aladna. Ot umeda boh nadan boblen di tinanud Hib ya hinadan udum an boblen di tinanud Kanaan. Ta hininapdan namin ta ingganah ad Beerseba hinan negeb* hi ad Judah.
8 Ta hay eda numbilangan hinadan numboblayan di ibbadan tinanud Israel ya hiyam di bulan ta han baintiy (20) algo. Ot mumbangngaddah ad Jerusalem.
9 Ot ipa'innilan Joab hinan patul di bilang nadan linala'in mabalin an e mi'gubat an waluy gahut di libuy (800,000) i Israel ya limay gahut di libuy (500,000) i Judah.

Hay Nundusaan Apu Dios I David

10 Ya hidin nalpah an binilangda nadan mabalin an e mi'gubat ya nunhiglan minomnoman hi David ot alyona i Apu Dios di, Ongal tayyay numbahula' i he"a Apu Diosituwen e' inat. Hanat pakawanona' bahan Apu Dios ituwen numbahula' an baalmu. Te innila' an adi ahan maphod hituwen inat'u.
11 Ya nabiggat i diye an agge ni' bimmangon hi David ya alyon Apu Dios hinan propeta an uggan manugun i David an hi Gad di,
12 Ume'a i David ya imbagam an tuluy pumpiliyanah nan pundusa' ta nan piliyona ya hiyay ato'.
13 Ot umeh Gad hi awadan David ot alyonay, Hay inalin Apu Dios ya mumpili'a hi'on nganney pohdom hi pundusana i da'yu. Hi'on pohdom nan tuluy tawon an waday bitil onu tuluy bulan an e da'yu pudupudugon hinadan binuhulyu onu tuluy algo an wada han nunhiglan dogoh ta dakol di mate. Ot nomnomnomom hi'on nganney piliyom ta hiyay ibaga' hinan nannag i ha"on.

24:1 24:1 1 Chronicles 21:1 * **24:7 24:7** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an luta.

14 Ya alyon David di, Minomnomana' ahan i nae. Mu udu'dul attog on hi Apu Dios
di ukod an mundusa i da'mi te ongal di homo'na ta bokon hay tatagu di mamate i
da'mi.
15 Ta impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh i dida an tinanud Israel i diyen
nabiggat ta ingganah nan inalina an pangidinongana. Ya hay bilang di nate an tatagu
an mihipun hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba ya napituy libu (70,000).
16 Ya hidin imme nan anghel hi ad Jerusalem ta ena patayon nadan tataguhdi ya
minomnoman hi Apu Dios ot alyonah nan anghel an mamaten dida di, Ammuna mo
ya indinongmun mamateh nadan tatagu.
Ya i diye ya wada nan anghel hinan pun'ilikan Araunah an tinanud Jebus.
17 Ta hidin tinigon David nan anghel an namateh nadan tatagu ot alyonan Apu Dios
di, Inoy an ha"on peman eh'a teey ud bahul ituwen na'at an bokon tun tatagu. Te dida
ya umatdah nan kalnero. Ot hanat ha"on ya nan pamilya' di dusaom.

Hay Nangiyammaan David Hinan Pun'onngan I Apu Dios

18 Ta immeh Gad ot ena alyon i David di, Ume'ah nan pun'ilikan nan i Jebus an hi
Araunah ta em iyamma ha pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios hidi.
19 Ot umeh David an inunudna nan imbagan Gad te hidiyey pohdon Apu Dios hi
atona.
20 Ya hidin minangmang Araunah da David ya nadan baalna ot ena damuwon dida
ot mundu"un an nida"om di angahnah nan luta hi punlispitunah nan patul.
21 Ot alyonay, Apu patul tanganu on ayu udot immalihtu?
Ya alyon David di, Immali ami ta gattangonmi tun pun'ilikam ta iyamma' hitu ha
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ta wan duminong hituwen atatakut an dogoh di
tatagu.
22 Ya alyon Araunah i David di, Namaag ya inalam ya indawatmu nan pohdom an
i'nong i Apu Dios ot wahnaday baka an mabalin an maghob an mi'nong. Ya wahnada
bo nan kayiw nan pun'ilikan ya nadan panakul ta panungu.
23 An namin datuwe apu patul ya idat'u i he"a. Ot hanat abuluton Apu Dios an
dayawon ta'u nan i'nongmun hiya.
24 Mu alyon nan patul di, Mahapul an bayada' te adi' pohdon an idawat ha maghob
an mi'nong i Apu Dios an agge' nunligatan.
Ot bayadanah diye an pun'ilikan ya nadan baka hi nabongley (50) silber† an pihhu.
25 Ot ipiyamman David han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot i'nongna nadan
maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya dingngol
mohpen Apu Dios nan dasal David ot padinongona nan anghel an mamateh nadan
tinanud Israel.

† **24:24 24:24** Nan nabongley (50) silber ya onom di gahut (600) an balitu' hinan 1 Chronicles 21:25.

1 Patul
(1 Kings)

Hay A'at Tuwen Namangulun Liblun Nadan Patul

Hay nibaga ituwen liblu ya handin nate nan patul an hi David ya nihukkat nan imbabalenan hi Solomon hi patul nadan tinanud Israel. Hi Solomon ya nala'ing an patul. Hiyay nangipiyammah nan Templo hi ad Jerusalem. Ya dakol boy udum an ina'inatna an iphodan di tatagu. Ot mundingngol di a'atna an ta'on on hinadan udum an boble.

Hidin nateh Solomon ya nihukkat nan imbabalenan hi Rehoboam an numpatul. Mu hanadan himpulun (10) tinanud Israel hi nangappit hi huddo'na ya pinilidah Jeroboam hi patulda. Ya hanada'en tinanud Judah ya nadan tinanud Benjamin an numbobleh nangappit hi muyyadna ya nunnanong an nan patul an hi Rehoboam di patulda. Ta hituwey nagodwaan nadan tinanud Israel ot mumbalin hi duwan boble. Ta nadan numbobleh nangappit hi huddo'na ya nangadanan hi ad Israel ya nan nangappit hi muyyadna ya nangadanan hi ad Judah. Ta datuwen duwan boble ya waday patulda ya tindaluda. Ya wa'et nate nan patul on nihukkat nan lala'in imbabalen diyen patul. Ya an namin nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel hi nangappit hi huddo'na ya adi maphod di inatda te aggeda inun'unud hi Apu Dios. Mu hi ad Judah an nangappit hi muyyadna ya wadaday maphod an numpatul hidi te un'unudondah Apu Dios. Mu nada'en udum ya nadan adi maphod di ina'inatda te aggeda inun'unud hi Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan na'na'at hidin agge nagodwa nadan tinanud Israel (1 Patul 1–11)
2. Hanadan na'na'at hidin nagodwaan nadan tinanud Israel ot mumbalin hi duwan boble (1 Patul 12–22)

Hay Na'amammaan Nan Patul An Hi David

1 Hidin nunhigla moy e na'am'ammaan nan patul hi ad Israel an hi David ya ta'on
on ma'od'odah di ulohna ya hiya damdamah diyen maktol.
2 Ot alyon nadan baalnan hiyay, E ami manama' i ha mangilog an babai ta hiyay
mangipapto' i he"a. Ya ta hiyay pi'dallagmun malo' ta pa'atungon da'a.
3 Ot eda humamahama' hinadan boblen di tinanud Israel i ha apgohan ya mangilog
an babai ya hinama'da han hi Abisag an i Sunem ot iyedah awadan nan patul.
4 Ya hidiyen mangilog ya apgohan di ababaina. Mu ta'on on ni'il'illo' hinan patul
ya ma"id ha inat nan patul i hiya an ona impappapto' nan patul ya abuh.

Hay Nunnomnoman Adonijah An Mumpatul

5 Indani ya pamaag hi Adonijah an imbabalen da David i Haggit ya ninomnomnan
hiyay mumpatul. Ta pamaaggot e mangalah nadan kalesa ot awitona dohah nadan
mumpungkabayu ya han nabonglen (50) agge nuntakkeh* kabayu an titindalu ta
diday mangipangulu ta ipa'inniladah umaliyan Adonijah.
6 Ya gapu ta ma"id ha uggan pangihingalan amana an hi David i hiya ya madinol
an mangathidi. Ya hiya ya guwapuy alala'ina ya hiya moy numbalin hi panguluwan
te nate nan nihnodanan hi Absalom.
7 Ya hidin ena imbaga nan pohdonan aton i Joab an imbabalen Seruyah ya nan
padi an hi Abiatar ya inyunnuddan hiya.

---

* **1:5 1:5** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay.

8 Mu hay agge nangiyunnud i hiya ya nan padi an hi Sadok ya hi Benayah an
imbabalen Jehoyada ya nan propeta an hi Nathan ya hi Simey ya hi Rey ya nadan
guwalyan David.
9 Ot ayagan Adonijah nadan linala'in i'ibanan imbabalen David ya nadan ap'apun
munhilbih nan patul hi ad Judah ot umedahdih nan nungngadan hi Batun Ulog an
nihaggon hinan obob an nungngadan hi En-Rogel. Ta hidiy eda nangi'nongan hinadan
kalnero ya baka ya nadan nipataban kilaw an baka.
10 Mu aggena inayagan hi ibbanan hi Solomon ya nan propeta an hi Nathan ya hi
Benayah ya nadan guwalyan amana.
11 Ta hidin na'innilaan nan propetan hi Nathan ot ena mahmahan i Batseba an hi
inan Solomon an alyonay, On dingngolmu nan inat Adonijah an imbabalen Haggit
an pamaaggot pumbalinonay adolnah patul? Yaden agge innilan nan patul ta'un hi
David hidiyen inatna.
12 Ot pohdom'en mihwang ayun hinina i Solomon ya athituy atom.
13 Ume'ah awadan nan patul an hi David ya inalim i hiya di, Apu patul, undan
nalinglingmu din imbagam i ha"on an baalmun alyom di nan imbabaletan hi Solomon
di mihukkat i he"a hi mumpatul. Ya tanganu on hi Adonijah di numbalin hi patul hi
ad uwani?
14 Ta wa'et munhaphappitan ayu ya immaliya' ta unnuda' an namin nan ibagam.
15 Ot unudon Batseba hidiyen nibaga i hiya ot ume ot ena tigon nan amamma an
patul hi kuwartuna an ipappapto' nan i Sunem an hi Abisag.
16 Ot mundu"un hi hinangngab nan patul. Ya alyon nan patul di, Tanganu on'a udot
wahtu? On waday ibagam?
17 Ya alyon Batseba di, Apu patul, hi Apu Dios di mangiyuhuh hidin imbagam i
ha"on an baalmu an alyom di hi imbabaleta an hi Solomon di mihukkat i he''a an
mumpatul.
18 Nomnomnomom an ad uwani ya hi Adonijah di numbalin hi patul yaden aggem
innila.
19 An deen e nangi'nong hi dakol an baka ya nipataban kilaw an baka ya kalnero.
Ot ayaganan namin nadan linala'in imbabalem ya nan padi an hi Abiatar ya hi Joab
an opisyal di titindalu ta didan namin. Mu aggena inayagan nan imbabaleta an hi
Solomon.
20 Ya an namin nadan ibba ta'un tinanud Israel ya hadhaddonday pamto'am hinan
mihukkat i he"a an mumpatul.
21 Ot adim'e tudduwon di mihukkat i he''a ya waday na'at i he"a ya ma''id ha
bahhonan mumbalin ami i imbabaletan hi Solomon hi binuhul nan mumpatul.
22 Ya hidin mi'hapihhapit hi Batseba hinan patul ya maphod ta dimmatong hi
Nathan.
23 Ot alyondah nan patul di, Apu patul, wahtuh Nathan.
Ot ipaghopdah Nathan ot e mundu''un hi hinangngab nan patul an nida"om di
angahnah nan luta.
24 Ot alyonay, Apu patul, undan he"ay nangibaga an hi Adonijah di mihukkat i he"a
an mumpatul?
25 Te ad uwani teen algo ya e nangi'nong hi dakol an baka ya nipataban kilaw
an baka ya kalnero. Ya inayaganan namin nadan linala'in imbabalem ya nadan
opisyal di tindalum ya nan padi an hi Abiatar. Ot ad uwani ya mangmangnganda
on mangmanginnumda on initkukdan alyonday, Hanat nanongnay pumpatulam apu
Adonijah.
26 Mu ha"on an baalmu ya nan padi an hi Sadok ya hi Benayah an imbabalen
Jehoyada ya hi imbabalem an hi Solomon ya aggena inayagan.

27 Ot on inyabulutmuh tuwen na'at an ta'on on aggem impa'innilan da'mi an baalmu
an hi Adonijah di pinto'mun mihukkat i he"a an mumpatul?

Hay Namto'an David I Solomon Ta Mumbalin Hi Patul

28 Ya alyon nan patul an hi David di, Ayaganyu yahtu hi Batseba.
Ta hinunggop ot tuma'dog hi hinangngab nan patul.
29 Ot alyonan hiyay, Hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an namanoddang
i ha"on hinadan nunligata'
30 ya hiyay mangiyuhuh an pa'annungo' din imbaga' ta ad uwanin algo ya nan
imbabaleta an hi Solomon di mihukkat i ha"on hi patul.
31 Ot mundu"un hi Batseba hi hinangngab nan patul ot alyonay, Hanaot ta
malinggop'a ya madukdukkey pi'taguwam apu patul.
32 Ot ipa'ayag bon nan patul an hi David nan propeta an hi Nathan ya nan padi an
hi Sadok ya nan imbabalen Jehoyada an hi Benayah.
33 Ta hidin hinunggopda ot alyonan diday, Ayaganyu nadan ap'apun munhilbin
ha"on ya imme ayun namin hinan obob an nungngadan hi Gihon an puntakkayonyu
nan imbabale' an hi Solomon hinan mul'u.†
34 Ta dimmatong ayu'ehdi ya hiniitan da Sadok i Nathan di ulun Solomon hi lana
ta hidiyey mangipa'innila an hiyay mumpatul i dita'un tinanud Israel ta mihukkat
i ha"on. Ya impagangohyu nan tangguyub on nun'itkukyuy, Hanat nanongnay
pumpatulam apu patul.
35 Ta nalpah'e ya imbangngadyu mohpehtu ta umbun hi Solomon hinan trono' ta
hiyay mihukkat i ha"on hi mun'ap'apu. Te hiyay pinto"u hi mumpatul hi ad Israel ya
hi ad Judah.
36 Ot alyon Benayah an imbabalen Jehoyada di, Hiya peman. Hanat hi Apu Dios an
dayawon ta'uy bumoddang ta ma'at hinaen imbagam.
37 Ya hanat boddangan Apu Dios nan imbabalem an hi Solomon an umat hi
namoddanganan he"a. Ta malinggop ya impohpohod di pun'ap'apuwana mu hay
nun'ap'apuwam.
38 Ot makak nan padi an hi Sadok ya nan propeta an hi Nathan ya hi Benayah
an imbabalen Jehoyada ya nadan guwalyan nan patul an i Keret ya i Pelet. Ot
puntakkayondah Solomon hinan mul nan patul an hi amanan hi David ot umedahdih
nan obob an nungngadan hi Gihon.
39 Ta hidin dimmatongda ot ukaton Sadok nan lana an inilpunah nan tabernakel ot
ihiitnah ulun Solomon. Ot ipagangohda nan tangguyub ot pun'itkuk nadan tataguy,
Hanat minaynayun di pumpatulam apu patul.
40 Ot inayundan ibangngad hi ad Jerusalem. Ya an namin nadan tatagun nitnud i da
Solomon ya ahi'i'ingaldah amlongda ya ahi'u'ungngiyungda ta pamaag ya ay miwagot
tun luta.
41 Ya hidi'eh awadan da Adonijah ya mun'agibbuhdan mangan ya dingngolday ingal
di tatagu. Ta hidin dingngol Joab di gangoh di tangguyub ya alyonay, Tanganu onda
anu dayya mun'ingal hi boble?
42 Ta agge impadappun Joab nan ibagana ya dimmatong hi Jonathan an imbabalen
nan padi an hi Abiatar. Ot alyon Adonijah di, Tanganu udot on'a wahna? Innila' ot
maphod di ibagam te mapiyal'an tagu.
43 Ya alyon Jonathan di, Adi mahtu maphod di ibaga' te umman hi Solomon di pinto'
nan patul ta'un hi David hi mihukkat an mumpatul.
44 Te impi'uyugnah Solomon i da Sadok ya hi Nathan ya hi Benayah an imbabalen
Jehoyada ya nadan guwalyana an nuntakkayondah nan mul nan patul an hi amayu.

† **1:33 1:33** Nan mul ya hidiye nan imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu.

45 Ot umedah nan obob an nungngadan hi Gihon ot hiitan da Sadok i Nathan di ulun
Solomon hi lana. Ta inhipundahdih nan way obob an imminga'ingal hi am'amlongda.
Ta dida nan dongdonglonyun ahi'i'ingal.
46 Ta hi Solomon moy wahdin inumbun hinan tronon di patul.
47 Ya imme nadan ap'apun munhilbih nan patul ot alyondah nan patul an hi
David di, Hanaot ta nan Dios an dayawon ta'uy bumoddang i Solomon ta iyal'alanay
pundongolana ya ta malinggop ya impohpohoddot di pun'ap'apuwana mu hay
nun'ap'apuwam. Ya hidin dingngol nan patul hidiye ya innayunan nundu''un hinan
alo'ana ot dayawonah Apu Dios
48 an alyonay, Madayaw'a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel te inyabulutmun
tigo' nan mihukkat i ha''on an mumpatul.
49 Ya timmakut nadan nun'ibban Adonijah i diyen dingngolda ta way ohaon
naguyyud ta nahihi''anda.
50 Ya gapuh takut Adonijah i Solomon ya bintiknan immeh nan tabernakel ot ena
idon hinadan ha'gud‡ hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong.
51 Ya waday e nangipa'innila i Solomon an nunhiglay takut Adonijah i hiya ta
wahdin i'iddonah nadan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios an alyonay, Ibagayu bahan hinan patul an hi Solomon ta isapatanah ad uwanin
algo an adiya' patayon.
52 Ya alyon Solomon di, Hi'on ipatigonan maphod di pangatna ya ma''id ha ma'at i
hiya mu wa'e tuwali ta adi maphod di atona ya ma''id ha bahhonan mipapate.
53 Ot honagon Solomon di linala'in e mangawit i Adonijah. Ta hidin imme da
Adonijah hi awadan nan patul ot mundu''un hi hinangngabna. Ot alyon Solomon
i hiya di, Umanamut'a ot eh'a.

2

Hay Intugun David I Solomon

1 Hidin mali'nan David an agagga moy atayana ot ihamadnan tugunon hi
imbabalena an hi Solomon an alyonay,
2 Agagga mo tee ya mateya' ot hanat pabikahom di nomnommu ta ipatigom di
alala'im.
3 Ya tigom ta atom an namin nan pohdon nan Dios an dayawon ta'u. Ya un'unudom
an namin nadan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses ta wan an namin di atom ya
maphod di pumbalinana an ta'on on idanay umayam.
4 Ya ta ipa'annung Apu Dios nan imbagana i ha''on an alyonay, Hi'on nadan tanudam
ya ihamaddan mangun'unud i ha''on hi an namin an nitaguwanda ya nomnomda ya
minaynayun di pun'ap'apuwandah nadan ibbadan tinanud Israel.
5 Ya adim linglingon nan inat nan imbabalen Seruyah an hi Joab i ha''on an pinatena
nan duwan opisyal di tindalu an da Abner an imbabalen Ner i Amasa an imbabalen
Jeter an mundundunnuda attog ya pinatena dida an ta'on on bokon timpun di gubat.
Ta numbahul ot ukod'a an mundusa i hiya
6 hinan innilam an madadawoh an ma'at i hiya mu ta adim ibahhon patayon.
7 Mu hanada'en linala'in tinanudan Barsillay hi ad Gilead ya hanat ipatigom di ulem
i dida ta tigom ta idatmu nan mahapulda te dida peman eh'ay nangipanapto' i ha''on
hidin inibtika' hi ibbam an hi Absalom.
8 Ya nomnomnomom bo an wahnah Simey an imbabalen Gera an holag Benjamin
an i Bahurim. Te nunhiglay nun'idutna i ha''on hidin binumtika' hi ad Mahanaim. Mu

‡ **1:50 1:50** Nan ha'gud ya hay niyamma ya batu an bokon ha'gud di animal ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

hidin numbangngada' ya dinamuwa' ta numpahpahmo' i ha"on hidih nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ot isapata' i Apu Dios an adi' patayon.
9 Mu ta'on on inat'uhdi ya mahapul an dusaom an gapu i diyen adi maphod an
inatna. Innila' an nanomnoman'a ot innilam di madadawoh hi ma'at i hiya mu ta
adim ibahhon patayon.

Hay Natayan David

10 Hidin nateh David ot ilubu'dahdih nan nginadandah boblen David.
11 Ta hay ngammut di tawon hi numpatulanah nadan tinanud Israel ya napat (40)
di tawon te pituy tawon hi nunhituwanah ad Hebron ya tulumpulut tuluy (33) tawon
hi ad Jerusalem.
12 Ot mihukkat nan imbabalenan hi Solomon an numpatul. Ya malinggop ya
nahamad di bobleda i diyen nun'ap'apuwana.

Hay Natayan Adonijah

13 Han ohan algo ya immeh Adonijah an imbabalen Haggit hi awadan inan Solomon
an hi Batseba. Ot alyon Batseba i hiyay, On maphod di nun'iyalim?
Ya alyon Adonijah di, O.
14 Immaliya' te waday pinhod'un ibagan he"a.
Ya alyon Batseba di, On nganne udot hidiye?
15 Ya alyon Adonijah di, Innilam an unhaot ha"on di patul hitun ad Israel. Ya ta'on
on tudan tinatagu ya hidiyey inniladan ma'at mu innila' an hi Apu Dios di ud nomnom
an hi ibba' an hi Solomon di numpatul.
16 Mu wada han mabgawan an ibaga' i he"a ot hanat atom bahan.
Ya alyon Batseba di, On nganneh diye?
17 Ya alyon Adonijah di, Innila' an an namin di ibagam hinan patul ya idatna. Ot
undan adi bahan mabalin an ibagam i Solomon ta iyabulutnan iyahawa' nan i Sunem
an hi Abisag.
18 Ya alyon Batseba di, O ta'omman ya imbaga' hinan patul hinaen alyom.
19 Ta hidin immeh Batseba hi awadan nan imbabalena an patul ya nidamu nan
patul ot mundu''un hi hinangngab inana ot ahina ibangngad hinan tronona. Ot
mumpa'alah ohan trono ot pabunonah inana hi nangappit hi winawwana.
20 Ya alyon inanay, Wada han mabgawan an ibaga' i he"a mu hanat tobalom.
Ya alyon Solomon di, On nganneh diye? Ibagam ot nganu on'u adi.
21 Ya alyon inana di, Daan mo ta iyabulutmuh Abisag an i Sunem ta iyahawan
ibbam an hi Adonijah.
22 Ya alyon Solomon i inanay, Tanganu on ammunah Abisag an i Sunem hi dawatom
ya adim ot udot ibaga an ihulug'u i hiya tun pun'ap'apuwa'* te hiya eh'a peman di
ong'ongngal mu ha"on. Ya hiya damdamay pohdon nan padi an hi Abiatar ya hi Joab
an imbabalen Seruyah hi mumpatul.
23 Ot alyon bon Solomon di, Hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha"on hi'on adi'
ipapateh Adonijah an gapu i naen dawatona.
24 Te hi Apu Dios di nangihamad hitun pun'ap'apuwa' ya hiyay nangihukkat i
ha"on hinan pun'ap'apuwan ama. Ya hiya boy nangibaga an da'mih nadan holag'uy
mun'ap'apuh inggana. Ot mahapul an mipapateh Adonijah hi ad uwanin algo.
25 Ot ibagana i Benayah an imbabalen Jehoyada ta ena patayon hi Adonijah ot ena
patayon.
26 Indani ya alyon Solomon hinan padi an hi Abiatar di, Unhaot ta'on on he"a ya
mate'a mu adi da'a patayon te he''ay nanangdon hinan Kahun an nittuwan nan Hapit

* **2:22 2:22** Hi Adonijah ya athidiy ninomnomnan aton te onha iyahawanah Abisag an nangipapto' ni' i amana ya mabalin an ibagan Abisag an waday bingaynah nan pun'ap'apuwan Solomon.

Apu Dios hidin hi ama an hi David di patul ya ni'holholtap'a hinadan nunligatana. Mu maphod on umanamut'ah bobleyu hi ad Anatot.

27 Ot pa'aanon Solomon hi Abiatar hinan apadina ta hidiyey nipa'annungan din inalin Apu Dios hi ad Siloh an ma'at hinadan holag din padi an hi Eli.

28 Hidin dingngol Joab an nateh Adonijah ya binumtik hinan balen Apu Dios ot ena idon hinan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong. Te hi Joab ya manu te aggena inunnudan din ninomnom Absalom an mumpatul mu inunnudanah Adonijah ta hiya nan timmakut.

29 Ta hidin nipa'innila i Solomon an wahdih Joab hinan balen Apu Dios an inidonah nan ha'gud hinadan duggun nan punggobhan hi mi'nong ya intuda'nah Benayah an imbabalen Jehoyada ta ena bo patayon.

30 Ot umeh Benayah hinan balen Apu Dios ot alyonan Joab di, Lumah'un'a anun alyon nan patul.

Mu alyon Joab di, Ta'on attog on hituy ataya'. Ot e ihudhud Benayah hinan patul hidiyen inalin Joab.

31 Ya alyon Solomon di, O ten deyaya, ekat em patayon hidi ya em inlubu' ta wan mapogpog nan ipabahuldan da'min holag David an gapuh namatayanah nan duwan ma"id attog ha bahulda.

32 Ta hi Apu Dios di mangiballoh hinan inatna i dadiyen pinatena te agge innilan ama ot patayona da Abner an imbabalen Ner an opisyal di tindaluh ad Israel ya hi Amasa an imbabalen Jeter an opisyal damdaman di tindaluh ad Judah. Yaden maphod otahan di pangat dadiyen duwa mu hi Joab.

33 Ot hanat da Joab hinadan holagnay pangiballohan Apu Dios hi inggana i diyen inatna. Mu da'mi'en holag David ya hanat minaynayun an malinggop ami an ta'on on nan pun'ap'apuwanmi.

34 Ta imme moh Benayah an imbabalen Jehoyada ot patayonah Joab. Ot ilubu'dahdih nan agge naboblayan an nihaggon hinan nunhituwana.

35 Ot ihukkat Solomon hi Benayah i Joab ta hiya moy opisyal nadan tindaluda. Ot ihukkatna boh Sadok hinan padi an hi Abiatar.

36 Ot ipa'ayag nan patul hi Simey ot alyonan hiya di, Mangapya'ah balem hitun ad Jerusalem ta miha"ad'ahtu ya adim goton an lumah'un ituwen boble.

37 Te lumah'un'a'e ituwen boble ta agwatom nan wa"el an nungngadan hi Kidron ya ma"id ha bahhonan mate'a i diyen algo ot he"ay ud bahul.

38 Ya alyon Simey hinan patul di, O maphod hinaen inalim. Ta'omman ya unudo' an baalmu hinaen inalim. Ta nadney immo'ohnongan Simey hi ad Jerusalem.

39 Mu hidin nala"u di tuluy tawon ya binumtik di duwah nadan baal Simey ot umedah ad Gat hi balen nan patul an hi Akis an imbabalen Maaka. Ta hidin na'innilaan Simey hidiyen na'at

40 ot muntakkeh nan dongkina ot ipluynah ad Gat ta ena hama'on nadan baalna. Ta hidin inakhupana dida ot iyanamutna dida hi ad Jerusalem.

41 Ya hidin dingngol Solomon hidiyen inat Simey ya impa'ayagna

42 ot alyonan hiyay, Ot tee pibon imbaga' i he''a ot isapatam hi ngadan Apu Dios an adim goton an lumah'un hitun numboblayan ta'u te atom'ehdi ya mate'a. Ot alyom di, Unudo' hinaen imbagam te maphod.

43 Mu tanganu onmu imbahho?

44 Innilam tuwali nadan numbahulam i ama an hi David. Ot hi Apu Dios di ukod hi atona i he"a an gapu i dadiyen adi maphod an inatmu.

45 Mu ha"on'e ya wagahana' i hiya ta nanongnan malinggop ya minaynayun di pun'ap'apuwan ama an hi David hi inggana.

46 Ot ibagan nan patul i Benayah an imbabalen Jehoyada ta patayonah Simey ot hiyay atona.
Ta nihipun i diye ya malinggop ya nihamad di pun'ap'apuwan Solomon.

3

Hay Numbagaan Solomon Hi La'ing

1 Indani ya inahawan Solomon nan imbabalen nan patul hi ad Egypt ta mabalin mohpen munhayyupda. Ot iyanamutnah diyen ahawanah nan boblen David* mu agge ni' nagibbuh nan palasyuna ya ta'on on nan Templo ya nadan binattun alad hidih ad Jerusalem.
2 Mu hidin agge ni' nagibbuh nan Templo ya hay e nangi'nongan nadan tataguh nadan i'nongda ya hinadan pundayawan di udum an tataguh nan diosda.
3 Ya hi Solomon ya impatigonay naminhodna i Apu Dios hi nangun'unudanah nadan intugun amana an hi David. Mu hay oha ya ta'on on hiya ya e nangi'nong hi animal ya nunggohob hi insenso hinadan pundayawan nadan udum an tataguh nan diosda.
4 Ta wada han immayanah ad Gibeon an awadan nan nundongol an punggobhan hi mi'nong ot i'nongnay hinlibun (1,000) maghob an mi'nong i Apu Dios.
5 Ya i diyen nahdom hi ad Gibeon ya numpa'inop hi Apu Dios i Solomon ot alyonay, Ibagam nan pohdom hi idat'un he"a.
6 Ya alyon Solomon di, Impatigom di ongal an pamhodmu ya ulem i ama an hi David an baalmu an gapu ta na'na'unnud i he"a ta maphod di pangatna. Ya ingganah ad uwani ya innaynayunmun nangipatigoh ulem i hiya ta indatmun hiya han imbabalenan lala'i ta nihukkat i hiya hi patul.
7 Ya teen ha"on an baalmu Apu Dios di inhukkatmu i ama an hi David an mumpatul. Mu teen ungaa' ta agge' innilay ato' an mun'ap'apu.
8 Mu numbalinona' hi ap'apuh tudan dakkodakkol an tatagum.
9 Ot daan mo bahan ta idattana' an baalmu hi la'ing an manginnilah nipto' ya nibahhon pangat ta wan mipto' di ato' an mun'ap'apu i datuwe tayyan dakkodakkol an tatagum.
10 Ya ma"amlong hi Apu Dios te hidiyey imbagan Solomon.
11 Ot alyon Apu Dios di, Gapu ta hinaey imbagam an bokon hay e dumukdukkayan di nitaguwam onu hay kumadangyanam onu hay adadagan nadan binuhulmu
12 ya idat'u danaen imbagam. Ta idattan da'ah la'ing ya abalinam an manginnilah nipto' ya nibahhon pangat. Ta ma"id ha ipaddungam i handidan namangulun nun'ap'apu ya ta'on on hanadan mun'atanudan.
13 Ya ta'on on hanadan aggem imbaga ya idat'u an umat hi kinadangyanmu ya boddangan da'a ta mundongol'a. Ta ad uwanin atagum ya ma"id ha ipadpaddungam hinadan apatupatul hi abobboble.
14 Ya hi'on atom nadan ibaga' ta unudom nadan tugun'u ya tudtudu' an umat hi inat amam an hi David ya iyabulut'u an madukdukkey pi'taguwam.
15 Indani ya inggibo' Solomon ya immutalngana an nun'inop.
Ot mumbangngad hi ad Jerusalem ot umehdih nan way Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ot i'nongna nan mi'nong hi pi'hayyupan ya nan maghob an mi'nong i Apu Dios. Ot hidin nagibbuh dadiye ot panganonan namin nadan ap'apu an munhilbin hiyah nan palasyu.

Hay Inat Solomon I Han Naligat An Mipanuh

16 Han ohan algo ya imme han duwan binabaih awadan nan patul an datuwe nadan mumpabpabbayad hi adolda.

---

* **3:1 3:1** Nan boblen David ya hi ad Jerusalem damdama.

17 Ya alyon di oha i dida di, Apu patul, da'min tuwen babai ya miha"ad amih ohan bale. Ta wahdih din nun'ayyama'† i han lala'i.
18 Ya hidin mi'atluh algo ya nun'ayyam damdama i han lala'i. Yaden ma"id ha udum hi ibbamin niha"ad i diyen bale.
19 Ya i han nahdom ya aggena inggibo' ot ipitona nan imbabalena ot mate.
20 Ta hidin inggibo'na i diyen nahdom ya nate nan imbabalena ot ihukkatna nan naten imbabalenah nan imbabale' hidin na'allo'ana'.
21 Ta hidin inggibo"u i diyen nabigat ta e' pa'inuman nan imbabale' ya onnot on nate. Mu hidin idoddodongnga' te pimmatpatal ya onnot on bokon hidiye nan imbabale'.
22 Mu alyon nan ohan babai di, Bokon aya te ha"on di nangimbabaleh nan matagu ya hiyah nan nate.
Ya alyon bon nan ohan babai di, Bokon poo te nan natey imbabalem ya nan mataguy imbabale'.
Ta pamaag ya munhannudah hinangngab nan patul.
23 Ot alyon nan patul di, Way oha nee on ibagayun imbabaleyu nan matagun golang. Ya munhintutuddu ayuh nangimbabaleh nan nate.
24 Ot honagon nan patul di e mangalah ispada. Ta hidin inyeda nan ispada ot alyonay,
25 Aga, tommangonyu nan matagun golang ta pumbuwannanda.
26 Ya hanan nangimbabaleh nan matagun golang ya ongal di homo'nah nan imbabalena ta alyonah nan patul di, Apu patul ta'omman attog ya indatmu nan matagun golang i hiya mu ta adim patayon.
Mu nan ohan babai ya alyonay, Agayu aya ta tommangonyu ta ma"id ot udot ha mangalan da'min duwa i naen golang.
27 Ot alyon nan patul di, Adiyu patayon nan golang ya indatyuh nan namangulun babai te hiyay immannung an nangimbabale.
28 Ta hidin dingngol nadan tinanud Israel hidiyen inat nan patul an nangipanuh i diye ya nunhiglay punlispitudah nan patul te na'innilaanda an nalpu i Apu Dios hidiyen abalinana an mangipanuh hi kasu.

4

Hanadan Ap'apu An Nunhilbi I Solomon

1 Nan patul an hi Solomon ya hiyay nun'ap'apu hinadan tinanud Israel.
2 Ya hay nunhilbi i hiya hi ap'apu ya nan padi an imbabalen Sadok an hi Asariah
3 ya nadan sekretalina an da Elihorep i Ahijah an imbabalen Sisa ya nan mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud.
4 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di nabaktun opisyal nadan tindalu ya da Sadok i Abiatar di nabaktun padi.
5 Ya hay ap'apun nadan gobelnador ya hi Asariah an imbabalen Nathan.
Ya hi Sabud e an hi ibban Asariah ya hiya han padi an uggan pummahmahan Solomon hi'on nganney nipto' hi atona.
6 Ya hi Ahisar di niyukodan nan palasyu ya nadan muntamuhdi.
Ya hi Adoniram an imbabalen Abda di niyukodan nadan tatagun mapilit an muntamu.
7 Ya wadada boy pinilin nan patul an himpulut duwan (12) gobelnador hinadan numboblayandan tinanud Israel ta diday niyukodan di makan hinan palasyu. Ta waday itanud nan patul ya nadan pamilyana ya nadan miha"ad hinan palasyuna. Ya way oha i dida on himbulan di pangiyayanda i dadiye hinan hintawon.

† **3:17 3:17** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

8 Hay ngadan datuwen gobelnador ya hi Ben-Hur an hiyay gobelnador hinan
nun'abillid an bobleh ad Epraim
9 ya hi Ben-Deker an gobelnador hi ad Makas ya hi ad Saalbim ya hi ad Bet-Semes
ya hi ad Elon-Bet-Hanan.
10 Ya hi Ben-Hesed di gobelnador hi ad Arubbot ya nadan bobleh ad Sokoh ya an
namin hi ad Heper
11 ya hi Ben-Abinadab an ahawan nan imbabalen Solomon an hi Tapat di
gobelnador hi ad Dor
12 ya hi Baanah an imbabalen Ahilud di gobelnador hi ad Taanak ya hi ad Megiddo
ya nadan bobleh ad Bet-San an nihaggon hi ad Saretan an muyyad di ad Jesreel. Ta
hay sakup di nun'ap'apuwana ya mihipun hi ad Bet-San ta ingganah ad Abel-Meholah
an dommang di ad Jokmeam.
13 Ya hi Ben-Geber di gobelnador hi ad Ramot-Gilead an boblen nadan holag Jair an
imbabalen Manasseh ya nadan bobleh ad Argob hidih ad Basan an awadan di nanom
(60) an boble an binattuy aladda ya nadakigan hi gombang nadan geytda.
14 Ya hi Abinadab an imbabalen Iddo di gobelnador hi ad Mahanaim.
15 Ya hi Ahimaas an ahawan Basemat an imbabalen Solomon di gobelnador hi ad
Naptali.
16 Ya hi Baanah an imbabalen Husay di gobelnador hi ad Aser ya hi ad Alot.
17 Ya hi Jehosapat an imbabalen Paruwah di gobelnador hi ad Issakar.
18 Ya hi Simey an imbabalen Ela di gobelnador nadan tinanud Benjamin.
19 Ya hi Geber an imbabalen Uri di gobelnador hi ad Gilead an nun'ap'apuwan ni'
nadan patul an hi Sihon an patul nadan tinanudan Amor ya hi Og an patul hi ad
Basan. Mu i diye ya oha ya abuh di gobelnador i dadiyen boble.

Hanadan Mahapul Da Solomon Hi Binigat

20 Hanadan tataguh ad Judah ya hi ad Israel* ya dimmakkodakkolda an umatdah
dinakol di panag hinan pingngit di baybay. Mu ta'on on athidi ya ma"id ha iyaguhda
te wadan namin di mahapulda an umat hi makan ya ma'inum ya nadan udum.
21 Ya hay sinakup di pun'ap'apuwan Solomon ya nihipun hinan wangwang an
nungngadan hi Euprates ot minayun hinadan boblen nadan i Pilistia ta ingganah nan
pogpog di ad Egypt. Ta datuwen boble ya hi Solomon di nangida'idatandah buwisda
te hiyay nunsakup i dida hidin amataguna.
22 Ta hay mahapul Solomon hi makan hi abigabigat ya hinggahut ta nabongley (150)
sakun napinun alina ya tuluy gahut (300) di sakun agge nagiling an alina
23 ya himpulun (10) nipataba an baka ya nat'on bo nan baintin (20) baka an na'alah
nan pastu ya hinggahut (100) an kalnero ya gulding ya nadan ulha ya nadan umat hi
manu'.
24 Ta hi Solomon ya sinakupna nimpen namin nadan bobleh nangappit hi alimuhan
di algo an mihipun hi ad Tipsah an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi
Euprates ta ingganah ad Gaza hidih nan pogpog di ad Egypt. Ya ma"id ha mi'buhul i
hiya hinadan bobleh nunlini''odana ta malinggop di nun'ap'apuwana.
25 Ta an naminda hi ad Judah ya hi ad Israel ya malinggopda te ma"id mo ha
itakutda ta way ohaon eda numpuntanom hinadan lutada hi greyp ya fig an mihipun
hi ad Dan ta ingganah ad Beerseba.
26 Ya hi Solomon ya wadaday napat di libun (40,000) kulungan di kabayuna
an manguyud hinadan kalesana ya wadada boy himpulut duway libun (12,000)
kabayunan itakkayan di titindalunan e mi'gubat.†

---

* **4:20 4:20** Nadan tinanud Israel ya ta'on on aggeda ni' nagodwa ya ay duwan boble mo tuwali an hi ad Judah ya hi ad Israel. † **4:26 4:26** Hinan Hebrew ya hanan himpulut duway libu (12,000) ya alyon di udum di dadiye nadan tatagun mangiturung hinadan kalesa.

27 Ya way ohah nadan himpulut duwan (12) gobelnador on iyedah nan nagtud
an pangiyayandah nadan mahapul da Solomon an hina'amma ya an namin nadan
niha"ad hinan palasyuna.
28 Ya iddumdan iye nadan barley‡ ya dagamin anon nadan kabayu an manguyud
hinadan kalesan di mi'gubat ya nadan udum an kabayu.

Hay A'at Di La'ing Solomon

29 Hi Apu Dios ya indattanah Solomon hi nakaskasda'aw an la'ingna ta dakkodakkol
di innilana an adi pa'abbilang hi dinakolna an umat hi dinakol di panag hinan
pingngit di baybay.
30 Ta nunhiglay la'ingna ya na'annomnoman mu hanadan nun'ala'ing an tataguh
nadan bobleh nangappit hi tuluwan di algo ya nadan nun'alala'ing an tataguh ad
Egypt.
31 Ta ma"id ha nipaddungan di la'ingna an ta'on on nan nala'ing an hi Etan an
holag Ezra ya nadan imbabalen Mahol an da Heman i da Kalkol ya hi Darda. Ta
nundingngol hi abobbobleh nunli"odanda.
32 Ya waday intudo'na an tuluy libun (3,000) tugun di nanomnoman ya nahuluk hi
hinlibu ta han limay (1,005) kanta.
33 Ya abalinana bon ibagay a'at di nitanom an umat hinadan o"ongal an kayiw an
sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya ta'on on nan ma'alih haysop an
humangoh nan way binattun alad. Ya abalinana bon itudduy a'at nadan nat'onat'on
an animal an umat hinadan hamuti ya banniya ya nadan ekan hinan baybay.
34 Ta gapu ituwen nundongol an la'ing Solomon ya nadan patul hi abobboble ya
hinnagday tatagudan e mundongol i hiya.

5

Hay Nundadaanan Solomon An Mangiphod Hinan Templo

1 Handin patul an hi David ya nahamad di nunggayyumandah nan patul hi ad Tyre
an hi Hiram. Ta hidin dingngol Hiram an hi Solomon di nihukkat an numpatul i
amanan hi David ya wadaday intuda'na ta eda ibaga an mun'am'amlong hi Hiram hi
numpatulan Solomon.
2 Ot ibagan damdaman Solomon nadan pinhodnan ibaga i Hiram an alyonay,
3 Innila' ot innilam an hay nahiwan aman hi David ya hanadan gubat hi
nunlini"odan tun boblemi ta ingganaot abakona dida an gapuh boddang Apu Dios.
Ta hiya nan ma"id ha inatnan nangiphod hi Templo hi pundayawan i Apu Dios.
4 Mu maphod ta ad uwani ya malinggop ami mo te ma"id ha mi'buhul i da'mih
tudan nunlini"odan ya ma"id ha nunhiglan ligat hi dimmatong i da'mi.
5 Ta hiya nan ninomnom'un iphod ha Templo hi pundayawan i Apu Dios ta
mipa'annung din imbagana i ama an hi David an alyonay, Hanan imbabalem an
pumbalino' hi patul an mihukkat i he"a di mangiphod hinan Templo ta adayawa'.
6 Ot daan mo bahan ta ituda'mu ha e munlongoh hinadan kayiw an sedar hinadan
billid an nungngadan hi Lebanon ta usalonmi. Ta'omman ya idat'u nan ibagam hi
bo'laonda. Ya ituda"u dohah tudan tatagu' ta bumoddangda mu innilam an adida
umat hinadan tatagum an i Sidon an nala'ingdan munlongoh hi kayiw.
7 Ta hidin nipa'innilan Hiram hidiyen imbagan Solomon ya nunhiglay amlongna ot
alyonay, Madayaw hi Apu Dios te indattanah David i han nala'ing an imbabalena ta
hiyay mumpatul hinadan nundongol an tinanud Israel.
8 Ot ipa'innilan bon Hiram i Solomon an alyonay, Nipa'innilan ha"on nan impaadmu
ot mabalin an idat'u nadan mahapulmu an kayiw an sedar ya bolbol.

‡ **4:28 4:28** Nan barley'e ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

9 Ya ta'omman ya nadan tatagu' di mamunag ta iyedah nan baybay ya inyanudda ta
ingganah idatongdah nan pohdom an pangida"alanda. Ta ahida mohpe ukod nadan
tatagum an mangiyanamut hina. Ot hay odawo' pibo ya hanat abulutom an he"ay
ukod hi makan hinan nunhituwa'.
10 Ta athidin hi Hiram di nangida'idat hinadan mahapul Solomon an kayiw an sedar
ya bolbol.
11 Ya indat damdaman Solomon i Hiram di hinggahut di libun (100,000) sakun wit ya
hinggahut ta himpuluy libun (110,000) galon an mantekan nalpuh nadan tinoptopdan
olibo. Ta atawotawon on athidiy indat Solomon i Hiram.
12 Ta maphod di nunggayyuman da Hiram i Solomon ot muntulagda an maphod di
pun'unnudananda. Ya impa'annung Apu Dios din imbagana an idattanah Solomon hi
la'ing.
13 Ya impa'ayag Solomon di tulumpuluy libu (30,000) an linala'i hinadan ibbanan
tinanud Israel ta puntamuwona.
14 Ot puntuluwonay grupuda an himpupuluy libu (10,000) hi ohan grupu. Ta
mapinpinalogdan umeh nadan billid an nungngadan hi Lebanon ta bumoddangdah
nan tamuhdi hi himbulan on ahida immanamut hi duway bulan. Ya hay pinto'
Solomon hi ap'apuda ya hi Adoniram.
15 Ot ipa'ayag bon Solomon di nawaluy libu (80,000) an mumpahok hi batu hinadan
nabillid ya napituy libun (70,000) mumbunag hinadan batun mapahok
16 ya tuluy libut tuluy gahut (3,300) an mangipadutu' ya mangitudduh aton nadan
muntamu.
17 Ta nadan mumpahok hi batu ya inunudda nan imbagan nan patul hi atondan
mamahok hinadan o"ongal ya makulhin batu an pangigopnadandah nan Templo.
18 Ta hay nangidadaan hinadan kayiw ya batu an miphod hinan Templo ya nadan
tatagun Solomon ya nadan tatagun Hiram ya nadan i Gebal.

6

Hay Namohwatan Solomon Hinan Templo

1 Hidih din mi'apat di tawon hi numpatulan Solomon i diyen mi'adwah bulan an
ma'alih Sib* ya inhipundan mangiphod hinan Templo. Ya i diye ya opat di gahut ta
nawaluy (480) tawon moy nala"uh an nihipun hi nanaynan nadan tinanud Israel hi
ad Egypt.
2 Ya hay dinukken diyen Templo an iniphod Solomon ya nahiyam (90) di umpi ya
hay binillogna ya tulumpuluy (30) umpi ya ha'ey tinagena ya napat ta limay (45) umpi.
3 Ya nihu"up nan balkonah nan hogpan hinan Templo an himpulut limay (15) umpiy
dinukkena ya hay binillogna'e ya numpaddung hi binillog nan Templo an tulumpuluy
(30) umpi.
4 Ya iniphodna ha tawan nan Templo an kittang di binillognah dola mu bilbillog hi
unig.
5 Ya impiyammana boy tuluy gladuh nan da"it nan Templo an nakuwakuwartu.
6 Ya hay binillog nadan mamangulun gladu ya pitu ta han godway (7 ½) umpi.
Ya nan mi'adwah gladu ya hiyam di umpiy binillogda. Ya hana'en mi'atlun gladu ya
himpulu ta han godway (10 ½) umpiy binillogna. Ya nada'en dingding hinan mi'adwa
ya mi'atlun gladu ya ma'ingpihda ta mabalin an miyuhhun nadan dinangalda i
dadiyen dingding. Ta gahin on maha"adan hi dinangal nadan dingding.

* **6:1 6:1** Nan Sib ya hidiye nan mi'atluh duminggun di Abril ta ingganah nan mi'atluh duminggun di Mayo.

7 Ya hay inusaldah nangiphodandah nan Templo ya hanadan binunagdan naha-
batan tuwali an o"ongal an batu ta ma"id ha madngol hi gangoh di mantilyu onu
kumpulnan gumo'.
8 Ya nan pantoh nan namangulun gladu an nida"it hinan Templo ya hidih nan
nangappit hi muyyad nan Templo. Ya hidi boy nipotto'an nadan agdan an umeh nan
mi'adwa ya mi'atlun gladu.
9 Ya hidin niphod nan Templo ot ipabubidan Solomon hi tabla an sedar.
10 Ya nagibbuh bo nadan kuwartun nida"it hinan Templo an hay tinagen di ohan
gladu ya pitu ta han godway umpi. Ya hay inusaldan nangida"it i dadiyeh nan Templo
ya nadan wanan an sedar.
11 Ya alyon Apu Dios i Solomon di,
12 Adi' iwalong hituwen iyammam an Templo hi'on un'unudom an namin nadan
tugun'u ta he"ay ipa'annungan din imbaga' i amam an hi David.
13 Ya adi da'yu iwalong i ha"on te mi'hituwa' i da'yu an tatagu' an tinanud Israel.
14 Ta athidin inggibbuh mon Solomon nan Templo.

Hay A'at Nan Unig Nan Templo

15 Hanadan dingding hi unig nan Templo ya na'oddahan hi tabla an sedar. Ya
hana'en dotalna ya na'oddahan hi bolbol.
16 Ya kinuwartuna nan huddo' nan Templo ta hidiye nan ma'alih kuwartun Apu
Dios an hay dinukkena ya tulumpuluy (30) umpi ya atbohdin na'oddahan hi sedar an
mihipun hinan dotal ta ingganah nan bubidana.
17 Ya hi hinangngab nan kuwartun Apu Dios ya hidiye nan ongal an kuwartun nan
Templo an nanom (60) di umpiy dinukkena.
18 Ya na'oddahan an namin nan binattun dingding hidih unig nan Templo hi tabla
an sedar an nipa'ot di ay hahabhabung ya ay bungan di kaluhhaba. Ta ma"id ha
matigoh nadan batun nidingding.
19 Ta athidin impiphod Solomon nan kuwartun Apu Dios hi nangappit hi huddo'
nan Templo ta hidiy iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
20 Ya hay lukud diyen kuwartu ya tulumpuluy (30) umpiy binillogna ya dinukkena
ya atbohdiy tinagena. Ya an namin nadan dotalna ya dingdingna ya bubidana ya
na'oddahan hi namahmah an balitu'. Ya ta'on on nan punggobhan hi insenso an
sedar di niphod ya na'oddahan hi balitu'.
21 Ta athidin na'oddahan di unig nan Tempo hi balitu'. Ya wada bo han nabalitu'an
an nun'atuligonggong an nahanu'hu"up hinan way panton nan kuwartun Apu Dios.
22 Ta an namin nimpe nan unig nan Templo ya na'oddahan hi balitu' an ta'on on
nan punggobhan hi insenso hidih nan kuwartun Apu Dios.
23 Ya hidih nan kuwartun Apu Dios ya waday duwan kerubim an pina'otanda an
hay niyamma ya kayiw an olibo an hay tinageda ya himpulut limay (15) umpi.
24 Ya hay dinukken nan nabitbit an paya' nan ohan kerubim ya himpulut limay (15)
umpi.
25 Ya nan mi'adwan kerubim ya numpaddungdah nan namangulun kerubim an
himpulut limay (15) umpi.
26 Ya numpaddung boy tinagedan duwa an himpupulut limay (15) umpi.
27 Ot e iha"ad Solomon nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios an nundammu
nan hinohhan uddun di paya'dah gawwan nan kuwartu ya nan mi'adwan hinohhan
paya'da ya nida"om hinan dingding.
28 Ya dadiyen kerubim ya na'oddahanda hi balitu'.

29 Ya hinan dingding hi nunlini"odan nan Templo hinan kuwartun Apu Dios ya
hinan ongal an kuwartu ya impa'otdahdi nadan kerubim ya nadan palma an kayiw
ya nadan habhabung.
30 Ot oddahanda boh balitu' nadan dotal nan kuwartun Apu Dios ya nan ongal an
kuwartuh nan Templo.
31 Ya hanada'en konob hinan panton nan kuwartun Apu Dios ya hay niyamma ya
kayiw an olibo an limay duggun nan hambana.
32 Ya nipa'ot i dadiyen duwan konob di kerubim ya palma ya nadan habhabung. Ot
oddahanda dadiyen nipa'ot an kerubim ya palma hi balitu'.
33 Ya atbohdih nan ongal an kuwartuh nan Templo an olibo an kayiw di niphod
hinan hambana an opat di dugguna.
34 Ya duwa boy konobna ta mundammuh gawwana an hay niyamma ya bolbol an
kayiw.
35 Ot ipa'otda bohdi nadan kerubim ya nadan kayiw an palma ya nadan habhabung.
Ot oddahanda boh balitu' nadan nipa'ot hidi.
36 Ya hi hangngab nan Templo ya waday iniphoddan balkon. Ya hay inatdah nan
dingdingna ya tinuntunudday tulun niphod an nahabatan an batu on imbattanda ha
ohay nahabatan an sedar.
37 Hay nangihipunandan nangiyamma hinan nipabunan nan Templo ya hidin
mi'adwah bulan an ma'alih Sib i diyen mi'apat hi tawon hi numpatulan Solomon.
38 Ya inggibbuhdan nangiyammah nan Temploh din mi'awaluh bulan an ma'alih
Bul† hidin mi'ahimpulut ohay (11) tawon hi numpatulan Solomon. Ta pituy tawon
di nangiphodanda i diyen Templo. Ya na'unud nan ninomnomda tuwalin a'at nan
Templo.

7

Hay Nangiyammaan Solomon Hinan Palasyu

1 Hidin inyamman Solomon nan palasyuna ya immeh himpulut tuluy (13) tawon ot
ahi magibbuh.
2 Ya hidih nan palasyuna ya iniphodnahdi han ongal an bale an nginadanana hi
palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna. An hay
dinukkena ya hinggahut ta han nabongley umpi (150) ya hay binillogna ya napitut
limay (75) umpi ya napat ta limay (45) umpiy tinagena. Ya wadaday tulun nalinyan
tu"ud*
3 an hinan ohay linya on himpulut limay (15) tu"udna. Ta dadiyen tu"ud di nangdon
hinadan wanan an iha'mawan nadan bubida an sedar.
4 Ya hinan nundinommang an dingding ya wadaday natagen hintutluy nalinyan
tawa an nundidinommang.
5 Ya atbohdin wadaday hintutlun panto an nundidinommang.
6 Ya impiphodna bo i diyen palasyuna han balen nginadananah dakol di tu"udna
an napitut limay (75) umpiy dinukkena ya napat ta limay (45) umpiy binillogna. Ot
hu"upanda ta waday balkona an wadaday tu"udna ya waday atopna.
7 Ot iyammana nan kuwartun awadan nan tronona an hay ngadana ya Kuwartun
Punhahapitan. Ta hidiy pangihahapitanda hi'on waday mipanuh an mihahapit. Ya
na'oddahan an namin hi sedar di dotalna ta ingganah nan bubidana.
8 Ya hana'en iha"adan nan patul ya impiphodnahdih indoggan nan kuwartun
punhahapitan an numpaddung di a'atda. Ot ipiphodna bo ha iha"adan nan ahawana

† **6:38 6:38** Nan Bul ya hidiye nan mi'atluh duminggu hinan October ta ingganah nan mi'atlun duminggun di November. * **7:2 7:2** Hay alyon di udum an Biblia ya opat di nalinya.

an imbabalen nan patul hi ad Egypt an umat damdamah nan kuwartun punhahapitan
di a'atna.
9 Ya hay inusaldah nan palasyu ya nadan o"ongal an batu an pinahokda ot
habatanda ta nipniphodda ya napapaddung di numbibinahhelda. Ta datuwey
inusalda an nihipun hinan nipabunan nadan tu"ud ta ingganah nadan hibe.
10 Ya hanada'en nipabunan nadan tu"udna ya dadiye nadan o''ongal an mun'akulhin
batu an himpulut limay (15) umpiy dinukken di udum ya himpulut duway (12) umpiy
dinukken di udum.
11 Ya nada'en batu an nidingding ya athidin nalkudda ot ahida mipmiphod an
mahabatan ta napapaddung. Ya atbohdiy inatdah nadan sedar.
12 Ya na'en ni'alad hinan lita"angan nan palasyu ya umat damdamah nan ni'alad
hi lita"angan nan Templo ya ta'on on nan dingding nan balkon nan Templo an
tinuntunudday tulun nahabatan an batu on ahida imbattan di ohan dinangal an
sedar.

Hay Tamun Huram

13 Ot ipa'ayag bon Solomon nan i Tyre an hi Huram
14 an hay hi inana ya nan nabalu an nalpuh nan tinanudan Naptali. Ya hay hi
amana ya i Tyre an nala'ing an mun'udih gombang. Ya hituwen hi Huram ya nala'ing
hi nat'onat'on an umat hinan dakol an a'at di gombang. Ta immeh awadan Solomon
ot atonan namin nadan impiyammana.

Hanan Duwan Gombang An Ay Tu''ud

15 Ta iniphod Huram di duwan gombang an ay tu"ud an himbabaintit pituy (27)
umpiy tinageda ya himpupulut waluy (18) umpiy inongalda.
16 Ot ahina bo hu''upan dadiye hi himpipitu ta han godway (7 ½) umpi an gombang.
17 Ot alkusana dadiyen inhu''upna hi nun'atuligonggong an nahanu'hu''up an
gombang hi himpipituy nalinya hi ohan tu''ud
18 ya hindudway linyan paddungnay bungan di pomegranet an nili'woh damdaman
diyen inhu"upnan gombang hinan ay tu"ud.
19 Ta hay tigon di uhhun dadiyen nihu''up hinadan ay tu"ud hinan balkon ya
umatdah habhabung an lili an hay tinageda ya hinonnom di umpi.
20 Ya hidiyen gombang an nihu"up hinadan ay tu"ud ya waday ay naballin an
malukung di tigona ya ni'alkus nimpehdiy nun'atuligonggong an nahanu'hu"up ya
duway gahut (200) an bungan di pomegranet an duway linya di nili'woh i dadiye.
21 Ot ipata'dogda mohpe dadiyen tu"ud hinan way hogpan hinan balkon nan
Templo. Ta nipata'dog nan oha hi nangappit hi muyyadna ot ngadanan Solomon
hi Jakin ya nan oha hi nangappit hi huddo'na an nginadanana hi Boas.
22 Ya hay tigon nimpen dadiyen nihu''up hinadan ay tu"ud ya umatdah habhabung
an lili. Ta hidiyey nagibbuhan dadiyen ay tu"ud.

Nan Gombang An Ay Palyu'

23 Ot apyon bon Huram han ongal an gombang an punha"adan hi liting an ay palyu'
an himpulut limay (15) umpiy lukud di to'ona. Ya pitu ta han godway (7 ½) umpiy
dinallomna. Ya napat ta limay (45) umpiy inongalna.
24 Ya hinan da''ul'en di timidna ya nili'woh di duway nuntunnud an linya an ni'alkus
hidiy ay bungan di kaluhhaba an hinan himpulut waluy (18) pulgada on himpuluy
(10) ni'alkus an ay kaluhhaba.
25 Ya hidiyen punha"adan hi liting ya nipabun hi bonog nadan himpulut duwan
(12) inyammadan bulug an baka. Ya hintutlun baka on nat'on di nangihangngabanda
ta waday nangihangngab hi nangappit hi muyyadna ya wadaday nangihangngab hi
nangappit hi huddo'na ya hi tuluwan di algo ya hi nangappit hi alimuhan di algo.

26 Ya hay inuktul diyen punha"adan hi liting ya tuluy pulgada. Ya hana'en timidna
ya ay timid di basu an ay habhabung an nabo'yag. Ya himpulut duway libuy (12,000)†
galon di mittuh liting.

Hanadan Gombang An Pangipabunan Hi Besin

27 Ya iniphod bon Huram di himpulun (10) gombang an ipabunan an hinonnom di
umpiy dinukkeda ya hinoppat ta han godway umpiy binillogda.
28 Ya waday hambada an nikabitan nadan dingdingda.
29 Ot alkusana nadan dingdingda hi ay lalayon ya ay bubulug an baka ya kerubim.
Ya hinada'en numbaktu ya nunda"ul an hambada ya ni'alkus hidiy nahuhu''up an ay
habhabung.
30 Ya datuwen pangipabunan ya napilidanda hi hinoppat an gombang ya atbohdin
gombang nadan nangdon an itilonan dadiyen pilid. Ya hinada'en duggun datuwen
pangipabunan ya waday opat an tu"udda ta ipabunan nadan gombang an besin. Ya
datuwen tu"ud ya ni'alkus bohdiy nahuhu''up an ay habhabung.
31 Ya hay gawwan nadan ipabunan nadan besin ya waday nun'atuligonggong an
hay binillogda ya baintit pituy (27) pulgada ya ha'ey dinallomda ya himpulut waluy
(18) pulgada. Ya na'alkusan di nunlini"odan dadiyen nipabunan nadan besin. Ya
hanada'en dingding datuwen ipabunan ya nakuwadladu an agge natuligonggong.
32 Ya hanada'en opat an pilid di ohan ipabunan ya wadah haggud nadan
dingdingna. Ya hanada'en nangdon hinan puntilonan di pilid ya nida"itdah nadan
tu"ud. Ya hanada'en pilid ya nahuluk hi duway umpiy binillogda.
33 Ya an namin nadan agimangnun nadan pilid ya gumo' di niphod an umatdah
nadan pilid di kalesa.
34 Ya nan opat an tu''ud datuwen ipabunan ya ningammut i dadiye nadan
nidongdong an opat an pangidonan.
35 Ya waday natuligonggong hi uhhun nadan tu"udda an hiyam di pulgaday
binillogda. Ya an namin nadan tu"udda ya hambada ya ningammutdah nan kaliton.
36 Ya hinada'en tu"udda ya dingdingda ya nipa'ot hidiy ay kerubim ya ay lalayon ya
nadan ay palma. Ya hinan nunlini"odan ya ni'alkus di nahuhu''up an ay habhabung.
37 Ta athituy inatdan nangapyah nadan himpulun (10) kaliton an numpapaddung
di a'atda.
38 Ot mangiphod boh Huram hi himpulun (10) gombang an besin ta mipong i
dadiyen pangipabunan. Ya hay binillog di ohan besin ya onom di umpi an hay
mittuhdi ya duway gahut ta han napat (240)‡ di galon an liting.
39 Ot iha''adnay liman ipabunan hi nangappit hi muyyad nan Templo ya lima bo
hi nangappit hi huddo'na. Ya nan ongal'e an ay palyu' an punha"adan hi liting ya
inha"adna hi numbattanan di nangappit hi muyyadna ya hay nangappit hi tuluwan
di algo.
40 Ot mangiphod boh Huram hi dakol an besin ya punggaud hi gubu ya malukung
an duyun ittuwan di dalan miwalaghi'.

Ta inggibbuh Huram an namin dadiyen impiphod Solomon i hiyahdih nan Templo.
Ot datuwe nadan iniphodna,
41 an duwa an ay tu"ud ya nan duwan ay naballin an malukung an niyuhhun i
dadiyen ay tu"ud ya nadan ni'alkus i dadiyen ay malukung an nun'atuligonggong an
nahanu'hu"up.

---

† **7:26 7:26** Nan himpulut duway libuy (12,000) galon ya na'alah nan English an Biblia an NET. ‡ **7:38 7:38** Nan duway gahut ta han napat (240) di galon ya ma'alah nan English an Biblia an NET.

42 Ya nan opat di gahut (400) an ay bungan di pomegranet an nitattayun di
hindudway gahut (200) hinan duwan nahanu'hu"up an nun'atuligonggong an nili'woh
i dadiyen duwa an ay malukung
43 ya nadan himpulun besin ya himpulun (10) ipabunan dadiyen besin
44 ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwa (12) an ay
bubulug an baka an nipabunan diyen punha"adan hi liting
45 ya nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan malukung. Ya an namin
datuwen impa'iphod Solomon i Huram an ma'usal hinan Templo ya gombang di
niphod
46 an linanatna ot ahina ikuyag hinan inyammanan nat'onat'on di a'atda. Ya hay
e nangipiphodan nan patul i datuwe ya hidih nan nihaggon hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan hidih nan numbattanan di ad Sukkot ya hi ad Saretan.
47 Ya agge impakilun Solomon dadiyen usal an gombang an impiyammana te
dakkodakkol an ma"id ha mapto' hi'on atnay kiluna.
48 Ya impa'iphod bon Solomon hanadan nabalitu'an an ma'usal hidih nan Templo an
umat hinadan punggobhan hi insenso ya nan lamehaan an iha"adan nadan tinapay
an midawat i Apu Dios.
49 Ot ipiyammana bo nadan namahmah an balitu' hi pumpattukan hi hilaw an lima
hi nangappit hi winawwan ya lima boh nangappit hi iniggid ta miha"addahdih nan
way panton nan kuwartun Apu Dios.
Ot ipiyammana bo nadan ni'alkus an ay habhabung ya nadan pun'ipit hi bala
50 ya nadan besin ya nadan pun'odop hi hilaw ya nadan malukung ya nadan
duyu ya nadan punggobhan hi insenso ya nadan bisaglan nan panton nan ongal
an kuwartun nan Templo ya nan panton nan kuwartun Apu Dios.
51 Hidin nagibbuh an namin nadan impiyamman nan patul an hi Solomon hinan
Templo ot ipipaghopna nadan inyappit din hi amana an hi David i Apu Dios an umat
hi balitu' ya silber ya nadan udum an ma'usal. Ot ena ipiha"ad hidih nan kuwartun
pangiha"adandah nadan nun'abalol an usal hidih nan Templo.

8

Hay Nangiyayandah Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinan Templo

1 Nan patul an hi Solomon ya impa'ayagna nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan
ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ta eda alan nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios hi ad Zion an boblen David hidih ad Jerusalem.
2 Ta na'amungdan namin nadan linala'i an tinanud Israel hi awadan nan patul an
hi Solomon hidin mi'apituh bulan an ma'alih Itanim ta ngilinonda nan punnomnom-
nomandah din nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan.
3 Ta hidin na'amungdan namin ot ahi e iyattang nadan padi nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios.
4 Ot pi'yalada nan tabernakel ya an namin nadan wahdih nan tabernakel ot
iyedahdih nan Templo. Ya hay nangdon i dadiye ya nadan padi ya nadan ibbadan
tinanud Libay.
5 Ot i'nong da Solomon hinadan ibbada an tinanud Israel di dakkodakkol an baka
ya kalnero an adi mabilang hidih nan way Kahun.
6 Ot ipaghop mohpen nadan padi nan Kahun hinan Templo ot eda iha"ad hidih nan
hiluk nadan paya' nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios.
7 Ta nahophopan nan Kahun hinadan nabitbit an paya' nadan kerubim ya ta'on on
nadan kayiw an nangiyattanganda.

8 Mu dudduke dadiyen nangiyattanganda ta matigoy udduda hi'onta wahdih nan
kuwartun niyappit i Apu Dios mu adida matigo hi'onta wah nan bahhel diyen
kuwartu. Ta ingganah ad uwani ya dedahdi.
9 Ya hay niha''ad i diyen Kahun ya ammuna nan duwa an nadampillag an batu an
nitudo'an nan Hapit Apu Dios an inha''ad din hi Moses hi awadandah nan billid hi
ad Sinai* an hidiy nangibagaan Apu Dios i dadiye an tuguna i dida an tinanud Israel
hi nalpuwandah ad Egypt.
10 Ya hidin lumah'un nadan padih nan kuwartun Apu Dios ya pamaag ya napnuh
bugut nan Templo an mangipa'innila an wadah Apu Dios hidi.
11 Ya nunhigla nan binang Apu Dios ta hiya nan ma"id ha aton nadan padi an
mangat hinadan tamuda.
12 Ot mundasal hi Solomon an alyonay, Imbagam Apu Dios an miha"ad'ah nan
himmilong an bugut
13 muten ad uwani ya iniphodmih tuwen ma"aphod an Templo ta iha''adam hi
inggana.
14 Ot ihangngab nan patul hinadan ibbanan tinanud Israel ta wagahana dida
15 an alyonan diday, Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel. Ta
gapuh nan ongal an abalinana ya impa'annungna din imbagana i ama an hi David.
Te inalinay,
16 Nihipun hi nangipanguluwa' i da'yun tatagu' hi nalpuwanyuh ad Egypt ya ma"id
ha pinili' i datuwen bobleyun tinanud Israel hi ipata'dogan ha Templo ta adayawa'.
Mu pinto''uh David ta nun'ap'apu i da'yun tatagu' an tinanud Israel.
17 Ot alyon bon Solomon di, Ninonomnom ama an hi David an ipata'dog hituwe an
Templo ta adayawan nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
18 Mu inalin Apu Dios i hiyay, Maphod hinaen ninomnommu an mangiyamma i ha
Templo ta adayawa'.
19 Mu bokon he''ay mangiyamma te hanan imbabalem di mangiyamma i diyen
Templo ta adayawa'.
20 Ot teen ad uwani ya impa'annung Apu Dios nan imbagana ta ha''on teey nihukkat
i ama an mun'ap'apu i da'yun i'iban tinanud Israel. Ya teen niphod tun Templo an
pundayawan ta'uh nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
21 Ot ipa'iphod'u bo han iha''adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an
awadan nadan nitudo' an imbagana i handidan a'ammod ta'u hi nangipanguluwanan
dida ta tinaynandah ad Egypt.

Hay Dasal Solomon

22 Ot e tuma'dog hi Solomon hidih nan way punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an
inhangngabnah nadan tatagu ot itaggenay ta'lena ot mundasal
23 an alyonay, Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel, immannung an ma"id ha
nipaddungam hitun luta ya ta'on on hi ad abunyan. Te munnananong di pamhodmuh
nadan baalmu an manginaynayun an umun'unud i he"a.
24 Te ad uwani ya impa'annungmu din imbagam i din hi ama an hi David an baalmu
an miyamma ha Templo.
25 Ot hay dawato' piboh ad uwani i he''a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel
ya hanat ipa'annungmu bo din imbagam i din hi ama an hi David an baalmu an
alyom di, Nanongna an hanadan tanudam di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel hi'on
halipodpodonda an unudon nadan tugun'u an umat hi nangun'unudmun ha''on.
26 Ot hay dawato' nimpe ya hanat ipa'annungmuh diyen imbagam i din hi aman hi
David an baalmu.

---

* **8:9 8:9** Nan billid hi ad Sinai ya hay ohah ngadana ya ad Horeb an ma'alih billid Apu Dios.

27 Mu undan tatawwa mabalin ta he''a an Dios ya munhitu'ah tun luta. Hi'on ad
lagud ya adi umda hi iha"adam ot namama mahan moh tun inyammamin Templo.
28 Mu ta'on on athidiy anabaktum ya hanat donglom di dasal'un baalmu an
mumpahpahmo' i he"a hi ad uwani.
29 Ta wan ibaliwmuh tuwen Templo hi binigat an ta'on on hinan mahdom. Te
hituwey alyom hi pundayawanmin he"a. Ya hanat hinan umaliya' hitun Templo an
mundasal ya donglom di dasal'u.
30 Ta donglom di dasal'u an baalmu ya hay dasal tudan tatagum an ibba' an
tinanud Israel hi'on ihanggami ituwen Templo an mundasal. Ta ta'on on wahna'ah
ad abunyan ya donglom bahan di pumpahpahmo'anmin he"a ya pakawanon da'mih
nadan numbahulanmi.
31 Ya wa'et waday ipabahul di ohan taguh nan ibbana ta umalih hinangngab nan
punggobhan hi mi'nong hitun Templo ta ibagana an ma"id ha bahulna
32 ya hanat donglom hinah nan awadam hi ad abunyan ta he''ay mangipanuh ta
dusaom nan numbahul ya hanat mipa'innila nan agge numbahul.
33 Ya wa'et na'abak amin tatagum an tinanud Israel hi gubat an gapu ta numbahul
amin he''a ya hanat umali ami'eh tun Templo an mumpahpahmo' ami i he"a ta
ibangngadmin mangun'unud i he"a
34 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmin
tatagum an tinanud Israel ta pakawanon da'mi. Ya imbangngad da'mih tun boblemi
an indatmu i handidan a'ammodmi.
35 Ya wa'e bo ta gapuh bahulmin tatagum ya dinusa da'mi ta aggem impa'aliy udan
ta maligatan ami mu hi'on ihanggamin tuwen Templo ta mumpahpahmo' ami i he"a
ta itutuyumi nadan bahulmi ya indinongmin mangat i dadiye
36 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmin
tatagum an tinanud Israel. Ya itudduwan da'mih nan nipto' an pangat ya himmo'
da'mi ta ipa'alim di udan ituwen numboblayanmi an indatmu i da'min tatagum.
37 Ya wa'e bo ta waday bitil ituwen boble onu nunhiglan dogoh di tatagu onu dadag
di nitanom onu ba''atong onu dudun an mangan hi nitanom onu binuhul an gumubat
onu kumpulnan dumatong an dumadag i da'mi
38 ta maligatan ami ya itaggemi'ey ta'lemin ihanggamih tun Templo an mundasal
39 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmi ta
pakawanon da'mi. Mu ukod'ah atom i da'mi an miyunnudan hinadan inatmi te he"ay
nanginnilah nomnom di tagu.
40 Ta wan an namin amin munhitu ituwen boble an indatmu i handidan a'ammodmi
ya malmuy takutmi an adi mangun'unud i he"a.
41 Ya wa'e bo ha nalpuh udum hi boblen umalin mundayaw i he"a an gapuh nan
ongal an abalinam
42 te ma"id ha bahhonan donglon di atagutaguh abobbobley anabaktum an Dios ya
nan ongal an abalinam ya hi'on ihanggana ituwen Templo an mundasal
43 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalna ta
idatmu nan ibagana ta way aton di atagutaguh tun luta an manginnila i he''a an Dios
ta ta'on on dida ya malmuy takutda an adi mangun'unud i he''a ya atbohdi i da'min
tatagum an tinanud Israel. Ya ta wan innilaonda an hituwen inyammamin Templo
ya pundayawan i he"a.
44 Ya wa'e bo ta honagon da'min tatagum an e mi'gubat hinadan binuhulmi ya
hanat ihanggami'e ituwen pinto'mun boble an awadan tun iniphodmin Templo ta
adayawam
45 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom nan
pumpahpahmo'anmi i he"a ta boddangan da'mi.

46 Ya wa'e ta numbahul amin he"a te undan wa ihya ha taguh adi mumbahul ta
gapuh bungotmun da'mi ya inyabulutmu ta ma'abak amih gubat ta iye da'mih nadan
binuhulmih bobleda ta mumbalin amih balud hidi
47 mu alina'eh on hidih nadan niyayanmi ya abulutonmi an numbahul ami ta
itutuyumi dadiyen numbahulanmi
48 ta idinongmi mon mangat i dadiye ta mumpahpahmo' ami i he"a ta ta'on on
wa amih boblen di binuhulmi mu ihanggami'e ituwen boble an indatmu i handidan
a'ammodmi an awadan tuwen iniphodmin Templo ta adayawam
49 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmi ta
ihwang da'mi.
50 Ya hanat pakawanon da'min tatagum hinadan numbahulanmin he"a. Ya hanat
hukkatam di a'at nadan binuhulmi ta umuleda i da'mi ta hom'on da'mi.
51 Te da'mi nadan pinilim hi tatagum. Ya da'mi nadan napalpaligat an ingkakmuh
ad Egypt an paddungnay nangimbabbalan pangildangan hi gumo'.
52 Ot hanat donglom di dasal'un baalmu Apu Dios ya hay dasal tudan ibba' an
tatagum an tinanud Israel. Ta boddangan da'mih nan pumpahmo'anmin he"a.
53 Te alyom hi da'mi nadan pinilim an tatagum hitudan atagutaguh abobbobleh
tun luta an imbagam i handin baalmun hi Moses hidin nangikakam i handidan
a'ammodmih ad Egypt.
54 I diyen nundasalan Solomon ya nundu''un ot itaggenay ta'lenahdih hinangngab
nan punggobhan hi mi'nong. Ta hidin nagibbuh ot tuma'dog
55 ot itkuknay punwagahnah nadan na'amung an ibbanan tinanud Israel an
alyonay,
56 Madayaw hi Apu Dios an nangdat hi linggop i dita'un tatagunan tinanud Israel ta
nipa'annung an namin an ma"id ha imbahhonah nadan imbagana i handin baalnan
ammod ta'un hi Moses.
57 Ot hanat nan Dios an dayawon ta'u ya nanongnan adi dita'u iwalong ya adi dita'u
taynan an umat hi inatna i handidan a'ammod ta'u.
58 Ya hanat boddangan dita'u ta wan nadan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u
ta ibangngad ta'un mangun'unud hinadan tuguna an indatna i handidan a'ammod
ta'u.
59 Ya hanat mipapanomnom i Apu Dios datuwen indasal'un hiya. Ta boddangana'
an baalna ya ta'on on dita'un namin an tatagunan tinanud Israel hinadan mahapul
ta'uh abigabigat.
60 Ta way aton nadan tataguh abobboble an manginnila an hi Apu Dios ya ammunay
madayaw an ma''id ha udum.
61 Ot mahapul an tigon ta'u ta nan Dios an dayawon ta'uy nomnomnomon ta'u ya
mahapul an nadan tugunay un'unudon ta'u an umat hinan at'aton ta'u teeh ad uwani.

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios

62 Ot ipi'nong da Solomon an didah nadan ibbanan tinanud Israel nadan i'nongda
i Apu Dios.
63 Ta impi'nong Solomon nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios an baintit duway
libu (22,000) an baka ya han hinggahut ta baintiy libu (120,000) an kalnero ya gulding.
Ot idawatda nan Templo ta niyappit i Apu Dios.
64 Ya i diye damdaman algo boy nangiyappitan Solomon i Apu Dios hinan lita"angan
hi hangngab nan Templo. Ot i'nongdahdi nadan maghob an mi'nong i Apu Dios
ya nadan taban nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya nadan midawat an
alina. Ya manu'eh hidiy nangi'nonganda i dadiye ya adi umdah nan impiyammana
an gombang an punggobhan hi mi'nong hinadan dakol an maghob an mi'nong ya
nadan taba ya nadan alina an midawat i Apu Dios.

65 Ta nginilin da Solomon nan punnomnomnomandah nun'anallungan handidan
a'ammoddah nan agge naboblayan. Ta dakkodakkolda an na'amung an tinanud
Israel te wadaday nalpuh ad Lebo-Hamat ta ingganah nan nangappit hi muyyadna
hinan way pogpog di ad Egypt. Ta nginilindahdi hinan pundayawanda i Apu Dios hi
himpulut opat (14) di algo.
66 Ya hidin mi'ahimpulut limay (15) algo ot ahi pa'anamuton nan patul nadan tatagu.
Ot wagahan nan patul an hi Solomon nadan tatagu ot ahida umanamut an nunhiglay
am'amlongda hinan maphod an inat Apu Dios hinan baalnan hi David ya i didan
namin an tinanud Israel.

9

Hay Numpatigan Apu Dios I Solomon

1 Hidin inggibbuh Solomon an namin nadan ninomnomnan a'at nan Templo ya nan
palasyuna
2 ya impidwan bon Apu Dios an numpatigo i hiya an umat hidin numpatigana i
hiya hi ad Gibeon.
3 Ot alyon Apu Dios i hiyay, Dingngol'u nan dasalmu. Ya imbilang'uh niyappit i
ha"on hituwen Templo an impiphodmu ta adayawa' hi inggana. Ot minaynayun di
pangipapto"u ituwen Templo.
4 Mu he"a'e ya hi'on ihamadmun mangun'unud hinadan tugun'u ya tudtudu' an
umat hi nangun'unud amam an hi David i ha"on
5 ya ipa'annung'u din imbaga' i hiya. Ta minaynayun an hanadan tanudam di
mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel.
6 Mu idinongyu'e tuwalih nadan tanudam an mangun'unud hinadan tugun'u ta
nadan dios di udum an tataguy dayawonyu ya punhilbiyanyu
7 ya umannung an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i da'yu. Ya inwalong'uh
tuwen Templo an niyappit i ha"on an pundayawanyu i ha"on. Ta punhimpipihulan
da'yun tinanud Israel hi tataguh abobboble.
8 Ta ta'on on mapmaphod di a'atnah ad uwani mu hi'on madadag ya mano"ol di
tatagun manigo ta alyonday, Tanganu mahan on athidiy nangat Apu Dios i diyen
boble ya nan Templo.
9 Ya tobalon nadan udum an tatagu an alyonday, Manu'eh athidiy na'at ya
inwalongdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda an hiya din nangipangulu
i didah nanaynandah ad Egypt. Ta nadan dios di udum an tatagu di dinayawda ya
nunhilbiyanda. Ta hiya nan impa'alin Apu Dios di nunhiglan punholholtapanda.

Hanadan Udum An Inat Solomon

10 Hay nangipiphodan Solomon hinan Templo ya nan palasyuna ya baintiy (20)
tawon ot ahi magibbuh.
11 Ya indat Solomon hinan patul hi ad Tyre an hi Hiram nadan baintin (20) bobleh
ad Galilee te hiyay nangida'idat hi sedar ya bolbol ya nadan balitu' an inusal Solomon.
12 Mu hidin e tinigon Hiram dadiyen boblen indat Solomon ya aggena pinhod.
13 Ot alyonan Solomon di, Tanganu mahan on ha adi maphod an bobley indatmun
ha"on an iba. Ot ngadanan Hiram dadiyen boble hi ad Kabul an hay ibalinana ya
ma"id ha hilbina. Ta ingganah ad uwani ya hidiyey ngadana.
14 Yaden hay indat Hiram i Solomon hi balitu' ya opat di libuy (4,000) kilu.
15 Ta datuwe nadan impa'iphod Solomon hinadan pinilitnan muntamuh nan
Templo ya nan palasyuna ya nan ma'alih millo* ya nan binattun alad hi ad Jerusalem.
Ot ipiphodna bo nadan bobleh ad Hasor ya hi ad Megiddo ya hi ad Geser.

* **9:15 9:15** Nan millo ya natping di nundinommang ot tababonday gawwana ta nahamad.

16 Te nan patul hi ad Egypt ya ginubatdah ad Geser ot pu'ulanda. Ot patayonda
nadan numboblehdi an tinanud Kanaan ot hidiyey idatnah nan imbabalenah din
nun'ahawaanda i Solomon.
17 Ot ipaphod Solomon hidiyen boble ya nan nada''ul an bobleh ad Bet-Horon
18 ya hi ad Baalat ya hi ad Tamar an wahdih nan mamaga an lutan nadan tinanud
Judah.
19 Ot iphodna bo nadan boblen pangi'amungandah makan ya nadan boble an
pangiha''adandah nadan kabayuna ya kalesana. Ya an namin nadan pohdonan iphod
hi ad Jerusalem ya hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya hi an namin nadan
boblen sinakupna on iniphodna.
20 Ya an namin nadan bokon tinanud Israel an nabati an umat hinadan tinanud
Amor ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus
21 an agge ni'paten handidan a'ammodda an tinanud Israel hidin nangubatanda i
dida ya diday numbalinon Solomon hi baal an mapilit an muntamu ta ingganah ad
uwani.
22 Mu hanada'e an ibbana an tinanud Israel ya aggena numbalinon didah mapilit
an muntamu te diday numbalinonah tindaluna ya ap'apun di gubilnu ya nabaktun
opisyal di tindaluna ya opisyal di mungkakalesan e mi'gubat ya numpungkabayu.
23 Ot pot'onay limay gahut ta nabonglen (550) mangituddu ya mumpapto' hinadan
muntamu.
24 Nan ahawan Solomon an imbabalen nan patul hi ad Egypt ya nidalhin mo ta
tinaynana nan awadana ot umeh nan balenah nan way palasyu an impiphod Solomon
hidi damdamah nan boblen David. Ot ahina ipaphod nan ma'alih millo.
25 Ya hinan hintawon ya mumpitlu an e mangi'nong hi Solomon hi maghob an
mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan hinan iniphodnan punggobhan hidih nan
Templo. Ya idihhana bon e munggohob hi insenso. Ta inun'unudna nadan ma'at
hinan Templo.
26 Ot ipiyamman bon Solomon di papol hidih nan da'ging nan baybay an mumbolah†
hi ad Esyon-Geber an nihaggon hi ad Elat an ohan boblen di tinanud Edom.
27 Ya hi Hiram ya hinnagna dohah nadan tatagunan mungngunuh papol an
imminghah nan baybay ta eda bumoddang hinadan tatagun Solomon.
28 Ta nunlugandah nan papol ot umedah ad Opir. Ot ilugandahdiy mahuluk hi
himpulut opat di libuy (14,000)‡ kilun di balitu' ot iyedah nan patul an hi Solomon.

10

Hay Immayan Nan Babain Patul Hi Awadan Solomon

1 Nan babain patul hi ad Seba ya dingngolna nan nundongol an a'at Solomon ya
ta'on on nan pangun'unudnan Apu Dios. Ot ume te pohdonan e patnaon di la'ing
Solomon ta hay pambalna tuwalih nadan naligat an mahmahana.
2 Ta immeh ad Jerusalem an dakol di inlugandah nadan kemel an middum hi makan
ya dakol an balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ta immeh awadan Solomon
ot mahmahanan namin nadan ninomnomnan mahmahan.
3 Ya timbal Solomon an namin dadiyen minahmahana te agge naligat i hiya dadiyen
minahmahana.
4 Ta masda'aw hidiyen babain patul hi ad Seba hi la'ing Solomon. Ya namamah
naniganah nan impiyammana an palasyu
5 ya nadan anonda ya hay atigan di amaphod di pangatna hinadan ap'apu an
munhilbin hiya ya hay aphod di lubung nadan puntamuwonahdi ya nadan niyukodan

† **9:26 9:26** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag hi pingngitna. ‡ **9:28 9:28** Nan himpulut opat di libuy kilun balitu' ya ma'alah nan English an Biblia an TEV.

di inumona an patul ya ta'on on nadan i'nongna an maghob an mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo. Ta nunhiglan masda'aw hi nanigana i dadiye.
6 Ta alyonan Solomon di, Immannung peman tee nadan dingngol'u an imbagadah boblemi an a'at di la'ingmu ya nadan ina'inatmu.
7 Mu adi' ni' patiyon ta inggana tee ot umaliya' ta tinigo' ya anakkaya an agge ni'mo nigodwah nadan dingngol'un a'at di la'ingmu ya kinadangyanmu.
8 Nunhigla mahan moy amlong nadan ap'apu an munhilbi i he"a te nanongnan donglodonglonda nadan maphod an panugunmu.
9 Ot madayaw nan Dios an un'unudom te umipa'amlong'an hiya. Ya gapuh nan munnananong an pamhodna i da'yun tinanud Israel ya pinto' da'ah patul ta nan nipto' di ma'at i da'yu.
10 Ot idatna i Solomon di opat di libuy (4,000) kilun balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya nadan dakol an middum hi makan. Ya dadiyen middum hi makan ya ma"id ha udum hi nangdat hi athidiy dinakolna an umat i diyen indat diyen babain patul di i Seba i Solomon.
11 Ya wada bo ta'way inyalin nan papol Hiram hi balitu' an nalpuh ad Opir ya wadada boy udum an ni'yaladan nun'abalol an batu ya maphod an kayiw an almug.
12 Ta impiphod Solomon nadan kayiw hi tu"ud nan Templo ya nan palasyuna. Ot ipiphodna nadan udum hi harp ya lira ta mipagangoh hinan pundayawanda. Ya ammuna i diye di nangdatandah dakkodakkol an kayiw an almug.
13 Hi Solomon ya indatnan namin nadan imbagan nan babain patul hi ad Seba. Ya nat'on bo nadan pohdona tuwalin idat i hiya an miyunnudan hinan kinadangyana. Ot umanamut hidiyen babain patul hi bobleda an didah nadan in'uyugnan baalna.

Hay Kinadangyan Solomon

14 Hinan atawotawon on waday midat i Solomon hi baintit tuluy libuy (23,000) kilun balitu'.
15 Ya nat'on bo nadan buwis an bayadan nadan mumpunggattang ya nadan buwis an idat nadan patul hinadan bobleh ad Arabia ya nadan gobelnador hinadan bobledan tinanud Israel.
16 Ot mumpa'apyah Solomon hi duway gahut (200) an o''ongal an nabalitu'an an hapiyo an hinohha i datuwen hapiyo ya kulang hi pituy kilun balitu' di na'usal.
17 Ot mumpa'apya boh tuluy gahut (300) an kikkitang an hapiyo an hay damot di balitu' an na'usal hi hinohhan hapiyo ya mahuluk hi ohay kilu ta han godwa. Ot ena ipiha''ad hinan ohan kuwartuhdih nan palasyu an nginadananah palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna.
18 Ya numpa'apya bo i han ongal an trono ot oddahanah balitu' ot alkusanah nan ma'alah nan ba'git di elepante.*
19 Ya hidiyen trono ya waday onom an pala'adna ya hinan idang'igan ya umat hi napaud an panay† tigona. Ya waday numbinahhel hi pangiha'mawan hi ta'le. Ya wadada boy numbinahhel an timma'dog an ing'ingoh di layon i dadiyen pangiha'mawan hi ta'le.
20 Ya i dadiyen onom an pala'adna ya wadada boy himpulut duwan (12) ing'ingoh di layon an hinan ohan pala'ad on duway nundinommang an layon. Ta hidiyen trono ya ma"id ha nipadpaddungana hinadan udum an pun'ap'apuwan.
21 Ya an namin nadan pun'inuman nan patul ya nadan udum an usal hidih nan kuwartun ma'alih palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna ya namahmah an balitu' di niphod. Te i diyen numpatulan Solomon ya ma"id ha balol di silber.

---

* **10:18 10:18** Nan ba'git di elepante ya dakol nan mapmaphod an iyammaana an hidiye nan alyondah aybori.
† **10:19 10:19** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

22 Ya wadada boy papolna an mi'uyug hinadan papol Hiram ta didan namin di e
mungngina hi udum an boble an umat hi ad Tarsis. Ya maminghan hinan tuluy tawon
on ahida umanamut an waday iyanamutdan balitu' ya silber ya ba'git di elepante ya
bulangon an kikkitang ya o"ongal.
23 Ta ma"id ha udum an patul hi abobbobleh ingkadkadangyana ya inla'la'ingna mu
hi Solomon.
24 Ya an namin nadan tataguh abobboble on pinhoddan e mundongol hinan nalpu
i Apu Dios an la'ingna an muntugun.
25 Ta atawotawon on wadaday umalin manigo i hiya an waday odnandah idatdan
hiya an balitu' ya silber ya lubung ya nadan middum hi makan ya almas ya kabayu
ya mul.
26 Ot amungon Solomon di hinlibut opat di gahut (1,400) an kalesan di e mi'gubat
ya himpulut duway libu (12,000) an kabayu. Ot ipiyena dadiye hinadan boble an
iha"adanda mu wadaday inha"adna hi ad Jerusalem.
27 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber hi ad Jerusalem an umat hi
dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an sedar an umat hi dinakol di kayiw an
sikamor hinadan pu"un di billid.
28 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattang nadan mungkumilhun baalna hi ad
Egypt ya hi ad Silisya.
29 Ya hay nangattangdah ohan kalesan di mi'gubat ya onom di gahut (600) di
silber. Ya hinggahut ta nabongley (150) silber di nangattangda hi ohan kabayu. Ta
gattangonda on inggattangda damdama hinadan patul di tinanud Hit ya hinadan
patul hi ad Syria.

11

Hanadan Dakol An Ahawan Solomon

1 Nan patul an hi Solomon ya dakol di binabain pinpinhodna an nalpuh udum
hi boble an bokon ammuna nan imbabalen nan patul hi ad Egypt di ahawana te
wadaday i Moab ya tinanud Ammon ya i Edom ya tinanud Hit ya nadan i Sidon.
2 Yaden datuwe nadan tatagun alyon Apu Dios hinadan tinanud Israel di adida
pi'yahawaan te lo'tat ya middumda i didan e mundayaw hinadan diosda. Mu hi
Solomon ya inahawana dida.
3 Ta hay ngammut di ahawana ya pituy gahut (700) an i'imbabalen di papatul ya
nat'on bo nadan imbilangnah ahawana an tuluy gahut (300). Ta datuwen binabaiy
nangitudtudun hiya an umadawwi i Apu Dios.
4 Ta hidin amamma moh Solomon ya datuwen ahawana di nangipangulu i hiya ta
nadan diosda di eda pundayawan. Ta aggena inyohhay pundayawna i Apu Dios an
adi umat hi nangat amanan hi David.
5 Ta nan dios di i Sidon an hi Astoret di dinayawna ya nan nunhiglan umipabungot
i Apu Dios an dayawon nadan tinanud Ammon an hi Molek.
6 Ta hiya nan adi maphod hi panigon Apu Dios nan inat Solomon te aggena inyohhay
pangun'unudna i Apu Dios an adi nimpe umat hi nangat amanan hi David.
7 Ya hidih nan nabillid hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jerusalem ya
nangapyah Solomon hi pundayawandah nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios
an dayawon nadan i Moab an hi Kemos ya nan dayawon nadan tinanud Ammon an
hi Molek.
8 Ya nangiphod hi pundayawan nadan ahawanan nalpuh udum hi boble ta
pangigobhanda hi insenso ya nadan udum an i'nongdah nadan diosda.
9 Ta bimmungot hi Apu Dios i Solomon an gapu ta inwalongnan mangun'unud i
hiya an dayawondan tinanud Israel an ta'on on numpidway numpatigana i hiya.

10 Te ta'on on impagol Apu Dios di e pundayawan Solomon hi udum an dios mu
aggena inun'unud.
11 Ta hiya nan alyon Apu Dios i hiya di, Gapu ta athinay inatmu an aggem inun'unud
nadan tugun'u ya ibaga' tee an idat'u tun pun'ap'puwam hi ohah nadan ap'apu an
munhilbi i he"a.
12 Mu gapu ta nomnomnomo' din hi amam an hi David ya bokon ni"an hi ad uwanin
atagum di pangata' ta hitun pun'ap'apuwan nan imbabalem.
13 Te athituy ninomnom'un aton mu gapu nimpeh punnomnom'un amam an hi
David ya hi ad Jerusalem an pinto"u hi boble' ya adi' aanon i he"an namin nan
pun'ap'apuwam mu ibati' ha ohah tinanud Israel ta pun'ap'apuwan nan imbabalem.

Hanadan Binuhul Solomon

14 Indani ya wada han hi Hadad an holag di patul hi ad Edom an hiyay
nangipanomnoman Apu Dios ta mi'buhul i Solomon.
15 Hidin apatul David ya ginubatda nadan tinanud Edom ot abakonda dida. Ot
ume da Joab hinadan tindaluna ta eda ilubu' nadan ibbadan tindalu an nun'a'ateh
nunggugubatanda.
16 Ta niha"addah ad Edom hi onom di bulan ot patayondan namin nadan linala'ihdi.
17 Mu hi Hadad ya unga ni' i diye ta inibtik nadan ap'apu an munhilbi i amana ot
iyedah ad Egypt.
18 An ini'wadah ad Midian ot umedah ad Paran. Ot awitondahdi hi ad Paran di
linala'i ta nun'ibbadan immeh ad Egypt ot umedah awadan nan patul hidi. Ot idattan
nan patul hi Hadad hi balena ya lutana ya nadan udum an mahapulna an umat hi
makan.
19 Ya hay nihaha"adanahdi ya pinpinhod nan patul hi ad Egypt di pangat Hadad ta
hiya nan impa'ahawana nan hi ibban ahawanan hi Tahpenes.
20 Ta nawada han imbabaleda an nginadanandah Genubat. Ot awiton Tahpenes
hituwen hi Genubat ta ni'yong'ongngal hidih nan balen nan patul an didah nadan
imbabalena.
21 Ya hidin awadan Hadad hi ad Egypt ya dingngolnan nateh David ya ta'on on
nan opisyal di tindaluna an hi Joab. Ot alyonah nan patul di, Daan mo bahan ta
iyabulutmu ta umanamuta' hi boblemi.
22 Mu alyon nan patul di, Undan waday mahapulmun ma"id hitu ta ninomnommun
umanamut hi bobleyu?
Ya alyon Hadad di, Ma"id, mu pinhod'un umanamut. Ot hanat iyabulutmu.
23 Ya wada bo han hi Reson an imbabalen Eliada an nangipanomnoman Apu Dios
ta mi'buhul i Solomon. Hituwen hi Reson ya inibtikana nan punhilhilbiyanan patul
hi ad Sobah an ohan bobleh ad Syria
24 an pamaaggot amungona nadan ibbana ta ngohayonda nan patul ot hiyay
numbalin hi ap'apuda. Ta hidin ginubat nan patul an hi David di bobleda ya binumtik
da Reson an didah nadan ibbana hi ad Damaskus hi ad Syria. Ta nunhitudahdi ot
hiyay numbalin hi ap'apuda.
25 Ya nunhiglay hihiwonah nadan tinanud Israel an umat i Hadad ta hiya nan
ni'buhul bo i dida hidin numpatulan Solomon. Ta hiyay nun'ap'apu nimpe hi ad
Syria.
26 Ya hay oha bon ni'buhul i Solomon ya hi Jeroboam an imbabalen Nebat. Hiyay
ohah nadan ap'apu an munhilbin Solomon an nalpuh nan tinanud Epraim hi ad
Seredah an hay hi inana ya nan nabalu an hi Seruah.
27 Ta athidiy inat Jeroboam an nungngohe i Solomon. Ya i diye ya iniphod Solomon
nan ma'alih millo ya nan binattun alad nan boblen amanan hi David.

28 Ya i diye ya mangilog ni' hi Jeroboam mu maphod di pangatna. Ya hidin tinigon
Solomon di abalinanan muntamu ya inyukodna i hiya nadan puntamuwona an
nalpuh nan tinanud Joseph.

29 Ya i han ohan algo an hiyah himmawwang hinan kalata hi Jeroboam an nalpuh
ad Jerusalem ya dinamuna nan propeta an hi Ahijah an i Siloh an balbalu nan oddah
di lubungna. Ya ma''id ha udum hi taguh din nundammuwanda.
30 Ot aanon Ahijah hidiyen balu an oddah di lubungna ot hethetona ta nunhimpulut
duwa (12).
31 Ot alyonan Jeroboam di, Alam di himpulu (10) te hituwey imbagan Apu Dios.
Te nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonan he"ay, Nomnomnomom an
punduwao' tun pun'ap'apuwan Solomon ta idat'un he"ay himpulun (10) tinanud ta
pun'ap'apuwam.
32 Unhaot an namin mu nomnomnomo' din baal'u an hi David ya hi ad Jerusalem
an pinili' an punhituwa' hitun bobleyun tinanud Israel. Ta hiya nan ibati' ha
pun'ap'apuwan nadan holag Solomon.
33 Manu'e hi athituy ato' ya din'uga' i Solomon ta hanadan dios di udum an tatagu
di dayawona an umat i Astoret an dayawon nadan i Sidon ya hi Kemos an dayawon
nadan i Moab ya hi Molek an dayawon nadan tinanud Ammon. Ta hanadan adi'
pohdon di ina'inatna an aggena inunud nadan tugun'u ya tudtudu' an adi umat i din
hi amanan hi David.
34 Mu ta'on on athidi ya munnanong an mun'ap'apuh Solomon ta ingganay mate an
gapuh punnomnom'u nimpe hinan pinto''un baal'un hi David an nanginaynayun an
nangun'unud hinadan tugun'u ya tudtudu'.
35 Ta hitun pumpatulan nan imbabalena ya ahi' idat i he"ay himpulun (10) tinanud
Israel ta pun'ap'apuwam.
36 Mu batiyo' nimpe ha ohay tinanud ta minaynayun an pun'ap'apuwan nadan holag
nan baal'u an hi David hi ad Jerusalem. Te hituwe nan boblen pinili' ta pundayawan
di tatagun ha"on.
37 Mu he''a'e ya pumbalinon da'ah patul hinadan pinhodmun pun'ap'apuwan
hinadan numboblayan nadan ibbayun tinanud Israel.
38 Ya hi'on un'unudom nadan ibaga' i he"a ta nan pohdo' di atom ta nipto' di
pangatmu ta un'unudom nadan tugun'u ya tudtudu' an umat hi nangun'unud din
baal'un hi David ya inaynayun'un bumoddang i he"a. Ta minaynayun an da'yuy
mun'ap'apuh tudan numboblayanyun tinanud Israel an umat i David an minaynayun
di pun'ap'apuwan nadan holagna.
39 Mu nan pundusaa' hinan holag David an gapuh numbahulan Solomon ya adi
minaynayun hi inggana.

40 Ta gapu i diye ya e ot patayon Solomon hi Jeroboam mu binumtik hi ad Egypt
ot umeh awadan nan patul hidi an hi Sisak ot mihaha"ad hidi ta ingganaot mateh
Solomon.

Hay Natayan Solomon

41 Hanadan udum an na'na'at hi numpatulan Solomon ya hay a'at di la'ingna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan Solomon.
42 Ta napat (40) di tawon hi numpatulana i didan namin an tinanud Israel an hay
niha"adana ya hi ad Jerusalem.
43 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat nan imbabalenan hi
Rehoboam an numpatul.

12

Hay Bimmoholan Nadan Udum An Tinanud Israel I Rehoboam
(2 Chronicles 10:1-19)

1 Hi Rehoboam ya immeh ad Sekem te hidiy na'amungan nadan ibbanan tinanud
Israel ta hiyay pumbalinondah patul.
2 Ya hidin dingngol Jeroboam an imbabalen Nebat an hi Rehoboam di numbalin
moh patul ot mumbangngad hi bobleda an tinanud Israel. Te hidin numpatulan
Solomon ya binumtik hi ad Egypt.
3 Ot ipa'ayag nadan ibbanan nunhituh nangappit hi huddo'na ta didan namin an e
mi'hapit i Rehoboam. Ta hidin immeda ot alyonda i Rehoboam di,
4 Handin hi amam di patul ya nunhiglan naligatan amih nangatnan da'mi. Ot onha
mabalin ya manghanom bahan di pangatmun da'mi ta nanongnan munhilbi amin
he"a.
5 Ya alyon Rehoboam di, Idattana' hi tuluy algo ta punnomnomnoma'. Ya ahi ayu
umali ta ibaga' di pambal'u i naen ibagayu. Ot umanamut nadan tatagu.
6 Ot umeh Rehoboam an e mi'hapit hinadan a'amamma an nunhilbi i din patul
an hi amana ot ibagana hi'on nganney itugundah pambalna hinan imbagan nadan
tatagu.
7 Ya alyonday, Hi'on maphod di pangatmuh nadan tatagu ta ipatigom di ulem i dida
ya hay maphod di pambalmuh nan ibagada ya minaynayun an he"ay punhilbiyanda.
8 Mu agge inunud Rehoboam hidiyen intugun nadan a'amamma. Ta immeh nadan
paddungnan mumpangilog an linala'i an dida nadan pinilina an uggan manugun i
hiya.
9 Ot alyonan diday, Nganne piboy itugunyuh pambal'u hinadan tatagu an mangali
hi manghano' di pangat'u i dida ta adi anu umat hi nangat handin hi ama i dida?
10 Ya alyondan hiyay, Ibagam i dadiyen tatagu an hanan angkekeng di ta'lem ya
ong'ongngal mu hay gitang amam.
11 Ot hi'on nidamtanda hinan impa'at amam ya ibagam an udmam dadiyen inatna.
Ta hi'on bilauy nanoplatnan dida ya hay panoplatmu'e ya hanadan napagatan.
12 Ta hidin nala"uh di tuluy algo ya numbangngadda tatawwa da Jeroboam hinadan
tatagu hi awadan Rehoboam te hiyah diyey inalina.
13 Ya ma'abbungot nan patul hi nambalana hinan imbagada an aggena inunud nan
intugun nadan a'amamma i hiya.
14 Ta hay inunudna ya nan intugun nadan mumpangilog an linala'i. Ta alyona
di, Hi'on naligatan ayuh nadan impa'at ama ya iyal'alanay pangat'u i da'yu. Te
hi'on bilauy nanoplatnan da'yu ya namama i ha"on te hay panoplat'un da'yu ya nan
napagatan.
15 Ta agge inabulut nan patul nan pohdon nadan tatagu an ma'at. Ot athidiy na'at
ta wan ma'at i Jeroboam din imbagan Apu Dios hinan propeta an i Siloh an hi Ahijah
an imbabalen Nebat.
16 Ta hidin innilan mon nadan tatagu an adi abuluton nan patul nan imbagada ot
alyonday, Undan nganne tuwaliy niyatam an holag David an hi na' Jesse i da'mi an
nunhituh nangappit hi huddo'na. Ot alyondah nadan nun'ibbaday, Ma'ayuot eh'a ta
umanamut ta'u ta ukkodda peman nadan holag David hinan pun'ap'apuwanda.
17 Ta ammunada mo nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Judah di
nun'ap'apuwan Rehoboam.
18 Indani ya hinnag nan patul an hi Rehoboam hi Adoniram an niyukodan
nadan mapilit an muntamu ta ena tigon nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh
nangappit hi huddo'na mu hidin dimmatong ya nuntopada ta ingganaot mate. Mu

hi Rehoboam ya wahdih ad Sekem. Ta hidin dingngolnah diyen na'at ot ma'ibagan e milugan hinan kalesana ot bumtik hi ad Jerusalem.
19 Ta nihipun i diye ya nagodwa nadan tinanud Israel ta hanadan nunhituh nangappit hi huddo'na an nginadanandah Israel ya adida un'unudon nadan holag David an nunhituh ad Judah an nangappit hi muyyadna. Ta athidiy na'at hi ingganah ad uwani.
20 Te hidin na'innilaan nadan tinanud Israel an immanamut hi Jeroboam ya nunhahapitdan ma'amungda ta hiyay pumbalinondah patuldahdi hi ad Israel. Ta ammunada mo nimpe nadan tinanud Judah an ninaynayun an nan holag David di patulda.
21 Ya hidin dimmatong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot amungonay hinggahut ta nawaluy libun (180,000) tindalun nalpuh nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ta eda gubaton nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Israel te pinhodnan mibangngaddah nan pun'ap'apuwana ta nanongnan hiyay patulda.
22 Mu himmapit hi Apu Dios hinan propeta an hi Semayah ot alyonay,
23 Ume'ah awadan nan patul hi ad Judah an hi Rehoboam an imbabalen din hi Solomon ya nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin
24 ya inalim di, Alyon Apu Dios di adiyu anu e gubaton nadan ibbayun tinanud Israel. Umanamut ayuot te umman hi Apu Dios di ud nomnom i datuwen na'at.
Ta agge mo e ginubat da Rehoboam da Jeroboam te inunudda nan imbagan Apu Dios.

Hay Nan'ugan Jeroboam I Apu Dios

25 Yaden hi Jeroboam e an patul moh nangappit hi huddo'na ya inhamadnan inalad hi ad Sekem hidih nan nun'abillid an boblen nadan tinanud Epraim ot munhituhdi. Ot ahina taynan hidiyen boble ot umeh ad Penuel ot ipaphodna boh diyen boble.
26 Indani ya numanomnom hi Jeroboam ya alyonay lo'tat nin mahan tee ya mibangngad tudan tataguh nan pun'ap'apuwan nan holag David.
27 Te athitu'e an hinan Templo hi ad Jerusalem di e pangi'nongan nadan tatagu hinadan i'nongda i Apu Dios ot lo'tat ya mibangngad boy naminhoddan munhilbi hinan patul nadan tinanud Judah an hi Rehoboam. Ot ma"id ha bahhonan patayona' ta ibangngaddan hiya.
28 Ta hiya mo nan nangapyah duwan nabalitu'an an ing'ingoh di baka an inunudna nan imbagan nadan uggana e pumpaboddangan hi'on nganney maphod hi atona. Ot alyonah nadan tatagu di, Na'alligat an umanneh ad Jerusalem an e mundayaw i Apu Dios. Mu adi mo gahin on ume ayuhdi te wahtu tee tudan dios an dayawon ta'un tinanud Israel an bimmoddang i handidan a'ammod ta'u hi nanaynandah ad Egypt.
29 Ot ena iha"ad nan oha hi ad Betel ya inyenah awadan nadan tinanud Dan nan oha.
30 Ta hituwey ongal an numbahulan nadan tatagu te eda dinaydayaw nan duwan ing'ingoh di baka hi ad Betel ya hi ad Dan.
31 Ya nangapya bo hi Jeroboam hi udum an pundayawanda. Ya kumpulnah nadan tatagu di pinto'nah padi hi munhilbi an ta'on on agge nalpuh nan tinanud Libay.
32 Ot ibagana bon mahapul an ngilinonda nan mi'ahimpulut limah (15) algo hinan mi'awaluh bulan ta mipaddung hinan pungngilinandah ad Jerusalem an punnom-nomnomandah din nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan. Ta iyeda nadan i'nongda i diyen pundayawanda. Ta hidiyey inat Jeroboam an ini'nongnah nan nabalitu'an an ing'ingoh di baka hi ad Betel. Ya wadada boy numbalinonah padi i dadiyen pundayawanda.
33 Ta hidin nadatngan nan mi'ahimpulut limay (15) algoh nan mi'awaluh bulan an pinto' Jeroboam an punhahamulanda hi ad Betel ot ma'amungdahdin namin an

tinanud Israel an wah nangappit hi huddo'na ot umehdih Jeroboam ot ena idawat nadan i'nongna.

13

Nan Propeta An Hinnag Apu Dios Hi Ad Betel

1 Hidin e idawat Jeroboam nadan i'nongnahdi hi ad Betel hinan way pangidawatan hi mi'nong ya inoy an dimmatong han propeta an hinnag Apu Dios.
2 Ot itkuk diyen propeta nan imbagan Apu Dios i hiyan alyonay, Donglonyu tun ibaga' an ma'at ituwen punggobhan hi mi'nong te alyon Apu Dios di, Wada han miyayyam hinan holag David an mungngadan hi Josiah. Ya hituwen punggobhan di ahina pangigobhan hinadan padi an uggan mangidawat hi i'nongdah nan dios di udum an tatagu. Ya ta'on on nadan tungal di tatagu ya gobhonahtu.
3 Ot alyon bon nan propeta di, Hay pangimatunanyu an hi Apu Dios di nalpuwan tuwen imbaga' ya matommang hituwen punggobhan hi mi'nong ta mitopal nadan dapul hinan luta.
4 Ya hidin dingngol Jeroboam hidiye ya bimmungot ot lodngona nan propeta ot alyonah nadan tataguy, Ipudongyu'eh naen tagu. Mu pamaag ya kimmodhol nan ta'lenan inildongna ta adi maguyud.
5 Ya na'ibaga bon nagodwah diyen pun'onnganda ot mitopal nadan dapul ta nipa'annung nan impibagan Apu Dios i diyen propeta.
6 Ot alyon mohpen Jeroboam hinan propeta di, Idasalana' bahan ta ipaphod nan Dios an dayawom tun ta'le'.
Ot idasalana ot pumhod mohpe nan ta'lena ta numbangngad nan a'atna tuwali.
7 Ot alyon bon nan patul di, Umeta ni' hi balemi ta eta mangan. Ta wada damdama han idat'un he"a.
8 Mu alyon nan propeta di, Ta'on onmu idat i ha"on di godwan di kinadangyanmu ya adiya'. Ya atbohdin adiya' mi'yalih baleyu onu mi"an onu uminum hitun bobleyu.
9 Te inalin Apu Dios i ha"on di mahapul an halipodpodo' anu ta adiya' mangan ya uminum ituwen boble. Ya hay ibangngada"e ya adi' anu i'wah nan nangi'wa' an immalihtu.
10 Ta nat'on di nangi'wan diyen propetah din umanamutana.

Nan Propeta An I Betel

11 Ya wada han amamman propetah ad Betel an hidin immanamutda nadan imbabalena ya inuhuhdan hiya nadan inat diyen propetan hinnag Apu Dios hi ad Betel i diyen algo. Ya ta'on on nan imbaganah nan patul ya imbagadan hiya.
12 Ya alyon amaday, Ot danay nangipluyana? Ot ituddun nadan imbabalenay nangipluyan diyen propeta.
13 Ot alyonah nadan imbabalenay, Idadaanyu nan dongki ta itakkaya'. Ta on nidadaan ot muntakke
14 ot unudonah diyen propeta. Ya inakhupanahdih nan pu"un nan kayiw an oak. Ot alyonan hiyay, On he"a nan propeta an nalpuh ad Judah?
Ya alyonay, O ha"on.
15 Ot alyon nan amamma an propeta i hiya di, Umeta ni' hi balemi ta em anon doha.
16 Ya alyonay, Maphodot mu adi mabalin an mi'yaliya' hi baleyu te adiya' damdama mabalin an mangan onu uminum hitun numboblayanyu.
17 Te pinadanan Apu Dios i ha"on an alyonay, Mahapul an adi'a mangan ya adi'a uminum i diyen boble. Ya adi' anu i'wah nan nangi'wa' an immehdi hi umanamuta'.
18 Mu alyon nan amamman propeta di, Umman propetaa' damdama. Ya numpatigo han anghel Apu Dios i ha"on ot alyonay, Em pumbangngadon ta awitom hi baleyu ta panganom ya impa'inumam. Mu hidiyen imbagana ya layah.

19 Ta ni'ye nan propeta an intuda' Apu Dios ot e mi''an ot uminum hi balen diyen
amamman propeta.
20 Ya hidin mangmangnganda ya waday impa'innilan Apu Dios hinan amamman
propeta an e nangawit i hiya
21 ta pamaag ya mangonga"ongal hi hapit hinan propeta an hinnag Apu Dios an
alyonay, Alyon Apu Dios di nginhem anu te imbahhom nadan imbaganan he"a.
22 Te ni'bangngad'ahtu ot mangan'a ot uminum'a ituwen boble an pinadananan
adim pi''anan ya adim uminuman. Ta hiya nan mate'a ya adi miyanamut di adolmu
ta bokon hinan nilubu'an nadan a'ammodmuy ilubu'am.
23 Ta hidin nabhugda ot idadaan nan amamman propeta nan dongkina ta itakkayan
diyen propeta an hinnag Apu Dios.
24 Ta hidin wadah nan awon ya nahanawwang han layon ot patayona ot
munnanong hidih nan kalata. Ya pamaaggot umohnongdahdi nan layon ya nan
dongki hi haggon nan adolna.
25 Ta wadaday mala"uh ya tinigodah diyen nateh nan kalata ya wahdi nan layon
an nipaldang i hiya ot eda ipa'innilah ad Betel hidih nan awadan nan amamman
propeta.
26 Ta hidin dingngol nan amamman propeta ya alyonay, Hiyah diye nee nan propeta
an nangibahhoh nan imbagan Apu Dios. Ta hiya nan impapaten Apu Dios hinan layon
ta nipa'annung nan imbaganan ma'at i hiya.
27 Ot alyonah nadan linala'in imbabalenay, Idadaanyu nan dongki ta puntakkaya'.
Ot aton nadan imbabalena.
28 Ta imme ya inakhupana nan adol diyen nate an wah nan kalata an agge inan
nan layon ya aggena pinate nan dongki ta pamaag ya immohnongdahdi nan layon
ya nan dongki hi haggon nan nate.
29 Ot itakken diyen amamman propeta nan nate ot iyanamutna. Ot ibaluwandah
diyen nate ot ahida e ilubu'
30 an hay eda nangilubu'an ya hinan lubu'an nadan a'ammod diyen amamman
propeta. Ot umukayungan hidiyen amamman propeta an alyonay, Mahmo"a an iba.
31 Ta inlubu'da ot alyonah nadan linala'in imbabalenay, Mateya"eh udum hi algo
ya hanat ilubu'a' ituwen nilubu'an tuwen propetan Apu Dios ta ipaldangyuy adol'uh
nadan tungalna.
32 Hay innila' ya an namin nadan imbagan Apu Dios ituwen propeta an ma'at hinan
pangidawatan hi mi'nong hituh ad Betel ya ta'on on hinadan pundayawan hitudan
bobleh ad Samaria ya umannung an ma'at.
33 Mu ta'on on na'at datuwe ya agge inwalong damdaman Jeroboam nadan adi
maphod an pangatna. Ta kumpulnah nadan tatagun namhod an mumbalin hi
padih nadan impiphodnan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu on
numbalinonah padi.
34 Ta datuwen adi maphod an ina'inat Jeroboam di gimmalat hi napogpogan di
pun'ap'apuwana ya ta'on on hay holagnah tun luta.

14

Hay Na'at Hinan Imbabalen Jeroboam

1 Indani ya nundogoh hi Abijah an imbabalen Jeroboam.
2 Ot alyon Jeroboam i ahawanay, Lumanom di a'atmu ta adi mimatunan an he''ah
ahawa' ta ume'ah ad Siloh hi awadan nan propeta an hi Ahijah. Hiya din nangibaga
hi ha''on di mun'ap'apuh tun huddo'na ya nipa'annung peman.

3 Ya odnam ha himpulun (10) tinapay ya ha ma'ingpih an tinapay ya ha ohay
galapon an danum di iyukan ya imme'ah awadana. Ot ibaganay ma'at hitun
imbabaleta.
4 Ot unudon nan ahawan Jeroboam ta immeh ad Siloh. Yaden hi Ahijah e ya adi
mo tumigoy matana te na'amamma.
5 Mu namangulu tuwalin impa'innilan Apu Dios i hiyan alyonay, Tuwe nan ahawan
Jeroboam ta mahmahanan he"a hi'on nganney ma'at hinan imbabalenan mundogoh.
Ya binaliwanay a'atna ta adi mimatunan an hiya nan ahawan nan patul. Ot hay
ibagam i hiya ya hanadan ipa'innila' i he"a.

6 Ta hidin dingngol Ahijah an mangalih nan way panto ot alyonay, Humgop'a.
Innila' an he''ah ahawan Jeroboam. Tanganu mahan onmu inattan binaliwan di
a'atmu? Ma'aot ta ibaga' nadan impa'innilan Apu Dios i ha''on an adi maphod an
ma'at.
7 Ot inayun Ahijah an alyon di, Umanamut'a ya imbagam i Jeroboam hituwen
imbagan nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay, Ha"on ya pinili da'a
ot pumbalinon da'ah ap'apun nadan tatagu' an tinanud Israel.
8 Te inhiwwe' di himpulun (10) tinanud hinan pun'ap'apuwan nan holag David
ot idat'un he''a. Mu adi'a umat i din baal'un hi David an inyohhanan ha"on di
nundinolana ot un'unudona nadan tugun'u. Ot nadan nipto' an niyunnudan hinadan
pohdo' di inatna.
9 Mu he"a ya inyal'alanan adi maphod di ina'inatmu mu hay numbahulan nadan
namangulun nun'ap'apu ot ahi he''a. Te din'uga' i he"a ot mangiphod'a hi dayawom
an umat hinadan nabalitu'an an ing'ingoh di baka. Ta danaey nangipabohol i ha"on.
10 Ot gapu i naen inatmu ya ipa'ali' di adadagan di pamilyam Jeroboam. Ta an
namin di holagmun lala'i ya ta'on on hanadan holag nadan baalmu ya dadago' ta
ingganah on ma"id ha ohah mabati ta pato' hi aton di ohan mumpu'ul an pu'ulanan
namin nadan lugit.
11 Ta athidiy ma'at hinadan pamilyam ta hanada'en mateh nadan boble ya anon di
kahuy adolda. Ya hanada'en mateh nadan nibata"an hinan boble ya anon di hamuti
dida. Ha''on an Dios di mangalin tuwe.

12 Ot alyon bon Ahijah i ahawan Jeroboam di, Umanamut'aot. Mu hay dumatngam
hi bobleyu ya mate nan imbabalem.
13 Ya an namin ayun i Israel ya umukayungan ayu ta ingganah pangilubu'anyu i
hiya. Mu hiya ya ammuna han milubu' an imbabaleyun Jeroboam te hiya ya ammuna
han ibilang Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel hi maphod di pangatna.
14 Ot hi Apu Dios di ukod an mamilih nan mumpatul hitun ad Israel ta
hiyay mamogpog hinan pun'ap'apuwan di pamilyan Jeroboam. Ot adi madne ya
mipa'annung hituwe.
15 Ta dadagon Apu Dios tun ad Israel ta umat hinan hagagga an gumaniwgiwol
hinan liting. Ya paddungna boy ba'guton dita'uh tun ad Israel an maphod an
boblen indatna i handidan a'ammod ta'u ta iye dita'uh daggah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates ta miwakat ta'uhdi. Athidiy atona i dita'u te impaboholyuh
Apu Dios hinan nangiyammaanyuh nadan pusti an mangita'dog i Aserah.
16 Ot umannung an iwalong dita'uh tun ad Israel an gapuh numbahulan Jeroboam.
Te hiyay nangitudtudu ta inyunnud nadan ibba ta'un numbahul.

17 Ot umanamut nan ahawan Jeroboam hi ad Tirsah. Ya hidin hiyah dimmatong hi
baleda ya na'unguh nan ungan lala'in imbabaleda.
18 Ta nunhiglay umukayungan nadan i Israel. Ot hidin napungpung ot eda ilubu'.
Ta nipa'annung nan impa'innilan Apu Dios hinan propeta an hi Ahijah.

19 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jeroboam an umat hi ena
ni'gubagubatan ya nadan inatnan nun'ap'apu ya nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at
hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
20 Ta hay numpatulanah ad Israel ya baintit duway (22) tawon ot ahi mate. Ot
mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Nadab.

Nan Patul Nadan Tinanud Judah

21 Ya hi Rehoboam e an imbabalen Solomon ya hiyay patul hi ad Judah. Ya hay
tawonah din numbalinanah patul ya napat ta oha (41) ot mun'ap'apu hi himpulut
pituy (17) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem an boblen pinilin Apu Dios
hinadan bobledan tinanud Israel ta hidiy pundayawandan hiya. Hay ngadan inana
ya hi Naamah an nalpuh nan tinanud Ammon.
22 Mu nadan tinanud Judah ya numbahulda an inyal'alanay numbahulanda mu
handidan a'ammodda ta hiya nan impaboholdah Apu Dios.
23 Te nangapyadah pundayawandah nadan dios di udum an tatagu ya
nangiha"addah batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah hinadan
nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
24 Ya wadada boy linala'in umohnong i datuwen pundayawanda ta mumpabpab-
bayaddah adolda. Ya an namin nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an in'innat
handidan tinatagun impa'aan Apu Dios i diyen boble ya hiya ot boy at'atton nadan
tinanud Israel.
25 Ya hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Rehoboam ya ginubat nan patul hi ad
Egypt an hi Sisak hi ad Jerusalem.
26 Ot pun'alada nadan nun'abalol an wadah nan Templo ya hinan palasyun nan
patul. Ta inaladan namin an ta'on on nadan nabalitu'an an hapiyo an impiyamman
din patul an hi Solomon.
27 Ot mumpa'iphod mo bo nan patul an hi Rehoboam hi gombang an hapiyo ta
mihukkat i dadiye. Ot iyukodnah nadan ap'apun di guwalyah nan geyt di palasyun
nan patul.
28 Ta wa'et ume nan patul hinan Templo on ni'ye nadan guwalya an napongda i
dadiyen hapiyo on ahida e imbangngad hinan niha"adanda tuwali.
29 Ya hanada'en udum an na'na'at hidin numpatulan Rehoboam ya an namin nadan
inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad
Judah.
30 Ya ninaynayun an aggeda nunhayyup da Rehoboam i Jeroboam.
31 Ya hidin nateh Rehoboam ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodnahdih nan boblen
David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Abijah. Hay ngadan ta'wan
nan hi inan Rehoboam ya hi Naamah an nalpuh nan tinanud Ammon.

15

Hay Numpatulan Abijah

1 Hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Jeroboam an imbabalen
Nebat hi ad Israel ya i diyey numpatulan Abijah hi ad Judah.
2 Ot mun'ap'apu hi tuluy tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay
ngadan inana ya hi Maakah an imbabalen Abisalom.
3 Ya an namin nadan inat amanan pumbahulan ya hiya damdama boy inatna. Ta
aggena inyohhay pangun'unudna i Apu Dios an adi umat hi nangat din hi apunan hi
David.
4 Mu gapu damdamah punnomnom Apu Dios i David ya aggena pinogpog di
pun'ap'apuwan nadan tinanudna ta hiya nan indattanah Abijah i han lala'in
imbabalena ta mipallog i hiyan mun'ap'apu ta waday mumpapto' hi ad Jerusalem.

5 Te hi David ya nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios di ina'inatna
an aggena imbahho nadan tugun Apu Dios hidin ataguna an ammuna din inatna i
din hi Uriah an tinanud Hit.
6 Ya nan agge nunhayyupan da Rehoboam i Jeroboam ya ninaynayun hidin
numpatulan Abijah an imbabalen Rehoboam.
7 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Abijah ya nitudo'dah nan
nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hinadan tinanud Judah.
8 Ya hidin nateh Abijah ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat an mumpatul
nan imbabalena an hi Asa.

Hay Numpatulan Asa

9 Hidin mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad Israel ya i diyey
numpatulan Asa hi ad Judah.
10 Ot mun'ap'apu hi napat ta ohay (41) tawon an hay nunhituwana ya ad Jerusalem.
Ya hay ngadan apuna ya hi Maakah an imbabalen Abisalom.
11 Hi Asa ya nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios di ina'inatna an
umat hi nangat din hi apunan hi David.
12 Te impa'aana nadan linala'i an mumpabpabbayad hi adoldah nan pundayawan-
dah nadan dios di udum an tatagu. Ot ipapa"ihna bo nadan impiphod handidan
a'ammoddan dayawonda.
13 Ot ipa'aan bon Asa hi apuna an hi Maakah hinan sa'adna te hiyay nangipiphod
i han dayawonda an umipabohol an pusti an mangita'dog i Aserah. Ot ipaputulnah
diyen pusti ot eda pu'ulan hidih nan way wa"el an nungngadan hi Kidron.
14 Mu aggena impapa"ih nadan pundayawanda. Mu ta'on on athidi ya inyohhanay
pundayawna i Apu Dios hidin amataguna.
15 Ya inyenah nan Templo nadan balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an
inyappitna i Apu Dios ya ta'on on nadan inyappit din hi amana.
16 Ya ninaynayun di agge nunhayyupan da Asa hinan patul hi ad Israel an hi Baasa.
17 Ta e ginubat da Baasa hi ad Judah. Ot sakuponda nan bobleh ad Ramah ot
ipa'aladnah binattun alad hidiyen boble ot ipaguwalyana ta ma"id ha mabalin hi
mala"uhdi hinadan i Judah.
18 Ta pamaag hi Asa an patul hi ad Judah ya ena impa'ala nadan balitu' ya silber
hinan Templo ya hinan palasyuna ot ipiyenah nadan ap'apu an munhilbi i hiya ta
eda idat hinan patul hi ad Damaskus hidih ad Syria an hi Ben-Hadad an imbabalen
Tabrimmon an apapun Hesyon. Ot ipaad Asa an alyona di,
19 Daan mo ta munhayyupta ta umat hi nunhayyupan da amata. Nomnomnomom
an impiyali' nadan balitu' ya silber ta idat'un he"a. Ot hay dawato' i he"a ya daan mo
ta pogpogom nan ni'hayyupam hinan patul hi ad Israel an hi Baasa ta wan taynanda
tun numboblayanmi.
20 Ya inabulut Ben-Hadad hidiyen imbagan nan patul an hi Asa. Ot honagona nadan
tindaluna ya nadan opisyalda ta eda gubaton hi ad Israel. Ot sakupondah ad Ijon ya
hi ad Dan ya ad Abel ya ad Bet-Maakah ya an namin nadan bobleh ad Naptali ya
ta'on on nadan bobleh ad Kinneret.
21 Ta hidin dingngol Baasa hidiyen na'at ot ipadinongna nan iyammadaot an
binattun alad hi ad Ramah ot ibangngadnah ad Tirsah.
22 Ot ipa'ayag nan patul an hi Asa an namin nadan ibbanan i Judah ot eda pun'ala
nadan batu ya kayiw an inusal da Baasa hi ad Ramah. Ta dadiyey nun'aladda hinadan
boblen nadan tinanud Benjamin hi ad Geba ya hi ad Mispah.
23 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Asa ya nadan ina'inatna ya
nadan boblen impaphodna ya nitudo' hinan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog
an numpatul hi ad Judah. Ya hidin na'amamma ya nalmu han dogoh hi hukina.

24 Ta hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Jehosapat.

Hay Numpatulan Nadab

25 Handin mi'adwah tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya i diyey numpatulan Nadab an imbabalen Jeroboam hi ad Israel. Mu duway tawon ya abuh han numpatulana.
26 Te hi Nadab ya umat i amana an hanadan umipabohol i Apu Dios an pangat di ina'inatna ta hiyay nangiyunnudan nadan ibbanan tinanud Israel an nundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
27 Wada han nat'on an hi Baasa an imbabalen Ahijah an tinanud Issakar an nunnomnom ta patayona nan patul hi ad Israel an hi Nadab. Ot patayonah din eda pangubatan hinadan i Israel hi ad Gibbeton an ohan numboblayan nadan i Pilistia.
28 Ta pinaten Baasa hi Nadab hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ot hiyay mihukkat i Nadab an numpatul.
29 Hidin inhipunan mun'ap'apu ya impapatenan namin nadan holag Jeroboam an ma"id ha imbatina. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hidin propeta an hi Ahijah hi ad Siloh.
30 Ya manu'eh na'at datuwe ya impabohol Jeroboam nan Dios an dayawondan tinanud Israel ya hiyay nangipangpanguluh nadan ibbanah ad Israel ta nundayawdah udum an dios.
31 Ya nada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Nadab ya an namin nadan ina'inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
32 Ya ninaynayun di numbuhhulan da Asa hinan patul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Baasa

33 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya numbalin hi patul nan imbabalen Ahijah an hi Baasa ot mun'ap'apuh ad Israel hi baintit opat (24) di tawon. Ya hay nunhituwana ya hi ad Tirsah.
34 Ya hiya ya umat bo damdama i Jeroboam an adi maphod di ina'inatna ya hiyay nangipangpanguluh nadan tatagun e mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.

16

1 Indani ya alyon Apu Dios hinan propeta an hi Jehu an imbabalen Hanani di, Ume'ah awadan Baasa ya inalim i hiyay,
2 Paddungnay pinidit da'an Apu Dios hinan hupu' ot pumbalinon da'ah patul hinadan tatagunah ad Israel. Mu inyunnudmuh nadan adi maphod an ina'inat Jeroboam. Ta impangpangulum nadan tatagun Apu Dios ta numbahulda ta hiya nan impabungotyuh Apu Dios.
3 Nomnomnomom an dadagon da'a ya ta'on on hanadan pamilyam ta umat hinan na'at i Jeroboam an imbabalen Nebat ya nadan pamilyana.
4 Ta anon di kahuy adol nadan mateh nan boble ya hanada'en mateh nan nibata"an hinan boble ya anon di hamuti.
5 Hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Baasa ya nadan ina'inatna ya nitudo' hinan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
6 Ya hidin nateh Baasa ot eda ilubu' hi ad Tirsah. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Elah.
7 Manu'e hi athidiy imbagan Apu Dios hinan propeta an hi Jehu an imbabalen Hanani an ma'at hinan pamilyan Baasa ya gapuh nadan adi maphod an ina'inatna an inyunnudna nimpe i Jeroboam ta hiya nan impabungotnah Apu Dios. Ya hay oha bo ya hay namatayanah nadan pamilyan Jeroboam.

Hay Numpatulan Elah Hi Ad Israel

8 Hidin mi'abaintit onom (26) di tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya i diyey
numbalinan Elah an imbabalen Baasa hi patul hi ad Israel an hay nunhituwana ya
ad Tirsah. Ot mun'ap'apuh ad Israel hi duway tawon.
9 Te pamaag hi Simri an ohah nadan opisyalna an ap'apun di godwan nadan
nungkakalesan tindaluna ya ninomnomnan patayona nan patul. Ta hidin mang-
manginnum nan patul an hi Elah hidih ad Tirsah hi balen Arsa an niyukodan nan
palasyuna
10 ya hinunggop hi Simri ot patayonah Elah. Ot hiyay mihukkat an mumpatul hi ad
Israel. Ya hay na'atan tuwe ya hidin mi'abaintit pituy (27) tawon hi numpatulan Asa
hinadan tinanud Judah.
11 Ya hidin inhipun Simri an mun'ap'apu ot ipapatenan namin nadan pamilyan
Baasa ya nadan tulangna ya gagayyumna. Ta ma"id ha ohah lala'ih nabatin dida.
12 Ta pinaten Simri nan pamilyan Baasa ta nipa'annung din imbagan Apu Dios
hinan propeta an hi Jehu.
13 Ya manu'eh athidiy na'at ya gapuh nadan bahul da Baasa i nan imbabalenan hi
Elah te diday nangipanguluh nadan ibbadan tinanud Israel an numbahul i Apu Dios
hi nundayawandah udum an dios. Ta hiya nan impaboholdah Apu Dios.
14 Ya nada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Elah ya nadan ina'inatna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Simri

15 Hidin mi'abaintit pituy (27) tawon hi numpatulalan Asa hinadan tinanud Judah
ya i diyey numbalinan Simri hi patul hi ad Israel an hay niha"adana ya hi ad Tirsah.
Ot mun'ap'apu hi pituy algo ya abuh. Te nadan tindaluh ad Israel ya nungkampudah
ad Gibbeton ta gubatonda nadan i Pilistia.
16 Mu hidin dingngol dadiyen tindaluh ad Israel an pinaten Simri nan patulda an
hi Elah ot pumbalinonda nan opisyalda an hi Omri hi patulda hi ad Israel i diye
damdaman algo hinan nungkampuwanda.
17 Ot makak da Omri hinadan tindalunah ad Gibbeton ot eda li"ubon nan bobleh
ad Tirsah.
18 Ya hidin tinigon Simri an hinggopdah diyen boblen awadana ot hunggop hinan
palasyu ot apuyana nan palasyu ot mi'ighob hidi.
19 Athidiy na'at i hiya te nan adi maphod di ina'inatna an umat damdama i din hi
Jeroboam ta nangiyunnudan nadan ibbanah ad Israel ta numbahuldan Apu Dios.
20 Ya nada'en udum an inat Simri hi nun'ap'apuwana an umat hinan inatnan
namateh nan patul ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Omri

21 Hidin nateh Simri ya agge nun'u'unnud di pohdon nadan tataguh ad Israel hi
patulda. Te wadaday naminhod an hi Tibni an imbabalen Ginat di patulda ya wadada
boy naminhod i Omri.
22 Mu lo'tat ya pinaten nadan tatagun Omri hi Tibni. Ta hi Omri moy nun'ap'apuh
nadan i Israel.
23 Ta numbalin hi patul hi Omri hi ad Israel hidin mi'atulumpulut ohay (31) tawon
hi numpatulan Asa hi ad Judah. Ot mumpatul hi himpulut duway (12) tawon an hay
nunhituwanah onom di tawon ya hi ad Tirsah.
24 Ot gattangonah nanom ta waluy (68) kiluy silber han nabillid ot pumbalinonah
boble ot ngadananah Samaria an inyunnudnah ngadan nan ud luta an hi Semer.
25 Mu adi maphod di pangat tuwen hi Omri an inyal'alanay numbahulana i Apu
Dios mu nadan namangulun numpatul.

26 Ya an namin nadan adi maphod an in'innat Jeroboam an imbabalen Nebat ya
hiya boy in'innatna. Ta hiya boy nangiyunnudan nadan ibbanan holag Israel an
nundayaw hi udum an dios. Ta hiya nan impaboholdah Apu Dios.
27 Ya nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Omri ya nadan inatna ya nitudo'dah
nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an patul hi ad Israel.
28 Ta hidin nateh Omri ot ilubu'dah ad Samaria ot mihukkat nan imbabalenan hi
Ahab an numpatul.

Hay Numpatulan Ahab

29 Nan imbabalen Omri an hi Ahab ya numbalin hi patul hi ad Israel hidin
mi'atulumpulut waluh (38) tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah. Ot mun'ap'apu
hi baintit duway (22) tawon an hi ad Samaria di nihaha"adana.
30 Mu nunhiglan adi maphod di in'innatna mu nadan udum an numpatul hi ad
Israel.
31 Te inyunnudnah nadan numbahulan Jeroboam ot ahawaona boh Jesebel an
imbabalen Etbaal an patul hi ad Sidon. Ot midmiddum hinadan eda pundayawan
i Baal.
32 Ot mangiphod hi pun'onngan i Baal hidih nan impiphodnan templon Baal hi ad
Samaria.
33 Ot mangapya boh pusti an mangita'dog i Aserah. Ya dakol di in'innatna ta
impabungotnah Apu Dios an dayawon di tinanud Israel. Ta ma"id ha nipaddungan
nan adi maphod an pangatna hinadan namangulun numpatul hi ad Israel.

Hay Nangipaphodan Hiel Hi Ad Jeriko

34 Hidin numpatulan Ahab ya wada han hi Hiel an i Betel an nangipaphod hi
ad Jeriko. Ta hidin iniphodda nadan gopnad ya nate nan panguluwan an lala'in
imbabalena an hi Abiram. Ya hidi bon iniphodna nadan geyt nan boble ya nate bo
nan udidiyan an imbabalena an hi Segub. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios
hinan imbabalen Nun an hi Joshua.

17

Hay Namanganan Nadan Hamuti I Elijah

1 Nan propeta an hi Elijah an i Tisbe hi ad Gilead ya immeh awadan Ahab ot alyonay,
Nan wadawada an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an hiya nan punhilbiya' ya
iyuhuhna tun ibaga' teen adi um'umuddan an ta'on on ha dulnu on ma"id hi atnay
tawon ta ingganah on ha"on di mangalih umudan ya ahi umudan.
2 Ya alyon bon Apu Dios i Elijah di,
3 Makak'a ta ipluymuh nangappit hi tuluwan di algo ya e'a nipa'eh nan way wa"el hi
ad Kerit an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
4 Ta hay uminumam ya nan wa"el hidi. Ya imbaga' hinadan gayang ta iyaliday
anom hidi.
5 Ot unudon Elijah hidiyen inalin Apu Dios. Ta imme ot e miha"ad hidih nan way
wa"el hi ad Kerit hidih nangappit hi tuluwan di algo hi ad Jordan.
6 Ta hay nangiye'iyeh anonan tinapay ya dotag hinan mawi"it ya hinan mun'ahdom
ya nadan gayang. Ya hay ininu'inumna ya nan liting hinan wa"el.

Nan Nabaluh Ad Sarepat

7 Mu indani ya natdu' nan wa"el te agge im'immuddan.
8 Ot alyon bon Apu Dios i Elijah di,

16:34 16:34 Joshua 6:26

9 Agam ta ume'ah ad Sarepat hidih ad Sidon ya niha"ad'ahdi. Ot imbaga' i han
nabalu i diyen boble ta hiyay mangdat hi anom.
10 Ot umeh Elijah hi ad Sarepat. Ya hidin dimmatong hinan way geyt diyen boble
ya inakhupana han nabalu an mamating. Ot alyonan hiyay, On mabalin an iyalim ha
inumo'.
11 Ya hidin mangen e mangalah liting ya inalin bon Elijah di, Ya ni'yalam bahan ha
tinapay ta ano'.
12 Mu alyon nan nabalu di, Innilan attog nan Dios an dayawom an ma"id ha tinapay
hi balemi. Te ammuna han hinggamal an alina ya han kittang an mantekan nibuhi
an wahdi. Ta teen mamatinga' ta e' iha"ang ta anonmih nan lala'in imbabale' ta ahi
attog nangamung hi atayanmi.
13 Mu alyon Elijah di, Adi'a minomnoman. Ya imme'a ta em iha"ang hidiyen alyom.
Mu pamanguluwom ni' an apyon ha kittang an tinapay ya inyalim ta ano' ya ahim e
inha"ang nan anonyun hinina.
14 Te hay imbagan nan Dios an dayawonmin tinanud Israel ya alyona di, Nan
nibuwod an alina ya nan nibuhi an manteka ya adida mapmappuh ta ingganah
ipa'alinay udan.
15 Ta immeh diyen nabalu ot atona nan inalin Elijah i hiya. Ya nihipun i diye ya
wadawaday anon da Elijah ya nan hinina hi abigabigat.
16 Te nan nibuwod an alina ya nan nibuhi an manteka ya aggeda napnappuh. Te
hidiye tuwaliy inalin Apu Dios an imbagana i Elijah.
17 Mu i han ohan algo ya nundogoh nan imbabalen nan nabalu an pamaag ya
mamammama ta lo'tat ya nate.
18 Ot alyon nan nabalu i Elijah di, Innila' an baal da'an Apu Dios. Ya tanganu bahan
on athituy atom i ha"on? Undan immali'a ta patayom nan imbabale' ta pundusam i
ha"on hinadan numbahula'?
19 Ya alyon Elijah di, Ma'ayuhtuh nan imbabalem. Ot ha'yuyuwon Elijah nan unga
ot iyenah kuwartuna hinan mi'adwan gladu ot ipalo'nah nan alo'ana.
20 Ot oltonan mundasal an alyonay, Apu Dios, tanganu onmu inyabulut ha athituh
na'at ituwen nabalu an ni'ha"ada' ta nate tun imbabalena?
21 Ot mumpitlun miyuhhun hi Elijah hinan unga on nundasal an alyonay, Apu Dios
taguwom bahan hituwen unga.
22 Ya dingngol Apu Dios nan dasal Elijah ot taguwonah diyen unga.
23 Ot awiton Elijah nan unga ot duma"ulda. Ot ipa'awitna i inana ot alyonay, Tigom
an matagu tun imbabalem.
24 Ot alyon nan nabalu i Elijah di, Ad uwani ya innila' mo an hi Apu Dios di ud baal
i he"a ya patiyo' an nadan ibagam ya immannung an malpun hiya.

18

Hay Nundammuwan Da Elijah I Obadiah

1 Han hin'algo i diyen mi'atluh tawon hi ama"id di udan ya himmapit boh Apu Dios
i Elijah ot alyonay, Ume'a mohpe mumpatigo i Ahab ta pa'aliyo' di udan.
2 Ot makak hi Elijah ta e mumpatigo i Ahab.
Ya i diye ya nunhigla mo nan bitil hi ad Samaria.
3 Ya hi Ahab ya impa'ayagnah Obadiah an hiya nan mumpapto' hinan palasyuna.
Ya hituwen hi Obadiah ya nahamad di pangun'unudna i Apu Dios.
4 Te hidin pun'ipapaten Jesebel nadan propetan Apu Dios ya ena impa"ey hinggahut
(100) an propeta hi duway lingab ta hinnanabongley (50) niha"ad i dadiyen lingab.
Ta hiyay ukod hi anonda ya inumondah abigabigat.

5 Ta hidin immeh Obadiah hi awadan nan patul an hi Ahab ot alyonay, Eta hinapon
an namin nadan wa"el hinadan nundotalana ta alina ya waha akhupantah panganan
tudan kabayu ya tudan mul ta alina ya adi mahapul an paltiyon di udum i dida.
6 Ot munhi"anda ta nat'on di nangipluyan di hinohhan dida.
7 Ta hidin mangmangngeh Obadiah ya dinamunah Elijah. Ya immatunan Obadiah
ot mundu"un ot alyonay, On immannung an he"ah apu Elijah?
8 Ya alyon Elijah di, O, ha"on. Eka ta em ibagah nan ud baal i he"a an wahtuwa'.
9 Ya alyon Obadiah di, Undan nganne attog di numbahula' i he"a ta eya' ipapate i
Ahab?
10 Ya iyuhuh Apu Dios an ma"id ha aggena e nangipahama'an i he"a hinadan udum
an boble. On nunsapataona nadan ap'apu i dadiyen boble hi'on immannung an ma"id
ha tinigodan he"a.
11 Ya honagona' udot hi ad uwani ta e' ibagan hiya an wahtu'a.
12 Mabalin an ato' hinaen imbagam mu agge' innilay pangiyayan nan Espiritun Apu
Dios i he"ah tun panayna' i he"a. Ya undan ihya adiya' patayon hi'on umalin manigon
he"a ya ma"id'a. Ya umman attog ha"on'en baalmu ya hi Apu Dios di dinayaw'u an
nihipun hi a'unga'.
13 Ya undan aggem dingngol din inat'uh din pun'ipapaten Jesebel nadan ibbam
an propetan Apu Dios an e' impa"ey hinggahut (100) i dida hi duway lingab ta
hinnanabongleda (50). Ot iye'iye' di anonda ya inumondah abigabigat.
14 Ya ad uwani ya honagona' an e mangibagan Ahab an wahtu'a. Ma"id ha
bahhonan patayona' i hiya.
15 Ya alyon Elijah di, Iyuhuh nan ongal di abalinanan Dios an punhilhilbiya' an
mumpatigowa' i Ahab hi ad uwanin algo.
16 Ot e damuwon Obadiah hi Ahab ot ibagana an wahdih Elijah ot e damuwon Ahab
hi Elijah.
17 Ya hidin tinigonah Elijah ot alyonay, Anakkaya, wahna'a mahan nayya hanan
gumalat hi punligatanmin tinanud Israel.
18 Ya alyon Elijah di, Bokon ha"on te da'yuh nadan a'ammodmuy gumalat hi
punligatanyu te inwalongyun mangunud hinadan tugun Apu Dios ot eyu dayawon
hi Baal. 19 Eka ta em ipa'ayag an namin nadan ibba ta'un tinanud Israel ta
mundadammu ta'uh nan nabillid an nungngadan hi Karmel. Ya in'uyugmu nadan
opat di gahut ta nabongle (450) an propetan Baal ya nadan opat di gahut (400) an
propetan Aserah an tantannudan ahawam an hi Jesebel.
20 Ot ipa'ayag Ahab an namin nadan tatagu hi ad Israel ya an namin nadan propeta
ot umedah nan nabillid an nungngadan hi Karmel.
21 Ta hidin wahdidan namin ot alyon Elijah di, Undan hi anu ya ahiyu piliyon
hi'on nganney unudonyu? Hi'on hay punnomnomyu ya hi Apu Dios di immannung
ya tanganu on bokon hiyay unudonyu? Mu wa'e tuwali ta hi Baal di kulugonyu hi
immannung an dios ya hiyay inunudyu. Mu dindinnongan nadan tatagu.
22 Ot alyon Elijah i dida di, Namaag ya ammunaa' an nabatin propetan Apu Dios.
Mu hi Baal ya opat di gahut ta nabongley (450) propetana.
23 Eyu alan ha duway bulug an baka ya inyaliyuhtu. Ya numpili ayun propetan
Baal hi oha ta paltiyonyu ya tinogtogyu ya eyu inyuhhun hinadan itunguh nan
punggobhan hi mi'nong mu adiyu ni' apuyan. Ta athidi damdamay ato' hinan ohan
bulug an iyuhhun'uh nadan itungu mu adi' ni' apuyan.
24 Ta nalpah'e ya nundasal ayuh nan dayawonyun hi Baal ya nundasala' pibo i Apu
Dios. Ot nan mambal hinan dasal ta'u ta ipa'alinay apuy ya hiya nan immannung an
Dios.
Ya an namin nadan tatagu ya alyonday, Ot ten deyaya, maphod hinaen inalim.

25 Ot alyon Elijah hinadan propetan Baal di, Aga pot'onyu mo nan pohdonyu i
datuwen duwan bulug an baka ta da'yuy mamangulun mumpalti te dakdakkol ayu.
Ta nalpah'e ya nundasal ayuh nan dios an dayawonyu mu adiyu nimpe ni' apuyan.
26 Ta inaladay ohah nan bulug ot paltiyonda ot iyedahdih nan inyammadan
pangigobhanda i diyen i'nongda. Ot dumasadasaldah nan dayawondan hi Baal ta
ingganaot tongan di algo an initku'itkukdan alyonday, Apu Baal tobalon da'mi bo. Mu
ma"id ha pambal Baal i dida. On nannannayodan lumani'li"odan i diyen iniphoddan
punggobhan hi mi'nong.
27 Ta hidin tongan di algo ya inlugin Elijah an manughugnud i dida an alyonay,
Ol'oltonyu tuwalin mundasal. Undan mahan bokon dios hi Baal mu alina ya dakol
di nomnomnomona onu waday nahiwanah udum onu waday immayana. Bokon'e ya
alinah nalo' ot mahapul an bangononyu.
28 Ta iyal'aladan pun'itkuk di dasalda on nunhugatanday adoldah nan uwah ya nan
ispada ta mun'ayyuhan di dalada te hidiyey ugganda aton.
29 Ta lo'tat ya nadatngan nan pangi'nongandah nan mi'nong hinan mun'ahdom on
hiyah diyen ma"id ha na'at hinan dasalda.
30 Ot alyon Elijah hinadan tatagu di, Ma'ayu mohpe ta mihaggon ayuh tun awada'.
Ta nali'li'wohdan hiya nadan tatagu. Ot iphodna nan napa"ih an punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios.
31 Ot alanay himpulut duwan (12) batu ta mipong hinadan himpulut duwan (12)
tinanud Jacob. Hituwen hi Jacob din hinukkatan Apu Dios di ngadana ta hi Israel.
32 Ot usalona dadiyen batu an mangipaphod i diyen punggobhan hi mi'nong. Ot
ka"utanay nunlini"odan diyen punggobhan hi mi'nong ta mabalin an mattuwan hi
opat di galon an liting.
33 Ot iphodnan iyuhhun nadan itungu i diyen punggobhan. Ot iyuhhuna mohpe
nadan tinogtognan bulug an baka. Ot alyonah nadan tataguy, Punuwonyuh liting
nadan opat an o"ongal an buhi ya ingkuyagyuh nadan mi'nong ya hinadan itungu.
34 Ot alyona boy, Agayu ta pidwonyun danuman. Ot atonda. Ya alyona boy, Agayu
ta pitluwonyu an danuman. Ot atonda bo.
35 Ta na'hannong nan punggobhan hi mi'nong ot mapnuh liting nan naka"utan hi
nunlini"odan diyen punggobhan.
36 Ya hidin nadatngan nan ugganda punggobhan hi mi'nong hinan hoddomna ot
umeh Elijah hi awadan nan punggobhan hi mi'nong ot mundasal an alyonay, He"a
Apu Dios an dinayaw Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya hanat ipatigom hi ad uwani
an he"a nan immannung an Dios an dayawonmin tinanud Israel ya ha"on nan baalmu
ya he"ay nangipa'at i datuwen namin i ha"on.
37 Ot tobalom bahan Apu Dios tun dasal'u ta panginnilaan datuwen tatagu an he"a
nimpe nan immannung an Dios an madayaw. Ta way atondan mumbangngad an
mangun'unud i he"a.
38 Ya nalanggiyab han apuy an impa'alin Apu Dios ot gobhona nan ni'nong ya nadan
kayiw ya nadan batu ya ta'on on nan liting hinan nunlini"odan diyen punggobhan hi
mi'nong ta natdu'.
39 Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ot munlu'bubdah nan luta. Ot
pun'itkukdan alyonday, Hi Apu Dios di immannung an Dios an ma"id ha udum.
40 Ot alyon Elijah hinadan tatagu di, Pun'ipudongyu nadan propetan Baal. Ya
tigonyu ta ma"id ha bumtik i dida. Ta impudongda didan namin ot ipangulun Elijah
didah nan way wa"el an nungngadan hi Kison ot patayona didan namin hidi.
41 Ot alyon Elijah i Ahab di, Eka mohpe mangan ya nangnanginnum'a ot madngol
dayyan tuwe han ongal an udan.

42 Ot umeh Ahab an e mangan yaden timmikid hi Elijah an immeh nan uhhun diyen nabillid an nungngadan hi Karmel. Ta hidin dimmatong ot mundu"un ot iyungyungnay ulunah nan way numbattanan di lulugna.
43 Ot alyonah nan baalnay, Eka ta em mangmangon nan baybay.
Ot e mangmangon diyen baalna ot ibangngadna ot alyona i Elijah di, Ma"id ha matigoh nan baybay.
Ta numpipituy nannagan Elijah hinan baalna ta ena mangmangon on inunudna.
44 Ya hidin mi'apituh ena nummangmangan ot ibangngadnan alyonay, Wada han kittang an bugut an ay ta'len di taguy inongalna an manulun nalpuh nan baybay.
Ot alyon Elijah i hiyay, Ekat em ibaga i Ahab ta ma'ibagan milugan hinan kalesana ya immanamut ta adi akhupan nan udan.
45 Indani tatawwa ya himmilong hi ad lagud ya aganah dibdib ta agge nadne ya inlotna han ongal an udan. Yaden imme moh Ahab hi ad Jesreel.
46 Ya impabikah Apu Dios hi Elijah ta iniphodnan binalikisan nan oddah di lubungna ot tanagtagonan umeh ad Jesreel an lina''uhanah Ahab hinan awon.

19

Hay Binumtikan Elijah Hi Ad Sinai

1 Hidin immanamut hi Ahab ot ibaganan ahawanan hi Jesebel an namin nadan inat Elijah an ta'on an hay nangipapatayanah nadan propetan Baal.
2 Ya nunhiglay bungot Jesebel ta hinnagnay e mangibaga i Elijah ta alyonay, Hanat nunhiglay pundusan nadan dios i ha"on hi'on hi bigat hinan athitu ya adi' aton i he"a nan inatmuh nadan propeta.
3 Ta hidin dingngol Elijah hidiye ya timmakut ot bumtik. Ta hidin dimmatong hi ad Beerseba an ohan boblen nadan tinanud Judah ot ibatinahdi nan baalna.
4 Ot ipluynah nan agge naboblayan an dinallanah ohay algo. Ya inakhupana han kayiw an ay hagad di tubuna ot munhidum hi pu"una ot idasalnan hanat mate an alyonay, Apu Dios, nunhigla tayya tun ma'ma"at i ha''on. Pogpogom ot attog tun nitaguwa' te ma"id damdama ha ni'dula' i handidan a'ammod'u.
5 Ot mibakilang hidih nan pu''un nan kayiw ta palpaliwana ya na'uyung. Ya alinah on wada han anghel an namangon i hiya an alyonay, Bumangon'a ta mangan'a.
6 Ta hidin inggibo' Elijah ta munwingngiwingngi ya tinigonah way ulluwana han tinapay an nilutuh nan bala ya han buhi an nattuwan hi liting. Ta bimmangon ot mangan. Ta hidin nabhug ot inayuna bon nalo'.
7 Indani ya numbangngad bo nan anghel Apu Dios ot bangonona bon alyonay, Bumangon'a ta mangan'a te nidawwi nan pangayam.
8 Ta bimmangon ot mangan ot uminum. Ta dadiyen makan di nangipabikah i hiya ta dinallanah napat (40) di algo ya napat (40) di hilong ta inggana ot dumatong hinan billid hi ad Sinai an ma'alih billid Apu Dios.
9 Ot ume i han lingab ta hidiy ena nalo'an i diyen nahdom. Ya alina boh on himmapit hi Apu Dios an alyonay, Nganney at'attom hitu Elijah?
10 Ya alyon Elijah di, Inat'u attog di abalina' an nunhilbin he"a an ongal di abalinanan Dios. Mu hanadan ibba' an tinanud Israel ya inwalongdan mangun'unud hinadan tugunmu ot pumpa"ihda nadan punggobhan hi mi'nong i he''a ot pumpateda nadan propeta. Ta ohaa' teen nabati mu ta'on damdamah on ha"on ya pohdondan patayona'.
11 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Bumudduh'a ta e'a tuma'dog hi uhhun tun billid te adi madne ya mala"uha' hitu.

Indani ya inihbodna han puwo' ta nun'atommang nadan billid ot mun'apupulig
nadan batu mu ma"id hi Apu Dios i diyen puwo'. Indani ya dimminong nan puwo'
ya nihukkat bo han alyog mu ma''id boh Apu Dios i diyen alyog.
12 Ya hidin dimminong nan alyog ya nihukkat bo han apuy mu hiyah diye
damdaman ma"id hi Apu Dios i diyen apuy. Ya hidin nadop nan apuy ya dingngol
Elijah han ma'ma'ullen hapit.
13 Ya dingngol Elijah hidiye ot ihawanah angahna nan oddah di lubungna ot
umehdih nan way panton nan lingab. Ya alyon diyen himmapit di, Nganney at'attom
hitu Elijah?
14 Ya inalin bon Elijah di, Ha"on ya inat'u attog nimpey abalina' an nunhilbin he"a
an ongal di abalinanan Dios. Mu hanadan ibba' an tinanud Israel ya inwalongdan
mangun'unud hinadan tugunmu ot pumpa"ihda nadan punggobhan hi mi'nong i he''a
ot pumpateda nadan propeta. Ta ohaa' teen nabati mu ta'on damdamah on ha"on ya
pohdondan patayona'.
15 Mu alyon Apu Dios di, Mumbangngad'a an i'wam hinan nangi'wam an immalihtu
ya imme'ah nan agge naboblayan hi ad Damaskus. Ya dimmatong'a'ehdi ya hiniitam
hi lanay ulun Hasael ta hiyay mumpatul hi ad Syria.
16 Ya inatmu bohdi i Jehu an imbabalen Nimsi ta hiyay mun'ap'apu hi ad Israel.
Ya hiniitam boh lanay ulun Elisa an imbabalen Sapat an i Abel-Meholah ta hiyay
mihukkat i he"a an propeta.
17 Hi Hasael ya patayona nadan mundayaw i Baal. Ya hanada'en bumtik ya patayon
Jehu ya atbohdi nadan bumtik ta ibtikandah Jehu an hi Elisa di mamaten dida.
18 Mu ihwang'u nadan pituy libun (7,000) tinanud Israel an agge e nundayaw i Baal.

Hay Numbalinan Elisa Hi Propeta

19 Ta nakak hi Elijah ot mangmangnge ya tinigonah Elisa an imbabalen Sapat an
mun'aladu. Ya hiya nan mi'ahimpulut duwa (12) an mun'aladu te wadaday ibbana
an mun'aladu. Ya hinohha i dida on waday ohay palis an baka an manguyud hinan
aladuda ya hiyay na'udi. Ot umeh Elijah hi awadan Elisa ot ipihaba'lagnah pu'ol Elisa
nan oddah di lubungna ot inayunan mangmangnge.
20 Ya inwala' Elisa nadan pun'aladuwonan baka ot mipdug i Elijah ot alyonay, Daan
mo bahan ta umanamuta' ni' ta e' ibagah nadan a'ammod'u ya ahiya' ni'yalin he"a?
Ya alyon Elijah di, Ta'omman ya imme'a mu hanat nomnomnomom hinaen inat'un
he"a.
21 Ot taynan Elisa ot ibangngadnah nan pun'aladuwana ot guyudona nadan baka
ot alana nan panakul ya nan aladu ot umanamut. Ot paltiyona dadiyen baka ot
panunguna nadan panakul ya nadan aladu. Ot iha"angna ot ayagana nadan tatagu ot
mangandan namin. Ot ahi mohpe miyunud i Elijah ta hiyay bimmanoddang i hiya.

20

Hay Nangubatan Ben-Hadad Hi Ad Samaria

1 Hi Ben-Hadad ya hiyay patul hi ad Syria. Ya i han ohan algo ya inamungnan
namin nadan tindaluna. Ot middum hinadan tulumpulut duwan (32) ibbanan patul
an way oha i dida on nungkakabayu ya nungkakalesa. Ot ipanguluna dida ot eda
li''ubon hi ad Samaria ot gubatonda.
2 Ot honagon Ben-Hadad di e mangibaga i Ahab hinan pinhodnan ibaga an alyonay,
3 An namin nadan silber ya balitu'mu ya bagi' ya atbohdi nadan apgohan an
ahawam ya imbabalem.
4 Ot alyon Ahab di, Ibagayuh nan patul an hi Ben-Hadad ta ta'omman on alana' ya
an namin nadan wadan ha"on. Ot eda ibaga.

5 Mu indani ya hinnag bon Ben-Hadad dida ta numbangngadda ot alyonda i Ahab
di, Alyon nan patulmi di, Imbagana mo anu tuwalin he"a an idatmun hiya nadan
silbermu ya balitu'mu ya ta'on on hanadan ahawam ya imbabalem.
6 Ot hi bigat hinan athitu ya ipa'alina anu nadan ap'apu an munhilbin hiya ta
alikaponda nan palasyum ya ta'on on hanadan balen nadan ap'apu an munhilbi i
he"a ya inaladan namin nadan nabalol i he"a.
7 Ot ipa'ayag Ahab nadan ap'apun di himpahimpamu'un hi ad Israel ot alyonan
diday, Tigonyu'e anu tayyah Ben-Hadad an attaonan mangmangnganap. Handi ya
inalinay idat'un namin nadan silber'u ya balitu"u ya ta'on on nadan ahawa' ya
imbabale' ya inyabulut'u.
8 Ya alyon nadan ap'apu ya nadan tataguy, Adim aya iyabulut ya adim idat nadan
ibagana.
9 Ot alyon Ahab hinadan hinnag Ben-Hadad di, Ibagayuh nan patul an abuluto' nan
namangulun imbagana mu tun na'udin ibagana ya adi mahan mo mabalin.
Ta immeda ot ibagadan Ben-Hadad nan imbagan Ahab.
10 Ot honagon bon Ben-Hadad di e mangibaga i Ahab hinan alyonay, Hanat
nunhiglay pundusan nadan dios i ha"on hi'on adi' ipangulu nadan dakkodakkol an
tindalu' ta dadagonda nan bobleyuh ad Samaria ta onha gumamal nadan tindalu'
hinadan hupu' hi bobleyu ya adida magamalan an gapuh dinakolda.
11 Ot alyon bon Ahab hinadan hinnag Ben-Hadad di, Ibagayuh nan patulyu an nan
mi'gubat ya adi ni' munlattuwag ta haddona ta nalpah'ey gubat ta nangabak ya ahi
mohpe munlattuwag.
12 Ta hidin mangmanginnum da Ben-Hadad hinadan udum an patul hidih nan
kampuda ya immali nadan hinnagnan e mangibagah nan pambal Ahab. Ot alyonah
nadan tindalunay, Mundadaan ayu ta eta'u gubaton dida.
Ot mundadaanda ta eda gubaton hi ad Samaria.

Hay Nangabakan Da Ahab I Ben-Hadad

13 Indani ya wada han propeta an imme i Ahab ot alyonay, Imbagan Apu Dios an
adi'a anu tumakut i dadiyen dakkodakkol an tindalu. Nomnomnomom an boddangan
da'an hiya ta abakom didah ad uwanin algo ta panginnilaam an hiya nan immannung
an Dios.
14 Ya inalin Ahab di, O mu nganneday e mi'gubat?
Ya alyon nan propeta di, Hay inalin Apu Dios ya hanadan mumpangilog an opisyal
di tindaluh nadan probinsya di e mi'gubat.
Ya inalin bon Ahab di, Ya nganney mangipangulun dida?
Ot alyon nan propeta di, He"ay mangipangulun dida.
15 Ot ipa'ayag mon Ahab nadan duway gahut ta tulumpulut duwa (232) an
mumpangilog an ap'apun di tindaluh nadan probinsya. Ot amungona bo nadan pituy
libun (7,000) tindaluh ad Israel.
16 Ot makakda i diyen tongan di algo.
Yaden da Ben-Hadad e hinadan ibbanan tulumpulut duwan (32) patul ya dedahdih
nadan nungkampuwanda an agandah inum.
17 Ta hidin mangmangnge nadan mumpangilog an tindalun Ahab ya minangmang
nadan nungguwalyaon Ben-Hadad dida ot eda ibagan hiyan alyonday, Tuweda nadan
tindalun nalpuh ad Samaria.
18 Ya alyon Ben-hadad i diday, Immalida'e ya nuntiliwyu dida an ta'on on alyonda
hi umalidan mi'hayyup onu mi'gubat mu adiyu tuwali patayon dida.
19 Ta impangulun nimpen nadan mumpangilog an opisyal di tindaluh nadan
probinsya ot ahida mitnud nadan ibbadan tindaluh ad Israel.

20 Ta way oha i dida on pinatena nan pi'gubatna. Ya hanada'en udum an tindalun
di i Syria ya binumtikda mu numpudug damdaman nadan i Israel dida. Mu hi Ben-
Hadad e ya nungkabayu ot bumtikdah nadan udum an tindalunan nungkakabayu.
21 Ta dakkodakkol di nun'a'ateh nadan i Syria an ta'on on hanadan nungkakabayu
ya nungkakalesan tindaluda.
22 Indani ya imme nan propetah nan patul nadan i Israel ot alyonay, Mahapul an
atom di abalinam ta idadaan mu nadan tindalum te hitun umalin tawon ya umalida
bo nadan i Syria ta gubaton da'yu.
23 Ya inalin nadan ap'apu an uggan muntugun hinan patul di i Syria di, Manu'e hi
na'abak ta'u ya hanada'en diosda ya dadiye nadan dios hinadan nabillid. Mu onha
hinan nundoddotal di pangubatan ta'u i dida ot umannung an abakon ta'u dida.
24 Ya aanom tuwali nadan patul ya inhukkatmu nadan opisyal di tindalum.
25 Ya mahapul an wadaday mihukkat hinadan nun'a'ate ta nan dinakol di
nungkakabayu ya nungkakalesa handi ya atbohdiy dinakoldah tun eyu pangubatan i
dida hinan nundoddotal. Ot umannung an abakonyu mo dadiyen i Israel. Ya inabulut
Ben-Hadad dadiyen imbagada ot hiyay atona.
26 Ta i diyen itawonnana ya inamung Ben-Hadad nadan tindaluna ot umedah ad
Apek ta hidiy pi'gubatandah nadan i Israel.
27 Yaden nundadaan damdama nadan i Israel an e mi'gubat an inaladay balunda
ya usalda ot umeda. Ot mungkampudah dommang di nungkampuwan nadan
binuhulda. Mu oh'ohhada attog an umatda i ha duway na'na''amung an gulding an
adi umat hinadan i Syria an dakkodakkolda ta nihinapdah nan pangngel di billid an
nungkampuwanda.
28 Ya imme nan propetan Apu Dios ot ibagana i Ahab nan inalin Apu Dios
an alyonay, Hay alyon nadan i Syria ya ha"on'e anu an Dios ya dios hinadan
nabillid mu bokon hinadan nundotal ta hiya nan hay punnomnomda ya abakon
da'yu. Mu boddangan da'yun ha"on ta abakonyu dida an ta'on on dakkodakkolda
ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
29 Ta pituy algoy nungkampuwandan namin an nundinommangda. Ot i diyen
mi'apituh algo ya inhipundan munggugubat. Ya numpaten nadan i Israel di hinggahut
di libuh (100,000) nadan i Syria i diyen algo.
30 Ya hanada'en udum an tindalun di i Syria ya binumtikdah nan bobleh ad Apek.
Mu pamaag ot matob nan binattun alad diyen boble ot matabbunan di baintit pituy
libun (27,000) dida. Mu hi Ben-Hadad ya binumtik hidih nan boble ot e mipa''e i han
kuwartu.
31 Indani ya inalin nadan ap'apun munhilbi i Ben-Hadad i hiya di, Nomnomnomom
an alyonday hanada'e anu an patul di tinanud Israel ya ongal di homo'da. Ot
hanat iyabulutmu ta muntolge amih langgut ya numpopongot amih linubid ta e ami
numpahpahmo' hinan patul hi ad Israel ta alina ya adi da'a patayon.
32 Ta athidiy inatda an numpuntolgedah langgut ya numpumpongotdah linubid ot
umedah awadan nan patul hi ad Israel ot alyonday, Nan baalmu an hi Ben-Hadad ya
alyonay daan mo bahan anu ta adim patayon.
Ya alyon Ahab di, Undan matagu? Ibagayun hiya an imbilang'u hiyah hi ibba'.
33 Ta hidiyen nangalin Ahab ya madinolda. Ot alyonday, Immannung nan imbagam
an hi Ben-Hadad ya ibilangna an hinagi ayu.
Ot alyon Ahab di, Eyu awiton hitu.
Ta on immalih Ben-Hadad ot ayagan Ahab ta mi'lugan hinan kalesana.
34 Ya alyon Ben-Hadad di, Ibangngad'un he''a nadan boblen inalan ama i amam ya
iyabulut'un mumpa'iphod'a i ha punggattangam hi ad Damaskus ta umat hinan inat
ama hi ad Samaria.

Ya alyon Ahab di, Pohdo' an maphod di punhayyupanta ya ahi da'a pa'anamuton.
Ot hiyay atonda ot ahina pa'anamuton hi Ben-Hadad.

Hay Nangibagaan Nan Propeta Hinan Ma'at i Ahab

35 Ya wada han ohan propeta an nangalyan Apu Dios hi, Ibagam hinan ibbam ta hoplaton da'a. Mu hidin imbagana ya adi aton diyen nun'ibbana.
36 Ot alyon diyen propeta an mumpahoplat di, Gapu ta aggem inunud nan imbagan Apu Dios ya adi'a umadawwih tun awada' ya damuwom han layon an mamaten he"a.
Indani tatawwa ya dinamuna han layon ot patayona.
37 Indani ya inakhupan bon diyen propeta han tagu ot alyonay, Hoplatona"e.
Ot hoplaton diyen tagu nan propeta ta nahugatan.
38 Ot umeh diyen propeta ot tuma'dog hinan da'ging di kalata ta haddona nan patul an mala"uh. Yaden pinongotanay ingganah matana ta adi mimatunan.
39 Ta hidin mala"uh nan patul ya muntukuk an alyonay, Apu patul ha''on an baalmu ya eya' ni'gubat. Ya waday nangiyali i han tiniliwdan binuhul ta'u ot alyonan ha''on di, Guwalyaam hituwen tagu. Ya tigom te bumtik'e ya patayon da'a onu ipabayad'un he''ay tulumpulut opat (34) di kilun silber.
40 Mu hidin mahmahhiwa' ya binumtik.
Ya alyon nan patul di, Ot bahulmuh nae. He"a nee ot ibagam di dusam.
41 Ot pi'bagon nan propeta an aanon nan nihophop hi angahna ta immatunan nan patul an hiyay ohah nadan propetan Apu Dios.
42 Ot alyonah nan patul di, Alyon Apu Dios di gapu anu ta aggem pinate nan tagun alyonah patayom ya he"a moy mate. Ya atbohdin nadan tatagum di mate te aggeda pinate nadan udum an tatagun nan patul.
43 Ot umanamut hi Ahab hidih ad Samaria an nunhiglay inomnomana ya bungotna i diyen dingngolna.

21

Hay Na'at Hinan I Jesreel An Hi Nabot

1 Wada han puntantanomman hi greyp an nihaggon hinan palasyun nan patul an hi Ahab. Ya hay ud bagi i diye ya nan i Jesreel an hi Nabot.
2 Ta i han hin'algo ya immeh Ahab i Nabot ot alyonay, Daan mo ta idatmun ha"on nan lutam an tantanommam hi greyp ta puntanoma' hi nating te ten nihaggon hitun palasyu'. Ta'omman ya hinukkata' i ha impohpohodna an puntanoman ta hidiyey tanomam hi greyp. Bokon'e ya binayada' hi'on atnay balolna.
3 Mu alyon Nabot di, Adi iyabulut Apu Dios an idat'un he"ah nae an impaboltan di a'ammod'u.
4 Ta immanamut hi Ahab an umukayungan ya bumubbungot an gapuh nan imbagan nan i Jesreel an hi Nabot. Ta pamaaggon nalnallo' an adi mangan.
5 Indani ya immeh ahawanan hi Jesebel ot alyonay, Undan nganney inomnomam ta on'a umukayungan ya adi'a mangan?
6 Ya alyon Ahab di, Manu'e ya hidin imbaga' hinan i Jesreel an hi Nabot an gattango' nan puntantanommanah greyp onu hukkata' i ha puntanomanah greyp ya adina pohdon.
7 Ya alyon ahawanan hi Jesebel di, Undan bokon'a mahan patul hitun ad Israel. Adi'a minomnoman ya bimmangon'a ta mangan'a. Ta ha"on di ukod i diyen puntanoman nan i Jesreel an hi Nabot hi greyp.
8 Ta pamaaggot agan Jesebel hi apyah tudo' ot pun'ipelmanay ngadan nan patul. Ot ipiyenah nadan ap'apu hi ad Jesreel an numboblayan Nabot.

9 Hay imbaganah nan tudo'na ya alyonay, Punhahapitanyu ha ohay algoh
a'amunganyu ta mun'ulat ayu. Ta i diyen algo ya impabunyuh Nabot i ha ubunan di
ohan malispitun tagu.
10 Ya impabunyuh hinangngabna ha duwan ma'layyah an tatagu. Mu tugunonyu
tuwali dida ta ibagadan inidutan Nabot nan patul ya ta'on on hi Apu Dios. Ya ahiyu
mohpe inyeh e"elen nan boble ya nuntopayu ta ingganah mate.
11 Ta hanadan ap'apu ya nadan mapiyal an tatagu i diyen numboblayan Nabot ya
inunuddah diyen intudo' Jesebel.
12 Ot ibagada nan algo an adida mangan. Ta nadatngan ot ma'amungdan namin
nadan tatagu ot mun'ulatda. Ot pabunondah Nabot hinan umbunan di malispitun
tagu.
13 Ot eda umbun damdama nadan tinugundan duwan ma'layyah hi hinangngab
Nabot. Ot alyondah nadan tatagu di, Hituwen hi Nabot ya inidutanah Apu Dios ya
ta'on on nan patul. Ta gapu i diye ya himmihiwo nadan tatagu i hiya ot eda ibata"an
hinan boble ot puntopada ta inggana ot mate.
14 Ot eda ipa'innila i Jesebel an alyonday, Nate moh Nabot an nuntopada ot mate.
15 Ya hidin dingngol Jesebel an athidiy na'at ot alyonan Ahab di, Eka mohpe ta
em tigon nan puntantanomman nan i Jesreel an hi Nabot hi greyp ot ma"id mon
mangiyadi te nate.
16 Ta hidin dingngol Ahab an nateh Nabot ot umen ena tigon hidiyen luta ta hiya
moy mangibagi.
17 Indani ya himmapit hi Apu Dios hinan propeta an i Tisbe an hi Elijah ot alyonay,
18 Ume'ah ad Samaria ta em damuwon nan patul hi ad Israel an hi Ahab an ena
tigon nan puntanoman Nabot hi greyp ta hiya moy ud bagi.
19 Ta alyom i hiya di, Imbagan Apu Dios an pinatem nan tagu ot pulhom nan
puntanomanah greyp. Ta hiya nan alyon Apu Dios an hinan potto' di nanildilan
di kahuh dalan Nabot ya hidi damdamay panildilan di kahuh dalam te hidiy atayam.
20 Ta hidin mun'idatong hi Ahab i Elijah ot alyonay, Te on inakhupana' bo tayya i
hantun binuhul'u.
Ya alyon Elijah di, Inakhupan da'a nimpe ya tene onmu mo nayya ibibikah an
mangat hinadan adi maphod an adi pohdon Apu Dios.
21 Ta hiya nan alyonay ipa'alinay manadag i he"a ya an namin nadan linala'in
holagmu ya ta'on on hanadan linala'in baalmu.
22 Ta ma'at i da'yu nan na'at hinan holag Jeroboam an imbabalen Nebat ya nan
holag Baasa an imbabalen Ahijah. Te ta'on on he"a ya impabungotmuh Apu Dios ot
ipangpangulum nadan pumbahulan hinadan ibba ta'un i Israel ta ta'on on dida ya
numbahulda.
23 Ya inalin bon Apu Dios di, Hi ahawam'e an hi Jesebel ya anon di kahuy adolnah
nan way binattun alad hi ad Jesreel.
24 Ya hanada'en pamilyam an mateh nan boble ya anon di kahuy adolda ya nada'en
mateh nan nibatbata"an hinan boble ya hay hamutiy mangan i dida.
25 Ta athidiy ma'at i Ahab te ma"id ha nipaddungana te nunhigla ahan di inatna
an hanadan adi maphod an adi pohdon Apu Dios di ina'inatna an inyunnudnah nan
ahawanan hi Jesebel.
26 Ta nunhiglan adi maphod di inatna te e nundayaw hinadan umipabungot an
dios di udum an tatagu an umat hinadan tinanud Amor an impa'aan Apu Dios hitun
awadan ta'un tinanud Israel hi ad uwani.
27 Ta hidin dingngol Ahab nadan imbagan Elijah ya hinethetnay lubungna ot adi
mangmangngan. Ot munlubung hi langgut ot iyabo'na bo ha langgut ta hidiy alo'ana.
Ya e dimmanallanan an umukayungan.
28 Indani ya alyon bon Apu Dios i Elijah di,

29 On tinigom an de mohpen numpada"ul hi Ahab i ha"on? Ot gapu ta athidin
numpada"ul ya bokon ad uwanin atagunay panadaga' i didan hina'amma ta hitun
pumpatulan nan imbabalena.

22

Hay Imbagan Mikayah Hi Ma'at I Ahab

1 Ma"id ni' bo ha nunggugubatan nadan i Syria ya i Israel hi tuluy tawon.
2 Ya i diyen mi'atluh tawon ya imme nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat hi ad
Israel ta ena tigon hi Ahab an patul hi ad Israel.
3 Ya alyon Ahab hinadan ap'apu an munhilbi i hiya di, Undan aggeyu ta'wa innila
an nan bobleh ad Ramot-Gilead ya sinakup ta'u? Ya tanganu mahan on ma"id ha
alyon hi e ta'u bangngadon hinadan i Syria?
4 Ot alyona i Jehosapat di, Daan mo ta boddangana' ta eta'u gubaton nadan i Ramot-
Gilead?
Ya alyon Jehosapat di, Tanganu on adi. Nundadaan amih nadan tindalu' an
bumoddang i da'yu an e mi'gubat. Ya ta'on on nadan kabayu' ya mabalin an usalon
ta'u.
5 Mu mahapul an eta'u ni' mahmahan hi'on nganney pohdon Apu Dios hi aton ta'u.
6 Ot ipa'ayag nan patul an hi Ahab di opat di gahut (400) an propetana ot alyonan
diday, Nganney punnomnomyu? On mabalin an emi gubaton nadan i Ramot-Gilead
onu adi?
Ya alyondan namin di, O ume ayu ot da'yuy pangabakon Apu Dios.
7 Mu alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hitu hi mabalin hi
pummahmahan ta'u?
8 Ya alyon Ahab di, Waday oha an mabalin hi pummahmahan mu adi' pohdon te
ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on. Hay ngadana ya hi Mikayah an imbabalen
Imlah.
Mu alyon Jehosapat di, Adi maphod an atom hinay pangalim i hiya.
9 Ot honagon nan patul hi ad Israel di ohah nadan ap'apu an munhilbi i hiya ot
alyonay, Ma'anne'a ta em awiton hi Mikayah an hi na' Imlah ta umali ayuhtu.
10 Ta nunlubung da Ahab an patul hi ad Israel i Jehosapat an patul hi ad Judah hi
lubung di patul ot eda umbun hinadan tronoda hinan way pun'ilikan an nihaggon
hinan geyt nan bobleh ad Samaria. Ya an namin nadan propetan Ahab ya wahdida
an pun'ibagada nadan alyonday nipa'innilan dida.
11 Ya nan imbabalen Kenaanah an hi Sedekiah ya waday inyammana an gumo'
an ay haha'gud ot alyona di, Imbagan Apu Dios an hay ipa'innilan datuwen gumo'
an ay ha'gud ya hitun pangubatanyuh nadan i Ramot-Gilead ya ma"id ha bahhonan
abakonyu dida ta ingganah madadagdan namin.
12 Ya athidin namin di ibagan nadan udum an propeta an alyonday, Eyu gubaton
nadan i Ramot-Gilead ot pangabakon da'yun Apu Dios.
13 Ya hanan hinnagda an e mangawit i Mikayah ya pinadanana tuwali i hiya an
alyonay, Nomnomnomom an an namin nadan propeta ya numpapaddung di ibagada
an alyonday mangabak nan patul. Ot tigom ta ta'on on he"a ya miyunnudan nan
ibagam hinan imbagada.
14 Mu alyon damdaman Mikayah di, Isapata' an hay ibaga' ya abuh ya nan
impa'innilan Apu Dios.
15 Ta hidin dimmatong da Mikayah ot alyon Ahab di, Nganne piboy ibagam? On
emi gubaton nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyon Mikayah di, Ekayu ta eyu gubaton dida ot pangabakon da'yun Apu Dios.

16 Ya alyon Ahab di, Numpi'atnay nangalya' i he''a an hanan immannung an imbagan Apu Dios ya ammunay ibagam.
17 Ot alyon mon Mikayah di, Umman nipatigo i ha"on an hanada'en tindalun di i Israel ya niwakatdah nadan nabillid an umatdah nadan kalnero an ma"id ha mangipapto' i dida. Ot alyon Apu Dios di, Datuwen tatagu ya ma"id ha mangipangpangulu i dida ot maphod onda umanamut ta idinongdan mi'gubat.
18 Ya alyon nan patul hi ad Israel i Jehosapat di, Tigom'e anu. Undan tuwali agge' imbaga i he"a an ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on.
19 Ot inayun Mikayah an alyon di, Donglonyu'e te umman tinigo' hi Apu Dios an inumbun hinan tronona hi ad abunyan ya an namin nadan dakkodakkol an anghelna ya timma'dogda hi nangappit hi winawwana ya hi iniggidna.
20 Ya alyon Apu Dios di, Nganne i da'yuy e munha'ul i Ahab ta eda gubaton nadan i Ramot-Gilead ta hidiy atayana? Ya way ohaon nat'on di ibagana.
21 Ya indani ya imme han espiritu ot alyona i Apu Dios di, Ha"on di e munha'ul i hiya.
22 Ya alyon Apu Dios di, Nganney atom an e munha'ul i hiya?
Ya alyonay, Umeya' ta e' punlayahon nadan propetana.
Ot alyon Apu Dios di, Atom'ehna ya ma"id ha bahhonan maha'ul. Ot agam ta ume'a.
23 Ot alyon bon Mikayah di, Nomnomnomom an inyabulut Apu Dios ta nunlayahon nan espiritu nadan propetam ta hiyay atayam.
24 Ya natana'dog hi Sedekiah an hi na' Kenaanah ot ena tampu'on hi Mikayah. Ot alyonay, On hi anuud ni' di nanaynan nan Espiritun Apu Dios i ha"on ta immalin ni'hapit i he"a?
25 Ya alyon Mikayah di, Hay panginnilaam an immannung tun ibaga' ya hitun em ipa"ayan i han kuwartu.
26 Ya hidin inalinah diye ot ibagan Ahab ta iyedah Mikayah hi awadan nan gobelnador an hi Ammon ya hinan imbabalen Ahab an hi Joas.
27 Ya imbagana an ibaludda ya aggeda pinangan hi udum an makan ta ammuna ha tinapay ya liting hi idatdan hiya ta ingganah pumbangngadana an malpuh gubatan.
28 Ot alyon Mikayah di, Hi'on malinggop'a hi pumbangngadam ya hidiyey mangipa'innila an bokon hi Apu Dios di himmapit i ha"on. Ot alyonah nadan tataguy, Hanat nomnomnomonyu datuwen imbaga'.

Hay Natayan Ahab Hi Ad Ramot-Gilead

29 Ta impangulun nan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat nadan tindaluda ot eda gubaton nadan i Ramot-Gilead.
30 Mu hidin makakda ya alyon Ahab i Jehosapat di, Ta'omman hi adi' ilubung nan lubung di patul ta mihlama'. Mu he''a'e ya ilubungmu nan lubung di patul. Ta athidin nat'on di inlubung Ahab ta adi mapto' an hiya nan patul hi ad Israel ot ahida ume an e mi'gubat.
31 Yaden nan patul hi ad Syria ya imbaganah nadan tulumpulut duwan (32) opisyal nadan nungkakalesa an alyonay, Tigonyu ta ma"id ha patayonyu hinadan tindalu ta ammuna nan patul hi ad Israel hi pot'onyun patayon.
32 Ta hiya nan hidin tinigodah Jehosapat ya alyondah on hiya nan patul hi ad Israel ta numpudugda. Mu muntukuk hi Jehosapat
33 ya immatunan dadiyen opisyal an bokon hiya nan patul hi ad Israel ot idinongdan mamdug i hiya.
34 Mu waday ohan tindalun nadan i Syria an namaagnay olad hinan panana ya nikna hinan nundammuwan nan gumo' an inlubung Ahab. Ot alyonah nan nummanehoh nan kalesana di, Nahugatana' tayya ot tigom ta mibata"antahtu.

35 Ta inyal'algodan nunggugubat yaden hi Ahab e ya wahdin nibata"an an
nidang'ig hinan kalesana an inhangngabnah awadan nadan tindalun di i Syria. Ya
immayu'ayuh di dalah nan hugatna ta nalbong nan dotal nan kalesana ta damunah
nahdom ya nate.
36 Ta hidin mun'alimuh nan algo ya waday tinumkuk hinan awadan nadan
tindalun nadan tinanud Israel an alyonay, Eta'uot ta way ohaon numpanganamut
hi numpunhituwana.
37 Ot iyanamutday adol Ahab hi ad Samaria ta hidiy nangilubu'andan hiya.
38 Ot eda ulahan nan nadadalan kalesan nan patul ya nadan almasna hidih nan
puhung hi ad Samaria an hidiy uggan pun'amhan nadan binabain mumpabpabbayad
hi adolda. Ya hidin inyeda ya na'amungday kahu ot punhimutanda dadiyen nadadala.
Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hi ma'at i Ahab.
39 Ta datuwey na'at i Ahab ya hanada'en udum an in'inatna hi numpatulana ya
hanadan impiphodna an umat hinan palasyunan na'alkusan hinan ma'alah nadan
ba'git di elepante ya nadan boblen impiphodna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at
hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
40 Ta hidin nateh Ahab ot mihukkat nan imbabalenan hi Ahasiah an numpatul.

Hay Numpatulan Jehosapat

41 Hi Jehosapat ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'apat di tawon hi
numpatulan Ahab hi ad Israel.
42 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya tulumpulut lima (35). Ot mumpatul
hi baintit limay (25) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan
inana ya hi Asubah an imbabalen Silhi.
43 Ya hi Jehosapat ya inun'unudna nan pinhod Apu Dios an umat hinan inat amana
an hi Asa. Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan pundayawan di udum hinadan
dios di udum an tatagu ta innaynayun nadan tatagun nangi'nong ya nunggohob hi
insenso i dadiye.
44 Ya maphod di ni'hayyupanah nan patul hi ad Israel.
45 Ya hanada'en udum an na'ana'at hi numpatulan Jehosapat ya nadan inatna ya
nadan ni'gubagubatana ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog
an numpatul hi ad Judah.
46 Ya hi Jehosapat di nangipa'aan hinadan linala'i an mumpabpabbayad hi adoldah
nadan pundayawandah nadan udum an dios an dadiye nadan agge immaan hidin hi
amanan hi Asa di nun'ap'apu.
47 Ya i diye ya ma"id ha patul hi ad Edom. Ta hanan piliyon nadan patul hi ad Judah
di mun'ap'apuhdi.
48 Ot ipiphod Jehosapat hanadan papol an usalondan e mungkumilhu. Mu hidin
umedaot hi ad Opir an e mangalah balitu' ya napa"ih nadan papol hi ad Esion-Geber.
49 Ya i diye ya wadah Ahasiah an imbabalen Ahab ot ibagana i Jehosapat ta
pinhodna'e ya ni'luganda nadan tataguna hinadan papolda. Mu agge pinhod
Jehosapat.
50 Hidin nateh Jehosapat ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodna hidih nan boblen
David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Jehoram.

Hay Numpatulan Ahasiah

51 Hi Ahasiah an imbabalen Ahab ya numpatul hi ad Israel hidin mi'ahimpulut pituh
(17) tawon hi numpatulan Jehosapat hi ad Judah. Mu duway tawon ya ammuna han
numpatulanah ad Israel an hi ad Samaria di niha"adana.
52 Ya hituwen hi Ahasiah ya adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu
Dios an inyunnudnah nangat da amanan hi Ahab ya hi inanan hi Jesebel ya din patul

an hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh numbahulan nadan i Israel.
53 Ta hay dinayawna ya nunhilbiyana ya hi Baal an umat hi inat nimpen amana ta hiya nan impabungotnah Apu Dios.

2 Patul
(2 Kings)

Hay A'at Tuwen Mi'adwan Liblun Nadan Patul

An namin nadan patul hi ad Israel ya adi maphod di pangatda. Ya ta'on on hi ad Judah ya wadada damdamay numpatul hidi an adi maphod di ina'inatda. Te aggeda inun'unud hi Apu Dios te nadan dios di udum an tatagun ni'iboblen dida di inun'unudda ya atbohdi nadan tatagu an nadan adi maphod boy ina'inatda ta inwalongdan mangun'unud i Apu Dios.

Ta hi Apu Dios ya ma"id ha amlongna i diyen ato'atonda mu ta'on damdamah on athidi ya adina pohdon an iwalong nadan pinilinan tataguna. Ta hiya nan hinnagna nadan propeta ta ibagadah nan patul ya nadan tatagu ta idinongdan mangat hi adi maphod ta hiya ya abuh di dayawonda. Mu ningamut an adida mangun'unud ta hiya nan hidin nala"uh di atnay tawon hi adida pangun'unudan i Apu Dios ya inyabulutna an abakon di udum an tatagu nadan i Israel ya i Judah ot iyeda didah udum hi boble.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunhilbiyan Elijah i Apu Dios ot ahi umeh ad abunyan (2 Patul 1:1–2:11)
2. Hay numbalinan Elisa hi propeta ya hay nunhilbiyanan Apu Dios (2 Patul 2:12–8:15)
3. Hay na'na'at ta ingganaot dadagon di i Assyria hi ad Israel (2 Patul 8:16–17:41)
4. Hay na'na'at hi ad Judah ta ingganaot ma'abakda ot iyeda didah ad Babilon (2 Patul 18:1–25:30)

Hay Nundusaan Apu Dios I Ahasiah

1 Hidin nateh Ahab ya nginhen nadan i Moab nadan i Israel.

2 Ya hay nihukkat hi patul hi ad Israel ya hi Ahasiah mu nagah hinan mi'adwan gladun nan balenah ad Samaria ot mahugatan. Ot honagonay e mummahmah i Baal-Sebub an dios an dayawonda hi ad Ekron an boble hi ad Pilistia hi'on mabalin an pumhod.

3 Mu i diye ya himmapit nan anghel Apu Dios hinan propeta an hi Elijah an i Tisbe ot alyonay, Em damuwon nadan hinnag nan patul an hi Ahasiah ta alyom i dida di, Undan ma"id ha Dios hitun ad Israel ta hi Baal-Sebub an dios nadan i Ekron di eyu pummahmahan?

4 Ya ibagam i dida tun alyon Apu Dios ta ibagadah nan patul an gapu i naen inatna ya munnanong hinan nalo'ana ta ingganay mate.

Ot umeh Elijah an inunudna nan imbagan Apu Dios.

5 Ta hidin ena imbagah diye ot mumbangngad mo nadan hinnag Ahasiah. Ot alyonan diday, Tanganu on ayu numbangngad?

6 Ot alyonday, O te dinamumi han tagun alyonay mumbangngad ami ta ibagamin he"a nan imbagan anun Apu Dios an alyonay, Undan ma"id anu ha Dios hitun ad Israel ta honagom di e mummahmah i Baal-Sebub an dios nadan i Ekron hi'on pumhod'a. Ot gapu anu i naen inatmu ya munnanong'a i naen nalo'am ta ingganah mate'a.

7 Ya alyon Ahasiah di, Nganney umatan diyen tagun dinamuyun nangalih athina?

8 Ya alyonday, Umman nunlubung hi nadutdutan an up'up di animal ya numbalikis hi lalat.

Ya alyon nan patul di, Te nee on hi Elijah an i Tisbe.

9 Ot honagon nan patul di ohan opisyal di tindalu an in'uyugnay nabonglen (50) tindaluna ta eda tiliwon hi Elijah. Ya hidin immeda ya inoy an wahdih Elijah an

um'umbun hinan uhhun nan nabillid. Ot alyon nan opisyal di tindalu i hiya di,
Propetan Apu Dios, imbagan nan patul an mi'yali'a i da'mi.
10 Mu alyon Elijah di, Hi'on immannung nan alyonyu an ha"on ya propetan Apu Dios
ya hanat magahday apuy an malpuh ad lagud ta gobhon da'a ya nadan nabonglen (50)
tindalum. Ya alina tatawwah on mun'a'agah di apuy an nalpuh ad lagud ta naghob
nan opisyal di tindalu ya nadan tindaluna.
11 Ot honagon bon nan patul di oha bon opisyal di tindalu an in'uyugna boy
nabonglen (50) tindaluna. Ta on immeda ot alyon nan opisyal i Elijah di, Alyon nan
patul i he"a an propetan Apu Dios an mi'baga'a anun umeh awadana.
12 Ya alyon Elijah i diday, Da'yuy mangalih propetaa' i Apu Dios ot hanat magahday
apuy an malpuh ad lagud ta pu'ulan da'a ya nadan nabonglen (50) tindalum. Ya alina
tatawwa boh on mun'a'agah di apuy an nalpuh ad lagud ot gobhona didan namin.
13 Ot honagon bon nan patul nan mi'atlun opisyal di tindalu an in'uyugna boy
nabonglen (50) tindaluna. Hituwen mi'atlun opisyal di tindalu ya imme ot mundu"un
hi hinangngab Elijah. Ot alyonay, Hom'on da'mi bahan hitudan titindalu' i he"a an
propetan Apu Dios ta adiya' patayon ya tudan nabonglen (50) baalmu.
14 Nomnomnomom an pinaten nan apuy an nalpuh ad lagud nadan duwan
namangulun opisyal ya nadan tindaluda. Mu daan mo bahan ta hom'on da'mi ta
adi da'mi pi'pate.
15 Ya alyon nan anghel Apu Dios i Elijah di, Adi'a tumakut ta mi'ye'an dida. Ot
makak hi Elijah ot mi'yen didah awadan nan patul.
16 Ta hidin dimmatongdah awadan nan patul ot alyon Elijah di, Alyon Apu Dios di,
Undan ma"id anu ha Dios hitun ad Israel ta honagom di e mummahmah i Baal-Sebub
an dios nadan i Ekron hi'on pumhod'a? Gapu anu i naen inatmu ya munnanong'a i
naen alo'am ta ingganah mate'a.
17 Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios i Elijah an mateh Ahasiah. Ya gapu
ta ma"id ha lala'ih imbabalen Ahasiah ya hi ibbanan hi Joram di nihukkat an
numpatul. Ta na'at datuweh din mi'adwah tawon hi numpatulan Jehoram an
imbabalen Jehosapat hi ad Judah.
18 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Ahasiah ya nadan ina'inatna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.

2

Hay Nipatuluwan Elijah Hi Ad Abunyan

1 Hidin mun'adatngan di pangawitan Apu Dios i Elijah an hay usalona ya nan
alipuhhapu ya wadada i Elisa hinan awon an nalpudah ad Gilgal.
2 Indani ya alyon Elijah i Elisa di, Umohnong'ahtu ta umeya' hi ad Betel te hidiyey
imbagan Apu Dios.
Mu alyon Elisa di, Innilan nan wadawadan Dios an adi da'a taytaynan i ha''on. Ot
umeda mon duwah ad Betel.
3 Ya nadan propetahdih ad Betel ya immeda ot alyondan Elisa di, On innilam an
awiton Apu Dios nan bihtulum hi ad uwanin algo?
Ya alyon Elisa di, O innila' mu bokon hinaey punhahapitan ta'u.
4 Indani ya alyon bon Elijah i Elisa di, Umohnong'a mohtu te ten alyon Apu Dios hi
umeya' hi ad Jeriko.
Ya alyon bon Elisa di, Innilan nimpen nan wadawada an Dios an adi da'a taytaynan
i ha''on.
Ot umeda mo bon duwah ad Jeriko.
5 Ya hidin dimmatongdah ad Jeriko ya immeda bo nadan propetahdi i Elisa ot
alyondan hiyay, On innilam an awiton Apu Dios nan bihtulum hi ad uwanin algo?

Ya alyon Elisa i dida di, O innila' mu ta'on on athidi ya bokon hinaey punhahapitan ta'u.
6 Indani ya alyon bon Elijah i Elisa di, Umohnong'ahtu te ten alyon bon Apu Dios di umeya' anuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
Ya alyon bon Elisa di, Imbaga' nimpe an ad uwanin wada'a ni' ya adi da'a taytaynan i ha"on.
Ot mun'uyyugda mo bon ume.
7 Ya nitnuddan diday nabonglen (50) propeta an nalpuh ad Jeriko ot umohnongdah nan bata"ana ta mangmangmangonda didah nan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
8 Ya inaan Elijah nan oddah di lubungna ot ludunona ot ihoplatnah nan liting. Ya nunhi"an nan liting ya namaganan nan luta ta nangi'wandan immagwat.
9 Ot alyon Elijah i Elisa di, Nganney pinhodmuh ato' ta ahiya' alan i Apu Dios?
Ya alyon Elisa di, Daan mo ta ipaboltanmun ha"on di dublih nan abalinam an propeta.
10 Ya alyon Elijah di, Naligat hinaen odawom mu mabalin hi'on halipatam di pangalan Apu Dios i ha"on. Te adim'e tigon ya adi midat i he"ah naen ibagam.
11 Ya i diyen munhaphappitandan mundaldallanan ya alinah on nibattan i dida han ay mundalang an kalesa an ginuyud nadan mundalang an kabayu. Ya nipadih han alipuhhapuh an nanguyud i diyen kalesa an niluganan Elijah.
12 Ta tigtiggon Elisa on muntukuk an alyonay, Ama, ma"id'a mo mahan an mangita'dog hitun ad Israel.
Ta hidiyey pogpog di nanigan Elisa i Elijah. Ta gapu i diye ya umukayungan ot hethetona nan lubungna.
13 Ot e alan Elisa nan oddah di lubung Elijah an nagah ot mumbangngad hidih nan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
14 Ot ihoplatnah diyen oddah di lubung Elijah hinan liting ot alyonay, Daan'a Apu Dios an dayawon Elijah? Ot munhi"an nan liting ot umagwat.
15 Ya mangmangmangon nadan propetan nalpuh ad Jeriko hidiyen na'at ot alyonday, Hanan abalinan Elijah ya nipaboltan i Elisa.
Ot eda damuwon ot mundu"undah hinangngabna.
16 Ot alyondan hiyay, Nomnomnomom an wahtuday mabikah an nabonglen (50) baalmu. Ot pohdom'e ya eda hama'on nan bihtulum te alina ya inyen nan Espiritun Apu Dios i ha billid onu i ha nundotalana ya tinaynandahdi.
Mu alyon Elisa di, Adi ayuot ume.
17 Mu ipapilitda ta lo'tat ya inyabulut mon Elisa. Ta imme nadan nabonglen (50) linala'i ta eda hinamahama' hi tuluy algo mu ma"id ha inakhupandan hiya.
18 Ta hidin numbangngaddah ad Jeriko hi awadan Elisa ot alyonan diday, Undan tuwali agge' inalin da'yu hi adi ayu ume.

Hay Nipaphodan Nan Liting Hi Ad Jeriko

19 Indani ya wadaday linala'ih ad Jeriko an immeh awadan Elisa ot alyondan hiyay, Apu Elisa, tigom'e tun numboblayanmi an manu te mapmaphod tun awadana mu nan liting hitu ya adi maphod te ma"id ha tumaguh mitanom.
20 Ot alyon Elisa i dida di, Ittuwanyuh ahin ha pa"iphod hi malukung ya inyaliyuhtu.
Ot hiyay atonda.
21 Ot umeh nan obob ot ihabuwagnahdi nan ahin ot alyonay, Imbagan Apu Dios an pumbalinonah tuwen liting hi maphod ta adi mo lummuh atayan di tatagu ya mumbalin mo an malumong tun luta.
22 Ta nihipun i diye ya maphod mo nan liting ta ingganah ad uwani. Ta nipa'annung nan imbagan Elisa.

23 Indani ya makak hi Elisa an umeh ad Betel. Mu hidin mangmangnge ya wadaday
mumpangpangngilog an linala'i an nalpu i diyen boble ot ilaylayahhandah Elisa an
pun'itkukdan alyonday, Hoy, natuga'an, umaan'ahtu.
24 Ot munligguh hi Elisa ot itottokolnan dida ot inayunan idutan dida.
Ya himmawwangday duwan bear an nalpuh nan mamuyung ot pumpateda nadan
napat ta duwan (42) mumpangpangngilog.
25 Ot ipluy Elisa hinan nabillid an nungngadan hi Karmel ot inaynayuna ta ingganay
nibangngad hi ad Samaria.

3

Hay Ni'gubatan Nadan I Israel Hinadan I Moab

1 Hidin mi'ahimpulut waluh (18) tawon hi numpatulan Jehosapat hi ad Judah ya
hidiyey numbalinan Joram an imbabalen Ahab hi patul ot mun'ap'apu hi ad Israel hi
himpulut duway (12) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Samaria.
2 Ya hanada bon pumbahulan i Apu Dios di in'inatna mu adi bahan umat hi inat da
amana i inana. Te impapa"ihna nan impiphod amana an batu an mangita'dog hinan
dayawonda an hi Baal.
3 Mu hay oha ya inyunnudnah nan numbahulan din hi Jeroboam an imbabalen
Nebat an nundayaw hi ing'ingoh an baka ta nangiyunnudan nadan i Israel an
numbahul i Apu Dios.
4 Hanadan i Moab ya nadnen sinakup nadan i Israel ta hiya nan hi ad Israel di
pumbayadandah buwisda. Ya hidin hi Mesa di patul ya dakol di kalneroda ta hiya
nan kalneroy numbayabayaddah buwisda. Ta atawotawon on mangdatdah nan patul
hi ad Israel hi hinggahut di libun (100,000) inlum di kalnero ya dutdut di hinggahut
di libun (100,000) tangbal an kalnero.
5 Mu hidin nateh Ahab ya indani ya nginhen nadan i Moab nan patul hi ad Israel.
6 Ot makak nan patul hi ad Israel an hi Joram hi ad Samaria ot umeh nadan udum
an bobleh ad Israel ot amungonan namin nadan tindaluna.
7 Ot ipaadnah nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat an alyonay, Hanan patul nadan
i Moab ya nginheya' ot mabalin'e ya boddangana' ta eta'u gubaton dida.
Ya alyon Jehosapat di, Nganuh on adi. Nundadaan amih tudan tindalu' an
bumoddang ya ta'on on hantudan kabayu' ya mabalin an usalon ta'u.
8 Ot danay pangi'wan ta'un e mi'gubat?
Ya alyon Joram di, I'wa ta'uh nan agge naboblayan hi ad Edom.
9 Ta nun'u'uyyug nadan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah ya nan patul hi
ad Edom an didah nadan tindaluda. Mu hidin mi'apituh algoh dimmanallanananda
ya napuhandah liting ta ma"id ha inumonda ya ta'on on hanadan animalda.
10 Ya alyon nan patul nadan i Israel di, Ta nganne anu mahan ha athitu. On nin
inayagan dita'un tulun patul i Apu Dios ta ipa'abak dita'uh nadan i Moab.
11 Ya alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hi ni'yalin dita'u ta
pummahmahan ta'u hi'on nganney ibagan Apu Dios hi aton ta'u.
Ya alyon nan ohan ap'apu an munhilbih nan patul hi ad Israel di, Wahtu nan
imbabalen Sapat an hi Elisa an hiya din bimmanoddang i din hi Elijah.
12 Ya alyon Jehosapat di, Hiya han mabalin an pummahmahan ta'uh ibagan Apu
Dios.
Ot ume nan patul hi ad Israel ya hi Jehosapat ya nan patul hi ad Edom hi awadan
Elisa.
13 Ot alyon Elisa i Joram di, Tanganun'a umalin ha"on an bokon hanadan propetan
da amam i inam di umayam?

Ya alyon Joram di, Te hi Apu Dios di nangayag i da'min tuluhtu ta ipa'abak da'mih
nadan i Moab.
14 Ya inalin Elisa di, Innilan nan ongal di abalinanan Dios an punhilhilbiya' an onha
adi gapu i Jehosapat an patul hi ad Judah ot adi da'a ibilang i ha"on.
15 Mu ta'on ya eyu inawit ha mangipagangoh hinan harp.
Ta hidin ipagpaggangohna nan harp ya waday impa'innilan Apu Dios i Elisa.
16 Ot alyonay, Alyon Apu Dios di mungka''ut ayu anu hi dakol an awon di liting
ituwen nundotal.
17 Te alyon Apu Dios di ta'on on ma"id ha dibdib onu udan ya mapnuh tuwen
nundotal hi liting ta uminumanyuh nadan animalyu.
18 Hi Apu Dios ya nalakah pangatana i nae. Ot atbohdi an ipa'abakna i da'yu nadan
i Moab.
19 Ta hogponyun namin nadan mun'aphod ya nun'ihamad di binattun aladnan
bobleda. Ya nunlongohyu nadan mun'aphod an kayiwda ya nuntababyu nadan
obobda ya nuntabbunanyuh batu nadan mun'alumong an puntanomanda.
20 Ta i diyen ibiggatana an hidiye nan pangi'nongandah mi'nong hi amawmawi"it
ya alinah on mangaliy liting an nalpuh nangappit hi ad Edom ta nun'albong nadan
kanal an kinana''utanda.
21 Ya hidin dingngol nadan i Moab an immaliday tulun patul an didah nadan
tindaluda an mangubat i dida ya impa'ayagdan namin nadan linala'in abalinanan
mangdon hi almas an ta'on on unga onu amamma. Ot pungguwalyaonda didah nadan
pogpog di bobleda.
22 Mu hidin bimmangonda nadan i Moab i diyen nabiggat ya naptangan nan liting
an nunlobong hinan nundotal. Ya hay nanigodah nadan liting ya mumbolah* an ay
dala.
23 Ya alyonday, Anakkayay dala! Tee nee mahan neen hanadan tulun patul an dida
dida on mumpapatteda. Eta'uot ta eta'u pun'ala nadan usalda.
24 Mu hidin dimmatong nadan i Moab hinan nungkampuwan nadan i Israel ya
nahanawwangdaot nadan i Israel ot gubatonda dida ta nateday udum ya binumtikday
udum. Mu numpudug damdaman nadan i Israel dida ot pumpateda dida.
25 Ot dadagondan namin nadan bobleh ad Moab. Ya an namin di matigodan
maphod an matanoman on nuntabbunandah batu. Ot puntababda bon namin nadan
obob hidi. Ya nunlongohda nadan mun'aphod an kayiw hidi. Ta ammunah ad
Kir-Hareset an nunnanong. Mu lini''ub damdaman nadan tindalun numpangdon hi
bingngibing ot hogponda.
26 Ta hidin tinigon nan patul hi ad Moab an ma'abakda ot awitonay pituy gahut
(700) an nun'i'ispadan tindaluna ta ipatnadan bumtik an ini'wadah nan way awadan
nan patul hi ad Edom mu aggeda inabalinan damdama.
27 Ot alana nan panguluwan an lala'in imbabalena an unhaot hiya nan mihukkat
i hiyan mumpatul ot i'nongnah nan diosda hinan way binattun alad di bobleda. Ya
nunhigla ahan hi nanigan nadan i Israel i diye ta hiya nan pamaaggot taynandah
diyen boble ot mumpanganamutdah nan numpumboblayanda.

4

Hay Namoddangan Elisa I Han Nabalu

1 Han hin'algo ya imme i Elisa han ahawan di propeta an nabalu ot alyonay, Apu
Elisa, din baalmu an ahawa' ya nate mu innilam ot na'na'unnud i Apu Dios hidin
amataguna. Mu waday utangnan aggena binayadan ot mate ta ad uwani ya immalih

* **3:22 3:22** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

diyen immutangana ta awitona anu nadan duwan imbabalemi ta diday mibayad ta
mumbalindah himbutna.
2 Ya inalin Elisa i hiya di, Ot nganney ato' an bumoddang i he"a? Nganney wahdih
baleyu?
Ya alyon diyen nabaluy, Ammuna attog han kittang an manteka.
3 Ot alyon Elisa i hiyay, Ume'ah nadan hinaggonyu ya bimmulud'ah dakol an buhi.
4 Ya inyeyuh baleyu ya nungkalob ayuh nadan imbabalem. Ya inalam nan manteka
ya inhiihiitmuh nadan buhi. Ta napnu'ey oha on imbata"anyu ta ingganah mattuwan
an namin.
5 Ta immeh diyen nabalu ot atona nadan nibagan hiya. Ot mungkalobdan hini'inna
ot ihipunan ihiit nan mantekah nadan buhi ta napnu'ey oha on impangngel nadan
imbabalena on inhukkatday oha.
6 Ta nun'a'apnudan namin nadan buhi ya hidin mun'apnu nan na'udin buhi ya
alyonah nadan imbabalenay on wada pay?
Ya alyon nadan imbabalenay, Ma"id mo. Ya pamaag ya na'ibagan nama"id nan
manteka.
7 Ot ume bo nan nabalu hinan baal Apu Dios an hi Elisa ot ibaganan hiya nan na'at.
Ya alyon Elisa di, Eyu igattang ya binayadanyu nan utangyu. Ya hanaen mabati ya
ongal hinae hi igattangyuh mahapulyun hini'inna.

Hay Nanaguwan Elisa Hinan Imbabalen Nan Babain I Sunem

8 Han hin'algo ya immeh Elisa hi ad Sunem. Ya wahdi han kadangyan an babai
an nangayag i hiya ta e mangan hi baleda. Ta nihipun i diye ya an namin di
luma"uhanahdi on nundagguh ni' ta mangan.
9 Indani ya alyon diyen babai hinan ahawana di, Innila' ot nan lala'in uggan
mundagguhtu ya ohan nahamad an baal Apu Dios.
10 Ot mabalin'e ya nangiphodta i ha kittang an kuwartunah nan way atop tun
abungta. Ya nangiphodta hi alo'ana ya ha lamehaan ya ha ubunana ya ha punhilawna
ta immali'e ya waha umiyanana.
11 Ta han hin'algo ya immeh Elisa hi ad Sunem ot ituddudah diyen kuwartuna ot e
mun'iblehdi.
12 Ot alyonah nan baalnan hi Gehasi di, Eka e ayagan nan babai ta wahan ibaga' i
hiya?
Ta hidin bumaktu nan babai
13 ya alyon Elisa i Gehasi di, Ibagam i hiya hi'on nganney mabalin hi iboddang'u
pibon dida te nunhigla eh'ay pangipapto'dan dita. Hi'on waday pinhodnan odawon
hinan patul onu nadan opisyal di tindalu ya ta'omman ya ha"on di e mi'hapit.
Mu alyon diyen babai di, Ma"id ha pohdo' an e odawon te malinggop amih tudan
ibba' an bimmoble.
14 Ot alyon Elisa i Gehasi di, Ot nganne nin mo anu ha iboddangtan dida?
Ya alyon Gehasi di, Ot tee ta'wan ma"id ha imbabaleda yaden amamma moh
ahawana.
15 Ot alyon Elisa di, Ot eka mo ayagan hitu. Ta hidin imme boh diyen babaihdi,
16 ya alyon Elisa di, Ituwen umalin tawon hinan athitu ya wada mo ayay
imbabaleyuh lala'i ta waha ap'apuppuwom.
Ya alyon diyen babai di, Anakkaya, innila' an baal da'an Apu Dios ot adiya' bahan
ilaylayahhan i ha athina.
17 Mu indani peman ya numbutyug* hidiyen babai ta nipa'annung nan imbagan
Elisa te i diyen itawonnana ya nun'ayyam† i han lala'i.

---

* **4:17 4:17** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. † **4:17 4:17** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

18 Ya hidin immong'ongngal nan unga ya wada han immayanah nan puntanoman
an awadan da amana an ibbana nadan mun'apit hinan intanomda.
19 Ya alinah on mungkali i amanan alyonay, Anay! Anay di ulu'!
Ot alyon amanah nan ohan baalnay, Iyabbam'e ta iyem i inana.
20 Ot iyabbana ot iyenan inana. Ot haha'liyon inana mu hidin tongan di algo ya
nateh diyen unga.
21 Ot iyen inanahdih nan kuwartun Elisa ot ipalo'nah nan alo'ana. Ot lumah'un ot
ikalobna nan panto.
22 Ot mungkali i ahawana an alyonay, Pa'aliyom'e ha ohah nadan baal ya ha ohan
dongki ta ma'anneya' hi awadan nan baal Apu Dios ya nabanangngada'.
23 Mu alyon ahawanay, Tanganu on'a umeh ad uwani yaden bokon Habadun tungo
onu nan pungngilinan hi nakayangan nan bulan?
Ya alyon ahawanay, Ta'omman.
24 Ot iha"adna nan ubunanah nan bonog nan dongki ot mitakke‡ ot alyonah nan
baalna di, Pabtikom tun dongki ta ingganah on ha"on di mangalih pun'ul'ullayom.§
25 Ta lo'tat ya dimmatongdah nan nabillid an nungngadan hi Karmel an awadan
Elisa.
Ya minangmang Elisa dida ot alyona i Gehasi di, Mangmangom'e an tuwe nan
babain i Sunem.
26 Tagtagom ta em damuwon ya minahmaham hi'on malinggopdan hina'amma. Ot
umeh Gehasi ot mahmahana.
Ya alyon diyen babai di, O mapmaphod amin namin.
27 Mu hidin dimmatongdah awadan Elisa ya nundu"un hidiyen babai ot idonah
hukin Elisa. Ya immeh Gehasi ta ena'ot pa'aanon hidi. Mu alyon Elisa di, Ukod i hiya
te mapto' nee an nunhiglay inomnomana. Mu ten ma"id ha impa'innilan Apu Dios i
ha"on hi'on nganneh diye.
28 Ya inalin nan babai di, Apu Elisa, ona' dan attog tuwali numbaga i ha imbabale'.
Ya imbaga' tuwalin adiya' ilaylayahhan.
29 Ot alyon Elisa i Gehasi di, Iphodmun balikisan nan lubungmu ya inalam tun
hu"ud'u ya bintikmun umeh baleda. Ya adi'a mi'hapit hi kumpulnan damuwom. Ta
ta'on on waday humapit i he"a ya adim tobalon. Ya dimmatong'a'e ya em inyuhhun
hi angah nan unga tun hu"ud'u.
30 Mu inalin nan babai di, Mu apu Elisa, ibaga' teen he"a an adiya' umanamut hi'on
adi'a mi'yali. Ot mi'ye moh Elisa.
31 Ta namangulun dimmatong hi Gehasi ot ena iyuhhun hi angah nan unga nan
hu"ud mu hiyah diyen ma"id ha itigana hi'on tumagu nan unga. Ot mibangngad ot
ena damuwon hi Elisa ot alyonay, Agge bimmangon nan unga.
32 Ya hidin dimmatong hi Elisa ot inayunan bumaktu ya tinigona nan unga an
nipalo' hinan alo'ana.
33 Ot idakigna nan panto ot mundasal i Apu Dios.
34 Ot ahi e miyuhhun hinan unga an impotto'nay matanah matan nan unga ya
atbohdiy inatnah to'ona ya ta'lena. Ya mun'ul'ulen umatung nan timmuning an adol
nan unga.
35 Ot tuma'dog hi Elisa ot mundaldallanan hidih nan kuwartu. Ot ahina bo ipidwan
e miyuhhun hinan unga. Ya himmaktih numpipitu nan unga ya diniyatnay matana.
36 Ot ayagan Elisa hi Gehasi ta ena ayagan hi inan nan unga. Ta hidin hinunggop
hi inana ot alyon Elisa i hiyay, Awitom mohpe tun imbabalem.

‡ **4:24 4:24** Hay pangalin di udum hinan mitakke ya mihakay. § **4:24 4:24** Hay pangiye"eda ya dallanon nan baal ta hiyay mangipabtik onu mangipa'ohnong hinan dongki.

37 Ot mundu"un hi hinangngab Elisa an nida"om hinan dotal di uluna hi
punhanaana hi timmaguwan nan imbabalena. Ot awitona mohpe nan imbabalena
ot lumah'unda.

Han Naguwadayan An Inihlamdah Mihda

38 Indani ya numbangngad hi Elisa hi ad Gilgal ya waday bitil i diyen boble. Ya wada
han ohan algo an na'amung nadan ibbanan propeta i diyen boble ta mumpatudduda
i Elisa. Ot ibaganah nan baalna ta munha"ang hi anon nadan na'amung.
39 Ta immey oha i didah nan puntanoman ta e manigoh nating ya tinigona
han wakal an nangimbubbunga ot alana dohah nadan bungana ot igu'uhnah nan
lubungna. Ta ona inyanamut ot linisana ot iha"angna mu ma"id ha nanginnila i
diyen wakal.
40 Ta on nalutu ot idadaana ta manganda. Mu hidin tinamtamanda ya alyonda i
Elisa di, Apu Elisa, umman naguwadayan tun anon ta'u. Ot adida mo anon.
41 Ya inalin Elisa di, Iyaliyu'e ha alina. Ot udmanah alina nan wadah nan banga.
Ot alyonay, Ibanohyu mohpe ot maphod. Ta hidin tamtamanda ya maphod mohpen
makan.

Hay Inumdahan Nan Impa'andah Nadan Hinggahut An Tatagu

42 Wada bo han hin'algo an wada han i Baal-Salisah an nangiye i Elisa i han baintiy
(20) tinapay an hay iniphodda ya nan namangulun inapitda an barley* ya gahhilang.
Ot alyon Elisa hinan baalnay, Idatmu datuweh tudan tinatagu ta anonda.
43 Mu alyon nan baalnay, Undan ihya umdah tuweh anon tudan hinggahut (100) an
tatagu?
Ya alyon Elisa di, Pamaag ya eyu impiyappong ot alyon Apu Dios hi mahawwalan.
44 Ot unudon mon nan baal hidiyen imbagan Elisa. Ta hidin nalpah an nanganda
nadan tatagu ya immannung peman an nahawwalan te hiya tuwaliy imbagan Apu
Dios.

5

Hay Na'agahan Naaman

1 Wada han hi Naaman an opisyal nadan tindalun nan patul hi ad Syria. Hiya ya
nala'ing ya natulid mu nunhiglay gulidna.* Mu ta'on on athidi ya ongal di dinol nan
patul i hiya te innilana an gapu i hiya ya an namin di eda ni'gubatan on nangabakon
Apu Dios dida.
2 Ta wada han eda nangubatan hinadan i Israel ot ibtikda han ungan babai an i
Israel ot iyedah nan ahawan Naaman ta numbalin hi baalna.
3 Ya han hin'algo ya inalin diyen unga hinan punhilbiyanan ahawan Naaman di,
Onha e umeh apu Naaman hinan propetah ad Samaria ot ipaphodna nan gulidna.
4 Ta hidin na'innilaan Naaman hidiyen imbagan nan ungan i Israel ya ena imbaga
hinan patul.
5 Ya alyon nan patul di, Ot ten deyaya ya imme'a. Ta apyo' ha tudo' ta imme'a'e ya
indatmuh nan patul hi ad Israel.
Ot umeh Naaman an inodnanay tuluy gahut ta napat (340) di kilun silber ya nanom
ta waluy (68) kilun balitu' ya himpulun (10) palis an mun'a'aphod an lubung.
6 Ya hay intudo' nan patul hi ad Syria ya alyonay, Nomnomnomom an hinnag'u tun
opisyal'u an hi Naaman ta ipaphodmu bahan nan nunhigla an gulidna.

---

* **4:42 4:42** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u mu nalaklakay nginana mu nan wit ta hiyay anon nadan nawotwot. * **5:1 5:1** Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan hi udum an tagu onu hinan bale ta hiya nan nadan waday athidih dogohda ya mahapul an eda mun'ohha.

7 Ta hidin binahan nan patul hi ad Israel hidiyen tudo' ya nunhethetnay lubungna
an alyonay, Undan ha"on hi Apu Dios ta waday abalina' an mamate onu managuh
tagu. Tanganuna udot ituda' ha nunhiglay gulidna ta ipa'agahnan ha"on. Umman nin
mahan nee alyonaon ta waha pangigadulanan mangubat i ha"on.
8 Hidin dingngol nan propetan hi Elisa hidiyen na'at ot honagonay e mi'hapit
hinan patul. Ta imme ot alyonay, Tanganun'a anu bumungot i nae ta nunhethetmuy
lubungmu? Honagom anuh naen taguh awadan Elisa ta wan innilaon naen tagu an
waday propetan Apu Dios hitun ad Israel.
9 Ot honagon nan patul hi Naaman an nungkakalesada an ginuyud nadan kabayuna
ot ipluydah balen Elisa. Ta hidin dimmatongda ot umohnongdah nan way panto.
10 Ot honagon Elisa nan baalna ta ena ibagan Naaman ta e lumtop hi mumpipitu
hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ma'aan hidiyen gulidna.
11 Ya pamaaggot mangmangngeh Naaman an bimmungot an alyonay, Alyo' ot on
umali ni'mo ta idasalana' ya inwagenay ta'lenah tudan gulid'u ta ma'agahana'.
12 Hi'on athidi ya udu'dulna boy hinadan wangwang hi ad Damaskus an ad Abana
ya ad Parpar di e' pun'amohan mu hanan eya' mun'amoh tudan wangwang hitun ad
Israel. Ta bimmungot nimpeh nakakana.
13 Mu inhapitan nadan baalna an alyonday, Apu Naaman onha nin ta ha naligat di
ipa'at nan propeta i he"a ot wan anusam an aton. Ot undan ahan nganney ligatnah
pangatam hinan alyonay eka mun'amoh ta pumhod'a.
14 Ya nihapitan hi Naaman ot umedah nan way wangwang an nungngadan hi Jordan
ot e lumtop hi mumpipitu an inunudna nan inalin Elisa. Ya alina peman on pinumhod
di up'upna ta ay up'up di unga.
15 Ot mumbangngad da Naaman hinadan nun'ibbanah awadan nan propetan Apu
Dios. Ot alyonan hiyay, Ad uwani ya na'innilaa' an ma"id ha udum hi Dios hitun luta
an ammuna nan Dios an dayawonyun tinanud Israel. Ot hanat abulutom bahan apu
Elisa tudan idat'un baalmu i he"a.
16 Mu alyon Elisa di, Ibaga' i he"a an ta'on on nganneh diyen idatmu ya adi' alan.
Ya ta'on on nganney pangalin Naaman ya adina ahan tatawwa alan.
17 Ot alyon mon Naaman di, Ot athina'en adim alan tudan idat'u i he"a ya
iyabulutmu bahan ta mangalaa' hi pito' hitu hi mabalin an kalgaon di duwan mul† ta
iphod'u i ha punggobhan hi mi'nong. Te mihipun hi ad uwani ya ma"id mo ha udum
hi dayawo' ya pangidawata' hinadan maghob an mi'nong ya nadan udum an mi'nong
hi'on bokon hi Apu Dios ya abuh.
18 Mu hanat pakawanona' i Apu Dios te hanan patulmi ya wa'e ta e mundayaw hidih
nan templon nan dios hi ad Syria an hi Rimmon ya ha"on di awitonah pun'ibbana.
Ya mundu"un'e on idonah ta'le' ta ta'on mo on ha"on ya mundu"una'.
19 Ya hidin makakdan umanamut ot alyon Elisa i hiya di, Hanat malinggop di
umanamutanyu.
Mu hidin aggeda immadawwi,
20 ya alyon Gehasi hi nomnomnay, Pamaag udot ya agge inabulut nan punhilbiya'
nan idat nan i Syria. Nan wadawadan Dios ya innilanan e' tundon dida ta e' alan
doha.
21 Ot mipdug hi Gehasi. Ta hidin nunwingih Naaman ya tinigonah Gehasi an
mun'ipdug i dida ot iyohnongda. Ta nunlo'ah nan kalesana ot ena damuwon. Ot
alyonay, Tanganu?
22 Ya alyon Gehasi di, Ay ma"id mu hinnaga' hinan punhilhilbiya' ta unudon da'yu
te wadada han duwan propeta an nalpuh nan nun'abillid an boble hi ad Epraim ot

† **5:17 5:17** Nan mul ya imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu.

alyon nan punhilbiya' di onha mabalin anu ya idattam dida hi tulumpulut opat (34)
di kilun silber ya ha duway palis an lubung.
23 Ot alyon Naaman di, Alam tun nanom ta han waluy (68) kilun silber ya tun duway
palis an lubung. Ot ipadona dadiyeh nan duwan baalna ot iyedah awadan da Gehasi.
24 Ya hidin mun'idatongdah nan niha"adan da Gehasi ot boltanonah nadan baal
Naaman ot pumbangngadona dida ot ena ipa"ehdih nan bale.
25 Ot umeh Gehasi hi awadan Elisa. Ya alyon Elisa i hiya di, Danay nangayam?
Ya alyon Gehasi di, Ma"id ha immaya'.
26 Mu inalin Elisa di, Aggem innila an tinigon di linnawa' hi nunlo'ahan Naaman
hinan kalesana ot umalin damuwon da'a. Umman bokon hi ad uwaniy panawawaan
hi idatdan pihhu onu lubung ya kalnero ya baka ya lutan puntanoman hi greyp ya
olibo ya ta'on on ha baal.
27 Mu gapu ta athinay inatmu ya miyaldan i he"a ya hinadan holagmu nan dogoh
ni' Naaman ta magulidan ayuh inggana.
Ot makak hi Gehasi ya hidin immaan hi awadan Elisa ya nawadan hiya nan dogoh
ni' Naaman ta pamaag ya pimmulaw di up'upna.

6

Hay Nahama'an Nan Wahe

1 Hanan uggan a'amungan da Elisa hinadan ibbanan propeta ya kittang ot alyonda
i Elisa di, Nomnomnomom apu Elisa an kittakittang tun uggan ta'u a'amungan.
2 Iyabulutmu'e ya e ta'u nunlongoh hi kayiw hidih nan way wangwang an
nungngadan hi Jordan ya innayunmin iniphod hidi ha uggan ta'u iha"adan ya
a'amungan.
Ot alyon Elisa di, Ot ten deyaya, ekayu.
3 Mu inalin nan ohan dida di, Undan adi mabalin hi mi'yali'an da'mi?
Ya alyon Elisa di, Ta'omman ya ni'yaliya'.
4 Ot umedan namin. Ta hidin dimmatongda ot ihipundan munlongoh hi kayiw.
5 Mu hidin munlonglongngohda ya naho'tang nan ulun nan wahen nan ohan dida
ot mibaddih nan wangwang. Ot alyona i Elisa di, Apu Elisa ta nganne nin di ato'
yaden binulud'u bo udot?
6 Ot alyon Elisa di, On danay poto' di nagahana?
Ot itudduna ot putungon Elisa han pating ot bokahonahdi. Ya timmapla' nan wahe.
7 Ot alyon Elisa di, Eka alan.
Ot e alan diyen propeta.

Hay Na'at Hinadan Tindalun I Syria

8 Nan patul hi ad Syria ya wa'e on eda ginubat nadan i Israel. Ta inamungna nadan
opisyal di tindaluna ot hahapitonday eda pungkampuwan.
9 Ya nan propetan Apu Dios ya innilanah diyen nunhahapitanda ot ituda'nay e
mangibaga hinan patul hi ad Israel ta adida i'wa i dadiyen pumbota'an nadan i Syria.
10 Ta wada'ey athidi on hinnag damdaman nan patul hi ad Israel di e manigo
i dadiyen imbagan Elisa on impa'innilada boh nadan tatagu ta ihamaddan mung-
guwalya. Ta athi'athidiy inat Elisa.
11 Ta lo'tat ya bumungot nan patul hi ad Syria ot ipa'ayagna nadan opisyal di
tindaluna ot alyonay, Ibagayuh on nganne i da'yuy e mangihanudhud hinan patul
hi ad Israel hinadan ninomnom'un aton?
12 Ya alyon nan oha i diday, Apu patul, umman ma"id i da'mi ha nangathidi te
umman wahdi nan propeta an hi Elisa an hiyay uggan mangibagah nan patul hi ad

Israel hinadan ibagam an ta'on on nan hapitom hinan kuwartum an ma"id ha tagu
ya innilana.
13 Ot alyon nan patul hi ad Syria di, Ekayu ta eyu mahmaham di awadan diyen hi
Elisa ta e' ipatiliw.
Ot umeda ya na'innilaandan wahdih ad Dotan ot eda ibagah nan patul.
14 Ot honagon nan patul an hi Ben-Hadad di dakol an tindalun nungkakabayu ya
nungkakalesa ot li"ubondah ad Dotan i han ohan nahdom.
15 Ta hidin bimmangon nan baal Elisa ot lumah'un i diyen nawi"it ya tinigonan
lini"ub di nungkakabayu ya nungkakalesah diyen boblen awadanda. Ot alyona di,
Apu Elisa, nganne nin anuy atonta?
16 Ya alyon nan propeta di, Adi'a tumakut ot indakdakol nadan mungguwalyan
dita'u mu dida.
17 Ot mundasal hi Elisa an alyonay, Apu Dios, ipatigom'eh tun baal'u dadiyen
mungguwalyan da'mi. Ot aton Apu Dios ta hidin immangmang diyen baalnah
nadan billid hi nunlini"odanda ya anakkaya an dakkodakkol di kabayu ya kalesan
ahidadalang an nili'woh i dida i Elisa.
18 Ta hidin mun'idatong nadan i Syria hi awadanda ya nundasal boh Elisa an
alyonay, Apu Dios pilokom'e dida ta adida tigon. Ya inat Apu Dios hidiyen dinawat
Elisa ta adi tumigoy matan nadan tindalun nadan i Syria.
19 Ot umeh Elisa ot alyonan diday, Umman nihallay nangi'wanyu te bokon hitu nan
boblen pangayanyu. Mu ta'on ya ma'ayu ta ipangulu da'yuh awadan nan tagun eyu
hama'on. Ot ipangulunaot didah ad Samaria.
20 Ta onda hinunggop hinan bobleh ad Samaria ot mundasal bo hi Elisa an alyonay,
Apu Dios diyatom mohpey matan datuwen tatagu ta tigonda.
Ot aton bon Apu Dios hidiyen dinawatna ta tumigo mohpey matada ya immutal-
ngandan wahdidah ad Samaria.
21 Ta hidin tinigon nan patul hi ad Israel dadiyen tindalun i Syria ya inalinan Elisa
di, Apu Elisa, on patayonmi dida?
22 Ya inalin Elisa, Adiyu. Ot ten wa'e ha tiniliwyuh gubat ya adiyu patayon.
Panganonyu ya impa'inumanyu'ot eh'a dida ya ahiyu numbangngadon didah nan
patulda.
23 Ot idadaananda dida hi dakkodakkol an makan. Ta onda nagibbuh an nangan
ot ahina pa'anamuton dida. Ta nihipun i diye ya indinong mon nadan i Syria an e
mangubat hinadan i Israel.

Han Nunhiglan Bitil Hi Ad Samaria

24 Hidin nala"uh di atnay tawon ya inamung Ben-Hadad an patul hi ad Syria nadan
tindaluna ta eda li"ubon hi ad Samaria ta gubatonda dida.
25 Ta gapu i diye ya lo'tat ya nunhiglay bitil hi ad Samaria. Ta ngimminan namin
di magattang ta ta'on mahan moh on ha ulun di dongki an kittang di lamohna on
nawaluy (80) pihhun silber di bayadna ya hana'en himbasun kuldih* ya limay silber
an pihhuy bayadna.
26 Ta wada han hin'algo an mundaldallanan nan patul hi ad Israel hidih nan uhhun
nan binattun alad ya muntukuk han babai an alyonay, Apu patul, boddangana' bahan.
27 Ya alyon nan patul di, Hi'on hi Apu Dios ya adi da'a boddangan ya namama mon
ha"on. Te undan danay e' pangalan hi makan onu ma'inum hi idat'un he"a?
28 Ot alyona i hiyay, Undan nganne tatawwah diyen ibagam?

---

* **6:25 6:25** Nan himbasun kuldih ya hay alyon di udum an Biblia ya nan lugit di hamuti.

Ya alyon diyen babai di, Tun ibba' an babai ya gapu ta nunhiglay inagangmi ya alyonay iha"angmi anu nan imbabale' ta anonmi ta ibiggatana'e ya inha"angmi po nan imbabalena ta anonmi.
29 Ta athidin inha"angmi nan imbabale' ot anonmi. Ot i diyen ibiggatana ot alyo' di iha"angmi pibo nan imbabalena ta anonmi ya enaot impa"e.
30 Ta hidin dingngol nan patul hidiyen inalin nan babai ya hinethetnay lubungna ot munlubung hi langgut hi pangipatigonah umukayungana. Ta hidin mundaldallanan ya tinigon nadan tatagu ya indallomnan inlubung nan langgut.
31 Ot alyon nan patul di, Hanat nunhiglay pundusan Apu Dios i ha"on hi ad uwanin algo hi'on adi' ipaputul di ulun Elisa an imbabalen Sapat.
32 Ot honagon nan patul di mamangulun umeh awadan Elisa. Yaden hi Elisa e ya wahdin mi'ib'ibbun hinadan ap'apun munhilbih nan patul di i Israel. Mu hidin aggeda ni' dimmatong ya alyon Elisa di, Tuwe nan impa'alin nan pumapaten patul an mamaten ha"on. Ot hanat tigonyu'en mangali ya inhamadyun indakig nan panto. Te mitmitnud nan patul i hiya.
33 Ta agge indappuh Elisa nan ibagana ya himmawwang tatawwa nan hinnag nan patul. Indani ya nitnud bo nan patul ya alyonay, Innila' an hi Apu Dios di nangipa'ali i datuwen punligatan ta'u. Ot ma"id ha namnamao' hi iboddangna.

7

1 Ot alyon Elisa di, Donglom nan alyon Apu Dios. An hi bigat hinan athitu ya wadada moy nalakan magattang hitun ad Samaria. Ta nan limay kilun maphod an alina ya ohay pihhuy silber di bayadna ya atbohdi nan himpuluy kilun barley an ohay kalang an silber di bayadna.
2 Ya alyon nan nun'adwah nan patul di, On dana ihyay nanigam hi athina. Ta'on mahan on iluwat Apu Dios hi ad abunyan ta mun'a'agahday makan ya adi ma'at hinaen imbagam.
Ot alyon Elisa i hiya di, Tigom an ma'at danaeh bigat mu adim tamtaman an ta'on on ha oha.

Hay Binumtikan Nadan Tindalun Di I Syria

3 Hidih nan e"elen nan geyt hi ad Samaria ya wadaday opat an linala'in nunhiglay gulidda. Ya munhahhahapitdan alyonday, Nganne nin anuy aton ta'u te undan pamaag ya nannanno"ol ta'u ta hadhaddon ta'uy atayan ta'uhtu.
4 Alyon ta'u'e hi ume ta'uh boble ya hiya damdaman mate ta'uh inagang. Ot udu'dulna boy ume ta'uh nan nungkampuwan nadan i Syria ta eta'u mumpada"ul i dida ot alina ya adi dita'u patayon. Mu patayon dita'u'e tuwali ya ta'omman ot mate ta'u damdama.
5 Ta hidin mun'ahilong ot umedah nan nungkampuwan nadan i Syria. Mu hidin dimmatongda ya ma"id ha tagu.
6 Te hi Apu Dios ya pamaaggot ipadngolnah nadan tindalun nadan i Syria di gangoh di mangalin dakkodakkol an tindalun nungkakalesa ya nungkakabayu. Ta hay punnomnomda ya binayadan nan patul hi ad Israel nan patul nadan tinanud Hit ya nan patul hi ad Egypt ta umalidan mangubat i dida.
7 Ta pamaag ya ayda na'alingonga ot mamtikda i diyen hilong an nuntataynanda nan nungkampuwanda an nunnanong hidi nadan usalda ya ta'on on nadan kabayuda ya dongkida.
8 Ta hiya nan hidin dimmatong dadiyen linalain nagulidan ya athidin ma"id nimpe ha tagu ot hunggopdah nan ohan allung ot manganda. Ot pun'alada nadan lubung ya silber ya nadan balitu' hidi ot eda ipa"eh nan bata"ana. Ot mumbangngadda bo ot umedah nan ohan allung ot pun'alada nadan udum an dehdi ot eda bo ipa"e.

9 Mu indani ya alyonday, Adi maphod hituwen aton ta'u. Maphod on mipa'innilah
tuwen na'at ta adi ta'u abbuhan. Te agge ta'u innila otahan di ma'at i dita'u hi'on
haddon ta'un mabigat. Ume ta'u ta eta'u ipa'innilah awadan nan patul.
10 Ot umeda. Ya hidin dimmatongdah nan way geyt hi ad Samaria ot pun'ayaganda
nadan guwalya ot alyonday, Umman imme amihdih nan nungkampuwan nadan
tindalun nadan i Syria ya ma"id ha taguhdi an ammuna nadan dongkida ya
kabayudan nun'iga'od. Ya hanada'en allungda ya pamaaggot puntataynandan
nunnanong nadan gina'udahdi.
11 Ta pamaag hanadan guwalya ya pun'itkukdah diyen dingngolda ta ta'on on hidih
nan palasyu ya nipa'innilah nadan wahdi.
12 Ta hidin na'innilaan nan patul i diyen nahdom ot alyonay, Innila' ot waday
ninomnom nadan i Syria an aton i dita'u. Te innilada an nunhiglay nabitilan ta'u
ta hiya nan tinaynanda nan nungkampuwanda ta eda nipa"eh nadan papangngelna.
Te wan hay punnomnomda ya ma"id ha bahhonan humawwang ta'u an e manama'
hi anon ta'u ya nuntiliw dita'uot i dida ya hinggopda tun boble ta'u.
13 Mu alyon nan ohan ap'apun munhilbih nan patul di, Udu'dulnay honagom doha
hinadan tatagu ta mitakkedah nan liman kabayu ta'u an nabati ta eda tigon. Ot
adi ta'u itakut di ma'at i dida te undan damdama immohnong ta'u'eh tun namin ya
mihwang ta'u an lo'tat ya mate ta'u damdaman namin.
14 Ot alanday duwan kalesa ya ta'on on nadan kabayun manguyud i dadiye ta
punluganandan ume. Ot alyon nan patul i diday, Ume ayu ta eyu tigon hi'on nganney
na'at i dadiyen i Syria.
15 Ta immeda ot inaynayunda ta ingganah dimmatongdah nan wangwang an
nungngadan hi Jordan. Ya hinan inwada ya nunla''uhanday lubung ya nadan usal di
mi'gubat an nun'iwanwaneh nan awon an inwanen nadan i Syria hi binumtikanda.
Ta numbangngadda ot ibagadah nan patul hidiyen tinigoda.
16 Ot ma'ibagadan ume nadan tataguh nan nungkampuwan nadan i Syria ot
pun'aladan namin nadan wadahdi. Ta dakol di inyanamutda ta hiya nan nipa'annung
nan imbagan Apu Dios an hanan limay kilun maphod an alina onu nan himpuluy (10)
kilun barley ya ohay kalang an silber di bayadna.
17 Nan ap'apun munhilbih nan patul an hidiye din nun'ibbana ni' hi immayandah
awadan Elisa ya hiyay nungguwalyaonah nan geyt. Mu dinuplug nadan mumpupul-
loh an humawwang ot mun'igagatin ta nate. Ta nipa'annung bo din imbagan Elisa
18 an alyonay, Hinan athitu hi bigat ya hay bayad di limay kilun maphod an alina
ya nan himpuluy (10) kilun barley ya limay pihhun silber.
19 Mu adi patiyon diyen nun'adwan nan patul an alyonay, Ta'on pooh on iluwat Apu
Dios hi ad abunyan ya adi ma'at hinaen imbagam. Ot alyon Elisa di, Manu te tigom
di a'atan danaeh bigat mu ta'on on ha oha ya adim tamtaman.
20 Ya immannung an athidiy na'at te nun'igagatin nadan tataguh nan way geyt ot
mate.

8

Hay Immanamutan Nan Babain I Sunem

1 Handi ya waday impa'innilan Apu Dios i Elisa an waday ipa'alinan bitil hidih ad
Israel. Ot ibagan Elisa hinan babain nangimbabaleh nan tinaguna ni' di, Maphod on
ume ayu ni' an pamilyah udum hi boble te waday ipa'alin Apu Dios an bitil hitun
boble ta'u hi pituy tawon.
2 Ot unudon diyen babai nan imbagan diyen baal Apu Dios ot umedan hina'ammah
boblen nadan i Pilistia ot munhitudahdi hi pituy tawon.

3 Ya hidin immey pituy tawon ot mumbangngaddah bobleda. Yaden wadada moy niha''ad hinan baleda ya ta'on on nan lutada ya tinamuwan mon di udum. Ot umeh diyen babaih awadan nan patul ta e mumpahpahmo' ta mipabangngad i dida nan baleda ya nan lutada.
4 Ya hidin imme ya inakhupanah Gehasi an baal Elisa an munhappitandah nan patul an mahmahmahan nan patul i hiya hi'on nganne dadiyen nakaskasda'aw an inat Elisa.
5 Ta hidin ibagbaggan Gehasi nan nanaguwan Elisa hinan unga ya alinah on nipadih an dimmatongdan hinina ta mumpahpahmo' hidiyen babaih nan patul hi'on mabalin an mibangngad i dida nan baleda ya nan lutada. Ot alyon Gehasi hinan patul di, Apu patul, hiyah tuwe nan alyo' an babai ya tee nan imbabalena an tinagun Elisa.
6 Ot mahmahan nan patul i diyen babai hi'on immannung nan imbagan Gehasi ya alyonay, Hiya peman.
Ot ayagan nan patul di ohah nadan ap'apun munhilbin hiya ot alyonan hiyay, Tigom ta mipabangngad an namin ituwen babai nan ibagana ya hanat midat i dida nan balol nadan na'apit hinan lutada an mihipun hi nakakanda ta ingganah ad uwani.

Hay Namatayan Hasael Hinan Patul An Hi Ben-Hadad

7 Hi Elisa ya immeh ad Damaskus an ohan boble hi ad Syria. Ya pinaddihna an mundogoh nan patul hidi an hi Ben-Hadad. Ya hidin nipa'innila i hiyan wahdih Elisa hi ad Damaskus
8 ot alyonah nan ap'apun munhilbin hiya an hi Hasael di, Mangala'ah midat hinan baal Apu Dios ya em dinamu. Ya imbagam i hiya ta mahmahanan Apu Dios hi'on mabalin an pumhoda'.
9 Ot umeh Hasael an ena dinamuh Elisa an waday napat (40) an kemel an nungkalgah nadan mun'aphod an inyammadahdih ad Damaskus an midat i Elisa. Ta hidin dinamunah Elisa ot alyonay, Apu Elisa hinnaga' hinan patul an baalmu ta mahmaha' anu i he''a hi'on mabalin an pumhod hinan doghona.
10 Ya alyon Elisa di, Hay impatigon Apu Dios i ha''on ya mate mu ta'on on athidi ya ibagam i hiya an pumhod.
11 Indani ya itottokol Elisa i Hasael ta lo''tat ya bimmain hi Hasael. Ya pamaag ya kumga hi Elisa.
12 Ot alyon Hasael di, Apu Elisa, tanganu on'a kumga?
Ya alyon Elisa di, O te innila' an udum hi algo ya nunhiglay pangatmun da'min i Israel. Te pu'ulam nadan binattun alad di boblemi ya numpatem hinan ispada nadan mumpangpangngilog an linala'in imbabalemi ya hanada'e attog an u''unga ya pun'igatinmu dida ta mun'a'ateda ya ta'on on hanadan numpumbutyug ya pumbughim di putuda.
13 Ya alyon Hasael di, Undan nganneya' i hiya an baalmu ta abalina' an mangat hi athidi.
Ya alyon Elisa di, Impa'innilan Apu Dios i ha''on an he''ay mumbalin hi patul hi ad Syria.
14 Ta athidiy nunhapitanda ot mumbangngad hi Hasael hi awadan nan patul. Ot mahmahan nan patul an hi Ben-Hadad hi'on nganney imbagan Elisa.
Ya alyon Hasael di, Hay inalina ya pumhod'a anu.
15 Mu i diyen nabiggat ya inalan Hasael han ma''uktul an uloh ot ena itamol ot ihophopnah angah nan patul ta na'umum ot mate. Ot hiyay mihukkat an numpatul hi ad Syria.

Hay Numbalinan Jehoram Hi Patul Hi Ad Judah
(2 Chronicles 21:1-20)

16 Hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Joram an imbabalen Ahab hi ad Israel ya
hidiye damdama boy numpatulan Jehoram an imbabalen Jehosapat hi ad Judah.
17 Ya hay tawona i diyen numbalinanah patul ya tulumpulut duwa (32) ot
mun'ap'apu hi waluy tawon an hi ad Jerusalem di nunhituwana.
18 Mu adi maphod di ina'inatna an umat damdamah nadan patul hi ad Israel ya
namama te inahawana nan imbabalen din patul an hi Ahab. Ta hiya nan imbilang
Apu Dios hi adi maphod di pangatna.
19 Mu ta'on on athidi ya agge inyabulut Apu Dios an madadag hi ad Judah te gapuh
nan imbagana i din hi David an alyonay hanadan holagnay mumpatul hi inggana.
20 Ya hidin hi Jehoram di patul ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah ot pot'onda
han patulda.
21 Ot ipangulun Jehoram nadan tindaluna an nungkakalesa ot umedah ad Sair.
Ot li"ubon nadan i Edom dida mu binumtikda i diyen nahdom ot mumpanganamut
nadan tindaluna.
22 Ta nihipun i diye ya agge mo sinakup nadan i Judah nadan i Edom. Ya ta'on on
nadan i Libna ya athidi bon agge sinakup nadan i Judah dida.
23 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoram ya nadan ina'inatna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
24 Ya hidin nateh Jehoram ot ilubu'dahdih nan boblen David. Ot mihukkat an
numpatul hi imbabalenan hi Ahasiah.

Hay Numpatulan Ahasiah Hi Ad Judah

25 Hidin mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Joram an imbabalen Ahab
hi ad Israel ya i diye damdama boy numpatulan Ahasiah an imbabalen Jehoram hi
ad Judah.
26 Hay tawonah din numbalinanah patul hi ad Judah ya baintit duwa (22) ot
munhitu hi ad Jerusalem hi ohay tawon ya abuh. Ya hay ngadan inana ya hi Ataliah
an apapun nan patul hi ad Israel an hi Omri.
27 Mu nan adi maphod di ina'inat Ahasiah an inyunnudnah nadan patul hi ad Israel
an holag Ahab te hiya ya inapun Ahab.
28 Indani ya ni'yeh Ahasiah i Joram an holag Ahab an patul hi ad Israel ot eda
gubaton nan patul hi ad Syria an hi Hasael. Ta hidin nunggugubatdah ad Ramot-
Gilead ya nahugatan hi Joram.
29 Ot ibangngaddah ad Jesreel ta hidiy nun'iblayana ta inggana ot mapoyanan nan
hugatna. Indani ya imme nan patul hi ad Judah an hi Ahasiah an imbabalen din
patul an hi Jehoram ta ena tigon hi Joram.

9

Hay Numpatulan Jehu Hi Ad Israel

1 Indani ya inayagan Elisa di ohah nadan mangmangngilog an propeta ot alyonan
hiyay, Mundadaan'a ta ume'ah ad Ramot-Gilead. Ya inodnam hituwen nibutilya an
lanan di olibo.
2 Ta dimmatong'a'ehdi ya em hinama' hi Jehu an imbabalen Jehosapat an apapun
Nimsi. Ta ume ayu i ha kuwartu ta ma''id ha manigon da'yu.
3 Ya inukatmu tun lana ya inhiitmuh uluna ya inalim di, Imbagan Apu Dios an
he"ay pinilinah mumpatul hi ad Israel. Ya ni'baga'an limmah'un ya binumtik'a.
4 Ta inunud diyen mangilog an propeta nan nibagan hiya ot umeh ad Ramot-Gilead.
5 Ya hidin dimmatong ya inakhupana nadan opisyal di tindalun munhahapitda. Ot
alyonay, Waday pohdo' an ibaga i he"a apu opisyal.
Ya alyon Jehu di, On nganne i da'mi di pinhodmun pi'hapitan?
Ya alyon diyen propeta di, He"a apu Jehu.

6 Ot hunggopdan duwah bale. Ot ukaton diyen propeta nan lana ot ihiitnah ulun
Jehu. Ot alyonay, Imbagan Apu Dios an he''a anuy pinilinan mun'ap'apu i da'min
tatagunah ad Israel.
7 Ot mahapul anun patayom an namin nadan linala'in holag Ahab ta miballoh anu
nan inat ahawanan hi Jesebel hinadan propetana.
8 Ta matedan namin an ta'on on hanadan baalna an himbut onu bokon.
9 Ta ma'at anun dida nan na'at hinadan holag Jeroboam an imbabalen Nebat ya
umat bo anuh nan na'at hinadan holag Baasa an imbabalen Ahijah.
10 Ya ta'on on nan babain hi Jesebel ya mate mu ma''id ha e mangilubu' i hiya ta
anon di kahuy adolna hi ad Jesreel.

Ta on inalin nan propeta dadiye ot ma'ibagan lumah'un ot mamtik.

11 Ot ibangngad Jehu hi awadan nadan ibbanan opisyal di tindalu. Ya alyon nan
ohan ibbaday, Tanganu on da'a inayagan i diyen mabongbongang an tagu?

Ya alyon Jehu di, Aay ot innilayu moy ibagan nan athidin tagu.

12 Mu alyonday, Layahmu. Tanganu mahan onmu adi ibaga hi'on nganney
imbaganan he''a.

Ya alyon Jehu di, Imbagana tatawwa an piniliya' anun Apu Dios an mumpatul ta
hiya nan hiniitanay ulu' hi lana ta mangipa'innilan ha''on anuy mumpatul hitun ad
Israel.
13 Ta hidin dingngoldah diye ot la'ahonday oddah di lubungda ot pun'iyabo'dah
nan agdan ta tuma'dogan Jehu. Ot pagangohonda nadan tangguyub ot pun'itkukdan
alyonday, Hi Jehu moy patul.

Hay Namatayan Jehu I Da Joram I Ahasiah

14 Ta hi Jehu an imbabalen Jehosapat an apapun Nimsi ya nimmanomnom hi
atonan mamate hinan patul an hi Joram. Yaden i diye ya ginubat da Joram ya nadan
tindaluna nadan i Syria hi ad Ramot-Gilead.
15 Mu hidin nahugatan hi Joram ot mibangngad hi ad Jesreel ta hidiy ena
immohnongan ta panpannodanah apoyanan nadan hugatna.

Yaden hi Jehu e ya inalinah nadan ibbanan opisyal di, Pohdonyu'en ha''on di
mumpatul ya tigonyu ta ma''id ha e mangipa'innila i Joram ituwen na'at.
16 Ot munlugan hi Jehu hinan kalesana ot umeh ad Jesreel an awadan Joram an
mun'ib'ible te agge ni' napoyanan nan hugatna ya wahdi bo damdama hi Ahasiah an
patul hi ad Judah an ena tinigoh Joram.
17 Ya hanan guwalya an wahdih nan natagen pungguwalyaan hi ad Jesreel ya
minangmangnan tuwe da Jehu hinadan tindaluna ot muntukuk an alyonay, Waday
tinigo' an titindalun mangali.

Ot alyon Joram di, Honagonyu ha mungkabayu ta ena mahmahan hi'on maphod di
pun'iyalida.
18 Ot ume nan nungkabayu an ena dinamu da Jehu ot alyonay, Pohdon nan patul
an innilaon hi'on maphod anuy nun'iyaliyu.

Ya inalin Jehu di, Adi gahin on innilaom hi'on maphod di nun'iyalimi. Ma'aot ta
middum'an da'mi.

Ot itkuk bon nan guwalya an alyonay, Ot ten dimmatong nan hinnagmuh awadanda
mu ma''id an mumbangngad.
19 Ot honagon mo bon nan patul di oha ta on nidatong bo ot alyonay, Pohdon nan
patul an innilaon hi'on maphod anuy nun'iyaliyu.

Ya alyon bon Jehu di, Adi gahin on innilaom hi'on maphod di nun'iyalimi. Ma'aot
ta middum'an da'mi.

20 Ot alyon bon nan guwalya hinan patul di, Ot tee bon dimmatong nan hinnagmu
mu ma"id bo an mumbangngad. Umman nin dee hi Jehu nan nangipanguluh nadan
mangali te nunhigla dayya nan pummanehonah nan kalesa an ay bumubbungot.
21 Ya alyon mon Joram di, Idadaanyu'e nan kalesa'.
Ta hidin nidadaan ot ume da Joram an patul hi ad Israel i Ahasiah an patul
hi ad Judah ot eda damuwon hi Jehu an way ohaon nilugan hi kalesana. Ta
nundadammudah nan way lutan din hi Nabot an i Jesreel.
22 Ot alyon Joram i Jehu di, On maphod di nun'iyaliyu?
Ya alyon Jehu di, Tanganu on waha alyom hi maphod hi'on ingganah ad uwani ya
wadada i dita'uy mundayaw hinadan dios di udum an tatagu ya mun'ayakday udum
an datuwe nadan impangpangulun inam an hi Jesebel?
23 Ya ni'bagon Joram an ginuyud nan talin nan kabayun nungguyud hinan kalesana
ta mumbangngad ot mamtik an pungkalyanah Ahasiah an alyonay, Bumtikta'ot te
umman nee pumateda.
24 Mu impatnud Jehu nan pana* i Joram ya niknah indoggana ya nipto' hi puhuna.
Ot magah hinan kalesana ot inayunan mate.
25 Ot alyon Jehu hinan opisyalna an mumpapto' hi kalesa an hi Bidkar di, Ekat
em alan ya em bingkah hinan lutan din hi Nabot an i Jesreel. Ot alyona boy, On
manomnommu din nunluganantah kalesa an tuntundontah amana ya imbagan anun
Apu Dios i Ahab di ma'at i Joram
26 an alyonay, Nan lutan natayan da Nabot an hina'amma ya mahapul an i diyen
luta damdamay atayan Joram?
Ot ekat em alan nan adolna ya em bingkah nimpen diyen luta ta mipa'annung din
imbagan Apu Dios.
27 Ta hidin tinigon Ahasiah an patul hi ad Judah hidiyen na'at ot mamtik an
ini'wanah nan umeh ad Bet-Haggan. Ya nunlugan hi Jehu hinan kalesana ot
pumpudugda ot alyonah nadan tindalunay, Ta'on on hiya ya pi'pateyu. Ta pinanada
ot mahugatan hidin nipotto'dah ad Gur an nihaggon hi ad Ibleam. Mu innaynayuna
damdaman binumtik ta inggana ot dumatong hi ad Megiddo ot hidiy atayana.
28 Ot ilugan nadan baalnah nan kalesa ot iyedah ad Jerusalem an boblen David ot
ilubu'dahdih nan way nilubu'an di a'ammodna.
29 Hituwen hi Ahasiah ya numpatul hi ad Judah hidin mi'ahimpulut ohay (11) tawon
hi numpatulan Joram an imbabalen Ahab hi ad Israel.

Hay Natayan Jesebel

30 Ta athidiy na'at ot ahi umeh Jehu hi ad Jesreel. Ya hidin na'innilaan Jesebel
hidiyen na'at ya iniphodnan pinintolan di matana ot iphodnay ibu'na ot e umohnong
hinan way tawa ta mangmangonah umaliyan Jehu.
31 Ya hidin bimmahhel hi Jehu hinan geyt nan palasyu ya tinumkuk hi Jesebel an
alyonay, Tanganun'a immalihtu hanan tagun umat i Simri an pinatena nan ap'apu an
punhilbiyana?
32 Ya intangad Jehu hinan tawa ot tumkuk an alyonay, On wahna ayu ha
mangita'dog i ha"on? Ya nidungoda han duwa onu tulu an ap'apun munhilbin hiyah
nan palasyu.
33 Ot alyon Jehu i diday, Ogahonyu'eh naen babai. Ot ogahondah Jesebel ta nipuhit
ot mun'ipagi' di dalanah nadan binattun alad ya hinadan kabayu. Ot ipa'wan Jehu
nan kalesanah nan adol Jesebel ta nun'igagatin nadan kabayu.
34 Ot hunggop hi Jehu hinan palasyu ot e mangan. Ot alyonah nadan tatagunay,
Eyu ilubu' hinaen na'idutan an babai te imbabalen tatawwan di patul.

---

* **9:24 9:24** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

35 Mu hidin imme nadan e mangilubu' i hiya ya tinigodan ammunay ta'lena ya
hukina ya tungal di ulunan nabati.
36 Ta hidin eda ibaga i Jehu ya alyonay, Athinay na'at te imbagan tuwalin Apu Dios
i Elijah an anon di kahuh tun ad Jesreel di adolna.
37 Ya inalina bo an maguduy adolna ta mun'iwakat hinan luta ta ma"id ha
mangimatun i hiya.

10

Hay Natayan Nadan Holag Ahab

1 Hidih ad Samaria ya wahdiday napitun (70) linala'in holag Ahab an nunhituhdi.
Ta nuntudo' hi Jehu ot ipiyenah nadan ap'apu hi ad Jesreel ya hinadan mumpapto'
hinadan holag Ahab. Ya hay intudo'na ya alyonay,
2 Innila' an wahnada nadan holag Ahab. Ya innila' bo an dakol di kalesayu ya
kabayuyu ya dakol di almasyu. Ya nahamad di bobleyu te binattuy aladna. Ot
binahayu'e tun tudo"u
3 ya piniliyuy oha hi ala'la'ingan hinadan holag Ahab ta mumpatul i da'yu. Ya
nundadaan ayun mi'gubat ta ita'dogyu nan pun'ap'apuwana.
4 Mu hidin binahan nadan ap'apu hi ad Samaria ya hanadan mumpapto' hinadan
holag Ahab hidiyen tudo' ya timmakutda an alyonday, Nomnomnomon ta'u an da
Ahasiah i Joram ni'mo ot aggeda inabalinan an inabak hi Jehu ya namama mo mahan
i dita'u.
5 Ta hiya nan nuntudo'da i Jehu nadan niyukodan nan palasyu ya nadan ap'apuh
ad Samaria ya nadan mumpapto' hinadan holag Ahab ot alyonday, Apu Jehu, ibilang
da'mi bahan hi baalmu ot nundadaan amin mangat hinadan ibagam. Ta hiya nan adi
ami mumpilih patulmi. Ot hanan innilam an madadawoh di atonmi.
6 Ya hidin binahan Jehu nan tudo'da ya nuntudo' bon alyonay, Hi'on immannung
an ha"on di ita'dogyu ya nundadaan ayun mangunud hi ibaga' ya mahapul an hi bigat
hinan athitu ya inyaliyuhtuh ad Jesreel an namin nadan ulun nadan holag Ahab. Ya
hidin dimmatong nan tudo' ya wadadahdi nadan mangipangpangulu i diyen boble
an dida nadan mumpapto' hinadan napitun (70) holag din patul an hi Ahab.
7 Ta hidin binahadah diyen tudo' ot patayondan namin dadiyen napitun (70) holag
Ahab. Ot pun'ibahketda nadan uluda ot ipiyedah ad Jesreel an awadan Jehu.
8 Ta hidin nibaga i Jehu an inyalida nadan ulun nadan holag Ahab ot ibaganan
punduwaonday pangipi"ilandahdih nan way geyt ta ingganah mawi"it.
9 Ta nawi"it ot umehdih nan way geyt hi Jehu ot alyonah nadan tatagun wahdi di,
Ma"id ha bahulyu hi natayan nan patul an hi Joram te ha"on di namaten hiya. Mu
datuwe tayya ya nganney namaten dida?
10 Pohdo' an innilaonyu an hituwen na'at ya impa'annung Apu Dios nan imbagana
tuwalih din baalna an hi Elijah an ma'at hinadan holag Ahab.
11 Ot e bo ipapaten Jehu nadan nitulang i Ahab an nunhituhdi hi ad Jesreel ya
ta'on on hanadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan gagayyumna ya nadan padina
ta ma"id ha ohah nabatih nadan nunhilbin hiya.
12 Ot makak hi Jehu ot umeh ad Samaria an didah nadan tindaluna. Ya hidin
wadadah nan awon hi ad Bet-Eked an pundadammuwan di mumpastol hi kalnero
13 ya dinamuda nadan tulang Ahasiah an patul hi ad Judah. Ot alyonan diday,
Nganney ngadanyu?
Ya alyonday, Da'mi nadan tulang Ahasiah an ume amih ad Jesreel ta emi tigon
nadan holag nan patul ya hi inana an hi Jesebel.
14 Ot alyon Jehu hinadan tindalunay, Tiliwonyu dida. Ot tiliwonda dadiyen napat
ta duwa (42) ot eda patayon didan namin hidih nan way bubun hi ad Bet-Eked.

15 Ot makak da Jehu an ume ya wadah Jehonadab an imbabalen Rekab an immalin manamun dida. Ot apngaon Jehu an alyonay, On unnudana' i he"a?

Ya alyon Jehonadab di, Oo.

Ya alyon Jehu i hiyay, At'ehna ya mun'alamanuta mo. Ta nun'alamanuda ot inayun Jehu an guyudon hi Jehonadab hinan kalesana ta nunlugandah din duwa.

16 Ot alyon Jehu di, Mi'yali'an ha''on ta tigom di anahamad di pangita'dog'un Apu Dios. Ot mi'ye hi Jehonadab i hiyah ad Samaria.

17 Ya hidin dimmatongdah ad Samaria ot pumpaten Jehu an namin nadan nabatin holag Ahab ta nipa'annung nan imbagan tuwalin Apu Dios i Elijah.

Hay Namatayan Jehu Hinadan Propetan Baal

18 Indani ya impa'ayag bon Jehu an namin nadan tataguh ad Samaria ot alyonan diday, Handin patul an hi Ahab ya manghan di inatnan nundayaw i Baal. Mu ha''on'e ya nahamad di ato' an mundayaw i hiya.

19 Ot pohdo' an ayaganyun namin nadan propetan Baal ya hanadan padina ya an namin nadan mundayaw i hiya. Ya tigonyu ta umalidan namin te dakol di i'nong'u i Baal. Ot hanadan adi umali ya ipapate' dida.

Ta athidiy nangalin Jehu mu onnot on panga''ulna te hay ninomnomnan aton ya patayonan namin nadan munhilbi i Baal.

20 Ot alyon bon Jehu i diday, Ibagayu nan algon a'amungan ta'u ta dayawon ta'uh Baal. Ot athidiy atonda.

21 Ot honagon Jehu di e mangipa'innilah abobbobleh ad Israel. Ta immalidan namin nadan mundayaw i Baal an ma"id ha ohah agge immali. Ta nunhiglan na"apnu nan templon Baal.

22 Ot alyon Jehu hinan mumpapto' hinadan lubung nadan mundayaw i Baal di, Ekat em ibudduh an namin nadan ilubung nadan munhilbi i Baal. Ya tigom ta mapongdan namin. Ta hidiyey inat diyen mumpapto'.

23 Ot hunggop da Jehu i Jehonadab an imbabalen Rekab hinan templon Baal ot alyon Jehu hinadan munhilbi i Baal di, Muntiggotiggo ayu ta tigonyu ta ma"id ha nidniddum hitu hinadan munhilbi i Apu Dios.

24 Ot inayun da Jehu i Jehonadab an mangi'nong hinadan maghob an mi'nong ya nadan udum an mi'nong i Baal. Mu hi Jehu ya nundadaanonay nawalun (80) tindaluh nan dola ot alyonan diday, Mahapul an patayonyu didan namin. Ya ihamadyu te hana'en waday pabtikona ya hay nitaguwanay mihukkat ta hiyay mate.

25 Ta hidin ginibbuh Jehu an ini'nong nan i'nongna ot ena ibagah nadan guwalya ya nadan tindalu ta hunggopda ta eda pumpaten namin nadan na'amung. Ot hiyay atonda an numpateda dida on nun'ibkahda didah dola. Ot umedah nan kuwartun awadan

26 nan inha"addan batun mangita'dog i Baal ot ilah'unda ot gobhonda.

27 Ot dadagondah diyen batun pundayawanda i Baal ot pa"ihonda nan templona ot pumbalinon nadan tataguh diyeh kahilyat ta ingganah ad uwani.

28 Ta athidiy inat Jehu an namogpog hi pundayawan nadan tatagu i Baal hi ad Israel.

29 Mu hay oha ya aggena impadinong di pundayawan nadan i Israel hinadan nabalitu'an an ing'ingoh di baka an wahdih ad Betel ya hi ad Dan an dadiye din impata'dog nan patul an hi Jeroboam ta dayawonda an i Israel ta hidiyey ongal an numbahulanda i Apu Dios.

30 Ya inalin Apu Dios i Jehu di, Maphod ta nan ninomnom'un ma'at hinadan holag Ahab an imbaga' i he"a ya inunudmu. Ot gapu i naen inatmu ya ibaga' i he"a an mumpatuldah ad Israel nadan holagmu hi ingganah nan pitlun di apapum.

31 Mu hay oha nimpe ya agge inunud Jehu nadan tugun nan Dios an dayawondan
tinanud Israel. Te onaot inyunnud hinan numbahulan Jeroboam an nangipangpan-
guluh numbahulan nadan i Israel.
32 Ya i diyey nangihipunan Apu Dios an nangaan hinadan udum an boblen sinakup
di ad Israel. Te nan patul hi ad Syria an hi Hasael an didah nadan tindaluna ya
ginubatda hi ad Israel
33 ot sakuponda nadan boble hi ad Israel hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah nan wangwang an nungngadan hi Jordan an dadiye nadan bobleh ad Gilead
an mihipun hi ad Aroer an nihaggon hinan bihhang an nungngadan hi Arnon ta
ingganah ad Basan. Dadiyey numboblayan nadan tinanud Gad ya tinanud Ruben ya
tinanud Manasseh.
34 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehu ya an namin nadan inatna
ya nitudo'dah nan nitud'an an namin di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi
ad Israel.
35 Ya hidin nateh Jehu ot ilubu'dah nan nilubu'an nadan a'ammodnah ad Samaria.
Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoahas an numpatul.
36 Ta hay ngammut di tawon hi numpatulan Jehu hi ad Samaria hi ad Israel ya
baintit waluy (28) tawon.

11

Hay Nun'ap'apuwan Ataliah Hi Ad Judah

1 Hidin na'innilaan Ataliah an hi inan Ahasiah an nate nan imbabalena ya
pinhodnan ipapaten namin nadan nabati an holag nan patul hi ad Judah.
2 Mu wada nan babain hi ibban Ahasiah an hi Jehoseba an imbabalen din patul an
hi Jehoram an nangawit hinan golang an hi Joas an imbabalen Ahasiah ot ipa"ena
didah nan mun'adug i hiya i han kuwartuh nan Templo ta agge ni'paten Ataliah
hinadan udum an imbabalen nan patul.
3 Ta impapa"edahdi hinan Templo hi onom di tawon nan golang an hi Joas hinan
mun'adug i hiya i diyen numpatulan nan babai an hi Ataliah hi ad Judah.
4 Mu hidin mi'apituh tawon ya hi Jehoyada an nabaktun padi ya impa'ayagna
nadan opisyal di hinggagahut (100) an tindalu ya nadan guwalyan di patul ya nadan
guwalyah nan palasyu ta eda munhahapit hidih nan Templo. Ta na'amungda ot
ibagana nan nipanomnom i hiyan atonda. Ta hidin imbagadan ita'dogda nan nipto'
an patul ot ahina ipatigon dida hi Joas an imbabalen din patul an hi Ahasiah.
5 Ot alyon nan nabaktun padi an hi Jehoyada i diday, Da'yun mungguwalyah
ad uwanin Habadun tungo ya puntuluwonyuy grupuyu ta nan ohay grupu ya
mungguwalyadah nan palasyu.
6 Ya nan mi'adwan grupu ya guwalyaanda nan geyt an nungngadan hi Sur ya nan
mi'atlun grupu'e ya mungguwalyadah nan geyt hi indoggan nadan mungguwalyah
nan palasyu.
7 Ya nada'en duwan grupu an nalpah an nungguwalya ya adida ni' umanamut ta
middumdah tudan mungguwalya hi ad uwanin Habadun tungo ta guwalyaanda nan
patul an wah nan Templo.
8 Ya mahapul an ihamadyun guwalyaan nan patul an ta'on on danay umayana
ya nanongnan wada ayun mungguwalya an o'odnanyu nadan almasyu ta wa'e ha
mangipatnan mihaggon hi awadanyu ya patayonyu.
9 Ta inunud peman nadan opisyal di hinggagahut (100) an guwalya nan imbagan
nan padi an hi Jehoyada hi atonda. Ta way ohah nadan mangipangpanguluh nadan
mungguwalya on impapto'na nan grupuna an umat hinadan mungguwalya i diyen
Habadun tungo ya ta'on on hanadan nagibbuh an nungguwalya.

10 Ot idat Jehoyada hinadan opisyal nadan pahul ya hapiyon din patul an hi David
an nipa"ehdih nan Templo.
11 Ta hanadan guwalya ya nanongnan pipingngolda nadan nahuknut an ispadada
an lini'woda nan patul. Ta wadaday immohnong hinan nihaggon hinan punggobhan
hi mi'nong ya hi nangappit hi huddo' nan Templo ya hi nangappit hi muyyadna.
12 Ot e awiton Jehoyada hi Joas an imbabalen din patul ot iha"adnah uluna nan
koronan di patul. Ot idatnan hiya nan nitud'an di tugun di patul. Ot ibagada an hiya
moy patul. Ot hiitanday ulunah lana. Ya pimmalakpak nadan tatagu ot pun'itkukdan
alyonday, Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam an patul.
13 Ya hidin dingngol Ataliah nadan mun'ingal an guwalya ya tatagu ot ena tigon
hi'on nganney ma'ma'at hidih nan Templo.
14 Ya hidin tinigona ya inoy an wahdi nan numbalinondah patul an timma'dog
hinan nihaggon hinan ay tu"ud hinan way panton nan Templo te hidiyey ugganda
aton hi'on waday mihukkat an mumpatul. Ya lini'woh nadan opisyal di tindalu ya
nadan mumpagangoh hi tangguyub. Ya ahitutukuk nadan tataguh amlongda on
pun'ipagangohda nadan tangguyub. Ta gapu i diyen tinigon Ataliah ya nunhethetnay
lubungna ot muntukuk an alyonay, Ha'ul hinaen inatyu.
15 Ot alyon nan padi an hi Jehoyada hinadan opisyal di tindalu di, Bokon hitun way
Templo di pamatayanyun hiya. Ibata"anyuhtu ya ahiyu pinate ya wadada'ey umalin
bumoddang i hiya ya ni'pateyu.
16 Ot pudugonda ot tiliwondahdih nan way geyt an hunggopan di kabayu an umeh
nan lita"angan di palasyu ot hidiy pamatayandan hiya.
17 Ot punhahapitan da Jehoyada ya nan patul ya nadan tatagu ta abulutondan
mumbalindah tatagun Apu Dios ta hi Apu Dios ya abuh di un'unudonda.

Hay Nama"ihandah Nadan Templon Baal

18 Ot umedan namin nadan tatagu hinan templon Baal an dayawon di udum an
tatagu ot pa"ihonda. Ot pumpa"ihda bo nadan pun'onnganda ya nadan bulul hidi. Ot
patayonda nan padin Baal an hi Mattan hidih nan way pun'onnganda i Baal.
Ta hidin na'at hidiye ot ipaguwalyan Jehoyada nan Templon Apu Dios.
19 Ot uyugon mohpen da Jehoyada ya nadan opisyal di hinggahut (100) an titindalu
ya nadan guwalyan di patul ya nadan mungguwalyah nan palasyu ya an namin nadan
tatagu nan patul hinan Templo ot iyedah nan palasyu an ini'wadah nan ma'alih geyt
di guwalya ot e umbun hi Joas hinan tronon di patul ta hiya moy patul hi ad Judah.
20 Ya an namin nadan tataguh ad Judah ya ma"amlongda. Ya malinggop mohpe hi
ad Jerusalem te ma"id moh Ataliah te pinateda.
21 Ta pituy tawon Joas hidin numbalin hi patul.

12

Hay Numpatulan Joas Hi Ad Judah

1 Hi Joas ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'apituh tawon hi numpatulan
Jehu hi ad Israel. Ot mun'ap'apu hi napat (40) di tawon an hay nunhituwana ya hi
ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Sibiah an i Beerseba.
2 Ya hi Joas ya nadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di inatna an nihipun hi
numpatulana te hi Jehoyada di nangitanuddu hi maphod hi atona.
3 Mu aggena pina"ih nadan pundayawan nadan tatagu hinadan udum an dios ta
innaynayundan e nangi'nong hidi ya e nunggohob hi insenso.
4 Ya han hin'algo ya alyon Joas hinadan padi di, Amungonyu nadan pihhun inyalin
nadan tatagun idawat i Apu Dios hinan Templo an dadiye nadan buwisda ya nadan

balol nadan pinhoddan bangngadon an iyappitdan Apu Dios ya nadan imbagadan
idat ya nadan ninomnomda tuwalin idat.
5 Ta way ohah nadan padi ya diday ukod hinadan pihhun iyalin nadan tatagu ta
waday ma'usal hi pangipaphodanda hinan Templo.
6 Ta athidiy imbagan nan patul an hi Joas mu ingganah din mi'abaintit tuluy
(23) tawon hi numpatulana ya agge inhipun nadan padi an mangiphod hinadan
nun'apa"ih hinan Templo.
7 Ta hiya nan impa'ayag nan patul an hi Joas hi Jehoyada ya nadan udum an padi ot
alyonan diday, Tanganu on ingganah ad uwani ya aggeyu impiphod nadan nun'apa"ih
hinan Templo? Mihipun moh ad uwani ya adi ayu mangalah nan pihhun ma'amung
ta ma'usal an namin hi iphodan nadan nun'apa"ih hinan Templo.
8 Ya inabulut nadan padi an bokon mo diday mun'amung hinan pihhun malpuh
nadan tatagu ya inabulutda bon bokon mo diday ukod an mangipaphod hinadan
napa"ih hinan Templo.
9 Ot e alan nan nabaktun padi an hi Jehoyada han kahun ot lungatanay gawwan
nan kalubna ot ena ipaldang hinan punggobhan hi mi'nong hi way winawwan
hi onta hunggop hinan Templo. Ta i diyen kahun di pangi'unugan nadan padin
mungguwalyah nan hogpan hinadan pihhun idat nadan tatagun umalin mundayaw
i Apu Dios.
10 Ta napnu'e nan kahun on immali nan sekretalin nan patul ya nan nabaktun padi
ta bilangonda on inuhbungdah nadan saku.
11 Ta nitudo"e nan bilang di pihhu on indatdah nadan niyukodan nadan tamuh nan
Templo ta pumbayaddah nadan muntamu an umat hinadan kalpentero
12 ya nadan mumpahok ya munhabat hi batu. Ya inggattangdah kayiw ya batu ya
nadan udum an mahapul hinan ipaphodan nadan nun'apa"ih hinan Templo.
13 Ya dadiye'en pihhu ya adi mibayad hi pangipiphodanda hi silber an malukung
onu pun'odop hi hilaw onu besin onu trampeta onu nadan udum an silber onu balitu'
an ma'usal hinan Templo.
14 Te hay iyusalana ya midat hinadan muntamuh nadan nun'apa"ih hinan Templo
ta pangalandah nadan ma'usal hinadan ipaphodda.
15 Ya hanada'en nangdon hinan pihhu ya dadiye nadan mabalin an pundinolan ta
hiya nan adi mahapul hi bilabilangon di nangiyatandah nan pihhun niyukod i dida.
16 Mu hanada'en pihhu an ibayad nadan tataguh nadan i'nongdah apakawanan di
bahulda an aggeda inatta ya nadan i'nongdah apakawanan di bahulda ya aggeda
iniddum hinan kahun te dadiye'e ya midat hinadan padi.

Hay Udidin Di Numpatulan Joas

17 I diyen timpu ya e ginubat nan patul hi ad Syria an hi Hasael an didah nadan
tindaluna nan bobleh ad Gat ot sakuponda. Ya unhaot ihnoddan e gubaton hi ad
Jerusalem
18 mu hi Joas an patul hi ad Judah ya inalanan namin nadan niyappit i Apu Dios
an balitu' ya nadan udum an usal hinan Templo an inyappit handidan a'ammodnan
numpatul hi ad Judah an da Jehosapat i da Jehoram ya hi Ahasiah ot iddumna nadan
usal an inyappitnan Apu Dios ya nadan namahmah an balitu' an wah nan Templo
ya nadan wadah nan palasyu ot honagonay mangiye i Hasael. Ta hiya nan agge e
ginubat da Hasael hi ad Jerusalem hidih ad Judah.
19 Ya hanada'en udum an na'na'at hidin numpatulan Joas ya nadan ina'inatna
ya nitudo'da hinan nitud'an nadan na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an
numpatul hi ad Judah.

12:4 **12:4** Lebitikus 27:1-25

20 Mu hanadan ap'apun munhilbin Joas ya nunhahapitda ot patayonda hi ad Bet-
Millo hidih nan way awon an umeh ad Silla.
21 Ya hay namaten hiya ya da Josabad an imbabalen Simeat i Jehosabad an
imbabalen Somer. Ta hidin nateh Joas ot ilubu'dah nan boblen David an nilubu'an
nadan a'ammodna. Ot mihukkat nan imbabalenan hi Amasiah an numpatul.

13

Hay Numpatulan Jehoahas Hi Ad Israel

1 Hidin mi'abaintit tuluh (23) tawon hi numpatulan Joas an imbabalen Ahasiah hi
ad Judah ya i diyey numbalinan Jehoahas an imbabalen Jehu hi patul hi ad Israel. Ya
hay immohnongana ya hi ad Samaria ot mun'ap'apu hi himpulut pituy (17) tawon.
2 Mu hituwen hi Jehoahas ya nan pumbahulan di innaynayunan inat an inyunnud-
nah din hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan ibbanan i
Israel an nundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
3 Ta hiya nan gapuh bungot Apu Dios ya inyabulutnan sakupon nan patul hi ad
Syria an hi Hasael ya nan imbabalenan hi Ben-Hadad hi ad Israel ta nadne an diday
nun'ap'apu i dida.
4 Ot mumpahpahmo' hi Jehoahas i Apu Dios ya dingngolna te tinigonan nunhiglay
pamalpaligat nan patul hi ad Syria hinadan i Israel.
5 Ot wadaon Apu Dios han nangihwang hinadan i Israel hi pangat nadan i Syria ot
abakonda dida. Ot ahi mawada mohpey linggop hinadan i Israel an umat handi.
6 Mu agge damdama indinong nadan i Israel nadan impa'inghadan pumbahulan an
impangulun din hi Jeroboam. Ya nunnanong hi ad Samaria nan pusti an mangita'dog
i Aserah.
7 Ta gapuh nangat nadan i Syria ya ha'e han nabatih nadan tindalun Jehoahas ya
ammuna han nabonglen (50) muntakkeh kabayu ya han himpuluy (10) kalesa ya han
himpuluy libun (10,000) tindalun agge nungkakabayu. Te nada'en udum ya numpaten
nadan i Syria dida an pamaag ya ayda hupu' an nun'igatinda dida.
8 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoahas ya nadan ina'inatna ya
nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul
hi ad Israel.
9 Ya hidin nateh Jehoahas ot ilubu'dah ad Samaria. Ot mihukkat nan imbabalenan
hi Jehoas an numpatul.

Hay Numpatulan Jehoas Hi Ad Israel

10 Hidin mi'atulumpulut pituh (37) tawon hi numpatulan Joas hi ad Judah ya i diyey
numbalinan Jehoas an imbabalen Jehoahas hi patul hi ad Israel. Ot mun'ap'apu hi ad
Israel hi himpulut onom (16) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Samaria hidih
ad Israel.
11 Ya nan adi maphod boy ina'inatna an umat damdama boh din hi Jeroboam an
imbabalen Nebat an nangipanguluh nadan i Israel an numbahul.
12 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoas ya nadan ina'inatna ya
nan ni'gubatana i Amasiah an patul hi ad Judah ya nitudo'dan namin hinan nitud'an
nadan na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
13 Ya hidin nateh Jehoas ot ilubu'dah ad Samaria hidih nan nilubu'an nadan
numpatul hi ad Israel. Ot mihukkat nan bunat an imbabalenan hi Jeroboam.

Hay Na'udi Hi Imbagan Elisa I Jehoas

12:20 12:20 2 Chronicles 24:25

14 Hidin matagu nan patul an hi Jehoas ya immen ena tinigo nan propeta an hi Elisa
hidin mundogoh an agagga mo ya mate. Ya mungkoga an alyonay, Ama, ama. He"a
nan mi'alig hinadan kalesa ya nadan nungkakabayun mangita'dog hitun ad Israel.
15 Ya inalin Elisa di, Em e alan ha pana.
Ot e alan Jehoas.
16 Ot alyon bon Elisa i hiyay, Odnam nan pana.
Ot atona ot iha'mon Elisa di ta'lenah ta'len nan patul.
17 Ot ahi alyon bon Elisa di, Ibughulmu nan tawah nangappit hi tuluwan di algo an
nihanggah ad Syria ya impanam hi nangappit hidi.
Ot hiyay aton bon Jehoas.
Ot alyona boy, Hinaen pana ya ipa'innilana an boddangan da'an Apu Dios ta abakom
nadan i Syria. Ot adi mibahhon abakom dida hi eyu pangubatan i dida hi ad Apek.
18 Ya alyon bon Elisa di, Panuhom nadan pana ya nun'ibawokmu.
Ot ipitlunan ibawok hinan luta ot idinongna.
19 Ya bimmungot hi Elisa i hiya ot alyonay, Onha impilimam onu impinommun
imbawok hinan luta ot ma"id ha bahhonan patayom didan namin. Mu gapu ta
impitlum ya ammuna ya mumpitlu mo bo ya abuh di pangabakam i dida.
20 Indani ya nateh Elisa ot eda ilubu'.
Atawotawon hinan alpahan di lowang ya wadaday umalin i Moab an gumubat
hinadan i Israel on innayundan inibtik nadan pohdonda.
21 Ta wada han naminghan an e ilubu' nadan udum an i Israel han ibbadan nate
ya nangimangmangandan wadaday mangalin i Moab ot ibkahda nan nateh nan
nilubu'an Elisa ot mamtikda. Mu hidin nida"om nan nateh nan tungal Elisa ya alinah
on timmaguh diyen nate ot inayunan tuma'dog.

Hay Namoddangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

22 Hidi ta'wa an numpatulan Jehoahas hi ad Israel ya nunhiglay namalpaligat nan
patul hi ad Syria an hi Hasael hinadan i Israel.
23 Mu impatigon Apu Dios di ulena ya homo'nan dida an gapuh nan imbagana i
handidan a'ammodda an da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob. Ta hiya nan ingganah
ad uwani ya aggena inyabulut an mama"iddan naminamin.

Hay Natayan Hasael

24 Indani ya nateh Hasael an patul ad Syria ot mihukkat nan imbabalenan hi Ben-
Hadad an numpatul.
25 Ya numpitluy nangabakan Jehoas an patul hi ad Israel i Ben-Hadad an patul hi ad
Syria. Ta binangngadna i Ben-Hadad nadan bobleh ad Israel an pinloh din hi amanan
hi Hasael i aman Jehoas an hi Jehoahas.

14

Hay Numpatulan Amasiah Hi Ad Judah

1 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Jehoas an imbabalen Jehoahas hi ad Israel
ya i diyey numbalinan nan imbabalen Joas an hi Amasiah hi patul hi ad Judah.
2 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya baintit lima (25). Ot mun'ap'apu hi
ad Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya
hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an i Jerusalem.
3 Ya manu te inatna nan umipa'amlong i Apu Dios an inyunnudnah nangat amanan
hi Joas mu adi damdama umat hi ana'na'unnud din hi apunan hi David.
4 Te aggena impapa"ih nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu
hinadan nun'abaktu ta innaynayun nadan tatagun mangiyeh i'nongdahdi ya gobhon-
dan insenso.

5 Ya hidin nihamad ta malinggop di pun'ap'apuwan Amasiah ya impapatena nadan
ap'apu an namate i din hi amana an patul an hi Joas.
6 Mu aggena ni'pate nadan imbabaleda te inunudna nan nibaga hinan Nitudo' an
Tugun Moses an alyonay, Adi mabalin an mipapate nan ama an gapuh bahul nan
imbabalena. Ya atbohdin adi mipapate nan imbabale an gapuh bahul nan hi amana.
Ta nan tagun bimmahul ya hiyay mipapate.
7 Ya i diyen numpatulan Amasiah ya pinaten nadan tindalunay himpuluy libun
(10,000) tindalun di i Edom hi nunggugubatandah nan nundotal an nungngadan hi
Ahin. Ot abakona boh ad Sela ot sakupona ot hukkatanay ngadana ta ad Jokteel ta
hidiyey ninaynayun hi ngadana hi ingganah ad uwani.
8 Indani ya hinnag Amasiah di umeh ad Israel ta eda ibagah nan patul hidi an hi
Jehoas an imbabalen Jehoahas an apapun Jehu ta mundadammuda i da Amasiah ta
munggugubatda.
9 Mu impa"el nan patul hi ad Israel an hi Jehoas di nambalna an alyonay, Hinan
muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wahdi han napagatan an
kaykayyiw an hinnagnay e mangibagah nan kayiw an sedar hidi ta iyabulutna nan
babain imbabalena ta mun'ahawadah nan imbabalen diyen napagatan an kaykayyiw.
Mu himmawwang han atap an animal ot pun'igatinah diyen napagatan an kaykayyiw.
10 Ot alyona boy, Ibagayu i Amasiah an ta'on on inabakna nadan i Edom ta hiya
nayya nan munlattuwag mu udu'dulnaot di pamaag ya immohnong hi bobleyu. Ta
adina attaon an e mangmangnganap hi adadagana ya nilagatanyun tataguh ad Judah.
11 Mu hiyah diye damdama an adi donglon Amasiah. Ot ume mo da Jehoas an patul
hi ad Israel hinadan tindaluna ot eda gubaton nan patul hi ad Judah an hi Amasiah
hi ad Bet-Semes an ohan bobleh ad Judah.
12 Ot abakonda nadan i Judah ta way ohah nadan tindaluda on binumtik hinadan
numpunhituwanda.
13 Ya nan patul'e hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas an apapun Ahasiah
ya tiniliw Jehoas hi ad Bet-Semes. Ot ume da Jehoas hi ad Jerusalem ot pa"ihonda nan
binattun alad hidi an mihipun hinan geyt an nungngadan hi Epraim ta ingganah nan
geyt hinan dugguna ta umeh onom di gahut (600) di umpiy dinukken nan napa"ih.
14 Ot alandan namin nadan balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an wadah
nan Templo ya hinan palasyu. Ot baludonday udum hinadan i Judah ot iyanamutdah
ad Samaria.
15 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoas ya nadan inatna ya ta'on on
hay ni'gubatana i Amasiah an patul hi ad Judah ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at
hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
16 Ta hidin nateh Jehoas ot ilubu'dah ad Samaria hinan lubu'an nadan patul hi ad
Israel. Ot mihukkat nan imbabalena an hi Jeroboam an numpatul.
17 Mu nan patul hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas ya ni'tagu damdamah
himpulut limay (15) tawon an nihipun hi natayan Jehoas an patul hi ad Israel.
18 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amasiah ya nitudo'dah nan
nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad Judah.

Hay Natayan Amasiah

19 Hidin na'innilaan Amasiah an wadaday nunhahapit hi mamaten hiyahdi hi ad
Jerusalem ya binumtik hi ad Lakis. Mu wadaday nangunud damdaman hiya hi ad
Lakis ot patayondahdi.
20 Ot itakkedah nan kabayu ot ibangngaddah ad Jerusalem ot eda ilubu' hinan
nilubu'an di a'ammodna hidih nan boblen David.

14:6 14:6 Deuteronomy 24:16

21 Ot awiton nadan tataguh Asariah* an himpulut onom (16) di tawona ot
pumbalinondah patulda ta nihukkat i amanan hi Amasiah.
22 Ta hiyay namangngad hinan bobleh ad Elat ot ipaphodna ta nibangngad bon
sakup di ad Judah.

Hay Numpatulan Nan Bunat An Hi Jeroboam Hi Ad Israel

23 Hi Jeroboam an imbabalen Jehoas ya numpatul hi ad Israel hidin mi'ahimpulut
limay (15) tawon hi numpatulan Amasiah hi ad Judah. Ot mumpatul hi napat ta ohay
(41) tawon hi ad Israel an hay nunhituwana ya hi ad Samaria.
24 Mu nan adi maphod di ina'inatna an inyunnudnah nadan numbahulan din hi
Jeroboam an imbabalen Nebat ta nangiyunnudan nadan i Israel an numbahul i Apu
Dios.
25 Hituwen hi Jeroboam ya hiyay namangngad hinadan sakup tuwalin di Israel an
mihipun hinadan boble hi ad Lego-Hamat ta ingganah nan nunhiglay ahinan lobong.
Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hinan propeta an hi Jonah an imbabalen
Amittay an i Gat-Heper.
26 Ya manu'eh binoddangan Apu Dios nadan i Israel ya tinigonan nunhiglay
punligligatanda an ta'on on hanadan bokon himbut ya ma"id ahan ha e bumoddang
i dida.
27 Ya hay oha ya ma''id ha imbagan Apu Dios an pa'dadaggonay Israel ta hiya nan
inusalnah Jeroboam ta hiyay nangihwang i dida.
28 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulana ya hay inatnan namangngad hi
ad Damaskus ya hi ad Hamat an sinakup ni' di Judah ya nitudo'dah nan nitud'an
nadan na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
29 Ot hidin nateh Jeroboam ot eda ilubu' hidih nan lubu'an di patul hi ad Israel. Ot
mihukkat nan imbabalenan hi Sekariah an numpatul.

15

Hay Numpatulan Asariah Hi Ad Judah

1 Hi Asariah an imbabalen Amasiah ya numpatul hi ad Judah hidin mi'abaintit pituy
(27) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad Israel.
2 Ya himpulut onom (16) di tawonah din numpatulana ot mun'ap'apuh nabonglet
duway (52) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi
Jekoliah an i Jerusalem.
3 Ya hituwen hi Asariah ya hanadan nipto' an umipa'amlong i Apu Dios di inatna
an umat hi nangat amana an hi Amasiah.
4 Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan pundayawan hi udum an dios ta hiya
nan innaynayun nadan tatagun e nunggohob hinadan iyappitdan insenso ya nadan
udum an i'nongdahdi.
5 Mu waday inatnan adi maphod ta hiya nan dinusan Apu Dios i han gulid an
mangal'aldan. Ot e mo umiwe i han ohan bale ta ingganaot mate. Ta na mon
imbabalenan hi Jotam di numpapto' hinan palasyu ot hiyay mun'ap'apuh ad Judah.
6 Ya nada'en udum an ina'inat Asariah ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi
numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
7 Ya hidin nateh Asariah ot ilubu'dah nan nihaggon hinan lubu'an di patul hidih
nan boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Jotam.

Hay Numpatulan Sekariah Hi Ad Israel

---

* **14:21 14:21** Nan hi Asariah ya hay ohah ngadana ya hi Ussiah. **15:5 15:5** 2 Chronicles 26:16-20

8 Hidin mi'atulumpulut waluy (38) tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah ya
hidiyey numpatulan Sekariah an imbabalen nan bunat an hi Jeroboam hi ad Israel
an hay nunhituwana ya hi ad Samaria. Mu onom di bulan ya abuh han mumpatulana.
9 Te nadan adi maphod di inat Sekariah an inyunnudnah nadan numbahulan din
hi Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan i Israel an numbahul
i Apu Dios.
10 Ya wada han hi Sallum an imbabalen Jabes an nunnomnom an mamate i Sekariah
ot patayonah hinangngab nadan tatagu. Ot hiyay mihukkat an numpatul.
11 Ya nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Sekariah ya nitudo'dah nan nitud'an
di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.
12 Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios i Jehu an alyonay, Mumpatuldah ad Israel
nadan holagmu hi ingganah nan pitlun di apapum.

Hay Numpatulan Sallum Hi Ad Israel

13 Hi Sallum an imbabalen Jabes ya numbalin hi patul hi ad Israel hidin
mi'atulumpulut hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Mu
himbulan ya abuh han numpatulana an hay nunhituwana ya hi ad Samaria.
14 Te namaag han hi Menahem* an imbabalen Gadi an nalpuh ad Tirsah an immeh
ad Samaria ot patayonah Sallum. Ot hiyay mihukkat bo damdaman numpatul.
15 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Sallum an umat hi namatayanah
nan patul ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.
16 Hidin nalpuwan Menahem hi ad Tirsah ya numpateda nadan i Tipsah ya nadan
nunhituh nadan nun'ihaggon i diyen boble an gapu ta adida sumuku i hiya. Ot
pumbughinay putun nadan numpumbutyug an binabaihdi.

Hay Numpatulan Menahem Hi Ad Israel

17 Hi Menahem an imbabalen Gadi ya numpatul hi ad Israel hidin mi'atulumpulut
hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Ot mun'ap'apuh himpuluy
(10) tawon an hay nunhituwana ya ad Samaria hi ad Israel.
18 Mu adi damdama maphod di ina'inatna an aggena inwalong nadan pumbahulan
an impangpangulun din hi Jeroboam an nangiyunnudan nadan ibbanan i Israel an
numbahul i Apu Dios.
19 Indani ya nan patul hi ad Assyria an hi Tiglat-Pileser an didah nadan tindaluna
ya immeda ot gubatondah ad Israel. Mu nangdat hi Menahem hinan patulda hi
tulumpulut opat di libuy (34,000) kilun silber ta mapanohda ta bumoddangda hi
ihamadan di pun'ap'apuwan Menahem hi ad Israel.
20 Ya hay nangalan Menahem i dadiyen silber ya nadan kakadangyan hi ad Israel
te impapilitnan way oha i dida on mangdatdah hinnanabongley (50) kalang an silber.
Ta dadiyey nidat hinan patul hi ad Assyria ot ahida makak hidih nadan tindaluna.
21 Ya hanada'en udum an na'na'at hi nun'ap'apuwan Manahem ya an amin nadan
inatna ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an
numpatul hi ad Israel.
22 Ot hidin nateh Menahem ot mihukkat nan imbabalenan hi Pekahiah an
numpatul.

Hay Numpatulan Pekahiah Hi Ad Israel.

23 Hi Pekahiah an imbabalen Menahem ya numpatul hi ad Israel hidin
mi'anabongleh (50) tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Mu duway tawon
ya abuh han numpatulana.

---

* **15:14 15:14** Hituwen hi Menahem ya opisyal di tindalu.

24 Ya hidiyen hi Pekahiah ya aggena inunud hi Apu Dios te inyunnudnah nadan
pumbahulan an impangpangulun din hi Jeroboam an nangiyunnudan nadan ibbanan
i Israel.
25 Ta nan ohan ap'apun di tindalunan hi Pekah an imbabalen Remaliah ya waday
adi maphod an ninomnomnan aton hinan patul. Ta nangawit hi nabonglen (50)
tindaluh ad Gilead ot eda patayon hi Pekahiah ya da Argob i Arieh hidih nan palasyun
di patul hi ad Samaria. Ot hiyay mihukkat an numpatul.
26 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Pekahiah ya an namin nadan inatna
ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul
hi ad Israel.

Hay Numpatulan Pekah Hi Ad Israel

27 Hi Pekah an imbabalen Remaliah ya numpatul hi ad Israel hidin mi'anabonglet
duwah (52) tawon hi numpatulan Asariah hi ad Judah. Ot mun'ap'apuh ad Israel hi
baintiy (20) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Samaria.
28 Mu aggena inunud hi Apu Dios te inyunnudnah nadan numbahulan Jeroboam an
imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan i Israel ta numbahuldan Apu Dios.
29 Ya hidin numpatulan Pekah hi ad Israel di nangubatanda Tiglat-Pileser an patul
hi ad Assyria hi ad Israel ot sakupondah ad Ihon ya hi ad Abel-Bet-Maakah ya hi ad
Kades ya hi ad Hasor. Ot sakuponda boh ad Gilead ya an namin nadan boblen nadan
tinanud Naptali hi ad Galilee.
30 Indani ya wada han hi Hosea an imbabalen Elah an nunnomnom an mamateh
nan patul an hi Pekah. Ta pinatena ot hiyay mihukkat an numpatul hidin mi'abaintih
(20) tawon hi numpatulan Jotam an imbabalen Asariah hi ad Judah.
31 Ya hanada'en udum an inat Pekah hi numpatulana ya nitudo'dah nan nitud'an
nadan na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Israel.

Hay Numpatulan Jotam Hi Ad Judah

32 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Pekah hi ad Israel ya i diyey numpatulan
Jotam an imbabalen Asariah hi ad Judah.
33 Ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana. Ot mun'ap'apuh himpulut onom
(16) di tawon hi ad Judah an hay nunhituwana ya ad Jerusalem. Hay ngadan inana
ya hi Jerusa an imbabalen Sadok.
34 Ya hi Jotam ya nipto' di pangatna ta umipa'amlong i Apu Dios an umat hi nangat
amana an hi Ussiah.†
35 Ya hiyay nangipaphod hinan nungngadan hi numbaktun geyt nan Templo.
Mu aggena impa'aan nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu ta
innaynayun nadan tatagun e nunggohob hi insenso ya nadan udum an i'nongda i
dadiye.
36 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulana ya an namin nadan inatna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi
ad Judah.
37 Ya i diyen numpatulan Jotam ya i diyey nangihipunan Apu Dios an nannag hinan
patul hi ad Syria an hi Resin ya hi Pekah an patul hi ad Israel ta eda ginubat hi ad
Judah.
38 Ya hidin nateh Jotam ot eda ilubu' hinan boblen David. Ot mihukkat nan
imbabalena an hi Ahas an numpatul.

16

Hay Numpatulan Ahas Hi Ad Judah

† **15:34 15:34** Hi Ussiah ya hay ohah ngadana ya hi Asariah.

1 Hi Ahas an imbabalen Jotam ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'ahimpulut
pituy (17) tawon hi numpatulan Pekah an imbabalen Remaliah hi ad Israel.
2 Ya baintiy (20) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi himpulut onom (16)
di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Mu bokon nan pohdon Apu Dios
di inatna an aggena inyunnud hi nangat din hi apuna an hi David.
3 Te inyunnudnah nan pangat nadan numpatul hi ad Israel. Ya inyunnudna boh nan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pangat handidan tatagun nunhitu ni' i diyen
boble an impa'aan Apu Dios hidi te ta'on on hiya ya ini'nongna nan imbabalenan
lala'i ot gobhona.
4 Ya hay ena nunggohoban hi insenso ya hay ena nangidawatan hinadan udum
an i'nongnah nadan dios di udum an tatagu ya hidih nan pundayawandah nadan
nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
5 Indani ya pamaag da Resin an patul hi ad Syria ya hi Pekah an patul hi ad Israel ya
nun'u'uyyugdah nadan tindaluda ot eda li"ubon hi ad Jerusalem mu aggeda inabak
hi Ahas.
6 Mu i diye ya binangngad Resin an patul hi ad Syria nan bobleh ad Elat. Ot
pa'aanonda nadan tinanud Judah an nunhituhdi ot mihukkat nadan i Edom an e
nunhituhdi ta ingganah ad uwani.
7 Ot honagon Ahas di e mi'hapit hinan patul hi ad Assyria an hi Tiglat-Pileser. Ta
immeda ot alyonday, Apu patul, hanan patulmin hi Ahas ya alyonay ibilangmu anu
hiyan baalmu. Ya daan mo anu ta boddangam te deen mumboddangda nadan patul
hi ad Syria ya nan patul hi ad Israel ta gubaton da'min i Judah.
8 Ot ipiyen Ahas nadan inalanan silber ya balitu' hinan Templo ya ta'on on hanadan
wahnan kuwartun niha"adan nadan nun'abalol hinan palasyu ta idatnah nan patul
hi ad Assyria.
9 Ot ipangulun nan patul hi ad Assyria nadan tindaluna ot eda gubaton hi ad
Damaskus an boble hi ad Syria. Ya nangabakda ot patayonda nan patul hidin hi
Resin ot iyeda nadan i Damaskus hinan boble hi ad Kir ot mumbalindah balud hidi.
10 Indani ot umeh Ahas hi ad Damaskus ta ena tigon hi Tiglat-Pileser an patul hi ad
Assyria. Ya tinigonahdi han nat'on an punggobhan hi mi'nong ot itudo'nay a'atna ta
pangitiganda ot ipiyenah nan padi an hi Uriah ta iphodna.
11 Ot iyamman nan padi an hi Uriah hidiyen impiphod Ahas an punggobhan hi
mi'nong an inunudnan namin nan nibagan a'atna. Ta damunah immanamut nan
patul an hi Ahas ya nalpah.
12 Ta hidin tinigonan niphod ot idawatnay i'nongna i diyen punggobhan hi mi'nong.
13 Ta hidi moy ena pangi'nongan hinadan idawatnan maghob an mi'nong ya ta'on
on nadan makan ya ma'inum an midawat ya inwalaghi'nahdi nan dalan di animal
an mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios.
14 Ta dinligna nan gombang an punggobhan hi mi'nong an niha"ad hi hangngab nan
Templo ot ihukkatnahdi nan impa'apyanan punggobhan hi mi'nong. Ot iha"adnah
nangappit hi huddo'nah diyen balu an punggobhan hi mi'nong.
15 Ot alyonah nan padi an hi Uriah di, Mihipun hi ad uwani ya hituwe mo an
balun punggobhan hi mi'nong di pangidawatanyuh nadan maghob an mi'nong hinan
mawi"it ya nan makan an midawat hinan mun'ahdom. Ya ta'on on nan iyali' an patul
an makan an midawat ya nan maghob an mi'nong ya nadan animal an maghob an
i'nong nadan tataguh tun ad Judah ya atbohdi nadan iyalidan makan ya ma'inum
an midawat. Ya inwalaghi'yuhtu nadan dalan nadan mi'nong. Ya hana'e tuwali
an gombang an punggobhan hi mi'nong ya usalo' an mi'happitan i Apu Dios ta
panginnilaa' hinan pohdonah ato'.
16 Ta inunud Uriah an namin nan imbagan nan patul an hi Ahas.

17 Ya impa'aan bon Ahas nadan besin an niyuhhun hinadan pangipabunan ya ta'on
on hanadan nidingding i dadiye. Ya impa'aana bo nan ongngal an besin an nipabun
hi bonog nadan gombang an ing'ingoh di baka ot ipabundah nan niyamman batun
ipabunan.
18 Ya impa'aana boh nan Templo nan umohnongan di patul hinan pundayawandah
nan Habadun tungo. Ot dakkigana nan panton nan hogpan di patul an umeh nan
Templo. Ya manu'eh inatna datuwe ya pinhodnan maphod di pi'hayyupanah nan
patul hi ad Assyria.
19 Ta datuwey inat Ahas ya hanada'en udum ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at
ya in'inat nadan napalpalog an patul hi ad Judah.
20 Ta nateh Ahas ot ilubu'dah nan lubu'an nadan a'ammodnah nan boblen David.
Ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Hesekiah.

17

Hay Numpatulan Hosea Hi Ad Israel

1 Hi Hosea an imbabalen Elah ya numbalin hi patul hi ad Israel hidin mi'ahimpulut
duway (12) tawon hi numpatulan Ahas hi ad Judah. Ot mun'ap'apu hi ad Israel hi
hiyam di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Samaria.
2 Ya adi maphod di inatna an adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios mu udu'dul
an adi umat hi numbahulan nadan nihnodanan patul hi ad Israel.
3 Hidin numpatulan Hosea ya e ginubat Salmaneser an patul hi ad Assyria ot
abakonah Hosea. Ta numbalin hi sakup di Assyria hi ad Israel ta atawotawon on
eda mumbayad nadan i Israel hi buwisdah nan patul hi ad Assyria.
4 Mu indani ya numpaboddang hi Hosea hinan patul hi ad Egypt an hi So ot
idinongnan mumbayad hi buwis hinan patul hi ad Assyria. Mu hidin na'innilaan
nan patul hi ad Assyria hidiyen inat Hosea ot ipatiliwna ot ipabaludna.
5 Ot gubaton nadan tindalun Salmaneser nadan dakol an bobleh ad Israel ot ahida
e li"ubon hi ad Samaria hi tuluy tawon.
6 Ta hidin mi'ahiyam di tawon hi numpatulan Hosea ot ahi hogpon dadiyen tindalun
Salmaneser hi ad Samaria. Ot baludonda nadan i Israel ot iyedah ad Assyria. Ta
inyeday udum hi ad Halah ya nadan udum hi ad Gosan an nihaggon hinan wangwang
an nungngadan hi Habor ya inyeday udum hinadan boblen di i Media.
7 Manu'eh na'at datuweh nadan i Israel ya din'ugdah Apu Dios an nangikak i dida
hi ad Egypt hi namalpaligatan nan patuldahdi i dida. Ot eda mundayaw hinadan dios
di udum an tatagu.
8 Te inyunnuddah nan pangiye"en nadan tatagun impa'aan Apu Dios hinan boblen
indatnan dida. Ya atbohdin inunudda nadan intudtudun handidan patuldah ad Israel.
9 Ot adida ipa'in'innila on inatda nan agge niyunnudan hinan pohdon nan Dios an
dayawondan tinanud Israel. Ot mangapyadah nadan pundayawandah nadan dios di
udum an tatagu hinadan kikkitang an boble ya ta'on on hinadan binattuy aladna an
boble hi ad Israel.
10 Ot mangiha"addah nadan batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i
Aserah hinadan nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
11 Ot dadiyey eda punggobhan hi insenso an umat hinadan uggan aton handidan
tatagun nunhitu ni' i dadiyen boble an impa'aan Apu Dios. Ta gapu i dadiyen adi
maphod an ina'inatda ya impabungotdah Apu Dios.
12 Te eda nundayaw hinadan bulul an ta'on on intugun Apu Dios an adida
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
13 Mu ta'on on athidi ya agge indinong damdaman Apu Dios an nannag hinadan
baalnan propeta ta ibagadah nadan i Israel ya i Judah an idinongdan mangat hinadan

adi maphod ta hanadaot an tugun Apu Dios an imbagana i handidan a'ammodda di
unudonda.
14 Mu ningamut an adi unudon nadan i Israel an ma'ngohhedan umatda i handidan
a'ammodda an aggeda nundinol i Apu Dios.
15 Ta inwalongda nadan tugun Apu Dios an imbagana i handidan a'ammodda
hi atonda. Ot ngohayonda bo nadan pinadanan Apu Dios hi adida aton. Ta eda
nundayaw hi bulul an ma"id ha hilbina ta ta'on moh on dida ya ma"id ha hilbida.
Te inyunnuddah nan pangat nadan tatagun numbobleh nunlini"odanda an ta'on on
inalin Apu Dios hi adida aton dadiye.
16 Ta nadan i Israel ya inwalongdan namin nadan tugun Apu Dios ot mangapyadah
duwan gumo' an baka ya nan pusti an mangita'dog i Aserah ta dayawonda. Ot
dayawonda bo nadan bittuwon ya hi Baal.
17 Ot i'nongday imbabaledan linala'i ya binabai hi maghob an mi'nong. Ta
mumbuyunda ya nun'ayakda. Ta inyal'allan nadan i Israel an nangat hinadan adi
maphod an umipabungot i Apu Dios.
18 Ta nunhiglay bungotna i didan i Israel ot iyabulutnan mama"iddahdi ta ammuna
nadan tinanud Judah an nabati i dida an tinanud Israel.
19 Mu ta'on damdamah on nadan i Judah ya aggeda inun'unud nadan tugun Apu
Dios ta inyunnudda boh nadan i Israel.
20 Ta hiya nan din'ug Apu Dios didan namin an tinanud Israel. Te impa'abakna
didah nadan binuhulda ta ingganaot ma"id ha nabati i dida i diyen boble.
21 Handih din inhiwwen Apu Dios nadan himpulun tinanud Israel hinan
pun'ap'apuwan di holag David ya pinilidah Jeroboam an imbabalen Nebat hi
patulda. Mu hi Jeroboam ya impangpanguluna nadan i Israel an nangiwalong
an mangun'unud i Apu Dios ot ipanguluna bo didan mangat hinan nunhigla an
pumbahulan.
22 Ot inaynayun nadan i Israel an nangat i dadiyen pumbahulan an intudtudun
Jeroboam.
23 Ta ingganaot pa'aanon Apu Dios didah nan numboblayanda te hidiye tuwaliy
pinadananah nadan baalnan propeta. Ta athidiy na'at hinadan i Israel an
numbalindah balud hi ad Assyria ta ingganah ad uwani.

Hay E Numbobleh Ad Samaria

24 Nan patul hi ad Assyria ya nun'iyenah ad Samaria ya hinadan udum an boble hi
ad Israel nadan i Babilon ya i Kutah ya i Abba ya i Hamat ya i Separbaim ta diday e
nunhituhdi. Ta dida moy nihukkat hinadan i Israel an numboblehdi.
25 Mu datuwen nalpuh udum hi boble ya aggeda dinayaw hi Apu Dios hidin
hopapnah immayandahdi. Ta hiya nan hinnag Apu Dios nadan layon ot pumpateday
udum i dida.
26 Ot ipa'inniladah nan patul hi ad Assyria an alyonday, Nadan tatagun inyem hi
ad Samaria ya aggeda innilay atondan mundayaw hinan Dios i diyen boble. Ta hiya
nan impiyenay layon ta numpateday udum hinadan tatagu te aggeda nimpe innilay
nipto' hi atondan mundayaw i hiya.
27 Ot alyon nan patul hi ad Assyria di, Tigonyu ha ohah nadan padin imbalud
ta'u ta pumbangngadonyuh ad Samaria. Ta itudduwana nadan tatagu hi atondan
mangun'unud hinan Dios i diyen boble.
28 Ot pumbangngadonda moh ad Israel di ohah nadan padin nadan i Israel. Ta
immeh diyen padi ot munhituh ad Betel ot itudduwana nadan tataguh atondan
mundayaw i Apu Dios.
29 Mu way oha i dadiyen tatagun nat'onat'on di nalpuwanda ya innaynayundan
dinayaw nadan dios an dayawonda tuwali. Te an namin nadan boblen eda

nunhituwan on wadadahdi nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu
an iniphod tuwalin nadan i Israel. Ta nun'iyedahdi nadan iniphoddan dios an
dayawonda.
30 Ta nada'en i Babilon ya iniphoddahdi nan dayawondan hi Sukkot-Benot. Ya
nada'en i Kutah ya iniphodda bohdi nan dayawondan hi Nergal. Ya nada'en i Hamat
ya iniphodda damdama nan dayawondan hi Asima.
31 Ya nada'en nalpuh ad Abba ya iniphodda nadan dayawondan da Nibhas i Tartak.
Ya nada'en i Separbaim ya dida nan munggohob hi imbabaleda ta i'nongdah nadan
dayawonda an hi Adrammelek ya hi Anammelek.
32 Manu te dayawondah Apu Dios mu wadada damdamay pinilidah nadan ibbada ta
numbalindah padi ta diday mangi'nong hinadan ipi'nongdah nadan pundayawanda
i dadiyen diosda.
33 Ya athidi nimpe an manu te dayawondah Apu Dios mu innaynayunda bon
munhilbih nadan dios an dayawonda tuwalih nadan boblen nalpuwanda.
34 Ta ingganah ad uwani ya nanongna nan pangiye"eda an nadan impa'inghada
tuwaliy innaynayundan aton. Ta ma"id i dida ha nangiyohhah pundayawna i Apu
Dios. Ta aggeda bo inunud nadan tugun ya tudtudu an indat Apu Dios hinadan
tinanud Jacob an nginadanana hi Israel.
35 Hidin ni'happitan hi Apu Dios hinadan tinanud Israel ya alyonan diday, Adi ayu
mundayaw hinan dios an dayawon di udum an tatagu. Ya adi ayu mundu"un i dida
ya adi ayu munhilbin dida ya adiyu i'nongan dida.
36 Te ha"on an Dios an nangikak i da'yu hi ad Egypt an gapuh nan ongal an abalina'
ya mahapul an ha"on ya abuh di dayawonyu ya pundu"unanyu ya pangiyaliyanyuh
nadan i'nongyu.
37 Ot tigonyu ta nadan tugun'u ya tudtudu' an impitudo"u di inaynayunyun unudon.
Ta adi ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
38 Ot adiyu linglingon nadan imbaga' an ato' i da'yu ya adi ayu nimpe mundayaw
hinadan dios di udum an tatagu.
39 Ta ha"on an Dios di un'unudonyu ya dayawonyu ya abuh. Te ha"on ya abalina'
an mangihwang i da'yuh nadan binuhulyu.
40 Mu adida damdama donglon an onnot on nan pangiye"eda tuwaliy innaynayun-
dan aton.
41 Manu te dayawondah Apu Dios mu hiyah diyen hay punhilbiyanda ya nadan
bululda. Ta nadan tinanudda ya athidi bo damdamay pangatda an inyunnudda i
handidan a'ammodda ta ingganah ad uwani.

18

Hay Numpatulan Hesekiah Hi Ad Judah
(2 Chronicles 29:1-2; 31:1)

1 Hi Hesekiah an imbabalen Ahas ya numbalin hi patul hi ad Judah hidin mi'atluh
tawon hi numpatulan Hosea an imbabalen Elah hi ad Israel.
2 Ya hay tawonah din numbalinanah patul ya baintit lima (25) ot mun'ap'apuh ad
Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hay
ngadan inana ya hi Abijah an imbabalen Sekariah.
3 Hi Hesekiah ya hanadan umipa'amlong i Apu Dios di inatna an umat hi nangat
din hi apuna an hi David.
4 Te impa'aana nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu ot ipapa"ihna
nadan inha"addan batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah. Ot
ipaguduna bo nan inapyan Moses an gombang an ulog an nginadananda hi Nehustan

te inggana i diyen timpu ya numbalinon nadan i Israel hi dios ta eda munggohob hi insenso i diye.
5 Ta hi Apu Dios an dayawondan tinanud Israel di nundinolan Hesekiah. Ta hiya han maphod di nangatna an adi umat i handidan namangulun numpatul ya nadan nihnod i hiyan numpatul.
6 Te hiya ya innaynayunan nangun'unud ya nundinol i Apu Dios ya atbohdin inunudna nadan tugun an indat Apu Dios i Moses.
7 Ya nanongnan wadah Apu Dios an bimmoddang i hiya ta maphod di numbalinan nadan inatna. Ya nginhena nan patul hi ad Assyria ot idinongnan mumbayad hi buwis i hiya.
8 Ya ginubatda nadan i Pilistia ot abakonda dida ot sakuponda nadan bobleda ta ingganah nan pogpog hi ad Gaza. Ya ta'on on nadan kikkitang an boble ya nadan binattuy aladnan boble on ginubatda.
9 Ya hidin mi'apat di tawon hi numpatulan Hesekiah ya i diyey mi'apituh tawon hi numpatulan Hosea hi ad Israel. Ya inhipun nan patul hi ad Assyria an hi Salmaneser an e mangubat hi ad Israel ot li''ubondah ad Samaria.
10 Ta hidin mi'atluh tawon ya hinggop nadan i Assyria hi ad Samaria ot sakuponda. Ta sinakupda hi ad Samaria hidin mi'anom di tawon hi numpatulan Hesekiah hi ad Judah an hidiyey mi'ahiyam di tawon hi numpatulan Hosea hi ad Israel.
11 Ta nan patul hi ad Assyria ya inyena nadan i Israel hi ad Assyria. Ot ena punhituwon didah ad Halah ya hi ad Gosan an wah nan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Habor ot iyenay udum hinadan bobleh ad Media.
12 Manu'eh athidiy na'at ya gapuh agge nangunudan nadan i Israel i Apu Dios te imbahhoda nadan tugun Apu Dios an indatna i din baalnan hi Moses.

Hay Nangubatan Nadan I Assyria Hi Ad Judah

13 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di tawon hi numpatulan Hesekiah ya ginubat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib hi ad Judah ot abakondan namin nadan boblehdi an binattuy aladna.
14 Ya hidin wahdih ad Lakis nan patul hi ad Assyria ya hinnag Hesekiah di e mi'hapit i hiya. Ta immeda ot alyonday, Apu patul, intuda' da'mih nan patulmi ta ibagami anun abulutonan numbahul i he''a. Mu daan mo bahan anu ta idinongmun mangubat i da'mi ta ta'omman ya idatna anu nadan ibagam.
Ot alyonay, O ta'omman mu mahapul an ipiyalinay himpuluy libu ta duway gahut ta lima ta han mahuluk hi godway (10,205.8) kilun silber ya hinlibu ta bainti ta han mahuluk hi godway (1,020) kilun balitu'.
15 Ot ipiyen Hesekiah nadan silber an wah nan Templo ya nadan wah nan palasyu ta idatdah nan patul hi ad Assyria.
16 Ya ta'on on nadan balitu' an niyoddah hinadan konob ya hinadan hamban nadan panton nan Templo ya nun'ipa'aana ot iddumdah nan midat hinan patul hi ad Assyria.
17 Mu indani bo ya hinnag nan patul hi ad Assyria nan nabaktun opisyal nan tindaluna ya nadan duwa bon opisyal di tindaluna an didah nadan dakkodakkol an tindaluna an immohnong hi ad Lakis ta eda mi'hapit hinan patul hi ad Jerusalem an hi Hesekiah. Ta immedah ad Jerusalem ot umohnongdah nan way potto' nan numbaktun lobong hidih nan way kalata an mangipluy hinan way punlaba'an.
18 Ot ipa'ayagda nan patul mu hay imme an e ni'hapit ya hi Eliakim an imbabalen Hilkiah an mumpapto' hinan palasyu ya hi Sebna an sekretalin nan patul ya hi Joah an imbabalen Asap an hiya nan mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at.

Hay Imbagan Sennakerib Hinadan I Jerusalem

19 Alyon nan ohan opisyal di tindaluh ad Assyria i dida di, Ibagayu i Hesekiah an
alyon nan patulmi hi ad Assyria di, Undan nganne anuy pundinolam hi bumoddang
i da'yu?
20 Te undan hay innilam anu ya abalinanyun mangubat i da'mi? Ta alyom hi
innilayuy atonyun mangubat i da'mi mu umman anu manuy hapitom. Te undan
nganne anu nimpey pundinolam hi bumoddang i da'yu ta ngohayom nan patulmi.
21 Nomnomnomonyu an mundinol ayu'e anuh nan patul hi ad Egypt ya immannung
an mahmo' ayu te paddungnay inhu"udyu ha katlubung an hi kittang ya naphal ta
mitbong hi ta'leyu. Te athinay aton nan patulda hi kumpulnan mangidinol i hiya.
22 Bokon'e ya alina hi mundinol ayuh nan Dios an dayawonyu. Mu undan bokon
bo hi Hesekiah di numpama"ih nadan pundayawanyu ya nadan pangidawatanyu hi
i'nongyu. Ot ahina alyon i da'yun i Judah di, Mahapul an hidih nan awadan nan
punggobhan hi mi'nong hi ad Jerusalem ya abuh di eyu pundayawan.
23 Ot alyon bon diyen opisyal di, Aga ta munhahapit ta'u ta ta'omman ya indattan
da'yu hi duway libuh (2,000) kabayu hi'on waha amungonyu hi duway libun (2,000)
titindaluyun nanginnilan muntakkeh kabayu ta munggugubat ta'u.
24 Mu ta'on mahna hi'on da'yu boddangan hinadan i Egypt ta idattan da'yuh kalesa
ya titindalu an nungkakabayu ya ay adi ayu poo damdama pa'a"abak hinan ta'on on
na'adda"ul an opisyal di tindalumi an i Assyria.
25 Ya undan namaaggot umali amin mangubat i da'yu hi'on bokon hi Apu Dios di
nannag i da'mi. Umman hiyay nangibaga hi umali ami ta dadagonmih tuwen bobleyu.
26 Ya alyon nadan hinnag Hesekiah an hi Eliakim an imbabalen Hilkiah ya hi Sebna
ya hi Joah i diyen opisyal di, Ihapitmu bahan hi hapit di i Aram ot ma'awatanmi. Ta
adim ihapit hinan hapitmi an Hebrew* ta wan adi ma'awatan nadan ibbamin wahnan
binattun alad.
27 Mu alyon diyen opisyal di, Nan patulmi ya pohdonan an namin ayu ya
donglonyuh tuwe an bokon nan patulyu ya abuh di pangibagana. Te adi ayu'e
anu sumukun hiya ya li"ubonmih tuwen bobleyu. Ta lo'tat ya adi ayu pa"itpol hi
inagangyu ya inuwohyu ta anonyu ya inumonyuy lugityu.
28 Ot itkuknaot an inhapitnah Hebrew an alyonay, Donglonyuh tuwen imbagan nan
ongal di abalinana an patulmih ad Assyria
29 an alyonay, Hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan Hesekiah te
ma"id aya ha abalinanan mangihwang i da'yu.
30 Ya adi ayu bo mihapitan hinan alyonay, Mundinol ta'u i Apu Dios ta hiyay
mangihwang i dita'u. Ot adi mabalin an abakon dita'uh nadan i Assyria ta
sakupondah tuwen boble ta'u.
31 Ot hanat bokon nimpe hi Hesekiah di dongdonglonyu ta unudonyuot nan ibagan
nan patulmi. Ta sumuku ayun hiya ta iyabulutnan munnanong ayu ni' ituwen
numboblayanyu. Ta nanongnan da'yuy mangan hinadan bungan di intanomyu. Ya
minaynayun bo an humagub ayu hinadan obobyu
32 ta inggana anuh on umalin mangawit i da'yu. Ta iye da'yu i han boble an umat
damdamah tun bobleyu an dakol di makan ya ma'inum ya bungbunga"an an umat
hi greyp an ma'apyah ma'inum ya olibo an ma'apyah lana ya danum di iyukan. Ot
hanat hay iphodanyuy piliyonyu ta bokon hay atayanyu.
Ta adi ayu anu nimpe mihapitan hinan ibagabagan Hesekiah an alyonay hi Apu
Dios anuy mangihwang i da'yu.
33 Te hay immannung ya ma"id ha ohah boble hinadan ginubatmi hi inihwang
nadan diosda ta agge dinadag nan patulmi.

---

* **18:26 18:26** Nan Hebrew ya hidiyey pangalin nan bokon Judyu hinadan tinanud Israel.

34 An umat hi nangubatanmi hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya hi ad Separbaim ya hi
ad Hena ya hi ad Ibbah. Ya ta'on on hi ad Samaria ya daan ta inihwang nadan diosda
dida hidin nangubatanmi i dida?
35 Ta ma"id ha ta'on hi oha hinadan dios i dadiyen boble hi nangihwang hi boblenah
din nangubatanmi nimpe i dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya ya abalinana an
mangihwang hitun ad Jerusalem hinan aton nan patulmi.
36 Mu ta'on on athidiy nangnangallin diyen opisyal di i Assyria ya namaaggot
dindinnongan nadan tatagu an aggeda himhimmapit te hidiyey imbagan nan patul
an hi Hesekiah hi atonda.
37 Ta dadiyen hinnag Hesekiah an hi Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya hi
Sebna an sekretalin nan patul ya hi Joah an mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah
nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at ya nunhiglay umukayunganda ta
nunhethetday lubungda ot mumbangngaddah awadan Hesekiah. Ot ibagadan hiya
nan imbagabagan diyen opisyal di tindalun nadan i Assyria.

19

Hay Nihwangan Nadan I Jerusalem
(Isaiah 37:1-7)

1 Hidin dingngol Hesekiah nan imbagadan hiya ya nunnaud di umukayungana ta
nunhethetnay lubungna. Ot munlubung hi langgut ot umeh nan Templo.
2 Ot honagonah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya nan sekretalina an hi
Sebna ya nadan ap'apun di padi an numpunlubungdah langgut ta eda mi'hapit hinan
propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos.
3 Ta immeda ot alyondan Isaiah di, Ad uwani ya algon di umukayungan ya
ibabainan ya adusaan. Te umat ta'u tayya i ha babain nadatngan di pun'ayyamana
mu ma"id attog ha bikahnan mangipabudduh hinan golang.
4 Mu alinaot bahan ya dingngol Apu Dios nan inali'alin nan opisyal di tindalu an
hinnag nan patul hi ad Assyria te nunhiglay namihulnah nan wadawada an Dios ta
dusaona. Ot daan mo bahan ta mundasal'a i Apu Dios ta boddangan dita'un nabati.
5 Ta hidin imbagada i Isaiah nan inalin Hesekiah
6 ot alyonay, Eyu ibagah nan patul an alyon Apu Dios di, Adi'a minomnoman hinan
imbagan nadan baal nan patul hi ad Assyria an namihulna i ha"on an Dios.
7 Nomnomnomom an a"ula' hidiyen patul hi ad Assyria ta waday ipa'innilada i hiya
an malpuh bobleda ta umanamut hi ad Assyria ya impapate'.
8 Indani ya dingngol nan opisyal di tindaluh ad Assyria an tinaynan nan patulda
hi ad Lakis ot unudonda ya inakhupanda didah ad Libnah an mi'gubatdah nadan
tataguhdi.
9 Ya i diye ya waday nangibaga hinan patul hi ad Assyria an impangulun nan i Kus
an patul hi ad Egypt an hi Tirakah nadan tindaluna ta gubatonda dida. Mu agge ni'
nakak ya intuda'nay mangiyeh nan tudo'nah nan patul an hi Hesekiah.
10 An hay intudo'nahdi ya alyonay, Adi'a mundinol hinan layah an ibagan nan Dios
an dayawom an ta'on on alyonay, Adi mabalin hi sakupon nan patul hi ad Assyria
tun ad Jerusalem.
11 Nomnomnomom nadan dingngodingngolmu an nanganangatmi an napalpalog
an numpatul hi ad Assyria hinadan boble an ginubatmi an nunhiglay nanadagmi an
ma"id ha binatimi. Ot undan da'yu'e ihya ya mihwang ayu?
12 Ot tee bahan an dinadag di a'ammodmih ad Gosan ya hi ad Haran ya hi ad Resep
ot pumpateda nadan tataguh ad Eden an wah ad Tel Assar ya daan ta imbaliw nadan
dios dadiyen bobleda.

13 Ya undan lininglingmu nan na'at hinadan patuldah ad Hamat ya hi ad Arpad
ya hi ad Separbaim ya hi ad Hena ya ta'on on nan patuldah ad Ibbah?* An daan ta
matagudah ad uwani?

Hay Dasal Hesekiah

14 Ta inalan Hesekiah hidiyen tudo' ot bahaona. Ot iyenah nan Templo ot
bitbitonahdi hinan pundayawanda i Apu Dios.
15 Ot mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel an Ap'apu
an wah nan uhhun nan numbattanan tudan kerubim ya he"ay niyukodan di an namin
an pun'ap'apuwan hitun luta. Te he"a tuwaliy nunlumuh tun luta ya ad lagud.
16 Hanat tigom bahan tun ma'ma'at i da'mi ta nomnomnomom nan hinapihapit
Sennakerib an pungngohena i he"a an wadawada an Dios.
17 Manu te immannung peman an dakol di boble an dinadag nadan napalpalog an
patuldah ad Assyria.
18 Ot pumpu'ulanday dios dadiyen boble te onda tuwali kayiw ya batu ya abuh an
inyamman di tagu.
19 Mu he"a Apu Dios di pumpaboddanganmi ta ihwang da'mi bahan i dadiyen i
Assyria. Ta wan innilaon di atagutaguh abobbobleh tun luta an he"a ya ammuna
nan Dios an madayaw.

Hay Impa'innilan Isaiah An Pangihwangan Apu Dios Hinadan I Judah (Isaiah 37:21-38)

20 Ot honagon nan imbabalen Amos an hi Isaiah di e mangibaga i Hesekiah hinan
impa'innilan Apu Dios an alyonay, Hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya
alyonay dingngolna nan dasalmu an gapuh nan inat nan patul hi ad Assyria an hi
Sennakerib.
21 Ta hiya nan alyonay,
Da'yun tatagu hi ad Jerusalem ya ahiyu pihulon ya ngihngihilan hi Sennakerib.
Ya munwigwigiwig ayuh paniganyuh bumtikana.
22 Te ma"id ha udum hi pinihupihulna hi'on bokon ha"on an nahamad an Dios an
dayawonyun tinanud Israel.
23 Te hinnagna dadiyen opisyalna ta nunhiglay nangnangallidan ha"on an Dios.
Ot ilattuwagda an alyonday,
Undan aggeyu innila an ta'on on nadan billid on nuntikid nadan dakol an kalesami
ta ta'on on nadan na'taggen billid an nungngadan hi Lebanon on tinikidmi.
Ya nunlongohmi nadan dudduken kayiw an sedar ya nadan mun'aphod an saypres
hidi.
Ya ta'on on nan gawwan nan ni'iddawwin muyung on dinatnganmi.
24 Ya dakol di kinana"utanmih bubun hinadan boblen inaba'abakmi ta dadiyey
imminu'inumanmi.
Ya gapu boh dinakol di tindalumi ya nun'atdu' nadan wa"el hi ad Egypt an gapuh
gatinmi.
25 Mu hay nambal Apu Dios i diyen lattuwag Sennakerib ya alyonay,
Undan aggem innila an ha"on an Dios ya ninomnom'u tuwalih din nadne danaen
na'na'at.
Mu ad uwani ot ahi' iyabulut an ma'at.
Ta hiya nan numpa"ihyu nadan boble ta nun'itapu"ul nadan nagudun binattun
aladda.
26 Te ma"id ha abalinanda ta nalakah nangabakanyu i dida.

---

* **19:13 19:13** Hay awadan datuwen boble ya hi ad Mesopotamia an Iraq di ngadanah ad uwani.

Te umatda attog hinan babbalu an holo' onu nadan holo' an himmangoh hinan atop ta pinumtang'e on naklingda.
27 Mu undan aggem innila Sennakerib an ha"on an Dios ya innila' an namin nadan ato'atom ya pangapangayam.
Ya innila' bon nunhiglay bungotmu i ha''on.
28 Ta gapu i diyen bungotmu i ha''on ya nan punlattuwagam ya paddungnay tabikawa' di olongmu ya binungut'uy to'om ta ay'a kabayu.
Ta paddungnay guyudon da'a ta iyanamut da'ah bobleyu.
29 Ot he"a Hesekiah ya hituwey pangimatunam an ipapto"u tun bobleyu.
Te ad uwanin tawon ya hay itanudyu ya nadan ibungan nadan namaaggot humangoh hinan luta.
Ya athidi boy itanudyuh nan mihnod an tawon.
Mu nan mi'atluh tawon ya muntanom ayu mo ta nan apitonyu an bungan di itanomyuy itanudyu.
30 Ot nadan mabati i da'yu an i Judah ya munnanongdah tun bobleyu ta munholagda.
31 Te ha"on an ongal di abalinana an Dios ya ipa'annung'uh tuwe.
Ot adi mibahhon wadaday mabati i da'yuh tun ad Jerusalem.
32 Ta hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at hinan patul hi ad Assyria an alyonay, Adi mabalin an hogponda tun ad Jerusalem ya adi bo mabalin an oladonday panada ta umalihtu. Ya adi mabalin hi mihaggondahtu nadan nunhahapiyo. Ya adi bo mabalin an waha muntabab hitun nunlini"odan tun binattun aladyu ta pumpattukandan bumahhel an mangubat i da'yuh tun ad Jerusalem.
33 Ot nan inwan diyen patul an immali ya hidi boy awona hi pumbangngadanah bobleda. Ta adi nimpe mabalin an hunggop ituwen boble. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
34 Te ibaliw'uh tuwen boble ta adayawa' ya ta mipa'annung din imbaga' hidin baal'u an hi David.
35 Ya i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios hinan nungkampuwan nadan i Assyria ot patayonay hinggahut ta nawalut limay libu (185,000) an tindalu. Ta hidin nabiggat ya inoy an awagillang di titindalun nun'a'atehdih nan nungkampuwanda.
36 Ot makak mo da Sennakerib an didah nadan nabati an tindaluna ot ibangngad-dah bobleda hi ad Ninibeh.
37 Ya i han ohan algo ya immeh Sennakerib hinan templon nan diosna an hi Nisrok. Ya hidin mundaydayaw hidi ya niyunudda nan duwan imbabalena an da Adrammelek i Sareser ot patayondah nan ispada ot bumtikdah ad Ararat. Ot mihukkat nan imbabalena an hi Esarhaddon an numpatul.

20

Hay Nundogohan Nan Patul An Hi Hesekiah
(Isaiah 38:1-8,21-22; 2 Chronicles 32:24-26)

1 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Ot ume nan propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos ot alyonay, Alyon Apu Dios di ipanuhmu anun namin tun nunhituwam ta midadaan te ma"id ha namnamaom hi em pumhodan.
2 Ya pamaaggot munligguh Hesekiah hinan way dingding ot mundasal
3 an alyonay, He"a Apu Dios ya innilam hi'on nganney nunhilbiya'. Ot inat'u attog di abalina' an nangun'unud hinadan pohdom.
Ta ona inat hidi ya nunnaud an adi mitpol di kogana.
4 Yaden limmah'un moh Isaiah. Mu hidin wah nan gawwan nan lita"angan nan palasyu ya inalin Apu Dios i hiyay,

19:34 19:34 Isaiah 31:5

5 Mumbangngad'ah awadan Hesekiah an mangipangpanguluh nadan tatagu' ya
inalim di, Hi Apu Dios an dinayaw din hi apum an hi David ya dingngolnay dasalmu
ya tinigonay limmuwaam. Ot nomnomnomom an ipaphod da'a i naen dogohmu. Ot
mala''uh di tuluy algo ya mabalin mohpe an e'a mundayaw i hiya hinan Templo.
6 Ya udmana anuy pi'taguwam hi himpulut limay (15) tawon. Ya ihwang da'a ya
ibaliwna tun boble ta'u ta adi gubaton nan patul hi ad Assyria ta adayawana ya ta
mipa'annung din imbaganah din baalna an hi David.
7 Ot ibagan Isaiah hinadan baal nan patul an hi Hesekiah ta bo'bo'onda dohah nan
fig ya inda'opdah nan poghana ta wan mapoyanan.
8 Ot mahmahan Hesekiah an alyonay, Nganne ha panginnilaa' an pumhoda' ta
mala''uh ha tuluy algo ya mabalin an eya' mundayaw hinan Templo.
9 Ya inalin Isaiah di, Hay panginnilaam an pa'annungon Apu Dios nan imbagana
ya nan a"o. Ot mumpili'a hi pohdom an aton nan a"o hi'on tumikid hinan agdan onu
ihunodnah himpuluy (10) gattin.
10 Ya alyon Hesekiah di, Pohdo' di udot an ihunodna te nalaklakan tumikid hinan
agdan.
11 Ot mundasal hi Isaiah ya impahunod Apu Dios nan a"o hi himpuluy (10) pala'ad
nan agdan an iniphod din patul an hi Ahas.
12 Hidin dingngol nan patul hi ad Babilon an hi Merodak-Baladan an imbabalen
Baladan an nundogoh hi Hesekiah ot pumhod ya impiyenay tudo'na ya regalona i
hiya.
13 Ot apngaon Hesekiah dadiyen hinnag nan patul hi ad Babilon ot ipatigonan
namin i dida nadan nun'abalol an odona an umat hi silber ya balitu' ya ta'on on
nadan nabanglu an mangipaphod hi tamtam di makan ya nan mapmaphod an lanan
di olibo. Ot ena bo ipatigon dida nadan almasdan e mi'gubat. Ta ma"id ha aggena e
impatigon didah nadan wahdih nan palasyuna ya an namin nadan kinadangyan nan
pun'ap'apuwana.
14 Indani ot ume nan propeta an hi Isaiah hi awadan Hesekiah ot alyonay, Danay
nalpuwan dadiyen tatagu ya nganney imbagada i he"a?
Ya alyon Hesekiah di, Nalpudah di dayyah ad Babilon.
15 Ot alyon nan propeta di, Nganney tinigodah nan palasyu?
Ya alyon nan patul di, Tinigodan naminamin te ma"id ha agge' impatigon dida.
16 Ot alyon Isaiah i Hesekiah di, Donglom hituwen imbagan Apu Dios
17 an alyonay, Nomnomnomom an udum hi algo ya an namin nadan inamu'amung
handidan a'ammodmu an wadah nan palasyu ya ta'on on hanadan inamungmu ya
iye''edah ad Babilon ta ma"id ha mabati. Hiyah tuwey inalin Apu Dios.
18 Ya miyeday udum hinadan tinanudmuh ad Babilon ta mumbalindah yunok* ta
munhilbidah nan palasyun nan patul hidi.
19 Ya hay nambal Hesekiah ya alyonay, Maphod hinaen impa'innilam i ha"on an
nalpun Apu Dios.
Te hay wah nomnom Hesekiah ya malinggop di pun'ap'apuwana i diyen amataguna.
20 Nada'en udum an na'na'at hi numpatulan Hesekiah ya nadan ina'inatna an umat
hi nangiyammaanah nan puhung ot uhukonay dallom nan luta ta awon di liting
an umeh ad Jerusalem ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah.
21 Ya hidin nateh Hesekiah ot mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi
Manasseh.

---

* **20:18 20:18** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hi English an hay ibalinana ya nakapun ta munhilbih nan palasyu.

21

Hay Numpatulan Manasseh Hi Ad Judah

1 Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatulanah ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi nabonglet limay (55) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Hepsibah.
2 Mu hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an inyunnudnah nadan
nunhiglan umipabungot i hiya an pangat handidan impa'aan Apu Dios an nunhitu i
diyen numboblayanda an tinanud Israel.
3 Ta impaphodna bo nadan impapa"ih amanan hi Hesekiah an pundayawanda
hinadan dios di udum an tatagu. Ot ipiyammana bo nadan pun'onngan i Baal ot
ipata'dogna han pusti an mangita'dog i Aserah ta inyunnudnah nadan ina'inat din
patul hi ad Israel an hi Ahab. Ya ta'on on nadan bittuwon hi ad lagud on nundu"unana
ya dinayawna.
4 Ya ta'on on hidih nan way Templon Apu Dios on wadaday impiyamman Manasseh
hi nat'on an pun'onngan an ta'on on inalin Apu Dios di hiya ya abuh di dayawondah
ad Jerusalem.
5 Ot mumpa'apya boh nan duwan lita"angan nan Templon Apu Dios hi dakol an
pun'onnganda hinadan dakkodakkol an bittuwon hi ad lagud.
6 Ya ta'on mo ahan on nan imbabalenan lala'i ya ini'nongna hi maghob an mi'nong
i Molek an dios di udum an tatagu. Ya ma"id ha aggena inat hinadan adi pohdon Apu
Dios ta e numpabuyun ya numpabaki ya dakol nan udum an inatna. Ta hiya nan
nunhiglay bungot Apu Dios i hiya an gapu i dadiyen adi maphod an ina'inatna.
7 Ot alana bo nan iniphodnan pusti an mangita'dog i Aserah ot ena iha"ad hinan
Templo. Yaden hay inalin Apu Dios i din hi David ya nan imbabalenan hi Solomon ya
alyonay, Hi an namin tudan bobleyun tinanud Israel ya hitun ad Jerusalem di pinili'
hi iphodan nan Templo ta pundayawanyun ha"on hi inggana.
8 Ya hi'on inaynayunyu an unudon nadan tugun'u an indat'u i din hi Moses ya adi'
iyabulut an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i handidan a'ammodyu.
9 Mu hay inunud nadan tatagu ya bokon hi Apu Dios te hi Manasseh an
nangipangulu i dida hinadan pumbahulan. Ta inyal'aladan nangat hinadan adi
maphod mu hay nangat handidan dinadag Apu Dios an nunhitu ni' i diyen
numboblayandan tinanud Israel.
10 Ta hiya nan imbagan Apu Dios hinadan baalnan propeta an alyonay,
11 Nunhiglay numbahulan nan patul hi ad Judah an hi Manasseh te nunhiglan
umipabungot i ha"on an Dios nadan ina'inatna an inyal'alanay numbahulana mu
hanadan tinanud Amor an namangulun nunhituhdi. Ot ipanguluna nadan ibbanan i
Judah ta nundayawdah nadan bulul.
12 Ta hiya nan alyo' an Dios di dadago' hi ad Jerusalem ya an namin nadan bobleh
ad Judah ta manongngo'day tatagun mangngol hi a'atana.
13 Te dadago' hi ad Jerusalem an umat hi nangat'uh ad Samaria ya umat boh nan
inat'uh nadan holag Ahab. Ta ma"ido' nadan tataguh ad Jerusalem ta ay mapu'nahan
ha duyu ot miha"ub.
14 Ya ta'on on nadan oh'ohhan mabatih nadan tatagu' ya inganuy'u dida ta alan
nadan binuhulda dida ya ni'yalada nadan gina'uda.
15 Te nihipun hi nakakan handidan a'ammoddah ad Egypt ta ingganah ad uwani ya
impabohbohola' i dida an gapu nimpeh nadan adi maphod an ato'atonda.
16 Ya dakkodakkol di impapaten Manasseh an ma"id attog ha bahulda. Ya namamay
numbahulana i Apu Dios hi nangipangpanguluwanah nadan ibbanan i Judah an
nangat hi pumbahulan.

17 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Manasseh ya an namin nadan inatna
ya ta'on on hanadan numbahbahulana ya nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi
numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
18 Ya hidin nateh Manasseh ot ilubu'dah nan garden Ussa hinan way palasyu. Ot
mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Amon.

Hay Numpatulan Amon

19 Hi Amon ya baintit duway (22) tawonah din numbalinanah patul. Ot mun'ap'apu
hi ad Judah hi duway tawon ya abuh an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya
hay ngadan inana ya hi Mesullemet an imbabalen Harus an i Jotbah.
20 Ya nadan adi maphod di ina'inatna an umat i din hi amana an hi Manasseh.
21 Ta inyunnudnah nan a'at nimpen din hi amana ta hay dinayawna ya
nundu"unana ya hanadan bulul.
22 Ta din'ugnah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodna te aggena inun'unud
nadan tuguna.
23 Ta lo'tat mo ahan ya hinahapit nadan ap'apu an munhilbi i hiya di atondan
mamaten hiya ot patayondah Amon hinan palasyuna.
24 Mu pinaten damdaman nadan i Judah dadiyen namaten hiya. Ot pumbalinonda
nan imbabalenan hi Josiah hi patul.
25 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amon ya an namin nadan inatna ya
nitudo'dah nan nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi
ad Judah.
26 Ta hidin nate ot ilubu'dah nan lubu'an hidih nan garden Ussa. Ot mihukkat
nimpe nan imbabalena an hi Josiah an numpatul.

22

Hay Numpatulan Josiah Hi Ad Judah

1 Hi Josiah ya waluy tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apuh ad Judah hi
tulumpulut ohay (31) tawon an hay nunhituwana ya ad Jerusalem. Ya hay ngadan
inana ya hi Jedidah an imbabalen Adayah an nunhitudah ad Boskat hidih ad Judah.
2 Ya umipa'amlong i Apu Dios nadan ina'inatna an inyunnudnah nangat din hi
apuna an hi David te hanadan nipto' an pangat di ina'inatna.
3 Ta hidin mi'ahimpulut waluh (18) tawon hi numpatulana ya hinnagna nan
sekretalina an hi Sapan an imbabalen Asaliah an apapun Mesullam ta umeh nan
Templo. Ya hay imbagana i hiya ya alyonay,
4 Em ibagah nan nabaktun padi an hi Hilkiah ta bilangona ya indadaana nadan
pihhu an inamung nadan mungguwalyah nan panton nan Templo
5 ya indatnah nadan niyukodan nadan mipaphod hinan Templo. Ta ipabo'ladah
nadan
6 kalpentero ya nadan mumpahok hi batu ya muntuping. Ya inggattangdah kayiw
ya nadan nahabatan an batu an mahapul hi ipaphodan nan Templo.
7 Ya adi mahapul an itudo'da nadan midat an pihhu i dida te maphod di atonda.
8 Ya hidin wahdi nan sekretalin nan patul an hi Sapan hinan Templo ya alyon nan
nabaktun padi an hi Hilkiah i hiyay, Hinama"u nan Nitudo' an Tugun hinan Templo.
Ot idatna i Sapan ot bahaona.
9 Ot umeh Sapan hi awadan nan patul ot alyonay, Inalan nadan ap'apun munhilbin
he"a nan pihhun na'amung hinan Templon Apu Dios ot iyukodda hinadan mumpapto'
hinadan matamuwan hinan Templo.
10 Ya wahtu han naludun an natud'an an indat Hilkiah. Ot ibahan Sapan dohah
nan nitudo' i diyen naludun hinan patul.

11 Ya hidin dingngol Josiah nadan nibaga hinan Nitudo' an Tugun ya umukayungan
ta hinethetnay lubungna.
12 Ot ipa'ayagna nan padi an hi Hilkiah ya hi Ahikam an imbabalen Sapan ya hi
Akbor an imbabalen Mikayah ya nan sekretali an hi Sapan ya nan munhilbin hiya
an hi Asayah.
13 Ot alyonan diday, Ume ayu ta eyu mahmahan i Apu Dios nan a'at tuwen
nahama' an Nitudo' an Tugun ya hi'on nganney ma'at i dita'un tatagun nabatih tun
ad Judah ya hi ad Israel. Te nunhigla tayyay bungot Apu Dios i dita'u an gapuh agge
nangun'unudan handidan a'ammod ta'u hinadan tuguna an nitudo' ituwe.
14 Ot ume da Hilkiah ya hi Ahikam ya hi Akbor ya hi Sapan ya hi Asayah ot eda
mi'hapit hinan babain propeta an hi Huldah an ahawan nan mumpapto' hinadan
lubung hinan Templo an hi Sallum an imbabalen Tikbah. Hi Tikbah ya imbabalen
Harhas. Hay nunhituwan da Huldah ya hinan balu an boblehdih ad Jerusalem.
15 Ot alyon Huldah i diday, Eyu ibagah nan nannag i da'yuh tuwen alyon nan Dios
an dayawon ta'un tinanud Israel
16 an alyonay, Nomnomnomonyu an dadago' hituwen boble ya nadan tatagu an
nunhituhtu. Ta mipa'annung an namin datuwen nibaga ituwen Nitudo' an Tugun an
binahan nan patul hitun ad Judah.
17 Te din'uga' an Dios i da'yu ot e ayu munggohob hi insenso hinadan dios di
udum an tatagu. Ta nunhiglay bungot'u i da'yu an gapuh nadan inyammayu ot
dadiyey dayawonyu. Ta hiya nan ipahda' di bungot'u i da'yu an ma"id ha mabalin hi
mangipagol i diyen ato' i da'yu.
18 Ya alyon bon Huldah di, Ibagayuh nan patul hi ad Judah an nannag i da'yu an
alyonyuy, Hiyah tuwey inalin Apu Dios hinan dingngolmu an tuguna
19 an alyonay, Gapu ta minomnoman'ah din dingngolmu nadan nibagah nan
Nitudo' an Tugun an panadag'u ituwen boble ya da'yun tatagu ta mama"id ayu
ya numpada"ul'a ot punhethetmuy lubungmu ot kumga'a an mumpahpahmo' ya
dingngol da'an ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
20 Ot nomnomnomom an gapu i naen inatmu ya adi' ni' dadagon tun bobleyu ta
ingganah atayam ta wan malinggop hi ilubu'am. Ta adim tigon di ato' an manadag
ituwen boble ya da'yun nunhituhtu.
Ta numbangngadda ot ibagadah nan patul dadiyen imbagan nan propeta.

23

Hay Inat Josiah Hinan Nahama' An Nitud'an Nadan Tugun

1 Ot ipa'ayag nan patul an hi Josiah an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hi ad
Jerusalem ya hi an namin hi ad Judah.
2 Ot umedah nan Templo an in'uyugdan namin nadan tataguh ad Jerusalem ya an
namin hi ad Judah an nun'awotwot ya kakadangyan ya ta'on on nadan padi ya nadan
propeta. Ta na'amungda ot olto'olton nan patul an nangibaha hinadan nibaga hinan
Nitudo' an Tugun an hinama'dah nan Templo.
3 Ot e tuma'dog hinan way tu"ud hinan Templo an umohnongan di patul ot ibagana
i Apu Dios an atonday abalinandan mangun'unud hinadan nitudo' an tuguna. Ya
ta'on on nadan tatagu ya athidi boy imbagada an ihamaddan unudon dadiyen tugun.
4 Ot ibagan Josiah hinan nabaktun padi an hi Hilkiah ya hinadan padin bumodbod-
dang i hiya ya nadan guwalyah nan panton di Templo ta ipalah'undan namin nadan
inusaldah nundayawandan Baal ya hi Aserah ya hinadan bittuwon. Ot eda pu'ulan
dadiyeh nan way wa"el an nungngadan hi Kidron an nibata"an hi ad Jerusalem. Ot
alanda nan dapul dadiye ot iyedah ad Betel.

5 Ot ipa'aana bo nadan padin pinilin nadan namangulun numpatul an mangidawat
hinadan maghob an insenso hinadan dios di udum an tatagu an umat i Baal ya nan
algo ya nan bulan ya nadan bittuwon hidih nadan pundayawan hi ad Jerusalem ya
hinadan udum an bobleh ad Judah.
6 Ot aanonda bo nan pustin mangita'dog i Aserah an wah nan Templon Apu Dios
ot iyedah nan way wa"el an nungngadan hi Kidron an nibata"an hi ad Jerusalem ot
gobhondahdi. Ot guduwonda nan ulingna ot ahida e pun'ihabuwag hinan lubu'an di
tatagu.
7 Ot ipapa"ihna bo nadan iha"adan nadan linala'in mumpabpabbayad hi adolda
an hidi boy pun'abolan nadan binabaih nadan usalonda hi pundayawanda i Aserah
hidih nan Templon Apu Dios.

8 Ot ipapa"ihnan namin nadan pundayawandah nadan dios di udum an tatagu hi
ad Geba ta ingganah ad Beerseba. An i dadiyey e nangidawatan nadan padi hinadan
maghob an insenso. Ya atbohdin impapa"ihna nadan pundayawandah nadan dios di
udum an tataguh nadan way geyt an umat hinan hawwangon an geyt an nungngadan
hi Joshua an hiya nan gobelnador ni' hi ad Jerusalem. Hidiyen geyt ya wah nangappit
hi iniggid hi'onta hunggop hinan boble. Ot pumbangngadonah ad Jerusalem an
namin nadan padi an mabalin an middum an munhilbin Apu Dios an nunhituh nadan
udum an bobleh ad Judah.
9 Mu gapu ta nunhilbi ni' datuwen padi hinadan pundayawandah nadan dios di
udum an tatagu ya adi mabalin an dida boy munhilbih nan punggobhan hi mi'nong
i Apu Dios hi ad Jerusalem. Mu inyabulutnan mi"andah nadan ibbadan padi an
munhilbih nan Templo hinadan tinapay an agge nadduman hi yist.

10 Ya impapa"ih bon Josiah nan ma'alih Topet an punggobhan hi mi'nong an
wahdih nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom. Ta ma"id mo ha mangiye
hi imbabalenahdi ta ena gobhon ta mi'nong i Molek.
11 Ya impa'aana boh nan way hogpan hinan Templo nadan kabayu an mungguyud
hinadan kalesa an niyukod hinan dayawondan algo. Ya datuwen kabayu ya wadadah
nan nihaggon hidih nan niha"adan nan munhilbih nan patul an hi Nathan-Melek. Ot
pu'ulan da Josiah nadan kalesan nidawat hinan algo.

12 Ot pumpa"ihna bo nadan punggobhan hi mi'nong an impa'iphod handidan
numpatul hi ad Judah hidih nan atop nan palasyu an nipotto' hinan kuwartun din
patul an hi Ahas. Ya ta'on on nadan punggobhan hi mi'nong an impiphod din patul
an hi Manasseh hinadan lita''angan nan Templo ya impapa"ihna. Ot pungguduna
dadiye ot eda itopal hidih nan wa"el an nungngadan hi Kidron.
13 Ya impapa"ihna bo nadan pundayawan hinadan nunhiglan umipabungot i Apu
Dios an dios nadan i Sidon an hi Astoret ya hi Kemos an dios nadan i Moab ya hi
Molek an dios nadan i Amon an dadiye nadan impa'iphod din patul an hi Solomon hi
huddo' nan nabillid an nungngadan hi Olibet hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta
wah ad Jerusalem.
14 Ya numpa"ihna bo nadan inha"addan batun dayawonda ya nadan pustin
mangita'dog i Aserah ot eda pun'iwakat hidiy tungal di nun'a'aten tatagu.

15 Ot pa"ihona bo nan pun'onngan hi ad Betel hidih nan pundayawanda an
inyamman Jeroboam an imbabalen Nebat an nangipangpanguluh nadan i Israel ta
inatda nadan pumbahulan i Apu Dios. Ot gobhonda ta numbalin hi dapul ot pu'ulanda
bo nan pustihdi an mangita'dog i Aserah.

16 Ya hidin tinigon bon Josiah nadan lubu'an hinan nabillid hidih ad Betel ot
ipaka"utna nadan tungal i dadiye ot eda gobhon hinan punggobhan hi mi'nong ta

adi mo mabalin hi pundayawan te nalmo'. Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios hinan propetana.
17 Indani ya tinigona nan lubu'an din propeta an nangibagah nan ma'at i diyen punggobhan hi mi'nong. Ot mahmahana an alyonay, Nganney ud lubu'an i diye dee?
Ya alyon nadan i Betel di, Hidiye nan lubu' din propetan Apu Dios an nalpuh ad Judah an nangibaga ituwen inatmu teeh tun punggobhan hi mi'nong hitu.
18 Ya alyon nan patul an hi Josiah di, Ta'omman hi adiyu ihalon di tungalna. Ta aggeda mo e inala nan tungalna ya atbohdi nadan tungal nadan propetan i Samaria.
19 Ot ipapa"ih bon Josiah an namin nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu hi ad Samaria an impa'iphod handidan namangulun patul hi ad Israel ta hiya nan nunhiglay nangipaboholandan Apu Dios.
20 Ot ipapaten Josiah nadan padi i dadiyen pundayawan hidih nan pangidawatan hi mi'nong an iniphod nadan patul ot ahina gobhon hidiy tungal di tatagu. Ta on nalpah an inatna dadiye ot mibangngad mohpeh ad Jerusalem.
21 Ot alyon bon nan patul an hi Josiah hinadan tatagu di, Mahapul an ngilinon ta'u nan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ta dayawon ta'u nan Dios an dayawon ta'u tuwali te hidiyey nibagah nan Nitudo' an Tugun Apu Dios.
22 Ta nihipun hi nun'ap'apuwan nadan mangipanuh hi tatagu ya ta'on on hidin numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad Israel ya hi ad Judah ya ma"id ha nipadpaddungan diyen inatdan nungngilin.
23 Hay nungngilinanda hi ad Jerusalem i diyen punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Josiah hi ad Judah.
24 Ya hay udum bo hi inat Josiah ya impa'aana hi ad Jerusalem ya hi an namin an bobleh ad Judah nadan nunhiglan umipabungot i Apu Dios an umat hinadan mumbuyun ya nadan mumpumbaki. Ya impa'aanan namin nadan bulul an dayawondah nadan babaleda. Ta inun'unudnan namin nan tugun an nitudo' hinan naludun an hinama' Hilkiah hidih nan Templo.
25 Ta ma"id ha umat i Josiah hinadan namangulun numpatul ya ta'on on nadan nihukkat i hiya. Te hiya han nahamad di pamhodnan Apu Dios ta hiyay nangiyohhaanah nomnomna ya nitaguwana an niyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Moses.
26 Mu ta'on on athidi ya agge damdama na'ubayah di bungot Apu Dios hinadan i Judah te gapuh nan dakol an numbahulan Manasseh an nangipabungot i hiya.
27 Ta alyonay, Nan inat'un nanadag hi ad Israel ya atbohdiy ato' hitun ad Judah. Ta pa'aano' nadan tataguhtu ta miyedah adawwin boblen umat hinadan i Israel. Ya ta'on on tun ad Jerusalem an pinili' an boble ya atbohdi tun Templo an alyo' hi adayawa' ya iwalong'u.
28 Hanadan udum an na'na'at hi numpatulan Josiah ya nitudo'dah nan nitud'an an namin di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an numpatul hi ad Judah.
29 Hidin apatul Josiah ya impangulun Neko an patul hi ad Egypt nadan tindaluna ot ipluydah huddo' nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta eda boddangan nan patul hi ad Assyria. Mu impangulun nan patul an hi Josiah nadan titindaluna ot eda alhoton dida. Mu pinatedah Josiah hi ad Megiddo.
30 Ot iyanamut nadan ap'apun munhilbin hiya di adolnah ad Jerusalem an intakkedah kalesa ot eda ilubu' hinan napto' an lubu'na. Ot pumbalinon nadan tataguh ad Judah hi Jehoahas an imbabalen Josiah hi patulda ta nihukkat i amana.

Hay Numpatulan Jehoahas Hi Ad Judah

23:16 23:16 1 Patul 13:2

31 Hi Jehoahas ya baintit tuluy (23) tawonah din numpatulana mu tuluy bulan ya
abuh han nun'ap'apuwana an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay ngadan
inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an i Libnah.
32 Ya hituwen hi Jehoahas ya hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an
inyunnudna i handidan a'ammodnan namangulun numpatul.
33 Indani ya binalud nan patul hi ad Egypt an hi Neko hi Jehoahas hi ad Riblah an
boble hi ad Hamat ta napogpog di nun'ap'apuwanah ad Jerusalem. Ot piliton nan
patul an hi Neko an pumbayadon nadan i Judah hi buwis an kulang hi tuluy libut
limay gahut (3,500) di kilun silber ya tulumpulut opat (34) di kilun di balitu'.
34 Ot hay ihukkat nan patul an hi Neko hi patul hi ad Judah ya hi Eliakim an oha bon
imbabalen Josiah ta mihukkat i amanan hi Josiah. Ot hukkatanay ngadan Eliakim ta
hi Jehoyakim. Mu hi Jehoahas e nimpe ya inyenah ad Egypt ta hidiy e nangibaludan
Neko i hiya ta hidiy natayana.
35 Ya pinilit Jehoyakim nadan ibbanan i Judah an mumbayad hi buwisda an mipu'un
hinan bo'laonda ta waday idatna i Neko an patul hi ad Egypt hinan hingilonan balitu'
ya silber.

Hay Numpatulan Jehoyakim Hi Ad Judah

36 Hi Jehoyakim ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi
ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay
ngadan inana ya hi Sebidah an imbabalen Pedayah an i Rumah.
37 Ya hi Jehoyakim ya hanadan adi maphod di ina'inatna an umat hi inat handidan
a'ammodna.

24

1 Hidin numpatulan Jehoyakim ya e ginubat nan patul hi ad Babilon an hi
Nebukadnesar hi ad Judah. Ot sumukuh Jehoyakim ot mumbayad hi buwisnan didah
tuluy tawon. Mu indani ya nginhenah Nebukadnesar.
2 Ot honagon Apu Dios nadan i Babilon ya i Syria ya i Moab ya i Ammon ta
gubatondah ad Judah ta dadagonda ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hinadan
baalnan propeta.
3 Ta mipa'annung nimpen ma'at nan ninomnomna tuwalin ma'at hi ad Judah ta
umaan nadan tataguhdi an gapuh nadan dakol an numbahulan Manasseh
4 an umat hi namatayanah nadan dakol an tatagun ma"id attog ha bahulda ta
paddungnay limbongnah ad Jerusalem hi dalada. Ta hi Apu Dios ya adina pohdon
an pakawanon hi Manasseh i diyen nunhiglan inatna.
5 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Jehoyakim an ta'on on nadan
ina'inatna ya nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul
hi ad Judah.
6 Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoyakin an numpatul.
7 Ya agge mo e ginubat nadan i Egypt nadan i Judah. Te inabak nan patul hi ad
Babilon an hi Nebukadnesar nan patul hi ad Egypt ot sakuponan namin nadan boblen
sinakup ni' Neko an mihipun hinan wa"el hi ad Egypt ta ingganah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates.

Hay Numpatulan Jehoyakin Hi Ad Judah

8 Hi Jehoyakin ya himpulut waluy (18) tawonah din numbalinanah patul ot
mun'ap'apuh ad Judah i han tuluy bulan ya abuh an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem. Hay ngadan inana ya hi Nehusta an imbabalen Elnatan an i Jerusalem.
9 Ya adi maphod nadan ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an umat hi inat
amana.

10 Ya i diyen hi Jehoyakin di patul ya imme nadan opisyal di tindalun Nebukadnesar
an patul hi ad Babilon ot eda li"ubon hi ad Jerusalem.
11 Ta i diyen lini"ub nadan opisyal ya nadan tindaluda ya immeh Nebukadnesar hi
ad Jerusalem.
12 Ot sumuku nan patul hi ad Judah an hi Jehoyakin ya ta'on on hi inana
ya nadan baalna ya nadan imbabalena ya nadan ap'apun munhilbin hiya. Ta
tiniliw Nebukadnesar hi Jehoyakin ot iyenah ad Babilon ta numbalin hi balud hidin
mi'awaluh tawon hi numpatulan Nebukadnesar.
13 Ot alan Nebukadnesar an namin nadan nabalol an usal hinan Templo ya hinan
palasyu ya an namin nadan impa'iphod din patul an hi Solomon an nun'abalitu'an
an usal hinan Templo. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios.
14 Ot iyenah ad Babilon an namin nadan opisyal di tindalu ya nadan tindaluda
ya nadan nun'ala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya mun'udih ya
mun'alkus. Ta umedah himpuluy libun (10,000) namin an numbalin hi balud hidi. Ta
ammuna nadan na'awwotwot hi nabati.
15 Ta inyena nimpeh ad Babilon hi Jehoyakin ya ta'on on hi inana ya nadan
ahawana ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan waday abalinandah ad Judah.
Ot mumbalindah balud hidi.
16 Ya niddumda nadan pituy libun (7,000) titindalu an nun'ala'ing ya mun'abikah
an e mi'gubat ya nadan hinlibun (1,000) nun'alala'ing hinadan nat'onat'on an
matamuwan an umat hi mumpa'ot ya mun'udih ya mun'alkus.
17 Ot pumbalinonah Mattaniah an hi ulitaun Jehoyakin hi patul hi ad Judah. Ot
hukkatanay ngadana ta hi Sedekiah.

Hay Numpatulan Sedekiah Hi Ad Judah

18 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot mun'ap'apu
hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Hay ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an i Libnah.
19 Ya nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an umat
damdama i Jehoyakim.
20 Ta hiya nan bimmungot hi Apu Dios hinadan i Judah ot pa'aanona didahdi. Ot
ipiyena didah udum hi boble.

Indani ya namama te nginhen Sedekiah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadne-
sar.

25

1 Hidin mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan Sedekiah ya impangulun Nebukadnesar
an namin nadan tindaluna ot eda li"ubon hi ad Jerusalem hidin mi'apuluh algoh
din mi'apuluh bulan i diyen tawon. Ta nungkampudah bahhel nan binattun alad di
ad Jerusalem ot ihipundan mun'ammah pumpattukandan bumahhel hinan binattun
alad ta gubatonda dida.
2 Ta innaynayundan lini"ub di ad Jerusalem ta ingganah din mi'ahimpulut ohay
(11) tawon hi numpatulan Sedekiah.
3 Ya hidin mi'ahiyam di algoh nan mi'apat di bulan i diyen tawon ya napuhandan
namin hi makan hi ad Jerusalem.
4 Ya i diye ya waday pina"ih nadan binuhulda hinan binattun alad ot hogpondah ad
Jerusalem. Mu ta'on on innilan da Sedekiah hinadan tindaluna an wahdiday nunli"ub
hi bobleda ya binumtikda damdama i diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul
ot inayundan lumah'un an ini'wadah nan numbattanan nan duwan binattun alad. Ot
ipluydah nan arabah.

5 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon dida ot akhupandah
Sedekiah hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko. Ya hanada'en tindaluna
ya nahiyahhiya'da ta nuntataynanda nan patulda.
6 Ot tiliwondah Sedekiah ot iyedah ad Riblah an awadan Nebukadnesar an patul hi
ad Babilon ot ibaganay dusana.
7 Ot patayondahdih ad Riblah nadan linala'in imbabalena hi hinangngabna ot
ukitonday matana ot ahida bangkilingan hi gombang ot iyedah ad Babilon.

Hay Napa"ihan Nan Templo

8 Indani ya immalih ad Jerusalem hi Nebusaradan an ap'apun di guwalyan nan
patul an hi Nebukadnesar hidin mi'apituh algoh nan mi'alimay bulan i diyen
mi'ahimpulut hiyam (19) di tawon hi numpatulan Nebukadnesar hi ad Babilon.
9 Ot pu'ulana nan Templo ya nan palasyu ya an namin nadan balehdi an namamah
nadan ongal di niyatanan bale.
10 Ot ipapa"ih Nebusaradan hinadan tindaluna nadan binattun alad hinan nun-
lini"odan di ad Jerusalem.
11 Ot baludona nadan nabatih ad Jerusalem ta iyenah ad Babilon an ta'on on nadan
e ni'hayyup hinan patul hi ad Babilon.
12 Ta hay binatina ya nadan udum an na'awwotwot ya abuh ta waday muntamuh
nadan puntanoman hi greyp ya nadan udum an matanoman.
13 Ot alandan namin nadan gombang hinan Templo an umat hinadan tu"ud ya
nadan kaliton ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting. Ta ginududa ot iyedah ad
Babilon.
14 Ya ni'yalada bon namin nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan
pumputul hi mitsa ya nadan besin ya duyu ya an namin nadan gombang an ma'usal
hinan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.
15 Ya inalan bon da Nebusaradan nadan malukung an puntayah dala ya nadan
punggobhan hi insenso ya an namin nadan usal an balitu' ya silber di niphod.
16 Ya hanada'en gombang an ni'apyah nan duwan tu"ud ya nan punha"adan hi liting
ya nadan himpulut duwan (12) ay bulug an baka an nipabunana ya naligatda an
makilu te nunhiglay damotda. Datuwe nadan impiyamman din patul an hi Solomon
ta ma'usal hinan Templo.
17 Ta nan ohan tu"ud ya baintit pituy (27) umpiy dinukkena. Ya na'en gombang an
nihu"up hi baktun nan tu"ud ya opat ta han godway umpiy tinagena. Ya na'al'alkusan
hi gombang an nahanu'hu"up an nun'atuligonggong an nili'woh ya nibanattan di
umat hi bungan di pomegranet.
18 Ot baludon Nebusaradan hi Serayah an nabaktun padi ya hi Sepaniah an
mi'adwan padi ya nadan tulun mungguwalyah nadan geyt di Templo.
19 Ot iddumna bon baludon di ohan opisyal di tindalu hi ad Judah ya limah nadan
uggan manugun hinan patul ya nan opisyal bon di tindalu an hiya nan munlistah
nadan balu an muntindalu ya nadan nanom (60) an tataguna.
20 Ot ipangulun Nebusaradan didan namin hi ad Riblah an awadan nan patul hi ad
Babilon.
21 Ot ipapaten nan patul datuwehdi hi ad Riblah an bobleh ad Hamat.
Ta athidin impiyedah ad Babilon di dakol an i Judah ta nataynan di num-
boblayanda.
22 Indani ya numbalinon Nebukadnesar hi Gedaliah hi gobelnador ta mun'ap'apuh
nadan nabatin tataguhdi hi ad Judah. Hituwen hi Gedaliah ya apapun Sapan an
imbabalen Ahikam.
23 Ta hidin dingngol nadan udum an opisyal di tindalu hi ad Judah ya nadan
tindaluda an numbalinon nan patul hi ad Babilon hi Gedaliah hi gobelnador hi ad

Judah ya eda ni'hapit i hiya hi ad Mispah. Datuwen opisyal ya hi Ismael an imbabalen
Netaniah ya hi Johanan an imbabalen Kareah ya hi Serayah an imbabalen Tanhumet
an i Netopah ya hi Jaasaniah an i Maakah ya nadan tindaluda.
24 Ot alyon Gedaliah i diday, Adi ayu tumakut hinadan ap'apun di i Babilon. Ta
namaag ya nihtu ta'uh tun numboblayan ta'u ta munhilbi ta'uh nan patul hi ad
Babilon ot malinggop ta'u.
25 Mu hidin mi'apituh bulan i diyen tawon ya imme boh ad Mispah hi Ismael an
imbabalen Netaniah an hay hi apuna ya hi Elisama an tinanud di patul. Ya in'uyugnay
himpulun (10) ibbana ot patayondah Gedaliah ya nadan ibbanan i Judah ya i Babilon
hidih ad Mispah.
26 Ta hiya nan binumtikdah ad Egypt an namin nadan tatagun i Judah an nawotwot
onu kadangyan ya nadan opisyal di tindalu. Te tumakutdah aton nadan i Babilon i
dida.

Hay Nilubusan Jehoyakin

27 Hidin mi'atulumpulut pituy (37) tawon hi nibaludan Jehoyakin an patul hi ad
Judah ya numbalin hi patul hi Ebil-Merodak hi ad Babilon ot ipalah'unah Jehoyakin
hinan baludan. Ya hay na'atan tuwe ya hidin mi'abaintit pituy (27) algo hinan
mi'ahimpulut duway (12) bulan i diyen tawon.
28 Ya ma'uleh Ebil-Merodak i Jehoyakin ta indattanah nangatun sa'adna mu
hanadan udum an patul an nibalud hidih ad Babilon.
29 Ot iyabulutnan hukkatan Jehoyakin di lubungna ta bokon mo nan lubung di
balud di ilubungna. Ya niddum bon ni"an hinan panganan di patul hi abigabigat ta
inggana ot mate.
30 Ya nanongnan waday indat nan patul an hi Merodak i hiya hi pihhu ta waday
inginanah nadan mahapulnah binigat ta inggana ot mate.

1 Chronicles

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen 1 Chronicles ya hay ipa'innilana ya nan agge nangiwalongan Apu Dios hinadan tataguna an tinanud Israel. Te ta'on on inabak nadan i Assyria ya nadan i Babilon dida ot iyeda didah udum hi boble mu agge damdama inwalong Apu Dios dida. Ta wadaday udum i dida an immanamut hi ad Jerusalem.

Ya nan nangitudo' ituwen liblu ya impanomnomnah nadan tinanud Israel nan inat Apu Dios an nunwagah ya nangipanapto' hinadan a'ammodda handi ta natulidda. Ya unhaot athidi boy aton damdaman nadan tinanud Israel an tumulid te hi Apu Dios ya adi maluman nan pamhodna ya pangipapto'nah tataguna. (Psalm 100:5)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan a'ammod di tinanud Israel ta dimmakkodakkolda (1 Chronicles 1–9)
2. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta pinto'nah David an numpatul i dida (1 Chronicles 10–21)
3. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta indadaananda nadan miyammah nan Templo ya hay nidatan di tamun nadan tinanud Libay (1 Chronicles 22–26).
4. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan tinanud Israel ta napanuh nadan tamun di hinohha (1 Chronicles 27–28)
5. Hay natayan David (1 Chronicles 29)

Hay Tonton Di Tinanud Adam Ta Inggana I Noah

1 Hi Adam ya nuntanud ta hi Set. Ot muntanud hi Set ta hi Enos. Ot muntanud hi Enos
2 ta hi Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi Mahalalel. Ot muntanud hi Mahalalel ta hi Jared.
3 Ot muntanud hi Jared ta hi Enok. Ot muntanud hi Enok ta hi Metuselah. Ot muntanud hi Metuselah ta hi Lamek. Ot muntanud hi Lamek
4 ta hi Noah an hi aman da Sem ya hi Ham ya hi Japet.

Hay Tinanud Japet

5 Hi Japet ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gomer ya hi Magog ya hi Maday ya hi Jaban ya hi Tubal ya hi Mesek ya hi Tiras.
6 Ya hi Gomer ya hay linala'ih imbabalena ya hi Askenas ya hi Ripat ya hi Togarmah.
7 Ya hi Jaban ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elisah ya hi Tarsis ya hi Kittim ya hi Rodanim.

Hay Tinanud Ham

8 Hay linala'ih imbabalen Ham ya hi Kus ya hi Misraim ya hi Put ya hi Kanaan.
9 Ya hi Kus ya hay linala'ih imbabalena ya hi Seba ya hi Habilah ya hi Sabta ya hi Raamah ya hi Sabteka. Ya hi Raamah ya hay linala'ih imbabalena ya da Seba i Dedan.
10 Ya wada boy oha an holag Kus an hi Nimrod an nundongol an ongal di abalinana an mi'gubat hi abobbobleh tun luta.
11 Ya hi Misraim ya nuntanud ta nadan i Lud ya i Anam ya i Lehab ya i Naptuh
12 ya i Patrus ya i Kaptor ya i Kasluh an nalpuwan nadan i Pilistia.
13 Ya hi Kanaan ya hay imbabalena ya hi Sidon an hay panguluwan ya hi Hit
14 ya hi Jebus ya hi Amor ya hi Girgas
15 ya hi Hib ya hi Ark ya hi Sin
16 ya hi Arbad ya hi Semar ya hi Hamat.

Hay Tinanud Sem

17 Ya hi Sem ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elam ya hi Assur ya hi Arpaksad ya hi Lud ya hi Aram.
Ya hi Aram ya hay linala'ih imbabalena ya hi Us ya hi Hul ya hi Geter ya hi Mesek.
18 Ya hi Arpaksad ya nuntanud ta hi Selah. Ot muntanud hi Selah ta hi Eber.
19 Ya hi Eber ya duwaday linala'in imbabalena. Nan oha ya nginadananda ta hi Peleg te hidin niyayyam ya nagodwa tun luta. Ya hi ibbana ya nginadananda ta hi Joktan.
20 Ya hi Joktan di hi aman da Almodad ya hi Selep ya hi Hasarmabet ya hi Jerah
21 ya hi Hadoram ya hi Usal ya hi Diklah
22 ya hi Obal ya hi Abimael ya hi Seba
23 ya hi Opir ya hi Habilah ya hi Jobab. Ta datuwe nadan linala'in imbabalen Joktan.
24 Ta hi Sem nimpe ya nuntanud ta hi Arpaksad. Ot muntanud hi Arpaksad ta hi Selah. Ot muntanud hi Selah
25 ta hi Eber. Ot muntanud hi Eber ta hi Peleg. Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu. Ot muntanud hi Reu
26 ta hi Serug. Ot muntanud hi Serug ta hi Nahor an hi aman Terah. Ot muntanud hi Terah
27 ta hi Abram an hay ohah ngadana ya hi Abraham.

Hay Holag Abraham

28 Hi Abraham ya nadan linala'i an imbabalena ya da Isaac i Ismael.
29 Ya datuwe nadan tinanud Ismael an hay panguluwan ya hi Nebayot ot ahi hi Kedar ot ahi hi Adbeel ot ahi hi Mibsam
30 ot ahi hi Misma ot ahi hi Dumah ot ahi hi Massa ot ahi hi Hadad ot ahi hi Tema
31 ot ahi hi Jetur ot ahi hi Napis ot ahi hi Kedemah. Ta danaey imbabalen Ismael.

Nadan Binintan Abraham I Keturah

32 Ya nadan udum an linala'i an imbabalen Abraham hinan numbintanana an hi Keturah ya hi Simran ya hi Joksan ya hi Medan ya hi Midian ya hi Isbak ya hi Suah.
Ya hay linala'i an imbabalen Joksan ya da Seba i Dedan.
33 Ya hay linala'i an imbabalen Midian ya da Epah ya hi Eper ya hi Hanok ya hi Abida ya hi Eldaah. Danae nadan holag Keturah an numbintanan Abraham.

Hay Holag Da Abraham I Sarah

34 Hi Abraham ya hiyay hi aman Isaac. Ya hay linala'ih imbabalen Isaac ya da Esau i Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel.
35 Ya hay linala'ih imbabalen Esau ya hi Elipas ya hi Rewel ya hi Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.
36 Ya hay linala'in imbabalen Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Gatam ya hi Kenas ya hi Timna ya hi Amalek.
37 Hay linala'ih imbabalen Rewel ya hi Nahat ya hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah.
38 Hay linala'ih imbabalen Seir* ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan.
39 Ya hi Lotan ya hay linala'ih imbabalena ya da Hori i Homan. Ya waday babai an hi ibban Lotan an hi Timna.
40 Ya hay linala'ih imbabalen Sobal ya hi Alban ya hi Manahat ya hi Ebal ya hi Sepo ya hi Onam. Ya hi Sibeon ya hay linala'ih imbabalena ya da Ayah i Anah.
41 Ya hi Anah ya hi Dison han lala'in imbabalena. Ya hay linala'ih imbabalen Dison ya da Hemdan ya hi Esban ya hi Itran ya hi Keran.

---

* **1:38 1:38** Hi Seir ya tinanud Esau.

42 Ya hay linala'ih imbabalen Eser ya hi Bilhan ya hi Saaban ya hi Akan. Ya hay
linala'ih imbabalen Disan ya da Us i Aran.

Nadan Numpatul Hi Ad Edom

43 Hidin ma"id ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wadada mo tuwaliy numpatul hi
ad Edom. Ta hay patul hi ad Edom ya hi Bela an imbabalen Beor an hay nunhituwana
ya hi ad Dinhabah hidih ad Edom.
44 Ya hidin nateh Bela ya nihukkat an numpatul hi Jobab an imbabalen Serah an i
Bosrah hidih ad Edom.
45 Ya hidin nate boh Jobab ya nihukkat an numpatul hi Husam an i Teman.
46 Ya hidin nateh Husam ya nihukkat an numpatul hi Hadad an imbabalen Bedad.
Hi Hadad ya inabakna nadan i Midian hidin nunggugubatandah ad Moab. Ya hay
nunhituwana ya hi ad Abit hidih ad Edom
47 Ya hidin nateh Hadad ya nihukkat an numpatul hi Samlah an i Masrekah.
48 Ya hidin nate boh Samlah ya nihukkat an numpatul hi Saul an i Rehobot an
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates.
49 Ya hidi bon nateh Saul ya hay nihukkat hi numpatul ya hi Baal-Hanan an
imbabalen Akbor.
50 Ya hidin nateh Baal-Hanan ya nihukkat an numpatul hi Hadad. Ya hay ngadan
nan boblen ena nunhituwan ya hi ad Pau hidih ad Edom. Hay ngadan ahawana ya
hi Mehetabel an imbabalen Matred an hi na' Me-Sahab.
51 Indani ya nateh Hadad.

Hay Nun'ap'apuh Nadan Himpahimpamu'un An Nunhituh Ad Edom

Hay nun'ap'apuh nadan himpahimpamu'un an nunhituh ad Edom ya hi Timna ya
hi Albah ya hi Jetet
52 ya hi Oholibamah ya hi Elah ya hi Pinon
53 ya hi Kenas ya hi Teman ya hi Mibsar
54 ya hi Magdiel ya hi Iram. Ta way oha i datuwe on impanguluna nadan tinanud
an nalpuwana.

2

Hay Tinanud Israel

1 Hay linala'in imbabalen Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel* ya hi Ruben ya
hi Simeon ya hi Libay ya hi Judah ya hi Issakar ya hi Sebulun
2 ya hi Dan ya hi Joseph ya hi Benjamin ya hi Naptali ya hi Gad ya hi Aser.

Hay Tinanud Judah

3 Hay linala'ih imbabalen Judah ya hi Er ya hi Onan ya hi Selah. Ta tuluday
imbabaledah nan i Kanaan an hi Batsua. Mu nan panguluwan an hi Er ya adi maphod
di pangatna ta hiya nan pinogpog Apu Dios di nitaguwana.
4 Ya hi Judah ya inimbabalayanah Tamar an inapuna ta nawada da Peres i Serah.
Ta liman namin di linala'ih imbabalen Judah.
5 Ya hay linala'ih imbabalen Peres ya da Hesron i Hamul.
6 Ya hi Serah e ya limaday linala'in imbabalena an hi Simri ya hi Etan ya hi Heman
ya hi Kalkol ya hi Darda.
7 Ya hi Akan an imbabalen Karmi an holag Serah din linummuh na'abakan nadan
tinanud Israel te waday impa"enah nadan nidawat i Apu Dios an inabakdah gubat.
8 Ya hi Etan ya hay imbabalenah lala'i ya hi Asariah.

---

* **2:1 2:1** Hay nungngadan hi Israel i Jacob ya hi Apu Dios. **2:4 2:4** Hidin Hopapna 38:6-27 **2:7 2:7** Joshua 7:20-26

Hay A'ammod David An Mihipun Hinan Apapun Judah An Hi Hesron

9 Hi Hesron ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jerameel ya hi Ram ya hi Kaleb.
10 Ya hi Ram ya imbabalenah Aminadab an hi aman Nason an nun'ap'apuh nadan tinanud Judah.
11 Ya hi Nason ya imbabalenah Salmon an hi aman Boas.
12 Ya hi Boas ya imbabalenah Obed an hi aman Jesse.
13 Ya hi Jesse ya hay imbabalena ya hi Eliab an panguluwan ot ahi hi Abinadab ot ahi hi Simea
14 ot ahi hi Netanel ot ahi hi Raday
15 ya ni'anom hi Osem ot ahi hi David.
16 Ya nadan binabai an imbabalen Jesse ya da Seruyah i Abigail. Ya Hi Seruyah ya tuluy linala'in imbabalena an hi Abisay ya hi Joab ya hi Asahel.
17 Ya hi Abigail ya hiyay hi inan Amasa an imbabaleda i Jeter an tinanud Ismael.

Hay Imbabalen Hesron

18 Hi Kaleb an imbabalen Hesron ya waday imbabaledah nan ahawana an hi Asubah an nginadananda hi Jeriot.† Ya datuwe nadan linala'i an imbabaleda an hi Jeser ya hi Sobab ya hi Ardon.
19 Ya hidin nateh Asubah ya numbintan hi Kaleb i Eprat ta nawadah Hur.
20 Hi Hur ya hiyay hi aman Uri an nangimbabale i Besalel.
21 Hi Hesron ya nanom (60) di tawonah din inahawana nan babai an hi ibban Gilead an imbabalen Makir ta nawadah Segub.
22 Hi Segub ya imbabalenah Jair an nun'ap'apu hi ba'intit tuluy boble hi ad Gilead.
23 Mu indani ya pinloh da Gesur i Aram nan bobleh ad Jair ya ad Kenat ya nadan nunlini"odan an boblehdi ta nanom (60) di boblen namin di pinlohda. Ya an namin nadan tatagu an numboblehdi ya tinanud Makir an hi aman Gilead.
24 Ya hidin nateh Hesron hi ad Kaleb-Eprat ya inyayyam ahawana an hi Abijah nan imbabaleda an hi Asur an hi aman Tekoa.

Hay Holag Jerahmeel An Imbabalen Hesron

25 Nan panguluwan an imbabalen Hesron an hi Jerameel ya nahlag ta wadah Ram an hiya nan panguluwan ya hi Bunah ya hi Oren ya hi Osem ya hi Ahijah.
26 Ya waday mi'adwa an ahawan Jerameel an hay ngadana ya hi Atarah ta hiyay hi inan Onam.
27 Ya nan panguluwan Jerameel an hi Ram ya hay linala'ih imbabalena ya da Maas ya hi Jamin ya hi Eker.
28 Ya hay linala'ih imbabalen Onam ya da Sammay i Jada. Ya hay linala'i hi imbabalen Sammay ya da Nadab i Abisur.
29 Ya hi Abisur ya inahawanah Abihail ta waday imbabaleda an da Ahban i Molid.
30 Ya hi Nadab ya hay linala'in imbabalena ya da Seled i Appaim. Mu hi Seled ya nate an ma"id attog ha imbabalena.
31 Ya hay linala'i an imbabalen Appaim ya hi Isi an hi aman Sesan. Ya hi Sesan ya hiyay hi aman Ahlay.
32 Ya hay linala'i an imbabalen Jada an hi ibban Sammay ya da Jeter i Jonathan. Mu hi Jeter ya nate an ma"id attog ha imbabalena.
33 Ya nadan linala'i an imbabalen Jonathan ya da Pelet i Sasa. Ta danae nadan holag Jerameel.
34 Hi Sesan ya hay imbabalena ya binabai ya abuh. Ta namaag nan baalna an i Egypt an hi Jarha

---

† **2:18 2:18** Nan ngadan an Jeriot ya ma"id ha mapto' hi'on ngadan di ohan ahawana onu hidiyey ohah ngadan Asubah onu ngadan nan imbabalena.

35 ot ipa'ahawan Sesan i hiyay ohah nadan binabai an imbabalena ta nawadah
Attay.
36 Ya hi Attay ya hiyay nangimbabale i Nathan an hi aman Sabad.
37 Ya hi Sabad ya imbabalenah Eplal an hi aman Obed.
38 Ya hi Obed ya imbabalenah Jehu an hi aman Asariah.
39 Ya hi Asariah ya imbabalenah Heles an hi aman Eleasah.
40 Hi Eleasah ya imbabalenah Sismay an hi aman Sallum.
41 Hi Sallum ya imbabalenah Jekamiah an hi aman Elisama.

Hay Tinanud Kaleb

42 Hi Kaleb an hi ibban Jerameel ya hay panguluwan an imbabalena ya hi Mesa an
hi aman Sip an nangimbabale i Maresah an hi aman Hebron.
43 Ya nadan linala'i an imbabalen Hebron ya hi Korah ya hi Tappuah ya hi Rekem
ya hi Sema.
44 Ya hi Sema di hi aman Raham an hi aman Jorkeam. Ya hi Rekem di hi aman
Sammay.
45 Ya nan lala'i an imbabalen Sammay ya hi Maon an hi aman Bet-Sur.
46 Hay imbabalen Kaleb hinan imbilangnah ahawana an hi Epah ya hi Haran ya hi
Mosa ya hi Gases. Ya hi Haran ya waday imbabalena an hi aman Gases.
47 Ya nadan linala'i an imbabalen Jaday ya da Regem ya hi Jotam ya hi Gesam ya
hi Pelet ya hi Epah ya hi Saap.
48 Ya wadada boy udum an imbabalen Kaleb hinan oha bo an imbilangna hi
ahawana an hi Maakah an da Seber i Tiranah.
49 Ya wadada boy udum hi imbabaleda an da Saap an hi aman Madmannah ya hi
Seba an hi aman da Makbenah i Gibea. Ya hay babai an imbabalen Kaleb ya hi Aksah.
50 Ya datuwe damdamay imbabalen Kaleb hinan ahawana an hi Eprata an hay
panguluwanda ya hi Hur an nangimbabale i Sobal an hi aman Kiriat-Jearim
51 ya hi Salma an hi aman Bethlehem ya hi Harep an hi aman Bet-Gader.
52 Ya hay tinanud Sobal an hi aman Kiriat-Jearim ya nadan numbobleh ad Haroeh
ya nan godwan nadan numbobleh ad Menuhot.
53 Ya hi Kiriat-Jearim ya hiyay ud holag hinadan tinanudan da Itri ya hi Put ya hi
Sumah ya hi Misra ya hi Sorah ya hi Estaol.
54 Ta hay tinanudan Salma ya hi Bethlehem ya nadan numbobleh ad Netopat ya hi
ad Atrot-Bet-Joab ya nan godwan di nunhituh ad Manahat ya nadan numboble hi ad
Sorah
55 ya nadan na'nginnilah nadan uldin an nunhituh ad Jabes an dida nadan holag
Tirat ya nadan holag Simea ya nadan holag Sukah. Datuwen namin ya tinanud Ken
an nalpuh nan tinanud Hammat an hi apun Rekab.

3

Hay Imbabalen David Hi Awadandah Ad Hebron

1 Datuwe nadan linala'i an imbabalen nan patul an hi David an niyayyam hi
awadandah ad Hebron. Hay panguluwana ya hi Amnon an imbabaledah nan i Jesreel
an hi Ahinoam. Ya hay mi'adwa ya hi Daniel an imbabaledah nan i Karmel an hi
Abigail.
2 Ya hay mi'atlu ya hi Absalom an imbabaleda i Maakah an imbabalen nan patul
an hi Talmay hi ad Gesur. Ya nan mi'apat ya hi Adonijah an imbabaleda i Haggit.
3 Ya nan mi'alima ya hi Sepatiah an imbabaleda i Abital ya nan mi'anom ya hi
Itream an imbabaleda i Eglah.
4 Datuwe nan onom an imbabalen David hi nunhituwanda nimpe hi ad Hebron hi
pituy tawon ta han onom di bulan.

Ot ahida e munhituh ad Jerusalem ta ninaynayun di numpatulanah tulumpulut
tuluy (33) tawon.
5 Ya datuwe nadan imbabalena an niyayyam hi ad Jerusalem an da Sammua ya
hi Sobab ya hi Nathan ya hi Solomon. Ya datuwen opat di imbabaleda i Batseba an
imbabalen Ammiel.
6 Ya wadada boy udum an imbabalena an da Ibhar ya hi Elisua ya hi Elpelet
7 ya hi Nogah ya hi Nepeg ya hi Japia ya
8 hi Elisama ya hi Eliada ya hi Elipelet. Ta hiyamdan namin.
9 Ya wadada boy udum an linala'i an imbabalenah nadan imbilangnah ahawana.
Ya wada han babai an imbabalena an hi Tamar.

Nadan Tinanud Solomon An Natuntunud An Numpatul

10 Hi Solomon ya imbabalenah Rehoboam an nangimbabale i Abijah. Ya hi Abijah
di nangimbabale i Asa an hi aman Jehosapat.
11 Ya hi Jehosapat ya hiyay nangimbabale i Joram an hi aman Ahasiah. Ya nuntanud
hi Ahasiah ta hi Joas
12 an hi aman Amasiah. Ya nuntanud hi Amasiah ta hi Asariah an hi aman Jotam.
13 Ot muntanud hi Jotam ta hi Ahas an hi aman Hesekiah an nangimbabale i
Manasseh.
14 Ya nuntanud hi Manasseh ta hi Amon an nangimbabale i Josiah.
15 Ya hay linala'i an imbabalena ya hi Johanan an panguluwan ot ahi Jehoyakim ot
ahi hi Sedekiah ot ahi hi Sallum.
16 Ya hay nihukkat hi numpatulan Jehoyakim ya nan imbabalena an hi Jehoyakin
ot ahi hi ibbana an hi Sedekiah.

Nadan Tinanud Jehoyakin Hidin Immanamutandah Nalpuwandah Ad Babilon

17 Nadan holag Jehoyakin an niyeh ad Babilon ya nan linala'i an imbabalena an hi
Sealtiel
18 ya hi Malkiram ya hi Pedayah ya hi Senasar ya hi Jekamiah ya hi Hosama ya hi
Nedabiah.
19 Ya hi Pedayah ya hay linala'i an imbabalena ya da Serubbabel i Simey. Ya nadan
linala'i an imbabalen Serubbabel ya da Mesullam i Hananiah ya nan babai an hi
Selomit.
20 Ya wada boy lima an imbabalen Serubbabel an da Hasubah ya hi Ohel ya hi
Berekiah ya hi Hasadiah ya hi Jusab-Hesed.
21 Ya hay tinanudan Hananiah ya da Pelatiah i Jesayah. Ta hi Jesayah ya nuntanud
ta hi Repayah ya hi aman Arnan. Ya nuntanud hi Arnan ta hi Obadiah an hi aman
Sekaniah.
22 Ya hay tinanudan Sekaniah ya hi Semayah. Ot muntanud hi Semayah ta da Hattus
ya hi Igal ya hi Bariah ya hi Neriah ya hi Sapat. Ta onomdan namin.
23 Ya hi Neriah ya tulun namin di imbabalena an da Elyoenay ya hi Hiskiah ya hi
Asrikam.
24 Ya hi Elyoenay ya pitun namin di linala'i an imbabalena an da Hodabiah ya hi
Eliasib ya hi Pelayah ya hi Akkub ya hi Johanan ya hi Delayah ya hi Anani.

4

Hanadan Udum An Tinanud Judah

1 Nan imbabalen Judah an hi Peres ya hiyay hi aman Hesron an nangimbabale i
Karmi. Ot muntanud hi Karmi ta hi Hur an nangimbabale i Sobal.
2 Ot muntanud hi Sobal ta hi Reayah an nangimbabale i Jahat. Ot muntanud hi
Jahat ta da Ahumay i Lahad an diday ud holag hinadan nunhituh ad Sorah.

3 Ya hi Etam* ya hay linala'ih imbabalena ya da Jesreel ya hi Isma ya hi Idbas ya
nan babai an hi Haselelponi.
4 Ta datuwe nadan udum an imbabalen Hur an hi Penuel ya hi Eser. Ot muntanud
hi Penuel ta hi Gedor ot muntanud piboh Eser ta hi Husah. Ya hi Hur ya hiyay
panguluwan an imbabalen Eprata† an diday nunhitu hi ad Bethlehem.
5 Ya hi Asur an hi aman Tekoa ya duway ahawana an da Helah i Naarah.
6 Ta hay linala'ih imbabalen da Asur i Naarah ya hi Ahussam ya hi Heper ya hi
Temeni ya hi Haahastari.
7 Ya hay linala'ih imbabalen da Asur i Helah ya hi Seret ya hi Sohar ya hi Etnan
8 ya hi Kos an nangimbabale i da Anub ya hi Hasobebah ya nadan holag Aharhel
an imbabalen Harum.
9 Ya wada han holag Judah an hi Jabes an ong'ongngal di pamiyal di tatagun hiya
mu nadan i'ibana. Ya na'aliggatan hi inana hi nun'ayyamana‡ i hiya ta hiya nan
nginadanana ta hi Jabes.§
10 Mu hi Jabes ya numpahpahmo' hinan Dios an dayawonda an tinanud Israel
an alyonay, Hanat wagahana' bahan Apu Dios ta pabillogom tun pumboblaya'. Ya
impapto'a' bahan ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i ha"on ta wan ma"id ha lummuh
e' punligatan.
Ya dingngol Apu Dios nan dasalna ot idatna nan imbagana.
11 Ya wada boh Kelub an hi ibban Suhah ya hiyay hi aman Mehir an nangimbabale
i Eston.
12 Ya hi Eston ya imbabalena da Bet-Rapa ya hi Paseah ya hi Tehinnah an hi aman
Ir-Nahas. Ta danae nadan linala'i an nunhituh ad Rekah.
13 Ya hay linala'i an imbabalen Kenas ya da Otniel i Serayah. Ya nadan linala'i an
imbabalen Otniel ya da Hatat i Meonotay.
14 Ya hi Meonotay di hi aman Oprah. Ya hi Serayah di hi aman Joab an ud holag
hinadan numbobleh nan nundotal hi ad Gerasim an boblen di nala'ing hi nat'onat'on
an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
15 Ya hay linala'ih imbabalen Kaleb an imbabalen Jepunneh ya hi Iru ya hi Elah ya
hi Naam. Ya hay lala'ih imbabalen Elah ya hi Kenas.
16 Ya wada boh Jehallelel an hay linala'ih imbabalena ya hi Sip ya hi Sipah ya hi
Tiria ya hi Asarel.
17 Ya oha bon holag Judah ya hi Ezra an hay linala'ih imbabalena ya hi Jeter ya hi
Mered ya hi Eper ya hi Jalon. Ya ohah nadan inahawan Mered di nangimbabale i
Miriam ya hi Sammay ya hi Isbah an hi aman Estemoa.
18 Ya nan ahawan Mered an i Judah ya hay imbabaleda ya hi Jered an hi aman
Gedor ya hi Heber an hi aman Soko ya hi Jekutiel an hi aman Sanoah.
Ya inahawan bon Mered hi Bitiah an imbabalen nan patul hi ad Egypt.
19 Ya wada bo han hi Hodiah an nangahawah nan hi ibban Naham ta hay linala'ih
imbabaleda ya hi Keilah an ud holag hinadan i Garm ya hi Estemoa an ud holag
hinadan i Maakah.*
20 Ya hi Simon an holag damdaman Judah ya hay linala'ih imbabalena ya hi Amnon
ya hi Rinnah ya hi Ben-Hanan ya hi Tilon. Ya hi Isi an holag bon Judah ya imbabalena
da Sohet i Ben-Sohet.

Hay Tinanud Selah An Imbabalen Judah

---

* **4:3 4:3** Hi Etam ya imbabalem Hur. † **4:4 4:4** Hi Eprata ya hiya nan numbintanan Kaleb. 1 Chronicles 2:19
‡ **4:9 4:9** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo. § **4:9 4:9** Hay ibalinan nan Jabes ya ligat.
* **4:19 4:19** Hay alyon di udum an Biblia ya hi Estemoa ya i Maakah.

21 Hay linala'ih imbabalen Selah an imbabalen Judah ya hi Er an hi aman Lekah
ya hi Laadah an hi aman Maresah ya nadan nunhituh ad Bet-Asbea an mun'amma
hi linen.
22 Ya imbabalen bon Selah hi Jokim ya nadan numpunhituh ad Koseba ya da Joas
i Serap an diday nun'ap'apuh ad Moab ya hi ad Jesubi-Lehem. Datuwen ngadan ya
na'alah nan nitudo' hidin nadne.
23 Ya nadan holag datuwe ya diday nuntamuwon nan patul an mangapyah banga
an nunhitudah ad Netaim ya ad Gederah.

Hay Tinanud Simeon

24 Nadan linala'in imbabalen Simeon ya hi Nemuel ya hi Jamin ya hi Jarib ya hi
Serah ya hi Saul.
25 Hi Saul ya imbabalenah Sallum an nangimbabale i Mibsam. Ya hi Mibsam ya
imbabalenah Misma.
26 Ya nuntanud hi Misma ta hi Hamuel an hi aman Sakkur an nangimbabale i Simey.
27 Ya hi Simey ya himpulut onom (16) di linala'in i'imbabalena ya onom di binabai.
Mu nada'en i'ibana an linala'i ya oh'ohhay imbabaleda. Ta hiya nan oh'ohhadan
tinanud Simeon an adi umat hinan tinanud Judah an dakolda.
28 Ya hay numboblayanda ya hi ad Beerseba ya hi ad Moladah ya hi ad Hasar-Sual
29 ya hi ad Bilhah ya hi ad Esem ya hi ad Tolad
30 ya hi ad Betuel ya hi ad Hormah ya hi ad Siklag
31 ya hi ad Bet-Markabot ya hi ad Hasar-Susim ya hi ad Bet-Biri ya hi ad Saaraim.
Ta datuwe nadan boble an nunhituwanda ta ingganah din numpatulan David.
32 Ya hay nunhituwan di udum i dida ya nadan liman kikkitang an bobleh
nunlini"odanda an hi ad Etam ya hi ad Ain ya hi ad Rimmon ya hi ad Token ya
hi ad Asan
33 ya nadan udum an kikkitang an boble ta ingganah ad Baalat. Ya datuwey
intudo'dah tinanutanudanda ya ta'on on nadan numpumboblayanda.
34 Ta hay nangipangpangulu i dida ya hi Mesobab ya hi Jamlek ya hi Josah an
imbabalen Amasiah
35 ya hi Joel ya hi Jehu an imbabalen Josibiah. Ya hi Josibiah ya imbabalen Serayah
an imbabalen Asiel.
36 Ya hay udum an nangipangpangulu i dida ya hi Elyoenay ya hi Jaakobah ya hi
Jesohayah ya hi Asayah ya hi Adiel ya hi Jesimiel ya hi Benayah
37 ya hi Sisa an imbabalen Sipi an imbabalen Allon. Hi Allon ya imbabalen Jedayah
an imbabalen Simri. Ya hi Simri ya imbabalen Semayah.
38 Danae an nitudo' an ngadan ya dida nadan nangipangpanguluh nadan tinanudda.
Ya dimmakkodakkolda an tinanud.
39 Ot eda manama' hi pangipastolandah kalneroda ta hiya nan eda numpunhituy
udum hinan nihnup hi ad Gedor an nangappit hi tuluwan di algo.
40 Ya maphod hi pumpastolan hidi ya abillog hidiyen pumboblayan ya ma"id ha
al'alihdi.
Hay nunhitu ni' hidi ya nadan tinanud Ham.
41 Mu hidin numpatulan Hesekiah hi ad Judah ya dadiyen a'ap'apun di tinanud
Simeon ya eda ginubat nadan tinanud Ham hinan numpumboblayanda. Ya ta'on on
nadan i Meun an nunhituhdi ya dinadagda didan namin. Ot munhitudahdi te waday
maphod an pumpastolan hidi.
42 Ya hay nangipangpangulu i didan tinanud Simeon ya nadan imbabalen Isi an da
Pelatyah ya hi Nearyah ya hi Repayah ya hi Ussiel. Ot ipanguluday limay gahut (500)
an ibbada ta eda gubaton nadan numpumbobleh nan nun'abillid an boble hi ad Seir.†

† **4:42 4:42** Hay ohah ngadan mon di ad Seir ya hi ad Edom.

43 Ot upputondan patayon nadan oh'ohhan nabatin nunhituhdi an tinanud Amalek
ot diday mihukkat an mumboblehdi.

5

Hay Tinanud Ruben

1 Hi Ruben ya hiya nan panguluwan an imbabalen Israel mu inilo'na nan ohan
ahawan amana ta hiya nan bokon mo hiyay nidatan nan lebbengnan midat onu
ma'at hinan panguluwan ta nidat mo hinadan imbabalen ibbanan hi Joseph. Ta hiya
nan agge mo nitudo' hinan nitudo'an di tonton di a'ammoddan himpamu'un an hiyay
panguluwan.
2 Ya hi Judah ya ongal di abalinan nadan tinanudna i didan tinanud Jacob ta hiya
nan diday nalpuwan nan numbalin hi patul mu bokon damdama hiyay nidatan nan
lebbengnan midat hinan panguluwan te hi Joseph.
3 Nadan imbabalen Ruben an panguluwan Israel ya hi Hanok ya hi Pallu ya hi
Hesron ya hi Karmi.
4 Ya hi Joel an nalpuh nan tinanud Ruben ya imbabalenah Semayah an nangimba-
bale i Gog an hi aman Simey.
5 Ya hi Simey ya imbabalenah Mikah an hi aman Reayah an nangimbabale i Baal
6 an hi aman Beerah. Hi Beerah an mangipangpanguluh nadan ibbanan tinanud
Ruben ya binalud Tiglat-Pileser an patul hi ad Assyria ot iyenah bobleda.
7 Ya hinan nitudo'an di patad Ruben ya hay nitudo' hi ap'apun nadan himpahim-
pamu'un ya hi Jeyel ya hi Sekariah
8 ya hi Bela an imbabalen Asas an imbabalen Sema. Ya hi Sema ya imbabalen Joel.
Datuwen tinanud ya numbobledah ad Aroer ta ingganah ad Nebo ya hi ad Baal-
Meon.
9 Ya gapu ta dimmakol di kalnerodah ad Gilead ya eda mo numbobleh nan pogpog
nan agge naboblayan hi nangappit hi tuluwan di algo. Hituwen agge naboblayan ya
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates.
10 Hidin hi Saul di patul hi ad Israel ya datuwen tinanud Ruben ya eda ginubat
nadan tinanud Hagar ot abakonda dida. Ta diday nihukkat an numbobleh nadan
numboblayan di tinanud Hagar ta numboblayanda nimpen namin nadan bobleh
nangappit hi tuluwan di algo hi ad Gilead.

Hay Tinanud Gad

11 Nadan tinanud Gad ya numbobledah ad Basan ta ingganah ad Salekah an
nihaggon hinan boblen di tinanud Ruben.
12 Ya hay nabaktun mangipangpangulu i dida ya hi Joel ta mi'adwah Sapam ta ahi
da Janai i Sapat.
13 Ya nadan udum an mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un ya hi Michael
ya hi Mesullam ya hi Seba ya hi Jorai ya hi Jakan ya hi Sia ya hi Eber. Ta pitudan
namin.
14 Hay a'ammod Abihail an nalpuh nan tinanud Gad ya pamaag hi Bus ta nuntanud
ta hi Jahdo. Ot muntanud hi Jahdo ta hi Jesisay ot muntanud damdama hi Jesisay
ta hi Michael an nangimbabale i Gilead. Ot muntanud hi Gilead ta hi Jaroa an
nangimbabale i Huri an hi aman Abihail.
15 Ya hi Ahi an imbabalen Abdiel an apapun Guni di ap'apuda an himpamu'un.
16 Ya datuwe an tinanud Gad ya numbobleda nimpeh ad Basan hi ad Gilead
ya nadan bobleh nunli"odan hidi. Ot pumpastolandan namin nadan abalinandan
pumpastolan hinan pastuh ad Sharon.

17 Ta an namin danaen ngadan ya nitudo'dah nan nitud'an di tontondan him-
pamu'un hidin numpatulan Jotam hi ad Judah ya hay numpatulan damdaman
Jeroboam ya hi ad Israel.

Hay Nunhituh Nangappit hi Tuluwan Di Algo

18 Nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh ya
wadaday tindaluda an hay ngammutna ya napat ta opat di libu ta han pituy gahut ta
nanom (44,760). Datuwen tindalu ya abalinanda an mangdon hi hapiyo ya ispada ya
pana.*
19 Ta eda ginubat nadan tinanud Hagar ya hi ad Jetur ya hi ad Napis ya hi ad Nodab.
20 Ya binoddangan Apu Dios dida ta inabakda nadan tinanud Hagar ya ta'on on
nadan bimmoddang i dida. Te hi Apu Dios di nundinolanda ta numpahpahmo'dan
hiya hidin punggugubatanda ta hiya nan binoddangana dida.
21 Ta hay inaladan halun nadan tinanud Hagar ya nabongley libun (50,000) kemel
ya duway gahut ta han nabongley libun (250,000) kalnero ya duway libun (2,000)
dongki. Ya binaludday hinggahut di libu (100,000) an tatagu.
22 Ya manu'eh dakolday nateh nadan binuhulda ya binoddangan nimpen Apu Dios
dida hi nunggugubatanda. Ta dida moy nihukkat an nunhitu i dadiyen boble ta
ingganah din niyayandah udum hi boble.

Hay Godwan di Tinanud Manasseh

23 Nan godwan di tinanud Manasseh ya dimmakolda ta eda numbobleh ad Basan
ta ingganah ad Baal-Hermon ya hinan billid an nungngadan hi Senir an hay ohah
ngadana ya Hermon.
24 Nadan ap'apuda an nangipangpangulu i dida an himpamu'un ya hi Eper ya hi
Isi ya hi Eliel ya hi Asriel ya hi Jeremiah ya hi Hodabiah ya hi Jadiel. Ya nundingngol
datuwen ap'apuda te natulidda an mi'gubat.
25 Mu aggeda inun'unud hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda te hay
dinayawda ya nadan dios nadan tatagun dinadag Apu Dios.
26 Ta hiya nan inyabulut Apu Dios an gubaton nan patul hi ad Assyria an hi Pul an
hay ohah ngadana ya hi Tiglat-Pileser an didah nadan tindaluna. Ot abakonda nadan
tinanud Ruben ya tinanud Gad ya nan godwan di tinanud Manasseh ot eda ibalud
didah ad Halah ya hi ad Habor ya hi ad Hara an nihaggon hinan wangwang hi ad
Gosan. Ta hidiy nibaludandah inggana.

6

Nadan Padi An Tinanud Libay

1 Hi Libay ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.
2 Ya nadan linala'i an imbabalen Kohat ya hi Amram ya hi Isar ya hi Hebron ya hi
Ussiel.
3 Ya ha'e damdamay imbabalen Amram ya hi Aaron ya hi Moses ya hi Miriam.
4 Nan imbabalen Aaron an hi Eleasar ya nuntanud ta hi Pinehas an hi aman Abisua.
5 Ot muntanud hi Abisua ta hi Bukki an hi aman Ussi.
6 Ya hi Ussi ya nuntanud ta hi Serahiah an hi aman Merayot.
7 Ya hi Merayot ya nuntanud ta hi Amariah an hi aman Ahitub.
8 Ya nuntanud hi Ahitub ta hi Sadok an hi aman Ahimaas.
9 Ot muntanud hi Ahimaas ta hi Asariah an hi aman Johanan.
10 Ot muntanud hi Johanan ta hi Asariah an hiya din padi hinan Templo an
inyamman din hi Solomon hi ad Jerusalem.
11 Ot muntanud hi Asariah ta hi Amariah an hi aman Ahitub.

* **5:18 5:18** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

12 Ya hi Ahitub ya nuntanud ta hi Sadok an hi aman Sallum.
13 Ot muntanud hi Sallum ta hi Hilkiah an hi aman Asariah.
14 Ot muntanud hi Asariah ta hi Serayah an hi aman Jehosadak.
15 Ya hi Jehosadak ya niddum hinadan tatagu hi ad Jerusalem ya an namin nadan
i Judah hidin impa'abak Apu Dios dida ta inyen nan patul an hi Nebukadnesar didah
udum hi boble.
16 Hanada nimpen linala'in imbabalen Libay ya hi Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.
17 Ya hi Gerson ya imbabalena da Libni i Simey.
18 Ya nadan linala'in imbabalen Kohat ya hi Amram ya hi Isar ya hi Hebron ya hi
Ussiel.
19 Ya hanada'en linala'in imbabalen Merari ya da Mahli i Musi. Ta datuwe nadan
himpahimpamu'un an tinanud Libay.
20 Ya hi Gerson ya imbabalenah Libni an nangimbabale i Jehat an hi aman Simmah.
21 Ya hi Simmah ya imbabalenah Joah an hi aman Iddo. Ya hay imbabalen Iddo ya
hi Serah an hi aman Jeateray.
22 Ya hi Kohat ya nuntanud ta hi Amminadab an nangimbabale i Korah. Ya hi Korah
ya imbabalenah Assir
23 an nangimbabale i Elkana an hi aman Ebiasap. Ya hi Ebiasap ya imbabalenah
Assir
24 an nangimbabale i Tahat. Ya hi Tahat ya imbabalenah Uriel. Ya hi Uriel ya
imbabalenah Ussiah an nangimbabale i Saul.
25 Ya hay imbabalen Elkanah ya hi Amasay ya hi Ahimot.
26 Ot muntanud hi Ahimot ta hi Elkanah an namunat i apuna ta hiyay hi aman
Sopay. Ya hi Sopay ya nuntanud ta hi Nahat.
27 Ot muntanud hi Nahat ta hi Eliab. Ya nuntanud hi Eliab ta hi Jeroham an hi
aman Elkanah. Ot muntanud hi Elkanah ta hi Samuel.
28 Hay imbabalen Samuel ya hi Joel an panguluwan ot mi'adwa hi Abijah.
29 Ya nan ohan imbabalen Libay an hi Merari ya nuntanud ta hi Mahli an
nangimbabale i Libni. Ot muntanud hi Libni ta hi Simey an nangimbabale i Ussah.
30 Ot muntanud hi Ussah ta hi Simea an nangimbabale i Haggiah an hi aman Asayah.

Hay Mangipangpanguluh Kantah Nan Pundayawan Hinan Templo

31 Handin patul an hi David ya pinto'na nadan linala'i an mangipangpanguluh
kanta hinan pundayawanda i Apu Dios hidin niye moh ad Jerusalem nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
32 Ta diday nangipangpanguluh kanta hinan tabernakel ta ingganah din iniphod
Solomon nan Templo hi ad Jerusalem. Ta inatda nadan nidat i dida an tamudah nan
pundayawan i Apu Dios.
33 Ya nadan mangipangpanguluh kanta an holag Kohat ya da Heman hinadan
linala'in imbabalena. Ya hay nangimbabalen Heman ya hi Joel an imbabalen Samuel.
34 Ya hay nangimbabale i Samuel ya hi Elkanah. Ya hay nangimbabale i Elkanah
ya hi Jeroham. Ya hay nangimbabale i Jeroham ya hi Eliel. Ya hi Eliel ya imbabalen
Toah.
35 Ya hi Toah ya imbabalen Sup. Hi Sup ya imbabalen Elkanah. Ya hi Elkanah ya
imbabalen Mahat. Ya hi Mahat ya imbabalen Amasay.
36 Hi Amasay ya imbabalen Elkanah. Hi Elkanah ya imbabalen Joel. Ya hi Joel ya
imbabalen Asariah. Ya hi Asariah ya imbabalen Sepaniah.
37 Hi Sepaniah ya imbabalen Tahat. Ya hi Tahat ya imbabalen Assir. Hi Assir ya
imbabalen Ebiasap. Ya hi Ebiasap ya imbabalen Korah.
38 Hi Korah ya imbabalen Isar. Hi Isar ya imbabalen Kohat. Hi Kohat ya imbabalen
Libay an imbabalen Israel.

39 Hay bumoddang i Heman an mangipangpanguluh kanta ya hi Asap an umohnong
hinan way winawwana. Hi Asap ya imbabalen Berekiah. Ya hi Berekiah ya
imbabalen Simea.
40 Ya hi Simea ya imbabalen Michael. Ya hi Michael ya imbabalen Baseyah. Ya hi
Baseyah ya imbabalen Malkijah.
41 Ya hi Malkijah ya imbabalen Etni. Hi Etni ya imbabalen Serah. Hi Serah ya
imbabalen Adayah.
42 Ya hi Adayah ya imbabalen Etan. Ya hi Etan ya imbabalen Simmah. Hi Simmah
ya imbabalen Simey.
43 Hi Simey ya imbabalen Jahat. Hi Jahat ya imbabalen Gerson an imbabalen Libay.
44 Ya bumoddangda bo nadan holag Merari an mangipangpanguluh kanta an
umohnongdah nangappit hi iniggid Heman. Ya hay mangipangpangulu i dida ya
hi Etan an imbabalen Kisi. Ya hi Kisi ya imbabalen Abdi. Ya hi Abdi ya imbabalen
Malluk.
45 Ya hi Malluk ya imbabalen Hasabiah. Ya hi Hasabiah ya imbabalen Amasiah an
imbabalen Hilkiah.
46 Ya hi Hilkiah ya imbabalen Amsi an imbabalen Bani. Ya hi Bani ya imbabalen
Semer.
47 Ya hi Semer ya imbabalen Mahli. Ya hi Mahli ya imbabalen Musi an imbabalen
Merari. Ya hay hi aman Merari ya hi Libay.
48 Nadan udum an ibbada an tinanud Libay ya niyukod i dida nadan udum an
tamuh nan tabernakel an pundayawan i Apu Dios.
49 Mu nadan tinanud Aaron ya diday padi. Ta diday mangidawat hinadan mi'nong
i Apu Dios hinan punggobhan hi mi'nong ya hinan punggobhan hi insenso. Ya
dida bo ya ammunay mabalin an hunggop hinan kuwartun Apu Dios ta atonda nan
nitugun i didah atonda ta wan pakawanon Apu Dios di bahul nadan tinanud Israel
an miyunnudan hinadan tugun Apu Dios an indatna hinan baalna an hi Moses.
50 Ta datuwe nadan tinanud Aaron. Hi Aaron ya imbabalenah Eleasar. Ot
muntanud hi Eleasar ta hi Pinehas an nangimbabale i Abisua.
51 Ot muntanud hi Abisua ta hi Bukki an nangimbabale i Ussi. Ot muntanud hi Ussi
ta hi Serahiah.
52 Ot muntanud hi Serahiah ta hi Merayot an nangimbabale i Amariah. Ot
muntanud hi Amariah ta hi Ahitub.
53 Ot muntanud hi Ahitub ta hi Sadok an nangimbabale i Ahimaas.

Hay Numboblayan Nadan Tinanud Libay

54 Datuwen tinanud Libay ya imbubunutday eda pumboblayan ya nadan holag
Aaron an tinanud Kohat di namangulun nabunut.
55 Ta nidat i dida hi ad Hebron an boblen nadan tinanud Judah ya nadan
pumpastolan an wah nunlini"odan diyen boble.
56 Mu nadan matanoman ya nan kikkitang an bobleh nunlini"odan ya nidat i Kaleb
an imbabalen Jepunneh.
57 Ta nidat nimpe hinadan holag Aaron hi ad Hebron an bumtikan di pimmate ya
hi ad Libnah ya hi ad Jattir ya hi ad Estemoa
58 ya hi ad Hilen ya hi ad Debir
59 ya hi ad Asan ya hi ad Juttah ya hi ad Bet-Semes ya niddum nadan pumpastolan
i dadiyen boble.
60 Ya hinan boblen di tinanud Benjamin ya nidat hi ad Gibeon ya hi ad Geba ya
hi ad Alemet ya hi ad Anatot ya niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble. Ta
himpulut tulun (13) namin di boble hi nidat hinadan tinanud Kohat.
61 Ya nadan udum an tinanud Kohat ya nidat i diday himpulun (10) boble hinan
nidat hinan godwan di tinanud Manasseh.

62 Ya hay nidat hinadan tinanud Gerson an nipiyappong hinadan holagda ya himpulut tuluy (13) boble hinadan boblen di tinanud Issakar ya tinanud Aser ya tinanud Naptali ya hinan boblen di tinanud Manasseh hi ad Basan.
63 Ya nipiyappong boh nadan tinanud Merari di himpulut duway (12) boble an na'alah nadan boblen di tinanud Ruben ya tinanud Gad ya tinanud Sebulun.
64 Ta indattan nadan tinanud Israel nadan i'ibada an tinanud Libay hi pumboblayanda ya pumpastolanda.
65 Ta danaen bobley indat nadan tinanud Judah ya tinanud Simeon ya tinanud Benjamin.
66 Ya nada'en udum an tinanud Kohat ya waday nidat i dida an nalpuh nadan tinanud Epraim
67 hinadan nun'abillid an boble hi ad Sekem an bumtikan di pimmate ya hi ad Geser
68 ya hi ad Jokmeam ya hi ad Bet-Horon
69 ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gat-Rimmon. Ya niddum nadan pumpastolan i dadiye an boble.
70 Ya hay nidat hinan boblen di godwan di tinanud Manasseh hinadan tinanud Kohat ya hi ad Aner ya hi ad Bileam an niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
71 Ya hay nidat damdama hinadan tinanud Gerson ya hinan boblen nan godwan di tinanud Manasseh ya hi ad Golan ya hi ad Basan ya hi ad Astarot ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.
72 Ya hay indat nadan tinanud Issakar ya hi ad Kedes ya hi ad Daberah
73 ya hi ad Ramot ya hi ad Anem an niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
74 Ya hay indat nadan tinanud Aser ya hi ad Masal ya hi ad Abdon
75 ya hi ad Hukok ya hi ad Rehob an niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
76 Ya hay indat nadan tinanud Naptali ya hi ad Kedes hi ad Galilee ya hi ad Hammon ya hi ad Kiriatayim ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.
77 Ya datuwe damdamay nidat hinadan holag Merari an tinanudan Libay. Ya hay indat nadan tinanud Sebulun ya hi ad Rimmono ya hi ad Tabor ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.
78 Ya hay indat nadan tinanud Ruben an nunhitu hi dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jericho ya hi ad Beser ya hi ad Jahsah
79 ya hi ad Kedemot ya hi ad Mepaat. Ya niddum nadan pumpastolan i dadiyen boble.
80 Ya hay indat nadan tinanud Gad ya hi ad Ramot hi ad Gilead ya hi ad Mahanaim
81 ya hi ad Hesbon ya hi ad Jaser ya nadan pumpastolan i dadiyen boble.

7

Hay Tinanud Issakar

1 Hi Issakar ya opatdan namin nadan linala'i an imbabalena an hi Tola ya hi Puah ya hi Jasub ya hi Simron.
2 Ya nadan linala'in imbabalen Tola ya hi Ussi ya hi Repayah ya hi Jeriel ya hi Jahmay ya hi Ibsam ya hi Samuel. Ta diday ap'apuda an himpamu'un. Ya hidin numpatulan David ya hay bilang di tinanud Tola hi mabalin an mi'gubat ya baintit duway libu ya han onom di gahut (22,600).
3 Ya hay lala'i an imbabalen Ussi ya hi Israhiah.
Ya hay linala'ih imbabalen Israhiah ya hi Michael ya hi Obadiah ya hi Joel ya hi Issiah. Ya datuwen lima an niddum hi amada ya diday ap'apuda an himpamu'un.
4 Ya hay bilang di mabalin an mi'gubat i dida ya tulumpulut onom (36,000) di libu. Te dakol di binabaih ahawada ta hiya nan dakol di linala'ih imbabaleda.

5 Ta an naminda nadan linala'i an tinanud Issakar an mabalin an mi'gubat ya
nawalut pituy libu (87,000) di nitudo' hinan nitud'an di tonton di nalpuwan di
a'ammodda.

Hay Tinanud Benjamin

6 Hay linala'ih imbabalen Benjamin ya hi Bela ya hi Beker ya hi Jediael.
7 Ya hi Bela ya hay linala'ih imbabalena ya hi Esbon ya hi Ussi ya hi Ussiel ya hi
Jerimot ya hi Iri. Ta didan limay ap'apuda an himpamu'un. Ya hay nitudo' hinan
nitud'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda hi bilang di mabalin an mi'gubat i
dida ya baintit duway libu ta han tulumpulut opat (22,034).
8 Ya hay linala'ih imbabalen Beker ya hi Semirah ya hi Joas ya hi Elieser ya hi
Eliyoenai ya hi Omri ya hi Jeremot ya hi Abijah ya hi Anatot ya hi Alemet.
9 Ya hay nitudo' hi bilang di mabalin an mi'gubat i dida ya baintiy libu ta han duway
gahut (20,200).
10 Ya hay lala'ih imbabalen Jediael ya hi Bilhan. Ya hay linala'ih imbabalen Bilhan
ya hi Jeus ya hi Benjamin ya hi Ehud ya hi Kenaanah ya hi Setan ya hi Tarsis ya hi
Ahisahar.
11 Ya an namin datuwe an linala'i an imbabalen Jediael ya diday ap'apuda an
himpamu'un. Ya hay bilang di mabalin an e mi'gubat i dida ya himpulut pituy libu
ta han duway gahut (17,200).
12 Ya nadan tinanud Suppim ya tinanud Huppim ya nalpudah nan tinanud Ir. Ya
nadan tinanud Husim ya nalpudah nan tinanud Aher.

Hay Tinanud Naptali

13 Hay linala'ih imbabalen Naptali ya hi Jasiel ya hi Guni ya hi Jeser ya hi Sallum.
Ta danaey apapun Bilhah an hi inan Naptali.

Hay Tinanud Manasseh

14 Hay imbabalen Manasseh hinan i Aram an imbilangnah ahawana ya hi Asriel ya
hi Makir an hi aman Gilead.
15 Ya hi Makir ya ni'yahawah nan holag nadan tinanud Huppim ya tinanud Suppim.
Ya waday hi ibbanan babai an hay ngadana ya hi Maakah.
Ya hi Selopehad e an nalpuh nan tinanud Manasseh ya binabaiday imbabalena.
16 Ya hi Makir ya hay ahawana ya hi Maakah ta waday imbabaleda an hi Peres. Ya
waday lala'in hi ibban Peres an hi Seres an hay linala'ih imbabalena ya da Ulam i
Rakem.
17 Ya hi Ulam ya lala'i nan imbabalena an hi Bedan. Ta danae nadan tinanud Gilead
an imbabalen Makir an hi na' Manasseh.
18 Ya hay imbabalen nan babain hi ibban Gilead an hi Hammoleket ya hi Isod ya
hi Abieser ya hi Mahlah.
19 Ya nan lala'in imbabalen Gilead an hi Semida ya wadaday linala'ih imbabalena
an hi Ahian ya hi Sekem ya hi Liki ya hi Aniam.

Hay Tinanud Epraim

20 Nan lala'in imbabalen Epraim an hi Sutelah ya nuntanud ta hi Bered. Ot
muntanud hi Bered ta hi Tahat an nangimbabale i Eleadah an hi aman nan bunat an
hi Tahat.
21 Ot muntanud hi Tahat ta hi Sabad an hi aman Sutelah.
Ya wadaday i'iban Sutelah an da Eser i Elead mu pinaten nadan i Gat didah din eda
mangakoh baka ya kalneron dadiyen i Gat.
22 Ta hi amadan hi Epraim ya nadney immukayunganah din natayanda. Ta imme
nadan tulangda an e nangalubyag i hiya.

23 Indani ya nawadaan hi ahawan Epraim ot iyayyamna han lala'i. Ot ngadanana
ta hi Beriah an hay ibalinana ya ligat an gapu i diyen adi maphod an na'at hinan
pamilyana.
24 Ya nan babai an imbabalen Epraim an hi Seerah ya hiyay nangibangon hinadan
bobleh ad Bet-Horon hinan nabaktu ya hinan nada"ul. Ot ibangona boh ad Ussen-
Seerah.
25 Ya nan oha bon lala'in imbabalen Epraim ya hi Repah an nangimbabale i Resep.
Ot muntanud hi Resep ta hi Telah an hi aman Tahan.
26 Ot muntanud hi Tahan ta hi Ladan an hi aman Ammihud. Ot muntanud hi
Ammihud ta hi Elisama.
27 Ot muntanud hi Elisama ta hi Nun an nangimbabale i Joshua.
28 Ya hay e numboblayan datuwen tinanud Epraim ya hi ad Betel ya nadan bobleh
nunlini"odan hidi ta ingganah ad Naaran hi nangappit hi tuluwan di algo ya hi ad
Geser hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinadan kikkitang an bobleh nunlini"odana
ya niddum bo hi ad Sekem ya hinadan kikkitang an boble hi nunlini"odana ta
ingganah ad Ayyah ya hinadan kikkitang an boblehdi.
29 Ta niddum hinan pumboblayanda nadan boble an nun'ihaggon hinan pogpog di
nidat i Manasseh an hi ad Bet-San ya hi ad Taanak ya hi ad Megiddo ya hi ad Dor ya
hinadan kikkitang an bobleh nunlini"odan dadiye. Ta danaen boble ya nunhituwan
nadan tinanud Joseph an imbabalen Israel.

Hay Tinanud Aser

30 Hay linala'ih imbabalen Aser ya hi Imnah ya hi Isbah ya hi Isbi ya hi Beriah. Ya
nan babai an hi ibbada ya hi Serah.
31 Ya hay linala'ih imbabalen Beriah ya da Heber i Malkiel. Ya hi Malkiel ya hiyay
ammod nadan tinanud Birsa.
32 Ya hi Heber ya hiyay hi aman da Japet ya hi Somer ya hi Hotam ya nan babain
hi Sua.
33 Ya hay linala'ih imbabalen Japlet ya hi Pasak ya hi Bimhal ya hi Asbat.
34 Ya hay linala'ih imbabalen Somer ya hi Ahi ya hi Rogah ya hi Hubbah ya hi Aram.
35 Ya hay linala'ih imbabalen Helem* an hi ibban da Japlet ya hi Sopah ya hi Imna
ya hi Seles ya hi Amal.
36 Ya hay linala'ih imbabalen Sopah ya hi Suah ya hi Harneper ya hi Sual ya hi Beri
ya hi Imrah
37 ya hi Beser ya hi Hod ya hi Samma ya hi Silsah ya hi Itran ya hi Beera.
38 Ya hay linala'ih imbabalen Jeter† ya hi Jepunneh ya hi Pispah ya hi Ara.
39 Ya hay linala'ih imbabalen Ulla ya hi Arah ya hi Hanniel ya hi Risia.
40 An namin datuwe ya tinanud Aser an nundingngol an titindalu an diday ap'apu
i didan himpamu'un. Ya hay bilang datuwen namin an nundadaan an e mi'gubat
ya baintit onom di libu (26,000) an nitudo' di ngadanda hinan nitud'an di tonton di
a'ammodda.

8

Hay Tonton Di Nalpuwan Di A'ammod Saul

1 Hi Benjamin ya imbabalenah Bela an hiyay panguluwan ot ahi hi Asbel ot ahi hi
Aharah
2 ot ahi hi Nohah ot ahi mohpe nan mi'alima an hi Rapa.
3 Ya hay linala'ih imbabalen Bela ya hi Addar ya hi Gera ya hi Abihud
4 ya hi Abisua ya hi Naaman ya hi Ahoah
5 ya hi Gera ya hi Sepupan ya hi Huram.

---

* **7:35 7:35** Hay ohah ngadan Helem ya hi Hotam. † **7:38 7:38** Hay ohah pungngadanda i Jeter ya hi Itran.

6 Ya hay ap'apu hinan himpamu'un an nunhituh ad Geba ya nadan holag Ehud. Mu
hidin na'abakdah gubat ya impa'aanda didahdi ta immedah ad Manahat.
7 Ta datuwe nadan holag Ehud an hi Naaman ya hi Ahijah ya hi Gera. Ya hituwen hi
Gera an hi aman da Ussa i Ahihud di nangipangulu i didah din impa'aanda didahdi.
8 Ya hi Saharaim an nalpuh nan tinanud Benjamin ya imbolhena* nadan ahawana
an da Husim i Baara ot e mi'ibobleh ad Moab. Ya nahlag hidi ta wadaday linala'ih
imbabaledah
9 nan numbintanana an hi Hodes an da Jobab ya hi Sibia ya hi Mesa ya hi Malkam
10 ya hi Jeus ya hi Sakia ya hi Mirmah. Ya datuwen linala'i an imbabalena ya diday
nun'ap'apu i didan himpamu'un.
11 Ya wada tuwaliy imbabaledah nan ahawana ni' an hi Husim an da Ahitub i Elpaal.
12 Ya hi Elpaal ya hay linala'ih imbabalena ya hi Eber ya hi Misam ya hi Semed.
Ya hituwen hi Semed di nangibangon hinan bobleh ad Ono ya hi ad Lod ya hinadan
kikkitang an bobleh nunlini"odandahdi.
13 Ya da Beriah i Sema† di nun'ap'apu i didan himpamu'un an numbobleh ad Ayjalon
ya impa'aanda nadan nunhituh ad Gat.
14 Ya hi Ahio ya hi Sasak ya hi Jermot
15 ya hi Sebadiah ya hi Arad ya hi Eder ya
16 hi Michael ya hi Ispah ya hi Joha di linala'i an imbabalen Beriah.
17 Ya hi Sebadiah ya hi Mesullam ya hi Hiski ya hi Heber
18 ya hi Ismerai ya hi Isaiah ya hi Jobab di linala'ih imbabalen Elpaal.
19 Ya hi Jakim ya hi Sikri ya hi Sabdi
20 ya hi Elienai ya hi Silletai ya hi Eliel
21 ya hi Adayah ya hi Berayah ya hi Simrat di linala'ih imbabalen Simey.
22 Ya hi Ispan ya hi Eber ya hi Eliel
23 ya hi Abdon ya hi Sikri ya hi Hanan
24 ya hi Hananiah ya hi Elam ya hi Antotijah
25 ya hi Ipdeyah ya hi Penuel di linala'ih imbabalen Sasak.
26 Ya hi Samseray ya hi Sekariah ya hi Ataliah
27 ya hi Jaaresiah ya hi Elijah ya hi Sikri di linala'ih imbabalen Jeroham.
28 Ya an namin danae ya ap'apu an nitudo' hinan tontonda hi nalpuwan di
a'ammodda an tinanud Benjamin an numbobleh ad Jerusalem.
29 Hi Jeyel an hi aman Gibeon an numbobleh ad Gibeon ya hay ngadan ahawana
ya hi Maakah.
30 Ya hay panguluwan an lala'i an imbabaleda ya hi Abdon ot ahi hi Sur ot ahi hi
Kis ya hi Baal ya hi Ner ya hi Nadab
31 ya hi Gedor ya hi Ahio ya hi Seker
32 ya hi Miklot. Hi Miklot ya imbabalenah Simeah an eda nunhitu hi ad Jerusalem
ta nihaggondah nadan tulangda.
33 Hi Ner ya imbabalenah Kis an hi aman nan patul an hi Saul. Ya hay imbabalen
Saul ya hi Jonathan ya hi Malki-Sua ya hi Abinadab ya hi Es-Baal.‡
34 Ya hi Jonathan ya hay lala'ih imbabalena ya hi Merib-Baal§ an hi aman Mikah.
35 Ya hi Mikah ya hay linala'ih imbabalena ya hi Piton ya hi Melek ya hi Tarea ya
hi Ahas.
36 Ya hi Ahas ya imbabalenah Jehoaddah an hi aman da Alemet ya hi Asmabet ya
hi Simri. Ya hi Simri ya imbabalenah Mosa

---

* **8:8 8:8** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan. † **8:13 8:13** Da Beriah i Sema ya imbabalen Elpaal.
‡ **8:33 8:33** Hi Es-Baal ya hiya nan hi Isboset hinan 2 Samuel 2:8 § **8:34 8:34** Hi Merib-Baal ya hiya nan hi Mepiboset an inawit David hidin hiyay patul. 2 Samuel 4:4

37 an hi aman Binea. Hi Binea ya imbabalenah Rapah an hi aman Eleasah. Ya hi
Eleasah ya imbabalenah Asel.
38 Hi Asel ya onom di linala'ih imbabalena an hi Asrikam ya hi Bokeru ya hi Ismael
ya hi Seariah ya hi Obadiah ya hi Hanan.
39 Ya hi Esek an hi ibban Asel ya imbabalena hi Ulam ya hi Jeus ya hi Elipelet.
40 Ya an namin nadan linala'i an imbabalen Ulam ya natuliddan mi'gubat ya
nala'ingdan pumana. Ya dakol di linala'i an imbabaleda ya apapuda ta hinggahut
ta nabongledan (150) namin. Ya namin danae ya tinanud damdaman Benjamin.

9

1 Hay tonton di a'ammod nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ya nitudo'
hinan nitudo'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an patul di tinanud
Israel.

Hay Tinanud Israel An Nibangngad Hi Ad Jerusalem Hi Nalpuwandah Ad Babilon

Nadan tataguh ad Judah ya niyedah ad Babilon an gapuh aggeda nangun'unudan i
Apu Dios.
2 Ya hay namangulu an nibangngad hinan numboblayanda ya han oh'ohha an
tinanud Israel an umat hinadan tinanud Libay an umat hinadan padi ya nadan
muntamuh nan Templo ya nadan udum an ibbada an tinanud Libay.
3 Ya wadada boy immanamut an tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya tinanud
Epraim ya tinanud Manasseh an e nunhituh ad Jerusalem.
4 Hay oha ya hi Utay an imbabalen Ammihud an imbabalen Omri. Ya hi Omri ya
imbabalen Imri. Ya hi Imri ya imbabalen Bani an hi na' Peres an tinanud Judah.
5 Ya hinan holag Silon ya hay immanamut ya nan panguluwana an hi Asayah ya
nadan imbabalena an linala'i.
6 Ya hina'en holag Serah ya hi Jewel di nangipangpangulu i dida. Ta hay immanamut
hinan tinanud Judah ya onom di gahut ta nahiyam (690).
7 Ya hay immanamut'e hinadan tinanud Benjamin ya hi Sallu an imbabalen
Mesullam an apapun Hodabiah an hi na' Hassenuah
8 ya hi Ibneyah an imbabalen Jeroham ya hi Elah an imbabalen Ussi an hi na' Mikri
ya hi Mesullam an imbabalen Sepatiah an hi na' Rewel an imbabalen Ibneyah.
9 Ta hay immanamut hi tinanud Benjamin an nitudo' ya hiyam di gahut ta han
nabonglet onom (956). Ta datuwen linala'i di nun'ap'apu i didan himpamu'un.

Hanadan Padin Immanamut Hi Ad Jerusalem

10 Hanada'en padin immanamut hi ad Jerusalem ya hi Jedayah ya hi Jehoyarib ya
hi Jakin
11 ya hi Asariah an imbabalen Hilkiah. Ya hi Hilkiah ya imbabalen Mesullam an
imbabalen Sadok. Ya hi Sadok ya imbabalen Merayot an hi na' Ahitub. Ya hituwen
hi Ahitub ya hiyay ap'apuh nan Templo.
12 Ya wada boh Adayah an imbabalen Jeroham an hi na' Pasur. Ya hi Pasur ya
imbabalen Malkijah. Ya wada bo hi Maasay an imbabalen Adiel an hi na' Jaserah. Ya
hi Jaserah ya imbabalen Mesullam an hi na' Mesillemit. Ya hi Mesillemit ya imbabalen
Immer.
13 Ta danae nadan padi an nun'ap'apu i dida an himpamu'un. Ya hay bilangda ya
hinlibu ta han pituy gahut ta nanom (1,760). Ya datuwe ya innilada tuwaliy tamudah
nan Templo.

Nadan Udum An Tinanud Libay An Immanamut Hi Ad Jerusalem

14 Hanada'en udum an tinanud Libay an immanamut ya hi Semayah an imbabalen
Hassub an hi na' Asrikam. Hi Asrikam ya imbabalen Hasabiah an holag Merari.

15 Ya nadan udum an tinanud Libay ya Hi Bakbakkar ya hi Heres ya hi Galal ya hi
Mattaniah an imbabalen Mika an hi na' Sikri an imbabalen Asap
16 ya hi Obadiah an imbabalen Semayah an hi na' Galal an imbabalen Jedutun ya
hi Berekiah an imbabalen Asa an hi na' Elkanah an e ni'ibobleh nadan i Netopat.
17 Ya nadan mungguwalyah nan geyt di Templo ya hay immanamut i dida ya hi
Sallum ya hi Akkub ya hi Talmon ya hi Ahiman ya nadan linala'i an i'ibada. Ya hay
nangipangpangulu i dida ya hi Sallum.
18 Ta diday mungguwalyah nan geyt hi nangappit hi tuluwan di algo an pangi'wan
di patul an malpuh nan palasyuna an umat hi inat nadan a'ammodda an diday
mungguwalyah nan kampudan tinanud Libay.
19 Ya hi Sallum ya imbabalen Kore an hi na' Ebiasap. Hi Ebiasap ya imbabalen
Korah. Ta didah nadan i'ibana an holag Korah di mungguwalyah nadan geyt
di Templo an umat hi inat handidan a'ammodda an diday nungguwalyah nan
tabernakel.
20 Ya hidin hi apuda an hi Pinehas an imbabalen Eleasar di mumpapto' hinadan
guwalyah nadan geyt ya binoddangan Apu Dios hiya.
21 Ya ta'on on handin hi Sekariah an imbabalen Meselemiah ya hiyay nungguwalyah
nan geyt di tabernakel.
22 Ta hay bilangdan namin an mungguwalyah nadan geyt ya duway gahut ta
han himpulut duwa (212). Ya nitudo' di ngadandah nan nitud'an di nalpuwan di
a'ammodda. Ya hay nangibaga i dadiyen tamuda ya handin patul an hi David ya
handin propeta an hi Samuel.
23 Ta dida ya nadan tinanudda di nungguwalyah nadan geyt nan Templo.
24 Ta diday ninaynayun an mungguwalya an mipongdah nan opat an geyt an wah
nan nangappit hi tuluwan di algo ya hay alimuhan di algo ya hay muyyadna ya hay
huddo'na.
25 Ya nadan i'ibada an nunhituh nadan kikkitang an boble hinadan nunlini"odan hi
ad Jerusalem ya mahukhukatda an e bumoddang an mungguwalya hinan pituy algo.
26 Mu nadan opat an ap'apun di guwalya an tinanud Libay ya niyukod bo i dida
nadan kuwartuh nan Templo ya nadan pangi'amunganda hi an namin nadan ma'usal
hinan Templo.
27 Ta ta'on on nahdom ya mungguwalyadah nan nunlini"odan nan Templo te
mahapul an maguwalyaan. Ya dida boy ukod an mangibughul hinan geyt hi
amawmawi"it.

Hay Niyukod Hinadan Udum An Tinanud Libay

28 Nadan udum i dida ya diday ukod hinadan ma'usal hinan pundayawan ta
bilangonda on ahida inlah'un ya binilangda bo on ahida inighop.
29 Ya nada'en udum ya diday ukod hinadan udum an ma'usal hinan Templo an umat
hinadan alina ya bayah ya olibo ya insenso ya nadan udum an middum.
30 Mu nada'en udum an padi ya diday ukod an mangiphod hinadan insenso.
31 Ya hi Mattitiah an panguluwan an imbabalen Sallum an holag Korah ya hiyay
munha"ang hinan midawat an tinapay.
32 Ya nada'en udum an holag Kohat ya diday ukod an mangidadaan hinan tinapay
an ma'usal hinan Habadun tungo.
33 Ya nada'en udum an ap'apuh nadan tinanud Libay an niyukodan di mikantah
nan Templo ya nadan mipagangoh ya umohnongdah nadan kuwartuh nan Templo.
Ya ma"id ha udum hi niyukod i dida te hidiyey tamudah nan hilong ya hinan mapatal.
34 Ya an namin danae ya diday ap'apuh nadan himpahimpamu'un an tinanud Libay
an hay nunhituwanda ya hi ad Jerusalem.

Hay Tonton Di A'ammod Nan Patul An Hi Saul

35 Hi Jeyel an hi aman Gibeon an numbobleh ad Gibeon ya hay ngadan ahawana
ya hi Maakah.
36 Ya hay panguluwan an lala'in imbabaleda ya hi Abdon ot ahi hi Sur ya hi Kis ya
hi Baal ya hi Ner ya hi Nadab
37 ya hi Gedor ya hi Ahio ya hi Sekariah ya hi Miklot.
38 Hi Miklot ya imbabalenah Simeam ya eda nunhitu hi ad Jerusalem ta
nihaggondah nadan tulangda.
39 Ya hi Ner ya imbabalenah Kis an hi aman nan patul an hi Saul. Ya hay imbabalen
Saul ya hi Jonathan ya hi Malki-Sua ya hi Abinadab ya hi Es-Baal.
40 Hi Jonathan ya hay lala'ih imbabalena ya hi Merib-Baal an hi aman Mikah.
41 Ya hi Mikah ya hay linala'ih imbabalena ya hi Piton ya hi Melek ya hi Tarea ya
hi Ahas.
42 Hi Ahas ya imbabalenah Jarah an hi aman da Alemet ya hi Asmabet ya hi Simri
an nangimbabale i Mosa.
43 Ya hi Mosa ya hi aman Binea an nangimbabale i Repayah. Ya hi Repayah ya
imbabalenah Eleasah an nangimbabale i Asel.
44 Ya hi Asel ya onom di linala'ih imbabalena an hi Asrikam ya hi Bokeru ya hi
Ismael ya hi Seariah ya hi Obadiah ya hi Hanan.

10

Hay Natayan Nan Patul An Hi Saul

1 Nadan i Pilistia ya ginubatda nadan tinanud Israel hinan billid an nungngadan hi
Gilboa ot abakonda nadan tinanud Israel ta binumtikday udum mu dakol damdamay
nate i dida.
2 Te numpudug nadan i Pilistia da Saul an hina'amma ot patayonda nadan
imbabalena an hi Jonathan ya hi Abinadab ya hi Malkisua.
3 Ot unu'unudondah Saul ta ingganaot mikna i hiya nadan inladdan pana ta
na'ahuggatan.
4 Ot alyonah nan mangmangdon hi almasnay, Huknutommot nan ispadam ta
unguhona' te adi' pohdon an umali nadan mumpungngohen Apu Dios* ta paligatona'
ya ahiya' mohpe pinaten dida. Mu tumakut hidiyen mangmangdon hi almasnan
mangathidi. Ta hiya nan hinuknut mon Saul di ispadana ot ihodna ot okmomana.
5 Ya hidin tinigon diyen mangmangdon hi almasna an nateh Saul ot huknutona
damdamay ispadana ot ihodna bo ot okmomana ta natedan duwa.
6 Ta nateh Saul ya nadan tulun imbabalena ta ma"id moh nan pamilyana ha mabalin
hi mihukkat an mumpatul.
7 Ya hidin dingngol nadan tinanud Israel an numbobleh nan nundotal an binumtik
nadan tindaluda ya nateh Saul ya nadan imbabalena ot bumtikda damdama an
nuntaynanday bobleda. Ot ume nadan i Pilistia ot eda mumboblehdi.
8 Ta hidin nabiggat i diyen nunggugubatanda ot ume nadan i Pilistia ot eda pun'ala
nadan mabalin an alandah nadan nun'a'ate ya inakhupanday adol Saul ya nadan
imbabalena hinan billid an nungngadan hi Gilboa.
9 Ot pun'alada nadan almas Saul ot putulonday uluna. Ot ituda'day e
mangipa'innilah nadan bobleda an nateh Saul ta innilaon nadan ibbada an i Pilistia
ya ta'on on nadan bululda.
10 Ot eda iha"ad nan almas Saul hinan templon nadan diosda. Ot ihableday ulunah
nan templon nan diosda an hi Dagon.

* **10:4 10:4** Nadan mumpungngohen Apu Dios ya dida nan alyon di udum an Biblia hi agge nakugit te hidiyey pamihul nadan Judyu hinadan bokon Judyu.

11 Mu hidin na'innilaan nadan i Jabes hi ad Gilead hidiyen inat nadan i Pilistia i da Saul
12 ot umedan namin nadan nun'atulid an linala'i ot eda alan nan adol Saul ya nadan imbabalena ot iyanamutdah ad Jabes. Ot eda ilubu' didah nan pu"un nan kayiw an Tamaris ot mun'ulatda hi pituy algo.
13 Manu'e hi nateh Saul ya aggena inun'unud hi Apu Dios ya nan hapitna. Ya e bo udot numpaboddang hinan mumbuyun
14 an bokon hi Apu Dios. Ta hiya nan impapaten Apu Dios ot ihukkatnah David an imbabalen Jesse ta hiyay numpatul.

11

Hay Numpatulan David Hinadan Tinanud Israel

1 Indani ya imme nadan tinanud Israel hi awadan David hi ad Hebron ot alyonda i hiya di, Hanat nomnomnomom an dita'u ya hina'aggi ta'u tuwali te ohay hi apu ta'u.
2 Ya ta'on tuwalih on din hi Saul di patul ya he"ay nangipangpangulu i da'mi hinan e ta'u ni'gubagubatan. Ya inalin tuwalin Apu Dios an dayawon ta'u di he"ay ahi mumpatul ta ipapto'mu nadan tataguna an tinanud Israel.
3 Ya i diyen na'amungan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel hi ad Hebron ya ni'tobbalan hi David i dida hidih nan pundayawan i Apu Dios. Ot hiitanda boy ulunah lana ta hiya mahan moy mumbalin hi patulda an tinanud Israel. Ta nipa'annung din imbagan Apu Dios hinan propeta an hi Samuel.

Hay Nangabakan David Hinadan I Jebus

4 Hidin agge ni' nunhitu hi David hi ad Jerusalem an hay ngadan ni' diyen boble ya hi ad Jebus ya impanguluna nadan ibbana an tinanud Israel ot eda gubaton nadan nunhituhdi.
5 Mu alyon nadan i Jebus i David di, Adiyu mahna abalinan an hogpon tun boblemi.
Mu hinggop damdaman da David hidiyen binattuy aladna hi ad Zion ot abakonda dida ot ngadanandah boblen David.
6 Hay imbagan David hinadan tindaluna ya alyonay, Nan mamangulun e mangubat hinadan i Jebus ya hiyay mumbalin hi nabaktun opisyal di tindalu'.
Indani ya hi Joab an imbabalen Seruyah di namangulu an hinunggop hidi ta hiya moy numbalin hi nabaktun opisyal nadan tindalun David.
7 Ot e munhituh David hinan binattuy aladnan boble ta hiya nan nginadananda nimpeh boblen David.
8 Ot ipatpingna nan nunlini"odan diyen boble ta bimmilbillog nan numboblayanda. Ot ipaphod damdaman Joab nadan udum i diyen boble.
9 Ta ninaynayun an nihamhamad di pumpatulan David te nan ongal di abalinanan Dios di bimmodboddang i hiya.

Nadan Opisyal Nadan Tindalun David
(2 Samuel 23:8-39)

10 An namin nadan tinanud Israel ya nadan opisyal di tindalun David ya inatday abalinanda an bimmoddang ta nihamad di pun'ap'apuwan David ta hiyay numbalin hi patuldan namin an tinanud Israel te hiya tuwaliy imbagan Apu Dios hi ma'at.
11 Ya datuwe nadan ongal di abalinanda an tindalun David an hay oha i dida ya hi Jasobeam an holag Hakmoni an hiyay nabaktun opisyal di tindalun David. Te han naminghan an ni'gubatana ya pinatenay tuluy gahut (300) an binuhulda hinan pahulna.
12 Ya hay mi'adwa i hiya ya hi Eleasar an imbabalen Doday an holag Ahoh.

13 Ya hiyay nun'ibban David hi ni'gubatandah nadan na'amung an mi'gubat an i
Pilistia i han natanoman hi barley hi ad Pas-Dammim. Ot bumtik nadan ibbada an
tindalu.
14 Mu inlaput da Eleasar i David an ni'gubat hinan gawwan di natanoman hi barley
ta ingganaot abakonda nadan i Pilistia an gapuh boddang Apu Dios.
15 Ya i han hin'algo ya immeday tuluh nadan tulumpulu (30) an opisyal di tindaluh
nan lingab hi ad Adullam an awadan David. Yaden nadan i Pilistia ya nungkampudah
nan nundotal an nungngadan hi Repaim.
16 Ya i diye ya wadah David hinan nahamad di hawana mu nadan udum an tindalun
di i Pilistia ya nungkampudah ad Bethlehem.
17 Ya nonomnomon David hi ad Bethlehem ta alinah on munhapihhapit hi adolna
an alyonay, Onhandi anu waha e mangalah liting an malpuh nan bubun hinan way
hawwangon hi ad Bethlehem ta inumo'.
18 Ya dingngol nan tulun tindalu ot ituliddan umeh nan nungkampuwan nadan i
Pilistia hi ad Bethlehem ot eda humagub hinan bubun hidi ot iyeda i David. Mu
aggena ininum te onaot ingkuyag ta indawatna i Apu Dios
19 an alyonay, Adi mahan mabalin an e' inumon hituwe. Te hituwen liting
ya paddungnay dalan datuwen linala'i an nangitulid an e himmagub an ta'on on
atatakut.
Ta athidiy a'at danaen tulun natulid an linala'i.

Hay Napili An Titindalun David

20 Hay nangipangpanguluh nadan tulumpulun (30) nun'atutulid an tindalu ya hi
Abisay an hi ibban Joab. Hiya ya nundongol boy a'atna an umat hinan tulun
nun'atutulid an tindalu te pinatenay tuluy gahut (300) an binuhulda hinan pahulna.
21 Ta hiyay numbalinanah nabaktun opisyal nadan tulumpulun (30) nun'atutulid
an ta'on on agge niddum hinadan tulun nundongol an nun'atutulid.
22 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada an i Kabseel ya na'tullid bo an mi'gubat.
Ta dakol di ginubatna an umat hi namatayanah nan duwa an tindalun di i Moab an
ongal di abalinanda an mi'gubat. Ya han hin'algo an nunhiglay dalallu ya imme i han
bitu ot patayona han layon.
23 Ot patayona bo han mahinadol an i Egypt an umeh pituy umpi ta han godway
tinagena. Ya ta'on on hidiyen i Egypt ya pingngolnay pahulna an umat hinan ulluwan
di pun'ablan di inongalna mu hi Benayah ya ammuna han pang'ul an almasna mu
pinlohna nan pahul diyen i Egypt ot hiyay pamatena i hiya.
24 Ta datuwen inat Benayah an imbabalen Jehoyada di mangipatigoh tulidna ta
nundongol an umat damdamah nan tulun na'tullid an tindalu.
25 Ya nundongol nimpe an umat i dadiyen tulumpulun (30) nun'atutulid an titindalu
mu agge niddum hinan tulun na'tullid. Ya hiyay pinto' David hi ap'apun nadan
guwalyana.
26 Ta nadan natulid an tindalun David ya hi Asahel an hi ibban Joab ya hi Elhanan
an imbabalen Dodo an i Bethlehem
27 ya hi Sammot an i Haror ya hi Heles an i Pelon
28 ya hi Ira an imbabalen Ikkes hi ad Tekoa ya hi Abieser an i Anatot
29 ya hi Sibbekay an i Husa ya hi Ilay an i Ahoh
30 ya hi Maharay an i Netopa ya hi Heled an imbabalen Baanah an i Netopa
damdama
31 ya hi Itay an imbabalen Ribay an i Gibeah an tinanud Benjamin ya hi Benayah
an i Piraton
32 ya hi Huray an nunhituh nan nundotal hi ad Gaas ya hi Abiel an i Arbat
33 ya hi Asmabet an i Baharum ya hi Eliahba an i Saalbon

34 ya nadan imbabalen Hasem hi ad Gison ya hi Jonathan an imbabalen Sagee hi ad Harar
35 ya hi Ahiam an imbabalen Sakar hi ad Harar ya hi Elipal an imbabalen Ur
36 ya hi Heper an i Mekerat ya hi Ahijah hi ad Pelon
37 ya hi Hesro hi ad Karmel ya hi Naaray an imbabalen Esbay
38 ya hi Joel an hi ibban Nathan ya hi Mibhar an imbabalen Hagar
39 ya hi Selek an tinanud Ammon ya hi Naharay an i Berot an mangmangdon hi almas Joab an imbabalen Seruyah
40 ya da Ira i Gareb an i Itri
41 ya hi Uriah an tinanud Hit ya hi Sabad an imbabalen Ahlay.
42 Ya hi Adina an imbabalen Sisa an ap'apun di tinanud Ruben ya niddum boh nadan natulid an tindalun David ya wadaday nun'ibbana an tulumpulu (30)
43 an hi Hanan an imbabalen Maakah ya hi Josapat an i Mitna
44 ya hi Ussia an i Asterat ya da Sama i Jeiel an imbabalen Hotam an i Aroer
45 ya hi Jediael an imbabalen Simri ya hi ibbana an hi Joha an i Tis
46 ya hi Eliel hi ad Mahaba ya da Jeribay i Josabiah an imbabalen Elnaam ya hi Itmah an i Moab
47 ya da Eliel ya hi Obed ya hi Jaasiel an i Mesoba.

12

Hanadan Tindalun E Niddum I David Hi Ad Siklag

1 Hidin awadan David hi ad Siklag an inibtikana nan patul an hi Saul an imbabalen Kis ya ni'unudday dakol an tindalu an bimmoddang i hiya hinadan ena ni'gubagubatan.
2 Ya nadan udum an tindalu ya tulang Saul te nalpudah nan tinanud Benjamin. Ya hay almasda ya pana ya bingngibing ya nala'ingdan e mi'gubat te mabalin an hay iniggidda onu hay winawwanday pamanada onu pamingngibingda.
3 Ya hay opisyalda ya hi Ahieser an imbabalen Siemaah an i Gibeah. Ya hay ni'adwa ya hi ibbana an hi Joas. Ya nadan ibbada an tindalu ya da Jesiel i Pelet an imbabalen Asmabet ya da Berakah i Jehu an i Anatot
4 ya hi Ismayah an i Gibeon an oha an opisyal dadiyen napili an tulumpulun (30) tindalu.
5 Ya niddum bo da Elusay ya hi Jerimot ya hi Bealiah ya hi Siemariah ya hi Sepatiah an i Harup
6 ya hi Elkanah ya hi Issiah ya hi Asarel ya hi Joeser ya hi Jasobeam an holag Korah
7 ya hi Joelah ya hi Sebadiah an imbabalen Jeroham hi ad Gedor.

Hay Dimmakolan Di Tindalun David

8 Nadan udum an tindalu an tinanud Gad ya ni'unudda i David hinan na'appudut an agge naboblayan an ena nipa"ayan. Ya natulidda an e mi'gubat te abalinanda an mangdon hi pahul ya hapiyo. Ya matakutanda an ayda layon. Ya ma'awigingda an ayda ulhah nan billid.
9 Ya hay opisyalda ya hi Eser ya ni'adwah Obadiah ya hi Eliab di mi'atlu
10 ya mi'apat hi Mismannah ya hi Jeremiah di mi'alima.
11 Ya hi Attay di mi'anom ya mi'apituh Eliel
12 ya hi Johanan di mi'awalu ta mi'ahiyam hi Elsabad
13 ya ni'apuluh Jeremiah ya hi Makbannay di mi'apulut oha.
14 Ta datuwen tinanud Gad ya dida nadan opisyal di tindalu. Ya nadan udum i dida an kittang di abalinanda ya hinggahut (100) damdamay ipanguluda an tindalu mu nan ongal di abalinana ya hinlibuy (1,000) tindaluh ipanguluna.

15 Ta inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Jordan hidin hopap di bulan*
i diyen tawon an dakol di liting ot eda ipa'aan nadan nunhituh nadan nundotal an
boble hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan nangappit hi alimuhan di algo.
16 Indani ya wadada boy udum an tinanud Benjamin ya nadan udum an tinanud
Judah an niyunud hinan e ipapa"ayan David.
17 Ta e nidamuh David ot alyonan diday, Hi'on immali ayu te pinhodyu an
bumoddang i ha"on ya nundadaana' an mi'hayyup i da'yu. Mu hi'on hay ninomnomyu
ya ta iba"aga' hinadan mi'buhul i ha"on an ta'on on ma"id ha bahul'u i dida ot innilan
nan Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u. Ot hiyay ukod an mundusa i da'yu.
18 Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Amasay an hiyay ohah nadan numbalin
hi opisyal nadan tulumpulun (30) tindalun David ot alyonay, Immali amin middum
hinadan tindalum ta bumoddang amin he"a David an imbabalen Jesse. Maphod ayay
pumbalinam ya ta'on on nadan bumbummoddang i he"a te boddangan da'yuh nan
Dios an dayawom.
Ot abuluton David dida ot pumbalinona didah opisyal nadan tindaluna.
19 Ya ta'on on hanadan udum an tindalu an tinanud Manasseh ya immeda i David
hidin enaot nidduman hinadan i Pilistia an e mangubat i Saul. Mu aggeda ni'ye da
David te nunhahapit nadan ap'apun di i Pilistia an adida pohdon an pi'yayon da
David. Te itakutda an alinah ibangngad David hinan patulda an hi Saul ta gubatonda
dida an i Pilistia.
20 Ot mibangngad mo da David hi ad Siklag. Ya dadiyen tinanud Manasseh an e
niddum i da David hidi ya hi Adnah ya hi Josabad ya hi Jediael ya hi Michael ya hi
Josabad ya hi Elihu ya hi Silletay. Dida ya opisyal di hinlilibu (1,000) an tindalun di
tinanud Manasseh.
21 Ta diday bimmoddang i David hi nangunudanda hinadan nangiye"eh nadan
pamilyan David ya nadan tindaluna an nabatih ad Siklag. Ya gapu ta natuliddan
mi'gubat ya numbalinon David dida hi opisyal di tindaluna.
22 Ta abigabigat on wadaday umen e middum i dida ta ingganaot dumakkodakkolda.

Hanadan Tindalu An E Niddum I Da David Hi Awadandah Ad Hebron

23 Hidin e nunhituh David hi ad Hebron ya dakol nadan imme an tindalu an
nundadaan an e mi'gubat. Te pinhodda an hiyay mumpatul ta mihukkat i Saul ta
miyunnudan hinan inalin Apu Dios.
24 Ta hay titindalun di tinanud Judah an numpangdon hi pahul ya hapiyo an
nundadaan an e mi'gubat ya onom di libu ta han waluy gahut (6,800).
25 Ya hay titindalun di tinanud Simeon an nundadaan an e mi'gubat ya pituy libu
ta han hinggahut (7,100).
26 Ya hinada'en tinanud Libay ya opat di libu ta han onom di gahut (4,600) di tindalu
27 an niddum hi Jehoyada an hiya nan mangipangpanguluh tuluy libu ta han pituy
gahut (3,700) an tinanud Aaron.
28 Ya niddum bo nan mangilog an natulid an tindalu an hi Sadok ya nan baintit
duwan (22) opisyal di tindalu i didan himpamu'un.
29 Ya hina'en tinanud Benjamin an i'iban Saul ya tuluy libu (3,000) mu dakol i diday
nanongnan nangita'dog i Saul ot ahida umaldan i David.
30 Ya hay nalpuh nan tinanud Epraim ya baintiy libu ta han waluy gahut (20,800)
di tindalu an datuwe nadan mapemanan i didan himpamu'un.
31 Ya hinan godwan di tinanud Manasseh ya himpulut waluy libuy (18,000)
tindaluda an pinilidan immeh ad Hebron an e bumoddang ta pumbalinondah David
hi patul.

---

* **12:15 12:15** Nan hopap di bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin duwan duminggu hinan Marso ya nan mamangulun duminggu hinan Abril i dita'u.

32 Ya hay tinanud Issakar ya duway gahut (200) di opisyal an nangipanguluh nadan
i'ibada. Ya inniladay atonda ya nan maphod an timpu an eda pi'gubatan.
33 Ya hina'en tinanud Sebulun ya nabongley libuy (50,000) nun'alala'ing an tindalu
an nat'onat'on di almasda. Ya an naminda ya nundadaanda an mi'gubat ya hi David
ya abuh di ita'dogda.
34 Ya hinan tinanud Naptali ya hinlibuy (1,000) opisyal di tindaluda ya tulumpulut
pituy libu (37,000) di nunhahapiyo ya numpapahul i dida.
35 Ya hina'en tinanud Dan ya baintit waluy libu ta han onom di gahut (28,600) di
tindaluda an nundadaan an e mi'gubat.
36 Ya hina'en tinanud Aser ya napat di libuy (40,000) tindalu an nundadaan an e
mi'gubat.
37 Ya hay nalpuh nangappit hi tuluwan di algoh onta wah nan wangwang
an nungngadan hi Jordan ya hinggahut ta han baintiy libuy (120,000) tindalun
nat'onat'on di almasda an nalpudah nan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay
godwan di tinanud Manasseh.
38 Ya an namin danaen tindalu ya immedah ad Hebron te pohdonda ahan an
pumbalinon hi David hi patul di an namin an tinanud Israel. Ya bokon dida ya abuh
te an namin nadan tinanud Israel ya pinhoddan hi David di patulda.
39 Ta tuluy algoy immohnongan dadiyen tindaluh ad Hebron an nangnangnganda
on immanin'innumdahdi te nun'iyen nadan pamilyaday mahapuldahdi.
40 Ta ta'on on nan nun'idawwiy bobleda an umat hinadan tinanud Issakar ya
tinanud Sebulun ya tinanud Naptali on nun'iyeda damdamay iboddangdan makan
an impakalgadah dongki ya kemel ya baka. Ta dakol di na'amung an umat hi alina
ya bungan di fig an miyammah tinapay ya resin† ya bayah ya lanan di olibo. Ya
nun'iyeda boy paltiyondan baka ya kalnero. Ta an naminda an tinanud Israel ya
nunhiglay amlongda hi numbalinan David hi patulda.

13

Hay Nunhahapitan Da David Ta Eda Alan Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Hi David ya ni'hapit ni' hinadan opisyal di hinlilibu (1,000) ya opisyal di
hinggagahut (100) an tindalu.
2 Ot ahina mahmahan hinadan na'amung an ibbana an tinanud Israel an alyonay,
Hi'on maphod hi punnomnomyu ya hi'on iyabulut Apu Dios ya ipa'ayag ta'un namin
nadan ibba ta'un tinanud Israel an wah abobboble an umat hinadan padi ya nadan
udum an tinanud Libay ta umalidan middum i dita'u.
3 Ta eta'u iyanamut nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an ninganuy hidin
numpatulan Saul.
4 Ya pinhod nadan tatagu te abulutonda an nipto' hidiyen atonda.
5 Ot ipa'ayag mon David an namin nadan ibbada an tinanud Israel an numboble hi
mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Sihor an pogpog di ad Egypt ta ingganah
ad Lebo-Hamat ta wan eda alan nimpe nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios
hi ad Kiriat-Jearim.
6 Ta na'amungda ot umedan namin i da David hi ad Baalah an hay ohah ngadana ya
Kiriat-Jearim hidih ad Judah. Ot eda alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
Ya hidih nan uhhun diyen Kahun hinan numbattanan nadan kerubim di alyonday
awadan Apu Dios an mun'ap'apu.
7 Ta eda inala nan Kahun hi balen Aminadab ot ilugandah nan pa"apya an kaliton.
Ot ipangulun da Ussah i Ahio nan baka an nanguyud i diyen kaliton.

† **12:40 12:40** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp.

8 Ot mitmitnud da David ya nadan ibbada an tinanud Israel an nunhiglay
amlongda an ip'iphoddan manayo hi pundayawda i Apu Dios on mungkankantada
ya pun'ipagangohday harp ya lira ya tamburin ya simbal ya nadan trampeta.
9 Mu hidin nipotto'dah nan pun'ilikan Kidon ya nikudlih nadan baka an nanguyud
hinan kaliton ot pi'bagon Ussah an hapapon nan Kahun.
10 Ya bimmungot hi Apu Dios i Ussah ot pogpogonay nitaguwana te inidonah nan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta nateh haggon nan Kahun an ma'alih
awadan Apu Dios.
11 Ya bimmungot hi David i diyen inat Apu Dios i Ussah. Ta nihipun i diye
ya nginadanandah diyen boble hi Peres-Ussah. Ta ingganah ad uwani ya hidiyey
ngadana.
12 Ta timmakut moh David i Apu Dios ot alyonay, Ta nganne moy ato' an
mangiyanamut ituwen Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios?
13 Ta aggena mo inyanamut nan Kahun hi boblena te inhingngiday inwada ot eda
iha"ad hi balen nan i Gat an hi Obed-Edom.
14 Ta nihaha"ad hidi nan Kahun hi tuluy bulan. Ya winagahan Apu Dios hi Obed-
Edom ya nan pamilyana ta wadan namin di mahapulda.

14

Hay Dimmakolan Di Imbabalen Nan Patul An Hi David

1 Nan patul hi ad Tyre an hi Hiram ya intuda'na dohah nadan tataguna ta immedah
awadan David ot iddumnan ipiyey nun'alngoh an kayiw an sedar. Ot pi'yayonay
kalpentero ya munhabat hi batu ta eda iphod ha palasyun David.
2 Ya na'innilaan David an hi Apu Dios di nangiyabulut an hiyay patul nadan tinanud
Israel. Ot ihamadnay pun'ap'apuwan David an gapuh nadan tataguna an tinanud
Israel.
3 Ya hidin nunhituh David hi ad Jerusalem ya inudmana nadan ahawana ta
na'udman di imbabalena an linala'i ya binabai.
4 Ta hay ngadan dadiyen niddum an imbabalena ya hi Sammua ya hi Sobab ya hi
Nathan ya hi Solomon ya
5 hi Ibhar ya hi Elisua ya hi Elpelet ya
6 hi Nogah ya hi Nepeg ya hi Japia ya
7 hi Elisama ya hi Beeliada ya hi Elipelet.
8 Hidin dingngol nadan i Pilistia an hiniitanday ulun David hi lana ta mangipa'innila
an hiya moy patul nadan tinanud Israel ya immeda ta eda tiliwon hi David. Mu hidin
dingngol David ot umedah nadan tindaluna ta eda midamu.
9 Ya dimmatong nadan i Pilistia hinan nundotal an nungngadan hi Repaim ot
gubatonda nadan nunhituhdi.
10 Ot mundasal hi David i Apu Dios an alyonay, On emi gubaton nadan i Pilistia?
Ya on pangabakon da'mi?
Ya alyon Apu Dios di, Ume ayu ot pangabakon da'yu i ha"on.
11 Ot ume mo da David hi ad Baal-Perasim ot eda gubaton nadan i Pilistia ot
abakonda dida. Ot alyon David di, Hi Apu Dios di namoddang i da'mi ta inabakmi
nadan binuhulmi te paddungnay dimmakol nan liting hinan wangwang ot iyanudna
dida.
Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Baal-Perasim.
12 Ya hidin na'abak nadan i Pilistia ya nun'iwalongda nadan bululda. Ot ibagan
David hinadan ibbana ta pumpu'ulanda dadiyen bulul.
13 Mu numbangngadda bo damdama nadan i Pilistia ot gubatondah diyen boble.

14 Ot mundasal boh David ta mahmahana hi'on nganney atona. Ya alyon Apu Dios
di, Ume ayu mu adiyu gubaton didah hinangngabda. Ta ili"odyuh bahhelna ta hidiy
pangubatanyun didah awadan nadan kayiw an balsam.
15 Ya donglonyu'ey gangoh di mundallanan an titindalu hi uhhun nadan kayiw an
balsam ya inhipunyu mohpe an mangubat i dida te hidiyey panginnilaanyu an ha"on
an Dios di namanguluhdi an e mangubat hinadan i Pilistia.
16 Ot aton David nan imbagan Apu Dios ta eda ginubat nadan i Pilistia an inhipunda
hi ad Gibeon ta ingganah ad Geser.
17 Ta nundongol hi David hi abobboble. Ya gapu boh abalinan Apu Dios ya takutan
di tataguh abobboble hi David.

15

Hay E Nangalan Da David Hinan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios

1 Hidin impiyamman David di babale hinan nginadananda hi boblen David ya
indadaana bo han allung an iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
2 Ot alyonah nadan tatagu di, Wa'e ta alan ta'u nan Kahun ya ammunada nadan
tinanud Libay an mangdon te dida tuwaliy pinto' Apu Dios hi mangdon ya munhilbi
i hiya hi inggana.
3 Ot ipa'ayag David an namin nadan ibbana an tinanud Israel ta ma'amungdah ad
Jerusalem ta wan eda mohpe alan nan Kahun ya inyedah nan nidadaan an iha"adana.
4 Ya impa'ayagna nadan tinanud Libay ya nadan padi an holag Aaron ta
5 way ohaon immali an umat i Uriel an impangulunay hinggahut ta bainti (120)
hinadan i'ibana an holag Kohat.
6 Ya immali boh Asayah an impangulunay duway gahut ta bainti (220) hinadan
i'ibana an holag Merari.
7 Ya hina'en holag Gerson ya hi Joel di nangipangulu hi hinggahut ta tulumpulu
(130) an i'ibana.
8 Ya hina'en holag Elisapan ya hi Semayah di nangipangulu hi duway gahut (200)
an i'ibana.
9 Ya hina'en holag Hebron ya hi Eliel di nangipanguluh nawalu (80) an i'ibana.
10 Ya hay nangipanguluh nadan holag Ussiel an hinggahut ta han himpulut duwa
(112) ya hi Amminadab.
11 Ya inayagan David nadan padi an da Sadok i Abiatar ya nadan ibbadan tinanud
Libay an hi Uriel ya hi Asayah ya hi Joel ya hi Semayah ya hi Amminadab.
12 Ot alyona i diday, Da'yuy mangipangpanguluh nadan ibbayu an tinanud Libay.
Ot mahapul an atonyu nan nitugun hi atonyu ta wan mibilang ayuh malinis ya ahiyu
e alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel.
Ya eyu inha"ad hinan nidadaan an iha"adana.
13 Te manu'eh bimmungot hi Apu Dios i dita'u hidin hopapnah e ta'u nangalan ya
gapu ta da'yu an tinanud Libay ya aggeyu e inyattang hidiyen Kahun. Ya agge ta'u bo
nummahmah i Apu Dios hi'on nganney aton ta'un mangiyanamut.
14 Ot aton mon nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay nan nitugun hi atonda
ta wan mibilangdah malinis ta mabalin mohpe an eda iyanamut hidiyen Kahun.
15 Ta e inyattang nadan tinanud Libay hidiyen Kahun an inunudda nan tugun Apu
Dios an impa'innilana i din hi Moses.
16 Ya imbagan bon David hinadan mangipangpanguluh nadan tinanud Libay ta
ibagadah nadan ibbada an nala'ing an mungkanta ya mangipagangoh hinan umat
hi harp ta mungkantadah nadan umipa'amlong an kanta ya nun'ipagangohda nadan
harp ya lira ya simbal.

17 Ta pinto'dah Heman an imbabalen Joel ya hi Asap an imbabalen Berekiah ya hi
Etan an imbabalen Kusayah an holag Merari.
18 Ya hay bumoddang i dida ya hi Sekariah ya hi Jaasiel ya hi Semiramot ya hi Jehiel
ya hi Unni ya hi Eliab ya hi Benayah ya hi Maaseyah ya hi Mattitiah ya hi Elipelehu
ya hi Mikneyah ya nadan mungguwalyah nadan geyt nan awadan nan Kahun an da
Obed-Edom i Jeyel.
19 Ta da Heman ya hi Asap ya hi Etan di mangipangpanguluh kanta. Ya dida boy
mangipagangoh hinadan simbal an gombang.
20 Ya hay mangipagangoh hinadan lira an miyunnudan hinan a'at di pungkantan
di binabai* ya hi Sekariah ya hi Asiel ya hi Semiramot ya hi Jehiel ya hi Unni ya hi
Eliab ya hi Maaseyah ya hi Benayah.
21 Ya nadan mumpagangoh hi harp an miyunnudan hinan a'at di pungkantan di
linala'i† ya hi Mattitiah ya hi Elipelehu ya hi Mikneyah ya hi Obed-Edom ya hi Jeyel
ya hi Asasiah.
22 Ya hay ap'apun nadan tinanud Libay an mangipangpanguluh kanta te ongal di
abalinana an mangat i diye ya hi Kenaniah.
23 Ya hay mungguwalyah nan Kahun ya da Berekiah i Elkanah.
24 Ya hay mangipagangoh hinadan trampeta ya nadan padi an da Sebaniah ya hi
Josapat ya hi Netanel ya hi Amasay ya hi Sekariah ya hi Benayah ya hi Elieser. Ta
diday mamangulu ya ahida mitnud nadan nangiyattang hinan Kahun. Ya niddum da
Obed-Edom i Jehiah‡ an datuwe nadan mungguwalyah nan Kahon.

Hay Nangiyanamutandah Nan Kahun Hi Ad Jerusalem

25 Hi David ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal di linibun tindalu
ya ma"am'amlongda an e mangalah nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hi
balen Obed-Edom ta iyedah ad Jerusalem.
26 Ya hi Apu Dios di bimmoddang hinadan tinanud Libay an nangiyattang hinan
Kahun ta hiya nan ini'nongdan hiyay pituy bulug an baka ya pitu an kalnero.
27 Ya nunlubung hi David hi linen ot iyoddahna nan ephod.§ Ya atbohdi an linen
nadan inlubung nadan tinanud Libay an nangiyattang hinan Kahun ya ta'on on nadan
mungkanta ya hi Kenayah an mangipangpangulu i dida.
28 Ta inyen nadan tinanud Israel nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an
ahitutukukdah amlongda on pun'ipagangohda nadan trampeta ya simbal ya harp ya
lira.
29 Mu hidin pun'idatongda nan Kahun hinan boblen David ya wada nan imbabalen
Saul an hi Mikal hinan way tawa an uh'uhdungana dida. Ya tinigona nan patul an
hi David an ip'iphodnan manayo on mumpaypaytu' hi pundayawna i Apu Dios. Ya
pinihulnah David hi nomnomna.

16

1 Hidin indatongda nan Kahun ot eda ipaghop hinan natoldaan an impiyamman
David. Ot i'nongda nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i
Apu Dios.
2 Ya hidin nalpah nadan ini'nong David an maghob an mi'nong ya nadan mi'nong
hi pi'hayyupan i Apu Dios ot mundasal hinan ongal di abalinanan Dios ta wagahana
nadan tatagu.

---

* **15:20 15:20** Nan miyunnudan hi a'at di pungkantan di binabai ya hidiye nan alyon di udum hi ibalinan nan Hebrew an alamot. † **15:21 15:21** Nan miyunnudan hi a'at di pungkantan di linala'i ya hidiye nan alyon di udum hi ibalinan nan Hebrew an seminit. ‡ **15:24 15:24** Hay ohah nungngadanda i Jehiah ya hi Jeyel. § **15:27 15:27** Nan ephod ya hidiye nan usalon di padi an iha"adan nan Urim ya Tummim an bunutonda ta panginnilaandah nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

3 Ot ipiyappongna i didan namin an tinanud Israel nadan tinapay ya bungbunga"an
an deyt ya resin.
4 Ot pot'on David di udum hinadan tinanud Libay ta diday mangipangpanguluh nan
pumpaboddanganda ya punhaanda ya pundayawandah nan Dios an dayawondan
tinanud Israel.
5 Ta hi Asap di pinto'nah mangipangpangulu ya nihnod hi Sekariah. Ya
bimmoddang i dida da Jeyel ya hi Semiramot ya hi Jehiel ya hi Mattitiah ya hi Eliab
ya hi Benayah ya hi Obed-Edom ya hi Jeyel. Ta diday mangipagangoh hinan lira ya
harp. Ya hi Asap di mangipagangoh hinan simbal.
6 Ya nadan padi an da Benayah i Jahasiel di mangipagangoh hinan trampeta hidih
nan way Kahun.
7 Ya i diyen algo ya indat David i Asap ya hinadan i'ibanan tinanud Libay hituwen
mikanta hi punhanaan i Apu Dios.

Hay Intudo' David An Mikanta Hi Punhanaan I Apu Dios

8 Hanat munhana ta'u i Apu Dios ya hiyay pumpaboddangan ta'u.
Ya hanat ipa'innila ta'uh abobboble nadan ina'inatna.
9 Ya ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Ya ipa'in'innila ta'u nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
10 Dayawon ta'u nan nahamad an Dios.
Ya dita'un mundayaw i hiya ya hanat mun'am'amlong ta'u.
11 Ya hanat hiyay pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u.
Ta hiya nimpey nanongnah dayawon ta'u.
12 Ya nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an in'inatna ya nadan maphod an
pangipanuhna.
13 Ya dita'u nan pinto'nah tataguna an tinanudan nan baalna an hi Israel an hay ohah
ngadana ya hi Jacob.
14 Ya hi Apu Dios an dayawon ta'u ya nipa'innilah abobbobleh tun luta nan a'atna.
15 Ya nan imbagana ya adina ibahhon aton an ta'on on atnay mun'atanudan
16 an umat hinan imbagana i Abraham ot ibagana bo i Isaac
17 ot ahina bo ibaga i Jacob ta mahapul an unudonda.
Ya hidiyen imbagana ya minaynayun an atona i dita'un tinanud Israel
18 an alyonay, Idat'u i da'yu hituwen bobleh ad Kanaan ta pumboblayanyuh inggana.
19 Mu handin oh'ohhada ni' handidan a'ammod ta'u ya onda ni'ibobboble ya abuh
20 ta onda e immanin'innabat hi abobboble.
21 Mu agge inyabulut Apu Dios an waday mamalpaligat i dida.
Te imbaganah nadan patul an alyonay,
22 Hanat ma"id ha atonyuh adi maphod hinadan pinto"un tatagu' ya ta'on on nadan
propeta'.
23 Ot an namin ta'un tataguh abobboble ya maphod on ikantaan ta'uh Apu Dios hi
balun kanta.
Ta ipa'innila ta'uh abigabigat an hiyay mangipappapto' i dita'u.
24 Ta ipa'innila ta'uh abobboble nan anabaktuna ya nadan nakaskasda'aw an
ato'atona.
25 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot lebbengnan hiyay dayawon ta'u ta bokon
hanadan dios an dayawon di udum an tatagu.
26 Te hay dayawon di udum an tatagu ya nadan bulul an iniphod di tagu.
Mu hi Apu Dios ya hiyay nunlumuh an namin an wah ad lagud.
27 Ya matigoy anabaktuna ya amaphodna ya ta'on on nan ongal an abalina.
Ta waday am'amlong hidih nan Templo.

28 Ot hiya nan an namin ta'un tataguh tun luta ya dayawon ta'uh Apu Dios te
ma"aphod di a'atna ya ongal di abalinana.
29 Ya nan miyunnudan hinan anabaktuna di pundayaw ta'un hiya.
Ya iye ta'uh nan Templo nadan i'nong ta'un hiya.
Ta dayawon ta'u an gapuh anahamadna an Dios.
30 Ot an namin ta'un tataguh tun luta ya hanat tumakut ta'un adi umun'unud i hiya.
Te hiyay nangihamad an nangigopnad hitun luta ta adi mabalin an madlig.
31 Ot hanat mun'am'amlong ta'un namin an wah tun luta ya ta'on on nadan wah ad
lagud.
Ya ipa'innila ta'uh abobboble an hi Apu Dios di ap'apu.
32 Ya ta'on on nan baybay ya an namin an wahdi ya maphod di itkukyuy pundayawyu
i Apu Dios.
Ya atbohdi nadan puntanoman ya an namin an humangohdi ya hanat
mun'am'amlong ayu.
33 Ya ta'on on da'yu an kakayiw ya itkukyuy amlongyu.
Te hi Apu Dios ya mumbangngad ta hiyay mun'ap'apuh tun luta.
34 Ot munhana ta'u i Apu Dios an gapuh amaphodna ya nan munnananong an
pamhodna.
35 Ot mumpahpahmo' ta'u i Apu Dios ta alyon ta'uy, Ibaliw da'mi bahan i he"a an Dios
an mangih'ihwang i da'mi.
Ya daan mo bahan ta boddangan da'mi ta way atonmin umanamut te teen niwakat
amih abobboble.
Ta he"a an nahamad an Dios di dayawonmi ya punhanaanmi.
36 Ot hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di madayaw hi ingga'inggana.
Ya an namin nadan tatagu ya alyonday, Amen.
Madayaw hi Apu Dios.

Hay Pidwanah Nangibagaan David Hi Tamun Nadan Tinanud Libay

37 Ta pinto' David hi Asap ya nadan i'ibana an tinanud Libay ta diday manginay-
nayun an muntamuhdi hi abigabigat hinan niha"adan nan Kahun an nittuwan nan
Hapit Apu Dios.
38 Ya nan imbabalen Jedutun an hi Obed-Edom ya nadan nanom ta walu (68) an
ibbana di bumoddang i dida. Ya hi Obed-Edom bo ya hi Hosah di mungguwalyah nan
geyt.
39 Ya hi Sadok ya nadan ibbana an padi di pinto' David hi muntamuh nan
pundayawan i Apu Dios hi ad Gibeon.
40 Ta amawmawi"it ya hinan mun'ahdom ya i'nongda nan maghob an mi'nong i Apu
Dios. Ta unudonda nadan nitudo' hinan Tugun Apu Dios i dida an tinanud Israel.
41 Ya pinto' bon David da Heman i Jedutun ya nadan ibbadan mungkanta ta
ikankantaday pundayawdan Apu Dios an gapuh nan munnananong an pamhodna.
42 Ya dida boy ukod an mangipagangoh hinadan trampeta ya simbal ya nadan udum
an mipagangoh an miyunnudan hinan kanta an pundayawda i Apu Dios. Ya nadan
linala'in imbabalen Jedutun di mungguwalyah nan geyt.
43 Ya hidin nagibbuh an namin nan inatda ya way ohaon immanamut hi balena an
ta'on on hi David.

17

Hay Imbagan Apu Dios I David

1 Hidin e niha"ad moh David hinan palasyu ya alyonah nan propeta an hi Nathan
di, Manu tayya i ha"on te palasyuy niha"ada' an sedar an kayiw di niphod. Mu hanan
Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya niha"ad i han natoldaan.

2 Ya alyon Nathan di, Atom nan innilam an madadawoh ot hi Apu Dios di
bumoddang i he"a.
3 Mu i diyen nahdom ya alyon Apu Dios i Nathan di,
4 Ume'a ta em ibagah nan baal'u an hi David tun ibaga' an alyom di, Bokon he"ay
mangiyammah bale hi iha"ada'.
5 Te nihipun tuwalih din inikak'u nadan a'ammodyu an tinanud Israel hi ad
Egypt ta ingganah ad uwani ya ma"id ha nahamad hi bale' te hay bale' hinan eyu
immaninnabatan ya allung an natoldaan.
6 Ya ta'on on ni'yeni'yeya' i dida ya ma"id ha imbaga' hinadan pinto"u an ap'apu
an mangipapto' hinadan tinanud Israel hi iyammaana' hi bale hi sedar an kayiw di
niyamma.
7 Ya ibagam boh nan baal'u an hi David ta alyom di, Ha"on an ongal di abalinanan
Dios di nangaan i he"ah nan pumpapto'am hi kalnero ot pumbalinon da'ah patul
nadan tatagu' an tinanud Israel.
8 Ot banoddangan da'yuh nadan nanganangayanyu ta impa'abak'u i da'yun namin
nadan binuhulyu. Ot ad uwani ya pumbalinon da'a hi patul ta mundingngol'a hi
abobboble an umat hinadan udum an nundingngol an tataguh tun luta.
9 Ot idat'uh tuwen boble i da'yu an tatagu' an tinanud Israel ta punhituwanyu. Ta
ma"id mo ha mangubat ya mamalpaligat i da'yu. Ta adi umat hidin hopapna
10 hi namto'a' hi nun'anun'ap'apu i da'yu an tatagu' an ginubagubat da'yuh nadan
binuhulyu. Te boddangan da'yu ta abakonyun namin nadan binuhulyu.
Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee i he"a an pumbalinon da'a ya nadan tanudam hi
patul hi inggana.
11 Ta hitun apogpogan di pi'taguwam ya hay mihukkat hi mumpatul ya hay ohah
nadan imbabalem. Ya boddanga' ta mihamad di pun'ap'apuwana.
12 Ta hiyay mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on. Ya minaynayun
an nadan tanudanay mun'ap'apuh inggana.
13 Ya ha"on di hi amana ya hiyay pun'imbabale'. Ya adi' pogpogon di pumpatulana
ta adi umat hinan inat'u i Saul.
14 Ta hiya ya nadan tanudanay minaynayun an mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel
an tatagu'.
15 Ta immeh Nathan ot ibaganan namin i David hidiyen impa'innilan Apu Dios i
hiya.

Hay Dasal David

16 Ot umeh David hinan pundayawan i Apu Dios ot mundasal an alyonay, Undan
nganneya' ihya ya nan pamilya' ta pamaag ya e da'mi wagahan hi maphod i he"a an
Dios.
17 Ya namama bo udot ta hinamadmun inali nan ahim aton an iphodan nadan
tanuda' hi udum hi algo. Ya ta'on tuwalih on ad uwani ya ma"aphod di
pangibilangmun ha"on an paddungnay nabaktuy niyata'.
18 Innilam di a'at'u an baalmu ot ma"id ha udum hi mabalin hi e' ibaga i he"a hinan
maphod an pangibilangmu i ha"on.
19 Ya impa'innilam bon ha"on nadan pinhodmun ma'at an iphoda'. Ya innila' an
ma'at dadiyen imbagam te ongal di abalinam.
20 Ya ma"id ha udum hi dingngolmi hi umat i he"a Apu Dios te he"a ya abuh.
21 Ya ma"id ha udum hi umat i da'mi an tatagum an tinanud Israel an inihwangmuh
din numbalinanmi hi himbut hi ad Egypt. Ot pumbalinon da'mih tatagum ta
nundingngol di ngadanmu hi abobboble. Ya nakaskasda'aw di inatmun nangipa'aan
hinadan tatagu an nunhitu ituwen boble ot da'min tatagum an inilpum hi ad Egypt
di nunhituwom hitu.

22 Ta da'mi an tinanud Israel di pinto'muh numbalinom hi tatagum hi inggana. Ot
hanat he"a Apu Dios di un'unudonmi.
23 Ot hana Apu Dios ta pa'annungom nan imbagam an ma'at i ha"on an baalmu ya
ta'on on nadan tanuda' hi inggana.
24 Ta mundingngol nan ongal an abalinam hi inggana.
Ot ma'at'e ya umannung an ahi alyon di tatagu di, Nan ongal di abalinanan Dios di
dayawon nadan tinanud Israel.
Ta hiya nan hanat mihamad di pun'ap'apuwan nadan tanuda' an baalmu.
25 Manu'e hi timmulida' ya impa'innilam i ha"on an minaynayun di pun'ap'apuwa'
hi inggana.
26 Ot he"a Apu Dios ya umannung nadan imbagabagam an maphod an ahim aton i
ha"on an baalmu.
27 Ot munhanaa' ta ma"amlong'a an munwagah i ha"on ya ta'on on nadan tanuda'
hi inggana. Ot gapu ta he"a Apu Dios di nangibaga ot ma"id ha bahhonan umannung
an wagaham nadan tanuda' hi inggana.

18

Hay Nangaba'abakan Da David Hi Eda Ni'gubagubatan

1 Indani ya e bo ginubat da David nadan i Pilistia ot abakonda dida ot sakupondah
ad Gat ya nadan nunlini"odan an boblehdi an boblen nadan i Pilistia.
2 Ot eda bo gubaton nadan tinanud Moab ot sakuponda dida ot pumbayadona didah
buwis.
3 Ot eda bo gubaton hi Hadadeser an patul hi ad Sobah an nihaggon hi ad Hamat
hidin ena ihamad di pun'ap'apuwana ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi
Euprates.
4 Ot abakon da David dida ot alanday hinlibu (1,000) an kalesan di e mi'gubat
ya pituy libu (7,000) an nungkakabayu an tindalu ya baintiy libu (20,000) an agge
nungkabayu an tindalu. Ot alanday hinggahut (100) an kabayu ta mungguyud hi
kalesan di e mi'gubat. Ot pilayonda nadan udum an kabayu.
5 Ya hidin immaliday tindalu an i Damaskus an oha an boble hi ad Syria ta
boddanganda nan patul hi ad Sobah an hi Hadadeser ya ginubat bon damdaman
da David dida ot patayonday baintit duway libu (22,000) an tindaluda.
6 Ot ipiyamman David nadan pungkampuwan di tindaluna hinadan boble hi ad
Damaskus ot pumbayadona nadan i Syria hi buwis te sinakupna mo dida.
Ya an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon Apu Dios dida.
7 Ya hidin inabak da David hi Hadadeser ot alanda nadan balitu' an hapiyon di
o'opisyal di tindalun Hadadeser ot iyedah ad Jerusalem.
8 Ot alanda boy dakol an gombang hi ad Tibhat ya ad Kun an numpatulan
Hadadeser. Ta dadiyey iniphod Solomon hi ay palyu' an punha"adan hi liting ya
nadan tu"ud di Templo ya nadan udum an usal hidi.
9 Ya hidin dingngol nan patul hi ad Hamat an hi Toy an inabak David nadan tindalun
Hadadeser an patul hi ad Sobah
10 ya intuda'na nan imbabalena an hi Hadoram ta ena apngaon hi David ya
imbagana an mi'yam'amlongdah nangabakanda i Hadadeser. Te numbuhhulan da
Toy i Hadadeser. Ta inyen Hadoram di balitu' ya silber ya gombang.
11 Ot alan David dadiyen indatna ot idawatna i Apu Dios ta ma'usal hinan
pundayawanda an umat hi inatnah nadan balitu' ya silber an inala'aladah abobboble
an inabakda an umat hinan boblen di tinanud Edom ya tinanud Ammon ya tinanud
Amalek ya nadan i Pilistia ya i Moab.

12 Ya hi Abisay an imbabalen Seruiah ya inabakna nadan himpulut waluy libu
(18,000) an tinanud Edom hinan nundotal an nungngadan hi Ahin.
13 Ot ipiyammanay pungkampuwan di tindalunah nadan boblen di tinanud Edom
te sinakup David di bobleda. Ta an namin di e ni'gubatan da David on nangabakon
Apu Dios dida.

Hay Nabaktun Opisyal Nadan Tindalun David

14 Hidin numpatulan David hi an namin an tinanud Israel ya nipto' di inatna an
nangipanupanuh hinadan ibbanan tatagu.
15 Ta numbalinonah nabaktun opisyal nadan tindaluna hi Joab an imbabalen
Seruyah. Ya hi Jehosapat an imbabalen Ahilud di mi'hapit hinan patul ya
mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at.
16 Ya hi Sadok an imbabalen Ahitub ya hi Ahimelek an imbabalen Abiatar di
nabaktun padida. Ya hi Sabsa di sekretali.
17 Ya hi Benayah an imbabalen Jehoyada di ap'apun nadan i Krete ya i Pelet an
guwalyan nan patul. Ya nadan linala'i an imbabalen David di ap'apu an bumoddang
i hiya.

19

Hay Nangabakan David Hinadan I Ammon Ya I Syria
(2 Samuel 10:1-19)

1 Indani ya nate nan patul di tinanud Ammon an hi Nahas ot mihukkat nan
imbabalena an hi Hanun.
2 Ya hidin dingngol David an nateh Nahas ya alyonah nomnomnay, Mahapul an
ipatigo' di nahamad an pi'gayyuma' i Hanun an umat hinan maphod an impatigon
amana i ha"on hi ataguna.
Ot ituda'nay e mangipa'innila an ta'on on hiya ya minomnoman hi natayan aman
Hanun.
Mu hidin dimmatong nadan intuda' David hi awadan da Hanun an boblen di
tinanud Ammon
3 ya alyon nadan ap'apuda hinan patulda an hi Hanun di, Undan nin aya maphod
di nun'iyalin danaen hinnag David? Umman nin aya hinnagna dida ta munsi'imdah
tun boble ta'u ta innilaonday atonda an mangubat i dita'u.
4 Ot ipatiliw Hanun dadiyen hinnag David ot upuhanday balbasda ot putulanday
lubungda ta matigoy tipada ot ahida pa'anamuton dida.
5 Ta nunhiglay nibabainanda. Ya hidin nipa'innila i David hidiyen na'at ot ituda'nay
e manamu i dida ta ibagada an umohnongda ni' hi ad Jeriko ta ingganay dumukkey
balbasda ya ahida umanamut.
6 Indani ya ninomnom mohpen nadan tinanud Ammon an numbalinondah David
hi binuhulda. Ta binayadanday titindalu ya nungkakalesa an e mi'gubat an i Syria hi
ad Naharaim ya hi ad Maakah ya hi ad Sobah hi tulumpuluy libu ta onom di gahut
(30,600) di kilun di silber.*
7 Ta hay binayadandan namin ya tulumpulut duway libu (32,000) an kalesan di
e mi'gubat ya titindalu ya ta'on on nan patul hi ad Maakah ya in'uyugna nadan
nabayadan an tindaluna ta immeda ot eda mungkampuh ad Medeba. Ya immeda
bo nadan tindalun di tinanud Ammon ta midadaanda an mi'gubat.
8 Ya hidin dingngol David hidiye an inatda ot ituda'na da Joab ya an namin nadan
tindaluna ta eda gubaton dida.

---

* **19:6 19:6** Hinan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 30.6 di kilu.

9 Ya himmawwangda nadan tinanud Ammon ta nundadaanda an mi'gubat hinan
way geyt di ad Rabbah. Ya nada'e an patul an immen e bumoddang i dida ya
nundadaanda damdamah e"elen diyen boble.
10 Ya tinigon Joab an nadan binuhulda ya wahdidah hinangngabda an nundadaan-
dan mangubat i dida. Ya wahdida boy udum hinadan binuhuldah indogganda ot
piliyona nadan nun'alala'ing an tindaluna ta diday mangubat hinadan i Syria.
11 Ot iyukodna nadan udum an tindalu i ibbana an hi Abisay ta diday mangubat
hinadan tinanud Ammon.
12 Ot alyon Joab i Abisay di, Wa'e ta tigom an abakon da'mi hinadan i Syria ya
immali ayu ta boddangan da'mi. Mu wa'e ta tigo' an abakon da'yu hinadan tinanud
Ammon ya immali ami damdama ta boddangan da'yu.
13 Ot mahapul an natulid ta'u ta ihamad ta'u an mi'gubat ta ihwang ta'u nadan ibba
ta'u ya imbaliw ta'u tun boble ta'u an indat Apu Dios. Ot hanat hi Apu Dios di ukod
hinan innilana an maphod hi ma'at.
14 Ta hidin mange da Joab ya nadan tindaluna an e mangubat hinadan i Syria ya
pamaag ya ma"amtikda.
15 Ya hidin tinigon nadan tinanud Ammon an logmon nadan i Syria di butik ya
binumtikda damdama an inipluydah bobleda hi takutda i da Abisay. Ot pamaaggot
umanamut mo da Joab hi ad Jerusalem.
16 Ya hidin na'innilaan nadan i Syria an inabak nadan tinanud Israel dida ya
impa'ayagda bo nadan ibbada an nunhituh daggah di wangwang an nungngadan
hi Euprates an impangulun Sopak an nabaktun opisyal di tindalun Hadadeser.
17 Ya hidin nipa'innila i David hidiye ot amungona damdaman namin nadan
tindaluna an tinanud Israel ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jordan
ot eda bo gubaton nadan i Syria.
18 Ot abakon bon nadan tinanud Israel nadan i Syria ta ma"amtikda bo. Ta pinaten
da David di pituy libuh (7,000) nadan nungkakalesa ya napat di libu (40,000) an
titindalu. Ot patayonda boh Sopak an nabaktun opisyal nadan tindalun di i Syria.
19 Ya hidin tinigon nadan patul an bimmoddang i Hadadeser an inabak nadan
tinanud Israel dida ot iyabulutda an sakupon da David dida. Ya nihipun i diye ya
adi mo pohdon nadan i Syria an bumoddang hinadan tinanud Ammon.

20

Hay Nangabakan Da David Hinadan Tataguh Ad Rabbah

1 I han tiyalgo an hidiyey uggan e pi'gubatan di patul ya impangulun Joab di
titindaluna ot eda gubaton nadan tinanud Ammon. Ta lini"ubdah ad Rabbah an
boblen di tinanud Ammon ot dadagondah diyen boble. Mu hi David ya immohnong
hi ad Jerusalem an agge e ni'gubat.
2 Ot alanda nan koronan nan patulda an tulumpulu ta han mahuluk hi godway
(30.6) kilun di balitu'na an na'alkusan hi udum an nun'abalol an batu ot eda iha"ad
hi ulun David. Ya dakkodakkol di inyanamutda hi nangabakanda i diyen boble.
3 Ot alanda nadan tatagun wahdi ta diday munggabyon ya munlagadi ya mangi-
dadaan hi itunguda. Ta athidiy inat da David hi an namin an tinanud Ammon an
inabakdah nadan numpumboblayanda. Ot mumbangngadda mohpe nadan tindalun
David hi ad Jerusalem.

Hay Ni'gubatan Da David Hinadan O"ongal An Tataguh Ad Pilistia

4 Indani ya waday nunggugubatan nadan tinanud Israel hinadan i Pilistia hi ad
Geser. Ta hidiy namatayan nan i Husa an hi Sibbekay i Sippay an ohah nadan tinanud
Repaim. Ta inabakda nadan i Pilistia.

5 Ya i han oha bo an ni'gubatan da David hinadan i Pilistia ya pinaten nan imbabalen
Jair nan i Gat an hi ibban Goliat an hi Lahmi an waday pahulna an hay pa'ona ya
umat hi inongal di ulluwan di pun'ablan.
6 Ya hidin wada boy gubat hi ad Gat ya wada han ongnga'ongngal an tagun tinanud
Rapa an hinonnom di gamat di ta'lena ya hukina ta baintit opat (24) an namin di
gamatna.
7 Mu hidin inangitna nadan tinanud Israel ya immeh Jonathan an imbabalen Simea
an hi ibban David ot patayona.
8 Ta danaen tinanud Rapa hi ad Gat ya pinaten da David hinadan tindaluna.

21

Hay Nangipabilangan David Hinadan Tataguh Ad Israel
(2 Samuel 24:1-25)

1 Hi Satanas ya pohdona an mapalpaligat nadan tinanud Israel ta hiya nan
impanomnomna i David ta eda bilangon nadan tindalun di tinanud Israel.
2 Ot ibagan David i Joab ya nadan udum an opisyal di tindalu an alyonay, Ume
ayu ta eyu bilangon nadan tindalu ta'un tinanud Israel an ihipunyuh ad Beerseba ta
ingganah nadan boblen di tinanud Dan. Ya impa'innilayu i ha"on di bilangdan namin.
3 Mu alyon Joab di, Hanat hi Apu Dios ya udmana nadan tindalu ta'u hi mahuluk hi
mumpihinggahut. Mu tanganu on gahin onmu ipabilang yaden baalmu tuwali dida?
Ya tanganu ahan onmu pohdon an aton hituwe yaden pumbahulan ta'un namin an
tinanud Israel?
4 Mu ipapilit nan patul an ipa'at nan pohdona i da Joab. Ot makak mo da Joab
ot eda hinapon nadan boblen di tinanud Israel an eda binilang nadan tatagu ot ahi
mibangngad hi ad Jerusalem.
5 Ot ipa'innilana i David an ohay milyon ya han hinggahut di libun (1,100,000) di
bilang di linala'i an mabalin an mi'gubat hi ad Israel ya opat di gahut ta napituy libu
(470,000) hi ad Judah.
6 Mu agge ni'bilang Joab nadan tinanud Libay ya nadan tinanud Benjamin te
nunhiglay aggena naminhodan i diyen ipa'at nan patul.
7 Ya hi Apu Dios ya adina ahan pohdon hidiyen inat David ta hiya nan dinusana
nadan tinanud Israel.
8 Ya alyon David i Apu Dios di, Ongal tayyay numbahula' i he"a Apu Dios ituwen
e' inat. Hanat pakawanona' bahan ituwen numbahula' an baalmu. Te innila' an adi
ahan maphod hituwen inat'u.
9 Ya alyon Apu Dios hinan propeta an uggan manugun i David an hi Gad di,
10 Ume'a i David ya imbagam an tuluy pumpiliyanah nan pundusa' ta nan piliyona
ya hiyay ato'.
11 Ot umeh Gad hi awadan David ot alyonay, Datuwe nan tulu an pumpiliyam an
pundusan Apu Dios i da'yu.
12 Hay oha ya tuluy tawon an waday bitil. Ya nan mi'adwa ya tuluy bulan di
pamatapatayan di binuhulyu i da'yu. Ya nan mi'atlu ya nan tuluy algo an iyalin
nan anghel Apu Dios han nunhiglan dogoh ta dakol di mate. Ot nomnomnomom
hi'on nganney piliyom ta hiyay ibaga' hinan nannag i ha"on.
13 Ya alyon David di, Minomnomana' ahan i nae. Mu udu'dul attog on hi Apu Dios
di ukod an mundusa i da'mi te ongal di homo'na ta bokon hay tatagu di mamate i
da'mi.
14 Ta impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh ta nateday napituy libu (70,000) an
tinanud Israel.
15 Ot honagon bon Apu Dios han anghel ta ena patayon nadan tatagu hi ad
Jerusalem. Mu hidin tigtiggon Apu Dios nan at'atton nan anghel ya minomnoman

ot alyonah nan anghel an mamaten dida di, Ammuna mo ya indinongmun mamateh nadan tatagu.

Ya i diye ya wada nan anghel hinan pun'ilikan Araunah* an tinanud Jebus.

16 Ya tinigon David nan anghel Apu Dios an timma'dog hi numbattanan di ad lagud ya tun luta an indongdongna nan ispadanah ad Jerusalem. Ot inayun David ya nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel an munlu'bub hinan luta an numpunlubungdah langgut.

17 Ot mundasal hi David an alyona i Apu Dios di, Ha"on peman di ud nomnom an eda bilangon nadan titindalu. Ta hiya nan ha"on eh'ay ud bahul ituwe an adi maphod an na'at. Ot hanat ha"on ya nan pamilya' di dusaom Apu Dios ta idinongmun mamalpaligat hinadan tatagu te ma"id peman attog ha bahulda.

Nan Pun'ilikan Araunah An Ginattang David

18 Ot honagon nan anghel Apu Dios hi Gad ta ena ibaga i David ta ena ipiyamma ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios hidih nan pun'ilikan nan i Jebus an hi Araunah.

19 Ot umeh David an inunudna nan imbagan Gad te hidiyey pohdon Apu Dios hi atona.

20 Ya hidin mun'ilikdah wit† da Araunah ya nangimangmangana nan anghel Apu Dios. Ot eda mipa"e nadan opat an linala'i an imbabalena an nun'ibbana.

21 Indani ya dimmatong hidih David. Ya hidin tinigon Araunah ot e midamu ot inayunan mundu"un an nida"om di angahnah nan luta hi punlispituna i hiya.

22 Ya alyon David i hiyay, Igattangmu i ha"on hituwen pun'ilikam ta iyamma' hitu ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ta wan duminong hituwen atatakut an dogoh di tatagu. Ta'omman ya binayada'.

23 Ya alyon Araunah di, Namaag ya inalam ya inatmu nan pinhodmun aton. Ya iddum'un idat nadan baka ta maghob an mi'nong i Apu Dios ya nadan kayiw nan pun'ilikan ta panunguyu ya nadan wit ta midawat i Apu Dios. Ya an namin datuwe ya idat'u i he"a.

24 Mu alyon nan patul di, Mahapul an bayada' an namin danae. Te adi' pohdon an idawat i Apu Dios ha bokon'u bagi onu ha maghob an mi'nong an agge' nunligatan.

25 Ot bayadanah diye an pun'ilikan nan i Jebus an hi Araunah hi onom di gahut (600) di gumo' an balitu'.

26 Ot iyammadahdi han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot i'nongna nadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ot mundasal ya dingngol mohpen Apu Dios ta impa'alinay apuy an nalpuh ad abunyan ot gobhona nadan wah nan punggobhan hi mi'nong.

27 Ot ibagan Apu Dios hinan anghel ta ipa"ena nan ispadana ot hiyay aton nan anghel.

28 Ta gapu i diyen tinigon David an inat Apu Dios an nambal hinan dasalna ya hidi moy nanginaynayunandan e nangi'nongan hinadan i'nongda i Apu Dios.

29 Mu i diye ya wadah ad Gibeon nan tabernakel ya nan punggobhan hi mi'nong an inyamman da Moses hidin awadandah nan agge naboblayan.

30 Mu bokon hidiy e nundayawan David te tumakut hinan ispadan nan anghel Apu Dios.

22

Hay Nangidadaananda Hinadan Miyammah Nan Templo

1 Alyon David di, Hituh tun pun'ilikan di ipata'dogan nan Templo ya nan punggobhan hi mi'nong ta pundayawan ta'un tinanud Israel i Apu Dios.

---

* **21:15 21:15** Hay ohah ngadan Araunah ya hi Ornan. † **21:20 21:20** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

2 Ot ipa'ayag David nadan tatagu an ni'hituh boblen nadan tinanud Israel an
nalpuh udum an boble ot pot'onay udum i dida ta munhabatdah batu ta ma'usal
hi pangiyammaandah nan Templo.
3 Ot ipidadaana boy dakol an gumo' an miphod hi pamata'da ya punhipitda hinadan
geyt. Ya dakkodakkol boy impidadaanah gombang an naligat an makilu.
4 Ya atbohdin dakkodakkol di impidadaanan nun'ahabatan an sedar an kayiw an
nun'iyalin nadan i Tyre ya i Sidon an naligat an ma'uyap.
5 Te hay ninomnom David ya alyonay, Nan imbabale' an hi Solomon ya pa'akkilogna
ya ma"id ha dakol hi pinatnana mu nan Templo an ahina ipata'dog ya mahapul an
ma"aphod ya mundongol hi abobboble. Mu nan imbabale' ya pa'akilogna nimpe an
ma"id ni' ha dakol hi pinatnana. Ta hiya nan idadaan'u nadan mahapulna.
Ta hiya nan dakol nan indadaan David an miyammah nan Templo ot ahi mate.
6 Mu hidin agge ni' nate ya impa'ayagna nan imbabalena an hi Solomon ot ibagana
i hiya ta ahina ipata'dog nan Templo ta pundayawandah nan Dios an dayawondan
tinanud Israel.
7 Ta inalin David i Solomon di, Imbabale' nabayag an pinhod'u an ipata'dog ha
Templo ta pundayawan ta'u i Apu Dios.
8 Mu alyon Apu Dios i ha"on di,
Dakkodakkol di pinatepatem ya dakol di em ni'gubagubatan. Ot adi'a mangiyamma
hi Templo an pundayawanyu i ha"on te dakol di pinatem ta immayuh di daladah tun
luta.
9 Mu wada han imbabalem an mihukkat i he"a an malinggop di pun'ap'apuwana te
padinongo' di binuhulnah nadan nunlini"odan an mangubat i hiya an hay ngadana ya
hi Solomon te ha"on di mangdat hi linggopyu an tinanud Israel hitun pumpatulana.
10 Ta hiyay ahi mangipata'dog hinan Templo an pundayawanyu i ha"on ta adayawa'.
Ya ibilang'uh Solomon hi imbabale' ya ha"on di punhi'amana. Ya nan holagnay
nanongnah mun'ap'apu i da'yu an tinanud Israel.
11 Ot alyon David i Solomon di, Imbabale', hanat hi Apu Dios di bumoddang i he"a
ta wan mipa'annung nan imbagana an ipata'dogmu ha Templo an pundayawan ta'uh
nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
12 Ya hanat idattan da'a i Apu Dios hi la'ing ya abalinan an mun'ap'apuh nadan ibba
ta'un tinanud Israel ta wan inaynayunyu an un'unudon nan tuguna.
13 Ot hi'on un'unudom an namin nan tuguna i dita'u an tinanud Israel an indatna i
Moses ya an namin di atom ya mawagahan. Ot hanat pabikahom di nomnommu ta
waday tulidmu. Ya adi'a minomnoman ya adi'a tumakut.
14 Ya nomnomnomom an inat'uy abalina' ta indadaan'u nadan mahapul hinan
ipata'dogan nan Templo. Ta hay indadaan'u ya tuluy milyon ta han nanom di libuy
(3,060,000) kilu an balitu' ya nan tulumpuluy milyon ta han onom di gahut di libuy
(30,600,000) kilu an silber. Ya dakkodakkol nan gombang ya gumo' ta naligat an
makilu. Ya ta'on on nadan kayiw ya batu on indadaan'u mo. Ot ukod'a an ahi
mangdum.
15 Ta'omman ot dakol di puntamuwom an umat hinadan mumpahok ya munhabat
hi batu ya nadan kalpentero ya nadan nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi
mumpa'ot
16 ya munlutuh balitu' ya silber ya gombang ya gumo'. Ot hanat ihipunyu mo an
muntamuh ad uwani ot hi Apu Dios nimpey bumoddang i da'yu.
17 Ot ibagan David hinadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ta
boddanganda nan imbabalena an hi Solomon.
18 Ta inalina i dida di, Hi Apu Dios an dayawon ta'u di bumoddang i da'yu ta
malinggop ayu te ma"id mo ha mangubat i da'yu. Te impa'abak Apu Dios dida i
ha"on ta numpada"uldan Apu Dios ya ta'on on da'yun tataguna.

19 Ot ad uwani ya hanat iyohhayu i Apu Dios di punhilbiyanyu. Ta ihipunyu mon
ipata'dog nan Templo ta hidiy pangiha"adanyuh nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios ya an namin nan ma'usal hinan pundayawan i hiya.

23

1 Hidin na'amamma mo ahan hi David ya numbalinona nan imbabalena an hi
Solomon hi patul hi ad Israel.

Hay Tamun Nadan Tinanud Libay

2 Inamung David an namin nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel
ya nadan tinanud Libay an umat hinadan padi
3 ot ipabilangna nadan linala'i an tinanud Libay an muntawon hi tulumpulu (30) ya
nan mahuluk hi tulumpulu. Ya hay bilangda ya umeh tulumpulut waluy libu (38,000).
4 Ot ibagan David an nadan baintit opat di libu (24,000) ya diday mangipadutu'
hinan matamuwan hinan Templo. Ya nan onom di libu (6,000) ya diday mumbalin
hi ap'apun munhilbih nan patul ya mangipanuh hinadan diklamun nadan tinanud
Israel.
5 Ya nan opat di libu (4,000) ya diday mungguwalyah nadan geyt ya nada'e bon opat
di libu (4,000) ya diday ukod hinan pungkantaan hinan pundayawan i Apu Dios an
usalonda nadan indatna an mipagangoh hinan pungkantaanda hi pundayawanda i
Apu Dios.
6 Ta nuntuluwon David nadan tinanud Libay ta nan ohan grupu ya nadan holag
Gerson ya nan oha ya nan holag Kohat ya nan mi'atlu ya nadan holag Merari.

Hay Holag Gerson

7 Hi Gerson ya duwaday linala'ih imbabalena an da Ladan i Simey.
8 Ya hi Ladan ya tuludan namin di linala'in imbabalena an panguluwan hi Jehiel ot
ahi hi Setam ot ahi hi Joel.
9 Ya hi Simey ya tuluda bon namin di linala'i an imbabalena an hi Selomot ya hi
Hasiel ya hi Haran. Ta diday ap'apuh nadan holag Ladan.
10 Ya han oha bo an hi Simey* ya opatday linala'ih imbabalena an hi Jahat ya hi
Sina ya hi Jeus ya hi Beriah.
11 Ta hi Jahat di pangpangullu ot mihnod hi Sisa mu hi Jeus ya hi Beriah ya oh'ohhay
holagda ta hiya nan nungngammutda ta nibilangdah ohan pu'un.

Hay Holag Kohat

12 Hi Kohat ya opatdan namin di imbabalenan linala'i an hi Amram ya hi Isar ya hi
Hebron ya hi Ussiel.
13 Ya hi Amram an panguluwan di hi aman da Aaron i Moses. Ya da Aaron hinadan
holagna di manginaynayun an mumpapto' hinadan midawat i Apu Dios ya dida boy
munggohob hinan insenso an midawat i hiya. Ya diday munwagah nadan tatagu hi
ngadan Apu Dios.
14 Ya hi Moses an baal Apu Dios ya nibilang nadan imbabalenah nadan holag Libay.
15 Ya dadiyen imbabalena ya da Gerson i Elieser.
16 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag Gerson ya hi Sebuel.
17 Ya hi Elieser ya oha han imbabalena an hi Rehabiah mu hi Rehabiah ya dakol di
imbabalenah linala'i.
18 Ya hay panguluwan hinadan linala'i an imbabalen Isar ya hi Selomit.
19 Ya hay linala'ih imbabalen Hebron ya hi Jeriah ot ahi hi Amariah ot ahi hi Jahasiel
ot ahi mohpe hi Jekameam.

---

* **23:10 23:10** Hay alyon di udum ya oha nan hi Simey mu na'udman di imbabalena hi opat an linala'i.

20 Ya hay linala'ih imbabalen Ussiel ya hi Mikah ot ahi hi Issiah.

Hay Holag Merari

21 Ya hay linala'ih imbabalen Merari ya da Mahli i Musi. Ya hay linala'ih imbabalen
Mahli ya da Eleasar i Kis.
22 Mu hi Eleasar ya nate an ma"id ha lala'ih imbabalena an ammunada han
binabai. Ot hanadan binabain imbabalena ya ni'yahawadah nadan imbabalen Kis
an pipinghandah tinanud.
23 Ya hi Musi ya tulun namin di linala'in imbabalena an hi Mahli ya hi Eder ya hi
Jeremot.
24 Ta danaey tinanud Libay an nitudo' di ngadanda an himpamu'un. Ya an naminda
an muntawon hi bainti (20) ya nadan mahuluk hi bainti (20) ya waday tamudah nan
miyamma an Templo.
25 Te alyon David di, Hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya impalinggop
dita'un tataguna ot mi'hitu i dita'uh tun ad Jerusalem hi inggana.
26 Ta adi mo mahapul an e iyanattang nadan tinanud Libay nan tabernakel ya an
namin nadan ma'usal hinan pundayawan.
27 Ya wada boy imbagan David an alyonay, Wa'e ta muntawondah bainti (20) ya
middumdah nadan ibbada an tinanud Libay an munhilbih nan Templo.
28 Ta hay tamuda ya boddanganda nadan padi an tinanud Aaron hinan pun-
dayawan hinan Templo. Ya diday mangipapto' hinan lita"angan ya nadan kuwartu.
Ya mahapul an halipodpodonda ta nanongnan mibilang hi nalinis an namin nadan
ma'usal hinan pundayawan i Apu Dios. Ya atonda nadan udum an tamuhdih nan
Templo.
29 Ya dida boy mumpapto' hinan tinapay an miha"ad hinan lamehaan ya nan alina
an midawat ya nadan tinapay an agge na'udman hi yist. Ya dida boy mangidadaan
hinan miha"ang an tinapay.
30 Ya abigabigat boh nan mawi"it ya hinan mun'ahdom ya ikankantaday pun-
dayawda ya punhanaanda i Apu Dios.
31 Ya dida boy mangidadaan hinadan maghob an mi'nong† i Apu Dios hinan
Habadun tungo ya hinan ngilin di nakayangan di bulan ya nadan udum an nagtud
an mangilin an algo. Ta mapinpinalog nadan tulun grupu an munhilbi i Apu Dios an
miyunnudan hinan nibagan bilangda ya nadan nat'onat'on an tamuda.
32 Ta nadan tinanud Libay ya diday mumpapto' hinan pundayawanda ya hinan
kuwartun niyappit i Apu Dios. Ya bumoddangda boh nadan i'ibadan padi an holag
Aaron hinan tamuh nan Templo.

24

Hay Nidat Hi Tamun Nadan Padi

1 Nadan tinanud Aaron ya nagogodwada ta ohay grupu on waday nadutu' hi
tamuda. Ya hi Aaron ya opatday linala'ih imbabalena an hi Nadab ya hi Abihu ya hi
Eleasar ya hi Itamar.
2 Mu da Nadab i Abihu ya nateda an ma"id ha holagda yaden mataguh amada. Ta
da Eleasar i Itamar ya ammunay numbalin hi padi.
3 Ta hi Sadok an tinanud Eleasar ya hi Ahimelek an tinanud Itamar ya diday
namoddang i David an nangogodwah nadan tinanud Aaron ta nan ohan grupu on
waday nadutu' hi tamuda.

† **23:31 23:31** Nan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on dadiyen tinanud Libay ya diday mangidadaan hinadan maghob an mi'nong onu diday mungkanta.

4 Ya dakdakkolda nadan tinanud Eleasar mu nadan tinanud Itamar te himpulut
onom (16) di mangipangpanguluh nadan tinanud Eleasar mu waludah nan tinanud
Itamar.
5 Ya imbunutday inatdan nangogodwa i dida ya nan midat an tamuda ta
numpaddung an wadaday ap'apu hinadan tinanud Eleasar ya tinanud Itamar an
munhilbi i Apu Dios hinan pundayawan.
6 Ta nan na'nginnilah nadan uldin an hi Semayah an imbabalen Netanel an
tinanud Libay ya intudo'na nadan ngadan nadan nabunut an ipabunutdah nan
holag Eleasar ya ahida impabunut hinan holag Itamar. Ta athi'athidiy inatda. Ya
i diyen nangatandahdi ya wahdi nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya
ta'on on nadan padi an da Sadok ya hi Ahimelek an imbabalen Abiatar ya nadan
mangipangpanguluh nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay.
7 Ta imbunut nadan baintit opat (24) an himpahimpamu'un nadan pumtamuwanda
ya nadan algo an eda pangatan i dadiyen tamuda ya hay namanguluh nabunut ya hi
Jehoyarib ot mihnod hi Jedayah
8 ot mi'atlu hi Harim ot mi'apat hi Seorim
9 ot mi'alima hi Malkijah ot mi'anom hi Mijamin
10 ot mi'apitu hi Hakkos ot mi'awalu hi Abijah
11 ot mi'ahiyam hi Jesua ot mi'apuluh Sekariah.
12 Ot mabunut nan mi'apulut oha an hi Eliasib ot ahi nan mi'apulut duwa an hi
Jakim
13 ot ahi nan mi'apulut tulu an hi Huppah ot ahi nan mi'apulut opat an hi Jesebeab
14 ot ahi nan mi'apulut lima (15) an hi Bilgah ot ahi nan mi'apulut onom (16) an hi
Immer
15 ot ahi nan mi'apulut pitu (17) an hi Hesir ot ahi nan mi'apulut walu (18) an hi
Happises
16 ot ahi nan mi'apulut hiyam (19) an hi Petahiah ot ahi nan mi'abainti (20) an hi
Jeheskel
17 ot ahi nan mi'abaintit oha (21) an hi Jakin ot ahi nan mi'abaintit duwa (22) an hi
Gamul
18 ot ahi nan mi'abaintit tulu (23) an hi Delayah ot ahi mohpe nan mi'abaintit opat
(24) an hi Maasiah.
19 Ya hinan hunggopan datuweh nan Templo ya mahapul an unudonda nan tugun
nan Dios an dayawondan tinanud Israel an imbagana i din hi apuda an hi Aaron.

Nadan Udum An Tinanud Libay

20 Hanadan udum an mangipangpanguluh nadan tinanud Libay ya hi Subael di
mangipangpanguluh nadan holag Amram. Ya hay mangipangpanguluh nadan holag
Subael ya hi Jehdeyah.
21 Ya hi Issiah di mangipangpanguluh nadan holag Rehabiah.
22 Ya hi Selomot di mangipangpanguluh nadan holag Isar. Ya hay mangipangpan-
guluh nadan holag Selomot ya hi Jahat.
23 Ya hay linala'ih imbabalen Hebron ya hi Jeriah ot ahi hi Amariah ot ahi hi Jahasiel
ot ahi mohpe hi Jekameam.
24 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag Ussiel ya hi Mikah. Ya hay mangipang-
panguluh nan holag Mikah ya hi Samir.
25 Ya hay mangipangpanguluh nadan holag ibban Mikah ya hi Issiah. Ya hay
mangipangpanguluh nadan holag Issiah ya hi Sekariah.
26 Ya hay mangipangpanguluh nan holag Merari ya da Mahli i Musi. Ya hay
mangipangpanguluh nan holag Jaasiah ya hi Beno.

27 Ta hay mangipangpanguluh nadan holag Jaasiah an holag Merari ya hi Beno ya
hi Soham ya hi Sakkur ya hi Ibri.
28 Ya hanada'en holag Mahli ya hi Eleasar di mangipangpangulu mu ma"id ha lala'ih
imbabalena.
29 Hanada'en holag Kis ya hi Jerahmeel di mangipangpangulu.
30 Ya hanada'en holag Musi ya hay mangipangpangulu ya hi Mahli ya hi Eder ya hi
Jerimot.
Ta danae nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud Libay.
31 Ya imbunutda bo damdama di inatdan nangdat hi tamun di grupuda an umat
hinan inat nadan i'ibadan tinanud Aaron. Ya hay wadah din nangatanda i diye ya
nan patul an hi David ya hi Sadok ya hi Ahimelek ya nadan mangipangpanguluh
nadan holag di padi ya nan holag nadan i'ibadan tinanud Libay. Athidiy inatda ta
napapaddung an ma"id ha nituppugan nadan tamu an ta'on on panguluwan onu
udidiyan.

25

Hay Napili An Mungkantah Nan Templo

1 Nan patul an hi David ya nadan opisyal di tindaluna ya pinto'da dohah nadan
holag Asap ya holag Heman ya holag Jedutun. Ta diday mangipangpanguluh
nan pundayawanda ya mangibagah nan ipa'innilan Apu Dios an idihhandan
pun'ipagangoh nadan harp ya lira ya simbal. Ta datuwe nadan napili
2 an hinan holag Asap ya hi Sakkur ya hi Joseph ya hi Netaniah ya hi Asarelah. Ta
hi amada an hi Asap di mangipangpangulu i dida. Ya nan patul di mangibaga hinan
pangipa'innilaanda hinan pohdon Apu Dios an mipa'innila.
3 Ya nadan onom an holag Jedutun an hi Gedaliah ya hi Seri ya hi Jesayah ya hi
Simey ya hi Hasabiah ya hi Mattitiah ya hi amada an hi Jedutun di mangipangpangulu
i dida. Ta ikankantada nan ipa'innilan Apu Dios ya nan pundayawda ya punhanaanda
i Apu Dios an idihhanda an ipagangoh nan harp.
4 Ya nada'e damdaman imbabalen Heman ya hi Bukkiah ya hi Mattaniah ya hi Ussiel
ya hi Sebuel ya hi Jerimot ya hi Hananiah ya hi Hanani ya hi Eliatah ya hi Giddalti
ya hi Romamti-Eser ya hi Josbekasah ya hi Malloti ya hi Hotir ya hi Mahasiot.
5 Ya an namin datuwe ya imbabalen Heman an hiyay ohah nadan propetan nan
patul. Ya imbagan tuwalin Apu Dios an wagahana ta mundongol ta hiya nan wadaday
imbabalena an himpulut opat (14) an linala'i ya tuluday binabai.
6 Ta hiyay mangipangpanguluh nadan linala'in imbabalena hinan pungkantaanda
hinan Templo ta diday mangipagangoh hinadan simbal ya lira ya harp.
Ya hay mangibagah aton da Asap ya hi Jedutun ya hi Heman ya nan patul.
7 Ya an naminda an nun'alala'ing an mungkanta ya natudduwanda hi a'at di kanta
hinan pundayawan i Apu Dios ya duway gahut ta han nawalut waludan (288) namin.
8 Ya an naminda ya imbunutday tamun di hinohhan dida an ta'on on nadan
mumpangilog onu amamma ya ta'on on nadan muntuddu onu nan mun'ad'adal.
9 Ya datuwen duway gahut ta nawalut walun (288) linala'i ya nagogodwada hi
baintit opat (24) di grupu. Ya hinan ohan grupu ya himpuludat duwan (12) namin
an datuwe nadan imbabaleda ya i'ibada. Ya hay namangulun grupu an nabunut an
mangat hinan tamuda ya nan imbabalen Asap an hi Joseph di mangipangpanguluh
nan grupuda. Ya nan mihnod ya hi Gedaliah.
10 Ya nan mi'atlu ya hi Sakkur.
11 Ya hay mi'apat ya hi Isri.
12 Ya nan mi'alima ya hi Netaniah.
13 Ya nan mi'anom ya hi Bukkiah.

14 Ya mi'apitu hi Jesarelah.
15 Ya mi'awalu hi Jesaiah.
16 Ya mi'ahiyam hi Mattaniah.
17 Ya mi'ahimpulu (10) hi Simey.
18 Ya mi'ahimpulut oha (11) hi Asarel.
19 Ya mi'ahimpulut duwa (12) hi Hasabiah.
20 Ya mi'ahimpulut tulu (13) hi Subael.
21 Ya mi'ahimpulut opat (14) hi Mattitiah.
22 Ya mi'ahimpulut lima (15) hi Jerimoth.
23 Ya mi'ahimpulut onom (16) hi Hananiah.
24 Ya mi'ahimpulut pitu (17) hi Josbekasah.
25 Ya mi'ahimpulut walu (18) hi Hanani.
26 Ya mi'ahimpulut hiyam (19) hi Malloti.
27 Ya mi'abainti (20) hi Eliatah.
28 Ya mi'abaintit oha (21) hi Hotir.
29 Ya mi'abaintit duwa (22) hi Giddalti.
30 Ya mi'abaintit tulu (23) hi Mahasiot.
31 Ya hinan mi'abaintit opat (24) an grupu ya hi Romamti-Eser di mangipangpangulu.

26

Hay Mungguwalyah Nadan Geyt Nan Templo

1 Nadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya hay nalpuh nan holag Korah ya hi Meselemiah an imbabalen Kore ya hiyay ohah nadan holag Asap.
2 Ya hi Meselemiah ya waday linala'in imbabalena an hay panguluwan ya hi Sekariah ot ahi hi Jediael ot ahi hi Sebadiah ot ahi hi Jatniel
3 ot ahi hi Elam ot ahi hi Jehohanan ta mi'apituh Elihoenay.
4 Ya mungguwalya damdamah Obed-Edom an nalpu boh nan holag Korah an didah nadan linalala'in imbabalena an hi Semayah ot ahi hi Jehosabad ot ahi hi Joah ot ahi hi Sakar ot ahi hi Netanel
5 ot ahi hi Ammiel ot ahi hi Issakar ta mi'awaluh Peulletay. Ta hiyah tuwey atigana an winagahan Apu Dios hi Obed-Edom.
6 Ya nan imbabalena an hi Semayah ya wadada damdamay linala'ih imbabalena an diday mangipangpanguluh nan holag amada te ongal di abalinanda.
7 An datuwe da Otni ya hi Repael ya hi Obed ya hi Elsabad ya hi Elihu ya hi Semakiah. Ya nadan duwa an na'udi ya ong'ongngal di abalinanda an mangipangpangulu.
8 Ta an namin datuwe an holag Obed-Edom an nanom ta duway (62) linala'i ya ongal di abalinanda an mangat hinadan tamuda.
9 Ya hi Meselemiah e ya himpulut waluday (18) linala'ih imbabalena ya i'ibana. Ya ta'on on dida ya ongal di abalinanda an mangat hinadan tamuda.
10 Ya nadan mungguwalya an nalpuh nan holag Merari ya hi Hosah an wadaday linala'ih imbabalena an hi Simri an bokon hiyay panguluwan mu hiyay imbilang amanah panguluwan.
11 Ya hay mi'adwa ya hi Hilkiah ot ahi hi Tebalia ot ahi hi Sekariah. Ta himpuludat tulun (13) namin an niddum nadan imbabalena ya i'ibana.
12 Ta datuwen mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya nagodwagodwada an miyunnudan hinadan mangipangpangulu i didan himpahimpamu'un. Ta hinan ohan

himpamu'un on ohan grupu. Ya i diyen grupuda ya nat'onat'on di tamudah nan
Templo an umat hinadan i'ibada an tinanud Libay.
13 Ta hinan himpamu'un on imbubunutda ta mapto' nan mangipangpanguluh
nadan mungguwalyah nan ohan geyt an ta'on on u"unga onu amamma.
14 Ta hay binunut Selemiah* ya nan geyt an nangappit hi tuluwan di algo. Ya nan
imbabalena an hi Sekariah an nala'ing an muntugun ya nan geyt hi nangappit hi
huddo'nay binunutna.
15 Ya hay namunut hinan geyt hi nangappit hi muyyadna ya hi Obed-Edom. Ya
hay binunut nadan imbabalenah guwalyaanda ya nadan ni'amungan nadan nidawat
i Apu Dios ya nadan usal hinan Templo.
16 Ya hay namunut hinan geyt hi nangappit hi alimuhan di algo ya nan geyt
an ma'alih Salleket an wah nan numbaktun kalata ya da Suppim i Hosah. Ta
mahukhukat nadan mungguwalya an miyunnudan hinan olas an pungguwalyaanda.
17 Ya abigabigat on onom di mungguwalyah nan geyt an wah nangappit hi tuluwan
di algo ya opatdah nan geyt an wah nangappit hi huddo'na ya opatda boh nan geyt
hi nangappit hi muyyadna ya duwa duway mungguwalyah nadan ni'amungan di
nidawat i Apu Dios ya nadan usal hinan Templo.
18 Ya nan lita"angan an nangappit hi alimuhan di algo ya duway mungguwalya ya
opat hinan kalata.
19 Ta danae nadan nadutu' an pungguwalyaan nadan holag da Korah ya hi Merari.

Nadan Udum An Tamuh Nan Templo

20 Nadan udum an tinanud Libay ya diday mumpapto' hinan pihhuh nan Templo
ya nadan nangi'amungandah nadan nidawat i Apu Dios.
21 Ya nadan holag Jehieli an nalpuh nan holag Gerson an tinanudan Ladan ya diday
mangipangpangulu i didan himpamu'un.
22 Ya nadan imbabalen Jehieli an da Setam i Joel ya diday mangipapto' hinadan
ni'amungan nadan nidawat i Apu Dios ya nadan nun'abalol hinan Templo.
23 Ya hay mangipangpangulu an nalpuh nadan holag Amram ya holag Isar ya holag
Hebron ya holag Ussiel
24 ya hi Subael an ohah nadan tinanudan Gerson an imbabalen Moses an hiyay
napili hi ap'apun nadan mangipapto' hinadan pihhu ya nadan nun'abalol hinan
Templo ya nadan nangi'amunganda hinadan nidawat i Apu Dios.
25 Ya wada bo nan tulangna an hi Selomit an nalpuh nan holag Elieser. Ya hi Elieser
ya nuntanud ta hi Rehabiah an nangimbabale i Jesayah. Ot muntanud hi Jesayah ta
hi Joram an nangimbabale i Sikri an hi aman Selomit.
26 Ya hi Selomit ya nadan i'ibana di niyukodan nadan ni'amungan di nidawat i Apu
Dios ya nadan nun'abalol hinan Templo ya nadan indawat nan patul an hi David ya
nadan indawat nadan ap'apun di himpahimpamu'un an diday opisyal di linibu ya
opisyal di ginahut an titindalu ya nadan indawat nadan udum an opisyal di titindalu
27 ya nadan udum an indawatda i Apu Dios an inaladah nan eda ni'gubatan ta
ma'usal hinan ipaphodan nan Templo.
28 Ya niddum bo nadan indawat nan propeta an hi Samuel i Apu Dios ya hi Saul an
imbabalen Kis ya hi Abner an imbabalen Ner ya hi Joab an imbabalen Seruiah. Ta
an namin nadan nidawat i Apu Dios ya niyukod i da Selomit ya nadan i'ibana.

Hay Tamun Nadan Udum An Tinanud Libay

* **26:14 26:14** Hi Selemiah ya hiya damdama nan hi Meselemiah hinan 1 Chronicles 26:1,2.

29 Hi Kenayah an holag Isar ya nadan imbabalena ya bokon nan tamuh nan Templo
di nidat i dida ta numbalindah ap'apun munhilbih nan patul ya nada'en udum ya
diday mangipanuh hinadan diklamun nadan tinanud Israel.
30 Ya hi Hasabiah an ohah nadan tinanud Hebron ya wadaday himpulut pituy libu
(27,000) an tulangna an nun'alala'ing ya diday niyukodan nadan tinanud Israel an
wah nangappit hi alimuhan di algo hi'onta wah nan wangwang an nungngadan hi
Jordan. Ta munhilbidahdi i Apu Dios ya inatda bo nan ipatamun nan patul i didahdi.
31 Ya hi Jeriah di ap'apun nadan tinanud Hebron. Ya hidin mi'anapat (40) di tawon
hi numpatulan David ya binahada nan nitudo'an di ngadan nadan nun'alala'ing ya
na'innilaanda an hay nunhituwanda an holag Hebron ya hi ad Jaser hi ad Gilead.
32 Ta hi Jeriah ya nadan duway libu ta han pituy gahut (2,700) an tulangna an
nun'alala'ing ya diday mangipangpanguluh nadan pamilyada. Ya inyukod nan patul
an hi David i dida nadan tinanud Ruben ya tinanud Gad ya hay godwan di tinanud
Manasseh. Ta munhilbidahdi i Apu Dios ya inatda bo nan ipatamun nan patul i
didahdi.

27

Hay Niyukod Hinadan Tindalu

1 Hituwey listaan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud ya nadan opisyal
di linibu ya nadan opisyal di ginahut an titindalu ya nadan udum an opisyal di
tindalu. Ya datuwen namin ya nipongdah nan himpulut duwan (12) grupu an
mapinpinalog an munhilbih nan patul hi abulabulan. Ya hinan ohay grupu ya baintit
opat di libuy (24,000) tatagu.
2 Ya hay mangipangpangulu hinan mamangulu an grupu hinan mamangulu an
bulan ya hi Jasobeam an imbabalen Sabdiel. Ya hay bilangda nimpe hinan ohay
grupu ya baintit opat di libu (24,000).
3 Ya hay nalpuwan Jasobeam ya nan tinanud Peres an hiya nimpey nabaktun
opisyal di titindalu hinan mamangulu an bulan.
4 Ya hinan mi'adwan bulan ya hay mangipangpangulu ya hi Doday an tinanud
Ahoh. Ya hay bumoddang i hiya ya hi Miklot.
5 Ya hinan mi'atlu an bulan ya nan grupu an ipangpangulun Benayah an imbabalen
nan padi an hi Jehoyada.
6 Ya hituwen hi Benayah ya hiya din nangipangpanguluh nadan tulumpulu (30) an
nun'atutulid an titindalu. Ya nan imbabalena an hi Ammisabad di niyukodan nadan
grupuda.
7 Ya nan mi'apat an grupu hinan mi'apat di bulan ya hi Asahel an hi ibban Joab di
mangipangpangulu. Ot ahi mihukkat i hiya nan imbabalena an hi Sebadiah.
8 Ya hinan mi'alimah bulan ya nan grupun Sambut an tinanud Israh.
9 Ya hinan mi'anom di bulan ya nan grupun Ikkes an i Tekoa.
10 Ya hinan mi'apituh bulan ya nan grupun Heles an tinanud Epraim an i Pelon.
11 Ya hinan mi'awaluh bulan ya nan grupun Sebbekay an holag Serah an i Husa.
12 Ya hinan mi'ahiyam di bulan ya nan grupun nan tinanud Benjamin an hi Abieser
an i Anatot.
13 Ya hinan mi'apuluh (10) bulan ya nan grupun Maharay an i Netopah an nalpuh
nan holag Serah.
14 Ya hinan mi'apulut ohah (11) bulan ya nan grupun nan i Piraton an hi Benayah
an tinanud Epraim.
15 Ya hinan mi'apulut duwah (12) bulan ya nan grupun nan i Netopah an hi Helday
an nalpuh nan holag Otniel.

Hay Ap'apun Nadan Himpahimpamu'un

16 Hay ap'apun nadan tinanudan Ruben ya hi Elieser an imbabalen Sikri. Ya hina'en
tinanudan Simeon ya hi Sepatiah an imbabalen Maakah.
17 Ya hay ap'apun'en nadan tinanud Libay ya hi Hasabiah an imbabalen Kemuel.
Ya hay ap'apu'e hinan holag Aaron ya hi Sadok.
18 Ya hay ap'apun nadan tinanudan Judah ya hi Elihu an hi ibban David. Ya hina'en
tinanudan Issakar ya hi Omri an imbabalen Michael.
19 Ya hina'en tinanudan Sebulun ya hi Ismayah an imbabalen Obadiah. Ya hina'en
tinanudan Naptali ya hi Jerimot an imbabalen Asriel.
20 Ya hay ap'apun nadan tinanudan Epraim ya hi Hosea an imbabalen Asasiah. Ya
hina'en godwan di tinanudan Manasseh an nunhituh nangappit hi alimuhan di algo
ya hi Joel an imbabalen Pedayah.
21 Ya hay ap'apun nadan godwan di tinanudan Manasseh an nunhituh ad Gilead hi
nangappit hi tuluwan di algo ya hi Iddo an imbabalen Sekariah. Ya hina'en tinanudan
Benjamin ya hi Jaasiel an imbabalen Abner.
22 Ya hina'en tinanudan Dan ya hi Asarel an imbabalen Jeroham. Ta danaey ap'apun
nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel.
23 Hanadan nuntawon hi bainti (20) ya nadan agge ni' immeh baintiy (20) tawona
ya agge ni'bilang David dida te imbagan Apu Dios an punholagona dida an tinanud
Israel ta dumakkodakkolda ta umatdah dinakol di bittuwon hi ad lagud.
24 Mu hi Joab an imbabalen Seruiah ya inhipuna an binilang nadan linala'i mu
aggena indappuh te bimmungot hi Apu Dios i didan tinanud Israel an gapuh eda
numbilangan. Ta hiya nan agge nitudo' di bilangda hinan liblu an nitudo'an di
na'na'at hi numpatulan David.

Hay Mumpapto' Hinadan Kinadangyan Nan Patul

25 Hi Asmabet an imbabalen Adiel ya hiyay niyukodan nadan ni'amungan di
kinadangyan nan patul. Ya hi Jonathan an imbabalen Ussiah di niyukodan nadan
kinadangyan nan patul hinadan probinsya ya hinadan boble hi nunlini"odanda an
sinakupda. Ya hiya boy niyukodan nadan nun'atagen pungguwalyaan.
26 Ya hay niyukodan nadan muntamuh nan matanoman an lutan nan patul ya hi
Esri an imbabalen Kelub.
27 Ya hi Simey an i Ramah di niyukodan nadan puntanomanda hi greyp. Ya hay
niyukodan nadan bungan di greyp an miyammah bayah ya hi Sabdi an i Sipmot.
28 Ya hi Baal-Hanan an i Geder di niyukodan nadan nun'itanom an kayiw an umat
hi olibo ya sikamor hinadan pu"un di billid an nangappit hi alimuhan di algo. Ya hi
Joas di mumpapto' hinadan lanan di olibo.
29 Ya hi Sitray an i Sharon di niyukodan nadan baka hi ad Sharon. Ya hi Sapat an
imbabalen Adlay di niyukodan nadan baka hinan nundotal.
30 Ya hi Obil an tinanud Ismael di niyukodan nadan kemel. Ya hi Jehdeyah an i
Meronot di niyukodan nadan dongki.
31 Ya hi Jasis an tinanud Hagar di niyukodan nadan kalnero ya gulding. Ta an
namin danae ya ap'apu an niyukodan di kinadangyan nan patul.

Hay Mabalin An Muntugun I David

32 Hi Jonathan an hi ulitaun David ya nanomnoman ya nala'ing an muntugun i
David. Ya hiya boy na'nginnilah nadan uldindan Judyu. Ya nan lala'i an imbabalen
Hakmoni an hi Jehiel di mumpapto'* hinadan linala'i an imbabalen nan patul.
33 Ya hi Ahitopel di ohan uggan muntugun hinan patul. Ya hi Husai an i Arki di
gayyum nan patul.

---

* **27:32 27:32** Hay alyon di udum ya hi Jehiel di muntudtudu hinadan linala'i an imbabalen nan patul.

34 Ya hidin nateh Ahitopel ya nihukkat da Jehoyada an imbabalen Benayah ya hi Abiatar.
Ya hi Joab di nabaktun opisyal nadan tindalun nan patul.

28

Hay Nangibagaan David An Hi Solomon Di Mangiyammah Nan Templo

1 Impa'ayag David nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ta ma'amungdah ad Jerusalem. Ta immalidan namin nadan ap'apuh nadan himpahimpamu'un ya nadan opisyal di tindalun nan patul ya ta'on on nadan opisyal di hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an tindalu ya nadan ap'apun niyukodan di kinadangyan nan patul ya nadan imbabalena ya nadan ap'apuh nan palasyu ya nadan nala'ing an mi'gubat ya nadan ibbada an titindalu an nun'atutulid an mi'gubat.
2 Ta na'amungdan namin ot alyon nan patul an hi David di, Da'yu an i'iba ya hanat donglonyu tun ibaga'. Te nadne an ninonomnom'u an mangiyamma i ha nahamad hi baleh iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ta hidiy ma'alih umohnongan Apu Dios an dayawon ta'u. Ot idadaan'u nadan mahapul ta wan mipata'dog.
3 Mu hay imbagan Apu Dios i ha"on ya alyonay, Bokon he"ay mangiyammah nan Templo an pundayawanyu i ha"on te he"a ya tindalu'a an dakol di pinatem.
4 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya da'mih nadan holag'u di pinto'nah mumpatul i dita'u an tinanud Israel hi inggana. Ta hay pinto'nah alpuwan di mun'ap'apu i dita'u an tinanud Israel ya nan tinanud Judah. Ya hinan tinanud Judah ya nan pamilya' di pinto'na ta hiya nan ha"on di numpatul i dita'u an tinanud Israel.
5 Ya hay pinto'nah nadan dakol an linala'i an imbabale' hi mihukkat i ha"on an mumpatul i dita'un tinanud Israel ya hi Solomon.
6 Te alyona i ha"on di, Nan imbabalem an hi Solomon di mangiyamma hinan Templo ya nan lita"angan hi nunlini"odana. Te hiyay pinto"u hi pun'imbabale' ya ha"on di punhi'amana.
7 Ya minaynayun di pun'ap'apuwana hi'on inaynayuna an mangun'unud hinadan tugun'u ya tudtudu' an umat hinan atonah ad uwani.
8 Ot hiya nan hay itugun'u i da'yun namin an na'amung hi ad uwani ituwen pundayawan ta'u i Apu Dios ya mahapul an ihamadyu an un'unudon an namin nan tugun Apu Dios an dayawon ta'u. Ot atonyu'ehdi ya nanongna an dita'uy munhitu ituwen maphod an boble ta mabalin an ipaboltan ta'uh nadan tanudan ta'uh inggana.
9 Ya alyon David i Solomon di, He"a'e an imbabale' Solomon ya hanat hi Apu Dios an un'unudo' an hi amam di un'unudom. Ta hiya ya abuh di pangiyohhaam hi nomnommu hinan punhilbiyam te hiya ya innilanan namin di wah nomnom ta'u ya nadan gagamgaman ta'u. Ya hi'on hiyay pundinolam ya boddangan da'an hiya. Mu iwalongmu'e tuwali an mundinol i hiya ya ma"id ha bahhonan iwalong da'an hiya hi inggana.
10 Ot nomnomnomom hituwe te he"ay pinto' Apu Dios hi mangiyamma i ha Templo ta pundayawan ta'u i hiya. Ot hanat pabikahom di nomnommu ta atom nan ipa'atna.
11 Ot idat David i Solomon nan impitudo'na an a'at nan Templo ya nadan udum an miyammahdi an umat hinan balkon ya nadan i'amungan di midawat i Apu Dios ya nadan nun'abalol an ma'usal hidi ya nadan numbaktun kuwartu ya nadan udum an kuwartuhdi ya nan kuwartun awadan nan mangipa'innilah a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul ta'un tatagu.
12 Ta indatnan namin nan impanomnom nan Espiritun Apu Dios i hiya an a'at nadan lita"angan ya nadan kuwartuh nunlini"odana ya nadan kuwartun pangi'amungdah

nadan ma'usal hinan Templo ya nadan pangi'amunganda hinadan niyappit i Apu Dios.
13 Ot ibagana bo nadan tamun nadan padi ya nadan udum an tinanud Libay hinan
Templo ta ipapto'da nadan dakol an ma'usal hinan punhilbiyanda.
14 Ot ibagana bo hi'on atnay kilun di balitu' ya silber an ma'usal hi iphodan nan
Templo
15 an umat hinan kilun di balitu' an miyamma hinadan punhilawan ya hay kilun
nan silber an miyamma damdama hi punhilawan
16 ya hay kilun nadan balitu' an miyamma hinadan lamehaan an iha"adan nadan
tinapay an midawat i Apu Dios ya hay kilun nadan silber an miyamma damdamah
nadan lamehaan
17 ya hay kilun nan namahmah an balitu' an miyamma hi tibi' di dotag ya nadan
malukung an duyu ya nadan pannuman ya hay kilun di silber an miyammah nadan
duyu
18 ya hay kilun nadan namahmah an balitu' an miyamma hinan punggobhan hi
insenso. Ot idatna bo nan nitudo' an a'at nan ma'alih kalesa an hidiye nan kerubim an
hay niyamma ya balitu' ya pinayyadday paya'dah nan uhhun nan Kahun an nittuwan
nan Hapit Apu Dios.
19 Ya alyon bon David i Solomon di, Hi Apu Dios di nangipa'innila i ha"on i danaen
namin an impitudo"u.
20 Ot hanat pabikahom di nomnommu ta natulid'an mangat ituwen tamu. Adi'a
tumakut onu minomnoman te wadah Apu Dios an dayawon ta'u an bumoddang i
he"a ta wan miyamma nan Templo.
21 Ot nadan padi ya nadan udum an tinanud Libay ya nundadaanda an mangat
hinadan tamudah nan Templo. Ya nadan udum an nat'onat'on di abalinanda ya
la'ingda ya pohdonda an bumoddang i he"a. Ya ta'on on nadan ap'apun munhilbin
he"a ya nadan udum an tatagu ya atonda nadan ipa'atmun dida.

29

Hay Indat Nadan Tatagu An Ma'usal Hi Iphodan Nan Templo

1 Alyon bon nan patul an hi David hinadan tatagu an na'amung di, Tun imbabale'
an hi Solomon an pinto' Apu Dios ya pa'akilogna an ma"id ni' ha dakol hi pinatnana.
Mu nan matamuwan an nidat i hiya ya ongal te bokon punhituwan di tagu nan
ipiyammana te Templon nan Ap'apu an Dios.
2 Manu te inat'un namin di abalina' an nangidadaan hinadan mahapul hinan
miyamman Templo an umat hinadan balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya kayiw
ya batu an oniks ya turkois ya nadan udum an nat'onat'on di tigona an batu ya
marbol. Ta dakkodakkol di indadaan'u i danae.
3 Ya gapuh namhod'u an miyamma ha Templon nan Dios an dayawo' ya udma'
nadan dakol an indadaan'u ta iddum'u nadan odon'u an balitu' ya silber.
4 Ta hay indat'u ya nahiyam ta ohay libu ta han waluy gahut (91,800)* di kilu an
namahmah an balitu' ya duway gahut ta himpulut opat di libu ta han duway gahut
(214,200) di kilu an silber ta mi'alkus hinan dingding di Templo
5 ya nadan udum an balitu' ya silber an usalon nadan nala'ing hi nat'onat'on an
tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' ta ma'usal hinan Templo. Ot nganne
pibo i da'yu hi ad uwaniy naminhod an mangdat i Apu Dios?
6 Ta nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Israel ya nadan opisyal
di hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an titindalu ya ta'on on nadan ap'apu

* **29:4 29:4** Nan 91,800 di kilu ya hidiye nan imbagan nan NET an Biblia an nan ohay talent hinan English an Biblia ya 30.6 di kilu

an mumpapto' hinadan kinadangyan nan patul ya numpangidatda te pinhoddan bumoddang.
7 Ta hay indatdah miyammah nan Templo ya hinggahut ta nabonglet tuluy libu ta han nawalut limay (153,085) kilun di balitu' ya tuluy gahut ta onom di libu (306,000) an silber ya limay gahut ta nabongley libu ta han waluy gahut (550,800) di kilun gombang ya tuluy milyon ta nanom di libuy (3,060,000) kilun gumo'.
8 Ya ta'on on nadan waday odona hi nun'abalol an batu ya inyedah nan pangi'amunganda hinadan miyamma hinan Templo an hay mumpapto' ya hi Jehiel an holag Gerson.
9 Ya ma"amlong nadan tatagu hinadan ap'apuda te waday pamhodda an mangdat. Ya ta'on on nan patul an hi David ya ongal di amlongna.

Hay Nundayawan David I Apu Dios

10 Hi David ya dinayawnah Apu Dios i diyen na'amunganda an alyonay, Madayaw'a an Ap'apu an dinayaw din hi apumi an hi Jacob. Ot nanongnan he"ay madayaw hi inggana.
11 Ya he"a Apu Dios ya ongal di abalinam. Ya he"a nan na'abbaktu an madayaw an Dios an nalpuwan an namin di wadah tun luta ya hi ad lagud. Ya ma"id ha udum di nabakbaktuh patul an mun'ap'apu hi an naminamin te he"a ya abuh.
12 Ya an namin an kinadangyan ya hay apemanan ya he"ay alpuwana te he"a nimpey ap'apu hi an naminamin. Ya he"a ya abuh di mabalin an mangdat hi abalinan di tatagu.
13 Ot ad uwani ya munhana ami ya dayawon da'a te ma"aphod nan a'atmu an Dios an un'unudonmi.
14 Te onha adi gapu i he"a ot undan nganne ami ihyah tudan tatagu' ta athituy dinakol di indatmi. Innilamin an namin datuwen indatmi ya he"a damdamay nalpuwana.
15 Te da'mi ya on ami mi'ibobboble ya abuh an umat hinadan a'ammodmi. Ot nan emi umohnongan hitun luta ya umat hinan a"o an hin'omtang ya mala"uh ya abuh.
16 Ya datuwe'e an dakkodakkol an inamungmi an ma'usal hi iyammaan nan Templo ya he"a Apu Dios an un'unudonmi nimpey nalpuwana. Te he"ay ud bagih an namin an wada.
17 Mu innila' an he"a Apu Dios ya on da'mi patnaon ya abuh ta ma'innila nan punnomnommi. Ya ma"amlong'a hinan maphod an aton nadan tatagum. Ya an namin datuwe an indat'u ya maphod nan ninomnom'u hi nangdata'. Ya tee bo an ma"amlonga' hi naniga' hi pamhod nadan tatagum an nangdat.
18 Ot he"a an Ap'apu an inun'unud nadan a'ammodmi an da Abraham ya hi Isaac ya hi Israel ya hanat punnanongom hituwe an ongal an pamhod datuwen tatagu i he"a ta nanongnan na'unuddan he"a.
19 Ya hanat idatmuy nahamad an pamhod nan imbabale' an hi Solomon an mangun'unud hinadan tugunmu. Ta wan ipata'dogna nan Templo ot indadaan'u mo nadan ma'usal.
20 Ya hidin indappuh David an nundasal ot alyonah nadan na'amung an tatagu di, Dayawon ta'uh Apu Dios an un'unudon ta'u an tinanud Israel.
Ya an naminda an na'amung hidih hinangngab nan patul ya nundu"unda ot ida"omday angahdah nan luta ta dayawondah Apu Dios.

Hay Numbalinan Solomon Hi Patul

21 Hidin nabiggat ya ini'nongda nan maghob an mi'nong i Apu Dios an hinlibun (1,000) bulug an baka ya hinlibun (1,000) tangbal an kalnero ya hinlibun (1,000) imbabalen di kalnero. Ya indawatda bo i Apu Dios nadan dakol an ma'inum ya nadan udum an dakol an midawat i Apu Dios.

22 Ta nangandan namin ot manginumda an gapuh am'amlongda i diyen nun-
dayawanda i Apu Dios.
Ot hiitandah lanay ulun Solomon an imbabalen David ta mipatigo an hiyay
nihukkat hi patulda. Ya hidiyey pidwanah nunhiitandah lanah ulun Solomon. Ot
hiitanda boy ulun Sadok ta hiyay mumpadi.
23 Ta hi Solomon moy nihukkat i amana an hi David an inumbun hinan tronon di
patul an munhilbin Apu Dios. Ya ongal di pinumhodana ta an namin nadan tinanud
Israel ya na'unuddan hiya.
24 Ya an namin nadan ap'apu ya nadan opisyal di tindalu ya nadan i'ibanan linala'i
an imbabalen amanan hi David ya inabulutda an hiyay patuldah un'unudonda.
25 Ya hi Apu Dios ya numbalinonah Solomon hi maphod an patul hinadan tinanud
Israel. Ya dakdakol di indatna hi kinadangyan Solomon mu hi amana onu nadan
udum an patul di tinanud Israel.
26 Hi David an imbabalen Jesse ya numpatul hi an namin an tinanud Israel.
27 Ta hay ngammut di numpatulanah nadan tinanud Israel ya napat (40) di tawon
te pituy tawon hi nunhituwanah ad Hebron ya tulumpulut tuluy (33) tawon hi ad
Jerusalem.
28 Ya na'amamma mo ahan ot ahi mate an dukkey ni'taguwana ta nali'nanay nawa-
gahana ya hay nangipabaktuwan di tatagu i hiya. Ot mihukkat nan imbabalenan hi
Solomon an numpatul.
29 Ya an namin nadan na'na'at hi numpatulan David an nihipun hidin hopapna ta
ingganah nate ya nitudo' hinan liblu an intudo' nadan propeta an hi Samuel ya hi
Nathan ya hi Gad.
30 Ta nitudo' i diyen liblu nadan na'na'at hi numpatulan David hinadan tinanud
Israel ya ta'on on nadan na'na'at hi udum an bobleh nunlini"odanda.

29:22 29:22 1 Patul 1:32-39

2 Chronicles

Hay A'at Tuwen 2 Chronicles

Hituwen liblu ya hay ipa'innilana ya hi Apu Dios ya aggena inwalong nadan tataguna an tinanud Israel. Te ta'on hi inyen di binuhulda didah udum hi boble ya wadada damdamay immanamut i dida hi ad Judah. Te hidin wadadah bobleda ya dakol di ni'iboblen dida hinadan adi mangun'unud i Apu Dios ya mi'buhulda bo udot i dida.

Mu nan nuntudo' ituwen liblu ya ipapanomnomna i didan tinanud Israel an wagahan bon Apu Dios dida an umat handi. Mu mahapul an hi Apu Dios di pundinolanda ta hiyay ukod an mamoddang ya mangipapto' i didah inggana.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunwagahan Apu Dios hinadan a'ammod di tinanud Israel hi nangipiyam-maandah nan Templo ya hay namto'ana i Solomon hi patul ot idatnay la'ingna an mun'ap'apu i dida (2 Chronicles 1–9)
2. Hay pangdatan Apu Dios hi gunggunan nadan manginaynayun an mangun'unud i hiya ya hay pundusaanah nadan adi mangun'unud i hiya (2 Chronicles 10–36)

1 Hi Solomon an imbabalen nan patul an hi David ya nahamad mo nan
pun'ap'apuwana te winagahan Apu Dios an dayawona ot idattanah ongal an
abalinana.
2 Ta impa'ayag Solomon nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal di
hinlilibu ya opisyal di hinggagahut an titindalu ya nadan mangipanuh hi tatagu ya
ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un.
3 Ta na'amungda ot umedah nan pundayawan hi ad Gibeon an awadan nan
tabernakel an hidiye din impiyamman din baal Apu Dios an hi Moses hi awadandah
nan agge naboblayan.
4 Mu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ya inyen mon tuwalin David hi ad
Jerusalem hidin nangilpuwandah ad Kiriat-Jearim ot eda iha"ad hinan impiyammana
an pangiha"adanda.
5 Mu nan gombang an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an inyamman din hi
Besalel an imbabalen Uri an hi na' Hur ya wahdi hi ad Gibeon hinan hinangngab nan
tabernakel. Ta hiya nan immedahdi da Solomon ya nadan tatagu ot eda mundayaw
i Apu Dios.
6 Ot ipi'nong da Solomon di hinlibu (1,000) an maghob an mi'nong i diyen gombang
an punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.
7 Ya i diyen nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Solomon ot alyonay, Ibagam nan
pohdom an idat'un he"a.
8 Ya alyon Solomon di, Impatigom di ongal an pamhodmu ya ulem i ama an hi
David. Ya teen ad uwani ya ha"on di inhukkatmu i hiya hi patul.
9 Mu tun tatagun ipapto"u ya dakkodakkoldan umat hi hupu' di dinakolda. Ot hanat
impa'annungmu nadan imbagam i ama an hi David.
10 Ya daan mo ta idattana' hi la'ing ya hay abalina' an manginnilah nipto' hi ato' ta
wan abalina' an mun'ap'apu i datuwe tayyan dakkodakkol an tatagum.
11 Ya alyon Apu Dios i Solomon di, Gapu ta athinay pohdom an bokon hay
kinadangyan onu hay em ipabaktuwan onu hay e atayan di binuhulmu onu adukken
pi'taguwam ta nan la'ing an mumpapto' ya hay abalinam an manginnilah nan nipto'
hi atom an mun'ap'apuh nadan tatagu' inaen pun'ap'apuwam
12 ya idat'u danaen ibagam. Ya idat'u boy kinadangyanmu ya boddangan da'a ta
mundongol'a. Ta ma"id ha patul hi umat i he"a an ta'on on hanadan matanudan.

Nan Ongal An Abalinan Solomon Ya Hay Kinadangyana
(1 Patul 10:26-29)

13 Hidin nagibbuh nan nundayawan da Solomon hi ad Gibeon ot mumbangngad hi
ad Jerusalem. Ta hidiy nunhituwanah din hiyay patul hinadan tinanud Israel.
14 Ot amungon Solomon di hinlibut opat di gahut (1,400) an kalesan di e mi'gubat
ya himpulut duway libu (12,000) an kabayu. Ot ipiyena dadiye hinadan boble an
iha"adanda mu wadaday inha"adna hi ad Jerusalem.
15 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber ya balitu' hi ad Jerusalem an
umat hi dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an sedar an umat hi dinakol di
kayiw an sikamor hinadan pu"un di billid.
16 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattang nadan mungkumilhun baalna hi ad
Egypt ya hi ad Silisia.
17 Ya hay nangattangdah ohan kalesan di mi'gubat ya onom di gahut (600) di
silber. Ya hinggahut ta nabongley (150) silber di nangattangda hi ohan kabayu. Ta
gattangonda on inggattangda damdama hinadan patul di tinanud Hit ya hinadan
patul hi ad Syria.

2

Hay Nunhapitan Da Solomon Hinan Patul Hi Ad Tyre
(1 Patul 5:1-18)

1 Imbagan Solomon an ihipunda an iyamma nan Templo an pundayawanda i Apu
Dios ya nan palasyu an iha"adana.
2 Ta inayaganay nawaluy libu (80,000) an e munhabat hi batu hinadan nabillid ya
napituy libu (70,000) an e mamunag i dadiye. Ot ayaganay tuluy libu ta han onom di
gahut (3,600) an mangitudduh atondah nadan matamuwan.
3 Ot ipiyen Solomon di tudo'nah nan patul hi ad Tyre an hi Hiram an alyonay, Hanat
ipiyalim di nun'ahabatan an kayiw an sedar ta umat hidin inatmu i din hi ama an hi
David hi nangiyammaanah nan palasyuna.
4 Te ninomnom'u an ipiyamma ha Templo ta pundayawanmih nan Dios an
dayawonmi. Ta hidiy pangigobhanmi hinadan mapmaphod di hunghungna an
insenso. Ya ta wan minaynayun an idawatmi nadan tinapay an midawat i Apu Dios.
Ya ta'on on nadan maghob an mi'nong hi amawimawi"it ya hinadan mun'ahdom ya
hinadan Habadun tungo ya hinan ngilin di nakayangan di bulan ya nadan udum an
nagtud an mangilin an algo an pundayawanmi i Apu Dios. Te datuwey nitugun i
da'mi an tinanud Israel hi atonmi.
5 Nan Templo an ipiyamma' ya ongal te hi Apu Dios an dayawonmi ya ongal di
abalinana mu nadan dios di udum an tatagu.
6 Mu hay immannung ya ma"id ha tagu hi abalinana an mangiyamma i ha
punhituwan Apu Dios. Te ta'on on hi ad lagud ya adi umdah iha"adana. Ot undan ihya
ha"on'e ya abalina' an mangiyamma i ha Templo hi iha"adana. Mu nan ipiyamma'
ya hidiy pangidawatanmih nadan maghob an mi'nong i hiya.
7 Ot hanat ituda'mu bahan ha nala'ing hi tamun di balitu' ya silber ya gombang ya
gumo' ya nala'ing bo an mun'abol hi nat'onat'on an hinulid ta waday mumbolah* ya
bayulet ya asul ya nala'ing an mun'alkus ta mi'tamuh tudan ibbamin i Judah hituh
ad Jerusalem an nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh
balitu' an dida nadan pinto' din hi ama an hi David.
8 Ya hanat ipiyalim nimpey nun'ahabatan an sedar ya saypres ya algum an malpuh
nadan billid an nungngadan hi Lebanon. Te innila' an nun'ala'ing nadan tatagum an

* **2:7 2:7** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

munlongoh hi kayiw an miyammah bale. Ta honago' di udum hinadan linala'ihtu ta
umalida an bumoddang.
9 Te dakol di mahapul'uh kayiw te ongal ya maphod an Templo nan ipiyamma'.
10 Ot ta'omman ya idat'uh nadan tatagum ha hinggahut di libuy (100,000) langgut
di nagiling an wit ya hinggahut di libuy (100,000) langgut di barley† ya hinggahut ta
han himpuluy libuy (110,000) galon an bayah ya hinggahut ta han himpuluy libuy
(110,000) galon di mantekan olibo.
11 Ya nuntudo' nan patul hi ad Tyre an hi Hiram i Solomon ot alyonay, Hi Apu Dios
ya ongal di naminhodna i da'yun tataguna ta hiya nan numbalinon da'ah patul.
12 Ot madayaw hi Apu Dios an dayawonyun tinanud Israel an nunlumu hi ad lagud
ya hitun luta. Ya hiyay nangdat i amam an hi David i han nala'ing ya nanomnoman
an imbabalena ta ongal di abalinana. Ta ipata'dogmu ha Templo hi pundayawanyu i
Apu Dios ya ha palasyu ta punhituwam.
13 Ot ipa'ali' hi Huram-Abi an nala'ing ya maphod di puntamuna.
14 Hi inana ya ohah nadan tinanud Dan ya hi amana ya i wahtuh ad Tyre. Ya
natudduwan hi Huram an mangiyammah nadan usal an balitu' ya silber ya gombang
ya gumo' ya batu ya kayiw. Ya abalinana bo an mumbolda hinan ma'abol an hinulid
an asul ya bayulet ya mumbolah. Ya abalinana bon mangiyammah napinun linen.
Ya nala'ing an mun'alkus ya ta'on on nganney ipatamun hiya ya abalinanan aton.
Ot mabalin an pi'tamuwom hinadan nala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi
mumpa'ot ya munlutuh balitu' an pinto'mu ya ta'on on nadan pinto' din hi amam
an hi David.
15 Ot ipiyalim i da'mi an baalmu nadan imbagam an wit ya barley ya bayah ya
mantekan di olibo.
16 Ot an namin nadan mahapulmu an kayiw ya e' ipalngoh hidih nadan muyung
an nungngadan hi Lebanon ya impiyanudmih nan baybay ta ingganah ad Joppa ya
ahi ayu mohpe ukod an mangiyanamut hinah ad Jerusalem.

Hay Inat Solomon Hinadan Ni'iboble I Dida An Bokon Judyu

17 Ot ipabilang Solomon an namin nadan nalpuh udum hi boble an bokon Judyu
an ni'hitu i dida ta umat hidin inat amana. Ya umedah hinggahut ta nabonglet tuluy
libu ta han onom di gahut (153,600).
18 Ta nawaluy libu (80,000) i dida di e munhabat hi batu hinadan nabillid ya napituy
libu (70,000) di mamunag i dadiye. Ya tuluy libu ta han onom di gahut (3,600) di
mangitudduh nadan matamuwan ta wan minaynayun nan tamu.

3

Hay Nangihipunan Solomon An Mangipiyammah Nan Templo (1 Patul 6:1-38)

1 Inhipun Solomon an ipiyamma nan Templo an pundayawanda i Apu Dios hi ad
Jerusalem hinan nabaktu an ma'alih Moriah an pun'ilikan nan i Jebus an hi Araunah
an hidi din numpatigan Apu Dios i amana an hi David. Ya indadaan mon tuwalin
David hidiye an ipata'dogan nan Templo.
2 Ta inhipunda an mangiyamma hidin mi'adwah algo hinan mi'adwah bulan i diyen
mi'apat di tawon hi numpatulan Solomon.
3 Ya hay inyamman da Solomon hi gopnadna ya nahiyam (90) di umpiy dinukkena
ya tulumpuluy umpiy (30) binillogna.

† **2:10 2:10** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u ya nalaklakay nginana mu nan wit.

4 Ya hay dinukken nan balkona ya numpaddung hinan binillog nan Templo an
tulumpuluy (30) umpi. Ya tulumpuluy (30) umpi boy tinagena. Ya na'oddahan hi
namahmah an balitu' nan unig nan kuwartu.
5 Ot dingdingondah kayiw an saypres nan ongal an kuwartu ot oddahandah balitu'
ot alkusandah palma ya nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
6 Ot alkusanda nan Templo hi nun'abalol an batu. Ya hanadan balitu' an inusalda
ya nalpuh ad Parbaim.
7 Ya inoddahanda nan dingding nan Templo ya nadan dinangal hinan way atop ya
nadan panto hi balitu' ot ipa'otday a'at nan kerubim hinadan dingding.
8 Ot iyammada nan kuwartun Apu Dios an tulumpuluy (30) umpiy dinukkena ya
binillogna an nipaddung hinan binillog nan Templo. Ot oddahanda nan dingdingna
hi himpulut waluy libu ta han tuluy gahut ta nanom (18,360) di kilu* an balitu'.
9 Ta hay damot nan nabalitu'an an pata' ya mahuluk hi godway kilu.
Ot eda bo oddahan hi balitu' nadan dingding nadan nabaktun kuwartu.
10 Ot ipiyamman bon Solomon di duwa an kerubim ot oddahandah balitu' ot eda
iha"ad hinan kuwartun Apu Dios.
11 Ya munhuhu"up'en namin nan dinukken nadan paya' nadan kerubim ya umeh
tulumpuluy (30) umpi. Te hay dinukken nan ohan paya' nan kerubim ya pituy umpi
ta han godwa ta nidatong hinan dingding nan Templo. Mu nan ohan paya'na ya
nuntummu'dah nan ohan paya' nan oha bon kerubim.
12 Ya atbohdih nan ohan kerubim an pitu ta han godway umpiy dinukken nan ohan
paya'na ta nidatong damdamah nan dingding nan Templo. Ya nuntummu' nimpe nan
hinohhan paya'da.
13 Ot pumpaldangonda didan ipata'dog ta inhangngutdah way panto. Ya hindudway
paya'da an himpipitu nimpey umpi ta han godway dinukkeda.
14 Ya nan kultina an nihawan hinan unig nan kuwartun Apu Dios ya linen an asul
ya bayulet ya mumbolah ot mi'ugut hidi di ay kerubim.

Hanadan Ay Tu"ud An Impiyamman Solomon
(1 Patul 7:15-22)

15 Ya impiyamman bon nan patul di duwan ay tu"ud an hay ngammut di
dinukkedan duwa ya nabonglet duway (52) umpi ta miha"adda hi hinangngab nan
Templo. Ot hu"upanda bo hi himpipitu ta han godway (7 ½) umpi.
16 Ot ipiyammana boy nun'atuligonggong an nahanu'hu"up ot ipali'wohdah baktun
dadiyen ay tu"ud. Ot itattayundahdiy hinggahut an ay bungan di pomegranet i
dadiyen nun'atuligonggong an nahanu'hu"up.
17 Ot ipata'dogda mohpe dadiyen duwa an ay tu"ud hi hinangngab nan Templo. Ta
nipata'dog nan oha hi nangappit hi muyyadna ot ngadanan Solomon hi Jakin ya nan
oha hi nangappit hi huddo'na an nginadanana hi Boas.

4

Nadan Ma'usal Hinan Templo
(1 Patul 7:23-51)

1 Impiyamman bon Solomon han gombang an punggobhan hi mi'nong an hay
dinukkena ya binillogna ya numpaddung an hintutulumpuluy (30) umpi. Ya hay
tinagena ya himpulut limay (15) umpi.

---

* **3:8 3:8** Nan 18,360 an kilun di balitu' ya hidiye nan 600 talent hinan Biblia an English te nan NET an Biblia ya nan ohay talent ya 30.6 di kilu.

2 Ot ipiphodna bo han gombang an punha"adan hi liting an ay palyu' di a'atna an
himpulut limay (15) umpiy lukud di to'ona. Ya pitu ta han godway umpiy dinallomna.
Ya napat ta limay (45) umpiy inongalna.
3 Ya hinan da"ul di timid diyen punha"adan hi liting ya nili'woh di duway
nuntunnud an linya an ni'alkus hidiy ay bubulbullug an baka an hinan himpulut
waluy (18) pulgada on himpuluy (10) ni'alkus an ay baka.
4 Ya hidiyen punha"adan hi liting ya nipabun hi bonog nadan himpulut duwan (12)
inyammadan bulug an baka. Ya hintutlun baka on nat'on di nangihangngabanda ta
tuluy nangihangngab hi nangappit hi huddo'na ya tuluy nangihangngab hi nangappit
hi alimuhan di algo ya tuluy nangihangngab hi nangappit hi muyyadna ya tulu boy
nangihangngab hi nangappit hi tuluwan di algo.
5 Ya hay inuktul diyen punha"adan hi liting ya tuluy pulgada. Ya hana'en timidna
ya ay timid di basu an ay habhabung an nabo'yag. Ya umeh himpulut limay libu
(15,000) di galon di mittuh liting.
6 Ot ipiphodna boy himpuluy (10) besin. Ta niha"ad di lima hi nangappit hi
muyyad nan Templo ya lima bo hi nangappit hi huddo'na. Ta dadiye an besin di
pangi'ulahanda hinadan maghob an mi'nong ya hinan ay palyu' an punha"adan hi
liting di pangalan nadan padi hi pun'ulahda.
7 Ya iniphodda boy himpulu (10) an balitu' an pumpattukan hi hilaw an inunudda
nan nibaga an a'atna ot iha"addahdih nan Templo an limah nangappit hi huddo'na
ya lima boh nangappit hi muyyadna.
8 Ot iphodda boy himpulu (10) an lamehaan ot iha"addah nan Templo an limah
nangappit hi muyyadna ya lima boh nangappit hi huddo'na. Ot iyammada boy
hinggahut (100) an balitu' an malukung.*
9 Ya iniphodda boy lita"angan di papadi hi dallomna ya nat'on bo nan ongal
an lita"angan an umohnongan di tatagu an wadaday pantona hinan numbattanan
datuwen lita"angan. Ya inoddahanda dadiyen konob di panto hi gombang.
10 Ya nan ay palyu' an niha"adan di liting ya niha"ad hi numbattanan di nangappit
hi muyyadna ya hay nangappit hi tuluwan di algo.
11 Ot mangiphod boh Huram hi dakol an banga ya punggaud hi gubu ya malukung
an duyun ittuwan di dala an miwalaghi'.
Ta inggibbuh Huram an namin dadiyen impiphod Solomon i hiyahdih nan Templo.
Ot datuwe nadan iniphodna
12 an nan duwa an ay tu"ud ya nan duwan ay malukung an niyuhhun i dadiyen
ay tu"ud ya nadan ni'alkus i dadiyen ay malukung an nun'atuligonggong an
nahanu'hu"up.
13 Ya nan opat di gahut (400) an ay pomegranet an nitattayun di hindudway gahut
(200) hinan duwan nahanu'hu"up an nun'atuligonggong
14 ya nadan besin ya nadan ipabunanda
15 ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting ya nadan himpulut duwa (12) an ay
bubulug an baka an nipabunan diyen punha"adan hi liting
16 ya nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan tibi' di dotag ya nadan
udum an usal.
Ya an namin datuwen impa'iphod Solomon i Huram-Abi an ma'usal hinan Templo
ya gombang di niphod
17 an linanatna ot ahina ikuyag hinan inyammanan nat'onat'on di a'atda. Ya hay
e nangipiphodan nan patul i datuwe ya hidih nan nihaggon hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan hidih nan numbattanan di ad Sukkot ya hi ad Saretan.

---

* **4:8 4:8** Hay alyon di udum ya ma"id ha mapto' hi usal tuwe an malukung mu hinan Hay Nakakan 24:6 ya puntayadah nan dalan di animal an i'nongda i Apu Dios onu puntaug hi liting hinadan besin.

18 Ya dakkodakkol datuwen usal an gombang an impiyamman nan patul an hi
Solomon ta ma"id ha mapto' hi'on atnay kiluda.
19 Ya impa'iphod bon Solomon hanadan nabalitu'an an ma'usal hidih nan Templo
an umat hinadan punggobhan hi insenso ya nadan lamehaan an iha"adan nadan
tinapay† an midawat i Apu Dios
20 ya nan punhilawan ta padalangondahdih haggon nan kuwartun Apu Dios an
miyunnudan hinan nitugun tuwali an atonda.
21 Ya inyammada bo nan balitu' hi ay habhabung ya nadan pun'ipit hi bala
22 ya nadan pun'odop hi hilaw ya nadan malukung ya nadan duyu ya nadan
punggobhan hi insenso ya nadan panto hinan kuwartun Apu Dios ya nadan udum
an pantoh nan Templo.

5

1 Hidin nagibbuh an namin nadan impiyamman Solomon hinan Templo ot
ipipaghopna nadan inyappit din hi amana an hi David i Apu Dios an umat hi balitu'
ya silber ya an namin nadan udum an ma'usal. Ot ena ipiha"ad hidih nan kuwartun
pangiha"adandah nadan nun'abalol an usal hidih nan Templo.

Hay Nangiyayandah Nan Kahun An Nittuwan Nan Hapit Apu Dios Hinan Templo (1 Patul 8:1-9)

2 Ot ibagan Solomon hinadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan ap'apun di
himpahimpamu'un ta eda alan nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios hi ad
Zion an boblen David hidih ad Jerusalem.
3 Ya na'amungdan namin nadan linala'i an tinanud Israel hi awadan nan patul
hidin mi'apituh bulan ta ngilinonda nan punnomnomnomandah din nun'anallungan
handidan a'ammoddah nan agge naboblayan.
4 Ta hidin na'amungdan namin ot ahi e iyattang nadan tinanud Libay nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
5 Ot pi'yalada nan tabernakel ya an namin nadan wahdih nan tabernakel ot
iyedahdih nan Templo. Ya hay nangdon i dadiye ya nadan padi ya nadan ibbadan
tinanud Libay.
6 Ot ipi'nong da Solomon hinadan ibbada an tinanud Israel di dakkodakkol an baka
ya kalnero an adi mabilang hidih nan way Kahun.
7 Ot ipaghop mohpen nadan padi nan Kahun hinan Templo ot eda iha"ad hidih nan
hiluk nadan paya' nadan kerubim hidih nan kuwartun Apu Dios.
8 Ta nahophopan nan Kahun hinadan nabitbit an paya' nadan kerubim ya ta'on on
nadan kayiw an nangiyattanganda.
9 Mu dudduke dadiyen nangiyattanganda ta matigoy udduda hi'onta wahdih nan
kuwartun niyappit i Apu Dios mu adida matigo hi'onta wah nan bahhel diyen
kuwartu. Ta ingganah ad uwani ya dedahdi.
10 Ya hay niha"ad i diyen Kahun ya ammuna nan duwa an nadampillag an batu an
nitudo'an nan Hapit Apu Dios an inha"ad din hi Moses hidin wadadah nan billid hi
ad Sinai* an hidiy nangibagaan Apu Dios i dadiyen tuguna i dida an tinanud Israel
hi nalpuwandah ad Egypt.

Hay Napnuwan Nan Templo Hi Bugut

11 Ya hidin inha"ad nadan padi nan Kahun hinan kuwartun Apu Dios ot lumah'unda.
Ya an namin nadan padi an ta'on on bokon diday muntamu i diyen algo ya inatda
nan nitugun i dida hi atonda ta mibilangdah malinis.

---

† **4:19 4:19** Nan tinapay hinan lamehaan ya mahukkatan hi maminghan hinan hindumingguwan. * **5:10 5:10** Hay ohah ngadan di ad Sinai ya hi ad Horeb.

12 Ya an naminda bo nadan mungkanta an tinanud Libay an hi Asap ya hi Heman ya
hi Jedutun ya an namin nadan linala'i an imbabaleda ya i'ibada ya numpunlubungdah
linen. Ot eda tuma'dog hi nangappit hi tuluwan di algo hinan way punggobhan hi
mi'nong.
Ot ipagangohday simbal ya harp ya lira. Ya niddumdan diday hinggahut ta baintiy
(120) papadi an pun'ipagangohday trampeta.
13 Ta an namin nadan mumpagangoh hi trampeta ya nan simbal ya nadan udum
an mipagangoh ya inyunnuddah nadan mungkanta ta mapmaphod di pundayawda
ya punhanaanda i Apu Dios. Ya hay ikankantada ya alyonday, Maphod hi Apu Dios
te munnananong di pamhodna.
Ya napnuh bugut nan Templo.
14 Ta ma"id ha aton nadan padi an mangat hinadan tamuda te napnu nan Templo
hinan mumbinang an bugut an nalpu i Apu Dios.

6

Hay Hinapit Solomon
(1 Patul 8:12-21)

1 Ot mundasal hi Solomon an alyonay, Imbagam Apu Dios an miha"ad'ah nan
himmilong an bugut
2 muten ad uwani ya iniphodmih tuwen ma"aphod an Templo ta iha"adam hi
inggana.
3 Ot ihangngab nan patul hinadan ibbanan tinanud Israel ta wagahana dida
4 an alyonay, Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel. Ta gapuh
nan ongal an abalinana ya impa'annungna din imbagana i ama an hi David. Te
inalinay,
5 Nihipun hi nangipanguluwa' i da'yun tatagu' hi nalpuwanyuh ad Egypt ya ma"id
ha pinili' i datuwen bobleyun tinanud Israel hi ipata'dogan ha Templo ta adayawa'.
Ya ma"id bo ha pinto"uh mun'ap'apu i da'yun tatagu' an tinanud Israel.
6 Mu ad uwani ya pinili' tun ad Jerusalem ta hituy pundayawanyu i ha"on. Ot pot'o'
boh David ta hiyay nun'ap'apu i da'yu an tatagu' an tinanud Israel.
7 Ot alyon bon Solomon di, Ninonomnom ama an hi David an ipata'dog hituwe an
Templo ta adayawan nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
8 Mu inalin Apu Dios i hiyay, Maphod hinaen ninomnommun mangiyamma i ha
Templo ta adayawa'.
9 Mu bokon he"ay mangiyamma te hanan imbabalem di mangiyamma i diyen
Templo ta adayawa'.
10 Ot teen ad uwani ya impa'annung Apu Dios nan imbagana ta ha"on teey nihukkat
i ama an mun'ap'apu i da'yun i'iban tinanud Israel. Ya teen niphod tun Templo an
pundayawan ta'uh nan Ap'apu an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
11 Ot iha"ad ta'uhtu nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios an indatna i
handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel.

Hay Dasal Solomon
(1 Patul 8:22-53)

12 Ot e tuma'dog hi Solomon hidih nan way punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an
inhangngabnah nadan tatagu an intaggenay ta'lena.
13 Ya hidiyen timma'dogana ya hidiye nan impiphodna an gombang an nigawwah
nan lita"angan an hay dinukkena ya binillogna ya hinwawaluy umpi ya hay tinagena'e
ya limay umpi. Ot mundu"un hidi ot itaggenay ta'lena

14 ot mundasal an alyonay, Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel, immannung
an ma"id ha nipaddungam hitun luta ya ta'on on hi ad abunyan. Te munnananong
di pamhodmuh nadan baalmu an manginaynayun an umun'unud i he"a.
15 Te ad uwani ya impa'annungmu din imbagam i din hi ama an hi David an baalmu
an miyamma ha Templo.
16 Ot hay dawato' piboh ad uwani i he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel
ya hanat ipa'annungmu bo din imbagam i din hi ama an hi David an baalmu an
alyom di, Nanongna an hanadan tanudam di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel hi'on
halipodpodonda an unudon nadan tugun'u an umat hi nangun'unudmun ha"on.
17 Ot hay dawato' nimpe ya hanat ipa'annungmuh diyen imbagam i din hi aman hi
David an baalmu.
18 Ya alyon bon Solomon di, Mu undan tatawwa mabalin ta he"a an Dios ya
munhitu'ah tun luta ta midmiddum'ah nadan tatagu. Hi'on hi ad lagud ya adi umdah
iha"adam ot namama mahan moh tun inyammamin Templo.
19 Mu ta'on on athidiy anabaktum ya hanat donglom di dasal'un baalmu an
mumpahpahmo' i he"a hi ad uwani.
20 Ta wan ibaliwmuh tuwen Templo hi binigat an ta'on on hinan mahdom. Te
hituwey alyom hi pundayawanmin he"a. Ya hinan umaliya' hitun Templo an
mundasal ya hanat donglom di dasal'u.
21 Ta donglom bahan di dasal'u an baalmu ya hay dasal tudan tatagum an ibba' an
tinanud Israel hi'on ihanggami ituwen Templo an mundasal. Ta ta'on on wahna'ah
ad abunyan ya donglom bahan di pumpahpahmo'anmin he"a ya pakawanon da'mih
nadan numbahulanmi.
22 Ya wa'et waday ipabahul di ohan taguh nan ibbana ta umalih hinangngab nan
punggobhan hi mi'nong hitun Templo ta ibagana an ma"id ha bahulna
23 ya hanat donglom hinah nan awadam hi ad abunyan ta he"ay mangipanuh ta
dusaom nan numbahul ya hanat mipa'innila nan agge numbahul.
24 Ya wa'et na'abak amin tatagum an tinanud Israel hi gubat an gapu ta
numbahul amin he"a ya hanat umali ami'e bahan hitun Templo an mumpahmo' ta
ibangngadmin mangun'unud i he"a
25 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmin
tatagum an tinanud Israel ta pakawanon da'mi. Ya imbangngad da'mih tun boblemi
an indatmu i handidan a'ammodmi.
26 Ya wa'e bo ta gapuh bahulmin tatagum ya dinusa da'mi ta aggem impa'aliy udan
ta maligatan ami mu hi'on ihanggamin tuwen Templo ta mumpahmo' ami i he"a ta
itutuyumi nadan bahulmi ya indinongmin mangat i dadiye
27 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmin
tatagum an tinanud Israel. Ya itudduwan da'mih nan nipto' an pangat ya himmo'
da'mi ta ipa'alim di udan ituwen numboblayanmi an indatmu i da'min tatagum.
28 Ya wa'e bo ta waday bitil ituwen boble onu nunhiglan dogoh di tatagu onu dadag
di nitanom onu ba"atong onu dudun an mangan hi nitanom onu binuhul an gumubat
onu kumpulnan dumatong an dumadag i da'mi
29 ta maligatan ami ya itaggemi'ey ta'lemin ihanggamih tun Templo an mundasal
30 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmi ta
pakawanon da'mi. Mu ukod'ah atom i da'mi an miyunnudan hinadan inatmi te he"ay
nanginnilah nomnom di tagu.
31 Ta wan an namin amin munhitu ituwen boble an indatmu i handidan a'ammodmi
ya malmuy takutmi an adi mangun'unud i he"a.
32 Ya wa'e bo ha nalpuh udum hi boblen umalin mundayaw i he"a an gapuh nan
ongal an abalinam ya hi'on ihanggana ituwen Templo an mundasal

33 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalna ta
idatmu nan ibagana ta way aton di atagutaguh tun luta an manginnila i he"a an Dios
ta ta'on on dida ya malmuy takutda an adi mangun'unud i he"a ya atbohdi i da'min
tatagum an tinanud Israel. Ya ta wan innilaonda an hituwen inyammamin Templo
ya pundayawan i he"a.
34 Ya wa'e bo ta honagon da'min tatagum an e mi'gubat hinadan binuhulmi ya
hanat ihanggami'e ituwen pinto'mun boble an awadan tun impiphodmin Templo ta
adayawam
35 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom nan
pumpahpahmo'anmi i he"a ta boddangan da'mi.
36 Ya wa'e ta numbahul amin he"a te undan ihya waha taguh adi mumbahul ta
gapuh bungotmun da'mi ya inyabulutmu ta ma'abak amih gubat ta iye da'mih nadan
binuhulmi hinadan bobleda ta mumbalin amih balud hidi
37 mu alina'eh on hidih nadan niyayanmi ya abulutonmi an numbahul ami ta
itutuyumi dadiyen numbahulanmi
38 ta idinongmi mon mangat i dadiye ta mumpahpahmo' ami i he"a ta ta'on on
wa amih boblen di binuhulmi mu ihanggami'e ituwen boble an indatmu i handidan
a'ammodmi an awadan tuwen inyammamin Templo ta adayawam
39 ya hanat ta'on on hinah nan awadam hi ad abunyan ya donglom di dasalmi ta
ihwang da'mi. Ya pinakawan da'min tatagum hinadan numbahulanmin he"a.
40 Ot hanat donglom bahan nadan dasalmin he"a an Dios an dayawonmi.
41 Ya dawatonmi an munhitu'ah tun Templo an awadan nan Kahun an nittuwan nan
Hapitmu an mangipa'innilah nan ongal an abalinam. Ya hanat boddangam nadan
padi ta wan mipatigoh nan nitaguwanda nan a'atmun Dios ta wan mipa'amlong
nadan tatagum hi amaphodmu.
42 Ha"on nan pinto'mun patul ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu Dios. Ta
minaynayun nan nahamad an pamhodmu an imbagam i handin baalmu an hi ama
an hi David.

7

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios
(1 Patul 8:62-66)

1 Hidin indappuh Solomon an nundasal ya nalanggiyab han apuy an nalpuh ad
abunyan ot gobhona nan maghob an mi'nong i Apu Dios ya nadan udum an midawat
i hiya. Ya nunhigla nan binang Apu Dios hinan Templo.
2 Ta adi mabalin an hunggopdahdi nadan padi te nunhigla nimpe nan binang Apu
Dios.
3 Ya hidin tinigon nadan tinanud Israel nan apuy an nalpuh ad abunyan ya nan
nunhiglan binang Apu Dios hinan Templo ot mundu"unda an nida"om di angahdah
nan luta an mundayaw ya munhanada i Apu Dios an alyonday, Immannung an
maphod di a'atmu Apu Dios ya munnananong di pamhodmu.
4 Ot ipi'nong mohpen nan patul ya nadan tatagu nadan i'nongda i Apu Dios.
5 Ta hay impi'nong Solomon ya baintit duway libu (22,000) an baka ya hinggahut ta
han baintiy libu (120,000) an kalnero ya gulding. Ta hidiyey inat nan patul ya nadan
tatagu an nangiyappit hinan Templo i Apu Dios.
6 Ot eda tuma'dog nadan padi hinan nituddu an umohnonganda ya atbohdih
nadan ibbada an tinanud Libay an pun'ipagangohda nadan impiyamman din patul
an hi David an usalondah nan pundayawanda i Apu Dios an dadiye din na'usal
hidin nunhanaana i Apu Dios an nangalyana hi, Hanan pamhodmu Apu Dios ya
munnananong. Ta hay immohnongan nadan padi ya hi dommang nan immohnongan

nadan ibbadan tinanud Libay an pun'ipagangohda nadan trampeta yaden nanongnan timma'dog nadan ibbadan tinanud Israel.

7 Ot iyappit bon Solomon i Apu Dios nan lita"angan an wadah hinangngab nan Templo. Ot i'nongdahdi nadan maghob an mi'nong ya nadan taban nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios ya nadan alinan midawat. Ya manu'eh hidiy nangi'nonganda i dadiye ya adi umdah nan impiyammana an gombang an punggobhan hi mi'nong hinadan dakol an maghob an mi'nong ya nadan taba ya alina an midawat i Apu Dios.

8 Ot ngilinon da Solomon nan punnomnomnomandah nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan hi pituy algo. Ta dakkodakkoldan na'amung an tinanud Israel te wadaday nalpuh ad Lebo-Hamat ta ingganah nan nangappit hi muyyadna hinan way pogpog di ad Egypt.

9 Ta pituy algoy nangiyappitanda i Apu Dios hinan punggobhan hi mi'nong ya pitu boy algo di nungngilinandah nan punnomnomnomandah nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan. Ot hidin mi'awaluh algo ya na'amungdan namin ot mundayawda i Apu Dios.

10 Ot hidin mi'abaintit tuluy (23) algo i diyen mi'apituh bulan ot ahi pa'anamuton Solomon nadan tatagu an nunhiglay am'amlongda hinan maphod an inat Apu Dios i David ya hi Solomon ya i didan namin an tataguna an tinanud Israel.

Hay Numpatigan Bon Apu Dios I Solomon
(1 Patul 9:1-9)

11 Hidin inggibbuh Solomon an namin nadan ninomnomnan a'at nan Templo ya nan palasyuna*

12 ya numpatigoh Apu Dios i hiya i han nahdom ot alyonay, Dingngol'u din dasalmu ot abuluto' an hituwen Templo di pangidawatanyu hinadan mi'nong i ha"on.

13 Mu wa'et adi' pa'aliyon di udan ta madpal tun luta onu iyabulut'uy dudun ta anondan namin di intanomyu onu ipa'ali' di nunhiglan dogoh an pumateh tatagu

14 ya mumpada"ulda'e nadan pinto"un tatagu' ta mumpaboddangda i ha"on ya indinongda nadan adi maphod an ato'atonda ya ta'on on waa' hi ad abunyan ya donglo' di dasalda ta pakawano' dida ya impa'ali' di udan ta pumhod di itanomda.

15 Ya an namin di umalin mundasal ituwen Templo ya nundadaana' an mambal hinan dawatonda.

16 Te hituwen Templo ya niyappit i ha"on ta pundayawanyun ha"on hi inggana. Ya minaynayun di pangipapto"u ituwen Templo.

17 Ya he"a'e ya hi'on inaynayunmu an munhilbi i ha"on an umat hi nangat din hi amam an hi David ta unudom an namin nadan tugun'u ya tudtudu'

18 ya ipa'annung'u din imbaga' i hiya. Ta minaynayun an hanadan tanudam di mun'ap'apu i da'yun tinanud Israel.

19 Mu idinongyu'e tuwalin mangun'unud hinadan tugun'u ta nadan dios di udum an tataguy dayawonyu ya punhilbiyanyu

20 ya umannung an paddungnay ba'guton da'yu ituwen boble an indat'u i da'yu. Ya inwalong'uh tuwen Templo an niyappit i ha"on an pundayawanyu i ha"on. Ta punhimpipihulan di tataguh abobboble.

21 Ta ta'on on mapmaphod di a'atnah ad uwani mu hi'on madadag ya mano"ol di tatagun manigo ta alyonday, Tanganu mahan on athidiy nangat Apu Dios i diyen boble ya nan Templo?

22 Ya tobalon nadan udum an tatagu an alyonday, Manu'eh athidiy na'at ya din'ugdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda an hiya din nangipangulu i

* **7:11 7:11** Hay nagibbuhan nan palasyu ya hidin mi'ahimpulut tuluy tawon an nihipun hi niphodan nan Templo.

didah nanaynandah ad Egypt. Ta nadan dios di udum an tatagu di dinayawda ya nunhilbiyanda. Ta hiya nan impa'alin Apu Dios di nunhiglan punholholtapanda.

8

Hanadan Udum An Maphod An Inat Solomon
(1 Patul 9:10-28)

1 Hay nangipiphodan Solomon hinan Templo ya nan palasyuna ya baintiy (20) tawon ot ahi magibbuh.
2 Ot ipaphodna bo nadan boble an indat Hiram i hiya ot honagonay e munhituhdi hinadan tinanud Israel.
3 Ot e gubaton da Solomon hi ad Hamat-Sobah ot sakuponda.
4 Ot ibangona nan boble an ad Tadmor hidih nan way agge naboblayan. Ot ibangona bo nadan boble hi ad Hamat ta hidiy pangi'amunganda hi makan.
5 Ot ipaphodna bo nan nabaktu ya nan nada"ul hi ad Bet-Horon ot aladanah binattu dadiyen boble an waday geytda ya dakigda.
6 Ya atbohdiy inatnah ad Baalat ya nadan boble an pangi'amungandah makan ya nadan boble an pangiha"adandah nadan kabayuna ya kalesana. Ya an namin nadan pohdonan iphod hi ad Jerusalem ya hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya hi an namin nadan boblen sinakupna on iniphodna.
7 Ya an namin nadan nabatin bokon tinanud Israel an umat hinadan tinanud Hit ya tinanud Amor ya tinanud Peris ya tinanud Hib ya tinanud Jebus
8 an agge ni'paten handidan a'ammodda an tinanud Israel hidin nangubatanda i dida ya diday numbalinon Solomon hi baal an mapilit an muntamu ta ingganah ad uwani.
9 Mu hanada'e an ibbana an tinanud Israel ya aggena numbalinon didah mapilit an muntamu te diday numbalinonah tindaluna ya ap'apun di gubilnu ya nabaktun opisyal di tindaluna ya opisyal di mungkakalesan e mi'gubat ya mumpungkabayu.
10 Ot pot'onay duway gahut ta nabongle (250) ta diday mangituddu ya mumpapto' hinadan muntamu.
11 Ot idalhina bo nan ahawana an imbabalen nan patul hi ad Egypt hinan inyammanan balena ta tinaynana nan awadana ni' hinan boblen David. Te alyonay, Adi maphod an miha"ad nan ahawa' hitun palasyun din hi ama an hi David te hituy niha"adan ni' nan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios ta hiya nan niyappit hituwen palasyu i Apu Dios.
12 Ya impi'nong Solomon nan maghob an mi'nong i Apu Dios hinan inyammana an punggobhan hi mi'nong hi hinangngab nan balkon nan Templo.
13 Ya inunudna nan tugun Moses an mi'nong hinan Habadun tungo ya hinan nakayangan di bulan ya nan tinawon an pangananda hinan tinapay an agge naddu-man hi yist ya hinan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya hinan punnomnomnomandah nun'anallungan handidan a'ammodda hinan agge naboblayan.
14 Ya inunudna bo din imbagan amana an hi David an aton nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay an mangipangpanguluh nan pundayawanda i Apu Dios ya binoddanganda nadan padi hinan abigabigat an mahapul an atonda. Ya ta'on on nadan mungguwalyah nadan nat'onat'on an geyt ya natuddu tuwaliy atonda. Te hiyah tuwey imbagan din hi David an baal Apu Dios hi atonda.
15 Ta inunud nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an namin nadan imbagan nan patul hi atonda. Ya impapto'da bo nadan pangi'amungandah nadan ma'usal hinan Templo.
16 Ta hidin nangihipunanda an mangiyammah nan Templo ta ingganah nagibbuh ya inunuddan namin nadan imbagan Solomon hi atonda.

17 Indani ya immeh Solomon hi ad Esion-Geber ya hi ad Elat an duma"alan di papol
hi ad Edom.
18 Ya hi Hiram ya impiyenahdi hi awadanay papol an impamanehonah nadan
tataguna an imminghah nan baybay ta eda bumoddang hinadan tatagun Solomon.
Ta nunlugandah nan papol ot umedah ad Opir. Ot ilugandahdiy himpulut tuluy libu
ta pituy gahut ta han napituy (13,770) kilun balitu' ot iyedah nan patul an hi Solomon.

9

Hay E Nanigan Nan Babain Patul Hi Ad Seba I Solomon
(1 Patul 10:1-13)

1 Nan babain patul hi ad Seba ya dingngolna nan nundongol an a'at Solomon ot
umeh ad Jerusalem te pohdonan patnaon di la'ing Solomon ta hay pambalna tuwalih
nadan naligat an mahmahana. Ta immedah nadan dakol an in'uyugna an inlugandah
nadan kemel di middum hi makan ya dakol an balitu' ya nadan udum an nun'abalol
an batu. Ta immeh awadan Solomon ot mahmahanan namin nadan ninomnomnan
mahmahan.
2 Ya timbal Solomon an namin dadiyen minahmahana te agge naligat i hiya dadiyen
minahmahana.
3 Ta masda'aw hidiyen babain patul hi ad Seba hi la'ing Solomon. Ya namamah
naniganah nan impiyammana an palasyu
4 ya nadan anonda ya hay atigan di amaphod di pangatna hinadan ap'apu an
munhilbin hiya ya hay aphod di lubung nadan puntamuwonahdi ya nadan niyukodan
di inumona an patul ya ta'on on nadan i'nongna an maghob an mi'nong i Apu Dios
hidih nan Templo. Ta nunhiglan masda'aw hi nanigana i datuwe.
5 Ta alyonan Solomon di, Immannung peman tee nadan dingngol'u an imbagadah
boblemi an a'at di la'ingmu ya nadan ina'inatmu.
6 Mu adi' ni' patiyon ta inggana tee ot umaliya' ta tinigo' ya anakkaya an agge ni'mo
nigodwah nadan dingngol'un a'at di la'ingmu.
7 Nunhigla mahan moy amlong nadan ap'apu an munhilbi i he"a te nanongnan
donglodonglonda nadan maphod an panugunmu.
8 Ot madayaw nan Dios an un'unudom te umipa'amlong'an hiya. Ya pinto' da'a an
mun'ap'apuh nadan tataguna an tinanud Israel an gapuh pamhodna i da'yu ta wan
minaynayun an nan nipto' di ma'at i da'yu.
9 Ot idatna i Solomon di tuluy libu ta han onom di gahut ta napitut duway (3,672)
kilun balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya nadan dakol an middum hi
makan. Ya dadiyen middum hi makan an indatna i Solomon ya ma"id ha udum hi
umat i dadiyey aphodna.
10 Nadan tatagun Hiram ya nadan tatagun Solomon an nalpuh ad Opir ya inyaliday
balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya kayiw an algum.
11 Ta impiphod Solomon nadan kayiw hi agdan nan Templo ya nan palasyuna. Ot
ipiphodna nadan udum hi harp ya lira ta mipagangoh hinan pundayawanda. Ya
dadiyen niphod ya ma"id ha udum hi athidih matigo hi ad Judah.
12 Hi Solomon ya indatnan namin nadan imbagan nan babain patul hi ad Seba. Ta
dakdakkol di nidat i hiya mu nadan indatna i Solomon. Ot umanamut hidiyen babain
patul hi bobleda an didah nadan in'uyugnan baalna.

Hay Kinadangyan Solomon
(1 Patul 10:14-25)

13 Atawotawon on waday midat i Solomon hi baintit tuluy libuy (23,000)* kilun
balitu'.

* **9:13 9:13** Hay pungkilun di Hebrew ya talent.

14 Ya nat'on bo nadan buwis an bayadan nadan mumpunggattang. Ya an namin
nadan patul hi ad Arabia ya nadan gobelnador hinadan bobledan tinanud Israel ya
pun'iyeday balitu' ya silber i Solomon.
15 Ot mumpa'apyah Solomon hi duway gahut (200) an o"ongal an nabalitu'an an
hapiyo an hinohha i datuwen hapiyo ya kulang hi pituy kilun balitu' di na'usal.
16 Ot mumpa'apya boh tuluy gahut (300) an kikkitang an hapiyo an hay damot di
balitu' an na'usal hi hinohhan hapiyo ya mahuluk hi ohay kilu ta han godwa. Ot ena
ipiha"ad hinan ohan kuwartuhdih nan palasyu an nginadananah palasyu an nalpuh
nadan billid an nungngadan hi Lebanon di kayiwna.
17 Ya numpa'apya bo i han ongal an trono ot oddahandah balitu' ot alkusandah nan
ma'alah nan ba'git di elepante.†
18 Ya hidiyen trono ya waday onom an pala'adna. Ya hinan pangigoppa'an hinan
trono ya balitu'. Ya waday numbinahhel hi pangiha'mawan hi ta'le. Ya wadada boy
numbinahhel an timma'dog an ing'ingoh di layon i dadiyen pangiha'mawan hi ta'le.
19 Ya i dadiyen onom an pala'adna ya wadada boy himpulut duwan (12) ing'ingoh
di layon an hinan ohan pala'ad on duway nundinommang an layon. Ta hidiyen trono
ya ma"id ha nipadpaddungana hinadan udum an pun'ap'apuwan.
20 Ya an namin nadan pun'inuman nan patul ya nadan udum an usal hidih nan
kuwartun ma'alih palasyu an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon di
kayiwna ya namahmah an balitu' di niphod. Te i diyen numpatulan Solomon ya
ma"id ha balol di silber.
21 Ya wadaday papolna an e mungnginah udum hi boble an umat hi ad Tarsis an
hay mumpapto' ya nadan tatagun Hiram. Ya maminghan hinan tuluy tawon on ahida
umanamut an waday iyanamutdan balitu' ya silber ya ba'git di elepante ya bulangon
an kikkitang ya o"ongal.
22 Ta ma"id ha udum an patul hi abobbobleh ingkadkadangyana ya inla'la'ingna mu
hi Solomon.
23 Ta an namin nadan patul hi abobboble hitun luta on pinhoddan e mundongol
hinan nalpu i Apu Dios an la'ingna an muntugun.
24 Ta atawotawon on wadaday umalin manigo i hiya an waday odnandah idatdan
hiya an balitu' ya silber ya lubung ya nadan middum hi makan ya almas ya kabayu
ya mul.
25 Ya waday opat di libu (4,000) an ena nangiha"adan hi kabayun manguyud hi
kalesan di e mi'gubat. Ya wadaday himpulut duway libu (12,000) an kabayu an ena
inha"ad hi udum hi bobley udum ya hi ad Jerusalem di udum.
26 Ya hay sinakup di pun'ap'apuwan Solomon ya mihipun hinadan boblen nihaggon
hinan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nadan numboblayan nadan
i Pilistia ya inggana boh nan pogpog di ad Egypt.
27 Ya i diyen numpatulana ya dakkodakkol di silber hi ad Jerusalem an umat hi
dinakol di batu. Ya atbohdin dakol di kayiw an sedar an umat hi dinakol di kayiw an
sikamor hinadan pu"un di billid.
28 Ya hanada'en kabayun Solomon ya ginattangdah ad Egypt ya hinadan udum an
boble.

Hay Pogpog Di Numpatulan Solomon
(1 Patul 11:41-43)

29 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Solomon an nihipun hi hopapna
ta ingganah natayana ya nitudo'dah nan nuntudo'an nan propeta an hi Nathan ya
hinan nitudo'an nadan imbagabagan nan propeta an i Siloh an hi Ahijah ya hinadan

† **9:17 9:17** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona an hidiye nan alyondah ivory hi English.

nitudo'an nadan impatipatigon Apu Dios hinan propeta an hi Iddo an na'na'at hidin
numpatulan Jeroboam an imbabalen Nebat.
30 Ta napat (40) di tawon hi numpatulan Solomon i didan namin an tinanud Israel
an hi ad Jerusalem di niha"adana i dadiyen tawon.
31 Ya hidin nate ot ilubu'dah nan boblen David an hi amana. Ot mihukkat nan
imbabalenan hi Rehoboam an numpatul.

10

Hay Nagodwaan Nadan Tinanud Israel
(1 Patul 12:1-20)

1 Hi Rehoboam ya immeh ad Sekem te hidiy na'amungan nadan ibbanan tinanud
Israel ta hiyay pumbalinondah patul.
2 Ya hidin dingngol Jeroboam an imbabalen Nebat an hi Rehoboam di numbalin
moh patul ot mumbangngad hi bobleda an tinanud Israel. Te hidin numpatulan
Solomon ya binumtik hi ad Egypt.
3 Ot ipa'ayag nadan ibbanan nunhituh nangappit hi huddo'na ta didan namin an e
mi'hapit i Rehoboam. Ta hidin immeda ot alyonda i Rehoboam di,
4 Handin hi amam di patul ya nunhiglan naligatan amih nangatnan da'mi. Ot onha
mabalin ya manghanom bahan di pangatmun da'mi ta nanongnan munhilbi amin
he"a.
5 Ya alyon Rehoboam di, Mala"uh ha tuluy algo ya numbangngad ayuhtu ta ibaga'
di pambal'u i naen ibagayu. Ot umanamut nadan tatagu.
6 Ot umeh Rehoboam hinadan a'amamma an nunhilbi i din patul an hi amana ot
ibagana hi'on nganney itugundah pambalna hinan imbagan nadan tatagu.
7 Ya alyonday, Hi'on maphod di pangatmuh nadan tatagu ta ipatigom di ulem i dida
ya hay maphod di pambalmuh nan ibagada ya minaynayun an he"ay punhilbiyanda.
8 Mu agge inunud Rehoboam hidiyen intugun nadan a'amamma. Ta immeh nadan
paddungnan mumpangilog an linala'i an dida nadan pinilina an uggan manugun i
hiya.
9 Ot alyonan diday, Nganne piboy itugunyuh pambal'u hinadan tatagu an mangali
hi manghano' di pangat'u i dida ta adi anu umat hi nangat handin hi ama i dida?
10 Ya alyondan hiyay, Ibagam i dadiyen tatagu an hanan angkekeng di ta'lem ya
ong'ongngal mu hay gitang amam.
11 Ot hi'on nidamtanda hinan impa'at amam ya ibagam an udmam dadiyen inatna.
Ta hi'on bilauy nanoplatnan dida ya hay panoplatmu'e ya hanadan napagatan.
12 Ta hidin nala"uh di tuluy algo ya numbangngad tatawwa da Jeroboam hinadan
tatagu hi awadan Rehoboam te hiyah diyey inalina.
13 Ya ma'abbungot nan patul hi nambalana hinan imbagada an aggena inunud nan
intugun nadan a'amamma i hiya.
14 Ta hay inunudna ya nan intugun nadan mumpangilog an linala'i. Ta alyona
di, Hi'on naligatan ayuh nadan impa'at ama mu iyal'alanay pangat'u i da'yu. Te
hi'on bilauy nanoplatnan da'yu ya namama i ha"on te hay panoplat'un da'yu ya nan
napagatan.
15 Ta agge inabulut nan patul nan pohdon nadan tatagu an ma'at. Ot athidiy na'at
ta wan ma'at i Jeroboam din imbagan Apu Dios hinan propeta an i Siloh an hi Ahijah
an imbabalen Nebat.
16 Ta hidin innilan mon nadan tatagu an adi abuluton nan patul nan imbagada ot
alyonday, Undan nganne tuwaliy niyatam an holag David an hi na' Jesse i da'mi an
nunhituh nangappit hi huddo'na. Ot alyondah nadan nun'ibbaday, Ma'ayuot eh'a ta
umanamut ta'u ta ukkodda peman nadan holag David hinan pun'ap'apuwanda.

17 Ta ammunada mo nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Judah di
nun'ap'apuwan Rehoboam.
18 Indani ya hinnag nan patul an hi Rehoboam hi Adoniram an niyukodan
nadan mapilit an muntamu ta ena tigon nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh
nangappit hi huddo'na mu hidin dimmatong ya nuntopada ta ingganaot mate. Mu
hi Rehoboam ya wahdih ad Sekem. Ta hidin dingngolnah diyen na'at ot ma'ibagan e
milugan hinan kalesana ot bumtik hi ad Jerusalem.
19 Ta nihipun i diye ya nagodwada nadan tinanud Israel ta adi un'unudon nadan
nunhituh nangappit hi huddo'na an nginadanandah Israel nadan holag David an
nunhituh ad Judah an nangappit hi muyyadna. Ta athidiy na'at ta ingganah ad uwani.

11

Hay Imbagan Nan Propeta An Hi Semayah
(1 Patul 12:21-24)

1 Hidin dimmatong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot amungonay hinggahut ta
nawaluy libun (180,000) tindalun nalpuh nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin
ta eda gubaton nadan ibbadan tinanud Israel an nunhituh ad Israel te pinhodnan
mibangngaddah nan pun'ap'apuwana ta nanongnan hiyay patulda.
2 Mu himmapit hi Apu Dios hinan propeta an hi Semayah ot alyonay,
3 Ume'ah awadan nan patul hi ad Judah an hi Rehoboam an imbabalen din hi
Solomon ya nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya inalim di,
4 Alyon Apu Dios di adiyu anu e gubaton nadan ibbayun tinanud Israel. Umanamut
ayuot te umman hi Apu Dios di ud nomnom i datuwen na'at.
Ta agge mo e ginubat da Rehoboam da Jeroboam te inunudda nan imbagan Apu
Dios.

Hay Nangipaphodan Rehoboam Hinadan Bobleh Ad Judah

5 Ta immohnong hi Rehoboam hi ad Jerusalem ot ipaphodna nadan boble hi ad
Judah an inyammana nadan binattun aladda
6 an umat hi ad Bethlehem ya hi ad Etam ya hi ad Tekoa
7 ya hi ad Bet-Sur ya hi ad Soko ya hi ad Adullam
8 ya hi ad Gat ya hi ad Maresah ya hi ad Sip
9 ya hi ad Adoraim ya hi ad Lakis ya hi ad Aseka
10 ya hi ad Sorah ya hi ad Ayjalon ya hi ad Hebron. Ta datuwe nadan boble hi ad
Judah an binattuy aladda.
11 Ta na'aladan mohpeh binattun alad dadiyen boble ot pa'ohnongonahdiy opisyal
di tindalu ta midadaandan mi'gubat. Ya indatnan diday anonda ya mantekan di olibo
ya bayah.
12 Ot iha"adna bohdiy hahapiyo ya papahul ta pumbaliwda. Ta hay numpatulana
mo nimpe ya ammuna nadan boblen nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin.

Hay Immayan Nadan Padi Ya Nadan I'ibadan Tinanud Libay Hi Ad Judah

13 Nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an numbobleh nadan bobleh ad
Israel ya hi Rehoboam di pohdondan patul.
14 Ta tinaynanda nadan pumpastolanda ya nadan udum an wadan dida ot
mumbunagdah ad Jerusalem ya hinadan udum an boble hi ad Judah. Te ipagol
Jeroboam ya nadan imbabalena an munhilbida i Apu Dios.
15 Ot pot'on Jeroboam di papadi hinadan pundayawanda hinadan dios di udum an
tatagu an umat hi bulul ya ing'ingoh di gulding ya kilaw an baka an inyammana.

16 Ta hiya nan an namin nadan tinanud Israel an hi Apu Dios di pohdondan
dayawon ya nitnuddah nadan tinanud Libay hi ad Jerusalem. Ta mabalin an
idawatda nadan i'nongda i Apu Dios an dinayaw din a'ammodda.
17 Ta hidiyey gapunah pinumhodan nan pun'ap'apuwan hi ad Judah. Ta
binanoddanganda nan imbabalen Solomon an hi Rehoboam hi tuluy tawon. Ta hi Apu
Dios di inun'unudda an umat hinan inatdah din numpatulan David ya hi numpatulan
Solomon.

Nadan Holag Rehoboam

18 Hi Rehoboam ya inahawanah Mahalat an imbabalen ulitauna an hi Jerimot an
imbabalen David. Ya hay hi inan Mahalat ya hi Abihail an imbabalen Eliab. Hi Eliab
ya hi ibban David an hay hi amada ya hi Jesse.
19 Ta hay linala'ih imbabalen da Mahalat i Rehoboam ya hi Jeus ya hi Semariah ya
hi Saham.
20 Indani ya inahawana boh Ma'akah an imbabalen nan oha an hi ulitauna an hi
Absalom. Ta nawada da Abijah ya hi Attay ya hi Sisa ya hi Selomit.
21 Ta himpulut walun (18) namin di inahawan Rehoboam ya nat'onda bo nadan
nanom (60) an imbilangnah ahawana. Ta hay imbabalenan namin ya baintit walu
(28) an linala'i ya nanom (60) di binabai. Ya hay na'appinhodnah ahawana ya hi
Maakah an imbabalen Absalom.
22 Ya hay pinto'nah nadan imbabalena hi ap'apu ya nan imbabaleda i Maakah an
hi Abijah ta hiyay ahi mihukkat i hiya hi patul.
23 Ya nanomnoman hi Rehoboam te inipongna nadan udum an linala'in imbabalena
hinadan binattuy aladdan boble hi ad Judah. Ya dakol di indatnah usalonda ya dakol
boy indatnah ahawada.

12

Hay E Nangubatan Nan Patul Hi Ad Egypt An Hi Sisak Hi Ad Judah
(1 Patul 14:25-26)

1 Hidin nihamad moy pun'ap'apuwan Rehoboam ya inwalongnan mangun'unud
hinadan tugun Apu Dios ya an namin nadan tinanud Israel hi ad Judah ya
inyunnuddan hiya.
2 Ta gapu i diyen adida pangun'unudan i Apu Dios ya inyabulut Apu Dios an
gubaton nan patul hi ad Egypt an hi Sisak hi ad Jerusalem hidin mi'alimah tawon
hi numpatulan Rehoboam.
3 Ya hay titindalun di i Egypt an nungkakabayu ya nanom di libu (60,000) ya hay
dinakol di kalesada ya himpulut duway libu (12,000). Ya nat'on bo nadan dakkodakkol
an titindalu an ibbadan i Egypt. Ya wadada bo nadan titindalun niddum i dida an i
Libya ya i Sukkot ya i Etiopia.
4 Ta sinakupda nadan udum an boble an binattuy aladda hi ad Judah ot ipluyda
mohpeh ad Jerusalem.
5 Ya i diye ya imme nan propeta an hi Semayah i Rehoboam ya hinadan ap'apu an
munhilbin hiya hi ad Judah an na'amung hi ad Jerusalem an gapuh takutda i Sisak ot
alyona i diday, Hay imbagan Apu Dios ya alyonay, Manu'eh athituy na'at ya din'uga'
i da'yu ta hiya nan iwalong da'yu damdama i ha"on ta abakon da'yu i da Sisak.
6 Ya hidin dingngol nan patul ya nadan udum an ap'apu nan imbagana ya
numpada"ulda an alyonday, Nipto' peman hi Apu Dios ituwen inatna.
7 Ta hidin tinigon Apu Dios an inabulutday numbahulanda ya inalina i Semayah
di, Gapu ta numpada"ul nadan tatagu ya adi' iyabulut an madadagda ta adi madne
ya ihwang'u dida. Ta adi' mo ipahday bungot'u i dida an i Jerusalem an gapuh e
pangubatan da Sisak i dida.

8 Manu te hiyay mun'ap'apu i dida ta wan li'naon nadan tatagu' di numpahhiwan
di munhilbih udum hi boble hinan punhilbiyanda i ha"on.
9 Ta hidin ginubat da Sisak hinadan tindaluna hi ad Jerusalem ya nun'aladan namin
nadan nun'abalol an wadah nan Templo ya hinan palasyun nan patul. Ta inaladan
namin an ta'on on nadan nabalitu'an an hapiyo an impiyamman din patul an hi
Solomon.
10 Ot mumpa'iphod mo bo nan patul an hi Rehoboam hi gombang an hapiyo ta
mihukkat i dadiye. Ot iyukodnah nadan ap'apun di guwalyah nan geyt di palasyun
nan patul.
11 Ta wa'et ume nan patul hinan Templo on ni'ye nadan guwalya an napongda i
dadiyen hapiyo on ahida e imbangngad hinan niha"adanda tuwali.
12 Ot gapu mo ta numpada"ul hi Rehoboam ya na'aan di bungot Apu Dios i hiya ta
aggena dinadag dida. Ya wadaday maphod hi na'at hi ad Judah.

Hay Numpatulan Rehoboam Hi Ad Judah
(2 Patul 14:21,29)

13 Hi Rehoboam ya numpatul hidin napat ta ohay (41) tawona ot mumpatul hi
himpulut pituy (17) tawon an niha"ad hi ad Jerusalem an boblen pinto' Apu Dios hi
pundayawan nadan tatagu i hiya. Ya hay ngadan inana ya hi Naamah an nalpuh nan
tinanud Ammon.
14 Ya manu'e hi adi maphod di ina'inatna ya ma"id ha naminhodna an mangun'unud
i Apu Dios.
15 Ya hanada'en na'na'at hidin numpatulan Rehoboam an nihipun hidin hopap
di numpatulana ya nitudo'da hinan nangitudo'an nan propeta an hi Semayah
hinadan na'na'at ya hinan nangitudo'an nan propeta an hi Iddo hinadan tonton di
a'ammoddan tinanud Israel.
Ya ninaynayun an aggeda nunhayyup da Rehoboam i Jeroboam.
16 Ya hidin nateh Rehoboam ot ilubu'dahdih nan lubu'an di a'ammodna hidih nan
boblen David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Abijah.

13

Hay Nunggubatan Da Abijah I Jeroboam
(1 Patul 15:1-8)

1 Hidin mi'ahimpulut waluy (18) tawon hi numpatulan Jeroboam hi ad Israel ya i
diyey numpatulan Abijah hi ad Judah.
2 Ya tuluy tawon ya abuh han numpatulana an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inan Abijah ya hi Maakah an imbabalen Uriel an i Gibeah.
Ya waday nunggubatan da Abijah i Jeroboam.
3 Ta impangulun Abijah di opat di gahut di libu (400,000) an titindalu an nala'ing an
mi'gubat. Ya hay impangulun damdaman Jeroboam ya waluy gahut di libu (800,000)
an titindalu an nala'ing an mi'gubat.
4 Ot mundadammudah nadan nun'abillid an boble hi ad Epraim ot tumikid hi Abijah
hinan nabillid an nungngadan hi Semaraim ot alyonay, Donglom hituwen ibaga' i
da'yun i Israel ya he"a Jeroboam.
5 Undan aggeyu innila an nahamad di nangibagan Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel i din patul an hi David an alyonay hanadan tanudanay mumpatul i
dita'u hi inggana.
6 Mu he"a Jeroboam an imbabalen Nebat an ap'apu ni' an nunhilbih nan patul an
hi Solomon an imbabalen David ya nginhem nan ud baal i he"a an hi Solomon.

7 Ot ma'amungdah awadam nadan adi maphod di pangatda an tatagu ot ipapilitday
pohdonda i din hi ama an hi Rehoboam an imbabalen Solomon hidin a'ungana an
ma"id ni' ha dakol hi pinatnana ta adina abalinan an manangga i da'yu.
8 Ya ad uwani bo ya mi'buhul ayu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios an ipangpangulun
di ohan tinanud David. Ya gapu ta dakol ayu hinadan tindaluyu ya wada i da'yu nadan
nabalitu'an an ing'ingon di baka an impiyammam Jeroboam ta dayawonyu
9 ta hiya nan impa'aanyu nadan padi an munhilbi i Apu Dios an holag Aaron ya
nadan ibbadan tinanud Libay. Ot ahhin ayu mumpilih padi an umat hi aton di
udum an tataguh udum hi boble. Ta kumpulnan tagu an waday iyalina hi baka
ya pitun tangbal an kalnero ta i'nongna ya mabalin an hiyay pumbalinonyuh padi ta
munhilbih nan dios an dayawonyu.
10 Mu da'mi'e ya hi Apu Dios tuwaliy dayawonmi te aggemi indinong an
mangun'unud i hiya. Ya hay padi hi munhilbi i Apu Dios ya nada tuwali an tinanud
Aaron an bumoddangdan dida nadan ibbadan tinanud Libay.
11 Ta amawimawi"it ya hinan mun'ahdom on i'nongda nan maghob an mi'nong i
Apu Dios ya nadan maghob an insenso. Ya inha"adda nadan midawat an tinapay
hi uhhun nan lamehaan an niyappit i Apu Dios. Ya tinolganda nadan nabalitu'an
an punhilawan hinan amahdomahdom. Ot da'mi ya un'unudonmi nan imbagan Apu
Dios an dayawonmi hi atonmi mu da'yu'e ya inwalongyu dadiye.
12 Ot nomnomnomonyu an hi Apu Dios di mangipangpangulu i da'mi. Ta
nundadaan nadan padi an mangipagangoh hinadan tangguyub ta mangipa'innilah
pangubatanmi i da'yu. Ot ibaga' i da'yu an i Israel an adiyu goton an gubaton hi Apu
Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u te adi mabalin hi mangabak ayu.
13 Mu hi Jeroboam ya hinnagnay udum hinadan tindaluna hi way indoggan nadan i
Judah ta wan damunah pangubatana i dida hi hinangngabna yaden pumpaten nadan
ibbana nadan wadah indoggan nadan i Judah.
14 Mu tinigon damdaman nadan i Judah an dedahdiy mangubat i dida hi
hinangngabda ya indogganda. Ot mumpaboddangda i Apu Dios ot ipagangoh nadan
padiy tangguyubda.
15 Ot tumkuk nadan i Judah ta ihipundan mi'gubat. Ya hidin tinumkukda ya
impa'abak Apu Dios nadan i Israel hinadan i Judah.
16 Ta mamtikda nadan i Israel te nangabakon Apu Dios nadan i Judah.
17 Ta nunnaud di na'abakan nadan i Israel te hay pinaten da Abijah ya umeh limay
gahut di libu (500,000) an nun'ala'la'ing an mi'gubat.
18 Manu'eh nangabak nadan i Judah ya gapu ta hi Apu Dios an inun'unud handidan
a'ammodda di nundinolanda.
19 Ot pudugon da Abijah da Jeroboam ot abakonda dida ot sakuponda nadan udum
an bobleda an umat hi ad Betel ya hi ad Jesanah ya hi ad Epron ya nadan kikkitang
an boble hi nunlini"odan dadiyen boble.
20 Ta nihipun i diye ya kimmapuy moy abalinan Jeroboam an mun'ap'apu. Indani
ya pinogpog Apu Dios di nitaguwana.
21 Mu hi Abijah e ya nahamad di abalinanan mun'ap'apu. Ya himpulut opat (14) di
inahawana ta nawadaday baintit duwan (22) linala'in imbabalena ya himpulut onom
(16) di binabai.
22 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Abijah an umat hinadan ina'inatna ya
hinapitna ya nitudo'da hinan nangitudo'an nan propeta an hi Iddo hinadan na'na'at
hi nitaguwana.

14

Hay Hopap di Numpatulan Asa

1 Hidin nateh Abijah ot ilubu'dahdi hinan boblen David. Ot mihukkat an mumpatul
nan imbabalena an hi Asa. Ya hidin numpatulan Asa ya malinggop di bobleda hi
himpuluy (10) tawon.
2 Te nadan nipto' an pangat an umipa'amlong i Apu Dios di ina'inatna.
3 Te impaana nadan punggobhan hi mi'nong ya nadan pundayawanda hinadan
dios di udum an tatagu ot pumpa"ihda bo nadan inha"addan batu an dayawonda ya
nadan pustin mangita'dog i Aserah.
4 Ot ibaganah nadan ibbana an i Judah an mahapul an hi Apu Dios an
dinayaw handidan a'ammodda di pundinolanda ya hanadan tuguna ya tudtudunay
un'unudonda.
5 Ya gapu i diyen nangipa'aananah nadan pundayawanda hinadan dios di udum an
tatagu ya nadan punggobhandah insenso i dadiyen dios hinadan bobleh ad Judah ya
limminggop nimpey bobleda i diyen numpatulana.
6 Ot ipiphodnay binattun alad nadan udum an boble hi ad Judah. Ya ma"id ha
nangipatna an nangubat i dida te impalinggop Apu Dios nan pun'ap'apuwana.
7 Te inalin Asa hinadan i Judah di, Iphod ta'u nadan bobleh tun ad Judah ta iyamma
ta'u nadan binattun aladda ta wadaday pungguwalyaan ya geyt ya dakigda. Te
hituwen boble ya nidat i dita'u an gapu ta hi Apu Dios di inun'unud ta'u ta hiya
nan limminggop ta'u.
Ta impaphodda nimpe nadan boble hi ad Judah ya atbohdin pinumhod di
nitaguwanda.
8 Ya wadaday titindalun Asa an tuluy gahut di libuy (300,000) tinanud Judah an
numpapahul ya nunhahapiyoh o"ongal an hapiyo. Ya duway gahut ta han nawaluy
libuy (280,000) tinanud Benjamin an napongdah pana* ya kikkitang an hapiyo. Ya an
namin datuwen titindalu ya nun'atutuliddan mi'gubat.
9 Ya wada han i Etiopia an hi Serah an nangipatnan e mangubat hinadan i Judah ta
impangulunay dakkodakkol an titindalu ya tuluy gahut (300) an kalesan di e mi'gubat
ta nidatongdah ad Maresah.
10 Ot e damuwon da Asa dida an eda nungkampuh nan nundotal hi ad Sepatah an
nihaggon hi ad Maresah.
11 Ot mundasal hi Asa i Apu Dios an dayawona an alyonay, He"a Apu Dios ya
abuh di mabalin an bumoddang hinadan ma"id ha abalinana an gubaton di ongal di
abalinanda an binuhulda. Ot daan mo ta boddangan da'min tinanud Israel. Te he"ay
pundinolanmi ta patulidon da'mi an mangubat i datuwen dakkodakkol an titindalu.
Ot hanat adim iyabulut an abakon da'ah tatagu.
12 Ot ipa'abak Apu Dios nadan i Etiopia hinadan i Judah an impangulun Asa. Ta
binumtik nadan i Etiopia.
13 Mu numpudug damdaman da Asa dida ta inggana hi ad Gerar. Ot gapuh
boddang Apu Dios ya nun'a'ate nadan dakkodakkol an tindalun nadan i Etiopia. Ta
dakkodakkol di inalan nadan tindalun di i Judah hinadan inabakda an i Etiopia.
14 Ya impatakut Apu Dios nadan tataguh nunlini"odan di ad Gerar ta ma"id ha
tulidda an mi'gubat. Ta numpa"ih nadan i Judah nadan bobleda ot pun'alada nadan
nun'abalol an wadan dida ta dakol di inaladahdi.
15 Ot umeda boh nadan nun'allungan di mumpumpastol ot pun'alada nadan kalnero
ya gulding ya kemel ot ahida mohpe umanamut hi ad Jerusalem.

15

Hay Nangun'unudan Nan Patul Hinan Imbagan Nan Propeta

---

* **14:8 14:8** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

1 Hidin manganamut da Asa hi eda nangubatan hinadan i Etiopia ya wada han hi
Asariah an imbabalen Obed an niddum nan Espiritun Apu Dios i hiya
2 ot e midamu hinan patul an hi Asa ot alyonay, Donglom hituwe Asa ya an namin
ayun tinanud Judah ya da'yun tinanud Benjamin. Boddangan da'yu i Apu Dios
hi'on nanongna an na'na'unnud ayun hiya. Te hiya'ey pumbaganyuh boddang ya
boddangan da'yu nimpe mu idinongyu'e tuwali an mangun'unud i hiya ya iwalong
da'yu damdama i hiya.
3 Te nadney aggeyu nangun'unudan an tinanud Israel hinan immannung an Dios ta
ma"idda mo nadan padi an muntudtudu i da'yu ya ma"id mo nadan tugun Apu Dios
i da'yu.
4 Mu hidin munholholtap ayu ot mumpaboddang ayu i Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ya binoddangan da'yu.
5 Ta i diye ya tumakutday tatagun mumbaat te ma"id ha pun'u'unnudan di tataguh
nadan nunlini"odan an boble.
6 Te inyabulut Apu Dios an munggugubat di abobboble ta ma"id nimpe ha
pun'u'unnudanda.
7 Mu da'yu'e ya mahapul an pabikahonyuy nomnomyu ya adiyu higanan nan
tamuyu ot waday gunggunayu.

8 Ya hidin dingngol Asa datuwe an imbagan nan propeta an hi Asariah an imbabalen
Oded ya nawaday tulidna. Ta impa'aanan namin nadan nunhiglan umipabungot i
Apu Dios an bulul an dayawon nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin hinadan
numpumboblayanda ya ta'on on hinadan nun'abillid an boblen di tinanud Epraim an
sinakupda. Ot ipaphodna nan pangidawatanda hi mi'nong i Apu Dios hi hinangngab
nan balkon nan Templo.

9 Ot ipa'ayagna bon namin nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin ya ta'on on
nadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ya tinanud Simeon an e ni'iboblen dida.
Te hidin tinigoda an hi Apu Dios di bumodboddang hinan patul an hi Asa ya dakol i
diday e ni'ibobleh ad Judah.
10 Ta na'amungdah ad Jerusalem hidin mi'atluh bulan hinan mi'apulut limay (15)
tawon an numpatulan Asa.
11 Ot i'nongda i Apu Dios di pituy gahut (700) an baka ya pituy libu (7,000) an
kalnero ya gulding an inaladah nadan inabakdah din eda ni'gubatan.
12 Ot ibagada an atondan namin di abalinanda ta hi Apu Dios an inun'unud
handidan a'ammodda di dayawonda.
13 Ya inabulutdan namin an mipapate nan tagu an mangilog onu amamma ya babai
onu lala'i an bokon hi Apu Dios di un'unudona.
14 Ot pun'itkukda an munsapata i Apu Dios an hiyay unudonda on
nun'ipagangohday tangguyub ya trampeta.
15 Ya an naminda ya mun'am'amlongda hinan imbagada an atonda te inatdah diyen
gapuh pamhodda an aggeda napilitan. Ya ma"amlongda bon mundayaw i Apu Dios
ta hiya nan inabulutna dida ot ipadinongnay e mangubat i dida ta limminggop di
bobleda.

16 Ot ipa'aan bon Asa hi apuna an hi Maakah hinan sa'adna te hiyay nangipiphod
i han dayawonda an umipabohol an pusti an mangita'dog i Aserah. Ot ipaputulnah
diyen pusti ot eda pu'ulan hidih nan way wa"el an nungngadan hi Kidron.
17 Mu ta'on tuwalih on hidin agge impapa"ih Asa nadan pundayawan nadan ibbana
an tinanud Israel ya inyohhanay pundayawna i Apu Dios hidin amataguna.
18 Ya inyenah nan Templo nadan balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an
inyappitna i Apu Dios ya ta'on on nadan inyappit din hi amana.

19 Ta i diyen tulumpulut limay (35) tawon an numpatulan Asa ya ma"id ha nangubat
i dida hi ad Judah.

16

Hay Ni'hayyupan Asa Hinan Patul Hi Ad Syria An Hi Ben-Hadad
(1 Patul 15:17-22)

1 Hidin mi'atulumpulut onom (36) di tawon hi numpatulan Asa hi ad Judah ya
ginubat da Baasa an patul hi ad Israel hi ad Judah. Ot sakupona nan bobleh ad Ramah
ot ipa'aladnah binattun alad hidiyen boble ot ipaguwalyana ta ma"id ha mabalin hi
mala"uhdih nadan i Judah.
2 Ta pamaag hi Asa an patul hi ad Judah ya ena impa'ala nadan balitu' ya silber
hinan Templo ya hinan palasyuna ot ipiyenah ad Damaskus hidih ad Syria ta idatdah
nan patul hidi an hi Ben-Hadad. Ot ipaad Asa an alyonay,
3 Daan mo ta munhayyupta ta umat hi nunhayyupan da amata. Nomnomnomom
an impiyali' nee nadan balitu' ya silber ta idat'un he"a. Ot hay dawato' i he"a ya
daan mo ta pogpogom nan ni'hayyupam hinan patul hi ad Israel an hi Baasa ta wan
taynanda tun numboblayanmi.
4 Ya inabulut Ben-Hadad hidiyen imbagan nan patul an hi Asa. Ot honagona nadan
tindaluna ya nadan opisyalda ta eda gubaton hi ad Israel. Ot sakupondah ad Ijon ya
hi ad Dan ya hi ad Abel-Maim ya an namin nadan boble an nangi'amungan nadan
tinanud Naptali hinadan mahapulda.
5 Ta hidin dingngol Baasa hidiyen na'at ot ipadinongna nan iyammadaot an
binattun alad hi ad Ramah.
6 Ot ipa'ayag nan patul an hi Asa an namin nadan ibbanan i Judah ot eda pun'ala
nadan batu ya kayiw an inusal da Baasa hi ad Ramah. Ta dadiyey nun'aladda hi ad
Geba ya hi ad Mispah.

Hay Nangibaludan Asa Hinan Propeta An Hi Hanani

7 Indani ya imme nan propeta an hi Hanani hinan patul an hi Asa ot alyonay, Gapu
ta nundinol'a hinan patul hi ad Syria an bokon hi Apu Dios di nundinolam ya ta'on
on nadan tindalun di i Syria ya mi'buhuldan da'yu.
8 Hidin hi Apu Dios di nundinolanyu ya ta'on on dakkodakkol nadan tindalun nadan
i Etiopia ya i Libya an nungkakalesa ya nungkakabayu ya impa'abakna dida i da'yu.
9 Te hi Apu Dios ya nanongnan uh'uhdungan dita'un tataguh tun luta ta pabikahona
nan tagun mundinol i hiya ya hiyay un'unudona. Aggem mahan ninomnom hinaen
inatmu ta hiya nan mihipun hi ad uwani ya minaynayun an waday mangubat i da'yu.
10 Ya nunhiglay bohol Asa hinan propeta ta impiyenah baludan. Ya nihipun i diye
ya pinaligatnay udum hinadan tatagu.

Hay Natayan Nan Patul An Hi Asa
(1 Patul 15:23-24)

11 Hanadan na'na'at hi numpatulan Asa ya nitudo'da hinan nitudo'an di na'na'at
hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
12 Ya hidin mi'atulumpulut hiyam (39) di tawon hi numpatulan Asa ya nawada han
dogoh hi hukina. Ya ta'on on nunhiglah diyen dinggohna ya agge numpaboddang i
Apu Dios te nadan doktor di nundinolanah mangagah i hiya.
13 Ya hidin mi'anapat (40) di tawon hi numpatulana ya nate.
14 Ot ilubu'dah nan impiyammana an ilubu'anah atayana hidih nan boblen
David. Ot ha"adandah dakol an bangbanglu nan nilubu'ana. Ot mun'apuyda ta
nangindadalang ta pangipatigodah punlispitudan hiya.

17

Hay Numpatulan Jehosapat Hi Ad Judah

1 Hay nihukkat i Asa hi numpatul ya nan imbabalena an hi Jehosapat. Ya inat tuwen
hi Jehosapat di abalinana an nangibaliw hi bobleda ta adi gubaton nadan i Israel.
2 Ta hinnagnay titindalun e mungguwalyah nadan boble hi ad Judah an binattuy
aladda ya ta'on on hinadan kikkitang an boble ya hinadan boblen di tinanud Epraim
an inabak din hi amana an hi Asa.
3 Ya winagahan Apu Dios hi Jehosapat hinadan namangulun tawon hi numpatulana
te inyunnudnah nan inat din hi apuna an hi David an aggena dinayaw nadan Baal.
4 Ta hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodna di dinayawna ta inun'unudna
nadan tugunan aggena inyunnud hinan pangiye"en nadan ibbana an tinanud Israel.
5 Ta hiya nan indattan Apu Dios hi ongal an abalinana an mun'ap'apu hi ad
Judah. Ya an namin nadan i Judah ya nun'iyeday idatdan hiya ta kimmadangyan
ya mapemanan.
6 Ya hi Apu Dios ya abuh di nunhilbiyana. Ta numpa"ihnan namin nadan
pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu ot pumputulna nadan pustin
mangita'dog i Aserah hi ad Judah.
7 Ya hidin mi'atluh tawon hi numpatulana ya hinnagna nadan ap'apun munhilbin
hiya an da Ben-Hail ya hi Obadiah ya hi Sekariah ya hi Netanel ya hi Mikayah ta eda
tudtuduwan nadan tatagu hi abobboble hi ad Judah
8 an nun'ibbada nadan tinanud Libay an da Semayah ya hi Netaniah ya hi Sebadiah
ya hi Asahel ya hi Semiramot ya hi Jehonatan ya hi Adonijah ya hi Tobijah ya hi Tob-
Adonijah ya nadan padi an da Elisama i Jehoram
9 an inodnanda nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ta hidiyey eda intudtuduh nadan
tataguh abobbobleh ad Judah.
10 Ya winadan Apu Dios di takut nadan tatagu an nunhitu hi abobbobleh
nunlini"odan ta ma"id i dida ha e nangubat i Jehosapat.
11 Ya wada boy udum an i Pilistia an inyaliday idatda i Jehosapat an silber di udum
te pinhoddan mi'hayyup i dida. Ya ta'on on nadan i Arabia ya nangdatdah pituy libu
ta han pituy gahut (7,700) an tangbal an kalnero ya pituy libu ta han pituy gahut
(7,700) di tangbal an gulding.
12 Ta mun'ihamad di pun'ap'apuwan Jehosapat. Ya numpa'apya hi pungkampuwan
nadan tindaluna ya nadan pangi'amungandah makan.
13 Ta nun'iyeda i dadiyen boble di dakol an makan ya nadan udum an mahapulda.
Ot idadaana boh ad Jerusalem di titindalu an nun'alala'ing an mi'gubat.
14 Ya hay inatda an nangogodwa hinadan titindalu ya miyunnudan hinadan pu'un
an nalpuwanda. Ta hinan tinanud Judah ya hi Adnah di opisyal di tuluy gahut di libu
(300,000) an nala'ing an mi'gubat.
15 Ya nihnod hi Jehohanan an opisyal di duway gahut ta nawaluy libu (280,000) an
titindalu.
16 Ot ahi hi Amasiah an imbabalen Sikri an hiyay ud nomnom an munhilbi i Apu
Dios ya impangulunay duway gahut di libu (200,000) an titindalu.
17 Ya hinan tinanud Benjamin ya hay opisyal ya hi Eliada an nala'ing an mi'gubat
an impangulunay duway gahut di libu (200,000) an titindalu an numpangdon hi pana
ya hapiyo.
18 Ya nihnod hi Jehosabad an impangulunay hinggahut ta nawaluy libu (180,000)
an titindalu an nundadaan an e mi'gubat.
19 Ta danae nadan tindalu an nunhilbih nan patul ya nat'on mohpe nadan udum
an titindalu an immohnong hinadan binattuy aladna hinadan boble hi ad Judah.

18

Hay Nipa'annungan Nan Inabig Mikayah Hi Ma'at I Ahab
(1 Patul 22:1-28)

1 Ta kimmadangyan hi Jehosapat ta nundongol. Ya impa'ahawana nan imbabalenah
nan imbabalen Ahab an patul hi ad Israel ta way atonan mi'hayyup i hiya.
2 Ta nala"uh han atnay tawon ot e tigon Jehosapat hi Ahab hi ad Samaria. Ta
immedah nadan nun'ibbana ot ipaltiyan Ahab didah dakol an kalnero ya baka. Ot
ihaphapitan Ahab hi Jehosapat ta eda gubaton nadan i Ramot-Gilead
3 an alyona i Jehosapat di, Daan mo ta boddangana' ta e ta'u gubaton nadan i Ramot-
Gilead?
Ya alyon Jehosapat di, Tanganu on adi. Nundadaan amih nadan tindalu' an
bumoddang i da'yu an e mi'gubat.
4 Mu mahapul an eta'u ni' mahmahan hi'on nganney pohdon Apu Dios hi aton ta'u.
5 Ot ipa'ayag nan patul an hi Ahab di opat di gahut (400) an propetana ot alyonan
diday, Nganney punnomnomyu? On mabalin an emi gubaton nadan i Ramot-Gilead
onu adi?
Ya alyondan namin di, O ume ayu ot da'yuy pangabakon Apu Dios.
6 Mu alyon Jehosapat di, Undan ma"id ha propetan Apu Dios hitu hi mabalin hi
pummahmahan ta'u?
7 Ya alyon Ahab di, Waday oha an mabalin hi pummahmahan mu adi' pohdon te
ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on. Hay ngadana ya hi Mikayah an imbabalen
Imlah.
Mu alyon Jehosapat di, Adi maphod an atom hinay pangalim i hiya.
8 Ot honagon nan patul hi ad Israel di ohah nadan ap'apun munhilbin hiya ot
alyonay, Ma'anne'a ta em awiton hi Mikayah an hi na' Imlah ta umali ayuhtu.

Hay Imbagan Mikayah

9 Ta nunlubung da Ahab an patul hi ad Israel i Jehosapat an patul hi ad Judah hi
lubung di patul ot eda umbun hinadan tronoda hinan way pun'ilikan an nihaggon
hinan geyt nan bobleh ad Samaria. Ya an namin nadan propetan Ahab ya wahdida
an pun'ibagada nadan alyonday nipa'innilan dida.
10 Ya nan imbabalen Kenaanah an hi Sedekiah ya waday inyammana an gumo'
an ay haha'gud ot alyona di, Imbagan Apu Dios an hay ipa'innilan datuwen gumo'
an ay ha'gud ya hitun pangubatanyuh nadan i Ramot-Gilead ya ma"id ha bahhonan
abakonyu dida ta ingganah madadagdan namin.
11 Ya athidin namin di ibagan nadan udum an propeta an alyonday, Eyu gubaton
nadan i Ramot-Gilead ot pangabakon da'yun Apu Dios.
12 Ya hanan hinnagda an e mangawit i Mikayah ya pinadanana tuwali i hiya an
alyonay, Nomnomnomom an an namin nadan propeta ya numpapaddung di ibagada
an alyonday mangabak nan patul. Ot tigom ta ta'on on he"a ya miyunnudan nan
ibagam hinan imbagada.
13 Mu alyon damdaman Mikayah di, Isapata' an hay ibaga' ya abuh ya nan
impa'innilan Apu Dios.
14 Ta hidin dimmatong da Mikayah ot alyon Ahab di, Nganne piboy ibagam? On
emi gubaton nadan i Ramot-Gilead onu adi?
Ya alyon Mikayah di, Ekayu ta eyu gubaton dida ot mangabak ayu.
15 Ya alyon Ahab di, Numpi'atnay nangalya' i he"a an hanan immannung an
imbagan Apu Dios ya ammunay ibagam.
16 Ot alyon mon Mikayah di, Umman nipatigo i ha"on an hanada'en tindalun
di i Israel ya niwakatdah nadan nabillid an umatdah nadan kalnero an ma"id

ha mangipapto' i dida. Ot alyon Apu Dios di datuwen tatagu ya ma"id ha mangipangpangulu i dida ot maphod onda umanamut ta idinongdan mi'gubat.

17 Ya alyon nan patul hi ad Israel i Jehosapat di, Tigom'e anu. Undan tuwali agge' imbaga i he"a an ma"id ha maphod hi ibaganan ha"on.

18 Ot inayun Mikayah an alyon di, Donglonyu'e te umman tinigo' hi Apu Dios an inumbun hinan tronona hi ad abunyan ya an namin nadan dakkodakkol an anghelna an timma'dogda hi nangappit hi winawwana ya hi iniggidna.

19 Ya alyon Apu Dios di, Nganne i da'yuy e munha'ul hinan patul an hi Ahab ta eda gubaton nadan i Ramot-Gilead ta hidiy atayana? Ya way ohaon nat'on di ibagana.

20 Ya indani ya imme han espiritu ot alyona i Apu Dios di, Ha"on di e munha'ul i hiya. Ya alyon Apu Dios di, Nganney atom an e munha'ul i hiya?

21 Ya alyonay, Umeya' ta e' punlayahon nadan propetana. Ot alyon Apu Dios di, Atom'ehna ya ma"id ha bahhonan maha'ul. Ot agam ta ume'a.

22 Ot alyon bon Mikayah di, Nomnomnomom an inyabulut Apu Dios ta nunlayahon nan espiritu nadan propetam ta hiyay atayam.

23 Ya natana'dog hi Sedekiah an hi na' Kenaanah ot ena tampu'on hi Mikayah. Ot alyonay, On hi anuud ni' di nanaynan nan Espiritun Apu Dios i ha"on ta immalin ni'hapit i he"a?

24 Ya alyon Mikayah di, Hay panginnilaam an immannung tun ibaga' ya hitun em ipa"ayan i han kuwartu.

25 Ta ona inalih diye ot ibagan Ahab ta iyedah Mikayah hi awadan nan gobelnador an hi Amon ya hinan imbabalena an hi Joas.

26 Ya imbagana an ibaludda ya aggeda pinangan hi udum an makan ta ammuna ha tinapay ya liting hi idatdan hiya ta ingganah pumbangngadana an malpuh gubatan.

27 Ot alyon Mikayah di, Hi'on malinggop'a hi pumbangngadam ya hidiyey mangipa'innila an bokon hi Apu Dios di himmapit i ha"on. Ot alyonah nadan tataguy, Hanat nomnomnomonyu datuwen imbaga'.

28 Ta impangulun nan patul hi ad Israel ya nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat nadan tindaluda ot eda gubaton nadan i Ramot-Gilead.

29 Mu hidin makakda ya alyon Ahab i Jehosapat di, Ta'omman hi adi' ilubung nan lubung di patul ta mihlama'. Mu he"a'e ya ilubungmu nan lubung di patul. Ta athidin nat'on di inlubung Ahab ta adi mapto' an hiya nan patul hi ad Israel ot ahida e mi'gubat.

30 Yaden nan patul hi ad Syria ya imbaganah nadan opisyal nadan numpungkalesa an alyonay, Tigonyu ta ma"id ha patayonyu hinadan tindalu ta ammuna nan patul hi ad Israel hi pot'onyun patayon.

31 Ta hiya nan hidin tinigodah Jehosapat an nunlubung hi lubung di patul ya alyondah on hiya nan patul hi ad Israel ta numpudugda. Mu muntukuk hi Jehosapat an mumpaboddang i Apu Dios ot boddangan Apu Dios ta nat'on di nangipluyan nadan namdug i hiya.

32 Te hidin immatunanda an bokon hiya nan patul hi ad Israel ya indinongdan mamdug i hiya.

33 Mu waday ohan tindalun nadan i Syria an namaagnay olad hinan panana ya nikna hinan nundammuwan nan gumo' an inlubung Ahab. Ot alyonah nan nummanehoh nan kalesana di, Nahugatana' tayya ot tigom ta mibata"antahtu.

34 Ta inyal'algodan nunggugubat yaden hi Ahab e ya wahdin nibata"an an nidang'ig hinan kalesana an inhangngabnah awadan nadan tindalun di i Syria. Mu hidin nalimuh nan algo ya na'unguh hi Ahab.

19

Hay Imbagan Nan Propeta An Hi Jehu I Jehosapat

1 Hi Jehosapat ya malinggop an umanamut hi ad Jerusalem.
2 Ya e nidamu nan propeta an hi Jehu an imbabalen Hanani ot alyonan hiyay,
Tanganu onmu e binoddangan nadan tatagun adi maphod di pangatda ya nunhiglay
hihiwoda i Apu Dios? Gapu i naen inatmu ya nunhiglay bungot Apu Dios i he"a.
3 Manu te waday maphod an a'atmu an umat hinan nangipa'aanam hinadan pustin
mangita'dog i Aserah. Ya inyohham ni' di pangun'unudmu i Apu Dios.

Hay Maphod An Inat Jehosapat

4 Hay nunhituwan Jehosapat ya hi ad Jerusalem mu immanneh nadan udum an
bobleh ad Judah an nihipun hi ad Beerseba ta ingganah nadan nun'abillid an boble
hi ad Epraim. Ta ena imbagabagah nadan tatagu ta wan ibangngaddan mangun'unud
i Apu Dios an inun'unud handidan a'ammodda.
5 Ot pot'onay mangipanuh hinadan tatagu hinadan boble an binattuy aladda.
6 Ot tugunona dida an alyonay, Tigonyu ta wada'ey mihahapit hi ibagan nadan
tatagu ya nomnomnomonyu an bokon hay taguy punhilbiyanyu te hi Apu Dios ta
hiyay bumoddang i da'yu.
7 Ta hiyay takutanyu an adi mangat hinan tamuyu. Ya tigonyu ta nan nipto' di
atonyu an mangipanuh hinadan tatagu te hi Apu Dios ya adina iyabulut an kulukonyu
nadan ibbayu onu waday pangipangngelanyu hinadan mihahapit onu mumpabayad
ayu ta atonyu nan pohdonda.
8 Ya hidih ad Jerusalem ya pinto' bon Jehosapat nadan udum an tinanud Libay
an papadi ya nadan udum an munhilbih nan Templo ya nadan mangipangpanguluh
nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel ta diday ukod an mangipanuh hinadan
ibagan nadan tatagu an mihahapit an miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
9 Ot tugunona bo didan alyonay, Mahapul an ihamadyun mangat hinan nidat i da'yu
an tamuyu an gapu hi pangun'unudyu i Apu Dios.
10 Ya an namin nadan ibagada i da'yun mihahapit an umat hi waday pimmate onu
ha nangibahho hinadan tugun onu nadan uldin onu nadan udum an pumbahulan i
Apu Dios ya mahapul an tugunonyu dida. Ta adida attaon an mumbahul i Apu Dios
ta wan adi da'yu dusaon i hiya. Ot hanat datuwey atonyu ta wan adi ayu mumbahul.
11 Ya nomnomnomonyu bo an nan nabaktun padi an hi Amariah di ukod an
mangibaga hi'on numbahul di ohan tagu i Apu Dios onu agge. Ya nan imbabalen
Ismael an hi Sebadiah an ap'apun di tinanud Judah di ukod hi'on waday nangibahhoh
nan uldin nan patul. Ya nadan tinanud Libay di bumoddang an mangipanuh i danae.
Ot hanat adi ayu tumakut an mangat hinadan tamuyu. Ot boddangan da'yu i Apu
Dios hi'on nipto' di atonyu.

20

Hay Nangipa'abakan Apu Dios Hinadan Binuhul Di I Judah

1 Indani ya wadaday immali an mangubat i da Jehosapat an i Moab ya i Ammon ya
i Meun.
2 Ta wadaday e nangipa'innilan Jehosapat an alyonday, Tuweda man dayyay
dakkodakkol an titindalu an nalpuh ad Edom hi dommang nan nunhiglay ahinan
lobong an mangubat i dita'u an dimmatongda moh ad Hasason-Tamar an hay ohah
ngadana ya hi ad En-Gedi.
3 Ya kimmaynit hi Jehosapat hi nangngolana i diye ot mundasal i Apu Dios ot
ibaganah nadan tatagu hi abobboble hidih ad Judah ta mun'ulatda.

4 Ta na'amung nadan tatagu hi ad Jerusalem an nalpudah abobboble hi ad Judah
ot mumpaboddangda i Apu Dios.
5 Ya hay na'amunganda ya hinan lita"angan nan Templo ot tuma'dog hi Jehosapat
hi hinangngabda.
6 Ot oltonan mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an inun'unud handidan
a'ammodmi ya he"a ya abuh di Dios an wah ad abunyan. He"a ya ammunay ap'apun
mumpapto' hi an namin di pun'ap'apuwan hitun luta. Ya ongal di abalinam ta ma"id
ha mabalin hi mangabak i he"a.
7 Te he"ay nangipa'aan hinadan tatagun nunhitu ituwen boble hidin dimmatongan
handidan a'ammodmin tatagum an holag din gayyummu an hi Abraham ta
pumboblayanmih inggana.
8 Ta handidan a'ammodmiy numboblehtu ot ipata'dogda tun Templo an pun-
dayawanda i he"a an alyonday,
9 Dumatong'ey punligatan an umat hi gubat ya dogoh onu bitil ya umali amih tun
Templo an pundayawan i he"a ya numpahpahmo' ami ta ibaliw da'mi.
10 Ya teen ad uwani ya gubaton da'mih nadan i Ammon ya i Moab ya nadan
nunhituh nadan nun'abillid an boble hi ad Seir. Yaden handi'en nalpuwan handidan
a'ammodmi hi ad Egypt ya aggem inyabulut an gubatonda datuwen tatagu ta hiya
nan inhulugda ta inligligday nangi'wanda ta aggeda dinadag di bobleda.
11 Mu neen ad uwani ya umalida ta pa'aanon da'mi ituwen boble an indatmu i
da'mi.
12 Ot he"a Apu Dios di ukod i dida te adimi abalinan an mangubat i datuwen
dakkodakkol an titindalu. Ya aggemi innilay atonmi mu he"ay pangidinlanmih
bumoddang i da'mi.
13 Ta an naminda an i Judah an niddumda nadan binabai an a'ahawada ya ta'on
on nadan u"unga ya goggolang an i'imbabaleda on wahdidah nan pundayawan i Apu
Dios.
14 Ya indani ya nawada nan Espiritun Apu Dios i Jahasiel an imbabalen Sekariah. Hi
Sekariah ya imbabalen Benayah an imbabalen Jeyel. Hi Jeyel ya imbabalen Mattaniah
an holag Asap an tinanud Libay.
15 Ya himmapit hidiyen hi Jahasiel ya alyonay, Donglom hituwe apu patul ya ta'on
on da'yun namin an ibba' an nunhituh tun ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah.
Te hay imbagan Apu Dios ya alyonay, Adi ayu tumakut ya adi ayu umukayungan an
gapu i datuwen dakkodakkol an titindalu. Te ha"on an Dios di mi'gubat i dida an
bokon da'yu.
16 Ot hi bigat ya nakak ta'u ta eta'u damuwon dida. Te itikidda hi ad Sis ot akhupan
ta'u didah nan pogpog nan bihhang an nihaggon hinan agge naboblayan hi ad Jeruel.
17 Mu bokon nimpe dita'uy mi'gubat. Ta hay aton ta'u ya namaag ya timma'dog ta'uh
nan umohnongan ta'u ta tigon ta'uy pangabakan Apu Dios hinadan binuhul ta'u. Ot
hanat adi ta'u nimpe tumakut ya adi ta'u umukayungan. Ta hi bigat ya imme ta'u ot
hi Apu Dios ya wada an mamoddang i dita'u.
18 Ot mundu"un hi Jehosapat an nida"om di angahnah nan luta hi pundayawna i
Apu Dios. Ya inyunnud nadan tatagu i hiya ta an naminda ya dinayawdah Apu Dios.
19 Ya wadaday holag Kohat ya holag Korah an dida nadan tinanud Libay an
timma'dog ot olto'oltonda an mundayaw hinan Dios an un'unudonda an tinanud
Israel.
20 Ta hidin hiyah mun'aw'awi"it i diyen ibiggatana ot mundadaandan umeh nan
agge naboblayan hi ad Tekoa. Ya alyon Jehosapat hinadan tatagu di, Donglonyuh
tuwen ibaga' an da'yun ibba' an i Jerusalem ya an namin hituh ad Judah. Hi Apu Dios
an dayawon ta'uy pundinolan ta'u ta nanongnan malinggop ta'u. Ya kulugon ta'u nan
imbagan nadan propeta ta maphod an mangabak ta'u.

21 Ya hidin nalpah an ni'hapit hi Jehosapat hinadan tatagu ot pot'ona nadan
mungkanta ta ikankantaday pundayawdah nan amaphod Apu Dios ta diday mangi-
pangulu ya nitnud nadan tindalu. Ya mangmangngeda on alyonday, Munhana ta'u i
Apu Dios te nan pamhodna ya minaynayun hi inggana.
22 Ya hidin inhipunda an mungkantah pundayawda ya ginubat Apu Dios nadan i
Ammon ya i Moab ya i Edom ta na'abakda.
23 Te nadan tindalun di i Moab ya i Ammon ya numboboddanganda ot gubatonda
nadan i Edom ot patayondan namin dida. Ta hidin pinateda nadan i Edom ot dida
dida bo ot mumpapatteda.
24 Ta hiya nan hidin dimmatong nadan i Judah hinan way ma'uhdungan nan agge
naboblayan ya minangmangda nadan dakkodakkol an titindalu an nun'a'ateda ta
awagillangdah nan luta. Ta ma"id i dida ha mataguh binumtik.
25 Ot umeda mo da Jehosapat ya nadan tindaluna ot eda pun'ala nadan nun'abalol
an wada i dida. Ta dakkodakkol di inalada an usal ya lubung ya nadan udum an
nun'abalol. Ta tuluy algoy namanuhanda i dadiyen dakkodakkol an inalada.
26 Ya hidin mi'apat hi algo ya na'amungdah nan nundotal ot dayawondah Apu Dios.
Ta hiya nan ingganah ad uwani ya nginadanandah diyen nundotal hi Berakah.*
27 Ot ipangulun Jehosapat didan namin ta mumbangngaddah ad Jerusalem an
nunhiglay amlongdah nan inat Apu Dios ta na'abak nadan binuhulda.
28 Ta mangmangngeda on pun'ipagangohday trampeta ya harp ya lira. Ta
dimmatongdah ad Jerusalem ot inayundah nan Templo.
29 Ya hidin nundingngol hi abobbobleh diyen inat Apu Dios hinadan binuhul di
tinanud Israel ya nawaday takutdan Apu Dios.
30 Ta nihipun i diye ya malinggop nan pun'ap'apuwan Jehosapat te impadinong Apu
Dios di mi'gubat hi nunlini"odan di bobleda.

Hay E Ni'hayyupan Nan Patul An Hi Jehosapat Hinan Patul Hi Ad Israel

31 Hi Jehosapat ya inhipuna an numpatul hi ad Judah hidin tulumpulut limay
(35) tawona ot mumpatul hi baintit limay (25) tawon an hay nunhituwana ya hi ad
Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Asubah an imbabalen Silhi.
32 Ya inunudna nan pinhod Apu Dios an umat hinan inat amana an hi Asa.
33 Mu hay oha ya aggena impapa"ih nadan pundayawan di udum hinadan dios
di udum an tatagu. Ta agge inyohhan nadan tataguy pundayawda i Apu Dios an
dinayaw handidan a'ammodda.
34 Ya hanada'en udum an inat Jehosapat hidin numpatulana ya intudo' Jehu an
imbabalen Hanani an niddum hinan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hinadan tinanud Israel.
35 Indani ya ni'hayyup nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat hinan adi ahan
maphod di pangatna an patul hi ad Israel an hi Ahasiah.
36 Ta inabulutna an mumpa'apyadah papol hi ad Esion-Geber ta pungkumil-
huwanda.
37 Mu nan propeta an hi Elieser an imbabalen Dodabahu an i Maresah ya
pinadanana i Jehosapat an alyonay, Gapuh nan em ni'hayyupan hinan patul hi ad
Israel an hi Ahasiah ya pa"ihon Apu Dios nadan papol an impiyammayu. Indani
tatawwa ya nun'apapa"ih nadan papol an aggeda ni'mo impatna an inusal.

21

Hay Numpatulan Jehoram Hi Ad Judah

* **20:26 20:26** Hay ibalinan nan Berakah hinan Hebrew ya madayaw hi Apu Dios.

1 Hidin nateh Jehosapat ot ilubu'dah nan lubu'an di a'ammodna hidih nan boblen
David. Ot mihukkat an numpatul nan imbabalena an hi Jehoram.
2 Ya hay i'iban Jehoram hi linala'i an imbabalen Jehosapat ya hi Asariah ya hi Jehiel
ya hi Sekariah ya hi Asariahu ya hi Michael ya hi Sepatiah. Ta danae nadan imbabalen
nan patul hi ad Judah an hi Jehosapat.
3 Ya indat amada i diday dakol an silber ya balitu' ya nadan udum an nun'abalol.
Ot iyukodna boh hinohhan dida nadan boble an nahamad hi binattuy aladda. Ya hi
Jehoram di nihukkat nimpeh patul te hiyay panguluwan.
4 Mu hidi an ongal di abalinan Jehoram an mun'ap'apu hi ad Judah ya pinatenan
namin nadan i'ibana an linala'i ya ta'on on nadan udum an ap'apun munhilbin hiya.
5 Hay nangihipunan Jehoram an numpatul ya hidin tulumpulut duway (32) tawona
ot mun'ap'apu hi waluy tawon an hi ad Jerusalem di nunhituwana.
6 Mu adi maphod di ina'inatna an umat damdama hinadan patul hi ad Israel ya
namama te inahawana nan imbabalen din patul an hi Ahab. Ta hiya nan imbilang
Apu Dios hi adi maphod di pangatna.
7 Mu gapuh nan imbagan Apu Dios i David ya adina pohdon an madadag nan
pun'ap'apuwana. Te imbagana an nanongnan nadan holag David di mumpatul hi
inggana.
8 Ya hidin hi Jehoram di patul ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah ot pot'onda
han patulda.
9 Ot ipangulun Jehoram nadan tindaluna an nungkakalesa ot eda gubaton nadan i
Edom. Mu lini"ub nadan i Edom dida ot bumtikda i diyen nahdom.
10 Ta nihipun i diye ya nginhen nadan i Edom nadan i Judah. Ya ta'on on nadan i
Libna ya nginheda damdama an gapu ta din'ug Jehoram hi Apu Dios an inun'unud
handidan a'ammodna.
11 Ot mangiphod hi pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu hinadan
nun'abillid an boble hi ad Judah. Ot hiyay mangipanguluh nadan i Jerusalem ya
nadan udum an i Judah an e mundayaw i dadiyen dios.
12 Indani ya nuntudo' nan propeta an hi Elijah i Jehoram an alyonay, Imbagan nan
Dios an dinayaw din hi apum an hi David di, Aggem inunud nan maphod an nangat
amam an hi Jehosapat ya ta'on on hi apum an hi Asa hidin diday patul hi ad Judah.
13 Te adi maphod di pangatmu an umat'ah nadan patul hi ad Israel. Te impangulum
nadan tataguh ad Jerusalem ya nadan udum an i Judah ta e ayu nundayaw hinadan
dios di udum an tatagu an umat hinan inat Ahab hi ad Israel. Ot patayom nadan
i'ibam an udu'dullot eh'ay pangatda mu he"a.
14 Ot nomnomnomom an hi Apu Dios ya pa'aliyonay punligatanyuh nadan tatagu
ya nadan imbabalem ya nadan ahawam. Ya dadagonan namin di wadan he"a.
15 Ta he"a'e ya dumgoh di putum ta holtapom di hakitna ta inggana hi ma'ukat di
ginuyguymu.
16 Indani ya impabungot Apu Dios nadan i Pilistia ya i Arabia an numbobleh nan
nihaggon hi ad Etiopia ot eda gubaton da Jehoram.
17 Ta immedah ad Judah ot hogpondah diyen boble ot pun'aladan namin nadan
wadah nan palasyun nan patul an ta'on on nadan imbabalena ya a'ahawana ta
ammuna nan udidiyan an hi Ahasiah di nabati.
18 Ya hidin nalpah an na'at hidiye ot pundogohon nimpen Apu Dios hi Jehoram i
han nunnaud an hakit di putuna an adi ma'agahan.
19 Ta hinolholtapnah diye hi duway tawon ta ingganaot ma'ukat di ginuyguyna ot
mate. Ya hidin nate ya aggeda nun'apuy nadan tatagu hi punlispitudan hiya an adi
umat hi nangatda hinadan udum an patul.

20 Ta tulumpulut duway (32) tawon Jehoram hidin numpatulana ot mun'ap'apu hi
ad Judah hi waluy tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Ya hidin natayana
ya ma"id ha immukayungan. Ot eda ilubu' hidih nan boblen David mu bokon hinan
lubu'an di papatul.

22

Hay Numpatulan Ahasiah Hi Ad Judah

1 Nadan i Jerusalem ya numbalinonda nan udidiyan an imbabalen Jehoram an hi
Ahasiah hi patul. Te an namin nadan namangulun imbabalen Jehoram ya pinaten
nadan i Arabia an nangubat i dida.
2 Ta baintit duway (22) tawon Ahasiah hidin numbalinanah patul hi ad Judah ot
munhitu hi ad Jerusalem hi ohay tawon ya abuh. Ya hay ngadan inana ya hi Ataliah
an apapun nan patul hi ad Israel an hi Omri.
3 Mu nan adi maphod di ina'inatna an inyunnudnah nadan patul hi ad Israel an
holag Ahab te athidi tuwaliy intugun inana.
4 Ta nadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an umat hi nangat nimpen din
patul an hi Ahab. Te hidin nateh amana ya hay numbalin hi uggan manugun i hiya
ya nadan holag Ahab. Ta diday linummuh nadadagana.
5 Ya inunudna nan intugunda ta ni'ye i da Joram an holag Ahab an patul hi ad
Israel ot eda gubaton nan patul hi ad Syria an hi Hasael. Ta hidin nunggugubatdah
ad Ramot-Gilead ya nahugatan hi Joram.
6 Ot ibangngaddah ad Jesreel ta hidiy nun'iblayana ta inggana ot mapoyanan nan
hugatna.

Indani ya imme nan patul hi ad Judah an hi Ahasiah an imbabalen din patul an hi
Jehoram ta ena tigon hi Joram.
7 Mu onnot on i diyen nangayanah awadan Joram ya i diye damdamay pundusaan
Apu Dios i hiya. Te hidin wahdih Ahasiah ya dimmatong hi Jehu an imbabalen Nimsi
an hiya nan hinnag Apu Dios an mamogpog hinan pun'ap'apuwan nan pamilyan
Ahab.
8 Ta hidin pumpaten Jehu nadan pamilyan Ahab ya nangitigana an wahdiday udum
hinadan ap'apu hi ad Judah ya nadan tulang Ahasiah an nun'ibbana. Ot pi'paten da
Jehu dida.
9 Ya hidin e punhama' da Jehu hi Ahasiah ya inakhupanda hi ad Samaria an e
nipa"ehdi. Ta tiniliwda ot iyeda i Jehu ot patayona. Ot iphod nadan tatagun ilubu' te
alyonday, Hiya ya apapun Jehosapat an na'na'unnud i Apu Dios. Ta i diye ya ma"id
hinan pamilyan Ahasiah ha mabalin hi mihukkat hi mumpatul.

Hay Numpatulan Nan Babain Hi Ataliah Hi Ad Judah

10 Hidin na'innilaan Ataliah an hi inan Ahasiah an nate nan imbabalena ya
pinhodnan ipapaten namin nadan nabatin holag nan patul hi ad Judah.
11 Mu wada nan babain hi ibban Ahasiah an hi Jehoseba an ahawan nan padi an hi
Jehoyada an nangawit hinan golang an hi Joas an imbabalen Ahasiah ot ipa"ena didah
nan mun'adug i hiya i han kuwartuh nan Templo ta agge ni'paten Ataliah hinadan
udum an imbabalen nan patul.
12 Ta impapa"edahdi nan golang an hi Joas hi onom di tawon i diyen numpatulan
nan babai an hi Ataliah hi ad Judah.

22:7 22:7 2 Patul 8:28–9:28

23

Hay Numpatulan Joas
(2 Patul 11:4-16)

1 Hidin mi'apituh tawon hi numpatulan nan babain hi Ataliah ya agge timmakut
hi Jehoyada ot mi'hapit hinadan opisyal di tindalu an hi Asariah an imbabalen
Jeroham ya hi Ismael an imbabalen Jehohanan ya hi Asariah an imbabalen Obed
ya hi Maaseyah an imbabalen Adayah ya hi Elisapat an imbabalen Sikri.
2 Ta dadiyen linala'i ya hininapda nadan bobleh ad Judah ot amungonda nadan
tinanud Libay ya nadan mangipangpanguluh nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel hi abobboblehdi hi ad Judah ta na'amungdah ad Jerusalem
3 hinan Templo ot hidiy punhahapitanda hi atondah nan imbabalen nan patul.
Ot alyon Jehoyada i diday, Ad uwani ya mahapul an nan imbabalen nan patul di
mun'ap'apu te hiyay imbagan Apu Dios an gahin di nan tinanud David.
4 Ot hay aton ta'u ya puntuluwon ta'u nadan tinanud Libay. Ta nan ohan grupu an
papadi ya nadan ibbadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt nan Templo
hinan Habadun tungo ya diday mungguwalyah nadan panton nan Templo.
5 Ya nan mi'adwa an grupu ya guwalyaanda nan balen di patul. Ya nan mi'atlu
an grupu ya guwalyaanda nan geyt an nungngadan hi Gopnad. Ya nadan tatagu ya
umohnongdah nan lita"angan nan Templo.
6 Ya tigonyu ta ma"id ha hunggop hinan Templo an ammuna nadan padi ya nadan
ibbada an bumoddang i dida di mabalin an hunggop te diday niyappit i Apu Dios.
Mu nadan udum an tatagu ya mahapul an unudondah tuwen intugun Apu Dios ta
umohnongdah nan lita"angan.
7 Ta da'yun tinanud Libay ya mili'wo ayuh nan patul an hi Joas ta ihamadyun
guwalyaan nan unga an odnanyu nadan almasyu ta wada'ey mangipatnan hunggop
hinan Templo on pinateyu.
8 Ta inunud peman nadan tinanud Libay ya nadan tataguh ad Judah nan imbagan
nan padi an hi Jehoyada hi atonda. Ta way ohah nadan mangipangpanguluh nadan
mungguwalya on impapto'na nan grupuna an umat hinadan mungguwalya i diyen
Habadun tungo ya ta'on on hanadan nagibbuh an nungguwalya ya agge impa'anamut
nan padi an hi Jehoyada dida.
9 Ot idat Jehoyada nadan nipa"ehdih nan Templo an pahul ya nadan o"ongal ya
kikkitang an hapiyon din patul an hi David hinadan opisyal di hinggagahut (100) an
tindalu.
10 Ot ibagan nan padi an hi Jehoyada hinadan linala'i ta eda mili'woh hinan way
punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya hinan Templo an mihipun hi nangappit hi
muyyad nan Templo ta ingganah nangappit hi huddo'na an way ohaon inodnanay
almasna ta guwalyaanda nan patul.
11 Ot e awiton da Jehoyada hinadan imbabalena hi Joas an imbabalen din patul
ot iha"addah uluna nan koronan di patul. Ot idatdan hiya nan nitud'an di tugun di
patul. Ot ibagada an hiya moy patul. Ot hiitanday ulunah lana ot itkuk nadan tatagun
alyonday, Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam an patul.
12 Ta hidin dingngol Ataliah nadan mun'ingal an ahititinnagtag an tinatagu an
pun'itkukday pun'amlongandah nan patul ot ena tigon hi'on nganney ma'ma'at hidih
nan Templo.
13 Ya hidin tinigona ya inoy an wahdi nan numbalinondah patul an timma'dog
hinan tuma'dogan di patul an nihaggon hinan ay tu"ud hinan way panton nan
Templo. Ya lini'woh nadan opisyal di tindalu ya nadan mumpagangoh hi tangguyub.
Ya ahitutukuk nadan tataguh amlongda on pun'ipagangohda nadan tangguyub. Ya
wahdida bo nadan mangipangpanguluh kanta an numpangdondah nadan udum an

mipagangoh. Ta gapu i diyen tinigon Ataliah ya nunhethetnay lubungna ot muntukuk
an alyonay, Ha'ul hinaen inatyu.
14 Ot alyon nan padi an hi Jehoyada hinadan opisyal di tindalu di, Bokon hitun way
Templo di pamatayanyun hiya. Ibata"anyuhtu ya ahiyu pinate. Ya wadada'ey umalin
bumoddang i hiya ya ni'pateyu.
15 Ot pudugonda ot tiliwondahdih nan way geyt an nungngadan hi kabayu an umeh
nan lita"angan di palasyu ot hidiy pamatayandan hiya.
16 Ot ibagan Jehoyada an hiya ya nadan tatagu ya ta'on on nan patul ya hi Apu Dios
di unudonda ya abuh.
17 Ot umedan namin hinan templon Baal an dayawon di udum an tatagu ot
pa"ihonda. Ot pumpa"ihda bo nadan pun'onnganda ya nadan bulul hidi. Ot
patayonda nan padin Baal an hi Mattan hidih nan way pun'onnganda i Baal.
18 Ot iyukod mohpen Jehoyada hinadan ibbanan padi an tinanud Libay nadan
tamuh nan Templo an umat hidin inat David. Ta diday mangidawat hinadan maghob
an mi'nong i Apu Dios te hiya tuwaliy nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses. Ot
ikankantaday pun'amlonganda an miyunnudan hinan imbagan tuwalin din hi David
hi atonda.
19 Ya imbagan bon Jehoyada hinadan mungguwalyah nadan geyt di Templo ta adida
paghopon nan tagun mibilang hi nalugit.
20 Ot uyugon mohpen da Jehoyada ya nadan opisyal di hinggahut (100) an titindalu
ya nadan gobelnador ya an namin nadan tatagun nan patul an mihipun hinan
Templo ot iyedah nan palasyu an ini'wadah nan nungngadan hi numbaktun geyt.
Ot pabunondah Joas hinan tronona.
21 Ya an namin nadan tataguh ad Judah ya ma"amlongda. Ya malinggop mohpe hi
ad Jerusalem te ma"id moh Ataliah te pinateda.

24

Hay Nangipaphodan Da Joas Hinan Templo
(2 Patul 12:1-16)

1 Hi Joas ya pituy tawona ya abuh hidin numpatulanah ad Judah. Ot mun'ap'apu
hi napat (40) di tawon an hi ad Jerusalem di niha"adana. Hay ngadan inana ya hi
Sibiah an i Beerseba.
2 Ya hidin amatagun nan padi an hi Jehoyada ya nadan umipa'amlong i Apu Dios
di ina'inat Joas.
3 Ta hi Jehoyada di namto' hi duwa an inahawan nan patul. Ta nawadaday
imbabaleda an linala'i ya binabai.
4 Indani ya ninomnom Joas an ipaphod nan Templo.
5 Ot ipa'ayagna nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ot alyona i diday,
Ume ayuh ad uwani hi abobboble hitun ad Judah ta eyu amungon nadan pihhu an
tinawon an idat nadan tatagu ta wan ipaphod ta'u nan Templo.
Mu agge inat nadan tinanud Libay i diyen nangibagaan nan patul i dida.
6 Ta impa'ayag mon nan patul nan nabaktun padi an hi Jehoyada. Ot alyonan hiyay,
Tanganu onmu agge imbagah nadan ibbam an tinanud Libay ta eda amungon hi ad
Jerusalem ya an namin hi abobboble hitun ad Judah nan buwis an intugun Moses an
idat ta'un tinanud Israel ta ma'usal hinan tabernakel.
7 Ya hidi ta'wa an numpatulan nan babain adi maphod di pangatna an hi Ataliah
ya hinggop nadan tataguna nan Templon Apu Dios ot alanda nadan niyappit i Apu
Dios an wahdih nan Templo ot usalondah nan pundayawanda i Baal.

Hay Nangipiyammaan Joas Hinan Kahun An Pangi'amungandah Pihhu

8 Nan patul an hi Joas ya imbagana ta iyammada ha kahun ta pangi'amungandah
pihhu ta iha"addah nan panton nan Templo.
9 Ot ipa'inniladah nadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah ta iyalida
nadan tinawon an idatdah nan Templo an miyunnudan hidin intugun handin baal
Apu Dios an hi Moses hinadan tinanud Israel hi awadandah nan agge naboblayan.
10 Ya ma"amlong nadan tatagu ya nadan ap'apu an numpangiyeh pihhu ta
ingganaot mapnu nan kahun.
11 Ta napnu'e on e inalan nadan tinanud Libay ta iyedah nadan ap'apu an
munhilbih nan patul. On ingkuyagda on binilang nan sekretalin nan patul ya nan
ap'apu an munhilbih nan nabaktun padi. On imbangngadda nan kahun hinan
iha"adana. Ta athidiy ina'inatda ta lo'tat ya dakol di na'amung an pihhu.
12 Ot idat da Joas ya hi Jehoyada nan pihhu hinadan mumpapto' hinadan
matamuwan hinan Templo. Ot mumpabo'ladah kalpentero ya munhabat hi batu ya
nadan nanginnilah tamun di gumo' ya gombang ta iphodda nan Templo.
13 Ya inhamad dadiyen muntamu ta lo'tat ya nibangngad nan maphod an a'at nan
Templo.
14 Ya hidin nagibbuh an nipaphod nan Templo ot ibangngadda nan nahawwal an
pihhu hinan patul an hi Joas ya hinan padi an hi Jehoyada. Ot usalonda dadiye an
nangiyammah nadan ma'usal hinan pundayawan ya hinan punggobhan hi maghob
an mi'nong ya nadan udum an usal an umat hinadan duyun balitu' onu silber.
Ya hidin amatagun Jehoyada ya nanongnan waday i'nongda hi maghob an mi'nong
i Apu Dios hidih nan Templo.
15 Ya hinggahut ta tulumpuluy (130) tawon Jehoyada ta na'amamma ot ahi mate.
16 Ot eda ilubu' hinan lubu'an di patul hidih nan boblen David te hiya ya dakol di
inatnan pummaphodan nadan tinanud Israel ya nan Templo.

Hay Nangiwalongan Nan Patul An Mangun'unud I Apu Dios

17 Hidin nate moh Jehoyada ya imme nadan ap'apun munhilbih nan patul an hi
Joas hi awadana ot ibagada i hiya an hiyay un'unudondah patulda. Ta hiya nan
inabulutna nan imbagada
18 ta hanadan nipata'dog an pustin mangita'dog i Aserah ya nadan dios di udum an
tatagu di dayawonda. Ta indinongda an mundayaw i Apu Dios an dinayaw handidan
a'ammoddahdih nan Templo. Ta gapu i diyen numbahulanda ya nunhiglay bungot
Apu Dios hinadan i Jerusalem ya an namindan i Judah.
19 Te ta'on hi hinnag Apu Dios nadan propeta ta ibangngad nadan tatagu an
mangun'unud i hiya mu adida donglon dida.
20 Indani ya nawada nan Espiritun Apu Dios i Sekariah an imbabalen din padin hi
Jehoyada. Ot alyonah nadan tatagu di, Hituwey imbagan Apu Dios i da'yu an alyonay,
Gapu ta adiyu un'unudon nadan tugun'u ya adi da'yu wagahan. Te indinongyun
mangun'unud i ha"on ta hiya nan iwalong da'yu damdaman ha"on.
21 Ta gapu i diyen imbagan Sekariah ya ninomnomda an patayon. Ot ibagan
nan patul ta topondah Sekariah ta mate. Ot hiyay atonda ta inggana ot mateh nan
lita"angan di Templo.
22 Ta athidin impapaten Joas hi Sekariah an imbabalen Jehoyada ta hidiyey ayna
namayad hinan ongal an nangipapto' Jehoyada i hiya ya nan inatnan nangita'dog i
hiya hidin ataguna. Ta hay na'udih hinapit Sekariah ot ahi ma'unguh ya alyonay,
Tigom bahan Apu Dios hituwen atonda ta he"ay ukod an mangiballoh.

Hay Pogpog Di Numpatulan Joas

23 Ta i diyen itawonnana ya immaliday titindalun di i Syria ot gubatonda hi ad
Jerusalem ya an namin hidih ad Judah. Ta numpatedan namin nadan ap'apun

munhilbih nan patul. Ot alanda nadan nun'abalol an inakhupanda ot ipiyedan namin
hinan patulda hi ad Damaskus.
24 Ya ta'on hi oh'ohha nadan tindalun di i Syria ya binoddangan Apu Dios dida ta
inabakda nadan dakkodakkol an tindalun di i Judah. Te nadan tataguh ad Judah ya
din'ugdah Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda. Athidiy na'at ta hidiyey dusan
Joas.
25 Ta nunhiglay e nahugatan Joas. Ot hidin imme nadan i Syria ya inunguh nadan
ap'apu an munhilbi i hiya. Ta imballohda nan inatna hinan imbabalen din padi an hi
Jehoyada. Ya hay namatayanda i hiya ya hinan alo'anah nan palasyu. Ot eda ilubu'
hinan boblen David mu bokon hinan lubu'an di papatul.
26 Ta hay namaten hiya ya hi Sabad an imbabalen han babai an hi Simeat an i
Ammon ya hi Jehosabad an imbabalen han babai an hi Simrit an i Moab.
27 Ta nitudo' hinan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul nadan
a'at nadan imbabalen Joas ya nadan imbagan nadan propeta an ma'at i hiya ya
hay nangiphodanah nan Templo. Ta hidin nateh Joas ya nihukkat an numpatul nan
imbabalena an hi Amasiah.

25

Hay Numpatulan Amasiah Hi Ad Judah

1 Hi Amasiah ya baintit limay (25) tawona hidin numpatulana hi ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Jehoaddin an i Jerusalem.
2 Ya manu te inatna nan umipa'amlong i Apu Dios mu agge nahamad di
pangun'unudna.
3 Ya hidin nihamad ta malinggop di pun'ap'apuwana ya impapatena nadan ap'apu
an namate i din hi amana an patul.
4 Mu aggena ni'pate nadan imbabaleda te inunudna nan nibaga hinan Nitudo' an
Tugun Moses an alyonay, Adi mabalin an mipapate nan ama an gapuh bahul nan
imbabalena. Ya atbohdin adi mipapate nan imbabale an gapuh bahul nan hi amana.
Ta nan tagun bimmahul ya hiyay mipapate.

Hay E Ni'gubatan Amasiah Hinadan I Edom
(2 Patul 14:7)

5 Indani ya impa'ayag Amasiah nadan linala'i an tinanud Judah ya tinanud
Benjamin an nuntawon hi bainti (20) onu nahuluk ot pot'onay opisyal di hinggagahut
(100) ya opisyal di hinlilibu (1,000) an tindalu hinadan himpahimpamu'un. Ta an
naminda ya tuluy gahut di libuy (300,000) ngammutda an mabalin an e mi'gubat an
abalinanda an mangdon hi almas ya hapiyo.
6 Ot awitona boy hinggahut di libu (100,000) an tindalun di i Israel ot bayadana
didah tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilu an silber.
7 Mu wada han propetan Apu Dios an imme ot alyona i hiya di, Apu patul tigom
ta adida middum i da'yu danaen titindalu an i Israel. Te adi mabalin an boddangan
Apu Dios danae an tinanud Epraim.
8 Te ta'on hi ihamadyu an mi'gubat ya mabalin an ipa'abak da'yu i Apu Dios hinadan
binuhulyu mu abalinana bo an bumoddang i da'yu ta mangabak ayu.
9 Ot alyon Amasiah hinan propeta di, Ot nganne moy ato' an niluh an binayada' hi
tuluy libu ta nanom an silber (3,060) nadan tindalun di i Israel.
Ya alyon diyen propeta di, Hi Apu Dios di ukod i nae ot hiya ya abalinana an
ipabangngad hinaen imbayadmu hi ong'ongngal mu nan imbayadmu i dida.
10 Ot pa'anamuton mon Amasiah nadan tindalu an nalpuh ad Israel an nunhiglay
boholdah nadan i Judah.

11 Ta timmulid hi Amasiah ot ipanguluna nadan tindaluna hinan nundotal an
nungngadan hi Ahin ot patayonday himpuluy libu (10,000) an tindalun di i Edom.
12 Ot tiliwonda boy himpuluy libu (10,000) an titindalu ot iyeda didah nan baktun
nan opang ot pun'ipadokpahda dida ta nun'a'atedan namin.
13 Mu nada'en titindalu an impa'anamut nan patul an hi Amasiah ya eda ginubat
nadan tataguh nadan bobleh ad Judah an numbattanan di ad Samaria ya ad Bet-
Horon. Ot patayonday tuluy libu (3,000) an tataguhdi ot alanday dakkodakkol an
nun'abalol an wada i dadiyen pinateda.
14 Hidin immanamut da Amasiah an inabakda nadan i Edom ya inyanamutda nadan
dios nadan i Edom. Ot ipiyammanay iha"adanda ta diday dios hi dayawona. Ot
idawatnay maghob an mi'nong i dadiyen dios di i Edom.
15 Ta hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna i Amasiah ot honagona han propeta hi
awadana ot alyonay, Tanganu bo on hanadan dios di udum an tatagu an ma"id ha
abalinandan mangihwang hinadan tatagun inabakmu di dayawom?
16 Ya hidin agge indappuh nan propeta nan ibagana ya alyon Amasiah i hiyay,
Undan pinto' da'a hi muntugun i ha"on an patul? Duminong'a te alina man hi pinate
da'a.
Ot madadinong mo attog nan propeta mu inalina damdama di, Innila' ot adi
mibahhon ipapate da'a i Apu Dios an gapu i naen inatmu ya nan adim pangabulutan
hinan imbaga'.
17 Indani ya ni'hapit hi Amasiah hinadan uggan manugun i hiya ot honagonay e
mungkalit hinan patul hi ad Israel an hi Jehoas an imbabalen Jehoahas an apapun
Jehu ot alyonda i hiya di mundadammuda i da Amasiah ta munggugubatda.
18 Mu impa"el nan patul hi ad Israel an hi Jehoas di nambalna an alyonay, Hinan
muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wahdi han napagatan an
kaykayyiw an hinnagnay e mangibagah nan kayiw an sedar hidi ta iyabulutna nan
babain imbabalena ta mun'ahawadah nan imbabalen diyen napagatan an kaykayyiw.
Mu himmawwang han atap an animal ot pun'igatinah diyen napagatan an kaykayyiw.
19 Ot alyona boy, Ibagayu i Amasiah an ta'on on inabakna nadan i Edom ta hiya
nayya nan munlattuwag mu udu'dulnaot di pamaag ya immohnong hi bobleyu. Ta
adina attaon an e mangmangnganap hi adadagana ya nilagatanyun tataguh ad Judah.
20 Mu hiyah diye damdama an adi donglon Amasiah. Manu'eh athidi ya nadatngan
di pundusaan Apu Dios i hiya an gapuh nundayawanah nadan dios di i Edom.
21 Ta imme da Jehoas an patul hi ad Israel hinadan tindaluna ot eda gubaton nan
patul hi ad Judah an hi Amasiah hi ad Bet-Semes an ohan bobleh ad Judah.
22 Ot abakonda nadan i Judah ta way ohah nadan tindaluda on binumtik hinadan
numpunhituwanda.
23 Mu inakhupan nan patul hi ad Israel an hi Jehoas nan patul hi ad Judah an
hi Amasiah an imbabalen Joas an apapun Ahasiah hi ad Bet-Semes ot iyenah ad
Jerusalem. Ot pa"ihon da Jehoas hinadan tindaluna nan binattun alad hidi an
mihipun hinan geyt an nungngadan hi Epraim ta ingganah nan geyt hinan dugguna
ta umeh onom di gahut (600) di umpiy dinukken nan napa"ih.
24 Ot alandan namin nadan balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an wadah
nan Templo an ipapto' Obed-Edom. Ot pi'yalada bo nadan nun'abalol an wadah nan
palasyu ya ta'on on nadan udum an tatagu ot iyanamutdah ad Samaria.
25 Mu nan patul hi ad Judah an hi Amasiah an imbabalen Joas ya ni'tagu damdamah
himpulut limay (15) tawon an nihipun hi natayan Jehoas an patul hi ad Israel.
26 Ya hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Amasiah ya nitudo'dah nan
nitud'an di na'na'at hi numpatulan nadan napalpalog an patul hi ad Judah ya hi
ad Israel.

27 Ya nihipun hi nangiwalongan Amasiah an mangun'unud i Apu Dios ya
na'innilaana an wadaday nunhahapit hi mamaten hiyahdi hi ad Jerusalem ot bumtik
hi ad Lakis. Mu wadada damdamay hinnagdah nangunud i hiya ot patayondahdi.
28 Ot itakkedah* nan kabayu ot ibangngaddah ad Jerusalem ot eda ilubu' hinan
nilubu'an di a'ammodna hidih nan boblen David.

26

Hay Numpatulan Ussiah Hi Ad Judah
(2 Patul 14:21,22; 15:1-7)

1 Hidin nateh Amasiah ot awiton nadan i Judah nan imbabalena an hi Ussiah* an
himpulut onom (16) di tawona ot hiyay ihukkatda i amana hi patulda.
2 Ta hiyay namangngad hinan bobleh ad Elat ot ipaphodna ta nibangngad hidiyen
boble i dida an i Judah hidin nate moh amana an hi Amasiah.
3 Ya himpulut onom (16) nimpey tawon Ussiah hidin numbalin hi patul. Ot
mun'ap'apuh nabonglet duway (52) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Jekoliah an i Jerusalem.
4 Ya nadan nipto' an umipa'amlong i Apu Dios di inatna an umat hi nangat amana
an hi Amasiah.
5 Ta hi Apu Dios di nanongna an numpaboddanganah din amatagun nan propeta
an hi Sekariah. Ta hiyay nanugutugun i hiya ta hi Apu Dios di inun'unudna. Ta i
diyen nanginaynayunana an nangun'unud i Apu Dios ya winagahanan namin nadan
inatna ta pinumhod di nitaguwana.
6 Ta ena ginubat nadan i Pilistia ot pumpa"ihna nadan binattun alad hi ad Gat ya
hi ad Jabneh ya hi ad Asdod. Ot ipaphodna nadan boble an nihaggon hi ad Asdod ya
nadan udum an boblen nadan i Pilistia.
7 Te binoddangan Apu Dios hi ena nangubatan hinadan i Pilistia ya ta'on on nadan
i Arabia an numpunhitu hi ad Gur-Baal ya nadan i Meun.
8 Ya atawotawon on inyalin nadan tinanud Ammon di buwisda i Ussiah. Ta ta'on
on hi ad Egypt ya nundongol nan ongal an abalinana.
9 Ot mangipiyammah nun'atatagen pungguwalyaan hidih nan way geyt hinan
duggun nan binattun alad hi ad Jerusalem ya hinan way geyt an pangi'wan an umeh
nan nundotalana ya hinan oha bon duggun nan binattun alad.
10 Ot mumpa'apya boh natagen pungguwalyaan hidih nan agge naboblayan ot
mumpaka"ut hi dakol an pangi'amungandah liting hidi te dakol di haluna hinadan
pu"un di billid ya hinadan nundotal. Ya impatanomna nadan malumong an luta
hinan nundotal ya ta'on on hinadan nun'abillid hi ad Judah.
11 Ya dakkodakkolda boy tindalunan ongal di abalinandan mi'gubat an nanongnan
nundadaanda an mi'gubat. Ya hi Jeyel an sekretalin di tindalu ya nan bumodboddang
i hiya an hi Maaseyah di muntuddu ya mangipanuh i dadiyen dakkodakkol an tindalu.
Ya hay ap'apu an mangibagah atonda ya hi Hananiah an ohah nadan ap'apu an
munhilbih nan patul.
12 Ya nadan titindalu hinadan himpahimpamu'un on waday opisyalda. Ta waday
duway libu ta han onom di gahut (2,600) an opisyal dadiyen titindalu.
13 Ya hay bilang dadiyen tindalun nundadaan an mi'gubat ya tuluy gahut ta pituy
libu ta han limay gahut (307,500).
14 Ot idat nan patul an hi Ussiah di hapiyo ya pahul ya helmet ya gumo' an lubung
ya bingngibing ya batun papan di bingngibing i dadiyen titindalu.

---

* **25:28 25:28** Hay pangalin di udum hinan itakkeda ya ihakayda. * **26:1 26:1** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah.

15 Ot mumpa'apyahdih ad Jerusalem hinadan nun'alala'ing an mangiyammah
mabikah an mun'olad hinadan pana ya mabikah an mangipiyeh o"ongal an batu
ta miknah nadan binuhulda. Ot iha"adda dadiyen inyammada hinadan nun'atagen
pungguwalyaan ya hinadan duggun di binattun alad.
Ta nundongol hi Ussiah hi abobboble te binoddangan Apu Dios ta ongal di
abalinana.

Hay Nangiwalongan Ussiah An Mangun'unud I Apu Dios

16 Hidin nahamad moy pun'ap'apuwan Ussiah ya munlattuwag ta hidiyey ni-
pada"ulana. Te aggena inun'unud hi Apu Dios ot hunggop hinan Templo an ta'on
on mipagol ot hiyay e munggohob hi insenso.
17 Ta tinnud nan nabaktun padi an hi Asariah ya nadan nawalu (80) an nun'atutulid
an padi.
18 Ot alyondan Ussiah di, Bokonmu tamuh nae Ussiah an e munggohob hinan
insenso an midawat i Apu Dios. Te da'min papadi an tinanud Aaron di niyappit i Apu
Dios hi muntamu i nae. Lumah'un'a te numbahul'a i Apu Dios. Ya adina damdama
abuluton hinaen inatmu.
19 Ta nangimbubbungot hi Ussiah an inodnana nan punggobhan ta enaot gobhon
nan insenso ot aganah hapit hinadan padi. Ya pamaag ya nalmu han nunhiglan gulid†
hi uluna.
20 Ta hidin tinigon Asariah ya nadan ibbanan padi hidiyen gulid hi uluna ot
pi'bagondan ilah'un. Ya ta'on ayah on hiya ya pohdona mo an mi'baga an umaan
hidi te innilanan hi Apu Dios di nundusan hiya.
21 Ya ninaynayun hidiyen nunhiglan gulidna ta e immiwe i han ohan bale. Ta
mipagol moy umayanah nan Templo ta ingganaot mate. Ot nan imbabalena mon hi
Jotam di numpapto' hinan palasyu ya hiya boy nun'ap'apuh nadan tataguh ad Judah.
22 Nadan udum an na'na'at hi numpatulan Ussiah ya intudo' nan propeta an hi
Isaiah an imbabalen Amos.
23 Ya hidin nateh Ussiah ya gapu ta nunhiglay gulidna ya aggeda e inlubu' hinan
lubu'an di patul mu hidi damdamah nan lutan di patul di nangilubu'anda. Ot
mihukkat an numpatul nan imbabalenan hi Jotam.

27

Hay Numpatulan Jotam Hi Ad Judah

1 Hi Jotam ya baintit limay (25) tawonah din numbalinanah patul hi ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi himpulut onom (16) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
Ya hay ngadan inana ya hi Jerusa an imbabalen Sadok.
2 Ya nipto' di pangatna ta umipa'amlong i Apu Dios an umat hi nangat amana an
hi Ussiah. Mu maphod ta hiya ya aggena inat nan mipagol hinan Templo. Mu nadan
tatagu ya innaynayunda nadan adi maphod an pangatda.
3 Ot ipaphod Jotam nan nungngadan hi numbaktun geyt nan Templo. Ya dakol bo
nadan impaphodna hinan binattun alad hi ad Opel.
4 Ya imbangona boy udum an boble hinadan nun'abillid hi ad Judah. Ot
mumpa'apyah pungkampuwan di titindaluna an na'alad hi binattun alad ya
nun'atatagen pungguwalyaan hinadan mamuyung.
5 Ya eda ginubat nadan i Ammon ot abakonda dida. Ot pumbayadon Jotam didah
buwis ta i diyen tawon ya numbayadda i hiya hi tuluy libu ta han nanom (3,060)
di kilu an silber ya nabongley libuy (50,000) langgut an wit* ya nabongle boy libu

† **26:19 26:19** Hituwen gulid ya mabalin an miyaldan. * **27:5 27:5** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

(50,000) di langgut an barley. Ya athidi boy dinakol di indatda i hiya hinan mi'adwa
ya mi'atluh tawon.
6 Ta ongal di abalinan Jotam te na'na'unnud hinan Dios an dayawona.
7 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulana ya nan ena ni'gubagubatan ya
nitudo'da hinan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah
ya hi ad Israel.
8 Ya baintit lima (25) nimpey tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apuh
himpulut onom (16) di tawon.
9 Ya hidin nate ot eda ilubu' hinan boblen David. Ot mihukkat nan imbabalena an
hi Ahas an numpatul.

28

Hay Numpatulan Ahas Hi Ad Judah

1 Hi Ahas ya baintiy (20) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi himpulut
onom (16) di tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Mu bokon nan pohdon
Apu Dios di inatna an aggena inyunnud hi nangat din hi apuna an hi David.
2 Te hay inunudna ya nadan adi maphod an ina'inat nadan patul hi ad Israel ta
nangipiyammah bubulul an nungngadan hi Baal ta dayawonda.
3 Ot umeh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an e nangi'nong hi maghob
an mi'nong ya ta'on on nadan linala'in imbabalena on ginhobna dida ta ini'nongnah
nan dios di udum an tatagu. Ta inyunnudnah nadan nunhiglan umipabungot i Apu
Dios an pangat nadan tatagun impa'aana an nunhitu ni' i diyen numboblayanda an
tinanud Israel.
4 Ta hay ena nunggohoban hi insenso ya hay ena nangidawatan hinadan i'nongnah
nadan dios di udum an tatagu ya hidih nan nabaktu ya hinadan nabillid ya hinadan
pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
5 Ya gapu i diyen pangatna ya inyabulut Apu Dios an abakon nan patul hi ad Syria
dida ot eda ibalud di dakol i dida hi ad Damaskus.
Ya ta'on on nadan i Israel ya inabakdah Ahas ta dakol di pinatedah nadan tindaluna.
6 Ta hinan ohay algo ya hinggahut ta baintiy libu (120,000) hinadan tindalu an i
Judah di pinaten nadan i Israel an impangulun Pekah an imbabalen nan patul hi
ad Israel an hi Remaliah. Ot manu'eh na'at hituweh nadan i Judah ya inwalongdan
mangun'unud i Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda.
7 Ta hi Sikri an tinanud Epraim ya pinatenah Maaseyah an imbabalen nan patul hi
ad Judah ya hi Asrikam an ap'apun di guwalyah nan palasyu ya hi Elkanah an hiya
nan nihnod di sa'adnah nan patul.
8 Ot pilitondan alan di duway gahut di libu (200,000) an ahawan nadan ibbadan
linala'in tinanud Israel ya nadan imbabaleda ya ni'yalada nadan dakol an nun'abalol
an wada i dida ot iyedah bobleda hi ad Samaria.
9 Mu wada han propetan Apu Dios an hi Oded an e nanamuh nadan tindalu an
umanamut hi ad Samaria ot alyonay, Nomnomnomonyu an hi Apu Dios an dinayaw
handidan a'ammod ta'u ya impa'abakna i da'yu nadan i Judah an gapuh bungotna
i dida. Mu nunhigla bo aya nayyay nangatyun namaten dida an ma"id ahan ha
homo'yu.
10 Ya ad uwani ya ninomnomyun pumbalinon datuwen i Jerusalem ya didan namin
an i Judah hi baalyu. Undan da'yu'e ya agge ayu numbahul i Apu Dios?
11 Hanat donglonyu tun ibaga' ta pumbangngadonyu nadan ibbayun tinanud Israel
an binaludyu. Te adiyu'e ya umannung an holtaponyuy nunnaud an bungot Apu
Dios.

12 Ya ta'on on nadan udum an ap'apu hi ad Israel an umat i Asariah an imbabalen
Jehohanan ya hi Berekiah an imbabalen Mesillemot ya hi Jehiskiah an imbabalen
Sallum ya hi Amasa an imbabalen Hadlay ya adida pohdon nan inat nadan tindalu.
13 Ta ni'hapitdah nadan tindalu an alyonday, Adi mabalin hi iyaliyuhtu danaen
binaludyu. Te undan adiyu mahan pun'udman nan nunhiglan numbahulan ta'u i
Apu Dios ta mamamay bungotna i dita'u.
14 Ot abuluton nadan tindalu nan imbagada ta ipa'anamutda mo nadan binaludda
ot ipabangngadda nadan inalada i dida ta nunhintiggan nadan ap'apun munhilbih
nan patul ya an namin nadan tatagun na'amung.
15 Ta nadan niyukodan dadiyen balud ya imbangngadda nimpe nadan inalada
hinadan i Judah. Ya impilubungdah nadan balud an binolladanda ni' nadan lubung
an inaladan dida. Ya hinapatutanda nadan ma"id ha hapatutna ot idattanda didah
anonda ya inumonda. Ya inagahanda nadan nun'ahugatan. Ot itakkedah dongki
nadan kimmapuy ot ibangngadda didan namin hi bobledah ad Jeriko an awadan di
dakol an palma hi ad Judah. Ot ahida mohpe mumbangngad hi ad Samaria.
16 Indani ya e numpaboddang nan patul an hi Ahas hinan patul hi ad Assyria.
17 Te immalida bo nadan i Edom an mangubat i dida ot abakonda nadan i Judah ot
pumbalinonday udum i dida hi baludda.
18 Ya i diye bo damdama ya ginubat nadan i Pilistia nadan udum an i Judah an
nunhituh nadan pu"un di billid ya hinan negeb* hi ad Judah. Ot sakupondah ad
Bet-Semes ya hi ad Ayjalon ya hi ad Gederot ya hi ad Soko ya hi ad Timnah ya hi
ad Gimso ya nadan kikkitang an bobleh nunlini"odanda. Ta diday nunhitu i dadiyen
boble hi ad Judah.
19 Manu'eh inyabulut Apu Dios an athidiy ma'at hi ad Judah ya gapu ta hi Ahas
an patul hidi ya impangpanguluna nadan tatagu an numbahul ta inwalongdan
mangunud i Apu Dios.
20 Hidin immali nan patul hi ad Assyria an hi Tiglat Pileser ya aggena binoddangan
hi Ahas te onaot minama.
21 Ta nun'alan Ahas nadan udum an nun'abalol an usal hinan Templo ya hinan
palasyuna ya hinan balen nadan ap'apun munhilbin hiya ot idatna i diyen patul hi
ad Assyria. Mu hiya damdamah diyen aggena binoddangan da Ahas.
22 Mu ta'on damdamah on dakol di dimmatong hi punligatan Ahas ya inyal'alanan
nangat hi pumbahulan i Apu Dios.
23 Ta inyenay i'nongna hinadan dios di i Syria an nangabak i hiya te alyonay,
Datuwen dios di namoddang hinadan patul hi ad Syria ot mabalin nin an boddangana'
damdaman dida. Mu onnot on hidiyey linummuh nadadagana ya ta'on on nadan
tataguna an tinanud Israel.
24 Ya nun'alana nadan usal hinan Templo ot pungguduna. Ot ikalobna nan Templo
ta ma"id ha e mundayaw hidi. Ot mumpa'apyah dakol an pun'onngan hinadan dios
di udum an tatagu hidih ad Jerusalem.
25 Ot mumpa'apya boh pundayawanda i dadiyen dios hi an namin an bobleh
ad Judah ta hidiy eda pangi'nongan hinadan maghob an mi'nong ta nunhiglay
nangipabungotanda i Apu Dios an dinayaw handidan a'amodda.
26 Nadan udum an na'na'at hi numpatulan Ahas ya nitudo'da hinan nitudo'an di
na'na'at hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
27 Ya hidin nateh Ahas ot eda ilubu' hidih ad Jerusalem mu bokon hinan lubu'an
di patul di nangilubu'anda. Ta hay nihukkat hi numpatul ya nan imbabalenan hi
Hesekiah.

---

* **28:18 28:18** Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

29

Hay Numpatulan Hesekiah Hi Ad Judah

1 Hi Hesekiah ya baintit limay (25) tawonah din numbalinanah patul ot
mun'ap'apuh ad Judah hi baintit hiyam (29) di tawon an hay nunhituwana ya hi
ad Jerusalem. Ya hay ngadan inana ya hi Abijah an imbabalen Sekariah.
2 Ya hanadan umipa'amlong i Apu Dios di inat Hesekiah an umat hi nangat din hi
apuna an hi David.
3 Ya hidin hopap di bulan hi numpatulana ya imbughulna nan Templon Apu Dios
ot ipaphodna nadan nun'apa"ih.
4 Ot ipa'ayagna nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ta na'amungdah nan
way lita"angan nan Templo hi nangappit hi tuluwan di algo.
5 Ot alyona i diday, Da'yun tinanud Libay ya hanat donglonyu tun ibaga'. Ta
atonyu nan nibagah nan tugun an atonyu ta wan mibilang ayuh malinis ya atbohdin
atonyu nan nibagan ma'at hitun Templo ta miyappit i Apu Dios an dinayaw handidan
a'ammod ta'u. Ya inaanyun namin nadan mibilang hi nalugit hitun Templo.
6 Handidan a'ammod ta'u ya inwalongday pangulugda hinan Dios an dayawon ta'u
an tinanud Israel ta nadan adi maphod di at'atonda. Ta din'ugda nimpeh Apu Dios
ya ta'on on nan Templo
7 an ingkalobda ot odponda nadan dilag hidi. Ta indinongda an e munggohob hi
insenso ya nadan maghob an mi'nong i Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
8 Ta hiya nan nunhiglay bungotna i dita'u an i Jerusalem ya hi an namin an i Judah.
Ta inyabulutna an wadaday atatakut an ma'at i dita'u ta ngihngihilan dita'uh nadan
udum an tatagu.
9 Ot tigonyu an nun'a'ate handidan a'ammod ta'uh gubat. Ya numbalindah balud
nadan imbabale ta'u ya nadan binabain a'ahawa ta'u.
10 Mu ad uwani ya ninomnom'u an mi'hayyup ta'u i Apu Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel ta wan ma'aan nan nunhiglan bungotna i dita'u.
11 Ot ibaga' i da'yu an i'iba an tinanud Libay ta adiyu iwalong nan tamuyu. Te
da'yuy pinto' Apu Dios hi munhilbi i hiya ya da'yu boy pinto'nah mangipangpanguluh
nan pundayawan nadan tatagun hiya. Ya da'yu boy munggohob hinan insenso an
midawat i Apu Dios.
12 Ot datuwe nadan tinanud Libay an muntamuh nan Templo an hinan holag Kohat
ya wada nan imbabalen Amasay an hi Mahat ya nan imbabalen Asariah an hi Joel.
Ya hina'en holag Merari ya wada nan imbabalen Abdi an hi Kis ya nan imbabalen
Jehallelel an hi Asariah. Ya hina'en holag Gerson ya wada nan imbabalen Simmah
an hi Joah ya nan imbabalen Joah an hi Eden.
13 Ya hina'en holag Elisapan ya da Simri i Jeyel ya hina'en holag Asap ya da Sekariah
i Mattaniah.
14 Ya hina'en holag Heman ya da Jehiel i Simey ya hina'en holag Jedutun ya da
Semayah i Ussiel.
15 Ot ayagan datuwen linala'i nadan ibbadan tinanud Libay ta atonda nan nibagan
atonda ta wan mibilangdah malinis. Ot atonda damdama nan nibagan ma'at ta
miyappit nan Templo i Apu Dios an inunudda nan imbagan nan patul i dida an
miyunnudan hinan hapit Apu Dios.
16 Ta hinunggop nadan padi hinan Templo ot atonda dadiye. Ot ilah'unda nadan
udum an usal an mibilang hi nalugit ot eda itopal hinan way wa"el an nungngadan
hi Kidron.
17 Ta inhipundan nunlinis hinan Templo hinan namangulun algo i diyen naman-
gulun bulan. Ta hidin mi'awaluh algo ya wadada moh nan balkon nan Templo. Ot

inaynayundan muntamu hi waluy algo ot ahi magibbuh. Ta hidin mi'ahimpulut onom
(16) di algo i diyen bulan ya nibilang moh malinis nan Templo.
18 Ot e ipa'innilan nadan tinanud Libay hinan patul an hi Hesekiah an alyonday,
Niyappit mo i Apu Dios nan Templo ya an namin an wadahdi an umat hinan
punggobhan hi mi'nong ya an namin nadan ma'usal hidi. Ya atbohdi nan lamehaan
an iha'mawan di tinapay ya nadan ma'usal hidi.
19 Ya ta'on on nadan inaan amam an hi Ahas hidi an gapuh nangiwalongana an
mangun'unud i Apu Dios ya emi binangngad ot iyappitmi i Apu Dios. Ot wahdidah
nan way punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.
20 Ta hidin mun'awiwi"it i diyen ibiggatana ot amungon Hesekiah nadan ap'apun
munhilbin hiya ot umedah nan Templo.
21 Ot iyedahdiy pitun bulug an baka ya pitun tangbal an kalnero ya pitun tangbal
an imbabalen di kalnero ya pitun tangbal an gulding. Ot ipi'nong nan patul dadiye
hinadan padi an tinanud Aaron hidih nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ta
mi'nong hi apakawanan di bahul nadan tataguh ad Judah an pun'ap'apuwana ya
mi'nong hi iyappitan nan Templo i Apu Dios.
22 Ta pinaltida ni' nadan bulug an baka ot alan nadan padi nan dalada ot eda
pun'iwalaghi' hinan punggobhan hi mi'nong. Ot paltiyonda bo nadan tangbal an
kalnero ot eda bo pun'iwalaghi' nan dalada hinan punggobhan hi mi'nong. Ot
paltiyonda bo nadan imbabalen di kalnero ot eda bo pun'iwalaghi' nan daladah nan
punggobhan hi mi'nong.
23 Ya nada'en gulding an mi'nong hi apakawanan di bahul ya inyedah awadan nan
patul ya nadan tatagu ot iha'moday ta'leda i dadiyen gulding.
24 Ot ahi paltiyon nadan padi dadiyen gulding ot eda ikuyag nan dalada hinan
punggobhan hi mi'nong ta apakawanan di bahuldan namin an tinanud Israel te
hidiyey imbagan nan patul hi atonda hinan maghob an mi'nong.
25 Ya pinto' tuwalin Hesekiah nadan tinanud Libay an munhilbih nan Templo an
mangipagangoh hinadan simbal ya harp ya lira an miyunnudan hinan intugun Apu
Dios hidin patul an hi David an impa'innilan nan propeta an hi Gad ya nan propeta
an hi Nathan.
26 Ta nadan tinanud Libay di mangipagangoh hinadan impiyamman din hi
David an ma'usal hinan pungkantaandah nan Templo. Ya nadan ibbadan padi di
mangipagangoh hinadan trampeta.
27 Ta hidin imbagan nan patul an hi Hesekiah ta i'nongda nan maghob an mi'nong
hinan punggobhan ya indihhanda bon mungkanta hi pundayawda i Apu Dios an
midihhan an mipagangoh nadan trampeta ya nadan udum an mipagangoh hinan
pungkantaanda an dadiye nadan impiyamman nimpen din patul di tinanud Israel
an hi David.
28 Ta hidin mungkanta nadan napilin mungkanta ya pun'ipagangoh nadan udum
nadan trampeta ya an namin nadan tatagun na'amung ya dinayawdah Apu Dios.
Ot inaynayunda an mundayaw ta ingganaot maghob an namin nadan maghob an
mi'nong i Apu Dios.
29 Ya hidin nagibbuh an ni'nong dadiye ot inayun nan patul ya nadan tatagun
mundu"un ot dayawonda boh Apu Dios.
30 Ot ibagan nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya hinadan tinanud Libay
ta ikantada nan kantan din hi David ya nan kantan din propeta an hi Asap. Ya
mun'am'amlongda ot inyungyungda ot ikantaday pundayawda i Apu Dios.
31 Hidin nagibbuh dadiyen inatda ot alyon Hesekiah hinadan tatagu di, An namin
ta'u ya niyappit ta'u mon Apu Dios. Ot mabalin mohpe an iyaliyu nadan i'nongyu i
Apu Dios hitun Templo ya ta'on on nadan midawat hi punhanaanyun hiya. Ta athidiy

inatda an nun'iyeda nadan i'nongda i Apu Dios an umat hinadan maghob an mi'nong ya nadan midawat hi punhanaanda.
32 Ta hay bilang di animal an inyeda an maghob an mi'nong ya napituy (70) bulug an baka ya hinggahut (100) di tangbal an kalnero ya duway gahut (200) an imbabalen di kalnero.
33 Ya nat'on bo nadan inyeda an onom di gahut (600) di bulug an baka ya tuluy libu (3,000) an kalnero an ini'nongda ot ihdada.
34 Mu gapuh dinakol dadiyen i'nongda ya adi abalinan nadan padi an mangidadaan hinadan dotag an maghob an mi'nong ot boddangan mon nadan ibbadan tinanud Libay dida ta ingganaot magibbuh dadiyen mi'nong. Ya i diye mohpe ot ahi aton nadan udum an padi nadan nibagan atonda ta mibilangdah malinis ta na'udman nadan padi an niyappit i Apu Dios te dida ya adida umat hinadan ibbadan tinanud Libay an minonomnom tuwali i diday eda pangiyappitan hi adolda i Apu Dios.
35 Ta dakkodakkol di maghob an mi'nong ya atbohdih nadan taba an mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya atbohdiy dinakol nadan ma'inum an midawat an miyunnudan hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios.

Ta nibangngad mohpe nan immingha an aton nadan tatagu an mundayaw i Apu Dios hinan Templo.
36 Ta mun'am'amlong hi Hesekiah ya ta'on on nadan tatagu hinan inat Apu Dios an bimmoddang i dida ta agge nadne ya nagibbuh hidiyen inatda.

30

Hay Nunnomnomandan Amungon Nadan Tinanud Israel Hi Ad Jerusalem

1 Ninomnom nan patul an hi Hesekiah an ipa'ayag nadan tatagu hi ad Israel ya hi ad Judah ta ma'amungdah nan way Templo hi ad Jerusalem. Ta ngilinonda nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Ta nomnomnomonan muntudo' hinadan tinanud Epraim ya hinadan tinanud Manasseh ya an namin hi ad Israel.
2 Ot mi'hapit nan patul hinadan ap'apun munhilbin hiya an na'amung hi ad Jerusalem ta ngilinondah diye hinan mi'adwan bulan.
3 Te ma"id ha inatda an nangat hinan namangulun bulan an hidiye nan impa'inghada an pangatan te oh'ohhaday padi an niyappit i Apu Dios hi mangat i dadiye. Ya aggeda ni' na'amung nadan tatagu hi ad Jerusalem.
4 Ya inabulut nadan tataguh diyen nahahapit.
5 Ot hahapitonda an mipa'innila mo hi an namin an numboblayan di tinanud Israel hi ad Beerseba ta ingganah ad Dan. Ta ma'amungda nimpen namin hi ad Jerusalem ta ngilinonda nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Te pinhoddan dakolda an mungngilin i diye te ma"id ha nungngilinanda an dakoldan na'amung ta miyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Apu Dios.
6 Ta wadaday hinnag nan patul an hi Hesekiah ya nadan ap'apun munhilbin hiya hi mangiye hinadan tudo' hi abobboble an hay nitudo' hidi ya alyonay, Da'yun ibba' an tinanud Israel an agge ni'paten nadan patul di i Assyria ya hanat ibangngad ta'un mangun'unud i Apu Dios an dinayaw handin da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ta wan boddangan dita'u.
7 Ta adiyu iyunnud hinadan a'ammod ta'u ya i'iba ta'u an nangiwalong i Apu Dios ta hiya nan dinusana dida ta nunhiglay nunholholtapanda ya nibabainanda.
8 Ya adi ayu mungngohe an umat hi inat handidan a'ammod ta'u. Ta mumpada"ul ta'u i Apu Dios ta ma'amung ta'uh nan Templo an niyappit i hiyah inggana. Ya hiyay punhilbiyan ta'u ta wan ma'aan nan bungotna i dita'u.

9 Ot ibangngad ta'u'e an mangun'unud i Apu Dios ya boddangana nadan i'iba ta'u
ya imbabale ta'u ta malmuy homo' nadan namalud i dida ta pa'anamutonda dida te
hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ma'ule tuwali ya ongal di homo'na. Ot adi dita'u
iwalong hi'on mangun'unud ta'un hiya.

Hay Punnomnomnomandah Nihwangan Handidan A'ammoddah Ateh Ad Egypt

10 Ta nun'iyen nadan hinnagdan mangiyeh nadan tudo' hinadan numboblayan
nadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ta ingganah nan awadan nadan tinanud
Sebulun. Mu ngihngihilan nadan tatagu dida on inlaylayahhanda dida.
11 Mu wadaday numpada"ul hinadan tinanud Aser ya tinanud Manasseh ya tinanud
Sebulun ot umedah ad Jerusalem.
12 Ya indat Apu Dios di pamhod nadan i Judah an mangun'unud i hiya ta
nun'oh'ohhada an nangat hinan ipa'at nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya.
13 Ta dakkodakkolday tatagu an na'amung hi ad Jerusalem i diyen mi'adwah bulan
ta ngilinonda nan pangananda hi tinapay an agge nadduman hi yist.
14 Ot aanonda nadan pun'onnganda hinadan dios di udum an tatagu ot eda itopal
hinan nundotal an nihaggon hinan wa"el an nungngadan hi Kidron.
15 Ta hidin nadatngan nan mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan mi'adwan
bulan ot paltiyon nadan tatagu nadan imbabalen di kalnero an i'nongda i diyen
pungngilinanda hinan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah
ateh ad Egypt. Ya nabainan nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ot atonda
nan nibagan atonda ta wan mibilangdah malinis ta wan diday mangi'nong hinadan
maghob an mi'nong i Apu Dios hidih nan Templo.
16 Ta way oha i dida on immeh nan eda punhilbiyan hinan Templo an inunudda
nan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baal Apu Dios. Ya nadan padi di e
nangiwalaghi' hinan dalan nadan napalti an indat nadan ibbada an tinanud Libay.
17 Mu gapu ta dakol hinadan tatagu di agge nangat hinan nibagan atonda ta wan
mibilangdah malinis ya hiya mo nan nadan tinanud Libay di numpalti hinadan
imbabalen di kalnero an i'nongda i Apu Dios.
18 Ya dakkodakkol hinadan tinanud Epraim ya tinanud Manasseh ya tinanud
Issakar ya tinanud Sebulun di agge nibilang hi malinis an pamaaggot anonda nadan
makan i diyen ngilin ta imbahhoda nan tugun Apu Dios. Mu indasalan Hesekiah dida
an alyonay, Hanat gapuh nan amaphodmun Dios ya pakawanom tudan tatagu
19 an ta'on on aggeda inat nan nibagah atonda ta wan mibilangdah malinis an
miyunnudan hinan tugun hinan Templo mu pohdonda mon he"ay un'unudonda an
Ap'apu an Dios an dinayaw handidan a'ammodmi.
20 Ya dingngol Apu Dios hidiyen dasal Hesekiah ta impaphodna nadan tataguh nan
dogohda.
21 Ta nadan tatagu an na'amung hi ad Jerusalem ya nginilindah diyen panganandah
nan tinapay an agge nadduman hi yist hi pituy algo an nunhiglay amlongda. Ta
abigabigat on ingkankantan nadan tinanud Libay ya nadan padi di pundayawda i
Apu Dios an idihhandan ipagangoh nadan mipagangoh hinan pungkantaanda.
22 Ya maphod di nangalin Hesekiah hinadan tinanud Libay te maphod di pangatdan
munhilbi i Apu Dios.
Ta hay inanda i diyen pituy algo ya nadan nibagan anonda ot i'nongda nadan
mi'nong hi pi'hayyupanda i Apu Dios ot dayawondah Apu Dios an dinayaw handidan
a'ammodda.

Hay Nanginayunandan Nungngilin Hi Pituy Algo

23 Pohdon nadan tatagu an inaynayun an mungngilin hi pitu boy algo. Ot atonda
an nunhiglay amlongda.

24 Ta hiya nan indat Hesekiah di hinlibu (1,000) an bulug an baka ya pituy libu
(7,000) an kalnero ya gulding ta mapaltih ihdada. Ya nangdatda bo nadan ap'apun
munhilbin hiya hi hinlibuy (1,000) bulug an baka ya himpuluy libu (10,000) an kalnero
ya gulding. Ta dakol nadan padi an nangat hinan nibagan atonda ta wan mibilangdah
malinis.
25 Ta nunhiglay amlongdan namin an na'amung an tinanud Israel an namamah
nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ya ta'on on nadan niddum i dida an
bokon tinanud Israel an nunhituh ad Israel ya hi ad Judah.
26 Ta nunhigla nimpey amlong nadan tatagu an na'amung hi ad Jerusalem. Te
nihipun hidin natayan Solomon an imbabalen nan patul an hi David ya ma"id ha
na'at hi athidi.
27 Ot tuma'dog nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay ot wagahanda nadan
tatagu. Ya dingngol Apu Dios nan dasalda.

31

Hay Inat Hesekiah An Nangita'dog I Apu Dios

1 Hidin nagibbuh nan nungngilinanda ot e pumpa"ih nadan tatagun namin nadan
inha"addan batun dayawonda ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya ta'on on
nadan pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu ya nadan pangi'nonganda
hinadan i'nongda hinadan boblen di tinanud Judah ya hinadan boblen di tinanud
Benjamin ya hinadan boblen di tinanud Epraim ya hinadan boblen di tinanud
Manasseh. Ot ahida mohpe mumpanganamut nadan tatagu.
2 Ya impanuh bon Hesekiah nadan tamun nadan padi ya nadan ibbadan tinanud
Libay ta way oha i dida on waday nadutu' hi tamuna. Ta waday mangi'nong
hinadan maghob an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i Apu Dios. Ya
waday mangipangpanguluh nan pundayawanda ya wada boy mangipangpanguluh
nan punhanaanda ya wada damdama boh nan pungkantaanda hi pundayawda i Apu
Dios hinan way Templo.
3 Ya abigabigat ya waday idat nan patul an maghob an mi'nong hi amawimawi"it
ya hinan mun'ahdom. Ya wada boy idatna an maghob an mi'nong hinan Habadun
tungo ya nan mi'nong hinan nakayangan di bulan ya nadan udum an mangilin an
algo an miyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Apu Dios.
4 Ya imbagana boh nadan tatagu an nunhitu hi ad Jerusalem ta idatda nadan
nibagan midat hinadan padi ya hinadan ibbada an tinanud Libay ta way atonda
an manginaynayun an munhilbi an miyunnudan hinan tugun Apu Dios.
5 Ya hidin nibaga i didah diye ya inunud nadan tinanud Israel ta indatda nan hopap
di inapitdan bungan di intanomda ya nan pinahapah an bayah ya nan lanan di olibo
ya nan danum di iyukan ya nadan udum an intanomda. Ta dakol di indatda an
niddum nadan mi'apuluh nadan limmuda.
6 Ya an namin nadan waday bakada ya kalneroda an nunhituh ad Judah ya inyeda
bo nadan mi'ami'apulu i dadiyen halunda. Ya atbohdin inyeda nadan mi'apuluh
nadan inyukodda i Apu Dios ta hidin inamungdan namin ya dakkodakkol.
7 Ya hay nangihipunanda an mun'amung ya hidin mi'atluh bulan ta ingganah din
mi'apituh bulan ot ahi magibbuh.
8 Ya hidin e tinigon nan patul an hi Hesekiah ya nadan ap'apun munhilbin hiya
nadan dakkodakkol an inyen nadan tatagu ya dinayawdah Apu Dios ot munhanadah
nadan ibbadan tinanud Israel.
9 Ya hidin mahmahan nan patul hinadan padi ya hinadan ibbadan tinanud Libay
dadiyen na'amung

10 ya inalin nan nabaktun padi an holag Sadok an hi Asariah di, Hidi an
inhipun nadan tatagu an nangiyali hi idatda hitun Templo ya dakol moy anonmi
ya dakkodakkol di nahawwal te winagahan Apu Dios nadan tataguna ta dakkodakkol
bo aya tayya.
11 Ot mumpa'apya moh Hesekiah hi pangi'amungandahdih nan Templo.
12 Ta hidiy nangiha"adandah nadan iyali'alida an idatda ya nadan mi'apuluh nadan
nahapulanda ya nadan inyukodda tuwali i Apu Dios an idatda. Ot iyukodda dadiyen
amungonda i Konaniah an tinanud Libay ya nan hi ibbana an hi Simey an nihnod di
sa'adna i hiya.
13 Ya hay niyukod i da Konaniah i Simey an hinagi an bumoddang i dida an
mumpapto' ya da Jehiel ya hi Asasiah ya hi Nahat ya hi Asahel ya hi Jerimot ya
hi Josabad ya hi Eliel ya hi Ismakiah ya hi Mahat ya hi Benayah. Hay numpili i dida
ya nan patul an hi Hesekiah ya nan mumpapto' hinan Templo an hi Asariah.
14 Nan imbabalen Imnah an hi Kore an tinanud Libay an mungguwalyah nan geyt
hi nangappit hi tuluwan di algo ya hiyay niyukodan nadan midat an nalpuh nadan
ninomnom nadan tatagu an idawat i Apu Dios ta hiyay ukod an mangipiyappong i
dadiye. Ya ta'on on nadan inyukodda tuwali i Apu Dios an idatda.
15 Ya hay bumoddang i hiya ya hi Eden ya hi Miniamin ya hi Jesua ya hi Semayah
ya hi Amariah ya hi Sekaniah. Ta diday mangipiyappong hinadan padi hinadan
boblen awadanda. Ta numpapaddung di midat i dida an ta'on on hinadan u"unga ya
a'amamma.
16 Ya indattanda bo nadan ta'on on tuluy tawona onu nahuluk an linala'i an
imbabalen nadan muntamuh nan Templo an miyunnudan hinan nidat i dida an
tamuda.
17 Ta nidattan nadan padi an nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di ngadanda an
himpahimpamu'un. Ya ta'on on nadan ibbadan tinanud Libay an muntawon hi bainti
(20) onu mahuluk ya nidattanda an miyunnudan hinan tamuda onu sa'adda.
18 Ya ta'on on nadan u"unga ya nadan ahawan di padi ya nadan imbabaledan
nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di tonton di a'ammodda an himpahimpamu'un
ya midattandah anonda. Te ta'on on dida ya inun'unudda nan nibagah atonda ta
mibilangdah malinis.
19 Ya ta'on on nadan padi an holag Aaron an nunhituh nadan puntanoman hinan
nunlini"odan di boble ya wadaday ukod hinan midat i dida ya ta'on on nadan ibbadan
tinanud Libay an nitudo' di ngadandah nan nitudo'an di tonton di a'ammodda an
himpahimpamu'un.
20 Ta hiyah tuwey inat nan patul an hi Hesekiah hi abobboble hi ad Judah an nadan
nipto' di inatna an inun'unudna nan pohdon Apu Dios.
21 Ta dadiyen tugun nimpen Apu Dios di inun'unudna an inyohhanay punnom-
nomna i hiya an namamah nan nangipapto'nah nan Templo. Ya maphod di
numbalinan nan pun'ap'apuwana.

32

Hay Nangubatan Nadan I Syria Hi Ad Judah

1 Hi Hesekiah ya nan pohdon Apu Dios di ina'inatna i diyen nun'ap'apuwana hi ad
Judah. Mu immali nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib an didah nadan tindaluna
ot gubatonda dida. Ta hay innilada ya abakonda nadan i Judah te lini"ubda nadan
binattun aladda.
2 Mu hidin na'innilaan Hesekiah an immali da Sennakerib an mangubat hi ad
Jerusalem

3 ot mi'hapit hinadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan opisyal di tindaluna ta
hahapitonday atonda an mumputat hinan liting an umeh nan boble.
4 Ta na'amungda nadan dakol an linala'i ot eda putaton nadan wa"el ya obob ta
ma"id ha liting hi umeh boble te alyonday, Ta umali'e nan patul hi ad Assyria ya
nadan tindaluna ya ma"id ha akhupandah liting.
5 Ot ipaphodda nadan binattun alad an waday pa"ihna ot mumpa'apya hi nun'atage
an pungguwalyaan. Ot mumpa'apya bo hi mi'adwa an binattun alad ot ipaphodna
nan millo. Ot mumpa'apya boh dakkodakkol an almas ya hapiyo.
6 Ot pot'onay opisyal nadan tindaluna ta diday mangipapto' hinadan tatagu. Ot
amungona didah nan uggan a'am'amungan di tataguh nan way geyt. Ot alyona i
diday,
7 Pabikahonyuy punnomnomyu ta adi ayu tumakut i Sennakerib ya nadan
dakkodakkol an tindaluna te nan bumoddang i dita'u ya ongal di abalinana mu dida.
8 Ya ta'on hi dakkodakkolday tindaluna an nun'atutulid mu nomnomnomonyu an
tataguda ya abuh. Mu dita'u'e ya hi Apu Dios an dayawon ta'uy bumoddang i dita'u
hi pangubatan ta'u i dida.
Ya timmulid nadan tatagu an gapuh nan imbagan nan patul hi ad Judah an hi
Hesekiah.

Hay Nungkalitan Sennakerib Hinadan I Jerusalem

9 Hidin nanongnan lini"ub da Sennakerib nan boble hi ad Lakis ya hinnagna nadan
opisyal di tindaluna hi ad Jerusalem. Ta eda ibaga nan pohdona an ibaga i Hesekiah
ya hinadan tataguhdi an alyonday,
10 Alyon nan patulmi an hi Sennakerib di, Undan nganne anuy pundinolanyuh
bumoddang i da'yu an i Jerusalem yaden lini"ubmi mo tun bobleyu?
11 Hana'e an alyon nan patulyu an hi Hesekiah an hi Apu Dios an dayawonyu ya
ihwang da'yu anu hinan ato' i da'yu ya layahna. Te lini"ubmi mo nimpe tun bobleyu
ot ma"id ha bahhonan mate ayuh inagangyu ya inuwohyu.
12 Te undan bokon hi Hesekiah di numpama"ih hinadan pangidawatanyu hi
i'nongyu ya nadan pundayawanyu? Ot alyonay hidih nan punggobhan hi mi'nong
hi ad Jerusalem anu ya abuh di eyu punggobhan hinadan i'nongyu.
13 Mu undan aggeyu dingngol di nangat'uh atagutaguh abobboble an umat hi nangat
handidan a'ammod'un patul. Ot daan ta inihwang nadan diosda dida?
14 Ot ten numpatemiy tataguh abobboble ya daan nimpe ta inihwang nadan diosda
dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya ya abalinana an mangihwang i da'yu hinan ato'?
15 Ot hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan Hesekiah i da'yu. Te
ma"id nimpe ha ohah nadan dios di tataguh abobboble hi abalinana an mangihwang
hinadan tataguna hinan pangat'u. Ya ta'on on hay nangat handidan a'ammod'u. Ot
undan hanan Diosyu'e ihya ya abalinana?
16 Ya minaman dadiyen opisyal Sennakerib an namihul i Apu Dios ya hi Hesekiah.
17 Ot muntudo' bo nan patul an nunhiglay namihulna i Apu Dios an dayawon
di tinanud Israel an inalina di, Nadan dios di tataguh udum an boble ya aggeda
inihwang nadan tataguh nangubata' i dida ot atbohdi nan dios Hesekiah an adina
nimpe abalinan an ihwang nadan tataguna hinan pangat'u.
18 Ot tumkuk dadiyen nangiyeh nan tudo' an inhapitda hi Hebrew hinadan tataguh
ad Jerusalem an wadahdih nan binattun alad ta wan patakutonda dida ta way
atondan mangabak i dida.
19 Ta hay pangalin dadiyen i Assyria hi a'at Apu Dios an dayawonda hi ad Jerusalem
ya nipaddung hinadan dios di udum an tatagu an taguy nangiyamma.
20 Ta nan patul an hi Hesekiah ya nan propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos ya
numpahpahmo'da i Apu Dios.

21 Ya dingngol Apu Dios ot honagona han anghel ta hiyay e namaten namin hinadan
tindalun Sennakerib ya nadan ap'apuda ya opisyalda hinan nungkampuwanda. Ta
numbangngad nan patul an hi Sennakerib hi bobleda an nunhiglay nibabainana.
Ya wada han immayanah nan templon nan diosna ot ume nadan udum an linala'in
imbabalena ot patayondahdi.
22 Ta hi Apu Dios ya inihwangnah Hesekiah ya nadan tataguh ad Jerusalem hinan
patul hi ad Assyria an hi Sennakerib ya nadan udum an e mangubat i dida.
23 Ya dakolday numpangiyalih idawatda i Apu Dios hi ad Jerusalem ya ta'on on
nadan nun'abalol an idatda hinan patul hi ad Judah an hi Hesekiah. Ya nihipun i
diye ya bainan di tatagu hi abobboble hi Hesekiah.

Hay Nundogohan Hesekiah Ya Hay Nipaphodana

24 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Mu nundasal i Apu Dios ya timbalna
ot ipatigona i hiya han pangimatunana an pumhod.
25 Mu agge impatigon Hesekiah di punhanaana i diyen ulen Apu Dios i hiya an
onnot on mumbaktuy punnomnomna. Ta gapu i diye ya nunhiglay bungot Apu Dios
i hiya ya hinadan tataguh ad Jerusalem ya hi an namin hidih ad Judah.
26 Mu nuntutuyuh Hesekiah i diyen mumbaktun punnomnomna. Ya ta'on on nadan
tataguh ad Jerusalem ya nuntutuyuda damdama ta hiya nan agge dinusan Apu Dios
dida i diyen amatagun Hesekiah.
27 Ta hi Hesekiah ya bainan di tatagu ya ongal di kinadangyana. Ya numpa'apyah
babale hi pangi'amunganah nadan odona an umat hi balitu' ya silber ya nadan udum
an nun'abalol an batu ya hapiyo ya nadan middum hi makan ya an namin nadan
nun'abalol an usal.
28 Ot mumpa'apya boh babale hi pangi'amungandah nadan apitonda an umat hi
wit ya nadan iniphodda an bayah ya lanan di olibo. Ot mumpa'apya boh iha"adan
nadan bakana ya kalnerona.
29 Ya dakkodakkol di animalna ta hiya nan imbangona boy udum an boble ta hidiy
ena numpangiha"adan i dadiyen haluna te impakadangyan nimpen Apu Dios.
30 Ya hi Hesekiah di nangipiyamma hi awon nan liting an malpu hi ad Gihon ta
mumpa'eh nan boblen David hi nangappit hi alimuhan di algo. Ya an namin di inatna
ya maphod di numbalinana.
31 Mu wadaday impa'alin nadan ap'apu hi ad Babilon ta mahmahanda i hiya nan
na'at hi ad Judah an milagro an mangipatigoh nan abalinan Apu Dios. Mu i diye ya
agge binoddangan Apu Dios hi Hesekiah te pinhodnan patnaon hi'on nganne tuwaliy
pambalna.
32 Hanada'en udum an na'na'at hi numpatulan Hesekiah ya nadan inatnan
nangun'unud i Apu Dios ya nitudo'da hinan nitudo'an nadan nipatipatigo i din
propeta an hi Isaiah an imbabalen Amos hinan nitudo'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.
33 Ya hidin nateh Hesekiah ot ilubu'da hinan nabillid an nilubu'an di papatul an
tinanud David. Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah ya
impatigoday punlispituda i hiya hidin natayana. Ya hay nihukkat i hiya hi numpatul
ya nan imbabalenan hi Manasseh.

33

Hay Numpatulan Manasseh Hi Ad Judah

1 Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatulanah ad Judah. Ot
mun'ap'apu hi nabonglet limay (55) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.

32:24 32:24 Isaiah 38:1-21 **32:30 32:30** 2 Patul 20:12-18; Isaiah 39:1-7

2 Mu hanadan pumbahulan i Apu Dios di ina'inatna an inyunnudnah nadan
nunhiglan umipabungot i hiya an pangat handidan impa'aan Apu Dios an nunhitu
ni' i diyen numboblayanda an tinanud Israel.
3 Ta impaphodna nadan impapa"ih amanan hi Hesekiah an pundayawanda hinadan
dios di udum an tatagu. Ot ipiyammana bo nadan pun'onngan i Baal ot ipata'dogna
nadan pusti an mangita'dog i Aserah. Ya ta'on on nadan bittuwon hi ad lagud on
nundu"unana ya dinayawna.
4 Ya ta'on on hidih nan way Templon Apu Dios on impiyammanay nat'on an
pun'onngan an ta'on on inalin Apu Dios di hiya ya abuh di dayawondah ad Jerusalem
hi inggana.
5 Ot mumpa'apya boh nan duwan lita"angan nan Templon Apu Dios hi dakol an
pun'onnganda hinadan dakkodakkol an bittuwon hi ad lagud.
6 Ya ta'on mo ahan on nadan imbabalenan linala'i ya inyena didah nan nundotal
an nungngadan hi Ben-Hinnom ta ini'nongna dida hi maghob an mi'nong i Molek an
dios di udum an tatagu. Ya ma"id ha aggena inat hinadan adi pohdon Apu Dios an
umat hi ena numpa'ayakan ya ena numpabakiyan ya ena numpabuyunan ya imme
boh nan mama"o ya imme boh nadan mi'hapit hi nate. Ta hiya nan nunhiglay bungot
Apu Dios i hiya an gapu i dadiyen adi maphod an ina'inatna.
7 Ot ena iha"ad hinan Templon Apu Dios nan impapa'otna an bulul. Yaden hay
inalin Apu Dios i handin hi David ya nan imbabalenan hi Solomon ya alyonay, Hi an
namin tudan bobleyun tinanud Israel ya hitun ad Jerusalem di pinili' hi iphodan nan
Templo ta pundayawanyun ha"on hi inggana.
8 Ot hi'on inaynayunyu an unudon nadan tugun'u an indat'u i handin hi Moses ya
adi' iyabulut an pa'aanon da'yu ituwen boble an indat'u i handidan a'ammodyu.
9 Mu hi Manasseh ya impangpanguluna ta nadan tataguh ad Jerusalem ya an namin
hi ad Judah ya inyal'aladan nangat hinadan adi maphod mu hay nangat handidan
dinadag Apu Dios an nunhitu ni' i diyen numboblayandan tinanud Israel.
10 Ya ta'on hi himmapit hi Apu Dios i Manasseh ya nadan tataguh ad Judah mu
adida donglon.
11 Ta hiya nan impa'alin Apu Dios nadan opisyal di tindalun nan patul hi ad
Assyria ot gubatonda dida ot baludondah Manasseh an tinabikawanday olongna ot
bangkilinganday hukinah gombang ot iyedah ad Babilon.
12 Ta hidin mapalpaligat ya numpada"ul mohpe ot mumpahpahmo' i Apu Dios an
dinayaw handidan a'ammodna.
13 Ta nundasal i Apu Dios ya dingngolnay pumpahpahmo'ana ot pumbangngadonah
ad Jerusalem ya ta'on on nan sa'adna. Ta hidiyey nanginnilaana an hi Apu Dios ya
abuh di immannung hi madayaw.
14 Ta nihipun i diye ya impaphodna nan mi'adwa an binattun alad hi nangappit hi
alimuhan di algo hi'onta wah nan nundotal hidih nan way obob an nungngadan hi
Gihon ta ingganah nan geyt an nungngadan hi Ekan an nili'woh hinan nabillid hi ad
Opel. Ot udmanay tinagen nadan binattun alad. Ot pungkampuwona nadan opisyal
di tindalu hinadan binattuy aladda an bobleda hi ad Judah.
15 Ot pun'ipa'aana mohpe nadan dios di udum an tatagu ya nadan bulul an ena
inha"ad hinan Templon Apu Dios ya ta'on on nadan pun'onngan an impiyammanahdi
ot eda pun'itopal.
16 Ot iphodna nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot i'nongna mohpehdi nadan
mi'nong hi pi'hayyupan ya nadan mi'nong hi punhanaan i Apu Dios ot ibaganah
nadan tataguh ad Judah ta munhilbida i Apu Dios an dayawondan tinanud Israel.

33:10 33:10 2 Patul 21:10

17 Mu nadan tatagu ya innaynayundan mangi'nong hinadan pundayawanda
hinadan dios di udum an tatagu mu hay nangi'nonganda i dadiye ya hi Apu Dios
an dayawonda.
18 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Manasseh ya nan dasalna i Apu
Dios ya nan hinapit nadan propeta ya nitudo'da hinan nitudo'an di na'na'at hinadan
napalpalog an numpatul hinadan tinanud Israel.
19 Ta nitudo' nimpe nan dasalna ya nan inat Apu Dios an nambal i diyen dasalna
ya ta'on on nadan numbahulana ya nan aggena nangun'unudan i Apu Dios ya
hay nangiyammaanah pundayawanda hinadan dios di udum an tatagu ya hay
nangipiphodanah nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya nadan impiyammana an
bulul.
20 Ya hidin nate ot ilubu'dahdih nan way palasyuna. Ot mihukkat an numpatul nan
imbabalena an hi Amon.
21 Hi Amon ya baintit duway (22) tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apu
hi duway tawon ya abuh an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
22 Ya nan adi maphod di ina'inatna an umat i handin hi amana an hi Manasseh hidin
hopap di nun'ap'apuwana. Te dinayawnan namin nadan dios di udum an tatagu an
impiyamman din hi amana ya dadiyey nangi'nonganah nadan i'nongna.
23 Mu hiya ya agge numpada"ul i Apu Dios an onaot inyal'allan numbahul an adi
umat hinan inat amana.
24 Ta lo'tat mo ahan ya hinahapit nadan ap'apu an munhilbi i hiya di atondan
mamaten hiya ot patayondahdih nan palasyuna.
25 Mu pinaten damdaman nadan i Judah dadiyen namaten Amon ot pumbalinonda
nan imbabalenan hi Josiah hi patul.

34

Hay Numpatulan Josiah

1 Hi Josiah ya waluy tawonah din numbalinanah patul ot mun'ap'apuh ad Judah hi
tulumpulut ohay (31) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
2 Ya umipa'amlong i Apu Dios nadan ina'inatna an inyunnudnah nangat handin hi
apuna an hi David te hanadan nipto' an pangat di ina'inatna.
3 Ya hidin mi'awaluh tawon hi numpatulana ya ta'on on unga ni' ya inhipuna mo
tuwali an mundayaw i Apu Dios an dinayaw handin hi apunan hi David. Ta hidin
mi'apulut duway (12) tawon hi numpatulana ya nun'ipa'aana nadan pundayawanda
hinadan dios di udum an tatagu ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah ya nadan
bulul an dayawon nadan tatagu.
4 Ot ipapa"ihna nadan pun'onnganda i Baal ya nadan punggobhandah insenso ya
nada nimpe an pusti an mangita'dog i Aserah ya an namin nadan bulul an dayawon
nadan tatagu an nunggududa ot pun'iwakatdah nan way nilubu'an nadan tatagun
nundayaw i dadiye.
5 Ot gobhonda bo nadan ba'ag di papadi hinan inyammadan pun'onnganda hi ad
Jerusalem ya an namin hidih ad Judah. Ta nibilang mohpe hi malinis hi ad Jerusalem
ya hi an namin hi ad Judah.
6 Ot atonda boh nadan boblen di tinanud Manasseh ya tinanud Epraim ya tinanud
Simeon ta ingganah nan boblen nadan tinanud Naptali ya ta'on on nadan boblen
nun'apa"ih hi nunlini"odanda.
7 Ta hininapdan namin nadan bobleh ad Israel ot pumpa"ihda nadan pun'onnganda
ya nadan pusti an mangita'dog i Aserah ot punggududa nadan bulul. Ot pumpa'ihda
nadan punggobhan hi insenso ot ahi mohpe mumbangngad da Josiah hi ad Jerusalem.

8 Hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatulan Josiah ya ginibbuhda mon lininisan nadan bobleda ya nan Templo. Ot pot'onay e mangiphod hinadan nun'apa"ihdi hinan Templon Apu Dios an dayawona. Ya hay pinto'na ya hi Sapan an imbabalen Asaliah ya hi Maaseyah an gobelnador hi ad Jerusalem ya hi Joah an imbabalen Joahas ta diday ukod an mangipaphod hinadan nun'apa"ih nan Templo.
9 Ot umeda hinan nabaktun padi an hi Hilkiah ot idatda nan pihhun inamung nadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt di Templo an indat nadan tinanud Manasseh ya nadan tinanud Epraim ya an namin nadan nabati hi ad Israel ya nadan tinanud Benjamin ya nadan numpunhitu hi ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah.
10 Ot iyukod Hilkiah hidiyen na'amung an pihhu hinadan niyukodan nadan mipaphod hinan Templo. Ta dadiyey ipabo'ladah nadan mangipaphod hinan Templo
11 an umat hinadan kalpentero ya pangattangda hinadan nun'ahabatan an batu ya kayiw an mi'apyahdih nan Templo. Ta mabalin mohpe an miphod nadan nun'apa"ih nan Templo an agge hinangut nadan udum an numpatul hi ad Judah.
12 Ta nadan muntamu ya inatdan namin di abalinanda an nuntamu. Ya hay nangipadutu' i dida ya hi Jahat ya hi Obadiah an holag Merari ya hi Sekariah ya hi Mesullam an holag Kohat. Ya nadan udum an tinanud Libay an nun'ala'ing an mangipagangoh hinadan mipagangoh hi pungkantaanda
13 ya dida boy niyukodan nadan muntamuh nadan nat'onat'on an matamuwan hinan Templo. Ya nadan udum i dida an tinanud Libay ya waday sekretali ya waday na'nginnilah nadan uldin ya waday mungguwalyah nadan geyt.
14 Ya hidin e alan nan nabaktun padi an hi Hilkiah nan pihhun niyeh nan Templo ya inakhupanahdi nan Nitudo' an Tugun Apu Dios an indatna i din hi Moses.
15 Ot alyon Hilkiah hinan sekretali an hi Sapan di, Hinama"u nan Nitudo' an Tugun hinan Templo.
Ot idatna i Sapan.
16 Ot alan Sapan hidiyen Nitudo' an Tugun ot umeh awadan nan patul ot alyonay, Hanadan ap'apu ya at'attonda nadan niyukod i dida an tamuda.
17 Te inalada nan na'amung an pihhu hinan Templon Apu Dios ot iyukodda hinadan niyukodan nadan muntamuh nan Templo.
18 Ot alyona boh nan patul di, Wahtu han indat Hilkiah an nitudo'an nadan tugun Apu Dios.
Ot bahaon Sapan an impadngolna hinan patul.

Hay Inat Josiah An Nangunud Hinadan Tugun Apu Dios

19 Hidin dingngol nan patul nadan tugun Apu Dios an nibaha ot punhethetnay lubungnah inomnomana.
20 Ot ipa'ayagna hi Hilkiah ya hi Ahikam an imbabalen Sapan ya hi Abdon an imbabalen Mikah ya nan sekretali an hi Sapan ya nan ap'apu an munhilbih nan patul an hi Asayah ot alyonay,
21 Ume ayu ta eyu mahmahan i Apu Dios nan a'at tuwen nahama' an Nitudo' an Tugun ya hi'on nganney ma'at i dita'un tatagun nabatih tun ad Judah ya hi ad Israel. Te nunhigla tayyay bungot Apu Dios i dita'u an gapuh agge nangun'unudan handidan a'ammod ta'u hinadan tuguna an nitudo' ituwe.
22 Ot ume da Hilkiah hinadan ibbana an hinnag nan patul ot eda mi'hapit hinan babain propeta an hi Huldah an ahawan nan mumpapto' hinadan lubung hinan Templo an hi Sallum an imbabalen Tokhat. Hi Tokhat ya imbabalen Hasrah. Hay nunhituwan da Huldah ya hinan balu an boblehdih ad Jerusalem.
23 Ot alyon Huldah i diday, Eyu ibagah nan nannag i da'yuh tuwen alyon nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel

24 an alyonay, Nomnomnomonyu an dadago' hituwen boble ya nadan tatagu an
nunhituhtu. Ta an namin nadan imbahayuh nan patul an adi maphod an ma'at an
nitudo' hinan nitudo'an nadan tugun'u ya mipa'annung.
25 Te din'uga' an Dios i da'yu ot e ayu munggohob hi insenso hinadan dios di
udum an tatagu. Ta nunhiglay bungot'u i da'yu an gapuh nadan inyammayu ot
dadiyey dayawonyu. Ta hiya nan ipahda' di bungot'u i da'yu an ma"id ha mabalin hi
mangipagol i ha"on hinan ato'.
26 Ot ibagayuh nan patul hi ad Judah an nannag i da'yu an alyonyuy, Hiyah tuwey
inalin Apu Dios hinan dingngolmu an tuguna
27 an alyonay, Gapu ta minomnoman'a hidin dingngolmu nan imbaga' an panadag'u
ituwen boble ya da'yun tatagu an nibagah nan Nitudo' an Tugun ot mumpada"ul'a
ot punhethetmuy lubungmu ot kumga'an mumpahpahmo' ya dingngol da'an ha"on.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
28 Ot nomnomnomom an gapu i naen inatmu ya adi' ni' dadagon tun bobleyu ta
ingganah atayam ta wan malinggop hi ilubu'am. Ta adim tigon di ato' an manadag
ituwen boble ya da'yun nunhituhtu.
Ta numbangngadda ot ibagadah nan patul dadiyen imbagan nan propeta.
29 Ot ipa'ayag Josiah an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hi ad Jerusalem ya
hi an namin hi ad Judah.
30 Ot umedah nan Templo an in'uyugdan namin nadan tataguh ad Jerusalem ya
an namin hi ad Judah an nun'awotwot ya kakadangyan ya ta'on on nadan padi ya
nadan ibbada an tinanud Libay. Ta na'amungda ot olto'olton nan patul an nangibaha
hinadan Nitudo' an Tugun an hinama'dah nan Templo.
31 Ot e tuma'dog hinan way tu"ud hinan Templo an umohnongan di patul ot ibagana
i Apu Dios an atonday abalinandan mangun'unud hinadan nibagah nan Nitudo' an
Tugun.
32 Ot ibaganah nadan tatagu hi ad Jerusalem ya hinadan tinanud Benjamin
ta isapatada an un'unudonda nadan tugun Apu Dios an imbagana i handidan
a'ammodda.
33 Ta athidi an impapa"ih Josiah an namin nadan bulul an nunhiglan umipabungot i
Apu Dios hinadan numpumboblayan nadan tinanud Israel. Ot ibagana i didan namin
ta munhilbida i Apu Dios.
Ta i diyen amatagun nan patulda an hi Josiah ya aggeda inwalong an nangun'unud
i Apu Dios an dinayaw handidan a'ammodda.

35

Hay Punnomnomnomandah Nihwangan Handidan A'ammoddah Ateh Ad Egypt

1 Nginilin da Josiah hi ad Jerusalem nan punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt. Ta pinaltida nadan imbabalen di kalnero hidin
mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan namangulu an bulan.
2 Ot tudduwon Josiah di tamun nadan padi ot ibagana an maphod on inaynayundan
munhilbih nan Templo.
3 Ot ibaganah nadan tinanud Libay an pinto' Apu Dios hi muntudduh nadan
ibbadan tinanud Israel an alyonay, Iha"adyu mo nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios hinan Templo an inyamman din hi Solomon an imbabalen din patul an hi
David. Ta adi mo mahapul an iyanattangyu ta eyu iyaninnabat. Ot munhilbi ayu
nimpe i Apu Dios ya hinadan tataguna an tinanud Israel.
4 Ya hanat mundadaan ayun mangat hinan tamun niyukod i da'yun himpahim-
pamu'un ta unudonyu nadan intudo' handidan patul ta'un tinanud Israel an hi David
ya handin imbabalena an hi Solomon.

5 Ya imme ayuh nan natuddu an puntamuwanyun himpahimpamu'un ta bumoddang ayuh nadan i'ibayu an tinanud Israel hinan pangiyaliyanda hinadan i'nongdah nan Templo.

6 Ot agayu ta paltiyonyu nadan imbabalen di kalnero ta mi'nong i Apu Dios hinan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt. Ya inatyu nan nibagah atonyu ta wan mibilang ayuh malinis. Ya nundadaan ayu hi umaliyan nadan ibbayu an tinanud Israel ta atonyu nan miyunnudan hinan tugun an indat Apu Dios i handin hi Moses.

7 Hay indat Josiah hinadan tatagu an na'amung i diye an punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya tulumpuluy libu (30,000) an imbabalen di kalnero ya gulding ya tuluy libu (3,000) an bulug an baka. Ya an namin dadiye an animal ya nalpuh nan haluna.

8 Ya pamaaggot mangdatda damdama nadan ap'apun munhilbin hiya hinadan tatagu ya nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ya nadan mumpapto' hinan Templo an da Hilkiah ya hi Sekariah ya hi Jehiel ya nangdatda hinadan padi hi duway libu ta han onom di gahut (2,600) an imbabalen di kalnero ya tuluy gahut (300) an baka.

9 Ya ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan tinanud Libay an da Konaniah ya nadan i'ibana an linala'i an da Semayah i Netanel ya hi Hasabiah ya hi Jeyel ya hi Josabad ya nangdatda damdamah limay libu (5,000) an imbabalen di kalnero ya limay gahut (500) an baka hinadan ibbada an tinanud Libay ta i'nongda i Apu Dios.

10 Ta hidin nidadaan mon namin ot ume nadan padi ya nadan ibbada an tinanud Libay hinadan eda punhilbiyan an miyunnudan hinan imbagan nan patul.

11 Ot paltiyonda nadan imbabalen di kalnero ot e iwalaghi' nadan padi nadan dala hinan punggobhan hi mi'nong yaden pun'aan nadan ibbadan tinanud Libay nan up'up nadan napalti.

12 Ot alanda nadan maghob an mi'nong ot ipiyappongda hinadan himpahimpamu'un ta i'nongda i Apu Dios an miyunnudan hinan Nitudo' an Tugun Moses. Ot atonda bohdi hinadan baka.

13 Ta inggapada nadan pinaltida an imbabalen di kalnero te hidiyey mahapul hi atonda. Ot iha"angdah nadan banga nadan ni'nong i Apu Dios. Ta on nalutu ot pi'bagonda an ipiyappong hinadan tatagu ta ihdada.

14 Ta hidin inat nadan tinanud Libay hidiye ot ahida mohpe idadaan di anonda ya anon nadan padi. Te nadan padi an holag Aaron ya diday nangi'nong hinadan maghob an mi'nong ya nadan taba an maghob an mi'nong ta ingganah nan mahdom.

15 Ya nadan mungkanta an holag Asap ya immedah nan nadutu' an umohnonganda an miyunnudan hinan imbagan din patul an hi David ya hi Asap ya hi Heman ya handin propeta an hi Jedutun. Ya hanada'e an mungguwalya hinadan geyt ya adi mahapul an taynanda ni' nan immohnonganda te iyen mon nadan ibbada an tinanud Libay di anondahdi.

16 Ta an namin nadan mahapul an ma'at i diyen ngilin an punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya na'at i diyen algo. Te an namin nadan maghob an mi'nong hinan punggobhan ya na'unud nan imbagan nan patul an hi Josiah.

17 Ya an namin nadan tatagun na'amung hi ad Jerusalem ya nginilindah diyen mangilin an algo ot ngilinonda boh pituy algo nan ngilin di panganandah nan tinapay an agge nadduman hi yist.

18 Ya hidiyen nungngilinandah nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya nihipun hidin atagun din propeta an hi Samuel ya ma"id ha athidih na'at. Te hidiyen inat da Josiah an nungngilin i diyen ngilin ya abuh

han athidi an niddumdan namin nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya an
namin nadan tataguh ad Judah ya hi ad Israel.
19 Ya hay na'atan diye ya hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatulan Josiah.

Hay Natayan Josiah

20 Hidin nagibbuh an impaphod Josiah nan Templo ya imme nan patul hi ad
Egypt an hi Neko ya nadan tindaluna ot eda gubaton nadan i Karkemis hinan way
wangwang an nungngadan hi Euprates. Ot ume damdama da Josiah ot eda gubaton
dida.
21 Mu hinnag Neko di e ni'hapit i Josiah an alyonay, Undan nganney numbahulanmi
i he"a an patul hi ad Judah? Bokon attog da'yu di emi gubaton te nadan binuhulmi. Ya
hay imbagan Apu Dios i ha"on ya mi'bagaa' an ume. Ot hanat idinongmun manandih
nan pohdon Apu Dios an ma'at te hiya man di bumoddang i ha"on ot dadagon da'a.
22 Mu agge inunud Josiah nan imbagan Neko an imbagan Apu Dios i hiya ta imme
an hinukkatana nan lubungna an lubung di patul ta adi mimatunan ot ipanguluna
nadan tindalunah nan nundotal hi ad Megiddo ot eda gubaton da Neko.
23 Indani ya niknan hiya han pana ta nahugatan. Ot alyonah nadan ap'apun
munhilbin hiyay, Himmalom tayya tun hugat'u ot mahapul an ibata"ana' hitu.
24 Ot iyaldanda moh nan ohan kalesan di e mi'gubat ot iyanamutdah ad Jerusalem
ta hidiy na'unguhana. Ot ilubu'dah nan nilubu'an di a'ammodna. Ya an naminda hi
ad Judah an namamah nadan i Jerusalem ya umukayungandah natayana.
25 Ta nan propeta an hi Jeremiah ya iniphodna han mikantah natayan Josiah. Ya
hidiyen kantan di umukayungan ya nanongna an ugganda ikanta hinan punnom-
nomanda hinan patul an hi Josiah. Ya hidiyen kanta ya niddum hinan nitudo'an di
kantan di umukayungan.
26 Ya nadan udum an na'na'at hidin numpatulan Josiah ya nadan inatnan
nangun'unud hinan tugun Apu Dios
27 ya an namin nadan na'na'at hi numpatulana ya nitudo' hinan nitudo'an di na'na'at
hinadan napalpalog an numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel.

36

Hay Numpatulan Jehoahas

1 Nadan tataguh ad Judah ya numbalinondah Jehoahas an imbabalen Josiah hi
patulda ta nihukkat i amana.
2 Ya baintit tuluy (23) tawonah din numpatulana mu tuluy bulan ya abuh han
nun'ap'apuwana an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
3 Te binalud nan patul hi ad Egypt an hi Neko ot pilitonan pumbayadon nadan i
Judah hi buwis hi tuluy libu ta han nanom (3,060) di kilun di silber ya tulumpulu ta
han mahuluk hi godwan (30.6) di kilun di balitu'.
4 Ot ihukkat nan patul hi ad Egypt hi ibban Jehoahas an hi Eliakim hi patul hi
ad Judah ot hukkatanay ngadan Eliakim ta hi Jehoyakim. Mu hi Jehoahas ya inyen
nimpen nan patul an hi Neko hi ad Egypt.

Hay Numpatulan Jehoyakim Hi Ad Judah

5 Hi Jehoyakim ya baintit limay (25) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apu hi
ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Mu
hanadan adi maphod di ina'inatna.
6 Indani ya immalih Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot gubatondah ad Judah
ot bangkilingandah gombang hi Jehoyakim ot iyedah ad Babilon.
7 Ot pi'yalan Nebukadnesar nadan nun'abalol an usal hinan Templo ot ena iha"ad
hinan palasyuna hi ad Babilon.

8 Ya nadan udum an na'na'at hi numpatulan Jehoyakim ya nadan nunhiglan
umipabungot i Apu Dios an ina'inatna ya nadan udum an adi maphod an ina'inatna
ya nomnomnomonyu an nitudo'dah nan nitudo'an di na'na'at hinadan napalpalog an
numpatul hi ad Judah ya hi ad Israel. Ot mihukkat nan imbabalenan hi Jehoyakin an
numpatul.

Hay Numpatulan Jehoyakin Hi Ad Judah

9 Hi Jehoyakin ya himpulut waluy (18) tawonah din numpatulana ot mun'ap'apuh
ad Judah i han tuluy bulan ta han himpuluy (10) algo ya abuh an hay nunhituwana
ya hi ad Jerusalem. Ya adi maphod nadan ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios.
10 Ya hidin balun di tawon ya impabangkiling bon Nebukadnesar hi Jehoyakin ot
iyedah ad Babilon ta hidiy nibaludana. Ya ni'yalada nadan nun'abalol an usal hinan
Templo ot pumbalinonda nan hi ulitaun Jehoyakin an hi Sedekiah hi patul hi ad Judah
an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.

Hay Numpatulan Sedekiah

11 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot mun'ap'apu
hi ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem.
12 Mu nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios. Ta aggena
inunud nadan impa'innilan Apu Dios an imbagabagan nan propeta an hi Jeremiah.
13 Ya nginhena bo nan patul an hi Nebukadnesar an ta'on on insapatana i Apu Dios
an un'unudona. Ya ta'on on hi Apu Dios an dayawondan tinanud Israel on aggena
inun'unud.
14 Ya ta'on on nadan mangipangpanguluh nadan padi ya an namin nadan tatagu
ya inyal'aladan agge nangun'unud i Apu Dios. Ta inyunnuddah nadan nunhiglan
umipabungot i Apu Dios an pangat nadan tataguh udum hi boble. Ta paddungnay
linugitda nan Templon Apu Dios hidih ad Jerusalem.
15 Mu ta'on on athidi ya himmo' Apu Dios dida an gapuh punnomnomnah nan
Templo ta nanongnan waday hinnagna hinadan propeta ta eda ibaga i dida nadan
pohdonan atonda.
16 Mu ondaot ngihngihilan dadiyen hinnag Apu Dios on pinihupihulda nadan
ipa'innilada i dida. Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida.
17 Ot ipa'alina nan patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna ta aggeda himmo'
dida ta numpateda dida an inlagatday binabai ya u"unga ya amamma. Ya ta'on
on nadan mumpangilog an binumtik hinan Templo on ni'pateda. Te ningamut an
inyukod Apu Dios didan namin i Nebukadnesar.
18 Ot alandan namin nadan usal hinan Templo ya nadan kinadangyan nan patul ya
nadan ap'apun munhilbih nan patul.
19 Ot pu'ulanda nan Templo ya nadan nun'ahamad an babale ot pumpa"ihda nadan
nun'abalol an usal hidi. Ot pa"ihonda bo nan binattun alad hi ad Jerusalem.
20 Ot iyedah ad Babilon nadan tatagun agge nate ot pumbalinonda didah baal nan
patul ya nadan i'imbabalena ta ingganah din nangabakan nadan i Persia hinadan i
Babilon.
21 Ta paddungnay nun'ible nan boble hi ad Judah te niwalong ta ingganaot
magibbuh nan napituy (70) tawon. Ta nipa'annung nan imbagan Apu Dios an
impa'innilan Jeremiah.

Hay Nangipa'anamutan Nan Patul An Hi Sayrus Hinadan I Judah Hi Bobleda

22 Hidin hopap di tawon hi nun'ap'apuwan nan patul an hi Sayrus hi ad Persia ya
hidiyey nangipa'annungan Apu Dios hinan imbagan handin propeta an hi Jeremiah.

36:21 36:21 Jeremiah 25:11-12; 29:10

Ta impanomnomna i Sayrus ta iyuldina ot ipatudo'na ta eda ipa'innilah nadan boblen sinakupna.

23 Ya hidiyen uldin an impitudo' nan patul an hi Sayrus ya alyonay, Hi Apu Dios an Ap'apu hi ad abunyan ya numbalinona' hi patul hitudan dakol an bobleh tun luta. Ya ha"on boy nangiyukodana hi e mangipaphod hinan Templo an pundayawan i hiya hi ad Jerusalem hidih ad Judah. Ot da'yun nibilang hi tataguna ya hanat hi Apu Dios an un'unudonyu di bumoddang i da'yu ta mabalin an umanamut ayuh bobleyu.

Ezra

Hay A'at Tuwen Liblu An Ezra

Hidin agge ni' na'at nadan nitudo' ituwen liblu ya inyabulut Apu Dios an dadagon nadan i Babilon hi ad Jerusalem ya nan Templo. Ta nun'iyeda nadan tinanud Israel hi bobleda ot pumbalinonda didah balud hidi. Ya hay na'atan tuwe ya hidin onom di gahut ta han onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Mu ta'on on athidiy na'at ya imbagan Apu Dios an mala''uh di napituy (70) tawon ya iyabulutna ta umanamut nadan tinanud Israel hi bobleda. (Jeremiah 25:12-14 ya 29:10-14)

Ya hidin limay gahut ta han tulumpulut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (536 B.C.) ya inyabulut nan patul hi ad Persia an hi Sayrus ta immanamutday nabongley libuh (50,000) nadan tinanud Israel hi bobledah ad Judah. Ya hay ohah nadan nangipangulu i didan immanamut ya hi Ezra. Mu i diye ya nadadag nan bobleda ya ta'on on nan Templo ya nadan binattun aladda.

Ya hay nipa'innila ituwen liblu ya hay a'at Ezra ya hay inatnan nangipangpanguluh nadan tatagu ya hay inatdan nangipaphod hinan Templo ya hay nangiyappitanda i Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan tinanud Israel an namangulun immanamut hi ad Jerusalem (Ezra 1–2)
2. Hay nangihipunan nadan tinanud Israel an mangipaphod hinan Templo (Ezra 3)
3. Hay e nangibagaan nadan binuhul nadan tinanud Israel ta idinongdan mangipaphod hinan Templo (Ezra 4)
4. Hay nangigibbuhandan mangipaphod hinan Templo ya hay nangiyappitanda i Apu Dios (Ezra 5–6)
5. Hay nunhilbiyan Ezra i Apu Dios ya hay nangipangpanguluwanah nadan ibbanan tinanud Israel an immanamut (Ezra 7–10)

Hay Nangipa'anamutan Sayrus Hinadan I Judah

1 Hidin hopap di tawon hi nun'ap'apuwan nan patul an hi Sayrus hi ad Persia ya hidiyey nangipa'annungan Apu Dios hinan imbagan handin propeta an hi Jeremiah. Ta impanomnomna i Sayrus ta iyuldina ot ipatudo'na ta eda ipa'innilah nadan boblen sinakupna.

2 Hidiyen uldin an impitudo' nan patul an hi Sayrus ya alyonay, Hi Apu Dios an Ap'apu hi ad abunyan ya numbalinona' hi patul hitudan dakol an bobleh tun luta. Ya ha''on boy nangiyukodana hi e mangipaphod hinan Templo an pundayawan i hiya hi ad Jerusalem hidih ad Judah.

3 Ot da'yun nibilang hi tataguna ya hanat hi Apu Dios an un'unudonyu di bumoddang i da'yu ta mabalin an umanamut ayuh bobleyu ta eyu iphod nan Templon nan Dios an dayawonyun tinanud Israel hi ad Jerusalem.

4 Ya an namin ayu an hinaggon datuwe an umanamut ya idattanyu dida hinadan mahapulda an umat hi silber ya balitu' ya halun ya nadan udum an mahapulda hi umanamutanda ya ta'on on hanadan pohdonyu an idat ta ma'usal hinan Templon Apu Dios hidih ad Jerusalem.

5 Ya impanomnom damdaman Apu Dios hinadan ap'apun nadan tinanud Judah ya nadan tinanud Benjamin ya hinadan tinanud Libay an umat hinadan padi ya nadan i'ibada ta way ohaon nundadaan an mibangngad hi ad Jerusalem ta eda iphod nan Templo.

6 Ya hanada'en hinaggonda ya numpangidatda hi silber ya balitu' ya nadan udum
an mahapulda hi umanamutanda an umat hi halun ya ta'on on hanadan nun'abalol
an usal ya nat'on bo nadan pohdonda tuwali an idat ta ma'usal hinan Templo.
7 Ya impabangngad nan patul an hi Sayrus nadan usal hinan Templo hi ad Jerusalem
an inalan din patul an hi Nebukadnesar ot iyena hinadan templon nadan diosna.
8 An impa'ukat Sayrus i Mitredat an niyukodan nadan usal di patul ot pabilangna
i hiya ot ahina idat dadiyen usal hinan Templo hi ad Jerusalem i Sesbassar an
gobelnador hi ad Judah. Ot idatna bo nan nitudo'an dadiyen namin.
9 Ta hay bilang dadiyen balitu' an duyu ya tulumpulu (30) ya hanada'en silber an
duyu ya hinlibu (1,000) ya hanada'en udum an silber an usal ya baintit hiyam (29).
10 Ya hanada'en balitu' an malukung ya tulumpulu (30) ya hanada'en silber an
malukung ya opat di gahut ta han himpulu (410) ya hanada'e mohpen udum an usal
ya hinlibu (1,000).
11 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan usal an balitu' ya silber ya nadan
udum an usal ya limay libu ta han opat di gahut (5,400).
Ta inodnan da Sesbassar dadiye hinadan ibbanan immanamut hi ad Jerusalem hi
nalpuwandah ad Babilon.

2

Hay Nitudo' Hi Bilang Nadan Immanamut Hi Ad Judah

1 Datuwey nitudo' an ngadan nadan immanamut an inyen din patul an hi
Nebukadnesar hi ad Babilon. Ya hidin immanamutanda ya way ohaon immeh nadan
numpumboblayanda tuwali hi ad Jerusalem ya hinadan udum an boble hi ad Judah.
2 Ya hay nangipangulu i dida hi immanamutanda ya da Serubbabel ya hi Jesua ya
hi Nehemiah ya hi Serayah ya hi Reelayah ya hi Mordekay ya hi Bilsan ya hi Mispar
ya hi Bigbay ya hi Rehum ya hi Baanah.
Ya datuwey bilang nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an immanamut.
3 Hinan holag Paros ya duway libu ta han hinggahut ta napitut duwa (2,172).
4 Ya hinan holag'en Sepatiah ya tuluy gahut ta han napitut duway (372) bilangda.
5 Ya hay bilang'en nan holag Arah ya pituy gahut ta han napitut lima (775)
6 ya hinan holag'en Pahat-Moab an nalpuh nan tinanud Jesua ya tinanud Joab ya
duway libu ta han waluy gahut ta himpulut duwa (2,812)
7 ya hi Elam e ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254)
8 ya hi Sattu e ya hiyam di gahut ta han napat ta lima (945)
9 ya hi Sakkay e ya pituy gahut ta han nanom (760)
10 ya hi Bani e ya onom di gahut ta han napat ta duwa (642)
11 ya hi Bebay e ya onom di gahut ta han baintit tulu (623)
12 ya hi Asgad e ya hinlibu ta han duway gahut ta baintit duwa (1,222)
13 ya hi Adonikam e ya onom di gahut ta han nanom ta onom (666)
14 ya hi Bigbay e ya duway libu ta han nabonglet onom (2,056)
15 ya hi Adin e ya opat di gahut ta han nabonglet opat (454)
16 ya hi Ater* e an holag Hesekiah ya nahiyam ta walu (98)
17 ya hi Besay e ya tuluy gahut ta han baintit tulu (323)
18 ya hi Jorah e ya hinggahut ta han himpulut duwa (112)
19 ya hi Hasum e ya duway gahut ta baintit tulu (223)
20 ya hi Gibbar e ya nahiyam ta lima (95).

Hay Bilang Nadan Immanamut Hinadan Numpumboblayanda

* **2:16 2:16** Hay alyon di udum ituwen hi Ater an holag Hesekiah ya hi Hesekiah di ohah ngadana.

21 Hanada'e an i Bethlehem ya hinggahut ta baintit tulu (123)
22 ya hanada'en i Netopah ya nabonglet onom (56)
23 ya hanada'en i Anatot ya hinggahut ta baintit walu (128)
24 ya hanada'en i Asmabet ya napat ta duwa (42)
25 ya hanada'en i Kiriat-Jearim ya i Kepirah ya i Beerot ya pituy gahut ta han napat ta tulu (743)
26 ya hanada'en i Ramah ya i Geba ya onom di gahut ta baintit oha (621)
27 ya hanada'en i Mikmas ya hinggahut ta baintit duwa (122)
28 ya hanada'en i Betel ya i Ay ya duway gahut ta han baintit tulu (223)
29 ya hanada'en i Nebo ya nabonglet duwa (52)
30 ya hanada'en i Magbis ya hinggahut ta nabonglet onom (156)
31 ya hanada'en i Elam ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254)
32 ya hanada'en i Harim ya tuluy gahut ta bainti (320)
33 ya hanada'en i Lod ya i Hadid ya i Ono ya pituy gahut ta han baintit lima (725)
34 ya hanada'en i Jeriko ya tuluy gahut ta han napat ta lima (345)
35 ya hanada'en i Senaah ya tuluy libu ta han onom di gahut ta tulumpulu (3,630).

Hay Bilang Di Holag Nadan Padi

36 Datuwe damdama nadan padi an immanamut.
Hanada'en holag Jedayah an tinanudan Jesua ya hiyam di gahut ta han napitut tulu (973)
37 ya hi Immer e ya hinlibu ta han nabonglet duwa (1,052).
38 Ya nada'en holag Pasur ya hinlibu ta han duway gahut ta napat ta pitu (1,247).
39 Ya hi Harim e ya hinlibu ta han himpulut pitu (1,017).

Hay Bilang Nadan Udum An Tinanud Libay

40 Hanada'en udum an ibbadan tinanud Libay an holag Jesua ya holag Kadmiel an nalpuh nan holag Hodabiah ya napitut opat (74).
41 Ya hanada'en mangipangpanguluh kanta an holag Asap ya hinggahut ta baintit walu (128).
42 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt nan Templo an holag Sallum ya holag Ater ya holag Talmon ya holag Akkub ya holag Hatita ya holag Sobay ya hinggahut ta tulumpulut hiyam (139).

Hanadan Udum An Tinanud Libay

43 Hanada'en udum an muntamuh nan Templo ya nadan holag Siha ya holag Hasupa ya holag Tabbaot
44 ya holag Keros ya holag Siaha ya holag Padon
45 ya holag Lebana ya holag Hagaba ya holag Akkub
46 ya holag Hagab ya holag Salmay ya holag Hanan
47 ya holag Giddel ya holag Gahar ya holag Reayah
48 ya holag Resin ya holag Nekoda ya holag Gassam
49 ya holag Ussa ya holag Paseah ya holag Besay
50 ya holag Asnah ya holag Meunim ya holag Nepussim
51 ya holag Bakbuk ya holag Hakupa ya holag Harur
52 ya holag Baslut ya holag Mehida ya holag Harsa
53 ya holag Barkos ya holag Sisera ya holag Temah
54 ya holag Nesiah ya holag Hatipa.
55 Ya hanada'en holag nadan baal Solomon ya nadan holag Sotay ya holag Hasoperet ya holag Peruda
56 ya holag Jaala ya holag Darkon ya holag Giddel

57 ya holag Sepatiah ya holag Hattil ya holag Pokeret-Hasebaim ya holag Ami.
58 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan immanamut an holag nadan muntamuh nan Templo ya nadan holag nadan baal Solomon ya tuluy gahut ta han nahiyam ta duwa (392).
59 Ya wadada boy ibbadan immanamut an nalpuh ad Tel-Mela ya hi ad Tel-Harsa ya hi ad Kerub ya hi ad Addon ya hi ad Immer hidih ad Babilon. Mu ma"id ha tontonondah nalpuwan di a'ammodda ta panginnilaan hi'on nalpudah nadan tinanud Israel.
60 Ta hinada'en holag Delayah ya nadan holag Tobiah ya holag Nekoda ya onom di gahut ta han nabonglet duwa (652) di ngammutda.
61 Ya wadada boy ibbadan padi an holag Hobayah ya holag Hakkos ya holag Barsillay. Hituwen hi Barsillay ya inahawana nan imbabalen han hi Barsillay an i Gilead ot pamaaggot ngadanandah hi Barsillay an ngadan aman ahawana.
62 Mu hidin hama'onday nitudo'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda ya ma"id. Ta hiya nan aggeda mo inabulut an middumda hinadan padi.
63 Ot alyon mon nan gobelnador i dida hi adi mabalin an mi"anda hinadan midawat i Apu Dios an ingganah on waha padi hi mangiyusal hinan Urim ya Tummim.†
64 Ta hay bilangdan naminamin an immanamut ya napat ta duway libu ta han tuluy gahut ta nanom (42,360).
65 Ya nat'on bo nadan linala'i ya binabai an baalda an pituy libu ta han tuluy gahut ta tulumpulut pitu (7,337). Ya wadada boy duway gahut (200) an linala'i ya binabai an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan.
66 Ya hay bilang di kabayuh inyanamutda ya pituy gahut ta han tulumpulut onom (736). Ya duway gahut ta napat ta lima (245) nadan mul‡ an inyanamutda.
67 Ya hay bilang'en di kemelda ya opat di gahut ta tulumpulut lima (435) ya onom di libu ta han pituy gahut ta bainti (6,720) di dongkida.
68 Ya hidin wadada moh ad Jerusalem ya way ohah nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya nun'idatda nadan abalinanda an idat ta ma'usal hi iphodan nan Templo i diyen nipata'dogana tuwali.
69 Ta hay bilang an namin di indatda hinadan mangipangpangulu hinan tamu ya umeh limay gahut (500) di kilu an balitu' ya duway libu ta han pituy gahut ta han baintit pituy (2,727) kilu an silber ya hinggahut (100) an lubung di padi.§
70 Ya dadiyen immanamut an umat hinadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan udum ya nunhituda hi ad Jerusalem. Ya hanada'en mangipangpanguluh kanta ya nadan guwalya hinadan geyt ya nadan muntamuh nan Templo ya eda nunhitu hinadan boble an nun'ihaggon hidih ad Jerusalem. Ya hanada'en udum an ibbada an tinanud Israel ya eda nunhituh nadan numpumboblayanda tuwali.

3

Hay Nipaphodan Nan Punggobhan Hi Mi'nong

1 Hidin mi'apituh bulan hi immanamutan nadan tinanud Israel ya way oha i dida on wadadah nadan numpumboblayanda tuwali. Ya i diyen bulan ya wada han na'amungandan namin hi ad Jerusalem ta ipaphodda nan punggobhan hi mi'nong hidi.
2 Ya da Jesua an imbabalen Jehosadak an dida hinadan ibbanan padi ya nan gobelnador an hi Serubbabel an imbabalen Sealtiel an dida hinadan i'ibbana ya diday

† **2:63 2:63** Hidiyen Urim ya Tummim ya usalon nadan padi hi'on waday pohdondan mahmahan i Apu Dios.
‡ **2:66 2:66** Hanan mul ya imbabalen nan tinangbalan di dongki an kabayu. § **2:69 2:69** Nan Ezra 2 ya waday numpaddungandah nan Nehemiah 7 an umat hi ngadan di tagu ya boble mu nat'on di nungngadanda hinadan udum. Ya ta'on on hay bilang nadan balitu' ya silber ya agge numpaddung di udum hi ibagada.

nangiphod hinan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios. Ta nan nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baal Apu Dios di nangiyunnudanda hinadan atondan mangi'nong ya atbohdih nadan i'nongda.

3 Ya ta'on on waday takutdah nadan tatagun numpumbobleh nunlini''odanda ya iniphodda damdama nan punggobhan hi mi'nong ot i'nongda nadan nibaga tuwalin mi'nong i Apu Dios hinan amawmawi"it ya hinan mun'ahdom.

4 Ya hidi bon nadatngan nan nibagah nan tugun an pungngilinandah nan pun-nomnomnomandah nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan ya inunudda nan nitudo' hinan tugun din hi Moses. Ta ini'nongda nadan maghob an mi'nong hi abigabigat i diyen pituy algo.

5 Ta inaynayundan i'nong nadan maghob an mi'nong hi abigabigat ya nadan mi'nong hinan ngilin di nakayangan nan bulan ya an namin nadan mi'nong i Apu Dios hinadan nagtud an mangilin an algo ya ta'on on nadan inyalin nadan tatagu an ninomnomda tuwalin idawat i Apu Dios.

6 Ta hinan namangulun algo i diyen mi'apituh bulan ya ta'on on aggeda ni' inhipun an kina"utan nan pangigopnadandah nan Templo ya inhipunda mo tuwali an mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i Apu Dios.

Hay Nangiphodandah Nan Templo

7 Indani ya nangdat nadan tatagu hi pihhu ta ipabo'ladah nadan mumpahok hi batu ya nadan kalpentero. Ot mangdatda boh makan ya ma'inum ya manteka ta ihukkatdah kayiw hinadan i Tyre ya i Sidon te inyabulut nan patul hi ad Persia an hi Sayrus an eda mangalah kayiw an sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon. Ot iyanuddah nan baybay ta ingganah indatongdah ad Joppa.

8 Ot ihipunda an iphod nan Templo hidin mi'adwah bulan i diyen mi'adwah tawon hi dimmatngandah ad Jerusalem. Ya da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya hi Jesua an imbabalen Josadak ya nadan padi ya nadan udum an tinanud Libay ya numboboddangda an nuntamuh nan Templo. Ya hanada'en udum an tinanud Libay an nuntawon hi bainti (20) onu mahuluk ya diday mumpapto' hinadan muntamuh nan Templo.

9 Ya datuwen mumpapto' ya da Jesua hinadan imbabalena ya nadan i'ibana an dida hinadan holag Hodabiah an da Kadmiel an hina'amma. Ya atbohdih nadan imbabalen Henadad ya nadan apapuna an munhimboboddangda an mumpapto' hinadan muntamuh nan Templo.

10 Ta hidin nagibbuh nan pangigopnadandah nan Templo ya nunlubung nadan padi hinadan lubung di padi an inodnanda nadan trampeta ya ta'on on nadan ibbadan tinanud Libay an holag Asap ya inodnanda nadan simbal ta ipangpanguluda nan pundayawanda i Apu Dios an miyunnudan hinan imbagan handin patuldan tinanud Israel an hi David.

11 Ot ikankantaday pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios an alyonday,
Maphod hi Apu Dios.
Te hanan pamhodna i dita'un tinanud Israel ya ma"id ha pogpogna.

Ya way ohah nadan tatagu on pun'itkuknay pundayawna i Apu Dios an gapuh amlongda hi niphodan nan pangigopnadandah nan Templo.

12 Mu hidin tinigon nadan a'amamman padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an niphod nan pangigopnadandah nan Templo ya pun'olotday kogada te hidiyen iyammada ya adi umat hidin namangulun Templo an mapmaphod. Mu hanada'en udum ya ahitutukukdah amlongda.

13 Ta ma''id ha pa'inonglan te ahitutukukday udum ya ahikokogaday udum. Ta ma"adngol di tulingda.

4

Hay Nanattatakutan Nadan Binuhulda Hinadan Mangipaphod Hinan Templo

1 Hidin dingngol nadan binuhul nadan tinanud Judah ya tinanud Benjamin nan
immanamutandah ad Judah ot iphodda nan Templon nan Dios an dayawondan
tinanud Israel
2 ya immedah awadan da Serubbabel ya hi awadan nadan udum an ap'apun nadan
himpahimpamu'un an tinanud Israel ot alyonda i diday, Aga ta boddangan da'yu ta
iphod ta'u nan Templo te ta'on on da'mi ya dayawonmi nan Dios an dayawonyu.
Ya atbohdi an hiyay nangidawadawatanmih nadan ini'nongmi an nihipun hidin
nangiyaliyan din patul hi ad Assyria an hi Eserhaddon i da'mihtu.
3 Mu alyon Serubbabel ya hi Jesua ya nadan udum an ap'apu di, Adimi mahapul di
boddangyu. Ukod amin mangiphod hitun Templon nan Dios an dayawonmin tinanud
Israel. Te da'mi ya ammunay nangiyukodan nan patul hi ad Persia an hi Sayrus hi
mangat ituwen tamu.
4 Indani bo ya impatnan nadan tatagun nunhitu tuwali i diyen boble an tattakuton
nadan nibangngad an tinanud Israel ta way atondan mangidinong an mangipaphod
hinan Templo.
5 Mu nihipun tuwalih din numpatulan Sayrus hi ad Persia ta ingganah din
numpatulan Darius ya wadaday binayabayadan dadiyen binuhul nadan tinanud
Israel hinadan ap'apuhdi hi ad Persia ta ipadinongdah diyen tamu.

Hay Nuntudo'an Nadan Binuhul Hinan Patul Hi Ad Persia

6 Hidin namanguluh tawon hi numpatulan Serses hi ad Persia ya wada boy tudo' hi
impiyen nadan binuhul nadan i Judah an dakol di intudo'dahdi hi ipabahuldan dida.
7 Ya hidin hi Artaserses di patul hi ad Persia ya wada boy intudo' da Bislam ya
hi Mitredat ya hi Tabeel ya nadan udum an ibbada an impiyedah nan patul. Ya
hidiyen tudo' ya nihapit hi hapit di i Aram ta hiya nan gahin di waday mangibalin hi
pangibahaandah nan patul.
8 Ya wada boy tudo' hi impiyen nan nangatuy sa'adna an ap'apun munhilbih nan
patul an hi Rehum ya nan sekretalina an hi Simsay. Ya hidiyen tudo' ya dakol di
ipabahulda hinadan i Jerusalem.
9 Ta nuntudo'da an alyonday, Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Rehum an
ap'apu ya nan sekretali' an hi Simsay ya tudan ibba' an umat hinadan huwis ya
nadan ap'apun di i Erik hi ad Babilon ya nadan ap'apun di i Susa hi ad Elam
10 ya nadan udum an tatagun impiyen din nundongol an patul an hi Asurbanipal
hi ad Samaria ya hinadan udum an bobleh daggah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates.
11 Hituwen tudo'mi i he"a apu patul ya nalpu i da'mi an baalmuh tun daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates.
12 Te pinhodmi an ipa'innila i he"a an patulmi an hantudan Judyu an immanamut
hituh ad Jerusalem an nalpuh ad Babilon ya teen pun'iphodda tun bobleda. Yaden
hituwen boble ya boblen di mumpungngohe ya adi maphod di pangatdan tatagu. Ya
teen pun'iphodda nadan gopnad nadan binattun alad ot adi madne ya gibbuhonda.
13 Ya manu'eh ipa'innilamin he"a ya onha igibbuhda an ipaphod hituwen boble
ya ta'on on nadan binattun alad tun bobleda ya ma"id ha bahhona an idinongdan
mumbayad hinadan buwisda an midat i he"a an patul ya nan buwis di intamuda
ya lutada. Ot athidi'ey ma'at ya kumittang di pihhum ya nadan udum an ma'amung
hinan pun'ap'apuwam.
14 Ya adimi pohdon an ma'at datuwe i he"a ta hiya nan ipa'innilamin he"a datuwen
ma'ma'at.

15 Ya ha boy ohah ibagami ya daan mo ta ipahama'mu nadan nitud'an an namin
di na'na'at hidin kanaman ituwen boble. Ot immannung an ma'innilaam an hituwen
boble ya boblen nimpen di mumpungngohen tatagu. Te ta'on tuwali on hidin
kanaman ya dakol di inatdah mangipahakit hi nomnom handidan namangulun patul
ya ta'on on handidan gobelnador hinadan udum an boble. Ta hiya nan nadadag tun
bobleda te athidiy a'atda.
16 Ta hiya nan ipa'innilami nimpen he''a datuwe te innilami an onha miphod tun
boble ya mipaphod tun binattun alad tuwen bobleda ya ma"id mo ha abalinam an
mun'ap'apu hitudan bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.

17 Ot ipiyen damdaman nan patul nan pambalna an alyonay,

Hituwey tudo''un da'yu Rehum an ap'apu ya nan sekretalim an hi Simsay ya da'yun
namin an nunhituhna hi ad Samaria ya hinadan udum an boblehna hi daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates. Hanat malinggop ayun namin.
18 Hanan tudo'yu ya impabaha' ot ibalindah nan hapitmi.
19 Ot ipahama"u nadan nitud'an an namin di na'na'at ya na'innilaa' an immannung
an nihipun hidin kanaman ya hinaen bobleh ad Jerusalem ya boblen di mumpungn-
gohen tatagu te nginheda handidan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya dakol
di ina'inatda an adi maphod.
20 Ya na'innilaa' bo an nundongol nadan napalpalog an patul hinah ad Jerusalem ya
hinadan boble hinah daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Ta diday
numbayadan nadan tataguh buwisda an midat hinan patul ya nan buwis di intamuda
ya nadan lutada.
21 Ot hay ibaga' ya iyuldinmu ta idinongda an mangipaphod i naen bobleda ta
inggana hi'on ha"on di mangibaga hi ituluyda.
22 Ot hanat atonyu tun ibaga' ta adi ma'at dadiyen adi maphod an atonda hi ad
uwani an ha''on di patul.

23 Ta hidin binahan da Rehum ya hi Simsay ya nadan ibbadan ap'apu hidiyen tudo'
nan patul ya immedah ad Jerusalem ot ipadinongda nadan Judyu an mangipaphod i
diyen bobleda.

24 Ta i diyey nidinongan nan tamuh nan Templo hi ad Jerusalem ta ingganah din
mi'adwah tawon hi numpatulan Darius hi ad Persia.

5

1 Indani ya nan propeta an hi Haggay ya nan propeta an hi Sekariah an holag
Iddo ya impa'innilada nan pohdon Apu Dios an ibaga hinadan ibbada an Judyu an
nunhituh ad Jerusalem ya hinadan udum an boblehdih ad Judah.
2 Ta hidin dingngol da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya hi Jesua an imbabalen
Jehosadak nan impa'innilan dadiyen propeta ot ihipunda bon e ipaphod nan Templo
hidih ad Jerusalem. Ya bimmoddang dadiyen propeta i dida.

3 Mu hidin na'innilaan da Tattenay an gobelnador hinadan bobleh daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates ya hi Setar-Bosenay ya nadan ibbadan ap'apu
nan at'atton nadan tinanud Israel ot umedah ad Jerusalem ot alyonda i diday,
Nganney nangibaga i da'yu hi iphodyu tun Templo?
4 Ot mahmahanda boy ngadan nadan mangipiphod i diyen Templo.
5 Mu ta'on on athidi ya impapto' Apu Dios nadan ap'apun nadan Judyu ta aggeda
indinong an nuntamu. Ya ma"id ha abalinan dadiyen ap'apu hi ad Persia an
mangipadinong i dida ta lo'tat ot muntudo'dah nan patul an hi Darius. Ot ipiyen
damdaman nan patul nan pambalna i diyen tudo'da.

6 Ta hay intudo' da Tattenay an gobelnador ya hi Setar-Bosenay ya nadan udum an
ap'apuhdih nan daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates an impiyedah
nan patul
7 ya alyonday,
Hituwey tudo'min he"a apu patul.
Ya hanat nanongnan malinggop di pun'ap'apuwam.
8 Nuntudo' ami te pinhodmi an ipa'innila i he"a an patulmi an imme ami hi ad Judah
ya tinigomi an pun'iphod nadan tataguhdi nan Templon nan na'abbaktun Dios. Ya
hanadan o"ongal an batu ya kayiw an dinangal di pun'iphodda hinadan dingdingna.
Ya tinigomin ihamaddan muntamu ta agge nadne ya matigoy tinamuwanda.
9 Ya minahmahanmi hinadan ap'apuda hi'on nganney nangibaga i dida an
ipaphodda nan Templo.
10 Ya minahmahanmi boy ngadanda ta ipa'innilami i he"ay ngadan nadan
mangipangpangulu i diyen tamu.
11 Ya alyonday, Da'miy baal nan Dios hi ad abunyan ya tun luta. Ya hituwen Templo
an iphodmi ya iniphod tuwalin din nundongol an patulmin tinanud Israel.
12 Mu gapuh nangipabungotan handidan a'ammodmi i Apu Dios ya inyabulutna ta
na'abakdah din nangubatan din i Kaldea an hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon.
Ta pina"ihna tun Templo ot iyeda handidan a'ammodmi hi bobleda.
13 Mu ta'on on athidiy na'at ya hidin namangulun tawon hi numpatulan din hi
Sayrus ya inyuldina ta mabalin an iphodmih tuwen Templo.
14 Ya ta'on on hanadan balitu' ya silber an usal ituwen Templo an inalan din hi
Nebukadnesar ot iyenah nan templon nadan diosna hidih ad Babilon ya imbangngad
Sayrus i Sesbasar. Ta hiyay nangiyukodana i dadiye ya hiya boy pinto'nan gobelnador
hituh tun ad Judah.
15 Ot ibagana i Sesbasar ta iyalidahtuh ad Jerusalem dadiyen usal. Ya imbagana bo
an ipaphodda nan Templo hinan timma'dogana tuwali.
16 Ta hiya nan hidin immanamut da Sesbasar ot ipaphodda nan gopnad nan Templo
hitun ad Jerusalem. Ta ingganah ad uwani ya teen mun'iphod mu agge ni' nagibbuh.
17 Ot hi'on mabalin apu patul ya ipahama'muy nitudo'an an namin di na'na'at ya
uldin hi ad Babilon ta panginnilaan hi'on immannung an waday inyuldin din patul
an hi Sayrus an iphodda tun Templo hituh ad Jerusalem. Ya impa'innilam i da'mi
hi'on nganney pohdom hi ma'at.

6

Hay Nahama'an Nan Nitudo'an Din Inyuldin Sayrus

1 Ot iyuldin nan patul an hi Darius ta hama'onda nan nitudo'an an namin di niyuldin
hi ad Babilon hinan iha"adan nadan nitudo'an di uldin di patul.
2 Ya hinama'da nan nitudo'an diyen uldin hidih nan palasyu hi ad Ekbatana hidih
ad Media.
Ya hay nitudo' hidi ya alyonay,
3 Hidin namangulun tawon hi numpatulan Sayrus ya impitudo'na han uldin an
mahapul an ma'at hinan Templo hi ad Jerusalem an alyonay,
Hanat miphod nan Templo hi ad Jerusalem hidih nan nipabunana tuwali. Ta hidiy
pangiyayanda hinadan midawat ya mi'nong i Apu Dios. Ya tigonyu ta nahiyam (90)
di umpiy tinagena ya nahiyam (90) di umpiy binillogna.
4 Ta hay a'atna ya ma'u'uhhun di tulun batun nipniphod an napahok on ahi nibattan
ha ohay dinangal. Ya hay mumbayad hinadan ma'usal ya hay gubilnu.

5 Ya hanat mipabangngad nadan silber ya balitu' an usal hinan miphod an Templo
hi ad Jerusalem. Ya tigonyu ta mipabangngadda hinan niha"adanda tuwali hidin
nangalan din patul an hi Nebukadnesar ot iyalinahtuh ad Babilon.
6 Ta hidin binahan nan patul an hi Darius nan nitudo' an uldin ot ipiyena nan
pambalna an alyonay, Hituwey tudo"un da'yu Tattenay an gobelnador hinadan boble
hi daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya i he"a Setar-Bosenay ya
hinadan ibbayun ap'apu i naen boble. Te na'innilaa' eh'a tee an immannung nan
imbagada ot hanat adi ayu umeh awadanda an e tumaktak
7 ta inaynayundan iphod nan Templo. Ya ukod nan gobelnadorda ya nadan
ap'apudan Judyu an mangipaphod hinan Templo hinan nipabunana tuwali.
8 Ot tee an iyuldin'u ta boddanganyuot nadan ap'apun nadan Judyu. Ta hanadan
mibayad hinadan mahapulda ya malpuh nadan buwis an inamungyuhnah daggah
nan wangwang ta way aton nan tamudan minaynayun.
9 Ya atbohdi an adiyu ibahhon idat nadan ibagan nadan padidah ad Jerusalem i
da'yu an umat hinadan bulug an baka ya nadan tangbal an imbabalen di kalnero
onu nadan nahikon an tangbal an kalnero ta waha i'nongda hi maghob an mi'nong
i Apu Dios. Ya ta'on on hanadan alina ya ahin ya bayah ya manteka an idawatda ya
adiyu ibahhon idat hi binigat.
10 Ta waha idawatdah umipa'amlong i Apu Dios ta wan idasalana' i dida ta wan
wagahana' i hiya ya ta'on on hanadan imbabale'.
11 Ya inyuldin'u bo tee ta nan tagun adi mangunud i datuwen imbaga' ya
guyudonda ha ohah nadan dinangal di balena ya hinulitanday udduna ya intudukdah
way palagpagna ta ihawwangnah aluguugna ya impato'da ta ingganah mate. Ya
pina"ihday balena.
12 Ya hanat nan Dios an namili hi ad Jerusalem ta hidiy adayawana ya ipa'abaknah
gubat nan patul onu nadan tatagu an mamallog ituwen uldin onu nan e mama"ih
hinan Templo. Ha"on an patul an hi Darius di nangiyuldin ituwe ot mahapul an
ma'unud.

Hay Nangiyappitandah Nan Templo I Apu Dios

13 Ta hidin binahan da Tattenay an gobelnador ya hi Setar-Bosenay ya nadan
ibbadan ap'apu ya inunuddah diyen inyuldin nan patul an ma"id ha imbahhoda.
14 Ot inaynayun nadan ap'apun nadan Judyu an nangipaphod hinan Templo an
inunudda nadan tugun nadan propeta an hi Haggay ya hi Sekariah an holag Iddo. Ta
inggibbuhda nan Templo an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios i didan tinanud
Israel ya atbohdi an inunudda nadan inyuldin nadan patul hi ad Persia an da Sayrus
i da Darius ya hi Artaserses.
15 Ta niphod nan Templo hidin mi'atluh algo hinan bulan di Adar* i diyen mi'anom
di tawon hi numpatulan Darius.
16 Ta hidin niphod nan Templo ya nadan tinanud Israel an umat hinadan padi ya
nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan ibbadan immanamut an niye ni' hi ad Babilon
ya nunhiglay amlongda an nangiyappit i Apu Dios hinan Templo.
17 Ta hay ini'nongda i diyen nangiyappitandah nan Templo ya hinggahut (100) di
bulug an baka ya duway gahut (200) di tangbal an kalnero ya opat di gahut (400)
di imbabalen di kalnero ya himpulut duway (12) tangbal an gulding. Ya datuwen
gulding di mi'nong hi apakawanan di bahul nadan himpulut duwan (12) tinanud
Israel.

---

* **6:15 6:15** Nan Adar ya hidiye nan mi'ahimpulut duwa an bulan hinan kalendar di Hebrew an hidiye nan ma'udin duminggu hinan Peblelo ya nan mamangulun duminggu hinan Marso hi ad uwani.

18 Ot ibagaday tamun nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ta way ohaon
waday niyukod hi tamuna hinan Templo. Ta na'unud nadan nibaga hinan Nitudo' an
Tugun Moses.

Hay Nginilindah Din Mi'apulut Opat Di Algoh Din Namangulun Bulan

19 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di algoh nan namangulun bulan† ya nginilin
dadiyen immanamut an nalpuh nan niyayandah ad Babilon nan punnomnomno-
mandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
20 Ta nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya inatda nadan nibagan atonda
ta mibilangdah malinis. Ot ahi mohpe paltiyon nadan udum an tinanud Libay nadan
imbabalen di kalnero an i'nongda i diyen mangilin an algo.
21 Ot mangandan namin nadan immanamut an tinanud Israel ya ta'on on hanadan
nunhituhdi an bokon Judyu an hi Apu Dios di un'unudonda ta adida mo aton nan adi
maphod an pangat di bokon Judyu.
22 Ot inayunda bon ngilinon hi pituy algo nan panganandah nan tinapay an agge
nadduman hi yist. Ta nunhiglay amlongda te inniladan hi Apu Dios an dayawondan
tinanud Israel di nangipa'uleh nan patul ta binoddangana dida hi nangipaphodandah
nan Templo.

7

Hay Dimmatngan Ezra Hi Ad Jerusalem

1 Hidin numpatulan Artaserses hi ad Persia ya dimmatong hi ad Jerusalem hi Ezra
an imbabalen Serayah. Hi Serayah ya imbabalen Asariah an hina' Hilkiah.
2 Hi Hilkiah ya imbabalen Sallum an imbabalen Sadok. Hi Sadok ya imbabalen
Ahitub.
3 Ya hi Ahitub ya imbabalen Amariah an imbabalen Asariah an hi na' Merayot.
4 Hi Merayot ya imbabalen Serahiah an imbabalen Ussi an hi na' Bukki.
5 Ya hi Bukki ya imbabalen Abisua an imbabalen Pinehas an hi na' Eleasar. Hi
Eleasar ya imbabalen din nabaktun padi an hi Aaron.
6 Ya hituwen hi Ezra ya nalpuh ad Babilon. Hiya ya muntudtudu ya na"innilana
nan Nitudo' an Tugun Moses an indat Apu Dios i dida an tinanud Israel. Ya hi Apu
Dios di bimmoddang i hiya ta an namin di imbaganah nan patul on inabulutna.
7 Ta ta'on on hidin nangibagaanah nan patul an umeh ad Jerusalem ya inabulutna.
Ta immeh din mi'apituy tawon hi numpatulan Artaserses an wadaday ni'uyug i hiya
an ibbana an tinanud Israel an padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an umat
hinadan mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan ya nadan mungguwalyah
nadan geyt ya nadan mumpuntamuh nan Templo.
8 Ta hay dimmatonganda hi ad Jerusalem ya i diyen mi'alimah bulan i diyen
mi'apituh tawon hi numpatulan Artaserses hi ad Persia.
9 Yaden hay nanaynandah ad Babilon ya hidin namangulun algo i diyen naman-
gulun bulan. Ot gapuh boddang Apu Dios ya malinggopda an dimmatong hi ad
Jerusalem hinan namangulun algo i diyen mi'alimah bulan.
10 Ya hi Ezra ya innaynayunan nangun'unud hinadan inada'adalna an tugun Apu
Dios ya atbohdi an itanudduna dadiyen tugun hinadan ibbana an tinanud Israel.

Nan Tudo' Nan Patul I Ezra

11 Handi ta'wa an akakan da Ezra ya wada han tudo' an indat nan patul an hi
Artaserses i hiya. Ya hay nitudo' hidi ya alyonay,

† **6:19 6:19** Nan mamangulun bulan hinadan Judyu ya hidiye nan ma'udin duway duminggu hinan Marso ta ingganah an mamangulun duminggu hinan Abril hi ad uwani.

12 Ha"on an nabaktun patul an hi Artaserses ya muntudo'a' i he"a Ezra an padi
ya manudtudu hinadan tugun Apu Dios hi ad abunyan. Ot hanat nanongnan
malinggop'a.
13 Ha"on teey mangibaga an nadan tinanud Israel an wahtuh tun pun'ap'apuwa'
ya iyabulut'u an umanamut ayuh ad Jerusalem an ta'on on da'yun padi ya nadan
ibbayun tinanud Libay.
14 Ot da'mi teeh tudan ibba' an pitun uggan muntugun i ha"on ya iyabulutmi nimpen
ume'a ta em tigon di a'at nadan tatagu hi ad Jerusalem ya hinadan udum an boblehdi
hi ad Judah hi'on un'unudonda nadan tugun Apu Dios an niyukod i he"a.
15 Ya wa'et ume'a ya ni'yalam nadan silber ya balitu' an inamungmih tudan uggan
muntugun i ha"on an datuwe nadan pinhodmin idawat i Apu Dios an dayawonyun
tinanud Israel hidih nan Templo hi ad Jerusalem.
16 Ya ni'yalayu bo nadan silber ya balitu' an amungonyuh tun ad Babilon. Ya atbohdi
nadan ninomnom tuwalin nadan ibbam an padi ya nadan udum an ibbayun tinanud
Israel an idawat i Apu Dios ta ma'usal hidih nan Templo.
17 Ta nadan pihhu an midat di pumbayadyuh nadan i'nongyu i Apu Dios hinan
punggobhan hi maghob an mi'nong hidih nan Templo an umat hinadan bulug an
baka ya nadan nahikon an tangbal an kalnero ya nadan tangbal an imbabalen di
kalnero ya nadan alina ya ma'inum.
18 Ya wada'ey mabati hinadan balitu' ya silber ya punhahapitanyu hinadan ibbayu
an Judyu di pangiyatanyu mu ta miyunnudan damdama hinan innilayu an pohdon
Apu Dios.
19 Ya hanada'en nidat i he"a an balitu' ya silber an usal ya em idawat i Apu Dios
hidih nan Templo ta ma'usal damdamahdi.
20 Ya wadada'ey udum an mahapulyu hinan Templo ya mabalin an iyalayuh nan
pihhun di gubilnuy pamayadyu.
21 Ot ha"on teen patul an hi Artaserses di nangitudo' ituwe ta an namin ayu an
niyukodan di pihhun di gubilnu hinah nadan boble hi daggah nan wangwang an
nungngadan hi Euprates an wada'ey ibagan tuwen hi Ezra hi mahapulna ya idatyu.
Te hi Ezra ya padi an na"innilana nadan tugun Apu Dios hi ad abunyan.
22 Ot mabalin an idatyuy umeh tuluy libu ta han opat di gahut (3,400) di kilun silber
ya limay gahut (500) di saku an wit* ya limay gahut ta nabongley (550) galon an
ma'inum ya limay gahut ta nabongley (550) galon di mantekan di olibo ya idattanyu
bo dida hi dakol an ahin.
23 Ya tigonyu ta adiyu ibahho an idat an namin nadan imbagan Apu Dios an ma'usal
hinan Templo. Ta ma"id ha gumalat hi bumungotana i ha"on ya hinadan holag'u an
mun'ap'apu hi udum hi algo.
24 Ya adi ayu mumbaga hi buwis hinadan padi ya hinadan ibbadan tinanud Libay
an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan ya mungguwalya hinadan geyt onu
nadan udum an muntamuh nan Templo.
25 Ya he"a'e Ezra ya hanat usalom nan la'ing an indat Apu Dios i he"a ta mumpili'ah
nadan mun'ap'apu ya nadan mangipanuh hi ma'ma'at hinadan boble hi daggah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya hanat ituddum nadan tugun Apu Dios an
nidinol i he"a hinadan agge nanginnila.
26 Ta nan tagun adi mangunud hinadan tugun Apu Dios ya ta'on on hanadan uldin
hitun pun'ap'apuwa' ya madusa ta mipapate onu mipiyeh udum hi boble onu midat
hi udum nadan lutana ya an namin nadan nabalol an wada i hiya onu mibalud.

Hay Nundayawan Ezra I Apu Dios

---

* **7:22 7:22** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English.

27 Hidin binahan Ezra nan tudo' nan patul ya nunhiglay amlongna ot alyonay,
Madayaw hi Apu Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u ta ta'on on nan patul
ya ongal di naminhodna an mipaphod nan Templo hi ad Jerusalem.
28 Ya innila' an gapuh boddang Apu Dios ya ma'ule nan patul i ha''on ya ta'on on
nadan nabaktuy sa'adna an munhilbih nan patul ya nadan uggan muntugun hinan
patul. Ya gapu boh boddang Apu Dios ya waday tulid'u an e nun'amung hinadan
ap'apu an ibba ta'un tinanud Israel ta ni'yalidan ha"on.

8

Nadan Ni'yanamut I Ezra Hi Ad Jerusalem

1 Datuwen nitudo' ya ngadan nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an tinanud
Israel an ni'uyug i ha"on ta immanamut amih ad Jerusalem hi nalpuwanmih ad
Babilon hidin nun'ap'apuwan Artaserses.
2 Ta hinan tinanud Pinehas ya hi Gersom ya hinan tinanud'en Itamar ya hi Daniel
ya hinan tinanud'en David ya hi Hatus
3 an holag Sekaniah. Ya hinan tinanud'en Paros ya hi Sekariah an dida hinadan
tulangna an hinggahut ta nabongle (150) an linala'i.
4 Ya hinan tinanud'en Pahat-Moab ya hi Eliehoenay an imbabalen Serahiah an didah
nadan duway gahut (200) an linala'in tulangna.
5 Ya hinan tinanud'en damdaman Sekaniah* ya hi Jahasiel an dida hinadan tuluy
gahut (300) an linala'in tulangna.
6 Ya hinan tinanud'en Adin ya hi Ebed an imbabalen Jonathan an didah nadan
nabonglen (50) linala'in tulangna.
7 Ya hinan tinanud'en Elam ya hi Jesayah an imbabalen Ataliah an didah nadan
napitun (70) linala'i an tulangna.
8 Ya hinan tinanud'en Sepatiah ya hi Sebadiah an imbabalen Michael an didah
nadan nawalu (80) an linala'in tulangna.
9 Ya hinan tinanud'en Joab ya hi Obadiah an imbabalen Jehiel an didah nadan
duway gahut ta himpulut walu (218) an linala'in tulangna.
10 Ya hinan tinanud'en Bani ya hi Selomit an imbabalen Josipiah an didah nadan
hinggahut ta nanom (160) an linala'in tulangna.
11 Ya hinan tinanud'en Bebay ya hi Sekariah an imbabalen nan bunat an hi Bebay
an didah nadan baintit walun (28) linala'in tulangna.
12 Ya hinan tinanud'en Asgad ya hi Johanan an imbabalen Hakkatan an didah nadan
hinggahut ta han himpulun (110) linala'in tulangna.
13 Ya hinan tinanud'en Adonikam ya nadan na'udin ap'apu i didan himpamu'un
an da Elipelet ya hi Jeuel ya hi Semayah an didah nadan nanom (60) an linala'in
tulangda.
14 Ya hinan tinanud'en Bigbay ya hi Utay ya hi Sakur an didah nadan napitu (70)
an linala'in tulangna.

Hay E Numpahama'an Ezra Hinadan Holag Libay

15 Ta inamung'u nadan mi'uyug i ha"on hidih nan way da'ging nan wa"el an
mangipluy hi ad Ahaba ot mun'allung amihdi hi tuluy algo. Ya na'innilaa' an manu
te wadaday padi mu ma"id ha ni'yalih nadan udum an ibbamin tinanud Libay.
16 Ta impa'ayag'u nadan ap'apu an da Elieser ya hi Ariel ya hi Semayah ya hi Elnatan
ya hi Jarib ya nan oha bo an hi Elnatan ya hi Nathan ya hi Sekariah ya hi Mesullam
ya nadan duwan nala'ing an muntudtudu an da Joyarib hinan oha bon hi Elnatan.

---

* **8:5 8:5** Hinadan udum an Biblia ya niddum nadan tinanud Sattu an hay ap'apuda ya hi Sekaniah an imbabalen Jahasiel.

17 Ot ituda"u dida hi ad Kasipya ta eda tigon nan ap'apuhdi an hi Iddo. Ta waha
ituda'na hinadan ibbanan niyukodan ni' di tamuh nan Templo ta mi'yalidan da'mi ta
waha muntamuh nan Templo.
18 Ya gapuh boddang Apu Dios ya impi'uyugda hi Serebiah an nala'ing an tagu an
nalpu hinan holag Mahli an apapun Libay an tinanud Israel. Ya in'uyugnay himpulut
walun (18) linala'i an imbabalena ya i'ibana.
19 Ya impi'uyugda bo da Hasabiah i Jesayah an nalpudah nan holag Merari
an imbabalen damdaman Libay ya nadan baintin (20) linala'i an i'ibada ya
a'amuna'onda.
20 Ya wadada boy ni'uyug an duway gahut ta han bainti (220) an tinanudan nadan
bumoddang hinadan tinanud Libay an muntamuh nan Templo an dadiye din pinilin
din patul an hi David ya nadan ap'apun munhilbin hiya hinan pun'ap'apuwana. Ta
ta'on on datuwe ya intudo"uy ngadanda.

21 Ta hidin wada amin namin hidih nan way wa"el an mangipluy hi ad Ahaba ot
ibaga' an mun'ulat ami ta mumpahpahmo' ami i Apu Dios ta ihwang da'mi ya nadan
imbabalemi ya an namin nadan wadan da'mi.
22 Te bumaina' an mangibagah nan patul an waha pi'yaliyonah nadan tindalu ta
waha mungguwalyan da'mi te niluh an imbagami an hi Apu Dios ya ipapto'na nadan
tatagun mundinol i hiya. Mu nunhiglay pundusanah nadan adi mangun'unud i hiya.
23 Ta hiya nan nun'ulat ami nimpe ot mundasal ami ta ipapto' da'mi. Ya dingngol
Apu Dios nan dasalmi.

24 Ot piliyo' di himpulut duwa (12) hinadan ap'apun nadan padi ot iddum'u da
Serebiyah i Hasabiah ya nadan himpulun (10) i'ibadan tinanud Libay.
25 Ot iyukod'u i dida nadan ingkilumi an balitu' ya silber ya nadan udum an
nun'abalol an usal an indat nan patul ya nadan ap'apu an munhilbi i hiya ya nadan
uggan muntugun i hiya. Ya atbohdi nadan indat nadan ibbamin tinanud Israel an
wadahdi te pinhoddan waday ma'usal hinan Templo.
26 Ta hay dinakol nadan niyukod i dida ya baintit limay libuy (25,000) kilu an silber
ya nadan nat'onat'on an usal an silber an tuluy libu ta han waluy gahut ta nabongley
(3,850) kilu ya nan tuluy libu ta han waluy gahut ta nabongley (3,850) kilu an balitu'.
27 Ya niddum nan bainti (20) an balitu' an malukung an nahuluk hi waluy kilu. Ya
han mapmaphod an gombang an duwan malukung an umat hi balitu' di balolda.

28 Ot alyo' i diday, Da'yu ya niyappit ayu i Apu Dios ya atbohdi datuwen inyukod'u
i da'yu an niyappitda i Apu Dios. Ya datuwen balitu' ya silber ya datuwe nadan
ninomnom tuwalin nadan nangidat an midawat hinan Dios an dinayaw handidan
a'ammod ta'u.
29 Ot hanat halipodpodonyu datuwe ta inggana hi dumatngan ta'u hi ad Jerusalem.
Ya ahiyu inyehdih nan kuwartun nan nabaktun padi hidih nan way Templo ta
wahdida nadan ap'apun di padi ya nadan ibbayun tinanud Libay ya nadan ap'apu
ta'un tinanud Israel ta tigonday pangikiluwanyu ya ahiyu impaboltan i dida.
30 Ta alanda ta diday ukod an mangiyeh nan Templo.

31 Ta hidin mi'ahimpulut duway (12) algo i diyen namangulun bulan ya nakak
amihdih nan way da'ging nan wa"el an mangipluy hi ad Ahaba ot umanamut amih
ad Jerusalem. Ya ma"id ha nangubat i da'mih nan awon te impappapto' da'mi peman
i Apu Dios.
32 Ta hidin dimmatong amih ad Jerusalem ot mun'ible ami hi tuluy algo.

33 Ot i diyen mi'apat hi algo ya imme amihdih nan Templo. Ot ikilumin namin nadan
silber ya balitu' ya an namin nadan usal ot ipaboltanmi hinadan padi an da Meremot
an imbabalen Uriah i Eleasar an imbabalen Pinehas. Ya i diyen nangipaboltananmi

ya wadada bohdi nadan ibbadan tinanud Libay an da Josabad an imbabalen Jesua i
Naodiah an imbabalen Binnuy.
34 Ta nitudo' an namin di bilangda ya kiluda.

Hay Ini'nong Nadan Immanamut An Tinanud Israel

35 Nadan ibba' an immanamut an tinanud Israel ya inyaliday mi'nong hi maghob
an mi'nong i Apu Dios an himpulut duwa (12) an bulug an baka ta nipong hinadan
himpulut duwan (12) tinanud Israel ya nahiyam ta onom (96) di nahikon an tangbal
an kalnero ya napitut pitu (77) an tangbal an imbabalen di kalnero. Ya han himpulut
duwa (12) an tangbal an gulding an mi'nong hi apakawanan di bahulmi an tinanud
Israel.
36 Ya inyeda bo nan tudo' nan patul hinadan ap'apu ya hinadan gobelnador hinadan
bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates. Ya hidin binahada ya
inunudda ta binoddangan da'mi ot mangdatda boh nadan mahapul hinan Templo.

9

Hay Nanginnilaan Ezra Hi Ni'yahawaan Nadan Judyu Hinadan Bokon Judyu

1 Hidin nala"uh di atnay algo ya immalida nadan ap'apumin tinanud Israel ot
alyonda i ha"on di, On innilam an dakol hitudan ibba ta'u an tinanud Israel an ta'on on
hanadan padi ya nadan udum an ibbayun tinanud Libay an mangmangngat hinadan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios an pangat handidan tinanud Kanaan an tinanud
Hit ya tinanud Jebus ya tinanud Amor ya tinanud Peres ya nadan i Ammon ya i Moab
ya i Egypt?
2 Te ni'yahawadah nadan binabaih tudan nunlini"odan an boble an bokon ta'u ibba
an tinanud Israel ya ta'on on hanadan linala'i an imbabaleda ya athidi boy inatda
ta hiya nan mibilang ta'u an tinanud Israel hi nalugit. Ya hay nangipangpangulu i
datuwen pangat ya nadan ibba ta'u an ap'apu ituwen boble.
3 Ta hidin dingngol'u datuwe ya namaaggot punhethet'uy lubung'u an ta'on on
nan niyoddah ot punhupdut'uy balbas'u ya ibu"u. Ot umbuna' ot dumidinnonga'
te nunhiglay e' umukayungan i dadiyen na'at.
4 Indani ya na'amungdah awada' nadan tatagun nanginnilah nan hapit Apu Dios an
tumattakutda an gapu i dadiyen adi maphod an inat nadan immanamut an ibbami
an tinanud Israel. Mu innaynayun'un inu'umbun hidi ta inggana ot madatngan nan
i'nongan nan maghob an mi'nong hinan mun'ahdom.
5 Ot ahiya' mohpe tuma'dog an nunnanong hi adol'u nadan nahethet an lubung'u
an ta'on on nan niyoddah. Ot inayun'u an mundu"un ot itagge' di ta'le'
6 ot mundasala' an alyo' di,
Apu Dios, nunhigla tayyay bain'u an mangitangad i he"a. Te nunhiglay numbahu-
lanmi i he"a an onha matigo ot dakkodakkol an paddungnay dimmatong hi ad lagud.
7 Te nihipun tuwali i handidan a'ammodmi ta inggana tayya i da'mi hi ad uwani
ya nunhiglay emi numbahulan i he"a. Ta hiyah tuwey gapunah nangiwalongam i
da'mi ta ginubat da'mi hinadan binuhulmi ta nun'a'ateday dakol hinadan ibbami ot
iye da'mi an nabati hi udum an boble an ta'on on hanadan patulmi ya nadan padi.
Ot pulhonda nadan lutami ya nadan nun'abalol an usalmi. Ta ingganah ad uwani ya
nunhiglay emi nibabainan.
8 Mu ta'on on athidi ya himmo' da'mi damdama i he"a Apu Dios ta wadaday nabati
i da'mi ot boddangan da'mi ta teen immanamut ami an nalpuh nadan boble an
niyayanmi ta malinggop ami mohpeh tun boble an niyappit i he"a. Ta hiya nan
nunhiglay amlongmi te adi mo nunhiglay emi punligatan.
9 Ya ta'on teeh on sinakup da'mi hinadan i Persia mu agge da'mi ingnganuy te
gapuh nan munnananong an pamhodmu i da'mi ya himmo' da'mi. Ta agge da'mi

impapate hinan patul hi ad Persia ta tee an ad uwani ya inyabulutmu an umanamut
ami ta iphodmi tun Templo ya tudan binattun alad. Ta ma''id mo ha itakutmih tun
ad Jerusalem ya an namin an bobleh tun ad Judah.
10 Mu nganne nin mahan boy pambalmi i he"a hi ad uwani an teen aggemi
inun'unud nadan tugunmu
11 an imbagam i handidan baalmu an propeta an hanan boblen pangiyayam i
dida ta eda punhituwan ya nunhiglan umipabungot i he"an Dios di pangat nadan
tataguhdi.
12 Ta hiya nan pinadanam i dida an adida iyabulut nadan imbabaleda an
mi'yahawah nadan tataguhdi. Ya adida boddangan nadan tataguhdi hinan eda
kumadangyanan. Ot atonda'ehdi ya minaynayun di pamoddangam i dida ta
nanongnan mabikahda ya dakol di ibungan di itanomda ta waday itanudda. Ya nan
lutahdi ya mumbalin hi lutada hi inggana ta mabalin an ipaboltanda i da'min holagda
tee.
13 Mu agge inun'unud handidan a'ammodmi nadan imbagam i dida ta na'at i dida
nan imbagam an pundusam an gapuh nadan numbahulanda. Mu aggem nunhiglaon
di inatmun nundusa ta wada ami tee han nabati.
14 Ot undan nin bo atonmi hi ad uwani datuwe ta mi'yahawa ami bo i datuwen
tatagu an mangmangngat hinadan nunhiglan umipabungot i he"an Dios. Yaden
innilami an onha atonmi datuwe ot undan nin bo adi da'a pabungoton ta dadagon
da'mi ya mina"id da'mi mahan mon namin.
15 Mu he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel ya nipto' di pangatmu an
dusaom nadan mangibahhoh nadan tugunmu. Mu ta'on on athidi ya himmo' da'mi ta
aggem inyabulut an mama"id amin namin ta wahtu ami tee han nabati. Ot ad uwani
ya abulutonmi an numbahul ami ta hiya nan nunhiglay bainmin he"a.

10

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tatagu Hi Bahulda

1 Hidin nunlu'bub hi Ezra hi hinangngab nan Templo an mundasal an nunhiglay
kogana on pun'ibaganay numbahulanda an tinanud Israel i Apu Dios ya na'amungdah
awadana nadan ibbana an tinanud Israel an ta'on on hanadan u''unga ya binabai an
nunhigla damdamay kogada.
2 Ya indani ya alyon Sekaniah an imbabalen Jehiel an holag Elam i Ezra di,
Abulutonmi an numbahul ami i Apu Dios hi nangibahhawanmi hinadan tuguna. Mu
ta'on on athidi ya innila' an pakawanon dita'u i Apu Dios.
3 Ot aga ta hahapiton ta'u ta ibaga ta'un Apu Dios an ibolhe* ta'u nadan ahawa ta'u
an bokon ta'u ibba an tinanud Israel ya impi'uyug ta'u nadan imbabale ta'u hinadan
hi inada. Ta unudon ta'u nan ibagan ibba ta'u an hi Ezra ya nadan udum an tatagun
mangun'unud hinadan tugun Apu Dios. Ot hanat aton ta'u datuwe ta miyunnudan
hinan tugun Apu Dios.
4 Ot agam Ezra ta atom nan innilam an maphod hi atonmi. Ot nundadaan amin
mangat hinan pohdom an ma'at.
5 Ot tuma'dog hi Ezra ot ibagana hinadan ap'apun nadan padi ya nadan ibbada
an tinanud Libay ya an naminda an tinanud Israel hi'on tobalonda an aton hidiyen
imbagan Sekaniah. Ya an naminda ya inabulutda.
6 Indani ya immaan hi Ezra hidih nan way potto' nan Templo ot umehdih nan
kuwartun iha''adan Johanan an imbabalen Elyasib hidih nan Templo. Ot hidiy
umohnongana i diyen nahdom an innaynayuna an nun'ulat te nunhiglay ena
umukayungan hinadan numbahulan nadan ibbanan tinanud Israel.

* **10:3 10:3** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

7 Ot ituda'da nadan ap'apu an e mangipa'innilah ad Jerusalem ya hinadan udum an
bobleh ad Judah an ma'amungdan namin nadan tinanud Israel hidih ad Jerusalem.
8 Ot ibagada an mala"uh'ey tuluy algo ya hanadan adi mi'yamung ya hay hinahapit
nadan ap'apu an umat hinadan mangipangpangulu i dida hi atondah nadan adi
mi'yamung ya alandan namin nadan nabalol an wadan dida ya ta'on on nadan lutada.
Ya adida mo mibilang hi tinanud Israel.
9 Ta i diyen mi'atluh algo an hidiye nan mi'abaintih (20) algo i diyen mi'ahiyam
di bulan ya na'amungdah ad Jerusalem hinan lita"angan nan Templo nadan linala'in
tinanud Benjamin ya tinanud Judah. Ya way ohaon munggagayonggong hi takutna
an gapuh nadan numbahulanda ya nidniddum bo udot an na"aktolda te inlotna han
udan.
10 Ot alyon Ezra i diday, Da'yu ya imbahhoyu nadan tugun Apu Dios ta ni'yahawa
ayu hinadan binabai an nalpuh udum hi boble ta hiya nan namamay bahul ta'un
tinanud Israel.
11 Ot ad uwani ya ibagayuh nan Dios an dinayaw handidan a'ammod ta'u an da'yu
ya numbahul ayu i hiya. Ya inatyu nan innilayun umipa'amlong i hiya. Ta ibolheyu
nadan ahawayu an bokon ta'u ibba an tinanud Israel. Ya hanat idinongyu mon
mangat hinadan pangatda.
12 Ya initkuk nadan tataguy pambaldan alyonday, Immannung an numbahul ami.
Ot ta'omman ya inatmi danaen imbagam.
13 Mu dakkodakkol ami tayya ya te bo udot an nunhigla han udan ta na"aktol ami.
Ya ituwe tayyan dinakolmi ya undan nin magibbuh i ha hin'algo onu duway algo te
nunhigla tayyay emi numbahulan.
14 Daan mo bahan ta ta'on on hanadan ap'apumiy bumoddang an mangipanuh hi
atonmi. Ta an namin ami an ni'yahawa hi bokon ta'u ibba an tinanud Israel ya waday
napinto' hi algo hi umaliyanmihtu an i'uyugmi nadan mangipangpangulu i da'mi ya
nadan ap'apu hinan numboblayanmi ta wan mapanuh di aton di hinohhan da'mi. Ta
aton ta'u datuwe ta wan ma'ubayay bungot Apu Dios i dita'u.
15 Ya timbal nadan tataguh diye an ammuna da Jonathan an imbabalen Asahel ya
hi Jahseyah an imbabalen Tikbah di agge naminhod ya inunnudan nadan duwa an
tinanud Libay an da Mesullam i Sabbetay.
16 Ot piliyon nan padi an hi Ezra nadan ap'apu hinadan himpahimpamu'un ot
itudo'nay ngadanda. Ta i diyen namangulun algo i diyen mi'apuluh bulan ya
inhipunda an munhumalya hinadan ni'yahawa hi bokonda ibba an tinanud Israel.
17 Ta hidin nalpah di tuluy bulan ya inggibuhda an nunhumalya hinadan linala'i
an ni'yahawa hi bokonda ibba an tinanud Israel.

Hanadan Ni'yahawah Bokonda Ibban Tinanud Israel

18 Datuwe nadan holag di padi an ni'yahawa hinadan binabai an nalpu hi udum hi
boble an hinan holag'en Jesua an imbabalen Josadak hinadan i'ibana ya da Maaseyah
i da Elieser ya hi Jarib ya hi Gedaliah.
19 Ya imbagada an ibolheda nadan ahawada ot inayundan i'nong han tangbal an
kalnero ta ni'nong hi apakawanan di bahulda an aggeda inatta.
20 Ya hina'en holag Immer ya da Hanani i Sebadiah.
21 Ya hina'en holag Harim ya da Maaseyah ya hi Elijah ya hi Semayah ya hi Jehiel ya
hi Ussiah.
22 Ya hina'en holag Pasur ya da Elioenay ya hi Maaseyah ya hi Ismael ya hi Netanel
ya hi Josabad ya hi Elasah.
23 Ya hinada'en udum an ibbadan tinanud Libay ya da Josabad ya hi Simey ya hi
Kelayah an hay ohah ngadana ya hi Kelita ya hi Petahiah ya hi Judah ya hi Elieser.

24 Ya hinada'en holag nadan mangipangpanguluh kanta ya hi Elyasib. Ya hinada'en
mungguwalya hinadan geyt nan Templo ya da Sallum ya hi Telem ya hi Uri.
25 Ya nada'en udum an tinanud Israel an ni'yahawah nadan udum an tatagu ya
hinada'en holag Paros ya da Ramiyah ya hi Issiyah ya hi Malkijah ya hi Mijamin ya
hi Eleasar ya hi Malkijah ya hi Benayah.
26 Ya hinada'en holag Elam ya da Mattaniah ya hi Sekariah ya hi Jehiel ya hi Abdi
ya hi Jeremot ya hi Elijah.
27 Ya hinada'en holag Sattu ya da Elioenay ya hi Eliasib ya hi Mattaniah ya hi Jeremot
ya hi Sabad ya hi Asisa.
28 Ya hinada'en holag Bebay ya hi Jehohanan ya hi Hananiah ya hi Sabbay ya hi
Atlay.
29 Ya hinada'en holag Bani ya hi Mesullam ya hi Malluk ya hi Adayah ya hi Jasub
ya hi Seal ya hi Jeremot.
30 Ya hinada'en holag Pahat-Moab ya hi Adna ya hi Kelal ya hi Benayah ya hi
Maaseyah ya hi Mataniah ya hi Besalel ya hi Binnuy ya hi Manasseh.
31 Ya hinada'en holag Harim ya da Elieser ya hi Isihah ya hi Malkijah ya hi Semayah
ya hi Simeon.
32 Ya hina'en tinanud Benjamin ya da Malluk i Semariah.
33 Ya hinada'en holag Hasum ya da Mattenay ya hi Mattattah ya hi Sabad ya hi
Elipelet ya hi Jeremay ya hi Manasseh ya hi Simey.
34 Ya hinada'en holag Bani ya da Maaday ya hi Amram ya hi Uel
35 ya hi Benayah ya hi Bedeyah ya hi Keluhi
36 ya hi Baniah ya hi Meremot ya hi Elyasib
37 ya hi Mattaniah ya hi Mattenay ya hi Jaasu.
38 Ya hinada'en holag Binnuy ya da Simey
39 ya hi Selemyah ya hi Nathan ya hi Adayah
40 ya hi Maknadebay ya hi Sasay ya hi Saray
41 ya hi Asarel ya hi Selemiah ya hi Semariah
42 ya hi Sallum ya hi Amariah ya hi Joseph.
43 Ya hinada'en holag Nebo ya da Jeyel ya hi Mattitiah ya hi Sabad ya hi Sebina ya
hi Jadday ya hi Joel ya hi Benayah.
44 Ta danae nadan linala'i an ni'yahawa hinadan binabai an nalpuh udum hi boble.
Mu inabulutda an atonda nan nahahapit. Ta imbolheda nadan ahawada ya nada'en
waday imbabaleda i dadiyen binabai ya impi'uyugdan dida.

Nehemiah

Hay A'at Tuwen Liblu An Nehemiah

Hi Nehemiah ya muntamuh nan patul an hi Artaserses hi ad Susa. Mu indani ya waday nangipa'innilan hiya an nalpuh ad Jerusalem an maligligatanda nadan tataguhdi. Ya ta'on on nipaphod nan Templo mu nunnanong an nadadag nadan binattun alad hi ad Jerusalem. Ta ma"id ha punhawan nadan tinanud Israel hinadan binuhulda an numbobleh nunlini"odanda.

Ot e mi'hapit hi Nehemiah hinan patul ta iyabulutna an ume ni' hi ad Jerusalem ta ena iphod di bobleda ya nadan binattun aladna ya inabulut nan patul. Ya hi Apu Dios di namoddang i Nehemiah an nangipangpangulu an nangiphod hinadan binattun alad hi ad Jerusalem an ta'on on wadaday binuhuldan mangiyadih pangiphodanda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangipaphodandah nadan binattun alad hinan nunlini"odan di ad Jerusalem (Nehemiah 1–7)
2. Hay nangibahaan Ezra hinadan tugun Apu Dios hinadan tinanud Israel ot muntutuyudah nan numbahulanda (Nehemiah 8–10)
3. Hay nangibunutanda hinadan tinanud Israel an e munhituh ad Jerusalem (Nehemiah 11)
4. Hay nangiyappitandah nan binattun alad hi ad Jerusalem i Apu Dios (Nehemiah 12)
5. Hay nundusaan Nehemiah hinadan adi mangun'unud hinan tugun Apu Dios (Nehemiah 13)

Hay Dasal Nehemiah

1 Ha"on an hi Nehemiah an imbabalen Hakaliah ya hituwey intudo''u an ina'inat'u.
Hidin bulan di Kisleb hidin mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Artaserses ya
wadaa' hi ad Susa an awadan nadan ap'apun munhilbih nan patul i diyen boble.
2 Ya himmawwang hi Hanani an ohah nadan i'iba' an wadaday nun'ibbanan
nalpudah ad Judah. Ot mahmahmaha' i diday a'at nadan ibbamin Judyu an
immanamut an nalpuh ad Babilon ya hay umatan nan boblemih ad Jerusalem.
3 Ya alyonday, Hanada'en ibba ta'un immanamut ya dehdin maligligatanda ya
nunhiglay pamihul nadan nunhituh nunlini''odan nan boble ta'u. Ya hana'en boble
ta'u ya nunnanong an napa''ih ya atbohdi nadan geyt an nunnanong di a'atda hidin
napu'ulanda.
4 Ya hidin dingngol'u dadiye ya kinumgaa' te mahkit ahan hi punnomnom'u dadiyen
na'at. Ta immukayungana' hi atnay algo an nun'ulata' ot dumasadasala' i Apu Dios
5 an alyo' di, Apu Dios an wadah ad abunyan, he"a ya na'abbaktu'a ya he"ay
tumakutanmi. He"a ya adim ibahhon aton nadan imbagam hinadan naminhod i
he"a ya mangun'unud hinadan tugunmu.
6 Ot hiya nan abigabigat ya ahodohodom on indasadasala' nadan baalmun tinanud
Israel. Abuluto' an numbahul nadan ibba' an tinanud Israel an ta'on on ha"on ya
nadan a'ammod'u. Ot hanat donglom tun dasal'u ta pakawanon da'mi.
7 Te nunhiglan adi maphod nadan ina'inatmi an aggemi inunud nadan tugunmu ya
tudtudum an imbagam i handin baalmun hi Moses.
8 Mu ta'on on athidi ya daan mo bahan ta nomnomnomom din imbagam i Moses
an alyom di, Wa'et adiya' un'unudon ya iwakat da'yuh abobboble.
9 Mu wa'et muntutuyu ayu ta un'unudonyu nadan tugun'u ya ta'on on idanay
awadanyuh tun luta ya amungon da'yu ta iye da'yuh nan boblen pinili' an iha"adanyu
ya pundayawanyun ha''on.

10 Ot hanadan ibba' an immanamut ya dida nadan baalmu ya tatagum an
inihwangmu an gapuh nan ongal an abalinam.
11 Ot daan mo bahan Apu Dios ta donglom tun dasalmih tudan ibba' an baalmun
nanongnan naminhod an mundayaw i he"a. Ya boddangana' bahan ta nan umaya' hi
ad uwanin e mi'hapit hinan patul ya mabalin an tobalona nan ibaga'.
I diyen timpu ya ha"on di niyukodan nadan inumon nan patul.*

2

Hay Immayan Nehemiah Hi Ad Jerusalem

1 I diyen bulan an Nisan* i diyen mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan Artaserses
ya numpahamul nan patul ot iye' nan inumona. Ya ma"id ha naniganah e'
immukayungan
2 ta hiya nan alyonay, Hay panigo' ya adi'a mundogoh mu tanganu on matigoh
angahmu an waday inomnomam?
Mu gapuh takut'u ya pamaaggot dindinnongana' ni'.
3 Ot ahi' alyon i hiya di, Hanat nanongnan minaynayun di pumpatulam apu patul.
Undan nganney ato' an mun'am'amlong yaden na'innilaa' an nan boblen nilubu'an
handidan a'ammod'u ya nanongnan wahdin nadadag ya ta'on on nadan geyt ya
nanongnan napa"ihda an nihipun hidin napu'ulanda?
4 Ya alyon nan patul di, Ot nganney pohdom hi ma'at?
Ot mundasala'
5 ot ahi' alyon di, Hi'on waday pangibilangmun ha"on an baalmu ya daan mo bahan
ta iyabulutmu ta umanamuta' ni' hi boblemi hi ad Judah ta e' ipaphod.
6 Ya alyonay, Hi'on ume'a ya anuud di pumbangngadam?
Ta hidin inyabulutnan umeya' ot ibaga' hi'on anuud di umaya' ya hay ibangngada'
yaden wahdih inayana an ni'ibun i hiya.
7 Ot alyo' bon hiyay, Ya daan mo bahan apu patul ta muntudo''a hinadan gobelnador
hinadan bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta iyabulutdan
mala''uha' hinan numboblayanda ya ta malinggop hi e' ala''uhan hidi ta ingganah
dumatonga' hi ad Judah.
8 Ya hi'on mabalin bo ya daan mo ta muntudo"a i Asap an mumpapto' hinan
muyungmu ta idattana' hinadan kayiw an ma'apyah dinangal nadan geyt nadan
pungguwalyaan an nihaggon hinan Templo ya ha iphodmi hinan alad di boblemi
ya ha iphod'uh bale'.
Ya gapuh boddang Apu Dios ya inabulut nan patul an namin nadan imbaga' i hiya.
9 Ot hidih din makaka' ya impi'uyug nan patul dohah nadan opisyal di tindalu
ya nadan tindalun nala'ing an muntakkeh kabayu. Ta hidin dimmatong amih nadan
bobleh daggah nan wangwang an nungngadan hi Euphrates ot pun'idat'u nadan tudo'
nan patul hinadan gobelnador.
10 Ya wadada han duwan ap'apu an da Sanballat an i Horon ya hi Tobiah an i
Ammon an nunhiglay akihda i da'min tinanud Israel. Ta hidin na'innilaanda nan
ninomnom'un e aton ya nunhiglay bungotda.

Hay E Nanigan Nehemiah Hinadan Alad Hi Ad Jerusalem

11 Hidin dimmatong amih ad Jerusalem ot mun'ible ami ni' hi tuluy algo.
12 Mu ma"id ha nangibagaa' hinadan impanomnom Apu Dios i ha"on hi ato' hidih
ad Jerusalem. Ta i diye an mi'atluh hilong i diyen tongan di labi ya bimmangona'

* **1:11 1:11** Nan niyukodan nan inumon nan patul ya nabaktuh diyen sa'ad te hiyay mihnod di sa'adna hinan patul. * **2:1 2:1** Nan Nisan ya hidiye nan mamangulun bulan hinadan Judyu an hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan godwan di Abril hi ad uwani.

ot i'uyug'u dohah nadan linala'i ot emi li'odon nan boble mu ha"on ya abuh di
nungkabayu
13 an ini'wamih nan geyt an pangi'wan an umeh nan nundotalana ot ipluymih
awadan nan bubun an nungngadan hi Jakal ot ume amih awadan nan geyt an
pangi'wan an umeh nan way bahhulaan. Ta tinigo' nadan nun'apa''ih an binattun
alad ya nadan napu'ulan an geyt.
14 Ot ipluymi boh nan geyt an pangi'wan an umeh nan way obob ot inaynayun-
mihdih nan pinhungdan nangadanan hi Pun'amhan Di Patul. Mu ma"id ha e'
pangipa'wan hinan nitakkaya' te dakol di nun'ihawan hinadan nun'apa"ih an alad
ya nadan geyt an nun'apu'ulan
15 ta hiya nan inipluymih nan nundotal ta na'tiggo' nadan nun'apa''ih an binattun
alad hidi. Ot inaynayunmi bon li'odon nan boble ta lo'tat ya imbangngadmih nan
nalpuwanmi an geyt an pangi'wan an umeh nan nundotalana.
16 Mu ma"id ha nanginnilah limmah'unanmi i diyen nahdom ya hi'on nganne nan
e' aton an ta'on on nadan ap'apuh ad Jerusalem ya nadan munhilbin dida ya nadan
padi ya an namin nadan mabalin an bumoddang hinadan matamuwan.
17 Indani ot ahi' mohpe alyon i dida di, Tigonyu'e tun boble ta'uh tun ad Jerusalem
an nunhiglay ena nadadagan te nunnanong an napa"ih tudan binattun alad ya nadan
geyt an nihipun hidin napu'ulanda. Ot daan mo ta mumboboddang ta'u ta ipaphod
ta'u nadan binattun alad ta wan adi minaynayun di e ta'u ibabainan.
18 Ot ibaga' i diday inat Apu Dios an namoddang i ha''on ya nan maphod an nangalin
nan patul i ha"on.
Ya alyonday, Ot ten deyaya. Eta'u ta eta'u ihipun an iphod.
Ot eda ihipun an muntamu.
19 Mu hidi bon dingngol da Sanballat an i Horon ya hi Tobiah an ap'apun di i Ammon
ya han i Arabia an hi Gesem ya ngihngihilan da'mi ya nunhiglay pangpangallida ya
pamihuldan da'mi an alyonday, On nganne ihya danaen at'atonyu? Undan pinhodyun
mi'buhul hinan patul?
20 Mu alyo' i dida di, Hi Apu Dios hi ad abunyan di bumoddang i da'mi ta ingganay
gibbuhonmi. Te da'mi tuwali nadan baalna an mangat i datuwen tamu. Mu da'yu'e
ya ma''id ha lebbengyu ituwen boblemih ad Jerusalem ya ma''id ha niyatan nadan
na'na'at ituwen boblemin da'yu.

3

Hanadan Nangiphod Hinadan Binattun Alad

1 Nan nabaktun padi an hi Eliasib ya hanadan ibbanan padi ya inhipundan e
nuntamu ot ipaphodda nan geyt an pangipa'wandah kalnero an miyeh nan Templo
ot iyappitdan Apu Dios ot ipaphodda nadan pantona. Ot ipaphodda bo nadan alad
ta ingganaot idatongdah nan natagen pungguwalyaan an nungngadan hi Meah* ot
iyappitda bon Apu Dios. Ot inaynayunda an ipaphod nan binattun alad ta ingganaot
idatongdah nan natagen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel.
2 Ya nadan i Jeriko di nanginayun an nangipaphod hinan binattun alad an mihu"up
i diyen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel. Ya hi Sakur an imbabalen Imri
di nangipaphod hinan bongwah diyen tinamuwan nadan i Jeriko.
3 Ya hanadan imbabalen Hassenaah di nangipaphod hinan geyt an nungngadan hi
ekan an iniphodda nadan dinangal ot ihamaddan iphod nadan pundakigan ya nadan
dakigda.

* **3:1 3:1** Nan Meah ya hay pangibalin di udum ya hinggahut.

4 Ot ipaphod pibon da Meremot an imbabalen Uriah an apapun Hakkos nan
binattun alad an mihu"up hinan geyt an nungngadan hi ekan. Ya nan hu"up nan
tinamuwan da Meremot ya impaphod Mesullam an imbabalen Berekiah an apapun
Mesesabel. Ot tamuwan damdaman Sadok an imbabalen Baanah nan hu"up nan
nangipogpogan Mesullam ot igibbuhnah diyen poto'na.
5 Ya hanabon hu"up nan tinamuwan Sadok ya tinamuwan nadan i Tekoa an ta'on
on aggeda bimmoddang nadan ap'apuda te adida pinhod an tamuwan nan inyukod
nadan mangipangpangulu i diyen tamuda.

6 Ya hana'en geyt an nungngadan hi Jesana ya impaphod da Joyada an imbabalen
Paseah an didah nan imbabalen Besodeyah an hi Mesullam. An iniphodda nadan
dinangal ot ihamadda bon iphod nadan pundakigan ya nadan dakigda.
7 Ya nan binattun alad an mihu"up i diyen geyt ya impatamun nan gobelnador hi
daggah nan wangwang an nungngadan hi Euprates hinadan i Gibeon an da Melatiah
ya hi Jadon an i Meronot ya nadan udum an i Mispah.
8 Ot tamuwan Ussiel an imbabalen Harayah an munlutuh balitu' nan hu"up
nan impatamun nan gobelnador. Ot tamuwan nan mangapyah bangbanglu an hi
Hananiah nan hu"upna ta ingganay indatongnah nan nangadanan hi abillog an
binattun alad.
9 Ot tamuwan Repayah an imbabalen Hur an ap'apun di godwan di ad Jerusalem
nan hu"upna.
10 Ya nan nangipogpogana ya nipotto' hi balen Jedayah an imbabalen Harumap
ta hiya piboy nuntamu i diye. Ot tamuwan Hattus an imbabalen Hasabneya nan
hu"upna.
11 Ot tamuwan da Malkijah an imbabalen Harim ya hi Hassub an imbabalen
Pahat-Moab nan hu"up nan nangipogpogan Hattus ot ipaphodda bo nan natagen
punha"angan hi tinapay.
12 Ya nan binattun alad an hu"upna ya tinamuwan da Sallum an imbabalen
Hallohes an ap'apun di godwan di ad Jerusalem an bimmoddang nadan binabain
imbabalena.
13 Ya da Hanun hinadan i Sanoah di nangipaphod hinan geyt an pangi'wan an umeh
nan nundotalana. Ta impaphodda ot ihamaddan iphod nadan pundakigan ya nadan
dakigda. Ot ipaphodda bo nan binattun alad an umeh opat di gahut ta nabongley
(450) metro ot idatongdah nan geyt an pangi'wan an umeh nan bahhulaan.
14 Ya hay nangipaphod i diyen geyt ya da Malkijah an imbabalen Rekab an ap'apuh
nan bobleh ad Bet-Hakkerem. Ot iphodda nadan pundakigan ya nadan dakigda.
15 Ya hana'e bon geyt an pangi'wan an umeh nan way obob ya iniphod Sallun an
imbabalen Kol-Hoseh an ap'apuh ad Mispah an iniphoddan inatopan ot inayundan
iphod nadan pundakigan ya nadan dakigda. Ot inayundan iphod nan binattun alad
an nipotto' hinan lobong an nungngadan hi Siloam an nihaggon hinan garden ni' di
patul. Ot inaynayunda bon iphod nan binattun alad ta inggana ot idatongdah nan
way madayyun awon an malpuh nan boblen David.

16 Ya nan imbabalen Asbuk an hi Nehemiah an ap'apun di godwan nan bobleh ad
Bet-Sur di nanginayun an nangipaphod hinan binattun alad an hu"up nan tinamuwan
Sallun. Ta hay tinamuwana ya ingganah nan potto' nadan lubu'an hinan boblen David
ot inaynayuna bo ta ingganah nan potto' nan pinhungdan lobong ya nan kampun di
titindalu.
17 Ot tamuwan nadan tinanud Libay nan hu"up nan tinamuwan Nehemiah an
impangulun Rehum an imbabalen Bani. Ya na'e bon hu"up nan tinamuwanda ya
tinamuwan nadan i Keilah an impangulun Hasabiah an ap'apun di godwan nan
bobleh ad Keilah.

18 Ot nan hu"upna ya tinamuwan nadan udum an ibbadan i Keilah an impangulun
nan imbabalen Henadad an hi Binnuy an ap'apun damdaman nan godwan nan
bobleh ad Keilah.
19 Ya nan nangipogpogan Binnuy an dommang nan tumikid hinan balen awadan
nadan usal di mi'gubat ya tinamuwan Eser an imbabalen Jesua an ap'apun di ohah
nadan bobleh ad Mispah ta ingganah nan dugguna.
20 Ya nan hu"up diyen duggun nan binattun alad ya tinamuwan Baruk an imbabalen
Sabay ta ingganah nan way balen nan nabaktun padi an hi Eliasib.
21 Ot nan hu"upna ya impaphod bon Meremot an imbabalen Uriah an apapun
Hakkos an inhipunah nan potto' nan awadan da Eliasib ta ingganaot mapogpog
hidiyen awadanda.
22 Ya hay nuntamuh nan hu"up nan tinamuwan Meremot ya nadan padi an
nunhituh nadan bobleh nunlini"odan di ad Jerusalem.
23 Ot tamuwan da Benjamin i Hassub nan binattun alad an nipotto' hi way baleda.
Ya atbohdih Asariah an imbabalen Maaseyah an apapun Ananiah an hiyay nuntamuh
nan binattun alad an nipotto' hi baleda.
24 Ot tamuwan bon Binnuy an imbabalen Henadad nan hu"upna an inhipunah nan
nangipogpogan Asariah ta ingganah nan oha bon duggun nan binattun alad.
25 Ot tamuwan Palal an imbabalen Usay nan hu"upna an inhipuna i diyen duggun
nan binattun alad an dommang nan natagen pungguwalyaan hinan lita"angan nan
palasyu. Ot inayun nan imbabalen Paros an hi Pedayah an tamuwan nan hu"upna.
26 Ot nan hu"up nan tinamuwan Pedayah ya hay nuntamu ya nadan muntamuh
nan Templo an nunhituh nan nabillid hi ad Opel ta ingganaot idatongdah nan way
dommang nan geyt an pangi'wandan e humagub an wah nangappit hi tuluwan di
algo an nipotto' hinan natagen pungguwalyaan.
27 Ot nan hu"up nan tinamuwanda ya nadan i Tekoa di nuntamu ta ingganaot
idatongdah nan alad hi ad Ophel.
28 Ya hidi'eh nan baktun nan geyt an nungngadan hi kabayu ya tinamuwan nadan
padi an way ohaon tinamuwana nan nipotto' hi balena.
29 Ya hay nangipogpoganda ya nipotto' hi balen Sadok an imbabalen Immer ta hiya
nan hiyay nuntamu i diye. Ya nan hu"up diye ya tinamuwan nan imbabalen Semayah
an hi Sekaniah an guwalyah nan geyt an wah nangappit hi tuluwan di algo.
30 Ot tamuwan da Hananiah an imbabalen Selemiah hinan mi'anom an imbabalen
Salap an hi Hanun nan hu"upna. Ot tamuwan Mesullam an imbabalen Berekiah nan
nipotto' hinan umohnonganahdih nan Templo.
31 Ya hana'en hu"upna ya tinamuwan Malkijah an ohah nadan munlutuh balitu' ta
ingganah nan potto' di balen nadan baal hinan Templo ya nadan mumpunggattang
an nipotto' hinan geyt an pundadammuwan ot inayuna ta ingganah nan duggun nan
binattun alad an nipotto' hinan numbaktun kuwartun nan geyt.
32 Ot tamuwan nadan mumpunlutu boh balitu' ya nadan mumpunggattang
nan hu"upna an nipotto' i diyen kuwartu ta ingganaot idatongdah nan geyt an
pangipa'wandah kalneron miyeh nan Templo.

4

Hanadan Agge Naminhod Hi Ipaphodan Nadan Binattun Alad

1 Hidin dingngol nan gobelnador an hi Sanballat an pun'iphodmi nadan binattun
alad ya bimmungot ta nunhiglay pangpangallinan da'min Judyu.
2 Ta pumpihul da'mi yaden dayyadahdi nadan ibbana ya nadan tindalun di i
Samaria an alyonay, Hay punnomnomyu nin eh'a nayyan Judyu ya abalinanyun

4:1 4:1 Nehemiah 2:10

iphod nadan binattun aladyu. Wan alyonyu on mangi'nong ayu'e hinan Dios an
dayawonyu ya igibbuhyuh naen binattun alad i ha hin'algo. Ya undan mahan mabalin
ta usalonyu nadan nun'aldun batuh din napu'ulanda.
3 Ya wahdih Tobiah ot doldolonah diyen imbagana an alyonay, Ay ta'ombo ot
hidiye'en iphodda ya umman ta'on on ha amunin hi kumayat ya mun'apapa''ih.
4 Mu ta'on on athidi ya nundasala' an alyo' di, Apu Dios, donglom bahan tun dasalmi
te nunhigla tayyay pamihuldan da'mi. Ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an
pangapangalidan da'mi. Ta waday mangubat i dida ta wan alandan namin di wadan
dida ya ta wan mumbalindah balud ta miyeda piboh udum hi boble.
5 Ya hanat adim pakawanon di bahulda te undan ahan adi umipabohol i he"a tun
pangapangalidan da'mi an gapu ituwen ipatamum i da'mi.
6 Mu ta'on on athidi ya teen nungginawway tinagen tun alad te ongal di
naminhodmin miphod ta hiya nan inhamadmin nuntamu.
7 Mu hidin dingngolda an tuwen mipaphodda mon namin nadan nun'apa"ih an
binattun alad ya nunhiglay bungot da Sanballat ya hi Tobiah ya nadan i Arabia ya
nadan i Ammon ya nadan i Asdod.
8 Ta nunhahapitdan umalida ta gubaton da'mi ta way atonmin mataktak an
muntamu.
9 Mu nundasal ami i Apu Dios ot pungguwalyaonmiy udum hinadan tataguh
abigabigat ya ta'on on hinan mahdom.
10 Mu ta'on on athidi ya wa'e on ikantan nadan ibba' an alyonday,
Tuwe mo ahan tayyan kimmapuy amin muntamu mu dakkodakkol damdama tudan
nun'apa"ih.
Ta na'alligat tayya tun tamumi ot adimi nin abalinan an igibbuh tun binattun alad.
11 Ya hanada'en binuhulmi ya alyonday, Hanat palpaliwan nadan Judyu ya
nabanudduh ta'u ta pumpate ta'u dida ta wan midinong hidiyen tamuwanda.
12 Mu aggeda innilan wadaday ibbamin Judyu an hinaggonda an uggan
mangipa'innila i da'mi hi an namin an donglondan punhahapitandan aton i da'mi.
13 Ta hiya nan indatta' nadan himpahimpamu'un hi almasda an ispada ya pana* ya
pahul ta way oha i dida on eda nungguwalyah nadan natuddun pungguwalyaandah
nadan agge nun'agibbuh an alad.
14 Mu hidin matigo' an tumakutda ot alyo' hinadan ap'apu ya nadan munhilbin
dida ya nadan tatagu di, Hanat adi ayu tumakut hinadan binuhul ta'u. Haot di
nomnomnomonyu ya hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot unhaot hiyay taktan ta'u
ot boddangan dita'un hiya. Ta hiya nan adi ta'u tumakut i dida ta ita'dog ta'u nadan
ibba ta'u ya imbabale ta'u ya nadan ahawa ta'u ya tun boble ta'u.
15 Mu dingngol nadan binuhulmi an na'innilaanmi nan nunhahapitandan aton ta
hidiyey nanginnilaanda an hi Apu Dios di nunhandi i diyen hinahapitdan aton i da'mi.
Ta way oha mon da'mi on numbangngad hinan puntamuwana.
16 Ta nihipun mon diyen algo ya ginodwa' nadan tatagu ta muntamuday godwana
ya mungguwalyaday godwana an nun'a'almasdah gayang ya hapiyo ya pana ya
numpunlubungdah lubung di e mi'gubat. Ta ta'on on nadan ap'apu ya dedahdin
mungguwalyah nadan ibbami
17 an muntamuh nadan binattun alad. Ya hanada'en mumpun'ubuh nadan miphod
hinadan tamuwanmi ya nanongnan o'odnanday almasda ta muntamuy ohan ta'leda
ya pingngol di ohan ta'leday almasda.
18 Ya an namin nadan mumpuntamu ya nanongnan ihihikotday ispadada. Ya
hana'en nangdon hi tangguyub ya mihahaggon i ha"on.

* **4:13 4:13** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

19 Ot alyo' hinadan malispitun tatagu ya nadan ap'apu ya nadan tatagu di, Tun
tamuwan ta'u ya adukke ta niwakat ta'uh tudan binattun alad.
20 Mu wa'et dingngolyun gimmangoh nan tangguyub ya inipluyyuh nan guman-
gohana ta mumboboddang ta'un mi'gubat. Adi ayu tumakut ot hi Apu Dios di
mangita'dog i dita'u.
21 Ta mihipun hinan mun'awi"it ta ingganah bumittuwon ya wadaday muntamu ya
wadaday mungguwalya an nanongnan o'odnanday pahulda.
22 Ot alyo' boh nadan tatagu di, Hanat an namin ayun linala'i ya ta'on on hanadan
baalyu ya mihtu ta'uh tun ad Jerusalem ta mabalin an mungguwalya ayuh nan
mahdom ya muntamu ayuh nan mapatal.
23 Ot ta'on teeh on da'mih tudan i'iba' ya tudan guwalya ya tudan baalmi ya adimi
uggan aanon di lubungmi an ta'on on hinan alo'anmi onu nan emi humaguban ya
nanongnan o'odnanmi nadan almasmi ta nanongnan nundadaan ami.

5

Hay Namoddangan Nehemiah Hinadan Maligatan

1 Indani ya wadaday ahililili an linala'i ya ta'on on nadan ahawada an gapuh pangat
nadan ibbadan Judyu an waday abalinanda
2 an alyon di udum di, Dakol ami tayyan hina'amma ta makulangan amih makan.
3 Ya alyon di udum di, Namaag tayya ya pun'isaldami mo nadan lutan tantanom-
manmi ya nadan balemi ta waha igattangmih anonmi.
4 Ya alyon bon di udum di, E ami mahan tayya immutang hi pihhu ta waha idatmih
nan patul hi buwis nadan lutan tantanommanmi.
5 Ya ta'on teeh on Judyu ta'un namin ya ta'on boh on maphodda hantudan imba-
balemi an umat hinadan imbabaleda ya umman tayya mapilitan amin mangihbut i
dida hinadan ibba ta'un Judyu an waday abalinanda. Ta nihbutda mo mahan nadan
binabain imbabalemi. Mu ma"id ha mabalinmi te niluh an nisaldada mo nadan lutan
tantanommanmi.
6 Ta hidin dingngol'u dadiyen imbagada ya nunhiglay bungot'u.
7 Ta numanomnoma' hi'on nganney ato. Ot e' pun'ihingal nadan ap'apu ya nadan
munhilbin dida an alyo' di, Way oha nayya i da'yu on hay pumpihhuwanyuy
nonomnomonyu. Ta ta'on on hantudan ibba ta'un Judyu ya maligatandah pangatyu.
Ot ipa'ayag'un namin nadan tatagu.
8 Ta na'amung ami ot alyo' i diday, Dita'u ya inat ta'uy abalinan ta'u ta e ta'u
binangngad nadan ibba ta'un nihbut hinadan bokon Judyu. Ya ad uwani ya pilitonyu
bon ihbutday adolda i da'yu.
Mu pamaag ya dindinnongandan namin nadan ap'apu ya nadan munhilbin dida te
ma"id aya ha pambalda.
9 Ot alyo di, Adi maphod danaen pangatyu. Unhaot unudon ta'uh Apu Dios ta
hanadan maphod an pangat di aton ta'u ta ma"id bo ha gumalat hi pamihulan nadan
binuhul ta'un dita'u.
10 Ta'on on da'mih nadan i'ibba' ya nadan baal'u ya waday impa'utangmih pihhu
ya makan. Mu daan mo ta idinong ta'un mumpa'utang hi waday pulsintuna ya adi
gahin on waha pangdonan ta'u ya ahi waha ipa'utang ta'u hi pihhu.
11 Ya daan mo ta pun'ipabangngadyu nadan lutan tantanommanda ya nadan baleda
ya ta'on on nadan lanan di olibo ya makan ya ma'inum ya nadan inalayun pulsintun
di inutangdan da'yu.
12 Ya alyon nadan tatagu di, O ta'omman ya impabangngadmin namin nadan
inalamin dida. Ya adi ami mo mumbagah pulsintun nadan inutangdan da'mi.

Ot ipa'ayag'u nadan padi ot punsapatao' nadan ap'apu hi hinangngab nadan padi
ta atonda nadan imbagada.
13 Ta on inatdahdi ot punyagyaga' nan lubung'un alyo di, Hanat athituy aton
Apu Dios hinan tagun mangibahhoh nan insapatana ta wan mumbalin damdamah
ma'ma''idan. Ya an namin nadan na'amung ya alyonday, Hiya peman ot inayundan
dayawon hi Apu Dios. Ya an naminda ya inatda peman nadan insapatada.
14 Ta nihipun hidin ha''on di gobelnador hitun numboblayanmih ad Judah an tee
mon himpulut duway (12) tawon an hituwey mi'abaintih (20) tawon hi numpatulan
Artaserses ta ingganah nan mi'atulumpulut duwah (32) tawon ya ma''id ha inalamih
nadan i'iba' hinadan makan an unhaot midat hinan gobelnador.
15 Mu handida'en namangulun gobelnador ya pinalpaligatda nadan tatagu te
numbagadah napat (40) di pihhu an silber ya niddum di makan ya ma'inum.* Ya
minaman bon nadan baal dadiyen gobelnador an namalpaligat hinadan tatagu. Mu
ha"on ya adi' pohdon an atonhidi te pinhod'un un'unudon hi Apu Dios.
16 Te ha ahan di nangiyohhaa' hi nomnom'u ya hanan pangipaphodanmih nadan
binattun alad. Ta hiya nan matigoyun ma"id ha ginatanga' hi luta'.
17 Ya hay oha bo ya umeh hinggahut ta nabongley (150) ibba ta'un Judyu ya ap'apu
di pangapangano'. Ya nat'on mohpe nadan mangili an malpuh udum hi boble.
18 Ta binigat on ohan baka ya onom an mun'atataban kalnero ya manu' di
mapanalti. Ya hinan battan di himpuluy (10) algo on mumpa'inuma' hi nat'o'nat'on an
bayah. Mu ta'on on athidi ya agge' impatnan numbagah nadan tataguh nan unhaot
midat hinan gobelnador te innila' an maligatanda tudan tatagu.
19 Ot hay dasal'u ya alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon datuwen pangat'uh
tudan ibba' an Judyu.

6

Hay Nunhahapitandah Pamatayandan Nehemiah

1 Indani ya dingngol bon da Sanballat ya hi Tobiah ya nan i Arabia an hi Gesem ya
nadan udum an binuhulmi an nipaphod mon namin nadan binattun alad an ammuna
mo nadan geyt an agge ni' niphod.
2 Ya impaad da Sanballat i Gesem an mundadammu ami anuh nan ohan boblehdih
nan nundotalanah ad Ono. Mu innila' an waday adi maphod hi ninomnomdan aton
i ha"on.
3 Ta hiya nan hinnag'uy e mangibagah nan pambal'u an alyo' di, Dakol di tamu' ta
hiya nan adi mabalin an tayna' ta umaliya' ni' ahan an manigon da'yu.
4 Mu adida mangmanghop ta numpipat di nangipaadandah umeya' mu hiyah diye
damdamay nambal'u.
5 Ta hidin pilimana mo ahan ya hinnag Sanballat han baalna an nangdon i han
tudo' an nunnanong an nalukatan ta mabalin an bahaon di udum.
6 Ya hay nitudo' hidi ya alyonay, Nundingngol anuh abobboble ya atbohdin alyon
Gesem di immannung an ninomnomyun namin an Judyu an adiyu mo pohdon an
middum hinan pun'ap'apuwan nan patul ta hiya nan pun'ihamadyun iphod nadan
binattun alad di bobleyu. Ya nundingngol bon ninomnommu anun mumbalin hi patul
hinah nan bobleyu.
7 Ya wadada bo anuy pinilim hi propeta an mangipa'innilahna hi ad Jerusalem
ya hinadan udum an bobleh ad Judah an he"ay mumpatul. Ot adi man madne ya
donglon nan patul hinae. Ta hiya nan alyo' di umali'a ta punhapitanta.

* **5:15 5:15** Dadiyen pihhu ya makan ya ma'inum ya ma"id ha mapto' on midat hi abigabigat onu atawotawon.

8 Ot ipiye' nan nambal'u an alyo' di, Ma"id ha immannung i danaen imbagam.
Umman he''a nee ot nomnomom hinae.
9 Hay innila' ya tattakuton da'mi ta way atonmin mangidinong hitun tamumi. Mu
nundasala' an alyo' di, Apu Dios hanat pabikahona' ya patulidona'.
10 Ya han hin'algo ya immeya' hi balen Semayah an imbabalen Delayah an
apapun Mehetabel ya wahdin mungkakalob hi balena. Ya alyonay, Ekaot ta
mundammutahdih nan Templo ta eta mipa''ehdi. Te hi mahdom ya umaliday
mamaten he"a. Ya immannung an adi mibahhon patayon da'a.
11 Mu alyo' i hiyay, Ayta mahan bokon lala'i hi'onta bumtik. Ya tanganu mahan onta
e mipa''eh nan Templo. Adi mahan mabalin an e' aton ha athina.
12 Hanan panapitna ya inilmu' an bokon hi Apu Dios di nalpuwan nan ib'ibaggana
te milmu an binayadan da Tobiah i Sanballat.
13 Ta wan ha'ulona' ta hunggopa' hinan niyappit i Apu Dios ta mumbahula' ta waha
pamihulandan ha"on.
14 Ta hiya nan nundasala' ot alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon datuwen
inat da Tobiah i Sanballat ya nan babain propeta an hi Noadiah ya nadan udum an
propeta an namatnan manattatakut i ha"on.
15 Mu ta'on on athidi ya niphod damdama nan binattun alad hidin mi'anabonglet
duwah (52) algon nuntamuwanmi i diyen mi'abaintit limay (25) algon nan bulan an
Elul.
16 Ta hidin dingngol nadan binuhulmi an nunhituh nadan nunlini''odan nan
boblemi ya timmakutda mohpe te inniladan hi Apu Dios di bimmoddang i da'mi
ta hiya nan agagga ya ginibbuhmi nadan tinamuwanmi.
17 Mu hay oha tuwali ya wadaday ap'apumin tinanud Israel hitun ad Judah an
mi'tintinnudo' i Tobiah.
18 Ya manu'eh wadaday mangiyunnudan i Tobiah ya inapun othadi nan ibbamin
Judyu an imbabalen Arah an hi Sekaniah hi Tobiah. Ya hana'e bon imbabalen Tobiah
an hi Jonathan ya inahawana nan imbabalen Mesullam an imbabalen Berekiah an
ibbami bon Judyu.
19 Ta dakol di ibagadan ha"on hi amaphod Tobiah on eda bo inhudhud i hiya nadan
pambal'u. Ta hiya nan tumannudo' hi Tobiah hi panattatakutnan ha"on.

7

1 Hidin nalpah an nipaphod nadan binattun alad ya nadan geyt ya nadan dakigda ot
piliyo' mohpe nadan mungguwalya ya nadan mangipangpanguluh nan pungkantaan
hinan pundayawan an tinanud Libay ta way ohaon nidattan hi tamuna.
2 Ot iyukod'u i ibba' an hi Hanani ya nan ap'apun nadan guwalya an hi Hananiah
tun boblemih ad Jerusalem ta diday mumpapto'. Manu'eh pinili' hi Hananiah ya hiya
han mabalin an pundinolan ya ma''id ha udum hi umat i hiya an hi Apu Dios di
un'unudona.
3 Ot alyo' i dida di, Hanat tigonyu ta ingganah on ma'aggawa ya ahi mibughul
hanadan geyt tun numboblayan ta'u. Ya ibagayuh nadan mumpungguwalyah nadan
geyt ta ihamaddan idakig nadan geyt on ahida umanamut hinan mun'ahdom.
Ya hanat manigo ayuh tudan i Jerusalem hi mungguwalya ta mungguwalyaday
udum hinadan natuddun pungguwalyaan ya nada'en udum ya hi way potto' di
numpunhituwanda.
4 Hantun bobleh ad Jerusalem ya abillog mu oh'ohhay nunhituhtu ya oh'ohha ni' di
babaleh niphod.

5 Ta hiya nan impanomnom Apu Dios i ha''on an amungo' nadan ap'apu ya nadan
munhilbin dida ya nadan tatagu ta way ohaon intudo'day ngadandan himpahim-
pamu'un. Indani ya hinama''u han nitudo'an di ngadan nadan namangulun nalpuh
ad Babilon an immanamut hitun ad Judah.
6 Ta datuwey nitudo' an ngadan nadan immanamut an ibbamin tinanud Israel an
inyen din patul an hi Nebukadnesar hi ad Babilon. Ya hidin immanamutanda ya
way ohaon immeh nadan numpumboblayanda tuwalih tun ad Jerusalem ya hinadan
udum an bobleh tun ad Judah.
7 Ya hay nangipangulu i dida hi immanamutanda ya da Serubbabel ya hi Jesua ya
han hi Nehemiah ya hi Asariah ya hi Raamiah ya hi Nahamani ya hi Mordekay ya hi
Bilsan ya hi Misperet ya hi Bigbay ya hi Nehum ya hi Baanah.

Hay Bilang Nadan Immanamut Hi Ad Judah An Nalpuh Ad Babilon

Datuwey bilang nadan himpahimpamu'un an tinanud Israel an immanamut.
8 Hay immanamut hinan holag Paros ya duway libu ta han hinggahut ta napitut duwa
(2,172)
9 ya hinan holag'en Sepatiah ya tuluy gahut ta han napitut duwa (372)
10 ya hi Arah e ya onom di gahut ta nabonglet duwa (652).
11 Ya hinan holag'en Pahat-Moab an nalpuh nan tinanud Jesua ya tinanud Joab ya
duway libu ta han waluy gahut ta han himpulut waluy (2,818) bilangda
12 ya hi Elam e ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254) di bilangda
13 ya hi Sattu e ya waluy gahut ta han napat ta limay (845) bilangda
14 ya hi Sakkay e ya pituy gahut ta han nanom (760) di bilangda
15 ya hi Binnuy e ya onom di gahut ta napat ta waluy (648) bilangda
16 ya hi Bebay e ya onom di gahut ta baintit waluy (628) bilangda
17 ya hi Asgad e ya duway libu ta han tuluy gahut ta baintit duway (2,322) bilangda
18 ya hi Adonikam e ya onom di gahut ta han nanom ta pituy (667) bilangda
19 ya hi Bigbay e ya duway libu ta han nanom ta pituy (2,067) bilangda
20 ya hi Adin e ya onom di gahut ta han nabonglet limay (655) bilangda
21 ya hi Ater e an holag Hesekiah ya nahiyam ta waluy (98) bilangda
22 ya hi Hasum e ya tuluy gahut ta baintit waluy (328) bilangda
23 ya hi Besay e ya tuluy gahut ta baintit opat (324) di bilangda
24 ya hi Harip e ya hinggahut ta han himpulut duway (112) bilangda
25 ya hi Gibeon e ya nahiyam ta limay (95) bilangda.

Hay Bilang Nadan Immanamut Hinadan Numpumboblayanda Tuwali

26 Hanada'en i Bethlehem ya i Netopah ya hinggahut ta han nawalut waluy (188)
bilangda
27 ya nada'en i Anatot ya hinggahut ta han baintit waluy (128) bilangda
28 ya nada'en i Asmabet ya napat ta duway (42) bilangda
29 ya nada'en i Kiriat-Jearim ya i Kepirah ya i Beerot ya pituy gahut ta han napat ta
tuluy (743) bilangda
30 ya nada'en i Ramah ya i Geba ya onom di gahut ta baintit ohay (621) bilangda
31 ya nada'en i Mikmas ya hinggahut ta baintit duway (122) bilangda
32 ya nada'en i Betel ya i Ay ya hinggahut ta baintit tuluy (123) bilangda
33 ya nada'en i Nebo ya nabonglet duway (52) bilangda
34 ya nada'en nalpuh ad Elam ya hinlibu ta han duway gahut ta nabonglet opat (1,254)
di bilangda
35 ya nada'en i Harim ya tuluy gahut ta baintiy (320) bilangda
36 ya nada'en i Jeriko ya tuluy gahut ta napat ta limay (345) bilangda

37 ya nada'en nalpuh ad Lod ya hi ad Hadid ya hi ad Ono ya pituy gahut ta baintit
ohay (721) bilangda
38 ya nada'en i Senaah ya tuluy libu ta han hiyam di gahut ta tulumpuluy (3,930)
bilangda.

Hay Bilang Di Holag Nadan Padi

39 Datuwe damdama nadan padi an immanamut. Hanada'en holag Jedayah an
tinanudan Jesua ya hiyam di gahut ta napitut tuluy (973) bilangda
40 ya hi Immer e ya hinlibu ta han nabonglet duway (1,052) bilangda.
41 Ya nada'en holag Pasur ya hinlibu ta han duway gahut ta napat ta pituy (1,247)
bilangda
42 ya hi Harim e ya hinlibu ta han himpulut pituy (1,017) bilangda.
43 Ya hanada'en udum an ibbadan tinanud Libay an holag Jesua ya hay immanamut
i dida ya nadan holag Kadmiel an tinanudan Hodabiah an napitut opatda (74).
44 Ya hanada'en mangipangpanguluh kanta an holag Asap ya hinggahut ta napat ta
waluda (148).
45 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt an holag Sallum ya holag Ater ya holag
Talmon ya holag Akkub ya holag Hatita ya holag Sobay ya hinggahut ta tulumpulut
waluda (138).
46 Ya hanada'en udum an muntamuh nan Templo an immanamut ya nadan holag
Siha ya holag Hasupa ya holag Tabbaot
47 ya holag Keros ya holag Sia ya holag Padon
48 ya holag Lebana ya holag Hagaba ya holag Salmay
49 ya holag Hanan ya holag Giddel ya holag Gahar
50 ya holag Reayah ya holag Resin ya holag Nekoda
51 ya holag Gassam ya holag Ussa ya holag Paseah
52 ya holag Besay ya holag Meunim ya holag Nepussim
53 ya holag Bakbuk ya holag Hakupa ya holag Harur
54 ya holag Baslut ya holag Mehida ya holag Harsa
55 ya holag Barkos ya holag Sisera ya holag Temah
56 ya holag Nesiah ya holag Hatipa.
57 Ya hanada'en holag nadan baal Solomon ya nadan holag Sotay ya holag Soperet
ya holag Perida
58 ya holag Jaala ya holag Darkon ya holag Giddel
59 ya holag Sepatiah ya holag Hattil ya holag Pokeret-Hasebaim ya holag Amon.
60 Ta hay ngammut di bilang an namin nadan immanamut an holag nadan
muntamuh nan Templo ya nadan holag nadan baal Solomon ya tuluy gahut ta han
nahiyam ta duwa (392).
61 Ya wadada boy ibbadan immanamut an nalpuh ad Tel-Melah ya hi ad Tel-Harsa
ya hi ad Kerub ya hi ad Addon ya hi ad Immer hidih ad Babilon. Mu ma"id ha
tontonondah nalpuwan di a'ammodda ta panginnilaan hi'on nalpudah nadan tinanud
Israel.
62 Ta hina'e an holag Delayah ya holag Tobiah ya holag Nekoda ya onom di gahut
ta napat ta duwa (642) di ngammutda.
63 Ya wadada boy ibbadan padi an holag da Hobayah ya holag Hakkos ya holag
Barsillay. Hituwen hi Barsillay ya inahawana nan imbabalen han hi Barsillay an i
Gilead ot pamaaggot ngadanandah hi Barsillay an ngadan aman ahawana.
64 Mu hidin hama'onday nitudo'an di tonton di nalpuwan di a'ammodda ya ma"id.
Ta hiya nan aggeda mo inabulut an middumda hinadan padi.

65 Ot alyon mon nan gobelnador i dida hi adi mabalin an mi"anda hinadan midawat
i Apu Dios an ingganah on waha padi hi mangiyusal hinan Urim ya Tummim.*
66 Ta hay bilangdan naminamin an immanamut ya napat ta duway libu ta han tuluy
gahut ta nanom (42,360).
67 Ya nat'on bo nadan linala'i ya binabai an baalda an pituy libu ta han tuluy gahut
ta tulumpulut pitu (7,337). Ya wadada boy duway gahut ta napat ta lima (245) an
linala'i ya binabai an mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan.
68 Ya hay bilang di kabayuda ya pituy gahut ta tulumpulut onom (736) ya nat'on bo
nadan mul† an duway gahut ta napat ta lima (245).
69 Ya hay bilang'en di kemelda ya opat di gahut ta tulumpulut lima (435) ya onom
di libu ta han pituy gahut ta bainti (6,720) di dongkida.

Hay Inatdan Nangipaphod Hinan Templo

70 Hanadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya dakol i diday nangdat hi
iboddangdah nan ipaphodan nan Templo. Ya nan gobelnador ya nangdat hi mahuluk
hi waluy kilun balitu' ya nabonglen (50) malukung ya limay gahut ta tulumpulu (530)
an lubung di padi.
71 Ya hay indat'en dadiyen ap'apun nadan himpahimpamu'un ya umeh hinggahut
ta napituy (170) kilun balitu' ya hinlibu ta han opat di gahut ta nanom ta oha (1,461)
di kilun silber.
72 Ya hay indat nadan udum an tatagu ya umeh hinggahut ta han napituy (170)
kilun di balitu' ya hinlibu ta han tuluy gahut ta baintit hiyam (1,329) di kilun silber
ya nanom ta pitu (67) an lubung di padi.
73 Ya nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an mungguwalyah nadan geyt
ya nadan mangipangpanguluh kantah nan pundayawan ya nadan mumpuntamuh
nan Templo ya nadan udum an tinanud Israel ya eda numpunhituh nadan
numboblayanda tuwalih ad Judah.
Ta hidin mi'apituh bulan ya an naminda an tinanud Israel ya wahdida moh nadan
numpumboblayanda tuwali.

8

Hay Nangibahaan Ezra Hinan Tugun Apu Dios Hinadan Tatagu

1 Hidin nadatngan nan namangulun algo hinan mi'apituh bulan ya na'amungdan
namin nadan tataguh nan a'am'amunganda hi ad Jerusalem hidih nan way geyt an
pangi'wandan e humagub. Ot ibagadah nan padi an hi Ezra an na'nginnilah nadan
uldin ta ena ukaton nan Nitudo' an Tugun Moses.
2 Ot e alan Ezra ot iyenah awadan nadan na'amung an nun'u'uddum di linala'i ya
binabai ya ta'on on nadan u"ungan mabalin an ma'awatanda nan donglonda.
3 Ot bahaonahdih awadan nadan tatagu an inhipunan numbaha i diyen nawi"it
ta ingganah nan tongan di algo. Ya an namin nadan tatagu ya dimmidinnongda ta
igongahanda nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
4 Ya hay timma'doganan numbaha ya han iniphoddan nabaktu. Ya ni'ita'dogdah
winawwana da Mattitiah ya hi Sema ya hi Anayah ya hi Uriah ya hi Hilkiah ya hi
Maaseyah. Ya hi way iniggidna'e ya da Pedayah ya hi Misael ya hi Malkijah ya hi
Hasum ya hi Hasbaddanah ya hi Sekariah ya hi Mesullam.
5 Ya hidin binitbit Ezra nan nitudo'an nadan tugun ya timma'dogdan namin nadan
tatagu te ma'attigoh awadanda te nabaktu nimpe nan timma'dogana.
6 Ot alyon Ezra di, Madayaw nan na'abbaktun Dios.

---

* **7:65 7:65** Nan Urim ya Tummin ya dadiye nan usalon nadan padi hi'on waday pinhodnan mahmahan i Apu Dios. † **7:68 7:68** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di nipatangbal hi dongki an kabayu.

Ya an namin nadan tatagu ya intaggeday ta'leda ot alyonday, Hiya peman.
Ot inayundan munlu'bub ot dayawondah Apu Dios.
7 Ot ahida tuma'dog ot ume nadan tinanud Libay ot eda ohha'ohhaon an ibagay
ibalinan nadan tugun Apu Dios hinadan tatagu. Datuwen tinanud Libay ya da Jesua
ya hi Bani ya hi Serebiah ya hi Jamin ya hi Akkub ya hi Sabbetay ya hi Hodiah ya hi
Maaseyah ya hi Kelita ya hi Asariah ya hi Josabad ya hi Hanan ya hi Pelayah.
8 Ta eda iniphod an imbaha nan Nitudo' an Tugun Apu Dios ta ma'awatan nadan
tatagu.
9 Ya hidin na'awatan nadan tatagu nadan tugun an mahapul an atonda ya
pamaag ya way ohaon kumga ya umukayungan. Ot ha"on an hi Nehemiah an
gobelnador ya nan padi an hi Ezra an na'nginnilah nadan uldin ya nadan tinanud
Libay an mangipa'pa'innilah ibalinan nadan tugun ya alyonmiy, Adi ayu kumga ya
umukayungan ta onta'uwot mun'am'amlong hi nanginnilaan ta'uh nadan tugun.
10 Ot alyo' bon hi Nehemiah di, Haot di aton ta'u ya umanamut ta'u ta eta'u
mumpumpalti ta mangan ta'u ya inukat ta'u nadan mun'aphod an ma'inum. Ya
inayagan ta'u nadan i'iba ta'u an ma"id ha anonda ta mun'am'amlong ta'un namin
an mungngilin ituwen algo. Ta ma"id nimpe ha umukayungan. Te nan amlong an
nalpu i Apu Dios di mangipabikah i dita'u.
11 Ya atbohdiy nangalin nadan tinanud Libay i dida.
12 Ta athidiy inat nadan tatagun mun'am'amlongdan mumpanganamut ot eda
mumpumpalti ot pun'ukatda nadan ma'inum ot i'ayagdah nadan hinaggonda. Ta
nunhiglay amlongda te na'awatanda nadan tugun an nipa'innilan dida.

Hay Ngilinondah Nan Mi'apituh Bulan

13 I diyen ibiggatana an mi'adwah algon diyen bulan ya immedah awadan Ezra
nadan ap'apun nadan himpahimpamu'un ya ta'on on nadan tinanud Libay an padiy
udum i dida te pinhoddan ma'udman di inniladah nadan tugun Apu Dios.
14 Ya na'innilaandah nan Nitudo' an Tugun an imbagan Apu Dios i Moses an
didan tinanud Israel ya mahapul an munhitudah allung hi atawotawon hi'on
madatngan nan mi'apituh bulan ta hidiyey punnomnomnomandah nun'allungan
didan a'ammoddah nan agge naboblayan.
15 Ot alyonday mahapul an mipa'innilah nadan ibbadan wadah nan numpum-
boblayandah ad Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah. Ta mibagah nadan
tatagu ta umedah nadan nun'abillid an boble ta eda mangalah hapang di bolbol ya
olibo ya palma ya nadan mirtel ya nadan udum an kayiw ta mangapyadah allung te
athidiy nitudo' hinan tugun hi atonda.
16 Ot e mangala nadan tatagu i dadiyen imbagada ta way ohaon nangiphod hi allung
hinan nundotal an uhhun di babaleda ya hinan way lita"anganday udum. Ya nada'en
udum ya hidih nan lita"angan di Templo ya hinadan a'am'amungan di tataguh nan
boble hinan way geyt an pangi'wandan e humagub ya ta'on on hidih nan geyt an
nungngadan hi Epraim.
17 Ta an namin nadan nibangngad an nalpuh ad Babilon ya nangiphoddah allung hi
iha"adanda. Te nihipun hidin amatagun Joshua an imbabalen Nun ta inggana i diye
ya ma"id ha nangatandah athidih. Ta hiya nan nunhiglay amlongda i diyen algo.
18 Ta abigabigat i diyen pituy algo on imbahan Ezra nadan nibagah nan Nitudo' an
Tugun Apu Dios hinadan tatagu. Ta hidin mi'awaluh algo ya ma"id ha e nuntamu ta
na'amungda bon namin ot atonda nan nibagah nan tugun hi atonda i diyen mi'awaluh
algo.

9

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tataguh Bahulda

1 Hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diye damdaman bulan ya na'amungda bo
nadan tinanud Israel ta mun'ulatda an numpunlubungdah langgut ot huhupu'onday
uluda ta pangipatigodah puntutuyuwandah bahulda.
2 Ya i diyen na'amunganda ya aggeda ni'hayyupon nadan tatagun nalpuh udum hi
boble. Ot tuma'dogda ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan numbahulanda ya
ta'on on hay numbahulan handidan a'ammodda.
3 Ta nunnanong an timmata'dogda ot mibaha nadan nibagah nan Nitudo' an
Tugun Apu Dios hi tuluy olas. Ya tuluy olas boy nundayawanda i Apu Dios ya
nangibagaandah puntutuyuwandah nadan numbahulanda.
4 Ya wadaday tinanud Libay an timma'dog hinan agdan an ugganda tuma'dogan
an pun'olotdan mundasal an da Jesua ya hi Bani ya hi Kadmiel ya hi Sebaniah ya hi
Bunni ya hi Serebiah ya nan oha bon hi Bani ya hi Kenani.
5 Ya nadan udum i dida an tinanud Libay an da Jesua ya hi Kadmiel ya hi Bani ya hi
Hasabneyah ya hi Serebiah ya hi Hodiah ya hi Sebaniah ya hi Petahiah ya alyondah
nadan tatagu di, Dayawon ta'uh Apu Dios an wadawadah inggana.
Ot mundasaldan alyonday,
Madayaw'a an na'abbaktun Dios.
Te ma"id ha udum hi umat i he"a.
6 Te he"a ya ammuna nan Dios an nunlumuh an namin an wadah ad lagud an umat
hinadan bittuwon.
Ya he"ay nunlumuh tun luta ya an namin nan wahtu ya ta'on on nadan baybay ya an
namin nan wadahdi.
Ya he"a boy alpuwan di itaguwan.
Ta hiya nan an namin di wah ad abunyan an umat hinadan anghel ya daydayawon
da'a.
7 Ya he"a nan ap'apu an namilin Abram ot hukkatam di ngadanah Abraham.
Ya he"ay nangipangulun hiya hi nanaynanah ad Ur an boblen nadan i Kaldea.
8 Ya gapuh ana'na'unudnan he"a ya imbagam i hiya an idatmuh nadan holagna nadan
boblen nadan tinanud Kanaan an hi Hit ya hi Amor ya hi Girgas ya hi Peres ya
nadan i Jebus.
Ya impa'annungmu nadan imbagam i hiya.
Te ma"id tuwali ha ibahhom hinadan ibagam.
9 Ya tinigom di nunhiglan nunligatan handidan a'ammodmih awadandah ad Egypt ta
hiya nan dingngolmuy numpahpahmo'anda ot ihwangmu didah nangagwatan-
dah nan baybay an mumbolah.*
10 Ya dakol di udum an inatmun milagro.
Ta nadan tataguh ad Egypt an didan namin hinan patulda ya nadan ap'apu an
munhilbih nan patul an namalpaligat hinadan tatagum ya tinigoda nan ongal
an abalinam.
Ta gapu i dadiyen inatmu ya nundingngol'ah ingganah ad uwani.
11 Ya nunhi"anom nan liting hinan baybay ot maganam nan numbattanan diyen
liting ta nangi'wan nadan tatagum ot ahim bo pundammuwon hidiyen liting
ta nun'a'alting nadan namdug i dida an umatdah nan batun nalnong hi dallom
nan mabikah an liting.
12 Ot ipangulum dida ta han mangmangngen bugut di tintinnuddah nan mapatal. Ya
han mangmangngen ay tu"ud an apuy di tintinnuddah nan hilong.
13 Ya hidih nan billid hi ad Sinai di kinumhopam an nalpuh ad abunyan ot humapit'a
i handidan a'ammodmi.
Ot ibagam i dida nadan maphod an tugunmu.

* **9:9 9:9** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an mumbolah nan pingngitna.

14 Ya impa'innilam i dida nan a'at nan niyappit i he"a an Habadun tungo.
Ta imbagam hinan baalmu an hi Moses nadan tugunmu i handidan a'ammodmi.
15 Ya hidin na'aganganda ya indatmuy anondan nalpuh ad abunyan.
Ya hidi bon na'uwohda ya impahawwangmuy liting hinan ongal an batu.
Ot honagom dida ta eda boblayan nan lutan imbagam hi idatmun dida.
16 Mu ta'on on athidiy nangatmu i handidan a'ammodmi ya ondaot nginhe an aggeda inunud nadan tugunmu.
17 Ya adida pohdon an donglon nadan ipa'innilam i dida.
Ya adida nomnomnomon nadan milagro an inatmun iphodanda.
Ta ondaot numpili hi mangipangulun dida te pohdondan ibangngad hi ad Egypt te udu'dulondan mumbalin hi baal.
Mu he''a an Dios ya ongal di homo'mu ya nundadaan'an mamakawan hi bahul.
Te nunhiglay ulem ya pamhodmu ta hiya nan aggem inwalong dida
18 an ta'on on nangapyada i han ay kilaw an baka ot alyonday hidiye nan dios an nangipangulun dida hi nalpuwandah ad Egypt ta nunhiglay nangibabaindan he''a.
19 Mu he"a ya ongal nimpey homo'mu ta aggem inwalong didahdih nan agge naboblayan.
Ta innaynayunmun impangulu dida ta han indatmun mangmangngen bugut di inunuddah nan mapatal ya han apuy an ay tu"ud hinan hilong.
20 Ya he"ay nangitudduh maphod hi atonda.
Ot inaynayunmun idattan dida hi mana hi inanda ya liting hi ininumda.
21 Ya hidin awadandah nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya impanapto'mu dida ta indatmun namin di mahapulda.
Ya nadan lubungda ya agge nadnaddunut ya atbohdiy hukida an agge linlinnum'a'.
22 Ya nangabakom didah nangubatandah nadan dakol an boble.
Ta diday nunhituh ad Hesbon an numpatulan Sihon ya hi ad Basan an numpatulan Og.
23 Ya impadakolmuy holagda an umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud.
Ot iyem didah nan boble an imbagam i handidan a'ammodda hi idatmun dida ta pumboblayanda.
24 Ot boddangam nadan holagda hi eda nangubatan hinadan tinanud Kanaan ta inabakda dida.
Ta dida moy nunhituhdih nadan bobleda ot iyukodmun dida nadan tatagu i diyen boble an ta'on on nan patulda ta diday ukod hi pohdondan aton i dida.
25 Ya gapuh boddangmu ya numpulohda nadan mun'aphod an boble ya mun'alumong an luta ya babale an wahdin namin di gina'uda.
Ya ta'on on ha bubun hi humagubanda ya wahdiy nun'aka''utan tuwali ya wahdi boy abillog hi nun'atanoman hi greyp ya olibo ya ta'on on nadan nat'onat'on an bungbunga''an.
Ta pinumhod di adolda te dakol di itanudda. Ya nunhiglay amlongdah nadan dakol an indatmun dida.
26 Mu ta'on on athidiy amaphodmun dida ya ondaot nginumhe ta aggeda inunud nadan tugunmu. Ta ta'on on hanadan propeta an nangibagabagan dida an ibangngadda an umunud i he"a ya pinateda. Ta nunhiglay nangibabaindan he"a.
27 Ta hiya nan inyabulutmu ta na'abakda moh gubat ta nadan binuhulday nun'ap'apu ta pinaligatda dida. Ta hinah nan awadam hi ad abunyan ya madngol di pumpahpahmo'anda mohpen he''a. Ot gapuh nan ongal an homo'mu ya wadaday pinilim hi e nangihwang i dida hinadan binuhulda.
28 Mu alyon boh on ta malmallinggopda ya amod onda mangat hinadan adim pohdon. On inwalong mu dida ta abakon nadan binuhulda dida on nunhiglay

namalpaligatdan dida. Mu wa'e bo ta mumpahpahmo'da on himmo'mu dida. Ta gapuh nan ongal an homo'mu ya agaggaon binoddangam dida.
29 Ya ta'on onmu pinadapadanan i dida an mahapul an unudonda nadan tugunmu ta maphod di pi'taguwanda mu ondaot inyal'alan nginhe ta innaynayundan nangat hinadan adim pohdon.
30 Mu ta'on damdamah on atdahdi ya inanu'anusam didah atnay tawon. Ya gapuh boddang nan Espiritum ya imbagabagan nadan propetam an ibangngaddan unudon nadan tugunmu. Mu adida ahan donglon ta hiya nan impa'abakmu dida hinadan binuhulda an wah nunlini''odanda.
31 Mu ta'on damdama boh on atdahdi ya gapuh nan ongal an homo'mu ya aggem inwalong dida ta aggeda naten namin te he''a tuwali nan ongal di homo'nan Dios.
32 Ot ad uwani ya innilami an he''a nan na'abbaktun Dios ya he''a nan ma'unud. Ya ongal di abalinam ya nanongnan ipatigom nan munnananong an pamhodmu. Ot daan mo bahan ta nomnomom tudan nunligligatanmi an ta'on on handidan a'ammodmi ya patulmi ya ap'apumi ya padimi ya propeta an nihipun hidin nangabakan nadan patul di i Assyria i da'mi ta ingganah ad uwani.
33 Ot innilami an nipto' nan nangatmun nundusa i da'mi ta nunholholtap ami an gapuh nadan adi maphod an ina'inatmi.
34 Te ta'on tuwalih on handidan a'ammodmi nimpe ya patulmi ya ap'apumi ya padimi ya aggeda inggongahan nadan tugunmu ya nadan pinadapadanam i dida hi adida aton.
35 Ya ta'on on indatmuy pumboblayanda ot pakadangyanom dida te indatmuy malumong hi puntanomanda ya apyana damdaman aggeda inunud nadan tugunmu ta innaynayundan nangat hinadan adi maphod an ato'atonda.
36 Ot teen hi ad uwani ya da'miy numbalin hi baal hitun ma'allumong an lutan indatmu i handidan a'ammodmi an unhaot pangalanmi hi dakol hi anonmi.
37 Ot innilami an gapuh bahulmi ya ta'on on dakol di apitonmi ya mahapul an midat hinadan patul an mun'ap'apu i da'mi. Ya atbohdin waday abalinandan mangat hi pohdondan aton i da'mi ya ta'on on nadan animalmi. Ta hiya nan nunhigla tayya an maligligatan ami.

Hay Nunhahapitan Nadan Tatagu

38 Ot alyo' an hi Nehemiah di, Mu ta'on on athidiy na'at ya teen dita'un tinanud Israel hi ad uwani ya punhahapitan ta'u ta itudo' ta'u nadan hahapiton ta'u an mahapul an aton ta'u ya pinelmaan tudan ap'apu ta'u ya tudan tinanud Libay ya hantudan padi.

10

1 Hanada'en numpumpelma hinan intudo'min nunhahapitanmi ya ha''on an gobelnador an hi Nehemiah an imbabalen Hakaliah ya hi Sedekiah
2 ya hi Serayah ya hi Asariah ya hi Jeremiah
3 ya hi Pasur ya hi Amariah ya hi Malkijah
4 ya hi Hattus ya hi Sebaniah ya hi Malluk
5 ya hi Harim ya hi Meremot ya hi Obadiah
6 ya hi Daniel ya hi Ginneton ya hi Baruk
7 ya hi Mesullam ya hi Abijah ya hi Mijamin
8 ya hi Maasiah ya hi Bilgay ya hi Semayah. Ta danae nadan padi an numpelma hinan nunhahapitan ta'u.
9 Ya datuwe nadan udum an ibbadan tinanud Libay an numpelma an da Jesua an imbabalen Asaniah ya hi Binnuy an tinanud Henadad ya hi Kadmiel
10 ya nadan i'ibana an da Sebaniah ya hi Hodiah ya hi Kelita ya hi Pelayah ya hi Hanan

11 ya hi Mika ya hi Rehob ya hi Hasabiah
12 ya hi Sakkur ya hi Serebiah ya hi Sebaniah
13 ya hi Hodiah ya hi Bani ya hi Beninu.

14 Ya datuwe damdama nadan ap'apun bumoddang i ha"on an numpelma an da Paros ya hi Pahat-Moab ya hi Elam ya hi Sattu ya hi Bani
15 ya hi Bunni ya hi Asgad ya hi Bebay
16 ya hi Adonijah ya hi Bigbay ya hi Adin
17 ya hi Ater ya hi Hesekiah ya hi Assur
18 ya hi Hodiah ya hi Hasum ya hi Besay
19 ya hi Harip ya hi Anatot ya hi Nebay
20 ya hi Magpias ya hi Mesullam ya hi Hesir
21 ya hi Mesesabel ya hi Sadok ya hi Jaddua
22 ya hi Pelatiah ya hi Hanan ya hi Anayah
23 ya hi Hosea ya hi Hananiah ya hi Hassub
24 ya hi Hallohes ya hi Pilha ya hi Sobek
25 ya hi Rehum ya hi Hasabnah ya hi Maaseyah
26 ya hi Ahiah ya hi Hanan ya hi Anan
27 ya hi Malluk ya hi Harim ya hi Baanah.

28 Ta hay nitudo' ya an namin ta'un tinanud Israel ya adi ta'u mo iyunnud hinadan pangat nadan ni'iboble i dita'u an gapuh nanginnilaan ta'uh nadan tugun Apu Dios an umat hinadan tinanud Libay an padi ya nadan udum an i'ibadan holagna an nadan mungguwalyah nadan geyt ya nadan mangipangpanguluh kanta hinan pundayawan ya nadan muntamuh nan Templo ya ta'on on hanadan ahawa ta'u ya nadan imbabale ta'un mabalin an waday ma'awatana
29 ya mun'oh'ohha ta'uh tudan ap'apu tee an munsapata ta ibaga ta'u an unudon ta'un namin nadan tugun Apu Dios an indatna i handin baalna an hi Moses. Mu alina'eh on ibahho ta'u ya abuluton ta'un madusa ta'u.
30 Ot ibaga ta'u bon adi ta'u iyabulut hanadan imbabale ta'u an mi'yahawadah tudan ni'iboblen dita'u.
31 Ya adi ta'u bo gumattang hi kumpulnan iyalin nadan mumpunggattang an malpuh udum hi boble an umat hi makan hi'on Habadun tungo onu nadan udum an mangilin an algo. Ya wa'e ta nadatngan nan mi'apituh tawon ya adi ta'u tanoman nadan luta ya adi ta'u mo hingilon nadan impa'utang ta'u.
32 Ya atawotawon on unudon ta'u nan tugun an mahapul an mangdat ta'u hi opat di gramus an silber ta ma'usal hinan Templo.
33 Ta waday midadaan an tinapay hinan lamehaan ya nadan nat'onat'on an midawat i Apu Dios an umat hinan makan ya nadan maghob an mi'nong hi abigabigat ya hinan Habadun tungo ya nadan midawat hi'on nakayang nan bulan. Ya ta'on on nadan midawat hinadan udum an mangilin an algo ya nadan udum an midawat ya nadan mi'nong ta a'aanan di bungot Apu Dios an gapuh bahul ta'un tinanud Israel. Ya atbohdin hidiy pangalan ta'uh nadan udum an ma'usal hinan Templo.
34 Ya nunhahapitan ta'u ot ibubunut ta'un namin an ta'on on nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ta napto' nan timpun pangiyayan ta'u an himpahimpamu'un hinadan itungu hinan punggobhan hi mi'nong.

35 Ya nan hopap di apiton ta'u an intanom ta'u hinan hintawon ya iye ta'uh nan Templo ya ta'on boh on nadan midat an bungan di bungbunga''an.
36 Ya atbohdin iye ta'uh nan padi hinan Templo nadan panguluwan an lala'in imbabale ta'u ya ta'on on nadan hopap di imbabalen di halun ta'u ta miyappitdan Apu Dios te hidiyey nitudo' hinan tuguna.

37 Ya an namin bo nadan alina an malpuh nan hopap di apit ta'u ya nadan ma'inum
ya manteka an malpuh nadan mapmaphod an bungan nadan bungbunga''an ya iye
ta'uh nan Templo. Ya idat ta'u boh nadan ibba ta'un tinanud Libay nadan mi'apuluh
nadan apiton ta'u te diday niyukodan di e mun'amung i dadiye hitun numboblayan
ta'u on inyedah nan way Templo.
38 Ya mahapul an waha padi an tinanud Aaron hi pun'adwan nadan tinanud Libay
an e mun'amung hinadan mi'apuluh nadan apiton ta'u ya ahi iyen nadan ibbadan
tinanud Libay hidih nan way Templo.
39 Ta athidin dita'un tinanud Israel an iye ta'u hinadan tinanud Libay nadan makan
ya ma'inum ya manteka ta diday ukod an mangiyeh nan iha"adandah nan way
Templo an nihaggon hinadan umohnongan nadan padi ya nadan mungguwalyah
nadan geyt ya nadan mangipangpanguluh kantah nan pundayawan. Ot aton ta'u
datuwe ta minaynayun an mapmaphod di ma'ma'at hinan Templo.

11

Hay Numbobleh Ad Jerusalem

1 Hay nunhituwan nadan ap'apun bumoddang i ha"on ya hidih ad Jerusalem.
Ya imbunutda ta hinan himpulun (10) pamilya on ohay mabunut hi e mi'hitu i
diyen niyappit i Apu Dios an boble hi ad Jerusalem. Ya nada'en agge nabunut ya
nunnanongdah nadan bobleda tuwali.
2 Ya mun'am'amlong nadan tatagu te wadaday ibbadan namhod an e mi'hituhdih
ad Jerusalem an ta'on on aggeda nabunut ta hiya nan indasalanda dida ta wagahan
Apu Dios dida.
3 Mu hanada'en udum ya nunnanongda nimpeh nadan boblen nidat i didahdi hi
ad Judah. Ya waday niddum i dida hinadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an
muntamuh nan Templo ya nadan tinanudan nadan baal Solomon.
4 Mu wadada boy udum an tinanud Judah ya tinanud Benjamin an nunhituh ad
Jerusalem.
Ta hay nunhituh ad Jerusalem an tinanud Judah ya hi Atayah di oha.
Hi Atayah ya datuwey a'ammodna hi nalpuwana an nuntanud hi Mahalel ta hi
Sepatiah ot muntanud hi Sepatiah ta hi Amariah ot muntanud hi Amariah ta hi
Sekariah an nangimbabale i Ussiah ot muntanud hi Ussiah ta wada mohpeh Atayah
an dida nadan holag Peres.
5 Ya nan oha bon tinanud Judah an nunhituh ad Jerusalem ya hi Maaseyah.
Hi Maaseyah ya nalpuh nan holag Selah ot muntanud ta hi Sekariah ot muntanud hi
Sekariah ta hi Joyarib an hi aman Adayah an nangimbabale i Hasayah an hi aman Kol-
Hoseh ot muntanud hi Kol-Hoseh ta hi Baruk an nangimbabale mohpe i Maaseyah.
6 Ta hay bilang di tinanud Peres an nun'atutulid an tindalu an nunhituh ad
Jerusalem ya opat di gahut ta nanom ta walu (468).
7 Ya ha'ey nalpuh nan holag Benjamin ya hi Sallu an pamaag nan hi Jesayah ya
nuntanud ta hi Itiel ot muntanud hi Itiel ta hi Maaseyah ot muntanud hi Maaseyah
ta hi Kolayah ot muntanud hi Kolayah ta hi Pedayah ot muntanud hi Pedayah ta hi
Joed ot muntanud hi Joed ta hi Mesullam an nangimbabale i Sallu.
8 Ya niddumda bo nadan duwan i'ibanan da Gabay i Sallay. Ta hay bilangdan namin
an linala'in tinanud Benjamin an nunhituh ad Jerusalem ya hiyam di gahut ta baintit
walu (928).
9 Ya hay ap'apuda ya hi Joel an imbabalen Sikri ya nan hi Judah an imbabalen
Hassenuah di mihnod hinan sa'adna an ap'apu i diyen boble.
10 Ya hay padi an nunhitu hi ad Jerusalem ya hi Jedayah an imbabalen Joyarib ya
hi Jakin

11 ya hi Serayah an imbabalen Hilkiah. Hi Hilkiah ya imbabalen Mesullam an
imbabalen Sadok. Hi Sadok ya imbabalen Merayot an imbabalen Ahitub. Hi Ahitub
ya hiya din nabaktun padi hinan Templo.
12 Ya niddum bo nadan waluy gahut ta baintit duwa (822) an linala'i an ibbadan
himpamu'un an dadiye nadan muntamuh nan Templo. Ya niddum bo hi Adayah
an hay a'ammodna ya nalpuh nan tinanudan Malkijah te hi Malkijah ya nuntanud
ta hi Pasur ot muntanud hi Pasur ta hi Sekariah ot muntanud hi Sekariah ta hi
Amsi ot muntanud hi Amsi ta hi Pelaliah ot muntanud hi Pelaliah ta hi Jehoram
an nangimbabale i Adayah.
13 Ya nadan ibban Adayah an duway gahut ta napat ta duwa (242) an linala'i ya
diday ap'apu hinan pu'unda. Ya niddum bo hi Amassay an nalpuh nan tinanud Immer
te nuntanud hi Immer ta hi Mesillemot ot muntanud hi Mesillemot ta hi Ahsay ot
muntanud hi Ahsay ta hi Asarel an nangimbabale i Amassay
14 ya nadan ibbanan hinggahut ta baintit walu (128) an nun'atutulid an titindalu.
An hay ap'apuda ya hi Sabdiel an imbabalen Haggedolim.
15 Ya datuwe damdama nadan udum an tinanudan Libay an nunhitu hi ad
Jerusalem an hi Semayah an imbabalen Hasub an imbabalen Asrikam. Hi Asrikam
ya imbabalen Hasabiah an imbabalen Bunni.
16 Ya nan duwan ap'apu hinadan tinanud Libay an da Sabbetay i Josabad ya diday
niyukodan nadan udum an tamu hinan Templo.*
17 Ya niddum hi Mataniah an imbabalen Mika an tinanudan Sabdi an imbabalen
Asap an hiyay mangipangpanguluh kanta ya punhanaan i Apu Dios. Ya hi Bakbukiah
di bumoddang i Mataniah hinan tamuna ya bimmoddang bo i dida hi Abda an
imbabalen Sammua an tinanudan Galal an imbabalen Jedutun.
18 Ta hay bilang datuwen tinanud Libay an nunhituh nan boblen niyappit i Apu
Dios ya duway gahut ta nawalut opat (284).
19 Ya hanada'en guwalyah nadan geyt ya hi Akkub ya hi Talmon ya nadan ibbada
ta hinggahut ta napitut duwada (172) an namin.
20 Ya hanada'en udum an padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nadan udum an
tinanud Israel ya way ohaon e numpunhituh nadan udum an boblen nidat i handidan
a'ammoddah ad Judah.
21 Mu hanada'en udum an mumpuntamuh nan Templo ya nunhitudah nan nabillid
hi ad Ophel an hay ap'apuda ya da Siha i Gispa.
22 Ya hay ap'apun nadan tinanud Libay an nunhituh ad Jerusalem ya hi Ussi
an nalpuh nan tinanud Asap te nuntanud hi Asap ot hi Mika ot muntanud hi
Mika ta hi Mataniah an nangimbabale i Hasabiah. Ot muntanud hi Hasabiah ta
hi Bani an nangimbabale mohpe i Ussi. Datuwen tinanudan Asap ya dida nadan
mangipangpanguluh kantah nan pundayawan hinan Templo.
23 Mu hay mangibagah nadan atondah abigabigat ya nan patul.
24 Ya hay mangihapit hinadan tinanud Israel hinan patul ya hi Petahiah an
imbabalen Mesesabel an ohah nadan holag Serah an tinanud Judah.
25 Nadan udum an tinanud Judah ya eda nunhituh nadan nihaggon hinadan
puntantanommanda an umat hi ad Kiriat-Arba ya hi ad Dibon ya hi ad Jekabsil ya
hinadan kakkitang an boblen nun'ihaggon i datuwen boble.
26 Ya nunhituda boy udum hi ad Jesua ya hi ad Moladah ya hi ad Bet-Pelet
27 ya hi ad Hasar-Sual ya hi ad Beerseba ya hinadan kikkitang an boblen nihaggon
hidi
28 ya hi ad Siklag ya hi ad Mekonah ya hinadan kakkitang an boblehdi

* **11:16 11:16** Nadan udum an tamuh nan Templo ya nan e mun'amung hinan mi'apuluh nadan inapit nadan tatagu ya nadan mipaphod hi'on waday napa"ih nan Templo.

29 ya hi ad En-Rimmon ya hi ad Sorah ya hi ad Jarmut
30 ya hi ad Sanoah ya hi ad Adullam ya hinadan udum an kakkitang an boblehdi ya
hi ad Lakis ya hinadan puntantanommandahdi ya hi ad Asekah ya hinadan kakkitang
an boblehdi. Ta binoblayan nadan tinanud Judah hi ad Beerseba ta ingganah nan
nundotal hi ad Hinnom.
31 Ya hanada'en tinanudan Benjamin ya eda nunhituh ad Geba ya hi ad Mikmas ya
hi ad Ayja ya hi ad Betel ya nadan bobleh nunlini''odana
32 ya hi ad Anatot ya hi ad Nob ya hi ad Ananiah
33 ya hi ad Hasor ya hi ad Ramah ya hi ad Gittaim
34 ya hi ad Hadid ya hi ad Seboim ya hi ad Neballat
35 ya hi ad Lod ya hi ad Ono ya nan nundotal an ma'alih boblen di nala'ing hi
nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
36 Ya nadan udum an tinanud Libay ya eda ni'iboble hinadan tinanud Benjamin
hidih ad Judah.

12

Hay Ngadan Nadan Tinanud Libay An Immanamut Hi Ad Judah

1 Nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay an immanamut hi ad Judah an
ni'uyug i da Serubbabel an imbabalen Sealtiel ya hi Jesua ya da Seraya ya hi Jeremiah
ya hi Ezra
2 ya hi Amariah ya hi Malluk ya hi Hattus
3 ya hi Sekaniah ya hi Rehum ya hi Meremot
4 ya hi Iddo ya hi Ginneton ya hi Abijah
5 ya hi Mijamin ya hi Moadiah ya hi Bilgah
6 ya hi Semayah ya hi Joyarib ya hi Jedayah
7 ya hi Sallu ya hi Amok ya hi Hilkiah ya hi Jedayah. Ta danae nadan ap'apun di
padi hidin hi Jesua di nabaktun padi.
8 Ya hanada'en tinanud Libay an mangipangpanguluh kantah nan punhanaanda i
Apu Dios ya da Jesua ya hi Binnuy ya hi Kadmiel ya hi Serebiah ya hi Judah ya hi
Mattaniah.
9 Ya nadan udum an da Bakbukiah ya hi Unni ya nadan i'ibada ya immohnongdah
dommang nadan mangipangpanguluh kantah nan punhanaan i Apu Dios ta mumpin-
nallogdan mungkanta.
10 Nan nabaktun padi an hi Jesua ya nuntanud ta hi Joyakim an nangimbabale i
Eliasib an hi aman Joyada.
11 Ot muntanud hi Joyada ta hi Jonathan an nangimbabale i Jaddua.

Nadan Ap'apu Hinadan Himpahimpamu'un An Tinanud Libay

12 Hidin hi Joyakim di nabaktun padi ya datuwe nadan ap'apuda an himpahim-
pamu'un. Hinan pu'un'en Serayah ya hi Merayah ya hinan pu'un'en Hananiah ya hi
Jeremiah.
13 Ya hinan pu'un'en Ezra ya hi Mesullam ya hinan pu'un'en Amariah ya hi
Jehohanan.
14 Ya hinan pu'un'en Malluk ya hi Jonathan ya hinan pu'un'en Sekaniah ya hi Joseph.
15 Ya hinan pu'un'en Harim ya hi Adna ya hinan pu'un'en Meremot ya hi Helkay.
16 Ya hinan pu'un'en Iddo ya hi Sekariah ya hinan pu'un'en Ginneton ya hi
Mesullam.
17 Ya hinan pu'un'en Abijah ya hi Sikri ya hinan pu'un'en da Miniamin i Moadiah
ya hi Piltay.
18 Ya hinan pu'un'en Bilgah ya hi Sammua ya hinan pu'un'en Semayah ya hi
Jehonatan.

19 Ya hinan pu'un'en Joyarib ya hi Mattenay ya hinan pu'un'en Jedayah ya hi Ussi.
20 Ya hinan pu'un'en Sallu ya hi Kallay ya hinan pu'un'en Amok ya hi Eber.
21 Ya hinan pu'un'en Hilkiah ya hi Hasabiah ya hinan pu'un'en Jedayah ya hi Netanel.
22 Hanadan ap'apun nadan himpahimpamu'un an padi ya nadan ibbadan tinanud Libay hidin amatagun nadan nahohonnod an nabaktun padi an da Eliasib ya hi Joyada ya hi Johanan ya hi Jaddua ya nitudo' di ngadanda ta ingganah din numpatulan Darius hi ad Persia.
23 Ta nitudo' di ngadan nadan ap'apun di himpahimpamu'un an tinanud Libay hinan nitudo'an di na'na'at ta ingganah din hi Johanan an imbabalen Eliasib di nabaktun padi.

Hay Niyukod Hi Tamun Nadan Tinanud Libay

24 Hanadan ap'apu hinadan tinanud Libay an da Hasabiah ya hi Serebiah ya hi Jesua an imbabalen Kadmiel ya nadan i'ibada ya nundinommang di immohnonganda ta munhinnukkatdan mungkantah nan pundayawda ya punhanaandan Apu Dios. Ta iyunnuddah nan intuddun din patul an hi David an baal Apu Dios.
25 Ya hanada'en mungguwalyah nadan geyt nan Templo ya nadan pangi'amungdah nadan usal an nihaggon hinadan geyt ya da Mattaniah ya hi Bakbukiah ya hi Obadiah ya hi Mesullam ya hi Talmon ya hi Akkub.
26 Ya an namin datuwen ap'apu hinadan tinanud Libay ya nuntamudah din hay nabaktun padi ya hi Joyakim an imbabalen Jesua an imbabalen Josadak ya ha"on an hi Nehemiah di gobelnador ya wada nan padi an hi Ezra an na'nginnilah nadan uldin.

Hay Nangiyappitandan Apu Dios Hinan Binattun Alad Hi Ad Jerusalem

27 Hidin nangiyappitandah nan binattun alad hi ad Jerusalem ya impa'ayagdan namin nadan tinanud Libay hinadan numpumboblayanda. Ta ni'yam'amlongda an nangikantah punhanaandan Apu Dios an inusalda nadan simbal ya harp ya lira.
28 Ya hay ni'yamung an tinanud Libay an nangipangpanguluh kanta ya nalpudah nadan bobleh nunlini''odan di ad Jerusalem ya hi ad Netopah.
29 Ya nalpuda boy udum hi ad Bet-Gilgal ya hi ad Geba ya hi ad Asmabet te diday namangulun nunhitu i dadiyen boble.
30 Ya hay namanguluh inat nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ya nan nitugun i dida hi atonda ta ahida mibilang hi malinis. Ot ahida bo aton nan nitugun hi atonda ta ahi mibilang hi malinis nadan tatagu. Ot ahida mohpe iyappit i Apu Dios nadan geyt ya nadan binattun alad.
31 Ta ha"on an hi Nehemiah ya inayaga' an namin nadan ap'apun nadan tinanud Judah hi uhhun nan binattun alad ta diday nangipanguluh nan duway linya an mangikankanta hi punhanaanda i Apu Dios. Ta nan ohan linya ya iyunuddah nan binattun alad ta ipluydah nan way geyt an pangi'wan an umeh way bahhulaan.
32 Ya hay mitnud i dida ya da Hosayah hinadan godwan nadan ap'apu hi ad Judah
33 ya niddum da Asariah ya hi Ezra ya hi Mesullam
34 ya hi Judah ya hi Benjamin ya hi Semayah ya hi Jeremiah
35 ya nadan udum an padi an numpangdon hi trampeta ya hi Sekariah an holag Asap. Te nuntanud hi Asap ta hi Sakur an nangimbabale i Mikayah. Ot muntanud hi Mikayah ta hi Mattaniah an nangimbabale i Semayah. Ot muntanud hi Semayah ta hi Jonathan an nangimbabale mohpe i Sekariah.
36 Ot mitnudda nadan i'ibana an da Semayah ya hi Asarel ya hi Milalay ya hi Gilalay ya hi Maay ya hi Netanel ya hi Judah ya hi Hanani an inodnanday mipagangoh hinan

pungkantaanda an miyunnudan hinan imbagan din hi David an baal Apu Dios. Ya
hay nangipangulu hinan linyada ya hi Ezra an na'nginnilah nadan tugun.
37 Ya hidin dimmatongdah nan geyt an pangi'wan an umeh nan way obob ot
inayundan itikid hinan mangipluy hinan boblen David ta ingganah lina''uhanda nan
baktun nan balen David ot inaynayunda ta ingganah dimmatongdah nan geyt an
pangi'wandan e humagub hi nangappit hi tuluwan di algo.
38 Ya hana'e damdaman ohan linya an mangipangpanguluh kantah punhanaanda
i Apu Dios ya diday nidduma' an ibbami nan godwan nadan ap'apu ya tatagu an
inipluymih nangappit hi huddo'na an ini'wami damdamah nan uhhun nan binattun
alad ot la''uhanmi nan natagen punha''angan hi tinapay ot inaynayunmi bon la''uhan
nan nangadanan hi abillog an binattun alad
39 ot inaynayunmi ta ingganah nan way baktun nan geyt an nungngadan hi Epraim
ya nan geyt an nungngadan hi Jesana ya nan geyt an nungngadan hi ekan ta
ingganahdih nan natagen pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel ya nan natagen
pungguwalyaan an nungngadan hi Meah ta inggana ot dumatong amih nan geyt an
pangipa'wandah kalnero an miyeh nan Templo ot ahi ami umohnong hidih nan geyt
an pundadammuwan.
40 Ta hidin nundidinatong nadan duwan grupun mangipangpanguluh kantah dih
nan Templo ya way ohaon immeh nan umohnongana ya ta'on on ha''on ya nadan
ibba' an godwan nadan ap'apu
41 ya nadan padi an da Eliakim ya hi Maaseyah ya hi Miniamin ya hi Mikayah ya
hi Elionay ya hi Sekariah ya hi Hananiah an inodnanda nadan trampeta.
42 Ot mitnud da Maaseyah ya hi Semayah ya hi Eleasar ya hi Ussi ya hi Jehohanan
ya hi Malkijah ya hi Elam ya hi Eser. Ya hay nangipangpangulu i dida an mungkanta
ya hi Jesrahiah. Ya inlotdan mungkanta ta donglondan namin.
43 Ya i diyen algo ya dakol di ini'nongmin Apu Dios an ongal di amlongmi te hiyay
nangipa'amlong i da'mi an niddum nadan binabai ya u''unga. Ta madngol hinadan
nun'idawwin boble nan pun'am'amlonganmi.
44 Ya i diye ya wadaday nadutu' hi mangipapto' hinadan pangi'amungandah nadan
idat nadan tatagu an umat hinadan namangulun bungan di intanomda ya nadan
mi'apuluh (10) nadan inapitda. Ya dida boy e mun'amung i datuwe an miyunnudan
hinan nitugun an aton nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay. Ya an namin
nadan tataguh ad Judah ya ma''amlongdan mangunud hinan tugun te matigodan
maphod di pangat nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay.
45 Te nan atondan munhilbin Apu Dios ya inyunnuddah nadan intugun din patul
an hi David ya din imbabalenan hi Solomon. An inatda nadan nitugun an ma'at ta
ahida mibilang hi malinis ya atbohdi nadan aton nadan mungguwalyah nadan geyt
ya nadan mangipangpanguluh kantah nan pundayawanda.
46 Te nihipun hidin timpun da David ya hi Asap ya wadaday mangipangpanguluh
kanta an pundayawda ya punhanaanda i Apu Dios.
47 Ya atbohdih din awadan Serubbabel ot ahi ha''on teen hi Nehemiah an binigat
on idat nadan tinanud Israel nadan nibagan idatda hinadan tinanud Libay an
mangipangpanguluh kanta ya nadan mungguwalyah nadan geyt. Ya ta'on on nadan
tinanud Libay ya idatda damdama nadan nibagan midat hinadan ibbadan padin
tinanud Aaron.

13

Hay Gapunah Adida Pi'yamungon Nadan Tatagun Nalpuh Udum Hi Boble

1 Han hin'algo ya na'amungda bo nadan tatagu ya waday nangitkuk an nangibahah
nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses. Ta dingngol nadan tatagu ya

na'innilaanda an adi mabalin an mi'yamu'amung nadan i Ammon ya i Moab i da'min
tinanud Israel.
2 Manu'eh athidiy nitudo' ya hidin nala''uhan handidan a'ammodmi an tinanud
Israel hi bobledah din nalpuwandah ad Egypt ya agge indattan handidan a'ammodda
dida hi anonda ya inumonda. Ot bayadanda bo han hi Balaam ta idutana dida. Mu
maphod ta numbalinon Apu Dios hidiyen idut hi wagah.
3 Ta hidin dingngolmih diyen tugun ot adimi mo iyabulut an mi'yamungda i da'min
tinanud Israel nadan tatagun nalpuh udum hi boble.

Hay Inat Nehemiah Hi Numbangngadana

4 Handi ni' ya nan padi an hi Eliasib di niyukodan nan pangi'amungdah usal hidih
nan way Templo ta hiyay mangipapto'. Mu gapu ta nun'apuda i Tobiah
5 ya inyabulut Eliasib an miha''ad hi Tobiah hinan ongal an kuwartu an
pangi'amunganda hinadan usal hinan Templo ya nadan midawat an alina ya insenso
ya nadan pinahapah an ma'inum ya nadan lana an dadiye ya midat hinadan tinanud
Libay an mangipangpanguluh kantah nan pundayawan ya nadan mungguwalyah
nadan geyt. Ya hidi boy iha"adan nadan idat nadan tatagu an midat hinadan padi.
6 Ya hay na'atan datuwe ya hidin mi'atulumpulut duwah (32) tawon hi numpatulan
Artaserses an ma"ida' hi ad Jerusalem te numbangngada' moh ad Babilon. Mu indani
ot ibaga' hinan patul ta umanamuta' boh ad Jerusalem ya inabulutna.
7 Ya hidin immanamuta' ya na'innilaa' nan adi maphod an inat nan padi an hi
Eliasib an inyabulutna nan kuwartun pangi'amungan hinadan usal hinan Templo ta
niha"adan Tobiah.
8 Ta gapuh bungot'u ya nun'ipalah'un'u nadan gina'un Tobiah hinan dola.
9 Ot honago' di e munlinis ot ibaga' an atonda nan nitugun hi atonda ta wan
mibilang hi malinis hidiyen kuwartu ya ahida impabangngad hidi nadan usal hinan
Templo ya nadan midawat an alina ya insenso.
10 Ya na'innilaa' bon numpanganamut nadan mangipangpanguluh kantah nan
Templo ya nadan udum an tinanud Libay ta eda numpunliya' te agge indat nadan
tatagu nadan nibaga tuwalin idatdan malpuh nadan apitonda.
11 Ot ihingal'u nadan ap'apun bumoddang i ha"on an gapuh nangiwalongandah nan
Templo. Ot ipa'ayag'u nadan tinanud Libay ta way ohaon nibangngad hinan niyukod
an tamudah nan Templo.
12 Ot pun'iyalin mohpen nadan tataguh ad Judah nadan mi'apuluh (10) nadan
inapitda an makan ya ma'inum ya lana.
13 Ot iyukod'uh nadan padi an hi Selemiah ya hi Sadok an na'nginnilah nadan
tugun ya nan ibbadan tinanud Libay an hi Pedayah nadan kuwartun pangi'amungan
hinadan usal hidih nan way Templo ot iddum'uh Hanan an imbabalen Sakur an
apapun Mattaniah ta bumoddang i dida. Diday nangiyukoda' te madinola' hinan
pangatda ta diday ukod an mangidat hinadan mahapul nadan ibbada an tinanud
Libay.
14 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios hanat adim linglingon tun pangat'un
munhilbih tun Templo ya ta'on on hinan pundayawanmi.
15 I han Habadun tungo ya wadaday tinigo' an ibbamin i Judah an mungkopaldah
greyp. Ya pun'itakken di udum di ma'inum ya nadan inapitdan umat hi wit ya greyp
ya fig ya nadan udum an eda igattang hi ad Jerusalem i diyen Habadun tungo. Ta
hiya nan e' imbaga i dida an ma''id ha e munggattang hi makan i diyen algo.
16 Ya wadada boy i Tyre an ni'ibobleh ad Jerusalem an pun'iyaliday tilapya ya
nadan nat'o'nat'on an igattangdahdih ad Jerusalem hinadan ibbamin i Judah i diyen
Habadun tungo.

17 Ot e' pun'ihingal nadan ap'apun bumoddang i ha"on hi ad Judah an alyo' di,
Tigonyu'e mahan nan adi maphod an atonyu. Tanganu onyu ihya adi ngilinon nan
Habadun tungo?
18 Undan aggeyu bo innila an danaey ina'inat handidan a'ammod ta'uh din nadne
ta hiya danaey gimmalat hi nundusaan Apu Dios ituwen numboblayan ta'u ta teen
ingganah ad uwani ya maligligatan ta'u. Ya atonyu boh ad uwani ta pun'udmanyuy
bungot Apu Dios i dita'un tinanud Israel.
19 Ot alyo' mon dida an mahapul an wa'et mun'ahdom hinan Alimana ya mahapul
an midakig nadan geyt hitun ad Jerusalem ta ingganah malpah nan Habadun tungo
ya ahi mibughul. Ya impaguwalya' ta ma''id ha kumpulnah nadan migattang hi
miyalihtu i diyen algo.
20 Mu waday naminghan onu namidwa an wadaday munggattang an namatnan
nun'iyan hinan bahhel nan geyt tun ad Jerusalem.
21 Ta hidin inakhupa' dida ot alyo' di, Mihipun hi ad uwani ya akhupan da'yu'e bohtu
ya ipibalud da'yu i ha"on. Ta nihipun i diye ya aggeda mo impidpidwan immalih nan
athidin Habadun tungo.
22 Ot ibaga' hinadan tinanud Libay an mahapul an eda aton nadan nitugun an
atonda ta ahida mibilang hi malinis ya eda ginuwalyaan nadan geyt ta ngilinonda
nan Habadun tungo.
Ot mundasala' bon alyo' di, Apu Dios hanat adiya' bahan linglingon ta nanongnan
hom'ona' an gapuh nan ongal an pamhodmu.
23 Indani bo ya na'innilaa' an wadaday ibbamin i Judah an ni'yahawah nadan
binabain i Asdod ya i Ammon ya i Moab.
24 Ya ha bo udot nadan udum an imbabaleda ya ammunay hapit di i Asdod ya hay
hapit di udum an bobley innilada an aggeda innilay hapitmin i Judah.
25 Ta gapuh bungot'u ya nun'ihingal'u dida ot alyo' i dida an nan idut hinan
adi pangunudan hinan tugun ya ma'at i dida. Ot punhoplat'uy udum i dida ot
pun'ihabuyut'uy ibu'da. Ot punsapatao' dida an adida iyabulut nadan imbabaledan
mi'yahawah nadan bokonmi ibban tinanud Israel.
26 Ot alyo' bon dida di, Undan aggeyu bo innila nan na'at hidin patul ta'u an hi
Solomon an nunhiglay naminhod Apu Dios i hiya ot pumbalinonah patul? Undan
bokon athinay numbahulana an ta'on on alyon hi ma''id ha nipadpaddunganah nadan
apatu'patul hi abobboble? Mu hay numbahulana ya hay nangiyunnudanah pangat
nadan inahawanan binabaih udum hi boble.
27 Ya tanganu mahan onyu inyunnud i diyen adi maphod an inatna ta ni'yahawa
ayuh binabaih udum hi boble ta aggeyu inat nan pohdon Apu Dios?
28 Ya undan aggeyu tinigo nan inat'u hinan imbabalen Joyada an apapun nan
nabaktun padi an hi Eliasib an intuda''u an gapuh ni'yahawaanah nan imbabalen
Sanbalat an i Horon?
29 Ot idasal'un alyo' di, Hanat adim linglingon Apu Dios nan inat datuwen tatagu te
imbabainday a'at di padi ta imbahhoda nadan imbagam i dida an tinanud Libay.
30 Ot ibaga' i dida ta atonda nan nibaga hi atonda ta ahida mibilang hi malinis ya
indinongdan mangat hinadan inadaldah udum hi boble. Ot iyukod'uh nadan padi ya
nadan ibbadan tinanud Libay nadan tamuda ta way ohan dida on inatna nan tamuna.
31 Ot ibaga' ta way ohaon nangiye hi itunguh nan punggobhan hi mi'nong hinan
nadutu' an timpu an pangiyayana. Ya inyeda bo nadan hopap di bungan di intanomda
hinan way Templo.
Ot mundasala' bon alyo' di, Hanat nomnomona' bahan Apu Dios ta wagahana' i
datuwen inat'u.

Esther

Hay A'at Tuwen Liblu An Esther

Hituwen liblu ya ipa'innilanay inat Esther an nangihwang hinadan ibbana an Judyu ta aggeda nipapate. Te da Esther i Mordekay ya nadan dakol an Judyu an tinanud Israel ya niyedah ad Babilon ot ahi abakon nadan i Persia nadan i Babilon hidin limay gahut ta tulumpulut hiyam di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (539 B.C.).

Ya hay patul hi ad Persia hidin awadan Esther hidi ya hi Serses. Ya hay ahawan ni' nan patul ya hi Basti mu imbolhena ot iyahawanah Esther an Judyu. Mu i diye ya aggeda ni' na'innilaan an hi Esther ya oha an Judyu.

Ya hidin numpatulan Serses ya wada han nabaktuy sa'adna an hi Haman an tinanudan Amalek. Ya nunnaud di hihiwonah nadan Judyu ta ninonomnomna an ipapate didan namin. Ta ni'happitan hinan patul an hi Serses ta iyuldina ta mabalin an patayonda nadan Judyu. Ya inabulut nan patul.

Mu indani ya dingngol Mordekay hidiyen uldin ot ume i Esther ot iba"agna i hiya nan uldin nan patul. Ot umeh Esther hinan patul an e ni'hapit an ta'on on hidiyey gumalat hi atayana. Ot iyuldin nan patul an mabalin an mi'patteda nadan Judyu ta ihwangday adolda hinadan binuhulda. Ta athidiy inat nadan Judyu ta nihwangda hinan edaot atayan ta hi Haman di nipapate.

Ta gapuh am'amlong nadan Judyu hi nangabakanda ya inhipunda nan pungngilinandah nan punnomnomnomandah nan ma'alih Purim.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay numbalinan Esther hi ahawan nan patul an hi Serses (Esther 1–2)
2. Hay nunnomnoman Haman an manadag hinadan Judyu (Esther 3)
3. Hay nunnomnoman Esther an mangihwang hinadan ibbana an Judyu (Esther 4–7)
4. Hay nangihwangan Apu Dios hinadan Judyu hi edaot atayan ya hay nangihipunandan mungngilin hinan punnomnomnomandah nan Purim (Esther 8–10)

Hay Agge Nangunudan Basti Hinan Patul An Hi Serses

1 Wada han patul an hi Serses an nun'ap'apu hi hinggahut ta baintit pituy (127) probinsya hi ad India ta ingganah ad Etiopia.

2 Ya hay nunhituwana ya hinan palasyu hi ad Susa.

3 Ya hidin mi'atluh tawon hi numpatulana ya ninomnomna an mumpahamul.* Ta inayaganan namin nadan ap'apun munhilbin hiyah nan palasyu. Ya ta'on on nadan opisyal di tindaluna hinan duwan boble an pumpatulana an hi ad Persia ya hi ad Media ya nadan gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin didah nadan probinsya.

4 Ya hidiyen numpahamulana ya immeh onom di bulan ta pangipatigonah kinadangyana ya hay nundongolana ya nan ongal an abalinana an mun'ap'apu.

5 Ya hidin nagibbuh diye ot mumpahamul boh hindumingguwan hinan nahiduman hinan way lita"angan di palasyuna ot i'ayagnah nadan tataguhdi hi ad Susa an kadangyan onu nawotwot.

6 Hidiyen lita"angan ya nipniphod an nakultinaan hi linen† an asul ya pulaw an hay ga'odda ya linen damdama an bayulet ya pulaw. Ya niga'oddah nadan nun'atuligonggong an silber an nun'ihableh nadan tu"ud an batu an marbol. Ya hay indotaldah nan lita"angana ya marbol ya perlas ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ya nadan ubunanda ya balitu' ya silber.

---

* **1:3 1:3** Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhida. † **1:6 1:6** Nan linen ya hay mangiyusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo.

7 Ya balitu' an basu an nat'onat'on di alkusnay pangi'inumandah nan dakol an bayah
an inukat nan patul.
8 Ya hay imbagan nan patul hinadan baalna ya adi mahapul an unudonda nan
pangiye"eda an imminum'e nan patul on ahida mohpe uminum nadan tatagu ta
nadan baalna ya ipa'inumda nadan bayah nan namhod an uminum.
9 Ya hi Basti an ahawan nan patul ya numpahamul bo damdamah nadan binabai
hidih nan palasyu.
10 Ya hidin mi'apituh algon di numpahamulanda an mangmanginnumda ya
nabutbutong nan patul. Ot baalona nadan pitun yunok‡ an da Mehuman ya hi Bista
ya hi Harbona ya hi Bigta ya hi Abagta ya hi Setar ya hi Karkas
11 ta eda awiton nan ahawana an hi Basti ta iyedah awadana an nungkoronah nan
koronan di ahawan di patul. Te pinhodna an ipatigoh nadan ap'apu ya nadan tatagu
an apgohan hi ahawana.
12 Mu hidin e imbagan dadiyen baal i Basti nan imbagan nan patul ya adina pohdon
an ume. Ta nangimbubbungot nan patul
13 ot mahmahanah nadan ap'apu an nanginnilah a'at di uldin hi'on nganney atona.
Te hidiyey uggana aton hi'on waday inomnomana.
14 Ya nadan uggana pummahmahan ya da Karsena ya hi Setar ya hi Admata ya
hi Tarsis ya hi Meres ya hi Marsena ya hi Memukan te dida nadan pitun nangatuy
sa'adda an pundinolanahdi hi ad Persia ya hi ad Media.
15 Ya hay inalinan dida ya alyonay, Nganney alyon di uldin ta'u hi ma'at i Basti
hinan aggena nangunudan hinan imbaga' an e imbagan nadan yunok?
16 Ya hi Memukan di himmapit ot alyonah nan patul ya nadan udum an ap'apu di,
Nan ahawam an hi Basti ya numbahul ya bokon he"a ya abuh di numbahulana te
ta'on on nadan ap'apu ya nadan tatagu hi an namin an probinsya an pun'ap'apuwam.
17 Te onha donglon di an namin an binabaih tuwe an inat Basti ya ngohayonda moy
ahawadan alyonday, On hi Basti ni'mo ot agge immeh din impa'ayag nan ahawana
an patul.
18 Ot donglon'en nadan ahawami an a'ap'apuh tun ad Persia ya hi ad Media nan
inat Basti ot umannung an pi'bagondan iyunnud i hiya ot adi dita'u mo lispituon an
ahawada. Ya undan adi gumalat hi bumungotan ta'un linala'i hinadan ahawa ta'u.
19 Ot ha'ey atom ya iyuldinmu ta adi mo mumpatpatigoh Basti i he"a. Ta middum
hinaen uldin hinan uldin hituh ad Persia ya hi ad Media an adi mabalin an
mahukkatan. Ya inaanmuh Basti hinan sa'adna ta hukkatam i ha babain maphod
di pangatna.
20 Ta wa'et nipa'innilah naen uldinmu hi abobboble ituwen pun'ap'apuwam ya
lispituwon di binabaiy ahawada an kakaddangyanan onu na'awwotwot.
21 Ta hidiyen imbagan Memukan ya pinhod nan patul ya ta'on on nadan ap'apun
munhilbin hiya. Ot hiya moy aton nan patul.
22 Ta nuntudo' mo nan patul hinadan probinsya an pun'ap'apuwana an imbalinda
nan tudo'na hinadan nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan tatagu an hay intudo'na
ya an namin di linala'i ya diday ma'unud hinan numpunhituwanda.

2

Hay Numbalinan Esther Hi Ahawan di Patul

1 Hidin na'aan di bungot nan patul an hi Serses ya nomnomnomonah ahawana an
hi Basti ya nan inat Basti ya nan inyuldina an ma'at i hiya.

‡ **1:10 1:10** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hinan English an hay ibalinana ya nakapun an linala'i ta iyohhaday punhilbiyandah nan palasyu.

2 Ya indani ya inalin nadan baalna di, Daan mo ta ihama'an da'a hinadan apgohan
an binabain mumpangilog an ma"id ha inilo'dah lala'i.
3 Ot mamili'a hi hinohhan ap'apu hinadan probinsya ya inyuldinmu ta iyalidan
namin nadan apgohan an binabaihtuh ad Susa hinan iha"adan di binabaim. Ta
ipipapto'mu didah nan yunok an hi Hegay ta hiyay ukod hi an namin an mahapulda
ta ipohpohod di tigoda.
4 Ot nan babain piliyom an mangipa'amlong i he"ay mihukkat hinan ahawam an
hi Basti.

Ya maphod hi nangngolan nan patul i diyen imbagada ot hidiyey atona.

5 Ya hidih ad Susa ya wada han Judyu an hi Mordekay an imbabalen Hair an apapun
Simei an imbabalen Kis hinan tinanud Benjamin.
6 Ya manu'e hi wahdi ya nan a'ammodnay ohah nadan nalpuh ad Jerusalem an
inabak din hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot iyena didahdi an didan namin
hidin hi Jehoyakin di patul hi ad Judah.
7 Ya wada han hi Esther an pinghandah tinanud i Mordekay. Mu hay ngadanah
hapitda an Hebrew ya hi Hadassah. Hiya ya apgohan ya maphod di nangadolna.
Ya hidin nateda nan a'ammodna ya inawit Mordekay ot pakilogona an imbilangnah
imbabalena.
8 Ta hidin nipa'innilah diyen inyuldin nan patul ya dakolday apgohan an binabain
inyedah ad Susa ya hi Esther di oha. Ot miha"addah nan iha"adan di binabai ta
ipapto' Hegay dida.
9 Ya hi Esther di pinpinhod Hegay ot idatna i hiya nadan midahidah adolna ya
nadan mun'aphod an makan. Ya pinilinay pitun binabain nalpuh nan palasyu ta
baal Esther. Ot piliyona bo nan ap'aphodan an kuwartu ta iha"adan Esther ya nadan
baalna.
10 Mu hi Esther ya aggena impa'in'innila an hiya ya Judyu te hidiyey intugun
Mordekay i hiya.
11 Ta abigabigat on immeh Mordekay hi potto' nan panton di niha"adan nadan
binabai ta ena tigon di ma'ma'at i Esther.

12 Ta hay pangipaphodandah tigon dadiyen binabai ya hintawon. Te hinan
mamangulun onom di bulan ya nadan nibagah midahidah adolda ya nan maphod an
lana an ma'alih mira. Ya ahi mohpe nadan udum an bangbangluy idahidahda i dida
hinan nabati an onom di bulan. Ta nagibbuh'eh diye ya ahida mohpe ma'ohha'ohha
an umeh awadan nan patul.
13 Ya umeda'ehdi ya midat i dida nan pohdondan ilubung ya nadan udum an
pohdondan usalon an wadah nan niha''adanda.
14 Ya hay umayan di hinohhah nan awadan nan patul ya hinan mahdom ta
nawi"it'e on numbangngadda hinan iha"adan di binabai ta nan yunok bon hi Sasgas
di mangipapto' i dida te hiya nan mumpapto' hinadan ahawan nan patul. Ya adi
mabalin an waday e mumbangngad i didah nan palasyu te inggana hi'on ipa'ayag
nan patul an namama hi'on aggena impa'amlong nan patul.

15 Ta hidin nadatngan di pangayan Esther hi awadan nan patul ya ammuna nan
imbagan nan mangipapto' i dida an hi Hegay di inusalna. Ya hay nangimbabale i
Esther ya hi Abihail an hi ulitaun Mordekay an nangipakilog i Esther. Ya an naminda
nan nanigon hiya ya ma"amlongda te maphod di tigona.
16 Ta inyedah nan palasyun nan patul an hi Serses hidin mi'apituh tawon hi
numpatulana an hidiye nan mi'ahimpuluh (10) bulan an alyondah Tebet.
17 Ya hiyay pinhod nan patul i dadiyen binabai te impa'amlongna nan patul. Ta
hiyay nidatan nan koronan di ahawan di patul ta hiya moy nihukkat i Basti.

18 Ot mumpahamul nan patul an gapu i Esther ot ayaganan namin nadan ap'apun
munhilbin hiya ya nadan mumpuntamuh nan palasyu. Ot pun'iblayonan namin di
tataguh abobbobleh nan tamuda. Ot mangidat hi dakol an regalonah nadan tatagu.

Hay Nangihwangan Mordekay Hinan Patul

19 Ya hay pidwan di na'amungan* nadan mumpangilog an binabain nun'ibban
Esther ni' ya wahdi hi Mordekay hinan geyt di palasyu te hiya moy oha an ap'apun
munhilbih nan patul.
20 Mu hiyah diyen agge impa'in'innilan Esther an hiya ya Judyu. Te inun'unudna
nimpe nan intugun tuwalin Mordekay i hiya an umat hi nangun'unudanan hiyah din
a'ungana.
21 Ya hidin puntamuwan Mordekay hinan geyt di palasyu ya waday duwan yunok
an guwalyah nan panton di kuwartun nan patul an da Bigtana i Teres. Ya waday
bimmoholandah nan patul an hi Serses ta hiya nan nunhapitanda an patayon.
22 Ya na'innilaan Mordekay hidiyen nunhapitanda ot iba"agna i Esther ot e ibagan
damdaman Esther hinan patul. Ya imbagana an hi Mordekay di nangibagan hiya.
23 Ya hidin e impamahmah nan patul ya na'innilaana an immannung hidiyen
imba"ag Mordekay ot ipitattayuna dadiyen duwan linala'i. Ta hidiyen na'at ya
impitudo' nan patul hinan liblun itud'an di na'na'at hinan boble.

3

Nan Adi Maphod an Ninomnom Haman

1 Indani ya nan hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag ya
impabaktun nan patul di sa'adna ta hiyay nabakbaktuy sa'adna mu nadan udum
an ap'apu.
2 Ta an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hinan palasyu ya wada'eh Haman
on munyu"ungdah punlispitudan hiya te hidiyey inyuldin nan patul hi atonda. Mu
hi Mordekay e ya adina unudon hidiye.
3 Ta mahmahan nadan udum an ap'apu i hiya an alyonday, Tanganu onmu
ngohayon nan uldin nan patul?
4 Ot ipa'innilan mohpen Mordekay an hiya ya oha an Judyu.* Mu abigabigat on
imbagadan hiya ta unudona nan uldin mu adina damdama. Ot hiya nan eda mo
imbaga i Haman hi'on mabalin i hiyah diyen pangat Mordekay.
5 Ya hidin tinigon peman Haman an adi munyu"ung hi Mordekay ta punlispitunan
hiya ya nangimbubbungot.
6 Ta ninomnomnan ipapate mu hidin na'innilaanan hiya ya Judyu ya ninomnomnan
bokon hi Mordekay ya ammunay ipapatena te an namin di Judyu hinadan boblen
pun'ap'apuwan Serses.
7 Ta hidin mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Serses hinan namangu-
lun bulan an ma'alih Nisan† ya imbunutdah hinangngab Haman ta ma'innilaan hi'on
nganne an algo ya bulan di pangatana i diyen ninomnomna. Ya hay nabunut ya nan
mi'ahimpulut tulun (13) algo hinan mi'ahimpulut duwan (12) bulan an ma'alih Adar.
Hay hapitdah nan bunnutan ya purim.
8 Ot umeh Haman hinan patul ot alyonay, Waday tinatagu an niddum i dita'u
an niwakatdah nadan probinsya ituwen pun'ap'apuwam an hay pangiye"eda ya
nat'on an ma"id ha nipaddunganah nan pangat di udum an tatagu. Ya adida ahan

* **2:19 2:19** Hituwen pidwan di na'amunganda ya agge nibaga ituwen liblu nan namangulun na'amunganda.
* **3:4 3:4** Hi Mordekay ya manu'e hi adi munyu"ung hi hinangngab Haman ya hi Haman ya nalpuh nan tinanud Amalek an binuhuldan Judyu. † **3:7 3:7** Nan Nisan ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan godwan di Abril hi ad uwani.

un'unudon di uldin. Ta hiya nan adi maphod hi'on minaynayun an mi'hituda hitun pun'ap'apuwam.
9 Ot hay maphod hi atom ya iyuldin mu ta mipapatedan namin. Ta'omman ya indat'uy tuluy gahut ta napat di libuy (340,000) kilun silber hinan iha"adan di pihhun di patul ta midat hinadan ap'apu an e mangat ituwe.
10 Ya inabulut nan patul hidiyen inalin Haman ot aanona nan singsing hi ta'lena an hidiyey pummalkadah nadan mitudo' an uldina ta adi mabalin an mahukkatan. Ot idatnah diyen singsing hinan binuhul di Judyu an hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag.
11 Ot alyon nan patul i Haman di, Adi' mahapul nan pihhum. Ukod'a ya inatmu nan pohdom an aton i danae an tatagu.
12 Ta hidin mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan namangulun bulan ya inayagan Haman nadan sekretalin di patul ot ibagana i dida nan itudo'dah nan uldin nan patul an miyeh nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobelnador ya nadan udum an ap'apun di an namin an probinsya. Ta intudo'dah diyen uldin hinan nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan tatagu hinadan boblen awadanda ya ingngadandah nan patul an hi Serses ya immalkada nan singsingna.
13 Ot ituda'day mangiye i dadiyen tudo' hi an namin an probinsya an pun'ap'apuwan nan patul. Ta hay nitudo' ya mipapaten namin di Judyu an ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna ya binabai ya u"unga hinan mi'ahimpulut tulun (13) algoh nan mi'ahimpulut duwan (12) bulan an ma'alih Adar. Ya inaladan namin nadan wada i dadiyen patayonda.
14 Ta nipa'innilah diyen uldin hi atagutaguh abobboble hinan pun'ap'apuwan nan patul ta innilada moy atonda an mundadaan an e mamateh nadan Judyu hi'on madatngan hidiyen algo.
15 Ot gapu ta hiyay imbagan nan patul ya inawigingdan nangiye i diyen uldin hi abobboble an inhipundah ad Susa an nunhituwan nan patul ta innilaon di atagutagu. Ta nadan tataguh ad Susa ya nunnaud an minomnomanda yaden dedahdi da Haman hinan patul an mangmanginnumda.

4

Hay Numpaboddangan Mordekay I Esther

1 Hidin na'innilaan Mordekay hidiyen na'at ya nunhethetnay lubungna ot munlubung hi langgut ot dadapulonay uluna ot e dumanallanan hinan boble an kumogakoga an gapuh hakit di nomnomna.
2 Mu ingganah nan geyt di palasyu ya ammunay ipogpogana te adi mabalin an hunggop di nunlubung hi langgut hidi.
3 Ya atbohdi nadan Judyu hinadan probinsya an nunnaud an minomnomanda an adida mangmangngan ya kumogakogada hidin na'innilaanda nan uldin nan patul. Ta dakol i diday numpunlubung hi langgut on eda nalnallo' hinan hupu'.
4 Ya hidin impa'innilan nadan ba'baalon Esther an binabai ya nadan yunok nan at'atton Mordekay ya nunhiglan minomnoman hi Esther. Ot ipiyenay ilubung Mordekay ta bokon nan langgut mu adina pohdon.
5 Ot ituda'nah Hatak an ohah nadan yunok an indat nan patul i hiya an baalna ta ena mahmahan i Mordekay di gapunah umatanahdi.
6 Ot umeh Hatak hi awadan Mordekay hidih nan way potto' nan geyt di palasyu ta ena mahmahan.
7 Ot ibagan Mordekay i hiyan namin nan na'na'at ya nan bilang di pihhun alyon Haman hi iddumnah nan pihhun nan patul ta ma'usal hi pamatayanda i didan Judyu.

8 Ot idatnan hiyay ohah nadan nitudo'an nan uldin nan patul an nipa'innilah ad
Susa ot alyonay, Ipatigom hituwe i Esther ya impa'innilam i hiya nan ibalinana. Ya
imbagam i hiya ta e mumpahpahmo' hinan patul ta hom'ona nadan ibbana an Judyu.
9 Ot mibangngad hi Hatak ot ibaganan namin i Esther nan imbagan Mordekay.
10 Ya hinnag bon Esther hi Hatak ta ena ibaga i Mordekay
11 an innilan di an namin an ap'apu ya tataguh nan pumpatulan nan patul an
nan tagun namaag ya hinunggop hinan opihhinan nan patul an agge nipa'ayag ya
mipapate. Ta ma"id ha tagu hi mangat i diye an adi mipapate. Te ingganah idongdong
nan patul nan nabalitu'an an septerna* ya ahi mihwang. Ya alyon bon Esther di, Hay
oha bo ya ume moh himbulan di agge nangipa'ayagan nan patul i ha"on.
12 Ta hidin dingngol Mordekay nan impaad Esther
13 ot pumbangngadonah Hatak ta ibaganan Esther an alyonay, Wan hay punnom-
nommu ya adi da'a pi'pate an umat hinadan ibba ta'un Judyu an gapu ta wahna'ah
nan palasyu?
14 Te namaag'e ya dimminong'ah ad uwani ya waday udum hi bumoddang ta
mihwangda nadan ibba ta'un Judyu mu he"a ya nadan tulang ta'u ya mipapate ta'un
namin. Ma"id ha mapto' ya hay numbalinam hi ahawan di patul ya ta waday atom
an bumoddang hi ad uwani ta mihwang ta'u an Judyu.
15 Ot ibagan Esther nan pambalna i Mordekay an alyonay,
16 Ot em mo amungon an namin nadan ibba ta'un Judyu hituh ad Susa ta adi ayu
mangan ya adi ayu uminum hi tuluy algo an ta'on on hinan mahdom ta idasalana'.
Ot ta'on on ha"on ya nadan baal'u ya athidi bo damdamay atonmi. Ta nagibbuh'e ya
immeya' hinan patul an ta'on on mipagol hinan uldin. Ot hituwe'ey ataya' ya ta'ombo.
17 Ot un'unudon Mordekay an namin nan imbagan Esther hi atona.

5

Hay Imbagan Esther Hinan Patul

1 Hidin mi'atluh algo hi nun'ulatanda ot munlubung hi Esther hinan lubung di
ahawan di patul ot e tuma'dog hidih nan potto' di panton nan opihhinan nan patul.
Ya wahdi nan patul an inumbun hinan tronona an inhangngabnah nan panto.
2 Ya tinigonah Esther ya ma"amlong ot idongdongna nan nabalitu'an an septerna.
Ot e dapaon Esther nan uddun diyen nabalitu'an an septer.
3 Ya inalin nan patul i hiyay, Tanganu udot on'a wahtu Esther? Nganney
mahapulmu? Ibagam ot ta'on on godwan tun pun'ap'apuwa' ya mabalin an idat'un
he"a.
4 Ot alyon Esther di, Hi'on mabalin apu patul ya daan mo ta umali ayu i Haman hi
ad uwanin algo hidih awada' te wahdi han indadaan'u an makan.
5 Ot ipa'ayag nan patul hi Haman ya na'anne ot umedah nan in'ayag Esther.
6 Ya hidin mangmanginnumdah bayah ya inalin bon nan patul i Esther di, Ot nganne
nan pohdom an ibaga? Ibagam ot ta'on on godwan tun boblen pun'ap'apuwa' ya
idat'un he"a.
7 Ya inalin Esther di,
8 Athina'e an ulayana' i he"a ta pohdom an idat nan ibaga' ya daan mo ta ipidwayu
bon umali i Haman hi bigat. Ta i diyey ahi' pangibagaan hinan pohdo'.

Hay Ninomnom Haman An Aton I Mordekay

* **4:11 4:11** Hidiyen septer ya hidiyey idongdong nan patul ta mangipa'innila an mabalin an e mi'hapit di ohan tagu i hiya ya hay oha bo ya hidiyey mangipatigon hiya ya patul.

9 Ta hi Haman ya ma"am'amlong hi limmah'unana hi nalpuwanah awadan Esther
mu hidin tinigonah Mordekay hinan way geyt di palasyu an adi udot tuma'dog ya adi
ni'mo munyu"ung hi punlispituna ya nunhiglay bungotna.
10 Mu initpolnay bungotna ot umanamut. Ot ayagana nadan gagayyumna ya hi
ahawana an hi Seres.
11 Ot ilattuwagna i dida an pun'ibaganay kinadangyana ya hay dinakol di
imbabalena an linala'i ya hay nangipabaktuwan nan patul hi sa'adna mu nadan udum
an ap'apu.
12 Ya inalina boy, Bokon ammuna danae te ha"on bo ya ammunay inayagan nan
ahawan nan patul an hi Esther hi nun'ibban nan patul an e ni"an hinan indadaana.
Ya inayagan da'mi bon umehdi hinan patul hi bigat.
13 Mu ma"id damdama ha hilbin datuwen ha"on hi'on tigo' nan Judyu an hi
Mordekay an hiyay nanongnan ap'apu an umohnong hidih nan way palasyu.
14 Ot alyon nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumnay, Daan mo ta
ipata'dogmu ha pangitattayunam i Mordekay hi umeh baintit limay (25) metroy
tinagena. Ya imbagam hinan patul hi bigat ta itattayunda ta waday am'amlongmun
ume an e mi"an hi awadan Esther. Ya immamlong hi Haman i diyen inalida ot
ipata'dogda han kayiw ta pangitattayunanda i Mordekay.

6

Hay Nangipa'innilaan Nan Patul Hi Amaphod Mordekay

1 I diyen hilong ya adi umaliy inlo' nan patul ot ipa'ukatna nan nitudo'an di na'na'at
hinan pumpatulana ta ibahadan hiya.
2 Indani ya nibaha nan nitudo' an nangipa'innilaan Mordekay hinan adi maphod an
nunhapitan nadan duwan mungguwalyah nan geyt di palasyu an da Bigtana i Teres.
Te nunhapitandan patayon nan patul mu agge na'at te imba"ag Mordekay.
3 Ya hidin dingngol nan patul hidiyen nibaha ya inalinay, Ot nganney indat ta'uh
gunggunan Mordekay i diyen inatna?
Ya inalin nadan baalnay, Ma"id man peman.
4 Ya inalin nan patul di, Nganney ap'apu hi wahtu?
Ya nipadih an hinunggop hi Haman hidih nan palasyu an ena ibagah nan patul ta
itattayundah Mordekay hinan impata'dogna.
5 Ya inalin nadan baalnay, Wahnah Haman an tumtumma'dog hinan way panto.
Ot alyon nan patul di, Paghoponyu.
6 Ta hidin hinunggop hi Haman ya inalin nan patul i hiyay, Nganne nin di
lebbengnah aton hinan tagun pohdo' an midattan hi gunggunana?
Ya hay punnomnom Haman ya hiya nan tagun pohdon nan patul an idattan hi
gungguna.
7 Ot alyonah nan patul di, Pohdom'e an idattan hi gunggunay ohan tagu
8 ya em ipa'alay ohah nadan lubung di patul an inlubungmu ni' ya hay ohah nadan
kabayum an nitakkayam* ni' an waday koronana.
9 Ya inayagam di ohah nadan nabaktuy sa'adna an ap'apu ta ipilubungna nan
lubungmu i diyen tagu ya impikabayunah nan kabayum ya ena indanaldallanan
hinadan kalatah tun boble ta'u on initkuknay, Tigonyu'e peman tayyay aton nan patul
hinan tagu an nangat hi maphod ta nihwang nan patul.
10 Ot alyon nan patul i Haman di, Ot ma'anne'a mo ta em alan nan lubung ya nan
kabayu an imbagam ta atom hinan Judyu an hi Mordekay an wahdih nan way geyt
an um'umbun. Ot tigom ta adim ibahhon aton i hiyan namin nan inalim.

* **6:8 6:8** Hay panapit di udum hinan nitakkayan ya nihakayan.

11 Ot umeh Haman an ena inala nan lubung ya kabayu. Ot ipilubungna i Mordekay
ot itakkenah nan kabayu ot ena idanallanan hinadan kalata on initku'itkuknay,
Tigonyu'e peman tayyay aton nan patul hinan tagun nangat hi maphod ta nihwang
nan patul.
12 Ta hidin nalpah ot mibangngad hi Mordekay hinan way geyt di palasyu mu hi
Haman e ya inawigingna an immanamut an nunhu'yung te nunnaud di nabainana.
13 Ot pun'ibaganah nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumna nan na'at i
hiya.
Ya inalidan hiyay, Manu'e hi nipada"ul'a ya oha an Judyu hi Mordekay ot hiya nan
ma"id ha abalinam an mangabak i hiya ya umannung an hiyay gumapuh adadagam.
14 Ya hidin munhahhahapitda ya dimmatongda nadan baal nan patul ot
pi'bagondan awiton hi Haman ta e bo mi"an hinan indadaan Esther.

7

Hay Natayan Haman

1 Ot umeda bo da Haman hinan patul ta eda mi"an hinan in'ayag Esther.
2 Ya hidin mangmanginnumda i diyen mi'adwah algo ya inalin nan patul i Esther di,
Ibagam mohpe hi ad uwani nan pinhodmu ta ta'on nimpeh on idat'un he"ay godwan
di pun'ap'apuwa'.
3 Ya alyon Esther di, Hom'ona"e i he"a ya adim bahan iyabulut an mipapateya' ya
nadan ibba' an Judyu. Hituwe han pohdo' ahan an ibaga i he"a.
4 Te ha"on ya nadan ibba' an Judyu ya nabayadan amin namin ta mipapate ami. Mu
onha nin ha binayadan da'min mumbalin hi himbut* ot namaag ya dimminonga' ta
adi da'a ungalon. Mu nan ma'at i da'mi ya nunnaud ahan te patayon da'min namin.
5 Ot alyon nan patul i Esther di, On nganney mangalih patayon da'yu?
6 Ya alyon Esther di, Ma"id ha udum hi'on bokon nan binuhulmin Judyu an adi
ahan maphod di pangatna an hi Haman.
Ya nangintattakut hi Haman.
7 Ta nangimbubbungot nan patul ot lumah'un. Mu hi Haman ya nabati an
mumpahpahmo' i Esther ta adina ipapate hiya te innilana mon athidiy ma'at i hiya.
8 Ya hidin hinunggop nan patul an nalpuh dola ya nipadih an nundu"un hi Haman
hinan inumbunan Esther an inidonah hukina. Ya tinumkuk nan patul an alyonay,
Undan ta'on hi wahtuwa' hitun palasyu ya athinan pilitom an ilo' nan ahawa'? Ya
hidin impadappuhna nan imbagana ya immaliday mamungut hi ulun Haman.
9 Ya nan ohan yunok an hi Harbona ya alyonay, Bokon hinae ya abuh te umman
wahdih balena bo han impata'dogna an baintit limay (25) metroy tinagena an
pangitattayunanaot i Mordekay an hiya din nangihwang ni' i he"a.
Ya nahannapit nan patul ot alyonay, Ot ekayu ta hiyay eyu itattayun hidi.
10 Ot eda mo itattayun hi Haman hinan impata'dogna an pangitattayunanaot i
Mordekay. Ot ahi ma'aan nan nunhiglan bungot nan patul.

8

Hay Kalebbengan Nadan Judyu An Mangubat Hinadan Binuhulda

1 I diyen algo ya indat nan patul an hi Serses i Esther an namin nadan luta ya bale
ya nadan nun'abalol an odon Haman an binuhul di Judyu. Ot umeh awadan nan
patul hi Mordekay te impa'innilan mon Esther di niyatana i hiya.

---

* **7:4 7:4** Nan himbut ya nabayadan an baal.

2 Ot aanon nan patul nan singsingna an pummalka an binangngadna i Haman ot
idatna i Mordekay. Ot pumbalinon Esther hi Mordekay hi mumpapto' i dadiyen namin
an nidat i Esther.
3 Indani ya e bo numpaboddang hi Esther hinan patul an e nundu"un hi
hinangngabna ot mungkoga an mumpahpahmo' i hiya ta adina ipa'at nan nunhiglan
adi maphod an ninomnom Haman an tinanud Agag an ma'at hinadan ibbanan Judyu.
4 Ya indongdong nan patul nan nabalitu'an an septerna ot tuma'dog hi Esther.
5 Ot alyon Esther di, Hi'on maphod di punnomnommu i ha"on ya daan mo bahan
ta iyuldinmu ta adi ma'unud nan impitudo' Haman an imbabalen Hammedata an
tinanud Agag an ipapate da'min namin an Judyu hi an namin an probinsya hinan
pun'ap'apuwam.
6 Te adi' ahan pohdon an tigon di atayan nadan ibba' an Judyu an namamah nadan
tulang'u.

7 Ya inalin nan patul i da Esther i Mordekay di, Ot tee bon impitattayun'uh Haman ot
idat'un namin nadan luta ya bale ya nadan nun'abalol an odon Haman i he"a Esther
an gapuh nan adi maphod an atonaot i da'yu an Judyu.
8 Ot itudo'yu mo ha uldin an innilayun iphodan nadan ibbayu an Judyu. Ya
ingngadanyu i ha"on ya immalkayu nan singsing'u te adi mabalin an mahukkatan
nan uldin an ningadan i ha"on ya namalkaan hinan singsing'u.

9 Ta i diyen mi'abaintit tuluh (23) algo hinan mi'atluh bulan an ma'alih Siban ya
impa'ayag Mordekay nadan sekretalin nan patul ot ipitudo'na nan uldinah nadan
Judyu ya nadan gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin dida hinan hinggahut ta
baintit pitu (127) an probinsya an mihipun hi ad India ta ingganah ad Etiopia. Ot
ibalindah diyen uldin hinan nat'onat'on an hapit ya panudo' di tatagun niddum hinan
pun'ap'apuwan nan patul an ta'on on nan hapit di Judyu.
10 Ya dadiyen impitudo' Mordekay ya ingngadanda hinan patul an hi Serses ot
imalkada nan singsingna. Ot pun'iyen nadan numpungkabayuh nan ma'awiging an
kabayun di patul.

11 Ta hay nipa'innila i dadiyen tudo' ya iyabulut nan patul an waday lebbeng nadan
Judyu hi abobboble an ma'amung ta ibaliwday adolda ta patayonda nadan mangubat
i dida ya nadan pamilyada. Ya nun'aladan namin nadan wadan dida.
12 Ya nan algon pangatan nadan Judyu i diyen uldin ya hinan mi'ahimpulut tuluh
(13) algo hinan mi'ahimpulut duwah (12) bulan an ma'alih Adar. Hidiye nan nagtud
an algo an pamatayandaot hi an namin an Judyu hi abobboble.
13 Ya hidiyen uldin ya nipa'innila hi an namin di probinsya ta mundadaan nadan
Judyu an mangihwang hi adolda hi'on madatngan hidiyen algo.
14 Te nun'awiging nadan nangiye i dadiyen tudo' an numpungkabayuda hinadan
ma'awiging an kabayun nan patul. Ya ta'on on hi ad Susa an boblen nan patul ya
nipa'innilah diyen uldin.

15 Hidin nakak hi Mordekay hi awadan nan patul ya nunlubung hinan lubung di
nabaktuy sa'adna an ap'apu an pulaw ya asul an na'oddahan hi mumbolah* an linen
ya atbohdin nakoronaan hi balitu'.

Ya hidin nipa'innila nan balun uldin hi ad Susa ya ahitutukukda nadan tataguh
amlongda.
16 Ta nunnaud di immamlongan nadan Judyu ya nunhiglay punlispitun mohpen di
tatagu i dida.

---

* **8:15 8:15** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

17 Ta an namin nadan Judyu hi abobboble an dimmatngan nan uldin ya
munhahamulda.† Ya dakolday tatagun bokon Judyu an numbalin hi Judyu te gapuh
takutdan dida.

9

Hay Nangabakan Nadan Judyu

1 Hidin nadatngan nan mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan mi'ahimpulut duwah
(12) bulan an ma'alih Adar an hidiye nan pangatandah nan namangulun inyuldin
nan patul ya naballin di na'at te hay innilan nadan tataguhdi ya diday mamateh
nadan Judyu ya onnot on nadan Judyu di namaten dida.
2 Te nun'oh'ohhadan na'amung nadan Judyu hinan numpunhituwanda hinadan
probinsya an nun'ap'apuwan nan patul an hi Serses ot gubatonda nadan binuhulda
an naminhod an mamate i dida. Ta timmakut nadan tatagu hinadan Judyu ta ma"id
ha tuliddan mangubat i dida.
3 Hay oha ya ta'on on nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobelnador
hinadan probinsya ya nadan ap'apun munhilbin dida ya binoddanganda nadan Judyu
an gapuh takutda i Mordekay.
4 Te na'abbaktuy sa'adna ya nundongol hi an namin an probinsya an ongal di
abalinana.
5 Ta nadan Judyu ya numpateda nimpe nadan binuhulda ta inatday pohdondan
aton hinadan humihiwo i dida.
6 Ta hi ad Susa an nunhituwan nan patul ya pinateday limay gahut (500) an tatagu.
7 Ya atbohdin pinatedah Parsandata ya hi Dalpon ya hi Aspata
8 ya hi Porata ya hi Adalia ya hi Aridata
9 ya hi Parmasta ya hi Arisay ya hi Ariday ya hi Baysata.
10 Dadiye nadan himpulun (10) linala'i an imbabalen Haman an imbabalen
Hammedata an binuhul nadan Judyu. Mu aggeda ni'yala nadan wada i dadiyen
pinateda.
11 Ta i diyen algo ya nipa'innilah nan patul nan bilang di pinatedah ad Susa.
12 Ot alyon nan patul hinan ahawana an hi Esther di, Pinaten mahan nayyan nadan
ibbam an Judyu di limay gahut (500) an tatagu ya nadan himpulun (10) imbabalen
Haman hituh ad Susa. Ot ma"id ha mapto' ya inyal'alanay na'at hinadan udum an
boble. Ot ad uwani ya nganney pohdom an ma'at? Ibagam i ha"on ot ato' nan pohdom.
13 Ya inalin Esther di, Hi'on mabalin ya iyabulutmu ta aton bon nadan ibba' an
Judyu hi bigat nan umat hi inatdah ad uwanih tun ad Susa. Ya maphod on itattayunda
damdamay adol nadan himpulun (10) imbabalen Haman.
14 Ot ibagan nan patul an itattayunda nadan adol dadiyen himpulun (10) imbabalen
Haman.
15 Ya i diye an ibiggatana an mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan bulan an ma'alih
Adar ya na'amungda nadan Judyu hi ad Susa ot patayonda boy tuluy gahut (300) an
tatagu mu aggeda inala nadan wada i dadiyen pinateda.
16 Ya atbohdiy inat nadan Judyu hi abobboble i diyen pun'ap'apuwan nan patul
an nun'oh'ohhada ta inihwangday adolda. Ta pinateday napitut limay libuh (75,000)
nadan binuhulda mu athidi bon aggeda inala nadan wada i dadiyen pinateda.
17 Ta na'at dadiyeh din mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan bulan an ma'alih Adar.
Ya hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo ot mun'ibleda ot munhahamulda an gapuh
amlongda.

Hay Nungngilinanda Hinan Purim

† **8:17 8:17** Hay pangalin di udum hinan munhahamulda ya munhidada.

18 Nadan Judyu hi ad Susa ya nun'oh'ohhadan nangihwang hi adolda hidin
mi'ahimpulut tulu (13) ya nan mi'ahimpulut opat (14) di algo ot ahida mun'ible an
nunhahamulda hinan mi'ahimpulut limah (15) algo.
19 Ta hiya nan ingganah ad uwani ya hinan mi'ahimpulut opat (14) an algo hinan
bulan an ma'alih Adar di pun'am'amlongan an punhahamulan ya pun'i'iddatan nadan
Judyu an nunhituh nadan kikkitang an boble an ma"id ha binattun aladda.
20 Ta hi Mordekay ya intudo'nan namin dadiyen na'na'at. Ot tudo'anan namin
nadan Judyu an numbobleh nadan nun'idawwi ya nun'ihaggon an probinsya i diyen
pun'ap'apuwan nan patul an hi Serses
21 ta atawotawon on munhahamulda ya nun'i'iddatanda hinan mi'ahimpulut opat
(14) ya mi'ahimpulut limah (15) algo hinan bulan an ma'alih Adar.
22 Te dadiyen algo ya bulan di nangabakan nadan Judyu hinadan binuhulda ta
malinggopda mohpe te nan eda umukayungan ya numbalin hi pun'am'amlonganda.
Ot muntudo' i dida ta munhahamulda ya mun'am'amlongda ya mun'i'iddatandah
makan ya mangdatda hi iboddangda hinadan nun'awotwot.
23 Ta inun'unud nadan Judyu nan intudo' Mordekay an atondah diye hi atawotawon.
24 Ta athidiy na'at te handi an hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud
Agag an binuhul nadan Judyu ya impibunutna nan nagtud an algo an panadagana i
dida te pohdonan mama"iddan namin.
25 Mu maphod ta nipa'innilah nan patul te ni'hapit nimpe hi Esther i hiya. Ot
nan niyuldin an ninomnom Haman an panadagnah nadan Judyu ya didah nadan
imbabalenay na'atana te diday nitattayun.
26 Ta hiya nan mahapul an atonda dadiye ta miyunnudan hinan intudo' Mordekay.
Ya hay nungngadanda i diyen duway algo ya Purim te hay ibalinanah hapitda ya
bunnutan te imbunut nadan binuhulda nan algo an edaot atayan an Judyu.
27 Ta numbalinon mon nadan Judyu hi ugalida an dida ya nadan tanudanda ya
ta'on on nadan naminhod an mumbalin hi Judyu ya unudondah diyen niyuldin i
dida an ngilinonda dadiyen nagtud an duwan algo hi atawo'tawon an miyunnudan
hinan intudo' Mordekay.
28 Ta an namin di Judyu hi abobboble ya mahapul an nomnomnomondah diyen
Purim ya mahapul an adi linglingon nadan matanudan hi udum hi algoh diyen
atonda.
29 Ta nan ahawan nan patul an hi Esther an imbabalen Abihail ya impidwada bon
nuntudo' i Mordekay hinadan ibbada an Judyu ta atonda nan nibaga an atonda hinan
Purim.
30 Ot ipiyen Mordekay hidiyen tudo' hinadan ibbada an Judyu hinan hinggahut
ta baintit pitun (127) probinsya an pun'ap'apuwan Serses ta mipa'innila i dida an
malinggopda mo aya.
31 Ya ta mipa'innila i dida nan mahapul hi atonda ya ahi madatngan nan Purim an
umat hinan pun'ulatanda ya umukayunganda hi punnomnomnomanda hinan edaot
atayan. Ta atonda dadiye hi atawotawon ta miyunnudan hinan inyuldin da Mordekay
i Esther.
32 Ta nitudo' hidiyen uldin Esther an atonda hinan ngilin di Purim hinan itud'an di
na'na'at hinan boble.

10

Hay Anabaktun Da Serses I Mordekay

1 Nan patul an hi Serses ya inyuldina ta mumbayaddah buwis an namin di tataguh
abobboble hinan pun'ap'apuwana an ta'on on nadan nunhituh nadan nidawwin
numbobleh nan pingngit di baybay.

2 Ta an namin nadan inatna an atigan nan ongal an abalinana an patul ya ta'on
on hay nangipabaktuwanah sa'ad Mordekay ya nan ongal damdaman abalinana ya
nitudo'dan namin hinan nitud'an di ina'inat nadan patul hi ad Media ya hi ad Persia.
3 Ta hi Mordekay di nihnod hinan patul hinan anabaktun di sa'adna. Ta hiyay
na'abbaktuy sa'adnah nadan Judyu ta ongal di punlispitun nadan ibbanan Judyu i
hiya. Te dakol di inatna hi pummaphodanda ya hiyay nangihapihapit i dida hinan
patul ta limminggopda.

Job

Hay A'at Tuwen Liblu An Job

Hi Job ya mangun'unud i Apu Dios. Mu ohan algo ya numpatigoh Satanas i Apu Dios hi ad abunyan ot alyonan hiyay, Manu'e hi mangun'unud hi Job i he"a ya gapu ta nanongnay punwagahmu i hiya. Mu onha iyabulutmu ta munholholtap ot umannung an iwalongnay pangulugnan he"a ya idutan da'a. Ta hi Apu Dios ya inyabulutnay nunholholtapan Job ta nama"id nadan kinadangyana ta hidiyey nangipatigonan agge immannung hidiyen inalin Satanas.

Ya hidin na'innilaan nadan tulun gagayyum Job an hi Eliphas ya hi Bildad ya hi Sopar hidiyen ligat an na'at i hiya ya immedan e nangalubyag i hiya. Ta alyonday manu'e hi munholholtap ya waday inatna an adi maphod. Ya alyonda boy onha ma"id ha inatnah adi maphod ot agge inyabulut Apu Dios an munholholtap. Mu alyon Job di ma"id ha inatna hi gumapuh punholholtapana. Ta himmanuhummangan da Job ya nadan gagayyumna an gapu i diyen na'at i Job.

Ya lo'tat ya imbagan Apu Dios i Job an hidiyen na'at i hiya ya adi abalinan di tagun ma'awatan an namin nan pohdonan aton hi tataguna. Mu haot di aton di tatagu ya mundinoldan Apu Dios ya innilaondan ta'on on nganney ma'at i dida ya nanongnay pamhodna ya pangipapto'na i dida. (Hebrew 10:38; Habakkuk 2:4) Inalin bon Apu Dios an hiyay waday kalebbenganan mangat hi ngannen pinhodna ya nipto' an namin di atona.

Hay inadal Job i diyen nunholholtapana ya an namin di iyabulut Apu Dios an ma'at hinadan mangun'unud i hiya ya mumbalin hi pummaphodanda (Roma 8:28; James 5:11).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay napatnaan Job (Job 1–2)
2. Hay hinapit Job (Job 3–14)
3. Hay imbagan Job hinadan gagayyumna (Job 15–31)
4. Hay imbagan Elihu (Job 32–37)
5. Hay imbagan Apu Dios i Job ya hay nunwagahanan hiya (Job 38–42)

1 Hidin kanaman ya wada han hi Job an nunhitu hi ad Us. Hiya ya maphod an tagu
ta hiya nan ma"id ha pamihulan di tatagun hiya. Ya waday takutnan mangat hinadan
adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
2 Ya wadaday imbabalena an pituday linala'i ya tuluday binabai.
3 Ya dakol di haluna an pituy libuy (7,000) kalnero ya tuluy libuy (3,000) kemel ya
hinlibuy (1,000) baka ya limay gahut (500) di kabayu. Ya dakolday baalna ya hiyay
kakaddangyanan i didan nunhituh nangappit hi tuluwan di algo.
4 Ya mapinpinalogda nadan linala'in imbabalenan mumpahamul on inayaganda
nadan tulun i'ibadan binabai.
5 Ya nalpah'e nan atnay algo an punhahamulanda on immeh Job ta hinan
mawmawi"it on waday i'nongna an maghob an mi'nong ta apakawanan di bahul
nadan imbabalena. Te hay punnomnomna ya alinah waday nibahhoh inatda onu
hay adi maphod hi hinapitda i Apu Dios. Ta athi'athidiy uggana aton.

Hay Namangulun Napatnaan Job

6 Indani ya wada han hin'algo an imme nadan anghel hi awadan Apu Dios ya ta'on
on hi Satanas ya na'ye.
7 Ot alyon Apu Dios i Satanas di, Dana udot di nalpuwam?

Ya inalin Satanas di, Aay eya' dimmanaldallanan ta e' tigtiggon di ma'ma'at hidih luta.
8 Ya alyon Apu Dios i hiyay, On tinigom nan baal'un hi Job? Ma"id ha umat i hiya an nipto' an namin di pangatna ya na'na'unnud i ha"on te waday takutnan mangat hi adi maphod.
9 Ot alyon Satanas di, Onhandi ta ma"id ha namnamaonah idatmun hiya ot undan nin umun'unud i he"a?
10 Manu'e hi na'na'unnud i he"a ya paddungnay hinawanam didan hina'amma ya an namin an wadan hiya ya imbaliwmu. Ot wagaham an namin nadan tamuna ta dimmakkodakkol di haluna.
11 Mu daan'e ta ma"idom dadiyen kinadangyana ta tigo' hi'on adi da'a idutan.
12 Ot alyon Apu Dios di, Ta'omman ya agam ta patnaom ta kumpulnay atom hinadan nabalol i hiya mu adim goton an ilagat di adolna.
On inathidin Apu Dios ot taynan Satanas hi Apu Dios.
13 Ta han hin'algo an mumpahamulda bo nadan imbabalen Job hi balen nan panguluwan an lala'i
14 ya imme han baal hi awadan Job ot alyonay, Hidin mun'aladu ami an inusalmi nadan baka yaden nada'en dongki ya wahdidan mangmangngandah e"elena
15 ya immali nadan i Seba ot patayonda nadan ibba' an baalmu ot ibtikda nadan baka ya dongki. Ta ohaa' an binumtik ot umaliya' teen mangipa'innilan he"a.
16 Ya agge impadappuh diyen oha nan pun'ibagana ya tuwe bo nan ohan baal ot alyonay, Umman kimmilat ya nalhitandan namin nadan kalnerom ya nadan mumpastol ta ammunaa' an nabati ot umaliya' teen mangipa'innila i he"a.
17 Mu aggena impadappuh boh diyen pun'ibagana ya tuwe bo nan ohan baal ot alyonay, Umman immaliday tulun grupun i Kaldea ot patayonda nadan ibba' ot ibtikdan namin nadan kemelmu. Ta ammunaa' an nabati ta hiya nan immaliya' teen mangibagan he"a.
18 Mu aggena bo impadappuh nan ibagana ya tuwe bo nan ohan baal ot alyonay, Umman hidin munhahamulda nadan imbabalem hi balen nan panguluwan
19 ya alinah on immali han mabikah an puwo' an nalpuh nan agge naboblayan ot tukkadona nan bale ta natonandan namin nadan imbabalem ta nun'a'ateda. Ta ammunaa' an nabati ta teen immaliya' an mangibagan he"a.
20 Ta hidin dingngol Job dadiye ya nunhethetnay lubungna ot upuhanay ibu'na ta pangipatigonah ena umukayungan. Ot mundu"un ot dayawonah Apu Dios
21 an alyonay, Ma"id ha intakin'uh niyayyama' ot atbohdin mateya' an ma"id ha itakin'u. Te hi Apu Dios di nangdat hi an namin ot hiya boy namangngad i dadiyen namin. Madayaw damdamah Apu Dios.
22 Ta'on on na'at i Job dadiyen punligatan ya agge numbahul te aggena impabahul i Apu Dios dadiyen na'at.

2

Hay Mi'adwah Napatnaan Job

1 Indani ya imme bo nadan anghel hi awadan Apu Dios ot mi'ye damdamah Satanas ot e damdama mumpatigo i Apu Dios.
2 Ot alyon Apu Dios i hiyay, On dana udot boy nalpuwam?
Ya inalin Satanas di, Eya' pibo dimmanaldallanan ta e' tintinnigo nadan ma'ma'at hidih luta.
3 Ot alyon Apu Dios i Satanas di, On tinigom nan baal'un hi Job? Ma"id ha taguh umat i hiya te ma"aphod di pangatna ya waday takutnan mangat hi adi maphod. Ta ta'on on inyabulut'un paligatom an ta'on on ma"id ha gapuna mu hiyah diye damdaman nanongnay pangulugnan ha"on.

4 Ya inalin Satanas di, O manu'eh nanongnay pangulugnan he''a ya impapto'muy
adolna. Mu umman hay tagu ya mabalin an iwala'nan namin di wadan hiya mu ta
tumagu.
5 Ot onha e dadagom di adolna ot ma"id man ha bahhonan idutan da'an hiya.
6 Ya alyon Apu Dios di, Ta'ombo ya inyabulut'un atom di pohdom i hiya mu ta adim
patayon.
7 Ot makak hi Satanas hi awadan Apu Dios ot umeh awadan Job. Ot lumuwonay
poghah adol Job an mihipun hi dapana ta ingganah uluna.
8 Ta imme mo attog hi Job ot e umbun hi awadan di pumpu'ulandah bahhula ot
alana han na'upping an pito' an banga ot pun'ulihnah nadan poghana.
9 Ya pamaag nan inayana ya alyona di, Undan ta'on on athinay na'at i he"a ya
nanongnay pangulugmun Apu Dios? Udu'dulnay idutam hi Apu Dios ta mate'aot eh'a.
10 Ya alyon Job i hiya di, Adi'a mahan nee munnomnomnom on himmapit'a. Undan
ammuna nadan maphod an idat Apu Dios ya ahi ta'u mun'am'amlong an mangabulut?
Unhaot ta'on on nadan punligatan ya atbohdiy pangabulut ta'u.
Ta athidin ma"id ha adi maphod hi inalin Job i Apu Dios an ta'on on dakol di
punligatana.

Hanadan Ibban Job

11 Wadada han tulun ibban Job an hidin dingngolda nan na'at i hiya ya nan ligatona
ya nunhahapitdan umeda ta eda alubyagon. Datuwen ibbana ya hi Elipas an i Teman
ya hi Bildad an tinanud Suah ya hi Sopar an i Naamah.
12 Ta hidin mun'idatongdah awadan Job ya naligatandan mangimatun hi'on hi Job
nan tinigoda. Mu hidin immatunanda ya mungkogada ot punhethetday lubungda ot
punhagmu'anday uludah hupu' te nunhigla ahan di umukayungandah nan a'atna.
13 Ot mi'ib'ibbundan hiya hinan luta hi pituy algo ya pituy hilong. Ya ma"id i dida
ha himhimmapit te matigodan nunhigla nan holholtapona.

3

Hanan Namangulun Hinapit Job

1 Indani ya himmapit hi Job ya adi maphod di pangalinah nan algon niyayyamana.
2 An alyonay,
3 Udu'dulnaot boy aggeya' niyayyam.
4 Mu ta'on on athidi ya hanat pahilongon Apu Dios hidiyen algo ta adina uggan
papatalon ya hanat linglingonah diyen algo.
5 Ya onha mabalin ot punnanongona an munhihillong hidiyen algo an hophopanah
nan bugut ta adi pumatal.
6 Ya ta adi mibilang hidiyen algo hinan hintawon.
7 Ya hanat ma''id ha uggan miyayyam i diyen algon nangiyayyaman ina i ha"on.
Ta ma"id ha madngol hi mun'am'amlong i diyen nahdom.
8 Ya hanat hidiyen algon niyayyama' ya idutan nadan nalot di idutna an dadiye nadan
abalinandan mangipahawwang hinan ma'alih lebiatan hinan baybay.
9 Ya nadatngan'eh diyen algo ya hanat ma"id ha dumilag hinadan bittuwon i diyen
mawi"it ya hanat adi tumulu nan potang ta adi mabmabiggat.
10 Ta ma'idutan hidiyen algo te aggena impagol di niyayyama' ya ahi athitun ona'
munholholtap.
11 Mu tanganu nin tuwalih on aggeya' nateh din hiyah niyayyama'?
12 Ya tanganuna' nin tuwali impanapto' i ina an udu'dulnay aggeya' impa'inuman i
hiya ta nateya'.
13 Te onha nateya' ya waot eh'a an ma'allinggopa' an mun'ib'ibleh ad uwani

14 an ibba' nadan patul ya nadan a'ap'apuh tun luta an dida nadan nundongol an
nun'iphod hi dakol an palasyu an nun'apapa"ih hi ad uwani.
15 Ya waninnot an nidduma' hinadan nun'a'ate an a'ap'apu an nun'amung hi dakol an
balitu' ya silber hitun luta.
16 Ot udu'dulna nimpey nateya' hidin niyayyama' ta agge' tinigoy a'at di patal.
17 Te hinan atayan ya hidiyey apogpogan di pangatan di taguh adi maphod ya
pun'iblayan nadan maligatan.
18 Ya i diye boy awayawaya'an nadan nibalud te ma"idda mo nadan guwalyan
mummandal i dida.
19 Ya hay atayan'e ya numpapaddungda moy nawotwot hi kadangyan an ta'on on
nadan himbut ya nawayada mo.
20 Mu tanganu nin on inyabulut Apu Dios an minaynayun di pi'taguwan nadan
munholholtap.
21 Ta ta'on on hihimlonday atayanda on adida mate.
Ta nunhiglay naminhoddan mate mu hay namhoddah nadan nun'abalol an ikadan-
gyan.
22 Ta ma"id mo ha udum hi mangipa'amlong i dida hi'on bokon hay atayanda.
23 Ya tanganu nin tuwalih on minaynayun di pi'taguwan nan mahmo' an tagu yaden
ma"id damdama ha namnamaonah maphod hi ma'at?
24 Te alyon hi'on ta mangan ya ontaot pumalapalak.
Ya ma"id tayya ha alyon hi duminong di hakit tun ligato' an paddungnay liting an
malpuh nan obob an umayu'ayuh.
25 Ya hanadan itattakut'un ma'at ya dadiye ot tayyay na'at i ha"on.
26 Ta ma"id ha namnamao' hi e' luminggopan onu ha e' pun'iblayan te nunhigla tayya
tun holholtapo'.

4

Hay Nambal Elipas I Job

1 Indani ya alyon nan gayyum Job an hi Elipas an i Teman di,
2 Hi'on waha humapit i he"a ya on waday anusmun mundongol? Te pohdo' ahan an
humapit.
3 Ot alyonay, Nomnomnomom nadan dakol an intudduwam hi maphod ya nadan
impa'amlongmu an kimmapuy di punnomnomda
4 ot atonda nadan intugunmun dida.
5 Mu ad uwanin he"ay munholholtap ya aggem innilay atom an mananggah ligatmu.
6 Ot ten na'unud'a i Apu Dios ya waday takutmun hiya ot unhaot nanongna nan
pundinolmun hiya.
7 Ya onha ta nomnomnomom ot undan waha taguh maphod di pangatna ya
munligligat ya madadag.
8 Hay tintinnigo' ya hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya atbohdin adi maphod
di ma'at i dida.
9 Te mabalin an gapuh bungot Apu Dios ya hingkitangan di panadagnan dida.
10 Ta umatdah nan layon an ta'on onda mun'alumiyom ya pumpungih Apu Dios di
bobada.
11 Ta ma"id ha atondan mangan ta lo'tat ya mateda. Ya miwakatda mo nadan inlumda.
12 Ot inayun bon Elipas an alyon di, Wada han nipa'innilan ha"on mu ma"id ha udum
hi nanginnila te ay hanan nikutyam i ha"on.
13 Te i han nahdom an na'allo'anday atagutagu ya nun'inopa' i han atatakut
14 ta pamaag ya munggagayonggonga' hi takut'u.
15 Indani ya nali'na' an nadibdiban di angah'u ya nabugita' hi takut'u.

16 Ya wada han ma'awa''awan mu ma"id ha mapto' hi'on nganneh diye.
Ya i diyey nangngola' i han mungkutkutyam an alyonay,
17 Ma"id ha taguh udu'dul di pangatna mu hi Apu Dios an nunlumun hiya.
18 Te hanada ni'mon anghelnan munhilbin hiya ot ma"id ha dinolnan dida ya wa'e ha numbahul i dida ya dusaona.
19 Ot namama mo ahan hi tagu an nalpuh pito' an umatdah kulkulappen nalakan puditon di tagu.
20 Ta athidiy ma'at hi tagu an mabalin an mataguh nan nawi"it mu aggena innilan mate i diyen mahdom.
21 Ta an namin di kinadangyana ya alan di udum an tatagu ya inggana i diyen natayana ya ma''id ha na'awatanah a'at Apu Dios.

5

1 Ot alyon bon Elipas di,
Ta'on hi umayag'ah nadan anghel ya ma"id ha umalin bumoddang i he"a.
2 Te nan bungot ya hakit di nomnom i Apu Dios ya hiyay mamateh nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu.
3 Te wadaday tinigo' an paddungnay ma"id ha nomnomda an manu te pinumhod ni' di nitaguwanda mu agge nadne ya nadadag di nunhituwanda.
4 Ta ma"id ha linggop nadan imbabaleda ya wada'ey eda ihahapit ya ma"id ha mangita'dog i dida.
5 Ya ta'on on hanadan intanomda ya hanadan himmangoh nadan nahlo'an ya nadan kinadangyanda ya alan nadan nun'awotwot ya nadan na'agangan an tatagu.
6 Nadan adi maphod an ma'ma'at onu nadan punligatan ta'u ya adi pamaaggon himmangoda an umat hi holo'.
7 Te hay tagu damdamay mangap'apyah punligatana an umat hinan mundalang an apuy an hidiy alpuwan nadan matu''ug an bala.
8 Ot hay ibaga' i he''a ya tanganu on bokon hi Apu Dios di pangibagaam hinadan ma'ma'at i he''a?
9 Ot dakol di nakaskasda'aw an at'atona.
10 Te hiyay mangipa'alih udan ta mahnong tun luta ya ta madanuman nadan nun'itanom.
11 Ya hiya boy mangipabaktuh nadan mumpada''ul ya hiyay mangipa'amlong hinadan umakayungan.
12 Ya hiya boy manandih nadan adi maphod an ninomnom nadan adi maphod di pangatnan tatagu ta adi ma'at.
13 Ta pumbalinonah ma"id ha hilbin nadan adi maphod an ninomnomdan aton ta hidiyey paddungnay pumbituna i dida.
14 Ta umatdah nan napilok an ta'on on mapatal ya mun'ap'apu'apda.
15 Mu hanada'en nun'awotwot ya ihwang Apu Dios didah nan atayanda ya ihwangna bo didah nan aton nadan mamalpaligat i dida.
16 Ta mabalin mon madinolda te padinongona nadan adi maphod di at'atonda.
17 Ya mipa'amlong nan tagun donglonay tugun Apu Dios.
Ot hiya nan hanat adim ngohayon di panugun nan ongal di abalinanan Dios i he''a.
18 Te ta'on on paddungnay hugatan dita mu hiya damdama boy mangipaphod hinan hugat.
19 Ta ta'on on agaggaon dimmatong di punligatam mu hi Apu Dios ya boddangan da'an hiya ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i he"a.
20 Ta ta'on on waday bitil ya adi ta'u iyatey inagang ta'u.
Ya atbohdih on waday gubat an mihwang ta'u.

21 Ya hiyay mangita'dog i he"a hinadan tatagun mangipaklah bokon immannung an
bahul ta hiya nan adi'a tumakut an ta'on hi'on waday dumatong hi dumadag
te ihwang da'an Apu Dios.
22 Ta mabalin an ngihngihilam di umalin atatakut an ma'ma'at an ta'on on bitil ya
ta'on on hanadan atap an animal ya adim takutan.
23 Ya adi'a maligatan hinan puntanomam an ta'on on dakol nadan nagah an batuhdi.
Ya ta'on on hanadan atap an animal ya adi da'a kalaton.
24 Ya i diyey panginnilaam an malinggop di nunhituwam ya hitun em panguyapan
hinadan kalnerom ya tigom an ma"id ha natala'.
25 Ya mahlag ayu ta hay dinakol di holagmu ya umat hi dinakol di holo' hitun luta.
26 Ya ma'amamma'a ya ahi'a mate ta umat'ah nan pagen ma'attong ya ahi magapas.
27 Nomnomnomom an pinatnami datuwe ya immannung ot hanat donglom datuwen
alyo' ta wan pumhod di nitaguwam.

6

Hay Mi'adwah Himmapitan Job

1 Ot alyon Job di,
2 Ot onha mabalin an damoton di a'at di umukayunga' ya tun ligato'
3 ot wan indamdamotna mu hanadan panag hinan da'ging di baybay.
Ta hiya nan athituy panapit'u.
4 Te paddungnay impanan* Apu Dios i ha"on datuwen punligata' ta ay kodot an
initmog di adol'u.
Ta datuwey mamaten ha"on.
Ta nunhigla tayyay takut'uh nadan at'attonan ha"on.
5 Undan munlili nan atap an animal hi'on dakol di holo' hi anona onu e mungkongaw
nan baka hi'on waday anona.
6 Hana ni'mon ma"id ha ahinan makan ot adi pohdon an anon ya namama moh nan
pulaw hinan itlug an ma"id ahan ha tamtamna.
7 Ha"on ya ma"id ha pohod di pangana' te athidiy panamtam'uh nadan makan.

Hay Nangalyan Job Hi Udu'dulnay Mate

8 Ya alyon bon Job di, Pohdo' tayyan tobalon Apu Dios nan dawadawato' i hiya.
9 Ya udu'dulnay patayona' ot attog i hiya.
10 Onha nin ha innila' an patayona' ot wan nunhiglay amlong'u an ta'on on nunhiglay
holholtapo'.
Ot innila' an agge' imbahho nadan tugun nan nahamad an Dios.
11 Te kimmapuy mo ahan teey adol'u ot daan hanan e mangit'itpol ya ma"id damdama
ha namnamao' hi e' pumhodan.
12 Ya undan batu onu gombang hatun adol'u ta adina ikinay mahakit.
13 Te nunhigla tayya tun holholtapo' ya adi' abalinan an boddangan di adol'u.
Ya ma"id bo udot ha innila' hi e' pumpaboddangan.
14 Te nan tagun nunhiglay punligatana ya mahapulnay boddang nadan ibbana an
ta'on on inwalongnay pangulugnah nan ongal di abalinanan Dios.
15 Mu da'yun i'iba ya ma"id ha dinol'un da'yu te umat ayuh nan wa"el an ma"id'e ha
udan on namaganan.
Manu te wa'e on dimmakol di litingna
16 hi'on mun'a'umah nadan dalallu.
17 Mu wa'et inugawan ya matdu'.

---

* **6:4 6:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

18 Ta wadaday mungkumilhu an mangihingngin e manama' hi liting mu lo'tat ya
matedah nan agge naboblayan on ma"id ha uminumanda.
19 Ya datuwen mumpungkumilhu ya nalpudah ad Tema ya hi ad Seba.
Ya namnamaonda an waha hama'ondah uminumanda.
20 Ta madinoldan waday liting hi akhupanda.
Mu onnot on hidin dimmatongda ya ma"id.
21 Ya athidiy umatanyu an impatigoyun ma"id ha iboddangyun ha"on.
Te hi ad uwanin tinigoyu tun punligata' ya tumakut ayu.
22 Mu tanganu on ayu athina, te undan attog numbagaa' i da'yu ta waha idatyun ha"on
onu waha imbaga' hi bayadanyu ha tagu ta boddangana'?
23 Ya undan waha nangalya' hi ihwanga' i da'yu hinadan binuhul'u ya hinadan
mamalpaligat i ha"on?
24 Ya undan waday tinigoyuh numbahula'?
Di'et wada ya imbagayu ot donglo' nan itugunyu.
25 Nan panugun di ohan tagun maphod di pangatna ya mahkit hi e pangngolan.
Mu adi athidih nadan ibagabagayu te ma"id ha hilbina te agge immannung.
26 Wa nin eh'an alyonyu on pa'addonglo' nadan itugunyu hinan athinan hay
punnomnomyu ya ma"id ha hunung nadan ib'ibagga' an gapu ta athitun
nunhiglay punligata'.
27 Matigoh nan pangatyun ha"on an umat ayuh nadan tatagun ihbutday napuhig.
Ya mabalin mahan bo neen pumpihhuwanyuy ibbayu.
28 Ot hay dawato' ya pa'tiggonyu tun a'at'u.
Ot adi mabalin hi ilaylayahhan da'yun ha"on.
29 Ot hanat idinongyun mangibagabaga hi manu'e ya numbahula' ta wan abulutonyun
ta'on on athitu ya nanongnay amaphod di pangat'u.
30 Umman adiya' ma'layyah.
Ya undan alyonyu on agge' innilay maphod ya nalawa?

7

1 Ot inayun Job an alyon di,
Hay nitaguwan di taguh tun luta ya naligat an umat hi punligatan nadan e mi'bo'bo'la.
2 Ya umat hinan himbut an hahaddonay ahdomana ta mun'ible.
Ya umat boh nan mi'bo'bo'la an hihimlonan dawawaon nan bino'lana.
3 Ot hituwe pibo han nitaguwa' an ma"id ha hunungna te ahodohodom tayya on hiyah
tuwey holholtapo'.
4 Te wa'et bumbummaktada' ya aptuwa' hi abigatana te bumalibalina' ta ingganah
mabigat.
5 Te nabigihan ya munnonona hantudan dakol an poghah adol'u.
6 Ta agagga mo tee ya mapogpog di nitaguwa' an umat hinan nihikitan an pa'an hi
ma'abol an mibaninangngadan an mipa'an ta napogpog'e ya ma"id mo.

Hay Lilin Job I Apu Dios

7 Alyon Job i Apu Dios di,
Hanat adim linglingon an hay nitaguwa' ya umat hi yahyah.
Ta ma"id ha amlong'u te nagayyuh di nitaguwa'.
8 Ta manuh ad uwani te tigtiggona' mu adi madne ya adiya' mo tigon te mateya'.
9 Te hay tagu ya nate'e ya adi mo mabalin hi mibangngad.
Ta umat hinan bugut an na'umah'e ya ma"id mo.
10 Ya ma"id mo ha alyon hi umanamut hi baleda ta ta'on on hanadan nangin'innilan
hiya ya lo'tat ya linglingonda.

11 Ta hiyah tuwe nan munliliya' an adi namaag ya dimminonga' te mahapul an ibaga'
te nunhiglay bohol'u ya hakit di nomnom'u.
12 Ya undan umata' hinan atatakut an animal hinan baybay ta gahin ona' ipaguwalya
i he"a.
13 Ta wa'et alyo' hi malo'a' ta alina ni' ya malinglingling tudan punligata'
14 ya onnot boh on kinimit'u'e on dakol di umipatakut hi ipatigom ya atbohdi nadan
ipa'inopmun ha"on.
15 Ta hiya nan udu'dulnaot attog di hoklona' ta mateya' mu hanan eya' munholholtap.
16 Te adi' mo pohdon an mi'tagu te immengleya' hi nitaguwa'.
Ya udu'dulnay taynana' attog ta ukoda' te ma"id damdama tee ha hilbin di nitaguwa'.
17 Ya undan nganne ami ihyan tatagu i he"a ta pa'annomnomon da'mi.
18 Ta hahalipodpodon da'mi hi amawimawi"it on pinatna da'mih adanidani.
19 Daan mo ta taynana' ni' ta ukoda' i ha na'omtang.
20 Te undan nganne ahan nan numbahula' i he"a Apu Dios ta ha"on di pinto'muh
paligatom?
Undan ahan ha"on di mangdat hi inomnomam?
21 Onha waday numbahula' ot undan adi mabalin hi pakawanona' te agagga mo tee
ya mateya' ot ta'on moh on eya' hama'on ya ona' dan bo wada.

8

Hanan Namangulun Imbagan Bildad I Job

1 Hidin indinong Job an humapit ya alyon nan oha bon ibbanan hi Bildad an tinanud
Suah di,
2 On nagibbuh mo hanadan ma''id ha hunungnan hapi'hapitom?
3 Undan mabalin ihya hi pumbalinon nan ongal di abalinanan Dios nan nipto' hi
nibahho?
4 Hanadan imbabalem ya ma''id ha bahhonan numbahulda ta hiya nan dinusan Apu
Dios dida.
5 Mu ta'on on athidi ya mumpahpahmo''ah nan ongal di abalinanan Dios ta boddangan
da'a.
6 Te hi'on immannung an nipto' di pangatmu ya nundadaan an mangipabangngad
hinan maphod tuwalin a'at di pamilyam.
7 Ya hanan kinadangyanmu handi ya adi mipaddung hinan kinadangyan an idatna.
8 Ya daan mo ta adalom nadan tugun handidan a'ammod.
9 Te hay tagu ya dakol di adina ma'awatan ya na'omtang ya abuh han pi'taguwanah
tun luta an umat hinan a''o an nala''uh'e ya ma"id mo.
10 Ya dadiyen tugun an inadal ta'u i handidan a'ammod ya itudduwan dita'uh nadan
nipto' hi aton.
11 Adi mabalin an dumudduke nadan hagagga* hinan adi munliliting te mateda hi'on
adi malitingan.
12 Adida umat hinan udum an holo' an hiyah diyen mataguda.
13 Ot athidiy ma'at hinan tagu an lininglingnah Apu Dios an ma"id ahan ha
namnamaonah maphod hi ma'at i hiya.
14 Te nundinol hinadan nalakan mapa"ih ta paddungnay e nihi"ug i ha balen di
kakawwa.
15 Ya nundinolanay kinadangyana mu onnot on ma"id ha abalinan nan kinadan-
gyanan mangihwang i hiya.
16 Ta umat i ha nitanom an nadanuman'e on ahi pinumtang ya mapmaphod nan
nitanom.

* **8:11 8:11** Nan Hagagga onu hanganga ya hidiye nan holo' hinan nalitingan.

17 Ya hanan lamutna ya nun'ihamad an nili'mut hinadan batu.
18 Mu wa'et naba'gut ya lo'tat ya malingling an hiya din nitanom ni' hidi.
19 Ot nomnomnomom an athidiy apogpogan di nitaguwan di ohan tagu an umat i diyen holo' an hidiyey pogpog di pi'yamlongana ta lo'tat ya nat'on di humango i diyen himmangawana ni'.
20 Hanadan mangun'unud i Apu Dios ya boddangana dida mu hanadan adi maphod di pangatda ya iwalongna dida.
21 Ot he"a Job ya mabalin an pa'amlongon da'a ta wan it'itkukmuy amlongmu.
22 Mu hanada'en binuhulmu ya ba'bainona ya dadagona dida ya ta'on on nadan nunhituwanda.

9

Hay Nambal Job I Bildad

1 Alyon Job i Bildad di,
2 O, immannung danaen imbagam.
Mu undan nganney aton di ohan tagu ta mibilang hi ma"id ha bahulna?
3 Ya onha waha mi'yahhiyan i Apu Dios ot undan abalinanan tobalon di ta'on ni'moh on ohah nadan linibun mahmahan Apu Dios i hiya.
4 Te hi Apu Dios ya na'ala"ing ya ongal di abalinana.
Ta ma''id ha taguh abalinanan mi'hangga i hiya.
5 Ya gapuh bungotna ya abalinana bo an iwagot nadan billid hinan hin'omtang ta palpaliwan di tatagu ya mun'a'agdeda.
6 Te hiya ya abalinana an mangiwagot hitun luta ta ta'on on nadan nigopnadana ya ma'ihalda.
7 Ya mabalin bon ibaganah nan algo ta adi humawwang ya nadan bittuwon ta adida dumilag.
8 Ya hiya ya abuh di nunlumuh ad lagud ya hiya boy waday abalinana an mangipadinong hinadan dalluyun hinan baybay.
9 Ya hiya boy nunlumuh nadan na'amu"amung an bittuwon an umat hinadan ma'alih bear an wah nangappit hi hudo' di ad lagud ya nadan wah gawwana an ma'alih orion ya nan ma'alih pleyades ya hanadan bittuwon an wah nangappit hi muyyad di ad lagud.
10 Ya dakol di at'atonan nakaskasda'aw ta ma"id ha pa'abbilang hinadan milagron at'atona.
11 Ya ta'on tuwalih on mala''uh hinan awada' ya adiya' pa'attigon hiya.
12 Ta hinan pamangngadanah nitaguwan di ohan tagu ya ma"id ha mangipagol i hiya.
Ya ma"id ha taguh abalinanan alyon i hiya di, Nganne mahan hinaen atom?
13 Ya hi Apu Dios ya bimmungot'e ya nunhigla ta ta'on on nadan atatakut an wah nan baybay an e mangipatnan bumoddang hinan ibbada an nungngadan hi Rahab ya gumi'ona dida.
14 Ot undan nganneya' ihya an e mi'hungngil ya mangibagah nadan pohdo' an ibagan hiya?
15 Ona' ot eh'a on mumpahpahmo' i hiya an ta'on on alyon hi ma"id ha innila' hi numbahula' i hiya.
16 Te ta'on damdama boh on alyon hi ipa'ayag'u ta umali ya innila' an adina igongahan nan ibaga'.
17 Ya mabalin bon ipa'alinay puwo' ta mamaonay punligata' an ta'on nimpeh on ma"id ha innila' hi numbahula'.
18 Ya ma"id bahan ha alyona hi manghanona nadan punligata' te onnot on pun'udmana ta nunhigla tayyan maligatana'.

19 Ot onha hay abalinan di punhahapitan ya ma''id ha pa''abak hinan ongal an abalinana.
Ya onha hay nipto' an pangipanuh hinadan mihahapit di punhahapitan ya nganne ihya ha mabalin hi mangipa'ayag i hiya.
20 Ta'on on alyon hi ma''id ha bahul'u nimpe ya mabalin an tun hapito' ya ibaganan numbahula'.
21 Te ta'on teeh on alyon hi ma''id ha numbahula' ya nangamung attog di ma'at i ha''on te undan damdama waha hilbi' an tagu.
22 Hay panigo' ya numpaddung an dadagona nadan numbahul onu agge numbahul.
23 Ya ngihngihilana hi'on pamaag ya nate onu maligligatan nan tagu an ta'on on ma''id ha bahulna.
24 Ya an namin di ma'ma'at hitun luta ya niyukod hinadan adi maphod di pangatda.
Ya hinandiyanay punnomnom ya panigon nadan mangihahapit ta mihallay pangipanuhdah nadan mihahapit.
Ya onha bokon hiyay nangat i datuwe ot nganne moy udum.
25 Hantun pi'taguwa' hitun luta ya ay puwo' an mange mu ma''id ha alyon hi deen maphod ni'bo han na'at te on ligat hi abigabigat.
26 Ya umat boh nan ma'awiging an bangka ya nan agila an mahahwiit ya ena hinikmat nan animal an anona.
27 Ot alyo''e hi linglingo' nadan lili' ta ipatigo' an malinggopa'
28 ya itakut'un alina boh udmana tun punholholtapa'.
Te innila' an hay panigona damdaman ha''on ya numbahula'.
29 Ot nganne damdamay hilbinah eya' numanomnom hi ato'.
30 Ta ta'on hi ipaddung'u nan bahul'u hi lugit ta sabuna' ya inulaha' ya ma''id damdama ha hilbina
31 te paddungnay itulduna' i Apu Dios hinan tupa' ta ta'on on nan lubung'u ya onha mabalin ot ibaina' an umat hi pangibain di ohan hi ibba i ha''on.
32 Mu hi Apu Dios ya adi umat hi tagu an gahin on hinan punhahapitan hi mihahapit di emi punhapitan.
33 Mu undan waha mabalin hi mibattan i da'min duwa ta mangiyuhuh hi'on nganney nibahhon da'min duwa.
34 Athidi'e nin di ma'at ya alinaot ya idinong Apu Dios an mangdat hitudan nunhigla tayyan punholholtapa'.
35 Ya wan mabalin an adiya' tumakut an mi'hapit i hiya.
Mu ad uwani ya ma''id ha tulid'un mangibagah nadan pohdo' an ibagan hiya.

10

1 Alyon bon Job di, Umman tayya immengleya' hitun athitun nitaguwa'.
Ot aga'e ta ibaga' ot udot nadan lili' an gapuh hakit di nomnom'u.
2 Ta alyo' i Apu Dios di, Adi namaag ya dinusaa' mu ta ibagam nan numbahula'.
3 Te tanganu onmu pun'amlongan an mamalpaligat i ha''on an limmum?
Udu'duldaot bo nadan adi maphod di pangatda te pa'amlongom dida.
4 Undan hay panigom ya umat hi panigomin tatagu?
5 Ya undan ho'dod di pi'taguwam an umat i da'min tatagu?
6 Tanganu on gahin nayya hi'on pa'abbudham di numbahula'
7 an ta'on on innilam an ma''id ha bahul'u?
Ya innilam bon ma''id ha mabalin hi mangihwang i ha''on hinan ongal an abalinam.
8 Ya undan bokon he''ay nangapyah tudan agimangnun di adol'u mu ten ad uwani ya he''a boy manadag i ha''on?
9 Ya nomnomom an pito' di iniphodmuh tun adol'u.
Ya undan pabangngadona' ot boh nan pito' an nalpuwa'?

10 Ya he"ay nunlumu i ha"on ot pa'ongngalona' hi putun ina.
11 Ot iphodmu nadan tungal ya ulat ya lamoh tun adol'u ot ahim libbutan hi up'up.
12 Ot idattana' hi yahyah'u ta mataguwa' ya nali'na' di pamhodmu ya pangipapto'mu i ha"on.
13 Mu innila' an datuwen inatmun ha''on ya hiyay ninomnommu tuwalin aton.
14 Ya tigtiggom nadan ato' ta numbahula"e ya adiya' pakawanon
15 ta ona' punholholtapon.
Mu hanadan maphod an ato' ya ma"id ha hilbinan he"a.
Ta hiya tayya nan maligatana' ya bumaina' hitun nitaguwa'.
16 Ya wa'et mapmaphod di ma'ma'at hinan nitaguwa' ya ay'a layon an manganup i ha"on ta pangipatigom an ongal di abalinam an manadag i ha"on.
17 Ya wadan waday tudduwom hi muntistigun numbahula' ta mamammamay bungotmun ha"on.
Ta pangigadulam an mangipa'alih nadan punholholtapa'.
18 Udu'dulnaot boh on aggem inyabulut an niyayyama' onu nateya"ot tuwalih din hiyah niyayyama' ta aggeya' tinigoh udum an tatagu.
19 Ta innayuna' ot eh'an e inlubu' mu hanan eya' timmagu i ha athitu.
20 Tuwe mahan mo teen mapogpog tun ho'dod an nitaguwa' ot daan mo bahan ta idinongmun mamalpaligat i ha"on ta luminggopa' i ha ta'on on ha na'omtang ni'mo.
21 Te undan immeya"e moh nan munhihillong an awadan di nunnaud an e umukayungan ya undan wa bo ha alyon hi mibangngada'.
22 Ya hidi'e ya ma''id ha matigoh patal te nunhiglan munhihillong ya ma''id ha pohopohodnahdi.

11

Nan Namangulun Nambal Sopar I Job

1 Ya timbal Sopar an i Naamat hi Job ot alyonay,
2 Mahapul an danaen inali'alim ya waha mambal.
Te bokon hanan dinakol di hapiton di ohan taguy panginnilaan an ma''id ha bahulna.
3 Ya undan agam'eh hapit ya duminong amin humapit i he"a.
Mu adi mabalin te mahapul an pahiwon da'ah nadan adi maphod an ibagam i Apu Dios.
4 Ya wan alyom on nipto' nan punnomnommu an alyom hi ma"id ha innilam hi numbahulam i Apu Dios.
5 Onha mabalin ot pohdo' an humapit hi Apu Dios ta ibagana nadan adina pohdon i he''a.
6 Ya ipa'innilana nadan adi ma'awatan di tagun la'ingna ya abalinana.
Ta donglom'e ya onha ot kulang danaen dusam hi'on itigonah nadan numbahulam.
7 Ya undan abalinam an innilaon nan a'at di la'ing Apu Dios ya nan ongal an abalinana?
8 Hanan la'ing onu abalinan Apu Dios ya adi malukud te intagtagena mu hay tinagen di ad lagud ya indaldallomna mu hay dinallom nan awadan di numpun'ate.
9 Ya inyong'ongalna mu hay inongal tun luta ya imbilbilogna mu hay binillog nan baybay.
10 Ya hi'on alyonay tiliwon da'a ta ipabalud da'a ya inye da'ah nan punhahapitan ot ma''id ha taguh abalinanan ipagol hidiyen ena aton.
11 Ya innilana nadan tatagun mangmangngat hi adi maphod ya adina linglingon nan at'attonda.
12 Nan inlum di atap an dongki ya agge naligat hi ayumon mu hay naligat ya hay e puntudduwan hinan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu.

13 Ot hay ibaga' i he"a ya iyohham ot eh'ay pangulugmun Apu Dios ya numpah-
pahmo''an hiya.
14 Ya nuntutuyu'ah nadan numbahulam ya indinongyun hina'amman mangat hi adi
maphod.
15 Ta ma''id ha ibainmuh udum hi algo ya atbohdin ma"id ha nganneh diyeh itakutmu.
16 Ot datuwen holholtapom ya ma"id ha bahhonan malingling an umat hinan liting
hinan wangwang an nala''uh.
17 Ta lo'tat ya pumatal tun munhihillong an nitaguwam ta umat hinan mun'awiwi"it
onu umat hinan pottapottang hinan tongan di algo.
18 Ta mabalin mohpen madinol'a ya namnamaom an waday maphod an ma'at te hi
Apu Dios ya ipapto' da'a ta malinggop mo ayay pi'taguwam.
19 Ta mabalin mohpen malinggop hi em alo'an te ma"id ha iyaguhmu.
Ya mabalin an dakolda mohpey mumpaboddang i he"a.
20 Mu hanada'en tatagun adi maphod di pangatda ya adida namnamaon an
mihwangda te hay hadhaddonda ya hay atayanda.

12

Hay Nambal Job I Sopar

1 Ot Alyon Job di,
2 Manu te nala'ing ayu nayya te himmapit ayu'e on donglon da'yuh tatagu.
Onha nin ha mate ayu ot wan ma"id ha udum hi umat i da'yu.
3 Mu ha"on ya umata' bo damdama i da'yu an waday nomnom'u ta adiyu alyon hi
ma''id ha innila'.
Ya undan waha agge nanginnila i danaen inali'aliyu.
4 Numbalina' mo tayya hi ngihngihilan nadan ibba' an ta'on on maphod di pangat'u
ya ma''id ha bahul'u.
Mu hidin aggeya' ni' nunligat ya wa'et mundasala' on tobalon Apu Dios di dasal'u.
5 Mu gapu ta malinggopda ya pihulonda nadan maligligatan.
Ta onha ningutbil nan ibbadah nan opang ot ituldundaot ta magah.
6 Ya hanada'en mumpangako ya nadan mangmangngat hi umipabungot i Apu Dios an
hay abalinanday pumbalinondah diosda ya diday malinggop di nitaguwanda.
7 Mu hi'on pinhodyun ma'awatan di a'at di nitaguwan ya nomnomnomonyu nadan
animal ya nadan hamuti ot waday ma'adalyuh nan a'atda.
8 Ya atbohdih nadan mungkaddapan hitun luta ya nadan wah nan baybay an waday
ma'adalyun dida.
9 Te an naminda ya innilada an hi Apu Dios di nunlumun dida.
10 Ya hiyay nangdon hi nitaguwan di an namin an limmuna an ta'on on hay tagu.
11 Ya hiyay nangapyah inga ta pangngol hinan ibagadan immannung onu nihalla.
Ya atbohdi nan dila ta panamtam hi makan.
12 Hanadan nanomnoman ya nadan na'amamma ya innilada nan maphod ya nan
nalawa.
13 Mu ta'on on athidi ya ma"id ha nipaddungan di la'ing ya abalinan Apu Dios.
14 Te onha waha dadagona ot ma"id ha taguh abalinanan ipaphod.
Ya atbohdi hi'on waday ibaludna an ma''id ha taguh abalinanan mangilubus.
15 Ya onha adi ipa'alin Apu Dios di udan ot mamaganan tun luta.
Ya onha pohdonan lobngon tun luta ot ipa'alinay nunhiglan udan.
16 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana an mangat hinan pohdonan aton.
Ot innilanay atonah nadan nala'ing an huma'ul ya nada attog an naha'ul.
17 Ya abalinanan pumbalinon nadan nala'ing an mun'ap'apu hi ma"id ha innilada.
18 Ya abalinana bon aanon nadan patul hinan sa'adda ya numbalinona didah himbut.

19 Ya abalinanan ipa'aan nadan padi hinan punhilbiyanda.
Ya abalinana bon pogpogon di abalinan di ap'apu an ta'on on nadney nun'ap'apuwanda.
20 Ya abalinana bon pumbalinon nadan nala'ing an muntugun hi ma''id ha innilada an ta'on on diday piyalon di tatagu.
Ya abalinana bon ma''idon di la'ing nadan nun'anomnoman an a'amamma.
21 Ya abalinana bon padngolan nadan ap'apu.
Ya ta'on on hanadan nundongol an a'ap'apu ya abalinanan aanon di abalinanda.
22 Ya abalinanan papatalon di munhihillong an ta'on on hinan munhihillong an awadan di numpun'ate.
23 Ya abalinana bon pakadangyanon di ohan boble ta mundongol.
Mu abalinana bon dadagon ta mumbalin hi ma'ma''idan.
Ya abalinana bon padakolon di tataguh nan ohan boble on ahina bo inwakat dida.
24 Ya abalinana bon pa''ihon di punnomnom nadan ap'apuh tun luta ya inwalongna dida ta aggeda innilay atonda ta eda humanawhawwangan.
25 Ta ayda napilok an umanap'apu'apda ya ayda nabutong an mundukkingan.

13

Hay Inhingil Job Hinadan Ibbana

1 Alyon bon Job hinadan ibbana di,
Danaen imbagabagayu ya tinannigo' ya dingdingngol'u tuwali ot ma'awata' an namin danae.
2 Ta adiyu alyon hi ma''id ha in'innila'.
Te nadan innilayu ya innila' bo damdama.
3 Mu hay pohdo' ya nan ongal di abalinanan Dios di pangibaga' ta hiyay mambal hinadan pohdo' an ibaga i hiya.
4 Te da'yu'e nee ya dakol di ibagabagayun agge immannung an a'at'u ya adiyu ma'awatan tun ma'ma'at i ha''on.
Ta umat ayuh nan ma''id ha innilanan doktor an nat'on di idatnan agah hinan mundogoh ta hiya nan adi ma'agahan.
5 Udu'dulnaot eh'ay pamaag ya dimminong ayu te nan nanomnoman an tagu ya adina pamaag hi hapit hi'on waday adina ma'awatan.
6 Ot duminong ayu'e tuwali ta donglonyu tun ibaga' te immannung an waday lili'.
7 Wan hay punnomnomyu ya ita'dogyuh Apu Dios mu hay immannung ya layah nadan imbagabagayun ipabahulyun ha''on.
8 Ya undan binayadan da'yun Apu Dios ta ita'dogyu hiya.
9 Ya on immannung an humalyaon da'yu'en Apu Dios ya ma''id ha matigonah numbahulanyu?
Hay tagu ya mabalin an ilaylayahhanyu mu adi mabalin hi ilaylayahhanyuh Apu Dios.
10 Ya ta'on hi adiyu ibaga nan nibahhon puntistiguyu ya innila' an ihingal da'yu damdama i Apu Dios.
11 Ot undan adi ayu tumakut hinan ongal an abalinana?
12 Danaen ibagabagayu ya umat hi dapul an ma''id ha hilbina. Ya umatda boh nan pito' an banga an hi kittang on napa''ih.
13 Duminong ayu'e ta ha''on di humapit.
Ta ukoda' hi'on waday ma'at i ha''on.
14 Te ha''on ya adiya' tumakut hi'on nganney ma'at i ha''on.
15 Ot patayona''e tuwali i Apu Dios ya undan nganne damdamay ato' an hiyay kulugo'.
Mu mahapul an ibaga' damdama nadan pohdo' an ibaga i hiya.

16 Ta alinaot ahan ya nan e' pi'itobbalan i hiyay ihwanga' te hanadan adi maphod di pangatda ya adi mabalin hi mihaggondan Apu Dios.
17 Ot duminong ayu'e ta igongahanyu tun ibaga'.
18 Nomnomnomonyu an ha"on ya indadaan'u nadan pambal'u.
Te madinola' an ma"id ha bahul'u.
19 On wadan da'yuy mangibaga hi agge immannung tudan ibaga'?
Ta hi'on waday mangibaga hi nibahhowa' ya ta'omman ya dindinonga' ya ta'on boh ona' mate.

Hay Lilin Job I Apu Dios

20 Ot alyon Job di, Apu Dios hi'on tobalom nan duwan dawato' i he"a ya ibaga' an namin i he"a an ma"id ha ipa"e'.
21 Ot hay dawato' ya daan mo bahan ta idinongmun mamalpaligat ya manattatakut i ha"on.
22 Ya daan mo ta humapit'an ha"on ta tobalo' onu ibaga' nadan pohdo' an ibaga ta tobalom.
23 Ta ibagam nadan ina'inat'un adi maphod an numbahula' i he"a.
24 Ta adiya' bahan iwalong.
Ya adiya' ibilang hi binuhulmu.
25 Te undan nganne hanan em panattatakutan i ha"on yaden umata' tee i ha namaganan an tubu onu dagami an nalakan miyaddib.
26 Dakol nayyay intudo'muh ipabahulmun ha"on an ta'on on handidan inat'uh a'unga'.
27 Ta paddungnay binangkilingam di huki' ya hahalipatam di pangaya' ya ta'on on hay gattino'.
28 Ta pamaag tee ya umata' hinan nadunut an kayiw an mun'ul'ullen matano'.
Ya umata' boh nan nadunut an luput an an'annon di pappap.

14

1 Hay tagu ya niyayyam an nakapuy.
Ya ho'dod han itaguwana mu dakol di punligatana
2 an umat hinan habhabung an manu te tumagu ya himmabung mu adi madne ya nakling.
Ya umat boh nan a"o an agaggaon nama"id.
3 Ot undan gahin bahan on toto'lona' ta wa'e ha nibahhawa' on dinusaa'.
4 Ya undan waha taguh ma"id ha ibahhawana?
5 Ya on tuwali giggintudmuy tawon onu bulan hi pi'taguwan di taguh tun luta.
Ta ma"id ha taguh abalinanan udman di tawon hi pi'taguwana.
6 Ot daan mo bahan ta taynam ni' ta mun'ible i ha na'omtang.
Ta umat hinan e ni'ibo'la an mun'ible hi'on nalpah di tamuna.
7 Udu'dul bo nan kayiw te ta'on on nalngoh ya namnamaon an humaping ya immongngal bo.
8 Ya ta'on on madunut nan tungodna mu hanan lamutna ya nanongnan wah ad dalom.
9 Ya uggan'e mahnong ya humaping.
Ya hanan ihapingna ya umat damdamah nan pi'ittanom.
10 Mu hay tagu ya wa'et nate ya hidiyey napogpogan di bikahna ya nitaguwana.
11 An umat hinan liting hinan wa"el onu hinan lobong an matdu' hinan ma"ugoh.
12 Ta athidiy tagu an nate'e mo ya adi mabalin hi bumangon bo an ta'on on mapogpog di ad lagud ya adi mabalin hi tumagu nan nate.
13 Te onha mabalin ya dawato' an eya' ni' ilubu' hinan lubu'an nadan numpun'ate ya impapto'a' hidi.

Ya gintudmu nan algo an iha"ada' hidi ta na'aan'e mohpey bungotmu ya ninomnoma'
bahan i he"a.
14 Te undan nate'ey tagu ya undan mabalin ta tumagu bo?
Mu ta'on on athidi ya udu'dulnay anusa' hituwen holholtapo' ot lo'tat man attog ya
napogpog.
15 Ot pinhodmu'en tigona' an limmum ya ayagana' ta tobalo' nadan ibagam.
16 Ya inhamadmu mohpen mangipapto' i ha"on ta bokon mo hanadan ibahhawa' di
titiggom.
17 Ya linglingom mon namin nadan numbahula'.
18 Hanan billid ya ta'on on na'tagge ya magde ya umat boh nan ongal an batu an
mapulig.
19 Ya ta'on on nadan batuh nan wangwang ya iyanud di liting ya atbohdih nan luta
an mabulubulda hi'on imminolwang.
Ta athidi bon abalinam an ma"idon di dinolmi.
20 Ya abalinam an dadagon di nitaguwanmi ta binaliwam di a'atmi ya e da'mi inlubu'
ta hidiyey pogpog di nitaguwanmi.
21 Ta ta'on on mundongol di imbabalemi ya ma"id amin mi'yam'amlong ya ta'on boh
on mibabainda ya aggemi mo innila.
22 Ta ammuna nan holholtaponmi an li'li'naonmi ta umukayungan ami.

15

Hay Himmapitan Bon Elipas

1 Indani ya inalin Elipas an i Teman i Job di,
2 Alyom hi nanomnoman'a mu tanganu on athinay panapitmu an ma"id ha hunung
di hapitom?
3 Udu'dulnay idinongmun humapihapit te ma''id ha iboddang danaen ibagabagam.
4 Ya tanganu on ay ma"id ha takutmun Apu Dios ya ma"id ha pundayawmun hiya?
5 Te hanan hapitom ya ipa'innilana nan adi maphod an a'atmu.
Ya handiyam di numbahulam hinan panapitmu.
6 Ma''id ha imbaga' hi numbahul'a mu hanan to'om di nangiba''ag hi a'atmu.
7 Ya hanan punhapihhapitmu ya ay hanan wada'a tuwalih din kanaman ot ahi
mawada nadan billid.
8 Ya undan wada'a an ni'idngol hinan ninomnom Apu Dios an aton?
Ya undan inohhaam di la'ing.
9 Mu undan nganneda ihya nadan innilam ya na'awatam an aggemi innila ya aggemi
na'awatan?
10 Inadalmi nadan innilamih nadan nun'a'ubanan ya nun'anomnoman an ong'ongngal
mu hi amam.
11 Ma'uley panapit Apu Dios i he"a ot undan nganne boy ohah ibagam?
12 Ya tanganun'a bumubbungot ya athina nayyan matadom di panpannigom i da'mi?
13 Ya tanganu on hi Apu Dios di pangiboholam ta athinay pangalim i hiya?
14 Undan waha taguh imbilang Apu Dios hi maphod?
15 Hanada ni'mon a'anghel hi ad abunyan an munhilbin hiya ot ma"id ha dinolnan
dida
16 ya namama mahan moh tagu an nalakan mumbahul.
Te nan bahul ya umat hi liting an nalakah e ta'u pangukmunan.
17 Ot donglom'e ta ibaga' dohah nadan tinannigo' ya dingngodingngol'u
18 an datuwe nadan inadal'uh nadan nun'anomnoman an dingngolda damdamah
nadan a'ammodda
19 an dida din nangdatan Apu Dios hinan numboblayanda hidin ma"id ni' ha udum
hi numboblehdi.

20 Ot datuwe nadan dingngol'u an nan tagun adi maphod di pangatna an umat hi paligatonay ibbana ya munholholtap ta ingganah mate.
21 Ya dakol di mipanomnom i hiyan umipatakut.
Ya ta'on on malinggop ya iyaguhna an ay waha manggop hi balena.
22 Ya tumakut bon umeh nan munhihillong te iyaguhnan alinah waday mamaten hiya.
23 Te innilanan agagga moy atayana ya alina ya anon di gayang di adolna.
24 Ta tumattakut ya minonomnoman an umat i ha patul an nundadaan an e mi'gubat hinadan tuwen mangubat i hiya.
25 Ya manu'e hi athidiy ma'ma'at i hiya ya kinalitna nan ongal di abalinanan Dios.
26 Ta pohdonan mi'hangga i hiya an umat i ha tindalun nunhahapiyo ta e mi'gubat.
27 Hanan adi maphod di pangatnan tagu ya ta'on on kadangyan ya maphod di nangadolna
28 mu udum hi algo ya e mumbobleh nan nadadag an boble ya e miha"ad hinan nabao ya napa''ih an bale.
29 Ya lo'tat ya mapuh di kinadangyana ta ma"id ha abalinana.
30 Ya adi mibahhoy atayana ta umat i ha kayiw an nalngoh'e ya mitungu ta ingganah magbu nadan hapangna.
Ta ammuna ha panapudan Apu Dios i hiya ya miyaddib.
31 Ot hanat adi mundinol hi kinadangyana te ma"id ha hilbinah udum hi algo te ma"id ha magun'udna.
32 Ta ta'on moh on agge ni' nadatngan di atayana ya mate ta umat hinan hapang di kayiw an inayun nadan tubunan makling.
33 Ya umat boh nadan greyp an mun'a'agah di bungana an ta'on on aggeda ni' nalum.
Ya umat boh nadan olibo an madluh di habungna.
34 Te hanadan adi umunud i Apu Dios ya ma"id ha holagda.
Ya hanadan mun'aphod an baleda an nalpuh nadan hina'ulda ya inakoda ya maghobda.
35 Te dida nadan numanomnom an mangat hi adi maphod ta ha'ulonday ibbada.

16

Hay Imbagan Job Hi A'at Nadan Ibbana

1 Alyon Job di,
2 Hay punnomnomyu nayya ya mipa'amlonga' i danaen inali'aliyu mu umman onyu pun'udman tun punligata'.
Ya dingngodingngol'un namin danae tuwali.
3 Ammunaot eh'a ta adi ayu humapihapit te ma"id ha hilbin danaen ibagabagayu.
4 Daan'e ta da'yuy na'atan datuwen na'at i ha"on ta danaen imbagabagayun ha''on di ibaga' i da'yu on nunwigwigiwiga' hi'on nganney li'nayu.
5 Mu onha ha''on ot hanadan mangipabikah i da'yuy ibaga' ta mipa'amlong ayu ta wan mawaday dinolyu.
6 Mu ta'on damdamah ona' humapihapit onu dindinnongan ya adi damdama tee ma'aan tun ligato' an holholtapo' di hakitna.
7 Ot mundasal hi Job an alyonay, Apu Dios, immengleya' mo tayyan munligligat ya dinadagmu bo udot an namin nan pamilya'.
8 Ya he"ay nangdat ituwen ligato' ta na'appiguta' mo tayya.
Ta hiya nan alyon di tataguy hituwe anuy atiganan na'abahhulana'.
9 Nunhigla nayyay bungot Apu Dios i ha''on ta ay munggagayotgot i ha"on.
Ta hay punli'na' ya ay matadom di panigona i ha"on.

10 Ya ta'on on hanadan tatagu ya ahiwawana' ta wa'e on inam'amungana' ta panadngolana' on nginihngihilana'.
On nuntampu'a' ta ba'bainona' i dida.
11 Mu innila' an hi Apu Dios di nangiyabulut ta adi maphod di pangat nadan tatagu i ha"on.
12 Handi ya malmallinggopa' mu hi ad uwani ya aya' hingkol i Apu Dios ot itulduna' ot ahiya' mohpe pata'dogon ta ha"on di panpannaonda.
13 Ta ma''id ha homo'nan ha''on an paddungnay impapanaa' hinadan nala'ing an pumana ta nunhinawwang nadan panah adol'u ot umayuh di apgu' hinan luta.
14 Ta agagga tayya on hinugatana' an umat hi pangat di ohan tindaluh nan binuhulnay atonan ha"on.
15 Ta ma''id mo tayya ha bikah'u ta nunlubunga' hi langgut ot umaliya' teen um'umbun hitun awadan di dapul.
16 Ta bimmolah* tayyay angah'un kimmogakoga ya lumatunnu' di mata'.
17 Mu ma"id attog ha bimmungota' ya maphod di nundasala'.
18 Ot hanat adi matabbunan nan immayuh an dala' hitun luta ta hidiyey mangipa'innilah tun na'at i ha"on.
19 Mu ta'on on athidi ya madinola' an waday mangita'dog i ha''on hi ad abunyan.
20 Ot ta'on on inwalonga' hinadan ibba' mu wadah Apu Dios an pumpahpahmo'a' ta boddangana' i hiya.
21 Mu pohdo' an waha mangita'dog i ha"on i Apu Dios an umat hi pangita'dog di ohan taguh nan ibbana.
22 Te innila' teen adi madne ya mateya' ya ma"id mo ha alyon hi tumaguwa' bo.

17

1 Ma"id mahan mo tee ha bikah'u te adi madne ya mapogpog di nitaguwa'.
2 Mu lini"uba' damdamah tudan tatagun nunhiglay panildilahda.
3 Ot mundasal boh Job an alyonay, Apu Dios, hanat he"ay ukod an mangita'dog i ha"on ta iyuhuhmun ma"id ha bahul'u.
Te ma''id ha udum hi innila' hi mangita'dog i ha"on.
4 Te paddungnay hinandiyam di punnomnom tudan ibba' ta adida ahan ma'awatan di ibaga'.
Ot nan ninomnomdan aton i ha"on ya adim iyabulut.
5 Hay tagu ya mabalin an ihukkatnay ibbanah kinadangyan mu hay munholtap i diyen atona ya nadan imbabalena.
6 Mu he"a Apu Dios di nangiyabulut an ngihngihilana' hi tatagu on nuntukpaanday angah'u.
7 Ta teen limmatunnu' di mata' an kimogakoga.
Ya ay mo teeh pating hatun adol'u.
8 Ta hanada'en mangalih maphod di a'atda ya mano"oldan manigon ha"on.
Te alyonday manu'e anuh immata' hitu ya ma"id anu ha dinol'un he"a Apu Dios.
9 Mu ta'on on athidi ya hanan tagun mangun'unud i he"a Apu Dios ya iyal'alanan mundinol i he"a.
10 Ya alyon Job hinadan ibbana di, Da'yu'e ya ta'on on panidwonyu nadan ibagayun ha"on ya ma"id ha ibilang'uh nala'ing i da'yu.
11 Mu ha''on'e tee ya adi madne ya mapogpog di nitaguwa'. Ta ma"id ha hilbin nadan ninanomnom'un aton ya ta'on on nadan pohdo' an ma'at.

---

* **16:16 16:16** Nan bimmolah ya hidiye nan red hi English.

12 Mu da'yu'e neen ibba' ya alyonyuy pumhoda' an paddungnay pumbalinonyu
nan munhihillong hi mapatal. Mu ha"on'e ya paddungnay nanongnan wadaa' hinan
munhihillong.
13 Ot han hadhaddo' ya hay ataya' ya hay e' ilubu'an. Ta umeya' moh nan
munnananong an munhihillong.
14 Ta ma"idda mo nadan pamilya' an ammuna nadan bigih hi nunli'mut hi adol'u.
15 Ot undan wa mahan mo ha namnamao' i ha athitu?
16 Ma"id te nilubu"ey tagu ya ta'on on nadan ninanomnomnan aton on ni'ilubu'dan
hiya.

18

Hanan Mi'adwan Himmapitan Bildad

1 Ot alyon nan tinanud Suah an hi Bildad di,
2 Daan mo ta duminong'a an humapihapit ta donglom pibo tun ibagami.
3 Undan hay panigom i da'mi ya ay ami animal an ma"id ha in'innilana?
4 Umman gapuh bungotmu ya hay adolmuy paligatom.
Ya undan gapu i he"a ya mahukkatan tun luta onu madlig nadan doplah hinan
nipabunanda?
5 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya umannung an adi madne ya mate an umat
hinan hilaw an madop.
6 Ta munhihillong di nunhituwana.
7 Ta ta'on on nan nataldong di pundallana ya mihubag.
Te hanan numanomnom hi adi maphod hi atonah ibbana ya hiyay a'atana.
8 Ta paddungnay ena inha"ad ha tawang ot hiyay makna.
9 Ya hiya boy nahuluh nan inha"adnan hulu.
10 Ya atbohdin palpaliwana ya hiyay maknah nan lingon an inihodnah nan awon.
11 Ta pamaag ya nili'won hiyay dakol an umipatakut.
12 Manu te kadangyan ni' mu ad uwani ya ma'a'agangan.
Ya dakol di punligatana
13 an umat hinan doghona an mungngupuh hi up'upna ta pamaag ya alulugnin te
mun'angpuh di hukina ya ta'lena.
14 Ta taynana nan balena ta miyeh nan awadan di ap'apun di ate.
15 Ya pinu'ulanda nan balena.
16 Ta hidiyen tagu ya mipaddung i ha kayiw an namaganan di adolnah ingganah
lamutna.
17 Ta hidiyey apogpogan di nundongolana ta ta'on on hinan boblena ya adi uggan
mabong'al di ngadana.
18 Te hi Apu Dios di mangipa'aan i hiyah tun luta ta ipa'enah nan munhihillong.
19 Ya ma"id ha hanatna te ma"id ha holagna.
20 Ta hanadan tataguh nangappit hi tuluwan di algo ya ta'on on hi nangappit hi
alimuhan di algo ya manongngo'dah takutda hi pangngolanda i diyen ma'at
i hiya.
21 Ot nan tagun adi maphod di pangatna an aggena innilah Apu Dios ya ma"id ha
bahhonan athidiy ma'at i hiya.

19

Hanan Mi'anom An Nambal Job

1 Alyon Job di,

2 Ngalngalam on adiyu idinong an humapihapit ya ten mammamaonyu tun hol-
holtapo'.
3 Ya ma"id damdama nee ha upuh di ipabahulyun ha"on.
Ya ma"id ahan nayya ha bainyun mangibagabagah atathina i ha"on.
4 Hi'on immannung an numbahula' ot ha"on di ud bahul an bokon da'yu.
5 Ya undan gapu ta athitun munligata' ya hituwey pangihikkadanyun numbahula'.
Ta hay punnomnomyu ya maphod ayu ya nalawaa'.
6 Pinhod'un innilaonyu an hi Apu Dios di nangidat ituwen punligata' an aya' kinnah
bitu i hiya ta hiya nan ma"id ha abalina'.
7 Ta ta'on on mumpahmo'a' ya ma"id ha bumoddang i ha"on.
8 Ya paddungnay inaladanay awo' ta ma"id ha ato' an bumahhel.
Ya paddungna boy inyeya' hinan munhihillong ot taynana' hidi.
9 Ot bangngadona nadan kinadangyan'u.
Ta pihpihullona' moh tatagu.
10 Ya teen nunhiglay nanadagnan ha"on ta umata' i ha kayiw an nabuwag ta ma"id
mo ha namnamao' an pumhod.
11 Ta nunhiglay bungotna i ha"on an paddungnay imbilanga' hi binuhulna.
12 Ya paddungnay intuda'nay titindalu ot mangapyadah awondan mangubat i ha"on
ot li"ubonda nan nunhituwa'.
13 Ot iyadawwinan ha"on nadan i'iba'. Ya ta'on on nadan nangin'innilan ha"on ya
adiya' mo hanguton i dida.
14 Ta tinaynana' mahan tayyah nadan tulang'u ya lininglinga' hinadan ibba'.
15 Ya hanada'en uggan humawwang ni' hinan nunhituwa' ya ta'on on hanadan baal'u
ya aya' agge in'innilan dida.
16 Ya wa'e ha ipa'at'uh nadan baal'u ya adida unudon an ta'on on mi'bahbahana' i
dida ya adiya' donglon.
17 Ya adida mihaggon nadan i'iba' i ha"on ya ta'on on hi ahawa' ya mihamuyan i ha"on.
18 Ya ta'on on hanadan u"unga ya pihulona' ya ngihngihilana' hi'ona' nawanat.
19 Ya atbohdih nadan imbilang'uh nahamad an ibba' an milugninandan ha"on ta
inwalonga' i dida.
20 Ta ma"id mo tayya an ma'attigo tudan tungal'u. Ot adi nin mahan mo tee madne
ya mateya'.
21 Ot da'yun ibba' ya daan mo bahan ta hom'ona' i da'yu te teen palpaligatona' i Apu
Dios.
22 Ta nganu ona' mamaon an paligligaton hinadan panapityu i ha"on te undan ma"id
tatawwa ha homo'yun ha"on?
23 Onhandi anu waha mangitudo' hitudan ibagabaga' ta mitudo' i ha malu'ut an
puntud'an.
24 Onu mikul'it i ha batu onu gumo' ta adi ma'umah.
25 Innila' ot matagu nan mangihwang i ha"on ya udum hi algo ya ita'doga' i hiya.
26 Ta ta'on on mateya' ta milubu' tun adol'u mu innila' an tigo' damdamah Apu Dios.
27 Ta aptuwa' hi a'atan diye ot immannung an tigo' ya innilaa' i hiya.
28 Mu innila' an numanomnom ayuh atonyu ta pahakitana' ta ipapilityun ibaga an
manu'eh athituy ma'ma'at i ha"on ya gapu ta adi maphod di ina'inat'u.
29 Mu tanganu on ma"id ha takutyu i Apu Dios an hiya nan munhumalyah udum hi
algo ta ma'innilaan hi'on nganney numbahul?
Ta dusaona nadan numbahul.

19:26 19:26 Isaiah 26:19a; Daniel 12:2

20

Hay Nambal Sopar I Job

1 Ot tobalon Sopar nan imbagan Job an alyonay,
2 Minomnomana' hinadan imbagabagam ta hiya nan adi mabalin hi dindinnongana'.
3 Ya nunhigla nayya nan pangpangallim.
Mu innila' di pambal'u i danaen imbagabagam.
4 Te undan nalinglingmu an nihipun hidin nalmuwan di taguh tun luta
5 ya hana'en adi maphod di pangatna ya hin'omtang han pun'am'amlonganan mi'tagu.
6 Ta ta'on on nabaktuy punnomnomnah adolna an ay wah ad lagud
7 mu lo'tat ya mama"id an ay lugit an mabulu'.
Ta hanadan nangin'innilan hiya ya alyonday,
Dana mahan anuy immayana?
8 Ya umatboh nan ininop onu nan mipatigo hi'on kinimit an malingling.
9 Ta hanadan nangin'innila i hiya ya ta'on on hanadan pamilyana ya ma"id mo ha ugganda tigon i hiya hinan nunhituwana.
10 Ya hanadan imbabalena moy mangikaluh nadan kinulukuluknah nadan nun'awotwot.
11 Ta ta'on on mabikah ni' mu mate ta mumbalin hi pito'.
12 Te pun'amlonganan mangat hinadan adi maphod an adina pohdon an idinong.
13 Ta paddungnay mangan hi mahongon makan
14 mu mumbalin hi kodot hi putuna.
15 Ta gahin di i'utanan namin nadan ina'inana an i'aligan nadan inakona te adi pohdon Apu Dios an minaynayun i hiya dadiye.
16 Ta hanadan adi maphod an ina'inatna ya paddungnay ininumnay gitan di ulog ta hidiyey mamaten hiya.
17 Ta adina mo tigon nan mahawwalan an mantekan di olibo ya danum di iyukan ya gatas.
18 Ta ma"id ha hilbin nadan nablayana ya ingkumilhuwana.
19 Te kinulukulukna nadan nun'awotwot.
Ya numpulohnay babale an inyamman di udum an tatagu.
20 Te nan na'agum an tagu ya pinhodnan bagiyon an namin an ma"id ha alyonah on ammuna mo.
21 Mu lo'tat ya ma"id ha mabati i hiya hi anona te mama"id nan kinadangyana.
22 Ta ta'on on alyon hi wadan namin i hiya mu indani ya pamaag ya nunhiglay ligatna an manadag i hiya.
23 Ta ta'on on alanan namin nadan pohdona mu gapuh nan nunhiglan bungot Apu Dios i hiya ya paddungnay pa'aliyonay dakol an pana ta mikna i hiya.
24 Ta ta'on ona ikiwwangan nadan nahimaan hi gumo' mu tuwe nadan nahimaan hi gombang ta dadiyey mamaten hiya.
25 Te humawwang hi bonogna nan pana an miknah altena ya nunhiglay ena tumakutan te mun'ayyuhan di dalana.
26 Ya an namin nadan kinadangyana ya mapu'ulan hinan ipa'alin Apu Dios an apuy.
Ya ta'on on nan pamilyana ya mapu'ulanda.
27 Onha mabalin ta tistiguwan di ad lagud ya tun luta ot hiya ya na'abahhulan.
28 Ta gapuh bungot Apu Dios ya paddungnay ipa'alinay udan ta dumakol di liting ya inyanudnay balena.
29 Ta athinay aton Apu Dios hinadan mangmangngat hi adi maphod.

21

Hay Nambalan Job I Sopar

1 Alyon bon Job di,
2 Hanat donglonyu bahan tun ibaga' ta hituwe han mabalin an atonyun mangipa'amlong i ha"on.
3 Ot hanat igongahanyu ta indappuh'u'e nan ibaga' ya ahiya' mohpe ngihngihilan onu pihulon.
4 Te hay punliliya' ya bokon hay tagu te hi Apu Dios.
Ta hiya nan nunhiglay bohol'u te ayna adi dongdonglon di ibaga'.
5 Te onha tuwali ot ta'on on ammuna nan panigoyun ha"on ya masda'aw ayu.
6 Te ha"on ni'mo tee ot nomnomnomo"e tun ma'ma'at i ha"on ya gumayonggonga' hi takut'u.
7 Te tanganu nin on hanadan tatagun adi maphod di pangatda ya nanongnan mataguda ya kumadkadangyanda.
Ya ma'amammada on ahida nate.
8 Ta tigonday maphod an pumbalinan di imbabaleda ya tigonday a'apapuda.
9 Ya ma"id ha ipa'alin Apu Dios hi dumadag hi pamilyada ta ma"id ha itakutda.
10 Ya dumakol an dumakol di halunda te ma"id ha mateh nadan inlumda.
11 Ya nadan u"ungan imbabaleda ya umanam'amlongdan e mun'ay'ayyam an ayda inlum di kalneron ahi panaypaytu.
12 Ya ahikakantada an unnudandah nan tamburin ya harp ya ungngiyong on nannannayoda.
13 Ya ma"id ha punligatan nadan a'ammodda te wadan namin di mahapulda ya malinggopda ta ingganah atayanda.
14 Ya alyonda bo udot i Apu Dios di, Umman adi da'a mahapul.
Ya ma"id ha naminhodmin manginnilah nan a'atmu.
15 Ya nganne ihyah naen ongal di abalinanan Dios ta e punhilbiyan?
Ya nganne ihya hanan gun'udon an mundasal i hiya?
16 Te hay punnomnomda ya hana'e anun pumhodan di nitaguwan ya gapuh nan abalinan.
Mu adi' abuluton hidiyen punnomnomda.
17 Mu ta'on peman on athidi ya ma"id ha alyon hi ma'agagda te numbahulda.
Ya mihwangda peman hinadan dumadag an umat hi puwo' ya nadan udum.
Ya ma"id ha bimmungotan Apu Dios ot dusaona dida an gapuh nadan adi maphod an at'atonda.
18 Ya ma"id bo ha alyon hi nama"idda an umat hi dugih an inyaddib di dibdib.
19 Ya mabalin an alyonyuy ta'on on adi dusaon Apu Dios hanadan mangmangngat hi adi maphod hi ad uwani mu udum hi algo ya dusaona nadan imbabaleda.
Mu hay punnomnom'u ya maphod on hanadan numbahul di madusa ta li'naonday dusan di bahulda.
20 Ta diday manigo ya munli'nah nan pundusan nan ongal di abalinanan Dios i dida an gapuh nadan bahulda.
21 Te undan nate'e mo nan tagu ya waha bo ha alyon hi iyaguhna nadan imbabalena.
22 Mu undan mabalin hi tudduwanyuh Apu Dios an hiyay ap'apun di an namin an ta'on on hi ad abunyan.
23 Wadaday tatagun mate an ma"id ha dogohda ya malmallinggopda te wadan namin di mahapulda
24 ya maphod di nangadolda.
25 Mu wadada boy udum an nawotwotda ta maligligatanda ta ingganah mateda.
26 Mu hay oha ya kadangyan onu nawotwot ya numpaddungda an nateda'e ta nilubu'da ya mabigihan di adolda.
27 Innila' di wah nomnomnomonyu ya ta'on on hanadan adi maphod an pohdonyun aton i ha"on.

28 Te mabalin an alyonyuy, Tigonyu'e nan kadangyan mu adi maphod di pangatna an daan bohnay niyayan nadan balena.
29 Mu onha mahmahanyuh nadan uggan mumbaat ot ibagada
30 an hanadan adi maphod di pangatda ya mihmihwangdah nadan punligatan an ipa'alin Apu Dios an gapuh bungotna.
31 Mu ma"id ha natulid an e mangibagan dida an numbahulda ya ma"id ha mundusa i dida.
32 Ya wa'et nateda ta nilubu'da ya maguwalyaan di lubu'anda.
33 Ya hinan eda pangilubu'an i dida ya dakkodakkolday tatagun mitnud ya mapmaphod nan lubu'anda.
34 Wan hay innilayu ya mipa'amlonga' hinadan agge immannung an ibagabagayun ha''on.

22

Hay Mi'atluh Himmapitan Elipas I Job

1 Ot tobalon nan i Teman an hi Elipas an alyonay,
2 Undan waday hilbin di tagu i Apu Dios?
Ta'on on nan nala'ing an tagu ya ma"id ha hilbina i hiya.
3 Ya undan waday gun'udon nan ongal di abalinanan Dios hi'on maphod di pangat di ohan tagu ya hi'on ma''id ha bahulna?
4 Ya undan hanan pangun'unudam i hiyay nundusaanan he"a?
5 Manu'eh na'at hinaen he"a ya gapuh nadan dakol an numbahulam.
6 Te wa'et ipa'utangam nadan ibbam on gahin on waha idatdah pangidonam.
Ta adida'e attog pa'abbayad on inalam di lubungda ta mumbolbolladda.
7 Ya ma"id ahan ha alyon hi pa'inumam ya panganom hanadan na'uwoh ya na'agangan an humawwang hi nunhituwam.
8 Yaden kadangyan'a an dakol di lutam ta nundongol'an tagu.
9 Ya aggem binoddangan nadan nun'abalu an mumbagah boddang i he"a.
Ya numpulohmuy pangalan nadan nun'apuhig hi mahapulda an gapu attog ta ma''id ha mangita'dog i dida.
10 Ta hiya nan palpaliwam ya dimmatong datuwen atatakut an ma'ma'at i he"a.
11 Ta paddungna moy wada'ah nan munhihillong onu paddungnay dimmakol di liting ot malting'a.
12 Hi Apu Dios ya wadah nan na'abbaktu hi ad abunyan ta ta'on on hanadan bittuwon ya uh'uhdungana.
13 Ta adim alyon on agge tinigon Apu Dios nadan at'attom hinan munhihillong.
Ya adim alyon hi adina dusaon di tatagu te ma"id ha tinigonah nadan at'attonda.
14 Ya adim alyon on adi pa'attigo i dita'u hinan ena pundaldallanan hinan baktun tun luta te hinawanan nan bugut.
15 Ta innaynayunmuh nan adi maphod di pangat an umat hi pangat di adi maphod di at'attondan tatagu.
16 Mu nadan athidiy pangatda ya nipaddungdah nan bale an dimmakol di liting ot miyanud te nateda an ta'on on bokon hidiyey timpun atayanda.
17 Ya dida nan nangali i Apu Dios hi, Taynan da'mi ta ukod ami te he"a an ongal di abalinanan Dios ya ma"id damdama ha atom i da'mi.
18 Mu ta'on on athidi ya impakadangyan Apu Dios dida.
Ta hiya nan adi' ma'awatan di punnomnom dadiyen adi maphod di pangatda.
19 Mu wa'e tuwali ta dusaon Apu Dios dida ta munholholtapda ya ahi ngihngihilan nadan tatagun maphod di pangatda
20 an alyonday, Nadadag bo aya nadan binuhul ta'u ot mapu'ulan di kinadangyanda.

21 Ot hay maphod Job, ya mumpada"ul'a ta mi'hayyup'a i Apu Dios ta wagahan da'a i hiya.
22 Ta nomnomnomom nadan tuguna ta dadiyey un'unudom.
23 Ya onha ibangngadmun umun'unud hinan ongal di abalinanan Dios ya itutuyum nadan numbahulam ya indinongyun hina'amman mangat hi adi maphod ot pumhod di nitaguwanyu.
24 Ya hanat bokon hay pihhuy nonomnomom ta ibilangmu nadan balitu' hi batuh nadan wa"el an ma''id ha balolda.
25 Ta nan ongal di abalinanan Dios moy pumbalinom hi nabalol an odonmu an umat hi balitu' onu silber.
26 Athidi'ey ma'at ya pa'amlongon da'an Apu Dios ya ma"id mohpe ha iyaguhmun hiya.
27 Ya mundasal'a'e mohpe ya donglon da'an hiya ya ipa'annungmu bo damdama nadan imbagam hi atom.
28 Ya an namin moy nomnomom an aton ya maphod di pumbalinana.
29 Mu wa'e ha ma'aliggatan ya alyon ta'uh gapu ta mumbaktu mu hi Apu Dios ya boddangana nadan mumpada"ul.
30 Ot hi'on immannung an ma''id ha numbahulam ya ihwang da'an hiya.
Te hi Apu Dios ya ihwangna nadan immannung an ma"id ha numbahulana.

23

Hay Nambal Bon Job I Elipas

1 Ot alyon bon Job di,
2 Ta'on on nganney ibagabagayu ya hiya damdama an waday lili' i Apu Dios.
Te pun'udmanay punligata' an ta'on on nunhigla tun holholtapo'.
3 Onha innila' di e' panama'an i hiya ot ta'on ya immeya' hi awadana.
4 Ta ibaga' i hiya an namin nadan lili' hitun ma'ma'at i ha"on
5 ta donglo' di pambalnah nadan ibaga'.
6 Ot innila' an adi gapu ta ongal di abalinana ya pamaagnay hongga' i ha"on.
Te innila' ot igongahana nan ibaga'.
7 Ta ibaga' an ma"id attog ha bahul'u.
Ot innila' an unnudana an ma"id ha bahul'u.
8 Mu ta'on ahan hi ipluy'uh nangappit hi tuluwan di algo onu hi nangappit hi alimuhan di algo ya innila' an adiya' pa'hamma' i hiya.
9 Ya atbohdin ta'on on ipluy'uh nangappit hi huddo'na onu hi nangappit hi muyyadna ya adi' damdama akhupan hiyahdi.
10 Mu innila' an hi Apu Dios e ya ta'on on idanay awada' ya innilana.
Ot innila' an malpah'eh tuwen pamatnanan ha"on ya mabalin an ibaganan nipad-dunga' hinan namahmah an balitu'.
11 Te inunud'un namin nadan pohdonan ato' an ma"id ha imbahho'.
12 Te hanadan tuguna ya nabaloldan ha''on mu hay makan ta hiya nan inunud'un namin dadiyen tuguna.
13 Ot hi'on nganne nan ninomnomnan aton ya ma"id ha mabalin hi manangga i hiya hinan pohdonan aton.
14 Ta hiya nan ukod i hiyah nadan ninomnomnan aton i ha''on.
15 Ta hiya tayya nan nunhiglay takut'un hiya an wa'et nanginomnoma' on gumayong-gonga' hi takut'u.
16 Ta gapuh nan takut'uh nan ongal di abalinanan Dios ya ma"id ha bikah'u.
17 Ot hay takuta' ya hi Apu Dios ya abuh an bokon hantun nunhiglan punligata' an paddungnay himmilong di nitaguwa'.

24

1 Ot alyon bon Job di,
Tanganu nin on ma"id ha gintud Apu Dios hi punhumalyaanah tatagu?
Te umaptuda nadan umun'unud i hiyan manigoh pundusaanah nadan adi maphod di pangatda.
2 Te datuwen tatagu ya idoldolday pogpog ta pulhonday lutan di ibbada.
Ya inibtikday kalneron di udum on iniddumdah nadan kalneroda.
3 Ya nun'aladay dongkin nadan nun'apuhig ya ta'on on nadan baka an puntamuwon nadan nabalu ta ingganah bayadanda nadan impa'utangdan dida.
4 Ya nunhiglay pangatdah nadan nun'awotwot ta hiya nan nunhiglay takutdan dida.
Ta eda mo attog mipmippa''e.
5 Ta umatdah nadan atap an dongki an ilaputdan e manamanama' hi anonda ya hay ipa'andah nadan imbabaledah nan agge naboblayan.
6 Ta mapilitanda mon e mamanuh nadan imbatin di munggapas onu hinan nun'apitan nadan adi maphod di pangatdan tatagu hi greyp.
7 Ya mamaktolda attog hinan mahdom te ma"id ha lubungda ya ulohda.
8 Ya ma"id ha baledah umanamutanda ta kumpulnah nan billid on nalo'da ta immudan'e on nahnongda on eda nihi"ug hinadan liyang.
9 Hanada'e an adi maphod di pangatda ya pa'utanganda nadan nun'awotwot ta wa'e attog ta adida pa'abbayad on inalada nadan imbabaleda ta diday mibayad.
Ya ta'on on hanadan napuhig an goggolang on inalada ta pumbalinonda didah himbut.
10 Ya mapilitandan muntamu nadan nun'awotwot an ta'on onda numbollad te ma"id attog ha lubungda.
Ya ta'on boh onda e bumunabunag hi binto' mu ma"id ha iyanamutdah anonda ta ma'a'aganganda te hanadan kakadangyan di ud bagi i dadiye.
11 Ya ta'on hi kumopakopaldah olibo mu adida tamtaman.
Ya atbohdin ta'on on agandah kopal hi greyp ta iphoddah bayah mu adi mabalin hi tamtamanda.
12 Ya mun'atte'atteda attog nadan nun'ahuhugat an nun'awotwot ta ahipapalakdan mumpahpahmo' i Apu Dios.
Mu paddungnay adi dongdonglon Apu Dios nan dasalda.
13 Ya wadaday mungngohe i Apu Dios ta adida abuluton nadan tuguna an mabalinot an mamatal hi nomnomda ya adida pohdon an aton nadan pohdona.
14 Te hinan munhihillong an agge ni' nabigat ya lumah'unda ta eda patayon nadan nun'awotwot.
Ya wa'e bo ta nahdom ya eda nangako.
15 Ya atbohdih nadan umiluktap hi ahawada an hihimlonday ahdomana ta ma"id ha manigon dida ya hinophopanday angahda ta ma"id ha mangimatun i dida.
16 Ya hanada'e nimpen mangako ya eda hogpon di babaleh nan mahdom ta mapatal'e ya eda nipa''en malo'.
Ta hiya nan aggeda imminghah mapatal.
17 Ta mapatal'e nimpe on nalonalo'da ta hinan mahdom di eda pangatan hinadan pohpohdondan aton.
18 Mu mipaddungdah nan upag hinan liting an adi madne ya mama"idda.
Ya na'idutan nadan lutada ta ma"id ha e muntanom hidi.
19 Hanadan dalallu ya pinumtang'e ya mi'bagadan ma'umah.
Ya athidi boy ma'at hinadan adi maphod di pangatda an mun'a'ateda ta mama''iddah tun luta.
20 Ta ngupuhon di bigih di adolda ta lo'tat ya ma"id ha munnomnom i dida an ta'on on nan hi inada.

Ta mipaddungdah nan kayiw an nabuwag.
21 Athidiy ma'at i dida te nunhiglay nangatdah nadan binabain ma''id ha holagda.
Ya ma"id ha homo'dah nadan nun'abalu.
22 Ya ta'on on alyon hi waday abalinanda ya kadangyanda mu hi'on hi Apu Dios di manadag i dida ya mamingpinghandan madadag.
23 Ta ta'on on alyon hi iyabulut Apu Dios an malinggop di nitaguwanda mu tigtiggona damdama nadan at'attonda.
24 Ta ta'on nimpeh on kumadangyanda ya mundongolda mu adi madne ya mipada"ulda ta umatdah nan nitanom an wit an nun'agapas.
25 Ot nganne i da'yuy mangibaga hi agge immannung datuwen inali'ali'?

25

Nan Mi'atlun Himmapitan Bildad

1 Ya himmapit boh Bildad an tinanud Suah ot alyona di,
2 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ta hiya nan mahapul an hiyay takutan ya unudon.
Te ta'on on hi ad abunyan ya hiyay ap'apu ta hiya nan nanongnan waday linggop hidi.
3 Ya ma''id ha pa'abbilang hinadan dakol an tindaluna.
Ya hiyay alpuwan di patal an mamatal hi abobboble.
4 Ot undan nganney aton di ohan tagu an mangibaga i Apu Dios an hiya ya ma"id ha numbahulana?
Yaden ma"id ha tagu hi niyayyam ya mibilang hi malinis.
5 Nomnomnomonyu an ta'on on hanan bulan ya bittuwon ya mungkudidim di binangda hi panigon Apu Dios
6 ot namama mo ahan hi tagu an hay panigona ya nipaddungdah nan bigih.

26

Hay Nambal Job I Bildad

1 Ya alyon bon Job di,
2 Maphodot nayya hi'on immannung an umipabikah hi kimmapuy nadan imbagabagam.
3 Ya maphod nayya ta nala'ing'an muntugun hinadan umat i ha"on an ma"id ha in'innilana.
4 On nganne udot di bimmoddang i he''a ta maphod di panpannapitmu?
5 Hanadan linnawan handidan numpun'aten a'ammod an wah dallom di baybay ya munggagayonggongdah takutda an gapuh nan ongal an abalinan Apu Dios.
6 Ya manapdapuh di panigon Apu Dios i diyen awadan di numpun'ate an ma''id ha nihandi.
7 Ya hiyay nangapyah ad abunyan ya hiyay nangiha''ad hinan lutah nan awadana an ma"id ha nangihablayana ya nangipabunana.
8 Ya abalinana bon ibi'lug nadan liting hinan bugut ta ta'on on madamot ya adi ni' mikuyag.
9 Ya abalinana bon ihawan nadan bugut hinan bulan ta adi matigo.
10 Ya hinan baybay ya paddungnay hidiy nipogpogan di mahdom ya mapatal.
11 Ya wa'et bimmungot ya miwagot an namin nadan billid an paddungnay tu"ud di ad lagud.
12 Ya mabalin bon gapuh nan ongal an abalinana ya padinongona nan dalluyun hinan baybay.
Ya gapuh la'ingna ya abalinanan patayon nan matakutan hinan baybay
13 an ulog. Te ammuna tuwaliy yahyahna ya nalmuh ad lagud an mapmaphod.

14 Datuwen ina'inatnay atigan nan ongal an abalinana.
Mu bokon datuwe ya ammunay abalinanan aton te ma"id ha taguh nanginnilah nan a'at nan ongal an abalinana.

27

1 Ot inayun bon Job an alyon di,
2 Mahkit di nomnom'u te ta'on on ma"id ha bahul'u ya athituy na'at i ha"on.
Mu ibaga' hinan wadawadan Dios
3 an ta'on on ituwen nabatin pi'taguwa'
4 ya hanat ma"id ha ibaga' hi adi maphod onu ha layah.
5 Ot adi' abuluton an nipto' nan imbagayu i ha"on.
Ya ta'on on nganney ma'at ya ibaga' an ma"id ha bahul'u.
6 Ya inaynayun'un mangat hi maphod.
Ta udum hi algo ya ma"id ha alyo' hi na'at datuwen ha"on te numbahula' peman tuwali.
7 Hanat dusaon Apu Dios nadan mi'buhul i ha"on an umat hi pundusanah nadan mangmangngat hi adi maphod.
8 Ta ma"id ha namnamaon nan adi umunud i Apu Dios hi'on pogpogonay nitaguwana.
9 Ya dumatong'ey punligatanda ya adi donglon Apu Dios di dasalda.
10 Te ma"id ha amlongdan mundayaw i hiya an ongal di abalinanan Dios ya adida uggan mundasal i hiya.
11 Ot aga ta tudduwan da'yuh nan a'at nan ongal di abalinanan Dios.
12 Mu nomnomnomonyu an unhaot adi gahin hi ituddu' te tinannigoyuy a'atna mu tanganu on athina an ma"id ha hunung nadan ibagabagayu.
13 Nan ongal di abalinanan Dios ya dusaona nadan mangmangngat hi adi maphod.
14 Ta ta'on on dakol di imbabaleda mu matedah gubat ya nada'en udum ya matedah inagangda.
15 Ya hanada'e bon mihwang i dadiye ya hay dogoh di mamaten dida.
Ya nateda'e nadan mangmangngat hi adi maphod ya adi ibaluwan nadan ahawada dida.*
16 Ya ta'on on nitapu"ul di inamungdah silber an umat i ha nitapu"ul an hupu' ya dakkodakkol di lubungda
17 mu bokon diday mangilubung te nadan tatagun imbilang Apu Dios hi maphod.
Ya ta'on on nadan pihhuda ya hanadan umun'unud i Apu Dios di mangogodwa.
18 Ya mangammadah baleda mu agge nahamad an umat hi balen di kakawwa.
Ya umat boh nan allung an punhiduman nadan mun'adug hinan nitanom.
19 Ta kadangyandah ad uwani mu ahida pangigib'an an ma"id an namin di kinadangyanda.
20 Te ma'ibagan dumatong han atatakut an punligatanda an umat hinan dumakolan di liting ya inyanudna dida.
Ya umat bo i ha ma'abbikah an puwo' hinan mahdom
21 an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya inye"ena dida.
Ta ta'on on wadadah nan nunhituwanda ya miyaddibda.
22 Ta atonday abalinandan mangihwang hi adolda mu onaot on ih'ihbod ta mumpinnati'da an paddungnay ma"id ha homo' nan puwo' i dida.
23 Ta paddungnay tagu nan puwo' an palpalakpakana ya nginihngihilana dadiyen mun'iya'addib.

---

* **27:15 27:15** Adi ibaluwan nadan ahawada dida te ta'on on dida ya pinaligatda. Psalm 78:64

28

Hay Imbagan Job Hi A'at Di La'ing

1 Alyon bon Job di,
Innilan di tataguy eda punsayuwan hi silber ya innilada boy eda pangilutuwan hi balitu' ta mamahmah.
2 Ya hi'on nganney atondah nan balitu' ya atbohdiy atondah nan gombang an sayuwonda ya ginilingda nadan batu ya naba ya waday atonda ta mihi''an nan gombang i dadiye ya ahida mohpe inlutu ta mamahmah.
3 Ya dadiyen munsayu ya mundilagdan umeh nan munhihillong an uhuk ta hidiy eda pungka''utan hinadan batu onu naba an nip'otan nadan gombang.
4 Ya inaganday ka''ut hi ad dalom an nidawwih awadan di tatagu.
Ya ingga'odda ha tali ta hidiyey awondan umeh ad dalom ya mumbangngad.
5 Ta hitun uhhun di luta ya puntanoman hi makan mu hi ad dalom ya paddungnay waday apuy hidi an mungguduh nadan batu
6 an niha''adan di balitu' ya nadan udum an nun'abalol an umat hi sapira.
7 Ya ma''id ha hamuti hi nanginnila i diyen awon an umehdih nan uhuk te ni'iddallom.
8 Ya ta'on on hanadan mun'abungot an animal an umat hi layon ya nadan udum ya aggeda pinatnan immehdih nan uhuk.
9 Mu hanada'e an mun'uhuk ya inniladay atondan mamuhhak hinadan makulhin batu hinan dallom di billid.
10 Ta uhukonday gawwan nadan o''ongal an batu ta awondan umeh ad dalom ta way atondan mangalah nadan nun'angina nimpe an umat hi balitu'.
11 Ya putatonda nan wangwang ta adi malbong nan pun'uhukanda ta way atondan mangalah nadan nun'abalol an wahdi.
12 Hay tagu ya inniladay panama'andah nadan umat hi balitu'. Mu on innilada nin di atonda ta ma'awatanday a'at di ohan nanomnoman?
13 Aggeda innila an nabalol nan e anomnoman te adi mahama' hitun luta.
14 Ya adi mahama' hinan dallom di baybay.
15 Ya adi bo mabalin hi magattang hi balitu' onu silber
16 an ta'on on nan balitu' an malpuh ad Opir onu nadan udum an nabalol an umat hi sapira onu oniks.
17 Te agge nipaddung di balolna hinan balol di balitu' onu nadan udum an nabalitu'an an odon.
18 Ya ta'on on nadan nun'abalol an umat hi koral ya kristal ya perlas ya adida mipaddung hi balol tuwen ma''alih la'ing ya anomnoman.
19 Te na'balol mu hanan topas hi ad Kus ya ta'on nimpe on hanan namahmah an balitu'.
20 Ta dana nin moy nalpuwan tuwen la'ing ya anomnoman?
21 Hay tagu ya aggeda innilay awadan tuwen la'ing ya anomnoman.
22 Ya adi mabalin hi mahmahan hinadan numpun'ate di a'at tuwen la'ing onu anomnoman.
23 Te hi Apu Dios ya ammunay nanginnila hi a'atna.
24 Te hiyay nanginnilah a'at di an namin an wahtun luta ya ad lagud.
25 Ya hi Apu Dios di nangdat hi bikah di dibdib ot lukudonay binillog nan baybay.
26 Ya hiyay ukod hi'on idanay pangipa'ayanah udan ya kidul.
27 Ta hay nangatana i datuwen namin ya innilana tuwali an ma'ahhapul di la'ing ya anomnoman.
28 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay immannung an nala'ing onu nanomnoman an tagu ya nan waday takutnan adi umunud i ha''on an Dios ta idinongnan mangat hi adi maphod.

29

1 Ot inaynayun bon Job an alyon di,
2 Nomnomnomo"e ya tanganu nin on adi mibangngad nan maphod an nitaguwa' handi an hi Apu Dios di nangipanapto' i ha"on.
3 Te handi'e ya wa'et paddungnay munhihillong tun nitaguwa' an gapuh ligat ya hiyay paddungnay uggan mamatal hi punnomnom'u.
4 Ya hidin makinduhola' ya nahamad di nunggayyumanmi i Apu Dios ya ipanapto' da'min pamilya
5 hidin wada ami ni' an hina'ammah balemi.
6 Ta dakol di gatas an malpuh nadan animalmi ya dakol boy lanan malpuh nadan intanommin olibo.
7 Ya i diyen timpu ya wa'e on eya' ni'yamu'amung hinadan mangipangpanguluh tun boble.
8 Ta wa'et nawanata' ya mun'ipangngel nadan mumpangilog ya atbohdi nadan nun'anomnoman an dimmatonga"e ya gahin di alyon hi umbunda on ahida umbun an gapuh punlispitudan ha"on.
9 Ya adida humapit nadan nun'anomnoman hi'on wahdiya'.
10 Ya atbohdih nadan a'ap'apu an dindinnonganda.
11 Ya hanada'en nanigon ha''on ya nangngol hinadan imbagabaga' ya maphod di ibaganan ha"on.
12 Te wadaday binanoddanga' hinadan nun'awotwot ya nun'apuhig te ma''id attog ha mamoddang i dida.
13 Ta hiya nan nada'en mun'atte'atte ya winagahana'.
Ya nunhiglay amlong nadan nun'abalu te binanoddanga' dida.
14 Te ningamut tuwalin hay nun'onan hi nomnom'u ya hanadan maphod an pangat an paddungnay dadiyey inlubung'u ya impongot'u.
15 Ya binanoddanga' bo nadan napilok ya napilay ta paddungnay ha"on di matan nadan napilok ya hu"ud nadan napilay.
16 Ya impapto"u nadan nun'awotwot an umat hi aton di ohan ama.
Ya intana'dog'uh nadan punhumalyaan nadan ni'iboblen dita'un nalpuh udum hi boble.
17 Ya ha''on di ni'hanggah nadan adi maphod di pangatda ta nihwang nadan edaot pangatan hi adi maphod.
18 Ta hiya nan hay punnomnom'u ya ma'amammaa' ya ahiya' mate.
Ta malinggop di ataya' ya wadada nadan pamilya'.
19 Ta umata' ni' hinan kayiw an dimmatong di lamutnah awadan di liting hi ad dalom.
Ta nanongnan adi mamaganan te dumulnuh nan hilong.
20 Ta hiya nan nanongnan pemanana' hinadan tatagu ya minaynayun an mabikaha'.
21 Ya wa'et munhapihhapita' ya igongahan nadan tatagu nadan tugun'u.
22 Ya ha"on'ey himmapit on alyonday, On tuwali nee malingag hi inga nan imbagam ya nganne hanan e iddum.
Te paddungnay udan an linhodna nan luta.
23 Ta hiya nan wa'e on hihimlonday e' bo humapitan i dida an umatdah nadan muntanom an hihimlonday umudanana.
Te maphod di pangngolandah nadan ibaga'.
24 Ya wa'et minomnomanda ya ta'on on ammuna ha umimiha' i dida on nipa'amlongda.
25 Ya ha''on di mangitanudtuduh nadadawoh atonda an ay ha''on di ap'apudah mangipangpangulun dida an umat hi aton di ohan patul hinadan tindaluna.

30

Hay Ma'udin Lilin Job

1 Ya innayun bon Job an alyon di, Mu ad uwani ya ngohngohayyona' udot hinadan
mammanog mu ha"on an dida nadan imbabalen nadan tatagu an ta'on on hanadan
kahu an pumboddang nadan mumpapto' hinadan kalnero' ya adi mabalin hi idinol'u
i dida.
2 Te na'akkapuyda ta hiya nan ma"id ha iboddangda.
3 Ta gapuh nan nunhiglan inagangda ya ta'on on nahdom ya eda munhawwangan
ta ta'on on hidih nan agge naboblayan on mangedan e manama' hi anonda.
4 Ta kumpulnan mabalin an anonda on nun'alada an ta'on on hanadan mumpait
ya lamut di kayiw.
5 Ta ahiwawan nadan bimmoble dida ta pun'ituda'da dida ta pamaag ya ayda
mangakoh nangatdan dida.
6 Ta eda mo attog nunhituh nadan pu''un di doplah ya hinadan liyang.
7 Ta ma'amu"amungdan mihi"ug hinadan yimmobyob an bilau ya ayda animal an
madngol di kogadah nan adawwi.
8 Te nunhiglay nangat nadan bimmoblen dida an nunhoplatda on nun'ituda'da
nimpe dida te hay panigodan dida ya ma"id ha hilbidan tatagu.
9 Mu ten ad uwani udot ya ngihngihilana' hinadan imbabaleda an ikankantada bo
udot di pungngohedan ha"on.
10 Ya pihulona' mo i dida te hay punnomnomda ya udu'dulda mu ha"on ya attaondan
mihaggon i ha''on ta tukpaanday angah'u.
11 Mu manu'eh athituy atondan ha''on ya ma"id mo peman ha abalina' an gapuh
tun inat Apu Dios i ha"on.
12 Ya adhuwana' bo udot i dida te pinhoddan patayona'. Ta ta'on hi bumtika' ya
maknaa' damdamah nadan inaniphoddan agaha'.
13 Ya lini''uba' i dida ta ma"id ha ato' an bumtik ta adi gahin on mumpaboddangdah
udum te abalinandan manadag i ha"on.
14 Ta ta'on on paddungnay na'alad hi binattu tun awada' ya pamaag ya umatdah
nadan titindalun punggutboda nadan binattun alad ta hogpona'.
15 Ta gapu i danae ya nunhiglan takutakut'u. Ya nama"id moy kinadangyan'u ya
ababain di na'at hi nitaguwa'.
16 Ta ad uwani ya adi' mo gagamgaman an mi'tagu an gapu i datuwen ma"id ha
pogpognan punligata'.
17 Te ahodohodom ya adi umaliy inlo"uh tun hakit di adol'u.
18 Ya paddungnay linabni' Apu Dios nan mibagang an lubung'u ta pamaag ya
mahkola' hi pangatna.
19 Ot ibkaha' hinan luyo' ta nipaddunga' i ha babuy an e nuntupa'.
20 Ta ta'on on mumpahpahmo'a' i Apu Dios ya adiya' ahan boddangan.
21 Ma"id ahan ha homo'nan ha"on an onaot usalon nan ongal an abalinanan
mamalpaligat i ha"on.
22 Ya paddungnay impa'alina ha mabikah an puwo' ta mumbinokkaha' hi pangatna.
23 Ta ma"id ha bahhonan agaggay apogpogan di nitaguwa' ta ipa'eya' hinan umayan
di tatagun numpun'ate.
24 Undan mahan mamaona' an paligaton i Apu Dios ya ten ma"id mo ha abalina' an
ona' mo tee mumpahpahmo' ya abuh.
25 Ya undan attog agge' intana'dog nadan mahmo' hidin ma''id ha mangita'dog i
dida. Ya binanoddanga' nadan nun'awotwot.
26 Ta hiya nan namnamao' an waday amlong ya linggop hitun nitaguwa' mu onnot
tayya numbalin hi paddungnay munhihillong.

27 Te ma"id ha dindinong di hakit tun ligato' ta ona' pibo tayya munholholtap hi abigabigat.
28 Ya paddungnay munhihillong di nunlini''odan'u ta hiya nan ma"id ha am'amlong'u. Ta hiya nan umeya''eh nadan a'am'amungan di ibba on han e' pumpaboddangan han e' ibagabagan dida.
29 Ta hay koga' ya umat hi kogan di jakal onu nan akup.
30 Ya ngimmitit ya maloklokha mo ahan tayyay up'up'u. Ya nunhiglay pudut di adol'u.
31 Ta ad uwani mo ya hay gangon nan harp'u ya nadan kantan di umukayungan ya atbohdiy dongol nadan ungngiyong'u an bokon mo nan pun'am'amlongan.

31

Hay Udidin Di Himmapitan Job

1 Alyon bon Job di, Hay imbaga' hi adol'u ya hanat adi' omnawan nadan mumpangilog an binabai.
2 Mu nganne nin di idat Apu Dios hi gun'udo' an mangat hi athitu? Ma''id ha innila' hi maphod hi idat nan ongal di abalinanan Dios i ha"on.
3 Mu hay idatnah nadan adi maphod di pangatda ya punligatan ya adadagan.
4 Ya hi Apu Dios ya innilanan namin di at'atto'.
5 Ot innilanan ma"id ha kinuluk'u onu inlayaha'.
6 Ot hi Apu Dios di ukod an mangiyuhuh hi'on numbahula' onu aggeya'.
7 Ot hi'on waday imbahho' hinadan tuguna onu waday inat'uh adi maphod
8 ya ta'on attog hi madadaga' onu alan di udum an tatagu nadan intanom'u.
9 Ya hi'on waday inomnawa' hi babain ahawan di udum ot numanomnoma' hi ato' an mangilo' i hiya
10 ya ta'on attog hi ahawaon di udum an lala'i nan ahawa' ta hiya moy punhilbiyana.
11 Te nan pangomnawan hi bokon ahawa ya ababain an pumbahulan ya lebbeng-nan madusa nan mangat hi athidi.
12 Te nan e pangilo'an hi bokon ahawa ya nipaddung i ha apuy an dadagonay nitaguwan ya an namin an wadan dita.
13 Ya wa'e bo ha ibagan nadan baal'u hi nibahhon inat'un dida ya donglo' ta ipanuh'u
14 te onha adi' aton ot nganney pambal'u i Apu Dios hi'on mahmahanan ha"on.
15 Yaden innila' an hi Apu Dios di nunlumun ha''on ya ta'on on hanadan baal'u.
16 Ya binanoddanga' nadan nun'awotwot ya nadan nun'abalu an mumpahmo' i ha''on
17 ya indatta' nadan nun'apuhig hi anonda.
18 Te nihipun tuwalih din mangmangngiloga' ya impanapto''u nadan nun'apuhig an umat hi aton di ohan amah nadan imbabalena ya ta'on on nadan nun'abalu ya binanoddanga' nimpe dida.
19 Ya wa'e bo ha tinigo' hi ma"id ha lubungna on indatta'
20 didah nadan ma''uktul an lubung an niyammah nadan nalpuh nadan dutdut di kalnero ta hiya nan nunhiglay punhanaandan ha''on.
21 Ya ma"id ha innila' hi tinattatakut'uh nadan nun'apuhig an ta'on on innila' an ta'on hi ato' di athidi ya ita'doga' damdamah nadan ap'apu mu ma"id ha inat'uhdi.
22 Mu hi'on waday inat'uhdi ya ta'on attog hi maputung tudan pu'ol'u.
23 Mu hay immannung ya ma"id ha inat'u hi adi maphod hinadan nun'apuhig te nunhiglay takut'uh nan pundusan Apu Dios.
24 Ya agge' nundinolan di kinadangyan'uh mangibaliw i ha"on.
25 Manu te ongal di kinadangyan'u mu bokon dadiyey mangdat hi pun'amlonga'.
26 Ya agge' dinayaw nadan algo ya bulan an ta'on on alyon hi mapmaphodda.

27 Ya agge immalih nomnom'un mangipa'pa"en e mundu''un i dadiye.
28 Te onha inat'uhdi ot ma''id ha bahhonan dusaona' te agge' inyohhay pundayaw'uh nan nabaktun Dios.
29 Ya agge' nun'amlongan di punligatan nadan binuhul'u.
30 Ta agge' attog inidutan dida.
31 Ya iyuhuh nadan baal'un an namin di dumagguh balemi ya maphod di nangapnga' i dida ya pinangan'u dida.
32 Ya ma"id ha agge' impahigup hi balemi an ta'on on hanadan nalpuh udum hi boble.
33 Ya adiya' bo umat hi udum an iha''utday numbahulanda.
34 Ta ma''id ha itakut'uh pamihulan di tatagun ha''on ta lummuh adi' lumah'unan.
35 Mu maphodot on waha mundongol i datuwen ibaga'. Ya onha mabalin ya tobalona' i Apu Dios ta ibagana hi'on nganney numbahula'.
36 Ot ibagana'ey numbahula' ya ta'omman ya intudo"un namin ta ibalangag'u ya impongot'u ta punhintiggan di tatagu.
37 Mu madinola' an mangibaga i Apu Dios an namin nadan ina'inat'u.
38 Ya nada'en lutan tamtammuwa' ya agge' attog pinloh hi udum an tatagu
39 ya ma"id ha inala' hi intanom di udum an agge' binayadan ta maligatanda.
40 Te onha waha inat'uhdi ya hanat hay holo' ya pagat di humango i dadiyen luta. Hinaey pogpog di hinapit Job.

32

Nan Imbagan Elihu

1 Ot gapu ta athidin ihihikkad Job an mangali hi ma''id ha bahulna ya indinong mon nadan tulun ibbana an mambal hinadan ibagana.
2 Mu wahdin mundongdongngol han hi Elihu an imbabalen Barakel an holag Ram an tinanud Bus. Ya nunhiglay boholna te adi abuluton Job an nipto' hi Apu Dios hi nundusaana i hiya.
3 Ya atbohdiy boholna hinadan tulun ibban Job te ma"id ha maphod hi nambaldah nadan imbagabagan Job mu pinahiwda damdamah Job.
4 Ya gapu ta hi Elihu ya ung'unga mu dida ya pamaaggot dindinong ni' ta ingganah nalpahdan himmapit
5 mu bimmungot te ma"id mo ha pambal nadan tulu hinadan imbagan Job.
6 Ta hiya nan alyonay, Gapu ta ong'ongongngal ayu mu ha''on ya mun'og'ogona' an mangibagah tudan wah nomnom'u.
7 Te hay punnomnom'u ya da'yuy humapit te nanomnoman ayu tatawwa.
8 Mu hanan Espiritun nan ongal di abalinanan Dios an niddum hi tagu di mangdat hi la'ing di tagu.
9 Ya bokon hanan e na'am'ammaan di atigana an nanomnoman ya nala'ing di ohan tagu.
10 Ta hiya nan hanat donglonyu tun ibaga' an wah nomnom'u.
11 Ot tinigoyu an inanusa' an nundongdongngol hinadan imbagabagayu.
12 Mu dongdonglo' ya adi ayu pa"atbal hinadan ibagana ta mipa'innilan hiya ya numbahul.
13 Ot adiyu alyon hi nala'ing ayu mu unhaot alyonyuy, Hi Apu Dios di ukod i Job ta bokon da'min tataguy mambal i hiya.
14 Te onha ha''on di ni'hapitan Job ot bokon nan inaliyuy alyo' i hiya.
15 Ot tee mahan an hinipol da'yun Job ta ma''id ha pambalyun hiya.
16 Ot adi gapu ta dindinnongan ayu mo ya iyopot'u ta dindinonga' damdama
17 te mahapul an ibaga' tun wahtuh nomnom'u.

18 Te gahin ahan tayya on'u ibaga nadan pinhod'un ibaga.
19 Te hi'on adi' ibaga ya lo'tat ya umata' hinan iha"adan di ma'inum an lo'tat ya mabughi.
20 Ta hiya nan mahapul nimpen ibaga' nadan pinhod'un ibaga.
21 Ya ma"id ha pangipangngela' hinan ibaga' te hanadan immannung an malpuh nomnom'uy hapito'.
22 Te onha athidiy ato' ot ma"id ha bahhonan dusaona' i Apu Dios.

33

Hay Nambalan Elihu I Job

1 Ot alyon Elihu i Job di, Aga'e pibo Job ta igongaham tun ibaga'.
2 Te umman tayya nundadaana' an mangibagah tudan wah nomnom'u.
3 Ya maphod di punnomnom'u an adiya' munlayah.
4 Te innila' an nan Espiritun Apu Dios di nunlumun ha"on ya hiya an ongal di abalinanan Dios di nangdat hi nitaguwa'.
5 Ot hanat nomnomnomom di pambalmuh tudan ibaga'.
6 Te numpapaddung ta'uh hinangngab Apu Dios an nalpu ta'uh pito'.
7 Ta hiya nan adi'a tumakut i ha"on te ma"id ha punnomnom'uh paligato' di nomnommu.
8 Ya na'adngollo' nadan imbagabagam
9 an alyom hi ma"id ha itakutmu te ma"id ha numbahulam.
10 Te alyom di, Omman hi Apu Dios di nangap'apyah ipabahulnan ha"on ot ibilanga' hi binuhulna.
11 Ta paddungnay binangkilinganay huki' ya hinahalipatanay pangaya'.
12 Mu ni'ibbahho danaen inalim te hi Apu Dios ya na'abbaktu mu hay tagu.
13 Ya tanganu on'a munlilin hiya ta alyom hi adina tobalon di ibagan di tatagun hiya?
14 Te hi Apu Dios ya nat'onat'on di atonan mi'hapit hi tatagu.
15 Te hinuddum ya hinan alo'an ya ipatigonah in'inop onu ipatigona nan pohdonan ibaga.
16 Ya hinuddum bo ya ipa'innilana i dita'u nan ninomnomnan ma'at ta way aton ta'un tumakut.
17 Athidiy atona ta way aton di tatagun mangidinong an bumahubahul ya munlattuwag
18 ya ta ihwangnay tataguh eda adadagan onu atayan.
19 Ya hay oha boh panitilog Apu Dios ya hay dogoh ta way aton di tagun um'ummohnong hinan alo'ana.
20 Te wa'et mundogoh di tagu ya ma"id ha naminhodnan mangan ta ta'on on maphod nan makan ya adina anon.
21 Ta lo'tat ya napigut ta matigoy tungalna.
22 Ta hay atayana moy hadhaddona ya abuh.
23 Mu onha nin waha oha ni'moh nadan linibun anghel Apu Dios hi umalin mangita'dog hi tagu ta ibagana an hidiyen tagu ya ma"id ha bahulna
24 ya waot nin an alyon Apu Dios hinan anghel di, Tigom ta adi mateh naen mundogoh te waday manapung hi bahulna.
25 Ta pamaag ya pinumhod hidiyen mundogoh ya nibangngad nan a'at di up'upna an umat hidin a'ungana.
26 Ya wa'et mundasal ya tobalon mohpen Apu Dios di dasalna. Ta mun'am'amlong mohpe bon mundayaw i hiya.

27 Ya ahina mohpe alyon hinadan tatagu di, Numbahula' peman te adi maphod
di inat'u ta hiya nan unhaot ongal di dusa' mu himmo'a' i Apu Dios ta manghan di
nundusana i ha"on.
28 Ya inihwanga' hi ate ta hiya nan nunhiglay amlong'u ituwen pi'taguwa'.
29 Athidiy ato'aton Apu Dios hi tatagu
30 an ihwa'ihwangna didah ate ta way atondan mun'am'amlong an mi'tagu.
31 Ot duminong'a e Job ta igongaham tun ibaga'.
32 Mu hi'on waday pinhodmun ibaga ya ibagam ta donglo' te pinhod'u damdaman
innilaon hi'on ma"id ha bahulmu.
33 Mu ma''id'e ha ibagam ya duminong'a nimpe ta donglom tun ibaga' ta itudduwan
da'a ta way atom an manomnoman.

34

1 Alyon bon Elihu di,
2 Hay punnomnomyun i'iba ya nun'ala'ing ya nun'anomnoman ayu mu hanat
donglonyu tun ibaga'.
3 Hay dila ya panamtam hi makan ya athidi boh nan inga an pangngol hinadan
maphod onu adi maphod an donglon.
4 Ot hanat nomnomon ta'u ta ma'innilaan ta'u hi'on nganne nadan maphod.
5 Alyon Job di ma''id ha numbahulana ta nibahho nan inat Apu Dios an nangdat hi
punligatana.
6 Ta ta'on anuh on maphod nadan ina'inatna ya paddungnay ma'layyah. Ya ta'on
anuh on ma"id ha bahulna ya indattana i han nunhiglan ligatona an adi ma'agahan.
7 Ma''id mahan ha nipaddungam Job te pamaag ya ma"id udot ha takutmun
mamihul i Apu Dios.
8 Ya pinpinhodmu tuwalin midmiddum hinadan mangmangngat hi adi maphod.
9 Ya alyom tuwaliy, Umman ma''id ha gun'udon an mangun'unud i Apu Dios.
10 Ot da'yun nanomnoman an tatagu ya hanat donglonyu tun ibaga'. Te undan
mabalin ta mangat hi adi maphod nan ongal di abalinanan Dios.
11 Ya hay idatnah tatagu ya nadan lebbengnan midat i dida an miyunnudan hinan
pangatda.
12 Ya hiyan ongal di abalinana ya nipto' di atonan dita'un tatagu ot adi mabalin an
mangat hi adi maphod.
13 Ya ma''id ha udum hi nangdat hi abalinanan mumpapto' hitun luta.
14 Ta onha pohdonan bangngadon nan indatnan nitaguwan ta'u
15 ot mate ta'un namin ta mumbangngad ta'uh nan lutan nalpuwan ta'u.
16 Ot immannung'en nanomnoman'a Job ya donglom tun ibaga'.
17 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya nipto' di atonan mun'ap'apu ya tanganu
udot on alyom hi nibahhoy atonan munhumalya?
18 Undan bokon hiyay mangalih nadan patul ya ap'apu hi ma''id ha hilbida ya adi
maphod di pangatda?
19 Hi Apu Dios ya ma''id ha pangipangngelana te numpapaddung di pangatna an
ta'on on ap'apu onu kadangyan onu nawotwot te hiyay nunlumun dita'un namin.
20 Hinuddum ya pamaaggon nateday taguh nan tongan di labi. Te agge naligat hi
panadagan Apu Dios hi tagu hi'ona pohdon. Ya atbohdih nan ap'apu an agge naligat
hi pangipa'aananan hiyah nan sa'adna.
21 Te hi Apu Dios ya tigtiggonay at'atton di tatagu.
22 Ta ma"id ha adina tigon te ta'on on nan aton an pumbahulan hinan munhihillong
ya tigona.

23 Ta adi gahin on humalyaonay tagu on ahina ma'innilaan an numbahul te innilana tuwali.
24 Ya ta'on on nadan ap'apu ya adi gahin on humalyaona dida on ahina hinukkatan didah udum.
25 Te innilana tuwaliy ina'inatda ta hiya nan pa'aanona dida ya dinadagna dida an ta'on on hinan hilong.
26 Ta dusaona dida an gapuh nadan adi maphod an pangatda ta ma'innilaan di tatagu nan ma'at i dida.
27 Te inwalongdan mangun'unud i hiya ot iwalongdan mangat hinan pohdona.
28 Ya nunhiglay namalpaligatdah nadan nun'awotwot ta dingngol Apu Dios nan pumpahmo'andan hiya.
29 Mu onha namaag ya dindinnongan ot ma"id ha kalebbengan di tagun mamihul i hiya. Ya onha alyon di e mipa''eh Apu Dios ot nganney mabalin di tagu? Mu ta'on on athidi ya hiya damdamah diyen hiyay mun'ap'apu hi atagutagu ya an namin an wahtun luta.
30 Ta adina iyabulut an hanadan adi mangun'unud i hiya di nanongnan mun'ap'apu ta wan adi nunhiglay apalpaligatan di tatagu.
31 Unhaot imbagam i Apu Dios nadan numbahulam ya ibagam i hiya an adim mo ipidpidwa.
32 Ya imbagam bo i hiya ta ibaganan he''a nadan aggem inattan inat ta adim mo ipidpidwan aton.
33 Mu adim'e ya undan mabalin ta atona nadan pinhodmun ma'at? Mu bokon ha"on di mangibagah nipto' te he"a ya imbagam hi'on nganney punnomnommu.
34 Nadan nun'anomnoman an mangngol hinan imbaga' ya ibagadan
35 ma''id ha hunung nadan ibagabagan Job.
36 Ot hay maphod hi ma'at i hiya ya mahumalya te hanan panpannapitna ya umat hi panapit nadan adi maphod di pangatdan tatagu.
37 Te ta'on hi ma'attigon numbahul ya ngohayon dita'u ya dakol bo udot di adina ipabahul i Apu Dios.

35

1 Alyon bon Elihu i Job di,
2 Undan hay punnomnommu Job ya nipto' nan alyom hi ma"id ha bahulmun Apu Dios?
3 Ya alyom bo udot hi nganne ihyay gun'udo' on adiya' mumbahul.
4 Pohdo' an tobalon nan imbagam ya nadan imbagan tudan ibbam.
5 Ya tangadom'eh ad lagud ta pa'tiggom nadan bugut.
6 Ta'on on'a bumanahubbahul ya ma"id ha ma'at i Apu Dios.
7 Ya atbohdi hi'on maphod di at'attom an ma"id ha iddummuh nan anabaktun Apu Dios.
8 Hanan pangatam hi adi maphod ya hay ibbam an taguy mapaligat ya nan pangatam hi maphod ya maboddangan nadan ibbam an tatagu.
9 Wa'et nunhiglan maligatan nadan tataguh pangat nadan mamalpaligat i dida ya amod onda e mumpaboddang hi udum.
10 Mu ma"id ha alyondah hi Apu Dios an nunlumun diday pumpaboddanganda an ta'on on hi Apu Dios di nangdat hi abalinanda an mangikantah nadan kantan mangalubyag i dida
11 ya hiya boy nangdat i dita'un tatagu hi abalinan ta'u ta nala'la'ing ta'u mu hanadan animal ya hanadan muntayyapan an hamuti.
12 Mu ta'on damdamah on mumpaboddangda ya adi tobalon Apu Dios di dawaton nadan munlattuwag ya nadan adi maphod di pangatda.

13 Ta hiya nan ma"id ha hilbinan mumpahpahmo'dan hiya te adi donglon nan ongal
di abalinanan Dios nan ibagada.
14 Ot namama mo i he''a Job an ni'ibbahho nan alyom di adi matigoh Apu Dios ta
hiya nan adina donglon di ibagam.
15 Ya atbohdi nan alyom hi adi dusaon Apu Dios nadan bumanahubbahul.
16 Ot ma''id ha hunung nadan ibagabagam te paddungnay ma''id ha nomnommu.

36

1 Ot inayun bon Elihu an alyon di,
2 Anusanyun mundongol ta uhuho' di a'at Apu Dios.
3 Ta donglonyun dakol damdamay inadal'u. Ya pinhod'un ma'awatanyu an nipto'
di pangat nan nunlumu i dita'u.
4 Ya an namin tudan ibaga' ya immannung an bokon layah te nala'inga' ya
nanomnomana'.
5 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana. Mu ma"id ha alyonah adina donglon di tatagu.
Ya maphod nadan ninomnomnan aton.
6 Te adina iyabulut an minaynayun di pi'taguwan nadan adi maphod di pangatda
mu nipto' di atonah nadan mapalpaligat.
7 Ya ipappapto'na nadan mangun'unud i hiya ya nabaktuy idatnah sa'adda ta diday
tangadon di tataguh inggana.
8 Ya wa'et paddungnay nabalud di tagu an gapuh nan nunhiglan punligatana
9 ya ipa'innilan Apu Dios hinadan athidin tagu nan numbahulanda ya nan
punlattuwaganda.
10 Ya imbaganan dida ta itutuyuda nadan adi maphod an inatda ya indinongdan
mangat i dadiye.
11 Ya un'unudonda'eh Apu Dios ta munhilbidan hiya ya pumhod di nitaguwanda ya
luminggopda.
12 Mu adida'e tuwali dumngol ya pogpogonay nitaguwanda.
13 Manu'e ya hiyah diye nan bungotda i Apu Dios ta ta'on on dusaon Apu Dios dida
ya ma''id ha alyondah on mumpahpahmo'dan hiya.
14 Ta hiya nan ungada mo on natedah nan pundayawanda an awadan di linala'in
mumpabpabbayad hi adolda.
15 Ya manu'eh inyabulut Apu Dios an munligat di tagu ya pinhodnan itudduwan
dida. Ta hinan punholholtapanda ya dakol di ma'adalda.
16 Mu he"a'e Job ya inihwang da'an Apu Dios hi ligat ot wagahan da'a ta maphod di
nitaguwam.
17 Mu ad uwani ya holholtapom nan dusam an gapuh nadan adi maphod an inatmu.
18 Ot tigom ta adi gapuh kinadangyan ya maha'ul'a. Ya hanat adim abuluton an
pihhuwan da'a ta atom di adi maphod.
19 Te ta'on on wadan namin i he''a ya nundongol'a ya bokon danaey mangihwang
i he"ah nadan punligatam hi ad uwani.
20 Ya hanat adim hihimlon di humilongana te onha humilong ot hidiyey apogpogan
di nitaguwan di taguh tun luta.
21 Ya hanat idinongmun mangat hi adi maphod te danaey gimmalat hi nangiyabu-
lutan Apu Dios hinadan punligatam.
22 Nomnomnomom an ongal di abalinan Apu Dios. Ta adi gahin on waha
muntuddun hiya te hiya ya na'ala"ing an muntuddu.
23 Ya ma"id ha taguh itudduwanah Apu Dios hi atona. Ya ma"id ha mabalin hi
mamahiw i hiya.

24 Ot haot eh'ay maphod hi atom ya middum'ah nadan udum ta ikankantayuy
pundayawyun hiya an gapuh nadan ina'inatna.
25 Te tinannigon di tataguy ina'inatna mu ningamut an adida ma'aw'awatan.
26 Ya nomnomnomon ta'u an ongal di abalinana mu adi ta'u nimpe ma'awatan ya
atbohdin ma"id ha nanginnilah atnay tawona.
27 Ya hiya ya wa'e on impa'enah ad lagud hinadan bugut nadan liting on
numbalinonah udan.
28 Ta na'amungda'eh nan bugut ya impa'udana ta usalon di tataguh tun luta.
29 Ya ma''id ha nanginnilah nganney aton Apu Dios ta pamaag ya miwmiwwakat
nadan bugut hi ad lagud. Ya hi'on nganney atonan mangipagangoh nan kidul hinan
awadana.
30 Ya nomnomnomonyu an wa'et ipalinay kilat ya mabinangan di nunlini''odan. Mu
hinan dallom di baybay ya munhihillong.*
31 Ya manu'eh ipa'alinay udan ya ta dakol di tumaguh itanud di tatagu.
32 Ya paddungnay inodnana nan kilat ta kumpulnay pohdonan mabinangan on
hidiy nangipa'ayana.
33 Ya wa'et mungkikidul ya mungkikilat ya innilan di tatagun tuwe han ongal an
udan onu puwo'. Ya ta'on on nadan baka ya ilmuda hi'on waday mangalin puwo'.

37

1 Ya alyon bon Elihu di, Wa'et waday puwo' ya nunhiglay kobkob di puhu' hi takut'u.
2 Ot donglonyu nan kidul an paddungnay hidiyey hapit Apu Dios.
3 Te pabinangona'e nan kilat hi ad lagud ya mabinangan an namin tun luta.
4 Ya indani ya madngol di nunhiglan umipakaynit an kidul.
5 Ta athidi nimpey hapit Apu Dios ya dakol nadan udum an at'atonan umipamod-
wong an naligat an ma'awatan.
6 Te hiyay mangibagah nadan dalallu ya udan ta magahdah tun luta.
7 Ya manu'eh ipa'alin Apu Dios datuwe ya ta way aton di tatagun duminong ni' an
e muntamu ta tigonda nan ongal an abalinana.
8 Ya ta'on on hanadan animal ya eda manama' hi eda ihi"ugan.
9 Ya impa'alin mohpen Apu Dios nan puwo' ya nan kotol.
10 Ya hanan yahyah Apu Dios ya abalinanan pakulhiyon nan liting ta ma'attuning.
11 Ya abalinana bon ha"adan nadan bugut hi liting ya impa'unudna nan kilat.
12 Ta kumpulnay pohdonan pangipa'ayan hinan kilat ya ma'at.
13 Mu hinuddum ya ipa'alina datuwe ta pundusanah tatagu onu ipa'alina nan udan
ta ma'udanan tun luta ta pangipatigonah pamhodnah nadan tatagu.
14 Ta hiya nan donglom Job ta nomnomnomom nadan nakaskasda'aw an at'aton
Apu Dios.
15 Te undan innilam hi'on nganney aton Apu Dios an mangipabonyag hinan kilat
hi ad lagud.
16 Ya undan innilam on tanganu on adida magah nadan bugut hi ad lagud? Datuwey
mangipatigo an hi Apu Dios ya ongal di abalinana.
17 Ya aggem innila nadan at'attona te nan ipa'alina an ma"atung an dibdib ya
maligatan ta'u.
18 Ya undan abalinam an bumoddang i hiya an mangiwakat hinadan bugut hi ad
lagud ta pumbalinonyu nan bugut hi ay diggal?
19 Hi'on hay punnomnommuh adolmu ya nala'ing'a ya daan mo ta itudduwan
da'mih ibagamin Apu Dios te aggemi innilay ibagamin hiya.
20 Ha''on'e ya adi' hihimlon an e mi'hapit i hiya te adi' pohdon an dadagona' i hiya.

* **36:30 36:30** Hay alyon di udum ya ta'on on hinan dallom di baybay ya papatalona.

21 On ni'mo agge'e nabugutan nan algo ta nunhiglan humili ya ma"id ha taguh
attaonan mangitatangad hi ad lagud
22 ya namama mo ahan hinan binang nan ongal di abalinanan Dios an nalpuh
huddo'na.
23 Nan ongal di abalinanan Dios ya adi mabalin hi tigon ta'u. Ya ongal nimpey
abalinana ya maphod ya nipto' di pangatnah tatagu.
24 Ot hiya nan hanat dita'un tatagu ya taktan ta'u hiya. Te hi Apu Dios ya
adina hanguton nadan munlattuwag an tatagu an hay punnomnomdah adolda ya
nanomnomanda.

38

Hay Nambal Apu Dios I Job

1 Indani ya timbal Apu Dios hi Job i han mabikah an alipuhhapuh ot alyona i Job
di,
2 Undan nganne'a i hiya ta mi'yahhiyan'a i ha"on hinadan ato'ato'. Ma"id ha hunung
nadan hapihapitom an ipatigana an ma"id ha nomnommu.
3 Ot agam ya ta tobalom nadan mahmaha' i he"a.
4 On innilam hi'on nganney inat'un nangiyammah nan lutah nan awadana?
Nala'ing'a'e ya imbagam nan innilam.
5 Ya undan innilam hi'on nganney nunnomnom hi binillog tun luta ya hay
dinukkena
6 ya hi'on nganney nangiphod hinan nipabunan tun luta
7 ot ayda tagu nadan bittuwon hinan mawmawi"it an mungkantada ya ta'on on
nadan anghel ya it'itkukday amlongdah din nagibbuh an niyamma tun luta.
8 Ya ma"id ha udum hi namogpog hinadan liting ta adi mahinab tun luta hi'on
bokon ha"on.
9 Ya ha"on di nunhophop hinan baybay hinan bugut ta hiya nan munhihillong di
dallomna.
10 Ot iyamma' di ipogpogan nadan baybay ta adi mahinab nimpe tun luta.
11 Ot pogpogo' bo nan mabalin an dumatngan nadan mabikah an dalluyan hinan
baybay.
12 Ya ituwen nitaguwam ya on waday nangibagam hinan nahdom hi, Mabigat'a, ya
na'at? Ya on waday nangalyam hi tumimil nan potang ya na'at?
13 Ya on waday nangalyam hi, He''an patal ya humawwang'a ta way aton nadan adi
maphod di pangatda an mangidinong hinadan ato'atondah nan munhihillong?
14 Ta wa'et manawwang nan potang ya ma'attigo nan mapmaphod an a'at nadan
billid an umat hi mapmaphod an lubung di tigona.
15 Ya wa'et mapatal ya ma''id ha aton nadan tatagun mangat hinadan adi maphod
an ninomnomdan aton.
16 Ya undan waday em nundaldallananan hi dallom nan baybay ta tinigom di
alpuwan di liting hidi?
17 Ya on waday nangipatigon he"ah nan panton umeh nan munhihillong an awadan
di numpun'ate?
18 Ya ibagam di anu hi'on nganney innilam hi binillog tun luta.
19 Ya on innilam hi'on danay alpuwan di patal ya hilong?
20 Hi'on innilam di awon an umeh awadanda ya on mabalin an pabangngadom
didah nan nalpuwanda?
21 Abalinam nin an namin datuwe te wada'a tuwalih din nunlumuwa' hi an namin
an wada. Ot wa mahan mo nayyan na'amamma'a.
22 Ya undan waday immayam hinan e' nangi'amungan hi dalallu?
23 Intalipon'u datuwe ta usalo' hi'on munggugubatday tatagu.

24 Ya on innilam di alpuwan di kilat onu hay awadan nan umatung an dibdib an
malpuh tuluwan di algo?
25 Ya nganney nangiphod hinan umayuhan di ongal an udan ya nan ullupon di
kilat?
26 Ya on innilam di nangiphod hi udan ta udanana nan na'appudut an lutan agge
naboblayan
27 ta mabalin an humangoday holo' hidi?
28 Ya on waday innilam hi hi aman nadan dulnu ya udan?
29 Ya on waday hi inan di dalallu an mangdat hi kotol?
30 Ta gapuh nan nunhiglan tuningna ya kumulhi nadan liting hinadan wangwang
ya hinadan uhhun di baybay ta umatdah nan batu.
31 Ya on abalinam Job an amungon nadan bittuwon ta umatdah nan ma'alih
pleyades? Ya on abalinam bo an punhihi''anon nadan na'amung an bittuwon an
ma'alih orion?
32 Ya on abalinam an ibagah nadan bittuwon an umat hinan ma'alih bear ya nadan
imbabalena ta humawwangdah nan timpu an humawwangda?
33 Ya on innilam nadan uldin an ma'unud hi ad lagud? Ya on mabalin an ipa'atmu
datuwen uldin hitun luta?
34 Ya on mabalin an tukukam nadan bugut ta aganday pa'alih udan ta mahinab nan
awadam ta lo'tat ya malimuh'a?
35 Ya on mabalin ta mandalom nadan kilat ta unudonda nadan pohdom hi atonda
ya ahida immalin mumpatigon he''a?
36 Ya nganney nangdat hi la'ing ya nomnom di tagu?*
37 Ya on waha taguh abalinana an mamilang hinadan bugut? Onu ha abalinanan
manigging hinadan bugut ta mikuyag nan udan
38 ta mahnong nadan hupu' hitun luta ta kumulhida.
39 Ya undan abalinam an e i'anupan nadan inlum di layon hi anonda ta mabhugdah
40 nan liyang an umoh'ohnonganda?
41 Ya nganney uggan mamangan hinadan impah di gayang hi'onda mumbagan
ha"on hi anonda?

39

Hay Nanginayunan Apu Dios An Himmapit I Job

1 Alyon bon Apu Dios i Job di, On innilam hi'on anuud di pun'imbabalayan nadan
atap an gulding? Ya on waday tinigom hi mun'imbabale an ulha?
2 Ya on innilam hi'on atnay bulan an mala"uh ya ahida mun'imbabale?
3 Umman wa'et mun'imbabaleda ya munyohonda ta adi mipakpak nadan imba-
baleda.
4 Ya wa'et immongngalda ya ukodda mohpeh pangpangayyanda an adi gahin di eda
hama'on nan hi inada.
5 Ya ha"on di nangibulus hinadan atap an dongki ta umedah nan pohdondan
pangayan.
6 Ya ha''on boy nangdat hi punhituwandah nan agge naboblayan an dakol di ahina.
7 Ta midawwidah nadan boblen dakol di tagu ya ta ma"id ha mamilit i didan
muntamu.
8 Ta eda manama' hi anondah nadan nabillid an awadan di munlangtan holo'.
9 Te nadan atap an animal ya adi mabalin hi puntamuwom onu pun'adugom hinan
balem.
10 Ya adi mabalin hi taliyam ta pun'aladuwom didah nan puntanomam.

* **38:36 38:36** Hay ohan ibalinan tuwe ya nganney nangdat hi abalinan nadan bugut ta ipa'alinay udan?

11 Ya adi bo mabalin hi idinolmun dida nan naligat an tamum an gapu ta mabikahda.
12 Ya adi mabalin hi pungkalgaom didah nadan ginapasmu ta iyedah nan pun'ilikan.
13 Ya hanan ongal an hamutin ma'alih ostrits ya mapmaphod hi pamayyadanah nadan paya'na mu adina abalinan an abakon di inawiging nan ma'alih stork an tumayap.
14 Ya pamaaggon tinaynana nadan itlugnah nan luta ta nan lutay mangipa'atung ta mapahda.
15 Ya adina iyaguh hi'on waday mangigattin hi tagu onu animal i dadiyen itlugna.
16 Ya mabungot hinadan impahna an ay bokon hiyay ud impah ya adi minomnoman hi'onda mate.
17 Athidiy a'atna te agge' indattan dida hi maphod an punnomnom onu la'ing.
18 Mu wa'e ta bumtik ya punla"uhanay nungkakabayu.
19 Ya on he''a Job di nangidat hi bikah nan kabayu ya nan mapmaphod an munlaplapen ibu' hi bagangna?
20 Ya on abalinam an papaytu'on ta ay ba"atong? Ya on he''ay nangidat hi abalinanan mangipagangoh olongna ta atatakut hi donglon?
21 Ya wa'et puntakkayan an umeh gubatan ya pun'igamuhnay hukinah nan luta ta ipatigonan mabikah.
22 Ya hi'on wadah gubatan ya ma''id ha alyon hi bumtik hi takutnah nadan ispada
23 an ta'on on ahikikilat nadan ispada ya pahul nadan tindalu.
24 Ya adi munhinad hinan timma'dogana ta butikonan umeh gubatan hi'on dingngolna nan gangoh di tangguyub.
25 Ya ta'on on nidawwi ya ilmunan waday gubat. Ya donglona nan pummandal nadan opisyal hinadan tindaluda. Ta wa'et gimmangoh nan tangguyub di gubat ya tobalonan mummehehehe' ya ihiknan e mi'gubat.
26 Ya undan he"ay nanudduh nadan gayang ta tumayapdan ipluydah muyyadna?
27 Ya undan he"ay nangitudduh nadan agila ta eda mangapyah buyadah nan atagetagen doplah?
28 Ta hidiy iha"adanda ta ma"id ha iyaguhda.
29 Ta uhdunganday kumpulnan mabalin an eda alan hi anonda.
30 Ta wada'ey tinigodah nate ya na'amungdah nadan impahda ta anonda.

40

1 Ya alyon bon Apu Dios i Job di,
2 Undan ingganah ad uwani ya mi'yahhiyan'a i ha''on an ongal di abalinanan Dios? Analyom hi nibahho nadan inat'u ot pohdom'e ya agam ta munhapitta ta tobalona' i he"a.
3 Ya alyon Job di,
4 Ha"on ya bumaina' hitun niyata' an tagu ta hiya nan ma''id ha pambal'uh nadan ibagam.
5 Imbagabaga' mo nadan pohdo' an ibaga ot undan nganne hanan e' bo alyon.
6 Ya hi Apu Dios ya nunnanong an wadah nan alipuhhapu ot alyona i Job di,
7 Aga'e ta munhapitta ta waday mahmaha' i he''a mu mahapul an tobalom.
8 Te pinhod'un innilaon hi'on immannung an he"ay nipto' ya ha"on di nibahho.
9 Athinay pangalim mu undan hanan abalinam ya nipaddung hinan abalina'? Ya undan nipaddung hi kidul di hapitmu an umat hi hapit'u?
10 Athidi'ey a'atmu ya agam ta ipatigom an madayaw'a ya na'abbaktu'a.
11 Ya agam ya ta ipatigom di bungotmuh nadan munlattuwag ta way atondan mumpada''ul.

12 Ta pumbalinom nadan munlattuwag hi ma"id ha hilbida ya dinadagmu nadan
adi maphod di pangatda an ta'on on danay awadanda.
13 Ya ingka"utmu dida ta mimihdidah nan ilubu'anda.
14 Ot hi'on abalinam an aton danae ya abuluto' an nangabak'a te ongal di abalinam.
15 Nomnomnomom nadan atatakut an animal an ma'alih hipopotamus an mangan
hi holo' an umat hinan baka an ha"on di nunlumu i dadiye an umat i he"a.
16 Ya hidiyen animal ya ma'abbikah an malpuh putuna ya hukinay bikahna.
17 Ya na'andong di iwitna an umat hinan na'andong an kayiw an sedar ya makulhiy
lamoh di ulpuna.
18 Ya hanada'en tungal di hukida ya umat hinadan ma'aggangan gumo'.
19 Ya an namin nadan animal an limmu' ya hiyay abikbikahan ya ha"on ya abuh di
mabalin an mamaten hiya.
20 Ya hanada'en anona ya dakol hinadan nabillid an pun'ay'ayaman di udum an
animal.
21 Ya hay ena punhiduman ya hinadan pu''un nadan nun'apagatan an kakaykayyiw
onu hinadan mahagabong an holo'.
22 Ta hay tubun dadiyey uggan manidum ya mili'woh i hiya.
23 Ya ta'on on dumakol di liting hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya adi
tumakut an onnot on ma'dinnol.
24 Ya ma"id ha mabalin hi mamilok i hiya ta dopapona. Ya ma"id bo ha taguh
abalinanan tabikawan di olongna ya gina'odana.

41

1 Ya alyon bon Apu Dios i Job di, On abalinam an bunwiton hinan baybay nan
ma'alih lebiatan ya binobodmuy to'ona?
2 Ya on abalinam an tudukon di olongna ta ga'odam onu kabngitom di pangalna ta
ga'odam?
3 Hi'on atom'ehdi ya on mumpahpahmo' nin i he''a ta ibulusmu?
4 Ya on ibagana nin ta munhilbin he"ah inggana?
5 Ya on mabalin ta ayumom an umat hi hamuti ta idatmuh nadan binabain
imbabalem ta ay'ayyamonda?
6 Ya on mabalin an ihaphapitam nadan mungkumilhu ta paltiyondat ilangitda?
7 Ya on ikinanay balabog an igayangmuh adolna onu uluna?
8 Mu onha ipatnam an mi'yawwit i diyen buwaya an ma'alih lebiatan ot wan adim
mo ipidpidwan mi'yawwit i hiya.
9 Te on ammuna udot ha panigan i hiya ot nunhiglan mungkobkobtah takut.
10 Ta hiya nan ma"id ha mangitulid an e mamagbagan hiya.
11 Ot nganney mangali hi waday utang'u i hiya yaden an namin di wadah tun luta
ya ha"on di nunlumu.*
12 Ipa'innila' i he"a an nan ma'alih lebiatan ya ongal di adolna ya ma'abbikah.
13 Ya ma"id ha taguh pa'addoltak i hiya te tumulpu' nadan pahul hi bonogna ya
ma"id ha pa'ahhethet hinan up'upna.
14 Ya adi mabalin boh ta'angonday to'ona te nunhiglan atatakut nan bobana.
15 Ya hanadan na'anod'oddah an uhipna di paddungnay hapiyona.
16 Ya dadiye'en uhipna ya nundada''it ta ta'on on ha dibdib ya adi mabalin hi lumdib.
17 Ya na'od'oddah nimpe nadan uhipna ta adi nimpe mabalin hi mahethet.
18 Ya wa'et humakti ya bumonyag nan liting an pumagi'. Ya hana'en matana ya
mumbolah an umat hinan manulun potang hinan mawi"it.
19 Ya manawwangdah to'onay mundalang an apuy.

* **41:11 41:11** Hay udum ya alyonday ma"id ha taguh abalinanan manangga i hiya.

20 Ya mun'ahuk di malpuh olongna an ay longahon di munluwag an nibangot.
21 Ya hanan yahyahna ya mabalin an padalangonay uling te mamudduh hi to'onay apuy.
22 Ya ongal di bagangna ta atatakut hi tigtiggon.
23 Ya makulhin namin di adolnan ay gumo'.
24 Ya mi'alig hi batuy puhuna te ma"id ha takutana.
25 Ya wa'et immihal hituwen ma'alih lebiatan ya ta'on on hanadan udum an dios ya mamtikdah takutdan hiya.
26 Ya ta'on nimpeh on waha munggayang i hiya ya adina ikina te tumulpu' nan gayang hi up'upna.
27 Ya hay punli'nana udot hinan gumo' an igayangdan hiya ya ay dagami ya atbohdi nan gombang an ay nadunut an kayiw.
28 Ya adina ikinay pana ya ta'on on bingngibingonda ya ay dugih di punli'nanah nan papan nan bingngibing.
29 Ya ta'on boh on ba'dungandah kayiw ya adina ikina. Ya onaot ngihngihilan nan pahul an igayangdan hiya.
30 Ya makulhi ya matadom di uhip di putuna ta mangmangnge'e ya ay na'aladu nan awona.
31 Ya wa'e bo ta immeh nan baybay ya matigon makiwakiw nan liting ta ay munluwag an umat i ha munluwag an lanan nibangot.
32 Ya wa'et munhalhallugan ya ma'ap'apya han ay upag an mitmitnud hinan awona.
33 Ya hi an namin an animal ya ma"id ha udum hi umat i hiyan ma"id ha takutna.
34 Ya ibilangnay adolnah ap'apun di an namin an animal. Te hay panigonah adolna ya ongal di abalinana mu nadan udum.

42

Hay Nambal Job I Apu Dios

1 Ot alyon Job i Apu Dios di,
2 Innila' an abalinam an mangat hi an namin di pohdom an aton an ma"id ha mangipagol i he"an mangat.
3 Ya inalim di ngadana' udot ihyan ay nala'ing an mi'yahhiyan i he"a. Gapu attog hinan kinakulang di innila' hinan ongal an abalinam ya athidiy nangnangalli' i he"a.
4 Ya dingngol'u nan alyom hi duminonga' ta donglo' nan ibagam ya timbal'u nadan mahmaham.
5 Manu te dingngol'u nadan udum an a'atmu mu ten maphod ta ad uwani ya tinigo da'an ha"on.
6 Ta hiya tayya nan bumaina' hinadan hinapihapit'un he"a. Ta hiya nan waa' hitun um'umbun hitun hupu' ya dapul te nunhiglay tutuyu' i dadiyen hinapit'u.

Hay Nunwagahan Apu Dios I Job

7 Ta on inalin Apu Dios nadan imbagana i Job ot alyona i Elipas an i Tema di, Nunhiglay bohol'un da'yuh nadan ibbam te bokon immannung nadan imbagabagayu an a'at'u ya adi ayu umat ituwen baal'un hi Job an nipto' nadan imbagana an a'at'u.
8 Ta hiya nan mahapul an ekayu mangalah pitun baka ya pitun kalnero ya in'uyugyuh Job ta i'nongyu dadiyeh maghob an mi'nong i ha"on. Ya ahi da'yu idasalan i Job ta adi da'yu dusaon i ha"on an gapuh nangibagaanyuh nadan bokon immannung an a'at'u an adi ayu nimpe umat i hiyan nipto' nadan imbaganan a'at'u.
9 Ta hi Elipas an i Teman ya hi Bildad an i Suah ya hi Sopar an i Naamat ya inatda nan inalin Apu Dios ot tobalona nan dinawat Job.
10 Ta nihipun i diyen nangidasalan Job hinadan ibbana ya nundubliyon Apu Dios nan kinadangyana handi.

11 Ot ahida mohpe umali nadan i'ibana ya nadan nanginnilan hiya ot
munhahamulda. Ta impatigoday homo'da ot al'alubyagondah Job hinadan nunli-
gatana. Ya hinohha i dida on waday indatdan Job an pihhu ya singsing an balitu'.
12 Ta nihipun i diye ya winagahan Apu Dios hi Job ta ingkadkadangyana mu handi
ta ha'ey kalnerona ya himpulut opat di libu (14,000). Ya ha'ey kemelna ya onom di
libu (6,000) ya hinlibuy (1,000) palis di bakana ya hinlibu (1,000) boy tinnan dongkina.
13 Ya indattan bon Apu Dios hiya hi imbabalenah pitun linala'i ya tulun binabai.
14 Hanan panguluwan an babai ya nginadanana ta hi Jemimah ya nan mi'adwa ya
hi Kesiah ya nan mi'atlu ya hi Keren-Happuk.
15 Ya dadiyen binabain imbabalen Job di ap'aphodan di tigoda i diyen boble. Ya ta'on
on binabaida ya impaboltanan Job didah lutada an umat hinadan i'ibadan linala'i.
16 Ya nihipun i diye ya ni'taguh Job hi hinggahut ta napat (140) di tawon ta tinigonay
pipat hi apapuna.
17 Ya malinggop di nitaguwanah inggana. Ta na'amamma ot ahi mate.

Psalm
(Psalms)

Hay A'at Tuwen Liblu An Psalm

Hituwen liblu ya nitud'an di mikanta ya dasal. Ya dakol di nangitudo' i datuwen Psalm.

1. Hay ohah nangitudo' ya hi David an hay intudo'na ya umeh napitut tulu (73) onu mahuluk an kanta. Ya gapu ta dakol di intudo'na ya hay alyon di udum ya hiyay nangitudo' hinan Psalm.
2. Hay oha boh nangitudo' ya hi Asap (Psalm 50; Psalm 73–83).
3. Hay udum bon nangitudo' ya nadan linala'in holag Korah (Psalm 42; 44–49; 84–85; 87–88).
4. Hay oha boh nangitudo' ya hi Solomon (Psalm 72; Psalm 127).
5. Hay oha boh nangitudo' ya hi Heman (Psalm 88).
6. Hay oha boh nangitudo' ya hi Etan (Psalm 89).
7. Hay oha boh nangitudo' ya hi Moses (Psalm 90).
8. Hay nangitudo' hinadan udum ya ma"id ha nanginnilah ngadanda.

Datuwen kanta ya pundayaw i Apu Dios ya waday punhanaan hinadan nat'onat'on an wagahna ya hay pambalanah dasal. Ya datuwen dasal ya waday pumpahmo'an i Apu Dios ta pakawanonay numbahulan. Ya niddum bo nadan pumpaboddangan ta ipaphodnay dogoh ya ta mihamad di pangulug. Bokon'e bo ya hay dumawatan hinan mahapul hitun nitaguwan. Ya hay udum ya nan ena pangihwangan hinadan tatagu onu hay ena pangipapto'an i dida ya nan numboblayanda.

Nadan udum an nitudo' ituwen liblu ya inusal Jesus hidin timmanudduwana. Ta hiya nan iniddum nadan apostoles di udum hinan New Testament an intudo'da.

Hay Nitudo' Ituwen Psalm

Hituwen Psalm ya nagodwagodwa hi liman liblu

1. Hay namangulun liblu ya hay ipa'innilana ya hay ipa'amlongan ya hay numbahulan di tatagu ya hay pumhodanda (Psalm 1–41)
2. Nan mi'adwa an liblu ya hay ipa'innilana ya hay napa"ihan di ad Israel ot ahi mipaphod (Psalm 42–72)
3. Nan mi'atlu an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Templo (Psalm 73–89)
4. Nan mi'apat an liblu ya hay ipa'innilana ya hay maphod an ahi ma'at hitun luta (Psalm 90–106)
5. Nan mi'alima an liblu ya hay ipa'innilana ya hay a'at nan Hapit Apu Dios (Psalm 107–150)

Psalm 1

1

Hanadan Immannung An Umipa'amlong

1 Mipa'amlong nan tagun adina unudon di itugun nadan tatagun nun'abahulan.
Ya adi ma'ma'yat hinadan adi maphod an pangatda.
Ya adi midmiddum hinadan mungngohen Apu Dios.
2 Te hay pun'amlonganan unudon ya hanadan tugun Apu Dios an ada'adalonah abigabigat ya ahodohodom.
3 Ot hanan tagun athidiy pangatna ya mawagahan an namin di atona.
Te mipaddung hinan kayiw an himmangoh hinan da'ging di wangwang an adi madpal ta adi mibahhoy ena bumungaan.

4 Mu nadan tatagun adi maphod di pangatda ya ma"id ha maphod hi pumbiduhan nadan ato'atonda.
Ta mipaddungdah nan dugih an iyaddib di dibdib.
5 Ot hitun punhumalyaan Apu Dios ya adina hom'on dida.
Ta adi mabalin hi eda midmiddum hinadan tataguna.
6 Te hi Apu Dios ya ipapto'na nadan umunud i hiya.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya madadagda.

Psalm 2

2

Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul

1 Tanganu nin anu on numanomnom nadan bokon Judyu ta ngohayondah Apu Dios an ta'on on ma"id ha abalinanda.
2 Ta pamaag ya mun'oh'ohha nadan ap'apu an umat hinadan patul ta mi'buhuldah nan pinto'mun Ap'apu.
3 Ta alyonday, Pogpogon ta'uy nihbutan ta'u i dida ta ukod ta'uh aton ta'u.
4 Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya ngihngihilana dida i diyen ninomnomdan aton.
5 Ta gapuh bungotna ya ahina pun'ihingal dida ta ahi mohpe nunhiglay takutda.
6 Ya hidih nan nabillid an niyappit i hiya an ma'alih ad Zion* ya wahdiy pinto'na tuwali an Patul.
7 Ot alyon diyen pinto' Apu Dios an Patul di, Pinhod'un ipa'innila nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an alyonay, Ipa'innila' i he"a hi ad uwani an he"a nan Imbabale' ya ha"on hi Amam.
8 Ot onha dawato' an idatnan ha"on di abobboble ya an namin nadan wahtun luta ot atona.
9 Ya idatnay abalina' an mun'ap'apu ta abalina' an manadag hinadan tatagu ta umatdah nan nipuhit an buhi an mahilhilit.
10 Ta hiya nan da'yun patul ya hanat hanadan maphod di atonyu ta atiganan nala'ing ayu.
Ya da'yun a'ap'apu ya hanat donglonyu tudan mibagan da'yu ta pun'adalanyu.
11 Ta mawaday takutyu an adi mangunud i Apu Dios.
Ta hiyay dayawonyu ya punhilbiyanyu.
12 Ya hanat mumpada''ul ayu ta hiya nimpey dayawonyu.
Te adiyu'e ya alina ya bimmungot an gapuh nadan at'attonyu ya pamaag ya pinogpognay nitaguwanyu.
Ot mipa'amlong nadan mundinol i Apu Dios te hiyay mangipapto' i dida.

Psalm 3

3

Hay Kantan David Hidin Binumtikana

1 Dakolda tayya Apu Dios di mi'buhul i ha''on an amod ona' e dadagon i dida.
2 Ya alyonda udot di ta'omman anu ot adiya' boddangan i he''a.
3 Mu innila' Apu Dios an he''ay mangihwang i ha''on.
Ya atbohdin pangabakona' ta mundongola'.
4 Ot ta'on on wada'ah nan nabillid an niyappit i he"a ya mundasala"e an mumpabod-dang ya tobalom di dasal'u.
5 Ya ta'on on hinan alo'a' hinan mahdom ya malinggopa' te innila' an ipappapto'a' i he"a.
6 Ot ta'on on linibuday binuhul'u hi munli''ub i ha''on ya adiya' tumakut.

---

* **2:6 2:6** Nan ma'alih ad Zion ya hidiye nan boblen David hi ad Jerusalem.

7 Ot agam bahan Apu Dios ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta punhopwa'muy to'oda ya numpugupugmuy bobada ta wan ma''id ha atonda an mangat hi adi maphod i ha"on.
8 Te innila' an he"ay mangihwang hi tatagu.
Ot hanat wagahan da'mi bahan an tatagum.

Psalm 4

4

Kantan David

1 He''a Apu Dios di mangita'dog i ha"on.
Ot daan mo bahan ta hom'ona' ta donglom di dasal'u ta boddangana'.
2 Da'yun tatagu, dakol di agge immannung an ipabahulyun ha"on ta mibabaina'.
On anuud ya ahiyu idinong danaen ato'atonyun ha"on?

3 Hituwey nomnomnomonyu an pinilin Apu Dios nadan umunud i hiya ta diday ibilangnah tataguna.
Ot ha"on di oha ta hiya nan wa'et mundasala' ya tobalona.
4 Mu mahapul an halipodpodonyu ta di'et waday bimmungotanyu ya hanat bokon hidiyey gumalat hi pumbahulanyu.
Ot hanat datuwey nomnomnomonyu hinan alo'anyuh nan mahdom.
5 Ya hanat mundinol ayun hiya.
Ya hanadan nipto' an midawat di idawatyun hiya.

6 Apu Dios, hantudan udum ya alyonday, On daan ihya ta waha bumoddang i dita'u.
Ot daan mo bahan Apu Dios ta ipatigom di ulem i da'mi.
7 Dakol nadan umipa'amlong an inatmu i ha"on mu hay dinakol di inapit nadan udum an tatagu.
8 Ta hiya nan malinggop di e' alo'an te madinola' an ipadutu'a' i he"a.

Psalm 5

5

Kantan David

1 Tigom'e tayya Apu Dios tun punligligata'.
2 Ot hanat donglom bahan tun pumpahmo'a' i he''a.
Te ma"id ha udum hi bumoddang i ha"on hi'on bokon he''a an patul ya Dios an un'unudo'.
3 Binigat hinan mawmawi"it on mi'hapita' i he"a.
On inanuha' an hadhaddon di pambalmu.
4 Innila' Apu Dios an nunhiglay aggem naminhod hi bahul.
Ya adi mabalin an mihaggondan he"a nadan adi ahan maphod di pangatda.
5 Ta'on on nadan munlattuwag ya nunhiglay bungotmun dida.
Te nunhiglay hihiwom hinadan mangmangngat hi adi maphod.
6 Ya dadagom nadan ma'layyah ya atbohdih nadan hi kittang on pumate ya ta'on on hanadan huma'uha'ul hi ibbada.
7 Mu maphod ahan ta gapuh nan ongal an homo'mu i ha"on ya mabalin an hunggopa' hinan pundayawan i he"a ta dayawon da'ah nan Templo.
8 Ot hanat boddangana' ta unudo' nadan pohdom an ta'on hi dakolda tayya tudan mi'buhul i ha''on.
9 Ya ma"id ha dinol'u hinan ibagada.

4:4 4:4 Epesus 4:26

Manu te ma"aphod di panapitda mu dee mannot an huma'ulda ta way atondan manadag hi ibbadan tagu.
10 Ot hanat dusaom dida ta madadagda.
Ta diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Ta mama"idda te hiya damdama an ngohngohayyon da'a.
11 Mu hanadan mangididinol i he''a an gapuh pamhoddan he"a ya hanat pa'amlongom dida ta nanongnan ikankantaday pun'amlonganda.
Ya hanat ipappapto'mu dida ta minaynayun an mun'am'amlongda.
12 Innila' Apu Dios an wagaham nadan mangun'unud i he''a.
Ta paddungnay mili'woh i dida nan pamhodmu ta hidiyey ayda hapiyo.

Psalm 6

6

Kantan David

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan bumungotam.
2 Ta ona' ot on hom'on te kimmapuya' tayya ya hanakitanay adol'u.
3 Ya nunhigla tayyan maligatana'.
Ot hanat adi bahan madne ya ipaphoda'.
4 Gapuh nan munnananong an pamhodmu ya daan mo bahan ta paphodona'.
5 Te onha mateya' ot undan wa mo ha alyon hi dayawon da'a onu nomnomon da'a.
6 Umman tayya kimmapuya' te nunhigla tun holholtapo'.
Ta ahodohodom ya pamaag tayya on mamahnong tudan pungan ya uloh hi luwa'.
7 Ta limmatunnu' di mata' an lumuwaluwa te nunhiglay pangalin tudan binuhul'un ha''on.
8 Ot da'yun tatagun adi maphod di pangatna ya hanat bumtik ayu te umman dingngol mon Apu Dios di dasal'u.
9 Ot ma"id ha bahhonan hom'ona' ta boddangana'.
10 Ta an namin nadan mi'buhul i ha"on ya pamaag ya bumtikda te nunhigla bo ayay eda nadismayaan ya bumainan.

Psalm 7

7

Hay Mikanta Hi'on Waday Umukayungan

Kantan David

1 Apu Dios, he''ay paddungnay ihi''uga'.
Ta ihwanga' bahan hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
2 Te onha adiya' ihwang ot ma"id ha bahhonan tiliwona' i dida ta eya' patayon ya nunggududay adol'u an umat hi pangat di layon.
3 Ot hi'on waday numbahula' Apu Dios
4 an umat hi waday inat'uh adi maphod hi ibba' an maphod di nangibilangna i ha"on onu waday pinloh'uh gina'un nadan mi'buhul i ha"on an ta'on on ma"id ha gapuna
5 ya ta'on attog hi'on ipadpapa' hinadan binuhul'u an mamudupudug i ha"on.
Ta patayona' ya inwagillangday adol'uh nan luta.
6 Ot agam bahan Apu Dios ta boddangana' ta he"ay mi'hanggah nadan mun'abubungot an binuhul'u ta ipatigom di bungotmun dida.
Ta ma'innilaan hi'on ha"on onu diday numbahul.
7 Ot hanat amungom an namin nadan tatagu an ta'on on wa'ahna hi ad abunyan
8 ta humalyaom dida.
Ta wan ipa'innilam an ma''id attog ha bahul'u te ma"id ha inat'uh adi maphod.

9 He''a Apu Dios ya nipto' di pangipanuhmuh tatagu te innilam tuwaliy wah nomnommi.
Ot daan mo bahan ta padinongom nadan tatagu an mangamangat hi adi maphod.
Ya hanat palinggopom di nitaguwan nadan mangun'unud i he''a.
10 Hi Apu Dios ya paddungnay hapiyo' te hiyay mangih'ihwang hinadan na'unud i hiya.
11 Ya nipto' nimpey atonan mangipanuh hi tatagu.
Ta ma''id ha bahhonan dusaona nadan mangmangngat hi adi maphod.
12 Ot adi'e idinong nadan tatagu an mangat hi adi maphod ya haiton Apu Dios nan ispadana ya indadaana nan panana.*
13 Ta nidadaan nimpe nadan almasna ya ta'on on nadan mundalang an papan nadan panana.
14 Ot nomnomnomonyu an nan tagun adi maphod di pangatna ya numanomnom hi adi maphod hi atona ya kulukonay ibbana.
15 Mu palpaliwana damdama ya dadiyen ato'atona ya paddungnay bitu an hay adolnay bituwona.
16 Ta nadan adi maphod an ninomnomnan aton hi udum ya hiyay a'atana.
17 Munhanaa' i Apu Dios hinan nipto' an pangatna.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an na'abbaktun Dios.

Psalm 8

8

Hay Anabaktun Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios an na'abbaktun Ap'apu, hanan amaphodmu ya ma''id ha nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hanadan wah ad lagud.
2 Ta ta'on on nadan goggolang ya u''unga on tinudduwam dida an mundayaw i he''a an gapuh anabaktum.
Ta gapuh nan ongal an abalinam ya abakom nadan binuhulmu.
Ya padinongom nadan mungngohen he''a.
3 Ya wa'et intangad'uh ad lagud ta tinigo' nadan limmum an bulan ya bittuwon hinadan awadanda
4 ya umalih nomnom'u an na'adda''ul amin tatagu mu tanganu on e da'mi pa'annomnomon ya e da'mi ipappapto' i he''a.
5 Hay tagu ya limmum an nada'da''ul mu nadan anghel.
Mu numbalinon da'mi hi nabakbaktu mu nadan udum an limmum.
6 Te da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum
7 an umat hi kalnero ya baka ya nadan udum ya ta'on on hanadan atap an animal.
8 Ya atbohdi nadan hamuti ya nadan ekan ya nadan udum an wah nan baybay.
9 Ot immannung Apu Dios an he''a nan na'abbaktun Dios an dayawonmih tun luta.

Psalm 9

9

Hay Punhanaan I Apu Dios Hinan Pangipanuhnah Tatagu

1 Nunhiglay punhanaa' i he''a Apu Dios.
Ta hiya nan hanadan nakaskasda'aw an in'innatmuy ipa'pa'innila'.
2 Te gapun he''a ya nunhiglay amlong'u ta ikankanta' di pundayaw'un he''a an na'abbaktun Dios.

---

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan pana ya bokang ya hana'en papan ya guttiting. **8:5 8:5** Hebrew 2:7

3 Mu hanada'en mi'buhul i ha''on ya ammuna ha panigandan he''a on mun'atutukadda on innayundan nate.
4 Athidiy ma'at i dida ta mipatigo an nipto' di pangatmu.
Ot munhanaa' te impa'innilam an ma"id ha bahul'u.
5 Mu hanada'en tataguh abobboble an adi umunud i he"a ya dadagom dida ta ma"id ha uggan mabong'al hi ngadanda.
6 Ta nama''iddan namin nadan binuhulmi.
Ya ta'on on hanadan numboblayanda ta ma"id nimpe ha uggan mabong'al hi ngadanda.
7 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'ah inggana.
Ya innila' an nundadaan'an munhumalyah atagutagu.
8 Ya nipto' di atom an mun'ap'apu ya munhumalya.
9 Ta he"ay ihi''ugan nadan mapalpaligat.
Te he"a han mabalin an pumpaboddangan hinan timpun di ligat.
10 Ta an namin nadan immannung an nanginnilan he"a ya madinolda.
Te adim iwalong nadan mumpaboddang i he"a.
11 Ot ikantamiy pundayawmi i he''a Apu Dios an Ap'apuh ad Zion.
Ya ipa'innilamih abobboble nadan in'inatmu.
12 Te boddangam nadan mapalpaligat ya dusaom nadan mamalpaligat i dida.
13 Ot hanat hom'ona' bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat tudan binuhul'un ha"on.
Ta ihwanga' ta adiya' bahan mate.
14 Ta wan e' ipa'in'innila an he"a nan madayaw an Dios hidih nan way geyt hi ad Zion.
Ta ipatigo' hinadan tatagu an nunhiglay amlong'u hi nangihwangam i ha''on.
15 Mu hanada'en tataguh udum hi boble an adi umunud i he''a ya nangip'iphoddah pumbitudaot hi udum an tatagu mu onnot on diday mabitu.
16 Hi Apu Dios ya impatigona nan nahamad an a'atna hinan nipto' an atona an mundusah tatagu.
Te hanan ninomnom nadan adi maphod di pangatda an aton hi udum ya onnot on diday a'atana.
17 Ta didan adi mangulug i Apu Dios ya mihi"andan hiya hi atayanda.
18 Te nadan mahmo' an nun'awotwot ya adi minaynayun an minganuyda.
Te aton Apu Dios nadan dawadawatonda.
19 Ot Apu Dios, hanat amungom nadan tataguh abobboble ta humalyaom dida.
Ta ipa'innilam di numbahulanda ta adim iyabulut an ngohngohayyon da'a.
20 Ya daan mot ipa'alim ha mangipatakut i dida ta imutalnganda an onda tagu ya abuh.

Psalm 10

10

Hay Dasal Nadan Mapalpaligat

1 Apu Dios, tanganu on'a immadawwi i ha''on?
Ta adiya' hanguton i he"a hi ad uwanin maligligatana'.
2 Hanadan adi maphod di pangatda ya munlattuwagda an mamalpaligat hinadan nun'awotwot.
Daan mot atom i dida nadan ninomnomdan aton hi ibbadan tagu?
3 Te ilattuwagda nimpe nadan adi maphod an pohpohdondan aton.
An na'agumda ya pihulon da'a ya idutan da'a bo udot i dida.
4 Te hay punnomnomdah adolda ya na'abbaktuda ta hiya nan adida mumpaboddang i he"a te alyonday adi da'a anu mahapul.

5 Yaden maphod di pumbalinan nadan ato'atonda.
Ya nunhiglay pangpangallidah nadan adi mangiyunnud i dida.
Ya ma"id ha punnomnomdah nadan tugunmu.
6 Te hay punnomnomda ya malingngopdah inggana.
Ta mun'am'amlongdah inggana te ma'dinnolda an ma"id anu ha dumatong hi punligatanda.
7 Ya hay impa'inghadan ibagabaga ya idut ya layah ya panattatakut.
Ta umipahigah donglon dadiyen adi maphod an hapihapitonda.
8 Ya eda mumbota' hinan nihaggon hinadan boble.
Ta munhooddah mala''uh on pinateda an ta'on on hanadan ma''id ha bahulda ya hanadan ma"id ha abalinanda.
9 Ta nipaddungdah nan layon an mumbota'.
Ta wa'e ha mala''uh hinadan ma"id ha abalinanda on dimpapda ta iye''eda dida.
10 Ya gapu ta mabikahda ya pamaaggon inokmomanda nadan bota'onda.
11 Ya alyonda bo udot di, Ta'omman ot agge innilan Apu Dios datuwen at'atton ta'u te onadan titiggon.
12 Ot hanat dusaom ahan Apu Dios nadan mangamangat hi adi maphod.
Mu hanada'en mahmahmo' an mapalpaligat ya hanat boddangam dida.
13 Te tanganu udot on pihulon da'a i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te madinolda an adim nimpe anu dusaon dida.
14 Mu innila' an tigtiggom di punholholtapan nadan udum an tatagu.
Ya he''a han dinlonda an bumoddang i dida te he''a han mabalin an mangita'dog hinadan nun'apuhig.
15 Ot hanat dusaom nimpe nadan adi maphod di pangatda ta ingganah idinongda nadan adi maphod an ato'atonda.
16 Ot ta'on on mama"iddah tun boblem nadan mundayaw hi udum an dios mu da'mi'e ya he''ay Ap'apumi hi inggana.
17 Innila' Apu Dios an dongdonglom di dasal nadan mapalpaligat ta pa'amlongom damdama dida.
18 Ya ita'dogmu dida ya ta'on on nadan nun'apuhig.
Ta wan ma"id mo ha uggan e manattatakut ya mamalpaligat i dida.

Psalm 11

11

Hi Apu Dios Di Pundinolan

1 Hi Apu Dios di dinlo' hi mangibaliw i ha''on.
Ta hiya nan adiyu alyon hi bumtika' hinan muyung ta pato' hinan hamutin e mipa"ehdi.
2 Te ta'on on hanadan adi maphod di pangatda ya indadaanday panada ta eda mumbota' ta wa'e ha mala"uh hinadan maphod di pangatna on pinanada dida.
3 Ta ma"id ha aton nadan maphod di pangatda te ningamut an didan namalpaligat i dida ya adida unudon nan nipto' an uldin.
4 Mu hi Apu Dios ya wahdih ad abunyan an mun'ap'apu an uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta.
5 Ta tigtiggonay at'atton ta'un namin.
Ta hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungotnan dida.
6 Ta hiya nan ahina ipa'ali han apuy an asidu ya dakol an na'appudut an bala ta ayda udan an mun'a'agah ya han na'appudut an dibdib ta datuwey pundusana i dida.
7 Te hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.

Ya pun'amlongana nadan maphod an ma'ma'at.
Ot hanadan maphod di pangatna ya diday mi'tagun hiya.

Psalm 12

12

Hay Dasal Di Mumpaboddang

1 Apu Dios, daan mo bahan ta boddangan da'mi te tuwe mon mun'ama"id nadan mangun'unud i he"a.
Ya ma"id mo ha ta'on hi oha hi mabalin an pundinolan.
2 Te munhin'a'ambunda.
Ya manu te maphod di panpannapitda mu dee mannot an aggahda.
3 Ot daan mot he''ay mangupup hi to'oda ta way atondan duminong an munlattuwag.
4 Te madinolda an gapuh panapitda ya mabalin an alanda nadan gagamgamanda.
Ya hay punnomnomda ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i diyen at'attonda.
5 Mu alyon Apu Dios di, Tinigo' di na'na'at hinadan nun'awotwot.
Ya dingngol'uy pumpahmo'an nadan tatagun napaligat hi nangat nadan tatagun adi maphod di pangatda i dida.
Ta hiya nan ad uwani ya ihwang'u dida te hituwey hihimlondah ma'at.
6 Mapmaphod hinaen hapit Apu Dios te nan hapitna ya umat i ha namahmah an silber an numpipitun nilutu.
7 Ot he''a Apu Dios di dinlonmi hi mangipapto' i da'mi ta mihwang amih inggana hinan pangat nadan tatagun adi maphod di pangatda.
8 Te ta'on on idanay umayanmi on dedahdi.
Ya pemanan bo udot di tatagu dadiyen at'attonda.

Psalm 13

13

Hay Pumpahmo'an I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, undan ahan tatawwa inganuya' hi inggana?
On anuud mo bahan ya ahiya' hanguton i he''a?
2 Nadne mahan mo tayyan ma"id ha linggop di punnomnom'u.
Ta abigabigat on ona' umukayungan.
Ot anuud bahan tatawwa ya ahim padinongon di pangaba'abakan nadan binuhul'u i ha"on?
3 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u ta wan pabikahona' ta adiya' ni' mate.
4 Te onha mateya' ot alyon nadan binuhul'uy kilana ta nate.
Ya ahida mun'am'amlong i diyen na'at i ha"on.
5 Mu ta'on on athidi ya ma'dinnola' te innila' an munnananong nan pamhodmun ha''on.
Ya mun'am'amlonga' te ihwanga' i he"a.
6 Ot ikanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios te immannung an ma''aphod'a i ha"on.

Psalm 14

14

Hay Pumbahbahulan Di Tagu

Kantan David

1 Hanada'en mangalih ma"id ha dios ya diday paddungnay ma"id ha nomnomda ya adi maphod di nun'onan hi nomnomda.

Ta ma"id ha ta'on hi ohah maphod di pangatna.
2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu ta tigona hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma''id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Ta ma''id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman hantudan adi maphod di pangatda?
Ma"id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha"on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han ahida gumayonggong hi takutda te hi Apu Dios ya ipatigonay pangihakitnah nadan tataguna.
6 Ta ta'on hi bahbahon nadan adi maphod di pangatda nadan ninomnom nadan nawotwot an aton mu hi Apu Dios ya ipapto'na damdama dida.

7 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang hinadan tinanud Israel.
Ot innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 15

15

Nan Ma'abulut An Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Apu Dios, innila' an hay mabalin an hunggop hinan Templo an mundayaw i he"a hidih nan nabillid an niyappit i he"a
2 ya hanadan mangun'unud hinadan tugunmu ya hanadan adi munlayah
3 ya hanadan ma"id ha ibagada onu atonda hi bumahbah hi ibbadan tagu ya adida e tumtumbu'on di ibbada.
4 Ya adida iyunnudan hinadan tatagu an adi mangunud hinadan tugunmu.
Ya lispituwonda nadan mangun'unud i he"a.
Ya an namin di ibagadah atonda ya atonda an ta'on on naligat.
5 Ya adida ipapulsintuy ipa'utangda.
Ya adida mapihhuwan ta tistiguwanday layah ta mapaligat nadan ma"id ha bahulda.
Ot nan tagun athinay a'atna ya nahamad di pi'taguwana i Apu Dios.

Psalm 16

16

Hay Nahamad Hi Pundinolan

1 Hanat ipapto'a' Apu Dios te he''ay dinlo' hi mangibaliw i ha''on.
2 Ya imbaga' tuwali an he''ay Dios hi un'unudo' te an namin nadan wadan ha''on ya he''ay nalpuwana.
3 Hanadan mangun'unud i Apu Dios ya diday pohpohdo' an e id'idduman.
4 Mu hanadan tatagun hanadan udum an dios di taktandan adi unudon ya ondaot pun'udman di punligatanda.
Ot ha''on'e ya adi' goton an e i'nongan onu dayawon dadiyen diosda.
5 Apu Dios, he''ay alpuwan an namin di mahapul'u.
Ya he''ay dinlo' hi mangipadutu' i ha"on.
6 Paddungnay impaboltanana' hi ma"aphod an luta te maphod tun indatmun nitaguwa'.

7 Ot he"a Apu Dios di dayawo' te he"ay mangitanudtuduh nipto' hi ato'.
Ya ta'on on hinan mahdom ya mipapanomnom i ha''on nadan tugunmu.
8 Ya innila' an wadawada'a Apu Dios an mumpapto' i ha''on ta hiya nan madinola'.
9 Ta hiya nan nunhiglay amlong'u i Apu Dios.
Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana'
10 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha"on an pinto'na ya innila' an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.
11 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'.
Ta nanongnan mun'am'amlonga' te wadawadah Apu Dios an mumpapto' i ha''on.

Psalm 17

17

Hay Dasal Di Ohan Maphod Di Pangatna

Dasal David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios ta maphod di ma'at i ha"on.
Ot innilam an immannung tun ibaga' te ma''id ha uggan'u ibagah layah.
2 Te he''ay nanginnilah nipto' ot hanat ipa'innilam an ma"id ha bahul'u.
3 Ya innilam hi'on nganney wah nomnom'u te ta'on on hinan hilong on panatnaona' i he"a.
Ya innila' an ma''id ha inakhupam hi adi maphod hi a'at'u.
Te minonomnom i ha''on an mahapul an ma"id ha hapito' hi gumalat hi pumbahula'.
4 Ya agge' inyunnudan hinan pangat nadan mabungot ya nadan adi maphod di pangatda.
Te inyohha' an inunud nadan tugunmu.
5 Ta paddungnay inunud'u nan intuddum an awon ta agge' inhinghingngi.
6 Ot ad uwani ya he''a Apu Dios di pumpaboddanga' te innila' an tobalom di dasal'u.
Ot hanat donglom bahan tun ibaga'.
7 Ta ipatigom nan ongal an pamhodmu.
Te innila' an ibaliwmu nadan tatagu an paddungnay mihi''ug i he''a hi'on waday umalih binuhulda.
8 Ya hanat ipapto'a' bahan an umat hi pangipapto' di manu' hinan impahna an obobana.
9 Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an nunli'ub i ha"on.
10 Te ma''id ha homo'da ya munlattuwagda bo udot an munhapihhapit.
11 Ya an namin di umaya' on bobota'ona' i dida te pinhoddan patayona'.
12 Ta umatdah nan na'a'aggangan an layon an numbota' ta wa'e ha dimpapna on nun'a'ana.
13 Ot agam bahan Apu Dios ta he"ay mi'hanggah nadan binuhul'u.
Ot gapuh nan ongal an abalinam ya abakom dida.
14 Ta ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda.
Te on han nomnomnomonda ya nadan magamgaman hitun luta.
Ot hanat dusaom dida ta holholtaponda nan lebbengnan dusada.
Ya hanat ta'on on hanadan imbabaleda ya apapuda ya mi'inhoholtapda.*
15 Mu ha''on'e ya innila' an gapuh pangun'unuda' i he"a ya ahi' pangigib'an an nunhiglay amlong'u te wadaa' hinah awadam.

Psalm 18

* **17:14 17:14** Hay ohah ibalinanah nan Hebrew ya mu nadan mangun'unud i he"a ya idattam dida ya nadan holagda hi ikadangyanda.

18

Hay Kantan David Hi Nangihwangan Apu Dios I Hiya
(2 Samuel 22:1-51)

1 He''a Apu Dios an alpuwan di abalina' di pohpohdo'.
2 Te hi Apu Dios di nahamad hi mangipapto' ya mangihwang i ha''on ya hiyay
paddungnay hapiyo' onu doplah an ihi''uga'.
3 Ya hidin numpaboddanga' i hiya ya inihwanga' hinadan binuhul'u.
Ta hiya nan hiyay nahamad hi dayawo'.
4 Te handi'e ya aya' tuntundon hi ate ta hay punli'na' ya aya' iyanud hi mabikah an
liting.
5 Ya paddungna boy nahuluwa' ta ma''id ha bahhonan mateya'.
6 Ya hidin nunhigla an maligatana' ot mumpahmo'a' i Apu Dios an wah ad abunyan
ya dingngolnay dasal'u.
7 Ta gapuh bungot Apu Dios hinadan binuhul'u ya impa'alyogna tun luta ta ta'on on
hanan nipabunan nadan billid on na'ihalda.
8 Ya paddungnay manawwang hi olongnay ahuk ya manawwang hi to'onay bala ya
mundalang an apuy.
9 Ot iluwatnah ad lagud ot duma''ul an inggoppa'nah uhhun nadan himmilong an
bugut.
10 Ot milugan hinan muntayyapan an kerubim an pun'iyen di dibdib.
11 Ya nili'mut i hiya nan himmilong an bugut ta umat i ha nahyong an udan.
12 Ya ma'binnang hi awadana ta kumilakilat ya mun'a'agah di o''ongal an dalallu.
13 Ya himmapit nan na'abbaktun Dios an paddungnay kidul di hapitna.
14 Ot ipa'alinay kilat an ay papan di pana ta pamaag bo aya ya ahibubuttikan nadan
mi'buhul i hiya.
15 Ya gapuh bungotna ya minaganana nan baybay ta pamaag ya ma'attigo nadan
dopona ya nabudhan nan gopnad tun luta.
16 Ya ta'on on hidih nan awadanah ad abunyan ya paddungnay nunyu''ung ot
guyudona' hinan dallom di liting ot ipada'ala'.
17 Ta inihwanga' i hiyah nadan binuhul'u an mun'abibikah ya mun'abubungot an adi'
abalinan an abakon.
18 Ya impadihda bo udot hidin nunhiglay punligata' di eda panadagan i ha''on.
Mu maphod ta inihwanga' i Apu Dios.
19 Ya innila' an manu'eh inihwanga' ya umipa'amlong i hiya nadan maphod an
pangat'u.
20 Ta athidiy inat Apu Dios i ha''on te innilana nan nipto' an pangat'u.
21 Te inun'unud'u nadan tuguna an ma''id ha inat'uh adi maphod ya agge' inwalong
an mangun'unud i hiya an Dios.
22 Te hanadan tugunay minonomnom i ha''on an ma''id ha imbahho' i dadiye.
23 Ya ma''id ha e' numbahulan i hiya.
24 Ta binanoddangana' i hiya te innilana nimpen ma''id ha bahul'u ya maphod di
pangat'u.
25 He''a Apu Dios ya minaynayun di pangipapto'mu hinadan manginaynayun hi
pangulugdan he''a.
Ya maphod boy atom hinadan maphod di pangatda.
26 Ya ipatigom di amaphodmuh nadan nipto' di pangatda.
Mu dusaom nadan adi maphod di pangatda.
27 Ya boddangam nadan mumpada''ul mu hanada'en nabaktuy panigodah adolda ya
ipada''ulmu dida.

28 He"a Apu Dios di paddungnay dilag an mamatal hinadan paddungnay munhihillong hitun nitaguwa'.
29 Hi'on he"ay bumoddang i ha"on ya abalina' an abakon nadan mangubat i ha"on.
Ya abalina' bon hogpon nadan bobleda an ta'on on binattuy aladda.
30 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya immannung nadan hapitna.
Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
31 Te hiya ya abuh di Ap'apu.
Ya hiya ya ammuna nan paddungnay doplah nimpe an ihi"ugan.
32 Ya hiya nan Dios an mangdat hi abalina' ta maphod di pangat'u.
33 Ya hiyay mangipa'awiging i ha"on ta umat hi pamtik di ulhay pamtik'u.
Ta ta'on on hinadan nun'atagen billid ya abalina' an bumtik hidi ta mihwanga'.
34 Ya intudduwana' boh ato' an mi'gubat ta ta'on on hanan gombang an pana ya abalina' an paudon.
35 He"a Apu Dios di paddungnay hapiyo' an nangihwang i ha"on.
Ya indatmuy abalina' ta inabak'u nadan binuhul'u ta teen nundongola'.
36 Ya gapu boh boddangmu ya binumtika' an ma"id ha nangakhup i ha"on hinadan binuhul'u.
37 Ta ha"on di namudupudug i dida ta ingganaot patayo' didan namin.
38 Ta ma"id ha atondan mangiballoh te numpate' dida.
39 Athidiy na'at te he"ay nangdat hi abalina' an mi'gubat ta inabak'u nadan binuhul'u.
40 Ta impabtikmu dadiyen binuhul'u mu numpudug'u damdama dida ot pumpate' dida.
41 Ta mumpahpahmo'da an mumpaboddang mu ma"id ha bumoddang i dida.
Ya ta'on on he"a an Dios ya aggem binoddangan dida.
42 Ta numpate' nimpe dida an paddungnay nuntogtog'u dida ta ingganaot mumbalindah ay hupu' ot pun'igatin'u dida ta numbalindah ay pito' hinan kalata.
43 Ta inihwanga' i he"a Apu Dios hinadan mumpungngohen tatagu.
Ot pumbalinona' hi ap'apun di dakol an tatagu an ta'on on hanadan agge nangin'innila i ha"on an wah udum hi boble ya munhilbidan ha"on.
44 Te takutana' hi tataguh udum an boble ta hiya nan un'unudonday ibaga'.
45 Ta munggagayonggongdan humawwang hinadan nun'ahamad an nipa"ayanda.
46 Ot madayaw hi Apu Dios an wadawadah inggana an hiya nan paddungnay doplah an ihi"ugan.
Ta hiya nan dayawo' te hiyay mangih'ihwang i ha"on.
47 Ya hiyay nangita'dog i ha"on ta inabak'u nadan binuhul'u ot pumbalinona' nimpe hi ap'apu hi abobboble.
48 Ta inihwanga' nimpe i hiya hinadan binuhul'u.
Ot boddangana' ta inabak'u dadiyen mun'abubungot an tatagu.
49 Ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
50 Te he"a Apu Dios ya nanongnan idatmuy abalina' an pinto'mu hi patul ta nangaba'abaka' hi gubat.
Ya munnananong nan ulem i ha"on an hi David ya hinadan tanuda'.

Psalm 19

19

Hay Atigan Di Anabaktun Apu Dios

1 An namin nadan wadah ad lagud ya limmun Apu Dios.
Ya dadiyen limmunay atigan nan ongal an abalinana ya anabaktuna.

2 Ta hiya nan abigabigat ya ahodohodom ya ipa'pa'innilada nan la'ingna ya nan ongal
nimpen abalinana.
3 Ta'on on adida humapit
4 mu nan a'atday mangipa'innila hi anabaktun Apu Dios hi abobboble.
Hi ad lagud di nangigopnadan Apu Dios hi iha''adan nan algo.
5 Ta tumuluh nan mawi"it an umat hinan lala'in mungkasal an mun'am'amlong ya
umat hinan e mi'yabbak hi buttikan an umaptun bumtik.
6 Ta ihipunah nan tumuluwan di algo ta ingganah nan alimuhana ya wa'et pintangna
on amtan an namin di tagu nan pudutna.
7 Hi Apu Dios ya ma"id ha nibahhoh nadan tuguna te pabikahonay nomnom di tagu.
Ya madinoltan mangunud te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman.
8 Ya nipto' hanadan tugun Apu Dios te hanadan mangunud i datuwe ya
mipa'amlongda.
Ya paphodonay punnomnom di tagu.
9 Ot maphod on hi Apu Dios di dayawon di tatagu hi ingga'inggana.
Te an namin nadan tuguna nimpe ya nipto' ya ma''id ha pangipangngelana.
10 Ta na'ballolda mu hay balitu'.
Ya onha ipaddung hi makan ot inlumlumiihda mu hay danum di iyukan.
11 Datuwen tugunmu Apu Dios di mangipaphod hi pangat'un baalmu.
Ot innila' an waday gun'udo' an mangunud i datuwe.
12 Hay tagu ya palpaliwana on numbahul.
Ot hanat pakawanona' bahan Apu Dios hinadan numbahula' an agge' inatta.
13 Ya hanat boddangana' ta adi' aton nadan innila' an pumbahulan ya hanat bokon
datuwey mun'onan hi nomnom'u.
Ta wan ma''id ha ato' hinadan adi maphod.
14 Ya boddangana' ta hanadan miyunnudan hinadan pohdom di nanongnah nom-
nomnomo' ya haphapito'.
Te he"a Apu Dios di mangih'ihwang i ha"on ya he"a nan paddungnay doplah an
ihi"uga'.

Psalm 20

20

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

Kantan David

1 Hanat hi Apu Dios di bumoddang i he''a hi'on waday punligatam.
Ya hanat hiya an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob di mangih'ihwang i he"a.
2 Ya hanat hiya an ma'alin wahnan pundayawan hi ad Zion di mangipabikah i he''a.
3 Ya hanat umipa'amlong i hiya handidan inani'nongmu an ta'on on handidan naghob
an ni'nong an ini'nongmun hiya.
4 Ya hanat aton Apu Dios nadan pohdom ahan an ma'at ta mipa'annung an namin
nadan ninomnommun ma'at.
5 Ta wa'et nangabak'a on pun'itkukmiy pun'amlonganmi ya hay pangipabaktumi i
Apu Dios.
Ot maphod on tobalon Apu Dios nimpe an namin nadan dawatom i hiya.
6 Ad uwani ya innila' an hi Apu Dios ya ibaliwna nan pinto'nan mumpatul.
Ta hinan awadanah ad abunyan ya tobalonay dasal nan patul ta dakol di
pangabakana an gapuh nan ongal an abalinana an Dios.
7 Hanadan udum an tatagu ya pundinolanda nadan kalesadan e mi'gubat onu nadan
kabayuda.
Mu da'mi'e ya idinolmih nan ongal an abalinan Apu Dios.

8 Ot dadiyen adi mundinol i Apu Dios ya ma'abakda ta madadagda mu da'mi'e ya nanongnan mangabak ami.
9 Hanat donglom bahan Apu Dios tun dasalmi ta pangabakom nan patulmi.

Psalm 21

21

Hay Punhanaan David I Apu Dios

1 Apu Dios, nunhiglay amlong'u an patul an gapuh nan ongal an abalinam.
Te he"ay bimmoddang ta hiya nan nangaba'abak ami hinadan emi ni'gubagubatan.
2 Ya inatmu nadan dinawat'u ta na'at nadan pohdo' an ma'at.
3 Ya winagahana' te dakol di indatmun ha"on ot ipakoronam i ha"on nan namahmah an balitu'.
4 Ya ta'on on nan dinawat'u an padukdukkayom di pi'taguwa' ya inatmu.
5 Ya lispituwona' hinadan tatagu te binanoddangana' ta nangaba'abaka'.
Ta hiya nan ongal di abalina' ta nundongola' an patul.
6 Ot immannung an nan wagahmun ha"on ya ma"id ha pogpogna.
Ya nunhiglay amlong'u te innila' an wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
7 Athidiy ma'ma'at te ongal di dinol'u i he"a an na'abbaktun Dios.
Ya gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya malinggop nan pun'ap'apuwa'.
8 Ya gapuh nan ongal an abalinam ya puntiliwmu nadan mi'buhul ya humihiwon he"a.
9 Ta gapuh bungotmu ya pu'ulam dida ta ingganay maghobdan namin
10 an ta'on on nadan pamilyada ta ma"id ha mabatih holagdah tun luta.
11 Ot ta'on on waday adi maphod hi ninomnomdan aton an gapuh hihiwodan he"a ya adi ma'at.
12 Te bumtikda hi'on tigonda nan paddungnay idongdongmun dida an panam.
13 Ot madayaw'a Apu Dios te ongal di abalinam.
Ot ikankantamiy pundayawmin he"a.

Psalm 22

22

Hay Dasal Ya Pundayaw Di Ohan Munligligat

1 Apu Dios, tanganuna' ahan ingnganuy?
Ta hay punli'na' tayya ya na'iddawwi'a ta adim dongdonglon di palak'u.
Ya tanganu bahan ona' adi boddangan i he"a?
2 Abigabigat ya ahodohodom tayya on mumpahmo'a' i he"a mu adiya' ahan tobalon i he"a.
Ta ma"id tayya ha e' luminggopan.
3 Mu ta'on on athidi ya he"a damdama an nahamad an Dios an patulmi di dayawonmin holag Israel.
4 He"ay nundinolan handidan a'ammodmi ta hiya nan inihwangmu dida
5 hidin numpahmo'dan he"a.
Ot gapu nimpe ta he"ay nundinolanda ya inihwangmu dida te hidiye tuwaliy imbagam.
6 Mu ten ad uwani ya aya' bokon taguh pangat tudan ibba an aya' kolang hinan luta an punhinggagatinan di tatagu.
7 Ya an namin tayyay manigon ha"on on munwigwigiwigda ya dildilahona' on pinewepewetana'.
8 On alyonda udot di, Ot tee ta'wan hi Apu Dios di nundinolam ya tanganu bo on adi da'a ihwang i hiya?

Ya tanganu on adi da'a boddangan hi'on immannung an umipa'amlong'an hiya?
9 Mu ta'on on athidi ya innila' damdama an nihipun hidin agolang'u ya he"a Apu Dios
di nangipanapto' i ha''on.
10 Te ta'on tuwalih on hidin awada' hi putun ina ya ha"on di ohah pinto'muh tagum.
11 Ot hanat adiya' taynan i he''a te tuweda tayyay binuhul'u an mamalpaligat i ha"on.
Ya he''a ya abuh han mabalin an bumoddang i ha''on.
12 Dakolda tayya nadan mun'abibikah an binuhul'u an nunli''ub i ha''on an umatdah
nadan bulug an baka an wahdih nan pastuh ad Basan.
13 Ya umatda boh nadan mun'alumiyom an layon an nidadaandan umihakmal hi tagu.
14 Ta pamaag tayya ya ma"id ha bikah'u an ay namagmagan di adol'u.
Ya ay tee nun'aguguduy tungal'u.
Ta pamaag ya aya' ahin an mun'a'umah te ma''id mo ha namnama'.
15 Ta ma"id mo nimpe ha bikah'u an umata' hinan pito' an bangan nahilhilit.
Ya namaganan di tangngotangngo' an nipuyut di dila' hidi.
Te paddungnay impulanga' hinan luta ta mateya'.
16 Lini''uba' tayyah tudan tatagun adi maphod di pangatda an ayda kahun nili''ub hi
awada' ta nunhugatanda tayyay ta'le' ya huki'.
17 Ta ma'attigo mo ahan tayyay tungal'uh nangatda.
Ya mun'am'amlong nadan binuhul'u an manmannigon ha"on an munholholtap.
18 Ya nun'aladay lubung'u ot ibubunutda nan ohan lubung'u.
19 Ot hanat adiya' bahan taynan i he''a Apu Dios te he"a han mabalin an mangipabikah
i ha"on.
Ot agam bahan ta boddangana'.
20 Ta adiya' bahan patayon i datuwen binuhul'u te ayda tayya mun'abubungot an
kahu.
21 Ya umatda boh nan layon onu nadan mun'abubungot an bulug an baka.
22 Ot hanat ihwanga' ta way ato' an mangipa'innilah nan a'atmu hinadan ibba' hinan
a'am'amunganmi an mundayaw i he"a.
23 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios an tinanud Jacob an nangadanan hi
Israel, ya hanat hi Apu Dios di dayawonyu ya punhilbiyanyu.
24 Te tigtiggona ya dodonglonay dasal nadan mapalpaligat.
Ta mumpahmo'da'e ya nundadaan an bumoddang i dida.
25 Ot dayawon da'a Apu Dios ya ipi'nong'u nadan imbaga' hi i'nong'un he"a hinan
a'am'amunganmin tatagum.
26 Ta mi"an nadan nun'awotwot ta ingganah mabhugda.
Ya an namin nadan nanginnilan he"a ya dayawon da'a.
Ot hanat padukdukkayom ya palinggopom di pi'taguwanda.
27 Hanat an namin di tataguh abobboble ya kulugondah Apu Dios ta hiyay dayawonda.
28 Te hiya nan nabaktun ap'apuh tun luta.
29 Ta ta'on on hanadan nabaktuy panigodah adolda ya nadan mun'at'ate ya
mundu"undan mundayaw i Apu Dios.
30 Ta hanadan mun'atanudan ya munhilbidan hiya ya ta'on on dida ya ahida uhuhon
hinadan holagda nan a'at Apu Dios.
31 Ya ta'on on hanadan agge ni' niyayyam ya innilaonday nangihwangan Apu Dios
hinadan tataguna.

Psalm 23

23

Hanan Nahamad An Mumpastol

1 Hi Apu Dios di paddungnay mumpastol i ha''on.

Ta an namin di mahapul'u ya idatna.
2 Te paddungnay ipanguluwa' hinan maphod an pun'iblayan an pumpastolan ya awadan di maphod an liting.
3 Ya nanongnan pabikahona' i hiya.
Ya ituddunay nipto' hi ato' ta unudo"e ya hiyay mipabaktu.
4 Ot ta'on on wadaday punligata' ta aya' mate ya adiya' tumakut te innila' an wadawada'an Dios an mumpapto' i ha"on.
Ya hanan paddungnay patanongmu di pumbaliwmun ha"on.
5 Ta hanadan mi'buhul i ha"on ya tigonda an ipapto'a' i he"a an umat hi pangipapto' di ohan waday bihhitana an panganona ya hiniitanay ulunah lana.
Ya winagahana ta umat hinan basu an humuya' nadan nihiit hidi.
6 Ot madinola' an minaynayun nan ulem ya pamhodmun ha"on hi binigat.
Ta hiya nan dayawon da'an ha"on hinan Templo ta ingganah apogpogan di nitaguwa'.

Psalm 24

24

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 An namin di wada an umat hitun luta ya tatagu ya nitanom ya nadan udum ya bagin Apu Dios.
2 Te hiyay nunlumuh tun luta an hinan baybay di nangigopnadana.
3 Ot nganne udot di waday abalinana an umeh nan nabillid an niyappit i Apu Dios an awadan nan pundayawan i hiya?
4 Hay innila' hi mabalin an umehdi ya hanan maphod di punnomnomna ya pangatna ya hanan adi mundayaw hi udum an dios ya hanan adi munlayah.
5 Ya hiyay wagahan Apu Dios an mangih'ihwang i hiya. Ya ibilangna hiyah maphod.
6 Ta hiyay mabalin an mundayaw i Apu Dios an hiya nan dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
7 Ot hanat pun'ibughulyu nadan geyt ya nadan panton nan pundayawan ta hunggop nan na'abbaktun Patul.
8 Mu nganney ngadan naen na'abbaktun Patul?
Hiya nan ongal di abalinanan Patul te ma"id ha pa"abak i hiya.
9 Ot hanat pun'ibughulyu nimpe nadan geyt ya nadan panton nan pundayawan ta hunggop.
10 Te hiya nimpe nan ongal di abalinanan Patul.

Psalm 25

25

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 He"a Apu Dios di pumpaboddanga'
2 te he"a ya abuh han pundinola'.
Ot hanat adim iyabulut an ma'abaka' ta mibabaina' ta adiya' ngihngihilan hinadan mi'buhul i ha"on.
3 Ta nadan mundinol i he"a di mangaba'abak ta adida mibabain.
Ta hay mibabain ya hanadan mun'angongohen tatagu.
4 Ot hanat itudduwana' Apu Dios hinadan nipto' an pangat ta dadiyey unudo'.
5 Ya itudduwana' bahan hinadan pohdom an unudonmin tatagum te he"a nan Dios an mangih'ihwang i ha"on ta hiya nan he"ay pundinola' hi bumoddang i ha"on hi abigabigat.
6 Ot hanat minaynayun nan ulem ya pamhodmu an impatigom hidin kanaman ta ingganah ad uwani.

7 Ya pakawanom bahan di numbahula' hi apangilga' ta ipatigom nan amaphodmu ya
nan pamhodmu i ha"on.
8 Immannung an maphod'a Apu Dios ya nipto' di pangatmu.
Ot hanat itudduwam hanadan adi maphod di pangatda ta wan hanadan tugunmuy
unudonda.
9 Ya hanat itudduwam hinadan maphod an pangat hanadan mumpada''ul ta way
atondan mangunud i he"a.
10 Te he"a ya munnananong di pamhodmu ya ulem hinadan mangun'unud hinadan
tugunmu.
11 Ot hanat pakawanona' bahan nimpe Apu Dios hinadan dakol an numbahula' te
hinaey imbagam hi atom.
12 Ot hanadan naminhod an umunud i Apu Dios ya mahapul an mumpatuddudah
nadan pohdon Apu Dios hi atonda.
13 Te atonda'ehdi ya minaynayun di awagahanda ya minaynayun an hanadan
tanudanda di mamoltan hinan numboblayanda.
14 Ya diday ibilangnah gagayyumna ya ipa'annungna nan imbaganan atonan dida.
15 Hi Apu Dios di nanongnah pumpaboddanga' ta hiyay mangibaliw i ha''on hinadan
adi maphod an ma'at.
16 Ot uhdungana' bahan Apu Dios ta hom'ona' te nunhigla tayyay punholholtapa' ya
ma''id ahan ha bumoddang i ha"on.
17 Hanat boddangana' bahan i datuwen punligata' ta wan luminggop di punnom-
nom'u.
18 Ot uhdungana' bahan nimpe ta tigom tudan punligata' ya pakawanona' bahan
hinadan numbahula'.
19 Te tigom'e tayya an dakkodakkolday binuhul'u an nunhiglay hihiwodan ha''on.
20 He"ay ihi''uga' Apu Dios ot hanat ihwanga' ya boddangana'.
Ta adim bahan iyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
21 Ot innila' an maphod ya nipto' di pangatmu ta hiya nan he''ay pumbaga' hi boddang
ot hanat ihwanga' bahan nimpe.
22 Ya dawato' bo Apu Dios an hanat ihwang da'mi hi an namin an punlitaganmin
tinanud Israel an ibilangmuh tatagum.

Psalm 26

26

Hay Dasal Di Ohan Nipto' Di Pangatna

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he"ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an ma''id attog ha
bahul'u.
Te aggeya' attog nunduwaduwa an nundinol i he"a.
2 Ot patnaona' Apu Dios ta tigom hi'on nganney a'at'u ya hay punnomnom'u.
3 Te hay nanongnan mipapanomnom i ha''on ya nan pamhodmun ha''on.
Ta hiya nan he''ay unudo' hi inggana.
4 Ta adiya' e midmiddum hinadan mumpunlayah ya nadan tatagun maphod di
ipatpatigoda mu dee mannot an aggahda.
5 Ya adi' ahan bo pohdon an e midmiddum hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
6 Ot ulaha' teey ta'le' ta ipatigo' an ma''id attog ha numbahula'.
Ya e da'a dayawon Apu Dios hidih nan pundayawan i he"a.
7 Ta ikankanta' di punhanaa' i he''a ya ipa'innila' nadan mapmaphod an ina'inatmu.
8 Ongal di naminhod'u an umeh nan pundayawan i he''a te hidiy ipatigan nan
anabaktum.

9 Ot hitun ataya' Apu Dios ya hanat adiya' bahan pi'dusa hinadan tatagun pimmate onu nadan udum an adi maphod di pangatda
10 te impa'inghadan mangat hi adi maphod ya nalakadan mabayadan ta atonday adi maphod.
11 Mu adiya' attog athidi te maphod di pangat'u.
Ot hanat hom'ona' bahan ta ihwanga' hitun pundusaam hi tatagu.
12 Ad uwani ya malinggopa' ta hiya nan wa'et na'amung nadan tatagum Apu Dios ya he"ay idaydayaw'u.

Psalm 27

27

Hay Dasal Nan Mangidinol I Apu Dios

1 Hi Apu Dios di paddungnay mamatal hi punnomnom'u ya hiyay mangih'ihwang i ha''on ta hiya nan ma"id ha itakut'u.
2 Ya wa'e ta waha e mangipatnan mamate i ha''on hinadan adi maphod di punnomnomna ya adida abalinan.
3 Ot ta'on on li''ubona' hi dakkodakkol an binuhul'u ya adiya' tumakut.
4 Ha ahan di dawato' i Apu Dios ya onha mabalin ya pohdo' an mi'hituwa' hinan balenah ad uwanin atagu' te pinhod'un dayawon hiya ya pinhod'un tigtiggon nan nunhiglan amaphodna.
5 Te hinan timpun di punligata' ya hiyay paddungnay ihi"uga'.
Ya madinola' an boddangana' te paddungnay iyeya' hi uhhun ha natagen doplah.
6 Ta ma"id ha abalinan nadan binuhul'un munli''ub i ha"on ot ma"id ha bahhonan abako' dida.
Ta hiya nan hinan e' pangidawatan hi i'nong'un Apu Dios hidih nan pundayawan ya olto'olto' di pangikanta' hi pundayaw'un hiya.
7 Ot hanat donglona' bahan Apu Dios hinan pumpahmo'a' i he''a.
8 Ya wa'e ta nipanomnom i ha"on an dayawon da'a, on hiyay inat'u.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong an baalmu ta adi gapuh bungotmun ha''on ya inganuya' te he''a damdama Apu Dios an mangih'ihwang i ha"on di innila' hi nanongnah bumoddang i ha"on.
10 Ot ta'on hi inganuya' hinadan a'ammod'u ya madinola' an ipapto'a' i he''a.
11 Ot hanat itudduwana' bahan Apu Dios hi nipto' hi ato' te dakkodakkolda tayya hantudan binuhul'u.
12 Ya hanat adim bahan iyabulut an dadagona' i dida.
Te dakol tayyay layah an ipabahuldan ha"on ya nunhiglay panattatakutdan ha''on.
13 Mu madinola' an ad uwanin atagu' ya amta' di amaphodmu Apu Dios.

14 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u ta mundinol ta'un namin i Apu Dios.
Ya ihamad ta'uy pangulug ta'un hiya.

Psalm 28

28

Hay Pumpaboddangan Ya Punhanaan I Apu Dios

Dasal David

1 He''a Apu Dios di mangibaliw i ha''on ot hom'ona' bahan te adiya"e boddangan ya lo'tat ya umata' hinadan udum an dee mon wadadah lubu'an.
2 Ot hanat donglona' bahan hinan pumpahpahmo'a' i he"a an itagge' di ta'le' an mundasal an ihangngab'uh awadan nan Templo.

3 Ta adiya' paligaton hinadan mumpungngohe an mangmangngat hi adi maphod
an manu te maphod di ipatpatigoda mu dee mannot an nabulu' di wah
nomnomda.
4 Ya hanat atom i dida nan miyunnudan hinadan ina'inatda ta ma'at pibon dida nadan
ina'inatdah ibbada.

5 Ya ma"id tuwali ha alyonday maphod nadan limmun Apu Dios ya nadan ina'inatna.
Ta hiya nan dadagona dida ta apogpogandah inggana.
6 Madayaw hi Apu Dios te dingngolna nan numpaboddanga' i hiya.
7 Te hiyay nangipabikah i ha"on ya hiyay paddungnay hapiyo'.
Ta hiya nan nanongnan hiyay pundinola' te hiyay bumanoddang i ha"on.
Ta hiya nan nunhiglay amlong'u ya ikankanta' di punhanaa' i hiya.
8 Ot immannung an hi Apu Dios di mangipabikah i da'min tataguna.
Ya hiyay mangih'ihwang hinan pinto'nan mumpatul.
9 Ot hanat inaynayunan mangipapto' ya munwagah i da'min tataguna hi inggana.
Ta hiyay paddungnay mumpastol i da'mi.

Psalm 29

29

Hay Ohan Aton Apu Dios An Humapit Ya Nan Puwo'

Intudo' David

1 Dayawon ta'uh Apu Dios an middum ayun wah ad abunyan te hiya ya ongal di
abalinana ya maphod di a'atna.
2 Hiyay madayaw te hiya ya na'abbaktu ya nahamad an Dios.
3 Hanan kidul an madngol hinan tu'yap di baybay ya hidiyey ohan panapit nan
na'abbaktun Dios.
4 Ya nan athidin humapitana ya mipatigoy anabaktuna ya abalinana.
5 Te abalinanan tommangon nadan kayiw an sedar an nalpuh nadan billid an
nungngadan hi Lebanon.
6 Ya abalinanan iwagot nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya nan billid an
nungngadan hi Hermon ta pamaag ya ayda inlum di baka an mumpaytu"an
hi'on ipa'alin Apu Dios di alyog.
7 Ya hana bon kilat di ohan panapitna.
8 Ta ta'on on hanan agge naboblayan hi ad Kades ya miwagot hinan humapitan Apu
Dios.
9 Ya himmapit'eh Apu Dios ya ta'on on nadan kayiw an oak ya mun'iwagotda ta
pumatal di pangatnah nadan muyung.
Ta hanada'en tatagun wadah nan pundayawan i Apu Dios ya olto'oltondan mundayaw
i hiya.
10 Hi Apu Dios di mumpapto' hi an namin an ta'on on handin nalbongan tun luta.
Ya hiyay Patul an mun'ap'apuh inggana.
11 Ot hanat pabikahon Apu Dios nadan tataguna ya wagahana dida ta luminggop di
nitaguwanda.

Psalm 30

30

Hay Mikantah Nan Punhanaan I Apu Dios

Intudo' David

1 Madayaw'a Apu Dios te he"ay nangihwang i ha"on ta aggeya' nate ta aggeya'
dinildilah nadan binuhul'u.

2 Te hidin nunhigla han dogoh'u ot mumpahmo'a' i he''a Apu Dios ya impaphoda'.
3 Ta ta'on on aya' ni' mate ya impaphoda' i he"a.
Ot onha aggeya' impaphod ot wan wahdiya' moh lubu'an.
4 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya nan amaphodna an Dios.
5 Manu te wa'e on bumungot hi Apu Dios mu agaggaon nabaoy bungotna.
Mu hanan amaphodna ya punwagahna ya munnananong.
Ot ta'on on ilablabi' an lumuwaluwa mu mabalin bo an pa'amlongona' hinan mawmawi"it.
6 Hidin malinggop ni' di nitaguwa' ya alyo' on ma"id ha dumatong hi punligata'.
7 Hidin binoddangana' i he''a Apu Dios ya umata' hinan nahamad an billid.
Mu hidin aya' inwalong i he"a ya nunhiglay takut'u.
8 Ta hiya nan numpahmo'a' i he''a Apu Dios.
9 Te undan mateya"e ya nganney magun'udmu.
Ya undan mabalin ta dayawon da'ah nadan nate onu eda ipa'pa'innila nan munnananong an pangipapto'muh tatagu.
10 Ta hiya nan inali' di, Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona' ta boddangana'.
11 Ot ta'on on immukayungana' ni' mu ad uwani ya mabalin an itayottayo' di amlong'u.
Ya paddungnay inaanmu nan inlubung'un langgut ta hiya nan nunhigla nimpey amlong'u.
12 Ta hiya nan adi mabalin hi pamaag'uy dindinong te mahapul an ikankanta' di pundayaw'u ya punhanaa' i he"a.

Psalm 31

31

Dasal David Hi Ena Pangidinolan I Apu Dios

1 He''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abaka' ta adiya' mibabain.
Ot he"a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u.
2 Ot agam bahan ta mi'baga'an umalin mangihwang i ha''on.
Te he"a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu binattun alad an manandin ha"on ta mihwanga' ta adayawam.
3 Ot gapu ta he''a nimpe nan paddungnay doplah an ihi''uga' onu nahamad an binattun alad an manandi i ha"on ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u ta wan adayawam.
4 Ya hanat ihwanga' hinadan paddungnay bitun inihod nadan binuhul'un ha"on te he''a nimpe han mabalin an bumoddang i ha"on.
5 Ot he"ay pangidinola' hi nitaguwa' Apu Dios ta he''ay ukod an mangihwang i ha''on.
Te madinola' an adim ibahho nadan imbagam hi atom.
6 Nunhiglay hihiwo' hinadan mundinol hi udum an dios te ha''on'e ya he''ay pundinola'.
7 Ot madinola' ya mun'am'amlonga' hinan pamhodmun ha"on.
Te tintinnigom nadan nunholholtapa' ya innilam nadan inomnoma'.
8 Ot maphod ta binoddangana' ta aggeya' inabak hinadan binuhul'u.
Ta paddungnay inubadmu nadan nibobod hi huki' ta mabalin mohpen umeya' hinadan pohdo' an umayan.
9 Mu indani ya wada bo han nunhiglan inomnoma' ot alyo' bon he''ay hom'ona' bahan Apu Dios te limmatunnu' mo tayyay mata' an timmanna'ang.
Ya kimmapuy mo ahan tayyay adol'un timmanna'ang.

10 Ta nunhigla tayyay e' umukayungan an gapu ituwen ligato'.
Ya kimmapuy nimpe teey adol'u ta ma"id ha namnama' an tumagu.
11 Ta nunhiglay pamihul nadan binuhul'u ya hinaggon'un ha"on.
Ya numbalina' hi ay panattatakut nadan gagayyum'u te wa'et dinamu' didah nan kalata on mamtikda.
12 Ya aya' nate an lininglinga' moh nadan tatagu.
Ta umata' hinan napa"ih an banga.
13 Ya dakolday ahikanutkutyam hi nunlini''odan tun awada' ta pamaag tayya ya nunhiglay takut'u.
Ta deen humanahappitanda hi'on nganney atonda an manadag i ha"on.
14 Mu he''a damdama Apu Dios di pundinola' te he''a nan Dios an dayawo'.
15 Ot he''ay pangiyukoda' hi nitaguwa' ta ihwanga' bahan hinadan binuhul'u an mamalpaligat i ha''on.
16 Ot daan mo bahan ta ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya ihwanga' bahan nimpe.
17 Adim bahan iyabulut an mibabaina' te he''ay pumpahmo'a' hi bumoddang i ha''on.
Ta hanadan adi maphod di pangatday mibabain.
Ya innayundan nate ta way atondan duminong hinan lubu'an.
18 Ta mapogpog di eda lumayalayahan.
Te nunhigla nayyay punlattuwagandan mamihupihul hinadan na'na'unud i he''a.
19 Immannung Apu Dios an nunhiglay amaphodmu hinadan mangun'unud i he"a.
Ya innilan di atagutagu an ipapto'mu nadan mundinol i he''a.
20 Ot gapu ta he"ay ihi''uganda ya hanat adim iyabulut an ma'at i dida nan pohdon nadan binuhuldan aton i dida.
Ya hanat ita'dogmu didah nadan layah an ipabahuldan dida.
21 Madayaw hi Apu Dios te impatigona bo nan ongal an pamhodna i ha"on ta inihwanga' hidin lini"uba' hinadan binuhul'u.
22 Ya wada han gapuh takut'u ya alyo' on inwalonga' i hiya.
Mu munhanaa' te hidin numpahmo'a' ya binoddangana' i hiya.
23 Ot dita'un mundayaw i Apu Dios ya hanat hiyay un'unudon ta'u ya abuh.
Te ipappapto'na nadan manginaynayun an umunud i hiya
Mu hanada'en hay adolday ipabaktuda ya dusaona dida an miyunnudan hinadan ina'inatday pundusana i dida.
24 Ot hanat pabikahon ta'uy punnomnom ta'u an mundinol i Apu Dios.

Psalm 32

32

Hi Apu Dios Ya Pakawanonay Bahul Nadan Muntutuyu

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagun pinakawan Apu Dios an namin di numbahulana.
2 Ot mipa'amlong nimpeh diyen tagu te pinakawan Apu Dios nadan numbahulana ta adina mo attaon an e kumulukuluk hi ibbana.
3 Hidin agge' nangitutuyuwan hinadan numbahula' ya abigabigat on ma"id ha linggop di nomnom'u ta pamaag ya ay mun'angpuh di adol'u.
4 Te ahodohodom ya abigabigat nimpe ya li'li'nao' nan pundusan Apu Dios i ha''on.
Ta lo'tat ya ma''id ha bikah'u an umata' hinan liting an tiniptip di potang hinan tiyalgo.
5 Mu hidin inabulut'un numbahula' ot ibaga' i he"a Apu Dios dadiyen numbahula' ya pinakawana'.
6 Ot ad uwanin mabalin ni' an donglom di dasal nadan mangun'unud i he''a ya hanat mundasaldan he''a.

Ta wada'ey dumatong hi nunhiglan punligatanda an paddungnay dimmakol nan liting hinan wangwang ya adida miyanud.
7 Ot he''a Apu Dios di paddungnay ihi''uga' ta ihwanga' hinadan adi maphod an ma'ma'at.
Ta mabalin an ikankanta' di nangihwangam i ha"on.
8 Ot alyon Apu Dios di, Ituddu' di nipto' hi unudonyu.
Ya atbohdin tugunon da'yu ya ipapto' da'yu i ha"on.
9 Ot maphod di na'na'unnud ayu ta adi ayu umat hinan kabayu an gahin di ipakamelan hi gumo' ya ahi umunud ta ipluynah nan pohdon nan nitakken* pangipluyana.
10 Hanadan adi maphod di pangatda ya dakol di punligatanda.
Mu hanadan mangidinol i Apu Dios hi nitaguwanda ya munnananong nan pamhod Apu Dios i dida.
11 Ot dita'un mangun'unud i Apu Dios ya mundinol ta'un hiya.
Ya maphod on ta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan ta'u hinadan inatna i dita'u.

Psalm 33

33

Han Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dita'un tatagun Apu Dios ya maphod on mun'am'amlong ta'u an ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Te hidiyey nipto' hi aton nadan mangun'unud i hiya.
2 Ot hanat ipagangoh ta'u nadan harp ya lira ta pundayaw ta'u i hiya.
3 Ya hanat ip'iphod ta'un mangipagangoh hinadan harp ya lira ya ikankanta ta'u nan balbalu an kanta.
Ya olton ta'un mungkanta an gapuh am'amlong ta'u.
4 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di ibagana.
Ya mipatigoh nan pangatna an hiyay nahamad hi pundinolan.
5 Ya hay pinhodna ya hanadan nipto' an pangat.
Ta nanongnan mali'nan di tataguh tun luta nan munnananong an pamhodna.
6 Ya umman handi tuwali ya ammunay hapitna ot malmuh ad lagud ya an namin nadan dumilag an wahdi.
7 Ya hinan baybay di nangi'amunganah nadan liting.
8 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya tumakut ta'un adi mangunud i hiya.
Ot maphod on hiyay ipabaktu ta'u ya dayawon ta'u.
9 Te ammuna man nimpe nan hapitna ya nalmu tun luta ya an namin an wada ituwen luta.
10 Ya abalinanan handiyan ta adi ma'at nadan adi maphod an ninomnom nadan himpamoble an adi umunud i hiya an aton.
11 Mu hanada'en pohdonan ma'at ya mipa'annung hinadan mun'atanudan hi inggana.
12 Ot hana'en bimmoble an hi Apu Dios an Ap'apu di un'unudonda ya mipa'amlongda te diday pinilinah tataguna an paddungnay odona.
13 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdunganan namin di tataguh tun luta
14 an ta'on on wah ad abunyan ya pa'tiggon dita'u nimpen namin an wahtun luta.
15 Ya hiyay nangidat hi abalinan ta'un munnomnom ya innilanan namin di at'aton ta'u.

---

* **32:9 32:9** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

16 Hanadan patul ya bokon hay dinakol nadan nun'atutulid an titindalunay
pangabakda ya atbohdih nan ohan tindalu an bokon hanan bikahnay mangih-
wang i hiya.
17 Ya adi mabalin hi pundinolan nan mabikah an kabayu hi mangihwang i dita hi
gubat.
18 Te umman ipapto' Apu Dios nadan mangun'unud i hiya ya mundinol hinan
munnananong an pamhodna.
19 Ta ihwangna didah ate.
Ya ta'on on waday bitil ya taguwona dida.
20 Ot hanat hi Apu Dios ya ammunay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ta
paddungnay hiyay hapiyo ta'u.
21 Ya maphod on mun'am'amlong ta'u ya hiyay pundinolan ta'u te hiya nan nahamad
an Dios.
22 Ot hanat munnananong nan pamhodmu i da'mi Apu Dios te he''a damdamay
nanongnah pundinolanmi.

Psalm 34

34

Hay Amaphod Apu Dios

1 Nanongnan munhanaa' i Apu Dios hi inggana ya hanan ipabaktuwanay nanongnah
haphapito'.
2 Ya hiyay dayawo' an gapuh nadan inatna.
Ta alinaot ya donglon nadan maligligatan tun ato' ya waot an mi'yam'amlongda.
3 Ot maphod on middum ayun ha''on ta dayawon ta'un namin hi Apu Dios.
4 Te hidin numpaboddanga' i hiya ya dingngolna ot ihwanga' hinadan e' tumakutaku-
tan.
5 Ot mipa'amlong nadan mangidinol hi nitaguwandan hiya te adida mibabain hi
inggana.
6 Umat i ha''on an hidin numpahmo'a' i Apu Dios ya binoddangana' i hiya hinadan
punligata'.
7 Te nan anghel Apu Dios ya ibaliwna nadan mangun'unud i hiya.
8 Ot maphod on ayu kumulug i Apu Dios ta wan ma'amtanyuy amaphodna.
Te mipa'amlong nan tagun hiyay pundinolana.
9 Ya dita'un tatagun Apu Dios an mangun'unud i hiya ya idatnan namin di mahapul
ta'u.
10 Hanadan layon ya mabalin an makulangandah anonda ta ma'aganganda.
Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya adida makulangan hinadan mahapulda.
11 Ot da'yun imbabale', hanat igongahanyu ta itudtudu' di atonyun mangun'unud i
Apu Dios.
12 Te hi'on pohdonyun madukdukkey pi'taguwanyu ta mi'yam'amlong ayuh tun luta
13 ya hanat halipodpodonyu ta ma"id ha hapitonyuh adi maphod onu layah.
14 Ya idinongyun mangat hi adi maphod ta hanadaot an pummaphodan di ibbayun
tagu di hiyay atonyu.
15 Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nadan tatagun mangat hinan miyunnudan hinan
pohdona ya nundadaan an mangngol hi dasalda.
16 Mu hanada'en mangmangngat hi adi maphod ya nunhiglay bungotnan dida.
Ta hiya nan nateda'e ya adi madne ya linglingon di tatagu dida.
17 Te adida umat hinadan maphod di pangatda an nundadaan nimpeh Apu Dios an
mangngol hi dasalda ya boddangana didah nadan punligatanda.

18 Hi Apu Dios ya nundadaan an bumoddang ya mangalubyag hinadan minomnoman
ya nadan tatagun ma''id mo ha namnamadah nitaguwanda.
19 Mabalin an dakol di punligatan nadan tatagun mangun'unud i Apu Dios mu hi Apu
Dios ya nundadaan nimpe an bumoddang i dida.
20 Ya nahamad di pangipapto'na i dida ta ta'on on ha ohah nadan tungalda ya ma''id
ha maputung.
21 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanadan ato'atonday gumalat hi
atayanda.
Ya hanada'en ma'hihhiwoh nadan nipto' di pangatda ya madusada.
22 Mu hanada'en mangun'unud i Apu Dios ya ihwangna dida te hanadan mundinol i
hiya ya adida madusa.

Psalm 35

35

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Apu Dios, hanat he''a bahan di mi'hanggah nadan binuhul'u ta he''ay mangubat i
dida.
2 Ot agam bahan ta ihu'lubmu nan lubung di mi'gubat ya inalam nadan almasmu ya
immali'a ta boddangana'.
3 Ya indadaanmu nadan ispadam ya nan pahulmu ta usalom an mi'hanggah nadan
mamudupudug i ha''on.
Ya hanat donglo' bahan an ibagam an ihwanga' i he''a.
4 Ya hanat ipa'abakmu nadan naminhod an mamaten ha''on ta mibabainda.
Ya hanat ulawom dida ta ma''id ha atondan mangat hinadan adi maphod an
ninomnomdan aton.
5 Ya hanat honagom nan anghelmu ta pundugyuna dida ta wan umatdah nadan dugih
an mun'iya'addib.
6 Ya hanat pumbalinom hi kudlikkudli ya tapottapol nan pangi'wanda hi pamdugan
nan anghelmun dida.
7 Te ta'on tayyah on ma''id ha bahul'u on apyanan paddungnay ihodday tawang hinan
awo' ya ayda bo nangapyah pamitudan ha''on.
8 Ot hanat palpaliwanda ya onnot on diday makna i dadiyen inaniphodda ta wan
madadagda.
9 Ot mun'am'amlonga' hi nangihwangan Apu Dios i ha''on.
10 Ta alyo' i hiya di, Immannung an he''a Apu Dios ya ma''id ha nipaddungam.
Te ihwangmu nadan nakapuy ya nun'awotwot hinadan adi maphod an aton nadan
waday abalinanda.
11 Te hanadan mumpunlayah ya dakol di bokon immannung an ipabahuldan ha''on.
12 Ta ta'on on maphod di inat'un dida mu apyanan adi maphod di atondan ha''on ta
hiya nan nunhigla tayyay e' umukayungan.
13 Te wa'et mundogohda on nun'ulata' an mangidasal i dida an ilubung'u nan langgut
an ilubung di umukayungan.
14 Ta umat hi ato' an mangidasal hinan hi ibba' onu gayyum'u
an mundu''una' an mundasal an pato' hinan umukayungan te natey hi inana.
15 Mu hidin ha''on di maligatan ya mun'am'amlongda.
Ya palpaliwa' ya na'amungda ot palpaligatona' ya nunhiglay bo udot di nangnangall-
idan ha''on.
16 Ya nunhiglay nanildilahdan ha''on on ngimmalingaliyotdah bungotdan ha''on.
17 Ot undan anuud bahan di pamoddangam i ha''on Apu Dios?

Daan mo bahan ta ihwanga' i datuwen binuhul'u ten umatda tayyah nadan layon an mun'abubungotda.
18 Ta hinan a'amungan di tatagun mundayaw i he''a ya he''ay dayawo' ya pun'ibaga' di punhanaa' i he''a.
19 Ot adim bahan iyabulut an ngihngihilana' hinadan mi'buhul i ha''on ta adiya' dildilahon hinadan humihiwon ha''on an ta'on on ma''id ha bahul'un dida.
20 Ya ma''id man tuwali ha alyon hi maphod di eda pi'hahhahapitan hinadan ibbada te onnot on hanadan bumahbah hinadan ma'ulen tataguy eda anal'alyon.
21 Ta umat hinan ato'atondan ha''on an namaaggon pun'itkukdan alyonday tinigoda anu nadan adi maphod an inat'u an ta'on on ma''id ha inat'u.
22 He''ay nanginnila Apu Dios hinan immannung.
Ot daan mo bahan ta adim pamaag hi dindinong ta adiya' bahan iwalong.
23 Ta ita'doga' bahan i he''a.
24 Te innila' Apu Dios an nipto' di pangatmu.
Ot hanat he''ay ukod an mangipa'innilah nadan tatagu an ma''id ha bahul'u ta wan adiya' ngihngihilan i dida.
25 Ya adim iyabulut an lo'tat ya alyonday, Maphod ta dinadag ta'u bo aya ta na'at mahan aya nan ninonomnom ta'un aton i hiya.
26 Mu hanat mibabain hanadan nungngihngihil i ha''on hidin maligligatana'.
Ta dida an mangalih udu'dulda mu ha''on ya mumballin ta aggeda innilay at'attonda ya mibabainda.
27 Ot hanat mipa'amlong nadan tatagu an hay hihimlonda ya hay ipa'innilaan di a''id di bahul'u.
Ta wan nanongnan alyonday, Madayaw hi Apu Dios te hay pun'amlongana ya hay e luminggopan di baalna.
28 Ta wa'an ipa'in'innila' nan amaphodmu Apu Dios ya he''ay dayawo' hi inggana.

Psalm 36

36

Hanan Aphod Di A'at Apu Dios

Intudo' David

1 Hay nun'onan hi nomnom nadan tatagun adi maphod di pangatda ya hanadan pumbahulan.
Te ningamut an ma''id ha takutda i Apu Dios.
2 Ya gapu ta nabaktuy pangibilangdah adolda ya hay innilada ya adi tigtiggon Apu Dios nadan at'attonda.
3 Ya impa'inghadan lumayalayah ya hanadan adi maphod di impa'inghadan ibagabaga.
Ya hanadan adi maphod an pangat di nadadawoh hi atonda ta ma''id hi nomnomonda an mangat hi maphod.
4 Ta ta'on on nibakilangdah nan alo'anda ya numanomnomdah adi maphod hi atonda.
Ta ma''id nimpe ha alyondah idinongdan mangat hinadan adi maphod an impa'inghada.
5 Mu hanan pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi Apu Dios ya adi malukud te umat hi numbattanan tun luta ya ad lagud.
6 Ya umat hinan na'taggen billid an ma'attigo.
Ya atbohdih nan maphod an pangipanuhmun da'min tatagu an ma''id ha pogpogna an umat hi dinallom di baybay.
Te he''ay mangipanapto' i da'min tatagu ya ta'on on hanadan animal.
7 Ot hanan munnananong an pamhodmu i da'mi ya ma''id ha nipaddungana.

Ta hanan pangipapto'mun da'min tatagu ya umat hi pangipapto' di manu' hinadan im'impahna.
8 Te dakol nadan idatmun itanudmi.
Ya atbohdin idatmuy liting hi inumonmi an malpuh nan maphod an wangwang.
9 Ya he''a nimpey alpuwan di itaguwanmi.
Ya ipa'innilam di maphod hi atonmi ta paddungnay patalam di nomnommi.
10 Ot hanat minaynayun hidiyen pamhodmu ya pangipapto'mun da'mi an mangun'unud i he"a.
11 Ta adim bahan iyabulut an abakona' ta pabtikona' hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
12 Mu ta didaot di magah ta tigonmi an adida bo aya abalinan an bumangon.

Psalm 37

37

Hay Pumbanagan Di Pangat

Intudo' David

1 Hanat adi ayu minomnoman an gapuh nadan tatagu an adi ahan maphod di pangatda ya hanat adi ayu umamoh i dida.
2 Te umman lo'tat ya mama''idda an umatdah nan holo' onu nitanom an naba'gutda ta lo'tat ya maklingda.
3 Hi Apu Dios ot eh'ay pundinolanyu ya hanadan maphod di atonyu ta wan malinggop di pi'taguwanyuh nan boblen indatnan da'yu.
4 Ya hanat pun'amlonganyun unudon hi Apu Dios ot idatna nadan pohdonyun mawada i da'yu.
5 Ot hanat hi Apu Dios di pangiyukodanyuh nitaguwanyu ta mundinol ayun hiya ot boddangan da'yu.
6 Ta wan gapuh nan nipto' an pangatyu ya ipa'innilan Apu Dios hi atagutagu an ma"id ha bahulyu.
Ta umat ayuh nan algo an pintangna'e ya patalanan namin di abobboble.
7 Ot hanat adi ayu nimpe numanomnom.
Ta pamaag ya nundinol ayun Apu Dios ta ukod i hiyah nan nitaguwanyu.
Ta adi ayu umamoh hi e kimmadangyanan nadan udum an tatagu an ta'on on hanadan e kumulukuluk.
8 Ya adi hi kittang on bimmungot ayu te hay bungot ya adi maphod di pumbalinana.
9 Hanadan mundinol i Apu Dios ya diday munhituh nan boblen imbagana.
Ya hanadan adi maphod di at'atonda ya madadagda.
10 Ot adi madne ya mama"idda ta ta'on on eyu ana'anapon dida ya ma''id ha akhupanyun dida.
11 Mu nadan mumpada''ul ya mun'am'amlongda te luminggop ya pumhod di itaguwanda hinan boblen idat Apu Dios i dida.
12 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya numanomnomdah adi maphod hi atonda hinadan tatagun maphod di pangatda te nunhiglay hihiwodan dida.
13 Mu hi Apu Dios ya ngihngihilana dadiyen tatagun adi maphod di pangatda te innilanan adi madne ya madadagda.
14 Ta ta'on hi indadaanday ispadada ya panada ta eda patayon nadan nun'awotwot an maphod di pangatda
15 mu onnot on mahunni ta nan ispadaday mamaten dida.
Ya atbohdin mun'apuputung nadan panada.
16 Nan kittang an wadah nan maphod di pangatna ya nabalbalol mu nan kinadangyan nadan adi maphod di pangatda.

17 Te dadagon Apu Dios nan abalinan nadan adi maphod di pangatda.
Mu ipapto'na nadan maphod di pangatda.
18 Te ipappapto'na nadan na'unud i hiya ya idatnan dida nan imbaganah idatna.
19 Ta ta'on on hinan timpun punligatan di tatagu an umat hi bitil ya adida mapuhan hi mahapulda.
20 Mu nadan mi'buhul i Apu Dios an adi maphod di at'atonda ya adi madne ya mama''idda.
Ta umatdah nan humabung an holo' onu ahuk an agagga ya nama''idda.
21 Adi ahan maphod di ato'atonda te eda umutang mu adida bayadan.
Mu hanadan mangat hinadan pohdon Apu Dios ya nundadaandan bumoddang ya mangdat hi iboddangdah ibbada.
22 Ta diday wagahan Apu Dios ta diday pangdatanah nan boblen imbagana.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya iwalongna didat madadagda.
23 Ya ipapto'na nadan mangat hinadan umipa'amlong i hiya ya ituddunay nipto' hi atonda.
24 Ya ta'on on waday apatnaanda ta paddungnay nikudlihda mu adida munnananong hidi te pata'dogon Apu Dios dida.
25 Ya teen na'amammaa' mo ya ma''id ha tinigo' hi tagun mangmangngat hinadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ya inwalongna.
Ya ta'on on hanadan i'imbabaleda ya aggeda e immodo'odoh anonda.
26 Te onnot on diday nalakan mangdat onu mumpa'utang ya mawagahanday imbabaleda.
27 Ot hanat idinong ta'u nimpe nadan adi maphod an pangat ta hanadan maphod di aton ta'u ta dita'uh nadan holag ta'uy munhituh inggana hinan boblen nidat i dita'u.
28 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodna hinadan maphod di pangatna ya na'na'unnud i hiya ya adina iwalong dida te ipapto'na didah inggana.
Mu hanada'en holag nadan nibahhoy at'atonda ya lo'tat ya madadagda ta mama''idda.
29 Ta hay pangidatanah tun boble ya hanadan mangmangngat hinadan pohdona ta punhituwandah inggana.
30 Hanan hapiton nadan tatagun mangmangngat hinan pohdon Apu Dios di atiganan nanomnomanda te nipto' nadan ibagada.
31 Te hanadan tugun Apu Dios di nun'onan hi nomnomda ta dadiyey nanongnah un'unudonda.
32 Mu hanadan adi maphod di pangatda ya hahalipatanda nadan na'unud hinan pohdon Apu Dios te pohdondan patayon dida.
33 Mu ihwang Apu Dios nadan mangmangngat hinan miyunnudan hinan pohdona.
Ya hi'on midalomda ya adina iyabulut an diday mibagah numbahul.
34 Ot hanat hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ya nadan tugunay un'unudon ta'u ta dita'uy pangdatanah tun boble ta'uh inggana.
Ya akhupan ta'uy panadaganah nadan adi maphod di pangatda.
35 Wada han tinigo' an adi ahan maphod di pangatna an nunhiglay pamalpaligatnah ibbana mu kimmakaddangyan an umat hinan immongngal an ma'aggangan kayiw.
36 Mu indani ya nama''id ta e' punhama' ya ma''id.
37 Mu tigonyu'e nan mangmangngat hinadan pohdon Apu Dios ya maphod di pi'hayyupanah ibbana an hiya otahan di mahlag ya pumhod di nitaguwana.
38 Mu hanada'en adi mangat hinadan pohdon Apu Dios ya madadagda ta ma''id ha mabatih holagda.
39 Te hi Apu Dios ya ihwangna nadan mangmangngat hinadan pohdona ya ipapto'na dida hi'on waday dumatong hi punligatanda.

40 Ya boddangana ya ihwangna nimpe dida hinan aton nadan adi maphod di pangatda
te hiyay nangidinolandah nitaguwanda.

Psalm 38

38

Hay Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adiya' ihingal ya adiya' dusaon hinan bumungotam.
2 Te paddungna tayyay pinanaa' ot matukkada'
3 an gapuh bungotmuh nadan bahul'u.
Ta teen munhoholtapa' an hanakitana tayyay adol'u.
4 Innila' an dakol di numbahula' an paddungnay adiya' pa'pahhon hinadan bahul'u
ya onha ipaddung hi liting ot malimuha' hi dinakolna.
5 Te gapuh adi' dumngolan ya nahugatana' ta tee mo tayyan mun'agub tudan hugat'u.
6 Ya nunhigla tayyan adiya' pa''itpol hi dogohna ya adiya' pa'atta'dog ta pamaag tayya
ya ona' umukayungan hi abigabigat.
7 Te pamaag ya ay na'apuyan di adol'u ta mamammama tun hakit'u.
8 Ya ay naguduy tungal'u ta ma''id tayya ha bikah'u.
Ta nunhiglay hakit di nomnom'u i datuwen ma'ma'at i ha''on.
9 Ot innilam Apu Dios an o'oddamo' di em pangipaphodan i ha"on.
Ya innila' ot dodonglom di palak'u.
10 Ya kumanobkoba' tayya ya kimmapuya'.
Ya adi mo ahan tayya tumnong di panigo'.
11 Ya gapu ta alulugnin tudan hugat'u ya ma"id mahan mo ha mangidungo i ha''on
hinadan hinaggon'u ya gagayyum'u.
Ya ta'on on hanadan pamilya' ya adida mihaggon i ha''on.
12 Ya hanada'en binuhul'u ya mangiphoddah paddungnay bitu ta ma'uhbunga'.
Ya numanomnomdah udum hi atondan manadag i ha''on.
Ta dakol di ibagabagadah pama''ihdan ha"on.
13 Mu pamaag'uy dindinong an aya' nanganga ta himpukpukito' an ay ma"id ha
dingngol'u.
14 Ta pamaag nimpe tee ya aya' nanganga ya napukit.
15 Manu'eh athidiy ato' ya madinola' an hi Apu Dios di bumoddang i ha"on.
16 Te hay indasal'u ya hanat adina bahan iyabulut an dildilahona' hinadan binuhul'u
hi'on waday punligata' ya adiya' ngihngihilan hi'on waday ibahhawa'.
17 Te pamaag mo ahan tayya ya aya' matumatukad.
Ya hiyah tuwe an hanakitana tayyay adol'u.
18 Ot itutuyu' an namin nadan numbahula' te datuwey mangdat hi inomnoma'.
19 Dakolda tayya tudan mun'abibikah an mi'buhul i ha''on an pamaaggon nunhiglay
hihiwodan ha"on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
20 Ya ta'on on maphod di pangat'un dida ya apyanan adi maphod di atondan ha"on.
Ya manu'eh ahiwawana' ya ita'dog'u nan maphod.
21 Ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu Dios.
22 Te he"a damdama nan mangih'ihwang i ha"on ot agammot bahan ta ma'a ta
boddangana'.

Psalm 39

39

Hay Puntutuyuwan Di Ohan Munholholtap

Intudo' David

1 Hay wah nomnom'u ya mahapul an halipodpodo' an namin di ato' ya hapito' ta wan adiya' mumbahul.
Ya udu'dulnay pamaag'uy dindinong hi'on wadada nadan adi maphod di pangatda.
2 Mu wa'e ta pamaag'uy dindinong ya mamammamay e' umukayungan.
3 Ya hidin numanomnoma' ya lo'tat ya adiya' pa''itpol hi hakit di nomnom'u ot humapita' an alyo' di,
4 Hanat ipa'innilam i ha''on Apu Dios hi'on atna moy algoh nabatih pi'taguwa' hitun luta ya hi'on anuud di ataya'.
5 Innila' Apu Dios an ho'dod han inyabulutmun pi'taguwa' hitun luta.
Ta hin'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat i ha dibdib an nala''uh.
6 Ya umat boh nan a''o an agagga on nama''id.
Ta ta'on on ilapulaput di tagun e tumamutamu mu nat'on di ahi mangusal hinadan kinadangyana.
7 Ot ad uwani ya na'awata' an ma"id ha udum hi namnamao' te he"a ya abuh di nahamad an pangidinola' hi nitaguwa'.
8 Ot hanat ihwanga' bahan ta adiya' madusa an gapuh nadan numbahula'.
Ya hanat adim iyabulut an ngihngihilana' hinadan paddungnay ma"id ha nomnomda.
9 Innila' Apu Dios an inyabulutmu datuwen punligata' ta hiya nan pamaaggot duminonga'.
10 Mu daan mo bahan ta ipadinongmu datuwen panitilogmun ha"on te lo'tat mahan tayya ya iyate'.
11 Ihingalmu ya titilgom nadan numbahul.
Ya dadagom dida an umat hi aton di pappap hinan mapmaphod an lubung.
Ta hay pi'taguwan di tagu ya on hin'omtang ya abuh an ay dibdib an nala"uh.
12 Ot donglom bahan Apu Dios di dasal'u ta hom'ona'.
Ta'omman ot ho'dod nimpe han pi'taguwa' hitun luta an umata' i handidan a'ammod'u an paddungnay on ami nundagguh hitun luta ya abuh.
13 Ot daan mo bahan ta bokon ha"on di totoklom ta mi'yam'amlonga' ni' ta ahiya' mate.
Te undan nateya"e ya wadaa' bo.

Psalm 40

40

Kantan Pundayaw I Apu Dios

Intudo' David

1 Inanu'anusa' an hinhinnod di boddang Apu Dios ta lo'tat ya dingngolna nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Te paddungnay wadaa' i ha pitoppito' an adallom an bitu ot guyudona' i hiya.
Ot eya' pata'dogon i han nahamad an batun umohnongan ta teen malinggopa' mohpe.
3 Ot itudduwana' i han balbalun kanta an pundayaw i hiya.
Ta hanadan nanigo i diyen inatnan ha"on ya middumdan mundayaw i Apu Dios ta hiya moy un'unudonda.
4 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios di pundinolana.
Ya adina pemanan nadan munlattuwag an tatagu an mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
5 Immannung Apu Dios an ma"id ha udum hi umat i he"a te ma"id ha bilang nadan milagro an ina'inatmu ya atbohdi nadan ninomnommun aton an iphodanmi.
6 Innila' Apu Dios an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob an mi'nong onu nan mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a.

Te innila' an hay umipa'amlong i he"a ya hanan e' pangngolan ya pangunudan hinadan tugunmu.
7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios.
Ya nundadaana' an mangat hinadan ipa'atmu an nitudo' hinan nitudo'an di tugunmu.
8 Hanadan umipa'amlong i he"a Apu Dios di pohdo' an aton.
Ya minonomnom i ha"on hanadan tugunmu.
9 Ya wa'et na'amung nadan mundayaw i he"a on imbagabaga' i dida nan nangih-wangam i da'min tatagum.
Ot innilam Apu Dios an hituwey pinhod'u an inaynayun an aton.
10 Te impa'ipa'innila' nan amaphodmu ya nan munnananong an boddangmu ya nan pangihwangam i da'mi.
Ya hinan a'amungan nimpen nadan mundayaw i he"a ya ipa'pa'innila' i dida nan ongal an pamhodmu ya nan pangipapto'mu i da'min tatagum.
11 Ot hana ahan Apu Dios ta minaynayun nan homo'mun ha"on.
Ya atbohdi nan pamhodmu ya pangipapto'mun ha"on.
12 Dakko'dakkol tayya tudan punligata' an paddungnay nili'wohdan ha"on.
Mu innila' an manu'eh na'at datuwen ha''on ya gapuh nadan dakol an numbahula' an indakdakolna mu hay dinakol di ibu"u ta ma"id ha pot'o' hi ato' ya ma"id mo ha namnamao' hi nitaguwa'.
13 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
14 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha pot'ondah atonda ta mibabainda.
15 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan mangipadildilah i ha''on ta mibabainda pibo.
16 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Madayaw hi Apu Dios.
17 Ya ta'on on athitun ahohomo'a' ya kimmapuy mo teey adol'u mu hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 41

41

Dasal Han Mundogoh

Intudo' David

1 Mipa'amlong nan tagu an innilanan hummo' hinadan maligatan.
Te boddangan damdaman Apu Dios hi'on waday punligatana.
2 Ya ipapto'na ta mihwang hi ate.
Ya wagahana ta mumbalin an hiyay matangad hinan numboblayana.
Ya adina iyabulut an abakon nadan binuhulna.
3 Ya paphodon Apu Dios hi'on waday dogohna.
4 Ot umat i ha''on an alyo' di, Apu Dios, abuluto' an numbahula'.
Mu daan mo bahan ta hom'ona' ya impaphoda'.
5 Hanada'en mi'buhul i ha''on ya nunhiglay pangalida ya aptuwanday ataya' ta wan ma''id anu ha uggan mabong'al hi ngadan'u.
6 Ya hanadan umalin mangidungon ha''on ya maphod di panapitda mu onnot on aggahda te onda umalin manigo hinadan adi maphod an ma'ma'at i ha''on.
Ta waha eda tumtumbu'on hi udum.

40:8 **40:8** Hebrew 10:7

7 Te an namin nadan humihiwon ha''on ya ahikukutyammanda an hihimlonday e' adadagan
8 an alyonday, Na'allotan nan doghona ot ma''id mahan mo aya ha alyon hi pumhod.
9 Ya ta'on bo on nan imbilang'uh nahamad an gayyum'u an wa'e ha ano' ya anonmin duwa ta ongal di dinol'un hiya mu onnot on mi'buhul i ha''on.
10 Ot hiya nan dawato' Apu Dios an hom'ona' ta paphodona' ta wan e' iballoh nadan ina'inatdan ha''on.
11 Innila' Apu Dios an umipa'amlonga' i he''a te aggem inyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
12 Ot innila' an gapu ta maphod di pangat'u ya banoddangana' i he''a te nanongnan wadawada'an ha''on.
13 Ot hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di madayaw hi ingga'inggana.

Psalm 42

42

Hay Dasal Nan Tagun Eda Impa'ohha

1 Apu Dios, he''a ahan di ma'ahhapul'u an umata' hinan na''uwoh an ulha an adi mangmanghop an e manama' hi liting.
2 Te he''an wadawadan Dios di ma'ahhapul'u.
Ta hiya nan aptuwa' di e' bo pundayawan i he''a.
3 Te abigabigat ya ahodohodom ya ona' on lumuwaluwa an paddungnay hiyay itanud'u.
Ya hanada'en ma'hihhiwon ha''on ya ilutikdan alyonday, Daan bohna ta boddangan da'ah nan Dios an dayawom?
4 Mahkit di nomnom'u hi'on nanginomnoma' din ugganmi abulogan an ipangulu' nadan tatagu hinan pundayawan i Apu Dios an mun'am'amlong amin mangit'itkuk hi pundayawmi ya punhanaanmi i hiya.
5 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangnan dita.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.
6 Mu hi ad uwani Apu Dios ya nunhigla tayyan umukayungana'.
Ta hiya nan nomnomnomon da'ah tun awada' an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an mamangmang nadan billid an nungngadan hi Hermon ya nan billid an nungngadan hi Misar.
7 Te hantun punligata' ya umat hinan mabikah an liting hinan wangwang onu nan maludulludun an dalluyun an mun'itabbun i ha''on.
8 Mu hanat ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu hi abigabigat.
Ta hinan mahdom ya ikankanta' di dasal'un he''a an alpuwan di nitaguwa'.
9 Te he''a nan paddungnay doplah an ihi''uga' mu tanganuna' ingnganuy i he''a ta holholtapo' tayyay pangat nadan binuhul'un ha''on.
10 Ta ta'on on hanan pangalida ya mahkit an paddungnay puntudukday puhu'.
Te alyonday daan bo anu ta boddangana' hinan Dios an dayawo'.
11 Mu ad uwani ya wa'et minomnomana' on alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangnan dita.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 43

43

Hay Dasal Di Ohan Nidawwih Numboblayana

1 Apu Dios, hanat ipa'innilam i datuwen tatagun adi mangun'unud i he"a an ma"id ha bahul'u.
Ta he''ay mi'hangga i datuwen adi maphod di pangatda ta ihwanga' hinadan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
2 He''a Apu Dios nan paddungnay doplah an ihi"ugan.
Mu tanganuna' mahan ingnganuy i he"a?
Ya tanganunmu inyabulut an paligatona' hinadan binuhul'u?
3 Hanat papatalom bahan tun paddungnay munhihillong an nitaguwa'.
Ta ipa'innilam nadan tugunmu ta wan innilao' di nipto' hi ato'.
Ya ibangngada' bahan hinan nabillid an awadan nan Templom ta e da'a dayawon hidi.
4 Ta ikankanta' hidiy pundayaw'un he"a ya ipagangoh'u nan harp te he''ay nangipa'amlong i ha"on.
5 Mu ten ad uwani ya minomnomana' mu alyo' di undan nimmanomnomta'e ya nganney iboddangna.
Pamaaggot eh'a ya inyohhay pundinol ya pundayaw i Apu Dios ta hiyay ukod an bumoddang ya mangihwang i dita.

Psalm 44

44

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

1 Dingngolmi Apu Dios i handidan a'ammodmi hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmuh din kanaman
2 an umat hinan inatmun nangipa'abak hinadan adi umunud i he"a an nunhitu ni' ituwen boble ta immaandahtu.
Ot idatmu i handidan a'ammodmih tuwen boble ot wagaham dida ta pinumhod di nitaguwanda.
3 Mu bokon hay almasda onu la'ingdan mi'gubat di nangabakanda te gapuh nan ongal an abalinam ya wadawada'a an bumoddang i dida te pinpinhodmu dida.
4 He"a Apu Dios di patulmi ya Dios an dayawonmi.
Ya he"ay innila' hi bumanoddang i da'mi an tatagum an tinanud Israel.
5 Ot gapuh nan ongal an abalinam ya inabakmi nadan binuhulmi.
6 Ot hanan e' pangabakan hi gubat ya adi' idinol hinadan almas'u.
7 Te he''ay bumanoddang i da'mi ta hiya nan mangabak ami ta mibabain nadan binuhulmi.
8 Ot he''a Apu Dios di nanongnah ipabaktumi ya punhanaanmih inggana.
9 Mu ad uwani ya ingnganuy da'mi ta adim mo ipangulu nadan tindalumi ta hiya nan ma'abak ami ta mibabain ami.
10 Te da'miy impabtik nadan binuhulmi ot pun'aladan namin nadan wadan da'mi.
11 Ya inyabulutmu ta numpateday udum i da'mi an ay ami kalnero.
Ya hanada'en aggeda ni'impapate ya niwakatdah udum hi boble.
12 Ta paddungnay nalakay nangigattangmun da'mi an ay ma"id ha balolmi.
13 Ta hanadan nun'ihaggon an boble an nanigo i diyen nangatmun da'mi ya dildilahon da'mi ya ngihngihilan da'mi.
14 Ta wa'e on iya"apoh nadan tataguh udum hi boble di panughugnuddan da'mi on munwigwigiwigda udot hi'on tinigo da'mi.
15 Ta nunhigla tayyay bain'un mangmangngol

16 hinadan pamihul nadan binuhulmin ma'ahihhiwon da'mi te amod on da'mi paligaton.
17 Ma'ma'at i da'mi datuwe an ta'on on agge da'a liningling ya aggemi imbahho nadan imbagam hi atonmi.
18 Immannung an agge da'a attog inwalong ya aggemi imbahho nadan tugunmu.
19 Mu pamaag tayya ya paddungnay tinugmilan da'mi ot taynan da'mih nan munhihillong an awadan di mun'abubungot an animal.
20 Onha liniwwan da'a ot e ami mundayaw hi udum an dios
21 ya undan nin aggem na'innilaan.
Innilami an ma"id ha mipa"en he"a te ta'on on tun nomnommi ya innilam.
22 Ya gapu tee hi pangun'unudanmin he''a ya on da'mi patayon an umat amih nan kalnero an nidadaan an mapalti.
23 Ta nunhigla tayya tun punligatanmi mu daan mo bahan ta adi da'mi inganuy hi inggana.
24 Ot undan bahan he"a'e ya mundindinnol'a i ha athitu an tigom'e tayyan munholholtap ami
25 an paddungna tayyay nun'ihuhubag ami ya adimi abalinan an bumangon.
26 Innilami an munnanong nan pamhodmu ot agam bahan Apu Dios ta boddangan da'mi.

Psalm 45

45

Hay Mikantah Pungkasalan Di Patul

1 Dakol tayyay mun'a'aphod an mipanomnom i ha''on ta hiya nan iphod'u ha mikantah nan patul.
Te ha"on'e ya on'u ikanta nan pinhod'un ibaga an umat hinadan nala'ing an muntudo' an onda itudo' nadan pinhoddan ibaga.
2 Ma"aphod nayyay alala'im an patulmi ya ta'on on hanan panpannapitmu te nanongna an wagahan da'an Apu Dios.
3 Ya nundongol di apatulmu te ongal di abalinam ot agam ta ihikotmu nan ispadam
4 ya nuntakke'ah nan kabayum an e mi'gubat ot ma"id ha bahhonan mangabak'a ta ita'dogmu nan nipto' ya nan maphod an pangat ya nan pumpada"ulan.
Ot ihamadmu ta mangabak'a ta mipatigo nan ongal an abalinam.
5 Ot agam ta oladom nadan panam ta mun'i'itbong hi puhun nadan binuhulyu ta wan abakom di abobboble.
6 Ta hina'en pun'ap'apuwam an indat Apu Dios ya minaynayun hi inggana.
Ya maphod di atom an mun'ap'apu te nipto' di pangatmu an ma"id ha pangipangn-gelam.
7 Te hanadan nipto' an pangat di pun'amlongam an aton ya adim ahan pohdon hanadan adi maphod an pangat.
Ta hiya nan he"ay pinto' Apu Dios ya dakol di atonan mangipa'amlong i he"a mu hanadan i'ibam.
8 Ya mapmaphod di hunghung nan lubungmu te naha''adan hi bangbanglu an umat hi mira ya alos ya kasia.
Ya mapmaphod nan palasyum an na'alkusan hinadan ma'alah nadan ba'git di elepante.*
Ya dedahdiy mumpagangoh hinadan harp ta mangipa'amlong i he''a.

44:22 44:22 Roma 8:36 * **45:8 45:8** Nan ba'git di elepante ya dakol nan mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona.

9 Ya dedahdi nadan bumoddang i he"a an binabai an hay udum i dida ya imbabalen di patul.
Ya hanan ahim iyahawa ya wahnah way winawwanmu an nunlubung hi mapmaphod an na'alkusan hi namahmah an balitu' an nalpuh ad Opir.
10 Ot he''a an iyahawan nan patul ya hanat igongaham tun ibaga'.
Ta adim mo nomnomnomon nadan i'ibbam ya a'ammodmu.
11 Gapu ta apgohan'a ya nunhiglay naminhod nan patul i he"a.
Ot gapu ta he"ay iyahawana ya mahapul an un'unudom di ibagana.
12 Hanadan i Tyre ya dakol di iyalidah ligaludan he"a an ta'on on hanadan kakadangyan ya pinhoddan mi'hayyup i he"a.
13 Hanan iyahawan nan patul ya nunhiglan apgohan di ababaina an wahdih nan kuwartuna an nunlubung hi nabalitu'an.
14 Ya hidin nangiyayandah awadan nan patul ya mapmaphod nimpe nan inlubungna.
Ya nitnuddan hiya nadan binabain mangipappapto' i hiya.
15 Ya mun'am'amlongdan nabulog an hunggop hinan palasyun nan patul.
16 Apu patul, hanadan linala'in holagmu ya diday ahi mun'ap'apuh abobboble an umat i he"a ya handidan a'ammodyuh din nadne.
17 Ot hituwen kanta' di manginaynayun an mangipanomnom hinan nundongolam an patul ta an namin di tataguh abobboble ya pemanan da'ah inggana.

Psalm 46

46

Hi Apu Dios Di Bumoddang I Dita'u

1 Hi Apu Dios di nahamad hi ihi''ugan ya hiyay mangdat hi bikah ta'u.
Ya nanongnan wadawadan bumoddang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
2 Ot hiya nan adi ta'u tumakut an ta'on on miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid ta mun'itabbundah nan baybay
3 onu nunhigla nan maludulludun an dalluyun ta miwagot tun luta ta mun'a'agde nadan billid hi pangatna.
4 Te ta'on on athidi ya wada han paddungnay adi matdu' an obob an umipa'amlong hinadan tatagu an wahnan nahamad an boble an awadan nan pundayawan i Apu Dios.
5 Te ta'on on miwagot tun luta ya adi madadag hidiyen boble te hi Apu Dios di nanongnah mumpapto' i diyen boble an ta'on on wadaday umalih binuhuldah nan mahdom.
6 Mu nadan tataguh abobboble ya niwagot'e nan bobleda on nunhiglay takutda ya dingngolda'e nan ay kidul an hapit Apu Dios ya pamaaggon ayda mateh takutda.
7 Mu hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u.
Ya hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi"ugan ta'u an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.
8 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an aton Apu Dios hituh tun luta.
9 Te impadinongnay gubat ya numpa''ihna nadan pana ya pahul ya pinu'ulana nadan hapiyo.
10 Ot alyonay, Idinongyun pumanapatte ya hituwey nomnomonyun namin an tataguh tun luta an ha"on an na'abbaktun Dios ya ammunay madayaw.
11 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya wadawadan mumpapto' i dita'u an hiya nan Dios an nahamad nimpeh ihi"ugan ta'u an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob.

Psalm 47

47

Hi Apu Dios Ya Ammunay Ap'apuh Tun Luta

1 An namin ta'un tinatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Mumpalakpak ta'u ya olton ta'un mangikanta hi pundayaw ta'un hiya
2 an na'abbaktun Dios te hiyay mun'ap'apu hi abobbobleh tun luta.
3 Hiyay nangdat hi abalinan ta'u ta hiya nan inabak ta'uy abobbobleh tun luta ot iyukodna i dita'u ta dita'uy mun'ap'apu i dida.
4 Ya hiya boy numpili hinan boblen indatnan dita'u an umipa'amlong i dita'un tinanud Jacob an na'appinhodnan tataguna.
5 Impa'abak Apu Dios i dita'u nadan nunhituhdi ot mumbangngad hi ad abunyan hidih nan way trononan mun'ap'apu yaden pun'itkuk nadan tataguy kantada ya pun'ipagangohday trampetada.
6 Ot ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya an patul ta'u.
7 Te hiyay patul hitun luta.
Ot hanat ikankanta ta'u nimpey pundayaw ta'un hiya an Dios
8 an wahdin inumbun hinan tronona an mun'ap'apu hi abobboble.
9 Ya nadan ap'apuh abobboble ya ma'amungda ta middumdan mundayawda i hiya an Dios an dinayaw din ammod ta'un hi Abraham.
Ta hiyay madayaw te hiya an Dios di Patul di apatupatul.

Psalm 48

48

Hanan Boblen Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya na'abbaktu.
Ya hiyay madayaw hidih nan nabillid an niyappit i hiya.
2 Hidiyen ma'alih Zion ya nabillid ya ma"aphod ta hanada'en tatagun malpuh abobboble an manigo ya umipa'amlong i dida.
Ya hidiye nan boblen niyappit i Apu Dios an na'abbaktun patul.
3 Ya ibaliwnah diyen boble ya waday linggop hidi te wahdih Apu Dios an mangipapto'.
4 Wada han ohan algo an pamaaggot munhahapit hanadan apatupatul hi abobboble ta eda gubaton nan bobleh ad Zion.
5 Mu hidin nihaggonda ta tinigodah diyen boble ya nangintattakutda ta pamaaggot mamtikda.
6 Ya munggagayonggongdah takutda an umatdah nan babain tuwen mun'ayyam.
7 Ya dinadag Apu Dios dida ta umatdah din papol hi ad Tarsis an numpa"ih nan puwo' an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo.
8 Handi'e ni' ya onta'u dingngol ya abuh nadan ina'inat nan na'abbaktun Dios.
Mu ten ad uwani ya tinigo ta'u mahan nan atonan mangibaliw i diyen boblena.
Ya minaynayun nan pangipapto'na hi inggana.
9 Ta hiya nan hinunggop ami'eh tun Templom Apu Dios on mipanpanomnom nan munnananong an pamhodmu i da'mi.
10 Maphod nan atom an mun'ap'apu ya ongal di abalinam ta hiya nan dayawon da'ah tataguh abobboble.
11 Ot mun'am'amlong amin nunhituh tun nabillid an ad Zion ya ta'on on nadan ibbamin nunhituh nadan udum an bobleh ad Judah te maphod di pangi-papto'mun da'mi.
12 Ot hanat li'odon ta'u nan boble ya binilang ta'u nadan natagen pungguwalyaan hidi.
13 Ta tigon ta'uy anahamad nan binattun aladna ta ahi ta'u uhuhon hinadan mun'atanudan.

14 Te hi Apu Dios ya hiyay dayawon ta'uh inggana.
Ya hiyay mun'ap'apun dita'uh inggana.

Psalm 49

49

Hay Ma'at Hinan Tagun Mundinol Hinan Kinadangyana

1 An namin ayun tataguh abobboble ya hanat donglonyu tun ibaga'
2 an da'yun waday abalinana ya ta'on on da'yun nun'awotwot.
3 Te hituwen ibaga' ya ongal di iyatana hinadan mangngol te madduman nan innilada ya luma'ingda.
4 Te ha"on'e ya ihamad'un igongahan nadan naligat an ma'awatan an panapit.
Ya ip'ipaggangoh'u nan harp hinan pangib'ibagga' hinan ibalinana.
5 Ot adiya' tumakut an ta'on on waday dumatong hi punligata' ya ta'on on li''ubona' hi binuhul'u
6 te dida'en adi maphod di pangatda ya pundinolanda ya ilattuwagday kinadangyanda.
7 Mu ma"id ha ohah tagu hi abalinanan bayadan di itaguwana i Apu Dios ta wan adi matmatte.
8 Te hay itaguwan ya ongal di balolna an ma"id ha taguh abalinanan bayadan
9 ta wa'an mi'taguh ingga'inggana.
10 Tigtiggon ta'u ot ta'on on nan nanomnoman an tagu ya mate ya atbohdi nadan paddungnay ma"id ha nomnomda an mateda.
Ta midat nadan kinadangyandah nadan mamoltan.
11 Ta hanan lubu'an di eda punhituwan hi inggana.
Ta ta'on on wadaday lutadah ningadan i dida ya taynanda.
12 Hay kinadangyan ya adi umihwang hi ate.
Te hay tagu ya umat hi animal an waday adatngan di atayana.
13 Ta athidiy pumbalinan hanan tagun mangidinol hi abalinana ya kinadangyana
14 an umat hi kalnero an ammunah paltiyon nan nangipastol i hiya.
Te hay tagu ya mate ta matano' di adolnah nan lubu'an ya ma"id mo ha alyon hi umanamut ni' hinan maphod an nunhituwana.
Mu hanan maphod di pangatna ya bokon athidiy ma'at i hiya.
15 Ta umat i ha"on an ma"id ha bahhonan ihwanga' i Apu Dios hi ate.
16 Ot hiya nan adi ayu umamoh hinan kimmadangyan an adi maphod di pangatna an ta'on on ma'udman di kinadangyana ta aganay gattang hi mun'a'aphod an usalna
17 te mate'e ya ma"id ha ohah itakina i dadiyen kinadangyana an onda mabatih tun luta.
18 Manu te mapemanan nan kadangyan hitun luta ta hay punnomnomna ya hiyay nawagahan.
19 Mu hiyah diyen lo'tat ya mate ta umeh nan munhihillong hi inggana an awadan handidan a'ammodnan numpun'ate.
20 Ta'on on kadangyan di ohan tagu mu adina'e ma'awatan an bokon nan kinadangyanay mangihwang i hiya ya hiyah diye damdama an umat hi animal an mate.

Psalm 50

50

Hay Abuluton Apu Dios Hi Pundayaw I Hiya

1 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ay'ayyaganan namin di tataguh tun luta an mihipun hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhan di algo.

2 Ya hiya an Dios ya nunhigla nan binangna hidih nan ma''aphod an boble an ad Zion.
3 Ya hitun umaliyana ya ma'attigo te waday malanglanggiyab an apuy hi hi-
nangngabna.
Ya nunhigla han puwo' hi nunlini''odana.
4 Ya ibaganah nadan wah ad abunyan ya nadan tatagun nipto' di pangatdah tun luta
ta tigonday punhumalyaanah nadan tataguna
5 an alyonay, Amungonyu nadan tatagu' an mangun'unud i ha"on.
Te dida nan nangali hi unudona' i dida hidin nangidawatandah i'nongdan ha"on.
6 Ya dadiyen wah ad abunyan di mangipa'innila an nipto' di punhumalyan Apu Dios
hinadan tatagu.
7 Ot alyonay, Da'yun tatagu' an tinanud Israel ya hanat donglonyu tun ibaga' an
numbahul ayun ha"on an Dios an dayawonyu.
8 Mu bokon hanadan i'nongyun ha"on di gapunah bumungota' i da'yu.
9 Te adi' mahapul hanadan baka ya gulding an i'nongyun ha"on an malpuh nadan
halunyu.
10 Te ta'on on hanadan animal hinan muyung ya nadan bakah nadan nabillid ya ha''on
tuwaliy ud bagi
11 an ta'on on hanadan hamuti.
Te an namin di waday yahyahnan wahtun luta ya ha"on di ud bagi.
12 Ot onha na'agangana' ot adi gahin hi ibaga' i da'yu
Te ha''on nimpey ud bagih tun luta ya an namin nadan wadahtu.
13 Ya adi' anon di baka ya adi' inumon di dalan di gulding.
14 Ot hay nahamad hi i'nongyun ha''on an nabaktun Dios ya hanan punhanaanyu ya
hay pangatanyu hinadan insapatayun ha"on.
15 Ot wada'ey punligatanyu ya ihwang da'yu ta wan ha''on di dayawonyu.
16 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya alyon Apu Dios i dida di, Ma"id ha hilbin
nan eyu uhu'uhuhon nadan tugun'u ya nadan tudtudu'.
17 Te da'yu'e ya adiyu damdama pohdon an mitudduwan ya ngohayonyu nadan ibaga'
hi atonyu.
18 Ya wa'e ha tinigoyuh mangako on na'na'yat ayu.
Ya atbohdin midmiddum ayuh nadan mumpunluktap.
19 Ya hanadan adi maphod di pinpinhodyun haphapiton ya impa'inghayun lumay-
alayah.
20 Ya amod onyu tanumtumbu'on nadan ibbayu ya dakol di ipabahulyun dida.
21 Ta hiya danaey impa'inghayu.
Mu gapu ta pamaag'uy dindinong ya hay punnomnomyu ya umata' i da'yu.
Mu ad uwani ya ihingal da'yun ha''on ya ibaga' nadan bahulyu.
22 Ot da'yun nangiwalong an mangun'unud i ha''on an Dios ya hanat igongahanyu tun
ibaga'.
Te onha inaynayunyun mungngohen ha"on ya ma"id ha bahhonan dadagon da'yu ya
ma"id ha namnamaonyuh mangihwang i da'yu.
23 Mu wa'et un'unudonyu nadan tugun'u ya ihwang da'yu.
Ya hay umipa'amlong i ha"on ya hi'on inaynayunyun munhana i ha"on.

Psalm 51

51

Hay Indasal David Hi Nuntutuyuwanah Nunluktapana

1 Innila' Apu Dios an munnananong di pamhodmu ya homo'mu ot daan mo bahan ta
pakawanona' hinadan numbahula'.

2 Ya aanom bahan tudan adi maphod an a'at'u ta paddungnay ma'ulahana' hinadan
numbahula'.
3 Te abuluto' an numbahula' te pamaag tayya ya hanadan numbahula' di mipapanom-
nom i ha"on.
4 Ot immannung Apu Dios an numbahula' i he"a te inat'u nadan ibilangmuh adi ahan
maphod.
Ta hiya nan abuluto' an nipto' nan inatmun nundusan ha"on.
5 Te immannung an nihipun tuwalih din niyayyama' ya hiyah diyen adi maphod di
a'at'u an ta'on on hidin awada' hi putun ina.
6 Ya immannung an hay pohdom ya hanan maphod an pangat di tagu an adida udman
hi layah.
Ot hanat itudduwana' bahan ta hanadan maphod an punnomnom di mawadan ha"on.
7 Ya hanat pakawanona' nimpe hinadan numbahula' ta wan paddungnay ma'ulahana'
ta mumbalina' hi malinis.
8 Ta ta'on on nunhiglay nundusam i ha"on an paddungnay ginudum di tungal'u mu
ta pa'amlongona' bon he"a.
9 Ot hanat linglingom bahan nimpe nadan numbahula'.
10 Ya impaphodmu tun punnomnom'u ta wan mumbalina' bo hi na'na'unnud i he"a.
11 Ot hanat adiya' bahan inganuy ta adim bahan ipa'aan nan Espiritum i ha"on.
12 Ya hanat ipabangngadmuy amlong'u ta umat hidin hopap di nangihwangam i ha"on
ta pumbalinona' hi na'unud i he"a.
13 Ta wan mabalin an ibagbaga' nadan tugunmu hinadan paddung'un nun'abahulan
ta wan ibangngadda damdama an umunud i he"a.
14 Ot hanat ihwanga' bahan nimpe ta adiya' ni' mate te he"a ya ammuna han innila'
hi mangihwang i ha"on ta wan ikankanta' nan nipto' an pangatmu.
15 Ya hanat boddangana' Apu Dios ta wan he"ay midayaw hinan humapita'.
16 Innila' ot bokon hanadan mi'nong an umat hinadan maghob an mi'nong di
umipa'amlong i he"a Apu Dios te onha athidi ot dadiyey idawat'un he"a.
17 Te hay innila' hi pohdom Apu Dios hi midawat i he"a ya hanan pumpada''ulan ya
pangabulutan hi numbahulan ya nan immannung an puntutuyuwan hinadan
numbahulan.
18 Ya hay oha boh dawato' i he''a Apu Dios ya daan mo bahan ta bumoddang'ah ad
Zion hidih ad Jerusalem ta wan mipaphod nadan nun'adadag an alad.
19 Ta wan i'nongmi mohpe nadan umipa'amlong i he"a an umat hinadan maghob an
mi'nong hidih nan punggobhan hi mi'nong i he"a an umat hi baka ya nadan
udum an mi'nong.

Psalm 52

52

Kantan David

1 He''a an nundongol an waday abalinana ya tanganunmu nayya ilattuwag nadan adi
maphod an pangatmu.
Umman hay panigon Apu Dios i he"a ya on'a umipabain.
2 Te on hay atom an mamahbah hi ibbam an tagu di nun'onan hi nomnommu.
Ta matadom di panapitmu ya na'la''ing'an mangap'apyah layah.
3 Te ha ahan di pohdom ya hanadan bumahbah an pangat an bokon hanadan maphod
an pangat.
Ya hanadan layah di impa'ingham an hapiton an bokon hanadan immannung.
4 Te he"an ma'layyah an tagu ya pun'amlongam an pahakitan di ibbam an tagu.
5 Mu hi Apu Dios ya adi mibahhon dadagon da'a ta taynam di nunhituwam ta wan
mapogpog di pi'taguwam hitun luta.

6 Ta tigon'en nadan tatagun na'unud i Apu Dios hidiyen ma'at i he"a ya malmuy takutda ya ngumihildan alyonday,
7 Tigon ta'u'ey na'at i diyen tagu an bokon hi Apu Dios di nangidinolanah nitaguwana te hay nundinolana ya nadan kinadangyana.
Ya kimmadangyan te nala'ing an kumuluk.
8 Mu ha"on'e ya ma'allinggopa' an umata' hinan kayiw an immongngal hidih nan way Templo.
Te ongal di dinol'u hinan munnananong an pamhodmu Apu Dios.
9 Ta hiya nan ma"id ha pogpog di punhanaa' i he"a.
Ya namamah nan a'am'amungan nadan ibba' an tatagum.

Psalm 53

53

Hay E Pumbahbahulan Di Tatagu

1 Hanadan mungngohe i Apu Dios ya paddungnay ma"id ha nomnomda te alyonday, Ma"id ha Dios.
Ta nunhiglan adi ahan maphod di punnomnomda ya pangatda.
Ya ma"id ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
2 Hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungan dita'un tatagu ta tigona hi'on wa ni'mo ha oha hi nanomnoman ta waday naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
3 Mu ma"id te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Ta ma"id ni'mo ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
4 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, On anuud nin ya ahida manomnoman hantudan adi maphod di pangatda.
Ya ma"id tuwali ha alyon hi mumpaboddangdan ha"on.
Ta hanadan tatagu' di eda pangako'akowan hi itanudda.
5 Mu lo'tat ya madatngan han gumayonggonganda hi takutda* te ma"id ha nipaddunganah nadan udum an na'at.
Te pundadag Apu Dios dadiyen mi'buhul hinadan tataguna ta mun'iwawagillang di tungalda.
Ta nunhiglay ibabainanda an gapu ta inganuy Apu Dios dida.
6 Ot hay dasal'u ya hanat waha malpuh ad Zion hi umalin mangihwang hinan boblen nadan tinanud Israel.
Ya innila' an nunhiglay amlong nadan holag Israel hi'on ipaphod bon Apu Dios di nitaguwanda.

Psalm 54

54

Hay Dasal David Ta Wan Mibaliw Hinadan Mi'buhul I Hiya.

1 Innila' Apu Dios an ongal di abalinam ot daan mo bahan ta ihwanga' i he"a.
2 Ya daan mo bahan ta donglom tun dasal'u.
3 Te den mangalida nadan mun'abubungot an tatagun naminhod an mamaten ha"on an dida nadan adi mangibilang i he"an Dios.
4 Mu he"a Apu Dios di nahamad hi bumoddang ya mangibaliw i ha"on.
5 Ot iyukod'un he"a nadan mi'buhul i ha"on ta diday a'atan hanadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Ot gapu ta he"an Dios han mabalin an pundinolan ya he"ay pangidinola' ta he"ay ukod an manadag i dida.

---

* **53:5 53:5** Hay alyon di udum ya tumakutda an ta'on on ma"id ha mataktan.

6 Ya munhanaa' i he"a te maphod di a'atmu.
Ot mun'am'amlonga' an mangidawat hinadan i'nong'un he''a.
7 Te binoddangana' hinadan punligata' ya tinigo' di na'abakan nadan mi'buhul i ha"on.

Psalm 55

55

Hanan Ibba An Adi Mabalin Hi Pundinolan

1 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'u
2 ta boddangana' te agge' innila tayyay ato' ta on ma'ab'abuliduwa'.
3 Te nunhiglay pangpangallin nadan binuhul'u ta hiya nan nunhiglay takut'u.
Te nunhiglay hihiwoda ya bungotdan ha"on.
4 Ta nunhigla tayyan kumanokanobkoba' te itakut'uy e' atayan.
5 Ta ona' on gumayogayonggong hi takut'u.
6 Ot onha nin ta umata' hinan palluma ot tumayapa' hi nidawwi ta wa ni' an umalinaway punnomnom'u.
7 Ya waot an hidih nan agge naboblayan di e' iha''adan.
8 Ta wan hidiy e' ipa''ayan ta ibtika' nadan umat hi puwo' an mun'abubungot an mi'buhul i ha"on.
9 Ot hanat ulawom dida Apu Dios ta wan ma"id ha poto' di punhahappitananda ta adida aton nadan ninomnomdan aton.
Te pamaag ya on han gulu ya papatte han ma'ma'at hinan boble.
10 Te ta'on on hinan mapatal onu hinan hilong ya hiyah diyen mungguguluda ya mumpapatteda.
11 Ya ta'on on idanay pangipluyan ituwen boble on waday akhupan hi munggugulu ya wadaday udum an paligatonda ya kulukonday ibbada.
12 Onha nin ta hanadan binuhul'uy mama'bain i ha"on ot mabalin an anusa'.
Ya onha nin ta diday mamihul i ha"on ya mabalin ninnot an tayna' dida.
13 Mu bokon te hiya an ni'uyu'uyuga' ya imbilang'uh hi ibba'.
14 Te maphod di himmanaphappitananmi ya immanuyyug amin e nundayaw hinan Templo.
15 Ot hanat hanadan mi'buhul i ha"on ya adida ma'amamma on nateda.
Ya hanat ta'on on mataguda ya umedah awadan di numpun'ate.
Te hiya damdama an nadan adi maphod di nun'onan hi nomnomda an ta'on on idanay awadanda.
16 Mu ha''on'e ya mumpaboddanga' i Apu Dios ot ma"id ha bahhonan ihwanga' i hiya.
17 Ya hinan pumpahmo'a' i hiya hinan mawi"it ya hinan tongan di algo ya hinan mun'ahdom ya donglona' i hiya.
18 Ta ihwanga' hinadan e' pi'gubatan an ta'on on dakolday mi'buhul i ha"on.
19 Ot hi Apu Dios an na'abbaktun ap'apuh inggana ya nanongnan donglonay dasal'u ta hanadan binuhul'uy madadag te hiyah diye damdaman ma"id ha alyon hi muntutuyuda te ma"id tuwali ha takutdan Apu Dios.
20 Ot namamah nan tagu an imbilang'uh nahamad an gayyum te imbahhona nan nuntobbalananmi.
21 Manu te malumiih di panpannapitna mu onnot on aggahna te on hay nun'onan hi nomnomna ya bungot ya hihiwo an nundadaan an umat hi matadom an hinalung an pumate.
22 Ot hanat idinol ta'un Apu Dios an namin nadan inomnoman ta'u ta hiyay ukod te ipapto'na nadan mangmangngat hinadan pohdona.
23 Mu hanada'en pumapate ya kumukuluk ya adida ma'amamma on mun'a'ateda.
Mu ha"on'e ya ongal di dinol'un Apu Dios.

Psalm 56

56

Hay Numpaboddangan David I Apu Dios

1 Hom'ona' bahan Apu Dios te pamaag tayyah ona' pudupudugon hinadan binuhul'u
ta nunhigla tayyan ona' maligligatan
2 an adida umenglen mamudupudug i ha"on hi abigabigat yaden dakkodakkolda bo
udot.
3 Mu hinan timpun tumakuta' ya mundinola' i Apu Dios an ongal di abalinana.
4 Ot dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinan imbaganan ihwanga' i hiya.
Ta hiya nan ma"id ha itakut'u te ma"id ha tagu hi abalinana an manadag i ha"on.
5 Hanadan mi'buhul i ha"on ya dakol di adida ipabahul i ha"on.
Te numanonanomnomdah atondan manadag i ha''on.
6 Ya hahalipatana' ta eda mumbota' hinan pangipluya' ta way atondan mamaten
ha"on.
7 Ot Apu Dios, hanat adim ibahhon dusaon dida.
Ta ipatigom di bungotmun dida ta dadagom dida.
8 Innilam Apu Dios an namin di e' immukayungan ya innilam di dinakol di luwa'
hinadan e' limmuwaluwaan.
Ot innila' an intudo'mun namin datuwe.
9 Ya innila' Apu Dios an wadawada'a an mumpapto' i ha"on ta hiya nan mumpabod-
danga"en he"a on munhunohunod nadan binuhul'u.
10 Dayawo' hi Apu Dios te madinola' hinadan adi mibahhon imbagana.
11 Ya adiya' tumakut te hiyay pundinola' hi mangipapto' i ha"on ot ma"id ha tagu hi
abalinanan manadag i ha''on.
12 Ot pa'annungo' nan imbaga' hi i'nong'un he''a Apu Dios ta punhanaa' i he"a.
13 Te binanoddangana' i he''a ta nihwanga' hi ate.
Ta hiya nan ituwen pi'taguwa' ya hanadan pohdom di unudo'.

Psalm 57

57

Kantan Di Mumpaboddang I Apu Dios

Kantan David Hidin Inibtikanah Saul

1 Hanat hom'ona' bahan Apu Dios te he''a han innila' hi paddungnay ihi''uga' an umata'
hinan im'impah an mihi''ug hinan paya' inana ta inggana hi ume nan nunhiglan
puwo'.
2 Hi Apu Dios an na'abbaktuy pumpaboddanga' te hiya ya ipa'annungna nan
ninomnomna tuwalin ma'at i ha"on.
3 Ot ta'on on wah ad abunyan ya donglonay dasal'u ta ihwanga' i hiya.
Ya boddangana' ta ma'abak nadan binuhul'u ta mibabainda.
Mu hi Apu Dios ya ipatigona nan munnananong an pamhodnan ha"on ya adina
ibahhon aton nadan imbagana.
4 Lini''uba' tayyah binuhul'u an matadom di panapitda an umat hi ispada.
Ya umatdah layon an mangan hi tagu an ay pahul ya papan di panay bobada.
5 Mu hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios hi ad lagud ya hitun luta.
Ta wan he"ay dayawon di tataguh tun luta.
6 Hanadan binuhul'u ya paddungnay binitbitday panawangdan ha''on ta hiya nan
alyo' on mateya'.
Ya nungka''utdah bitu ta pamitudan ha"on mu onnot on diday nabitu.

7 Ot madinola' i he"a Apu Dios ta hiya nan mabalin an ikankanta' di pundayaw'un he"a.
8 Ta hinan mun'awiwi"it an ta'on on agge ni' timmulu nan potang ya bumangona' ta ipagangoh'u nan harp ya lira.
9 Ya ikanta' di punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios ta ipadngol'uh atagutaguh tun luta.
10 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi an umat hinan numbattanan tun luta ya ad lagud.
Ya atbohdin ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.
11 Ot hanat mipatigo nan abalinam Apu Dios ta wan he"ay dayawon di atagutaguh tun luta.

Psalm 58

58

Hay E Adadagan Nan Adi Umunud I Apu Dios

1 Da'yun ap'apu, on immannung an nan nipto' di ita'doganyu?
Ya on nipto' di atonyun mangipanuh hi tatagu?
2 Bokon te hay nun'onan hi nomnomyu ya hay eyu panadagan hi udum an tatagu an umat hi eyu pamatayan i dida.
3 Hanadan adi maphod di pangatda ya niyayyamda tuwali an adi maphod di pangatda ya ma'layyahda.
4 Te nan hapitonda ya umat hi gitan di ulog an pumate.
Ya umatdah nan napukit an hakuku te adida pinhod an dumngol hi tugun an ippingday ingadah nan luta
5 ta adida donglon di kantan nan nala'ing an mun'ayum i dida.
6 Ot hanat pa"ihom Apu Dios nan abalinanda ta ayda layon an napanguwan.
7 Ta umatdah nan inolwang an mama"id onu pana an napaud ot maputung.
8 Ya ta umatda boh nan pilak an mabulu' onu nan golang an hiyah niyayyam ot mate ta ma"id ha tinigonah mapatal.
9 Ot athinay ma'at hinan tagun adi maphod di ato'atona an hin'omtang ya mama"id ta umat hinan naba'gut an holo'.
10 Mu hanadan tatagun maphod di pangatda ya mun'am'amlongdah tun pundusaan Apu Dios hinadan tatagun adi maphod di pangatda ta paddungnay panguladah hi hukida nadan dalan dadiyen binuhulda.
11 Ta ahi way oha mohpe on alyonay, Wada peman di gun'udon di umun'unud i Apu Dios.
Ya immannung an wadah Apu Dios an nipto' di pangatna an munhumalyah atagutaguh tun luta.

Psalm 59

59

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

1 Boddangana' bahan Apu Dios te nunhiglay naminhod nadan binuhul'un mamate i ha"on.
2 Ta wan ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda an pumapaten tatagu.
3 Tigom'e Apu Dios an deen nuntutuggun nadan mun'abubungot an tatagu ta bobota'ona' an ta'on on ma"id ha inat'uh adi maphod i dida.
4 Mu pamaag ona' bobota'on i dida te pinhodda nimpen patayona'.
Ot agam bahan ta boddangana'.

5 Ot he''an na'abbaktun Dios an dayawonmin tinanud Israel ya hanat adim hom'on ta
dusaom hanadan wah udum hi boble an adi maphod di pangatda.
6 Te di'et nahdom on umatdah nan mabungot an kahu an umalu'aluuldan bumanin-
binangngadan an humanawwangan hinan boble.
7 Ya nunhiglan mahkit ahan di panapitda an umat hinan hinalung an humugat.
Te alyonday, Ta'omman ot undan waha mangmangngol hinadan ibagada.
8 Mu innila' Apu Dios an ngihngihilam ya munwigwigiwig'ah nadan tinataguh
abobboble an adi umunud i he"a.
9 Mu ha''on'e ya he"ay paddungnay ihi"uga' te he"ay dinlo' hi bumoddang i ha"on.
10 Te innila' an ongal di pamhodmun ha"on ya innila' an boddangana' ta abako' nadan
binuhul'u.
11 Mu adim tatawwa pinghanon an patayon dida te alina ya linglingon nadan tatagu'
hidiyen atom hinadan binuhulmu.
Mu gapuh nan ongal an abalinam ya iwakatmu didah abobboble ta wan mama"id
moy abalinanda.
12 Te ta'on on hanan panapitda ya mipa'innila an munlattuwagda ya ma'layyahda ya
umidu'idutda.
13 Ot agammot mo ta dadagom dida ta ma"id ha mabatin dida.
Ta wan panginnilaan di atagutaguh abobboble an he"a an Dios di ap'apumin tinanud
Israel.
14 Hanadan binuhul'u ya wa'et nahdom on umatda nimpeh nadan mabungot an kahu
an eda lumani'li''odan hinan boble on immalu'alumiyomda.
15 Ya eda humamahama' hi anonda ta aggeda'e bo nabhug on umalu'alumiyomda.
16 Mu ha''on'e ya amawimawi"it on ikankanta' nan ongal an abalinam ya nan ongal
an pamhodmu te he"ay nahamad hi paddungnay ihi"uga' hinadan timpun di
punligata'.
17 Ot ikankanta' di pundayaw'un he''a Apu Dios te he"an ongal di pamhodnan Dios
nimpey nahamad hi ihi"uga'.

Psalm 60

60

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

Intudo' David

1 Apu Dios, innilamin inwalong da'mi ta hiya nan na'abak ami te bimmungot'an da'mi.
Mu daan mo bahan tatawwa ta ibangngadmu din maphod an niyatanmi i he"a.
2 Paddungnay inwagotmu tun boblemi ta nun'atotommang nadan luta.
Mu daan mo bahan ta pumbangngadom din a'atna tuwalih din hopapna.
3 Te nunhigla bo aya tayyay namalpaligatmun da'mi an paddungnay impa'inuman
da'mih bayah ta ahidadappingan ami.
4 Mu hanadan mangun'unud i he''a ya impa'innilam i didan mihwangdah eda
adadagan.
5 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum ta ihwang
da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.
6 Handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan binuhulmu ya
ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on on nan nundotalanah ad
Sukkot ta ipiyappongmun da'min tatagum.
7 Ya inalim di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan nadan tinanud
Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.

8 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom ya mumbalindah himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.
9 Ot hi ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha''on an umeh nan nahamad di aladnan bobleh ad Edom.
10 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi pi'gubatan hinadan titindalu'.
11 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat hinadan binuhulmi?
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma"id damdama ha hilbina.
12 Mu di'et he"a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma"id ha bahhonan mangabak ami.

Psalm 61

61

Hay Dasal Nan E Mihi"ug I Apu Dios

Kantan David

1 Mumpahmo'a' i he"a Apu Dios.
Ot hanat donglom tun ibaga'.
2 Te ma"id mahan mo tayya ha abalina' ya nidawwiya' hinan nunhituwa'.
Ot hanat iyeya' hinan awadan di nahamad an ihi"ugan.
3 Mu he"a an ongal di abalinana di paddungnay nahamad hi ihi"uganmi hi'on tuweday binuhulmi.
4 Ot hanat iyabulutmun munhituwa' i ha nihaggon hinan Templom hi inggana ta nanongnan mihwanga' an aya' mihiggu' hinan paddungnay paya'mu.
5 Innila' an dingngolmu Apu Dios nadan imbaga' hi ato'.
Ot idatmun ha"on nan midat hinadan mangun'unud i he''a.
6 Hanaot bahan ta dukdukkayom di pi'taguwan nan patul ta pala''uhonay dakol hi tawon.
7 Ya hanat iyabulutmu ta minaynayun di pun'ap'apuwana ya atbohdi nan punwagah-mun hiya.
Ya hanat nanongnay pangipapto'mun hiya an gapuh nan ongal an pamhodmu.
8 Ta wan nanongnan ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios.
Ya ato' nadan imbaga' hi idawat'un he"a hi binigat.

Psalm 62

62

Hi Apu Dios Ya Ongal Di Abalinana Ya Ma'ule

Kantan David

1 Hi Apu Dios ya ammunay dinlo' hi mangihwang i ha''on.
2 Te hiya ya abuh han paddungnay nahamad an batun ihi"ugan.
Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.
3 Da'yun humihihiwon ha''on ya ngalngalam bahan tatawway pangatyun ha"on an ta'on on tigonyun nakapuya' an umata' hinan mun'apalu'ah an binattun alad.
4 Pohdonyu ahan nayyan ipababaa' hitun sa'ad'u.
Ta hiya nan amod on ayu munlayah an manu te mapmaphod di panapityu mu dee mannot an mun'idut di nomnomyu.
5 Mu hi Apu Dios damdamay pundinola' te hiya han bumoddang i ha"on.
6 Te hiya nimpe han mipaddung hi nahamad an batun ihi"ugan.
Ya hiyay mi'hanggah nadan binuhul'u ta adiya' ma'abak.

7 Ot hiya nimpey pundinola' hi mangihwang i ha"on te hiyay mangdat hi abalina' ta
mundongola' ya hiya nan nahamad hi ihi"uga'.
8 Ot da'yun i'iba ya maphod on hi Apu Dios di nanongnah pundinolan ta'u.
Ta hiyay pangibagan ta'uh nadan inomnoman ta'u te hiyay nahamad hi ihi"ugan ta'u.
9 An namin ta'un tatagu an nawotwot onu kadangyan ya nada"ul ta'uh panigona.
Te onha ikilu dita'u ot ma"id ha damot ta'u an umat ta'uh dibdib.
10 Ta hiya nan hanat adiyu pundinolan nadan kinadangyanyu.
Ya hanat adiyu pun'amlongan nadan kinulukulukyu onu inako'akoyu.
11 Te imbagan Apu Dios an alyonay hiya ya ammunay ongal di abalinana.
12 Ya alyon bon Apu Dios di munnananong di pamhodnah tatagu.
Ta ma"id ha bahhonan waday idatnah gunggunan di hinohha an mipu'un hinadan
ina'inatda.

Psalm 63

63

Hay Balol Di Pi'taguwan I Apu Dios

1 Apu Dios, he''ay dayawo' ya he''ay ma'ahhapul'uh tun nitaguwa' an umat hi
punhapul nan namaganan an luta hi liting.
2 Impatigom di a'atmun Dios hidih nan Templo ta tinigo' nan ongal an abalinam ya
nan anabaktum.
3 Ta hiya nan dayawon da'an ha"on te hanan munnananong an pamhodmu ya
nabalbalol mu hay nitaguwan.
4 Ot ad uwanin mataguwa' ya he"ay nanongnah dayawo'.
5 Ta mun'am'amlonga' an mangikankantah pundayaw'un he"a.
Te paddungnay nangana' hi maphod ta na"abhuga'.
6 Ta ta'on on hinan al'alo"a' hinan hilong on he"ay minonomnom.
7 Te he''ay bumanoddang i ha"on.
Ta hiya nan ikankanta' di amlong'u te madinola' hinan pangipapto'mun ha"on.
8 Ot he''ay nanongnah pundinola' te ongal nan abalinam an mangibaliw i ha"on.
9 Ta hanada'en ihikna ahan an mamaten ha"on ya dida otahan di mate ta eda middum
hi awadan nadan numpun'ate.
10 Te mun'a'atedah eda pi'gubatan ta pun'a'an di jakal di adolda.
11 Mu ha''on an patul ya pangabakona' i he''a Apu Dios ta hiya nan mun'am'amlonga'.
Te hanadan mangipa'annung hi imbagadan he"a ya diday nanongnan mangiday-
dayaw i he"a.
Mu hanada'e an e lumayalayah ya lo'tat ya ma"id ha pambalda.

Psalm 64

64

Hay Dasal Di Mumpaboddang

Kantan David An Midat Hinan Mangipangpanguluh Kanta

1 Apu Dios, donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
2 Ta adim iyabulut an ma'at i ha"on nan ninomnom nadan adi maphod di pangatdan
aton i ha"on.
3 Te matadom di panapitda an umat hinadan ispada onu pana.
4 Ya ta'on on ma"id ha bahul nan ohan tagu ya ma"id ha takutdan e manumtumbu' i
hiya an ta'on on bokon immannung ta pa"ihonday nitaguwana.
5 Ya munhimboboddangda ta ma'at nan adi maphod an nunhahappitanandan aton.
Ya alyonda bo udot di ta'on anuh onda atonhidi ot undan waha nanginnila i diyen
at'attonda.

6 Ta nagibbuh'en hinahapitda on alyonday,
Immannung an nala'ing ta'u te maphod hituwen nunhahapitan ta'u.
Ya immannung an nunhiglay abalinan nadan tatagun munnomnom hi adi maphod hi atonda.
7 Mu palpaliwanda ya panaon Apu Dios dida ta mun'ahugatanda ya mun'a'ateday udum.
8 Ta diday a'atan nadan hinannapitda ta diday madadag.
Ta hanada'en manigon dida ya munwigwigiwigda on nginihngihilanda dida.
9 Ta i diyen ma'at ya malmu mohpey takut di tatagu.
Te masda'awda i diyen aton Apu Dios ya eda mohpe ibanagbaggah diyen inatna.
10 Mu hanadan mangun'unud i Apu Dios ya mundinoldan hiya.
Ya diday mun'am'amlong an mundayaw i hiya.

Psalm 65

65

Hay Pundayawan Ya Punhanaan I Apu Dios

1 Da'min tatagum Apu Dios ya he"ay dayawonmih nan Templom hi ad Zion ya atonmi nadan imbagamin he"ah atonmi.
2 Ya he"ay pumpaboddangan di atagutaguh abobboble te donglom di dasalmi.
3 Ya ta'on on nunhiglay numbahulanmi ya pinakawan da'mi.
4 Ot mipa'amlong nadan pinto'mun tatagum te diday inayagam an e mundayaw hinan Templo an niyappit i he"a.
Ya dakol di maphod an mali'nami an mangipa'ong'ongngal hi pangulugmi ta atiganan winagahan da'mi.
5 Ya he"ay mangih'ihwang i da'mi te wa'et mumpahmo' ami i he"a ya nakaskasda'aw nan atom an bumoddang i da'mi.
Ta hiya nan wadaday nalpuh udum hi boble an mundinol i he"a.
6 Te innilami an he"ay nunlumuh nadan billid an gapuh nan ongal an abalinam
7 ya abalinam bon padinongon hanan bungug di dalluyun hinan baybay ya ta'on on hay ngalan di tataguh abobboble.
8 Ta wadaday tataguh abobboble an ahi masda'aw hinadan ato'atom ta gapu i dadiye ya it'itkukday pangikantadah am'amlongda.
9 Ya nunhiglay pangipadutu'muh tun luta te ipa'alim di udan ta madanuman tun luta ta humango nadan mitanom ya ta wan mangimbubbungada.
Ya ta wan malbong nadan wangwang.
10 Te impa'alim nimpey udan ta mahnong nadan luta ta nalakan humango nadan nitanom ya agaggah eda umongngalan.
11 Ta dumakol di ma'apit ta ta'on on idanay umayan on dakol bo ayay makan.
12 Ya ta'on on hinadan pumpastolan hinadan agge naboblayan ya hinadan nabillid ya tumabaday holo' ta dakol di pumpastolanda.
13 Ta hanadan pumpastolan ya ma'apnalan hi halun an umat hi kalnero ya hanada'en nundotalana ya ay na'abo'an hi wit onu barley.*
Ta tigtiggon'e ya ayda ahikakantah am'amlongda.

Psalm 66

66

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 An amin ta'un tataguh abobboble ya hanat itkuk ta'uy pundayaw ta'un Apu Dios.

---

* **65:13 65:13** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

2 Ta ikankanta ta'uy anabaktuna.
3 Ta alyon ta'un hiyay, Nakaskasda'aw nadan ato'atom Apu Dios an mangipatigoh nan ongal an abalinam ta hiya nan mundu''un nadan binuhulmun he''a an gapuh takutda.
4 Hanat an namin amin tataguh tun luta ya ikankantamiy pundayawmin he''a.
5 Ot hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios an iphodan ta'un tataguna.
6 Te nunhi''anona nan liting hinan baybay an mumbolah* ya hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un immagwat.
Ot hanat mun'am'amlong ta'u i dadiyen inatna.
7 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya hiyay mun'ap'apuh inggana.
Ya tigtiggonan namin di ma'ma'at hi abobboble.
Ot da'yun mungngohen hiya ya hanat adiyu ipatnan mi'hanggan hiya.
8 Ya hanat an namin ta'un tatagu ya itkuk ta'un mangikanta hi pundayaw ta'un hiya.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ta agge dita'u inabak hinadan binuhul ta'u.
10 Pinatna da'mi i he''a Apu Dios ta umat amih nan silber an nilutu ta namahmah.
11 Ya paddungnay tinawang da'mi ot ipahakbatmun da'mi han nunhiglan punli-gatanmi.
12 Te inyabulutmun inabak da'mih nadan binuhulmi ta na'abak ami ni' ta ay da'mi nun'igatin hinadan binuhulmi.
Ya paddungna boy nundalanon da'mi i ha apuy onu liting an umiyanud.
Mu ta'on mu ta athitun inyali da'mi ituwen boble an wadan namin di mahapulmi.
13 Ot tee an inyali' hitun Templo handidan imbaga' hi iyappit'u ta maghob an mi'nong i he''a
14 an hiya datuwe din imbaga' hidin maligligatana'.
15 Ot datuwen nipataban kalnero ya baka ya gulding ya i'nong'u ta maghob an mi'nong i he''a.
Ot hanat umipa'amlong i he''a nadan hunghungda.
16 Ot da'yun ibba' an mangun'unud i Apu Dios ya hanat donglonyu ta uhuho' nadan inat Apu Dios i ha''on.
17 Initkuk'un numpaboddang ya nangikantah punhanaa' i hiya.
18 Mu onha agge' imba''ag nadan numbahula' i hiya ot wan aggena dingngol di dasal'u.
19 Mu innila' an dingngolna nan dasal'u ot boddangana'.
20 Ot madayaw hi Apu Dios te dingngola' hidin numpahmo'a' i hiya ya munnananong nan pamhodnan ha''on.

Psalm 67

67

Hay Panginnilaan Hinan A'at Apu Dios

1 Dawatonmi bahan Apu Dios di homo'mu ya ulem ya punwagahmu i da'mi.
2 Ta wan innilaon di atagutaguh abobboble nan a'atmu ya nan ongal an abalinam an mangihwang hi tagu.
3 Ot maphodot on an namin di tagu ya dayawon da'a Apu Dios.
4 Ta an namin ami ya ikankantamiy pun'amlonganmi hinan nipto' an pangipanuhmu ya pangipapto'mu hi atagutaguh abobboble.
5 Ot hanat an namin di tataguh abobboble ya dayawon da'a.
6 Ta pumhod di itanommi ta dakol di apitonmi te wagahan da'mi i he''a Apu Dios.
7 Ta ta'on aya on hanadan tataguh abobboble ya he''ay dayawonda.

---

* **66:6 66:6** Nan baybay an mumbolah ya manu'eh mumbolah di tigona ya gapuh nan holo' an wadah nan dallomna ya nan panag an mumbolah hi pingngitna.

Psalm 68

68

Hay Kantan Nadan I Israel Hi Nangabakandah Gubat

1 Ot agam Apu Dios ta he"ay mi'hanggah nadan mi'buhul i he"a ta ma'abakda ta logmonday butik ta mun'iwakatda
2 ta umatdah nan ahuk an pun'iyaddib di dibdib onu kandela an lanaton di apuy.
Ot hanat athidiy ma'at hinadan tatagun adi maphod di pangatda.
3 Mu hanada'en tatagun umun'unud i he"a Apu Dios ya hanat diday umanam'amlong te wadawada'a an mumpapto' i dida.
4 Ot ikantaan ta'uh Apu Dios ta dayawon ta'u hiyan paddungnay nunlugan hi bugut.
Hiyay ap'apu ta'u ot hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya.
5 Te hiya an wahdih nan Templona ya hiyay paddungnay hi aman nadan nun'apuhig ya hiyay mangita'dog hinadan nun'abalu.
6 Te hiyay mangidadaan hi punhituwan nadan minomnoman an ma"id ha pamilyada.
Ya mun'am'amlong nadan nibalud te ibulusna dida.
Mu hanada'en mungngohen hiya ya ipiyena didah nan na'appudut an agge naboblayan.
7 Hidin impangulum Apu Dios nadan tatagum hi nalpuwandah ad Egypt hi nangi'wandah nan agge naboblayan
8 ya immalyog tun luta.
Ya nunhiglay udan te he"a an Dios an dayawonmin tinanud Israel ya nungkohop'ahdih nan billid an nungngadan hi Sinai.
9 Ya he"ay nangipa'alih udan ta na'udanan nadan namaganan an luta an indatmun da'min tatagum.
10 Ta hidiy nunhituwanmi ot gapuh amaphodmu ya impaphodmuy intanommi ta ta'on on nadan nun'awotwot ya waday itanudda.
11 Waday imbagan Apu Dios ot e pun'ipa'innilan nadan dakol an tinatagu.*
12 Ta pamaaggot mamtik nadan ap'apu an didah nadan tindaluda.
Ta hanada'en dakol an gina'uda an nuntataynandah nan nungkampuwanda ya ginogodwan nadan binabai.
13 Ta ta'on on hanadan mumpapto' hi kalnero ya nidattandah balitu' ya silber an paddungnay nahophopan di adoldah dinakolda ta umatdah nan palluma an nahophopan di adolda hi dutdutda.
14 Ya hidin inwakat nan ongal di abalinanan Dios nadan ap'apu ya umatdah nadan dalalluh nan billid an nungngadan hi Salmon.
15 Hanadan billid hi ad Basan ya nun'atatageda
16 ya paddungnay umamohdah nan nabillid hi ad Zion an pinto' Apu Dios hi punhituwana hi inggana.
17 Te hidin nungkohopan Apu Dios hidih nan nabillid hi ad Sinai ya immehdih nan Templo hi ad Zion an dakkodakkolday ni'uyug i hiyan nungkakalesa.
18 Ya hidin immeh Apu Dios hidih nan nabillid ya dakolday in'uyugnah balud.
Ya dakol di indat di tatagun ligaludan hiya an ta'on on hanadan mungngohen hiya on nangdatda.
Ya i diyen nabillid di ma'alih punhituwana.
19 Ot madayaw hi Apu Dios te abigabigat on hiyay bumodboddang i dita'u.
Ya hiyay mangih'ihwang i dita'u.

---

* **68:11 68:11** Hay alyon di udum ya dakol di binabain e nangipa'innila.

20 Te hiya an na'abbaktun Dios ya abalinanan mangipapto' ya mangihwang i dita'un tataguh ate.
21 Mu hanada'en mi'buhul i hiya an manginaynayun an mangat hinadan pumbahulan ya dadagona dida.
22 Ya alyon Apu Dios di, Hanada'en mi'buhul i da'yu an wahdi hi ad Basan ya amungo' dida ya ta'on on hanadan immeh nan dallom di baybay ya pada"alo' dida.
23 Ta dadago' dida ta punhinggogoppa'anyu bo ayay dalada ya inan nadan kahu dadiyen dalada.
24 Apu Dios an patulmi, nunhintigganmiy nabuloganyu hi nangipluyanyuhdih nan pundayawan i he"a
25 an impangulun nadan mumpungkanta ot mitnud nadan mumpagangoh hi harp ot ahi nadan mumpangilog an binabain mumpuntamburin.
26 Ya ikankantadan alyonday, Hanat dita'un tinanud Israel ya dayawon ta'uh Apu Dios. Ta hiyay dayawon ta'u hinadan a'am'amungan ta'u.
27 Teen impangulun nadan oh'ohhan† tinanudan Benjamin ot mitnud nadan ap'apun di tinanudan Judah ot ahi nadan ap'apun di tinanudan Sebulun ya nadan ap'apun di tinanudan Naptali.
28 Ot daan mot ipatigom bo i da'mih ad uwani Apu Dios nan ongal an abalinam an umat hidin namoddangam i da'mi.
29 Ya hay alpuwan di iboddangmu ya hinan Templom hi ad Jerusalem an pangiyayan di papatul hinadan idatdan he"a.
30 Ot hanat titilgom Apu Dios nadan tatagun mi'buhul i da'mi.
Ya ta'on on nadan tataguh udum hi boble an ayda atap an baka ya atbohdi nadan niblun i dida ta way atondan mumpada"ul ta idatda nadan pihhun bayad di buwisda.
Ya hanat pun'ipabtikmu nadan tatagun hay gubat di pohpohdonda ta wan mahihi"anda.
31 Ta lo'tat ya iyalin nadan ap'apun di i Egypt ya i Etiopia nadan idawatdan he"a an mundu"undan he"a.
32 Ot da'yun atagutaguh abobboble ya hanat ikanta ta'uy pundayaw ta'un Apu Dios
33 an hiya din nunlugan hinan bugut ot donglonyu an ay nunhiglan kidul di hapitna.
34 Ya hanat ipa'innila ta'u nan ongal an abalinanan mun'ap'apu i dita'un tinanud Israel ya ta'on on hi ad lagud ya mipatigo nan ongal an abalinana.
35 Ot hiya an ongal di abalinanan Dios ya nakaskasda'aw nadan atonahdih nan Templo ya hiyay mangipabikah i dita'un tataguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 69

69

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Dasal David

1 Apu Dios, hanat ihwanga' bahan te paddungna tayyay mun'altinga'.
2 Ta aya' tayya mun'ilunok hi ad dalom te ma"id ha pangigoppa'a'.
Ot mundatong'e mahan ya ma"id ha bahhonan maltinga'.
3 Ya nabaod mahan mo tayyay hapit'u ya namaganan di bagang'un humapihapit.
Ya mahakit mahan mo tayyay mata' an lumuwaluwa an mamannod hi em pamoddangan i ha"on.

† **68:27 68:27** Hay alyon di udum hinan oh'ohha ya udidiyan an tinanud Israel.

4 Hanadan humihiwon ha''on an ta'on on ma''id ha bahul'un dida ya indakdakolda
mu hay bilang di ibu''u.
Dakol di layah an ipabahuldan ha"on ta pinhoddan pulhon nadan wadan ha"on te
alyonday inala' anun dida mu hay immannung ya ma"id ha inala' i dida.
5 Ot he"a Apu Dios di nanginnilah nadan pungkapuya' ya ta'on on hanadan
numbahula'.
6 Mu ta'on on athidi ya adim bahan iyabulut an gapun ha''on ya mibabain nadan ibba'
an tinanud Israel an mundinol ya mundayaw i he''a an ongal di abalinanan
Dios.
7 Gapuh pangun'unuda' i he"a ya nunhigla tayyan pumilangata' hi pama'baindan
ha''on.
8 Ya namaag mo ahan tayya ya aya' hintaguwan hi pangat tudan i'iba' i ha''on.
9 Pohdo' an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan mahkit hi
punnomnoma' hi'on kumpulnay iyatana.
Ta hiya nan an namin nadan pihul di atagutagu i he"a Apu Dios ya madhu i ha"on.
10 Ya ta'on on hidin nun'ulata' hi numpada''ula' i he"a ya ona' ot bo pihulon i dida.
11 Ya atbohdih din nangilubunga' hi langgut ta pangipatigo' hi puntutuyuwa' hi
numbahula' mu ona' ot bo ngihngihilan i dida.
12 Ya ha"on di puntumbu' di tinatagu ya ha"on di ikanankantan nadan bumanutobb-
utong.
13 Ot hay dawato' damdaman he''a Apu Dios ya hanat boddangana'.
Ta gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga'.
14 Ta guyudona' hitun paddungnay nilunoka' ta adiya' bahan umed dalom.
Ta ihwanga' hinadan binuhul'u an paddungnay nangiloblob i ha"on hinan liting ta
adiya' bahan malting.
15 Ta adim bahan iyabulut an iyanuda' hinan dimmakol an liting onu maltinga' hinan
baybay.
Ta adiya' ni' mateh ad uwani.
16 Innila' an ongal di pamhodmu ya homo'mun ha"on ot daan mo bahan ta donglom
di dasal'u ta boddangngana'.
17 Ta adiya' bahan iwalong an baalmu ta tobalom di dasal'u te nunhigla tayyan
maligligatana'.
18 Ot agam bahan nimpe ta boddangana' ta ihwanga' hinadan binuhul'u.
19 Innilam an namin nadan binuhul'u ya innila' ot innilam nadan ina'inatda an
nama'bain i ha"on.
20 Ta gapuh nan pama'bainandan ha''on ya nunhiglan mahkit di nomnom'u.
Ya hihimlo' ha hummo' i ha''on mu ma''id.
Ya ma''id ni'mo ha umalih mangal'alubyag i ha''on.
21 Ya hidin na'agangana' ya han mumpait di indatdah ano'.
Ya hidin na''uwoha' ya han limmanun bayah di indatdah inumo'.
22 Ot hanat hinan a'am'amungandan munhahamul ya i diyey adadaganda.
23 Ta mapilokda ya mabakugdah inggana.
24 Ta ipatigom di bungotmun dida ta madadagda.
25 Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta wan mabaoy numpunhituwanda.
26 Te deen mamaondan paligaton ya tanumtumbu'on nadan dinusam.
27 Ot hanat adim ibahhon dusaon dida an gapuh nadan dakkodakkol an numbahu-
landa.
28 Ya hanat aanom di ngadanda hinan liblun nitudo'an di ngadan nadan mangun'unud
an mi'tagun he"a.

69:8 69:8 John 1:11 **69:9 69:9** John 2:17 **69:22 69:22-23** Roma 11:9-10 **69:26 69:26** Roma 15:3

29 Mu ha"on'e ya nunhigla tayya tun ligat an holholtapo' ot hanat boddangana' bahan
ta ihwanga'.
30 Ot ad uwani ya ikanta' di pundayaw'un Apu Dios ya punhanaa' i hiya.
31 Ya innila' an hituwen ato' ya umipa'amlong i hiya mu hanan mi'nong i hiya an
nahikon an baka.
32 Ot tigon'en nadan maligligatan hituwen ato' ya umamlongda.
Ya adina iwalong nadan mumpaboddang i hiya.
33 Te hi Apu Dios ya donglonay dasal nadan nun'awotwot ya adi minaynayun an
minganuyda.
Ya adina linglingon nadan tatagunan nun'ibalud.
34 Ot dita'un namin an wahtun luta ya ta'on on nadan wah ad abunyan ya an namin
nadan wah nan baybay ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
35 Te hi Apu Dios ya ipapto'nah ad Jerusalem ya ipaphodna nadan udum an nun'apa"ih
an bobleh ad Judah ta pumboblayan nadan tataguna.
36 Ta boltanon nadan holag nadan baalna an mangun'unud i hiya ta diday malinggop
an munhituhdi.

Psalm 70

70

Hay Dasal Di Mumpaboddang I Apu Dios

Intudo' David

1 Hanat boddangana' bahan Apu Dios hi ad uwani ta mihwanga'.
2 Ya hanat ulawom hanadan amod on mamate i ha"on ta ma"id ha pot'ondah atonda
ta ma'abakda ta mibabainda.
3 Ya hanat athidi boy ma'at hinadan manildilah i ha"on ta mibabainda pibo.
4 Mu an namin amin mundayaw i he"a ya hanat mipa'amlong ami.
Ya an namin amin inihwangmu ya hanat inaynayunmin alyon di, Madayaw hi Apu
Dios.
5 Ot ta'on on athitun ahohomo'a' te ma'ma"idana' ya kimmapuy mo teey adol'u mu
hanat adiya' bahan inganuy i he"a Apu Dios.
Te he"a ya abuh han mabalin an bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Ot hanat boddangana' bahan.

Psalm 71

71

Hay Dasal Di Ohan Mun'a'amamma

1 He"a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abaka'
ta adiya' mibabain.
2 Ot he"a an nipto' di pangatna ya donglom bahan di dasal'u ta boddangana' ta
mihwanga'.
3 Te he"a nimpey paddungnay doplah an e' ihi"ugan ya he"a nan paddungnay
nahamad an binattun alad an manandi i ha"on.
4 Ot hanat ihwanga' hinadan mun'abubungot ya adi maphod di pangatda.
5 Te nihipun hi a'unga' ya he"a tuwali an na'abbaktun Dios di nangidinla' hi nitaguwa'.
6 Ya nihipun tuwalih din awada' hi putun ina ya he"ay nangipanapto' i ha"on.
Ta hiya nan he"ay dayawo' hi inggana.
7 Ta hantun nitaguwa' di pangiyunnudan di udum te tinitinigoda an he"ay nangi-
panapto' i ha"on.*

* **71:7 71:7** Hay alyon di udum ya tumakutda an gapuh nadan tintinnigodan na'at i ha"on.

8 Ta hiya nan abigabigat ya he"ay daydayawo' ya hay amaphodmu ya anabaktum di haphapito'.
9 Ot hanat adiya' bahan iwalong hi ad uwanin na'amammaa' ya kimmapuya'.
10 Te nadan binuhul'u ya hanahapitonda hi'on nganney atondan mamate i ha"on.
11 Te alyonday ingnganuya' mo anun he"a Apu Dios ta hiya nan tiliwona' anu ot ma"id ha bumoddang i ha"on.
12 Ot hanat adiya' bahan taynan Apu Dios ya immali'aot ta boddangana'.
13 Ta hanadan ihikna an mamate i ha"on ya diday ma'abak ta madadagda ta mibabainda.
14 Mu ha''on'e ya nanongnan mundinola' i he"a ta hiya nan iyal'ala' an mundayaw i he''a.
15 Ta ma"id ha dindinong'un mangibanagbaggah amaphodmu ya nadan atom an mangihwang hi tatagu an ta'on on dakol nadan adi' ma'awatan hinan a'atmu.
16 Ot dayawon da'a an na'abbaktun Dios.
Ya ipa'innila' nadan dakol an maphod an ina'inatmu ta atiganan nipto' di pangatmu te ma"id ha udum hi umat i he"a.
17 Nihipun hi a'unga' ya intudduwana' i he"a ta hiya nan inaynayun'un mangipa'in'innilah a'atmu.
18 Ot hanat adiya' bahan iwalong Apu Dios an ta'on ona' ma'amamma ta ma'ubanana' ta way ato' an mangibagah nan ongal an abalinam hinadan mun'atanudan.
19 Hanan ongal an abalinam ya amaphodmu Apu Dios ya adi malukud an umat hi dinawwin di ad lagud.
Ya ma"id ha udum hi umat i he"a.
20 Ot ta'on hi inyabulutmuy dakol an nunligata' mu madinola' damdama an paphodom di nitaguwa' ta ta'on ona' mun'atte'atte ni' mu aggem inyabulut an mateya'.
21 Ya innila' an alubyagona' ya boddangana' ta mundongola' bo an umat handi.
22 Ot dayawon da'a an ma"aphod an Dios an dayawonmin tinanud Israel.
Te ma''id ha ibbahom hinadan ibagam.
Ot hinan pangikantaa' hi amaphodmu ya ipagangoh'u nan lira ya harp.
23 Ya olto' an mangikanta hi pundayaw'un he"a te he"ay nangihwang i ha"on.
24 Ta adi' idinong an mangipa'in'innilah amaphod di pangatmu.
Te hanadan ihikna an mamaten ha"on ya nibabaindah nangatmu te pamaag ya aggeda innilay atonda.

Psalm 72

72

Hay Dasal Hinan Patul

Kantan David

1 Dawato' Apu Dios an itudduwam nan patulmi hi atonan mangipanuh i da'min tataguna an miyunnudan hinan maphod an pangatmu.
2 Ta wan maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu i da'min tataguna an namamah nadan mahmo' an tatagu.
3 Ta wan pumhod an namin di itamumi ta atiganan maphod ya nipto' di pangat nan patulmi.
4 Te boddangana nadan maligatan ya nadan nun'awotwot.
Ya dusaona nadan tatagun mamalpaligat hi ibbada.
5 Ya hanat minaynayun di pun'ap'apuwana ya nadan tanudana* an umat hi panginaynayunan nan algo ya bulan an dumilag.

* **72:5 72:5** Hay alyon di udum ya hi Apu Dios ya minaynayun di pun'ap'apuwana.

6 Ta nan maphod an pangipapto'na ya umat hinan udan an ipaphodna nadan nitanom.
7 Ta minaynayun di pumhodan di nitaguwan nadan tatagunan maphod di pangatda an umat hi panginaynayunan di bulan an dumilag.
8 Ya hanat hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan namangulun baybay ta ingganah nan oha bon baybay.
Ya mihipun boh nan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan pogpog tun luta.
9 Ta ta'on on hanadan nunhituh nadan na'appudut an boble ya mundu''undan hiya.
Ya ta'on on hanadan mi'buhul i hiya ya munlu'bubdah hinangngabna.
10 Ya ta'on on hanadan patul hi ad Tarsis ya hinadan nun'idawwin boble ya iyaliday buwisda an idatdah nan patulmi.
Ya ta'on on hanadan patul nadan i Sheba ya i Seba ya iyaliday idatdan hiya.
11 Ta an namin di apatupatul ya mundu''undan hiya.
Ya an naminday tataguh abobboble ya munhilbidan hiya.
12 Te hanan patulmi ya boddangana nimpe nadan nun'awotwot an mumpahmo' ya nadan mapalpaligat an ma"id ha bumoddang i dida.
13 Te ongal di homo'nah nadan ma"id ha abalinanda ya ihwangna didah ate.
14 Te nabalol i hiyay nitaguwanda ta hiya nan ihwangna didah eda apalpaligatan.
15 Ot hanat madukdukkey pi'taguwan nan patulmi.
Ya hanat minaynayun an midasdasalan ta minaynayun di punwagah Apu Dios i hiya.
Ya hanat midattan hinan balitu' an nalpuh ad Seba.
16 Ya hanat pumhod di nitanom ta paddungnay ma'apnalan nadan nabillid hinadan wit ya barley.
Ya mangimbubbungada ta umatdah nadan kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
Ya hanat dumakolday tatagu ta umatdah nadan mapmaphod an holo' hinan pumpastolan.
17 Ya hanat minaynayun an mundongol hidiyen patul ta umat hinan algo an minaynayun di binangna.
Ya hanat mawagahanday tataguh abobboble an gapu i hiya ta wan ta'on on dida ya pemanandah diyen patul.
18 Madayaw hi Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel.
Te hiya han mabalin an mangat hi nakaskasda'aw.
19 Ot dayawon ta'uh Apu Dios hi ingga'inggana.
Ya hanat mipatigoh abobboble nan anabaktunan Dios.
Amen. Amen.
20 Hiyah tuwey ma'udin dasal David an imbabalen Jesse.

Psalm 73

73

Hanan Amaphod Di Pangat Apu Dios

1 Immannung an hi Apu Dios ya maphod di pangatna i dita'un tinanud Israel an namamah nadan mangiyohhah pangulugdan hiya.
2 Mu wada ni' han innang ta ma'aan di pangulug'u
3 te nalmuy amoh'uh nadan munlattuwag an tatagu.
Te tigtiggo' ya dida otahan an adi maphod di pangatday kumadkadangyan.
4 Ya ma"id ha inomnomanda ya ma"id ha ligat hi holholtaponda ta nanongna an mabikahda.
5 Ta adida umat hinadan udum an maligligatan ya dakol di holholtaponda.

6 Ta hiya nan ma'attigoy punlattuwaganda ya hay bungot di nun'onan hi nomnomda
ta hay bumahbah hi ibbaday ato'atonda.
7 Ya gapu ta kimmadangyanda ya dakol di adi maphod hi nomnomondah atondah
ibbadan tagu.*
8 Ta nunhiglay pamihuldah tatagu.
Ya nangatuy panigodah adolda ta hiya nan hay punnomnomda ya mabalin an
kumpulnay atondan mamalpaligat hi ibbadan tagu.
9 Ta ta'on udot on hi Apu Dios on pihulonda ya pamaaggon mandalonday tatagu.
10 Ta hiya nan ta'on on hanadan ibba' an tatagun Apu Dios ya patiyonda ya unudonda
nadan ibagada.
11 Ya alyonda udot bo di, Ta'omman anu ot undan innilan nan na'abbaktun Dios
hidiyen at'attonda.
12 Mu ta'on on athidi nimpey a'atda ya dida otahan di kumadkadangyan ya malinggop
di nitaguwanda.
13 Ta hiya nan hay punnomnom'u mo ya ma"id ha hilbin di nangata' hi maphod ya
hay nangidinonga' hi pumbahulan.
14 Te tanganu on adi umaan di punholholtapa' hi abigabigat.
15 Mu hanan athidin pangali tatawwa ya nihalla te bokon athidiy punnomnom di
imbabalen Apu Dios.
16 Ya nomnomnomo"e datuwen ma'ma'at ya adi' ma'awatan.
17 Mu hidin immaya' hidih nan Templo ya i diyey nanginnilaa' hinan ma'at hinadan
adi maphod di pangatda.
18 Ta innila' Apu Dios an paddungnay iyem dida i ha nalumuyan an doplah ta
hingkitangan ya magahdat mateda.
19 Ta atatakut hidiyen ma'at i dida te mamingpinghandan mama"id.
20 Ta hin'omtang ya ma"idda an umat i ha ininop an hinan pangigibo'an ya ma''id.
21 Mu hidin agge' ni' innilan athidiy a'atna ya mahakit di nomnom'u
22 an umata' hinan animal an ma"id ha nomnomna te adi' ma'awatan di a'atmu Apu
Dios.
23 Mu maphod ta he"ay namnamdon i ha"on ta nanongnan impapto'a' i he"a.
24 Ya hanadan tugunmu Apu Dios di nangitudduh nipto' hi ato' ot innila' an udum hi
algo ya maphod di ibagam i ha"on hi umaliya' hinah awadam.
25 Ot hi'on he"ay mumpapto' i ha"on ya ma"id ha udum hi gamgama' hi ad abunyan
onu hitun luta.
26 Ot ta'on on kumapuy di adol'u ya nomnom'u ya he"ay mangipabikah i ha"on hi
inggana.
27 Mu nunhiglay ahi ma'at hinadan adi umun'unud i he"a te mihi"andan he"a hi
inggana.
28 Mu ha"on'e ya pohdo' an umunud i he"a te he"an na'abbaktun Dios di paddungnay
ihi''uga'.
Ya pinhod'un e ipa'in'innila nadan ina'inatmu.

Psalm 74

74

Hay Dasal Hi Ihwangan Di Boble

1 Tanganu on da'mi bahan tatawwa ingnganuy i he''a Apu Dios hi inggana?
Undan minaynayun di bungotmun da'min tatagum?

---

* **73:7 73:7** Hay alyon di udum ya nan adi maphod an hapitonda ya hidiyey mangipa'innilah nan adi maphod an wah nomnomda.

2 Hanat nomnomon da'min pinilim hi tatagum an da'mi din inihwangmuh din nihbutanmi.
Ya hanat nomnomom bahan nan pinilim hi boblem an wahnan nabillid an ad Zion.
3 Te tigom'ey na'at hinan Templo an nadnen dinadag nadan binuhulmi.
4 Hidin hinunggopandah nan Templo ya mun'ingaldah amlongda ot ipato'dahdi nan bandelada ta pangipatigoda an nangabakda.
5 Ot punwatokda nadan wahdi an ayda munlongoh kayiw.
6 Ya ta'on on nadan nun'a'alkusan an ni'oddah hinadan dingding on nunwatokda.
7 Ot pu'ulanda ta na"agbun namin nan Templo.
Ta gapu i diyen inatda ya mibilang moh nalugit hidiyen pundayawan i he"a.
8 Pinhoddan pa'dadaggon da'mi ta hiya nan pinu'ulanda nadan pundayawanmi i he"a ituwen boble.
9 Ta ma"id mo ha uggan ma'at hi milagro ta ipatigan di abalinam.
Ya ma"id ha nabatih nadan propeta ta ma"id ha panginnilaanmi hi'on anuud di apogpogan datuwen ma'ma'at.
10 Ot hi anuud di pangipadinongam hi pamihupihulan nadan binuhulmin he"a?
Undan iyabulutmu an panihpihullon da'ah inggana?
11 Daan mot ipatigom nan ongal an abalinam ta dadagom dida?
12 Nihipun hidin kanaman ya he"an Dios di ap'apumi an bimmanoddang ya nangihwa'ihwang i da'mi
13 an umat hidin nunhi"anom nan liting hidih nan baybay an gapuh nan ongal an abalinam ta nangi'wan nadan tatagum.
Ya pinatem nadan atatakut an animal hinan baybay
14 an gimmi'mu nadan ulun nan ma'alih lebiatan.
Ot ipa'anmuy adolnah nadan animal hidih nan agge naboblayan.
15 Ya he"ay nangipatuluh liting hinadan ulih ya wa"el.
Ya he"a boy nuntudu' hinadan o"ongal an wangwang.
16 Ya he"ay nunlumuh nan algo ya bulan ta waday mapatal ya hilong.
17 Ya he"a boy nangiyammah pogpog hitun luta ot lumuwom boy tiyalgo ya lowang.
18 Mu hanat nomnomnomom Apu Dios an ngihngihilan da'a ya panihpihhullon da'a hinadan paddungnay ma"id ha nomnomdan binuhulmi.
19 Da'min tatagum ya nakapuy ami an umat amih nan palluma.
Ot hanat ihwang da'mi bahan hinadan mun'abubungot an binuhulmi an mamalpaligat i da'mi.
20 Ya hanat nomnomnomom nan imbagam i da'mi.
Te pamaag tayya on papatte ya dakol nadan udum an adi maphod an ma'ma'at hitun boblemi.
21 Ot hanat adim bahan iyabulut an ma'abak ami ta mibabain ami ta wan dayawon da'an da'mi an nawotwot an mapalpaligat.
22 Ot agam ta ipatigom hinadan paddungnay ma"id ha nomnomdan binuhulmi an he"a an Dios ya nipto' di pangatmu.
Te aay an onda'a ngohngohayyon hi abigabigat.
23 Hanat nomnomnomom nan pangapangalidan he"a te nunhiglan it'itkukday pungngohedan he"a.

Psalm 75

75

Hi Apu Dios Di Munhumalyah Atagutagu

1 Ongal di punhanaanmi i he"a Apu Dios ta hiya nan emi ibanagbagga nan anabaktum ya hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu.

2 Inalim di, Waday gina"un'un algo an punhumalyaa' hi atagutagu.
Ya nipto' di ato' an munhumalya.
3 Te umat hinan alyog an ta'on on umalyog ta miwagot an namin di wahtun luta mu punnanongo' damdama nan nigopnadan tun luta.
4 Ot ibaga' i da'yun adi maphod di pangatna an hanat idinongyun munlattuwag.
5 Ya hanat adiyu alyon hi da'yuy ustu te undan nabakbaktu ayu mu ha"on.
6 Umman nan munhumalyah tagu ya adi malpuh nan agge naboblayan onu hinan tuluwan di algo onu hinan alimuhan di algo.
7 Hi Apu Dios ya ammunay mangibaga hi'on numbahul onu agge numbahul nan ohan tagu.
8 Hay bungotna ya nipaddung hinan basu an napnuh na"apgot an bayah an ihiitna ta an namin nadan adi maphod di pangatda ya uminumda i diyen bayah ta ingganah inumondan namin.
9 Mu ha''on'e ya inaynayun'u an e ipa'innila nan a'at Apu Dios.
Ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an dayawonmin tinanud Israel
10 Te alyon Apu Dios di, Pogpogo' di punlattuwagan nadan adi maphod di pangatda.
Mu hanada'en umun'unud i ha"on ya udma' di abalinanda.

Psalm 76

76

Ma"id Ha Mabalin Hi Pa'a"abak I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya nundongol hi ad Judah ya hi an namin an bobleh ad Israel te hiyay dayawonda.
2 Ya hay ma'alih nunhituwana ya hi ad Zion hidih ad Jerusalem.*
3 Hidiy numpamutunganah nadan panan nadan binuhulna ya hidiy numpama''ihanah nadan hapiyoda ya ispadada ya an namin nadan almasda.
4 Nunhiglay binangmu Apu Dios hidin mundaydayyu'a hi nalpuwam hinadan billid hi em ni'gubatan hinadan binuhulmu.†
5 Ya inabakmu nadan nun'atulid an titindalu.
Ta nun'a'ateda ot pun'alami nadan nun'abalol an wadan dida ta ma"id ha hilbin di bikahda ya tulidda.
6 Te he"a an Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya ammunay himmapitam hinadan binuhulmu ya nun'a'ate nadan numpuntakkeh kabayu ya ta'on on nadan kabayuda.
7 Ot immannung an he''a ya ammunay mataktan te wa'et bimmungot'a ya ma"id ha mabalin hi mi'hanggan he"a.
8 Hinah nan awadam hi ad abunyan ya impa'innilam di punhumalyam hi tataguh tun luta ta pamaag ya mano''oldah takutda
9 hidin inhipunmun munhumalya ta wan ihwangmu nadan mapalpaligat.
10 Ta gapuh pangipatigam hi bungotmuh nadan tatagu ya mumpada"ulda ta dayawon da'a.
Ya ta'on on hanadan agge ni'inya'ateh gubat ya mumpada"uldan he"a.
11 Ot da'yun waday insapatanan Apu Dios hi atona ya hanat ipa'annungyu.
Ya ta'on on da'yun wahnan nunlini''odan tun boblemi ya hanat iyaliyu damdama nadan pohdonyun idat i hiya an madayaw ya mataktan an Dios.
12 Te hiya an Dios ya abalinana an pogpogon di abalinan nadan munlattuwag an ap'apu ya abalinanan patakuton nadan nundongol an patul hi abobboble.

Psalm 77

* **76:2 76:2** Nan ho'dod an ngadan di ad Jerusalem ya hi ad Salem. † **76:4 76:4** Hay alyon di udum ya nunhiglay binangmu Apu Dios mu nadan mun'aphod an billid.

77

Hay Mangalubyag Hinadan Minomnoman

1 Numpahpahmo'a' an mumpaboddang i Apu Dios ta alinah donglongnay dasal'u.
2 Te hidin nunhiglay punligata' ya hiyay numpahmo'a' an inlablabi' an nangitaggeh ta'le' an nundasal mu hiyah diyen aggeya' binoddangan i hiya.
3 Ta hiya nan wa'et nomnomnomo' hi Apu Dios on namaman mahkit di nomnom'u te ma"id mo ha namnama'.
4 Ta alyo' di, Gapu i he"a Apu Dios ya adi umaliy inlo"u ta ona' on ma'ab'abulidu ta ta'on moh on ha e' humapitan on humigaa'.
5 Te mipanpanomnom hanadan na'na'at hidin nalana"uh an tawon
6 hi immanam'amlonga' an nungkantah nan hilong ot alyo' hi adol'u di,
7 On adi da'mi nin mo hom'on i Apu Dios ta inganuy da'mih inggana.
8 Ya ma"id nin mo ha naminhodnan da'mi ta adina mo ipa'annung nadan imbaganah atona.
9 Ya gapu nin moh bungotna ya adi da'mi mo hom'on.
10 Ot alyo' di, Mahakit ahan hi nomnom'u i he"an na'abbaktun Dios te nahukkatan di pangibilangmun da'mi ta adi da'mi mo ipapto' i he"a.
11 Mipanpanomnom i ha"on nadan milagro an ina'inatmuh din nadne.
12 Ya minonomnom i ha"on dadiyeh inggana.
13 Ma"id ha udum hi umat i he"a Apu Dios te nipto' di pangatmu.
14 Te he"a ya abuh di waday abalinana an mangat hi milagro ta impatigom hi atagutagu datuwen ongal an abalinam.
15 Te inihwangmu nadan tatagum an tinanud Joseph an holag Jacob.
16 Hidin wada'a Apu Dios ya mungkibyayong nan baybay an paddungnay tagun munggagayonggong hi takutna hidin tinigo da'a.
17 Ya nunhigla han udan ya mungkikidul ya mungkikilat.
18 Ta hana'en kidul ya umat hi bungug di dakol an kalesan e mi'gubat an miwagot tun lutah pangatda.
Ya mabinangan tun luta hi pangat nadan kilat.
19 Ya inagwatmu nan nidallom an baybay an ini'wam hinan tu'yap nan dalluyun mu ma"id ha nanigoh gatinmu.
20 Impangulum nadan tatagum an umatdah kalnero ya pinilim da Moses i Aaron ta paddungnay diday mangipastol i dida.

Psalm 78

78

Hay Inat Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Da'yun i'iba, hanat igongahanyu tudan ituddu' i da'yu.
2 Te ipa"el'un namin di panuddu' ta wan ma'innilaanyu nadan agge nipa'innilah din kanaman.
3 Datuwe ya dingngol ta'u tuwali i handidan a'ammod ta'uh din nadne.
4 Ot hanat ipa'innila ta'u pibo datuwe hinadan i'imbabale ta'u ta wan ma'innilaanda nan ongal an abalinan Apu Dios ta wan ta'on on dida ya hiyay dayawonda.
5 Hi Apu Dios ya impa'innilana nadan tuguna i handidan a'ammod ta'u an holag Jacob an nunhituh ad Israel.
Ot ibaganan dida an mahapul an itudduda damdama datuwe hinadan tanudanda
6 ta wan innilaonda.
Ta hiya bo damdamay intuddudah nadan tanudanda.
7 Ta wan hi Apu Dios di pundinolanda ya un'unudonda nadan tuguna ya ta wan adida linglingon nadan milagro an ina'inat Apu Dios.

8 Ta adida iyunnudan i handidan a'ammod ta'u an nginhedah Apu Dios ta aggeda inunud nadan tuguna ya bokon hiyay nundinolanda.
9 Ta umatdah didan tindalun nadan tinanud Epraim an manu te napongdah pana mu hidin nadatngan di gubat ya binumtikda.
10 Athidiy na'at i handidan a'ammod ta'u te imbahhoda nan imbagan Apu Dios hi atonda te aggeda inunud nadan tuguna.
11 Ya lininglingda nadan ina'inatnan milagro an iphodanda
12 an umat hinan inatna hi ad Soan an ohan bobleh ad Egypt an nunhintiggan handidan a'ammod ta'u
13 an nunhi''anona nan liting hinan baybay ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un immagwat.
14 Ya hidin dimmanallanananda ya wada han bugut an nangipangpangulun dida ya wa'et nahdom ya mumbalin hidiyeh apuy ta patalana nan awonda.
15 Ya dinoltakna nan doplah ta bimmudduh di liting ta waday ininumdahdih nan agge naboblayan.
16 Ya hidiyen liting an nalpuh nan doplah ya umat hi dinakol di liting hinan wa''el.
17 Mu ta'on on athidi ya ondaot inyal'alan nginhe nan na'abbaktun Dios hidih nan agge naboblayan.
18 Ya inattadan pinanatnah Apu Dios hi'on abalinanan mangidat hinadan pinhoddan anon.
19 Ta adi ahan maphod di nangalidan hiya an alyonday,
On abalinana nin an mamangan i dita'uh tun agge naboblayan?
20 Manu te dinoltakna nan doplah ot tumuluy liting an ay wa''el.
Mu undan nin abalinanan mangdat i dita'u hi makan an umat hi tinapay ya dotag.
21 Ta hidin dingngol Apu Dios hidiyen inalida ya nunhiglay bungotna i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel.
22 Te ma"id ha dinoldan hiya ta hiya nan adida patiyon an abalinan Apu Dios an mangihwang i dida.
23 Mu ta'on on athidi ya imbagana damdamah ad abunyan ta paddungnay niluwat
24 ot mun'a'agah an ay udan di mana an nalpuh ad abunyan
25 ta dakkodakkol di mana hi indatnan anonda an datuwe nan anon di anghel Apu Dios.
26 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya impa'alina nan tuyup ot ipa'enah awadanda
27 ta nadlunday hamutihdih nan awadanda an umatdah panag an immapnal hinan pingngit di baybay.
28 Te numpungkohopdah nunlini"odan nadan nun'allunganda.
29 Ta indatna nadan pohdon ahan nadan tatagun anon ta nun'a'anda ta ingganah nun'a'apnekda.
30 Mu hidin nanongnan nun'akamelanda
31 ya impatigon Apu Dios di bungotnan dida.
Ta numpatena nadan mumpangilog an linala'in mun'abikah an tinanud Israel.
32 Mu ta'on hi athidiy na'at ya inyal'alan nadan nabatin numbahul.
Ya ta'on on dakol di milagron inat Apu Dios ya adida patiyon an hiyay nangat i datuwe.
33 Ta hiya mo nan pininghan Apu Dios an pinate dida ta atatakut hidiyen inatnan dida.
34 Ta wa'et waday athidih inat Apu Dios i dida on nuntutuyuda mohpe nadan nabati hi numbahulanda ya dumasadasalda mohpen hiya.
35 Ya nomnomnomda mohpe an hiya nan na'abbaktun Dios an paddungnay ihi"uganda ya hiyay mangihwang i dida.
36 Mu aggahda damdama te onda ilaylayahhan hi Apu Dios
37 te aggeda inyohhan hiyay pundinolda ya imbahhoda nadan imbaganah atonda.

38 Mu ta'on boh on athidi ya himmo'na dida ta pinakawanay bahulda ta aggena
dinadag didan namin.
Ya numpi'atnay nangipabungotanda i hiya mu ona on inukmun di bungotnan dida.
39 Te innilanan taguda ya abuh an umatdah nan tuyup an nala''uh'e ya ma"id mo.
40 Mu numpidakol di nungngohayandan Apu Dios ta hiyah diye nan mahkit di
nomnomnan dida hidin awadandah nan agge naboblayan.
41 Ta agaggaon pinatnada nan ulen Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
42 Adida nomnomon an hiya ya ongal di abalinana ya ta'on on hay nangihwanganan
dida hinadan namalpaligat i dida ya adida nomnomon
43 an ta'on on dakol di tinigodah inatnan milagro hi awadandah ad Soan hidih ad
Egypt.
44 Ta numbalinona nadan liting hinadan wangwang ya wa"el hi dala ta adi mabalin
hi inumon nadan i Egypt.
45 Ya impa'alinay dakkodakkol an lalog ya bakbak ta immalinhawangda ta maligatan
nadan i Egypt.
46 Ya impa'ana bon namin di intanomda hinadan dakkodakkol an dudun.
47 Ya impa'alinay dakkodakkol an dalallu ta nun'a'ate nadan intanomdan greyp ya fig.
48 Ya ta'on on hanadan baka ya kalneroda ya nun'a'atedah nangat di dalallu ya kilat.
49 Ya gapuh nan nunhiglan bungotnan dida ya intuda'nay dakkodakkol an pumapaten
anghel.
50 Ta dakolday nun'a'ate hi nangat han dogoh an pistin di tagu.
51 Ta nun'a'atedan namin nadan linala'in panguluwan an imbabalen nadan tinanudan
Ham an i Egypt.
52 Ot ahi mohpe ikak Apu Dios nadan tataguna an a'ammod ta'u ta tinaynandah ad
Egypt ot ipanguluna didah nan agge naboblayan.
53 Ot ipappapto'na dida ta malinggopda mu hanada'en binuhuldan namdug i dida ya
nun'a'altingdah nan baybay.
54 Ot iyena didah nan nun'abillid an boble an niyappit i hiya an ongal di abalinanan
Dios te inabakna nadan nunhituhdi.
55 Ya impa'aana mo tuwali nadan nunhituhdi ta handidan a'ammod ta'un tinanud
Israel di nihukkat an nunhituhdi.
Ta nunggogodwa"anda nadan lutada ya diday nunhituh nadan baleda.
56 Mu ta'on on athidiy inatnan dida ya apyanan nginheda nan na'abbaktun Dios an
aggeda inunud nadan tuguna.
57 Ta umatda i handidan a'ammodda an mungngoheda ta ma"id ha dinol i dida te
umatdah nan nayaku an papan di pana.
58 Te nangapyadah pundayawanda hinadan umat hi bulul ot dadiyey dayawonda.
Ta hiya nan impabungotdah Apu Dios.
59 Ta gapu i diyen inatda ya namingpinghan an inwalong Apu Dios handidan a'ammod
ta'un tinanud Israel.
60 Ot inganuyna mo bo nan tabernakel an niha"adana ni' hi ad Siloh hidin ni'hituwana
i dida.
61 Ot iyabulutnan ibtik nadan binuhulda nan Kahun an nittuwan nan Hapitna an
mangipatigoh nan ongal an abalinana ya amaphodna.
62 Ya gapuh bungotna i handidan a'ammod ta'un tataguna ya nun'ipapatena didah
nadan binuhulda.
63 Ta nun'a'ate nadan imbabaledan mumpangilog an linala'i ta ma"id ha iyahawan
nadan imbabaledan mumpangilog an binabai.
64 Ya ta'on on nadan papadi ya ni'impapateda dida mu agge imbaluwan nadan
ahawada dida te ta'on on dida ya pinalpaligatda dida.
65 Mu lo'tat ya paddungnay inggibo' Apu Dios ta umat i ha immaligwah an nabutong.

66 Ot pumpudugna nadan binuhulna ta nun'iwakatda ta nihipun i diye ya nibabaindah inggana.
67 Ya bokon mo hidih nan boblen nadan holag Epraim an tinanud Joseph di pinto'nah iha"adana.
68 Te ha moy pinto'na ya nan boblen nadan tinanud Judah hidih nan nabillid hi ad Zion an pinpinhodna.
69 Ta hidiy nangipata'doganah nan Templo ta umat i ha billid an munnanannong hinan inumbunanah nan lutah inggana.
70 Ya pinto'nah apu ta'un hi David hi baalna hidin awadanah nan pumpastolanah kalnero.
71 Ot pumbalinonah patul ta hiyay nangipapto' hinadan a'ammod ta'un tinanud Israel.
72 Ya nala'ing handin hi apu ta'un hi David te nipto' di inatnan nangipapto' i handidan a'ammod ta'u.

Psalm 79

79

Hay Dasal Nadan I Israel Hidin Na'abakdah Gubat

1 Apu Dios, hinggop nadan binuhulmu an nalpuh udum hi boble tun ad Jerusalem an ibilangmuh boblem ta nunhiglay ena nadadagan hi nangatda.
Ya nalgom di inatdahdih nan Templo ta nibilang moh nalugit hidiyen niyappit i he"a.
2 Ya awagillang nadan numpatedan ibbamin tatagum ta nun'a'an di hamuti ya nadan atap an animal di adolda.
3 Ya dimmuluy di daladah nan bobleh ad Jerusalem.
Ya ma"id ha e mangilubu' i dida.*
4 Ta dildilahon da'mi on nginihngihilan da'mih nadan nunhituh nunlini"odanmi.
5 Ot undan ahan tatawwa ingganah ad uwani Apu Dios ya nunhiglan ay dumalang di bungotmun da'mi?
6 Daan mot hanadan wah udum hi boble an adi umunud ya adi mundayaw i he"a di pangipahdaam hi bungotmu.
7 Te aay an numpateda nadan ibbamin tatagum an tinanud Jacob ya dinadagda nan numboblayanmi.
8 Apu Dios, hanat adim bahan ibohol i da'mi nadan numbahulan handidan a'ammodmi.
Ta hom'on da'mi bahan te ma"id mahan mo tayya ha namnamami.
9 Boddangan da'mi bahan ta ihwang da'mi.
Ya pakawanon da'mih nadan numbahulanmi.
Ot i naen atom ya dayawon da'a hinadan tataguh udum hi boble.
10 Ta adida alyon di, Daan boy aton nan Dios da.
Ot agam bahan ta ipatigom i da'miy pangi'awitam hinadan ibbamin pinaten nadan binuhulmi.
11 Ya hanat donglom bahan di palak nadan ibbamin nibalud ta ihwangmu dida an gapuh nan ongal an abalinam te tuwen madatngan nan eda atayan.
12 Ya hanat mumpipituy pangiballohmu hi nama'bainan nadan binuhulmun he"a Apu Dios.
13 Ta wan da'min tatagum an paddungnay kalnerom ya dayawon da'ah ingga'inggana.

Psalm 80

80

Hay Midasal Hi Ipaphodan Di Boble

* **79:3 79:3** Ma"id ha e mangilubu' i dida te numbalindah balud nadan agge ni'yate.

1 He"a Apu Dios di mi'alig hi mumpastol i da'min holag Joseph an tinanud Israel
an alyom hi wa'ahnan inumbun hinan tronom hinan numbattanan nadan
Kerubim ya daan mo ta ipatigom nan ongal an abalinam
2 ya nan anabaktum i da'min holag Epraim ya holag Manasseh ya holag Benjamin ta
ipapto' da'mi.
3 Ya hanat wagahan da'mi ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ihwang da'mi.
4 He"an ongal di abalinanan Dios, ngalngalam bahan tatawwa on adi mabaoy
bungotmun da'mi ta ingganah ad uwani ya adim donglon di dasalmi.
5 Ta pamaag tayya ya pi'pi"anmiy luwami te nunhiglay emi umukayungan.
6 Ta ngihngihilan da'mi ya pihpihullon da'mi hinadan nunhituh nunlini"odan tun
boblemi.
7 Hanat wagahan da'mi nimpe ta mumbangngad nan a'atmi tuwali.
Ya hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.
8 Da'mi din mi'alig hi himmangon greyp an inilpum hi ad Egypt.
Ot pa'aanom nadan numboblehtu ta paddungnay intanom da'mihtu.
9 Ya paddungnay ginabutam tun luta ya da'mi nan ni'aligan diyen greyp an
itanommuhtu an nanginhahaping ot kumayabba ituwen boble.
10 Ta nihinap ami ituwen boble an nihipun hinadan billid hi nangappit hi muyyadna
ta ingganah nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
11 Ya nihipun boh nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ta ingganah nan
wangwang an nungngadan hi Euprates.
12 Mu tanganu on ad uwani Apu Dios ya dinadagmu nadan binattun alad tuwen boble
ta kumpulnay hawwangon nadan umalin mangubat i da'mi on nun'aladan
namin nadan nun'abalol ituwen boblemi?
13 Ta umatdah nadan atap an animal an nunhiglay nanadagda ituwen boble.
14 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an wah ad abunyan, uhdungam'e bahan
hantudan ma'ma'at hinan paddungnay intanommun greyp an ni'aliganmi.
Daan mo bahan ta ihwang da'min tatagum.
15 Ta umali'a bahan ta ibaliw da'mi an paddungnay intanommu ituwen boble.
16 Te paddungnay nungkohatda nan greyp ot pu'ulanda.
Daan mo bahan ta ipatigom di bungotmu ta dadagom pibo dida.
17 Mu da'mi'en pinto'muh tatagum an gapuh boddangmu ya nundongol ami ni' ya
hanat ipaphodmuy nitaguwanmi.
18 Ta adi da'a mo du'gon i da'mi.
Ot hanat boddangan da'min umunud i he"a ta wan he"a moy dayawonmi.
19 Ot he"a an ongal di abalinana ya hanat wagahan da'mi nimpe ta mumbangngad
nan a'atmi tuwali.
Ya hanat hom'on da'mi ta ipapto' da'mi.

Psalm 81

81

Kanta An Pangipabaktun Apu Dios

1 Hanat mun'am'amlong ta'u ya olton ta'un mangikankanta hi pundayaw ta'un Apu
Dios te hiyay mangipappapto' i dita'un tinanud Israel.
2 Mungkanta ta'u an unnudan ta'uh nadan tamburin ya impagangoh ta'u nan harp ya
lira.
3 Ya impagangoh ta'u nan trampeta hinan ngilin di nakayangan nan bulan ya hinan
ongal di bulan.

4 Te hiyah naey intugun nan Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob hi mahapul an unudon ta'un tinanudana.
5 Imbaganah tuwe i handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel hidin nundusaanah nadan i Egypt.
Ya i diyey nangngolanda i han munhapit an adida ma'awatan di pinhodnan ibaga
6 te alyonay, Inaan'u nan paddungnay madamot an pinahonyu.
Te pinogpog'u nadan naligat an tamuyu.
7 Te hidin maligligatan ayu ya numpahpahmo' ayun ha"on ya wahdiya' an na-hawanana' hinan bugut ot ihwang da'yu.
Mu pinatna' di anahamad di pundinolyun ha"on hidin wa'ayuh nan obob an nungngadan hi Meribah hidin ma''id ha inumonyu.
8 Ot da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya daan mot tugunon da'yu'e tuwalin ha"on ya igongahanyu.
9 Ta adi ayu mundayaw hinadan dios an dayawon di tataguh udum hi boble.
10 Te ha''on nan Dios an ap'apuyu an nangipangulun da'yu hi nalpuwanyuh ad Egypt.
Ot hi'on iyohhayuy pangun'unudyun ha"on ya idat'un namin di mahapulyu.
11 Mu ma"id te da'yun tinanud Israel an imbilang'uh tatagu' ya adiyu donglon ya adiyu unudon di ibaga'.
12 Ta hiya mo nan inwalong da'yu ta ukod ayuh at'attonyu.
13 Te onha donglonyu ya unudonyu nan ibaga'
14 ya ongal di abalina' ot undan mahan naligat hi pangabaka' hinadan binuhulyu.
15 Hanadan humihiwon ha"on ya lo'tat ya mundu"undan ha"on te ma"id ha pogpog nan pundusa' i dida.
16 Mu da'yu'en imbilang'uh tatagu' ya idattan da'yuh mun'a'aphod an makan ya dakol an danum di iyukan.

Psalm 82

82

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Ap'apu

1 Hitun a'amungan nadan dakol an ma'alih dios ya hi Apu Dios di munhumalyan didan namin.
2 Ta alyonan diday, Mahapul an idinongyu nan nibahhon atonyun munhumalya ta adiyu ita'dog hanadan adi maphod di pangatda.
3 Ta da'yuy mangita'dog hinadan nun'apuhig ya nun'awotwot.
Ta hanan nipto' an pangat di atonyu hinadan mahmo'.
4 Ta ihwangyu didah e pamalpaligatan nadan tatagun adi ahan maphod di pangatda.
5 Mu ningamut an da'yun a'ap'apu ya ma"id ha innilayu te aggeyu innilay nipto' hi unudonyu ta hiya mo nan gapun da'yu ya ma"id ha maphod hi ma'ma'at hi abobbobleh tun luta.
6 Manu te ha''on di mangali hi ay ayu dios damdama an paddungnay imbabale da'yun ha"on an na'abbaktun Dios
7 mu umat ayu damdamah tatagu ya a'ap'apu an waday apogpogan di nitaguwanyu.
8 Ot agam Apu Dios ta humalyaom di atagutagu te he"a damdamay ud bagih abobbobleh tun luta.

Psalm 83

83

Hay Pumpaboddangan Nadan Mapalpaligat

1 Daan mo bahan Apu Dios ta adim pamaag hi dindinong.
2 Te tigom'e tayya tudan mi'buhul i he''a an ipatpatigoday nunhiglan ngohedan he"a.

3 Ya deen humanahapitdah atondan manadag i da'min pinpinhodmun tatagum
4 an alyonday, Ume ta'u ta eta'u gubaton nadan tinanud Israel ta pumpate ta'u dida
ya dinadag ta'u nan bobleda ta lo'tat ya ma"id ha uggan mabong'al i dida.
5 Ta an naminda ya na'u'unnudanda ta ma'ohhadan mi'hangga i he"a.
6 Datuwen tinatagu ya nadan i Edom ya nadan tinanud Ismael ya nadan i Moab ya
nadan tinanud Hagi.
7 Ya niddumda nadan i Gebal ya i Ammon ya nadan tinanud Amalek ya nadan i
Pilistia ya nadan i Tyre.
8 Ya niddumda bo nadan i Assyria ta boddanganda nadan tinanud Lot an i Ammon
ya i Moab.
9 Ot hanat atom Apu Dios i dida nan umat hi inatmuh nadan i Midian ya umat boh
nan inatmu i da Sisera i Jabin hidih din ni'gubatandah nan way wangwang an
nungngadan hi Kison
10 an nun'a'ateday udum hidih nan bobleh ad Endor ot mun'atano' di adoldah nan
niwagillanganda.
11 Ya hanat patom hinadan a'ap'apuda nan umat hi inatmu i da Oreb i Seeb ya da
Sebah i Salmunna
12 te dida nadan mangali hi pulhonda anu nan mapmaphod an boblen nadan tatagum.
13 Ot hanat pun'iwagillangmu dida ta ayda hupu' ya dugih an iyaddib di dibdib.
14 Ya patom hi aton di apuy an mabalin an pu'ulana nadan muyung hinadan billid
15 onu nan mabikah an puwo' ta ta'on on munhinnu'u'da mu onmuot ih'ihbod ta
gumayogayonggongdah takutda.
16 Ta mibabainda ta lo'tat ya muntutuyuda ta he"a Apu Dios di dayawonda.
17 Onu hanat ma'abakda ta minaynayun di eda ibabainan ta ingganah atayanda.
18 Ta lo'tat ya abulutonda an he"a an na'abbaktun Dios di ap'apu hitun luta an ma"id
ha udum.

Psalm 84

84

Hay Kantan Nadan Tinanud Korah

1 Ongal di abalinam Apu Dios ya nunhiglan ma"aphod nan Templom.
2 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un umehdi te pinhod'un e ikantay pun'amlonga' i
he"a an Dios an wadawadah inggana.
3 Ya ta'on on hanadan hamuti an umat hinadan pippiwong ya eda numbuyahdi te
pinhoddan e ihaggon nadan buyada hinan way punggobhan hi mi'nong i he"a
an ongal di abalinanan Dios ya Patul.
4 Ot mipa'amlong nadan nunhituh nan Templo te inaynayundan ikankantay pun-
dayawdan he"ahdi.
5 Ya mipa'amlong nadan he"a Apu Dios di pundinolanda hi alpuwan di abalinanda
ta waday naminhoddan umeh nan Templo hi ad Jerusalem ta e da'a dayawon
hidi.
6 Ta hidin nipto'dahdih nan nadpal an nundotalanah ad Baka ya impa'alim di udan
ta nun'a'aphung nadan wa"el ya dimmakol di liting hinadan obob.
7 Ya mun'a'udman di bikahda an ta'on on dumanallananda te nunhiglay naminhoddan
manamu i he"ahdih ad Zion.
8 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya
hanat donglom bahan di dasal'u
9 ta ipapto'mu ahan nan pinilim an patulmi.
10 Immannung an nan ohan algon e pundayawan i Apu Dios hinan Templo ya
nabalbalol mu nan hinlibuy (1,000) algon kumpulnay umayan.

Ta udu'dulnah ona' tuma'dog hinan way geyt nan Templo mu hanan eya' umbum hinan balen nadan adi maphod di pangatda.
11 Te hi Apu Dios di mumpapto' ya munwagah hi tatagu ta gapu i hiya ya mapemanan nadan tataguna.
Te nundadaan tuwali an mangidat hi mahapul nadan mangun'unud i hiya.
12 Ot hanadan mangidinol i he''a an ongal di abalinanan Dios ya mipa'amlongda.

Psalm 85

85

Hay Dasal Hi E Ipaphodan Di Boble

1 Apu Dios, winagaham tun imbilangmuh boblem ta nibangngad nan kinadangyan-
min tinanud Jacob.
2 Ya pinakawan da'min tatagum hinadan numbahulanmi
3 te nabao nan nunhiglan bungotmun da'mi.
4 He"a an Dios an mangih'ihwang i da'mi hinadan punligatanmi, daan mo bahan ta boddangan da'mi ta umunud ami mon he"a.
Ta wan adi'a bumohbohol i da'mi.
5 Te undan ahan tatawwa minaynayun di bungotmun da'mi ya ta'on on nadan tanudanmi.
6 Agammot bahan ta pabikahon da'mi bo ta wan dayawon da'a.
7 Ta ipatigom Apu Dios nan munnananong an pamhodmu ta wan ihwang da'mi hinan dusami an gapuh bahulmi.
8 Igongaha' nan ibagan Apu Dios te imbagana an palinggopon da'min tataguna hi'on idinongmi nadan adi maphod an ato'atonmi.
9 Ot innila' an ma"id ha bahhonan ihwangna nadan mangun'unud i hiya ta wan mipatigoy anabaktunah tun numboblayan ta'u.
10 Ot hitun a'atan datuwe ya ma'awatan di tatagu nan a'at di pamhodna ta mangun'unuddan hiya.
Ta wan maphod mohpey pangatda ta wan luminggop di nitaguwanda.
11 Hay tagu ya gahin ona inaynayun an mangun'unud i Apu Dios ya ahi minaynayun damdamay pangipapto'nan dida.
12 Ta immannung an wagahan dita'un Apu Dios ta pumhod di itanom ta'u ta dumakol di apiton ta'u.
13 Hanan maphod an pangat di tatagu di paddungnay mangidadaan hi umaliyan Apu Dios.

Psalm 86

86

Nan Mumpaboddang I Apu Dios

1 Apu Dios, hanat boddangana' bahan te ma"id ahan ha abalina'.
2 Ha"on an baalmu ya na'unuda' i he"a ot hanat ihwanga' bahan te he"ay pundinola'.
3 Iyal'algo' an dumasadasal ot hanat hom'ona' bahan.
4 Ta pa'amlongona' an baalmu te he"a ya abuh han pun'amlonga' an dayawon.
5 Te he''a Apu Dios ya maphod di pangatmu ya nundadaan'an mamakawan hi bahulmi.
Te nunhiglay pamhodmu hinadan mumpahmo' i he"a.
6 Ot hanat donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an pumpahpahmo'a' i he''a.
7 Hinan punligata' ya he"ay pumpahmo'a' te innila' an boddangana'.
8 Hi an namin nadan dios an dayawon nadan wah udum hi boble ya ma"id ha nipaddungandan he"a te adida abalinan an aton nadan abalinam.

9 Ta hiya nan an namin nadan limmum an tatagu an wah abobboble ya umalida ta
mumpada''uldan he''a ya ipa'inniladay anabaktum an Dios.
10 Te he''a tuwali nan nabaktu ya ongal di abalinanan Dios an ma"id ha udum.
11 Ot hanat ituddum i ha''on nan pohdom hi ato' ta hanadan nipto' an tudtudum di
nanongnah un'unudo'.
Ya he''ay inaynayun'un punhilbiyan.
12 Ya ato' an namin di abalina' an mundayaw i he"a Apu Dios ta nan anabaktum di
ipa'in'innila' hi inggana.
13 Te he''a ya ongal di pamhodmun ha''on te inihwanga' hinan e''ot atayan.
14 Hanadan mumbaktu ya mun'abubungot an tatagu an ma"id ha pangibilangdan he"a
ya nundadaandan mi'gubat te pinhoddan patayona'.
15 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ya ulem.
Ya adi hi kittang on bimmungot'a te munnananong nan pamhodmu ya pangi-
papto'mu.
16 Ot hom'ona' bahan ta ihwanga' ya pabikahona' ta way ato' an munhilbin he"a an
umat hi inat ina.
17 Ot hanat ipatigom Apu Dios ha panginnilaa' hinan amaphodmun ha''on ta wan
tigon'en nadan mi'buhul i ha"on ya bumainda te he''ay nangihwang i ha"on ya
he''ay nun'alubyag i ha"on.

Psalm 87

87

Hay Naminhodan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Hi Apu Dios di numpilih nan nangibangonanah nan ma'alih boblena hidih nadan
nabillid an niyappit i hiya.
2 Te hidih ad Zion di pinpinhodna hinadan boblen di tinanud Israel.
3 Ya dakol di mibaga hi amaphod diyen ma'alih boblen Apu Dios.
4 Ya alyon Apu Dios di, Iddum'u nadan i Egypt ya i Babilon hi pangitudo'a' hinadan
umun'unud i ha"on ya ta'on on hanadan i Pilistia ya i Tael ya i Etiopia ta hiya
nan wadaday ibilang'un dida hi i Jerusalem.
5 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya pumbalino' hi ma"aphod an boble ta mundongol
ta ahi way ohaon alyonay, Niyayyama' hi ad Jerusalem.
6 Ot hitun pangitudo'an Apu Dios hi ngadan nadan ibilangnah tataguna ya itudo'nan
hidiy niyayyamanda.
7 Ta an naminda ya ma''amlongdan manayo ya mungkantadan alyonday,
An namin di umipa'amlong i dita'u ya malpuh tun ad Zion.

Psalm 88

88

Hay Dasal Di Ohan Nama"idan Hi Namnama

1 Apu Dios an mangih'ihwang i ha"on, abigabigat ya ahodohodom on mumpah-
pahmo'a' i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan di dasal'u ta boddangana'.
3 Te nunhigla tayya tun punligata' ta tuwe mahan mo teen mateya'.
4 Te ma"id mahan mo tee ha bikah'u an aya' nanatte.
5 An umata' hinadan nun'a'aten nilubu' an ma"id mo ha alyon hi boddangam dida.
6 Te paddungnay inyeya' i ha munhihillong an ni'iddallom an lubu'an.
7 Te hanan bungotmun ha"on ya nipaddung hinan nunhiglan dalluyun ta paddungnay
pun'ilobloba' hi dallom nan liting.

8 Ot gapuh tun inatmun ha"on ya pamaag tee ya aya' balud an adiya' pa"abtik.
Ya inwalonga' hinadan gagayyum'u.
9 Ta hiya nan nunhiglay e' umukayungan ta gapu e' limmuwaluwaan ya limmatunnu' di mata'.
Ya abigabigat on itatagge' di ta'le' an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.
10 Undan waday iyatan nadan milagron atom hi'on nate nan tagu?
Ya undan bo abalinanan bumangon ta dayawon da'a?
11 Ot ten hidi'eh nan lubu'an ya ma''id ha alyon hi punhahapitanda nan munnananong an pamhodmu ya pumpapto'mu.
12 Ya ot ten aggeda mo nimpe innila nadan milagron ina'inatmu ya nadan maphod an pangatmu.
13 Ta hiya tee nan abigabigat on mumpahpahmo'a' i he"a.
14 Mu tanganu ona' ingnganuy ta adim ahan donglon di dasal'u?
15 Nihipun hi amangilog'u ya nunhiglay nunholholtapa' hinadan nundusam i ha"on ta pamaag ya aya' mate.
16 Te nunhiglan adiya' pa"itpol hinadan namalpaligatmun ha"on an gapuh bungotmu.
17 Ta abigabigat ya aya' wah gawwan di liting an aya' tayya mun'alting te paddungnay pun'ilobloba' i he"ah nan liting.
18 Ot gapu nimpe i datuwen inatmun ha"on ya tinaynana' moh nadan gagayyum'u ya i'iba' ta pamaag tayya ya paddungnay munhihillong di nunlini"odan'u.

Psalm 89

89

Hay Ikantan Di Ohan Bimmoble An Maligligatan

1 Nanongnan ikankanta' Apu Dios nan ongal an pamhodmu ya nan amaphodmu te adim ibahhon aton di ibagam hi atom.
Ta ta'on on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda.
2 Ta ipa'innila' an hanan pamhodmu ya nan adim pangibahhawan hi ibagam ya adi maluman an umat hi ad lagud an munnananong hinan awadana.
3 Ya inalim di, Imbaga' hinan pinto''un baal'u an hi David
4 an adi' ibahho an pumbalinon da'yun himpamu'un hi ap'apu hi inggana an ta'on on hanadan mun'atanudan.
5 Ot hanat an namin nadan wah ad abunyan ya nadan anghel ya dayawon da'a Apu Dios an gapuh nadan nakaskasda'aw an atom ya hay adim pangibahhawan hinadan imbagam.
6 Te an namin nadan wah ad abunyan ya ma''id ha umat i he''a.
7 Ya hinan a'am'amunganyuhnah ad abunyan ya he"a han taktanda ya dayawonda te he"a han nakaskasda'aw di a'atna.
8 Ta ma"id nimpe ha umat i he''a Apu Dios an ongal di abalinana ya adim ibahhon aton an namin di ibagam.
9 Ya he"ay mummandal hinan mun'ungak an baybay ya he"ay waday abalinanan mangipadinong hinadan dalluyun.
10 Ya he"ay namateh nan atatakut an animal hinan baybay an ma'alih hi Rahab.
Ya gapu boh nan ongal an abalinam ya inabakmu nadan binuhulmu ta nahiyah-hiya'da.
11 He''ay ud bagih ad lagud ya ta'on on tun luta ya he''ay nunlumuh an namin an wahtun luta
12 an mihipun hi muyyadna ta ingganah huddo'na.
Ta hanadan billid an nungngadan hi Tabor ya nan nungngadan hi Hermon ya ayda tagu an onha matigo ot mun'am'amlongdan mangikankanta hi pundayawdan he"a.

13 Te ongal di abalinam.
14 Ya nipto' di pangatmun mun'ap'apu.
Ya munnananong nan pamhodmu ya atbohdin adim ibahhon aton nadan imbagam hi atom.
15 Ta hiya nan mipa'amlong nadan nangipa'ingha an umun'unud ya mundayaw i he"a.
16 Ta abigabigat ya mun'am'amlongdan mundayaw i he"a an gapuh nan amaphodmu.
17 Ya he''ay nangdat hinan abalinanda.
Ya gapuh nan ongal an pamhodmun dida ya nangabakom dida ta hiya nan mapemananda.
18 Ya he"a Apu Dios an dayawonmin tinanud Israel di namilih nan patulmi an mangibaliw i da'mi.
19 Hidin nadne ya himmapit'a hinan mangun'unud an munhilbin he"a an alyom di,
Indatta' hi abalinan han ohan tindalu ta ta'on on unga ya hiyay pinili' hi mun'ap'apuh nadan tatagu'.
20 Nan baal'un hi David di pinili' ot hiita' hi lanay uluna ta atiganan hiyay pinto"uh mumbalin hi patul.
21 Ot idatta' hi ongal an abalinana ya wadawadaa' an bumoddang i hiya.
22 Ta hanadan tatagun adi maphod di pangatda an mi'buhul i hiya ya adida pa"abak i hiya.
23 Ta pumpate' nadan binuhulnan ma'ahihhiwon hiya.
24 Ya munnananong nan ongal an pamhod'un hiya ya gapuh nan idat'un abalinana ya nanongnan hiyay mangabak.
25 Ta hanan pun'ap'apuwana ya mihipun hinan baybay an nungngadan hi Mediterranean ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
26 Ta alyonay, He"a Apu Dios an ibilang'uh hi ama' di dayawo' te he"ay mangipappapto' ya mangih'ihwang i ha''on.
27 Ya ta'on on ha"on an Dios ya ibilang'uh David hi panguluwan an imbabale' ta hiyay na'abbaktun patul hitun luta.
28 Ya munnananong nan pamhod'un hiya ya adi' ibahhon aton nan imbaga' i hiya
29 an didah nadan tanudanay mumpatul hi inggana ta umat hi ad lagud an ma"id ha pogpogna.
30 Mu hi'on adi unudon nadan holagna nadan tugun'u
31 ta ibahhoda nadan imbaga' hi atonda
32 ya ma"id damdama ha bahhonan dusao' dida ta holtaponday bungan di bahulda.
33 Mu ta'on on athidi ya nanongna nan pamhod'un David.
Ya adi' ibahhon aton nadan imbaga' i hiya.
34 Ta ma'at nadan imbaga' i hiyah ato'.
35 Te adi mabalin hi ilaylayahha' hi David te ha"on an Dios ya adi' nimpe ibbahon aton di imbaga'.
36 Ta hanan pun'ap'apuwana ya minaynayun an didah nadan holagnay mumpatul an umat hinan algo an nanongnah nan awadana
37 ya umat hinan bulan an nanongna damdamah nan awadana.
38 Hinaey imbagam Apu Dios mu tanganu on ad uwani ya nunhiglay bungotmuh nan pinto'mun patul ta ingnganuymu?
39 Ta imbahhom nan imbagam i diyen baalmu ta nama"id mo nan abalinanan mun'ap'pu ya napogpog moy pun'ap'apuwana.
40 Ya impadadagmu nadan binattun alad nan bobleda ya ta'on on nadan nun'ahamad an pungguwalyaanda.

89:20 89:20 2 Samuel 7:16-17

41 Ta an namin di mala"uh hinadan numbobleh nunlini"odanda on nginihngihilanda
on nun'aladay pohdondan alan hinan bobleda.
42 Te binoddangam dida ta nangabakda ta diday impa'amlongmu.
43 Ta paddungnay numbalinom hi natupu nan almas nan pinto'mun patul ot
inganuymu ta na'abak hi gubat.
44 Ya ina'aanmuy abalinanan mun'ap'apu an paddungnay imbitallugmu nan tronona.
45 Ta nunhiglay ena nibabainan i diyen inatmun hiya ta numbalin hi ay amamma.

Hay Numpahmo'an Nan Patul

46 Apu Dios, undan ahan minaynayun tatawwa an inganuya' i he"a.
Undan anuud bahan tatawwa ya ahi mabaoh nan paddungnay mundalang an
bungotmun ha"on.
47 Hanat nomnomom an ho'dod han pi'taguwa'.
Ya undan nganney nunlumuwam i da'min tatagu?
48 Ya wan an namin di tagu ya mate tuwali.
Ot undan waha taguh munnananong an adi mate.
49 Hihimlo' Apu Dios di pangipatigam hinan ongal an pamhodmu an umat hi inatmu
handi ta atigan nan alyom hi adi mibahhon atom nan imbagam i handin
ammodmin hi David.
50 Ot daan mo bahan tatawwa Apu Dios ta nomnomona' an baalmu te nunhigla tayyay
pangpangallin tudan tatagun ha"on.
Te datuwe nadan mumpungngohe i he"a.
51 Ta ta'on on idanay umaya' on nunhiglay pamihuldan ha"on an pinto'mun patul.
52 Mu he"a damdama Apu Dios di dayawonmih ingga'inggana. Amen.

Psalm 90

90

Hay A'at Apu Dios Ya Hay Tagu

1 Nihipun hidin hopapna ya he''a Apu Dios di bimmanoddang i da'mih inggana.
2 Te hidin aggem ni' limmu nadan billid ya an namin an wahtun luta ya wada'a tuwali
an Dios.
3 Ot hi'on he"ay mangalih mate ami ta mibangngad amih nan lutan nalpuwanmi ot
ma"id ha bahhonan ma'at.
4 Ot hanan hinlibuy (1,000) tawon i da'min tatagu ya paddungnay hin'algo i he"a ya
ay hanan atnay olas hinan hilong.
5 Ya adi madney panadagam hi tagu an umat i ha nun'inop ot inayunan mate.
Ta umat amih nan holo'
6 an humangoh nan mawmawi"it ot umongal mu damunah humimbatangan ya
nakling.
7 Athinay ma'at i da'mi hi'on impabungot da'a ta hiya nan nunhiglay takutmi.
8 Te innilam an namin di bahulmi an ta'on on hanadan inatmi an ma"id ha nanginnila.
9 Ta hiya nan gapuh bungotmu ya mabalin an hin'omtang di pamogpogam hi
nitaguwanmi.
10 Mabalinnot an muntawon amih napitu (70) onu nawalu (80) hi'on ami makinduhol
ni'.
Mu nganne damdama ahan an dakol di holtapon hi ligat ta palpaliwan ya onta mate.
11 Ot undan nganney nanginnilah a'at di bungotmu ta hiya nan nunhiglay takutmi
hi'on bimmungot'a.
12 Daan mo bahan ta tudduwan da'mi ta hanadan nipto' di atonmi ituwen ho'dod an
pi'taguwanmih tun luta.
13 Hanat adi bahan madne ya himmo' da'min baalmu.

14 Ta wan abigabigat on mali'nami nan ongal an pamhodmu ta way atonmin
mun'am'amlong ituwen ho'dod an pi'taguwanmi.
15 Ya hanaot ta hanan dinukken di tawon hi nunholholtapanmi ya hidiye damdamay
dinukken di pangipa'amlongam i da'mi.
16 Ya hanat mipatigo nan ongal an abalinam i da'min baalmu ta panginnilaan nadan
holagmi hi amaphodmu ya anabaktum.
17 Ya hanat minaynayun an wagahan da'mi Apu Dios ta wan an namin di atonmi ya
maphod di pumbalinana.

Psalm 91

91

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Ihi"ugan

1 Nan tagun nan ongal di abalinanan Dios di ihi''ugana ya malinggop di nitaguwana
te hiyay mangipapto' i hiya.
2 Ya madinol an mangibaga i hiya hi, Apu Dios, he"ay nahamad hi ihi"uga' ot he"ay
pangiyukoda' hitun nitaguwa'.
3 Athidi'ey aton di tagu ya ma"id ha bahhonan ihwang Apu Dios hi kumpulnan
huma'ul onu nalot an dogoh.
4 Ya hanan aton di hamutin mangobob hinadan impahna ya athidi boy aton Apu Dios
hinadan mangidinol i hiya ta ipa'annungna nan imbaganan ipappapto'na ta
paddungnay hiyay hapiyona.
5 Ta ma"id ha itakutna an ta'on on hinan mahdom onu hinan mapatal
6 an umat nimpeh dogoh an pumate.
7 Ya ta'on on alinah linibuday mun'a'ate hinadan hinaggona mu hiya'e ya mihwang.
8 Ta tigtiggonay aton Apu Dios an mundusa hinadan adi maphod di at'attonda.
9 Ta athidin hi Apu Dios an na'abbaktu'ey ihi"ugan ya hiyay pangidinlan hi nitaguwan
10 ya immannung an mihwangta ya nan pamilya hi kumpulnan dumatong an
punligatan.
11 Te honagon Apu Dios nadan anghelna ta ta'on on idanay awadan ya ipapto' dita.
12 Ta wada'ey agahan ya hapapaon dita ta ta'on on hay huki ya adi mahugatan hi
batu.
13 Ya alina'eh waha akhupan hi layon onu ulog onu nadan udum an atatakut an
animal ya adi dita kalaton.
14 Te alyon Apu Dios di, Ihwang'u ya ipapto"u nan tagun naminhod i ha"on ya
mangun'unud i ha"on an Dios.
15 Ya wada'ey punligatana ya nundadaana' an mangat hinan dawatona.
Ya ihwang'u nimpe ya winagaha' ta pumhod di nitaguwana ta hiyay tangadon di
tatagu.
16 Ot ihwang'u nimpe ya indatta' hi adukken pi'taguwana.

Psalm 92

92

Hay Mikantah Nan Habadun Tungo

1 Mun'am'amlong ami an mangikankantah pundayawmi ya punhanaanmi i he"a Apu
Dios an na'abbaktu.
2 Ta amawmawi"it ya ahodohodom on ikankantami nan munnananong an
pamhodmu ya nan a'atmu an adim ibahhoy imbagam hi atom.
3 Ta mungkankanta ami an idihhanmi an ipagangoh nan harp ya lira.
4 Mun'am'amlonga' Apu Dios an gapuh nadan inatmu ta hiya nan ikankanta' di
pun'amlonga'.

5 Ya an namin nadan ato'atom Apu Dios ya ipa'innilanay anabaktum.
Ya naligat an ma'awatan nan wah nomnommu.
6 Ot hanan tagun paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina ma'awatan
7 an hanadan adi maphod di pangatda ya umatdah nan holo' an mangintuttubu te diday kumakaddangyan mu hay umudi ya madadagdah inggana.
8 Mu he''a Apu Dios ya mun'ap'apu'a hi ingga'inggana.
9 Ta ma''id ha bahhonan abakom nadan binuhulmu an adi maphod di pangatda ta miwakatda.
10 Mu ha''on'e Apu Dios ya indattana' hi bikah'u an umat hi bikah nadan ma'ilom an animal.
Ya mun'am'amlonga' te winagahana'.
11 Tinigo' di nangabakam hinadan binuhul'un adi maphod di pangatda ya dingngol'uy tukukdan ahililili.
12 Hanadan umun'unud i Apu Dios ya pumhod di nitaguwanda ta umatdah nan kayiw an palma onu sedar hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
13 an nitanom hinan way Templo an mangintuttubu.
14 Ta ta'on on mabayag ya mangimbubbungada ya mangintuttubuda ta umatdah nan pi'ittanom an munlangtay tubuda.
15 Ta hituwey ohan mangipatigo an hi Apu Dios ya nipto' di pangatna.
Ya hiya nan umat hinan doplah an nahamad hi ihi''ugan ya ma''id ha alyon hi mihallay pangatna.

Psalm 93

93

Hay Anabaktun Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya hiyay na'abbaktun patul.
Ya hiyay nangihamad an nangigopnad hinan lutah nan awadana ta ma''id ha mabalin hi mangidlig.
2 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya wada tuwalih din kanaman te wadawada'a hi inggana.
3 Hanan dalluyun hinan baybay ya nunhiglan mun'ungak di bungugna.
4 Mu ta'on on athidi ya ongal di abalinam mu dadiyen dalluyun hinan baybay.
5 Ya hanadan tugunmu ya hiyah diyen adi maluman hi inggana.
Ya atbohdi nan Templom an hiyah diyen niyappit i he''ah inggana.

Psalm 94

94

Hi Apu Dios Di Mangipanuh Hi Tatagu

1 Apu Dios an munhumalyah tatagu, daan mot ipatigom di bungotmu hinadan mangmangngat hi adi maphod.
2 Ta humalyaom di atagutaguh tun luta ta dusaom nadan nunhiglan munlattuwag an tatagu te hidiyey lebbengnan ma'at i dida.
3 Hanadan mangmangngat hi adi maphod ya pun'amlonganda dadiyen ato'atonda.
Ot undan anuud di pangipadinongam i dadiyen at'atonda?
4 Te nunhiglan ilattuwagda nadan adi maphod an at'atonda.
5 Ya nunhiglay pamalpaligatda hinadan mangun'unud i he''a an imbilangmuh tatagum
6 an pumpateda attog nadan nun'abalu ya nun'apuhig ya ta'on on hanadan ni'iboblen da'mi.
7 Te alyonday, Ta'on anuh on atondahdi ot undan anu tigtiggon nan Dios an dinayaw din ammodmin hi Jacob dadiyen at'attonda.

8 Da'yun paddungnay ma"id ha nomnomnan tatagu ya undan anuud ya ahi ayu manomnoman?
9 Undan mabalin ta hi Apu Dios an nangiphod hi mata ta'u ya inga ta'u ya mumbalin ta hiyay napilok ya napukit?
10 Ya undan mabalin ta hiyan muntudduh tatagu ya mumbalin ta hiyay ma"id ha innilana?
Ya undan mabalin ta hiyan munhumalya ya adina dusaon nadan numbahul?
11 Innilanay wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma"id ha hilbina i hiya.
12 Ot mipa'amlong nan tagu an tudtuduwam Apu Dios hinadan tugunmu.
13 Te mabalin an madinolda an ta'on on maligligatanda ta ingganah pundusaam hinadan mamalpaligat i dida.
14 Innila' ot adi inganuy Apu Dios nadan ibilangnah tataguna te nabaloldan hiya.
15 Ta hiya nan lo'tat ya maphod di pangat nadan mun'ap'apu ta wan mipa'amlong nadan tatagun maphod di pangatda.
16 Hidin ni'gubata' hinadan adi maphod di pangatdan binuhul'u ya ma"id ha udum hi bimmoddang i ha"on hi'on bokon hi Apu Dios ya abuh.
17 Ot onha aggeya' binoddangan i hiya ot wan nanatteya' tuwali.
18 Te hidin mali'na' an ma'abaka' ot mumpahmo'a' i Apu Dios te innila' an gapuh nan ongal an pamhodnan ha"on ya binoddangana'.
19 Ya wa'e tuwali ta minomnomana' on hiyay mangipa'amlong i ha"on.
20 Hanadan mun'ap'apu an adi maphod di pangatda ya adi mabalin an mi'hayyupda i Apu Dios te dida'e ya mabalin an alyondah maphod nadan adi maphod.
21 Te mabalin an mumboboddangda ta ipapateda nadan ma"id attog ha bahulna.
22 Mu hi Apu Dios ya ipappapto'a' te hiyay paddungnay doplah an ihi"uga'.
23 Ot ukod i hiya an mundusa hinadan tatagun adi maphod di at'attonda.

Psalm 95

95

Kantan Pundayaw I Apu Dios

1 Dayawon ta'uh Apu Dios.
Hanat mun'am'amlong ta'u ta olton ta'u an mangikankanta hi pundayaw ta'un hiya an Dios an paddungnay doplah an ihi"ugan ta'u.
2 Eta'uh nan Templo ta eta'u ikankantay punhanaan ta'u ya pun'amlongan ta'un mundayaw i hiya.
3 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ya ma"id ha udum hi dios hi umat i hiya.
4 Te hiyay ap'apun di an namin an wahtun luta an ta'on on hanadan wahnan billid ya nadan wah ad dalom.
5 Ya ta'on on hanadan wahnan baybay te hiyay nunlumu i datuwen namin.
6 Ot aga ta mundu''un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios an nunlumu i dita'u.
7 Te hiya nan Dios an dayawon ta'u ya dita'u nan mi'alig hi kalnero an ipappapto'na.
Ot ad uwani ya hanat dingngol ta'u'ey hapitna
8 ya adi ta'u ngohayon ta adi ta'u paton i handidan a'ammod ta'u hidin awadandah nan agge naboblayan hi ad Meribah ya hi ad Massah
9 an hidiy namatnaanda i Apu Dios an ta'on on tinannigoday ina'inatna.
10 Ta hiya nan i diyen napat (40) di tawon ya nunhiglay bungotnan dida ta hiya nan alyonay, Nunhigla mahan datuwen tatagu te din'uga' i dida ya adida bo udot unudon nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mo mi'indadatong hinan boble an pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.

Psalm 96

96

Hi Apu Dios Di Na'abbaktun Patul

1 Hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya ikantaan ta'uh Apu Dios hi balu an kanta.
2 Ta ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya.
Ta abigabigat on ipa'innila ta'u an hiyay mangih'ihwang i dita'u.
3 Ta ma'innilaan di tataguh abobboble nan anabaktuna ya nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
4 Te hi Apu Dios ya ongal di abalinana ot hanat hiyay dayawon ta'u ta bokon hanadan dios an punhilbiyan di udum an tatagu.
5 Te hay dayawon di udum an tatagu ya nadan umat hi bulul an iniphod di tagu.
Mu hi Apu Dios ya hiyay nunlumuh an namin an wah ad lagud.
6 Ya matigoh nan Templo nan ongal an abalinana ya anabaktuna an Dios.
7 Ta hiya nan an namin ta'un tataguh tun luta ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios te hiya ya na'abbaktu ya ongal di abalinana.
8 Ta hanan miyunnudan hinan anabaktuna di pundayaw ta'un hiya.
Ya hanat iye ta'uh nan Templo nadan i'nong ta'un hiya.
9 Ta dayawon ta'u an gapuh anahamadna an Dios.
Ya hanat tumakut ta'u an adi mangunud i hiya.
10 Ya ipa'innila ta'uh abobboble an hi Apu Dios di patul.
Hantun luta ya nahamad di inatnan nangigopnad ta adi mabalin hi madlig.
Ya athidi bo an nipto' di atona an munhumalyah tatagu.
11 Ot hanat mun'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun wahna hi lagud ya da'yun wah nan baybay.
He"an baybay ya oltom damdamay bungugmu ta hidiyey pangipatigom hi amlongmu
12 ya ta'on on da'yun puntanoman ya da'yun nun'itanom.
Ya ta'on on da'yun kayiw ya ikantayu damdamay amlongyu
13 hitun umaliyan Apu Dios an mun'ap'apuh tun luta.
Te hiya ya maphod ya nipto' di atonan mun'ap'apu.

Psalm 97

97

Ma"id Ha Umat I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya hiyay Ap'apu.
Ot maphod on an amin ta'un wahtun luta ya mun'am'amlong ta'un hiya an ta'on on da'yun numpunhituh nan pingngit di baybay.
2 Hiya ya adi matigo te paddungnay nali'mutan i han ngimmitit an bugut.
Mu hiyah diyen nipto' di atonan mun'ap'apu.
3 Iyalinay apuy ta pumpu'ulana nadan binuhulna an wah nunlini"odana.
4 Ya hana'en kilat an ipa'alina ya binangana tun luta ya umalyog tun luta hi pangat di kidul ya kilat.
5 Ta hanada'en billid ya mabalin an umatdah ahhukal an ma'umadah hinangngab Apu Dios an ap'apun namin di wahtun luta.
6 Ya an namin di wah ad lagud ya ipa'inniladay amaphodna ya nan nipto' an pangatna ta an namin di tagu ya tigonday anabaktuna.
7 An namin nadan mundayaw hinadan iniphod di tagu an umat hi bulul ya mibabainda.
Ta an namin nadan dios an punhilbiyanda ya mundu"undan Apu Dios.

8 Ta donglon'en nadan tataguh ad Zion ya hinadan udum an bobleh ad Judah hidiyen
ma'at ya umamlongda i diyen atom Apu Dios an munhumalya.
9 Te he''a Apu Dios di na'abbaktun ap'apuh tun luta an ma''id ha nipaddung i he"a
hinadan dios di udum an boble.
10 Ot da'yun naminhod i Apu Dios ya hanat idinongyu nadan adi maphod an pangatyu.
Ta wan ipapto' da'yu i Apu Dios ta mihwang ayuh nadan adi maphod an aton nadan
tatagun adi maphod di pangatda.
11 Ot mipa'amlong ta'un mangun'unud i Apu Dios te napatalan di punnomnom ta'u.
12 Ot an namin ta'un mangun'unud i Apu Dios ya hanat mun'am'amlong ta'u an
mundayaw ya munhana i hiya.

Psalm 98

98

Hi Apu Dios Di Mumpapto' Hi An Namin An Wahtun Luta

1 Ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta te nakaskasda'aw nadan inatna.
Te gapuh nan ongal an abalinana ya aphodna ya inabakna nadan binuhulna.
2 Ta impatigonah abobboble nan nipto' an pangatna ya nan ongal an abalinana an
mangihwang hi tataguna.
3 Ya impatigonay pamhodna.
Ya impa'annungna nan imbaganah atona i dita'un tinanud Israel.
Ta nunhintiggan di atagutaguh tun luta di nangabakana an Dios.
4 Ot hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya it'itkuk ta'uy kanta ta'un pundayaw
ta'un Apu Dios.
5 Ta inayun ta'un ipagangoh nan harp ta mapmaphod di dongol nan pundayaw ta'un
hiya.
6 Ya ta'on on hanadan trampeta ya ipagangoh ta'u ya it'itkuk ta'uy amlong ta'uh nan
Dios an patul ta'u.
7 Ta mun'am'amlong ta'un namin an wahtun luta ya ta'on on da'yun baybay ya nadan
wadahna ya itkukyu damdamay kantayu an pundayawyun Apu Dios.
8 Ya ta'on on da'yun wangwang ya da'yun billid ya hanat mun'am'amlong ayun
mumpalpalakpak ya mungkankantah pundayawyun hiya.
9 Te hi Apu Dios ya umalin mun'ap'apuh atagutaguh tun luta ya nipto' di atonan
mun'ap'apu.

Psalm 99

99

Hi Apu Dios Di Madayaw

1 Hi Apu Dios ya hiyay patul an inumbun hi baktun nan numbattanan nan duwan
kerubim.
Ta hiya nan gumayonggongday tatagu ya umalyog tun luta an gapuh nan ongal an
abalinana.
2 Ta hiya an madayaw an Dios hi ad Zion di ap'apun di atagutaguh tun luta.
3 Ot hanat an namin ta'un tatagu ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktun Dios ya ma"id ha adi maphod i hiya.
4 Ya ongal di abalinana ya ongal di naminhodna hinadan maphod an ma'ma'at.
Ya hiyay nangitudtudu hinadan maphod an pangat i dita'un tinanud Israel.
5 Ot hanat mundu"un ta'u ta dayawon ta'uh Apu Dios te ma"id nimpe ha adi maphod
i hiya.
6 Handidan a'ammod ta'un da Moses ya hi Aaron ya imbilangna didah padina.
Ya hi Samuel di ohah nadan nundasal i Apu Dios ya timbalnay dasalna.

7 Hi Apu Dios ya wadah nan bugut hidin himmapitanan dida ot unudonda nadan
tuguna.
8 Ot he"a Apu Dios di nambal hi dasal nadan tatagum.
Ta impa'innilam an pinakawanmuy bahulda mu wa'et mumbahulda on dusaom dida.
9 Madayaw hi Apu Dios.
Ot eta'u ta eta'u dayawon hiya hidih nan nabillid an niyappit i hiya hi ad Jerusalem
te ma"id nimpe ha adi maphod i hiya.

Psalm 100

100

Hay Mikanta An Pundayaw I Apu Dios

1 An namin ta'un wahtun luta ya hanat mun'am'amlong ta'u an mangit'itkuk hi
pundayaw ta'un Apu Dios.
2 Ot hanat mun'am'amlong ta'u nimpe an mangikankantah pundayaw ta'un hiya.
3 Ya nanongnan nomnomnomon ta'u an hiya nan Dios an ap'apu.
Te hiyay nunlumu i dita'u ta hiya moy ud bagin dita'u
Ta dita'uy tataguna an ayna kalneron ipapto'na.
4 Ya hinan umayan ta'uh nan lita''angan nan Templo ya hanat munhana ta'u ya
dayawon ta'uh Apu Dios.
5 Te hiya ya maphod ya munnananong di pamhodna ya adina ibahhon aton di
imbagana an ta'on on atnay mun'atanudan.

Psalm 101

101

Kantan David

1 Ikankanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios ya ikankanta' nan ongal an pamhodmu
ya nan nipto' an pangatmu.
2 Ot hanat boddangana' bahan Apu Dios an mangat hinadan nipto' ta wan ma"id
ha mibahhoh ato' ta ta'on on hinan pun'ap'apuwa' ya maphod di ato' an
mun'ap'apu.
3 Ta adiya' ma'ma'yat hinadan at'aton nadan adi maphod di pangatda an adi da'a
unudon.
4 Ya halipodpodo' ta adiya' ma'ma'yat hinadan mangmangngat hi kuluk onu
kumpulnan adi maphod.
5 Ya wa'e ha manumtumbu' hi hinaggona ya pogpogo' di nitaguwana.
Ya atbohdiy ato' hinadan mumpungngohe ya mumpunlattuwag.
6 Ot hay abuluto' hi mi'tamun ha"on ta uggan'u pummahmahan hi maphod hi
ato' ya an namindan munhilbin ha"on hinan palasyu ya hanadan waday
pangihakitdah tun boble ya nadan mabalin an pundinolan.
7 Te adi mabalin an waha mi'hitun ha"on hinadan kumukuluk ya ma'layyah.
8 Ya abigabigat hinan mawmawi"it ya dadago' nadan mangmangngat hi adi maphod.
Ta mapogpog nadan adi maphod an ma'ma'at ituwen ma'alih boblen Apu Dios.

Psalm 102

102

Hay Dasal Di Ohan Maligligatan

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
2 Ot ad uwanin maligatana' ya daan mo bahan ta adi madne ya boddangana'.
3 Te hantun nitaguwa' ya paddungnay ahuk an mun'a'umah te nunhigla tayyay pudut
di adol'u an ay pudut di pugun.

4 Ta pamaag tee ya umata' hinadan holo' an naba'gut ta mun'akling.
Namama bo udot te humigaa' teen mangan.
5 Ya nunhigla tayyan midgohana' ta ona' pumalapalak.
Ya nunhigla mahan mo teey e' napigutan an matigoy tungal'u.
6 Ta pamaag tee ya umata' mahan mo i ha akup an oh'ohhah nan agge naboblayan.
7 Ya adi umaliy inlo''u ta umata' i ha hamuti an ohan e immapun hinan atop.
8 Ya abigabigat tayya on danildilahona' hinadan binuhul'u ta wa'e on usalonday ngadan'u an pun'idut hi udum.
9 Ta paddungnay mangmangngana' hi dapul ya hay luwa' di in'inummo'
10 te gapuh bungotmu ya paddungnay intopala' an aya' ginalut.
11 Ta umata' hinan a''o an ma'umah hi'on munlimmuhan nan algo.
Ya umata' nimpe hinan mun'akling an holo'.
12 Mu he''a Apu Dios ya nanongnan he''ay patul ta mundongol'ah ingga'inggana.
13 Ot daan mo bahan ta ad uwaniy pangipatigam hi homo'mu i da'min tatagum hitun ad Jerusalem.
14 Te nadadag tun pohpohdonmin boblemin baalmu ta nunhiglay hakit di nomnommi hi ena nadadagan.
15 Hanadan tataguh abobboble ya taktan da'a Apu Dios ya ta'on on hanadan patulda ya taktanda nan ongal an abalinam an mamoddang i da'mi.
16 Te hitun pangipaphodam hitun ad Jerusalem di ohan pangipatigom hi anabaktum an Dios.
17 Ta i diye ya donglom mohpey dasalmin mahmahmo' an tatagum.
18 Ot maphod on mitudo' dadiyen atona an mamoddang i da'mi ta ta'on on hanadan mun'atanudan ya ma'innilaanda ta wan ta'on on dida ya dayawondah Apu Dios.
19 Ta mitudo' an hi Apu Dios an wah ad abunyan ya uh'uhdungana tun luta
20 ya dongdonglonay palak nadan nun'ibalud ta hiya nan ilubusna dida hinan edaot pamatayan i dida.
21 Ot hi Apu Dios di madayaw hi ad Jerusalem
22 hinan a'am'amungan di atagutagu an malpuh abobboble an mundayaw i hiyahdi.
23 Unhaot makinduhola' ni' eh'a mu athituy nangat Apu Dios i ha''on ta hiya nan kimmapuya' ta teen innila' an ho'dod moy pi'taguwa'.
24 Ta hiya nan nundasala' an alyo' di, Apu Dios an wadawadah inggana, daan mo bahan ta adim ni' pogpogon di pi'taguwa' hi ad uwani te ungaa' ni' tatawwa.
25 Hidin hopapna ya limmum tun luta ya hi ad lagud.
26 Mu datuwen limmum ya lo'tat ya mapogpogda an umatdah nan lubung an nadunutda'e ya itopalmu ta hukkatam hi balu.
27 Mu he''a Apu Dios ya munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya ma''id ha apogpogam.
28 Ot da'min baalmuh ad uwani ya madinol ami an gapuh boddangmu ya luminggop di pi'taguwan nadan imbabalemi ya ta'on on hanadan mun'atanudan.

Psalm 103

103

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

1 Dayawo' hi Apu Dios ta hiyay ipabaktu' te ma''id ha umat i hiya.
2 Ot nanongna an hiya nimpey dayawo' te adi malingling nan ulenan ha''on.
3 Te pakawanona' hinadan bahul'u ya hiyay mangipaphod i ha''on hi'ona' mundogoh.
4 Ya hiyay mangihwang i ha''on hi ate ya munnananong nan homo'na ya pamhodnan ha''on.

5 Ya an namin nadan iphoda' onu mahapul'u ya idatna ta hiya nan nanongnan waday
bikah'u an umata' hinan agila.
6 Hi Apu Dios ya maphod di pangatna te ihakitna nadan mapalpaligat.
7 Ya impa'innilana i din hi Moses nadan pangatna ya numpidakol di nangipatiganah
nan ongal an abalinana hinadan ibba ta'u an tinanud Israel.
8 Ya ongal di homo'na ya ulena ya adi hi kittang on bumungot.
Ya munnananong nan ongal an pamhodna.
9 Manu te ihingal dita'uh nadan ibanahhawan ta'u mu adi munnananong di
bungotnan dita'u.
10 Ya manu te dusaon dita'uh nadan pumbahulan ta'u mu hay immannung ya ta'on
on ongal di bahul ta'u ya adina punhiglaon nan pundusana i dita'u.
11 Te hanan pamhod Apu Dios hinadan mangun'unud i hiya ya umat hi dinawwin di
luta hi ad lagud an adi malukud.
12 Ta athidiy inatnan namakawan hi bahul ta'u an paddungnay inalana nadan bahul
ta'u ot itopalnah nidawwi an umat hi nundawwiyan di nangappit hi tuluwan
di algo hi nangappit hi alimuhan di algo.
13 Te ongal nimpey homo'na hinadan mangun'unud i hiya an umat hi homo' di ohan
ama hinan imbabalena.
14 Te innilanay a'at ta'u an on ta'u nalpuh pito'.
15 Ya innilanan hay pi'taguwan ta'un tatagu ya umat ta'uh nadan holo' onu habhabung
an manu te manginhahabungda
16 mu wa'et nangimpopotang ya maklingda ta lo'tat ya malingling an wadada ni' di
holo' hidi.
17 Ot ta'on on athidiy nitaguwan hitun luta mu dita'u'en mangun'unud i Apu Dios ya
minaynayun di pamhodnan dita'u ya ta'on on hanadan tanudan ta'u
18 hi'onda un'unudon damdamah Apu Dios.
19 Te hi Apu Dios an wahdih nan tronona hi ad abunyan ya hiyay mun'ap'apu hi an
naminamin.
20 Ot da'yun a'anghel Apu Dios an mangun'unud i hiya ya hanat dayawonyu hiya an
Dios.
21 Ot aganyu ta dayawonyu nimpeh Apu Dios.
22 Ta an namin ta'un limmuna ya dayawon ta'u hiya an ta'on on idanay awadan ta'u.
Ot ta'on on ha"on ya nanongnan hiyay dayawo'.

Psalm 104

104

Hay Pundayaw Hinan Nunlumuh An Namin An Wada

1 Dayawon da'a Apu Dios te na'abbaktu'a an Ap'apu ya ongal di abalinam.
2 Ya nali'woh'ah patal an paddungnay hiyay inlubungmu.
Ya ay tolda hi ad lagud an imbi'lagmu.
3 Ya hidih nan baktun di bugut an alpuwan di udan di nangiphodam hi punhituwam.
Ta nadan bugut di paddungnay kalesan punluganam ya nan dibdib di mangiye i
he"ah nan pangayam.
4 Ta hanadan dibdib ya nadan kilat di baalmu an pangipa'atam hinadan pinhodmun
ma'at.
5 Ya nahamad di nangigopnadam hitun luta ta adi mabalin hi madlig.
6 Ya hinophopam ni' hi liting ta ta'on on hanadan billid ya nalimuhda.
7 Mu hidin himmapit'a an ay kidul di hapitmu ya inunud nadan liting nan imbagam
ta niguwang

8 ta inipluydah nadan billid ya hinadan nundotal ta ingganah immedah nan
indadaanmun iha"adanda ta nabudhan mohpe nadan billid.
9 Ot iha"admuy numpogpoggan di liting ya luta ta adi mo mipidwan mahinab tun
luta.
10 Ya winadam di obob hinadan numpundotal ya hinadan ulih ta ipluydah nadan
wa"el ya wangwang an numbattanan nadan billid.
11 Ta uminuman an namin di atap an animal an umat hinadan dongki.
12 Ya ta'on on hanadan hamuti ya mumbuyadah nadan kayiw an nihaggon i dadiyen
wa"el ta wa'e on ahi'i'ingaldah nadan hapang.
13 Ya ta'on on wa'ahnah nan awadam hi ad abunyan ya ipa'alim di udan ta tumagun
namin di nun'itanom.
14 Ya humangoday holo' ta anon nadan kalnero ya baka ya ta pumhod di itanommi
ta waday itanudmi
15 an umat hi greyp ta iphodmih ma'inum ta umipa'amlong i da'mi.
Ya limmum bo nadan olibo an iphodmih lana ta pumhod di up'upmi ya ta'on on
nadan wit ya barley ta waday anonmi.
16 Ya ta'on on hanadan impahangom an kayiw an sedar hinadan billid an nungngadan
hi Lebanon ya madanumanda.
17 Ya i dadiyen kayiw di pumbuyaan nadan hamuti ya hinadan saypres di pumbuyaan
nadan gayang.
18 Ya hanada'en ma'ilom an gulding ya miha"addah nadan nun'atagen billid ya
hanada'en kuneho ya munhitudah nadan doplah.
19 Ya limmum bo nan bulan ta panginnilaanmi hi'on nala"uh di ohay bulan.
Ya hanan limmum an algo ya innilana hi'on nadatngan di alimuhana.
20 Ya limmum di hilong ta himmilong'e on humawwang nadan animal hinan muyung
21 an umat hinadan layon an mun'olmomda an e manama' hinadan udum an limmum
ta anonda.
22 Mu wa'et tuwen mabigat on nibangngaddah nadan lingab an niha"adanda.
23 Mu hay tagu ya hinan mapatal di eda puntamuwan ta ingganah nan himbatangan.
24 Gapuh nan ongal an abalinam Apu Dios ya dakkodakkol di limmum an wahtun
luta.
25 Ya limmum nadan abibbilog an baybay an napnuh nat'onat'on an umat hi ekan ya
nadan udum an wahdi an o'ongal ya kikkitang.
26 Ya hidi boy pundalanan di papol.
Ya ta'on on nan ma'alih lebiatan ya hidiy pun'ay'ayyamana.
27 Ya an namin nadan limmum ya he"ay pundinolanda hi mangidat hi anonda hinan
timpun mahapulda.
28 Ta alanda dadiyen idatmu ta anonda ta mabhugda.
29 Ta nunhiglay takutda hi'on iwalongmu dida.
Te innilada an mateda hi'on pogpogom di yahyahda ta mumbangngaddah pito' an
nalpuwanda.
30 Mu mabalin an gapuh nan Espiritum ya malmuday umat i dadiye ta wadada boy
munhituh tun luta.
31 Ot hanat hi Apu Dios di mipabaktuh inggana ya hanat minaynayun an
mun'am'amlong i dadiyen limmuna.
32 Te hiya'e ya ammuna ha pangitiganah tun luta on umalyog.
Ya ammuna bo ha pangidapaanah nadan billid on dumalangda.
33 Ta hiya nan ad uwanin mataguwa' ya ikankanta' di pundayaw'un hiya an Dios.
34 Ot hanat ta'on on nan punnomnomnoma' i hiya ya umipa'amlong i hiya ta umat
hinan pangipa'amlongana i ha"on.

35 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya hanat madadagda ta mama"iddah tun luta.
Madayaw'a Apu Dios.

Psalm 105

105

Hay A'at Di Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hanat munhana ta'u ya mundayaw ta'u i Apu Dios ya ipa'innila ta'uh abobboble nadan ina'inatna.
2 Ta ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya ya ipa'in'innila ta'u nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
3 Ot dayawon ta'u nan Dios an ma"id ha adi maphod i hiya.
Ya hanat mun'am'amlong ta'un mundayaw i hiya te hiyay ud tagun dita'u.
4 Ya hanat hiyay pundinolan ta'u hi bumoddang i dita'u ya hiyay nanongnah dayawon ta'u.
5 Ya hanat nomnomnomon ta'u nadan nakaskasda'aw an ina'inatna ya ta'on on hanadan nipto' an nundusana.
6 Te dita'un tinanudan nan baalnan hi Abraham an ammod Jacob di pinto'nah tataguna.
7 Ot hiya an Dios di Ap'apu ta'u.
Ta hiya nan mahapul an unudon di atagutaguh tun lutay ibagana.
8 Te hanan imbagana ya adina ibahhon aton an ta'on on atnay mun'atanudan
9 an umat hinan imbagana i Abraham ot ibagana i din hi Isaac
10 ot ahina bo ibaga i Jacob an mahapul an unudonda.
Ya hidiyen imbagana ya minaynayun an atona i dita'un tinanud Israel.
11 An alyonay, Idat'u i da'yu hituwen bobleh ad Kanaan ta pumboblayanyuh inggana.
12 Mu handin oh'ohhada ni' handidan a'ammod ta'u ya onda ni'ibobboble ya abuh.
13 Ta onda e immanin'innabat hi abobboble.
14 Mu agge inyabulut Apu Dios an waday mamalpaligat i dida.
Te imbaganah nadan patul an alyonay,
15 Hanat ma"id ha atonyuh adi maphod hinadan pinto"un tatagu' ya ta'on on hanadan propeta.
16 Handi ya impa'alin Apu Dios han bitil ta lo'tat ya ma"id ha makan i diyen awadanda.
17 Ya hi Apu Dios di ud nomnom hi nihbutan Joseph hi ad Egypt ot mumbalin hi baal hidi ta waha mangihwang i didah inagangda.
18 Mu nibalud ni' ot mabangkilingan di hukina ta nahugatan ya hina"adanda boh gumo' di bagangna.
19 Ta pinatnan Apu Dios hi Joseph ta inggana ot mipa'annung an namin nadan imbaganan ma'at.
20 Ot ahi ilubus nan patul hi ad Egypt hi Joseph.
21 Ot hiyay pumbalinonah ap'apu an mi'adwa i hiya i diyen pun'ap'apuwana.
22 Ta hiyay mangibaga hi aton nadan gobelnador i diyen bitil.
23 Ta i diye ya nitnud mohpe nadan pamilyan Jacob hi ad Egypt an boblen nadan tinanud Ham ot mi'hitudahdi.
Hituwen hi Jacob ya hiya nan nginadanan Apu Dios hi Israel.
24 Ya nunholagon Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ta lo'tat ya diday ongal di abalinanda mu hanadan i Egypt.
25 Ot wadaon Apu Dios di hihiwon nadan i Egypt i didan holag Israel ta nunhahapitanday atondan dida.
26 Ta hiya nan hinnag Apu Dios hi ad Egypt nan baalna an hi Moses.
Ot pot'onah Aaron ta bumoddang i hiya.

27 Ta diday nangipa'atanah nakaskasda'aw an milagrohdih ad Egypt an boblen nadan holag Ham.

(Hay Nakakan 7:1–11:10)

28 Ta hay namangulu ya impahilong Apu Dios hi ad Egypt.
Mu hiyah diye damdaman ngohayon nadan i Egypt nan imbagan Apu Dios.
29 Ot pumbalinona bo nadan liting i diyen boble hi dala ta nun'a'ate nadan wah nan liting hidi an umat hinadan ekan.
30 Ot ahi ipen Apu Dios di dakkodakkol an bakbak ta immapnalda an ta'on on hinan palasyu.
31 Ya imbagana bon mawaday dakkodakkol an lalog ya timol ta umalinhawangdah ad Egypt.
32 Ot pa'udanona boh dalalluh ad Egypt an indihhanay kidul ya kilat.
33 Ta nun'apa"ih nadan intanomda an greyp ya fig ya nun'atommang nadan kayiw hi nangat di kilat.
34 Ot ituda'na boy dakkodakkol an dudun i diyen boble
35 ta nun'a'andan namin nadan nun'itanom ya an namin di munlangtan tubu i diyen boble.
36 Ot ahina ipapaten namin nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt.
37 Ot ahina mohpe ipangulu handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel ta tinaynandah ad Egypt an dakol di intakinda an silber ya balitu'.
Ya malinggopdan namin an ma"id ha mundogoh i dida.
38 Ta immamlong nadan i Egypt hidin immaan handidan a'ammod ta'u an tinanud Israel te tumakutda mon dida.
39 Ya hidin mangmangnge handidan a'ammod ta'u ya hiniduman Apu Dios didah bugut hinan mapatal ya nahdom'e on numbalinonah diyen bugut hi apuy ta pundilagda.
40 Ya hidin mumbagadah makan ya inda'indat Apu Dios di dakol an hamuti ya mana an ay tinapay ta dadiyey intanudda.
41 Ya impahawwangna boy liting hinan doplah an umat i ha wa"el hidih nan agge naboblayan ta inumonda.
42 Athidiy ina'inatna te minonomnom i hiya nan imbagana i din baalna an hi Abraham.
43 Ta hiya nan impanguluna handidan pinilinan tataguna ta tinaynandah ad Egypt.
Ya nunhiglay amlongda ta hiya nan it'itkukday kantada.
44 Ot idatnan dida nadan dakol an boble an lutan nadan adi umunud i Apu Dios ya ta'on on nadan intamuda ya handidan a'ammod ta'uy nangala.
45 Athidiy inat Apu Dios te pinhodnan unudon nadan tataguna nadan tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 106

106

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan munhana ta'u i hiya an gapuh nan amaphodna ya nan munnananong an pamhodna.
2 Ya ma"id ha taguh abalinanan uhuhon an namin nadan nakaskasda'aw an ina'inatna.
3 Ot mipa'amlong nadan tataguna an manginaynayun an mangat hinadan nipto' an pangat.

4 Ot adiya' bahan linglingon Apu Dios hitun pamoddangam hinadan tatagum an
nibalud ta ta'on on ha"on ya ihwanga'.
5 Ta wan tigo' di pumhodan di pi'taguwanmin pinto'mun tatagum ta wan
mi'yam'amlonga' i dida ya midduma' i dida an mundayaw i he"a.
6 Abulutonmi an numbahul ami te adi ahan maphod nadan ina'inatmi an umat ami
damdama i handidan a'ammodmi.
7 Te hidin awadandah ad Egypt ya adida nomnomnomon nan ulem i dida ya ta'on on
hanadan dakol an inatmun milagro.
Ta nginhe da'a i dida hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah.
8 Mu ta'on on athidi ya inihwang damdaman Apu Dios dida te hiyay imbagana tuwali.
Ya ta wan ma'innilaan di atagutagu an hiya ya ongal di abalinana an Dios.
9 Te ammunay himmapitana ya nunhi"an nan liting hidih nan baybay an mumbolah
ot magananan ay lutah nan agge naboblayan ta nangi'wandan immagwat.
10 Ta inihwangna didah nadan binuhulda.
11 Mu hanada'en binuhulda ya nun'a'altingda an ma"id ha ta'on hi ohah nihwang.
12 Ta i diye ya patiyonda mohpe nadan imbagan Apu Dios ta ikankantada mohpey
pundayawdan hiya.
13 Mu agge bo nadne ya lininglingda dadiyen inat Apu Dios ta dida on inatday
pinhoddan aton an adida haddon di ipa'innilanah atonda.
14 Te hidin awadandahdih nan agge naboblayan ya hay anonda ahan di nonom-
nomonda ta pinanatnaday abalinana an Dios.
15 Ot idat Apu Dios nadan ibagada mu impatnudna han pumaten dogoh ta dakol di
nun'a'aten dida.
16 Ya i diyen awadandahdih nan agge naboblayan ya nunhiglay amohda i Moses ya
ta'on on hi Aaron an pinto' Apu Dios hi padi.
17 Ta hiya nan natommang nan luta ot ma'uhbung hi Datan ya hi Abiram an didah
nadan pamilyada an gapu i diyen inatda.
18 Ya wada bo han apuy ot pu'ulana nadan udum an adi maphod di pangatda.
(Hay Nakakan 32:1-14)
19 Ya hidi bon nipto'dah nan billid hi ad Sinai* ya nangapyada i han balitu' an
ing'ingoh di baka ot hiyay dayawonda.
20 Ta hiya nan ingnganuy nan na'abbaktun Dios dida.
Ot han ing'ingoh di bakan mangan hi holo' di dayawonda.
21 Ta lininglingda nadan dakol an inat Apu Dios an nangihwang i dida hi awadandah
ad Egypt
22 ya ta'on on nan milagro an inatnah din nipotto'dah nan baybay an mumbolah.
23 Ta gapuh bungotna ya alyonay dadagona dida.
Mu gapu ta numpahmo' hi Moses an pinto'nan baalna ya aggena dinadag dida.
24 Indani mo ahan ya timmakutda ta adida pohdon an umeh nan maphod an boble
an alyon Apu Dios hi idatnan dida te ma"id ha dinoldah nadan imbagana.
25 Ta ahingongododahdih nan nun'allunganda ya adida unudon nadan imbagana hi
atonda.
26 Ta hiya mo nan imbagan Apu Dios an patayona didahdih nan agge naboblayan
27 ya inwakatna nadan imbabaleda hi abobboble ta hidiy atayanda.
(Bilang 25:1-13)
28 Ya hidi bo udot an wadadah ad Peor ya eda niddum hinadan tatagu an mundayaw
i Baal ot mi'mi"andah nadan nidawat i dadiyen ma"id ha linnawadan dios.
29 Ta nunhiglan impabungotdah Apu Dios an gapu i dadiyen adi ahan maphod an
ato'atonda.

---

* **106:19 106:19** Hay ohah ngadan diyen billid ya Horeb

Ta hiya nan impa'alin Apu Dios han nunhiglan dogoh ta dakol di nate i dida.
30 Ta ingganaot dusaon Pinehas nadan numbahul ot ahi mohpe duminong hidiyen dogoh.
31 Ta ingganah ad uwani ya adi linglingon di tataguh diyen maphod an inat Pinehas.
(Bilang 20:1-13)
32 Ya hidi bon awadandah nan way obob an nungngadan hi Meribah ya impabungotda boh Apu Dios.
Ta dida mannot di gimmalat hi numbahulan Moses.
33 Te gapuh nungngohayandah nan Espiritun Apu Dios ya impaboholdah Moses ta waday nibahhon imbagana.
34 Ya imbahhoda bo nan imbagan Apu Dios an patayonda nadan tatagun numpunhituh nadan boblen idatnan dida.
35 Ot mi'yahawada bo udot nadan linala'i hinadan binabaihdi ot ma'ma'yatda hinadan adi maphod an ato'atonda.
36 Ta paddungnay naknada te eda nundayaw hinadan iniphod di tagun dayawon dadiyen bimmoble.
37 Ta ta'on bo udot on hanadan imbabaleda on ini'nongda i dadiyen diosda an didimunyu.
38 Ta gapuh nan dalan dadiyen u"ungan immayuh an ini'nongda i dadiyen dayawon nadan i Kanaan ya mibilang moh nalugit hidiyen boble.
39 Ta ta'on moh on dida ya mibilangdah nalugit i diyen inatda.
Te paddungnay nunluktapda te inwalongdan mangunud i Apu Dios ot hanadan udum an dios di dayawonda.
40 Ta hiya nan nunhiglay bungot Apu Dios i dida an pinilina hi tataguna.
41 Ta hiya nan impa'abakna didah nadan binuhulda ta dadiyen binuhulda moy numbalin hi ap'apuda.
42 Ta nunhiglay namalpaligatdan dida te numbalindah baal i diyen boble.
43 Ta athidi an ta'on on agagga on inihwang Apu Dios dida mu apyanan mungngoheda ta dadiyen numbahulanday gapunah nadadaganda.
44 Mu wa'e damdama ta numpahmo'da on himmo' Apu Dios dida
45 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handidan a'ammodmi.
Ya gapuh nan ongal an pamhodna ya himmo'na dida.
46 Ta numbalinona hi ma'ule i dida nadan binuhulda.
47 Ot hanat boddangan da'mi bahan Apu Dios ta ta'on on idanay bobleh awadanmi ya pa'anamuton da'mi ta ma'amung amih nan boblemi.
Ta wan he"a an nahamad an Dios di dayawonmi ya punhanaanmi.
48 Ot hanat hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di madayaw hi ingga'inggana.
Ya hanat an namin ta'un tatagu ya alyon ta'uy, Amen.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 107

107

Hay Punhanaan I Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di a'atna.
Ya munnananong nan pamhodna i dita'u.
2 Ot da'yun binangngad Apu Dios hinadan binuhulyu ya hanat danaen inatnan da'yuy eyu ibanagbagga.
3 Te inyanamut da'yu i Apu Dios an inilpu da'yuh nadan boblen niwakatanyu an umat i da'yun nalpuh nangappit hi tuluwan di algo ya da'yun nalpuh nangappit hi

alimuhan di algo ya da'yun nalpuh nangappit hi huddo'na ya da'yun nalpuh nangappit hi muyyadna.
4 Hay udum i da'yu ya e ayu himmanawwangan hinadan agge naboblayan te ma"id ha pot'onyuh eyu pumboblayan.
5 Ta hinoltapyuy inagang ya inuwoh ta hay punnomnomyu ya ma"id mo ha namnamayun mi'tagu.
6 Mu hidin numpahmo' ayu i Apu Dios ya binoddangan da'yun hiya.
7 Ot ipangulu da'yuh nan awon an umeh nan eyu pumboblayan.
8 Ot maphod on munhana ayun Apu Dios te munnananong nan pamhodnah inggana.
9 Te hanadan nun'a'uwoh ya idatnay inumonda ya idatnay maphod an makan hinadan na'agangan.
10 Hay udum i da'yu ya nabangkilingan an nibalud ayuh nan paddungnay munhihil-long.
11 Manu'eh athidiy na'at i da'yu ya nginheyu nan na'abbaktun Dios te aggeyu inunud nadan tuguna.
12 Ta hiya mo nan inyabulutnan numbalin ayuh baal ta nunhiglay nunligatanyuh nadan impatamudan da'yu ta pamaaggon natukad ayu ya ma"id bo udot ha bumoddang i da'yu.
13 Mu hidi bon numpahmo' ayun Apu Dios ya binoddangan da'yu.
14 Ta inlah'un da'yuh nan paddungnay munhihillong an nibaludanyu ot aanona nadan nibangkiling i da'yu.
15 Ot maphod on munhana ayu i Apu Dios te munnananong di pamhodna ya dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan di tatagu.
16 Te paddungnay numpa"ihna nadan gombang an konob ya nadan gumo' an dakig nadan geyt di nibaludanyu.
17 Mu hanadan udum i da'yu an paddungnay ma"id ha nomnomda ya nunholholtapda an gapuh ngoheda te adi ahan maphod di ina'inatda.
18 Ta gapuh nan punholholtapanda ya iwalongdan mangan ta mun'atte'atteda.
19 Mu hidin numpahmo'dan Apu Dios ya binoddangana dida i diyen punligatanda
20 an ammunay himmapitana ya nipaphodda ta aggeda nate.
21 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong di pamhodna ya dakol nadan nakaskasda'aw an inatnan iphodan di tatagu.
22 Ta hiya nan maphod on waday i'nongda hi punhanaandan hiya ya hanat mun'am'amlongdan mangikankanta hinadan maphod an ina'inatna.
23 Ta'on on hanadan udum i da'yu an lumugalugan hi papol an e munggattang hi udum hi boble
24 ya tinannigoyu nadan nakaskasda'aw an ina'inat Apu Dios hidih nan baybay an namama hi'on waday puwo'.
25 Te wada han nangibagaanah mawaday puwo' ya nawada ta nunhiglan mumpinul-luy nadan dalluyun.
26 Ta wa'e on impatulun nan dalluyun nan papol on indani bo on impada"ulna ta lo'tat ya nunhiglay takut nadan muntamuhdi ta hay punnomnomda ya mateda mo.
27 Te nun'a'ulawda ta ayda nabutong an pamaag ya aggeda innilay atonda.
28 Mu hidin numpahmo'da i Apu Dios ya binoddangana dida i diyen pumpaligatanda.
29 Ot hidin impadinongna nan puwo' ya atbohdi an dimminong nan dalluyun.
30 Ta immamlongda i diyen inat Apu Dios ot ipanguluna didah nan pangipluyanda.
31 Ot maphod on munhanada i Apu Dios te munnananong nan pamhodna ya dakol di inatnan nakaskasda'aw an iphodanda.

32 Ya maphod on ipa'inniladah diyen inat Apu Dios i dida hinan pundayawanda ya
hinan a'amungan nadan ap'apuda.
33 Hay oha bo ya hinuddum on tindu' Apu Dios nadan wangwang ya obob ta
mamagananda
34 an gapuh nadan adi maphod an at'aton nadan tatagu.
Ya atbohdi nan malumong an luta an wa'e on numbalinonah adi tumaguy mitanom
hidi.
35 Mu winadan bon Apu Dios di liting hidih nan agge naboblayan ta nun'aphungda
ya hanada'en na'magannan an luta ya winadanay obob.
36 Ot ena punhituwon hidi nadan ahohomo' an tatagu ta lo'tat ya dakolday nunhituhdi
ta numbalin hi maboblayan.
37 Ot mumpunliya'da ya numpuntanomdah greyp ya pinumhod dadiyen intanomda
ta dakol di inapitda.
38 Ya winagahan Apu Dios dida ta dimmakkodakkolda ya atbohdin dimmakol di
bakada ya kalneroda.
39 Hidin na'abakan nadan tatagun Apu Dios ya mahmo'dah nangat nadan binuhuldan
dida ta lo'tat mo ya immoh'ohhada
40 mu imballoh Apu Dios hidiyen inatdan dida ta inyena didah nan agge naboblayan
ta eda himmanawwangan hidi.
41 Mu hanada'en mahmo' ya binoddangana dida ot punholagona dida ta dimmakko-
dakkolda bo an umatda i ha nabulog an kalnero.
42 Ta tigon'en nadan mangun'unud i Apu Dios datuwe ya mun'am'amlongda.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya pamaagday dindinong.
43 Ot nan nanomnoman an tagu ya maphod on nomnomnomona datuwen na'na'at.
Ta nomnomnomona nan munnananong an pamhod Apu Dios.

Psalm 108

108

Kantan David

1 Madinola' i he"a Apu Dios ta hiya nan nunhiglay amlong'un mangikankanta hi
pundayaw'un he"a.
2 Ta hinan mun'awiwi"it on bimmangona' ta ip'ipaggangoh'u nan harp ya lira an ta'on
on agge ni' timmulu nan algo.
3 Ta ipa'innila' di punhanaa' ya pundayaw'un he"a hi atagutaguh abobboble.
4 Te adi malukud nan ongal an pamhodmu i da'mi te umat hinan numbattanan tun
luta ya hi ad lagud.
Ya atbohdi an ma"id ha pogpog nan pangipapto'mu i da'mi.
5 Ot he"a Apu Dios ya hanat mipatigoy anabaktum hi abobbobleh tun luta.
6 Ot donglom bahan tun dasalmi te innilami an pinpinhod da'min tatagum ta ihwang
da'mi an gapuh nan ongal an abalinam.
7 Te handi ya wa'ahnah nan awadam ot alyom di abakom nadan binuhulmu ya
ginodwagodwam nan bobleh ad Sekem ya ta'on on nan nundotalanah ad
Sukkot ta ipiyappongmun da'min tatagum.
8 Ya inalim bo di, Hana'en bobleh ad Gilead ya nan numboblayan nadan tinanud
Manasseh ya bagi'.
Ya puntindaluwo' nadan i Epraim ya pun'ap'apuwo' nadan i Judah.
9 Ya hanada'en i Moab ya mumbalindah baal'u ya hanada'en i Edom ya mumbalindah
himbut'u.
Ot itkuk'uy amlong'u hi nangabaka' hinadan i Pilistia.

10 Ot ad uwani Apu Dios ya nganney mangipangulun ha''on an umeh nan nahamad
di aladnan bobleh ad Edom?
11 Undan iwalong da'mi tatawwa Apu Dios ta adi da'mi ipangulu hi emi pi'gubatan
hinadan titindalu'?
12 Daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an e mangubat hinadan binuhulmi.
Te ta'on on boddangan da'mih tatagu ya innila' an ma"id damdama ha hilbina.
13 Mu wa'et he"a Apu Dios di mangipangulun da'mi ya ma"id ha bahhonan mangabak
ami.

Psalm 109

109

Hay Pumpaboddangan Di Ohan Maligatan

Kantan David

1 Apu Dios, he"ay dayawo' ot hanat donglom bahan di dasal'u.
2 Te nunhiglada tayya tudan ma'layyah an tatagu an dakol di layah hi ipabahuldan
ha"on.
3 Ya dakol di ibagadah pamahbahdan ha''on an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.
4 Ta'on on ipatigo' di naminhod'un dida mu apyanan ahiwawana' i dida mu adiya'
damdama umengle an mangidasadasal i dida.
5 Maphod di pangat'un dida mu apyanan adi maphod di pangatdan ha"on.
Ya ipatigo' di pamhod'un dida mu apyana nimpe an ahiwawana' i dida.
6 Ot maphod nin Apu Dios hi'on waha piliyom i ha mapihhuwan an huwis
hi munhumalya i dadiyen binuhul'u ya pinto'mu ha ma'layyah an tagun
mangidalom i hiya.
7 Ya hanat humalyaonda'e ya mibaga an numbahul ya hanat ta'on on nan dasalna an
pangita'dognah adolna ya mimamah numbahulana.
8 Ya hanat adi madne ya mapogpog di pi'taguwana ta wan waday mihukkat hinan
sa'adna.
9 Ta mapuhig nadan imbabalena ya mabaluh ahawana.
10 Ya hanat mipalah'undah nadan imbabalena hinan nadadag an nunhituwanda ta
eda humanawhawwangan an e umanod'oddoh anonda.
11 Ya hanat pun'alan nadan immutangana nadan nabalol an wadan hiya.
Ya hanat hanadan hintaguwan di mangalah nadan nablayana.
12 Ya hanat ma''id ha mammo' i hiya ya ta'on on hanadan napuhig an i'imbabalena.
13 Ta ma''id ha mabatih nadan imbabalena ta lo'tat ya ma"id ha uggan mabong'al i
didan pamilya.
14 Ya hanat adim pakawanon nadan bahul di a'ammodna.
15 Ot hanat adim linglingon Apu Dios di numbahulandan himpamilya ta lo'tat ya
ma"id nimpe ha uggan mabong'al i dida.
16 Te ma''id ahan ha homo' diyen taguh ibbanan tagu te paligatona on impapatena
nadan nun'awotwot ya nadan mahmo' an tatagu.
17 Ya impa'inghanan mun'idut.
Ot hanat mumbangngad i hiya nadan idutna.
Ya ma"id tuwali ha oha ni'moh tagu hi winagahana.
Ot hanat adim mo wagahan.
18 Te hay idut di nun'onan hi nomnomna an ay limmamut hi adolna.
Te dadiyey nadadawoh ibagana an paddungnay liting onu lana an itmog di adolna.
19 Ot hanat dadiye nimpen idutna ya mibangngaddan hiya ta dadiyey ay mibalikis an
mili'woh i hiya.
20 Ta hanadan hihimlonan ma'at i ha"on ya hiyay a'atana.

21 Mu ha"on'e ya hanat boddangana' ta ihwanga' ta mipatigoy anabaktum ya pamhodmun Dios.
22 Te nunhigla tayyan maligligatana' ya mahmo'a' ta hiya nan ma'ahhapul'uy boddangmu.
23 Te umata' mo ahan tee hi a"o an tuwen mama"id onu ba'atong an nalakan ma'abul.
24 Te kimmapuy di adol'u hi nun'ulata' ta teen na'appiguta' ta ma'attigoy tungal'u.
25 Ta tinigowa"eh nadan binuhul'u on munwigwigiwigda on nginihngihilana'.
26 Ot hanat gapuh nan ongal an pamhodmu ya boddangana' bahan.
27 Ta wan innilaonda an he"ay bumoddang i ha"on.
28 Ot ta'on on idutana' hinadan binuhul'u mu wagahana' i he"a ya ta'on on umalidan mangubat i ha"on mu mibabainda te diday ma'abak ta wan ha"on an baalmuy mun'am'amlong.
29 Ta mibabaindah ingga'inggana.
30 Mu ha"on'e ya nanongnay punhanaa' ya pundayaw'un he"a Apu Dios hinan a'am'amungan di tatagum.
31 Te he"a ya nundadaan'a an mamoddang hinadan mahmo' an tatagu.
Ta ihwangmu dida hinadan naminhod an mamate i dida.

Psalm 110

110

Nan Pinto' Apu Dios An Patul

1 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu ta abako' nadan mi'buhul i he"a.
2 Te hi Apu Dios ya idoldolna nan pun'ap'apuwam an mihipun hi ad Zion ta ingganah sakupom nadan boblen nadan binuhulmu.
3 Ya i diyen em pangubatan hinadan binuhulmu ya nundadaan nadan tatagum an mi'yen he"a.
Ta bumuwah nadan mumpangilog an linala'i an umatdah nan dulnuh nan maw-mawi"it.
4 Hi Apu Dios ya inalina bo di, He"ay mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
Ya adi mibahhoh naen inalina.
5 Ya wadawadah Apu Dios an mumpapto' i he"a.
Ta hitun pangipatiganah bungotna ya dadagonay apatupatul.
6 Te humalyaonan namin di atagutaguh abobboble ta dusaona dida ta dakkodakkol-day mun'a'ate.
Ya athidi nimpey atonah nadan ap'apuda.
7 Mu hidiyen Patul ya ta'on on idanay pangipluyana on wadah nan awonay obob onu wa"el hi uminumana an mangipabikah i hiya.
Ta nanongnan hiyay mangabak hi gubat.

Psalm 111

111

Hay E Pangipabaktuwan I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ongal di punhanaa' i Apu Dios ya hiyay ipabaktu' hinan a'am'amungan nadan mangun'unud i hiya.
2 Dakol nadan mapmaphod an ato'atona.
Ot dita'un mun'am'amlong i dadiyen ato'atona ya hanat ada'adalon ta'u ta wan ma'awatan ta'uy a'atna.

3 Te an namin nadan at'attona ya dadiyey atigan nan adi maluman an anabaktuna ya aphodna ya anahamad di pangatna.
4 Ta hiya nan adi malingling nadan nakaskasda'aw an ato'atona.
Te ma'ule ya ongal di homo'na.
5 Ya idatnay itanud nadan immannung an mangun'unud i hiya.
Ya nanongnan adina ibahhon aton nadan imbaganah atona.
6 Impatigonah nadan tataguna nan ongal an abalinana hidin nangidatanan dida hinan boble an nunhituwan ni' di udum an tatagu.
7 Ya maphod ya nipto' an namin di atona.
Ta hiya nan waday dinol an mangunud hinadan tuguna.
8 Te dadiyen tuguna ya nipto' ya maphod ta hiya nan minaynayun an ma'unud hi ingga'inggana.
9 Inihwangna handidan a'ammod ta'u te adina ibahhon aton nadan imbagana i dida hi atona i dita'un tataguna.
Ta atigana an ma"id ha nipaddungan di amaphodna.
10 Hanan immannung an pangun'unud i Apu Dios di anomnoman di tagu.
Ot hanadan mangun'unud hinadan tuguna ya diday luma'ing.
Ta hi Apu Dios di madayaw hi ingga'inggana.

Psalm 112

112

Hay Ma'at Hinan Mangun'unud I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Mipa'amlong nan tagun waday takutnan adi mangunud i hiya ta pun'amlonganan unudon nadan tuguna.
2 Ta hiya nan mawagahan nadan imbabalena ta mundongolda.
3 Ta kumadangyan ya minaynayun hidiyen maphod an pangatnah inggana.
4 Te nan athidin tagu ya ta'on on waday dumatong hi punligatana ya hiyah diyen ma'ule ya maphod di pangatna.
5 Ot mipa'amlong nan tagun nalakan mangdat hinadan mahapul di udum ya maphod ya nipto' di pangatna.
6 Ya adi nalakan mabaliyan ta mumbahul ta hiya nan adi linglingon di tataguh diyen amaphodna.
7 Ya adi tumakut an ta'on on waday donglonah umipatakut te nahamad di pangulugna ya pundinolna i Apu Dios.
8 Ta hiya nan ma'dinnol an adi minomnoman te innilanan ma'abak nadan mi'buhul i hiya.
9 Ya ongal di boddangnah nadan nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.
Ta hiya nan ongal di punlispitun nadan tatagu i hiya.
10 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya nunhiglay hihiwodan hiya.
Ta mun'iti'itibda te adi ma'at nadan pohdonan ma'at.

Psalm 113

113

Hay Pundayaw Hinan Ongal Di Homo'nan Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbi i hiya ya hanat hiyay daydayawon ta'u.
2 Ta hiyay midaydayaw hi ingga'inggana

3 an mihipun hinadan boblen wah nangappit hi tuluwan di algo ta ingganahdih nadan
boblen wah nangappit hi alimuhana ya hanat hiyay midaydayaw.
4 Te hiyay na'abbaktun Ap'apu hi abobboble ya hanan amaphodna ya ma"id ha
nipaddunganah nadan wahtun luta ya ta'on on hinadan wah ad lagud.
5 Ot hiya an na'abbaktun patul an wah ad abunyan ya immannung an ma''id ha
nipaddung i hiya.
6 Te ta'on on wahdih nan awadana ya uh'uhdunganah ad lagud ya hitun luta.
7 Ya paphodonay nitaguwan nadan nun'awotwot ya boddangana didah nadan
punligatanda.
8 Ya idattana didah nabaktun sa'adda ta diday udum hi mangipangpanguluh nadan
tataguna.
9 Ya ta'on on hanadan binabain ma"id ha imbabaleda ya pa'amlongona dida te
idattana didah imbabaleda.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 114

114

Hay Nakakan Nadan Tinanud Israel Hi Ad Egypt

1 Hidin immaan nadan tinanud Israel an hi Jacob di ohah ngadana hi ad Egypt an
bokonda numboblayan
2 ya numbalinona didah niyappit i hiya ta diday tataguna ya hiyay Ap'apuda.
3 Ya hidin numpatigoh Apu Dios hidih nan baybay an mumbolah ya nunhi"an nan
liting.
Ya atbohdiy na'at hinan liting hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
4 Ya niwagot nadan billid ta umatdah nan mumpaypaytu"an an gulding onu kalnero.
5 He"an baybay, Tanganu on'a namaganan? Da'yun liting hinan baybay, tanganu on
ayu mamtik?
Ya ta'on on da'yun liting hinan wangwang, tanganu on ayu adi mange?
6 Ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya tanganu on ayu mumpaytu"an an
umat hinadan gulding onu kalnero?
7 Hantun luta ya ahi miwagot ta paddungnay gumayonggong hitun pumbangngadan
Apu Dios an dinayaw handin ammod ta'un hi Jacob
8 an hiya din nangipabudduh hi liting hinan doplah ta na'apyahdi han puhung.

Psalm 115

115

Hanan Immannung An Madayaw Ya Hi Apu Dios

1 He"a Apu Dios ya ammunay madayaw an bokon da'min tatagu.
Te munnananong nan pamhodmu ya pangipapto'mu i da'mi.
2 Mu tanganu on alyon nadan tataguh udum hi boble di,
Daan bohnay aton nan Dios an dayawonyu?
3 Hi Apu Dios an dayawonmi ya wah ad abunyan.
Ya hanan pohdonan ma'at ya hiyay atona.
4 Hanada'en tataguh udum hi boble ya hanadan iniphod di tagu an umat hi balitu'
onu silber di diosda.
5 Manu te waday to'oda mu adida humapit.
Ya waday matada mu adida tumigo.
6 Ya waday ingada mu adida donglon.
Ya waday olongda mu ma''id ha hunghungonda.
7 Ya waday ta'leda mu ma''id ha li'naonda.

Ya waday hukida mu adi midallan.
Ya ma"id ni'mo ha madngol hi malpuh aluguugda.
8 Ot hanadan manganapyah atathidi ya ta'on on hanadan mangidinol i dadiye ya umatda i dadiyen dayawonda.
9 Ot da'yun i'iba an tinanud Israel ya maphod on hi Apu Dios di pundinolan ta'u hi bumoddang ya mangipapto' i dita'un namin.
10 Ya ta'on on da'yun papadi an holag Aaron ya hanat mundinol ayu i Apu Dios te hiyay bumoddang ya mangipapto' nimpe i dita'un namin.
11 Ta dita'un namin an mangun'unud i Apu Dios ya hanat mundinol ta'un hiya te hiyay bumoddang ya mangipapto' i dita'u.
12 Ot ma"id ha bahhonan wagahan dita'un holag Israel i hiya ya ta'on on da'yun padi an holag Aaron te nanongnan nomnomnomon dita'u i hiya an Dios.
13 Ta wagahan dita'un mangun'unud i hiya an ta'on on nadan nawotwot onu kadangyan.
14 Ot hanat punholagon dita'u ta dumakol ta'u ya ta'on on nadan tanudan ta'u.
15 Ya hanat wagahan dita'u nimpe i Apu Dios an nunlumu hi ad abunyan ya tun luta.
16 Hi ad abunyan ya bagin Apu Dios mu tun luta ya indatnan dita'un tatagu.
17 Hanada'en numpun'ate ya adida dayawon hi Apu Dios te wahdidah awadan nadan numpun'ate.
18 Ot dita'un mataguy mundayaw i hiya hi ingga'inggana.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 116

116

Hay Punhanaan Nan Impaphod Apu Dios Di Dogohna

1 Pinpinhod'uh Apu Dios te donglonay dasal'u ya nan pumpahpahmo'a' i hiya.
2 Ta hiya nan hiyay pumpaboddanga' hi inggana.
3 Te wada han alyo' on mateya' ta nunhiglay takut'u ya minomnomana'
4 ot mumpahmo'a' i Apu Dios ta ihwanga' i hiyah ate.
5 Ya immannung peman an ongal di pamhodna ya homo'na.
6 Te boddangana nadan mahmo' an umat i ha"on an hidin mun'atte'atteya' ya inihwanga' i hiya.
7 Ot alyo' hi nomnom'uy, Madinola' te ongal di pamhod Apu Dios i ha"on.
8 Te inihwanga' hi ate ya pinogpogna nadan punligata' an mangipaluwa i ha"on.
Ya aggena inyabulut an abakona' hinadan binuhul'u.
9 Ot ad uwanin amatagu' ya pohdo' an hi Apu Dios di nanongnah unudo'.
10 Ta'on tuwalih on hidin nunhiglay punholholtapa' ya nanongna an hiyay pundinola'.
11 Te hidin nunhigla nimpey inomnoma' ya inali' di, Ma"id ha taguh mabalin hi pundinolan te ammuna tuwalih Apu Dios an mabalin an pundinolan
12 Dakol di inat Apu Dios i ha"on hi iphoda'.
Ot nganne nin pibo ha mabalin hi idawat'u i hiya?
13 Nomnomnomo' an iye' ha ma'inum ta midawat hi punhanaa' i hiya hi nangihwan-ganan ha"on.
14 Hay pangata' ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tataguna.
15 Innila' an nunhiglay ena umukayungan hi'on waha mateh nadan tataguna.
16 Ha"on an baalmu Apu Dios ya munhilbiya' i he"a an umat hi inat din hi ina te inihwanga' i he"a.
17 Ya mundasala' i he"a ya idawat'u nimpe nadan midawat hi punhanaa' i he"a.
18 Ya hay pangata' nimpe ituwe ya hinan a'am'amunganmih nadan ibba' an tatagum

19 hidih nan way Templo hi ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 117

117

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot da'yun tataguh abobboble ya hanat hiyay dayawonyu.
2 Te ongal di pamhodna ya munnananong di pangipapto'nan dita'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 118

118

Hay Punhanaan Hinan Boddang Apu Dios

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.
2 Ot an namin ta'un tinanud Israel ya hanat alyon ta'u di, Immannung an munnananong di pamhod Apu Dios.
3 Ya ta'on on da'yun padin Apu Dios ya hanat alyonyuy,
Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
4 Ta an namin ta'un mundayaw i Apu Dios ya alyon ta'uy, Immannung peman an munnananong di pamhod Apu Dios.
5 Hidin nunhiglay punholholtapa' ya numpahmo'a' i hiya ya dingngolnay dasal'u ot boddangana'.
6 Ot gapu ta hiyay nanongnan bumoddang i ha''on ya adiya' tumakut an ta'on on nganney aton di tatagun ha"on.
7 Te madinola' an gapuh boddang Apu Dios ya ma'abak nadan binuhul'u.
8 Ta hiya nan udu'dulnay hi Apu Dios di pundinolan ta bokon hay tatagu.
9 Udu'dulna nimpey hiyay pundinolan ta bokon hanadan ap'apuh tun luta.
10 Te ta'on on lini''ub da'mi hi dakol an binuhulmin nalpuh abobboble ya inabakmi dida an gapuh nan abalinanmi an indat Apu Dios.
11 Ot ta'on nimpeh on athidin lini''ub da'mi i dida mu inabakmi dida an gapuh boddang Apu Dios.
12 Ta ta'on onda ay iyukan an nili'woh i da'mi ya nalakay nangabakanmin dida an gapu nimpeh nan abalinanmi an indat Apu Dios ta nun'a'ateda an umatdah nan holo' an ni'bagan nagbu.
13 Manu te inlaputdan ni'gubat ta ay ami ma'abak mu gapuh boddang Apu Dios ya agge da'mi inabak.
14 Te hiyay mangmangdat hi bikah'u ya abalina' ta nihwanga'.
15 Ot deen madngol di kantan nadan ibba' an mangun'unud i Apu Dios hidih nan kampuda.
Te nunhiglay amlongda hi nangabakanmih nadan binuhulmi an alyonday, Ongal di abalinan Apu Dios an mamoddang i dita'u.
16 Ta gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios ya nangabak ta'u.
17 Maphod ta aggeya' ni' nate ta wan ipa'innila' datuwen inat Apu Dios.
18 Ta ta'on on nunhiglay nundusana ni' i ha"on mu maphod ta aggena inyabulut an mateya'.
19 Ot ibughulyu nan Templo ta wan e' dayawon hi Apu Dios.

20 Nan Templon Apu Dios ya ammuna nadan mangun'unud i hiya hi mabalin an hunggop hidi.
21 Ot munhanaa' i Apu Dios hi nangngolanah dasal'u ot ihwanga'.
22 Waday nibaga an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
23 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
24 Ta hituwen algoy nangipatiganah nangabakana ot hanat mun'am'amlong ta'u.
25 Ya hanat inaynayunmun mangihwang i da'mi Apu Dios ya wagaham an namin di atonmi.
26 Ot mipa'amlong nan tagun umalin mundayaw i he"a Apu Dios.
Ya ta'on on da'min wahtun pundayawan i he"a ya dayawon da'a an Ap'apu.
27 Hanan Dios an Ap'apu ta'u ya maphod di inatnan dita'un tataguna.
Ot hanat mapong ta'uh tubun di palma ta mun'am'amlong ta'un munli'li''odan hinan pangidawatan hi mi'nong.
28 He''a Apu Dios di daydayawo' ya he''ay punhanaa'.
Ya e' ipa'pa'innila nan anabaktum an Dios.
29 Ot hanat an namin ta'u ya munhana ta'un hiya te hiya ya maphod di pangatna.
Ya munnananong di pamhodnan dita'u.

Psalm 119

119

Hay Ma'at Hinadan Mangun'unud Hinadan Tugun Apu Dios

1 Mipa'amlong nadan nipto' di pangatda an un'unudonda nadan tugun Apu Dios.
2 Ya mipa'amlong nadan tatagu an hay eda pangun'unudan i dadiyen tugun di minonomnom i dida.
3 Ot nipto' hidiyen atonda te hanadan pinhod Apu Dios di at'attonda.
4 Imbagam Apu Dios an hanadan tugunmuy halipodpodonmin unudon hi inggana.
5 Ta hiya nan ha"on'e ya datuwey pohpohdo' hi unudon.
6 Te onha unudo' an namin nadan tugunmu ya innila' an ma"id ha gumalat hi e' ibabainan.
7 Ot ongal di punhanaa' i he"a te nipto' nadan ada'adalo' an tugunmu.
8 Dadiyey pohdo' hi unudo' ot hanat adiya' inganuy.
9 Hanan mangilog ya mihwang hi pumbahulan hi'on unudona nadan tugunmu.
10 Ot ta'on on ha"on ya ato' di abalina' an mangat hinadan pohdom Apu Dios.
Ot hanat boddangana' ta inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
11 Ta hanadan tugunmuy pun'onano' hi nomnom'u ta wan adiya' mumbahul.
12 Ya he"ay dayawo' Apu Dios ot hanat minaynayun an itudduwana' hinadan tugunmu.
13 Ta dadiyey ibagabaga'
14 te ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu mu hay naminhod'u hinadan mikadangyan.
15 Ta hiya nan ada'adalo' dadiyen tugunmu ya dadiyey minonomnom i ha"on.
16 Ot ongal di amlong'u an mangunud hinadan tugunmu.
Ta hiya nan adi' linglingon dadiyen tugunmu.

Hay E Pun'amlongan Hinan Tugun Apu Dios

17 Wagahana' bahan an baalmu Apu Dios ta wan mi'taguwa' ta wan unudo' nimpe nadan tugunmu.
18 Ya hanat boddangana' ta wan ma'awata' di aphod dadiyen tugunmu.
19 Ha"on ya adi madney pi'taguwa' hitun luta ot hanat boddangana' ta ma'awata' nadan tugunmu.

20 Te ongal ahan di naminhod'un manginaynayun an mangadal ya mangat hinadan tugunmu.
21 Te dusaom nadan munlattuwag ya mungngoheh nadan tugunmu.
22 Ot hanat adim iyabulut an pihulona' i dida hinan e' pangun'unudan hinadan tugunmu.
23 Ya ta'on on nunhahapit nadan ap'apu ta dadagona' mu hiyah diyen adi' iwalong an mangada'adal hinadan tugunmu.
24 Te nadan tugunmuy pun'amlonga' ya datuwey manugun i ha''on.

Hay Pangun'unudan Hinadan Tugun Apu Dios

25 Mun'atte'atteya' tee Apu Dios ot hanat pabikahona' bahan te hidiyey imbagam.
26 Imba''ag'un namin di a'at'un he"a ya dingngola' ot boddangana'.
Ot itudduwana' bahan hinadan pohdom hi ato'.
27 Hanat boddangana' nimpe ta wan ma'awata' nadan maphod an tugunmu ta wan datuwey mipapanomnom hi ato'.
28 Nunhigla tayyay inomnoma' ot daan mo bahan ta pabikahona' te hiyay imbagam hi atom.
29 Ya boddangana' bahan ta ma"id ha e' kulukon.
Ya hom'ona' ta wan ma'awata' nadan tugunmu.
30 Pohdo' an he"ay unudo' ta hiya nan iyohha' di punnomnom'u hinadan tugunmu.
31 Inunud'u nadan tugunmu Apu Dios ot hanat adim bahan iyabulut an mibabaina'.
32 Te nunhiglay naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot innila' an boddangana' ta ma'ud'udman di pun'awat'uh nadan tugunmu.

Hay Aton Ta Ma'innilaan Nan Nipto' An Pangat

33 Hanat itudduwana' Apu Dios hinadan tugunmu ta dadiyey unudo' hi inggana.
34 Mu mahapul an boddangana' nimpe ta ma'awata' ta ihamad'un mangunud i dadiye.
35 Te hanan e' pangunudan i dadiye ya umipa'amlong i ha"on.
36 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta bokon hay e' kumadangyanan di e' gagamgaman ta hanaot an e' pangun'unudan hinadan tugunmu
37 ta bokon bo hanadan ma''id ha hilbinay gamgama'.
Ya hanat idattana' hi nahamad an pi'taguwa' an umat hinan imbagam.
38 Ta ipa'annungmun ha''on an baalmu nan imbagam hi atom hinadan mangun'unud i he"a.
39 Te hanadan tugunmuy mangihwang i ha"on hinan itakut'un e' ibabainan.
40 Ongal di naminhod'un mangunud hinadan tugunmu ot hanat gapuh anahamad di a'atmu ya ipaphodmuy pangat'u.
41 Ya hanat ipatigom nan munnananong an pamhodmun ha''on Apu Dios ta ihwanga' hi adadaga' an miyunnudan hinan imbagam hi atom.
42 Ta waha pambal'uh nadan mama'bain i ha"on te waday dinol'uh nan hapitmu.
43 Ya boddangana' ta nadan immannung di hapito' te mundinola' hinadan imbagam hi atom.
44 Ot ituwen itaguwa' ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
45 Ta malinggopa' an mi'it'ittagu te un'unudo' nimpe nadan tugunmu.
46 Ya adiya' bumain an e mangipa'in'innila hinadan tugunmu hi apatupatul.
47 Te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan nunhiglay amlong'u an mangunud i dadiye.
48 Ot ada'adalo' te ongal di naminhod'uh nadan tugunmu ta nomnomnomo' di niyatanah nan nitaguwa'.

Hay E Pundinolan Hinan Tugun Apu Dios

49 Hanat adim bahan linglingon nan imbagam i ha"on Apu Dios te hidiyey
mangipadinol i ha"on an baalmu.
50 Ot ta'on on hinan punholholtapa' ya adiya' minomnoman te imbagam an taguwona'.
51 Ya ta'on on nunhiglay pamihul nadan munlattuwag an tatagu i ha"on ya adi'
damdama iwalong an mangunud hinadan tugunmu.
52 Te wa'et nomnomnomo' nadan tugunmuh din kanaman ya ma'al'alubyaga'.
53 Ta hiya nan nomnomnomo"e nadan adi maphod di pangatda an ngohayonda nadan
tugunmu ya nunhiglay bohol'un dida.
54 Ot tun na'omtang pibo an pi'taguwa' hitun luta ya nanongnan ikankanta' nadan
tugunmu.
55 Ya ta'on on hinan mahdom ya nanongnan he"ay nonomnomo' ya nadan tugunmuy
minonomnom hi unudo'.
56 Ot un'unudo' nadan tugunmu te datuwey pun'amlonga'.

Hay E Pangun'unudan Hinan Tugun Apu Dios

57 He"a Apu Dios ya abuh di mahapul'u.
Ta hiya nan ibaga' tee an unudo' nadan tugunmu.
58 Ot mumpahmo'a' i he''a ta hom'ona' bahan an miyunnudan hinan imbagam.
59 Te hidin nomnomnomo' hi'on nganney maphod hi ato' ya impa'dul'un unudon
nadan tugunmu.
60 Ta nihipun i diye ya ma"id ha alyo' hi indani ni' ta ahi' unudon mu on'uot inhipun
an inunud dadiyen tugunmu.
61 Ta ta'on ona' a"ulan hinadan adi maphod di pangatda ta ato' nan pumbahulan mu
miploh damdama nadan tugunmuh nomnom'u.
62 Ya hinan tongan di labi on bumangona' ta dayawon da'a te he"a an Dios ya nipto'
di pangatmu.
63 Ya an namin nadan waday takutnan adi mangunud i he"a ya diday ibilang'uh
gagayyum'u.
64 Dakol di ma'ma'at hitun luta an atigan nan ongal an pamhodmu Apu Dios i da'min
tatagu.
Ot hanat inaynayunmun mangituddu hinadan tugunmu i ha''on.

Nabalol Nan Tugun Apu Dios

65 Impa'annungmu Apu Dios nadan imbagam ya impatigom di aphodmun ha''on an
baalmu.
66 Ta hiya nan mundinola' hinadan tugunmu.
Ot hanat idattana' bahan hi la'ing ta hanadan nipto' di ato'.
67 Hidin aggeya' ni' dinusa i he"a ya hanadan adi maphod di ina'inat'u mu ad uwani
mo ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
68 Maphod an namin di atom ya ma'ule'a.
Ot hanat itudduwana' bahan hinadan nipto' an pangat.
69 Hanadan munlattuwag ya dakol di layah hi ipabahuldan ha"on mu hay immannung
ya hanadan tugunmuy un'unudo'.
70 Dadiyen tatagu ya adida ahan ma'awatan nadan tugunmu.
Mu ha''on'e ya pun'amlonga' nadan tugunmu.
71 Te hanan inyabulutmun nunligata' ya dakol di inadal'u hinadan tugunmu.
72 Te nabalbalol nadan tugunmu mu nadan dakol an balitu' onu silber.

Nan Tugun Apu Dios Ya Mabalin An Pundinolan

73 He''a Apu Dios di nunlumun ha''on ot hanat boddangana' ta ma'innilaa' di a'at nadan
tugunmu.

74 Ta wa'et tigon nadan ibba' an mangun'unud i he"a nan pangipapto'mun ha"on ya
mun'am'amlongda te mundinola' hinadan tugunmu.
75 Ot innila' an nipto' an namin di atom Apu Dios ya adim ibahhon aton di imbagam
an umat hi nundusaam i ha"on.
76 Ot hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya palinggopona' an
miyunnudan hinan imbagam i ha"on an baalmu.
77 Ot hanat hom'ona' ta wan minaynayun di pi'taguwa'.
Te pun'amlonga' an mangunud hinadan tugunmu.
78 Hanadan tugunmuy nanongnan ada'adalo' mu hanada'en munlattuwag an tatagu
ya hanat mibabainda hinan agge immannung an ipabahuldan ha"on.
79 Ot hanat hanadan ibba' an mangun'unud i he"a an nanginnilah nadan tugunmu ya
mi'hayyupdan ha"on.
80 Ya hanat boddangana' ta wan na'unuda' hinadan tugunmu ta wan ma"id ha gumalat
hi e' ibabainan.

Hay Dasal Di Ohan Mumpahmo'

81 Nadne tayyay nunholholtapa' mu hihimlo' damdamay em pangihwangan i ha"on
te ongal di dinol'uh nan hapitmu.
82 Mu nableya' mo tayya an mamannod hi em pangipa'annungan hinan hapitmu.
Ta hiya nan alyo' di, Hi anuud nin di pamoddangam i ha"on.
83 Te umman tayya mun'atte'atteya' an umata' i ha lalat an ittuwan di bayah an tuwen
mapa"ih.
Mu ta'on on athidi ya adi' damdama iwalong nadan tugunmu.
84 Ot ona'dan tatawwa munholholtap hi inggana?
Undan anuud ya ahim dusaon hantudan adi umunud i he"a an mamalpaligat i ha"on.
85 Ya tee bo udot an ana"ulana' i dida an paddungnay manganiphoddah pumbitudan
ha"on.
86 Ya dakol nimpey agge immannung hi ipabahuldan ha"on ta pangigadulandan
mamalpaligat i ha"on.
Mu mundinola' damdama hinadan tugunmu ot agam bahan ta boddangana'.
87 Aya' tayya patapatayon i dida mu agge' damdama inwalong nadan tugunmu.
88 Ot gapuh nan ongal an pamhodmu ya hanat ihwanga' hi ate ta way ato' an
manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Hapit Apu Dios

89 Hanan tugunmu Apu Dios ya nahamad di a'atnah inggana an umat hi ad abunyan.
90 Ya atbohdin adi maluman di pangipapto'muh tatagum an ta'on on hanadan
mun'atanudan an umat hitun limmum an luta an munnananong hinan
nipabunana.
91 Ya an namin nadan limmum ya hiyah diyey niyatandah din nunlumuwam i dida
te an naminda ya he"ay unudonda.
92 Ot onha ma"id nin nan tugunmun mangdat hi amlong ya dinol'u ot wan nanatteya'
tuwali an gapuh nadan nunholholtapa'.
93 Ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan tugunmu te gapun dadiyen tugunmu
ya mataguwa'.
94 Ot ato' an namin di abalina' an mangun'unud hinadan tugunmu.
He"ay ud tagun ha"on ot hanat inaynayunmun mangihwang i ha"on.
95 Te bobota'ona' hinadan adi maphod di pangatda mu adiya' tumakut te minonom-
nom i ha"on nadan tugunmu.
96 Innila' an namin di nganneh diye ya waday pogpogda mu hanada'en tugunmu ya
munnananongdah inggana.

Hay Pamhodan Hinan Hapit Apu Dios

97 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ada'adalo' hi abigabigat.
98 Ta nala'la'inga' mu hanadan binuhul'u te nonomnomo' nadan tugunmu.
99 Ot gapu ta ada'adalo' nadan tugunmu ya dakdakkol di innila' mu hanadan bihtulu'.
100 Ya gapuh e' pangun'unudan i dadiyen tugunmu ya nanomnomana' mu nadan a'amamma.
101 Ya adi' pinhod an aton nadan adi maphod te pinhod'u nimpen unudon nadan tugunmu.
102 He"ay nuntuddun ha"on ta hiya nan adi mabalin hi iwalong'u nadan tugunmu.
103 Te paddungnay munlumiih nadan tugunmu an inlumlumiihda mu hay danum di iyukan.
104 Ta gapuh nadan tugunmu ya limma'inga' ta hiya nan nunhiglay agge' naminhodan hinadan adi maphod an pangat.

Nan Hapit Apu Dios Ya Ay Dilag

105 Hanan hapitmu Apu Dios ya paddungnay dilag an dilaganay awo'.
106 Ta hiya nan pa'annungo' nan imbaga' an unudo' nadan maphod an tugunmu.
107 Nunhigla tayya hantun holholtapo' ot hanat boddangana' te hidiyey imbagam.
108 Ya hanat abulutom Apu Dios tun punhanaa' i he"a ta wan inaynayunmun mangituddun ha"on hinadan tugunmu.
109 Ot ta'on on wa'e on aya' patapatayon ya adi' damdama iwalong an mangunud hinadan tugunmu.
110 Ya ta'on on ana''ulana' hinadan adi maphod di pangatda mu agge' damdama imbahho nadan tugunmu.
111 Te ibilang'u nadan tugunmu hi nabalol an odon'uh inggana te datuwey mangipa'amlong i ha"on.
112 Ot datuwen tugunmu ya mipapanomnom i ha"on hi inggana.

Hay E Luminggopan An Gapuh Pangunudan Hinadan Tugun Apu Dios

113 Nunhiglay naminhod'uh nadan tugunmu ta hiya nan ma'ahihhiwoa' hinadan adi mangiyohha hi pangun'unuddan he"a.
114 Te madinola' hinadan tugunmu te dadiyey paddungnay ihi''uga' onu hapiyo'.
115 Ot da'yun hay pumbahulan di impa'inghayu ya hanat adi ayu mihaghaggon i ha"on.
Te umman ha"on'e ya hanadan tugun Apu Dios di un'unudo'.
116 Ot hanat pabikahona' bahan Apu Dios ta wan tumaguwa' te hidiyey imbagam.
Ya hanat adim iyabulut an madismayaa' hi e' pangidinolan i he"a.
117 Ot pabikahona' bahan nimpe ta way ato' an manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.
118 Mu hanada'en adi mangunud hinadan tugunmu ya iwalongmu dida ta ma"id ha hilbin nadan nonomnomondan panga''uldah tatagu.
119 Te ibilangmu didah ay ginalut ta hiya nan ha"on'e ya un'unudo' nadan tugunmu.
120 Te gumayonggonga' hi takut'u hinan atom an mundusa.

Hay Naminhodan An Mangunud Hinadan Tugun Apu Dios

121 Hanadan maphod ya nipto' an pangat di ina'inat'u ot hanat adim bahan iyabulut Apu Dios an abakona' hinadan binuhul'u.
122 Ta boddangana' bahan an baalmu ta adim iyabulut an paligatona' hinadan mumpunlattuwag an tatagu.
123 Nadne tayyay nanannoda' hi pangihwangam i ha"on an miyunnudan hinan imbagam.
124 Ot ukod'ah nan pohdom hi atom i ha''on an miyunnudan hinan munnananong an pamhodmu.

Ya itudtuduwana' bahan nimpe hinadan tugunmu.
125 He''ay ud baal i ha''on ot hanat idattana' hi abalina' ta wan ma'awata' nadan tugunmu.
126 Ya daan mot ad uwaniy pundusaam Apu Dios hinadan adi mangunud hinadan tugunmu.
127 Ha"on'e ya ong'ongngal di pamhod'uh nadan tugunmu mu hay pangomno' hinadan namahmah an balitu'.
128 Ot gapu ta innila' an nipto' an namin nadan tugunmu ya nunhiglay agge' naminhodan hinadan adi maphod an pangat.
129 Hanadan tugunmu ya ma"aphod ya umipa'amlong ta hiya nan pinpinhod'un unudon.
130 Te hay e panginnilaan hinadan tugunmu ya paddungnay hidiyey mamatal hi nomnom ta mabalin an mipaphod di punnomnom nadan paddungnay ma"id ha nomnomda.
131 Ta hiya nan aya' na''uwoh te nunhiglay naminhod'u an manginnilah nadan tugunmu.
132 Ot donglom bahan tun ibaga' ta hom'ona' an umat hi atom hinadan mangun'unud i he"a.
133 Ta ipa'annungmu nadan imbagam ta adim iyabulut an hanadan adi maphod an pangat di mun'onan hi nomnom'u.
134 Ya ihwanga' hinadan mamalpaligat i ha"on ta way ato' an manginaynayun an mangunud hinadan tugunmu.
135 Ya ipatigom di ulem i ha"on an baalmu ta intudduwana' hinadan tugunmu.
136 Mu nunhiglan lumuwaa' an gapuh adi pangun'unudan nadan tataguh nan tugunmu.

Hay A'at Nadan Tugun Apu Dios

137 Immannung an nahamad di a'atmu Apu Dios ya nipto' nadan tugunmu.
138 Ot gapu ta athidiy a'at nadan tugunmu ya mabalin an waday dinol'u an mangunud i dadiye.
139 Mu hanadan binuhul'u ya ngohayonda nadan tugunmu ta hiya nan nunhiglay bohol'un dida.
140 Mu ha''on an baalmu ya ongal di naminhod'u i dadiyen tugunmu te na'innilaa' an adim ibahhon aton nadan ibagam hi atom.
141 Ot ta'on ona' pihulon ya ma"id ha pangibilang di tatagun ha"on ya nanongna damdama an unudo' nadan tugunmu.
142 Te hanan nipto' an pangatmu ya adi maluman hi inggana ya atbohdin immannung nadan tugunmu.
143 Ot ta'on on dakol di punligata' mu pa'amlongona' hinadan tugunmu.
144 Te hiyah diye nimpe an nipto' nadan tugunmu ot hanat boddangana' ta wan ma'awata' nadan pohdom ta way ato' an mi'tagun he"a.

Hay E Pumpahmo'an I Apu Dios

145 Adiya' mangmanghop an mumpaboddang i he''a Apu Dios.
Ot hanat donglona' bahan ta wan inaynayun'un mangunud hinadan tugunmu.
146 Ta hinan pumpahmo'a' ya ihwanga' bahan hinadan binuhul'u.
147 Adi mabigat on bimmangona' ta mumpaboddanga' i he''a te mundinola' hinadan imbagam.
148 Ya adi umaliy inlo''uh nan mahdom an munnomnomnom hinadan imbagam hi atom.
149 Ot gapuh nan munnananong an pamhodmu ya donglom bahan di dasal'u ta atom nan imbagam an ihwanga' hinadan binuhul'u.

150 Te dee aay an mun'ihaggon nadan naminhod an mamalpaligat i ha"on an dida
nadan mungngoheh nadan tugunmu.
151 Mu madinola' te wada'a an pun'ibba'.
Ya ma''id ha mibahho hinadan imbagam hi atom.
152 Ot tee mo an nadney nangada'adala' hinadan tugunmu ya na'innilaa' an dadiyen
tugunmu ya adida maluman hi ingga'inggana.

Hay E Pumpaboddangan I Apu Dios

153 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hitun holholtapo' ot agge' attog inwalong an
mangunud hinadan tugunmu.
154 Ot hanat boddangana' bahan nimpe ta mihwanga' an miyunnudan hinan
imbagam.
155 Hanadan adi maphod di pangatda ya ma"id ha namnamadan mihwang hinadan
punligatanda te adida unudon nadan tugunmu.
156 Mu he''a Apu Dios ya ongal di homo'mu ot hanat ihwanga' te hidiyey imbagam
hinan tugunmu.
157 Dakol nadan binuhul'u an mamalpaligat i ha"on mu adi' damdama iwalong nadan
tugunmu.
158 Nunhiglay bohol'u hi'on tigtiggo' nadan mungngoheh nadan tugunmu.
159 Ot hanat ihwanga' bahan Apu Dios an gapuh nan ongal an pamhodmu ot innilam
an ongal di naminhod'u an mangunud hinadan tugunmu.
160 Te an namin nadan tugunmu ya nipto' ya adida maluman hi ingga'inggana.

Hay E Pangidinolan Hinan Hapit Apu Dios

161 Amod ona' paligaton hinadan nabaktuy sa'adda an ta'on on ma"id ha bahul'u mu
tumakuta' an adi mangunud hinadan tugunmu.
162 Ya nunhiglay amlong'uh nadan imbagam hi atom an umat hi amlong di ohan tagun
waday hinama'nah balitu'.
163 Mu nunhiglay bohol'uh nadan ma'layyah te ha ahan di popohdo' ya nadan
tugunmu.
164 Ta hinan ohay algo ya mumpipituwa' an munhana i he"a te nipto' nadan tugunmu.
165 Te hanada'en umunud hinadan tugunmu ya malinggop di nitaguwanda te ma"id
ha iyaguhda.
166 Ot madinola' an manmannod hi em pangihwangan i ha"on.
Ya inaynayun'un unudon nadan tugunmu.
167 Pinpinhod'u nadan tugunmu ta hiya nan un'unudo'.
168 Ot innilam hituwen pangat'u.

Hay Dasal An Mumpahmo'

169 Donglom bahan Apu Dios tun dasal'un mumpahpahmo' i he"a.
Ya boddangana' ta mipa'annung nan imbagam ta wan mabalin an ma'awata' nan
hapitmu.
170 Ot hanat donglom nimpey dasal'u ta ihwanga' ta miyunnudan hinan imbagam.
171 Dayawon da'ah inggana te itanudtuduwana' hinadan tugunmu.
172 Ya ikankanta' nadan tugunmu te nipto'dan namin.
173 Hanadan tugunmuy pohpohdo' an unudon ot hanat nundadaan'a pibo an
mamoddang i ha"on.
174 Ot madinola' an ihwanga' i he''a Apu Dios te hay pun'amlonga' ya hay pangunuda'
hinadan tugunmu.
175 Ot hanat ihwanga' nimpe ta wan dayawon da'a ya hanat boddangana' an
mangunud hinadan tugunmu.

176 Te umata' tee i ha natala' an kalnero an immadawwi i he"a ot hanat hom'ona'
bahan ta mibangngada' an baalmu i he"a.
Te agge' inwalong an mangunud hinadan tugunmu.

Psalm 120

120

Hay Pumpaboddangan I Apu Dios

1 Hidin maligligatana' ya numpahmo'a' i Apu Dios ya dingngolnay dasal'u ot
boddangana' i hiya.
2 Te inali' di, Ihwanga' bahan Apu Dios hinadan ahilalayah ya kumulukuluk an tatagu.
3 Ot da'yun mumpunlayah ya ma"id ha bahhonan dusaon da'yu i Apu Dios.
4 Ta paddungnay panaon da'yuh nadan nun'ahimaan an papan di panana ya bokahon
da'yuh nan nangimbabbalan apuy.
5 Ot hanan e' pi'iboblayan i da'yun mumpunlayah ya umat hi e pi'iboblayan hinadan
i Mesek onu i Kedar te ngohayondah Apu Dios.
6 Ta hiya nan immengleya' an mi'hitu i da'yu te ma"id ahan ha naminhodyu hinan
maphod an punhahayyupan.
7 Te wa'e ta ibagbagga' di a'at di punhahayyupan on hay gubattot di ibagayu.

Psalm 121

121

Nan Mumpapto' I Dita'u

1 Intangad'u'eh nangappit hinadan billid on umalih nomnom'u an i dana nin di
alpuwan nan bumoddang i ha"on?
2 Ya mipanomnom i ha"on an hi Apu Dios an nangapyah ad lagud ya tun luta di
bumoddang i ha"on.
3 Te hiyay nanongnan mangipappapto' i dita'u ta adi ta'u magah te hiya ya adi
malmallo'.
4 Te hiyan mumpapto' i dita'un tinanud Israel ya adi uggan mable ya adi nimpe uggan
malo'.
5 Te hiya ya wadawada an mangipapto' i dita'u.
Ya hiyay paddungnay ihi"ugan ta'u.
6 Ta ta'on on pottapottang ya adi ta'u malngat ya atbohdin ma"id ha adi maphod hi
ma'at i dita'u hinan bulabbulan.
7 Te ihwang dita'u i Apu Dios hinadan adi maphod an ma'at ituwen nitaguwan ta'u.
8 Ot ta'on on idanay awadan ta'u ya ipappapto' dita'uh inggana.

Psalm 122

122

Hay Aphod Di Ad Jerusalem

Kantan David

1 Ma"amlonga' hidin alyon nadan tatagu di, Ume ta'uh nan Templo hi ad Jerusalem.
2 Ot teen wahtu amih tun geyt hi ad Jerusalem.
3 Ya mapmaphod di inatdan nangiphod ituwen boble an nundada"it nadan babale.
4 Ta hituy a'amunganmin tinanud Israel an mundayaw i Apu Dios te hidiyey nibagah
nan tuguna.
5 Ya hitu boy punhituwa' an mun'ap'apu ya ta'on on nadan mapalpalog an tanuda' an
mumpatul.
6 Ot hanat idasal ta'u ta malinggop hitun ad Jerusalem.

Ya hanat pumhod di nitaguwan nadan ongal di pamhoddah tun ad Jerusalem.
7 Ot hanat malinggop ta'u nimpe an nunhitu ituwen boble an ta'on on nadan nunhituh nan palasyu.
8 Ta wan malinggop ta'u nimpen i'iba an nunhitu ituwen boble.
9 Ya gapu ta wahtu tun Templo hitun numboblayan ta'u ya idasal'u an hanat pumhod hituwen boble.

Psalm 123

123

Hay Dasal Hi Pumpahmo'an I Apu Dios

1 He''a Apu Dios an Ap'apu an wah ad abunyan di pumbagaa' hi boddang.
2 Ta umata' hinan baal an mundinol hinan punhilhilbiyana. Ta athidin da'mi an he''ay dinlonmih mammo' i da'mi.
3 Ot hanat hom'on da'mi bahan Apu Dios te nunhigla tayyay pangat di tatagun da'mi an ay ami tayya bokon taguh pangatda.
4 Te pihupihulon da'mi ya pinalpaligat da'mi hinadan kakadangyan ya mumpunlat-tuwag an tatagu.

Psalm 124

124

Hi Apu Dios Di Mangibaliw Hi Tataguna

1 Nganne nin di na'at i dita'un tinanud Israel hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios?
2 Hi'on agge dita'u binoddangan i Apu Dios hidin dimmatongan di mangubat i dita'u
3 ot ma''id ha bahhonan pinate dita'un namin te nunhiglan nangimbubbungotda
4 an umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang.
5 Ta unhaot gapuh bikah nan liting ya nun'iyanud dita'u.
6 Mu munhana ta'u i Apu Dios ta aggena inyabulut an dadagon dita'uh nadan binuhul ta'u.
7 Ta umat ta'uh nan hamuti an natawang mu binumtik te napa''ih nan tawang.
8 Te hi Apu Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di bimmoddang i dita'u.

Psalm 125

125

Hi Apu Dios Di Mangipapto' Hinadan Tataguna

1 Hanadan mundinol i Apu Dios ya umatdah nan nabillid hi ad Zion an nihamad hinan nipabunana.
2 Te paddungnay lini'woh dita'u i Apu Dios te hiyay mangipappapto' i dita'uh inggana an umat hinadan nabillid an nunli'woh hi ad Jerusalem.
3 Ta adi mabalin an hanadan adi maphod di pangatda di minaynayun an mun'ap'apu hinadan mangat hinan pohdon Apu Dios.
Te onha athidiy ma'at ot lo'tat ya ta'on on dida ya atonda nadan adi maphod.
4 Ot hanat ipatigom Apu Dios di maphod hinadan maphod di pangatda an mangun'unud hinadan tugunmu.
5 Mu di'et dusaom nadan adi maphod di pangatda ya hanat pi'dusam bo nadan nangiwalong an mangun'unud hinadan tugunmu.
Ta wan luminggop tun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 126

126

Hay Nammo'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hidin nangibangngadan Apu Dios i dita'uh tun ad Zion hi nalpuwan ta'uh nan boblen nibaludan ta'u ya paddungnay on ta'u nun'inop.
2 Ta kimmanankanta ta'u an gapuh amlong ta'u ta hanada'en wah udum hi boble ya alyonday, Mapmaphod nadan inat Apu Dios i dida.
3 Ya immannung peman an mapmaphod nadan inatna ta hiya nan mun'am'amlong ta'u.
4 Ot hanat wagahan da'mi Apu Dios an umat hi aton di udan an lobngonay natdu' an wa''el.
5 Ta wan hanadan limmuwaluwah nuntanomanda ya mun'am'amlongdan mun'apit hinadan intanomda.
6 Ta hanada'e nimpen limmuwaluwah eda nuntanoman ya ahida mungkankantah amlongda an mangiyanamut hinadan inapitda.

Psalm 127

127

Hanan Aton An Agge Inyabulut Apu Dios Ya Ma''id Ha Hilbina

1 Ma"id ha hilbin di binlen nan mangiphod hi bale hi'on bokon hi Apu Dios di bumoddang hi iphodana.
Ya hi'on bokon hi Apu Dios di mangipapto' hinan ohan boble ya ma"id ha hilbin nadan mungguwalya.
2 Ya atbohdi an ma"id ha hilbina an eta muntamuh nan mun'awiwi''it ta ingganah nan ma'ahom on ahita umanamut an gapuh e panama' hi itanud tun adol.
Te hi Apu Dios ya idatnay mahapul nadan pinpinhodnan tataguna an ta'on on malo'dah nan timpun di alo'an.
3 Hay imbabale ya wagah an nalpun Apu Dios.
4 Ot hanan mangilog an wada moy imbabalena ya nipaddung hinan tindalun dakol di panana.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an dakol di imbabalena an paddungnay panana.
Te adi ma'abak hi ena pi'dammuwan hinadan binuhulna.

Psalm 128

128

Hay Gunggunan Nan Mangun'unud I Apu Dios

1 Mipa'amlong nan tagu an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
2 Te hanan pumbolayana ya umdah hi itanuddan hina'amma ya an namin nadan udum an mahapulda.
Ta mun'am'amlong ya pumhod di nitaguwanda.
3 Ya dakol di i'imbabaledah nan ahawana ta mipaddung hinan ma'abbungan greyp.
Ta na'amungda'e nadan imbabaledah nan pangananda ya nipaddungdah nadan manulun haping di olibo.
4 Athidiy aton Apu Dios an munwagah hinan tagun mangun'unud i hiya.
5 Ot hanat hi Apu Dios an wahtuh tun ad Zion ya wagahan dita'u ituwen pi'taguwan ta'uh tun luta ta tigon ta'uy pumhodan tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat madukdukkey pi'taguwan ta'u ta tigon ta'uy a'apapu ta'u.
Ya hanat minaynayun an waday linggop hitun numboblayanmin tinanud Israel.

Psalm 129

129

Hay Dasal Nadan Tinanud Israel Ta Wan Dusaon Apu Dios Nadan Binuhulda

1 Dita'un tinanud Israel ya nunhiglay napaligatan ta'u an nihipun hi immaliyan handidan a'ammod ta'uhtu.
2 Mu ta'on on nunhiglay namalpaligat nadan binuhul ta'u i dita'u an nihipun hidin hopapna ya agge dita'u inabak
3 an ta'on on paddungnay inaladuday bonog ta'u.
4 Mu hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya pinogpognay e pamalpaligatan nadan tatagun adi maphod di pangatda i dita'u.
5 Ot hanat ma'abakdah gubat ta mibabain nadan ma'hihhiwoh tun ad Jerusalem.
6 Ya hanat umatdah nadan holo' an himmangoh nan atop an adi madne ya maklingdat mateda.
7 Ta umatda boh nan ma"id ha iyatana an adi wingiyon nadan munggapas.
8 Ya hanat ma''id hinadan mala''uh ha mangalih hanat wagahan da'yun Apu Dios.

Psalm 130

130

Hay Dasal Di Ohan Maligatan

1 Nunhigla tayyay inomnoma' Apu Dios.
Ta hiya nan mumpahmo'a' an mumpaboddang i he"a.
2 Ot hanat donglom bahan tun dasal'u ta boddangana'.
3 Innila' Apu Dios an onha nonomnomom an namin nadan numbahulanmi ot undan nin waha adi madusa.
4 Mu maphod ahan ta pinakawan da'mi ta wan tumakut amin adi mangunud i he"a.
5 Ot madinola' Apu Dios an manmannod hi pamoddangam i ha''on te mundinola' hinan hapitmu.
6 Hanan guwalyah nan mahdom ya hihimlonay abigatana.
Ot namama i ha"on an hihimlo' di pamoddangam i ha"on.
7 Ot dita'un tinanud Israel ya hanat mundinol ta'un Apu Dios te munnananong di pamhodna i dita'u ya nundadaan an mangihwang i dita'u hinadan punligatan ta'u.
8 Ot immannung an hiyay mangihwang i dita'un tinanud Israel hi e ta'u adusaan an gapuh bahul ta'u.

Psalm 131

131

Hay E Pangidinlan I Apu Dios

1 Adiya' mo munlattuwag Apu Dios ya bokon mo nabaktuy punnomnom'uh adol'u.
Ya adi' piliton an aton nadan adi' abalinan.
2 Te ad uwani ya nawada mohpey linggop hi nomnom'u an umata' hinan golang an napnek an imminum i inana.
3 Ot dita'un tinanud Israel ya mahapul an inaynayun ta'u an mundinol i Apu Dios hi inggana.

Psalm 132

132

Hay Imbagan Da David I Apu Dios Hi Atonda

1 Hanat adim bahan linglingon Apu Dios hi David an baalmu ya an namin nadan hinolholtapnan ligat.

2 Ot he"a an ongal di abalinanan Dios an dinayaw handin ammodmin hi Jacob ya
hanat ta'on on din insapatana ya adim linglingon.
3 Te alyonay adi mabalin hi umanamut ya adi mabalin an umeh nan alo'ana
4 ya adi mabalin an malo'
5 ta ingganah on waha iha"adan nan Kahun an nittuwan nan Hapitmu an ongal di
abalinana an Dios an dinayaw din ammodmin hi Jacob.
6 Hidin wa amih ad Eprata ya dingngolmi an wada nan Kahun an nittuwan nan Hapit
Apu Dios hidih nan way puntanoman hi ad Jaar ot emi alan.
7 Ot alyonmiy, Ume ta'uhdih nan tabernakel an ma'alih awadan Apu Dios ta eta'u
mundayaw hidi.
8 Ot dawatonmi Apu Dios an munhitu'ah tun Templo an awadan nan Kahun an
nittuwan nan Hapitmu an mangipatigoh nan ongal an abalinam.
9 Ya hanat hanadan nipto' an pangat di aton nadan padin munhilbi i he"a ta wan
ikankantan nadan tatagum di amlongda.

10 Ha"on nan pinto'mun patul ot hanat adiya' bahan iwalong i he"a Apu Dios an gapuh
nan imbagam i handin baalmu an hi David.
11 Te he"a an Dios ya adim ibahhoy imbagam te alyom di hay ohah nadan imbabalena
di mihukkat i hiyan mumpatul.
12 Ya imbagam bo an wa'et nanongnan na'na'unnud nadan imbabalenah nadan
tugunmu ya nanongnan didan tinanud di mapalpalog an mumpatul hi inggana.
13 Te hi ad Zion di pinto'mu hi punhituwam
14 an inalim di, Hituy pinhod'uh punhituwa' an mun'ap'apuh inggana.
15 Ya wagaha' hituwen boble ta kumadangyan ta ta'on on hanadan nawotwot ya adida
makulangan hi anonda.
16 Ya boddanga' nadan padi ta waday abalinanda an mangipa'innilah nan e'
pangihwangan hi tataguh nan punligatanda ta gapuh amlong nadan tatagu
ya it'itkukday kantada.
17 Ya hay ohah nadan holag David di pumbalino' hi nabaktun patul.
Ta hiyay mun'ap'apuh inggana an umat i ha hilaw an nanongnan dumanaldallang.
18 Ya pumhod ya mundongol hituwen boblen pun'ap'apuwana mu hanada'en
mi'buhul i hiya ya ma'abakdah gubat ta mibabainda.

Psalm 133

133

Hay Maphod Hi Aton Nadan Kimmulug I Apu Dios

Kantan David

1 Nomnomnomon ta'u an mapmaphod ya umipa'amlong an tigtiggon hi'on
mun'u'unnudan nadan tatagun Apu Dios.
2 Te nan athidin pangat ya nipaddung hinan nanginan lana an inhiitdah ulun din
padin hi Aaron ta immayuh ingganah lubungna.
3 Ya hay pun'u'unnudan ya nipaddung bo hinadan dulnuh nadan billid an nungn-
gadan hi Hermon ya hinan nabillid hi ad Zion.
Te hituwen nahamad an pun'u'unnudan di lummuh punwagahan Apu Dios i dida ya
pi'taguwona didah munnananong.

Psalm 134

134

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 An namin ayun munhilbin Apu Dios an mungguwalyah nan Temploh nan mahdom
ya agat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta ihanggayuh nangappit hinan kuwartun Apu Dios ya intaggeyuy ta'leyu ta
dayawonyu.
3 Ot hanat hi Apu Dios an wadah ad Zion an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya
wagahan da'yu.

Psalm 135

135

Madayaw Hi Apu Dios An Gapuh Nadan At'atona

1 Madayaw hi Apu Dios.
Dita'un munhilbin hiya ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
2 Ya ta'on on da'yun munhilbih tun Templo ya dayawon ta'u hiya an Dios.
3 Dayawon ta'uh Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna.
Ya hanat ikanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ya ma'ule.
4 Hiyay numpili i Jacob ya nadan holagna hi tataguna.
5 Ya innila' an hi Apu Dios an dayawon ta'u ya na'abbaktu an ma"id ha nipaddung i
hiya hinadan dayawon di udum an tatagu.
6 Ya an namin di pohdonan aton hi ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan baybay
ya abalinanan aton.
7 Ya hiyay mangipatuluh nadan bugut an malpuh nan pogpog tun luta.
Ya hiya boy mangipa'alih nadan kilat ya udan ya hiyay mangilubus hinadan dibdib
hinan nangiha"adana.
8 Ya hi Apu Dios di namate hinadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt
ya nadan hopap di imbabalen di animalda.
9 Ya dakol di nakaskasda'aw an nundusana hinan patul nadan i Egypt ya nadan
ap'apun munhilbin hiya.
10 Ya dakol di bobleh dinadagna ya numpatena nadan numpundongol an patulda
11 an umat i Sihon an patul nadan tinanud Amor ya hi Og an patul hi ad Basan ya an
namin nadan patul hi ad Kanaan.
12 Ot pun'idatnah nadan tinanud Israel nadan bobleda.
13 Nanongnan he"ay madayaw Apu Dios ya mipa'innilay anabaktum an Dios hinadan
mun'atanudan hi ingga'inggana.
14 Te ita'dogmu nadan tatagum ya hom'om nadan munhilbin he"a.
15 Hay dayawon di udum an tataguh udum hi boble ya nadan iniphod di tagu an
balitu' onu silber di niyamma.
16 An waday to'oda mu adida humapit.
Ya waday matada mu adida tumigo.
17 Ya waday ingada mu adida donglon ya adida yumahyah.
18 Hanadan mumpangiphod hi atathidi ya ta'on on nadan mundinol i dadiye ya lo'tat
ya umatda i dadiye an iniphodda onu nundinolanda.
19 Mu dita'u'en tinanud Israel an ta'on on da'yun holag Aaron ya dayawon ta'uh Apu
Dios.
20 Da'yun holag Libay ya an namin ayun mangun'unud i Apu Dios ya hanat dayawon
ta'uh Apu Dios.
21 Dayawon ta'u nimpeh Apu Dios hi ad Zion hidih nan nunhituwanah ad Jerusalem.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 136

136

Hay Pangipapto' Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Munhana ta'un Apu Dios te hiya ya maphod di pangatna
ya munnananong nan pamhodna.
2 Ot munhana ta'u hinan ma"id ha nipadunganan Dios
te munnananong nimpey pamhodna.
3 Ot munhana ta'u nimpe i Apu Dios an ap'apun an namin di ap'apu
te munnananong nimpey pamhodna.
4 Hiya ya ammunay waday abalinana an mangat hi nakaskasda'aw
ya munnananong nimpey pamhodna.
5 Impatigonay la'ingna hi nunlumuwanah ad lagud
ya munnananong nimpey pamhodna.
6 Ya hiyay nangigopnad hitun lutah nan tu'yap di liting
ya munnananong nimpey pamhodna.
7 Ya hiyay nunlumu hi algo ya bulan
ya munnananong nimpey pamhodna.
8 Ta nan algo ya dumilag hinan mapatal
te munnananong nan pamhodna.
9 Ya limmuna nan bulan ya nadan bittuwon ta diday dumilag hinan mahdom
te munnananong nimpey pamhodna.
10 Hiyay namateh nadan panguluwan an linala'in imbabalen nadan i Egypt
mu munnananong nimpey pamhodna.
11 Ya hiyay nangipangulu i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel ta tinaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
12 Ot gapuh nan ongal an abalinana ya impanguluna nimpe handidan a'ammod ta'uh nanaynandah ad Egypt
te munnananong nimpey pamhodna.
13 Ya nunhi"anona nan liting hidin nipotto'dah nan baybay an mumbolah ot pumbalinonah mamaga nan gawwana
te munnananong nimpey pamhodna.
14 Ta nangi'wan handidan a'ammod ta'un tinanud Israel an immagwat
te munnananong nimpey pamhodna.
15 Mu hana'en patul hi ad Egypt an didah nadan tindaluna ya nun'a'altingda i diyen baybay an mumbolah.
Mu munnananong nan pamhod Apu Dios.
16 Ot ipanguluna nadan tatagunah nan agge naboblayan
te munnananong nimpey pamhodna.
17 Ya numpatena nadan ongal di abalinandan papatul
mu munnananong nimpey pamhodna.
18 Ta numpatena nadan nundongol an papatul
mu munnananong nan pamhodna.
19 Ta pinatena nan patul an hi Sihon an patul nadan tinanud Amor
mu munnananong nan pamhodna.
20 Ya atbohdin pinatenah Og an patul hi ad Basan
mu munnananong nimpey pamhodna.
21 Ta nadan boblen dadiyen pinatena ya indatnah nadan tataguna
te munnananong nimpey pamhodna.
22 Ta handidan a'ammod ta'u nimpen tinanud Israel an munhilbin hiyay nangdatana
te munnananong nimpey pamhodna.

23 Hi Apu Dios ya agge dita'u ingnganuy hidin na'abakan ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
24 Te inihwang dita'u hinadan binuhul ta'u
te munnananong nimpey pamhodna.
25 Ya hiyay mangdat hi itanud nadan limmuna
te munnananong nimpey pamhodna.
26 Ta hiya nan munhana ta'u i Apu Dios hi ad abunyan
te munnananong nimpey pamhodna.

Psalm 137

137

Hay Kantan Di Ohan Ni'adawwih Boblena

1 Di'et um'umbun amih nan pingngit nadan wangwang hi ad Babilon ya kumga ami hi'on nanginomnomanmi nan nadadag an boblemih ad Zion.
2 Ta inhablemi nadan harpmih nan hapang te indinongmi mon mangipagangoh i dadiye.
3 Te wa'e on alyon nadan binuhulmi an nangibalud i da'mi di ikantaanmi dida hinadan ugganmi ikantah ad Zion.
4 Mu nganney atonmin mangikanta hi pundayawmin Apu Dios yaden wahdi ami i diyen nat'on an boble?
5 Hi'on linglingonmi nan boblemih ad Jerusalem ya hanat adi iyabulut Apu Dios an ipagangohmi dadiyen harpmih inggana.
6 Ya onha linglingonmi nimpeh ad Jerusalem ta bokon hidiy na'anhan hi mangipa'amlong i da'mi ot ta'on attog hi adi ami uggan mungkanta.
7 Hanat adim linglingon Apu Dios nan inat nadan i Edom hi nangabakan nadan i Babilon i da'min i Jerusalem.
Te analyonday, Hanat pa'dadaggonyuh naen boble ta ma"id ha adi madadag.
8 Mu da'yu'en i Babilon ya ahi da'yu damdama dadagon.
Ta mun'am'amlong nadan ahi mangiballoh hinan inatyun da'mi.
9 Ta pun'alada nadan goggolang an i'imbabaleyu on nun'ipuhitda didah nadan batu.

Psalm 138

138

Hay Punhanaan David Hinan Boddang Apu Dios

1 Ongal di punhanaa' i he''a Apu Dios ta hiya nan ikankanta' di pundayaw'u i he"a hi hinangngab nadan dios di udum an tatagu.
2 Ya ihangngab'uh nangappit hinan Templo ya nundu"una' ta dayawon da'a an gapuh nan munnananong an pamhodmu ya gapu ta adim ibahhon aton an namin di ibagam.
Te impa'innilam an nahamad nadan hapitmu.
3 Te hidin numpahmo'a' i he''a ya dingngolmuy dasal'u ot pabikahom di punnom-nom'u.
4 Ot lo'tat ya an namin di patul hitun luta ya dayawon da'a te dingngolda nadan hapitmu.
5 Ya atbohdin ikankantada nadan inatmu an nangipatigoh nan ongal an abalinam ya anabaktum an Dios.
6 Mu ta'on on na'abbaktu'a Apu Dios ya pi'ippapto' da'min nababa an tatagu.
Mu nada'en mumpunlattuwag ya ta'on on nidawwida ya tigtiggom nadan at'attonda.
7 Ta ta'on hi lini'woha' hi punligatan ya innila' an ipapto'a'.

Ya he''ay mi'hanggah nadan mun'abungot an binuhul'u ta mihwanga' an gapuh nan ongal an abalinam.
8 Ot hanat atom nadan ninomnommu tuwalin ma'at hi nitaguwa' te innila' an munnananong nan pamhodmu.
Ot adi da'mi bahan iwalong an limmum.

Psalm 139

139

Hi Apu Dios Ya Innilanan Namin Di Nganneh Diye

Kantan David

1 He''ay nanginnilah wah nomnom'u Apu Dios ya innilam an namin di a'at'u.
2 Ya ta'on on idanay awada' ya innilam an namin di at'atto' ya nomnomnomo'.
3 Ya innilam hi'ona' muntamuttamu onu mun'ib'ible te innilam nimpe tuwalin namin di at'atto.
4 Ya an namin boy hapito' ya innilam an ta'on on agge' ni' hinapit.
5 Ya ipappapto'a' an gapuh nan ongal an abalinam an nipaddung'ah alad an nili'woh i ha"on.
6 Ta hay nanginnilaam hi atagu' ya adi' ahan ma'awatan.
7 Ot ta'on on idanay umaya' ya innilam ta adi mabalin hi ipa"ayyan da'a.
8 Te onha mabalin ta umeya' hi ad abunyan ot wahdi'a ya atbohdi hi'on umeya' hi awadan nadan numpun'ate ot wahdi'a damdama.
9 Ya onha mabalin ta tumayapa' ta ipluy'uh nan way tumuluwan di algo onu hidih nan way alimuhana
10 ot wahdi'a damdama an mangipadutu' ya bumoddang i ha''on.
11 Ya ta'on on eya' mipa''eh nan munhihillong onu dawato' ta mumbalin nan mapatal hi hilong
12 ya hiya damdaman numpaddung di panigom hinan mapatal hi munhihillong.
13 Hidin awada' hi putun ina ya he"ay nunlumuh an namin di agimangnun di adol'u.
14 Ta hiya nan dayawon da'a te ma"aphod di inatmun nunlumun ha"on.
Ya innila' an maphod an namin di atom.
15 Ya hidin nuwaniya' ni' hi putun ina ya innilam di a'at di immongngala' hidi.
16 Te hidin aggeya' ni' niyayyam ya tinigowa' tuwalin he''a ya intudo'mu tuwali hi'on atnay algo onu tawon di pi'taguwa' hitun luta.
17 Hanadan nomnomnomom Apu Dios ya dakkodakkol di adi' ma'awatan.
18 Te onha mabalin ta bilango' nadan nomnomnomom ya adiya' pa'abbilang te umatdah nadan panag hinan da'ging di baybay.
Mu ta'on on athidi ya hinan bumangona' hi abigabigat ya innila' an wadawada'a an mumpapto' i ha"on.
19 Ot hanat dadagom Apu Dios hanadan adi maphod di pangatda ta umaandahtu nadan pumatepate.
20 Te nunhiglay pamihuldan he"a ya dakol di adi maphod an ibagadan he"a.
21 Ta hiya nan nunhiglay agge' naminhod hinadan humihiwo ya mungngohen he"a.
22 Ta imbilang'u didah binuhul'u.
23 Ot hanat tigom Apu Dios an namin di a'at'u ya an namin di wah nomnom'u.
24 Ta ipa'innilam i ha"on hi'on waday adi maphod hi a'at'u ya intudduwana' hinan nipto' hi ato' ta wan mi'taguwa' hi inggana.

Psalm 140

140

Hay Pumbagaan Hi Pangipapto' Apu Dios

1 Hanat ihwanga' bahan Apu Dios hinadan mumpungngohe ya mun'abubungot an tatagu.
2 Te numanomnomda tuwalih adi maphod hi atonda.
Ya diday gumalat hi pun'a'awwitan di tatagu.
3 Ya matadom di dilada ta hanan hapitonda ya umat hi gitan di hakuku an pumate.
4 Ot hanat ihwanga' i dadiyen adi maphod di pangatda ta wan adi ma'at nan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
5 Te didan munlattuwag ya paddungnay nungka''utdah bituh nadan awo' te pinhod-dan mabituwa'.
6 Ta hiya nan alyo' di, He"a Apu Dios di dayawo' ot donglom bahan di dasal'un mumpahmo' i he"a.
7 Te he''an na'abbaktun Dios ya abalinam an mangihwang i ha"on te he"ay nangih'ihwang i ha"on hi e' ni'gubagubatan.
8 Ot hanat adim iyabulut an ma'at nadan adi maphod an ninomnomdan aton.
Te iyabulutmu'e ya namaman iyal'aladan munlattuwag.
9 Ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an ninomnomdan aton i ha"on.
10 Ya hanat pun'ogahmun diday mundalang an apuy onu ipadokpahmu didah nan mundalang an bitu ta ma''id ha atondan umaan hidi.
11 Ya hanat adim iyabulut an pumhod di nitaguwan nadan tatagu an pamaaggon dakol di ipabahuldah ibbada.
Ya hanada'en pumatepate ya hanat diday a'atan nadan adi maphod an nomnom-nomondan aton hi udum.
12 Innila' Apu Dios an ihakitmu nadan nun'awotwot.
13 Ta hiya nan ma"id ha bahhona an dida an mangun'unud i he"a ya maphod di pi'hayyupandan he"a.

Psalm 141

141

Hay Dasal David I Han Mun'ahdom

1 Hanat donglom bahan Apu Dios di dasal'u.
Ta mi'baga'a an umalin mamoddang i ha"on.
2 Ya hanat tun pangitaggeya' hi ta'le' an mundasal ya ibilangmun umat hinan niyappit an insenso onu umat hinan miyappit hi abigabigat hinan mun'ahdom.
3 Ot hay dawato' ya adim bahan iyabulut an waha hapito' hi adi maphod hi gumalat hi pumbahula'.
4 Ya hanat boddangana' ta adi' nomnomon an mangat hi adi maphod ya adiya' ma'ma'yat hinadan at'atton nadan tatagun mangmangngat hi pumbahulan.
Ya ta wan adiya' e mi'yamu''amung ya mi'mi''an i dida.
5 Hanan paningal nan maphod di pangatnan tagu ya abuluto' te iphoda'.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya on'uwot idasadasalan dida.
6 Ta hitun pundusaam hinadan a'ap'apuda ta mipadokpahdah nan doplah ya ahida mohpe patiyon nadan ibaga'.
7 Ta ahida mohpe alyon di, Hanadan adi maphod di pangatda ya adi milubu' di adolda ta pamaag ya awakilat nadan tungalda ta umatdah nadan niwakat an batuh nan na'aladun luta.
8 Mu ha''on'e ya he''an na'abbaktun Dios di nanongnah pundinola' hi ihi"uga'.
Ot hanat adim iyabulut an patayona'.

9 Ya hanat ihwanga' hinadan pamalbalin nadan tatagu an adi maphod di pangatda
an paddungnay nungka''utdah bituh agaha'.
10 Mu hanat diday a'atan dadiyen ninomnomda an pamalbali i ha"on ta wan ha"on di
mihwang.

Psalm 142

142

Hi Apu Dios Di Pumpaboddangan

1 Hi Apu Dios di pumpahmo'a' hi bumoddang i ha"on.
2 Ta ibaga' i hiya nadan inomnoma' ya punligligata'.
3 Ya hi'on ma"id mo ha namnama' ya he''a Apu Dios di mangitudduh ato'.
Te ta'on on idanay umaya' on waday ninomnom nadan binuhul'un aton hi
panga"uldan ha"on.
4 Mu ma''id ha ta'on on oha hi naminhod an bumoddang i ha''on.
5 Ta hiya nan mumpahmo'a' i he"a Apu Dios ta he"ay mangihwang i ha"on.
Ya he"ay mahapul'u ituwen nitaguwa'.
6 Ot donglom bahan tun dasal'u ta ihwanga' hinadan binuhul'u te ongal di abalinanda
mu ha"on.
7 Ta paddungnay eya' imbalud.
Ot hanat pabikahom di punnomnom'u ta adi minaynayun di umukayunga' ta way
ato' an mangipabaktun he''a.
Hanadan tatagum an mangun'unud i he"a ya mi'yam'amlongdan ha"on an gapuh
nadan maphod an pangatmun ha''on.

Psalm 143

143

Hay Numpahpahmo'an Bon David I Apu Dios

1 Donglom bahan tun dasal'u an mumpahpahmo' i he''a Apu Dios.
Innila' an nipto' di pangatmu ya adim ibahhon aton di ibagam ot hanat boddangana'
bahan.
2 Ya hanat adiya' bahan humalyaon an baalmu ot innila' an ma''id ha taguh agge
numbahul i he"a.
3 Hanadan mi'buhul i ha''on ya tinnutinnuda' ta ingganaot abakona'.
Ot paddungnay eya' ibalud i han munhihillong an awadan di numpun'ate.
4 Ta hiya nan amod on'u iwalong di nitaguwa' te ay hanan ma"id mahan mo ha
namnama'.
5 Ya nomnomnomo"e din imme'immen tawon ya mipanomnom an namin nadan
ina'inatmu.
6 Ta hiya nan intagge' di ta'le' ot mundasala' te he"ay mahapul'u an umata' hinan
na'magannan an luta an hihimlonay umudanana.
7 Ot agam bahan Apu Dios ta tobalom di dasal'u te tuwe mahan mo tayyan ma"id ha
namnama'.
Ot adiya' bahan iwalong te iwalonga"e ya ma"id ha bahhonan mateya'.
8 He"ay pundinola' ot hanat hinan amawimawi"it ya ipanpanomnommu nan ongal
an pamhodmu ya hanat itudduwana' hi nipto' hi ato'.
9 He''a Apu Dios di paddungnay ihi"uga' ot hanat ihwanga' bahan hinadan binuhul'u.
10 Ya he''a an dayawo' ya hanat itudduwana' ta hanadan pohdom di ato'.
Ya hanat ipapto'a' hinan ma'ulen Espiritum ta malinggop di pi'taguwa'.
11 Hanat ipa'annungmu nan imbagam an ihwanga' ta boddangana' bahan hitun
punligata' ot innila' an maphod di pangatmuh tatagum.

12 Ya hanat gapuh nan munnananong an pamhodmun ha"on ya dadagom nadan mi'buhul i ha"on an baalmu.

Psalm 144

144

Hay Dasal Nan Patul An Hi David

1 Madayaw hi Apu Dios an paddungnay doplah an ihi"ugan te hiyay nangdat hi bikah'u ya nuntuddun ha"on an mi'gubat.
2 Ongal di pamhodnan ha"on ya hiyay bumoddang ya mangihwang i ha"on.
Te pangabakona' hinan e' pi'gubatan on numbalinona' hi ap'apun dadiyen boble.
3 Ot nomnomnomo"e Apu Dios ya undan nganne ami nin an tatagu ta e da'mi pa'annomnomon i he"a.
4 Ya na'omtang ya abuh han pi'taguwanmi an umat amih nan a"o onu dibdib an hin'omtang ya nama"id.
5 Daan mo bahan Apu Dios ta iluwatmuh ad abunyan ta duma"ul'a ta dapaom nadan billid ta umahukda.
6 Ya hanat ipa'alim di kilat an ay papan di panam ta pun'ipto'muh nadan binuhulmu ta wan ahibubuttikanda ta miwakatda.
7 Ya daan mo bahan ta ta'on on nee'ahnah nan awadam ya guyudona' ta ihwanga' hinadan binuhul'u an malpuh udum hi boble te paddungna tayyay mun'altinga'.
8 Dadiyen binuhul'u ya ma'layyahda te ta'on on agge immannung on isapatada.
9 Mu ha"on'e ya ikantaan da'a Apu Dios hi balun kanta an idihhan'un ipagangoh nan lira ta pundayaw'un he"a.
10 Te he"ay uggan bumoddang hinadan udum an patul ta nangabakdah gubat.
Ya ta'on on ha"on an hi David an baalmu ya he"ay mangih'ihwang i ha"on.
11 Ot ad uwani ya hanat ihwanga' bo hinadan ma'layyah nimpen binuhul'u an nalpuh udum hi boble te ta'on on layah on isapatadan alyonday immannung.
12 Ya hanat hanadan mumpangilog an linala'in imbabalemi ya umatdah nadan nitanom hinan malumong an luta ya atbohdih nadan binabai ta a'apgohanda ta umatdah nadan nun'a'alkusan an tu"ud hinan palasyu.
13 Ya hanat mamapnuy alangmih nadan apitonmi ya hanat mun'a'ahlag nadan kalneromi ta dumakkodakkolda ta ma'apnalan nadan pumpastolanmi.
14 Ya hanat ma"id ha maballuh nadan inlum di bakami.
Ya hanat ibaliw da'mih nadan mi'buhul i da'mi ta adi ami bo mumbalin hi balud hi udum hi boble ya ta ma"id mo ha atatakut hi ma'ma'at hitun boblemi hi lummuh emi umukayungan.
15 Ot mipa'amlong nan himpamoble an pangatam i danaen namin te he"a Apu Dios di dayawonda.

Psalm 145

145

Hay Pundayaw I Apu Dios

Kantan David

1 Dayawon da'a Apu Dios an na'abbaktun patul.
Ya he"ay daydayawo' hi ingga'inggana.
2 Abigabigat ya munhanaa' i he"a ya he"a nimpey dayawo' hi ingga'inggana.
3 Immannung an na'abbaktu'a Apu Dios ta hiya nan he"ay madayaw te hanan ongal an abalinam ya ma"id ha nipaddungana.

144:5 144:5 Psalm 104:32 **144:6 144:6** Psalm 18:14

4 Ot hanadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an ipatigan nan ongal an abalinam ya
mibanagbagah nadan mun'atanudan.
5 Ya dadiyen mangipatigoh anabaktum an Dios di mipapanomnom i ha"on.
6 Ta ibagbaggan di tatagu dadiyen nakaskasda'aw an ina'inatmu.
Ya ta'on boh on ha"on ya ipa'pa'innila' nan anabaktum an Dios.
7 Ta mun'am'amlong nadan tatagu an mangikankantah nan amaphodmu ya nan a'at
nan nipto' an pangatmun Dios.
8 Immannung Apu Dios an ma'ule'a ya ongal di homo'mu ya adi hi kittang on
bimmungot'a.
Ya munnananong nan ongal an pamhodmu.
9 Ya maphod di pangatmun namin hinadan limmum an ma''id ha pangipangngelam
hi homo'mu.
10 Ya an namin nadan limmum Apu Dios ya dayawon da'a an namamah nadan
mangun'unud i he"a an dayawon da'a ya munhanadan he"a.
11 Ya atbohdin ibanagbaggada nan anabaktun di pun'ap'apuwam ya nadan
nakaskasda'aw an ina'inatmu an mangipatigo hinan ongal an abalinam
12 ta wan mipa'innilah atagutagu nan a'atmu an Dios.
13 Hanan pun'ap'apuwam Apu Dios ya munnananong an ma"id ha pogpogna.
Ya ma"id ha ibahhom hinadan ibagam ya an namin di atom ya mipatigoy ulem.
14 Te boddangam nadan maligatan ya pabikahom nadan kimmapuy di punnom-
nomna.
15 Ta hiya nan an namin nadan limmum Apu Dios ya he"ay pangidinolanda hinadan
mahapuldah binigat.
16 Ta adida makulangan hinadan mahapulda te ma"apnekdah nadan idatmu.
17 Hi Apu Dios ya nipto' di pangatna ya an namin di atona ya mipatigoh nan ongal
an pamhodna ya homo'na.
18 Ya nidadaan an bumoddang hinadan nahamad di dinoldan mangibagan hiya
hinadan mahapulda.
19 Te idatnan namin di mahapul nadan mangun'unud i hiya ya donglonay dasaldan
mumpahmo' i hiya ta ihwangna didah nadan punligatanda.
20 Ya ipappapto'na nadan naminhod i hiya.
Mu hanada'en mangamangat hi adi maphod ya dadagona dida.
21 Ta hiya nan ha"on'e ya pohdo' an dayawon hi Apu Dios.
Ot hanat athidin namin nadan limmuna an hiyay dayawondah ingga'inggana.

Psalm 146

146

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ta hiya nan ha''on'e ya hiyay daydayawo'.
2 Hiyay dayawo' hi ad uwanin atagu' ta ikankanta' di pundayaw'un hiya.
3 Hanat bokon hanadan ap'apuh tun lutay pundinolan ta'u te umman adida abalinan
an mangihwang i dita'uh nadan punligatan ta'u.
4 Te ta'on on dida ya lo'tat ya mateda ta mibangngadda damdamah nan lutan
nalpuwan ta'u ta nadan ninonomnomdan aton ya mapogpogda.
5 Ot mipa'amlong nan tagu an hi Apu Dios an dinayaw din hi Jacob di bumodboddang
i hiya ya hiyay nanongnah pundinolana.
6 Hiya nan Dios an nunlumuh ad lagud ya hitun luta ya ta'on on hinadan baybay ya
an namin nadan wada.
Ya hiya nan Dios an adi mangibahhoh hi ibagana.

7 Ya hiyay mangita'dog hinadan mapalpaligat ya hiyay mangdat hi anon nadan ma'a'agangan.
Ya hiyay mangipilubus hinadan nun'ibalud.
8 Ya ipaphodna nadan nun'apilok ta tumigoy matada ya pabikahona nadan kimmapuy di punnomnomda.
Ya ongal di naminhodna hinadan mangun'unud i hiya.
9 Ya ipapto'na nadan ni'iboblen dita'u ya atbohdi nadan nabalun binabai ya nadan nun'apuhig.
Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya tigona ta adi ma'at nadan ninomnomdan aton.
10 Dita'un tinanud Israel ya hanat nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios di munnananong an patul ta'u.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 147

147

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Mapmaphod hi'on ikankanta ta'uy pundayaw ta'un hiya te hiya ahan di madayaw.
2 Te ipaphodnah ad Jerusalem ya ipa'anamutna nadan ibba ta'un tinanud Israel an numbalin hi balud hi udum hi boble.
3 Ta pa'amlongona nadan minomnoman ya agahana nadan hugatda.
4 Hi Apu Dios ya ninomnomna tuwali hi'on atnay bilang di bittuwon hi wadaona ot ngadananay hinohha i dida.
5 Ta immannung an na'abbaktu ya ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u.
Ya ma"id ha lukud di la'ingna.
6 Boddangana nadan nun'awotwot mu hanada'en adi maphod di pangatda ya ipababana dida.
7 Ot hanat ikankanta ta'uy punhanaan ta'un hiya an idihhan ta'un ipagangoh nadan harp.
8 Hinophopanah ad lagud hi bugut ya hiyay mangipa'alih udan ta humangoday holo' hinadan nabillid.
9 Ya idatna boy itanud nadan animal ya ta'on on hay anon nadan impah di gayang hi'onda mumpiyak hi inagangda.
10 Bokon hay bikah nadan kabayu onu tindalu di umipa'amlong i hiya.
11 Te hay umipa'amlong i hiya ya nadan tatagun mangun'unud i hiya ya mundinol hinan munnananong an pamhodna.
12 Ot da'yun i'iban i Jerusalem, hanat dayawon ta'uh Apu Dios an Ap'apu ta'u.
13 Te hiyay mangipappapto' i dita'u hitun numboblayan ta'u.
Ya hiya boy munwagah i data'un tataguna.
14 Ot ipapto' dita'u nimpe ta wan luminggop tun numboblayan ta'u.
Ya paphodonay itanom ta'u an umat hinadan wit ta dakol di itanud ta'u.
15 Ya an namin di imbaganan ma'at hitun luta ya adi mibahhon ma'at.
16 Ya mabalin bon ipa'alinay ma'pullaw an dalallu ta mihophopdah tun luta.
17 Ya mabalin an ipa'alinay dalallu an ay kikkitang an batu ta nunhiglay kotol an adita pa"itpol hi tuningna.
18 Ya ahina bo ibaga ta ma'upol nadan dalallu ya impa'alinay dibdib ta dumuluy dadiyen nalunaw ta ay wangwang.
19 Dita'un tinanud Israel di nangipa'innilaanah nadan tuguna ya tudtuduna.

20 Mu aggena impa'innilah nadan tataguh udum hi boble ta hiya nan aggeda innila
dadiyen tuguna.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 148

148

An Namin Di Nalmu Ya Ipabaktudah Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Ot an namin ayu an wah ad abunyan ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
2 Ta an namin ayu nimpen wah ad abunyan an umat i da'yun anghel ya agayu ta
dayawonyuh Apu Dios.
3 Ya ta'on on he"an algo ya he"an bulan ya da'yun namin an bittuwon ya hanat
dayawonyuh Apu Dios.
4 Ya atbohdin he"an ma'alih ad lagud ya da'yun liting ya hanat dayawonyu damdamah
Apu Dios.
5 Te ammunay hapitna ya nalmun namin di wada ot an namin ta'un limmuna ya
hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
6 Hiyay nangihamad an nangiha"ad hinadan limmunah nadan awadanda ta adida
mabalin an madlig.
7 Ot dita'un namin an wahtun luta ya da'yun wahnan baybay ya ta'on on da'yun
o"ongal an animal hinah dallomna ya dayawon ta'uh Apu Dios.
8 Ya atbohdin da'yun kilat ya dalallu ya puwo' an mangun'unud hinan ibagana
9 ya ta'on on da'yun billid ya da'yun nabillid ya da'yun bungbunga"an ya da'yun kayiw
an sedar ya hanat dayawonyu damdamah Apu Dios.
10 Ya an namin an animal an na'amo ya ta'on on nadan atap an animal ya da'yun
hamuti ya da'yun mungkaddapan ya hanat dayawonyuh Apu Dios.
11 Ya ta'on on da'yun patul hi abobboble ya an namin ayun tatagu ya ap'apuh tun
luta, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
12 Ya ta'on on da'yun u"unga ya mumpangilog an binabai ya linala'i ya da'yun
a'amamma ya i'ininna, hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
13 Ot an namin ta'u nimpe ya hanat dayawon ta'uh Apu Dios.
Te hiya ya na'abbaktu an ma"id ha nipaddungana.
Ya ma"id ha nipaddungan nan ongal an abalinanah tun luta onu hi ad lagud.
14 Hiyay bimmoddang i dita'un pohpohdonan tataguna an tinanud Israel ta ongal moy
abalinan ta'u.
Ot hanat an namin ta'u ya dayawon ta'uh Apu Dios.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 149

149

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Hanat ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta hi pundayaw ta'un hiya hinan
a'am'amungan ta'un mangun'unud i hiya.
2 Ta mun'am'amlong ta'un tinanud Israel hinan nunlumu i dita'u.
Namama i da'yun nunhituh ad Zion an hanat mun'am'amlong ayuh nan balun
patulyu.
3 Ya hanat manayo ta'u ya usalon ta'u nadan harp ya tamburin an mundayaw i Apu
Dios.
4 Te dita'un tatagunay mangipa'amlong i hiya.

Ya boddangana nadan mumpada"ul ta abakonda nadan binuhulda.
5 Ot da'yun i'iba an mangun'unud i Apu Dios, hanat mun'am'amlong ayu hi nangabakanyu.
Ta ta'on on hinan hilong an wada ayuh nan alo'anyu ya mungkankanta ayuh amlongyu.
6 Ya hanat ikankantayuy pundayawyun hiya an ta'on on pingngolyuy ispadayu.
7 Ta eyu gubaton di abobboble ta pun'abakyu dida ya dinusayu nadan tataguhdi.
8 Ta tiliwonyu nadan patulda ya a'ap'apuda ya numbangkilinganyu dida
9 ta madusada nimpe an miyunnudan hinan imbagan Apu Dios an dusada.
Ya i dadiye damdamay ipabaktuwan nadan mangun'unud i hiya.
Madayaw hi Apu Dios.

Psalm 150

150

Hay Pundayaw I Apu Dios

1 Madayaw hi Apu Dios.
Da'yun wah ad abunyan ya dayawonyuh Apu Dios hinan Templona.
2 Ot dayawon ta'u an gapuh nadan nakaskasda'aw an ina'inatna an mangipatigoh nan ma"id ha nipaddungana an abalinana ya anabaktuna.
3 Ot ipagangohyu nan trampeta ya harp ya lira ta idihhan ta'un ikankanta nadan pundayaw ta'un hiya.
4 Ya tobabonyu nadan libbit ta manayo ta'u ya atbohdin ipagangohyu nimpe nadan harp ya ungngiyung.
5 Ya pun'ipagangohyu nadan simbal ta pundayawyun Apu Dios.
6 Ot an namin ta'un waday yahyahna ya hanat dayawon ta'u hiya.
Madayaw hi Apu Dios.

Proberbs
(Proverbs)

Hay A'at Tuwen Liblu An Proberbs

Hituwen Proberbs ya hay nitudo' ituwe ya nadan tudtudun di nun'anomnoman an umat i Solomon. Te hay pangimatunan an nanomnoman nan ohan tagu ya hinan pangun'unudana i Apu Dios. Ya hay hipun tuwen nitudo' hitu ya hay nuntudtuduwan Solomon hinan imbabalena an alyonay, Nan nanomnoman an tagu ya hi Apu Dios di un'unudona mu nan adi umun'unud ya paddungnay ma"id ha nomnomna. Ya nan athidin tagu ya dusaon Apu Dios. Ta hiya nan intugun Solomon an mahapul an innilaon nan a'at di nanomnoman. Ya hay nangipaddungana i Apu Dios ya hinan la'ing an paddungnay mun'ayag hinadan tatagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay tugun ta manomnoman ya luma'ing di ohan tagu ta adina iyunnud hinan at'atton nadan paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 1–9)
2. Hay numpahhiwan nan tagun nanomnoman ya nala'ing ya nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna (Proberbs 10–15)
3. Hay ma'at hinan maphod di pangatnan tagu ya nan ma'at hinan adi maphod di pangatnan tagu (Proberbs 16–31)

Hay Iyatan Datuwen Tudtudu

1 Datuwe nadan maphod an tudtudun Solomon* an imbabalen David an patul ni' nadan tinanud Israel.
2 Datuwen tudtudu ya ipa'innilanay aton ta'un manomnoman ya matugun ta maphod di pangat ta'u ya atbohdin bumoddang hi panginnilaan ta'uh nadan tudtudun naligat an ma'awatan.
3 Ya bumoddang boh aton ta'un matudduwan ta maphod di pangiye"e ta'u ya nipto' di aton ta'u ta ma"id ha pangipangngelan ta'u.
4 Ta ta'on on nadan agge nanomnoman ya mabalin an matudduwanda. Ya nadan mumpangilog ya adalonda hi'on nganne nan nipto' hi atonda.
5 Ya ta'on on nadan nun'anomnoman ya maphod on mundongolda ta ma'udman nan innilada ta abalinandan manginnilah nan nipto' an aton.
6 Ya bumoddang datuwen maphod an tudtudu an umat hinadan waday nipa"elana ta mabalin an ma'awatan nan ibalinan nan hapit di nanomnoman ya nadan udum an tudtudun naligat hi ma'awatan an umat hinadan nipa''el.
7 Ot nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey ihipunan di luma'ingana. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya pihulona nan maphod an tugun di nanomnoman.

Hay Mahapul An Innilaon Ha Mangilog An Imbabale

8 He''an imbabale'† ya ihamadmun unudon nan tugun da amam i inam.
9 Te nan ituddudan he''a ya ipaphodnay pangatmu ta umat hinan aton nan maphod an pongot onu maphod an banggol an paphodonay tigon di ohan tagun mangusal.
10 Ot he"an imbabale ya adi'a mihapitan hinadan tatagun mangmangngat hi pumbahulan
11 an ta'on on alyondan he''ay, Ma'a ta mi'yali'an da'mi ta eta'u mumbota' hi kumpulnan mundundunnu ta patayon ta'u.

---

* **1:1 1:1** Niddum boy tudtudun di udum an tatagu. † **1:8 1:8** Hay nangali ituwe ya hi Solomon.

12 Ta paddungnay ihakmal ta'u on innayun ta'un inaminul dida an ta'on onda matagu.
13 Ta wan mapnuy bale ta'uh nadan alan ta'un nun'abalol an gina'uda.
14 Ot agam ta mi'yali'an da'mi ta wa'e ha inala ta'u on ginogodwa ta'u.
15 Mu hanat ta'on onda atonhidi i he"a an imbabale ya adim ipatnan ma'ma'ye i dida.
16 Te dida ya hi kittang on pumateda ya gahin ahan onda mangat hi adi maphod.
17 Nadan hamuti ya adida makna hi'onda tigtiggon di pangi'apyan hinan puntawang i dida.
18 Mu adi athidi i danaen tatagu te onnot on diday ay mangap'apyah ahablutanda ta mateda.
19 Te athinay pumbalinan nadan tatagun e pumatepate an gapuh omnodah nan mikadangyan.

Hay La'ing Ya Ay Mun'ayag Hinan Kalata

20 Hay la'ing ya umat hinan babain mun'ayag hi tataguh nan kalata ya hinan a'am'amungan di tatagu.
21 Ya umat boh nan tagun e tumukutukuk hi awadan di dakol an tatagu ya hinan hawwangon hinan boble
22 an alyonay, Da'yun agge nanomnoman ya undan agge ayu immengleh nan athinan a'atyu. Ya ta'on on da'yun mungngohe ya da'yun adi maphod di nomnomna ya anuud ya ahi ayu matudduwan.
23 Hi'on donglonyu nan pangihingal'un da'yu ya nomnomnomonyu an idattan da'yuh maphod an nomnom ya impa'innila' i da'yu nan wah nomnom'u.
24 Mu ningamut an adiyu pohdon an ta'on ona' umaya'ayag. Ya unhaot dingngolyu nan pinadana' i da'yu.
25 Ot gapu ta aggeyu hinangut nadan tugun'u ya adiyu abuluton nan pangihingal'un da'yu
26 ya ahi da'yu ngihngihilan i ha"on ya dinildilah hitun dumatngan di adadaganyu an nunhiglay punligatanyu.
27 Ta ay mabikah an puwo' ta pun'iye"e da'yu ta i diye ya nunhiglay inomnomanyu ya punligatanyu.
28 Ya mumpaboddang ayu mohpe i ha"on mu adi da'yu tobalon an ta'on on adi ayu mangmanghop an e manama' i ha"on mu adi ayu pa'ahamma' i ha"on.
29 Te ningamut an adiyu pohdon an matudduwan ya atbohdin adiyu pohdon an ha"on an Dios di takutanyu.
30 Ya gapu ta adiyu abuluton nadan tugun'u ta ngohayonyu nadan panugun'u
31 ya apitonyu nan imbungan nadan ina'inatyu te nunhiglay ma'at i da'yu an gapuh nan a'atyu.
32 Te inwalongyu nan tugun ta umat ayuh nadan agge nanomnoman ta hiya nan palpaliwanyu ya mabahbah ayuh umudi.
33 Mu nadan mangngol hinadan tugun'u ta un'unudonda ya malinggopda ya madinolda te ma"id ha itakutdah ma'at i dida.

2

Hay Ma'at Hinan Nanomnoman

1 Imbabale', igongaham tun itugun'un he"a ta hiyay pun'onanom hi nomnommu.
2 Ta wan adalom di atom an manomnoman ya luma'ing.
3 Ot pohdom'en ma'awatan nan ituddun nadan nun'anomnoman
4 ya mahapul an adi'a mangmanghop ta umat hinan atom an manama' i ha natala' hi pihhu onu ha nipa"eh nabalol an odon ta ingganah onmu hama'on.

5 Ot gahin di athidiy atom an manama' ta mabalin an innilaom di a'at Apu Dios ya
ma'awatam di a'atna hi'on waday takutmu i hiya.
6 Te hi Apu Dios di mangdat hi la'ing ya abalinan an manginnilah an namin nadan
nahamad hi ma'adal ya nan abalinan an manginnilah nadan nipto' hi aton.
7 Ya waday indadaana an nipto' an tugun an midat hinadan mangat hinan pohdona
ta hiyay ay hapiyodan mangun'unud i hiya an Dios.
8 Te ipappapto'na nadan maphod di pangatda an nanongnan umun'unud i hiya.
9 Ot hi'on unudom nadan tugun'u ya innilaom an mangat hi maphod ya nipto' ya
ta'on on nganney ma'at ya innilam di nipto' hi atom.
10 Te manomnoman'a ya mipa'amlong'ah nan na'adalmun tudtudu.
11 Ot nan abalinam an mangimatun hinan nipto' ya nan maphod an pangat ya diday
ay mangipapto' i he"a.
12 Ta nan em anomnoman di mangihwang i he"ah nadan at'atton nadan adi maphod
di pangatda an tatagun bumahbah di hapitonda.
13 Te dida ya inwalongda nan nipto' an pangiye"e ta nan ay nahilngan an pangiye"e
di impa'inghadan aton.
14 Ya hay pun'amlonganda ya nan pangatandah nadan adi maphod an bumahbah.
15 Ya inaynayunda nan kuluk an pangatda te ningamut an ma'layyahda.
16 Mu hay oha boh iyatan nan e anomnoman ya mibaliwda hinadan mi'ilala'i an
binabai an ta'on onda nalahin ya eda bumalbalih linala'i an gapuh nan panapitda.
17 Te tinaynanda nan ahawada ta imbahhoda nan imbagadan atondah din
nun'addumanda.
18 Ot nan lala'in e mi'yinghah nan athidin babai ya paddungnay i'wanah nan awon
di atayan ta e middum hinadan nate.
19 Te ma''id ha lala'ih e mi'yingha hi athidin babai ya mabalin an mibangngad hinan
a'at di nitaguwanah din hopapna.
20 Ot hiya nan mahapul an iyunnudanmuh nan pangat di nun'anomnoman ta nan
nipto' an pangat di ipa'ingham.
21 Te nan mangat hinan pohdon Apu Dios an dida nan nipto' di pangatda ya diday
mabati hi munhituh nan numboblayanda.
22 Mu nadan adi maphod di pangatda ya nadan mumpunlayah ya mapogpog di
nitaguwanda.

3

Hay Tugun Hinan Mangilog An Lala'i

1 Imbabale', adim linglingon datuwen itudtudu' i he''a te mahapul an iha"admuh
nomnommu ta hiyay inaynayunmun unudon.
2 Ot atom'ehdi ya malingngop'a ya dumukkey pi'taguwam hitun luta.
3 Ya adim idinong an mangipatigoh homo'muh ibbam an tagu ya adim ilaylayahhan
dida ta aymu ibanggol nan nipto' an pangat ya atbohdin iha''admuh nomnommu ta
ay nitudo' hidi.
4 Ot atom'ehdi ya umipa'amlong'a i Apu Dios ya ta'on on nadan tatagu.
5 Ya hi Apu Dios di pangidinlam hi an namin an ma'ma'at hi nitaguwam ta adim
idinol hinan malpuh nomnommu.
6 Ya an namin di nomnomnomom hi atom ya bagaam hi Apu Dios ta wan
ipa'innilanan he''a nan nipto'.
7 Ya adi namaaggon inalim hi nomnommuy innilam an namin di at'attom. Mu
hanat waday takutmu i Apu Dios ta adim aton nan nibahho.
8 Te hidiyey mangipaphod hi punnomnom ya ta'on on hay adol ta mapmaphod di
li'nana.

9 Ya dayawon ta'uh Apu Dios hinan kinadangyan ta'u ta ipabangngad ta'un hiya
nan mamangulun apiton ta'u.
10 Ot aton ta'u'ehdi ya mahawwalan di apiton ta'u ta ma"apnu nadan alang ta'u ya
atbohdi nadan buhi ta'u an mamapnuh nan pinahapah an bayah.
11 Imbabale', adi'a bumungot hi'on da'a ihingal i Apu Dios hinan nibahhawam ta
abulutom an hidiye ya panugunan he''a.
12 Te nan tagun pohpohdon Apu Dios ya titilgonah nan nibahhon at'attona an umat
hinan aton nan ama hinan imbabalenan umipa'amlong i hiya.
13 Ot mipa'amlong nan tagun pinhodnan manomnoman ta innilaona nan nipto' ya
nan nibahho.
14 Te ongal di iboddangnah nan nitaguwan mu nan pihhu ya balitu'.
15 Te nabalbalol nan e anomnoman mu nan nabalol an rubi onu nan kumpulnan
mikadangyan.
16 Ya nan nanomnoman ya dukkey pi'taguwana ya kumadkadangyan ya atbohdin
mapemanan
17 ya malinggop ya waday amlong hi nitaguwana.
18 Ya umat boh nan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan ta hiya nan
mipa'amlong nan tagun nanomnoman.
19 Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad abunyan ya an namin di wada an gapuh
la'ingna.
20 Ya gapu boh la'ingna ya winadanay baybay ya wangwang ya wa"el ya hay udan
an malpuh nan bugut.
21 Imbabale', hanat minaynayun nan maphod an nomnommu ta way atom an
mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho ta adim iyabulut an mama''id danaen he''a.
22 Te danaey mangdat nimpe hi pumhodam ya nan nahamad an pi'taguwam.
23 Ta madinol'a an mi'daldallanan an ma''id ha ihali'dudam.
24 Ya malinggop hi em alo'an te ma''id ha itakutmu.
25 Ya adi'a minomnoman hi'on waday dumatong hi punligatan hinan nitaguwam
ta adi'a umat hinan tagun adi maphod di at'attona an hidiyey manadag i hiya hinan
dumatngan di punligatana.
26 Te ipapto' da'an Apu Dios ya adina iyabulut an paddungnay makna'ah nan hulu.
27 Ya adim ukuhan an bumoddang hinadan munhapul hi boddang hi'on mabalinam.
28 Ta wada'ey umalin mumpaboddang ya adim alyon hi indanit bigat hi'on mabalin
an boddangam i diyen algo.
29 Ya adim nomnomnomon an mangat hi adi maphod hinan hinaggonmun waday
dinolnan he''a.
30 Ya adi namaaggon pinabahulmuy ohan tagu an namamah on ma''id ha inatnan
he"ah adi maphod.
31 Ya adim amohan nan mabungot an tagu ta adim iyunnud hinan pangatna.
32 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnah nan adi maphod di pangatna mu maphod
di pi'hayyupanah nan tagun nipto' di pangatna.
33 Ya adina wagahan nan adi maphod di pangatna mu wagahana nan nipto' di
atona.
34 Te hi Apu Dios ya ngihngihilana nan mumbaktun tagu mu ongal di boddangnah
nan tagun nanongnan mumpada''ul.
35 Nan nanomnoman an tagu ya malispitu mu nan paddungnay ma"id ha
nomnomna ya mibabain hi tatagu.

4

Nan Maphod An Tugun Di Ama Hinan Imbabalena

1 Da'yun imbabale' ya igongahanyu tun tugun'un hi amayu. Ta ihamadyun donglon
ta wan manomnoman ayu.
2 Te hituwen ituddu' ya maphod ot unudonyu ta adiyu linglingon.
3 Hidin a'ung'ungnga' an wadaa' i da ama ya pa"ipapto'a' i ina te oh'ohhaa' an
imbabalena.
4 Ta intanudduwana' i ama an alyonay, Imbabale', ihamadmun donglon tudan
tugun'u ta hiyay un'unudom ta malinggop di itaguwam.
5 Ya maphod on hay gamgamam hi mawadan he"a ya nan em anomnoman ya nan
abalinam an manginnilah nan nipto' hi aton. Ya adim linglingon datuwen ituddu' ta
un'unudom ta adim iwalong.
6 Ta adim iwalong di em anomnoman te hiyay ay mangipapto' ya mangibaliw i
he"a.
7 Te ma"id ha udum hi nabalbalol mu nan e anomnoman. Ot atom an namin di
abalinam ta way atom an manomnoman an ta'on on ibayadmun namin nadan wadan
he"a muta manomnoman'a.
8 Ot atom'ehdi ya lo'tat ya mumbalin'ah mapemanan an tagu.
9 Ta paddungnay nungkorona'a i ha mapmaphod an korona.

Hay Adi I'uyugan Hinan Adi Maphod Di Pangatnan Tagu

10 He"an imbabale' ya onha donglom tun ituddu' ya inun'unudmu ot madukdukkey
pi'taguwam hitun luta.
11 Te hay ituddu' ya nan pangat di nanomnoman an tagu ta bumoddang hinan em
pangatan hinan nipto' an pangiye"e.
12 Ot unudom'e ta matigoh nan pangatmun nanomnoman'a ya ma"id ha bumahbah
nan em pi'taguwan ta ta'on on aymu tanagtagon on adi'a matukkad.
13 Ot un'unudom nadan dingngolmun tugun ta adim linglingon te datuwey mangdat
hi maphod an itaguwam.
14 Ta adim iyunnud hinadan tatagun adi maphod di pangatda te hidiyey
impa'inghada.
15 Ot mahapul an adi'a ma'ma'yat hinan athidin pangat ta adim goton an iyunnud
hinadan at'attonda ta onmuot padutu'an di nitaguwam.
16 Te nadan tatagun athidiy a'atda ya adida duminong ta ingganah on waday
atondah adi maphod. Ya adida malo' ta ingganah on waday dadagondah ibbadan
tagu.
17 Te dida ya nan pangatandah nadan adi maphod an abahbahan di ibbaday ayda
i'ilog.
18 Mu nan nipto' an pangat ya mipaddung hinan patal hinan mun'abigat an pumatal
an pumatal ta ingganah on mangimpapatal.
19 Mu nan adi maphod an pangat ya umat hinan nunhiglan munhihillong ta adida
tigon di agahanda.

Hay Punhalipodpodan Hi Pangat

20 He"an imbabale ya igongaham ta pa'addonglom an namin tun ibaga'.
21 Ya inha"admuh nomnommu ta ma"id ha ta'on on ohah malingling.
22 Te nan tagun mangun'unud i datuwen tugun ya nanongnan maphod di
pi'taguwana ya pumhod di li'nan di adolna.
23 Ot mahapul ahan an guwalyaam nan punnomnommu ta wan nan maphod di
nanongnah mun'onan te hiyay paddungnay obob an mangdat hi itaguwan.
24 Ta adim goton an hapiton di layah ya nan kumpulnan lummuh abaliyan di ibbam
an tagu.
25 Ya tigom ta adi'a mahaliwah nadan mahapul hi atom ituwen atagum ta umat'ah
nan tagun padutu'anan umeh nan pangayana.

26 Ta hiya nan pa'annomnomom hi'on nganne nadan nipto' an pangat ya dadiyey
inatmu.
27 Ta adim aton di kumpulnan adi maphod ta nan nipto' an pangat di inaynayun-
mun aton.

5

Hay Adi Punluktapan

1 Imbabale', igongaham tun tugun'u ta hiyay nomnomnomom
2 ta wan innilam an mamilih maphod hi atom ya hapitom.
3 Hanan babain mi'ilala'i ya huma'ul te maphod di panapitna an ay malumiih an
danum di iyukan ya ay lanan di olibo.
4 Mu hay umudi ya han ligat ya hakit di nomnom di angangonah nadan linala'in
nabaliyan.
5 Ya nan lala'in miyun'unud hi athidin babai ya hidiyey lummuh atayana.
6 Ya nan athidin babai ya ma"id hi nomnomna nan lummuh pi'taguwan te nan
nibahhoy at'atona mu aggena innilay pumbalinan nan at'atona.
7 Ot he"an imbabale' ya igongaham hituwen tugun'u ta adim linglingon.
8 Hay maphod ya adi'a e miyun'unud hinan athidiy a'atnan babai ya ta'on on hinan
balena ya adi'a e mihaghaggon hidi.
9 Te undan pohdom an ipatigoy pamhodmuh nan athidin babai ta lummuh ma"id
ha pamiyal di tatagu i he"a ya pinaligat da'ah nan mabungot an ahawana.
10 Ya inalan di udum an tatagu nan kinadangyanmu ya an namin an nablayam.
11 Ta hay umudi ya ma'ulat'a ta ingganah on ammunay tungalmuh mabati ta
nunhiglay em umukayungan.
12 Ya ahim mohpe alyon di, Athituy na'at te agge' pinhod an patugun.
13 Onha inunud'u nadan nun'anomnoman an nuntudtudu
14 ot wan adi nunhiglay e' nipada"ulan hi ad uwani.
15 Ta hiya nan hay maphod ya adim tuwali iluktap nan ahawam ta hiyay nanongnah
pohpohdom.
16 Te undan pohdom an wadaday imbabalem hi kumpulnan binabai?
17 Hanan nun'ahawa ya dida ya ammuna ta ma"id ha udum hi em iyun'unudan.
18 Ot hanat nan ahawam tuwali di nanongnah pun'amlongam.
19 Te mapmaphod nan ahawam. Ot hanat nanongnan umamlong'ah nan pamhodna.
20 Ot he"an imbabale' ya adim ipatnan omnawan nan babain mi'ilala'i ta adi'a
mi'mi'yeh nan babain waday ahawana.
21 Te hi Apu Dios ya tigtiggonan namin nan at'aton di ohan tagu ta hiya nan
innilanan namin di pangapangayana.
22 Ot nan pumbahbahulan di ohan tagu ya hidiyey ayna aknaan ta ay talin
mamobod i hiya.
23 Ta hay iyatena ya gapuh adina dumngolan ta hidiyey mangipiyen hiyah nan
lubu'.

6

Adim Ihapit Nan E Munggawat

1 Imbabale', hi'on inabulutmun he"ay mangihapit i ha gumawat
2 ta niluh an inatmu ya ay'a nahablut te mabalin an he"ay hingilonda.
3 Mu hay maphod hi atom ya e'a mumpahpahmo' hinan gimmawat ta adina ibahhon
bayadan ta wan bokon he"ay pumbagaanda.
4 Ot adi'a madmadinnol an malo' onu mun'ible

5 ta ingganah umaan'a i diyen em nahablutan ta ay'a hamuti onu ulha an nihwang
hinan mun'anup.

Hay Tugun Hinan Ma'ahiggan Tagu

6 Nan ma'ahiggan tagu ya maphod on itigonah nan pangat nadan gulom
7 te dida ya ta'on hi ma''id ha mummandal i dida an muntamu
8 ya ma''ugo'e ya inniladan mangidadaan hi anonda.
9 Mu nan ma'ahiggan tagu ya palpaliwanan malmallo'.
10 Ya alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni' di ta'lena ta mun'ible
11 ya pinalpaliwanaot ya ma'ma''idan an namin di mahapulnah nan nunhituwana
an ay nahod'ap.

Nan Adi Maphod An A'at Di Tatagu

12 Nan adi ahan maphod di nomnomnan tagu ya amod on nan layah di ena
hapihapiton
13 ya amod on mungkodyat ya dakol di udum hi atonan bumalih tatagu
14 te hay nonomnomona ya hay ena punlayahan ta hiya nan an namin di umayana
on wadan waday atonan bumahbah.
15 Athidiy amodna e ato'aton ta alinah on ay kimmaynit ya dimmatong ha nunhiglan
punligatana ya ma''id mo ha ena pumhodan.
16 Waday pitun a'at di tatagun nunhiglan umipabungot i Apu Dios
17 an umat hinan mumbaktun tagu ya nan agge immannung di hapitonan tagu ya
nan pumapateh ibbanan tagu an ta'on on ma''id ha bahulna
18 ya nan numanomnom hi adi maphod hi atona ya nan hi kittang on mangat hi adi
maphod ya
19 nan layah di puntistiguna.
Ya athidi boh nan tagun bumahbah hinan maphod an punhahayyupan di tatagu.

Hay Adi Punluktapan

20 Imbabale', unudom nan tugun amam ya atbohdin adim linglingon nadan
intanuddun inam
21 ta iha''admuh nomnommu an aymu ibabanggol.
22 Ta dadiyen intugunday ay mangipappapto' i he''a hinan kumpulnan umayam ya
ta'on on nan mahdom. Ya ta'on on hinan bumangonam ya datuwey nomnomnomom.
23 Te nan tugundan he''a ya umat hinan mumbinang an dilag an ituddunay
pummaphodam. Ya atbohdih nan panitilogdan he''a an hidiyey panginnilaam hi a'at
di maphod an itaguwam
24 ta miyadawwi'ah nadan adi maphod di pangatdan binabai ya ta'on on nadan ay
ma''aphod di hapitonan nun'alahin an binabai.
25 Ot hanat adi'a maha'ul hinan amaphod di tigon di adolna onu hinan matana.
26 Te nan mi'ilala'in babai ya mabalin an mabayadan i ha ipinghan an anon ya
mabalin bon hiyay lummuh atayan nan lala'in nangiluktapana i ahawana.
27 Te nipaddung hinan bala an undan mabalin an ikabuy ya adi maghob di lubung.
28 Ya atbohdi an adi mabalin hi igoppa' hinan bimmalan apuy ya adi ma'atungan
di dapan.
29 Ot athidih nan lala'in e mi'ilo' i ha nalahin an babai te umannung an waday
dusana.
30 Te ta'on on nan mangakoh anona an gapuh inagangna
31 ya onha ma'akhupan ot ihaliwda ta hay pumbayadna ya mumpipitu hinan balol
di inakona ta hinuddum ya mahapul mon ibayadnan namin nan wadan hiya.
32 Mu namamah nan umiluktap an lala'i an paddungnay agge nanomnoman te hiya
ya dinadagnay nitaguwana.

33 Te mi'patte nan ahawanan hiya ya pihulon mon di tatagu ta mipada''ul hi inggana.
34 Te gapuh annel nan lala'in inluktapda ya nunhiglay bungotna. Ta hiya nan ma"id ha homo'nah pangiballohana.
35 Ta ta'on hi atnay idatdah punhaliwana ya adina abuluton te adi ma'aan di bungotna.

7

1 Imbabale', nomnomnomom hituwen itugun'u ta adim linglingon an mangat hinan alyo' hi atom.
2 Ta ihamadmun unudon nadan tugun'u ta hiyay nabalol i he''ah nan pi'taguwam.
3 Ta ipa'ingham an aton nimpe nadan tugun'u ta aymu intudo' hi nomnommu.
4 Ibilangmuh ay hi ibbam onu gayyum hanan tugun an mangdat hi anomnoman.
5 Te hiyay mangihwang i he''ah nadan umiluktap an binabai an ay ma''aphod di hapitonda.
6 Wada han naminghan an mun'uh'uhdunga' hinan tawah balemi
7 ya minangmang'uy mumpangilog an linala'in agge nun'anomnoman. Ya wada han ohan mapto' an agge nanomnoman
8 te inipluynah nan nundammuwan di kalata an nihaggon hi balen han babain mi'ilala'i
9 yaden nahdom mo.
10 Ya nahanawwang hidiyen babain ena pundamu yaden mapto' hinan nun-lubungna an ona tuwali ninomnom an bumalbali.
11 Ya hidiye bo udot an babai ya aggena innilan bumain ya ma"id ha ono'nongna ya impa'inghanan e munhawwangan.
12 Ta kumpulnan awadan di tatagu ya wahdin munhood hi baliyana.
13 Ta umat hinan inatnah nan mangilog an lala'i an ona dinamu ot pun'idonan hiya ot awalona. Ya ma"id ha baina an namaag ya alyonay,
14 Waday ini'nong'u i Apu Dios hi ad uwanin algo ta inat'u din insapata' hi ato' ta hiya nan wahdiy makan hi balemi.
15 Ta hiya nan immaliya' ta hama'on da'a ya maphod ta inakhupan da'a.
16 Ya inabo'a' nan alo'an hinan mun'aphod di kololnan linen an nalpuh ad Egypt.
17 Ot ha''ada' boh bangbanglu an mira ya alos ya sinamon.
18 Ot ma'a ta umetah balemi ta eta mun'am'amlong an duwa hi ingganah nan mawi"it.
19 Ya alyona boy, Adi'a tumakut i ahawa' ot ma"id an adawwiy immayana.
20 Ya ongal nan pihhun binaluna ta hiya nan adi umali ta ingganah tun umongal nan bulan.
21 Ya nihapitan moh diyen lala'i an gapuh nan ma"aphod an nanapit nan babai.
22 Ot inayunan mi'uyug ta umat hinan baka an ipluynah nan pamaltiyandan hiya. Ya umat boh nan ulha an namaag ya ipluynah nan bitun agahana.
23 Ya nipaddung boh nan hamuti an inipluynah nan tawang te aggena innila an hidiyey atayana.
24 Ot hiya nimpe nan donglona' i da'yun imbabale' ta igongahanyu tun ibaga'.
25 Ta adiyu iyabulut an ihapitan da'yu i ha athidiy ababaina ta wan adiyu iwala' nan maphod an pangatyu.
26 Te gapuh nadan mumpunlayah an binabai ya dakolday linala'in nadadag di nitaguwanda. Ta adi mabilang di linala'in nun'a'ate an gapun dida.
27 Te nan lala'in e humgop hi balen nan athidin babai ya ayna inipluy hinan panton di lubu' ta hidiye nimpey lummuh atayana.

8

Hay Nipa"elan Di Anomnoman

1 Donglonyu te nan e anomnoman ya nan la'ing ya nipaddung hinan tagun
umaya'ayag.
2 Ta ta'on on hinadan nun'abaktuh nan boble ya hinadan numpundammuwan di
kalata on wahdi.
3 Ya hinadan hawwangon hinan boble on wahdin ay umaya'ayag
4 an alyonay, Da'yun tatagu ya donglonyu tun ibaga'.
5 Te nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman.
6 Ot igongahanyu tee tun ibaga' te maphod an ongal di boddangnan da'yu
7 te immannung tun ibaga' mu ma'ahihhiwoa' hinan layah.
8 Ta hiya nan an namin nan itugun'u ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios an
ma"id ha niddum hi bumahbah.
9 Ot nan tagun nanomnoman ya abulutona an immannung tun ibagbaga' an ma"id
ha nibahho.
10 Ot maphod on hanan tugun'u di un'unudonyu ta wan hay eyu anomnoman di
gamgamanyu ta bokon hanan pihhu onu balitu'.
11 Te nan e anomnoman ya nabalbalol mu nan magamgaman an umat hi balitu'.
12 Onha humapit hituwen e anomnoman ot alyonay, Ha"on an e anomnoman di
nalpuwan nan la'ing ya nan abalinan an manginnilah nipto' hi aton ya nan nipto' an
ma'adal.
13 Ot nan waday takutna i Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhodan hinadan adi
maphod. Ya athidi boh nan anomnoman an nunhiglay aggena naminhodan hinan
lattuwag ya bungot ya nan adi maphod an pangat ya panapit.
14 Te ha"on an nanomnoman ya maphod di panugun'u ya punnomnom'u ya ongal
boy abalina'.
15 Ya ha"on di nalpuwan di abalinan nadan patul an mun'ap'apu ya ta'on on nan
nipto' an uldinda.
16 Ya ha"on boy alpuwan di abalinan nadan udum an ap'apu an mangipangpangulu
ya mangipanuh hinadan tatagu.
17 Ha"on an hi anomnoman ya pohpohdo' nadan naminpinhod i ha''on. Ot nan adi
mangmanghop an manama' i ha''on ya akhupana'.
18 Te ha"on di nalpuwan nan kinadangyan ya nan e apiyalan ya nan nipto' an
pangat.
19 Ya nan ato' an munwagah ya nabalbalol mu nan namahmah an balitu' ya nan
nanginan silber.
20 Ya hay inaynayun'un aton ya nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ta nipto'
di ato' an mangipanuh hi tatagu.
21 Te pun'idat'uh nadan tatagun naminpinhod i ha''on di nahamad an mikadangyan.
22 Hi Apu Dios ya ha''on an hi anomnoman di namangulun winadanah din hopapna
ot ahina lumuwon an namin di matigo.
23 Te pinto'a' tuwalin pun'ibbana hidin ma''id ni' tun luta.
24 Ta hiya nan wadaa' tuwalih din ma"id ni' nan nalitingan an umat hi baybay ya
ulih
25 ya ta'on on nadan billid.
26 Ya wadaa' boh din nunlumuwanah nan hopap di pito' ot ahi tun luta ya an namin
nan matigo an umat hinan puntanoman.
27 Ya wadaa' boh din nangiphodanah ad lagud ya nan numbattanan di baybay ya
ad lagud.
28 Ya wadaa' boh nunlumuwanah bugut hi ad lagud ya hay nangipatuluwanah liting
hi dallom nan baybay.

29 Ya wadaa' boh nangimandalanah nan liting hinan baybay ta adina la"uhan nan
nadutu' an pogpog hidin nangiyammaanah gopnad nan mamagan luta.
30 Ta ha"on di nanongnan nun'ibban Apu Dios hi bumoddang i hiyah nunlu-
muwanah an namin. Ya umipa'amlonga' i hiyah binigat yaden athidin ha"on an
nanongnan mun'am'amlonga' hi nihaggonanan ha"on.
31 Ya ongal boy pun'amlonga' hinan lutan limmuna an namamah nadan tatagun
nunhituhdi.
32 Ya alyon bon nan e anomnoman di, Da'yun imbabale' ya maphod di donglona' i
da'yu ya unudonyu nan pangat'u ta mipa'amlong ayu.
33 Ya tigonyu ta igongahanyu nadan tugun'u ta adiyu iwalong ta wan manomnoman
ayu.
34 Te mipa'amlong nan tagun manginaynayun an mundongol hi tugun'u ta
abigabigat on nundadaan an mi'happitan i ha"on.
35 Te nan tagun mangakhup i ha"on ya inakhupana boy pi'taguwana i Apu Dios. Ya
ma"amlong hi Apu Dios i hiya.
36 Mu nan tagun agge naminhod i ha"on ya hay adolnay inakihana. Te an namin
nadan agge naminhod i ha"on ya hay atey mihmihhod i dida.

9

1 Nan e anomnoman ya umat i ha nangiyammah balenan pituy* tu"udna.
2 Ta hidin nagibbuh ya ninomnomnan mumpahamul ta indadaana nadan makan
ya ma'inum.
3 Ot honagona nadan binabain baalna ta eda mun'ayag hi umalin mi"an ot umedah
nan na'abbaktu i diyen boble ot eda mun'ayag
4 an alyonday, An namin ayun agge nanomnoman ya umali ayuh nan punhamulan.
5 Te dakol di nidadaan hi makan ya ma'inum.
6 Hanat idinongyu nadan pangat di agge nanomnoman ta mipto' di pangatyu ta
wan maphod di nitaguwanyu.

Nan Nanomnoman An Tagu Ya Mabalin An Papahiw

7 Hanan mangihingal hinan ma'ammahiw an tagu ya hiya ot boy mipadngolan. Ya
atbohdih nan adi maphod di pangatna an onaot pahakitan nan mangihingal i hiya.
8 Ot hiya nan adim ipatnan pahiwon nan ma'ammahiw te ahiwawan da'an hiya.
Mu nan nanomnoman an tagu ya ihingalmu'eh nan ibahhawana ya pohpohdon da'a
otahan.
9 Te itudduwam'e nan nanomnoman an tagu ya bumoddang i hiya ta iyal'alanan
manomnoman. Te nan athidin maphod di pangatnan tagu ya nan itugunmu i hiya
ya middum hinan innilana tuwali.
10 Nan waday takutna i Apu Dios ya hidiyey hipun di ena anomnoman. Te nan
tagun innilanay a'at Apu Dios ya hiyay nanginnilah nipto'.
11 Ot nan nanomnoman an tagu ya dukkey pi'taguwanah tun luta.
12 Nan nanomnoman ya waday maphod an gun'udona. Mu nan ma'ammahiw an
tagu ya holtaponay punligatan.
13 Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya nipaddung hinan babain adina
ono'nongon di hapitona ya aggena innilan bumain te ma"id tuwali ha in'innilana.
14 Ya impa'inghanan e umbun hinan way panton di balena an nipattuk hinan
nabaktu i diyen boble.
15 Ta kumpulnan munla"uh an ta'on on padutu'anan umeh nan pangayana on
pun'ayaganan

* **9:1 9:1** Nan pitu hinan Biblia ya hay pinhodnan ibaga ya ma"id ha adi maphod hi middum.

16 alyonay, Dumagguh'ah tun bale'.
17 Nan akawon an liting ya maphod hi panginuman. Ya athidi boh nan makan an impohpohodna hi'on ipa'pa"eh panganan.
18 Mu agge innilan diyen tagun hanan hunggopanahdiy lummuh atayana ta middum hinadan udum an nabaliyan an nun'a'ate.

10

Hay Tugun Solomon

1 Datuwe nadan udum an tugun Solomon.
Nan nanomnoman an imbabale ya umipa'amlong hinan hi amana mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya hiyay gapunah inomnoman nan hi inana.
2 Nan kinadangyan an kuluk di na'alana ya ma"id ha idatnah iphodan. Mu nan nipto' di na'alana ya hidiyey mamalodpod hinan taguh atayana.
3 Hi Apu Dios ya adina iyabulut an ma'agangan nan tagun maphod di pangatna mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya adina idat nan gagamgamana.
4 Nan humigan muntamu ya hiyay lummuh awotwotana. Mu nan mahlun muntamu ya kumadangyan.
5 Ya nan nanomnoman an imbabale ya idadaanay anonah nan ahitulu. Mu nan imbabale an ta'on on ahitulu on attaonan malmallo' ya umipabain.
6 Nan tagun nipto' di pangatna ya mawagahan. Mu nan panapit nan tagun adi maphod di pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.
7 Nan tagun maphod di at'attona ya nanongnan nomnomnomon di tataguy amaphodna. Mu nan adi maphod di at'attona ya lo'tat ya malingling hidiyen tagu.
8 Nan nanomnoman an tagu ya abulutonay mitugun i hiya ya un'unudona mu nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna an manuy hapitona ya hiya ya binahbahnay nitaguwana.
9 Nan tagun nipto' di pangatna ya ma"id ha tumakutana. Mu nan kuluk di at'attona ya lo'tat ya ma'innilaan nan adi maphod an a'atna.
10 Nan tagun amod on mungkodyat ya hiyay lummuh waday mun'a"awit. Ya nan pamaagnah hapihapit ya hidiyey lummuh adadagana.
11 Nan hapiton nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan obob an mangdat hi itaguwan mu nan panapit nimpen nan tagun adi maphod di pangatna ya panophopnah a'at di bungotna.
12 Nan ma'ahihhiwoh ibbanan tagu ya hiyay lummuh pun'a"awitan mu nan tagun waday pamhodna ya linglingonay nibahhawan di ibbana.
13 Nan nanomnoman an tagu ya ma'innilah nan hapitona mu nan tagun agge nanomnoman ya mahapul an matitilog.
14 Nan nanomnoman an tagu ya iha"adnah nomnomna nan ada'adalona mu nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya nan hapitonay lummuh agagga ya nadadag.
15 Nan kadangyan ya mabalin an pumbaliwna nan kinadangyana an umat hinan binattun alad an hiyay pumbaliw nadan tatagun bimmoblehdi. Mu nan nawotwot ya adina abalinan an ihwang di adolna te gapuh nan ama'ma"idana i hiya.
16 Hay gunggunaon nan nipto' di pangatnan tagu ya nan ena itaguwan mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey lummuh adusaana.
17 Ya atbohdi hinan tagun donglonay mitugun i hiya ya hiyay maphod di ena pi'taguwan. Mu nan adina pohdon an mihingal hinan nibahhawana ya hidiyey gapunah adi maphod di pi'taguwana.
18 Nan tagun ipa'pa"enay hihiwonah ibbana ya ma'alayyah. Ya nan amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya paddungnay ma"id ha nomnomna.

19 Nan dakol di hapitona ya wadan waday mibahhoh hapitona mu nan nanomno-
man an tagu ya ono'nongonay hapitona.
20 Nan maphod di nomnomnan tagu ya mipaddung nan hapitonah nan namahmah
an silber. Mu nan tagun adi maphod di nomnomna ya ma"id ha hunung nan hapitona.
21 Ya atbohdi an nan nipto' di pangatnan tagu ya dakolday maboddangan hinan
hapitona. Mu adi athidih nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna te pamaag ya
nan a'atnay lummuh atayana.
22 Hay mangipakadangyan hi udum an tatagu ya nan wagah Apu Dios an adi
ma'udman hi inomnoman.*
23 Nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya mun'am'amlong an mangat hi-
nan adi maphod. Mu nan tagun nanomnoman ya mun'am'amlong hi nanginnilaanah
nan nipto' an pangat.
24 Ya nan tumakutan nan tagun adi maphod di pangatna ya hiyay mipa'annung mu
nan tagun nipto' di pangatna ya mipa'annung nan pohdonan ma'at.
25 Ot nan ay puwo' an dumatong hi nitaguwan nan adi maphod di pangatna ya
hidiyey lummuh adadagana. Mu adi athidih nan nipto' di pangatna te nanongnan
ipapto' Apu Dios.
26 Onha nan humigan tagu di puntamuwon ot umipahiga ahan an umat hinan
mangulipot an umalinu onu nan ahuk an mumpait hi mata.
27 Nan waday takutna i Apu Dios ya mabalin an madukdukkey pi'taguwana mu nan
adi maphod di pangatna ya mabalin an hidiyey lummuh agagga ya nate.
28 Hay namnamaon nadan tatagun nipto' di pangatda ya nan eda umamlongan mu
hay namnamaon nan adi maphod di pangatna ya adi ma'at.
29 Te hi Apu Dios ya ipappapto'na nan tagun nipto' di pangatna mu dadagona nan
adi maphod di at'atona.
30 Ot nan tagun nipto' di pangatna ya mipapto' nimpe mu nan adi maphod di
pangatna ya adi madney iha"adanah nan numboblayanda.
31 Ya nan nipto' di pangatnan tagu ya mapto' hinan hapitona an hiya ya
nanomnoman mu nan tagun hapitonay agge immannung ya lo'tat ya duminong.
32 Nan hapiton nan tagun nipto' di pangatna ya waday iboddangnah nan mangngol
mu nan tagun adi maphod di pangatna ya bumahbah nan hapitona.

11

1 Hi Apu Dios ya ongal di aggena naminhodan hinan kuluk di atonan mungkiluh
nan inginana mu umipa'amlong i hiya nan nipto' di pungkiluna.
2 Nan lattuwag ya hiyay lummuh ipada"ulan. Ot nan tagun mumpada"ul ya hiyay
immannung an nanomnoman.
3 Nan maphod di pangatnan tagu ya halipodpodona ta ma"id ha kuluk hi atona.
Mu nan kuluk di pangatna ya hiyay lummuh adadagana.
4 Nan kinadangyan di ohan tagu ya ma"id ha iboddangna hi'on nadatngan di
punhumalyaan Apu Dios hinadan tatagu. Mu nan pangatan di ohan taguh nan
miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di mangihwang i hiyah ate.
5 Ya nan nipto' an pangat ya ongal di iboddangnah nan nitaguwan nadan mangat
hinan pohdon Apu Dios. Mu nan adi maphod di pangatna ya hidiyey lummuh
adadagana.
6 Nan nipto' an pangat di ohan tagu ya hiya boy mangihwang hi ena adadagan.
Mu nan adi maphod an at'atton di ohan tagu an umat hi omno ya hiyay lummuh
paddungnay aknaana.

* **10:22 10:22** Nan adi ma'udman hi inomnoman ya hay alyon di udum an Biblia ya adi gapuh hinlu.

7 Wa'et mate nan adi maphod di pangatna ya mi'yaten hiya nan gagamgamanan
kinadangyan ya an namin an abalinana ya ma"id ha hilbina.
8 Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya mihwang hinan dakol an ligat an ma'ma'at
hinan adi maphod di pangatna.
9 Ya nan hapiton nan ma"id ha pangibilangna i Apu Dios di mama"ih nan hinaggona.
Mu nan nipto' di pangatna ya innilanay atona ta mihwang.
10 Ya wada'ey maphod an na'at hinan nipto' di pangatnan tagu ya mi'yam'amlong
nadan ibbanan bimmoble. Ya atbohdin onha mateda nadan adi maphod di pangatda
ot itkukday pun'am'amlonganda.
11 Nan ohan boble ya mabalin an pumhod an gapuh dasal nadan tatagun nipto'
di pangun'unudda. Mu hay lummuh adadagan di ohan boble ya nan hapiton nadan
nunhituhdin adi maphod di pangatda.
12 Nan agge nanomnoman ya ngohayonay hinaggona mu adi athidih nan nanom-
noman te ono'nongonay hapitona.
13 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ta'on on nan unhaot adi
mipa'innilah udum on enaot nun'ibagah nan tatagu. Mu nan na'unud an tagu ya
adina ibagah udum nan lebbengnan adi mipa'innila.
14 Nan boblen ma"id ha mangitudtuduh maphod ya nalakan madadag mu nan
boblen dakolday mangitudtuduh maphod ya naligat an madadag.
15 Nan tagun mangihapit i ha umutang an aggena in'innila ya muntutuyuh umudi.
Mu nan adina pohdon an hiyay mangihapit i ha umutang ya ma"id ha ahina
inomnoman.
16 Nan babain ma'uley pangiye"ena ya waday pamiyal di tatagun hiya. Mu nan
mabungot an lala'i ya ammuna nan kinadangyanan wadan hiya.
17 Te nan ma'ulen tagu ya pummaphodanah diyen a'atna. Mu nan mabungot an
tagu ya dadagonay nitaguwana.
18 Ya atbohdih nan adi maphod di pangatnan tagu an ma"id ha maphod hi
pumbalinan di bo'laona. Mu nan mangat hinan nipto' ya waday maphod an
gunggunana.
19 Ya atbohdih nan tagun nan nipto' di inaynayunan aton ya hiyay maphod di
itaguwana. Mu nan manginaynayun an mangat hinan adi maphod ya hidiyey
lummuh atayana.
20 Te nan kuluk an pangat ya umipabungot i Apu Dios mu mipa'amlong i hiya nan
mangat hinan miyunnudan hinan pohdona.
21 Ot nan tagun adi maphod di pangatna ya adi mibahhoy pundusaan Apu Dios i
hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya adi dusaon Apu Dios.
22 Nan apgohan an babain ma"id ha nomnomna ya nipaddung hinan balitu' an
singsing an nitabikoh nan hungil di babuy.
23 Nan gagamgaman nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pumbalinana. Mu
nan adi maphod di pangatnan tagu ya hiktamanay bungot Apu Dios i hiya.
24 Nan tagun ma"id ha ukuhnan mangdat ya ma'ud'udman di kinadangyana mu
nan ma"ukuh an mangdat hi iboddangna ya mamammaman mawotwot.
25 Te nan ma"id ha ukuhnan mangdat ya pumhod di nitaguwana. Ya nan
bumoddang hi ibbana ya ahi damdama bo maboddangan.
26 Ya nan mungnginah boga an ta'on on waday ngumina on adina te ihhodnah
nguminaana ya idutan di tatagu. Mu ongal di punhanaan di tataguh nan tagun
manginginah boga ta mabalin an waday nguminaan di tataguh anonda.
27 Nan tagun atonay abalinana ta nan maphod di ma'at ya waday pamiyal di tatagun
hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di ena hamhama"on ya nan adi maphod boy
akhupana.

28 Ya nan tagun hanan kinadangyanay pundinolana ya lo'tat ya ay nalangun tubun
magah. Mu nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay nanongnan mawagahan ta umat
hinan manguyho' an tubu.
29 Nan tagun amod on mangdat hi inomnoman di pamilyana ya hiyay ma"id ha
gunggunanah umudi. Ya nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna ya mumbalin
hi baal nan nanomnoman an tagu.
30 Hay pumbalinan nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan bungbunga"an
an mangdat hi itaguwan ya atbohdi an nan nanomnoman an tagu ya boddanganay
udum an tagu ta kumulugdan Apu Dios.
31 Hi Apu Dios ya adina ibahhon mangdat hi gunggunan nan tagu an mangat hinan
nipto' hi ad uwanin awadanah tun luta. Ot namama moy pundusaanah nan tagun
adi maphod di pangatna.

12

1 Nan tagun pohdonan matugun ya hidiyey panginnilaan an pohdonan matud-
duwan. Mu nan adina pohdon an patugun ya paddungnay ma"id ha nomnomna.
2 Nan maphod di pangatnan tagu ya umipa'amlong i Apu Dios. Mu nan amod on
nan nibahhoy nonomnomonah atona ya dusaon Apu Dios.
3 Nan nipto' di pangatnan tagu ya umat hinan kayiw an agge nalaka an maba'gut
mu nan adi maphod di pangatna ya ma"id ha ena ihamadan.
4 Nan ud ahawah nan babain maphod di pangatna ya mapemanan. Mu nan babain
amod ona bainon hi ahawana ya nipaddung hinan dogoh an manadag i ahawana.
5 Nan tagun nipto' di pangatna ya nan maphod an ma'at hi ibbanan tagu di
nomnomnomona mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan layah di itugunah
ibbanan tagu.
6 Te hay atona ya ibaganay layah ta pamatayanah nan ibbana. Mu nan maphod an
tagu ya nan bumoddang hi ibbanay ibagana.
7 Nadan adi maphod di pangatda ya mabahbahda ta lo'tat ya ma"id ha mabati
i dida. Mu nan hina'amman maphod di pangatda ya minaynayun di punholagan
nadan tanudanda.
8 Nan nanomnoman an tagu ya maphod di ibagan di tagu i hiya. Mu nan nakutikut
di nomnomna ya adi ibilang di tatagu.
9 Udu'dulna bo nan nawotwot mu ta mahlun muntamu ta waday anona mu hanan
ipatigonan ay nabaktuy ataguna mu dee mannot an ha anona on mi'anuh.
10 Nan nipto' di pangatnan tagu ya maphod di pangipapto'nah nadan animalna. Mu
nan adi maphod di pangatnan tagu ya adi bo maphod di pangatnah nadan animalna.
11 Nan mahlun e muntanom ya mahawwalan di itanudna. Mu nan ma"id ha
nomnomnan tagu ya nan ma"id ha hunungnay ahiwana.
12 Hay gagamgaman nadan adi maphod di nomnomda ya nan kinadangyan nadan
udum mu nan maphod an tagu ya adi athidi te minaynayun nan maphod an pangatna.
13 Nan adi maphod di nomnomnan tagu ya nan hapitonan agge immannung di
manadag i hiya. Mu adi athidiy ma'at hinadan mangat hinan pohdon Apu Dios.
14 Te hay midat hi hinohhan tagu hi ayna gungguna ya nan miyunnudan hinan
hapitona ya pangatna.
15 Nan tagun hay punnomnomna ya nipto' an namin nan at'atona ya paddungnay
ma"id ha nomnomna. Mu nan tagun igongahanay mitugun i hiya ya hiyay
immannung an nanomnoman.
16 Nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya nalakan bumungot ya ma"apto' bo
udot. Mu nan tagun nanomnoman ya ta'on hi alinah ba'bainonda ya namaag ya
dindinnongan.

17 Nan maphod an muntistigu ya nan immannung di ibagana ta nalakan
ma'innilaan nan bimmahul ta hiyay madusa. Mu nan munlayah an tagu ya layah
boy puntistiguna.
18 Wadaday udum an tatagun ay matadom an hinalung di hapitondan humugat. Mu
nan hapiton nan immannung an nanomnoman ya ay agah an waday iboddangna.
19 Hi'on immannung nan hapiton ya nanongnan nomnomnomon nadan tatagun
nangngol mu onha layah nan hapiton ot adi madne ya ma'innilan agge immannung.
20 Nadan adi maphod di nomnomnomondah atonda ya adi maphod tuwaliy
nomnomda mu nan hay nonomnomonda ya hay luminggopan ya diday waday
amlongda.
21 Te nadan mangat hinan pohdon Apu Dios ya adida madadag mu nadan adi
maphod di pangatda ya minaynayun di punligatanda.
22 Nadan munlayah an tatagu ya umipabungotda i Apu Dios mu nan immannung
di hapitona ya umipa'amlong i hiya.
23 Nan nala'ing an tagu ya adina ilattuwag nan innilana mu nan paddungnay ma"id
ha nomnomna ya namaagnah hapit hinan ma''id ha hunungna.
24 Nan mahlun muntamu ya mabalin an hiyay mun'ap'apu mu nan ma'higga ya
mumbalin hi himbut.
25 Nan inomnoman ya ma"idonay amlong mu nan maphod an hapiton hi ibba ya
umipa'amlong.
26 Nan mangat hinan pohdon Apu Dios ya maphod di panugunah nan ibbana mu
nan adi maphod di pangatna ya hiyay lummuh adadagan nadan ibbana.
27 Nan ma'higgan tagu ya adina ma'ala nan pohdona mu nan mahlun muntamu ya
mabalin an bagiyona nan nun'abalol an kinadangyan.
28 Nan mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mi'taguh munnananong.

13

1 Nan nanomnoman an imbabale ya wa'e ta ihingal nan hi amanah nan
nibahhawana ta atugunana ya donglona. Mu nan ma'ammahiw ya adina donglon
di pangihingaldan hiya.
2 Nan maphod di hapitonan tagu ya waday maphod an gunggunana. Mu nan tagun
e bumalbali ya nan adi maphod di pohdonan ma'at an umat hi papatte.
3 Nan tagun na'ono'nong di hapitona ya miyadawwih adi maphod an ma'at. Mu
nan aggena innilan mangono'nong hi hapitona ya hiya ya binahbahnay nitaguwana.
4 Nan humigan e muntamu ya ta'on hi nganney omnawana ya adi pa''ala. Mu nan
mahlun muntamu ya abalinanan alan nan pinhodna.
5 Nan nipto' di pangatnan tagu ya ongal di aggena naminhodan hinan layah. Mu
nan adi maphod di nomnomna ya nan umipabain an bumahbah di amodna aton.
6 Hay pumbaliw nan nipto' di pangatnan taguh nitaguwana ya nan pangatanah nan
pohdon Apu Dios. Mu hay manadag hinadan udum an tatagu ya nadan adi maphod
an at'attonda.
7 Wadaday udum an hay ipatpatigoda ya ayda kadangyan mu onnot on
ma'ma''idanda. Ya wadada boy udum an ipatigodan ay ma'ma''idan i dida mu onnot
on diday kadangyan.
8 Nan kadangyan ya mabalin an usalonay pihhuna ta mihwang hinan mamaten
hiya. Mu nan nawotwot ya ma''id ha athidih itakutna.
9 Nan maphod di pangatnan tagu ya nipaddung hinan mumbinang an dilag. Mu
nan tagun adi maphod di pangatna ya umat hinan tuwen madop an dilag.
10 Nan mumbaktun tagu ya nanongnan waday pi'yawwitna. Mu nan nanomnoman
ya donglonay tugun nan ibbana.

11 Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan mama"id. Mu nan nablayan
an pihhu ya ma'ud'udman.
12 Nan namnamaon di ohan tagu ya onha ma"id ot nunhiglay hakit di nomnomna.
Mu onha nipa'annung hidiyen namnamaona ot ongal di pun'amlongana an umat
hinan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan.
13 Nan tagun ngohayonay mitugun i hiya ya hay hadhaddona ya hay adusaana. Mu
nan tagun un'unudonay mitugun i hiya ya waday gunggunana.
14 Te nan ituddun nan nanomnoman ya mangdat hi itaguwan an umat hinan liting
an malpuh nan obob. Ot nan mangunud i diyen tudtudu ya mihwang hinan ena
atayan.
15 Nan tagun nanomnoman te imatunana nan nipto' ya nan nibahho ya maphod di
pangibilang di tatagu i hiya. Mu nan adi dumngol ya maligatan hi nitaguwana.
16 Nan nanomnoman ya pa'annomnomona on ahina aton di atona. Mu hana'en
agge nanomnoman ya hiya ya impa'innilanay layahna.
17 Hi'on nan ma'layyah an tagu di honagon ta hiyay e mi'hapit ot mamaman ma"id
ha dumhana. Mu nan tagun mabalin an pundinolan ya innilanay atonan mangipanuh
hi way mihahapit.
18 Nan tagun adi patuddu ya mamaman mawotwot ta mibabain. Mu nan tagun
donglonay mitugun i hiya hi'on waday nibahhawana ya hiyay mapemanan.
19 Dita'un tatagu ya mun'am'amlong ta'uh on mipa'annung nan pinhod ta'u. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya adina ahan pohdon an du'gon nan pangatnan
adi maphod.
20 Nan tagun hay pi'hayhayyupnana ya nadan nun'anomnoman ya lo'tat ya
manomnoman. Mu nan tagun nan paddungnay ma"id ha nomnomnay nanongnah
i'uyugana ya hanan punholholtapanay hadhaddona.
21 Nan tagun hanan pumbahulan di impa'inghana ya ma"id ha dumhanah nan
nitaguwana. Mu nan nipto' di pangatna ya maphod boy midat i hiyah gunggunana.
22 Nan maphod an tagun waday odona ya nadan apapunay mamoltan. Mu nan
odon nan tagun nabahulan ya midat hinadan tatagun nipto' di pangatna.
23 Nadan nun'awotwot ya ta'on on dakol di apitonda ya pulhon damdaman nadan
adi maphod di pangatdan tatagu.
24 Nan ammod an ta'on on nibahhoy at'atton nan imbabalena on adina titilgon ta
wan matugun ya ma"id ha pamhodna i diyen imbabalena. Mu nan pohpohdonay
imbabalena ya titilgona ta matugun.
25 Nan tagun nipto' di pangatna ya adi makulangan hi anona. Mu nan adi maphod
di pangatna ya makulangan hi anona.

14

1 Nan nanomnoman an babai ya ipaphodnay nunhituwanda. Mu nan paddungnay
ma"id ha nomnomnan babai an nibahhoy at'atona ya hiyay manadag hinan
nunhituwanda.
2 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya mipatigoh nan nipto' an pangatna. Mu
nan tagun adi tumakut an mangat hinan nibahho ya pihulonah Apu Dios.
3 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagun amod on munlattuwag ya hiyay
abahbahana. Mu nan nanomnoman an tagu ya nan hapitonay mangihwang i hiyah
nan adi maphod an ma'at.
4 Wada'e ha nuwang hi mabikah an pun'aladuwon ya dakol di apiton mu ma"id'e
ha nuwang hi pun'aladuwon ya oh'ohha ha apiton.
5 Nan tagun impa'inghanan mangibagah immannung ya adi munlayah nan
puntistiguwana mu nan adi maphod di pangatna ya layah di ibagana.

6 Nan ma'ammahiw an tagu ya ma''id ha atonan manomnoman. Mu nan
ma'awatana nan nipto' ya nalakan matudduwan.
7 Adi'a mi'uyug hinan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu te ma''id ha
ma'adalmun hiyah maphod.
8 Nan nanomnoman ya nala'ing an tagu ya innilanay nipto' hi atona. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya manuy hapitona.
9 Ya atbohdin ta'on on pumbahulan di at'attona ya adi minomnoman. Mu nan nipto'
di pangatnan tagu ya maphod di pi'hayhayyupanah tatagu.
10 Nan tagun waday inomnomana ya hiya ya abuh di nanginnilah nan a'atna ya
atbohdih nan waday pun'amlongana an hiya ya abuh di munli'na.
11 Nan nunhituwan nan tagun adi maphod di pangatna ya madadag mu nan tagun
maphod di nomnomna ya mihamhamad di nunhituwana.
12 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu hay umudi ya
hidiyen at'attonda ya hidiyey lummuh ihi''ananda i Apu Dios.
13 Nan umukayungan ya ta'on on ingihngihilna ta adi ma''apto' mu hay nomnomna
ya wahdi damdaman adi ma'aan.
14 Hay mipabangngad hinan tagun immadawwi i Apu Dios ya nan miyunnudan
hinan adi maphod an ina'inatna. Mu nan maphod di at'attona ya maphod boy
mipabangngad i hiya.
15 Nan agge nanomnoman an tagu ya nalakan mihapitan an ta'on on nibahho. Mu
adi athidih nan nanomnoman an tagu te pa'annomnomona hi'on nipto' on ahina
unnudan.
16 Nan nanomnoman an tagu ya halipodpodonay atona ta wan miyadawwih nan adi
maphod an ma'ma'at. Mu adi athidih nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna
te kumpulnan mipanomnom on na'ibagonan inat.
17 Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di mibahhoh atona. Ya atbohdin
humihiwoday tatagun hiya te nan athidin pangatna.
18 Hay magun'ud nan agge nanomnoman ya nan miyunnudan hinan ato'atonan
ma''id ha hununga. Mu nan nanomnoman an tagu ya ma'ud'udman nan innilana.
19 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya ahi e mumpahpahmo' hinan nipto' di
pangatnan tagu.
20 Nan nawotwot an tagu ya adi pohdon di tatagu an ta'on on nan hinaggona. Mu
nan kadangyan ya hiyay dakol di gagayyumna.
21 Nan pamihulan hi ibban tagu ya bahul mu nan ma'uleh nadan mahmahmo' an
tatagu ya mipa'amlong.
22 Nan tagun nan maphod di nomnomnomonah aton ya hiyay pohpohdon di tatagu
ya waday dinoldan hiya. Mu nan tagun nan adi maphod di nomnomnomonah aton
ya hidiyey lummuh adadagana.
23 An namin nadan muntamu ya waday bo'laondah itanudda. Mu nan tagun manuy
hapitna on adi muntamu ya lo'tat ya makulangan hinan mahapulna.
24 Nan nanomnoman an tagu ya nan kinadangyanay gunggunana. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya mundingngol an gapuh nan ama"id ha
nomnomna.
25 Onha nan tistigu ya nan immannung di ibagana ot hiyay ay manandih amoltaan
nan tagun ma''id ha bahulna. Mu nan munlayah an tistigu ya hiyay mangilumlum hi
ibbana.
26 Nan tagun waday takutna i Apu Dios ya hidiyey mangdat hi nahamad an dinolna
ya hay adina punduwaduwaan hinan pangipapto' Apu Dios i hiya ya nan pamilyana.
27 Ya atbohdin nan waday takutna i Apu Dios ya waday pi'taguwana an umat hinan
liting an malpuh nan obob ya miyadawwih nan lummuh ena atayan.

28 Nan patul an dakol di tataguna hinan pun'ap'apuwana ya hidiyey pun'amlongana
mu nan ap'apun oh'ohhay tataguna ya lo'tat ya madadag nan pun'ap'apuwana.
29 Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Mu nan hi kittang
on bimmungot ya hidiyey atiganan paddungnay ma"id ha nomnomna.
30 Nan tagun waday linggop di nomnomna ya maphod boy li'nan di adolna. Mu
nan tagun ma"amoh ya lo'tat ya ngupuhon di amohnay adolna.
31 Nan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ya hi Apu Dios an nunlumu i dida di
ayna ngohayon. Mu nan tagun waday homo'nah nadan nun'awotwot ya hi Apu Dios
di dayawona.
32 Nan tagun adi maphod di at'atona ya hidiyen at'attonay manadag i hiya. Mu nan
nipto' di pangatnan tagu ya ta'on on alinah mate ya waday dinolnah nan pangipapto'
Apu Dios i hiya.
33 Nan tagun innilanay nipto' ya nan nibahho ya hiyay immannung an nanomno-
man. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya adi athidi.
34 Nan boblen maphod di pangat nadan bimmoblehdi ya mundongol nan num-
boblayanda. Mu nan boblen nadan umipabain di at'atton nadan tataguhdi ya
mipada''ulda.
35 Nan ap'apu ya ongal di pun'amlonganah nadan puntamuwonan maphod di
atondan muntamu mu nunhiglay pundusanah nan umipabain di at'attona.

15

1 Nan ma'ma'ulley pambalnah nan bimmohol ya hidiyey mangaan hinan bungotna.
Mu bumubbungot'e bo tuwalin mambal ya mamama.
2 Nan nanomnoman an tagu ya dakol di ma'adal hinan ibagana. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya ma''id ha hunung nan hapitona.
3 An namin di ma'ma'at ya tigtiggon Apu Dios ot innilana nadan mangmangngat hi
nipto' ya nan adi maphod di pangatna.
4 Nan ma'ulen hapit ya paddungnay bungbunga"an an mangdat hi itaguwan. Mu
nan hapiton an adi maphod ya umipahakit hi nomnom.
5 Nan tagun ngohayonay tugun nan hi amana ya paddungnay ma"id ha nomnomna.
Mu nan donglonay tugun ya hiyay nanomnoman.
6 Nan tagun nipto' di pangatna ya munnanong nan kinadangyana mu nan bo'laon
nan adi maphod di pangatnan tagu ya hidiyey gumapuh inomnomana.
7 Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya waday ma'adal mu adi athidih nan
hapiton nan paddungnay ma"id ha nomnomna.
8 Nan dasal nadan tatagun nipto' di pangatda ya umipa'amlong i Apu Dios. Mu nan
tagun adi maphod di pangatna ya umipabohol i Apu Dios nan i'nongnan hiya.
9 Ya ta'on on nan pangiye"en nan adi maphod di pangatnan tagu ya umipabohol bo
i Apu Dios. Mu pohpohdona nan tagun nan nipto' di pohdonan aton.
10 Nan tagun adina unudon nan innilanan maphod an pangat ya nunhiglay panitilog
Apu Dios i hiya. Ya nan tagun ma'abbungot hinan pangihingalandan hiya ya hidiyey
lummuh atayana.
11 Hi Apu Dios ya ma''id ha mabalin hi mipa"e i hiya ta adina innilaon an ta'on on
nan awadan di nun'a'ate. Ot namama mo ahan nan wah nomnom di tatagu.
12 Nan ma'ammahiw an tagu ya aggena pinhod an waday muntugun i hiya ta ta'on
on nadan nanomnoman ya adi mumpatuddu i dida.
13 Nan waday amlongnan tagu ya mapto' hi angahna an umat hinan umukayungan
an matigon ma''id ha amlongna.
14 Nan immannung an nanomnoman ya adi umenglen mun'adal. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya iyamlongna nan ma"id ha hunungnan innilana.

15 Nan minomnoman an tagu ya ma"id ha pohodnah nan nitaguwana. Mu nan
tagun amod on mun'am'amlong ya adi umengleh nitaguwana.
16 Nan nawotwot an tagu an waday takutna i Apu Dios ya hiyay udu'dul mu nan
tagun ma"id ha pohod di nitaguwana an ta'on on ongal di kinadangyana.
17 Ya udu'dul boy ta'on on ammuna ha nating i ha ihda mu ta mun'u'ullayanta mu
hanan maphod di ihdan umat hi dotag mu onta ay numbubuhhulan an mangan.
18 Nan tagun mabambannungot ya lummuh punhahannuwan di tatagu. Mu nan
na'anus an tagu ya padinongonay mun'a"awit.
19 Nan ma'ahiggan muntamu ya maligatan hinan nitaguwana. Mu nan nipto' di
pangatnan tagu ya manghan di ligat hinan nitaguwana.
20 Nan nanomnoman an imbabale ya waday pun'amlongan nan a'ammodnan hiya.
Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya pihulonay a'ammodna.
21 Nan agge nanomnoman ya mun'am'amlong hinan ma"id ha hunungnan at'attona.
Mu nan nanomnoman ya nan nipto' an pangat di inaynayunan aton.
22 Nan tagun donglonay maphod an tugun nadan nun'anomnoman ya maphod
di pumbalinan nan ninomnomnan aton mu nan adina donglon di tugun nadan
nanomnoman ya adi maphod di pumbalinan nan ninomnomnan aton.
23 Nan tagun maphod di pambalnah nan mahmahanda ya waday amlongna an
namamah on waday iboddangnah nan nangngol.
24 Nan tagun immannung an nanomnoman ya nan nahamad an pi'taguwan di
gagamgamana an bokon nan ihi''ananan Apu Dios hi inggana.
25 Nan mumbaktun tagu ya dadagon Apu Dios di nunhituwana mu ipapto'na nadan
nun'apuhig ta ma"id ha mangidoldol hinan pogpog nan nipaboltan i didan luta.
26 Nan adi maphod an punnomnom ya umipabungot i Apu Dios mu nan ma'ulen
hapit ya umipa'amlong i hiya.
27 Nan na'agum an tagu ya hiyay mangdat hi inonoman di pamilyana. Mu nan
tagun adina iyabulut an mabayadan ta atonay nibahho ya malinggop di nitaguwana.
28 Nan maphod di pangatnan tagu ya an namin di mibagan hiya ya nomnom-
nomona ni' on ahina tobalon. Mu nan adi maphod di punnomnomna ya namaagnah
hapit ta hiya nan waday adi maphod hi hapitona.
29 Hi Apu Dios ya donglonay dasal nan nipto' di pangatnan tagu. Mu du'gona nan
tagun adi maphod di pangatna.
30 Nan ma"apngan tagu ya umipa'amlong hi ibbana an umat hinan maphod an
hubud an maphod di li'nah pangngolan.
31 Nan tagun abulutonay tugun i hiyah nan nibahhawana ya hiyay mibilang hi ohan
nanomnoman.
32 Mu nan tagun aggena pinhod an matudduwan ya hay adolnay dinadagna. Mu
nan papahiw ya lo'tat ya manomnoman.
33 Nan waday takutna i Apu Dios ya hiyay lummuh anomnomana. Ot nan tagun
pohdonan mipabaktu ya gahin on mumpada''ul.

16

1 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu gahin di hi Apu Dios
damdamay mangiyabulut ya ahi mipa'annung.
2 Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi Apu Dios
ya innilana nan wah nomnomna.
3 Iyukodmu i Apu Dios an namin nan nomnomnomom an aton ot maphod di
pumbalinana.
4 An namin an winadan Apu Dios ya waday ninomnomnah iyatanda ta hiya nan
ta'on on nan tagun adi maphod di pangatda ya mun'appitdah madusa.

5 Nan mangipabaktuh adolna ya ongal di bungot Apu Dios i hiya ta adi mibahhoy
pundusaanan hiya.
6 Mu nan tagun nanongnay pamhodna ya pundinolna i Apu Dios ya linglingonay
numbahulana. Te nan tagun waday takutna i Apu Dios ya adina aton nadan adi
maphod.
7 Ya umipa'amlong'e i Apu Dios di pangat di ohan tagu ya ta'on on nadan binuhulna
ya paphodon Apu Dios di punnomnomda ta wan maphod di pi'hayyupandan hiya.
8 Udu'dulna nan kittang di pihhu mu ta nipto' di nalpuwana mu nan ongal di pihhu
yaden hay na'alaana ya nalpuh kuluk.
9 Hay tagu ya mabalin an hiyay munnomnom hi atona. Mu hi Apu Dios di mabalin
an mangipa'annung i dadiyen ninomnomnan aton.
10 Nan abalinan nan patul ya hi Apu Dios di nalpuwana ot mahapul an nipto' di
atonan mumpapto' ya mangipanuh hi tatagu.
11 Nan kiluwan di mingina ya adi pohdon Apu Dios an waday kuluk hi midmiddum.
12 Nadan patul ya adida pohdon nan adi maphod an pangat te hay pumbikah di
pumpapto'anda ya nan nipto' an pangat.
13 Ya hay umipa'amlong i dida ya nan tagun immannung di hapitona.
14 Mu wa'e ta bimmungot nan patul ya waday mate. Mu nan nanomnoman an tagu
ya innilanan mangalubyag hinan patul ta ma'aan di bungotna.
15 Te mipa'amlong'e nan patul ya ongal di ma'iboddangnah nadan tatagun umat
hinan udan an taguwonay nitanom.
16 Ud'udu'dul nan e anomnoman ya nan panginnilaan hinan nipto' mu nan e
pangamungan hi silber ya balitu'.
17 Te nan nipto' di pangatnan tagu ya innilanan mi'adawwih nan adi maphod di
at'attona. Ot nan mangathidi ya hay adolnay impapto'na.
18 Mu nan pumbaktuwan ya hiyay lummuh adadagan ya atbohdih nan punlattuwa-
gan an hiyay lummuh ipada''ulan.
19 Udu'dulna nan mumpada''ulta an ta'on on midmiddumtah nadan nun'awotwot
mu nan eta midmiddum hinadan mumpumbaktu ta mi'godgodwatah nan kulukonda.
20 Nan tagun un'unudona nan mituddun hiya ya mipaphod di nitaguwana. Ya
atbohdin mipa'amlong nan tagun nanongnan hi Apu Dios di pundinolana.
21 Nan nanomnoman an tagu ya abalinanan mangimatun hinan nipto' ya nan
nibahho. Ya atbohdin umipa'amlong di hapitona ta hiya nan pohdon di tatagun
donglon.
22 Te nan e anomnoman di ohan tagu ya hiyay lummuh ipaphodana ta umat hinan
obob an adi matmatdu'. Mu nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya madusah
nan nalgom an pangatna.
23 Nan nanomnoman an tagu ya pa'annomnomona on ahi humapit ta hiya nan
maphod hi pangngolan nadan tatagu.
24 Nan ma'ulen hapit ya mi'alig hinan danum di iyukan an maphod hi pangngolan
ya ipaphodnay punli'na.
25 Hay punnomnom di udum an tatagu ya maphod di at'attonda mu aggeda innila
an hidiyey lummuh ihi''ananda i Apu Dios.
26 Hay mangigalid hi tagu ta ilaputnan muntamu ya nan inagangna.
27 Nan tagun adi maphod di pangatna ya amod on hay ena pamahbahan hi ibbana
di minonomnom i hiya ya atbohdih nan hapitona an ay apuy an gumhob.
28 Ya amod on hay ibbanan taguy ena tumtumbu'on ta hidiyey lummuh abahbahan
di maphod an punhahayyupan di tatagu.
29 Nan mabungot an tagu ya ha'ulonay ibbanan tagu ta atonday adi maphod.

30 Nan mangodkodyat an tagu ya nat'on di pun'imihna te na'innilan waday adi
maphod hi pohdonan aton.
31 Hay magun'ud hi pangatan hinan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ya
adukkey pi'taguwan hitun luta. Ya nan ubana ya hidiyey itigan di amaphodnan tagu.
32 Udu'dulna nan tagun na'anus an adi hi kittang on bimmungot mu nan tagun
ongal di abalinanan mangubat hi boble ya sinakupna.
33 Hay ohan aton di tatagu ya ibunutda nadan ninomnomda ta mapto' on nganney
atonda mu hi Apu Dios damdamay ukod hinadan ma'at.

17

1 Udu'dulna nan ta'on on kulang di anon mu malinggop di nunhituwan mu
hanan dakol di makan ta mabalin an munhidata mu namaaggon nanongnay
punhahannuwan.
2 Nan nanomnoman an baal ya lo'tat ya hiyay nabakbaktu mu nan umipabain di
at'atonan imbabalen nan ud baal i hiya te waday pi'imboboltana.
3 Hay pangitigan an immannung an silber onu balitu' ya nan pangipadalanandah
nan apuy mu hi Apu Dios ya hay panitiganah on maphod onu adi maphod di a'at ta'u
ya hinan nomnom ta'u.
4 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya pohpohdonan dongdonglon nan adi
maphod an hapiton nadan ibbana. Ya atbohdih nan munlayah an tagu an manu
bo nan layah te igongahana.
5 Nan tagun pihulona nadan nawotwot ya hi Apu Dios an nunlumu i diday
pinihulna. Ya nan tagun mun'am'amlong hinan adi maphod an ma'at hi udum an
tatagu ya dusaon Apu Dios.
6 Nadan a'amamma ya pun'amlonganda nadan a'apapuda ya nadan u"unga ya
pun'amlonganda nadan a'ammodda.
7 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya bokon nan maphod an panapit
di ibagana. Mu nan ap'apu ya ma"id ha layah ibagana.
8 Nan tagun bayadanay udum an tagu ta ma'at nan nibahhon pohdonan ma'at ya
hay punnomnomna ya ay gayumah diyen hiya te ma'at nan pohdona.
9 Nan tagun pohdonan minaynayun an maphod di pi'hayyupanah tatagu ya
mahapul an linglingona nan kumpulnan adi maphod an inatdan hiya. Mu nan tagun
adina linglingon di numbahulan di ibbana ta hidiyey ena hapihapiton ya hidiyey
mamahbah hinan maphod an pi'hayyupanah ibbanan tagu.
10 Nan nanomnoman an tagu ya ta'on on maminghan ha pangihingalandan hiya ya
dakol di ma'adalna an adi umat hinan paddungnay ma"id ha nomnomna an ta'on on
mumpihinggahut (100) hi panoplatandan hiya ya ma"id damdama ha hilbina.
11 Nan mangohen tagu ya amod on nan adi maphod di at'attona ta palpaliwana ya
dimmatong ha nunhiglay pundusana i hiya.
12 Udu'dulna boh on ha bear an inibtikday imbabalenay damuwon mu ta bokon ha
paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu an nalgom di atona.
13 Nan tagun maphod di ipatigodan hiya mu on damdama pibo adi maphod di
ipatigona ya adi umaan di adi maphod an ma'ma'at hinan nunhituwana.
14 Nan adi pun'i'innawatan ya ay niguwang ha naptut an liting ta gahin di pa'ibagon
an ipanuh ta ay mabongbong ta adi madoldol.
15 Nan munhumalya an adina moltaon nan numbahul mu moltaona nan ma"id ha
bahulnan tagu ya umipabungot i Apu Dios.
16 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya ma"id ha hilbinah e pun'ihkulon
te ayyuy pihhu ya ma''id damdama ha naminhodnan matudduwan.

17 Nan nahamad an gayyum ya minaynayun di pamhodna an umat hinan hi ibba
an wada'ey punligatan ya bumoddang.
18 Nan tagun ma''id ha nomnomna ya mabalin an mihapitan ta hiyay mumbayad
hinan utang nan ohan tagu.
19 Nan tagun nan pumbahulan di pohpohdonan aton ya amod on mi'hannu. Ya nan
tagun munlattuwag ya hay abahbahanay ayna hamhama''on.
20 Ya atbohdih nan tagun nan adi maphod di nonomnomona ya haphapitona an
ma''id mo bo ha odamonah maphod an ammuna nan ena abahbahan.
21 Nadan nangimbabale hinan muntalungango ya ongal di inomnomanda ta ma''id
ha amlongda.
22 Nan pun'am'amlongan di nomnom ya ay agah an ipaphodnay adol. Mu nan
inomnoman ya lo'tat ya hidiyey lummuh pundogohan.
23 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya mabalin an mabayadan ta adi ma'at nan
nipto' an ma'at'ot hinan punhahapitan.
24 Nan nala'ing an tagu ya nomnomnomonay niyatan nadan atona. Mu nan
paddungnay ma''id ha nomnomna ya ma''id ha poto' di nomnomonah atona.
25 Nan muntalungangon imbabale ya hiyay lummuh umukayungan nan hi amana
ya hay inomnoman nan hi inana.
26 Adi ahan maphod on nan ma''id ha bahulnan tagu di madusa. Te nibahho hi'on
namaag nan nipto' di pangatnan tagu ya hiyay paligatonda.
27 Nan tagun madinol an waday innilana ya adina pamaag hi hapihapit ya atbohdin
adi hi kittang on bimmungot.
28 Te ta'on on nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya onha dindinnongan
ot mabalin an alyonday nanomnoman.

18

1 Nan tagun ma''id ha maphod hi pi'hayyupanah tatagu ya hidiyey panginnilaan an
hay adolna ya ammunay nomnomnomona te ngohayonan namin nan madadawoh
an ibagan nadan udum i hiya.
2 Nan tagun paddungnay ma''id ha nomnomna ya adina igongahan di ibagan nadan
ibbana te gahin on hiya ahan di humapit.
3 Nan adi maphod an pangat ya hidiyey lummuh ibabainan. Te niluh'e mon na'aan
nan maphod an punnomnom di ibban dita ya hay pihulday mipallog.
4 Nan hapiton nan nanomnoman an tagu ya umat hinan liting an adallom di
alpuwana onu nan maphod hi inumon an liting hinan obob.
5 Adi ahan maphod on handiyan nan bimmahul ta nan ma''id ha bahulnay madusa.
6 Nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya hay lummuh panuntukandan
hiya ya gapuh nan umipabohol an hapitona.
7 Ya athidih nan agge na'ono'nong an hapitona an hidiyey lummuh abahbahana te
paddungnay hay to'onay mamitun hiya.
8 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun donglon an ay
hanan makan an maphod hi pangukmunan.
9 Nan humigan muntamu ya numpaddungdah nan tagun hay ena pamahbahan hi
ibbanan taguy at'attona.
10 Hi Apu Dios ya ni'alig hi ihi''ugan nan tagun nipto' di pangatna ta wan mipapto'.
11 Mu hay punnomnom nan kadangyan an tagu ya mabalin an pumbaliwna nan
kinadangyana an ay hanan atagen binattun alad.
12 Nan munlattuwag di ataguna ya hidiyey lummuh abahbahana. Mu nan innilanan
mumpada''ul ya mabalin an mipabaktu.
13 Nan tagun adina igongahan di ibagada on timbalna ya umipabain an ay nawe'we'.

14 Nan tagun ongal di naminhodnan tumagu ya ongal di iboddangnah nan
ena pumhodan hinan dogohna mu nan ma"id ha namnamaonah pumhodana ya
mamaman adi pumhod.
15 Nan nala'ing an tagu ya pinhodnan ma'ud'udman di innilana ta hiya nan
donglonay tugun nadan nun'anomnoman.
16 Nan tagun pinhodnan e mi'hapit i ha nabaktuy sa'adnan tagu ya maphod di
idadaana ha idatnan diyen tagu ta pangigadulanan e mi'hapit.
17 Hinan punhumalyaan ya nan mamangulun mahumalya ya ay nipto' nan
hinapitna mu indani ta humapit nan nundalom ya athidi bon ay nipto' nan hinapitna.
18 Ot hay mabalin an ma'at ta wan malpah hidiyen mihahapit an dalloman di duwan
tagun numpaddung an ongal di abalinanda ya ibunutda.
19 Nan nahakitan an hi ibba ya naligat an ibangngad nan maphod an pi'hayyupan
i hiya mu nan e pangabakan hinan ongal di abalinanan boble. Te wada'ey
nunhahannuwan ya umat hinan na'aladdun geyt an naligat hi hogpon.
20 Nan ibungan nan hapiton an maphod onu adi maphod ya hiyay apiton.
21 Te nan hapiton ya mabalin an hiyay lummuh tumaguwan onu atayan. Ot
mahapul an way ohaon abulutona nan pumbalinan nan hapitona.
22 Nan lala'in inakhupana nan babain ahawaona ya ayna inakhupan ha nabalol hi
odona ta hidiyey mangipatigoh amaphod Apu Dios i hiya.
23 Hi'on nan nawotwot di humapit ya mumpahpahmo' mu hana'en kadangyan di
humapit ya umipadngol.
24 Wadaday munggagayyum an dida on nunhimpapa''ihda mu wadada boy
munggayyum an himmalladah hinagi.

19

1 Udu'dulnay ta'on onta nawotwot mu ta ma''id ha kuluk hi at'aton mu hanan
paddungnay ma"id ha nomnomna an hapitonay layah.
2 Ya adi bo maphod on namanamaag an gapuh agge nanginnilaan te onha
kumpulnan nipanomnom on na'ibagon an inat ot adi maphod di pumbalinana.
3 Nan nalgom di pangatnan tagu ya hiya on binahbahnay nitaguwana. Mu indani
damdama ya hi Apu Dios di pabahulona.
4 Nan kadangyan an tagu ya dakol di gagayyumna. Mu nan nawotwot an tagu ya
ma''id ha naminhod i hiya.
5 Nan nibahhoy puntistiguna an layah di ibagana ya madusa.
6 Nan tagun ma'abboddang ya dakol di munhapul i hiya ya atbohdih nan nalakan
hummo' an dakol di gagayyumna.
7 Mu nan tagun mi'anuh nan nunhituwana ya adi ibilang nadan i'ibana an hiya ya
hi ibbada ot namama mo boy adi pangibilang nadan udum an tatagu i hiya. Ta ta'on
on nganney atonan mumpahpahmo' i dida ya adida hom'on.
8 Hanan tagun pohpohdonay adolna ya pohdonan ma'udman di la'ingna. Nan
waday namhodnan mun'adal ya pumhod di nitaguwana.
9 Nan munlayah an tistigu ya adi mibahhoy adusaana.
10 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya adina lebbeng an kumadangyan.
Ya namamama mon adina lebbeng an nan himbut di mun'ap'apuh nadan ap'apu.
11 Nan nanomnoman an tagu ya adi hi kittang on bimmungot. Ya wada'ey adi
maphod hi inatdan hiya ya linglingona. Ta hidiyey atigan di amaphodna.
12 Nan bumungot an patul ya atatakut an umat hinan mun'olmom an layon. Mu
hummo"e bo ya maphod te umat hinan udan an sibugana nan nitanom.
13 Nan imbabalen paddungnay ma"id ha nomnomna ya bumahbah hinan
a'ammodna. Ya nan ahawan babain nangodowan ya umipahigan ay lomlom.

14 Hay mabalin hi boltanon hinadan a'ammod ya bale ya kinadangyan. Mu hi Apu
Dios ya abuh di mabalin an mangidat i ha nanomnoman hi babai hi iyahawa.
15 Nan ma'ahiggan tagu ya malmallo' ya abuh di pohpohdonan aton mu nan athidin
tagu ya ma'agangan.
16 Nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay mi'tagu. Mu nan adi
mangun'unud ya hidiyey lummuh ihiwwayana i Apu Dios.
17 Hanan bumoddang hinadan nawotwot ya ay hi Apu Dios di impa'utangana ot
hiyay ukod an mamallog.
18 Ihipunyun tugunon nadan imbabaleyu hinan amammanogda ta mabalin ni'
an matudduwanda. Te adiyu'e aton hidi ya ayyu boddangan didan mamahbah
nitaguwanda.
19 Nan tagun nunhiglay bungotna ya holtaponay adi maphod an pumbalinan nan
bungotna. Ya ta'on hi boddangam ta mihwang hi adusaana ya ipidwana damdama.
20 Nan tagun donglonay tugun ya pohdonan matudduwan ta lo'tat ya manomno-
man.
21 Hay tagu ya dakol di nomnomnomonah atona mu hay mipa'annung ya nan
ninomnom tuwalin Apu Dios hi ma'at.
22 Hay pohdon di tagu ya nan minaynayun an pamhod. Udu'dulna bo nan
nawotwotta mu hanan eta munlayah.
23 Nan tagun hi Apu Dios di taktanah un'unudona ya maphod di pi'taguwana. Ya
atbohdin malinggop ya ma"id ha holtapona hi adi maphod an ma'at.
24 Nan tagun nunhiglay higana ya ta'on on ha umiduhana on higanana.
25 Nan pumihupihul an tagu ya mahapul an titilgon ta wan pun'adalan nadan
udum an paddungnay agge nanomnoman. Mu nan nanomnoman an tagu ya waday
ma'adalnah nan pangihingalandan hiya.
26 Nan imbabalen pulhonay gina'un di hi amana ya dinolahnay hi inana ya
umipabain an tagu.
27 Ot hiya nan he"an imbabale' ya inaynayunmun mun'adal hinadan nipto' an
tudtudu. Te onha idinongmu ot lo'tat ya ta'on on nan innilam tuwali ya malingling.
28 Hi'on ningamut hinan tistiguy adi maphod di nomnomna an gahin ahan on
waday ilumlumna ya adi ma'innila nan immannung an numbahul. Te nan athinan
adi maphod di pangatnan tagu ya amod on nan nibahhoy atona.
29 Nadan pumihupihul an tatagun nipaddung hinan ma"id ha nomnomna ya adi
mibahhoy adusaanda.

20

1 Nan ma'inum an bumutong ya lummuh punlayahan ya pi'yawwitan nan
nanginum. Ot nan tagun mumbutong ya agge nanomnoman.
2 Nan bimmungot an patul ya umat hinan layon an mun'alumiyom. Ot nan tagun
mangipabungot i hiya ya ay ma"id ha itaguwana.
3 Nan tagun adina pohdon an mi'yawwit ya mapemanan. Mu nan paddungnay
ma"id ha nomnomna ya amod on mi'yawwit.
4 Nan ma'higgan e mun'aladu ya ma"id ha gapasonah nan ahigapas.
5 Nan nomnomnomon di ohan tagu ya ay liting an nidallom ta naligat an mapau'.
Mu nan nala'ing an tagu ya mabalin an pahapiton ta iba"agna.
6 Dakolday mangalih pohpohdonday ibbadan tagu mu naligat an akhupan ha taguh
immannung an athidiy pangatna.
7 Mipa'amlongda nan imbabalen nan tagu an nan miyunnudan hinan pohdon Apu
Dios di atona.
8 Wa'et nan patul di mangipanuh hinadan tatagu ya innilana nan maphod di
at'atona ya nan adi.

9 Ma''id i dita'un tatagu ha mabalin hi alyonay nipto' di pangatna onu ha ma''id ha bahulna.
10 Hi Apu Dios ya nunhiglay aggena naminhod hinan kuluk an aton di tatagun mangikilu ya munlukud hinan inginada.
11 Ta'on on nan unga ya ma'innilah nan pangatna hi'on maphod di a'atna.
12 Hi Apu Dios ya indattan dita'uh mata ta panigo ya inga ta pangngol ta'u.
13 Nan attaonan malomalo' ya mamaman mawotwot. Mu nan mahlun e muntamu ya mabalin an mahawwalan di itanudna.
14 Nan ma'ahhangah nan nguminaana ya alyonay, Na'angngina nayyay pangingi-nam. Mu indani ta tinawalana ya ahina e imbagabaga an nalakay nangattangna.
15 Na'ballol nan balitu' ya nadan udum an nabalol an batu mu nabalballol nan tugun di nanomnoman an tagu mu naligat hi akhupan di athidi.
16 Nan tagun mangihapit hi umutang an mangili ya mahapul an waday alanah lubung diyen mangili ta waday pangidonana hi utang diyen tagun aggena in'innila.
17 An namin nan kuluk di na'alaana an umat hi makan ya mabalin an mun'am'amlong nan nangalan mangan. Mu indanit hay umudi ya ayna inhubu ha gahal.
18 Wada'ey nomnomnomom an aton ya mumpaboddang'ah nan nun'anomnoman. Ta umat boh nan e mi'gubat an donglona ni' di tugun di udum an tatagu ya ahi makak an e mi'gubat.
19 Nan tagun amod on hay ibbanay ena tumtumbu'on ya ma''id ha mipa''en hiya. Ot hanat bokon nan mahapit di em pi'tumtumbu'an.
20 Nan tagun idutanay ammodna ya adi madney pi'taguwana. Te lo'tat ya ay dilag an ma'ibagan madop.
21 Nan nipaboltan an agge nipto' di na'alaana ya adi maphod di pumbalinanah umudi.
22 Wada'ey inatdan he''a hi adi maphod ya adim nomnomnomon an iballoh. Mu idinolmu i Apu Dios ot boddangan da'a.
23 Nan kuluk an pungkilu ya nan nibahhon punlukud hinan ingina ya umipabungot i Apu Dios.
24 Hi Apu Dios ya hiyay ukod hinan nitaguwan di ohan tagu. Ot adi gahin on ta'u ma'awatan an namin nadan ma'ma'at.
25 Nan tagun adi munnomnomnom ya waday imbagana i Apu Dios hi atona ya indani ya imbahhona ya hiyay maligatan.
26 Nan nanomnoman an patul ya innilanah on nganne nadan adi maphod di pangatda ya dusaona dida an ma''id ha homo'na.
27 Hi Apu Dios ya indatnay nomnom ta'u ya hay abalinan ta'un mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho.
28 Nan pun'ap'apuwan di ohan patul ya malinggop hi'on minaynayun di pamhodnan mumpapto' ya nipto' di atonan mangipanuh hinadan tataguna an ma''id ha pangipangngelana.
29 Nadan mumpangilog an linala'i ya mapemananda te nan bikahda. Mu nadan a'amamma ya malispituda an gapuh nan tawonda.
30 Hinuddum ya gahin on waha ma'at i dita'uh nunhiglan punligatan ya ahi ta'u manomnoman ta idinong ta'u mohpe nadan adi maphod an pangiye''e ta'u.

21

1 Hi Apu Dios ya hiyay ukod hi an namin an nitaguwan nan patul ta mabalin an nan pinhod Apu Dios di ma'at an umat hinan ninomnomnan pangipluyan nan liting hinan wangwang.

2 Hay punnomnom di ohan tagu ya nipto' an namin nan at'atona. Mu hi Apu Dios
ya innilana hi'on immannung an nipto' nan wah nomnomna.
3 Nan e pangatan hi nipto' ya nan maphod an bokon kuluk ya hidiyey umipa'amlong
i Apu Dios an bokon nan i'nong i hiya.
4 Nan itangtangngadnay panigona ya nan mumbaktuy nomnomnan tagu ya hidiyey
pangimatunan hinan pumbahulan an at'atton nadan adi maphod di pangatnan
tatagu.
5 Nan tagun pa'anomnomonay atonan e bumo'la ya hiyay waday bo'laona. Mu nan
adina pa'annomnomon on inatnay atona an gapuh aptuna ya lo'tat ya makulangan
hinan mahapulna.
6 Nan kinadangyan an kuluk di na'alaana ya nalakan ma'umah ya hiya boy lummuh
atayan.
7 Nan adi maphod di pangatnan tagun amod on e mi'yawwit ya lo'tat ya hidiyey
lummuh adadagana te aggena ahan pinhod an aton nan nipto'.
8 Nan pangiye"en nan nabahulan an tagu ya nakillu. Mu nan ma"id ha bahulnan
tagu ya maphod di pangiye"ena.
9 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha"ad i ha bale hi wahdi
ha babaih ahawa hi ma'ngoddo.
10 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya amod ahan on nan adi maphod di
nomnomonah aton ya ma"id ha homo'nah ibbanan tagu.
11 Nan nanomnoman an tagu ya waday adalonah nan mitugun i hiya. Ya ta'on
on nan agge nanomnoman ya mabalin an manomnoman hi paniganah adusaan nan
pumihupihul an tagu.
12 Hi Apu Dios an nipto' di pangatna ya tigtiggona nan ma'ma'at hi nunhituwan nan
adi maphod di pangatnan tagu ta hiyay ukod an manadag i hiya.
13 Nan tagun ma"id ha homo'nah nan nawotwot an e mumpaboddang i hiya ya
indanit hiyay munhapul hi boddang ya ma"id ha mammo' i hiya.
14 Nan ligalu an adi ipatpatigo ya inye hinan waday bimmungotana ya ma'aan di
bungotna an ta'on on nangimbubbungot.
15 Wa'et nipto' di pangipanuh hi tatagu ya mipa'amlong nadan mangat hinan
niyunnudan hinan pohdon Apu Dio mu nada'en adi maphod di pangatda ya nunhiglay
takutda.
16 Nan tagun mangiwalong hinan maphod an tugun ya hama'onay atayana.
17 Nan tagun hay pohpohdona ya nan pun'amlongan di adolna ya mumbalin hi na-
wotwot ya atbohdih nan pinpinhodnan e mangmanginnum ya nan e mangmangngan
hi nun'anginan makan an adi kumadangyan.
18 Nan adi maphod di pangatnan tagu an amod on hay ena pamalpaligatan hinadan
maphod di pangatda ya lo'tat ya hidiyen adi maphod an pangatna ya hiyay a'atana.
19 Udu'dulna boy eta umiweh nan agge naboblayan mu hanan mi'hituta i ha babaih
ahawa hi nangodowan ya ma'abbungot.
20 Nan nanomnoman an tagu ya minaynayun an wadan namin di mahapulnah nan
nunhituwana. Mu nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya umahonan namin di
bino'lana.
21 Nan tagun nan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di atona ya maphod di
pi'taguwanah tun luta ya atbohdin waday pamiyal di tatagun hiya.
22 Nan nanomnoman an opisyal di tindalun e mi'gubat ya adalona ni' di a'at nan
matakutan an boble ta innilaonah on nganney pundinolanda ya hidiyey dinadagda.
23 Nan tagun ono'nongonay hapitona ya mihwang hi punligatan.
24 Nan munlattuwag an tagu ya mangadanan hi Ma"apihhul ya hi Munlattuwag te
ma"id ha bilang di udum an tatagu i hiya.
25 Nan tagun humigan muntamu ya hay adolnay akihana te lo'tat ya ma'ulat

26 an ta'on on manmanuy nomnomna te dakol di pohdonan mawadan hiya. Mu
adi athidih nan nipto' di pangatnan tagu te nanongnay bumoddangana an ma''id ha
ukuhna.
27 Nan i'nong nan adi maphod di pangatnan tagu ya nunhiglan umipabungot i Apu
Dios ot namama moh on adi maphod di gapunah ena pangi'nongan.
28 Nan munlayah an tistigu ya ma"id ya mundongol i hiya mu nan immannung di
ibagana ya donglon di tataguy ibagana.
29 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya natulid an ma"id ha baina mu nan maphod
di pangatna ya pa'annomnomona on ahina aton.
30 Nan la'ing di tagu ya nan abalinanan muntugun ya manghan di iboddangnan
hiya hi'on ningamut an inwalong Apu Dios.
31 Ya atbohdin ta'on on idadaan di tataguy kabayu hinan eda pi'gubatan mu gahin
di hi Apu Dios di mangiyabulut hi pangabakanda.

22

1 Hay udu'dul hi piliyon ya nan maphod an pangat te malispituta mu nan
kinadangyan an umat hi pihhu ya balitu'.
2 Hay numpaddungan nadan kadangyan ya nadan nawotwot ya hi Apu Dios di
nunlumu i didan namin.
3 Nan nala'ing an tagu ya ilmuna'en waday adi maphod an ma'at ya umaan hidi.
Mu nan agge nanomnoman ya onaot ay e pundamu ta ingganah on wada ha ma'at i
hiyah adi maphod.
4 Nan tagun mumpada''ul ta hi Apu Dios di takutana ya waday gunggunanan umat
hi kinadangyan ya pamiyal di tatagun hiya ya maphod an pi'taguwan hitun luta.
5 Nan balolonay nitaguwana ya adawwiyanay adi maphod an paddungnay bitun
agahan di adi maphod di pangatnan tagu.
6 Itudduwam nan ungah nan maphod an pangat ta hiyay atona ta wa'e ta kimmilog
ya adina linglingon.
7 Nan nawotwot ya ammunah ba'baalon nan kadangyan. Ya atbohdih nan
nagawatan an mabalin an baalon nan nunggawatana.
8 Nan tagun nan adi maphod di atona ya lo'tat ya nunhiglan adi maphod di ma'at i
hiya. Ta adina mo abalinan an manattatakut hi ibbanan tagu.
9 Nan tagun innilanan hummo' hinadan nawotwot ya mawagahan.
10 Onha pakakon ta'u nadan nala'ing an pumihul an tatagu ya mama"id di
munhahannu ya munhimpapadngol.
11 Nan tagun hay pohdona ya nan maphod an nomnom ya nan ma'ulen panapit ya
ibilang nan patul hi gayyumna.
12 Ipapto' Apu Dios nan maphod an tudtudu ta minaynayun an mabalin an
mitudtudu mu adina unnudan nan layah di itudtuduna.
13 Nan ma'ahiggan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan te alyonay
alina ya wahdi ha layon hi dola hi mangan i hiya onu hay mamaten hiyah nan awon.
14 Nan panapit nan babain ilanuktapnay ahawana ya ay bitu an agahan nadan
linala'in aboholan Apu Dios.
15 Nadan u''unga ya apyanadin nalgom di at'atonda. Mu titilgon'e dida ya lo'tat ya
matugunda ta mipaphod di pangatda.
16 Nadan mamalpaligat hinadan nun'awotwot ta wan hiya ni' ahan di kumadangyan
ya nan mangmangdat hi ligaluh nadan kakadangyan ya numpaddungdan mumbalin-
dah nawotwot.

Nan Tulumpulun Tugun

17 Hay maphod ya igongahanyu nadan tugun nadan nun'anomnoman ta hiyay adalonyu
18 te mipa'amlong i da'yu hi'on adiyu linglingon ta mabalin an ipa'innilayu boh nadan udum.
19 Ibaga' datuwe i da'yuh ad uwani ta wan hi Apu Dios di pundinolanyu.
20 Ya hay indat'u i da'yu ya datuwen ma"aphod mahan an tugun ya tudtudu
21 an nitudo' ta innilayu nan nipto' an pambalyuh nadan mahmahanda i da'yu.

Nan Namangulun Tugun

22 Ot hay oha ya adiyu mamaon di punligatan nadan nawotwot an umat hinan punhumalyaan onu nan pamlohanyuh nan gina'uda an gapu ta ma''id ha abalinanda.
23 Te hi Apu Dios e di mabaal ya dusaonah ate nadan mamloh nadan nabalol an wadah nadan nun'awotwot.

Nan Mi'adwan Tugun

24 Ya adi ayu bo midmiddum hinadan hi kittang on bimmungot
25 te alina ya inyunnudyu i diyen impa'inghada ya niluh'e mon immingha ya naligat hi eyu pangidinongan.

Nan Mi'atulun Tugun

26 Ya adiyu bo iyabulut an da'yuy mangita'dog hi utang di udum
27 te ma''id'e ha pumbayadda ya nan gina'uyuy alandah mibayad.

Nan Mi'apat An Tugun

28 Ya adiyu bo ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin nadne.

Nan Mi'aliman Tugun

29 Ya nan tagun nala'ing an mangat hinan niyukod i hiyan tamuna ya mabalin an hiyay mapilin e muntamuh balen di ap'apu an bokon hi balen nadan nun'ada''ul an tatagu.

23

Nan Mi'anom An Tugun

1 Alina'e hi ayagan da'an e mi''an i ha nabaktuy sa'adnah tagu ya maphod di nomnomnomom hidiyen sa'adna
2 ta ta'on on alina hi nahupu'a ya ono'nongom bahan
3 ta adim ilaput di a'an hinan mun'aphod an makan an indadaana te ma''id ha mapto' ya hidiyey pamatnanan he''a.

Nan Mi'apitu An Tugun

4 Ya immannung'e an nanomnoman'a ya adim punhiglaon di pangigalidmuh adolmu an gapuh naminhodmun kumadangyan.
5 Te hay pihhu ya ay napaya'an an hingkitangan on ma''id an ay timmayap.

Nan Mi'awalun Tugun

6 Ya adi'a e mi'mi''an hinan tagun ma''ukuh ya adim omnawan nan mun'aphod an makan hi balena.
7 Te ta'on on alyonan he''ay agam ta uminum'a ya nangan'a mu i diyen imbagana ya agge nalpuh nomnomna te nonomnomonay nginan di makan.
8 Ya onha mangan'a ot ay damdama tumulu nan inanmu ta ma''id ha hilbin nan nunhanaam i hiya hinan inanmu.

Nan Mi'ahiyam An Tugun

9 Ya adim ipatnan muntugun hinan tagun paddungnay agge nanomnoman te
pihulona damdama.

Nan Mi'ahimpulun Tugun

10 Ya adiyu ipatnan idlig nan pogpog an iniphod di a'ammod hidin nadne ya adiyu
pulhon nan lutan di napuhig.
11 Te hay nahamad hi mangihakit i dida ya hi Apu Dios ot hiyay mangiballoh i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Ohan Tugun

12 Ya ihamadyun igongahan nan mituddun da'yu ta inhamadyun adalon nadan
mabalin an adalonyun diye.

Nan Mi'ahimpulut Duwan Tugun

13 Ya adi ayu mun'og'ogon an manitilog hinan unga te nan panuplitanyun hiya ya
atugunana ya adi umi'ateh diye
14 te onnot on miyadawwih nan pumbahulan an lummuh atayan.

Nan Mi'ahimpulut Tulun Tugun

15 He''an imbabale' ya onha manomnoman'a ot nunhiglay amlong'u.
16 Ya namamay amlong'u hi'on donglo' an nipto' di panapitmu.

Nan Mi'ahimpulut Opat An Tugun

17 Adi'a umamoh nadan tatagun nadan pumbahbahulan di at'atonda ta onnot hay
em pangipabaktuwan i Apu Dios hinan nitaguwam di gamgamam.
18 Ot atom'ehdi ya mipa'annung nan namnamaom an em pumhodan hi udum an
algo.

Nan Mi'ahimpulut Liman Tugun

19 Igongaham an imbabale' ta wan hay em anomnoman di mun'onan hi nomnommu
ta inaynayunmun mangat hi maphod.
20 Ta adi'a e mi'mi''uyug hinadan tatagun ma'nginnum onu nadan nunhiglay
hupudah makan ta ilaputanday a'an.
21 Te nan nahupu ya mabutobutong ya lo'tat ya mumpalpaligat hi a''idna. Ya
atbohdiy pumbalinan nan tagun nangan'e on in'ilognan nalo' te lo'tat ya ammuna
ha lameh inhakbatna.

Nan Mi'ahimpulut Onom An Tugun

22 Donglom di tugun nan hi amam te ma''id'e ya undan namaag ya wada'a. Ya adim
pahiwon hi inam hinan a'in'innaana.
23 Ta ipatnam di abalinam an manginnilah nan nipto' ya nan tudtudun mangdat
hi anomnoman ya abalinam an mangimatun hinan nipto' ya nan nibahho te danaey
nun'abalol hi magamgaman. Ot adim iyabulut an mama''iddan he''a.
24 Nan imbabalen nanomnoman ya nipto' nimpey pangatna ya ongal di
pun'amlongan nan hi amana.
25 Ot maphod di ipa'amlongyu nadan a'ammodyu an namamah nan hi inayun
nangiyayyam i da'yu.

Nan Mi'ahimpulut Pitu An Tugun

26 Igongaham an imbabale' an lala'i ta nan pangiye''e' di un'unudom.
27 Ta adi'a umeh awadan nan mumpabpabbayad hi adolnan babai ya nan mi'ilala'in
waday ahawana te hay nipaddunganda ya nan atatakut an bitu an lummuh atayan.
28 Ya hay oha bon nipaddunganda ya nan e mumbota' ta hiya nan dakolday linala'in
ma'a''ulan.

Nan Mi'ahimpulut Walun Tugun

29 Wadaday tatagun ma'nginnum ta hiya nan bumabbatag di matada. Ya
nanongnan magugundilan di adolda ta ahohomo'da te ma''id ha amlongda ta hiya
nan amod onda gumulu ya dakol di lilida.
30 Dida nadan gahin ahan on umedah nan awadan di dakol an ma'inum ta agandah
inum.
31 Ot hiya nan ta'on hi tigom an maphod di tigon nan ma'inum an ahohongoh
panginuman ya adi'a ma'agagan an uminum.
32 Te manuh nan panginumam mu indanit umudi ya ay da'a kinalat i ha ulog hi
waday gitana.
33 Ya atbohdin dakol di tigom hi atatakut di a'atna. Ya ta'on on nan punnomnommu
ya hapitom ya ma"id ha poto'na.
34 Ya hay punli'nam hi adolmu ya ay'a humanewwegan.
35 Ya indanit inggibo'mu ya ahim alyon di, Tanganu anu ona' ay hinanuntuk mu
agge' inilmu? Uddinno' nin anu ta wan bumangona' ta eya' bo uminum?

24

Nan Mi'apulut Hiyam An Tugun

1 Adi ayu umamoh nadan adi maphod di pangatdan tatagu ta bokon diday eyu
id'idduman.
2 Te dida ya amod on han eda pi'yawwitan di nomnomnomonda ya haphapitonda.

Nan Mi'abaintin Tugun

3 Nan nanomnoman an tagu ya nahamad di iyammanah punhituwana te maphod
di pun'u'unnudanandan hina'amma.
4 Ya gapu ta innilanay nipto' an atona ya punuwonay balenah mun'aphod ya
nun'anginan gina'u.

Nan Mi'abaintit Ohan Tugun

5 Nan nanomnoman an tagu ya ongal di abalinana te gapuh la'ingna ya innilanay
atona ta ma'udman di abalinana*
6 an umat hinadan e mi'gubat an mahapul an ihamaddan nomnomnomon di atonda
ya mahapul bon donglonday tugun di dakol an nun'anomnoman ta wan mangabakda.

Nan Mi'abaintit Duwan Tugun

7 Nan punhahapitan nadan nun'anomnoman an tatagu ya adi ma'awatan nan
paddungnay ma"id ha nomnomna. Ta hiya nan namaag ya dindinnongan hi'on waday
mahahhahapit.

Nan Mi'abaintit Tulun Tugun

8 Nan tagun hay nonomnomonah atona ya nan adi maphod ya lo'tat ya mangadanan
ta hi Mangulgulu.
9 Nan adi maphod an punnomnom ya bahul. Ya nan tagun pumihupihul ya
ahiwawan di tatagu.

Nan Mi'abaintit Opat An Tugun

10 Nan tagun adi pa"itpol hi ligat ya hidiyey itigana an na'akkapuy.

Nan Mi'abaintit Liman Tugun

11 Wa'e ta waha ipapateda an ta'on on ma"id ha bahulna ya tigonyu ta boddanganyu
ta adi mipapate.

---

* **24:5 24:5** Hay alyon di udum an Biblia hinan ma'udan di abalinana ya ong'ongngal di abalinan nan nanomnoman mu nan mabikah an tagu.

12 Ma''id ha mapto' ya alyonyuy, Tanganu on attaon an e mi'bi'biyang? Mu hi Apu
Dios ya nan punnomnommuy tigona te innilanay a'at di hinohha. Ya atbohdin hay
idatnan gunggunam ya nan miyunnudan hinan at'atom.

Nan Mi'abaintit Onom An Tugun

13 Imbabale', uminum'ah danum di iyukan ot maphod te malumiih.
14 Ya hay nipaddungan nae ya nan nahamad an tugun. Te nan nahamad an tugun
ya ipaphodnay pangiye''em ta wan waday dinolmuh nan em pumhodan hi udum hi
algo.

Nan Mi'abaintit Pitu An Tugun

15 Adim iyunnudan hinadan adi maphod di pangatdan tatagu an eda mangmangn-
gako hi balen nadan maphod di pangatnan tatagu ya pina''ihday nunhituwanda.
16 Te nan tagun maphod di pangatna ya ta'on on atnay dumatong hi patnah nan
nitaguwana ya adi damdama ma'abak. Mu adi athidih nan tagun adi maphod di
pangatna te onha hiyay a'atan ha athidih ligat ot minayun di adadagana.

Nan Mi'abaintit Walun Tugun

17 Ta'on hi waday adi maphod hi ma'at hinan ma'ahihhiwon he''a ya adim dildilaon
hi nomnommu
18 te innilan Apu Dios di wah nomnommu ya adina mo dusaon hidiyen ma'hihhiwon
he''a.

Nan Mi'abaintit Hiyam An Tugun

19 Adi'a bumungot an gapuh nadan adi maphod di pangatdan tatagu onu e'a
umamoh i dida
20 te nan adi maphod di pangatnan tagu ya ma''id ha namnamaonah maphod hi
ma'at i hiyah udum hi algo ya mi'alig di nitaguwanah nan dilag an madop.

Nan Mi'atulumpulun Tugun

21 Imbabale', hanat hi Apu Dios di taktam ta hiyay un'unudom ya atbohdin piyalom
nan patul ta adi'a midmiddum hinadan mungngohe i hiya.
22 Te hi Apu Dios ya ta'on on nan patul ya abalinandan ipa'aliy ligat.
23 Ya datuwe boy udum an tugun di nun'anomnoman.
Nan mangipanuh hi dadalloman ya adi maphod on waday pangipangngelanah nan
humalyaona.
24 Te onha namaag ya alyonay ma''id ha bahul nan bimmahul ot hiyay ahiwawan
nadan tatagu ya inidutanda.
25 Mu nan nipto' di punhumalyana an alyonay numbahul nan nangat hi bahul ya
hiyay mawagahan ya ta'on on nadan tatagu ya hiyay piyalonda.
26 Nan tagun immannung di pambalnah nan waday mibaga i hiya ya hidiyey
panginnilaan an nahamad hi gayyum.
27 Hay mamanguluh atom ya tigom ta waday bumo'laam ya indadaanmu nan
puntanoman ta waday itanudmu ya ahim mohpe iyamma ha punhituwam.
28 Adim tistiguwan nan agge immannung an lummuh abahbahan di hinaggonmu.
29 Ya atbohdin adim alyon hi ato' hituwen adi maphod ta iballoh'u nan inatnan
ha''on.
30 Wada han nangi'wa' hinan puntanoman han ma'higgan tagu an agge nanomno-
man
31 ya inoy an bimmikah di holo' ya pagat ya nun'apapa''ih bo udot nadan binattun
alad nan puntanomana.
32 Ta hay na'adal'uh naniga' i dadiye
33 ya nan tagun alyona eh'ay malo' ni' i ha na'omtang onu op'opona ni' di ta'lena ta
mun'ible

34 ya pinalpaliwana ya ma"id ha mahapulnah nan nunhituwana ta ay nahod'ap.

25

1 Datuwe boy udum hi imbagabagan Solomon an impitudo' din patul an hi Hesekiah
hinan bobleh ad Judah.
2 Dayawon ta'uh Apu Dios an ta'on on wadaday aggena pinhod an ipa'innilan dita'u.
Ya atbohdi an piyalon ta'u nadan ap'apuh tun luta an gapuh pangipa'innilaanda i
dita'uh nadan inadalda.
3 Mu adi ta'u damdama pa"innilah nan nomnomnomon nan patul an umat hi
analigat di e ta'u panginnilaan hi tinagen di ad lagud ya hay dinallom nan baybay.
4 Gahin di ma'aan nan naba hinan silber ya ahi waday maphod hi iyammaana.
5 Ot athidih nan patul an gahin di aanona nadan nibahhoy itugunda ya ahi pumhod
nan pun'ap'apuwana.
6 Adim ipabaktuy adolmuh nan awadan di ap'apu. Ya adi namaag ya e'a inumbun
hinan ubunan di nun'abaktun tagu
7 te udu'dulnay haddom ta ingganah on diday mangalih e'a mi'ibun hinan umbunan
di nabaktuy sa'adda mu hanan pa'aanon da'ahdi.
8 Ya adi'a galagala an e mundalom hinan tinigom an na'at te alina ya wada ha ohah
muntistigu an nibahho nan imbagam ya nganne mohpey atom.
9 Wada'ey adiyu pun'innawatan hinan hinaggonyu ya udu'dulnay da'yu ya im-
panuhyu ta adi innilaon nadan tatagu.
10 Te onha innilaondan he"a nan tagu an adi mabalin an pundinolan te ma"id ha
mipa"en he"a ot hidiyey ibabainam hi inggana.
11 Nan nipto' an panapit ya umat hinan mapmaphod an balitu' an nipniphod an
niha"ad hinan silber.
12 Ya umat boh nan balitu' di niyamma an hingat an ta'on on nan nipto' an
pamahiwdan hiya ya nabalol hinan tagun pinhodnan matudduwan.
13 Nan na'na'unnud an e mangihapit hi way mihahapit ya ongal di iboddangnah
nan nannag i hiya te ay ha matnaad an liting hi inumon nadan munggapas an
naptangngan.
14 Nan tagun alyonay waday idatnah iboddangna ya onnot on layahna ya umat
hinan bugut ya dibdib an alyon ona iyaliy udan ya onnot on ma"id.
15 Nan na'anus an tagu ya abalinanan ihapitan di ap'apu ya atbohdi nan ma'uley
panapitna ya ta'on on nan paddungnay kimmulhiy nomnomnan tagu ya mabalin an
mihapitan.
16 Wa'e ta waday hinama'yu hi alig ya ono'nongonyu bahan di anonyu te aganyu'eh
a'an ya umuta ayu.
17 Ya nan e pi'ib'ibunnan an hidiye'ey impa'inghah at'atton ya lo'tat ya umengleday
hinaggon ya ahiwawan dita.
18 Nan agge immannung an ipabahul di ohan tagu ya dumadag hi ibba an umat
hinan hinalung onu nan matadom an pana.*
19 Nan e pundinolan hinadan tatagun adi mabalin hi pundinolan ta boddangan
ditah nan punligatan ya paddungnay pangalgal ha mun'iwal hi boba onu ha napilay
hi ipatnanan idallan.
20 Onha waha umukayungan ya imme'ahdi ta kumpulnay em ikanankanta ya
paddungnay waday hugatna ot kuyagam hi binigal onu ha taguh naktol ot aanom
di lubungna.
21 Wa'et na'agangan nan binuhulmu ya indattam hi anona ya wa'et na'uwoh ya
indattam hi inumona.

* **25:18 25:18** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalon nan e mi'gubat.

22 Te nan pangatamhidi ya ongal di ena bumainan hinadan inatnan he''a. Ya gapu
i naen atom ya waday idat Apu Dios hi gunggunam.
23 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey lummuh bumungotandan dita an umat
hinan dibdib an wada nan mangipa'alih udan.
24 Udu'dulna boy eta umiwe i ha allung mu hanan eta miha''ad i ha bale hi wahdi
ha babaih ahawa hi nangodowan.
25 Nan donglon an maphod an ipa'innilada an malpuh adawwi ya aanonay engle
an umat hinan matnaad an liting an aanonay inuwoh.
26 Nan nipto' di pangatnan tagu mu indani ya binaliyan ha adi maphod di
pangatnan tagu ya nipaddung i ha nakilut an obob an adi mabalin hi ma'inum.
27 Adi maphod on aga'agan hi inum hinan danum di alig an umat hinan hay pohdon
ya gahin ahan on ditay nanongnah pemanan di tatagu.
28 Nan tagun aggena innilan mangitpol hi bungotna ya nipaddung i ha bobleh
nadadag nadan binattun aladna ta nalakah panggopan di binuhulna.

26

1 Undan mabalin ta waday dalalluh nan tiyalgo? Ya unhaot ma"id ha udan hinan
ahigapas. Ot athidi bon adi mabalin hi pemanan nan tagun paddungnay ma"id ha
nomnomna.
2 Hi'on ma''id ha gapuna ya idutan ha ma"id ha bahulnan tagu ya adi mipa'annung
te ay hamutin namaagnah tayyapan on adi mungkohop ta pumattuk.
3 Hay puntugun hinan kabayu ya nan huplit ya hana'en dongki ya nan gumo' an
ipakamel. Ot athidi bon hay panugun hinan paddungnay ma"id ha nomnomna ya
nan hoplat.
4 Adim tobtoballom nan nalnalgom an alyon nan paddungnay ma"id ha nomnomna
te tobtoballom'e ya hidiyey atiganan nun'ingngoh ayu.
5 Mu hinuddum ya mahapul an tobalon nan paddungnay ma"id ha nomnomnan
tagu hinan miyunnudan hinan a'atna ta innilaona an agge nanomnoman.*
6 Onha waha mihahapit ya hinnagmu ha paddungnay ma"id ha nomnomna
ot mamaonay em inomnomam ta paddungnay he''a ot putulom di hukim onu
paddungnay imminum'ah kodot.
7 Nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya nipaddung
hinan napilay an huki an ma''id ha bikahna.
8 Onha pemanan hidiyen paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ot ma''id
damdama ha iyatana an paddungnay imbobodmu nan batu hinan palhi'it.
9 Ya atbohdih nan tugun an ibagan nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu
an nipaddung hinan napagatan an hoplat an inodnan ha nabutong.
10 Nan tagun kumpulnay ayagana hi e muntamuh nan ipatamuna an ta'on on nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya umat hinan tagun logmonay pana.
11 Nan paddungnay ma"id ha nomnomna an ipanidwanan aton nan nibahhawana
ya nipaddung hinan kahun immuta ot anona.
12 Udu'dulnaot boh nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu te mabalin an
alina ya manomnoman mu nan tagun hay punnomnomnah adolna ya nanomnoman.
13 Nan ma'higgan tagu ya dakol di pambalnah nan adina e puntamuwan te alyonay
alina ya wahdi ha layon hinan dalanona.
14 Ot nan athinan tagun uggan mumballin hinan nalo'ana ya nipaddung hinan
konob an matuwab on nikalob.
15 Ot nan tagun nunhiglay higana ya ta'on on ha umiduhana on higanana.

25:22 25:22 Roma 12:20 * **26:5 26:5** Hay alyon di udum ya onha layah nan pambalmu ya buma'in te ma'awatana mo an nalgom di imbagana. Ya nan udum bo ya alyonday mahapul an tobalom ta innilaona nan nipto'.

16 Mu ta'on hi athidiy a'atna ya hay punnomnomna damdamah adolna ya
abalinanan abakon di pitun linala'ih on mipu'un hi punhahapitan.
17 Nan tagun e mi'ibi'biyang i ha munhahannu ya umat hinan tagun dinamuna ha
natagal an kahu ot ipudongnay ingana.
18 Nan nabongang an tagun logmonay pana
19 ya nipaddung hinan tagun kulukonay ibbana ya ahina alyon hi laylayyahna.
20 Nan apuy ya ma''id'e ha tunguna ya madop. Ot athidi bon midinong nan
punhahannuwan hi'on ma''id ha e tumanumbu' hi bumahbah.
21 Te nan itungu ya bala ya pabikahona nan apuy. Ot athidiy nipaddungan nan
bumahbah an tagun hiyay lummuh punhahannuwan di udum.
22 Nan e panumtumbu'an hi ibba ya hidiyey pohpohdon di tatagun donglon an ay
hanan makan an maphod hi pangukmunan.
23 Nan ay maphod an hapiton di ohan tagu ta panophopnah nan adi maphod
an nomnomnomona ya umat hinan dunug an pinintolanda nan nagalato' ta ay
madangih.
24 Ot nan athidin tagun maphod di panapitna te ona panophop hinan wadah
nomnomnan hihiwona
25 ya adiyu patiyon. Te hay nun'onan i hiya ya nadan adi maphod.
26 Ya ta'on hi ipatnanan hophopan nan hihiwon wadah nomnomna ya ma'innila
damdamah nan adi maphod an at'attona.
27 Nan tagun mangap'apyah bitu ta agahan di ibbana ya hiyay a'atana. Ya atbohdih
nan attaonan mumpulig hi batun tumultul an hiyay matultulan.
28 Ya nan adina pangibagan hi immannung hinan ibbana ya hidiyey panginnilaan
an ahiwawanah diyen ibbana. Te nan layah an hapiton ya bumahbah.

27

1 Adim ilattuwag nan ninomnommun atom hi bigat te aggem innilay ma'at i he''ah
bigat.
2 Hay maphod ya nadan tataguy mangal'alih amaphod di pangatmu ta bokon he''a
on imbagabagam di amaphod di pangatmu.
3 Nan batu ya gahal ya naligat an pahonon. Mu inyal'alanan naligat hi pangitpolan
hinan umipabohol an at'aton nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu.
4 Nan ma'abbungot an tagu ya nunhiglan atatakut. Mu inyal'alanan atatakut nan
ma''annel.
5 Udu'dulnay ihingal nan hi ibba hinan nibahhawana te hidiyey panginnilaan hinan
pamhodmun hiya mu nan alyom hi pohpohdom nan hi ibbam an ta'on on adim
ipatigoy pamhodmu.
6 Udu'dul nan nahamad an gayyum te madinolta an ta'on on mahkit di pangihin-
galnan dita mu nan maphod an ipatigon nan binuhul ya adita madinol.
7 Nan na''abhug an tagu ya ta'on on nan danum di alig ya adina pohdon an
tamtaman. Mu nan na'agangan ya ta'on on nan mumpait ya maphod di panamtamna.
8 Nan immadawwih nan nunhituwana ya umat hinan hamutin tinaynanay buyana
ta e umanin'innabat.
9 Nan mapmaphod di hunghungnan lana ya nan insenso ya umipa'amlong an umat
hinan maphod an tugun nan ibba.
10 Adim iwalong nan nun'ibba'ibbam ya nan nun'ibba'ibban amam te maha-
pulmu'ey boddang hi udum hi algo ya diday pumpaboddangam ta adi mahapul an
em ipa'ayag nan wadah nidawwin boble an hi ibbam.
11 Imbabale', maphod on manomnoman'a ta pa'amlongona' ta wan waha pambal'uh
nan mamihul i ha''on.

12 Nan nanomnoman an tagu ya tigona'en waday adi maphod hi ma'at ya adi e mihaggon hidi. Mu nan agge nanomnoman ya onnot ayna e damuwon ta ahina holholtapon nan ma'at i hiya.
13 Nan mangihapit hi umutangan ha mangili ya mahapul an waha alanyun hiya hi nabalol an gina'una ta waday pangidonanyuh nan utang an namamah on ha mi'ilala'in babai ha inhapitna.
14 Onha hiyah mun'abigat an agge ni' bimmangon nan hinaggonmu ya imme'a ta em itkuk di pangapngam i hiya ot hay pun'awatna ya mamadpadngol'a.
15 Nan ma'angoddon babain ahawa ya ay lomlom an umipahiga
16 ya ma''id ha mabalin hi mangipadinong i hiya te umat hinan dibdib an adi mabalin hi padinongon ya umat boh nan lana an adi mabalin hi magamal.
17 Nan gumo' ya hay pungkikil ta matadoman ya gumo' damdama ot athidi boh nan tagun hay pun'adalana ya nan ibbana bon tagu.
18 Ipapto''e nan bungbunga''an ya waday ibunganah anon. Ot athidih nan baal an ipapto'na'eh maphod nan ud baal i hiya ya waday pamiyal diyen ap'apuna i hiya.
19 Nan punnomnom di ohan tagu ya hiyay mangipa'innilah nan a'atna an umat hinan mapaganan liting an uhdungan'e ya hay angah di tigon.
20 Nan ma''omnon tagu ya ma''id ha upuh di omnawana an umat hinan lubu'an an ma''id ha alyonah ammuna mo.
21 Nan apuy ya hiyay pummahmah hinan balitu' ya silber. Mu nan a'at di tagu ya mabalin an ma'innilah nan maphod an ibagan di udum an a'atna.
22 Nan paddungnay ma''id ha nomnomnan tagu ya ta'on hi punhoplat ta ingganah on tuwen mate ya hiya damdaman adi maluman.
23 Ipapto'muh maphod nan halunmu
24 te hay kinadangyan ya nalakan mama''id an umat hinan pun'ap'apuwan di tatagu an adi minaynayun hi inggana.
25 Ot eyu pun'ala nadan dagami ya holo' an manuluh nadan nabillid ta midadaan hi ipa'anyuh nan halunyu ot tumuluda bo.
26 Ta nadatngan'ey pumpukisanyuh nadan kalnero ya mabalin an waday iphodyuh lubung. Ya na'en gulding ya mabalin an inginayuy udum ta punggatangyuh luta.
27 Ya nadan udum an nabati di pangalanyuh gatas hi inumonyun hina'amma ya an namin nadan miha''ad i da'yu.

28

1 Nan adi maphod di pangatnan tagu ya namaaggon binumtik an ta'on on ma''id ha mamdug i hiya. Mu nan nipto' di pangatna ya umat hi layon an madinol an ma''id ha itakutna.
2 Gapuh nan pumbahulan an at'atton nadan bimmoble ya adi madne on nahukkatan nan mangipangpangulun dida. Mu onha nadan nun'ala'ing ya nun'anomnoman di mangipangpangulu ot minaynayun an pumhod hidiyen boble.
3 Nan nawotwot an palpaligatona nadan ibbanan nawotwot* ya umat hinan lomlom an dumadag hinan nitanom.
4 Nan mungngoheh nan tugun ya mapto' te unnudana nadan adi maphod di pangatdan tatagu. Mu nan mangunud hinan tugun ya adina unnudan dida.
5 Te nadan imminghan mangat hi adi maphod ya aggeda innila nan nipto' an pangat. Mu nadan tatagun hi Apu Dios di dayawonda ya innilada.
6 Udu'dul nan nawotwot an adina aton nan nibahho mu nan kadangyan an kuluk di pangatna.

* **28:3 28:3** Nan nawotwot ya hay alyon di udum an Biblia ya nan ap'apu.

7 Hay immannung hi nanomnoman ya nan na'na'unnud hinan tugun. Mu nan imbabalen e mi'mi''uyug hinadan nun'ahupu ya hiyay lummuh ibabainan nadan a'ammodna.
8 Nan kumadkadangyan an gapuh nan ongal an pumpapulsintunah nadan ipa'utangna ya waday adi maphod hi ma'at i hiya ya nan inamungna ya umeh nadan tatagun hummo' hinadan nun'awotwot.
9 Hi'on adim unudon nan tugun Apu Dios ya ta'on on nadan dasalmu ya nunhiglan umipabungot i hiya.
10 Onha he''ay lummuh pumbahulan nan nipto' di pangatna ot lo'tat ya he''ay mabahbah an gapuh nan at'atom. Mu nan adina aton nan nibahho ya waday maphod an gunggunana.
11 Nan kadangyan ya hay punnomnomnah adolna ya hiyay nanomnoman. Mu nan nawotwot an nala'ing ya innilanay immannung hi a'at diyen tagu.
12 Onha nan tagun maphod di pangatnay mangabak hi mun'ap'apu ot mun'am'amlong nadan bimmoble. Mu onha nan adi maphod di pangatnay mangabak ot mun'ipa''e nadan tatagu.
13 Nan tagun hophopanay bahulna ya ma''id ha atonan mipaphod. Mu nan iba''agnay puntutuyuwanah nan inatnan pumbahulan ya hom'on Apu Dios ta linglingonay numbahulana.
14 Mipa'amlong nan tagun waday takutnan mangat hi adi maphod mu nan manginaynayun hinan adi maphod an impa'inghana ya madadag hi umudi.
15 Nan adi maphod di pangatnan mun'ap'apuh nadan nun'awotwot ya atatakut an umat hinan mun'olmom an layon onu nan mabungot an bear.
16 Ya nan ap'apun mamalpaligat hinadan tatagu ya ma"id ha innilana. Mu nan ap'apun aggena pinhod di kuluk ya madney pun'ap'apuwana.
17 Nan pimmate ya ma''id ha linggop di nomnomna ya adiyu hom'on ta ukod i hiya ta ingganah mate.
18 Nan maphod di at'atonan tagu ya mihwang hinan adi maphod an ma'at mu nan kuluk di pangiye"ena ya lo'tat ya namaag ya nadadag.
19 Nan mahlun e muntanom ya dakol di pangalanah anona. Mu nan tagun hanan ma''id ha hunungnay ahiwana ya minaynayun di awotwotana.
20 Nan tagun na'na'unnud hinan tugun Apu Dios ya nanongnan mipa'amlong. Mu nan aptuwanay kumadangyanana ya ma"id ha bahhonan madusa.
21 Adi maphod on waday pangipangngelan hinan punhumalyaan. Mu hiyay at'atton di udum an ta'on on kittang ha midat i didah bayadda.
22 Nan ma''ukuh di ataguna ya pohdonan ma'ibagan kumadangyan. Mu aggena innilan lo'tat ya hiyay makulangan.
23 Nan pamahiwam hinan nibahhon at'aton di ohan tagu ya udum hi algo ya munhanah diyen tagu i he"a mu ma"id ha punhanaana hinan tagun ipadngolnay pangipabaktuna i hiya an ta'on on agge immannung.
24 Nan tagun iye''enay gina'un di a'ammodna te hay punnomnomna ya agge nibahhoh diyeh atona ya nipaddung hinan mangako.
25 Nan ma'a'ungnguh an tagu ya hiyay lummuh punhahannuwan. Mu nan tagun hi Apu Dios di nanongnah pundinolanah nan mahapulna ya hiyay pumhod.
26 Nan tagun hanan wah nomnomna ya ammunay pundinolana ya agge nanomnoman. Mu nan tagun donglonay tugun di nanomnoman ya ma''id ha itakutna.
27 Nan tagun innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya adi makulangan hinadan mahapulna. Mu nan ma''id ha homo'nah nadan maligatan ya idutan di tatagu.

28 Wa'et nan adi maphod di pangatnan taguy mun'ap'apu ya mun'ipa''e nadan
tatagu. Mu mapogpog'ey pun'ap'apuwana ya nan maphod di pangatnan taguy
mihukkat.

29

1 Nan tagun impakulhinay nomnomna ta adi mo patugun ya lo'tat ya ma'ibagan
madadag ta adi mo mabalin hi maboddangan.
2 Ya hi'on maphod di pangat nan ap'apun di ohan boble ya mun'am'amlong nadan
tataguna. Mu adi'e maphod di pangatna ya mahmo' nadan tatagu.
3 Nan tagun pohdonan manomnoman ya ongal di pun'amlongan nan a'ammodna.
Mu nan tagun hanan mabayadan an binabaiy ena i'uyu'uyugan ya upuhonay
pihhuna.
4 Ya nan ap'apu an nipto' di atonan mumpapto' ya minaynayun an pumhod nan
boblen pun'ap'apuwana. Mu nan ap'apu an hay pihhuy gagamgamana ya madadag
nan pun'ap'apuwana.
5 Nan tagun hughugnudonay ibbana ya paddungnay nangapyah hulu ta aknaana.
6 Ya nan adi maphod di pangatnan tagu ya nan pumbahbahulanay manadag i hiya.
Mu nan nipto' di pangatna ya hiyay waday amlongna.
7 Nan nipto' di pangatnan tagu ya pohdonan nan nipto' di ma'at hinadan
nun'awotwot. Mu nan adi maphod di pangatna ya adina nomnomnomon dida.
8 Nan nunhiglay pihulnan tagu ya nan lummuh abahbahan di ohan boble di atona.
Mu nadan nanomnoman an tatagu ya abalinandan padinongon nadan ma'abbungot.
9 Onha nan nanomnoman an tagu ya ena idalom ha paddungnay ma"id ha
nomnomnan tagu ot ma''id ha pohodnah eda punhahapitan te nan paddungnay
ma"id ha nomnomnan tagu ya namaagnah bungot onu namaagnah ngihil ta ma"id
ha poto'na.
10 Ya nan tagun impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nan maphod di nom-
nomna mu nadan maphod di pangatda ya ipapto'da nadan ibbadan tatagu.*
11 Nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya adi bumain an mangipatigoh
bungotna. Mu nan nanomnoman ya abalinanan itpol di bungotna.
12 Wa'e ta nan ap'apu ya patiyona nadan layah an ibagadan hiya ot lo'tat ya
mumbalin hi adi maphod di pangat nadan munhilbin hiya.
13 Hay numpaddungan nan nawotwot ya nan mamalpaligat i hiya ya hi Apu Dios
di nalpuwan di nitaguwandan duwa.
14 Nan ap'apu an mangita'dog hinadan nun'awotwot ta adida makuluk ya madney
pun'ap'apuwana.
15 Nan panuplitan hinadan u''unga ta atugunanda ya bumoddang hi anomnomanda
mu nan unga an adida pahiwon ta ukod i hiyah nan pinhodna ya lo'tat ya hiyay
lummuh ibabainan nan a'ammodna.
16 Ya wa'e ta nadan adi maphod di pangatday mun'ap'apu ya mamammamay
pumbahulan di tatagu mu ahi tigon nadan nipto' di pangatda di adadaganda.
17 Gahin di tugunom nan imbabalem ya ahi'a madinol an atona nan umipa'amlong
i he''a.
18 Nan himpamoblen bokon nan miyunnudan hinan hapit Apu Dios di atonda ya
ma''id ha panuh di ma'ma'at hinan numboblayanda. Mu nan tagun mangun'unud
hinan tugun Apu Dios ya hiyay mipa'amlong.
19 Nan himbut an adi matugun hi hapit ya abuh ya ta'on hi ma'awatana nan
mibagan hiya ya adina unudon.

---

* **29:10 29:10** Hinan udum an Biblia ya alyonday nan impa'inghanan pumate ya ma'ahihhiwoh nadan maphod di nomnomda ta pinhodnan patayon dida.

20 Udu'dul nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu mu nan tagun namaagnah hapit.
21 Onha nan himbutmu ya inhipunmuh a'unganan indat i hiyan namin nan pinhodna ot hay umudi ya an namin nan wadan he"a ya alana.†
22 Nan tagun hi kittang on bimmungot ya dakol di pumbahulana ya wadanwaday pi'hannuwana.
23 Nan mumbaktun tagu ya hidiyey lummuh ipada''ulana. Mu nan mumpada''ul ya hiyay mipabaktu.
24 Nan bumodboddang hinan mangako ya paddungnay ahiwawanay adolna te gapuh nan insapatana.‡
25 Nan hay taguy takutana ya paddungnay naknah nan bitu mu nan mundinol i Apu Dios ya malinggop di nitaguwana.
26 Nadan dakol an tatagu ya hay eda pumpaboddangan ya hinan ap'apu. Mu aggeda innilan hay nahamad hi pumpaboddangan ya hi Apu Dios te nan nipto' di ma'at.
27 Nan nipto' di pangatnan tagu ya aggena pinhod nadan tatagun adi maphod di at'atonda. Ya atbohdih nadan adi maphod di pangatdan ma'hihhiwodah nadan nipto' di pangatdan tatagu.

30

1 Datuwe nadan impa'innilan nan imbabalen Jakeh an hi Agur an alyona i Itniel ya hi Ukal di,*
2 Ha"on ya ma"id ha in'innila' ya ma"id ha ma'awata' an aya' tayya bokon tagu.
3 Ya agge' inadal di a'at di la'ing ya ta'on on nan a'at Apu Dios ya ma"id ha innila'.
4 Te undan waha immeh ad abunyan ot ahi mumbangngad hitun luta? Ya undan waha taguh mabalin an gamalona nan dibdib ya ha abalinanan gu'uhan hi lubungna nan liting? Ya undan waha taguh nangiyammah nadan pogpog hitun luta? Ot hi'on waday innilayu ya ibagayuh on nganney ngadana ya hay ngadan nan imbabalena.
5 Hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin nan hinapitna. Ya hiyay paddungnay hapiyon nadan mihi"ug i hiya.
6 Ot adim udman nan hapit Apu Dios te alina ya tinitilog da'a ta ma'innilan munlayah'a.
7 Hay odawo' i he''a Apu Dios hi atom i ha''on ta ahiya' mate ya datuwen duwa.
8 Hay oha ya boddangana' bahan ta adiya' munlayah. Ya hay mi'adwa ya ta'on hi adiya' pakadangyanon mu ta adi ahan bo nunhiglan ma'ma''idana'. Ot hay odawo' hi idatmu ya nan umdah hinan mahapul'u ya abuh.
9 Te onha nin bo mahawwalan di mahapul'u ot alina ya alyo' hi adi' mo mahapul di boddangmu. Ya onha bo ha ma'ma''idana' ot alina ya eya' mangako ta lummuh pamihulandan he''an Dios an dayawo'.
10 Adim e analyon di pama"ihmuh nan himbut hinan ud himbut i hiya te alina ya he"ay idutana ta holtapom nan inatmu.
11 Wadaday udum an tatagun idutanday hi amada ya atbohdin adi maphod di hapitondah nan hi inada.
12 Ya wadada boy tatagun hay punnomnomda ya nipto' an namin nadan at'attonda mu layahda te hiyah diyen agge nahukkatan nan adi maphod an pangatda.
13 Ya wadada boy udum an hay punnomnomda ya dida ahan di maphod an ma''id ha nipaddung i dida.

---

† **29:21 29:21** An namin nan wadan he"a ya alana ya hay alyon di udum an Biblia ya hiyay mangdat hi hakit di nomnommu. ‡ **29:24 29:24** Nan muntistiguh nan mihahapit ya munsapata an ibagana nan tinigona mu adina'e ya madusa te nibilang hi numbahul. Lebitikus 5:1 * **30:1 30:1** Nan alyona i Itniel ya hi Ukal ya hay alyon di udum ya na"ableya' an ma"id ha bikah'u.

14 Ya wadada boy udum an tatagun ma"id ha homo'dah nadan nun'awotwot an
onnot on mamaonday punligatanda ta dida ni' ahan di kumadangyan.
15 Hitun luta ya wadaday opat an agge nanginnilan mahingla ta umatdah nan mato'.
16 Datuwen opat ya nan lubu' ya nan babain ma"id ha imbabalena ya nan
namaganan an luta an mahapulnay udan ya nan gimmanab an apuy ta adi mabalin
hi madopdopan.
17 Nan tagun ngohayonay hi amana onu pihulonay hi inana ya udu'dulnay ukiton
di hamutiy matana ya nun'a'an di gayang di adolna.
18 Wadaday opat an matigoh tun lutan nakaskasda'aw di a'atda an naligat hi
ma'awatan.
19 Datuwe ya nan aton nan agila an mangintatagen tumayap ya nan aton nan ulog an
mumbulluhan hinan doplah ya nan aton nan papol an mangi'wah nan tu'yap
nan baybay ya nan aton nan lala'i ya babain mumpohhodan.
20 Hay pangat nan mi'ilala'i ya iluktapna nan ahawana ya ahi mohpe e mun'amoh ya
alyonay, Ma"id attog ha nibahhoh inat'u.
21 Wadaday opat an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta
22 an datuwe ya nan himbut mu indani ya numbalin hi patul ya nan paddungnay
ma"id ha nomnomna mu hiyay maphod di anona
23 ya nan babain ma"id ha mamhod i hiya mu indani ya nalahin ya nan himbut an
babai mu indani ya hiyay nihukkat hinan ud baal i hiya an babai.
24 Hitun luta ya waday opat an nat'onat'on an ta'on on kikkitangda mu na'ala"ingda.
25 Datuwe ya nan gulom te ta'on hi ma"id ha bikahda mu tiyalgo'e ya hinumludan
mangidadaan hi anonda
26 ya nan kuneho te ta'on on adida mabikah mu abalinanda damdaman mangiphod
di baledah nan doplah
27 ya nan dudun te ta'on hi ma"id ha patulda ya napanuh di atondan mange
28 ya nan banbanaggo te mabalin an pediton mu mabalin bon wadadah nan balen di
patul.
29 Ya wadada boy opat hinan limmun Apu Dios an maphod hi tigon di panallanda.
30 Datuwe ya nan layon an abikbikahan hi an namin di animal ta hiya nan ma"id ha
tumakutana
31 ya nan tangbal an gulding ya nan kawitan ya nan aton nan patul an dumallan hi
way hangngab nadan tindaluna.
32 Hi'on mumbaktu'a onu munnomnom'ah adi maphod hi atom ya udu'dulnay
duminong'a ni' ta munnomnomnom'a.
33 Te umat hinan gatas an kiwakiwalon'e ya lo'tat ya kumohdol. Ya huntukon'e
bo nan olong ya dumala. Ya atbohdin attaon'en pabungoton di ibba ya waday
mun'a"awit.

31

1 Datuwe nan imbagan nan patul an hi Lemuel an intugun inana i hiya.
2 Alyonay, Imbabale', he"a ya nawada'a an gapu ta hiyay imbagabaga' i Apu Dios hi
ma'at ot hiya nan donglom tun tugun'un he"a.
3 Bokon hay binabai di pangiyayam hi pihhum ya bikahmu te hiyah naey lummuh
nabahbahan di udum an patul.
4 Ya donglom Lemuel tun ibaga' te hay patul ya adi e mangmanginnum. Ya bokon
hay na'ingil an ma'inum di nonomnomona.
5 Te mabutong'e ya linglingona nan ni'uldin ya aggena inat nan lebbengnan ma'at
hinadan nun'awotwot.
6 Hay mabalin hi manginum hinan na'ingil an ma'inum ya nan mun'atte'atte an adi
pa"itpol hi dogohna.

7 Ta uminum'e ya alina ya malinglingling bahan hidiyen punligatana.
8 Ya he"an patul di mangihapit hinadan mahmahmo' an adida abalinan an mangibagah nan lebbengnan ma'at i dida.
9 Ot mahapul an boddangam dida ya ta nipto' di atom an mangipanuh i dida ta adida makuluk.

Nan Babain Ahawa An Maphod Di Pangiye"ena

10 Naligat an hama'on di linala'i nan babain maphod di pangiye"ena an paddungnay nabalbalol mu nan nabalol an batu.
11 Ta ma'dinnol nan ahawanan lala'i i hiya an namamah nan atonan mangipapto' hinan bino'lada ta adida makulangan hinan mahapulda.
12 Ya minaynayun an maphod di pangatnan ahawana an ma"id ha atonah bumahbah i hiya.
13 Ya innilanan mumpilih nadan maphod an hinulid te pinhodnan abolon.
14 Ya mahlu bon e manigoh anondan hina'amma an ta'on on idawwiy pangalana.
15 Ya adi mahuyyaman an bumangon ta wan e munha"ang hi anon nan pamilyana ya intuddunay tamuwan nadan puntamuwona.
16 Ya pa'annomnomona ni' on ahina hinubliyan ha luta. Ya inusalna nan bino'lana ta tanomanah greyp.
17 Ya mahlun tumamutamu te mabikah.
18 Ya ta'on boh on nahdom on muntamu ya waday hilbin nadan tamuna.
19 Ya hiya boy mumpudun ta abolona ta iphodnah agamidonda.
20 Ya innilanan hummo' hinadan nun'awotwot ya nadan mahapulnay boddang.
21 Ya adi minomnoman hinan kumog onu lowang te indadaana tuwaliy ma"atung an lubung nan pamilyana.
22 Ya hiya boy mangapyah iyabo'dah nan alo'anda. Ya maphod di tigona te munlubung hi maphod an linen.
23 Ya nan ahawanan lala'i ya innilan di tatagu te hiyay ohan mibilang hi mangipangpangulu i didan bimmoble.
24 Ya hay udum hi aton nan babai ya mangiyammah udum an linen an lubung ya bal'oh ta inginana.
25 Ya waday pamiyal di tatagun hiya. Ya adi minomnoman hinan ma'at hi udum hi algo.
26 Ya ma'uley panapitna ya nala'ing an muntugun.
27 Ya ipapto'nay pamilyana ya adi ma'ahigga.
28 Ta mun'am'amlong nadan imbabalenan hiya. Ya atbohdin nanongnan haphapiton ahawanay amaphod di pangatna.
29 Ta alyonay, Dakol di binabain maphod di pangiye"eda mu impohpohod di pangiye"em.
30 Nan maphod an tigon di ohan tagu ya uma"ul te mabalin an maluman. Mu nan babain waday takutna i Apu Dios ya mapemanan.
31 Ot nan athidin babai di midattan hi gungguna ta hiyay bino'lana. Ot lebbengnan lispituwon di tatagu an gapuh nan maphod an atona.

Ecclesiastes

Hay A'at Tuwen Liblu An Ecclesiastes

Hay alyon di dakol ya hi Solomon di nangitudo' ituwen liblu. Ya hay imbagan Solomon ya ma"id ha hilbin di nitaguwan hitun luta hi'on ma"id hi Apu Dios hinan nitaguwan ta'u.

Ya impa'innilan bon nan nangitudo' ituwen liblu nadan mipanidwan ma'ma'at hitun luta. Ya hay pinhod nan nangitudo' ituwen liblun innilaon nadan tatagu ya immannung an ma"id ha hilbin di nitaguwan hi'on ma"id ha pangibilang i Apu Dios hinan nitaguwan ta'u. Ta hiya nan mahapul ta'uh Apu Dios hitun nitaguwan ta'u. Ya nan tagun mangat ituwe ya wagahan Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan hiyahiyah diyen ma'ma'at hitun luta (Ecclesiastes 1–2)
2. An namin di ma'ma'at ya waday timpun di a'atana (Ecclesiastes 3–10)
3. Udum hi algo ya mapogpog di nitaguwan ta'uh tun luta ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di dayawon ta'u (Ecclesiastes 11–12)

Hanadan Adi Ma'aw'awatan An Ma'ma'at

1 Hay nitudo' ituwe ya nadan inali'alin din muntudtudu an patul an nunhitu hi ad
Jerusalem an tinanud David an alyonay,
2 An namin di ma'ma'at hitun luta ya umipa'engle te hiyahiyah diye.
3 Ta nganne nin mahan di gunggunaon di tagun tumamutamu an ta'on on ilaputna
mu ma"id damdama ha ma'angang i hiyah nadan intamuna?
4 Athidiy tagu an wadaday miyayyam mu indani ya nateda ya wadada boy
miyayyam ta athi'athidiy ma'ma'at hitun luta.
5 Ya umat boh nan algo an tumuluh nan mun'awiwi"it ya nalimuh hinan
mun'ahdom. On imbangngadna boh nan timmuluwana ni'.
6 Ya umat boh nan dibdib an wa'e on inipluynah muyyadna on numpa'e huddo'na
ta on lumani'li"odan.
7 Hanan liting hinadan wa"el ya wangwang ya nanongnan mangmangngeh nan
baybay mu hiyah diyen adi mapnu nan baybay. Ya indani on nibangngad bo nan
liting hinan nalpuwana ni'.
8 Ta hiyahiyah diyen namin nadan ma'ma'at an umat hinan mata ya inga an
hiyahiyah diye damdama nadan tigotigona ya donglodonglona.
9 Ya an namin nadan na'na'at hidin hopapna ya hiya datuwe damdamay ma'ma'at
hi ad uwani an ma"id ha alyon hi nahukkatan.
10 Alina ya waha mangibaga hi, Nee han habhabali. Mu bokon damdama habhabali
te nabayag an wada tuwali an ta'on on hidin agge ta'u ni' niyayyam.*
11 Manu'eh athidi ya linglingon di tatagu nadan na'na'at hidin kanaman. Ya
atbohdih nadan mun'atanudan an linglingon dita'un nihnodanda.

Hay Nomnomnomo'

12 Ha"on an manuttudu ya ha"on nan patul di tinanud Israel an hay nunhituwa' ya
hi ad Jerusalem.
13 Ya inat'un namin di abalina' an nun'ada'adal te pinhod'un innilaon an namin
tudan ma'ma'at hitun luta. Ya hay na'awata' ya na'alligat nadan ipa'at Apu Dios hi
tagu.

---

* **1:10 1:10** Hay pinhod tuwen alyon ya ta'on on alyonday nat'on mu hiyah diye tuwaliy ninomnom Apu Dios.

14 Te tintinnigo' an namin di ina'inat di tatagu ya tee mahan an ma"id ha dumhana
an ay ta'u pudpuduggon di dibdib.
15 Ya umat hinan nayaku mon adi mabalin hi andongon. Ya atbohdi an undan
nganney bilangon hi'on ma"id ha mabilang?
16 Ot alyo' hi adol'u di, Udu'dul bo teen ha''on te nundongola' an nala'ing ya
nanomnoman. Te dakol di innila' ya pinatna' mu handidan namangulun nun'ap'apuh
tun ad Jerusalem.
17 Ya inhamad'un inadal di a'at nan ma'alih nanomnoman ya nan paddungnay
ma"id ha nomnomna an on mahan numpaddungda an ayda pudpuduggon an duway
dibdib.
18 Te wa'et nala'ing nan tagu ya dakol di inomnomana. Ya mun'a'udman'ey innilana
ya mun'a'udman boy punligatana.

2

Hay Ma'at Hi Kinadangyan

1 Alyo' hi nomnom'uy, Aga ape ta patnao' hi'on nganney a'at nan alyonday
umipa'amlong. Ya ot tee mahan an ma''id ha dumhana.
2 Te onha pamaag di ohan taguh ngihingihil ta ay nabongang ot undan waha idatnah
iphodan hi'on ammuna nan pun'amlongan hi e hamhama''on.
3 Indani ya ninomnom'u bon patnaon di ma'inum te pinhod'un pa'amlongon
di adol'u. Manu'e ya pinhod'un mali'na hi'on nganne nadan pun'amlongan an
haphapulon di tatagu ituwen ho'dod an itaguwan hitun luta. Mu datuwen at'atto'
ya athitu damdama boy at'atton nadan paddungnay ma"id ha nomnomna yaden hay
haphapulo' ya hay pummaphodan.
4 Ya dakol di nundongol an iniphod'u an umat hi babale ya dakol di intanom'uh
greyp.
5 Ya wadaday iniphod'un mapmaphod an natanoman hi nat'onat'on an bung-
bunga"an.
6 Ot mumpa'iphoda' boh lobong ta pananum'u i dadiyen intanom'u.
7 Ya dakol di ginattang'uh himbut an binabai ya linala'i. Ot dumakolda te an namin
nadan imbabaleda ya numbalinda damdamah himbut'u. Ya ma"id ha nipaddungan
di dinakol nadan kalnero' ya baka' hitun ad Jerusalem an nihipun hidin hopapna ta
ingganah ad uwani.
8 Ya kimmakaddangyana' te dakol di balitu"u ya silber'u an nun'iyalin di a'ap'apuh
udum hi boble. Ya dakol di inawit'un nala'ing an mungkanta ta uggana' ikantaan
i dida. Ya dakol boy inawit'uh binabain numbalin hi ahawa' an mangipa'amlong i
ha"on.
9 Ta nundongola' ya ma''id nimpe ha udum hi umat i ha"on an nunhituh tun ad
Jerusalem an ta'on on hidin nadne. Ya an namin nadan inat'u ya inat'u dadiyen
gapuh la'ing'u.
10 Ya an namin di pinhod'un alan on inala'. Ya inat'un namin nadan innila' an
umipa'amlong i ha"on ta hituwey gungguna' an timmamutamu.
11 Mu hidin nomnomnomo' ya tee mahan an ma"id ha hunung an namin datuwen e'
ina'inat. Ya ma''id mahan ha gunggunaon hinadan dakol an ina'inat'u an nunligligata'
hitun luta an ay pudpuduggon di dibib.
12 Ot ipatna' an nomnomnomon di a'at di nanomnoman ya ta'on on nan paddungnay
ma"id ha nomnomna. Ya nipanomnom i ha''on an undan nin waday agge' inat hi aton
nan mihukkat i ha"on an mumpatul?
13 Mu na'innilaa' an ongal di gunggunan nan nala'ing mu hanan paddungnay ma"id
ha nomnomna an umat hi patal an ongal di boddangna mu nan munhihillong.

14 Te nan nanomnoman an tagu ya mi'alig hinan tagun tigonay pangayana. Mu nan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya mi'alig hinan munhihillong di panigona. Mu
numpaddung damdamay ma'at i dida te matedan duwa.
15 Ot alyo' boh nomnom'uy, Manu te nala'inga' mu mapogpog damdama teey
nitaguwa'. Ya hanan ma'at hinan paddungnay ma"id ha nomnomna ya hidiye
damdama boy ma'at i ha"on. Ot nganne moy hilbin tun la'ing'u an ay mahan tee
pudpuduggon di dibdib.
16 Te ta'on on nan nala'ing an tagu ya nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu
ya nateda'e ya lo'tat ya malinglingdan duwa.
17 Ta hiya nan himmigaa' hi nitaguwa' te innila' an an namin nan ma'at hitun
luta ya on han ligat di indatnan ha"on. Ta hiya nan ibaga' an tun nitaguwan ya ay
pudpuduggon di dibdib.
18 On umipahigah punnomnoman an taynan di bungan di nablayan an ma"id ha
nunhilbiyanan dita te indani ot taynan ta hanan mihukkat i ditay mangusal i datuwe.
19 Ya nganney nanginnila hi'on nan mihukkat ya maphod di pangatna onu adi
maphod. Mu ta'on on nganney a'atna ya hiya damdamay mamoltan hinadan nablaya'
an innila' an gapuh la'ing'u ya inat'un namin dadiye. Ot nganne mahan di hilbin
dadiyen e' imbolabolayan.
20 Ta hiya nan mahkit hi punnomnoma' te tayna' dadiyen nablaya'.
21 Hay tagu ya usalonay la'ingnan tumamutamu ta kumadangyan ya indani ya ahina
imbatih nadan agge ni'imbobole. Ot nganne mahan di hunung diye?
22 Ya nganne mahan di gunggunan nan tagun mablen numanomnom ya tumamu-
tamuh tun luta?
23 Ta abigabigat on maligligatan an tumamutamu ya nahdom'e ya adi umaliy
inlo'nan numanomnom. Ta nganne mahan di hilbin dadiye?
24 Hay maphod tuwali ya mangan ta'u ya uminum ta'u ya inam'amlong ta'un
muntamu. Te ta'on on datuwe ya hi Apu Dios di nalpuwanda.
25 Te ma"id'eh Apu Dios ya ma"id ha anon ya ma"id ha mangipa'amlong i dita'u.
26 Ot nan tagun hi Apu Dios di pa'amlongona ya idattanah maphod an pun-
nomnom ya la'ing ya am'amlong. Mu hanada'en mangmangngat hi bahul ya
diday mangamu'amung hi kinadangyan ta midat hinadan tatagun hi Apu Dios di
pa'amlongonda. Ta ma"id ha hilbinan ayda pudpuduggon di dibdib.

3

An Namin Di Ma'ma'at Ya Waday Timpuna

1 An namin di ma'ma'at hitun luta ya waday nagtud tuwalih a'atanda.
2 Te waday timpun di iyayyaman ya waday timpun di atayan. Ya waday timpun di
puntanoman ya waday timpun di pun'apitan hi intanom.
3 Ya waday timpun di pumatayan ya waday timpun di pumhodan. Ya waday timpun
di pama"ihan hi niphod ya waday timpun bon di pangipaphodan.
4 Ya waday timpun di kumgaan ya waday timpun di pungngihngihilan. Ya waday
timpun di umukayungan ya waday timpun di panayawan.
5 Ya waday timpun di pangiwakatan hinadan batu ya waday timpun di e panga-
mungan. Ya waday timpun di pun'a'awwalan ya waday timpun di pundudu"ugan.
6 Ya waday timpun di e panama'an ya wada boy timpun di pangiwalongan an e
manama'. Ya waday timpun di e pangipa"ayan ya wada boy timpun di e pangitopalan.
7 Ya waday timpun di punhethetan ya wada boy timpun di pun'ugutan. Ya waday
timpun di dumidinnongan ya wada boy timpun di humapitan.

8 Ya waday timpun di pumpopohhodan ya wada boy timpun di punhihiwwawan.
Ya wada boy timpun di punggugubatan ya waday timpun di luminggopan. Ta athidi
nimpen an namin ya waday timpuna.
9 Ot nganne nin mahan di gunggunan nan tagun umollotan an tumamutamu.
10 Ya na'awata' an na'alligat nadan ipa'at Apu Dios hi tatagu.
11 Mu hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin di ninomnomnan ma'at hinadan
gintudna tuwalin pangatana. Ya inha"adna boh nomnom di taguy ongal an
naminhoddan manginnilah an namin an at'aton Apu Dios mu onnot on adi ma'awatan
di taguy pumbalinan nadan inatna ya nadan ahina aton.
12 Ta hay innila' moh maphod i dita'un tatagu ya hanat minaynayun di amlong ta'u
ituwen atagu ta'u ya pangatan ta'uh maphod.
13 Ya maphod on nanongnan waday amlong ta'un muntamu ta waday anon ta'u ya
inumon ta'u te an namin datuwe ya nalpu i Apu Dios.
14 Ya na'innilaa' bon an namin nadan ato'aton Apu Dios ya hiyah diyen minaynayun
hi inggana an adi mabalin hi ma'udman onu makulangan. Athidiy inatna ta way aton
ta'un tumakut an adi mangunud i hiya.
15 Ya an namin di ma'ma'at onu nadan ahi ma'at ya na'atda tuwali handi te
pumbinabinangngadon Apu Dios an namin nadan ma'ma'at.*
16 Hay oha boh tinigo' ya nan at'aton nadan mangipanuh hi mihahapit an ta'on on
alyon hi nipto' di atondan munhumalya mu wadada damdama i diday mangmangngat
hi adi maphod.
17 Mu alyo' hi nomnom'uy, Ta'on hi athidi ot hitun punhumalyaan Apu Dios hi
atagutagu ya ma'innilaan nadan maphod ya nadan adi maphod di inatda.

Hay Numpaddungan Di Ma'at Hi Tagu Ya Animal

18 Mu ninomnom'u bon manu'eh iyabulut Apu Dios di punligatan ya ta mipatigo an
ma"id ha numpahhiwan ta'uh nadan animal.
19 Te hay tagu ya numpaddungdah nadan animal an waday yahyahda ya waday
apogpogan di nitaguwanda. Ta ma"id ha ni'dulan di tagu te matedan duwa. Ta hiya
datuwe nadan naligat an ma'awatan.
20 Ya numpaddung boy ma'at i didah atayanda te hinan luta an nalpuwanda ya hidi
boy pumbangngadanda.
21 Ot undan waha nanginnilah on immannung an nan linnawan di tatagu ya
umedah ad abunyan ya nan linnawan'en di animal ya umeh ad dalom.
22 Ot hiya nan hay maphod hi aton ta'un tatagu ya mun'am'amlong ta'un mangat
hinadan tamu ta'u te hidiye han mabalin an aton ta'u. Te undan waday nanginnila
hi'on nganney ma'at hi'on nalpah an nate ta'u.

4

Hay Udum An Inada'adal Nan Muntudtudu

1 Tinigo' boy nat'onat'on an punligatan di tatagu. Ya inoy an namaag attog peman ya
kumkumgada nadan mapalpaligat ya ma"id ha bumoddang i dida te ongal di abalinan
nadan mamalpaligat i dida.
2 Ot alyo' hi nomnom'uy, Udu'dulna boh nadan nate mu hantudan matagun
mapalpaligat.
3 Mu inyud'udu'dulna boh nadan agge ni' niyayyam te aggeda tinigo nadan adi
maphod an ma'ma'at ya aggeda pinatna datuwen punligatan hitun luta.

3:11 3:11 John 17:3; 1 John 4:6-8; Hay Nakakan 3:14 * **3:15 3:15** Hay pinhodnan alyon ya mabalin an innila ta'u nan na'at tuwali ta hiya nan hanat adi ta'u aton nadan adi maphod.

4 Ya na'innilaa' bon manu'eh ilaputan di tagun muntamu ya gapuh amohnah
nan hinaggona. Ta ta'on on nan athidi ya ma"id ha hilbina an ayna damdama
pudpuduggon di dibdib.
5 Hanan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu an pamaaggon nangnangbun ya
hiya mahan ya inakihanay adolna.
6 Udu'dulna ot eh'a nan muntamu ta waha kittang mu ta malmallinggop mu hanan
wadan namin muden ilapulaputnan muntamu te lo'tat ya ay damdama pudpuduggon
nan dibdib.
7 Han na'innilaa' bon ma"id ha hilbina
8 ya nan tagun ma"id ha imbabalena onu i'ibbana yaden ilaputanan e tumamutamu
an kulangona nan kinadangyana. Ya ma"id ha alyonay, On nganne mahan
di pangipaboltana' i datuwen nablaya' ta ammunatu ya ma"id ha alyo' hi eya'
mi'yam'amlong? Hituwe mahan boy ohan umipahigan ato'aton di tagu.

Hay Pummaphodan Di Waday Ibba

9 Maphod on waha pun'ibban muntamu te nan tamuwan di duwa ya bilbillog mu
nan tamuwan di oha. Ta hiya nan udu'dul di duwa mu hanan oha.
10 Te wa'et waha nihubag i didan duwa ya waday e mamangon hi oha. Mu mahmo'
nan mihubag an ma"id ha e mamangon i hiya.
11 Ya wa'e bo ta kotol ya udu'dul on waday pi'yattung mu hanan ohata an ma"id ha
pi'yattung.
12 Ya wa'e bo ha dumatong hi binuhul ya ma"id ha mapto' ya ma'abak hi'on oha.
Mu duwada'e ya abalinandan mangabak. Te umat hinan natullun linubid an naligat
an mapo'tang.
13 Ya udu'dul nan ungan nanomnoman an ta'on on nawotwot mu hanan paddung-
nay ma"id ha nomnomnan patul an adina donglon di panugunda i hiya.
14 Te ta'on on nawotwot hidiyen unga onu nalpuh baludan mu abalinanan
mun'ap'apuh himpamoble.
15 Ya tinitinigo' di a'at di tataguh tun luta ya innila' an wada damdamay mihukkat
an mumpatul.
16 Ya manuh nan pinghana te dakolday mangun'unud i hiya ya bumoddang i hiya
mu indanit mala"uh di atnay tawon ya adida pohdon nan patul an nihukkat. Ta ma"id
ha hilbin diye an on ay damdama paddungnay pudpuduggon di dibdib.

5

Hay E Tumakutan I Apu Dios

1 Wa'e ta hunggop ta'uh nan balen Apu Dios ya mahapul an halipodpodon ta'u
ta unudon ta'u nadan ibaganah aton ta'u. Ta adi ta'u iyunnud hinan aton nan
paddungnay ma"id ha nomnomna an kumpulnay i'nongnan Apu Dios an ta'on on
nibahho.
2 Ya mahapul bon pa'annomnomon ta'u nan ibaga ta'un Apu Dios on ahi ta'u ibaga.
Te hi Apu Dios ya wah ad abunyan ya dita'u'e ya tagu ta'uh tun luta ya abuh. Ta hiya
nan adi ta'u logmon di hapit.
3 Te nan tagun pamaagnah hapit ya madduman hi layah di ibagana. Ya atbohdi
nan tagun dakol di inomnomana an dakol di inopona.
4 Ya wada'e ha imbaga ta'un Apu Dios ya mahapul an adi ta'u ibahhon aton. Te adi
umipa'amlong i hiyay layah.
5 Ta hiya nan udu'dulnay ma"id ha ibaga ta'un Apu Dios hi aton ta'u mu hanan
ibaga ta'u ya agge ta'u inat.
6 Ya maphod on tigon ta'u ta adi gapuh hapiton ta'uy pumbahulan ta'u. Ta adi wa'et
imbahho ta'un inat nan imbaga ta'un aton ta'u on ahi ta'u alyon hinan padi di, Bokon

athidiy pinhod'un ibagah nan inali'. Ta adi ta'u pabungoton hi Apu Dios ta ma"id ha gumalat hi panadaganah nadan tinamuwan ta'u.
7 Te nan dakol an ibagabaga an pohdon an aton ya agge inat ya adi umipa'amlong i Apu Dios an hiya nan mahapul an ipabaktu ta'u.

Hay Pangat Nadan Waday Abalinanda

8 Adi ayu masda'aw hi'on waday tigonyun nawotwot an palpaligaton nan tagun waday abalinana ta adi ma'at i hiya nan nipto'. Te athidi tuwaliy ma'ma'at an ta'on on hinadan ap'apu ya palpaligaton nadan nabakbaktuy sa'adda nadan nada'da"ul di sa'adda mu dida.
9 Ya atbohdi an nan patul ya waday alanah nadan apiton nadan tataguh nan intanomda.
10 Hanan tagun hay pihhuy minonomnom i hiya ya nanongnan kulangona nan pihhuna. Ya atbohdih nan tagun hay minonomnom i hiya ya nan ena kumadangyanan an nanongnan kulangona nan kinadangyana. Datuwe ya ma"id ha hununga.
11 Ya wa'e ta mun'a'udman di kinadangyan ya mun'a'udman boy panganon ya puntamuwon. Ya nganney gunggunan nan tagun e mumbole? Ta hiya nan ma"id ha hilbin nan kinadangyana te manmanuy tigona on ma"id.
12 Manuh nan e mi'ibo'bo'la te ma'allinggop hi alo'anah nan mahdom an ta'on on kittang onu dakol di anona. Mu nan kadangyan ya adi umaliy inlo'na te dakol di nonomnomona ya iya"aguhna nan kinadangyana.
13 Ya wada boy tinigo' an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta an waday ohan tagun aganah amung hi kinadangyana mu lo'tat ya hidiyey manadag i hiya.
14 Te mapuh diyen kinadangyana an gapuh nadan adi maphod an pangikumil-huwana ta lo'tat ya ma"id ha ipaboltanah nadan imbabalena.
15 Ya an namin ta'un tatagu ya ma"id ha intakin ta'uh din niyayyam ta'u ya atbohdih atayan ta'un ma"id ha itakin ta'uh nadan bo'laon ta'u.
16 Ya ta'on on hituwe ya naligat hi e nomnomon. Te dita'un tatagu ya niyayyam ta'u mu mahapul an taynan ta'u bo tun luta. Ot nganne mahan di gungguna ta'uh nan athidi? Undan mahan adi ayta e bimmo'lah dibdib?
17 Ya hituwen nitaguwan ta'u ya dakol di inomnoman ya punligatan ya e bumohboholan.
18 Ta hiya nan hay maphod tuwalih aton ta'u ituwen ho'dod an pi'taguwan ta'un indat Apu Dios ya mun'am'amlong ta'un muntamu ta mangan ta'u ya uminum ta'u te hiyah tuwey a'at di nitaguwan ta'u.
19 Ya hi'on idattan Apu Dios di ohan taguh kinadangyan ya odon ya luta ot hanat idattana bo hiya hi amlongna i datuwen nidat i hiya ya hanat mun'am'amlong an manamu i datuwe te hidiyey gunggunana an indat Apu Dios i hiya.
20 Ot adi ta'u nonomnomon di itaguwan ta'u te hi Apu Dios ya nanongnan pa'amlongon dita'un hiya.

6

Adi Mabalin An Pundinolan Di Kinadangyan

1 Wada bo han na'innilaa' an adi maphod an ma'ma'at hi adaklan an tatagu
2 an wadaday tatagu an manu te indat Apu Dios di kinadangyanda ta wadan didan namin di ma'omnawan ta nundingngolda. Mu aggena inyabulut an pun'amlonganda nadan kinadangyanda ta hay udum di mun'am'amlong an mangusal i dadiyen kinadangyanda. Ta nganne mahan di hilbin di nablayanda?

3 Hay oha bo ya ta'on on waha taguh hinggahut (100) di imbabalena ya ma'amamma
ya ahi mate mu aggena nun'amlongan di kinadangyana ya adi mipapto' hi atayana.
Udu'dulnaot boh nan naballu an golang
4 te eda ilubu' an ma"id ha nomnomnomon hi ngadana.
5 Mu ta'on on ma"id ha tinigonah patal ya ma"id ha ginibo'nah a'at di pi'taguwan
ya udu'dul i hiya mu hidiyen kadangyan.
6 Te onha nan kadangyan ya mi'taguh duway libuy (2,000) tawon mu adina'e
pun'amlongan nan kinadangyana ya ma"id ha hilbin di nitaguwana te lo'tat ya mate
damdama te an namin di tagu ya mate.
7 Hay tagu ya e tumamutamu ta waha anona mu hiya damdamah diyen
ma'a'agangan.
8 Ya nganne boy ni'dulan nan nanomnoman an taguh nan paddungnay ma"id ha
nomnomna? Ya nganney ni'dulan nan nanomnoman hinan nawotwot?
9 Udu'dulnay am'amlongon nan wadan dita mu hanan e o'omnawan nadan adi
abalinan an alan. Te ma"id ha hunung diye an ay damdama pudupudugon di dibdib.
10 Mu an namin di wada ya na'innilaan tuwalih din nadne ya ta'on on hay tagu
ya innilan Apu Dios di pumbalinana. Ta hiya nan ma"id ha abalinan di tagun
mi'hungngil i hiya.
11 Te ta'on on agan hi hapihapit ya lo'tat ya ma"id ha putu' nan ibaga. Ya nganne
mahan di ni'dulanah nan tagu?
12 Te undan nganney nanginnila hi'on maphod di ma'at hi hinohhan dita'u ituwen
nabnabbilang an pi'taguwan ta'uh tun luta an ay na'awan ha a"o? Ot undan waday
mabalin hi mangibaga hi ma'at i hiya hi alpahan di atayana?

7

Hay Ni'dulan Di Atayan Hinan Iyayyaman

1 Nan pangatan hi maphod ya nabalbalol mu hanan na'angnginan pabanglu. Ya
hay atayan di tagu ya udu'dul mu hay iyayyamana.
2 Ya udu'dulna boy ha awadan di natey e ta'u pi'yam'amungan mu hanan ume ta'uh
awadan di gotadan an awadan di dakol an makan ya ma'inum. Te nan awadan di
nate ya ipanomnomnan ta'on on dita'u ya mate ta'u.
3 Ya udu'dul nan umukayungan mu hanan ngumihingihil te hinan e umukayungan
ya waday iboddangnah nan ipaphodan di pangiye"e.
4 Hanan nanomnoman an tagu ya nomnomnomonay a'at di ate mu hanan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya hay pun'amlonganay nonomnomona ya
ammuna.
5 Ta hiya nan udu'dulnay donglon ta'u nan pangihingal nan nanomnoman i dita'u
mu hanan e dongdonglon nan pamemanan nan paddungnay ma"id ha nomnomna i
dita'u.
6 Te nan ngihil nan paddungnay ma"id ha nomnomna ya mipaddung hinan pagit
an panungu an manu te mumbubuti on hiyah intungu mu adi madne ya nagbu ta
adina lutuwon nan iha''ang. Ot nganney mahan di hilbin diye?

Hanadan Maphod An Tugun

7 Innila ta'u bon hay kuluk ya pa''ihonay punnomnom di nala'ing an tagu. Ya hanan
e ta'u pangabulutan hi ibayaddan dita'u ta aton ta'u nan adi maphod ya pa''ihonay
maphod an punnomnom.
8 Hay ud'udu'dul ya nan pangigibbuhan mu hanan e pangihipunan. Ya atbohdin
udu'dulna nan anusan mu hanan e ta'u mumbaktu.
9 Ya adi hi kittang on bimmungot ta'u te nan bungot ya hidiyey nun'onan hi nomnom
nan tagun paddungnay ma"id ha nomnomna.

10 Ya adi ta'u bo alyon hi udu'dulnaot eh'ah din kanaman mu ad uwani. Te hay
mangibagah athidi ya nan agge nanomnoman.
11 Hanan la'ing ya umat hinan nabalol an boltan te maphod'ey pangiyusalan di
ohan tagu ya maphod di pumbalinana.
12 Te hay tagu ya mabalin an alanan namin di pohdona an gapuh la'ingna ya
pihhuna. Mu hay maphod ya usalon ta'u'ey nomnom ta'u ya la'ing ta'u ya mabalin
an mihwang ta'uh kumpulnan ma'at.
13 Ot hanat abuluton ta'u nadan at'aton Apu Dios te undan mabalin an andongon
ta'u nadan nayakun limmuna.
14 Ot hanat mun'am'amlong ta'u hi'on mapmaphod di ma'ma'at i dita'u. Mu
mahapul bon nomnomnomon ta'u an ta'on on hanadan punligatan an dumatong hi
nitaguwan ta'u ya nalpu damdaman Apu Dios. Ta datuwey panginnilaan ta'un ma"id
ha nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi algo.
15 Mu hay oha bon adi' ma'awatan ituwen nitaguwa' ya hanadan maphod di pan-
gatda ya gagala ya nateda mu wadaday adi maphod di pangatda an ma'amammada
on ahida nate.
16 Hanat adi ta'u piliton an ipatigoy amaphod ta'u onu hay anala'ing ta'u te hay adol
ta'u ya abuh di paligaton ta'u.
17 Mu pinhodyu'en agaggay atayanyu ya agayu ta atonyu nadan adi maphod ta
patonyuh nadan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu.
18 Mu udu'dulnay hanan abalinan ta'u tuwalin aton di aton ta'u ta adi ta'u attaon
an aton nan adi ta'u abalinan. Te hanadan waday takutdan Apu Dios an mangat hi
adi maphod ya maphod di pumbalinan an namin di atonda.
19 Hanan nala'ing an tagu ya ong'ongngal di abalinana mu hanadan himpulun (10)
ap'apuh nan ohan boble.
20 Ma"id ha ohah taguh tun luta hi nipto' an namin di atona te an namin di tagu ya
waday ibahhawana.
21 Ot tigon ta'u ta adi ta'u e dumongodongol hi ibagabagan di tatagu te lo'tat ya
waday donglon ta'uh adi maphod an ibagan nadan baal ta'un dita'u.
22 Te innila ta'u an ta'on on dita'u ya wada damdamay uggan ta'u pamadngolan hi
ibba ta'un tagu.
23 Ha"on ya inat'un namin di abalina' ta ma'awata' di a'at di la'ing mu onnot on
na'innilaa' an waday pogpog di abalina'.
24 Ta nganne nin di a'at tuwen la'ing an na'alligat an ma'awatan? Te ta'on on nan
nanomnoman an tagu ya adina abalinan an ma'awatan an namin di a'at tuwen la'ing.
25 Ot ada'adalo' di a'atna te pinhod'un innilaon di a'at di la'ing. Ya pinhod'un
innilaon hi'on immannung an nan adi maphod an at'atton di tatagu ya athidiy pangat
nadan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu. Ya na'innilaa' an adi maphod di
pumbalinan nan tagun adi munnomnomnom on inatnay atona.
26 Ta hinaey nipaddungan nan babain huma'ul hi ibbanan tagu. Te nan pangatna
ya himpappange mu hay ate. Te nonomnomonay atonan mamitu ya mamangkiling hi
ibbana. Mu nan mangat hi umipa'amlong i Apu Dios ya mihwang ta ammuna nadan
mangmangngat hi bahul di makna.
27 Ot nomnomnomon ta'u te ha''on an muntudtudu ya waday hingkikittang an
na'adal'u an
28 hinan hinlibun (1,000) linala'i ya wada ha oha i dida hi maphod di pangatna mu
hinada'en binabai ya ta'on on ha oha ya ma"id.
29 Ya na'innilaa' bon hi Apu Dios ya limmunay tatagun mapmaphod mu ningamut
an nan nadadawon dita'uy amod on ta'u aton.

7:20 7:20 Roma 5:12

8

1 Hay panginnilaan an nan ohan tagu ya nala'ing an innilanay a'at di kumpulna ta
gapuh la'ingna ya ta'on hi umukayungan ya abalinanan pa'amlongan di adolna.
2 Ot hay ibaga' ya mahapul an unudon ta'u nan ibagan nan patul te hidiyey insapata
ta'u i Apu Dios.
3 Ya hanat adi hi kittang on bum'on ta'u ta pangigadulan ta'un manaynan hinan
ipatamuna. Ya adi ta'u middum hinadan mangat hinadan adina pohdon te hiya ya
abalinanan aton nan pohdonan aton i dita'u.
4 Te an namin di ibagan nan patul ya mahapul an ma'unud ta ma"id ha mabalin an
mungngohen hiya.
5 Ta hanadan mangun'unud i hiya ya ma"id ha adi maphod hi ma'at i dida. Te nan
nanomnoman ya innilanay atona ya hi'on anuud di pangatana.
6 Te ta'on hi innila ta'uy nipto' hi aton ta'u ya nan timpu an pangatan ta'u mu wada
damdamay punligatan ta'u
7 an gapu ta agge ta'u innilay ahi ma'at te ma"id ha nangibagan dita'u hi'on nganney
ma'at hi udum hi algo.
8 Umat hinan atayan an ma"id ha mabalin an mangiyadi ya umat boh nan dibdib an
ma"id ha tagun abalinanan mangipa'ohnong. Ya umat boh nan gubat an adi mabalin
an e ta'u ibtikan. Ya atbohdih nan mangmangngat hi adi maphod an hanadan adi
maphod di nadadawoh hi atona.
9 Ya hidin inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya tinigo' an nadan udum an
waday mabalinda ya paligatonda nadan nawotwot mu udum hi algo ya hiktamanday
bungan dadiyen at'attonda.*
10 Ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on adi maphod di ato'atonda mu nateda'e
ya ma''aphod di ibagan nadan ibbadan bimmoble i dida. An nalinglingda nadan
ina'inatdan adi maphod.† Tanganu anu mahan on athidiy ma'ma'at?
11 Mu manu'eh adi maphod di at'atton di tatagu ya gapu ta adi dusaon Apu Dios
dida i diyen pangatanda.
12 Ya ta'on hi mumpihinggahut (100) di pangatanah adi maphod ya hiyah diyen
madney pi'taguwana. Mu ta'on on athidi ya hay innila' ya udu'dul di ma'at hinadan
mangun'unud i Apu Dios.
13 Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya adi pumhod di nitaguwanda te dakol
i diday umat hi a"o an agaggadan mate. Athidiy ma'at i dida te adida un'unudon hi
Apu Dios.
14 Ya wada boy ma'ma'at hitun lutan adi' ma'awatan. Te pamaag ya hanadan
maphod di pangatda ya diday munholholtap ya hanadan adi maphod di pangatda
ya maphod di ma'ma'at i dida. Ta nganne mahan anu ha athidi?
15 Ot hay ibaga' hi maphod hi aton ta'u ya pa'amlongon ta'u ot eh'ay nitaguwan ta'u.
Te ma"id damdama ha impohpohodnah ma'ma'at hitun luta hi'on bokon nan mangan
ta'u ya uminum ta'u ya nun'am'amlong ta'u. Ta mun'am'amlong ta'un muntamuh
abigabigat ituwen indat Apu Dios an nitaguwan ta'uh tun luta.
16 Ya hidi bon inhamad'un nun'ada'adal ta innilao' di a'at di nanomnoman an tagu
ya nadan ma'ma'at hitun luta ya na'innilaa' bon ta'on on ta'u iyal'algo ya inlablabi an
umada'adal
17 ya adi ta'u damdama ma'awatan an namin nadan ato'aton Apu Dios. Ta ta'on on
nan nala'ing an tagu an alyonay innilanan namin mu onnot on adina aya damdama
ma'aw'awatan.

---

* **8:9 8:9** Hay ohah ibalinan tuwe ya tanganu on waday abalinan di ohan tagun mamalpaligat hi ibbanan tagu?
† **8:10 8:10** Hay oha bon ibalinan tuwe ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on nagaga"ihoy ina'inatda ya umanneda bo udot an e mundayaw hinan Templo mu hidin nateda ya nalingling din adi maphod an ina'inatda.

9

1 Ha"on ya inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya na'awata' an ta'on on nan
nala'ing ya nan maphod di pangatna ya aggena innila hi'on maphod onu adi maphod
di ma'at i hiya te hi Apu Dios ya ammunay nanginnila.
2 Te an namin di tagu an ta'on on hanadan maphod di pangatda onu nadan
mangmangngat hi adi maphod ya hanadan mibilang hi malinis onu nadan agge
nibilang hi malinis ya ta'on on hanadan uggan e mangidawat hi i'nongda onu nadan
adi uggan e mangi'nong ya numpapaddungdan aggeda innilay ma'at i dida. Ya
atbohdih nadan munsapata ya nadan tumakut an munsapata.
3 Ya hay oha boh adi maphod an ma'ma'at hitun luta ya an namin di tagu ya
numpapaddung an matedan namin. Ya matagu'e nan tagu ya amod on nan adi
maphod di nonomnomona ta ay nawe'we' ya indani damdama ya nate.
4 Mu wa'et matagu ta'u ya madinol ta'un waday maphod hi ma'at i dita'u. Te udu'dul
nan matagun kahu mu nan naten layon.
5 Te nan matagu ya innilanan mateh udum hi algo mu nan nate mo tuwali ya ma"id
mo ha nomnomnomona ya lo'tat ya linglingon di tatagu.
6 Ya ta'on on hanadan ina'inatnah ataguna an umat hi pamhod ya hihiwo ya amoh
ya paddungnay ni'yatedan hiya. Ya adi mo mi'gimgimauh nadan ma'ma'at hitun luta.

Hay Maphod hi Aton Ta'u

7 Ta hiya nan hanat mun'am'amlong ta'un mangan ya uminum te hituwey pinhod
tuwalin Apu Dios hi aton ta'u.
8 Ya nanongnan munlubung ta'uh maphod ya iniphod ta'un nunhugud.
9 Ya hanat mun'am'amlong ta'uh nan ahawa ta'u. Ta hiyay pohpohdon ta'u ituwen
na'omtang ya naligat an pi'taguwan ta'u. Te hituwe ya ammunay indat Apu Dios hi
gun'udon ta'u.
10 Ya an amin nan tamuwan ta'u ya aton ta'uy abalinan ta'un mangat te nate ta'u'e
ya ma"id mo ha alyon hi muntamu ta'u ya munnomnom ta'uh aton ta'u. Ya ma"id mo
ha iyatan nan la'ing ya nomnom ta'u.

Ma"id Ha Nanginnilah On Nganney Ma'at

11 Hay udum bon na'adal'u ya bokon ammuna nadan ma'a'awwiging hi nanongnan
mangaba'abak hi tinnagtagan ya athidi boh nadan mabikah an e mi'gubat ya ta'on
on hanadan nun'anomnoman an bokon dida ya abuh di waday anonda ya bokon bo
ammuna nadan na'la"ing hi kumadangyan onu nan nun'adal di midattan hi nabaktun
sa'ad ta nangamung. Te bokon an namin di algo ya nanongnan maphod di ma'at.
12 Ya ma"id ha nanginnilah on maphod onu adi maphod di ma'at hi nitaguwan
di ohan tagu an umat hinan ekan an palpaliwana ya naknah nan tabukul onu nan
hamutin maknah nan lingon. Ta athidin hingkitangan on waday ma'at i dita'uh adi
maphod.

Hay Amaphod di Nanomnoman

13 Masda'awa' bo i han na'adal'un maphod an a'at di ohan tagun nanomnoman.
14 Te wada han ohan boble an oh'ohhay nunhituhdi. Ya indani ya lini"ub di
titindalun di ongal di abalinanan patul ot mangapyadah awonda ta hinggopdah diyen
boble.
15 Mu wada han nawotwot i diyen boble mu nala'ing. Ta gapuh la'ingna ya
inihwangna nadan tataguhdi. Mu ta'on on athidiy inatna ya ma"id ha uggan
munnomnom i hiya.
16 Ta hiya nan alyo' di udu'dul nan nala'ing an tagu mu hanan ma'abbikah. Mu hay
oha ya ta'on on nala'ing nan tagu mu nawotwot ya ma"id ha mundongol hi ibagana.

17 Hay udu'dul hi unudon ya hanan ibagan nan nanomnoman an ta'on on
ul'ullayonay panapitna mu hanan tukuk nan paddungnay ma"id ha nomnomnan
ap'apu.
18 Te nan nanomnoman ya ong'ongngal di boddangna mu hay almas. Mu nan adi
maphod di pangatnan tagu ya dakol di pa"ihona.

10

1 Nan mabgawan an ibahhawan ya bahbahonay la'ing ya e nundongolan di ohan
tagu. An umat hinan naten lalog an bahbahonay banglun di pabanglu.
2 Hanan nanomnoman an tagu ya nadadawoh i hiyan mangat hi maphod mu hanan
paddungnay ma"id ha nomnomna ya hanadan adi maphod di amod ona aton.
3 Ya ta'on tuwalih on nan pundaldallana ya ma'attigoh an paddungnay ma"id ha
nomnomna.
4 Ya wa'et waday bimmungotan nan ap'apu i dita'u ya adi ta'u bum'on ya tinaynan
ta'u nan tamu ta'u. Udu'dul di pamaag ya dimminong ta'u ot lo'tat ya ma'aan di
bungotna.

Hay A'at Nadan Ap'apu

5 Wada bo han nibahhon tinigo' an at'aton nadan ap'apuh tun luta.
6 Te hanadan paddungnay ma"id ha nomnomda ya diday nabaktuy sa'adda ya
hanadan kakadangyan ya diday nangidatanah nada"ul an sa'ad.

Hanadan Ma'ma'at An Waday Ipa'innilada

7 Ya wada boy tinigo' an ma'ma'at an mumpungkabayu nadan himbut yaden
idaldallan nadan imbabalen di patul ta ayda himbut.
8 Hanan mungka"ut hi bitu ya tigona te alina hi hiyay mabitu. Ya hanan mama"ih
hinan alad ta bumahhel ya halipatana te alinah kalaton di ulog.
9 Ya hanan mumpahok hi batu ya tigona te alinah matugmilan ya nahugatan. Ya
hanan mangihah* kayiw ya alinah hidiyey agodana.
10 Ya wa'e ta adi tumadom nan wahe ya gahin di bumibbikah nan mangiha. Mu
nan nala'ing an tagu ya haitona ya ahina usalon.
11 Nganney hilbinan ayumon nan ulog hi'on niluh an kinalatna nan mun'ayum i
hiya.
12 Hanan tugun nan nanomnoman ya hidiyey pamemanandan hiya mu hanan
hapiton nan paddungnay ma"id ha nomnomnan tagu ya hidiyey manadag i hiya
13 te aganay hapihapit ya lo'tat ya waday ipabungotna.
14 Te pamaagnay hapihapit an ayna innilan namin di ma'at. Mu undan nganne
ihyay nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi algo.
15 Ya ma'liggatan hinan tamuna te ta'on tuwalih on ha umayanah ohan boble on
ma"id ha pot'onah awona.
16 Ot namama moh on hiyay mun'ap'apu ot mahmo' nadan tatagu i diyen
boble. Ya hanada'en ap'apu an munhilbi i hiya ya pamaaggon nangnangnganda on
nangnanginnumda an ta'on on hinan mawi"it.
17 Mu hi'on nan patul ya nalpuh nan nanomnoman an pamilya ot mun'am'amlongda
ya madinolda nadan tatagu i diyen boble. Ya atbohdih on nadan ap'apu an munhilbi
i hiya ya inniladan mangono'nong hi inumonda ya anonda. Te manganda ya
uminumda ta waday i'ilogdan mangat hi tamuda.
18 Hanan tagun ma'higgan muntamu ya ta'on on madunut nan atop di balena ya
adina iphod ta muntudu ta madunut an namin ta lo'tat ya natukkad nan balena.

---

* **10:9 10:9** Hay pangalin di udum hinan mangiha ya mungkolon.

19 Mu onha mahluy tagu ta waday pihhuna ya mabalin an gattangonan namin di
pohdona an umat hi makan ya ma'inum ta pa'amlongonay adolna.
20 Hay oha bo ya adi ta'u pihulon nan patul onu nadan kakadangyan an ta'on on
hi nomnom ta'u ya ta'on on hinan kuwartu ta'u ta alyon ta'uh ma"id ha mangngol
mu alina ya waday manginnila onu mangngol hinan paddungnay hamuti ya ena
inhudhud nan imbaga ta'u.

11

1 Maphod on mangdat ta'u te udum hi algo ya dita'uy maboddangan.
2 Ya maphod boy adi ta'u iyohhay pangdatan ta'u ta ta'on on pitu onu walu* di
boddangan ta'u te agge ta'u innilay ma'at hi'on udum hi algo ya dita'uy maboddangan.
3 Wa'et himmilong hi ad lagud ya ma"id ha bahhonan umudan. Ya wa'e ta waha
kayiw hi matukkad ya nan atukkadana ya hidi boy ibakilangana.
4 Wa'e ta ih'ihhod di ohan taguh maphod an timpuy puntanomana ya lo'tat ya ma"id
ha pi'intatanomna ta ma"id ha apitona.
5 Adi ta'u ma'awatan nadan at'aton Apu Dios an umat hinan dibdib an agge ta'u
innilay alpuwana ya pangipluyana. Ya atbohdin agge ta'u innilay atona hi'on tanganu
on namaag ya mapkol ha golang hi putun inana.
6 Ya muntanom ta'u'e ya hanat ihipun ta'uh nan mawi"it ta ingganah nan
himbatangan te ma"id ha mapto' hi'on nganne i dadiyey humango.
7 Ya mapmaphod on mun'am'amlong ta'u ituwen pi'taguwan ta'u.
8 Ya dukke onu ho'dod di pi'taguwan ta'u ya maphod on mun'am'amlong ta'uh
binigat. Mu mahapul an nomnomnomon ta'u an hay atayan ta'u ya dukdukkey
umohnongan ta'uh nan munhihillong. Mu undan waha nanginnilah a'atna?

Hay Tugun Hinadan Mumpangpangngilog

9 Da'yun mumpangpangngilog ya hanat pa'amlongonyuy nitaguwanyu ta atonyu
nan pohdonyuh ad uwanin unga ayu ni'. Mu mahapul an nomnomonyu an udum hi
algo ya humalyaon Apu Dios an namin di tagu.
10 Ta hiya nan tigonyu ta adi ayu minonomnoman ya hanadan maphod di atonyu
ya ipapto'yuy adolyu. Te adi ayu umunga'ungah inggana.

12

1 Hanat nomnomnomonyu nan nunlumu i da'yu ta hiyay dayawonyuh ad uwanin
unga ayu ni' ta ahi madatngan nan adi maphod di ma'ma'at ta alyonyuy, Ma"id mo
tayya ha am'amlong tun nitaguwa'.
2 Te na'amamma ayu'e ya ma'ul'ulalap moy panigoyu an paddungnay nahawanan
nadan algo ya bittuwon ya bulan. Ya paddungnay nabugutan di ad lagud te adi mo
tumigoy matayu.
3 Ya kumapuy ayu mo ta munggagayonggong di lulugyu ya mapanguwan ayu ya
adi mo tumigo nimpey matayu.
4 Ya napukit ayu ta adiyu donglon di munggangoh nan dola. Ya bumangon ayu boh
nan hiyah tumalanu mu adiyu damdama donglon di talanun nan manu'.
5 Ya adi ayu pa'addallan ta tumakut ayun e mundaldallanan an namamah nadan
matikid. Ya ma'ubanan ayu mo ya ma"id moy naminhodyun mangat hinadan
pohpohdonyu ni' an aton. Ta agagga moy atayanyu ta ahi da'yu kogaan hi tatagu.
6 Ta hiya nan nomnomnomonyu nimpeh Apu Dios ta ahi mahupdut di yahyahyu.

---

* **11:2 11:2** Hinan Biblia ya pitu nan nipto' an bilang mu hay pohdonan ibaga ya bokon hanadan innila ta'u tuwalin idattan ya ammuna mu hanat ta'on on hanadan binuhul ta'u onu nan adi ta'u pohpohdon ya idattan ta'u damdama.

7 Ta mibangngad nan adolyuh nan lutan nalpuwana ya imbangngad nan linnawayu
i Apu Dios an nalpuwana.
8 Ta athi'athituy ma'ama'at hitun luta ta hiya nan ha"on an muntudtudu ya alyo' di
umipa'engle datuwen ma'ma'at.

Hay Ma'udih Tugun Nan Manudtudu

9 Ha"on an manudtudu ya nala'inga' ta dakol di intanudtudu' hinadan tatagu. Ya
datuwen imbagabaga' an tugun ya inhamahamad'un inada'adal ot ipaphod'uy dakol
i datuwe.
10 Ot ada'adalo' on nganne nan nadadawoh an pangibaga. Ya immannung an nipto'
datuwen intannudo"u.
11 Athidiy a'at nadan tugun di nanomnoman an paddungnay huplit di mumpapto'
hi kalnero. Ya hi Apu Dios an ma'alih mumpapto' di nalpuwan nan itudtududa.
12 Ot hanat halipodpodonyun i'imbabale datuwen imbagabaga' te dumakol an
dumakol di mitudo' hi a'at di tugun mu innila' ot umengle ayun umada'adal i dadiye.
13 Mu ha ahan di ibaga' ya mahapul an waday takut ta'un adi mangun'unud hinadan
tugun Apu Dios. Te hituwe tuwaliy mahapul an aton di tagu.
14 Te udum hi algo ya humalyaon dita'un Apu Dios ta an namin di inat ta'u an
ta'on on hanadan ma"id ha nanginnilan inat ta'u an maphod onu adi maphod ya
ma'innilaan.

Kantan Solomon
(Song Of Songs)

Hay A'at Tuwen Liblu An Ma'alih Kantan Solomon

Hay nitudo' ituwen liblu ya nan a'at di numpohhodanan han munggayyum an lala'i ya babai. Ta nibagabaga nan a'at di naminhod nan lala'i ya atbohdih nan a'at di naminhod nan babai i diyen lala'i. Ya hay alyon di udum ya hi Solomon di nangitudo' ituwe mu hay alyon di udum ya wadaday udum an nangitudo' ituwe.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nun'in'innilaan han mangilog an lala'i ya han mangilog an babai (Kantan Solomon 1:1–3:5)
2. Han nun'ahawaan datuwen lala'i ya babai (Kantan Solomon 3:6–5:1)
3. Hay nahamad an numpohhodananda an himbale (Kantan Solomon 5:2–8:14)

1 Hituwe nan mapmaphod an kantan Solomon.

Babai

2 Hay pamhodmu ya impohpohodna mu hay bayah ta hiya nan hihimlo' di pangipali'naam hi naminhodmun ha"on.

3 Ya ma"aphod di hunghung di bangbanglum an umat hinan ngadanmu an wa'et nabong'al ya umat i ha nihiit an bangbanglun umalimuttamut.

Ta hiya nan pohpohdon da'ah binabai.

4 Ot agam ta i'uyuga' i he"a.

Ta iyeya' hidih nan kuwartum.

Binabai

Umipa'amlong'a i da'mi te hanan pamhodmuh nan gayyummu ya impohpohodna mu hay panginuman hi bayah.

Babai

5 Da'yun binabain agge numpangahawah tun ad Jerusalem ya ta'on ona' ma'angngitit an umata' hinan ma'angngitit an tuldan di holag Kedar mu apgohana' damdama an umata' hinadan ma''aphod an kultinah nan Templo.

6 Ot hanat bokon hantun ngitit'uy titiggonyu.

Manu'e attog hi mangitita' ya niniptanga'.

Te ihingala' hinadan i'iba' an linala'i hi'on adi' e ipapto' nadan greyp an intanomda.

Ta hiya mo nan ma"id ha inat'u an nangipapto' hi adol'u.

7 Ot he"an lala'in popohdo' ya daan mo bahan ta ibagam di em pumpastolan hinadan kalnero ya hay em pangihiduman i didah nan umlotan di potang.

Ta naputu' di e' panama'an i he''a ta adiya' ihlam hi mi'ilala'i hinadan ibbam an mumpastol hinan umaliya' an panigan i he"a.

Lala'i

8 He"a an apgohan an babai, aggem'e innilay panama'am i ha''on ya unudom nadan gatin nadan kalnero.

Ta dimmatong'a'eh awadan nadan allung di mumpumpastol ya impastolmu nadan guldingmu hidih nan pangngelna.

9 Hay pangipaddunga' i he"a ya hanadan ma"aphod an kabayun mungguyud hinan punluganan di patul hi ad Egypt.

10 Ya mapmaphod di angahmu an nibagay hinan hingatmu ya atbohdih nan bagangmu an nibagay nadan nun'abalol an imbanggolmu.

11 Ot indani ta wa'e ya impiyammaan da'ah balitu' an hingat an na'alkusan hi silber.

Babai

12 Hidin bumbummaktad nan lala'in popohdo' ya hinunghungna nan immalimutta-
mut an pabanglu'.
13 Mu ta'on on hiya ya umat i ha mapmaphod di hunghungna an mira an nitaluwan
ot miyuhhun hi palagpag'u.
14 Ya umat boh nadan nabanglun habhabung hidih nan puntanoman hi greyp hi ad
En-Gedi.
Lala'i
15 He"an popohdo' ya immannung an apgohan'a.
Te ta'on tuwalih on nadan matam ya mapmaphodda.
Babai
16 Ta'on on he"a ya na'guwwapu'a an umipa'amlong'ah tigtiggon.
Ya ta'on on tun indadaanmun bumbummaktadanta ya mayamoh an ma''atan holo'
17 an nahiduman hi mahagabong an kayiw an sedar ya fir.

2

Babai
1 Ha"on ya nipaddunga' attog hinan habhabung hinan nundotalanah ad Sharon onu
nan ha'ha'lung hinan nalbong.
Lala'i
2 Bokon'a athidi te he''ay apgohan hi abinbinabai te mipaddung'a hinan habhabung
an nigawwah nadan pagat.
Babai
3 Atbohdin he"a an he"ay kaguwapuwan hi alinlinala'i.
Te nipaddung'a hinan bungbunga"an an nigawwah nan muyung an maphod hi
punhiduman nan pu"una ya maphod hi anon nan bungana.
4 Te inyeya' i han na'na"ohhan bale.
Ot ipali'nam di naminhodmun ha"on.
5 Ot hanat idattana' bahan hi resin* ya mansanas ta ano' te tehtu tayyan kimmapuy
di adol'u an gapuh pamhod'un he''a.
6 Hidin iniping'u hi iniggid di pu'olmu ya inyawalmun ha"on nan winawwan an ta'lem.
7 Ot da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.†
Babai
8 Tuwe nan lala'in popohdo' te dingngol'uy hapitna.
Ot dayya tatawwa an miyoha"ohay da"angnan mangali.
9 Hiya ya ay ulha an ma'awiging.
Ot nee tatawwan wahnah dola an ihidhidipa' hinan tawa.
10 Indani ya himmapit an alyonay, Ma'a'e an apgohan an popohdo' ta mi'uyug'an
ha''on.
11 Ta'ommanot adi mo kottokottol te nalpah moy lowang.
12 Ya ad uwani nan humabungan di habhabung ya atbohdin ad uwaniy pangngolan
hi nat'onat'on an kalin di hamutih tun numboblayan ta'u.
13 Ya ad uwani bo nan naluman nadan namangulun bungan di fig ya mumpunhab-
ungda nadan greyp ta mapmaphod di hunghungda.
Ot agam an apgohan an pohpohdo' ta mi'uyug'a nimpe i ha"on.
Lala'i
14 Na'alligat'a nayyan datngon te umat'ah palluma an e nipa"eh nan nadha' an batu.
Daan mo bahan ta mumpatigo'a te pinhod'un tigon nan mapmaphod an angahmu.
Ya pinhod'un donglon nan umipa'amlong an hapitmu.
Babai

---

* **2:5 2:5** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp † **2:7 2:7** Hay ohan ibalinana ya hanat adiyu bahbahon nan numpohhodananmi.

15 O, ta'omman mo ta eta damdama dopapon nadan amunin an puma"ih nadan himmabung an greyp.
16 Ha"on ya pa'appohpohdon da'a ya innila' an atbohdiy naminhodmun ha"on.
Ta hiya tee nan nunhiglay amlongmun mangalah tudan ha'ha'lung hitun awada'.
17 Ot hanat umohnong'ahtu ta ingganah mun'awiwi"it ya ahi'a nangimbubuwah an bumtik an patom hi pamtik di ulha hinadan nabillid.

3

1 Ahodohodom on adi umaliy inlo"u hi punnomnom'uh nan lala'in popohdo'.
Ta hihimlo' di humawwangana on ma"id.
2 Ta lo'tat ot bumangona' ot hawango' an namin nan boble mu ma"id ha hinama"un hiya.
3 Ya i diyen e' panamahama'an i hiya ya dinamuwa' hinadan guwalya an eda li'li'oddon nan boble ot alyo' i dida di, On waday tinigoyuh nan lala'in popohdo'?
Ya alyonday, Ma"id man.
4 Mu hidin nunhihi"an ami ya dinamu' nan lala'in popohdo'.
Ot ihamad'un idon i hiya ta ingganaot iyanamut'uh balemi ot ighop'uh nan kuwartu an nangiyayyaman ina i ha"on.
5 Mu da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.
Babai
6 Nganne anu dayya dadiyen mangali an nalpuh nan na'appudut an agge naboblayan an umatda i ha natiplud an ahuk.
Ya mahunghung an pun'iyaliday mira ya insenso an ginattangdah nadan mumpung-gattang.
7 Tigonyu'e an umman hi Solomon an inyattangdah nan ubunana an impangulun di nanom (60) an nun'atutulid an tindalun di tinanud Israel.
8 Dadiyen tindalu ya nala'ingdan mi'gubat an ihihikotday ispadada.
Ta ta'on on nahdom ya nidadaandan mi'gubat hi'on waday dumatong hi binuhulda.
9 Ya hidiyen inumbunan Solomon ya hiyay nangipiphod an hay impiphodna ya nan maphod an kayiw an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
10 Ot oddahandah silber nadan tu"udna.
Ya hana'en indoggana ya nabalitu'an.
Ya na'ap'apan hi bayulet an luput an inabol nadan binabaih ad Jerusalem ot al'alkusanda.
Nadan Binabai
11 Da'yun binabaih tun ad Jerusalem, ma'ayu'e ta tigon ta'u nan patul an hi Solomon an numpopongot.
Hidiyen impongotna ya hidiye din impipongot inana i hiya hidin nungkasalana.

4

Lala'i
1 Apgohan'a inoh.
Te ta'on on nahu'yungan'a ya ma'attigoh matam an ma'ule'a an umat'ah nan palluma.
Ya mapmaphod nan ibu'mu an wa'et miyad'addib ya umat i ha nabulog an gulding an manayyudah nan billid hi ad Gilead.
2 Ya ma'pullaw nadan bobam an umat hi pinulaw nan kalnero an hiyah napukisan ot ma'amoh.
Ya agge'a napanguwan ta an namin nadan bobam ya waday palisda.
3 Ya atbohdin mapmaphod di to'om te ay hinumlay timidmu.
Ya mapmaphod di tamelmu te ta'on on nahu'yungan ya umat i ha natommang an pomegranet.

4 Ya mapmaphod nan bagangmu an nabanggolan hinadan mun'aphod an banggol an umat hinan natagen balen David an nahablayan di nunlini"odan hi hapiyon di titindalu.
5 Ya atbohdi nan palagpagmu an ayda wahdi ha duwan nundinommang an inlum di ulha an mangmangngan hi awadan di dakol an ha'ha'lung.
6 Ot umohnonga' hituh tun awadan di nabanglun insenso ya mira ta ingganah mabigat.
7 Te he"a an na'appinhod'u ya immannung an apgohan'a an ma"id ha apihulam.
8 Ot daan mo bahan ta mihaggon'an ha"on te hay punli'na' ya ni'iddawwi'a an ay'a wahdih nan billid an nungngadan hi Lebanon onu nan billid an nungngadan hi Hermon an nipa"ayan di layon ya leopard.
9 Te nunhiglay naminhod'un he"a.
Ta ta'on on ammuna ha pangitigam i ha"on ya mumpagpag di puhu'.
Ya ta'on tuwalih on hanan banggolmu ya umipa'amlong hi tigtiggon.
10 Ya hay punli'na' hinan pamhodmu ya impohpohodna mu hay bayah ya hay hunghung nan pabanglum ya impohpohodna mu hanadan nabanglun middum hi makan.
11 Ya ta'on on hanan banglun di lubungmu ya umat hi banglun di kayiw hinan billid an nungngadan hi Lebanon.
Ya hana'en timidmu ya umat hi danum di iyukan.
Ya paddungnay waday gatas ya danum di iyukan hi dilam.
12 Ta hay pangipaddunga' i he"a ya umat'a i ha garden an na'aladan an ha"on ya ammunay mabalin an hunggop hidi.
Ya nipaddung'a bo i ha obob onu natuden liting an na'aladan ot madakigan ta ha"on ya ammunay mabalin hi uminum hidi.
13 Ya umat'a boh nan natanoman hi dakol an pomegranet ya nadan udum an mun'aphod an bungbunga"an ya nadan nabanglu an umat hi henna ya nard
14 ya safron ya kalamus ya sinamon ya nadan nat'o'nat'on an kayiw an alpuwan di insenso an umat hi mira ya alos ya nadan udum an mapmaphod an middum hi makan.
15 Ya mi'alig'a bo i ha obob hinan garden an hay alpuwan di litingna ya nadan billid an nungngadan hi Lebanon.
Babai
16 Ot da'yun dibdib an wah nan huddo'na ya nan wah nan muyyadna ya hanat ipluyyuhtu ta pun'iyaddibyuy banglun tun garden'u ta umalimuttamut ta hunghungon nan lala'in popohdo' ta umalih tun garden'u ta tamtamana tudan mun'aphod an bungbunga"an.
Lala'i

5

Lala'i
1 Ay umman wahtuwa' teeh tun garden an mumbulasa' hinan nabanglun mira ya nadan pumpabangluh makan.
Ya inan'u nan lamoh di iyukan ot inumo' di danumna.
Ot inumo' bo nan bayah ya gatas.
Nadan binabaih ad Jerusalem
I'alig ta'u'eh makan nan numpohhodananyu ya hanat mumbuhug ayu ya imminum ayu ta mapnek ayuh numpohhodananyu.
Babai
2 Hidin nalo'a' ya ininop'un mungkulkug hinan panto nan lala'in popohdo' an alyonay,
Inoh, ibughulana"e, te tehtu tayyan nahnong di ulu' hi dulnu.
3 Mu alyo' anu di,

Umman teen numbollada' ya daan bo ha e munlubung.
Ya inulaha' man ni' di huki' ot undan bo adi malugit.
4 Indani ya nali'na' an indatongnay ta'lenah nan pundakigan ya mumpagpag di puhu'
hi amlong'u.
5 Ya hidin e' ibughulan nan lala'in popohdo' ta e' idon hinan pundakigan ya muntodtod
nan pabanglu an mira an ingkuyag'uh ta'le'.
6 Mu hidin imbughul'u ya ma"id mon imme.
Ta nunhiglan mahkit di nomnom'u.
Ta mungkaliya' mu ma"id ha tumbal.
Ot ipatna' an e hama'on mu ma"id ha hinama"un hiya.
7 Ya i diyen e' panpanama"an i hiya ya dinamu' nadan guwalyah nan boble ot
punhoplata' i dida ta nahugatana' hi nangatda ot inayunda bo udot an alan
nan hu'yung'u.
8 Da'yun binabaih tun ad Jerusalem, daan mo bahan ta tigonyu'e nan lala'in popohdo'
ya imbagayun hiyan nunhiglay e' umukayungan hi iliw'un hiya.

Nadan Binabai

9 He"an apgohan di ababaina, undan nganne ahan nayyay wadan hiya an ma"id hi
udum an linala'i ta athinay ibagam i da'mi.

Babai

10 Manu'e ya guwapu ya maphod di nangadolna.
Ya ma"id ha nipaddunganah alinlinala'i.
11 Ya mapmaphod di uluna an umat hi amaphod di balitu'.
Ya nakulut ya ma'angngitit di ibu'na an umat hi ngitit di gayang an hamuti.
12 Ya maphod boy matana an umat hi pinulaw nadan ma'pullaw an pallumah nan
pingngit di wa"el.
13 Ya hana'en angahna ya umat hinan natanoman hi dakol an nun'abanglun nitanom.
Ya atbohdi nan timidna an mipaddung hi ha'ha'lung an nalamuh hi bangbanglu an
mira.
14 Ya hay ta'lena'e ya umat i ha namu"ol an balitu' an nahu'luban hinadan nun'abalol
an mihu'lub hi ta'le.
Ya makodhol di adolna.
15 Ya atbohdin makodhol di hukina an umatda i ha marbol an tu"ud ta hiya nan
maphod di tigona an umat hinadan kayiw hinan muyung hi ad Lebanon.
16 Ta hiya nan popohdo' ahan hi pangipali'naana hi pamhodnan ha"on te
umipa'amlong ahan di a'atna.
Ot ipa'innila' i da'yun binabaih tun ad Jerusalem an athinay a'at nan lala'in popohdo'.

6

Nadan binabai

1 He"an apgohan an babai, on danay nangipluyan nan lala'in popohdom ta ta'omman
ya binoddangan da'an e manama' i hiya?

Babai

2 Ay umman wahtu eh'a teeh tun awada'.
Te ha"on nan mi'alig hi gardena an nitanoman di dakol an pabanglu.
Ta teen ma"amlong an mangmangngalah tudan habhabung.
3 Nunhiglay naminhod'uh tun lala'in popohdo' ya atbohdiy naminhodnan ha"on.
Ta tee nimpen nunhiglay amlongnan mangmangngalah ha'ha'lung hitun awada'.

Lala'i

4 He"an babain popohdo', immannung an apgohan'a an umat'ah nan mapmaphod an
bobleh ad Tirsah ya nan bobleh ad Jerusalem.
Ya umat'ah nadan tindalun numbabandela an mano"oltan manigo hi'onda mawanat.
5 Ta gapuh amaphodmu ya hay punli'na' ya aya' ma'umah hi'ona' totokkolon i he"a.

Ya mapmaphod nan miyad'addib an ibu'mu an umatdah nadan nabulog an gulding an mundayyuh nan billid hi ad Gilead.
6 Ya atbohdin ma'apullaw nimpe nayya nan bobam an umat hi pinulaw di kalnero an hiyah na'amoh.
Ya agge'a napanguwan ta an namin nadan bobam ya waday palisda.
7 Ya mapmaphod nimpe di tamelmu te ta'on on nahu'yungan ya umat i ha natommang an pomegranet di tigona.
8 Ta ta'on on wadada ha nanom (60) hi ahawan di ohan patul ya waha nawaluh (80) mibilang hi ahawana ya dakkodakkol di gayyumnan mumpangpangngilog an binabai
9 ya ma"id i dida ha nipaddung i he"an babain popohdo'.
Te hay a'apgohmu ya umat hinan mapmaphod an palluma.
Ta hiya nan he"ay pa'appohpohdon inam.
Ta hiya nan tinigon'en nadan mumpangpangngilog an binabai on alyonday umipa'amlong di ababaim.
Ta ta'on on hanadan ahawan di patul ya nadan mibilang hi ahawana ya alyonday immannung peman an apgohan di ababaim.
Nadan binabai
10 Nganne nin tayyah tuwen apgohan an babai an umat hinan mumbinang an bittuwon hinan muntalanu.
Ya umat boh nan mapmaphod an patal nan bulan onu nan humilin potang.
Ya umat boh nadan numbabandelan titindalu an punhintiggan di tatagu hi'onda mawanat.
Lala'i
11 Dimmayyuwa' hinan nundotal an nitanoman di almon ot e' tigon hi'on himmangoda ya hi'on himmaping nadan greyp ya hi'on himmabung nadan pomegranet.
12 Ya alinah on pamaag ya nunhiglay amlong'u ta hay punli'na' ya ha"on di akadkadangyanan.
Nadan binabai
13 He"an apgohan an babain i Sulam ya daan mot mibangngad'ahtu ta wan pa'tiggonmiy panayom.
Babai
Tanganu onyu pohdon an tigon di panayo' an i Sulam?

7

Lala'i
1 He"a an apgohan an babai, ni'ibbagay nayya nan sandalmuh nan mapmaphod an hukim.
Ya mapmaphod di tigon di hukim an umatda i ha iniphod di nala'ing an mangiphod hi kumpulnan usal.
2 Ya maphod di namutum an ay waha taug hinan way puhogmu an paddungnay mamattuwan hi ma'inum.
Ya mapmaphod boy nangadolmu an umat i ha nabto' an dagami an nali'mut hi ha'ha'lung.
3 Ya mapmaphod boy palagpagmu an ayda wahdi ha duwah nundinommang an inlum di ulha.
4 Ya mapmaphod nan bagangmu an umat i ha mapmaphod an natagen bale.
Ya atbohdi nan matam an umat hinan nahitalan an lobong an humili an umat hinan lobong an nungngadan hi Hesbon an nihaggon hinan geyt hi ad Bat-Rabim.
Ya immontong di olongmu an umat hinadan billid an nungngadan hi Lebanon an matangad hi ad Damaskus.
5 Ya mapmaphod boy tigon di ulum an umat hinan nabillid an nungngadan hi Karmel.

Ya madongya nan mangitit an ibu'mu.
Ta kumpulnan patul ya pohpohdonan tigtiggon.
6 Te nunhiglan apgohan'a an umipa'amlong'an ha"on.
7 Ya maphod nimpey nangadolmu an umat'a i ha natagen niyug ya nan palagpagmu'e ya paddungnay wahdi ha duwah bungana.
8 Ta pohdo' ahan tayyan e kayaton ta e' dapaon dadiyen bungana.
Te dadiyen bungana ya umat i ha nabungul an greyp.
Ya hanan yahyahmu ya nabanglu an umat hi banglun di mansanas.
9 Ta hiya nan hanan em pangawalan i ha"on ya umipa'amlong mu hay e panginuman hinan maphod an bayah.
Babai
Ot onha mi'aliga' hi bayah ya hanat inumona' ta pa'attamtamona'.
10 Ot ma"id ha udum hi umaya' hi'on bokon he"a ya abuh.
Te innila' an nunhiglay naminhodmun ha"on.
11 Ot ma'a ta eta mundaldallanan ta ta'on on malo'tahdih nan awadan di dakol an habhabung.
12 Ta nabigat'e ya immetah nan natanoman ta eta tigon hi'on himmaping nadan greyp ya hi'on himmabung nadan pomegranet.
Ta hidiy pangipali'naa' hi naminhod'un he"a.
13 Ya ta etandi anu hunghunghungon nadan nabanglun habhabung hidi.
Te ta'on on hidih nan nunlini"odan nan eta umohnongan ya dakol di indadaan'un mun'aphod an bungbunga"an an ini'ihhod'un he"a.

8

1 Onha nin ot ta hinagita ta ohay hi inata ya ta'on nin on idon'uh pu'olmu hinan kumpulnan pundammuwanta ya ma"id ha mangalih adi maphod hidiyen inat'u.
2 Ya mabalin an iyanamut da'ah balemi hi awadan ina an nangitudtudun ha"on hinadan maphod an pangat.
Ya mabalin nin ot an ipa'inuman da'ah nan maphod an ma'inum an danum di pomegranet.
3 Ya mabalin bon iping'uh nan iniggid an ta'lem ya inyawalmun ha"on nan winawwanmu.
4 Ot da'yun binabaih tun ad Jerusalem ya hanat adi ayu umaptun mi'gayyum.
Nadan Binabai
5 Nganne anuh diye dayyan babai an nalpuh nan na'appudut an agge naboblayan an ip'ippingnah pu'ol nan gayyumna.
Babai
Hay nanapaa' i he"a ya inggibo'mu hidin nalo'am hidih nan way nangiyayyaman inam i he"a hidih nan way pu"un nan kayiw an mansanas.
6 Ot hanat ma"id ha udum hi babaih omnawam.
Ta umata' i ha giniling an mihuhu'lub hi ta'lem ya umat hinan lubu'an an munnanannong di natehdi.
Te hanan duwan numpohhodan ya ma"id ha mabalin an mangihi"an i didan duwa.
Te nan pamhod ya imbikbikahna mu nan malanglanggiyab an apuy.
7 Ya ta'on on nan dimmakol an liting hinan wangwang ya adina abalinan an iyanud hidiyen pamhod.
Ya adi mabalin an magattang di pamhod an ta'on on atnay kinadangyan nan tagu.
Linala"i
8 Waday hi ibbamin ung'ungngan babai.
On nganne nin di atonmi hi'on waha umalih naminhod i hiya?

9 Onha ipaddung hidiyen hi ibbami hi binattun alad ya wa nin an usalonmiy silber
ta iphodmih uhhunay mun'aphod an natagen bale.
Ya onha bo ha ipaddung hi panto ot wa nin an alkusanmi hi maphod an kayiw an
sedar ta pungkalobmin diyen panto.

Babai

10 Nipaddunga' ni' hi binattun alad mu ad uwani ya nipaddung nan palagpag'u hi
nun'atagen bale.
Ta hiya nan wa'et tigtiggona' hinan lala'in popohdo' ya nunhiglay amlongna.
11 Wada han puntanoman Solomon hi greyp hi ad Baal-Hamon an impa'abangnah
tinatagu ta an naminda ya mangdatdah hinlilibuy (1,000) pihhun silber hinan
punggattangandah nadan intanomda.
12 Ta hi Solomon ya ukod i hiyah nan hinlibun (1,000) pihhuna ya atbohdin ukod
nadan puntamuwona hinan hindudway gahut (200) an bingayda.
Ya atbohdin ha''on an ukoda' hi pangdata' hinan garden'u.

Lala'i

13 He''an babain popohdo', innila' an wahtu'a ituwen garden.
Ot daan mo ta humapit'a te pinhod'un donglon di hapitmu ya ta'on on tudan nun'ibba'
ya popohdonda damdaman donglon di hapitmu.

Babai

14 Ot agam ta butikom an patom hi pamtik di ohan hiyah nahikon an ulha.
Ta mundammutahdih nan billid an natanoman hi nun'abanglun nitanom.

Isaiah

Hay A'at Tuwen Liblu An Isaiah

Hi Isaiah an nangitudo' ituwen liblu ya ohan propeta an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an aton nan patul ya nadan tatagu. Te hay pinhod Apu Dios ya muntutuyuda hinadan numbahulanda ta wan maphod di ma'at i dida. Ya hay oha boh ipa'innilana ya nan ongal an pamhod Apu Dios hinadan tataguna ta wan dida piboy e mangipa'innilah nadan udum an tataguh abobboble. Manu te wadaday mangngol hinadan ibagan nadan propeta mu dakol damdamay adi mangun'unud.

Hay numbalinan Isaiah hi propeta ya hidin nagodwa mo tuwali nan boblen di tinanud Israel. Ta nan nangappit hi huddo'na ya nginadanandah ad Israel ya nan nangappit hi muyyadna ya nginadananda hi ad Judah.

Ya pinto' Apu Dios hi Isaiah an propeta hi ad Judah hidin numpatulan Ussiah.* Ya hidin nala"uy himpulut waluy (18) tawon ya ginubat nadan i Assyria nadan i Israel ot miwakatdah abobboble hidin pituy gahut ta baintit duway tawon ot ahi miyayyam hi Kristu (722 B.C.). Ot gubaton bon nadan i Assyria nadan i Judah an binattuy aladda ot abakonda dida mu aggedah ad Jerusalem (Isaiah 36:1). Ya indani ya impatnan bon nadan i Assyria an e ot gubaton hi ad Jerusalem mu nibahhoh diyen ninomnomdan aton (Isaiah 36–37).

Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on inihwang Apu Dios didah nadan i Assyria ya hiya damdaman adida un'unudon hi Apu Dios. Ta innaynayundan nunhilbih nadan dios di udum an boble an ta'on on imbagabagan Isaiah i dida ta iwalongda nan pumbahbahulan ta wan adi dusaon Apu Dios dida mu hiya damdamah diyen mungngoheda. Ta imbagabagana nan ma'at i dida an umat hinan panadagan di i Babilon i dida hi'on adida un'unudon nan tugun Apu Dios. Mu wada damdama boy imbagan Isaiah hi maphod an ahi ma'at i dida hi alpahan di iyayandah ad Babilon an hidiyey ahi namnamaon nadan tataguh ad Judah.

Ta ma'at datuwe te pohdonan ma'awatanda an nadan dios di udum hi boble an nundinolanda ya ma"id ha abalinanda te hi Apu Dios tuwali ya abuh di immannung an Dios. Ya imbagan damdaman Apu Dios an ahina pa'anamuton dida hinan bobleda hi alpahan di punholholtapandah ad Babilon an gapuh bahulda (Isaiah 44–66). Ya imbagana bo an ahina honagon nan Managuh tagu ta nadan mangun'unud i hiya ya mi'tagudah munnananong (Isaiah 52:13–53:12).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay pundusaan Apu Dios hinadan i Judah ya i Israel ya nadan tataguh udum an boble (Isaiah 1–45)
2. Hay adadagan di ad Babilon (Isaiah 46–47)
3. Hay nangibagaan Apu Dios hi ipa'alina nan Managuh tagu (Isaiah 48–66)

1 Hituwen liblu di nitud'an nadan impatigon Apu Dios ya nadan impa'innilana an ahi ma'at hi ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judah. Ya hay nipa'innilaana ya ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos hidin numpatulan Ussiah ot ahi hi Jotam ot ahi hi Ahas ot ahi mohpe hi Hesekiah.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan I Judah

2 Da'yun wahtun luta ya ta'on on da'yun wah ad lagud ya hanat donglonyuh tuwen imbagan Apu Dios an alyonay, Nun'imbabaleya' ot ipanapto"u ta ingganaot kumilogda mu ona' ot ngohayon i dida.

---

* **: 1:0** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah.

3 Udu'duldaot bo nadan baka ya dongki te innilada nan ud bagin dida an
mangipanapto' i dida. Mu nadan tatagu' an tinanud Israel ya adiya' ibilang i dida
an ta'on on ha"on di mangipanapto' i dida.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, Na'abahhulan ayu an himpamoble an imbabalen di adi
maphod di pangiye"eda. Te din'uga' an nahamad an Dios an dayawonyun tinanud
Israel.
5 Undan maphod on inaynayunyun mungngohe? Ya undan pinhodyun madusa
ta ma'udman di holtaponyu? Ta paddungnay himmalom di hugatyu ta hiya nan
nunnaud an milu'uy ayu mo.
6 Te paddungnay nahugatan di uluyu ta ingganah dapanyu. Ya agge ayu nipapto' ta
agge ni'mo nadahidahan hi lana nadan hugatyu. Ta namaag nayya ya ahingingilah
ya ahinononada.†
7 Te hay ma'at hitun boble ta'u ya madadag te pu'ulan di binuhul ta'u tun boble ta'un
ad Judah.‡ Ta ta'on onyu tigtiggon ya pun'aladan namin di bungan di intanomyu ya
numbalin hituwen boble ta'u hi ma"id ha hilbina te abakon di tataguh udum an boble.
8 Ta ammunah ad Jerusalem an ahi mabati an paddungnay allung hinan gawwan
di puntanoman. Mu li"ubonda damdama.
9 Mu onha nan ongal di abalinanan Dios ya adi dita'u ihwang ta ma"id ha ibatina i
dita'u ot wan hay ma'at i dita'u ya umat hinan na'at hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.
10 Mu da'yun a'ap'apu ya tataguh tun ad Judah ya umat ayuh nadan i Sodom ya i
Gomorah an nunhiglan adi maphod di pangatyu. Ot hanat igongahanyu nan tugun
Apu Dios i da'yu.
11 Te alyonay, Nganne mahan di hilbin danaen dakol an i'no'i'nongyun ha"on an
Dios? Omman immengleya' hinadan maghob an mi'nong an kalnero ya nadan taban
di impanapto'yun animal. Ya adi umipa'amlong i ha"on nadan idawatyun dalan di
bulug an baka ya kalnero ya gulding.
12 Te undan nganne tuwaliy nangibaga i da'yu hi mangiyali ayuh i'nongyu i ha"on
ya wan hay immannung ya adiya' ibilang i da'yu.
13 Idinongyuot eh'a danaen i'no'i'nongyun ha"on te ma"id damdama ha hilbina. Ya
nadan gobhonyun insenso ya nunhiglan umipabungot i ha"on. Ya ta'on on nadan
pungngilinanyuh nadan nakayangan di bulan ya nadan Habadun tungo ya nadan
udum an a'am'amunganyun mundayaw i ha"on ya ma"id ha hilbina an gapuh nan
nunhiglan numbahulanyu.
14 Ta danaen ngilingilinonyu an umat hinan nakayangan di bulan ya nadan udum
an mangilin an algo§ ya numbalindah umipabungot i ha"on.
15 Ta ta'on hi itaggeyuy ta'leyu ya dinukkedukkeyuy dasalyu ya adi' damdama
donglon. Te paddungnay nalamuy ta'leyuh dalan di tatagun pinatepateyu.
16 Mu daan mo ta muntutuyu ayuh nan pumbahbahulanyu ta idinongyun namin
nadan adi maphod an ato'atonyu.
17 Ta nan nipto' an pangat di ipa'inghayun aton. Ta boddanganyu nadan
palpaligaton di udum an tatagu. Ya ihakityu nadan nun'apuhig ya nun'abalu.
18 Ya alyon bon Apu Dios di, Aga ta punhahapitan ta'u. Ta ta'on on nunhiglay
numbahulanyu an umat i ha ma'angngitit an lugit ya pakawanon da'yu ta pumbalinon
da'yu hi paddungnay ma'apullaw.

---

† **1:6 1:6** Hidiyen hugat nadan tinanud Israel ya bokon immannung an hugat te hidiyey nipaddungan nadan adi maphod an pangatda. Isaiah 53:4-5 ‡ **1:7 1:7** Hidin amatagun Isaiah ya ginubagubat nadan tataguh ad Israel ya hi ad Syria ya hi ad Assyria ya hi ad Edom ya hi ad Pilistia di ad Judah. **1:9 1:9** Roma 9:29; Isaiah 10:20-23; 11:11,16 § **1:14 1:14** Nadan mangilin an algo ya dadiye nadan tinawon an pungngilinandah nan imbagan Apu Dios an umat hinan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ate hi ad Egypt. Hay Nakakan 23:14-17; 34:18; Lebitikus 23:1-44; Deuteronomy 16:1-17

19 Ya onha da'yu ya ninomnomyun umunud i ha"on ot ma"id ha bahhonan da'yuy
mangan hinan ap'aphodan an bungan di nitanom hitun bobleyu.
20 Mu hi'on nanongnan ngohayona' i da'yu ya adi mibahhon patayon da'yuh nadan
binuhulyu. Ha"on an Dios di mangali ituwen ahi ma'at.

Hay Nan'ugan Nadan I Jerusalem I Apu Dios

21 Alyon bon Apu Dios di, Ngalngalam ha eyu nalumanan an na'na'unnud ni'
an tataguh tun ad Jerusalem. Ad uwani ya nadan dios di udum hi boble di
daydayawonyu an umat ayuh nan babain mumpabpabbayad hi adolna. Ya numbalin
ta da'yuy pumatepateh tatagu yaden handi'e ya nipto' di atonyun mangipanuh hi
tatagu.
22 Te mi'alig ayu ni' hinan namahmah an silber an na'ballol. Mu ad uwani ya
numbalin ayuh ma"id ha balolna. Ya mi'alig ayu ni' hinan pinahapah an ma"aphod
an ma'inum mu numbalin ayu mo hi umat hinan hubul.
23 Ya nadan mangipangpangulu i da'yu ya ngohayona' an Dios ta nadan mumpan-
gako di eyu id'idduman. Ya ha ahan di nonomnomonyu ya nan midat i da'yu ta atonyu
nan adi maphod. Ya adiyu boddangan nadan nun'apuhig ya ma"id ha pangihakityuh
nadan nun'abalu.
24 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel
ya alyo' di, Ad uwani ya mi'buhula' i da'yu. Ta adiya' duminong ta ingganah on'u
ipahday bungot'un da'yu ta iballoh'u nadan ina'inatyu.
25 Ot immannung an punhiglao' di pundusa' i da'yu ta paddungnay mahmahon
da'yu ta ingganah on paddungnay mayagyag nadan adi maphod an pangatyu an
dadiyey humandih nan pundayawanyun ha"on.
26 Ya ahi' mohpe imbangngad hi ad Jerusalem nadan nipto' di pangipanuhda ya
panugundah tatagu ta umat hidin hopapna tuwali. Ta hay umudi ya alyon di
tatagu di, Maphod peman hi ad Jerusalem te nipto' di pangat nadan tataguhdi an
na'na'unnuddan Apu Dios.
27 Ot alyo' an hi Isaiah di, Athinay aton Apu Dios an mamangngad hi ad Jerusalem
ya ta'on on dita'un tatagun mangiwalong hi pumbahulan ta ihwang dita'u i hiya an
gapuh nan nipto' an pangatna.
28 Mu nadan mungngohe ya manginaynayun hinan pumbahbahulan ta du'gondah
Apu Dios ya mipapateda ta mama"idda.
29 Ot da'yu'en e mundayaw hinadan dios di udum an boble hinadan pu"un di
mun'ahagabong an kayiw ya ahi ayu mibabain an gapuh nadan pumbahbahulan an
ato'atonyuhdi.
30 Ta umat ayuh nan nadpal an kayiw an mun'a'agah di tubuna
31 onu nan dagami an hi kittang on napu'ulan. Ta atbohdiy adadagan nan ta'on
on ongal di abalinanan tagu an gapuh nan adi maphod an ato'atona ya ma"id ha
bumoddang i hiya.

2

Hay Ahi Pun'ap'apuwan Apu Dios

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos hi
ma'at hituh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh tun ad Judah.
2 Alyonay, Udum hi algo ya mundongol hituwen nabillid* an awadan nan Templo.
Ta hituwey ma'al'ali mu nadan udum an billid. Ya umalidahtuy tataguh abobboble
an mundayaw.

1:21 1:21 Jeremiah 3:6-14; Ezekiel 16:25-26 **1:25 1:25** Isaiah 4:4; 48:10 **1:29 1:29** Isaiah 65:3; 66:17 * **2:2 2:2** Hituwen nundongol an nabillid ya hay ipa'innilana ya nan ma'al'ali an pundayawan mu nadan udum an pundayawan.

3 Ta hay pun'ibagada ya alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh nan nabillid an niyappit
i Apu Dios an awadan nan Templo an pundayawan nadan tinanud Jacob. Ta
itudduwan dita'uhdi an mangat hinan pohdon Apu Dios ta hiyay un'unudon ta'u.
Athidiy alyonda te i diye ya hi ad Jerusalem di alpuwan nan tugun Apu Dios an
mitudduh nadan tatagu.
4 Ya hi Apu Dios di mangipanuh hi an namin an adi pun'u'unnudanan di tataguh
abobboble. Ya midinong moy gubat ya ma"id mo ha e dumadadaan an e mi'gubat ta
nadan almas an umat hi ispada ya udihonda mo ta mumbalin hi aladu. Ya nada'en
pahul ya pumbalinondah kompay ta pamutuldah nadan pahapingonda an intanomda
ta maphod di bumungaanda.
5 Ot hiya nan dita'un tinanud Jacob ya daan mo ta nan pohdon Apu Dios di aton
ta'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tatagu

6 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios, he"a ya inwalong da'min tatagum an tinanud
Jacob an gapu ta hay un'unudonmi ya nadan layah an tudtudun di tatagun nalpuh
nangappit hi tuluwan di algo. Ya nundinol ami boh nadan umat hi mumpumbaki
ta umat hi pangat nadan i Pilistia di pangatmi. Te inyunnudmih nan pangiye"en di
tataguh udum an boble.
7 Manu te makadangyan tun boblemih tun ad Judah hi dakol an silber ya balitu' ya
nadan udum an nun'abalol an batu. Ya dakol boy kabayumi ya kalesan di titindalun
e mi'gubat.
8 Mu dakkodakkol di inyamman di tataguh tun boblemi an dayawonda.
9 Ta hiyay gapunah ipada"ulanmi ta nunnaud di ahimi ibabainan. Ot lebbengnan
adi da'mi pakawanon.
10 Ot inayun'un alyon di, Da'yun tatagu ya ekayu ta e ayu mun'ipa"eh nadan doplah
ya lingab. Ta ibtikanyu nan himpangen ma'at an gapuh bungot nan na'abbaktu ya
ongal di abalinanan Dios.
11 Te madatngan han ahi adadagan nadan mumbaktun tatagu ta hi Apu Dios ya
ammuna tuwaliy midaydayaw.
12 Te nan ongal di abalinana nimpen Dios ya ipada"ulna nadan mumbaktu ya ta'on
on nadan tatagun waday abalinanda.
13 Ta ba'gutonan namin nadan o"ongal ya adudduken kayiw an sedar hinadan billid
an nungngadan hi Lebanon ya nadan oak hi ad Basan.†
14 Ya pundotalona nadan nabillid ya ta'on on nadan nun'atatagen billid.
15 Ya puntukkadna nadan nun'atagen pungguwalyaan di tindalu ya nadan binattun
alad di boble.
16 Ya numpa"ihna nadan papol hi ad Tarsis ya nadan mun'a'aphod an bangka.
17 Ta way aton nadan mun'abungot ya mumbaktu an mipada"ul ta mibabainda. Ta
hi Apu Dios tuwali ya abuh di mipabaktu.
18 Ya mama"idda mo nadan bulul an dayawonda.
19 Ta hitun pangatan Apu Dios i dadiye ya iwagotna tun luta ta eda mun'ipa"e nadan
tatagu hinadan liyang ya lingab an gapuh nan nunhiglan takutda i diyen nunnaud
an bungotna ya nan ongal an abalinana.
20 Ya i diyen a'atana ya eda mohpe pun'itopal nadan bulul an balitu' ya silber
hinadan balen di gelew ya littalit.

2:4 2:4 Mikah 4:1-3 **2:6 2:6** 1 Samuel 6:2; 2 Patul 1:2 † **2:13 2:13** Nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya wadah nan huddo' di boblen nadan tinanud Israel an nundongol an gapuh nan adudduken sedar an kayiw hidi. Ya nan bobleh ad Basan ya wadah nangappit hi alimuhan di algo hinan boblen nadan tinanud Israel ya nundongol damdama an gapuh nadan o"ongal an kayiw an oak. Ya hi Isaiah ya impaddungna i datuwen kayiw nan ma'at hinadan mumbaktun tatagu. **2:19 2:19** Nipa'innila 6:15

21 Ta i diye ya mamtikda nimpe nadan tatagu an eda mun'ipa"eh nadan lingab
hinan doplah an gapuh takutda hinan nunnaud an bungot Apu Dios ya nan ongal an
abalinanah tun pangiwagotana nimpeh tun luta.
22 Ot hiya nan hanat idinong ta'un mundinol hi tatagu te undan nganney abalinanda
an ta'on on dida ya mateda.

3

Hay Apalpaligatan Nadan I Judah

1 Nomnomnomon ta'u an tuwe mon ma"idon nan ongal di abalinanan Dios nadan
pundinolan ta'uh tun ad Jerusalem ya an namin nadan bobleh tun ad Judah an umat
hi makan ya liting
2 ya ta'on on nadan na'tullid an mi'gubat ya nadan ibbadan tindalu ya nadan
uggan mangipanuh hi tatagu ya nadan propeta ya nadan mumpumbaki* ya nadan
mangipangpangulu i dita'u.
3 Ya ma"idona bo nadan opisyal di nabonglen (50) tindalu ya nadan udum an ap'apu
ya nadan nun'ala'ing an mangapyah kumpulna ya nada nimpe an mumpumbaki.
4 Ta hay ihukkat Apu Dios hi mun'ap'apu ya nadan u"unga.†
5 Ya nadan tatagu ya palpaligatonda nadan ibbadan tatagu an ta'on on nadan
hinaggonda. Ya nadan u"unga ya ngohayonda nadan o'ongongngal mu dida. Ya ta'on
on nadan nun'abaktun tatagu ya ngohayon nadan nun'ada"ul.
6 Ya i diyen a'atana ya nadan hina'amma ya namaaggon impudong di oha di hi
ibbana on inalinay, He"a han waday lubungna i dita'u ot he"ay mangipangpanguluh
tun nadadag an boble ta'u.
7 Mu alyonay, Adi mabalin te ma"id ha mabalin hi iboddang'u i da'yu. Te ta'on
on da'mi ya ma"id ha anonmi ya ma"id ha lubungmi. Ot adi mabalin hi ha"on di
mangipangpangulun da'yu.
8 Ta athidiy ma'at ta madadag tun ad Jerusalem ya an namin tun ad Judah te
ma'attigoh nan pangatda ya panapitda an ngohayonda nan madayaw an Dios.
9 Ya ta'on on hay angahda on ma"apto' di numbahulanda. Te ma"id ahan ha bainda
an mangipatpatigoh pangatandah adi maphod an umatdah nadan i Sodom. Mu
mahmo'da te madusada te bahulda.
10 Mu hanat ibaga ta'u hinadan nipto' di pangatda an luminggopda te maphod di
pumbalinan nadan maphod an ina'inatda.
11 Mu mahmo'da nimpe nadan adi maphod di at'atonda te nan ina'inatda ya hiya
boy ma'at i dida.
12 Ot mahmo' ayun i'iba te u"ungay ahi mamalpaligat i da'yu ya binabaiy
mun'ap'apu i da'yu. Ta gapuh nan nibahhon ituddudah atonyu ya iwalongyu nan
nipto' an ma'unud ta hidiyey lummuh adadaganyu.
13 Te nundadaan hi Apu Dios an munhumalyah tatagu
14 an pamanguluwona nadan ap'apu an mangipangpanguluh nadan tataguna. Ta
alyonan diday, Da'yuy namahbah hi ad Judah an paddungnay puntanoma' hi greyp.
Ta pinnuyuy babaleyuh inakoyuh nadan nun'awowotwot.
15 Umman ma"id ha lebbengyun mamalpaligat hinadan tatagu' ta eyu ana"ullan
nadan nun'awotwot. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

Hay Ahi Ma'at Hinadan Binabai Hi Ad Jerusalem

---

* **3:2 3:2** Nadan mumpumbaki ya matigoh nan Deuteronomy 18:10. † **3:4 3:4** Hi Manasseh ya himpulut duway (12) tawonah din numpatul hi ad Judah. **3:14 3:14** Isaiah 5:1

16 Ya alyon bon Apu Dios di, Tigonyu nadan binabain i Jerusalem an mundal-
dallananda'e ya itanangtangngadda. Ya nahu'luban di hukidah mungkililing ta
ma'attigon mi'ilala'ida an ma"id ha baindan mangidkid'ing hi linala'i.
17 Ta hiya nan dusao' dida hi bungul hi uluda ta lo'tat ya makalbuda.
18 Ya i diyen a'atana ya ma"ido' an namin nadan pun'alkusdah adolda an umat hi
banggol ya giniling di huki ya alkus di ibu'
19 ya hingat ya nan mihu'lub hi ta'le ya nadan hu'yungda
20 ya nadan kallugung ya hu'lub di hiku ya nadan miwa'oh adolda ya nadan
bangbanglu ya nadan agayukda.‡
21 Ya ta'on on nadan singsingdah ta'leda ya hay olongda ya
22 nadan mun'aphod an lubungda ya pitakada ya
23 diggalda ya panyuda ya nadan ihophopdah pu'olda ya nadan adukken hu'yungda.
24 Ta nan maphod an hunghungda ya mumbalin hi ma"agub. Ya nan miwakoh
adolda ya mumbalin hi tali ya makalbuda. Ya nan na'angnginan lubungda ya
mahukkatan hi langgut ta pangipatigodah eda umukayungan. Ta ta'on on maphod di
tigoda ni' ya mumbalindah ababain.
25 Ya nada'en linala'i ya mun'a'atedah gubat an ta'on on nadan mun'abibikah.
26 Ya mun'atutukad nadan geyt ta mipaddung di ad Jerusalem hinan nataynan an
babai an umukayungan on kimmogakoga.

4

1 Hitun a'atan danae ya namaag ya pumpupullohan di pitun binabai di ohan lala'i
on alyondan hiyay, Ta'on attog ya da'miy ukod hi anonmi ya ilubungmi mu ta ibilang
da'mih ahawam ta adi ami mibabain an gapu ta ma"id ha ahawami.

Hay Ahi Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tataguna

2 Udum hi algo ya pumhodda nadan tinanud Israel ta ma"aphod moy bungan
di itanomdahdi ta mibangngad di amlongda ya mundongolda bo nadan mabati an
tinanud Israel.
3 Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem an adi mi'yate ya mibilangdah niyappit
i Apu Dios hitun pamakawanana
4 hinadan adi maphod an ina'inatda an paddungnay ulahana nan alulugnin an
lugitda ya nan kimmulhin dalan di pinatepateda. Manu'e hi pakawanona dida ya
hidiyen nundusana i dida ya paddungday apuy ta naghob an namin nadan adi
maphod an ina'inatda.
5 Ya ahina mohpe abbungan nan nabillid an hi ad Zion i han bugut hinan mapatal
ta mahidumandan namin nadan tatagun ma'amung hidi ya nahdom'e on numbalin hi
apuy. Ta nan ma"aphod an binang Apu Dios ya matigon ay mi'abbung i diyen boble.
6 Ta handiyana nadan tataguh nan potang ya puwo' ya udan.

5

Nan Kanta An Waday Nipa"elana

1 Aga ta ikantaa' nan gayyum'u* an waday intanomnah greyp hinan ma'allumong an
nabillid
2 an inaladana ot aanona nadan batu ot tanomanah nadan pinilinan mapmaphod an
greyp.
Ot ipata'dognah gawwana han natagen pungguwalyaan ot mangapya boh
pungkopalanah greyp.

---

‡ **3:20 3:20** Hay pangalin di udum hinan agayuk ya agayup. **3:23 3:23** 1 Peter 3:3-4 * **5:1 5:1** Hituwen gayyum an alyon Isaiah ya hi Apu Dios. **5:2 5:2** Matthew 21:33; Mark 12:1

Ot hadhaddonay maphod an ibungada mu hidin nalumda ya mangulipotda.
3 Ot alyon diyen gayyum'u di, Da'yun i Judah an namamah nadan i Jerusalem ya
ibagayu hi'on nganney gapuna ta athidiy imbungan nan intanom'u. Yaden inat'un
namin nan mabalin an ma'at.
4 Mu ta'on on inat'uhdi ya numbalin damdama hi mangulipot yaden namnamao'
an malumiih.
5 Ot pa"iho' mo nan alad diyen tinanoma' ta umedahdiy animal† ta pun'a'anda ya
nun'igatinda.
6 Ya indinong'un mangipapto' i diyen intanom'u ta mumbalin hi potaal an hay holo'
ya pagat di umlot hidi. Ya impagol'uy umaliyan di bugut ta ma"id ha iyalinahdi hi
udan.‡
7 Ta hay ni'aligan nan intanom nan ongal di abalinanan Dios ya dita'un tinanud
Israel an impanapto'na an namama i dita'un i Judah an namnamaona an hay ibunga
ta'u ya nan maphod an pangat ta'u hi ibba ta'u mu onnot on numbalin ta'uh pumapate.
Ta hidiyen namnamaonan paddungnay ibunga ta'u ya onnot on hay kogan di tatagun
mumpahpahmo' di madngolna.

Hay Dusan Nadan I Judah An Adi Maphod di Pangatda

8 Mahmo' ayun tatagun aganyuh hublih luta ya baleh nadan nun'ihaggon hinadan
lutayu ya baleyu ta lo'tat ya ma"id ha hinaggonyu ta da'yu ya abuh di umohnong hi
gawwan nan abillog an lutayu.§
9 Te dingngol'u nan inalin nan ongal di abalinanan Dios an alyonay, Immannung
an pumbalino' hi ma"id ha hilbina nadan mun'a'aphod ya o"ongal an babale te ma"id
ha umohnong hidi.
10 Ya nan abillog an nun'atanoman hi greyp ya ammuna ha limay galon di ma'inum
hi pumbalinan nan ma'apit hidi. Ya nan himpuluy (10) halub an ohok ya ammuna
ha hinhalub hi ma'apit.
11 Mahmo' ayuot an bumuwah an bumangon ta han inum di ahiwanyu ta ingganah
nan mahdom ya na'abbutong ayu.
12 Ya hinadan a'am'amunganyu an pun'am'amlonganyu ya pun'idadaanyuy makan
ya ma'inum. Ya ipagangohyuy harp ya tamburin ya ungngiyung ya nadan udum. Mu
ma"id ha punnomnomyu hinadan ato'aton Apu Dios i da'yu.
13 Ta hiyah nae nan dita'un tataguna ya iyabulutna ta iye dita'uh nadan binuhul ta'u
hi udum hi boble. Ta dakol i dita'u an ta'on on nadan ap'apu ya iyate ta'uy inagang
ta'u ya inuwoh ta'u.
14 Ta bumillog nadan lubu'an ta ilubu'an ta'u an ta'on on nadan kakadangyan ya
nadan dakol an tataguh tun ad Jerusalem ya niddumdahdi nadan bumutobutong on
ngimmalangala.
15 Ta mibabain ayun namin ya nipada"ul nadan mumbaktu.
16 Mu nan ongal di abalinanan Dios ya nanongnan madayaw hinan nipto' an atonan
mundusah tatagu.
17 Ta magado'otan hituwen boble ta panganan di kalnero ya gulding.
18 Ot mahmo' ayun tatagun manginaynayun an mangat hi adi maphod.
19 Ya da'yu bo udot di mangali hi, Mu ta pa'ibagonnot udot nan nahamad an Dios
an dayawon ta'un tinanud Israel an aton nan ninomnomnan aton ta tigonmi.

---

† **5:5 5:5** Hay ni'aligan nan animal ya nadan i Assyria an binuhul nadan tinanud Israel an manadag hi ad Jerusalem. ‡ **5:6 5:6** Hinuddum ya adi ipa'alin Apu Dios di udan ta pundusanah nadan mungngohen tataguna. Deuteronomy 28:23-24; 2 Samuel 1:21; 1 Patul 17:1 § **5:8 5:8** Nadan tinanud Israel ya mabalin an pangdonanday lutan di ibbada mu adi mabalin an hubliyanda onu ihublida te ginodwadagodwada nan luta ot mipong i dida an tinanud ta bagidah inggana. Bilang 27:7-11; 1 Patul 21:1-3

20 Ya mahmo' ayun nahunniy punnomnomna an mangali hi maphod nan ta'on
on adi maphod. Ya ta'on on da'yun mangali hi adi maphod nan maphod. Ta nan
munhihillong ya alyonyuh mapatal ya nan mapatal ya alyonyuh munhihillong. Ya
nan mumpait ya alyonyuh munlumiih. Ya nan munlumiih ya alyonyuh mumpait.
21 Ya ta'on on da'yun hay punnomnomnah adolna ya nanomnoman ya nala'ing.
22 Ya athidi bon da'yun nundongol an ma'anginnum hi bayah ya ta'on on da'yun
nala'ing an mun'iphod hi ma'inum.
23 Ya ta'on on da'yu an nibahhoy pangipanuhnah tatagu an gapu ta numpabayad
ayuh nadan numbahul ta pumbalinonyu dida hi ma"id ha bahulda.
24 Ta mi'alig ayuh nan dagami an nalakan mapu'ulan. Ya umat ayu boh nan holo'
an matano' di lamutda ya nakling di habungda ta miyaddibdan ayda hupu'. Te
inwalongyu nan tudtudun nan nahamad ya ongal di abalinanan Dios an dayawon
ta'un tinanud Israel.
25 Nunhiglay bungot Apu Dios i dita'un tataguna ta hiya nan nundadaan an
mundusa i dita'u. Ta iwagotna nadan billid ta dakolday mun'a'ate i dita'un tataguna
ta awalwalin hinan kalatay adol di tagun umat hi lugit. Mu adi damdama ma'aan di
bungot Apu Dios i dita'u.
26 Ta ayagana bo nadan tataguh nun'idawwin boble* ta ma'ibagadan umalin
mangubat i dita'u. Ya ahiyu tigon an tuweday binuhul ta'u an ma'awigingdan
mangali.
27 Ya ma"id i dida ha mable onu mihubag an ta'on on adida mun'ib'ible onu malo'.
Ya nanongnan niktom di balikisda ya hay hapatutda.
28 Ya mun'atadom di panada† ya nun'idadaandan pumana. Ya mun'abikah di
kabayudan manguyud hinadan kalesada ta ayda tumayap hi inawigingda.
29 Ya ahitutukuk bo udot nadan tindaluda an ayda layon an mun'olmom hi'on waday
dimpapdah anonda. Ta pamaag ya nun'iye dita'u i ha ma"id ha mangihwang i dita'u.
30 Ot hitun dumatngan datuwen binuhul ta'u ya nunhiglan mumbungug di madngol
an ay ungak di liting hinan baybay.
Ta nunnaud an mahmo' ta'u ta umukayungan ta'uh tun ad Judah.

6

Hay Namto'an Apu Dios I Isaiah Hi Propeta

1 I diyen tawon an natayan nan patul an hi Ussiah ya numpatigoh Apu Dios i ha"on
an inumbun hinan nabaktu an awadan nan ma"aphod an tronona. Ya nan gayadan
di lubungna ya hinophopana nan dotal di Templo.
2 Ya hinan baktun diyen tronona ya wahdiday serapim an hin'o'onom di paya'da. Ta
nan duwa an paya'da ya inhawandah angahda ya nan duwa ya inhawandah hukida
ya nan duwa di usalondan tumayap.
3 Ya matimtimbaldan mungkanta an alyonda di, Ma"aphod nan ongal di abalinanan
Dios. Ya ma'attigoy amaphodnah tun luta.
4 Ya gapuh nan bungug di kantada ya niwagot nadan hamba ya nadan nigopnadan
nan Templo ya napnuh ahuk di dallomna.
5 Ot alyo' di, Abuhot tu. Umannung an mateya' te nabahulana' te hanan hapito'.
Ya ta'on on nadan ibba' an tinanud Israel ya nabahulanda damdaman gapuh nan

5:23 5:23 Isaiah 1:23; 10:1-2 **5:25 5:25** Isaiah 64:3; Jeremiah 4:24-26; Hebrew 12:26; Hay Nakakan 19:18; Haggay 2:6 * **5:26 5:26** Nadan tataguh nun'idawwin boble ya mabalin an nadan i Assyria an nangubat hi ad Israel ya hi ad Judah hidin 722 B.C. ya hidin 701 B.C. onu nadan i Babilon an nangubat hi ad Jerusalem hidin 605 B.C. † **5:28 5:28** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

hapitonda. Yaden numpatigo i ha"on nan patul an hiya nan ongal di abalinana an Dios.*
6 Ya immalin ha"on nan ohan serapim an intayapna han inodnanan bala an ena
inipit hinan punggobhan hi mi'nong.
7 Ya inda"omnah timid'u nan bala ot alyonay, Hituwey nomnomom an napakawan
moy bahulmu hidin nida"om hituwen balah timidmu.
8 Ya dingngol'un alyon Apu Dios di, Nganne ha honago' hi e mangipa'innilah nan
pohdonmin† innilaon nadan tatagu?
Ot alyo' di, Ot teyya' bo tee. Ha"on di honagom ot umeya'.
9 Ya alyonay, O eka mo. Mu hay ibagam hinadan tatagu ya alyom di, Manu
te donglodonglonyu nan hapit Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya
tigotigonyu bo nadan ma'ma'at mu aggeyu innilay pohdonan ipa'innila.
10 Ot eka ta em ibagabaga i dida nadan tugun'u an ta'on on adida ma'awatan ta
paddungnay pakulhiyom di punnomnomda ya pinilokmuy matada ta adida tigon
ya pinukitmu boy ingada ta adida donglon. Te onha adida athina ot waninnot
an imatunanda nadan ma'ma'at ya ma'awatanda nadan mitudtudun dida ta wan
mabalin an mundinoldan ha"on ta ipaphod'u nan nitaguwanda.
11 Ot mahmaha' an alyo' di, Apu Dios, ot anuud di ahi' pangidinongan an mangat
ituwe?
Ya alyonay, Ingganah on madadag nadan bobleyu an tinanud Israel ta ma"id ha
munhitu ta mabao nadan babale ya minganuy nadan puntanoman.
12 Te ipa'e' nadan tatagu hi nun'idawwin boble ta taynanda tun ad Judah.
13 Ta ammunada ha mi'apuluh nan dinakolda ha mabati. Mu datuwen mabati ya
magubatda damdama. Ta athidiy ma'at i dida mu wadada damdamay mabati hi
ibilang'uh tatagu' ta mipaddungdah nan tungod di kayiw an lo'tat ya humaping bo
damdama.

7

Hay Pinhod Apu Dios An Ipa'innilah Nan Patul An Hi Ahas

1 Hidin numpatulan Ahas an imbabalen Jotam an imbabalen Ussiah hi ad Judah ya
e ginubat nan patul hi ad Syria an hi Resin ya nan patul hi ad Israel an hi Pekah an
imbabalen Remaliah nadan i Jerusalem hidih ad Judah. Mu adida pa"abak i dida.
2 Mu hidin na'innilaan nan patul an hi Ahas ya nadan wah nan palasyu an
nungngangammut nadan tindalun nalpuh ad Syria ya nadan tindalun nalpuh ad
Israel ta gubatonda dida an i Judah ya nunnaud di takutda. Ya ta'on on nadan tatagu
ya gumayonggongda damdamah takutda an umatdah nan kayiw an pun'iwagot di
puwo'.
3 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ume ayuh nan imbabalem an hi Sear-Jasub* ta eyu
damuwon nan patulyu an hi Ahas. Hay pangakhupanyu i hiya ya hinan way potto'
nan numbaktun lobong hidih nan way kalata an mangipluy hinan punlaba'an.
4 Ta ibagam i hiya an adi minomnoman ya adina takutan nan duwan patul an da
Resin i Pekah. Te ta'on hi nunnaud an umipatakut di bungotda mu umatda hinan
bala an tuwen madop.

---

* **6:5 6:5** Hay innilan di tatagu ya wa'e ta mumpatigoh Apu Dios i dida ya imutalnganda an na'abahhulanda. Ta kulugondan tigonda'eh Apu Dios ya mateda. Ta hiya nan timmakut hi Isaiah. Job 42:5-6; Luke 5:8; Hay Nakakan 33:20 **6:6 6:6** Lebitikus 16:12 † **6:8 6:8** Manu'e hi alyonah nan pohdonmi ya athidiy nangalin Apu Dios te hidiyey ipatigana an nan Espirituna ya hi Jesu Kristu ya nalpu damdaman dida dadiyen mitudtudu. **6:9 6:9** Mark 4:12; Luke 8:10 **6:10 6:10** Matthew 13:15; John 12:40; Nan Na'na'at 28:26-27 **7:1 7:1** 2 Patul 16:5 * **7:3 7:3** Hay ibalinan nan ngadan an Sear-Jasub ya waday oh'ohhan tatagun mabati.

5 Ya inalin bon Apu Dios di, Manu te ninomnom nan patul hi ad Syria ya nan patul
hi ad Israel an dadagon da'yun i Judah an alyonday,
6 Gubaton ta'uh ad Judah ta inabak ta'u'e ya ginodwa ta'u. Ya numbalinon ta'u nan
imbabalen Tabeel hi patul hi ad Judah.
7 Mu ha"on an na'abbaktun Dios ya adi' mo iyabulut an ma'at hidiyen ninomnomda.
8 Te nadan i Syria ya adida mabikbikah mu ha"on an Dios. Te ma"id ha ikodhol
di ad Damaskus an bobleh ad Syria an ta'on on hidiy niha"adan nan patulda an hi
Resin. Ya ad Israel e ya madadag hitun adi ume ha nanom ta limay (65) tawon.
9 Ta an namin di bobleh ad Israel ya ma"id ha ikodholda an ta'on on hi ad Samaria
an niha"adan nan patulda an hi Pekah.
Mu adiyu'e inaynayun an mundinol i ha"on ya umannung an adi ayu mihwang.

Hay Pangimatunan Hi Umaliyan Immanuel

10 Ya agge nadne ya hinnaga' bo i Apu Dios hinan patul an hi Ahas. Ta immeya' ot
alyo' di,
11 Agam ta mumbaga'a i Apu Dios an dayawon ta'u i ha pangimatunam an hiya ya
boddangan da'a ta abakom nadan binuhulmu. Ya ha adi abalinan di taguy dawatom
hi atonah pangimatunam.
12 Mu alyon Ahas di, Adiya' mumbaga te adi' pohdon an patnaon hi Apu Dios.†
13 Ot alyo' moy, Donglom an patul ya da'yun namin an wahtun palasyu te impahiga
da'mi mo ahan i da'yu. Ot undan patnaonyu boy ulen nan Dios an punhilbiya'?
14 Hi Apu Dios di ukod an mangdat hi pangimatunanyu. Ot nomnomnomonyu an
ahi mawadaan han babai an ta'on on ma"id ha inilo'nah lala'i. Ya hay iyayyamna ya
han lala'i ta ngadananda hi Immanuel.
15 Ta on hiyah umong'ongngal ta mabalin an mangan hi kimmulhin gatas ya danum
di iyukan ya atbohdin mabalin an imatunana nan maphod ya nan adi maphod ta nan
maphod di atona
16 ya minganuy mo di boblen nadan duwan patul an takutanyun i Judah te mateda.

Hay Panadagan Di I Assyria Hi Ad Judah

17 Ya inali' boh nan patul di, Mu hi Apu Dios ya pa'aliyona i he"an patul ya
dita'un tataguh tun ad Judah ya an namin nadan tinanud di patul han nunnaud
an punholholtapan ta'u. Te nihipun hi nihi"anan di ad Israel hi ad Judah ya ma"id
ha athituh impala"uh nadan tatagu. Te ipa'alin Apu Dios nan patul hi ad Assyria ya
nadan tindalunah tun boble ta'u ta gubaton dita'u.
18 Ot madatngan'eh tuwe ya paddungnay humulpip hi Apu Dios ta umali nadan
tindalun malpuh nadan nun'idawwin bobleh ad Egypt ta ayda lalog an mumbahhong
an mangali ya atbohdi nadan i Assyria an ayda iyukan an mangali.
19 Ta umalidan namin ta ma"id ha adida e punhituwan an ta'on on hinadan
nun'aghang hinadan billid ya nadan doplah ya hinadan awadan di paggapaggat ya
ta'on on hinadan pastu.
20 Ta i diyen a'atana ya paddungnay bayadan Apu Dios nan patul hi ad Assyria an
bobleh nan bahhel di wangwang an nungngadan hi Euprates ta diday manadag hi an
namin an wah tun ad Judah ta paddungnay upuhandan namin di ibu' ya balbas ya
an namin an dutdut hi adol di tataguhtu ta nunnaud di ibabainanda.
21 Ta hitun alpahan nan gubat ya ammuna ha oh'ohhan tatagu hi mabati. Ya
datuwen mabati ya hinan ohan pamilya on waday ohan bakada an hiyah nahikon ya
duwan kalnero ta pangalandah itanuddan hina'amma.

---

† **7:12 7:12** Hi Ahas ya manuy hapitna te alyonay mundinol i Apu Dios mu onnot on ninomnomna an mumpaboddang hinadan i Assyria hi punggubatanah nadan i Israel ya i Syria. 2 Patul 16:7-9.

22 Mu dakol di gatas an malpu i dadiyen animal ta hiya nan hay itanudda ya nan
kimmulhin gatas ya danum di iyukan.
23 Te mumbalin hi paggapaggat nadan ugganda ni' puntanoman hi hinlibuy (1,000)
pu"un di greyp an hay balol di punggattanganda ni' hinan apitonda ya hinlibuy (1,000)
silber.
24 Mu i diye ya hay odnan mon di tatagun umehdi ya pana te nunnaud nimpe an
paggapaggat.
25 Ya ta'on boh on nadan ugganda ni' e gabyonon hinadan nabillid ya adida mo
umehdi te paggapaggat nimpe ta numbalin mo hi panganan di baka ya kalnero.

8

Hay Ahi Pangubatan Nadan I Assyria Hi Ad Damaskus Ya Hi Ad Samaria

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Alam ha abillog hi puntudo'an ya ino"ongalmu an
intudo' hidi nan ngadan an Maher-Salal-Has-Bas.*
2 Ya inayagam nan padi an hi Uriah ya hi Sekariah an imbabalen Jeberekiah an
dida nan mabalin an pundinolan an muntistigu ta tistiguwandah tuwen itudo'mu. Ot
hiyay ato'.
3 Indani ya nawadaan nan ahawa'. Ta hidin niyayyam hidiyen lala'in imbabalemi
ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ngadananyu ta hi Maher-Salal-Has-Bas
4 an hay ipa'innilana ya adi ni' humapit nan golang ya umali nadan i Assyria ya gin-
ubatda nadan i Damaskus ya i Samaria ya nun'aladan namin nadan kinadangyanda
ya inyedah bobleda.
5 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
6 Datuwen tataguh ad Judah ya ma"id ha pangibilangdah nan ule' i dida an umat
hinan liting hinan wangwang hi ad Siloah an mun'ulen mangmangnge. Te hay
pun'am'amlongda ya nan pamoddangan nadan patul an hi Resin ya nan imbabalen
Remaliah.
7 Ta hiya nan nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya tuwen pa'aliyo' nan ongal
di abalinana an patul hi ad Assyria ya nadan tindaluna ta gubaton da'yun tataguh
tun ad Judah. Ta hay umaliyanda ya mipaddungdah nan dumakolan di liting hinan
wangwang an nungngadan hi Euprates
8 an i'wanah tun ad Judah ta lobngonan namin tun bobleyu ta mipogpog hi
ingganah bagangyu ya nun'iye"enan namin di wahtun bobleyu. Ya mipaddungda boh
nan hamutin muntayyapan ya nungkohop ta alanan namin nadan pohdonan anon.
Mu ha"on an hi Immanuel† di mabalin an mangihwang i da'yu an wahtu ituwen
imbilang'uh boble'.
9 Ot alyo' an hi Isaiah di, Da'yun tataguh abobboble ya ta'on on mungngangammut
ayun namin an mundadaan an mi'gubat mu ma"id ha bahhonan ma'abak ayu.
10 Ta ta'on hi ma'amung ayu ta hahapitonyuy atonyun mangubat i da'mi mu ma"id
ha hilbina te hi Apu Dios di pun'ibbami.

Hay Nanugunan Apu Dios I Isaiah

11 Indani ya pinadanan Apu Dios i ha"on an alyonay, Adim iyunnudan hinan pangat
nadan ibbam an i Judah.
12 Ya adim patiyon nan ibagada an waday nunhahapit an patayon da'a. Ya adi'a
tumakut hinan takutanda.
13 Ta hay takutam ya hanan adim pangun'unudan i ha"on an Dios ya abuh. Te ha"on
an nahamad ya ongal di abalinanan Dios di mataktan ya abuh.

---

* **8:1 8:1** Hay ibalinan nan Maher-Salal-Has-Bas ya ma'ibagan pulhonda nadan nun'abalol an wadah nadan tatagu.
† **8:8 8:8** Hay pohdon nan Immanuel an ipa'innila ya wadah Apu Dios i dita'u.

14 Ot ha"on ya midduma' i da'yu. Mu da'yu an i Israel ya i Judah ya adi ayu'e tuwali
mundinol i ha"on ya paddungnay mihali'dud ayuh nan batu onu magah ayuh nan
doplah. Ya paddungna boy makna ayu i ha hulu.
15 Te ma'abak ayuh gubat ta mun'a'ateday udum i da'yu ya nabaludday udum ta
miyedah udum hi boble.
16 Ot alyo' an hi Isaiah di, Da'yun na'na'unnud an itudtuduwa' ya hanat ipapto'yun
namin nadan impitudo' Apu Dios i ha"on.
17 Te ad uwani ya paddungnay inwalong dita'un tinanud Israel i Apu Dios an
gapuh nan adi ta'u pangun'unudan i hiya. Mu ha"on'e ya hiya damdama ya abuh
di pundinola' hi bumoddang i dita'u.
18 Ot nomnomnomonyu an hantudan ma'ma'at i da'mih nadan imbabale' ya
datuwey pangimatunanyu hinan ongal an abalinan Apu Dios an dayawon ta'u hinan
nabillid hi ad Zion.
19 Mu tanganu on hanadan mumpumbuyun ya mumpama"o di eyu pummahmahan
hi'on waday pinhodyun innilaon? Unhaot hi Apu Dios di pangibagaanyu ta bokon
hanadan linnawan di natey namnamaonyuh mangipa'innilan da'yun matagu hinan
ma'at hi udum hi algo.
20 Unhaot nadan tudtudun Apu Dios di donglonyu ta bokon nadan ibagan nadan
mumbuyun ya mama"o onu nadan udum di donglonyu. Te ma"id ha iboddangdan
dita'u te agge napatalan di nomnomda.
21 Mu ma"id te e ayu humanawwangan ta hinolholtapyuy inagangyu ya binleyu.
Ya na'agangan ayu'e bo udot on nunhiglay bungotyu on intanangtangngadyu on
inidu'idutanyu nan patul ya ta'on on hi Apu Dios.
22 Ta ma"id ha nomnomnomonyuh pumpaboddanganyu ta nunhigla mo ahan
nayyay inomnomanyu an paddungnay nibalud ayu i ha munhihillong.

9

Hay Nibaga An Ahi Iyayyaman Han Mumpatul

1 Hidiyen nunnaud an ahi ta'u punligatan ya adi minaynayun hi inggana. Te
ta'on hi nunhiglay nipada"ulan nadan boblen di tinanud Sebulun ya tinanud Naptali
an nun'ap'apuwan nadan bokon Judyu mu udum hi algo ya pumbalinon Apu
Dios hi mapemanan dadiyen bobleda an datuwe nadan boblen nihaggon hinan
lobong an nungngadan hi Galilee an numbattanan nan baybay an nungngadan hi
Mediterranean ya nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya nadan bobleh ad
Galilee* an nun'ap'apuwan di bokon Judyu.
2 Te nadan tatagu i dadiyen boble ya paddungnay wadadah nan munhihillong mu
ahida tigon nan mumbinang an patal ta paddungnay mapatalan di nomnomda.
3 Ot alyo' i Apu Dios di, Hitun a'atana ya innila' an padakolon da'mi an tinanud
Israel ya nunhiglay ahim pangipa'amlongan i da'mi. Ta umat hinan pun'amlongan di
ohan taguh nan pun'apitanah intanomna. Ya umat boh amlong di munggogodwah
nan inabakdah gubat.
4 Te dadagom di abalinan nadan mamalpaligat i da'min tatagum. Ta ihwang da'mi
an umat hidin inatmu i da Gideon hidin eda nangubatan hinadan binuhulda an i
Midian.
5 Ot hitun a'atana ya midinong moy gubat ta mapu'ulan mon namin nadan hapatut
ya nadan nadadalan lubung di titindalun e ni'gubat.

8:14 8:14 Roma 9:33; 1 Peter 2:8 **8:17 8:17** Hebrew 2:13 * **9:1 9:1** Hi ad Galilee an nun'ap'apuwan di bokon Judyu ya mapemanan hi udum hi algo an nipa'annung hidin nunhituhdih Jesu Kristu ta intudtudunay a'at Apu Dios. **9:2 9:2** Matthew 4:15-16 **9:4 9:4** Judges 7:22-25

6 Te miyayyam han golang an lala'i ta hiyay mun'ap'apu i dita'u. Ta hiya
nan mangadanan hi Ma"aphod Di Panuguna ya Ongal Di Abalinanan Dios ya
Munnananong An Ama ya Patul An Mangipalinggop Hi Tatagu.
7 Ya ma'udman di pun'ap'apuwana ya malinggop di pi'taguwan ta'u i hiya hi
inggana. Ya minaynayun an nipto' di atonan mangipanuh hi tatagu. Ta hiyay
manginaynayun an mun'ap'apu hinan nun'ap'apuwan din patul an hi David. Ot hi
Apu Dios an ongal di abalinana ya ipa'annungna datuwen gapuh pamhodnan dita'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Israel

8 Hi Apu Dios ya pinadanana tuwali an dusaon dita'un tinanud Israel an hay ohah
ngadana ya Jacob.
9 Ot an namin ta'u ya innila ta'uh tuwe an namamah nadan i'iba ta'u an numbobleh
ad Samaria ya an namin hi ad Israel. Mu mungngoheda ya mumbaktudan alyonday,
10 Damboyah on nadadag tudan babale ta'u an niyammah pito' ta way aton ta'un
manukkat hi binattu ta nahamhamad. Ya ta'on boh on nun'alngoh tudan kayiw an
sikamor ta way aton ta'un manukkat hi mun'agangan kayiw an sedar.
11 Ta hiya nan pabungoton Apu Dios nadan binuhul nadan i'iba ta'un i Israel.
12 Te nadan binuhulda an i Syria an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya
nadan i Pilistia an malpuh nangappit hi alimuhan di algo ya gubatonda nadan ibba
ta'un i Israel ta madadagda. Mu adi damdama ma'aan di bungot Apu Dios i dida ta
inaynayuna an mundusa i dida.
13 Mu ta'on on athidiy ma'at i dida ya hiyah diyen adida damdama muntutuyuh
nan bahulda ya adida mumpaboddang hinan ongal di abalinanan Dios.
14 Ta hiya nan pinghanon Apu Dios an dadagon nadan i'iba ta'un i Israel an ta'on
on nadan nabaktun ap'apu ya nadan nun'ada"ul an tatagu.
15 Ta mi'aligdah nan animal. Ta nadan ap'apu ya nadan udum an piyalon di tataguh
ad Israel ya diday i'aligan nan ulu ya nadan mumpunlayah an propeta ya diday
i'aligan nan iwit.
16 Te dadiyen ap'apu ya nibahhoy intuddudah nadan tatagu ta dadiyey lummuh
adadaganda.
17 Te inwalongdan mangun'unud i Apu Dios ta adi maphod di pangatda ya
hapitonda. Ta hiya nan pabungotondah Apu Dios ta dusaona dida. Ta ta'on on nadan
mumpangilog an u"unga ya nadan nun'apuhig ya nun'abalu ya milaggatdan adina
hom'on dida.
18 Hituwen adi maphod an pangat nadan tatagu ya umat i ha bimmikah an apuy
hinan muyung an bokon mo nan paggapaggat ya abuh di pu'ulana te an namin nadan
muyung ta tumuluh ad lagud di ahukna.
19 Ta athidi bo nan bungot nan ongal di abalinanan Dios an mipaddung i
ha bimmikah an apuy. Ta madadagdan namin nadan i'iba ta'un i Israel an
munhin'a'akih.
20 Te wa'e ha kittang hi makan on pumpupullohanda. Mu nanongna damdaman
ma'a'aganganda ta lo'tat ya ta'on on nadan imbabaleda on anonda.
21 Ya nada'e bon tinanud Manasseh ya nadan tinanud Epraim ya munggugubatda.
Mu ahida bo munhahayyup ta mungngammutdan mangubat i dita'un tinanud Judah.
Mu ta'on on athidi ya adi damdama ma'aan di bungot Apu Dios i dida ta hiya nan
minaynayun di pundusanan dida.

10

1 Mahmo' ayun manganapyah adi maphod an uldin ta mapalpaligatday udum an
tatagu.

2 Ta mina"idyuy kalebbengan nadan nun'awotwot ya nun'abalu ya nun'apuhig ta
mabalin an kulukonyu dida.
3 Ta nganne mohpey atonyu hitun pundusaan Apu Dios i dita'uh tun
pangipa'aliyanah mangubat i dita'u an malpudah nidawwin boble? Ya nganne
mohpey pumpaboddanganyu? Ya dana mohpey ahiyu e pumpangipa"ayan hinadan
kinadangyanyu?
4 Te adi ta'u'e mateh gubat ya iye dita'uh nadan binuhul ta'u hi udum hi boble. Mu
ta'on on ma'at hidiye ya adi damdama ma'aan di bungot Apu Dios i dita'u ta hiyah
diyen inaynayunan mundusan dita'u.

Hay Ahi Usalon Apu Dios An Manadag Hinadan Tataguna

5 Alyon Apu Dios di, Mahmo' damdama nadan i Assyria an ta'on on diday usalo' hi
ay pang'ul an pamang'ul'uh nadan tatagu' an mangipabohbohol i ha"on.
6 Te didan ma"id ha pangibilangdan ha"on an Dios di ahi' ipa'ali hi mamalpaligat
i da'yun tatagu ta li'naonyuy bungot'u. Ta pun'aladan namin di wadan da'yu ya
nun'igatin da'yun dida ta ay ayu pito' hinan kalata.
7 Mu nan patul hi ad Assyria ya aggena innilan ha"on di nannag i hiya. Te hay wah
nomnomna ya pohdonan dadagon di dakol an boble.
8 Ya munlattuwag an alyonay, Tigonyu'e nadan opisyal di titindalu' an ong'ongngal
di abalinanda mu nadan patul di udum hi boble.
9 Te inabakda hi ad Kalno ya hi ad Karkemis ya hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya hi
ad Samaria ya hi ad Damaskus.
10 Ta inabakda dadiyen boblen dakdakol di bulul hi dayawonda mu hanan
dayawonyun i Jerusalem ya i Samaria.
11 Ot athidi damdama boy ma'at hi ad Jerusalem ya nadan dayawonyu ta umat
hinan inatmih nadan tataguh ad Samaria ya nadan bulul an dayawonda.
12 Mu ha"on an Dios ya ninomnom'un malpah'en namin nan ato' hi ad Judah an
namamah nan nabillid an ad Zion ya an namin hi ad Jerusalem ya dusao' mohpe nan
patul hi ad Assyria an gapuh punlattuwagana.
13 Te alyonay, Manu'eh nangaba'abaka' hi gubat ya gapuh nan abalina' ya la'ing'u.
Ta dakol bo ayay boblen nun'aan'uy muhon nan pogpog di bobleda on nun'ala' di
nun'iyalangda. Ya inaba'abak'uy papatul ta umata' hinan atap an bulug an baka.
14 Ta inala'ala' di kinadangyan di tataguh abobboble an umat hi aton di ohan tagun
nanigoh itlog di hamuti an tinaynan nan hi inana ta namaag ya nun'alan diyen tagu
nadan itlog hinan buyana. Ya atbohdih nadan inaba'abak'un tataguh abobbobleh tun
luta ta sinakup'u dida. Ya ma"id ha ohah nangipatnan mangipadinong i ha"on.
15 Ya alyon bon Apu Dios di,
Athidiy hapitona mu undan aya mabalin an nan wahe ya ong'ongngal di abalinana
mu nan manglon? Ya undan bo ong'ongngal di abalinan nan lagadi mu nan
mangilagadi? Ya nan huplit ya adi namaaggon nihuplit hi'on ma"id ha mangitagge.
Ya athidi boh nan hu"ud an adi namaaggon nangnangnge.
16 Ot gapu i diyen punlattuwagan nan patul hi ad Assyria ya ha"on an ongal di
abalinanan Dios ya ipa'ali' ha nunnaud an dogoh ta pundusa' hinadan ma'abbikah an
titindalun di i Assyria. Ya dadago' didan namin i han paddungnay malanglanggiyab
an apuy ta ma"id mo ha ilattuwagna.
17 Te ha"on an mi'alig hi dilag di tinanud Israel ya umaliya' an umata' hinan
mundalang an apuy ta dusao' didan i Assyria. Te ha"on an ma"aphod an Dios an
dayawonyun tinanud Israel ya nipto' di ato'. Ta pinghano' an dadagon an namin
nadan kinadangyan nan patul hi ad Assyria an umat hi aghoban di pagat.
18 Ya an namin nadan ma"aphod an muyungna ya puntanomana ya dadago' ta umat
hi panadag di dogoh hi adol di tagu.

19 Ta ammuna ha oh'ohhah nadan kayiw hi mabati ta ta'on on ha unga ya
abalinanan bilangon dadiyen mabati.
20 Ya hitun a'atan dadiye ya nada'en mabati i dita'u ya nan nahamad an Dios an
dayawon ta'un tinanud Israel di pundinolan ta'u mohpe ta bokon nadan manadag i
dita'u.
21 Mu oh'ohhada han ahi mibangngad hinadan ibba ta'u an tinanud Jacob an
mangun'unud hinan ongal di abalinana an Dios.
22 Ta ta'on on dakkodakkol ta'u ni' an tinanud Israel an umat hi dinakol di panag*
hinan da'ging di baybay mu oh'ohha nimpe han mibangngad hitun boble ta'u. Te
nada'en udum ya madadagda nimpe te hidiyey lebbengnan ma'at i dida.
23 Ta mipa'annung nan pinadanan nan ongal di abalinanan Dios an ma'at i dida.

Hay Panadagan Apu Dios Hinadan I Assyria

24 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Da'yun tatagu' an wah ad Zion ya
hanat adi ayu tumakut hinadan i Assyria hitun punsakupanda i da'yu an ta'on on
paligaton da'yu an umat hidin inat nadan i Egypt hinadan a'ammodyu.
25 Te hituwen pundusa' i da'yu ya adi madne ya mapogpog ta dida pibon i Assyria
di dadago'.
26 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya dusao' dida an umat hi nundusaa'
hinadan i Midian hinan batu an nungngadan hi Oreb† ya umat bohdin nundusaa'
hinadan tindaluh ad Egypt ta nun'a'altingdah nan baybay.
27 Ta bokon mo diday mun'ap'apuh bobleyu te mapogpog nimpey pamalpaligatanda
i da'yu.
28 Ot dee tatawwa an tuwe nadan mangubat i da'yu. Ta hinggopda nan boble hi
ad Ai ot i'wadah ad Migron ya hi ad Mikmas ot iha"addahdi nadan udum an usaldan
mi'gubat.
29 Ot tumikidda ot eda mun'iyan hi ad Geba. Ta tumattakut nadan ibbayuh ad
Ramah ya binumtik nadan wah ad Gibeah an boblen din patulyu an hi Saul.
30 Ya mungkogada nadan ibbayuh ad Gallim hi takutda. Ya mahmo'da bo nadan
wah ad Laysah ya hi ad Anatot hi nangatda i dida.
31 Ta binumtikda bo nadan wah ad Madmena ya hi ad Gebim.
32 Ya deen immohnongda ni' dadiyen binuhulyu hi ad Nob ta mun'ibleda. Mu
aptuwanda damdamay umaliyandan panadagan hitun ad Zion.‡
33 Mu alyo' an hi Isaiah di, Nomnomnomonyu an nan ongal di abalinanan Dios ya
ahi nunhiglay panadagna i dadiyen tindalun i Assyria an ta'on on nadan opisyalda.
Ta paddungnay punlongohna nadan o"ongal an kayiw.
34 Ta nan ongal di abalinanan Dios nimpe ya dadagona dadiyen binuhul ta'u an
umat hi aton nan munlongoh kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon.

11

Hay Nipaddungan nan Pun'ap'apuwan Nan Tinanud David

1 Nan holag din patul an hi David* ya umat hinan tungod nan nalngoh an kayiw an
lo'tat ya humaping te nan mumpatul hi udum hi algo ya malpuh nan tinanud David.
2 Ya middum i hiya nan Espiritun Apu Dios ta idatnay la'ingna ya abalinanan
mangat hinadan ninomnomna ya abalinanan muntugun ya hi Apu Dios di dayawona.

---

* **10:22 10:22** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **10:23 10:23** Roma 9:27-28 † **10:26 10:26** Nan ngadan an Oreb ya ngadan di ohah nadan mangipangpanguluh nadan i Midian an ginubat da Gideon ot abakonda dida ta hiya nan nginadananda nan batu hi Oreb ta panginomnomanda hi nangabakan da Gideon hinadan binuhulda. ‡ **10:32 10:28-32** An namin datuwen boble an nangadan ya niddum hi ad Judah an nun'ihaggon hi ad Jerusalem an tuluy olas di panallanan ya dimmatongta. * **11:1 11:1** Hinan Hebrew ya bokon hi David di nibaga te hi amana an hi Jesse.

3 Ya ha ahan di pun'amlongana ya nan pangun'unudana i Apu Dios. Ta nahamad
di pun'ap'apuwana te bokon nan matigon a'at nan taguy tigona ya adina idinol hinan
ibagan di tatagu.
4 Ya nipto' di atonan mangipanuh hinadan nun'awotwot ya nadan ma"id ha
abalinana. Mu nada'e an tatagun adi maphod di ato'atonda ya dusaona dida ta
munholholtapda ya ipapatena nadan lebbengnan mipapate.
5 Ta nipto' nimpey atonan mun'ap'apu an ma"id ha ibahhawana.
6 Ya i diyen a'atana ya mabalin an mun'uyyugda nan kahuh nan inalahan hinan
imbabalen di kalnero ya mabalin an mi'ilo' nan gulding hinan leopard. Ya nan layon
ya mabalin an mangandan duwah holo' hinan baka ya ta'on on ha manmannog an
unga ya mabalin an ipapto'na dida.
7 Ya ta'on boh on nadan baka ya bear ya mabalin an munhaggondan mangan ya
atbohdi nadan imbabaleda an mabalin an munhahaggondan malo'. Ya nadan layon
nimpe ya mangandah holo' an umatdah nan baka.
8 Ya mabalin an mun'ay'ayyamda nadan goggolang hinan way balen di hakuku ya
mabalin an dapaonda nan baleda te adida mo kumalat.
9 Ta ma"id ha kumalat ya dumadag hidih nan nabillid an niyappit i Apu Dios. Ya
an namin di tataguh tun luta ya innilaonda moh Apu Dios.†

Hay Ibangngadan Nadan I Israel An Niyeh Udum Hi Boble

10 I diye ya umaliday atagutaguh abobboble te pinhoddan donglon di tugun nan
mumpatul an apapun Jesse ta ma'amungdah awadana an hidiye nan mapmaphod an
boble an awadan di linggop.
11 Ya i diye boy pangibangngadan Apu Dios hinadan mabati an tatagunan wah ad
Assyria ya hi ad Egypt ya hi ad Patros ya hi ad Kus ya hi ad Elam ya hi ad Babilon
ya hi ad Hamat ya hinadan boblen nigawwah nan baybay. Ta hidiyey pidwanah‡
pangipa'anamutana hinadan tatagunan niwakat hi abobboble.
12 Ya paddungnay itaggena ha bandela ta pangayagna hinadan tinanud Israel hi
abobboble ta umanamutda hinadan numpunhituwanda tuwali hi ad Israel ya hi ad
Judah.
13 Ta nadan i Israel ya adida mo akihan nadan i Judah ya nada'e damdaman i Judah
ya adida mo ahiwawan nadan i Israel.
14 Ta mumboboddangda mohpe ta gubatonda nadan i Pilistia an numpunhituh
nangappit hi alimuhan di algo ya ta'on on nadan wah nangappit hi tuluwan di algo
an dadiye nadan i Edom ya i Moab ya i Ammon ya nun'alada nadan nun'abalol an
wadan dida ya sinakupda dida.
15 Ya maganan Apu Dios nan baybay an wah nangappit hi ad Egypt ya impa'ena
han mun'ohab an dibdib ta ta'on on nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya
kumittang di litingna ta mumbalin moh pitun wa"el ta mabalin an agwaton nadan
tatagu an ta'on on adida aanon di hapatutda.
16 Ya nada'en mabati an tatagun Apu Dios hi ad Assyria ya waday maphod an
kalata hi awonda ta umat i handidan a'ammodda an nan bugut di inunu'unudda
hi nalpuwandah ad Egypt.

12

Hay Kanta An Pundayaw I Apu Dios

1 I diyen a'atana ya dadiyen tatagunan umanamut ya ikankantadan alyonday,

† **11:9 11:6-9** Hitun umaliyan Kristu an mun'ap'apu ya adida mo matakutan nadan atap an animal. Ya athidi bon maphod mohpey punhahayyupan di tatagu. Roma 8:18-22 **11:10 11:10** Roma 15:12 ‡ **11:11 11:11** Nibaga an pidwanah diye te nan namangulu ya hidin nangilpuwan Moses i didah ad Egypt.

He"a Apu Dios di dayawonmi an ta'on on'a bimmungot ni' i da'mi ya munhana ami te impa'amlong da'mi damdama hidin na'ubayah di bungotmu.
2 Ta he"ay nangihwang i da'mi ta hiya nan ma"id mo ha itakutmi te mundinol amin he"a. Te he"ay mangdat hi abalinanmi.
Ta ma"id nimpe ha udum hi mangihwang i da'mi hi'on bokon he"a ya abuh.
3 Ot nadan inihwang Apu Dios ya ongal di amlongda an umatdah nan tagun na"uwoh an nunhiglay amlongna hi'on imminum i ha ma'attuning an liting.
4 Ot munhana ta'un Apu Dios ya hiyay pumpaboddangan ta'u.
Ya e ta'u ipa'innilah tataguh abobboble nan ongal an abalinana ya anabaktuna.
5 Ot ikantaan ta'u nimpeh Apu Dios an gapuh nadan mapmaphod an ina'inatna ya e ta'u impa'innilah abobboble dadiyen ina'inatna.
6 Ot dita'un i Zion ya itkuk ta'un mundayaw ya mungkanta an gapuh amlong ta'u.
Te ongal di abalinan nan niddum i dita'u an nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.

13

Hay Panadagan Apu Dios Hi Ad Babilon

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos an ma'at hi ad Babilon
2 an alyonay, Paddungnay itaggeyu ha bandela hinan uhhun nan nabillid an ma"id ha kayiwna ta ma'attigo. Ya nun'itkukyuh nadan titindalu ta eda hogpon hi ad Babilon an boblen nadan mumpunlattuwag an tatagu.
3 Te ha"on an Dios di namto' i dadiyen titindalu an ongal di abalinanda ta eda dadagon hi ad Babilon te nunhiglay bungot'u hinadan numpunhituhdi. Ya nunhiglay amlong dadiyen tindalu' an e mangubat i dida.
4 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ahi ta'u donglon di ingal nadan dakkodakkol an tindaluh nadan billid. Te nan ongal di abalinana an Dios ya inamungna dadiyen titindalu an nalpuh abobboble ta midadaanda an e mi'gubat.
5 Dadiyen titindalu ya dadiyey hinnag Apu Dios an nalpuh nun'idawwin boble an e manadag hinadan bobleh ad Babilon* an gapuh nan nunhiglan bungotna.
6 Ot da'yun tatagu ya agayu ta oltonyuy kogayu te tuwe mon madatngan nan nagtud an panadagan nan ongal di abalinanan Dios i da'yu.
7 Ta ahi ayu gumayogayonggong hi takutyu.
8 Ta namaag ya ma"id mo ha tulidyu an e mi'gubat. Ya nunnaud di punligatanyu ta umat ayuh nan babain maligatan an mun'ayyam. Ta pamaaggon nuntoto"olan ayu ya umuphat ayuh takutyu.
9 Ot hanat nomnomnomonyu an hitun ahi pangipatigan Apu Dios hinan nunhiglan bungotna ya dadagona tun luta. Ya ni'dadagnan namin nadan nun'abahulan.
10 Ya ta'on on nadan bittuwon ya bulan ya nan algo ya adida mo dumilag.
11 Te hi Apu Dios ya alyonay, Pa"iho' an namin nadan wah tun luta ya dusao' nadan tatagun mangamangat hi adi maphod. Ta mibabain an namin nadan munlattuwag ya nadan mamalpaligat hi ibbadan tagu.
12 Ot hay a'atan tuwe ya oh'ohhada han mabati hinadan tatagu ta umatdah balitu' an naligat an hama'on.
13 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipahda' di bungot'u ta iwagot'uh ad lagud ya tun luta ta midlig hinan nipabunana.

---

* **13:5 13:5** Hay ibalinan nan an namin hinadan bobleh ad Babilon hinan Hebrew ya an namin di boble hitun luta. **13:8 13:8** Jeremiah 6:24 **13:10 13:10** Joel 2:10; 2:31

14 Ta nadan tatagun nalpuh udum hi boble an wah ad Babilon ya logmon di udum
di butik an mangeh bobleda an ayda ulha an ay waha manganup i dida. Ya umatda
boh nan kalnero an ma"id ha mangipapto' i dida.
15 Ta an namin nadan binuhuldan mangakhup i dida on pinateda attog dida.
16 Ya nada'en goggolang an imbabaleda ya pulhonda on nun'ihoplatda didah
hinangngabda. Ya nunhogopday babaleda on nun'alada nadan nun'abalol an wadan
dida. Ya ta'on on nadan ahawada on pinilitdan ilo' dida.
17 Ya alyon Apu Dios di, Ot nomnomnomonyu an pabungoto' nadan i Media†
ta gubatonda nadan i Babilon. Ta ta'on on bayadan didah silber onu balitu' ta
idinongdan mangubat i dida mu adida mihapitan.
18 Ta pumpanada nadan mumpangilog an linala'i ya ma"id ahan ha homo'da ta ta'on
on nadan goggolang ya u"unga on ni'pateda.
19 Ya ta'on on hi ad Babilon di ap'aphodan an bobleh tun luta ta hiyay ilattuwag
nadan bimmoblehdi mu ha"on an Dios ya dadago' ta umat hi nangat'u hi ad Sodom
ya hi ad Gomorah.
20 Ta mumbalin nimpeh agge naboblayan hi inggana. Ta ta'on on nadan i Arabia
an e umaninnabat ya adida mungkampuhdi. Ya athidi boh nadan mumpumpapto' hi
kalnero an adida iyehdiy kalneroda.
21 Ta ha moy munhituhdi ya nadan gulding ya tukukan ya nadan udum an atap an
animal.
22 Ta hanada mon atap an animal di munhituh nadan awadan ni' nadan
mun'a'aphod an palasyu. Ta ha'e moy madngol hidi ya aluul di kahuh nan inalahan.
Ot hituwen e adadagan di ad Babilon ya adi madne ya ma'at.

14

Hay Ahi Pammo'an Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Hi Apu Dios ya ahina hom'on nadan tinanud Israel* ta hiyah diye tuwalin diday
tataguna. Ta ipa'anamutna didah nan numboblayanda tuwali. Ya wadaday tatagun
malpuh udum hi boble an umen e middum i dida
2 ta boddanganda dida hi umanamutanda. Ya mi'iboble dadiye an linala'i ya
binabai ta munhilbidah nadan tinanud Israel. Ta dadiyen namalpaligat ni' i dida
ya mumballin ta diday ba'baalon nadan tinanud Israel.
3 Ya i diye ya pogpogon mo ayan Apu Dios di abaal nadan tataguna ta adida mo
umukayungan ya adida mo munholholtap an gapuh nan naligat an mipatamu i dida.†
4 Ta i diyen natayan diyen patul ya dildilahonda an alyonday, Nate bo aya nan
nunnaud di bungotnan patul ta napogpog moy pamalpaligatnah tatagu.
5 Te pinogpog Apu Dios nan abalinanan mun'ap'apu ya ta'on on nadan adi maphod
an pangatna.
6 Te mabungot hidiyen patul ta nunhiglay namalpaligatna hinadan tatagun
inabaknah gubat.
7 Ta i diyen natayana ya limminggop mohpey tataguh abobboble ta ahikakantadah
amlongda.

---

† **13:17 13:17** Nadan i Media ya numbobledah nan way huddo'na an ad Iran hi ad uwani. Ya datuwe nadan niddum hinadan tindalun Sayrus an patul hi ad Persia ot abakonda nadan i Babilon hidin 539 B.C. Jeremiah 51:11; 51:28; Daniel 5:31 **13:19 13:19** Hidin Hopapna 19:24,25 * **14:1 14:1** Datuwen tinanud Israel ya wa'e on hay mibaga ya tinanud Jacob te hay ohah ngadan Jacob ya Israel. † **14:3 14:3** Manu'e hi napogpog di punholholtapanda ya nate mo nan patul hi ad Babilon an mamalpaligat i dida.

8 Ta ta'on on nadan kayiw an umat hinadan bolbol ya sedar hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon ya ma"am'amlongdah natayan diyen patul hi ad Babilon te
ma"id mo ha munlongoh i dida.‡
9 Ta hinan umayanah awadan di numpun'ate ya way ohah nadan wahdi on
mangedan e manamu i diyen patul hi ad Babilon. Te ta'on tuwalih on nadan
numpun'aten patul ya ma"aptudan manigon hiyah umayanahdi.
10 Ta an naminda ya ahihahapitdan alyonday, Ad uwani bo aya ya numpapaddung
ta'u te ma"id mo ha abalinan ta'un namin.
11 Te an namin nadan pangipatigon di tatagu hi punlispitudan he"a an umat hi
pangipagangohandah harp ya paddungnay ni'ilubu'dan he"a. Ta ta'on on hanan
alo'am ya mungngummey bigih ya atbohdin bigih di miyuloh i he"a.
12 Ot he"an patul ya ta'on on hay punnomnommuh adolmu ya he"a nan ma'binnang
an bittuwon hinan mawi"it mu nunhiglay na'at i he"a te paddungnay nalpu'ah ad
lagud ot mipakbo'ah ad dalom an ta'on on nundongol'a te dakol di boblen dinadagmu.
13 Te hay ninomnommu ya alyom di, Pohdo' an ha"on di nabakbaktu mu nadan
bittuwon. Ta ha"on di mun'ap'apu hinadan dios an ma'anamu"amung hinadan billid.
14 Ta la"uha' nan awadan di bugut ta wan mipaddunga' hinan na'abbaktun Dios.§
15 Mu onnot on hay na'at ya nipakbo'ah ad dalom hi awadan nadan numpun'ate.
16 Ta nadan nanigon he''ahdi ya nano"olda ta inalidah nomnomday, Ot teen hituwe
din patul an nangipatakut hi papatul ya tataguh abobboble.
17 Ot pumbalinonay abobbobleh tun luta hi agge naboblayan. Ya impagolnay
umanamutan nadan binaludnan tatagun inilpunah nadan boblen ginubatna.
18 Ta an namin di patul hi abobboble ya maphod di ilubu'anda.
19 Mu he''a'e ya mate'an ma"id ha mangilubu' i he"a. Te mibkah di adolmuh nan
naka"utan an battubattu ya nitabbundan he"a nadan nateh gubat an titindalum ta
paddungnay nun'igatin da'a.
20 Ya manu'eh adi'a milubu' an umat hinadan udum an patul ya gapu ta dinadagmuy
numboblayam ya numpatem nadan tatagum. Ot hanat ma"id ha mabati hinadan
holagmu an adi maphod di pangatda ta ma"id ha mabongbong'al hi ngadanmuh
inggana.
21 Ot agayu* ta pumpateyu nadan imbabalen naen patul ta miballoh nan
numbahulan di a'ammodda. Ta wan mapogpog moy pun'ap'apuwandah tun luta.
22 Te nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Dadago' hi ad Babilon ta ma"id ha
mabati an ta'on on ha unga ta ma"id mo ha uggan ma'ali hi ad Babilon.
23 Ta pumbalino' hi balen di tukukan ya puntupa'an di animal ta adi mo
maboblayan. Te paddungnay higida' ta ingganah ma'aan an namin nadan wahdi.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Assyria

24 Nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Hanan ninomnom'un aton ya adi
mibahhon ma'at.
25 Te nadan i Assyria an wah tun boble'† ya patayo' dida. Ta mapogpog di eda
pamalpaligatan hinadan tatagu' te numbalinonda didah baalda.
26 Ot athituy ninomnom'un aton hi abobbobleh tun luta an dusao' di atagutagu.
27 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong
hinan ninomnom'un pundusa' hi atagutagu.

‡ **14:8 14:8** Nadan patul hi ad Assyria ya hi ad Babilon ya impalongolongohda nadan mun'aphod an kayiw hinadan billid an nungngadan hi Lebanon on inyanamutdah bobleda. § **14:14 14:14** Hi Satanas ya pohdona ahan an pulhon nan pun'ap'apuwan Apu Dios. * **14:21 14:21** Hay himmapitan Isaiah ya nadan i Media. † **14:25 14:25** Hidiyen boble ya hi ad Judah.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Pilistia

28 Hituwey nipa'innilan ha"on an hi Isaiah hidin natayan nan patul an hi Ahas.

29 Alyon Apu Dios di, Da'yun i Pilistia ya adi ayu ma"amlong hi natayan nan patul
an namalpaligat i da'yu. Te nan mihukkat i hiyan mumpatul ya inyal'alanay pangatna
mu hiya. Te hi'on ha ulog di i'aligan Ahas ot hidiyen mihukkat an patul ya mi'alig hi
hakuku.
30 Mu ha"on'e an Dios ya ipapto"u nadan nun'awotwot an tatagu' an umat hi aton
di mumpapto' hi kalnero ta wan luminggopda pibo. Mu da'yu'en i Pilistia ya ipa'ali'
di bitil ta mun'a'ate ayun namin.
31 Ot agayu ta oltonyun kumga an i Pilistia te tuweday dakkodakkol an tindalun
nalpuh huddo'na an mangubat i da'yu ta gumayonggong ayuh takutyu.
32 Ot hi'on waday umalin malpuh udum hi boble an mi'hapit i da'yun i Judah an
alyonday, Undan da'yu'e ihya ya adi da'yu pi'indadadag? Ya hay pambalyun dida ya
alyonyuy, Hi Apu Dios an nangibangon hi ad Zion ya hiyay paddungnay ihi"uganmin
tatagunan napalpaligat ta wan mihwang ami.

15

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Moab

1 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an ma'at hi ad Moab an
alyonay, Nan duwa an bobleh ad Moab an hi ad Ar ya hi ad Kir ya madatngan han
ohan hilong an adadaganda.
2 Ya nada'en i Dibon hi ad Moab ya ibaluwanda nadan ibbadan i Nebo ya i Medeba
an umedah awadan nadan templon nadan diosda ta hidiy eda kumogakogaan. Ya
numpumpakalbuda ya nun'upuhunday balbasda ta pangipatigodah eda umukayun-
gan.
3 Ya nada'en udum ya mumpunlubungdah langgut on eda dimmanaldallanan hi-
nadan kalata ta pangipatigodah eda umukayungan. Ya nada'e bon udum ya umedah
nadan nundotal an atop di babaleda ya umeday udum hinadan a'am'amungan di
tatagu an ahikokogada.
4 Ya ta'on on hi ad Hesbon* ya hi ad Elealeh ya madngol di kogadah didayyah
ad Jahas. Ya ta'on on nadan na'atutulid an tindalun di i Moab ya mungkogada ya
nunhiglan munggagayonggongdah takutda.
5 Ya ta'on boh on ha"on ya malmuy homo"uh nadan i Moab an puntataynanday
numpunhituwanda ta bumtikdah ad Soar† ya hi ad Eglat-Selisiya. Ta manikidda on
mungkogada an mangeh ad Luhit. Ya binumtikdah ad Horonaim nadan udum ta
mangeda damdama on mungkogada.
6 Ya nada'en wa"el hi ad Nimrim ya nun'atdu'da ta nakling nadan holo' ya nadan
udum an himmangoh nan nundidina'ging.
7 Ya nada'en tatagu an umagwat hinan wa"el an nungngadan hi Willow ta bumtikda
ya nun'odnandan namin nadan abalinandan odnan hinadan kinadangyanda.
8 Ta nunhiglay kogan nadan tataguh ad Moab an madngol hidi dayyah ad Eglaim
ya hi ad Beer Elim.
9 Ya na'en liting hinadan wa"el hi ad Dibon hidih ad Moab ya napnuh dalan di
tatagun nun'a'ate. Mu hi Apu Dios ya iyal'alana damdamay pundusana i dida. Ta
hiya nan nadan tatagun mabati ya ta'on on nadan mangipatna an bumtik ya patayon
damdaman di layon dida.

---

* **15:4 15:4** Hi ad Hesbon ya wadah nan Bilang 21:23-35 † **15:5 15:5** Nan hi ad Soar ya wadah nan Hidin Hopapna 14:2; 19:23,30

16

Hay A'udman Di Dusan Nadan I Moab

1 Nadan mabati an i Moab an bumtik hi ad Selah an nihaggon hinan agge
naboblayan ya ipiyaliday i'imbabalen di kalneroh nan patul hituh ad Judah.*
2 Ya nada'e attog an binabai an i Moab an umagwat hinan wangwang an
nungngadan hi Arnon ya ma"amtikda an umatdah nan nadgal an hamutih nan
buyana.
3 Ya dadiyen i Moab an mangiyalih kalnero hitun ad Jerusalem ya alyonday, Daan
mo bahan ta ibagayu hi'on nganney maphod hi atonmi. Ya hom'on da'mi bahan
ta iyabulutyun umali amin munhidum hitun bobleyu te nunnaud nan potang an
namamah on hinan tongan di algo.
4 Ya daan mo bahan ta boddangan da'mi hitun umaliyan nadan binuhulmi an
mamaten da'mi.
Ot alyo' an hi Isaiah di, Athidiy ma'at mu dumatong han timpu an mapogpog moy
e adadagan di abobboble te mama"idda mo nadan e mamalpaligat hi tatagu.
5 Ya mumpatul mo nan tinanud David an ongal di ulena ya pamhodna ta nipto' di
atonan mangipanuh hi tatagu.
6 Mu alyon nadan ibba' an i Judah di, Dingngolmin nunhiglay ngohen dadiyen i
Moab ya hay pumbaktuwanda mu ad uwani ya ma"id mo aya ha ilattuwagda.
7 Ta kogaanday nadadagan nan bobleda. Ya nanginomnomanda'e nadan
mun'aphod an makan hi ad Kir-Hareset on mamammamay eda umukayungan.
8 Te ta'on on nadan nun'itanom hi ad Hesbon on nun'aklingda. Ya athidi boh nadan
greyp hi ad Sibmah an alpuwan di maphod an ma'apyah bayah an uggan mamutong
hi a'ap'apuh abobboble. Te abillog nadan nun'atanoman hi greyp an mihipun hi ad
Sibmah ta ingganah ad Jaser ya nihipun boh ad Sibna ta inggana nan agge naboblayan
an nihaggon hinan way na'ahinan an lobong. Mu dinadag nimpen di a'ap'apuh
abobboble.
9 Ta ta'on on ha"on ya kumgaa' te ay'ayyuwa' dadiyen greyp hi ad Sibmah ya hi ad
Jaser ya ta'on on nadan nun'itanom hi ad Hesbon ya hi ad Elealeh. Te mama"id moy
ahi ma'apit hi bungbungnga"an ya nadan udum an pun'amlongan di tatagu.
10 Ta mapogpog moy amlong nadan tatagu hi'onda mun'apit hi greyp. Ta ma"id mo
ha madngol hi mungkanta ya ahi'i'ingal hinan ugganda ni' pungkopalan hi greyp te
pogpogon mon Apu Dios dadiyen ugganda pun'am'amlongan.
11 Ta hiya nimpe nan kumgaa' ya umukayungana' hinan ma'at hi ad Moab an
namamah ad Kir-Hareset.
12 Ta nadan i Moab ya ta'on hi umannedah nan eda pundayawan hinadan diosda
an awadan nan pangidawatandah i'nongda ya onda e mumbole ya abuh. Te dadiyen
diosda ya adida abalinan an mangihwang i dida.
13 Mu imbagan tuwalin Apu Dios datuwen ma'at hinadan i Moab.
14 Ta ad uwani ya alyonay, Mala"uh mo ha tuluy tawon ya mama"id an namin di
kinadangyan nadan i Moab. Ya oh'ohhaday mabati hinadan tataguhdi ta mahmo'da
te ma"id mo ha abalinanda.

17

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Syria Ya Nadan I Israel

1 Impa'innilan bon Apu Dios nadan ahi ma'at hi ad Damaskus an ongal an boble hi
ad Syria an alyonay, Nomnomnomonyu an hituwen ad Damaskus ya nunhiglay ahina
adadagan ta bokon mo bobley tigona.

---

* **16:1 16:1** Hay pohdon tuwen ipa'innila ya pinhod nadan i Moab an mumpaboddang hinan patul hi ad Judah.

2 Ta minganuy nadan bobleh ad Aroer. Ta hay baka ya kalnero di umehdi te ma"id
mo ha taguhdi hi mangabul i dida.
3 Ta athidi an ma'abak hi ad Damaskus ta madadag an umat hi nadadagan nadan
binattuy aladnan bobleh ad Israel. Ta nadan mabati an tataguh ad Aram ya umatdah
nadan i Israel an umoh'ohhada ya mama"id nan ongal an abalinanda. Ha"on an ongal
di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
4 Ya alyon bon Apu Dios di, I diyen a'atana ya nan ma"aphod an a'at nadan tinanud
Jacob ya maluman te mama"id mo nadan kinadangyanda ta umatdah nan tagun
na'appigut an ahohomo'.
5 Ta mi'aligdah barley onu wit hinan puntanoman an nagapasda'e ya maklingda
mo ta umat hinan nundotal an nungngadan hi Repaim.*
6 Ya oh'ohhada ha mabati an umat hinan pun'apitanda hi bungbunga"an an olibo an
wadaday batiyonda hinan udduna. Ta ta'on on ma'abbunga mu ammuna ha opat onu
lima hi mabati. Ot athidi boy ma'at hinadan tinanud Israel an wadaday ahi mabati.
Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangalin tuwe.
7 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ma'at'eh tuwe ya hanat manomnoman ta'u ta ibilang ta'u
mohpe nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an nunlumu i dita'u.
Ta wan hiya mohpey e ta'u pumpaboddangan.
8 Ta bokon mo nadan inyammayun pustin mangita'dog i Aserah ya nadan udum
an ugganyu e pangidawatan hi i'nongyu di pundinolanyu. Ya adiyu mo ighoban hi
insenso nadan dios di udum an boble.
9 Ta i diye ya madadag nadan boble an nun'ahamad di aladda ta mun'agado'otanda
an umat hinadan boblen nadan tinanud Hib ya tinanud Amor hidin nadne an
nun'inganuy ta nun'agado'otanda te binumtik nadan numpunhituhdi an gapuh
takutda i handidan a'ammod ta'un tinanud Israel an nangubat i dida.
10 Ta unhaot manomnoman ta'u nimpe mu ma"id te onnot on lininglingyuh Apu
Dios an mangipanapto' i dita'u an hiya nan mi'alig hi doplah an nahamad hi ihi"ugan
ta'u. Ta ta'on hi muntanom ayu hinadan mun'aphod an mitanom an malpuh udum
hi boble ya ma"id ha hilbina.
11 Te ta'on on mi'bagadan humango ta humabungda i diyen ibiggatana ya adi
damdama mabalin hi apitonyuy bungada te ma"id ha hilbida hi dumatngan han
nunhiglan punligatanyu ya inomnomanyu.
12 Te mahmo' ayu hi dumatngan nadan dakkodakkol an tindalun malpuh
nat'onat'on an boble an paddungnay mangali ha mun'ungak an dakkodakkol an liting.
13 Mu ta'onnot on umatdah nadan atatakut an ungak di dakol an liting ya mabalin
an ihingal'en Apu Dios dida ya ma"amtikda ta umatdah nan dugih an iye"en di puwo'
ta miwakatda hinadan billid.
14 Ta ta'on on nunnaud an umipatakutdah nan mahdom mu hinan ibiggatana
ya mama"idda. Te athidiy pumbalinan nadan dumadag onu nadan pumloh nadan
nun'abalol an wadan dita'u.†

18

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu

1 Hanadan numpunhituh nan bobleh ad Kus an nihaggon hinadan wangwang an
madngol di ahibibingig an umat hi babbayong ya mahmo'da.
2 Yaden dida ni' di uggan mannag hi e mangipa'innila hi'on waday mipa'innila
hinadan udum an boble an munlugandah bangka an katlubung di niyamma an
i'wadah nan wangwang an nungngadan hi Nayl.

---

* **17:5 17:5** Nan nundotal an nungngadan hi Repaim ya hidiy uggan e pamanuhan nadan nun'awotwot hinadan ogahon nadan munggapas. † **17:14 17:12-14** Hituwe ya mipa'annung hinan 37:36-37.

Ot da'yun ma'awiging an ugganda honagon ya hanat mumbangngad ayuh nan
bobleyu an nabanatbattan hi wangwang an nunhituwan di nun'atatagen tatagu ya
nat'on di hapityu ya mundingiding di up'upyu an da'yu nadan mangaba'abak hi gubat
ta taktan da'yuh abobboble. Ta ipa'innilayuhdi nan imbagan Apu Dios.
3 Ot da'yun tataguh abobbobleh tun luta ya halipatanyu nadan mitaggen bandela
hinadan uhhun di billid. Ya mipagangoh'e nan tangguyub ya hanat igongahanyu.
4 Te alyon Apu Dios i ha"on an hi Isaiah di, Aga'e ta pamaag ya inuh'uhdunga'
ni' nadan tatagu ta umata' hinan dulnu an ma"id ha mapto' hi alpuwana hinan
mawmawi"it hinan timpun di ahigapas ya hinan pottapottang.
5 Manu'eh athidiy imbagana ya nan ninomnomna an panadagana i da'yu ya onha
mipaddung ayu hinan greyp ya pumputulna nadan hapingna ya nadan bimmungan
hapangna an ta'on on aggeda ni' nalum nadan bungana.
6 Ya nunnanongdahdi ta anon di hamutih nadan billid ta ingganah mapogpog di
tiyalgo. Ya nada'en mabati ya anon di atap an animal hinan lowang.
7 Ya ma'at'eh tuwe ya ta'on on dadiyen nun'atatage an tatagun mundingiding di
up'upda an nunhituh nadan boblen nabanatbattan hi wangwang ya mangaba'abak hi
gubat ta taktan di abobboble dida ya pun'iyaliday idawatdah nan ongal di abalinanan
Dios hitun ad Zion an adayawana.

19

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Egypt

1 Hituwey nipa'innilan ha"on an hi Isaiah an ma'at hi ad Egypt. Ot alyo' di,
Mangmangonyu'eh Apu Dios an nilugan hinan bugut an ma'a'awwiging an mangen
ipluynah ad Egypt. Ta nadan nunhituhdi ya mangluydah takutda ya ta'on on nadan
diosda ya munggagayonggongdah takutda.
2 Ya alyon Apu Dios di, Punggugubato' nadan i Egypt ta dida dida on numpapatteda.
Ta ta'on on nan hinagi onu nadan nunhahaggon on mumpapatteda. Ya nada'en
nahaghagon an bobleh ad Egypt ya dida dida on nunggugubatda. Ya ta'on on nadan
papatulda ya punggugubato' dida.
3 Ta malmu moy takutda ta ma"id ha atondan mangat hinan ninomnomdan aton.
Ta mumpumbagadah boddang hinadan diosda ya hinadan linnawan di numpun'ate
ya hinadan mama"o ya ta'on on hinadan mumpumbuyun.
4 Ya iyabulut'u ta ha ma'abbungot di mun'ap'apu i dida. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.
5 Ya matdu' nan wangwang an nungngadan hi Nayl ta mamaganan.
6 Ta umagub nadan alak ya wa"el hidih ad Egypt ya makling nadan katlubung ya
holo'
7 ya an namin nadan himmango hinan pingngit diyen wangwang an nungngadan
hi Nayl. Ya nadan nun'atanoman an puntanoman an nihaggon hinan wangwang ya
mamagananda.
8 Ya nada'en e manmannidu' i diyen wangwang ta pangalandah itanudda ya
nunnaud an minomnomanda te ma"id mo ha hilbin di hidu'da.
9 Ya atda bohdi nadan mumpun'abol hi linen an minomnomanda te ma"id ha
pangalanda hi abolonda.
10 Ta an namin nadan mangapyah luput ya nadan mi'ibo'bo'la ya nunhiglan
umukayunganda te ma"id mo ha pi'bo'laanda.
11 Ya nada'en ap'apu an munhilbih nan patul hi ad Soan* ya paddungnay ma"id
ha nomnomda te nibahhoy itugundah nan patulda. Mu ilattuwagda damdamah nan

19:1 19:1 Psalm 18:11; 104:3; Matthew 26:64 * **19:11 19:11** Hi ad Soan ya ongal an boblen iha"adan nadan a'ap'apuh ad Egypt.

patul an alyonday, Umman nala'ing ami an umat amih nadan a'ammodmin a'ap'apuh din nadne.
12 Ot alyo' an hi Isaiah di, He"a an patul hi ad Egypt ya daan bohnay la'ing nadan
muntugun i he"a? Onha nala'ingda ot waot an ibagada nan ninomnom nan ongal di
abalinanan Dios an ma'at hi bobleyuh ad Egypt.
13 Mu ma"id tuwali ha nomnom nadan ap'apun munhilbih nan patulyuh ad Soan
ya hi ad Mempis. Te unhaot diday nahamad an mangibaliw hinan numboblayanyu
mu bokon te onnot on ilaylayahhan da'yun ibbadan i Egypt.
14 Ta hiya nan ulawon Apu Dios dida ta ma"id ha poto' di itugunda ta ayda
nun'abubutong an dumanangdangngiwan ta pun'igatinday utada.
15 Ya ma"id i da'yun i Egypt ha abalinana an bumoddang an ta'on on nadan
kadangyan onu nadan nun'awotwot ya ta'on on nadan nabaktu onu nada"ul di
sa'adna.

Hay Pundayawan Nadan I Egypt I Apu Dios

16 Ya i diyen pundusaan nan ongal di abalinana an Dios hinadan i Egypt
ya mumbalindah paddungnay babai an adina abalinan an ibaliw di adolna ta
gumayogayonggong hi takutna.
17 Ta mumbalindan i Egypt hi ma'attakut. Ta ammuna ha pangngolandah nan
ngadan an Judah on nunnaud di takutda an gapu ta innilada nan ninomnom nan
ongal di abalinana an Dios an pundusaana i dida.
18 Ya i diye ya waday lima an boble hi ad Egypt an mabalin an humapit hi Hebrew
ya nan ongal di abalinana an Dios di un'unudonda. Ya hay ngadan di oha i dadiyen
boble ya Boblen Di Algo.†
19 Ya wada bo han miphod hi gawwan nan boble hi ad Egypt an punggobhan hi
mi'nong i Apu Dios. Ya mipata'dog bo hinan pogpog di bobleda han panginomnom-
nomanda i Apu Dios.
20 Ta hidiyey mangipanomnom i dida an nan ongal di abalinana an Dios ya wahdi
an bumoddang i didah ad Egypt. Ta wa'e ha mamalpaligat i dida ta mumpahpahmo'da
ya honagonay e mangihwang i dida.
21 Ta i diye ya ipa'innilan Apu Dios di a'atnah nadan i Egypt. Ya abuluton mohpen
nadan i Egypt an hiyay immannung an Dios hi dayawonda. Ta pun'iyaliday idawatdan
hiya an animal ya alina. Ya nadan ibagadan Apu Dios hi atonda ya ipa'annungda.
22 Ta athidi an dusaon Apu Dios nadan i Egypt mu ipaphodna damdama didah
umudi. Te muntutuyudah nadan ato'atondan pumbahulan ta donglon mohpen Apu
Dios nan pumpahpahmo'anda ta ipaphodna dida.
23 Ya mawada moy kalatan malpuh ad Egypt ta ingganah ad Assyria. Ta nadan i
Assyria ya mabalin an umedah ad Egypt ya athidi boh nadan i Egypt an mabalindan
umeh ad Assyria. Ta nadan i Assyria ya i Egypt ya ohay Dios hi dayawondan namin.‡
24 Ya mi'hayyupda bo nadan tinanud Israel i dadiyen i Egypt ya i Assyria ta gapu i
dida ya mawagahanda nadan udum an tataguh tun luta.
25 Te alyon Apu Dios di, Wagahan da'yun tatagu' an i Egypt ya da'yun limmu' an i
Assyria ya namama i da'yun tinanud Israel an pinto"uh tatagu' tuwali.

20

Hay Pangabakan Di I Assyria Hi Ad Egypt Ya Hi Ad Kus

1 Nan patul hi ad Assyria an hi Sargon ya hinnagna nadan tindaluna ta eda gubaton
hi ad Asdod an bobleh ad Pilistia ot abakonda.

† **19:18 19:18** Hituwen boblen nan algo ya hay ohah ibalinana ya boble an mapa"ih. ‡ **19:23 19:23** Nadney numbuhhulan nadan i Egypt ya i Assyria mu udum hi algo ya munhahayyupda an gapuh umunudanda i Apu Dios.

2 Ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos ot alyonay,
Aanom nan inlubungmun langgut ya nan hapatutmu.
Ta hiyay inat'u ot adiya' munhapatut.
3 Ya alyon bon Apu Dios di, Hinaen inatmu an baal'u an agge'a nunlubung ya agge'a
nunhapatut hi tuluy tawon ya impatigom nan a'at nan ahi ma'at hinadan i Egypt ya
i Kus.
4 Te nan binuhuldan patul hi ad Assyria ya baludonda dida an ta'on on nadan
u"unga ya a'amamma ya i'ininna ya inyeda didah udum hi boble an aanonday
hapatutda ya binolladanda dida ta way aton nadan i Egypt ya i Kus an mibabain.
5 Ta gapu i diyen ma'at ya nunhiglay takut ya bain nadan tatagun nundinol hi
boddang nadan i Kus ya nadan nangilattuwag hi ni'hayyupandah nadan i Egypt.*
6 Ya i diyen a'atana ya alyon mohpen nadan i Pilistia an numbobleh nan pingngit
di baybay di, Inoy nan na'at hinadan namnamaon ta'un bumoddang an mangibaliw
i dita'u hi pangubatan nadan i Assyria i dita'u. Ot hi'on athinay ma'at i dida ot undan
nin dita'u'e ihya ya mihwang ta'u.

21

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Babilon

1 Hay impa'innilan Apu Dios hi ma'at hinan na'appudut an bobleh pingngit di
baybay ya wadaday umalin manadag idiyen boble an malpudah nan negeb an boblen
nadan mataktan an tatagu. Te nunnaud di pangatda an umat hi aton di alipuhhapuh
nan muyyadna.
2 Ya nipatigo i ha"on an hi Isaiah han himpangen ahi ma'at an waday manga"ul
hinadan i Babilon ta lummuh adadaganda. Ya waday himmapit an alyonay, Da'yun i
Elam ya i Media ya ekayu ta eyu li"ubon ya ginubatyuh ad Babilon. Te pogpogo' moy
eda pamalpaligatan hi tataguh udum an boble.
3 Ya nunhiglay takut'uh nan tinigo' ya nan dingngol'un aton Apu Dios ta himmakit
di putu' an umat hi dogoh di golang di hakitna ta namaag ya milu'uya'.
4 Ya agge' innilay ato' te munggagayonggonga' hi takut'u. Ta aptuwa' hi ahdomana
ta malo'a' mu indanit nahdom ya namamay takut'u.
5 Ya nipatigo bon ha"on an hidih ad Babilon ya nidadaan di makan ya ma'inum
ya na'ap'apan hi ma'uktul nan dotal an ubunan nadan mi'hamul. Ta hidin
mangmangnganda on nangnanginnumda ya alinah on waday tinumkuk an alyonay,
Da'yu an ap'apu ya agayu ta punlamuhyuh lanay hapiyoyu ya nundadaan ayun
mi'gubat.

Hay Ma'ma'at Hi Ad Judah

6 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Honagom ha e mungguwalyah nan
pungguwalyaan hinan baktun nan binattun alad ya ibagam ta wa'e ha tinigona ya
mahapul an ipa'innilana.
7 Ta wada'ey mangmangonah numpapaldang an nungkakabayu ya numpuntakkeh*
dongki ya kemel ya hanat pi'dodongngana dida ta innilaona hi'on nganneda.
8 Indani ya muntukuk nan guwalya an alyonay, Apu Isaiah, immo'ohnonga' hitun
pungguwalyaa' hi ahilohilong ya abigabigat

---

* **20:5 20:5** Hidin inabak di i Assyria nan huddo' di ad Israel (722-721 B.C.) ya dakolda nadan ap'apun di i Judah an ni'hapit i Hesekiah ta bagaana nadan i Egypt ta bumoddangdan mangubat hinadan i Assyria. Mu binagabagaan Isaiah hi Hesekiah ya nadan tataguna ta adida idinol hi boddang nadan i Egypt te ma"id ha abalinanda. Isaiah 30:1-2; 31:1. * **21:7 21:7** Hay pangalin di udum hinan numpuntakke ya numpunhakay.

9 mu ad uwani tayya ot ahi' mangmangon di nungkakabayu an numpapalis. Ya
waday nangitkuk an alyonay, Nadadag moh ad Babilon.† Ta an namin nadan
inyammadan dios an daydayawonda ya nun'apapa"ihda ta niwakatdah nan luta.
10 Ot alyo' di, Hituwey impa'innilan nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel hi atonah nadan binuhul ta'u. Ta wada mohpey dinolyun i'iba an ta'on
on mipaddung ayu ni' hinan nataltag an barley te munholholtap ayu.

Hay Inomnoman Nadan I Edom

11 Wada han nipa'innila an inomnoman nadan i Edom. Te wada han mungkali i
ha"on hi ad Edom an alyonay, Guwalya, on agagga mo ya mabigat?
12 Ot alyo' di, Mun'abigat mo mu adi bo madne ya humilong.‡
Ot alyo' bo di, Wada'e boy pohdom an mahmahan ya immali'a.

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Arabia

13 Hituwe boy impa'innilan Apu Dios hi ma'at hinadan i Arabia an alyonay, Nadan i
Dedan ya binumtikda ot eda mun'allung hinan awadan di kakaykayyiw hi ad Arabia.
14 Ot da'yun numpunhituh ad Tema ya hanat pa'inumanyu ya pinanganyu nadan
nanaynan hi bobleda
15 te inibtikanda nan atatakut an ma'at hinan gubat te dakolday numpangdon hi
ispada ya pana.
16 Indani ya inalin Apu Dios i ha"on di, Mala"uh ha hintawon ya mapogpog mon
namin di apemanan di ad Kedar hi ad Arabia.
17 Ta ammunada ha oh'ohhah mabati hinadan tindaluda an nala'ing an pumana.
Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangalin tuwe.

22

Hay Impa'innilan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Jerusalem

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios an ma'at hinan nundotalana an uggan pangipati-
gan Apu Dios hinadan ipa'innilanah tatagu an alyonay, Undan waday a'am'amungan
hinadan numpundotal an atop di babaleyu?
2 Te tanganu on ahingangaladah amlongda nadan tataguhdi? Undan adiyu
nomnomnomon an nun'a'ateda nadan ibbayu* mu bokon gapuh gubat onu hay
matadom di inyateda.
3 Ya binumtikdan namin nadan ap'apuyu mu natiliwda damdama ta numbalindah
balud an ta'on on numpangdondah pana.
4 Ta hiya nan alyo' di, Taynana' ni' ta kogaa' tudan ibba' an nun'a'ate. Ot hanat
adiyu ipatnan mangalubyag i ha"on.
5 Te nan ongal di abalinanan Dios ya inyabulutnah tuwe an nunhigla an pun-
holholtapan ta'uh tun nundotalana an uggana pangipatigan hinadan ipa'innilanah
tatagu. Ta pumpa"ihda tun binattun alad ta'uh tun ad Jerusalem ta madngol hinadan
billid di kogan di tatagu an mumpaboddang.
6 Te umalida nadan i Elam ya i Kir an nungkakalesada ya nungkakabayuda ya
numpangdondah pana ya hapiyo ta gubaton dita'u.

---

† **21:9 21:9** Nan bobleh ad Babilon ya na'abak hidin 539 B.C. Mu hinan New Testament ya wa'e ta nibagay Babilon ya hay ibalinana ya nadan adi mangulug i Apu Dios an bokon nan boble. Nan Nipa'innila 14:8 ya 18:2 **21:11 21:11-12** Jeremiah 49:7-22; Ezekiel 25:12-14; Amos 1:11-12 ‡ **21:12 21:12** Hay ibalinan nan mun'abigat mo ya tuwen mapogpog moy pamalpaligat nadan i Assyria hinadan i Judah. Ya na'en ahi bo mahdom ya agagga ya ihipun bon nadan i Babilon an mamalpaligat hinadan i Judah. **21:13 21:13-17** Jeremiah 49:28-33 * **22:2 22:2** Nadan tatagu hi ad Jerusalem ya hay pun'am'amlonganda ya ammuna ya nan gagamgamanda mu adida nomnomnomon di atondan mangipa'amlong i Apu Dios. Isaiah 5:11-12 **22:3 22:3** 2 Patul 25:4-6

7 Ta mapnuh kalesan di binuhul ta'u nadan numpundotal an maphod hi pun-
tanoman hitun ad Judah. Ya nada'en nungkakabayu an titindaluda ya mumpumb-
ota'dah nadan geyt tun boble ta'u.
8 Ta ipapa"ih Apu Dios nadan binattun alad tun ad Judah ta ma"id ha ipa"ayan ta'u.
Ta na'innilaanyu'e mo an ma"id ha namnamayu ya eyu pun'ala nadan almasyu hinan
niha"adandah nan palasyu.
9 Ya i diyey paniganyu an mahapul an miphod nadan binattun alad hitun ad
Jerusalem. Ot lobngonyu nan nada"ul an lobong.
10 Ya tinigoyu bo nadan babaleh tun ad Jerusalem ot pumpalu'ahyuy udum ta waday
i'apyayuh nadan nun'apa"ih an binattun alad.
11 Ya mangiphod ayu boh pangi'amunganyu hi liting hinan numbattanan nan
duwan binattun alad an malpuh nan lobong tuwali. Mu an namin danaen
pangidinlanyu ya ma"id ha hilbina te bokon nan ongal di abalinanan Dios di
numpaboddanganyu. Yaden hiyay ud nomnomnom i danaen ma'ma'at.
12 Mu pinadanana peman tuwali ta mumpakalbu ta'u ya numpunlubung ta'uh
langgut ta kumga ta'u ya umakayungan ta'u ta pangipatigo ta'uh e ta'u puntutuyuwan
hinadan numbahulan ta'u.
13 Mu ma"id te on ayuot immanam'amlong on immanin'innum on impanulpul-
lutanyu nadan pinaltiyun baka ya kalnero. Te alyonyuy, Agaot ta ipahda ta'un
mangamangan on nangnanginnum te mate ta'u damdamah bigat.
14 Mu alyon nan ongal di abalinana an Dios i ha"on di, Hinaen numbahulanda ya
adi mapakawan hi ingganah mateda.

Hay Ni'aligan Nan Punhablayan

15 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on ta e' ibaga i Sebna an mumpapto' hinan balen di
patul nan alyonay,
16 Undan nganne ihya nan niyatam ta mangapya'ah maphod an lubu'muh tun
doplah an ilubu'an di patul?
17 Ot padano' tee i he"a an ha"on an Dios ya ibkah da'ah nidawwin boble ta hidiy
ibaludam an ta'on on waday abalinam an tagu.
18 Ta umat'ah nan bola an odnanda ya inibkahda i ha ongal an boble. Ta hidiy
atayam ta nadan ilattuwagmun kalesam ya ma"id ha hilbida te mapa"ihda. Ta hidiyey
lummuh ibabainan nan ud baal i he"a.
19 Ta ma"id mo nan nabaktun sa'admu.
20 Ya ipa'ayag'u nan baal'un hi Eliakim an imbabalen Hilkiah ta hiyay mihukkat i
he"a.
21 Ta hiyay mamoltan hinan lubung di ap'apu an inlubungmu te hiya nimpey
mihukkat hinan sa'admu. Ta hiyay ay hi aman an namin di munhituh tun ad
Jerusalem ya an namin hitun ad Judah.
22 Ya numbalino' hi ap'apu an mihnod hinan patul an tinanud David. Ya ma'unud
di ituguna ta paddungnay nan ibughulna ya ma"id ha mangikalob ya nan ikalobna
ya ma"id ha mangibughul.
23 Ya mihamad di pun'ap'apuwana ta paddungnay pahok an mihamad an mipahok
hinan luta. Ta gapun hiya ya mapemanandan himpamu'un.
24 Mu an namin nadan pamilyana ya tulangna ya hiyay pangidinolandah nan
mahapulda ta umat hinan punhablayanda hi dakol an usal an umat hi banga ya
nadan udum.
25 Ta manuh nan hopapna te umat nimpeh nadan nihamad an punhablayan mu
gapuh damot nadan nun'ihable ya lo'tat ya maputung hidiyen punhablayan ta magah
ya nun'apapa"ih nadan nun'ihablehdi. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

22:13 22:13 1 Kulintu 15:32 **22:22 22:22** Nipa'innila 3:7

23

Hay Nipa'innilah Ma'at Hi Ad Tyre

1 Hituwey imbagan Apu Dios hinadan tatagun mumpungkumilhuh ad Tyre an
alyonay, Da'yun mumpuntamuh nan papol di i Tarsis ya ahi ayu umukayungan ta
kumga ayuh adadagan nan bobleh ad Tyre. Te mama"idda nadan uggan duma"alan
di papapolyu. Ya hay a'atan tuwe ya donglonyu hi dumatnganyuh ad Cyprus.
2 Ot ta'on on da'yun mumpungkumilhun i Sidon ya hanat duminong ayu ni' ta
nomnomnomonyu nan ahi ma'at i da'yu an numpunhituh nan pingngit di baybay
an kimmadangyan an gapuh nadan papol.
3 Te nun'iluganyuh papol di ikumilhuyu an nalpuh nan intanomdah nan pingngit
di wangwang hi ad Sihor* on eyu inggattang hi abobboble.
4 Mu nan bobleyuh ad Sidon an wah nan pingngit di baybay ya nunhiglay
ipada"ulana te adi mo mabalin an e ayu mungkumilhu te onha humapit nan baybay
ot alyonay, Ma"id mo tayya ha imbabale'.
5 Ya inalin bon Apu Dios di, Ya ta'on on nadan i Egypt ya nunhiglay eda
umukayungan hi pangngolandah adadagan di ad Tyre.
6 Ot an namin ayu an numbobleh nan pingngit di baybay ya udu'dulnay munlugan
ayuh papol ta bumtik ayuh ad Tarsis. Ya inlotyu an kumga an gapuh umukayunganyu.
7 Ya alyon nadan tataguy, Teeyot bahan an athituy numbalinan tun ad Tyre an ta'on
on nibangon hidin nadne. Yaden handi'e ni' ya nanongnan umanam'amlongda nadan
numboblehtu. Ya namaag on immedah udum an boble ta hidiy eda pungkumilhuwan
on innayundan nunhituhdi.
8 Mu ma"id man ha nunnomnom an manadag hi ad Tyre an boblen nimpen nadan
mapemanan hitun luta an pungkumilhuwan di kakadangyan.
9 Te nan ongal di abalinana an Dios di nunnomnom an pogpogonay pumbak-
tuwanda ta way aton dadiyen mapemanan an tatagun mibabain.
10 Ot alyo' di, Da'yun numpunhituh ad Tarsis ya agayu ta tanomanyu mo nadan
lutayu. Te ma"idda mo nadan papol an uggan duma"al hi bobleyu.
11 Te hi Apu Dios ya abalinana an dadagon di pun'ap'apuwan di tataguh tun luta
an ta'on on nadan wah nan pingngit di baybay. Ta inyabulutnay adadagan nadan
binattun alad di ad Ponisia† ta ma"id mo ha abalinanda.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, Ya da'yu'e damdaman i Sidon ya mapogpog mo nan
impa'inghayun pun'am'amlongan te ad uwani ya munholholtap ayu mo. Ta ta'on hi
bumtik ayuh ad Cyprus ya ma"id damdama ha linggopyuhdi.
13 Ot nomnomnomonyu nan na'at hi ad Babilon‡ an numbalin hi ma"id ha hilbin
nadan numboblehdi. Te immeda nadan i Assyria ot gubatonda dida an nungkayatda
nadan pungguwalyaan ot pumpa"ihdan namin nadan binattun aladda. Ta numbalin
mo hi nunhituwan di atap an animal.
14 Ot da'yun mumpuntamuh nadan papol di i Tarsis ya hanat kumga ayu an gapuh
eyu umukayungan hitun adadagan nan boble an pundinolanyu.
15 Te hi ad Tyre ya malingling hi napituy (70) tawon an hidiyey bilang di mabalin
an pi'taguwan di ohan patul. Mu malpah di napituy (70) tawon ya ibangonda bo ta
hiya nan hay ikantada ya umat hinan kantan di ininna mo an mumpabpabbayad hi
adolna an alyonda i hiya di,
16 He"a an mumpabpabbayad hi adolna ya adi da'a mo pohdon. Ta hiya nan agam
ta odnam nan pattingmu ya lini'odmuh tuwen boble ya inagam hi kanta ta ingganah
malmuy naminhodda bon he"a.

---

* **23:3 23:3** Nan ad Sihor ya Egypt di ohah ngadana. † **23:11 23:11** Hay nangibalin di udum hinan ad Ponisia ya ad Kanaan. ‡ **23:13 23:13** Nadan tindalun i Assyria an impangulun Sennakerib ya dinadagdah ad Babilon hidin 689 B.C.

17 Athinay ma'at hi ad Tyre an mala"uh di napituy (70) tawon ya iyabulut'u an Dios
an mibangngad an munggattangda boh abobbobleh tun luta ta pangalandah pihhuda.
18 Mu bokon diday mangusal hinan bo'laonda te iyalida i ha"on an Dios an adida
ipa"e. Ta midat hinadan munhilbi i ha"on ta pangaladah makan ya maphod an
lubung.

24

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tataguh Abobbobleh Tun Luta

1 Nomnomnomonyu an dadagon Apu Dios tun luta ta maluman di a'atna ta
miwakatda nadan tatagu.
2 Ya hay a'atan tuwe ya ma"id ha adi milaggat an ta'on on padi ya baal ya
nadan ud baal i dida ya nadan gumattang ya mumpunggattang ya gumawat ya
mumpumpagawat ya nadan nun'awotwot ya kakadangyan.
3 Ta nunhiglay ahi adadagan tun luta an mama"id an namin. Hiyah tuwey imbagan
tuwalin Apu Dios.
4 Ta mamaganan tun luta ta maklingday nun'itanom. Ta ta'on on nadan ap'apu ya
kumapuyda.
5 Ot ma'at datuwe an gapuh adi pangunudan di tataguh nan tugun Apu Dios an
hidiyey nibagah ma'unud hi inggana.
6 Ta hiya nan dadagon Apu Dios tun luta ta holtapon di tataguy nunhiglan ligat an
gapuh bahulda ta oh'ohha ha mabati.
7 Ya nadan nitanom an umat hi greyp ya maklingda ta ma"id moy ma'apyah
ma'inum an mangipa'amlong hi tatagu ta nunhiglay umukayunganda.
8 Ta ma"id moy madngol hi mumpagangoh tamburin ya harp.
9 Ya ma"id mo bo ha uggan ma'amung hi umanin'innum on kimmanankanta. Te
mumpa'it moh panamtamda nan ma'inum.
10 Ya madadag di bobleda ta nada'en babaleda ya mikakalob te tumakutdan
lumah'un.
11 Ya ma"id nimpe mo ha amlong di tataguh tun luta ta ahitutukukda an
mumpumbagah bayah.
12 Te nunhiglay adadagan nimpen di bobleda an nun'apa"ih nadan geytda.
13 Ta athinay ahi ma'at hi abobbobleh tun luta ta oh'ohha ha mabati an umat hinan
niyohha'ohha an bungan di olibo onu greyp an nabatih on nalpah di ahibulas.
14 Mu wadaday tataguh nangappit hi alimuhan di algo an ahida pun'itkuk di
pundayawdah anabaktun Apu Dios an gapuh amlongda.
15 Ot hiya nan da'yun tataguh nangappit hi tuluwan di algo ya ta'on on da'yun
numbobleh nadan pinggit di baybay ya hanat hi Apu Dios an dayawon di tinanud
Israel di dayawonyu.
16 Ta nadan wah nun'idaddawin boble ya ahi madngol di kantada an alyonday,
Madayaw nan nipto' di pangatna an Dios.
Mu ha"on'e ya nunnaud di hakit di nomnom'u te dakolda damdamay tatagun
munhindadadag.
17 Ta hiya nan madusada i han atatakut an ahi ma'ma'at hitun luta an umat i ha
agahan i ha bitu onu aknaan i ha hulu.
18 Te nan bumtik an gapuh takutna ya ma'uhbung hinan bitu. Ya na'e bo an ipatnana
an kumayat hinan bitu ya makna damdamah nan hulu.
Ya nunhiglay udan an ay niguwang ha lobong hi ad lagud. Ya miwagot tun luta
19 ta mun'atotommang.

23:18 23:18 Ezekiel 26:1–28:19; Amos 1:9-10

20 Ya gapuh nan bikah nan alyog ya muntinnigging tun luta an umat hinan nabutong
onu umat hinan abung hi'on nalot di puwo'. Ot ma'at datuwen gapuh nan nunnaud
an ngohen di tatagu i Apu Dios. Ta hitun adadagana ya adi mo mipaphod.
21 Ya dusaon Apu Dios nadan numbahul an a'anghel an wadah ad abunyan ya ta'on
on nadan ap'apuh tun luta.
22 Ta amungona didah nan naka"utan an ay baludan ta ingganah tun pundusaanan
dida.
23 Ya i diye ya nan ongal di abalinanan Dios di mun'ap'apu hinan nabillid hi ad
Zion hidih ad Jerusalem. Ya adi mo buminang nan bulan ya nan algo te madilagan
di an namin hinan binang Apu Dios. Ya tigon nadan ap'apuy anabaktuna.

25

Hay Kanta An Pundayaw I Apu Dios

1 Apu Dios, he"a nan Dios an dayawo'. Ya nan amaphodmuy haphapito'.
Te dakol nadan nakaskasda'aw an ina'inatmu an ninomnommu tuwalih din nadne
an aton.
2 Ta dadagom nan boble* an ta'on on binattuy aladna ta mitapu"ul hinan luta.
Ta mama"id mo nan palasyuhdi an inyamman di tataguh udum hi boble.
Ya adi mo mabalin an mibangon boh diyen boble.
3 Ta hay ahi haphapiton nadan tatagu an ongal di abalinanda ya hanan anabaktum.
Ya ta'on aya on nadan mun'abungot an tatagu ya takutan da'a.
4 Te he"ay uggan pumpaboddangan nadan nun'awotwot an maligligatan.
Ya he"ay paddungnay ugganda ihi"ugan hi'on waday puwo' ya hi'on nalot di potang.
Te nunhiglay pangat di binuhulda an umat hinan aton di mabikah an puwo'
5 onu nan nunhiglan potang hinan na'appudut an luta.
Mu he"ay mangipadinong hi punlattuwagan nadan binuhulmi te he"a nan umat hi
bugut an manandih nan potang ta adi mun'ohab nan luta.
Ta way aton nadan mun'abungot an duminong an mangikanantah nan
nangaba'abakanda.

Hay Pamogpogan Apu Dios Hi Abalinan Di Ate

6 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya idadaanah nan nabillid an hi ad Zion
di mun'aphod an makan an i'ayagnah an namin an tataguh tun luta. Ta nadan
ap'aphodan an dotag di ipihdana ya nan maphod di napgotana an bayah di
ipa'inumna.
7 Ya i diye bon nabillid di panga'aananah nan lummuh umukayungan di atagutaguh
tun luta.
8 Ya pogpogona moy abalinan di ate hi inggana. Ta paddungnay pu'nahanan namin
di luwan di tataguna. Ya pogpogonay ibabainanda hi abobbobleh tun luta. Hiyah
tuwey inalin Apu Dios.
9 Ta ahi alyon nadan tatagu di, Immannung an hiya nan Dios an nangidinolan ta'u
ta hiya nan inihwang dita'u. Ot maphod on mun'am'amlong ta'u hi nanaguwana i
dita'u.
10 Ta athidi an ipapto' Apu Dios hituwen nabillid an ad Zion an gapuh nan
abalinana.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Moab

Mu nada'e an i Moab ya dadagona dida ta umatdah dagami an pun'igatina dida ta
middumdah nan lugit.

24:21 24:21 1 Kulintu 6:3; Epesus 6:11-12 **24:22 24:22** Nipa'innila 20:2; 20:7-10 * **25:2 25:2** Nan boblen dadagona ya hi ad Babilon te nadan tataguhdi ya ngohayondah Apu Dios. **25:6 25:6** Nipa'innila 19:9 **25:8 25:8** 1 Kulintu 15:54 **25:8 25:8** Nipa'innila 21:4

11 Ta ta'on on ipatnadan bumangon ta umaandahdi mu adi iyabulut Apu Dios an
onaot iyal'alla an ba'bainon dida ta ma"id ha ilattuwagda.
12 Ya pa"ihona nadan nun'atagen binattun alad di bobleda ta mumbalindah hupu'.

26

Hay Ahi Ikantan Nadan Tataguh Ad Judah

1 Ahi madatngan han pangikantaan nadan tataguh tun ad Judah ituwen kanta an
alyonay,
Nahamad tun boble ta'u.
Te hi Apu Dios an mangihwang i dita'u ya mi'alig hinan binattun alad an nunli"ub i
dita'u.
2 Ot ibughulyu nadan geyt ta humgopdan namin nadan tatagun mangun'unud i Apu
Dios an dida nadan imbilangnah nipto' di pangatda.
3 Te palinggopon Apu Dios nan tagu an nanongnan na'unud ya mundinol i hiya.
4 Ot hanat hiyay pundinolan ta'u hi inggana te hiya nimpe nan paddungnay doplah
an ihi"ugan ta'u ta mihwang ta'u.
5 Te ipada"ulna nadan tatagun mumbaktu ya atbohdin dadagona nan mapemanan an
bobleda.
Ta mun'a'agah hinan luta nadan binattun aladda.
6 Ta punhinggagatinan nadan nun'awotwot an mapalpaligat.
7 Mu he"a an nungngadan hi Nipto' di Pangatna ya ipaphodmuy pangat nadan
na'unud i he"a ta paddungnay andongom nan awonda.
8 Ot un'unudonmi nan tugunmu te pohdonmi ahan an he"a Apu Dios di mipabaktu.
9 Ta abigabigat on he"ay nomnomnomonmi.
Te wa'e ta dusaom nadan tataguh tun luta ya hiyay panginnilaandah nan nipto' ta
iwalongdan mangat hi adi maphod.
10 Mu ta'on damdamah on ipatigom di homo'mu hinadan tatagun adi maphod di
pangatda ya adida damdama matudduwan hinan nipto' an pangat.
Ta hiyah diye an nadan adi maphod di atonda an ta'on on wadadah nan boblen
mitudduy nipto' hi ma'unud.
Te adida imatunan nan anabaktum an Dios.
11 Ya ta'on boy nundadaan'a an mundusa i dida ya ayda napilok an mungngoheda.
Ot hanat ipatigom i dadiyen binuhulmu an he"a ya ongal di pamhodmun da'min
tatagum ta mibabainda.
Ot dusaommot didah nan apuy an alyom di panadagmun dida.
12 Mu da'mi'e ya hanat palinggopon da'mi i he"a Apu Dios.
Te gapuh nan abalinam ya inatmi nadan maphod.
13 Manu te wadaday udum an nun'ap'apu* i da'mi mu he"a damdama Apu Dios ya
abuh di dayawonmi.
14 Dadiyen nun'ap'apu i da'mi ni' ya dinusam dida ta ma"id mo ha uggan mabong'al
i dida.
15 He"a Apu Dios di nangipadakol† i da'mi an tatagum ya impabillogmu tun
numboblayanmi.
Ot lebbengna an he"ay dayawonmi.
16 Hidin hinuplit da'mi i he"a Apu Dios ya nunhiglay napalpaligatanmi ot mundasal
ami an mumpahpahmo' i he"a.
17 Te umat amih nan babain tuwen mun'ayyam an maligligatan hi dogoh nan golang.

---

* **26:13 26:13** Nadan udum an nun'ap'apu ya nadan i Egypt ya i Assyria an uggan mun'ap'apu i dida an tinanud Israel. † **26:15 26:15** Hay dimmakolan nadan tinanud Israel ya gapu nin hinan immanamutan nadan ibbadan niye hi ad Babilon. Isaiah 54:2-3.

18 Ta hinolholtapmiy ligat ya ma"id ha abalinanmin mangibaliw hi boblemi.
Ya ma"id ha inatmi hi iphodan nadan ibbamin tatagu.
19 Mu innilami an abalinam an mangihwang i da'mi ya abalinam an ibangon bo tun
boblemi an paddungnay mahuwam.
Ya ahi ikankantan nadan tataguy amlongda.
Te nan em panaguwan i da'mi ya mi'alig hinan dulnuh nan mawi"it.‡
20 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya umanamut ayu ya nundakig ayu. Ta mipa"e ayu ni' ta ingganah mipahday bungot Apu Dios.
21 Te nomnomnomonyu an hi Apu Dios ya umalin malpuh ad abunyan ta dusaona nadan tataguh tun luta an gapuh bahulda. Te an namin di pimmate ya ma"id ha bahhonan ma'innilaan hidiyen inatna ta hiya nan madusa.

27

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Hi Apu Dios ya dusaona mo nan ay buwayah nan baybay an ma'alih lebiatan.* Ta patayonah nan ma'ataddom an ispadana ta ma"id mo ha aton diyen ay buwaya an mamalbali i dita'un tatagu.
2 Ya alyon Apu Dios di, Ot umamlong ayu mohpe ta ikankantayuy pinumhodanyu te umat ayu hinan ma'abbungan greyp.
3 Te ha"on an Dios di mangipapto' hinadan intanom'u ta halinuwa' an sibugan. Ya ginuwalyaa' hi abigabigat ya ahodohodom ta ma"id ha manadag.
4 Ya ma'aan moy bungot'u. Ta wadada'ey dumadag an binuhulyu an i'aligan di pagat ya gulun ya gubato' dida ta ingganah pu'ula' dida ta madadagda.
5 Mu hi'on datuwen binuhulyu ya pinhoddan ihwang'u dida ya mahapul an mumpada"ulda ya ni'hayyupdan ha"on ta adi' dadagon dida.
6 Ot udum hi algo ya nadan tatagu' an tinanud Jacob an hay ohah ngadana ya Israel ya mi'aligdah nan greyp an limmamut ya nangimbubbunga ta lo'tat ya nihinap hi abobbobleh tun lutay bungana.
7 Manu te hi Apu Dios ya dusaon dita'un tataguna mu adi umat hinan nunhiglan atona an mundusah nadan binuhul ta'u.
8 Ta pakakon dita'u ni' ituwen numboblayan ta'u ta iye dita'uh nadan binuhul ta'uh udum hi boble. Ta ay dita'u itayap hi puwo' an malpuh nangappit hi tuluwan di algo.
9 Mu mahapul an idinong ta'un mangat hinadan pumbahulan ta ahina pakawanon di bahul ta'u. Ta pa"ihon ta'un namin nadan binattun punggobhan hi insenso an ugganyu pangidawatan hinadan dios di udum an tatagu ta inggana hi mumbalin hi hupu' ya ta'on on nadan impata'dogyun pusti an mangita'dog i Aserah.
10 Te minganuy nadan binattuy aladnah tun numboblayan ta'u ta umatdah nan agge naboblayan. Ta umedahdiy baka on nun'a'anda nadan tubun nadan kakaykayyiw
11 ta namagananda'e nadan hapangda on pinating di binabai ta panunguda.† Athituy ma'at i dita'u te adi ta'u ahan imatunan nadan at'aton Apu Dios. Ta hiya nan adi dita'u hom'on i hiya an nunlumu i dita'u.
12 Mu udum hi algo ya ohha'ohhaon dita'un amungon an tinanud Israel an mihipun hinan wangwang an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan pogpog di ad Egypt.
13 Ya i diyen a'atana ya ma"adngol han tangguyub an pangayagdah nadan ibba ta'u an nun'iwakat hi ad Assyria ya hi ad Egypt. Ta mumpanganamutda ta middumdan dita'u an e mundayaw i Apu Dios hi ad Jerusalem hinan nabillid an niyappit i hiya.

---

‡ **26:19 26:19** Nan dulnu hinan mawi"it ya ma'ahhapul hinan tumaguwan di nitanom. * **27:1 27:1** Hituwen hi lebiatan ya hiyay i'aligan di an namin an tatagun binuhul Apu Dios. † **27:11 27:11** Hanadan i Jerusalem ya mi'alig i datuwen hapang an namaganan ta ammunadah mitungu.

28

Hay Ma'at Hinan Bobleh Ad Samaria

1 Hi ad Samaria ya mapmaphod an boble an wadah nan nundotal ya malumong
di lutana mu ayayyukah diyen boble. Hidi ni' ya ilattuwag nadan mabutobutong
an a'ap'apuda di amaphod diyen boble mu madadag ta ay makling ha ma"aphod an
habhabung.
2 Ot nomnomnomonyu an waday indadaan Apu Dios an mun'abibikah an umalin
gumubat ta umat hi aton di mabikah an puwo' ya udan di pangatna. Ta ay
imminolwang an pun'iye"enan namin di wadah nan pangi'wana.
3 Ta hidiyen boblen ilattuwag nimpen nadan mabutobutong an tinanud Epraim ya
dadagon di binuhulda.
4 Ta mama"id nan amaphodna ta umat nimpeh nan habhabung an nitanom hinan
ma'allumong an luta mu mun'ul'ullen makling. Ta umat hinan na'amangngulu an
nalum an bungan di bungbungnga"an an ma'ibagan mama"id te alan di manigo ya
inanda.
5 Mu hitun malpah an ma'at hidiye ya nan ongal di abalinanan Dios di mumbalin
mohpe hi umipa'amlong hinadan mabati an tataguna.
6 Te boddangana nadan nipto' di atondan mangipanuh hi tatagu ya idatnay
abalinanda an mananggah nadan umalin mangubat i dida.

Hay Ma'at Hinadan Bumutobutong An Propeta Hi Ad Judah

7 Wadaday papadi ya propeta an ma'anginnum hinadan nun'a'ingil an ma'inum ta
mundiwwaganda an dumallan. Ta ma"id ha poto' di nomnomda ta mun'ibabahhoy
pun'awatdah nan ipa'innilan Apu Dios i dida ya nibahhoy atondan mangipanuh
hinadan tatagu.
8 Ya awalwalin di utadah nadan lamehaan ta nunhiglan alulugnin ya ahi'a'agub.
9 Ya ipadpadngolda bo udot i ha"on an hi Isaiah an alyonday, Nganne nin di
punnomnom naen tagu i dita'u? Ta humapit'e udot i dita'u on ay ta'u goggolang
hi pangalina
10 an bedebedebede bedebedebede lelelelele lelelelele.
11 Ot athina'e an ngohayona' i da'yun ibba' an tinanud Israel ya ta'omman ta hi Apu
Dios di ukod an mangipa'innilah nan pohdona ta pa'aliyona nadan binuhul ta'u an
nat'on di hapitda* ta abakon dita'u ta ahi ta'u mohpe imatunan an na'at datuwe an
gapuh numbahulan ta'u.
12 Mu onha donglonyu nan tugun Apu Dios ot nanongnan hitun boble ta'uy
punhituwan ta'u mu ningamut an mungngohe ayu.
13 Ta hay pangngolyuh nan tugun Apu Dios ya ma"id ha hunungna an umat hi
bedebedebede bedebede. Ot gapuh adiyu dumngolan ya paddungnay mihalapdung
ayu ya nahugatan ayu ta nalakah pangalan nadan binuhul ta'u i da'yu ya inye da'yuh
udum hi boble.

Hay Nahamad Hi Pundinolan

14 Donglonyun mumpungngohen a'ap'apuh ad Jerusalem nan hapit Apu Dios.
15 Te ilattuwagyu eh'a an ni'hapit ayuh nadan numpun'ate ta ihwang da'yu. Ta ta'on
on nunhiglay punligatanyu ya hay punnomnomyu ya ihwang da'yu i diyen layah an
nundinolanyu.
16 Mu nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Nomnomnomonyu an iha"ad'u hi ad Zion
nan batu an na'ahammad an ipabunan di bale. Ta nan tagun mangidinol i diye ya
adi muntutuyu.

---

* **28:11 28:11** Nadan nat'on di hapitda ya dadiye nadan i Assyria. **28:16 28:16** Roma 9:33; 1 Peter 2:6

17 Te nipto' di ato' an munhumalya. Ta nan nibahhon pundinolanyu ya paddungnay
miye"e hinan dumakolan di liting hinan wangwang.
18 Ta ma"id ha hilbin nan eyu ni'hapitan hi awadan nadan numpun'ate. Te hitun
umaliyan nadan binuhulyu ya paddungnay dumakol nan liting hinan wangwang ta
mun'a'ate ayu
19 an gapuh nan punligligatanyuh abigabigat. Ta i diye ya nunhiglay takutyu.
20 Te adi ayu mihwang ta mipaddung ayuh nan alyonday,
Nan tagun nangapyah ho'dod an kama ya ma"id ha atonan manguyyad hi hukina.
Ya athidi boh nan inalana an kittang an uloh an adi ma'ulohan.†
21 Ya i diye ya mahanawwang hi Apu Dios an nunhiglay bungotna. Ta hay atona
ya umat hinan inatnah nadan binuhulda hinan nabillid hi ad Perasim ya hinan
nundotalanah ad Gibeon. Ta umipakaynit di atona an mundusa hinadan tataguna
an ta'on on adida ma'aw'awatan.
22 Ot maphod tuwali hi'on idinongyun mungngohe ta adi mamamay dusayu. Te
imbagan nan ongal di abalinana an Dios i ha"on an adi mibahho nan panadaganah
tun boble ta'u.

Hay Alpuwan Di La'ing Ya Hi Apu Dios

23 Donglonyu tun ibaga' i da'yu.
24 Te hanan muntanom ya adi umala'aladuh inggana.
25 Te wa'e ta nidadaan nan puntanomana on tinanomanah nan pohdonan itanom.
Ta hiwwayonay pangitanomanah nan wit ya nan barley ya nan dill ya nan kumin.
26 Manu'e hi innilan nan muntanom di atona ya gapu ta hi Apu Dios di
nangipanomnom i hiya hi nipto' an atona.
27 Ta inapitna'e nan umat hinan dill ya kumin ya innilanan bokon nan gumo' an
pilid di panaltagna mu nan mayapon kayiw di panoplatna.
28 Ya athidi boh nan ma'apit an wit an innilanay atonan mun'ilik ta adi magudu.
Ta mabalin an nan pilid di kaliton an iguyud di kabayu di pun'ilikna ta adi magudu
nan bogahna.
29 Ot an namin datuwen la'ing di tagu ya nalpuh nan ongal di abalinana an Dios.
Te ma"aphod di panuguna ya immannung an nala'ing.

29

Hay Adadagan Nan Boblen David

1 Ayayyuka tun ad Ariel* an numboblayan ni' handin patul an hi David. Manu te
atawotawon on ngilinon ta'u nadan mahohonnod an punnomnomnoman ta'uh nadan
pundayawan ta'un Apu Dios
2 mu dadagonah tuwen boble ta'u an awadan tun punggobhan hi mi'nong i hiya.
Ta nunnaud di ahi ta'u kumgaan ya ahi ta'u umukayungan. Te mumbalin tun boble
ta'uh ay punggobhan hi mi'nong an dumuluy di dalan di tatagu.
3 Te pa'aliyonay binuhul ta'u ta li''ubonda tun boble ta'u. Ya nuntababda nan
nunlini"odan tun binattun alad ta'u ta pumpattukandan manggop ta gubaton dita'u.
4 Ta dakol di ahi mun'a'ate i dita'u. Ya ta'on hi mumpaboddang ta'u ya adi madngol
di hapit ta'u te mun'a'unguh ta'u.
5 Mu dadiyen dakol an mun'abungot an binuhul ta'u ya mumbalindah umat hi hupu'
an iye"en di dibdib ta ma'ibagadan mama"id.

---

† **28:20 28:20** Nan ho'dod an kama ya nan kittang an uloh ya hay ni'aliganda ya nan nundinolandah nadan i Egypt an ma"id ha abalinandan bumoddang. **28:21 28:21** Joshua 10:1-11 * **29:1 29:1** Hay ibalinan nan hapit an Ariel ya nan punggobhan hi mi'nong hinan Templo.

6 Te nan ongal di abalinanan Dios ya pa'aliyonay nunhiglan alyog ya puwo' ya kidul
ya kilat ya nunnaud an apuy.
7 Ta ma"idonan namin nadan mangubat hitun boble ta'un awadan di punggobhan
hi mi'nong i hiya. Ta mipaddungda i ha ininop an ay immannung mu indanit inggibo'
on ma"id.
8 Ta umat hinan tagun na'agangan an in'inopponan mangmangngan mu indani
ta inggibo'na ya hiyah diyen na'agangan. Ya nan na"uwoh an ta'on hi in'inoppona
an um'uminnum hi liting mu indanit igibo'na ya hiyah diye damdaman milu'uy hi
inuwohna. Ta ta'on on dakkodakkol di tatagun malpuh abobboblen mangubat hinan
nabillid hi ad Zion mu hay immannung ya adida mangabak.
9 Ot adi ayu masda'aw hinan ibagabaga' i da'yu. Te undan napilok ayu ta adiyu
tigon? Ya tanganu on ayu munhewwegan an ay ayu nun'abubutong an ta'on on ma"id
ha ininumyu?
10 Mu hi Apu Dios di nanguyung i da'yu ta aggeyu innilay ma'ma'at. Ya ta'on on
da'yun propeta ya nadan udum an baal Apu Dios ya paddungnay hinophopanay
matayu.
11 Ta hiya nan adiyu ma'awatan di ibalinan tun nipa'innila an lo'tat ya ma'at te ay
nitudo' hi naludun an puntud'an ot mabobodan. Ta ipabahayu'e nan nitudo' hinan
nanginnilan mumbaha ya alyonday, Adi mabalin an bahao' te nanongnan naludun
ya nabobodan.
12 Ya wa'e bo ta eyu ipabahah nadan agge nanginnilan mumbaha ya alyonday, Agge'
innila attog an mumbaha.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Datuwen tatagu ya manu te alyonday un'unudona'
mu nat'on di wah nomnomda. Te hay atondan mundayaw i ha"on ya nan
pangun'unudandah nan nalpuh nan nomnom di tatagun itudtududan dida.
14 Ta hiya nan nomnomnomonyu an wada han nakaskasda'aw an ahi' aton ta way
aton datuwen mumpunlayah an tatagun kumaynit. Ta ipatigo' an ma"id ha hilbin di
la'ing di tagu. Ta hanan alyonday nala'ing ya mumbalin hi ma"id ha innilana.
15 Mahmo' ayuot an mangali hi, Adi ta'u tuwali ipa'in'innila nadan at'atton ta'u ot
undan wahtuh Apu Dios ta tigtiggona.
16 Mu ma"id ha nomnomnan mangalih athidi te undan mabalin ta alyon nan pito'
an bangah nan nangapyan hiyay, Bokon he"ay nangapyan ha"on ot aggem innilay
a'at'u onu alyonay, He"an nangapyan ha"on ya ma"id ha in'innilam.

Hay Pangun'unudan Mohpen Nadan Tatagu I Apu Dios

17 Te hay ma'at ya paddungnay mumbalin nan muyung hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon hi malumong an puntanoman hi bungbunga"an ya na'en
malumong ni' an puntantanommandah bungbunga"an ya mumbalin hi muyung.†
18 Te i diye ya mabalin mohpe an donglon nadan paddungnay napukit nadan
mibaha an nitudo' hinadan naludun an puntud'an. Ya nada'en paddungnay napilok
ya pumatal mohpey panigoda.
19 Ya nada'en nun'ada"ul ya nun'awotwot ya umamlongda hi aton nan nahamad an
Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
20 Ya mama"idda mo nadan mamalpaligat hi udum an tatagu ya nadan mumpungn-
gohe i Apu Dios. Ya ta'on on nadan mangamangat hi pumbahulan.
21 Ya atbohdiy ma'at hinadan mumpunlayah an tistigu ta pangabakonda nadan
numbahul ta madusada attog nadan ma"id ha bahulna. Ya ta'on on nadan mangipagol
hi adusaan nadan numbahul ya mama"idda.

29:14 29:14 1 Kulintu 1:19 **29:16 29:16** Isaiah 45:9; 64:8; Jeremiah 18:1-6; Roma 9:19-21 † **29:17 29:17** Hay ipa'innilan tuwe ya nadan ma"id ha bilangnan tatagu ya diday mipabaktu mu nada'en nundongol an tatagu ya diday mipada"ul. **29:18 29:18** Isaiah 32:3; 35:5; 42:7

22 Te hi Apu Dios an nangihwang hidin hi Abraham ya alyona i dita'u an tinanud
Israel di, Da'yun tatagu' ya adi ayu mo mibabain ya ma"id mo ha takutanyu.
23 Te tigonyu'e an dimmakol nadan imbabaleyu te winagahan da'yu. Ta imatunanyu
mohpen ma"id ha udum hi umat i ha"on an Dios an dayawonyu tuwalin tinanud
Israel. Te nakaskasda'aw di ato' ta hiya nan dayawona' mohpe.
24 Ta ta'on on nadan tatagun nibahhoy inun'unudda ya ma'awatanda mohpe nan
immannung an tudtudu. Ya atbohdih nadan munlili ni' an abulutonda mohpe nan
tudtudu' ta hiyay un'unudonda.

30

Hay E Numpaboddangan Nadan I Judah Hinadan I Egypt

1 Hi Apu Dios ya inalinah nadan tataguna di, Mahmo' ayu an mumpungngohen
ha"on. Te namaaggon inatyu nan pinhodyun aton an ta'on on adi miyunnudan hinan
pohdo' ta pun'udmanyuy bahulyu.
2 Te aggeyu imbaga i ha"on ot ume ayuh ad Egypt an e mumpaboddang hinan
patuldahdi ta wan mihwang ayu.
3 Mu hinaen eyu numpaboddangan hinan patul hi ad Egypt di lummuh ibabainanyu
ya ipada"ulanyuh umudi.
4 Ta ta'on on wadaday ap'apuyu an ume hi ad Soan ya hi ad Hanes hi ad Egypt
5 mu ma"id ha iboddangda i da'yu ta on ayuot mibabain.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ta'on hi honagonyuy e mumpaboddang ta itakkeyuh
nadan dongki ya kemel nadan nun'abalol an gina'uyu hi ad Judah ta iyeyun dida an
ta'on on atatakut nan pangi'wanyuh nan negeb an awadan di layon ya hakuku mu
ma"id damdama ha hilbina.
7 Te nadan i Egypt ya ma"id ha hilbin nan imbagadan iboddangdan da'yu. Ta hiya
nan nginadana' hidiyen boble hi Buwaya An Ma"id Ha Abalinana.

Hay E Ihwangan Nadan Tatagun Apu Dios

8 Ya imbagan Apu Dios i ha"on ta itudo"u nadan adi maphod an pangat nadan
tatagu i ha naludun an puntud'an hi hinangngabda ta mangipa'innilah inggana i diyen
pangatda.
9 Te nunhiglay ngoheda an adida ahan pohdon an donglon nan tudtudun Apu Dios.
10 Ta alyondan da'min propeta ya nadan udum an baal Apu Dios di, Ammuna ta
bokon nan alyonyun impatigon Apu Dios di ibagabagayun da'mi. Te hay pohdonmi
an donglon ya nan mapmaphod an ta'on on agge immannung.
11 Ot hanat idinongyun mangibagabaga i da'mi hinan alyonyun impa'innilan Apu
Dios. Te adimi damdama pohdon an donglon nadan alyonyuy a'at nan nahamad an
Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel.
12 Ta hiya nan alyon nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel di,
Adiyu pohdon an donglon nan ipa'innila' i da'yu te mundinol ayuh nan abalinanyu
an mamalpaligat ya munha'ul hi ibbayu.
13 Ta hiya nan madadag ayu. Ta umat ayuh nan natagen binattun alad an
matommang an mihipun hi pu"una ta ingganah baktuna. Ta hi kittang ya
makaludukud.
14 Ot athidiy ma'at i da'yu ta umat ayuh nan pito' an banga an magah ya nagudu ta
adi mabalin hi pundalu'du' ni'moh bala onu pumpau' hi liting.
15 Ya alyon bon nan na'abbaktu ya nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel di, Hay ihwanganyu ya nan eyu puntutuyuwan hinadan numbahulanyu.
Ya hay pumbikahyu ya nan eyu pangidinongan hinadan ato'atonyu ta ha"on di
pundinolanyu. Mu adiyu pohdon.

16 Ta alyonyuy, Adimi pohdon te boddangan da'mih nadan i Egypt te idatday
mun'a'awiging an kabayu ta itakkayanmin e mi'gubat.
Mu mi'ahoh di nomnomyu te hay immannung ya nadan binuhulyuy ma'awiging
an mamdug i da'yu.
17 Ta nan ohan tindalun binuhulyu ya abalinanan pabtikon di hinlibu (1,000) i
da'yu.* Ya ta'on on ammuna ha limah binuhulyu ya pabtikon da'yun namin. Ta
ammuna nan nipato' an ipatuluwan di bandelayuh nan uhhun di billid hi mabati.
18 Mu ta'on on athidiy ma'at ya hadhaddon damdaman Apu Dios di puntu-
tuyuwanyuh bahulyu ta wan ipatigonay homo'na ya naminhodnan da'yu. Te hi Apu
Dios ya nipto' di atonan mangipanuh hi tatagu. Ot an namin nan mumpaboddang i
hiya ya mipa'amlongda.

Hay Nundadaanan Apu Dios An Mammo' Hinadan Tataguna

19 Da'yun ibba' an tataguh tun ad Jerusalem ya adi ta'u mo aya kumga hi udum hi
algo. Te hi Apu Dios ya boddangan dita'u hi'on ta'u mumpahpahmo' i hiya.
20 Manu te iyabulutnay punligatan ta'u mu hiya an muntuddun dita'u ya adi mo
midawwin dita'u.
21 Ta donglon ta'uy hapitnan alyonay, Hituwe nan awon ot hanat hituwey
pangi'wanyu.
22 Ta pumpa"ihyu mon namin nadan dios an dinayawyu an balitu' ya silber di
niyamma. Ya nun'itopalyu ta umatdah nan alulugnin an lame.
23 Ot atonyu'e datuwe ya wa'et madatngan di puntanomanyu ya ipa'alin Apu Dios di
udan ta pumhodday itanomyu ta mangimbubbungada. Ta ta'on on nadan animalyu
an umat hi baka ya dumakol di anonda.
24 Ya namamah nadan pun'aladuwonyu an baka† ya dongki te hay ipa'anyu i dida
ya nadan nabgahan an dagamin di wit onu barley.‡
25 Ya nanongnan dakol di liting hinadan wa"el an malpuh nadan billid. Ot ma'at
datuwe hitun pangabakan ta'u hinadan binuhul ta'u ta dakkodakkol di mun'a'ate i
dida.
26 Ya i diye ya buminang nan bulan ta umat hinan algo. Ya nan binang'en nan
algo ya iyal'alana an paddungnay binang di pituy nungngangammut an algo. Ta
athidiy ma'at hitun pangipaphodan Apu Dios hinadan tataguna an nun'ahugatan an
iphodnan libbutan nadan hugatda.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Assyria

27 Nomnomnomonyu an umalih Apu Dios an paddungnay malpuh adawwi an umat
hinan mundalang an apuy di bungotna ya nili'woh i hiyay nunhiglan ahuk. Ya mapto'
an nunhiglay bungotna te nan panapitna ya umat hinan apuy an gumhob.
28 Ya mi'alig bo nan bungotna hinan dimmakol an liting hinan wangwang an
pun'iyanudna nadan binuhulna. Ya paddungna boy yakayakona dida. Ya umatda
boh nan natayunan an kabayu an guyudona ya inyena dida i ha adadaganda.
29 Mu dita'u'e an tatagun Apu Dios ya mun'am'amlong ta'u ta mungkanta ta'u an
umat hinan aton ta'u hinan mahdom hinan nagtud an mangilin an algo. Ya umat
boh nan pun'am'amlongan ta'u hinan umayan ta'uh nan nabillid hi ad Jerusalem
an awadan nan mumpapto' i dita'un tinanud Israel an ipangulu dita'uh nadan
mun'ungngiyung.

---

* **30:17 30:17** Hituwey nipa'annungan din inalin Moses an ma'at hinadan adi mangun'unud i Apu Dios. Deuteronomy 32:30 † **30:24 30:24** Datuwen pun'aladuwonda an baka an naha"adanda hi ohan panakul ya nakapunda ta mabikahda. ‡ **30:24 30:24** Nan barley ya ay pageh tun boble ta'u an kittang di numpahhiwandah nan wit.

30 Mu nada'en binuhul ta'u ya ipadngol Apu Dios i dida han umipakaynit an hapitna
ta gibo'onday bungotna te pun'ogahnay mundalang an apuy ya impa'alinay kidul ya
kilat ya udan ya o"ongal an dalallu ya mabikah an puwo'.
31 Ta nadan i Assyria ya tumattakutdah pangngolandah hapit Apu Dios te nunnaud
hidiyen pundusana i dida.
32 Ya wa'et dusaon Apu Dios dida on impagangoh nadan ibba ta'un tinanud Israel
di tamburin ya harp. Te hi Apu Dios di mangubat hinadan binuhul ta'u an i Assyria.
33 Ya nidadaan mo tuwalih ad Topet hidin nadne ta pangipu'ulandah nan patul
hi ad Assyria. Ya hidiye an ad Topet ya damuna ya adallom an naka"utan an
adi madmaddop di apuyna te matungutunguwan. Ya nan yahyah Apu Dios di
mangipadapadalang i diyen apuy.

31

Hay Pangihwangan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Mahmo' ayun tatagu an e mumpaboddang hi ad Egypt te mundinol ayuh nadan
iboddangda an usalonyu an mi'gubat an umat hi kabayu ya kalesa ya nadan
titindaluda an nungkakabayu ta bokon nan nahamad an Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel di pumpaboddanganyu.
2 Yaden hi Apu Dios ya innilanay atona ya abalinana an dadagon nadan adi maphod
di pangatda ya nadan bumoddang i dida te hidiyey imbagana tuwali.
3 Mu nadan i Egypt ya tataguda ya ammuna. Ya nada'e bo an kabayuda ya bokonda
dios. Ya hitun panadagan Apu Dios hinadan i Egypt an bumoddangot i dita'u ya
pi'dadagna bo tun boble ta'uh ad Judah.
4 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Nan layon an mun'olmom hinan anona an
kalnero ya ta'on on umaliday dakol an mumpapto' i diyen kalnero an ahi tutukukda
ta ma'abul mu adi tumakut. Ot athidi boy ato' an ongal di abalinanan Dios an
mangibaliw hinan nabillid an ad Zion.
5 Ta ibaliw da'yuh ad Jerusalem hinadan binuhulyu an umat hinan aton di hamuti
an mun'adug hinan buyana.
6 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya hanat muntutuyu ayuh nadan eyu
nungngohayan i Apu Dios ta ibangngadyu an mangidinol i hiya.
7 Ta pun'itopalyun namin nadan inyammayun bulul an balitu' ya silber an alyonyuy
waday abalinanda.
8 Ya mun'a'ateda nimpey udum hinadan i Assyria mu bokon hay matadom di iyateda
te gapuh pangat Apu Dios. Ta nadan mumpangilog an titindaluda ya mumbalindah
himbut.
9 Ya ta'on on nadan opisyal di tindaluda ya nunhiglay tumakutanda ta mamtikda
hi paniganda hinan bandelan di binuhulda. Hituwey inalin Apu Dios an hiya nan
nanongnan buminabinang di apuyna hi ad Zion hidih ad Jerusalem ta atigan nan
ongal an abalinana.

32

Hay Pumpatulan Nan Nipto' Di Pangatnan Patul

1 Nomnomnomonyu an wada han ahi mumpatul an nipto' di pangatna ya atbohdih
nadan bumoddang i hiya an mun'ap'apu an nipto' boy pangipanuhdah tatagu.
2 Te way oha i dida on umatdah nan nahamad an ihi"ugan hi'on waday puwo'. Ya
umatda boh nan liting hinan wa"el hinan na'appudut an luta onu hinan nahiduman
an pu"un di doplah hinan nunhiglay potang.
3 Ta paddungnay madiyat mohpey matan nadan tatagu ta hapulondah Apu Dios ya
pohdonda mohpen unudon nadan tuguna.

4 Ta nipto' mohpey pangatda te pa'annomnomonda on ahida aton. Ya atbohdin
ma'awatan di panapitda te adida munhenne'henne'.
5 Ya adi mo piyalon di tatagu nadan adi maphod di pangatda an ta'on onda
kimmadangyan an gapuh kuluk
6 te nalgom di hapitonda ya numanomnomdah adi maphod hi atondah ibbada.
Ya layah nan eda ibagabagah tatagu an a'at Apu Dios. Ya ma"id ahan ha alyondah
boddanganda nadan nun'awotwot an ma'a'agangan ya ma'u'uwoh.
7 Ya dadiyen kimmadangyan nimpe an gapuh kuluk ya amod onda e ha'ulon nadan
nun'awotwot ta adi midat nadan lebbengna an midat i dida an ta'on onda attog
mumpahpahmo'.
8 Mu nan maphod an tagu ya nipto' di punnomnomna ya pangatna.

Hay Ma'at Hinadan Binabaih Ad Jerusalem

9 Da'yu'e an binabain palinglinggoponyu ya hanat donglonyu tun ibaga'.
10 Manu hi ad uwani te madinol ayu an ma"id ha inomnomanyu mu indani ta
mala"uh ha mahuluk hi hintawon ot nunnaud di ahiyu inomnoman. Te ma"id mo ha
apitonyuh bungan di greyp ya nadan udum an intanomyu.
11 Ot da'yun binabai an ma'dinnol nimpe hi ad uwani ya madatngan han timpu an
gumayonggong ayuh takutyu. Ot unhaot pun'aanyu nadan mun'aphod an inlubungyu
ta munlubung ayuh langgut ta pangipatigoyuh eyu umukayungan.
12 Ya nungkugakugyuy palagpagyuh hakit di nomnomyu hi adadagan nadan
tinanomanyuh wit ya barley ya nadan puntanomanyuh greyp.
13 Te madadag tun boble ta'u ta magado'otan. Ot umannung an umukayungan ayu
te mun'apapa"ih nadan mun'a'aphod an babaleyu.
14 Te mabaon namin di babaleyu an ta'on on nadan balen di a'ap'apu ituwen boble
ta'un mamapnu ni' hi tatagu. Ta mumbalin hi iha"adan di dongki ya kalnero.
15 Mu ahi dita'u bo hom'on i Apu Dios ta ipa'alina nan Espirituna i dita'u. Ya i diye
ya hanada'en lutan adi humangoy mitanom ya mumbalin mo hi ma'allumong. Ta
pumhod di mitanom ta dumakol di apiton ta'u.
16 Ya nipto' mohpey pangat nadan ibba ta'u an mangipanuh i dita'u. Ta pumhod
mo tun boble ta'u te maphod moy pangat di hinohha i dita'u.
17 Ta gapu i diyen maphod an pangat ta'u ya malinggop moy boble ta'uh inggana.
18 Te alyon Apu Dios di, Nadan tatagu' ya malinggopda mohpeh nan numpunhi-
tuwanda te ma"id ha itakutda.
19 Ta ta'on hi dadagon di nunhiglan dalallu nadan muyung ya nadan bobleda
20 ya wagaha' damdama dida. Ta an namin di itanomda ya dakol di ibungada ya
atbohdi an dakol di anon di bakada ya dongkida.

33

1 Da'yu an nanadag hi udum an boble ya mahmo' ayu te imbahhoyu nan imbagayu
an atonyu. Manu te agge da'yu ni' hina'ul hi udum an tatagu ya agge ayu ni' nadadag
mu lo'tat ya midinong di eyu punha'uha'ulan hi udum te wadaday umalin ongal di
abalinanda mu da'yu ta da'yu piboy ha'ulonda ya dadagonda.

Hay Dasal Isaiah

2 Mu da'mi'e Apu Dios ya daan mo bahan ta hom'on da'mi te he"a ya abuh di
namnamaonmi hi bumoddang i da'mi. Ta nanongnan pabikahon da'mi ya boddangan
da'mi hinadan punligatanmi.
3 Mu nada'en binuhulmi ya wa'e ta dingngolday hapitmun ay kidul on bumtikda. Ot
namama moh on tigonda nan ongal an abalinam ot logmonday butik ta mahihi"anda.

32:15 32:15 Isaiah 44:3

4 Ya nun'alamin namin nadan kinadangyanda ta umat hi aton di dudun hinan
nun'itanom an ma"id ha batiyonda.
5 Te he"a Apu Dios ya na'abbaktu'a an hay nunhituwam ya hi ad abunyan. Mu
boddangan da'min tataguh tun ad Jerusalem ta nipto' an namin di pangatmi ya
pangipanuhmih tatagu.
6 Ta he"ay nahamad hi pangidinolanmi te ibaliwmu tun boblemi. Ya he"a
boy mangdat hi la'ingmi ya mangitudduh nan maphod an innilaonmi. Ta hay
ikadangyanmi ya nan pundayawmin he"a.

Hay Adadagan Di Ad Judah

7 Da'yun ibba' an i Judah ya nomnomnomonyu an wada han nunhiglan ma'at ta
ta'on on nadan nun'atutulid an tindalu ta'u ya kumgadah nadan kalata. Ya nada'en
nituda' an e mi'hapit ta adi dita'u gubaton ya nunnaud di kogadah hakit di nomnomda.
8 Te imbahhon nadan binuhul ta'u nan imbagadan boddangan dita'u an ta'on on
wadaday nangngol te nunhiglay hihiwodan dita'u. Ta ma"id mo ha mundaldallanan
hinan kalata te atatakut.
9 Ta miwalong mo tun boble ta'u. Ya madpal nan muyung hinadan billid an
nungngadan hi Lebanon ya ta'on on nan malumong an puntanoman hi ad Sharon.
Ya atbohdi nan maphod an pumpastolan hi ad Basan ya hi ad Karmel an madpalda.

Hay Ahi Pangipatigan Apu Dios Hi Abalinanah Nadan Binuhul Nadan I Judah

10 Alyon Apu Dios di, Ad uwani ya mahapul an ipatigo' an ongal di abalina' ya
anabaktu'.
11 Ta da'yun binuhul nadan tatagu' ya ma"id ha hilbin an namin nadan ninomno-
myun aton. Ta nan pangatyu ya hidiyey ay apuy an munggohob i da'yu.
12 Ta mun'a'aghob ayu ta umat ayuh nan pagat an naghob ta numbalin hi dapul.
13 Ta an namin ayun tataguh abobboble an wahnan nihaggon onu nidawwi ya
nomnomnomonyu nadan ina'inat'u ta imatunanyu nan ongal an abalina'.
14 Ot alyo' an hi Isaiah di, Ya ta'on on nadan nun'abahulan an ibba ta'uh tun ad Zion
ya munggagayonggongdah takutda. Ta alyonday, Undan nin mahan waha mabati i
dita'u i ha athitu tayyan ay apuy tun pundusan Apu Dios i dita'u.
15 Mu nada'en nipto' di pangatda ya impa'inghadan mangibaga hinan immannung
ta adi mabalin an mabayadanda ta atonda nan nibahho. Ya adida midmiddum
hinadan numanomnom an mangat hi adi maphod an umat hi eda pumatayan.
16 Ya malinggop di nitaguwanda ta paddungnay nihawan ha doplah hinan bobleda
ya nanongnan waday anondah ya inumondahdi.

Han Ma"aphod An Ahi Ma'at Hi Udum Hi Algo

17 Udum hi algo ya tigon ta'u nan madayaw an Patul an nipto' di pangatna. Ya abil-
lobillog di pun'ap'apuwana te middumda nadan numpunhitu hinadan nun'idawwin
boble.
18 Ta nadan takutan ta'u ni' an umat hinadan ap'apun di tindalu ya nadan munhingil
hi buwis ya nadan uggan e munsi'im ya wa'e on uggan ta'u panginomnoman dida on
abuh.
19 Te dadiyen mun'abungot an tatagun nalpuh udum hi boble an nat'on di hapitda
ya mama"idda mo.
20 Ot hay nomnomnomon ta'u mo hi ad Zion an uggan ta'u a'amungan hinadan
nagtud an mangilin an algo ya nan pumbalinanah nahamad ya malinggop an
punhituwan.
21 Te hi Apu Dios an ongal di abalinanay mumpapto' i dita'uhdi. Ta hay i'aligana ya
nan abillobillog an wangwang an adi abalinan di binuhul an agwaton.

22 Ta hiya moy patul ta'u an mangipanuh ya mamoddang i dita'u an tataguna. Ta
hanada mon tugunay un'unudon ta'u.
23 Mu nadan binuhul ta'u ya mipaddungdah nan napa"ih an papol. Ta an namin
di kinadangyanda ya pun'alan di udum an tatagu an ta'on on ha napilay on waday
pi'ya'alana.
24 Ya ma"id mo aya i dita'u an nunhituh tun ad Zion ha mangali hi, Mundogoha'.
Ya an namin moy pumbahulan ta'u ya pakawanon Apu Dios.

34

Hay Panadagan Apu Dios Hinadan Tataguh Abobboble

1 Da'yu an tataguh abobboble ya hanat umali ayu ta donglonyu tun ibaga'.
2 Te hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna hi atagutagu an namama hinadan
tindaluda. Ta hiya nan ipapatena didan namin ta hidiyey dusada.
3 Ta itmog nadan billid di dalada. Ya adida milubu' ta nunhiglay agubda.
4 Ya an namin nadan bittuwon hi ad lagud ya magahda an umatdah nan nakling
an tubun di greyp onu fig. Ya paddungnay maludun hi ad lagud ta ay abo'.
5 Te alyon Apu Dios di, Tun ispada' ya dadagonan namin nadan wah ad lagud. Ya
nomnomnomonyu an ihiw'u boh ad Edom ta ingganah madadagdan namin nadan
tataguhdi.
6 Ta nan ispadan Apu Dios ya malamuh hi dala ya taba an paddungnay dala ya
taban di kalnero ya gulding an ni'nong i hiya. Te patayonay dakkodakkol an tataguh
ad Edom ta paddungnay dakol di ena ini'nong hi ad Bosrah hidih ad Edom.
7 Ya ta'on on nadan mun'abubungot ya nun'atutulid an tatagu an nipaddung hi atap
an baka onu nadan bulug an baka ya pi'patena. Ta itmog nan lutay dalada ya tabada.
8 Te hi Apu Dios di ud nomnom an i diyey pangiballohanah nan inat nadan i Edom
hi ad Jerusalem.
9 Ya nan liting hinadan wa"el hi ad Edom ya mumbalin hi ay ispalto an
mangmangitit ya nan hupu' hidi ya mumbalin hi asidu an dumaladalang ta maghob
an namin hidiyen boble.*
10 Ya adi madmaddop ta umahu'ahuk. Ta mihipun i diye ya minganuy an adi
maboblayan hi inggana.
11 Ta pumbuyaan di akup ya tukukan ya nadan udum an hamuti. Te iyabulut Apu
Dios an minganuy hidiyen boble hi inggana.
12 Te ma"id mo ha mumbalin hi patulda onu ap'apudahdi.
13 Ta magado'otan nadan palasyu ya kumayabba'an di wakal nadan binattun
aladda. Ta hay umohnong nimpehdi ya nadan hamuti ya nadan jakal
14 ya nadan atap an gulding an ahimemee' ya nadan udum an animal hinan agge
naboblayan. Ya ta'on on nadan animal an nan hilong di pun'ay'ayyamanda ya hidi
boy eda alo'an.
15 Ta hidi nimpey pumbuyaan di tukukan ta inggana hi mapahday itlugda ya
impapto'da didahdi ta ingganah umongngalanda. Ya hidi boy a'amungan nadan
o"ongal an hamuti. Ya an naminda ya waday palisda.
16 Te nitudo' hinan naludun an puntud'an nan hapit Apu Dios an alyonay ma"id ha
ta'on on oha an ma"id ha palisna. Ta hinaey inalin Apu Dios hi ma'at ot ipa'annung
nan Espirituna an amungona datuwen namin.
17 Ta hidiy indat Apu Dios hi iha"adanda hi inggana.

34:4 34:4 Matthew 24:29; Mark 13:25; Luke 21:26; Nipa'innila 6:13-14 * **34:9 34:9** Hay adadagan di ad Edom ya umat hi nadadagan di ad Sodom ya ad Gomorah. Jeremiah 49:17-18; Hidin Hopapna 19:24

35

Hay Amlong Nadan Inihwang Apu Dios

1 Nadan na'appudut an luta an agge naboblayan hi ad uwani ya paddungnay
umamlongda te wadada mohpey humangohdi.
2 Ta matigoy habhabung hidi an ayda mungkantah amlongda. Ta umatdah nan
malumong an puntanoman hi ad Sharon ya nan pumpastolan hi ad Karmel ya
umatda boh nan munlangtan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon.
Ta mipatigoy amaphod Apu Dios ya nan anabaktuna.
3 Ot da'yu an na'aan di dinolda ya daan mot pabikahonyuy nomnomyu ta hi Apu
Dios di pundinolanyu.
4 Ya ibagayuh nadan minomnoman ta pabikahonda damdamay nomnomda ta adida
tumattakut. Te hi Apu Dios an dayawon ta'u ya ihwang dita'u ya imballohna hinadan
binuhul ta'u nan inatda i dita'u.
5 Ya ipaphodna nadan napilok ta tumigoy matada ya midngol di ingan nadan
napukit.
6 Ya nada'en nalollol an adi humapit ya humapitda mohpe ta muntukukdah
amlongda. Ya nada'en nun'apilay ya mumpaytu"anda an umatdah nan ulha. Ya ta'on
on hinan na'appudut an agge naboblayan ya mawada moy liting hidi.
7 Ta dumakol di obob ta mumbalin hi lobong hidiyen na'appudut an luta an
nunhituwan ni' di jakal ya abuh. Ya humangoda moy holo' ya katlubung hidi.
8 Ya mawada moy maphod an awon i diyen agge naboblayan ta mangadanan hi
Awon An Niyappit I Apu Dios. Mu adi mabalin an i'wan hidin nadan adi maphod di
nomnomda an adi umun'unud i Apu Dios. Te ammuna nadan tatagu an mangun'unud
i hiya hi mangi'wahdi.
9 Ya ma"id bo ha layon onu kumpulna an atatakut an animal hi umehdi. Ta hay
mangi'wahdi nimpe ya ammuna nadan inihwang Apu Dios.
10 Ta umanamutdah ad Zion dadiyen paddungnay pinla'na an mungkankantadah
pundayawda i hiya. Ya ha moy am'amlong di wada i didah inggana an adida mo
minomnoman ya adida umukayungan.

36

Hay Nanattakutan Nan Patul Hi Ad Assyria Hinadan I Judah
(2 Patul 18:13-27; 2 Chronicles 32:1-19; Isaiah 7:3)

1 Hidin mi'ahimpulut opat (14) di tawon hi numpatulan Hesekiah hi ad Judah ya
ginubat nan patul hi ad Assyria an hi Sennakerib an didah nadan tindaluna hi ad
Judah ot abakondan namin nadan boblehdi an binattuy aladna.
2 Mu indani bo ya hinnag nan patul hi ad Assyria nan opisyal di tindaluna an didah
nadan dakkodakkol an tindaluna an immohnong hi ad Lakis ta eda mi'hapit hinan
patul hi ad Jerusalem an hi Hesekiah. Ta immedah ad Jerusalem ot umohnongdah
nan way potto' nan numbaktun lobong hidih nan way kalata an mangipluy hinan
way punlaba'an.
3 Ot e mi'hapit i diyen opisyal da Eliakim an imbabalen Hilkiah an mumpapto' hinan
palasyu ya hi Sebna an sekretalin nan patul ya hi Joah an imbabalen Asap an hiya
nan mi'hapit hinan patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul
an ma'at.
4 Ya alyon nan opisyal di tindaluh ad Assyria i dida di, Ibagayu i Hesekiah an alyon
nan patulmi hi ad Assyria di, Undan nganne anuy pundinolam hi bumoddang i da'yu?

35:3 35:3 Hebrew 12:12 **35:4 35:4** Joshua 1:6-9; 18 **35:6 35:6** Matthew 11:5; Luke 7:22

5 Ya undan hay innilam anu ya abalinanyun mangubat i da'mi? Ta alyom hi innilayuy atonyun mangubat i da'mi mu umman anu manuy hapitom. Te undan nganne nimpey pundinolam hi bumoddang i da'yu ta ngohayom nan patulmi?

6 Nomnomnomonyu an mundinol ayu'e anuh nan patul hi ad Egypt ya umannung an mahmo' ayu te paddungnay inhu"udyu ha katlubung an hi kittang ya naphal ta mitbong hi ta'leyu. Te athinay aton nan patulda hi kumpulnan mangidinol i hiya.

7 Bokon'e ya alina hi mundinol ayuh nan Dios an dayawonyu. Mu undan bokon bo hi Hesekiah di numpama"ih nadan pundayawanyu ya nadan pangidawatanyu hi i'nongyu. Ot ahina alyon i da'yun i Judah di mahapul an hidih nan awadan nan punggobhan hi mi'nong hi ad Jerusalem ya abuh di eyu pundayawan.

8 Ot alyon bon diyen opisyal di tindalu hi ad Assyria di, Aga ta munhahapit ta'u ta ta'omman ya indattan da'yu hi duway libuh (2,000) kabayu hi'on waha amungonyu hi duway libun (2,000) titindaluyun nanginnilan muntakkeh kabayu ta munggugubat ta'u.

9 Mu ta'on mahna hi'on da'yu boddangan hinadan i Egypt ta idattan da'yuh kalesa ya titindalu an nungkakabayu ya adi ayu poo damdama pa'a"abak hinan ta'on on na'adda"ul an opisyal di tindalumi an i Assyria.

10 Ya undan namaaggot umali amin mangubat i da'yu hi'on bokon hi Apu Dios di nannag i da'mi? Umman hiyay nangibaga hi umali ami ta dadagonmih tuwen bobleyu.

11 Ya alyon nadan hinnag Hesekiah an hi Eliakim ya hi Sebna ya hi Joah i diyen opisyal di, Ihapitmu bahan hi hapit di i Aram ot ma'awatanmi. Ta adim ihapit hinan hapitmi an Hebrew ta wan adi ma'awatan nadan ibbamin wahnan binattun alad.

12 Mu alyon diyen opisyal di, Nan patulmi ya pohdonan an namin ayu ya donglonyuh tuwe an bokon nan patulyu ya abuh di pangibagaana. Te adi ayu'e anu sumukun hiya ya li"ubonmih tuwen bobleyu. Ta lo'tat ya adi ayu pa"itpol hi inagangyu ya inuwohyu ta anonyu ya inumonyuy lugityu.

13 Ot itkuknaot an inhapitnah Hebrew an alyonay, Donglonyuh tuwen imbagan nan ongal di abalinana an patulmih ad Assyria

14 an alyonay, Hanat adi ayu mihapitan hinan layah an ibagabagan Hesekiah te ma"id aya ha abalinanan mangihwang i da'yu.

15 Ya adi ayu bo mihapitan hinan alyonay, Mundinol ta'u i Apu Dios ta hiyay mangihwang i dita'u. Ot adi mabalin an abakon dita'uh nadan i Assyria ta sakupondah tuwen boble ta'u.

16 Ot hanat bokon nimpe hi Hesekiah di dongdonglonyu ta unudonyuot nan ibagan nan patulmi. Ta sumuku ayun hiya ta iyabulutnan munnanong ayu ni' ituwen numboblayanyu. Ta nanongnan da'yuy mangan hinadan bungan di intanomyu. Ya minaynayun bo an humagub ayu hinadan obobyu

17 ta inggana anuh on umalin mangawit i da'yu. Ta iye da'yu i han boble an umat damdamah tun bobleyu an dakol di makan ya ma'inum ya bungbunga"an an umat hi greyp.

18 Ot adi ayu anu nimpe mihapitan hinan ibagabagan Hesekiah an alyonay hi Apu Dios anuy mangihwang i da'yu. Te hay immannung ya ma"id ha ohah boble hinadan ginubatmi hi inihwang nadan diosda ta agge dinadag nan patulmi

19 an umat hi nangubatanmi hi ad Hamat ya hi ad Arpad ya ad Separbaim. Ya ta'on on hi ad Samaria ya daan anu ta inihwang nadan diosda dida hidin nangubatanmi.

20 Ta ma"id ha ta'on hi oha hinadan dios i dadiyen boble hi inihwangnay boblena hidin nangubatanmi nimpe i dida. Ot undan hi Apu Dios e ihya ya abalinana an mangihwang hitun ad Jerusalem hinan aton nan patulmi.

21 Mu ta'on on athidiy nangnangallin diyen opisyal di i Assyria ya namaaggot
dindinnongan nadan tatagu an aggeda himhimmapit te hidiyey imbagan nan patul
an hi Hesekiah hi atonda.
22 Ta dadiyen hinnag Hesekiah an hi Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya hi
Sebna an sekretalin nan patul ya nan imbabalen Asap an hi Joah an mi'hapit hinan
patul ya mangipa'innilah nadan tataguh nan pohdon nan patul an ma'at ya nunhiglay
umukayunganda ta nunhethetday lubungda ot mumbangngaddah awadan Hesekiah.
Ot ibagadan hiya nan imbagabagan diyen opisyal di tindalun nadan i Assyria.

37

Hay Numpaboddangan Hesekiah I Isaiah
(2 Patul 19:1-7)

1 Hidin dingngol Hesekiah nan imbagada i hiya ya nunnaud di umukayungana ta
nunhethetnay lubungna. Ot munlubung hi langgut ot umeh nan Templo.
2 Ot honagonah Eliakim an mumpapto' hinan palasyu ya nan sekretalina an hi
Sebna ya nadan ap'apun di padi an numpunlubungdah langgut ta umalidan mi'hapit
i ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos.
3 Ta immalida ot ibagada i ha"on nan inalin Hesekiah an alyonay,

Ad uwani ya algon di umukayungan ya ibabainan ya adusaan. Te umat ta'u tayya i
ha babain nadatngan di pun'ayyamana mu ma"id attog ha bikahnan mangipabudduh
nan golang.
4 Mu alinaot bahan ya dingngol Apu Dios nan inali'alin nan opisyal di tindalu an
hinnag nan patul hi ad Assyria te nunnaud di namihulna hinan wadawada an Dios ta
dusaona. Ot daan mo bahan ta mundasal'a i Apu Dios ta boddangan dita'un nabati.

5 Ya hidin imbagada i ha"on an hi Isaiah nan inalin Hesekiah
6 ot alyo' i diday, Eyu ibagah nan patul an alyon Apu Dios di, Adi'a minomnoman
hinan imbagan nadan baal nan patul hi ad Assyria an namihulna i ha"on an Dios.
7 Nomnomnomom an a"ula' hidiyen patul hi ad Assyria ta waday ipa'innilada i hiya
an malpuh bobleda ta umanamut hi ad Assyria ya impapate'.

Hay E Nundasalan Hesekiah Hinan Templo
(2 Patul 19:8-19)

8 Indani ya dingngol nan opisyal di tindaluh ad Assyria an tinaynan nan patulda
hi ad Lakis ot unudonda ya inakhupanda didah ad Libnah an gubatonda nadan
tataguhdi.
9 Ya i diye ya waday nangibaga hinan patul hi ad Assyria an impangulun nan i Kus
an patul hi ad Egypt an hi Tirakah nadan tindaluna ta gubatonda dida. Ot ituda' nan
patul hi ad Assyria di mangiyeh nan tudo'nah nan patul an hi Hesekiah
10 an hay intudo'nahdi ya alyonay, Adi'a mundinol hinan layah an ibagan nan Dios
an dayawom an ta'on on alyonay, Adi mabalin hi sakupon nan patul hi ad Assyria
tun ad Jerusalem.
11 Nomnomnomom nadan dingngodingngolmu an nanganangatmi an napalpalog
an numpatul hi ad Assyria hinadan boble an ginubatmi an nunhiglay nanadagmi an
ma"id ha binatimi. Ot undan da'yu'e ihya ya mihwang ayu?
12 Ot tee bahan an dinadag di a'ammodmih ad Gosan ya hi ad Haran ya hi ad Resep
ot pumpateda nadan tataguh ad Eden an wah ad Tel Assar. Ya daan ta imbaliw nadan
dios dadiyen bobleda.

13 Ya undan lininglingmu nan na'at hinadan patuldah ad Hamat ya hi ad Arpad ya
hi ad Separbaim ya hi ad Hena ya ta'on on nan patuldah ad Ibbah* an daandah ad
uwani?
14 Ta inalan Hesekiah hidiyen tudo' ot bahaona. Ot iyenah nan Templo ot
bitbitonahdi hinan pundayawanda i Apu Dios.
15 Ot mundasal
16 an alyonay, He"a an ongal di abalinanan Dios an dayawonmin tinanud Israel an
mun'ap'apu an wah nan uhhun nan numbattanan tudan kerubim ya he''ay niyukodan
di an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Te he''a tuwaliy nunlumuh tun luta ya ad
lagud.
17 Hanat tigom bahan tun ma'ma'at i da'mi ta nomnomnomom nan hinapihapit
Sennakerib an pungngohena i he"a an wadawada an Dios.
18 Manu te immannung peman an dakol di boble an dinadag nadan napalpalog an
patuldah ad Assyria.
19 Ya numpu'ulanday dios dadiyen boble te onda tuwali kayiw ya batu ya abuh an
inyamman di tagu.
20 Mu he"a Apu Dios di pumpaboddanganmi ta ihwang da'mi bahan i dadiyen i
Assyria. Ta wan innilaon di atagutaguh abobbobleh tun luta an he"a ya ammuna
nan Dios an madayaw.

Hay Pangibaliwan Apu Dios Hi Ad Judah
(2 Patul 19:20-37)

21 Ta ha"on an hi Isaiah an imbabalen Amos ya hinnag'uy e mangibaga i Hesekiah
hinan impa'innilan Apu Dios ta inali' di, Hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud
Israel ya alyonay dingngolna nan dasalmu an gapuh nan inat nan patul hi ad Assyria
an hi Sennakerib.
22 Ta hiya nan alyonay, Da'yun tatagu hi ad Jerusalem ya ahiyu pihulon ya
ngihngihilan hi Sennakerib. Ya munwigwigiwig ayuh paniganyuh bumtikana.
23 Te ma"id ha udum hi pinihupihulna hi'on bokon ha"on an nahamad an Dios an
dayawonyun tinanud Israel.
24 Te nadan hinnagna ya nunhiglay nangnangallidan ha"on an Dios. Ot ilattuwagda
an alyonday, Undan aggeyu innila an ta'on on nadan billid on nuntikid nadan dakol an
kalesami ta ta'on on nadan na'taggen billid an nungngadan hi Lebanon on tinikidmi.
Ya nunlongohmi nadan dudduken kayiw an sedar ya nadan mun'aphod an saypres
hidi. Ya ta'on on nan gawwan nan ni'iddawwin muyung on dinatnganmi.
25 Ya dakol di kinana"utanmih bubun hinadan boblen inaba'abakmi ta dadiyey
imminu'inumanmi. Ya gapu boh dinakol di tindalumi ya nun'atdu' nadan wa"el hi
ad Egypt an gapuh gatinmi.
26 Mu hay nambal Apu Dios i diyen lattuwag Sennakerib ya alyonay, Undan aggem
innila an ha"on an Dios ya ninomnom'u tuwalih din nadne danaen na'na'at. Mu ad
uwani ot ahi' iyabulut an ma'at. Ta hiya nan numpa"ihyu nadan boble ta nun'itapu"ul
nadan nagudun binattun aladda.
27 Te ma"id ha abalinanda ta nalakah nangabakanyu i dida. Te umatda attog hinan
babbalu an holo' onu nadan holo' an himmangoh hinan atop ta pinumtang'e on
naklingda.
28 Mu undan aggem innila Sennakerib an ha"on an Dios ya innila' an namin nadan
ato'atom ya pangapangayam. Ya innila' bon nunhiglay bungotmu i ha''on.
29 Ta gapu i diyen bungotmu i ha''on ya nan punlattuwagam ya paddungnay
tabikawa' di olongmu ya binungut'uy to'om ta ay'a kabayu. Ta paddungnay guyudon
da'a ta iyanamut da'ah bobleyu.

---

* **37:13 37:13** Hay awadan datuwen boble ya hi ad Mesopotamia an Iraq di ngadanah ad uwani.

30 Ta ha"on an hi Isaiah ya e' imbaga i Hesekiah an alyo' di, Hituwey pangimatunam
an ipapto' Apu Dios tun boble ta'u. Te ad uwanin tawon ya hay itanud ta'u ya
nadan ibungan nadan namaaggot humangoh nan luta. Ya athidi boy itanud ta'uh
nan mihnod an tawon. Mu nan mi'atluh tawon ya muntanom ta'u mo ta nan apiton
ta'u an bungan di itanom ta'uy itanud ta'u.
31 Ot nadan mabati i dita'u an i Judah ya munnanongdah tun boble ta'u ta
munholagda.
32 Te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya ipa'annungnah tuwe. Ot adi mibahhon
wadaday mabati i dita'uh tun ad Jerusalem.
33 Ta hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at hinan patul hi ad Assyria an alyonay,
Adi mabalin an hogponda tun ad Jerusalem ya adi bo mabalin an oladonday panada ta
umalihtu. Ya adi mabalin hi mihaggondahtu nadan nunhahapiyo. Ya adi bo mabalin
an waha muntabab hitun nunlini"odan tun binattun aladyu ta pumpattukandan
bumahhel an mangubat i da'yu hitun ad Jerusalem.
34 Ot nan inwan diyen patul an immali ya hidi boy awona hi pumbangngadanah
bobleda. Ta adi nimpe mabalin an hunggop ituwen boble. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
35 Te ibaliw'uh tuwen boble ta adayawa' ya ta mipa'annung din imbaga' hidin baal'u
an hi David.
36 Ya i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios hinan nungkampuwan nadan
i Assyria ot patayonay hinggahut ta nawalut limay libu (185,000) an tindalu. Ta hidin
nabiggat ya inoy an awagillang di titindalun nun'a'atehdih nan nungkampuwanda.
37 Ot makak mo da Sennakerib an didah nadan nabati an tindaluna ot ibangngad-
dah bobleda hi ad Ninibeh.
38 Ya i han ohan algo ya immeh Sennakerib hinan templon nan diosna an hi
Nisrok. Ya hidin mundaydayaw hidi ya niyunudda nan duwan imbabalena an
da Adrammelek i Sareser ot patayondah nan ispada ot bumtikdah ad Ararat. Ot
mihukkat nan imbabalena an hi Esarhaddon an numpatul.

38

Hay Nundogohan Nan Patul An Hi Hesekiah
(2 Patul 20:1-11; 2 Chronicles 32:24-26)

1 Indani ya nundogoh hi Hesekiah ta ay mate. Ta ha"on an hi Isaiah an imbabalen
Amos ya immeya' ot alyo' di, Alyon Apu Dios di ipanuhmu anun namin tun
nunhituwam ta midadaan te ma"id ha namnamaom hi em pumhodan.
2 Ya pamaaggot munligguh hi Hesekiah hinan way dingding ot mundasal
3 an alyonay, He"a Apu Dios ya innilam hi'on nganney nunhilbiya'. Ot inat'u attog
di abalina' an nangun'unud hinadan pohdom. Ta ona inat hidi ya nunnaud an adi
mitpol di kogana.
4 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di,
5 Mumbangngad'ah awadan Hesekiah ta alyom i hiya di, Hi Apu Dios an dinayaw
din hi apum an hi David ya dingngolnay dasalmu ya tinigonay limmuwaam. Ot
nomnomnomom an udmana anuy pi'taguwam hi himpulut limay (15) tawon.
6 Ya ihwang da'a ya ibaliwna tun ad Jerusalem ta adi gubaton nan patul hi ad
Assyria.
7 Ot hituwey panginnilaam an ipa'annung Apu Dios nan imbagana i he"a.
8 Ta nomnomnomom an ipahunodna nan a"o hi himpuluy (10) gattin hinan agdan
an impa'apyan handin patul an hi Ahas.
Indani tatawwa ya nipa'annung an himmunod nan a"o hi himpuluy (10) gattin.
9 Ta hidin pinumhod hi Hesekiah ot itudo'na nadan na'at i hiya

37:35 37:35 2 Patul 19:34

10 an alyonay, Alyo' ot on ad uwaniy ataya' an makinduhola' ni' ta umeya' moh
awadan di numpun'ate ta hidiya' hi inggana.
11 Ta adi' mo tigon hi Apu Dios onu nadan ibba' an tataguh tun luta.
12 Ta abigabigat on ninonomnom'uy e pamogpogan Apu Dios hi nitaguwa' an umat
hi e apalu'ahan di allung di mumpastol hi kalnero. Ta umata' boh nan nibayat an
ma'abol an agge nagibbuh yaden putulon nan mun'abol.
13 Ta ahilohilong on hinolholtap'u nan himpangen hanakitanah adol'u an paddung-
nay punggudun di layon di tungal'u. Ta hay punnomnom'u ya mapogpog mahan moy
nitaguwa'.
14 Ta lo'tat ya adi mo tumuluy hapit'u ta hanan palak'u ya umat hi gohom di
palluma. Ya na"able mahan moy mata' an mangitatangad i Apu Dios. Ta alyo' hinan
dasal'uy, Boddangana' bahan Apu Dios te nunhigla tayya tun holholtapo'.
15 Te undan nganne damdamay e' ibaga an hiyah tuwey inalim hi ma'at i ha"on. Ot
mahapul an mumpada"ula' an ta'on on athitun munholholtapa'.
16 Ot innila' an nadan tugunmu Apu Dios ya hiyay itaguwanmi ya hiya boy
mangipaphod i da'mi.
Ta impaphoda' ot iyabulutmu bo an mi'taguwa'.
17 Te immannung an numbalinom nan nunholholtapa' hi pummaphoda'. Te gapuh
pamhodmun ha"on ya inihwanga' hi ate ya pinakawanmun namin di numbahula'.
18 Te onha nateya' ot undan bo mabalin an dayawon da'a te hanadan nate* ya adida
e al'alyon di anabaktum ya amaphodmu. Ya atbohdin adi mabalin an mundinol hinan
adi maluman an pangipapto'mu.
19 Te hay mabalin an mundayaw i he"a ya nadan matagu an umat i ha"on hi ad
uwani. Ya nada'en a'ammod ya mabalin an waday timpuda an mangibagah nadan
imbabaledah nan a'atmun Dios an ipa'annungmun namin di ibagam.
20 Ot hanat ihwanga' i he"a Apu Dios ta mabalin an inaynayunmin mangikankanta
hi pundayawmin he"a hinan Templo an unnudanmih nan harp.
21 Ta pinumhod te ha"on an hi Isaiah ya imbaga' hinadan baal nan patul an hi
Hesekiah ta bo'bo'onda dohah nan fig ya inda'opdah nan poghana ta wan mapoyanan.
22 Ta i diye ya minahmahan Hesekiah an alyonay, Nganne ha panginnilaa' an
pumhoda' ta mabalin an eya' mundayaw hinan Templo?

39

Hay Nangipatigan Hesekiah Hinan Palasyuna Hinadan I Babilon
(2 Patul 20:12-19)

1 Hidin dingngol nan patul hi ad Babilon an hi Merodak-Baladan an imbabalen
Baladan an nundogoh hi Hesekiah ot pumhod ya impiyenay tudo'na ya regalona i
hiya.
2 Ot apngaon Hesekiah dadiyen hinnag nan patul hi ad Babilon ot ipatigonan namin
i dida nadan nun'abalol an odona an umat hi silber ya balitu' ya ta'on on nadan
nabanglu an mangipaphod hi tamtam di makan ya nan mapmaphod an lanan di
olibo. Ot ena bo ipatigon dida nadan almasdan e mi'gubat. Ta ma"id ha aggena e
impatigon didah nadan wahdih nan palasyuna ya an namin nadan kinadangyan nan
pun'ap'apuwana.
3 Indani ot umeya' hi awadan Hesekiah ot alyo' di, Danay nalpuwan dadiyen tatagu
ya nganney imbagada i he"a?
Ya alyon Hesekiah di, Nalpudahdi dayyah ad Babilon.
4 Ot alyo' di, Ya nganney tinigodah nan palasyu?

---

* **38:18 38:18** Hay innilan di tataguh din agge ni' immalih Jesu Kristu ya adi mahuwan Apu Dios di nate.

Ya alyon nan patul di, Tinigodan naminamin te ma"id ha agge' impatigon dida.
5 Ot alyo' i hiya di, Donglom hituwen imbagan nan ongal di abalinana an Dios an alyonay,
6 Nomnomnomom an udum hi algo ya an namin nadan inamu'amung handidan a'ammodmu an wadah nan palasyu ya ta'on on hanadan inamungmu ya iye"edah ad Babilon ta ma"id ha mabati. Hiyah tuwey inalin Apu Dios.
7 Ya miyeday udum hinadan tinanudmuh ad Babilon ta mumbalindah yunok* ta munhilbidah nan palasyun nan patul hidi.
8 Ya hay nambal Hesekiah ya alyonay, Maphod hinaen impa'innilam i ha"on an nalpun Apu Dios.
Te hay wah nomnom Hesekiah ya malinggop di pun'ap'apuwana i diyen amataguna.

40

Hay Mangipadinol Hinadan Tatagun Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Hanat pa'amlongonyu bahan nadan tatagu'.
2 Ta iphodyu an ibagah nadan wah ad Jerusalem an nalpah mo aya nan pumpaligatanda. Te nalpah moy dusada an gapuh bahulda.
3 Ya waday ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an umanneh nan awadana hinan agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon* nan Ap'apu hinan agge naboblayan.
4 Ta tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon ta'u nadan billid ya nadan nabillid. Ya nuntaldongon ta'u nadan nun'akillun awon ya nuntabab ta'u nadan nun'aba"ungan.
5 Ta ahi mipatigo nan anabaktun Apu Dios ta tigon di atagutaguh tun luta. Hiyah tuwey imbagan Apu Dios hi ma'at.
6 Indani ya dingngol'u han hapit an alyonay, Tumkuk'a.
Ot alyo' di, Nganney itkuk'u?
Ya alyonay, Itkukmun alyom di, An namin di tagu ya umatdah nan holo'. Ya nan amaphodda ya umat hi amaphod di habhabung.
7 Te nan holo' ya makling. Ya hanada'en habhabung ya malyohda ya nagahda an gapuh nan ipa'alin Apu Dios an dibdib. Ya immannung an hay tagu ya umat hi holo'.
8 Te nan holo' nimpe ya makling ya nada'e bo an habhabung ya malyohda nimpe ya nagahda. Ta mapa"ih an namin di wah tun luta mu hay adi mapa"ih ya nan hapit Apu Dios te munnananong di niyatana.
9 Ot he"a an e mangipa'innilah nan maphod an innilaon nadan ibbam an tataguh ad Zion ya ume'ah nan uhhun di natagen billid ya inlo'inlotmun nangitkuk an adi'a mun'og'ogon. Ta itkukmuh bobleyuh ad Judah an alyom di, Wahtu mo nan Dios an dayawon ta'u.
10 Ot tigonyu an hiya an na'abbaktu an Dios ya immali an ongal di abalinana an mun'ap'apu. Ya tigonyu bo an impanguluna nadan tataguna an inihwangna ta diday ayna lagbu.†
11 Ya ipapto'na dida an umat hi aton di mumpapto' hi kalnero hinadan kalnerona an wa'e on inap'appupuna nadan imbabalen di kalnero. Ya nada'en hiyah nun'imbabale ya iphodnan ipapto'.

39:6 39:6 Daniel 1:2; 5:2 * **39:7 39:7** Nan yunok ya hidiye nan eunuch hinan English an hay ibalinana ya nakapun ta munhilbih nan palasyu. * **40:3 40:3-5** Mathew 3:3; Mark 1:3; Luke 3:4-6; John 1:23. Hay pinhodnan alyon hinan idadaan ta'u ha ma'andong an awon ya ipaphod ta'uy pangiye"e ta'u ta midadaan ta'u hi umaliyan Kristu. **40:8 40:8** 1 Peter 1:24-25 † **40:10 40:10** Hay alyon di udum ya hituwen mun'ap'apu ya waday intakina hi gunggunan nadan tataguna. Isaiah 62:11b. **40:11 40:11** Ezekiel 34:11-16

Hi Apu Dios Ya Ma"id Ha Nipaddungana

12 Ma"id ha tagu hi abalinana an lukudon nan liting hinan baybay hi paladna. Te
undan waha taguh abalinana an lukudon nan binillog di ad lagud? Ya atbohdi an
ma"id ha taguh nanginnilah damot di hupu' hitun luta onu nadan billid ya nadan
nabillid.
13 Ya ma"id bo i dita'un tatagu ha nanginnilah nomnom Apu Dios ta hiya nan ma"id
i dita'u ha mabalin hi mangituddun hiyah atona.
14 Ya ma"id ha numpaboddangana ta tinudduwanah nipto' hi atona. Ya atbohdin
ma"id ha e nanugun i hiya.
15 Ot nomnomnomon ta'u an hay panigon Apu Dios hi abobboble ya ayda hintodtod
an liting ya umatda boh nan hupu' hinan kiluwan an ma"id ha damotna. Ya nadan
dakol an bobleh gawwan di baybay ya paddungnay hinggamal an hupu' i hiya.
16 Ya an namin nadan kayiw hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi
Lebanon ya adi umda hi panunguh nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios. Ya ta'on
on nadan animal hidi ya adida umda hi maghob an mi'nong i hiya.
17 Ya hay panigona hi atagutaguh abobboble ya ma"id ahan ha abalinanda.
18 Hi Apu Dios ya na'innila tuwali an ma"id ha umat i hiya ta ma"id ha mabalin hi
pangipaddungan i hiya.
19 Te hiya ya adi umat hinan bulul an pina'otanda ot oddahandah balitu' ot
alkusandah silber.
20 Ta na'e attog an na'awwotwot an adina abalinan hidiye ya e namilih nan
magangah an kayiw ya ena impiyamma hinan nala'ing an mumpa'ot hi bulul ta
nahamad an adi hi kittang on natukkad.
21 Mu undan aggeyu innila ya undan ma"id ha dingdingngolyu? Ya undan ma"id ha
nangibaga i da'yuh din hopapna ta aggeyu na'innilaan di a'at di nalmuwan tun luta?
22 Hi Apu Dios ya inumbun hinan trono hi baktun tun luta an mun'ap'apu. Ya hiyay
namitbit hi ad lagud ta umat i ha tolda an ni'abbung. Ya hay panigona i dita'u an
tataguh tun luta ya umat ta'uh ba"atong.
23 Ya abalinana an pumbalinon di a'ap'apuh tun luta hi ma"id ha hilbida.
24 Ta umatdah nan pa"itanom an hiyah inhipundan lumamut ot budakan di puwo'
ta naklingda ot miyaddibdan umatdah nan dugih.
25 Te alyon nan nahamad an Dios di, Ma"id ha mabalin hi pangipaddunganyu i
ha"on.
26 Te onha tangadonyuh ad lagud hinan mahdom ta tigonyu nadan bittuwon ya
nganney innilayuh nunlumu i datuwe? Ha"on an nunlumu i datuwe an dakkodakkol
an wah ad lagud ot ohha'ohhao' didan ngadanan ya innila' di bilangda. Ta gapuh nan
ongal an abalina' ya ma"id ha matala' i datuwe.
27 Ot alyo' an hi Isaiah di, Dita'un tinanud Israel ya adi ta'u alyon di agge innilan
Apu Dios nadan punholholtapan ta'u. Ya adiyu bo alyon hi adi dita'u hanguton.
28 Manu te adi mabalin an ma'innilaan di nomnomna mu undan aggeyu innila an
hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya munnananong? Ya hiya ya adi umengle ya adi
mable.
29 Ya hiyay mangdat hi bikah nadan kimmapuy ya na"able.
30 Te onha nadan u"unga ya mableda ot namama mahan mo hinadan mumpangilog
an gapu attog hi binleda ya namaaggon natukkadda.
31 Mu nada'e an mangidinol i Apu Dios ya pabikahona dida. Ta umatdah nan agila
an abalinanda an tumayap hinan natage. Ya ta'on onda tanagtagon ya adida mable
ya atbohdi an ta'on onda dumanallanan ya adida mahalangob.

40:13 **40:13** Roma 11:34; 1 Kulintu 2:16

41

Nan Ongal An Abalinan Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yu an tataguh nadan nun'idawwi an boble ya hanat
donglonyu tun ibaga'. Ya mundadaan ayu an umalin mangibagah nan pohdonyu an
ibaga. Ta wan hahapiton ta'u hinan punhumalyaan ta ma'innilah on nganney i dita'uy
nipto'.
2 Te undan bokon ha"on di nannag hinan patul* an nalpuh nangappit hi tuluwan di
algo ta eda gubaton nadan dakol an boble? Ya undan bokon ha"on boy nangiyabulut
an abakonda nadan patul ya tatagu i dadiye an boble? Ta inusalda nadan ispadada
ya panada ta numbalinondah hupu' nadan binuhulda ta itayap di dibdib dida.
3 Ya aggeda nahugatan hi numpamdugandan dida an ta'on on aggeda impa'ingha
dadiyen boble.
4 Te ha"on an Dios di nangiyabulut i datuwe. Te an namin di na'na'at ya ta'on on
nadan ahi ma'at ya ha"on di ud nomnom. Te ha"on di wadah din hopapna ya hi
ingga'inggana.
5 Ya hidin tinigon nadan tataguh abobboble dadiyen na'at ya munggagayonggong-
dah takutda. Ta hiya nan na'amungda
6 ta numboboddangda ta nangammada hi bulul ta nunhimbabaggada an alyonday,
Hanat pabikahon ta'uy nomnom ta'u.
7 Ta nada'en mumpa'ot ya ipahluda nadan munlutuh balitu'. Ya hanada'en
mangip'iphod hi tigon di bulul ya alyondah nadan mangipata' hinan iha"adanda di,
Maphod danaen inatyu.
Ya numboboddangda bo an nangipata'dog i diyen inyammadan bulul an impata'da
ta adi matukkad.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu da'yu an tinanud Israel an baal'u di pinto"uh tatagu'
te da'yuy tinanud nan gayyum'u an hi Abraham.
9 Ot ipangulu da'yuh tun ha"on an inilpu da'yuh nidawwin bobleh pingngit di luta.
Ta wan ha"on di dayawonyu ya punhilbiyanyu. Ya agge da'yu ingnganuy i ha"on te
da'yu nimpey pinto"uh baal'u.
10 Ot adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman te ha"on nan Dios an dayawonyu
ya wadawadaa' i da'yu. Ta gapuh nan ongal an abalina' ya pabikahon da'yu ya
boddangan da'yu ya impapto' da'yu i ha"on.
11 Ot nomnomnomonyu an mibabainda nadan ma'ahihhiwo i da'yu. Ya ta'on on
nadan mangubat i da'yu ya ma"id ha hilbida te mateda.
12 Ta ta'on hi eyu hama'on nadan binuhulyu ya ma"idda.
13 Te ha"on an Dios an dayawonyu an mangipanapto' i da'yu ya alyo' di, Adi ayu
nimpe tumakut ot boddangan da'yu i ha"on.
14 Ta ta'on on ma"id ha abalinanyu an tinanud Israel ya hanat adi ayu nimpe
tumakut. Te ha"on di mamoddang i da'yu. Ha"on an nahamad an Dios an
dayawonyun tinanud Israel an mangihwang i da'yu di mangalin tuwe.
15 Ot nomnomnomonyu an pumbalinon da'yu hi paddungnay balu an pun'ilik
an dakol di bobana ya ma'taddom. Ta mabalin an pungguduyu nadan billid an
nipaddungan nadan binuhulyu ta mumbalindah ay dapul.
16 Ya paddungna boy pun'ipatu"ugyun pun'itoop dida ta itayyap di dibdib ya puwo'
dida. Mu da'yu'e an tinanud Israel ya mun'am'amlong ayu an gapu i ha"on an
nahamad an Dios an dayawonyu.

---

* **41:2 41:2** Hituwen patul an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya hi Sayrus an patul hi ad Persia an hiya ya nadan tindalunay bumoddang hinadan tinanud Israel an niyeh ad Babilon. Isaiah 44:28

17 Ya wa'e ta ma'ma"idan ha liting ta maligatan ayu an ay ayu mateh inuwohyu
ya donglo' di dasalyu. Te adi da'yu inganuy i ha"on an Dios an dayawonyu nimpen
tinanud Israel.
18 Ot wadao' di liting hinadan uhhun di nabillid ta mawaday wa"el an mumpa'eh
nadan nundotal ta mun'aphung nadan na'appudut an luta an agge naboblayan.
19 Ya humangoda bohdiy nat'onat'on an kayiw an umat hi sedar ya akasya ya bolbol
ya olibo ya fir ya saypres ya nadan udum. Ta mamuyungan dadiyen na'appudut an
lutan agge naboblayan.
20 Ta datuwen ma'ma'at di panigan nadan tatagu ta ma'awatanda an ha"on nan
nahamad an Dios an dayawonyu an tinanud Israel di nunlumu i datuwe.†

Hanadan Dios Di Udum An Tatagu

21 Ya alyon bon Apu Dios an patul di tinanud Israel di, Da'yun dios an inyamman
di tagu ya umali ayuhtu ta munhahapit ta'u hi'on nganney alyonyu.
22 Ta ibagayu hi'on nganney ahi ma'at ya nganne nadan na'na'at ta panginnilaan
ta'u hi'on waday abalinanyu.
23 Ta ipa'innilayu hi'on nganney ahi ma'at ta wan panginnilaan hi'on immannung
an dios ayu. Ya daan mo ta atonyu ha umipatakut onu nakaskasda'aw ta wan tumakut
ami.
24 Mu na'innila tuwali an ma"id ha hilbiyu te ma"id ha abalinanyu. Ta nunhiglan
umipabungot i ha"on an Dios nadan mundayaw i da'yu.
25 Mu ha"on ya wada han impabungot'u an nunhitu hi nangappit hi huddo'na‡
an ihawwangnah nangappit hi tuluwan di algo an mumpaboddang i ha"on. Ta
pumpatena nadan ap'apu an umat hi aton di mangapyah banga an pun'igatina nan
pito' ta mapalut.
26 On ngadan i da'yuy abalinanan mun'abig hi umat ituwen imbaga'? Ma"id man te
ha"on ya abuh. Ot onha wada, ya mipa'annung ot mabalin an alyonmiy, Hiya peman!
Mu ma"id ha ta'on hi ohah nangat hi athitu.
27 Ya ha"on bo ya abuh di nangibagah nadan i Zion hinan maphod an ahi ma'at.
Te ahi' ituda' di e mangibaga hi ad Jerusalem ta alyona di, Mangmangonyu'e an
mumpanganamutda mo nadan ibbayun tatagu.
28 Mu hidin mummahmaha' hinadan diosyu an inyamman di tagu ya ma"id ha ta'on
hi oha i dida hi nambal.
29 Ta hiya nan nomnomnomonyu an datuwe tuwali an dios an inyamman di tagu
ya ma"id ha hilbida te ma"id ha inniladah atonda.

42

Nan Pinto' Apu Dios An Baalna

1 Alyon bon Apu Dios di, Ha ahan di nomnomnomonyu ya nan pinto"u an baal'u an
indatta' hi abalinana ya hiyay mangipa'amlong i ha"on. Te ipiddum'u nan Espiritu' i
hiya ta nipto' an namin di atona an mun'ap'apu hi tataguh abobboble.
2 Ya hiya ya adina itkuk di panapitna an adi umat hinadan udum an eda itku'itkuk
hinan kalata nan ibagada.
3 Ya adina mamaon nadan tatagu an mi'alig hinan apuputung an bilau. Ya ta'on
on nadan mi'alig hinan mun'oddo'oddop an dilag ya adina mamaon an odpon. Mu
unaot boddangan dida ta nan nipto' di ma'at i dida.

---

† **41:20 41:20** [17-20] Hi Apu Dios ya imbagana an idatnan namin di mahapul nadan tataguna hi umanamutandah bobleda hi alpuwandah ad Babilon an niyayanda. ‡ **41:25 41:25** Hay nunhitu hi nangappit hi huddo'na ya hiya nan patul hi ad Persia an hi Sayrus an abakonay abobboble. Ya nipa'annung hituweh din nala"uy hinggahut ta nabongley (150) tawon hi nangitudo'an Isaiah ituwe. Isaiah 44:28

4 Ya adi umengle an mamannod ta inggana hi tigona an nipto' di pangat nadan
mangipanuh hi tataguh abobbobleh tun luta. Ta nadan tataguh nadan nun'idawwin
boble ya pohdonda ahan an donglon nan tuguna.*
5 Hi Apu Dios di nunlumu hi ad lagud an ayna binitbit ha abillobillog hi toldahdi. Ya
hiya boy nunlumu hitun luta ya an namin an wahtu. Ya hiya boy nangdat hi yahyah
ya nitaguwan di tagu ya an namin an matagu.
6 Ya hiyay namto' i diyen baalna ot ipapto'na an gapuh nan ongal an abalinana. Ot
ibagana i hiya an hiyay ipa'annungan din imbaganah nadan tatagu ta mipatigo nan
nahamad an a'atna an Dios. Ta hiyay mi'alig hinan dilag an mamatal hi nomnom di
tataguh abobboble.
7 Ta gapun hiya ya madiyat di matan nadan napilok ta tumigo. Ya hiya boy
mangibulus hinadan paddungnay nun'ibalud hinan munhihillong.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Adi' iyabulut an hanadan bulul ya nadan udum di
dayawonyu ta ha"on an Dios ya abuh di dayawonyu.
9 Ot nomnomnomonyu an nipa'annungda mo nadan namangulu an imbaga' hi
ma'at. Ot ad uwani ya wada boy ibaga' i da'yu an ahi ma'at.

Hay Kantan Pundayaw I Apu Dios

10 Hanat an namin ta'un tataguh tun luta ya ikantaan ta'uh Apu Dios hi balun kanta
ta pundayaw ta'u i hiya. Ya middum ayun namin an mumpuntamuh nan papol hinan
baybay ya ta'on on da'yun numpunhituh nadan bobleh gawwan di baybay.
11 Ya atbohdi i da'yu an numpunhituh nan na'appudut an boble ya nadan udum an
boblen nihaggon i da'yu ya ta'on on da'yun tinanud Kedar ya ikantayuy pundayawyun
hiya. Ya ta'on on da'yun i Sela an wah nan billid ya hanat itkukyu damdamay kantayu
an gapuh amlongyu.
12 Ta dayawon ta'uh Apu Dios ya e ta'u ipa'innilay amaphodna hi abobbobleh tun
luta.
13 Te hi Apu Dios ya umat hinan mabikah an tindalu an e mi'gubat. Ta ma"adngol
di tukuknah pi'gubatana ta ipatigona nan ongal an abalinanah nadan binuhulna.
14 Ta alyonay, Nadney nanganu'anuha' i da'yu ta namaag'uy dindinong. Mu ad
uwani mahan mo ya ipahda' di bungot'u ta hay tukuk'u ya umat hinan tukuk di
mun'ayyam.
15 Ta pundadag'uy billid ya ta'on on nadan nabillid ta mun'aklingday holo' ya kayiw
hidi. Ya tudu'a' nadan wangwang ya ta'on on nadan lobong.

Hay Pamoddangan Apu Dios Hinadan Mundayaw I Hiya

16 Mu nada'en napilok ya ipangulu' dida hinan awonda an aggeda impa'ingha.
Ya numbalino' nan munhihillong an awadanda hi mapatal. Ya pundotalo' nadan
nun'ah'ung. Manu'eh ato' datuwe ya adi' pohdon an iwalong dida.
17 Mu nada'en mundayaw ya mangidinol hinadan umat hi bulul ya nunhiglay
ibabainanda.

Hay Adi Pangun'unudan Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

18 Alyon bon Apu Dios di, Da'yun paddungnay napukit ya da'yun paddungnay
napilok ya hanat igongahanyu tun ibaga'.
19 Te ma"id ha udum hi nipaddungan nadan napukit ya napilok hi'on bokon da'yun
pinto"u an ba'al'u.
20 Te ta'on hi dakol di tinigoyu mu ma"id ha hilbina i da'yu. Ya waday ingayu mu
ningamut an adiyu pohdon an donglon.

---

* **42:4 42:4** Hay nibaga ituwe ya nan umaliyan Kristu. Matthew 12:17

21 Mu ha"on an Dios ya pinhod'un mipatigoy amaphod nan tugun'u an gapuh
pangun'unudanyun tinanud Israel.
22 Mu gapu ta aggeyu inun'unud nan tugun'u ya iyabulut'u ta pulhon di binuhulyuy
nadan nun'abalol an wadan da'yu. Ya e da'yu imbalud hinadan munhihillong. Ya
ma"id ha mangihakit i da'yu.
23 Ot nganne i da'yuy waday na'adalna ituwen na'at ta wan munnomnomnom ta
unudona mo tatawwa nadan tugun'u.
24 Te undan waha udum hi mangiyabulut ta pulhon di binuhulyu nadan nun'abalol
an wadan da'yu an tinanud Israel hi'on bokon ha"on an Dios ya abuh. Manu'eh ma'at
datuwe ya gapu nimpeh adiyu pangun'unudan hinadan tugun'u.
25 Ta gapuh bungot'u ya ipa'ali' di mangubat i da'yu. Ta paddungnay gimmanab ha
apuy ot pu'ulanay udum i da'yu. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ningamut an
adiyu damdama abuluton nan pohdon diyen ipa'adal i da'yu.

43

Hay A'at Di Pangipapto' Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun tinanud Jacob ya hanat adi ayu tumakut te ha"on
an nunlumu i da'yu ya ihwang da'yu. Te da'yu nimpey pinto"uh tatagu'.
2 Ta ta'on on hinan umagwatanyu hinan adallom an wangwang ya wadaa' an
pun'ibbayu ta adi ayu miyanud. Ya alina'e hi dumalan ayuh nan mundalang an apuy
ya adi ayu ma'atungan.
3 Te ha"on an nahamad an Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangihwang i
da'yu. Ta iwalong'uh ad Egypt ya hi ad Etiopia ya hi ad Seba ta diday paddungnay
pamayad'uh nan eyu nihbutan.
4 Te pa'appohpohdon da'yu te nabalol ayu i ha"on ta hiya nan mun'a'ateday udum
hinadan tatagu i dadiyen boble hitun pangihwanga' i da'yu.
5 Ta hiya nan adi ayu nimpe tumakut te wadaa' an mangipapto' i da'yu. Ta
boddangan da'yu ya nadan imbabaleyu ta umanamut ayu an malpu ayuh nadan
boble an niyayanyu hi nangappit hi tuluwan di algo ya nadan boble hi nangappit hi
alimuhan di algo.
6 Te ahi' ibagah nadan tatagu hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi
muyyadna an alyo' di, Hanat pa'anamutonyu nadan tatagu' hi bobleda. Ya ta'on on
nidawwi nan bobleyu an niyayanda ya hanat boddanganyu dida ta umanamutda.
7 Te ha"on di nunlumu i dida ot pot'o' dida hi tatagu' ta wan dayawona'.
8 Indani ya alyon bon Apu Dios di, Amungonyu nadan tatagu an waday matada mu
ayda napilok ya waday ingada mu ayda napukit.
9 Ta an namin ayun tataguh abobboble ya ma'amung ayu ta ibagayu hi'on nganneh
nadan diosyu di nangabig hinan ma'ma'at hi ad uwani. Hi'on waday muntistigu ta
alyonay, Hituwen ma'ma'at hi ad uwani ya namangulu tuwalin impa'innilan nan
diosmi i da'mi.
10 Mu da'yun tinanud Israel di pinto"uh baal'u ta wan innilaonyuy a'at'u ta ha"on
di un'unudonyu ya ta ma'awatanyu an ha"on ya abuh di Dios. Ta da'yuy tistigun di
a'immannung'un Dios.
11 Te ha"on nimpe di mabalin hi mangihwang i da'yu an tatagu an ma"id ha udum.
12 Ya namangulu tuwali an imbaga' i da'yu an ihwang da'yun ha"on ot teen hiyay
inat'u. Ot da'yu nimpey tistigu' an ha"on ya abuh an Dios di nangat ituwe. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.
13 Ot ha"on di Dios hi inggana. Ta ma"id ha mabalin hi manangga i ha"on. Ya ma"id
ha mabalin hi munluman hinan ninomnom'un aton.

Han Balu An Ahi Aton Apu Dios

14 Nan nahamad an Dios an mangihwang i dita'u an tinanud Israel ya alyonay, Hay
ato' an mangihwang i da'yu ya honago' di mangubat hinadan i Babilon ta abakonda
dida ya pinilitda dida an ilugan hinadan ilattuwagdan papolda ta mumbalindah balud
hi udum hi boble.
15 Te ha"on an nahamad nimpen Dios an dayawonyun tinanud Israel an nunlumu
i da'yu ya ha"on di patulyu.
16 Ya ha"on bo din nangapyah awon hinan gawwan di baybay ta namaganan hi
nangi'wan nadan a'ammodyuh din nadne.
17 Ta hidin nitnudda nadan mun'abikah an tindaluh ad Egypt an nungkakabayuda
ya nungkakalesaday udum ya nun'a'altingdah nan baybay ta nama"iddan umatdah
nan nadop an dilag.
18 Mu hanat bokon dadiyen na'at hidin nadney nonomnomonyu.
19 Ta hay nomnomnomonyu ya nan balu an ahi' aton. Te iphod'u han kalata ya
wa"el hinan na'appudut an lutah nan agge naboblayan.
20 Ta munhanada i ha"on nadan atap an animal te wada moy liting hi inumondahdi.
Ya ta'on on da'yu an pinto"un tatagu' ya waday inumonyuhdi.
21 Te ha"on di nunlumu i da'yu ta da'yuy mangipa'innilah anabaktu' hi abobboble.
22 Mu ningamut an inenglayana' i da'yu an tinanud Israel.
23 Ta ma"id ha indawatyu i ha"on hi maghob an mi'nong an kalnero ya nadan
udum an midawat an pundayawyu i ha"on. Mu agge da'yu attog pinaligat te aggeya'
numbaga i da'yu hi midawat an makan onu nadan maghob an insenso.
24 Ya aggeya' inggattangan hinadan mapmaphod di hunghungna an insenso ya
ma"id ha ginhobyuh taba hi ini'nongyun ha"on. Te onnot on nadan pumbahulan
di inyal'alayun inat ta impa'engleya' i dadiyen adi maphod an ina'inatyu.
25 Mu ta'on hi athidi ya linglingo' di numbahulanyu an adi' mo nomnomnomon te
athidi tuwaliy a'at'u.
26 Mu hi'on hay punnomnomyu ya ma"id ha bahulyu ya aga ta punhahapitan ta'u
hi'on immannung an ma"id ha bahulyu.
27 Handidan a'ammodyuh din hopapna ya ta'on on nadan nun'ap'apu i da'yu ya
nginheya' i dida an aggeya' inun'unud.
28 Ta hiya nan ipa'aan'u nadan padi hinan Templo ta adida mo munhilbi i ha"on ya
iyabulut'u ta madadag ayu an tinanud Jacob ta mibabain ayuh tun numboblayanyu.

44

Hay Ahi Punwagahan Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Alyon bon Apu Dios di, Da'yu an tinanud Israel* an pinto"uh baal'u ya donglonyu
tun ibaga' i da'yu.
2 Ha"on an Dios an nunlumu nimpe i da'yu ya boddangan da'yu. Ot adi ayu tumakut
te da'yun pinto"uh baal'u di pa'appohpohdo'.
3 Ya pa'aliyo' nan Espiritu' hinadan imbabaleyu ya winagaha' nadan tanudanyu an
paddungnay ipa'ali' di liting hinan nadpal an bobleyu ta mawadaday wa"el.
4 Ta maphod di pi'taguwanda an umatdah nan holo' ya kayiw hinan da'ging di wa"el.
5 Ta way oha i dida on alyonay, Hi Apu Dios di nidduma'. Ya nadan udum ya
alyonday, Da'mi nan tinanudan Jacob. Ya nadan udum ya itudo'dah ta'leday ngadan'u
an Dios. Athidiy ibaga te niddumdah nadan tinanud Israel.
6 Ya ha"on bo an ongal di abalinanan Dios an mangihwang i da'yu an patulyun
tinanud Israel ya alyo' boy, Ha"on nan Dios an ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna.
Ya ma"id ha udum hi Dios te ha"on ya abuh.

* **44:1 44:1** Hay udum an pungngadandah nadan tinanud Israel ya tinanud Jacob onu hi Jesurun.

7 Ot on waday udum hi umat i ha"on? Wadada'e ya ibagayu ta ipa'inniladay
ahi ma'at hi udum hi algo ta mipatigo hi'on waday abalinanda an umat hinadan
inat'inat'u an nihipun hidin hopapna hi nangayaga' i da'yu an tatagu'.
8 Ot hanat adi ayu tumakut te undan agge' tuwali imbaga i da'yu hidin nadne nan
ahi ma'at. Ot teen na'at. Ot da'yuy tistigu'. Te undan waha udum hi Dios hi'on bokon
ha"on ya abuh. Ya ha"on nan mi'alig hinan doplah an ihi"uganyu.
9 Ot nadan mangiphod hi bulul ta dayawonda ya nibahhoda. Te dadiyen iniphodda
ya ma"id ha hilbida. Ya atbohdi hinadan mundayaw i dadiyen bulul an ayda napilok
ta aggeda innilay nipto' ta hay umudi ya mibabainda.
10 Te ma"id ha gunggunan nan tagu an mangiphod hi ma"id ha abalinana an dios
ta dayawona.
11 Ot nomnomnomonyun an namin nadan mundayaw i dadiyen bulul an inyamman
di tagu ya mibabainda nimpe. Ot hanat ma'amungda ta dusao' dida ta nunhiglay
ahida tumakutan ya ibabainan.
12 Nan mun'udih ya alana nan gumo' ya inildangnah nan nangimbabbalan apuy on
bimmikabikah an mummantilyu ta ingganah miyamma nan pohdonan iyammaana.
Ta gapu i diyen tamuwana ya ma"uwoh ya ma'agangan ya ma"able.
13 Ya athidi boh nan mumpa'ot an lukudona ni' nan kayiw ya minalkaana ta matigoy
a'atna. Ya ahina mohpe pa'otan ta ay tagu an mapmaphod di tigona. Ya inyena
mohpeh nan iha"adana.
14 Ya nan kayiw an piliyona an umat hi sedar onu oak an iphodna i dadiyen bulul
ya hidiyey itanomna. Ta umongngal nan kayiw an gapu ta ma'uda'udanan nan
nitanomana.
15 Ta immongngal'e ya lingngohna ta panungunah anonay bongwahna ya
nun'aniduwana. Ya pina'otanah bulul nan bongwahna ta dayawonda.
16 Ta panunguna nimpey bongwah nan kayiw ya nunhongbaanah dotag hi ihdana
ta mabhug. Ya nun'aniduwana ta ma"amlong hi umatungana.
17 Ya pina'otanay bongwahnah bulul ya nunyu"ung hi hinangngab diyen bulul ta
dayawona. Ya nundasal i diyen iniphodna ta alyonay, He"ay dios'u ot ihwanga' bahan.
18 Mu nadan mangat ituwe ya kulang di nomnomda te adida ma'awatan nan
at'attonda an paddungnay nahophopan di matada ta adida tigon.
19 Ya ma"id ha alyondah nomnomday, Tanganu mahan on'u nanunguy bongwah
nan kayiw hinan inha"ang'u ot punhongbaa' hi dotag ya dinayaw'u nan bongwahna?
Yaden hidiye nan nunhiglan umipabungot i ha"on an Dios.
20 Mu ma"id te paddungnay nahilngan di nomnomda ta hiya nan pamaag ya ayda
mangan hi dapul. Te nan ma"id ha abalinana an bumoddang i dida di pundinolanda.
Ta ma"id ha alyonda hi, Te on layah mahan hituwen o'odna' an dios'u.

Nan Immannung An Dios

21 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun tinanud Israel ya hanat nomnomnomonyu
datuwe te da'yuy baal'u. Ya ha"on di nunlumu i da'yu ot adi da'yu inganuy.
22 Ya liningling'u mo nadan bahulyu ta umat hinan bugut hinan mawi"it an
pinumtang'e ya na'aan nan bugut. Ot hanat mumbangngad ayu tuwali i ha"on te
ha"on di namla' i da'yu.
23 Ot da'yu an wah ad lagud ya hanat mungkanta ayuh amlongyu. Ya ta'on on
da'yun wah tun luta ya da'yu an billid ya muyung ya kayiw ya hanat oltonyun
mangikanta damdamah amlongyu. Ha"on an Dios ya pinla"u nadan tinanud Jacob ta
wan mipatigoy anabaktu'.
24 Ha"on an Dios an nunlumu ya mangihwang i da'yu ya alyo' di, Ha"on nan Dios
an nunlumu hi an namin an wada an umat hi ad lagud ya nadan wahdi ya atbohdih
tun luta ya an namin an wahtu.

25 Ya ipatigo' an munlayahda nadan udum an alyonday propetada ta adi' iyabulut an
ma'at nan imbagadah ma'at. Ya pumbalino' nadan mun'abig hi ma"id ha nomnomda.
Ya nada'en nala'ing an muntugun ya pumbalino' nan itugunda hi umat hi tugun di
ma"id ha nomnomna.
26 Mu nada'e an baal'un propeta ya pa'annungo' an namin di ibagada. Ta alyonda'ey
mipaphod hi ad Jerusalem ya an namin nadan bobleh ad Judah ta punhituwan bon
nadan tatagu' ya ma'at.
27 Ya alyo"e boy matdu' nadan nalitingan ya umannung an ma'at.
28 Ya ha"on boy mangibaga i Sayrus ta hiyay mumpapto'. Ta ipa'annungna nadan
pohdo' an ma'at ta iyuldina an mipaphod hi ad Jerusalem ya nan Templo.†

45

Hay Namto'an Apu Dios I Sayrus

1 Hi Apu Dios ya pinto'nah Sayrus hi patul. Ta pangaba'abakonah gubat ta
mapogpog di pumpatulan nadan udum an patul hi udum an boble. Ya adi maligatan
an manggop i dadiyen boble.
Te inalin Apu Dios i Sayrus di,
2 Idadaan'u nan awom ta paddungnay pundotalo' nadan nabillid ya numpa"ih'u
nadan gumo' ya gombang an geyt di abobboble.
3 Ya indat'un he''a nadan nun'abalol an odonda* an nun'ipa"edah nan munhihhi-
long. Ta hidiyey panginnilaam an ha"on an Dios an dayawon nadan tinanud Israel
di nangayag i he''a.
4 Manu'eh he"ay inayaga' ya ta boddangam nadan baal'un tinanud Israel an
pinto"uh tatagu'. Ya ongal an adayawam nan ato' an ta'on on aggeya' innilan he"a.
5 Ha"on ya abuh di Dios an ma"id ha udum hi Dios. Ya idat'uy ongal an abalinam
an ta'on on aggeya' nimpe innilan he''a.†
6 Manu'eh athinay ato' ya ta panginnilaan di atagutagu an mihipun hi nangappit hi
tuluwan di algo ta ingganah alimuhana ya ma"id ha udum hi Dios hi'on bokon ha"on
ya abuh.
7 Te ha"on di nunwadah mapatal ya nan munhihillong. Ya ha"on di mangipaphod
hi nitaguwan di tagu ya atbohdin ha"on di gumalat hi adadaganda. Te ha"on an Dios
di alpuwan datuwen namin.
8 Ya ha"on di mangdat hi abalinanyu an mangat hi nipto' ta umat hi udan an ipa'ali'
ta humangoday nitanom. Ha"on an Dios di mabalin an mangat i datuwe.
9 Ot alyon Apu Dios i da'min tinanud Israel di, Mahmo' nan tagu an mamihul hinan
nunlumu i hiya. Te undan mabalin ta nan pito' an banga ya alyonah nan mangapya
i hiyay, Idinongmun diyot an mangapya i ha''on te nihallay pangatmu.
10 Ya undan waha unga hi alyonah nadan a'ammodnay, Tanganu on athituy
nangapyayu i ha''on?
11 Nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay, Ha"on di
nunlumu hi an namin an wada. Mu tanganu on munlili ayu hinan pohdo' an aton
hinadan imbabale'? Ot ma"id ha mabalin hi mangituddu i ha"on hinan pohdo' an
aton.

---

† **44:28 44:28** Hi Apu Dios ya abuh di waday abalinana an mangipa'innilah nan ma'at hi udum hi algo te impitudo'na i Isaiah nan ahi aton Sayrus. Ya nala"uh di hinggahut ta han nabongley (150) tawon an nihipun hi na'abigan tuwe ot ahi mumpatul hi Sayrus. * **45:3 45:3** Nan patul an hi Sayrus ya nadan tindaluna ya ginubatdah ad Lydia ya hi ad Babilon ot pun'aladay kinadangyanda. † **45:5 45:5** Ta'on on nangaba'abakon Apu Dios hi Sayrus hinadan boblen ginubatda ya aggena innila an hi Apu Dios di bimmoddang i hiya ta alyona on nan dios an hi Marduk an dayawon nadan i Babilon di bimmanoddang i hiya.

12 Te ha"on di nunlumu hitun luta ya nadan tatagu an nunhituhtu. Ya atbohdi an
ha"on di nunlumuh ad lagud. Ot ipanuh'uy aton nadan dakkodakkol an bittuwon ya
nan algo ya nan bulan hi ad lagud.
13 Ot pot'o' hi Sayrus ta wan atona nan pohdo' an ma'at. Ya ituddu' nadan atona. Ta
ipaphodna nan nadadag an boble' hi ad Jerusalem ya impa'anamutna nadan tatagu'
an inyen di binuhul hi udum an boble. Mu ma"id ha bo'laona an mangat i datuwe.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Apu Dios di, Nan kinadangyan nadan i Egypt ya i Kus ya midat i da'yu
an i Judah ya mumbalindah himbutyu. Ya atbohdi nadan nun'atatage an i Seba. Ta
miyun'unuddan da'yu ta ayda mibangkiling i da'yu. Ya mundu"undah hinangngabyu
ta ipatigoday pumpada"ulanda an alyonday, Immannung nan Dios an niddum i da'yu
te ma"id ha udum hi Dios hi'on bokon hiya ya abuh.
15 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hi Apu Dios an mangibaliw i dita'u an tinanud Israel ya
nakaskasda'aw di pangatna.
16 Ot an namin nadan tatagu an mangiyanammah bulul ta dayawonda ya
mipada"ulda ta mibabainda.
17 Mu dita'u'e an tinanud Israel ya nanongna an ihwang dita'u i Apu Dios ta adi ta'u
mibabain hi ing'inggana.
18 Te hi Apu Dios an nunlumu hi ad lagud ya ta'on on tun luta ot ipanuhna ta
mabalin an punhituwan di tatagu ya alyonay, Ha"on ya abuh di Dios an ma"id ha
udum.
19 Ya agge naligat di panginnilaanyuh nan pohdo' hi atonyu an tinanud Israel te
inhapit'uh nan hapit an nalaka an ma'awatanyu. Ya aggeya' nidawwi i da'yu ta hiya
nan mabalin an mi'hayyup ayun ha"on. Ya ha"on an Dios ya immannung an namin
di ibaga'.
20 Ot da'yun inyen di binuhul hi abobboble ya hanat ma'amung ayu ta humalyaon
da'yun ha"on. Te undan bokon paddungnay ma"id ha nomnom nan tagu an
mangmangdon hi bulul an kayiw ta hidiyey pumpaboddangana an ta'on on adina
abalinan an mangihwang i hiya.
21 Ot ma'amung ayu nimpe ta punhahapitanyu ya imbagayu hi'on waday iboddang
nadan dayawonyu an dios di udum an boble. Ot on waday udum an dios hi nangabig
hidin nadne i datuwen ma'ma'at hi ad uwani? Ma"id te ha"on an Dios ya abuh. Ya
ha"on an Dios an nipto' di pangatna ya abuh di mabalin an mangihwang i da'yu an
tatagu'.
22 Ta hiya nan an namin ayu an tatagu hi abobbobleh tun luta ya hanat ha"on di
pangidinlanyu hi mangihwang i da'yu. Te ma"id nimpe ha udum hi Dios an ha"on ya
abuh.
23 Ot ibaga' hituwe an ahi ma'at an adi mibahho ya adi mabaliwan. Te udum hi
algo ya mundu"undan namin di tatagu ta dayawona' ya ibagada mohpe an ha"on ya
ammunay un'unudonda.
24 Ta hitun a'atana ya ahi alyon mohpen di tatagu di, Hi Apu Dios ya abuh di
alpuwan di nipto' an punnomnom ya abalinan.
Ta an namin nadan humihiwo i ha"on ya mibabainda.
25 Mu da'yu'en tinanud Israel ya ibilang da'yu hi maphod ta ha"on di dayawonyu.

46

Hay A'at Nadan Dios Di I Babilon

45:23 45:23 Roma 14:11; Pilipay 2:10

1 Nadan dios di i Babilon an da Bel i Nebo ya ilugandah nan kaliton ta guyudon
nadan baka. Mu nunhiglan ma'adamotda ta ma'liggatan nadan animal an manguyud
i dida.
2 Ta datuwe an dios di i Babilon ya ma"id ha abalinanda an mangibaliw ni'mo
hi adolda te guyudon di animal dida ya inyeda didah boblen di binuhulda ta hidiy
ibaludanda.
3 Ta alyon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga' i da'yu an tinanud Israel an nabati.
Ha"on di nangipanapto' i da'yu an nihipun hi awadanyuh putun inayu
4 ta inggana hi ma'amamma ayu an ma'ubanan ayu ya ha"on di mangipapto' i da'yu.
Te ha"on di nunlumu i da'yu ta hiya nan ha"on boy mangihwang i da'yu.
5 Ot ma"id ha pangipaddunganyu i ha"on te undan wa tuwali ha nipaddunga'.
6 Nadan udum an tatagu ya pun'ukatday balitu'da ya silberda ta ipiyammadah bulul
hinadan tatagu an pabo'laanda. Ta mundu"undah hinangngabna ta dayawonda.
7 Ta nalpah'e on pinpinahhonda ta iyedah nan pangiha"adanda. Ya im-
pata'dogda'ehdi ya nunnanong hidi ta inggana. Ya ta'on on kumga nan mundasal
an mumpahpahmo' ya adina tobalon ya ma"id ha abalinana an bumoddang.
8 Ot da'yu an mumpungngohe an tatagu ya hanat hituwey nomnomnomonyu.
9 Ta adiyu linglingon nadan ina'inat'u an nihipun hidin hopapna. Te ha"on nimpe
ya ammunay Dios an ma"id ha udum.
10 Ya pinadana' tuwalih din hopapna nan ahi ma'at ot teen ad uwaniy na'atana. Te
inali' di, Nan pohdo' an ma'at ya umannung an ma"id ha bahhona.
11 Ot ayaga' han tagu* an malpuh nidawwi an boble hi nangappit hi tuluwan di algo
ta hiyay mangipa'annung hinan ninomnom'u an ma'at. Te an namin di ninomnom'u
ya ibaga' hi ma'at ya ipa'annung'u.
12 Ot da'yu an mumpungngohe an tatagu an mangali hi mabayag di pangihwanga'
i da'yu an tatagu' ya hanat donglonyu tun ibaga'.
13 Te adi madne ya ipaphod da'yu i ha"on. Ta ibaliw'u hi ad Zion ta mipabaktu ayu
an tinanud Israel.

47

Hay Adadagan Di Ad Babilon

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun i Babilon ya umaan ayu moh nan tronoyu ta e ayu
umbun hinan hupu'. Manu te umat ayu ni' hinan apgohan an babai an mabainan
mu ad uwani ya mumbalin ayuh baal.
2 Ya inaanyu nadan hu'yungyu ya nadan maphod an lubungyu. Ya indadaanyu
nan batun punggilingan ta munggiling ayu. Ya ahiyu bo impatulu nan lubungyu ta
agwatonyu nan wangwang.
3 Ya paddungnay ahi ayu bo mabolladan ta punhintiggan di tataguy ibabainanyu.
Te hitun pangiballoha' hinadan ina'inatyu ya ma"id ha homo"un da'yu.
4 Hinaey imbagan nan ongal di abalinanan nahamad an Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel an nangihwang i dita'u.
5 Ya alyona boy, Da'yu an i Babilon ya ekayu umbun hinan munhihhilong an ma"id
ha al'ali. Te nan bobleyu ya adi mo mibilang an hi inan di abobboble.
6 Manu te impa'abak'u ni' i da'yu nadan tatagu' an gapuh bungot'u i dida mu ma"id
ahan tatawwa ha homo'yu. Ta ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna on nunnaud di
namalpaligatyu i dida.
7 Te hay punnomnomyu ya da'yuy mun'ap'apuh abobboble hi inggana. Mu aggeyu
ninomnom hituwen ma'at i da'yu.

* **46:11 46:11** Nan tagu an inayagana ya hi Sayrus an patul hi ad Persia.

8 Ot hiya nan da'yun tatagu an nan nibahhon pun'am'amlongan di pohpohdonyu
ya hanat donglonyu nan ibaga' te hay punnomnomyu ya nanongnan malinggop ayu.
Ta ilattuwagyu an alyonyuy, Ma"id ha umat i da'mi te ma"id ha mabalu i da'mi ya
ma"id ha mateh nadan imbabalemi.
9 Mu han hin'algo ya mundidihhan an ma'at datuwe i da'yu. Ta mateda nadan
imbabaleyu ya ahawayu an ta'on on ayu bumakibaki onu bumuyubuyun.
10 Ya ma'adinnol ayu an mangat hi adi maphod te hay innilayu ya ma"id ha
manmannigo i da'yu. Ya hay punnomnomyu ya nanomnoman ayu ya nala'ing ayu mu
onnot on datuwey lummu ta alyonyuh nomnomyuy, Ma"id bo aya ha nipadpaddung
i da'mi.
11 Mu palpaliwanyu ya dimmatong di adadaganyu ya aggeyu innilay atonyu. Mu adi
mabalin an padinongonyu an ta'on onyu ibakiyan te ma'ibagan dumatong datuwen
punholholtapanyu.
12 Ot aganyu ta mundinol ayuh nadan mumbuyun ya nadan mumbaki an
nangidinlanyu tuwali an nihipun hi a'ungayu ta alinah boddangan da'yu ya alinah
patakutonyu nadan binuhulyu.
13 Mu ta'on on dakol di intugutugundan da'yuh atonyu mu mahmo' ayu damdama.
Te ta'on on ayu mumpaboddang hinadan nanginnilah a'at di bittuwon ya nadan
udum an wahdih ad lagud ta abigonda nadan ma'ma'at hi abulabulan mu ma"id
ha abalinandan mangihwang i da'yu.
14 Mu nomnomnomonyu an dida ya umatdah nan dagami an nalakan mapu'ulan.
Ta ta'on on hay adolda ya adida abalinan an ihwang i diyen nunhiglan apuy an adi
umat hinan apuy an pun'aniduwan.
15 Ta an namin danaen pundinolanyu an nihipun hi a'u"ungayu ya munhihi"anda
ta taynan da'yu ta ma"id ha ta'on hi ohah bumoddang i da'yu.

48

Hay Ma'at Hinadan Adi Dumngol An Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Donglonyuh tuwe an da'yu an tinanud Judah an nalpuh nan
tinanud Jacob an hay ohah ngadana ya Israel te da'yuy nangibaga hi munhilbi ayun
ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel. Mu onnot on manuy hapityu te aggeyu
impa'annung nan imbagayu.
2 Ya munlattuwag ayu bo udot an alyonyuy numboble ayuh boblen niyappit i
ha"on. Ya alyonyu boy hay pangidinlanyu ya ha"on an ongal di abalinanan Dios
an dayawonyun tinanud Israel.
3 Ya alyon bon Apu Dios di, Nihipun tuwalih din nadne ya pinadana' nadan ma'at
hi udum hi algo. Ot teen ad uwani ya na'ibago' an impa'annung.
4 Te innila' an ma'ngohhe ayu te paddungnay makulhin gumo' di tongodyu ta naligat
hi punyu"unganyu. Ya ta'on boh on hay uluyu ya makulhin ay gombang.
5 Ta hiya nimpe nan pinadana' i da'yuh din nadne ot ahi' tee ipa'annung. Ta adi
mabalin hi alyonyuy nadan diosyu an kayiw ya gumo' an iniphod di taguy nangat i
datuwe.
6 Ya dingngolyu nimpe tuwali danaen imbagabaga' i da'yu ot teen ad uwani ya
tigonyun nipa'annungda. Ot adi mabalin hi adiyu abuluton an ha"on di nangat ituwe.
Mu mihipun hi ad uwani ya hay ipa'innila' mo i da'yu ya nadan aggeyu dingdingngol.
7 Ta ad uwani ya ammunay pangngolanyu ot adiyu alyon hi innilayu mo tuwali.
8 Da'yu ya ningamut an adiyu pohdon an donglon di ibaga'. Te nihipun tuwalih din
a'u"ungayu ya nunhiglan ma'ngohhe ayu.
9 Mu gapuh nan anabaktu' ya initpo'itpol'uy bungot'un da'yu ta agge da'yu mina"id
an naminamin.

10 Ot nomnomnomonyu an nan inyabulut'u an numpalpaligatanyu ya ta wan
mamahmah nan maphod an a'atyu an umat hi aton di apuy ta mamahmah nan silber.
11 Ya manu'e hi inat'uh nae ya ta nanongnan haphapiton di tataguy anabaktu'. Te
nunhigla ahan hi'on alyonday inabaka' hinadan iniphoddan diosda. Te adi' iyabulut
an hay udum di midayaw an bokon ha"on an Dios.
12 Ot da'yun tinanud Jacob an hay ohah ngadana ya Israel an pinto"uh tatagu' ya
hanat donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu. Te ha"on an ma"id ha hipuna ya ma"id ha
pogpogna ya ha"on nan Dios an ma"id ha udum.
13 Ya ha"on di nangiyammah nan nigopnadan tun luta ya ta'on on hi ad lagud. Te
hidin imbaga' an mawadada ya na'at.
14 Ot hanat ma'amung ayun namin ta donglonyu tun ibaga'. Te undan nganne i
datuwen bulul di nangabig i datuwen na'at? Mu ha"on ya waday pinili' an mangat
hinan ninomnom'un adadagan di ad Babilon ya nadan tataguhdi.
15 Te ha"on di namto' i hiya* ot idat'uy abalinanan mangat hinan pinhod'un ma'at.
16 Ot ma'ayu nimpe ta mihaggon ayun ha"on ta donglonyu tun ibaga'. Te nihipun
tuwalih din hopapna ya ipa'innila' nan ahi ma'at on ahi na'at.
Ya ad uwani ya hinnaga'† hinan na'abbaktun Dios an impiddumna nan Espirituna
i ha"on.
17 Ya ha"on an nahamad an Dios an dayawonyu ya mangihwang i da'yu ya alyo' di,
Ha"on an Dios di mangitudtudu i da'yu hinan maphod an atonyu.
18 Onha inun'unudyu nadan tugun'u ot nanongnaot an malinggop ayu an umat ayu
hinan wangwang an adi matdu'. Ya nanongnaot bo an maphod di pangatyu ta umat
ayu hinan dalluyun hinan baybay an ma"id ha dindinongna.
19 Ya waninnot an dimmakkodakkol ayun himpamoble ta umat ayuh dinakol di
panag. Ya waninnot an inihwang da'yu ta agge nadadag di bobleyu.
20 Mu ta'on on athidi ya mapogpog mo ayay iha"adanyuh ad Babilon ta taynanyu.
Ot hanat pun'itkukyuy amlongyu ya nun'ipa'innilayuh abobbobleh tun luta an ha"on
an Dios di nangihwang i da'yun baal'u an tinanud Israel.
21 Ta umat hidin nangipanguluwa' hinadan a'ammodyu hinan na'appudut an luta an
agge naboblayan an ma"id ha inumonda ot padoltak'u nan doplah ya himmawwang
di liting.
22 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Mu nadan adi maphod ahan di nomnomda
ya ma"id ha linggop di nitaguwanda.

49

Hay Namto'an Apu Dios Hinan Baalna

1 Ha"on an hi Isaiah ya imbaga' hinadan tataguh nan nun'idadawwin boble ta
donglonda nan ibaga'.
Hidin aggeya' ni' niyayyam ya pinto'a' mo tuwali i Apu Dios an munhilbi i hiya.
2 Ta numbalinona nadan ibaga' hi umat hi matadom an hinalung. Ot ipapto'a' i
hiya. Ta indadaana' i hiya an umat hinan natadoman an papan di pana ot iha"adnah
nan tubungna ta nidadaan.
3 Ot alyona i ha"on di, He"a Isaiah an tinanud Israel di baal'u. Ta he"ay pangitigan
di atagutagu hi anabaktu' an Dios.
4 Ot alyo' di, O mu nan tinamuwa' ya ma"id ha hilbina an ta'on on na"ableya'. Mu
iyukod'u attog i he"a ta he"ay ukod an mangdat hi gungguna'.

---

* **48:15 48:15** Hidiyen tagun nangubat hinadan i Babilon ya hi Sayrus an patul hi ad Persia. † **48:16 48:16** Hay alyon di udum ya hi Sayrus nan himmapit ya mabalin bo an hi Jesu Kristu.

5 Hidi nimpe an aggeya' ni' niyayyam ya pinto'a' mo tuwalin Apu Dios hi baalna
ta ha"on di mangipangpangulu hinadan ibba' an tinanud Jacob ta ibangngadda an
mangun'unud i hiya. Te ha"on ya impabaktuwa' i hiya ot pabikahona'.
6 Ot alyonay, He"a an baal'u di ahi mamoddang hinadan mabati an ibbam an
tinanud Jacob ta ibangngadda nimpe an mangun'unud i ha"on. Mu bokon hinae
ya abuh di ipa'at'u i he"a te pumbalinon da'a boh paddungnay dilag hinadan bokon
Judyu ta wan ipa'innilam hi an namin hitun luta an abalina' an mumpapto' i dida.
7 Ya nan nahamad an Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an mangihwang
i dita'u ya himmapit hinan pinihul di tatagu hi abobboble an ta'on on hiyay
bimmoddaboddang hinadan patul hi udum an boble ot alyonay, Ahi tigon di papatul
ya a'ap'apu di punwagah'un he"a. Ta mundu"unda i he"a an gapu ta ha"on an Dios
an namto' i he"a ya ipa'annung'u nadan imbaga'.*

Hay Ahi Pambalan Apu Dios Hi Dasal Nadan Tinanud Israel

8 Alyon bon Apu Dios di, Hitun pamoddanga' i da'yu ya tobalo' nan dasalyu ta
ihwang da'yu. Ya ipapto' da'yu ta da'yuy ahi e mangibagah nadan tatagu hinan ibaga'
an ato' i dida. Ta umanamut ayu ta munhitu ayuh nadan ninganuy an bobleyu ta
mibangngad nan amaphodna tuwali.
9 Ta ibagayuh nadan paddungnay nibalud an alyonyuy, Umaan ayu mo ayah nan
munhihillong an nibaludanyu. Ta mi'alig ayuh nan kalnero an dakol di akhupanah
anona an ta'on on hinan nabillid an adi ni' uggan humangowan di maphod an holo'.
10 Ta adida mo ma'agangan ya adida ma"uwoh. Ya adida mo patnaon nan nunhiglan
potang hinan na'appudut an lutan agge naboblayan. Te gapuh nan ongal an homo"u
ya ipangulu' didah nadan obob ta uminumanda.
11 Ya iyamma' ha kalata hinadan billid ta pangi'wan nadan tatagu'.
12 Te nomnomnomonyu an nadan tatagu' ya malpudah nun'idawwin bobleh
nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi alimuhan di algo ya nadan udum ya
nalpudah ad Aswan hi ad Egypt.
13 Ot da'yu an luta ya ad lagud ya hanat itkukyuy amlongyu. Ya ta'on on da'yu
an billid ya hanat ikankantayuy amlongyu. Te hi Apu Dios ya pa'amlongona nadan
tataguna an minomnoman ya mapalpaligat.
14 Mu ta'on on athidiy atona ya wada damdama i da'yun ibba' an i Zion di mangali
hi, Ingnganuy dita'u mahan i Apu Dios ot linglingon dita'u.
15 Mu alyon Apu Dios di, Undan mabalin an linglingon di ohan ina nan golang an
inyayyamna† ta adina hom'on. Mu ta'on on alinah wada ha ina an mangathidi mu
ha"on an Dios ya adi mabalin hi linglingon da'yu.
16 Ot nomnomnomonyu an intudo"uy ngadanyuh palad'u. Ya ta'on on nadan
nadadag an binattun alad di bobleyu ya adi' linglingon.
17 Ot adi madne ya mumbangngad ayu ta ipaphodyu tun bobleyu. Mu nada'en
nama"ih hitun bobleyu ya umaandahtu.
18 Ot ahiyu mangmangon hi nunlini"odanyu an mumpanganamutda nadan ibbayu
an mapmaphodda an umatdah nan attake ya hingat di babai an mungkasal. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe ot adi mabalin hi mibahho.
19 Manu te madadag ya minganuy tun bobleyu. Mu udum hi algo ya adi umdah
iha"adanyu te mumpanga'anamutda nimpe nadan ibbayu. Ya nada'en binuhulyu an
manadag hi bobleyu ya midawwida mo i da'yu.
20 Ya nada'en imbabaleyu an miyayyam hi udum an boble ya umanamutda ta diday
mangali hi, Kittang tun boble ta'u ot mahapul ta'u ha ong'ongngal an pumboblayan.

49:6 49:6 Nan Na'na'at 13:47 * **49:7 49:7** Hituwen pinilin Apu Dios an baalna an mumpapto' hinadan tataguna ya hi Jesu Kristu. **49:8 49:8** 2 Kulintu 6:2 † **49:15 49:15** Hay pangalin di udum hinan inyayyam ya intungo.

21 Ya ahiyu mohpe alyon hi nomnomyu di, Nganne nin di numpangimbabale i
datuwen tatagu an inyalidahtu? Ot tee aya an numpateda nadan imbabalemi ya
nada'en udum ya nun'iyedah udum an boble ta ammuna ami han oh'ohhan nabati.
Ya tanganu on tayyadahtuy u"unga an nganney numpangipapto' i dida ya dana nin
di nun'alpuwanda?
22 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu an ibaga' hinadan
bokon Judyu ta boddanganda nadan imbabaleyu ta malinggop hi umanamutandah
tun bobleyu.
23 Ya ta'on on nadan patulda ya bumoddangdan da'yu ta paddungnay diday hi
amayu ya atbohdin ipapto' da'yuh nadan ahawada ta paddungnay diday hi inayu.
Ya mundu"unda ya inyu"ungdah hinangngabyu ta mumpada"ulda i da'yu. Ta hiyah
nae panginnilaanyu an ha"on nan immannung an Dios. Ot hanadan mangidinol i
ha"on ya boddanga'.
24 Hanadan inalan nadan tindalu hinadan inabakdah gubat ya adi mabalin an waha
e mamloh. Ya atbohdih nan imbalud di mabungot an ap'apu an ma"id ha mabalin hi
mangihwang i hiya.
25 Mu ha"on an Dios ya alyo' di, Ta'on on nan imbalud nan mabungot an tindalu ya
abalina' an ilubus ta umanamut. Ya ta'on on nadan nun'abalol an inalan di mabungot
an ap'apu hi nangabakandah gubat ya ibangngad'un da'yu. Te ha"on di mananggah
nadan mangubat i da'yu ya ihwang'u nadan imbabaleyu.
26 Ta pumpapattayo' nadan binuhulyu an mamalpaligat i da'yu ta dida dida on
numpapatteda. Ta panginnilaan di tataguh abobboble an ha"on an ongal di abalinana
an Dios an dayawonyun tinanud Jacob di mangihwang i da'yu.

50

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Ma"id ha mapto' ya alyonyu on dolahon da'yu an tatagu'
hi bobleyu ta umata' hinan lala'i an ibolhena* nan ahawana ya intuda'na. Ya alinah
alyonyu bo on ihbut da'yu ta waday pamayad'uh gawat'u. Mu bokon athidi te manu'eh
pakakon da'yu ya gapuh nadan numbahulanyu.
2 Te hidin immaliya' an mangihwang i da'yu ya hidin himmapita' ya ma"id ha
tumtumbal i da'yu. Ya undan adi' abalinan an mangihwang i da'yu? Ya undan
aggeyu innila an ammuna ha humapita' ya mamaganan nan baybay ya wangwang
ta umagubda nadan mun'a'ate an wadahdi?
3 Ya abalina' bon pangititon di ad lagud ta ay lubung di nabalu.

Hay Ana'na'unnud Nan Baal Apu Dios

4 Nan na'abbaktun Dios di mangituddu i ha"on an baalna hinan nipto' an alyo' ta
mabalin an pa'amlongo' nadan umukayungan. Ya bangonona' hi amawimawi"it ta
donglo' nan pohdona an ituddu i ha"on.
5 Ya indattana' i hiya hi abalina' ta wan ma'awata' nan pohdonan alyon. Ta hiya
nan hidin dingngol'u nan tuguna ya inun'unud'u an agge' nginhe.
6 Ta inyabulut'u ta nunhoplatday bonog'u ya nunhupdutday balbas'u. Ya namaaggot
dindinnongana' hidin nama'bainanda i ha"on ya hidin nuntokpaanday angah'u.
7 Mu ta'on on athidiy nangatda ya aggeya' nibabain te binoddangana' hinan
na'abbaktun Dios. Ta hiya nan nundadaana' an mangitpol hi kumpulna te innila'
an adiya' mibabain.
8 Te wadah Apu Dios an mangita'dog i ha"on ta hiyay ukod an mangipa'innila an
ma"id ha bahul'u. Mu wa'e ha numbahula' ya imbagayu ta hahapiton ta'u.

---

* **50:1 50:1** Hay pangalin di udum hinan ibolhe ya ihiyan. **50:6 50:6** Matthew 26:67

9 Ot nomnomnomonyu an hay mamoddang i ha"on ya nan na'abbaktun Dios. On
wada i da'yu ha mangali hi numbahula'? Nomnomnomonyu an nadan attaona an
mangipaklah bahul i ha"on ya diday madadag ta umatdah nan lame an lubung an
pa"ihon di pappap.
10 Ot nan waday takutna i Apu Dios ya un'unudona nan ibagan nan baalna ya ta'on
on naligat di ma'at an paddungnay wah nan munhihillong ya ihamadnan mangidinol
i Apu Dios. Ta hiyay pangiyukodana hinan nitaguwana.
11 Mu da'yu'e an hay nomnomnomonyu ya nan atonyun manadag hi udum ya
umman danaen at'attonyuy manadag i da'yu. Te hi Apu Dios di mundusa i da'yu
ta nunnaud di punholholtapanyu.

51

Hay Pangibaliwan Apu Dios Hi Ad Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, Donglonyu tun ibaga' an da'yun naminhod an mangat hi
nipto' te pohdonyun un'unudona' an Dios. Ta iyunnudyuh nan paddungnay ongal an
batu an na'upinganyu.
2 Hinaen batu di ni'aligan Abraham an hi amayu ya hi Sarah an hi inayu. Ta
iyunnudyuh nan inat Abraham an nangun'unud i ha"on. Te hidin inayaga' hi
Abraham ya ma"id ha imbabalena mu winagaha' ta dimmakkodakkol di holagna.
3 Ot adi mibahho an ha"on an Dios ya hom'on da'yu an i Zion ta mipaphod nadan
nun'apa"ih hi bobleyu. Ya ta'on on nadan agge naboblayan hidi ya pumbalino' hi
mapmaphod ta umat hi ad Eden. Ta umamlongda nadan tatagu ya ikankantaday
punhanaanda i ha"on.
4 Ot donglonyu an himpamoble an tatagu' te nan tugun'u ya mipa'innilah abobboble
ta innilaon di tatagu nan nipto' an pangat ta wan mapatalan di nomnomda.
5 Ot adi madne ya umaliya' ta ihwang da'yu.* Te abako' nadan ap'apuh abobboble
ta ta'on on nadan numpunhituh nadan nun'idawwin boble ya ha"on di hahaddondah
mangihwang i dida.
6 Manu te tangadonyu ni' hi ad lagud mu ahi mama"id an umat hi ama"idan di ahuk.
Ya tigtiggonyu bo tun luta mu atbohdin mapa"ih ta umat hi abahbahan di limmame
an lubung. Ya nada'en tatagu ya mun'a'ateda an umatdah nan lalog. Mu nan nipto'
an pangat'u an mangihwang hi tatagu ya minaynayun hi inggana.
7 Ot da'yun nanginnilah nan nipto' an pangat ya hanat donglona' ta un'unudonyu
nadan tugun'u. Ta adi ayu tumakut hi'on da'yu padngolan ya pabahulon an ta'on
onda munlayah ta pama"ihdan da'yu.
8 Te nadan tatagu an athidiy pangatda ya umatdah nan luput an dadagon di pappap
ya bigih. Mu nan nipto' an pangat'u nimpe an mangihwang hi tatagu ya minaynayun
hi inggana.
9 Ot ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Agam ni' bahan Apu Dios ta ipatigom nan ongal
an abalinam ta boddangan da'mi. Ta umat hidin inatmuh ad Egypt an nipaddungan
nan buwaya an hi Rahab an pinatem hinan wangwang an nungngadan hi Nayl.
10 Ot maganam nan gawwan nan baybay ta nangi'wan nadan tatagum an immagwat
ta nihwangda.
11 Ot daan mo ta atom boh ad uwani ta way aton nadan inihwangmu an tatagum
an umanamut. Ta mungkantadah amlongdan manganamut hi ad Zion. Ta nan
ipala"uhda an eda umukayungan ya inomnoman ya mahukkatan hi nunhiglan
amlong ya dinol.

---

* **51:5 51:5** Hituwey hinamad Apu Dios an imbaga an ihwangna nadan tataguna an tinanud Israel an miyeh ad Babilon. Ya hay oha bon ibalinana ya ihwangna nadan mangulug hinan imbabalena an hi Jesu Kristu ta mi'tagudan hiyah munnananong. **51:10 51:10** Hay Nakakan 14:1-31

12 Ya alyon bon Apu Dios di, O, ha"on di mangipa'amlong i da'yu. Ot hiya nan adi
ayu tumakut hinadan ibbayu an tatagu te onda tagu ya abuh an umatdah nan holo'
an adi madne ya mama"idda.
13 Mu lininglinga' an nunlumu i da'yu ya nunlumu bo hi ad lagud ya nangigopnad
hi nipabunan tun luta. Ta hiya mo nan nanongna an tumattakut ayuh abigabigat an
gapuh bungot nadan mamalpaligat i da'yu. Mu danaen binuhulyu ya mama"idda an
ta'on on amod on da'yu dadagon i dida.
14 Ta da'yun nun'ibalud ya adi madne ya milubus ayu. Ta adi ayu mo ma'agangan
ya adi ayu mateh nan nibaludanyu.
15 Te ha"on nan Dios an dayawonyu an tinanud Israel an uggan mangihal hinan
baybay ta mumbungug nadan ma'ul'ulpig an dalluyun. Hay ngadan'u ya hi ongal di
abalinanan Dios.
16 Ya ha"on an nunlumu nimpe hi ad lagud ya nangigopnad hi nipabunan tun luta
ot ipa'innila' nan tugun'u i da'yu ya gapuh nan ongal an abalina' ya hinandiyan da'yu.
Ot alyo' i da'yun i Zion di, Da'yuy tatagu'.

Hay Apogpogan Di Punholholtapan Nadan I Jerusalem

17 Ya alyon bon Apu Dios di, Aga mo tatawwa ta bumangon ayu an i Jerusalem an
paddungnay imminum hinan basun napnuh bungot'u ta paddungnay na'abbutong
ayu.
18 Mu ma"id ha mamdon i da'yu ta boddangan da'yu te ma"idda mo nadan
imbabaleyu.
19 Te madubliy punligatanyuh tun pangubatanda i da'yu te hay iyaten di udum
ya matadom ya hanada'en udum ya hay bitil. Mu ma"id nimpe ha mabalin hi
bumoddang i da'yu.
20 Ta mun'ilu'uy ayuh nadan kalata an umat ayuh nan ulha an naknah nan hulu.
Ta mali'nayuy a'at di bungot'u.
21 Ta hiya nan da'yun ay nabutong mu bokon gapuh bayah te gapuh nan
holholtaponyu ya hanat donglonyu tun ibaga'.
22 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Ha"on an dayawonyu an mangita'dog i
da'yun tatagu' ya nomnomnomonyu an aano' hinaen ay namutong i da'yu. Te gapu i
nae ya nunholholtap ayu an gapuh nan nunhigla an bungot'u.
23 Te hay atonda i da'yu ya mandalon da'yu ta munlu'bub ayu on nundalananday
bonogyu ta ay nadopdop ha awon. Mu ta'on on athidi ya iballoh'u damdama i dida
nan ina'inatdan da'yu.†

52

Hay Umanamutan Nadan Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Agayu an i Zion ta ipatigoyuy abalinanyu ta umat hidin nadne
an da'yuy madmadngol. Ta ipatigoyuy amaphod di ad Jerusalem an niyappit i ha"on.
Mu nada'en agge nakugit an nibilang hi nalugit* ya adi mabalin hi hunggopdah ad
Jerusalem.
2 Ot punyagyagyu mo nadan hupu' hi adolyu an gapuh eyu immukayungan te bokon
ayu mo himbut. Ya pun'aanyu nadan bangkilingyu te bokon ayu mo balud.
3 Te hidin nihbutanyu ya ma"id ha nidat i ha"on hi bayadyu. Ot athidi bo an ma"id
ha ibayad'uh pamangngada' i da'yu.

---

† **51:23 51:23** Hay mamalpaligat i dida ya nadan i Babilon. * **52:1 52:1** Nan alyonay nibilang hi nalugit ya dadiye nadan bokon Judyu an agge nakugit. Ta hay pamihul nadan Judyu i dida ya agge nakugit.

4 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Handi ya nadan tatagu' an a'ammodyu
di immen e ni'iboble hi ad Egypt mu ad uwani ya pinalpaligat da'yuh nadan i Assyria
an ma"id ha gapuna.
5 Ta ad uwani ya namamay na'at i da'yu. Te inye da'yu an tatagu' hi udum hi boble
an ma"id ha indatdan ha"on hi bayadyu. Ya namaag bo udot on nuntukukan da'yu
hinadan nun'ap'apu i da'yuhdi. Ya nanongnay pamihuldan ha"on hi abigabigat.
6 Ta i diyey pangimatunanyu hi a'at'u an Dios. Ya nomnomnomonyu mohpe an
immannung an na'at nadan pinadapadana' i da'yu.
7 Ta hiya nan ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Umipa'amlong hi pummangmangan
ta'uh nadan manayyuh nadan billid ta umalidan ipa'innila nan maphod an ma'at an
hidiye nan e ta'u luminggopan ya nan e ta'u ihwangan. Ta alyonda i dita'u an i Zion
di, Immannung an nan Dios an dayawonyun tinanud Israel di Ap'apu.
8 Ya ahitutukukda nadan mungguwalyah nan boble hi amlongda hi panigandah
pumbangngadan Apu Dios hitun ad Zion.
9 Ot dita'u an numpunhituh nan nadadag ni' an boble hitun ad Jerusalem ya hanat
mundidihhan ta'u an mungkantah amlong ta'u. Te pabangngadon Apu Dios nan
aphod tun boble ta'u.
10 Ta ipatigonah nadan tataguh abobboble nan ongal an abalinana hinan pangih-
wanganah nadan tataguna.
11 Ot agayu ta makak ayu ta taynanyuh ad Babilon. Ta adi ayu ma'ma'yat hinadan
adi maphod an ato'atonda. Ya da'yun uggan mangdon hinadan gina'uh nan Templo
ya mahapul an unudonyu nan nitugun tuwali hi atonyu ta mibilang ayuh malinis.
12 Ya hay akakanyu ya adi mo mahapul an pun'awigingyu ta bumtik ayu. Te hi Apu
Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel di mangipangulu ya mangipapto' i da'yu.

Hay Ahi Punholholtapan Nan Baal Apu Dios

13 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an nan baal'u ya maphod di
pumbalinan nan atona. Te hiyay mipabaktu ya daydayawon di tatagu.
14 Mu ahi mano"ol di tatagu hi paniganda i hiya te nunnaud an ma"id ha pohod di
tigon di adolna ta adi mimatunan an ay bokon taguh pangatda.
15 Ta dakolday tataguh abobboble ya ta'on on nadan patul ya masda'awda hi
paniganda i hiya. Te nan agge nibaga i dida ya tigonda ya ta'on on nan aggeda
dingdingngol ya donglonda ta ma'awatanda.

53

1 Ha"on an hi Isaiah ya inali' di, Nganne nin mahan ha mamatih nan ipa'innilami?
Ya nganneda nin di pangipatigan Apu Dios hinan ongal an abalinana?
2 Hituwen baal ya inabulut Apu Dios an umat hinan himmangoh nan mamagah an
luta ta adi maphod di tigona. Ta ay ma"id ha bilangnan tagu ta hiya nan ma"id ha
namhod an mihaggon i hiya.
3 Ya pihulon di tatagu an ma"id ha mangabulut i hiya. Hiya ya impa'inghanay a'at
di ligat ya inomnoman. Ya du'gon di tatagu an adida pohdon an tigon te nunhigla
nimpey pamihulda i hiya ta ma"id ha mangipabaktu i hiya.
4 Mu hay immannung ya hiyay munholtap hinan ligat an unhaot dita'uy lebbengna
an manoltap. Ya hay punnomnom ta'uot bo i diyen ma'at i hiya ya hidiyey pundusan
Apu Dios i hiya.
5 Mu bokon te gapuh bahul ta'u ya hiyay mapalpaligat. Ta gapuh nadan adi maphod
an pangat ta'u ya hiyay punhoplatda. Ta gapu i diye an holtapona ya mabalin mohpen
mi'hayyup ta'un Apu Dios. Ta mabalin an mipaphod ta'u an gapuh nadan hugatna.

52:7 **52:7** Roma 10:15 **52:11** **52:11** 2 Kulintu 6:17 **52:13** **52:13** Pilipay 2:9-11 **52:15** **52:15** Roma 15:21
53:1 **53:1** John 12:38; Roma 10:16 **53:4** **53:4** Matthew 8:17

6 Te an namin ta'u ya umat ta'uh nan natala' an kalnero an way ohaon nan
pinhodnay inatna. Mu hi Apu Dios ya inyabulutna an hidiyen baalnay mamo'la nadan
bahul ta'un namin.
7 Ta nunhigla nimpey atondan mamalpaligat i hiya mu pamaagnay dindinong. Ta
umat hinan imbabalen di kalnero an namaag ya inyedah nan pumpaltiyanda i hiya.
Ya umat boh nan kalnero an ta'on onda pumpukisan ya dindinnongan.
8 Ta paligatonda ya impapateda an ta'on on ma"id ha bahulna. Mu ma"id ha
mangihakit i hiya hinadan ibbana. Ta mapalpaligat attog ya ahida impapate an gapuh
bahul ta'u an tataguna.
9 Ta ay na'abahhulan di atondan mamate i hiya mu hay ena ilubu'an ya hinan
lubu'an di kadangyan te ma"id ha inatna hi adi maphod onu ha ena hinapit hi layah.
10 Mu hi Apu Dios di ud nomnom i diyen punholholtapana. Ta paddungnay
hiyay mi'nong hi apakawanan di bahul ta'un tatagu ta dumakolday mibilang hi
i'imbabalena* ya minaynayun di pi'taguwana. Ta gapu i hiya ya mipa'annung nan
pohdon Apu Dios an ma'at.
11 Ya malpah'eh diyen punholholtapana ya umamlong mohpe hi panginnilaana an
maphod di numbalinan diyen na'at i hiya. Ya alyon Apu Dios di, Hiya nan baal'u an
nipto' di pangatna ya hiyay mangiyateh bahul di dakol an tatagu ta gapu i hiya ya
pakawano' di bahulda.
12 Ta hiya nan ipabaktu' di sa'adna te inabulutna an mipapate an gapu ta imbilang
nadan tatagu hi bimmahul. Ta hiyay mamo'lah bahul di dakol an tatagu ya indasalana
bo dida ta pakawano' di bahulda.

54

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, He"a an ma"id ha imbabalenan babai*
ya hanat itkukmun mungkantah amlongmu. Te ta'on hi aggem lini'nay a'at di
mun'ayyam ya dakdakkol di holagmu an tinaynan ni' di ahawana mu nan babain
agge tinaynan di ahawana.
2 Ot hanat pabilbillogom di toldan tun nunhituwam.† Ta bumilbilog ya impadukkem
nadan talina ya inhamadmun impahok nadan pangibobodam.
3 Te ahi pun'idoldol nadan tanudam di pogpog di bobleyu hi nangappit hi iniggid
ya hi nangappit hi winawwan. Te bangngadonda nadan bobleyu tuwali ta diday
mihukkat an munhitu ya ta'on on nadan ninganuy an boble ya pumboblayanda.
4 Ot adi'a tumakut an munholholtap ya mipada"ul ot adi'a mo aya mibabain. Ya
hanat linglingom mo nadan nibabainam hi a'ungam ya nan ahohomo' an a'atmu ni'
hidin nabaluwam.
5 Te ha"on an nunlumu i he"a ya ha"on di mibilang hi ahawam an hay ngadan'u ya
ha"on nan Dios an ongal di abalinana. Ha"on an nahamad an Dios an dayawonyun
tinanud Israel di mangihwang i da'yu te ha"on di ukod hi an namin an ma'ma'at hitun
luta.
6 Ta bangngadon da'a ta umat'ah nan mangilog an babain nalahin ot taynan nan
ahawana ta nunhiglan umukayungan. Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel
di mangalin tuwe.

53:7 53:7 Nan Na'na'at 8:32-33 **53:9 53:9** Matthew 27:57-60 * **53:10 53:10** Datuwen mibilang hi i'imbabalena ya an namin nadan kumulug i Jesus Kristu. **53:11 53:11** Roma 5:19 **53:12 53:12** Luke 22:37 * **54:1 54:1** Hay nipa"elan nan ma"id ha imbabalenan babai ya nan bobleh ad Jerusalem te inyen di binuhulda nadan tataguhdi hi ad Babilon ta numbalinda hi balud hidi. † **54:2 54:2** Hay umanamutan nadan tinanud Israel an malpuh ad Babilon an ihbutanda ya ong'ongngal di abalinanda ta bummilbillog di pumboblayanda.

7 Manu te inwalong da'a i han na'omtang‡ mu gapuh nan ongal an homo"u ya
bangngadon da'a.
8 Te hidin bimmungota' ot iwalong da'a i han na'omtang mu gapuh nan
munnananong an pamhod'u i he"a ya himmo' da'a. Ha"on an Dios an Mangihwang i
he"a di mangalin tuwe.
9 Ot ad uwani ya ibaga' an adi da'yu mo dusaon an gapuh bungot'u an umat hidin
nalbongan tun luta te imbaga' i Noah an adi' mo ipidwan lobngon tun luta.
10 Ta ta'on hi mun'a'agdeda nadan billid ya nadan nabillid ta mama"idda mu
nan pamhod'un he"a ya munnananong. Ya atbohdi an adi' ibahho nan imbaga' an
luminggop'a. Ha"on an Dios an ongal di homo'na i he"a di mangalin tuwe.§

Hay Ma'at Hi Ad Jerusalem Hi Udum Hi Algo

11 Alyon bon Apu Dios di, Hituwen boble an paddungnay nunnaud di nunholholta-
pana an ma"id ahan ha mangipa'amlong i hiya ya nomnomnomonyu an ipaphod'u
ta nan nun'abalol an batu di pamping'u ya nan sapira di iyamma' hi gopnadna.
12 Ya hay miyamma hinan pungguwalyaan ya nadan rubi ya hanada'en geyt ya
nadan binattun aladna ya nadan mungkilat an nun'abalol an batu di iyamma'.
13 Ya ha"on an Dios di manudduh nadan tatagu an miha"ad hitu ta luminggopda ya
maphod di pi'taguwanda.
14 Ya nipto' di pangat nan mun'ap'apu i dida ta ma"id mo ha mamalpaligat i dida.
Ta ma"id mo ha eda tumakutan.
15 Ya wada'ey umalin mangubat i dida ya abakonda te bokon ha"on di mangipa'ali
i dadiye.
16 Ot nomnomnomonyu an ha"on di nunlumuh nadan mun'udih almas. Ya athidi
bo an ha"on di nunlumuh nadan mangusal i dadiyen almas an panadagdah udum hi
boble.
17 Mu ma"id ha miyamma hi almas hi panadagda i da'yu. Ya abakonyun namin
nadan munlayah an mangidalom i da'yu. Ta hituwey atigana an umipa'amlong ayu
mo i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

55

Hay Pamakawanan Apu Dios Hi Bahul

1 Alyon bon Apu Dios di, Umali ayun namin an ay nun'a'uwoh ot wahtuy liting
an inumonyu. Ya ta'on on da'yun ma"id ha pihhuna ya umali ayu ta mangala ayuh
anonyu ya inumonyu an gatas ya bayah ot ma"id ha bayad datuwe.
2 Ta bokon nan adi bumhug di pangiyayanyuh pihhuyu ya ta bokon hanadan ma"id
ha balolnay eyu ibo'labo'laan. Ot hanat donglonyu ta un'unudonyu tun ibaga' ta way
atonyun mangan hinadan mun'aphod an makan.
3 Ot hanat donglonyu nimpe tudan ibaga' ya un'unudonyu ta mi'tagu ayu. Ot adi'
ibahhon mangat hinadan imbaga' an ato' i da'yu hi inggana ta umat hidin imbaga' i
handin patulyu an hi David.
4 Nomnomnomonyu an hiyay numbalino' hi ap'apuh abobboble ta gapu i hiya ya
mipa'innilah tatagu di abalina'.
5 Ya nomnomnomonyu bo an da'yuy ahi mangayag hi tataguh abobboble an ta'on
on agge ayu nun'i'innila ta umalidan middum i da'yu. Te ha"on an nahamad an Dios
an dayawonyun tinanud Israel ya tigo' ta mipabaktu ayu.

---

‡ **54:7** **54:7** Hay ibalinan tuwe ya iyabulut Apu Dios an iyen di i Babilon nadan tinanud Israel hi bobleda ta mumbalindah balud hidi. **54:9** **54:9** Hidin Hopapna 9:11 § **54:10** **54:10** Nadan tinanud Israel ya imbilang Apu Dios hi ahawana ta hiya nan hidin niyedah ad Babilon ya paddungnay imbolhen Apu Dios dida an gapuh bahulda. Mu imbagan bon damdaman Apu Dios an ibangngadnay pi'hayyupan nadan tinanud Israel i hiya. **55:3** **55:3** Nan Na'na'at 13:34

6 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hanat iyukodyuy nitaguwanyu i Apu Dios ta mi'hapit ayun
hiya ot donglona.
7 Ya da'yun adi maphod di pangatna ya hanat iwalongyu danaen adi maphod an
pangatyu ya punnomnomyu. Ta hi Apu Dios di unudonyu ta hom'on da'yu. Te hiya
ya nundadaan an mamakawan hi bahulyu.
8 Te hiya an Dios ya alyonay, Nan punnomnom'u ya ma"id ha nipaddunganah nan
punnomnomyu. Ya athidi boh nan pangat'u an adi umat hinan pangatyu
9 an umat hi ad lagud an nabakbaktu mu tun luta ta athidiy numpahhiwan di
pangat'u ya punnomnom'u hinan pangatyu ya nan punnomnomyu.
10 Nan dalallu onu nan udan ya payamohona tun luta ta mabalin an tumagu ya
bumungaday mitanom ta waday pangalan nadan nuntanom hi anonda ya ohok hi
ahida bo itanom.
11 Ot athidiy a'at nan hapit'u an adi mabalin hi ma"id ha iyatana te an namin di
pangipa'innilaa' hinan pohdo' an ma'at on na'at.
12 Ta umat i da'yu an wahna hi ad Babilon an hanat mun'am'amlong ayu an makak
hina ta malinggop ayu hi pangipa'aana' i da'yu i naen boble. Ta ta'on on nadan billid
ya nadan nabillid ya ayda mi'ikantah amlongda. Ya ta'on boh on nadan kayiw ya
ayda pumalakpak hi amlongda.
13 Ya nada'en himmangawan di pagat hi bobleyu ya mahukkatan hi bolbol. Ot
datuwen ma'at ya adayawa' an Dios ta nanongna an pangimatunanyu hinan abalina'
ya nan pamhod'u i da'yu hi inggana.

56

Hay Iddum Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Alyon Apu Dios di, Inaynayunyu an mangat hinadan nipto' an pangat te agagga
ya umaliya' ta ihwang da'yu ta mipatigo an nipto' di pangat'u.
2 Ot mipa'amlong nan tagun mangun'unud i datuwe ta bokon hanadan adi maphod
di atona ya adina ibahho an ngilinon nan Habadun tungo.
3 Ya da'yun tataguh udum an boble an nangidinol hi nitaguwanyu i ha"on an Dios
ya adiyu alyon hi alinah hi adi da'yu ibilang i ha"on hi tatagu'.
Ya ta'on on da'yu an yunok ya adiyu alyon hi, Ha"on'e attog ya umata' hinan
namaganan an kayiw.
4 Te alyo' i da'yu an yunok di, Nadan manginaynayun i da'yu an mungngilin hinan
Habadun tungo ya mangat hinan umipa'amlong i ha"on ta nanongna an un'unudonda
nan tugun'u
5 ya minaynayun di punwagah'u i dida ta paddungnay nitudo' di ngadanda hinan
dingding nan Templo'. Ya nabalbalol hituwe mu nan eyu punholagan te nanongnan
adi malingling di ngadanyu hi inggana.
6 Ya hituwe bo damdamay ma'at hinadan tatagun nalpuh udum hi boble an
naminhod an mi'hayyup i ha"on an Dios. Ta ha"on di punhilbiyanda ya dayawonda.
Ya ngilinonda nan Habadun tungo ya inaynayunda an un'unudon nadan tugun'u.
7 Ya iye' didah nan nabillid an niyappit i ha"on ta mun'am'amlongdahdih nan
Templo an pundasalan. Ya abuluto' nan idawatda i ha"on hinan punggobhan hi
mi'nong. Te nan Templo' ya ma'alih bale an pundasalan di atagutagu an malpuh
abobboble.
8 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya boddanga' nadan tinanud Israel an niyeh udum
an boble ta umanamutda. Ya mabalin an i'uyugda nadan naminhod an mi'yalin dida.

Hay Adusaan Nadan Numbahul An A'ap'apun Di Tinanud Israel

56:7 56:7 Matthew 21:13; Mark 11:17; Luke 19:46

9 Handi ya inayagan Apu Dios nadan tataguh udum hi boble an umatdah nan layon
ta paddungnay nun'a'anda nadan tataguna.
10 Te nadan ap'apu an mumpapto' hinadan tataguna ya ayda napilok an adida
imatunan nan bumahbah i dida. Ta adida aton nan tamuda an umatdah nan kahu
an adi umaluul an namaaggon nalonalo' ta umino'inop.
11 Ya umatda boh nan kahu an aggena innilan mabhug te nan pohpohdon di adolnay
ato'atona. Ya hay nonomnomonda ya hay midat i dida. Ta dadiyen a'ap'apu ya aggeda
innila an mumpapto' hinadan tatagu'
12 an onnot on alyonday, Ma'ayuot ta mangmanginnum ta'u ta nangamung hina.
Ahi man nangamung boh bigat hi'on athitu damdamay ma'at onu impohpohodna.

57

1 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Wa'et waha nate hinadan tatagu an maphod di
pangatda ya tanganu on aggeyu innila an manu'eh nateda ya ta wan ihwang Apu
Dios dida hinan adi maphod an ma'at.
2 Te nadan maphod di pangiye"eda ya malinggop hi atayanda ta mun'ibleda.
3 Mu da'yu an mumpumbaki ya da'yun mumpunluktap ya da'yun binabai an
mumpabpabbayad hi adolda ya ma'ayu ta waday ibaga' i da'yu.
4 Te undan nganney eyu ilaylayahhan ya eyu panihpihullon? Ot undan bokon
mahan ngohe danaen at'attonyun mumpunlayah?
5 Ta eyu ilo' hinadan nahiduman an pu"un di kayiw di bokonyu ahawa ta
pundayawyuh nadan dios di udum an boble. Ya pinateyu nadan imbabaleyu ta eyu
i'nong didah nadan liyang an nihaggon hinan wa"el.
6 Te nadan madmadangngih an batuh nan wa"el di numbalinonyuh diosyu an
pa'appohdonyu. Te dadiyey dayawonyu ya pangidawatanyuh nadan ma'inum ya
makan. Wan alyonyu nin on ma"amlong hi Apu Dios i danaen at'attonyu?
7 Ya ta'on on hinadan nabillid on e ayu nangi'nong hidi on inilo'yuy bokonyu ahawa
ta pundayawyuh nadan diosyu.
8 Ya napnuy babaleyuh nadan inyammayun dios. Te din'ugyuh Apu Dios ot diday
dayawonyu. Ta paddungnay inluktapyu ot bayadanyu nan ilo'yu ta pa'amlongonyuy
adolyu.
9 Ya hina"adanyu boh nat'onat'on an bangbangluy adolyu ot pun'iyeyuy lanan di
olibo hinan dios di udum an hi Molek. Ya hinnagyuy umeh nun'idawwin boble ya
ta'on on hinadan awadan di nun'a'ate on hinnagyuhdiy e manama' hi iddumyuh
nadan dayawonyu an dios di udum an boble.
10 Ya ta'on hi na"able ayu an e humamahama' hinadan dios di udum an boble mu
adi ayu damdama mangmanghop an e manama'.
11 Ta alyon Apu Dios di, Undan nganne ahan danae an eyu takutan ta inlaylayah-
hana' ot inganuya' i da'yu? Undan gapu ta nabayag di agge' nundusaan i da'yu ya
hiya nan adiya' mo takutan i da'yu?
12 Aga ta ipa'innila' nadan ina'inatyu an alyonyuy maphod nan eyu pundayawan
hinadan dios di udum an tatagu mu onnot on adida abalinan an mangihwang i da'yu.
13 Agayu ya ta tigon ta'u hi'on hitun pumbagaanyuh boddang ya boddangan da'yuh
nadan dakol an inyamman di tagu an dayawonyu. An namin danae ya ma"id ahan
ha abalinanda ta ammuna ha dibdib on iyaddibna dida.
Mu nan tagun ha"on di pangidinlanah mangihwang i hiya ya hiyay mamoltan hinan
boble' ta dayawona' i hiyah nan Templo.
14 Ya ahi' alyon di, Iphodyu nan kalata ta midadaan. Ya nun'aanyu nadan
nun'ihawan ta waday awon nadan tatagu' an umanamut.

Hay Pamakawanan Apu Dios Hinadan Muntutuyuh Bahulda

15 Hituwe boy alyon nan na'abbaktu ya wadawada an Dios an alyonay, Nan awada'
ya na'abbaktu mu mabalin an mi'hituwa' bo damdamah nadan mumpada"ul ya
muntutuyuh bahulda ta unudona' i dida ta way atondan mipa'amlong.
16 Te adi' inaynayun an mi'buhul i da'yu hi inggana ya atbohdi an adi minaynayun
di bungot'u i da'yu. Te onha ato' hidi ot lo'tat ya ma"id ayun namin an limmu'.
17 Manu te impabungota' an gapuh agumyu ta hiya nan pinalpaligat da'yu ot
inganuy da'yu ni' i ha"on. Mu onyuot inyal'ala an nangat hinadan pohpohdonyu
an pumbahulan.
18 Manu te innila' di a'atyu mu ipaphod da'yu damdama ya tinudduwan da'yu ta
mibangngad nan maphod an punnomnomyu.
19 Ta adi ayu mo umukayungan ta hay ibagayu mo ya nan pundayawyu i ha"on.
Ya ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu an tinanud Israel an malinggop ayun namin an
nunhituh nadan nun'ihaggon ya hinadan nun'idawwi te ipaphod da'yu i ha"on.
20 Mu nadan adi maphod di pangatda ya ma"id ha dindinongda an umatdah nan
dalluyun hinan baybay an pun'iye"enay pito' ya panag.
21 Ot ha"on an Dios ya ibaga' tee an ma"id ha eda luminggopan.

58

Nan Nipto' An Aton An Mun'ulat

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Isaiah di, Agam ta oltom an tumkuk ta
ma"adngol an umat hi tangguyub. Ta ibagam hinadan tatagu' an tinanud Jacob nan
numbahulanda.
2 Manu te abigabigat on mundayawda i ha"on ta ay immannung an pohdondan
innilaon nan a'at'u ta ay nipto' di pangatda. Ya paddungnay aggeda inwalong an
mangun'unud hinadan tugun'u. Te alyonday ha"on di dayawonda ta namnamaonda
an maphod di ma'at i dida.
3 Ya alyonda boy, Ot tee bon numpada"ul ami ot mun'ulat ami mu tanganu on
paddungnay aggem tinigoh diyen inatmi?
Mu ha"on an Dios ya alyo' di, Manu'e ya ta'on on hidin pun'ulatanyu ya hiyah
diye damdama an nan pohpohdonyuy at'attonyu. Te nanongnan paligatonyuy
puntamuwonyu.
4 Ya hinan pun'ulatanyu ya munhahannu ayu ya mun'a"awit ayu. Ta hiya nan ta'on
on ayu mun'ulat hinan pundasalanyu ya adiyu namnamaon an donglo' nan dasalyu.
5 Bokon athinay pohdo' hi atonyu an mun'ulat an ohay algo ya abuh han
pumpada"ulanyu. Te bokon ammuna nan pangiyuyu"unganyu hi uluyu ta umat ayuh
nan nayaku an katlubung ya nan eyu alo'an hinan langgut hinan awadan di dapul di
atigan di pumpada"ulanyu.
6 Te hay pinhod'uh atonyun mun'ulat ta pundayawyun ha"on ya nan pangidinon-
ganyu an mamalpaligat hinadan mahmo' an tatagu. Ya nan pangilubusanyuh nadan
himbut ya hay pangdatanyuh nan lebbengnan midat hinadan puntamuwonyu.
7 Ya hay pangdatanyuh anon nadan na'agangan ya hay pangayaganyuh nadan
ma"id ha punhituwanda. Ya hay pangdatanyuh lubung nadan ma"id ha lubungda
ta adiyu ukuhan an bumoddang hinadan mahmo' an ibbayu.
8 Ot atonyu'e datuwe ya agaggay pangipaphoda' i da'yu hinan punligatanyu. Ya
boddangan da'yu ta pumhod di nitaguwanyu ta umat ayuh nan potang hinan
mawmawi"it ta tigon di tatagu nan nipto' an pangatyu. Ya nanongna an wadaa' an
mangihwang i da'yu hinadan punligatanyu.
9 Ya mumpaboddang ayu'e i ha"on ya boddangan da'yu.
Ot hanat idinongyu an mamalpaligat hinadan mahmo' an tatagu. Ya adi namaaggon
pinabahulyuy ibbayu ya indinongyun manumtumbu' i dida.

10 Ya hanat panganonyu nimpe nadan na'agangan ya boddanganyu nadan ma-
palpaligat. Ot atonyu'e danae ya mipaddung ayuh nan dilag an patalana nan
munhihillong. Ta nan paddungnay himmilong an a'atyu ya mumbalin hi patal an
umat hinan potang hinan tongan di algo.
11 Ya ha"on an Dios di nanongna an mangitudtuduh atonyu. Ta ipapto' da'yu ya
idat'u nadan mahapulyu an ta'on on wa ayuh nan na'appudut an boble. Ta pabikahon
da'yu ta umat ayuh nan natanoman an madanudanuman ya umat ayu boh nan obob
an adi matdu'.
12 Ta ipaphodyu nadan nun'adadag hidin nadne an bobleyu an ta'on on nadan
gopnadna. Ta hay pangalin mon di tatagu i da'yu ya nala'ing ayu an mangiphod hi
nun'apa"ih an binattun alad ya kalata ya bale.

Hay Maphod Hi Ma'at Hinan Ngilin Di Habadun Tungo

13 Mahapul an ngilinonyu nan a'at di Habadun tungo ta bokon nan pohpohdonyuy
atonyu. Ya mun'am'amlong ayu'e i diyen algo ya hanat hay nomnomnomonyu ya
hay pundayawanyu i ha"on an Dios ya abuh. Ta bokon hanadan pangayanyu ya
tamuwanyu onu hapitonyuy nomnomnomonyu.
14 Ot umannung an waday amlongyu hinan niddumanyu i ha"on an Dios. Ya
malinggop di itaguwanyu. Ya paphodo' bo nadan itanomyu ituwen luta an indat'uh
din ammodyu an hi Jacob. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

59

Nan Adi Maphod An A'at Nadan Tatagu

1 Hanat nomnomnomonyu an nanongna an abalinan Apu Dios an mangihwang i
dita'u. Te agge napukit ta adina donglon nan dasal ta'un mumpaboddang i hiya.
2 Mu hay humandih nan eyu pi'hayyupan i Apu Dios ya nan adi maphod an
pangatyu. Ta gapuh nadan bahulyu ya adina donglon di dasalyu.
3 Te hi kittang on pumate ayu. Ya impa'inghayun munlayah ya mangat hi adi
maphod.
4 Ya ma"id ha oha i da'yu hi mangibagah nan immannung an na'at hinan
punhumalyaan. Ta nan munlayah di pangabakonyu. Te hay nonomnomonyu ya
nan adi maphod an atonyuh nadan ibbayu.
5 Ta danaen adi maphod an ato'atonyu ya ayyu ob'obobban ha itlug di hakuku.
Ta hanan pangipa'ananyuh nan itlugda ya mate. Ya nada'en udum ya mapahda mu
atatakutda te kumalatda. Ya paddungna boy numbayat ayuh balen di kakawwa
6 an adi mabalin hi ihophopyuh adolyu. Ta onyuot panablut hinadan ibbayun
pohdonyun dadagon. At'ayuhna te on hay pamalpaligatanyuh ibbayuy ato'atonyu.
7 Te nadan adi maphod di nun'onan hi nomnomyu ta hi kittang on pumate ayu
an ta'on on ma"id ha bahul nan tagu. Ya kumpulnay awadanyu on ma"apto' te
wadanwaday atonyun adi maphod.
8 Ta ma"id ha innilayuh a'at di maphod an punhahayyupan. Te nan agge nipto' an
pangat di inaynayunyun aton. Ta an namin nadan mangiyunnud i da'yu ya ma"id ha
linggop di nitaguwanda.
9 Ta gapu i dadiyen adi maphod an at'atonyu ya madne on adi dita'u ihwang i Apu
Dios hinadan mamalpaligat i dita'u. Ta hiya tayya nan paddungnay wada ta'uh nan
munhihillong an ta'on on pohdon ta'u nan mapatal.
10 Ta umat ta'uh nan napilok an umanap'apu'ap ta ta'on on mapatal ya paddungnay
hilong ta mihali'dud. Ya ma"id ha abalinan ta'u an umat ta'u nimpeh nan nate.

59:7 59:7 Roma 3:15-16 **59:8 59:8** Roma 3:17

11 Ta namaag mo tayya ya han takut ya inomnoman di wadan dita'u. Ta hihimlon
ta'uy pangihwangan Apu Dios i dita'u i datuwen punligligatan ta'u mu madne on adi
ma'at.

Hay Pundasalan Nadan Tatagu

12 Ot mundasal nadan tatagu an alyonday, Abulutonmi an dakkodakkol nadan
numbahulanmi. Ta namaag tayya ya datuwey mipapanomnom i da'mi.
13 Te nginhe da'a Apu Dios ot iwalongmi an mangun'unud i he"a. Ya pinalpaligatmi
nadan ibbami ya han layah di wadah nomnommi ya ta'on on hay hapitonmi.
14 Ya nibahhoy atonmi an mangipanuh hinan mihahapit te bokon nan immannung
di ibagami.
15 Ta layah an namin di ma'ma'at. Ya wa'e ha mangipatna an mangat hi maphod
ya amod on ami munnomnom hi adi maphod an aton i hiya. Ya innilam Apu Dios
datuwen nibahho an pangatmi an adi ahan umipa'amlong i he"a.

Hay Nangihwangan Apu Dios Hinadan Tatagu

16 Ya masda'aw hi Apu Dios te ma"id ahan ha ma'agagan hi e bumoddang hinadan
mapalpaligat. Ta hiya nan hiya moy e nangihwang i dida an gapuh nan ongal an
abalinana ta inabakna nadan binuhulda.
17 Te hay hapiyona ya nan nipto' an pangatna. Ya hay inhelmetna ya nan abalinana
an mangihwang hi tatagu. Ya hay inlubungna ya nan paddungnay lubung di e
mangiballoh hinadan mamalpaligat hinadan tataguna.
18 Ta hay atonan mangiballoh ya miyunnudan hinan ina'inat nadan binuhul nadan
tataguna an ta'on on nidawwiy awadanda.
19 Ta nadan tataguh nangappit hi alimuhan di algo ya hi nangappit hi tuluwan di
algo ya takutanda mohpeh Apu Dios ya imatunanday amaphodna. Te nan ongal an
abalinana ya mi'alig hinan dumakolan di liting hinan wangwang hi'on pimmuwo'.
20 Ya alyon Apu Dios hinadan tataguna di, Ha"on an Dios an mangihwang i da'yu
an tinanud Jacob ya umaliya' hi ad Zion ta ihwang'u nadan muntutuyuh bahulda.
21 Ot ibaga' i da'yun tatagu' an ipiddum'u nan Espiritu' i da'yu ya ipapanomnom'u
i da'yu nadan tugun'u ta dadiyey amod onyu ibaga an ta'on on hanadan imbabaleyu
ya nadan tanudanda an mihipun hi ad uwani ta inggana. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.

60

Hay Ipabaktuwan Di Ad Jerusalem

1 Da'yun ibba' an i Jerusalem ya agayu ta ipatigoyuh abobboble an nipaphod ayu
ta paddungnay buminang ayu. Ta mipatigo nan binang Apu Dios i da'yu.
2 Ot nomnomnomonyu an nadan tataguh abobboble ya ay nihophop ha nunhiglan
munhihillong i dida. Mu dita'u'e ya paddungnay mapatalan ta'uh nan binang Apu
Dios.
3 Ta gapu i diyen patal an wada i dita'u an umat hinan patal hinan mun'abigat ya
umaliday tatagu ya papatul an malpuh udum hi boble hitun awadan ta'u.
4 Ya alyon Apu Dios di, Ahiyu mangmangon hi nunlini"odanyu nadan mabulobbulog
an ibbayun manganamut an nalpudah nun'idawwin boble. Ya ayda goggolang nadan
binabai hi pangipapto' nadan mumpapto' i dida.
5 Ta ahi nunhiglay amlongyuh paniganyuh nadan dakkodakkol an mi'yalin dida an
malpuh udum an boble. Ta iyalidan da'yu nadan kinadangyan an ilpudah abobboble.
6 Ta dakkodakkol di mabulobbulog an kemel di tinanud Midian ya nadan tinanud
Epah an malpudah ad Seba an pun'iyaliday balitu' ya insenso an ikankantaday
pundayawdan ha"on an Dios.

7 Ya ta'on on nadan tinanud Kedar ya nadan tinanud Nebayot ya pun'iyaliday
kalnerohtu. Ta dadiyey midawat i ha"on hinan punggobhan hi mi'nong. Ya abuluto'
an namin datuwen indawatda ta wan mipatigoy amaphod tun Templo'.
8 Alyo' an hi Isaiah di, Dana nin di nalpuwan dadiye dayyan papol an mun'a'awiging
an ay pangen di bugut di pangeda? Ta ayda palluman muntayyapan an manganamut.
9 Ya alyon Apu Dios di, Datuwe nadan papol an nalpuh nidawwin boble an
impangulun nadan nalpuh ad Tarsis an nunluganan nadan ibbayu ta umanamutda.
Ya inodnanday silber ya balitu' te pinhodda ahan an dayawona' an nahamad an Dios
an dayawonyun tinanud Israel te tinigoday inat'u an nangipabaktu i da'yu.
10 Ta dadiyen tatagun malpuh udum an boble di mangipaphod hinadan nun'apa"ih
hitun bobleyu. Ya ta'on on nadan patulda ya munhilbidan da'yu. Ya ta'on hi dinusa
da'yu i ha"on an gapuh bungot'u mu ad uwani ya ipatigo' di ule' ta hom'on da'yu.
11 Ya nadan geyt di bobleyu ya mibughul hi abigabigat an ta'on on hinan hilong
ta kumpulnan timpu ya pun'iyalin di tataguh udum hi boble di kinadangyanda an
ipangulun nadan patulda.
12 Mu hanada'en boble an adi munhilbin da'yu ya madadagda.
13 Ya nadan ap'aphodan an kayiw hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi
Lebanon an umat hi bolbol ya fir ya saypres ya pun'iyalida ta mi'alkus hinan Templo'
ta mapmaphod di tigona.
14 Ya ta'on on nadan imbabalen nadan namalpaligat i da'yu ya umalidan
mumpada"ul i da'yu. Ta an namin nadan namihul i da'yu ya umalida mohpen
munyu"ung hi hinangngabyu ta ipatigodan bainan da'yu. Ya alyonday, Hituwen ad
Zion di boblen nan nahamad an Dios an dayawon nadan tinanud Israel.
15 Ta ta'on on inahiwawan da'yu ni' ta ninganuy tun bobleyu ta ma"id ha
nangnangngi'wahtu mu ad uwani ya pumbalino' hi mapmaphod ta mapemanan ta
mangipa'amlong i da'yu ya nadan tanudanyu hi ingga'inggana.
16 Ya ipapto' da'yu hinadan tataguh udum hi boble an ta'on on hanadan patulda ta
umat hi pangipapto' di ohan ina hinan imbabalena di atonda an mangipapto' i da'yu.
Ta hituwey panginnilaanyu an ha"on nan Ap'apu an ongal di abalinana. Ya ha"on
nan mangih'ihwang i da'yu an tinanud Jacob.
17 Ot nadan wada i da'yu an gombang ya hukkata' hi balitu' ya nadan gumo' ya
hukkata' hi silber. Ya hanada'en kayiw ya hukkata' hi gombang ya nada'en batu ya
hukkata' hi gumo'. Ya adi da'yu mo paligaton hinadan mun'ap'apu i da'yu te nipto'
moy atondan mun'ap'apu ta malinggop ayu.
18 Ta ma"id moy mumpapatteh tun bobleyu ya ma"id mo ha umalih mangubat i
da'yu. Te ibaliw da'yu i ha"on ta ngadananyu nadan binattun aladyu hi Ihwangan ya
nadan geytyu hi Adayawa'.
19 Ya adiyu mo mahapul nan algo onu nan bulan te hay mamatal i da'yuh inggana
ya ha"on an Dios an dayawonyu. Ta nanongnan matigo i da'yu nan amaphod'u an
Dios.
20 Ta paddungnay adi malmallimuh nan algo ya nan bulan. Ta ha"on nimpey
mamatal i da'yuh inggana ta mapogpog moy eyu umukayungan.
21 Ya an namin ayun himpamoble ya nipto' mohpey pangatyu. Ya minaynayun an
hituwey pumboblayanyu hi inggana. Ta paddungnay itanom da'yun ha"on ituwen
boble ta mipatigoy amaphod'un Dios.
22 Ta ta'on hi oh'ohha ayu ya dumakkodakkol ayu ta mumbalin hituwen bobleyu
hi ongal di abalinana. Ot madatngan'e nan nagtud an a'atana ya ha"on an Dios ya
pa'ibago' an ipa'annung datuwe.

60:19 60:19 Nipa'innila 21:23; 22:5

61

Hay Ipaphodan Nadan Mapalpaligat

1 Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios ya wada i ha''on te pinto'a' an e
mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i dida ta ma'alubyagda
nadan minomnoman ya mawayawayaan nadan paddungnay nabalud hi bahul an
hidiyey ay namobod i dida ta wadadah nan munhihillong.
2 Ya ipa'innila' bon nadatngan moy pammo'an Apu Dios i dita'u an tataguna ta
dusaona nadan binuhul ta'u. Ta mipa'amlong nadan umukayungan
3 an namamah nadan tataguh ad Zion. Ta mahukkatan hi ay mapmaphod an korona
nan dapul an inhanagmu'dah uluda an gapuh eda umukayungan. Ya mahukkatan
hidiyen eda umukayungan hi amlong. Ta ikankantaday pundayawda i Apu Dios an
adida mo minomnoman. Ta mi'aligdah nan magangan kayiw an intanom Apu Dios
ta atigan di amaphodna.
4 Ya ipaphod ta'u mohpe nadan boble ta'u an nadney nadadagana. Ta ta'on hi
nagado'otan hi atnay tawon ya ipaphod ta'u ta mibangngad din amaphodna tuwali.
5 Ya nadan tatagun malpuh udum hi boble ya diday mangipapto' hinadan kalnero
ta'u ya dida boy muntamuh nadan puntanoman ta'u hi barley ya wit ya nadan
puntanoman ta'u hi greyp.
6 Mu dita'u'e ya mumbalin ta'u hi padi an munhilbi i Apu Dios.
Ta hay itanud ta'u ya nadan malpuh kinadangyan di tataguh abobboble ta
mun'am'amlong ta'u.
7 Handi ya nunhiglay nibabainan ta'u ya napalpaligatan ta'u. Mu ad uwani ya
mawagahan ta'u ta nanongnay pun'am'amlongan ta'u ituwen numboblayan ta'u.
8 Te alyon Apu Dios di, Hay pinhod'u ya nan nipto' an pangat te adi' pohdon an
waday mapalpaligat ya mamloh hinadan wadah nadan ibbada. Ya adi' ibahhon idat
di gunggunan nadan tatagu. Te nan imbaga' i dida ya minaynayun an ato' hi inggana.
9 Ya nadan tinanudda ya mundongoldah abobboble. Ta an namin di manigo i dida
ya imatunanda an dida nadan winagaha'.
10 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Ongal di pun'amlonga' i Apu Dios te inihwanga' ya
indattana' hi abalinan an mangat hi maphod ta umata' hinan mungkasal an lala'i an
nunlubung hi maphod onu nan mungkasal an babain nun'usal hinadan nun'abalol
an umat hi balitu'.
11 Te hi Apu Dios an na'abbaktu ya boddangana nadan tataguna ta tigon nadan
tataguh abobboble nadan nipto' an pangatda ta ta'on moh on dida ya dayawondah
Apu Dios.

62

Nan Balun Ngadan Di Ad Jerusalem

1 Ta gapu i da'yu an ibba' an i Jerusalem ya adi' idinong an humapihapit ta inggana
hi mipaphod di pangatyu ta umat ayu hinan mun'abigat an minaynayun an pumatal
an gapuh nan pangihwangan Apu Dios i da'yu. Ta umat ayuh nan mumbinang an
dilag.
2 Ta an namin di tatagu ya patul hi abobboble ya tigonda nan amaphod ta'u ya nan
nipto' an pangat ta'u. Ya ngadanan bon Apu Dios tun boble ta'u i han balu an ngadan.
3 Ta hay i'aligan ta'u ya nan mapmaphod an koronan Apu Dios.
4 Ya adi mo ngadanan di tatagu tun boble ta'u hi, Ninganuy Te Nadadag. Mu alyonda
mo di, Umipa'amlong Ayu I Apu Dios.
Te nan amlongna i dita'u ya tun boble ta'u ya umat hi amlong di ohan hiyah
nangahawa.

61:2 61:2 Luke 4:18-19

5 Ta hay a'at di amlong Apu Dios i dita'u ya umat hi amlong di ohan mangilog an
lala'i hinan ahawaona.
6 Ya alyon Apu Dios di, Hinan binattun aladyuh ad Jerusalem ya iha"ad'uy
guwalyahdi. Ta abigabigat an ta'on on hinan hilong ya adiyu idinong an mangi-
panomnom hinadan tatagu hinadan imbaga' an atonda. Ya hanat adiyu idinong an
dumasadasal an mumpahpahmo' i ha"on.
7 Ot hanat inaynayunyu nimpen mumpahpahmo' i ha"on ta ingganah ibangngad'u
nan amaphod tuwalin di ad Jerusalem ta nanongna an pemanan di tataguh
abobbobleh tun luta.
8 Ot ha"on an hi Isaiah ya ibaga' an hay hinamad Apu Dios an imbaga ya alyonay,
Adi' mo iyabulut an alan di binuhulyu an wah udum hi boble nadan intanomyun
barley ya wit ya nadan iniphodyu an ma'inum.
9 Te lebbengna an da'yuy mangan i danae ta ha"on an Dios di dayawonyu. Ya da'yuy
manginum hidih nan Templo hinadan iniphodyun ma'inum.
10 Ot dita'un wahtun boble ya hanat lumah'un ta'u ta eta'u pun'ipaphod nadan
kalata ta pangi'wan nadan ibba ta'un mumpanganamut. Ot pun'aanyu nadan batu
an nun'ihawan hinan awonda. Ya impata'dogyu nan bandela ta pangimatunanda hi
awonda.
11 Ya nomnomnomonyu an impa'innilan Apu Dios hinadan tataguh abobboble
an alyonay, Ibagayuh nadan i Jerusalem ta nomnomnomonda an tuwe mo nan
mangihwang i dida an impanguluna nadan tataguna an inihwangna ta diday ayna
lagbu.*
12 Ta hay pungngadan nadan udum an tatagu i dita'u ya dita'u nadan tatagun
inihwang Apu Dios ta niyappit ta'un hiya. Ya hay pangalida mohpeh tun ad Jerusalem
an boble ta'u ya Boble An Pohpohdon Apu Dios ya Boble An Agge Ninganuy.

63

Hay Pangabakan Apu Dios Hinadan Binuhulna

1 Ha"on an hi Isaiah ya alyo' di, Nganne nin hidiyen tagun mangali an nalpuh
ad Bosrah hi ad Edom an nunlubung hi lubung di patul an nadadala? Ya matigoh
nan panallana an ongal di abalinana. Ya himmapit ya alyonay, Ha"on nan nipto' di
pangatna an ongal di abalinana an mangihwang hi tatagu.
2 Ot alyo' i hiya di, Tanganu on mumbolah* di lubungmu an ay lubung di mungkopal
hi greyp?
3 Ya alyonay, O te gapuh bungot'u ya nun'igatin'u nadan tatagu hi abobboble ta
nun'apagi'an tun lubung'uh dalada an paddungnay nungkopala' hi greyp an ma"id
ha bimmoddang i ha"on.
4 Te nadatngan moy pangihwanga' hinadan tatagu' ta iballoh'u nan ina'inat nadan
namalpaligat i dida.
5 Te masda'awa' hi naniga' hinadan tatagu' an ma"id ahan ha bumoddang i dida. Ta
hiya nan gapuh bungot'u ya imballoh'u nan ina'inatda i dida.
6 Ta nun'igatin'u nimpe nadan tataguh abobboble an gapuh bungot'u ta
mun'ayyuhan di daladah nan luta.

Hay A'at Di Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

7 Ot alyo' an hi Isaiah di, Hay e' ibagabaga ya hanan adi maluman an pamhod
Apu Dios. Ya hiyay ipabaktu' an gapuh nadan dakol an maphod an ina'inatna an
miyunnudan hinan homo'na ya ulena i dita'u an tinanud Israel.

---

* **62:11 62:11** Hay alyon di udum ya nan mangihwang i dida ya waday intakina hi gunggunan nadan tataguna. Isaiah 40:10b
* **63:2 63:2** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

8 Te alyon Apu Dios di, Tatagu da'yu mahan i ha"on ot adiya' mo du'gon i da'yu an imbabale'.
Ta hiya nan hiyay mangihwang i dita'u.
9 Te an namin nan nunligatan ta'u ya ni'ligat hi Apu Dios i dita'u ot ihwang dita'uh nan anghelna. Ta gapuh nan pamhodna ya hom'on dita'u ya ihwang dita'u. Te nihipun tuwalih din hopapna ya hiyay nangipanapto' i dita'u.
10 Mu nginhe ta'u nan Espirituna ta hiya nan inwalong dita'u ni' i hiya ta numbalin ta'u hi binuhulna ot gubaton dita'un hiya.
11 Mu hidin nipanomnom i dita'u din na'at i handidan a'ammod ta'u an impangulun Moses ya inali ta'u mohpey, Daan mo ta'wah Apu Dios an namoddang hinadan a'ammod ta'u an impangulun din hi Moses ta inagwatda nan baybay? Ya ot tee ta'wa an hiyay nannag hinan Espirituna ta niddum i dida.
12 Ot punhi"anona nan liting an gapuh nan ongal an abalinana hidin indongdong Moses di ta'lena hinan baybay. Ta hiya nan hi Apu Dios di madayaw hi inggana.
13 Ot ipanguluna didah nan minaganana an gawwan di baybay ta maphod hi immagwatanda an umatdah nan kabayun mundallanan hinan nundotal an ta'on on muntinnagtag ya adi mihali'dud.
14 Ot ipangulun nan Espiritun Apu Dios dida hinan nundotal an maphod an boble ta hidiy pun'iblayanda. Athidiy inat Apu Dios an nangipanguluh nadan tataguna ta hiya nan hiyay madayaw.

Hay Ahi Pumpahpahmo'an Nadan Tatagu I Apu Dios

15 Ha"on an hi Isaiah ya nundasala' ot alyo' di, He"a Apu Dios an wahnan ma"aphod an pun'ap'apuwam hi ad abunyan ya uhdungan da'mi bahan. Te he"a ya ongal di abalinam ya ongal boy pamhodmu i da'mi. Ot hom'on da'mi bahan ta adi da'mi iwalong.
16 Te he''a damdamay hi amami. Onha adi da'mi ibilang hinadan a'ammodmi an hi Abraham ya hi Jacob ot he''a damdama Apu Dios di hi amami. Te nihipun tuwalih din hopapna ya he"ay nangihwang i da'mi.
17 Mu tanganu onmu tuwali inyabulut ta inwalongmi an mangun'unud hinadan tugunmu? Ta numbalin ami hi mungngohe an ma"id ha takutmi i he"a.
Ot daan mo bahan tatawwa ta boddangan da'mi an baalmu te undan bokon da'mi nan paddungnay odonmu?
18 Ya na'omtang ya abuh han emi nundayawan hinan Templo ot dadagon nadan binuhulmi.
19 Ya nihipun hidin nadne ya da'miy imbilangmu hi tatagum mu tanganu on ad uwani ya adi da'mi ibilang ya ay hanan bokon he"ay ap'apumi?

64

1 Onha iluwatmuh ad abunyan ya kinumhop'a ot miwagot nadan billid an gapuh abalinam.
2 Ta umat hinan apuy an paluwagona nan nibangot an liting. Ot athidi boh nan kumhopam an Dios an gumayonggongday tataguh abobbobleh takutda. Ta hidiyey panginnilaan nadan binuhulmu hinan anabaktum an Dios.
3 Te hidin immaliyam ni' ya nakaskasda'aw di inatmu an ma"id ha nipaddungana hinadan na'at hidin hopapna te ta'on on nadan billid ya niwagotda.
4 Ya nihipun hidin hopapna ya ma"id ha udum hi Dios hi dingdingngolmi onu tinigomi hi umat i he"a an nahamad di pangipapto'nah nadan tatagu an mangidinol i hiya.
5 Te nundadaan'a an bumoddang hinadan naminhod an mangat hi nipto' an miyunnudan hinan pohdom.

Mu nunhiglay bungotmuh din innaynayunmi an nangat hinadan pumbahbahulan.
Ot nganne nin mahan di atonmi an mihwang?
6 Te an namin ami ya umat amih nan mibilang hi nalugit an gapuh nadan ato'atonmi
an pumbahbahulan. Ya hay panigom hi an namin nan alyonmi hi maphod an
pangatmi ya umat hinan na'luggit an punhaikan ta alulugnin. Ya gapuh bahulmi
ya umat ami boh nan nakling an tubu an nagah ot itayap di dibdib.
7 Mu ta'on on athidi ya ma"id i da'mi ha numpaboddang i he''a. Ta hiya nan
immadawwi'a i da'mi ta nadadag ami an gapu nimpeh nadan numbahulanmi.
8 Mu he''a damdama Apu Dios di hi amami. Ta umat amih nan pito' an miphod
hi banga ya he''a nan paddungnay mangapyah banga. Te he"ay nunlumu i da'min
namin.
9 Ot daan mo bahan ta adim punhiglaon di bungotmu i da'mi. Ya hanat adim bahan
inaynayun an nomnomnomon nadan bahulmi ta hom'on da'min tatagum.
10 Te nun'adadagda tayya tudan boblemin niyappit i he"a an ta'on on hi ad
Jerusalem ya niwalong.
11 Ya napu'ulan din ma"aphod an Templo an nundayawan di a'ammodmi. Ya an
namin nadan mun'aphod ya nun'abalol an wahtun boblemi on nadadagda.
12 Undan bahan adi da'mi boddangan i he"a Apu Dios ta nanongnan dindinnongan'a
ta minaynayun di pundusaam i da'mi?

65

Hay Aton Apu Dios Hinadan Adi Umunud I Hiya

1 Alyon Apu Dios di, Impa'innila' di a'at'u hinadan tataguh udum hi boble an ta'on
on adiya' hapulon i dida ya adiya' nomnomnomon i dida. Ta hiya nan inali' i dida di,
Nomnomnomonyu an wahtuwa' an bumoddang i da'yu.
2 Mu hanada'en tatagu' ya ta'on ahan on abigabigat on nundadaana' an mamoddang
i dida mu hiyah diye damdama an ngohayona'. Te nan pohpohdonda an adi maphod
an pangat di inaynayundan aton.
3 Ta amod ona' e pabohboholon an gapu i dadiyen ato'atonda an umat hi eda
pangidawatan hi i'nongdah nan pu"un di mun'ahagabong an kayiw ya nan eda
punggobhan hi insenso hinadan inyammada an binattun punggobhan.
4 Ya nahdom'e bo on immedah nadan lubu'an ta ilablabida an mumpaboddang
hinan numpun'ate. On inanda nan dotag di babuy on inihbulda bo udot nan danumna
an ta'on on mibilang hi nalugit.
5 Ya inalida bo udot hinadan ibbada an tatagu di, Adi ayu mihnup i da'mi ta adi
ami malugitan. Mu hay immannung ya umatdah nan apuy an ad'addi madop ta
umahu'ahuk ta umipahakit hi olong.
6 Ot nomnomnomonyu an nitudo' mo tuwali nan ma'at i da'yu. Te adi namaag
ya dimminonga' te mahapul an hiktamanyu nan pundusa' i da'yu an gapuh nadan
ina'inatyu.
7 Ta dusaon da'yu nimpe an gapuh nadan numbahulanyu ya numbahulan handidan
a'ammodyu. Te ta'on hi dida ya eda nunggohogohob hi insenso hinadan billid ya
hinadan nabillid ta nunhiglay nungngohayandan ha"on. Ta hiya mo nan nunhiglay
pundusaa' i dida.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Hay pangipaddunga' i da'yun tatagu ya hinan napulngut
an greyp an unhaot mitopal te napa"ih mu adi' itopal te wadaday agge napa"ih. Ot
athidi boy ato' i da'yu an gapuh nadan ibbayu an baal'u an mangun'unud i ha"on ya
adi da'yu dadagon an namin.

65:1 65:1 Roma 10:20 **65:3 65:3** Isaiah 1:29; 66:17 **65:4 65:4** Lebitikus 11:7

9 Te wagaha' nan tanudan Judah an tinanud Jacob ta diday munhitu hinadan
nabillid an niyappit i ha"on. Ta didan pinto"uh baal'u di pangdata' i diyen boble
ta hidiy punhituwanda.
10 Ya numbalino' hi ad Sharon hi pumpastolan datuwen mangun'unud i ha"on hi
kalneroda. Ya nan nundotal hi ad Akor di pumpastolandah bakada.
11 Mu nada'en mangiwalong an mundayaw i ha"on an Dios hinan nabillid an
niyappit i ha"on ta nadan bulul an hi Gad ya hi Meni di idadaanandah makan ya
ma'inum
12 ya lebbengnan mipapatedah gubat. Te hidi an ay'ayyaga' dida ya adida tumbal ya
atbohdin adida pohdon an donglon ya unudon di ibaga' i dida. Ta nadan umipabohol
i ha"on an pangat di ina'inatda.
13 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' i dadiyen mungngohen ha"on
di, Ta'on on ayu mangamangan mu ma'a'agangan ayu damdama. Ya ta'on on ayu
uminum mu hiyah diyen ma'u'uwoh ayu. Mu nada'en baal'un mangun'unud i
ha"on ya adida ma'agangan ya adida ma'uwoh. Ya mun'am'amlongda mu da'yu'e
ya mibabain ayu.
14 Ta ahi ayu kumogakoga hi hakit di nomnomyu. Mu nada'e nimpen baal'u ya
mungkankantadah amlongda.
15 Ya waday balu an ngadanda. Mu da'yu'e pibo ya mumbalin di ngadanyu hi
pun'idut di tatagu te patayon da'yu i ha"on an na'abbaktun Dios.
16 Ot nadan pohdonan mawagahan ituwe an boble ya hanat ha"on an Dios an adi
munlayah di bagaanyu. Ya wada'ey imbagayuh atonyuh tun boble ta'u ya hanat ha"on
an Dios an adi munlayah di punsapataanyu. Ta nadan nunholholtapanyu an gapuh
bungot'u ya adi mo minaynayun te linglingo' moy bahulyu.

Hanan Balu An Ad Abunyan Ya Nan Balu An Luta

17 Alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an ahi' lumuwon ha balu an luta ya
ha balu an ad abunyan* ta malingling nan a'atda handi.
18 Ot mun'am'amlong ayuh inggana i dadiyen malmu. Te umipa'amlong i da'yu
hidiyen lumuwo' an balu an hi ad Jerusalem an namamah nadan tatagun munhituhdi.
19 Ya ta'on on ha"on ya mun'am'amlonga' i diye an balu an ad Jerusalem ya nadan
tatagu' hidi. Ya ma"id moy donglonyu hi kumgahdi.
20 Ya ma"id bo ha mateh golang te ingganah on ma'amamma ya ma'ininnaday
tatagu. Ta nan hinggahut (100) di tawona ya ahi mate ya mibilang hi unga. Mu
nan mate an adi umeh hinggahut (100) di tawona ya hidiyey atigana an nadusa.
21 Ya da'yu moy munhituh nadan balen iyammayu. Ya ta'on on nadan itanomyu an
greyp ya da'yu moy mangan hi bungana.
22 Te ma"id mo aya ha mamloh nadan iyammayu an baleyu onu nadan itanomyu
an greyp. Ya adukke nimpey pi'taguwanyu an umat hi kayiw. Ya da'yu mo ayay ukod
hi an namin an nablayanyu.
23 Ya an namin di tamuwanyu ya maphod di pumbalinana ya ma"id ha adi maphod
hi ma'at hinadan imbabaleyu. Te ha"on an Dios ya wagahan da'yu ya ta'on on nadan
holagyu.
24 Ya idat'u nadan ibagayu an mahapulyu an ta'on on adiyu idappuh an ibaga.
25 Ya mun'u'uddumdan mangan nadan kahuh nan inalahan hinadan imbabalen
di kalnero. Ya nada'en layon ya mangandah dagami an umatdah nan baka mu
hanada'en ulog ya hay hupu' di anonda. Ta ma"id mo ha kumalat ya dumadag hidih
nan nabillid an niyappit i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

---

* **65:17 65:17** Nan ad abunyan ya hay alyon di udum ya ad lagud. Isaiah 66:22; 2 Peter 3:13; Nipa'innila 21:1

66

Hay Punhumalyaan Apu Dios Hi Atagutagu

1 Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay pangigoppa'a'.
Ta adi mabalin an miha"ada' hinan inyammayu an bale.
2 Te an namin di nalmu ya ha"on an Dios di nunlumu. Ot hay pinpinhod'u ya
nadan mumpada"ul ta muntutuyudah bahulda an gapu ta nunhiglay takutda hi adida
pangun'unudan hinadan tugun'u.
3 Mu da'yu an mungngohe ya nadan umipabohol i ha"on di pohpohdonyun aton.
Manu te mangi'nong ayu hi bulug an baka mu hay panigo' ya paddungnay pimmate
ayuh tagu. Ya manu te mangi'nong ayuh imbabalen di kalnero mu paddungnay kahuy
ini'nongyu. Ya manu bo te mangidawat ayuh wit mu hay panigo' ya paddungnay
dalan di babuy* di indawatyu i ha"on. Ya ta'on on munggohob ayuh insenso mu hay
panigo' ya hanadan bulul di nangidawatanyu.
4 Ta hiya nan nunhigla an atatakut nan ahiyu holholtapon an gapu ta adiya' donglon
i da'yu. Ta nadan adi maphod di pinhodyu an aton an ta'on on innilayun dadiye nadan
adi' pohdon.
5 Ot da'yu an waday takutna an adi mangunud hinadan tugun'u ya hanat donglonyu
tun alyo'. Te innila' an gapuh pangun'unudanyun ha"on ya ahiwawan da'yuh
nadan udum an i'ibayu. Ya nunhiglay pangalidan da'yu an alyonday, Agayuya ta
dayawonyuh Apu Dios ta tigon ta'u hi'on immannung an ipa'amlong da'yu i hiya.
Athinay atonda i da'yu mu hay umudi ya diday mibabain.
6 Ya ahiyu donglon di munggugubat hinan boblen awadan nan Templo. Ya hidiyen
donglonyu ya i diyey pundusaa' hinadan binuhul'u ta iballoh'u nan inatda.
7 Ta mi'alig hi ad Jerusalem hinan babai an agge dinumgoh di putuna ya nun'ayyam
i han lala'i.
8 On waday dingngolyu onu tinigoyu i ha boble an namaag ya na'ibaga an nawada?
Ma"id man? Mu athinay ma'at hi ad Zion an hiyah ihipuna an munligat ya ma'ibaga
an mumbangngad nan amaphodna tuwali ya mawadaday tatagu an munhituhdi.
9 Te ha"on an Dios di mangiyabulut an miyayyam nan nadatngan di iyayyamana.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ot da'yu an mangihakit ya naminpinhod hi ad Jerusalem ya middum ayu an
mi'yam'amlong i dida.
11 Te middum ayu an ahi midattan hi kinadangyan ta mipaddung ayuh nan golang
an mun'am'amlong hinan dakol an inumona i inana ta aganah inum ta ingganah
mabhug.
12 Ta hiya nan alyo' di, Nomnomnomonyu an ahi da'yu palinggopon te nadan
kinadangyan hi abobboble ya pun'iyalida i da'yu ta umat hinan dumakolan di liting
hinan wangwang an adi matmatdu'. Ta umat ayuh nan golang an ap'apuppuwon
inana an pa'pa'innummana.
13 Te pa'amlongon da'yun i Jerusalem i ha"on an umat hi aton di ohan ina an
mangipa'amlong hinan imbabalena.
14 Ta hitun ipa'annungana ya nunhiglay amlongyu ya mibangngad bo nan
mapmaphod an li'nan di adolyu. Ta panginnilaanyu an ha"on an Dios ya boddanga'
nadan mangun'unud i ha"on. Mu nada'en mi'buhul i ha"on ya nunhiglay bungot'un
dida.
15 Ot alyo' bon hi Isaiah di, Ot nomnomnomonyu an hitun umaliyan nan Ap'apu ta'u
ya mili'woh i hiya han mundalang an apuy. Ya nan iluganana ya umat hinan mabikah
an alipuhhapuh ta dusaona nadan tatagu an gapuh nan nunhiglan bungotna i dida.

66:2 **66:2** Nan Na'na'at 7:49-50 * **66:3** **66:3** Hay babuy ya adi mabalin hi i'nong nadan Judyu i Apu Dios te mibilang hi nalugit. **66:15** **66:15** 2 Tesalonika 1:7-9

16 Ya hay pundusana ya nan apuy ya nan ispadana. Ta dakolday mun'a'ate.
17 Te alyon Apu Dios di, Dadago' nadan tatagu an e mundayaw hinadan pu"un di
mun'ahagabong an kayiw an ta'on on atonda nadan nibaga an atonda ta mibilangdah
malinis. Ya atbohdi an dadago' nadan mangan hi dotag di babuy ya gelew ya nadan
udum an mapaniyo.
18 Ya gapuh nan agge' naminhodan hinan adi maphod an punnomnom ya pangat di
tatagu ya adi madne ya umaliya' ta amungo' di atagutaguh abobboble an nat'onat'on
di hapitda ta umalida ta tigonda nan ongal an abalina'.
19 Ta dusao' dida ta nada'e an mabati ya diday honago' ta umedah abobboble an
umat hi ad Tarsis ya hi ad Libya ya hi ad Lidya an boblen nadan nun'ala'ing an
pumana ya hi ad Tubal ya hi ad Greece ya nadan nun'idawwin boble an agge nangngol
ya agge nanigoh a'at di anabaktu'. Ta diday e mangipa'innilah abobboble hinan a'at'u.
20 Ya eda inawit an namin nadan ibbayun tinanud Israel hi abobboble ta ipanguluda
didan umanamut hitun nabillid an niyappit i ha"on hitun ad Jerusalem. Ta itakkeda
didah kabayu ya kemel ya mul† ya inluganday udum hinan lugan di e mi'gubat. Ta
paddungnay iyalida didan idawat i ha"on an Dios an umat hinan ugganyu idawat an
tinanud Israel an makan hinan pundayawan an miha"ad hinan niyappit i ha"on an
pangiha"adan.
21 Ya piliyo' di udum i dida ta mumbalindah padi ya nadan udum ya diday
bumoddang hinadan padi ta umat hinadan tinanud Libay. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
22 Ya nan balu an ad abunyan ya balu an luta ya munnanongda. Ot athidi bo i da'yu
ya nadan tanudanyu an mibilang ayuh tatagu' hi inggana. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
23 Ya hinadan Habadun tungo ya hinadan makayang di bulan ya umaliday
atagutagu an mundayaw i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
24 Ya hinan lumah'unanyu ya tigonyuy adol nadan numpun'ate an mumpungngohe
i ha"on ya hanadan bigih adolda ya adida matmatte ya adi madmaddop nan apuy an
munggohob i dida. Ta nunhigla an atatakut di tigoda.

66:17 66:17 Isaiah 1:29; 65:3 † **66:20 66:20** Nan mul e ya hidiye nan imbabalen nan nipatangbal hi dongki an kabayu. **66:22 66:22** Isaiah 65:17; 2 Peter 3:13; Nipa'innila 21:1 **66:24 66:24** Mark 9:48

Jeremiah

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilana nadan imbagabagan Jeremiah ya nadan ina'inatna an nangipa'innilah nadan ibbanan Judyu hinan pohdon Apu Dios an atonda ta adina dusaon dida. Ya hay oha bo an nitudo' ituwe ya nan mumbimbinangngad an a'at di pumbahbahulan nadan tinanud Israel ya nan ma'at hi ad Judah hi pidwana an wadah nan Jeremiah 31 ya 32.

Hi Jeremiah ya propeta an pinto' Apu Dios an mangipa'innilah nadan i Jerusalem ya hinadan udum an bobleh ad Judah hinan pundusaan Apu Dios i dida an gapuh bahulda. Te dakol nadan numbahbahulanda mu namama ahan hi nan'uganda i Apu Dios ta nadan dios di udum an tatagu an iniphodda di dinaydayawda ya nunhilbiyanda.

Mu datuwen tataguh ad Jerusalem ya adida pohdon an idinong nadan pumbahulan ya adida pohdon an donglon nan ibagan Jeremiah. Ta lo'tat mo ya inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Babilon dida ot iyeday dakol i dida hi ad Babilon hidin limay gahut ta nahiyam ta walu di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (598 B.C.). (2 Patul 24:8-17 ya Jeremiah 29:2)

Ya hidin nala"uh di himpulut duway (12) tawon i diye mo an limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.) ya ginubat bon di i Babilon hi ad Jerusalem. Ot patayonday dakol hinadan tatagu ot dadagondah diyen boble ya ta'on on nan Templo. Ya nadan agge nate ya inyedah ad Babilon. Ta ammuna nadan nun'awowotwot an binatidah ad Judah ta waday mangipapto' hinadan greyp ya nadan puntanoman hi barley.

Mu indani bo ya impapilit nadan nabatin tataguh ad Judah an umeh ad Egypt te tumakutda an miha"ad hidi an gapuh namatayan nadan ibbadah nadan pinto' nan ap'apun nan guwalyan di patul hi ad Babilon an mangipangpangulu i dida an nabatih ad Judah. Ta ta'on on hi Jeremiah on pinilitdan mi'ye i didah ad Egypt. Ta ni'yeh Jeremiah ot inaynayunan manugutugun i dida. Ya impa'innilana bo i dida an lo'tat ya dusaon Apu Dios nadan i Egypt ya nadan udum an binuhuldan i Judah.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangipa'innilaan Jeremiah hinadan impa'innilan Apu Dios i hiya an umat hinan pundusaanah nadan i Jerusalem ya an namindan i Judah (Jeremiah 1–33)
2. Hay nunholholtapan Jeremiah (Jeremiah 34–45)
3. Hay nangipa'innilaan Jeremiah hi adusaan nadan binuhul di i Judah (Jeremiah 46–51)
4. Hay nipa'annungan nan imbagan Jeremiah ta inukit nadan i Babilon di matan nan patul hi ad Judah an hi Sedekiah ot pu'ulanda nan Templo ya hay nangitudo' ituwen na'udi ya ma"id ha mapto' ya hi Baruk (Jeremiah 52)

1 Hituwen liblu di nitudo'an nadan inali'alin nan imbabalen Hilkiah an hi Jeremiah an oha an padi hi ad Anatot an numboblayan di tinanud Benjamin.

2 Te hi Apu Dios ya himmapit i Jeremiah hidin mi'apulut tuluh (13) tawon hi numpatulan Josiah an imbabalen Amon hi ad Judah

3 ya ta'on on hidin numpatulan nan imbabalen Josiah an hi Jehoyakim ta ingganah din mi'ahimpulut ohay (11) tawon hinan mi'alimah bulan an numpatulan nan oha bon imbabalen Josiah an hi Sedekiah an hidiye din niyayan nadan tataguh ad Jerusalem hi udum an boble.

Hay Na'ayagan Jeremiah

4 Ya hay himmapitan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ya alyonay,
5 Handih din agge' ni' nunlumuwan i he"a ya pinili da'a mo tuwali an mumbalin hi
propeta an munhilbi hi tatagu hi abobboble.
6 Mu inali' i hiya di, Apu Dios an na'abbaktu, innilam an ungaa' ot undan nin abalina'
an e mangipa'pa'innilah a'atmu?
7 Ya alyonay, Adim pambal di a'ungam. Te an namin nan pannaga' i he"a ya
mahapul an ume'a ta em ibaga nan ibaga' i he"a.
8 Ot adi'a tumakut te nanongnan wadaa' an mangipapto' i he"a. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
9 Ya dinapanay to'o' ot alyonay, Ha"on di ukod an mangibagan he"ah nadan hapitom.
10 Ot agam ta atom te mihipun hi ad uwanin algo ya idat'uy abalinam an humapit
hi abobboble ya ta'on on nadan pun'ap'apuwan di apatupatul. Ta ipa'innilam di
adadagan nan pun'ap'apuwan di udum ta ayda naba'gut an nitanom. Ya nadan
udum ya ipa'innilam di pumhodan nan pun'ap'apuwanda ta umatdah nan nitanom
an nidallom di lumamutanda.
11 Ya waday impatigon Apu Dios i ha"on ot alyonay, Nganney matigom Jeremiah?
Ot alyo' di, Han hapang di bungbunga"an an almon.
12 Ya alyon Apu Dios di, O te hay ipa"elan nan hapang di almon ya tigo' ta
mipa'annung nadan imbaga' an ma'at.*
13 Indani ya wada boy impatigon Apu Dios i ha"on ot alyonay, Ad uwani ya nganney
tinigom?
Ot alyo' di, Tinigo' hi nangappit hi huddo'na han nibangot an banga an munluwag.
Ya nuntigging ta ay mikuyag hi nangappit hitun awadanmi.
14 Ya alyonan ha"on di, O, te hay huddo'nay alpuwan nadan manadag hinadan
tatagu ituwen boble.
15 Ya adi madne ya ipa'ali' nadan titindalu an malpuh nangappit hi huddo'na an
ipangulun nadan patulda. Ta diday mun'ap'apu hi ad Jerusalem ya hi an namin an
boble hi ad Judah. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
16 Ta ibaga' an hidiyey pundusa' hinadan tatagu' an gapuh nadan dakol an adi ahan
maphod an ato'atonda ta din'uga' i dida. Ta eda nundayaw ya nunggohob hi insenso
hinadan iniphoddan dios di udum an boble.
17 Ot he"a Jeremiah ya makak'a ta em ibagan namin nadan imbaga' i he"a
hinadan tatagu. Adi'a tumakut i dida te tumakut'a'e ya namama otahan di ato' an
mangipatakut i he"a hi hinangngab di tatagu.
18 Ot nomnomnomom an pumbalinon da'a hi paddungnay boble an nahamad di
aladna onu nan gumo' an tu"ud onu nan gombang an dingding ta abalinam an
mananggah nadan ma'ahihhiwo i he"a hitun ad Judah an ta'on on nadan patul ya
nadan ap'apun munhilbin dida ya nadan padi.
19 Manu te adhuwan da'a i dida mu adida pa"abak i he"a te ipapto' da'an ha"on.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

2

Hay Nan'ugan Nadan Tinanud Israel I Apu Dios

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 Ume'a ta em ipa'innilah nadan i Jerusalem datuwen ibaga' i he"a. Ta ibagam
an ha"on an Dios ya manomnom'uy ana'na'unnudyun tatagu' hidin nadne. An
inunu'unuda' i da'yu an ta'on on hidih nan agge naboblayan an umat ayuh nan hiyah
nangahawan babain ongal di naminhodnah nan ahawana.

* **1:12 1:12** Nan hapit an tigo' ta mipa'annung nadan imbaga' an ma'at ya hinan Hebrew ya nipaddung di dongolnah nan panapitdah nan almon.

3 Handi ya da'yun tinanud Israel ya umat ayu hinan hopap di apit an ha"on an Dios
ya abuh di niyappitanyu. Ta hiya nan nunhiglay nundusa' hinadan namalpaligat i
da'yu an dinadag'u dida.
4 Ot da'yun tinanud Israel ya donglonyu boh tuwen hapit Apu Dios
5 an alyonay, Undan waday nibahhoh inat'uh nadan a'ammodyu ta din'uga' i da'yu
ta hanadan bulul an ma"id ha hilbinay dinaydayawyu? Ta ma"id ha hilbiyu i ha"on
an umat ayu i dadiyen bulul.
6 Mu ma"id ha alyonyu on, Tanganu mahan on bokon hi Apu Dios di e ta'u
pumpaboddangan an hiya din nangawit i dita'uh ad Egypt? Ot ipangulu dita'uh
nan agge naboblayan an atatakut an ma"id ha nunhituhdi onu mangi'wahdi te
munhihillong ya awadan di dakol an bitu ya mun'ohab nan lutahdi.
7 Ha"on an Dios ya inyali da'yu ituwen malumong an luta an awadan di dakol an
ma'apit an makan. Mu hay inatyu ya numbalinonyuh nunhiglan umipabungot i ha"on
hituwen numboblayanyu an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu.
8 Ya ta'on on nadan padi ya ma"id mahan ha alyondah hi Apu Dios di e ta'u
pumpaboddangan. Ya nadan ap'apun mangipangpangulu i da'yu ya ngohayona' an
Dios. Ya ta'on on nadan propeta ya nan bulul an hi Baal di pumpaboddanganda
ya nadan dios di udum an tatagu an ma"id ha hilbina di nunhilbiyanda ya
dinaydayawda.
9 Ta hiya nan ha"on an Dios ya ihingil'u i da'yu ya hinadan apapuyu nadan
numbahulanyu. Ha"on an Dios di mangali ituwe.
10 Te ta'on mahan hi ipluyyuh nangappit hi alimuhan di algo hi ad Cyprus onu hi
nangappit hi tuluwan di algo hi ad Kedar ya undan waha dingngolyuh na'at hi athina?
11 Te ma"id hinadan udum an himpamoble ha umat i da'yun nan'ug hinadan dios
an dayawonda an ta'on on agge immannung an dios. Mu da'yun tatagu' ya din'uga'
an Dios ta nadan ma"id ha hilbina an umat hi bulul di eyu dinayaw.
12 Ta hiya mo nan ibaga' hinadan wah ad abunyan ta wan masda'awda ya
gumayonggongdah takutda an gapuh nan inatyu.
13 Te da'yu an tatagu' ya duway inatyuh adi maphod. Hay oha ya nan nan'uganyu
i ha"on an paddungnay obob an alpuwan di liting an mangdat hi itaguwan. Ya nan
mi'adwa ya nan nunhilbiyanyuh nadan agge immannung an dios ta paddungnay
nangapya ayuh pangi'amunganyuh liting mu napa"ih ta adi mabalin an ma'amung di
liting.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun tinanud Israel ya bokon ayu himbut hidin
niyayyam ayu. Mu tanganu on ad uwani ya athinay nangat nadan binuhulyu i da'yu
15 an ayda layon an mun'olmomdan da'yu? Ya dinadagday bobleyu ta mumbalin hi
ma"id ha hilbina an ma"id mo ha munhituhdi.
16 Ta nadan i Egypt an nalpuh ad Mempis ya hi ad Tahpanhes di manadag hinan
mapemanan an a'atyun tinanud Israel.
17 Manu'e hi athinay ma'at i da'yun tinanud Israel ya gapuh nan'uganyu i ha"on an
Dios an ta'on ahan on nipto' di ato' an mangipangpangulu i da'yu.
18 Mu tanganu on hi ad Egypt ya hi ad Assyria di eyu numpaboddangan? On waday
imboddang naen inatyu? Ma"id te paddungnay e ayu imminum hinan wangwang an
nungngadan hi Nayl ya nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya abuh.
19 Nadan adi ahan maphod an pangatyu damdama di lummuh nadusaanyu. Mu
ta'omman ta panginnilaanyu an naligat hi'on ha"on an Dios di du'gonyu ta adiya'
takutan. Te nunhiglay ma'at i da'yu ta hidiyey dusayu. Ha"on an ongal di abalinanan
Dios di mangalin tuwe.
20 Ya alyona bo di, Da'yun tinanud Israel ya nabayag mo tuwalih nan'uganyun
ha"on. Te adiyu pohdon an munhilbi i ha"on. Mu e ayu nundayaw hinadan dios

di udum an tatagu hinadan nabillid ya hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw
an umat ayuh nan babai an mumpabpabbayad hi adolna.

21 Yaden hay ni'aliganyu ni' ya nan ap'aphodan an greyp an pinili' ot iphod'u an
itanom. Mu ad uwani ya umat ayuh nan greyp an nalgom di himmangawana.

22 Ot hay a'at di numbahulanyu ya umat hinan lugit an adi abalinan di dakol an
habun an aanon.
23 Mu iha"utyu damdaman alyonyuy, Agge immannung an hi Baal di dinayawmi.

Mu nomnomnomonyu nadan ina'inatyu hinan nundotal hi ad Hinnom an umat
ayuh nan nummaya an kemel an adi duminong an e umana'anap hi tangbal.
24 Ya umat ayu boh nan atap an dongki an wa'et mummaya ya hiyay e manama' hi
bulug. Ta adida maligatan nadan bulug an mamdug i hiya.

25 Ta na"able ayu an tinanud Israel an e umaninnabat an e mundayaw hi
kumpulnan dios. Ya ta'on ahan hi'on imbaga' i da'yu ta idinongyu mu alyonyuy,
Adi mabalin te ongal di naminhodmi i dadiyen dios.

Hay Lebbengnah Ma'at Hinadan Tinanud Israel

26 Nan mangako ya ma'bainnan hi'on ma'akhupan. Ya unhaot athidiy a'atyu an
bumain ayuh nan at'atonyu. Mu da'yun tinanud Israel an ta'on on nadan patulyu ya
nadan ap'apun munhilbi i dida ya nadan padiyu ya nadan propetayu
27 ya alyonyuh nan niyamma an dios an kayiw ya batu di, He"ay nanagu i da'mi.
Ta din'uga' an Dios i da'yu. Mu tanganu on wada'ey punligatanyu on ha"on an Dios
di pumpaboddanganyu?
28 Tanganu on adi da'yu ihwang hinadan inyammayun diosyu ta boddangan da'yu
hi'onda abalinan? Ot tee bon dakol nadan diosyu an umat hi dinakol nadan bobleyuh
ad Judah ot daan bohna ta boddangan da'yu?
29 Ya tanganu boh on ayu munlili an alyonyuy adi da'yu boddangan i ha"on yaden
nginheya' i da'yun namin?

30 Ya ta'on hi dinusa da'yu i ha"on ta alinah manomnoman ayu mu ma"id damdama
ha niyatana. Te hiya damdaman adiya' unudon i da'yu. Ya onyuot numpate nadan
baal'un propeta an umat hinan pangat di layon di nangatyu i dida.

31 Ot hay ibaga' i da'yun tinanud Israel ya undan ingnganuy da'yun ha"on an Dios
hinan agge naboblayan onu inye da'yu i ha munhihillong ya atatakut hi boble?
Tanganu on da'yu an tatagu' ya alyonyuy, Nawaya ami mo ayan mangat hinan
pohdonmin aton. Ot adi mahapul an hi Apu Dios di dayawonmi.

32 Nan babain mungkasal ya adi mabalin an linglingona an mangilubung hinan
lubungna ya nan banggolnah nan algon pungkasalana. Mu da'yun tatagu' ya nadney
nunlinglinganyu i ha"on.
33 Ta nala'la'ing ayun mangat hi adi maphod mu nadan na'bahhulan an binabai ya
tinudduwanyu bo udot dida hinadan adi maphod an a'atyu.
34 Te numpateyu nadan nun'awotwot an ta'on on ma"id ha bahulda ya aggeda
nangakoh nunhituwanyu. Ta nun'ipagi' di daladah lubungyu.
35 Mu alyonyu eh'a damdamay ma"id ha bahulyu ta adi da'yu dusaon i ha"on an
Dios. Mu mahapul an dusaon da'yu te numbahul ayu an ta'on onyu iha"ut.

36 Handi ya nadan i Assyria di eyu numpaboddangan. Ya gapu ta adi da'yu
boddangan i dida ya imme ayu boh ad Egypt. Mu athidi bo damdama an ma"id
ha iboddangda i da'yu.
37 Ta umukayungan ayu mon umanamut an hophopanyuy angahyuh bainyu. Te
adi' hanguton nadan tatagun pundinolanyu ta ma"id ha iboddangda i da'yu.

3

Hay Numbahulan Nadan I Judah

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Nan lala'in imbolhenay* ahawana ya indani
ya numbintan hidiyen babain ahawana ni' ya undan mabalin bo ta ena bangngadon
hidiyen babai? Mu da'yun i Israel ya ay ayu damdama babain numpabpabbayad hi
adolna an gapuh nadan dakol an dinaydayawyun dios. Mu ad uwani ya pohdonyun
mumbangngad i ha"on an ta'on on athidiy inatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
2 Ya alyona bo di, Mangmangonyu'ey nunlini"odan tuwen boble. Ma"id ha aggeyu
e nundayawan hinadan dios di udum hinadan nabillid. Ta umat ayuh nan babain
mabayadan an munmunhood hi lala'ih nan da'ging di awon. Ya umat ayu boh nan
tagun mumbota' hi patayona. Ot gapu i danaen adi ahan maphod an ato'atonyu ya
binahbahyuh tuwen boble.
3 Ta hiya nan ma'ma"id ha udan an ta'on ni'mo on ha apu' te gapu nimpe
hinan adi maphod an at'atonyun ma"id ahan ha bainyu an umat ayuh nan babain
mumpabpabbayad hi adolna.
4 Mu ad uwani mohpe ya alyonyun ha"on di, He"a Ama di nangipanapto' i da'mi an
nihipun hi agolangmi.
5 Ot hanat adi bahan minaynayun di bungotmu i da'mi hi inggana. Manu te athinay
pangaliyu mu inatyun namin di abalinanyun mangat hinadan adi ahan maphod.

Hay Nangiyunnudan Nadan I Judah Hinadan I Israel

6 Handih din hi Josiah di numpatul hi ad Judah ya himmapit boh Apu Dios i ha"on
an alyonay, He"a ya tinigom di ina'inat nadan ay ma"id ha nomnomda an i Israel.
An umatdah nan babain nunluktap te din'uga' i dida ta nadan udum an dios di eda
dinaydayaw hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw hinadan nabillid.
7 Ya alyo' on lo'tat ya itutuyuda nadan dakol an bahulda ta ibangngaddan ha"on
mu aggeda. Ta da'yun i'ibadan i Judah ya tinigoyun
8 namin nadan inatda ya nan na'at an paddungnay imbolhe' dida ot ituda"u dida ta
adida mo mi'hayyup i ha"on te nat'on an dios di dinayawda. Mu da'yun i Judah ya agge
ayu damdama timmakut ta inyunnudyuh nadan i'ibayu ta paddungnay inluktapa' bo
damdama i da'yu te nadan udum an dios di dinayawyu ya nunhilbiyanyu.
9 Mu ma"id ha tutuyuyu an i Judah hinadan numbahulanyu ta hiya nan
binahbahyuy bobleyu an gapuh nundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu an
batu ya kayiw di niphod.
10 Manu te ipatigoyu an ay ayu numbangngad i ha"on mu layahyu. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Nadan i Israel ya hiyah diyen inwalongdan man-
gun'unud i ha"on. Mu udu'dulda bo mu nadan i Judah an mangalih numbangngaddan
ha"on an ta'on on layahda.
12 Ot em pun'ipa'innilah nadan i Israel hi nangappit hi huddo'na ta mumbangngad-
dan ha"on an Dios. Te ta'on hi impabungota' an gapuh nan'ugandan ha"on ya ongal
damdamay homo"u ot mabalin an pakawano' dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Mahapul an abulutondan numbahulda te nginheya' an Dios. Ta nadan dios di
udum an tataguy eda dinaydayaw hinadan pu"un di mun'ahagabong an kayiw.
14 Ot alyon bon Apu Dios hinadan tataguna di, Da'yun mungngohen tatagu' ya hanat
mumbangngad ayu an umunud i ha"on. Ta ipangulu da'yu i ha"on hitun bobleyuh ad
Zion. Ta an namin an boble an pi'hituwanyu on waday awito' i da'yu ta ibangngad'u
didah tun ad Zion.

---

* **3:1 3:1** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

15 Ya wadaday nala'ing an pot'o' an na'unud i ha"on ta diday mangipangpangulun da'yu.
16 Ta i diyen dumakol ayun munhituh tun bobleyu ya ma"id mo ha e al'alyon di tataguh nan Kahun an nittuwan nan tugun'u. Te adiyu mo nomnomnomon ya adi mahapul an mangapya ayuh mihukkat i diyen Kahun.
17 Te hitu moh ad Jerusalem di pun'ap'apuwa'. Ta an namin di tataguh abobboble ya hituy pundayawandan ha"on an Dios. Ya bokon mo nadan adi maphod di atonyu.
18 Ta nadan i Israel ya da'yun i Judah an mun'alpuh udum hi boble hi nangappit hi huddo'na ya mun'u'uddum ayun mumbangngad hituh nan boblen indat'u tuwalih nadan a'ammodyu.
19 Ha"on an Dios ya ma"amlonga' ot an mangibilang i da'yuh i'imbabale'. Ya hay pohdo' ya idat'un da'yu nan ap'aphodan an bobleh tun luta ta punhituwanyu. Ya hay innila' ya adiya' mo du'gon i da'yu te ha"on moy ibilangyuh hi Amayu.
20 Mu onnot on din'uga' damdama ta umat ayuh nan babain inluktapnay ahawana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Nuntutuyuwan Nadan Tataguh Bahulda

21 Ot deen ma"adngol hinadan nabillid di kogan nadan i Israel an mumpah-pahmo'dan ha"on. Te dakol di numbahulanda an gapuh nunlinglinganda i ha"on an Dios.
22 Ot alyo' i diday, Maphod di ibangngadyu an mangun'unud i ha"on.
Ya alyonday, O, mumbangngad ami te he"a tuwaliy Dios hi dayawonmi.
23 Te nan emi nundayawan hi bubulul hinadan billid ya ma"id ha imboddangdan da'mi. Te he"a Apu Dios an madayaw ya abuh di mabalin hi bumoddang i da'mi.
24 Mu nan umipabain an bulul an hi Baal an dinaydayawmi ya impuhnay bino'lan di a'ammodmi an umat hinadan kalnero ya baka. Ya ta'on on nadan imbabaleda on ini'nongda.
25 Mu ta'on hi da'mi ya numbahul ami i he"a Apu Dios an umat ami damdamah nadan a'ammodmi an nihipun hi a'ungami ta ingganah ad uwani ya nginhe da'a ta hiya nan nunhiglay bainmi.

4

Hay Aton Nadan Tinanud Israel An Mumbangngad I Apu Dios

1 Hi Apu Dios ya alyonah nadan tinanud Israel di, Hi'on immannung an pinhodyun ibangngad an umun'unud i ha"on ya mahapul an itopalyu nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an bulul ta ha"on ya abuh di dayawonyu.
2 Ya an namin'ey isapatayu i ha"on on ipa'annungyu an ma"id ha duwaduwayu ya hay ma'at ya nadan tataguh udum hi boble ya dayawona'. Ya wagaha' bo dida ta umat hi ato' an munwagah i da'yu.
3 Ot da'yun i Judah ya iwalongyu nadan pumbahulan te nan a'at di nitaguwanyu ya umat hinan bimmatun luta an hay himmangohdi ya nadan pagat an holo'.
4 Ot mahapul an mipaphod nan punnomnomyu ya pangatyu. Te nanongna'e an mungngohe ayu ta nadan pumbahulan di inaynayunyun aton ya lo'tat ya ay bimmikah ha apuy an adi madopdopan di bungot'un da'yu an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu.

Hay Dumadag An Malpuh Nangappit Hi Huddo'na

5 Alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyu nadan tangguyub hi abobbobleh ad Judah. Ya nun'itkukyu ta bumtik nadan tataguh nadan boblen nun'ahamad di aladda.
6 Itudduyu nan awon an umeh ad Zion hi ad Jerusalem. Ya inawigingyun bumtik ta mihwang ayu te pa'aliyo' di nunhiglan dumadag an malpuh nangappit hi huddo'na.

7 Datuwen manadag hi abobboble ya mipaddungdah nan layon an nibukatan hinan
balena. Ta pumpa"ihda tun bobleyu ta ingganah on ma"id ha mabati i da'yu.
8 Ot munlubung ayuh langgut ta ipatigoyuy eyu umukayungan ya kumga ayu te
agge na'ubayah nan nunhiglan bungot'un Dios i da'yu.
9 Ya alyon bon Apu Dios di, Hitun a'atan nae ya nunhiglay tumakutan nan patulyu
ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya ta'on on nadan padi ya propeta.
10 Ot alyo' moy, Apu Dios an na'abbaktu, tanganu onmu imbagah nadan tatagu an
luminggop tun ad Jerusalem ya dee mannot an tuwen mitwik di ispadah bagangmi.
11 Ya alyon Apu Dios di, Madatngan'ey adadaganyu ya ipa'innila' i da'yu an i
Jerusalem. Ta alyo' di tuwen dumatong hitun bobleyu han ma"atung an dibdib an
malpuh nan mun'ohab an agge naboblayan. Hidiyen dibdib ya adi umat hinan dibdib
an mangiyaddib hi dugih.
12 Te hituwen dibdib an ipa'ali' an pundusa' i da'yu an tatagu ya ma'abbikah.
13 Ot mangmangonyu'e an ayda bugut nadan binuhulyu an nipaddungdah puwo'
nadan mangali an nungkakalesa an titindaluda. Ya nada'e an titindaludan numpun-
takkeh* kabayu ya abakonday ma'awiging an muntayyapan an agila.
Ta alyo' an hi Jeremiah di, Ma"id mahan mo tayya an madadag ta'u.
14 Mu tanganu on ayu adi muntutuyu an i Jerusalem hinadan numbahulanyu ta
way atonyun mihwang? Hi anuud ya ahiyu idinong an mangat hinadan adi ahan
maphod?
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Undan adiyu donglon an pun'ipa'inniladah ad Dan ya
hinadan nabillid hi ad Epraim nan umaliyan di binuhulyu an dumadag?
16 Ot pun'ipa'innilayuh nadan tataguh ad Judah an tuweday gumubat an binuhul
an nalpuh nidawwin boble.
17 Ta li"ubondah ad Jerusalem an ayda mun'adug hinan puntanoman. Athinay ma'at
te nginheya' hinadan tatagu'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
18 Ot da'yun i Judah ya nunhiglay eyu pumpalpaligatan te madusa ayu an gapuh
nadan ina'inatyu an adi ahan maphod.

Hay Umukayungan Jeremiah An Gapuh Adusaan Nadan I Judah

19 Ya alyo' an hi Jeremiah di, Adiya' mahan mo tayya pa"itpol hi hakit di nomnom'u.
Ya nunhiglan mungkobkob di bala' te paddungnay dongdonglo' nan gangoh di
tangguyubda ya hay tukuk nadan mangali an gumubat. Ta hiya nan adi mabalin
an namaag ya dindinnongana'.
20 Te nonomnomo' nan mahohonnod an atondan manadag hitun boblemi ta
ingganah mapa"ih an namin. Te pa'ibagondan pumpa"ih nadan numpunhituwanmi.
21 Ot anuud nin ya ahi malpah di gubat ta wan ma"id ha tigo' hi bandelan di gubat
ya gangoh di tangguyub?
22 Indani ya dingngol'u an alyon Apu Dios di, Athinay ma'at te nadan tatagu' ya
umatdah nadan ma"id ha nomnomda an aggeya' innilan dida. Ya umatdah nan
u"ungan aggeda innilay nipto' hi atonda an hay punla'inganda ya nan pangatandah
adi maphod ya abuh.
23 Ya hidin immangmang'uh nunlini"odan ya anakkaya an namullag mahan tun
luta. Ya ta'on on hi ad lagud ya ma"id nan dumilag hidi ta munhihillong.
24 Ya minangmang'u bo nadan billid ya anakkaya an mun'iwagotda ya ta'on on
nadan nabillid.
25 Ya ma"id ha taguh munwannawannat ya ta'on on nadan hamuti ya binumtikdan
namin.

---

* **4:13 4:13** Hay pangalin di udum hinan numpuntakke ya numpunhakay.

26 Ya gapuh nan nunhiglan bungot Apu Dios ya nun'adadagday abobboble. Ta nadan
mun'alumong ni' an puntanoman ya numbalindah adi maboblayan.
27 Ya alyon Apu Dios di, Manu te madadag hituwen boble mu adi' punhiglaon di
ena adadagan.
28 Mu gapu ituwen imbaga' an ma'at ya paddungnay umukayungan tun luta ya
humilong di ad lagud. Hiyah tuwey ninomnom'uh ma'at an adi mibahho.
29 Ta wa'et donglonyuy gangoh di numpungkabayun titindalu ya tigonyu nadan
numpangdon hi pana† an tindalun mi'gubat ya way ohaon bumtik. Ta e ayu
mun'ipa"eh nadan lingab ya doplah nan nabillid ya muyung. Ta ma"id ha mabati
hi tagu hitun bobleyu.
30 Te nibaga mo tuwali i da'yu an i Jerusalem an madadag ayu. Mu tee damdama
an inip'iphodyu an numpunlubung ot pintolanyuy matayu. Mu adi da'yu damdama
hanguton hinadan mangali ni' hi pinpinhod da'yu te onnot on pohdondan patayon
da'yu.
31 Te hay a'at di ahiyu punligatan an i Jerusalem ya umat hinan dogoh di mun'ayyam
hinan panguluwan an imbabalena an amod on mapo'tang di yahyahna on muntukuk
hi hakitna. Ot athidiy ma'at i da'yu an i Jerusalem an mumpaboddang an alyonyuy,
Ma"id mahtu tayyan mate ami.

5

Hay Numbahulan Nadan I Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, Eyu hawangon di ad Jerusalem ta tigonyu hi'on wada ni'mo
ha ta'on hi ohah nadan tataguhdi hi maphod di pangatna an ha"on di un'unudona.
Ta wada'e ha ta'on on oha ya mabalin an pakawano' nadan tatagu ta adi' dadagon
dida.
2 Manu te wadaday mangalih ha"on an Dios di dayawonda mu layahda.
3 Ot alyo' i Apu Dios di, Innila' an hay hama'om ya nadan immannung an
mangun'unud i he"a. Ya dusaom nadan tatagum an ahilalayah mu hiya damdama
an adida idinong nan pumbahulan te onnot on namamay ngoheda an adida pohdon
an muntutuyu ta wan un'unudon da'a.
4 Ta hay nomnom'u ya alyo' di, Manu'e nin hi athina an ay ma"id ha nomnom
danaen tatagu ya gapu ta nawotwotda ya aggeda innila nan tugunmu an Dios ya nan
pohdom hi atonda.
5 Ot umeya' mo ta nadan ap'apu an munhilbih nan patul di e' pi'hapitan te innilada
nan pohdon Apu Dios. Mu hiya damdama an ta'on on dida ya adida pohdon an
un'unudon hi Apu Dios.
6 Te din'ugdan namin hi Apu Dios ta namamay ngoheda. Ta hiya nan dakol di
binuhulda an e manadag i dida an umatdah nadan atatakut an layon an malpuh nan
muyung onu nadan atatakut an kahuh nan agge naboblayan. Ya umatda boh nadan
leopard an mumpumbota'dah nan way nun'aboblayan ta kumpulnan akhupandah
nadan tatagu on nungkalatda ta mahillehilley adolda.
7 Ot alyon Apu Dios di, Nganne moy ato' an munlingling hi bahulyun i Judah? Yaden
din'uga' i da'yu ta nadan dios di udum an tatagu di dinaydayawyu an ta'on hi indat'un
namin di mahapulyu mu paddungnay ha"on nan ahawayu an inluktapyu ot ipluyyuh
balen nadan binabain mumpabpabbayad hi adolda.
8 Ta ma"id ha nipahhiwanyuh nadan tangbal an kabayu an hay ahawan di
hinaggonyuy eyu mamangmangon.
9 Ta hiya nimpe nan dusaon da'yun i Judah i naen a'atyu.

† **4:29 4:29** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

10 Ot honago' nadan binuhulyu ta eda dadagon nadan intanomyun greyp ta
ammuna ha oh'ohhah nan pu"una hi batiyonda. Ya numputulda nadan haping an
ni'aligan nadan tatagun agge niddum i ha"on.
11 Te nadan i Israel ya i Judah ya din'uga' an Dios.
12 Ya layah nan imbagadan alyonday, Hi Apu Dios ya adi da'mi dusaon. Ot
nanongnan ma"id ha ma'at i da'mi hi adi maphod an umat hi gubat ya bitil.
13 Ma'layyah danaen propeta te agge nalpu i ha"on nadan imbagada. Ot nadan
impa'innilada ya ma'at i dida.
14 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, Gapu ta athinay hapit nadan tatagu ya
pumbalino' nan ibaga' an em ipa'innila i dida hi ay apuy. Ya nadan tatagu di ay
itungu an gobhon nan apuy.
15 Ot nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya ibaga' i da'yun tinanud Israel an
pa'aliyo' di mangubat i da'yu an malpuh nidawwin boble. Ya dadiyen himpamoble
ya mabikahda ya nadney nibangunan di bobleda. Ya adiyu ma'awatan di hapitda.
16 Ya ongal di abalinanda an mi'gubat te pumatey pamanada.
17 Ot hay umaliyanda ya diday mangan hinadan inapityun barley ya wit ya ta'on on
nadan greyp ya nadan bungan di fig ya ta'on on nadan bakayu ya kalneroyu. Ya nadan
binattuy aladnan bobleyu an pangidinlanyuh mangibaliw i da'yu ya pumpa"ihda ya
numpateda nadan imbabaleyu.
18 Mu ta'on hi athidiy ma'at ya wadaday mabati i da'yu ta adi ayu mama"id an
namin.
19 Ta dadiyen adi mi'yaten tatagu ya mahmahandan alyonday, Tanganu ahan on
inyabulut Apu Dios an ma'at i dita'u ha athitu?
Ot hay pambalmu ya alyom di, Athinay na'at te din'ugyuh Apu Dios ta nan dios di
udum hi bobley dinayawyuh tun boble ta'u. Ot ad uwani ya mumbalin ayuh baal di
tataguh udum hi boble.
20 Ot ibagam hituweh nadan tinanud Jacob an nunhituh ad Judah
21 ta alyom di, Da'yu'e an ay ma"id ha nomnomna ya manu te waday matayu mu
adi pa'attigo ya waday ingayu mu adi pa"adngol.
22 Ot hay lebbengnah takutanyun adi unudon ya ha"on an Dios. Te undan aggeyu
innila an ha"on di nunlumuh nan gahal* hinan da'ging di baybay ta manandih nan
liting an malpuh nan baybay? Ta ta'on hi wa'eyon munhinnipyat nan dalluyun hinan
gahal mu ibangngadna damdamah nan baybay.
23 Mu da'yun tatagu ya nunhiglay ngoheyu te din'uga' i da'yu.
24 Unhaot alyonyuy, Dayawon ta'uh Apu Dios te hiyay mangipa'alih udan hi'on
mahapul ta'u ta mabalin an dakol di apiton ta'u hi barley ya wit.
25 Mu gapuh nadan adi ahan maphod an ato'atonyu ya adi da'yu mo wagahan.
26 Te hay udum i da'yu ya adi ahan maphod di ato'atonyu an umat ayuh
nan munlingon hi hamuti an e mumbotbotta' hi makna. Mu da'yu ya hay eyu
pungkulukan hi ibbayun tataguy eyu bobota'on.
27 Ta mipaddung hinan pahhi'ing an napnuh nahulun hamuti di numpunhituwanyu
te napnu hi inakoyu ya kinulukyu. Ta hiya nan kimmadangyan ayu ta ongal di
abalinanyu.
28 Ya mun'atataba ayu ya nun'abubutyug ayu. Mu iyal'alayun mangat hi adi ahan
maphod. Te adi ayu bumoddang hinadan maligligatan ya nadan nun'apuhig.
29 Ta hiya nan ha"on an Dios di mundusa i da'yu an gapuh nadan ato'atonyu ta wan
iballoh'u i da'yu.
30 Te dakol nadan ma'ma'at ituwen boble an nunhigla ahan an umipabungot.

---

* **5:22 5:22** Hay pangalin di udum hinan gahal ya panag.

31 Te layah nan ipa'pa'innilan nadan propeta. Ya bokon ha"on di un'unudon nadan
padi. Yaden pohpohdonyuh diyen ato'atonda. Mu hitun umudi ya nganne mohpey
pambalyu?

6

Hay Ma'udi Hi Nipa'innilaan Di Adadagan Di Ad Jerusalem

1 Dita'u an tinanud Benjamin ya bumtik ta'u ta taynan ta'uh ad Jerusalem. Ot
ipagangohyuy tangguyub hi ad Tekoa ta panginnilaan nadan tatagun tuweday
gumubat an malpuh nangappit hi huddo'na. Ya mun'apuy ayuh ad Bet-Hakkerem
ta nan ahuk di panginnilaan nadan tataguhdi an tuweday dumadag an nalpuh
nangappit hi huddo'na.
2 Te alyon Apu Dios di, Dadago' di ad Jerusalem an ta'on on umat hinan apgohan
an mangilog an babai.
3 Ta umaliday mangubat i dida an papatul ya nadan tindaluda ta mungkampudah
nan nunlini"odan ta li"ubondah diyen boble.
4 Ta wadadah nan awon on pun'itkuk nadan papatul hinadan tindaludan alyonday,
Unhaot gubaton ta'uh ad Jerusalem hinan tongan di algo. Mu maladaw ta'u'e ya hina
mon mahdom.
5 Ta pumpa"ih ta'u nadan natagen binattun aladda an nunli"ub i diyen boble.
6 Manu'e hi athidiy ma'at ya hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyona i dadiyen
tindaluy, Punlongohyu nadan kayiw ya nun'ipiggilyuh nan way binattun alad ta
pangi'wanyu ta hogponyuh ad Jerusalem. Te nunhiglay pamalpaligat nadan tataguhdi
hinadan ibbada ta hiya nan madusada.
7 Te nadan adi ahan maphod an ma'ma'at hidi ya umat hinan liting an malpuh nan
obob an ma"id ha duminongana. Te nanongnan wadaday mumpapatte i diyen boble.
Ta an namin nadan tataguhdi ya paddungnay waday hugatda onu dogohda.
8 Unhaot datuwen ma'ma'at di pangimatunanyu an i Judah ta idinongyu danaen adi
maphod an ato'atonyu. Mu adiyu'e pohdon ya umannung an pumbalino' tun bobleyu
hi adi maboblayan.
9 Ta dadagon da'yuh nadan binuhulyu ta ingganah ma"id ha mabatih taguh tun
bobleyu. Ta umat hinan e mun'apit hi greyp an ena alimahmahon an namin nadan
nabati. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ot alyo' di, Apu Dios, imbaga' hinadan tatagu nan em pundusaan i dida mu
ngihngihilanda an adida patiyon.
11 Ta ta'on on ha"on ya nunhiglay bungot'u i dida an adiya' mo tayya pa"itpol.

Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Hiya nimpe nan ad uwani ya ipahda' di bungot'u
hinadan tatagu. Ta miyedah udum hi boble nadan u"unga an mun'ay'ayyam hinan
kalata ya nadan ma'amu"amung an mumpangilog ya an namin nadan himbabbale
ya ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna.
12 Ta nadan binuhulday mihukkat an munhituh nadan baleda ya muntamuh nadan
puntanomanda ya ta'on on nadan ahawada an binabai on inahawada. Te ha"on an
Dios ya dusao' nimpe nadan tatagu an numboblehtu. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
13 Te an naminda ya munhinkukulukda an ta'on on nadan nun'awotwot ya nadan
kakadangyan. Ya athidi boh nadan propeta ya padi an adi mabalin hi pundinolan
dida.
14 Te adida pahiwon nadan bumanahubbahul ta paddungnay namama an humalom
di hugatda hi pundusaa' an Dios i dida an onnot on alyonday, Malinggop ta'u aya. Ya
dee mannot an bokon linggop di wada te gubat.

15 Unhaot bumaindah nan nunhiglan adi maphod an pangatda mu ma"id ahan
ha nunggotah bainda. Ta hiya nan milaggatdah nadan mun'a'ateh tun pundusaa'
hinadan tataguh ad Judah. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Adi Pangun'unudan Nadan Tinanud Israel Hinan Tugun Apu Dios

16 Impa"el Apu Dios an nangalih nadan tatagu di, Hidin paddungnay wa ayuh nan
nunhappangan di awon ot ituddu' i da'yu din inwan handidan a'ammodyu. Te hidiy
paddungnay awon an umeh awadan di luminggopan. Mu adiyu pohdon an i'wahdi.
17 Ya hinnag'u boy mumpapto' i da'yu ta waha manugun i da'yu. Mu ningamut an
adiyu pohdon an unudon di ibagada.
18 Ot hiya nan ha"on an Dios ya ibaga' hi an namin an tataguh abobboble ta tigonday
ato' i da'yun tatagu'.
19 Te inwalongyun mangun'unud hinadan tugun'u. Ta hiya nan honago' di manadag
i da'yu ta nan adi maphod an ninomnomyun aton ya da'yuy a'atana.
20 Manu te idawatyu i ha"on di maghob an insenso an nalpuh ad Seba ya nadan
udum an nabanglun na'alah nidawwin boble. Ya dakol nadan maghob an i'nongyu i
ha"on. Mu adi' abuluton te adi umipa'amlong dadiyen i'nongyu i ha"on.
21 Ta hiya nan ha"on an Dios ya paddungnay ballabaga' nan awonyu ta magah ayu.
Ta mate ayun namin an ta'on on nadan a'ammodyu ya imbabaleyu ya hinaggonyu ya
gagayyumyu.

Nadan Tindalun Malpuh Nangappit Hi Huddo'na

22 Alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an umaliday titindalun malpuh hi
nidawwi an nundongol an bobleh nangappit hi huddo'na an mangubat i da'yu.
23 Ya mabungotda ta ma"id ha homo'da an mamaten da'yu. Ya nungkakabayuda ta
hay madngol hi umaliyanda ya umat hinan mumbungug an dalluyun hinan baybay.
Ta datuwen tindalu di umalih manadag i da'yun i Jerusalem.
24 Ya alyon nadan tataguy, Hidin dingngolmiy a'at danaen umalin gumubat ya
nangluy amih takutmi. Ya nunhiglay hakit di nomnommi an onha matigo ot umat hi
dogoh di golang hinan iyayyamana.
25 Ta hiya nan adi ami lumah'un hinan na'alad an boblemi ya adi ami e
mundaldallanan hinadan kalata. Te nunhiglan atatakut di nunlini"odanmi te
nun'i'ispadada nadan binuhulmi.
26 Ot alyon Apu Dios di, Udulnay munlubung ayuh langgut ya nibakilang ayuh
nan awadan di dapul ta pangipatigoyuh eyu umukayungan. Ta paddungnay nate
ha binuktung an imbabaleyu. Ta kogaanyuy umaliyan nadan pumate te namaag ya
nahanawwangda.
27 Ot he"a Jeremiah ya numbalinon da'a hi ay pangitnoban di mun'udi. Ya nadan
tatagu' di nipaddungan nan mitnob ta panginnilaan hi'on immannung an un'unudon
da'a.
28 Te an naminda ya nunhiglay ngoheda ya athidi bo nadan hapitonda an
bumahbah ahan hi ibbada. Ta na'alligatdan matudduwan an umatdah nan gombang
ya gumo'. Ya nala'ingda bo udot an kumuluk.
29 Ya umatda boh nan silber an ta'on hi nangimbabbala nan apuy on adi malanat
te adi maldang ta hiya nan adi ma'aan nadan niddum an adi maphod an gumo'. Te
nadan tatagu' ya ta'on on atnay pundusa' i dida ya adida damdama idinong nan adi
maphod an pangatda.
30 Ta hiya nan iwalong'u mo bo dida ta umatdah nan mitopal an silber an ma"id
ha hilbina.

7

Hay Himmapitan Jeremiah Hinan Templo

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ume'ah nan way geyt di Templo ta em ipa'innilah nadan tatagu tun ibaga'. Ta alyom di, An namin ayun i Judah an immalin mundayaw ya donglonyuh tuwen inalin Apu Dios.
3 Hiya an ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya alyonay, Ha"on an Dios ya mabalin an iyabulut'un munnanong ayuh tun bobleyu. Mu gahin di idinongyu nadan adi maphod an ato'atonyu ta nan nipto' an pangat di atonyu.
4 Ot adiyu dongdonglon nan layah an alyonday, Mihwang ayuh dumadag te hituh tun ad Jerusalem di awadan nan Templo'.
5 Mu immannung an ihwang da'yu hi'on idinongyu nadan adi maphod an pangatyu ta mipatigo an mabalin an pundinolan da'yu an adiyu kulukon di ibbayu.
6 Ya idinongyu bon mamalpaligat hinadan tatagun ni'iboblen da'yu ya nadan nun'apuhig ya nun'abalu. Ya idinongyun mamateh nadan ma"id ha bahulna. Ya adi ayu mundayaw hinadan dios di udum an boble te hidiyey lummuh adadaganyu.
7 Ot unudonyu'e danae ta idinongyu nimpe nadan adi maphod an pangatyu ya iyabulut'un nanongnan munhitu ayu ituwen boble an indat'u i handidan a'ammodyu.
8 Mu tigonyu! An hay immannung ya kulugonyu nan alyonda an mihwang ayu an gapuh awahtun nan Templo'. Mu adi mabalin.
9 Ya undan hay innilayu ya mabalin an ta'on on ayu mangako ya pumate ya munluktap ya munlayah hinan punhumalyaan ya nangidawat ayuh insenso i Baal ya nundayaw ayuh nadan dios di udum an boble
10 on ahi ayu mohpe immalih nan Templo' an pundayawan i ha"on? Undan alyonyu on ihwang da'yu i ha"on ta way atonyun manginaynayun hinadan nunhiglan umipabungot an ato'atonyu?
11 Te undan mabalin ta ipa"ayan di mumpangako tun bale'? Ha"on an Dios ya tinigo' an namin nadan ina'inatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
12 Handi ya hi ad Siloh di awadan nan tabernakel an pundayawanyu i ha"on. Mu tinigoyun dinadag'u an gapuh nadan adi maphod an pangatyun tatagu' an tinanud Israel.
13 Tinugutugun da'yu i ha"on an Dios mu ningamut an adiyu pohdon an idinong nadan adi maphod an ato'atonyu.
14 Ot adi ayu nimpe mundinol an ihwang da'yuh nan Templo. Te ninomnom'u an dadagon nan Templo an umat hi inat'uh ad Siloh an ta'on on'u indat i da'yu ya i handidan a'ammodyuh din nadne ta pundayawanyu i ha"on.
15 Ot pakakon da'yuh tun ad Judah ta umat hinan inat'uh nadan ibbayun i Israel ta miye ayu boh udum hi boble.
16 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, He"a'e Jeremiah ya idinongmu mo ta adim idasalan datuwen tatagu. Te adi' damdama donglon an ta'on on'a kumga an mumpahpahmo'.
17 Te undan ahan aggem innila an nunhiglay at'atton nadan tataguh nadan bobleh ad Judah.
18 Tigom'e an nadan u"unga ya diday e mun'amung hi itungu. Ya hay mun'apuy ya nadan a'ammodda an linala'i. Ya nadan binabai di mun'apyah tinapay ta idawatdah nan alyonday babain ap'apuh ad abunyan. Ya indawatda boy ma'inum hinadan udum an dios te pohdondan pabungotona'.
19 Mu undan ha"on di imbabainda i dadiyen ato'atonda? Bokon, te didaot ibabainday adolda.

20 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ipatigo' nan nunhiglan bungot'u i dida
an i Judah ta milagat nadan animal ya kayiw ya nadan udum an nun'itanom. Te nan
nunhiglan bungot'u ya paddungnay bimmikah an apuy an adi madop.
21 Ya alyona boy, Ha"on an ongal di abalinana an Dios an dayawonyun tinanud
Israel ya adi' abuluton nadan maghob an i'nongyu ya nadan udum an idawatyu. Ot
udu'dulnay iha"angyu nadan dotag ta anonyu.
22 Te hidin impangulu' nadan a'ammodyuh nalpuwandah ad Egypt ya ma"id ha
imbaga' hi idawatday maghob an mi'nong onu nadan udum an midawat i ha"on.
23 Te hay imbaga' ya un'unudona' ta ha"on an Dios di dayawonyu ta da'yuy tatagu'.
Ot donglonyu'e ta unudonyu nan tugun'u ya umannung an maphod di ma'at i da'yu.
24 Mu dadiyen a'ammodyu ya mungngoheda an adiya' donglon i dida an onnot
on nadan adi maphod an pinpinhodday ina'inatda. Ta hiya nan agge pinumhod di
nitaguwanda ta ondaot namama.
25 Ya nihipun hi nanaynan nadan a'ammodyuh ad Egypt ta ingganah ad uwani ya
wadawaday hinnag'u hi baal'u an propeta ta ipa'innilada i da'yu nadan pohdo'.
26 Mu ningamut an adiyu donglon nadan imbagabaga'. Ya nunhiglay nungngo-
hayanyu i ha"on ta inyal'alanay numbahulanyu mu handidan a'ammodyu.
27 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ta'on ahan on nganney ibagam i dida ya adida
damdama donglon.
28 Ta hiya nan ibagam i dida an alyom di, Da'yun himpamoble ya ningamut an
adiyu pohdon an unudon hi Apu Dios ya adiyu pohdon an matudduwan. Ya ta'on on
atnay atona an mundusa i da'yu ya adi ayu damdama manomnoman. Ya ad uwani
mo ahan ya nama"id di pangulugyu ya pangidinolyu i Apu Dios.
29 Ot udu'dulna attog di mumpakalbu ayu ta atigan di eyu umukayungan. Ya e
ayu nunhiwweh nadan nabillid ya ingkantayu nan mikantah nan e pangilubu'an hi
nate. Te da'yun tinanud ad uwani ya impabungotyuh Apu Dios ta hiya nan ingnganuy
da'yun hiya.

Hay Namatapatayandah Dakol An Tatagu

30 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Judah ya adi ahan maphod nadan ina'inatyu.
Ya namama mo ahan nan eyu nangipata'dogan hinadan dios di udum an boble hinan
Templo' an dadiye nadan nunhiglan umipabungot i ha"on ta nibilang nan Templo'
moh nalugit.
31 Ya nangapya ayu bo udot hi punggobhanyuh mi'nong hidih nan ma'alih Topet
hinan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom. Ta hidiy namatapatayanyuh nadan
imbabaleyu on ginhobyu dida ta ini'nongyuh nadan dios di udum an tatagu. Yaden
ha"on an Dios ya ma"id ahan ha ninomnom'u hi ipa'at'un da'yu ha athidi.
32 Ot ibaga' i da'yun udum hi algo ya adiyu mo alyon di hidih nan ma'alih Topet
hinan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom te mahukkatan ta Nan Nundotal An
Pamatayan hi Tagu. Te hidiy ahi pamatapatayan nadan binuhulyuh nadan ibbayu on
ninayun an nilubu'dahdi ta ingganah ma"apnu an ma"id ha pangika"utanyuh nadan
udum.
33 Ta awakilatdah nan luta ta pun'a'an di hamuti ya atap an animal te ma"id ha
mabati hi e mangabul.
34 Ta mumbalin hi adi maboblayan an namin di ad Judah. Ta mama"idda mo din
uggan ma'amung an tatagun mun'am'amlong hinan umat hi kasal ya ay'ayam.

8

1 Alyon bon Apu Dios di, I diye ya pungka"utan nadan binuhulyuy nilubu'an nadan
patul ya nadan ap'apun nunhilbi i didah tun ad Judah ya ta'on on nadan nilubu'an di

padi ya propeta ya an namin handidan tataguh tun ad Jerusalem ta ukatonda nadan
tungalda.
2 Ta miwakat di tungalda ta hapayan nan algo ya bulan ya bittuwon an
dinaydayawda ya nunhanilbiyanda ya numpabanoddanganda hidin ataguda. Ta
munnanongdan miwakat ta ingganah mumbalindah ay lugit ta ilumong nan luta.
3 Ya nada'en adi mi'yate an i Judah ya miyedah udum hi boble ta hay punli'nadahdi
ya udu'dulna attog di mateda. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe
an ahi ma'at i da'yu an adi ahan maphod di pangatda.

Nadan Agge Immannung An Propeta

4 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam i dida ta alyom di, Undan nihubag
ayu'e ya adi ayu tuma'dog? Ya immatunanyu'e bon nibahhoy inwayu ya undan adiyu
ibangngad ta nan nipto' an awon di unudonyu?
5 Te tanganu on ta'on onyu innilan immadawwi ayun ha"on an Dios ya adiyu
nomnomon an mumbangngad? Ya tanganu onyu adi idinong an munhilbih nadan
dios di udum an boble ta mumbangngad ayun ha"on?
6 Na'addonglo' nadan imbagabagayu mu ma"id i da'yu ha nangabulut an hiya ya
numbahul. Ya ma"id ha ta'on hi ohah nuntutuyuh bahulna ta indinongna. Te onnot on
way ohaon nadan nibahhoy ibibbikahnan aton an umat hinan kabayu an nitakkayan
di e mi'gubat an aganah butibutik.
7 Udu'dulda bo nadan hamuti an umat hi palluma te innilada hi'on nadatngan di
pumbaatandah udum hi boble. Ya nadatngan'ey pumbangngadanda ya mumbangn-
gadda bon namin. Mu da'yun tatagu' ya adi athidi te nan pohdo' hi un'unudonyu ya
adiyu aton.
8 Alyonyuy nanomnoman ayu te wadan da'yu nan tugun'u mu dee mannot an
hinukkatan nadan na'nginnilah nadan uldin nan tugun'uh layah.
9 Onha nanomnoman ayu ot inabulutyu nan tugun'un Dios. Mu aggeyu. Ot undan
nanomnoman di athidi? Mu madatngan han algo an miye ayuh udum hi boble ta
mibabain ayun gapuh numbahulanyu.
10 Ta nadan ahawayun binabai ya ahawaon di udum. Ya ta'on on nadan lutayu
ya midat hinadan binuhulyu an gapu ta an namin ayu an ta'on on nawotwot onu
kadangyan ya ma'aggamgam hi bagiyona ta hiya nan munhinkukuluk ayu. Ya ta'on
on nadan propeta ya nadan padi ya athidi boy a'atda.
11 Te ipatnadan ipadinol nadan tatagu' an ta'on on paddungnay himmalom di
hugatda on alyonday, Ma"id ha itakut ta'uh dumadag mu layahda.
12 Ya unhaot nunhiglay bumainandah nadan adi ahan maphod an ato'atonda mu
aggeda innilan bumain. Ot hitun pundusaa' hinadan tataguh ad Judah ya ta'on on
dida ya middumdan mi'yate.
13 Te aggeda inunud nan imbaga' hi atonda. Ta umatdah nan nitanom an greyp ya
fig an ma"id ha bungada ya nakling di tubuda. Ta hiya nan iyabulut'u an mama"id
an namin nadan indat'un dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
14 Ot hitun mipa'annung nadan imbagabaga' ya munhahapitda nadan i Judah an
alyonday, At'ehna ya ma'ayuot mo ta ume ta'uh nadan binattuy aladnan boble ta hidiy
e ta'u atayan. Te adi damdama mibahhoy atayan ta'u an ay dita'u ipa'inuman i Apu
Dios hi guwade an gapuh numbahulan ta'u i hiya.
15 Hihinnod ta'uy e ta'u luminggopan mu onnot on han nunhiglan atatakut di ma'at.
16 Ot teen ad uwani ya dimmatongda moh nan bobleh ad Dan hi huddo'na dadiyen
binuhul ta'u. Ot deen ma"adngol di pangen di kabayuda an miwagot tun lutah
pangatda. Te tuweday nungkakabayun gumubat. Ot umannung an dadagonda tun
boble ta'u ya an namin ta'un tatagu.

17 Nomnomnomonyu an datuwen ipa'ali' an manadag i da'yu ya ayda hakuku an
adida ma'ayum. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay E Umukayungan Jeremiah An Gapuh Nan Ma'at Hinadan I Judah

18 Alyo' an hi Jeremiah di, Apu Dios, nunhigla mo ahan tayyay e' umukayungan hi
hakit di nomnom'u.
19 Te nadan ibba' an niyeh himpapangili ya madngol di kogadan alyonday, Undan
ingnganuy mon Apu Dios hi ad Jerusalem? Ya undan bokon mo hiyay patul hidi?
Mu hi Apu Dios ya alyonay, Tanganu tuwalih on nadan iniphod di tagu an dios di
udum an boble di dinaydayawyu ta impabungota' i da'yu?
20 Ya alyon bon nadan tataguy, Ngalngalam bahan ta ta'on on nala"uh di tiyalgo ya
ahigapas on adi da'mi hom'on i Apu Dios ta ihwang da'mi.
21 Ya alyo' bon hi Jeremiah di, Gapuh nan nunnaud an ipadildilahan nadan ibba'
an tatagu ya nunhiglay e' umukayungan hi hakit di nomnom'u.
22 Te ingnganuy Apu Dios nadan ibba' an tatagu ta adi pumhod di dogohda an
paddungnay ma"id ahan ha agah ya doktor hi ad Gilead.

9

1 Onha adi mapuh di luwa' ta umat hinan obob an adi matmatdu' ot mabalin an
iyal'algo ya inlablabi' an kumga an gapuh nadan ibba' an pinaten di binuhul ta'u.
2 Ya onha waha e' iha"adan hinan agge naboblayan ta midawwiya' hinadan ibba'
ot umeya' ta tayna' dida. Te din'ugdan namin hi Apu Dios ta hay udum an dios di
dinayawda.

Hay Nambal Apu Dios I Jeremiah

3 Alyon Apu Dios di, Nadan tatagu' ya hay imminghah hapitonda ya nadan layah an
bumahbah. Te adida pohdon an unudon nan nipto'. Ta hiya nan iyal'aladan mangat
hi adi maphod. Ya adiya' ibilang i dida hi Dios.
4 Ot way ohaon halipatanay hinaggona ya ta'on on nadan i'ibana ta adi mundindin-
nol. Te way oha i dida on hay panga"ulanah ibbanay nomnomnomona ya hay
bumahbah ibbanan taguy hapihapitona.
5 Ta namaag onda munhinkukuluk ya ma"id ha mangibagah immannung. Te amod
on nadan pumbahulan di atonda.
6 Ta on hay layah di impa'inghada ya adida pohdon an innilaona' i dida.
7 Ta hiya nan ha"on an Dios an ongal di abalinana ya alyo' boy, Mahapul an
iyabulut'uy punligatan datuwen tatagu an umat hi aton di munlutuh balitu' ta ma'aan
nan adi maphod an a'atda.
8 Te maphod di hapitondah ibbada mu dee mannot an hay pamatayandan diday
nomnomnomonda. Ta nan layahda ya umat hinan ipanada an naguwadayan ta mate
nan iknaana.
9 Ot hiya nan ha"on an Dios an ongal di abalinana ya lebbengna an dusao' dida an
himpamoble.

Hay E Umukayungan Jeremiah

10 Ya alyo' bon hi Jeremiah di, Nunhigla tayya an umukayungana' ta adi mitpol
di koga' te hay ma'at hinadan pastu hinadan billid ya mamagananda. Ta ma"id
ha mangi'wahdi. Ya mama"id nadan baka onu kumpulnan animal ya hamuti te
bumtikda.
11 Ot alyon Apu Dios di, O, te dadago' an namin nadan bobleh ad Judah an umat hi
ad Jerusalem ya nadan tataguhdi ta mumbalin hi adi maboblayan. Ta nadan jakal ya
ammunay uggan mawannat hidi.

Hay Lummuh Nadadagan Nadan Bobleh Ad Judah

12 Ot alyo' i Apu Dios di, An namin ami ya adimi ahan ma'awatan nan na'at hi ad
Judah an namaag ya numbalin hi agge naboblayan. Tanganu ahan on nunhiglay ena
nadadagan ta namaag ya ma"id ha naminhod an mangi'wahdi?
13 Ya alyon Apu Dios di, Na'at hinae te inwalong nadan tatagu' an mangun'unud
hinadan tugun'u ya tudtudu'.
14 Ta hay inun'unudda ya nan pininpinhod di adolda. Ta nan dios di udum hi boble
an hi Baal di dinaydayawda an hidiyey intuddun di a'ammodda.
15 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel ya
alyo' di, Nomnomnomonyu an paddungnay ipa'an'uh nadan tatagu' ha mumpa'it an
makan ta nunhiglay eda pumpaligatan ya impa'inuma' dida hi guwade ta madusada.
16 Ot ipiye' didah nun'idawwin boble an agge innilan di a'ammodda ya ta'on on
dida. Ya honago' di titindalu an mangubat i dida ta ingganah mun'a'atedan namin.
17 Ya alyon bon Apu Dios an ongal di abalinana di, Hanat nomnomnomonyu
datuwen ma'at. Ta ayaganyu nadan binabain nangipa'inghan mungngulngul hi'on
waday nate.
18 Ya alyon nadan tataguy, Ibagayu mon dida ta ma'ibagadan umali ta kogaan da'mi
ta ingganah on mi'ingkokoga ami.
19 Ta ahi madngol di ahikokogah ad Jerusalem. Ya hay ibagabagadah nan
kumgaanda ya alyonday, Ngalngalam di e nadadagan tun boble ta'u. Ta nunhiglay e
ta'u nibabainan te nun'apa"ih di babale ta'u. Ot adi mibahhon taynan ta'u tun boble
ta'u.
20 Ot ibaga' i da'yun binabai ta igongahanyu nan ibagan Apu Dios. Ta itudduyuh
nadan imbabaleyun binabai ya nadan gagayyumyu nadan mikanta hi'on waday nate.
21 Te dimmatong di ateh tun boble ta'u ya tun numpunhituwan ta'u. Ta nun'a'ateda
nadan u"ungan umanay'ayyam hinan kalata ya ta'on on nadan mumpangilog an
linala'ih nan lita"angan tun boble ta'u.
22 Ya imbagan Apu Dios an lo'tat ya awakilat hitun lutay mun'a'ate ta ayda ginalut
onu ilik an miwakat. Ya ma"id ha mabatih mangilubu' i dida.
23 Ya alyon bon Apu Dios di, Hanat nan nala'ing ya adina ilattuwag di la'ingna
onu nan ma'abbikah an tagu ya adina ilattuwag nan abalinana. Ya athidi boh nan
kadangyan an hanat adina ilattuwag di kinadangyana.
24 Te hay maphod hi ilattuwagyu ya nan nanginnilaanyun ha"on an Dios ya nan
abalinanyun manginnilah a'at'u. Te ha"on an Dios ya ma'uleya' ya mabalin an
pundinolana'. Ya ongal di homo"uh nadan tataguh tun luta te datuwey pun'amlonga'.
25 Ya ha"on an Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an mun'adatngan di pundusaa'
hi tatagu an ta'on on unudonda nan pangatyun Judyu an umat hi kugit
26 an umat i da'yun i Judah ya i Egypt ya i Edom ya i Ammon ya i Moab ya
nadan numpunhituh nan na'appudut an luta an kulang di liting ya nun'apukisan di
numbinahhel an uluda.* Ya namin nadan tatagu i datuwen boble ya umatda i da'yun
tinanud Israel te hanan pangatyun namin ya ma"id ha atigana an un'unudonyu nadan
tugun'u.

10

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan Dayawon Di Udum An Tatagu

1 Da'yun tinanud Israel ya donglonyu nan imbagan Apu Dios
2 an alyonay, Adiyu iyunnud hinan pangiye"en di tataguh udum hi boble an nan
a'at di matigodah ad lagud di pangitiganda hi'on nganney ma'at i dida hi udum hi

* **9:26 9:26** Hay pumpapukisan hi numbinahhel an ulu ya mipagol hinadan Judyu.

algo. Ot adi ayu tumakut hinan abigonda an ma'at an ta'on on hiyay takutan nadan
tataguh udum an boble.
3 Te dadiyen athidin pangiye"eda ya ma"id ha hilbina. Te hay atonda ya longhonda
nan kayiw ya pina'otandah bulul.
4 Ya linamuhdah silber ya balitu' ya inhamaddan impata' ta adi magah.
5 Hidiyen bulul ya ay kidlo* hinan payo an adi humapit. Ya gahin di pahonon te adi
dumallan. Ot adiyu takutan onu dayawon dida te ma"id ha abalinandan bumoddang
ya ma"id ha abalinandan mangat hi adi maphod i da'yu.

Hay Nundasalan Jeremiah

6 Ot ha"on an hi Jeremiah ya nundasala' ot alyo' di, He"a Apu Dios ya ma"id ha
nipaddungam. Te na'abbaktu'a an ongal di abalinam.
7 Ya he"ay patul hi abobbobleh tun luta. Ta ma"id ha ohah nala'la'ing mu he"a an
ta'on on nadan patul. Ot lebbengna an he"ay dayawon di atagutaguh tun luta.
8 Mu nadan natudduwan an mundayaw hi bulul an dios ya paddungnay ma"id ha
nomnomda te ma"id ha hilbin dadiyen bulul.
9 Te na'innilaan an nadan umat hi bulul ya napa'otan at oddahandah silber an
na'alah ad Tarsis ya balitu' an na'alah ad Upas. Ot lubungandah nan umat hi lubung
di patul an iniphod di nala'ing an mun'ugut.
10 Mu he"a nan immannung ya wadawada an Dios. Ya atbohdin he"ay patul hi
inggana. Ya wa'et bimmungot'a ya umalyog tun luta ta mun'adadagday abobboble.
11 Ya alyom di ibaga' hinadan tatagu an bokon nadan dios di udum hi boble di
nunlumuh ad lagud ya tun luta. Ya lo'tat ya madadagdan namin ta mama"id dadiyen
ma'alih diosda.

Hay Mikantah Pundayaw I Apu Dios

12 Ot mungkantaa' an alyo' di, Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad lagud an gapuh
la'ingna ya abalinana.
13 Ya impakidulna'e ya mungkakaludukud hi ad lagud ya mungkikilat.
Ya hiya boy mangipatuluh bugut hi ad lagud ta mumbalin hi udan on ahina impa'alih
tun luta.
Ya atbohdiy atonah nan puwo' an malpuh nadan nangi'amungana.
14 Ta datuwey mangipatigon hay tagu ya ma"id tuwali ha innilana.
Ot nadan mun'apyah nabalitu'an an bulul ya mibabainda.
Te dadiyen iyanammada ya ma"id ha yahyahda ya abalinanda.
15 Ta ma"id ahan ha hilbida te bokonda tuwali immannung an dios.
Ta ammunadah mangihngihilan hinan dumatngan di adusaanda te madadagda.
16 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel ya bokon athidi te hiyay nunlumu
hi an namin an ta'on on nadan pinto'nah tataguna.
Ta hiya nan nangadanan hi, Ongal Di Abalinanan Dios.

Hay Ahi Iyayan Nadan I Judah Hi Udum Hi Boble

17 Alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Judah ya pun'amungyu nadan odnanyu an
bumtik te lini"ub da'yu damdamah binuhulyu.
18 Te imbaga' tuwali an palpaliwanyu ya pakakon da'yu ta miye ayuh udum hi boble.
Te ipa'ali' di nunnaud an punholholtapanyu ta ma'amtanyuy bungot'u.
19 Ta ahi alyon nadan i Jerusalem di, Mahmo' ami tayya te nunhigla tun dusami an
umat hinan himmalom ahan an hugat an pumate. Mu mahapul an itpolmi.
20 Te nun'apa"ih di balemi ya nun'a'ateday i'imbabalemi. Ta ma"id ha pumboddan-
gmin mangapya i ha iha"adanmi.

---

* **10:5 10:5** Nan kidlo ya abul di buding hinan payo.

21 Ta ha"on bo an hi Jeremiah ya alyo' i dida di, O te ma"id ha nomnom nadan
mangipangpangulun dita'u. Ya adida unudon di ibagan Apu Dios. Ta hiya mo nan
way oha i dita'u on ay kalnero an ninganuy ta niwakat ta'u.
22 Inoy an dee tatawwa an dimmatongda moh huddo'na nadan binuhul ta'u ta ay
immalyog tun luta. Ot adi madne ya umannung an mun'adadag nadan abobbobleh
tun ad Judah. Ta lo'tat ya ammunay jakal di miha"ad hitu.

Hay Dasal Bon Jeremiah

23 Innila' Apu Dios an hay tagu ya bokon hiyay nangdon hi nitaguwana ya bokon
bo hiyay ukod hinan ma'at i hiya hi binigat.
24 Ot hanat tugunon da'mi Apu Dios mu ta adim ahan punhiglaon di bungotmu i
da'mi te atom'ehdi ya umannung an mate amin namin.
25 Ot daan mo ta nadan binuhulmiy pangipahdaam hi bungotmu. Te adi da'a ibilang
an Dios i dida ya bokon he"ay dayawonda. Ta numpateda tayya nadan ibbami ya
nunhiglay nanadagdah tun boblemi.

11

Hay Agge Nangunudan Nadan I Judah Hinan Imbagan Apu Dios

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ipanomnommuh nadan tataguh ad Judah nan imbaga' an lebbengna an unudonda.
3 Ibagam i dida an ha"on an Dios di nangali hi, Nan tagun adina unudon nadan
imbaga' ya madusa.
4 Te hay imbaga' i handidan a'ammodyu hi e' nangawitan i dida hi ad Egypt an
nunholholtapanda ya inali' di, Hi'on un'unudona' ta atonyun namin nadan imbaga'
ya da'yuy mumbalin hi tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonyu.
5 Ta on'u imbagah diye ot ipa'annung'u din imbaga' hi idat'u i dida an malumong
an luta an nunhituwanyu tee hi ad uwani.
Ot alyo' an hi Jeremiah di, O, ato' Apu Dios nan imbagam hi ato'.
6 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Em hinapon an namin nadan bobleh ad Judah
an mihipun hi ad Jerusalem ta em pun'ipa'innilah nadan tatagu tun ibaga' an maphod
on unudonda nan imbaga' hi unudonda.
7 Te nihipun hidin nangawita' i handidan a'ammodyuh ad Egypt ta ingganah ad
uwani ya agaggaon impanomnom'u ta ha"on di un'unudonyu.
8 Mu handidan a'ammodyu ya mungngoheda an onnot on nan pohpohdon di
adoldan pumbahulan di ina'inatda. Ta hiya nan inyabulut'un namin nadan nibaga
an dusan nan adi mangunud hinadan imbaga'.
9 Ya innayun bon Apu Dios an alyon i ha"on di, Innila' an nadan i Jerusalem ya
nadan udum hi ad Judah ya nunhahapitanda ta du'gona' i dida.
10 Ta inyunnuddah nadan inat handidan a'ammodda an bokon ha"on di inunudda.
Te nadan dios di udum hi boble di dinayawda ya nunhilbiyanda. Ta numpaddung di
inat nadan i Israel ya i Judah an aggeda inunud nadan imbaga' hidin a'ammodda hi
atonda.
11 Ta hiya nan ipa'ali' di nunhiglan manadag hinadan i Judah ta ma"id ha mihwang
i dida. Ta hay a'atan nae ya kumgadan mumpaboddang i ha"on mu adi' hanguton
dida.
12 Ta eda mo mumpaboddang hinadan dios di udum hi boble an nangi-
dawadawatandah nadan ginhobdan insenso. Mu dadiyen dios di udum hi boble ya
ma"id ha abalinandan mangihwang i didah nan adadaganda.
13 Ta datuwe an i Judah ya dimmakol di diosda an umat hi dinakol di bobleh ad
Judah. Ya dakol bo nadan umipabain an inyammada an pangidawatandah nadan

i'nongdah nadan dios an umipabain ya nadan pangigobhandah insenso i Baal an
umat hi dinakol di kalatah ad Jerusalem.
14 Ot ibaga' i he"a Jeremiah ta idinongmu an mumpahpahmo' i ha"on an gapu i
danaen tatagu. Te adi' damdama hanguton dida an ta'on onda mumpahpahmo' i
ha"on an gapuh nan punligatanda.
15 Ot ibagammot i dida ta alyom di, Hi Apu Dios ya alyonay, Da'yuy pinto"uh tatagu'
mu nunhigla bo aya nayya nadan adi maphod an ato'atonyu. Ma"id ha lebbengyu an
umalih tun Templo'. Ya ta'on on iyaliyuy i'nongyun ha"on ya adi damdama mabalin
hi ihwang da'yu hinan eyu adadagan. Te nan pun'amlonganyu ya nan pangatanyuh
nadan adi ahan maphod.
16 Handi ya impaddung da'yun himpamobleh nan nitanom an olibo an maphod ya
dakol di ibungana. Mu ad uwani ya pa'aliyo' di manadag i da'yu. Ta dadiyen umalin
binuhulyu ya nunhiglan ay mundalang an apuy di bungotda ta paddungnay gobhon
da'yu.
17 Ta ha"on an ongal di abalinanan Dios di paddungnay nangitanom hinan olibo
an ni'aligan nadan i Israel ya i Judah. Mu ad uwani ya ipa'ali' di manadag i dida an
gapuh nadan adi maphod an ato'atonda. Te nunhiglan impabungota' i dida hinan eda
nunggohogohoban hi insenso hi indawatdah nan bulul an hi Baal.

Hay Edaot Pamatayan I Jeremiah

18 Indani ya impa'innilan Apu Dios i ha"on an nadan humihiwo i ha"on ya
ninomnomdan patayona'.
19 Mu hidin agge' nanginnilaan ya madmadinnola'. Ta umata' hinan imbabalen
di kalnero an namaag ya niyun'unud hinan edah pamatayan i hiya. Te alyonday,
Patayon ta'uot ta duminong an humapihapit ya ta ma"id ha mabongbong'al hi
ngadanah inggana.
20 Ot mundasala' an alyo' di, He"a Apu Dios an ongal di abalinana ya nipto' di
pangatmu. Ya innilam nan wadah nomnommin tatagu. Ot he"ay pangidinola' hi
bumoddang i ha"on. Ya ukod'an mangiballoh hinan atondan ha"on.
21 Ya alyon Apu Dios di, Nadan udum hinadan linala'in i Anatot ya alyonday patayon
da'a hi'onmu adi idinong an mangipa'innilah nan imbaga' i he"a.
22 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di mundusa i dida ta matedah gubat nadan
mumpangilog an linala'in i'imbabaleda. Ya nada'e an mammanog an imbabaleda ya
iyateday inagangda.
23 Ta lo'tat ya ma"id ha mabati i dida an i Anatot.

12

Hay Nunliliyan Jeremiah I Apu Dios

1 Alyo' i Apu Dios di, An namin nadan inlili' i he"a Apu Dios ya nipto' di inatmu.
Ot ad uwani ya pohdo' an innilaon nadan adi' ma'awatan. Te tanganu on nadan adi
maphod di at'atonda ya diday kumadkadangyan ya pumpumhod di nitaguwanda?
2 Ta paddungnay intanommu dida ot lumamutda ot bumungabungada. Ya
nanongnan he"ay haphapitondah dayawonda mu hay immannung ya hapitda ya
abuh.
3 Mu he"a Apu Dios ya innilam an namin di a'at'u an ta'on on nan wah nomnom'u.
Ot daan mo ta ihiwwem datuwen adi maphod di ato'atonda ya pinatem dida ta
umatdah nadan kalnero an mun'appit hi mapate.
4 On hi anuud ya ahi mapogpog tun dopal ya teen namaganan mo tun luta ya
naklingday nitanom? Ya mun'a'ateda nadan hamuti ya animal an gapuh nadan adi
maphod an pangat datuwen tataguh tun boblemi. Ya alyonda bo udot di, Ta'omman
ot adi tigon Apu Dios di at'atton ta'u.

Hay Nambal Apu Dios

5 Alyon bon Apu Dios di, Hi'on mable'a an mi'yabbak hi tatagu ya namama moh
on nadan kabayuy pi'yabbakmu. Ya hi'on mihubag'ah nan nundoddotal an boble
ot namama moh on nan muyung an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi
Jordan.
6 Ibaga' teen he"a an ta'on on nadan i'ibam an linala'i i da'yun ohan pamilya ya
pohdondan dadagon da'a. Ot adi'a madinol i dida an ta'on on maphod di panapitda i
he"a.

Hay Bungot Apu Dios Hinadan Tataguna

7 Alyon bon Apu Dios di, Nadan tinanud Israel ya diday pinto"uh tatagu' hi
paddungnay odon'u. Mu ad uwani ya ingnganuy'u mo dida ta induul'u didah nadan
binuhulda.
8 Te didan imbilang'uh odon'u ya numbalindah umat hinan layon hinan muyung
an mun'alumiyomda i ha"on. Ta hiya nan nunhiglay bungot'u i dida.
9 Ta umatdah nan nagulgulu"ayan an hamuti an lini"ub di dakol an gayang ta
punhinhohobatanda. Ya ahida bo immaliy atap an animal ta pun'a'anda nan matano'
an lamohda.
10 Ot madadag mo ahan nan paddungnay natanoman hi greyp te pun'igatinda
nadan intanom'u. Ta hidiyen mapmaphod an boble ya mumbalin moh adi
maboblayan.
11 Ta minganuy an matowan hidiyen boble te ma"id ha tagu hi mangipapto'.
12 Te nadan tindalun umalin manadag i diyen boble ya diday honago' an Dios hi
mamateh nadan tatagu.
13 Ta nadan tatagu' ya muntanomdah wit mu gapuh bungot'u ya hay tumagu ya
nadan pagat an holo'. Ta ma"abledan tumamutamu mu ma"id ha hilbina.

Hay Pammo'an Apu Dios Hi Tataguh Udum An Boble

14 Alyon bon Apu Dios di, Hituwen boble ya indat'u i da'yun tatagu' an tinanud
Israel. Mu gubaton da'yuh nadan binuhulyu an nunhituh nadan nun'ihaggon an
boble ya pinlohda tun bobleyu. Mu nomnomnomonyu an paddungnay ahi' ba'guton
dadiyen binuhulyu ya inihwang da'yun tatagu' an tinanud Israel.
15 Ya binoddangan da'yun ha"on ta umanamut ayuh tun bobleyu tuwali.
16 Mu wa'et dadiyen binuhulyu an nangitudtudu i da'yu an tatagu' hi atonyu an
mundayaw i Baal ya mun'adalda pibo i da'yun tatagu' ta abulutondan ha"on ya abuh
di immannung an Dios. Ya pumbalino' pibo didah tatagu' ta maphod di itaguwanda.
17 Mu adiya' e tuwali unudon ya paddungnay ba'guto' didan namin hinan bobleda
ta madadagda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

13

Nan Luput An Linen

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka gumattang i ha linen an luput ya hiya
ni' di inlipotmuh gitangmu. Mu tigom ta adi mitamol hi liting.
2 Ot gumattanga' hi linen an luput ot ilipot'uh gitang'u ta miyunnudan hinan inalin
Apu Dios.
3 Indani bo ya alyonay,
4 Aanom hinaen inlipotmuh gitangmu ya imme'ah nan wangwang an nungngadan
hi Euprates ta em ipa"eh nan doplahdi.
5 Ot hiya mo boy ato'.
6 Hidin nala"uh di atnay algo ya alyon bon Apu Dios di, Mumbangngad'ah nan
wangwang ta em alan nan impipa"e' i he"a an luput.

7 Ot umeya' ot e' ka"utan hidiyen luput hinan nangipa"aya' ya ma"id mo an nadunut
ta nun'abebeghet.
8 Ya alyon bon Apu Dios di,
9 Athinay ato' an manadag hinadan i Judah an gapuh nan punlattuwaganda.
10 Te danaen tatagun adi ahan maphod di pangatda ya mungngohedan adiya'
unudon i dida. Te nan madadawoh i dida on hidiyey ina'inatda. Ya hay dayawonda
ya punhilbiyanda ya nadan dios di udum hi boble. Mu indani aya ta dadago' dida ot
umatdah nan nadadag an luput an ma"id mo ha iyatana.
11 Yaden hay pohdo' ya nahamaddot di pundinoldan ha"on ta umat hinan luput
an nihamad an nilipot hi gitang di ohan tagu. Ot athidi'e ya immannung an diday
tatagu'. Ta gapuh nan pangipapto"un dida ya dayawona' hi tataguh udum hi boble.
Mu ningamut an adiya' donglon i dida.

Hay Ipa'innilan Nan Dunug An Iha"adan Di Bayah

12 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an ha"on
di mangali hi an namin nan pangiha"adan hi bayah ya mahapul an bayah di mittuhdi.
Ya wa'et alyonday, Undan aggemi innila ta gahin onmu ibagan da'mi.
13 Ya alyom di, Athitu othadiy inalin Apu Dios an alyonay, Tanganu on aggeyu
innilay niyatanyu? Ta hiya nan dusaon da'yu an himpamoble te aggeyu innilay
atonyu an ay ayu nun'abubutong an namamah nadan patul an tinanud David ya
nadan padi ya propeta ya an namin nadan numpunhituh ad Jerusalem.
14 Ta pundadag da'yu ta umat ayu hinan dunug an pito' an punhihippago' ta
mun'agugupal. Ta madadag ayun namin an ma"id ha homo"u an ta'on on u"unga
ya a'amamma ya i'ininna.

Hay Umaguhandah Ibaludanda

15 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Maphod on dita'un tinanud Israel ya mumpada"ul ta'u
ta igongahan ta'u nan ibagan Apu Dios.
16 Ya hiyay ipabaktuyu ta wan adina ipa'ali nan dumadag i dita'u an umat i ha
munhihillong. Ta wan mun'ihubag ta'u an umat hinan e pundallananan hinan billid
hinan mun'ahi'lop. Ot hanat mumbangngad ayun Apu Dios ta adina pumbalinon nan
namnamaon ta'u an paddungnay patal hi munhihillong ta adi ta'u umukayungan.
17 Mu hiya'e tuwalih diyen adiyu donglon ya ma"id ha bahhonan kogaan da'yun
ha"on. Te da'yun tatagun Apu Dios ya miye ayuh udum hi boble ta hidiy ibaludanyu
an gapuh nan pumbaktuwanyu.
18 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinan patul ya hi inana ta taynanda
nan nabaktun sa'adda te wada damdamay mamloh nan pun'ap'apuwanda.
19 Te nadan bobleh nangappit hi muyyad di ad Judah ya lini"ub di binuhulda ta
ma"id ha mabalin hi lumah'un onu hunggop te mun'ikalob nadan geytdahdi. Ya an
namin nadan i Judah ya miyedah udum hi boble.
20 Ot tigonyu an i Jerusalem an tuwe nadan binuhulyu an malpuh huddo'na. Ta
nganne nin moy ma'at ituwen malinggop an numboblayanyu an ilattuwagyu?
21 Dadiyen tuwen mangubat i da'yu ya dida din nundinolanyuh bumoddang i
da'yu. Mu ad uwani ya diday pumbalino' hi mun'ap'apu i da'yu. Ta hay a'at di eyu
holholtapon ya umat hinan dogoh di golang.
22 Manu'eh ma'at datuwen da'yu ya gapuh nadan numbahulanyu. Ta madusa ayu
ta mipaddung ayuh nan babain pilitondan ilo'.
23 Mu nan a'atyu ya onha umat hinan mangitit an up'up di i Etiopia ot undan nin
mabalin ta mahukkatan? Ya umat boh nan galit nadan animal an undan mabalin ta
ma'aan? Te onha mabalin an aanon ot mabalin bo an ma'aan nan impa'inghayu an
adi maphod an pangat ta nan nipto' di atonyu.

24 Ta hiya nan iwakat da'yuh abobboble ta umat ayuh nan dugih an iye"en di dibdib.
25 Ta hinaen ninomnom'un ma'at i da'yu ya adi mabalin hi mahukkatan te
lininglinga' ot mundinol ayuh nadan dios di udum an tatagu.
26 Ta paddungnay bolladan da'yu i ha"on ta wan mipatigoy a'atyu ta mibabain ayu.
27 Te tinigo' nadan ina'inatyu an paddungnay inluktapa' i da'yu. Ta nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an dios di eyu dinaydayaw hinadan puntanoman ya hinadan
nabillid. Ta nunhiglan mahmo' ayu ahan an i Jerusalem. Ot an'anuud nin ya ahi ayu
pumhod?

14

Nan Bitil Hi Ad Judah

1 Hidin ma"id ha udan ya alyon Apu Dios i ha"on di,
2 Nadan tataguh ad Judah ya nunhigla bo ayay umukayunganda te nadpal di
bobleda. Ya ta'on on nadan i Jerusalem ya inumbundah nan luta an ahikokogada.
3 Ya nada'en ap'apudan munhilbih nan patulda ya hinnagday baaldan e humagub
mu namaganan an namin nadan bubun. Ta mumbangngaddan nanongnan nabaoy
ihagubda. Ta hiya nan hophopanda bo ayay uluda an gapuh bainda ya inomno-
manda.
4 Ya ta'on on nadan mumpuntanom ya nunhiglan minomnomanda te
nun'atommang nadan lutah nangat nan dopal.
5 Ya nada'e an ulha ya tinaynanday inlumdah nan muyung an gapuh a"id di holo'
hi anonda.
6 Ya ta'on on nadan atap an dongki ya adi tumnong di matadah inagangda. Ya ayda
jakal an munyahhiyahdah nan nadpal an billid an immohnonganda.
7 Ta lo'tat ya alyon nadan tatagu i Apu Dios di, Nunhigla tayyay numbahulanmi
i he"a Apu Dios ot lebbengnan madusa ami. Mu boddangan da'mi bahan ta
panginnilaan di tatagu hinan ongal an abalinam.
8 Te an namin di napatnaanmi an tinanud Israel ya he"a ya ammunay bimmanod-
dang i da'mi. Mu tanganu on ad uwani ya ay da'mi agge innila ta nipaddung'a i ha
mangili an nun'iyan i ha ohay hilong ya abuh?
9 Te undan aggem innilah tuwen na'at i da'mi? Ya undan ma"id ha abalinam
an mangihwang i da'mi an ta'on on'a wahtuh tun boblemi? Da'mi nan nibilang hi
tatagum ot hanat adi da'mi bahan inganuy.
10 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun tatagu' ya hay pohdonyu ya midawwi ayun ha"on
ta adiya' unudon. Ta hiya nan ad uwani ya adi da'yu pibo abuluton hi tatagu'. Te
dusaon da'yu an gapuh nadan adi maphod an ina'inatyu.
11 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di, Adim mo nimpe idasalan danaen
tatagu.
12 Te ta'on on nan pun'ulatanda ya adi' donglon di pumpahmo'anda. Ya ta'on
on mangi'nongdah maghob an mi'nong ya mangidawatdah makan i ha"on ya adi'
damdama abuluton. Mu onnot on dadago' didah gubat ya bitil ya nalot an dogoh.
13 Ot alyo' di, O mu umman hay ibagabagan nadan udum an propeta hinadan tatagu
ya ma"id anu ha ipa'alim hi gumubat ya atbohdin ma"id ha bitil. Te hay ipa'alim anu
ituwen boble ya hay emi luminggopan.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Danaen propeta ya layah nan ibagabagada an alyonday
ha"on di nangali. Te agge' aya hinnag dida ya ma"id ha imbaga' i dida. Ot nan
alyondah nipa'inop i dida ya agge nalpun ha"on ot ma"id ha balol nan abigonda te
on nalpuh nomnomda ya abuh.

15 Ta hiya nan ha"on an Dios ya dusao' danaen mumpunlayah an propeta. Te
alyonday ma"id ha gubat ya bitil. Mu ibaga' an mi'yatedah ipa'annungan diyen gubat
ya bitil.
16 Ya nadan tatagun patiyonda nan inabigda ya ahi mun'iwakilat di adoldah nadan
kalatah ad Jerusalem hi pangat di gubat ya bitil. Te ma"id ha mabati hinadan
pamilyada hi mangilubu' i dida hitun a'atana. Ot danaey lebbengnah dusada an
gapuh nadan adi maphod an ina'inatda.
17 Ya alyon bon Apu Dios hi ibaga' hinadan tatagu nan inomnoma' i dida.
Ot alyo' hinadan tatagu di, Gapuh nan ma'at i da'yu an paddungnay himmalom an
hugat ya hiyah naey gapunah kumogakogaa' te mahkit di nomnom'u. Ta ma"id ha
dindinong'un lumuwaluwah nan hilong ya mapatal.
18 Te an namin di umaya' ituwen boble on awakilat di mun'a'ate an tatagu hi
pangat nan gubat. Ya hay pangaya' hinadan binattuy aladna an boble ya nun'a'ateda
damdamay tatagun gapuh inagangda. Ya nada'e an papadi ya propeta ya manu te
inaynayunda an muntamu mu hay immannung ya aggeda innilay at'attonda.
19 Ot ha"on an hi Jeremiah ya nadan ibba' ya alyonmi i Apu Dios di, Undan
ingnganuy da'mi mo ahan tatawwa an i Judah? Ya undan nanongnay bungotmuh
nadan ibbami an i Jerusalem? Te ngalngalam ahan tatawwa an paddungnay
inhalommuy nanugatmu i da'mi ta adi ami mabalin an ma'agahan. Te hihinnodmiy
emi luminggopan mu onnot on ma"id. Ya hay emi pumhodan mu onnot on nunhigla
an atatakut han dimmatong.
20 Apu Dios, abulutonmin ongal di numbahulanmi i he"a an umat ami damdama i
handidan a'ammodmi.
21 Mu hanat nomnomom di em ibabainan ta adi da'mi bahan inganuy. Ya adim
bahan iyabulut an dadagon di binuhulmi nan Templo. Ta nomnomnomom din
imbagam i da'mi ta adim ibahho.
22 Te undan nadan dios di udum an tatagu di mangipa'alih udan? Ya adi mabalin
an namaag ya immudan te ingganah on he"ay mangipa'ali. Ot he"a Apu Dios ya abuh
di pundinolanmih bumoddang i da'mi. Te he"a ya abuh di mabalin an mangat ituwe.

15

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan I Judah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ta'on on da Moses i Samuel di
alinah wahtu hi mangihapit i datuwen tatagu ya adi damdama mahukkatan nan
ninomnom'u an pundusa' i dida. Ot agammot ta honagom danaen i Judah ta
umaandahtu.
2 Ya alyonda'e di, Ot i dana mo mahan ha umayanmi? Ya alyom di, Imbagan Apu
Dios an mateday udum i da'yu an gapuh dogoh. Ya nada'en udum ya matedah gubat
ya bitil. Ya inyen di binuhulyu nadan udum hi udum an boble.
3 Te ha"on an Dios ya ipa'ali' di opat an nat'onat'on an manadag hinadan tatagu. Ta
iyabulut'un waday gubat ta mun'a'ateday udum. Ya immaliday kahu ta pun'iye"eday
adol di udum. Ya immalida bo nadan hamuti ya nadan atap an animal ot pun'a'anday
udum.
4 Te nunhigla ahan an adi maphod nan ina'inat Manasseh* an imbabalen Hesekiah
hi ad Jerusalem hidin numpatulanah ad Judah. Ta nadan tataguh abobboble ya
nunhiglay pamihuldan da'yu an gapuh nan nunhiglan pundusa' i da'yu.
5 Ya hitun a'atan nae ya ma"id ha ngumhop onu mummahmah hi'on nganney na'at
i da'yun i Jerusalem.

* **15:4 15:4** Hi Manasseh ya numpatul hidin 687-642 B.C.

6 Te din'uga' i da'yu ot idinongyun mangun'unud i ha"on an Dios. Ta hiya nan ad
uwani ya dadagon da'yu i ha"on te ma"id mo ha homo"u i da'yu.
7 Ta pun'iwakat da'yuh abobboble ta umat ayuh dugih an mun'iya'addib. Ya patayo'
nadan imbabaleyu ya ta'on on da'yu te agge nahukkatan di a'atyu.
8 Ta dakdakkol di mabaluh tun bobleyu mu hay dinakol di panag hinan da'ging
di baybay. Ta palpaliwanyu ya alina hi'onda nahanawwang di mangubat i da'yu
hinan tongan di algo ta pumpateda nadan mumpangilog an linala'i. Ta nunhiglay e
inomnoman nadan hi inada.
9 Ta nan hi ina an naten namin nan pitun imbabalena ya mangluy an ay mate an
gapuh hakit di nomnomna. Ta ay himmilong di panigona. Mu ta'on on nadan tatagu
an nabati ya ipapate' damdama didah nadan binuhulda.

Hay Nambal Apu Dios Hinan Inalin Jeremiah

10 Ot alyo' i Apu Dios di, Ma"id mo ahan tayya ha amlong'u. Te ma'ahihhiwoday
tatagun ha"on hitun boblemi. Ot udu'dulnaot boy aggeya' niyayyam. Mu ma"id aya
ha e' inutang onu ha e' impa'utangan hi tinattatakut'u ta mumbayad. Mu tanganu
ona' pun'idutan hinadan tatagu?
11 Ya alyon Apu Dios di, Ha"on di mangipapto' i he"a te maphod di ipa'at'un he"a.
Ot hanat waday dinolmu te hitun punligatan nadan tatagu ya hanadan humihiwon
he"a ya dida bo ayay umalin mumpahpahmo' i he"a.
12 Te undan wa ihya ha taguh abalinana an putungon di gumo' an nipaddunganyun
tinanud Israel.
13 Mu gapuh nan dakol an numbahulanyu an himpamoble ya idat'un namin nan
kinadangyanyuh nadan binuhulyu.
14 Ya inyabulut'u ta baludon da'yu i dida. Ya inye da'yuh nan aggeyu innila an
bobleda ta mumbalin ayuh baalda. Te nunhigla mo tayyay bungot'u i da'yu an ay
apuy an dumaladalang.
15 Mu ha"on an hi Jeremiah ya alyo' di, He"a Apu Dios ya innilam di ma'ma'at i ha"on
ot hanat boddangana' bahan. Ta iballohmu hinadan humihiwon ha"on nan inatda an
namalpaligat i ha"on. Ya hanat adim an'anusan dida te lo'tat tayya ya patayona' i
dida. Te tehtu an maligligatana' an gapuh nan punhilbiya' i he"a.
16 Hidin himmapitam i ha"on ya ongal di amlong'u an mangun'unud an gapu ta
niyappita' i he"a an ongal di abalinanan Dios.
17 Ya aggeya' nidniddum hinadan pun'am'amlongan di tatagu. Ta ona' nun'oh'ohha
an gapuh pangun'unuda' i he"a te nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atondan
pumbahulan.
18 Mu tanganu on minaynayun di punholholtapa' an nipaddung i ha hugat an
ad'addi mapoyanan. Undan adiya' boddangan i he"a ta umat'ah nan wa"el onu obob
an matdu' hinan tiyalgo?
19 Ya alyon Apu Dios di, Gahin di itutuyum hinaen punnomnommu ya hapitom ya
ahi mabalin an ibangngadmun munhilbi i ha"on. Ot hi'on nan immannung an waday
hilbinay hapitom ya mabalin an he"ay mangihapit i ha"on. Ta mabalin an donglon
nadan tatagu nadan ibagam mu tigom ta adim iyun'unud hinan pangatda. Ta bokon
nan pohdonday ibagam.
20 Ta ta'on on da'yu gubaton ya adida pa"abak i da'yu te ipapto' da'yu i ha"on.
Ya pabikahon da'a ta mi'alig'ah nan nahamad an binattun alad. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
21 Ot immannung an ihwang da'yu i ha"on hinadan mun'abubungot an tatagu an
adi maphod di pangatda.

16

Hay Nangalyan Apu Dios Hi Adi Mangahawah Jeremiah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 Mahapul an adi'a mangahawa ta adi'a mahlag ituwen boble.
3 Te hay ibaga' an Dios hi ma'at hinadan u"ungan miyayyam hitu ya nadan a'ammodda
4 ya mun'a'ateda an gapuh nalot an dogoh ya bokon'e bo ya matedah gubat ya bitil. Ya ma"id ha mangipadutu' an mangilubu' i dida ta anon di hamuti ya animal an malpuh nan muyung di adolda. Ya nada'en mabati ya ayda ginalut an awakilatdah nan luta.
5 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Adim ipatna an e midungoh awadan di nate. Ta adim ipatigon mi'ngohop'a i dida te ha"on an Dios ya adi' mo wagahan nadan tatagu' ya adi' mo ipatigoy pamhod'u ya homo"un dida.
6 Ta mun'a'ateday tatagu ituwen boble an ta'on on nadan kakadangyan ya nun'awotwot mu ma"id nimpe ha mangilubu' i dida. Ya ma"id ha mumpakalbu onu munggogod hi up'upna ta atigan di umukayunganda.
7 Ya ma"id ha mangidat hi makan ya ma'inum hinadan natayan ta ma'alubyagda an ta'on on nadan natey hi amada onu hi inada.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Hi'on waday a'am'amungan di tatagu ya adi'a umehdi ta adi'a e mi'mi"an ya mi"in'innum i dida.
9 Nomnomnomom an ha"on an ongal di abalinanan Dios ya pogpogo' an namin nan pun'am'amlongan di tatagu ituwen boble. Ta lo'tat ya ma"id ha madngol hi mun'am'amlong onu mungkantah nan umat hi kasal.
10 Ya hitun pangipa'innilaam i datuweh nadan tatagu ya mahmahanda'e an alyonday, Tanganu ahan on nunhiglay pundusan Apu Dios i da'mi? Undan nganney numbahulanmi i hiya an Dios?
11 Ya ibagam i didan manu'eh athinay ato' ya gapu ta inwalong nadan a'ammodyu an mangun'unud hinan tugun'u. Ta hay dinayawda ya nunhilbiyanda ya nadan dios di udum hi boble.
12 Ya inyal'alana mo bo te adi maphod di pangatyu an tinanuddah ad uwani. Te da'yu ya nan pohpohdon di adolyu di at'attonyu an adiya' ahan unudon i da'yu.
13 Ta hiya nan pa'aanon da'yun ha"on hitun bobleyu ta miye ayuh nadan boble an aggeyu innila ya ta'on on handidan a'ammodyu ya aggeda innila dadiyen boble mu adi da'yu hom'on i ha"on. Ta hidiy pangipahdaanyun munhilbih nadan diosda ta ta'on di attog onyu iyal'algo ya ilablabi.
14 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu madatngan han algo an nadan tatagu ya mahukkatan moy ibagadah nan punsapataanda an adida mo alyon hi, Isapatami hinan Dios an nangawit hinadan a'ammodmi an tinanud Israel hi ad Egypt.
15 Te hay punsapatada mo ya nan pangiyanamuta' i didan tinanud Israel hinan niyayanda hi udum an bobleh huddo'na. Te pa'anamuto' didah nan numboblayanda an indat'u tuwali i handidan a'ammodda.
16 Mu nomnomnomonyu an honago' di dakol an tatagu an paddungnay e manilapya ta eda puntabukul dida an tinanud Israel. Ya paddungna boy e manganup ta eda pun'anup dida hinadan billid ya lingab an eda nipa"ayan.
17 Te ha"on an Dios ya tigtiggo' an namin nadan pangiye"eda ya nadan pumbah-bahulanda. Ya adi mabalin an ipa"ayana' i dida.
18 Ta hiya nan dubliyo' di pundusa' i dida an gapuh bahulda. Te nunhigla ahan di nanadagda ituwen boble'. Te pinnudah nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an inyammadan dios di udum an boble.

Hay Dasal Bon Jeremiah

19 Ot mundasala' an hi Jeremiah an alyo' di, He"a Apu Dios an mangih'ihwang
i ha"on ya alpuwan di bikah'u hinan punligata' ya hanat nadan tatagun malpuh
abobboble ya lo'tat ya umalida ta alyondan he"ay, Ma"id ha udum hi impaboltan
nadan a'ammodmi an ammuna nan ma"id ha hilbinan dios an inyamman di tagu.
20 Mu undan ihya mabalin ta hay taguy mangiyammah diosda?
21 Ya alyon Apu Dios di, Hiya nimpe nan ipali'na' i da'yu nan ongal an abalina'. Ta
wan innilaonyu mohpe an ha"on hi Apu Dios.

17

Hay Bahul Ya Dusan Nadan I Judah

1 Alyon bon Apu Dios di, Nadan adi maphod an pangatyu an i Judah ya ay limmamut
hi nomnomyu ta amod on dadiyey atonyu. Ya dadiye boy ay nitudo' hinadan duggun
nan punggobhanyuh mi'nong.
2 Ta ta'on on nadan imbabaleyu ya innilada an nadan ugganyu pangi'nongan ya
nan pusti an mangita'dog i Aserah* hi awadan di mun'ahagabong an kayiw hinadan
nabillid.
3 Ta hiya nan idat'uh nadan binuhulyu nadan pundayawanyu ya an namin di
kinadangyanyu ya ta'on on nadan nabillid hi bobleyu an gapuh nan pumbahbahu-
lanyun himpamoble.
4 Ya iye da'yuh nadan binuhulyuh bobleda an aggeyu innila ta munhilbi ayun dida.
Ta taynanyu tun bobleyu an indat'un da'yu. Te nunhiglay bungot'un da'yu an ay apuy
an nanongnan dumaladalang.
5 Ta dusao' nadan tatagun adi mangun'unud i ha"on an Dios an hay pundinolanda
ya nan abalinan di tagu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
6 Ta mipaddungdah nadan kakaykayyiw an nitanom hinan nadpal an luta ta hiya
nan ma"id ha namnamaondah pumhodandah udum hi algo.
7 Mu nadan tatagun ha"on an Dios di pangidinlanda ya diday wagaha'.
8 Ta hay ipaddunganda ya nadan kayiw an nitanom hinan da'ging di wa"el an
dimmatong di lamutdah nan liting. Ta hiya nan ta'on on umugoh atnay bulan ya
nanongnan munlangtay tubuda ya bumungadah nan timpun di bumungaanda.
9 Mu hay tagu ya nahalatom di nomnomna ta hiya nan huma'ul ta naligat an
ma'awatan di a'atna te ningamut an adi maphod di nomnomna.
10 Mu ha"on an Dios ya innila' di nomnom di tatagu ya an namin di at'attonda. Ta
hiya nan hay idat'uh gunggunan di hinohha ya nan miyunnudan hinan pangatna.
11 Ot nadan tatagun kimmadangyan an gapuh kuluk ya umatdah nan hamutin
inobobana nan bokona itlug. Mu hay umudi ya mama"id hidiyen kinadangyanda.
Ta ahida innilaon an ma"id ha nomnomda.
12 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Hituwe an Templo an pundayawanmi di mangipatigoh
nan na'abbaktu an pun'ap'apuwam an nihipun tuwalih din hopapna.
13 Ot he"a Apu Dios di namnamaonmi hi bumoddang i da'mi an tinanud Israel. Ta an
namin nadan man'ug i he"a ya nunhiglay ibabainanda. Ya nadan adi mangun'unud i
he"a ya paddungnay nitudo' di ngadandah nan hupu' ta matala'da. Te din'ug da'a an
Dios an alpuwan di itaguwan.
14 Ot dawato' an ipaphoda' bahan i he"a Apu Dios te he"a ya abuh han mabalin hi
managun ha"on. Ya he"a ya ammunay daydayawo'.
15 Mu nunhiglay ngohen nadan tatagu an alyondan ha"on di, Daan bohna nan
analyom hi imbagan Apu Dios hi ma'at? Ot ten agge ot na'at.

---

* **17:2 17:2** Hi Aserah ya hiya nan babain dios nadan i Kanaan an mangdat hi ahlaganda ya pumhodan di itanomda.

16 Mu ta'on on athidi ya ha"on an mumpapto' hinadan tatagum ya agge' tinaynan
nan tamu'. Ya innilam ot agge' attog dinawat di em panadagan i dida. Te nan
imbagam i ha"on di hiyay impa'innila'.
17 Ot hanat adiya' bahan taynan. Te he"ay pundinola' hi mangihwang i ha"on hi'on
madatngan nan adadaganmi.
18 Ya tigom bahan ta nadan mamalpaligat i ha"on di patakutom ya bainom ta bokon
ha"on. Ot diday dadagom ta mipa'annung i dida nan itakutdan ma'at.

Hay Pungngilinan Hinan Habadun Tungo

19 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Ume'ah nan geyt an hogpan ya lumah'unan
nadan patul hi ad Judah ta e'a tuma'dog hidi. Ya ahi'a immeh nadan udum an geyt
di ad Jerusalem
20 ta padanom hinadan patul hi ad Judah ya an namin nadan tatagu an akhupam
hidi.
21 Ta alyom di hituwey alyon Apu Dios an alyona di, Pohdonyu'e an maphod di
pi'taguwanyu ya mahapul an tigonyu ta adi ayu mangdon hi kalgah nan Habadun
tungo hi pangi'wanyu nadan geyt hi ad Jerusalem.
22 Ya ma"id ha ilah'unyuh kalgah nan baleyu ya ma"id ha e muntamu ta ngilinonyuh
diyen algo. Te hituwey tugun'u tuwalih din a'ammodyu
23 mu aggeda inunud. Te mungngoheda an adida ahan pohdon an matudduwan.
24 Mu un'unudona"e i da'yu ta adi ayu mangdon hi kalga hi hunggopanyu hinadan
geyt hi ad Jerusalem hinan Habadun tungo ta ngilinonyu nimpeh diyen algo an adi
ayu muntamu
25 ya minaynayun an malinggop di pun'ap'apuwan nadan patulyun tinanud David
hitun ad Jerusalem. Ta nanongnan mungkakabayuda ya mungkakalesada nadan
patulyu ya nadan ap'apu an munhilbi i dida ya da'yun tatagu an munlinnah'un
hinadan geyt hitun ad Jerusalem. Ta nanongnan mamapnuh tatagu tun bobleyu.
26 Te umaliday tatagu an malpuh abobbobleh ad Judah ya ad Benjamin ya nadan
nun'ihaggon hitun ad Jerusalem. Ya mi'yalida bo nadan tatagun numpunhituh nadan
pu"un di billid hi nangappit hi alimuhan di algo ya hinan negeb ya hinan nun'abillid
an boble. Ta pun'iyalidah nan Templo' di maghob an mi'nong ya insenso ya makan
an idawatda ya nadan udum an idawatda hi punhanaanda i ha"on an Dios.
27 Mu gahin nimpey un'unudona' ta ngilinonyu nan Habadun tungo. Ta adi ayu
mangdon hi kalga hinan pangi'wanyu hinadan geyt hitun ad Jerusalem i diyen algo.
Te ibahhoyu'e ya pu'ula' tun ad Jerusalem ta ingganah maghob an namin an ta'on on
nadan binattun aladna. Ya ma"id ha mabalin hi mangdop i diyen apuy.

18

Hay Ipa'innilan Nan Mangapyah Banga

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ume'ah balen nan mangapyah banga ta waday ipa'innila' i he"ahdi.
3 Ot hidiyey ato'. Ta hidin immeya' ya tinigo' hidiyen mangapyah banga
4 an wa'et adina pohdon di a'at nan inyammana on pina"ihna ta ipidwana bon
iyamma.
5 Ya alyon Apu Dios i ha"on di,
6 Ha"on an Dios ya waday abalina' an mangat i da'yu hinan pinhod'u an umat
hinan aton nan mangapyah banga. Te nan pito' an ma'apyah banga ya ukod nan
mangiyamma hinan pohdonan pangiyammaan ot atbohdi i ha"on an ukoda' hinan
pinhod'un aton i da'yun tinanud Israel.
7 Te imbaga"e an dadago' di oha an boble ya dadago'.

8 Mu wa'e ta muntutuyu nadan tataguhdi ta idinongda nadan adi maphod an
ato'atonda ya adi' inaynayun an aton nan ninomnom'un pundadag i dida.
9 Ya atbohdin ta'on hi imbaga' an wagaha' di ohan boble ta umongal di abalinan
nadan tataguhdi ta mapemananda
10 mu indani ya indinongdan mangun'unud i ha"on ta nadan adi maphod di
ato'atonda ot mabalin an adi' aton nan imbaga' an wagaha' dida.
11 Ot hiya nan honagon da'a Jeremiah ta em padanan hinadan i Judah ta alyom
di, Hituwey imbagan Apu Dios hi ibaga' i da'yu an alyonay, Nomnomnomonyu an
dadagon da'yu i ha"on hi'on adiyu idinong nadan adi maphod an ato'atonyu.
12 Mu innila' an hay pambal damdaman nadan tatagu ya alyonday, Duminong'a ot
te ninomnommi damdama an nan pohdonmiy atonmi an ta'on on bahul.
13 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Hinaen bahulyun i Israel ya nunhigla ahan. Te
undan waha ugganyu donglon i ha athinah ma'ma'at hi udum an boble?
14 Nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya ma"id ha e nama"idan nadan
immuktul hidi an dalallu. Ya athidi boh nan matuning an liting hinadan wa"el nan
billid hi ad Hermon an ma"id ha eda natdu'an.
15 Ta hiya nan waday dinol i dadiyen wa"el. Mu adi athidih nadan tatagu' te linin-
glinga' i dida ta nadan ma"id ha hilbinan inyamman di taguy nangidawadawatandah
nadan maghob an insenso. Ta paddungnay tinaynanda nan nahamad ya maphod an
awon ta nan pitoppito' an nipaddungan nan pumbahbahulan di inunu'unudda.
16 Ta hiya nan madadag hituwen bobleda. Ta an naminday mala"uh ya
masda'awdah nan ma'at te namaag ya ma"id ha munwannawannat hi tagu.
17 Te hitun umaliyan nadan mangubat i da'yu ya pun'iye"e da'yun dida ta umat ayuh
nadan hupu' an pun'iyaddib di puwo'. Ya hitun a'atan nae ya adi da'yu hanguton i
ha"on.

Hay Pohdon Nadan Tatagun Aton I Jeremiah

18 Indani ya alyon di udum hinadan tataguy, Munnomnom ta'uh aton ta'un
mangipadinong i Jeremiah. Ta'omman ot wahnada nadan padi ya propeta ya nadan
nun'anomnoman an muntuddun dita'u. Ot nomnomon ta'u ha ipabahul ta'u i hiya ta
adi ta'u donglon nan ibagabagana.
19 Ta ha"on an hi Jeremiah ya nundasala' ot alyo' di, Boddangana' bahan Apu Dios
te donglom'e nadan adi ahan maphod an ipabahulda i ha"on.
20 Te undan mabalin ta nan maphod an ato' i dida ya hay ipabangngaddan ha"on
ya hanan adi maphod? Mu ta'on on athidi ya nungka"utda damdamah bitu ta agaha'.
Mu he"a ya innilam an ha"on di uggan mumpahpahmo' ta wan adim dadagon dida
an gapuh bahulda.
21 Ot ad uwani ya dawato' an hanat mawaday bitil ta ma'aganganday imbabaleda
onu matedah gubat nadan mumpangilog an linala'i. Ya mabaludda nadan binabain
a'ahawada. Ya mun'a'ateday a'ammodda an gapuh nalot an dogoh.
22 Ya hanat pa'ibagom an ipa'aliy mangubat i dida ta ahi madngol di ahikokogah
babaleda. Te nungka"utdah pumbitudan ha"on hinan awo'.
23 He"a Apu Dios ya innilam nan nunhahapitandan patayona'. Ot hanat adim
pakawanon dida ta onmuot dusaon dida ta ipali'nam di bungotmu i dida an gapuh
nan bahulda.

19

Hay Ipa'innilan Nan Pito' An Dunug

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka gumattang i ha dunug. Ya in'uyugmu
dohah nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya nadan padi

2 ta ume ayuh nan nundotal an nungngadan hi Ben-Hinnom an nihaggon hinan
geyt an nungngadan hi nagudun banga. Ta imme ayu'ehdi ya impa'innilam hituwen
ibaga' i he"a.
3 Ta alyom di, Da'yun patul ya da'yun tataguh ad Jerusalem, donglonyuh tuwen
hapit Apu Dios an hiya nan ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel an alyonay, Ipa'ali' di manadag ituwen boble. Ta hitun a'atana ya an naminday
mangngol ya nunhiglan masda'awda.
4 Manu'e hi athinay ma'at ya inwalongyun i Judah an mundayaw i ha"on. Ot
pumbalinonyuh tuwen boble hi pundayawanyuh nadan dios di udum an boble. Ot
idawadawatyuy maghob an mi'nong i dadiyen dios an aggeyu in'innila. Ya ta'on on
nadan a'ammodyu ya papatulyu handi hitun ad Judah ya aggeda innila dadiyen dios.
Ya dakol bo udot di pinatepateda an ma"id ha bahulda ituwen boble.
5 Ot bohwatonda bo nadan pundayawanda i Baal ta hidiy nangipu'ulandah nadan
imbabaledan linala'i an ini'nongdan hiya. Mu ha"on ya ma"id ha athina hi e' imbagah
atonda onu ha e nipanomnom i ha"on hi ipa'at'u i dida.
6 Ta hiya nan lo'tat ya hituwen ma'alih Topet onu nan nundotal an nungngadan hi
Ben-Hinnom ya mahukkatan moy ngadana hi Nundotal An Pamatayan Hi Tatagu.
7 Te pa"iho' nan ninomnom nadan i Jerusalem ya an namindan i Judah an atondan
e mi'gubat. Ta diday ipapate' hinadan binuhuldan umalin mangubat i dida. Ya
impa'an'uy adoldah nadan hamuti ya animal an malpuh nan muyung.
8 Ta nan bobleh ad Jerusalem ya nunhiglay adadagana ta punhimpipihulan di
tatagu. Ya an namin di mala"uh ya mano"oldah takutda i diyen ma'at.
9 Te li"ubon nadan binuhulyu ta ingganah mapuh an namin di makan hitun
bobleyu. Ta gapuh nan nunnaud an inagangyu ya anonyuy ibbayu ya i'imbabaleyu.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Nalpah'e an imbagam i didah nae ya ginudum nan
dunug ta tigon nadan in'uyugmu.
11 Ya alyom di, Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay dadagonan namin
hi ad Judah ta umat hi nadadagan naen dunug an adi mo mabalin hi mipaphod. Ya
hituh tun ad Topet di pangilubu'andah nadan mun'a'ate ta ingganah mapnu ta ma"id
mo ha pangilubu'an hinadan udum an mun'a'ate.
12 Ta pumbalinona hi lubu' hi ad Jerusalem ta umat hi ad Topet.
13 Ta mapnuh nate nadan balehdi ya ta'on on nadan balen nadan napalpalog an
patul hi ad Judah. Ot ma'at datuwe an gapu ta nadan tatagu ya nadan patulda ya
numbalinonda nadan nundotal an atop di babaleda hi punggobhandah insenso ta
pundayawdah nadan bittuwon an diosda. Ya hidi boy pangidawatandah bayah ta
pundayawdah nadan dios di udum an boble.

Hay Imbagan Jeremiah Hinadan Tataguh Nan Lita"angan Di Templo

14 Ta on nalpah an imbaga' hidiyeh ad Topet ot umeya' hinan lita"angan nan Templo.
Ta timma'doga' hidi ot alyo' hinadan tatagu di,
15 Donglonyuh tuwen imbagan nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un
tinanud Israel. Handi ya impa'innilanan dita'u an alyonay dadagona tun boble ta'u
ya nadan nun'ihaggon an boble. Mu mungngohe ayun adiyu pohdon an donglon. Ta
ad uwani ya ipa'annungna moh diyen imbagana.

20

Hay Namaludan Pasur I Jeremiah

1 Hay ap'apun di mumpapto' hinan Templon Apu Dios ya nan padi an hi Pasur an
imbabalen Immer. Ya hidin dingngolna dadiyen imbaga'

2 ot ipahuplita' i hiya. Ot bangkilingana' hidih nan way nabaktun geyt an
nungngadan hi Benjamin hidih nan Templon Apu Dios.
3 Ta hidin nabiggat ot ahiya' ipalubus i Pasur. Ot alyo' i hiyay, Imbagan Apu Dios
an bokon mo he"a hi Pasur ta hay ngadanmu mo ya hi Tagun Tumattakut.
4 Te alyon Apu Dios di, Lo'tat ya nunhiglay takutmuh nan ma'at ya atbohdih nadan
ibbam. Te ahim tigon di pamatayan di binuhulyu i didah tun punggugubatanda. Te
ipa'abak da'yun i Judah hinan patul hi ad Babilon ya nadan tindaluna. Ta pumpateday
udum i da'yu ya nada'en mabati ya iyedah ad Babilon.
5 Ya nun'aladan namin nadan kinadangyanyu ya an namin nadan nun'abalol hitun
bobleyu ya ta'on on nadan balitu' an inamung nadan patul hi ad Judah ta iyedah ad
Babilon.
6 Ya ta'on on he"a Pasur ya nan pamilyam ya an namin nadan ibbam ya miye ayuh
ad Babilon ta hidiy atayanyu ya ilubu'anyu. Te layah nan imbagam i dida an inalim
hi nalpun ha"on an Dios mu bokon ha"on di nalpuwana.

Hay Nunliliyan Bon Jeremiah I Apu Dios

7 Ot munliliya' bo i Apu Dios an alyo' di, Apu Dios, inhapitana' i he"a ta numbalina'
hi propeta. Ya gapu ta ongal di abalinam mu ha"on ot abuluto'. Ta teen ad uwani ya
nunnaud di ngohen di tatagun ha"on an pun'ipadngolana'.
8 Te an namin nadan imbagam an ipa'innila' hinadan tatagu ya hay eda adadagan
onu atayan. Ta hiya nan palpaligatona' ya pumba'baina' i dida.
9 Hinuddum ya alyo' hi adol'u di, Idinong'u mon mangipa'innilah nan ibagam i
ha"on. Mu nan hapitmu ya ay mundalang an apuy ta adi mabalin hi ipa"e'.
10 Ya dingngol'un ingayngayudungud nadan tatagun alyonday, Wahna bo nayyah
manattatakut. Udulnay ibaga ta'uh nadan ap'apun munhilbih nan patul ta padinon-
gondan e humapihapit.
Ya ta'on on nadan ibba' ya hay ibahhawa' di titiggonda ta way atondan mamalpali-
gat i ha"on.
11 Mu he"a Apu Dios di nanongna hi pun'ibba' an paddungnay tindalun ongal di
abalinana. Ot adi mabalin hi abakona' hinadan humihiwon ha"on te diday mibabain.
Ya hidiyen ibabainanda ya adi malingling hi inggana.
12 Ot he"a Apu Dios an ongal di abalinana ya nipto' di atom an mangipanuh hi
tatagu. Te innilam nadan nipto' di pangatda. Ya tigom nan wadah nomnom di ohan
tagu. Ot he"ay ukod an mangiballoh hinadan at'aton nadan humihiwon ha"on te
he"ay pangidinla' hitun nitaguwa'.
13 Ot ikanta' di pundayaw'un he"a Apu Dios. Te he"ay nangihwang i ha"on hinadan
adi ahan maphod an pangat nadan tatagu an mamalpaligat i ha"on.
14 Udu'dulnay aggeya' ot udot niyayyam.
Ta aggeya' inyayyam i ina i diyen algo an niyayyama'.
15 Ya udu'dulnay ma"id hidiyen tagun nangipa'innila i ama an lala'i nan niyayyam an
imbabalena.
16 Ot udu'dulnay madadag hidiyen tagu ta umat hinadan o"ongal an boblen
dinadagmu Apu Dios an aggem inayyuwan.
Ta donglonay mungkogah nan mawi"it ya tukuk di tindalun gumubat hinan tongan
di algo.
17 Te tanganu nin tuwali ona' agge pinaten hiya hidin awada' hi putun ina ta aggeya'
ot eh'a niyayyam.
Ta wan hay putun ina di ninayun hi nilubu'a'.
18 Ot tanganu nin tuwali ona' niyayyam?
On wanin an alyonaon ta tigo' di nunnaud an punligatan ya ta wan li'nao' nan
nunhiglan pama'bainda i ha"on hi ingganah ataya'.

21

Hay Agge Nangiyabulutan Apu Dios Hinan Imbagan Sedekiah

1 Himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin hinnag nan patul an hi
Sedekiah da Pasur an imbabalen Malkijah ya nan padin hi Sepaniah an imbabalen
Maaseyah ta umalidan mi'hapit i ha"on. Ta immalida ot alyonday,
2 Mahmaham di anuy pohdon Apu Dios hi ma'at te umman inhipun nan patul hi
ad Babilon an hi Nebukadnesar an mangubat i dita'u. Ta alina ni' ya boddangan
dita'un Apu Dios an umat handi ta mangat hi nakaskasda'aw ya impa'aanahtu da
Nebukadnesar ya nadan tindaluna.
3 Ot alyo' i diday, Ume ayu i Sedekiah ya inaliyu i hiya
4 an hay imbagan Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay, Pumbalino'
hi ma"id ha hilbin nadan almasyu an pangubatyuh nan patul hi ad Babilon ya nadan
tindaluna an nunli"ub ituwen boble. Ot danaen binuhulyu ya paghopo' damdama
didah tun bobleyu.
5 Ta ha"on an ongal di abalinana an Dios di umlot an mangubat i da'yu te nunhiglay
bungot'un da'yu.
6 Ya ipa'ali' boy nalot an dogoh ta mun'a'ate nadan tatagu ya animal an wada ituwen
boble.
7 Ya hay ma'at hinan patulyuhtu hi ad Judah an hi Sedekiah ya nadan ap'apun
munhilbin hiya ya nadan tatagun adi mi'yateh nan nalot an dogoh ya nan mihwang
hi gubat ya bitil ya ipa'ala' dida hinan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ya
nadan ibbanan binuhulyu an namhod an mamaten da'yu. Ta pumpatena dida an
ma"id ha hom'ona.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan tatagu ta nomnomnomonda
hi'on pinhoddan mate onu pinhoddan mi'tagu.
9 Te an namin nadan munnanong an umohnong hi ad Jerusalem ya mateda nimpeh
gubat onu bitil onu hinan nalot an dogoh. Mu nada'e an mumpada"ul hinadan i
Babilon an mangubat i da'yu ya adida mate.
10 Te ha"on an Dios ya dadago' hi ad Jerusalem. Ta ipa'abak da'yuh nan patul hi ad
Babilon ya pinu'ulanan namin hituwen boble ta mumbalin hi dapul.

Hay Imbagan Apu Dios Hinan Patul Hi Ad Judah

11 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ibagam hinadan tinanud di patul hi ad Judah ta
donglondah tuwen alyo' i dida
12 an tinanud David. Alyo' di, Tigonyu ta nipto' di atonyun mangipanuh hinadan
tataguh abigabigat. Ta boddanganyu nadan paligaton di udum an tatagu ya nadan
pulhonday gina'uda. Ta nan nipto' di atonyu te ibahhoyu'e ta nan adi ahan maphod di
atonyu ya umannung an pabungotona' ta paddungnay bimmikah an apuy di bungot'u
an ma"id ha mabalin hi mangdop.
13 Ot nomnomonyun da'yu an numpunhitu hitun nabillid ya mabatu an ad
Jerusalem te alyonyu eh'a di, Undan nganne ihyay mabalin hi manggop hitun boblemi
ta gubaton da'mi?
14 Mu ha"on an Dios di mundusa i da'yu an miyunnudan hinadan ato'atonyu. Ot
pu'ula' nan balen di patulyu ta maghob an namin di wahtuh ad Jerusalem.

22

Hay Imbagan Apu Dios Hi Aton Nan Patul

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Ume'ah nan patul hi ad Judah ta alyom
di,

2 He"an patul hitun ad Judah an tinanud David ya hanat donglom hituwen imbagan
Apu Dios ya ta'on on da'yun ap'apun munhilbih nan patul ya da'yun namin an tatagu.
3 Te mahapul an nan nipto' di atonyu. Ta boddanganyu nadan mapalpaligat an
pinlohday gina'uda. Ya impapto'yu nadan ni'iboble i da'yu ya nadan nun'apuhig ya
nadan nun'abalu ta adiyu paligaton dida ta ma"id ha mipapate hinadan ma"id ha
bahulna ituwe an boble.
4 Ot unudonyu'e datuwen ibaga' i da'yu ya minaynayun an waday mumpatul hitun
ad Judah an malpuh nan tinanud David. Ta malinggop ayu an mumpunhitu ituwen
numboblayanyu ya minaynayun an adi madadag tun palasyu ya nadan geyt ya nadan
kalesa ya kabayu an iluganan di patulyu ya nadan ap'apun munhilbi i hiya.
5 Mu adiyu'e unudon datuwen ibaga' ya ibaga' tee i da'yu an hituwen palasyu ya
umannung an madadag.

Hay Ma'at Hinan Palasyu

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Nan amaphod nan palasyu hi ad Judah ya umat
hinan amaphod nan bobleh ad Gilead ya nadan nun'atagen billid an nungngadan
hi Lebanon. Mu lo'tat ya dadago' ta umat hinan agge naboblayan an ma"id ha
munhituhdi.
7 Te ipa'ali' di tatagu an manadag hinan palasyu an way ohaon inodnanay
lumintana ta pumpotonda nadan dinangal an sedar ya nun'itopaldah nan apuy ta
maghobda.
8 Ta nadan tatagun malpuh udum hi boble an mala"uh ya munhimbabaggaandan
alyonday, Tanganu nin on dinadag Apu Dios hituwen ongal di abalinanan boble?
9 Ya tobalon di udum an alyonday, Athituy na'at te aggeda inunud din inabulutdan
tugun Apu Dios i dida. Ta hay dinayawda ya nunhilbiyanda ya bokon nan Dios an
dayawon di tinanud Israel te nadan dios di udum an tatagu.
10 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Ibaga' i da'yun ibba' an i Judah ta adiyu kogaan nan
naten patul ta'u ya adi ayu umukayungan. Mu hay kogaanyu ya nan patul ta'un niyeh
udum an boble. Te mihipun hi ad uwani ya adi mo mumbangngad hitu.
11 Te hay alyon Apu Dios hi ma'at i Sallum* an imbabalen Josiah an nihukkat i
amanan patul hi ad Judah ya miyeh udum hi boble an adi mo mibangngad hitu.
12 Te mateh nan boblen ibaludana ta adina mo tigon di boblena.

Hay A'at Jehoyakim

13 Ya alyon bon Apu Dios di, Mahmo' nan tagun agge nipto' di atonan mangiyammah
palasyuna an duway gladuna bo udot ta pilitonay tataguh numboblayanan muntamu
mu adina idat di bo'laonda.
14 Te hay ninomnomna ya alyonay, Mangapyaa' hi ongal an palasyu ta hinan
mi'adwah gladu ya o"ongal nadan kuwartuna. Ya atbohdin o"ongal nadan tawana
ya sedar an kayiw di miyamma hi dallomna an mapintolan hi mumbolah.
15 Ya alyon bon Apu Dios di, Hay ibagam hinan patul ya alyom di, Bokon nan
maphod an palasyu di lummuh apemanam an patul. Daan mo ta hi amam an hi
Josiah di pangiyunnudam? Te hiya ya nipto' di nangatnah tatagu ta hiya nan wadan
namin di mahapulna ya maphod di na'na'at hidin numpatulana.
16 Te binoddangana nadan nun'awotwot an mahapulday boddang. Ta hiya nan
maphod boy na'na'at i hiya ya ta'on on hitun ad Judah. Ot athinay a'at nan tagun
nanginnilan ha"on.
17 Mu he"a ya nat'on te hay pohdom ahan ya hay bagiyom an ta'on on kuluk
di pangatmu. Ya ta'on on mipapateday tatagun ma"id ha bahulda. Ya attaom an
palpaligaton di udum an tatagu.

---

* **22:11 22:11** Hi Sallum ya hiya nan hi Joahas.

18 Ta hiya nan imbaga' an hay ma'at i he"a Jehoyakim an imbabalen Josiah ya adi
da'a kogaan hi tataguh tun atayam.
Ya ma"id ni'mo ha ahi mangali hi, Ayayyu' attog hi ibbami onu ayayyu' attog nan
ap'apumi ya nan amaphod di numpatulana.
19 Ya hay ilubu'am ya umat'a hinan naten dongki an namaag ya ginuyudda ya eda
intopal hi bahhel nan binattun alad di ad Jerusalem.
20 Ya da'yun tatagu ya ta'on hi tumikid ayuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon
ta e ayu tumukutukuk hidi ta madngol hi ad Basan onu hi ad Abarim mu ma"idda
damdama nadan ugganyu pumpaboddangan te nun'a'atedan namin.
21 Te ningamut tuwali an adiya' donglon i da'yu te hidin pinumhod ayu ta malinggop
ayuh tun bobleyu ya pinadana' tuwali mo i da'yu. Mu ta'on ot at'ayuhna tuwali an
nihipun hi a'ungayu ya aggeya' inun'unud.
22 Ta hiya mo nan paddungnay iye"en di puwo' an namin nadan ap'apuyun
mangipangpangulu i da'yu hi udum hi boble. Ya ta'on on nadan ugganyu
pumpaboddangan ya miyeda damdamah udum hi boble. Ot ma"id ha bahhona an
mibabain ya mipada"ul ayu an gapuh nadan adi ahan maphod an pangatyu.
23 Ot da'yun nunhituh nan mapmaphod an palasyu hi ad Jerusalem an nadingding
hi maphod an kayiw an sedar ya manuh ad uwani te malinggop ayu. Mu nunnaud
di ahiyu kumgaan hitun dumatngan diyen punholholtapanyu te umat hi dogoh di
mun'ayyam.

Hay Nibagan Ma'at I Jehoyakin

24 Hay imbagan Apu Dios i Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim ya alyonay, Ha"on an
Dios ya inganuy da'a Jehoyakin an ta'on on pinili da'an patul an paddungnay singsing
an inhu'lub'uh winawwan'u mu aanon da'a damdaman ha"on.
25 Ta idat da'ah nan binuhulmun hi Nebukadnesar an takutam ya nadan tindalunan
naminhod an mamaten he"a.
26 Ya iyabulut'u an da'yun inam ya miye ayuh nat'on an boble ta hidiy ibaludanyu
ya atayanyu.
27 Ta ta'on on pohdonyu ahan an mumbangngad hitu ya adi mabalin.
28 Ot alyo' an hi Jeremiah di, Undan hituwen hi Jehoyakin ya umat hinan pito'
an bangan napa"ih ta ma"id mo ha naminhod i hiya? Ta miyeh nan boblen aggena
in'innila ya ta'on on nadan imbabalena.
29 Ot da'yun i'ibba an i Judah ya daan mo tuwali ta donglon ta'u nan ibagan Apu
Dios i dita'u.
30 Te alyona di, Aanonyuh nan libluy ngadan nadan imbabalen Jehoyakin ta ay
ma"id ha imbabalena te ma"id ha maphod hi niyatana. Ya ma"id hinadan imbabalena
ha pumhod di nitaguwana ya ma"id ha mumpatul i dida hitun ad Judah. Ha"on an
Dios di mangalin tuwe.

23

Nan Maphod An Hapang

1 Alyon bon Apu Dios di, Mahmo' ayun ma'alih ap'apun nadan tatagu' te alyon on
da'yuy mumpapto' hinadan ay kalnero ya onnot on da'yuy manadag ya mangiwakat
i dida.
2 Ta hiya nan ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya alyo' i da'yun ap'apu
an nangiwakat hinadan tatagu' hi udum hi boble an dusaon da'yu an gapuh nadan
adi maphod an inatyun dida te aggeyu impapto' dida.
3 Mu ta'on on athidi an wadadah nadan boble an niyayanda ya amungo' nadan
mabatin tatagu' ta pa'anamuto' dida. Ta munholagda ta dumakolda.

4 Ya ha"on di mamto' hi mumpapto' i dida. Ta adida mo aya tumattakut ya ma"id
ha ta'on on ohah matala' i dida.
5 Ot udum nimpeh algo ya pot'o' han mumpatul an tinanud David an hay i'aligana
ya nan nahamad an Hapang. Te hidiyen mumpatul ya nipto' di pangatna ta nahamad
di atonan mangipapto' hinadan tataguna.
6 Ya hay pungngadanda i hiya ya hi Pundinolan An Ap'apu te hitun pumpatulana
ya mihwang ayu ya luminggop ayu an i Judah ya i Israel.
7 Ya hitun a'atana ya mahukkatan di aton nadan tatagu an munsapata te adida mo
alyon hi isapatadan ha"on an Dios an nangawit hinadan a'ammoddan tinanud Israel
hi ad Egypt.
8 Te hay alyonda mo ya isapatadan ha"on an Dios an bimmoddang i dida hi
immanamutanda an tinanud Israel an nalpu hinadan bobleh nangappit hi huddo'na
ya nadan udum an boblen niyayanda. Te lo'tat ya pa'anamuto' nimpe dida hinan
numboblayanda an indat'u tuwalih din a'ammodda.

Hay A'at Nadan Mumpunlayah An Propeta

9 Ha"on an hi Jeremiah ya alyo' di, Nunhiglan mahkit di nomnom'u ya gumay-
onggonga' hi takut'u an gapuh nadan ato'aton nadan mumpunlayah an propeta. Ta
namaag ya aya' nabutong an gapuh nan imbagan Apu Dios an ma'at i dida.
10 Te datuwen propeta ya nunhiglan adi maphod di pangatda te nibahhoy
nangiyatandah nan abalinanda. Ya athidida bo nadan tatagu an din'ugdah Apu Dios.
Ta hiya nan paddungnay umukayungan tun boble ta'u te namaganan nadan pastu an
gapuh nundusaan Apu Dios i dita'u.
11 Ta hi Apu Dios ya alyonay, Numpapaddung nadan padi ya nadan propeta an
adiya' nomnomnomon i dida. Te ta'on on hinan Templo ya atonday adi maphod.
12 Ta hiya nan ha"on an Dios ya dusao' dida hi'on madatngan hidiyen adusaanda ta
madadagda. Te paddungnay nipotto'da i ha munhihillong ya dangloddanglo an awon
ta magahda ya nateda.
13 Ya ta'on on nadan propeta hi ad Samaria ya tinigo' nan umipabain ahan an
numbahulanda. Te hay eda impa'in'innilah tatagu ya nan impa'innilan anun Baal. Ya
diday nangipangpanguluh nadan tatagu' hi ad Israel ta din'uga' i dida.
14 Mu inyal'alanay bahul nadan propeta an i Jerusalem. Te inluktapday ahawada
ot inaynayundan munlayah. Ot boddanganda bo udot nadan mangmangngat hi adi
maphod ta innaynayunda dadiyen pangatda ta ma"id ha muntutuyu. Ta hay panigo'
i didan namin ya umat i handidan tataguh ad Sodom ya hi ad Gomorah.
15 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an
paddungnay ipa'an'u i dida di mumpait an makan ta mapalpaligatda ya impa'inuma'
dida hi guwade. Te nadan propeta hi ad Jerusalem ya diday gapunah nihinapan
nadan dakol an adi maphod an ma'ma'at.
16 Ta hiya nan alyo' di, Adi ayu midngolan hinan ay umipadinol an ibagan danaen
propeta te nan ibagada ya nalpuh nomnomda an agge nalpun ha"on.
17 Te hay ibagabagan danaen propeta hinadan mungngohen ha"on ya alyonday, Adi
ayu minomnoman ot hay imbagan Apu Dios ya luminggop ta'u. Ya nada'e an tatagu
an adi maphod di ato'atonda ya alyondan diday, Ta'on aya ot ma"id ha adi maphod
hi ma'at i da'yu.
18 Mu ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu an ma"id ha oha i datuwen propeta hi
immannung an nanginnilah nan wadah nomnom'u. Ya ma"id i dida ha naminhod
an mangngol hinan ibaga'.
19 Mu nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya nunhiglay bungot'uh nadan
numbahul ta umat hinan mabikah an puwo' di ato' an manadag hinadan tatagu an
adi maphod di pangatda.

20 Ya adi namaag ya na'ubayah di bungot'u te ingganah on ato' an namin nan
ninomnom'u. Ya ahiyu mohpe ma'awatan an namin datuwe.
21 Ot bokon ha"on di nannag i danaen propeta ya aggeya' himmapit i dida an ta'on
on alyonday ha"on di nalpuwan nan ibagabagadah nadan tatagu.
22 Te onha immannung an nan hinapit'uy dingngolda ta hiyay imbagada ot wan
inwalong nadan tatagu' nadan adi maphod an ato'atonda.
23 Ha"on an Dios ya aggeya' nidawwi i da'yu.
24 Ta hiya nan adi mabalin hi ipa"ayana' ta adi da'yu tigon. Te undan aggeyu innila
an ta'on on idaanah ad lagud ya hitun luta ya wahdiya'. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
25 Ya dingngol'u nan ibagabagan danaen propeta an alyonday wada anuy impatigo'
onu impa'inop'u i dida. Ta innaynayunda an himmapihapit hi layah hinadan tatagu'.
26 Mu danaen ibagabagada ya nalpuh nan nakutikut an nomnomda. Ot anuud nin
ya ahida idinong hinaen ato'atonda?
27 Mu manu'e hi layah nan ibagabagada an ininopda ya alyonda on ta du'gona'
hinadan tatagu' ta umat hi inat handidan a'ammodda an hay dinayawda ya hi Baal.
28 Ot hanan waday ininopna ya hanat ibagana an hidiye ya ona ininop ya abuh an
agge nalpun ha"on an Dios. Ya athidi boh nan immannung an propeta an ammuna
nan nalpun ha"on di ipa'innilana.
29 Hanan hapit'u ya umat hinan apuy an gobhonay lugit. Ya umat boh masu an
guduwonay batu.
30 Ta ha"on an Dios ya nunhiglay bungot'u hinadan mumpunlayah an propeta an
mundongoldah ininop nadan ibbadan mumpunlayah an propeta on alyonday ha"on
di nalpuwana.
31 Ya atbohdin nunhiglay bungot'uh nadan propeta an nan nalpuh nomnomday eda
ibagabaga on alyonday ha"on an Dios di nalpuwana.
32 Ot nomnomnomonyu an nunhiglay bungot'u hinadan mumpunlayah an analyon-
day waday ininopda ta lummuh pumbahulan nadan tatagu'. Mu hay immannung ya
agge' pinto' didah propeta ya agge' hinnag dida. Ta ma"id ha iboddangdah nadan
tatagu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ibagan Jeremiah Hinadan Tatagu

33 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Wa'e ha tagu onu munlayah an propeta onu padi
an mummahmah an alyonay, Nganney imbagan Apu Dios i he"ah inomnomam hi ad
uwani? Ya alyom i diday, Da'yuy inomnoma'. Te alyon Apu Dios di iwalong da'yun
hiya.
34 Ya kumpulna bon tagu an ta'on on propeta onu padi an alyonay, Ma'liggatana'
tayyah nan imbagan Apu Dios. Hidiyen tagun nangalih athidi ya dusao' an Dios an
ta'on on nan pamilyana.
35 Udu'dulna boy hay mahmahandah nadan ibbayun tatagu ya hi'on nganney
imbaga' an Dios hi pohdondan innilaon.
36 Ta idinongdan mangali hi ma'liggatanda hinadan imbaga'. Te hay mabalin an
alyon hi na'alligat ya nan hapit di tagu ya abuh. Ta adida pumbalinon hi layah nan
hapit'u an wadawada an Dios an ongal di abalinana an dayawonyun tinanud Israel.
37 Unhaot wada'ey mahmahanyu hi ohan propeta ya alyonyu di, Nganney imbagan
Apu Dios hi pohdonan innilaon ta'u? Bokon'e ya alyonyu di, Nganney imbagan Apu
Dios?
38 Mu wa'e ta tobalonda ta alyonday, Na'alligat hituwen imbagan Apu Dios. Ya
alyonyu di, Nan imbagan Apu Dios i da'yu ya adiyu alyon hi na'alligat.

39 Nomnomnomonyu an linglingon da'yu an i Jerusalem i ha"on an Dios. Ta ipiye
da'yu hi udum hi boble ta midawwi ayun ha"on. Ya ingnganuy'u tun boble an indat'un
da'yu ya i handidan a'ammodyu.
40 Ta gapuh nan ibabainanyu ya pihulon da'yuh tatagu hi inggana.

24

Hay Nipatigan Han Duwan Bahket I Jeremiah

1 Hidin nalpah an inyen nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar nadan
binaluddan patul hi ad Judah an hi Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim ya nadan
ap'apun munhilbin hiya ya nadan nun'alala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi
mumpa'ot ya munlutuh balitu' hi ad Babilon ya wada han impatigon Apu Dios i ha"on
an ay'u ininop. Ya anakkaya an tinigo' han duwan bahket an napnuh bungan di fig
an nipabundah hinangngab nan Templo hi ad Jerusalem.
2 Nan ohan bahket ya naha"adan hi maphod an hiyah nalum an bungan di fig. Mu
nan mi'adwan bahket ya naha"adan hi nabulu' an bungan di fig.
3 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, Nganney tinigom Jeremiah?
Ot alyo' di, Bungan di fig an mapmaphod di udum mu nabulu' di udum.
4 Ya imbagan Apu Dios an ipa'innila'
5 hinadan i Judah hituwe an alyonay, Hay ni'aligan nadan maphod an bungan di
fig ya nadan i Judah an niyeh ad Babilon.
6 Te ipapto"u didahdi ta udum hi algo ya ibangngad'u dida ituwen boble. Ta
paddungnay itanom'u didahtu ya impappapto"u dida an adi' dadagon ya adi' ba'guton
dida.
7 Ya idat'uy pamhodda an manginnila i ha"on an Dios ta diday mibilang hi tatagu'.
Te pohdondan ha"on ya abuh di daydayawonda ya punhilbiyanda an ma"id ha udum.
8 Mu hay alyon Apu Dios hi ni'aligan nadan nabulu' an bungan di fig ya nan patul
hi ad Judah an hi Sedekiah ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan tataguna an
nabatih ad Jerusalem ya nadan e ni'ibobleh ad Egypt.
9 Ta alyonay, Paligato' dida ta masda'awday tataguh abobboble hinan ma'at i
dida. Ta ammunadah mapihul ya mangihngihilan ya mapalpaligat hinadan boblen
pangiwakata' i dida. Ya usalon di udum an tatagu hidiyen ma'at i dida an pun'idutdah
udum.
10 Ya impa'ali' di gubat ya bitil ya nalot an dogoh ta ingganah mama"iddah tun ad
Judah an indat'uh din a'ammodda.

25

Hay E Iha"adan Nadan I Judah Hi Napituy Tawon Hi Udum An Boble

1 Hidi tuwalin mi'apat di tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen Josiah hi
ad Judah ya waday impa'innilan Apu Dios i ha"on an ma'at i da'mi an i Judah. Yaden
hidiyen tawon di nangihipunan Nebukadnesar an mumpatul hi ad Babilon ta agge
ni' immalin nangubat i da'min i Judah.
2 Ot alyo' hinadan tataguh ad Judah di,
3 Ad uwani ya ume moh baintit tuluy (23) tawon hi nangibagabagaa' i da'yuh
nadan impa'innilan Apu Dios i ha"on an nihipun hidin mi'apulut tuluy (13) tawon
hi numpatulan Josiah an imbabalen Amon hitun ad Judah ta ingganah ad uwani. Mu
ningamut an adiyu donglon.
4 Ya ta'on on hinnag Apu Dios nadan udum an propeta ta immalidan mangibagabaga
i da'yuh nan pohdona mu hiyah diyen adiyu donglon ya adiyu unudon nan ibagadan
da'yu

5 an ta'on hi analyonda i da'yuy, Mahapul an iwalongyu nan adi maphod an
pangatyu ta mabalin an nanongnan munhitu ayu ituwen boblen indat Apu Dios
hinadan a'ammodyu hi inggana.
6 Te adina pohdon an dadagon da'yu. Ot hanat idinongyun mundayaw hinadan
dios an iniphod di tagu ta adiyu pabungoton hi Apu Dios.
7 Mu aggeyu ahan inunud nadan propeta an onyuot innaynayun an nundayaw
hinadan dios an inyammayu. Ta impabungotyuh Apu Dios ot dusaon da'yu ta hiya
nan nunnaud di punholholtapanyu.
8 Ta hiya nan hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Gapu ta aggeyu
inun'unud nadan imbagabaga'
9 ya pa'aliyo' an namin nadan nat'onat'on an tatagun nalpuh nangappit hi huddo'na
ta gubaton da'yu. Ta ipangulun nan baal'un hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon.
Ta dadagon da'yu ya nan bobleyu ya ta'on on nadan boblen nun'ihaggon i da'yu. Ta an
naminday manigoh nan ma'at i da'yu ya tumakutda. Mu dildilahon da'yu damdaman
dida.
10 Ot pogpogo' mo nadan ugganyu a'amungan an pun'am'amlonganyu ya nan
ugganyu kumanankantaan an umat hi kasal. Ya ma"id moy munggiling hi makan
te mabaon namin di babaleyu ya mumbalin hi munhihillong.
11 Ta minganuy mon namin hituwen boble te pumbalinon da'yu an i Judah hi baal
nan patul hi ad Babilon hi napituy (70) tawon.
12 Ta nala"uh'e nan napituy (70) tawon ya ahi' mohpe dusaon nan patul hi ad
Babilon ya nadan tataguna an gapuh bahulda. Ta pumbalino' nan bobledah adi
maboblayan hi inggana.
13 Te ato' hi ad Babilon nan dakol an inali'ali' an panadag'un dida an nitudo' ituwen
liblu ya nadan imbagabagan Jeremiah an ma'at hi udum hi boble.
14 Ta iballoh'uh nadan i Babilon nan inatdah ad Judah ya nadan udum an tatagu.
Ta mumbalinda piboh baal di patul hinadan udum an boble an ongal di abalinanda
mu hiya.

Hay Nipa"elan Nan Bungot Apu Dios

15 Wada boy impatigon Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel i ha"on. Ta
dingngol'un alyonay, Alam tee Jeremiah tun basu an napnuh bungot'u ta em ipa'inum
hinadan tatagu hi abobboble an pannaga' i he"a.
16 Ta inumonda'e ya mundiwwaganda ya matala' di nomnomda an gapuh nan
honago' an mangubat i dida.
17 Ta inala' anuh diyen basuh ta'len Apu Dios ya impatigona bon ha"on nadan boblen
e' pangipa'inuman.
18 Ta inhipun'u anuh ad Jerusalem ta inggana ot opngo' an namin nadan bobleh
ad Judah. Ot ipa'inum'uh nadan patul ya nadan ap'apun munhilbin dida ta way
aton di bobledan madadag ta mumbalin hi atatakut. Ta gapu i diyen ma'at i dida ya
mapihulda ya usalon di udum hidiyen ma'at i dida hi pun'idutdah udum an tatagu.
Ta umat hinan ma'ma'at hi ad uwani.
19 Ot iye' bo anuh ad Egypt ta nan patul hidi ya nadan ap'apun munhilbih nan patul
hidi ya nadan baalna ya an namin nadan tataguhdi
20 ya ta'on on nadan e ni'iboblehdi ya imminumda.

Ya an namin nadan patul hinadan bobleh ad Us ya nadan patul di i Pilistia hi
ad Askelon ya hi ad Gaza ya hi ad Ekron ya hinadan tatagun nabatih ad Asdod ya
imminumda bo anu.
21 Ot umeya' bo anuh nadan patul hi ad Edom ya nan patul hi ad Moab ya nan patul
hi ad Ammon

22 ya an naminda bo anu nadan patul hi ad Tyre ya hi ad Sidon ya hinadan patul
hinadan bobleh da'ging di baybay
23 ya hi ad Dedan ya hi ad Tema ya hi ad Bus ya hinadan nun'idawwi an boble
24 ya an namin nadan patul hi ad Arabia ya nadan patul hinadan na'appudut an
boble
25 ya an namin nadan patul hi ad Simri ya hi ad Elam ya hi ad Media
26 ya nadan patul hinadan bobleh nangappit hi huddo'na an nun'ihaggon ya nadan
nun'idawwi. Ta impong'u anun namin nadan pun'ap'apuwan hitun luta. Ya hay
na'udih mahapul an uminum anuh nan basun napnuh bungot Apu Dios ya nan patul
hi ad Babilon.
27 Ya inalin bo anun nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di ibaga' hinadan
patul ta uminumdah nan basun napnuh bungotna ta ingganah ma'abbutongda ta
mun'u'utada. Ta minayun an adida bumangon te pa'aliyonay mangubat i dida.
28 Ya inalina boy, Wa'et adida pohdon an uminum ya ibagam i didan ha"on an Dios
an ongal di abalinana di nangalih mahapul an uminumda.
29 Te undan adida tigon an inhipun'uh nan boblen idaydayawa' di dinusa'. Ya
undan dida'e ihya ya adida madusa? Ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ipa'ali' di
mangubat hi abobbobleh tun luta.

Ta datuwe anuy impa'at Apu Dios i ha"on hinan impatigona an ay'u ininop.
30 Ot alyonay, Em ipa'innila datuwen ibaga' i he"a Jeremiah. Ta alyom di, Nan
bungot Apu Dios ya nunhiglan atatakut an umat hinan mun'olmom an layon ya nan
atatakut an kidul. Ta paddungnay pun'igatina nadan tataguh tun luta ta umat hi aton
di mungkopal hi greyp.
31 Ya donglon di atagutaguh tun luta nan ibagan Apu Dios an adina pohdon hi
abobboble. Ta ipapatenah gubat nadan adi maphod di pangatda. Hiyah tuwey inalin
Apu Dios.
32 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Nomnomnomonyu an dadago'
nadan nat'onat'on an bobleh tun luta ta paddungnay mabikah an puwo' an adi
duminong ta ingganah hinaponan dadagon di abobbobleh tun luta.
33 Ta hitun a'atana ya awagillangday mun'a'ateh abobboble. Ya ma"id ha
umukayungan hi atayanda. Ya ma"id ha e mangilubu' i dida an namaag ya ayda
lugit an awagillangdah nan luta.

Hay Adusaan Nadan Mangipangpanguluh Ad Judah

34 Ot hitun a'atana ya da'yun mangipangpanguluh nadan tatagu' an paddungnay
mumpapto' hi kalnero ya ahikokoga ayuh inomnomanyu ya munluddagan ayuh nan
hupu' hi a'at di eyu umukayungan. Te nadatngan moy atayanyu ta mi'alig ayuh nan
mapmaphod an bangan pito' an ahi magah ta magudu.
35 Te ma"id ha mabalin hi bumtikanyu hi eyu ipa"ayan.
36 Ta ahiyu donglon di kogan nadan mangipangpangulun da'yu. Te pundadag Apu
Dios nadan bobleyu
37 ta mumbalin hi ma"id ha hilbida an gapuh bungotna.
38 Te umat hinan layon an lumah'un hinan liyang an nunhituwana an
mun'alumiyom hi bungotna ta pundadagna nimpey bobleda ta mumbalin hi ma"id
ha hilbina.

26

Hay Edaot Bo Pamatayan I Jeremiah

1 Hidin hiya ta'wah numpatul hi Jehoyakim an imbabalen Josiah hi ad Judah ya
himmapit boh Apu Dios i ha"on*
2 an alyonay, Ume'ah nan Templo ya timma'dog'ah hinangngabda ya himmapit'ah
nadan tataguh ad Judah an umalin mundayaw i ha"on hinan Templo'. Ta ibagam an
namin nadan ipa'innila' i he"a. Ya tigom ta ma"id ha mala"uhan.
3 Ta alina ya donglon nadan tatagu ta iwalongda nadan adi ahan maphod an
pangatda. Ta mabalin an hukkata' nan ninomnom'u ta adi' dusaon didah nan dakol
an numbahulanda.
4 Ot ibagam i dida an ha"on an Dios ya alyo' di, Adiyu'e donglon ta adiyu unudon
nan tugun'u
5 ta inaynayunyun adi donglon nadan ibagan nadan hinnahinnag'un baal'u an
propeta
6 ya dadago' tun Templo ta umat hinan inat'uh ad Siloh. Ta mumbalin tun ad
Jerusalem hi usalon di atagutaguh abobboble hi pun'idutdah udum.
7 Ta nadan padi ya nadan propeta ya an namin nadan tataguhdih nan Templo ya
dingngolda danaen imbagabaga'.
8 Mu on hiyah impadappuh'u ya lini"uba' hinadan padi ya nadan propeta ya nadan
tatagun wahdi. Ya pun'itkukdan alyonday, Lebbengnan patayon da'an gapuh nadan
hinapihapitmu.
9 Te tanganu on namaag ya alyom di inalin Apu Dios an madadag tun Templo ta
umat hinan na'at hi ad Siloh? Ya tanganu onmu bo alyon hi madadag tun bobleh ad
Jerusalem? Ta lini'woha' hinadan tataguh nan Templo.
10 Ta on dingngol nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah nan ma'ma'at ot
ma'ibagadan umeh nan way Templo ot umbundah nan way nungngadan hi pa"apyan
geyt hidih nan way Templo ta diday mangipanuh hinan ma'ma'at.
11 Ot alyon nadan padi ya nadan propeta i dadiyen ap'apu ya hinadan tatagu
di, Hituwen tagu ya lebbengnan mipapate. Te dingngol ta'u nan imbagabaganan
adadagan tun boble ta'u.
12 Ot alyo' di, An namin nan dingngolyu an hinapit'u ya hi Apu Dios di nalpuwana.
Te hiyay nannag i ha"on ta ibaga' i da'yu nan himpangen ahi ma'at ituwen Templo ya
tun boble ta'u ya nadan udum an dingngolyun imbaga' an ma'at.
13 Mu wa'e ta iwalongyu nan pumbahulan ta unudonyuh Apu Dios ya adina aton
nan imbaganan panadagna i da'yu.
14 Mu ha"on'e tee ya ukod ayuh nan innilayun nadadawoh hi atonyu i ha"on.
15 Mu ibaga' tee an onha patayona' i da'yu ot mumbahul ayun himpamoble an gapu
ta patayonyuy tagun ma"id ha bahulna. Te immannung an nalpun Apu Dios an namin
nan dingngolyun imbagabaga'.
16 Ot alyon nadan ap'apu ya nadan tatagu hinadan padi ya propeta di, Gapu ta hi
Jeremiah ya ammuna nan impa'innilan Apu Dios i hiya di imbagana i dita'u ot adi
mabalin an mipapate.
17 Ya wadaday mangipangpanguluh tatagu an himmapit ot alyonday,
18 Handin hi Hesekiah di patul hitun ad Judah ya himmapit nan propeta an hi
Mikah an i Moreset ot alyonah nadan tatagu di, Nan ongal di abalinana an Dios ya
alyonay, Lo'tat ya madadag hi ad Jerusalem ta ay na'aladun puntanoman ta ma"id ha
hilbina. Ta ta'on on nan nabillid an awadan nan Templo ya magado'otan.
19 Mu aggeda pinateh Mikah an gapuh nan hinapitna. Te onnot on hay inat
da Hesekiah ya nadan tatagu ya indinongda nadan adi maphod an at'atonda ot
mumpahpahmo'dan Apu Dios ta hiya mohpey dayawonda. Ta gapu i diyen inatda
ya agge dinadag Apu Dios dida ya tun boble hi ad Jerusalem an ta'on ona imbaga an

* **26:1 26:1** Nan nibaga ituwen na'na'at ya agge nahohonnod di na'atana.

hidiyey atona. Ta umat hi ad uwani an onha patayon ta'uh Jeremiah ot nganne nin di ma'at i dita'u.

Hay Na'at Hinan Propeta An Hi Uriah

20 Ya hay oha bo ya handi an propeta an hi Uriah an imbabalen Semayah an i Kiriat-Jearim ya imbaganay ma'at ituwen boble an umat bo damdamah nan imbagan Jeremiah.
21 Mu hidin dingngol nan patul an hi Jehoyakim ya nadan opisyal di tindaluna ya nadan ap'apun munhilbih nan patul hidiyen imbagan Uriah ya pohdondan patayon. Mu hidin dingngol Uriah ya timmakut ot bumtik hi ad Egypt.
22 Mu hinnag damdaman nan patul hi Elnatan an imbabalen Akbor ya nadan udum an linala'i ta tinnuddah ad Egypt.
23 Ot baludondah Uriah ot iyedah nan patul an hi Jehoyakim ot ipapatena. Ot pamaag ot eda itopal di adolnah nan lubu'an di tatagu.
24 Ta ha"on an hi Jeremiah ya aggeya' impapate te binoddangana' i Ahikam an imbabalen Sapan ta aggeya' inyabulut hinadan tatagun mamaten ha"on.

27

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pumbalinan Nadan I Judah

1 Hidin hiyah numpatul hi Sedekiah an imbabalen Josiah hi ad Judah ya himmapit hi Apu Dios i ha"on.
2 Ta inalinay, Apyom ha panakul* ya gina'odam hi lalat ya imbanggolmu ta ipa"elan nan ahi ma'at.
3 Ya ahi'a e ni'hapit hinadan hinnag nadan patul hi ad Edom ya hi ad Moab ya hi ad Ammon ya hi ad Tyre ya hi ad Sidon an immalihtuh ad Jerusalem an e mi'hapit hinan patul hitun ad Judah an hi Sedekiah.
4 Ta ibagam i dida nan pohdo' an ipa'innilah nadan patulda ta alyom di, Alyon nan ongal di abalinanan Dios an dayawon di tinanud Israel di,
5 Gapuh nan ongal an abalina' ya limmu' tun luta ya nadan tatagu ya animal an wadahtu. Ot hiya nan mabalin an idat'u datuwe hinan pohdo' an pangdatan.
6 Ta ad uwani ya iyukod'u hinan baal'u an hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon nadan numboblayanyu ya ta'on on nadan atap an animal.
7 Ta an namin nadan tataguh abobboble ya mumbalindah baal Nebukadnesar ya nadan imbabalena ya apapuna ta inggana hi madatngan piboy a'abakana. Te abakon di tataguh abobboble ta mumbalin piboh baal di udum an patul an ongal di abalinanda.
8 Mu mumpada"ul ayu ni' ta munhilbi ayuh nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ta mumbalin ayuh baalna. Te nan himpamoble an adi mumpada"ul i hiya ta mumbalin hi baalna ya iyabulut'u an gubatona dida ta dakol di mate ya nada'e an mabati ya matedah bitil ya nalot an dogoh.
9 Ta hiya nan adiyu donglon nan layah an ibagan nadan propeta ya nadan mun'abig ya nadan mangibagah ibalinan di ininop di ohan tagu ya nadan mama"o onu nadan mumpumbaki an mangali hi, Adi ayu aya e munhilbih nan patul hi ad Babilon.
10 Te layah danaen ibagadan da'yu an danaey lummuh pangipa'aana' i da'yuh tun numboblayanyu ta iwakat da'yuh udum hi boble ta hidiy atayanyu.
11 Mu nan himpamoble an mumpada"ul i Nebukadnesar ta mumbalin hi baalna ya nanongnan munhitudah bobleda ta hiyah diyen tamuwanda nadan puntanomanda.
12 Ya ha"on an hi Jeremiah ya danaey imbaga' hinadan immalih tun ad Jerusalem an hinnag di patulda. Ya danae boy imbaga' hinan patul ta'uh tun ad Judah an hi

* **27:2 27:2** Hituwen panakul ya wadah nan Jeremiah 28:2 di ibalinana.

Sedekiah an inali' di, Pohdom'en tumagu ya mumpada"ul'ah nan patul hi ad Babilon
an hi Nebukadnesar ya nadan tataguna ta munhilbi'a i dida.
13 Te adi'a'e ya umannung an mate ayuh nadan tatagum hi gubat onu hay bitil onu
hay nalot an dogoh. Te hiyay imbagan Apu Dios hi ma'at.
14 Ta adiyu e dongdonglon nadan propeta an mangali hi adi ta'u munhilbih nan
patul hi ad Babilon te layah dadiye.
15 Te alyon Apu Dios di, Agge' hinnag danaen mangibagabagah layah on inaliday
nalpun ha"on. Mu wa'e ta diday donglonyu ya da'yun namin an ta'on on nadan
propeta di pilitondan iyeh udum hi boble ta hidiy pamatayandan da'yu.
16 Ot umeya' boh nadan padi ya nadan tatagu ot ibaga' nan hinapit Apu Dios
an alyonay, Adi ayu midngolan hinadan propeta an mangali hi agagga mo ya
ibangngadda nadan balitu' an ma'usal hinan Templo' an inyedah ad Babilon. Te agge
nimpe immannung danaen ibagabagada i da'yu.
17 Ot hanat adiyu dongdonglon dida. Ta mumpada"ul ayuh nan patul hi ad Babilon
ta way atonyun adi mipapate. Ya ta adi madadag tun boble ta'u.
18 Te onha immannung an propetada ta innilada nan imbagan Apu Dios ot
mumpahpahmo'dan hiya an Dios an ongal di abalinana ta wan adina iyabulut an
miyeh ad Babilon nadan nabati an nun'abalol an gina'uh nan Templo ya hinan
palasyu hi ad Jerusalem.
19 Te hituwey alyon nan ongal di abalinana an Dios hi ma'at hinan tu"ud ya nan
ongal an iha"adan di liting an gombang ya nadan pangipabunan hi besin ya nadan
udum an gina'uh
20 an agge ni'yalan Nebukadnesar hi ad Babilon hidin binaludna nan patul hitun ad
Judah an hi Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim ya nadan ap'apun munhilbin hiyah
tun ad Jerusalem.
21 Te nan Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay,
Iyabulut'u an danaen nun'abalol an nabatih nan Templo' ya hinan palasyu hi ad
Jerusalem
22 ya miyedah ad Babilon. Mu udum hi algo ya ipabangngad'u bo damdama danaeh
tun bobleyu. Ha"on an Dios di mangali ituwe.

28

Nan Munlayah An Propeta

1 Hidin mi'alimah bulan hinan mi'apat (40) hi tawon hi numpatulan Sedekiah hi
ad Judah ya waday imbagan Hananiah an imbabalen Assur an i Gibeon i ha"on
hidin wahdi amih nan Templo. Ta dingngol nadan padi ya nadan tatagun wahdi
nan imbagana an alyonay,
2 Hituwey alyon nan ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel
an alyonay, Pogpogo' moy abalinan nan patul hi ad Babilon an paddungnay panakul
hi bagang di tatagu.
3 Ot adi umey duway tawon ya ibangngad'un namin nadan nun'abalol an gina'uh
nan Templo an inyen Nebukadnesar hi ad Babilon.
4 Ya atbohdin ibangngad'uhtu nan patulyuh ad Judah an hi Jehoyakin an imbabalen
Jehoyakim ya nadan udum an nibalud hi ad Babilon. Te pogpogo' nimpey abalinan
nan patul hi ad Babilon.
5 Ot ha"on an hi Jeremiah ya timbal'uh Hananiah hi hinangngab nadan padi ya an
namin nadan tatagun tumtumma'dog hinan Templo an alyo' di,
6 Amen! Hanan diyot ta athinay aton Apu Dios! Ta ipa'annungna nan imbagam ta
ibangngadna nadan nun'abalol an gina'uh nan Templo ya nadan i'iba ta'un nibalud
hi ad Babilon.

7 Mu donglom tun alyo' i he"a ya da'yun namin an wahtu.
8 Nadan namangulu an propetah din nadne ot ahi dita ya impa'inniladan ta'on on nadan ongal di abalinana an boble ya ipala"uhday gubat ya dakol an dumadag an umat hi nalot an dogoh.
9 Ya neen ad uwani ya alyom di maphod an luminggop ta'u. Ot haddon ta'undi bo ya ta tigon ta'uh on immannung an nalpun Apu Dios hinaen imbagam.
10 Ya na'ibagon Hananiah an inala nan panakul an imbanggol'u ot putungona.
11 Ot alyonay, Imbagan Apu Dios an adi umey duway tawon ya athinay atonan mamutung hinan paddungnay panakul Nebukadnesar hi bagang nadan tatagu an inabaknah abobboble.
Ta ona imbagah diye ot umaana' hidih nan way Templo.
12 Mu indani ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an alyonay,
13 Mumbangngad'a ta em ibaga i Hananiah an ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel di mangali i hiya hi, He"a Hananiah ya pinutungmu nan kayiw an panakul mu hay mihukkat i nae ya nan gumo' an panakul.
14 Te paddungnay ipibanggol'uh abobboble ha gumo' an panakul ta mapilitandan mangunud hi an namin nan pohdon Nebukadnesar hi atonda. Ta ta'on on nadan atap an animal ya iyukod'un hiya.
15 Ot umeya' hi awadana ot alyo' i hiyay, Ibaga' i he"a Hananiah an hay immannung ya agge da'a pinto' i Apu Dios hi propeta. Mu namaag ya onmu e ibagabagah nadan tataguy layah ta hiyay kulugonda.
16 Ta hiya nan hay imbagan Apu Dios i he"a ya alyonay, Adi madne ya ma"idon da'ah tun uhhun di luta. Ot adi umeh tuwen tawon ya mate'a te tinudduwam nadan tatagu ta ngohayona' an Dios.
17 Ta nala"uh han duway bulan ya nate tatawwah Hananiah.

29

Hay Tudo' Jeremiah Hinadan I Judah An Niyeh Ad Babilon

1 Ha"on an hi Jeremiah ya nuntudo'a' hinadan binalud Nebukadnesar an nalpuh ad Jerusalem ot iyenah ad Babilon an dida nadan agge ni'yate an ap'apu an munhilbih nan patul ya nadan padi ya nadan propeta ya an namindan nalpuh ad Judah.
2 Ta impiye' hituwen tudo"uh din nalpah an niyeh ad Babilon nan patul an hi Jehoyakin ya nadan baalna ya hi inana ya nadan ap'apun nunhilbi ni' i hiya hi ad Judah ya nadan nun'alala'ing hi nat'onat'on an tamu an umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu'.
3 Ta impadon'u i da Elasah an imbabalen Sapan ya hi Gemariah an imbabalen Hilkiah an hinnag nan patul hi ad Judah an hi Sedekiah ta eda mi'hapit hinan patul an hi Nebukadnesar hi ad Babilon. Ot hay intudo"u ya alyo' di,
4 Hi Apu Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyona i da'yun namin an nalpuh ad Jerusalem di,
5 Mangapya ayuh babaleyu ta mumpunhitu ayuhna. Ya numpuntanom ayu ta waday pangalanyuh anonyu.
6 Ya numpangahawa ayu ta munholag ayu. Ya linahinyu nadan imbabaleyu ta mahlagda. Ta dumakol ayu ta adi ayu umoh'ohha.
7 Ya idasalyu ta luminggop ya pumhod hinaen boblen nangiyaya' i da'yu. Te pumhod'eh naen boble ya pumhod boy nitaguwanyu.
8 Ya inalin bon Apu Dios an ongal di abalinana an dayawon ta'un tinanud Israel di, Adi ayu midngolan hinan layah an ibagan nadan propeta ya nadan mumpumbuyun an ibbayu an wahna. Ya adiyu dongdonglon nadan alyondah nipa'inop an gapu ta hidiyey pohdonyun donglon.

9 Te bokon ha"on di nalpuwan nadan ibagabagan nadan mangali hi propetada te
agge' hinnag dida.
10 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Hay immannung ya miha"ad ayuhnah ad
Babilon hi napituy (70) tawon ya ahi' mohpe ipa'annung nan imbaga' ta pa'anamuton
da'yu hitun bobleyu.
11 Te ha"on an Dios ya innila' nadan ninomnom'un pumbalinanyuh udum hi algo
an hay pumhodanyu an bokon nan eyu adadagan.
12 Ta hitun madatngan hidiyen timpu ya mundasal ayu ot donglo' di dasalyu.
13 Ya amtanyun wadaa' hi'on atonyun namin di abalinanyu ta hapulona' i da'yu.
14 Ot immannung an wadaa' an mamoddang i da'yu. Ta amungon da'yu nimpe ta
iyanamut da'yuh tun numboblayanyu tuwali an ta'on on inwakat da'yu i ha"on hi
abobboble. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Dusan Nadan Munlayah An Propeta

15 Wan alyonyu on ha"on an Dios di namto' hinadan alyonday propeta hinah ad
Babilon.
16 Mu hay immannung ya nan patul an tinanud David ya an namin nadan tataguh
bobleyu an agge ni'yali i da'yu hinan niyayanyu
17 ya ha"on an ongal di abalinanan Dios ya iyabulut'un nanongnan waday mangubat
i dida ya impa'ali' di bitil ya nalot an dogoh i dida. Ta pumbalino' dida nimpe hi umat
hinan nabulu' an bungan di fig.
18 Ya ta'on on idanay bobley umayanda on waday mangubat i dida ya waday bitil
ya nalot an dogoh. Ta masda'aw di tataguh nan ma'at i dida. Ta pihulonda dida ya
nginihngihilanda didah nadan boblen pangiyaya' i dida. Ta usalon di tataguh diyen
na'at i dida hi pun'idutdah udum.
19 Athidiy ma'at i dida te adiya' unudon an ta'on on agaggaon impa'innilan nadan
baal'un propeta di hapit'un dida. Te umatda damdaman da'yun niyehna hi ad Babilon
an aggeya' inun'unud.
20 Ta hiya nan da'yun niyeh ad Babilon an nalpuh ad Jerusalem ya donglonyuh
tuwen ipa'innila' i da'yu.
21 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel ya alyo'
di, Tigonyuot te nan imbabalen Kolaya an hi Ahab ya hi Sedekiah an imbabalen
Maaseyah ya analyonday nalpu anun ha"on an Dios nan ipa'in'innilada mu layahda.
Ta hiya nan iyukod'u didah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ta
punhintiggan di tataguy pamatayandan dida.
22 Ta hidiyen ma'at i dida ya hiyay usalon nadan nalpuh ad Judah an wahna hi ad
Babilon hi pun'idutdah udum. Te wa'e ha taguh idutanda ya alyonday, Hanat hay
aton Apu Dios i he"a ya umat hinan inat nan patul hi ad Babilon an namate i da
Sedekiah i Ahab an ginhobna dida.
23 Te nunhigla ahan an adi maphod di inatdah nadan tatagu an inilo'day ahawan di
hinaggonda. Ya alyonda nimpe anuy ha"on di nalpuwan nan layah an ibagabagadah
tatagu. Ha"on ya innila' ot iyuhuh'u danaen ina'inatda. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.

Hay Hinapit Apu Dios Hi Mipa'innila I Semayah

24 Indani ya wada boy impa'innilan Apu Dios hi ibaga' i Semayah an i Nehelam.
25 Ta athituy imbagan nan ongal di abalinana an Dios an dayawon ta'u an tinanud
Israel an alyonay, He"a Semayah ya pamaaggot muntudo"ah nan padi an hi Sepaniah
an imbabalen Maaseyah. Ya impongmu bo udot an indattan nadan udum an padihtu
ya nadan tataguhtuh ad Jerusalem i diyen tudo'. Ya hay intudo'muhdi ya alyom di,
He"a Sepaniah ya

26 pinto' da'ah padi i Apu Dios an nihukkat i Jehoyada ta he"a moy ukod an
mangipapto' hinan Templo. Ot wa'e ha mangali hi hiya ya propeta ya mahapul an
mabangkilingan ya mapadungalan hi gumo'.
27 Mu tanganu on aggem inat i Jeremiah an i Anatot yaden hiya ya alyonay hiya ya
propeta?
28 Te nuntudo' hi Jeremiah i da'mihtuh ad Babilon an alyonay madne anuy
iha"adanmihtu. Ot maphod on mangapya ami anuh punhituwanmi ya muntanom
ami ta waday itanudmi.
29 Mu hidin inalan nan padi an hi Sepaniah nan tudo' an nalpun Semayah ya
imbahana i ha"on an hi Jeremiah.
30 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
31 Muntudo"ah nadan ibbayun niyeh ad Babilon ta alyom di, Hi Apu Dios ya
imbaganay ma'at i Semayah an i Nehelam an alyonay, Hi Semayah ya ina"ulan da'yu
ot kulugonyu nan imbagana an ta'on on layahna te agge' pinto' hiya hi propeta'.
32 Ta hiya nan dusao' hi Semayah an i Nehelam ya an namin nadan tanudana. Ta
ma"id ha ta'on on ohan didah mangakhup hinan maphod an ato' hinadan tatagu'. Te
intudduwan da'yu ta wan ngohayona'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

30

Hay Imbagan Apu Dios Hi Pumhodan Nadan Tataguna

1 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
2 Ha"on an Dios an dayawonyun tinanud Israel ya ibaga' i he"a ta itudo'mun namin
nadan imbagabaga' ta mangammut i ha liblu.
3 Nomnomnomonyun udum hi algo ya pa'anamuto' nadan tatagu' an i Israel ya i
Judah hinan boblen indat'uh din a'ammodda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
4 Ya hituwe boy inalin Apu Dios hi ma'at i dita'un i Israel ya i Judah
5 an alyonay, Ahi madngol di tukuk nadan tatagun gapu ta nunhiglay takutda.
6 Ya undan mabalin ta mumbutyugday linala'i? Mu tanganu on nadan mun'abikah
an linala'i ya paddungnay mun'ayyam di tigodah hakit di nomnomdah nan na'at ya
immuphatdan namin hi takutda.
7 Manu'e ya nunnaud di ma'at i dida an ma"id ha nipaddungana. Te nunhiglay ahi
punligatan nadan tatagu' an tinanud Israel. Mu hay umudi ya ihwang'u dida.
8 Ta paddungnay putungo' nan panakul hi bagangda ya inaan'uy bangkilingda ta
wan adida mo mumbalin hi baal di tataguh udum hi boble.
9 Ta ha"on an ongal di abalinana an Dios ya abuh di punhilbiyanda. Ya nan pot'o'
mohpen tinanud David di patulda.
10 Ot da'yun tinanud Israel ya adi ayu tumakut ya adi ayu minomnoman. Te lo'tat
ya pa'anamuton da'yu nimpe i ha"on an ta'on on nidawwin bobley niyayanyu. Ta
iyanamut da'yu ya nadan imbabaleyu ta luminggop ayu mohpe. Ya ma"id mo aya ha
ahi e manattatakut i da'yu.
11 Te wadaa' an mangihwang i da'yu. Ta dadago' nadan boblen nangiwakata' i da'yu.
Mu adi da'yu nimpe dadagon i ha"on te on da'yu titilogon ya abuh. Te adi mabalin hi
namaag ya adi ayu madusa.
12 Mu alyon bon Apu Dios hinadan tatagunay, Hanan paddungnay himmalom an
hugatyu ya adi ma'agahan.
13 Te ma"id ha mabalin hi pangagahyu. Ya ma"id ha mangipapto' i da'yu.
14 Te an namin nadan tataguh udum an boble an ugganyu pumpaboddangan
ya liningling da'yu mo. Ta ha"on nan paddungnay ma'abbungot an binuhulyu ya
himmalom di inat'un nanugat i da'yu. Mu manu'eh inat'uhdi ya nunnaud ahan an
adi maphod di pangatyu ta dakol di numbahulanyu.

15 Ot adi ayu munlili an gapuh nan punholholtapanyu te bahulyu.
16 Mu nan aton nadan manadag i da'yu ya nadan mamloh gina'uyu ya hiya boy ahi
ma'at i dida. Ta an namin nadan binuhulyu ya mabaludda pibo ta miyedah udum hi
boble.
17 Mu da'yu'e an i Zion ya paphodo' mo aya nan hugatyu ta mumbangngad nan
maphod an punli'nayu. Ta ta'on on hay panigodan da'yu hi ad uwani ya ninganuy
ayu an ma"id ha manangut i da'yu.
18 Ya alyon bon Apu Dios di, Pa'anamuto' nadan tatagu' hinan bobleda tuwali ta
ipaphod'u dida ya nadan pamilyada ya atbohdih nadan punhituwanda. Ya mibangon
bo nan palasyu ta miha"ad hinan nipabunana tuwali. Ta mipaphod hidiyen bobleda.
19 Ta mun'am'amlongdan mungkantah punhanaandan ha"on. Ya tigo' ta mahlagda
ta dumakolda. Ta piyalon mohpen di tatagu dida ta adida mo aya mapihul.
20 Ya mumbangngad nan ongal an abalinanda ta ha"on moy dayawonda an umat
hidin nadne. Ot wa'e ha mangipatnan mamalpaligat i dida ya dusao' dida.
21 Ya malpu i didan tatagu' di mun'ap'apun dida. Te ha"on di nun'ayag i hiya ta hiya
nan mabalin an mihaggon i ha"on. Te adi mabalin hi pamaaggon nihaggon i ha"on.
22 Ta hiyah diye tuwali an diday tatagu' ya ha"on an Dios di dayawonda.
23 Ot nomnomnomonyu an nunhiglay bungot'uh nadan binuhulyu ta umat hi
pangat di mabikah an puwo' di ato' an manadag hinadan tatagu an adi maphod di
pangatda.
24 Te hay bungot'u ya adi namaaggon na'ubayah ta ingganah on ma'at an namin
nan ninomnom'u. Mu udum hi algo ya ma'awatanyun namin datuwe.

31

Hay Pumbangngadan Nadan I Israel I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya ha"on moy dayawon nadan tinanud Israel
ta nanongna tuwali an diday tatagu'.
2 Ya inalina boy, Hay umanamutan nadan agge ni'yateh gubat ya ipapto"u didah nan
awon ta ingganah idatong'u dida ituwen boble ta umat hi inat'uh nadan a'ammoddah
din nadne.
3 Te nan impatigo' an ongal an pamhod'uh nadan a'ammodyun tinanud Israel ya
munnananong an adi maluman.
4 Ta hiya nan boddangan da'yu ta mumbangngad di amaphodyun tinanud Israel.
Ta mabalin mohpe an muntamburin ayu ta manayo ayuh amlongyu.
5 Ya atbohdin muntanom ayuh greyp hinadan nabillid hi ad Samaria ya da'yu moy
mangan hi ibungada.
6 Ya udum hi algo ya donglonyuy itkuk nadan mungguwalyah nadan nun'abillid
an bobleh ad Epraim an alyonday, Makak ayu ta ume ta'uh ad Jerusalem ta eta'u
mundayaw i Apu Dios.

Hay Pumbangngadan Nadan Tinanud Israel Hinan Numboblayanda

7 Ya alyon bon Apu Dios di, Hitun pumbangngadanyu ya oltonyun mungkantah
amlongyu an tinanud Israel te mundongol di amaphod nan bobleyu hi abobboble.
Ya ipadngolyuy pundayawyun alyonyuy, He"a Apu Dios di nangihwang i da'mi an
nabati an tatagum an tinanud Israel.
8 Ta nomnomnomonyu an pa'anamuton da'yu an malpu ayuh nadan bobleh
nangappit hi huddo'na ya hinadan nun'idawwin bobleh tun luta. Ya ta'on on
nadan nun'apilok ya nun'apilay ya nadan numpumbutyug an ta'on on nadan tuwen
mun'ayyam ta dakkodakkol ayun umanamut.

9 Ta mundasal ayu on mungkoga* ayuh umanamutanyu. Ya ha"on di mangipangu-
lun da'yu ta i'wayuh nan nundotal an awon an da'ging di wa"el ta adi ayu magah. Te
da'yun tinanud Israel ya ha"on di hi amayu ya hi Epraim di ibilang'uh panguluwan
an imbabale'.
10 Ot da'yun tataguh abobboble ya donglonyuh tuwe ta ipa'innilayuh atagutagu an
ta'on on nadan wahnan nun'idawwin boble an ha"on an Dios ya inwakat'u nadan
tinanud Israel hi abobboble. Mu ha"on bo damdamay mangipa'anamut i dida. Ta
ipapto"u dida an umat hi aton di mumpastol hi kalnerona.
11 Te ha"on an Dios ya bangngadon da'yun tinanud Israel hinan binuhulyun ongal
di abalinanda mu da'yu.
12 Ta hi umanamutanyu ya mun'am'amlong ayu an mungkantah nan nabillid an
bobleh ad Zion. Te gapuh nan amaphod'un Dios ya mi'alig ayuh nan puntanoman
an nanongnan waday litingna ta adida mate nan nitanom. Ta dumakol di ilikyu ya
inumonyu ya lanan di oliboyu ya mun'atatabay kalneroyu ya bakayu. Ta adi ayu mo
minomnoman.
13 Ta nadan mumpangilog an binabai ya linala'i ya ta'on on nadan a'amamma
ya manayoda an gapuh amlongda. Te hukkata' hi pun'am'amlonganda nan eda ni'
immukayungan. Ya adida mo nimpe minomnoman te pa'amlongo' dida.
14 Ya mahawwalan di idat'un mahapul nadan tatagu'. Ta dakol di midat hinadan
padi hinadan midawat i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Nunnaud An Umukayungan Rachel

15 Alyon bon Apu Dios di, Ad uwani ya madngol hi ad Ramah di ahikokoga. Te
nun'a'ate nadan imbabalen nadan tinanud Rachel ta hiya nan kumogakogada an
adida ahan mihapitan.
16 Mu alyo' an Dios di, Ammuna mo ya dimminong ayu an kumga. Ot mumbangn-
gadda mo aya nadan imbabaleyu an malpudah nadan boblen di binuhulyu.
17 Ot namnamaonyu an pumhod ayu ayah udum hi algo te umanamutda nimpeh
tun bobleyu nadan imbabaleyu.
18 Te dingngol'uy kogan nadan tatagu' hi puntutuyuwanda an alyonday, Da'mi ya
umat amih nan baka an aggena impa'inghan mun'aladu. Mu gapuh nan nunnaud
an nanitilogmun da'mi ya nuntutuyu ami. Ot pabangngadon da'mi bahan hi
numboblayanmi ta mumbangngad amin mundayaw i he"a an Dios an dayawonmi.
19 Te din'ug da'an da'mi mu nuntutuyu ami nimpe. Te hidin na'awatanmi nan
inatmun da'mi ya nunhiglay bainmih nan ina'inatmin pumbahulan an nihipun hi
a'ungami.
20 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yu tuwali an tinanud Israel di pa'appohpohdo' an
i'imbabale. Manu te wa'e on hinuplit da'yu hi'on mahapul mu minonomnom ayu
damdaman ha"on. Ot adi mibahhon hom'on da'yu.
21 Ot mangiyamma ayuh pangimatunanyuh nadan awonyu ta hidi boy
pangi'wanyuh umanamutanyu.
22 Daan mo tatawwa ta adi ayu umadawwi i ha"on ta ibangngadyuot tuwali an
mangun'unud i ha"on. Ot ha"on an Dios ya waday balu an ahi' aton an nat'on ahan
te hay babai di ahi e manganap hi ahawana.†
23 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Hitun pangiyanamuta' hinadan
tataguh nadan nat'onat'on an bobledah ad Judah hinan numpunhituwanda tuwali ya
ahida mo alyon di, Hanat wagahan Apu Dios nan nabillid an niyappit i hiya hi ad
Jerusalem an awadan nan Templo an pundayawan i hiya.

---

* **31:9 31:9** Hay kumgaanda ya gapuh amlongda ya puntutuyuwandah bahulda. † **31:22 31:22** Hay alyon di udum ya nan babai di mangibaliw hi lala'i mu hay pohdonan ibaga ya nadan tinanud Israel an mibilang hi ahawan Apu Dios ya ahi dida moy manganap i Apu Dios.

24 Ta nadan tatagu ya munhitudan namin hi ad Judah ta muntanomday udum ya
mumpapto' hi kalneroy udum.
25 Ta nadan na"able ya miblayanda ya nadan na'agangan ya mamabhugda mo.
26 Ya ta'on on hinan alo'anda ya igibo'da'e ta munligguligguhda on way ohaon
alyonay, Anakkaya tayya an ma"aphod di gibo"u.‡
27 Ya inalin bon Apu Dios di, Immannung an udum hi algo ya padakolo' di tatagu
ya animal hinadan boble hi ad Israel ya hi ad Judah.
28 Te handi ya dakol nadan hinnag'un namalpaligat ya nanadag i dida ta
paddungnay numba'gut'un namin nadan wadahtu. Mu udum hi algo ya tigo' bo ta
dumakolda ya pumhodda.
29 Ta madatngan'eh diye ya ma"id mo ha alyon di tataguy, Nan a'ammodday nangan
hi mangulipot an greyp mu nadan imbabaleday na'alinu.§
30 Mu ad uwani ya nadan tatagun mangan hi mangulipot ya diday ma'alinu. Ya
atbohdi an nadan numbahul ya diday mate.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Israel ya I Judah

31 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an udum hi algo ya waday balu an
ibaga' i da'yu an i Israel ya i Judah.
32 Hituwe ya adi umat hidin imbaga' i handidan a'ammodyu hidin nangipanguluwa'
i dida ta tinaynandah ad Egypt te hidiyen imbaga' ya aggeda inun'unud an ta'on on
ha"on an Dios ya nunhiglay nangipapto"un dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
33 Ot hidiyen balu an ibaga' i da'yu an tinanud Israel ya iha"ad'uh nomnomyu ta
paddungnay nihamad an nitudo' hidi. Ta ha"on an Dios di dayawonyu ya da'yuy
tatagu'.
34 Ot adi mo mahapul an waday muntuddun da'yuh a'at'u ta wan un'unudona'
an Dios. Te an namin ayun tatagu an ta'on on nadan nawotwot onu nadan waday
abalinanda ya innilaona' i dida. Te pakawano' moy bahulyu ta adi' mo uggan
nomnomon.
35 Ya alyona boy, Hay ngadan'u mo ya ha"on hi Ongal Di Abalinana te ha"on di
nangdat hinan algo ta dumilag hinan mapatal. Ya nan bulan ya nadan bittuwon ta
dumilagdah nan hilong. Ya ha"on boy mabalin an mangihal hinan liting hinan baybay
ta mumbungug nadan dalluyun.
36 Ot datuwen a'at nadan winada' ya minaynayun an adida namaaggon dimminong.
Ot athidi boy ma'at hinadan tinanud Israel an adi' iyabulut an namaag ya nama"iddan
himpamoble.
37 Mu hi'on abalinanyun lukudon hi ad lagud onu abalinanyun hama'on nan
nigopnadan tun luta ya ahi nin mabalin an inganuy'u nadan tinanud Israel an gapuh
nan numbahulanda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
38 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an udum hi algo ya mibangon bo
damdama tun bobleh ad Jerusalem ta miyappit i ha"on. Ta hay pogpogna ya mihipun
hinan natage an pungguwalyaan an nungngadan hi Hananel ta ingganah nan geyt
hinan dugguna.
39 Ya mundalan boh nan pogpog nan billid hi ad Gareb ta umeh nan dommangnah
ad Goah.
40 Ta an namin nadan nundotal an punlubu'an ya nan punggobhan hi lugit ya nadan
puntanoman hinan nundotal an nihaggon hinan wa"el an nungngadan hi Kidron
an nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan dugguna an awadan nan geyt an

‡ **31:26 31:26** Hay alyon di udum ya hituwey inalin Jeremiah hidin nun'inopana an impatigon Apu Dios i hiya nan maphod an ahi ma'at hinadan i Israel.

§ **31:29 31:29** Hay pohdon tuwen ipa'innila ya nan a'ammodday numbahul mu nadan imbabaleday nadusa. **31:33 31:33** Hebrew 8:10; 10:16; Hosea 2:23

nungngadan hi Kabayu ya miyappit datuwen namin i ha"on an Dios. Ot adi mo aya pulhon di binuhulyu ya adida dadagon.

32

Hay Gimmattangan Jeremiah Hi Luta

1 Hidin mi'apuluh tawon hi numpatulan Sedekiah hi ad Judah ya himmapit boh
Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah. Yaden i diye nan mi'apulut waluh (18) tawon hi
numpatulan Nebukadnesar hi ad Babilon.
2 Ya i diye ya lini"ub mon nadan tindalu an nalpuh ad Babilon hi ad Jerusalem. Mu
ha"on ya nibaluda' hi awadan di mungguwalyah nan balen di patul hi ad Judah.
3 Te impibaluda' i Sedekiah an patul hi ad Judah an gapuh nangibagaa' hinadan
tataguh nan imbagan Apu Dios i ha"on an alyonay, Ha"on an Dios ya agagga mo ya
ipa'abak'u nadan tatagu ituwen boble ta midat hinan patul hi ad Babilon.
4 Ot nan patul an hi Sedekiah ya baludon nadan tindalu ta iyedah nan patul hi ad
Babilon ta humalyaona.
5 Ya impiyenah ad Babilon ta miha"ad hidi ta ingganah ato' nan ninomnom'un aton
i hiya. Ot ibaga' i da'yu an mi'gubat ayu'e hinadan i Babilon ya ma'abak ayu. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
6 Ya hidin nibaluda' ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
7 Nan ibam an hi Hanamel an imbabalen ulitaum an hi Sallum ya umalihtu ta
ibagana an hubliyam nan lutanah ad Anatot. Ot gapu ta he"ay ni'ihhaggon hi tulangna
ya lebbengnan he"ay manubli. Ta hiyah diyen munnanong i da'yun himpamu'un
hidiyen luta.
8 Indani tatawwa ya na'at nan imbagan Apu Dios ta immalih Hanamel hinan
nibaluda'. Ot alyonan ha"on di, Hubliyam nan luta' hi ad Anatot hidih nan lutan
di tinanud Benjamin. Te lebbengnan he"ay manubli ta munnanong i dita'u an
himpamu'un.
Ya gapu ta innila' an hiyay imbagan Apu Dios an hubliya' ya hiyay inat'u.
9 Ta hinubliya' hidiyen luta hinan iba' an hi Hanamel hi himpulut pituy (17) silber.
10 Ot pelmaa' ta mangipa'innila an ha"on di nangattang i diyen luta. Ya numpelmada
bo nadan wahdin tistigu. Ot ipakilu' nan silber an pumbayad'u ot idat'un Hanamel.
11 Ot ala' nan duwan naludun an nitud'an nan pinelmaa' an nabobodan di oha ya
agge nan oha. Ta datuwen pinelmaa' di mangipa'innila an hinubliya' nan luta.
12 Ot idat'u datuwen napelmaan i Baruk an hi na' Neriah an apapun Mahseyah. Ta
tinigon Hanamel ya nadan numpelman tistigu ya an namin nadan Judyu an wahdi
hi nangidata' i Baruk.
13 Ot alyo' i hiyay,
14 Nan ongal di abalinanan dayawon ta'un tinanud Israel ya athituy imbagana an
alyonay, Alam datuwen napelmaan ya inha"admu i ha dunug ta madne ya ahida
mapa"ih.
15 Te ibaga' i he"a an udum hi algo ya mahubliyan di lutan puntanoman ya babale
ituwen boble.
16 Ta on'u indat hidiyen napelmaan i Baruk an hi na' Neriah ot mundasala' an alyo'
di,
17 He"an na'abbaktun Dios di nunlumuh ad lagud ya tun luta an gapuh nan ongal
an abalinam. Ya ma"id ha na'alligat i he"a.
18 Ya ipatigom di pamhodmuh linibun tatagu. Mu dusaom boy udum an tatagu an
gapuh bahul di a'ammodda. He"a ya na'abbaktu'a te he"a nan ongal di abalinana
tuwali an Dios. Ya an namin di atom ya mipatigoh diyen a'atmu.

19 Ya nala'ing'a ya maphod an namin di ninomnommu. Ya innilam an namin
di pangiye"en di tatagu ya nadan at'atonda. Ya hay ipabangngadmun dida ya nan
miyunnudan hinan ato'atonda.
20 Ya nundongol'a an gapuh nadan milagro ya nadan udum an nakaskasda'aw an
ina'inatmu hi ad Egypt. Ya ingganah ad uwani ya hiyay innaynayunmun inat i da'mi
an tinanud Israel ya hi an namin an tataguh tun luta.
21 Ta umat hi nangipanguluwam hinadan a'ammodmi an tinanud Israel an dakol
nimpey ina'inatmun nakaskasda'aw ta nunhiglay timmakutan nadan i Egypt.
22 Ot idatmuh tuwen malumong ya makadangyan an boble i dida ta
impa'annungmu nan imbagam hidin a'ammodmi.
23 Mu hidin binagin nadan a'ammodmih tuwen boble ta diday numboblehtu ya agge
da'a inun'unud. Ta hiya nan impa'alim datuwen himpangen pundusam i da'mi.
24 Ta teen pun'iyamman nadan i Babilon hi nunlini"odan di boblemi di pumpat-
tukandan manadag hinan binattun aladmi ta hogpon da'mi. Ta gubaton da'mi ya
waday bitil ta ma"id mo ha itanudmi ya dakolday mundogoh ta ma"id ha bahhona
an sakupondah tuwen boble ta miyunnudan hidin inalim tuwalin ma'at. Ot teen ad
uwaniy a'atana.
25 Mu hay oha ya tanganu onmu imbagan hubliya' nan luta hi silber an waday
tistigu ya ahi athitun sakupon di i Babilon tun ad Jerusalem?

Hay Nambal Apu Dios Hinan Inalin Jeremiah

26 Ya alyon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
27 Ha"on an Dios di ukod hi atagutaguh tun luta. Ot ma"id ha na'alligat i ha"on.
28 Ta iyabulut'u an abakon Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hituwen bobleh
ad Jerusalem.
29 Ta hogponda ya pinu'ulanda ta maghobda nadan balehtu. Te nunhiglay
nangipabungotanyu i ha"on an Dios an gapuh nadan nunggohogohobanyuh insenso
ya nangidawadawatanyuh ma'inum ta pundayawyun Baal ya nadan udum an dios
hinadan nundotal an atop di baleyu.
30 Ma"id ha udum hi inatyun i Israel ya i Judah hi'on bokon nadan adi ahan maphod
an nihipun tuwalih din a'ungayu an amod ona' pabungbungoton an gapuh nadan adi
maphod an ato'atonyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
31 Te nihipun tuwalih din nibangon hituwen boble ta ingganah ad uwani ya
impabungota' i da'yu ta hinaey gapunah panadaga' hitun bobleyu.
32 Te an namin ayun i Israel ya i Judah an padi ya patul ya ap'apu an munhilbi i
hiya ya ta'on on nadan propeta ya adi maphod di ina'inatyu ta hiya nan impabungota'
nimpe i da'yu.
33 Ta din'uga' i da'yu an ta'on on agaggaon tinudduwan da'yu. Mu ningamut an
adiya' donglon an ta'on on nganney ato' an manitilog i da'yu.
34 Ya namamay eyu numbahulan te inyeyu mo ahan hinan Templo nadan bulul
an nunhiglan umipabungot i ha"on ot ipata'dogyuhdi. Ta mibilang moh nalugit nan
Templo'.
35 Ya nangapya ayu boh pundayawanyun Baal hidih nan nundotal an nungngadan
hi Ben-Hinnom. Ta hidiy nangi'nonganyuh nadan imbabaleyu hi maghob an mi'nong
i Molek an dios di udum an tatagu. Mu ma"id ahan ha imbaga' onu ha ninomnom'u
hi atonyu ha athidin nunhiglan umipabungot i ha"on. Ta hiya nan nunnaud di
numbahulanyu an i Judah.
36 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di, Manu te immannung nan
hinapitmu an ma'at i da'yuh tun bobleyu an mumpalpaligat ayu an gapuh bitil ya
dogoh. Mu hituwe boy alyo' an Dios an dayawonyun tinanud Israel

37 an gapuh nan nunhiglan bungot'u ya iwakat da'yun i Jerusalem hi udum an boble.
Mu nomnomnomonyu an udum hi algo ya pa'anamuton da'yu damdama bo ta hituy
pumboblayanyu ta luminggop ayu ya mipapto' ayu.
38 Te da'yu tuwaliy tatagu' ta ha"on an Dios di dayawonyu.
39 Ya boddangan da'yu ta iyohhayuy punnomnomyu i ha"on an Dios ta umannung
an ha"on ya ammunay dayawonyuh inggana. Ta pumhod di nitaguwanyu ya ta'on on
nadan tanudanyu.
40 Ta ibaga' i da'yu an ha"on an Dios ya adi' idinong an mangat hi maphod i da'yu ta
inggana. Ya wadao' di naminhodyun mundayaw i ha"on ta adiya' mo du'gon i da'yu'.
41 Ya ongal di amlong'un mangat hi maphod i da'yu. Ta hituwe nimpe an boble di
nanongnah pumboblayanyu an ay da'yu itanom hitu.
42 Manu te inyabulut'uy dakol an nunligatanyu mu ato' bon namin di iphodanyu
an hidiye din imbaga' tuwali i da'yu.
43 Ta hiya nan ta'on hi alyom hi dadagon nadan i Babilon hituwen boble ta
mumbalin hi ma"id ha hilbina an ma"id ha tagu onu animal hi mabatihtu mu ibaga'
i he"a an udum hi algo ya mawadaday tatagu ituwen boble. Ta munhublidah lutay
udum ya humubliday udum.
44 Ya atbohdin wadaday tistigun mumpelma hinadan nihublin lutan nadan tinanud
Benjamin ya hitun ad Jerusalem ya nadan udum an boble hi ad Judah ya ta'on on
hinan negeb. Te udum hi algo nimpe ya wagaha' nadan tataguhtu ta mumbangngad
nan maphod an a'atyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

33

Hay Pumbangngadan Nadan Tataguh Nan Numboblayanda

1 Ha"on an hi Jeremiah ya nanongnan nibaluda' hi awadan di mungguwalyah din
himmapitan bon Apu Dios i ha"on
2 an alyonay, Ha"on nan Dios an nunlumuh ad abunyan ya tun luta.
3 Ot mundasal'a i ha"on ta ipa'innila' i he"a nadan nakaskasda'aw an aggem innila.
4 Te ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya wada boy ibaga' an ahi
ma'at hinadan balehtu ya nadan balen di patul an ahi mun'apapa"ih ta pumpattukan
di tatagu
5 an mi'gubat hinadan i Babilon. Mu mun'a'ateda ta mun'a'apnuy baleh adol di
tatagu an gapuh nan nunhiglan bungot'u te iwalong'u dida. Ta adi' hom'on nadan
tatagu ituwen boble an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda.
6 Mu ta'on on athidi ya udum hi algo ya ipaphod'u damdamah tuwen madadag an
boble ta wan luminggopda nadan tatagu an ma"id mo ha mangubat i dida.
7 Ya pa'anamuto' nadan i Israel ya i Judah an miyeh udum hi boble ta mumbangngad
nan amaphodda tuwali.
8 Ya paddungnay ulaha' an namin nan numbahulanda te pakawano' an namin nan
nungngohayandan ha"on.
9 Ya pabangngado' nan maphod tuwalin a'at di ad Jerusalem ta mundongol boh
aboblebobleh tun luta. Ta nanongnan waday pun'amlonga' ya ipabaktuwa' ituwen
boble. Ta tigon'en di tataguh aboblebobleh nan maphod an inat'uh nadan tatagu' ya
tumakutdan adi mangun'unud i ha"on.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Nan alyonyun nabaoh tuwen boble te ma"id nadan
tatagu ya animal ya immannung. Mu udum hi algo ya danaen nun'abaon bobleh ad
Judah ya ahi madngol
11 di mun'am'amlong an tatagu ya hapit di mungkasal ya nadan udum an
a'am'amungan. Ya atbohdin iyalidah nan Templo di idawatda an punhanaanda i

ha"on an Dios. Ta alyonday, Munhana amin he"a Apu Dios an ongal di abalinana te maphod nan inatmun da'mi. Ya munnananong di pamhodmu i da'mi.

Ya inalin bon Apu Dios di, Immannung te ipaphod'uh tuwen boble ta mumbangngad nan amaphodna tuwali.

12 Ya alyona bo di, Hituwen mabaon boble an ma"id ha tagu ya animal ya udum hi algo ya waday pumpastolan ituwen boble ta nanongnan wadaday mumpumpastol hi kalneroda.

13 Ta dumakol di kalnero hinadan nun'abillid an boble ya hinadan bobleh pu"un di billid ya hinan muyyad di ad Judah ya nadan boblen di holag Benjamin ya hinadan nunlini"odan an boble hi ad Jerusalem ya an namin an bobleh ad Judah.

14 Ya alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya madatngan di pangipa'annunga' hinan imbaga' an pammo'a' hinadan tinanud Israel.

15 Ta waday mumpatul an tinanud David an nipto' di pangatna ya pangipanuhnah tatagu.

16 Ta hitun pumpatulana ya luminggop hi ad Judah an namama hi ad Jerusalem. Ta hay pungngadandah ad Jerusalem ya alyonday, Hi Apu Dios Di Mangihwang I Dita'u.

17 Te hay imbaga' tuwali an Dios ya nanongna an hay ohah nadan holag David di mumpatul hinadan tinanud Israel.

18 Ya wadada boy padin tinanud Libay an mangiyali hi maghob an mi'nong ya nadan midawat an alina ya nadan udum an midawat i ha"on an Dios.

19 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,

20 Ha"on di ukod hi pumatalan nan algo hinan mapatal ya athidi bo an ha"on di ukod hinan ena humilongan hinan mahdom. Ya adi mabalin hi mahukkatan hinaen a'atda. Mu abalinanyu'e an hukkatan

21 ot athidi mo bon mabalin an mahukkatan nan imbaga' an nanongnan hay ohah nan tinanud David di mumpatul hi ad Israel ya hanadan tinanud Libay di nanongna an munhilbin ha"on.

22 Mu hay immannung ya padakolo' nadan tanudan nan baal'un hi David ya nadan tanudan Libay an munhilbin ha"on ta umatdah nan bittuwon hi ad lagud onu nadan panag hinan pingngit di baybay an adida mabilang.

23 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,

24 Nadan udum an tatagu ya pihulonda nadan tatagu' an hay panigoda ya adida mo mumbalin hi ohan boble. Ya dingngolmu nan imbagada an alyonday, Hi Apu Dios ya pinto'na nadan i Israel ya i Judah hi tataguna. Mu ad uwani ya ingnganuyna dida ta adida mo mibilang hi ohan boble.

25 Ot ibaga' i he"a Jeremiah an ha"on an Dios ya adi mabalin hi hukkata' nan a'at di patal ya hilong. Ya atbohdih tun luta ya ad lagud an mahapul an unudonda nan nibaga an atonda.

26 Ta umat hinadan tinanud Jacob an adi ahan mabalin hi inganuy'u dida. Ya adi mabalin hi hukkata' nan hinapit'u an hay mabalin an mumpatul hinadan tinanud Israel ya nanongnan hay ohah nadan tinanud David. Te hom'o' dida ta pumhodda an umat hidin a'atda tuwali.

34

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at I Sedekiah

1 Hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ya in'uyugnan namin nadan tindaluna an nalpuh nan nat'onat'on an boble an inabakna ot hiyay mun'ap'apu i dida. Ta hidin gubatondah ad Jerusalem ya an namin nadan nunlini"odan an boble ya himmapit boh Apu Dios i ha"on.

2 Ta athituy imbagan nan Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel an alyonay,
Ume'ah nan patul an hi Sedekiah hi ad Judah ta alyom i hiyay, Imbagan Apu Dios
an inyabulutna an agagga mo ya abakon dita'u i Nebukadnesar ya pinu'ulana tun ad
Jerusalem.
3 Mu he"a ya baludon da'a ta ipahumalya da'a i Nebukadnesar ya ahi da'a inyeh ad
Babilon.
4 Mu hanat donglom hituwe Sedekiah an imbagan Apu Dios i he"a an alyonay,
Bokon hay gubat di atayam.
5 Te maphod di ahim atayan ya umukayungan nadan tatagum. Ya gobhonday
insenso ta punlistipudan he"a an umat hinan inatdah natayan nadan a'ammodmun
numpatul.
6 Ot umeya' i Sedekiah ot ibaga' i hiya nan imbagan Apu Dios.
7 Yaden nadan tindalun nan patul hi ad Babilon ya pumpa"ihda nadan binattun
alad hi ad Jerusalem ya hi ad Lakis ya hi ad Asekah. Ta datuwen boble hi ad Judah
ya ammuna han agge ni' napa"ih di binattun aladda.

Hay Nangibahhawanda Hinan Nunhahapitanda

8 Wada boy imbagan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin nalpah an ni'hapit
nan patul an hi Sedekiah hinadan tataguh ad Jerusalem. Ta hay nunhahapitanda ya
mipalubus mo nadan himbut an ibbadan tinanud Israel ta ukoddah nan pohdondan
aton.
9 Ot an naminda ya mahapul an way ohaon impalubusnay himbutna an lala'i onu
babai an Judyu. Ta ma"id ha oha hi punnanongonay himbutna.
10 Ya an namin nadan ap'apu ya tatagu ya inabulutdah diyen nahahapit an
ipalubusday himbutda an linala'i onu binabai ta adida punnanongon dida an himbut.
Ot hiyay atonda.
11 Mu agge nadne ya naluman di nomnomda ot eda bo bangngadon nadan himbutda
ta nanongnan imbilangda didah himbut.
12 Ta hiya nan alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
13 Ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya ni'hapita' hidin a'ammodyuh
din e' inawit didah ad Egypt an numbalinandah himbut. Ot alyo' i dida di,
14 Nalpah'e nan pituy tawon on impalubusyu nadan ibbayun tinanud Israel an
nangihubli hi adolda i da'yu ta numbalindah himbutyu. Ta nunhilbida'e i da'yu hi
onom di tawon ya mahapul an ipalubusyu mo dida ta ukodda piboh nan pinhoddan
e aton. Mu aggeya' inunud hinadan a'ammodyu.
15 Mu maphod ta nipto' nan ninomnomyu an unudonyu nan tugun'u. Ta imme ayuh
nan Templo ot punhahapitanyu ot abulutonyu an ipalubusyu mo nadan himbut.
16 Mu tanganu boh on ad uwani ya naluman di nomnomyu ta eyu binangngad
nadan impalubusyu ta numbangngadda an himbut? Hinaen inatyu ya ha"on an Dios
di binainyu.
17 Ot gapu ta aggeya' inunud i da'yu ta aggeyu impalubus nadan ibbayun tinanud
Israel an himbutyu ya hiya nan atbohdiy ato' an adi' iyabulut an ma"id ha adi mate
i da'yu. Ta mate ayuh gubat onu hay bitil onu hay dogoh. Ta pumbalinon da'yuh
umipabain hi tataguh tun luta.
18 Ta dusaon da'yu i ha"on an gapuh aggeyu nangunudan hinan nunhahapitanyu
ta ma'at i da'yu nan na'at hinan pa'hikkonan baka hidin nunduwaonyuh diyen baka
ot punhi"anonyu ot i'wayuh nan numbattananda.*

---

* **34:18 34:18** Nan mangi'wa hinan numbattanan nan nagodwa an animal ya hay ipa'innilana ya abulutona nan nahahapit an atonda ta atona mu ibahhona'e tuwali ya ma'at i hiya nan na'at hinan animal an pinateda ot punduwaonda. **34:18 34:18** Hidin Hopapna 15:9-10,17-18

19 Ta da'yu an ap'apun munhilbih nan patul hi ad Jerusalem ya an namin hi ad
Judah ya ta'on on da'yun ap'apu hinan punhumalyaan ya da'yu an papadi ya an
namin ayun tatagun nangi'wah numbattanan nan nagodwan adol di baka
20 ya iduul da'yuh nadan binuhulyu ta pumpate da'yun dida. Ta awagillang di
adolyuh nan luta ta pun'a'an di hamuti ya atap an animal.
21 Ya iyabulut'u boh Sedekiah an patulyu ya nadan ap'apun munhilbin hiya hitun
ad Judah hinadan binuhulyun tindalun nan patul hi ad Babilon an naminhod an
mamaten da'yu. Manu te indinongda ni' an mangubat i da'yu
22 mu pumbangngado' damdama didah tun bobleyu ta gubaton da'yu ya
pinu'ulanda tun ad Jerusalem. Ya dinadagdan namin nadan boblehtuh ad Judah ta
ma"id ha munhituhtu.

35

Hay Ma'adal Hinadan Holag Rekab

1 Hidi ta'wa an hi Jehoyakim an imbabalen Josiah di patul hi ad Judah ya alyon Apu
Dios i ha"on di,
2 Ume'ah awadan da Rekab an hina'amma ya inayagam dida ta ume ayuh nan
Templo hinan ohan kuwartuhdi. Ta imme ayu'ehdi ya indadaanmuy bayah hi
ipa'inummun dida.
3 Ot umeya' mo ot e' tigon hi Jaasaniah an imbabalen Jeremiah an hi na' Habasiniah.
Ot ayaga' hiya ya an namin nadan linala'ih nan pamilyan Rekab.
4 Ot ume amin namin hinan Templo. Ot ipangulu' dida hinan kuwartun nan
propetan hi Hanan an imbabalen Igdaliah. Hituwen kuwartu ya nihaggon hinan
kuwartun nadan ap'apun munhilbih nan patul an wah nan baktun nan kuwartun
Maaseyah an hi na' Sallum an mumpapto' hinan Templo.
5 Ot idadaan'u nadan malukung an naha"adan hi bayah ya nadan basu. Ot alyo' di,
Aga ta uminum ta'u ni'.
6 Mu alyonday, Umman adi ami uminum hi bayah. Te handin hi apumin hi Jonadab
an imbabalen Rekab ya intugunan da'mi ya nadan tanudanmi ta adimi ipatnan
uminum hi bayah.
7 Ya intuguna bon adi ami mangapyah baleh iha"adanmi ya adi ami munliya'
ya muntanom hi bungbunga"an. Ta kumpulnay umayanmi on nanongnan hay
tolda di iyallungmih iha"adanmi. Ot unudonmi'e anu datuwen tugunan da'mi ya
dumukdukkey pi'taguwanmih tun luta.
8 Ta hiya nan da'min himpamu'un ya inun'unudmi danaen intugun apumi an hi
Jonadab. Ta an namin ami an ta'on on nadan ahawami ya imbabalemi an linala'i ya
binabai ya adi ami uminum hi bayah.
9 Ya atbohdin adi ami nimpe mangapyah bale hi iha"adanmi ya adi ami munliya'
onu muntanom hi greyp ya nadan udum an bungbunga"an.
10 Ta hay pumbalayanmi ya nan na'allungan hi tolda ya abuh an inunudmin namin
nan tugun din hi apumin hi Jonadab.
11 Mu hidin ginubat Nebukadnesar an patul hi ad Babilon tun boble ta'u ya binumtik
amih tun ad Jerusalem. Ta hiya nan wahtu amihtu.
12 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah di,
13 Ha"on an ongal di abalinana an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya ibaga' i
he"a ta em ibagah nadan i Jerusalem ya nadan udum an i Judah ta alyom di, Undan
ma"id ha ma'adalyu i dida hinan a'at di pangun'unuddah nan tugun'un Dios? Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
14 Ot undan adiyu tigon nan inat Jonadab an hi na' Rekab an tinuguna nadan
imbabalena an linala'i ta adida uminum hi bayah ya inun'unudda peman. Ta

ingganah ad uwani ya adida uminum hi bayah te un'unudonda nan tugun din hi apuda. Mu ha"on ya agaggaon himmapita' i da'yu mu aggeya' inun'unud.
15 Ya agaggaon waday hinnag'uh nadan baal'un propeta on imbagadan da'yu ta iwalongyu nadan adi maphod an ato'atonyu ta bokon nadan udum an dios di punhilbiyanyu. Ta way atonyun munnanong an munhitu ituwen boblen indat'un da'yu ya hinadan a'ammodyu. Mu ningamut an adiyu pohdon an un'unudon.
16 Hanada otahan an holag Rekab ya inun'unudday tugun apudan hi Jonadab. Mu da'yu ya adiya' un'unudon.
17 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel ya ipa'ali' i da'yu an i Jerusalem ya an namin ayun i Judah nadan imbaga' an manadag i da'yu. Te ta'on ona' humapihapit i da'yu ya adiyu donglon ya adiyu unudon.
18 Ya imbagan bon Apu Dios i ha"on ta ibaga' hituweh nadan tinanud Rekab. Ot alyo' i diday, Hay imbagan nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya gapu ta inun'unudyuy tugun apuyun hi Jonadab
19 ya nanongnan waday tanudanyuh munhilbin Apu Dios.

36

Hay Inat Jehoyakim Hinan Impitudo' Apu Dios I Jeremiah

1 I diyen mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen Josiah hi ad Judah ya wada boy imbagan Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah an alyonay,
2 Nihipun hidin hi Josiah di patul hi ad Judah ta ingganah ad uwani ya dakol nadan impa'innila' i he"a an ma'at hi ad Israel ya hi ad Judah ya hinadan udum an boble. Ot alam di ohah nan naludun an puntud'an ta itudo'mun namin dadiyen imbagabaga' i he"a.
3 Ta mibahah nadan tataguh ad Judah ta alinaot ya donglonda nadan nitudo' an panadag'u i dida ta itutuyuda nadan adi maphod an ato'atonda ta pakawano' dida.
4 Ot ha"on an hi Jeremiah ya inayaga' moh Baruk an imbabalen Neriah ta boddangana'. Ta imbaga' an namin nadan hinapit Apu Dios i ha"on on intudo'nah nan naludun an puntud'an.
5 Ta on nagibbuh ot alyo' i Baruk di, Ha"on ya nibaluda' ot ma"id ha ato' an umeh nan Templo.
6 Ot he"ay umehdi hi'on madatngan nan algon pun'ulatan di tatagu hinan Templo ta ibaham nan intudo'mun hapit Apu Dios. Ta donglon nadan tatagun ma'amung an malpuh abobbobleh ad Judah.
7 Ta alinah iwalongda nadan impa'inghadan pumbahulan ya mumpahpahmo'dan Apu Dios. Ta adi miluh an mipa'annung nan pundusana i dida an gapuh nan nunhiglan bungotnah nadan ato'atonda.
8 Ta inunud Baruk nan imbaga' an hi Jeremiah ot umeh nan Templo ot ena ibaha nan hapit Apu Dios hinadan tatagun na'amung.
9 Hay na'atan tuwe ya nan algo an ugganda pun'ulatan hinan mi'ahiyam di bulan hidin mi'alimah tawon hi numpatulan Jehoyakim. Ta an namin nadan i Judah ya na'amungda an mundayaw hidih nan Templo i diyen algo.
10 Ya hi Baruk ya immohnong hinan kuwartun nan nabaktun mumpapto' hinan punhumalyaan di patul an hi Gemariah an imbabalen Sapan ot ibahanah nadan tatagu nan impitudo"u. Hidiyen kuwartu ya wahdi hi baktun nan lita"angan di Templo an nihaggon hinan nungngadan hi pa"apyan geyt.
11 Ta hidin dingngol nan imbabalen Gemariah an hi Mikayah an apapun Sapan nan nibahan hapit Apu Dios
12 ot madanayyuh nan kuwartun punhahapitan nadan ap'apu hidih nan palasyu. Ya hay wahdi ya hi amanan hi Gemariah an imbabalen Sapan ya nadan ibbanan ap'apu

an umat i Elisama an sekretali ya hi Delayah an imbabalen Semayah ya hi Elnatan
an imbabalen Akbor ya hi Sedekiah an imbabalen Hananiah ya nadan udum.
13 Ot ibagan Mikayah nan dingngolnan imbahan Baruk hinadan tatagu.
14 Ot honagon dadiyen ap'apu nan imbabalen Netaniah an hi Jehudi an apapun
Selemiah ya pidwan di apapun Kusi ta ena ayagan hi Baruk ta iyena nan maludun
an nitud'an nan imbahanah nadan tatagu. Ot umeh Baruk hi awadan nadan ap'apu
an inodnana nan nitud'an nan imbahanah nadan tatagu.
15 Ya alyondan hiyay, Umbun'a ta ibaham i da'mi. Ot hiyay atona.
16 Mu hidin indappuhnan imbaha ya ongal di inomnomanda ta munhahapitdan
alyonday, Mahapul an ipa'innila ta'uh nan patul hituwen dingngol ta'u.
17 Ot alyondan Baruk di, On waday nangibagan he"a hi itudo'mu datuwe?
18 Ya alyon Baruk di, O, hi Jeremiah di nangalih itudo"u datuwen imbagabagana.
19 Ya alyon nadan ap'apu i Baruk di, Mahapul an e ayu mipa"en duwa i Jeremiah.
Ya adiyu ipa'innila hi kumpulnan tagu di awadanyu.
20 Ot iha"ad nadan ap'apun munhilbih nan patul hidiyen naludun hidih nan
kuwartun Elisama ot eda ibagah nan patul nan dingngolda.

Hay Numpu'ulan Nan Patul Hinan Nitud'an Di Hapit Apu Dios

21 Ot honagon nan patul hi Jehudi ta ena alan nan naludun an natud'an hidih nan
kuwartun nan sekretali an hi Elisama. Ot ibahanah nan patul yaden munta'ta'dog
nadan ap'apu hi haggona.
22 Ya i diye ya mi'ahiyam di bulan an kottokottol ta inumbun nan patul an
hinangngabna nan apuy.
23 Ya wa'et binahan Jehudi ha tulu onu opat hinan natutunnud an linya on pinutul
nan patul hinan uwahna nan nitudo' an nalpah an nabaha on intungunah nan apuy.
Ta lo'tat ya naghob an namin nan naludun an nitud'an nan hapit Apu Dios. 24 Mu
ma"id ha impatigon nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya hi puntutuyuwanda
onu takutdah nan dingngolda.
25 Ya ta'on tuwalih on hidin mumpahpahmo' da Elnatan i Delayah ya hi Gemariah
hinan patul ta adina gobhon nan nitudo' on adina donglon.
26 Ya onaot minandal hi Jeramil an imbabalena ya hi Serayah an imbabalen Asriel
ya hi Selemiah an imbabalen Abdil ta eda tiliwon hi Jeremiah ya hi Baruk an
na'nginnilah nadan uldin. Mu ma"idda te hi Apu Dios di nangipa"en dida.
27 Ta nagibbuh an ginhob nan patul nan naludun an nangitudo'an Baruk hinan
imbagabagan Jeremiah ya alyon Apu Dios i Jeremiah di,
28 Alam di oha bon naludun an puntud'an ta pidwom an itudo' an namin nan nitudo'
hinan ginhob Jehoyakim an patul hi ad Judah.
29 Ya imbagam hinan patulyu hi ad Judah an hi Jehoyakim ta alyom di hituwey
imbagan Apu Dios i he"a an alyonay, Manu'eh ginhobmu nan nitudo' ya gapu ta
nibagahdi an dadagon nan patul hi ad Babilon hituwen bobleyu ya numpatenan
namin nadan tatagu ya animal.
30 Ot he"a Jehoyakim an patul hi ad Judah ya ma"id ha holagmu hi mihukkat i he"a
an mumpatul. Te pi'pate da'a ta miwagillang di adolmu.
31 Ta athinay pundusa' i he"a ya nan pamilyam an gapuh nan numbahulanyu. Ya
dusaon da'yu nimpen tataguh ad Jerusalem ya ta'on on da'yun namin an i Judah. Te
imbagabaga' tuwali i da'yu an athinay pundusa' mu adiyu donglon.
32 Ot ha"on an hi Jeremiah ya inala' mo boy oha an puntud'an ot idat'un Baruk an
imbabalen Neriah. Ta pidwo' mo bon ibaga on intudo'nan umat handi ta inggana ot
mitudo' an namin. Mu dakdakkol nan nitudo' ituwen mi'adwa.

37

Hay Nihukkatan Sedekiah An Numpatul Hi ad Judah

1 Indani ya hi Sedekiah an imbabalen Josiah di numbalinon Nebukadnesar hi patul
hi ad Judah ta nihukkat i Jehoyakin an imbabalen Jehoyakim.
2 Mu ta'on damdamah on hiya ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan tataguh
ad Judah ya adida unudon nan impa'innila' i dida an imbagan Apu Dios i ha"on.
3 Mu waday nannagan nan patul an hi Sedekiah i da Jehukal an imbabalen Selemiah
ya nan padi an hi Sepaniah an imbabalen Maaseyah ta immalidan ni'hapit i ha"on
ot alyonday, Jeremiah, daan mo ta mumpahmo"a i Apu Dios an dayawon ta'u ta
boddangan dita'u.
4 Ya aggeya' ni' nibalud i diye ta mabalin an kumpulnay umaya'.
5 Yaden nadan tindalun di i Babilon ya wahdidan mangubat hinadan i Jerusalem.
Mu hidin dingngoldan nakakda nadan tindalun nan patul hi ad Egypt an umalin
mangubat damdama i dida ot taynandah ad Jerusalem.
6 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ya alyonay,
7 Hay ibagam hinadan hinnag nan patul hi ad Judah ta mi'hapit'a i ha"on ya
alyom di, Nadan immalin tindalun nan patul hi ad Egypt an alyon nan patul ta'u
hi bumoddang i hiya ya umman mumbangngaddah bobleda.
8 Ta nadan i Babilon ya umalida bo ta ingganah hogponda nan bobleyu ya
pinu'ulanda.
9 Ot ha"on an Dios ya ibaga' i da'yu ta adiyu namnamaon an ma"idda mo nadan i
Babilon te adi mibahhon mumbangngadda.
10 Mu ta'on on alinah abakonyun namin nadan i Babilon an titindalu ya itulid
damdaman nadan nun'ahugatan an bumangon ta pu'ulanda tun bobleyu.
11 Hidin nanaynan nadan i Babilon hi ad Jerusalem an gapuh nan dingngoldan
umaliyan nadan tindalu an malpuh ad Egypt
12 ot makaka' hi ad Jerusalem ta e' tigon nan luta an midat i ha"on hinan boblemi
an tinanud Benjamin.
13 Mu hidin dimmatonga' hinan geyt an nungngadan hi Benjamin ya impa'ohnonga'
hinan ap'apun di guwalyahdi an hi Irijah an hi na' Selemiah an apapun Hananiah an
alyonay, Ipatnam eh'a nee an bumtik ta e'a middum hinadan i Babilon.
14 Ot alyo' di, Agge immannung hinaen imbagam te ma"id ha ninomnom'uh athina.
Mu adi donglon Irijah an ona' ot tiniliw ot iyeya' hinadan ap'apun munhilbih nan
patul.
15 Ya nunhiglay bungotdan ha"on ot ibagadah nadan tindalu ta punhuplita'.
Ot ahiya' ibalud hinan numbalinondah baludan an balen nan mumpapto' hinan
punhumalyaan di patul an hi Jonathan.
16 Ta hinan munhihillong an hiluk diyen bale di nangibaludandan ha"on hi nabayag.
17 Indani ya impa'ayaga' hinan patul an hi Sedekiah hi balena mu ma"id ha udum
hi nanginnila. Ot alyonay, On waday impa'innilan Apu Dios i he"a?

Ot alyo' di, Wada, an ahi'a miyeh nan patul hi ad Babilon.
18 Ot inayun'un mahmahan i hiyan alyo' di, On nganne ahan tatawway gapunah
nangibaludam i ha"on? Undan nganney numbahula' i he"a onu hinadan ap'apun
munhilbin he"a onu hinadan tatagu?
19 Nganne'e ta'way na'at hinadan mumpunlayah an propetam an mangalih adi
gubaton nan patul hi ad Babilon tun boble ta'uh ad Jerusalem? On imbaludmu dida?
20 Donglona' bahan apu patul ta adiya' ipabangngad hinan nibaluda' an balen nan
mumpapto' an hi Jonathan hinan punhumalyaam. Te atom'ehdi ya hidiy ataya'.

21 Ot ibagan nan patul an hi Sedekiah ta hinan iha"adan di mungguwalyah balen
di patul di ibaluda'. Ot ibagana bon midattana' hinan pi'ihha"ang an tinapay hi
abigabigat ta ingganah mapuh di tinapay hi ad Jerusalem.

38

Hay Nanguhbunganda I Jeremiah I Han Bubun

1 Dingngol da Sepatiah an imbabalen Mattan ya hi Gedaliah an imbabalen Pasur ya
hi Jehukal an imbabalen Selemiah ya hi Pasur an imbabalen Malkijah nan impa'innila'
hinadan tatagu.
2 Te hay impa'innila' ya nan imbagan Apu Dios an alyonay, An namin nadan tatagun
umohnong hituh ad Jerusalem ya mun'a'ateda an gapuh gubat ya bitil ya dogoh. Mu
nadan mi'yeh nadan i Babilon ya mi'taguda.
3 Ya imbagan bon Apu Dios an adi damdama mibahhon abakon nadan tindalun di
i Babilon tun ad Jerusalem.
4 Indani ya immeda nadan ap'apun munhilbin hiya hi awadan nan patul ot
alyonday, Mahapul an ipapatem hi Jeremiah. Te gapuh nan ena ibagabagah nadan
tatagu ya na'aan di tulid nadan nabatin tindalum ya ta'on on nadan tatagu. Ta lo'tat
ya hiyay lummuh adadagan tuwen boble.
5 Ya alyon Sedekiah i diday, Atonyu nan pohdonyun aton i hiya ot adi' ipagol.
6 Ta immalida ot awitona' ot iyeya' hinan lita"angan di mungguwalyah nan awadan
han naka"utan an bubun nan imbabalen di patul an hi Malkijah. Ot ga'odana' hi tali
ot uhbungona' hidi. Hidiyen bubun ya natdu' mu adallom nan luyo'na ta nilunoka'.
7 Mu hi Ebed-Melek an i Etiopia an ohan ap'apu hinan palasyu ya dingngolna an
inuhbunga' hinan bubun. Ya i diye ya wahdi nan patul hinan nungngadan hi Geyt
Benjamin an awadan di ugganda pangihahapitan hi'on waday mihahapit.
8 Ta immeh Ebed-Melek hi awadan nan patul
9 ot alyonay, Apu patul, innilam an ongal an bahul nan inat nadan linala'i hinan
propeta an hi Jeremiah. Te namaaggot eda uhbungon hinan bubun. Ot umannung an
iyatenahdiy inagangna an namama bo udot te tuwen ma"id di makan ituwen boble.
10 Ya alyon nan patul i hiyay, Awitom di tulumpuluh (30) nadan linala'ihtu ta eyu
guyudon hi Jeremiah ta bokon hidiy atayana.
11 Ot hidiyey aton Ebed-Melek ta in'uyugna dadiyen linala'i ot umedah nan hiluk
nan kuwartu an iha"adan di nun'abalol an usal hinan palasyu. Ot alanda dohah
nadan limmame an luput ot iboboddah uddun nan tali ot buyunondah nan bubun.
12 Ot tumkuk hi Ebed-Melek an alyonan ha"on di, Ipitom danaen luput hi yoyo'mu
ta adi'a mahugatan hinan tali. Ta hiyay inat'u
13 ot ahiya' guyudon hinadan linala'i. Ta nihipun i diye ya hinan umohnongan di
guwalyah nan palasyu di nanongnah nangibaludandan ha"on.

Hay Pidwan Di Nangibagaan Jeremiah Hi Ma'at I Sedekiah

14 Indani ya impa'ayaga' hinan patul an hi Sedekiah ta mundammu amih nan
mi'atlun geyt an umeh nan Templo. Ya alyonan ha"on di, Waday mahmaha' i he"a ot
hanat nan immannung di ipa'innilam.
15 Ot alyo' i hiyay, Ta'on on ibaga' nan immannung ya nan nipto' hi atom mu hiya
damdama an adiya' donglon an ona"ot patayon i he"a.
16 Ya alyon Sedekiah di, Isapata' hinan wadawada an Dios an nunlumuh an namin
an adi da'a patayon i ha"on. Ya atbohdin adi' iyabulut an patayon da'ah nadan
naminhod an mamate i he"a. Ya ma"id ha udum hi nangngol ituwen imbaganan
ha"on.

17 Ot alyo' di, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
ya alyonay, Mumpada"ul'a'eh nadan ap'apun di i Babilon ya adi da'yu patayon an
hina'amma ya adida pu'ulan tun ad Jerusalem.
18 Mu adi'a'e tuwali mumpada"ul i dida ya abakon dita'u ya pinu'ulanda tun boble
ta'u ya binalud da'an dida.
19 Mu alyon Sedekiah di, Tumakuta' hinadan ibba ta'un niye moh ad Babilon te alina
ya iyeya' hinadan i Babilon hi awadan nadan ibba ta'u an Judyu ta diday mamalpaligat
i ha"on.
20 Ot alyo' di, Unudom'e nan imbagan Apu Dios ya adi da'a iyukod i didah nadan
ibba ta'un Judyu. Ta mihwang'a ya maphod di ma'at i he"a.
21 Mu hay imbagan Apu Dios ya adi'a'e mumpada"ul
22 ya nomnomnomom an an namin nadan binabai an mabatih nan palasyu ya
mipalah'unda ta miyukoddah nadan ap'apu hi ad Babilon. Ta hay ahi ibagan dadiyen
binabai i he"a ya alyonday, Daan bohna? Ot tee mahan an inlaylayahhan da'ah nadan
imbilangmuh nahamad an gagayyummu. Te ad uwani an paddungnay nilunok'ah
nan luhbulluhbut ya ma"idda an tinaynan da'an dida.
23 Ya an namin nadan ahawam ya imbabalem ya alan nadan i Babilon dida. Ya
ta'on on he"a ya abakon da'an dida ya inye da'ah nan patul hi ad Babilon ya ahida
pinu'ulan hituwen boble.
24 Ya alyon Sedekiah di, Tigommot ta ma"id ha manginnila ituwen nunhapitanta ta
adi lummuh atayam.
25 Te innilaon'en nadan ap'apun munhilbin ha"on an ni'hapita' i he"a ya umalidan
mummahmah hi'on nganney nunhapitanta. Ta alyonday, Adim iha"ut i da'mi te
patayon da'a.
26 Ot hay ibagam i dida ya alyom di, Ni'hapita' hinan patul ta adiya' bahan
pumbangngadon hi balen Jonathan ta bokon hidiy ataya'.
27 Indani tatawwa ya immali nadan ap'apun munhilbih nan patul ya mahmahandan
ha"on di gapuna ta impa'ayaga' hinan patul. Ot nan imbagan nan patul an ibaga' di
hiyay imbaga'. Ot umedan aggeda innila nan immannung te ma"id ha ohah nangngol
hinan nunhapitanmih nan patul.
28 Ta nanongnan nibaluda' hidih nan awadan di mungguwalyah nan balen di patul
ta ingganaot abakon nadan i Babilon hi ad Jerusalem.

39

Hay Nanadagan Nadan I Babilon Hi Ad Jerusalem

1 Hidin mi'apuluh bulan hinan mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan Sedekiah hi
ad Judah ya impangulun Nebukadnesar an patul hi ad Babilon nadan tindaluna ot
li"ubonda tun ad Jerusalem.
2 Ta ingganah din mi'ahiyam hi algo hinan mi'apat hi bulan hidin mi'ahimpulut
ohay (11) tawon hi numpatulan Sedekiah ya waday pina"ihdah nan binattun alad
tun boblemi.
3 Ot hunggopdan namin nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Babilon ot
eda umbun hinan way nungngadan hi nigawwan geyt ta atigana an sinakupda tun
boblemi. Datuwen ap'apu ya hi Nergal-Sareser an i Samgar ya nan oha bo an hi
Nergal-Sareser an nabaktuy sa'adna ya hi Nebo-Sarsekim an hiya nan nabaktun
ap'apu ya nadan udum mohpe an ap'apun munhilbih nan patul hi ad Babilon.
4 Ot bumtik nan patulmi hi ad Judah an hi Sedekiah an didah nadan tindaluna
i diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul ot inayundahdih nan way
numbattanan nan duwan binattun alad. Ot ipluydah nan arabah.

5 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon ot akhupandah Sedekiah
hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko. Ot tiliwonda ot iyedah ad Riblah an
bobleh ad Hamat an awadan Nebukadnesar an patul hi ad Babilon. Ot humalyaona
ot ibaganay dusana.
6 Ot ipapaten nan patul hi ad Babilon nadan linala'in imbabalen Sedekiah hi
hinangngabna. Ot pi'pateda bon namin nadan ap'apun munhilbin hiya hi ad Judah.
7 Ot ukitonday matan Sedekiah ot ahida bangkilingan hi gombang ot iyedah ad
Babilon.
8 Ot pu'ulanda tatawwa nadan baleh ad Jerusalem an ta'on on nan palasyu. Ot
pumpa"ihdan namin nadan binattun alad.
9 Ot baludon Nebusaradan an opisyal di guwalyan Nebukadnesar nadan nabatin
tataguh ad Jerusalem ot iyena didah ad Babilon ta didan namin hinadan udum an i
Judah an niddum tuwalih nadan i Babilon.
10 Mu binatina dohah nadan nun'awotwot hi ad Judah ot idattana dida hi
puntanomandah greyp ya hay puntanomandah barley.

Hay Nabatiyan Jeremiah Hi Ad Judah

11 Hi Nebukadnesar ya imbaganan Nebusaradan an opisyal di guwalyana an
alyonay,
12 Awitom hi Jeremiah ya impapto'mu ta ma"id ha adi maphod hi ma'at i hiya ya
hanat atom an namin nan ibagana.
13 Ta hi Nebusaradan an opisyal di guwalya ya hi Nebusasban an opisyal di tindalu
ya nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Babilon ya hi Nergal-Sareser an hiya
nan nabaktun ap'apuda
14 ya hinnagday immalin nangawit i ha"on hinan nibaluda' hinan way lita"angan
di pungguwalyaan hinan palasyu. Ot iyukoda' i Gedaliah an imbabalen Ahikam an
apapun Sapan ta hiyay nangawit i ha"on hi balena.* Ta hiya nan nunnanonga' hitun
ad Judah an nidduma' hinadan nabatihtu.
15 Ya hidi ta'wan nibaluda' ya wada boy imbagan Apu Dios an alyonay,
16 Ume'a ta em ibaga i Ebed-Melek an i Kus ta alyom di hituwey imbagan nan
ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay, Agagga mo ya
ipa'annung'u nan imbaga' an adadagan tuwen boble. Ta bokon hay ena pumhodan
di ma'at.
17 Mu he"a'e ya gapu ta ha"on di nundinolam ya mihwang'ah nadan binuhulmu an
tumakutam.
18 Te ihwang da'a i ha"on ta adi'a mateh gubat. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

40

Hay Nangaanandah Bangkiling Jeremiah

1 Himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah hidin nangaanan nan opisyal di
guwalyan di i Babilon an hi Nebusaradan hi bangkiling'u hidin niye amih ad Ramah.*
Te inakhupana' i hiya an nabangkilingan an niddum hinadan balud an i Jerusalem
ya nadan udum an i Judah an miyeh ad Babilon.

---

* **39:14 39:14** Hinan Hebrew ya ma"id ha mapto' hi'on hi balen Gedaliah onu hi balen Jeremiah di immayana. **39:16 39:16** Jeremiah 38:7-12 * **40:1 40:1** Hi Jeremiah ya tinigodan nabangkilingan an umat hinadan udum an balud mu unhaot agge nabangkilingan te hay imbagan nan patul an hi Nebukadnesar ya maphod di pangipapto'da i hiya. Ta hiya ya nipalubus tuwali (39:11-14) mu nihallay inat nadan tindalun niyukodan nadan balud te iniddumdah Jeremiah hinadan binangkilinganda an inyedah ad Ramah.

2 Ya hidin immatunana' i diyen opisyal di guwalya ya alyonan ha"on di, Hi Apu Dios
an un'unudom ya imbagana tuwali hinadan tatagu hituwen ma'ma'at an adadagan
di bobleyu.
3 Ta ad uwani ya impa'annungna ta na'at nan inalina. Te ningamut an mungngohe
ayun hiya an aggeyu inwalong nadan pumbahulan an impa'inghayu. Ta hiya tee nan
impa'annungna din imbaganan pundusaana i da'yu.
4 Mu ad uwani ya aano' nan bangkiling hi ta'lem. Ta pohdom'e an mi'yali i ha"on
hi ad Babilon ya tigo' ta mipapto"ahdi. Mu adim'e pohdon an mi'yali ya ukod'ah nan
pohdom an pangayan.
5 Mu hidin eya' ume ya inalin bon Nebusaradan di, Mumbangngad'ah awadan
Gedaliah an hi na' Ahikam an apapun Sapan an pinto' nan patul hi mumpapto'
hinadan bobleh ad Judah ta hidiy em iha"adan ta da'yun namin hinadan ibbayun
tatagun ipapto'na. Bokon'e ya nangamung'a moh nan pohdom an umayan.
Ta athinay imbagan Nebusaradan. Ot idattana' i hiyah makan ot makaka' hidi.
6 Ot umeya' hi awadan Gedaliah hi ad Mispah ot mi'hituwa' hinadan oh'ohhan
nabati an ibba' an i Judah.

Hay Immanamutan Nadan Tindalu An I Judah

7 Wadaday udum an opisyal di tindaluh ad Judah ya nadan tindaluda an agge
ginubat nadan i Babilon te bokon hinan boble di immohnonganda hidin waday gubat.
Indani ya dingngolda an hi Gedaliah an imbabalen Ahikam di pinto' nan patul hi ad
Babilon hi gobelnadordah ad Judah. Ta hiyay mumpapto' hinadan nun'awotwot an
agge niye hi ad Babilon.
8 Ta hidin dingngoldah diye ot umedah ad Mispah ta eda tigon hi Gedaliah. Dadiyen
imme ya hi Ismael an imbabalen Netaniah ya da Johanan i Jonathan an imbabalen
Kareah ya hi Serayah an imbabalen Tanhumet ya nadan linala'in imbabalen Epay an
i Netopah ya hi Jaasaniah an i Maakah ya an namin nadan tindaluda.
9 Ot alyon Gedaliah i diday, Adi ayu tumakut hinadan i Babilon. Namaag ya nihtu
ta'uh tun numboblayan ta'u ta munhilbi ta'uh nan patul hi ad Babilon ot malinggop
ta'u.
10 Ta ta'on on ha"on ya hitun ad Mispah di umohnonga' ta ha"on di mangihapit
i da'yu hi'onda umali nadan i Babilon. Mu da'yu'e ya ukod ayun mumpilih nan
pohdonyu an iha"adan hitun ad Judah. Ya apitonyu nadan miphod hi bayah ya nadan
miphod hi lana ya nadan udum an bungbunga"an ya inha"adyuh nadan dunug.
11 Ya hidin dingngol nadan udum an Judyu an wah ad Moab ya hi ad Ammon ya
hi ad Edom ya hinadan udum an boble an waday imbatin nan patul hi ad Babilon
hinadan tataguh ad Judah ot pot'onah Gedaliah an hi na' Ahikam an apapun Sapan
hi gobelnadorda
12 ot mumpumbangngaddah ad Judah hi ad Mispah an awadan Gedaliah. Ta
diday nun'apit hinadan bungbungnga"an an miyammah bayah ya nadan udum an
bungbunga"an an wadahdi ya dakol di inapitda.
13 Indani ya immeda boh ad Mispah da Johanan an imbabalen Kareah ya an
namin nadan opisyal di tindalu an dadiye nadan agge immohnong hinan boble hidin
immaliday gumubat ta eda mi'hapit i Gedaliah.
14 Ot alyonday, Immali ami ta ibagami i he"a hi'on innilam an hi Baalis an patul hi
ad Ammon ya ninomnomnan ipapate da'a i Ismael an imbabalen Netaniah. Mu adi
patiyon Gedaliah hidiyen imbagada.
15 Indani ya ohah Johanan an imbabalen Kareah an e bo ni'hapit i Gedaliah hi ad
Mispah. Ot alyonay, Iyabulutmu dan ta e' patayon hi Isma'el? Ot adi'a tumakut te tigo'
ta ma"id ha manginnilan ha"on di nangat. Te da'mi an ibbam an i Judah an nabatihtu

ya he"ay namnamaonmi hi bumoddang i da'mi. Ot nganne mo boy ma'at i da'mi hi'on da'a patayon i Isma'el? Umannung an pumpate da'mi ya natala'da nadan udum.
16 Mu alyon Gedaliah di, Johanan, adim aton nan ninomnommu ot madinola' an adiya' patayon i Isma'el.

41

Hay Namatayan Da Isma'el I Gedaliah

1 Hidin mi'apituh bulan i diyen tawon ya imme boh Ismael hi ad Mispah an wadaday himpulun (10) linala'in nun'ibbana. Hituwen hi Ismael ya imbabalen nimpen Netaniah an hi apunah Elisama ya hiya ya nalpuh nan tinanud di patul ya hiyay oha an ap'apun munhilbih nan patul ni' hi ad Judah.
Ta hidin dimmatongdah ad Mispah ya nan imbabalen Ahikam an hi Gedaliah ya inayagana dida ta mangandan namin. Mu hidin mangmangnganda
2 ya timma'dog hi Ismael ya nadan himpulun (10) nun'ibbana ot huknutonday ispadada ot patayondah Gedaliah.
3 Ot pi'patedan namin nadan Judyu an nun'ibban Gedaliah hi ad Mispah ya ta'on on nadan tindalun di i Babilon.
4 Ya i diyen nabiggat an ma"id ni' ha nanginnilah nan na'at
5 ya wadaday nawalun (80) linala'in nalpuh ad Sekem ya hi ad Siloh ya hi ad Samaria an nun'aanday balbasda ya nunhethetday lubungda ya nunhugatanday adolda ta pangipatigodah eda umukayungan hi nadadagan di ad Judah. Ya inodnanday nalpuh nan binto'da ya insenso an eda idawat hidih nan Templo.
6 Ya mangeh Ismael an ena damuwon dida an mungkoga. Ta on nidamun dida ot alyonay, Ma'ayu'e ni' ta eyu tigon nan na'at i Gedaliah an hi na' Ahikam.
7 Mu onda dimmatong hinan boble ot pumpaten da Ismael an hi na' Netaniah ya nadan ibbana dida. Ot eda uhbungon dadiyen pinatedah nan bubun.
8 Mu waday himpulu (10) i didan nangali i Ismael hi, Adi da'mi patayon te waday impa"emih nan puntanoman an barley ya lana ya danum di iyukan an mabalin an idatmin he"a. Ot adina mo patayon dida.
9 Ta nan bubun an nanguhbungan Ismael hinadan pinatena ya hidiye nan ongal an bubun an impaka"ut din patul an hi Asa hidin nangubatan nan patul hi ad Israel an hi Baasa i dida hi ad Judah. Mu teen pinnun Ismael hi adol di tagun pinatena.
10 Ot pumbalinon Ismael hi balud nadan binabain imbabalen di patul ya nadan nabatin tataguh ad Mispah an impipapto' Nebusaradan an opisyal di guwalyan Nebukadnesar i Gedaliah. Ot ikakna dida ot iyena dida hi ad Ammon.
11 Mu hidin dingngol Johanan an imbabalen Kareah ya nadan ibbanan opisyal di tindalu nan pimmatayan Ismael
12 ot tundonda didah nadan tindaluda. Ya inakhupanda didah potto' nan ongal an lobong hi ad Gibeon.
13 Ya hidin tinigon dadiyen binalud Ismael da Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya nangin'a'amlongda.
14 Ot mamtikda ot eda middum i da Johanan.
15 Mu da Ismael ya nan walun nun'ibbana ya binumtikdah ad Ammon.

Hay Binumtikan Da Johanan Hi Ad Egypt

16 Hi Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya inawitda nadan binalud Ismael hi ad Mispah. Dadiyen inihwang Johanan an binalud Ismael ya titindalu ya binabai ya u"unga ya a'ap'apun munhilbih nan patul.
17 Ta inagadah eye ta inggana ot dumatongdah ad Gerut Kimham an nihaggon hi ad Bethlehem. Ot umohnongda ni' ta mundadaandan umeh ad Egypt.

18 Te itakutday aton nadan i Babilon hi'on innilaondan pinaten Ismael hi Gedaliah
an pinto' nan patul hi ad Babilon hi gobelnador hi ad Judah.

42

Hay Nangibagaan Apu Dios Hi Adi Ume Nadan I Judah Hi Ad Egypt

1 Indani ya nadan opisyal di tindalu an umat i Johanan an imbabalen Kareah ya hi
Asariah an imbabalen Hosayah ya an namin nadan tatagun inawitda ya immalidah
awada'.
2 Ya alyonday, Dawatonmi i he"a Jeremiah ta ihapit da'mi bahan hinan Dios an
dayawon ta'u. Te tigom'e an namaag ya ammuna ta'u han athitun nabati yaden
handi'e ya dakkodakkol ta'un i Judah.
3 Ot mahmaham bahan i Apu Dios hi'on nganney pohdonah aton ta'u ya danay
pohdonah umayan ta'u.
4 Ot alyo' i diday, O ta'omman ya ni'hapita' i Apu Dios an dayawon ta'u ta nangamung
di ibagana ya hidiyey impa'innila' i da'yu.
5 Ya alyonda boy, Nan ibagana ya hiyay unudonmi. Ot hiyan Dios di tistiguh nan
hinapitmi ta adimi'e unudon ya lebbengnan dusaon da'min hiya.
6 Ta ta'on on nan ibagana ya adi miyunnudan hinan pohdonmi ya hi Apu Dios an
dayawon ta'uy unudonmi. Ta hiya nimpe nan imbagamin he"a ta mahmaham hi'on
nganney ibagana. Te hiya'ey unudonmi ya umannung an maphod di ma'at i da'mi.
7 Ot mi'hapita' mo i Apu Dios ta imbaga' nan mahmahanda. Ya hidin nala"uh di
himpuluy (10) algo ya timbalna.
8 Ot ipa'ayag'uh Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya an namin nadan
i Judah.
9 Ot alyo' i diday, Imbagayu an mi'hapita' i Apu Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel. Ta hiyay inat'u ya hay nambalna ya alyonay,
10 Umohnong ayu'ehtuh ad Judah ya boddangan da'yu i ha"on an Dios ta pumhod
ayu. Ta paddungnay itanom da'yu an adi da'yu ba'guton an umat hinan holo'. Te
homhom'on da'yu an gapuh nadan dakol an nundusa' i da'yu.
11 Ot adi ayu tumakut hinan patul hi ad Babilon te ha"on nimpey bumoddang i
da'yu ta mihwang ayuh nan kumpulnan atona.
12 Ot gapuh homo"un da'yu nimpe ya pumbalino' hidiyen patul hi ma'ulen da'yu ta
iyabulutnan hitun bobleyu di nanongnah punhituwanyu.
13 Ot alyo' i diday, Hi'on adi ayu umohnong hitu ya hiyah diyen adiyu un'unudon
hi Apu Dios an dayawon ta'u.
14 Ya ipilityu'e an umeh ad Egypt te alyonyu on hidi'e ya ma"id ha gubat ya bitil ya
nadan udum an punligatan
15 ya athituy alyon Apu Dios i da'yun nabati an i Judah an alyonay, Ipilityu'e an
umeh ad Egypt
16 ya nan takutanyun gubat ya bitil ya unudon da'yuhdi damdama ta hidiy atayanyu.
17 Te an namin nan mangipapilit an e mi'ibobleh ad Egypt ya matedah gubat onu
bitil ya dogoh. Ta ma"id ha oha i da'yu hi mihwang hinan dumadag an ipatnud'un
da'yu.
18 Ot alyo' bo i diday, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel
ya alyonay, Hi'on ume ayuh ad Egypt ya dusaon da'yu an umat hinan inat'uh nadan i
Jerusalem an gapuh nan nunhiglan bungot'u. Ta atatakut di ma'at i da'yu. Ta pihulon
da'yu ya dinildilah da'yu. Ya hidiyen ma'at i da'yu ya mumbalin an usalon di udum
hi pun'idutdah udum an tatagu. Ya adiyu mo ipidwan tigon hituwen bobleyu.
19 Ot pidwo' bon alyon di, Da'yun nabatin i Judah ya imbagan Apu Dios an adi ayu
umeh ad Egypt. Ot nomnomnomonyu datuwen pinadana' hi ad uwanin algo.

20 Te ongngal an nibahhawanyu nan immaliyanyu ot ibagayun ha"on ta mahmaha'
i Apu Dios di pohdonah atonyu. Te madinol ayu an nan ibagana ya nan miyunnudan
hinan pohdonyu. Ta alyonyuy nan ibagan Apu Dios di hiyay udunudonyu.
21 Mu ad uwani an imbaga' i da'yu nan hinapit Apu Dios an dayawon ta'u ya adiyu
tuwali pohdon an unudon.
22 Ta hiya nan adi mibahho an ad Egypt di atayanyu an gapuh gubat ya bitil ya
dogoh.

43

Hay Nangipilitan Nadan I Judah An Umeh Ad Egypt

1 An namin nan inalin Apu Dios i ha"on ya hiyay imbaga' hinadan tatagu.
2 Mu hi Asariah an imbabalen Hosayah ya hi Johanan an imbabalen Kareah ya
nadan udum an umat i didan mumbaktu ya alyonday, Munlayah'a Jeremiah. Te ma"id
ha inalin Apu Dios hi ibagam i da'mi an ipagolnay umayanmih ad Egypt.
3 Umman on hi Baruk an imbabalen Neriah di nangalin he"a i nae. Te pohdonan
ipapate da'mih nadan i Babilon onu iye da'mih ad Babilon.
4 Ta da Johanan ya nadan ibbanan opisyal di tindalu ya an namin nadan tatagu ya
aggeda inun'unud nan imbagan Apu Dios an umohnongdah ad Judah.
5 Ta impangulun Johanan ya nadan opisyal di tindalu nadan tatagun immanamut
hi ad Judah an nalpuh nadan nat'onat'on an boblen binumtikanda ni'.
6 Ya niddumda nadan linala'i ya binabai ya u"unga ya nadan binabain imbabalen
nan patul an impipapto' nan opisyal di guwalya an hi Nebusaradan i Gedaliah an hi
na' Ahikam an apapun Sapan ya ha"on an propeta ya hi Baruk an imbabalen Neriah.
7 Ta bokon nan imbagan Apu Dios di inunudmi te onmi inipluy hi ad Egypt. Ta
nangngenangnge amih ad Tahpanhes ot hidiy umohnonganmi.
8 Ya hidin wahdi amihdi ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah an alyonay,
9 Mangala'ah o"ongal an batu ya inyem hinan way hogpan hinan palasyu hituh ad
Tahpanhes. Ya inayagam nadan ibbam an i Judah ta tigondah pangika"utam i dadiyen
inalam an batu hi numbabattanan nan nida'da' hidi an batu.
10 Ta nalpah'e ya imbagam tun ibaga' ta alyom di, Hituwey alyon nan ongal
di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel an alyonay, Honago' nan
baal'un hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hi awadanyu. Ta hinan potto'
nadan nangika"utam hi batu di pangiha"adanah nan mapmaphod an umohnonganan
mumpatul ituwen boble.
11 Ta umali ya ginubatna tun ad Egypt ta mateda nadan mateh gubat ya mabaludda
nadan mabalud.
12 Ya inalada nadan dios an dayawondah tun ad Egypt ya pinu'ulana nadan templon
dadiyen dios. Ta umat hinan aton di mumpapto' hi kalnero an mun'aan hi tumah
lubungnay aton nan patul hi ad Babilon hitun ad Egypt. Ta ingganay ma"id ha mabati
ituwen boble hi pangatna ya ahi umanamut an dakol di iyanamutna.
13 Ya ta'on on nadan impata'dogdan binattun pusti an pundayawandah nan algo ya
pa"ihona. Ya pinu'ulana nimpe nadan templon di dios an dayawondah tun ad Egypt.

44

Hay Nundusaan Apu Dios Hinadan I Judah An Immeh Ad Egypt

1 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on ot ibagana nan pohdonan mipa'innilah
nadan ibba' an Judyu an e ni'ibobleh ad Migdol ya hi ad Tahpanhes ya hi ad Mempis
ya ta'on on nadan e nunhituh nangappit hi muyyad di ad Egypt.

2 Ot ibaga' i dida an alyo' di, Nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud
Israel ya alyonay, Da'yu ya tinigoyuy inat'un nanadag hi ad Jerusalem ya an namin
nadan bobleh ad Judah. Ta ingganah ad uwani ya nadadag ta niwalong.
3 Mu na'at datuwe te nunhiglay nangipabungotanyu an i Judah i ha"on an gapuh
nan eyu nundayawan ya nangidawadawatan hi maghob an insenso hinadan dios
an aggeyu innilay a'atda. Ya ta'on on nadan a'ammodyu ya ma"id ha inniladah a'at
datuwen dios.
4 Yaden nanongnan waday hinnahinnag'uh propeta an baal'u ta imbagabagada
i da'yu an i Judah ta wan idinongyu nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an
pumbahulan.
5 Mu adiyu pohdon an idinong an mangidawat hi maghob an insenso hinadan dios
di udum an boble.
6 Ta hiya nan impahda' di bungot'u i da'yu ta ay gimmanab ha apuy ot gobhonan
namin nadan bobleh ad Judah an ta'on on hi ad Jerusalem. Ta hiya nan nadadagdah
ad uwani.
7 Ya nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyona boy,
Mu tanganu on ingganah ad uwani ya hiya damdaman adi maphod di ato'atonyu?
Ta hituwey lummuh adadaganyu ta ma"id mahan mo ha mabati i da'yu an ta'on on
u"unga ya goggolang.
8 Ya immali ayuh tun ad Egypt ta ona' pabungbungoton i da'yu hinan punggob-
hanyuh insenso ta pundayawyuh nadan dios di i Egypt an inyammayu. Ot mamama
an madadag ayu ta mumbalin ayuh mangihngihilan ya inusal di udum hidiyen ma'at
i da'yu hi pun'idutda hi udum an tataguh abobboble.
9 Undan lininglingyu nadan adi maphod an ina'inat handidan a'ammodyu ya
nadan patulyu ya nadan ahawada? Ta dadiyey nangiyunnudanyuh awadanyuh ad
Jerusalem ya an namin hi ad Judah.
10 Ya ingganah ad uwani ya nanongnan adiya' ibilang i da'yu hi Dios. Ta gapuh nan
pumbaktuwanyu ya adiyu unudon nadan tugun'un da'yu ya handidan a'ammodyu.
11 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel
ya alyo' di, Adi mibahho an dadagon da'yun namin an i Judah.
12 Ot da'yun oh'ohhan nabatin i Judah ya impilityun immalih tun ad Egypt. Ta
da'yun namin an waday abalinana ya ta'on on da'yun nun'ada"ul ya mun'a'ate ayuh
tun ad Egypt an gapuh gubat ya bitil. Ta mumbalin ayuh alulugnin ya ababain
hinadan tataguh abobbobleh tun luta ta dildilahon da'yu ya inusal di udum nan ma'at
i da'yu hi pun'idutdah udum an tatagu.
13 Ta hiya nimpe nan dusaon da'yun immalih tun ad Egypt ta mun'a'ate ayun gapuh
gubat ya bitil ya dogoh. Ta umat hinan nundusa' hinadan ibbayun i Jerusalem.
14 Ot da'yun immalih tun ad Egypt ya ta'on on ninomnomyun umanamut hi ad Judah
hi udum hi algo ya ammunada ha oh'ohhah mabalin an bumtik ta mumbangngaddah
bobleyu.

Hay Inat Nadan Tatagun Nangiwalong An Mundayaw I Apu Dios

15 Nadan ibba' an i Judah an nunhituh nangappit hi muyyad di ad Egypt ya ta'on
on nadan nunhitu hi nangappit hi huddo'na an nangngol hinan impa'innila' an
imbagan Apu Dios ya an namin nadan linala'i an nanginnila an nadan ahawada ya
munggohobda hi insenso hi pundayawdah nadan dios di udum an boble ya alyonda
i ha"on di,
16 Adimi pohdon an donglon nan ibagabagam an nalpun Apu Dios.
17 Te da'mi'e damdama ya atonmin namin nadan imbagamin atonmi ta gobhonmi
nan insenso ta pundayawmih nan diosmi an babai an ap'apun di wadah ad lagud.
Ta idawatmi i hiyay ma'inum ta umat hi inat nadan a'ammodmi ya nadan patulmi

ya ap'apumin munhilbin hiyah nadan bobleh ad Judah. Te i diyen athidiy at'atonmi
ya mahawwalan di makan ya malinggop ami an maphod di ma'ma'at.
18 Mu nihipun hidin nangidinonganmi an mangidawat hi maghob an insenso ya
ma'inum ta pundayawmih nan babain ap'apun di wadah ad lagud ya nunhiglay
impala"uhmin gubat ya bitil.
19 Ya alyon bon nadan binabaiy, Ot teen innilan nadan ahawami nan nangi-
dawadawatanmih ma'inum hinan babain ap'apuh ad lagud ya nan nunggohobanmih
insenso ta pundayawmin hiya. Ya innilada bon uggan ami mangapyah tinapay on
pingkolmih umat i hiya.
20 Ot alyo' hinadan na'amung di,
21 Hi Apu Dios ya innilana dadiyen eyu nunggohogohoban hi insenso hinadan boble
hi ad Judah an ta'on on hinadan kalata hi ad Jerusalem. Ya innilana an hiya boy
ina'inat handidan a'ammodyu ya nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbih nan
patul ya nadan tataguh boble ta'u.
22 Ta hiya nan hidin adi pa"itpol hi Apu Dios hi bungotnah nadan adi maphod
an pangatyu ya namamah nadan nunhiglan umipabungot i hiya an ato'atonyu ya
numbalinona nan bobleyu hi ma"id ha hilbina ta ma"id ha nunhituhdi ta ingganah
ad uwani.
23 Ta himpange nan na'at i da'yu an gapuh numbahulanyu i Apu Dios te e ayu
nunggohob hi insenso hinadan udum an dios ta aggeyu inun'unud nadan tuguna ya
tudtuduna.
24 Ot alyo' bon hi Jeremiah i didan namin di, Da'yun ibba' an i Judah an immalin
ni'ibobleh tun ad Egypt ya donglonyuh tuwen imbagan Apu Dios.
25 Te hiya an ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya alyonay,
Da'yun himbabbalen i Judah ya imbagayu an adiyu idinong an mangidawat hi
maghob an insenso ya ma'inum hinan babain ap'apu hi ad lagud ta pundayawyun
hiya. Ot athina'e ya ukod ayu ta inaynayunyuh naen ato'atonyu.
26 Mu nomnomnomonyu an ha"on an Dios ya hamado' teen ibaga i da'yu an i
Judah an wahtun ad Egypt an adiyu mo uggan alyon di, Isapata' hinan wadawada an
na'abbaktun Dios.
27 Te bokon mo hay pangipapto"un da'yuy nomnomnomo' te hay e' panadagan i
da'yu. Te hay udum i da'yu ya mateh gubat ya da'yun udum ya mate ayun gapuh
inagangyu ta inggana hi madadag ayun namin.
28 Ta oh'ohha i da'yu han mabalin hi bumtik ta mumbangngad hi ad Judah.
Athituy ma'at ta innilaonyu an i Judah an ni'ibobleh tun ad Egypt an nan imbaga'
ya ipa'annung'u.
29 Ot hay panginnilaanyun ma'at i da'yu nan imbaga' an adadaganyuh tun ad Egypt
30 ya iyukod'u nan patul hitu an hi Hopra hinadan binuhulna an naminhod an
mamaten hiya. Ta umat hi nangiyabuluta' i Sedekiah an patul hi ad Judah i
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

45

Hay Pangihwangan Apu Dios I Baruk

1 Hidi ta'wa an mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim an imbabalen Josiah hi
ad Judah ya nalpah an intudo' Baruk an namin nan imbaga' hi itudo'na
2 ya waday imbagan Apu Dios hi ibaga' i Baruk
3 an alyonay, Nunlili'a Baruk an alyom di, Ngalngalam bo tayyay aton Apu Dios
i ha"on ta inudmana nan nunnaud an e' inomnoman. Ta immengleya' mo tayyah
nitaguwa'.

4 Mu ha"on an Dios ya ibaga' i he"a Baruk an dadago' hituwen boblen imbangon'u
ta paddungnay intanom'u ot ahi' ba'guton.
5 Ot ma"id ha odamom hi em pumhodan. Mu ihwang da'a damdamah dumadag an
ta'on on idanay umayam. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

46

1 Datuwey imbagan Apu Dios i ha"on an ma'at hi udum an boble.

Hay Adadagan Di Ad Egypt

2 Hidin mi'apat hi tawon hi numpatulan Jehoyakim hi ad Judah ya inabak
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon nan patul hi ad Egypt an hi Neko hi
nunggugubatandah ad Karkemis an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi
Euprates. Ta hi Apu Dios ya hay inalinah ibaga' hinadan tindalun i Egypt ya alyonay,
3 Mundadaan ayun e mi'gubat ta idadaanyuy hahapiyoyu an kikkitang ya o"ongal.
4 Ya indadaanyu nadan kabayun itakkayanyu. Ya hinaityu nadan pahulyu ta
kumilat. Ya inhu'lubyu nadan gumo' an lubung ya helmet. Ya imme ayu mohpeh
nan pumpustuwanyu.
5 Mu hitun punggugubatanyu ya ma"abak ayun i Egypt ta ma"amtik ayu an adi ayu
munwingwingngi hi takutyu. Te nunhiglan atatakut di mili'woh i da'yu.
6 Ta ta'on on nadan na'atullid ya ma'abbikah i da'yu ya adida abalinan an
mangihwang hi nitaguwanda. Te akhupan da'yuh nadan binuhulyu ya numpate
da'yuh nan potto' di wangwang an nungngadan hi Euprates.
7 Daan bohna nan ongal an abalinanyu? Ot ten da'yu nan umat hinan wangwang
an nungngadan hi Nayl hi'on dimmakol nan liting.
8 Ta hiya nan alyonyun i Egypt di, Ongal di abalinanmi ot mabalin an dadagonmiy
abobbobleh tun luta ta paddungnay lobngonmi tun luta ta mun'a'ateday atagutagu.
9 Ot agayu ta mange ayu tuwali an da'yun titindalun i Egypt an numpungkabayu
ya numpunlugan hi kalesay udum. Ta boddangan da'yuh nadan tindalun di i Etiopia
ya i Libya ya i Lydia an nunhahapiyo ya nun'alala'ing an pumana.
10 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangabak ituwen gubat. Ta ad uwani
di pundusaa' hinadan binuhul'u ta iballoh'u nan ina'inatda. Ya hay pundusa' i dida
ya nan ispada' an adi matmattupu an mipalapalang hi tatagu ta paddungnay tagun
pun'inumnay dala ta ingganay ma'aan di inuwohna. Ot hay pamataya' i da'yun
binuhul'un i Egypt ya hinan huddo'na hinan da'ging nan wangwang an nungngadan
hi Euprates.
11 Ot da'yun i Egypt ya ma"id ha agah hi mabalin hi mangipaphod i da'yu an ta'on
on nan maphod an lana an malpuh ad Gilead.
12 Ta donglon di tataguh abobbobleh tun lutay kogayu an gapuh nan nunhiglan
eyu ibabainan. Te nadan mun'abikah an tindaluyu ya mun'adudupluqda ta
mun'atutukadda.

Hay Impa'innilan Jeremiah Hi Ma'at Hi Ad Egypt

13 Hidin nundadaan da Nebukadnesar an mangubat hi ad Egypt ya himmapit hi
Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah ot alyonay,
14 Ume'a ta em pun'ibagah nadan i Egypt ta mundadaandan mi'gubat an namamah
nadan numpunhituh ad Migdol ya hi ad Mempis ya hi ad Tahpanhes. Te tuweday
binuhulda ot pumpateda dida.
15 Mu nadan tindaluda ya bumtikdan gapuh takutda. Te ma"id ha abalinanda te
paddungnay ha"on an Dios di mamdug i dida.
16 Ta mun'aduplugda on nun'ihuhubagda ta mun'o'ottonanda. Mu alyonda
damdamay, Bumangon ta'uot attog ta umanamut ta'u te undan adi dita'u patayon
hinadan binuhul ta'u.

17 Ta hay nuntolbangdah nan patul hi ad Egypt ya hi manuy hapitona on ma"id ot
ha ina'inatna.
18 Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios di immannung an patul. Ot ibaga' i da'yun
i Egypt an tuweda nadan binuhulyu an ongal di abalinanda mu da'yu an mi'aligdah
nan billid an nungngadan hi Tabor onu nan nabillid an nungngadan hi Karmel an
matangad hinan da'ging di baybay.
19 Ot hanat idadaanyu nan mabalin hi odnanyu hi pangiyayanda i da'yuh udum hi
boble. Te dadagonda nan ongal an bobleyuh ad Mempis ta ma"id ha ta'on on ohah
tagu hi munhituhdi.
20 Ta mi'alig hi ad Egypt hinan mapmaphod an pa'ahikkonan baka mu ahi umali
han ay lalog an malpuh huddo'na an mangalat i hiya.
21 Ta ta'on on nadan nipabo'laan an tindalun nalpuh udum hi boble ya mi'aligdah
nan nipataban baka an mapalti te ma"id ha abalinandan mi'gubat an pamaag ya
bumtikda. Te nadatngan moy adusaanda.
22 Ya mi'aligda boh nan ulog an ma"amtik an madngol di pumbuluhna hitun
dumatngan nadan nunwawahen binuhulda an ayda e munlongoh hi kayiw.
23 Ta paddungnay munlongohdah dakkodakkol an kayiw. Te indakdakol nadan
binuhulda mu hay dinakol di dudun.
24 Ta nunhiglay ibabainan nadan i Egypt hitun pangabakan nadan binuhuldan
malpuh huddo'na.
25 Te nan ongal di abalinanan Dios an dayawon di tinanud Israel ya alyonay, Adi
madne ya dadago' nan bulul an hi Amon an dayawondah ad Tebes ya an namin
nadan dayawondah ad Egypt. Ya dusao' nan patul hi ad Egypt ya an namin nadan
mangidinol i hiya.
26 Ta iyukod'u didah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ya nadan
tindaluna. Mu ha"on an Dios ya ibaga' an udum hi algo ya wadada bo damdamay
mumbobleh ad Egypt ta umat handi.
27 Mu da'yun tinanud Israel an baal'u ya adi ayu tumakut. Ya adi ayu minomnoman
te udum hi algo ya pa'anamuton da'yun ha"on an Dios an malpu ayuh nadan
nun'idawwin boble. Ta ma"id mo ha itakutyu te luminggop ayu ya ta'on on nadan
tanudanyu.
28 Ot da'yun tinanud Israel an baal'u ya adi ayu nimpe tumakut te wadaa' an
mangipapto' i da'yu an ta'on on ayu niye hi udum an boble. Ya ta'on on dadago'
nadan boble an nangiyaya' i da'yu mu ihwang da'yu i ha"on. Mu mahapul an titilgon
da'yu ni' i ha"on ta atugunanyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

47

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Pilistia

1 Hidin agge ni' ginubat nan patul hi ad Egypt nan bobleh ad Gaza* ya imbagan
bon Apu Dios i ha"on nan ma'at hinadan i Pilistia.
2 An alyonay, Tigom'e an tuwen ma'amung di dakkodakkol an binuhul nadan i
Pilistia an malpudah nangappit hi huddo'na an umatdah nan dimmakol an liting
hinan wangwang an mun'ungak an mangali ta pundadagnan namin di wah bobleda.
Ta ahikokogadan namin nadan tataguh abobbobleh ad Pilistia
3 hi panigandah nadan ahi titinnagtag an kabayun di binuhulda ya hi pangngolanda
hinadan ahigagangoh an pilid di kalesada. Ta nunhiglay takut nadan minamakilog
ta pamaag ya mangluyda an mamoddang hinadan imbabaleda.

* **47:1 47:1** Hay ginubat nan patul hi ad Egypt ya an namin nadan bobleh ad Pilistia an bokon hi ad Gaza ya ammuna.

4 Te ha"on an Dios ya nadatngan di panadaga' hinadan i Pilistia an pundinolan
nadan i Tyre ya i Sidon hi bumoddang i dida. Ta dadago' nimpen namin nadan i
Pilistia an dida nadan nabatin nalpuh ad Krete hidin kanaman.
5 Ta an namin nadan tataguh abobbobleh ad Pilistia ya mano"olda i diyen ma'at.
Ta mumpumpakalbudah pangipatigodah eda umukayungan. Ot alyo' an Dios di,
Ngangngalam bo aya nayyay pangipatigoyun nabatin i Pilistia hi eyu umukayungan
ta hugatonyuy adolyu.
6 Ya mungkogadan alyonday, Undan anuud bahan Apu Dios ya ahim idinong an
mamaten da'mi?
7 Mu alyon Apu Dios di, Adi mabalin te ha"on an Dios di nangimandal an madadag
nadan numboble hi ad Askelon ya an namin ayun numpunhituh nan pingngit di
baybay.

48

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Moab

1 Datuwe boy impa'innilan nan ongal di abalinanan Dios an dayawonmi an tinanud
Israel an ma'at hi ad Moab an alyonay, Mahmo'da nadan i Moab an nunhitu hi ad
Nebo ya ad Kiriatam te adi mibahho an madadagda. Te lo'tat ya abakon di binuhulda
dida ta pumpa"ihda nadan binattun aladda. Ta nunhiglay ibabainanda.
2 Ta ma"id mo ha mabongbong'al hi aphod di ad Moab. Te nadan binuhulda
ya nonomnomonday atondan manadag hi ad Hesbon ya ad Madmen ta ma"idonda
nadan i Moab.
3 Ta ta'on on hi ad Horonaim ya ahi madngol di ahikokoga an gapuh adadaganda.
4 Te madadag nimpeh ad Moab ta ahikokoga nadan u"ungahdi.
5 Ta nadan tatagun muntikid an ipluydah ad Luhit ya adi mitpol di kogada. Yaden
madngol nimpey ahikokoga hinan kalata hi ad Horonaim.
6 Ta hay pun'ibagada ya alyonday, Eta'uot ta eta'u mun'ipa"eh nadan agge
naboblayan.
7 Ya inalin Apu Dios boy, Gapu ta indinolyuh abalinanyu ya kinadangyanyu
ya miyeh udum hi boble nan diosyu an hi Kemos ya nadan padi ya nadan
mangipangpanguluh nan pundayawanyu i hiya ya ta'on on da'yun namin ta hidiy
eyu ibaludan.
8 Ta ma"id ha ta'on hi ohah nadan bobleyuh ad Moab hi adi madadag. Te ha"on an
Dios di mangalih dadagon nadan binuhulyun namin nadan bobleh nan nundoddotal.
9 Ta inalin Apu Dios hinadan binuhulday, Pundadagyuot hi ad Moab ta ma"id ha
munhituhdi.
10 Ot nan tagun adina aton nan ipatamu' ya nunhiglay pundusa' i hiya. Ya nan
adina huknuton di ispadana ta pumpatena nadan i Moab ya athidi bon nunhiglay
pundusa' i hiya.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, Nadan i Moab ya ma"id ni' ha na'at i dida an nihipun
hidin hiyah kimmilogda. Ta hiya nan ninaynayun di pinumhodanda. Ta umatdah
nan bayah an nunnanong hinan buhin nittuwana an agge nidniddalhin hi udum an
dunug. Ta hiya nan maphod di tamtamna ya hunghungna.
12 Mu adi madne ya honago' di mangubat i dida ta paddungnay ikuyagda didah
nadan dunug an nittuwanda ta ma"id ha miha"ad ya ginupalda nadan dunug.
13 Ta mibabain nadan i Moab te nan dios an dayawonda an hi Kemos ya adina
abalinan an mangihwang i dida. Ta umat hi nibabainan nadan tinanud Israel hi
nangidinolandah nan inyammada an dios an impata'dogda hi ad Betel.

48:13 **48:13** 1 Patul 12:29

14 Ya inalin bon Apu Dios hinadan i Moab di, Daan bohna nan alyonyun ongal di
abalinanyu an mi'gubat?
15 Te ahi hogpon di binuhulyu nadan bobleyu on numpateda nadan mumpangilog
an tindaluyu. Ha"on an Patul an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
16 Ot adi madne ya madadag nimpey bobleyu.
17 Ta da'yu an nun'ihaggon ya nanginnilah nundongolan di ad Moab ya kogaanyu
ta alyonyuy, Ngalngalam ha e napogpogan nan nundongol an ongal di abalinana an
munggubilnuh udum an tatagu.
18 Ot da'yun i Dibon an tangadon ni' di tatagu ya mipada"ul ayu ta umbun ayuh
nan pito'. Te dadagonda nan binattun aladyu ya dinadagdan namin nadan bobleyuh
ad Moab.
19 Ya da'yu'en i Aroer ya ume ayuh nan kalata ta mala"uhda'e nadan mamtik an
tatagu on minahmahanyu hi'on nganney na'at.
20 On alyonday, Nunhigla tayyan ababain tun na'at i dita'u an i Moab te na'abak
ta'u. Ot olton ta'uy koga ta'u ya nun'ibaga ta'uh nadan tatagun nunhituh pingngit nan
wangwang an nungngadan hi Arnon an nadadag moy boble ta'u.
21 Te nadatngan moy adusaan nadan numbobleh nadan nundotal hi ad Holon ya
hi ad Jasah ya hi ad Mepaat
22 ya hi ad Dibon ya hi ad Nebo ya hi ad Bet-Diblatim
23 ya hi ad Kiriatam ya hi ad Bet-Gamul ya hi ad Bet-Meon
24 ya hi ad Keryot ya hi ad Bosrah. Ta an namin nadan nun'ihaggon ya nun'idawwi
an bobleyun i Moab ya madadag.
25 Ta mapogpog mo nan ongal an abalinanyu an e mi'gubat. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
26 Te da'yun i Moab ya nginheya'. Ta hiya nan ibaga' hinadan binuhulyu ta
paddungnay butongon da'yun dida. Ta mun'atutukad ayu on nalo'anyuy utayu. Ta
ngihngihilan da'yuh tatagu.
27 Handi ya amod onyu ngihngihilan nadan tinanud Israel. Undan nangakoda ta
nabong'al'ey ngadanda on munwigwigiwig ayuh pamihulyun dida?
28 Da'yun i Moab ya taynanyu nadan boblen numpunhituwanyu ta ume ayuh nadan
doplah ta umat ayuh nadan balug an hay eda pumbuyaan ya hinadan liyang.
29 Te dingngol'u nan nunnaud an pumbaktuwanyu an hay punnomnomyu ya
nabakbaktu ayu mu hay udum an tatagu.
30 Mu ma"id ha hilbin nan pumbaktuwanyu te manuy hapitonyu on ma"id ot ha
inatyu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
31 Ta hiya nan ha"on an hi Jeremiah ya kogaan da'yu an i Moab i ha"on an namama
i da'yun i Kir-Heres te mahkit di nomnom'uh atayanyu.
32 Ya nunhiglay koga' hinan ma'at i da'yun i Sibmah mu hay kinumgaa' hinan na'at
hi ad Jaser. Te umat ayu hinan abillog an natanoman hi greyp an dimmatong hinan
nunhiglay ahinan lobong ot inaynayunah ad Jaser. Mu ad uwani ya paddungnay
dinadag di binuhulyu nadan nun'a'alum an bungan di intanomyu an bungbunga"an
ya greyp.
33 Ta din immingha an pun'am'amlonganyun i Moab hi'on ayu mun'apit hi
intanomyu ya napogpog mo. Te hay madngol mo ya tukuk di tindalun mi'gubat an
bokon nan ingal di mungkopal hi greyp.
34 Te ta'on on nan liting hinan wa"el hi ad Nimrim ya natdu' mo. Ta hay kogayuh
ad Hesbon ya ad Elealeh ya ma"adngol hi ad Jahas. Ya hay kogayu'en wah ad Soar
ya ma"adngol hi ad Horonaim.* Te ta'on on nan liting hinan wa"el hi ad Nimrim ya
natdu' mo.

* **48:34 48:34** Datuwen boble ya bobleh ad Moab.

35 Te ha"on an Dios ya dadagon da'yu nimpen i Moab an mangidawadawat hi
maghob an insenso ya mangi'nong hinadan i'nongyuh nadan dios an dayawonyu.
36 Mu ha"on ya umukayungana' damdama an gapuh nan ma'at i da'yun i Moab an
numpunhituh ad Kir-Heres te mama"id nadan kinadangyanyu an intamutamuwanyu.
Ta hay a'at di koga' hinan e' umukayungan ya umat hi gangoh di ungngiyung hinan
awadan di nate.
37 Te an namin ayu ya mumpakalbu ayu ya nun'aanyuy balbasyu ya inattayun hin-
ugat di ta'leyu ya numpunlubung ayuh langgut ta pangipatigoyuh umukayunganyu.
38 Ta hinadan nundotal an atop di baleyuh ad Moab ya ta'on on hinadan kalata ya
wadaday umukayungan. Te hitun panadaga' hinan bobleyu ya umat hinan nagupal
an banga an ma"id mo ha iyatana.
39 Ta nunhiglay adadagan di bobleyu ta ahikokoga ayun gapuh eyu ibabainan. Te
mumbalin hi atatakut nan ma'at hi bobleyu ta ngihngihilan da'yuh nadan numbobleh
nunlini"odanyu.
40 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an nadan binuhulyu ya umatdah
nan muntayyapan an agila an namaag ya na'ibagan immali.
41 Te pulhon di binuhulyu nadan bobleyuh ad Moab an ta'on on nadan binattuy
aladda. Ta nunhiglay kumapuyan nadan tindaluyu an umatdah nan babain tuwen
mun'ayyam.
42 Ta madadag nimpe nan bobleyu te nginheya' i da'yu.
43 Ot hay hadhaddonyu ya nan nunhiglan umipatakut an ma'at i da'yu an umat hi
agahanyuh nan bitu ya hay aknaanyuh nan hulu.
44 Te nadan bumtik i da'yu an gapuh takutda ya magahda hinan bitu. Ya hi'on
abalinanda an bumudduh nan bitu ya maknada damdamah nan hulu. Ta athituy
ma'at i da'yun i Moab te nadatngan di adusaanyu.
45 Ot nadan bumtik ya mipogpogdah ad Hesbon ya abuh an numpatulan ni' Sihon.
Te waday nunhiglan apuy hidi. Ta hidiyen apuy di manadag i da'yun namin an
mumpungngohe an i Moab.
46 Ot da'yu an mundayaw i Kemos ya mahmo' ayu te madadag ayu. Ya miyedah
udum hi boble nadan imbabaleyu ta hidiy eda ibaludan.
47 Mu udum hi algo damdama ya pumbangngadon da'yun i Moab hi bobleyu. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe. Ta hituwey pogpog nan imbagan Apu Dios an pundusanah
nadan i Moab.

49

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Ammon

1 Athituy imbagan Apu Dios hi ma'at hinadan i Ammon an alyonay, Nadan tinanud
Israel ya dakol di holagdah mamoltan hinadan lutada. Mu tanganu on da'yun i
Ammon an mundayaw i Molek di numbobleh nan nipaboltan i Gad?
2 Ot gapu i naen inatyu ya dusaon da'yu i ha"on an Dios ta dadago' hi ad
Rabbah an bobleyu ta mumbalin hi dapul. Ta milaggatdan mapu'ulan nadan bobleh
nunlini"odanyu. Ot hitun a'atana ya bangngadon nadan tinanud Israel i da'yu nan
bobleda tuwali.
3 Ya alyon bon Apu Dios hinadan nunhituh ad Hesbon ya hi ad Rabbah di,
Kogaanyuh ad Ay hitun adadagana. Ya nunlubung ayuh langgut on linggomyuh
tagtag hidih nan na'aladan an bobleyu ta pangipatigoyuh eyu umukayungan. Te nan
dayawonyu an hi Molek ya iyedah udum hi boble an middumda nadan padina ya
nadan mangipangpangulu hinan pundayawanyun hiya.

4 Ya madadag nadan ilattuwagyun malumong ya nundotal an lutayu. Ot da'yun
mumpungngohe an i Ammon ya mundinol ayuh nan kinadangyanyu te hay innilayu
ya ma"id ha mabalin hi manadag i da'yu.
5 Mu honago' nadan numpunhituh nadan nun'ihaggon hi bobleyu ta patakuton
da'yu ya impa'aan da'yu hinan numpumboblayanyu. Ya ma"id ha bumoddang i da'yu.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
6 Mu udum hi algo damdama ya pumbangngadon da'yu an i Ammon hi bobleyu.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Inalin Apu Dios Hi Ma'at Hinadan I Edom

7 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di athituy ma'at hinadan i Edom an
alyonay, Undan ma"idda mo nadan nun'anomnoman hi ad Teman an mabalin an
mangibagah nipto' hi atonyun tatagu?
8 Ot da'yun i Dedan hinah ad Edom ya bumtik ayu ya e ayu nun'ipa"e. Te dadago'
hi ad Edom ot milaggat ayu.
9 Hanadan mumbulas hi greyp ya waday batiyonda ta alan nadan nun'awotwot. Ya
ta'on on nadan mangakoh nan hilong ya alanda nan abalinandan alan ya abuh.
10 Mu ha"on ya dadago' an namin hi ad Edom ta ay tagun nabolladan ta ma"id ha
e ipa"ayan nadan tatagu. Ta mun'a'ateday imbabaleda ya i'ibada ya hinaggonda ta
ma"id ha mabati i dida.
11 Mu ipapto"u nadan ibbadan nun'apuhig ya nun'abalu an binabai.
12 Ya nomnomnomonyu an hi'on middumdan madusa nadan ma"id ha bahulda ot
namama mon da'yun numbahul. Ta hiya nan adi mabalin hi adi ayu madusa.
13 Te ha"on an Dios ya imbaga' an dadago' an namin nadan bobleh ad Edom an ta'on
on hi ad Bosrah an boblehdi ta mumbalin hi nunnaud an atatakut ta pihulon di tatagu
ya inusaldah diyen ma'at hi pun'idutdah udum an tatagu. Ta hidiyen adadaganda ya
minaynayun hi inggana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
14 Ha"on an hi Jeremiah ya dingngol'un alyon Apu Dios di hinnagnah abobboble di
e mangibaga hi atagutagu ta mundadaanda ta mun'oh'ohhadan mangubat i da'yun i
Edom.
15 Ya inalin bon Apu Dios di, Pumbalino' nan bobleyu hi ma"id ha abalinana ta
pihulon di tataguh udum hi boble.
16 Te gapuh nan pumbaktuwanyu ya hay punnomnomyu ya takutan da'yuh tataguh
udum hi boble. Manu te natagen doplah di numboblayanyu ta umat hinan atagen
numbuyaan di agila. Mu ipada"ul da'yu damdama. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
17 Ta nunhiglay adadaganyu an i Edom ta punhimpipihulan da'yuh tatagu. Ta an
namin di mala"uh ya mano"oldah takutda i diyen ma'at hinan bobleyu.
18 Ta umat hi nadadagan di ad Sodom ya hi ad Gomorah ya nadan nun'ihaggon an
boble ta ma"id mo an adi maboblayan.
19 Ot nomnomnomonyu an pi'bagon da'yun dadagon an i Edom an umat hi aton
di layon hinan pastu an namaag ya nabanudduh ya numpudugna nadan kalnero.
Ha"on ya abuh di mabalin an mangat ituwe te ma"id ha mabalin hi mangipabtik i
ha"on onu mangipagol hinan pohdo' an ma'at.
20 Ot donglonyun i Edom nan ninomnom'un Dios an aton i da'yu an numpunhituh
ad Teman. Te ta'on hi u"unga on pungguyud di binuhulyu dida ta iyeda didah udum
hi boble. Ya pa'adadaggo' di bobleyu.
21 Ya i diyen adadagan di bobleyuh ad Edom ya ma"adngol ta miwagot tun luta. Ta
ta'on on nan kogan di tatagu ya madngol ta ingganah nan baybay an mumbolah.*

* **49:21 49:21** Nan baybay an mumbolah ya manu'e hi mumbolah ya gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan panag an wah nan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

22 Te nadan binuhulyu ya umatdah nan muntayyapan an agila an namaag ya
na'ibagadan immali ya lini"ubdah ad Bosrah hinah ad Edom. Ya nadan tindaluyu
ya nunnaud an ma"id ha poto' di punnomnomda an umatdah nan babain nadatngan
di pun'ayyamana.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at Hi Ad Damaskus

23 Hituwe boy imbagan Apu Dios hi ma'at hi ad Damaskus an alyonay, Nadan
tataguh ad Hamat ya hi ad Arpad ya malmuy nunhiglan takutda hi panginnilaanda
an madadag di bobleda. Ta nunnaud an ma"id ha linggop di punnomnomda an umat
hinan baybay hi'on waday puwo'.
24 Ya ayda na'alingonga ta namaagdah butik. Ya nunhiglay inomnomanda an
umatdah nan babain nadatngan di pun'ayyamana.
25 Ta nan nundongol an bobleh ad Damaskus an dakol di pun'am'amlongan di
tataguhdi ya minganuy mo.
26 Te adi madne ya mun'a'atedah nan kalata nadan mumpangilog an tindaluda.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
27 Ya apuya' nadan nahamad an alad di ad Damaskus ta bumikah ya pinu'ulana
nadan palasyun nan patul an hi Ben-Hadad.

Hay Nibagah Ma'at Hi Ad Kedar Ya Hi Ad Hasor

28 Hay inalin Apu Dios hi ma'at hinadan tinanud Kedar ya hi ad Hasor ya gubaton
nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar. Ta alyona i Nebukadnesar di, Ekayu
ta eyu gubaton nadan tinanud Kedar ya an namin an numpunhituh nangappit hi
tuluwan di algo hi'onta wah ad Judah.
29 Ya nun'alayuy toldada ya kalneroda ya kemelda ya an namin nadan gina'uda. Ya
nun'itkukyun alyonyuy, Tuweday pumate!
30 Ya alyon Apu Dios di, Awigingonyu ta bumtik ayun i Hasor ta e ayu mun'ipa"eh
nadan liyang. Te umman nundadaan nan patul hi ad Babilon an mangubat i da'yu.
31 Te alyo' i hiya di, Ekayu gubaton nadan tatagu an hay innilada ya nanongnan
malmallinggopdah inggana. Ume ayu ot ma"id ha aladda ya ma"id ha hinaggondah
bumoddang i dida.
32 Ya nun'alayu nadan kemelda ya an namin nadan halunda. Ta bumtikda ya
niwakat dadiyen nun'apukisan di numbinahhel an uluda. Te inyabulut'uy dakol an
umalin mamalpaligat i dida.
33 Ta adi mo maboblayan hi ad Hasor ta hanadan animal an jakal ya ammunay
uggan mawanat hidi.

Hay Nibagah Ma'at Hi Ad Elam

34 Ya hidi bo ta'wa an hopap di numpatulan Sedekiah hi ad Judah ya himmapit boh
Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah.
35 Hiya an ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Nomnomnomonyu an dadago'
nadan nun'ala'ing an pumana an nangdat hi ongal an abalinan nadan i Elam.
36 Te pa'aliyo di binuhuldan malpu hi nabinbinahel an boble ta wan mahihi"anda
nadan i Elam ta miwakatdah abobbobleh tun luta.
37 Te patakuto' dida hi hinangngab nadan binuhulda hitun pangipatiga' hi
bungot'un dida hi pangubatan nadan binuhulda i dida ta inggana hi mama"iddan
namin. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
38 Ot ipapate' nan patulda ya nadan ap'apun munhilbin hiya ta ha"on di mihukkat
an mun'ap'apu ta dadago' dida.
39 Mu udum hi algo ya paphodo' bo damdamah diyen bobleh ad Elam.

50

Hay Ma'at Hi Ad Babilon

1 Imbagan bon Apu Dios i ha"on an hi Jeremiah nan ahi ma'at hi ad Babilon
2 an alyonay, Em pun'ipa'innilah abobboble ta innilaon di atagutagu an nan bobleh
ad Babilon ya ma'abak. Ta madadag nan diosda an hi Bel an hi Marduk di ohah
ngadana. Ya mun'apapa"ihda bo nadan udum an bulul hidi an iniphod nadan tatagu.
3 Ya nadan umalin mangubat hinadan i Babilon ya malpudah nangappit hi
huddo'na. Ta pumbalinondah adi maboblayan te ma'daddag hi pangatda. Ot nadan
tatagun adi mi'yate ya ta'on on nadan animalda ya bumtikda ta taynandah diyen
boble.
4 Ya hitun a'atan danae ya da'yun i Israel ya i Judah ya umanamut ayuh moh
nadan numboblayanyu an mungkoga ayuh puntutuyuwanyu ta ha"on mohpen Dios
di dayawonyu.
5 Ya pummahmahanyu nan awon an umeh ad Zion. Ta mi'hayyup ayu mohpen
ha"on ya ibagayu an adiyu mo ibahho an mangun'unud hinadan tugun'u.
6 Te da'yun tatagu' ya umat ayuh nan natala' an kalnero an tinaynan nadan
mumpumpastol i dida. Ta onda mo e umanin'innabat hinan nabillid ya ta'on on
hinadan billid te lininglingday nunhituwanda.
7 Athidiy na'at i da'yu ta hiya nan aggeda mo timmakut nadan binuhulyu an namate
hinadan udum i da'yu hi nangakhupandan da'yu. Te inniladan numbahul ayu i ha"on
an Dios an mangipapto' i da'yu ya nundinolan handidan a'ammodyu.
8 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Pa'ibagonyun taynan hinaen bobleh ad
Babilon ta ta'on hi umat ayuh nan tangbal an gulding an mamangulun mange ta
ipanguluyu nadan ibbayu.
9 Te nomnomnomonyun honago' di dakkodakkol an tindalun malpuh nadan
nundingngol an bobleh nangappit hi huddo'na ta gubatondah ad Babilon ta abakonda
dida. Te dadiyen e mangubat i dida ya nun'alala'ingda an pumana an ma"id ha
mihallah nan panaonda.
10 Ta inabakda'e nadan i Babilon ya nun'aladan namin nan pohdondan alan.
11 Ot alyo' an Dios hinadan i Babilon di, Hidin nanadaganyuh nan imbilang'uh
boble' ya nunhiglay amlongyu. Ta inyal'alanay amlongyu mu hay amlong nan
imbabalen di baka onu kabayu an ma"id ha engledan pumanaypaytu' ya mun'ineyye.
12 Mu nan bobleyuh ad Babilon an paddungnay hi inayu ya madadag ta mumbalin
hi mamaga ta adi mo maboblayan ta umipabain di a'atna.
13 Te gapuh bungot'un Dios ya dadago' nimpe ta ma"id ha munhituhdi. Ta an
naminday mala"uh ya kumaynitdah takutda hi paniganda i diyen ma'at.
14 Ot da'yun mangubat hi ad Babilon ya mundadaan ayu ta li"ubonyuh diyen boble
ta pumpanayu nadan tataguhdi. Te ongal di numbahulandan ha"on an Dios.
15 Ta pun'itkukyun gubatonyu dida ya numpa"ihyu nadan binattun aladda ya nadan
pungguwalyaanda ta way atondan sumuku. Te ha"on an Dios ya iballoh'u i didan i
Babilon nadan ina'inatda hinadan udum an boble.
16 Ot hanat padinongonyu mo nadan mumpuntanom ya nadan mumpunggapas hi
ad Babilon. Ya nada'en tatagun nalpuh udum hi boble an niyalihna ya nunhonagyu
dida ta mumpanganamutdah bobleda ta adi pi'paten nadan umalin gumubat.
17 Ot alyo' bo an Dios di, Da'yun i Israel ya umat ayuh kalnero an numpudug di
layon ta nahi'hi'an ayu. Ot hay namangulun ay nangan i da'yu ya nan patul hi ad
Assyria. Ta na'udih Nebukadnesar an patul hi ad Babilon an paddungnay nangalgal
hi tungalyu ta nun'agugudu.
18 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel
ya dinusa' nan patul hi ad Assyria. Ot atbohdin dusao' nan patul hi ad Babilon.

19 Mu da'yun tinanud Israel ya pumbangngadon da'yu hinan bobleyu tuwali. Ta
dakol di anonyu an apitonyu hi ad Karmel ya hi ad Basan ya ta'on on hinadan
nun'abillid an bobleh ad Epraim ya hi ad Gilead.
20 Ya i diyen a'atana ya da'yun oh'ohha an i Israel ya i Judah an ihwang'u ya
pakawano' di numbahulanyu.
21 Ot alyo' bo an Dios hinadan binuhul di i Babilon di, Gubatonyu nan bobleh ad
Meratayim ya hi ad Pekod ta pumpudugyu ya numpateyu nadan tataguhdi. Ot hanat
adiyu ibahhon aton datuwen imbaga' i da'yu.
22 Ta ahi madngol di munggugubat ta mun'adadag hi ad Babilon
23 an ta'on on ayda ni' mantilyu an nundadagday abobbobleh tun luta. Mu ad
uwani ya nunhigla bo ayay ena adadagan ta masda'awday atagutaguh abobboble i
diyen atatakut an ma'at hi ad Babilon.
24 Te da'yun i Babilon ya kinalita' an Dios mu aggeyu innilan paddungnay kinna
da'yu tuwalin ha"on.
25 Te paddungnay ukato' nadan almas'u hinan nangipa"aya' ta ipatigo' di bungot'un
da'yun i Babilon. Ta dadagon da'yu i ha"on an ongal di abalinana an Dios.
26 Ot da'yun malpuh nidawwin boble an binuhul di i Babilon ya ma'ayu ta
gubatonyu dida. Ta pumpa"ihyu nadan alangda ya an namin nadan wahdi. Ya
numpateyu didan namin ta ma"id ha mabati.
27 Ta patayonyun namin nadan tindalun i Babilon te nadatngan moy adadaganda.
28 Ta nada'en bumtik an malpuh ad Babilon an umeh ad Jerusalem ya uhuhondah
diyen ma'at an alyonday nunnaud di nangiballoh nan Dios an dayawon ta'u an
tinanud Israel hinan inat nadan i Babilon hinan Templona.
29 Ot da'yu an nala'ing an pumana ya eyu li"ubon hi ad Babilon ta ma"id ha bumtik
i dida. Ta atonyun dida nan umat hinan ina'inatdah udum an boble. Te nunhiglan
nginheya' an nahamad an Dios an dayawon di tinanud Israel.

Hay Ipa'annungan Nan Adadagan Di Ad Babilon

30 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Babilon ya mun'a'atedan namin nadan
tindaluyu an ta'on on nadan mumpangilog ya mun'a'atedah nan kalata.
31 Ot nomnomnomonyu an mumpumbaktu an nadatngan moy pundusaa' i da'yu.
Ha"on an ongal di abalinana an Dios di mangalin tuwe.
32 Ta ta'on on ayu mumbaktu mu madadag ayu damdama. Ya ma"id ha bumoddang
i da'yu. Te pu'ula' nadan bobleyu ta mi'ighobdan namin nadan boblen wah
nunlini"odanyu.
33 Te da'yun i Babilon ya pinalpaligatyu nadan i Israel ya i Judah. Ya an namin
ayun namalud i dida ya inhamadyu an nungguwalyan dida te adiyu pohdon an
pa'anamuton didah bobleda.
34 Mu ha"on ya ongal di abalina' an mangihwang i dida. Ta ha"on di mangita'dog
i dida ta way atondan umanamut hi bobleda ta wan luminggopda damdama. Mu
da'yun i Babilon ya ma"id ha eyu luminggopan.
35 Te ibaga' i da'yu an ha"on di mangubat i da'yu ya nadan ap'apuyu ya nadan
nun'alala'ing i da'yu.
36 Ta mipapate nadan mumpunlayah an propetayu te paddungnay ma"id ha
nomnomda. Ya nadan tindaluyu ya nunhiglay takutda ta pumpaten di binuhulyu
dida.
37 Ya numpateda bo nadan kabayun itakkayanyun e mi'gubat ya nundadagda nadan
kalesan iluganan di tindaluyu. Ya ta'on on nadan impabo'laanyun tindalun nalpuh
udum hi boble on ni'pateda dida te kumapuyda an ayda binabai. Ya nun'alan di
binuhulyu nadan nun'abalol an gina'uyu.

38 Ya mama"id boy liting hi bobleyu. Manu'eh ma'at danae ya napnuh bulul nan
bobleyu ta numbalinonda nadan tatagu hi ay nun'abobongang an gapuh takutda.
39 Ta hituwen boble ya ahi punhituwan di tukukan ya atap an animal. Te adi mo
mabalin hi pumboblayan ta inggana.
40 Ta umat hinan inat'un nanadag hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya nadan
nun'ihaggon an boblehdi. Ta ma"id nimpe ha munhituhdi. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
41 Nomnomnomonyu an umaliday titindalun malpuh nan nidawwi an nundongol
an boble hi nangappit hi huddo'na an mangubat i da'yu.
42 Ya mabungotda ta ma"id ha homo'dan mamaten da'yu. Ya nungkakabayuda ta
hay madngol hi umaliyanda ya umat hinan mumbungug an dalluyun hinan baybay.
Ta datuwen tindalu di umalih manadag i da'yun i Babilon.
43 Ta hidin dingngol nan patul hi ad Babilon nan imbagadan ma'at i dida ya nangluy
hi takutna. Ya nunhiglay hakit di nomnomna an onha matigo ot umat hi dogoh di
golang hinan iyayyamana.
44 Ot nomnomnomonyu an pi'bagon da'yun dadagon an i Babilon an umat hi aton
di layon hinan pastu an namaag ya nabanudduh ya numpudugna nadan kalnero.
Ha"on ya abuh di mabalin an mangat ituwe te ma"id ha mabalin hi mangipabtik i
ha"on onu mangipagol hinan pohdo' an ma'at.
45 Ot donglonyun i Babilon nan ninomnom'un Dios an aton i da'yu. Te ta'on
hi u"unga on pungguyud di binuhulyu dida ta iyeda didah udum hi boble. Ya
pa'adadaggo' di bobleyu.
46 Ya hitun a'abakanyun i Babilon ya ma"adngol di pangubatanda i da'yu ta miwagot
tun luta. Ta ahi madngol hi abobbobley kogayu.

51

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomonyu an pa'aliyo' han umat hi puwo' ta
dadagonah ad Babilon ya nadan tataguhdi.
2 Te honago' di mangubat hinadan i Babilon an malpudah udum hi boble ta
li"ubonda dida ya na'ibagondan dinadag dida ta umatdah nan dugih an itayyap di
dibdib.
3 Ta ma"id ha atondan mangidadaan hi panada onu mangilubung hinan gumo' an
lubung di mi'gubat. Ya numpatedan namin nadan tindaluda an ma"id ha batiyonda
an ta'on on nadan mumpangilog an linala'i.
4 Ta mun'a'atedah nadan kalata hi ad Babilon.
5 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya agge' ingnganuy nadan i Israel ya i
Judah an ta'on hi ongal di numbahulanda i ha"on an nahamad an Dios an dayawon
di tinanud Israel.
6 Ot bumtik ayun bokon i Babilon ta taynanyuh naen boble. Ta adi ayu middum
an mateh pundusaa' i dida an gapuh bahulda. Te nadatngan di pangiballoha' an Dios
hinan ina'inatda.
7 Te hay a'at di ad Babilon ya umat hinan nabalitu'an an basu an inodna' an Dios ta
hidiyey imminuman di atagutaguh tun luta ta paddungnay nun'abubutongda ya ay
natala' di nomnomda.
8 Mu ad uwani ya mi'bagan madadag hi ad Babilon ta kogaanyu. Ya nangala ayuh
lana ta alina ya ma'agahan nan hugatda ta pumhodda.
9 Mu alyonyuy, Impatnami an agahan nan hugatda mu adi mo mabalin hi
ma'agahan. Ot alyonyu moh nadan ibbayu di, Ma'ayuot ta on ta'u mumbangngad
hi boble ta'u. Te nadatngan mo nan nunhiglan adusaan tudan i Babilon te onha
matigo ot dimmatong moh ad lagud di a'at di dusada.
10 Te iballoh Apu Dios nan inat nadan i Babilon i dita'u. Ot ma'ayu ta eta'u ipa'innilah
ad Jerusalem di nangat Apu Dios hi ad Babilon.

11 Ta impabungot Apu Dios nadan i Media te pohdonan dadagonda hi ad Babilon.
Ta miballoh nan nanadagandah nan Templo. Ta hiya nan alyonah nadan i Media di,
Punhaityuy tadom di panayu ya indadaanyuy hapiyoyu
12 ya intaggeyu nan bandelayu ta gubatonyu nadan i Babilon. Ya inudmanyu nadan
tindalun mungguwalyah nunlini"odan di ad Babilon.
Athidiy inalin Apu Dios hinadan i Media te ninomnomnan dadagon hidiyen boble
ya ma"id ha mabalin hi mangipadinong i hiya.
13 Ot da'yun i Babilon an nali'woh hi wangwang ya kimmadangyan ayuh nun'abalol
an gina'u mu nadatngan moy apogpoganyu.
14 Te nan ongal di abalinana an Dios ya ninomnomnan honagon di dakkodakkol an
titindalun mangubat i da'yu hi bobleyu. Ta mapnudah bobleyu ta ay puntanoman an
napnuh dudun. Ya nun'itkukday nangabakandan da'yu.

Hay Mikantah Pundayaw I Apu Dios

15 Ot ha"on an hi Jeremiah ya ikanta' di,
Hi Apu Dios ya limmuna tun luta ya ad lagud an gapuh la'ingna ya abalinana.
16 Ya impakidulna'e ya mungkakaludukud hi ad lagud ya mungkikilat.
Ya hiya boy mangipatuluh bugut hi ad lagud ta mumbalin hi udan on ahina impa'alih
tun luta.
Ya atbohdiy atonah nan puwo' an malpuh nadan nangi'amungana.
17 Ta datuwey mangipatigon hay tagu ya ma"id tuwali ha innilana.
Ot nadan mun'apyah nabalitu'an an bulul ya mibabainda.
Te dadiyen iyanammada ya ma"id ha yahyahda ya abalinanda.
18 Ta ma"id ahan ha hilbida te bokonda tuwali immannung an dios.
Ta ammunadah mangihngihilan hinan dumatngan di adusaanda te madadagda.
19 Mu hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya bokon athidi te hiyay nunlumu
hi an namin an ta'on on nadan pinto'nah tataguna.
Ta hiya nan nangadanan hi, Ongal Di Abalinanan Dios.
20 Ya alyon Apu Dios di, Manu te da'yun i Babilon ya ni'alig ayuh mantilyu an
nanadag'uh dakol an boble ya pun'ap'apuwan.
21 Ya da'yuy inusal'un nanadag hi dakol an tindalu ya kalesa ya kabayu ya nadan
numpuntakke i dadiye.
22 Ya da'yu boy inusal'u an numpamateh nadan mumpangilog an linala'i ya binabai
ya ta'on on nadan u"unga ya a'amamma.
23 Ya da'yu boy inusal'un namateh nadan kalnero ya mumpumpastol ya mumpun-
tanom ya nadan pun'aladuda an baka ya ta'on on nadan gobelnador ya nadan
ap'apun munhilbin dida.
24 Mu ad uwani ya tigonyu bo damdaman iballoh'u i da'yun namin an numpunhituh
ad Babilon nadan adi maphod an ina'inatyu hi ad Jerusalem. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
25 Ot ha"on an Dios ya ibaga' i da'yun i Babilon an ha"on nimpey mangubat i da'yu
an ta'on on mi'alig ayu ni' hi natagen billid an ongal di abalinana. Te da'yuy nanadag
hi dakol an bobleh tun luta. Mu ad uwani ya dadago' di bobleyu ta paddungnay
nitapu"ul an dapul.
26 Ta ta'on on ha batuh nan awadanyu ya adi mabalin hi mi'apya hi gopnad onu
tu"ud. Ta minganuy di bobleyuh inggana. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
27 Ot amungonyuy dakkodakkol an kabayu ta ayda mumbahhong an dudun ya
intaggeyuy bandelayun e mangubat hi ad Babilon. Ya impagangohyuy tangguyub
hi abobboble ta ayaganyu nadan tindalun di i Ararat ya i Minni ya i Askenas ya
pinto'yuy mangipangulu i dida.

28 Ta nundadaanda an e mi'gubat nadan patul di i Media ya nadan gobelnadorda
ya nadan ap'apun munhilbin dida.
29 Ot umannung an miwagot tun luta te ha"on an Dios ya adi mibahhon pumbalino'
hi ad Babilon hi adi maboblayan ta ma"id ha mabalin hi e munhituhdi.
30 Ta nadan tindaluh ad Babilon ya duminongdan e mi'gubat te ma'aan di tulidda.
Ta namaag ya immohnongdah nan nahamad di aladnan bobleda an numbalindah ay
binabain nangintattakut. Yaden nadan binuhulda ya pumputungday dakig di geytda
on numpu'ulanday babale hi ad Babilon.
31 Ta mahukhukatday e mangipa'innilah nan patul hi ad Babilon an hinggop mon
di binuhul di bobleda.
32 Ya ta'on on hinan pungguwalyaan hinan wangwang an umagwatan ya nadan
binuhulda di nihukkat hi mungguwalya. Ot pu'ulanda bo nan ipa"ayan nadan bumtik.
Ta namaag ya ayda na'alingonga nadan tindaluh ad Babilon hi takutda.
33 Ot ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ibaga' an adi mo madne ya ma'at
datuweh nadan i Babilon ta umat hinan aton di mangidadaan hi pun'ilikan an
dotalonda ya hinodhodda te nadatngan moy a'apitanda.

Hay Balloh Di Ina'inat Nadan I Babilon

34 Alyon bon Apu Dios di, Nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar ya umat
hi pangat di buwaya di nangatnah ad Jerusalem an paddungnay inhakmalna ot
ukmunona ot ahina ibula. Te an namin nan pinhodna ya inalana ot itopalna nadan
udum.
35 Ta alyon nadan i Jerusalem di, Nan himpangen nangat nadan i Babilon i da'mi
ya hanat miballoh pibo i dida. Ta bayadandan namin nan pinateda.
36 Ta hiya nan ha"on an Dios ya alyo' hinadan i Jerusalem di, Nomnomnomonyu an
ita'dog da'yun tatagu' ta nan inatdan da'yu ya iballoh'uh nadan i Babilon. Ta putato'
nadan wangwang ya minagana' nadan obob hi bobleda.
37 Ta mumbalin hi ad Babilon hi ay mitapu"ul an lugit ta ammuna nadan atap an
animal di e miha"ad hidi. Ta mumbalin hi atatakut ya pihulon di tatagu. Ta ma"id
nimpe ha munhituhdi.
38 Te nadan i Babilon ya umatdah nan layon an mun'olmomdah panganandah
nadan pinateda.
39 Ot gapuh nan ina'inatdah tatagu ya iballoh'u i dida ta paddungnay pa'inuma' dida
ta ma'abbutongda ta mun'ingalda ya ahida nalo' hi inggana an adida mo bumangon.
40 Ta umatdah nan imbabalen di kalnero onu gulding an iye' didah nan
pumpaltiyan.
41 Ta athinay a'at di adadagan di ad Babilon an ta'on on pemanan ni' di tataguh
abobboble dida. Ta masda'awday tataguh tun lutah a'abakanda.
42 Te umeday binuhulda an ayda dalluyun an malpuh nan baybay ta dadagondah
diyen boble.
43 Ta an namin nadan boblehdi ya mumbalin hi namaganan ta adi maboblayan. Ya
ma"id ha mangi'wahdi.
44 Ya mapa"ih nadan binattun aladda. Ya an namin nadan inalan nadan i Babilon
hi udum an boble ot idawatda i Bel an dios an dayawonda ya ala' ta ipabangngad'uh
nadan nangalanda. Ya aano' di dinol di tatagu i Bel ta adida mo dayawon.
45 Ot da'yun tatagu' ya umaan ayuh ad Babilon ta adi ayu milagat hitun panadaga'
i naen boble an gapuh bungot'u.
46 Mu ahi ma'at datuwe ya atawotawon on donglonyun wadaday patul an umalin
mangubat hinadan i Babilon. Mu hanat adi ayu tumakut.

47 Ya nomnomnomonyu an pinadana' mo tee an adi mibahhoy pundusaa' hinadan
i Babilon ta mipatigo an ma"id ha abalinan nadan diosda. Te mun'a'atedan namin
nadan nunhituhdi ta nunhiglay ibabainan di bobleda.
48 Ta an namin nadan wah ad lagud ya nadan wahtun luta ya umamlongda
te wadaday umalin titindalun malpuh nangappit hi huddo'na ta dadagonda hi ad
Babilon. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
49 Manu'e hi mahapul an ma'abak nadan i Babilon ya diday numpamateh nadan
tinanud Israel ya ta'on on nadan tataguh udum hi boble.
50 Ot da'yun tatagu' an nihwang hi ate ya adiyu palpaliwan ya binumtik ayu ta
taynanyu nimpeh ad Babilon. Ta ta'on hi nidawwin bobley awadanyu ya mundinol
ayu i ha"on an Dios ta nomnomonyuh ad Jerusalem an bobleyu.
51 Te ahiyu alyon di, Nunhiglay nibabainanmi te pinanadngolan da'mi ya hinggop
di tatagun nalpuh udum hi boble nadan kuwartu hinan Templo an niyappit i Apu
Dios.*
52 Mu mun'adatngan moy pundusaa' hinadan i Babilon ta mipatigon ma"id ha
abalinan nadan dios an dayawonda. Te mun'ahuhugatan nadan tataguh ad Babilon
ta madngol di palakda.
53 Ot ta'on hi'on dimmatong hi ad lagud nadan binattun alad di bobleh ad Babilon
ya dadagon damdaman nadan tindalun honago' hidi. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
54 Ta ahiyu donglon an ahikokogada nadan i Babilon te pundadag di binuhulda
nadan bobleda.
55 Ta dadago' di bobleda ta ma"id mo ha abalinanda. Ya hay dongol nadan mangali
an binuhulda ya mipaddungdah mumbungug an dalluyun.
56 Te datuwen umalin mangubat hi ad Babilon ya baludonda nadan tindalun di i
Babilon ya numpa"ihda nadan almasda. Te ha"on an Dios an mangiballoh nan adi
maphod an inatda ya nunhiglay pangiballoh'un dida.
57 Ta paddungnay butongo' nadan gobelnadorda ya ta'on on nadan udum an
ap'apun munhilbin dida ya nadan nun'anomnoman an tatagu ya an namin nadan
tindaluda an ta'on on nadan opisyalda. Ta inayundan malo' hi inggana an adida mo
bumbummangon. Ha"on an ongal di abalinanan Patul di mangalin tuwe.
58 Ot nan ma"uktul an binattun alad di ad Babilon ya makaludukud ta mitapu"uldah
nan luta. Ya nada'en nun'atagen geytda ya mapu'ulanda. Ta ma"id ha hilbin di
nablayan di tatagu te nan tinamutamuwan di dakol an nalpuh nat'onat'on an boble
ya mumbalin hi dapul.

Hay Nangipadonan Jeremiah Hi Tudo'na Hinadan Tinanud Israel

59 Hidi ta'wa bo an mi'apat hi tawon hi numpatulan Sedekiah hi ad Judah ya ni'ye
i hiya hi ad Babilon nan ap'apun munhilbin hiya an hi Serayah an imbabalen Neriah
an apapun Maseyah. Ta ha"on an hi Jeremiah ya impadon'un Serayah nan tudo"uh
nadan ibba' an i Jerusalem an wadah ad Babilon.
60 Ta hay intudo"uhdi ya nadan umipatakut an ahi ma'at hi ad Babilon.
61 Ot alyo' i Serayah di, Wa'e ta dimmatong ayuh ad Babilon ya tigom ta ibaham an
namin nadan nitudo' ituwe.
62 Ya indappuhmu'e ya nundasal'a ta alyom di, He"a Apu Dios di nangali hi madadag
hituwen boble ta wan ma"id ha munhituhtu hi tagu onu animal ta minganuy hi
inggana.
63 Ya nalpah'en imbaham hinadan tatagu ya imbobodmuh tuwen nitud'ana i ha
batu ya bingkahmuh nan wangwang an nungngadan hi Euprates.

---

* **51:51** **51:51** Hanadan kuwartun Apu Dios ya nan kuwartun niyappit i hiya hinan Templo ya mipagol an hunggopdahdiy bokon Judyu.

64 Ya inalim di, Athinay ma'at hitun ad Babilon. Te matedan namin nadan tataguhtu
ot adi mo mabalin hi mibangon bo.
Ta hituwey nipogpogan nadan impa'innilan Jeremiah.

52

Hay Nadadagan Di Ad Jerusalem
(2 Patul 24:19–25:30; 2 Chronicles 36:11-21; Jeremiah 39:1-7)

1 Hi Sedekiah ya baintit ohay (21) tawonah din numbalin hi patul ot mun'ap'apu hi
ad Judah hi himpulut ohay (11) tawon an hay nunhituwana ya hi ad Jerusalem. Hay
ngadan inana ya hi Hamutal an imbabalen Jeremiah an i Libnah.
2 Mu nadan adi maphod di ina'inatna an aggena inunud hi Apu Dios an umat
damdama i Jehoyakim.
3 Ta hiya nan bimmungot hi Apu Dios hinadan i Judah ot pa'aanona didahdi. Te
nginhen Sedekiah nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar
4 ya impangulun Nebukadnesar an namin nadan tindaluna ot eda li"ubon hi ad
Jerusalem hidin mi'ahiyam hi tawon hi numpatulan Sedekiah hi ad Judah hidin
mi'apuluh algoh din mi'apuluh bulan i diyen tawon. Ta nungkampudah bahhel nan
binattun alad di ad Jerusalem ot ihipundan mun'ammah pumpattukandan bumahhel
hinan binattun aladda ta gubatonda dida.
5 Ta innaynayundan lini"ub di ad Jerusalem ta ingganah din mi'ahimpulut ohay
(11) tawon hi numpatulan Sedekiah.
6 Ya hidin mi'ahiyam di algoh nan mi'apat di bulan i diyen tawon ya napuhandan
namin hi makan hi ad Jerusalem.
7 Ya i diye ya waday pina"ih nadan binuhulda hinan binattun alad ot hogpondah ad
Jerusalem. Mu ta'on on innilan da Sedekiah hinadan tindaluna an wahdiday nunli"ub
hi bobleda ya binumtikda damdama i diyen nahdom an ini'wadah nan garden di patul
ot inayundan lumah'un an ini'wadah nan numbattanan nan duwan binattun alad ot
ipluydah nan arabah.
8 Mu numpudug damdaman nadan tindalun di i Babilon dida ot akhupandah
Sedekiah hidih nan way nundotal an nihaggon hi ad Jeriko. Ya hanada'en tindaluna
ya nahiyahhiya'da ta nuntataynanda nan patulda.
9 Ot tiliwondah Sedekiah ot iyedah ad Riblah an bobleh ad Hamat an awadan
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon. Ot humalyaona ot ahina ibagay dusana.
10 Ot ipapaten nan patul hi ad Babilon nadan linala'in imbabalen Sedekiah hi
hinangngabna. Ot pi'pateda bon namin nadan ap'apun nunhilbin hiya hi ad Judah.
11 Ot ukitonday matan Sedekiah ot ahida bangkilingan hi gombang ot iyedah ad
Babilon. Ta hidiy nibaludana ta ingganah natayana.

Hay Nadadagan Nan Templo

12 Indani ya immalih ad Jerusalem hi Nebusaradan an ap'apun di guwalyan
nan patul an hi Nebukadnesar hidin mi'apuluh algoh nan mi'alimay bulan i diyen
mi'ahimpulut hiyam (19) di tawon hi numpatulan Nebukadnesar hi ad Babilon.
13 Ot pu'ulana nan Templo ya nan palasyu ya an namin nadan balehdi an namamah
nadan ongal di niyatanan bale.
14 Ot ipapa"ih Nebusaradan hinadan tindaluna nadan binattun alad hinan nun-
lini"odan di ad Jerusalem.
15 Ot baludona nadan nabatih ad Jerusalem an nala'ing hi nat'onat'on an tamu an
umat hi mumpa'ot ya munlutuh balitu' ya nadan udum an nun'awotwot ya ta'on on
nadan e ni'hayyup i Nebukadnesar.

16 Ta hay binatin Nebusaradan ya nadan udum an na'awwotwot ya abuh ta waday
muntamuh nadan puntanoman hi greyp ya nadan puntanoman hi barley.
17 Ot alandan namin nadan gombang hinan Templo an umat hinadan tu"ud ya
nadan pangipabunan hinadan besin ya nan ay palyu' an punha"adan hi liting. Ta
ginududa ot iyedah ad Babilon.
18 Ya ni'yalada bon namin nadan banga ya nadan punggaud hi gubu ya nadan
pumputul hi mitsa ya nadan besin ya duyu ya an namin nadan gombang an ma'usal
hinan pangidawatan hi mi'nong i Apu Dios.
19 Ya inalan bon da Nebusaradan nadan usal an balitu' ya silber di niphod an
malukung an puntayah dala ya nadan punha"adan hi bala ya nadan besin ya nadan
banga ya nadan ipattukan di hilaw ya nadan duyu ya nadan malukung an iha"adan
di midawat an ma'inum.
20 Ya hanada'en gombang an ni'apyah nan duwan tu"ud ya nan punha"adan hi
liting ya nadan himpulut duwan (12) ing'ingoh di bulug an baka an nipabunana ya
naligatda an mikilu te nunhiglay damotda. Datuwe nadan impiyamman din patul an
hi Solomon ta ma'usal hinan Templo.
21 Nan ohan tu"ud ya baintit pituy (27) umpiy dinukkena ya himpulut waluy (18)
umpiy inongalna. Ya dadiyen tu"ud ya nalunguganda an hay inuktul nan gombang
ya tuluy pulgada.
22 Ya na'en gombang an nihu"up hi baktun nan tu"ud ya pitu ta han godway umpiy
dinukkena. Ya na'al'alkusan hi gombang an nahanu'hu"up an nun'atuligonggong an
nili'woh ya nibanattan di umat hi bungan di pomegranet.
23 Ta hay bilang nan umat hi bungan di pomegranet an ni'alkus hidih nan nihu"up
hi baktun nan tu"ud ya hinggahut (100) an namin mu hay matigo ya nahiyam ta
onom (96) ya abuh.
24 Ot baludon Nebusaradan hi Serayah an na'abbaktun padi ya hi Sepaniah an
mi'adwan padi ya nadan tulun mungguwalyah nadan geyt di Templo.
25 Ot iddumna bon baludon di ohan opisyal di tindalu hi ad Judah ya pituh nadan
uggan manugun hinan patul ya nan opisyal bon di tindalu an hiya nan munlistah
nadan balu an muntindalu ya nadan nanom (60) an tataguna.
26 Ot ipangulun Nebusaradan didan namin hi ad Riblah an awadan nan patul hi ad
Babilon.
27 Ot ipapaten nan patul datuwehdi hi ad Riblah an bobleh ad Hamat.

Mu nadan udum an i Judah ya impiyedah ad Babilon ta tinaynanday num-
boblayanda.
28 Ot datuwey bilang nadan i Judah an inyen Nebukadnesar hi ad Babilon. Hay
inyenah din mi'apituh tawon hi numpatulana ya tuluy libu ta han baintit tulu (3,023).
29 Ya hidin mi'apulut waluy (18) tawon hi numpatulana ya waluy gahut ta
tulumpulut duwa (832).
30 Ya hidin mi'abaintit tuluy (23) tawon hi numpatulan Nebukadnesar ya pituy
gahut ta napat ta lima (745) di inyen nan ap'apun di guwalyana an hi Nebusaradan.
Ta an namin nadan i Judah an niyeh ad Babilon ya opat di libu ta han onom di gahut
(4,600).

Hay Napogpogan di Nibaludan Jehoyakin

31 Hidin mi'atulumpulut pituy (37) tawon hi nibaludan Jehoyakin an patul hi ad
Judah ya numbalin hi patul hi Ebil-Merodak hi ad Babilon an nihukkat i amana an
hi Nebukadnesar. Ot ipalah'unah Jehoyakin hinan baludan. Ya hay na'atan tuwe ya
hidin mi'abaintit limay (25) algo hidin mi'ahimpulut duway (12) bulan hidin hopap
di tawon hi numpatulana.

32 Ya ma'uleh Ebil-Merodak i Jehoyakin ta indattanah nangatun sa'adna mu
hanadan udum an patul an nibalud hidih ad Babilon.
33 Ot iyabulutnan hukkatan Jehoyakin di lubungna ta bokon mo nan lubung di
balud di ilubungna. Ya niddum bon ni"an hinan panganan di patul hi abigabigat ta
inggana ot mate.
34 Ya nanongnan waday indat nan patul an hi Merodak i Jehoyakin ta inginanah
nan mahapulnah binigat. Ta athi'athidi ta inggana ot mate.

Lamentation
(Lamentations)

Hay A'at Tuwen Liblu An Lamentation

Hay alyon di dakol ya hi Jeremiah di nangitudo' ituwen liblu. Te hidin agge ni' na'at nadan nitudo' ituwen liblu ya numpahpahmo' hi Jeremiah hinadan ibbanan i Jerusalem ta muntutuyudah bahulda ta ibangngaddan mangun'unud i Apu Dios mu mungngoheda an adida un'unudon di tuguna. Ta hiya mo nan inyabulut Apu Dios an dadagon di i Babilon hi ad Jerusalem ya ta'on on nan Templo. Ta dakol di nateh nadan i Judah ya dakol bo i diday binaludda ot iyedah ad Babilon.

Ya nan nangitudo' ituwe ya tinigona datuwen namin an na'na'at ta hiya nan nunhigla an umukayungan. Ot hiya nan intudo'nah tuwen liblu ta ipa'innilanay hakit di nomnomna hi nadadagan di ad Jerusalem an namamah nan Templo ya hay a'at di nunligatanda.

Mu hay ohah impa'innilana ya nan amaphod damdaman Apu Dios an ta'on on nganneh diyen ligat an inyabulutnan ma'at hinadan tataguna ya nan bobleda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay e umukayungan nadan nabatin tatagu hi ad Jerusalem (Lamentation 1)
2. Hay nipatigan di bungot Apu Dios hinadan tataguh ad Jerusalem (Lamentation 2)
3. Hay nipa'innilaan di a'at nan munnananong an pumpapto' Apu Dios ya nan pamhodna (Lamentation 3)
4. Hay punlattuwagan nadan i Jerusalem handi ya hay nibabainanda (Lamentation 4)
5. Hay numpaboddangan nadan i Jerusalem i Apu Dios ta mumbangngad nan maphod an pi'hayhayyupandan hiya (Lamentation 5)

Hay Nadadagan Di Ad Jerusalem

1 Hi ad Jerusalem ya napnu ni' hi tagu ya nundingngol hi abobboble an ongal di
abalinana. Mu nunhiglay ena niwalongan an nipaddung i ha babain nabalu. Ta
numbalindah himbut* nadan tatagu an ta'on on hiyay ap'aphodan ni' hi abobboble.
2 Ta ilablabiday kogakoga an gapuh hakit di nomnomda ta umayu'ayuh di luwada.
Mu ma"id ahan hinadan niddumanda ni' an boble ha e bumoddang i dida. Te an
namin nadan gagayyumda ni' ya ina"ulanda dida ot mumbalindah binuhulda.
3 Ta nadan i Judah ya napalpaligatda ot iyeda bo udot didah udum hi boble ot
mumbalindah himbut hidi. Ta ma"id attog peman ha pohod di eda nitaguwan. Ta
mapalpaligatda mu ma"id ha mabalinanda te nali"ubdah binuhul.
4 Ta nun'agado'otan mo nadan awon an umeh nan Templo hi ad Zion. Te ma"id
mo ha uggan umehdi hinadan mangilin an algo. Ya napa"ih an namin nadan geyt
hidih nan Templo. Ta an namin nadan tatagu an namamah nadan padi ya nadan
mumpangilog an binabai† ya mahkit hi nomnomda.
5 Ta hay numbalin hi ap'apuda mo ya nadan binuhulda. Ta pinumhod di nitaguwan
dadiyen binuhulda te inyabulut Apu Dios di punligatan nadan i Judah an gapuh nan
dakol an numbahulanda. Ta inyen nimpen di binuhulda didah udum hi boble.
6 Ta nama"id moy amaphod di ad Jerusalem. Ya nada'en ap'apuhdi ya umatdah nan
ulha an ma"id mo ha ena anon hi holo' ta adi pa"abtik hi'on wadaday manganup i
hiya.

---

* **1:1 1:1** Nan himbut ya nabayadan an baal ta adi mipabo'laan. † **1:4 1:4** Nadan mumpangilog an binabai ya dida nadan uggan mungkantah nan Templo.

7 Ta ad uwani an mapalpaligat nadan i Jerusalem an ma"id ha eda punhituwan ya
nomnomnomonda mohpe nadan mun'aphod an wada ni' i didah din nadne. Te hidin
inabak di binuhulda dida ya ma"id nimpe ahan ha bimmoddang. Ya ngihngihilanda
bo udot dida.
8 Athidiy na'at i dida te nunhigla ahan di numbahulanda an i Jerusalem. Ta
numbalinda moh ay na'aluggit an punhaikan. Ya an namin nadan tatagu an diday
tangtangadonda ni' ya pihulonda mo dida an gapu ta tinigoda nan nunhigla an
nibabainanda ta umatda i ha nabolladan an tagu.
9 Hay a'at di numbahulanda ya mi'alig hinan inlubungda an ma'attigo mo ahan di
lugitna. Mu aggeda ahan ninomnom di pumbalinan nan a'atda ta hiya nan nunhiglay
eda nibabainan. Mu ma"id ha e mangipa'amlong i dida. Ot alyonda mohpe i Apu Dios
di, Mahmo' ami tayya te inabak da'mih nadan binuhulmi.
10 Te hay inat nadan binuhul di i Jerusalem ya eda nun'alan namin nadan nun'abalol
an gina'uda. Ta tinigoday nanggopandah nan ipagol Apu Dios an hogpon di bokon
Judyu hinan Templo.
11 Ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on hi nunhiglay inagangda on eda
mo attog umana'anap hi anonda. Ta pun'ihukkatda nadan nun'abalol an gina'udah
makan ta wan tumaguda. Ot hiya nan intangaddan Apu Dios an alyonday, Uhdungan
da'mi bahan Apu Dios te nunhigla tayyay panildilahdan da'mi.
12 Ya alyondah nadan uggan luma"uh hi ad Jerusalem di, Tigonyu'e tayyay inat Apu
Dios i da'min gapuh bungotna. Nunhigla tayya an ma"id ha nihippatan tun ligat an
holholtaponmi?
13 Te impa'alin Apu Dios han ay apuy ta na'appudut di adolmi.‡ Ya ay da'mi bo
kinnah nan hulu i hiya ta adi da'mi ibu'anan. Ot taynan da'mi ta inyal'algomihdi an
nunligligat.
14 Ya ayna bo binilabilang an namin di bahulmi ot punhuhu"upona ot ipibangngolna
i da'mi. Ta hiya nan milu'uy amih damotna. Te hi Apu Dios di nangiyabulut i da'mi
hinadan binuhulmi ta adimi abalinan an abakon dida.
15 Te inwalong mon Apu Dios nadan mun'abikah an tindalumih ad Jerusalem ta
hiya nan na'abak ami. Ot pa'aliyonay titindalu ot patayonda nadan mumpangilog
an linala'i an i'imbabalemi. Ta nadan tataguh ad Judah ya mi'aligdah greyp hinan
pungkopalan an inggatigatin Apu Dios.
16 Ta hiya nan nunhigla an lumuwaluwa ami mu ma"id ha nangalubyag i da'mi ta
wan mipa'amlong ami. Ta ma"id mo ha namnamaon nadan i'imbabalemi te ongal di
abalinan nadan binuhulmi.
17 Ta mumpahpahmo' ami mu ma"id nimpe ahan ha immalin namoddang i da'mi.
Te inayagan Apu Dios an namin nadan nunlini"odan an boble ot gubaton da'mi. Te
numbalin ami an i Jerusalem hi alulugnin hi panigoda.
18 Hi Apu Dios ya nipto' peman di pangatna mu ningammut an da'min tataguy
nangibahhoh nan tuguna. Ot donglonyun da'yun tataguh udum an boble ta
nomnomnomonyuh tuwen punligatanmi. Te nadan mumpangilog an i'imbabalemi
ya inye"en di binuhulmih udum an boble.
19 Inayaganmi nadan gagayummi ta boddangan da'mi mu onnot on ina"ulan da'mi
i dida. Ta ta'on on nadan padi ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya
nun'a'ateda attog hi eda nangana'anapan hi anonda.
20 Ot tigom'e bahan Apu Dios an nunhigla tayyay inomnomanmi. Te gapuh ngohemi
ya kumobakobaal di balamih takutmi. Te numpaten nadan binuhulmi nadan ibbami
mu ta'on on nan wadah nadan babale on mun'a'ateda an gapuh dogoh ya inagang.
21 Ta dingngol di tataguy palakmi§ mu ma"id ha bumoddang i da'mi. Ya

‡ **1:13 1:13** Hay alyon di udum i diyen apuy ya hidiye nan numpu'ul hi ad Jerusalem. § **1:21 1:21** Hay pangalin di udum hinan palak ya ayangang.

innilan nadan binuhulmiy punligligatanmi mu onnot on mun'am'amlongda ituwen inyabulutmu an holholtaponmi. Ot hiya nan hanat atom piboh diyen imbagam an punholholtapanda ta umat hinan inatmu i da'mi.
22 Ot hanat tigom pibo nadan adi maphod an pangatda ta dusaom dida ta umat hi nundusam i da'mi an gapuh nan dakol an numbahulanmi. Ta milu'uy ami tayya an gapuh tun holholtaponmi.

2

Hay Nundusaan Apu Dios Hinadan I Jerusalem An Gapuh Numbahulanda

1 Hi Apu Dios ya nunhiglay bungotna ta pohdonan mibabain nadan tataguh ad Jerusalem. Ta nunhiglay nanadagnah nan nundongol ya ma"aphod an boblen nadan tinanud Israel. Ta ta'on on nan Templo on pina"ihna.
2 Ot pumpa"ihna bo nadan numpunhituwanda an aggena ahan himmo' dida. Ya ta'on on nadan binattun aladda ya dinadagna an gapuh bungotna. Ta inyabulutna an mibabaindan namin an namamah nadan ap'apuda.

3 Ya gapu nimpeh nan nunnaud an bungotna ya pinogpognay abalinanda an tinanud Israel. Ta aggena binoddangan didah din immaliyan di binuhulda. Ta nunhiglay nanadagnah nadan tinanud Israel an umat hi aton nan apuy an gobhonan namin.
4 Te paddungnay hi Apu Dios di binuhulda an nundadaan di ta'lena an mamaud hinan panana.* Ot ipapatenahdih ad Jerusalem an namin nadan tatagu an pun'amlongana ni'. Ta impatigonay nunnaud an bungotna an umat hi pangat di apuy.
5 Te hiyay numbalin nimpe hi ayda binuhul. Ta dinadagna nadan numboblayan di tinanud Israel ya ta'on on nadan balen di a'ap'apu ya nadan binattun aladda. Ta minamanay kogan nadan tatagu ya hay eda umukayungan.

6 Ya ta'on on nan Templo on inyabulutna an ay allung an nalakah nama"ihan nadan binuhulda. Ta pinogpognay pungngilinanda hinan Habadun tungo† ya nadan udum an mangilin an algo. Ya gapuh nan nunnaud an bungotna ya inwalongna nan patul ya nadan padi.
7 Te inwalongna nimpe nan Templo. Ot iyabulutna ta numpa"ih di binuhulda nadan dingdingna. Ta ma"id mo ha punggobhan hinan mi'nong i hiya. Ta mun'am'amlong dadiyen binuhulda hi nangabakanda ta ahi'i'ingaldahdi hinan way Templo.

8 Ta impapatin Apu Dios an dinadag nadan binattun alad hi ad Jerusalem. Ta ma"id ni'mo ha ta'on hi ohah batu hi agge napukal. Te numpa"ihna datuwen nahamad an alad di bobleda. Ta ayayyukada an ma"id mo ha hilbida.
9 Te nun'atutukad nadan geytna ya nun'apuputung nadan dakigda. Ta ta'on on nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya inye"en di binuhulda hi udum an boble. Ta ma"id mo ha uggan donglon nadan tataguh nan tugun Apu Dios ya nadan udum an ipa'innilanah nadan propeta.

10 Ta nadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Jerusalem ya namaaggot umbundah nan luta an way ohaon dindinnongan on nunhagmu'anday uludah hupu' ya numpunlubungdah langgut ta pangipatigodah eda umukayungan. Ya ta'on on nadan mumpangilog an binabai ya iyuyungyungda an gapuh inomnomanda.

---

* **2:4 2:4** Nan pana ya hidiye nan bokang an ma'usal hi gubat. † **2:6 2:6** Nan Habadun tungo ya milugih nan mun'ahdom hinan Alimana ta ingganah nan mun'ahdom hinan Habadu an adi mabalin an mundallanan nadan Judyu onu eda mungngunu i diyen algo.

11 Ya ha"on'e‡ ya limmatunnu' moy mata' hi kimogakogaa'. Te nunhigla an
minomnomana' ta milu'uya' mo ahan an gapuh nadadagan nadan ibba' an tatagu.
Ta ta'on on nadan u"unga ya goggolang on nun'a'alngatdah nadan kalata.
12 Ta mun'ul'ulleda attog an mateh ta'len di hi inada. Te hidin mumpumbagadah
anonda ya inumonda hinadan hi inada on ma"id on innayunda mo attog an natukkad
an ayda titindalu an nun'ahuhugatan hi gubat.
13 Ta nunhigla an mahmo'da nadan i Jerusalem an ma"id ha mabalin hi pangi-
paddunga' i diyen punligatanda. Ta agge' innilay ato' an bumoddang i dida. Te
paddungnay himmalom di hugatda an umat hi dinallom di baybay. Ot nganne nin
mahan ha mangipaphod i dida?
14 Hanan analyon nadan propeta an impatigon Apu Dios i dida ya layah ahan
an ma"id ha hunungna. Te aggeda tinudduwan nadan tatagu an muntutuyuh
nan numbahulanda. Ta wan aggeda ni' ot inye"e didah udum an boble. Ta hay
intudtududa i dida ya nan agge immannung.
15 Ta ad uwanin nadadag hi ad Jerusalem ya pihupihulon nadan tatagun mala"uh an
nganihngihilanda on nunwigwigiwigda an alyonday, On hituwe bahan nan alyondan
ap'aphodan an boble an pun'am'amlongan di an namin an tataguh tun luta?
16 Ya namaaggon pinanadngolan nadan binuhulda dida. On dinanildilahda on
munggagayotgotdan alyonday, Nadatngan bo aya nan hihimlonmin panadaganmi
ituwen bobleda.
17 Ta impa'annung Apu Dios nan inalina tuwalih din nadne an atona. Ta teen
dinadagnah ad Jerusalem an ma"id ha homo'na. Ta impa'amlongna nadan binuhulda
hidin na'abakan nadan i Jerusalem ot ipabaktuna dadiyen ma'ahihhiwo i dida.
18 Ot hiya nan dita'u an i Jerusalem ya hanat adi ta'u idinong an kumga an
mumpahpahmo' hi abigabigat i Apu Dios.
19 Ta mahukkatan'e nan guwalya hinan hilong§ on bimmangon ta'u damdama ta
mumpahpahmo' ta'u nimpe i Apu Dios an itagge ta'uy ta'le ta'u ta alina ni' ya hom'on
dita'u. Te aay an mun'a'alngat ta'u hi inagang ta awagillang ta'uh tun awon.
20 Ot hanat tigom bahan Apu Dios tun ma'ma'at i da'min tatagum. Te undan
maphod mahan ha anon nadan binabai nadan imbabaleda an impanapto'da? Ya
undan mabalin ta patayonda nadan papadi ya propeta hinan Templo?
21 Ya tigom'e an awagillangday nate an ta'on on u"unga ya a'amamma on pinaten di
binuhulmi. Ya ta'on on nadan mumpangilog ya hay matadom di inyateda. Te gapuh
bungotmu ya ma"id ha homo'mu ot ipapatem dida.
22 Te inayagam an namin nadan binuhulmi ta na'amungda ta ay piyesta mu onnot
on hidiyey nangipatigam hi bungotmun da'mi. Ta nali"ub amin namin an ma"id ha
inatmin binumtik ot pumpate da'mi. Ta ta'on on nadan imbabalemi an impanapto'mi
on numpaten di binuhulmi.

3

Hanan Nahamad An Ulen Apu Dios

1 Ha"on an nangitudo' ituwe ya pinanatna' di ligat an gapuh bungot Apu Dios.
2 Te paddungnay impanguluwa' hinan munhihillong ot padallanona' hidi.
3 Ya nunhigla tun punligata' te paddungnay agaggaon hinuplita'.
4 Ta ay tayya nagudugudu tungal'u ya aya' na'amamma.
5 Ta nunhiglay hakit di nomnom'u an gapu i datuwen holholtapo'.
6 Te aya' e inha"ad i hiya hinan munhihillong an lubu'an di nun'a'ateh nabayag.

‡ **2:11 2:11** Hanan mangalih ha"on ya ma"id ha mapto' hi'on hi Jeremiah onu nadan udum an nangitudo' ituwe.
§ **2:19 2:19** Nadan mungguwalya hinan hilong ya mumpitludan mahukkatan ya ahi mabigat.

7 Ya ma"id bo udot ha ato' an e bumtik te paddungnay binangkilingana'.
8 Ya ta'on ahan ona' mumpahpahmo' an mumpaboddang i Apu Dios mu adina damdama donglon nan dasal'u.
9 Ya ayna hinawanan i ha natping hi batu nan awo' ta ma"id ha ato' an bumahhel.
10 Ta hay punli'na' ya hi Apu Dios ya umat hinan atatakut an bear onu nan layon an numbota' i ha"on hinan awon.
11 Ta paddungnay dimpapa' ot guyuguyudona' ot hillehilleyonay adol'u ot ahiya' taynan.
12 Ya paddungna boy immali ot idongdongnan ha"on nan napaud an panana
13 an nun'alana nadan papan ot pumpanaa' ta numpangahalomdah adol'u.
14 Ta ngihngihilana' hinadan ibba' an tatagu on inyal'algodan mangitaltalyah pamihuldan ha"on.
15 Ta nunhiglay nunligata' an paddungnay impa'inumana' i Apu Dios i han ma'apa"it.
16 Ya paddungna boy nun'ilaita' hinan pito' on nun'itimoga' hinan batu ta nun'apugupug di boba'.
17 Ta gapu i datuwen na'at i ha"on ya ma"id mo ha poto' di nomnom'u an agge' mo innilay a'at di linggop.
18 Ta alyo' hi nomnom'uy, Ma"id mo ahan ha abalina' ya adi' mo namnamaon di e pamoddangan Apu Dios i ha"on.
19 Te nomnomnomo"e nadan nunligata' ya nan nidawwiya' hinan numboblaya' on mahkit ahan hi e' punnomnoman.
20 Ya nunhiglay e' umukayungan.
21 Mu immali'e damdama nan maphod an punnomnom'u on nalmuy dinol'un Apu Dios.
22 Te ma"id ha pogpog di ulena ya adi maluman nan munnananong an pamhodna
23 an paddungnay baluh abigabigat. Te an namin di ibagana ya adina ibahhon aton.
24 Ta hiya nan alyo' hi adol'uy, Hi Apu Dios ya ammunay mahapul'u ot hiya ya ammunay pundinola'.
25 Te maphod di atonah nadan mangidinol ya mundayaw i hiya.
26 Ot maphod on anusan ta'un mannod hinan boddang Apu Dios.
27 Ta ihipun ta'u hinan a'unga ta'u an mangipa'ingha an mangitpol hi punligatan.
28 Ta wa'e ha ligat ya namaag ya dindinnongan ta'u ya inyukod ta'un Apu Dios.
29 Te hiya'ey pangiyukodan ya boddangan ditan hiya.
30 Ta ta'on hi tampu'on dita'uh nadan binuhul ta'u on pinadngolan dita'u ya namaag ya inhulug ta'u.
31 Ot hi Apu Dios ya ongal di homo'na an adi dita'u inganuy i hiya hi inggana
32 an ta'on on iyabulutnay punligatan ta'u mu hom'on dita'u damdama an miyun-nudan hinan adi maluman an ongal an pamhodna.
33 Te hi Apu Dios ya adina pun'amlongan nan e ta'u punligatan ya inomnoman
34 an umat hinan e ta'u apaligatan hi baludan
35 onu nan adi a'atan nan pohdon Apu Dios an ma'at i dita'u.
36 Ya adina bo pun'amlongan hi'on kulukon dita'uh kasu.
37 Mu ta'on on athidi ya gahin on hi Apu Dios damdamay mangiyabulut on ahi mabalin an ma'at.
38 Te mabalin an iyabulutna an ma'at nadan maphod ya ta'on on nadan adi maphod.
39 Ot adi ta'u munlili hi'on nadusa ta'u an gapuh nadan numbahulan ta'u.
40 Ot daan mo ta nomnomon ta'u tun pangat ta'u ta ibangngad ta'un mangun'unud i Apu Dios.
41 Ta iyukod ta'un namin di nitaguwan ta'u i hiya ta alyon ta'uy,

42 Abulutonmin numbahul ami i he"a te nginhe da'a ta hiya nan agge da'mi pinakawan
i he"a.
43 Ta gapuh bungotmu ya ay da'mi inunu'unud hinadan nangayanmi on numpatem
di udum i da'mi an ma"id ha homo'mu.
44 Ya paddungnay nipa"e'ah nan ma"uktul an bugut ta adim donglon di dasalmi.
45 Ya inyabulutmu bo udot an hay panigon di tataguh udum an boble i da'mi ya ay
ami ginalut an ma"id ha hilbina.
46 Ta pinanadngolan da'mi on bina'bain da'mih nadan binuhulmi.
47 Ta nunhiglay takutmi an paddungnay nabitu ami te nunhigla tun punligatanmi ya
hay emi nadadagan.
48 Ta nunhiglan umanayyuhan di luwa' an gapuh nadadagan nadan ibba' an i Judah.
49 Ta lumuwaluwaa'
50 ta ingganay uhdungan da'mi i Apu Dios ta hom'on da'mi.
51 Te tinigo"e nan inat nadan binuhulmih nadan tataguh ad Jerusalem* on nunhiglan
minomnomana'.
52 Ta aya' tayya hamuti an eya' huluhuluwon hinadan binuhulmi an ta'on on ma"id
ha gapuna.
53 Ya paddungnay inuhbunga' hinan bitu ot tongabondah batu.
54 Ya mun'aphung nan bitu ta nalimuy ulu' ta alyo' ot ona' mate.
55 Mu numpaboddanga' i Apu Dios hi awada' hi dallom nan bitu.
56 Ta inali' i hiya di, Hom'ona' bahan. Ya timbalna
57 ot alyonay, Adi'a tumakut.
58 Ot boddangana' peman i Apu Dios ot ihwanga' hi ate.
59 Ot alyo' di, Innilam Apu Dios nadan adi maphod an nangatda i ha"on. Ot daan mo
bahan ta iballohmu ta dusaom pibo dida.
60 Te innilam an nunhiglay bungotda i ha"on ya innilam an namin nadan ninomnom-
dan aton i ha"on an adi maphod.
61 Ya dingngolmu nadan namadngopadngoldan ha"on ya an namin nadan ninom-
nomda nimpen aton i ha"on an adi maphod.
62 Te namaaggon ingkutkutyamday pama"ihdan ha"on ya ngodongodowana'† bo udot
i didah abigabigat.
63 Ya undan adim donglon an ihipundah nan mawi"it ta ingganah nan mahdom an
mangitanaltalyah pamihuldan ha"on.
64 Ot hanat paligatom pibo dida ta miyunnudan hinan adi maphod an ato'atonda.
65 Ta punhiglaom di eda punligatan.
66 Ta pumpudugmu pibo didah bungotmu ya nundadagmu dida.

4

Hay Nunholholtapan Nadan I Jerusalem

1 Ngalngalam mahan tatawwa ta namaag ya numbalin nadan tataguh ad Jerusalem
hi ay nalagitan an balitu' an adi mo mungkilat. Ya umatda boh nan udum an
nun'abalol an batu an nun'iwakatdah nan kalata.
2 Ya datuwen tatagu ya mi'aligda ni' hi nabalol an balitu'. Mu ad uwani ya namaag
ya ayda mo pito' an banga.
3 Ya ma"id ha homo'da ta umatdah nan hamutin ostrits hinan agge naboblayan. Ta
udu'duldaot bo nadan animal an ma'alih jakal te pa'inumanda otahan di imbabaleda.

---

* **3:51 3:51** Hinan alyonah tataguh ad Jerusalem ya hay alyon di udum ya nadan binabai hi ad Jerusalem. † **3:62 3:62** Hay pangalin di udum hinan nginodongodowana' ya inutu'utubana'. **4:3 4:3** Job 39:13-17

4 Ta nada'e attog an goggolang an imbabalen nadan i Judah ya namaaggon
nipuyut di diladah tangngotangngoda an gapuh inuwohda. Ya nada'en u"unga ya
mumbagadah anonda mu ma"id ha mangdat i dida.
5 Ya nada'en kakadangyan ni' an maphod di intanudda ya lubungda ya numbalinda
damdama hi ahohomo' hinadan kalata an ma"id ha anonda ya namaaggon nalo'dah
nan luta.
6 Te nunhiglay dusan nadan ibba' an tataguh ad Judah mu hay dusan din tataguh
ad Sodom te namingpinghan di nanadagan Apu Dios i dida ta ma"id ha bimmoddang
i dida.
7 Nadan a'ap'apu ni' hi ad Jerusalem ya mun'aphod di tigoda te ma'puddoda mu
hay gatas ya mun'ahdol di adolda ya mun'abikahda.
8 Mu ad uwani ya ingngitngititda mu nan lagit ta adida mo ahan mimatunan. Ya
nip'ot attog di up'updah tungalda ta umatdah nan namaganan an kayiw.
9 Ta udu'dulda bo nadan nun'a'ateh gubat mu nadan maten gapuh bitil te
mun'ul'ulledan mate an gapuh inagangda.
10 Ta nunnaud ahan hidiyen nunholholtapanmi ta hiya nan ta'on on nadan ma'ulen
binabai on nun'iha"angday i'imbabaleda on inanda an gapuh ama"id di makan.
11 Ta impatigon Apu Dios di nunnaud an bungotna ta pinu'ulanah ad Jerusalem ta
ingganaot mumbalin hi dapul.
12 Nadan tataguh tun luta ya ta'on on nadan patulda ya adida kulugon an mabalin
an hogpon di binuhul nan bobleh ad Jerusalem.
13 Mu na'at datuwe te gapuh numbahulan nadan propeta ya nan adi maphod an
pangat nadan padi te namaaggon impapateday tatagun nipto' di pangatda.
14 Ta ad uwani ya dadiyen propeta ya papadi ya adida pa'anamuton dida.
Ta ta'on on ha panapaan i dida on paniyo te nibilangdah pimmate an gapuh
nangipapatayandah tatagu.
15 Ta pun'itkuk di tatagun alyondan diday, Umaan ayuhtu an nun'abahulan an
tatagu ta adi da'mi dapaon. Ta athidiy na'at an an namin nadan boble an umayanda
on pundugyun di tatagu dida an ma"id ha e mangayag i dida.
16 Ta hay inat Apu Dios i dadiyen papadi ya inwakatna didah abobboble an adina
mo ipapto' dida. Ya ma"id mo ha lispitun di tatagu i dida an ta'on on nadan a'amamma
an papadi ya adida ulayan dida.
17 Ta lo'tat ya immengle ami mo an mamannod hi bumoddang. Te an namin nadan
boblen namnamaonmin bumoddang ya ma"id ha abalinandan mangihwang i da'mi.
18 Yaden bobota'on da'mih nadan binuhulmi. Ta hiya nan adi mabalin an e ami
mundaldallanan hinadan kalata. Ta nabnabbilang moy algomi te nadatngan moy
apogpoganmi.
19 Ya nada bo udot an binuhulmi ya ibikbikahdan mamdug i da'mi mu nadan
muntayyapan an agila. Te ta'on on hinadan billid on numpudug da'mi. Ya binta'
da'mih nadan nundotal an agge naboblayan.
20 Ya nan patul an pinto' Apu Dios an mabalin an mangita'dog i da'mi ya inye"eda.
Yaden hiyay nundinolanmi hi mangihwang i da'mih nadan tataguh nadan udum an
boble an mangubat i da'mi.
21 Ot da'yu e damdama an tataguh ad Edom* hi ad Us ya agayu ta mun'am'amlong
ayuh ad uwani mu unhaot adi ayu mun'am'amlong. Te nan na'at hi ad Jerusalem ya
hiya boy ma'at i da'yu. Te pumbalinon da'yu i Apu Dios hi umat hinan nabutong an
nabolladan ta mibabain ayu.

4:6 4:6 Hidin Hopapna 19:24-25 * **4:21 4:21** Nadan tataguh ad Edom ya datuwe nan tinanud Esau an hi ibban Jacob an unhaot dida nan mabalin an bumoddang hinadan i Judah an tinanud Jacob mu onnot on nadan binuhul di binoddanganda.

22 Mu dita'un i Jerusalem ya mapogpog mo ayay pundusan Apu Dios i dita'u. Ta
mumbangngad ta'uh boble ta'u. Mu da'yu'en i Edom ya dusaon da'yu i Apu Dios an
gapu damdamah numbahulanyu ta mipatigon adi maphod di pangatyu.

5

Hay Dasal Nadan Tatagu

1 Da'mi an i Jerusalem ya nundasal ami ot alyonmiy, Daan mo bahan Apu Dios ta
nomnomnomom nadan na'na'at i da'mi. Te nunhiglay nibabainanmi hi nangat nadan
binuhulmi.
2 Te pinloh di tatagun nalpuh udum hi boble nan boblemi ya ta'on on nadan
numpunhituwanmi.
3 Ya nun'apuhig ami mo ya nun'abaluday hi inami.
4 Ya mahapul tayyan gattangonmi moy inumonmi. Ya ta'on on ha itungumi on
na'angngina.
5 Ya nunhiglay pamaalda i da'mi mu hay nuwang an ta'on hi ma"able amin
tumamutamu on adi da'mi pun'iblayon.
6 Numpahpahmo' ami ni' hinadan i Egypt ya i Assyria ta alinah idattan da'mih
anonmi.
7 Manu te hay numbahul ya nadan a'ammodmi mu nun'a'ateda mo. Ta da'mi mo
tayyay munholholtap hinan dusan di numbahulanda.
8 Hanadan himbut ni' ya dida moy numbalin hi ap'apumi. Ta ongal di abalinanda
an ma"id ha mabalin hi mangihwang i da'mi.
9 Ya ta'on on hinan emi puntamuwan an pangalanmih anonmi on atatakut te
dedahdiy pumate.
10 Ya gapuh nan nunhiglan inagangmi ya numpundogoh ami ta nunhiglay pudut di
adolmi an ay pugun.
11 Ya namaaggon inilo' nadan binuhulmi nadan binabai hi ad Judah an ta'on on
nadan agge numpangahawa.
12 Ya namaag tayya on intattayundah nan kayiw nadan ap'apumi. Ya ma"id ha
lispitudah nadan a'amamma.
13 Ya pinilitda nadan imbabalemin mumpangilog an linala'i an munggiling hi boga.
Ya ta'on on nadan u"unga on eda nangayiwon an ta'on onda attog mundiwwagan hi
damotna.
14 Ya nadan a'amamma an mangipanuh hinadan ma'ma'at* ya adida mo uggan
ma'amung. Ya ta'on on nadan mumpangilog an linala'i ya ma"id mo ha uggan
madngol hi kantada.
15 Ya ma"id mo ha ugganmi a'amungan an mun'am'amlong te dadiyen
pun'amlonganmi ya numbalin hi umukayunganmi.
16 Ya ma"id mo ha patulmih ad Jerusalem ta mahmo' ami mo tayya. Te nadusa ami
an gapuh numbahulanmi.
17 Ta hiya nan minomnoman ami on kimmogakoga ami ta lo'tat ya mun'ul'ulalap
di panigomi.
18 Te nadadag moh ad Zion ta hay uggan mawannat hidi ya nadan atap an animal.
19 Mu ta'on on athidi ya he"a damdama Apu Dios di ap'apumih inggana.
20 Mu tanganu on nadney nangiwalongam i da'mi? Ot undan adi da'mi mo
nomnomnomon?

---

* **5:14 5:14** Hinan pangiye"en di Judyu ya nadan a'amamma an uggan manugun hinadan tatagu i diyen boble ya nanongnan wadadah nan geyt hinan boble ta diday mangipanuh hinadan waday adi maphod an inat di ohah nadan bimmoblehdi ta hahapitonday moltana.

21 Daan mo bahan ta pabangngadom nan naminhodmin mangun'unud i he''a Apu
Dios. Ta wan mibangngad din maphod an a'atmi tuwali.
22 Te undan nanongnay bungotmu i da'mi ta inganuy da'mih inggana?

Ezekiel

Hay A'at Tuwen Liblu An Ezekiel

Nan propeta an hi Ezekiel ya hiyay oha hinadan niyeh ad Babilon mu innaynayuna an impa'innila nadan impa'innilan Apu Dios i hiya hinadan nabatih ad Judah. Te nadan tataguh ad Judah ya ta'on on nadan mangipangpangulu i dida ya numbahulda i Apu Dios an namama te hay eda pundayawan ya punhilbiyan ya nadan dios di udum an tataguh udum an boble. Ta hiya mo nan inyabulut Apu Dios an abakon nadan i Babilon dida hi gubat ot iyeda didah ad Babilon.

Ya hay namangulun na'atan tuwe ya handin onom di gahut ta onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Ya hay pidwanah na'atana ya handi an limay gahut ta nahiyam ta pituy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (597 B.C.) an hidiyey nidduman Ezekiel.

Hidin imbagan Ezekiel datuwen nitudo' ituwen liblu hinadan ibbanan tinanud Israel ya agge ni' nagibbuh di nundusaan Apu Dios hinadan i Jerusalem ya an namindan i Judah. Ta hiya nan dakol i diday nateh gubat ya dogoh ya bitil ot ahi madadag di bobleda ya ta'on on nan Templon Apu Dios.

Mu nadan tatagu ya adida kulugon hi Ezekiel an gapu ta hi Apu Dios di nangdat i dida hi ad Judah an numboblayanda. Ya kulugondan hi Apu Dios ya wadan miha"ad i dida hinan Templo. Manu te athidiy pangulugda mu aggeda inun'unud nadan tugun Apu Dios i dida. Ta hiya nan nipa'annung nan imbagan Ezekiel an ma'at i dida ta nadadag di bobleda.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nanudduwan Apu Dios i Ezekiel an propetana hinadan tinanud Israel hi ad Babilon (Ezekiel 1–3)
2. Hay impa'innilan Ezekiel hinadan tataguh ad Jerusalem ya an namin hi ad Judah ya ahi dusaon Apu Dios dida (Ezekiel 4–24)
3. Hay impa'innilan Ezekiel hinadan bokon Judyu an ahi dusaon Apu Dios dida (Ezekiel 25–32)
4. Hay impa'innilan Apu Dios an ahina bo wagahan nadan tinanud Israel (Ezekiel 33–48)

Hay Hopapnah Numpatigan Apu Dios I Ezekiel

1 Hidin mi'alimah algo i diyen mi'apat hi bulan i diyen mi'atulumpuluy (30) tawon'u
an nanongnan niye amin udum an i Judah hi ad Babilon an waa' hinan pingngit
nan wangwang an nungngadan hi Kebar ya ay nibughul hi ad abunyan ya wadaday
impatigon Apu Dios i ha"on.
2 Ya i diyen na'atana ya hidiyey mi'alimah tawon hi nibaludan nan patulmin hi
Jehoyakin hi ad Babilon. Ta i diyen mi'alimah algo nimpe i diyen bulan
3 ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an hi Ezekiel an padi an imbabalen Busi. Ya
nali'na' nan ongal an abalinana.
4 Ot itangad'u ya inoy an tuwe han puwo' an nalpuh huddo'na. Ya mungkikilat ya
wada han ma"uktul an bugut an nili'woh i han ma'binnang. Ya hidih nan gawwana
ya wada han umat i ha naldang an gumo' di tigona.
5 Ya hi gawwana'e ya wahdiday opat an ay taguy tigoda.
6 Mu way oha i dadiye ya hinoppat di angahda ya hinoppat boy paya'da.
7 Ya nun'a'andong nadan hukida. Ya ha'ey kukubda ya ay kukub di kilaw an baka
mu humilida an ayda gombang.
8 Ya hinan haggud nan paya'da ya dehdiy ta'leda an ay ta'len di tagu. Ya an namin
dadiyen opat an ay tagu ya wadada nimpey angahda ya paya'da.

9 Ya nuntutummu' nadan nabitbit an hindudwan paya'da. Ya wa'et madligda ya
mundidihhanda mu adi gahin on tumilon di adolda.
10 Ya dadiyen opat an angahda ya waday ay angah di tagu mu hay angah nan wah
nangappit hi winawwan ya ay angah di layon ya hana'en wah nangappit hi iniggid
ya ay angah di bulug an baka ya hana'en wah indoggana ya ay angah di agila.
11 Ta athidiy a'at di angahda. Ya hindudwah nadan paya'da ya pinayyadda ta
nuntutummu' di udduda. Ya hana'e bon hindudwan paya'da ya nihophop hi adolda.
12 Ya nunhihinnat'on di nangihanggaanda ta kumpulnay pangipanguluwan nan
Espiritun Apu Dios i dida on immeda an adi gahin di tumilonda.
13 Ya hi gawwan dadiyen opat ya wada han ay nangimbabbalan apuy an
mumbinangngadan i dadiyen opat. Ya wa'e on nangindadalangda on mungkikilat.
14 Ya dadiyen opat ya mumbinangngadanda an umat hi kilat di inawigingda.
15 Ya hidin itittigo' i dida ya inoy an wada bo han opat an pilid hi way hukida.
16 Ya numpapaddung di tigon dadiyen pilid ya munlitaakda an umatdah nan nabalol
an batu an krisolayt. Ya hinohha i dadiyen pilid ya wahdida boy pilid an niballabag
mu nat'on di nihanggaanda.
17 Ta kumpulnay pangipluyan dadiyen opat ya mabalin an pamaaggon nangeda an
adi gahin on mumbaliwwon nadan pilid.
18 Ya nakaskasda'aw di a'at dadiyen pilid te nun'atageda ya nun'amata'an di
nunlini''odanda.
19 Ya wa'et nadlig dadiyen opat on nadligda bo nadan pilid. Ya wa'e bo ta nitaggeda
on nitagge damdama nadan pilid.
20 Ya ta'on on idanay pangipluyan nan Espiritun Apu Dios ya hidi bo damdamay
pangipluyan nadan pilid. Ot athidiy ma'at te hiyay mummandal i dadiyen pilid.
21 Ta hiya nimpe nan wa'et nadlig dadiyen opat on nadlig damdama nadan pilid. Ya
wa'et immohnongda on inyohnongda bo damdama. Ya wa'et nitaggeda nimpe nadan
opat on nitagge damdama nadan pilid te nan Espiritun Apu Dios ya wadah nadan
pilid.
22 Ya hi baktun di ulun dadiyen opat ya waday ay niyatop an mapmaphod ahan an
munlitaak an ay dalallu.
23 Ya dadiyen opat ya wada nimpey hindudwan paya'da an pinayyadda'e on
inhawandah adolda nan hindudwa bon paya'da.
24 Ya wa'et tumayapda ya hay pangngol'u ya umat hinan gangoh di dalluyun hinan
baybay ya umat boh gangon di dakol an titindalun mun'altitu onu umat hi gangon di
hapit nan ongal di abalinanan Dios. Ya wa'et dimminongdan tumayap on tiniklupday
paya'da.
25 Ta wada han himmapitan Apu Dios hi way uhhun diyen ay niyatop i dida ot
umohnongda ot tikluponday paya'da ta donglonda.
26 Ya hidin intangad'u ya wahdi han trono an hay iniphoddan diye ya nan nabalol
an batu an sapira. Ya wada han inumbun hidi an umat hi taguy tigona.
27 Ya hay nanigo' ya umat hinan naldang an gumo' di mihipun hi gitangna ta
ingganah uluna. Ya mihipun boh gitangna ta ingganah hukina ya umat i ha
mundalang an apuy. Ta ma'binnang di nunlini''odana.
28 Ya nili'woh i hiyay ay tilag.* Ta athidiy a'at di anabaktun Apu Dios. Ta hidin
tinigo' dadiye ot munlu'buba'. Ya dingngol'u bo han munhapit.

2

Hay Nangayagan Apu Dios I Ezekiel

* **1:28 1:28** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

1 Ya inalin diyen munhapit i ha"on di, He"a Ezekiel ya tuma'dog'a ta wahan ibaga'
i he"a.
2 Ya hidin himmapit ya nipiddum i ha"on nan Espirituna ot pata'dogona'.
3 Ot alyonay, He"a Ezekiel ya honagon da'a ta ume'ah awadan nadan mumpungn-
gohen ibbam an tinanud Israel. Te ingganah ad uwani ya nginheya' i dida an umatda
damdama i handidan a'ammodyu.
4 Ta adida ahan matudduwan mu ta'on on athidi ya honagon da'a ta em ibaga tun
ibaga'.
5 Ta ta'on on adida pohdon an donglon mu ta mibaga nan pohdo' an ipa'innilan
dida.
6 Ot adi'a tumakut i dida an ta'on on nganney panattatakutdan he"a. Ta mabalin
an mi'aligdah nan pagat an nili'woh i he"a onu umatdah nan gayyaman an ta'on on
danay adligam on dedahdi mu adi'a tumakut an ta'on on mabungotda.
7 Ot mahapul an ibagam i didan namin tun ibaga' i he"a an ta'on on adida donglon.
Te mungngoheda tuwali.
8 Ot hanat donglom tun ibaga' an adim iyunnudan i dida te mungngoheda nimpe.
Ot aga ta ta'angom ta anom tun idat'un he"a.
9 Ya hidin intigo' ya inoy han ta'le an mun'idatong i ha"on an inodnana han natud'an
an naludun.
10 Ot ukyadonah hinangngab'uh diyen naludun an natud'an di numbinahhel hinan
mikanta hi'on waday umukayungan hinan waday nate ya mikanta boh nan adadagan.

3

1 Ya alyona bon ha"on di, Anom tun naludun Ezekiel ya imme'a ta e'a humapit
hinadan ibbam an tinanud Israel.
2 Ot ta'ango' di to'o' ot ipa'anan ha"on hidiyen naludun.
3 Ot alyonay, Anom hituwe ta mabhug'a. Ot ano' ya munlumiih an umat hi tamtam
di danum di iyukan.
4 Ot alyona boy, Ume'a nimpeh awadan nadan ibbam an tinanud Israel ta em ibaga
nadan pohdo' an ibagam i dida.
5 Mu bokon hinadan udum an tatagu an adim ma'awatan di hapitday pannaga' i
he"a te hay pannaga' i he"a ya hinadan ibbam an tinanud Israel.
6 Mu onha nin ta hinadan boblen adim ma'awatan di hapitday pannaga' i he"a ot
wan donglonda otahan nan ibagam.
7 Mu hanada'en ibbam an tinanud Israel ya adi da'a donglon te ha"on ni'mo ot
adiya' donglon ot namama mon he"a. Te an naminda ya mungngoheda tuwalin adida
pohdon an mundongol.
8 Mu nomnomnomom an pumbalinon da'a hi ma"id ha takutna ta adi hi kittang on
timmakut'a ya adi hi kittang on binum'on'a.
9 Ta umat'a i ha makulhin batu ta adi'a tumakut nimpe i dida ya adi hi kittang on
binum'on'a ta ibagam nadan pinhod'un ipa'innilam i dida an ta'on on mungngoheda.
10 Ya inalina bon ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat igongaham ya nomnomnomom
an namin tudan ibaga' i he"a.
11 Ot agam ta ume'ah awadan nadan ibbam an tinanud Israel ta em alyon i dida
di, Hituwey imbagan nan na'abbaktun Dios. Ot ta'on nimpeh on adida donglon mu
ta ibagam.
12 Ot itaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ya dingngol'uh indoggan'u han ma"adngol
an hapit an alyonay, Dayawon ta'uh Apu Dios an wah ad abunyan.
13 Ya dingngol'uy gangoh di paya' nadan opat an hinoppat di angahda ya gangoh
nadan pilid ta pamaag ya ay immalyog.

14 Ot itaggeya' ya nunhiglay bohol'u te adi' pohdon an ume mu ma"id ha abalina' te
nali'na' di abalinan Apu Dios i ha"on.
15 Ot iyeya' hi awadan nadan ibba' an tinanud Israel an niyeh ad Tel-Abib an
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Kebar. Mu pamaag ya agge' innilay
ato' hi pituy algo.

Hay Ipa'at Apu Dios I Ezekiel

16 Hidin nala"uy pituy algo ya himmapit boh Apu Dios i ha"on
17 ot alyonay, He"ay tudduwo' hi ukod hinadan ibbam an tinanud Israel. Ta wa'e
ha alyo' hi em padanan i dida on em imbaga.
18 Ta wa'e ha ibaga' i he"a hi em ibaga hi ohan tagun adi maphod di pangatna hi
madusa ta mate hi'on adi muntutuyuh nadan adi maphod an pangatna mu aggem e
binagaan ta nate ya dusaon da'a te aggem binagaan ot mate.
19 Mu hi'on em binagaan mu ningamut an mungngohe ta agge nuntutuyuh bahulna
ot mate ya hiyay ud bahul ta ma"id ha bahulmuh natayana.
20 Ya atbohdih nan maphod di pangatnan tagu an alina'eh on waday pamatna' i hiya
ta ihipunan mangat hi adi maphod mu agge nuntutuyuh nadan bahulna ya nate ya
dusaon da'a te aggem binagaan ot mate. Ya ma"id ha bilangnan ha"on nadan maphod
an ina'inatna handi.
21 Mu hi'on em binagaan ta indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya ma"id
ha bahhonan mi'tagu ya adi da'a bo dusaon.
22 Indani ya nali'na' bo nan ongal an abalinan Apu Dios ya inalinan ha"on di, Ume'ah
nan nundotalana ta wada han ibaga' i he"a.
23 Ot umeya' hidi. Ya anakkaya an wahdi bo nan binang Apu Dios an umat hidin
tinigo' hidih nan wangwang an nungngadan hi Kebar. Ot inayun'un munlu'bub.
24 Mu impata'doga' hinan Espiritun Apu Dios ot alyonan ha"on di, Ekat e'a
mungkalob hi baleyu.
25 Te he"a Ezekiel ya paddungnay bobodon da'a ta ma"id ha atom an e midmiddum
hi tatagu.
26 Ya ip'ot'uy dilam hi tangngotangngom ta ma"id ha atom an e mamagbagah nadan
tatagu te mungngoheda damdama.
27 Mu wada'ey pinhod'un ibagam hinadan tatagu ya pahapiton da'a ta ibagam i dida
an alyom di, Athituy alyon nan na'abbaktun Dios. Ot wadada'ey mundongol hinadan
ibagam ya maphod mu hanada'e tuwalin adi dumngol ya ukodda te mungngoheda
damdama.

4

Hay Nipaddungan Di Punsakupandah Ad Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya mangala'ah nan kimmulhin pito' ya
ingkul'itmuhdiy a'at nan bobleh ad Jerusalem.
2 Ya ingkul'itmuh nunlini"odana nadan mabalin an iphod nadan mi'buhul hi
awondan bumahhel hinan binattun alad. Ya ta'on on nadan pungkampuwanda ya
nadan usalondan mama"ih nadan binattun alad.
3 Ya nangala'ah gumo' an pinakawan* ya inggawwam hi awadam ya hinan in-
gkul'itmun a'at nan bobleh ad Jerusalem ya inhangngabmuh potto' nan ingkul'itmun
a'at nan bobleh ad Jerusalem. Ya ining'ingohmuy ahi aton nadan binuhulyu an
mangubat hi ad Jerusalem ta hituwey panginnilaan nadan ibbam an tinanud Israel
hinan ahi ma'at hi ad Jerusalem.

* **4:3 4:3** Hay nipa"elan nan pinakawan ya nan binattun alad hi ad Jerusalem an pundinolan nadan i Jerusalem.

4 Ya hinan alo'am ya muntigging'a hi iniggidmu ta paddungnay he"ay manoltap
hinadan bahul nadan ibbam an tinanud Israel.
5 Ta mibabaktad'a hi tuluy gahut ta nahiyam (390) di algo te hidiyey bilang di tawon
hi numbahulanda.
6 Ta nagibbuh'eh tuwen bilang di algo ya intiggingmu boh way winawwanmu ta
holtapom di numbahulan nadan ibbam an i Judah hi napat (40) di algo. Ta nan
hin'algo ya ita'dognay ohay tawon an numbahulanda.
7 Ya inhangngabmuh nan ingkul'itmun a'at nan bobleh ad Jerusalem on innay-
nayunmun init'itpong nan ma'at hidi on imbanagbaggam di a'atna.
8 Mu nomnomnomom an bobodon da'an ha"on ta adi mabalin hi munligguh'a ta
ingganah magibbuh nan bilang di algo hi pangubatandah nan boble.
9 Mu mangala'a hi wit† ya barley‡ ya bi'ni ya nan ay kuldi ya inha"admu i ha galapon
ta dadiyey iha"angmuh tinapay hi anom. Ta hiyay anom hi tuluy gahut ta nahiyam
(390) di algo hinan bumbummaktadam an muntitigging'ah iniggidmu.
10 Ya manghanom di anom hi abigabigat. Ya nan olas an panganan di panganam.
11 Ya abigabigat ya hay inumom hi liting hinan hin'algo ya duway basu an agaggaon
imminum'a.
12 Ya hay anom ya hidiyen tinapay an iha"angmuh hinangngab nadan tatagu. Ya
hay panungum ya hanadan kimmulhin lugit di tagu.
13 Ot alyon bon Apu Dios di, Hituwey panginnilaan nadan ibbam an tinanud Israel
an lo'tat ya mangandah nadan makan an nibilang hi nalugit hinan boblen pangiyaya'
i dida.
14 Mu alyo' di, He"an na'abbaktun Dios ya innilam ot ma"id ha inat'u hi gumalat hi
ibilanga' hi nalugit te nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani ya ma"id ha inan'uh
naten animal onu pinaten di udum an animal onu kumpulmin makan an nibilang hi
nalugit.
15 Ya alyon Apu Dios di, Ta'omman mo ya bokon ha lugit di taguy panungum ta
hanadan kimmulhin lugit di baka.
16 Ot alyona boy, He''a Ezekiel ya nomnomnomom an wadao' di bitil hi ad Jerusalem
ta lo'tat ya minomnomanda ta pamaag mo ya ono'nongonday anonda ya inumonda.
17 Te makulangandah makan ya liting. Ta lo'tat nimpe ya minonomnomanda te
mun'angpuh di adolda an gapuh bahulda on nun'a'ateday udum i dida.

5

Hay Pangimatunan Hi Adadagan Di Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya agam ta alam ha matadom an ispada ta
putulam di ibu'mu ya balbasmu. Ya inalam ha kiluwan ta puntuluwom nadan ibu'mu
an pumpapaddungom di kiluda.
2 Ya nagibbuh'en ining'ingohmu nan atondan mangubat hi ad Jerusalem ya inalam
di oha i dadiyen nuntuluwom ya ginhobmuh gawwan nan nangikul'itam hi a'at di ad
Jerusalem. Ya inalam nan oha ya nuntogtogmu ya inwakatmuh nunlini''odana. Ya
impatayyapmu nan mi'atlu ta itayap di dibdib ta miwakatda te athidiy ahi' aton an
mangiwakat hinadan tatagu' hi abobboble te pun'ipdug nadan binuhulday ispadada
i dida ta mamtikda.
3 Mu alam ha oh'ohhah nan ibu' ya inlibbutmuh nan lubungmu.
4 Ya inalam doha i diyen inlibbutmu ya bingkahmuh nan apuy ta maghob. Te
athituy ma'at an wada han apuy an mihinap ta mun'a'ateday udum hinadan ibbam
an tinanud Israel.

---

† **4:9 4:9** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English. ‡ **4:9 4:9** Nan barley ya umat hi boga ya nan wit mu makulhi ya nalaklaka mu nan wit. **5:2 5:2** Ezekiel 4:1-2

5 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Numbalino' ni' hi ad Jerusalem hi
ap'aphodan hi abobboble ta hiya nan tangadon di udum an boble.
6 Mu nadan tataguhdi ya nunhiglay ngoheda an ingngohngoheda mu hanadan
bimmobleh nunlini''odanda. Te adida ahan pohdon an unudon nadan tugun'u.
7 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an gapu ta aggeyu inunud
nadan tugun'u ya nunhiglay numbahulanyu mu nadan bimmobleh nunlini''odanyu
8 ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios di mi'buhul i da'yu ta punhintiggan di
tataguh abobbobley pundusaa' i da'yu.
9 Te nunhiglan adi maphod nadan at'atonyu an umat hi pundayawanyuh nadan
nunhiglan umipabungot an dios di udum an tatagu ta hiya nan hay pundusa' i da'yu
ya ma"id ha nipaddunganah din nundusa' handi onu nan pundusa' hi udum hi algo.
10 Ta hay ma'at ya anon nadan amay imbabaleda an gapuh ama"id di makan ya
atbohdih nadan imbabaleda an anonday hi amada. Ya hanada'en mabati ya iwakat'u
didah abobboble.
11 Ot ha"on an wadawadah inggana ya na'abbaktun Dios ya ibaga' teen adi da'yu mo
hom'on ya adi da'yu boddangan ya adi da'yu mo ihwang te nunhiglan umipabungot
i ha"on nadan ato'atonyu an umat hi nangighopanyuh nadan dios di udum an tatagu
ya hay nundayawanyun dadiyeh nan Templo.
12 Ta hiya nan puntuluwon da'yu ta nan ohan grupu i da'yu ya matedah bitil ya
nalot an dogoh hidih nan bobleyu. Ya hanan mi'adwan grupu ya matedah gubat
hinan nunlini"odan hi bobleyu. Ya hana'en mi'atlu ya miwakatdah abobboble mu
iyunud'u damdamay pundusa' i dida.
13 Ta hiktamanyuy pundusa' i da'yu ta ingganah on ha"on di mangipadinong. Ot
ma'at datuwe ta innilaonyun namin an ha"on an Dios ya ipatigo' di bungot'un gapuh
adiyu dumngolan.
14 Ot dadago' di bobleyu ta hanadan bimmobleh nunlini''odanyu ya ta'on on
hanadan mala"uh an manigo ya ngihngihilan da'yu.
15 Hidiyen ato' ya hidiyey pamihulandan da'yu ta ngihngihilan da'yu nimpe. Mu
hidiye bo aya damdaman tigondan ato' i da'yu ya malmuy takutda. Ha"on an Dios di
mangalin tuwe.
16 Ya tuntunudo' di ipa'ali' hi panadag'un da'yu ta dadago' an namin di intanomyu
ta lo'tat ya ma"id nimpe ha anonyu ta iyateyuy inagangyu.
17 Ta hanadan imbabaleyu ya matedah inagang di udum ya patayon di animal di
udum. Ya ipa'ali' boy nalot an dogoh ta hidiyey iyaten di udum i da'yu. Ya hanada'en
udum ya matedah gubat. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

6

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Judah

1 Inalin bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel ya ibagam nadan atatakut an ahi ma'at hinadan ibbam an tinanud
Israel
3 an alyom di, Da'yun tinanud Israel an numpunhituh nadan nihaggon hinadan
billid ya hinadan nabillid ya hinadan numpundotal ya hinadan nihaggon hinadan
nun'adayyu'ung ya donglonyu nan alyon nan na'abbaktun Dios an alyonay, Nom-
nomnomonyu an adi madne ya pa'aliyo' di mangubat i da'yu ta dadagondan namin
nadan pundayawanyu
4 ya ta'on on nadan pun'onnganyu ya nadan punggobhanyuh insenso. Ya patayo'
hi hinangngab dadiyen bulul nadan mundayaw i dida.
5 Ta mun'iwagillang di adolyun tinanud Israel hi hinangngab nadan bululyu ta
awakilat di tungalyuh nadan nunlini"odan di pun'onnganyu.

6 Ta dadago' nimpe nadan bobleyu ya nadan pundayawanyu ya nadan
pun'onnganyu ya nadan bululyu ya nadan punggobhanyuh insenso ta mama"id an
namin nadan iniphodyu.
7 Ta awakilat nimpey mun'a'ateh nan numboblayanyu ta ahiyu mohpe imatunan
an ha"on hi Apu Dios.
8 Mu wadaday mabati i da'yu an adi mi'yate te miyedah udum hi boble.
9 Ta hinan ibaludanyuh udum hi boble ya i diyey punnomnomanyu mohpe an
nahkitana' an Dios hi nan'uganyun ha"on te nadan iniphod di taguy dinayawyu. Ta
ahi mohpe nunhiglay boholyuh adolyu i dadiyen nunhiglan umipabungot i ha"on an
ina'inatyu.
10 Ta i diyey punnomnomanyun ha"on nan na'abbaktun Dios. Ya innilaonyu bon
an namin di ibaga' ya adi' ibahhon aton.
11 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Munhokad'a ya kinumga'a ta atigan di
umukayungam an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inat nadan
ibbam an tinanud Israel. Ta hiya nan matedah gubat di udum ya bitil ya dogoh di
udum.
12 Ta nan miyeh nidawwin boble ya matedah dogoh ya nada'en wadah nan
nihaghaggon an boble ya matedah gubat. Ya nada'en munnanong hi bobleyu ya
matedah inagangda. Athinay ato' ta wan ipali'na' nan nunhiglan bungot'un dida.
13 Ta i diyey panginnilaanda nimpen ha"on nan na'abbaktun Dios. Te tigondan
awakilat di nun'a'a'te an nungkakamlutdah nadan nun'iwagillang an bululda ya
nadan pun'onngandah nadan nabillid ya hinadan uhhun di billid ya hinadan pu"un
di mun'ahagabong an kayiw ya hi an namin nadan ugganda e punggobhan hi insenso.
14 Ya atbohdin dadago' boy bobleda ta magado'otan an mihipun hinan muyyadna
ta ingganah nan bobleh ad Diblah an wah huddo'na. Ta wan innilaonda nimpe an
ha"on nan na'abbaktun Dios.

7

Hay Adadagan Di Ad Judah

1 Indani ya alyon bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel, ibagam hituweh nadan ibbam an tinanud Israel an alyom di,
Hituwey alyon nan na'abbaktun Dios an tuwe mon madatngan di adadagan di an
namin an bobleyun tinanud Israel.
3 Ta hidiyey dusayu te nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu. Ta hidiyey
adadagan nimpen di bobleyu.
4 Ya ma"id mo ha homo"un da'yu. Ta ma"id ha bahhonan dusaon da'yu an gapu
nimpeh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ato'atonyu. Ta wan innilaonyu an
ha"on hi Apu Dios.
5 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu an ma"id ha nipadpad-
dungan nadan mahohonnod an punligatanyu.
6 Ya ma"id ha bahhonan pa'aliyo' hidiyen nunhiglan punligatanyu. Ot nomnom-
nomonyu an umannung an hidiyey apogpoganyu.
7 Ot da'yun tinanud Israel ya tuwe mon madatngan di apogpogan di bobleyu nimpe.
Ta nunhiglay eyu tumakutan ta ma"id mo ha alyon hi e ayu mun'am'amlong an
mundayaw hinadan billid an pundayawanyu.
8 Ot adi madne ya li'naonyuy bungot'u te dusaon da'yu nimpe an gapuh nadan
nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatyu.
9 Ya adi da'yu mo ihwang. Te dusaon da'yu nimpe an gapuh nadan nunhiglan
umipabungot i ha"on an ina'inatyu. Ta wan innilaonyun ha''on an Dios di nundusa i
da'yu.

10 Ot nomnomnomonyu an tuwe mon madatngan di a'atan datuwe. Te nunhigla
mo nayyay punlattuwaganyu ya hay pangatanyuh adi maphod.
11 Ta pumpate da'yu ta lo'tat ya ma''id ha mabati hinadan mumpunlattuwag ya
nadan tatagun adi maphod di pangatda. Ya ta'on on hanadan kinadangyanyu ya
ma"id ha hilbida te mama"idda.
12 Immannung an mun'adatngan mo nan timpu an ma"id ha munggattang ya
gumattang. Te gapuh bungot'u ya ma'at i da'yun namin datuwe.
13 Ta ma"id mo ha aton nadan mumpunggattang an manginaynayun an munggat-
tang. Ya hanada'en waday insaldada ya ma"id ha atondan mamangngad te an namin
ayu ya holtaponyuy pundusa' i da'yu. Ta ma"id ha oha i da'yuh abalinanan ihwang
di nitaguwana.
14 Ya ta'on hi ipagangohyu nadan tangguyub ta mundadaan ayun e mi'gubat ya
ma"id ha abalinanyu
15 te ma"id ha atonyun lumah'un hi bobleyu te wahdiday mumbota' an mamaten
da'yu. Ya hanada'e bon umohnong hinan na'alad an boble ya matedah inagangda ya
dogoh.
16 Ya hanada'en mabati an bumtik hinadan billid ya ayda palluman madugyun
hinadan nundotal ta eda manama' hi ipa"ayanda. Ta muntutuyuda mohpeh nadan
numbahulanda.
17 Ya way oha mohpe aya on munggagayonggong hi takutna. Ta pamaag ya milu'uy
ayu.
18 Ta munlubung ayu moh langgut. Ya mumpakalbu ayu ta matigon nunhigla mo
ayay bainyuh nan ma'at i da'yu an gapuh bahulyu.
19 Ot hay a'atan datuwe ya pun'itopalyuh nadan kalata nadan nun'abalol an odonyu
an umat hi silber ya balitu' ta ayda ginalut. Te matigoyun ma"id ha abalinan
dadiyen odonyun mangihwang i da'yu hinan bungot'un Dios. Ya i diyey paniganyu
an dadiyen kinadangyanyu ya ma''id ha hilbida hi'on dumatong di bitil te nganne
mohpey pangiyatanyu hi'on ma"id ha magattang hi makan. Ya ammunadi ya dadiyey
gimmalat hi numbahulanyu
20 an inlattuwagyu dadiyen umat hi hingat ya nadan udum an iniphodyun
nunhiglan umipabungot i ha"on an bulul ta dayawonyu. Ta hiya nan ha"on an Dios
ya pumbalino' dadiyen odonyuh ma"id ha hilbinan da'yu.
21 Ya wadaday malpuh udum hi boblen honago' ta pun'alada dadiyen odonyu
ta ta'on on niyappit dadiyen odon an wahnan Templo i ha"on ya logmonday
pangiyusalanda.
22 Ta du'gon da'yu nimpe i ha"on ta ta'on on hogpon di mumpangako ta pun'alada
nadan nun'abalol an odon hinan Templo ya dindinnongana' an ta'on on milubit nadan
nibagan ma'at'ot hidi.
23 Ot mundadaan ayu te tuwen mumpapatteday udum hi bobleyu ya dakol nadan
udum an adi maphod an ma'ma'at.
24 Te iyabulut'u nadan nunhiglan adi maphod di pangatda ta umalidan mamloh
hinadan balehdi. Ya ilubitda nadan nibagan atonyuh nan Templo. Ta wan i diyey
apogpogan di punlattuwaganyu.
25 Ta ta'on on ihama'yu mohpey luminggopanyu mu ma"id an on ayuot tumattakut.
26 Te mahohonnod di punligatanyu ya atbohdin dakol di danongdonglonyuh
umipatakut. Ya ta'on mohpeh on e ayu mummahmah hinan propeta hi'on nganney
nipa'innilan hiya ya ma''id ha pambalna. Ya atbohdin ma''id ha ituddun nadan padi
i da'yu ya ta'on on nadan nun'anomnoman ya ma"id mo ha maphod hi itugundan
da'yu.
27 Ta ta'on on nan patul ya nadan ap'apu an munhilbi i hiya ya minomnomanda
ya umukayunganda te ma''id mahan mo ha namnamaondah ihwanganda. Ya da'yu'e

mon tatagu ya gumayonggong ayuh takutyu. Te dusaon da'yu an gapuh nadan adi maphod an pangatyu. Ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.

8

Hanan Umipabohol An Ahi Aton Nadan Holag Israel

1 Hidin mi'alimah algo hinan mi'anom di bulan i diyen mi'anom hi tawon hi nibaludan nan patulmi an hi Jehoyakin hi ad Babilon ya wahdi amih bale' an nunhaha"ongan amih nadan ap'apu ni' hi ad Judah. Ya nali'na' nan ongal an abalinan nan na'abbaktun Dios.
2 Ya tinigo' bo han ay tagu mu mundalang di mihipun hi gitangna ta ingganah dapana. Ya mihipun boh gitangna ta ingganah uluna ya pamaag ya ay naldang an gumo'.
3 Ya inggawenan ha"on di ta'lena an ay ta'len di taguy tigona ot idonah ibu"u. Ta intaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ta aya' nun'inop ot iyeya' hi ad Jerusalem hinan way geyt hi nangappit hi huddo' nan Templo an niha"adan nan iniphoddan bulul an umipabohol i Apu Dios.
4 Ya tinigo' bohdi nan binang nan Dios an dayawonmin tinanud Israel an umat hidin tinigo' hinan pingngit nan wangwang an nungngadan hi Kebar.
5 Ya alyon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel, itigom'eh nangappit hi huddo'na. Ya hay tinigo' hidi ya nan umipabohol an bulul an nihaggon hinan punggobhan hi mi'nong hidih nan way geyt hi nangappit hi huddo'na.
6 Ot alyona bon ha"on di, On tinigom tudan nunhiglan umipabungot i ha"on an at'atton tudan ibbam an tinanud Israel an datuwey manukwit i ha"on hinan Templo? Mu bokon ammuna datuwe te wadada boy ipatigo' i he"a an iyal'alanan nunhiglan umipabungot i ha"on.
7 Ot iyeya' boh nan hogpan an umeh nan lita"angan nan Templo ya hidin tinigo' ya inoy an wahdi han nalungatan hinan dingding.
8 Ot alyonan ha"on di, He"a Ezekiel ya pa'ongngalom hinaen lungat nan dingding. Ya hidin impa'ongngal'u ya inakhupa' han pantohdi.
9 Ya alyon Apu Dios di, Hunggop'a ta em tigon nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an at'attonda.
10 Ot hunggopa' ya inoy an nihinap hinadan dingding di nikul'it an nat'onat'on di a'atdan mungkaddapan ya mumbulluhan an dadiye nadan nibilang hi nalugit an animal. Ya dayyadahdiy bulul an dayawon nadan ibba' an tinanud Israel.
11 Ya dedahdiy napitun (70) mangipangpanguluh nadan tinanud Israel an nidduman Jaasaniah an imbabalen Sapan. Ya numpangdondan namin hi punggobhan hi insenso ta maphod di hunghung nadan manulun ahuk nan insenso.
12 Ya alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel on tinigom nadan nat'o'nat'on an ipa'pa"en nadan mangipangpanguluh nadan ibbam an tinanud Israel an at'atton? Ya way oha i dida on dayyahdih nan kuwartuday dakol an bulul an dayawonda. Te hay punnomnomda ya alyonday, Ta'on on aton ta'u datuwe ot undan tigon dita'un Apu Dios ya inwalongna damdama tun numboblayan ta'u.
13 Ot alyona boy, Wadada boy ahim tigon an inyal'alanan nunhiglan umipabungot i ha"on nan at'attonda.
14 Ot ibangngada' hinan hogpan hi nangappit hi huddo'na hi'on wahditah nan Templo ya tinigo' di binabain kogakogaanda nan diosda an nungngadan hi Tammus.*
15 Ot alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya tigom'e anuy at'atton danaen binabai. Mu bokon ammuna danae te wadada boy tigom an inyal'alanan nunhiglan umipabungot i ha"on nan at'attonda.

---

* **8:14 8:14** Hituwen hi Tammus ya hiyay kulugondan mangipaphod hi nitanom.

16 Ot iyeya' boh nan nabaktun lita"angan nan Templo hidih nan way panto hinan
numbattanan nan balkon hinan punggobhan hi mi'nong ya wahdiday baintit liman
(25) linalain din'ugda nan Templo. Ot ihanggabdah nangappit hi tuluwan di algo ta
dayawonda nan algo.

17 Ot alyonay, Tigom'e anu mahan datuwen ibbam an tinanud Israel an undan anu
unguhanda nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an umat hinan pumpapattayanda
ya nadan udum an adi maphod an ato'atonda ituwen boble. Ya tigom'e anuy atondan
mama'bain i ha"on.
18 Ta hiya nan ahida li'naon di bungot'u. Te adi' hom'on dida an ta'on on itkukdan
mumpahpahmo' i ha"on.

9

Hay Nadusaan Nadan Nat'on Di Dayawonda

1 Ot tumkuk hi Apu Dios an alyonay, Umali ayu mohtu hi ad Jerusalem an mundusah
nadan tataguhtu. Ya way ohaon odnanay almasna.

2 Ya ni'bagan immaliday onom an linala'in nalpudah nan numbaktun geyt hi
nangappit hi huddo' nan Templo an way ohaon inodnanay almasna. Ya niddum
i dida han oha bon nunlubung hi linen an inodnana nan nittuwan di puntud'ana
ya panudo'na. Ta immedan namin ot eda tuma'dog hi paldang nan gombang an
punggobhan hi mi'nong.

3 Ya na'ibagan timmulu nan binang Apu Dios ot miyaldan hinan hogpan hinan
Templo an nalpuh uhhun nadan kerubim hinan niha"adana tuwali. Ot ayagan Apu
Dios nan nangdon hinan puntudo'an
4 ot alyona i hiya di, Em malkaan an namin di ulun nadan umukayungan ya
minomnoman hitun ad Jerusalem an gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on
an ma'ma'at hitun boble.
5 Ot alyon Apu Dios hinadan udum di, Mitnud ayun hiya hinan pangayana ya
numpateyu nadan agge namalkaan di uluda an adiyu hom'on dida ta ma"id ha mabati
i dida.
6 Pumpateyu nadan mumpangilog an linala'i ya binabai ya ta'on on nadan amamma
ya nadan u"unga ya nadan hi inada. Mu tigonyu ta adiyu pi'pate nadan namalkaan
di uluda. Ot agayu ta ihipunyuh tun Templo.

Ot ihipundan pumpate nadan napitun (70) ap'apun wadah hangngab nan Templo.
7 Ot alyona boy, Agayu ta ta'on on milubit nan nibagan ma'at hitun Templo ta ha'e
damboyah on awakilat di mun'a'atehtu. Ot ekayu ta hinaponyu ya numpateyu nadan
bimmoblehtu.

Ta hidiyey inatda.
8 Ta hidin imme dadiyen binaal Apu Dios ya oh'ohhaa' mon nabati an nunlu'buba' ot
mumpahpahmo'a' an alyo' di, Apu Dios an na'abbaktu, undan ahan tatawwa ipapatem
nadan nabatin tinanud Israel an gapuh boholmuh tudan i Jerusalem?

9 Ya alyon Apu Dios di, Nunhigla ahan di numbahulan tudan tinanud Israel an
wahtuh ad Judah. Te dakol di impapateda ya dakol nadan adi maphod an ato'atonda
ta paddungnay napnuh tuwen bobleh lugit. Ya alyonda bo udot di ta'on anuy athidiy
at'atonda ot on'u dan anu tigtiggon dida an inwalong'u damdama anuh tuwen boble.
10 Ta hiya nan adi' hom'on dida ta ma"id ha ihwang'un dida. Ta ato' i dida nan
inatdah nadan udum.
11 Indani ya nibangngad nan nangdon hinan puntud'an ot alyona i Apu Dios di,
Apu Dios, nagibbuh an inat'u nan impa'atmu.

10

Hay Nangiwalongan Apu Dios Hinan Templo

1 Hidin intangad'u ya inoy an tinigo' di kerubim. Ya hi baktun di uluda ya wahdi
han trono an hay niphod ya nan sapira.
2 Ya dingngol'u an alyon Apu Dios i diyen nunlubung hi linen di, Ekat e'a umakup
hi balahdih nan numbattanan nadan pilid hi awadan dadiyen opat an kerubim ya
em nun'ihabuwag hi ad Jerusalem.
Ya tinigo' an imme.
3 Ta hidin immeh nan lita"angan nan Templo ya dedahdi nadan kerubim an
tumtumma'dog hi nangappit hi muyyad nan Templo. Ya napnu nan lita"angan nan
Templo i han bugut an hidiye nan binang Apu Dios.
4 Te nadlig nan binangna an nalpu hi awadan dadiyen kerubim ot umeh nan panton
nan Templo. Ta napnu nan Templo bo hi bugut an umat hinan lita"angan.
5 Ya hidin mundadaan dadiyen kerubim an tumayap ya madngol di gangoh di
paya'da an hidiyey paddungnay hapit nan ongal di abalinanan Dios ta ma"adngol
hidih nan lita"angan nan Templo.
6 Ya hidin imbagan Apu Dios hinan nunlubung hi linen ta e mangalah apuy hi
awadan nadan pilid an awadan nadan kerubim ot umeh diyen tagu ot e tuma'dog hi
haggon nan ohan pilid.
7 Ya nan oha i dadiyen kerubim ya immakup hi bala ot ipatapayana i diyen lala'i.
Ot inayun diyen lala'in lumah'un ot mange.
8 Ya matigoy ta'len dadiyen kerubim hi haggud di paya'da an ay ta'len di tagu.
9 Ya inoy an intigo' ya wahdiy opat an pilid an nun'ipaldang hi hinohhan dadiyen
kerubim an munlitaakda an umatdah nan krisolayt.
10 Ya numpapaddung di a'atda ya hinohha i dadiyen pilid ya waday nun'iballabag
an pilid hi gawwada.
11 Ya nat'onat'on di numpangihanggaan dadiyen kerubim ta ta'on on idanay
pangayanda ya pamaaggon nangeda an adi gahin on muntilonda ya adi bo gahin
hi mumbaliwwon dadiyen pilid.
12 Ya dakol di matan dadiyen kerubim an ta'on on ha ta'leda ya indogganda ya
paya'da ya nahnid hi mata. Ya atbohdi nadan opat an pilidda an nahnid hi mata.
13 Ya wada han munhapit an alyonay, Hituwe nan muntillonan an pilid.
14 Ya hinohha i dadiyen kerubim ya opat di angahda an waday ay angah di tagu ya
ay angah di bulug an baka ya ay angah di layon ya ay angah di agila.
15 Ot tumayap dadiyen kerubim an dida din tinigo' nimpehdih nan way wangwang
an nungngadan hi Kebar.
16 Ya wa'e nimpe ta madlig dadiyen kerubim ya madligda bo damdama nadan pilid
ya wa'e ta tumayapda ya nanongnan wadah paldangda dadiyen pilid.
17 Ya immohnongda'e on umohnong damdama nadan pilid. Ya wa'et tumayapda
ya mitaggeda bo nadan pilid. Ta athidiy ma'ma'at te nan Espiritun Apu Dios di
mummandal i dida.
18 Indani ya immaldan nan binang Apu Dios an nalpuh way hogpan hinan Templo
ot ume boh uhhun nadan kerubim.
19 Ya timmayap dadiyen kerubim ot umohnongdah nangappit hi tuluwan di algo
hinan way geyt nan lita"angan nan Templo yaden nanongnan nipaldang i dida nadan
pilid. Yaden dehdi nimpe nan binang Apu Dios hi uhhun di uluda.
20 Ya imatuna' mohpe an datuwe din tinigo' hi naniga' ni' hinan binang Apu Dios
hidih nan way wangwang an nungngadan hi Kebar.
21 Te an naminda ya hinoppat di angahda ya paya'da ya waday ta'ledah haggud di
paya'da.

22 Ya nan angahda ya umat damdamah din tinigo' hidih nan way wangwang an
nungngadan hi Kebar. Ya way oha i dida on nataldong di pangena.

11

Hay Adusaan Nadan Ap'apun Di Tinanud Israel

1 Indani ya intaggeya' hinan Espiritun Apu Dios ot iyeya' hinan geyt nan lita"angan
nan Templo hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya wahdiy baintit liman (25) linala'i an
ap'apun nadan tinanud Israel. Ya tinigo' hi Jasaniah an imbabalen Asur ya hi Pelatiah
an imbabalen Benayah an dehdidan namin hidi.
2 Ot alyon Apu Dios di, He''a Ezekiel ya innilam an dadiyen linala'i ya dida nadan
numanomnom hi adi maphod on hiyay imbagadah aton nadan tataguh tun ad
Jerusalem
3 an alyonday, Inaynayun ta'uot nadan at'atton ta'u ot adi ta'u madadag te
nipaddung tun boble ta'u hinan banga an paddungnay naha'mut ta'uh ad dalom ta
ma"id ha mabalin an manadag i dita'u.
4 Mu layahda. Ot agammot ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at i dida.
5 Ot ipa'innilan Apu Dios nan pohdonan ibaga' hinadan tatagu an alyonay, Da'yun
tinanud Israel ya innila' nadan nonomnomonyu ya ibagabagayu
6 ya ta'on on nadan dakol an pinatepateyu ituwen boble ta awakilatdah tun kalata.
7 Ta hiya nan ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Hanadan numpateyu ya diday
ni'aligan nan dotag ya nan banga ya nan bobleyu mu agge ayu naha'mut hinan banga
te piliton da'yun pa'aanon ituwen boble.
8 Ta ta'on on takutanyuy gubat mu ipa'ali' damdamay mangubat i da'yu.
9 Ta abakon da'yu ya inyeday udum i da'yuh nan numboblayanda ta paligaton
da'yuhdi.
10 Ya numpateday udum i da'yu ta awagillang di nate ta ingganah nan pogpog tun
numboblayanyu ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.
11 Ta adi da'yu nimpe ihwang te dusaon da'yu ta mun'a'ate ayun amin an ta'on on
hanadan nunhituh nadan way pogpog tun numboblayanyu.
12 Ta panginnilaanyu nimpe an ha"on nan immannung an mataktan an Dios. Ot
ato' datuwe te aggeyu inun'unud nadan tugun'u an onnot on hanadan pangiye"en di
udum an bobley inun'unudyu.
13 Mu hidin ibagbaga' nan ahi ma'at ya pamaag ya nate hi Pelatiah an imbabalen
Benayah. Ot munlu'buba' ot mundasala' an alyo' di, He"a an na'abbaktun Dios, adim
bahan ma"idon an namin tudan oh'ohhan nabatin tinanud Israel.
14 Indani ya alyon Apu Dios di,
15 He''a Ezekiel, hanadan ibbayun wah ad Jerusalem ya alyonday ma"id anu ha
atonyun wadah nan nidawwin boble an mundayaw i ha"on ta hiya nan alyonday
dida anu ya ammunay nangidata' i diyen boble.

Nan Nibaga Hi Pumbangngadan Nadan Tinanud Israel

16 Ot inayun Apu Dios an alyon i ha"on di, Hay ibagam hinadan ibbam an niwakat
hi udum an boble ya ta'on on inwakat da'yu i ha"on hi udum an boble mu ipapto'
da'yu damdama an ta'on on idanay awadanyu.
17 Mu lo'tat ya pabangngadon da'yuh nan bobleyun tinanud Israel.
18 Ta hitun pumbangngadanyu ya da'yuy mangaan hinadan nunhiglan umipabun-
got i ha"on an bulul hi bobleyu.
19 Ya paphodo' di punnomnomyu ta adi ayu mo ma'ngohhe ta iyohhayu mohpey
pangun'unudyun ha"on.

20 Ta nadan tugun'uy un'unudonyu ta ibilang da'yu mohpeh tatagu' ya ha"on an
Dios di dayawonyu.
21 Mu hanada'en manginaynayun an mundayaw hinadan nunhiglan umipabungot
i ha"on an bulul ya dusao' dida. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
22 Indani ya tinigo' bo nadan kerubim an pinayyadday paya'da ot tumayapda ya
nanongnan wadada nadan pilid hi paldangda. Ya wada bo nan binang Apu Dios hi
uhhun di uluda an hiya nan Dios an dayawon ta'un tinanud Israel.
23 Ya immeh diyen binang Apu Dios an nalpuh ad Jerusalem ot umeh nan billid an
wah nangappit hi tuluwan di algo.
24 Ta na'at dadiye an ay'u in'inoppon ot ibangngada' mohpeh nan Espiritun Apu
Dios hi awadan nadan ibba' an niyeh ad Babilon. Ta hidiyey pogpog nan impatigon
Apu Dios i ha"on.
25 Ot ipa'innila' hinadan ibba' an tinanud Israel an namin dadiyen impatigon Apu
Dios i ha"on.

12

1 Indani ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 Nadan ibbam ya ma'ngohheda. An waday matada mu ayda napilok ya manu te
wada boy ingada mu ma"id ha donglonda te ma'ngohheda nimpe.
3 Ot hay atom ya ipatigom hitun tatagu an he"a ya paddungnay balud an mipiyeh
udum hi boble. Ta idadaanmu nadan odnam an gina'um hinan mapatal ta tigtiggon
nadan tatagu ta alina ya ma'awatanda an ta'on on ma'ngohheda.
4 Ta hinan mapatal nimpe ya titiggon nadan tatagu an nidadaan nadan odnam. Ya
hinan mun'akpa ya ipatigom i diday akakam an umat'a i ha balud an miyeh udum hi
boble.
5 Ta ta'on on da'a nimpe tigtiggon hinadan tatagu ya lungatam nan dingding di
balem ya ini'wam hidin hunggop ya impa'wam bohdi nadan gina'um.
6 Ya ipatigom an pahonom nadan gina'um ya binungutmuy matam ta adim tigon
di bobleyu. Ta datuwen atom di pangitiganda hinan ahi ma'at i dida.
7 Ot ato' an namin dadiyen imbagan Apu Dios. An indadaan'u nadan gina'u' hinan
mapatal. Ot lungata' nan dingding i diyen mun'ahdom. Ot pahono' nadan gina'u' i
diye mon hilong ot makaka' yaden tigtiggona' hinadan tatagu.
8 Ya i diyen nawi"it ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
9 He"a Ezekiel on agge minahmahan nadan ibbam hi'on nganney at'attom?
10 Ibagam i dida nan alyo' an na'abbaktun Dios an hanan tinigoda an inatmu ya
athidiy ma'at hinan ap'apu hi ad Jerusalem an hi Sedekiah ya ta'on on hanadan
ibbayun tinanud Israel an wahdi.
11 Ya impa'innilam bo i dida nan ibalinan nan inatmu an udum hi algo ya
mumbalindah balud ta mipiyedah udum hi boble.
12 An ta'on on nan ap'apu an hi Sedekiah ya ahina pahonon di kalgana ya
ini'wana i han nalungatan hinan dingding i han mahdom. Ya hophopanay matana ta
mipa'innilan adina mo ipidwan tigon nan numboblayana.
13 Mu paddungnay tawango' te ipatiliw'u ta miyeh ad Babilon mu adina tigon
hidiyen boble te pilokonda ya ahida idatong hidi. Ya hidiy atayana.
14 Ta mahiyahhiya' nadan ap'apu ya titindaluna mu ipapdug'u damdama dida ta
pumpateda dida.
15 Ya hay iwakatandah abobboble ya i diyey punnomnomandan ha"on hi Apu Dios.
16 Mu ihwang'u ha oh'ohha i dida hinadan gubat ya bitil ya dogoh. Ta i diyen
awadandah udum hi boble ya lo'tat ya abulutondan numbahulda an gapuh nadan

12:13 12:13 Jeremiah 22:10-12

nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatda. Ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.
17 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
18 He''a Ezekiel ya hanat munggagayonggong'ah panganam an paddungnay tumat-
takut'a.
19 Ta ipa'innilam hinadan ibbam an tinanud Israel an nabatih ad Jerusalem an
adi madne ya gumayonggongdah takutda ya minonomnomanda te inniladan tuwen
madadag di bobleda. Te nunhiglay pangat nadan binuhulda ta hidiyey dusadah
nadan adi maphod an ina'inatda.
20 Ta madadag nimpe ya miwalong nadan numboblayanyu ta wan innilaondan
ha"on hi Apu Dios.
21 Ya alyon bon Apu Dios di,
22 He"a Ezekiel ya innilam nin nan uggan anal'alyon nadan ibbam an nabatin
tinanud Israel an alyonday, Atna tayyay tawon hi imme ya daannot bo ta ma'at nadan
impa'innilan Apu Dios.
23 Ot ha''on an na'abbaktun Dios ya padinongo' dida ta adida mo uggan alyon di
athidi te tuwen ipa'annung'un namin nadan imbaga' an ato'.
24 Ya pogpogo' bo nadan layah an imbagabagan nadan udum an alyonday wada
anuy impa'innila' i dida an ahi ma'at i da'yun tinanud Israel.
25 Ya ma"id ha bahhonan da'yun tinanud hi ad uwani di pangata' hinadan imbaga'
hi ato' hinadan mungngohe. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
26 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di,
27 He"a Ezekiel, innilam an hay alyon bon nadan ibbam an tinanud Israel ya madne
anuy a'atan nadan imbaga' hi ato'.
28 Mu ibagam i dida an tuwe mon ipa'annung'un namin nadan imbaga' hi ma'at an
ma"id ha ta'on hi ohah mibahho. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

13

Hay Ma'at Hinadan Mumpunlayah An Propeta

1 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam di ahi ma'at hinadan mumpunlayah an propeta an
tinanud Israel te pamaaggon nunnomnomnomdah ibagada mu ad uwani ya hanat
donglonda tun ibaga' an Dios
3 an mahmo'da te ta'on on ma"id ha impatigo' i dida on namaaggon nangnangn-
gapyadah ibagada.
4 Ta mipaddungdah nan jakal an e manama' hi anonah nan nadadag an boble.
5 Te ma"id ha ibagadah idinong nadan ibbayun mangat hi adi maphod ta wan adi'
ipa'ali nadan atatakut an ma'at i dida.
6 Ya layahda nan alyonday waday impa'innila' i dida. Ya namnamaonda bo udot an
ma'at nadan layah an imbagada.
7 Ta alyo' i diday, Eyu bo udot ibagabaga nadan alyonyuy nalpun ha"on mu layahyu
te ma"id ha himmapita' i da'yu.
8 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an dusaon
da'yu an gapu i danaen agge immannung an eyu ibagabaga an alyonyuy nipatigo i
da'yu.
9 Ta adi da'yu mo ibilang hi tatagu' te umaho' di ngadanyuh nan nitud'an nadan
ngadan di tinanud Israel. Ya adi ayu mo mibangngad hinan numboblayanyu tuwali.
Ato' dadiye hinadan mumpunlayah an propeta ta wan innilaonyu an ha"on nan
na'abbaktun Dios.

10 Te hina'ulda nadan tatagu' an alyonday, Ot ten malinggop ta'u tee ot undan
nganne boy oha an ta'on on ta'u tayya maligatan. Ta paddungnay timpingda han
agge nahamad an binattun alad ot pintolanda ta paddungnay nahamad.
11 Mu adi madne ya magdeh diyen pinintolanda an binattun alad. Te ipa'ali' han
punligatanda an paddungnay mabikah an puwo' ya udan ot ma''id ha bahhonan
magde.
12 Ta ahi alyon nadan tatagu di, Tanganu anuh on nagde ya ot tee ayan nahamad
di tigona?
13 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios i dida di, Hidiyen pinintolanyun alad ya hi
ad Jerusalem di nipa"elana. Te gapuh bungot'u ya ipa'ali' han nalot an puwo' ya udan
ya ipa'ali' boy dalallu an dumadag.
14 Immannung an dadago' hidiyen napintolan an alad ta ingganay mabudhan nan
nigopnadana. Ya wa'e ta mun'agdeda ya mi'dadag ayu ta i diyey panginnilaanyu an
ha"on hi Apu Dios.
15 Ta ipatigo' nimpey bungot'u ta madadag nadan ni'alig hi alad ya ta'on on nadan
mumpunlayah an propeta an paddungnay nangipaphod i dadiyen alad
16 an dida nadan mangalih nadan tatagu' hi ad Jerusalem hi adida minomnoman
ot malinggopda mu dee mannot an layahda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.
17 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat ibagam datuwen alyo'
hinadan binabain mumpunlayah an mangibaga hi kumpulnan malpuh nomnomda.
18 Ta alyom i dida di, Hituwey inalin nan na'abbaktun Dios an mahmo' ayun binabai
te madusa ayu. Te dakol di adiyu aton an mangmangngiphod ayuh mitakkalang ya
mipngot on inaliyuy waday abalinanda an manadag hi ibbada. Te pinhodyun ta'on
on madadag nadan tatagu' mu ta waday gun'udonyu.
19 Ta hiya nan alyon bon Apu Dios i da'yu di, Imbabaina' i da'yu hi hinangngab
nadan tatagu' an gapu hi gamgamyuh nadan hingkikittang an makan an idat nadan
tatagu. Ta inlayahanyu nadan tatagu' an gapu attog ta patiyonda nadan layahyu ot
ipapateyu nadan ma"id ha bahulda ya inihwangyu nadan numbahul.
20 Ta hiya nan nunhiglay bungot'uh nadan usal an alyonyuy waday abalinanda ta
punha'ulyuh tatagu an paddungnay hulu an pungkonayu ta ayda hamutin makna.
Ta hiya nan pogpogo' danaen usal an alyonyuy waday abalinanda ta mawayawayaan
nadan tatagu' ta umatdah nan hamutin nibu'anan hinan nipu'unganda.
21 Te pun'aan'u nadan impongotyu an alyonyuy waday abalinanda an manadag hi
ibbayu ta ihwang'u nadan tatagu' ta mapogpog di ayyu nangdonan hi nitaguwanda.
Ta hituwey panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
22 Te gapuh layahyu ya mina"idyuy namhoddan mangun'unud i ha"on yaden adi'
ahan pohdon an munholholtapda. Ya inaliyu bo udot hinadan tatagun adi maphod
di pangatda ta inaynayundah nan pangatda ot nanongnan maphod di ma'at i dida ya
dee mannot an mapogpog di nitaguwanda.
23 Ta hiya nan pogpogo' nimpe nadan alyonyuy waday abalinanda an inyammayu
ya nadan layah an ugganyu alyon hi nipatigon da'yu. Ta ihwang'u nadan tatagu'
hinadan atonyun mamalpaligat i dida. Ta panginnilaanyun ha"on hi Apu Dios.

14

Hay Dusan Nadan Mundayaw Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

1 Indani ya immali nadan ap'apumin tinanud Israel ot munhahhahapit ami.
2 Ya alyon Apu Dios i ha"on di,

3 He"a Ezekiel, danae'en tatagu ya pa'pattiyonda nadan dios di udum an tatagu an
ta'on on inniladan pumbahulan i ha"on. On indani on nummahmahdan ha''on mu
adi' tobalon nan ibagada.
4 Ta hiya nan ibagam i dida an wa'e ha mahmahan nadan mundayaw i dadiyen
dios i ha"on ya hay pambal'un dida ya nan pundusa' i dida.
5 Athidiy ato' ta alina ya iwalongdan mangun'unud i dadiyen dios ta mibangngad-
dan mangun'unud i ha"on.
6 Ta hiya nan mahapul an muntutuyuda an gapuh nangun'unudandah nadan
nunhiglan umipabungot i ha"on an dayawondan inyamman di tagu.
7 Te wada'e i da'yu nimpen tinanud Israel ya ta'on on nadan ni'iboble i da'yu
ha man'ug i ha"on ta dadiyen dios di udum an tataguy dayawona on indani on e
mummahmah hinan propeta ya hay pambal'un hiya ya nan pundusa' i hiya.
8 Ya mi'buhula' i diyen tagu ta pangitigan di udum an adi' unnudan nan at'atona.
Ya pogpogo' di nitaguwana ta adi midmiddum hinadan tatagu' ta panginnilaanyun
ha"on hi Apu Dios.
9 Ya wa'e ta nan ohan propeta ya layah di ibagana te hidiyey namnamaon nadan
tatagun ma'at ya ha''on an Dios di nangipa'innilan diyen imbagana. Mu ta'on on
hidiyen propeta ya dadago'.
10 Ta numpaddung di dusadah nadan tatagun umen e mummahmah i diyen
propeta.
11 Ato'hidi ta way aton nadan ibbam an tinanud Israel an adi man'ug i ha"on ya ta
idinongdan mangat hinadan pumbahulan. Ta nanongnan da'yuy ibilang'uh tatagu'
ya ha"on an Dios di dayawonyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hanadan Maphod Di Pangatda Ya Adida Abalinan An Ihwang Nadan Nabahulan

12 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
13 He"a Ezekiel, donglom tun alyo' an wa'e ta mumbahul nadan bimmoble ta
iwalongdan mangun'unud i ha"on ya dadago' nan alpuwan di anonda. Ta iyateday
inagangda ya ta'on on nadan animalda.
14 Ot onha wahdin niddum i dida da Noah ya hi Daniel ya hi Job ya adi mabalin an
mi'hapita' ta mi'laggat nadan udum an mihwang te dida ya ammunay mihwang an
gapuh nan amaphod di pangatda.
15 Ya onha waday honago' hinadan mun'a'ilom an animal i diyen boble ta
pun'a'andan namin nadan tataguhdi ta tumakutday mangi'wahdi
16 ot ta'on on wahdidan ni'ibobleh nadan tulun maphod di pangatda ya dida
damdama han mabalin an mihwang ya abuh. Te ta'on on nadan imbabaleda ya
adida mihwang ta mumbalin hi adi maboblayan hidiyen boble. Ha"on an wadawadah
inggana ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
17 Ya atbohdi hi'on ipa'ali' di mangubat i diyen boble ta mate nadan tatagu ya animal
18 ya ta'on boh on dedahdi nimpe da Daniel ya hi Noah ya hi Job ya dida damdama
han mihwang an adi mabalin hi ihwangda nadan imbabaleda. Ha''on an wadawadah
inggana ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
19 Ya alina'e bo hi gapuh bungot'u ya impa'ali' ha dogoh i naen boble ta mun'a'ateday
tatagu ya animal
20 ot ta'on nimpeh on wadada da Noah ya hi Daniel ya hi Job ya ammunada
an mihwang an gapuh amaphod di pangatda an ma"id nimpe ha abalinanda an
mangihwang hinadan imbabaleda. Ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
21 Ot punhiglao' di pundusa' ta ipa'ali' nan opat an punligatan nadan tataguh ad
Jerusalem an gubat ya bitil ya atap an animal ya dogoh ta mate nadan tatagu ya ta'on
on nadan animalda.

22 Mu wadaday mihwang an miyalidah tun ad Babilon ta middumdan da'yu. Ta
he''a mismuy manigoh nan adi ahan maphod an a'atda. Ta i diye ya ma'awatam hi'on
tanganu on athidiy inat'uh ad Jerusalem.
23 Ya ma'innilaam bo an an namin di inat'u ya waday gapuna. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.

15

Hay Nipa''elan Di Ad Jerusalem

1 Ot alyon bon Apu Dios i ha''on di,
2 He"a Ezekiel ya nganney innilam hi numpaddungan nan wakal ya nan kayiw?
Ya umat hinan nitanom an greyp an hi'on na'alan namin nan bungana ya nganney
iyatan nan adolna? On waday usalna an umat hinadan kayiw?
3 Ma''id te adi mabalin an apyon hi umat hi pangipattukan hi kumpulna.
4 Manu te mabalin an mitungu hi'on namaganan mu hi kittang on nagbu ya ma"id
ha balana.
5 Ta athidiy niyatan nan adol nan greyp an wa'et na'alan namin di bungana ya
ma"id mo ha hilbina an ta'on on itungu onu adi.
6 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nadan nunhituh ad Jerusalem
ya umatdah nan wakal hinan muyung an hay usalda ya on mitungu ya abuh
7 te dusao' dida. Ta ta'on on nihwang di udum i dida hinadan namangulun dinusa'
mu dusao' damdama dida ta madadagda. Ot athidiy ato' ta panginnilaanyun ha"on
hi Apu Dios.
8 Ot gapu ta inwalongdan mangun'unud i ha"on ya pumbalino' nan bobleyuh adi
naboblayan. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

16

Hay Nipaddungan Nadan I Jerusalem

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel, hanat ipa'innilam hinadan ibbam an i Jerusalem an nunhiglan
umipabungot i ha"on an Dios nadan at'attonda.
3 Ta ibagam i dida an ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' i dida an i Jerusalem di,
Paddungnay nalpu ayuh ad Kanaan an ay hanan da'yu nadan tinanudan Amor onu
hi Hit.
4 Ta paddungnay ma''id ha nangipapto' i da'yuh niyayyamanyu ta ma''id ha namutul
hi puhogyu ya ma"id ha nangamoh i da'yu ya ma''id ha nangi'apuwap hi ahin hi
adolyu* ya ma"id ha nanguloh i da'yu.
5 Ya paddungnay ma"id ha nammo' i da'yun mangat i datuwe ta paddungnay
pamaaggot e da'yu itopal. Te nihipun hi niyayyamanyu ya ma"id ha naminhod i
da'yu.
6 Ta hidin tinigo da'yu ya mahmo' ayun mungkoyakoyang an kumga yaden
nunnanong nadan dalah adolyu. Ot awiton da'yu ta alyo' ot on ta mi'tagu ayu.
7 Ta impapto' da'yu ta ingganaot kumilog ayu ta umat ayuh nan mapmaphod an
immongngal an nitanom. Ta maphod di nangadolyu mu paddungnay numbollad
ayu.
8 Mu hidin pidwanah naniga' i da'yu ya matigon mabalin mon malahin ayu. Ot
ihophop'un da'yu nan abillog an lubung'u ta mahawanan di adolyu. Ot ibaga' di
naminhod'un da'yu ta paddungnay bagi da'yu mon ha''on an na'abbaktun Dios.

---

* **16:4 16:4** Nan mangi'apuwap hi ahin hi adol ya hidiye nan pangat nadan Judyu hinan pi'yayyam an golang.

9 Ot amhon da'yu ta na'ulahan nadan inlamutyun dala ot dahidahan da'yuh
bangbanglu.
10 Ot lubungan da'yuh nanginan lubung ot hapatutan da'yuh nan nanginan lalat.
11 Ot idattan da'yuh nadan nabalol an mihu'lub hi ta'le ya banggol
12 ya hingat ya nadan mapmaphod an mipongot.
13 Ta athidi an paddungnay numbabalitu' ayu ya numpunlubung ayuh nadan
mun'aphod an lubung. Ya hay anonyu ya nadan tinapay an na'apyah nan napinun
alina ya mantekan di olibo ya danum di iyukan. Ta umat ayuh nan apgohan an
ahawan di patul.
14 Ta gapu i dadiyen inat'un da'yu ya paddungnay numbalin ayu nimpe i ha apgohan
an babai ta nundingngol hinaen a'atyuh abobboble. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
15 Mu gapu ot bo ta apgohan ayu ya paddungnay numbalin ayuh mi'lala'i. Ta
kumpulnan lala'in mala"uh on inayaganyu ta ilo'yu.
16 Ya hay nipaddungan dadiyen linala'in inilo'yu ya nadan dios di udum an tatagu
an dinayawyu. Ot usalonyu nadan nun'abalol an indat'un da'yu ta iniphodyuh nadan
pundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu. Ta danaen inatyu ya umipabohol
ahan i ha"on.
17 Ya inusalyu bo udot nadan balitu' ya silber an indat'un da'yu ta iniphodyuh
linala'in bulul ta dayawonyu.
18 Ot alanyu bo nadan naboldaan an lubungyu ot impilubungyun dida ot idawatyu
i dida nadan indat'un da'yun lana ya insenso.
19 Ya atbohdi nadan makan an umat hinan napinun alina ya nan mantekan di
olibo ya nan danum di iyukan an indat'un da'yu an indawatyun dida te pinhodyun
pa'amlongon dida.
20 Mu bokon ammuna danaen inatyu te hay nunhiglan inatyu ya nan eyu
nangi'nongan hinadan indat'un imbabaleyu i dadiyen dios ta anonda.
21 Ta pinateyu nadan imbilang'uh imbabale' ot i'nongyu hi maghob an mi'nong
hinadan dios di udum an tatagu.
22 Tanganu ahan ta i danaen nunhiglan umipabungot i ha"on an ato'atonyu ya adiyu
nomnomon din paddungnay agolangyu an ma"id ha nammo' i da'yu ta pamaag ya
numbollad ayun mungkoyakoyang ya nanongnan nadadala ayu an munta"ata"ang.
23 Ot mahmo' ayu te dusaon da'yun ha"on an na'abbaktun Dios.
24 Te inyal'alayun e nangapyah pundayawanyuh awadan di dakol an tatagu.
25 Ta paddungnay pina"ihyuy amaphodyu te kumpulnan dios an dayawon di udum
an tatagu on iniphodyuh nadan kalata ta dayawonyu didahdi ta hiya nan umat ayu
nimpeh nan mi'ilala'i an kumpulnan lala'in mala'uh on inayaganyu ta ilo'yu.
26 Ya inyal'alanan impabohola' i da'yu te numbalinnot bon nadan tataguh udum hi
bobley pundinolanyu an umat hinadan i Egypt.
27 Ta hiya nan dinusa da'yu ta ginubat da'yuh nadan i Pilistia ta pinlohday udum
hinadan lutayu. Ta ta'on on dida ya masda'awdah nadan adi ahan maphod an
at'atonyu.
28 Te ma"id ha aggeyu e nundinolan an ta'on on nadan i Assyria mu hiya damdaman
kulangonyu.
29 Ta ta'on on nadan mumpungkumilhun i Babilon on nundinolanyu dida mu hiya
damdamah diyen kulangonyu.
30 Ngalngalam ha a'atyu an ma"id mahan nayya ha bainyu an umat ayuh nadan
umipabain an binabain mumpabayad hi adolda.
31 Te nangapya ayuh pundayawanyuh nadan kalata ya nangapya ayu boh dios an
dayawonyuh awadan di dakol an tatagu ta umat ayuh nan babain mumpabpabbayad

hi adolna mu udu'duldaot te waday bayadda mu da'yu an nganney gun'udonyu i danaen inatyu.
32 Ta umat ayu nimpeh nan babain iluktapnay ahawana te bokon nan ahawanay pangiyohhaanah pamhodna.
33 Udu'dulna boh nadan mi'ilala'i an binabai te mumpabayadda mu da'yu ya da'yuy mangdat hi legalo i dadiyen pundinolanyun malpuh udum hi boble.
34 Ta nahunnih diyen a'atyu te nadan mumpabpabbayad hi adolda ya waday midat i dida ya ahida mi'ilo mu da'yu ya paddungnay da'yuy mumbayad i dida ya agge da'yuot binoddangan.

35 Ot alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Jerusalem an mi'alig hi mi'ilala'i ya hanat donglonyu tun ibaga'.
36 Ot gapu ta bokon ha"on di pundinolanyu te hay nundinolanyu ya nadan udum an boble ot dayawonyu nadan nunhiglan umipabungot an dios an dayawonda ot patayonyu nadan imbabaleyu ot i'nongyun dida
37 ta hiya nan amungo' an namin nadan boblen nundinolanyu ta gubaton da'yu ta punhintigganday adadaganyu ta umat ayuh nan mi'ilala'in nabolladan ta ma'attigon namin di a'atna.
38 Ot hay pundusa' i da'yu ya umat hi dusan di pimmate ya nunluktap. Te gapuh bungot'uh nangiwalonganyun mangun'unud i ha"on ot e ayu mundayaw hinadan dios di udum an tatagu ta hiya nan patayon da'yu ta iyamohyuy dalayu.
39 Te ipa'abak da'yu i dadiyen boblen nundinolanyu ta dadagon da'yu. Ta pumpa"ihda nadan pundayawanyu an eyu pangpangattan hinadan nagaga"ihon ato'atonyu. Ya nun'aladan namin nadan balitu'yu ya silberyu ya lubungyu ta ma"id ha mabatin da'yu ta mipaddung ayuh nan mi'ilala'in nabolladan.
40 Ta mumboboddangda nimpe dadiyen boblen numbayabayadanyu ta puntopa da'yu ya numpalang da'yuh nadan ispadada.
41 Ya numpu'ulanda nadan babaleyu ya pinalpaligat da'yuh hinangngab di dakol an binabai.† Ato' hitu ta wan midinong di pundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu ya midinong boy pumbayadanyuh nadan dakol an pundinolanyun tataguh udum hi boble.
42 Ot ma'at datuwe ta wan ma'aan di bungot'un da'yu an gapuh nundayawanyuh nadan dios di udum an tatagu.
43 Te hidin nangatanyuh nadan adi maphod ya ma"id ahan ha ninomnomyuh nan nangipapto"un da'yu hidin paddungnay agolangyu. Ta nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu ta hiya nan dusaon da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

44 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta hay ibagabagan mon di tatagun da'yu ya alyonday, Undan tuwali nganney padungon di imbabale hi'on bokon nan ammod.
45 Ta immannung mahan peman an pinadungyu nan paddungnay hi inayu an inwalongnay ahawana ya imbabalena ot teen umat ayu boh nadan i'ibayu an inwalongyuy ahawayu ya i'imbabaleyu. At'ayuhna te da'yu tuwali nadan tinanudan Hit onu hi Amor.
46 Hanan pangpangullun babain hi ibbayu ya dida nadan nunhituh ad Samaria an wah nangappit hi huddo' di bobleyun tinanud Israel ya nadan nun'ihaggon an boblehdi. Ya hanan nihnod ya dida nadan nunhituh ad Sodom an wah muyyadna ya nadan nun'ihaggon an boblehdi.
47 Ta hanadan nunhiglan umipabungot i ha"on an pangatda ya dadiyey inatyu bo damdama mu inyal'alan di numbahulanyu mu dida.

---

† **16:41 16:41** Hay nipa"elan datuwen binabai ya hanadan tataguh udum hi boble.

48 Ot ha"on an wadawadan Dios ya ibaga' teen udu'duldaot eh'a nadan i'ibayun i
Sodom ya ta'on on nadan nunhituh nunlini"odanda mu da'yu ya nadan nunhituh
nunlini"odanyu.
49 Nomnomnomonyu an hay bahul nadan i Sodom ya mumbaktuda te wadan namin
di mahapulda mu ma"id ha alyon hi idattanda nadan ma'ma"idan ya ma"id ha alyon
hi boddanganda nadan munhapul hi boddang.
50 Ya wadada boy udum an nunhiglan umipabungot i ha"on di ato'atonda ta hiya
nan tinigoyun dinadag'u dida.
51 Mu onha ipaddung di bahul nadan i'ibayu an i Samaria hinan bahulyu ya
namammamay numbahulanyu mu dida. Te da'yu'e ya nunhiglan umipabungot i
ha"on di inatyu mu dida ta udu'dulda nimpe mu da'yu.
52 Ta hiya nan ad uwani ya holtaponyu nadan dusayu ta mibabain ayu. Te nunhigla
ahan nimpey numbahulanyu ta hiya nan udu'dulda mu da'yu.
53 Mu ta'on on dinadag'u ni' nadan i'ibayu an i Sodom ya i Samaria mu ipaphod'u
dida ta mumbangngad nan maphod an a'atda tuwali. Ya atbohdiy ato' i da'yu an
pumbangngado' bo damdama nan maphod an a'atyu tuwali.
54 Ot ma'at hidiye ta ahi nunhiglay bainyu an gapuh nadan ina'inatyu te alyon
nadan i'ibayun i Sodom ya i Samaria di, Ot tee mahan an udu'dul ta'u mu dida.
55 Mu wa'et ipaphod'u nimpe nadan i'ibayu an i Sodom ya i Samaria ya ipaphod
da'yu damdama. Ta mumbangngad an namin nadan a'atyuh hopapna.
56 Handi ni' ya nunhiglay pamihulyuh nadan i Sodom
57 mu ad uwanin na'innilaan nadan adi maphod an pangatyu ya nunhigla otahan
di pamihul nadan bimmobleh nunlini"odanyu i da'yu an umat hinadan i Edom ya i
Pilistia.
58 Ta hidiyey dusayu te nunhiglan umipabungot i ha"on nimpe di pangatyu. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.
59 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Mahapul an dusaon da'yu te imbahhoyun
aggeyu inunud nadan imbaga' i da'yu.
60 Mu ta'on on athidi ya adi' ibahhon aton din imbaga' hi ato' i da'yuh din
paddungnay agolangyu. Te nan imbaga' ya hidiyey ma'at hi inggana.
61 Ta ahiyu mohpe nomnomon ya bumain ayu mo nimpeh nadan adi ahan maphod
an ina'inatyu. Ta pumbalino' nadan i'ibayun i Sodom ya i Samaria hi paddungnay
imbabaleyu an ta'on on agge niddum hituweh nan imbaga' i da'yu.
62 Ot pa'annungo' nadan imbaga' ta wan innilaonyun ha"on hi Apu Dios.
63 Ya pakawanon da'yuh nadan numbahulanyu ta wa'et nanginomnomanyu
dadiyen numbahulanyu on pamaagyuy dindinong te bumain ayu. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

17

Hay Ni'aligan Nadan Agila Ya Nan Wakal

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya ibaga' teen hanat ibagam hituwen nipa"el an a"apoh hinadan
ibbam an tinanud Israel
3 ta wan ma'awatanda nan pohdo' an ibagan dida. Ta ibagam an wada han ongal
an agila an abillog di paya'na ya mabikah ya mapmaphod di kololna an timmayap
ot umeh nan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon. Ot hobatona nan
uddun nan atagtagayan an hapang nan sedar
4 ot iyenah ad Babilon an numboblayan nadan mumpungkumilhu ot itanomnahdi.
5 Ot mangala boh ohok hi bobleyu ot ena ihok hinan malumong an luta an nihaggon
hi dakol an liting.

6 Ta hidin himmango ya matigo an hidiye nan greyp an adi tumage te ay wakal
an kumayabbah. Ya nanginlalamut ya nangintuttubu. Ya hanadan hapingna ya
nidongdongdah nangappit hi awadan nan agila.
7 Ya wada bo han ongal an agila an mabikah di paya'na ya dakol di dutdutna. Ya
pamaag ya ipluy nadan lamut diyen greyp i diyen mi'adwan agila ya ta'on on nadan
hapangna on nidongdongda i hiya an paddungnay mumbagadah liting i hiya.
8 Mu hidiyen greyp ya on tuwali nitanom hinan malumong ya waday litingnan luta
ta nangintuttubu ya nangimbubbunga.
9 Mu paddungnay tinaynanah diyen liting ta attaonan e mumbagah nan ma"id ha
litingna. Ta hiya nan pamaag ya naba'gut ot makling ta mun'a'agah nadan bungana
an ta'on on ma"id ha mabikah an tagu onu dakol an tatagun mama'gut i diye. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Ya ta'on damdama boh on miyaldan di itanomana ya adi tumagu an namamah
on umali nan napudut an dibdib. Te nakling mo tuwalih din naba'gutana.
11 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di,
12 Mahmaham ya tuwali hinadan mumpungngohen ibbam an tinanud Israel hi'on
inniladay ibalinan naen impa'innilam i dida. Ibagam i dida an nan patul hi ad Babilon
ya immeh ad Jerusalem ot baludona nan patul ya ta'on on nadan ap'apu an munhilbi
i hiya ot iyena didah ad Babilon.
13 Ot pot'onay ohah nadan holag di patul hidih ad Jerusalem ot pumbalinonah
patuldahdi. Ot ihamaddan munhapit ot punsapataonah diyen patul ta hiyay unudona.
Ot iyena nimpe nadan udum ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah hi bobledah
ad Babilon.
14 Ta mahapul an unudon nan patul hi ad Judah nan nunhapitanda hinan patul hi
ad Babilon te adina'e ya nunhiglay ma'at i dida.
15 Mu onnot on nginhenah diyen nunhapitanda ta wadaday hinnagna hi ad Egypt
ta eda mangalah kakabayu ya immawitdah dakol an titindalu. Mu adi ma'at hidiyen
ninomnomnan aton. Te adi mabalin hi ibahhona nan nunhapitandah nan patul hi
ad Babilon.
16 Ot ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangibaga an hidiyen patul ya
mateh ad Babilon te imbahhona nan nunhapitandah nan patul hi ad Babilon an hiya
nan namto' i hiya an numpatul.
17 Te nan patul hi ad Egypt ya nadan dakol an tindaluda ya adida boddangan
nadan ibbayun i Judah. Ta nadan i Babilon ya mangiphoddah pangi'wandan
bumahhel hinan binattun alad hi ad Jerusalem. Ta bumahhelda ya numpateda nadan
bimmoblehdi.
18 Ot gapu ta ibahhon nan patul hi ad Judah nan nunhapitandah nan patul di i
Babilon ya adi mo mabalin hi mihwangda.
19 Ta ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya dusao' hidiyen patul an gapuh
nan pangibahhawanah nan insapatanan ha"on hi atona.
20 Ta paddungnay tawango' nan patul hi ad Judah ta makna. Ya inye' hi ad Babilon
ta hidi nimpey atayana an gapuh nungngohayanan ha"on.
21 Ya an namin nadan bumtik an tindaluna ya mun'a'atedah gubat. Ya hanada'en
adi mate ya mahihi"anda. Ta wan innilaonyu an ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Ahi Ipaphodan Nadan Tinanud Israel

22 Alyon nan na'abbaktun Dios di, Ahi' kultudon nan uyho' nan atagtagayan an
sedar ya e' intanom hinan na'taggen billid*

* **17:22 17:22** Hay nipa"elan tuwe ya waday tinanud Israel an mumbangngad hi ad Jerusalem.

23 hidih nan bobleyun tinanud Israel ta umongngal ta manginhahapang ya
mangimbubbunga ta mumbalin hi mapmaphod an sedar. Ta ahi pumbuyaan ya
punhiduman di nat'onat'on an hamuti nadan hapangna.
24 Ta an namin di tataguh tun luta ya innilaondan ha"on an Dios ya abalina' an
mamogpog hi abalinan nadan ongal di abalinanan tatagu ya abalina' bon pumbalinon
nadan tatagun ma"id ha abalinanda hi waday abalinanda. Ta umatdah nan ongal an
kayiw an longho' ya umatda boh nan munlangtan kayiw an kulingo'. Ya hanada'en
ma"id ha abalinanda ya umatdah nan nakuling an taguwo' ya umatda boh nan kittang
an kayiw an pa'ongngalo'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe ya an namin di ibaga' ya
ato'.

18

Nan Tagun Mumbahul Ya Mate

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 Hay ugganyu ibaga an tinanud Israel ya alyonyuy hanadan a'ammod anuy nangan
hinan mun'alinun greyp mu hanadan imbabaleday na'alinu.
3 Mu ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangibaga an adiyu mo uggan
donglon hituwen ibagada i da'yu.
4 Te ha"on di ukod hi an namin di tatagu an ta'on on nadan a'ammod onu nadan
imbabaleda. Ta nan tagun mumbahul ya hiyay madusa.
5 Ot hay ma'alih maphod an tagu ya hanan mangat hinadan umipa'amlong i ha"on
6 an adi munhilbih nadan dios di udum an tatagu an umat hinadan nunhilbiyan
nadan ibbayun tinanud Israel. Ya adina anon di ni'nong i dadiyen dios hidih nan
pundayawandah nadan billid. Ya adina ilo' di ahawan di udum ya adina bo ilo' di
babain waday malpuh adolna.
7 Ya adina palpaligaton nadan ibbana ya ibangngadna nadan nangidonanah nan
impa'utangna ya adina pulhon di usal di ibbana mu onaot idattan nadan nun'awotwot
hi anonda ya ilubungda.
8 Ya adina ipapulsintu di ipa'utangna. Te adina pohdon an mangat hi adi
maphod. Ya nipto' di atonan mangipanuh hi'on waday mihahapit an ma"id ha
pangipangngelana.
9 Te adina ibahhon unudon nadan tugun'u ya tudtudu'. Ot athidi'ey pangatna
ya waday linggop di punnomnomna ya minaynayun di pi'taguwana. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Mu adi athidiy ma'at hinan imbabalena hi'on adi maphod di pangatna te pumate
ya dakol di udum an adi maphod an ato'atona
11 an adi umat i amana. Te hiya ya e mi'mi''an hinadan ni'nong hinadan dios di
udum an tatagu hinan pundayawandah nadan billid. Ya ilo'nay bokona ahawa.
12 Ya paligatona nadan nun'awotwot. Ya adina ipabangngad nan nangidonanah
nan impa'utangna. Ya pumloh hi usal di ibbana ya e mundayaw nimpeh nadan dios
di udum an tatagu. Ta dakol nadan at'atona an nunhiglan umipabungot i ha"on.
13 Ya ongal di pumpapulsintunah nadan ipa'utangna. Ot hanan athidin tagu ya adi
minaynayun di pi'taguwana te mate te hanadan nunhiglan umipabungot i ha"on di
ato'atona. Ot hiyay ud bahul hi atayana.
14 Mu bokon athidiy ma'at hinan imbabalena hi'on adina aton nadan adi maphod
an tintinnigonan inat amana.
15 Ta adi e mi'mi''an hinadan ni'nong hinadan dios di udum an tataguh nan
pundayawandah nadan billid ya adina dayawon dadiyen dios an dayawon nadan
ibbayun tinanud Israel ya adina ilo' di bokona ahawa

16 ya adina paligaton di ibbana ya ipabangngadnay nangidonanah impa'utangna ya
idattanah makan nadan nun'awotwot ya idattana bo didah ilubungda.
17 Ya adina pohdon an mangat hi bahul ta hiya nan adi mumpapulsintu hi ongal
hinan ipa'utangna ya un'unudona nadan tugun'u ya tudtudu'. Ya minaynayun di
pi'taguwana ya adi madusah nan bahul amana.
18 Mu hi amana'e ya mate an gapuh nadan adi maphod an ina'inatna te adina idat di
bino'lan di puntamuwona ya pumloh usal di ibbanan tagu. Ya dakol boy ina'inatnah
nadan ibbanan tatagu an adi maphod.
19 Mu alinah alyonyu on tanganu on adi middum an madusa nan imbabaleh nan
bahul amana? Adi te hiya ya maphod di pangatna ya inunudna nadan tugun'u ya
tudtudu' ta hiya nan hiya nimpey waday linggop di punnomnomna ya minaynayun
di pi'taguwana.
20 Te hanan tagun mumbahul ya hiyay iyatena. Ot hanan imbabale ya adi mabalin
hi madusa an gapuh bahul nan ammodna ya adi bo mabalin hi madusa nan ammod
an gapuh bahul nan imbabalena. Ot hanan tagun maphod di pangatna ya waday
maphod an gun'udona. Mu nan tagun adi maphod di pangatna ya holtaponay dusan
nan bahulna.
21 Mu hi'on itutuyun nan tagu nadan adi maphod an ina'inatna ya unudona nadan
tugun'u ya tudtudu' ta maphod di pangatna ot adi madusa an gapuh nan bahulna.
22 Te mapakawan an namin nadan numbahulana ya gapu ta nipto' moy pangatna.
23 Ha"on an na'abbaktun Dios ya adi' pun'amlongan di atayan nadan adi maphod
di pangatdan tatagu. Te hay pohdo' ya muntutuyuda ta way atondan mi'tagu.
24 Mu hi'on waha taguh maphod di pangatna ya indani ya numbahul ta nadan
nunhiglan umipabungot i ha"on an at'atton nadan adi maphod di pangatnay at'attona
ya madusa. Ya malingling an namin nadan maphod an ina'inatna. Ta madusa te
inwalongnan mangat hi maphod ta hanadan pumbahulan di at'atona.
25 Mu alina nin ya wada boy mangibagan da'yu hi nibahhoy pangat'un Dios. Mu
hanat donglonyu tun ibaga' an da'yun tinanud Israel an nipto' tun pangat'u mu da'yuy
nibahho.
26 Te ta'on on maphod di pangat ni' nan tagu mu indani ya hanadan adi maphod di
at'attona ot madusa ta mate an gapuh bahulna.
27 Mu hanan tagun ta'on on na'abahhulan mu indani ya nuntutuyu ya indinongnan
mangat i dadiyen pumbahbahulana ya hiyay mihwang ta adi madusa.
28 Te hidin nomnomnomona ya adi ahan maphod nadan ina'inatna ta hiya nan
indinongna. Ot gapu ta athidiy inatna ya ma"id ha bahhonan maphod di pi'taguwana.
29 Mu alyonyu damdaman tinanud Israel di ha"on an Dios di nibahhoy pangatna.
Mu hay immannung ya da'yu nimpey nibahhoy pangatna.
30 Ta hiya nan da'yun tinanud Israel ya humalyaon da'yu ta hanan pundusa'
i da'yu ya miyunnudan hinadan ina'inatyu. Ot daan mo ta idinongyu nadan
pumbahbahulanyu ta bokon datuwey gumalat hi adadaganyu.
31 Ot hanat idinongyu nimpe nadan pumbahbahulanyu ya inhipunyun mangat
hinadan nipto' an pangat. Te undan pohdonyu tatawwan madusa.
32 Ha"on'e ya adi' pun'amlongan di atayan di ohan tagu. Ot hanat muntutuyu ayu
nimpe ta wan maphod di pi'taguwanyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.

19

Hay Mikantah Hi'on Waday Nate An Patul An Tinanud Israel

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di, Hanat hituwen ibaga' di ingulngulmuh nan
umukayungam hinadan duwan ap'apun nadan tinanud Israel

2 ta alyom di,
Da'yun tinanud Israel ya paddungnay mabikah nan hi inayu ya na'tullid an umat hi layon an impapto'nay imbabalena ta ingganay immongngalda.
Ta ta'on on wadadah nunlini''odan nadan mun'abubungot damdaman layon
3 mu impapto'na nan ohan inlumna* ta numbalin hi ma'abbikah ot itudduwana ta abalinanan e manganup ya mangan hi tagu.
4 Ta nundongol di a'atnah abobboble mu tiniliwda an paddungnay binituda.
Ot baludonda ot iyedah ad Egypt.
5 Mu hidin hadhaddon nan hi inana ya ma"id hidiyen imbabalenan mibangngad ot tudduwana bo nan ohan imbabalena ta numbalin hi mabikah an layon.
6 Ya paddungnay nidniddum hinadan ibbanan layon ta natudduwan damdama an manganup ya mangan hi tagu.
7 Ta numpa"ihnay alad ya nundadagnay boblen di tatagu ta hiya nan dingngol'en nadan tatagu nan alumiyomna on nunhiglay takutda.
8 Indani ya immalida boy tatagun nalpuh abobbobleh nunlini"odanda ot li''ubonda ot tiliwonda an paddungna boy binituda.†
9 Ot iyedah nan patul hi ad Babilon.
Ot ibaludda ta ma"id ha uggan madngol hi paddungnay pun'alumiyomana hinadan billid hi boblen nadan tinanud Israel.
10 Paddungna boy hi inayu nan greyp an nitanom hinan pingngit di wa"el an nanginhahapang ot mangimbubbunga.
11 Ya maganga nadan hapangna ta mabalin an miphod hi septer‡ di patul.
Ya timmagetage ta hiya ahan di ma'attigo.
12 Mu gapuh bungot'un Dios i da'yun tinanud Israel ya mipaddung ayuh nan wakal an maba'gut ya nitopal.
Te umali nadan i Babilon an nipaddungan nan napudut an dibdib an malpuh tuluwan di algo ta kulingonah diyen hapang an nipaddunganyu ta makling ta mapu'ulan.
13 Mu waday hapangnan agge napu'ulan an nitanom hinan agge naboblayan an mamagan luta.
14 Mu indani ya dimmalang hidiyen wakal ta napu'ulan an namin nadan bungana ya hapangna ta ma"id ha nabati hi miyammah septer di patul.
Ta hituwey ingulngulyuh nan umukayunganyu hi'on waday mate.

20

Hay Adi Dumngolan Nadan Tinanud Israel

1 Hidih din mi'ahimpuluh (10) algoh din mi'alimah bulan i diyen mi'apituh tawon hi niyayanmih ad Babilon ya immali nadan udum an ap'apu an ibba' an tinanud Israel ot mi'ib'ibbundan ha"on ot mummahmahda hi'on waday impa'innilan Apu Dios.
2 Ot alyon Apu Dios i ha"on di,
3 He"a Ezekiel, ibagam hinadan ap'apu an tinanud Israel an ta'on on umalidan mummahmah hi'on waday ibaga' mu ma''id ha odamondah pambal'un dida. Ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
4 Ot daan mo ta ihingalmu dida ya inuhuhmun dida nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inat handidan a'ammodyu.

---

* **19:3 19:3** Hay nipaddungan nan ohan inlumna ya nan patul an hi Jehoahas. † **19:8 19:8** Ta hituwe damdamay nipaddungan di na'at hinan patul an hi Jehoyakin. ‡ **19:11 19:11** Hidiyen septer ya hidiyey idongdong nan patul ta mangipa'innila an mabalin an mi'hapit nan tagu i hiya.

5 Ya ibagam i dida an hidin pinili da'yun tinanud Israel hi tatagu' ya imbaga' i da'yu
an ha"on an Dios di dayawonyu. Ya impa'innila' di a'at'u i handidan a'ammodyu hi
awadandah ad Egypt.
6 Ot ibaga' bon ipangulu' dida ta umaandah ad Egypt ta iye' didah nan pinili' an
ma"aphod an boble an malumong di lutana ya makadangyan an boble.
7 Ot ibaga' bon dida an itopaldan namin nadan umipabohol an iniphod di tagun
dayawon nadan i Egypt. Ta ma"id ha gumalat hi ibilangandah nalugit te ha"on
nimpen Dios di dayawonyu.
8 Mu nginheya' i dida ta aggeda inwalong nadan pundinolanda an umat hinadan
iniphod di tagun dayawonda ya nadan udum an dayawon nadan i Egypt. Ta hiya nan
alyo' di punhiglao' di pundusa' i didahdih ad Egypt.
9 Mu agge' inathidi te agge' pinhod an mibabaina' hi tatagu te niluh an imbaga' an
boddanga' didan tinanud Israel ta umaandah ad Egypt.
10 Ta hiya nan ingkak'u dida ot ipangulu' didah nan agge naboblayan.
11 Ot ibaga' i dida nadan tugun'u ya tudtudu' ta hanadan mangun'unud ya maphod
di pi'taguwanda.
12 Ya imbaga' bon didan hanat ngilinonda nan Habadun tungo ta pangipatigodan
un'unudonda nadan imbaga' ta punnomnomnomanda an ha"on an Dios di numpilin
didah tatagu' ta niyappitdan ha"on.
13 Mu ta'on tuwalih on hidin awahdidah nan agge naboblayan ya nginheya' ta
aggeda inunud nadan tugun'u an unhaot dadiyey nadadawoh hi atonda. Ya aggeda
bo nginilin nan Habadun tungo ta hiya nan ninomnom'un dadagon didahdih nan
agge naboblayan.
14 Mu agge' bo inathidi te adi' pohdon an mibabain te nunhintiggan di atagutaguh
nangipanguluwa' i didahdin nanaynandah ad Egypt. Ya ma"id ha mapto' ya alyonday
manu'eh pinate' dida ya adi' abalinan an ipapto' dida.
15 Ta hiya nan imbaga' i didahdih nan agge naboblayan an adi' padatongon
didah nan pinili' an ma"aphod an boblen idat'un dida an malumong di lutana ya
makadangyan an boble.
16 Ta athidiy moy imbaga' i dida te aggeda nimpe inunud nadan tugun'u ya aggeda
nginilin nan Habadun tungo. Te nahiwda an nundayaw hinadan iniphod di tagu.
17 Mu himmo"u nimpe dida ta hiya nan agge' pinate didan namin hidih nan agge
naboblayan.
18 Ot padana' hinadan imbabaleda ta adida iyunnud hinan inat handidan
a'ammodda ta adida mundayaw hinadan inyamman di tagu ta ma"id ha abahbahan
di niyappitandan ha"on.
19 Ot ibaga' bon dida an ha"on nan Dios an dayawonda ta hiya nan mahapul hi
halipodpodonda ta unudondan namin nadan tugun'u ya tudtudu'.
20 Ta ngilinonda nan Habadun tungo ta atiganan atonda nan imbaga' hi atonda. Ya
ta wan atigana an ha"on an Dios di dayawonda.
21 Mu ta'on boh on nadan imbabaleda ya nginheya' i dida. Ta aggeda inunud nadan
tugun'u an ta'on on inali' di hanan mangun'unud i dadiye ya maphod di pi'taguwanda.
Ya aggeda bo nginilin nan Habadun tungo. Ta hiya nan bimmungota' ot alyo' di
patayo' didahdih nan agge naboblayan.
22 Mu agge' bo inathidi te adi' pohdon an pihulona' hinadan nanigoh nangikaka' i
dida nimpeh ad Egypt.
23 Ot alyo' mon didahdih nan agge naboblayan di iwakat'u didah abobboble.
24 Te aggeda nimpe inunud nadan tugun'u ya nginheda nadan tudtudu' ya aggeda
nginilin nan Habadun tungo. Ya ta'on on dida ya dinayawda nadan iniphod di tagun
dinayaw didan a'ammodyu.

25 Ta hiya nan inyabulut'un atonda nadan adi maphod an tudtudu an hidiyey
manadag i dida.
26 Ot iyabulut'u an ta'on hi mibilangdah nalugit an gapuh nadan eda i'no'i'nong an
namamah nangi'nongandah nadan panguluwan an imbabaleda. Ta dusao' dida ta
lo'tat ya innilaondan ha"on hi Apu Dios.
27 Ot he"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel datuwen udum
an inat handidan a'ammodyu an nungngohe ya nangiwalong an mangun'unud i ha"on
an na'abbaktun Dios.
28 Te hidin inye' didah nan boblen imbaga' hi pangiyaya' i dida ya onnot on hanadan
udum an dios di nangidawatandah nadan i'nongda an ta'on on hanadan idawatdan
ma'inum ya nadan maghob an insenso. Ta inyedah nadan nabillid onu hinadan pu''un
di mun'ahagabong an kayiw nadan idawatda ta i'nongda i dadiyen dayawonda. Ta
hiya nan nunhiglay bungot'un dida.
29 Ot alyo' i diday, Nganne ihyay hilbin danaen eyu pundayawan hinadan nabillid.
Ya hay pungngadanda i diye hi ad uwani ya Bamah.*
30 Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an undan ta'on on dida ya pohdondan
mibilang hi nalugit ta mundayawda damdama i dadiyen umipabohol an iniphod di
tagu.
31 Wa'et inaynayundan aton dadiye ta eda gobhon nadan imbabaleda ta i'nongda i
dadiyen dayawonda ya ma"id ha bahhonan mibilangdah nalugit. Ot adi mabalin hi
tobalo' nan mahmahanda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
32 Wanin an alyonyu on pohdonmi pibon umat amih nadan udum an tataguh udum
hi boble an dayawonday iniphod di tagun batu onu kayiw. Mu adi ma'at danaen
ninomnomdan aton.
33 Te ibaga' tee an ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya gapuh bungot'u ya
ipatigo' nan ongal an abalina' an mundusan da'yu.
34 Te amungon da'yu an ta'on on niwakat ayuh abobboble ta tigonyu nan ongal an
abalina' ya li'naonyuy bungot'u.
35 Ya impangulu da'yuh nan paddungnay agge naboblayan ta hidiy pundusaa' i
da'yu.
36 Te dinusa' handidan a'ammodyuhdih nan agge naboblayan hi nalpuwandah ad
Egypt ot atbohdin dusaon da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
37 Ya tigo' ta an namin ayu ya unudonyu nan imbaga' ta umat hi aton di mumpastol
an ohha'ohhaonan tigon nadan ipastolna.
38 Mu alina'e hi wadada damdamay mungngohen ha''on an ta'on on inikak'u didah
nan boblen niyayanda ya adida mi'bangngad hitun numboblayanyun tinanud Israel
ta datuwey panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
39 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel
an ipapilitda'e an e mundayaw hinadan iniphod di tagu ya ta'omman ta munligatda.
Mu udum hi algo ya gapuh nadan punligatanda ya ha''on di unudonda ta idinongdan
e mundayaw ya mangi'nong i dadiyen iniphod di tagu ta ma"id mo ha ibabaina'.
40 Ta i diye ya ha"on moy dayawonyun tinanud Israel hinan nabillid an niyappit i
ha"on. Ta ibilang da'yu mohpeh tatagu'. Ya ibaga' mohpen iyaliyu nadan idawatyun
ha"on hidi an umat hinadan mun'aphod an pinhodyun idat i ha"on ya atbohdi nadan
mamangulun bungan di itanomyu ya nadan udum an idawatyun ha''on.
41 Ya i diyen pangiyanamuta' i da'yu hi alpuwanyuh nadan boblen niwakatanyu ya
ahi nunhiglay amlong'u te mipaddung ayuh nan maghob an insenso an umipa'amlong
di hunghungna. Ta hidiyen ato' i da'yuy mangipatigoh abobboble an ha''on an Dios
ya ammunay madayaw.

---

* **20:29 20:29** Hay pinhod nan Bamah an ibaga ya nabaktun pundayawan.

42 Ta hitun pangiyanamuta' nimpe i da'yuh nan bobleyun tinanud Israel an boblen
imbaga' i handidan a'ammodyu hi idat'u i da'yu ta pumboblayanyu ya hidiyey
panginnilaanyun ha''on hi Apu Dios.
43 Ta i diye mohpey punnomnomanyuh nadan adi maphod an ina'inatyu an
linummuh nibilanganyuh nalugit. Ya nunhiglay boholyuh adolyu an gapu i dadiyen
ina'inatyu.
44 Ya hidiyey panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios te hom'on da'yu an ta'on on
lebbengnan dusaon da'yun ha"on an gapuh nadan adi maphod an ina'inatyu. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Nibaga Hi Ma'at Hi Ad Judah

45 Ot alyon bon Apu Dios di,
46 He''a Ezekiel, ihangngabmuh nangappit hi muyyad di ad Judah ya imbagam di
ahi ma'at i diyen boble ya ta'on on hinan negeb.†
47 Ta ibagam hinadan tataguhdi an ha"on an na'abbaktun Dios ya pu'ula' hidiyen
numboblayanda ta magbun namin an ta'on on hanadan tatagun nipa''elan nan
munlangtan kayiw ta ma"id ha mabati. Ya ma"id ha mabalin hi e mun'odop i diyen
apuy ta mapu'ulan an namin hidiyen boble.
48 Ta panginnilaan di atagutagu an ha''on an Dios ya hanan pu'ula' ya ma"id ha
mabalin hi e mun'odop.
49 Ot alyo' di, O mu Apu Dios an na'abbaktu, nadan tatagu ya adida patiyon nadan
ibagabaga' te alyonday manga"a''apoha' anu ya abuh.

21

Hay Pundusan Apu Dios Hi Ad Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ipa'innilam nan ahi ma'at hinan pundayawan hi ad
Jerusalem ya ta'on on nan ahi ma'at hinadan ibbam an tinanud Israel.
3 Ta ipa'innilam an ha''on ya mi'buhula' i dida. Ta teen hinuknut'u tun ispada' an
pamate' i dida an ta'on on hanadan maphod di pangatna.
4 Ta patayo' didan namin an ihipun'u hi muyyad nan numboblayanyu ta ingganah
nangappit hi huddo'na.
5 Ta panginnilaan di atagutagu an ha''on an Dios ya hinuknut'u'e nan ispada' ya
gahin on ma'at nan pohdo' an aton ya ahi mabalin hi mihikot.
6 Ot he''a Ezekiel ya hanat kumga'a hi em umukayungan ta ipatigom an nunhiglay
inomnomam.
7 Ya wa'et mahmahanda hi'on tanganu on'a kumga ya ibagam an gapuh nangin-
nilaam an atatakut nan ma'at. Te hitun a'atana ya ta'on on hanadan nun'atulid
ya milu'uydah takutda. Ot nomnomnomonyu an adi madne ya ma'at te ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
8 Ot alyon bon Apu Dios di,
9 He"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan tatagu an alyom di, Alyon Apu Dios di
nidadaan mo nan na'ahhait ya mungkilat an ispadana.
10 Ya hidiyen ispada ya ay kilat di atonan pumateh tatagu. Ot undan mun'am'amlong
ayu ihya. Manu'e hi athituy ma'at ya nginheyu nadan imbagana i dita'u.
11 Ta na'ahhait ya ma'dangngih nimpeh diyen ispada ta matadom hi pamaten di e
pumate.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, He''a Ezekiel ya agam ta oltom an kumga on
nungkugakugmuy palagpagmu ta ipatigom nan nunhiglan umukayungam te hanan

† **20:46 20:46** Nan negeb ya hidiye nan napudut an lutah nangappit hi muyyadna.

ispada ya nidadaan nimpe ta pamate' hinadan ibbam an tatagu' ya ta'on on hanadan
nun'ap'apu i dida.
13 Ta patnao' nadan tatagu' ta hi'on adida muntutuyu ya ma'at datuwen namin i
dida. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
14 Ot he"a Ezekiel ya padanam datuwen ma'at hinadan tatagu'. Ya intipakmuy
ta'lem ya iningotmun ipalang nan ispada hi mumpidwa onu mumpitlu ta mipatigon
mali"ubdah pumate. Ta hidiyey mangipa'innila an nunhiglay ahi ma'at i dida te
mun'a'ateda.
15 Ta pamaag ya milu'uyda te nunhiglay takutda te ta'on on idanay pangipluyanda
on wahdi nan ispadan nidadaan an mamaten dida an ay kilat an mun'ineyye.
16 Ta mipalang hi nangappit hi iniggid ya hi nangappit hi winawwan ya hi
kumpulnay idongdongana.
17 Ta na'at'e datuwe ya pumalakpaka' ta ma'aan mohpey bungot'u. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.
18 Ot alyon bon Apu Dios di,
19 He"a Ezekiel, ekat em pato'an nan duwan kalata an hawwangon nan patul an
malpuh ad Babilon. Ta wan innilaonday pangipluyandah nadan tindaluna i diyen
nunhappangan nan kalata.
20 Ta nan ohan kalata ya itudo'muh din hidiye nan kalata an umeh ad Rabbah
an numboblayan nadan tinanud Amon. Ya hanan oha ya itudo'muh din umeh ad
Jerusalem an binattuy aladna an ohah nadan bobleh ad Judah.
21 Ta dimmatong'e nan patul hi ad Babilon hidih nan nunhappangan nan kalata
ya wadaday atona ta panginnilaana hi'on idanay pangipluyanda. Ta hay ohan atona
ya ibunutnah nadan panana.* Ya ahi bo nummahmah hinadan bululna. Ya intigona
boh nan apgun nan animal an impapaltina.
22 Ta lo'tat ya nan panana an namalkaan hi Jerusalem di bunutona. Ta
hidi moy pangipluyanda. Ta eda munlongoh hi o"ongal an kayiw ta usalondan
mama"ih hinadan geyt hidi ya nuntababda nan nunlini"odan di binattun alad ta
pumpattukandan bumahhel. Ta initkuk'en nan patul an hogponda ya nalakah
bumahhelanda ta pumpateda nadan tataguhdi.
23 Mu nadan i Jerusalem ya adida patiyon nan nipa'innila i dida an ma'at te
hay innilada ya maphod di ni'hayyupandah nadan i Babilon. Mu ma'at datuwe ta
nomnomonda nadan bahulda. Ot gubatonda dida ta mumbalindah balud hi udum
an boble.
24 Ot hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nibahhon namin nadan
pangatyu ta datuwey panginnilaanyun nunhiglay bahulyu. Ot gapu ta adi maphod
nadan ato'atonyu ya iyabulut'un mumbalin ayuh balud hi udum hi boble.
25 Ya ta'on on he"an adi maphod di pangatnan patul di tinanud Judah ya nadatngan
moy adusaam.
26 Ot aanommot eh'a nan koronah ulum te adi mo umat handi di ma'ma'at ta
mipabaktu nadan nun'ada"ul ya hanada'en nabaktu ya diday mipada"ul.
27 Ya hituwen bobleh ad Jerusalem ya minaynayun di ena adadagan ta ingganah
umali nan pinto"un mun'ap'apu ya ahi' impaboltan i hiya.
28 Ot he"a Ezekiel ya hanat ipa'innilam bo nan ahi ma'at hinadan holag Ammon te
nunhiglay pamihuldan da'yun tinanud Israel. Ot ma"id ha bahhonan mun'a'ateda te
nidadaan damdama nan na'ahhait ya mungkilat an ispada' an mamate i dida.
29 Ta alyo' an Dios i diday, Adiyu dongdonglon nan layah an ibagan nadan
propeta. Te nadatngan moy adusaanyu ta pumpate da'yu te nunhiglan adi maphod
di pangatyu.

---

* **21:21 21:21** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat.

30 Ot ihikotyuot eh'a nadan ispadayu te ma"id mo ha pangiyusalanyun danae te
dadagon da'yu damdamah nan numboblayanyu.
31 Te iyabulut'un umali nadan pumapaten tatagu ta pumpate da'yu. Ta li'naonyu
nan nunhiglan bungot'un da'yu.
32 Ta mun'a'ate ayu nimpe ya numpu'ulan da'yuh nan numboblayanyu. Ta ma"id
ha uggan mabong'al i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

22

Hay Ma'at Hinadan Nabatih Ad Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel ya hanat ihingalmu nadan i'ibam an i Jerusalem te dakol moy
pinatepateda. Ya binagaam didah nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an
pangatda.
3 Ta alyom i dida di, Nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Gapuh nadan dakol an
pinatepateyuh nadan ibbayu ya gapu boh nadan bulul an inyammayu ya nibilang
ayu moh nalugit.
4 Ta numbahul ayu nimpe an gapuh nadan pinatepateyu ya hay nangiphodanyuh
nadan dayawonyu. Ta hiya nan mun'adatngan moy adadaganyu ta ngihngihilan
da'yuh tataguh abobboble.
5 Ya pihulon da'yuh tatagu an ta'on on hanadan wah nun'idawwi te nundongol ayu
an gapuh nadan adi maphod an pangatyu. Ya ma"id mo ha pot'onyuh atonyu.
6 Te tigonyu'e nayyay pangat nadan ibbayu an ap'apu an tinanud Israel an gapu bo
ta waday abalinanda ya pamaaggon pimmateda.
7 Ya ma"id ha lispituyuh nadan a'ammodyu ya paligatonyu nadan ni'iboblen da'yu
ya ta'on on nadan ibbayun nun'apuhig ya nun'abalun binabai.
8 Ya ma"id ha pangibilangyuh nadan usal an niyappit i ha"on ya ta'on on nan
Habadun tungo on adiyu mo ngilinon.
9 Ya wadaday udum i da'yun munlayah ta mipapate nadan pohdondan mate.
Ya e ayu mi'mi''an hinadan ni'nong hinadan pundayawanda on inatyuhdi nadan
umipabain an at'attonyu.
10 Ya wadaday mangilo' hi ahawan di hi amada. Ya wadada boy mamilit an mangilo'
hinadan binabain waday malpuh adolna ta nibilangdah nalugit.
11 Ya nunhiglan umipabungot i ha"on nadan ato'atonyu te wadaday ilo'day ahawan
di ibbada ya ta'on on nadan inapuda ya atbohdi nadan i'ibadan binabain imbabalen
di hi amadah udum an ahawada.
12 Ya wadaday udum an mumpabayad ta diday mamateh nan pohdon di ohan
tagun ipapate. Ya wadada boy udum an nunhiglay pumpapulsintudah pihhuda ta
pumpihhuwanda nadan ibbayun tinanud Israel ta kumadangyanda. Ot linglingona'
i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

13 Ot nomnomnomonyu an dusaon da'yu i ha"on an gapu i danaen adi maphod an
atonyun mangalah pihhu ya hay namatapatayanyuh tatagu.
14 Ha''on an Dios ya wada'ey imbaga' hi ato' ya umannung an ma'at. Ot undan nin
ma"id ha takutyu i diyen ato' i da'yu.
15 Ya iwakat da'yuh abobboble ta way atonyun mangidinong hinadan adi maphod
an ato'atonyu.
16 Ta wa'e ta mibabain ayuh nadan boblen iyayanyu ya i diyey punnomnomanyu i
ha"on an Dios an dayawonyu.

17 Ot alyon bon Apu Dios di,

18 He''a Ezekiel ya ibaga' i he"a an hanada'en ibbam an tinanud Israel ya umatdah
nan ma"id ha hilbinan gombang ya lata ya gumo' ya lube an nabatih nan namahmah
an silber.
19 Ot ibagam i dida an gapu ta ma"id ha hilbida ya amungo' didah ad Jerusalem.
20 Ta hay ato' ya umat hi atondah nan silber ya nan koper ya nan gumo' ya nan
lube ya nan lata an amungonda ya inapuyanda ta malanatda. Ta athidi boy ato' i
dida an gapuh bungot'u ya paddungnay lanato' didah nan numboblayanyu.
21 Ta amungo' nimpe dida ya paddungnay linanat'u dida an gapuh bungot'u.
22 Ta maligatanda'e ya ahida mohpe nomnomon an manu'eh athidiy na'at i dida ya
gapuh bahulda ta hiya nan bimmungota' an Dios ot dusao' dida.
23 Ot alyon bon Apu Dios di,
24 He''a Ezekiel ya hanat ibagam boh nadan ibbam an tinanud Israel an gapuh
bungot'un dida ya mipaddungdah nan agge naboblayan an adi ma'udanan.
25 Hanada'en layon ya mun'olmomda hi'on waday pinatedah udum an animal ta
anonda. Ta atdahdi nadan ap'apuda an mun'o'ohhadan munnomnom hi patayonda
ta wa'et waday pinateda ya alyonday maphod ta nateda ta bagi ta'u nadan
kinadangyanda. Ta dakolday nabalun binabai an gapuh pangatda.
26 Ya ta'on on hanadan padi ya aggeda inunud nadan tugun'u ya inlubitda nadan
unhaot ma'at hinadan niyappit i ha"on. Ya ma''id ha intuddudah nadan tatagu hinan
a'at nadan mibilang hi malinis ya nalugit. Ya adida ngilinon nan Habadun tungo ta
pamaag ya nipaddung hinadan udum an algo ta ma"id mo ahan ha munnomnom i
didah nan anabaktu' an Dios.
27 Ya hanada'e nimpen ap'apuda ya umatdah nadan kahuh nan inalahan an
pumpateda nadan udum an animal. Atondahdi ta way atondan mamloh hi
kinadangyan nadan patayonda.
28 Ya hanada'en propeta ya dakol di ibagadan alyonday impatigo' onu impa'innila'
i dida mu layahda te umman atondahdi ta pangiha"utda i dadiyen adi maphod an
ma'ma'at.
29 Ya hanada'e bon udum hinadan ibbam an wahdih ad Judah ya paligatonda
nadan nun'awotwot ya adi maphod di pangatdah nadan ni'iboblen dida. Ta adi ahan
maphod di pangatda i dida.
30 Ta manmanammaa' hi ta'on on oha i dida hi maphod di pangatna ituwen boble
ta wan adi' dadagon mu ma"id.
31 Ta hiya mo nan gapuh bungot'u ya dusao' dida ta madadagda. Ha''on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

23

Hay Ni'aligan Nan Hinagin Binabai

1 Indani ya alyon Apu Dios di,
2 He''a Ezekiel, donglom'e tun ibaga' an a'at han duwan hinagin binabai an ohay hi
inada
3 an nihipun hidin mangmangngilogdah awadandah ad Egypt ya numpabpabbayad-
dah adoldah linala'i.
4 Hay ngadan nan panguluwan ya hi Oholah. Ya nan oha'e ya hi Oholibah. Ya
paddungnay inahawa' didan duwa ot mawaday imbabaleda. Hi Oholah ya hiyay
ni'aligan nadan i Samaria ya hi Oholibah e ya nadan i Jerusalem.*
5 Mu ta'on on paddungnay ahawa' nadan i Israel ya inluktapa' ot eda mi'il'illo'
hinadan tindalun nadan i Assyria.

* **23:4 23:4** Hay pohdonan ibagah nan Samaria ya an namin nadan bobleh ad Israel ya atbohdih ad Jerusalem an an namin hi ad Judah.

6 An gapu ta paddungnay maphod di nangadol dadiyen titindalu ya maphod bo
nadan lubungda ya nuntakkeday† udum hi kabayuda ya nabaktuy sa'ad di udum i
dida ya guwapuda ta hiya nan kumpulnan dida on inilo'da.
7 Ta paddungnay eda ni'lala'i te ni'hayyupdah nadan nabaktuy sa'adda an i Assyria
ot taynana' an Dios an paddungnay ahawada ot eda dayawon nadan umipabohol an
bululda.
8 Mu ta'on tuwalih on hidin tinaynandah ad Egypt ya hiyah diyen paddungnay
innaynayundan e ni'ilala'i.

9 Ta hiya nan inwalong'u damdama didan i Israel ot iyabulut'u didah nadan
ni'hayyupandan i Assyria.
10 Ta didan i Israel ya nipaddungda i ha babain binolladanda ot patayonda ot
iye"eda nadan imbabalena ta numbalinda baal hi bobleda. Ta nundingngol hi
abobbobleh diyen na'at i hiya te bahulna.

11 Mu ta'on boh on tinigon ibbanan hi Oholibah an ni'aligan nadan i Judah hidiyen
na'at i ibbana ya inyal'alanaot bo damdaman ni'ilala'i.
12 Ta paddungna boy e ni'il'illo' hinadan opisyal nadan tindalun i Assyria an
mumpangilog ya numpunlubung hi lubung di e mi'gubat an numpuntakkedah
kabayu.
13 Ta hay panigo' ya numpaddung nadan i Israel ya i Judah an paddungnay
mi'ilala'ida.
14 Mu inyal'alanay numbahulan nadan i Judah an nipaddungan Oholibah mu
nadan i Israel an nipaddungan Oholah. Te paddungna nimpey mi'ilala'ida an
gapuh pundayawandah nadan linala'in i Babilon an nipa'ot hinadan dingdingda an
napintolan hi mumbolah.‡
15 Ya mapmaphod nadan turbanda§ ya balikisda an umatdah nadan nungkakalesan
opisyal di tindalun nadan i Kaldea an ohan bobleh ad Babilon.
16 Te hidin tinigoda dadiye ya nunhiglay naminhoddan dida ta intuda'day e
mangayag i dida hi ad Babilon.
17 Ta immali dadiyen i Babilon ot paddungnay mi'ilo'da i dida ta imbabainday
adolda. Mu lo'tat ya paddungnay ininglayanda dida ta hiya nan indinongdan mi'ilo'
i dida.
18 Ya ma"id ahan ha bainda i diyen at'atonda ta hiya nan inwalong'u damdama
didan i Judah an umat hi inat'uh nadan i'ibadan i Israel.
19 Te paddungnay inyal'alanay ni'ilala'iyandah ad uwani mu hidin mang-
mangngilogda an mumpabpabbayaddah adoldah ad Egypt
20 an paddungnay hanadan mun'aphod di nangadolda ya mun'abikah an titindalun
nadan i Egypt di pohpohdonda ahan an pi'lo'an.
21 Ya onha mabalin ot pohdondan hanan punli'nadah din mangmangngilogda hi
awadandah ad Egypt ya minaynayun te paddungnay nunhiglay naminhoddan mi'ilo'
hi linala'i.

22 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an lo'tat ya nadan ininglayan
nadan i Judah ya amungo' dida ta mi'buhuldan dida ta li"ubonda dida.
23 Ta umali nadan i Babilon ya an namin nadan sinakupda an umat hinadan i
Kaldea ya i Pekod ya nadan i Soa ya i Koa ya ta'on on nadan i Assyria. Ya datuwen
o'opisyal di tindalu ya nadan udum an nabaktuy sa'addan mun'aphod di alala'idan
nungkakabayu

---

† **23:6 23:6** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay. ‡ **23:14 23:14** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. § **23:15 23:15** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

24 ya umalidan mangubat hinadan i Judah an malpudah huddo'na. Ya wadada boy
nungkakalesa ta niluganday udum ya niluganan di almasday udum ya munhahapiy-
oda ya munhehelmetda. Ta diday ipa'ali' hi manadag i didan i Judah ya iyabulut'un
paligatonda dida an miyunnudan hinan adi maphod an pangatda.
25 Ta pumpateday udum hinadan ibbayun i Judah ya nunggogodday olong ya ingan
di udum i dida. Ya inyedah bobleda nadan imbabaleda ya pinu'ulanda nadan mabati.
Ta athidiy ma'at te nunhiglay bungot'un dida.
26 Ta hituwey ipaddungan nan alyo' hi ma'at hinadan i Judah an nipaddungan
Oholibah an bolladanda dida ya inaladay lubungda ya ta'on on hanadan nun'abalol
an umat hi silberda ya balitu'da.
27 Ot ato' hitu ta pamogpog'uh nan inhipundah ad Egypt an paddungnay eda
pi'lala'iyan.
28 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya nundadaana' an mangiyabulut i didah nadan
binuhulda an paddungnay ininglayanda ni'.
29 Ta gapuh hihiwodan dida ya paddungna nimpey bolladanda dida ya inaladan
namin di wadan dida. Ta punhintiggan di atagutaguh diyen ma'at i dida ta nunhiglay
eda ibabainan.
30 Ot ta'on on athidiy ma'at i dida te bahulda te nundinoldah nadan udum an boble
hi bumoddang i dida. Ot eda mundayaw hinadan bululda ta hiya nan nibilangdah
nalugit.
31 Ot gapu ta inyunnuddah nadan i'ibadan i Israel an ni'aligan Oholah ya dusao'
dida an umat hi inat'uh nadan i Israel.
32 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Gapuh bungot'u ya ato' bo i
dida nan inat'uh nadan i'ibadan i Israel an punhiglao' di pundusa' i dida ta
paddungnay uminumda damdamah nan nun'inuman nadan i Israel. Ta madadagda
ta ngihngihilan di atagutagu dida.
33 Ta ahida umukayungan ya tumattakut an gapu i dadiyen ma'at i dida te
madadagda nimpe an umat hinan na'at hinadan i'ibadan i Israel.
34 Ta ma'at'e datuwe ya ahi nunhigla mohpey boholdah adolda ta pungkugakugday
palagpagda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
35 Ot gapu nimpe ta din'uga' an Dios ot mundayawdah nadan iniphod di tagu ya
mahapul an dusao' dida. Te umatda nimpeh nan babain tinaynanay ahawana ot e
mi'ilallala'i. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
36 Ot alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan i'ibam an i
Israel ya i Judah an numbahulda. Ta ibagam i dida nadan nunhiglan umipabungot i
ha"on an pangatda.
37 Ya ibagam an hinaen ma'at i dida ya bahulda te umatda nimpeh nan babain
inluktapnay ahawana te din'uga' an Dios ot eda mundayaw hinadan iniphod di tagu.
Ot eda bo udot i'nong nadan imbilang'uh imbabale' i dadiye.
38 Ya inlubitda nadan nibaga tuwalin atondah nan Templo ta nibilang moh nalugit.
Ya aggeda nginilin nan Habadun tungo an niyappit i ha"on.
39 Ya i diye bo udot an algo di eda nangi'nongan hinadan imbabaleda ot hunggopdah
nan Templo ta nibilang moh nalugit.
40 Ta nadan i Judah ya i Israel ya nipaddungda nimpeh nan binabain mi'ilala'i an
intuda'day e mangayag hi linala'ih udum hi boble. Ta dimmatongda'e ya paddungnay
eda nun'amoh ya nunhukkatda ya iniphoddan pinintolan di matada ya in'usalda
nadan nun'abalol an umat hi balitu' an hingat ya nadan udum.
41 Ya eda ni'ibun i didah nan mapmaphod an ubunan. Ya hinan lamehaan hi
hinangngabda ya wahdida nadan niyappit i ha"on an lanan di olibo ya insenso an
idatdan dida.

42 Ya madngol di tuling nadan manginum an linala'i an nalpuh nan nunlini"odanda.
Ya wada damdamay inodnan dadiyen linala'i hi nun'abalol an idatdah nadan i Judah
ya i Israel an korona ya nadan mihu'lub hi ta'le.
43 Ot alyo' boy, Wa'et pohdon nadan linala'in ilo' danaen binabain mi'ilala'i ya
ukodda. Ot athina damdamay pohpohdonda.
44 Ta paddungnay inilo'da datuwen binabai an da Oholah i Oholiban hinagi an
nipaddungan nadan i Judah ya i Israel.
45 Mu nipto' nadan mangali hi, Numbahul datuwen duwan hinagi ta hiya nan
mahapul an madusada te paddungnay nunluktapda ya pimmateda.
46 Ha"on an na'abbaktun Dios ya ipa'ali' di dakkodakkol an tindalu ta gubatonda
dida ta ahi bo aya nunhiglay takutda. Ya alanda bo udot an namin nadan nun'abalol
an gina'uda.
47 Ta puntopan nadan binuhulda dida ya numpalangda didah nan ispadada. Ya
patayonda nadan imbabaleda ya pinu'ulanda nadan baleda.
48 Ma'at datuwe ta wan idinongda nadan adi maphod an ato'atonda an umat hi
pundayawandah nadan dios di udum an tatagu. Ta alina ya tumakut nadan udum
an mangiyunnud i dadiyen inatda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
49 Ta holtaponday dusan nadan adi maphod an pangatda an paddungnay eda nimpe
ni'lallala'i te nundayawdah nadan iniphod di tagu. Ot ma'at datuwe ta panginnilaanyu
an ha"on nan na'abbaktun Dios.

24

Hay Ni'aligan nan Limmatin Banga

1 Hidin mi'apuluh algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen mi'ahiyam hi tawon
hi awadanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya hanat itudo'mu an hi ad uwani teen algo di nangihipunan nan
patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna an nunli"ub hi ad Jerusalem.
3 Ya imbagam hinadan mumpungngohen tatagu' hituwen nipa"el an a"apoh an
alyom di, Hi Apu Dios an na'abbaktu ya alyonay danumanyu anu nan ongal an banga
ya impaluwagyu.
4 Ya inuhbungyu nadan lamoh an dotag an ma'aan hinadan ulpu ya lapan nadan
kalnero. Ya inudmanyuh nadan natungalan.
5 Ya tinunguwanyu hi dakol an kayiw ta ingganah ma'allutu. Hay paltiyonyu ya
hanan ap'aphodan an kalnero.
6 Ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an mahmo' nan boble an numboblayan di
pumate an ni'aligan tuwen a"apoh. Te hituwen boble ya nipaddung hinan nalatiyan
an banga. Ya hanadan dotag an nibangot hidi ya ma'ohha'ohhan ma'ado ta ingganah
mapuh an adi mapili nadan ma'ado.
7 Te nan boblen nipaddungan tuwen banga ya hinan mabatu an eda namatayan hi
tatagu an inattadan inyehdi ta adi matabbunan nadan dalada.
8 Ta tinigo' nan dalada mu agge' tinabbunan te nunhiglan umipabungot an ayda
mun'odam hi mangi'awit i dida.
9 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Mahmo' nan bobleh ad Judah
an boblen di pumate te madadag te ha"on teey paddungnay e mangipiggil hi kayiw
hi panungu' i diyen boble.
10 Ot agayu ta puntunguwanyu nan nibangot ta ma'allutu nan dotag ya inudmanyuh
nadan middum hi makan ta maphod di tamtamna. Ya nuntunguwanyu nimpe ta ta'on
on ingganah matdu' ta maghob nadan tungal.
11 Ya imbangotyu nan nabaon bangah nan uhhun di bala ta ingganah ma"aldang
ta magah nadan latina ya ta'on on nadan immongkap an nun'ip'ot hidi.

12 Mu ta'on on athidin nibangot nan bangah nan apuy ya agge damdama na'aan
nadan immongkap an nip'ot hidi.
13 Te da'yun i Judah ya nunhiglan umipabain nadan ato'atonyu. Impatna' an
munlinis i da'yu mu ningamut an adiyu pohdon. Ta hiya nan gapuh nadan bahulyu
ya dusaon da'yu ta ingganah on ma'aan di bungot'un da'yu.
14 Ot tee mon nadatngan di pundusaa' i da'yu. Ya ipa'annung'un aton te ma''id mo
ha homo''un da'yu te nunhigla ahan nadan ato'atonyu. Ha''on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.

Hay Natayan Nan Ahawan Ezekiel

15 Indani ya inalin bon Apu Dios i ha''on di,
16 He''a Ezekiel, adi madne ya mate nan pa'appohpohdom. Mu adi' pohdon an
ipatpatigom di em umukayungan ya hanat adi'a kumga.
17 Ta ta'on on umukayungan'a mu ta adim patpatigo. Ta adim aanon nan turbanmu
ya nan hapatutmu. Ya adim hophopan di angahmu. Ya hanat adi'a mangan hinan
anon di nabalu.
18 Ta i diyen algo ya ha''on an hi Ezekiel ya eya' ni'hahhahapit hinadan tatagu mu
i diye tatawwan nahdom ya nateh ahawa'. Ta i diyen ibiggatana mo ya inat'u nan
imbagan Apu Dios.
19 Indani ya alyon nadan tatagu di, Danaen impatpatigom hi natayan ahawam ya
on waday pohdom an ipa'innila i da'mi?
20 Ot alyo' i diday, Waday imbagan Apu Dios an alyonay
21 adi anu madne ya dadagona nan Templo an ilattuwagyu ya pundinolanyu hi
ihi''uganyu. Ya hanada'en imbabaleyun wadah ad Judah ya mun'a'atedah gubat.
22 Ta hanan tinigoyun inat'uh natayan ahawa' ya hiya damdamay ahiyu aton. Ta
adiyu hophopan di angahyu ya adiyu anon nan anon di nabalu.
23 Ya adiyu aanon nan turbanyu ya ta'on on nadan hapatutyu. Mu ta'on on adiyu
ipatpatigoy umukayunganyu mu ma'attigo te mun'apigut ayu. Ot manu'eh ma'at
datuwen da'yu ya gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu.
24 Ot hanan inat'u ya hiyay pangiyunnudanyu. Ta na'at'e datuwe ya ahiyu
nomnomon mohpeh Apu Dios.
25 Ya alyon bon Apu Dios i ha''on di, Hitun panadaga' hinan Templo an ilattuwagda
ya pundinolanda hi ihi''uganda an ta'on on nadan imbabaleda ya ipapate' dida.
26 Ya i diyen algo an panadaga' ya waday oha an mihwang an umen e
mangipa'innilan he''a i diyen na'at.
27 Ya mabalin mohpe an humapit'a ta mi'hapit'an hiya. Ta hidiye nimpen ma'at i
he''a di panginnilaan nadan tatagu hinan ahi ma'at i dida ta wan nomnomona' an
Dios.

25

Hay Ma'at Hi Ad Ammon

1 Alyon bon Apu Dios i ha''on di,
2 He''a Ezekiel ya agam ta ipa'innilam nan adi maphod an ahi ma'at hi ad Ammon.
3 Ot hanat donglonda tun ibaga'. Te ha''on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an
gapu ta nginihngihilanda nadan tatagu' an tinanud Israel hi na'abakandah gubat ya
hay niyayandah udum hi boble ya nunhigla bo udot di amlongdah nadadagan nan
Templo.
4 Ta hiya nan ipa'abak'u didah nadan nunhituh nangappit hi tuluwan di algo an
umalin mangubat i dida. Ta mi'hitudan didah nan numboblayanda ta diday mangan
hinadan inliya'da ya diday manginum hinadan gatas nadan animalda.

5 Ta pumbalino' nan bobleda hi ad Rabbah hi pumpastolan hi kemel ya an namin
nadan bobleh ad Ammon hi pumpastolan hi kalnero ta wan panginnilaandan ha"on
hi Apu Dios.
6 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Gapu ta nunhiglay hihiwodan da'yun
tatagu' an tinanud Israel ya nunhiglay amlongda nimpeh nadadaganyu
7 ya ituda"uy e mangubat i dida pibo ta mun'a'ateda ya madadag nan bobleda ya
nun'alada nadan kinadangyanda ya inyeda didah udum hi boble. Ta mihipun i diye
ya ma"id mo ha boblen nadan tinanud Ammon. Ot ma'at datuwe ta panginnilaandan
ha"on hi Apu Dios.

Hay Nibagah Ma'at Hinadan I Moab

8 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Moab* ya pinihulda nadan i Judah
an alyonday, Undan tuwali nganne ihyay ni'dulan nadan i Judah hinadan udum an
boble.
9 Ta hiya nan nomnomnomonyu an ituda"uy e mangubat hi bobleda ta pundadagda
nadan bobleh nan numpipiningngit hi ad Moab an mun'a'aphod an boblehdi an hi
ad Bet-Jesimot ya hi ad Baal-Meon ya hi ad Kiriatayim.
10 Ta hanadan nunhituh nangappit hi tuluwan di algo an nangubat hi ad Ammon
ya dida damdamay mangubat hinadan i Moab. Ya atbohdin mihipun i diye ya ma"id
ha matudduh boblen nadan i Moab.
11 Ta dusao' dida ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.

Hay Nibaga Hi Ma'at Hinadan I Edom

12 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Edom ya nunhigla bo ayay
nangiballohdah nadan i Judah ta hiya nan ongal di bahulda.
13 Ot gapu ta athidiy inatda ya ha"on an na'abbaktun Dios di mundusan dida. Ta
ituda''uy e mangubat i dida ta pumpateda dida ya ta'on on nadan animalda. Ta
madadag nan bobleda an mihipun hi ad Teman ta ingganah ad Dedan ta mumbalin
hi ma''id ha hilbin diyen bobleda.
14 Ot da'yun tatagu' an tinanud Israel di ituda"u ta eyu gubaton dida ta iballohyu
nan inatdan da'yu ta i diyey punli'naandah bungot'u. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Pilistia

15 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan i Pilistia ya nunhiglay hihiwodah
nadan tatagu' ta hiya nan agaggaon ginubatda dida te pohdonda ahan an dadagon
dida.
16 Ta hiya nan ad uwani ya ha"on di mangiballoh hinan inatdan da'yun tatagu' ta
patayo' didan namin. Ot patayo' nimpe didan namin an ta'on on nadan i Krete ya
nadan nunhituh nadan da'ging di baybay.
17 Ta li'naonday bungot'u hi pangiballoha' hinan inatda. Ta wan innilaonda an
ha''on hi Apu Dios.

26

Hay Ma'at Hi Ad Tyre

1 Hidin namangulun algo i diyen mi'ahimpulut ohah (11) tawon an nihipun hi
niyayanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He''a Ezekiel ya tigom'en nunhiglay amlong nadan i Tyre an alyonday, Nadadag
bo ayah ad Jerusalem an awadan di dakol an munggattang ya gumattang an malpuh
udum hi boble. Ot maphod ta dita'uy mihukkat hi mungkumilhu ta kumadangyan
ta'u pibo.

---

* **25:8 25:8** Hay alyon di udum hi ad Moab ya hi ad Seir.

3 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios di mangibaga an mi'buhula' i dida. Ta
ituda''uy dakkodakkol an tindalun malpuh udum hi boble an umatdah nan dalluyun
hinan baybay ta gubatonda dida.
4 Ta dadagonda nadan binattun alad hi bobleda ya ta'on on nadan nun'atagen
pungguwalyaanda. Ya paddungnay aano' nan pito' hi bobleda ta ma'attigo nan batu.
5 Ta mumbalin hi punhapayan nadan e mumpuntabukul hinadan tabukulda. Ya
pun'alan di udum an tatagun namin di wahnan bobleda. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
6 Ya numpateda nadan numpunhituh nadan udum an boble an sinakup di ad Tyre
ta wan panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
7 Ya nomnomnomonyu an honago' nan patul hi ad Babilon an hi Nebukadnesar an
ongal di abalinana an malpuh huddo'na ta gubatona dida an i'uyugnay dakkodakkol
an tindaluna an mungkakabayu ya mungkakalesa
8 ta pumpateda nadan nunhituh nadan udum an boble an sakup di ad Tyre.
Ya ahida mohpe nuntabab nan way nunlini"odan nan binattun alad hi bobleda ta
pangi'wandan manggop i diyen boble.
9 Ta hay atondan manadag hinadan binattun aladda ya pummasuda ya
numpalu'ahda nadan nun'atagen pungguwalyaanda ta way atondan hunggop.
10 Ya nunhiglay dinakol di kabayuda ta umuhbuk di dakol an hupu' ta
mun'itatabbun hinadan tatagu. Ya mun'iwagot nadan binattun alad hi bobledah
pangat nadan ahibubuttikan an kabayu ya kalesa an bumahhel hinan bobleh ad Tyre.
11 Ya umalinhawang nadan numpungkabayuh nadan kalata ta pumpateda nadan
tataguhdi ya numpa'ihda nadan babale an ta'on on hanadan nun'ihamad di tu"udna.
12 Ya nun'alada nadan nun'abalol an gina'uda ya ta'on on hanadan igattangda.
Ya numpa''ihda nimpe nadan aladda ya babaleda ya eda nun'iyanud hinan baybay
nadan nun'apalu'ah an kayiw hinan baleda ya ta'on on nadan nun'agudun batu.
13 Ot ma'at datuwe ta wan mapogpog nan tuling di kantada ya nadan gangon di
harpda.
14 Ya mumbalin nimpe nan bobleda hi batu ta punhapayan nadan mumpuntabukul
hi tabukulda ya abuh. Ta mihipun i diye ya ma''id ha e mangipaphod i diyen boble
ta adi mo maboblayan. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
15 Ya alyona boy, Hitun pangubatan nadan binuhuldan dida ya hanada'en
numpunhituh nadan pingngit di baybay ya nunhiglay eda tumakutan i diyen
donglondan ahitutukuk ya ahikokoga an mun'a'ateh ad Tyre.
16 Ta hanadan patul i dadiyen boble an wah nan da'ging di baybay ya pun'aanda
nadan lubung di patul an inlubungda on eda inumbun hinan awadan di hupu'. Ya
gumayogayonggongdah takutda i diyen nunhiglan ma'at hinadan i Tyre.
17 Ta ikantaan nadan tatagu nadan i Tyre hinan mikanta hi'on waday nate an
alyonday,
Ngalngalam di e nadadagan nan nundongol an bobleyuh ad Tyre.
Ya den handi'e ni' ya ongal di abalinanyu ya nundongol ayu hi gumattangan di
mumpapapol an malpuh udum hi boble.
Ya da'yuy mataktan hinadan numpunhituh nan pingngit di baybay.
18 Mu ad uwanin nadadag ayu ya gumayonggong nadan tatagun nunhituh nan
pingngit di baybay an gapuh takutdah nan na'at da'yu.
19 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Pumbalino' nimpe nan bobleda hi adi
maboblayan te malnong hinan baybay.
20 Ta paddungnay ipiye' hidiyen boble hinan boblen di numpun'ate ta ma''id mo ha
uggan ma'al'alih boblen nadan i Tyre.

21 Ta atatakut hidiyen ato' i dida ta ma"id nimpe mo ha uggan ma'alih boblen di i
Tyre. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

27

Hay Mikanta Hi Ad Tyre

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya hanat iyammam ha kanta hi ahi mikantah ad Tyre an gapuh nan
ma'at hi bobleda.
3 Ta athituy ikantam hinadan i Tyre an nunhituh pingngit di baybay an punggat-
tangan di tataguh abobboble an alyom di,
Da'yu an i Tyre ya alyon Apu Dios di ilattuwagyu anuy amaphod nan numboblayanyu.
4 Ya paddungnay wah nan baybay nan bobleyu an umat i ha mapmaphod an papol
hi gawwan nan baybay
5 an hay dingdingna ya bolbol an nalpuh nan billid an nungngadan hi Hermon ya
hanan tu"ud an migawwah nan papol ya sedar an nalpuh nadan billid an
nungngadan hi Lebanon.
6 Ya ha'ey niphod hi pungkauhyuh liting ta ume nan papol ya nan kayiw an oak an
nalpuh ad Basan.
Ya hay dotalna'e ya bolbol an nalpuh ad Cyprus an na'al'alkusan hinan ma'alah nan
ba'git di elepante.*
7 Ya hana'e bon linen an naboldaan an wah uhhun nan papol ta manapap hi dibdib
ta mitulud nan papol ya nalpuh ad Egypt.
Ya hidiye boy umat hi bandelayu.
Ya hanada'e bon punhiduman ya niyammah asul ya bayulet an luput an nalpuh ad
Cyprus.
8 Ya hanada'en puntamuwonyu an mungkauh hinan liting ta ume nan papol ya nadan
i Sidon ya i Arbad.
Ya hanadan ibbayun i Tyre di mangimanehoh nadan papolyu.
9 Ya hay uggan mangipaphod hinadan papolyu hi'on waday napa"ih ya nadan i Gebal
an inluganyuh nadan papol.
Ya an namin nadan e mungkumilhun papol ya umalidan gumattang hinadan
igattangyu.
10 Ya hay tindaluyun nunhahapiyo ya nunhehelmet ya nadan inawityuh ad Persia ya
hi ad Lydia ya hi ad Libya.
Ya hay punhablayandah nadan helmetda ya hapiyoda ya nadan binattun aladyu ta
mapmaphod di tigona.
Ta gapun dida ya nundongol ayuh abobboble.
11 Ya hanada'e bon guwalyayu ya nalpudah ad Arbad ya hi ad Helek an diday
mungguwalyah nadan binattun alad di bobleyu.
Ya hanada'en nalpuh ad Gammad ya diday umohnong hinadan nun'atagen balen
pungguwalyaan.
Ya nun'ihableda nadan hapiyodah nadan binattun alad ta namaman mapmaphod di
tigon di bobleyu.
12 Ya hanada'en i Tarsis ya umalidan gumattang hinadan igattangyun i Tyre an hay
pamayadda ya silber ya gumo' ya lube ya lata.
13 Ya nada'en i Greece ya i Tubal ya i Mesek ya hay pamayadda damdama ya hanadan
himbutda ya nadan usaldan gombang di ni'apya.

* **27:6 27:6** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miphod an mapmaphod di tigoda.

14 Ya hay ibayad'en nadan i Bet-Togarmah ya kabayu an mabalin an muntamu ya
nadan kabayun ma'usal hi gubat ya nadan mul.†
15 Ya ta'on on nadan i Rodes ya nadan numbobleh pingngit di baybay ya gumattang-
dan da'yu an hay pumbayadda ya ba'git di elepante ya nadan ma'aggangan
kayiw.
16 Ya hanada'en i Edom ya pun'iyalida nadan nun'abalol an umat hi torkois ya rubi
ya nadan mun'a'aphod an luput an mumpumbolah ya nadan nun'aboldaan an
luput ya nan linen ya nan ma'alah nan baybay an koral ta ihukkatdah nadan
igattangyu.
17 Ya hanada'en i Judah ya i Israel ya hay ihukkatdah nadan igattangyu ya napinun
alina an nalpuh ad Minnit ya nan danum di iyukan ya nan lanan di olibo ya
nadan pumpabangluh makan.
18 Ya ha'e damdamay pumbayad nadan i Damaskus hinadan alandan igattangyu ya
nadan ma'inum an malpuh ad Helbon ya nadan dutdut di kalnero an malpuh
ad Sahar.
19 Ya hanada'en mungkumilhun i Usal ya gumattangdah nadan igattangyu an hay
pamayadda ya nadan pumpabangluh makan ya nadan usal an gumo'.
20 Ya hay pamayad'en damdaman nadan i Dedan hinadan alandan igattangyu ya
nadan uloh an mihophop hi bonog di kabayu.
21 Ya hanada'e damdaman i Arabia an didah nadan ibbadan ap'apuh ad Kedar ya hay
ihukkatda ya nadan inlum di kalnero ya nadan tangbal an kalnero ya nadan
gulding.
22 Ya hay pamayad'en damdaman nadan i Seba ya i Raamah ya nadan nun'abalol an
umat hi balitu' ya nadan mun'aphod an middum hi makan.
23 Ya ta'on on nadan i Haran ya i Kanneh ya i Eden ya i Seba ya i Assur ya i Kilmad
an mumpungkumilhu ya
24 pun'iyalida damdamay mun'aphod an luput an asul ya mumbolah ya naboldaan
di udum ya nadan mi'ap'ap hi dotal an nat'onat'on di kololna ya nadan
nun'ahamad an tali.
25 Ya hay pumpangilugananyuh nadan dakol an igattangyu ya nadan papol di i Tarsis.
Ya nipaddung nan bobleyu ituwen papol an napnuh kalga.
26 Mu hay dumatnganyuh gawwana ya paddungnay umali han mabikah an puwo' ya
dinadagnah diyen papol an niluganannyu.
27 Ta an namin ayun paddungnay ni'lugan i diyen papol an titindalu ya kalpentero
ya nadan mumpungkumilhu ya ta'on on hanadan mangimanehoh nan papol
ya paddungnay mun'a'alting ayu.
Ya paddungnay malnong hinan baybay nadan dakol an nun'abalol an kinadan-
gyanyun wadah nan papol.
Ta athituy ma'at hinan bobleyu.
28 Ta pamaag ya paddungnay mun'alinhawang di tukukyun mun'a'alting ta ay
umalyog nan pingngit di baybay.
29 Ta hanadan mumpuntamuh nadan udum an papol ya puntataynanda nadan
papolda ta mumpapangedah nan pingngit di baybay ta punhimmamangman-
gandah diyen ma'at i da'yu.
30 Ta gapu i diyen ma'at i da'yu ya pun'itkukday kogada ya pun'ihabuwagday hupu'
hi uluda on numpuligdahdih nan awadan di dapul.
31 Ya pun'upuhanday uluda ya nunlubungdah langgut te nunhiglay umukayunganda
i diyen ma'at i da'yu.

† **27:14 27:14** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di nipatangbal hi dongki an kabayu.

32 Ya ikantaan da'yu i han kantan di umukayungan an gapu i diyen ma'at i da'yu
an alyonay, Ma"id ha mipaddung hinan amaphod nan boble hi ad Tyre mu
namingpinghan an na'umah hinan baybay.
33 Ta ta'on on dakol di impa'amlongyun mumpungkumilhu ya dakol di impakadan-
gyanyun patul an gapuh nadan mun'aphod an igattangyu
34 mu ad uwani ya nadadag ayu an paddungnay nilubu' ayuh dallom nan baybay.
Ya an namin nadan kinadangyanyu ya ta'on on hanadan puntamuwonyu ya
middumdan da'yun milubu'.
35 Ta mangintattakut nadan numbobleh nadan pingngit di baybay i diyen ma'at i
da'yu.
Ya ta'on on hanadan patulda ya ma'attigoh angahda an mangintattakutda hi
pangngolandan diyen ma'at i da'yu.
36 Ya atbohdi nadan mumpungkumilhuh abobboble an mangintattakutda i diyen
nunhigla ahan an apogpoganyu.

28

Hay Ma'at Hinan Patul Hi Ad Tyre

1 Alyon bon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ya hanat em ibagah nan patul hi ad Tyre tun ibaga' ta alyom di,
Hituwey imbagan nan na'abbaktun Dios i he"a an alyonay, Nunhiglay punlattuwagam
an hay punnomnommu ya he"ay dios hinan nigawwah nan baybay an bobleyu an ad
Tyre. Mu he"a ya tagu'a ya abuh an bokon'a dios an ta'on on hay punnomnommu ya
waday abalinam.
3 Undan hay punnomnommu ya inla'la'ingmu mu din hi Daniel. Ya undan
na'ngillam an namin di nganneh diye.
4 Manu te gapuh la'ingmu ya kimmadangyan'a te dakol di inamungmuh balitu' ya
silber.
5 Te gapu nimpe ta na'la''ing'an mungkumilhu ya kimmadangyan'a ta hiya nan
munlattuwag'a.
6 Mu alyon nan na'abbaktun Dios di gapu anu ta hay punnomnommu ya nipaddung
di la'ingmuh dios
7 ta hiya nan ipa'alinay mun'abubungot an tatagun mangubat i da'yu. Ta pumpate
da'yu ya nundadagdan namin di kinadangyanmu ya an namin nadan mun'a'aphod
an impa'iphodmu.
8 Ya numpate da'yu'e ya nun'ipadokpah da'yuh nan baybay ta lubu'yudi.
9 Ta i diyen umaliyandan mamate i he"a ya undan mo wahdi ha alyom hi dios'a.
Te on'a tuwali tagun holtapom di atondan he"a.
10 Ta ay'a kahuh pangat nadan malpuh udum hi boblen mamaten he"a. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
11 Ya alyon bon Apu Dios di,
12 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam bo nan ahi ma'at hinan patul hi ad Tyre. Ta
alyom di, Hay alyon nan na'abbaktun Dios ya handi'e ya mapmaphod di nangadolmu
ta mapmaphod di tigom ya na'la"ing'a nimpen patul.
13 Ya wadan namin i he"a ta paddungnay nunhitu'ah nan mapmaphod an
natanoman hi ad Eden. Ya wadan namin i he''a nadan nat'o'nat'on an nun'abalol an
umat hi balitu' ya rubi ya topas ya emerald ya krisolayt ya oniks ya jasper ya sapira
ya turkois ya beril. Te an namin datuwe ya nidadaanda tuwalih din niyayyamam.
14 Ta ay'a kerubim an intuda"u ta guwalyaam nan niyappit i ha"on an Dios an billid
an awadan di dakol an nun'abalol an ahibibinang an batu.

15 Ya nihipun hidin agolangmu ya maphod ni' di pangatmu mu indani ya
inhipunmun mangat hi adi maphod.
16 Te hidin dimmakolday gumattang hinan dakol an igattangmu ya hi kittang
on bimmungot'a ya adi mo nimpe maphod di pangatmu. Ta hiya nan ta'on on
ay'a kerubim an nungguwalyao' hinan billid an niyappit i ha"on ya piliton da'a an
pa'aanon hidih nan awadan di ahibibinang an nun'abalol an batu.
17 Te gapuh nan amaphodmu ya la'ingmu ta nundongol'a ya munlattuwag'a ta
numbalin'ah paddungnay ma"id ha nomnomna. Ta hiya nan paddungnay itopal da'a
ta punhintiggan da'ah nadan patul hi udum hi boble.
18 Te gapuh nan dakol an bahulmu ya kinulukmu ya nibilang hi nalugit nadan
pundayawanyu. Ta hiya nan ipa'ali' han apuy ta pu'ulan da'yu ya an namin nadan
wahnan numboblayanyu. Ta punhintiggan di tatagu di pumbalinan di bobleyuh
dapul.
19 Ta mano"olday tataguh udum hi boble i diyen atatakut an ma'at i da'yu. Ta
hidiyey apogpogan di niyatanyun i Tyre.

Hay Ma'at Hi Ad Sidon

20 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
21 He"a Ezekiel ya hanat ibagam nan adi maphod an ahi ma'at damdamah ad Sidon.
22 Ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya mi'buhula' i dida. Ta hitun
pundusaa' i dida ya ma'innilaan di tatagu an nipto' di pangat'un Dios.
23 Ta ipa'ali' di nalot an dogoh ta iyaten di udum. Ya ipiyali' boy mangubat i dida
ta pumpateda dida ta wan daladala nadan kalatada. Ta hidiyey panginnilaanda an
ha"on hi Apu Dios.
24 Ta ma'at'e dadiye ya idinong mo ayan nadan tatagun ay pagat an hinaggon nadan
tinanud Israel an mamalpaligat i da'yu. Ya i diye nimpey panginnilaandan ha"on nan
na'abbaktun Dios.

Hay Ahi Luminggopan Nadan Tinanud Israel

25 Alyon nan na'abbaktun Dios di, Hitun pun'amunga' i da'yun tatagu' an tinanud
Israel an ilpu da'yuh nadan boblen nangiyaya' i da'yu ya ahi punhintiggan di tataguh
abobboble an ha"on ya ammunay nipto' di pangatna. Ta mibangngad ayuh nan
boblen indat'u tuwalih din baal'un ammodyun hi Jacob.
26 Ta mabalin an malinggop ayu mohpen mumpangiphod hi baleyu ya muntanom
hinadan lutayu. Ot hitun pundusaa' hinadan hinaggonyun namalpaligat i da'yu ya i
diyey panginnilaanyu mohpe an ha"on nan Dios an dayawonyu.

29

Hay Ma'at Hi Ad Egypt

1 Hidin mi'ahimpulut duwah (12) algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen
mi'ahimpuluh (10) tawon an nihipun hi niyayanmih ad Babilon ya himmapit boh
Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at hinan patul hi ad
Egypt ya nadan tataguhdi.
3 Ta ibagam i hiya an alyom di, Nomnomnomom an alyon nan na'abbaktun Dios di
hiyay mi'buhul anun he"a an paddungnay buwayah nan wangwang an nungngadan
hi Nayl. Te alyom di he"ay nangapya ta hiya nan alyom anuh bagim hidiyen
wangwang.
4 Mu paddungnay bunwiton da'a anu ya inip'otnan he"a nadan dakol an ekan hidi
ya ginuyud da'yu

5 ya inye da'yuh nan agge naboblayan ya inwagillang da'yuhdi. Ya ma"id ha umalin
e mangilubu' i da'yu ta anon da'yuh hamuti ya nadan udum an animal.
6 Ta hidiyey panginnilaanyu anun namin an i Egypt an hiya hi Apu Dios.
Handi ni' ya da'yun i Egypt di numpaboddangan nadan ibba' an tinanud Israel mu
onnot on nipaddung ayuh nan katlubung an hu"ud.
7 Te hidin inhu''udda nan katlubung ya naphal ot mun'ahugatanda ot matukadda
ta nun'aputung di tungal di bonogda.
8 Ta hiya nan alyon nan na'abbaktun Dios di ipa'alina anuy mangubat i da'yu ta
pumpateday udum i da'yu ya ta'on on hanadan animalyu.
9 Ta mumbalin nan bobleyuh ad Egypt hi adi maboblayan ta panginnilaanyu an
hiya hi Apu Dios. Te he"an patul ya inalim anuy he"ay nangapyah nan wangwang an
nungngadan hi Nayl.
10 Ot nomnomnomom an mi'buhul hi Apu Dios i da'yu ya adina pohdon hidiyen
wangwang. Ya dadagona nan bobleyuh ad Egypt ta mumbalin hi ma"id ha hilbinah
ad Migdol ta ingganah ad Aswan ya inggana boh nan pogpog di ad Etiopia.
11 Ta ma"id anu ha tagu onu animal hi munwannawannat hidi hi napat (40) di
tawon.
12 Manu te wadada anuy udum an boblen nadadag mu ma"id ha ipaddungan
di adadagan di bobleyuh ad Egypt. Ta miwakat ayu anuh abobbobleh tun luta ta
miwalong nimpe nan bobleyu an adi maboblayan hi napat (40) di tawon.
13 Ot alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Mu nala"uh'eh diyen napat (40) di tawon
ya amungo' mohpe dida an ta'on on idanay awadanda.
14 Ta ibangngad'u didah ad Egypt ta munhituda mohpehdi. Mu mumbalindah ma"id
ha abalinandan boble
15 ta adida abalinan an mi'gubat hi udum an boble. Ta adida mo mundongol an
boble ya adida mo abalinan an sakupon di udum an boble.
16 Ta da'yun tinanud Israel ya adi mo mabalin hi pundinolanyu nadan i Egypt.
Ta hidiyen ma'at i dida di mangipanomnom i da'yuh nadan numbahulanyu hi
numpaboddanganyun dida. Ta innilaonyu an ha"on nan na'abbaktun Dios.

Hay Nangabakan Da Nebukadnesar Hi Ad Egypt

17 Ya hidih din namangulun algoh nan namangulun bulan i diyen ma'abaintit pituy
(27) tawon hi awadanmih ad Babilon ya inalin Apu Dios i ha"on di,
18 He"a Ezekiel ya innilam an hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ya ginubatdah
ad Tyre. Ya nunhiglay numpatamunah nadan tindaluna ta nun'akuplatan di pu'olda
hi eda namahopahonan hi kayiw ya nun'atuga'an di uluda hi eda nanganaktuwan
hi pito' hi iniphoddah awondan bumahhel hinan binattun alad hi ad Tyre. Mu
hidin bimmahhelda ya oh'ohha han inakhupandan nabalol an gina'uda ta ma"id ha
bino'ladan nangubat hi ad Tyre.
19 Ta hiya nan alyo' an na'abbaktun Dios di, Ipa'abak'uh ad Egypt i Nebukadnesar
ta alandan namin nadan kinadangyanda ta hidiyey bino'ladah nadan tindaluna hi
eda nangubatan hi ad Tyre.
20 Ot ipa'abak'u nimpeh ad Egypt i dida ta hidiyey bino'ladah nangatandah nan
impa'at'un dida. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
21 Ta ma'at'e danae ya ahi da'yu pabikahon an tinanud Israel. Ya idat'uy abalinam
Ezekiel an manugun i dida ta innilaonda mohpe an ha"on hi Apu Dios.

30

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Ad Egypt

1 Alyon bon Apu Dios i ha''on di,

29:6 29:6 Isaiah 36:6

2 He''a Ezekiel agam ta ipa'innilam tun ibaga' i he"a ta alyom di, Imbagan nan
na'abbaktun Dios an umman tuwe mo anun madatngan han atatakut di ma'ma'at.
3 Te nadatngan mo nan adadagan di abobboble an numboblayan di bokon Judyu.
4 Te waday umalin mangubat hi ad Egypt ta pumpateday udum i dida ya nun'aladay
kinadangyanda ya numpa"ihda nadan boblehdi. Ta hanada'en i Etiopia ya nunhiglay
eda tumakutan hi pangngolanda i diyen ma'at hinadan ibbadah ad Egypt.
5 Ya ta'on on hanadan nabayadan an tindalun di i Etiopia ya i Put ya i Lydia ya
i Lybia ya an namin nadan bobleh ad Arabia ya atbohdi nadan ibbayun tindalun
tinanud Israel ya mun'a'ateda i diyen gubat.
6 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Hanadan bumoddang hinadan i Egypt ya
mun'a'atedah gubat an mihipun hi ad Migdol ta ingganah ad Aswan ta ma"id mo nan
punlattuwaganda.
7 Ta nunhigla bo ayay adadagan di ad Egypt ya hay ena iwalongan mu hanadan
udum.
8 Te iyabulut'un Dios an pu'ulandah ad Egypt ya impapate' nadan malpuh udum hi
boblen bumoddang nimpe i dida. Ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.
9 Ya wadaday ituda"un munlugan hi papol an e mangipa'innilah nadan i Etiopia an
agagga moy adadaganda te ma'dinnolda. Ta nunhigla bo ayay takutdah tun adadagan
di ad Egypt.
10 Te imbagan nimpen nan na'abbaktun Dios an ituda'na nan patul hi ad Babilon
an didah nadan tindaluna ta eda gubaton hi ad Egypt ta pumpateda nadan tataguhdi
ya nun'alada nadan kinadangyanda.
11 Ta awagillang di mun'a'ateh pangatda ya ta'on on hanadan boble ya pumpa"ihda.
Te da Nebukadnesar hinadan tindaluna ya nundongolda tuwalin mabungot.
12 Ya tudu'ana anu nan wangwang an nungngadan hi Nayl ya impaboltana nan
bobleh ad Egypt hinadan malpuh udum hi boblen adi maphod di pangatda. Ta
pumpa"ihda nimpe anuh diyen boble ya namin nadan wahdi ta mumbalin hi ma"id
ha hilbinah diyen bobleh ad Egypt. Hi Apu Dios di mangalin tuwe.
13 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di dadagonan namin anu nadan iniphod di
tagun dayawonda hi ad Mempis hidih ad Egypt. Ta ma"id mo ha mun'ap'apun dida
ta nunhiglay takut nadan tataguhdi.
14 Te dadagonah ad Patro an muyyad di ad Egypt ya ta'on on hi ad Tebes. Ya
pinu'ulanah ad Soan.*
15 Ya atbohdin dadagonah ad Pelusium an pundinolandah ihi"ugandah ad Egypt.
Ya patayonay dakkodakkol an i Tebes.
16 Ya pinu'ulanan namin anu nadan bobleh ad Egypt ta hanada'en i Pelusium
ya punholholtapona dida ya dadagona nimpeh ad Tebes ta nunhiglay tumakutan
damdaman nadan i Mempis.
17 Ya hanada'en mumpangilog an linala'in nunhituh nadan udum an bobleh ad
Egypt an umat hinadan i Heliopolis ya i Bubastis ya mun'a'atedah gubat ya hanada'en
mabati ya miyedah udum hi boble.
18 Ya paddungnay humilong nan bobleh ad Tahpanhes hi ad Egypt hitun adadagan
di ad Egypt te ma"id mo ha namnamaonda te miyedah udum hi boble ta mapogpog
di punlattuwaganda.
19 Ta athidin dusaona nadan i Egypt ta panginnilaanda nimpen hiya hi Apu Dios.
20 Hidin mi'apituh algo hinan namangulun bulan i diyen mi'ahimpulut ohah (11)
tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon bon Apu Dios i ha''on di,

* **30:14 30:14** Hi ad Soan ya boble hi ad Egypt an hidi ni' di awadan di pun'ap'apuwanda.

21 He"a Ezekiel ya innilam an paddungnay pinutung'uy ta'len nan patul hi ad Egypt.
Ya paddungnay ma"id ha nunhangut an nunlibbut i diyen ta'lena ta wan pumhod ta
way atona bon mangdon hi ispadana.
22 Ot ha"on an na'abbaktun Dios ya mi'buhula' hinan patul hi ad Egypt ta putungo'
bo nan ohan ta'lena ta ma"id ha atonan mangdon hi ispadana.
23 Ya inwakat'u nimpe didan i Egypt hi abobboble.
24 Te pabikaho' nan patul hi ad Babilon ta ipadon'un hiya nan ispada'. Mu hana'en
patul hi ad Egypt ya paddungna nimpey putungo' nadan ta'lena ta mundammuda'eh
gubat ya pamaag ya mumpalak ya nateh hinangngab nadan binuhulna.
25 Te pabikaho' nimpe nan patul di i Babilon ta ipadon'un hiya nan ispada' ta
pangubatnah nadan i Egypt te paddungnay mangluy di ta'len nan patulda ta ma"id
ha abalinana. Athidiy ato' ta panginnilaandan ha"on hi Apu Dios.
26 Ya inwakat'u nimpeh abobboble nadan i Egypt ta panginnilaanda an ha"on hi
Apu Dios.

31

Hay Ni'aligan Nan Kayiw An Sedar

1 Hidin hopap di algo hinan mi'atluh bulan i diyen mi'ahimpulut ohah (11) tawon
hi niyayanmih ad Babilon ya alyon Apu Dios di,
2 He"a Ezekiel ibagam hinan patul hi ad Egypt ya nadan tatagunah tuwen ibaga'
ta alyom di, Da'yun i Egypt ya ongal di abalinanyu an ma"id ha nipaddunganyuh
abobboble.
3 Te nan nundongolanyu ya umat hidin nundongolan ni' di i Assyria an umat
hinan kayiw an sedar hidih nan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon
an nangintatage ta dinatngana nan bugut ya nanginhahapang ta hinidumana nan
muyung.
4 Ya wadaday adi matdu' an obob hidih nan way awadana ta hiya nan nan-
gin'o'ongngal ya ta'on on nadan udum an kayiw i diyen muyung ya madanudanu-
manda.
5 Ot gapu ta nanongnan waday liting hinan nitanomana ya nangintatage nimpe ya
nanginhahapang mu hanadan udum an kayiw.
6 Ya dakol di nat'onat'on an hamutin numbuyah nadan hapangna. Ya dakolday
animal an na'lum hinan pu"una. Ya dakolday tatagun e nunhidum hidi.
7 Ya manu'e nimpeh mapmaphod di tigon diyen kayiw ya nanginhahapang te
immeh ad dalom nadan lamutna ta dinatnganday awadan di dakol an liting.
8 Ta hiya nan hituwen sedar ya ma"id ha nipaddungan di amaphodna an ta'on on
hidih nan mapmaphod an natanoman an ad Eden an ta'on on hanadan bolbol ya
nadan kayiw hinan nundoddotal ya adida umat ituwen sedar.
9 Ya manu'eh athidi ya hi Apu Dios di nangipahapang ya nangipaphod i diyen kayiw
hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ta hiya nan an namin nadan kayiw hidih
nan natanoman an hi ad Eden ya paddungnay umamohdan hiya.
10 Mu gapu bo ta athidi nimpen nangintatage ta hiyay atagtagayan ya munlattuwag.
Ta hiya nan, nan na'abbaktun Dios
11 ya iyabulutna an gubaton nan nundongol an patul an ni'aligan diyen kayiw ta
paddungnay malngoh an gapu ta adi maphod di pangatna. Te iwalong Apu Dios ta
ukod hidiyen patul hi atonan hiya ta hidiyey dusana.
12 Ta paddungnay longhon nimpen nadan mun'abubungot an nalpuh udum an
bobleh diyen kayiw. Ta hanada'en nun'a'aphak an hapangna ya awakilatdah nadan
billid ya hinadan nundotalana. Ya hanada'en tatagun nalpuh udum hi boblen uggan
munhidum hidi ya nunhintataynanda.

13 Ta pumpatpattukan nadan hamutih diyen natukkad an kayiw ya punduldulmu-
nan nadan atap an animal nadan nun'a'agah an hapangna ya tubuna.
14 Ta hiya nan mihipun i diye ya ma"id mo ha tumageh kayiw ta umat i diyen
timmagetagen kayiw an dinatngana nan bugut an ta'on on nihaggon hi liting. Te
an namin moy kayiw ya waday nagtud hi atayanda an umat hi tagu an mateda ta
umedah ad dalom an awadan di numpun'ate.
15 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di hay atayan diyen kayiw ya paddungnay
tagun nate ot umeh awadan nadan numpun'ate. Ot tudu'ana nadan wa''el ta ma"id
ha umayuh liting. Ta gapun diyen timmagetagen kayiw ya paddungnay humilong
hinadan billid an nungngadan hi Lebanon te mate'e ya mi'yateda nadan udum an
kayiw hidi.
16 Ta hanadan wadah udum hi boble ya gumayonggongdah takutda hi pangn-
golandah atukadan diyen kayiw. Ta umat hinan tagun mate an umeh awadan di
numpun'ate. Ya an namin nadan namangulun mapmaphod an kayiw an immehdi
an umat i diyen kayiw an nalpuh nadan billid an nungngadan hi Lebanon ya nadan
udum an nalpuh ad Eden ya mun'am'amlongda te ta'on on hiya ya immehdi.
17 Ya atbohdi nadan wah udum hi boblen nundinol i diyen boblen ni'aligan tuwen
kayiw ya nateda ta na'na'yedah awadan di numpun'ate ta niddumdah nadan udum
an nateh gubat.
18 Ot he"an patul ya an namin ayun i Egypt ya mipaddung ayu damdama i diyen
kayiw. An ta'on on nundongol di amaphod di bobleyu te kadangyan ayu ya ongal
di abalinanyu mu ma'at i da'yu nan nibagan na'at i diyen kayiw. Te paddungnay
malngoh ayu ta mate ayu ta ume ayuh awadan di numpun'aten agge nibilang hi
tatagun Apu Dios. Hi Apu Dios di mangalin tuwe.

32

Hay Mikanta Hi Atayan Nan Patul Hi Ad Egypt

1 Hidin hopap di algo hinan mi'ahimpulut duway (12) bulan hinan mi'ahimpulut
duwah (12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon Apu Dios i ha"on di,
2 He''a Ezekiel ya agam ta ibagam hituwen mikanta an adi maphod an ma'at hinan
patul hi ad Egypt ta alyom di, Hay punnomnommu ya taktan da'ah abobboble te
mabungot'a an umat'ah nan layon mu hay immannung ya umat'ah nan buwaya an
ma"id ha abalinana an kilutona nan liting ya abuh.
3 Te nan na'abbaktun Dios ya alyonay,
Ituda"uy dakkodakkol an tatagu ta paddungnay tabukulon da'yu ya inda'al da'yu.
4 Ya intopal da'yuh nan mamaga ya in'ayag da'yuh nadan hamuti ya nadan atap an
animal ta anonday adolyu.
5 Ya inwakat'u nadan nabatin lamohyu hinadan billid ya hinadan nundotal.
6 Ta itmog tun lutay dalayu ya umayuh di udum hinadan billid ta dumayyuh nadan
wangwang.
7 Ya i diyen panadaga' i da'yu ya humilong di nunlini''odan te hophopa' hi bugut di
ad lagud ta mahawanan nadan bittuwon ya bulan ya algo.
8 Ta mahawanan nimpeh ad lagud ta humilong di bobleyu.
Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
9 Ta mangintattakut nadan tataguh udum hi boble hi pangngolanda i diyen ma'at i
da'yu.
Ya ta'on on hanadan tataguh nadan boblen aggeyu in'innila ya ma'innilaanda nan
ma'at i da'yu.
10 Ya mundingngol hituwen ma'at i da'yu ta way ohaon minomnoman hi pangngolana.

Ta paddungnay nawanat'e nan ispada' on mungkaykaynitdah takut nadan patul hi udum hi boble te itakutda damdamay nitaguwanda.
11 Ha"on an na'abbaktun Dios di mangibaga tee i he"a an patul hi ad Egypt an umali nan patul hi ad Babilon an didah nadan tindaluna an mun'i'ispadada ta patayon da'a.
12 Ta patayon nadan ongal di abalinandan mun'abubungot an tindalu an namin nadan tatagum.
Ya numpa"ihdan namin nadan wadah bobleyun ilattuwagyun i Egypt.
13 Ya impapate' an namin nadan bakayun wah nan pingngit di wangwang ta ma"id mo ha tagu onu ha naha'gudan hi baka hi uggan e mungkilut hinan liting hidi.
14 Ta pumbalino' hi mapagana nadan liting ya maphod di umayuhana. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
15 Ta hitun a'atan datuwe ya madadag hi ad Egypt ya maten namin di wahdi ta mumbalin hi ma"id ha hilbinah diyen boble ya i diye mohpey panginnilaan nadan mabati an ha"on hi Apu Dios.
16 Ta hituwey ikantan nadan binabain malpuh udum hi boble hi umukayunganda hinan ma'at hi ad Egypt.
Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
17 Hidin mi'ahimpulut limah (15) algo hinan namangulun bulan i diye damdaman mi'ahimpulut duwah (12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya alyon Apu Dios i ha"on di,
18 He"a Ezekiel, agam bo ta ipatigom an umukayungan'an mangibagah nadan i Egypt an mateda ta umedah awadan nadan numpun'aten nundongol ni' mu nadadagda ta immedahdi.
19 Ya alyon bon Apu Dios di, Undan hay punnomnomyun i Egypt ya maphod nan a'atyu mu nadan udum. Umman ta'on on da'yu ya mate ayu ta ume ayuh awadan nadan numpun'aten agge nibilang hi tatagu'.
20 Ot adi mibahhon mate ayun i Egypt te nundadaan nadan nun'i'ispadan mamaten da'yu.
21 Ta ahi alyon nadan namangulun naten ap'apu hinadan i Egypt ya hinadan udum an bimmanoddang i dida di, Maphod ta immali ayuhtu ta middum ayun da'min nateh gubat an agge nibilang hi tatagun Apu Dios.
22 Ya ta'on on hanadan i Assyria ya wahdidan namin hinadan tindaludan nateh gubat.
23 Ta an namindan taktan ni' di abobboble an nateh gubat ya dedahdin nilubu'dan namin hidi.
24 Hanada'e bon i Elam ya mataktanda ni' damdama mu hidin natedah gubat ya immedan namin hi ad dalom ta nibabainda bo aya.
25 Ta niddumda nimpeh nadan nateh gubat an agge nibilang hi tatagu'. Ta ta'on on taktan ni' nimpen di abobboble dida mu nibabainda te dedahdih ad dalom hi awadan di numpun'ate.
26 Ya atbohdih nadan i Mesek ya i Tubal an dedahdin namin hinadan dakkodakkol an tindaludan nateh gubat an nilubu'dahdih ad dalom an niddumdah nadan agge nibilang hi tatagu' an ta'on on taktan ni' di tatagu didah abobboble.
27 Mu agge nipapto' di adoldah natayanda an adida umat i handidan nun'atulid an titindalu an maphod di nilubu'anda an impunganda nadan ispadada ya niyuhhun hi adolda nadan hapiyoda.
28 Ot athidi damdamay ma'at i da'yun i Egypt an mate ayu ta e ayu middum hinadan nateh gubat an agge nibilang hi tatagu'.

32:24 32:24 Jeremiah 49:35-39

29 Ya ta'on on nadan i Edom ya dedahdi an ibbada nadan patulda ya nadan ap'apun
nunhilbih nan patulda ya nadan nateh gubat. Ta niddumda damdamah nadan agge
nibilang hi tatagu'.
30 Ya athidi bo nadan ap'apun di wah huddo'na ya an namin nadan i Sidon an ta'on
on dida nadan mataktan handi ya dedahdi an niddumdah nadan agge nibilang hi
tatagu' an numpun'ateh gubat ta nibabainda.
31 Mu nan patul hi ad Egypt an mateh gubat ya ma'alubyag hi umayanah awadan
di numpun'ate te tigonahdi nadan dakkodakkol an tindalunan nateh gubat. Ha"on an
na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
32 Ta ta'on nimpe on inyabulut'u ni' ta taktan di abobboble dida hi awadandah tun
luta mu mateda damdama ta eda middum hinadan ibbadan nateh gubat hi awadan
nadan numpun'aten agge nibilang hi tatagu'. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

33

Hay Nipa"elan Nan Tamun Nan Napilin Mungguwalya

1 Indani ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya padanam hinadan ibbam an tinanud Israel ta alyom di wa'e
ta ituda''uy e mangubat i ha boble ya wada mo tuwaliy pinto'dan mungguwalyah
bobleda.
3 Ta wada'ey tinigonah mangalin mangubat i dida ya ipagangohna nan tangguyub
ta panginnilaan nadan ibbanan tatagu ta mundadaanda.
4 Mu alina'e hi impagangohna nan tangguyub ya waha oha i dida hi agge nundadaan
ta pinateda ya hiyay ud bahul hi natayana.
5 Te onha hidin dingngolna nan tangguyub ya nundadaan ot waninnot an nihwang
ta hiya nan hiya nimpey ud bahul hi natayana.
6 Mu hi'on tinigon nan guwalyan waday mangalih binuhulda mu aggena impagan-
goh nan tangguyub ta waday nate i dida ya hidiyen nate ya nate an gapuh bahulna.
Mu dusao' damdama nan guwalya te aggena inat nan tamuna.
7 Ot he"a Ezekiel ya he"ay pinto''uh mungguwalyah tudan ibbam an tinanud Israel.
Ta hiya nan donglom nan ibaga' ta em ibagan dida.
8 Te wa'e ha alyo' hi em ibaga hi ohan tagun adi maphod di pangatna an madusa
ta mate hi'on adi muntutuyuh nadan adi maphod an pangatna mu aggem e imbaga
ta nate ya dusaon da'a te aggem imbaga ot ahi mate.
9 Mu hi'on em imbaga mu ningamut an mungngohe ta agge nuntutuyuh bahulna
ot mate ya hiyay ud bahul ta ma"id ha bahulmuh atayana.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya eka ta em ibagah nadan ibbam an
tinanud Israel tun ibaga' ta alyom di, Analyonyu anuy nunhigla bo aya tayya an adi
ta'u pa"itpol hi dusa ta'u an gapuh nadan adi maphod an ina'inat ta'u. Ot ma"id ha
bahhonan mate ta'u te nganne mahan di aton an e tumagu i ha athitu.
11 Mu alyon nan wadawada ya na'abbaktun Dios di umman adina anu
pun'amlongan nan atayan nadan tatagun adi maphod di pangatda te hay pohdona ya
muntutuyudah nadan bahulda ta way atondan mi'tagu. Ta hiya nan alyonay, Ibaga' i
da'yun tinanud Israel an daan mo ta muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu ta way
atonyun mi'tagu ta adi ayu mihi"an i ha''on.
12 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel ya ibagam hinadan ibbam an
ta'on on maphod di pangat nan ohan tagu mu alina'eh on waha nibahhawana ya
innaynayunan mangat hi adi maphod ya adi mabalin hi mi'tagu an gapuh nadan
maphod an ina'inatna handi. Ya atbohdih nan tagun adi maphod di pangatna an
onha muntutuyu ya indinongnan mangat hi adi maphod ya mi'tagu.

13 Ya mabalin an alyo' di hanan maphod di pangatnan tagu ya mi'tagu mu hi'on
hidiyen amaphodna handiy pundinolana ta mangmangngat hi adi maphod ya ibaga'
tee an ma"id ha bilangnan ha"on nadan maphod an ina'inatna handi. Ta hiya nan
mihi"an i ha"on an gapuh bahulna.
14 Ya atbohdi an ta'on on alyo' hi mate nan tagu an adi maphod di pangatna mu
alina'eh muntutuyuh nadan numbahulana ya inhipunan mangat hi maphod
15 ta ipabangngadna nan nangidonanah nan impa'utangna ya ta'on on nan inakona
ya ibangngadna ya indinongnan mangat hi adi maphod ta un'unudona nadan tugun'u
ya adi mihi"an i ha"on an Dios hi atayana.
16 Te mapakawan hinadan numbahulana te nan nipto' an miyunnudan hinan
pohdo' di atona.
17 Mu hidiyen ato' ya ibagan damdaman nadan ibbam an tinanud Israel di nibahhoy
pangat'u. Mu hay immannung ya diday nibahho.
18 Ot wa'e nimpe ha taguh idinongnan mangat hinadan impa'inghanan maphod an
pangat ta hanadan adi maphod di atona ya dadiyen bahulnay iyatena.
19 Mu alina'e bo nimpeh on hanan adi maphod di pangatnay muntutuyuh nadan
numbahulana ta hanadan nipto' an miyunnudan hinan pohdo' di atona ya adi
mihi"an i ha"on hi atayana.
20 Da'yun tinanud Israel ya alyonyu boy nibahhoy pangat'un Dios mu hay
immannung nimpe ya da'yuy nibahho. Te nan ato' i da'yu ya hanan miyunnudan
hinadan ina'inatyu.

Hay Ma'at Hi Boblen Nadan Tinanud Israel

21 Hidin mi'alimah algo hinan mi'ahimpuluh (10) bulan i diyen mi'ahimpulut duwah
(12) tawon hi niyayanmih ad Babilon ya wada han tagun binumtik an nalpuh
ad Jerusalem an immalin mangipa'innilan ha"on an dinadag di binuhulmih ad
Jerusalem.
22 Mu i diyen nahdom an agge ni' immalih diyen tagu ya nali'na' nan ongal an
abalinan Apu Dios te nama"id ni' ha hapit'u mu impahapita' ot ahi dumatong hidiyen
tagu i diyen ibiggatana.
23 Ot alyon Apu Dios i ha"on di,
24 He"a Ezekiel, hay ibagabagan nadan nabatihdih nan nadadag an bobleyu ya
alyonday oh'ohha anuh Abraham ot idat'uh diyen numboblayanyun tinanud Israel.
Ot namama mo anuh ad uwanin dakol ayu an ma"id anu ha bahhonan bagiyuh diyen
boble.
25 Ta hiya nan ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee an gapu ta
ihdaday animal an nunnanong di dalana ya mundayawdah iniphod di tagu an umat
hi bulul ya patayonday ibbadan tagu
26 ya mundinoldah nadan almasda ya ilo'day ahawan di ibbada ta dakol nadan
nunhiglan umipabungot an at'attonda ya hiya nan adi mabalin hi minaynayun i didah
diyen boble.
27 Ot ibagam i dida an alyom di, Alyon nan na'abbaktun Dios di adi mibahho an
dadiyen nabatihdih nan bobleyu ya matedah gubat. Ya hanada'en bumtik hinan
nunlini"odan nan bobleyu ya anon di atap an animal dida. Ya nada'en e nipa"eh
nadan liyang ya hinadan awadan di o"ongal an batu ya matedah dogoh.
28 Ta pumbalino' hidiyen boble hi ma"id ha hilbina ya pogpogo' nan ongal an
abalinandan ilattuwagda. Ya matowan nadan billid hidi ta ma"id mo ha mangi'wahdi.
29 Ta mumbalin'e mohpeh ma"id ha hilbina nan bobleyu ya ahi' mohpe nomnomon
an Dios dida.

33:22 33:22 Ezekiel 24:25-27

30 Ot alyon bon Apu Dios di, Innilam an nundadammuda'e nadan ibbam an tinanud
Israel hinadan way alad onu panton di babaleda on alyonday, Ma'ayu ta eta'u
mahmahan hi'on nganne boy impa'innilan Apu Dios i Ezekiel.
31 Ta athidin umannalidan mundongol hinan ibagam mu adida aton. Manu te
maphod di ibagada mu onnot on aggahda te hay nonomnomonda ya hay atondan
mungkuluk hi ibbada.
32 Te hay panigoda i he"a ya nipaddung'ah nan tagun maphod di pungkantana ya
nala'ing an munggitala ta onda dongdonglon ya abuh mu adida aton.
33 Mu hitun a'atan danaen namin an imbagam i dida ya i diyey panginnilaanda an
oha'a an immannung an propeta.

34

Hay Ni'aligan Nadan Mumpapto' Hi Kalnero

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam nan ahi ma'at hinadan mumpapto' i da'yun
tinanud Israel an alyom di, Imbagan nan na'abbaktun Dios an madadag ayu anun
ap'apu an mumpapto' hinadan tinanud Israel te ammunay adolyun ipappapto'yu ta
aggeyu impapto' nadan paddungnay kalnero.
3 Manuy panginumyuh nadan gatasda ya pangilubungyuh nadan dutdutda ya
pangihdayuh nadan mataban paltiyonyu mu ma"id ha alyon hi ipapto'yu dida.
4 Ta aggeyu attog impapto' nadan nakapuy ya aggeyu inagahan nadan mundogoh
onu linibbutan di hugat nadan nahugatan. Ya ma"id ha alyon hi eyu hinama' nadan
natala' an onyuot pinaligat nadan mahmo' an tatagun ni'aligan nadan kalnero.
5 Ta hiya mo nan niwakatda te ma"id ha mumpapto' i dida ta nun'a'an di atap an
animal nadan udum i dida.
6 Ya immeday udum hinadan nabillid ta niwakatda nimpeh abobboble ya ma"id ha
e nanama' i dida.
7 Ta hiya nan da'yun mi'alig hi mumpapto' hi kalnero ya donglonyu nan imbagan
Apu Dios an alyonay,
8 Ha"on an wadawada ya na'abbaktun Dios ya ibaga' teen gapu ta ma"id ha
mumpapto' hinadan tatagu an paddungnay kalnero ya niwakatdah abobboble ta inan
di atap an animal di udum i dida. Te aggeyu nimpe impapto' dida te hay adolyu ya
ammunay impanapto'yu.
9 Ta hiya nan da'yun mumpapto' ya donglonyu tun ibaga'.
10 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' di, Nomnomnomonyu an mi'buhula' i
da'yun mumpapto' ya da'yuy pabahulo' hinan na'at hinadan tatagu' an paddungnay
kalnero. Ta pa'aanon da'yu hinan pumpapto'anyuh nadan kalnero ta adi udot
pamaaggon nanganangan ayu te amungo' dida ta ha"on di mumpapto' i dida. Ya
adi' mo iyabulut an pamaaggon inihdayu dida.
11 Ya alyo' bon na'abbaktun Dios di, Nomnomnomonyu nimpe an ha"on di ukod an
e manama' hinadan natala' an kalnero ta ipapto''u dida.
12 Ta e' awiton didah nadan boblen niwakatandah din ginubatda dida ta paddung-
nay himmilong di bobleda.
13 Ta ipangulu' dida ta makakdah nadan boblen niwakatanda ya inyanamut'u didah
nan bobleda tuwali. Ta ha"on nimpey mumpapto' i dida ta iye' didah nan awadan di
maphod an pumpastolan hinadan nabillid hi bobledan tinanud Israel an awadan di
dakol an makan ya liting ta waday inumonda.
14 Ta paddungnay iye' dida nimpeh awadan di maphod an pumpastolan. Ta maphod
hi alo'anda ya malinggop hi pangpangannanda.

15 Ta ha"on di mumpapto' nimpe i dida ta malinggopda. Ha"on an na'abbaktun Dios
di mangalin tuwe.
16 Ya wadada'ey matala' ya e' hama'on dida. Ya wadada'e boy mahugatan ya
agaha'. Ya wadada'ey nakapuy ya pabikaho' dida. Mu hanada'en mun'atataba ya
mun'abibikah an ni'aligan nadan mamalpaligat hinadan ibbada ya paltiyo'. Ta athidiy
ato' te athidiy aton di ohan mumpastol an nipto' di pangatna.
17 Ot alyo' bo an na'abbaktun Dios di, Da'yu'en tatagun nipaddungan di kalnero
ya ohha'ohhaon da'yun humalyaon ta ihiwe' nadan maphod di pangatna hinadan
adi maphod di pangatna i da'yu an umat hi aton nan mumpapto' hi kalnero an
hiwwayona nadan kalnero hinadan gulding.
18 Te wadan da'yuy ma"akih an umat hinadan kalnero an wa'et inanda nadan
maphod an holo' on nun'igatinda nadan binatida. Ya atbohdih nan uminumanda
an manun dida te mapagana nan ininumda mu hanada'e attog an mitnud ya hanan
kinilut dadiyen namanguluy inumonda.
19 Ta mapilitanda mo attog nadan udum an mangan hinadan nun'igatin nadan
namangulu ya ininumda nan kinilutda.
20 Ta hiya mo nan ha''on an na'abbaktun Dios ya ibaga' tee i da'yu ta nomnom-
nomonyu an humalyao' di hinohha ta umatdah nadan kalnero an hiwwayo' nadan
mun'abibika hinadan nun'akapuy.
21 Te hanadan mabmabbikah ya pun'ituludda ya nunha'gudda nadan nakapuy ta
hiya mo nan mamtikda ta miwakatda.
22 Mu ta'on on athidiy nipaddungan di na'at hinadan tatagu' mu amungo' dida ya
impapto''u dida ta mihwangda ta mihiwwedah nadan mamalpaligat i dida.
23 Ya ahi' mohpe pot'on ha umat i David an baal'u ta hiyay mumpapto' i dida.
24 Ya ha"on mohpen Dios di dayawonda ya hidiyen umat i diyen baal'un hi David
di mumbalin hi ap'apuda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
25 Ya ahiya' mohpe mi'hapit i dida ta unudonda'e nan ibaga' ya mawaday linggopda.
Te pa'aano' mo nadan paddungnay atap an animal an takutanda.
26 Ya wagaha' dida ya ta'on on nadan eda punhituwan hi nunlini"odan nan nabillid
an niyappit i ha"on. Ta ipa'ali' di udan hinan punhapulanda.
27 Ta mangimbubbunga nadan itanomdan bungbunga"an ya pumhod an namin
di itanomda. Ta way ohaon malinggop mohpen muntamuttamuh nan lutana.
Te ipa'aan'u nadan namalpaligat i dida an paddungnay nihbutanda. Ta i diyey
panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
28 Ya adi' mo iyabulut an umaliday malpuh udum hi boble ta alanda nadan
nablayanda. Ya ma"id mo ha umalih nadan umat hi atap an animal hi mamalpaligat
i dida. Ta malinggopda mo an ma"id ha itakutda.
29 Ya pumbalino' hi malumong nadan lutada ta pumhod an namin di itanomda ta
adida ma'agangan. Ta adi mo aya pihulon nadan tataguh udum hi boble dida.
30 Ta panginnilaandan ha"on an Dios an dayawonda ya wadawadaa' an mumpapto'
i dida te imbilang'u dida an tinanud Israel hi tatagu'. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
31 Ot da'yun tinanud Israel di mi'alig hi kalnero' an wahnan paddungnay pastu'.
Te imbilang da'yuh tatagu' ya ha"on nan Dios an dayawonyu. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.

35

Hay Ma'at Hi Ad Edom

1 Ya alyon bon Apu Dios di,

2 He"a Ezekiel, agam ta ibagam nan adi maphod an ahi ma'at hi ad Edom*
3 an alyom di, Hi Apu Dios ya mi'buhul anu i da'yu an i Edom ta dadagona nan
bobleyu ta mumbalin hi ma''id ha hilbina
4 te ma"id ha e munhituhdi ta matowan. Ot ma'at anu datuwe ta panginnilaanyu
an hiya hi Apu Dios.
5 Te gapu ta adi ma'ma"aan di hihiwoyu i da'min tinanud Israel ya hidi anun dinusa
da'mi ta ginubat da'mi an gapuh nan adi maphod an pangatmi ya niddum ayuot bon
namateh nadan ibba' an tinanud Israel.
6 Ta hiya mo nan hiya an wadawada ya na'abbaktun Dios ya alyonay ta'on on da'yu
ya gubaton da'yu. Ot hiya nan adi ayu mihwang i diyen ma'at i da'yu an gapu ta
pimmatepate ayu.
7 Ya pumbalinona anu nan bobleyuh ad Edom hi adi maboblayan ya impapatenan
namin di mangi'wahdi.
8 Ta mun'a'ate ayu nimpe anuh gubat ta mun'ipiggil di adolyuh nadan billid ya
hinadan nabillid ya hinadan nun'ah'ung ya hinadan numpundotal hi bobleyu.
9 Ya munnanong an madadag ta adi maboblayan hi inggana. Ta hidiyey
panginnilaanyu anun hiya hi Apu Dios.
10 Te munlattuwag ayu anun alyonyuy sakuponyuh ad Judah ya hi ad Israel mu
aggeyu innila an hi Apu Dios ya wadawadahdi.
11 Ta hiya nan hiya anun wadawada ya na'abbaktun Dios di mangiballoh hinan
inatyun da'mi. Ta li'naonyu pibo nan bungot an impali'nayun da'mi an gapuh
amohyu ya hihiwoyun da'mi. Ta hitun pangatana i datuwen da'yu ya i diyey
punnomnomanmin tinanud Israel i hiya an Dios.
12 Ya ta'on on da'yu ya innilaonyu an hi Apu Dios ya dingngolnay namihulyun
da'min inaliyuy, Nadadagda bo aya ta mi'aligdah nan makan an pamaag hi aminul.
13 Ya dingngolnan namin nadan imbagabagayun namihulyun hiya an Dios.
14 Ta hiya nan hiya an na'abbaktun Dios ya dadagona nimpe nan bobleyu ta
minganuy. Ta nunhiglay amlong nadan tataguh abobboble i diyen ma'at i da'yu.
15 Ta ma'at pibo anu i da'yu din inatyu an nun'am'amlong ayuh din nadadaganmin
tinanud Israel. Ta madadag an namin nadan bobleyuh ad Edom ta ma"id ha e
munhituhdi ta minganuy. Ta panginnilaan di atagutagu an hiya hi Apu Dios.

36

Hay Ma'at Hinadan Tinanud Israel

1 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya ibagam hinadan ibbam an tinanud
Israel an hanat donglonda tun ibaga'.
2 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an hanadan binuhulyu ya nunhiglay
pangpangallidan da'yu an alyonday bagida anu nan bobleyu.
3 Ot hiya nan ibagam an alyom di, Nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Hidin ginubat
da'yuh nadan binuhulyuh nunlini"odan ya numbalin ayuh bagin di tataguh udum hi
boble ot eda hapihapiton di adi maphod i da'yu.
4 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' i da'yun tinanud Israel an
numpunhituh nan way billid ya hinadan nabillid ya hinadan nundotal ya hinadan
nihaggon hinadan nun'ah'ung ya ta'on on da'yun nunhituh nadan nadadag an
bobleyu
5 an nunhiglay bungot'uh nadan nanadag hi bobleyu an namamah nadan i Edom
te nun'amlongandan namloh hinan bobleyu an imbilang'uh boble' ot alandan namin
nadan pohdonda.

* **35:2 35:2** Hay ohah ngadan di ad Edom ya ad Seir.

6 Ta ibagam nimpe Ezekiel hinadan ibbam an nunhituh nadan way billid ya
hinadan nun'abillid ya hinadan nundotal ya hinadan nihaggon hinadan nun'ah'ung
ta nomnomnomonda an nunhiglay bungot'u nimpeh nadan tataguh udum hi boble
an nama'bain i da'yu.
7 Ta hiya nan ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' teen holtaponda damdamah
diyen inatdan da'yu.
8 Mu da'yun tatagu' an tinanud Israel ya adi madne ya iyanamut da'yuh bobleyu.
Ot dakol di itanudyuhdi te manaphapang ya mangimbubbunga nadan bungbunga"an
hinadan nabillid hi bobleyu.
9 Ot nomnomnomonyu an ipapto' da'yun ha"on. Ya boddangan da'yu ta matanoman
nadan lutayu ya pumhod nadan itanomyu.
10 Ya punholagon da'yu ta dumakol ayu. Ta ipaphodyu nadan nun'apa"ih an bobleyu
ta mun'aboblayanda.
11 Te punholagon da'yu nimpe ta dumakkodakkol ayu ya atbohdi nadan anima-
lyu. Ta pumboblayanyu tun bobleyu ya impakadangyan da'yu ta ipohpohod di
nitaguwanyu mu handi ta panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
12 Te pa'anamuton da'yu nimpe an tatagu' an tinanud Israel hinan numboblayanyu
tuwali. Ya impapto' da'yu ta ma"id mo ha mateh nadan imbabaleyu hi inagangda.
13 Ya ha''on an na'abbaktun Dios ya alyo' boy, Hanadan tataguh udum hi boble
ya nunhiglay pangalidan da'yu an alyonday, Umman namaaggon nun'a'ate nadan
tataguh bobleda an paddungnay mangan hi tagu nan bobleda.
14 Ta hiya nan boddangan da'yu ta ma"id mo ha mateh nadan imbabaleyu an gapuh
inagangda. Ya adida mo alyon hi paddungnay mangan hi tagu nan bobleyu. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
15 Ya adi' iyabulut an pihulon da'yu boh nadan tataguh udum hi boble. Ya adi'
iyabulut an ma'abak ayuh gubat. Ha''on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
16 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
17 He"a Ezekiel, innilam an hidin awadanyuh nan numboblayanyu ya paddungnay
linugit nadan ibbam an tinanud Israel nan numboblayanyu an gapuh nadan adi
maphod an ina'inatda. Te hay panigo' hinan pangatda ya umat hinan alulugnin an
malpuh adol di binabai hi abulabulan.
18 Te pinatepateda nadan ibbayu ya nundayawdah nadan bulul. Ta gapuh
bungot'un dadiyen ina'inatda ya dinusa da'yun namin.
19 Ta hiya nan inwakat da'yuh abobboble an gapu i dadiye nimpen ina'inatda.
20 Mu an namin nadan boblen immayanyu ya adi maphod di pangalin nadan
tataguhdi i ha"on an Dios te alyonday, Umman datuwe nadan tatagun Apu Dios
mu napilitandan immaan hinan boblen indatna i dida te ma"id ha abalinanan
bumoddang i dida.
21 Mu adi' pohdon an bainona' an Dios i da'yu.
22 Ta hiya nan he"a Ezekiel ya ibagam hinadan ibbam an tinanud Israel an bokon
gapuh homo"un da'yuy gumapu hi pangiyanamuta' i da'yu te hay gapuna ya adi'
nimpe pohdon an minaynayun an mibabaina' an na'abbaktun Dios hinadan boblen
immayanyu.
23 Ta hay ato' i da'yu ya hanan mangipatigoh anabaktu' an Dios hinadan boblen
nangibabainanyun ha"on. Ta panginnilaan di atagutaguh abobboble an ha"on hi Apu
Dios. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
24 Te ta'on on niwakat ayu ya iyanamut da'yuh nan numboblayanyu tuwali.
25 Ya paddungnay walaghi'an da'yuh nan malinis an liting ta mipatigon ibilang
da'yu hi malinis. Te pakawanon da'yuh nadan adi maphod an ina'inatyu an umat hi
nundayawanyuh nadan bulul. Ta adiyu mo dayawon dadiye.

26 Ya hukkata' nan adi maphod an punnomnomyu ta ma'aan nan ngoheyu ta
mumbalin ayuh na'na'unnud.
27 Ya ipiddum'u bo nan Espiritu' i da'yu ta mumbalin ayu mohpeh na'na'unnud
hinadan tugun'u ya tudtudu'.
28 Ya munhitu ayuh nan boblen indat'uh didan a'ammodyu. Ta ibilang da'yuh
tatagu' ta ha"on an Dios di dayawonyu.
29 Ya ihwang da'yuh nadan pumbahulan an paddungnay lumugit i da'yu. Ya adi'
iyabulut an mawaday bitil hi bobleyu te boddangan da'yu ta pumhod an namin di
itanomyu ta adi ayu makulangan hi anonyu.
30 Ya pabungao' an namin di bungbunga''an ya pumhod an namin nimpey itanomyu
ta ma"id mo ha alyon hi pihulon da'yuh nadan tataguh udum hi boble te ma"id mo
ha hiktamanyuh bitil.
31 Ya ahiyu mohpe nomnomnomon nadan adi maphod an pangatyu ta nunhiglay
boholyuh adolyu hinadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatyu.
32 Te pinhod'un innilaonyun tinanud Israel an bokon da'yuy gapuna hi nangata' i
datuwe. Ot hanat bumain ayu te adi maphod nadan ina'inatyu. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.
33 Ot hitun paddungnay linisan da'yu hinadan numbahulanyu ya iyanamut da'yuh
nan bobleyu ta ipaphodyu nadan nun'apa''ih bobleyu.
34 Ta puntanomanyu nadan lutayu ta adi umat handi an nun'atowan ta punhintig-
gan di mala''uh.
35 Ta ahida mohpe alyon di, Natowan ni' hituwen luta mu ad uwani ya anakkaya
tayyan mapmaphod an umat hinan natanoman hi ad Eden. Ya ta'on on hanadan
nadadag ni' an boblehtu ya nun'aboblayan ya nun'ihamad bo tayyay aladda.
36 Ta hidiyey panginnilaan nadan nabatin nunhituh nunlini''odanyu an ha"on
an Dios ya impaphod'u nadan nadadag ot pumbalino' hi natanoman nadan lutan
niwalong ot mun'atowan. Te ha"on an Dios ya pa'annungo' nan ibaga'.
37 Ya ato' nan dawadawatonyun tinanud Israel ta punholagon da'yu ta dumakol ayu
ta umat ayuh dinakol di kalnero.
38 Ta hanadan mipaphod an nun'apa''ih ni' an bobleyu ya mapnuh tagu. Ta hay
dinakol di tagu ya umat hi dinakol di kalnero hi ad Jerusalem hinadan mangilin an
algon niyappit i ha"on ta panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.

37

Hanan Nundotal An Napnuh Namaganan An Tungal

1 Ya wada han nali'na' nan abalinan Apu Dios i ha"on ta inyeya' hinan Espirituna i
han nundotal an napnuh tungal.
2 Ot ipanguluwa' i hiya ot e ami dumanallanan i diyen nundotal an awadan di
dakkodakkol an nun'amaganan an tungal.
3 Ya alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel, on mabalin an tumagu datuwen tungal?
Ot alyo' di, He"a an na'abbaktun Dios di nanginnilan nae.
4 Ya alyona boy, Ibagam i datuwen tungal ta donglonda tun ibaga' an Dios.
5 Te ha"on an na'abbaktun Dios ya alyo' i datuwen tungal di, Nomnomnomonyu an
idat'uy yahyahyu ta tumagu ayu.
6 Ta ha"adan da'yuh ulat ya lamoh ya up'up ya yahyah ta tumagu ayu. Ta
panginnilaanyu an ha"on hi Apu Dios.
7 Ta ha"on an hi Ezekiel ya imbaga' hidiyen imbagana. Ta hidin munhapihhapita' ya
alinah on mungkakalangakang nadan tungal an mun'ihu"updah nadan ihu"upanda.

36:38 36:38 1 Patul 8:63; 2 Chronicles 35:7-9

8 Ya hidin tigtiggo' ya anakkaya peman an mun'a'ulatanda ya mun'alamohanda ya
mun'a'up'upanda mu adida ni' yumahyah.
9 Ot alyon bon Apu Dios di, Ibagam hinadan dibdib an malpuh nangappit hi
huddo'na ya nadan malpuh nangappit hi muyyadna ya nadan malpuh nangappit
hi tumuluwan di algo ya nadan malpuh nangappit hi alimuhan di algo an ha"on
an na'abbaktun Dios di mangali hi umalida ta dibdibanda datuwen numpun'ate ta
tumaguda.
10 Ot ato' boh diyen inalinan ha"on. Ya yimmahyahda ta timmaguda ot tuma'dogda.
Ya dakkodakkolda an umatdah nadan dakkodakkol an tindalu.
11 Ya alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya hanadan ibbam an tinanud Israel
ya umatda i datuwen tungal te alyonday, Mipaddung ta'u tayya i ha namaganan an
tungal ta ma"id mo ha namnamaon ta'uh maphod hi itaguwan ta'uh udum hi algo.
12 Ta hiya nan ibagam i dadiyen tatagu' tun ibaga' an na'abbaktun Dios ta
nomnomnomondan paddungnay e' bukatan nadan nun'ilubu'andah udum hi boble
ta ilah'un'u dida ta taguwo' dida ya inyanamut'u didah nan bobleyun tinanud Israel.
13 Ot hitun pangata' i datuwe di panginnilaanyu mohpen tatagu' an ha"on hi Apu
Dios.
14 Ya ipiddum'u nan Espiritu'* i dida ta tumaguda ya inyanamut'u didah nan
numboblayanyu tuwali. Ato' datuwe ta panginnilaanyun hanan imbaga' an Dios ya
adi' ibbahhon aton. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay A'ohhaan Nadan Tinanud Israel

15 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
16 He"a Ezekiel ya alam ha pating ya intudo'muhdiy, Hituwen pating ya ita'dognah
ad Judah. Ya inalam boy ohan pating ya tinud'am hi, Hituwen pating ya ita'dogna
nadan tinanud Joseph an holag Epraim ya an namin nadan nunhituh ad Israel.
17 Ya nunhu"upom dadiyen duwa ta mumbalindah ohan pating.
18 Ta wa'e ha manigoh nadan ibbam an tinanud Israel ta mahmahanda'e an
alyonday, On nganney ibalinan nae?
19 Ya ibagam i dida an ha"on an na'abbaktun Dios ya paddungnay punhu"upo' hi
ad Judah ya hi ad Israel ta mumbalindah oha ta pun'ohhao' didan duwa.
20 Ta ipatigom'e i dida dadiyen tinud'am an pating
21 ya imbagam tun ibaga' an ha"on an na'abbaktun Dios ya amungon da'yun tinanud
Israel an ta'on on idanay awadanyu ta iyanamut da'yuh nan numboblayanyu tuwali.
22 Ya pun'ohhaon da'yu ta mumbalin ayuh ohan boble hinadan nun'abillid hi
bobleyu ta ohay mun'ap'apun da'yu. Ta mihipun i diye ya ma"id mo ha alyon hi
magodwa ayu.
23 Ya adi' mo iyabulut an mundayaw ayuh nadan iniphod di tagu an umat hi bulul
ya idinongyu mon mangat hinadan adi maphod an pangat ta ma"id ha gumalat hi
ibilanganyuh nalugit. Ta paddungnay linisan da'yu nimpe. Ta ibilang da'yuh tatagu'
ya ha"on an Dios di dayawonyu.
24 Ya oha nimpe nan mun'ap'apu i da'yu an hiya nan umat hinan baal'un hi David.
Ya un'unudonyu mohpe nadan tugun'u.
25 Ta munhitu ayuh nan boblen indat'uh din ammodyun baal'un hi Jacob. Ta
hidiyey numboblayan handidan a'ammodyuh din kanaman. Ta da'yuy munhitu
mohdih inggana an ta'on on hanadan tanudanyu. Ya hanan umat hinan baal'u
nimpen hi David di ap'apuyuh inggana.
26 Ya ibaga' i da'yu an nanongnan malinggop ayu. Ya punholagon da'yu ta dumakol
ayu. Ya punnanongo' nan Templo hinan bobleyuh inggana.

---

* **37:14 37:14** Hinan Hebrew ya tuluy ibalinan nan Espiritu te yahyah ya dibdib ya Espiritu.

27 Ya wadawadaa' i da'yu ta ha''on an Dios di dayawonyu ya ibilang da'yuh tatagu'.
28 Ta munnananong nan Temploh nan bobleyu ta panginnilaan di atagutaguh abobboble an da'yun tinanud Israel ya niyappit ayun ha"on.

38

Hay Nibagah Ma'at I Gog

1 Alyon bon Apu Dios i ha"on di,
2 He"a Ezekiel ya agam ta ibagam nan ahi ma'at i Gog an patul hi ad Mesek ya hi ad Tubal hidih ad Magog.
3 Ta ibagam ta nomnomnomona an ha"on an na'abbaktun Dios ya mi'buhula' i hiya an ap'apuh ad Mesek ya hi ad Tubal.
4 Ta paddungnay tibi'o' di pangalna ya gina'oda' ta mapilitan an miyeh nan boblen adadagana. Ta didan namin hinadan dakkodakkol an nungkakabayu ya nun'a'almas an tindaluna.
5 Ya mi'yedan dida nadan nunhahapiyo ya nunhehelmet an i Persia ya i Etiopia ya i Put.
6 Ya ta'on on hanadan tindalun nadan i Gomer ya i Bet-Togarmah an malpuh nangappit hi huddo'na ya nadan dakol an malpuh udum hi boble ya mi'yedan dida.
7 Ta hiya nan ibagam ta mundadaan nimpe ta ipanguluna dadiyen e mi'gubat.
8 Ta udum hi algo ya ena gubaton di bobleyun tinanud Israel an nadadag ni' hi nagubatanda ta niwakat ayu. Mu mibangngad ayuh bobleyu ta malinggop ayu mo.
9 Ta hitun umaliyan da Gog hinadan dakkodakkol an tindaluna ya hanadan malpuh udum hi boblen bumoddang i dida ya mipaddungdah nan puwo' an dumatong hi bobleyun tinanud Israel. Ta umatdah nan bugut an umalinhawang hidi.
10 Ya hitun a'atan datuwe ya numanomnom hi Gog ta lo'tat ya mipanomnom i hiya han adi maphod an atona. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
11 Ta i diye ya alyon Gog di, Emi gubaton nan boblen di tinanud Israel ot ma"id ha alad ya geyt di bobleda. Ta mundundunnuda te malinggopda ya ginubatmi dida.
12 Ta abakonmi dida ya nun'alami nadan nun'abalol an wadan dida. Te nadadag ni' ta niwalong nan bobleda ta niwakatda mu hidin immanamutda ya dimmakkodakkol di halunda ya nadan udum an mahapulda ta diday akadkadangyanan hi abobboble.
13 Ya hanada'en i Seba ya i Dedan ya nadan mumpunggattang an i Tarsis ya unnudanda nan aton da Gog te ta'on on dida ya gagamgamanda nadan balitu' ya silber ya halun ya hanadan udum an pulhondah ad Israel.
14 Ta hiya nan he"a Ezekiel ya ibagam i Gog an ha"on an na'abbaktun Dios ya innila' nan ninomnomnan aton. Te tigona'en malmallinggop ayun tatagu' an tinanud Israel ta mundundunnu ayu
15 ya i diyey akakanda an malpudah nangappit hi huddo'na an didah nadan dakkodakkol an mumpungkabayu
16 ta gubaton da'yun tatagu' an tinanud Israel. Ya dakkodakkolda nimpen umali ta umatdah nan bugut. Mu hay a'atan datuwe ya hi udum hi algo. Ot ha"on di mangiyabulut an atonda datuwe i da'yun tatagu' ta i diyey pangipatiga' hi atagutaguh abobboble hi anabaktu' an Dios.
17 Ya ibagam bo i Gog an dida din imbaga' tuwali i handidan baal'un propetah ad Israel hi umalin mangubat i da'yun tinanud Israel.
18 Ot hay ma'at ya hitun pangubatanda i da'yun tinanud Israel ya i diyey pangipatiga' hinan nunhiglan bungot'u. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
19 Te ipa'ali' han ma'abbikah an alyog hi bobleyun tinanud Israel.

38:17 38:17 Nipa'innila 20:8-9

20 Ta ta'on on hanadan ekan hinan baybay ya hanadan hamuti ya hanadan atap an
animal ya an namin di mataguh tun luta ya an namin di tatagu ya gumayonggongdah
takutda. Ya mun'a'agde nadan billid ya mun'a'atob nadan doplah ya nadan binattun
alad.
21 Ya i diye ya nunhiglay takut da Gog hi bobleyun tinanud Israel ta hanada'en
tindaluna ya pamaag ya dida dida on numpapatteda. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
22 Ta i diyey pundusaa' i da Gog hinadan tindaluna ya nadan bimmoddang i dida
an nalpuh udum hi boble ta mun'a'atedah gubat ya dogoh. Ya ipa'ali' han nunhiglan
udan ya puwo' ya dalallu ya han dumaladalang an asidu an malpuh ad lagud ta
mun'a'atedan namin.
23 Ta hituwey panigan di atagutaguh abobboble hinan ongal an abalina' ya
anabaktu' an Dios. Ta i diyey panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.

39

Hay Na'abakan Gog

1 Alyon bon Apu Dios di, He"a Ezekiel ya ibagam bo i Gog an ap'apuh ad Mesek ya
hi ad Tubal ta nomnomnomonan ha"on an Dios ya mi'buhula' i hiya.
2 Ta paddungnay tayuna' di pangalna ta iguyud'un ilpu' hi nangappit hi huddo'na
ta iye' hi bobleyun tinanud Israel.
3 Ya hipago' nan iniggid an ta'lena ta magah nan inodnana an pana ya ta'on on
hanadan papan* an inodnan di winawwan an ta'lena ta ma"id ha atonan mi'gubat.
4 Ta mun'a'ate nadan tindaluna ya ta'on on hanadan nalpuh udum hi boblen
bumoddang i dida. Ya inayaga' nadan hamuti ya nadan atap an animal ta pun'a'anda
nadan adolda
5 an mun'iwawagillang hinan luta. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
6 Ya pu'ula' nan bobleda an hi ad Magog ya ta'on on hanadan malinggop an bobleh
nadan pingngit di baybay an numboblayan nadan bumoddang i didan i Magog. Ta
panginnilaanda an ha"on hi Apu Dios.
7 Ta datuwey pangipa'innila' i da'yun tatagu' an tinanud Israel ta innilaonyun ma"id
ha umat i ha"on an Dios ta wan adiyu mo ipidpidwan eya' ba'bainon an Dios. Ya ta
panginnilaan di atagutaguh abobboble an ha"on hi Apu Dios an dayawonyun tinanud
Israel.
8 An namin datuwen imbaga' ya ma"id ha bahhonan ma'at. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.
9 Ot hitun a'atan datuwe ya ahiyu pun'amung nadan pana ya hapiyo ya nadan pahul
nadan binuhulyu ta panunguyu. Ta mabalin an panunguyu datuwe hi pituy tawon.
10 Ta adi mo mahapul hi e ayu mangayiw te dakol mo nimpey panunguyu. Ta nan
ninomnom nadan binuhulyun alanda nadan kinadangyanyu ya mibahho. Te onnot
on da'yuy mumpangalah nadan nun'abalol an wadan dida. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.
11 Ya hitun a'atan datuwe ya waday lutan iyabulut'un Dios an ilubu'an da Gog
hinadan dakkodakkol an tindalunah bobleyun tinanud Israel hidih nan nundotal
hi way awon an umeh nangappit hi tuluwan di algo hi potto' nan nunhiglay
ahinan lobong. Ta ma"id mo ha mangi'wahdi te mahawanan nan awon. Ta hay
pungngadanda i diye ya nundotal an lutan Hamon-Gog.†
12 Ta pituy bulan di pangilubu'anyun tinanud Israel i dadiyen namin ta ahi
malinisan di bobleyu.

---

* **39:3 39:3** Hay pangalin di udum hinan papan di pana ya guttiting. † **39:11 39:11** Hay ibalinan nan Hamon-Gog ya dakol an tindalun Gog.

13 Ta mumboboddang ayun namin an mangilubu'. Ya hitun ipatigan di anabaktu'
an Dios ya mipabaktu ayu bo an gapu idiyen atonyu. Ha"on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
14 Ya mala"uh'e nan pituy bulan ya wadaday linala'in mipabo'laan ta eda hawangon
an namin nadan bobleda ta eda hama'on nadan udum an agge nilubu'.
15 Ta wa'e ha inakhupanda on pinato'anda ta umali nadan ibbada on inyedah nan
nangilubu'andah nadan ibbadah nan nundotal an lutan Hamon-Gog.
16 Ta wan malinisan nan bobleda ya ahida ngadanan nan boblen nihaggon hidi hi
Hamonah.
17 Ya alyon nan na'abbaktun Dios di, He"a Ezekiel ya ayagam nadan hamuti ya
nadan atap an animal ta umalidan mangan hinan indadaan'u hi bobleyun tinanud
Israel. Te dakol di dotag hi anonda ya dala an inumonda.
18 Ta pun'a'anda nadan adol ya ininumda nadan dalan nadan tindalu ya ta'on on
hanadan ap'apuda. Ta umatdah nadan mun'atataban napaltin imbabalen di kalnero
ya tangbal an kalnero ya baka ya gulding an nalpuh ad Basan.
19 Ya i diyen paddungnay pamaltiya' i dadiyen paddungnay mi'nong ya ahi nimpe
anon di hahamuti ya animal ta ingganah ma"abhugda. Ya inagandah inum hinadan
dalada ta ingganah paddungnay mabutongda.
20 Ta i diye ya paddungnay indadaan'uh nan lamehaan di dakol an dotag di kabayu
ya nadan nitakken nun'atutulid an titindalu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
21 Ta panigan di tataguh abobboble hinan anabaktu' an Dios hitun pundusaa' i dida.
22 Ta mihipun i diye ya innilaon nadan tinanud Israel an ha"on hi Apu Dios an
dayawonda.
23 Ya i diyey panginnilaan nadan tinataguh abobboble an manu'eh inwalong da'yu
ni' an tinanud Israel ta ginubat da'yu ta nun'a'ateday udum i da'yu ya niwakatdah
abobbobley udum ya gapuh aggeyu nangun'unudan i ha"on.
24 Ot hay inat'u ya nan miyunnudan hinan adi maphod an inatyu.
25 Mu ad uwani ya ha"on an na'abbaktun Dios ya ibaga' an hom'on da'yun tinanud
Jacob ta amungon da'yu an ta'on on idanay niwakatanyu ta iyanamut da'yuh nan
bobleyu tuwali. Ya winagahan da'yu ta pumhod di nitaguwanyu te adi' pohdon an
pihulona' an na'abbaktun Dios hinadan tataguh udum hi boble.
26 Ta wan adi ayu mo mibabain an gapuh aggeyu nangun'unudan i ha"on hidin
malinggop ayu an nunhituh bobleyu an ma"id ha itakutyu.
27 Ta hitun pangiyanamuta' i da'yu ya i diyey panginnilaan di atagutaguh
abobbobleh nan anabaktu' an Dios.
28 Ya ta'on on da'yun tatagu' an tinanud Israel ya innilaonyu mohpen ha"on hi Apu
Dios an dayawonyu. Te ta'on on inyabulut'u ni' ta niye ayuh udum hi boble mu
iyanamut da'yu hinan bobleyu tuwali an ma"id ha ohah mabati.
29 Ya adi da'yu mo uggan iwalong an tinanud Israel te ipiddum'u nan Espiritu' i
da'yu. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

40

Hay Nipatigan Nan Balu An Templo

1 Hidin mi'ahimpuluh (10) algo hinan namangulun bulan i diyen mi'abaintit limah
(25) tawon hi niyayanmih ad Babilon an hidiyey mi'ahimpulut opat (14) hi tawon hi
nadadagan di ad Jerusalem ya nali'na' bo i diyen algo nan ongal an abalinan Apu
Dios i ha"on.
2 Ta aya' nun'inop ot iyeya' hi boblemin tinanud Israel hidih nan uhhun han billid
hidi. Ta hidin immangmang'uh nangappit hi muyyadna ya tinigo' han boble an
dedahdiy babale.

3 Ot iyeya' hidi ya inoy an wahdi han lala'ih nan way geyt an mumbinang an ay
gombang. Ya waday inodnana an linubid an linen ya han kayiw an punlukud.
4 Ot alyonan ha"on di, He"a Ezekiel ya hanat pa'addonglom nadan ibaga' ya hanat
pa'tiggom an namin nadan ipatigo' i he"a te datuwey gapunah niyaliyam hitu. Ta an
namin nadan tigom ya ipa'innilam hinadan ibbam an tinanud Israel.
5 Indani ya anakkaya an tinigo' han binattun alad an nili'woh hinan Templo.* Ya
inalan diyen tagu nan punlukudna an himpuluy (10) umpiy dinukkena ot lukudona
nan alad ya himpupuluy (10) umpiy inuktulna ya tinagena.
6 Ot umeh nan way hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo ot tumikid hinan
pala'ad i diyen hunggopan ot lukudonay binillog nan hogpan ya himpuluy (10) umpi.
7 Ya hiyah hunggopta ya wadaday nundidinommang an kuwartun pungguwalyaan
an numpapaddung di lukud di binillogda ya dinukkeda an himpupuluy (10) umpi.
Ya hay inuktul nadan dingding dadiyen kuwartu ya waluy umpi. Ya hinan
numbabattanan nadan kuwartu ya waluy umpi ya nan awon an mihipun hinan potto'
nan mi'atlun nundinommang an kuwartu ta ingganah nan hunggopan hinan balkon
ya hay dinukken diye ya himpuluy (10) umpi.
8 Ot lukudona nan balkon ya himpuluy (10) umpiy dinukkena
9 ya hay binillogna'e ya himpulut opat (14) di umpi. Ya nada'en pamadingan ya tuluy
umpi ta han godway inuktulda. Ya hidiyen balkon ya nihangngab hinan Templo.
10 Ya hanada'e nimpen kuwartun pungguwalyaan ya numpapaddung di lukudda.
Ya atbohdi nadan pamadingan an numpaddung di lukudda.
11 Ot mumbangngad ot lukudona nan hogpan ya hay dinukkena ya baintit duwa ta
han mahuluk hi godway (22 ¾) umpi ya himpulut pitu ta han godway (17 ½) umpiy
binillogna.
12 Ya wadaday nun'a'akhop an dingding hi hinangngab nadan kuwartu an hay
tinageda ya inuktulda ya himbabaintiy (20) pulgada. Ya himpupuluy (10) umpi
nimpey binillog ya dinukken dadiyen kuwartu.
13 Ot lukudona nan atop hi indoggan nan ohan kuwartu ta ingganah nan atop bon
nan indoggan nan kuwartuh dommangna ya napat ta tulu ta han mahuluk hi godway
(43 ¾) umpi.
14 Ot lukudona nadan pamadingan ya hay tinageda ya hinggahut ta limay (105)
umpi.
15 Ot lukudonay dinukkenan namin an inhipunah nan pala'ad ta ingganah nan
pogpognah nan humawwangan hinan lita"angan ya nawalut pitu ta han godway (87
½) umpi.
16 Ya waday kikkitang an tawah nan nunlini"odan nadan kuwartun pungguwalyaan
ya ta'on on hinan balkon. Ya hinadan pamadingan ya nipa'ot hidiy ay palma.
17 Ot ipanguluwa' i diyen tagu hinan way nada"ul an lita"angan nan Templo an
nada'da'an hi batu. Ya anakkaya an tinigo' di tulumpulun (30) kuwartun nili'wohdih
nan lita"angan an nida"itdah nan alad.
18 Ya hay dinukken diyen lita"angan ya numpaddung hinan dinukken nan
hunggopan an nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpi.
19 Ot lukudona boy dinawwin nan hunggopan hi nangappit hi alimuhan di algo
hinan dommangna bon hunggopan an umeh nan nabaktun lita"angan ya hinggahut
ta napitu ta han limay (175) umpi an umat damdamah nan hunggopan hi nangappit
hi huddo'na.

Nan Hunggopan Hi Nangappit Hi Huddo'na

* **40:5 40:5** Hituwen Templo ya miphod hitun mawada nan balu an Jerusalem. Ya ma"id ha nanginnilah immannung an a'at nadan lukudna i diye.

20 Ot lukudon bon diyen tagu nan binillog ya dinukken nan hunggopan hi nangappit
hi huddo'na an humawwang hinan nada"ul an lita"angan nan Templo.
21 Ya wadada boy hintutlun kuwartun pungguwalyaan an nundidinommang an
umat hinan namangulun hunggopan. Ya nan lukud dadiyen kuwartu ya nan balkona
ya nadan pamadingan ya numpaddung hinan lukud nan hunggopan hi nangappit hi
tuluwan di algo. Ya hay dinukken bon diyen hunggopan ya nawalut pitu ta han
godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
22 Ya hanada'en tawana ya nan balkon ya nadan ni'alkus an nipa'ot an ay palma
ya numpaddung damdamay lukuddah nadan wahdih nan hunggopan hi nangappit
hi tuluwan di algo. Ya waday pituy pala'adna. Ya nan balkona ya wadah nangappit
hinan lita"angan.
23 Ya hay humawwangan ituwen hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya nan
nabaktun lita"angan nan Templo. Ya hay lukud di nundinawwiyandah nan
hunggopan hi dommangna ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi. Ta hay a'at
tuwen hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya umat damdama boh nan hunggopan
hi nangappit hi tuluwan di algo.

Nan Hunggopan Hi Nangappit Hi Muyyadna

24 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nangappit hi muyyadna ya anakkaya an wahdi
bo han hunggopan hidi. Ot lukudona bo nadan pamadingan ya nan balkon hidi ya
numpaddung di lukuddah nadan udum an hunggopan.
25 Ya wahdida damdamay tawah nunlini"odan hidi an umat hinadan udum an
hunggopan. Ya hay dinukken bon diyen hunggopan ya nawalut pitu ta han godway
(87 ½) umpi ya hay binillogna'e ya napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpi.
26 Ya wada damdamay pituy pala'adna ya wada boy balkonah nan pogpogna. Ya
nipa'ot boy ay palma hinadan pamadingan.
27 Ya hi potto' diyen hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya wada bo nan ohan
hunggopan an humawwang hinan nabaktun lita"angan nan Templo. Ot lukudona boy
nundinawwiyan dadiyen hunggopan ya hinggahut ta han napitut limay (175) umpi.
28 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nan nabaktun lita"angan nan Templo an
ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi muyyadna. Ot lukudona boh diyen
hunggopan ya numpaddung di lukudnah nadan udum an hunggopan.
29 Ya atbohdin nadan kuwartuhdi ya nan balkona ya nadan pamadingan an
numpapaddung di lukuddah nadan udum an hunggopan. Ya wadada boy tawah
nadan kuwartu ya nan balkona. Ya hay dinukken diyen hunggopan ya nawalut pitu
ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
30 Ta hanada'en balkon dadiyen hunggopan hinan nabaktun lita"angan nan Templo
ya numpapaddung an napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy binillogda ya waluy
umpiy dinukkeda.
31 Mu hidiyen hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya inhangngab nan balkonah
nan nada"ul an lita"angan nan Templo. Ya ni'alkus di nipa'ot an ay palma hinadan
pamadingana. Ya waluy pala'ad nan agdana.
32 Ot ume ami boh nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo an umeh nan
nabaktun lita"angan. Ot lukudona boh diyen hunggopan ya nipaddung boh nadan
udum an hunggopan.
33 Ya atbohdi nadan kuwartun pungguwalyaan ya nadan pamadingan ya nan
balkona an numpapaddung boy lukuddah nadan udum an hunggopan. Ya wadada
boy tawanah nunlini"odan. Ya hay dinukken bon diyen hunggopan ya nawalut pitu
ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy binillogna.
34 Mu hana'en balkona ya inhangngabnah nan nada"ul an lita"angan ya atbohdin
ni'alkus an nipa'ot an ay palma hinadan pamadingana. Ya wada boy waluy pala'adna.

35 Ot ipanguluwa' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na. Ot
lukudona boh diye ya nipaddung damdamah nadan udum di lukudna
36 an umat hinadan kuwartuhdi ya nadan pamadingan ya nan balkona ya wadada
boy tawanah nan nunlini"odan. Ya hay dinukken bon diyen hunggopan ya nawalut
pitu ta han godway (87 ½) umpi ya napat ta tulu ta han godway (43 ½) umpiy
binillogna.
37 Ya hana'e bon balkona ya inhangngabnah nan nada"ul an lita"angan ya ni'alkus
bohdiy nipa'ot an ay palmah nadan pamadingana. Ya waluy pala'ad nan agdana.

Nan Pumpaltiyandah I'nongda

38 Hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadna ya wada han kuwartu an waday
pantona hinan way balkon nan hunggopan hinan nabaktun lita"angan an hidiy
pangi'ulahandah nadan maghob an mi'nong.
39 Ya hidih nan balkon diyen hunggopan ya waday hindudwan lamehaan an
numbinahhelda. Ya dadiyen lamehaan di pumpaltiyandah nadan maghob an mi'nong
ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul
an agge inatta.
40 Ya hidi boh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya wadadah dolan nan
balkona di hindudwan lamehaan an numbinahheldah nan nihaggon hinan way
agdan.
41 Ta waday hinoppat di lamehaan an numbinahhel i dadiyen duwan hunggopan
ta walun namin di lamehaan ta dadiyey pumpaltiyandah nadan i'nongda.
42 Ya hay niyamma i dadiyen opat an lamehaan an pumpaltiyandah nadan maghob
an mi'nong ya nadan nahabatan an batu. Ya hay tinageda ya himbabaintit ohay
(21) pulgada ya hintutulumpulut duway (32) pulgaday binillogda ya dinukkeda.
Ta datuwen lamehaan di pangiha'mowandah nadan usalondan mumpaltih nadan
animal an maghob an mi'nong ya nadan udum an mi'nong.
43 Ya hinadan dingding hi nunlini"odan nan hunggopan ya dedahdiy pata' an
hintutluy pulgaday dinukkeda. Ya hinadan lamehaan nimpe di pangiha'mowandah
nadan dotag an mi'nong.

Hanadan Kuwartun Di Padi

44 Ot ipanguluwa' bon diyen taguhdih nan nabaktun lita"angan nan Templo. Ya
wadaday duwan kuwartuhdi an nan oha ya nihaggon hinan hunggopan hi nangappit
hi huddo'na an inhanggan nan pantonah nangappit hi muyyadna. Ya hanan oha ya
nihaggon hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadna an inhanggan damdaman nan
pantonah nangappit hi huddo'na.
45 Ya alyonan ha"on di, Hanan kuwartun nihanggah nangappit hi muyyadna ya
usalon nadan padin munhilbih nan Templo.
46 Ya na'en kuwartun nihanggah nangappit hi huddo'na ya usalon nadan padin
munhilbih nan punggobhan hi mi'nong. Ya datuwen padin munhilbih nan Templo
ya hinan punggobhan hi mi'nong ya dida nadan holag Sadok an tinanud Libay an
mabalin an munhilbin Apu Dios hidih nan kuwartun niyappit i hiya.
47 Ot lukudona nan nabaktun lita"angan ya numpaddung di dinukkena ya
binillogna an hinggagahut ta napitut limay (175) umpi. Ya wahdi nan punggobhan hi
mi'nong hi hinangngab nan Templo.
48 Ot ipanguluwa' boh nan balkon nan Templo ot lukudona nan way hunggopan
an umehdih nan balkon an awadan nadan pamadingan ya hay binillogna ya baintit
opat ta han godway (24 ½) umpi ya walu ta han godway umpiy dinukkena. Ya hay
dinukken nadan nundinommang an dingding hinan panton nan balkon ya limay
umpi.

49 Ya hana'en balkon ya hay dinukkena ya tulumpulut limay (35) umpi ya himpulut
hiyam (19) di umpiy binillogna. Ya waday agdana ya ahi datngan hidiyen balkon. Ya
waday tu"ud an nundinommang hinan balkon.

41

1 Indani ya inyeya' boh nan taguh nan hunggopan nan kuwartun niyappit i Apu
Dios. Ot lukudonay dinukken nadan pamadingana ya himpupuluy (10) umpi.
2 Ya hay binillog nan hunggopan ya himpulut pitu ta han godway (17 ½) umpi. Ya
hanada'en pamadingan ya hinwawalu ta han godway umpiy inuktulda. Ot lukudona
nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya tulumpulut limay (35) umpiy binillogna ya
napituy (70) umpiy dinukkena.
3 Ot hunggop hidiyen taguhdih nan kuwartun Apu Dios ot lukudona nadan
pamadingan ya hintutlu ta han godway umpiy inuktulda. Ot lukudona bo nan panto
ya hay binillogna ya himpulu ta han godway (10 ½) umpi ya nan dingdingna'eh nan
numbinahhel hinan panto ya mahuluk hi himpulut duway (12) umpiy dinukkeda.
4 Ot lukudona mohpeh diyen kuwartu ya hintutulumpulut limay (35) umpiy
binillogna ya dinukkena. Ot alyona i ha"on di, Hituwe nan kuwartun Apu Dios.
5 Ot ena lukudon nan dingding nan Templo ya himpulu ta han godway (10 ½) umpiy
inuktulna. Ya wahdiday kikkitang an kuwartun nida"it hi nunlini"odan nan Templo
an himpipituy umpiy binillogda.
6 Ya hidiyen nida"it hinan Templo ya tuluy gladuna. Ya hinan ohan gladu on wahdiy
tulumpuluy (30) kuwartu. Ya nadan dinangal nan mi'adwan gladu ya dudduke ta
bilbillog nadan kuwartu i diye mu nan namangulun gladu. Ya imbilbillogna boh nan
mi'atlun gladu. Ya nadan dinangalda ya nida"itdah nan dingding nan Templo an agge
nimunghan nan dinangaldah nan dinangal nan Templo.
7 Ta datuwen nun'ida"it an kuwartuh nunlini"odan ya bumilbillog an bumilbillog
nadan kuwartu hinan mi'adwa ya hinan mi'atlu nimpen gladu. Ya waday pala'ad an
mumpatikid an umeh nan mi'adwa ya hinan mi'atlun gladu.
8 Ya hay tinagen nan nipabunan nan Templo ya himpuluy umpi ta nabakbaktu ya
hidiye damdamay nipabunan nadan kuwartun nida"it hidi.
9 Ya na'en dingding datuwen kuwartu an nangappit hi dola ya waluy umpiy
inuktulda. Ya wada han nabatin lita"angan hi numbattanan nadan nida"it an
kuwartuh nan Templo
10 ya nadan kuwartu i diyen lita"angan an tulumpulut limay (35) umpiy binillogda.
11 Ya nada'en kuwartun nida"it hinan Templo ya waday pantodan inhangngab di
udum hi nangappit hi huddo'na ya nada'en udum ya inhangngabdah nangappit hi
muyyadna. Ya wada han waluy umpiy binillogna an kittang an lita"angan an nili'woh
nan Templo.
12 Wada bo han ohan baleh nangappit hi alimuhan di algo hi'onta nihanggah nan
lita"angan nan Templo. Ya hay dingdingna ya hiyam di umpiy inuktulna ya ha'ey
binillogna ya hinggahut ta baintit duwa ta han godway (122 ½) umpi. Ya ha'ey
dinukkena ya hinggahut ta nabonglet pitu ta han godway (157 ½) umpi.
13 Ot lukudon bon diyen taguy dinukken nan Templo ya hinggahut ta han napitut
limay (175) umpi. Ot lukudona bo nan lita"angan nan Templo an niddum nan baleh
nangappit hi alimuhan di algo ya hinggahut ta han napitut limay (175) umpi.
14 Ot lukudona bo nan binillog nan nabbaktun lita''angan nan Templo hi nangappit
hi tuluwan di algo ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi.
15 Ot lukudona boy dinukken diyen baleh way indoggan nan Templo an niddum
nadan nundinommang an kuwartu ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi.

Ya hana'en kuwartun Apu Dios ya nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya nan balkon
an nihangngab hinan lita"angan
16 ya nadan tawa ya nadan kuwartuh nadan tulun gladu ya na'oddahandah kayiw
an mihipun hinan dotal ta ingganah nadan tawada. Ya waday konob nadan tawada.
17 Ya nan baktun nan panto ya nadan dingding hidih nan kuwartun Apu Dios ya
nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya na'oddahan hi kayiw.
18 Ya wahdiday ni'alkus an nipa'ot an ay palma an nun'ibattan di kerubim hinan
dingdingna. Ya hanada'en kerubim ya hindudway angahda
19 an angah di tagu an inwingnginah nan nipa'ot an palma ya angah di layon an
inwingngina nan oha bon palma ta nili'wodah nan dingding.
20 Ta athi'athidiy nili'woh hinadan dingding an nihipun hinan dotal ta ingganah
nan atopna an ta'on on hinan baktun nan pantoh nan kuwartun niyappit i Apu Dios.
21 Ya nada'en hamban nan panton umeh nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya
kuwadladu ya atbohdi nan panton nan kuwartun Apu Dios.
22 Ya hidih nan kuwartun niyappit i Apu Dios di awadan nan punggobhan hi insenso
an kayiw di niyamma. Hay tinagena ya limay umpi ya hinoppat di umpiy binillogna
ya dinukkena. Ya inalin diyen tagun ha"on di, Hituwey awadan Apu Dios an niddum
hinadan tataguna.
23 Ya nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya nan kuwartun Apu Dios ya numpad-
dungdan hindudway konobda.
24 Ta hinan ohan panto on duway konobna an hi gawwanay ibughulana.
25 Ya nadan konob nan kuwartun niyappit i Apu Dios ya ni'alkus hidiy nipa'ot an
kerubim ya ay palma. Ya waday kayiw an ni'atop hi panton nan balkon.
26 Ya hinan dingding nan balkon ya ni'alkus hidiy nipa'ot an ay palma. Ya wadaday
kikkitang an tawa.

42

Nadan Baleh Nan Nada"ul An Lita"angan Hi Nangappit Hi Huddo'na

1 Ot ipanguluwa' bon diyen tagu ot ume amih nan nada"ul an lita"angan an
ini'wamih nangappit hi huddo'na ot ume amih nan baleh dommang nan nabaktun
lita"angan nan Templo hi nangappit hi huddo'na.
2 Ya hay dinukken'en diyen bale ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi ya
nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpiy binillogna. Ya inhangngab nan pantonah
nangappit hi huddo'na.
3 Ya hidiyen bale ya wadaday nundidinommang an kuwartuna. Ya hinan kuwartuh
bahhelna ya ma'uhdungan di tulumpulut limay (35) umpi hinan nabaktun lita"angan.
Ya nadan kuwartuh bahhelna ya ma'uhdungan nadan nida'da' an batuh nan nada"ul
an lita"angan. Ya hituwen bale ya tuluy gladu.
4 Ya hinan ohan gladu ya wadaday kuwartuna an hay pantoda ya inhangngabdah
nangappit hi huddo'na. Ya wada han awon hi hangngab datuwen panto an himpulut
pitu ta han godway (17 ½) umpiy binillogna ya hinggahut ta napitut limay (175) umpiy
dinukkena.
5 Ya hanada'en kuwartuna ya kikkitangdah nan mi'atlun gladu mu hinan mi'adwan
gladu. Mu ong'ongngal nadan kuwartuh nan namangulun gladu te bilbillog nan awon
hinan mi'adwa ya hinan mi'atlun gladu.
6 Ya hanan namangulun gladu ya hiyay nangdon hinadan mi'adwa ya mi'atlun
gladu te ma"id ha tu"ud nan mi'atlun gladu an adi umat hinadan udum an balehdi
an waday tu"udna.

7 Ya hi e"elen nadan panton nadan kuwartun wah nangappit hinan nada"ul an
lita"angan ya wada han na'atul an nawalut pitu ta han godway (87 ½) umpiy
dinukkena.
8 Ya hay dinukken nimpen datuwen kuwartuh nan way lita"angan ya nawalut pitu
ta han godway (87 ½) umpi. Ya hay ngammut di dinukken nadan kuwartuh nangappit
hinan way kuwartun niyappit i Apu Dios ya hinggahut ta napitut limay (175) umpi.
9 Ya hi nangappit hi tuluwan di algo ya waday hunggopan hinan mamangulun gladu
hi'on malputah nan nada"ul an lita"angan.

Nan Baleh Nangappit Hi Muyyadna

10 Hi nangappit hi muyyadna ya wahdi damdama han bale an niyunud hinan
binattun alad nan nada"ul an lita"angan nan Templo. Ya wadaday kuwartuna.
11 Ya hi gawwan datuwen nundinommang an kuwartu ya waday awon. Ya datuwen
kuwartu ya nipaddung di a'atda ya lukuddah nadan kuwartun wadah nangappit hi
huddo'na.
12 Ya wada bo han panto hi nangappit hi muyyadna ta pangi'wan nadan malpu hi
nangappit hi tuluwan di algo.
13 Ot alyon diyen tagun ha"on di, Nadan kuwartun wah nangappit hi huddo'na ya
nadan kuwartun wah nangappit hi muyyadna an nihanggadah nan lita"angan nan
Templo ya niyappitda i Apu Dios ta hiya nan hidiy e panganan nadan padih nadan
ini'nongdan Apu Dios. Ya i dadiyen kuwartuy pangiha"adandah nadan niyappit i Apu
Dios an umat hinadan midawat an alina ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul
ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta.
14 Ya wa'et hinunggop nan padih nan kuwartun Apu Dios onu hinan kuwartun
niyappit i hiya ya adi mabalin hi lumah'un hinan lita"angan an awadan di tatagu
te ingganah hukkatana nan inlubungnan nunhilbin Apu Dios te hidiye ya niyappit i
hiya.
15 Ya hidin ginibbuh diyen tagun nunlukud hinan Templo ot lumah'un ami
an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo ot lukudonay
nunlini"odan.
16 Ta linukudna nan binattun alad hi nangappit hi tuluwan di algo ya waluy gahut
ta napitut limay (875) umpiy dinukkena.
17 Ot lukudona bo nan wah nangappit hi huddo'na ya atbohdin waluy gahut ta han
napitut limay (875) umpiy dinukkena.
18 Ot ena bo lukudon nan wah nangappit hi muyyadna ya atbohdin waluy gahut ta
han napitut limay (875) umpiy dinukkena.
19 Ot lukudona bo nan wah nangappit hi alimuhan di algo ya atbohdin waluy gahut
ta napitut limay (875) umpiy dinukkena.
20 Ta nan ohan pangngel nan binattun alad nan Templo ya waluy gahut ta napitut
limay (875) umpiy dinukkena. Ya manu'eh na'alad nan awadan nan Templo ya ta
wan mahiwwe nadan niyappit i Apu Dios hinadan mibilang hi nalugit.

43

Hay Nibangngadan Nan Binang Apu Dios Hinan Templo

1 Ya inyeya' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo.
2 Ya hidih nangappit hi tuluwan di algo ya anakkaya an tinigo' nan humilin binang
Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel. Ya dingngol'uy hapitna an ay ungak di
dakol an liting.
3 Ya hituwen nipatigon ha"on ya umat boh din nipatigoh din nanadagan Apu Dios
hi ad Jerusalem ya umat boh din nipatigon ha"on hinan wangwang an nungngadan
hi Kebar ta hiya nan hidin nipatigo bon ha"on ot munlu'buba' ot dayawo' hiya.

4 Ya hidiyen binang Apu Dios ya hinunggop hinan Templo an ini'wanah nan
hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo.
5 Ot iyeya' hinan Espiritun Apu Dios hinan nabaktun lita"angan nan Templo. Ya
anakkaya an napnu nan Templo hinan binang Apu Dios.
6 Ya hidin munta'ta'dog amih nan tagun nangipangpangulun ha"on ya dingngol'u
han munhapit an nalpuh nan Templo
7 an alyonay, He"a Ezekiel, hituy awadan nan trono' ya hituy paddungnay
pangipadngala' hi huki' ta ha"on moy mun'ap'apun da'yun tatagu' an tinanud Israel
hi inggana. Ot an namin ayu an ta'on on nan patulyu ya adi ayu mo mundayaw hi
udum an dios an umat hi bulul onu nadan naten patulyu te paddungnay lugitonyuy
a'at'un Dios ya paddungna boy iluktapa' i da'yu.
8 Te hanadan patulyu ya inhaggonda bo udot nan palasyudah tun Templo an
ammuna nan binattun alad hi nibattan. Ya ahi athidin nunhiglan umipabungot i
ha"on di pangatda ta imbabaina' an Dios ta hiya nan gapuh bungot'u ya dinadag'u
dida.
9 Ot ad uwani ya mahapul an idinongyu nan a'atyun umat hi pangat di ohan
mi'ilala'i ya hanat pumpa"ihyu nadan napa'otan an ing'ingoh nadan naten patulyu.
Atonyu'ehdi ya wadawadaa' an bumoddang i da'yuh inggana.
10 Ot he"a Ezekiel ya hanat ibagam hinadan ibbam nan a'at tuwen Templo an
nipatigon he"a ta alinaot ya bumainda an gapuh nadan adi ahan maphod an
ina'inatda.
11 Ta muntutuyuda'e ya impa'innilam nimpen dida an namin nan a'at tuwen
Templo. Ta innilaonda nadan lukudna ya nadan pangi'wandan hunggop ya nadan
pangi'wandan lumah'un. Ya innilaondan namin nadan a'atna ya nadan mahapul an
atonda ta un'unudonda. Ot hanat itudo'mun namin ta wan inaynayunyun un'unudon
nadan nibagan ma'unud ituwen Templo.
12 Hay oha hi ma'ahhapul an unudonyu ya hanat adi namaaggon imme ayuh nan
nunlini"odan nan Templo te ta'on on hidi ya niyappit i ha"on an Dios.

Hay A'at Nan Punggobhan Hi Mi'nong

13 Hanan punggobhan hi mi'nong ya hay na'usal hi nunlukudda ya umat damdamah
nan inusaldan nunlukud hinan Templo. Ta hay lukud nan kanal hi pu"una ya oha
ta han mahuluk hi godway (1 ¾) umpiy dinallomna ya atbohdiy binillogna an oha ta
han mahuluk hi godway (1 ¾) umpi. Ya hiyam di pulgaday tinagen nan paddungnay
banongna.
14 Ya ha'ey tinagen nan pu"un nan punggobhan an mihipun hinan nipabunanah
nan luta ya tulu ta han godway (3 ½) umpi ya oha ta han mahuluk hi godway umpiy
binillogna. Ya wada boy niyuhhun ituwe an pituy umpiy tinagena ya oha ta han
mahuluk hi godway binillogna.
15 Ya hi uhhun tuwe ya nan pituy umpi damdamay tinagena ya wadaday ha'gud*
an nipong hinadan dugguna.
16 Ya hituwen mi'atlu ya baintit ohay (21) umpiy binillogna ya dinukkena.
17 Ya waday nakuwadladu an tuma'dogan nan mangi'nong an hay binillogna ya
dinukkena ya baintit opat (24) di umpi ya na'en ngibilna ya himpuluy (10) pulgaday
tinagena. Ya wada boy paddungnay kanal an nili'woh an baintit ohay (21) pulgaday
binillogna. Ya waday pala'ad hi nangappit hi tuluwan di algo ituwe an tumikid hi
uhhun nan pangigobhan hinan mi'nong.

Hay Ma'at Ta Mibilang Hi Malinis Nan Punggobhan Hi Mi'nong

* **43:15 43:15** Nan ha'gud hinan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hay niyamma ya bokon ha'gud di animal te batu ya hay pohdon nan ha'gud an ipa'innila ya nan a'at di bikah Apu Dios.

18 Ot alyon bon Apu Dios i ha"on di, He"a Ezekiel, wa'et miphod nan punggobhan
hi mi'nong ya datuwe nadan mahapul an atonyu an mangi'nong hinan maghob an
mi'nong i ha"on ya hay atonyun mangilamuh hinan dala ituwen punggobhan ta wan
mibilang hi malinis. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
19 Ta idatyu ha hiyah nahikon an bulug an baka hinadan padin holag Sadok an
tinanud Libay ta mi'nong hi apakawanan di bahulyu. Ha''on an na'abbaktun Dios di
mangalin tuwe.
20 Ta pinaltida'e ya inalada dohah nan dalana ya eda nun'ilamuh hinadan ha'gud
hinadan opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hinadan nunlini''odan an
ngibilna. Athidiy atonda ta wan mibilang hi malinis hidiyen punggobhan hi mi'nong.
21 Ya inaladah diyen baka an mi'nong hi apakawanan di bahul ya eda ginhob hinan
natuddun pangighobandahdih nan way lita"angan nan Templo.
22 Ya hinan ibiggatana ya inyeyu ha tangbal an gulding ta mi'nong damdama hi
apakawanan di bahulyu mu mahapul an ma"id ha bahbahna. Ya hanan inatyuh nan
dalan nan baka ya atbohdiy atonyuh nan dalan diyen gulding ta wa nimpen mibilang
hi malinis nan punggobhan hi mi'nong.
23 Ya inatyu'e datuwe ya nangala ayu mohpe i ha ma"id ha bahbahdan hiyah
nahikon an bulug an baka ya ha tangbal an kalnero
24 ta paltiyonyu ya inahinan nadan padi ya ini'nongyu hi maghob an mi'nong i
ha"on an Dios.
25 Ya abigabigat hinan pituy algo ya iyeyu ha tangbal an gulding ta mi'nong hi
apakawanan di bahulyu. Ya atbohdin pituy algoy pangiyayanyu i ha bulug an baka
ya ha tangbal an kalnero mu mahapul an ma"id ha bahbahda.
26 Ta pituy algoy pangatanyun dadiye ta wan mibilang mohpeh malinis nan
punggobhan hi mi'nong.
27 Ta nalpah'e nan pituy algo ya mabalin mohpe an hinan mi'awaluh algo ya ihipun
nadan padin mangi'nong hinadan maghob an mi'nong i ha''on ya nan mi'nong hi
pi'hayyupanyun ha"on. Ya mabalin mohpen abuluto' dadiyen i'nongyun ha"on. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

44

Hay Nibagah Aton Nan Patul Ya Nadan Padi

1 Ot ibangngada' bon diyen taguh nan nangi'wanmin hunggopan hidih nan nada"ul
an lita"angan hi nangappit hi tuluwan di algo mu nikalob.
2 Ya himmapit hi Apu Dios an alyonay, Hituwen hunggopan ya mikakalob ta ma"id
ha mangi'wahtu te hituy nangi'wa' an Dios an dayawonyun tinanud Israel.
3 Ot hay mangi'wahtu ya ammuna nan umalin mun'ap'apu an e mangan hinadan
nidawat i ha"on. Ta hunggop an i'wanah nan balkon nan hunggopan ya hidi boy
pangi'wanan lumah'un.
4 Ot ipanguluwa' boh nan tagu hi hinangngab nan Templo an ini'wamih nan
hunggopan hi nangappit hi huddo'na. Ya hidin intangad'u ya anakkaya an mun'apnu
nan Temploh nan binang Apu Dios ta pamaaggot munlu'buba' bo.
5 Ya alyon Apu Dios di, He"a Ezekiel, hanat pa'tigom nadan ipatigo' i he"a ya
pa'addonglom nadan ibaga' an atonyuh tun Templo. Ya hanat adim linglingon nadan
ibaga' an mabalin an pangi'wan an hunggop hinan Templo ya an namin nadan
lumah'unan.
6 Ta datuwey ibagam hinadan mumpungngohen ibbam an tinanud Israel ta idi-
nongda nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an pangatda. Ha"on an na'abbaktun
Dios di mangalin tuwe.

7 Hay oha ya paddungnay linugitda nan Templo te impaghopdahdi nadan tatagun
nalpuh udum hi boble an agge nakugit ya adiya' unudon hinadan pangidawatan
nadan padi hi makan ya taba ya dala. Ta imbahhoda nadan imbaga' hi atonda.
8 Te nadan niyukod i didan tamuda an umat hinadan pangipapto'andah nadan
niyappit i ha"on ya impatamudah nadan tatagun ni'iboblen dida ta diday muntamuh
nan Templo.
9 Ta hiya nan ibaga' tee an adi' iyabulut an hunggopdah nan Templo nadan tatagun
nalpuh udum hi boble an ma'ngohhe ya agge nakugit an ta'on on ni'hituda i da'yun
tinanud Israel. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Ya dusao' nadan tinanud Libay an niddum hinadan ibbayun tinanud Israel an
nangiwalong an mundayaw i ha"on ot mundayawdah nadan iniphod di tagun umat
hi bulul.
11 Manu te mabalin an munhilbi dadiyen tinanud Libay i ha"on hinan Templo ta
mungguwalyadah nadan geyt ya diday mumpaltih nadan maghob an mi'nong i ha"on
ya nadan udum an idawat nadan tatagu ya bumoddangda boh nadan tatagun umalin
mundayaw i ha"on.
12 Mu gapu ta hay nunhilbiyanda ya hinadan bulul ya diday nangipangpanguluh
nadan ibbayun tinanud Israel an nundayaw i dadiyen bulul ya hiya nan mahapul an
dusao' dida. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
13 Ya adi mo mabalin hi atonda nan tamun di padi an munhilbin ha"on ya adi
mabalin hi eda mihaggon hinadan niyappit i ha"on. Ta way atondan mibabain an
gapuh nadan nunhiglan umipabungot i ha"on an ina'inatda.
14 Mu ipatamu' nimpe i dida nadan udum an matamuwan hinan Templo.

15 Mu hanada'en padin tinanud Libay an holag Sadok ya dida peman han
nanongnan nunhilbin ha"on hinan Templo an ta'on on inwalong nadan i'ibadan
mundayaw i ha"on. Ta hiya nan dida han mabalin an munhilbin ha"on ta diday
mangi'nong hinadan taba ya dala. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
16 Ya dida ya ammuna han mabalin an hunggop hinan kuwartu an niyappit i ha"on
ta diday mangat hinan ipatamu' hinan punggobhan hi mi'nong.

17 Mu wa'et hunggopdah nan nabaktun lita"angan nan Templo ya mahapul an
munlubungdah nan linen. Ta adi mabalin an munlubungdah nadan umat hi dutdut
di kalnero an munhilbin ha"on hinadan hunggopan hinan nabaktun lita"angan onu
hinan kuwartu' an Dios.
18 Ta mahapul an usalonda nan linen an turban ya nan mundallom an linen an
putut an pantalon. Ya adida munlubung hinadan umipalingot an lubung.
19 Ya ta wan adi mida"om hinadan tatagu nan lubungda ya mahapul an hukkatanda
nan inlubungda ya eda inha"ad hinadan kuwartun niyappit i ha"on ya ahida mohpe
lumah'un hi awadan nadan tataguh nan nada"ul an lita"angan. Athidiy atonda ta
ma"id ha adi maphod hi ma'at hinadan tatagu.

20 Ya datuwen padi ya adi mabalin an mumpakalbuda onu ipadukkeday ibu'da. Mu
mahapul an mumpapukisda.
21 Ya mahapul an adida manginum on hinunggopdah nan Templo.
22 Ya adi mabalin hi iyahawaday nabalu onu nadan nibolhe. Hay mabalin hi
ahawaonda ya nadan binabain tinanud Israel an ma"id ha ni'lo'andah lala'i ya
mabalin bo nadan nabalun ahawan di padi.
23 Ya mahapul an itudduwanda nadan tataguh nan a'at di niyappit i ha"on ya nadan
agge ya hay a'at nadan mibilang hi nalugit ya nadan mibilang hi malinis.

24 Ya hi'on waday mihahapit ya diday mangipanuh. Ya hay atondan mangipanuh
ya iyunnudda nadan tugun'u.

Ya mahapul an unudonda nadan nibaga tuwalin ma'unud hinadan mangilin an algo ya mahapul an ngilinonda nan Habadun tungo.
25 Ya adi mabalin an umedah awadan di nate te hidiyey gumalat hi ibilangandah nalugit. Mu hi'on hi amada onu hi inada onu nan imbabaleda onu hi ibbadan lala'i onu hi ibbadan babain agge ni' nalahin ya mabalin an umeda mu hiyah diyen mibilangdah nalugit.
26 Ta mahapul an atonda nan nibagan atonda ta wan mibilangda boh malinis mu gahin on mala"uh di pituy algo an mihipun hidin inatda nan nibagan atonda an mumpalinis
27 ya ahida mohpe umeh nan nabbaktun lita"angan mu mahapul an waday i'nongdan mi'nong hi apakawanan di bahulda. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
28 Ya adiyu idattan didah lutah puntanomanda te ha"on an Dios di mangidat hi an namin an mahapulda.
29 Ot hay itanudda ya nadan makan an midawat i ha"on ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahul an agge inatta. Ya dida boy pangidatanyuh nadan udum an midawat i ha"on.
30 Ta midat i dida nadan ap'aphodan an hopap di bungan di intanomyu ya nadan ninomnomyu tuwalin idat i ha"on. Ya idatyun dida nan hopap di gilingonyun alina ta way atonyun mawagahan.
31 Mu adi mabalin an anon nadan padi nadan pamaaggon naten animal ya hamuti onu nadan pinaten di udum an animal.

45

Hay Atondan Mangogodwah Nan Luta

1 Inalin bon Apu Dios di, Wa'e ta gogodwonyu nan lutan nidat i da'yun tinanud Israel ya tigonyu ta waha ihiwweyu hi miyappit i ha"on. Ya hay dinukken nan midat i ha"on ya mahuluk hi himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro ya himpuluy libu ta han limay gahut (10,500) di metro di binillogna. Ta miyappit nimpen ha"on an Dios hituwen luta.
2 Ya ituwen luta ya lukudonyu ha duway gahut ta han nanom ta duwa ta han godway (262.5) metro di binillogna ya atbohdiy dinukkena an duway gahut ta nanom ta duwa ta han godway (262.5) metro ta hidiy iha"adan nan Templo. Ya wada han mabatin nawalut pitu ta han godway (87.5) umpi an mili'woh hinan Templo ta hidiyey lita"angana.
3 Ta nan godwan diyen niyappit i ha"on ya lukudonyuy himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena ya himpuluy libu ta han limay gahut (10,500) di metroy binillogna ta i diyey ipabunan nan Templo an niyappit i ha"on.
4 Ya hidi boy pangiphodan nadan padin munhilbin i ha"on hi baleda.
5 Ya nan paldangnan luta an athidi damdamay lukudna ya midat hinadan tinanud Libay an himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena ya limay libu ta han duway gahut ta nabongley (5,250) metroy binillogna ya hidiy pumboblayan nadan udum an tinanud Libay an muntamuh nan Templo.
6 Ya hi paldangna ya linukudyu ha duway libu ta han onom di gahut ta baintit limay (2,625) metroy binillogna ya himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena ta punhituwan di kumpulnan da'yun tinanud Israel.
7 Ya wada boy midat hinan ap'apu hi lutana hi haggon nan lutan niyappit i ha"on an Dios an mihipun hinan pogpog nan lutan niyappit i ha"on hi nangappit hi alimuhan di

44:29 **44:29** Bilang 18:9-14

algo ta ingganah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya mihipun boh nan
pogpog nan lutan niyappit i ha"on hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan
wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta hay dinukken nan lutan niyappit i ha"on
an Dios ya nipaddung damdamah nadan nidat hi hinohhah nadan himpamu'un an
tinanud Israel.
8 Ta hituwey midat hinan mun'ap'apu i da'yu ta adina pulhon nadan lutan nipong
i da'yun ibbanan tinanud Israel.

Hanadan Mabalin An Mun'ap'apu

9 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Da'yun ap'apun munhilbih nan patul ya
nunhiglay numbahulanyun ha"on. Ot hanat idinongyun mamalpaligat hi tatagu ya
mamatepaten dida ta nan nipto' di atonyu. Ya idinongyun mamulopuloh limmuda ya
lutada. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Ta hanada nimpe mon maphod di atonyu ta nipto' di kiluwanyu ya ta'on on
hanadan punlukudyu hinadan umat hi danum di iyukan.*
11 Ta tigonyu ta numpaddung di lukud nan hupa onu halub an usalonyu hinadan
umat hi boga onu umat hi liting onu danum di iyukan. Ta umat hinan ohay halub an
duwa ta han godway kilu ya halub'e ya onom di hupa.
12 Ya nan ohay sekel an silber ya baintiy (20) gerah ya hanan nanom'en (60) sekel
ya ohay mina.

Hay Pangalan Nan Patul Hinadan Midawat I Apu Dios

13 Alyon bon Apu Dios di, Hay iyeyuh nan patul ya ohay saku hi'on nanom (60) an
namin di sakun di wit di inapityu ya atbohdin ohay sakun di barley hi'on nanom (60)
di sakun di barley di inapityu.
14 Ya na'en mantekan di olibo ya hinan himpuluy (10) bat ya oha ya abuh di idatyu.
15 Ya hinan duway gahut (200) an kalnero ya oha. Ta datuwey mi'nong hi maghob
an mi'nong ya mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on ta a'aanan di bungot'un da'yu. Ha"on
an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
16 Ya hanat an namin ayu ya mangdat ayu ta waha midat hinan patulyun tinanud
Israel.
17 Ta nan ap'apuyu di ukod an mangdat hinadan maghob an mi'nong ya midawat
an makan ya ma'inum an midawat i ha"on hinan makayang nan bulan ya hinan
Habadun tungo ya hi an namin nadan mangilin an algo. Te dadiye nadan mi'nong hi
apakawanan di bahul ya mi'nong hi pi'hayyupanyun ha"on ta a'aanan di bungot'un
da'yun tinanud Israel.
18 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Hinan hopap di algo hinan mamangulun
bulan ya mahapul an alanyu ha hiyah nahikon an bulug an baka an ma"id ha
bahbahna ya ini'nongyun ha"on ta wan mibilang hi malinis nan Templo.
19 Ta alan nan padiy udum hinan dalan nan mi'nong hi apakawanan di bahul ya ena
inlamuh hinadan hamban nan panton nan Templo ya ena nun'ihiit di udum hinan
opat an duggun nan punggobhan hi mi'nong ya hinan tu"ud nadan hunggopan hinan
nabaktun lita"angan nan Templo.
20 Ya atbohdiy atonyu hinan mi'apituh algo i diyen bulan ta way aton nadan
numbahul an aggeda inatta an mapakawan. Athituy atonyu ta wan mibilang hi
malinis nan Templo.
21 Ya hinan mi'ahimpulut opat di algoh nan mamangulun bulan ya ngilinonyu
hi pituy algoh nan punnomnomnomanyuh nihwangan nadan ammodyuh ate hi ad
Egypt. Ta adi ayu mangan hi tinapay an nadduman hi yist hi pituy algo.

---

* **45:10 45:10** Hay ma'unud hi punlukudda i diyen timpu ya nan homer an nan ohan homer ya 10 epah ya atbohdin 10 bat.

22 Ya i diyen mamangulun algo ya mangiye nan patul hi bulug an baka ta mi'nong
hi apakawanan di bahulna ya an namin ayun tatagu.
23 Ta abigabigat i diyen pituy algo ya mahapul an iyenay pituy bulug an baka
ya pituy tangbal an kalnero ta maghob an mi'nong ya ohay tangbal an gulding ta
abigabigat on waday mi'nong hi apakawanan di bahul. Mu an namin datuwe ya
mahapul an ma"id ha bahbahda.
24 Ya hinan ohan bulug an baka ya waday middum an himpuluy kilun alina ya ohay
galon an mantekan di olibo ya atbohdiy middum an alina hinan mi'nong hi hinohhan
tangbal an kalnero.
25 Hana'e bon pituy algon punnomnomnomanyuh din nun'anallungan handidan
a'ammodyuh nan agge naboblayan ya mihipun hinan mi'ahimpulut limah (15) algo
hinan mi'apituh bulan.† Ya i diye bon pituy algo ya iyen bon nan patul di athidin
mi'nong hi apakawanan di bahul ya maghob an mi'nong i ha"on an Dios ya midawat
an alina ya mantekan di olibo.

46

Hay E Pundayawan Nadan Tatagu I Apu Dios

1 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Nan hunggopan hi nangappit hi tuluwan di
algo an umeh nan nabaktun lita"angan nan Templo ya mikalob hinan onom di algo
an puntamuwan di tatagu ta ammuna nan mi'apituh algo an Habadun tungo ya hinan
makayang nan bulan di ibughulana.
2 Ta hidiy pangi'wan nan patul ta hunggop hinan balkon nan hunggopan ya e
timma'dog hinan way tu"ud. Ya e ini'nong nadan padi nan ipi'nongnan maghob
an mi'nong ya nadan mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an Dios. Ya nundayaw hidih
nan way hogpan i diyen hunggopan ya hidih nan hinunggopanay pangi'wana bon
lumah'un. Mu nanongnan adi ni' mikalob hidiyen hunggopan ta ingganah nan
mun'ahdom.
3 Ya nada'en tatagu ya dayawona' hidih nan way hogpan hinan hunggopan hinan
Habadun tungo ya hinan makayang nan bulan.
4 Ya hina'e bon Habadun tungo ya iyen nan patul ha ma"id ha bahbahnan onom an
tangbal an imbabalen di kalnero ya ohan tangbal an kalnero ta maghob an mi'nong
i ha"on.
5 Ya hay middum an midawat an makan hinan tangbal an kalnero ya himpuluy
(10) kilun alina. Ya hanada'en imbabalen di kalnero ya hay middum an midawat
an makan ya kumpulnay dinakolna an miyunnudan hinan abalinandan idat. Ya hay
middum hinan himpuluy (10) kilun alina an midawat ya ohay galon an mantekan di
olibo.
6 Ya hinan makayang di bulan ya iyen nan patul ha hiyah nahikon an bulug an baka
ya onom an imbabalen di kalnero ya ha ohah tangbal an kalnero. Mu an naminda
ya mahapul an ma"id ha bahbahda.
7 Ya udmana boh diyen bulug an baka hi himpuluy (10) kilun alina. Ya ha'e boy
middum hi midawat an alina hinan tangbal an kalnero ya himpuluy (10) kilun alina.
Ya hanada'e bon imbabalen di kalnero ya kumpulnay pohdonah dinakol nan iddumna
an makan ya inudmanah ohay galon an mantekan di olibo nan himpuluy (10) kilun
alina.
8 Ya wa'et hunggop nimpe nan patul ya i'wanah nan balkon hinan hunggopan ya
mahapul an hidi boy pangi'wanan lumah'un.

Hanadan Ma'unud Hinadan Mangilin An Algo

45:24 **45:24** Bilang 28:12-15 † **45:25** **45:25** I dita'u'e ya hidiye nan mun'a'udin algoh nan September ya mamangulun dumingguh nan October.

9 Ya wa'e bo ta e ayu mundayaw i ha"on hinadan mangilin an algo ya mahapul
an wa'e ta ini'wayuh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na ya mahapul an
hay pangi'wanyun lumah'un ya hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadna. Ya
wa'e bo ta hinan hunggopan hi nangappit hi muyyadnay nangi'wanyun hinunggop
ya mahapul an hay pangi'wanyun lumah'un ya hinan hunggopan hi nangappit
hi huddo'na. Ta mahapul an bokon hinan nangi'wanyun hinunggop di awonyun
lumah'un.
10 Ya mahapul an hanan patul ya mi'ihgop i da'yun tatagu ya atbohdin mi'lah'un bo
hi'on ayu lumah'un.
11 Ta athidin hinada'e an mangilin an algo ya hay midawat nimpen ha"on ya
himpuluy (10) kilun alina an middum hinan mi'nong an bulug an baka ya himpulu
(10) boy kilun alina di middum an midawat hinan tangbal an kalnero. Mu hana'en
imbabalen di kalnero ya kumpulnay pohdonyu hi dinakol nan alina an midawat.
Ya nan himpuluy (10) kilun alina an midawat ya hay middum ya ohay galon an
mantekan di olibo.
12 Ya wa'e ta nan patul ya pohdonan waday i'nongna i ha"on an Dios an maghob
an mi'nong onu mi'nong hi pi'hayyupana i ha"on ya mahapul an mibughul nan
hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta i'nongnan ha"on nan maghob an
mi'nong onu mi'nong hi pi'hayyupan i ha"on an umat hinan atonah nan Habadun
tungo. Ya wa'e mohpe ta limmah'un ya midakig bo nan hunggopan.
13 Ya hinan amawimawi"it ya iyaliyu nan maghob an mi'nong i ha"on an Dios an
ohay tawonan imbabalen di kalnero an ma"id ha bahbahna.
14 Ya atbohdin midawat i ha"on hi amawimawi"it ha duway kilun alina an
madduman hi ohay litron mantekan di olibo. Ot hituwen imbaga' ya hiyay ma'unud
hi inggana.
15 Ta amawimawi"it ya hay mi'nong hi maghob an mi'nong i ha"on ya ha imbabalen
di kalnero ya alina an madduman hi mantekan di olibo.

Hay Aton Nan Patul An Mangipaboltan Hi Lutana

16 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Wa'et ipaboltan nan patul di ohah nadan
lutana hi ohah nan lala'in imbabalena ya mumbalin hi lutan diyen imbabalenah
inggana ta mabalin an ipaboltana piboh nadan linala'in holagna.
17 Mu wa'et hinan baalnay nangidatana ya mabalin an bangngadonah nan tawon
an pun'am'amlongan. Te hay mabalin hi pangipaboltanana ya nadan imbabalenan
linala'i ya ammuna.
18 Ya adi mabalin hi pulhonay lutan di udum. Ya hay mabalin an ipaboltanan lutah
nadan imbabalena ya malpuh nan lutan nidat tuwalin hiya.

Hay Pangiha"adandah Nadan Midawat I Apu Dios

19 Indani ya inyeya' bon diyen taguh nan hunggopan hi nangappit hi huddo'nah
nan awadan nadan niyappit i Apu Dios an kuwartun nadan padi. Ot ipatigonan
ha"on nadan kuwartuh pingngitna an wah nangappit hi alimuhan di algo.
20 Ot alyonay, Hituy pangiha"angan nadan padi hinadan dotag an mi'nong hi
apakawanan di bahul an agge inatta ya nan mi'nong hi apakawanan di bahul. Ya
hitu damdamay pangiha"angandah nadan alinan midawat i Apu Dios. Ta adi miyeh
nan lita"angan te madadag nan tagun manapa i datuwe te datuwe ya niyappit i Apu
Dios.
21 Ot ipanguluwa' bon diyen tagu ot li'odonmi nan nada"ul an lita"angan an
impongmin namin nadan dugguna.
22 Ya hinan opat an duggun nan nada"ul an lita"angan nan Templo ya nan ohan
dugguna on waday kittang an lita"angan an hay dinukkena ya napituy (70) umpi ya

---

46:17 **46:17** Lebitikus 25:10

hay binillogna'e ya nabonglet duwa ta han godway (52 ½) umpi. Ya numpapaddung di binillogda ya dinukkeda.
23 Ya nun'a'aladda hi nun'a'akhop an binattun alad. Ya waday pun'apuyan an nun'ida"itdah nadan alad.
24 Ot alyon diyen tagu di, Datuwey pangiha"angan nadan munhilbih nan Templo hinadan dotag an i'nong nadan tatagu.

47

Hay A'at nan Wa"el An Malpuh Nan Templo

1 Impanguluwa' bon diyen tagu ot ibangngadmih nan way hogpan hinan Templo. Ya anakkaya han mun'utbul an liting hinan way hogpan hinan Temploh nangappit hi tuluwan di algo. Ya hay alpuwan nan liting ya hi nangappit hi muyyad nan Templo ot ipluynah nangappit hi tuluwan di algo an ini'wanah nan way muyyad nan punggobhan hi mi'nong.
2 Ot lumah'un ami an ini'wamih nan hunggopan hi nangappit hi huddo'na ot ili"odmi ot ume amih nan way hunggopan hi nangappit hi tuluwan di algo ya anakkaya an wada bohdi nan liting an nalpuh nangappit hi muyyadna.
3 Ot unudon diyen tagu nan liting hi nangappit hi tuluwan di algo ta hidin lingkudnay limay gahut ta baintit limay (525) metro ot e ami gumawa ya mipogpog nan liting hi way baktun di dapan'u.
4 Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro ya milulug mo nan liting. Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro ya migitang mo nan liting.
5 Ot lukudona boy limay gahut ta baintit limay (525) metro ya dimmallom mon adi' abalinan an gawaon te mahapul mon languyon.
6 Ot alyonay, He"a Ezekiel, hanat adim linglingon datuwen tinigom.
Ot duma"al ami mohpe.
7 Ya nangitiga' di dakol an kayiw hi nundinommang nan da'ging nan wangwang.
8 Ot alyonay, Hituwen liting ya ipluynah nangappit hi tuluwan di algo ta umeh nan wangwang an nungngadan hi Jordan ya innaynayuna ta dumatong hinan nunhiglay ahinan lobong. Ya dimmatong'en diyen lobong ya pumhod di tamtam nan liting hidi.
9 Ya an namin di umayuhan tuwen liting ya dumakol di ekan hidi. Ta an namin di dumatngan tuwen liting ya dumakolday nat'onat'on an ekan te paphodona nimpe nadan mumpait an liting.
10 Ta hanada'e mohpen boblen nihaggon i diyen lobong an mihipun hi ad Engedi ta ingganah ad Eneglaim ya eda mo ahitatabukul* hidi. Te dumakkodakkol nimpey nat'o'nat'on an ekan an umat hi dinakol di ekan hinan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
11 Mu hanada'en nun'a'aphung hinadan da'ging tuwen nunhiglay ahinan lobong ya nanongnan na'ahinanda ta pangalan di tataguh ahin.
12 Ya hinada'en da'ging nan wangwang ya humangoy dakol hi bungbunga"an an mangintuttubuda ya mangimbubbungada. Ta bumungabungadah abulabulan te hanan mananum i dida ya nan liting an malpuh nan Templo. Ya nan bungaday anonyu ya pangagahyu nadan tubuda.

Hanadan Pogpog Nan Boble

13 Ya inalin nan na'abbaktun Dios di, Ot gogodwonyu nan lutan nidat i da'yu. Ta mapong ayun namin an himpulut duwan (12) tinanud Israel. Mu hanada'en tinanudan Joseph ya duway midat i dida.

---

* **47:10 47:10** Nan tabukul ya umat hinan hidu' mu ong'ongngal nan tabukul.

14 Ot mahapul an pumpapaddungonyun mangogodwa. Te hidiyen luta ya imbaga'
tuwali i handidan a'ammodyun idat'un da'yun tinanudanda.
15 Ot hay pogpog di bobleyuh nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan baybay an
nungngadan hi Mediterranean ta unudona nan pogpog hi ad Hetlon ot la"uhanah ad
Lebo-Hamat ya hi ad Sedad
16 ya hi ad Berotah ya hi ad Sibraim an numbattanan di ad Damaskus ya hi ad
Hamat ta ingganah ad Haser-Hattikon hidih nan way pogpog di ad Huaran.
17 Ta nan pogpogna hi nangappit hi huddo'na ya mihipun hinan baybay an
nungngadan hi Mediterranean ta ingganah ad Hasar-Enon hidih nan way pogpog
di ad Damaskus ya hi ad Hamat.
18 Ya hana'e bon pogpog di bobleyun tinanud Israel hi nangappit hi tuluwan di
algo ya nan pogpog di ad Hauran ya hi ad Damaskus ot unudona nan wangwang an
nungngadan hi Jordan ta ingganah nan nunhiglay ahinan lobong.
19 Ya hana'e damdaman pogpog hi nangappit hi muyyadna ya mihipun hi ad Tamar
ta ingganah ad Meribah-Kades. Ot unudona nan pogpog di ad Egypt ta ingganah nan
baybay an nungngadan hi Mediterranean.
20 Ya hay pogpogna'eh nangappit hi alimuhan di algo ya hidiye nimpen baybay an
nungngadan hi Mediterranean ta ipluynah huddo'na ta ingganah nan dommang di
ad Lebo-Hamat.
21 Ot maphod onyu gogodwon hituwen luta ta mapong ayun tinanud Israel.
22 Ta hituwey midat i da'yu hi lutayuh inggana. Ya ta'on on hanadan nahlag an
ni'iboblen da'yu ya waday midat i dida. Ta ibilangyu didah ibbayun tinanud Israel.
23 Ot hi'on ngannen tinanud di ni'hituwan nadan nalpuh udum hi boble ya mahapul
an midattanda hi lutadahdi. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

48

Hay Nangogodwan Nadan Tinanud Israel Hinan Luta An Midat I Dida

1 Alyon Apu Dios di, Athituy atonyun tinanud Israel an mangogodwah nan lutan
midat i da'yu. Ta hay midat hinadan tinanud Dan ya mihipun hinan pogpog hi ad
Hetlon ta ingganah ad Lebo-Hamat ya hi ad Hasar-Enan hidih nan way pogpog di ad
Damaskus ya ad Hamat. Ta mihipun hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah
nangappit hi alimuhan di algo di midat hinadan tinanud Dan.
2 Ya hay midat hinadan tinanud Aser ya hinan pogpog nan midat hinadan tinanud
Dan an mihipun hinan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan
baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
3 Ya hay midat hinadan tinanud Naptali ya nan pogpog nan lutan midat hinadan
tinanud Aser an mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ta
ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
4 Ya hay midat hinadan tinanud Manasseh ya mihipun boh nan pogpog di midat
hinadan tinanud Naptali an mihipun hinan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo
ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
5 Ya hay midat hinadan tinanud Epraim ya mihipun hinan pogpog nan midat
hinadan tinanud Manasseh ya mihipun boh nan pogpog hi nangappit hi tuluwan
di algo ta ingganah nan baybay hi alimuhan di algo.
6 Ya hay midat hinadan tinanud Ruben ya mihipun hinan pogpog nan midat
hinadan tinanud Epraim an mihipun boh nan pogpognah tuluwan di algo ta ingganah
nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
7 Ya hay midat hinadan tinanud Judah ya nan pogpog nan midat hinadan tinanud
Ruben an mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah
nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.

8 Ya nan nihnod hinan nidat hinadan tinanud Judah ya waday himpulut tuluy libu
ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metroy dinukkena an umat hinan nidat
hinadan tinanud Israel an mihipun hinan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo
ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo. Ta hay binillogna ya
umat damdamah nadan midat hi hinohhan tinanud Israel. Te hidih nan gawwanay
ipabunan nan Templo.
9 Ya hidiyen luta ya niyappit i ha"on an Dios an himpulut tuluy libu ta han hinggahut
ta baintit limay (13,125) metroy binillogna.
10 Ya hituwe nimpen luta ya niyappit i ha"on. Ta nan lutan mahuluk hi himpulut
tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro hi nangappit hi huddo'na
ya limay libu ta han duway gahut ta nabongle (5,250) di metro hi nangappit hi
alimuhan di algo ya limay libu ta han duway gahut ta nabongley (5,250) metro hi
nangappit hi tuluwan di algo ya himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay
(13,125) metro hi nangappit hi muyyadna di midat hinadan padi. Ya hay gawwan
datuwe ya hidiy ipabunan nimpen nan Templo.
11 Ta hituwen luta an niyappit i ha"on an Dios di umohnongan nadan padi an holag
Sadok te dida han nanginaynayun an nunhilbin ha''on an aggeda nidniddum hinadan
ibbadan tinanud Libay an nangiwalong an nunhilbin ha"on an Dios.
12 Ta hiya nan dida nimpey idatan nan lutan niyappit i ha"on an wah nangappit hi
muyyad nan nidat hinadan ibbadan tinanud Libay.
13 Ta ha'ey dinukken nan lutan midat hinadan udum an holag Libay an wah
nangappit hi tuluwan di algo ya himpulut tuluy libu ta han ohay gahut ta baintit limay
(13,125) metro di dinukkena ya limay libu ta han duway gahut ta nabongley (5,250)
metro di binillogna an mihipun hi nangappit hi huddo'na ta ingganah muyyadna.
14 Ya hidiyen lutan niyappit i ha"on an Dios ya hidiy ap'aphodan hi an namin. Ya
adi mabalin hi migattang onu midat hi udum onu mihukkat hi udum te hidiyen luta
ya niyappit nimpen ha"on.
15 Ya nan nabatin duway libu ta han onom di gahut ta baintit limay (2,625) metro
di binillogna ya himpulut tuluy libu ta hinggahut ta baintit limay (13,125) metro di
dinukkena ya mabalin an kumpulnay e mumboblehdi ya e mumpastol hidi. Mu ta hi
gawwana ya ibangonyu ha boblehdi.
16 Ya hay lukud'en diyen boble ya kuwadladu an hindudway libu ta han tuluy gahut
ta nanom (2,360) di metroy binillogna ya dinukkena.
17 Ya hay e pumpastolan nadan tatagu i diyen boble ya mahuluk hi hinggagahut ta
tulumpulut ohay (131.25) metro di dinukkena ya binillogna an nili'wo i diyen boble.
18 Ya hana'en nabati an hinlilimay libut duway gahut ta han nabongley (5,250)
metro di binillogna ya dinukkena an wah nangappit hi alimuhan di algo ya nan athidi
damdama boy lukudna an wah nangappit hi tuluwan di algo ya hidiy puntanoman
nadan tatagu ta pangalandah anonda.
19 Ta kumpulna i da'yun tinanud Israel an munhitu hinan boblehdi di e muntanom
hidi.
20 Ta hay ngammut di lukud tuwen nigawwan naganodwan luta an nidduman nan
boble an niyappit i ha"on ya himpupulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay
(13,125) metro di dinukkena ya binillogna.
21 Ya nan mabatin luta i diyen niyappit i ha"on an Dios ya midat hinan patul an hay
lukudna ya himpulut tuluy libu ta han hinggahut ta baintit limay (13,125) metro hi
nangappit hi tuluwan di algo ya atbohdiy lukudna hi nangappit hi alimuhan di algo.
Ya hay gawwan tuwen luta ya hidiy iha"adan nan Templo
22 ya ta'on on nan pumboblayan nadan tinanud Libay ya wada boh gawwan
nan midat hinan patul ya atbohdi nan mibangon an boblen wada damdamahdi hi

gawwana. Ta hay midat hinan patul ya nan numbattanan nan lutan midat hinadan
tinanud Judah ya nan luta an midat hinadan tinanud Benjamin.
23 Ya hay midat hinadan tinanud Benjamin ya atbohdin mihipun hinan pogpog hi
nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di
algo.
24 Ya hinada'en tinanud Simeon ya nan pogpog nan lutan midat hinadan tinanud
Benjamin ya mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah
nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
25 Ya hay midat boh nadan tinanud Issakar ya nan pogpog nan midat hinadan
tinanud Simeon ya mihipun boh nan pogpogna hi nangappit hi tuluwan di algo ta
ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
26 Ya atbohdi hinadan tinanud Sebulun an mihipun hinan pogpog nan midat
hinadan tinanud Issakar ya mihipun boh nan pogpognah nangappit hi tuluwan di
algo ta ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
27 Ya hay midat hinadan tinanud Gad ya atbohdin nan pogpog nan midat hinadan
tinanud Sebulun ya mihipun boh nan pogpognah nangappit hi tuluwan di algo ta
ingganah nan baybay hi nangappit hi alimuhan di algo.
28 Ya hay pogpognah nangappit hi muyyadna ya mihipun hinan pogpog hi ad Tamar
ta ingganah ad Meribah-Kades* ya miyun'unud hinan pogpog di ad Egypt ta ingganah
nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
29 Ta godwogodwonyuh tuwen lutan midat i da'yu ta mapong ayu nimpen tinanud
Israel. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hanadan Geyt Hi Ad Jerusalem

30 Ya inalin bon Apu Dios di, Datuwe nadan geyt nan binattun alad hi ad Jerusalem.
Hay dinukken nan binattun alad hi nangappit hi huddo'na ya duway libu ta han tuluy
gahut ta nanom (2,360) di metro
31 ya hay ngadan nadan geytna ya miyunnudan hinan ngadan di tinanud Israel. Ta
hay ngadan nadan tulun geyt hi nangappit hi huddo'na ya geyt an nungngadan hi
Ruben ya geyt an nungngadan hi Judah ya geyt an nungngadan hi Libay.
32 Ya hay lukud'en nan binattun alad hi nangappit hi tuluwan di algo ya duway libu
ta tuluy gahut ta nanom (2,360) di metro di dinukkena. Ya hay ngadan bon nadan
tulun geytna ya geyt an nungngadan hi Joseph ya geyt an nungngadan hi Benjamin
ya geyt an nungngadan hi Dan.
33 Ya atbohdi nan wah nangappit hi muyyadna an duway libu ta han tuluy gahut ta
nanom (2,360) di metro di dinukkena. Ya tulu damdama boy geytna an hay ngadanda
ya geyt an nungngadan hi Simeon ya geyt an nungngadan hi Issakar ya geyt an
nungngadan hi Sebulun.
34 Ya hana'en wah nangappit hi alimuhan di algo ya atbohdin duway libu ta han
tuluy gahut ta nanom (2,360) di metroy dinukkena. Ya tulu boy geytna an hay
ngadanda'e ya geyt an nungngadan di Gad ya geyt an nungngadan hi Aser ya geyt an
nungngadan hi Naptali.
35 Ta hay ngammut di lukud nan binattun alad hi nunlini"odan ya hiyam di libu ta
han opat di gahut ta napat (9,440) di metro di dinukkena.
Ya mihipun i diyen algo ya hay ngadan diyen boble ya Wahtuh Apu Dios.

---

* **48:28 48:28** Nan hi ad Meribah-Kades ya hidi nan awadan nan obob an dinoltak Moses hidin nunlilida nadan tataguh inuwohda.

Daniel

Hay A'at Tuwen Liblu An Daniel

Hi Daniel ya i Judah an niyeh ad Babilon hidin onom di gahut ta onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (606 B.C.). Ya hay ipa'innilan tuwen liblu ya hay napatnaan di pangulug Daniel ya nadan tulun ibbana. Mu nanongna damdama an hi Apu Dios di nangidinolanda an ta'on on hiyay lummuh edaot atayan.

Ya hi Daniel ya indattan Apu Dios hi la'ing ta dakol di abalinana an namama hinan abalinana an manginnilah ibalinan di inop. Ta numbalinon nan patul an hi Nebukadnesar hi gobelnador hi ad Babilon. Ya hidin inabak di i Persia hi ad Babilon ya numbalin damdama boh Daniel hi nabaktu an ap'apu.

Ya hi Nebukadnesar ya duway ininopna an imbagan Daniel di ibalinana. Ya hiya boy nangibagah nan patul an hi Belsassar hinan ibalinan nan intudo' nan numpatigon ta'le hinan dingding di palasyu.

Ya hi Apu Dios ya impatigona i Daniel hinan ininopna nan ahi ma'at hinan pun'ap'apuwan di opat an boble.

Nan nipa'inop hi Daniel 2	Nan nipa'inop hi Daniel 7	Nan nipa'inop hi
balitu' an ulu	napaya'an an layon	
silber an palagpag ya ta'le	bear	tangbal an kalner
gumo' an huki	leopard	gulding
nun'uddum an gumo' ya pito' an dapan	atatakut ya ma'abbikah an animal	

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunhilbiyan Daniel ya nadan gagayyumna hinan pun'ap'apuwan di i Babilon (Daniel 1–6)
2. Hay impatigon Apu Dios i Daniel hinan ininopna ya nan ahi ma'at hitun luta hi udum hi algo (Daniel 7–12)

Hay Nunhilbiyan Da Daniel Hinadan Ibbana Hinan Palasyu

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Jehoyakim hi ad Judah ya imme da
Nebukadnesar an patul hi ad Babilon hinadan tindaluna ot eda li"ubon hi ad
Jerusalem.
2 Ot ipa'abak Apu Dios nan patul hi ad Judah an hi Jehoyakim ot iyena didah nadan
tataguna hi ad Babilon ot alanday udum hinadan nun'abalol an gina'uh nan Templo
ot iyedah ad Babilon hinan templon nan diosda.
3 Indani ya imbagan Nebukadnesar i Aspenas an nabaktun ap'apu hinan palasyu ta
piliyona dohah nadan tinanud di patul ya nadan imbabalen di ap'apu an inilpudah
ad Judah.
4 Ya hay piliyona ya nadan mumpangilog an linala'i an ma"id ha bahbah di
adolda ta maphod di tigoda ya nala'ingda ta nalakadan matudduwan ta mabalin an
munhilbidah nan palasyu. Ya imbagan bon nan patul i Aspenas ta itudduwana didah
nan hapitda ya nadan nitudo' an mabaha hinan hapitda an i Babilon.
5 Ya imbagan bon nan patul an abigabigat ya waday midat an anonda ya inumonda
an bayah an malpuh nan palasyu. Ta tudduwanda didah tuluy tawon ya ahi mabalin
an munhilbidah nan patul.
6 Ta nadan udum an napili ya opat hinan tinanud Judah an hi Daniel ya hi Hananiah
ya hi Misael ya hi Asariah.

7 Mu hinukkatan nan nabaktun ap'apu di ngadanda ta hi Daniel e ya hi Beltesasar
ya hi Hananiah e ya hi Sadrak ya hi Misael e ya hi Mesak ya hi Asariah e ya hi
Abednego.
8 Mu hi Daniel ya adina pohdon an anon nan anon di patul ya ta'on on nadan inumona
te paniyawona. Ta hiya nan imbaganah nan nabaktun ap'apu ta bokon nan makan
ya inumon hinan palasyu di midat i dida.
9 Ya numbalinon Apu Dios hi ma'ule i Daniel hidiyen ap'apu.
10 Mu alyona i Daniel di, Nan patul di nangibagah nan anonyu ya inumonyu. Ta hiya
nan tumakuta' hi'on adi maphod di a'at di adolyu ta adi ayu umat hinadan ibbayun
mumpangilog an linala'i ot patayona' an gapun da'yu.
11 Ot e mi'hapit boh Daniel hinan pinilin Aspenas an mungguwalya i hiya ya hi
Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah.
12 Ta inalinay, Undan bahan adi mabalin an patnaon da'mi an panganon hi
natnating ya impa'inuman da'mih liting hi himpuluy (10) algo?
13 Ta nalpah'e nan himpuluy (10) algo ya ahiyu tigon di numpahhiwanmi hinadan
ibbamin mumpangilog an hay ina'inanda ya nan makan an nalpuh nan palasyu.
14 Ya inabulut diye ot patnaona dida hi himpuluy (10) algo.
15 Ya hidin nalpah nan himpuluy (10) algo ya matigoy pinumhodan di adolda an
hinumhumdolda mu nadan nanganangan hinan anon di patul.
16 Ot inaynayun mon nan guwalya an mangidat i dida hi natnating an bokon nan
makan ya bayah an malpuh awadan di patul.
17 Ya datuwen opat an mumpangilog an linala'i ya indattan Apu Dios didah
la'ing an manginnilah an namin di ma'adal. Ya hi Daniel e ya waday abalinanan
mangipa'innilah ibalinan di inopon ya nadan mipatigo an ay in'inop.
18 Ta hidin nagibbuh nan imbagan nan patul an tuluy tawon ot iyen Aspenas an
namin dadiyen linala'i hi awadan Nebukadnesar.
19 Ya hidin ni'hapit nan patul i dida ya matigonan ma"id i didan namin ha
inla'la'ingna mu hi Daniel ya hi Hananiah ya hi Misael ya hi Asariah. Ta niddumdah
nadan munhilbih nan patul.
20 Te an namin nan minahmahan nan patul i dida ya na'innilaana an inla'la'ingda
mu nadan mumbuyun ya nadan mumbaki i diyen pun'ap'apuwana.
21 Ya ninaynayun an nunhilbih Daniel hidi ta ingganah din hi Sayrus di patul.

2

Hay Ininop Nebukadnesar

1 Hidin mi'adwah tawon hi numpatulan Nebukadnesar ya wadaday ino'inopona. Ta
minomnoman an adi umaliy inlo'na.
2 Ot ipa'ayagna nadan mumpumbuyun ya nadan mumpumbaki ya nadan
mumpun'ayak ya nadan nanginnilah a'at di bittuwon ta ibagaday ibalinan nan
ininopna. Ta immedah awadana
3 ot alyonan diday, Wada han ininop'u ta nunhiglan minomnomana' te pohdo' ahan
an innilaon di ibalinana.
4 Ya timbal nadan nanginnilah a'at di bittuwon an inhapitdah nan hapit di Aramaik
an alyonday, Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam apu patul. Ibagam i da'mi an
baalmu nan ininopmu ta ibagamiy ibalinana.
5 Ya alyon nan patul i diday, Hay ninomnom'u ya da'yuy ukod an mangibagah on
nganneh diyen ininop'u ya hay ibalinana. Te adiyu'e ya mipapate ayu ta matanogtog
di adolyu ya impapa"ih'uy babaleyu.
6 Mu ibagayu'e i ha"on nan ininop'u ya nan ibalinana ya dakol di idat'un da'yu hi
gunggunayu ya atbohdin ongal di ipabaktuwanyu. Ot agayu nimpe ta ibagayu.

7 Mu inalida boy, Apu patul ibagam nimpe nan ininopmu ta ibagamiy ibalinana.
8 Ya inalin nan patul i diday, Umman nee ona' e ihaphapitan te innilayu an hituwen
ninomnom'u ya ato'.
9 Adiyu'e ibaga nan ininop'u ya numpapaddung di pundusa' i da'yu. Ta hiya nan
hinahapityu an ilaylayahhana' ta alina hi mahukkatan nan hinapit'un ma'at i da'yu.
Ot ibagayu'e nimpe nan ininop'u ya innila' an mabalin an ibagayu bo nan ibalinana.
10 Ya alyon nadan nanginnilah a'at di bittuwon hinan patul di, Ma"id ha taguh tun
luta hi abalinanan aton hinaen imbagam. Te ta'on mahan hi'on ngannen patul an
nundongol ya ma"id ha nangipa'at hi athinah nadan mumbuyun onu mumbaki onu
nadan nanginnilah a'at di bittuwon.
11 Hinaen ipa'atmu an patulmi ya na'alligat. Te undan nganney aton an manginnila
hi'on adim ibaga. Abalinan nin nadan dios mu ma"iddahtu te adida mi'hituh tatagu.
12 Ya nangimbubbungot nan patul hi nangngolanan diye ot alyonay, Mipapate ayun
namin an waday abalinanah tun ad Babilon an umat hinadan mumbuyun.
13 Ot iyuldina an mipapate dadiyen waday abalinanda. Ya ta'on on da Daniel hinadan
ibbana ya ena impahama' ta pi'pateda dida.
14 Mu hidin immeh Aryok an ap'apun di guwalyan nan patul an e mamate i dadiyen
waday abalinandah ad Babilon ya maphod ta iniphod Daniel an ni'hapit i hiya.
15 Ta inalinah nan ap'apun di guwalyan di patul di, Tanganu on e inyuldin nan patul
ha atatakut hi uldin?
Ot ibagan Aryok i hiya nan na'na'at.
16 Ot umeh Daniel hinan patul ot ibagana i hiya ta idattana ni' hiya hi timpu ta ahi
mabalin an ibagana nan ibalinan nan ininopna.
17 Ot umanamut hi Daniel ot ipa'innilanah nadan ibbana an da Hananiah i Misael ya
hi Asariah.
18 Ot ibaganan dida ta mumpahpahmo'dan mumpaboddang i Apu Dios hi ad
abunyan ta ipa'innilana nan ininop nan patul ta adida middum an mipapate hinadan
waday abalinanahdih ad Babilon an umat hinadan mumbuyun.
19 Ya i diyen hilong ya nipa'innila i Daniel nan ininop nan patul ya nan ibalinana.
Ot dayawonah Apu Dios
20 an alyonay, Madayaw'a Apu Dios hi ingga'inggana te he"a ya abuh di alpuwan di
la'ing ya abalinan.
21 Ya he"ay ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta. Ya he"ay mamto' hinadan
mumpatul ya mamogpog boh pun'ap'apuwanda. Ya he"ay mangdat hi la'ing nadan
nun'anomnoman.
22 Ya ipa'innilam nadan na'alligat an ma'awatan ya ta'on on nadan agge na'innilaan.
Ya innilam nadan nipa"eh nan munhihillong te ma"id ha nipa"e i he"a.
23 Ot madayaw'a an Dios an dayawon di a'ammodmi te indattana' hi la'ing ya
abalinan. Ta nan imbagamin he"a an ininop nan patul ya impa'innilam i da'mi.

Hay Nangibagaan Daniel Hinan Ininop Nan Patul Ya Nan Ibalinana

24 Ot umeh Daniel i Aryok an napilin mamate i dadiyen waday abalinandah ad
Babilon an umat hinadan mumbuyun ot alyonan hiyay, Adim patayon dida ta
ipanguluwa"otya hi awadan nan patul ta ibaga' i hiya nan ibalinan nan ininopna.
25 Ot pa'ibagon Aryok an iyeh Daniel hi awadan nan patul ot alyonan hiyay, Wahtu
han ohah nadan niyalihtu an i Judah an mabalin anu an ibagana nan ibalinan nan
ininopmu.
26 Ya alyon nan patul i Daniel an hay ohah ngadana ya hi Beltesasar di, Undan udot
abalinam an mangibagah nan ininop'u ya nan ibalinana?

27 Ya alyon Daniel di, Ma"id ha ohah nadan nun'alala'ing ya nadan mumpum-
baki ya nadan mumpumbuyun onu nadan mumpama"o hi waday abalinana an
mangipa'innila i he"a apu patul hinan naligat an ma'innilaan.
28 Mu hi Apu Dios hi ad abunyan ya mabalin an ipa'innilana nan naligat an
ma'innilaan. Ot hay impa'innilana i he"a ya nadan ahi ma'at hi udum hi algo. Te
datuwe nan tinigom hinan ininopmu.
29 Hidin malmallo"a ya nipa'innila nimpe i he"a nadan ma'ma'at hi udum hi algo.
30 Ot ha"on e tee ya nipa'innilah tuwen ha"on mu bokon gapu ta nala'la'inga'
mu nadan udum. Mu manu'e ya ta mabalin an ipa'innila' i he"a nan pohdon nan
ininopmu an ipa'innila ta ma'awatam.
31 Te inoy an nan ininopmu apu patul an ongnga'ongngal an tinagtaggun humili ya
atatakut di tigona.
32 Te hay uluna ya namahmah an balitu' di niyamma. Ya nan palagpagna ya ta'lena
ya silber. Ya mihipun hi putuna ta ingganah ulpuna ya gombang.
33 Ya hay hukina ya gumo'. Mu hay dapana ya nun'uddum di gumo' ya pito' an
kimmulhi.
34 Ya hidin tigtiggom ya nagah han batun napukal hinan doplah mu bokon taguy
namukal ot miknah hukin diyen tinagtaggu. Ta nun'agudu nan gumo' an nadduman
hi kimmulhin pito'.
35 Ot ma'ibaga bon magudun namin hidiyen tinagtaggu ta nitapu"ul hinan luta
nadan gumo' ya pito' ya gombang ya silber ya balitu'. Ta numbalindah ay dugi hinan
way pun'ilikan hinan tiyalgo. Ot iye"en di dibdib an ma"id ha nabati. Mu nan batu
an nunggudu i diyen tinagtaggu ya numbalin hi ongal an billid ta hiyay nun'onan
hitun luta.
36 Ot alyon Daniel hinan patul di, Hinae nan ininopmu ot aga ta ibaga' mohpey
ibalinana.
37 He"a apu patul di na'abbaktu hi apatupatul. Te hi Apu Dios hi ad abunyan di
nangidat hi pun'ap'apuwam ya nan ongal an abalinam ta nundongol'a.
38 Ya inyukodnan he"a di atagutagu ya nadan animal hitun luta an ta'on on nadan
muntayyapan an umat hi hamuti. Ta he"ay numbalinonah ap'apuda an ta'on on
idanay awadanda. Ta he"ay ni'aligan nan balitu' an ulu.
39 Mu magibbuh'ey pun'ap'apuwam ya mihukkat di ohan manghan di abalinana. Ya
ahi mitnud han mi'atlun umat hi gombang di pun'ap'apuwana ta mun'ap'apuh tun
luta.
40 Ya ahi wada mohpe nan mi'apat an mun'ap'apu an mi'alig hi gumo' te hay
gumo' ya guduwona ya ditditonay kumpulna. Ot atbohdiy aton tuwen mun'ap'apu te
dadagona nadan namangulun nun'ap'apu.
41 Ya nan tinigom an niyammah nan dapan an nun'uddum di gumo' ya pito' ya hay
ipa'innilana ya lo'tat ya magodwah tuwen pun'ap'apuwan. Mu gapuh nan gumo' an
niddum ya waday bikah tuwen pun'ap'apuwan.
42 Mu umat hinan tinigom an dapan an nun'uddum di gumo' ya pito' ya atbohdiy
ma'at ituwen pun'ap'apuwan an waday kittang an bikahna mu hi kittang bo on
napa"ih.
43 Ta hidiyen mi'apat an pun'ap'apuwan an nun'uddum di pito' ya gumo' di ni'aligan
nadan tatagu an adi mabalin hi mun'u'unnudanda. Ta umatdah nan gumo' an adi
ahan mabalin hi middum hinan pito'.
44 Mu i diye an pun'ap'apuwan dadiyen patul ya wadaon Apu Dios an wah ad
abunyan han pun'ap'apuwan an adi mapa"ih. Ta abakonan namin nadan udum
an pun'ap'apuwan ta mapogpogda. Ya hidiyen pun'ap'apuwan ya munnananong hi
inggana.

45 Ot hiyah naey ibalinan nan nipatigon he"a an batun napukal hinan doplah
an bokon taguy namukal ta niknah nan tinagtaggu ta ginuduna nan gumo' ya nan
gombang ya nan pito' ya ta'on on nadan balitu' ya silber.
Ot inayun Daniel an alyon di, Nan ongal di abalinanan Dios ya impatigona i he"a an
patul nadan ma'at hi udum hi algo. Te hinaen ininopmu ya nan imbaga' an ibalinana
ya immannung an ma'at.
46 Ot munlu'bub hi Nebukadnesar hi hinangngab Daniel ta pangipatigonah pun-
lispituna i hiya. Ot ibagana ta mangidawatda i hiya ya nunggohobdah insenso ta
munhanadah nan inat Daniel.
47 Ot alyonan Daniel di, Immannung an nan Dios an un'unudom ya hiyay
na'abbaktu hi an namin an dios di tatagu. Ya hiyay ap'apun di apatupatul. Ya
ipa'innilana nadan naligat an ma'awatan di tagu te impa'innilanan he"a nan ibalinan
tun ininop'u.
48 Ot ipabaktunay sa'ad Daniel ta hiyay gobelnador hi an namin nadan boble hi
ad Babilon ya inyukodna bon hiya nadan waday abalinanda i diyen boble an umat
hinadan mumbuyun. Ya dakol di indatna i hiya.
49 Ya atbohdin inyabulutna nan dinawat Daniel ta inyukodna i da Sadrak ya
hi Mesak ya hi Abednego nadan udum an boble hi ad Babilon ta diday ukod an
mumpapto'. Mu hi Daniel ya nunnanong hinan palasyu.

3

Hay Numpa'ammaan Nan Patul Hinan Nabalitu'an An Tinagtaggu

1 Nan patul an hi Nebukadnesar ya numpa'apya i han nabalitu'an an tinagtaggu
an hay tinagena ya nahiyam (90) di umpi ya hay inongalna ya hiyam di umpi. Ot
ipata'dogdah nan nundotal an bobleh ad Dura hidih ad Babilon.
2 Ot ipa'ayagna nadan nabaktun ap'apu ya nadan udum an a'ap'apu an umat
hinadan gobelnador ya nadan konsehal ya nadan mun'amung hi pihhu ya nadan
mangipanuh hi tatagu ta ma'amungdah nan pangidawatandah nan ongal an
tinagtaggun impa'apyana.
3 Ta na'amungda ot tuma'dogdan namin hi hinangngab diyen tinagtaggu an
impiyamman nan patul an hi Nebukadnesar.
4 Ya indani ya initkuk nan ohan ap'apun munhilbih nan patul an alyonay, Da'yun
na'amung an nat'onat'on an tatagu an nat'onat'on di bobleh nalpuwanyu ya hapityu
ya donglonyuh tuwen imbagan nan patul hi aton ta'u
5 an alyonay wa'e ta dingngol ta'u nan tangguyub ya nan ungngiyung ya lira ya
harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul an munlu'bub ta'u hi hinangngab
tun nabalitu'an an tinagtaggu ta dayawon ta'uh tuwen impata'dog nan patul.
6 Mu nan adi munlu'bub ta mundayaw ya pa'ibagondan e ibkah hinan nangimbab-
bala an apuy.
7 Ta hiya nan wa'et dingngol nadan tatagu nan nat'onat'on an nipagangoh on
nunlu'bubdan namin ta dayawondah diyen nabalitu'an an tinagtaggu.
8 Mu nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya immedah nan patul ot ibagadan hiya an
adi unudon nadan Judyu nan nibagah atonda.
9 Ta inalidah nan patul an hi Nebukadnesar di, Hanat nanongnan he"ay patul.
10 Inyuldinmu apu patul an nipagangoh'e nadan tangguyub ya ungngiyung ya lira
ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya mahapul an munlu'bubdan namin di
tatagu ta dayawonda nan impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.
11 Ta nada'en adi munlu'bub an mundayaw i diye ya mibkahda nimpe hinan
nangimbabbala an apuy.

12 Mu ipa'innilami i he"a apu patul an wadaday Judyu an pinto'mu hi ap'apu
hinadan boble hitun ad Babilon an da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego an adi
da'a unudon i dida. Te adida dayawon nadan diosmu an ta'on on nan impata'dogmun
nabalitu'an an tinagtaggu.
13 Ya hidin dingngol Nebukadnesar hidiye ya nunhiglay bungotna. Ot ipa'ayagna da
Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego ot umedah awadana.
14 Ot alyonan diday, On immannung an adiyu dayawon nadan dios'u ya nan
impa'apya' an nabalitu'an an tinagtaggu?
15 Ibaga' tee i da'yu an wa'e ta dingngolyu nan tangguyub ya ungngiyung ya lira
ya harp ya nadan udum an mipagangoh ya nundadaan ayu'e an munlu'bub ta
dayawonyu nan impa'apya' an tinagtaggu ya maphod. Mu adiyu'e tuwali aton ya
ibkah da'yuh nan nangimbabbalan apuy. Ot undan mohpe waha dios hi mabalin hi
mangihwang i da'yu?
16 Ya alyon da Sadrak ya hi Mesak ya hi Abednego hinan patul di, Apu Nebukadnesar,
ma"id ha mabalin hi ibagami i naen inalim.
17 Ot ta'on attog hi'on ibkah da'mih nan nangimbabbalan apuy ot hi Apu Dios
an punhilbiyanmi ya waday abalinana an mangihwang i da'mi. Ot hiyay ukod an
mamoddang i da'mi hinan atom.
18 Mu ta'on damdama hi alinah adi da'mi ihwang i hiya ya ipa'innilami i he"a apu
patul an adi damdama mabalin hi munhilbi amih nadan diosmu onu dayawonmi nan
impata'dogmun nabalitu'an an tinagtaggu.
19 Ya nangimbubbungot hi Nebukadnesar i dida. Ot ibagana ta udmanday tungun
nan apuy ta nunhiglay pudutna.
20 Ot ibagana hinadan ma'abbikah an tindaluna ta bobodonda da Sadrak i Mesak
ya hi Abednego ya bingkahda didah nan nangimbabbalan apuy.
21 Ta nunnanong nan nagotgotap an lubung ya nan turban datuwen tulun Judyu ot
bobodonda dida ot ibkahdah nan apuy.
22 Ya gapu ta ma'ahhapul ahan an atonda nan imbagan nan patul an ta'on on
nunhiglan nangimbabbala nan apuy ya inatda. Ta gapuh pudut diyen apuy ya naghob
dadiyen tulun tindalun nangibkah i da Sadrak i Mesak ya hi Abednego.
23 Ta dadiyen tulun Judyu ya nihamad di bobodda ot ahida ibkah dida i diyen apuy.
24 Ya nasda'aw nan patul an hi Nebukadnesar ot matanna'dog ot alyonah nadan
konsehalnay, Undan bokon tulu nadan nabobod an bingkah ta'uh nan apuy?
Ya inaliday, O tuluda.
25 Ya alyonay, O mu mangmangonyu'e an opatday linala'in mundaldallanan hi
gawwan nan apuy. Ya matigon aggeda nabobodan ya aggeda ni'mo na'atungan. Ya
nan mi'apat i dida ya ay anghel di tigona.
26 Ot e mihaggon hi Nebukadnesar hinan pugun ot tumkuk an alyonay, Sadrak, Mesak
ya he"a Abednigo an baal nan na'abbaktun Dios, umaan ayu mohna!
Ot umaanda mohdi da Sadrak i Mesak ya hi Abednego.
27 Ya himmalunghungdan dida nadan nun'abaktun ap'apun munhilbih nan patul
ya nadan udum an ap'apu ya gobelnador ya nadan konsehal. Ya tinigodan aggeda
na'atungan ya ta'on on hay ibu'da ya nadan lubungda ya ma"id ni'mo ha napu'ulan.
Ya adida ma'ah'ahuk.
28 Ya alyon Nebukadnesar di, Madayaw nan Dios da Sadrak i Mesak ya hi Abednego
an nannag hinan anghelna ta inihwangna datuwen baalna an nangidinol i hiya. Ta
hiya ya abuh di dayawonda ya punhilbiyanda an adida ahan pohdon an mundayaw
hi udum an dios an umat hinan imbaga' an ta'on on lummuh edaot atayan.
29 Ot hiya nan ad uwani ya iyuldin'u ta nan tagun mamihul hinan Dios an unudon
da Sadrak i Mesak ya hi Abednego ya mipapate ta matanogtog di adolna ya ta'on on

nan balena ya mipapa"ih ta mitapu"ul hinan luta te ma"id ha udum hi Dios hi athituy
pangihwangna.
30 Ta nihipun i diye ya impabaktun nan patul di sa'ad da Sadrak i Mesak ya hi
Abednego hinadan boble hi ad Babilon.

4

Hay Nun'inopan Nebukadnesar I Han Kayiw

1 Indani ya waday impiyen nan patul an mipa'innila hi abobboble an alyonay, Ha"on
an patul an hi Nebukadnesar ya ipa'innila' i da'yun nat'onat'on an tataguh abobbobleh
tun luta an nat'onat'on di numpumboblayanyu ya hapityu an hanat ongal di eyu
pumhodan ya luminggopan.
2 Ma"amlonga' an mangipa'innilan da'yu hinadan nakaskasda'aw an adi abalinan
di tagun aton an inat nan na'abbaktun Dios i ha"on.
3 Te adi nimpe abalinan di tagun aton datuwen ina'inatna an nipatigan nan
nunhiglan amaphodna. Ot nan pun'ap'apuwana ya adi mapogpog mu minaynayun
hinadan mun'atanudan.
4 Handi ya ha"on an hi Nebukadnesar ya kimmadangyana' ta ma'dinnola' hinan a'at
di nitaguwa'.
5 Mu indani ya wada han ininop'un atatakut an tinagtaggu.
6 Ta hiya nan impa'ayag'un namin nadan waday abalinandah tun ad Babilon an
umat hinadan mumbuyun ta umalida ta ibagaday ibalinan nan ininop'u.
7 Mu hidin immali nadan mumpumbuyun ya mumpumbaki ya nadan nanginnilah
a'at di bittuwon ya nadan mumpama"o ot ibaga' nan ininop'u ya aggeda innilay
ibalinana.
8 Ta inggana ot umalih Daniel an nginadana' hi Beltesasar an ngadan nan ohan
dios an dayawo'. Ot ibaga' i hiya nan ininop'u te waday abalinana an nalpuh nadan
na'anhan an dios.
9 Ot alyo' i hiyay, He"a Beltesasar an ap'apun nadan umat hi mumpumbuyun ya
innila' an nadan ongal di abalinanan dios ya indattan da'ah abalinam ta ta'on on
nan naligat an ma'awatan di tagu ya innilam. Ot donglom ta ibaga' nan ininop'u ta
iba"agmuy ibalinana.
10 Te hidin malmallo'a' ya wadaday ininop'u ya anakkaya an nipatigo han atagetage
an kayiw an nitanom hi gawwan tun luta.
11 Ya hidiyen kayiw ya immongnga'ongngal ot tumagetage ta dimmatong hi ad lagud
di udduna. Ta ma'attigoh abobbobleh tun luta.
12 Ya mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta panganan di atagutagu
ya an namin an nalmuh tun luta. Ya punhiduman di animal ya punhituwan di
hamutiy hapangna.
13 Ya i diyen nun'inopa' an tigtiggo' dadiye ya wada han kinumhop an anghel an
nalpuh ad abunyan.
14 Ya tinumkuk an alyonay, Longhonyu nan kayiw ya numputulyu nadan hapangna
ya inaanyuy tubuna ya nun'iwakatyu nadan bungana. Ta bumtik nadan animal an
nunhidum hi pu"una ya nadan hamutih nadan hapangna. 15 Mu na'en tungodna an
nipa"elan nan patul ya bangkilinganyuh gumo' ya gombang ta munnanong hidih nan
naholo'an. Ta middum hinadan animal ta itmognay dulnu.
16 Ya mahukkatan di nomnomnah nomnom di animal ta ingganah mala"uh di pituy
tawon.
17 Ot da'mi an hinnag Apu Dios ya ipa'innilami nan nibaga an dusana ta wan
panginnilaan di tatagu an nan na'abbaktun Dios ya abuh di ukod hi an namin an
pun'ap'apuwan hitun luta. Ta hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu
an ta'on on nan na'adda"ul an tagu.

18 Ta hidin imbaga' nan ininop'u ot alyo' i Beltesasar di, Agam mohpe ta ibagam
di ibalinana te ma"id hinadan umat hinadan mumpumbuyun an waday abalinanda
hitun pun'ap'apuwa' ha nanginnilah ibalinana. Mu he"a ya waday abalinam an
nalpuh nadan ongal di abalinanan Dios.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Ininop Nan Patul

19 Ya hi Daniel an nangadanan hi Beltesasar ya namaaggot mano"ol ni' te nunnaud
an minomnoman hi takutnah nan pohdon nan ininop'u an ipa'innila. Mu inali' i hiya
di, Hanat adi'a minomnoman hinan ibalinan nan ininop'u.
Ya alyon Beltesasar di, Hanat bokon he"ay a'atan naen ininopmu ta nadan binuhulmu.
20 Te nan nipatigon he"a ya han kayiw an immongnga'ongngal ya timmagetage ta
dimmatong di udduna hi ad lagud ta ma'attigoh abobboble
21 an mapmaphod di tubuna ya dakkodakkol di bungana ta kumpulnay mangan i
dadiyen bungana. Ya punhiduman di atap an animal di pu"una ya pumbuyaan di
hamuti nadan hapangna.
22 Ot hay ni'aligan tuwen kayiw ya he"a an patul. Te nundingngol di atagum ya
ongal di abalinam an paddungnay dimmatong hi ad lagud. Ya ha'ey pun'ap'apuwam
ya sakupona nadan nun'idaddawin bobleh tun luta.
23 Ya tinigom bo nan nungkohop an anghel an nalpuh ad abunyan an alyonay,
Longhonyu nan kayiw an nipa"elan nan patul ya dinadagyu. Mu batiyonyu nan
tungodna ta munnanong nan lamutna. Ya binangkilinganyuh gumo' ya gombang
hidih nan way naholo'an. Ta middum an mi'mi"an hinadan atap an animal ya
initmognay dulnu ta ingganay mala"uh di pituy tawon.
24 Ot hay ibalinan tuwen impa'innilan nan na'abbaktu an Dios ya nan ahi ma'at i he"a
an patul
25 te pa'aanon da'ah nan awadan di tatagu ta e'a middum hinadan atap an animal.
Ta mangan'ah holo' ta umat'ah nadan baka ya initmogmuy dulnu. Ot athituy
pumbalinam hi pituy tawon ta ingganah onmu abuluton an hi Apu Dios di na'abbaktu
an ongal di abalinana hi an namin an pun'ap'apuwan. Ya hiyay ukod an mamto' hinan
pohdonan mun'ap'apu.
26 Ya na'en ibaganan batiyonda an tungod nan kayiw ya nan lamutna ya
ipa'innilana an lo'tat ya mibangngad damdama i he"a nan pun'ap'apuwam hi'onmu
abuluton nimpe an hi Apu Dios hi ad abunyan di mun'ap'apu hi an namin.
27 Ot hiya nan maphod di donglom tun itugun'un he"a an patul ta idinongmun
bumahubahul ta nan nipto' di atom. Ya hom'om nadan mapalpaligat ta wan
minaynayun di pumhodam.

Hay Nipa'annungan Nan Ininop Nan Patul

28 Ta an namin datuwe ya na'at i ha"on an patul an hi Nebukadnesar.
29 Te hidin nala"uh han hintawon an mundaldallanana' hinan nundotal an atop di
palasyu hi ad Babilon
30 ot alyo' di, Ma"aphod bo aya tayyah tuwen imbangon'un mapemanan an boble
an ad Babilon. Gapuh nan ongal an abalina' ya wadah tuwen ma"aphod an boble an
punhituwa' ta hiya nan nundingngola'.
31 Mu agge' indappuh nan ibaga' ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay,
Hay nibaga hi ma'at i he"a Nebukadnesar an patul ya bokon mo he"ay patul.
32 Te piliton da'a an ihiwweh tatagu ta hay em idduman ya nadan atap an animal.
Ta mi'mi"an'a i dida hi holo' ta umat'ah nan baka. Ta mala"uh di pituy tawon ya ahim
abuluton an hi Apu Dios di na'abbaktun ap'apu hi an namin an pun'ap'apuwan hitun
luta. Ot hiyay ukod an mamto' hinan pohdonan mun'ap'apu.

33 Ya na'ibagan nipa'annung dadiyen nibaga i ha"on. Ta impakaka' hi awadan
di tatagu ot eya' mi'mi"an hi holo' an umata' hinadan baka. Ta initmo'itmog di
adol'uy dulnu ta inggana ot dumukkey ibu"u an umat hinan dutdut di agila ya hay
kulkulung'u'e ya ay komong di hamuti.

Hay Nundayawan Nebukadnesar I Apu Dios

34 Ot inayun'un alyon di, Hidin nala"uh nan pituy tawon ot itangad'uh ad abunyan
ya pinumhod mohpey nomnom'u. Ot dayawo' nan na'abbaktun Dios an wadawadah
inggana. Ya munnananong di pun'ap'apuwana an ma"id ha pogpogna.
35 Ya ma"id ha nipaddunganah tun luta. Ya hiyay ukod hinan pohdonan aton hi ad
abunyan ya hitun luta. Ta ma"id ha mabalin hi mangipadinong i hiya onu mangali i
hiya hi, Tanganu mahan on athinay inatmu?
36 Ya hidin pinumhod di nomnom'u ya nibangngad mohpe i ha"on nan pun'ap'apuwa'
ya namama an nundongola' an patul. Ya nadan konsehal'u ya nadan udum an
ap'apun munhilbih nan patul ya imbangngaddan ha"on.
37 Ta hiya nan ad uwani ya ha"on an hi Nebukadnesar ya nan patul hi ad abunyan
di dayawo'. Te nipto' an namin di atona ya pangatna ya abalinanan ipada"ul nadan
tatagun mumbaktu.

5

Hay Nuntudo'an Han Ta'le Hinan Dingding

1 Hidin hi Belsassar di patul ya wada han numpahamulana* ot amungonay umeh
hinlibuh (1,000) nadan ap'apun munhilbin hiya ot mi'yin'innum hi bayah i dida.
2 Ya hidin naka'inum hi Belsassar ya ena impa'ala nadan balitu' an basu ya nadan
silber an basu an dadiye din inalan apuna an hi Nebukadnesar hinan Templo hi
ad Jerusalem. Te pohdonan dadiyey pun'inumandah nadan ap'apun munhilbih nan
patul ya nadan a'ahawana ya nadan imbilangnah ahawana.
3 Ot eda alan dadiyen balitu' an basu ta dadiyey pun'inumandah bayah.
4 Ta onda umanin'innum on dinaydayawda nadan nat'onat'on an diosda an hay
niyamma ya balitu' di udum ya silber di udum ya gombang di udum ya gumo' di
udum ya kayiw di udum ya batuy udum.
5 Ya alinah on wada han ta'le an muntudo' hinan dingding an nihaggon hinan hilaw
hidih nan palasyu. Ta tinigon nan patul hidiyen ta'le hi nuntudo'ana.
6 Ya nunhiglay timmakutana an namaag ya immuphat ya munggagayonggong di
hukina an adi kumihol.
7 Ta muntukuk an pun'ayagana nadan mumpumbuyun ya nadan nanginnilah a'at
di bittuwon ya nadan mumpumbaki ot alyonan diday, Nan abalinana an mamaha
ituwen nitudo' ta ibagana i ha"on di ibalinana ya hiyay mumbalin hi mi'atlun
na'abbaktun ap'apuh tun pun'ap'apuwa'. Ya nunlubungo' hi mumbolah† an lubung
ta mipatigo an hiya ya ap'apu ya binanggola' hi balitu'.
8 Ta immedan namin nadan waday abalinana an umat hi mumbuyun mu ma"id i
dida ha nanginnilan mamaha ya mangibaga hi ibalinan nan nitudo'.
9 Ya namama mo ahan di timmakutan nan patul ya immuphatana. Ya nadan
ap'apun munhilbin hiya ya na'alingongada an aggeda innilay atonda.
10 Ya dingngol nan hi inan nan patul nan punhahapitan nadan ap'apun munhilbih
nan patul ot hunggop hi awadanda ot alyonay, Hanat minaynayun an he"ay patul.
Adi'a tumakut ya pabikahom di nomnommu te aay an ma'attigoy immuphatam.
11 Ot wahtuh tun pun'ap'apuwam han tagun waday abalinana an nalpuh nadan
dios. Te hidin hi apum an hi Nebukadnesar di patul ya nundongol hituwen tagu

* **5:1** **5:1** Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhidada. † **5:7** **5:7** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

an gapuh nan abalinana ya la'ingna an ay nipaddung hinadan dios. Ta hiyay
numbalinon din hi apum hi ap'apun nadan mumpumbuyun ya mumpumbaki ya
nadan nanginnilah a'at di bittuwon ya mumpama"o.
12 Hituwen hi Daniel an nginadanan apum hi Beltesasar ya nala'ing nimpe ya
abalinana an ibagay ibalinan di inop ya nadan nipa"el. Ya ta'on on nadan na'alligat hi
ma'awatan ya innilanay ibalinana. Ot ipa'ayagmu ta ibaganay ibalinan nan nitudo'.

Hay Nangibagaan Daniel Hi Ibalinan Nan Nitudo'

13 Ta inyedah Daniel ot alyon nan patul i hiya di, On he"a nan hi Daniel an ohah
nadan i Judah an binalud din hi apu?
14 Dingngol'un he"a ya waday ongal an abalinam an nalpuh nadan dios ta
na'ala"ing'a ya dakol di innilam.
15 Impa'ayag'u nadan waday abalinana an umat hinadan mumpumbuyun ya nadan
mumpumbaki ta bahaonda tun nitudo' ya imbagada nan ibalinana mu ma"id ha
nanginnila i dida.
16 Ya dingngol'u an he"a ya abalinam an mangipa'innilah ibalinan nadan naligat an
ma'awatan. Ot bahaom'e nan nitudo' ta ibagam i ha"on di ibalinana ya pumbalinon
da'ah mi'atlun ap'apuh tun pun'ap'apuwa'. Ya lubungan da'ah nan mumbolah an
lubung di ap'apu ya binanggolan da'ah balitu'.
17 Ya alyon Daniel hinan patul di, Danae'e an inalim hi idatmu ya bagim attog. Ya
indatmu nadan punlagbum hi udum. Mu na'en nitudo' ya bahao' ya imbaga' di
ibalinana i he"a.
18 Hi Apu Dios an na'abbaktu ya numbalinona din hi apum an hi Nebukadnesar hi
nabaktun patul an ongal di abalinana ya nundongol ta pemanan di tatagu.
19 Ya gapuh nan indat Apu Dios an nabaktun sa'adna ya takutan di tatagun nalpuh
nat'onat'on an boble an nat'onat'on di hapitda.
Te nan pohdon din patul an hi apum an patayon on pinatena ya inihwangna nan
pohdona an ihwang. Ya nan pohdonan ipabaktuy sa'adna on impabaktuna ya nan
pohdonan ipada"ul on impada"ulna.
20 Mu hidi mo ahan an mumbaktu an ilattuwagnay abalinana ya na'aan hinan
ma"aphod an pun'ap'apuwana ta nipada"ul ta adi mo mapemanan.
21 Ya nahukkatan di nomnomna hi nomnom di animal ot pa'aanondahdih nan
awadan di tatagu. Ta e niddum hinadan atap an dongki ot mi'mi"an hi holo' an
ay baka. Ta initmo'itmognay dulnu ta inggana ot abulutona an nan na'abbaktun Dios
ya ongal di abalinanah nadan pun'ap'apuwan di tataguh tun luta ya hiyay ukod hinan
pohdonan mun'ap'apu.
22 Mu he"a Belsassar an apapuna ya agge'a numpada"ul an ta'on onmu innila datuwen
namin.
23 Ta onmuot nginhe nan Dios hi ad abunyan ta em impa'ala nadan pun'inuman an
nalpuh nan Templona ot pun'inumanyuh bayah hinadan ap'apun munhilbin he"a ya
nadan ahawam ya nadan mibilang hi ahawam. Ta dinaydayawyu nadan diosyu an
balitu' ya silber ya gombang ya gumo' ya kayiw ya batuy niyamma. Yaden datuwe ya
adi tumigoy matada ya adi dumngol di ingada ya ma"id ha ma'awatanda. Mu aggem
dinayaw hi Apu Dios an nangdon hi nitaguwam ya nanginnila hi an namin an ma'at
i he"a.
24 Ta hiya nan impa'alinah naen ta'le an nuntudo' ituwe.
25 Ot hituwen nitudo' ya alyonay, Mene, mene, tekel, parsin
26 an hay ibalinan nan mene ya bilang te hi Apu Dios ya gintudna moy
pun'ap'apuwam.
27 Ya nan tekel ya dinamot te hay ipa"elana ya kulang di pangatmun mun'ap'apu.

28 Ya nan parsin ya nagodwa te nan pun'ap'apuwam ya munduwa ta midat hinadan
i Media ya i Persia.
29 Ot ibagan Belsassar hinadan baalna ta lubungandah Daniel hi mumbolah an lubung
di ap'apu ot ipibangngolda i hiya han balitu'. Ot ipa'innilana an hi Daniel moy mi'atlu
an nabaktun ap'apuh nan pun'ap'apuwana.
30 Mu i diyen hilong ya pinatedah Belsassar an patul hi ad Babilon.
31 Ot mihukkat hi Darius an i Media an nanom ta duway tawona. Ta hiya moy
numbalin hi patul.

6

Hay Nangibkahanda I Daniel Hinan Kulungan Di Layon

1 Hi Darius ya hay punnomnomna ya maphod on pot'onay hinggahut ta baintiy (120)
gobelnador hinan pun'ap'apuwana.
2 Ot pot'ona boy tulun ap'apu ta mangipadutu' i datuwen gobelnador ta wan ma"id
ha ena inomnoman. Ya hi Daniel di oha hinadan tulun pinto'na.
3 Ya agge nadne ya ma'attigon ongal di abalinan Daniel an mangat i diyen tamu mu
nadan ibbanan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobelnador. Ta hay ninomnom
nan patul ya hiyay pumbalinonah mumpapto' hi an namin nan pun'ap'apuwana.
4 Ta gapu i diye ya hay titiggon nadan ibbanan ap'apu ya nadan gobelnador ya hay
ibahhawan Daniel hinan tamuna mu ma"id ha akhupandah ipabahuldan hiya. Te
maphod di pangatna an atonan namin di tamuna.
5 Ta lo'tat ya munhahapitdan alyonday, Ma"id ha mabalin hi ipabahul ta'un tuwen
hi Daniel an gahin on hanan miyunnudan hinan a'at di pangun'unudnah nan tugun
nan Dios an dayawona.
6 Ot umedan namin hinan patul ot alyonday, Apu patul, hanat minaynayun di
pun'ap'apuwam.
7 Immali ami tee ta ibagamin he"a nan nunhahapitanmi an a'ap'apu ya gobelnador
ta iyuldinmu an mipagol di mundasal hi udum an dios onu tagu hi tulumpuluy (30)
algo ta he"a ya abuh. Ot nan tagun adi mangunud ituwen uldin ya mibkah hinan
kulungan di layon.
8 Ot hanat ipitudo'muh tuwen uldin ya pinelmaam ta adi mabalin an mahukkatan.
Te athidiy a'at di uldin ta'u an i Media ya i Persia an nitudo"e ya adi mabalin an
mahukkatan.
9 Ta impitudo' nan patul an hi Darius hidiyen uldin ot pelmaana.
10 Ta hidin na'innilaan Daniel an nipa'innila moh nadan tataguh diyen uldin ot
umanamut ot umeh nan nabaktun kuwartuna an nihangngab di tawanah nangappit
hi ad Jerusalem ot mundu"un ta mundasal. Te hiyah diye tuwaliy impa'inghanan
aton an hinan ohay algo ya mumpitlun mundu"un an mundasal ta munhana i Apu
Dios.
11 Indani ya datuwen nunhahapit an a'ap'apun munhilbih nan patul ya immedah
balen Daniel ya inakhupanda an mundasal an mumpaboddang i Apu Dios.
12 Ot eda ipa'innilah nan patul an alyonday, Undan aggem pinelmaan nan uldin an
mipagol hi tulumpuluy (30) algo di mundasal hi kumpulna an dios onu tagu ta he"a
ya abuh? Ta nan adi umunud ya mibkah hinan kulungan di layon.
Ya alyon nan patul di, O pinelmaa' ot adi mabalin hi mahukkatan te athinay a'at di
uldin ta'u an i Media ya i Persia.
13 Ya alyondah nan patul di, Hi Daniel an ohah nadan niyalihtu an i Judah ya
ngohayon da'a te adina unudon nan uldinmu. Te hiyah diye damdaman mumpitlun
mundasal hinan ohay algo.

14 Ya hidin dingngol nan patul hidiye ya nunhigla an minomnoman ot iyal'algonan
numanomnom hi atonan mangihwang i Daniel.
15 Mu hidin mun'ahdom ya numbangngadda bo dadiyen linala'i. Ot alyonday,
Ipanomnommi i he"a apu patul an adi nimpe mabalin hi mahukkatan di uldin di
patul an miyunnudan hinan uldin ta'un i Media ya i Persia.
16 Ot ibagan mon nan patul an awitondah Daniel ya inibkahdah nan kulungan di
layon. Mu alyon nan patul i Daniel di, Hanat ihwang da'ah nan Dios an dayawom ya
nanongna an punhilbiyam.
17 Ta onda bingkahdih Daniel ot kalubanda nan pantona i han ongal an batu. Ot
imalkan nan patul nan singsingnahdi ya ta'on on nadan ap'apun munhilbin hiyan
patul ya immalkada bohdiy singsingda ta ma"id ha mabalin hi mangihwang i Daniel.
18 Ot umanamut nan patul hinan palasyu ot adi mangan i diyen nahdom. Ya aggena
inyabulut an waday e mangipa'am'amlong i hiya. Ya agge nalnallo' ta ingganaot
mabigat.
19 Ta on hiyah mun'abigat ot mabannangon ot awigingona an umeh nan way
kulungan di layon
20 ot tumkuk an alyonay, Daniel an baal nan wadawadan Dios. On imbaliw da'ah
nan Dios an dayawom an nanongnan punhilbiyam?
21 Ya alyon Daniel di, O apu patul. Hanat minaynayun di pun'ap'apuwam.
22 Hi Apu Dios an dayawo' ya hinnagna nan anghelna ta inupupnay to'on datuwen
layon ta aggeya' kinalat te innilana an ma"id ha bahul'u i hiya. Ya ma"id bo ha
numbahula' i he"a apu patul.
23 Ya nunhiglay amlong nan patul i diyen nangngolana i Daniel. Ot ipaguyudnah
Daniel ya tinigoda an ma"id ha hugatna te nundinol hinan Dios an dayawona.
24 Ot ibagan nan patul ta ibkahdah nan kulungan di layon nadan nunnomnom i diyen
na'at i Daniel an iddumda nadan ahawada ya imbabaleda. Ta bingkahda dida ya hidin
aggeda dimmatong hinan luta ya ginimhat nadan layon dida ot pun'a'anda dida.
25 Ot muntudo' nan patul an hi Darius ot ipiyenah nadan tataguh abobboble an
nat'onat'on di hapitda. Ya hinan tudo'na ya inalinay, Hanat nanongnan malinggop
ayu ya pumhod ayu.
26 Ad uwani ya iyuldin'u ta an namin ayun tataguh tun pun'ap'apuwa' ya mahapul
an nan Dios an dayawon Daniel di takutanyu ya dayawonyu. Te hiya nan wadawada
an Dios. Ya ma"id ha mabalin hi mamogpog hinan pun'ap'apuwana.
27 Ya ibaliwna nadan tataguna an umat hinan inatna i Daniel ta agge inan di layon.
Ya dakol nadan nakaskasda'aw an at'atonah tun luta ya hi ad lagud an adi abalinan
di tagu.
28 Ta nanongnan maphod di na'at i Daniel hidin numpatulan Darius ya ta'on on hay
numpatulan Sayrus an i Persia.

7

Nan Opat An Animal An Ininop Daniel

1 Hidi ta'wa an hopap di tawon hi numpatulan Belsassar hi ad Babilon ya ha"on an
hi Daniel ya waday ininop'u. Ta bimmangona' ot itudo"u dadiyen tinigo'
2 i diyen nahdom. Te wada han mabikah an puwo' i han ongal an baybay an nalpuh
numbinahhel ta inoy mumpinulluy nan liting hi pangatna.
3 Indani ya himmawwangday opat an o"ongal an animal an nat'onat'on di a'atda
an nalpudah nan baybay.
4 Hay namangulu ya han ay layon mu napaya'an an umat hinan paya' di agila. Ya
inoy an hidin mangmangmango' ya tinigo' an na'aan nadan paya'na ya nipata'dog an
ay tagun waday duwan hukina. Ya nidattan hi nomnomna an umat hi tagu.

5 Ya inoy an wada bo han mi'adwan animal an umat hinan bear an inumbun. Ya
ingkamelna han tulun tungal di taglang. Ya dingngol'u han hapit an alyonan hiyay,
Agam ta pun'a'anmu nan dotag ta ingganah mahingla'a.
6 Ya hidin tigtiggo' ya inoy an wada bo han mi'atlu an animal an ay leopard. Mu
hay bonogna ya waday opat an paya'na an ay paya' di hamuti ya opat di uluna. Ya
nidattan hi abalinan an mun'ap'apu.
7 Ya inoy an wada bo han mi'apat an animal an nunnaud an atatakut ya ma'abbikah.
Ya o"ongal nadan gumo' an bobana ta pangalgalnah nadan patayona ya nun'igatina
nadan mabati. Ya nat'on ahan hituwen animal an adi umat hinadan udum te
himpuluy (10) ha'gudna.
8 Ya hidin nomnomnomo' dadiyen ha'gudna ya alinaot boh on timmulu han kittang
an ha'gud ot mahukwitday tuluh nan ha'gudna ta naba'gutda. Ya hituwen kittang an
ha'gud ya waday matana an ay matan di tagu. Ya wada boy to'ona an nunhiglan
mumbaktuy hapitona.
9 Ya hidin tigtiggo' ya mun'idadaan nadan trono. Ya nan wadawada tuwali an Dios
ya inumbun hinan tronona an munhumalya an ma'apullaw di lubungna ya atbohdin
ma'apullaw di ibu'na an umat hi dutdut di kalnero. Ya dumaladalang hidiyen tronona
an ta'on on nadan pilidna.
10 Ya mamudduy apuy an ay wangwang i diyen awadana. Ya dakkodakkol di
munhilbi i hiya an napulu on napuluy libuy wadah hinangabna. Ya inhipuna an
munhumalya ya wadaday liblu an nun'a'ukab.
11 Ya hidiyen kittang an ha"gud ya mumbaktu nimpey hapitona ta hiya nan
inhamad'un titiggon nan ma'ma'at. Ta ingganaot patayondah diyen mi'apat an animal
ot ibkahday adolnah nan bimmikah an apuy.
12 Mu nada'en udum an animal ya nama"id nan abalinanda mu niyabulut an
mi'taguda ni' i ha na'omtang.
13 Ya hay oha boh tinigo' i diyen ininop'u ya han ay tagu an mangali an niddum hinan
bugut. Ot ipanguludah awadan nan wadawadan Dios.
14 Ya nidattan hi ongal an abalinan an mun'ap'apu. Ya an namin an tataguh
abobboble an nat'onat'on di hapitda ya hiyay un'unudonda. Ya nan pun'ap'apuwana
ya adi mapogpog.

Hay Ibalinan Diyen Ininop Daniel

15 Ya gapu i dadiyen tigtiggo' i diyen nun'inopa' an nunnaud an atatakut ya
minomnomana'.
16 Ot umeya' hinan oha i dadiyen timma'dog ot mahmaha' di ibalinan dadiyen
tinigo'. Ya alyonay,
17 Nadan opat an o"ongal an animal ya mi'aligdah nan opat an pun'ap'apuwan an
ahi mawadah tun luta.
18 Mu hay umudi ya idat nan na'abbaktun Dios nan pun'ap'apuwan hinadan
tataguna ta diday mun'ap'apuh ingga'inggana.
19 Ya hay pohdo' boh innilaon ya hay ibalinan nan mi'apat an animal an nat'on ahan
hinadan udum te nunnaud an atatakut. Te hay panadagnah nadan tiliwona ya nan
gumo' an bobana ya nan gombang an komongna. Ya wada'e bo udot di aggena inan
on nun'igatina.
20 Ya minahmaha' boy ibalinan nan himpulun (10) ha'gud hi uluna ya nan kittang
an ha'gud an timmulu ta hiyay nanukwit hinan tulun ha'gud ta naba'gutda. Hituwen
ha'gud an waday matana ya to'ona ya ay ong'ongngal di abalinana mu nadan udum
te himpangen mumbaktuy hapitona.
21 Ya hidin tigtiggo' ya gubaton diyen kittang an ha'gud nadan tatagun Apu Dios ot
pun'abakna dida.

22 Mu immali nan na'abbaktun Dios an wadawada ot dusaona dida ta nangabakona
nadan tataguna. Ta nadatngan mo nan algo an nadan tatagunay mun'ap'apu.
23 Ya alyon nan nummahmaha' di, Nan mi'apat an animal ya hidiye nan mi'apat an
mun'ap'apuh tun luta an nat'on di atonan mun'ap'apu an adi umat hinadan udum.
Te hiya ya dadagonan namin di wadah tun luta ya nun'igatina ta magududa.
24 Ya nada'e an himpulun (10) ha'gud ya dida nadan himpulun (10) patul i dadiyen
pun'ap'apuwan. Ya ahi bo mawaday ohan nat'on an patul an gubatona nan tuluh
nadan himpulun (10) patul ya inabakna dida.
25 Ya adi maphod di panapit tuwen patul hinan na'abbaktun Dios ya nunhiglay
pamalpaligatnah nadan tatagun Apu Dios. Ya ipatnana bon hukkatan nan tugun Apu
Dios ya ta'on on nadan timpun di eda pundayawan hinan Templo. Ta ta'on on nadan
tatagun Apu Dios ya miyabulut an hiyay ukod an mun'ap'apu i didah nan tuluy tawon
ta han godwa.
26 Ya ahi mohpe madusa ta madadag ya mapogpog hidiyen pun'ap'apuwana.
27 Ya hay umudi ya nadan tatagun nan na'abbaktun Dios di midattan hi ongal
an abalinan ta diday mun'ap'apu hi an namin an pun'ap'apuwan hitun luta. Ta
minaynayun di pun'ap'apuwan Apu Dios ta hiyay unudon ya punhilbiyan di an namin
an ap'apu.
28 Ta hiyah tuwey pogpog nan ininop'u. Ta ha"on an hi Daniel ya nunnaud an
minomnomana' ya amta' an immuphata'. Mu namaaggot adi' ibagbaga datuwe
hinadan udum.

8

Nan Kalnero Ya Gulding An Nipatigo I Daniel

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Belsassar ya wada bo han nipatigo i ha"on an
hi Daniel.
2 An wadaa' anu hinan way alak an nungngadan hi Ulay hi ad Susa an binattuy
aladna an boble hi ad Elam.
3 Ya immangmang'u ya inoy an wada han tangbal an kalnero an dudduke nan
duwan ha'gudna an tumtumma'dog hinan da'ging nan alak. Nan ohan ha'gudna an
na'udi an timmulu ya dukdukke.
4 Ta mangmangmango' hidiyen kalnero ya pun'iha'gudnah nangappit hi alimuhan
di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi nangappit hi muyyadna. Ya ma"id ha
animal hi abalinanan mangabak i hiya te ongal di abalinana ta ma"id ha mabalin
hi mangihwang hinadan dopapona. Ta namaaggon inatna nan pohdonan aton ta
namama an immongngal di abalinana.
5 Ya hidin nomnomnomo' di a'at tuwe ya alinah on nahanawwang hi nangappit hi
alimuhan di algo han tangbal an gulding an ma'attigo han ha'gudna an timmuluh
numbattanan di matana. Ya hituwen gulding ya nalpuh nangappit hi alimuhan di
algo an li'li'odona tun luta mu agge nida"om di hukinah tun luta.
6 Ya inipluynah awadan nan tangbal an kalnero hidih nan da'ging nan alak. Ya
nunhiglay bungotna ot ha'gudonah diyen kalnero.
7 Ya tinigo' an nunhiglay nangatna i diyen kalnero an gapu nimpe hinan nunhigla an
bungotna ya pinungihna nan duwan ha'gud diyen kalnero ta natukad ot pun'igatina.
Ya ma"id ha mabalin hi e bumoddang i diyen kalnero.
8 Ya namaman immongngal di abalinan diyen gulding mu napungih nan oh'ohha an
ha'gudna. Ya timmuludahdiy opat an ha'gud an waday abalinanda mu way ohaon
nat'on di nihanggaana.
9 Indani ya timmulu han kittang an ha'gud an nihappang hinan ohah nadan opat an
ha'gud. Mu lo'tat ya immongngal di abalinan diyen nihappang an ha'gud ta inabakna

nadan bobleh nangappit hi muyyadna ya hi nangappit hi tumuluwan di algo ya ta'on
on nan mapmaphod an boblemi an tinanud Israel.
10 Ta ta'on on hi ad lagud ya dimmatong di abalinanahdi ta nun'ipakbonay udum
hinadan bittuwon hitun luta ot pun'igatina.
11 Ya nginhenah Apu Dios ta impadinongna nan binigat an maghob an mi'nong
hinan Templo ot dadagonah diyen Templo.
12 Ta napogpog moy pundayawan ya pangatan nadan tatagun Apu Dios hi nipto'.
Te nan pinhodna an ma'at di ma'unud.
13 Indani ya dingngol'u han munhapihhapit an anghel ya himmapit bo han ohan
anghel ya inalina i hiya di, On hi anuud nin ya ahi magibbuh danaen nipatigon
hiya an ma'ma'at an umat hinan pamalpaligatandah nadan tatagun Apu Dios ya hay
nangipadinongandah nan mi'nong i Apu Dios hi binigat hinan Templo ta nibilang
moh nalugit nan Templo te adi mo ahan maphod nadan ato'atondahdi?
14 Ya alyon nan ohan anghel di, Ingganah mala"uh di hinlibu ta han hinggahut ta
nabongley (1,150)* algo ya ahi mabalin an iyappitda bo nan Templo i Apu Dios an
umat hinan inatdah din hopapna.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Hi Gabriel Hi Ibalinan Nan Nipa'inop

15 Hidin mangmangmango' dadiyen nipatpatigo ta ipatna' an nomnomnomon di
ibalinana ya inoy an nangitiga' han umat hi tagun timma'dog hi hinangngab'u.
16 Ya dingngol'u han hapit di tagun mungkalih nan way alak an nungngadan hi
Ulay an alyonay, Gabriel, ibagam i naen lala'i di ibalinan nan nipatigon hiya.
17 Ot umalih Gabriel ot mihaggon i ha"on ya nangintattakuta' ta natukada'. Mu
alyonan ha"on di, He"a Daniel ya hinaen nipatigo i he"a ya hay ipa'innilana ya nadan
ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu.
18 Ya hidin munhapihhappit i ha"on ya namaag ya na'allo'ana' yaden nunnanong an
nunlu'buba' hinan luta. Mu inidonan ha"on ot pata'dogona'
19 ot alyonay, Ibaga' i he"a nan ahi ma'at hitun pangipatigan Apu Dios hi bungotna
hinan nagtud an a'atana. Te nan nipatigo i he"a ya hay ipa'innilana nimpe ya nan
ahi ma'at ta ahi mapogpog di punligatanyu.
20 Ot hay ni'aligan nan duwan ha'gud nan tangbal an kalnero ya nadan numpatulan
nan i Media ya nan i Persia.
21 Ya nan tangbal an gulding ya hidiye nan pun'ap'apuwan nan patul hi ad
Greece. Ta na'en ongal an ha'gud hi numbattanan di matana ya hidiyey ni'aligan
nan namangulu an patulda.
22 Ya nadan opat an ha'gud an mihukkat hinan napungih an ongal an ha'gud ya
hay ipa'innilada ya nan opat an ahi mumpatul hinan bobleh ad Greece ta mun'opat
di pun'ap'apuwan. Mu manghan di abalinanda an adida umat hinan namangulun
nun'ap'apu.
23 Ya hay ma'udi an ma'at hinan pun'ap'apuwanda ya mamamay pumbahbahulanda.
Ya ahi mumpatul han nunhiglay bungotna ya nunhiglan adi maphod di pangatna.
24 Ya ongal di abalinana mu adi malpun hiyah diyen abalinan. Ya nunhiglan ma"id
ha adina dadagon te an namin nan pohdonan ma'at ya adina ibahhon aton. Ya ta'on
on nadan ap'apu ya nadan tatagun Apu Dios ya dadagona dida.
25 Te umongal di abalinana an gapuh pamalbalinah tatagu. Ta mundundunnuda
yaden pundadagnay dakol i dida. Ta ta'on on nan na'abbaktun ap'apu ya ngohayona.
Mu hiyay madadag mu bokon hay taguy manadag i hiya te hi Apu Dios.

---

* **8:14 8:14** Hinan hinlibu ta hinggahut ta nabongley (1,150) algo ya manu'e hay imbagan di udum ya 2,300 ya mumpidwadan mangi'nong hinan hin'algo hinan Templo.

26 Ya innayun nan anghel an alyon i ha"on di, Hana'en nipatigo i he"a an idinongan
nan mi'nong i Apu Dios hinan mun'ahdom ya hinan mawi"it hi abigabigat ya
immannung an ma'at. Mu adim ni' ipa'innila te madne ya ahi mipa'annung.
27 Ta ha"on an hi Daniel ya hidin inggibo"u ya na"ableya' ot mundogoha' hi atnay algo.
Ot ahiya' mohpe bumangon ot inaynayun'un mangat hinan ipatamun nan patul. Mu
hiyah diyen minonomnomana' hinan nipatigo i ha"on te na'alligat an ma'awatan.

9

Hay Nangidasalan Daniel Hinadan Ibbana An Tinanud Israel

1 Hidin hopap di tawon hi numpatulan Darius an imbabalen Serses an i Media hi ad
Babilon
2 ya ha"on an hi Daniel ya binahabaha' nan hapit Apu Dios. Ya na'innilaa' hinan
intudo' nan propeta an hi Jeremiah an nan nadadagan di boblemih ad Jerusalem ya
minganuy hi napituy (70) tawon.
3 Ta hiya nan nun'ulata' ot munlubunga' hi langgut ot eya' umbun hinan dapul ot
mumpahpahmo'a' i Apu Dios.
4 Ta nundasala' ot ibaga' an numbahul ami. Ta inali' di, He"a Apu Dios an
na'abbaktu an mapemanan ya nanongnan ipatigom di ongal an pamhodmuh nadan
naminpinhod i he"a ya nadan na'na'unnud hinadan tugunmu te hiyay hinapitmuh
atom.
5 Mu da'mi ya ongal di numbahulanmi te adi maphod di ina'inatmi. Ta nginhe da'a
ot iwalongmi nadan tudtudum ya tugunmu.
6 Te aggemi inun'unud nadan hinnagmu an propeta an nangibagabagah nan
pohdom hinadan patulmi ya nadan ap'apu ya nadan a'ammodmi ya da'min namin
an bimmoble.
7 Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di atom. Mu da'mi ya nunhiglan umipabain
ahan di a'atmi an i Judah an namama hinadan i Jerusalem. Ta an namin amin tinanud
Israel ya inwakat da'mi i he"a hinadan nun'ihaggon ya ta'on on hinadan nun'idawwin
boble an gapuh nan'uganmi i he"a.
8 Ta immannung an umipabain amin namin an ta'on on nadan patulmi ya nadan
ap'apun munhilbin dida ya nadan a'ammodmi te numbahul amin namin.
9 Mu he"a Apu Dios an dayawonmi ya ongal di homo'mu ya nundadaan'a an
mamakawan hi bahulmi an ta'on on nginhe da'a i da'mi.
10 Te agge da'a inun'unud an Dios ta imbahhomi nadan tugunmu an intuddun nadan
baalmu an propeta.
11 Ta an namin ami nimpen tinanud Israel ya aggemi inunud nan tugunmu te agge
da'a pinhod an un'unudon i da'mi. Ta hiya nan na'at i da'mi nadan pundusam an
nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses an baalmu.
12 Ta impa'annungmu din inalim an nunhiglan panadagmu i da'mi ya nadan ap'apu
an mumpapto' i da'mi. Ya nan inatmun nanadag hi ad Jerusalem ya nunhigla ahan
te ma"id ha inatmuh athidi hi udum an boble.
13 Ta an namin nadan punligatan an nibaga hinan Nitudo' an Tugun Moses* ya
nipa'annungda i da'mi. Te aggemi inat nadan umipa'amlong i he"a Apu Dios an hidiye
nan emi pangun'unudan hinadan tugunmu ta onnot on hanadan pumbahbahulan di
innaynayunmin ina'inat.
14 Mu he"a Apu Dios ya nipto' an namin di pangatmu. Ta dinusa da'mi te agge da'a
nimpe inun'unud i da'mi.

---

* **9:13 9:13** Hidiyen Nitudo' an Tugun Moses ya hidiye nadan tugun Apu Dios an nitudo' hinan liblu an Hidin Hopapna ta ingganah nan Deuteronomy.

15 He"a Apu Dios ya impatigom di ongal an abalinam hidin impangulu da'min
tatagum ta tinaynanmih ad Egypt. Ta ingganah ad uwani ya nundongol nan ongal an
abalinam. Mu ten da'mi ya numbahul ami te nadan adi maphod di ato'atonmi.
16 Mu he"a Apu Dios ya nipto' nimpey pangatmu. Ot daan mo bahan ta idinongmu
nan nunhigla an bungotmu hi ad Jerusalem an imbilangmuh boblem an awadan nan
nabillid an niyappit i he"a. Te gapu tayyah nan numbahulanmi ya numbalin hi ad
Jerusalem ya da'min tatagum hi punhimpipihulan di tataguh nunlini"odan.
17 Ot donglom bahan Apu Dios tun dasal'u an baalmu. Ta ipatigom di pangibilangmuh
nan nadadag an Templom ta wan innilaon di tatagu an he"ay nahamad hi ma'unud.
18 Ot uhdungan da'mi bahan ta tigom nan ahohomo' an a'at tun boblemi an niyappit
i he"a. Ot mundasal ami i he"a an gapu ta innilami an ongal di homo'mu an adi gapu
ta nipto' di pangatmi.
19 Ot donglon da'mi bahan Apu Dios ta hom'on da'mi ya pinakawan da'mih nadan
numbahulanmi. Ya hanat adi bahan madne ya boddangan da'mi i he"a Apu Dios
an punhilbiya'. Te na'innila damdama an da'miy tatagum ya hi ad Jerusalem hi
adayawam.
20 Ta mundasdasala' an pun'ibaga' nadan numbahula' ya nadan numbahulan nadan
ibba' an tinanud Israel ot mumpahpahmo'a' i Apu Dios an punhilbiya' ta wan
mipaphod nan Templo an idaydayawana.
21 Ya i diyen pundasdasala' ya alinah on wada nan anghel an hi Gabriel an hiya din
tinigo' hidin namangulun nipatigon ha"on. Ya i diyen immaliyana ya hiyah mi'nong
nan maghob an mi'nong hinan mun'ahdom.
22 Ya alyonan ha"on di, Daniel immaliya' ta boddangan da'a ta ma'awatam nan
binaham.
23 Te hidin hiyah inhipunmun mundasal ya wada moy impa'innilan Apu Dios i
ha"on hi pambalna. Ta hiyah tuwe nan immaliya' ta ipa'innila' i he"a nan imbagana
te pohpohdon da'an hiya. Ot donglom hituwen ibaga' i he"a ta ma'awatam nadan
nipa'innila an ma'at.
24 Te hay nibagah ma'at i da'yu ya nan bobleyu an niyappit i Apu Dios ya mala"uh
di mumpipituy napitun (7 x 70) tawon ya ahi midinong moy pumbahulan di tatagu
ta hanan nipto' an pangat di mihukkat hi inggana te ma'aan moy bungot Apu Dios an
gapuh numbahulan nadan tatagu. Ta mipa'annung mo nadan imbagabagan nadan
propeta an ma'at ya ahi mohpe bo midawat nan Templo i hiya.
25 Ot hanat ma'awatam an mihipun hi pangibagaan Apu Dios hinan ipaphodan di
ad Jerusalem ya mumpipituy pituy tawon ta mipaphod nadan kalata ya alak hi
nunlini"odan di ad Jerusalem ya mumpipitu boy nanom ta duway (62) tawon ya ahi
umali nan pinto'na an mun'ap'apu ya nunhiglay punligatan nadan tatagu.
26 Ta nalpah'e nan mumpipitun nanom ta duway tawon ya mipapate nan pinto' Apu
Dios an ap'apu. Ya ahi wada han ongal di abalinana an ap'apuh udum hi boble an
ipanguluna nadan tindaluna ta eda dadagon hi ad Jerusalem ya nan Templo. Mu hay
apogpogana ya umat hinan dumakolan di liting hinan wangwang te minaynayun di
gubat ta ingganah madatngan nan nibaga tuwali an apogpogana.
27 Ya hidiyen ap'apu ya mi'hayhayyup hi dakol an tatagu hi pituy tawon. Mu
mala"uh damdamay tuluy tawon ta han godwa ya pogpogonan namin di mi'nong
ya midawat i Apu Dios. Ya lo'tat mahan ya ena iha"ad hinan Templo han nunhiglan
umipabungot i Apu Dios ta mibilang moh nalugit nan Templo. Ya munnanong hidi ta
ingganah madatngan nan nagtud an panadagan Apu Dios hinan e nangiha"ad i diye.

10

Hay Nipatigan Han Tagu I Daniel

1 Hidin mi'atluh tawon hi numpatulan Sayrus hi ad Persia ya wada bo han nipatigo i
ha"on an hi Daniel an nginadananda hi Beltesasar. Ya hituwen nipa'innila i ha"on ya
na'awata' an immannung an ahi ma'at an wada han nunhiglan gubat ya punligatan.
2 Ta gapu ituwe ya immukayungana' hi tuluy duminggu.
3 Ta aggeya' nangnangngan hi maphod an makan an umat hi dotag ya agge'
tintinnamtaman di bayah. Ya aggeya' bo nun'usal hi lana i diyen tuluy duminggu.
4 Ta hay nipatigo i ha"on hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diyen namangulun bulan
an wadaa' hinan pingngit nan ongal an wangwang an nungngadan hi Tigris
5 ya han lala'in nunlubung hi linen* an numbalikis hi namahmah an balitu'.
6 Ya hay adolna ya umat hinan mungkilat an nabalol an batu. Ya athidi boy angahna
an ay kilat. Ya ay mundalang an apuy di matana. Ya mundingiding di ta'lena ya
hukina an umat hinadan na'ad'adan an gombang. Ya hay hapitna'e ya paddungnay
hanapitana ha dakkodakkol an tatagu.
7 Mu ha"on an hi Daniel ya abuh di nanigon diyen nipatigo te agge tinigon nadan
nun'ibba'. Mu namaag ya nangintattakutda ot mamtikdan eda nipa"e.
8 Ta tinaynana' i dida yaden tigtiggo' hidiyen mipatpatigo i ha"on. Ya namaag ya
immuphata' ya ma"id ha bikah'u.
9 Ya hidin munhapihhapit ya namaaggot matukkada' ot munlu'buba' hinan luta ot
inayun'un ma'allo'an.
10 Mu waday nangidon i ha"on ot bangonona' ta nundu"una' ot ih'a' di ta'le' hinan luta
an munggagayonggonga'.
11 Ya inalin nan lala'i i ha"on di, He"a Daniel an pa'appohpohdon Apu Dios ya
tuma'dog'a ta nomnomnomom tun ibaga' i he"a te hinnaga' i Apu Dios hitun awadam.
Ya hidin imbaganah diye ot tuma'doga' ya hiyah diyen munggagayonggonga'.
12 Ya alyonay, Adi'a tumakut Daniel. Te nihipun hidin pohdom ahan an innilaon nan
ibalinan nan nipatigon he"a ta numpada"ul'a i Apu Dios ya dingngolna mo tuwali
nadan imbagam ta hiya nan hinnaga'.
13 Mu nan adi matigon ap'apu hi ad Persia ya hinawanana' hi baintit ohay (21) algo.
Mu maphod ta hi Michael an ohah nadan ap'apun di anghel ya immali ot boddangana'.
14 Ot teen immaliya' ta ipa'innila' i he"a nan ma'at hinadan ibbam an tinanud Israel
hi udum hi algo. Te nan nipatigon he"a ya hiyah nae nan ahi ma'at hi udum hi algo.
15 Ya hidin ib'ibaggana datuwe ya namaaggot iyungyung'u te adiya' pa'ahhapit.
16 Ya alinah on wahan ay tagun indapanay ta'lenah timid'u. Ot ahiya' mohpe
humapit. Ot alyo' i hiya di, Apu, nunhiglay inomnoma' an gapuh nan tinigo' ta teen
ma"id ha bikah'u.
17 Ot nganne moy ato' an mi'hapit i he"a Apu an teen ma'aliggatana' an yumahyah.
18 Ya impidwan nan ay taguy tigona an nanapah timid'u ya nawada mohpey bikah'u.
19 Ya alyonan ha"on di, Adi'a nimpe tumakut ot ongal di naminhod Apu Dios i he"a.
Ot hanat pabikahom di nomnommu ot luminggop'a aya.
Ya hidin inalinah diye ya maphod di punli'na' te nibangngad nan bikah'u. Ot alyo' di,
Apu, agam mohpe ta ibagam nan pohdom an ibaga ot wada mohpe teey bikah'u.
20 Ya alyonay, On innilam di gapunah immaliya' hitu? Agagga ya mumbangngada' ta
gubato' nan adi matigo an ap'apu hi ad Persia. Mu wa'e ta immeya' ya tigonyu te
umman bo umali nan adi matigon ap'apu hi ad Greece.
21 Ya ma"id ha bumoddang i ha"on an ammunah Michael an hiya nan adi matigon
ap'apu hi ad Israel. Mu hay immaliya' hi ad uwani ya ta ibaga' i he"a nadan nitudo'
hinan liblun nitudo'an nadan ahi ma'at.

---

* **10:5 10:5** Nan linen ya hay mabalin an mangusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo.

11

1 Ya innayun diyen ay taguy a'atna an alyon di, Nihipun tuwalih din hopap di tawon
hi numpatulan nan i Media an hi Darius ya ha"on di bimmanoddang i Michael.

Hay Imbagan Nan Anghel I Daniel Hi Ahi Ma'at

2 Ya alyona boy, Ot ibaga' i he"a ta nomnomnomom an waday tulu an mahohonnod an
ahi mumpatul hi ad Persia ya ahi mohpe nan mi'apat an kakaddangyanan mu nadan
udum.* Ta wa'e ta wada moy abalinana an gapuh kinadangyana ya ahida mohpe e
gubaton hi ad Greece.
3 Mu indani ya wada han ongal di abalinana an patul hi ad Greece† an dakol di bobleh
abakona ta an namin di pohdonan ma'at on hiyay inatna.
4 Mu adi madne ya mapogpog di nitaguwana ta hidiyen pun'ap'apuwana ya
mun'opat. Mu bokon hanadan tanudanay mamoltan i diyen pun'ap'apuwana te hay
udum an tatagu. Ya nan abalinanda ya adi umat hi pangatna te ma'abak hidiyen
pun'ap'apuwana ta midat nimpeh udum.
5 Ya nan patul hi nangappit hi muyyadna‡ ya mumbalin hi ongal di abalinana. Mu
nan ohah nadan opisyal di tindaluna§ ya mumbalin an ong'ongngal di abalinana mu
hiya. Ta hiyay ahi mumpatul.
6 Mu mala"uy atnay tawon ya mun'unnudda nan patul hi nangappit hi muyyadna
ya nan patul hi nangappit hi huddo'na. Te nan patul hi nangappit hi muyyadna
ya ipa'ahawana nan imbabalena hinan patul hi nangappit hi huddo'na* ta hiya nan
munhayyupda. Mu adi minaynayun hidiyen punhayyupanda te patayondah diyen
babai ya nan ahawana ya nan imbabaleda† ya nadan baalna.
7 Mu nan ohah nadan i'iban diyen babai di mihukkat i amada.‡ Ta eda gubaton nadan
tindalun nan patul hi nangappit hi huddo'na ta ingganah hogponda nan binattuy
aladna an bobleda ya inabakda dida.
8 Ya nun'alada nadan bulul ya nadan gumo' di niphod an dayawonda. Ya ni'yalada
nadan nun'abalol an usal hinan pundayawanda an silber ya balitu' di niphod. Ta
iyanamutdan namin dadiye hi ad Egypt. Ot idinongda ni' hi atnay tawon an e
mangubat hinan patul hi nangappit hi huddo'na.
9 Mu indani ya imme nan patul hi nangappit hi huddo'na hi boblen nan patul hi
nangappit hi muyyadna mu agge nadne ot umanamut.
10 Indani ya nadan linala'in imbabalen nan patul hi nangappit hi huddo'na ya
nundadaanda an e mi'gubat ta inamungday dakkodakkol an tindalu ta umatdah
nan dimmakol an liting hinan wangwang an adi mahandiyan. Ta umedah nan way
binattun alad di binuhulda ta eda gubaton dida.
11 Mu nan patul hi nangappit hi muyyadna§ ya nunhiglay bungotna ot eda
damuwon nan patul hi nangappit hi huddo'na an nangi'uyug hi dakkodakkol an
tindalu ot abakonda dida.
12 Ya hidin na'abak dadiyen titindaluh nangappit hi huddo'na ya namamay
pumbaktuwan nan patul hi nangappit hi muyyadna ta innaynayundan namatepateh
linibu mu adi damdama minaynayun hidiyen pangaba'abakanda.
13 Te nan patul hi nangappit hi huddo'na ya amungonay indakdakolnan titindalu
mu hidin hopapna. Ta ume boy atnay tawon ya ipangulunay dakkodakkol an titindalu
an inyal'alanay abalinanda te dakol di almasda.

---

* **11:2 11:2** Nan mi'apat an patul ya hi Serses (Esther 1:1). † **11:3 11:3** Nan patul hi ad Greece ya hidiye din numpatulan Alexander an ongal di abalinana. ‡ **11:5 11:5** Nan nangappit hi muyyadna ya hi ad Egypt. § **11:5 11:5** Hay ngadan diyen opisyal di tindalu ya hi Seleucus Nicator. * **11:6 11:6** Nan nangappit hi huddo'na ya hi ad Syria. † **11:6 11:6** Hidiyen imbabaleda ya hay alyon di udum ya hi aman nan babai di patayonda. ‡ **11:7 11:7** Hay mihukkat i Bernice ya hi ibbanan hi Ptolemy III. § **11:11 11:11** Hay patul hi ad Egypt an wadah muyyadna ya hi Ptolemy Philopater.

14 Indani ya dakol di mi'buhul hinan patul hi nangappit hi muyyadna.* Ya wadaday
mabungot hinadan ibbam an tinanud Israel ta ngohayondah diyen patul te alyonday
hiyah diyey nipa'inop i dida. Mu adida aya pa"abak i diyen patul hi nangappit hi
muyyadna.

15 Mu indani ya imme nan patul ya nadan ibbanah nangappit hi huddo'na† ta
eda iyamma ha pumpattukanda an munli"ub hinan boble an binattuy aladna. Ot
abakonda dida. Te nadan tindaluh nangappit hi muyyadna ya mama"id di abalinanda
an ta'on on nadan mun'abibikah an titindaluda ya adida mo abalinan an abakon
nadan binuhulda.
16 Ta hidiyen patul an nalpuh nangappit hi huddo'na ya atonan namin nan
pinhodnan aton an ma"id ha mangipagol i hiya. Ta ta'on on nan ma'alih mapmaphod
an bobleyu an tinanud Israel ya abakonda ta hiyay mun'ap'apu te abalinanda an
dadagon di bobleyu.

17 Ya pohdona bon ume nadan tindaluna ta eda mi'hapit hinan patul hi nangappit
hi muyyadna ta ipa'ahawana nan imbabalena‡ i diyen patul ta munhayyupda bo.
Te pohdona an sakupon hidiyen pun'ap'apuwan hi nangappit hi muyyadna an hi ad
Egypt.§ Mu adi mumbalin hidiyen ninomnomna te hay unudon nan imbabalena ya
nan pinhod ahawana an bokon nan pinhod amana.

18 Ta ihiwna mo boh nadan bobleh nan pingngit di baybay di ena gubaton ta abakonay
dakol i dadiye. Mu wada han ap'apun di tindalun di oha an boble an hiyay ahi
mamogpog i diyen abalinana ta adi mo mumbaktu. Ta hiya moy mibabain ta umat
hinan ina'inatnah nadan udum an boble.
19 Ta mumbangngad hi bobleda an binattuy aladna ya ahi ma'abak hi gubat ta
hidiyey pogpog di niyatana.

20 Ya nan mihukkat i hiya* ya waday honagona hi e munsingil hi buwis ta wan
middum hinan kinadangyan di pun'ap'apuwana. Mu adi madne ya patayonda mu
ma"id ha dakol hi manginnila.

21 Ya hana'e bon mihukkat i hiya ya ma"id ha lebbengna an mumpatul te
madmadinnol nadan tatagu ot pulhonah diyen pun'ap'apuwan. Te adi ahan maphod
di nomnomna.
22 Indani ya numpatenay dakkodakkol an titindalun mi'buhul i hiya. Ya ta'on on
nan ap'apu an mi'tobbalan ta mi'hayyup i hiya ya pi'patena.†
23 Te malpah an mi'tobbalan on kinulukna nadan pi'tobbalana te adina aton nan
ibagana. Ya ta'on hi oh'ohhaday tataguna ya hiyah diyen ongal di abalinana.
24 Te namaaggon ena ginubat nadan mundundunnu an kakadangyan an boble. On
nun'aladay kinadangyan dadiyen inabakda on ginogodwadah nadan mangiyunnud
i hiya ya abuh. Ta nunhigla dadiyen pangatda te ta'on on handidan a'ammodna ya
ma"id ha inatdah athidi.
Ya nomnomona bon gubaton nadan boblen binattuy aladna mu adi minaynayun
dadiyen ato'atona.
25 Ya ahina mohpe bo amungon di dakol an titindalu ta eda gubaton nan patul hi
nangappit hi muyyadna. Mu mi'gubat damdama nan patul hi nangappit hi muyyadna
an dakkodakkol di tindaluna ta ongal di abalinanda mu ma'abakda.

---

* **11:14 11:14** Hay patul hi ad Egypt ya hi Ptolemy V. † **11:15 11:15** Nan huddo'na ya hi ad Syria an hay patul hidi ya hi Antiochus III. ‡ **11:17 11:17** Hay ngadan tuwen babai an imbabalen Antiochus ya hi Cleopatra. § **11:17 11:17** Nan patul hi ad Egypt ya hiya nan patul an wadah nan Daniel 11:14. * **11:20 11:20** Nan mihukkat i Antiochus an nundongol ya nan mi'apat an hi Seleucus Philopater. † **11:22 11:22** Nan ap'apu an pi'tulagana ya hi Ptolemy Philometor an patul hi ad Egypt mu hay alyon di udum ya nan nabaktun padi.

26 Te nadan ap'apu an munhilbih nan patul ya pohdondan patayon hidiyen patuldah
nangappit hi muyyadna ta hiya nan ma'abakda ya nateday dakkodakkol hinadan
tindaluna.
27 Indani ya munhapit dadiyen duwan patul an munhangngabanda an mangan. Mu
adi ahan maphod di nomnomnomon di hinohha i dida te way ohaon munlayah.
Ya nan ninomnomdan adi maphod hi hinohha ya adi mumbalin te bokon hidiyey
ninomnom Apu Dios hi ma'at.
28 Ot umanamut nan patul hi nangappit hi huddo'na an dakol di iyanamutna an
kinadangyan an inabakdah gubat. Mu ihingngina ni' hi bobleyu te pohdona an
iwalongyun mangulug i Apu Dios ya ahi mohpe umanamut.
29 Ya madatngan'e bo nan ena pangubatan hi ad Egypt ya imme mu adi umat handi
di ma'at.
30 Te umaliday papol an malpuh nangappit hi alimuhan di algo ta gubatonda dida.
Ya ma'aan di tulidna an mi'gubat i dida ta ihingngina mo ta da'yu bon tatagun
Apu Dios di ena pangipahdaan hi bungotna. Ta ipatigonay pangibilangnah nadan
mangiwalong hi pangulugda i Apu Dios.
31 Ta nadan tindaluna ya eda hogpon nan Templo an ta'on on ipagol Apu Dios. Ot
ipadinongda nan mi'nong i Apu Dios hi binigat hinan Templo. Ot eda iha"ad hidi nan
nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang moh nalugit nan Templo.
32 Mu maphod nimpey pangalin nan patul hinadan mungngoheh nan imbagan Apu
Dios an atonah nadan Judyu. Mu nada'e an tatagun nahamad di pangun'unuddan Apu
Dios ya adida donglon nan ibagabagana.
33 Te nadan mangun'unud i Apu Dios ya diday nanomnoman ta itudduwanday dakol
hinadan tatagu. Mu dakol i diday mateh gubat ya nadan udum ya gobhonda ya nadan
udum ya mabaludda ya pulhonday gina'un di udum.
34 Ya hidin waday mamoddang i dida an ta'on on kittang nan miboddang ya dakolda
mohpey e middum mu hanan miboddang i diday pohdonda ya abuh.
35 Ya mipapate nadan udum i dadiyen nanomnoman mu onnot on hidiyey
ihamhamadan di pangulug nadan udum i Apu Dios. Ya minaynayun hituwen ma'at
ta ingganah madatngan nan nagtud an apogpogan tuwen punligatan.

Hay Pumbaktuwan Nan Patul Hi Nangappit Hi Huddo'na

36 Hidiyen patul hi nangappit hi huddo'na ya atona nan pohdonan aton. Ya mumbaktu
an alyonay hiyay nabakbaktu mu nadan dios. Ta ta'on on nan na'abbaktun Dios ya adi
maphod di panapitna i hiya. Manu te ma'at an namin nan pohdonan aton ta ingganah
mapogpog di bungot Apu Dios hinadan tataguna. Te hidiye tuwaliy inyabulut Apu
Dios hi ma'at.
37 Ta hidiyen patul ya adina ibilang nadan dios an dinayaw di a'ammodna ya
ta'on on nan dios an pinpinhod di binabai onu nadan kumpulnan dios. Te hay
punnomnomna nimpe ya hiya ya ammunay nabaktu.
38 Ta hay dayawona ya ammuna ya nan dios an mun'adug anu hinadan binattuy
aladna an boble an ta'on on agge innilan di a'ammodnah diyen dios. Ya hay idawatna
i diyen dios ya balitu' ya silber ya nadan udum an nun'abalol an batu ya nat'on bo
nadan udum an nun'abalol an usal.
39 Ta gapu anuh boddang diyen pundinolana an dios ya gubatona nadan boblen
nun'ihamad an binattuy aladda. Ya nunnaud di pangipabaktunah nadan tatagun
umunud i hiya. Ta pumbalinonah ap'apun di tataguy udum ya indattanah lutay udum
an gapu nimpeh pangun'unudandan hiya.
40 Ya hitun apogpogan di pumpatulana ya gubaton nan patul hi nangappit hi
muyyadna an didah nadan tindaluna. Mu nan patul hi nangappit hi huddo'na ya
mungkakabayu ya mungkakalesa nadan tindaluna ya mumpunlugandah papol di

udum ta mi'gubatda. Ya dakol di bobleh gubaton dadiyen malpuh nangappit hi huddo'na ta umatdah nan dimmakol an liting hinan wangwang an ma"id ha adina dadagon.
41 Ta abakonday dakol an boble an ta'on on nan mapmaphod an bobleyu an tinanud Israel. Mu mihwang nadan i Edom ya i Moab ya nadan ap'apu hi ad Ammon.
42 Ta dakol di bobleh middum hinan pun'ap'apuwana an ta'on on hi ad Egypt.
43 Ta bagiyona nadan kinadangyanda an umat hi balitu' ya silber ya nadan udum. Ya ta'on on hi ad Libya ya hi ad Etiopia ya sakupona.
44 Mu ahi malmuy takutna an gapuh nan mipa'innila i hiya an malpuh nangappit hi tuluwan di algo ya hay nangappit hi huddo'na. Ta gapu i diye ya nunnaud di bungotna ya ilaputna an e mi'gubat ta dakkodakkol di patayondah tatagu.
45 Ya ipiyammana bo udot nan kampuda hinan numbattanan di baybay ya nan nabillid an nipata'dogan nan Templo. Mu madatngan damdamay atayana an ma"id ha bumoddang i hiya.

12

Hay Apogpogan Di Ma'ma'at Hitun Luta

1 Ya innayun bon diyen ay taguy a'atna an alyon di, Umali nan ongal di abalinana an anghel an hi Michael an mangipapto' i da'yu an tinanud Israel. Te nunhiglay punligatan di tatagu te nihipun hi nawadaan di boble ya ma"id ha athidih punligatan di tatagu. Mu nadan ibbam an nitudo' di ngadanda hinan liblun Apu Dios ya mihwangda.
2 Ya nada'en dakkodakkol an numpun'ate ya mamahuwanda. Ta nadan udum ya mi'tagudan Apu Dios hi inggana mu nadan udum ya mibabainda ya minaynayun di punholholtapandah inggana.
3 Mu nadan manginaynayun an mangun'unud hinan tudtudun Apu Dios ya diday nanomnoman te itudtuduwanda nadan udum ta nan nipto' di atonda ta paddungnay buminabinangda an umatdah nan bittuwon hi ad lagud.
4 Ya alyona bon ha"on di, Ad uwani ya ibaga' i he"a Daniel an adim ipa'in'innila danaen intudotudo'mu ta ingganah on tuwen madatngan di apogpogan di ma'ma'at hitun luta. Te i diye ya dakol di tatagu an atondan namin di abalinanda ta luma'ingda.
5 Ya nangitiga' hi hinangngab'u han duwan anghel an nundinommangdan timma'dog hinan pingngit di wangwang.
6 Ya inalin di oha i dadiye hinan ay tagun nunlubung hi linen an timma'dog hinan uhhun di liting di, On hi anuud di ipa'annungan danaen nakaskasda'aw an ma'at?
7 Ya intaggena nan duwan ta'lena hi nangappit hi ad lagud ot tobalonan alyonay, Nan wadawada an Dios ya innilanah tuwen ibaga' i da'yu an hay ipa'annungan tuwen namin ya umeh tuluy tawon ya han godwa ya i diye ya nunhiglay punholholtapan nadan tatagun Apu Dios.
8 Ya dingngol'uh diyen nambalna mu agge' na'awatan ta hiya nan inali' di, Apu, nganney pumbalinan datuwen ma'ma'at hi umudi?
9 Ya alyonay, He"a'e Daniel ya ukod'a ya immanamut'a te danaen imbaga' ya ma"id ha manginnila ta ingganah on tuwen madatngan di apogpogan di ma'ma'at hitun luta.
10 Ya i diye ya dakolday nipaphod di pangulugda ta indinongda nadan adi maphod an pangiye"eda ta ma"id ha ipabahul Apu Dios i dida. Mu nadan adi maphod di pangatda ya hiyay inaynayundan aton an adida ma'awatan nadan ma'ma'at. Mu nadan nanomnoman ya innilaonday a'atna.
11 Ya mihipun i diyen ipadinongan nadan binigat an mi'nong i Apu Dios ya mipaghop nimpe hinan Templo han nunhiglan umipabungot i Apu Dios ta mibilang mo hi

nalugit nan Templo. Ta miha"ad hidi hi hinlibut duway gahut ta nahiyam (1,290) di algo.
12 Ot nadan manginaynayun hi pangulugda ta ingganay mala"uh nan hinlibu ta han tuluy gahut ta tulumpulut limay (1,335) algo ya mipa'amlongda.
13 Ot he"a'e Daniel ya hanat inaynayunmu nan nipto' an pangatmu ta ingganah mapogpog di nitaguwam. Ya hitun amahuwam ya alam mohpe nan gunggunam.

Hosea

Hay A'at Tuwen Liblu An Hosea

Hi Hosea ya propeta an nangipa'innilah hapit Apu Dios hinadan tinanud Israel ta idinongdan mundayaw ya munhilbih nadan dios di udum an tatagu ta ibangngaddan mangun'unud i Apu Dios.

Hay ahawan Hosea ya hi Gomer ta waday tulun imbabaleda. Mu indani ya tinaynan Gomer ot e mi'ilala'i. Mu ta'on on athidi ya tinugun Apu Dios hi Hosea ta ena damdama hama'on hidiyen ahawana ta iyanamutnah baleda.

Ta hi Gomer ya mi'alig hinadan tinanud Israel te inwalongdan mangun'unud i Apu Dios ot eda mundayaw hinadan dios di udum an tatagu. Ta hay impa'anhanda hi nunhilbiyanda ya nan iniphod di tagu an hi Baal an ohah nadan dios di tataguh ad Kanaan. Ta hiyay nundinolanda te alyondah on hiyay mangdat hi dakol an apitonda ya dakol an imbabaleda. Ya gapuh nunhilbiyan nadan tinanud Israel i diyen dios ya inun'unudda mo nadan adi maphod an pangat nadan i Kanaan ot dusaon Apu Dios dida. (2 Patul 17:7-17)

Ya nan a'at Apu Dios ya matigoh nan pangat Hosea te ta'on on ongal di numbahulan Gomer i hiya ya pinakawana damdama ot iyanamutnah balena. Te athidiy inat Apu Dios hinadan tinanud Israel an innaynayunan impatigoy pamhodna i dida. Ta ta'on hi ingnganuy nadan tataguy pangun'unudda i hiya ya pinhodna damdama an bangngadon dida ta ipapto'na dida hi'on muntutuyudah numbahulanda. Mu dida an tinanud Israel ya adida pinhod an muntutuyuh nadan adi maphod an pangatda ta hiya nan inyabulut Apu Dios an gubaton nadan i Assyria ot baludonda dida ot iyeda didah bobleda hidin pituy gahut ta han baintit duway (722) tawon ot ahi miyayyam hi Jesus.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangahawaan Hosea ya hay nanaynan Gomer i hiya ya hay namangngadan Hosea i hiya ya hay nunnomnoman Apu Dios an mangibangngad hi maphod an pi'hayyupanah nadan tinanud Israel (Hosea 1–3)
2. Hay nangipa'innilaan Apu Dios an dusaona nadan tinanud Israel an gapuh ngoheda ya bahulda (Hosea 4–13)
3. Hay nangibagaan Apu Dios an pakawanona nadan tinanud Israel ya ipapto'na dida hi'on muntutuyudah bahulda (Hosea 14)

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Hosea an imbabalen Beeri hidin numpatulan Ussiah ot ahi hi Jotam ot ahi hi Ahas ot ahi hi Hesekiah hi ad Judah ya hidi bon numpatulan Jeroboam an imbabalen Jehoas hi ad Israel.

Hay Pamilyan Hosea

2 Hidin himmapit hi Apu Dios i ha"on ya alyonay, Mangahawa'a mu nan iyahawam ya mi'ilala'i. Ta hiya nan nadan udum an imbabalena ya imbabalen di udum an linala'i. Ta hiyah tuwey ipaddunganyu an tinanud Israel te aggeyu innaynayun di naminhodyun ha"on ta nan dios di udum an tataguy dinayawyu.

3 Ta inyahawa' hi Gomer an imbabalen Diblaim. Ta nun'imbabale ami i han lala'i.

4 Ot alyon Apu Dios i ha"on di, Ngadanam nan imbabaleyu ta hi Jesreel te agagga ya dusao' nan patul hi ad Israel ta iballoh'u din inat apunan hi Jehu an namatepateh nadan i Jesreel. Ya pogpogo' boy pun'ap'apuwanda hi ad Israel.

5 Ta i diye ya dadago' nadan mun'abikah an tindalun di i Israel hinan nundotal hi ad Jesreel.

6 Indani bo ya inyayyam Gomer han babai. Ya inalin bon Apu Dios i ha"on di,
Ngadanam hi Lo-Ruhama an hay ibalinana ya ma"id ha naminhod an mammo' i hiya.
Te adi' mo hom'on ya adi' mo pakawanon di bahul nadan i Israel.
7 Mu nada'e an i Judah ya hom'o' dida. Ya hay pangihwang'u i dida ya bokon hay
pana* ya ispada ya bokon hay titindalu an nungkakabayu mu gapuh nan ongal an
abalina'.
8 Ya hidin naphuh hi Lo-Ruhama ya nawadaan boh Gomer ot iyayyamna han oha
bon lala'i.
9 Ya inalin Apu Dios i ha"on di, Ngadanam hi Lo-Ami te hay ibalinana ya adi da'yu
mo ibilang hi tatagu' te bokon ha"on di Dios an dayawonyu.

Hay A'ohhaan Nadan I Judah Ya I Israel

10 Imbagan bon Apu Dios an alyonay, Manu te imbaga' an adi da'yu ibilang hi
tatagu' mu udum hi algo ya ibaga' an imbabale da'yun ha"on an wadawada an Dios.
Ta dumakkodakkol ayun umat ayuh nan panag† hinan pingngit di baybay an adi
mabilang.
11 Ta mun'ohha ayu mohpe an da'yu an i Israel ya i Judah ta piliyonyuy ohah
mun'ap'apu i da'yu. Te taynanyu nadan boblen nangiyayan di binuhulyu i da'yu ta
umanamut ayu ta ipaphod'uy nitaguwanyu. Ta hidiyey ap'aphodan an ma'at hinan
bobleh ad Jesreel.

2

1 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on ta ibaga' i da'yu an ibba' an tinanud Israel an dita'uy
tataguna an pa'appohpohdona.

Hay Pundusaan Apu Dios Ya Hay Pangihwanganah Nadan Tinanud Israel

2 Himmapit boh Apu Dios i ha"on an alyonay, Hay ato' hinadan tinanud Israel ya
umat hinan inatmuh nan ahawam an inalim hi bokonmu mo ahawa. Te mahapul an
idinongdan mumpaboddang hinadan dios di udum an tatagu.
3 Te onha adi idinong nan ahawam an mi'ilala'i ot lo'tat ya bolladam ta umat hidin
niyayyamana an agge nalubungan.* Ta athidiy ato' i da'yu hi'onyu adi idinong an
mangunud hinadan dios di udum an tatagu. Ta pumbalino' nan bobleyu hi mamaga
ta lo'tat ya nate ayuh inuwohyu.
4 Te paddungnay i'imbabale da'yuh udum an lala'i ta hiya nan adi da'yu hom'on i
ha"on.
5 Ot alyo' hinadan paddungnay imbabalen Gomer di, Hi inayu ya e ni'lala'ih ta
hidiyey nawadaanyu. Ya manu'eh nitnud hi udum an linala'i ya dida anuy mangdat
hi anona ya inumona ya iyulohna ya mun'aphod an ilubungna ya ta'on on hanadan
bayah ya lana.
6 Ta nomnomnomonyu an hawana' nan awonah pagat ya ihamad'un aladan di
nunlini"odan ta ma"id ha atonan lumah'un.
7 Ta ta'on on ipilitnan e mitnud hinadan linala'ina ya ma"id ha atona. Ta
ena hama'on dida mu ma"id ha abalinana ta lo'tat mo aya ya alyonah adolnay,
Ibangngad'uot attog hinan ahawa' tuwali te udu'dul di nitaguwa' handi mu ad uwani.
8 Ya alyon bon Apu Dios hinadan ibba' an i Israel an ni'aligan Gomer di, Mu
ingganah ad uwani ya adiyu abuluton an ha"on di nangdat i da'yu hi makan ya
bayah ya lana ya ta'on on nadan silber ya balitu' an inyammayuh nan dayawonyu
an hi Baal.

---

* **1:7 1:7** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **1:10 1:10** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. * **2:3 2:3** Hinan ugalin di Judyu ya nan ahawan lala'i di mangdat hi lubung nan ahawana. Ta hay pohdon tuwen ipa'innila ya idinong mon Hosea an mumpapto' i Gomer ta ukod i hiya an e manama' hi kumpulnan linala'i. Ezekiel 16:10

9 Ta hiya nan ha"on di ahi e mangalah nadan barley hinan ahigapas ya nan
pinahapah an bayah ta ma"id ha anonyu ya inumonyu. Ya bangngado' bo nadan
mun'aphod an luput ya lubung an indat'un punhawanyuh adolyu.
10 Ta umat ayu i Gomer an bolada' hi hinangngab nadan linala'ina an ma"id ha
mabalin hi mangipagol i ha"on.
11 Ya pogpogo' an namin nadan pun'am'amlonganyu an umat hinadan tinawon an
ngilin ya nan pungngilinanyu hinan nakayangan di bulan ya ta'on on nadan Habadun
tungo.
12 Ya dadago' nadan intanomyun greyp ya nadan fig an alyonyuh indat nadan dios
an dayawonyu an nipa"elan nan alyon Gomer hi imbayad nadan linala'ina i hiya. Ta
pahangawo' di dakol an holo' i diyen nuntanomanyu ta panganan di atap an animal.
13 Ta hidiyey dusayu hi nan'uganyun ha"on ot e ayu munggohob hi insenso an
indawatyuh nadan dayawonyun hi Baal. Ta nipaddung ayu i Gomer an nunhihingat
ya numbabanggol ot e mitnud hinadan linala'ina.

Hay Ahi Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

14 Alyon bon Apu Dios di, Ta'on on athidiy ni'aliganyu mu ahi da'yu ihaphapitan
ta i'uyug da'yu i han agge naboblayan ta iphod'un mi'hapit i da'yu ta way atonyun
mibangngad i ha"on.
15 Ta pumbangngadon da'yuh nan numboblayanyu tuwali. Ta pogpogo' moy pun-
ligatanyu. Ta mun'am'amlong ayu an umat i handidan a'ammodyu hi nanaynandah
ad Egypt.
16 Ya hitun a'atana ya adiyu mo alyon di hi Baal di paddungnay ahawayu te ha"on
mo ya ammunay un'unudonyu.
17 Ya aano' hi punnomnomyu nan dayawonyu an Baal ta ma"id mo ha uggan
mabong'al i hiya.
18 Ta malinggop di pi'taguwanyu te ma"id mo ha iyaguhyu te ta'on on nadan animal
ya nadan hamuti ya nadan mumbulluhan ya ma"id ha adi maphod hi atondan da'yu.
Ya atbohdin ma"id ha mangubat i da'yu te pa"iho' an namin di ispada ya panan di e
mi'gubat.
19 Ya abuluton da'yun ha"on ta ato' di maphod i da'yu ya impali'na' nan pamhod'u
ya homo"u i da'yuh inggana.
20 Ya adi' ibahho nadan imbaga' an da'yuy tatagu' ta wan ha"on mon Dios di
un'unudonyu.
21 Ya donglo' mohpey dasalyu ta ipa'ali' di udan.
22 Ta humangoy itanomyun barley ya greyp ya olibo. Ta hay pangalidah nan
bobleyu ya ad Jesreel te dakol di ipahango' hidi.
23 Ta athidi an pumbangngadon da'yu nimpe an tinanud Israel hinan num-
boblayanyu tuwali ta ha"on moy ukod i da'yu. Ta da'yu an nangibagaa' ni' hi agge'
pinhod ya ipatigo' boy naminhod'u i da'yu. Ya ta'on on alyo' ni' bo hi bokon da'yu
tatagu' ya ibaga' mo hi tatagu da'yu i ha"on. Ta alyonyu mohpe i ha"on di, He"a nan
Dios an un'unudonmi.

3

Hay Namangngadan Hosea Hinan Ahawana An Hi Gomer

1 Indani ya alyon Apu Dios i ha"on di, Eka ta em bangngadon nan ahawam hinan
lala'ina. Ta ta'on on nunluktap ya mi'ilala'i ya ipatigom di naminhodmun hiya an
umat hi naminhod'u i da'yu an tinanud Israel an ta'on on inwalongyun mangun'unud i

2:23 2:23 Roma 9:25

ha"on ot dayawonyu nadan dios di udum an tatagu ta indawadawatanyu didah nadan pingkolyun resin.*
2 Ot unudo' nan inalin Apu Dios ta e' binayadan nan ahawa' hinan lala'ina hi himpulut liman (15) pihhun silber ya pituy halub an barley.†
3 Ot alyo' i hiyay, Mahapul an idinongmu an e mumpabayad hi adolmu ta adi'a mo e mi'ilo' hi udum an lala'i ta miha"ad ta'uhtuh bale ta'u an ta'on on mabayag an adita ni' mundallag an malo'.
4 Ta athidiy imbagan Apu Dios hi ato' te mipaddung i dita'un tinanud Israel an mabayag ya ma"id ha mumpatul i dita'u ya mabayag bon ma"id ha mi'nong i Apu Dios ya hinadan udum an dayawonyu ya ma"id mo bo din ephod‡ ya nan bulul an pangibagaanyu hinadan pinhodyun innilaon.
5 Mu lo'tat aya ya mumbangngad ta'u an tinanud Israel an mundayaw i Apu Dios ta unudon ta'u nan patul an tinanud David. Te tumakut ta'u mo an adi mangun'unud i Apu Dios. Ta udum hi algo ya wagahan dita'u i hiya.

4

Hay Imbagan Apu Dios Hi Bahul Nadan I Israel

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' boy, Donglonyu nan ipabahul Apu Dios i dita'u an tinanud Israel te inwalongyun mangun'unud i hiya ya ma"id ha pamhodyuh ibbayu
2 an on ayu mun'idut ya munlayah ya mangako ya munluktap. Ta hiya nan minaynayun di papatteh tun numboblayan ta'u.
3 Ta gapu i datuwen pangatyu ya dinusa dita'un Apu Dios ta namaganan tun luta ta mun'a'aten namin di nitanom an ta'on on nadan animal ya hamuti ya nadan wah nan baybay.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Bahul Nadan Padi

4 Alyon Apu Dios di, Adi ayu munhimpapabahul te hay pabahulo' ya da'yun papadi.
5 Te on ayu bumahubahul hi abigabigat an da'yun namin hinadan munlayah an propeta. Ta hiya nan dadago' di bobleyu an mi'alig hi hi inayu.
6 Ta athidi an iwalong da'yu ta madadag ayu an ta'on on nadan imbabaleyu. Te da'yun papadi ya adiyu pohdon an unudon nadan tugun'u. Ta hiya nan ta'on on nadan tatagu ya aggeda damdama inunud.
7 Te alyon boh on ayu dumakdakkol an papadi ya onnot namamay pumbahbahulanyu. Te inhukkata' an Dios hinadan iniphodyun dayawonyu ta numbalin ayuh ababain.
8 Te pohpohdonyu an mumbahubbahul nadan tatagu' ta dakol di iyalidah i'nongda an gapuh bahulda. On da'yuot di nangala ta ikadangyanyu.
9 Ta hiya nan dadago' nimpe nadan tatagu ya ta'on on da'yun padi an gapuh bahulyu.
10 Ta ta'on onyu ano'anon nadan midat i da'yu an i'nong nadan tatagu ya ma'agangan ayu damdama. Ya ta'on hi mi'il'illo' ayuh nadan binabain mumpabayad hi adolda ya adi ayu damdama mahlag ta ma"id ha atonyun dumakol te nginheya' i da'yu.

Hay Nundayawan Nadan I Israel Hinadan Dios Di Udum An Tatagu

11 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Aganyu nayyah inum hi bayah an ta'on on nan pimmait on inlagatyu ta hiya nan ma'abbutong ayu ta ma"id ha poto' di nomnomyu.

---

* **3:1 3:1** Nan resin ya hidiye nan namaganan an greyp. † **3:2 3:2** Nan barley ya umat hi boga ya wit mu makulhi ya hidiyey anon nadan nawotwot te nalaklaka mu nan wit. ‡ **3:4 3:4** Nan ephod ya hidiye nan niha"adan nan Urim ya Tummim an usalon di padi ta innilaonda nan pambal Apu Dios hinan mahmahanda.

12 Ya nada bo udot an bulul di eyu pummahmahan hi'on waday pinhodyun
innilaon ta ha naputung an kayiw di mangipa'innila i da'yuh nan pohdonyu. Ya
pohpohdonyun e mi'il'illo' hinadan mumpabayad hi adolda. Ta hiyah tuwey gapunah
nangiwalonganyun ha"on an Dios.
13 Ya imme ayu boh nadan uhhun di billid ta hidiy eyu pangidawatan hinadan
i'nongyu ya hinan nun'ahiduman hi mun'ahagabong an kayiw hinadan nabillid di
eyu nunggobhan hi insenso.
Ta hiyah nae nan eda mumpabpabbayad hi adolda nadan binabain imbabaleyu ya
nunluktapda nadan inapuyu an binabai.
14 Mu adi' dusaon nadan binabain imbabaleyu ya inapuyu an numpunluktap te
da'yun linala'i di uggan umeh nadan mumpabayad hi adolda on innayunyu an
nangi'nong hinan dios di udum an tatagu hinan pangi'nonganda. Mu undan aggeyu
innila an madadag nadan agge nanginnilah nan pinhod'u.
15 Da'yun i Israel ya nipaddung ayuh nan babain inluktapnay ahawana. Ya
hanat adi iyunnud nadan i Judah i da'yu ta adida damdama mumbahul. Ot hanat
idinongyun umeh ad Gilgal ya hi ad Bet-Aben an e mangi'nong hidi. Ya adi ayu
uggan munsapata i ha"on an wadawada an Dios.
16 Adi ayu ahan mangngol an tinanud Israel an umat ayuh nan baka an naligat an
maguyud. Ta ta'on hi pohdo' an mangipapto' i da'yu an umat hi aton di mumpapto'
hi kalnero hinan abillog an pastu mu ningamut an adiyu pohdon.
17 Te da'yun i Israel ya nadan bulul di eyu daydayawon ta hiya nan ukod ayu mo
attog.
18 Ta aganyuh inu'inum ta nabutong ayu'e ya innaynayunyu bon e nangilo' hinadan
binabain mumpabayad hi adolda. Te pohpohdonyu ahan an mangat hinadan
ababain.
19 Ta hiya nan madadag ayuh pangat han paddungnay alipuhhapuh ta mibabain
ayu te hanadan dios di udum an tatagu di eyu ini'no'i'nongan.

5

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Israel Ya I Judah

1 Alyon bon Apu Dios di,
Donglonyuh tuwen ibaga' i da'yu an papadi ya an namin ayun tinanud Israel ya
ta'on on da'yun pamilyan di patul. Te unhaot da'yuy maphod di pangipanuhna hi
tatagu mu onnot on numbalin ayuh ay hulu an aknaan di tataguh ad Mispah ya ay
ayu bo tawang an nibi'lag hinan billid an nungngadan hi Tabor ta aknaan di dakol
an tatagu.
2 Te danaen pumbahbahulanyu ya limmamut hi nitaguwanyu ta hiya nan dusaon
da'yun ha''on.
3 Te innila' an namin nadan ina'inatyu an i Israel te ma"id ha nipa"e i ha"on. Te
umat ayuh nan babain inwalongnay ahawana ot e mi'ilala'i ta hiya nan adi da'yu
abuluton i ha''on.
4 Te gapu i danaen impa'inghayun adi maphod an ato'aton ya aggeyu pinhod an
mibangngad i ha"on an Dios. Te popohdonyu ahan an dayawon nadan dios di udum
an tatagu ta hiya nan adiya' abuluton hi Ap'apu.
5 Ya nan pumbaktuwanyu an i Israel di atigana an numbahul ayu an namama i
da'yu an i Epraim. Ta hiya nan madadag ayu an ta'on on da'yun i Judah.
6 Ot ta'on on i'nongyuy baka onu kalnero i ha''on ya ma"id ha hilbina te adi' abuluton
te inwalong da'yu mo nimpe i ha''on.
7 Te adiya' un'unudon an Dios i da'yu ta hiyah nae nan ta'on on nadan imbabaleyu
ya ma"id ha bilangdan ha"on. Ta hiya nan madadag ayu nimpe ya ta'on on nadan
intanomyu hitun madatngan di pungngilinanyu hinan nakayangan di bulan.

8 Ya alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyuy tangguyub hi ad Gibeah ya ad Ramah ya
ad Bet-Aben ta mundadaan ayun tinanud Benjamin an mi'gubat.
9 Te nadatngan moy adadaganyun namin an tinanud Israel ot adi ayu mundindinnol
te immannung nan inali' an dadagon da'yu nimpen ha''on.
10 Ya ta'on on nadan ap'apuh ad Judah ya umatdah nan tagun attaonan e idoldol di
pogpog. Ta hiya nan hay a'at di bungot'u i dida ya umat hinan dumakolan di liting
hinan wangwang.
11 Ya da'yu'en i Israel ya nunhiglay adadaganyu an gapuh nunhilbiyanyu hinadan
bulul.
12 Ta hay pundusa' i da'yu an i Israel ya umat hi pangat di pappap an mama"ih
hi lubung. Ya nada'e an i Judah ya umat hi pangat di lu'lu' hinan kayiw di ato' an
manadag i da'yu.
13 Ta hay a'abakanyu an i Israel ya i Judah ya paddungnay nunhiglay dogohyu ya
hugatyu. Ta da'yu an i Israel ya e ayu numbagah boddang hinan patul hi ad Assyria.
Mu adina abalinan an mangagah nan dogohyu ya hugatyu.
14 Te ma"id ha mabalin an mangihwang i da'yun i Israel ya i Judah hinan pundusa'
an umat hi pangat di layon an mangibtik i da'yu ta madadag ayu.
15 Ya taynan da'yu i ha"on ta inggana hi muntutuyu ayuh nan numbahulanyu.
Ta mumpahpahmo' ayu mohpe an mumbagah boddang i ha''on an gapuh nan
holholtaponyu. Ya hapulona' mohpen da'yu.

6

Hay Agge Naminhodan Nadan I Israel An Muntutuyuh Bahulda

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Aga tatawwa ta ibangngad ta'u an mundayaw i Apu
Dios. Ta ta'on hi dinadag dita'u i hiya mu hiya damdamay mangipaphod i dita'u. Ya
ta'on on hinugatan dita'u mu agahana ya iniphodna an linibbutan nadan hugat ta'u.
2 Ta agagga ya impaphod dita'u i hiya ta mumbangngad nan maphod an niyatan
ta'u i hiya ta hiya moy pi'taguwan ta'u.
3 Ta hiya nan mahapul an aton ta'uy abalinan ta'u an manginnilah a'atna. Ot
nundadaan an bumoddang i dita'u an umat hinan algo an on tuwali tumimil hinan
mawmawi"it. Ya umat boh nan udan an umudan hinan punhapulan ta'u ta humango
ya pumhod di nitanom.
4 Mu alyon Apu Dios di, Nganney ato' i da'yu an i Israel ya i Judah? Te hay a'at
di pamhodyun ha''on ya umat hinan bugut ya dulnuh nan mawmawi"it an agaggaon
nama"id.
5 Ta hiya nan hinnag'u nadan propeta' an mangipa'innila an dadagon da'yu. Ya
hitun panadaga' i da'yu ya ma'attigo te ay kilat.
6 Te hay pinhod'u ya nan pammo'anyuh ibbayu ya nan nahamad an pamhodyun
ha''on an bokon hanadan idawatyun ha"on. Ya bokon nadan maghob an mi'nong di
pohdo' te hay pohdo' ya nan pangun'unudanyu i ha''on an Dios.
7 Mu da'yu ya umat ayu damdamah nadan ibbayun numbobleh ad Adam* an
imbahhoda nan inabulutdan tugun'u.
8 Ya adi maphod di ina'inat nadan ibbayu hi ad Gilead te pimmatepateda.
9 Ya da'yun papadi ya adi maphod nadan ato'atonyu te mun'u'uyyug ayu on e ayu
numbota' hinan awon an umeh ad Sekem ta wa'e ha mala"uh on inakawanyu on
pinateyu dida. Ta umipabain ayu.

6:6 6:6 Matthew 9:13; 12:7 * **6:7 6:7** Nan ad Adam ya hay alyon di udum ya nan numbahul an hi Adam hidin hopapna.

10 Ta dakol di tinannigo' hi adi maphod hi ato'atonyu an tinanud Israel te umat
ayuh nan babai an tinaynanay ahawana ot e mumpabpabbayad hi adolna. Ta hiya
nan mibilang ayu hi nalugit.
11 Ya ta'on on da'yun i Judah ya madatngan boy pundusaa' i da'yu. Mu haot di
pohdo' ya ipaphod da'yu an tinanud Israel.

7

1 Pohdo' an ipaphod da'yu an tinanud Israel mu ningamut an adi maphod di
at'atonyu an namama i da'yun i Samaria te ilaylayahhanyu nadan ibbayu. Ya
hogponyuy babaleda ta eyu akawan dida. Ya bokon'e bo ya numbota' ayuh nan awon
ta hod'aponyu nadan mala"uh.
2 Ya hay punnomnomyu ya agge' innilan namin nadan adi maphod an ato'atonyu
mu hay immannung ya innila' an hanadan pumbahulan di ato'atonyu.
3 Te ta'on tuwalih on nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbin dida ya
pa'am'amlongonyu dida hinadan layahyu ya nadan adi maphod an ato'atonyu.
4 Ya umat ayu boh nan bumalabalan apuy an ad'addi madop te onyu iyal'alan
mangat hi adi maphod.
5 Ya wa'e bo ta nadatngan nan piyestan nan patulyu ya ni'butong ayu an ap'apun
munhilbih nan patul ya nidniddum ayuh nadan mumpungngohe hinadan at'attonda.
6 Ya nan bungotyu ya umat hinan bala an nanongnan bumanalabbalah nan
mahdom ta wa'et nawi"it ya ahi mangindadalang.
7 Ta gapu i naen nunhiglan bungotyu ya ma"id ha takutyu an mamateh nadan
ap'apun munhilbih nan patulyu. Ta ta'on on nadan patulyu ya pinateyu mu ta'on on
athidiy ma'ma'at ya ma"id ha numpaboddang i ha"on.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Da'yun i Israel ya nipaddung ayu hinan tinapay an
naghob di bahhelna ya agge nalutuy bahhelna te nunhiglay dinolyuh nadan nunhituh
nunlini"odanyu mu ma"id ha dinolyu i ha"on
9 ta hidiyey kimmapuyanyu. Ta mi'alig ayuh nan tagu an pinalpaliwana ya
na'amamma an na'ubanan ya nakapuy mo.
10 Mu ta'on on athidi ya mumbaktu ayu damdama ya adi ayu mumbangngad i ha''on
an Dios an dayawonyu. Ta hinaey itigana an nibahho ayu.
11 Ta hiya nan umat ayuh nan palluma an nalaka an mabaliyan te munhinwit di
punnomnomna. Ta mumbintik ayun e mumbagah boddang hinadan i Assyria ya i
Egypt.
12 Mu ibaga' i da'yu an ta'on on idanay umayanyu ya umata' hinan tagun e
manawang hi hamuti ta tawangon da'yun ha''on ta ipa'annung'u nan inali' an dusaon
da'yu.
13 Ta hiya nan mahmo' ayu te inwalongyun mangun'unud i ha"on. Ta madadag
ayu te nginheya' an Dios. Ta ta'on hi nonomnomo' an mangihwang i da'yu mu
inlaylayyahana' i da'yu.
14 Ya hingkogkoga"onyun mundasal mu bokon ha"on di pundasalanyu te hi Baal.
Ya hugatonyuy adolyu ta alinah donglona ta wagahana nadan intanomyu.
15 Ya ta'on on ha"on di nuntudtudu ya nangipabikah i da'yu mu on damdama
munnomnomnom ayuh adi maphod hi atonyu i ha"on.
16 Te ngohayona' an nabaktun Dios ta hiya nan umat ayuh nan nayaud an pana
an adi miknay panaona. Ya manuy panapit nadan ap'apun munhilbih nan patulyu
mu patayon damdaman nadan binuhulyu dida. Ta ahi da'yu ngihngihilan hinadan i
Egypt.

8

Hay Nan'ugan Nadan I Israel I Apu Dios

1 Alyon bon Apu Dios di, Ipagangohyu nan tangguyub ta mangipa'innila an wada
han umat hi agila an mangubat hitun numboblayanyun tinanud Israel an imbilang'uh
boble'. Te imbahhoyu nadan tugun'u an inabulutyun aton.
2 Manu te mundasal ayu an alyonyuy innilaa' te ha"on nan Dios an dayawonyu
3 mu layahyu te aggeyu inunud nan tugun'u ta hiya nan tuweda moy binuhulyu ta
pumpudug da'yu.
4 Ta numpili ayuh patulyu ya ap'apun munhilbin hiya an aggeya' binagaan. Ya
iniphodyu bo udot nadan silber ya balitu' hi diosyu ot dayawonyu ta danaey gapunah
adadaganyu.
5 Namama i da'yun i Samaria te iniphodyu han umat hi kilaw an baka ta hiyay
pangidinolanyu hi bumoddang i da'yu. Ta hiya nan nunhiglay bungot'un da'yu.
Ngalngalam mahan on adi mahukkatan di a'atyu.
6 Hinaen baka ya pina'otan di ibbayu an i Israel mu ha"on ya ammunay immannung
an Dios. Ta hiya nan mapa"ih hinae an dayawonyuh ad Samaria.
7 Ya ta'on hi muntanom ayu ya makupoh nadan bungada. Ya wa'e bo ha nabogahan
ya nadan binuhulyuy mangan.
8 Ta nadadag ayu mo an i Israel ta ad uwani ya hay panigon di tataguh abobboble
i da'yu ya ma"id ha hilbiyu.
9 Ta umat ayuh nan atap an dongki an ukod i hiya on nangnangnge. Ta ta'on on hi
ad Assyria on imme ayu ta e ayu numbayad i dida ta ibaliw da'yu.
10 Mu ta'on on e ayu mumpaboddang hi udum hi boble ya amungon da'yu damdama
hi ad Assyria ya inyabulut'u ta diday mamalpaligat i da'yu.
11 Ta ta'on hi dakol di iniphodyu an pangi'nonganyuh nadan i'nongyu hi
apakawanan di bahulyu mu onnot on numbalindah pumbahbahulanyu.
12 Te nadan mi'nong ya nadan atonyun mangi'nong ya impitudo"u mo tuwali mu
ningamut an adiyu pohdon an unudon.
13 Ta hiya nan ta'on on i'nongyu i ha''on nadan animalyu on inanyu nan dotag
mu adi' abuluton dadiyen i'nongyu. Te hay minonomnom i ha''on ya nadan
numbahulanyu. Ta hiya nan dusaon da'yu ta munligat ayu an umat hi nunligatanyuh
ad Egypt.
14 Te palpaliwanyu an i Israel an manganapyah palasyu mu lininglingyu nan
nunlumu i da'yu. Ya ta'on on da'yun i Judah ya dakol di boble an hinamadyuy aladda
hi binattu. Mu ipa'ali' han apuy ta gobhonan namin nadan inaniphodyu.

9

Hay A'at Di Pundusan Apu Dios Hinadan I Israel

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Da'yun ibba' an tinanud Israel ya idinongyu
nadan pun'am'amlonganyu ta adiyu iyun'unud hinadan tataguh udum hi boble.
Te aggeyu inun'unud hi Apu Dios an dayawon ta'u. Ta ma"amlong ayuh nadan
inapityu an alyonyuy gapuh nan eyu nundayawan i Baal an awadan di binabai an
mumpabpabbayad hi adolda.
2 Mu ta'on on dakol di makan ya ma'inum ya makulangan ayu damdama.
3 Ya adi ta'u munnanong hitun boblen Apu Dios te iye dita'u an i Israel hi ad Assyria
ta munligat ta'uhdi an umat hi nunligatan ta'u hi ad Egypt ta ta'on on nadan makan
an mapaniyo i dita'u on anon ta'uhdi.
4 Ya ipagol nadan tataguhdi di e ta'u pangidawatan hi bayah i Apu Dios. Mu ta'on
damdamah on waday midawat i hiya ya adi mipa'amlong. Te hay panigonah nan

makan i diyen boble ya nipaddung hinan makan hi awadan di nate. Ta nada'en mangan i dadiye ya mibilangdah nalugit. Ya adi mabalin an mighop dadiyen makan hinan Templo.
5 Ya undan mabalin bo ta ngilinon ta'uhdi nadan nagtud an mangilin an algo an pun'am'amlongan ta'u ya pundayawan ta'u i Apu Dios.
6 Nomnomnomonyu an ta'on on ta'u mihwang hi e ta'u adadagan mu iye dita'u damdamah udum hi boble ta munligat ta'u an umat hi nunligatan ta'uh ad Egypt. Ta hidiy atayan ta'u ya ilubu'an ta'u. Ya matala' nadan odon ta'u an silber ya kumayabba'an di wakal nadan babale ta'u.
7 Ot hanat nomnomnomonyu an agagga mon madatngan di pundusaan Apu Dios i dita'u an tinanud Israel an gapuh nadan dakol an numbahbahulanyu. Te ta'on on da'min propeta on alyonyuy nun'abobongang ami te adiyu pohdon an donglon nadan imbagan Apu Dios an ma'at.
8 Ha"on an propeta ya hinnaga' i Apu Dios ta ipa'innila' i da'yun ibba' an i Israel di iphodanyu. Mu ona' ot on ahiwawan i da'yu ta paddungnay nangiphod ayuh huluh nadan awo' ta maknaa' an ta'on on hidih nan Templo.
9 Ta nunhiglan adi ahan maphod di a'atyu an umat ayuh nadan i Gibeah. Ta hiya nan adi linglingon Apu Dios danaen a'atyu ta hiya nan dusaon da'yu.
10 Mu alyon Apu Dios di, Hidin namto'a' hinadan a'ammodyu an tinanud Israel ya paddungnay hinama"u ha bimmungan greyp hinan agge naboblayan te hidin tinigo' dida ya umipa'amlongda i ha"on. Mu hidin immedah nan billid an nungngadan hi Peor ya ni'indadayawdah nan umipabain ahan an hi Baal. Ta nibilangdah nalugit an umatda i dadiyen dayawonda.
11 Ta hiya nan nan amaphodyu ni' an i Israel ya immuphuyo an ay hamutin tumayap. Te nadan ahawayu ya adida mo mun'imbabale ta adi ayu mahlag.
12 Mu ta'on boh on alyon hi munholag ayu mu bangngado' di nitaguwan nadan holagyu ta umukayungan ayu. Ya mahmo' ayu te iwalong da'yun ha"on.
13 Handi ni' ya maphod di nitaguwanyu an i Israel an umat ayuh nan maphod an kayiw an himmangoh nan ma'allumong an luta. Mu ad uwani ya madadag ayu te patayon da'yuh nadan binuhulyu.

Hay Nambal Hosea I Apu Dios

14 Ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Hay dawato' ahan i he"a Apu Dios ya hanat mabutingo nadan binabai te nunhigla ahan di pumbahulan tudan tatagu.
15 Ya inalin bon Apu Dios di, O. Te nihipun tuwalih ad Gilgal di himmihiwowa' i da'yu an i Israel an gapuh nadan adi maphod an ina'inatyu. Ta hiya nan pakakon da'yu ta umaan ayuh nadan boblen indat'u. Te ma"id mo ha naminhod'un da'yu te ta'on on nadan ap'apuyu ya ngohayona'.
16 Te da'yun i Israel ya umat ayuh nan wakal an ma"id ha bungana te mamaganan nan lamutna. Ta athidiy ma'at nimpe i da'yun i Israel an adi ayu mahlag te ta'on on alyon hi waday imbabaleyu ta pa'appohpohdonyu dida mu bangngado' damdamay nitaguwanda.
17 Ya alyo' an hi Hosea di, Da'yun ibba' an tinanud Israel ya aggeyu inunud hi Apu Dios ta hiya nan inwalong da'yun hiya ta niye ayuh abobboble.

10

1 Ot alyo' bo di, Dita'u an tinanud Israel ya umat ta'u ni' hinan greyp an nangimbubbunga. Mu hidin kumadkadangyan ta'u ya onnot boh on aganyuh iphod hinadan pangidawatanyuh mi'nong ya dakol boy inha"adyun batun dayawonyu.
2 Ya impa'inghayu an munlayah ta hiya nan dusaon da'yu i Apu Dios ya numpa"ihna nadan pangidawatanyuh mi'nong ya nadan inha"adyun batun dayawonyu.

3 Ya ahiyu mohpe alyon di inwalongmin mangun'unud i Apu Dios ta hiya nan ma"id
mo ha patul ta'u. Mu ta'on damdamah on wada mu ma"id ha abalinandan bumoddang
i dita'u.
4 Dakol di imbagayu hi atonyu on aggeyu inat. Ta hiya nan mundadalloman ayu
an umat ayuh nan gumuwaden holo' hinan puntanoman.
5 Ya da'yu an i Samaria ya ahiyu takutan di pamlohan di binuhulyu hinan diosyu
an balitu' an baka hi ad Bet-Aben ya inyedah bobleda. Ta umukayungan ayu an
namamah nadan padi an munhilbihdi.
6 Te alanda ya inyedah ad Assyria ta eda idat hinan patuldahdi. Ta mibabain ayu
an tinanud Israel hi nundayawanyuh nadan kayiw an bulul.
7 Ya da'yun namin an i Samaria ya ta'on on nan patulyu ya miye ayuh udum hi
boble ta umat ayuh nan kittang an hapang an miymiyyanud hinan liting.
8 Ot da'yun ibba' an tinanud Israel ya madadag nadan pundayawanyu hi ad Bet-
Aben te hidiy pangapangatanyuh nadan adi ahan maphod. Ta magado'otan ya
kumayabbaan di wakal nadan pangidawatanyuh mi'nong. Ya ahiyu mohpe alyon
di, Tanganu on adi matob nadan billid ta matabbunan ta'uot attog.
9 Ya alyon Apu Dios di, Ingganah ad uwani ya inaynayunyun bumanahubbahul
an umat ayu damdama i handidan a'ammodyu hi ad Gibeah. Ta ginubatda nadan
a'ammod ta'u hi ad Gibeah ot mun'a'ateda. Ta hidiyen na'at i dida ya ma'at damdama
i da'yu.
10 Ta hidiyey dusayu te inyal'alayun nangat hi adi maphod ta hiya nan iyabulut'u
ta ma'amungday tatagu an malpuh udum hi boble ta gubaton da'yu ya numbalinon
da'yuh himbutda.
11 Manuh din hopapna te na'na'unnud ayu an umat ayuh nan namansu an baka an
mahlun mun'ilik. Mu ad uwani ya paddungnay ipabanggol'un da'yu an i Israel ya i
Judah han madamot an panakul ya ginuyud'u ta aladuwonyu nan makulhin luta.
12 Ot daan mo bahan tatawwa ta ihipunyun mangat hi maphod an umat hi aton
di ohan muntanom i ha agge na'na'alladun puntanoman ot tanomanah maphod an
ohok ta way atonyun mun'apit hinan munnananong an pamhod. Ya ibangngadyun
mundayaw i ha"on ta wan minaynayun di punwagah'un da'yu.
13 Mu gapu ta nadan adi maphod an pangat di paddungnay intanomyu ya hiya nan
adi bo maphod di apitonyu. Ta paddungnay inukmunyuy bungan di layahyu. Te
indinolyuh nan bikahyu ya nan dinakol di tindaluyu.
14 Mu hitun pangubatanda i da'yu ya pa"ihondan namin nadan binattun aladyu. Ta
umat hi nanadagan nan patul an hi Salman hi ad Bet-Arbel hidin ginubatnah diyen
boble ta ta'on on nadan binabai ya u"unga on nunhoplatda dida ta nun'a'ateda.
15 Ta athidiy ma'at i da'yu an i Israel an e nundayaw hi ad Betel te nunhigla ahan di
numbahulanyu. Ta hiya nan ahiyu pangigib'an i han mawmawi"it an pinateda nan
patulyu ta ma"id ha poto' di ma'ma'at hi bobleyu.

11

Hanan Ongal An Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

1 Ya alyon bon Apu Dios di, Nihipun tuwalih din hopapna ya ongal di naminhod'un
da'yu an tinanud Israel. Ta hiya nan e da'yu inawit hi ad Egypt te imbilang da'yu hi
imbabale'.
2 Ta pohdo' an mihaggon i da'yu mu on'ayuot umadawwin ha"on. Te pohdonyu an
nadan Baal di eyu dayawon ya eyu i'nongan ya ighoban hi insenso
3 an ta'on on paddungnay ha"on di nanamdon ya nangipadallan i da'yu an i Israel
ya adiyu damdama abuluton an ha"on di nangipanapto' i da'yu.

4 Ta inula'ulayan da'yu te ongal di naminhod'u nimpen da'yu. Ta paddungnay
inaan'u nan panakul hi bagangyu ot mundu"una' ta panganon da'yu.
5 Mu ta'on on athidiy nangat'u ya adiyu pohdon an muntutuyuh nan numbahu-
lanyu. Ta hiya nan hanan na'at hinadan a'ammodyu hi ad Egypt ya ma'at bo i da'yu
te miye ayuh ad Assyria ta mumbalin ayuh balud hidi.
6 Ta umalida ya numpa"ihda nadan dakig di geyt di numpumboblayanyu ya
numpateday udum i da'yu ta adi ma'at nadan ninonomnomyun aton.
7 Te nundadaan ayu tuwalin man'ug i ha"on. Ta hiya nan ta'on on mumpahpahmo'
ayu i ha"on an Dios mu adi da'yu boddangan.
8 Mu ta'on on ayu athina ya adi damdama mabalin an iwalong da'yu i ha''on. Te
adi mabalin an ato' i da'yu nan na'at hinadan i Admah ya i Seboim.* Te ta'on on
nunhiglay bungot'un da'yu ya miploh damdama nan pamhod'u ya homo"un da'yu.
9 Ta adi da'yu dadagon an i Israel an gapuh nan nunnaud an bungot'u. Te adiya'
umat i da'yun tatagu te ha''on an Dios ya maphod di pangat'u ya adi munnananong
di bungot'u.
10 Mu udum hi algo ya humapita' an aya' layon ta da'yu an imbabale' an wah
nangappit hi alimuhan di algo ya dingngolyu'ey hapit'u ya munggagayonggong ayu
hi amlongyu an mangalih awada'.
11 Ta ay ayu mohpe hamutin tumayap hi aptuyu an mumpanganamut an malpuh
ad Egypt ya ad Assyria. Ta ibangngad da'yun ha''on hinan numboblayanyu tuwali.
Ha''on an Dios di mangalin tuwe.
12 Ya alyon bon Apu Dios di, Mu ad uwani ya da'yun i Israel ya nunhiglay layahyu
ya nala'ing ayun huma'ul hi ibbayun tagu. Ya da'yun i Judah ya ngohayona' an ta'on
on maphod di pangat'u.†

12

1 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun i Israel ya ma"id ha hilbin nadan ato'atonyuh
abigabigat. Te pun'amlonganyun munlayah ya pumate. Te ni'hayyup ayuh nadan i
Assyria ot mi'gayyum ayu boh nadan i Egypt an binuhul di i Assyria ta eyu idanattan
didah lanan di olibo.
2 Ya alyon bon Apu Dios di, Ongal di agge' naminhod hinadan ato'atonyun i Judah.
Ta hiya nan dusaon da'yun namin an tinanud Jacob an gapu i danaen adi maphod
an ato'atonyu.
3 Te din ammodyu an hi Jacob ya ta'on tuwalih on hidin awadandan hinagi i Esau hi
putun inada ya ni'pulloh i Esau an humawwang ta hiya nan inidonah hukin ibbana.
Ya hidi boh din mangmangngilog ya ni'yawwit i ha"on an Dios.
4 Te ni'bultung hinan anghel'u ot mangabak mu immudi damdama ya kinumga ot
mumpahpahmo' ta wagaha'. Ta hidiy ni'hapita' i hiya an alyo' di,
5 Ha''on nan Dios an ongal di abalinana.
6 Ot hiya nan mahapul an ibangngadyun mangun'unud i ha''on ta ha''on an Dios
di pundinolanyu ya ipatigoyuy pamhodyu hi ibbayu ya hanat nipto' di pangatyu. Ya
hanat adi namaaggon inatyu nan pohdonyun aton ta ingganah innilaonyu nan pohdo'
an Dios hi atonyu.
7 Te da'yun tinanud Israel ya pun'amlonganyun kulukon di ibbayu te ta'on on ha
kiluwanyu on kuluk.
8 Ya ahi ayu bo udot mumbaktu an i Israel an alyonyu di, Kimmadangyan ami bo
aya te mahlu ami. Ot ma"id mahan ha mangibagah kimmadangyan ami an gapuh
kuluk.

---

* **11:8 11:8** Hidin nanadagan Apu Dios hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya ni'dadagna boh ad Admah ya ad Seboim.
† **11:12 11:12** Hay oha boh ibalinan tuwe ya nadan i Judah ya nunnanongonday pangun'unuddan Apu Dios.

9 Mu ha"on an Dios an dayawonyu an nangikak i da'yu hi ad Egypt ya paddungnay
e da'yu pun'allungon an umat hinan ugganyu aton hinan punnomnomnomanyuh
nun'anallungan handidan a'ammodyuh nan agge naboblayan.
10 Ta hidiyey dusayu te numpi'atnay himmapita' hinadan propeta ya nangipatiga'
hinadan pinhod'un ipa'innila ta ibagadan da'yu mu apyanan adiyu donglon.
11 Ot da'yun adi maphod di pangatnan i Gilead an mundaydayaw hinadan dios di
udum an tatagu ya ma"id ha hilbin nadan eyu ato'aton. Ya atbohdi i da'yu an i Gilgal
an mangi'no'i'nong hi bulug an bakah nadan dios di udum an tatagu. Te mapa"ih
nadan pangidawatanyuh mi'nong ta mipaddungda hinan nitapu"ul an batu hinan
na'aladun puntanoman.
12 Ya ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Handin ammod ta'un hi Jacob ya inibtikanah
ibbanan hi Esau ot umeh ad Aram ta hidiy nangahawaana mu numpastol ni' hi
kalnero ta intamuwanay nangiyahawaana i diyen babai.
13 Ya handi'e boh din immayan dadiyen a'ammod ta'uh ad Egypt ya hi Apu Dios
damdama boy nangipanapto' i dida ta intuda'nah Moses an nangipangulu i dida ta
tinaynandah diyen boble.
14 Mu ad uwani ya nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu an ibba' an tinanud Israel.
Ta hiya nan dusaon da'yu an gapuh pimmatapatayanyu ya hay nungngohayanyuh
nadan tuguna.

13

1 Handi ni' ya mapiyal ayu an tinanud Epraim. Ta wa'e ha imbagayu ya tumakut
nadan ibba ta'un tinanud Israel an adi mangunud. Mu indani ya numbahul ayu hinan
eyu nundayawan i Baal ta hiya nan nadadag ayu.
2 Ya namamay numbahulanyu te usalonyu nadan silber an mangip'iphod hi
paddung di kilaw an baka ta dayawonyu. Ta hiya nan hay pangalin di tatagu i da'yu ya
alyonday, Danae nadan mangidawat hi i'nongdah nadan baka on inawalda dadiyen
baka.
3 Ta hiya nan udum hi algo ya umat ayuh nan bugut ya dulnu hinan mawmawi"it
an agagga ya nama"id. Ya umat ayu boh nan dugih onu ahuk an nalaka an miyaddib.
4 Te alyon Apu Dios di, Ha"on nan Dios an dayawonyu an nangipangulu i da'yu hi
nanaynanyu hi ad Egypt. Ot unhaot ha"on di dayawonyu ya ammuna te ma"id ha
udum hi mangihwang i da'yu an ha"on ya abuh.
5 Ya ha"on di nangipanapto' i da'yuh nan agge naboblayan an nunhiglay pudutna.
6 Mu hidin imme ayu i han ma"aphod an boble ta pinumhod di nitaguwanyu ya
nginumhe ayu ot linglingona'.
7 Ta hiya nan umaliya' an manadag i da'yu an umat hi pangat di layon onu leopard
an mumbota' hi anona.
8 Ta pumbukli da'yu an umat hi pangat di bear hi'on inibtikday inlumna. Ta pato'
nimpe hi pangat di layon onu nadan mun'abungot an atap an animal ta pun'a'an
da'yu.
9 Te ha"on di mabalin an bumoddang i da'yu mu din'uga' i da'yu ta hiya nan
madadag ayu.
10 Daan bohna ta abalinan nadan patulyu ya nadan ap'apun munhilbin dida an
mangihwang i da'yu. Ammunadi ya impapilit nadan a'ammodyu an mumbagah
patulyu ya a'ap'apuyu.
11 Ta gapuh bungot'u ya indattan da'yuh patulyu mu gapu damdama boh bungot'u
ya pinogpog'uy nitaguwana.
12 Ta an namin nadan numbahulanyu an i Israel ya adi malingling te nitudo'.

13 Mu indattan da'yuh timpu an mangat hi nipto' mu ningamut an adiyu pohdon.
Te umat ayuh nan golang hi putun inana an ta'on hi nadatngan di humawwangana
mu ningamut an adina pohdon an humawwang.
14 Wan alyonyu on adi da'yu patayon ta adi ayu umeh awadan nadan numpun'ate.
Mu umman adi da'yu ihwang te ma"id mo ha homo"un da'yu.
15 Ta'on hi da'yuy akadkadangyanan mu ha"on an Dios ya ma"ido' an namin
nadan wadan da'yu te miye"edan namin an umat hi pangat di napudut an dibdib
an magananan namin an ta'on on nadan obobyu.
16 Ya ta'on on da'yun i Samaria ya madusa ayu ta mun'a'ate ayuh gubat an gapuh
nungngohayanyun ha"on. Ta ta'on on nadan u"ungan imbabaleyu ya pun'ihoplat di
binuhulyuh nan luta ya numbukliday putun nadan numpumbutyug.*

14

1 Ha"on an hi Hosea ya alyo' bo di, Daan mo ta mumbangngad ayu tatawwa an
mangun'unud i Apu Dios. Te tigonyu'e an nunnaud di nadadagan ta'u an gapuh
numbahulanyu.
2 Ta ibagayun hiya an alyonyuy, Pakawanon da'mi bahan hinadan numbahulanmi
ta abuluton da'mi ta wan he"a moy dayawonmi.
3 Te ad uwani ya inamtanmi mohpen ma"id ha abalinan nadan i Assyria ya nadan
ma'awiging an kabayumin mi'gubat ya ta'on on nadan inaniphodmin dinayawmi an
mangihwang i da'mi. Ta hiya nan idinongmi mon mundayaw i dadiyen dios. Te he"a
ya abuh han mabalin an hummo' i da'mi an nipaddung hi napuhig.

Hay Pamakawanan Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

4 Ya alyon Apu Dios di, Udum hi algo ya pakawanon da'yuh nan numbahulanyu.
Ya ipatigo' di ongal an pamhod'u i da'yu te ma'aan moy bungot'u i da'yu.
5 Ta umata' hi dulnu i da'yun tinanud Israel ta hanongon da'yu ta mipaddung ayuh
nan nitanom an mapmaphod di ena humabungan. Ya umat ayu boh nan sedar hinan
muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon an ipadallodallomnay lamutna
6 ta manginhahapang ya mapmaphod di hunghungna. Ya umat ayu boh nan kayiw
an olibo an mapmaphod di tigona.
7 Ta mun'am'amlong ayu mohpe hinan pamapto''un da'yu ta paddungnay e ayu
mun'ible i ha na'hidumman an kayiw. Ya pumhod di nitaguwanyu an umat hinan
pimmagen nitanom onu nan nangimbubbungan greyp. Ta mundongol ayu an umat
hi nundongolan nan ma"aphod an bayah.
8 Ot da'yun i Israel ya hanat idinongyu mo an mundayaw hinadan iniphod di tagu
ta way ato' an mambal hi dasalyu ta ipapto' da'yu. Te ha''on nan umat hinan maphod
an kayiw an alpuwan di ibungayu.
9 Ot ha"on an hi Hosea ya alyo' di, Nan nanomnoman an tagu ya ma'awatana
datuwe. Te nipto' di pangat Apu Dios. Ot nadan mangun'unud i hiya ya nadan
tugunay nomnomnomonda mu hanada'en mumpungngohe ya madadagda.

* **13:16 13:16** Hay pangalin di udum hinan numpumbutyug ya numpunhabi.

Joel

Hay A'at Tuwen Liblu An Joel

Nan propeta an hi Joel ya imbaganah nadan tataguh ad Judah nan imbagan Apu Dios i dida an umaliyan di dakol an dudun an mihinapdah nadan bobleh ad Judah ta madadag di nun'itanom. Ya nabayag an agge immudan hi ad Judah ta adida humangoy nitanom. Ya hi Joel ya innilana an manu'eh na'at datuwe ya gapuh ngohe ya bahul nadan tatagu.

Ta binagaan Joel nadan tatagu an nunhiglay pundusan Apu Dios i dida hi'on adida muntutuyuh nan numbahulanda. Ya immannung an na'at hidiye te immaliday dudun ot anonda nadan intanomda.

Mu ta'on hi athidi ya imbagan damdaman bon Apu Dios an wagahana dida ya ta'on on nadan pinto'na an tatagunah abobboble. Mu hay pangatana ituwe ya hitun pangipa'aliyanah nan Espirituna i dida. (Joel 2:8-32) Mu dusaona nadan mamalpaligat hinadan tataguna an tinanud Israel. Ya ma'at hituwe hitun panadagana i dida hinan nundotal an nungngadan hi Jehosapat. (Joel 3:1-16)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nundusaan Apu Dios hinadan tataguna an gapuh bahulda ot ipa'enay dakol an dudun ta dinadagday intanomda ot pa"ihonday bobleda (Joel 1:1–2:17)
2. Hay nangibagaan Apu Dios an wagahana nadan tataguna hi'on muntutuyudah bahulda (Joel 2:18-27)
3. Hay punwagahan Apu Dios hinadan tataguh abobboble hi udum hi algo ya hay pangihwanganah nadan mangidinol i hiya (Joel 2:28-32; 3:17-21)
4. Hay panumalyaan Apu Dios hinadan tatagun mamalpaligat hinadan tataguna (Joel 3:1-16)

Hay E Umukayungan Nadan Tataguh Ad Judah

1 Hituwe nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Joel an imbabalen Petuel.

2 Ot igongahanyuh tuwe an da'yu an mangipangpangulu ya an namin ayu an numpunhituh tun ad Judah. Te undan waday na'at i dita'u ya nadan a'ammod ta'u handi hi umat i datuwen ma'ma'at i dita'uh ad uwani?

3 Ot ibaga ta'uh nadan imbabale ta'u ta ibagada piboh nadan imbabaleda ya ta'on on nadan mihnod an matanudan ya imbagada damdama i dida.

4 Te nahohonnod tayyay immaliyan nadan dakkodakkol an dudun ot anondan namin nadan intanom ta'u. Ya nadan nabati an agge inan nadan nahhun an dudun ya nun'a'an bon nadan nihnod.

5 Ot da'yu an mabutobutong ya idodonganyundi anu nadan nadadag an greyp ta kogaanyu. Ya ta'on on da'yun ma'nginnum hi bayah ya oltonyuy kogayu te ma"id mo ha tamtamanyuh pinahapan bayah.

6 Te dadiyen dudun ya nipaddungdah dakol an mabikah an titindalun di binuhul ta pina"ihda tun numboblayan ta'u. Te ma'taddom di bobada an ay boban di layon.

7 Ta dinadagda nadan intanom ta'u an greyp ya atbohdi an inuplakanda nadan bungbunga"an an fig ta ammunay adolda an matigo.

8 Ot umukayungan ta'u an gapuh hakit di nomnom ta'u an umat i ha babain natey nitbiyana.

9 Ya ta'on on da'yu an papadi an munhilbi i Apu Dios ya umukayungan ayu te ma"id moy alina ya ma'inum an midawat i Apu Dios hinan Templo.

10 Te nun'apa"ihda nimpe nadan nitanom ta ma"id ha miphod hi alina ya ma'inum ya lana.

11 Ta hiya nan umukayungan ayu nimpe an mumpuntanom te nadadag nadan
intanomyu an greyp ya wit* ya barley† ta ma"id ahan ha apitonyu.
12 Te nakuling nadan fig ya greyp ya nadan pomegranet ya palma ya nadan
mansanas ya an namin nadan bungbunga"an. Ta ma"id ahan ha pun'amlongan di
tagu.
13 Ot da'yu an papadi an mangi'nong hinadan midawat i Apu Dios ya munlubung
ayuh langgut ya immukayungan ayu. Ta ilablabiyuy kogakoga te ma"id nimpe ha
alina ya ma'inum an midawat i Apu Dios hinan Templo.
14 Ot ibaga ta'u ta ma'amung ta'u ya nun'ulat ta'u. Ta ipa'ayag ta'u nadan
mangipangpangulu ya an namin nadan numpunhitu ituwen boble ta ma'amung ta'uh
nan Templon nan Dios an dayawon ta'u ya numpahpahmo' ta'u i hiya.
15 Te agagga mo ya madatngan nan panadagan nan ongal di abalinanan Dios‡ i
dita'u. Ya nunhiglan atatakut hidiyen ma'at.
16 Ya ma"id ha abalinan ta'u hi apa"ihan nadan intanom ta'u ta ma"id mo ha
am'amlong hinan Templo te ma"id mo ha midawat i Apu Dios.
17 Te adida humango nadan nitanom. Ta niwalong nadan alang ta'u ta nun'apa"ihda
te ma"id mo ha e ta'u iha"ad hidi.
18 Ya eda munhawwangan nadan baka hi anonda on kimmongakongawda te ma"id
ha holo' ya atbohdih nadan kalnero an maligligatanda.
19 Ot he"a Apu Dios di pumpaboddanga' te ay ginhob di apuy nadan pastu ya ta'on
on nadan bungbunga"an ya ayda napu'ulan.
20 Ta ta'on on nadan atap an animal ya paddungnay mumpahpahmo'da bon he"a
te nun'atdu' di wa"el ta nun'aklingda nadan holo'.

2

Hay A'at Nadan Tindalun Apu Dios

1 Ipagangohyu nan tangguyub hinan nabillid hi ad Zion an niyappit i Apu Dios
ta gumayonggongdan namin di nunhitu ituwen boble hi takutda te tuwe mo an
madatngan nan pundusaan Apu Dios i dita'u.
2 Ya i diyen a'atana ya humilong nan algo ta ay buggubuggut an umat hinan hiyah
nawnawi"it te mihinapdah nadan nabillid nadan dudun ta paddungnay dakkodakkol
an titindalu an ongal di abalinanda. Hituwen ma'at ya ma"id ha nipaddunganah
nadan na'at handi ya ta'on on hanadan ma'at hi udum hi algo.
3 Ya umat hi panadag di apuy di pangatda te ta'on on ma"aphod nan boble hi
hinangngabda an umat hi ad Eden ya damunah la"uhanda ya numbalin hi umat
hinan agge naboblayan.
4 Ya hay umaliyanda ya umatdah nadan ma'awiging an kabayu an itakkayan* di e
mi'gubat.
5 Ya munggangoh di pangeda an umat hi kakalesan di tindalu an e mi'gubat hinan
uhhun di nabillid ya umatda boh nan gangoh di mundalang an namaganan an holo'.
Ta paddungna nimpey dakkodakkol an titindalu an ongal di abalinanda an e mi'gubat.
6 Ta atatakutda an umuphatday manigo i dida.
7 Ya ma'awigingda nimpe an umatdah nadan e mi'gubat ya nala'ingda an kumayat
hi binattun alad. Ya matutunnudda an mange an ma"id ha humiwwe i dida.
8 Ya adida mumpupulloh an mamangulu. Ya pungkayatda nimpey binattun alad an
ma"id ha mabalin hi manandi i dida.

---

* **1:11 1:11** Nan wit ya hidiye nan wheat hi English. † **1:11 1:11** Nan barley ya umat hi boga ya wit mu makulhi ya nalaklakay nginana mu nan wit. ‡ **1:15 1:15** Hay oha an ngadan Apu Dios hinan Hebrew ya El Shaddai an hay ibalinana ya ongal di abalinana. * **2:4 2:4** Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

9 Ya ma'ibagada an bumahhel hinan boble an pungkayatday binattu an alad on
hinggopday babale an idalandah nadan tawa an umat hi aton di mangako.
10 Ya wa'et mangeda ya umalyog tun luta ya ta'on on ad lagud ya miwagot ta
humilong nan bulan ya nan algo ya ta'on on nadan bittuwon ya adida dumilag.
11 Ya umat hi kidul di hapit Apu Dios an mummandal hinadan paddungnay
tindalunan dakkodakkol. Ya ongal di abalinan dadiyen mangun'unud hinan ibagana.
Ya i diyen a'atana ya nunhiglan atatakut di aton Apu Dios an ma"id ha mihwang.

Hay Nangibagaan Apu Dios Ta Muntutuyu Nadan Tatagu

12 Imbagan Apu Dios an agge ni' naladaw hi e ta'u puntutuyuwan ta ibangngad
ta'un mangun'unud i hiya. Ot mahapul an mun'ulat ta'u ya kumga ta'u hi e ta'u
umukayungan.
13 Ta ipatigo ta'u an immannung nan e ta'u puntutuyuwan ta bokon nan e ta'u
punhethetan ya abuh hi lubung ta'u. Ot ibangngad ta'u nimpe an mangunud i Apu
Dios an dayawon ta'u an tinanud Israel te ongal di homo'na ya ulena i dita'u. Ya
hiya ya adi hi kittang on bimmungot ya adi maluman di pamhodna. Ya mabalin an
idinongna an mundusa i dita'u.
14 Ta alina ni' ya adina aton nan ninomnomnan aton i dita'u ya himmo' dita'u ya
winagahan dita'u ta waday i'nong ta'u an ma'inum ya alina i hiya an Dios an dayawon
ta'u an tinanud Israel.
15 Ot ipagangohyu nimpe nan tangguyub hi ad Zion ta ma'amung ta'u ta mun'ulat
ta'u.
16 Ot pun'ayaganyu nadan tatagu an ta'on on nadan a'amamma ya u"unga ya
goggolang ya nadan pa'lahina.
17 Ya da'yu an papadi an munhilbi i Apu Dios ya mahapul an kumga ayu an
mundasal hi numbattanan nan panton nan Templo ya nan punggobhan hi mi'nong
an alyonyuy, Ihwang da'mi bahan an tatagum Apu Dios ya adim iyabulut an pihulon
da'mih nadan tataguh udum an boble an alyonday, Daan bohna nan Dios an
unudonyu?
18 Ot hi Apu Dios ya hom'on dita'u ta pumhod di boble ta'u.
19 Te tobalon dita'u i hiya an alyonay, Ipa'ali' di mahapulyu an alina ya ma'inum ya
lanan di olibo ta adi ayu makulangan. Ya adi' mo iyabulut an pihulon da'yuh nadan
tataguh udum an boble.
20 Ta pakako' nadan tindalu an malpuh nangappit hi huddo'na ta ipiye' didah nan
mun'ohab an luta an agge naboblayan. Ya nadan wadah hinangngabyu ya ipiye'
didah nan nunhiglay ahinan lobong hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya nadan
wadah indogganyu ya ipiye' didah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean
an nangappit hi alimuhan di algo. Ta matedan namin ta ahi'a'agubda.

Ot ha"on hi Joel ya patiyo' an dakol nadan nakaskasda'aw an at'aton Apu Dios.
21 Ot adi ta'u tumakut te pumhodday itanom ta'u. Ot mun'am'amlong ta'u te
immannung nimpe an dakol nadan nakaskasda'aw an at'aton Apu Dios.
22 Ta ta'on on nadan animal ya dakol di pangananda an mapmaphod an holo' hinan
pastu. Ya mamungaday bungbunga"an an umat hi fig ya ta'on on nadan greyp ya
mapmaphod di eda bumungaan.
23 Ot mun'am'amlong ta'u an tataguh tun ad Zion te ipa'alin Apu Dios di udan hinan
punhapulan ta'u. Ta dakol di pananum ta'uh nadan intanom ta'u an umat hidin
hopapna tuwali.
24 Ya dumakol di makan ya mahawwalan di ma'inum ya lana ta'u.

2:11 2:11 Nipa'innila 6:17

25 Te hi Apu Dios ya inalina di, Ipabangngad'u nadan intanomyu an dinadag
di nahuhukkat an dakkodakkol an dudun an dadiye din impa'ali' an paddungnay
titindalu' an nangubat i da'yu.
26 Ta dumakol moy anonyu ta adi ayu ma'agangan ya ha"on an Dios di dayawonyu.
Te ha"on nan Dios an nangat hi dakol an nakaskasda'aw ta wan adi ayu mibabain an
tatagu'.
27 Ta innilaonyu an wadawadaa' an mangipapto' i da'yu an tinanud Israel. Ya ha"on
ya abuh nan Dios an un'unudonyu an ma"id ha udum ta adi ayu mo nimpe mibabain
an tatagu'.

Hay Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu
(Nan Na'na'at 2:17-21)

28 Ya alyon bon Apu Dios di, Udum hi algo ya ipa'ali' nan Espiritu' ta middum
hi atagutagu ta nadan apapuyu an linala'i ya binabai ya ipa'inniladah tatagu nan
ipa'innila' i dida. Ya nadan a'amamma ya ipa'inop'un dida nan pohdo' an ipa'innila.
Ya nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigo' i dida nan pohdo' an innilaonda.
29 Ta ipiddum'u nimpe nan Espiritu' hinadan baal'u an linala'i ya binabai.
30 Ya nakaskasda'aw di ahi ma'at hi ad lagud ya hitun luta. Te hay matigo ya dala
ya apuy ya nunhiglay ahuk.
31 Ya humilong nan algo ya umat hi dalay tigon nan bulan ta ahi madatngan nan
nunhiglan atatakut an pundusaa' hinadan tatagu.
32 Mu an namin nadan immannung an mumpahmo' i ha"on an Dios ya mihwangda.
Ta wadaday mihwang hi ad Jerusalem an dadiye nadan imbaga' tuwali an Dios hi
pinto"u an mi'tagu.

3

Hay Panumalyaan Apu Dios Hinadan Nangiwakat Hinadan Tinanud Israel

1 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Hitun pangibangngada' hi amaphod di
itaguwanyu an i Jerusalem ya da'yun namin an i Judah
2 ya amungo' hinan nundotal an nungngadan hi Jehosapat* di atagutagu an malpuh
abobboble. Ta dusao' didahdi an gapuh nangiwakatanda i da'yu an tatagu' hi
abobboble ot godwogodwonda nan boble'.
3 Ya imbubunutday mangala i da'yu an tatagu' ot ihukkatda nadan udum an u"unga
an linala'i hi pamayaddah binabai an mumpabpabbayad hi adolda. Ya inggattangda
nadan udum an u"unga an binabai ot inginadah ma'inum.
4 Ya da'yun tataguh ad Tyre ya ad Sidon ya an namin an bobleh ad Pilistia ya
tanganu on athidiy inatyu? Undan waday pohdonyu an iballoh i ha"on? Onha
pangiballohyu i ha"on ot ma'annaliya' ya namamay ato' an mangiballoh i da'yu.
5 Te inalayu nadan silber ya balitu' hinan Templo ot iyeyuh nadan templon di
diosyu.
6 Ot igattangyu nadan i Judah an ta'on on nadan i Jerusalem hinadan i Greece ta
midawwidah bobleda.
7 Ot nomnomnomonyu an pa'aano' didah nadan boble an nangigattanganyu i dida
ya inat'u i da'yu nan umat hi inatyu i dida.
8 Ta ihbut'u nadan imbabaleyuh nadan tinanud Judah ta ihbutda bo didah nadan i
Seba an adawwidawwiy bobleda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya inalin bon Apu Dios di, Ipa'innilayuh nadan tataguh abobleboble ta idadaanda
nadan tindaluda an mi'gubat.

2:32 2:32 Nan Na'na'at 2:21; Roma 10:13

* **3:2 3:2** Hay pinhodnan ibaga hinan Jehosapat ya hi Apu Dios di mundusa.

10 Ta pun'udihda nadan aladuda hi ispada ya nadan gapasda hi pahul. Ta ta'on
attog on nadan nakapuy on alyonday mabikahda an mi'gubat.
11 Ya mi'bagada an umali an malpuh abobboble ta ma'amungda.
Ot alyo' an hi Joel di, Apu Dios pa'aliyom nadan tindalum ta gubatonda dida.
12 Ya inalin Apu Dios di, Pa'aliyonyu nimpe dida ta ma'amungdah nan nundotal an
nungngadan hi Jehosapat te ha"on di manumalya i didan namin an nalpuh nat'onat'on
an boble.
13 Ot idadaanyu nan gapas te nadatngan moy pun'apita' te umatdah nadan natong
an wit hi adusaanda ya nan greyp an paddungnay napnu mo nan pungkopalan ta
mahapul an pun'igatin ta makopal. Te nunnaud ahan an adi maphod di a'atda.
14 Ya linibu on linibuy tatagu an ma'amung hinan nundotal an pundusaa'. Te agagga
mo ya madatngan hidiyen pundusaa'.
15 Ya humihillong te adi dumilag nan algo ya bulan ya nadan bittuwon.
16 Ya umat hi kidul di kali' hinan nabaktu an ad Zion hidih ad Jerusalem. Ya umalyog
tun luta ya miwagot di ad lagud.
Mu da'yun tatagu' an tinanud Israel ya mihi"ug ayun ha"on an Dios ta ha"on di
manandi i da'yu.
17 Ya innilaonyu an ha"on an Dios an dayawonyu an tinanud Israel ya munhituwa'
hinan nabillid hi ad Zion ta wan miyappit i ha"on di ad Jerusalem. Ta hiya nan adi
mo mabalin an e gubaton di tataguh udum an boble.
18 Ya i diyen a'atana ya mahophopan nadan nabillid hi greyp ta mahawwalan di
ma'inum ya atbohdi an dakkodakkol di bakah nadan nabillid ta mahawwalan di gatas.
Ya dakol di liting an mun'ayyuhan hi ad Judah ta ta'on on nan Templo ya waday
malpuhdi an wa"el an mananum hinan nada"ul an awadan nadan kayiw an akasya.
19 Mu ad Egypt ya mumbalin hi adi maboblayan. Ya ta'on on hi ad Edom ya madadag
ta matowan. Manu'e ya nunhiglay nangatda i da'yu an i Judah an numpate da'yu an
ta'on on ma"id ha bahulyu i dida.
20 Mu munnanong an maboblayan ta nangamung hi ad Jerusalem ya an namin hi
ad Judah.
21 Ya ha"on an Dios ya mi'ibobleya' hi ad Zion. Mu nadan pimmate an binuhul ya
dusao' dida.

Amos

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Amos ya ohah nadan propetan Apu Dios hidin nagodwa nadan tinanud Israel te nadan wadah nangappit hi muyyadna ya nginadanandah ad Judah ya nan nangappit hi huddo'na ya nginadananda hi ad Israel. Ya i diyen puntudtuduwan Amos i dida ya ongal di abalinan nadan tindaluh nangappit hi huddo'na ya kakadangyanda an ta'on on nadan mangipangpangulun dida. Ta hiya nan hay punnomnomda ya adi dusaon Apu Dios dida. Mu hay imbagan Amos i dida ya madadagda te din'ugdah Apu Dios ya adida pohdon an ibangngad an mundayaw i hiya.

Numbahulda an gapuh nan adi maphod an pangatda te paligatonda nadan nun'awotwot (2:7, 4:1, 5:11-12 ya 8:4-6) ya mabutobutongda ya ngohayonda nan imbagan Apu Dios an muntutuyudah bahulda. Ya hay nunhigla ahan an numbahulanda ya nan eda pundayawan hinadan dios di udum an tatagu. Ta adi maphod di pangat nadan tinanud Israel an umatdah nadan tatagun numbobleh nunlini"odanda. Ta hidiye nan umannung an dusaon Apu Dios didan tatagunan umat hi atonah nadan tataguh udum an boble.

Indani tatawwa ta nala"uy tulumpuluy (30) tawon hi nangalyan Amos i diye ya inabak nadan i Assyria dida. (722-721 B.C.)

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay ahi pundusaan Apu Dios hinadan tatagu hinadan bobleh nunlini"odan di ad Israel ya hi ad Judah (Amos 1:1–2:3)
2. Hay pundusaan Apu Dios hinadan i Judah ya namamah nadan i Israel (Amos 2:4-16)
3. Hay nangihingalan Amos hinadan ibbanan tataguh ad Israel ya hi ad Judah an gapuh bahuldan Apu Dios ot bagaana bo dida ta muntutuyudah bahulda (Amos 3–6)
4. Hay nangipatigan Apu Dios i Amos hi adadagan di ad Judah ya hi ad Israel (Amos 7:1–9:10)
5. Hay nangalyan Apu Dios hi ibangngadna nadan tinanud Israel hi bobleda ta wagahana dida (Amos 9:11-15)

1 Hituwe nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Amos an ohan mumpapto' hi kalnero hinan boble hi ad Tekoa. Ya hidin duway tawon ya ahi wada nan alyog ya impa'innilan Apu Dios nan ma'at i da'min tinanud Israel. Ya i diye ya hay patul hi ad Judah ya hi Ussiah ya hi Jeroboam an imbabalen Jehoas di patul hi ad Israel.

2 Ya hay hapit Apu Dios ya umat hinan alumiyom di layon ya umat boh nan kidul mu hay nalpuwana ya nan Templo hi ad Zion hidih ad Jerusalem. Ta na'ibagan nalyoda nadan holo' hinan pumpastolan ya ta'on on nan kayiw hinan billid an nungngadan hi Karmel.

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Damaskus

3 Ta alyon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Damaskus ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' dida an gapuh bungot'u. Te nunhiglay nangatdah nadan tatagu' hi ad Gilead an umat hinan inilikda an barley.

4 Ta ipa'ali' di apuy ta pu'ulana nan balen nan patul ni' an hi Hasael ta ta'on on nan binattun alad an inyamman Ben-Hadad handi ya mapu'ulan.

5 Ya dinadag'u nadan geyt hi ad Damaskus ya impapate' nadan numpunhituh ad Aben ya ta'on on nan ap'apuh ad Bet-Eden. Ya impiye' nadan udum an tataguh ad Damaskus* hi ad Kir ta mumbalindah balud hidi. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

---

* **1:5 1:5** Hay ohah ngadan di ad Damaskus ya hi ad Syria.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Gaza

6 Ya inalin bon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Gaza ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon binaludday dakol hinadan tatagu' on eda inihbut hinadan tinanud Edom.
7 Ta hiya nan ipa'ali' di apuy hi ad Gaza ta mapu'ulan nadan binattun aladda.
8 Ya dadago' bo nadan ap'apun nadan i Pilistia hinadan bobleh ad Asdod ya hi ad Askelon ya hi ad Ekron ta ma"id ha mabatih nadan tatagu i dadiyen boblehdi. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Tyre

9 Ya inalin bon Apu Dios di, Nadan tataguh ad Tyre ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon binaludday dakol hinadan ibbam an tinanud Israel on eda inihbut hinada bon i'ibayun tinanud Edom. Ta nibahho nan nunhahapitanyun munhimboboddang ayu.
10 Ta hiya nan ipa'ali' boy apuy hidi ta mapu'ulan nadan binattun aladda hi ad Tyre.
11 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta'on on nadan tinanud Edom ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te namaaggon numpudug da'yun i'ibadan tinanud Israel† on pinate da'yun dida an ma"id ha homo'da.
12 Ta hiya nan ipa'ali' boy apuy ta mapu'ulan nadan bobledah ad Teman ya hi ad Bosrah an ta'on on binattuy aladda.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tinanud Ammon

13 Alyon bon Apu Dios di, Atbohdi hinadan i Ammon an nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' didan gapuh bungot'u. Te ta'on attog on nadan numpumbutyug‡ an ibbayun binabai hi ad Gilead on numbughiday pututda hi nangubatandan dida an gapu ta pohdondan idoldol di pogpog di bobleda.
14 Ta hiya nan ipa'ali' di binuhulda an ahitutukuk ta pu'ulanda nadan binattun aladda hi ad Rabbah ta madadag an umat hi pangat di mabikah an puwo'.
15 Ya miyeh udum an boble nan patulda ya ta'on on nadan ap'apun munhilbin hiya. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

2

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tinanud Moab

1 Ya imbagan bon Apu Dios an alyonay, Nadan tinanud Moab ya nunhiglay numbahulanda ta hiya nan dusao' dida an gapuh bungot'u. Te inalada nan tungal handin patul di tinanud Edom ot gobhonda ta numbalin hi dapul.
2 Ya gapuh nan inatda ya ipa'ali' di mangubat i dida an ahitutukukda ya nunhiglay gangoh di tangguyubda. Ta umalida ta pu'ulanda nadan binattun aladda hi ad Keriot ya an namin nadan numboblayanda an tinanud Moab
3 ta ta'on on nan patulda ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya mun'a'ateda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Judah

4 Alyon Apu Dios di, Ta'on on da'yun tataguh ad Judah ya nunhigla boy numbahulanyu ta hiya nan dusaon da'yun gapuh bungot'u. Te nabaliyan ayuh nadan dios di udum an tatagu an umat hi e nundayawan nadan a'ammodyuh nadan dios di udum an tatagu. Ot iwalongyun mangun'unud hinadan tugun'un Dios.
5 Ta gapu i nae ya ipa'ali' di apuy hi an namin hi ad Judah ta ta'on on nan binattun alad hi ad Jerusalem ya mapu'ulan.

---

† **1:11 1:11** Nadan tinanud Edom ya i'ibada nadan tinanud Israel. ‡ **1:13 1:13** Hay pangalin di udum hinan numpumbutyug ya numpunhabi.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Israel

6 Ya alyon bon Apu Dios di, Nunhiglay numbahulanyun i Israel ta hiya nan dusaon
da'yu an gapuh bungot'u. Te inihbutyuy maphod di pangatnan tatagun gapuh
punggamgamyuh pihhu. Ya inihbutyu bo nadan na'awwotwot an gapu attog ta adida
pa'abbayad hinan inutangdan hapatut.
7 Ta paddungnay pun'igatinyu nadan ma"id ha abalinanda ya aggeyu indat nadan
lebbengnan midat hinadan nun'awotwot. Ya binaina' bo udot hinan atonyu an nan
hin'ama ya munhinnukkatdan mangilo' hi ohan babai.
8 Ya ta'on on hinadan pangi'nonganyu on hidiy nalo'anyu an inyabo'yu nadan
lubung an impalendadan da'yu. On ininumyuh nadan pundayawanyu i Apu Dios
nadan ma'inum an imbayad nadan minoltayu.
9 Yaden undan adiyu manomnom an hidin ginubat nadan a'ammodyu nadan
tinanud Amor ya ta'on onda o"ongal ya mun'abibikah an mi'aligdah nan kayiw
an sedar ya oak ya dinadag'u damdama dida an gapuh nadan a'ammodyu an
paddungnay dinadag'u ha bungbunga"an ot ilagat'u nan lamutna.
10 Ya ta'on on hidin nakakan nadan a'ammodyuh ad Egypt ya ha"on di nangipan-
gulun dida ot ipanapto"u didah nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ot ahi'
idat hidiyen boblen nadan tinanud Amor i dida.
11 Ot pot'o' di udum hinadan imbabaleyu ta munhilbi i ha"on hi propeta ya nada'en
udum ya pinili' an mumbalin hi Nasarayt. Ot da'yun tinanud Israel ya innilayun
immannung hituwe. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
12 Mu haot di inatyu ya impa'inumanyu nadan mibilang hi Nasarayt ot bagaanyu
nadan propeta ta adida ipa'innila nan hapit'u.
13 Ot nomnomnomonyu an gapu i nae ya dadagon da'yun ha"on ta umat hinan
kalesan na"apnuh wit ta apa"ihan nan kalesa.
14 Ta ta'on on nadan ma'awiging an bumtik ya adida pa"abtik ya ta'on onda
ma'abbikah ya mama"id di abalinanda. Ya ta'on on nadan tindalu ya adida abalinan
an ihwang di adolda.
15 Ya ta'on on hanadan nala'ing an pumana* ya ihunodda ya nadan ma'awiging ni'
nimpen tindalu an bumtik ya adida pa"abtik. Ya ta'on on nadan mumpuntakkeh†
kabayu ya adida abalinan an mangihwang ni'moh adolda.
16 Ta i diyen a'atana ya ta'on on nadan na'atullid an tindalu ya iwalinay almasna ta
bumtik. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

3

1 Ha"on an hi Amos ya inali' di, Hanat donglonyu boh tuwen imbagan Apu Dios i
dita'un tinanud Israel an inikaknah ad Egypt an alyonay,
2 An namin nadan tataguh tun luta ya da'yu ya abuh di pinili' hi tatagu' mu ta'on
on athidi ya dusaon da'yu damdaman gapuh nadan numbahulanyu.

Hay A'at Di Tamun Di Propeta

3 Ot alyo' bon hi Amos di, Undan mabalin an namaag ya nun'uyyugdan makak di
duwan tagu hi'on aggeda nunhapitan hi mahhun hi'on daanay pangayanda.
4 Ya undan pamaag ya mun'olmom nan layon hinan billid hi'on ma"id ha
dimpapnah anona.
5 Ya athidi boh nan hamutin adi namaaggon naknah nan lingon hi'on agge
natapangan. Ya adi namaaggon nalad nan lingon hi'on ma"id ha nakna.

---

* **2:15 2:15** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **2:15 2:15** Hay pangalin di udum hinan takke ya hakay.

6 Ya undan adida ihya tumakut nadan tataguh nan ohan boble hi'on waha
donglondah gangon di tangguyub an mangipa'innilan waday gubat. Ya atbohdin adi
namaag ya napalpaligatday tatagu hi'on adi iyabulut Apu Dios.
7 Te an namin nadan ninomnom nan nabaktun Dios ya ipa'innilana ni' hinadan
baalnan propeta
8 an umat hinan layon an mun'olmom ta way aton nadan udum an tumakut i
hiya. Ya atbohdin gahin di ipa'innilan nadan propeta nan hapit Apu Dios ta wan
tumakutdan adi mangunud.
9 Ot eyu ipa'innilah nadan ap'apu hi ad Asdod ya hi ad Egypt ta umalidah nadan
billid hi ad Samaria ta mangmangonda nan nunhiglan adi maphod an pangatyun i
Samaria an palpaligatonyuy ibbayu.
10 Ya alyon Apu Dios di, Da'yun tatagu ya aggeyu innilan mangat hi nipto' te
amungonyuy kinadangyan hi babaleyu an pinlohyu hi udum an tatagu.
11 Ta hiya nan alyo' an na'abbaktun Dios di, Ahi umaliy binuhulyu ta li"ubonday
bobleyu ya dinadagdan namin nadan binattun aladyu ya nun'alada nadan nun'abalol
an gina'uyu.
12 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta hay ma'at i da'yun i Samaria ya umat hinan kalnero
an inibtik di layon an ta'on on ihwang nan mumpapto' hi kalnero ya alina ya ammuna
ha duwah huki onu ha ohah inga hi pulhona. Ta athidi bo i da'yun i Samaria an
mabalin an waday bumtik i da'yu mu ma'aliggatan. Ya onha umat bo i ha kama ot
alina ya ammuna nan hukin nan kama ya nan pungan an ibtikda.
13 Ya inalin bon Apu Dios an ongal di abalinana di, Donglom hituwe ta ibagam
hinadan ibbam an tinanud Israel nan alyo' i da'yu.
14 Te hitun pundusaa' i da'yun tinanud Israel an gapuh bahulyu ya dadago' nadan
punggobhanyu hi mi'nong hi ad Betel ta magahda nadan ha'gud i diyen punggobhan.
15 Ya dadago' bo nadan mun'aphod an babaleyun iha''adanyu hi'on kumog ya ta'on
on nadan iha''adanyu hinan tiyalgo. Ya pi'idadag'u bo nadan babaleyun nun'a'alkusan
hinan ma'alah nan ba'git di elepante* an ta'on on nadan o''ongal an babaleyu. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.

4

Hay Nangiwalongan Nadan I Israel An Mundayaw I Apu Dios

1 Donglonyun da'yun mun'atataban binabaih ad Samaria an umat hinadan mam-
abhug an mun'ataban bakah ad Basan. Da'yuy mamalpaligat hinadan nun'awotwot
ya mahmahmo' an tatagu. Ya ta'on on nadan ahawayu on baalonyu ta iyaliday
inumonyuh bayah.
2 Hi Apu Dios an na'abbaktu an adi mabalin an munlayah ya imbaganan alyonay,
Nomnomnomonyu an tuwen madatngan mo nan ay ayu tilapia an bunwiton da'yu
ya inye da'yuh udum hi boble.
3 Te pun'iguyud da'yu ya impadalan da'yuh nadan nun'apa"ih an aladyu ta iye da'yu
hi nangappit hi ad Harmon. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
4 Ya inalin bon Apu Dios di, Agayun i Israel ta pun'udmanyuy bahulyu hinan eyu
pun'onngan hi ad Betel ya hi ad Gilgal. Agayu ta mangi'nong ayuh amawmawi"it ya
inyeyu nan mi'apuluh nadan bino'layuh on nala"uh di tuluy algo
5 ya impatpatigoyuy idawatyun tinapay an nadduman hi yist an alyonyuy
punhanaanyun ha"on ya inlattuwagyu bo nadan imbagayu tuwalin idawat i ha"on
an Dios te danaey pohpohdonyun aton. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin
tuwe.

* **3:15 3:15** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin an miyamma an mapmaphod di tigona.

6 Ta'on on impa'ali' di bitil ta ma"id ahan ha anonyu ya apyanan aggeyu imbangngad
an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
7 Ya agge' bo impa'aliy udan hinan punhapulan di intanomyu ot madadagda. Manu
te wa'e on impa'ali' di udan hi udum an boble ya ma"id hi udum. Ya wada boh nan
udum an puntanoman ya ma"id hi udum ta nateda nadan nitanom ya nakuling nadan
holo'.
8 Ta gapuh ama"id di liting ya ta'on onda munhewwegan nadan tatagu on eda
munhawwangan hi eda humagoban. Mu ta'on on athidi ya apyanan adi ayu
mumbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya impa'ali' boy dadag di intanomyu ya dudun ta anonday intanomyun greyp
ya nadan bungbunga"an an fig ya olibo mu apyanan adi ayu mumbangngad an
mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
10 Ya impa'ali' boy dogoh i da'yu an umat hinan inat'uh ad Egypt hi awadan nadan
a'ammodyuhdi. Ya impapate' nadan imbabaleyuh gubat ta iye"eda nadan kabayuda.
Ta himpappangey agub di mun'a'ateh nan pungkampuwanyu mu apyanan adi ayu
mumbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
11 Ya dinadag'uy udum i da'yu an umat hinan inat'uh ad Sodom ya hi ad Gomorah
ta nadan nabati ya mi'aligdah nan mundalang an binuhni' an inihwang'uh apuy. Mu
apyanan adi ayu mumbangngad an mangun'unud i ha"on. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.
12 Ta hiya nan mahapul an mundadaan ayun mi'hangngaban i ha"on hitun
pundusaa' i da'yun tinanud Israel.
13 Nomnomnomonyu an ha"on an Dios an nunlumuh nadan billid ya nan dibdib ya
ta'on on nan patal ya nan hilong ya ha"on di mun'ap'apu hi an namin an paddungnay
mundaldallanana' hi uhhun nadan billid. Ya ipa'innila' hi tatagu nadan ninomnom'u.
Ha"on hi Apu Dios an ongal di abalinana.

5

Hay Puntutuyuwan Nadan I Israel

1 Da'yun ibba' an i Israel ya donglonyuh tuwen kantan mikantah nan waday nate
te athitu di ahi ma'at i da'yu. Ta nan ikanta' ya alyonay,
2 Da'yun ibba' an i Israel an paddungnay mangilog an babain nagah ot munnanong
hidi te ma"id ha bumoddang hi mamangon i hiya.
3 Ya manu'e hi athidiy ingkanta' ya nan Dios an na'abbaktu ya alyonay, Nadan
tataguh ad Israel ya ituda'day hinlibun (1,000) tindalun e mi'gubat mu ammuna ha
hinggahut (100) hi mibangngad i dida. Ya nan hinggahut'en (100) tindalu ya himpulu
(10) ya abuh di mibangngad.
4 Ta hiya nan mahapul an ibangngadyun mangun'unud i ha"on an Dios ta way
atonyun tumagu.
5 Mu adi mahapul an ume ayuh ad Betel ya hi ad Gilgal onu hi ad Beerseba an e
mundayaw. Te madadag hi ad Betel ta ma"id ha pumbalinan diyen boble. Ya nada'en
bimmobleh ad Gilgal ya miyedah udum an boble.
6 Ya ha"on an hi Amos ya inali' di, Ot hiya nimpe nan mahapul an ibangngadyun
mangun'unud i Apu Dios ta way atonyun tumagu. Te adi ayu'e mangun'unud i hiya ya
umalin ay apuy ta dadagon da'yun i Israel ya ma"id ha mabalin hi mangdop i diyen
apuy hinadan dios an dayawonyu hi ad Betel.
7 Te da'yun adi maphod di pangatna ya pumbalinonyu nan nipto' hi layah ta
pahiwonyu nan maphod an pangat.
8 Nan nunlumuh nadan bittuwon an nungngadan hi Pleyades ya hi Orion ya
hiya boy mangipapatal hinan munhihillong ya atbohdin hiyay mangipahilong hinan

mapatal. Ya ta'on on nan liting hinan baybay ya abalinanan mangipiyeh nan luta. Te hiya hi Apu Dios.
9 Ot agge naligat hi panadaganah nan boblen ta'on on nahamad di aladna.
10 Mu da'yun tatagu ya ma'ahihhiwo ayuh nan mangita'dog hi nipto' ya pahiwonyu nadan mangibagah immannung.
11 Ya paligatonyu bo nadan nun'awotwot ya pinlohyu nadan inapitda. Ta hiya nan ta'on on iniphodyuy ma"aphod an baleyu ya adiyu punhituwan. Ya ta'on on nuntanom ayuh greyp an mapmaphod di tigona ya bokon da'yuy manginum hinan bayah an ma'apya i dadiye.
12 Te hi Apu Dios ya innilana nadan himpappangen numbahulanyu. Ya paligligatonyu nadan nipto' di pangatnan tatagu te alanyu nadan ibayadda i da'yu ta adi ma'at nan nipto'. Ya da'yu boy gumapu ta adi ma'at nan lebbengnan ma'at hinadan nun'awotwot hinan punhahapitan.
13 Ot da'yun nanomnoman ya udu'dulnay namaag ya dindinnongan ayu.
14 Ya hanat nan maphod di atonyu ta bokon nan adi maphod ta way atonyun tumagu ya umannung nan alyonyun ita'dog da'yun Apu Dios an ongal di abalinana.
15 Ta du'gonyu nimpe nan adi maphod ta nan maphod di atonyu. Ya tigonyu bo ta nan nipto' di ma'at hinan punhumalyaanyu ta alina ya hom'on da'yun nabatih ad Israel hinan ongal di abalinanan Dios.
16 Mu gapuh nan numbahulanyu ya inalin nan ongal di abalinanan Dios di, Dakolday umukayungan ya ahikokoga an gapuh nadan nun'a'ate. Ta ta'on on nadan e muntantannom on binagaanda ta middumdah nadan nanginnilan mungngulngul.
17 Ya ta'on on hinadan puntanomandah greyp on wahdiday ahikokoga. Ot ma'at datuweh tun pundusaa' i da'yu. Ha"on an Dios di mangali.
18 Ta ha"on an hi Amos ya inali' di, Mahmo' ayu ahan an mamannod hi dumatngan di pundusaan Apu Dios. Te aggeyu innilan hidiyen pundusaana ya paddungnay humihillong an ma"id ha patal.
19 Ya hay ma'at i da'yu ya umat hi ma'at hinan tagun mamtik ta mihwang hinan layon yaden damuwonaot bo han bear. Ya ta'on boh on hi balena ya hidin hinunggop ot ih'anah nan dingding ya kinalat ot bon di ulog di ta'lena.
20 Ta hidiyen pundusan Apu Dios ya mi'alig hinan munhihillong an ma"id ha namnamaon hi umamlongan.
21 Te hi Apu Dios ya alyonay, Ma'ahihhiwoa' hinadan a'am'amunganyu an alyonyuy pundayawyun ha"on.
22 Ya ta'on on iyaliyuy maghob an mi'nong ya makan ya adi' abuluton. Ya atbohdin adi' abuluton nadan impatabayun animal an i'nongyun ha"on.
23 Ot idinongyu nan tumling an kantayu te adi' pohdon an donglon nadan ipagangohyun harp.
24 Te hay pohdo' ya nan nipto' ya maphod an pangat di punnanongonyun umat hinan wa"el an adi matmatdu'.
25 Mu hidi tuwalin nangipanguluwa' i da'yuh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya na'innilan bokon ha"on an Dios di nangi'nonganyuh nadan ugganyu i'nong
26 te nadan dios di udum an tatagu an bulul an da Sikkut an alyonyun patulyu ya nan inyammayun ing'ingoh di bittuwon an hi Kiyyun.
27 Ta hiya nan baludon da'yu ya inye da'yuh udum hi boblen mala"uhan hi ad Damaskus. Ha"on an Dios an ongal di abalinanay mangalin tuwe.

6

Hay Adadagan Nan Bobleh Ad Israel

1 Ha"on an hi Amos ya alyo' di, Mahmo' ayun malmallinggop ya nundingngol an
ibba' hi ad Jerusalem ya hi ad Samaria an pumbagaan di tataguh boddang.
2 Hanat nomnomnomonyuy na'at hinan bobleh ad Kalneh ya nan ongal an bobleh
ad Hamat ya ta'on on hi ad Gat hi ad Pilistia. Te ta'on hi alyonyuy ong'ongngal di
abalinanyu mu nadan tatagu i dadiyen boble ya undan adi ayu bo madadag.
3 Ya manu te adiyu pohdon an nomnomnomon an dumatong di punligatan mu
hay immannung ya agagga ya madatngan nan atatakut an punhumalyaan Apu Dios
i dita'u.
4 Ta da'yun kakadangyan an umanuya"uyad hi mapmaphod an kama an
na'alkusan hinan na'alah nan ba'git di elepante ya namaaggon himmanidhidda ayuh
mun'atataban baka ya kalnero.
5 On kimmanankanta ayuh nalgom on inunnudanyuh nadan umat hi harp ta ay
ayu nala'ing an umat hidin patul ta'un hi David.
6 Ya aga'aganyuy inum hi bayah ya na'angnginan bangbangluy usalonyu mu ahi
ayu umukayungan hi adadagan di bobleyun i Israel.
7 Ta gapu i naen a'atyu ya da'yuy mamangulun miyeh udum hi boble ta mumbalin
ayun balud hidi ta mapogpog hidiyen maphod an nitaguwanyu.
8 Te nan na'abbaktun Dios ya alyonay, Ma'ahihhiwoa' hinan punlattuwaganyun
tinanud Jacob ya ta'on on nadan o"ongal an baleyu ya umipabungot i ha"on. Ta hiya
nan idat'uh nadan binuhulyuy bobleyu.
9 Ta ha"on an hi Amos ya inali' di, Ta'on on waday himpulun (10) mabatih nan ohan
bale ya mateda bo.
10 Ya nan natuddun i'ibadan mumpapto' hinan nate ta ilah'una ya ena pinu'ulan
ya mahmahanah nan ohan nabati an alyonay, On waday udum an hi ibbam an
matagu? Ya alyonay, Ma"id. Mu dindinongta ya halipodpodonta ta adita haphapiton
nan ngadan Apu Dios.
11 Nomnomnomonyu an hi Apu Dios e di mangali ya mun'apapa"ihday o"ongal ya
kikkitang an bale.
12 Nan mungkabayu ya adina iye nan kabayuh nan battubattu te innilanan adina
abalinan. Ya atbohdi hinan mun'aladu an adina pun'aladuwon nan baka hinan
battubattu te innilanan adina abalinan. Mu tanganu on da'yu ya aggeyu innila nan
nipto' an pangat ta numbalinonyu nan nipto' an pangat hi ay kodot ya nan maphod
hi adi maphod?
13 Ya munlattuwag ayu bo udot hi amlongyuh nunsakupanyuh ad Lo-Debar. Ya
alyonyu boy gapuh bikahyu ya sinakupyuh ad Karnaim.
14 Mu hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Nomnomnomonyun
tinanud Israel an gagala moy pangipa'aliya' hi titindalun malpuh udum an boble
ta sakuponday bobleyuh ad Lebo-Hamat hi nangappit hi huddo'na ta ingganah nan
nundotal hinan arabah.

7

Nadan Nipatigon Amos

1 Nan na'abbaktun Dios ya waday impatigonan ha"on. Ta nomnomnomon ta'u an
pa'aliyonay dakkodakkol an dudun hitun gagala ya pumngol nan pinidwa an nalpah
mon nagapas nan midat hinan patul.
2 Ya tinigo' an inan nadan dudun an namin nadan nitanom ot mumpahpahmo'a'
an alyo' di, Apu Dios an na'abbaktu, pakawanom bahan di numbahulanmi te undan
nganney atonmin tumagu yaden oh'ohha ami bo udot.
3 Ya alyon Apu Dios di, Ta'omman mo ya agge' impa'annung hidiyen impatigo' i
he"a.

4 Ya wada boy impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on an nunhiglan pundusana te pun'ayagana nan apuy ot pu'ulana nan ongal an baybay ta natdu' ot ilagatna nan luta.
5 Ta alyo' di, He"a Apu Dios an na'abbaktu, adim bahan aton hinae te mahmo' ami nimpen tinanud Jacob te on ami oh'ohha bo udot.
6 Ta agge mo inat Apu Dios hidiye an alyonay, Ta'omman ya agge' inat.
7 Mu indani ya wada boy ohan impatigon Apu Dios i ha"on. Ot nomnomnomonyu an tinigo' hiya an timma'dog hinan paldang di binattun alad an inodnana han nataldong an punlinyana ta tigona on na'andong hidiyen alad.
8 Ot alyonan ha"on di, Nganney tinigom Amos?

Ot alyo' di, Han nataldong an punlinya.

Ot alyonay, Nomnomnomom an hiyah naey paniga' hi a'atyun tinanud Israel an umat ayuh nan agge na'andong an alad ta hiya nan adi mo mibahho nan ninomnom'un pundusa' i da'yu.
9 Ta madadag an namin di pundayawanyun tinanud Isaac. Ya mipapateda nadan holag nan patul an hi Jeroboam ta mapogpog di pun'ap'apuwanda.

Hay Pamihulan Amasiah I Amos

10 Ya wada han padi an hi Amasiah hi ad Betel an nuntudo' i Jeroboam an patul hi ad Israel ot alyonay, Umman hi Amos e ya nunnomnom hi adi maphod an aton i he''a ya hitun numboblayan ta'u. Ya analyonay madadag ta'un namin ituwen boble.
11 Te alyonay, Ahi'a anu mate Jeroboam hi gubat ya inye da'min namin an i Israel hi udum an boble.
12 Ta ni'hapit hi Amasiah i ha"on an alyonay, Ammuna ya imbangngadmuh ad Judah ta hidiy em bumo'laan ya em nuntudtuduwan.
13 Ta adi'a e humapihapit hitun ad Betel an pundayawan nan patul ya nadan tatagu.
14 Ot alyo' i hiyay, Ha"on ya bokon ha"on nan propeta an mabayadan ya bokon propeta nan nangimbabale i ha"on te ha"on ya mumpappapto'a' hi kalnero ya nadan bungbunga"an an fig ya ammuna.
15 Mu impadinonga' i Apu Dios i diyen tamu' ot honagona' hitun ad Israel ta ipa'innila' i da'yuy alyona.
16 Ta hiya nan unhaot donglom nan ibagan Apu Dios. Mu onnot on alyom i ha"on hi adi' ipa'innilay adi maphod i da'yun ibba' an tinanud Israel ya adi da'yu tudduwan an ibba' an a'apapun Isaac.
17 Ta hiya nan alyon Apu Dios i he"a Amasiah di, Nan ahawam ya mumbalin hi mumpabpabbayad hi adolnah tun bobleyu. Ya nada'en imbabalem ya matedah gubat. Ya he''a'e bo ya mate'a damdamah udum an boble. Ya hanada'e bon lutam ya gogodwon di udum an tatagu. Te miye ayun namin an i Israel hi udum hi boble.

8

1 Ya wada boy impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on. Ta inoy an tinigo' han bahket an nattuwan hi nalum an bungbunga"an.
2 Ya inalinan ha"on di, Amos, nganney tinigom?

Ot alyo' di, Han bahket an nattuwan hi nalum an bungbunga"an.

Ya inalin Apu Dios di, O te nadatngan moy adusaanyun tatagu' an tinanud Israel an umat ayuh nan nalum an bungbunga"an ot adi madne ya ma'at.
3 Ta i diye ya mumbalin nadan kanta hinan Templo hi kantan mikantah nan waday nate. Te dakkodakkol di mate ta awakilatda ya ma"id ha al'ali.
4 Ot alyo' an hi Amos di, Da'yun mamalpaligat hinadan mahmo' an nun'awotwot

5 ya aptuwanyuy agibbuhan di Habadun tungo ya nan ngilin di nakayangan nan
bulan ta way atonyun munggattang hi boga te nonomnomonyun mungkuluk hinadan
gumattang te usalonyu nan agge nipto' an kiluwan.
6 Ta ta'on on nadan adi maphod an wit on ingnginayun dida. Ya nada'e attog an adi
pa'aggattang hi hapatutda on ginattangyu ta mumbalindah himbutyu.

7 Mu hi Apu Dios ya alyonay, Adi' linglingon dadiyen adi maphod an inatda an ta'on
onda ipabaktuy niyatandan ha"on.
8 Ta hiya nan umalyog ta bumaktu nan luta ya ahi dimma"ul ta umat hinan
wangwang hinan dumakolan di liting ya ahi immoh'ohha. Ta dakkodakkol di mate
ta umukayungan di tatagu.
9 Ta hidiyen pangipatiga' hi bungot'u ya humilong tun lutan ta'on on hinan tongan
di algo. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
10 Ta pumbalino' nadan pun'amlonganyuh eyu umukayungan ta ta'on on nadan
kantayu ya mumbalin hi kantah nan waday nate. Ta munlubung ayuh langgut ya
mumpakalbu ayu an umat hinan natey binuktung an imbabalena. Te himpappangey
ma'at i diyen algo.

11 Ya alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Udum hi algo ya ta'on on pinhod nadan
tatagun donglon mohpe nan tugun'u ya ningamut an ma"id mo. Ta umatdah nan
tagun na"uwoh ya na'a'aggangan mu ma"id ha akhupanah makan ya liting.
12 Ta hidiye nan ahi munhawwangan di tataguh abobboblen munhapul hi
humapita' mu ma"id.
13 Ta ta'on on ha mangilog an babai onu ha mabikah an mangilog an lala'ih ya
milu'uy hi inuwohna
14 mu naladaw mo te bokon ha"on di eyu dinayaw hi ad Samaria ya hi ad Dan ya
hi ad Beerseba ta hiya nan nipaddung ayuh nan mihubag an adi pa'abbangon.

9

1 Ya wada boy nipatigon ha"on an tinigo' hi Apu Dios an timma'dog hi awadan nan
punggobhan hi mi'nong. Ot alyonan ha"on di, Tultulam di uhhun nadan tu"ud tun
Templo ta matob di atopna ta matonan nadan tatagu. Ya hanadan adi mate i diye ya
ipapate' didah gubat ta ma"id ha bumtik.
2 Ya ta'on hi alyonday mungka"utdah ingganah datnganday boblen di nate onu ta'on
hi tumuludah ad lagud ya hama'o' damdama dida.
3 Ya wa'e bo ta eda mipa"eh nan uhhun nan nabillid an nungngadan hi Karmel ya
e' damdama hama'on didahdi ya impudong'u dida. Ya ta'on hi alyonda boy umeda
mipa"eh dallom di baybay ya baalo' nan atatakut an ulog ta patayona didahdi.
4 Ya atbohdin ta'on hi iyen di binuhulda didah udum an boble ya ipapate' didahdi
te nunnaud an adi' boddangan dida.

5 Ot nan ongal di abalinanan Dios ya ammuna ha panapaanah tun luta ya
mun'a'agde te umalyog ya impabaktuna nan luta ya ahina impada"ul ta umat hinan
wangwang hinan dumakolan di liting ya ahi immoh'ohha. Ta dakkodakkol di mate
ta umukayung nadan tatagu.
6 Hi Apu Dios ya abalinanan aton hidiye te hiyay nangiyammah ad lagud ya tun
luta. On inakupnay liting hinan baybay on numbalinonah udan ta ma'udanan tun
luta.
7 Ya inalinay, Undan hay panigo' i da'yun tinanud Israel ya ud'udu'dul ayu mu nadan
i Etiopia. Manu te inikak da'yuh ad Egypt. Mu ta'on damdamah on nadan i Pilistia
ya inilpu' didah ad Krete ya nadan i Syria ya inilpu' didah ad Kir.

8 Nomnomnomonyu an ha"on an na'abbaktun Dios ya innila' di numbahulanyun
tinanud Israel ta hiya nan dadagon da'yun ha"on. Mu adi da'yu dadagon an namin
an tinanud Israel. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ot nomnomnomonyu an ibaga' tee an mapalpaligat ayun tinanud Israel hi
abobboble ta mi'alig ayuh nan alina an mayakayak mu ma"id ha ta'on on oha i da'yun
mangun'unud i ha"on hi matala'.
10 Mu an namin nadan numbahul ya matedah gubat an ta'on onda alyon di, Adi
mahan mabalin hi iyabulut Apu Dios an e ma'at i dita'uy adi maphod.

Hay Pangipapto'an Apu Dios Hinadan Tataguna

11 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Udum hi algo ya pumbangngado' nan
pun'ap'apuwan din hi David an mi'alig hinan napalu'ah an balen mipaphod ta umat
hinan a'atna tuwali.
12 Ta sakuponyu bo nadan nabatih ad Edom ya an namin nadan udum an boble
an niddum ni' hidin nun'ap'apuwan David. Ha"on an Dios di mangali ya mangat i
datuwe.
13 Ya ma'at'eh tuwe ya agaggaon immongngal nadan itanomyun wit ta dakkodakkol
di gapasonyu ya adi ayu pa'aggapas yaden madatngan boy pun'aladuwan. Ya
atbohdin adi maplag an namin di greyp yaden madatngan boy puntanomanyu ta
mahawwalan di ma'inum.
14 Ta athidin ibangngad da'yu nimpen tatagu' an niyeh udum hi boble ta iphodyu
bo nadan bobleyun nadadag ta pumboblayanyu. Ya muntanom ayuh greyp ta waday
inumonyu ya munliya' ayu ta waday anonyu.
15 Ta paddungnay intanom da'yun tatagu' hinan boblen indat'u ni' i da'yu ya ma"id
moy mangubat i da'yu. Ha"on an Dios an dayawonyuy mangalin tuwe.

Obadiah

Hay A'at Tuwen Liblun Obadiah

Hituwen liblu ya nitudo' hidin nalpahan di na'abakan nadan tinanud Israel hi ad Judah hidin limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.). Ya nadan tinanud Edom ya nunhiglay amlongdah nan na'at hi ad Jerusalem ta binoddanganda nadan udum an boble an numpangalah nadan nun'abalol an wadah nadan tinanud Israel. Te nadan tinanud Edom ya nadney numbubuhhulanda hinadan tinanud Israel.

Ta impa'innilan Obadiah di adusaan nadan tinanud Edom ya hay a'abakanda an umat hi na'at hinadan udum an binuhul nadan tinanud Israel. Ya imbagana bo an hanadan tinanud Israel ya umanamutdah bobledah udum hi algo.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay adusaan nadan tinanud Edom (Obadiah 1-16)
2. Hay nangabakan nadan tatagun Apu Dios (Obadiah 17-21)

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Edom

1 Hiyah tuwey impatigon nan na'abbaktun Dios i ha"on an hi Obadiah hi ahina aton
hinadan i Edom. Ya dingngolmi nan imbagan Apu Dios an waday hinnagnan umeh
nan abobboble ta ena ibaga an mundadaanda ta eda gabuton hi ad Edom.
2 Ta inalin Apu Dios hinadan tinanud Edom di, Nomnomnomonyu an pakapuyon
da'yu ta punhimpipihulan da'yuh tatagu.
3 Ta ta'on on mumbaktu ayu an gapu ta nipa"eh nadan doplah nan bobleyu ta hay
punnomnomyu ya ma"id ha mabalin hi umalin mangubat i da'yu.
4 Ya ta'on on mabikah ayu ta umat ayuh nan agila an mangintatagen tumayap ya
inha"adyuy babaleyuh nadan nun'itage mu ipada"ul da'yu damdama. Ha"on an Dios
di mangalin tuwe.
5 Hanadan mangakoh nan hilong ya alanda nan abalinandan alan ya abuh. Ya
nada'en mumbulas hi greyp ya wadan waday batiyonda ta alan nadan nawotwot.
Mu nadan binuhulyu ya nunhiglay pangatdan da'yu.
6 Te alandan namin nadan nun'abalol an odonyu an ta'on on inhamadyun impa"e.
7 Ya hanada'e bon bimmoddang i da'yu ni' hi gubat an imbilangyuh gagayyumyu
ya a"ulan da'yu i dida ta hiya nan ma'abak ayu. Ya ahi da'yu bo udot pa'aanon hinan
bobleyu. Te mundundunnu ayu ya paddungnay kinna da'yuh nan huluda.
8 Ta ta'on on nadan nun'anomnoman an uggan manugun i da'yun i Edom ya dadago'
hitun pundusaa' i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
9 Ya ta'on on nadan tindaluyu ya nunhiglay takutda ta hiya nan matedan namin.
10 Ma'at datuwe i da'yu an i Edom ta mibabain ayuh inggana te nunhiglay nangatyuh
nadan i'ibayun tinanud Jacob an umat hi namatayanyuh nadan udum i dida ya hay
nangalanyuh nadan nun'abalol an odonda.
11 Yaden unhaot da'yuy bimmoddang i dida hidin hinggop di binuhuldah ad
Jerusalem ot gogodwonda nan kinadangyanda. Mu namaaggot mangmangmangonyu
dida ta paddungnay niddum ayu i dadiyen binuhulda.
12 Ya unhaot inhakityu dida i diyen dimmatngan di binuhulda. Mu ma"id te onnot
on nunhiglay amlongyuh din pundadagda dida. Ya nginihngihilanyu bo udot dida
hidin munholholtapda.
13 Ta aggeyu ahan tatawwa himmo' nadan tatagu' an on ayuot immamlong ot ume
ayuh bobleda ot pun'alayu nadan nabati an kinadangyanda.

1:4 1:4 Jeremiah 49:14-16 **1:6 1:6** Jeremiah 49:9-10

14 Ya minamayu bo te e ayu numbota' hinadan awon ot puntiliwyu nadan e'ot
bumtik ot iyeyu didah nadan binuhulda.
15 Mu adi madne ya madatngan di pundusaa' hi atagutagu hi abobboble. Ot
hanadan ina'inatyun i Edom ya ma'at damdama i da'yu.
16 Te nunhiglay namalpaligatyu hinadan tatagu' hinan nabillid an niyappit i ha"on.
Mu namamay ahiyu punholholtapan hitun pundusaa' hi atagutaguh abobboble ta
madadag ayun namin.

Hay Pangabakan Nadan Tinanud Jacob

17 Mu hanada'en tatagu' an mihwang ya mihi"ugda hinan niyappit i ha"on hinan
nabillid an ad Zion hi ad Jerusalem. Ta didan tinanud Jacob di munhituhdi te bobleda
tuwali.
18 Ta didan tinanud Joseph an imbabalen Jacob di manadag i da'yun i Edom an
tinanud Esau an umat hi pangat di apuy hinan dagamiy pangatda. Ta ma"id ha
mabati i da'yu an tinanud Esau. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
19 Ta hay mumboble moh ad Edom hinan nangappit hi muyyadna ya nadan i Judah
an nunhituh nan negeb.* Ya hanada'en munhituh nadan nabillid hi nangappit hi
tuluwan di algo ya sakupondah ad Pilistia ya hi ad Samaria an ohan bobleh ad Epraim.
Ya hanada'en i'ibadan tinanud Benjamin ya sakupondah ad Gilead.
20 Ya hanada'en udum an tinanud Israel an umanamut an malpuh nadan boblen
niyayanda ya sakupondah ad Poenisia ta ingganah ad Sarepat hi nangappit hi
huddo'na.
Ya nada'e an i Jerusalem an niye ni' hi ad Separad ya sakuponda damdama nadan
negeb an nangappit hi muyyad di ad Judah.
21 Ta didan mangabak† hi gubat ya umedah nan nabillid an ad Zion ta diday
mun'ap'apuh nan boblen ni' nadan tinanud Esau. Ya hi Apu Dios di mumpatul i
dida.

---

* **1:19 1:19** Nan negeb ya hidiye nan napudut an luta hi nangappit hi muyyad di ad Judah. † **1:21 1:21** Hay alyon di udum an Biblia hinan mangabak ya datuwe nadan mihwang.

Jonah

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Jonah ya oha an propetan di tinanud Israel (2 Patul 14:25). Hiya ya wadah din numpatulan Jeroboam. Ya nadan i Assyria an numbobleh huddo'na ya hidih nangappit hi tuluwan di algoh ad Israel ya mibilangda hi binuhul di tinanud Israel. Ya hay awadan di patul hinan bobleh ad Assyria ya hi ad Ninibeh. Ya hay nangituda'an Apu Dios i Jonah ta ena ibaga hinadan tatagu an adi madne ya madadag di bobleda an gapuh nadan adi ahan maphod an ato'atonda ya hi ad Ninibeh.

Mu hi Jonah ya adina pinhod an aton nan inalin Apu Dios te nadan i Assyria ya binuhul nimpen di tinanud Israel. Ta adina pohdon an muntutuyuda nadan i Ninibeh te innilana an hom'on Apu Dios dida ya adina dusaon dida.

Ta hiya nan impatnan Jonah an ibtikan hi Apu Dios ot e milugan hinan papol an umeh ad Tarsis an nidawwi hi ad Ninibeh. Mu impa'alin Apu Dios di puwo' hinan baybay ta hiya nan bingkahda hi Jonah hinan baybay hidin na'innilaanda an hiyay gapunah wadah diyen puwo'. Mu inihwang damdaman Apu Dios hi Jonah ta indadaana han ongal an ekan an nangaminul i hiya ot ahina e ibulah nan pingngit di baybay.

Ot ahi mohpe un'unudon Jonah hi Apu Dios ot umeh ad Ninibeh ot ena ipa'innila nan inalin Apu Dios hinadan tataguhdi. Ya nuntutuyuda peman nadan tataguhdi ot adi mo dusaon Apu Dios dida ta aggena dinadag di bobleda. Ta hiyah diyey mangipatigo an hi Apu Dios ya hom'ona ya ipapto'nan namin di tatagu an bokon nadan tinanud Israel ya ammuna.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibahhawan Jonah hinan imbagan Apu Dios (Jonah 1)
2. Hay nundasalan Jonah hi awadanah putun nan ekan (Jonah 2)
3. Hay nangunudan mohpen Jonah i Apu Dios (Jonah 3)
4. Hay nammo'an Apu Dios hinadan i Ninibeh (Jonah 4)

Hay Nangibahhawan Jonah Hinan Imbagan Apu Dios

1 Wada han hi Jonah an imbabalen Amittay an himmapitan Apu Dios ot alyonay,
2 Ume'ah ad Ninibeh ta em ipa'innilah nadan tatagu i diyen damuna an boble an madusada te nunnaud mo ahan an adi maphod di pangatda.
3 Mu hi Jonah ya inibtikanah Apu Dios ot umeh ad Joppa ya wada han papol an umeh ad Tarsis ot bayadana nan pulitina ot milugan ta ipluynah ad Tarsis.

Hay Pimmuwo'anah Nan Baybay

4 Mu hi Apu Dios ya impa'ena han mabikah an puwo' hinan baybay ta inihbodna'e on nunhiglan ay mapa''ih nan papol hi pangpangatna.
5 Ya timmakutda nan mumpuntamu i diyen papol ta way ohaon mumpaboddang hinan diosna. Ot pun'ibkahda boh nan baybay nadan kalga ta wan yumapo nan papol. Mu hi Jonah ya wahdih nan hiluk an na'allo'an.
6 Ot e bangonon nan kapitan di papol ot alyonay, Undan ma'adinnol'a an malmallo' i ha athitu? Bumangon'a ta mumpaboddang'a pibo hinan Dios an dayawom ta alina ni' ya hom'on dita'u ta adi ta'u mate.
7 Mu hiya damdama nan puwo' ta munhahapitda nan mumpuntamuh nan papol an alyonday, Ibunut ta'u ta wan ma'innila hi'on nganne i dita'uy linummu ta waha athituh atatakut hi ma'ma'at.
Ot hidiye moy atonda ya hi Jonah di nabunut.

8 Ot alyondan hiyay, Ad uwanin he''ay nabunut ya ibagam on nganney tamum ta
wahtu'a ya tanganu on waha athituh ma'ma'at? Undan nganney bobleh nalpuwam
ya nganne ayu an tatagu?
9 Ya alyon Jonah di, Hebrew* ami an hay dayawonmi ya hi Apu Dios hi ad abunyan
an nunlumuh luta ya tun baybay.
10 Ya nangintattakutda nadan ibbana ot alyonday, Undan nganne tuwaliy inatmu?
Ya na'innilaanda an hiya ya inibtikanah Apu Dios te aggena pinhod an unudon nan
imbagana.
11 Ya mamammama nan puwo' ta alyonda mon hiyay, Ot nganne moy atonmin he''a
ta wan duminong tun puwo'?
12 Ya alyon Jonah di, Bokahona' mo attog hinan baybay ta wan duminong. Te innila'
an ha''on di gapunah nawadaan tuwen nunnaud an puwo' ta onyuot eh'a ilagatan.

Hay Nangibkahanda I Jonah Hinan Baybay

13 Mu nadan muntamuh nan papol ya adida damdama mangmanghop an
mangipada'al hinan papol hinan pulantag. Mu adida abalinan te namaman ibibikah
nan puwo'.
14 Ya mumpahpahmo'dan Apu Dios an alyonday, Apu Dios, adi da'mi bahan patayon
ya adi da'mi pabahulon hi atayan tuwen tagu. Te he''a ya nan pinhodmuy ma'at.
15 Ot alandah Jonah ot ibkahdah nan baybay. Ya ni'bagan dimminong nan puwo'.
16 Ta namamay takut nadan wah nan papol i Apu Dios ot idawatday i'nongda i hiya.
Ya imbagada bon waday udum an idawatdan hiya.
17 Mu indadaan Apu Dios han ongnga'ongal an ekan ta inaminulnah Jonah. Ot
miha''ad hi putun nan ekan hi tuluy algo ya tuluy labi.

2

Hay Dasal Jonah Hi Awadanah Putun Nan Ekan

1 Nundasal hi Jonah hi awadanah putun nan ekan
2 an alyonay, Numpahpahmo'a' i he''a Apu Dios ya timbala' i he''a. Ya hidin alyo''ot
on mateya' hi awada' hi ad dallom an aya' nilubu' ya dingngolmuy pumpahpahmo'a'.
3 Te hidin inibkaha' hinan baybay ta immeya' hi ad dalom ya na'amta' nan bikah
nan liting ya ta'on on nan maludulludun an dalluyun an winadam.
4 Ta hay nomnom'u ya alyo' ni' on nihi''ana' i he''a ta adiya' mo mundayaw hinan
Templom.
5 Te umipatakut nan liting hi ad dalom. Ya nalibodan di ulu' hi holo' hidih nan
baybay.
6 Ta alyo''ot on munnanonga' mohdih nan pu''un di billid an dallom nan baybay mu
tinaguwa' i he''a Apu Dios an dayawo'.
7 Ya hidin amta' an ay maguyud di yahyah'u ya ni'happitana' i he''a ya dingngola'
hinan awadam.
8 Mu nadan tatagu an mangidinol hinadan bulul an ma''id ha abalinanda ya din'ug
da'a an bumanoddang i dida.
9 Mu ha''on ya ikankanta' di punhanaa' i he''a ya idawat'u bo nan i'nong'u i he''a.
Ya ato' nan imbaga' i he''a hi ato'. Te he''a Apu Dios ya abuh di managuh tagu.
10 Indani ya imbagan Apu Dios hinan ekan ta ibulanah Jonah hinan pulantag.

3

Hay Nangunudan Jonah Mohpe I Apu Dios

---

* **1:9 1:9** Hay pangalin nadan bokon Judyu hinadan tinanud Israel ya Hebrew. **1:17 1:17** Matthew 12:40

1 Ya himmapit boh Apu Dios i Jonah an alyonay,
2 Ume'ah ad Ninibeh an damunan boble ta em ipa'innilah nadan tataguhdi din
imbaga' i he''a.
3 Ot unudon mohpen Jonah nan imbagan Apu Dios ta immeh ad Ninibeh. Ya hidiyen
boble ya abillog ta mahapul di tuluy algo ya ahi mabalin an hinapon.
4 Ta hinan hopap di algo hi dimmatnganahdi ya e dimmanallanan i diyen boble ot
ahina e itkuk an nangibaga hinadan tatagu an alyonay, Ipa'innila' i da'yu an mala''uy
napat (40) di algo ya madadag ayu ya ta'on on tun numboblayanyu!

Hay Nuntutuyuwan Nadan I Ninibeh

5 Ya nadan tataguh ad Ninibeh ya kinulugdah diyen impa'innilan Apu Dios.
Ot hahapitonda mo ta wan an naminda an mihipun hinadan nabaktuy sa'adda
ta ingganah nadan nun'ada''ul ya mun'ulatda ya mumpunlubungdah langgut ta
ipatigoday puntutuyuwanda.
6 Ya ta'on on nan patuldahdi ya ona dingngol hidiye ya numpada''ul ta ta'on on hiya
ya inaana nan inlubungna an lubung di patul ot ilubungna nan langgut ot e umbun
hinan awadan di dapul ta pangipatigonah puntutuyuwanah numbahulana.
7 Ot honagonay e mangipa'innilah nan inyuldinah nadan tatagu hi ad Ninibeh. Ya
hidiyen uldin an nalpuh nan patul ya nadan ap'apun munhilbin hiya ya alyonay, An
namin ta'un tatagu ya ta'on on nadan animal ta'u an umat hi baka ya kalnero ya
mahapul an ma''id ni' ha mangan ya ma''id ha uminum.
8 Ya nunlubung ta'uh langgut ya nun'ihophop ta'uy udum hinadan animal ta'u. Ya
way ohaon inhamadnan mi'happitan i Apu Dios. Ya inwalong ta'un namin nan adi
maphod an impa'ingha ta'u an namamah nan e ta'u pamalpaligatan hi tatagu.
9 Ta wan alina ni' ya baliwan Apu Dios nan ninomnomna ya himmo' dita'u ya
ma'ubayah di bungotna ta wan adi ta'u ni' mun'a'ate.
10 Ya hidin tinigon Apu Dios nan eda nangiwalongan an mangat hi adi maphod ya
himmo'na dida ta aggena dinusa dida an ta'on on hiyay imbagana ni' hi atona.

4

Hay Bimmoholan Jonah I Apu Dios

1 Mu hi Jonah ya ma''id ahan ha amlongna an onnot on bumohbohol.
2 Ta ni'happitan i Apu Dios an alyonay, Innila' an he''a an Dios ya on tuwali ongal
di pamhodmu ya homo'mu ya atbohdin nanongnan ma'ule'a. Ya nundadaan'a an
mamakawan hi bahul di tatagu ta wan adim mo dusaon dida. Ya innila' tuwalih
din agge' ni' nakakan hi boblemi di adim pundusaan hinadan i Ninibeh ta hiya nan
ni'bagaa' an nakak ta bumtika' hi ad Tarsis.
3 Ot ad uwani Apu Dios ya bangngadommot attog di nitaguwa' te udu'dul ona' mate.
4 Ya alyon Apu Dios i hiyay, Tanganu on namaag ya ma'abohhol'a?
5 Ot taynan Jonah hidiyen boble ot ipluynah nangappit hi tuluwan di algo ot e
um'umbun hidi an iniphodna han punhidumana ta hadhaddonay ma'at hi ad Ninibeh.
6 Indani ya wada han impahangon Apu Dios ta hinidumanah Jonah ta maphod hi
ena um'umbunnan. Ya ma''am'amlong hi Jonah i diyen wakal.
7 Mu hidin hiyah mun'awiwi''it i diyen ibiggatana ya impa'en Apu Dios han bigih
an nangan hinan wakal ta nalyoh.
8 Ya hidin pinumtang ya impatuyup Apu Dios han na'appudut an dibdib ta namaag
ya ma'ul'ulaw hi Jonah. Ta pohdona mo an mate ot alyonay, Udu'dul attog di mateya'
mu hanan eya' mi'tagu i ha athitu.

Hay A'at Di Homo' Apu Dios

3:5 3:5 Matthew 12:41; Luke 11:32

9 Mu alyon bon Apu Dios i Jonah di, Tanganu on'a ma'abohhol hi natayan nan wakal?
Ya alyon Jonah di, Ma'abohhola' nimpe te pohdo' an mate.
10 Ya alyon bon Apu Dios i hiyay, Hinaen wakal ya ni'bagan timmulu ot mi'baga bon mate. Mu at'ehnay pangayyum hinan wakal an ta'on on ma''id ha na'ungalam
11 ya undan adi namamay punnomnom'uh tun damunan bobleh ad Ninibeh an niha''adan di mahuluk hi hinggahut ta baintiy libun (120,000) tatagu. Dida ya aggeda ni' na'innilaan nan nipto' ya nan nibahho ya nilagatda bo nadan dakol an animalda.

Mikah
(Micah)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Mikah ya oha an propeta an nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an aton nadan tatagu ya nadan ap'apu hi ad Israel ya hi ad Judah. Hay niha"adan nan patul hi ad Israel ya hi ad Samaria ya hi ad Judah e ya hi ad Jerusalem. Ta hi Mikah ya impa'innilana i dida an dusaon Apu Dios dida an gapuh nadan adi maphod an ato'atonda. Te hay eda daydayawon ya nadan dios an dayawon di udum an tatagu an ni'iboblen dida. Ya dakol di udum an adi maphod di ato'atonda an umat hinan atondah ibbada an ha'ulonda dida ya pinlohday wada i dida. Bokon'e bo ya tinattatakutda dida onu namaag ya pinateda dida ya inalada nadan pinhoddan alan i dida. (Mikah 2:1-2 ya 3:9-11) Ya nada'en kakadangyan ya adida hom'on ya adida boddangan nadan nawotwot an ondaot paligaton dida. (Mikah 2:9, 3:2-3 ya 6:10-12)

Ta gapu i dadiyen pumbahbahulan nadan i Israel ya i Judah ya imbagan Apu Dios an dusaona dida te adi pohdon nadan tataguh ad Israel an un'unudon nadan tugun Apu Dios ta hiya nan impa'alina nadan tindalun di i Assyria ot dadagonda nadan i Israel. Ta na'at hidiyeh din pituy gahut ta baintit duway (722 B.C.) tawon ot ahi miyayyam hi Kristu ta ingganah din pituy gahut ta baintit ohay tawon ot ahi miyayyam hi Kristu (721 B.C). Indani ot ibagan Mikah hinadan i Judah an adida'e idinong an mangat hi adi maphod ya ta'on on dida ya madusada.

Ya imbagan Mikah hinadan tatagu an mahapul an ibangngaddan mundayaw i Apu Dios ta wan hom'ona dida. Ya hituwen homo'na ya bokon dida ya abuh an tinanud Israel di pangipatigana mu an namin di tataguh tun luta. Ot alyon Mikah di hiyah diye nan ninomnom Apu Dios an ma'at an ahi mipa'annung hitun umaliyan nan Mangihwang an imbagan Apu Dios an ipa'alina (Mikah 5:2-5).

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan I Samaria Ya I Judah

1 Ha"on an hi Mikah an i Moreset di oha an propetah din numpatulan Jotam ot
ahi hi Ahas ot ahi hi Hesekiah hi ad Judah. Ya datuwey impa'innilan Apu Dios an
impatigona i ha"on an ahi ma'at hi ad Samaria ya hi ad Jerusalem.
2 Ot da'yun atagutaguh tun luta ya hanat donglonyu nan imbagan nan na'abbaktun
Dios an wah nan balenah ad abunyan. Ta innilaonyu nan ipabahulnan da'yu.
3 Ta nomnomnomonyu an umalih Apu Dios an malpuh ad abunyan an i'wanah
nadan nun'atagen billid ta dusaon da'yu.
4 Ta paddungnay mun'alanat nadan billid an pangi'wana ta umatdah nan kandela
an lanaton di apuy. Te mun'a'agdeda ta ayda inolwang an manayyu.
5 Ma'at datuwen gapuh numbahulan nadan tinanud Jacob i Apu Dios an impang-
pangulun nadan i Samaria hi ad Israel ta numbahul nadan tataguhdi. Ya atbohdi
hinadan i Jerusalem te nadan inyamman di taguy dinaydayawda ta nangiyunnudan
nadan ibbadahdi hi ad Judah.
6 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Dadago' di ad Samaria ta mun'apa"ih an namin.
Ta mabudhan nadan nun'igopnadan nan bobleda. Ta ta'on on nadan binattun aladda
ya pumpukal'u ta mungkakaludukudda. Ya numbalino' hidiyen boble hi umat hi
puntanoman hi greyp.
7 Ta mapa"ih nadan bululda. Ya maghob nadan nun'abalol an nidat hinadan
bululda. Te hay nangattangda i datuwe ya pihhun di binabain mumpabayad hi
adolda. Ya nadan mabati ya miyeh udum hi boble ta usalondah pundayawandah
nadan diosda.

8 Ot gapu ituwen ma'at ya nunhiglan minomnomana'. Ta adiya' munhapatut
an e mundallanan ya adi' ilubung nan oddah di lubung'u ta pangipatigo' hi e'
umukayungan. Ya olto' an kumga ta aya' kahu ya olto' an mumpalak ta aya' akup.
9 Te paddungnay ni'ihhalom di hugat di ad Samaria an adi ma'agahan. Ya teen
ta'on on hi ad Judah ya paddungnay dimmatong moh nan way geyt hi ad Jerusalem
di punligatanda.
10 Ot hanat adiyu e ipa'innilay na'abakan ta'u hinadan binuhul ta'u an i Gat ya
tigonyu ta ma"id ha manigo i da'yu hinan eyu umukayungan. Ta namaag ya e ayu
nunludag hinan hupu' hi ad Bet-Leaprah ta pangipatigoyuh eyu umukayungan.
11 Te hay ma'at i da'yun numpunhituh ad Sapir ya bolladan da'yuh nadan binuhulyu
ya inye da'yuh udum an boble ta mibabain ayu. Ya da'yu'e an i Saanan ya adi ayu
lumah'un hi bobleyu. Ya da'yu'e an i Bet-Esel ya umukayungan ayu te ma"id ha eyu
ipa"ayan.
12 Ya da'yu'e an i Marot ya nunhigla an minomnoman ayuh nan punligatanyu
an hahaddonyuy bumoddang i da'yu mu ma"id te hi Apu Dios di nalpuwan naen
punligatanyu. Ta ta'on on hi ad Jerusalem ya tuwe mo an dumatongdahdi nadan
binuhulda.
13 Ot da'yu an i Lakis ya awigingonyu an munlugan hinadan kalesayu ta bumtik ayu
te tuweday binuhulyu. Te da'yuy namangulun nangiyunnud hinadan i Israel hinadan
pumbahulan ta da'yuy nangiyunnudan damdaman nadan i Jerusalem.
14 Ot da'yu an ibbami an i Judah ya unhaot waha idatyu i da'mi an i Moreset*
hinan e ta'u punhihi"anan hi a'abakan ta'u te ma"id ha namnamaon nadan patul
ta'un tinanud Israel hi boddang nadan i Aksib te ma'layyahda.
15 Te alyon Apu Dios di, Honago' di mangubat hinadan tataguh ad Maresah ta
abakonda dida. Ta eda mipa"eh nan lingab hi ad Adullam nadan mapiyal an tatagun
tinanud Israel.
16 Ot mumpakalbu ayu an i Judah ta umat hi ulun di hamutin na'aan di dutdutna
ta pangipatigoyuh eyu umukayungan te ibtik di binuhulyu nadan imbabaleyu an
pa'appohpohdonyu ta iyeda didah udum hi boble.

2

Hay Adadagan Nadan Numanomnom An Mangat Hi Adi Maphod

1 Mahmo' nadan tatagun tumukal an numanomnom hi atondan mangat hi
adi maphod te madusada. Ta wa'et mun'abigat on inhipundan mangat hinan
ninomnomdan adi maphod an gapu ta waday abalinanda.
2 Ta wa'e ha inomnawandah puntanoman onu bale on pinlohda an pamaag attog
on impa'aanda nadan ibbadah nan baleda onu pulhonda nadan nipaboltan i dida.
3 Ta gapu i diyen ato'atonda ya alyon Apu Dios di, Nomnomnomo' an dadagon
datuwen tatagu ta ma"id ha mihwang i dida ta adida mo munlattuwag.
4 Ya i diyen a'atana ya italtalyan di binuhulday panildilahdan dida an alyonday,
Kilayu ta nadadag ayu. Ta alan Apu Dios nadan lutayu ya indatnah nadan binuhulyun
namalud i da'yu.
5 Ta hiya nan hitun pangibangngadan Apu Dios hinadan tataguna hi bobleda ya
ma"id mo ha midat hi pumboblayan dadiyen tatagun pimmulopuloh.
6 Ya alyon nadan mumpunlayah an propeta i ha"on an hi Mikah di, Adim ibagay
athina te adi iyabulut Apu Dios di ibabainanmi.
7 Te undan hi kittang on bimmungot hi Apu Dios i dita'un tinanud Jacob? Ya hay
alyona ya maphod di atonah nadan nipto' di pangatda.

---

* **1:14 1:14** Hi ad Moreset ya oha an bobleh ad Judah an nalpuwan Mikah an nihaggon hi ad Gat.

8 Mu inalin Apu Dios di, Da'yu ya numbalin ayu hi paddungnay binuhul nadan
tatagu' te namaaggon pinlohyuy lubung nadan mala"uh an madmadinnol attog an
umanamut an ayda tindalun nalpuh gubat an ma"id mo ha tumakutandah binuhulda.
9 Ya nadan nun'abalu an binabai ya namaaggon nun'ipalah'unyu didah nan maphod
an numpunhituwanda. Ya ta'on on nan lebbengnan midat hinadan imbabaleda on
pinlohyu.
10 Makak ayuot attog hitu te bokonyu bobleh tuwe. Te numbalinonyuh tuwen boble
hi boblen di pumbahulan ta hiya nan nunhiglay nadadagana.
11 Onha nin ta ha munlayah an propeta di umali ya alyonay, Hay alyon Apu Dios
ya dumakol di bayahyu ya ta'on on nadan udum an ma'inum, ot wan hiya nin di
pohpohdonyun propeta.
12 Mu ta'on hi athinay ma'at ya amungon da'yu damdama an mabati an tinanud
Israel hi udum hi algo ta umat hi pangamungan di mumpastol hi kalnerona. Ta
munholag ayu ta dumakol di tataguh tun bobleyu.
13 Te ha"on di ahi mangipangulu i da'yu ta umanamut ayuh tun bobleyu tuwali ta
ha"on di patulyu.

3

Hay Dusan Nadan Ap'apun Di Tinanud Israel

1 Ha"on an hi Mikah ya alyo' di, Donglonyu an patulmin tinanud Israel ya da'yun
munhilbin hiya. Te unhaot da'yuy nanginnilah nan nipto' an ma'at hinadan ibbayu
2 mu onnot on nadan adi maphod di pohpohdonyu ta ma'ahihhiwo ayuh nadan
mangat hi maphod. Ta nunhiglay pamalpaligatyuh nadan ibba ta'u an tinanud Israel
an paddungnay pun'aanyuy up'upda ya ta'on on nan lamoh an nip'ot hinan tungalda
3 on nun'a'anyu. Ta paddungna nimpey inaanyuy up'upda ot puntogtogyuy
tungalda ya lamohda ta ayda attog dotag.
4 Ya dimmatong'e mohpey ligatyu on ahi ayu mumpahpahmo' i Apu Dios ta
boddangan da'yu.
Mu adi da'yu donglon i hiya an gapuh nan adi ahan maphod an pangatyu.
5 Ta hiya nan alyon Apu Dios hinadan mumpunlayah an propeta di, Da'yun propeta
ya inlaylayahhanyu nadan tatagu'. Te wa'e ta panganon da'yu i dida on alyonyu di,
Hanat malinggop ayu.
Mu wa'e attog ta ma"id ha idatda i da'yu ya nunhiglay panattatakutyu i dida.
6 Ta hiya nan pogpogo' di tamuyun propeta. Ta ma"id mo ha mipatigo i da'yu
ya ma"id mo ha abalinanyu an mangibagah nan ahi ma'at hi udum hi algo. Ta
paddungnay humilong di nitaguwanyu.
7 Ta da'yun uggan manugun hi tatagu ya nunhiglay ibabainanyu. Ta hophopanyu
moy angahyu hi bainyu an gapu ta adi da'yu tobalon i ha"on.
8 Ot alyo' an hi Mikah di, Ha"on'e ya waday abalina' an indat nan Espiritun Apu Dios
ta hiya nan pohdo' ahan an nan nipto' di ma'at. Ta hiya nan abalina' an mamahiw
hinadan adi dumngol an bumanahubbahul an tinanud Israel an gapuh nan eda
pumbahbahulan.
9 Ot da'yun a'ap'apumin tinanud Israel ya donglonyu tun ibaga' te da'yu nan agge
naminhod hinan nipto' an pangat te numbalinonyun namin nan nipto' hi nihalla.
10 Ta numbalinonyuh ad Jerusalem an boblen niyappit i Apu Dios hi boblen di
papatte ya nadan udum an adi maphod an pangat.
11 Ta mabalin an bayadan nadan numbahul nadan mangipanuh hi mihahapit ta
way atondan mangabak. Ya ta'on on nadan padi ya muntudduda an gapu ta waday
bo'laonda. Ya nadan propeta ya ibagada nan ahi ma'at hinan tagu hi'on waday

pamayaddan dida. Ya an namin ayu ya alyonyuy hi Apu Dios di pangiyukodan ta'u an alyonyuy, Ma"id ha umalin manadag i dita'u te wadah Apu Dios an niddum i dita'u.
12 Mu onnot on gapu i da'yu ya madadag hi ad Jerusalem ta ay na'aladun puntanoman ta ma"id ha hilbina. Ta ta'on on nan nabillid an awadan nan Templo ya magado'otan.

4

Hay Pun'ap'apuwan Apu Dios Hi Pidwana

1 Udum hi algo ya mundongol hituwen nabillid an awadan nan Templo. Ta hituwey ma'al'ali mu nadan udum an billid. Ya umalidahtuy tataguh abobboble an mundayaw.
2 Ya pun'ibagada an alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh nan nabillid an niyappit i Apu Dios an awadan nan Templo an pundayawan nadan tinanud Jacob. Ta itudduwan dita'uhdi an mangat hinan pohdon Apu Dios ta hiyay un'unudon ta'u.
Athidiy alyonda te i diye ya hi ad Jerusalem di alpuwan nan tugun Apu Dios an mitudduh nadan tatagu.
3 Ya hi Apu Dios di mangipanuh hi an namin an adi pun'u'unnudanan di tataguh abobboble. Ya midinong moy gubat ya ma"id mo ha e dumadadaan an e mi'gubat ta nadan almas an umat hi ispada ya udihonda mo ta mumbalin hi aladu. Ya nada'en pahul ya pumbalinondah kompay ta pamutuldah nadan pahapingonda an intanomda ta maphod di bumungaanda.
4 Ta malinggop ta'u mo ta mabalin an mumpuntanom ta'uh greyp ya nadan udum an bungbunga"an an umat hi fig ta waday pangalan ta'uh mahapul ta'u. Ya ma"id mo aya ha tumakutan ta'u. Te hiyah tuwey imbagan nan ongal di abalinanan Dios an ma'at.
5 Ot hanat hi Apu Dios di un'unudon ta'uh inggana an ta'on on hay inyamman di taguy daydayawon nadan nunhituh nunlini"odan ta'u.

Hay Pundusaan Apu Dios Hinadan Binuhul Nadan Tataguna

6 Alyon Apu Dios di, Udum hi algo ya pa'anamuto' nadan tatagu' an nunholholtap hi nundusaa' i dida ta inyen di binuhulda didah udum hi boble.
7 Ta datuwen mabati an tinanud Israel an niye ni' hi udum an boble ya pumbalino' dida hi ongal di abalinanda. Te ha"on an Dios moy mun'ap'apu i dida hi ad Jerusalem hi inggana.
8 Ta ha"on di mumpapto' hinadan tatagu' te ha"on di mumpatul hi ad Jerusalem ta mibangngad nan amaphodna tuwali.
9 Mu ad uwani ya tanganu on nunhiglay kogayu? Undan ma"id ha patulyu hi mangipangpangulun da'yu? Ya undan nateda nadan nun'anomnoman an manugun i da'yuh atonyu? Ta nunhiglay hakit di nomnomyu an umat hi dogoh di golang.
10 Te nunhiglay punligatanyu an i Jerusalem an umat nimpeh nan holtapon di babaih nan pun'ayyamana.* Te taynanyu tun bobleyu ta e ayu mun'allung hinadan nibata"an hinan boble. Ya ahi da'yu mohpe inyeh ad Babilon.
Mu ta'on on athidi ya ahi da'yu ihwang i ha"on an Dios hinadan binuhulyu.
11 Ta i diye ya ma'amungday tataguh abobboble ta gubaton da'yu an aptuwanday adadaganyu.
12 Mu aggeda innilay ninomnom'un Dios an inamung'u dadiyen binuhulyu ta pun'igatin'u dida ta umatdah nan ma'ilik hinan pun'ilikan.
13 Ot agayun i Jerusalem ta eyu pundadag nadan binuhulyu. Te pumbalinon da'yu i ha"on hi ay bulug an baka an gumo' di ha'gudna ya gombang di kukubna. Ta pun'igatinyu dadiyen tataguh abobboble ta madadagda. Ya inalayu nan

* **4:10 4:10** Hay pangalin di udum hinan pun'ayyamana ya puntungawana.

kinadangyanda an pinlohdah udum hi boble ta idawatyun ha"on an Dios an ap'apu hi abobbobleh tun luta.

5

Nan Ap'apu An Malpuh Ad Bethlehem

1 Ha"on an hi Mikah ya alyo' di, Mundadaan ayu an tindaluh ad Jerusalem te lini'wo dita'u moh binuhul ta'u. Ta gubaton dita'u ya inabak dita'u ya pinaligatda nan patul ta'u.
2 Mu alyon Apu Dios di, Hi ad Bethlehem hi ad Epratah ya ta'on on hiyay kakittangan an bobleh ad Judah mu hidiy alpuwan nan ahi mun'ap'apu i da'yu an tinanud Israel an hiya ya holag di patul hidin nadne.
3 Ot alyo' boy, Mu hi Apu Dios ya iyukod dita'u ni' an tinanud Israel hinadan binuhul ta'u ta inggana hi miyayyam hidiyen patul. Ya nada'e mohpen i'ibana an inyen di binuhul ta'u hi udum an boble ya umanamutda.
4 Ta hiyay mangita'dog ya mumpapto' hinadan tataguna an gapuh abalinan Apu Dios. Ta mipatigoy anabaktun Apu Dios. Ta malinggopda mohpe nadan tataguna te ma'innilaan di atagutaguh tun lutay anabaktuna.
5 Te hiyay mangdat hi linggopda.
Mu ad uwani ya umalida nadan i Assyria an mangubat i dita'u ta dadagonda nadan binattun alad ta'u. Ot maphod on piliyon ta'uy pitu onu walu an ma'abbikah an a'ap'apu ta diday mangubat i dida.
6 Ta abakonda dida ya diday nun'ap'apuh ad Assyria an boblen din hi Nimrod. Ta diday mangihwang i dita'uh nadan i Assyria.
7 Ya nada'en mabati an i'iba ta'un tinanud Israel ya middumdah nadan dakol an tatagu ta ayda dulnuh nan holo' an nalpu i Apu Dios. Ya bokon mo hay taguy pundinolanda te hi Apu Dios.
8 Ta dadiyen mabati an tinanud Jacob ya ta'on on middumdah atagutaguh tun luta ta paddungnay nili'woh i diday mun'abubungot an animal hinan muyung mu mabikahda damdama an umatdah nan layon. Ya mipaddungda boh nan imbabalen di layon an wahnan awadan di dakol an kalnero ta namaaggon numpudugda nadan kalnero on numpateda dida ya ma"id ha mabalin hi mangihwang i dida.
9 Te nadan ibba ta'un tinanud Israel ya ongal di abalinanda an mi'gubat ta abakondan namin nadan binuhul ta'u.
10 Ya alyon Apu Dios di, Hitun a'atana ya dadago' nadan pundinolanyu an umat hi kabayu ya kalesa.
11 Ya dadago' bo nadan bobleyu an ta'on on nadan binattuy aladna.
12 Ya impapate' nadan mumpun'ayak ta mama"idda an pundinolanyu.
13 Ya atbohdiy ato' hinadan bululyun kayiw ya nadan inha"adyun batu ta adiyu mo dayawon dadiyen inyammayu.
14 Ya numpa"ih'u nadan iniphodyun pusti an mangita'dog i Aserah ya nundadag'u nimpe nadan bobleyu.
15 Ya gapuh nan nunhiglan bungot'u ya dusao' nadan tataguh abobboble ta pangiballoh'uh nan nungngohayandan ha"on.

6

Hay Inalin Apu Dios Hi Numbahulan Nadan Tinanud Israel

1 Da'yun i'iba' ya donglonyu nan alyon Apu Dios an numbahulanyu. Te alyonay, Ibagam hinadan tatagu' nan lili' i dida ta paddungnay donglon nadan billid ya nadan nabillid ta ayda tatagu an diday muntistigo.

2 Ot inayun bon Apu Dios an alyon di, Donglonyun billid tun lili' hinadan tatagu'
an tinanud Israel.
3 Da'yun tatagu', undan nganney inat'un da'yu? Undan pinaligat da'yu? Tobalonyu
ya.
4 Ot ten inihwang da'yu i ha"on hi ad Egypt an nihbutanyu. Te hinnag'uh Moses ya
hi Aaron ya hi Miriam ta impangulu da'yu i dida.
5 Ya nomnomnomonyu din nannagan nan patul hi ad Moab an hi Balak i Balaam
ta umali ta idutan da'yu mu on da'yuwot winagahan. Ya nomnomnomonyu bo di
nangipapto"un da'yu hi nangagwatanyuh nan wangwang an nungngadan hi Jordan
hi nalpuwanyu hi ad Akasia ta imme ayuh ad Gilgal. Inat'u datuwe ta wan innilaonyu
nan nipto' an pangat'u.
6 Ot alyo' an hi Mikah di, Gapu i datuwen inat Apu Dios i dita'u ya nganne piboy
aton ta'u an mangipatigoh pundayaw ta'u i hiya an na'abbaktun Dios? On i'nongan
ta'u hinadan maghob an mi'nong an baka an ohay tawonda?
7 Ya on mipa'amlong hi Apu Dios hi'on i'nong ta'un hiyay hinlibun (1,000) tangbal
an kalnero ya dakol an mantekan di olibo an umat hi liting hinan wangwang di
dinakolna? Onu idawat ta'u nadan panguluwan an imbabale ta'u ta mibayad hinan
numbahulan ta'un hiya?
8 Bokon athidi te imbagan tuwalin Apu Dios nan pohdona i dita'u an nan pangatan
ta'u hi nipto' ya nan hummo'an ta'uh ibba ta'u ya hay pumpada"ulan i hiya ta hiyay
un'unudon ta'u.

Hay Dusan Nadan Tinanud Israel An Gapuh Numbahulanda

9 Hanat igongahan ta'u nan alyon Apu Dios i dita'u an i Jerusalem. Te onha
nanomnoman ta'u ot waot an takutan ta'uh Apu Dios.
10 Te alyonay, Ha"on ya adi namaaggon liningling'u nan inatyun kimmadangyan an
gapuh kuluk. Te agge nipto' di kiluwanyu.
11 Ot adi mabalin hi adi' dusaon nadan agge nipto' di kiluwanda.
12 Ya mun'abubungot ayu bo udot an kakadangyan. Ya an namin ayun i Jerusalem
ya impa'inghayun munlayah.
13 Ta hiya nan inhipun'un manadag i da'yu an gapuh numbahulanyu.
14 Ta ta'on on mangamangan ayu mu ma'a'agangan ayu damdama. Ya
umamu'amung ayuh ikadangyanyu mu dadago' damdamah gubat.
15 Ya muntanom ayu mu adiyu apiton. Ya mungkopal ayuh olibo mu bokon da'yuy
mangusal hinan mantekana. Ya mungkopal ayuh greyp mu adiyu tamtaman nan
bayah an iphodana.
16 Ot ma'at datuwe te hay un'unudonyu ya nadan adi maphod an pangat din patul
an hi Omri ya nan imbabalena an hi Ahab ya nadan tinanudda. Ta hiya nan dadagon
da'yu ta punhimpipihulan da'yuh abobboble.

7

1 Ha"on an hi Mikah ya nunhiglan minomnomana'. Ta umata' hinan e mangal-
imahmah hi bungbungnga"an an ta'on on ha oha ni'moy pulngut an greyp ta ano' mu
ma"id. Ya ta'on on pohdo' ahan an mangan hi bungan di fig mu ningamut an ma"id
an naplagdan namin.
2 Manu'eh athituy ma'at ya ma"id mo ha ta'on hi ohah maphod di pangiye"enah
tun numboblayan ta'u. Te an naminda ya han eda pumatayan di nonomnomonda ta
ta'on on ha hi ibbada on paddungnay anuponda ta hablutonda.
3 Ta way ohaon hanan adi maphod di impa'inghanan aton. Ya nada'en waday
sa'adda ya hay midat i dida di eda ibagabaga. Ya nada'en mangipanuh hi kasu ya
mumpabayadda ta ta'on on nadan numbahul ya mabalin an pangabakonda. Ya nadan

kakadangyan ya nan pohdonday ma'unud. Ta mumboboddangdan namin an mangat hi adi maphod.
4 Ya ta'on on wadaday udum an tatagun mangalih maphodda te adida umat hinadan udum mu hiyah diye damdama an adi maphod nadan udum an ato'atonda.

Athituy a'at nadan tatagu ta hiya nan tuwe mon madatngan di adusaanda ta aggeda innilay atonda.

5 Ot hanat adi ayu mundinol hinan hinaggonyu ya gayyumyu ya ta'on on nan ahawayu.
6 Te ad uwani ya ma"id ha pangibilang nadan linala'i hinan hi amada. Ya nada'en binabai ya ngohayonday hi inada. Ya nan na'apun babai ya ngohayona nan hi inan di ahawana. Ta hay immannung an mi'buhul i da'yu ya nadan wah nan numpunhituwanyu.
7 Mu ha"on'e ya hi Apu Dios di namnamao' an bumoddang i ha"on. Te madinola' an tobalona nadan dasal'u ta ihwanga' i hiya.
8 Ot da'yun binuhulmi ya adi da'mi ngihngihilan hinan punligatanmi te ta'on hi mihubag ami mu bumangon ami damdama. Ya ta'on hi paddungnay wada amih nan munhihillong mu hi Apu Dios di mamatal hinan awonmi.
9 Ot gapu ta numbahul ami ya anusanmi attog nan bungot Apu Dios i da'mi. Ta ingganah madatngan nan pangita'dogana i da'mi ta dusaona damdama nadan binuhulmi an gapuh nadan adi maphod an inatdan da'mi. Ta paddungnay ihawwang da'mih nan mapatal ta wan patnaonmi piboy amaphodna.
10 Ta tigon'en nadan binuhulmi nan pamoddangan Apu Dios i da'mi ya nunhiglay ahida bumainan an gapuh nangalyanda ni' hi, Daan boh nay pangat nan Dios an dayawonyu?

Ta tigon ta'u bo aya nadan binuhul ta'u an ayda pito' hinan kalata an mun'igagatinda.
11 Ya madatngan di pangiphodan ta'uh nadan nun'apa"ih an binattun alad ta'u. Ya mun'idoldol boy pogpog di boble ta'u ta bumillog.
12 Ya i diyen a'atana ya umanamut nadan ibba ta'un malpuh ad Assyria ya an namin nadan boble hi ad Egypt ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya nalpuda boy udum hinadan nun'idawwin bobleh nadan pingngit di baybay ya nadan billid an niyayanda.
13 Mu an namin nadan bobleh tun luta ya madadagda an gapuh nadan adi maphod an pangat di tatagu.
14 Ot mundasala' an alyo' di, Apu Dios, ipapto' da'mi bahan an tatagum ta luminggop ami ya pumhod di nitaguwanmi. Ta ta'on on paddungnay natala' amin kalnero mu e da'mi ipastol hi ad Basan ya hi ad Gilead.
15 Ya alyon Apu Dios di, Hay ato' i da'yu ya umat hidin nangawita' i da'yu hi ad Egypt an nihbutanyu ni'. Ya dakol di milagro an ipatigo' i da'yu.
16 Ta way aton di abobboble an mibabain an ta'on on ongal di abalinanda. Ta namaag bo aya ya mano"olda ya upuponday ingadah bainda.
17 Ta bumudduhdah nan nipa"ayanda an munggagayonggongdah takutda i ha"on ya ta'on on da'yu an umatdah nan ulog an bumuluh nan luta ta himutanday pito'.
18 Ot alyo' i Apu Dios di, Ma"id ha umat i he"a an adi munnananong di bungotmu i da'min tatagum te pakawanom di bahulmin nabatin tatagum an tinanud Israel. Ya mun'am'amlong'a an mammo' i da'mi.
19 Ot immannung an ongal di homo'mun da'mi te pinakawanmuy bahulmi ya paddungnay intopalmuh nan dallom di baybay dadiyen bahulmi.

20 Ya innilami bo an ipatigom nan nahamad an pamhodmu ya homo'mu i da'mi
nimpen tatagum ta mipa'annung nan hinapitmu hinadan a'ammodmi an da Abraham
ya hi Jacob.

Nahum

Hay A'at Tuwen Liblu

Hanadan i Assyria ya mabungotda ya atatakut di pangatda te nadan tindaluda ya nundadagday abobboble on nun'alada nadan nun'abalol an wadahdi ya hinuddum on namaaggon ingka"utda nadan binuhulda. Ta sinakupda nadan udum an bobleh ad Israel hidin pituy gahut ta baintit ohay tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (721 B.C.) ya ta'on on nadan udum an boble hi ad Egypt hidin onom di gahut ta nanom ta han tuluy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (663 B.C.). Ot ipatnada bon sakupon di ad Judah mu impapaten Apu Dios nan patuldah din pituy gahut ta ohay tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (701 B.C.) (Isaiah 36-37). Mu ta'on on athidiy na'at i dida ya ongal damdamay abalinanda an dida nan matakutan an binuhul nadan tatagun Apu Dios an i Judah.

Ya hidi ni' ya immeh Jonah hi ad Ninibeh an nunhituwan nan patuldah ad Assyria ot muntutuyu nadan tataguhdi hi nangngolandah nan impa'innilan Jonah an dadagon Apu Dios di bobleda an gapuh nan numbahulanda. Mu i diyen timpun Nahum ya numbangngad bo nan adi maphod an pangatda. Ta hiya nan impa'innilan Nahum an madadag hi ad Ninibeh ya adida mo namnamaon an mihwang nadan tataguhdi. Ot ma'at hituwe te hi Apu Dios ya dusaona nadan adi maphod di pangatda an binuhul di tataguna. Ya nipa'annung hituweh din dinadag nadan i Media ya i Babilon hi ad Ninibeh hidin onom di gahut ta han himpulut duway tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (612 B.C.).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hi Apu Dios ya maphod di atonah nadan mundinol i hiya ya dusaona nadan tatagun adi maphod di pangatda (Nahum 1)
2. Hay nipa'innilaan di adadagan di ad Ninibeh (Nahum 2–3)

1 Hituwe an liblu ya nibagahtu nan ahi ma'at hi ad Ninibeh* an impa'innilan Apu
Dios i ha"on an propeta an hi Nahum an i Elkos.

Hay Ahi Panadagan Apu Dios Hinadan Binuhul Di I Judah

2 Hi Apu Dios ya adina ahan pohdon an nat'on an dios di dayawon di tatagu
te hay pohdona ya hiya ya abuh di dayawonda. Ta nunhiglay bungotna hinadan
binuhulna an adi mangunud i hiya ta hiya nan dusaona dida ta pangiballohna hi
nungngohayanda i hiya.
3 Mu hiya ya adi hi kittang on bumungot mu mahapul an dusaona nadan numbahul.
Ya ongal di abalinana an umat i ha ma'abbikah an puwo' ta paddungnay pa'uhbukon
di hukina nadan bugut.
4 Ya mandalona'e nan baybay ya nadan wa"el ta mamagananda ya ma'at. Ta ta'on
on hanadan holo' hinadan pastu hi ad Basan ya hi ad Karmel ya nadan habhabung
hinan muyung hinadan billid an nungngadan hi Lebanon ya maklingda.
5 Ya pa'alyogona'e tun luta ya mun'a'agde nadan billid ya ma'umah nadan nabillid.
Ta gumayonggong di atagutaguh tun luta hi takutda i hiya.
6 Ot undan wa ihya ha mabalin hi mihwang hinan nunnaud an bungot Apu Dios
an umat hi mundalang an apuy an guduwonay batu ta mumbalindah hupu'.
7 Mu nadan mangidinol i hiya ya ipapto'na dida. Ya ma"aphod di atonan dida te
hiyay mabalin an ihi"ugan hi'on waday ligat.
8 Mu nadan i Ninibeh ya pa'dadaggona dida an umat hi aton di liting hinan
dumakolana. Ta ta'on on eda mun'ipa"eh ya unudona dida ta inggana hi madadagda.

* **1:1 1:1** Nan boble hi ad Ninibeh ya hidiy nunhituwan nan patul hi ad Assyria.

9 Ya ta'on hi nonomnomondan mi'hangga i Apu Dios ya adi ma'at te pinghanonan
dadagon dida ta ma"id ha atondan mangipidpidwa.
10 Ta paddungnay na'abbutong dadiyen i Ninibeh ot maknada i han paggapaggat ta
ayda namaganan an dagami an nalakadan maghob.
11 Te waday oha an ap'apuh ad Ninibeh an nunnomnom hi adi maphod hi atona i
Apu Dios.
12 Ot alyon Apu Dios i dita'u an i Judah di, Ta'on hi dakol di bumoddang hinadan
i Ninibeh mu dadago' dida ta mama"idda. Manu te inyabulut'u ni' ta pinaligat da'yu
an i Judah mu adi' mo iyabulut an paligaton da'yu bo.
13 Te ad uwani ya putungo' nan paddungnay panakuldah bagangyu ta mapogpog
moy abalinandan mamalpaligat i da'yu.
14 Ya inalin Apu Dios hinadan i Ninibeh di, Adi ayu munholag ta ma"id ha mamunat
hi ngadanyu. Ya dadago' nadan bululyu hinadan pundayawanyu. Ya indadaan'u mo
tuwaliy ilubu'anyu te mun'a'ate ayu te adi ahan maphod di pangatyu.
15 Ot ha"on an hi Nahum ya alyo' di, Mangmangonyu'e han muntinnagtag hinadan
billid an mangali te waday maphod an ipa'innilana i dita'u. Ta ipa'innilana an
malinggop ta'u mo. Ot mabalin mohpen aton ta'u nadan uggan ta'u aton an
mundayaw i hiya. Ot mahapul mo an ipa'annung ta'u nadan imbaga ta'u an i'nong
ta'u i Apu Dios. Ot ma"idda mo aya nadan adi maphod di pangatda an umalin
mangubat i dita'u te nadadagda mo.

2

Hay Ahi Adadagan Di Ad Ninibeh

1 Da'yun i Ninibeh ya mundadaan ayu te tuweday mangubat i da'yu. Ta
guwalyaanyu nan binattun aladyu ya numbota' ayuh nan kalata ta haddonyuy umali.
Ya nundadaanonyu nadan tindaluyu.
2 Ya da'mi'e ya ta'on on nunhiglay nanadagyu i da'min i Judah ya ta'on on nadan
intanommi mu hi Apu Dios ya pumbangngadona nan amaphodmi tuwali an tinanud
Israel.
3 Mu da'yu'e ya tuweda nadan binuhulyu an mangubat i da'yu an nunhahapiyoda hi
mumbolah* ya numpunlubungda boh mumbolah. Te hitun umaliyandan mangubat
i da'yu ya mumpunluganda hi munlitaak an gumo' an kakalesa an pakilkilatonday
pahulda.
4 Ya pun'awiging nadan nungkakalesa an mumbinbinangngadan hinadan kalata ta
ayda kilat.
5 Ya punhonan nan patulyuh ad Ninibeh nadan tindaluyu ta eda mangapyah
pumbaliwyuh nan binattun aladyu mu gapu ta pun'awigingda ya mun'ihuhubagda
6 ya naladawda mo te niluh an nibughul nadan geyt hinan way wangwang ta
hinggop nadan binuhulyuy bobleyu ot pumpa"ihda nan palasyu.
7 Mu nibaga tuwali an mibalud ayu an i Ninibeh hi udum an boble. Ta nadan
himbut an binabai ya humanibhibokda an ayda balug on pungkulpigday palagpagda
an gapuh na'abakanyu.
8 Ta mamtik ayu ta ay ayu niguwang ha liting. Ta ta'on on waday muntukuk an
alyonday, Mumbangngad ayu! Ya agayuot hi eye.
9 Ta ahitutukuk nadan tindalun binuhulyu an alyonday, Pun'ala ta'uy silber ya
balitu'da te ay tayya ma"id ha upuh di kinadangyanda.
10 Ta mama"id di kinadangyanda ya madadag tun bobleda. Ta munggagayong-
gongda ya umuphatdah takutda.

---

* **2:3 2:3** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

11 Athidiy ahi ma'at ta mama"id mo nan nundongol an bobleyu an mi'alig hi balen
di layon an takutan di abobboble.
12 Te da'yun i Ninibeh ya umat ayuh nan layon an numpatenay udum an animal
ta ipa'anah nadan imbabalena ya ibbana. Ya paddungnay pinnuyuy baleyu hinadan
inyanamutyu an pinatepateyu.
13 Mu nan ongal di abalinanan Dios ya alyonan da'yu an i Ninibeh di, Nomnom-
nomonyu an ha"on di binuhulyu. Ot pu'ula' nadan kalesayu ya numpate' nadan
mumpangilog an linala'i an i'imbabaleyu ta ma"id ha mabati i da'yu. Ta ma"id mo
ha ume i da'yu hi udum hi boble an e manattatakut hi tatagu.

3

1 Mahmo' ayu an pumatepate ya mumpunlayah an i Ninibeh an ta'on on dakol di
inyana'anamutyu hi kinadangyan di udum an tatagu ya nangaba'abak ayuh gubat
2 mu ahiyu donglon di panuplit nadan mangubat i da'yu hi kakabayuda ya nan
umi'immog an pangen di kabayuda ya nan gangon di kakalesada.
3 Te umaliday nungkakabayu an mungkilat di ispadada ya pahulda. Ta pumpate
da'yu ta mun'itapu"ul di adolyuh nadan kalata ta mun'ihahali'dudday udum i da'yu.
4 Manu'eh ma'at datuwen da'yun i Ninibeh ya gapu hinan pangaya'ayaganyuh
tataguh abobboble ta dayawonda nadan dios an dayawonyu ta mi'alig ayuh babai
an umaya'ayag hi linala'i.
5 Ta hiya nan alyon nan ongal di abalinanan Dios di, Dusaon da'yu i ha"on. Ta
paddungnay bolladan da'yu ta punhintiggan da'yu hi atagutaguh tun luta ta mibabain
ayu.
6 Ya paddungna boy pumpaklitan da'yuh lugit ta ipatigo' hi atagutaguy bungot'u i
da'yu.
7 Ta an namin di manigo i da'yu ya tumakutda ta alyonday, Inoy an nadadag moh
ad Ninibeh. Nganne nin mahan di mammo' i dida?
8 Ta athituy ma'at i da'yu an i Ninibeh te undan da'yu'e ihya ya udu'dul ayu mu
nadan i Tebes an nigawway bobledah ad Egypt ya lini'woh han wangwang* ta hidiyey
pumbaliwda.
9 Ya ongal di abalinanda te bumoddangdan namin di i Egypt i dida ya ta'on on
nadan i Kus ya i Put ya i Libya.
10 Mu ta'on on athidiy abalinan nadan i Tebes ya binalud damdaman di binuhulda
dida ta niwakatdah udum hi boble. Ot pun'ibkah nadan binuhulda nadan
goggolang hinadan kalata ta nun'a'ateda attog. Ot bangkilinganda nadan ap'apuda ot
ibubunutda hi'on nganney mangala i didah nadan kakadangyan ta pumbalinondah
himbutda.
11 Mu ta'on on da'yu an i Ninibeh ya gapu i datuwen ma'at ya ay ayu mabutong. Ta
ta'on hi ipatnayu eh'an e mipa"e mu adi ayu damdama mihwang.
12 Te an namin nadan binattun aladyu ya mun'apukalda. Ta umatdah nan
bungbunga"an an fig an wa'et nalum di bungana ya ammuna ha pangiwagotan ya
mun'a'agah di bungana.
13 Ya nadan tindaluyu ya kumapuyda ta ayda binabai. Ya mun'a'aghob nadan
geytyu ta pangi'wan nadan binuhulyu.
14 Ta ta'on hi aganyuh amu'amung hi liting ya nungka"ut ayuh pito' ta punlitayuh
nadan nun'apa"ih an aladyu ta mun'ihamadda
15 mu ma"id damdama ha hilbina te maghob ayu ya nun'a'atedah gubat di udum.
Ta mapuh ayu an umat hi pangat di dudun an upuhondan namin nadan nitanom onu
holo' an kumhopanda an ta'on on dakkodakkol ayu ta umat ayuh dinakol di dudun.

* **3:8 3:8** Hay ngadan diyen wangwang ya Nayl.

16 Ya ta'on on dumakol di kakadangyan an mumpunggattang hi bobleyu ta umat hi
dinakol di bittuwon mu ayda damdama dudun an lu'ihanday bobleyu ya ahi da'yu
tinaynan.
17 Ya ta'on on dakkodakkol di guwalyayu ya a'ap'apuyu ta umatda damdamah nan
dudun an ma'amu"amungdah nan ahikotolan mu wa'e ta pinumtang on binumtikda
ta ma"id ha manginnilah nangayanda.
18 Ot he"a an patul hi ad Assyria ya ma'at'e datuwe ya mate nadan ap'apu an
munhilbi i he"an patul hi bobleyu ya ta'on on nadan kakadangyan ta mun'iwakatdah
nadan billid nadan tatagum an ma"id ha mangipapto' i dida.
19 Ya nan bobleyuh ad Ninibeh ya paddungnay mun'ihalom di hugatna ta adi
ma'agahan. Ya an namin di mangngol i diyen adadaganyu ya pumalakpakdah
amlongda. Te ma"id ha agge nanoltap hi bungotyu.

Habakkuk

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya nibagahtu nadan lilin Habakkuk i Apu Dios. Te minomnoman hi Habakkuk hinadan adi maphod an ato'aton nadan ibbana an i Judah. Yaden paddungnay adi dusaon Apu Dios dida i diyen pumbahbahulanda.

Mu impa'innilan Apu Dios i Habakkuk an pa'aliyona nadan i Babilon ta dadagonda nadan tataguh ad Judah an gapuh bahulda. Ya namama an minomnoman hi Habakkuk hi nanginnilaan i diyen ma'at. Ta minahmahana bo i Apu Dios on tanganu ona iyabulut an nadan i Babilon di manadag hinadan tataguh ad Judah yaden ong'ongngal di numbahulanda mu nadan i Judah (Habakkuk 1:13). Ot ipa'innilan bon Apu Dios i Habakkuk an nunhigla damdamay ahina pundusaan hinadan i Babilon an gapuh bahulda. Ya impa'innilan bon Apu Dios i Habakkuk an nanongnan hiya an Dios di ap'apu hi ad abunyan ot hiyay ukod hi an namin an ma'ma'at hitun luta (Habakkuk 2:20).

Ya hidin na'innilaan Habakkuk di nambal Apu Dios ya dinayawna hiya an gapuh nan ongal an abalinana ya nan nipto' an atonah nadan tatagu. Ta hiya nan innilana mo an nipto' boy atonah nadan tataguh udum hi algo (Habakkuk 3:1-19).

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunliliyan Habakkuk i Apu Dios an gapu ta ma"id ha matigonah aton Apu Dios an mundusah nadan i Judah an gapuh bahulda (Habakkuk 1:1-4)
2. Hay nambalan Apu Dios hi pangiyabulutana an nadan i Babilon di usalonah manadag hinadan i Judah an gapuh bahulda (Habakkuk 1:5-11)
3. Hay nangibagaan Apu Dios i Habakkuk an namamay pundusanah nadan i Babilon mu nadan i Judah (Habakkuk 1:12–2:1)
4. Hay nangibagaan Apu Dios hi pangdatanah gunggunan nadan mundinol i hiya (Habakkuk 2:2-20)
5. Hay dasal Habakkuk (Habakkuk 3:1-19)

1 Hay nitudo' ituwe ya nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Habakkuk an propeta.

Hay Lilin Habakkuk I Apu Dios

2 Nunliliya' i Apu Dios an alyo' di, Ngalngalam bo ahan tatawwa ta adim donglon nan pumpahpahmo'anmi i he"a. Ta ta'on ahan on ami kumga an mumpaboddang i he"a on adi da'mi ihwang hinadan mamalpaligat i da'mih tun boblemi.

3 Tanganu onmu inyabulut di adi maphod an ma'ma'at? Ya ahim minminnangmang tun boblemin mun'adadag. Ya teen nunhiglay pumanapatte ya humanahannu ya humanihiwwawan.

4 Ta dakol di mangat hi adi maphod mu hay mangat hi maphod. Ta ma"id ha hilbin di uldin te nadan mangipanuh hi kasu ya mabalin an mabayadanda ta ta'on on nan numbahul ya pangabakonda.

Hay Nambal Apu Dios

5 Mu alyon Apu Dios di, Onha'e ta tigonyuy ma'ma'at hi abobboble ot masda'aw ayu man. Te ad uwani an ataguyu ya waday ato' an adiyu kulugon an ta'on on ipa'innilada i da'yu.

6 Te idadaan'u nadan i Babilon an ma'abbungot ya matakutan an tatagu ta ongal di abalinandan mamloh abobbobleh tun luta.

7 Ta mundingngol an ma'abbungotda nimpe an patakutonday atagutagu. Ta atondan namin di pinhodda an ma"id ha mabalin hi mangipadinong i dida.

8 Ya ma'a'awwiging nadan kabayudan bumtik mu hay leopard. Ya imbungbungotda
mu hanan na'agangan an kahuh nan inalahan. Ya nadan nungkakabayun tindaluda
ya ta'on onda malpuh adawwi ya mangalidan ayda hamutin muntayyapan an e
mampap hi anonda.
9 Ta nunnaud di takut di tatagu i dida te himpappangey pangatda. Te dakkodakkol
di eda ibalud an umat hi dinakol di panag.*
10 Ya ngohayonday papatul ya ngihngihilanday a'ap'apuh udum an boble. Ya ta'on
on nadan binattuy aladna ya ma"id ha hilbina i dida te abalinandan tababon nan
way alad ta pumpattukandan hunggop ya ginubatda dadiyen boble.
11 Ta ayda puwo' an dadagondan namin an ma"id ha takutanda an idinoldah nan
bikahda ta ay hidiyey diosda.
12 Ot mundasala' an alyo' di, He"a Apu Dios ya nahamad di niyatam ya wadawada'a
tuwalih inggana. Ya ma"id ha nipaddungan di amaphodmu. Ya innila' an he"ay
namto' hinadan i Babilon ta diday mamalpaligat i da'mi. Mu he"ay mi'alig hi doplah
an ihi"uganmi.
13 Ya adim ahan pohdon nadan adi maphod an pangat. Mu tanganu onmu inyabulut
an ilaylayahhan da'mi? Ya tanganu on'a dindinnongan yaden paddungnay anon da'mi
tayyah nadan binuhulmi an ong'ongngal di bahulda mu da'mi?
14 Ta numbalinon da'mi tayyan tatagum hi paddungnay ekan onu nadan udum an
wah nan baybay an ma"id ha ap'apudah mangita'dog i dida.
15 Ta inyabulutmun paddungnay bunwiton da'mi hinadan i Babilon onu tabukulon†
da'mi. Ta ay ami nimpe ekan an makna. On mun'ingalda bo udot hi amlongda.
16 Ta hiya nan nadan almasday paddungnay diosda ta i'nonganda ya inighobandah
insenso. Te gapu i dadiyen almasda ya kimmadangyanda ta abalinandan alan nadan
na'appinhoddan anon.
17 Ot undan iyabulutmu ta agandah dadag hi tataguh abobboble an ma"id ha
homo'da?

2

1 Ha''on an hi Habakkuk ya umeya' hinan natagen umohnongan di mungguwalyah
tun boble ta'u ta haddo' di alyon Apu Dios hi'on nganney pambalnah nan lili' i hiya
ta tobalo' nan ibagana.

Hay Impitudo' Apu Dios I Habakkuk

2 Ya alyon Apu Dios di, Ihamadmun itudo' datuwen ipa'innila' i he"a i ha nahabatan
an batu ta nalakan bahaon nan e mangipa'innilah udum an tatagu.
3 Manu'e hi itudo'mu ya adi ni' ma'at hi ad uwani mu ahi madatngan nan nagtud
an ipa'annungana. Manu te mabayag mu haddonyu te ma"id ha bahhonan ma'at.
4 Ot alyom hinan itudo'mu di, Nomnomnomonyu an nadan mumbaktu an tatagu
ya hanadan abalinanday pundinolanda. Mu nadan tatagun nipto' di pangatda ya hi
Apu Dios di un'unudonda hinan pi'taguwanda.
5 Hay kinadangyan* ya huma'ul. Te nan kadangyan ya mumbaktu mu ma"id ha
linggop di nomnomna. Ya ma'aggamgam ta nipaddung hinan ongal an lubu'an an
adi mapmapnu. Te hay ate ya ma"id ha alyona hi ammuna mo tatawwa. Ta hiya nan
umedah abobboble ta pumbalinonday tataguh balud ya inaladay kinadangyanda.
6 Mu udum damdama boh algo ya abakon di binuhulda ya nginihngihilanda dida
an alyonday, Kilayu an e nangamu'amung hi na'akon gina'u ta hiyay ingkadangyanyu.
Undan anuud ya ahiyu idinong hinaen pangatyu?

---

* **1:9 1:9** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. † **1:15 1:15** Hituwen tabukul ya umat hi hidu'. * **2:5 2:5** Hituwen alyonah kinadangyan ya hay alyon di udum ya bayah.

7 Aggeyu innila an lo'tat ya wada damdama boy abalinan dadiyen binaludyu ta
patakuton da'yu ya nun'aladay gina'uyu.
8 Ot gapu ta nun'alayuy gina'un di udum an tataguh abobboble ot pumpateyu dida
ot dadagonyuy numboblayanda ta hiya nan nadan nabati ya ahi dida piboy mamloh
nadan gina'uyu.
9 Te da'yu ya inatyun amin di abalinanyu ta kimmadangyan ayu an ta'on on kuluk
di nangatyu. Alyonyu eh'a on ma"id ha ma'at i da'yu hi adi maphod an gapu ta
nun'atatagey numpunhituwanyu mu onnot on mahmo' ayu.
10 Ot gapu i danaen inatyun nanadag hi dakol an boble ya mibabain ayu ta ma"id
ha namnamaonyuh itaguwanyu.
11 Ta nadan binattun aladyu ya paddungnay pun'itkukday ina'inatyu ya nadan
dinangal di babaleyu ya ayda batang an panidpidwonda.
12 Ta hiya nan mahmo' nadan tatagun nangibangon i ha boble an hay inusalda ya
nadan kinulukda ya nadan himbutda an nunhiglay namaaldan dida ta nun'a'ateda.
13 Mu hanat nomnomnomonyu an ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ninom-
nom'u tuwali an gobhon nadan nunligatan nadan tatagu an nalpuh abobboble an
numbalinonyuh balud. Ta ma"id ha hilbin di numbolayanda.
14 Ta udum hi algo ya mihinap hi abobboble nan anabaktu' ya nan ongal an abalina'
an Dios ta umat hinan liting hinan dammudammunan baybay.
15 Mu mahmo' ayun tatagu an paddungnay aganyuh pa'inum hinan hinaggonyu ta
ma'abbutong ya ahiyu mohpe minminnangmang nan nabolladan an adolna.
16 Te nunnaud di ahiyu ibabainan te ma'at damdama i da'yu nan inatyu te ha"on
an Dios di paddungnay mamutong i da'yu ta ta'on hi mapemanan ayu ni' mu ahi ayu
damdama mapihul.
17 Ta ma'at damdama i da'yu nan umat hinan nangatyuh nadan kayiw hinadan
billid an nungngadan hi Lebanon ta nun'a'ate nadan animal hidi. Ta ahi ayu pibo
tumattakut te miballoh i da'yu nan namatapatayanyuh tatagu hi udum hi boble ot
pumpa"ihyuy bobleda.

Hay Imbagan Apu Dios Hi A'at Nadan Dios An Inyamman Di Tagu

18 Ya innayun bon Apu Dios an alyon di, Undan nganney hilbin nadan dios an
inyamman di tagu? Tanganu mahan on eyu dayawon ha layah di itudtuduna? Ya
tanganu mahan on nan tagun nangiyamma ya mundinol hinan adi humapit an
inyammana?
19 Nadan dios an inyamman di tagun na'amoh silber ya balitu' ya ma"id ha
yahyahda ya ma"id ha abalinandan mangipa'innilah nganneh diye. Ta hiya
nan mahmo' nan tagun mumbagah boddang i dadiye te ma"id ha abalinandan
bumoddang.
20 Mu ha"on an Dios ya wadaa' hinan bale' hi ad abunyan ot an namin ayun tataguh
tun luta ya dumidinnong ayuh hinangngab'u.

3

1 Ha"on an hi Habakkuk an propeta ya nundasala' an inali' di,
2 He"a Apu Dios ya innila' di a'atmu. Ta wa'et nomnomnomo' ya nunnaud an
masda'awa' hinadan inatmu. Ot hanat atom bo danae hi ad uwani ta ta'on hi
nunhiglay bungotmu ya hom'on da'mi bahan.
3 Ya wada han impatigon Apu Dios i ha"on ta tinigo' hiya an ma"aphod di a'atna an
immalin nalpuh ad Edom ya hi ad Paran. Ya ma'binnang ta nahawanan hi ad lagud.
Ot dayawon di atagutaguh abobboble.

2:13 2:13 Jeremiah 51:58

4 Ya hidiyen binangna ya umat hinan hiyah manulu nan potang. Ya ta'on on nadan
ta'lena ya mumbinang ta ma'attigo an ongal di abalinana.
5 Ta impa'alinay dogoh ot ipatnudnay ate.
6 Ot umohnong ot pa'alyogona tun luta. Ot imangmangnah nadan tataguh
abobboble ta munggagayonggongdah takutda. Ya nada'e an billid ya nadan nabillid
ya mun'atotommangda ta mun'a'agdeda. Mu nan ongal an abalinanan Dios ya
munnananong.
7 Ya tinigo' an nun'apapa"ih di numpunhituwan nadan i Kusan ya nadan i Midian.
8 Ta inali' di, Na'innilaa' mo Apu Dios an bokon gapuh bungotmuy nangipadi-
nongam hinan liting hinan wangwang ya hinan baybay te gapuh pangihwangmu
i da'min tatagum.
9 Ya atbohdi hi nangukatam hinan panam* ot agam hi pana. Ta nun'atotommang
nadan luta ta nawadaday wangwang.
10 Ya niwagot nadan billid ta mun'ungak di liting an manayyuh ya mumbungug
nadan maludulludun an dalluyun hinan baybay.
11 Ya dimminong nan algo ya bulan hi ad lagud an gapu i diyen nangoladam hinan
panam ta ay udan an mangali nadan papan ya mungkilat nan gayangmun mangali.
12 Ya gapu hinan nunhigla an bungotmu ya nun'igatinmuy tataguh abobboble.
13 Inatmun namin datuwe ta pangihwangmuh nadan tatagum ya nan pinto'mu an
patul. Mu hana'en ap'apun nadan tatagun adi maphod di pangatda ya dinadagmu an
ta'on on nan pun'ap'apuwana.
14 Te inalam nan pahulna ot hidiyey pangayangmun hiya hidin immalida nadan
tindaluna an ayda puwo' an mangiwakat i da'mi te hay innilada ya nalakay
pangabakandan da'mi.
15 Ta umat hi nangipa'wam hinadan kabayum hinan baybay ta atatakut nan
dalluyun an maludulludun.
16 Ta hidin tinigo' datuwen nipatigo i ha"on ya kimmilob di bala' ya munggagay-
onggong di timid'u. Ya ta'on on hay huki' on gumayonggong ta adiya' pa'atta'dog. Mu
madinola' mo an mannod hi panadagam hinadan binuhulmin mangubagubat i da'mi
an tatagum.
17 Ta ta'on hi adi humabung nadan intanom'un bungbungnga"an an fig ya ma"id
ha bungan nadan greyp ya olibo ya ma"id ha gapaso' hi wit onu barley ya ta'on on
nateda nadan kalnero' ya baka'
18 mu mun'am'amlonga' damdama an gapuh nangihwangan Apu Dios i ha"on.
19 Te nan na'abbaktun Dios di mangdat hi bikah'u. Ta umata' hinan ulha an abalina'
an bumtik ta umeya' hinan uhhun di billid ta mihwanga'.†

* **3:9 3:9** Hituwen pana ya hituwe nan bokang an usalondan e mi'gubat. **3:19 3:19** 2 Samuel 22:34 † **3:19 3:19** Nan udum an Biblia ya alyonday hituwen dasal ya mabalin an ibagan nan mangipangpangulu hinan kanta ta ikantada ya inunnudanda hinan umat hi gitala.

Sepaniah
(Zephaniah)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Sepaniah ya propetah din numpatulan Josiah hi ad Judah. Ya kadangyanda ni' i diye nadan tataguh ad Judah. Ya inun'unuddah Apu Dios (2 Patul 22-23) mu na'omtang ya abuh te agagga ot inganuydan mangun'unud ot dayawonda nadan iniphod di tagu. Ta hiya nan impa'innilan Apu Dios an dadagona nadan i Jerusalem ya an namin hi ad Judah an gapu i dadiyen ina'inatda mu adida pohdon an muntutuyu. Ta hidin limay gahut ta nawalut onom di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (586 B.C.) ya dinadag nadan i Babilon hi ad Jerusalem.

Manu te impa'innilan Apu Dios an dadagonah ad Jerusalem mu imbagana bo damdama an ihwangna nadan niwakat an tatagunah udum hi boble ta iyanamutna didah ad Judah ya winagahana dida.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nan nagtud an pundusaan Apu Dios hi atagutagu an agge nangunud i hiya (Sepaniah 1:1–3:7)
2. Hay a'at nan pumpapto'an Apu Dios (Sepaniah 3:8-20)

1 Hidin numpatulan Josiah an imbabalen Amon hi ad Judah ya himmapit hi Apu
Dios i ha"on an propeta an hi Sepaniah an imbabalen Kusi. Ya hituwen hi Kusi ya
imbabalen Gedaliah an hi na' Amariah an imbabalen Hesekiah.

Hay Panadagan Apu Dios Hi Atagutagu

2 Alyon Apu Dios di, Dadago' an namin di wadah tun luta.
3 Ta madadagdan namin di tatagu ya animal ya hamuti ya nadan wadah nan
baybay. Ta wan madadagdan namin nadan adi miyunnudan hinan pohdo' di
pangatda. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
4 Ya dusao' nadan i Judah an ta'on on nadan numpunhituh ad Jerusalem. Ya
inaan'un namin nadan panginomnomnomanda i Baal ya nadan udum an dayawonda
ya ta'on on nadan padida.
5 Ya atbohdiy ato' hinadan mundayaw hinadan bittuwon ya bulan hinan nundotal
an atop di baleda ya ta'on on nadan mangibagah ha"on an Dios di dayawonda mu
dayawonda bo nan dios di udum an tatagu an hi Molek.
6 Ya dusao' bo nadan mangiwalong an mangun'unud i ha"on an Dios te adida
mumpaboddang i ha"on ta wan ituddu' i dida nan nipto' an pangat.
7 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Duminong ta'u te tuwe mon madatngan di
punhumalyaan ya pundusaan nan na'abbaktun Dios hi tatagu. Te alyonay, Nadatngan
mo nan paddungnay pangi'nonga' i da'yu te ayaga' nadan binuhulyu ta iyabulut'u ta
diday ukod an mamate i da'yu.
8 Ya ta'on on nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan linala'in imbabalen di
patul ya an namin nadan mangiyunnud hinadan pangat di udum an boble ya pi'dusa'.
9 Ya dusao' nimpen namin nadan mundayaw hinadan iniphod di tagu an eda
huma'uha'ul on tinattatakutda nadan ibbada ta alanda nadan kinadangyanda on
inyedah nadan pundayawanda.
10 Ya i diyen pundusaa' ya madngol di ahikokoga hinan pi'ibbangon an boble an
nihaggon hinan way geyt an nungngadan hi ekan hidih ad Jerusalem. Ya ma"adngol
boy mungkakaludukud hinadan nabillid hi ad Jerusalem. Ha"on an Dios di mangalin
tuwe.

11 Ot da'yun numpunhituh nan nihaggon hinan malkadu ya kumga ayu te natedan
namin nadan mumpunggattang.
12 Te i diye ya paddungnay odna' ha dilag ta hinapo' an namin hi ad Jerusalem ta
da'yun palinglinggoponan mangmangngat hinadan pohpohdona ya dusaon da'yu te
alyonyuy, Ma"id ha aton Apu Dios i dita'uh maphod onu nalawa.
13 Mu onnot on ibtik nadan binuhulyuy kinadangyanyu ya numpa"ihday babaleyu.
Ya ta'on boh on ayu mangiphod hi baleyu mu bokon da'yuy munhituhdi. Ya ta'on boh
on ayu muntanom hi greyp mu adiyu tamtaman nan bayah an pumbalinana.
14 Ya alyo' an Sepaniah di, Nan nunhiglan pundusan Apu Dios hi tatagu ya tuwe
mo nimpen madatngan. Te nunhigla nan ahi ma'at i diye te ta'on on nadan na'tullid
an titindalu ya mangintattakutda.
15 Te i diyen pangipatigan Apu Dios hi bungotna ya nunhiglay punholholtapan di
tatagu ta paddungnay humilong di punnomnomda.
16 Ya ma"adngol di tangguyub an mangipa'innilan waday gubat ta ahitutukuk
nadan tindalu an manggop hinadan binattuy aladnan boble ya ta'on on nadan
pungguwalyaan.
17 Te alyon Apu Dios di, Ipa'ali' di nunhiglan punligatan di tatagu ta ayda napilok an
mun'ihuhubag. Athidiy ma'at te numbahulda i ha"on an Dios. Ta umayuh di dalada
ya nun'imangit di putudah nan luta ta alulugnin.
18 Ya i diye ya ma"id ha hilbin nadan balitu' ya silberda te adida abalinan an
mangihwang i dida hinan nunhiglan bungot'u te bokon ha"on ya abuh nimpe di
dinayawda. Ta mamingpinghan an pogpogo' an namin di wah tun luta.

2

Hay Tugun Sepaniah Hinadan Tatagu

1 Alyo' an hi Sepaniah di, Daan mo ta ma'amung ayun ma"id ha bainan himpamoble
ta munhahapit ayu
2 ta adiyu haddon nan nagtud an algo an pangipatigan Apu Dios hi bungotna ta
ipatayap da'yu ta ay ayu dugih.
3 Mu da'yu'en mumpada"ul an mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay
pumpaboddanganyu. Ta nadan nipto' di atonyu ya mumpada"ul ayu nimpe ta alinah
mihwang ayu i diyen pangipatigan Apu Dios hi bungotna.

Hay Adadagan Nadan Bobleh Nunlini"odan Di Ad Jerusalem

4 Hanada'en boblen nadan i Pilistia an umat hi ad Gaza ya hi ad Askelon ya
madadagda ta minganuyda ta ma"id ha munhituhdi. Ya atbohdih ad Asdod ya hi
ad Ekron an madadag hi pangat nadan binuhulda ta mabao dadiyen boble.
5 Ta mahmo' ayu an nalpuh ad Krete an e nunhituh nan way pingngit di baybay an
boblen nadan i Pilistia an nunhitu ni' hi ad Kanaan te inalin Apu Dios hi dadagona
ta ma"id ha mabati i da'yu.
6 Ta mumbalin nan nunhituwanyun i Krete an wah nan pingngit di baybay hi
pumpastolan hi kalnero.
7 Ya mumbalin hi lutan nadan mabati an i Judah ta pumpastolandah kalneroda.
Ta nahdom'e on eda nalo' hinadan balen ni' nadan i Askelon. Te hi Apu Dios an
dayawonda ya ipapto'na dida ta mibangngad nan maphod an nitaguwanda tuwali.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Dingngol'un nunhiglay pamihul nadan i Moab ya i
Ammon i da'yun tatagu'. Ta tanattakuton da'yu an alyonday pulhonda nan bobleyu.
9 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios an dayawonyun tinanud Israel
ya umannung an dadago' hi ad Moab ya hi ad Ammon an umat hi nadadagan di

ad Sodom ya ad Gomorah. Ta magado'otanda. Ta da'yun tatagu' an mabati di ahi mangalah nadan odonda ya lutada.

10 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Hituwey dusada hi nunlattuwaganda ya namanad-ngolanda i dita'un tatagun nan ongal di abalinanan Dios.

11 Te nunhiglan atatakut hidiyen ahi aton Apu Dios i dida. Te dadagonan namin nadan iniphoddan dayawonda. Ta hi Apu Dios moy dayawon di atagutaguh abobboble.

12 Ya inalin bon Apu Dios di, Ta'on on da'yu an i Etiopia ya pumpate da'yuh nan ispada'.

13 Ot alyo' bon hi Sepaniah di, Dadagon bon Apu Dios nadan bobleh nangappit hi huddo' di ad Judah ta madadag hi ad Assyria ya numbalinona nan nundongol an boblehdi an ad Ninibeh hi adi maboblayan.

14 Ta punhituwan di nat'onat'on an animal an ta'on on nadan kalnero ya baka. Ya mun'apalu'ah nadan babalehdi ta ma'attigo nadan dinangalda ya tu"udda ya nadan tawa ya panto ta pumpattukan di akup ya tukukan. Ta hay madngol mohdi ya hay kalin di hamuti.

15 Athidiy ma'at i dadiyen boble te hanadan tatagun nunhituhdi ya palinglingngo-ponday punnomnomda te hay innilada ya nahamad nan bobleda. Ta ilattuwagda an ongal di abalinanda. Mu madadagda nimpe ta punhituwan di atap an animal di bobleda. Ta an namin di mala"uh on munwigwigiwigda.

3

Hay Ahi Ma'at Hi Ad Jerusalem

1 Alyo' bo an hi Sepaniah di, Nunhigla tayya nan ma'at hitun ad Jerusalem an numboblayan di mumpungngohe ya mamalpaligat hi ibbadan tatagu ta hiyah tuwey gimmalat hi nibilangan tun numboblayandah nalugit.

2 Te adida un'unudon nadan tugun Apu Dios te adida pohdon an matudduwan hinan nipto' an pangat. Ya adida mundinol i Apu Dios ya adida mumpaboddang i hiya.

3 Ta nadan ap'apu ya umatdah nan kahuh nan inalahan an na'agangan ta mahmo' nadan tataguh pangatda.

4 Ya ta'on on nadan propeta on munlattuwagda ya mumpunlayahda. Ya nadan padi ya adida un'unudon nadan tugun Apu Dios. Ta dadiyen pangatda di gimmalat hi nibilangan nan pundayawan i Apu Dios hi nalugit.

5 Mu hi Apu Dios an wadawadan mumpapto' ituwen boble ya nipto' di pangatna an ma"id ha pangipangngelana. Te abigabigat on hiyah diye an nipto' di pangatnah nadan tataguna mu ningamut an ma"id ahan ha baindah nadan adi maphod an ato'atonda.

6 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Dinadag'uy dakol an boble ta nun'iwalong di kalatada ta ma"id ha uggan mangi'wahdi. Ya ta'on on nadan binattun aladda ya nun'apa"ih ta ma"id ha nunhituhdi.

7 Ot alyo"ot on gapu i dadiyen inat'u ya waday takutyun i Jerusalem i ha"on ta un'unudonyu nadan tugun'u ta adi' dadagon di bobleyu ya adi da'yu dusaon. Mu ma"id te onnot on inyal'alayun nangat hinadan pumbahulan.

8 Ot haddonyu tun punhumalyaa' hi atagutaguh tun luta te ninomnom'u an amungon di atagutagu ta ipatigo' nan nunhiglan bungot'u an ay apuy an gobhonan namin di wadah tun luta. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.

9 Ya ahi' mohpe impaphod di a'at di atagutaguh tun luta ta an naminda ya ma'ohhada an mundayaw ya munhilbi i ha"on an Dios.

10 Ta ta'on on nadan tatagu' an niwakat hi daggah nan wangwang hi ad Etiopia ya
ha''on moy dayawonda ya iyaliday idawatda i ha"on.
11 Ya adi ayu mo mibabain an gapuh nungngohayanyun ha''on te ma"ido' nadan
mumpunlattuwag ituwen boble. Ta ma"id mo nimpe ha munlattuwag ituwen nabillid
an niyappit i ha"on.
12 Ta hay mabati ya nadan nanongnan mumpada"ul an mundinol ya mumpabod-
dang i ha''on.
13 Ta da'yun mabatin tinanud Israel ya ma"id mo ha atonyuh adi maphod. Ta ma"id
mo ha huma'ul ya munlayah. Ta pumhod di nitaguwanyu ta malinggop ayu te ma"id
mo ha manattatakut i da'yu.

Hay Pungkantaan An Gapuh Amlong

14 Ot alyo' an hi Sepaniah di, Hitun a'atan datuwe ya mungkanta ta'u an
numpunhituh tun ad Jerusalem ta it'itkuk ta'uy pun'am'amlongan ta'u an tinanud
Israel.
15 Te adi dita'u mo dusaon i Apu Dios te ma"idda mo nadan binuhul ta'u. Te hi Apu
Dios an patul ta'un tinanud Israel ya niddum i dita'u ta ma"id mo ha itakut ta'u.
16 Ya hitun a'atana ya alyon di tatagu i dita'u an nunhituh ad Jerusalem di, Adi ayu
aya mo tumakut an i Jerusalem ot hanat adiyu iyabulut an minomnoman ayu.
17 Te hi Apu Dios an dayawonyu ya niddum i da'yu ot ongal di abalinana an
mumpapto' i da'yu. Ya gapuh nan ongal an pamhodna ya waday dinolyun hiya. Ta
ikankantanay amlongna i da'yu.
18 Te hi Apu Dios ya alyonay, Da'yun minomnoman hi aggeyu nidduman an e
nundayaw i ha"on hinadan nagtud an pundayawanyu an gapuh niyayanyuh udum
an boble ya amungon da'yu.
19 Ot nomnomnomonyu an dadago' dadiyen namalpaligat i da'yu. Ta ihwang da'yu
an ma"id ha abalinana ya inyanamut da'yun namin an niyeh udum hi boble. Ya
numbalinon da'yu hi mabainan hinadan boblen nibabainanyu ni'.
20 Te iyanamut da'yu nimpen namin hi bobleyu. Ya impaphod'uy nitaguwanyu ta
mundingngol ayu boh abobboble.
Ha''on an Dios di mangalin tuwe.

Haggay
(Haggai)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hidin limay gahut ta tulumpulut waluy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (538 B.C.) ya nan ap'apu hi ad Persia an hi Sayrus ya inabulutna ta mumbangngaddah ad Jerusalem nadan Judyu an inyen nadan i Babilon hi bobleda hidin inabakdah ad Judah mu hidin inabak damdaman nadan i Persia nadan i Babilon ot middumdah nan pun'ap'apuwan di ad Persia. Ta hidin numbangngadda nadan Judyu hi bobleda ot ihipunda an mangiphod hinan napa"ih an Templo. Mu agge nadne ya way ohaon hay balenay iyammana ya nan intanomnay ipapto'na.

Mu indani ta nala"uh di himpulut limay (15) tawon ya nadadag nadan intanomda ta kulang di anonda an gapu ta aggeda ginibbuh an mangiphod hinan Templo ya namama te inwalongda an munhilbin Apu Dios.

Ta hay nitudo' ituwen liblu ya nan impa'innilan Apu Dios i Haggay an ibaganah nadan tatagu ya ta'on on hinadan ap'apuda. Ta hidin limay gahut ta baintiy tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (520 B.C.) ya imbagan Haggay hinadan tatagu nan opat an impa'innilan Apu Dios i hiya. Ya hay namangulu ya imbaganah nadan tatagu ta iphodda nan napa"ih an Templo. Ya inun'unudda mohpe ta inlugida bon iyamma nan Templo. Ya nan mi'adwa ya minahmahana hi'on nganne i diday nanigoh nan a'at nan Temploh din hopapna ya hi'on nganney panigoda i diyen hiyah niyamma an Templo. Ya nan mi'atlu ya impa'innilan Apu Dios nan gapunah adina pangabulutan hinadan idawatdan hiya. Ot ibagan bon Apu Dios an wagahana dida hinan eda umun'unudan i hiya. Ya na'en mi'apat ya hay nangipa'innilaana an hi Serubbabel di mun'ap'apu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Nan namangulun impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 1:1-15)
2. Nan ni'adwa an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:1-9)
3. Nan ni'atlu an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:10-19)
4. Nan ni'apat an impa'innilan Apu Dios i Haggay (Haggay 2:20-23)

Hay Impa'innilan Apu Dios I Haggay Hi Gapunah Punligligatanda

1 Hidin namangulun algo hinan mi'anom an bulan* hidin mi'adwah tawon hi
numpatulan Darius hi ad Persia† ya impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Haggay
an propeta nan pinhodna an ibaga' hinan gobelnador hi ad Judah an hi Serubbabel
an imbabalen Sealtiel ya nan nabaktun padi an hi Joshua an imbabalen Jehosadak.
2 Ot ibaga' i dida nan inalin nan ongal di abalinanan Dios an alyonay, Datuwen
tatagu di mangali hi agge ni' nadatngan nan pangiphodandah nan Templo an
pundayawanyu i ha"on.
3 Ya himmapit boh Apu Dios i ha"on an hi Haggay ta ibaga' hinadan tatagu nan
impa'innilana an alyonay,
4 Tanganu on manu i da'yu te numpangapya ayuh nun'ahamad an babaleyu ya wan
nunnanong an napa"ih nan Templo.
5 Ya inalin bon nan ongal di abalinana an Dios di, Undan adiyu imatunan nan
ma'ma'at i da'yu
6 an ta'on on dakol di intanomyu mu kittang han apitonyu? Ya manu te mangan
ayu mu adi ayu mabhug ya wada boy inumonyu mu adi ayu ma'inuman. Ya waday

* **1:1 1:1** Nan namangulun algo hinan mi'anom an bulan ya August 29 i dita'u. † **1:1 1:1** Nan boble hi ad Persia ya hidiye nan hi ad Iraq hi ad uwani.

ilubungyu mu maktol ayu damdama. Ya mi'bo'la ayu mu adi umdah pangalanyuh itanudyu.
7 Ya innayun bon nan ongal di abalinanan Dios an alyon di, Undan adiyu nimpe imatunan nan ma'ma'at i da'yu.
8 Ot hay atonyu ya ume ayuh muyung ta ekayu mangalah kayiw ta iphodyu nan Templo ta ha"on di dayawonyu te athidiy pinhod'u.
9 Hay namnamaonyu ya dakol di apitonyu mu indani ta tigonyu an hitun punggapasanyu ya kittang di gapasonyu. Ya indani bo ta iyanamutyu ya iyabulut'u ta malu'lu'da. Manu'e hi athidiy ma'at ya nunnanong othadi an napa"ih nan Templo yaden way oha i da'yu on hay balenay pun'iyammana. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
10 Ta hiya nan ta'on on ha dulnu ya agge' impa'ali ta adi mo humangoy itanomyu.
11 Ya magana' nadan muyung ya nadan nun'atanoman hi wit ya barley ya ta'on on nadan nun'atanoman hi greyp ya olibo ya an namin nadan tinanomanyu ta ma'agangan ayu ya ta'on on nadan animalyu te madadag an namin nadan nablayanyu.

Hay Nangun'unudan Nadan Tatagu I Apu Dios

12 Ya inunud mohpen nan imbabalen Sealtiel an hi Serubbabel ya nan nabaktu an padi an imbabalen Jehosadak an hi Joshua ya nadan tatagu nan impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Haggay. Ta nalmuy takutda an adi mangunud i Apu Dios ta wan hiyay dayawonda.
13 Ya inalin bon Apu Dios i ha"on an hi Haggay di, Ibagam hinadan tatagu an wadawadaa' an bumoddang i da'yu. Ha"on an Dios di mangalin tuwe.
14 Ot idat Apu Dios nan ongal an naminhod nan gobelnador hi ad Judah an hi Serubbabel ya nan nabaktu an padi an hi Joshua ya nadan tatagu an mangiphod hinan Templo. Ta inhipunda mo an muntamuh nan Templon nan ongal di abalinanan Dios
15 hidin mi'abaintit opat (24) an algo hinan mi'anom an bulan‡ i diyen mi'adwah tawon hi numpatulan Darius.

2

Nan Mi'adwa An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

1 Ya hidin mi'abaintit ohay (21) algo hinan mi'apituh bulan* i diyen tawon ya imbagan bon Apu Dios i ha"on an alyonay,
2 Mahmaham hinan gobelnador hi ad Judah an hi Serubbabel ya nan nabaktun padi an hi Joshua ya an namin nadan tatagu an alyom i dida di,
3 On wada i da'yu ha nanigoh amaphod din namangulun Templo? Ya nganney punnomnomyu hinan iyam'ammayuh ad uwani? Ma"id ha mapto' ya hay panigoyu ya ma"id ha iyatana.
4 Mu ta'on hi athidi ya pabikahom di nomnommu Serubbabel ya he"a Joshua ya an namin ayun tatagu te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya wadawadaa' an bumoddang i da'yu.
5 Hiyah tuwey imbaga' hinadan a'ammodyuh din impangulu' didah nakakandah ad Egypt. Ot hiya nan adi ayu tumakut ot wadaa' i da'yu.
6 Ya inalin bon nan ongal di abalinanan Dios di, Adi madne ya iwagot'uh ad lagud ya tun luta ya ta'on on nan baybay.

---

‡ **1:15 1:15** Nan mi'abaintit opat (24) an algoh nan mi'anom an bulan ya September 21 i dita'u. * **2:1 2:1** Nan mi'abaintit ohan algoh nan mi'apituh bulan ya October 17 i dita'u. **2:6 2:6** Hebrew 12:26

7 Ya paddungnay iwagot'u boy pun'ap'apuwan di tataguh abobboble ta way atondan
mangiyalih nadan kinadangyanda ta wadan namin nadan mahapul hinan Templo.
8 Ot ma'at danae te ha"on an ongal di abalinanan Dios di ud bagi hi an namin an
kinadangyan hi abobboble an ta'on on nadan silber ya balitu'.
9 Ot nan amaphod tun miyamma an Templo ya ipohpohodna mu nan a'atna handi.
Ya palinggopo' boh tuwen boble. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di nangalin tuwe.

Nan Mi'atlu An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

10 Hidin mi'abaintit opat (24) an algo hinan mi'ahiyam an bulan† i diye damdama
an mi'adwah tawon hi numpatulan Darius ya impa'innilan bon Apu Dios i ha"on an
propeta
11 nan pinhodna an ibaga' hinadan padi an alyonay, Mahmaham hinadan padi hi'on
nganney alyon nan tugun.
12 Ta inali' hinadan padi di, Alyon Apu Dios di nomnomnomonyu hi'on waha tagu
hi ginu'uhana hinan inlubungna ha dotag an ni'nong i ha"on ya alina'eh nida"om
hidiyen nigu'uhana hi tinapay onu nan udum an makan onu ma'inum onu lanan di
olibo ya nganney punnomnomyu? On ta'on on dadiyen nida"omana ya niyappit mo
bo i ha"on?
Ya timbal nadan padi ya alyonday, Adi.
13 Ot alyo' an hi Haggay di, Onha waha taguh dinapanay adol di nate ya on adi
ma'abulut nadan makan an dapaona?
Ya alyon bon nadan padi di, O adi.
14 Ot alyo' di, Ot atbohdi an nadan tataguh tun boble ya adida mibilang hi malinis
an gapuh nadan adi maphod an pangiye"eda ta hidiye nan an namin di atonda ya an
namin di idawatda ya mibilang hi nalugit.
15 Ot hiya nan nomnomonyun namin nadan hinolholtapyu handi ta ingganah nan
nangilugiyanyu an mangiphod hinan Templo.
16 Te hay na'na'at ya nan namnamaonyu an baintiy (20) langgut di apitonyu ya onnot
himpulu (10) ya abuh. Ya nan namnamaonyu an nabongley (50) galon an ma'inum
ya baintiy (20) galon ya abuh di pumbalinana.
17 Ya dinadag bon Apu Dios nadan intanomyu ta bumu"utda ya madalalluda
ta ma"id ha hilbin di nablayanyu mu hiya damdama an aggeyu imbangngad an
mangun'unud i hiya. Hiya an Dios di mangalin tuwe.
18 Ot alyon Apu Dios di, Ad uwani an mi'abaintit opat (24) di algo hinan mi'ahiyam
an bulan ya nomnomnomonyu an ituwen algo di nagibbuhan nan ipabunan nan
Templo.
19 Te mihipun hi ad uwani ya wagahan da'yu i ha"on an ta'on on ma"id ha wit hi
mihok hi nabati hinadan alangyu ya agge ni' bimmungay intanomyu an greyp ya fig
ya pomegranet ya olibo.

Nan Mi'apat An Impa'innilan Apu Dios I Haggay

20 Ya ituwen pidwanah himmapitan Apu Dios i ha"on an hi Haggay hidin mi'abaintit
opat (24) di algo i diyen mi'ahiyam an bulan ya alyonay,
21 Ibagam hinan gobelnador an hi Serubbabel an iwagot'uh ad lagud ya tun luta.
22 Ya nun'aan'u nadan patul hinan pun'ap'apuwanda. Ya dadago' nadan kalesa an
usalondah gubat ya ta'on on nadan kabayuda. Ya nada'en titindaluda ya dida dida
on numpapatteda.
23 Mu hi Serubbabel e an baal'u ya hitun a'atan datuwe ya hiyay pumbalino' hi
ap'apu ta hiyay mi'alig hi singsing'u. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.

---

† **2:10 2:10** Nan mi'abaintit opat an algo hinan mi'ahiyam an bulan ya December 18 i dita'u.

Sekariah
(Zechariah)

Hay A'at Tuwen Liblu An Sekariah

Hi Sekariah ya impa'innilanah nadan tataguh ad Jerusalem an mahapul an iphodda nan Templo. Ya imbagana bon wa'et mangun'unuddan Apu Dios ya mibangngad nan maphod an a'at di nitaguwanda tuwali ya ta'on on nan numboblayanda. Ya hay a'atan tuwe ya hitun agibbuhan di pundusaan Apu Dios hinadan binuhuldan tinanud Israel. Ta nan pinto' Apu Dios an Patul di mun'ap'apu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nangibagaan Apu Dios hinadan i Jerusalem ta muntutuyudah bahulda (Sekariah 1:1-6)
2. Hay nangipatigan Apu Dios i Sekariah hi pumbalinan nadan Judyu ya nan niyatandan hiya an Ap'apu (Sekariah 1:7–6:8)
3. Hay nangipikoronaan Sekariah hinan koronan di patul hinan padi an hi Joshua ta ipa"elan nan ahi umali an Patul ya Padi an tinuddun Apu Dios (Sekariah 6:9-15)
4. Hay nangibagaan Apu Dios hi punwagahanah nadan tatagunah udum hi algo (Sekariah 7–8)
5. Hay umaliyan nan Patul an mumpapto' hinadan tatagu mu adida un'unudon mu hay umudi ya hiyay ibilangdah patulda (Sekariah 9–14)

Hay Nangibagaan Apu Dios Ta Ibangngad Nadan Tatagun Mangun'unud I Hiya

1 Hidin mi'awaluh bulan hinan mi'adwah tawon hi numpatulan Darius hi ad Persia
ya himmapit hi Apu Dios i ha"on an propeta an hi Sekariah an imbabalen Berekiah
an hi na' Iddo
2 ot alyonay, Nunhiglay e' bimmungotan i handidan a'ammodyu
3 ta hiya nan ibagam hinadan ibbam an tataguh tuwen ibaga' an ongal di abalinanan
Dios an alyo' di, Mumbangngad ayu'en mangun'unud i ha"on an Dios ya boddangan
da'yu.
4 Ta adiyu iyunnud i handidan a'ammodyu te ta'on on imbagan nadan propeta hi
idinongdan mangat hinadan adi maphod mu ningamut an adida dumngol ta hiya mo
nan nadusada.
5 Mu handidan a'ammodyu ya ta'on on nadan propeta ya nadney natayanda.
6 Ta hiya nan ipanomnom'un da'yun immannung nan pinadapadana' an imbagaba-
gan handidan baal'un propeta i dida mu ingganaot madusada ot ahida mohpe
muntutuyu ot alyonday, Nipto' peman nan inat nan ongal di abalinanan Dios an
nundusa i dita'u te hidiye tuwaliy imbaganah atona.

Nan Nipatigo I Sekariah An Kabayu Ya Duwan Anghel

7 Hidin mi'abaintit opat (24) di algo i diyen mi'ahimpulut ohay (11) bulan an ma'alih
Sebat* i diye damdaman mi'adwah tawon hi numpatulan Darius hi ad Persia ya
waday impatigon Apu Dios i ha"on an hi Sekariah an imbabalen Berekiah an hi na'
Iddo.
8 Ta i diyen nahdom ya anakkaya an tinigo' han anghel an nuntakkeh† mumbolah‡
an kabayu hinan awadan di kakaykayyiw an mirtel hinan way nundotal. Ya wadaday
udum an kabayuh indoggana an mumbolah ya pulaw ya han adi ma'abollah an waday
numpuntakke i dadiye.

---

* **1:7 1:7** Nan Sebat ya hidiye nan mi'adwah duminggun di January ta ingganah nan mi'adwan dumingguh nan Pebrero. † **1:8 1:8** Hay pangalin di udum hinan nuntakke ya nunhakay. ‡ **1:8 1:8** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

9 Ot alyo' di, Apu, tanganu on wahtuday kabayu?
Ya wada boy ohan anghel an ni'hapit i ha"on an alyonay, Hiyah tuwey ipa'innila' i he"ah ad uwani.
10 Ot alyon diyen anghel an wahdih awadan nadan kakaykayyiw an mirtel di, Datuwe nadan hinnag Apu Dios an e manigoh nadan ma'ma'at hitun luta.
11 Ta dadiyen nuntakkeh kabayu ya alyondah nan anghel an wadah awadan nadan kakaykayyiw an mirtel di, Imme amih abobbobleh tun luta ya maphod ta ma''id mo ha munggugubat.§
12 Ot alyon nan anghel di, He"a Apu Dios an ongal di abalinana ya anuud moy pammo'am hinadan i Jerusalem ya an namin hi ad Judah ya ten ume mo tayyah napituy (70) tawon hi nangipatigam hi bungotmun dida?
13 Ot pa'ulayon Apu Dios di nambalna i diyen anghel an ni'hapit i ha"on.
14 Ot alyon diyen anghel i ha''on di, Ibagam hinadan tataguh tuwen alyon nan ongal di abalinanan Dios an ongal anuy naminhodna ya pangihakitna i da'yun tataguna ya namama hi ad Jerusalem an ibilangnah boblena.
15 Te alyonay, Nunhiglay bungot'uh nadan binuhulyun munlattuwag an hay punli'nada ya ma'allinggopda. Manu te bimmungota' i da'yun tatagu' ot ipa'abak da'yuh nadan binuhulyu. Mu nunhigla bo ayay namalpaligatdan da'yu mu nan ninomnom'un atonda.
16 Ta hiya nan ha"on an ongal di abalinanan Dios ya ibaga' an hom'on da'yu ta ipaphod'u nadan nun'apa"ih hi ad Jerusalem an namamah nan Templo.
17 Ot alyon bon nan anghel i ha"on di, Ibagam bo hinadan tatagu an alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Boddangan da'yun tatagu' ta kumadangyan ayun munhituh nadan bobleh ad Judah te ipapto"u mo tun ad Jerusalem an imbilang'uh boble'.

Nan Nipatigo I Sekariah An Ha'gud

18 Ot itangad'u ya inoy an tinigo' han opat an ha'gud.
19 Ot mahmaha' hinan anghel an ni'hapit i ha''on an alyo' di, Tanganu on teda dohah?
Ya alyonay, Datuwen ha'gud ya dida nan pun'ap'apuwan an nangiwakat hinadan i Jerusalem ya an namin ayun i Judah ya i Israel.
20 Ya alina boh on impatigon Apu Dios di opat an mun'udih.
21 Ot mahmaha' hi'on nganney eda aton ya alyon nan anghel di, Datuwen ha'gud ya dida nimpe nan nangiwakat i da'yun i Judah ya ma"id ha mabalin hi mangabak i dida. Mu datuwen mun'udih ya immalida ta tattakutonda dadiyen opat an ha'gud.

2

Han Nipatigo I Sekariah An Nangdon Hi Linubid An Punlukud

1 Hidin intangad'u bo ya inoy an tinigo' han tagun inodnanay linubid an punlukud.
2 Ot alyo' i hiyay, Danay pangayam?
Ya alyonay, E' lukudon di binillog di ad Jerusalem.
3 Indani ya nakak nan anghel an uggan mi'happitan i ha"on. Ta hidin ume ya wada han oha bon anghel an mun'idamun hiya
4 ot alyonay, Tagtagom ta em ibaga i diyen mangilog an nangdon hi linubid an dumakkodakkol di tatagu ya animal hi ad Jerusalem ta hiya nan mahapul an ma'aan nadan alad ta waday umohnongan di udum.
5 Te inalin Apu Dios di, Ha"on an Dios ya mumbalina' hi ay apuy an mi'alad hi nunlini"odan ta manandi i diyen boble ya miha''ada' hidi ta mundongol hidiyen boble.

§ **1:11 1:11** Nan patul an hi Darius ya inabakna nadan ap'apuh abobboble ta hiya nan ma"id moy gubat.

Hay Pangipa'anamutan Apu Dios Hinadan Tatagunah Numboblayanda

6 Ya wada boy nangalyan Apu Dios hinadan tatagu di, Awigingonyu ta bumtik ayun
tatagun inwakat'uh nangappit hi huddo'na
7 ta taynanyuh ad Babilon ta mumbangngad ayuh ad Jerusalem an numboblayanyu
tuwali.
8 Te ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Hanadan mamalpaligat hinadan
pa'appohpohdo' an tatagu' ya paddungnay ha"on an Dios di nangatanda.
Ta hiya nan ha"on an hi Sekariah ya hinnaga' hinan ongal di abalinanan Dios ta e'
ibaga datuwen imbagana hinadan nangubat ya numpangalah nadan nun'abalol an
wadan dita'u.
9 Ot nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios di mundusan dida ta pun'ala ta'u
pibon himbutda nadan nun'abalol an wadan dida. Ot ma'at'e dadiye ya hidiyey
panginnilaanyu an immannung an nan ongal di abalinanan Dios di nannag i ha"on.
10 Ya imbagan Apu Dios hinadan tataguh ad Jerusalem di, Hanat ikankantayuy
pun'amlonganyu te umaliya' an mi'hitu i da'yu.
11 Te i diye ya dakolda mohpey mangun'unud i Apu Dios ta mumbalindah tataguna
ya mi'hituh Apu Dios i dita'u. Ta hidiye boy panginnilaanyun namin an ha"on an
propeta ya hinnaga' hinan ongal di abalinanan Dios.
12 Ya mumbalin hi ad Judah hi boblen Apu Dios ya hi ad Jerusalem di ibilangnah
iha"adana.
13 Ot duminong ta'un namin te umalih Apu Dios an malpuh ad abunyan.

3

Hay Nipatigoh A'at Nan Na'abbaktun Padi

1 Indani ya impatigon bon Apu Dios i ha"on hi Joshua an nabaktun padi an
timma'dog hi hinangngab nan anghel Apu Dios. Ya wahdin timma'dog bo hi Satanas
hi paldang Joshua an nidadaan an mangibagah nadan ipabahulnan Joshua.
2 Ya alyon Apu Dios i Satanas di, Duminong'a. Te ha"on an Dios an namto' hi
ad Jerusalem hi punhituwa' ya he"ay dusao'. Mu hituwen tagu ya mihwang an
paddungnay binuhni' an na'aan hinan mundalang an apuy.
3 Ya hi Joshua an wahdin timma'dog hi hinangngab nan anghel ya na'luggit di
lubungna.
4 Ot alyon nan anghel hinadan baalnay, Aanonyu nan na'luggit an lubung tuwen
tagu.
Ot alyona i Joshua di, Nomnomnomom an pinakawan'uy bahulmu ta hiya nan
idattan da'a moh balun lubung di padi.
5 Ot ha"on an hi Sekariah ya alyo' di, Agayu ta iha"adyu ha malinis hi turban* i
Joshua. Ot iha"adda nan turban ot lubungandah nan balun lubung yaden wahdi nan
anghel Apu Dios.
6 Ya inalin bon diyen anghel i Joshua di,
7 Nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Wa'e ta un'unudom nadan tugun'u ya
atom nadan pinhod'u ya he"ay minaynayun an mumpapto' hinan Templo. Ya idat'uy
abalinam an mi'hapit i ha"on an umat hinadan anghel.
8 Ot hanat donglom Joshua an nabaktun padi tun ibaga' ya ta'on on da'yun ibbanan
padi. Ta nomnomnomonyu an da'yuy ipatigan nadan maphod an ma'at hitun
pangipa'aliya' hinan ohan padi an baal'u an ma'alih Hapang.
9 Ya nomnomnomonyuh tuwen batun iha"ad'uh hinangngab Joshua an pituy
angahna. Ya ha"on an ongal di abalinanan Dios ya itudo"uhdiy, Mamingpinghan
an pakawano' di numbahulan nadan tatagu ituwen boble.

---

* **3:5 3:5** Nan turban ya hidiye nan adukken luput an milipot hi ulun nadan linala'i.

10 Ta hitun a'atana ya way ohaon nun'ayagana nadan ibbana ta mi'yam'amlongdah limminggopanyu ya pinumhodan di nitaguwanyu. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.

4

Hay Nipatigan Nan Punhilawan Ya Han Duwan Bungbunga"an An Olibo

1 Indani ya immali bo nan anghel an ni'hapit ni' i ha"on ot bangonona' te aya' nalo'.
2 Ot alyonan ha"on di, Nganney tinigom?
Ot alyo' di, Anakkayan tinigo' han nabalitu'an an punhilawan an waday malukung an naha"adan hi lana. Ya hidiy alpuwan nan lana an umeh nadan pitun dilag diyen punhilawan.
3 Ya hidiyen punhilawan ya nibattan hinan duwan kayiw an olibo.
4 Ot mahmaha' hinan anghel an ni'hapit i ha"on hi'on nganney pinhod dadiyen ibaga.
5 Ya alyonay, Undan aggem innila?
Ot alyo' di, Agge' innila.
6 Ya alyon diyen anghel di, Hidiyen nipatigon he"a ya hidiye nan pinhod Apu Dios an ipa'innilam i Serubbabel. Te alyon nan ongal di abalinanan Dios di, Mabalin an atom Serubbabel nan ipa'at'un he"a an gapuh nan Espiritu' an bokon gapuh nan abalinanyu onu nan bikahyu.
7 Ot mama"id nadan umat hi o"ongal an billid an humandih em pangigibbuhan hinan Templo. Ta hitun em pangiha"adan hinan ma'udin batu ya itkukyun tatagu di, Hanat wagahan Apu Dios hituwe.
8 Ya inalin bon Apu Dios di,
9 Hi Serubbabel di nangiphod hinan nipabunan tun Templo ot hiya damdama boy mangigibbuh. Ta hidiyey panginnilaan nadan tatagun immannung an ha"on an ongal di abalinanan Dios di nangituda' i he"a Sekariah.
10 Hay panigon nadan tatagu ya kittang han natamuwan ta hiya nan ma"id ha amlongda. Mu ahida mun'am'amlong hi paniganda an inaynayun Serubbabel an mangiphod hinan Templo.
Ya himmapit bo nan anghel ot ibaganay ibalinan nan nipatigon ha"on an alyonay, Dadiyen pitun dilag ya dadiyey paddungnay matan Apu Dios an manmannigoh at'atton di atagutaguh tun luta.
11 Ot alyo' boh nan anghel di, Tanganu on wadadahdi han duwan kayiw an olibo an numbinahhel i diyen punhilawan?
12 Ya tanganu on teda han duwan hapang di olibo an nitumu'an nadan duwan balitu' an ay gulipun bumudduhan nadan lanan malpuh nadan olibo?
13 Ya alyon nan anghel di, Undan aggem innilay niyatan datuwe?
Ot alyo' di, Agge' innila apu.
14 Ya alyonan ha"on di, Hay ipa"elanda ya nan duwan pinto' Apu Dios an bumoddang i hiyan mun'ap'apuh tun luta.

5

Hay Nipatigan Han Mitmittayap An Naludun An Puntud'an

1 Alina boh on nipatigon ha"on han naludun an puntud'an an mitmittayap.
2 Ya alyon nan anghel di, Nganney tigtiggom?
Ot alyo' di, Tigtiggo' dee han naludun an puntud'an an mitmittayap an tulumpuluy (30) umpiy dinukkena ya himpulut limay (15) umpiy binillogna.

3 Ot alyon diyen anghel di, Hay nitudo' i diye ya nan dusan ahi ma'at hi tataguh abobboble. Ta an namin di mangako ya mipapate ya hina'en bahhelna ya nitudo' hidi an mipapate nadan mangibahhoh nadan insapatadah atonda.
4 Te alyon nan ongal di abalinanan Dios di dusaona nadan mangako ya nadan mangibahhon mangat hinan insapatada. Ta madusada ta lo'tat ya mapa"ih nadan numpunhituwanda ta ta'on on hanadan kayiw onu batu an niphod hidi ya mun'apapa"ihda.

Hay Nipatigan Han Balilih An Wahdi Han Babaih Dallomna

5 Indani ya nihaggon bon ha"on nan anghel ot alyonay, Itangadmu'e ta tigom di humawwang.
6 Ot alyo' di, On nganneh diye?
Ya alyonay, Hidiye'e ya balilih an punlukud hi bahul ta mipatigo an tun luta ya napnuh bahul di tatagu.
7 Ta hidin nitagge nan lube an kalubna ya wahdi han inumbun an babai.
8 Ya alyon nan anghel di, Hay ni'aligan tuwen babai ya nan nunhiglan adi maphod an a'at di tatagu. Ot italmodna bo nan kalub ta nihamad an nakaluban nan babaih dallomna.
9 Ya alinah on nipatigo bon ha"on han duwan binabain muntayyapan an hay paya'da ya ay paya' nan hamuti an ma'alih stork. Ta immalida ot itaggeda nan balilih ot iye"eda.
10 Ot mahmaha' hinan anghel hi'on daanay pangiyayanda i diyen balilih.
11 Ya alyonay, Iyedah ad Babilon ta iphoddahdi ha pangiha"adanda i diyen balilih. Ta nagibbuh'en niphod ya inha"addahdih diyen balilih ta dayawon nadan tatagu.

6

Hay Nipatigan Han Opat An Kalesa

1 Indani ya nipatigo bon ha"on han opat an kalesan nalpuh nan numbattanan nan duwan paddungnay billid an gombang.
2 Hanan namangulun kalesa ya ingguyud nadan mumbolah an kabayu. Ya hana'en mi'adwa ya ingguyud nadan mangitit an kabayu.
3 Ya hana'en mi'atlu ya ingguyud nadan pulaw an kabayu ya hana'en mi'apat ya ingguyud nadan nadapdapul di tigodan kabayu.
4 Ot mahmaha' bo hinan anghel hi'on nganney nipa"elan dadiye.
5 Ya alyonay, Datuwe nadan opat an nalpuh awadan Apu Dios an e manigoh abobbobleh tun luta.
6 Ta nan kalesan ingguyud nadan mangitit an kabayu ya ipluydah nangappit hi huddo'nah ad Babilon. Ya na'en ingguyud nadan pulaw ya ipluydah nangappit hi alimuhan di algo. Ya na'en ingguyud nadan nadapdapul di tigodan kabayu ya ipluydah nangappit hi muyyadna.
7 Ya dadiyen kabayu ya umaptudan umeh abobbobleh tun luta. Ta alyon mon nan anghel i diday, Ekayu mo ta tigonyuy a'at nadan tataguh tun luta. Ot eda hawangon an namin.
8 Ya muntukuk nan anghel i ha"on an alyonay, Nomnomnomom an dadiyen kabayun inipluydah huddo'na ya impadinongda nan bungot Apu Dios.

Hanadan Napilin Mun'ap'apu

9 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
10 Ume'ah balen da Josiah an imbabalen Sepaniah ta em alan nadan silber ya balitu' an inilpun da Helday ya hi Tobiah ya hi Jedayah hi ad Babilon.

11 Ta apyom hi korona ta ipakoronayuh nan nabaktun padi an hi Joshua an
imbabalen Jehosadak.
12 Ya ibagam i hiya an nan ongal di abalinanan Dios ya alyonay, Nomnomnomonyu
an hiyah tuwey nipa"elan nan ma'alih Hapang an ahi umali an mangiphod hinan
Templo an malpu i da'yun tinanud.
13 Te hidiyen padi di mangiphod hinan Templo hi ad uwani ya hiya boy mun'ap'apu.
Ya maphod di pangatna i dadiyen niyukod i hiyan tamuna.
14 Ya hidiyen korona ya ahi miha"ad hinan Templo ta panginomnomnomanda i da
Helday ya hi Tobiah ya hi Jedayah ya hi Josiah an imbabalen Sepaniah.
15 Ya umaliday tatagun malpuh nun'idawwin boble ta bumoddangdan mangiphod
hinan Templo. Ta niphod'e nan Templo ya hidiyey panginnilaanyu an nan imbaga' ya
nalpuh nan ongal di abalinanan Dios. Ot umannung an ma'at datuwe hi'on ihamad
ta'un unudon hi Apu Dios.

7

Hanadan Nipto' An Pangat

1 Hidin mi'apat hi algo hinan mi'ahiyam di bulan* an ma'alih Kisleb hidin mi'apat
hi tawon hi numpatulan Darius ya himmapit boh Apu Dios i ha"on.
2 Te handi ya intuda' nadan i Betel da Sareser i Regem-Melek ya nadan tataguda ta
eda mumpaboddang i Apu Dios.
3 Ya wada boy pohdondan mahmahan hinadan padi ya propeta an wahdih
nan Templon nan ongal di abalinanan Dios. An hay mahmahanda ya hi'on
inaynayunda an umukayungan ya mun'ulat hinan mi'alimah bulan hi atawotawon
an punnomnomnomandah nadadagan din Templo.
4 Ya alyon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
5 Ibagam hinadan ibbam an tataguh bobleyu ya ta'on on hinadan padi an manu te
nun'ulatda ya immukayunganda hinan mi'alima ya mi'apituh bulan hi atawotawon
hi napituy (70) tawon hi niha"adandah udum hi boble mu hay immannung ya bokon
ha"on di dinayawda.
6 Ya ta'on on hinadan pangananyuh nan natuddun pundayawanyun ha"on ya hay
pun'am'amlonganyu ya ammunay nomnomnomonyu an bokon ha"on.
7 Undan bokon datuwe nadan imbagabaga' hinadan propetah din malinggop ayu ni'
ya dimmakol ayuh ad Jerusalem ya hi an namin nadan bobleh ad Judah ya ta'on on
hinan negeb† ya hinadan pu"un di billid an numboblayanyu hi nangappit hi alimuhan
di algo.
8 Ya alyon bon Apu Dios i ha"on di,
9 Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalih mahapul an nipto' di pangi-
panuhyuh hi'on waday mihahapit ya munhinhohomo' ayu ya mun'u'ullayan ayu.
10 Ya adiyu paligaton nadan nabalu ya nadan nun'apuhig ya nadan nun'awotwot
ya nadan nalpuh udum hi boble an ni'iboble i da'yu. Ta adi ayu munnomnomnom hi
panadagyuh ibbayu.
11 Athituy imbagabaga' i handidan a'ammodyu mu nginheya'
12 an paddungnay impakulhiday nomnomda ta adida donglon nadan intudtudun
handidan propeta. Ta hiya nan bimmungota' i dida.
13 Ot gapu ta adida donglon di ibaga' ya agge' mo damdama dingngol di dasalda.

---

* **7:1 7:1** Nan mi'apat an algo hinan mi'ahiyam an bulan ya December 7 i dita'u. † **7:7 7:7** Nan negeb ya hidiye nan napudut an luta hi nangappit hi muyyadna.

14 Ta hiya nan inwakat'u didah udum hi boble ta ay inyaddib di puwo' dida. Ta
nagado'otan nadan bobleda ta ma"id mo ha uggan mangi'wahdi. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.

8

1 Indani ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
2 Ongal di naminhod'uh nadan i Jerusalem ta hiya nan nunhiglay bungot'uh nadan
binuhulda.
3 Ta hiya nan mibangngada' ta mi'hituwa' boh ad Zion hi ad Jerusalem ta
mangadanan hi boblen di na'na'unnud i Apu Dios. Ya ma'alih nabillid an niyappit i
ha"on hi ad Zion.
4 Ta mabalin mohpe an munhu'hu"uddan e mundaldallanan nadan a'amamma ya
i'ininna ta eda mi'ib'ibbun hinadan ibbadah ad Jerusalem.
5 Ya ta'on on hanadan u"unga ya mabalin mohpen eda mun'ay'ayyam hinan kalata.
6 Ya inalin bon nan na'abbaktun Dios di, Ma"id ha mapto' ya da'yun agge niyeh
udum hi boble ya alyonyuy, Adi mahna ma'at hinae. Mu ha"on an ongal di abalinanan
Dios ya ma"id ha adi' abalinan an aton.
7 Ta ahiyu tigon an da'yun tatagu' an niyeh nadan bobleh nangappit hi tuluwan di
algo ya hi nangappit hi alimuhan di algo an ihwang da'yu
8 ta ibangngad da'yuh tun ad Jerusalem. Ta ha"on an Dios di un'unudonyu ta
inaynayun'un mangipapto' i da'yu.
9 Ot hanat pabikahonyuy nomnomyu ta humlu ayun mangigibbuh hinan Templo.
Da'yu ya dingngodingngolyu datuwen imbagabagan nadan propetah din ihipundan
iyamma nan Templo.
10 Mu indinongyun mangiyammah nan Templo te ma"id ha ipabo'layuh tatagu ya
atbohdin ma"id ha pun'abangyuh nadan animal an puntamuwonyu. Ya ma"id ha
dinolyun lumah'un te numbalino' nadan tataguh nunlini"odanyu hi binuhulyu ya
ta'on on nadan hinaggonyu.
11 Mu ad uwani ya ibaga' tee i da'yun nabatin tatagu' an adi' mo aton i da'yu nan
inat'un nundusa handi. Ha"on an na'abbaktun Dios di mangalin tuwe.
12 Ta ad uwani ya maphod di ibungan di itanomyu an umat hi greyp ya nadan
udum an itanomyu. Ya pa'aliyo' di udan ta adi ayu makulangan hi liting. Ta athituy
ato' an munwagah i da'yun nabatin tatagu'.
13 Ta ta'on on inusal ni' di tataguh abobboble nan na'at i da'yun i Judah ya i Israel hi
pun'idutdah* udum mu ad uwani ya ihwang da'yun ha"on ta ipatigo' hinadan tataguh
udum hi boble an wagahan da'yu. Ta hiya nan adi ayu tumakut ta inaynayunyuwot
an mangiphod hinan Templo.
14 Alyon bon nan na'abbaktun Dios di, Handidan a'ammodyu ya impabungota' ta
hiya nan ninonomnom'un dusaon dida ot ipa'annung'u an agge' himmo' dida.
15 Mu ad uwani ya adi da'yu dusaon. Ot hanat adi ayu tumakut te ibaga' tee an adi'
ibahhon wagahan da'yu.
16 Mu hay pinhod'uh atonyu ya nan immannung di ibagayuh ibbayu. Ya tigonyu bo
ta nipto' di pangipanuhyu hi'on waday mihahapit.
17 Ya hanat adi ayu numanomnom hi panadagyuh ibbayu. Ya atbohdin adiyu
unnudan nadan munlayah te ha"on an Dios ya ma'abohhola' i dadiye.
18 Ya inalin bon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on di,
19 Da'yun i Judah ya pumbalinonyu nadan ugganyu pun'ulatan hinan mi'apat ya
mi'alima ya mi'apitu ya mi'ahimpulun bulan hi pun'am'amlonganyun mundayaw i
ha"on. Mu tigonyu ta maphod di punhahayyupanyu.

---

* **8:13 8:13** Nan pun'idutda ya alyonday, Hanat ma'at i da'yu nan na'at hi ad Judah ya hi ad Israel. **8:16 8:16** Epesus 4:25

20 Ya ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangibaga an hanadan wah udum hi
boble ya umalidah tun ad Jerusalem an bobleyu.
21 Te munhimbabaggada an alyonday, Ma'ayu ta ume ta'uh ad Jerusalem ta e ta'u
mundasal hinan ongal di abalinanan Dios ta wan wagahan dita'u pibo.
22 Ta hiya nan dakol di malpuh udum hi boble an ta'on on nadan nundongol an
boble ya umalidah tun ad Jerusalem ta mundayawdan ha"on an ongal di abalinanan
Dios ta wagaha' dida.
23 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Ya i diye ya hinohha i da'yun Judyu
on wadaday himpulun (10) umalin nat'onat'on di nalpuwanda ya hapitda ta alyonday,
Daan mo bahan ta mi'hitu amin da'yu te dingngolmin pa'abboddangan da'yun Apu
Dios.

9

1 Imbagan Apu Dios an innilanan namin di ma'ma'at hi atagutagu an namama i
dita'un tinanud Israel. Ta hiya nan impa'innilana an madusa nadan i Hadrak ya i
Damaskus te pinalpaligat dita'un tinanud Israel.
2 Ya dusaona bo nadan i Hamat an wadah nan pogpog di ad Damaskus. Ya ta'on hi
nala'ing nadan tataguh ad Tyre ya hi ad Sidon ya dusaona damdama dida.
3 Ya atbohdin ta'on hi hinamad nadan i Tyre nadan binattun alad di bobleda ya
dakol di inamungdah balitu' ya silber an ayda hupu' hinan kalata
4 ya ma"ido' dadiyen kinadangyanda te mitopaldah nan baybay ya mapu'ulan di
bobleda.
5 Ya ta'on on nadan i Pilistia an umat hinadan numbobleh ad Askelon ya hi ad
Gaza ya hi ad Ekron ya gumayonggongdah takutda i diyen ma'at ta ma"id mo ha
namnamaondan mihwang. Ya mipapate nan patul hi ad Gaza. Ya minganuy hi ad
Askelon.
6 Ya hi ad Asdod e ya hanadan nalpuh udum hi bobley munhituhdi. Ta dadiyey
pamogpog'uh nan punlattuwagan nadan i Pilistia.
7 Ta ahi alyon Apu Dios hinadan mabati an i Pilistia di, Ha"on mo tuwaliy
dayawonyu ta wan mibilang ayuh balun tinanud Judah. Ta adi ayu mo mangan hi
dotag an agge na'aan di dalana ya nadan udum an makan an agge nibilang hi malinis.
Ta ibilang da'yu moh tatagu' an umat hi inat'uh nadan i Jebus.
8 Ya alyon bon Apu Dios di, Guwalyaa' nan ibilang'uh boble' ta adi hogpon di binuhul
an umalin gumubat. Ta ma"id mo ha umalih mamalpaligat i da'yun tatagu'.
9 Ta an namin ayun i Jerusalem ya ahitutukuk ayuh amlongyu ot nomnomnomonyu
an umali nan patulyu an nipto' di pangatna ta hiyay managu i da'yu. Ya hidiyen patul
ya mumpada"ul te han puntakkayana ya han imbabalen di dongki.
10 Ya alyon bon Apu Dios di, Aano' hi ad Israel ya hi ad Jerusalem nadan ma'usal hi
gubat an umat hinadan kalesa ya kabayu. Ya pa"iho' nadan panada*. Ta hidiyen patul
di mun'ap'apuh abobboble an nun'agawwah baybay ya mihipun hinan wangwang
an nungngadan hi Euprates ta ingganah nan pogpog tun luta ta palinggoponay
abobbobleh tun luta.
11 Mu ad uwani ya nibalud di udum i da'yuh udum hi boble an paddungnay wada
ayu i ha bitu an ma"id ha liting hi inumonyu. Mu gapuh nan ibaga' hi ato' an mamaliw
i da'yu an gapuh nan dalan nan ini'nongyun kalnero† ya ipilubus da'yu ta umanamut
ayu.
12 Ot da'yun nibalud hi udum an boble ya mabalin mon umanamut ayu hi
numboblayanyu. Ya hi'on nganney dinakol nadan inalada i da'yu ya pundubliyo'
di ibangngad'un da'yu.

---

* **9:10 9:10** Nan pana ya hidiye nan bokang an usalondan e mi'gubat. † **9:11 9:11** Gahin on waday mi'nong hi mihukkat hinadan bahul di tatagu ya ahi mabalin an pakawanon Apu Dios dida ta way atondan mi'tagu.

13 Te pumbalinon da'yun i Judah ya i Israel hi paddungnay pana' ya ispada' an
pangubat'uh ad Greece.

Hay Pangabakan Nadan Tatagun Apu Dios

14 Hi Apu Dios ya paddungnay bugut hi baktun di ulu ta'un tataguna. Ya
oladona'ey panana ya ay kilat an mange. Ya hiyay mangipagangoh hinan tangguyub
an mangipa'innilah nadan tataguna ta eda gubaton nadan binuhulda. Ya i diyen
umaliyana ya umat i ha mabikah an puwo' an malpuh muyyadna.
15 Ta hiyan ongal di abalinanan Dios ya ipapto' dita'u. Ta ta'on on ammuna nan
bingngibing an usalon ta'u ya abakon ta'u nadan binuhul ta'u. Ta mabalin mohpen
itkuk ta'uy pun'am'amlongan ta'u an paddungnay nun'abubutong ta'u. Ya mabhug
ta'u ta umat ta'u hinan ongal an malukung an napnu hi dalan mihiit hinan duggun
nan punggobhan hi mi'nong.
16 Ta ihwang dita'un Apu Dios an tataguna an umat hinan mumpastol an ipapto'nay
kalnerona ta ma''id ha adi maphod hi ma'at i dida. Ta mumbalin ta'u hi nabalol i hiya
an umat i ha munlitaak an balitu' an miha"ad hinan koronan di patul.
17 Ya pumhod di adol ta'u. Ya namamah nadan mumpangpangngilog te dakol di
makan ya ma'inum.

10

Hay Pangipaphodan Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Hinan puntanoman ta'u ya mahapul ta'uy udan. Ot hanat ibaga ta'un Apu Dios
ta ipa'alinay udan te hiyay nangiphod hi bugut an alpuwan di udan. Ot pumhod'ey
itanom ta'u ya pumhod ta'un namin.
2 Ta bokon nadan numpun'aten a'ammod ta'u ya nadan mangibagah ibalinan di
in'inop di pumbagan ta'uh boddang te layah di ibagada. Ot hanadan tatagun mamatin
dida ya umatdah nadan natala' an kalnero an ma''id ha mangipastol i dida.
3 Ta hiya nan alyon Apu Dios di, Nunhiglay bungot'u i dida ta hiya nan dusao' nadan
patul hinadan boblen nangiyayandah nadan tatagu' te adida ipapto' dida. Mu ha"on
an ongal di abalinanan Dios ya ipapto"u nadan i Judah ta mumbalindah mabikah ta
umatdah nadan kabayun e mi'gubat.
4 Ta diday alpuwan nadan ongal di abalinanan mun'ap'apu an umatdah nan tu"ud
di bale ya umatda boh nan panan di e mi'gubat.
5 Ya mumboboddangda ta umatdah nadan mun'abikah an e mi'gubat ta pun'igatinda
nadan binuhulda an ayda pito'. Te ha"on an Dios di mamoddang i dida ta abakondan
namin nadan binuhulda an ta'on on hanadan mumpuntakkeh kabayu.
6 Ya hom'o' nadan tataguh ad Judah ya hi ad Israel ta ihwang'u ya pabikaho' dida.
Ta iyanamut'u didah bobleda ya donglo' moy dasalda ta umat hi agge' ni' inwalong
dida. Manu'eh ato' hidi ya ha"on an Dios di dayawonda.

Hay Numbangngadan Nadan Tinanud Israel An Niyeh Ad Assyria

7 Alyon bon Apu Dios di, Iyanamut'u nimpe nadan tinanud Israel ta mumbalindah
mun'abikah an titindalu. Ta mun'am'amlongdan umatdah nadan nanginum hi bayah.
Ta ta'on on nadan imbabaleda ya mi'yam'amlongdah nan ato'.
8 Ot hitun pumbangngadanda ya punholago' dida ta dumakolda an umat hi
dinakolda tuwali.
9 Ta ta'on on inwakat'u ni' didah nadan nun'idawwin boble mu lo'tat ya
nomnomnomona' i dida. Ta hiya nan lo'tat ya umanamutdah nadan imbabaleda.
10 Ta ilpu' didah ad Egypt ya hi ad Assyria ta iyanamut'u nimpe dida. Ya padakolo'
dida ta hanada'en udum ya eda munhituh ad Gilead ya hinan nihaggon hinadan billid
an nungngadan hi Lebanon.

11 Ta ta'on on waday dumatong hi punligatanda an paddungnay agwatonda nan
baybay ya ha"on di bumoddang i dida ta paddungnay punhi''ano' nan liting hinan
wangwang ta mamaganan hi awonda. Ta ihwang'u didah nadan i Assyria ya i Egypt
ta mapogpog di punlattuwaganda ya hay pun'ap'apuwanda.
12 Ta pabikaho' dida ta nanongnan ha"on di un'unudonda ya pundinolanda. Ha"on
an Dios di mangalin tuwe.

11

Hay Punligatan Nadan Binuhul Nadan Tinanud Israel

1 Alyon Apu Dios di, Da'yu an billid an nungngadan hi Lebanon ya ibughulyuot
nadan geytyu ta umali nan apuy ta gobhonan namin nadan kayiw an sedar hinadan
muyung.
2 Te onha mabalin an kumga nadan kayiw an sedar ya kumgada te ma"idda mo
nadan ibbadan kayiw an sedar hinadan muyung te naghobdan namin.
3 Ya hanada'e bon mumpastol ya kumgada te nadadag nadan pumpastolanda. Ya
ta'on on hanadan layon ya mun'alumiyomda te naghob nan muyung an iha"adandah
nan nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan.
4 Ta alyon bon Apu Dios i ha"on an hi Sekariah di, Ekat em ipapto' nadan tatagu' ta
umatdah nan kalneron mipatabada ta mihdada.
5 Te nadan tatagu' ya waday mangattang i dida ta ta'on on patayonda dida ya
adida madusa. Ya hanada'en mangigattang i dida ya mun'am'amlongda te alyonday,
Madayaw hi Apu Dios te waday pihhumi. Ya ta'on on hanadan ap'apuda ya adida
hom'on dida.
6 Ya ta'on on ha"on an Dios ya adi' hom'on dida. Te iyabulut'u dida ta paligaton
nadan ap'apuda dida. Ya iyabulut'u bo ta dida dida on nun'a'awwitda. Ta i diyey
adadagan diyen bobleda.
7 Ot ha"on an hi Sekariah ya inala' di duwan hu"ud an hay nipa"elan nan oha ya ule
hinadan tatagun ay kalneron mipataba ta mihda. Ya hana'en ohan hu"ud ya mi'alig
hinan pamhod'un mun'oh'ohhada ta ha"on di mangipapto' i dida.
8 Mu nadan tulun ma'layyah an ap'apuda ya agge immeh ohay bulan ot ipa'aan'u
didahdi.
Mu ta'on on maphod di inat'uh nadan tatagu ya inahiwawana' i dida. Ta hiya nan
immengleya' damdaman dida.
9 Ot alyo' mon diday, Bokon mo ha"on di mumpapto' i da'yu ta ukod ayu. Ta
nangamung di ma'at i da'yu. Ta ukod ayun di attog on numpapatte ayu.
10 Ot ala' nan hu''ud an nipa''elan di ule' ot putungo' ta pangipatigo' an mibahho mo
din nunhahapitananmih nadan ibba' an tinanud Israel.
11 Ta hidiyey panginnilaan nadan paddungnay mangigattang ya mangattang* an
umannung an iwalong Apu Dios dida.

Hay Pumbagan Sekariah Hi Bino'lana

12 Ot alyo' hinadan munggattang ya gumattang hi tatagu di, Pohdonyu'e ya iyaliyu
ha bino'la' mu adiyu'e ya ta'ombo. Ta hay indatdah bino'la' ya tulumpuluy (30) pihhun
silber.
13 Mu alyon Apu Dios i ha"on di, Em iha"ad hinaen pihhuh nan pangiha"adan hi
pihhuh nan Templo.
Ot e' iha"ad. Mu dadiyen tulumpuluy (30) pihhun silber ya adi umdah bayad di
ohan tagu.

---

* **11:11 11:11** Nadan mangigattang ya mangattang ya hay alyon di udum ya nadan tatagun migattang di iwalong Apu Dios. **11:12 11:12** Matthew 27:9-10

14 Ot putungo' bo nan mi'adwan hu"ud an nipa"elan di pun'oh'ohhaan ta ipatigo' an
ma"id mo ha maphod hi punhahayyupan di i Judah ya i Israel.
15 Indani ya alyon bon Apu Dios i ha"on di, Mumbangngad'a an mumpapto' i dida
mu hinwe'we'we'om
16 ta ipatigom nan a'at nan ahi umalin mumpastol an adina ipapto' nadan kalnero
ya adina e hama'on nadan matala'. Ya ta'on on nadan mahugatan ya adina
agahan. Ya adina e ipastol nadan mataban kalneroh nan awadan di anonda. Te
hay nomnomnomona ya hay pamaltiyanan dida. Ya ta'on on aggeda na'atte on
nunluh'upnay kukubda.
17 Ta hidiyey nipa"elan nan mun'ap'apu ta hiya nan madusa te aggena impapto'
nadan tataguna. Ta umaliday mangubat i dida ya mahugatan ta ma"id mo ha bikahna
ya ta'on on nan matana ya mapilok ta ma"id mo ha abalinanan mi'gubat.

12

Hay Pangihwangan Apu Dios Hinadan I Jerusalem

1 Hi Apu Dios an nunlumuh ad abunyan ya tun luta ya nangdat hi itaguwan di tagu
ya athituy alyonah ma'at hinadan tinanud Israel.
2 Alyonay, Nomnomnomonyu an pumbalino' di ad Jerusalem hi ay bayah an
butongona nadan tataguh nunlini"odan an e mangubat hinadan i Judah ta ma"id
ha pot'ondah atonda.

Hay Ma'at Hitun Apogpogan Tun Luta

3 Alyon bon Apu Dios di, Hitun apogpogan tun luta ya pumbalino' hi ad Jerusalem
hi paddungnay ongal an batu ta adi mabalin hi madlig. Ta ta'on on umaliday tataguh
abobboble an mangubat i dida on diday mun'a'ipit.
4 Ya patakuto' nadan kabayuda ya talao' di nomnom nadan mumpuntakke. Ya
ibaliw'u nadan i Judah ta piloko' nadan kabayun nadan umalin mangubat i dida.
5 Ta wan alyon mohpen nadan ap'apun munhilbih nan patul hi ad Judah di,
Mabikahda nadan i Jerusalem te nan ongal di abalinanan Dios di un'unudonda.
6 Ya alyon bon Apu Dios di, Ya i diyen apogpogan tun luta ya pumbalino'
nadan ap'apuh ad Judah hi paddungnay apuy an gobhonay nitapu"ul an kayiw
ya padalangonay nitapu"ul an dagami. Ot athituy ma'at hinadan umalin malpuh
nunlini"odanda an mangubat i dida. Mu hi ad Jerusalem e ya munnanong an
malinggop.
7 Te ibaliw'un namin hi ad Judah ta adi ammunah ad Jerusalem an boblen David
di mabongbong'al ya abuh.
8 Ya ipapto"u nadan tataguh ad Jerusalem ta ta'on on nadan na'akkapuy ya
pabikaho' dida ta umatda i handin hi David.
Ya nan aton nadan holag David an mumpapto' hinadan ibbayu ya umat hi pangat
nan anghel ya umat boh pangat'un Dios an mumpapto' i da'yu.
9 Ta i diye ya dadago' an namin di tataguh abobboble an mangubat hi ad Jerusalem.

Hay Puntutuyuwan Nadan Tataguh Ad Jerusalem

10 Ya nadan mun'ap'apu an holag David ya ta'on on nadan tataguh ad Jerusalem
ya wadao' di homo'da ya pamhoddan mundasal. Ta hitun panigandan ha"on ya
imatunana' an ha"on din hinudpakdah pahul ta nunhiglan umukayunganda an
umatdah nan a'ammod an umukayungan hi'on nate nan binuktung onu panguluwan
an imbabaleda.
11 Ta hidiyen umukayunganda ya umat hi immukayungan nadan bokon Judyu hi
natayan nan diosda an hi Hadad-Rimmon hidih nan nundotal hi ad Megiddo.

12:10 12:10 John 19:37

12 Ta ta'on on nadan holag David ya nadan tanudana an holag Nathan
13 ya nadan tinanud Libay ya nadan holag Simey ya athidin umukayunganda an mahiwweda nadan binabai ya nadan linala'i.
14 Ya an namin nadan udum an himpahimpamu'un ya umukayunganda an ta'on on nadan ahawadan binabai.

13

1 Alyon bon Apu Dios di, Ya hitun puntutuyuwanda ya mapakawanda an paddungnay ma'ulahan di bahul nadan holag David ya an namin nadan tataguh ad Jerusalem.
2 Ya i diye ya aano' an namin nadan iniphod di tagun alyonday diosda hinadan bobleh tun ad Judah. Ya padinongo' bon namin nadan mumpunlayah an propeta an hay nalpuwan di abalinanda ya nadan adi maphod an espiritu.
3 Mu hi'on waha mangipatna bon mangat i dadiyen inat nadan mumpunlayah an propeta ya hanadan a'ammodna ya alyondan hiya di, Mahapul an mipapate'a te ilaylayahham hi Apu Dios. Ta nadan a'ammodnay mamaten hiya.
4 Ta i diye ya tumakutda mo nadan mumpunlayah an propeta an mangipa'innila hi'on waha inoponda. Ya adida mo munlubung hi lubung di propeta ta idinongda mon huma'uha'ul hi tatagu.
5 Ya iha"utda mon alyonday, Bokona' propeta te umman inyung'ungaa' an timmamutamuh nan puntanoman.
6 Ya wa'et waday mummahmah an alyonay, Tanganu danaen kilahmu? Ya alyonay, Datuwe nadan hugat* hi ni'yawwita' hi balen nadan gagayyum'u.

Hay Pamatayandah Nan Mumpapto' Hi Kalnero

7 Alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Agayu ta patayonyu nan pumpapto'o' hi kalnero. Ta mahihi"an nadan kalneron ipapto'na ta mapaligat nadan imbabaleda.
8 Ta matey mahuluk hi godwah nadan tataguh ad Judah ta ammuna ha kulang hi godway mabati.
9 Mu ta'on on dadiyen mabati ya patnao' dida ta umatdah nan silber onu balitu' an milutu ta mamahmahda. Ta lo'tat ya mumpahpahmo'dan ha"on ta tobalo' mohpey dasalda. Ya mabalin mohpen alyo' di, Tatagu' dida. Ya alyonda mohpe boy ha"on nan Dios an un'unudonda.

14

Hay Umaliyan Nan Mun'ap'apu

1 Ha"on an hi Sekariah ya alyo' di, Nomnomnomon ta'u an agagga moy pundusaan Apu Dios i dita'un i Jerusalem. Ta umaliday mangubat i dita'u ya nun'alada nadan nun'abalol an wadan dita'u ya ginogodwadah hinangngab ta'u.
2 Te alyon Apu Dios di, Ipa'ali' di tataguh abobboble ta gubaton da'yun i Jerusalem. Ta hogponda tun bobleyu ya nun'alada nadan nun'abalol an wadan da'yu. Ya pinilitdan ilo' nadan binabai. Ya nan godwan nadan tataguh bobleyu ya miyedah udum hi boble ya nibati nadan udum hitun bobleyu.
3 Mu udum hi algo ya gubaton Apu Dios dadiyen boble an umat hidin ina'inatna handi.
4 Ta paddungnay tuma'dog hi Apu Dios hinan nabillid an nungngadan hi olibo an wah nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Jerusalem ta matommang hidiyen billid ta madlig nan tommangna hi nangappit hi huddo'na ya nan tommangna hi

* **13:6 13:6** Hay aton nadan mumpunlayah an propeta ya hugatonday adolda hi pundayawdah nan dios di udum an tatagu. **13:7 13:7** Matthew 26:31; Mark 14:27

nangappit hi muyyadna. Ta nan numbattananda ya mumbalin hi abillobillog an nundotal.
5 Ta bumtik ta'u an i'wa ta'un diyen nundotal ta inggana hi ad Asel. Ta nan e ta'u
bumtikan ya umat hidin binumtikan handidan a'ammod ta'uh din immalyoganah din
numpatulan Ussiah* hi ad Judah. Ya ahi mohpe umalih Apu Dios an ibbana nadan
anghelna.
6 Ta mihipun i diye ya ma''id mo ha kotol. Ya ta'on on ma"id nan algo
7 ya minaynayun an mapatal ta ma"id ha hilong. Ya hay a'atan tuwe ya hi Apu Dios
ya ammunay nanginnila.
8 Ya munnananong an waday liting an malpuh ad Jerusalem an ta'on on hinan
tiyalgo ya hinan kumog. Ya ipluy di godwanah nan nunhiglay ahinan lobong ya
ipluy nan godwanah nan baybay an nungngadan hi Mediterranean.
9 Ta hi Apu Dios di mun'ap'apun namin hitun luta ya hiya ya ammunay madayaw.
10 Ya mundoddotal di ad Geba an huddo' di ad Jerusalem ta ingganah ad Rimmon
an muyyad di ad Jerusalem. Ta ammunah ad Jerusalem an nabaktu. Ta hanadan
pogpog tuwen boble ya mihipun hidih nan way geyt an nungngadan hi Benjamin
ta ingganah awadan nan mamangulun geyt ta ingganah nan geyt hinan dugguna.
Ya mihipun bohdih nan awadan nan natagen pungguwalyaan an nungngadan hi
Hananel ta ingganahdih nan awadan nan pungkopalandah greyp di patul.
11 Ta malinggopda mohpe nadan i Jerusalem te ma"id ha itakutdah e mangubat i
dida.
12 Mu hanada'en mangubat hi ad Jerusalem ya ipa'alin Apu Dios di nunhiglan
dogohda. Ta ta'on hi mataguda ya pamaag ya mabulu' di adolda ya matada ya dilada.
13 Ya ipa'alin Apu Dios di nunhiglan takut nadan tatagu ta ma"id ha pot'ondah
atonda ta pamaaggon numpapatteda.
14 Ya hanada'en udum an i Judah ya eda boddangan nadan ibbadan i Jerusalem.
Ta abakonda nadan bobleh nunlini"odanda ya nun'alada nadan balitu' ya silber ya
lubungda.
15 Ya ipa'alin bon Apu Dios di himpappangen dogoh hinadan kabayu ya mul†
ya kemel ya dongki ya nadan udum an animal hidih nan nungkampuwan nadan
binuhulda.
16 Mu udum hi algo ya hanadan adi mi'yate i dadiyen tataguh udum an boble ya
atawotawon on umedah ad Jerusalem ta eda mundayaw hinan Patul an hiya nan
ongal di abalinanan Dios hinan uggan punnomnomnoman nadan tinanud Israel hi
nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan.
17 Mu hanada'en tataguh udum an boble an adi umeh ad Jerusalem an e mundayaw
hinan Patul an hiya nan ongal di abalinanan Dios ya adi umudan hi bobleda ta adi
madanuman di itanomda.
18 Ya ta'on on nadan i Egypt ya adida'e umen e mundayaw ya nunhiglay
punligatanda.
19 Ta hidiyey dusan nadan i Egypt ya nadan udum an tataguh udum hi boble an
adi e mundayaw i diyen Patul hinan punnomnomnoman nadan tinanud Israel hinan
nun'anallungan handidan a'ammoddah nan agge naboblayan.
20 Ya hitun apogpogan tun luta ya ta'on on nan ibanggol nadan kabayu an
mungkililing hi'onda mange ya mitudo' hidiy, Hituwe ya niyappit i Apu Dios. Ta
adi ta'u alyon hi wadaday nabalbalol ya wadaday adi. Ya hanadan banga an wahdih
nan Templo ya niyappitdan Apu Dios an umat hinadan malukung ta ma'usaldahdih
nan punggobhan hi mi'nong.

---

* **14:5 14:5** Hay ohah ngadan Ussiah ya hi Asariah. † **14:15 14:15** Nan mul ya hidiye nan imbabalen di tinangbalan di dongki an kabayu.

21 Ta an namin nadan bangah‡ ad Jerusalem ya hi an namin nadan bobleh ad
Judah ya niyappitdah nan ongal di abalinanan Dios ta ma"id ha mangalih ma"id ha
usalona. Ta adi mo gahin on wadaday mumpunggattang hidih nan Templon diyen
ongal di abalinanan Dios.

‡ **14:21 14:21** Bokon banga ya abuh di niyappit i Apu Dios mu ta'on on hanadan udum an usal hinan Templo.

Malakay
(Malachi)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hi Malakay ya propetan Apu Dios hinadan tinanud Israel hidin hiyah nalpudah ad Babilon. Ya i diye ya hanan Templo hi ad Jerusalem an nadadag handi ya niphod mo ta mabalin an i'nongda nadan midawat an nibaga hinan tugun di Judyu.

Mu ta'on on nibangngad nadan tinanud Israel hi ad Jerusalem ya aggeda innaynayun an nangun'unud i Apu Dios. Te nadan padi ya i'nongday nabahbah an makan ya ta'on on nadadag an animal an umat hi napilok ya napilay onu naten animal. Ya manu te ipatigoda an maphodda mu hay immannung ya agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios di at'atonda. Ya adida bo dayawon hi Apu Dios. Ya numbahulda bo te ni'yahawadah nadan binabain bokon Judyu an mundayaw hinan dios an inyamman di tagu. Hay oha bon bahulda ya imbolhen di udum di ahawada ta aggeda impa'annung nan imbagadah hinohha ya i Apu Dios. Ya hay oha bon numbahulanda ya hanan aggeda nangidatan hinan lebbengnan midat i Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay pamhod Apu Dios hinadan i Israel (Malakay 1:2-5)
2. Hay hingal Apu Dios hinadan padi (Malakay 1:6–2:17)
3. Hay aton Apu Dios an mangipanuh hinadan tatagu (Malakay 3:1-5)
4. Hay pangipabangngadan i Apu Dios hinan bagina (Malakay 3:6-18)
5. Hay ma'at i diyen algon pundusaan Apu Dios hi tatagu (Malakay 4)

1 Hituwey impa'innilan Apu Dios i ha"on an hi Malakay hi ibaga' hinadan ibba' an tinanud Israel.

Hay Pamhod Apu Dios Hinadan Tinanud Israel

2 Alyon Apu Dios di, Ha"on ya nanongnay naminhod'un da'yu. Mu alina ya alyonyuy, Nganney inatmun nangipatigoh naminhodmun da'mi?

Ya alyo' an Dios di, Undan bokonda hinagi da Esau i Jacob. Mu da'yun tinanud Jacob* di pinto"uh tatagu'

3 an bokon nadan tinanud Esau. Ta dinadag'u nan nun'abillid an numboblayanda ot pumbalino' hi agge naboblayan ta hay jakal di nihukkat hidi.

4 Mu alina nin damdama ya alyon nadan tinanud Esau an nunhituh ad Edom di, Ta'on hi nadadag nan boblemi ya iyammami bo damdama. Mu ha"on an ongal di abalinanan Dios ya alyo' di, Ta'on hi iyammada bo mu dadago' damdama. Ta ahi alyon di tatagu i dida di, Hidiyen boble ya adi maphod di pangat nadan tataguhdi te minaynayun di bungot Apu Dios i dida.

5 Ta hitun adadagan di bobleda ya tigonyun tinanud Israel ta ahiyu alyon di, Hanat mipatigoy anabaktun Apu Dios an ta'on on hinadan udum an boble.

Hay Hingal Apu Dios Hinadan Padi

6 Alyon nan ongal di abalinanan Dios hinadan padi di, Nan imbabale ya waday lispitunah nan hi amana ya atbohdiy aton nan baal hinan ud baal i hiya. Ot onha ibilanga' an hi amayu ot unhaot waday lispituyu i ha"on. Ya onha ibilanga' hi ud baal i da'yu ot atbohdin waday lispituyu i ha"on. Mu bokon te da'yun papadi ya ngohayona' i da'yu. Ya ahiyu alyon hi, Undan nganney inatmin nungngohen he"a?

---

* **1:2 1:2** Hay ohah ngadan Jacob ya hi Israel. **1:3 1:3** Roma 9:13 **1:6 1:6** Epesus 6:5b

7 Ot alyo' di, Ngalngalam ta indawatyuy makan an nibilang hi nalugit hinan
punggobhan hi mi'nong. Ya ahiyu alyon di, Undan nganne attog boy inatmin agge
nunlispitu i he"a?
Mu undan aggeyu inali hi undan nganne ni'boh naen punggobhan hi mi'nong.
8 Te undan mahan agge nibahho nan pangatyu an ta'on on napilok ya mundogoh
onu napilay nan animal on ini'nongyun ha''on? Onhandi anu ta ipatnayun idat ha
athidiy a'atnah nan gobelnador hi'on mun'am'amlong i da'yu ya indatna nan ibagayu.
Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
9 Ot da'yun papadi ya ta'on on ayu mumpahpahmo' i ha"on ta hom'on da'yu ya adi
da'yu mo tobalon te gapu i danaen a'atyun mangi'nong i ha"on. Ha"on an ongal di
abalinanan Dios di mangalin tuwe.
10 Udu'dulnaot attog on wadan da'yu ha e mangikalob hinadan geyt hinan Templo
ta wan ma''id ha atonyun e mangi'nong hinadan i'nongyun ma''id ha niyatana i ha''on.
Te ha''on an ongal di abalinanan Dios ya adi' damdama abuluton danaen i'nongyu.
11 Te unhaot impohpohodnay atonyu mu nan aton di tataguh abobboble an mihipun
hi nangappit hi tuluwan di algo ta ingganah alimuhana. Te dida ya ihamaddan
mundayaw i ha"on. Ya munggohobdah insenso ya i'nongda nan umipa'amlong i
ha"on te ongal di pangibilang di tataguh udum hi boble i ha"on. Ha"on an ongal
di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
12 Mu da'yu ya alyonyuy undan mahan nganney hilbin nan punggobhan hi mi'nong
ta hiya nan ta'on on waday bahbahna on ini'nongyu.
13 Ya da'yun papadi ya alyonyu boy impahiga da'yun naen tamuyu ta hiya nayya
nan ngohayona' i da'yu. Ta hiya nan ta'on on na'ako ya napilay onu mundogoh nan
animal on ini'nongyu i ha"on. Undan hay innilayu ya ta'on on athidiy i'nongyu ya
abuluto'? Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
14 Ya dusao' nan tagun mangibaga hi i'nongnan ha"on nan tangbal an animalna an
ma"id ha bahbahna ya indaniyot ya hanan waday bahbahnay ini'nongna i ha"on an
Dios. Te ha''on an ongal di abalinanan Dios ya na'abbaktun patul ya ha''on di taktan
di tataguh abobboble.

2

1 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios hinadan papadi di, Hay ibaga' i da'yu
ya
2 mahapul an mipatigoh nan pangatyu an ha''on di takutanyu. Te adiyu'e donglon
hituwen ibaga' i da'yu ta bokon nan adayawa' di atonyu ya dusaon da'yun ha"on. Ta
ta'on on nan punwagahanyuh nadan tatagu ya pumbalino' hi idut nadan ibagayun
dida ya teen ta'on on ad uwani ya dinusa da'yu an gapuh nan aggeyu nangatan hinan
miyunnudan hinan pohdo'. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
3 Ot nomnomnomonyu an dusao' bo nadan imbabaleyu ya nun'ilamuh'uh angahyu
nadan lugit nadan i'nongyuh nadan punnomnomnomanyun ha"on. Ta middum ayun
mitopal an umat i dadiyen lugit.
4 Ta wan innilaonyun ha''on di nalpuwan tuwen pamagbaga i da'yun papadi ta
ibangngadyun mangun'unud hinadan tugun'u ta minaynayun an ma'at i da'yu nadan
imbaga' hidin ammodyun hi Libay. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.
5 Te hay imbaga' hidin ammodyu ya idattan da'yun tinanudana hi maphod
an pi'taguwanyu ya linggopyu mu ta un'unudona'. Ya manuh din hopapna te
immannung an ha''on di taktanda ta inun'unuda' i dida.
6 Ya nan nipto' boy intudtududa an bokon nan nibahho. Ya nan miyunnudan hinan
pohdo' di inatda ta hiya nan waday linggop hi nitaguwanda. Ya binoddanganda
nadan ibbada ta indinongdan mangat hinadan pumbahulan.

7 Te hay tamuyun papadi ya da'yuy mangitudduh nan nipto' an a'at'un Dios. Ya gapu
ta hinnag da'yun ha"on an ongal di abalinanan Dios ya da'yuy e pumpaboddangan
nadan tatagu ta wan innilaonda nan pohdo' hi atonda.
8 Mu tanganu on da'yun papadih ad uwani ya athina ayun da'yuy mangipangpan-
guluh nadan ibbayun tatagu an mangat hi adi maphod. Ta da'yuy namahbah nadan
hinapit'u an maphod an ato' i da'yun papadi. Ha"on an ongal di abalinanan Dios di
mangalin tuwe.
9 Ta hiya nan iyabulut'un mipada''ul ayuh hinangngab di tatagu ya pihulon da'yuh
tatagu an gapu ta bokon nan miyunnudan hinan pohdo' di atonyu. Te adiyu
pumpapaddungon di atonyun manugun hinadan ibbayun tatagu.
10 Ot alyo' an hi Malakay di, Tanganu mahan on athinay pangatyu te undan bokon
ohay hi Ama ta'u hi nunwada i dita'un namin? Ya tanganu on bokon nan miyunnudan
hinan tugunay aton ta'uh nadan ibba ta'u ta nginhe ta'u nan hinapit Apu Dios i
handidan a'ammod ta'u?
11 Ta da'yun i'iba' an tataguh tun ad Judah ya imbahhoyun mangun'unud hinadan
tugun Apu Dios. Ta nan nunhiglan umipabungot i hiya di inatyun tinanud Israel
an i Judah ta inlubityu nan Templo an imbilang Apu Dios hi pohpohdona ot e ayu
mundayaw hinadan dios di udum an tatagu.
12 Ot an namin nadan mangathina ya hanat ma"idon da'yun Apu Dios hitun boble
ta'un tinanud Israel an ta'on on nadan imbabaleyu ya apapuyu ta ma"id i dida ha
mangidawat hi i'nongda hinan ongal di abalinanan Dios.
13 Ya hay oha boh inatyu ya namaaggon e ayu kimmogakoga on linuwaluwaanyu
nan punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an gapu ta adina abuluton nadan i'nongyun
hiya.
14 On inaliyuy, Tanganu mahan on dita'u din'ug i Apu Dios.
Ibaga' i da'yun manu'e ya imbahhoyu din imbagayuh nan ahawayuh din mang-
mangngilog ayu ni' an alyonyuy adiyu ibolhe. Mu ad uwani ya aggeyu impa'annung
ya de bo udot an hi Apu Dios di binagaanyuh muntistigu i diyen nun'ahawaanyu.
15 Yaden undan agge da'yu numbalinon hi ohan adol i Apu Dios hidin nun'addumon
da'yu. Ya manu'e hi athidi ya ta wan nadan imbabaleyu ya hi Apu Dios di
un'unudonda. Mu ma"id te imbahhoyu nan imbagayuh din nun'ahawaanyu.
16 Yaden hi Apu Dios an dayawon ta'un tinanud Israel ya nunhiglay bungotnah nan
tagun mangibolheh nan ahawana an umat damdamah nan pumaten tagu. Ta hiya
nan tigonyu ta ma"id i da'yu ha mangibahhoh nan imbagayuh din nun'ahawaanyu.
17 Hay oha boh inatyun nangipahiga i Apu Dios ya nan hapihapitonyu. Mu wan
alyonyu bo on, Undan nganney hinapitmih nangipahiga i hiya? Hay nibahhoh
hinapityu ya nan pangalyanyuh, Daannot ta nipto' di pangipanuh Apu Dios hinadan
adi maphod di pangatdan tatagu an onnot otahan diday ayna pun'amlongan?

3

Hay Aton Apu Dios An Mangipanuh Hinadan Tatagu

1 Ya alyon bon nan ongal di abalinanan Dios di, Nomnomnomonyu an honago' ha
mamangulun umali an mangipa'innila hi atonyu an tatagun mundadaan hi umaliyan
nan Ap'apu an hidiye nan alyonyuy hahaddonyu. Ya hiya ya mahanawwang hinan
Templo.
2 Mu hitun umaliyana ya nganne nin i da'yuy abalinanan mangitpol hinan ma'at?
Te nan pundusaana ya umat hinan habon an aanonay lugit. Ya umat boh nan apuy
an ammuna nan gumo' hi angangona.

2:15 2:15 Matthew 19:4,5 **2:16 2:16** Matthew 19:3,6 **3:1 3:1** Mark 1:2 **3:2 3:2** Matthew 3:11c; Nipa'innila 6:16

3 Te hay atona ya umat hi aton di munhibug ta mahmahona nan silber onu balitu'
ta ma''id ha udum hi mi'amoh. Ta athinay atonah nadan tinanud Libay ta mipaphod
di punnomnomda ta wan hay i'nongda i ha''on ya nan nipto' tuwalin mi'nong.
4 Te gahin di athidi ya ahiya' mipa'amlong an Dios hinadan i'nongyun i Jerusalem
ya hi an namin an i Judah ta nanongnan umat tuwalih din nadne.
5 Ot inayun bon nan ongal di abalinanan Dios an alyon di, Umaliya' ta dusaon da'yun
ma''id ha takutdan adi mangun'unud i ha''on an umat hinadan munggamud ya nadan
munluktap ya nadan munlayah ya nadan kumuluk hi bino'lan di puntamuwonda ya
nadan mamalpaligat hinadan nun'abalu ya nun'apuhig ya nadan nalpuh udum an
boble an ni'iboble i da'yu.

Hay Aton An Mumbangngad I Apu Dios

6 Ha''on an Dios ya nanongnan adiya' maluman. Ot nan imbaga' hidin a'ammodyu
ya hiyay ato'. Ot hiya nan da'yun tinanud Jacob ya mabalin an mipaphod ayu te agge
ayu ni' nadadag.
7 Te da'yu ya umat ayu damdamah didan a'ammodyu an din'ugyu nadan tugun'u
an aggeyu inun'unud. Ot maphod di mumbangngad ayu i ha''on ta way ato'
bon mangabulut i da'yu. Mu alina nin ya alyonyuy, Nganney atonmi ta wan
mumbangngad ami i he''a?
8 Ot alyo' bon Apu Dios di, Undan mahan mabalin hi eya' akawan an Dios i da'yu?
Mu da'yu ya hiyay at'atonyu an aka'akawana'. Mu ma''id ha mapto' ya alyonyu boy,
Nganney inatmi ta alyom hi inakawan da'a?
Nan adiyu pangidatan hinadan mi'apuluh (10) nadan inapityu ya ta'on on nadan
mahapul an ipabangngadyu i ha''on ya paddungnay inako'akoyu.
9 Ot gapu i naen pangaka'akawanyu i ha''on ya dusaon da'yu an himpamoble.
10 Ot daan mo tuwali ta iyaliyun namin nadan mi'apuluh nadan inapityu ta wan
nanongnan waday makan hinan bale'. Ipatnayun aton hinae ta tigonyu hi'on adi'
iluwat an namin nadan tawan di ad abunyan ta ipa'ali' an namin di mahapulyu ta
mahawwalan ta inggana hi ma''id ha pangiha''adanyu.
11 Ta ihwang'uh nadan dumadag nadan itanomyu ya winagaha' ta mangimbubbun-
gada. Ha''on an ongal di abalinanan Dios di mangalin tuwe.
12 Ta an naminday tataguh abobboble ya alyonday winagahan da'yun ha''on te
maphod an punhituwan tun numboblayanyu. Ha''on nan ongal di abalinana an Dios
di mangalin tuwe.

Hay Numpahhiwan Di Munhilbi Ya Nan Adi Munhilbi I Apu Dios

13 Da'yu ya nunhiglay eyu hinapihapit i ha''on. Mu ma''id ha mapto' ya alyonyuy,
Nganne hanan emi hinapihapit i he''a?
14 Hay hinapihapityu ya alyonyuy ma''id ha iyatan di punhilbiyan i ha''on an
Dios. Ya atbohdin ma''id ha hilbin di e pangun'unudan hinan tugun'u ya hay eyu
puntutuyuwan hinan numbahulanyu.
15 Ya alyonyu boy, Tee otahan an nadan mumbaktu ya diday mun'am'amlong. Ya
nadan mangmangngat hi adi maphod ya diday kumadkadangyan hitun luta. Ya ta'on
on nadan mamatnah ulem an Dios on ma''id ha pundusam i dida.
16 Ot ha''on an hi Malakay ya alyo' di, Mu nadan tatagun hi Apu Dios di takutanda
ya dida on himmanahhahapitda ta ipadinolday hinohhan dida ya impa'amlongdah
Apu Dios i diyen at'atonda. Ya impitudo' Apu Dios di ngadan nadan tatagu an hiyay
takutanda hi un'unudonda.
17 Ya alyon nan ongal di abalinanan Dios di, Datuwey tatagu' ot hitun madatngan
nan algon pangipanuha' hi an naminamin ya diday ibilang'uh odon'u. Te ha''on an hi
amada ya hom'o' dida an umun'unud an imbabale'.

18 Ta mabalin an tigonyu mohpe an agge numpaddung di ma'at hinan tagun nan
miyunnudan hinan pohdo' di atona ya nan adi maphod di pangatna. Ya atbohdin
tigonyuy numpahhiwan nan tagun nunhilbi i ha''on an Dios ya nan agge nunhilbi i
ha''on.

4

Hay Ma'at Hitun Pundusaan Apu Dios Hi Tatagu

1 Innayun bon nan ongal di abalinana an Dios an alyon di, Nomnomnomonyun
dasao' nadan tatagun mumbaktu ya nadan mangmangngat hi adi maphod. Ot hay
ato' an mundusa i dida ya umat hi aghoban nan dagami an ma''id ha mabati.
2 Mu da'yun ha''on di takutanyu ya gapuh nan abalina' ya ma'attigon mipaphod ayu
ta umat ayuh nan algon ma'apattal. Ya mun'am'amlong ayu mohpe an ay ayu nilubus
ha ukkon di kabayu.
3 Ot i diyen pangata' ya pun'igatinyu nadan adi maphod di pangatda te mumbalin-
dah ay pito' an pangigoppa'anyu. Ha''on an ongal di abalinanan Dios di mangalin
tuwe.
4 Ot nomnomnomonyu nadan intanuddun din baal'un hi Moses. Te dadiyen tugun
an indat'un hiyahdih nan billid hi ad Sinai ya mahapul an hiyay unudonyun namin
an da'yun tinanud Israel.
5 Ya nomnomnomonyu bo an pa'aliyo' nan propeta an hi Elijah ya ahi madatngan
hidiyen atatakut an punhumalyaa'.
6 Ta hiyay bumoddang hi e pun'u'unnudan di hina'amma ta adida mundudu''ugan
ta wan adi da'yu dadagon i ha''on ya ta'on on nan numboblayanyu.

4:1 4:1 1 Kulintu 3:13 **4:5 4:5** Matthew 11:14; 17:10; Mark 9:12

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo' Matthew

Hay Tonton Di A'ammod Jesu Kristu

1 Hi Jesu Kristu an apapun David an holag Abraham ya hiyah tuwey tonton di
a'ammodna.
2 Hi Abraham ya nuntanud ta hi Isaac. Ot muntanud hi Isaac ta hi Jacob. Ya
nuntanud hi Jacob ta hi Judah ya nadan i'ibanan linala'i.
3 Ot muntanud da Judah i Tamar ta da Peres i Serah. Ya nuntanud hi Peres ta hi
Hesron. Ot muntanud hi Hesron ta hi Ram.
4 Ya nuntanud hi Ram ta hi Aminadab. Ot muntanud hi Aminadab ta hi Nason. Ya
nuntanud hi Nason ta hi Salmon.
5 Ot muntanud da Salmon i Rahab ta hi Boas. Ya nuntanud da Boas i Ruth ta hi
Obed. Ot muntanud hi Obed ta hi Jesse.
6 Ya nuntanud hi Jesse ta nan patul an hi David.
Ot muntanud hi David ta hi Solomon an hay hi inana ya din ahawan ni' Uriah.
7 Ya nuntanud hi Solomon ta hi Rehoboam. Ot muntanud hi Rehoboam ta hi Abijah.
Ya nuntanud hi Abijah ta hi Asa.
8 Ot muntanud hi Asa ta hi Jehosapat. Ya nuntanud hi Jehosapat ta hi Jehoram. Ot
muntanud hi Jehoram ta hi Ussiah.
9 Ya nuntanud hi Ussiah ta hi Jotam. Ot muntanud hi Jotam ta hi Ahas. Ya nuntanud
hi Ahas ta hi Hesekiah.
10 Ot muntanud hi Hesekiah ta hi Manasseh. Ya nuntanud hi Manasseh ta hi Amon
an hi aman Josiah.
11 Ot muntanud hi Josiah ta hi Jekoniah ya nadan i'ibanan linala'i.
Ya hidin atagun da Jekoniah di nangabakan nadan i Babilon hinadan Judyu ot iyeda
didah bobleda hi ad Babilon.
12 Ta hidin awahdidah ad Babilon ya nuntanud hi Jekoniah ta hi Sealtiel. Ot
muntanud hi Sealtiel ta hi Serubbabel.
13 Ya nuntanud hi Serubbabel ta hi Abiud. Ot muntanud hi Abiud ta hi Eliakim an
hi aman Asor.
14 Ya nuntanud hi Asor ta hi Sadok an hi aman Akim. Ot muntanud hi Akim ta hi
Eliud
15 an hi aman Eleaser. Ya nuntanud hi Eleaser ta hi Mattan an hi aman Jacob.
16 Ot muntanud hi Jacob ta hi Joseph an ahawan Mary an hi inan Jesus an ma'alih
Kristu.*
17 Ta hay bilang di tinanud an mihipun i Abraham ta inggana i David ya himpulut
tuluy (13) tinanud.† Ya mihipun i David ta ingganah din nangiyayan nadan i Babilon
hinadan i Judah hi bobleda ya himpulut tulu (13) boy tinanud. Ya atbohdin himpulut
tuluy (13) tinanud an mihipun hi awadandah ad Babilon ta ingganah niyayyaman‡
Kristu.

Hay A'at Di Niyayyaman Jesus
(Luke 2:1-7)

18 Hiyah tuwey na'at ot ahi miyayyam hi Jesus. Hi Mary ya nahahapit di eda
pun'ahawaan i Joseph. Mu aggeda ni' nalo' i Joseph ya numbutyug§ hi Mary te nan
imbutyugna ya nan Espiritun Apu Dios di nunlumu.

---

* **1:16 1:16** Hay ibalinan nan hapit di Greek an Kristu ya Patul an Pinto' Apu Dios. † **1:17 1:17** Nan himpulut tuluy tinanud ya alyon di udum di himpulut opat te pi'bilangda nan namangulun a'ammodda. ‡ **1:17 1:17** Hay pangalin di udum hinan niyayyam ya nitungo. § **1:18 1:18** Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi.

19 Ya hi Joseph an mangiyahawaot i Mary ya maphod di pangatna an tagu. Mu
aggena innilay na'at ta numbutyug hi Mary ta hiya nan hay ninomnomna ya adina
mo iyahawa. Mu aggena damdama pinhod an bainon hi Mary hi numbutyugana ta
hiya nan hay ninomnomna ya namaag ya onda nunhapit ta ipogpogda an ma''id ha
dakol hi manginnila.
20 Mu hidin munnomnomnom hi Joseph hi atona ya na'uyung. Ya numpa'inop
han anghel Apu Dios an alyonan hiyay, He''a Joseph an apapun David, hanat adi'a
bumain an mangiyahawa i Mary te hinaen imbutyugna ya nan Espiritun Apu Dios di
nunlumu.
21 Ot hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadanam hi Jesus te hiyay mangdat hi
itaguwan nadan tatagun nun'abahulan hi'onda mangulug i hiya.
22 Ta ma'at danae ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios hinan ohah nadan propeta
an alyonay,
23 Nomnomnomonyu an ahi mawadaan han babai an ta'on hi ma''id ha inilo'nah lala'i.
Ya hay iyayyamna ya han lala'i ta ngadananda hi Immanuel an hay pinhod nan
Immanuel an ipa'innila ya wadah Apu Dios i dita'u.
24 Ta on inggibo' mon Joseph ot nomnomnomona nan inalin nan anghel Apu Dios ot
hiyay unudona ta inyahawanah Mary.
25 Mu aggena ni' inilo' hi Mary ta ingganaot miyayyam nan golang. Ot ngadanan
Joseph ta hi Jesus.

2

Hay E Nundayawan Nadan Nanginnilan Mangimatun Hi A'at Di Bittuwon I Jesus

1 Hi Jesus ya niyayyam hi ad Bethlehem hidih ad Judea hidin numpatulan Herod.
Indani ya wadaday immalih ad Jerusalem an linala'in nanginnilan mangimatun hi
a'at di bittuwon an nalpudah nangappit hi tuluwan di algo
2 an alyonday, Daanay awadan nan niyayyam an golang an hiya nan mumpatul
hinadan Judyu? Te hay awadanmih nangappit hi tuluwan di algo ya tinigomi nan
bittuwon an pangimatunan hi niyayyamana ta hiya nan immali ami ta emi dayawon.
3 Mu hidin dingngol nan patul an hi Herod nan inalin dadiyen linala'i ya nunhiglan
minomnoman. Ya ta'on on nadan dakol an tataguh ad Jerusalem ya minomnomanda.
4 Ot ipa'ayag Herod an namin nadan ap'apun di padi ya an namin nadan
muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ot mahmahanan didan alyonay, Daanay
nibagah iyayyaman nan Kristu?
5 Ya alyonday, Hi ad Bethlehem hi ad Judea te hiyah diyey impitudo' Apu Dios hinan
propetah din nadne an alyonay,
6 Hi ad Bethlehem hidih ad Judea ya ta'on on agge nundongol an boble mu hidiy
ahi alpuwan nan ap'apu an mumpapto' i da'yun tatagu' an tinanud Israel.
7 Ta hidin dingngol Herod hidiye ot ayagana dadiyen linala'in nanginnilan mangi-
matun hi a'at di bittuwon mu aggena impa'innilah nadan tatagu. Ot mahmahanan
dida nan algo an numpatigan diyen bittuwon.
8 Ta hidin imbagada ot honagona didah ad Bethlehem an alyonay, Ume ayu ta eyu
ihamad an hama'on nan golang ta inakhupanyu'e ya impa'innilayun ha''on ta wan e'
pibo dayawon.
9 Ot makakda ya wada bo nan bittuwon an tinigoda ni' hidih nangappit hi tuluwan
di algo. Ta hiya boy tintinnudda ta lo'tat ya nipto' hinan awadan di golang ot
umohnong.
10 Ya hidin tinigoda nan nipto'an nan bittuwon ya ma''am'amlongda

1:23 1:23 Isaiah 7:14 **2:6 2:6** Mikah 5:5

11 ot hunggopda i diyen bale. Ya tinigoda nan golang ya hi inanan hi Mary ot
mundu''unda ta dayawondah diyen golang. Ot idatda nan inodnanda an balitu' ya
insenso ya mira.
12 Ya hay numbangngadandah bobleda ya nat'on di nangi'wanda te nipa'inop i dida
an adida ibangngad hi awadan Herod.

Hay Nangibtikan Joseph Hinan Hinina Hi Ad Egypt

13 Hidin imme dadiyen mangili ya numpa'inop bo han anghel i Joseph ot alyonay,
Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta bumtik ayuh ad Egypt ya niha''ad ayu ni'
hidi ta ingganah on'u alyon hi umaan ayuhdi. Te umman e ipahpahamma' Herod
nan golang te pinhodnan ipapate.
14 Ot maba''unut moh Joseph i diyen nahdom ot awitona nan hinina ot umedah ad
Egypt.
15 Ta hidiy nihaha''adanda ta ingganah nateh Herod. Ta nipa'annung bo din
impitudo' Apu Dios hinan propetah din nadne an alyonay, Imbaga' hinan Imbabale'
ta taynanah ad Egypt.

Hay Nangipapatayan Herod Hinadan U''unga

16 Hidin na'innilaan Herod an imbahhon dadiyen linala'in nanginnilan mangimatun
hi a'at di bittuwon nan inalinan dida ya bimmungot ot iyuldina an an namin nadan
goggolang an linala'ihdi hi ad Bethlehem ya nadan nun'ihaggon an boble ya ipapatena
dida an mihipun hinan pi'yayyam ta ingganah nan nuntawon hi duwa ta miyunnudan
hinan inalin dadiyen nanginnilan mangimatun hi a'at di bittuwon.
17 Ta hiyah nae boy nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i din propeta an hi
Jeremiah an alyonay,
18 Hinan boble hi ad Ramah ya madngol di ahikokoga. Te nun'a'ate nadan
imbabalen nadan tinanud Rachel ta hiya nan kumogakogada an adida ahan
mihapitan.

Hay Numbangngadan Da Joseph Hi Nalpuwandah Ad Egypt

19 Hidin nateh Herod ya numpa'inop bo han anghel i Joseph hi ad Egypt ot alyonan
hiyay,
20 Bumangon'a ya inawitmu nan hinina ta mumbangngad ayuh ad Israel ot ma''idda
mo nadan naminhod an mangipapateh nan unga.
21 Ot bumangon moh Joseph ot ikakna nan hinina ta mumbangngaddah ad Israel.
22 Mu hidin dingngol Joseph an hi Arkelaus di patul hi ad Judea an nihukkat i
amanan hi Herod ya timmakut an e miha''ad hidi. Ya indani ya nipa'inop damdaman
hiya an adida umehdi. Ta hiya nan inipluyda moh ad Galilee
23 ot eda miha''ad hidih ad Nasaret ta hidiy immongngalan Jesus. Ta hiyah naey
nipa'annungan din inalin nadan propetah din nadne an alyonday, Hiya ya i Nasaret.

3

Hay Intudtudun John An Mumbonyag
(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hidin awadan da Jesus hi ad Nasaret ya wadah John an mumbonyag hinan
agge naboblayan hi ad Judea an tumanudtuduh hapit Apu Dios hinadan tatagu an
umanneh awadana.
2 On inalinan diday, Mahapul an muntutuyu ayu ya indinongyun mangat hinadan
adi maphod an ato'atonyu te immali mo nan intuda' Apu Dios an mun'ap'apu.*

2:15 2:15 Hosea 11:1 **2:18 2:18** Jeremiah 31:15 * **3:2 3:2** Hinan hapit di Greek hinan immali mo nan intuda' Apu Dios an mun'ap'apu ya mabalin bo an hay ibalinana ya agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios.

3 Hituwen hi John ya hiya din inalin nan propeta an hi Isaiah an alyonay, Wada
han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagun umanneh awadana hinan
agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta
midadaan hi umaliyana.†
4 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat di imbalikisna.
Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan di itanudna.
5 Mu dakolday umanneh awadana an malpuh ad Jerusalem ya hinadan udum an
bobleh ad Judea ya hinadan boblen nun'ihaggon hinan wangwang an nungngadan
hi Jordan.
6 Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah bahulda ot bonyagan John didah nan
wangwang.
7 Mu hidin tinigon John an dakolday Paliseu ya Saduse an niddum an
mumpabonyag ya nun'ihingalna didan alyonay, Da'yun ay u'ulog, wan alyonyu on
mabonyagan ayu'e ya mabalin an ma'aan di bungot Apu Dios i da'yu.
8 Mu adi. Te mahapul an hanadan maphod an pangat di atonyu ta atigan di
puntutuyuwanyu.
9 Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud da'yun Abraham ya adi da'yu dusaon.
Te ibaga' i da'yu an mabalin an pumbalinon Apu Dios tudan batu hi holag Abraham.
10 Da'yu ya umat ayuh nan kayiw an adi maphod di ibungana ta hiya nan ay ayu
nidadaan an malngoh ta mapu'ulan.
11 Ya inalin bon John di, Hay pamonyag'u ya on liting ya ammuna ta hidiyey atigana
an muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu. Mu wada han umalin na'abbaktu mu
ha"on te ta'on on nan e' pangdonan hi hapatutna ya na'adda"ula' ahan an e mangat.
Ya hay pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun Apu Dios ya apuy.
12 Ya hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta namahmah'e nadan
nabgahan ya inyalangna ya pinu'ulana nadan dugih i han apuy an adi madmaddop.

Hay Nabonyagan Jesus
(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

13 Agge nadne ya wadah Jesus an nalpuh ad Galilee ot umeh awadan John hidih
nan wangwang an nungngadan hi Jordan ta e mumpabonyag i hiya.
14 Mu inalin John i hiyay, Tanganu on namaag bo ya he''ay mumpabonyag i ha''on
an unhaot he''ay mamonyag i ha''on?
15 Ya alyon Jesus di, O mu maphod on he''ay mamonyag i ha''on ta ma'at an namin
nan pohdon Apu Dios.
Ot bonyagan mon John.
16 On hiyah nabonyagan hi Jesus ot duma"al hinan pingngit di wangwang. Ya
anakkaya an niluwat hi ad abunyan ya tinigona nan Espiritun Apu Dios an ay palluma
an nungkohop ot mumpattuk i hiya.
17 Ya alinah on wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay,
Hiyah nae nan imbabale' an pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga'.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

1 Agge nadne ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan agge
naboblayan ta hidiy namatnaan nan diyablu i hiya ta hay ena tuwali pumbahulan.
2 Ta napat (40) di algoh aggena nanganan ta na'a'aggangan.

† **3:3 3:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Kristu.

3 Ya imme nan diyablu ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a nan Imbabalen
Apu Dios ya tanganu onmu adi alyon i datuwen batu ta mumbalindah tinapay ta
anom?
4 Mu alyonay, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Bokon hay makan ya
abuh di managuh tagu te ha ahan di ma'ahhapul ta'u ya nan hapit Apu Dios.
5 Ya inyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem an boblen niyappit i Apu Dios
ot iyenah nan na'taggen atop nan Templo.
6 Ot alyonan hiyay, Immannung'e an he''a nan Imbabalen Apu Dios ya agam ta
dumokpah'a ot impitudo' bon Apu Dios an alyonay honagona nadan anghelna ta
hapapaon da'a ta ta'on on ha hukim ya adi mahugatan hi batu.
7 Mu alyon Jesus i hiyay, O mu hinan hapit bon Apu Dios ya alyonay, Adiyu attaon
an patnaon di abalinana.
8 Ya inyen bon nan diyablu hinan na'taggen billid ot ipamangmangnan namin
nadan pun'ap'apuwan hitun luta ya nadan mun'a'omnawan.
9 Ot alyonan Jesus di, An namin datuwe ya idat'un he''a ta he''ay mun'ap'apu hi'on'a
mundu''un ta dayawona'.
10 Mu alyon Jesus i hiyay, Umaan'ahtu Satanas. Te hay impitudo' bon Apu Dios ya
alyonay,
Hi Apu Dios ya abuh di dayawonyu ya unudonyu.
11 Ot taynan mon nan diyabluh Jesus ot umali nadan anghel an mangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Indani ya dingngol Jesus an nibalud hi John ot mumbangngad hi ad Galilee.
13 Ot umeh bobledah ad Nasaret. Mu bokon hidiy niha''adana te hi ad Kapernaum
hinan way pingngit di lobong an nungngadan hi Galilee. Hidiyen boble ya nidat
hinadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali hidin nadne.
14 Ta nan niha''adanahdiy nipa'annungan din inalin nan propeta an hi Isaiah an
alyonay,
15 Nadan boblen nadan tinanud Sebulun ya tinanud Naptali an nun'ap'apuwan
nadan bokon Judyu an nihaggon hinan lobong an nungngadan hi Galilee an
numbattanan nan baybay an nungngadan hi Mediterranean ya nan wangwang an
nungngadan hi Jordan
16 ya nadan tataguhdi ya paddungnay wadadah nan munhihillong. Mu hitun
pangngolandah nan tudtudun Apu Dios ya paddungnay napatalan di nomnomda.
17 Te i diyen nangihipunan Jesus an nuntuddun dida di nangalyana hi, Mahapul an
muntutuyu ayu ya indinongyun mangat hi adi maphod te agagga moy pun'ap'apuwan
Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Wada han pundaldallanan Jesus hinan pingngit nan lobong an nungngadan hi
Galilee ya tinigona han hinagi an muntabtabbukulda* te hidiyey tamuda. Hay ngadan
di oha ya hi Simon an hay ohah ngadana ya Peter ya nan oha ya hi Andrew.
19 Ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh atonyun
mangayag hi tatagu ta umunuddan ha''on.
20 Ya na'ibagondan inha''ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.

4:4 4:4 Deuteronomy 8:3 **4:7 4:7** Deuteronomy 6:13 * **4:18 4:18** Nan muntabukul ya umat hinan munhidu' mu hay usalonda ya abillog ta dakol di mangdon an adi umat hinan hidu'.

21 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na' Sebedi an da
James i John an wahdidan hina'ammah nan bangka an pun'iphodday tabukulda ot
ayagana bo dida.
22 Ot pi'bagonda damdaman tinaynan hi amadah nan bangka ot mi'yeda i Jesus.

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinadan Bobleh Ad Galilee
(Luke 6:17-19)

23 Hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan a'am'amungan
di Judyu ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nun'ipaphodna
nadan tatagun mumpundogoh.
24 Ta nundongol hi Jesus hidi ya ta'on on hinadan abobbobleh ad Syria ta dakol di
nun'iyedan hiyan tatagun nat'onat'on di dogohda an nahi'pan di udum ya mun'oldah
di udum. Ya nadan udum ya naparalaysda. Ot pun'ipaphodna dida.
25 Ya dakkodakkolday tatagun nitnunitnud i hiya an i Galilee ya i Jerusalem ya
nadan udum an bobleh ad Judea ya nadan tataguh dommang nan wangwang an
nungngadan hi Jordan an ad Dekapolis ya nadan udum an boblehdi.

5

Hay Nuntudtuduwan Jesus Hinan Way Nabillid
(Luke 6:20-23)

1 Tinigon Jesus an dakol nadan tatagun nitnud i hiya ot umeh nan nabillid ot e
umbun hidi. Ya eda nihaggon i hiya nadan itudtuduwana.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(Luke 6:20-23)

2 Ot itudtuduwana didan alyonay,
3 Nadan tatagun inniladan mahapulday boddang Apu Dios hinan eda pangatan
hinan pohdona ya diday mipa'amlong te diday middum hinan pun'ap'apuwana.
4 Ya mipa'amlong bo nadan tatagun umukayungan te pa'amlongon Apu Dios dida.
5 Ya mipa'amlong bo nadan mumpada''ul te midat i dida nan imbagan Apu Dios an
idatna.
6 Ya mipa'amlong bo nadan paddungnay na'agangan ya na''uwoh an mangat hinan
pohdon Apu Dios te ma'at nan pinhodda.
7 Ya mipa'amlong bo nadan hummo' hi ibbadan tagu te hom'on damdaman Apu
Dios dida.
8 Ya atbohdin mipa'amlong nadan mangiyohhah nomnomdan Apu Dios ta nan
pohdona ya ammunay pohdondan aton te diday manigo i hiyah udum hi algo.
9 Ya mipa'amlong bo nadan mangipanuh hinadan munhihiwwawan te diday
mibilang hi imbabalen Apu Dios.
10 Ya mipa'amlong bo nadan mipadildilah an gapuh nan pangatandah nan pohdon
Apu Dios te diday middum hinan pun'ap'apuwana.
11 Ot mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu panadngolan ya paligaton hinadan tatagu
an gapuh pangun'unudanyun ha''on. Ta dakol di adida ibagah adi maphod i da'yu an
ta'on on agge immannung.
12 Mu ta'on on athidi ya hanat mun'am'amlong ayu an ta'on on dakol di
punligatanyuh tun luta ot ongal di gunggunayu hi ad abunyan. Athidiy ma'at i da'yu
te ta'on on handidan propetah din nadne ya na'ahiwawanda damdama.

Hay I'aligan Di Ahin Ya Dilag
(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

13 Ya innayun bon Jesus an nuntuddun alyonay, Da'yun mangulug hinan itudtudu'
ya umat ayuh nan ahin an mangipaphod hi tamtam di makan ya pangahin hinadan

agge nalutu an umat hi dotag ta adi mabulu'. Ot maphod on athidiy a'atyu ta da'yuy gapunah ipaphodan di pangat di tatagu. Te onha ma'aan di tamtam nan ahin ot adi mabalin hi mibangngad. Ta ma''id mo ha iyusalana ta mitopal ta punhinggogoppa'an di tatagu.

14 Ya atbohdin nipaddung ayuh nan dilag an dilaganay munhihillong ta paddungnay patalanyuy nomnom di tataguh tun luta ta way atondan manginnilan ha''on. Ta mipaddung ayu boh nan boblen wah nan uhhun di billid an ma'attigo.

15 Ta umat hinan hilaw an tinolganyu'e ya adiyu e ipa''e mu onyuot ipattuk ta patalana nan bale.

16 Ya atbohdin da'yu an mahapul an adiyu ipa'pa''e nan eyu napatalan ta tigon nadan tatagu nan maphod an pangatyu ta wan hi Apu Dios di dayawonda.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at Nan Uldin

17 Ya alyon bon Jesus di, Wan hay punnomnomyu ya alyonyu on immaliya' ta ma''ido' nan Nitudo' an Tugun ya nadan intanuddun nadan propeta. Mu adi athidi te hay gapunah immaliya' ya ta ipa'annung'un namin datuwe.

18 Te ibaga' i da'yu an nan Nitudo' an Tugun ya adi mabalin an mahukkatan an ta'on on ha oha te ingganah mipa'annung an namin. Te gahin on mama''id hi ad lagud ya tun luta ya ahi mama''id nan uldin ta'un Judyu.

19 Ot hay mahapul ya unudonyun namin nadan tugun Apu Dios te nan mangibah-hoh nan ta'on on ha mabgawan i diyen tugun ya intuddunah diyen nibahhawanah nadan udum ta iyunnuddan hiya ya hiyay mipada''ul hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu nan tagun mangunud hi an namin nan tugun Apu Dios ya intudduna boh udum ta iyunnuddan hiya ya hiyay mipabaktuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

20 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an mahapul an nipto' di pangun'unudyuh nan pohdon Apu Dios ya ahi mabalin an middum ayuh nan pun'ap'apuwana. Ta adiyu iyunnudan hinan pangat nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu.

Hay Intuddun Jesus Hi A'at di Bungot

21 Innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun hinadan a'ammod ta'uh din nadne ya alyonday, Adi ta'u pumate te nan pumate ya mahumalya ta mipapate damdama.

22 Mu ibaga' i da'yu an adi ammuna nan pumate hi madusa te ta'on on nan tagun bumungot hi ibbana. Ya atbohdin madusa ta miyeh impilnu nan tagun mamihupihul hi ibbanan tagu ya nan mangibagah ma''id ha in'innilada.

23 Ya onha hinan pangi'ayanyu hinan idawatyun Apu Dios hidih nan pangidawatan hi mi'nong ya nipadih an nipanomnom i da'yu an waday numbahulanyuh nadan ibbayu

24 ya maphod on ayu ni' umeh nan tagun numbahulanyu ta munhapit ayuh maphod ya ahi ayu mohpe mumbangngad ta idawatyu nan i'nongyu.

25 Ya wada'ey nangidalom i da'yu ya gahin di agagga ya da'yuy e mi'hapit i hiya ta adi miluh an miyeh nan huwis. Te niluh'e mon niyeh nan huwis ya mipibalud nan waday bahulna.

26 Ya umannung an mihaha''ad ayuh baludan ta ingganah ikaluyun namin nadan bahulyu.

Hay E Pangidinongan Hinan Pumbahulan

27 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh intugundah din nadne ya alyonday, Adi ayu umiluktap.

28 Mu ibaga' i da'yu an ta'on on ammuna nan nunhiglan omnon di ohan lala'i i ha tinigonah babai ta pohdonan ilo' ya numbahul te ayna damdama inilo'.

29 Ta hiya nan onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay ukiton ya
intopal te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu hanan mitopal an namin di adol hi
impilnu.
30 Ya atbohdi an wa'et nan winawwan an ta'ley gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay putulon ta ta'on on mapukulan mu ta adi mitopal an namin di adol hi
impilnu.

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 19:3-12; Mark 10:2-12; Luke 16:18)

31 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay nitugun boh din nadne ya onha waha
lala'ih naminhod an mangibolheh* ahawana ya hay mahapul hi atona ya ena alan ha
itud'an di eda pumbolhayan ya indatnah nan babai ta mangipa'innilan numbolheda.
32 Mu ibaga' i da'yu an mumbahul nan lala'i an namaag ya imbolhena nan ahawana
an ta'on hi agge inluktap diyen ahawana ya hidiyen nangibolhayana di gumalat hi
pumbahulan nan babain ahawana hi'on mumbintan te hidiyen babai ya mibilang hi
nunluktap ya atbohdih nan lala'in pumbintanana.

Mahapul An Ipa'annung Nan Ibaga

33 Ya inalin bon Jesus di, Hay intugun bon di a'ammod ta'uh din nadne ya alyonday,
Adiyu ibahhon aton nan insapatayun Apu Dios.
34 Mu hay alyo' i da'yu ya wada'ey pinhodyun aton ya adi mahapul an isapatayun
Apu Dios. Ya adiyu bo isapatah ad abunyan te hidiy pun'ap'apuwan Apu Dios.
35 Ya adiyu bo isapatah tun luta te ta'on on hitu ya wadah Apu Dios. Ya ta'on on hi
ad Jerusalem ya adi mabalin te hiya an na'abbaktun Patul ya hidiy boblena.
36 Ya ta'on on alyonyuy hay adolyuy pangisapataanyu ya adi mabalin te ta'on onha
ohah nadan ubanyu ya adiyu abalinan an mangipangitit.
37 Ot hay maphod ya adiyu isapata ta namaag ya alyonyuy, O ato'. Mu adiyu'e aton
ya alyonyuy, Adi' aton. Ta adiyu pamaag hi o o, ya dee mannot an adiyu aton te nan
layah ya tamun di diyablu.

Hay Tugun Jesus Hi Maphod An Aton
(Luke 6:29-30)

38 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay oha bon nitugun hidin nadne ya onha nan
ohan tagu ya piniloknay matan nan ibbana ot mahapul an miballoh ta mapilok boy
matan diyen tagu. Ya atbohdih nan nanuntuk hi ohan tagu ta waday na'aan hi bobana
ya mahapul an miballoh ta waday ma'aan hi boban damdaman diyen himmuntuk.
39 Mu hay alyo' i da'yu ya adiyu iballoh nan adi maphod an inat nan ibbayun da'yu
an umat i ha waha manipak hi tamelyu ya iyabulutyu ta ta'on hi pi'tipakna boy
bahhelna.
40 Ya wada'e boy mangidalom i da'yu ta alyonday pi'yaladay lubungyu ta mibayad
hi moltayu ya indatyu. Ya ta'on on nan gottap nan lubungyu ya inyabulutyu hi'onda
pi'yala.
41 Ya onha waha tindaluh piliton da'yun mangdon hi makutuna hi ohay kilumitlu
ot ta'on hi'onyu inayun an idatong hinan umayana.
42 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya idattanyu. Ya atbohdih nan bumanoh an
pabanohanyu ta adiyu pihulon dida.

Hay Pamhodan Hinadan Tatagun Agge Naminhod I Dita
(Luke 6:27-28,32-36)

43 Inalin bon Jesus di, Hay nitugun boh din nadne ya alyonday, Pohpohdonyu nadan
naminhod i da'yu. Ya ahiwawanyu nadan humihiwon da'yu.

---

* **5:31 5:31** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

44 Mu hay ibaga' i da'yuh ad uwani ya hanat ta'on on nadan ma'ahihhiwon da'yu
ya ipatigoyuy pamhodyun dida. Ya hanada'en mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot
ta wan hom'on Apu Dios dida.
45 Te atonyu'ehdi ya hidiyey atigana an imbabale da'yun Ama ta'un hi Apu Dios.
Te limmuna nan algo ta pun'algawan an namin di tatagu an ta'on on nadan ma''id
ha pamhodda i hiya. Ya atbohdi an ipa'alinay udan ta usalon an namin di tatagu an
ta'on on nadan adi maphod di pangatda.
46 Te onha ammuna nadan naminhod i da'yuy pohpohdonyu ot ma''id ha idat Apu
Dios hi gunggunayu. Te nganney numpahhiwanyu hinadan alyonyuy nabahulan an
hanadan naminhod i diday pohpohdonda ya abuh.
47 Ya atbohdi hi'on ammuna nadan i'ibayu hi apngaonyu te nganne damdamay
numpahhiwanyu hinadan agge nanginnilan Apu Dios an athidiy pangatda.
48 Ta hiya nan mahapul an nipto' di pangatyu ta umat hi pangat Ama ta'u an hi Apu
Dios.

6

Hay E Pangatan Hi Maphod

1 Alyon bon Jesus di, Tigonyu ta bokon hay e pamemanan di tatagun da'yuy
pangatanyuh maphod. Te atonyu'ehdi ya ma''id ha idat Ama ta'un hi Apu Dios hi
gunggunayu.
2 Ta wada'ey ihmo'yu hinadan munhapul hi boddang ya maphod on adiyu
ipa'in'innilah tatagu. Ta adiyu iyunnudan hinadan mumpunlayah an wada'ey idatda
ya gahin onda umeh nan dakol di manigo an umat hinadan a'am'amungan ta'un
Judyu ya hinadan kalata ya ahida mohpe idat ta way aton di tatagun mangali i dida
hi, Hiya peman. Ibaga' i da'yu an nan mangathidi ya inalana mo tuwaliy gunggunana.
3 Ta hiya nan wada'ey ihmo'yuh nadan munhapul hi boddang ya maphod hi'on
adiyu ipa'in'innila an ta'on on da'yun nahaghagon.
4 Ta wan ammunah Ama ta'un hi Apu Dios an manginnila ta hiyay mangdat hi
gunggunayu.

Hay A'at Di Pundasalan
(Luke 11:2-4)

5 Ya atbohdi hinan pundasalanyu an adiyu paton hinadan tatagu an e pipatpatigo te
gahin on eda tuma'dog hinan adaklan di tagu an umat hinadan a'am'amungan ta'un
Judyu ya hinadan kalata ya ahida mundasal ta wan tigon di tatagu dida. Mu ibaga' i
da'yu an nan tagun mangathidi ya inalana mo tuwaliy gunggunana.
6 Ot hay maphod hi atonyu hi'on ayu mundasal ya ume ayuh nan ma''id ha al'ali ta
ta'on on ayu ma'ohha ya nundasal ayu i Ama ta'un hi Apu Dios an adi matigo. Te hiyay
manmannigo hi an namin nan at'atonyu ot hiyay ukod an mangdat hi gunggunayu.
7 Ya wa'et mundasal ayu ya adiyu ipaddung hinadan tatagun agge nanginnilan Apu
Dios an adukkayonda ya panidwonday dasalda te hay innilada ya atonda'ehdi ya
donglon Apu Dios di dasalda.
8 Mu adiyu atonhidi te innilan tuwalin Apu Dios nadan mahapulyu.
9 Ta athituy atonyun mundasal an alyonyuy,
Ama an wah ad abunyan, hanat he''ay dayawon an namin di tatagu.
10 Ya hanat he''ay mun'ap'apu i da'mi ta nan pohdom di ma'at hitun luta an umat hi
ad abunyan.
11 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
12 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen pakawanonmi
damdama nadan numbahul i da'mi.

13 Ya adim bahan iyabulut di nunhiglan apatnaanmi ta wan adi da'mi baliyan hinan
diyablu.
14 Ya inalin bon Jesus di, Mahapul an pakawanonyu nadan numbahul i da'yu. Ta
wan hi Ama ta'un hi Apu Dios ya pakawanon da'yu.
15 Te onha adiyu pakawanon nadan ibbayun numbahul i da'yu ot athidi bon adi
da'yu pakawanon i Apu Dios.

Hay A'at Di Mun'ulat

16 Ya ha boy ohah intuddun Jesus ya alyonay, Wa'et mun'ulat ayu ya hanat adi ayu
umukayungan. Ta adiyu paton hinadan tatagu an e pipatpatigo an wa'et mun'ulatda
ya ginugungalda ta hay panigon nadan tatagu ya ay immannung di pundayawda i
Apu Dios. Mu ibaga' i da'yu an inalada mo tuwaliy gunggunada.
17 Ot hiya nan hay maphod hi atonyu hi'on mun'ulat ayu ya munhugud ayu ya
nun'apu ayu.
18 Ta adi innilaon di tatagu an mun'ulat ayu ta ammunah Ama ta'un adi matigoy
manginnila ta hiyay mangdat hi gunggunayu.

Hay Immannung An Kinadangyan
(Luke 11:34-36; 12:33-34)

19 Alyon bon Jesus di, Adi ayu mahiw an mangamung hi ikadangyanyuh tun luta.
Te danaen wahtun luta ya malu'lu'da damdama ya lumatiday udum ya ma'akoday
udum.
20 Ot hay maphod hi ahiwanyu ya nan eyu pangatan hinadan umipa'amlong i
Apu Dios. Te hidiyen pangatanyuhdi ya ayyu am'ammungon di ikadangyanyuh ad
abunyan an adi malu'lu' ya adi lumati ya adi ma'ako.
21 Te nan ibilangyuh nabalol ya dadiyey nun'onan hi nomnomyu.
22 Ya hay pangipaddunga' hi niyatan di nomnom ya nan mata an panigo. Te
maphod'en ma"id ha bahbahna ya maphod boy panigona.
23 Mu napilok'e nan mata ya ma"id ha tigona. Ta athidi an maphod'e nan
punnomnom ya maphod boy pangat. Mu ningamut'en adi maphod di punnomnom
ya immannung an adi maphod di pangat.

Hi Apu Dios Di Nahamad Hi Pundinolan
(Luke 12:22-31; 16:13)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Adi mabalin an pundihhanonyun munhilbih
duwan ap'apu. Te mahapul an iyohhayuy punhilbiyanyu ta hiya nan iwalongyuy oha
i dida. Ot athidi an ong'ongngal'ey punnomnomyuh nan mikadangyan hitun luta ya
ma"id ha atonyun mangunud i Apu Dios.
25 Ot hanat adi ayu minonomnoman hinadan mahapulyu hi pi'taguwanyuh tun
luta an umat hi itanudyu onu ilubungyu. Te hay tagu ya bokon hanan itanudna onu
ilubungna di ma'ahhapul hinan nitaguwana.
26 Nomnomnomonyu an nadan hamuti ya ma"id ha ugganda e pun'ohokan onu
punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Ama ta'ud abunyan ya indadaanay
anonda. Ot namammama i da'yu an nabalbalol ayu i hiya mu nadan hamuti.
27 Ya adi damdama mabalin an gapuh nan numanomnomanyu ya palodpodonyuy
atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
28 Tanganu on ayu minomnoman hi ilubungyu te undan adiyu tigon nadan
holo' an humabungda an ta'on on adida muntamu onu mun'abol hi lubungda ya
mapmaphodda.
29 Ta ta'on on din patul an hi Solomon an kakaddangyanan an tagu ta mapmaphod
nan lubungna ya agge damdama nipaddung di amaphod nan lubungna hi amaphod
dadiyen habhabung.

30 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinan holo' an humabung an wadah ad uwani
mu ma"id ha mapto' ya mapu'ulan hi bigat ot undan adi namamay pangipapto'nan
da'yu. Ya tanganu on athina an ma"id ha dinolyun Apu Dios.
31 Hay maphod ya adi ayu minomnoman hi eyu pangalan hi anonyu ya ilubungyu
ya nadan udum an mahapulyu.
32 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya danaey
omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Ama ta'uh ad abunyan ya
innilana nadan mahapul ta'u ot hiyay ukod.
33 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan atonyun middum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios ya nan pangatanyuh nan pohdona. Ot hiyay ukod hi an namin an
mahapulyu.
34 Ya umat hinan ligat an hanat adi ayu minomnoman hinan agge ni' nadatngan
an punligatanyu ta adi middum hinan nomnomnomonyu an ma'ma'at hi ad uwanin
algo.

7

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba
(Luke 6:37-38,41-42)

1 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu te athidi boy ma'at i
da'yu an pihulon da'yu i Apu Dios.
2 Te nan atonyuh ibbayu ya hiya boy ma'at i da'yu.
3 Ot alyona boy, Tanganu ihya onyu pa'tiggon nan kittang an butah matan di ibbayu
yaden wahnay ong'ongngal an butah matayu?
4 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayu di, Ma'at aano' nan nibutah matam
yaden waday ong'ongngal an butah matayu.
5 Layah mahan hinae! Hay maphod ya aanonyu ni' nan butah matayu ta way
atonyun mangaan hinan kittakittang an nibutah matan nan ibbayu.
6 Ya inalin bon Jesus di, Nan hapit Apu Dios an eyu ipa'innila ya na'ballol an umat
hi balitu'. Ta hiya nan adiyu ipapilit an itudduh nadan mumpungngohen tatagu. Te
dida ya ayda mabungot an kahu ot alinah kalaton da'yu. Ya umatda boh nan babuy
ot ma"id ha mapto' ya pun'igatin da'yu.

Hay A'at Di Pumbagaan I Apu Dios
(Luke 11:9-13)

7 Intuddun bon Jesus an alyonay, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot idatna
an umat hinan e umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna ya nan
kumulkukulkug an lo'tat ya mibughulan.
8 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay manama' hinan
ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
9 Te ta'on hi da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan imbabaleyuh
tinapay ya ha batuy idatyu.
10 Ya atbohdin adi mabalin hi ekan'e nan ibagada ya ha ulog di idatyu.
11 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat hi maphod
hinan imbabaleyu. Ot namama mo ahan i Ama ta'un hi Apu Dios an hanadan
mun'aphod di idatna hinadan mumbagan hiya.
12 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hanat hanadan maphod an pohdonyun aton
di tatagun da'yu di atonyu damdaman dida. Te hinaen tugun ya inam'amnan namin
nadan Nitudo' an Tugun ya nadan intudtudun nadan propeta.

Nan Nakuhhipit Ya Nan Abillog An Pangi'wan
(Luke 13:24)

13 Inalin bon Jesus di, Mahapul an i'wayuh nan nakuhhipit an awon te hidiy
pangi'wan an umeh nan awadan di pi'taguwan hi munnananong. Te nan abillog
an nalakan awon di pangi'wan di dakol an tatagu mu hay pangipluyana ya nan
punligatan hi munnananong.
14 Te nan pangi'wan nimpe an umeh nan awadan di pi'taguwan hi munnananong
ya nakuhhipit ya naligat ta hiya nan oh'ohhaday mangi'wahdi.

Nan Kayiw Ya Nan Bungana
(Luke 6:43-44)

15 Ya inalin bon Jesus di, Tigonyuot te indani ot wadaday umalin muntudtuduh
nibahho an alyonday nan hapit Apu Dios di itudtududa mu onnot on nat'on. Manu te
ayda kalnero te ma'ma'ulley tigoda mu hay immannung ya umatdah nan mabungot
an kahuh nan inalahan ta on da'yu dadagon.
16 Hay pangimatunanyun nibahho nan itudtududa ya nan adi maphod an
ato'atonda. Te undan mabalin an nan lablabong ya ibunganay mangga.
17 Ya atbohdih nan bungbunga"an an adi mabalin hi duway ibungana ta makan di
oha ya adi makan di oha.
18 Te makan'ey bungana ya hiyah diyen makan an namin nan ibungana. Ya
atbohdin adi'e makan di bungana ya adi maluman ta mumbalin hi makan.
19 Ot hanan mangga an ma"id'e ha ibunganah maphod ya malngoh ta mitungu.
20 Ot athinay a'at nan inali' an hay pangimatunanyun nibahhoy itudtududa ya nan
adi maphod an at'attonda.

Hay Idduman Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Luke 13:25-27)

21 Alyon bon Jesus di, Adi an namin di mangalih ha''on di Ap'apudah un'unudonda
ya middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Te ammuna nadan mangat hinadan
pohdon Amah ad abunyan di middum hinan pun'ap'apuwana.
22 Mu hitun punhumalyaan Apu Dios ya dakolday mangalih, Apu Dios ot tee
bon inun'unud da'a. Ot undan bokon he"ay nalpuwan nan intanuddumi ya nan
abalinanmin nunla'ah nan nun'ih'op hi tatagu ya nadan dakol an inatmin milagro?
23 Mu hay ibaga' i dida ya alyo' di, Da'yun adi maphod di ina'inatna ya umaan
ayuhtuh tun awada' te ma"id ha niyatanyun ha"on.

Hay Nipaddungan Nadan Nangiyammah Bale
(Luke 6:47-49)

24 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Nan tagun mangngol i danaen hapit'u ya
inun'unudna ya nipaddung hinan nanomnoman an tagu an nangiyamma hi balenah
nan way nahamad an batu.
25 Ya indani ya inlotna han udan ta lo'tat ya hininabna nan awadan diyen bale ya
inihbodna bo han puwo'. Mu hidiyen bale ya agge natukkad te nihamad nan batu an
nipabunana.
26 Mu nan tagu an mangngol i danaen imbaga' mu adina unudon ya nipaddung
hinan tagu an ma"id ha innilana te ena inyamma nan balenah nan pulantag.
27 Ta hidin inlotna nan udan ta hininabnah diyen bale ya inihbodna bo han puwo'
ta natukkad ot mun'apapa''ih.
28 Ya hidin inggibbuh Jesus nan inali'alina ya masda'awda nadan dakol an tatagun
na'amung hinan a'at di nanudduna
29 te maphod di panudduna mu hay panuddun nadan muntudtuduh nadan
uldinmin Judyu.

8

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Na'gullidan
(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

1 Hidin dimmayyuh Jesus an nalpuh nan nabillid an ena nuntudtuduwan ya
dakolday nitnud i hiya.
2 Indani ya imme han na'gullidan ot mundu"un hi hinangngabna ot alyonay, Apu
Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.
3 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'. Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
4 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un he"a. Mu
mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inyem ha i'nong diyen
padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan
dogohmu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Mundogoh An Himbut Di Tindalu
(Luke 7:1-10)

5 Hidin imme da Jesus hi ad Kapernaum ya imme han opisyal di tindalun di i Roma
an e mumpahmo' i hiya
6 an alyonay, Apu Jesus, nan himbut'u ya wahdih balemin nunnaud an nalot han
dogohna ta namaag ya ona adi abalinan an bumangon.
7 Ya inalin Jesus i hiyay, Ot umeta mo ta e' ipaphod.
8 Mu hidiyen opisyal di tindalu ya alyonay, Apu Jesus, ta'omboh on adi'a mi'yalih
balemi te ma"id ha bilang'u i da'yu an Judyu* mu namaag ya himmapit'a ot innila'
an pumhod nan himbut'u.
9 Te ipa"at'uh adol'u an unudo' nan ibagan nan opisyal. Ya atbohdih nadan tindalu'
an unudonda bo nan alyo' te wa'et alyo' hi oha hi ume'ahdi ya ume. Ya wa'e bo ta
alyo' hinan oha hi ma'ahtu ya umali. Ya alyo"e boh nan himbut'uy atom hituwe ya
atona. Ot namama mon he"a an nan hapitmuy ma'unud.
10 Ta masda'aw hi Jesus i diyen dingngolna ot alyonah nadan tatagun mitmitnud i
hiya di, Immannung an nahamad di pangulug tuwen lala'i. Mu tanganu on ma"id i
dita'un Judyu ha inakhupa' hi athituy anahamad di pangulugna?
11 Ot alyo' i da'yu an dakolday bokon Judyu an malpuh abobboble an middum an
mi'yam'amlong ya mi"an hinadan a'ammod ta'un da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Mu da'yun ibba' an Judyu ya unhaot da'yuy middum hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios mu bokon te da'yuy mi'yeh nan munhihillong an awadan di ahikokoga
ya ahingangaliyot.
13 Ya inalin Jesus mohpe i diyen opisyal di tindaluy, Umanamut'a ot nan
pangulugmu an pumhod nan himbutmu ya ma'at.
Ya hidin nangalyan Jesus i diye ya immannung an pinumhod nan mundogoh an
himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 Hidin imme da Jesus hi balen da Peter ya tinigona an hi inan ahawan Peter ya
malmallo' te mumpudut.
15 Ot dapaon Jesus di ta'lena ya pinumhod ot bumangon ot e munha"ang ot
idadaanay anon Jesus.

8:4 8:4 Lebitikus 14:1-7 * **8:8 8:8** Hinan pangiye"en di Judyu ya adi mabalin an hunggop nan Judyu hi balen di bokon Judyu.

16 Ya hidin mun'ahdom ya nun'iyedah awadan Jesus nadan dakol an nun'ahi'pan
ya mumpundogoh. Ta hay hapitnay nunla'ahnah nadan nun'ih'op. Ya atbohdin
nun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
17 Ta hinaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan propeta an hi Isaiah an
alyonay, Hiyay munholtap hinan ligat an unhaot dita'uy lebbengna an manoltap.

Hay Aton Nan Mangun'unud I Jesus
(Luke 9:57-62)

18 Han hin'algo ya dakkodakkolda boy himmalunghung i Jesus ot alyonah nadan
itudtuduwanay, Umagwat ta'uh dommangna.
19 Mu hidin makakda ya imme i hiya han muntudtuduh nadan uldin di Judyu ot
alyonay, Apu Jesus, an namin di umayam ya mi'yaliya'.
20 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha''on te ibaga' i he''a an manuh
nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan hamuti an waday pumbuyaana.
Mu ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''id ni'mo ha e' pangippingan hi ulu'.
21 Ya himmapit boy ohah nadan itudtuduwan Jesus ya alyonay, Apu Jesus, umeya'
ni' hi balemi ta ingganah milubu' hi ama ya ahiya' miyunud i he''a.
22 Mu inalin Jesus i hiyay, Maphod hi ona' unudon hi ad uwani te hanadan adi
kumulug i ha''on ya ayda nanatte ot ukodda an mangilubu' hinan ibbadan nate.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Ot mumbangka da Jesus ya nadan itudtuduwana
24 ta hidin mangmangngeda ya alinah on inihbodna han puwo' ta maludulludun
nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong. Mu hi Jesus ya na'allo'an
25 ta e pumbangon mon nadan itudtuduwanan alyonday, Apu Jesus, boddangan
da'mi te tee man an malnong ta'u.
26 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu on ayu tumakut? Undan ma"id ha dinolyun
ha"on? Ya innayunan timma'dog ot alyonay, Duminong'an puwo'. Ya nadadinongda
ta ma"id mohpe ha al'ali.
27 Ya masda'awda nadan itudtuduwanan alyonday, Nganne nin hituwen tagu an
ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday ibagana?

Hay Nunla'ahan Bon Jesus Hinan Nih'op
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad Galilee ya nidamuda
han duwan linala'in nun'ahi'pan an nalpudah nan nihaha''adandan punlubu'an. Ya
atatakut di ato'atonda ta hiya nan tumakutda nadan tatagun mangi'wahdi.
29 Ta onda nundadammu ya alinah on nangintutukukdan alyonday, He''a an
Imbabalen Apu Dios, undan nganney atom i da'mi? On immali'a ta iyeda da'mih
nan ma"id ha pogpognan punligatan an ta'on on agge ni' nadatngan di a'atana?
30 Ya hinan pangngelna ya wahdiday dakol an babuy an mangmangngan.
31 Ta mumpahmo dadiyen nahi'pan an alyonday, Pa'aanon da'mi'e ya daan mo
bahan ta iyabulutmu ta ta'on on ami e mih'op hinadan babuy.
32 Ya inalin Jesus i diday, Ekayu! Ta nala'ahda mo ot eda mun'ih'op hinadan dakol an
babuy. Ta pamaag ya ahiyayappahan hanadan babuy hinan lobong ta nun'a'altingda.
33 Ya nada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot bumtikdah nan boble ot
eda pun'ibaga nan na'at.
34 Ta imme nadan dakol an tatagu i diyen boble ot eda damuwon hi Jesus. Ta onda
inakhupan ot alyonday, Umaan'a bahan hitun numboblayanmi.

9

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

1 Ot e munlugan da Jesus hinan bangka ot mumbangngaddah boblen da Jesus.
2 Indani ya inyalin han linala'ih awadan Jesus han in'ayuddan naparalays. Ya innilanan nahamad di pangulugdan hiya ot alyonah nan mundogoh di, Adi'a minomnoman ot pinakawan'uy bahulmun iba.
3 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an alyondah nomnomday, Tee han tagu an tanganuna ihya ipaddung di niyatana i Apu Dios?
4 Mu hi Jesus ya innilanay punnomnomda ot alyonay, Tanganu on adi ahan maphod di punnomnomyu?
5 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a?*
6 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod di tagun naparalays ta panginnilaanyun abalina' bon mamakawan hi bahul di tatagu.
Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
7 Ta timma'dog ot umanamut.
8 Hidin tinigon nadan tataguh diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah Apu Dios an nangdat hi abalinan di tagu.

Hay Nangayagan Jesus I Matthew
(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

9 Hidin mala''uh da Jesus ya tinigoda han tagun hay ngadana ya hi Matthew an um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon Jesus i hiyay, Ma'a ta miyunud'an ha''on. Ya natanna'dog hi Matthew ot mi'ye i Jesus.
10 I han hin'algo ya inayagan Matthew da Jesus hinadan itudtuduwana ta eda mangan hi balena. Ya dakol nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an alyonday nun'abahulan an immalin ni''an i dida.
11 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an mi''an da Jesus hinadan nun'abahulan ya alyondah nadan itudtuduwanay, Tanganu mahan on mi'mi''an nan muntudtudun da'yuh nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an nun'abahulan?
12 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun ma''id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul hi doktor.
13 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya' te hay immaliya' ya gapuh nadan nun'abahulan. Ot nomnomnomonyu din impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hay nahamhamad mu nan i'nongyu ya nan pammo'anyuh nadan ibbayu.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

14 Wadaday itudtuduwan John an mumbonyag an immeh awadan Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on danaen itudtuduwam ya adida unudon nan pangiye''e ta'u te adida uggan mun'ulat an adida umat i da'mi ya nadan Paliseu?
15 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' hitu ya adi mahapul an mun'ulatda. Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha''on.

---

* **9:5 9:5** Manu'e hi nalaklaka nan alyon hi napakawan di bahulmu ya hay hapit othadi ya adi mabalin hi matigo mu nan alyon hi tuma'dog'a ya imme'a ya ma'attigo hi'on immannung an nipaphod nan tagu. **9:13 9:13** Hosea 6:6

16 Ot inayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa''ih nan limmame an lubungyu
ya ilkobyu nan pa''ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te kumittang nan nilkob ya
minamana nan napa''ih.
17 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha''ad hinan nadunut an lalat
an pangiha''adan hi bayah. Te onha atonyuhdi ot bughiyonah diyen nittuwana ot
mitopal. Te hanan pinahapah an bayah ya mahapul an miha''ad hinan pa''apya an
lalat ta adi mapa''ih ya adi mitopal.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

18 Agge impadappuh Jesus an munhapit ya wada han ap'apun di Judyu an immeh
awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy
ta'lem hinan pa'attenan babain imbabale' ta tumagu.
19 Ot mi'ye moh Jesus ya nitnudda bo nadan itudtuduwana.
20 Hidin mangmangngeda ya wada han mun'i'itnud an babain himpulut duway (12)
tawon di agge dimminongan di malpuh adolna. Ya e ni'indoggan i Jesus ot dapaonay
gayadan di lubungna
21 te hay nomnomna ya alyonay, Ta'on on namaag ya dinapa' di lubungna ot
pumhoda'.
22 Ta nunligguh hi Jesus ya tinigona ot alyonay, Adi'a minomnoman an iba te gapuh
nan pangulugmu ya pinumhod'a.
Ya ona inalih diye ya na'ibagan pinumhod hidiyen babai.
23 Ya hidin dimmatong da Jesus hinan balen diyen ap'apun di Judyu ot inayu-
nan hunggop ya dayyadahdiy dakol an tatagun ahingungulngul ya wadada boy
muntungngali† ta ma''id ha pa'inonglan.
24 Ya alyon Jesus i diday, Lumah'un ayu te hituwen unga ya on nalo' ya abuh an
agge nate.
Ya ondaot ngihngihilan
25 mu impalah'una damdama dida. Ot umeh nan awadan diyen unga ot podnonay
ta'lena ya bimmangon.
26 Ta hidiyen inat Jesus ya nundingngol hinadan boblehdi hi ad Kapernaum.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Duwan Napilok

27 Hidin tinaynandah diyen boble ya wada bo han duwan linala'in napilok an
mun'i'itnuddan hiya. Ya muntukukdan alyonday, He''an Apapun David, daan mo
bahan ta hom'on da'mi.
28 Mu innayun Jesus an hinunggop i han bale. Ya nitnudda damdama dadiyen
duwan napilok. Ot alyona mon diday, On patiyonyun abalina' an mangat hinan
alyonyu?
Ya alyonday, O patiyonmi.
29 Ta dinapan mon Jesus di matada ot alyonay, Gapu ta kulugonyu ya ma'at.
30 Ta ona inathidi ya tumigoy matada. Ot hamadon Jesus an ibaga ta wan adida e
al'alyon hinadan tatagu.
31 Mu onda imme ot edaot uhu'uhuhon nan inat Jesus ta nundingngol i diyen boble.

Hay Nangipahapitan Jesus I Han Adi Humapit

32 Hidin makak da Jesus ya inoy an inyalin nadan tataguh awadana han nahi'pan
an lala'in adi humapit.

---

† **9:23 9:23** Hay ugalin di Judyu hinan waday nate an ta'on on nan na'awwotwot ya mahapul an wada ha duwan muntungngali.

33 Ya hidin lina'ah Jesus nan dimunyun nih'op ya alina mohpeh on himmapit. Ta
nadan dakol an tatagun nanigo ya masda'awdan alyonday, Ma''id ha tintinnigo ta'un
Judyu i ha athina.
34 Mu nadan Paliseu ya ma'ngohhedan alyonday, Umman nin nan ap'apun nadan
didimunyuy nangdat hi abalinanan munla'ah hi nih'op.

Hay Nammo'an Jesus Hinadan Tatagu
(Luke 10:2)

35 Dakol di bobleh immayan Jesus on e nuntudtuduh nadan a'am'amungan di Judyu
ta impa'innilana nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya dakol di nun'ipaphodnah
nadan mumpundogoh.
36 Te hidin tinigona nadan dakkodakkol an tatagu ya nunhiglay homo'nan dida te
namaag ya ayda ninganuy an kalnero an ma''id ha mangipapto' i dida.
37 Ta inalinah nadan itudtuduwanay, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagu an
nidadaan an mundongol hinan hapit Apu Dios an umatdah nan wit an na'attong
mu ningamut an oh'ohhaday e munggapas.
38 Ot hiya nan maphod di ibagayuh nan mumpagapas ta honagona ha ibbayun e
munggapas.

10

Nadan Apostoles Jesus
(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan himpulut duwan (12) itudtuduwana ot
idatnay abalinanda an munla'ah hinadan nun'ih'op ya mangipaphod hi nat'onat'on
an dogoh di tatagu.
2 Hay ngadan datuwe an himpulut duwa an (12) pinilinan Apostolesna ya hay
namangulu ya hi Simon an hay ohah ngadana ya hi Peter ya hi ibbana an hi Andrew
ya da na' Sebedi an da James i John.
3 Ya da Philip i Bartolome ya hi Thomas ya hi Matthew an mun'amung ni' hi buwis
ya nan ohan hi James an hi na' Alpeus ya hi Tadeus.
4 Ya hi Simon an ohan Selote ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Himpulut Duwan Apostolesna
(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6; 10:1-12)

5 Hinnag Jesus dadiyen Apostolesna an alyonay, Adiyu ipluy hinan boblen di bokon
Judyu an ta'on on hi ad Samaria.
6 Mu hay umayanyu ya nadan ibba ta'un tinanud Israel an dida nadan ay natala'
an kalnero.
7 Ta eyu ipa'innilan dida an immali mo nan hinnag Apu Dios an mun'ap'apu.
8 Ya nun'ipaphodyu nadan mumpundogoh ya nadan nun'agulidan. Ya taguwonyu
nadan nate ya lina'ahyu nadan nih'op hinadan nahi'pan. Mu adiyu ipabayad nan
boddangyu te nan abalinanyu ya aggeyu binayadan.
9 Ya ta'on on adi ayu mangdon hi pihhu.
10 Ya adi bo mahapul an mumbabahket ayu onu mangdon ayuh punhukatanyu. Ya
adi gahin on waha mi'adwah hapatutyu onu hu''udyu. Te hanadan datnganyu ya
ukoddah nadan mahapulyu te nan muntamu ya midat di mahapulna.
11 Ya kumpulnan boblen umayanyu ya tigonyu ta hay balen nan tagun mangapnga
i da'yu di dumutu'anyu ta ingganah taynanyuh diyen boble.
12 Ya dimmatong ayu'e i ha bale ya apngaonyu didan alyonyuy, Hanat malinggop
ayun hina'amma.

13 Ya alina'eh ma"apngadan hina'amma ya umannung nan ibagayun dida ta
iyal'alanan luminggopda. Mu alina'eh adi da'yu apngaon ya adi mo bo umannung
hidiyen imbagayun dida.
14 Ya atbohdi hi'on datnganyu ha boble an adi da'yu apngaon onu adida pohdon
nan itudtuduyu ya numpu'pu'yu nadan hupu' hi hukiyu ya nuntataynanyu dida.*
15 Mu ibaga' i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tatagu ya umannung an
iyal'alanay pamalpaligatna i dadiyen bimmoble mu nan inatna i handidan i Sodom
ya i Gomorah.

Hay E Pumpalpaligatan Nadan Baal Jesus
(Mark 13:9-13; Luke 12:11-12; 21:12-17)

16 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu an honagon da'yu an ta'on on
ay ayu kalneron ma"ayup ta ume ayuh nadan tatagun adi maphod di nomnomdan
ayda kahuh nan inalahan. Ta hiya nan mahapul an nanomnoman ayu ta adi da'yu
ilaylayahhan i dida. Ya atbohdin mahapul an nanongnan ma'ule ayu an ta'on on
athidiy a'atda.
17 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday mangipatiliw i da'yu ta iye
da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu nunhoplat hinadan a'am'amungan
ta'un Judyu.
18 Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul ya gobelnador ta humalyaon da'yu an
gapun ha"on. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta mipa'innila i dida ya ta'on on
hinadan bokon Judyu nadan intanuddu' i da'yu.
19 Ya wa'et wahdi ayuh nan punhumalyaan ya adi ayu minomnoman hi pambalyuh
nan ibagada te hi Apu Dios di mangipanomnom i da'yuh ibagayu.
20 Te nan Espiritun Ama ta'un hi Apu Dios di mawadan da'yu ta hiyay mangipanom-
nom nimpe hi ibagayu.
21 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha"on ya hanadan i'ibayuy
mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton nadan a'ammod hinadan
imbabaledan kimmulug i ha"on. Ya ta'on on hanadan imbabaleyu ya ngohayon da'yu
ya diday mangipapaten da'yu.
22 Ta ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha"on. Mu nan tagun
manginaynayun an mundinol i ha"on an ta'on on nunhiglay punligatana ya hiyay
mi'tagun Apu Dios hi munnananong.
23 Ya onha ume ayu i ha boble ya on da'yu palpaligaton an gapuh pangi-
tudtuduwanyuh nan hapit'u ya udu'dulnay umaan ayuhdi ta ume ayuh udum an
boble. Mu ibaga' i da'yu an adiyu damdama datngan an namin nadan awadan di
ibba ta'un Judyu ya mumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu.
24 Ya innayun Jesus an tinugun dida an alyonay, Da'yun itudtuduwa' ya agge ayu
nabakbaktu mu ha"on an muntudtudu i da'yu. An umat hinan himbut an agge
nabakbaktu mu nan ud himbut i hiya.
25 Ot adiyu namnamaon an udu'dul di aton di tataguh nan mitudtuduwan mu nan
manudtudun hiya onu nan himbut ya udu'dul di atonda i hiya mu nan ud himbut i
hiya. Hay nomnomnomonyu ya nan atonda i ha"on ya atbohdiy atonda i da'yu. Te
ha"on ya pihulona' an alyonday ha"on hi Satanas an ap'apun di diyablu ot namama
mo ahan di pamihulda i da'yun niddum i ha"on.
26 Mu ta'on hi athidi ya adi ayu tumakut te an namin nan agge ni' na'innilaan hi ad
uwani ya mipa'innilah udum hi algo

* **10:14 10:14** Hidin timpun Jesus ya nan tagun ipatigona an pumpu'pu'nay hupu' hi hukina ya pohdonan ipa'innila an numbahul dadiyen tatagun agge nangapnga i dida.

27 an umat hinan inali'ali' i da'yu hi ad uwani an ammuna ayun nanginnila. Mu
udum hi algo ya da'yuy e mangipa'innilah nadan tatagu.
28 Ya adi ayu tumakut hinadan pumate te adida abalinan an patayon di linnawayu.
Mu haot di taktanyu ya hi Apu Dios te abalinanan mangipiyeh linnawah impilnu.
29 Nomnomnomonyun nan buding ya mabalin an ohay hepeng di bayad di duwa
mu adi damdama linglingon Ama ta'u dida. Te ta'on hi ohan dida ya adi mabalin hi
namaag ya nagah ya nate te gahin on iyabulut Apu Dios.
30 Ot namama mo i da'yun innilanay a'atyu an ta'on on nan ibu'yu ya innilanay
uyapna.
31 Ot hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnoman hi ma'at i da'yu te innilayun
ongal di punnomnom Apu Dios i da'yu mu hay punnomnomnah nadan buding.

Hay E Apalpaligatan Nadan Umunud I Jesus
(Luke 12:8-9,51-53; 14:26-27; Mark 8:38)

32 Inalin bon Jesus di, Nan adi mangibain an mangibagah ibbanan taguh nan
kimmuluganan ha''on ya atbohdiy ato' i hiya te ibaga' i Aman hi Apu Dios an hidiyen
tagu ya immannung an niddum i ha''on.
33 Mu nan mangibagah ibbanan tagu an ngohayona' ya ibaga' i Aman hi Apu Dios
an hituwen tagu ya ma''id ha niyatanan ha''on.
34 Ya alyon bon Jesus di, Wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda mohpe nadan
tataguh tun luta. Mu adi athidi te onnot gapun ha''on ya dakol di adi mun'u'unnudan
di punnomnomda.
35 Te nan e' immaliyan di gumalat hi pumbubuhhulan di hina'amma ya hin'a'aydu.
36 Mu nan kimmulug ya iyal'alanay pamihul nadan pamilyana i hiya.
37 Ta hiya nan nan tagun ong'ongngal di naminhodnah nadan a'ammodna ya nadan
imbabalena mu hay naminhodna i ha''on ya adi mibilang hinadan mangun'unud i
ha''on.
38 Te nan tagun mangun'unud i ha''on ya mahapul an itpolnay punligatana an ta'on
on mipapate ya ha''on damdamay un'unudona. Te adina e aton hidi ya adi mibilang
hinadan mangun'unud i ha''on.
39 Ya nan tagun hay nitaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona ya
mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun mangunud i ha''on an ta'on on
mapalpaligat onu mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay E Agunggunaan
(Mark 9:41)

40 Innayun bon Jesus an alyon i diday, Nadan mangapnga i da'yu hinan umayanyuh
baleda ya ha''on di inapngada. Ya atbohdih nadan mangapnga i ha''on an hi Apu Dios
an nannag i ha''on di inapngada.
41 Te nan mangayag hinan propeta te innilanan hiya ya propeta ya midattan hinan
gungguna an umat hi gunggunan diyen propeta. Ya atbohdih nan mangayag hinan
tagun mangun'unud i Apu Dios te innilanan hiya ya maphod ya midattan hi gungguna
an umat hinan midat i diyen mangun'unud i Apu Dios.
42 Ya ibaga' bon da'yu an nan tagun miyunnudan di nomnomnah nan atona an ta'on
onha mabgawan an iboddangnah nadan nun'awotwot an umun'unud i Apu Dios an
umat hi pangidawawaanah liting ya immannung an midattan hi gungguna.

11

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwana I Jesus
(Luke 7:18-35)

1 Hidin ginibbuh Jesus an tinugun nadan himpulut duwan (12) itudtuduwana ot
munhihi"anda. Ta immeh Jesus hinan nun'ihaggon an boblehdi an e muntudtudu.
2 Mu hi John an mumbonyag ya wahnan baludan. Ta ona dingngol nadan dakol an
ina'inat Kristu ot honagona nadan itudtuduwana ta waday eda mahmahan i Jesus.
3 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Hinnag da'min John an mumbonyag ta
mahmahanmi hi'on he''a nan hadhaddonmin umali onu waday ohah umali.
4 Ya inalin Jesus di, Mumbangngad ayu i John ta eyu ipa'innila tun ma'ma'at an
dongdonglonyu ya tigtiggonyu
5 an ten tumigo mohpey matan di nun'apilok ya dumallanday nun'apilay ya
nipaphodday nun'agulidan ya midngol mohpey ingan nadan nun'apukit ya ta'on
onha nate on timmagu ya atbohdin waday nipa'innila an mangipadinol hinadan
nun'awotwot.
6 Ot nan tagun mundinol i ha"on an adi munduwaduwa ya hiyay mipa'amlong.
7 Hidin nakak nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John hinadan tatagun
alyonay, Hidin immayanyuh awadan John hinan agge naboblayan ya nganney a'atna?
On hiya nan tagun umat hinan bilau an mumpinulluy hi'on mundibdib?
8 Onu hiya nan tagu an nunlubung hi nangina? Bokon te nan nunlubung hi
na'angngina ya diday e miha''ad hinan palasyu.
9 Mu hay innila' hi eyu tinigo ya han propeta. Ya hituwen propeta ya ma"id ha
nipaddungana.
10 Te hi John din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Honago' ha mamangu-
lun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.
11 Ya ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy sa'adna mu hi
John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya ta'on on nan na'adda''ul
di sa'adnahdi ya nabakbaktu damdamay sa'adna mu nan sa'ad John hitun luta.
12 Ta hiya nan nihipun hidin nuntudtuduwan John ta ingganah ad uwani ya nadan
tatagun niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya nunhiglay pamalpaligat nadan
mun'abungot an tatagu i dida te pohdondan ma"id ha e middum i dida.
13 Yaden hay a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios di e inali'alin nadan propeta ta
ingganahdin nuntudtuduwan John. Ya ta'on boh on nadan Nitudo' an Tugun ya nan
a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios di ipa'innilana.
14 Ya atbohdih nan alyondah pumbangngadan Elijah an onha innilayu ot patiy-
onyun hi John di nipa'annungana.
15 Ot da'yun waday ingana ya hanat donglonyu tun ibaga'.
16 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh nadan u''unga
an ma''id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamda ya nadan udum ya alyondah
nadan ibbaday,
17 Nambob ami ta wan manayo ayu mu adi ayu manayo. Ya alyonmi boh
mungngulngul ta'u mu adiyu bo pohdon.
18 Ta umat ayu nimpe i datuwen u''unga te hi John an mumbonyag ya adiyu pohdon
te alyonyuy nahi'pan te adi uminum hi bayah ya nat'on di itanudna.
19 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy, Nee
mahan han tagun nahupuh makan ya bayah ta mabutobutong ya midmiddum
hinadan ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi buwis ya hinadan udum an
nun'abahulan. Mu ibaga' i da'yu an hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing
Apu Dios te nipaphod nadan tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu Dios i
da'mi.

Nadan Agge Kimmulug I Jesus
(Luke 10:13-15)

20 Dakol di bobleh nangipatigan Jesus hinan ongal an abalinana mu hiyah diye
damdaman agge indinong nadan tatagu nadan adi maphod an ato'atonda.
21 Ta hiya nan alyon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te ta'on on
dakol di ina'inat'un milagro hinadan bobleda ya adida kumulug i ha"on. Onha hi ad
Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen milagro ot waot otahan an nun'ilubungday
langgut ya nundadapulda ta pangipatigodah puntutuyuwandah nadan bahulda.
22 Ot alyo' tee i da'yu an hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya umannung
an ong'ongngal di pundusanan da'yu mu nadan i Tyre ya i Sidon.
23 Ya atbohdin da'yun i Kapernaum te ta'on on alyonyuy da'yu ahan di nabakbaktuh
ad uwani mu miye ayu damdamah nan awadan di punholtapan. Te onha ad Sodom
di nangata' hinadan milagro ot wan nuntutuyudah bahulda ya indinongdan mangat
i dadiye ta wan aggeot naghob di bobleda.
24 Ot alyo' bo tee an hitun punhumalyaan Apu Dios ya ong'ongngal di dusayu mu
nadan i Sodom.

Hay E Luminggopan Nan Mangunud I Jesus
(Luke 10:21-22)

25 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal an alyonay,
Ama an Ap'apuh ad abunyan ya hitun luta, munhanaa' ta bokon nadan mangalih di-
day nun'anomnoman ya numpun'adal di nangipa'innilaam hinadan tudtudum
ta hay nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul.
26 Ot maphod ta athinay inatmu.
Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
27 Ya innayuna bon inalih nadan tataguy, Hi Apu Dios ya inyukodnan namin i ha"on
ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah a'at'u te ammunah Ama. Ya
atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at Ama te ha"on ya abuh an Imbabalena ya nadan
tatagun piliyo' an pangipa'innilaan hi a'atna.
28 Ya alyona bon diday, Da'yun maligatan ya minomnoman ya hanat umali ayun
ha"on ta palinggopon da'yu.
29 Ta paddungnay ibanggolyu nan panakul'uh tongodyu ta innilaonyuy a'at'u ot
ha"on ya ma'uleya' ya ongal di homo"u ot palinggopo' di nomnomyu.
30 Te nan paddungnay panakul'u ya mayapoh ya adi da'yu paligaton i ha"on.

12

Nan A'at Di Habadun Tungo
(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

1 Indani ya ini'wan da Jesus i han puntanoman i han Habadun tungo. Ya
nan itudtuduwana ya nungkultungda dohah nadan nitanom* on in'innutimda te
na'aganganda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ta inalidan Jesus di, Tanganu mahan on aton nadan
itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
3 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila nan inat David hidin nadne hidin
nun'a'agangandah nadan nun'ibbana
4 an namaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i
Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi? Mu
dita'u ya ma"id ha alyon ta'u hi paniyoh diyen inatda.
5 Ya undan aggeyu bo innila nadan Nitudo' an Tugun an alyonay, Adida mumbahul
nadan padi an muntamu hinan Templo hinan Habadun tungo.

* **12:1 12:1** Hidiyen nitanom ya hidiye nan wit.

6 Mu ibaga' i da'yu an ad uwani ya wada han nabakbaktuy abalinana mu nan uldin
an ma'unud hinan Templo.
7 Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Nan pammo'anyuh nan ibbayuy
pun'amlonga' an bokon nan i'nongyun ha"on. Ya onha innilayu nan ituddun diyen
nitudo' ot adi namaaggon inaliyuh numbahul nan tagun ma"id ha inatnah adi
maphod.
8 Ot ipa'innila' tee an ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan
paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Natakluy Di Ta'lena
(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

9 Ot madappuh da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu.
10 Ya wahdi han lala'in natakluy di ohan ta'lena. Ya nadan tatagun wahdi
ya inalidan Jesus di, Undan bokon paniyoh pangipaphodan hi mundogoh hinan
Habadun tungo? Manu'eh ibagadah diye ya ta waha ipabahuldan hiya.
11 Ya inalin Jesus i diday, Onha nipaddih i ha Habadun tungo ya alinah wadan da'yu
ha nabituy kalnerona ya undan adiyu e guyudon?
12 Ot namama moh nan tagun nabalbalol mu nan kalnero. Ot hiya nan mahapul
an maboddangan di ohan tagu an ta'on on Habadun tungo.
13 Ot alyona i diyen lala'i di, Uyyadom di ta'lem. Ta inuyadna ya ni'bagan pinumhod
ta umat hinan ohan ta'lena.
14 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ot hahapitonday
atondan mamaten Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios An Baalna

15 Hi Jesus ya innilana nan nunhahapitan nadan Paliseu ta hiya nan nakak i diyen
boble. Ya dakolday tatagun nitnud i hiya ot pun'ipaphodna nadan waday dogohna.
16 Ot ibagana bon dida ta adida e al'alyon nan inatna.
17 Ta datuwen ina'inatna di nipa'annungan din inalin nan propeta an hi Isaiah an
alyonay,
18 Nomnomnomonyu tun baal'u an pinto"u an hiyay mangipa'amlong i ha"on.
Ya ipiddum'u nan Espiritu' i hiya ta hiyay mangipa'innilah nan nipto' an pangat di
tataguh abobboble.
19 Hiya ya adi mi'hannu ya adina itkuk di panapitna an adi umat hinadan udum an
eda itku'itkuk hinan kalata nan ibagada.
20 Ya adina mamaon nadan tatagu an mi'alig hinan apuputung an bilau.
Ya ta'on on nadan mi'alig hinan mun'oddo'oddop an dilag ya adina mamaon an odpon.
Mu unaot boddangan dida ta nan nipto' di ma'at i dida.
21 Ta an namin nadan bobleh tun luta ya wadaday tatagu an mundinol i hiya.

Nan Abalinan Jesus Ya Hay A'at Nan Espiritun Apu Dios
(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 Inyeda i Jesus han lala'i an pinilok ya inumil nan nih'op i hiya. Ot la'ahon Jesus
hidiyen nih'op i hiya ta tumigo mohpey matana ya atbohdin humapit.
23 Ta an namin nadan tatagu ya masda'awdan alyonday, Ma"id ha mapto' ya hiyah
tuwe nan Apapun David an pinto' Apu Dios hi mumpatul i dita'u.
24 Ta hidin dingngol nadan Paliseu hidiyen inalida ya alyonday, Manu'e hi lina'ah
Jesus nan nih'op ya hi Satanas an ap'apun nadan dimunyu di nangdat hi abalinana.
25 Mu hi Jesus ya innilana nan punnomnomda ta inalinan diday, Undan mabalin ta
mumbubuhhulan nadan himpamoble onu nadan hina'amma? Adi te onha atondahdi
ot umannung an madadagdan namin.

12:21 12:21 Isaiah 42:1-4

26 Ot athidi boy ma'at i da Satanas ya nadan ibbanan dimunyu hi'on magogodwada.
27 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu nan ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas di nangdat hi abalinanda te hi Apu Dios. Ot diday mangipa'innilan nan inaliyu ya nibahho.
28 Ot at'ehna an na'innilan nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op ya hiyay panginnilaanyun immali mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun luta.
29 Ya innayun bon Jesus an impa'innila an hiya ya ma'abbikah mu hi Satanas an alyonay, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug hi balena. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah pamoboda' i hiya ta way ato' an manggop hi balena ya nun'ala' nadan gina'una.
30 Ot ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya hiya nan mi'buhul i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'at'u ya hiyay mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.
31 Ot alyo' i da'yu an an namin di bahul an ta'on on nan pamihulan hi ibban tagu ya mabalin an mapakawan. Mu nan tagun pihulona nan Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan.
32 Ya atbohdin ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an wada'ey mamihul i ha''on ya mabalin an pakawanon Apu Dios. Mu nan tagun pihulona nan Espiritun Apu Dios ya adi mapakawan hi inggana.

Hay A'at Di Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; Luke 6:43-45)

33 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga''an an maphod di bungana ya alyon ta'uy maphod hidiyen kayiw. Mu adi'e maphod di bungana ya na'innilan waday dadagna te nan bunganay mangipa'innilah on maphod an bungbunga''an onu adi.
34 Ot athidin da'yu an manu'eh athinay inaliyu ya ningamut hinan a'atyu an on tuwali adi maphod te nan wah nomnomyu ya adi ahan maphod. Ta hiya nan adi bo maphod di hapitonyu.
35 Te nan maphod di nomnomnan tagu ya maphod boy hapitona. Mu nan adi maphod di nomnomna ya adi bo maphod di hapitona.
36 Ya ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios ya madusa nadan tatagu hinadan nalgom an hinannapitda.
37 Te nan hapitonyu ya hiyay pangiyunnudan Apu Dios hi pundusanan da'yu.

Hay Numbagaan Nadan Paliseu I Jesus Hi Panginnilaanda Hi Abalinana
(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 Nadan udum an muntudtuduh nadan uldinmin Judyu ya nadan udum an Paliseu an dehdi ya alyondan Jesus di, Apu Jesus, pohdonmin tigon ha panginnilaanmi an he''a ya ongal di abalinam.
39 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan nayyan tinanud hi ad uwani an ma''id ahan ha pangulugyu. Pohdonyun tigon ha pangimatunanyu mu ma"id te ammuna din na'at hinan propetan hi Jonah.
40 Te hi Jonah ya inaminul han pating hinan baybay ta nihaha''ad hi putun nan pating hi tuluy algo. Ya atbohdiy ma'at i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an milubu'a' hi tuluy algo.
41 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi an namin di tagu ya dadiyen i Ninibeh di mangiyuhuh nan numbahulanyu ta dusaon da'yun Apu Dios. Te handidan i Ninibeh ya dingngolda nan tugun Apu Dios an impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah bahulda. Mu da'yu ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu damdama unudon.

42 Ya ta'on on din babain patul hi ad Seba ya hiya boy tuma'dog hitun punhumalyaan
Apu Dios hi an namin an tatagu ta iyuhuhnay numbahulanyu ta dusaon da'yu. Te
ta'on on na'iddawwiy numboblayana ya imme damdamah nan na'annomnoman an
patul an hi Solomon ta e nundongol hinan impa'innilana. Mu da'yu ya ta'on ahan on
wahtu nan na'abbaktu mu hi Solomon ya adiyu damdama unudon.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana
(Luke 11:24-26)

43 Innayun Jesus an alyon i diday, Nan dimunyu ya nala'ah'eh nan nih'opana ya e
dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi iha''adana. Mu ma''id'e ha
mabalin hi iha''adanahdi ya
44 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana. Mu ume'e ta tinigonan pinumhod
di adol diyen tagun ay hanan nabao ya nahagadan an bale
45 ya ume bo ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod di a'atda
mu hiya ta mih'opdan namin ta iyal'alana mahan di abahbahan nan nih'opanda. Ya
atbohdiy ma'at hinadan adi maphod an tataguh ad uwani an iyal'alanan adi maphod
di ato'atonda.

Hay Nitulang I Jesus
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Hidin munhahapit da Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana ya nadan
i'ibanan linala'i ot umohnongdah nan dola an pohdondan mi'hapit i hiya.
47 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wada mahna da inam ya nadan i'ibam
hi dola an pohdondan mi'hapit i he''a.
48 Ya inalin Jesus di, Ma''id ha napilih hi ina' ya i'iba'.
49 Ot tudduwona nadan itudtuduwana ot alyonay, Ta'on on datuwe ya ibilang'uh hi
ina' ya i'iba'.
50 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Ama an hi Apu Dios ya diday
ibilang'uh i'iba' ya ammod'u.

13

Hay Ni'aligan Di Ohok
(Mark 4:1-2; Luke 8:4-10)

1 Ya i diye bon algo ya limmah'un da Jesus ot eda um'umbun hinan way pingngit
nan lobong an nungngadan hi Galilee.
2 Ya dakkodakkolday tatagun e himmalunghung i hiya ta hiya nan immeh nan
bangka an wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan tatagu ya timma'dogdah
nan pingngit nan lobong.
3 Ya dakol di intudtuduna an in'alignan alyonay, Wada han e nunhabuwag hi ohok
4 ta hidin nun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume nadan hamuti ot
pun'a'anda.
5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta manu te
agagga ot humangoda.
6 Mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te namaganan nan kittang
an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu inilung nan
gulun dida.
8 Mu nadan udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta himmangoda ot
umo''ongalda ot bumungadan namin an dakol di bungan di udum ya indakdakol
di udum ya manghan di bungan nadan udum.

9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod onyu
na'addonglon hinaen intuddu'.
10 Indani ya immali nadan itudtuduwan Jesus hi awadana ot alyonday, Tanga-
nunmu i'alig di panuddum hinadan tatagu?
11 Ya alyon Jesus di, Athidiy inat'u ta wan da'yun mangun'unud ya abuh di
manginnilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios an agge ni' nipa'innila hi atagutagu.
12 Te nan mangunud hinan tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi
mangunud hinan tudtudu' ya ta'on on nan kittang an innilana ya mama"id i hiya.
13 Ta hiya nan in'alig'uy nanuddu' te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato' ya ta'on
onda danongdonglon nadan itudtudu' ya hiya damdama an adida ma'awatan.
14 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay,
Manu te donglodonglonyu nadan itudtudu' mu ningamut an adiyu ma'awatan.
Ya tigotigonyu bo nadan ato'ato' mu aggeyu innilay pohdo' an ipa'innila.
15 Te da'yun tatagu ya paddungnay kimmulhiy nomnomyu ya ay ayu nun'apupukit
ya nun'apipilok ta aggeyu innilay ma'ma'at.
Te onha adi ayu athina ot waninnot an imatunanyu nadan ma'ma'at hi ad uwani ya
ma'awatanyu nan mitudtudun da'yu ta wan mabalin an mundinol ayun ha"on
ta ipaphod'u nan nitaguwanyu.
16 Ya innayun Jesus an alyon hinadan itudtuduwanay, Udu'dulnan da'yu te
pa'immatun ayuh nadan tinannigoyu ya pa'addonglonyu nadan mitanuddu ta hiya
nan ma'awatanyu.
17 Te ibaga' i da'yu an dakol nadan propetah din nadne ya nadan udum an tatagun
Apu Dios an pohdonda ahan an tigon nadan tigotigonyuh ad uwani mu aggeda tinigo
ya atbohdi an pinhoddan donglon datuwen danongdonglonyuh ad uwani mu aggeda
peman dingngol.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

18 Ot ibagan Jesus di ibalinan nan ni'alig an ohok an alyonay, Igongahanyu ta
innilaonyuy ibalinan nan nihabuwag an ohok.
19 Nan ohok ya hiyay nipaddungan nan hapit Apu Dios. Ya nan awon an nipto'an
nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu
Dios mu adida ma'awatan. Ya nan hamutin e nangan i diyen ohok ya hidiye nan
diyablu an huma'ul ta linglingonda nan hapit Apu Dios an dingngolda.
20 Ya nan mabatun nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun dingngolday
hapit Apu Dios ya mun'am'amlongda ni' an nangunud.
21 Mu paddungnay agge limmamut hi nomnomda te gapuh nadan dakol an hapit
di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan mangunud hinan hapit Apu Dios.
22 Ya nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan tatagu an
nangngol hi hapit Apu Dios mu hay kinadangyan hitun lutay gagamgamanda. Ya
atbohdin wada'ey punligatanda ya minonomnomanda ta ma"id ha naminhoddan
mangunud hinan hapit Apu Dios. Ta ma"id ha niyatan diyen hapit Apu Dios an
dingngolda hi nitaguwanda.
23 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hinan hapit Apu Dios ya na'awatanda. Ot ihamaddan unudon ta hiya nan
dakol di maphod an inat di udum ya indakdakolnah udum ya manghan hi udum.

Hay Ni'aligan Nan Holo'

24 Wada boy intuddun Jesus i didan alyonay, Hay a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
ya umat hinan tagun e nuntanom hi wit.

13:15 13:15 Isaiah 6:9,10

25 Mu wada han binuhulnan umakih ta hidin nahdom an nalo'dan namin di tagu
ya imme ot ena bo ihok di bungan di holo' ot taynana.
26 Ta hidin himmango nadan wit ya ni'hangoda bo nadan holo' mu den mihlamda
ni' ta inggana ot bumunga nadan wit.
27 Ta tinigon nadan puntamuwon diyen ud habal ot eda ibagan hiya an alyonday,
Tanganu on maphod din intanom ta'u ya ad uwani ya dakol di holo' an ni'hango?
28 Ya alyonay, Nan mi'buhul i ha''on ya hiyay e nangihok hinan holo'.
Ya inaliday, Pohdom'e ya emi ginabutan.
29 Mu inalin diyen ud habal di, Udu'dul on adiyu e gabutan te alina ya ni'gabutyu
nadan wit.
30 Ta'on attog on umatdahdi ta mi'yong'ongngaldah nadan wit ta nangamung
hitun ahigapas. Ta nadatngan'ey ahigapas ya ahi' ibagah nadan munggapas ta
pamanguluwondan ba'guton nadan holo' ya eda pinu'ulan. Ya ahida mohpe ginapas
nadan wit ta iyedah nan alang.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ay Ohok
(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

31 Hay oha boh intuddun Jesus ya alyonay, Hay a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ya
umat hinan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard an e intanom han lala'i.
32 Ta ta'on on hidiyey kakittangan an mitanom mu hidin himmango ot mahikon ya
ong'ongngal mu nadan udum ta mabalin an pumbuyaan di hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Luke 13:20-21)

33 Ya wada boy ohan in'alig Jesus an alyonay, Hay a'at bon di pun'ap'apuwan Apu
Dios ya umat hinan yist an inalan han babai ot pi'palutnah nan tuluy halub an alina
ta impa'ongngalna nan tinapay.
34 An namin danaen inali'alin Jesus ya waday ni'aligana.
35 Ta danaey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hi ohah nadan propetah* din
nadne an inalinay,
I'alig'un namin di panuddu' i dida.
Ta hanadan agge ni' na'innila an mihipun hi nalmuwan tun luta ta ingganah ad uwani
ya ipa'innila' mohpen dida.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Holo'

36 Tinaynan Jesus nadan tatagu ot ibangngadna hinan balen nalpuwana. Ya
nitnudda bo nadan itudtuduwana ot alyondan hiyay, Nganne nan ibalinan nan holo'
an inalim?
37 Ya inalin Jesus di, Nan alyo' an tagun nangihok hi wit ya ha''on an Nitulang Hitun
Tatagu.
38 Ya nan puntanoman ya hidiye nan lutan awadan di tatagu. Ya nada'en wit ya
dadiye nadan tatagu an niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nada'en holo' ya
dida nadan tatagu an niyappit i Satanas.
39 Ya na'en mi'buhul i ha''on an nangihok hi holo' ya hi Satanas. Ya nan ahigapas
ya hidiye nan apogpogan tun luta. Ya nadan munggapas ya dadiye nadan anghel.
40 Ya nan eda pama'gutan ya pamu'ulan hinan holo' ya hidiye nan ni'aligan nan
ma'at hitun apogpogan tun luta.
41 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya honago' nadan anghel ta diday e
mun'amung hinadan nun'abahulan an tatagu ya nadan gimmapuh numbahulan di
udum

* **13:35 13:35** Hay alyon di udum ya hi Isaiah nan propeta an nangali ituwe. **13:35 13:35** Psalm 78:2

42 ta ipiyeda didah awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy kumogakogaanda
ya ngumalingaliyotanda.
43 Mu nadan tatagun Apu Dios ya malumanda ta ay humiliy a'atdahdih nan awadan
nan pun'ap'apuwan Apu Dios an hi Ama ta'u. Ot da'yun waday ingana ya maphod
onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nipaddungan Nan Balitu'

44 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Hay pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan
balitu' an nika''ut i han habal. Ya indani ya inakhupan han lala'i ta nunhiglay
amlongna ot pa'attabbunana ot ahi umanamut ot ena igattang an namin nadan wadan
hiya ta pangattangna i diyen luta an awadan nan balitu'.

Hay Ni'aligan Nan Pangoh

45 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan tagun e
tumigotigoh maphod hi pangoh gattangona.
46 Ya inakhupana han ma''aphod an pango ot umanamut hi baleda ot ena igattang
an namin nadan wadan hiya ta pangattangna i diyen pango.

Hay Ni'aligan Nan Tabukul

47 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat boh nan tabukul an
eda inwayat hinan baybay. Ta dakkodakkol di
48 nat'onat'on an natabukul. Ot ida''aldah nan pingngitna ot piliyonda ta na'en
mihda on hiniwweda ya na'en adi on intopalda.
49 Athinay ma'at hitun apogpogan tun luta an nadan anghel ya ihiwwedan namin
nadan tatagu an adi maphod di pangatda
50 ta ipiyeda didah nan awadan nan malanglanggiyab an apuy ta hidiy kumogako-
gaanda ya ngumalingaliyotanda.

Hay A'at Di Nitudduh Din Nadne Ya Nan Balun Intuddun Jesus

51 Alyon bon Jesus hinan itudtuduwanay, On ma'awatanyu mohpe datuwen
inali'ali'?
Ya alyonday, O ma'awatanmi.
52 Ta alyon mon Jesus di, Wadaday udum hinadan muntudtuduh nadan uldin ta'un
Judyu an mangulug i ha''on te inniladay a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ta umatdah
nan tagun innilanay pangiyatanah nadan nabayag an inamu'amungnan gina'u ya
nadan balbalu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana (Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Hidin indappuh Jesus nadan imbagabagana ot taynanah diyen boble.
54 Ot umeh nan boblen immongngalana. Ot umeh nan a'am'amungan di Judyu
ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan na'amung hinan panudduna. Ta alyonday,
Idana nin di e nangadalan naen tagu hinan dakol an innilana. Ya nganne nin di
nalpuwan nan abalinana an mangat hi milagro.
55 Undan bokon hinae nan imbabalen nan kalpentero. Ya undan bokon hinae nan
imbabalen Mary an i'ibana da James ya hi Joseph ya hi Simon ya hi Judas.
56 Ya undan bokona i'iba nadan wahtun binabai. Idana nin mahan di ena
nangadalan i ha athina.
57 Ta nganne mahan hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay niyatana.
Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya ta'on on idanay
umayanda on lispituwon nadan tatagu dida. Mu hina'en numboblayanda ya ta'on on
nadan tulangda ya adida lispituwon dida.

58 Ya gapuh nan adida kumulugan ya ma''id mo bo ha dakol hi milagro hi impatigon
Jesus i diyen numboblayana.

14

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

1 Nundongol hi Jesus ta hi Herod an patul hi ad Galilee
2 ya alyonah nadan ap'apu di, Alyonyuy hi Jesus mu bokon te hi John an
mumbonyag an nate ot tumagu ta hiya nan ongal di abalinanan mangat hi milagro.
3 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John ot ipapatena an gapu
ta inahawana hi Herodias an ahawan ibbanan hi Philip
4 yaden imbagabagan John an paniyo an pulhon di ahawan di hi ibba.
5 Ta gapu i diye ya pinhod Herod an ipapateh John mu den tumakut hinadan Judyu
an mangalih hi John ya propeta.
6 Mu hidin nadatngan nan algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya
nanayo nan babai an imbabalen Herodias hi hinangngab nadan na'amung. Ya
nunhiglay amlong Herod.
7 Ot ibaganah nan nanayon unga an ta'on on nganney pohdona ya idatna.
8 Ot umeh diyen unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idatna?
Ya alyon inanay, Ibagam ta nan ulun John an mumbonyag di ipaputulna ya
impiha''adnah nan duyu ya indatnan he''a. Ta hidiye moy imbagan nan unga.
9 Mu hi Herod ya muntutuyuh nan imbagana mu ma''id mo ha abalinana te niluh
an dingngol nadan tatagu nan hinapitna. Ot honagonay e mangat hinan imbagan
diyen unga.
10 Ta immeh nan baludan ot putulonay ulun John
11 ot iha''adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana an hi
Herodias.
12 Ta hidin dingngol nadan intudtuduwan John ot eda alan nan adolna ot eda ilubu'
ot ahida e ibagan Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

13 Hidin dingngol Jesus hidiyen na'at i John ot makakda i diyen boble an nunluganda
i han bangka ot umedah nan agge naboblayan ta eda mun'ohhahdi. Mu nadan dakol
an tataguh nadan abobboblehdi ya dingngolda nan umayan da Jesus ot mamanguluda
an dinallanda.
14 Ya hidin dimmatong da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagu an namangulun
dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida ot pun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
15 Ya hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot alyonday,
Tigom'en mun'ahdom mo ot udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan
nun'ihaggon an boble ta eda gumattang hi anonda te ma''id ha boblehtu.
16 Ya inalin Jesus di, Ta'on on adida ume ta ukod ayun mangdat hi anonda.
17 Ya alyondan hiyay, O mu undan umdah tun limlimman tinapay ya han
duwduwwan ekan?
18 Ya alyon Jesus di, Iyaliyuhtu.
19 Ot ipabuna nadan tataguh nadan naholo'an ot alana nan lima an tinapay ya nan
duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ta munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon
ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu
20 ta mangandan namin.
Ya hidin nabhugda ot amungonda nadan nabati ya napnuy himpulut duway (12)
bahket.

21 Ya ha'ey bilang di nangan ya umeh limay libuy (5,000) linala'i an agge ni'bilang
nadan binabai ya u''unga.

Hay Dimmallanan Jesus Hi Uhhun Nan Liting
(Mark 6:45-56; John 6:16-21)

22 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan dommangna an
munlugandah nan bangka ot ahina pa'anamuton nadan tatagu.
23 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e nun'ohhan
nundasal ta ingganah din mun'ahdom.
24 Yaden nungginawwah nan lobong nan bangkan nunluganan nadan
itudtuduwana ya mumpinulluy nan dalluyun te midamu nan dibdib i dida.
25 Ta hidin timmalanu ya ni'akhup hi Jesus i dida an indallanah nan uhhun di liting.
26 Ta hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan hinan uhhun
di liting ya nangintattakutda ot tumkukda te alyondaot on banig.
27 Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha''on.
28 Ya nahanapit hi Peter an alyonay, Apu Jesus, he''a'eh nae ya ayagana' ta wan
idallan'uh uhhun di liting ta umaliya' hinah nan awadam.
29 Ya inalin Jesus di, O ma'a.
Ot mumbuyun hi Peter hinan bangka ot idallanah nan tu'yap nan liting an umeh
awadan Jesus.
30 Mu hidin intigonah nan dalluyun an pun'ipalin nan dibdib ya timmakut. Ya
mun'alnong ta muntukuk an alyonay, Apu Jesus, boddangana'.
31 Ya na'ibagon Jesus an inidon hi ta'lena ot guyudona ot alyonan hiyay, Tanganu
mahan on'a athina an hi kittang on kimmapuy di pangulugmu.
32 Ya hidin nunlugandah nan bangka ya nadadinong nan dibdib.
33 Ta nadan ibbadah nan bangka ya dinayawdah Jesus an alyonday, Patiyonmin
immannung an he''a nan Imbabalen Apu Dios.
34 Ot inayun da Jesus an umeh ad Genesaret.
35 Ya nadan tataguhdi ya immatunandah Jesus ot eda pun'ipa'ayag nadan mumpun-
dogoh hinadan nun'ihaggon an boble ta wan iyedah awadan Jesus.
36 Ta inyeda on numpahmo'da ta wan ipaphodna dida hinadan dogohda. Ta ta'on
on ammunay panapaandah gayadan di lubungna on pinumhodda.

15

Hay Tugun Nadan A'ammod Di Judyu
(Mark 7:1-23)

1 Indani ya wadaday Paliseu ya nadan muntudtuduh nadan uldin di Judyu an
nalpudah ad Jerusalem an immalidah awadan Jesus ot alyondan hiyay,
2 Tanganu on nadan itudtuduwam ya adida unudon nadan intugun nadan a'ammod
ta'uh din nadne an aton an mun'ulah ta'le on ahita mangan?
3 Ya alyon Jesus di, Tanganu on nadan intugun handidan a'ammod di gahin on
ma'unud an bokon nan tugun Apu Dios?
4 Ta umat hinan imbagan Apu Dios an mahapul an ipapto'yu nadan a'ammodyu ya
nan tagu an idutanay hi amana onu hi inana ya mahapul an mipapate.
5 Ot ten ta'on on nadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu ya ukuhanyu mahan an idat.
Te nat'on di itudtuduyu an alyonyuy mabalin an adiyu idattan nadan a'ammodyu mu
ta ibagayun dida an manu'eh ma''id ha idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu
Dios nan alyonyuh midat i dida.

15:4 15:4 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16 **15:4 15:4** Hay Nakakan 21:17; Lebitikus 20:9

6 Ta nan athinan pangatyu di atigana an adiyu un'unudon nadan tugun Apu Dios
te nan intugun di a'ammod di unudonyu.
7 Nunhigla mahan hinaen layahyu. Ta da'yuy nipa'annungan din inalin Isaiah an
alyonay,
8 Hi Apu Dios ya alyonay, Datuwen tatagu ya manu te alyonday un'unudona' mu
nat'on di wah nomnomda.
9 Ta hiya nan ma"id ha hilbin nan pundayawda i ha"on te nan malpuh nomnomda di
itudtududah nadan tatagu.
On inaliday ha"on di ud tugun mu layahda.
10 Ya inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat igongahanyu tun
alyo' ta ma'awatanyu.
11 Te bokon hanan anon di pumbahulan te hay pumbahulan ya nan adi maphod an
hapiton.
12 Ta imme nadan itudtuduwana i hiya ot alyonday, On innilam an hinaen inalim
ya impaboholmu nadan Paliseu.
13 Ya in'alig Jesus di nambalna an alyonay, An namin di nitanom an bokon hi Ama
an hi Apu Dios di nangitanom ya maba'gutda.
14 Adiyu dongdonglon danaen Paliseu te umman umatdah nan napilok an
mangipanguluh nadan ibbadan napilok. Ta lo'tat ya nagahdah nan opang.
15 Ya inalin Peter di, Daan mot ipa'innilam i da'mi nan pohdom an ibaga hinan
pumbahulan an gapuh hapiton.
16 Ya inalin Jesus di, Te ne on ta'on on da'yu ya ma"id ha ma'awatanyu.
17 Undan aggeyu innila an nan anon ya inukmun'e ta immeh putu ya innayunan
bimmudduh.
18 Mu nan hapiton an nalpuh nomnom ya hiyay pumbahulan.
19 Te hay nomnom di alpuwan nan adi maphod an aton an umat hi pumate ya
mangilo' hi bokon ahawa ya mangako ya munlayah ya nan e attaon an tumtumbu'on
di ibba ta pama"ih i dida.
20 Datuwe nadan pumbahulan an bokon hanan pangunudan hinan nibagan aton
an mun'ulah ta'le on ahita mangan.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Mark 7:24-30)

21 Nakak da Jesus i diyen boble ot ipluydah ad Tyre ya hi ad Sidon.
22 Ya wada han babain bokon Judyu te i Kanaan an ni'akhup i dida ot pun'itkuknan
alyonay, Apu an Apapun David, hom'ona' bahan te dehdi nan imbabale' an
paligligaton nan nih'op i hiya.
23 Mu dindinnongan hi Jesus ta hiya nan alyon nadan itudtuduwanay, Daan
mot atom hinaen ibagabagan nan babai ta way atonan ume te teen tumling an
miyunu'unud i dita'u?
24 Ya inalin Jesus di, Hay nahnaga' ya abuh ya nadan tinanud Israel an dida nadan
ay natala' an kalnero.
25 Mu hidiyen babai ya hiya damdaman adi mangmanghop ta e nundu"un hi
hinangngab Jesus ot alyonay, O mu hom'ona' bahan Apu Jesus.
26 Ya in'alig Jesus an alyonay, O mu adi maphod on'u alan nan anon nadan u"unga
ta ipa'an'uh nadan kahu.
27 Ya inalin nan babai di, Apu Jesus, manu te immannung hinaen inalim, mu nadan
kahu ya anonda nan magah hinan panganan nadan ud kahu.
28 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Maphod ta athinay pangulugmu. Ot nan pohdom ya
ma'at.
Ta hidin inalin Jesus hidiye ya pinumhod nan imbabalena.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh

29 Tinaynan bon da Jesus hidiyen boble ot i'wadah nan pingngit di lobong an
nungngadan hi Galilee ot inayundan ume i han billid. Ta onda dimmatong hidi ot
umbun hi Jesus.
30 Ya tuweday dakkodakkol an tatagun pun'iyedah awadanay mumpundogoh ya
nun'apilay ya ta'on boh on nadan nun'apilok ya nun'alollol.* Ot pun'ipaphodna didan
namin.
31 Ya masda'aw nadan tatagu hi nanigandah pinumhodan nadan mumpundogoh te
nadan nun'alollol ya humapitda ya nadan nun'apilay ya dumallanda ya atbohdih
nadan nun'apilok an tumigoy matada. Ot dayawondah Apu Dios an unudon di
tinanud Israel.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Opat Di Libun Linala'i
(Mark 8:1-10)

32 Inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyona i dida di, Napuh mo nan balun
tun tatagu te tuluy algodahtu. Ot ipa'anamut ta'u'e dida an adida mangan ya undan
adida malngat hinan awon.
33 Ya inalin nadan itudtuduwanay, O mu idanay e ta'u pangalan hitun agge
naboblayan hi ipa'an i datuwen dakkodakkol an tatagu?
34 Ya inalin Jesus di, On wahna ha aggeyuh makan?
Ya alyonday, Umman ammuna tee han pitun tinapay ya han oh'ohhan ekan an
wahtu.
35 Ot ipabun Jesus nadan tatagu
36 ot alana nan tinapay ya nan ekan ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot
idatnah nadan itudtuduwana ot pun'i'piyappongdah nadan tatagu.
37 Ta'onda napong ot mangandan namin ta nun'abhugda. Ot e amungon nadan
itudtuduwana nadan nabati ya napnuy pitun bahket.†
38 Ya hay bilang nadan linala'in nangan ya opat di libu (4,000) an agge ni'bilang
nadan ni''an an binabai ya nadan u''unga.
39 Ot ahi mohpe alyon Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda. Ta onda imme
ot e munlugan da Jesus hinan bangka ta umeda i han bobleh ad Magadan.

16

Hay Pangalyan Nadan Tataguh Ipatigon Jesus Di Abalinana
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

1 Wadaday Paliseu ya Saduse an immeh awadan Jesus te pinhoddan hipolon ta
alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i he''a.
2 Mu onnot on alyon Jesus di, Da'yu ya innilayu an wa'et mapatal hi ad lagud hinan
mun'ahdom ya alyonyuy ma''ugoh nan ibiggatana.
3 Ya wa'e bo ta mumbubugut hi ad lagud hinan mawi"it ya innilayu bon umudan.
Tanganu on datuwe'e ya innilayun mangimatun mu nada'en ma'ma'at hi ad uwani
ya aggeyu innilay pohdonan ibaga?
4 Ngalngalam mahan ha niyatanyun tataguh ad uwani an ma"id ahan ha
pangulugyun Apu Dios. Te hay pohdonyun tigon ya ha ato' hi milagro mu ma"id
ha ipatigo' te ammuna nan na'at i din propeta an hi Jonah.
Ta on inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu.

Nan Nibahhon Tudtudun Di Paliseu Ya Saduse
(Mark 8:14-21)

---

* **15:30 15:30** Nan nalollol ya adi humapit. † **15:37 15:37** Nan bahket ya umat hinan nangiha"adanda i Saul ot buyunondah nan binattun alad hi ad Damaskus.

5 Hidin immagwat da Jesus hi dommangna ya na'innilaandan ma"id ha inodnandah
balundah tinapay.
6 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya yist nadan
Saduse.
7 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan alyonday, On nin
nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah athidi.
8 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on nan
nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Ngalngalam mahan on ingganah ad
uwani ya kittang di pangulugyu
9 an aggeyu innila nan abalina'. Undan lininglingyuot bo din namangana' hidin
limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay ya nadan atnay bahket an nabati.
10 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan din opat di
libun (4,000) tatagu ya nadan atnay bahket an binatida.
11 Tanganu on bokon datuwey nomnomnomonyu ta ma'awatanyun bokon nan
lininglingyun tinapay di inali' te nan panalipodpodanyuh nadan yist di Paliseu ya
Saduse.
12 Ona inathidi ya na'awatanda mohpe an hay pohdon Jesus an ibaga hinan
halipodpodonda ya bokon nan yist di tinapay te nadan tudtudun nadan Paliseu ya
Saduse.

Hay Inalin Peter Hi Niyatan Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)

13 Hidin tuwen dumatongdah ad Sesaria Pilipay ya mahmahan Jesus hinadan
itudtuduwana an alyonay, Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya nganne tuwaliy alyon
nadan tataguh niyata'?
14 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he"ah John an mumbonyag. Ya alyon di udum
di he"ah Elijah. Ya hay udum ya alyondah he"ah Jeremiah onu bokon'e anu ya he"ay
ohah nadan propeta an timmagu.
15 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyu hi niyata'?
16 Ya hi Simon Peter di nambal an alyonay, He"a nan Kristu an imbabalen nan
wadawada an Dios.
17 Ya inalin Jesus i hiya di, Manu neen he"a Simon an hi na' John te immannung an
hinaen inalim ya bokon hay taguy nangipa'innilan he"a te hi Aman hi Apu Dios.
18 Ya hay ibalinan nan ngadanmun Peter ya batu. Ya hinaen inalim an a'at'u ya
hiyay pangipu'unnan di tatagu an kumulug i ha"on ta mun'oh'ohhada. Ta ma"id ha
mabalin hi mangabak i dida te ta'on on hay ate ya adina abalinan an ma"idon dida.
19 Ot idat'un he"a nan aladdun* di pun'ap'apuwan Apu Dios ta nan adim iyabulut an
ma'at hitun luta ya adi iyabulut Apu Dios an wah ad abunyan. Ya nan iyabulutmun
ma'at hitun luta ya iyabulut Apu Dios an wah ad abunyan.
20 Ta on inalin Jesus hidiye ot padananah nadan itudtuduwana ta adida e analyon
hinadan tatagu an hiya nan Kristu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan Ya Amahuwan
(Mark 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Ta nihipun i diye ya impa'innilan Jesus hinadan itudtuduwana an dakol di
holtapona an alyonay, Mahapul an umeya' hi ad Jerusalem ta nadan mangipangpan-
guluh nadan Judyu ya nadan ap'apun di padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin
ta'un Judyu ya adhuwana' i dida ta ingganah ona' ipapate. Mu hinan mi'atluh algo
ya mahuwana' i Apu Dios.

---

* **16:19 16:19** Nan aladdu ya hiya nan abalinan an e mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.

22 Mu inayagan Peter ot bumata"anda ot pahiwonan alyonay, Apu Jesus undan
mabalin mahan ta iyabulut Apu Dios an ma'at ha athina i he"a.
23 Ya intigon Jesus i Peter ot alyonay, Umaan'ahtu, Satanas. Undan he"ay
mangipagol hinan mahapul an ato'. Hinaen ninomnommu ya bokon hi Apu Dios
di nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
24 Ot ahi alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innila i da'yu an nan
tagun mangun'unud i ha"on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon
ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdama an ha"on di
un'unudona.
25 Te nan tagu an hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya abuh ya
mihiwwen Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat onu mipapate
an gapuh nan ena pangunudan i ha"on ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
26 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an wahtun luta ya
nganne damdamay hilbina hi'on mihi"an i Apu Dios? Te hidiyen amungona ya adi
mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwana i Apu Dios.
27 Te ha"on an Nitulang Hitun Tatagu ya mumbangngada' ta mipatigoy anabaktumi
i Ama. Ya mi'yalida bo nadan anghel'u. Ta humalyao' an namin di tatagu ya indat'uy
gunggunan di hinohha an miyunnudan hinan ina'inatna.
28 Ya ibaga' bo i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ya tigonday
pun'ap'apuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.

17

Hay Ni'hapitan Jesus I Da Moses I Elijah
(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)

1 Nala"uh han onom di algo ot uyugon Jesus hi Peter ya da James an hinagi i John
ot umedah nan atagen billid ta eda nunhiwwehdi.
2 Ya nalumman di tigon Jesus ta humiliy angahna an ay algo. Ya atbohdi nan
lubungnan numbalin hi pulaw ta humili.
3 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus. 4 Ya pamaaggot
alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu. Pohdom'e ya inyamma' ha
tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah.
5 Mu agge impadappuh Peter nan inalina ya nawadaot han humilin bugut an
nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an
pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga' ot hanat igongahanyuy ibagana.
6 Hidin dingngol nadan in'uyugnan itudtuduwanah diye ya nunlu'bubdah nan luta
te nunhiglay takutda.
7 Mu hi Jesus ya immeh awadanda ot dapaona dida ot alyonay, Adi ayu tumakut ya
timma'dog ayuot.
8 Ya hidin intangadda ot muntiggotiggoda ya ammunah Jesus an wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan tulu an alyonay,
Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyu an na'at ta ingganah tun ataya' ya
amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ya alyon nadan itudtuduwana i hiyay, Tanganu on alyon nadan muntudtuduh
uldin ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali ya ahi umali nan Kristu?
11 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulu an umali ta
idadaana nadan tatagu.
12 Mu ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah mu nadan tatagu ya aggeda
immatunan. Ta hiya nan inatdan namin nan pohdonda an pamalpaligat i hiya. Ta
atbohdiy atondan ha"on an Nitulang Hitun Tatagu.

13 Ta na'awatan mohpen nadan itudtuduwana an hidiyen alyon Jesus ya hi John an
mumbonyag.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op I Han Unga
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43)

14 Hidin dimmatongdah awadan nadan dakol an tatagu ya wada han lala'i an imme
ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay,
15 Apu Jesus, hom'om bahan nan imbabale' an mun'oldah. Te nunhiglay
punligligatana an umipatakut te agaggaon natukkad hinan way apuy ya bokon'e bo
ya hinan way liting.
16 Inye' hinadan itudtuduwam mu adida abalinan an ipaphod.
17 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anuha' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi ayu kumulug
i ha''on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
18 Ta ona inyeh diyen ungah awadan Jesus ot la'ahon Jesus nan nih'op i hiya ta
na'ibagan pinumhod.
19 Indani ya e nun'ohhah Jesus ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot alyonda
i hiyay, Tanganu on da'mi'e ya adi ami pa'alla'ah hinan nih'op?
20 Ya alyon Jesus di, Manu'e ya agge nahamad di pangulugyu. Te onha waha
pangulugyu i Apu Dios an ta'on on umat i ha kittakittang an ohok an mustard ot
ma''id ha adiyu abalinan an aton. Ta ta'on on ammuna ha pangalyanyuh madlig nan
billid ya madlig.
21 Mu nan umat i naen nih'op ya gahin di ihamadyu an idasalan an i'ulatanyu ya
ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Mark 9:30-32; Luke 9:43-45)

22 Hidin na'amung da Jesus hinadan itudtuduwana hi ad Galilee ya inalin Jesus i
diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya ipatiliwa'
23 ta patayona' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa' damdama.
Ya hidin dingngol nadan itudtuduwana nan inalina ya nunhiglay inomnomanda.

Hay Pumbayadan Hi Buwis

24 Ya hidi bon immayan da Jesus hi ad Kapernaum ya wadaday mun'amung hi
buwis hinan Templo* an immeh awadan Peter. Ya alyondan hiyay, On idat naen
muntudtudu i da'yu nan buwis an mabayadan hinan Templo?
25 Ya alyon Peter di, O, mumbayad.
Ta on hinunggop hi Peter hi bale ya hi Jesus di namangulun himmapit ot alyonan
Simon di, Hitun luta ya nganney innilam hi mumbayad hi buwis hinan patul di ohan
boble? On nadan tataguh nan numboblayanda onu nadan tataguh udum hi boble an
sinakupda?
26 Ya alyon Peter di, Ot nadan tatagun sinakupda.
Ya alyon Jesus di, At'ehna ot adi mo mahapul an mumbayadta te hinaen Templo ya
hi Ama di ud bagi.
27 Mu hay atonta ta adida mahkitan nadan tatagu ya udu'dulnay ume'ah nan
lobong ya binyunmu nan bunwit ta nan mamangulun ekan an makna ya wahdi nan
pihhun ingkamelna. Ya inalam ta iyem hinan pumbayadan hi buwis ot ammunan
pumbayadtan duwa.

---

* **17:24 17:24** Nan buwis an mabayadan hinan Templo ya hidiye nan tinawon an bayadan di minamakilog an linala'in Judyu hinan Templo an hay balolna ya nipaddung hinan mabo'lah nan duway algo. Mu nadan padi ya adida mumbayad.

18

Hay Na'abbaktun Taguh Nan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 5:29-30; Mark 9:33-37,42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

1 Indani ya mahmahan nadan itudtuduwan Jesus i hiya an alyonday, Nganne nin
di na'abbaktun taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios?
2 Ot ayagan Jesus han unga ot pata'dogonah hinangngabda
3 ot alyonay, Ibaga' i da'yu an gahin di mabaliwan di a'atyu ta umat ayu ituwen
unga an adina nomnomnomon di ena ipabaktuwan ya ahi mabalin an middum ayuh
nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
4 Te hay na'abbaktuh nan pun'ap'apuwana ya nan mumpada''ul an umat ituwen
unga.
5 Ya nan tagun waday pamhodnah nadan nada"ul an umat ituwen unga an gapuh
pangun'unudnan ha"on ya hiyay waday pamhodnan ha''on.
6 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'akullugna ya udu'dulnaot
eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya bingkahdah nan baybay.
7 Nadan tataguh tun luta ya nunnaud an mahmo'da te dakol di gumalat hi eda
pumbahulan. Mu athidi tuwaliy ma'ma'at hitun luta an dakol di gumalat hi e
pumbahulan. Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan di ibbana ya nunhiglay
ma'at i hiya.
8 Ta hiya nan wa'et hanan ohan huki onu ta'le di gumalat hi pumbahulan ya
udu'dulnay putulon ya intopal te udu'dulnay mapukulan di huki onu ta'le mu ta
waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan mitopal an namin di adol hinan adi
madmaddop an apuy.
9 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay ukiton
ya intopal. Te udu'dulnay napilok di ohan mata mu hanan wadan duway mata mu
mitopal an namin di adol hi impilnu an awadan di apuy.

Nan Natala' An Kalnero
(Luke 15:3-7)

10 Innayun bon Jesus an alyon di, Nomnomnomonyu ta adiyu pihulon nadan
nada"ul an umat ituwen unga. Te nadan anghelda an manmannigo i dida ya
nanongnan wadadah awadan Ama.
11 Ot inayuna bon alyon di, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta e'
anapon nadan paddungnay natala'
12 an umat i ha lala'i an waday hinggahut (100) hi kalnerona ya natala' di oha. Ot
taynana nan nahiyam ta hiyam (99) hinan pastu ta ena hama'on hidiyen natala'.
13 Ta wa'et hinama'na ya nunhiglay pun'amlongana hi nanama'ana i diyen oha an
ta'on hi wadada nan nahiyam ta hiyam (99) an agge natala'.
14 Ot athinay aton Ama ta'un hi Apu Dios an hiya ya adina pohdon an waday matala'
an ta'on on nan na'adda''ul an tagu.

Hay Aton Hinan Numbahul An Ibban Kimmulug

15 Ya alyon bon Jesus di, Alina'e hi waha ibbayun kimmulug hi nangat hi adi maphod
hi oha i da'yu ya mahapul an hidiyen tagun na'atana ya umen diyen numbahul ta ena
ipa'innila nan nibahhawana. Mu maphod di duwada ya ahina ibaga. Ta donglon'en
diyen numbahul ta abulutona nan numbahulana ya maphod ta mumbangngad tuwali
nan pun'oh'ohhaanyu.
16 Mu adina'e donglon ya mabalin mohpen ayagam ha pun'ibbam hi oha onu
duwah nadan nangulug ta bumoddangdan manugun i hiya ta diday muntistiguh nan
punhahapitanyu.

17 Ya on'e hiyah diyen adina damdama donglon nan panugunyun hiya ya
ipa'innilayuh nadan ma'amu'amung an mumpangulug ta bumoddangdan humapit
i hiya. Mu on'e damdama hiyah diyen adina donglon dida ya adiyu mo ibilang hi
kimmulug.
18 Te ibaga' i da'yu an nan ipagolyuh tun luta ya ipagol Apu Dios. Ya nan iyabulutyu
ya iyabulutna.
19 Ya ibaga' bon da'yu an nan ibagayu i Aman hi Apu Dios an ta'on on ayu duwa
mu ta mun'unnudan di punnomnomyun mangibaga ya umannung an ma'at.
20 Te ha''on ya wadaa' an midmiddum hinan ta'on on duwa onu tulu an ma'amung
an gapuh pangulugdan ha''on.

Hay Ma'at Hinan Tagun Ma"id Ha Homo'na

21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on mumpi'atnay mabalin hi pamakawana'
hinan adi maphod an ato'aton nadan ibba' i ha''on? On mumpipitu?
22 Ya alyon Jesus di, Adi mumpipitu ya ammuna te ta'on on alinah mumpipituy
napitu hi pangatanah adi maphod i he"a ya mahapul an pakawanom.
23 Te nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an pinhodnan hingilon an
namin nan impagawatnah nadan baalna.
24 Ta hidin munhingil hinadan impagawatna ya indatongda nan baalna an linibuy
gawatnan hiya.
25 Mu ma''id ha pangawatna. Ta hay imbagan mon nan patul ya mihbutdan
hina'amma ya indatdan namin nadan wadan dida ta ahi mabalin an mabayadan
nan gawatda.
26 Mu hidiyen baalna ya nundu''un hi hinangngab nan patul ot mumpahmo' an
alyonay, Daan mo bahan ta haddom hi kittang ot lo'tat ya bayada' an namin?
27 Ya ongal di homo' diyen patul i hiya ta inalinay, Ta'omman mo attog hi adim
bayadan ta pamaag ya immanamut'a.
28 Ta on limmah'un ot mangmangnge ya inakhupanay ohah nadan ibbanan baal
an impagawatana i han kittang an pihhu. Ya na'ibagonan inihkol hi bagang diyen
impagawatana ot alyonay, Iyalim din ginawatmu.
29 Mu ma''id ha pamayadna ta hiya nan nundu''un ot mumpahmo' an alyonay, Daan
mo bahan ta ihodmu ot lo'tat ya bayada'?
30 Mu adi abuluton diyen oha an onaot impibalud ta ingganah bayadana.
31 Ta hidin tinigon nadan udum an ibbadan baal hidiyen inatna ya ongal di aggeda
naminhodan. Ot umedah nan patul ot ibagadan hiya nan na'at.
32 Ta impa'ayag mon nan patul hidiyen baalna ot alyonan hiyay, Nunhigla mahan
nan inatmu. Ot ten ongal di gawatmun ha''on mu gapu ta numpahpahmo"a ya
pamaaggot linglingo'.
33 Unhaot athidi damdamay inatmu i diyen ibbam an baal.
34 Ta gapuh bohol diyen patul ya impibaludnah diyen baal ta paligatonda damdama
ta ingganah bayadanan namin nan gawatna.
35 Ya inalin bon Jesus di, Hidiyen inat nan patul hinan baalna an adi hummo' ya
hiyay aton bon Aman hi Apu Dios i da'yu hi'onyu adi pakawanon nadan ibbayun
nangat hi adi maphod i da'yu. Mu gahin damdamah on immannung an pakawanonyu
ta adiyu uggan nomnomnomon.

19

Hay Nibaga Hi A'at Di Pun'ahawaan
(Matthew 5:31-32; Mark 10:1-12; Luke 16:18)

1 Hidin impadappuh Jesus nadan inali'alina ot taynandah ad Galilee ot ipluydah ad
Judea an ini'wadah nan dommang nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
2 Ya dakolday tatagun nitnud i dida ta an namin nadan waday dogohna on
nun'ipaphod Jesus.
3 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus nadan a'at di uldin ta'un
Judyu ta odamonday ibahhawan di pambalna an alyonday, On mabalin an mumbolhe
nan himbale hi'on waday gapuna?
4 Ya alyon Jesus i diday, Undan aggeyu binaha nan impitudo' Apu Dios hidin nadne
an hidin hopapna ya limmunay tagu an lala'i ya babai
5 ta alyonay, Nan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum i ahawana ta ayda
na'ohhan adol.
6 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada. Ta hiya nan adi mabalin hi waha tagu hi
punhi"anona nan nun'addumon Apu Dios.
7 Ya inalin bon nadan Paliseu i hiyay, Mu tanganu on inyabulut Moses an mabalin
an ibolhen nan lala'i nan ahawana mu mahapul an waha itud'an di eda pumbolhayan.
8 Ya alyon Jesus di, Hidin hopapna ya adi athina. Mu manu'eh inyabulut Moses ya
gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
9 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan lala'in mangibolheh nan ahawana ya ahhin
numbintan an ta'on on agge inluktap nan ahawana ya mibilang hidiyen lala'i hi
nunluktap.
10 Ya inalin nadan itudtuduwanan hiyay, At'ehnay a'at di mangahawa ya udu'dulnah
onta adi mangahawa.
11 Ya inalin Jesus i diday, Immannung an wadaday udum an abalinandan adi
mangahawa an gapuh boddang Apu Dios. Mu adi an namin di tagu ya nidattanda i
diyen abalinan.
12 Hay adi pangahawaan di udum an linala'i ya dakol di gapuna. Te nadan udum
ya ningamut hinan a'atda an niyayyamda tuwali ya ayda yunok* ta adi mabalin hi
mangahawada. Ya nada'en udum ya inattadan numpakapun. Ya nada'en udum ya
adida pohdon an mangahawa te pinhoddan ma"id ha humandih nan eda punhilbiyan
i Apu Dios. Ot nan tagun abulutona tudan imbaga' ya maphod hi'ona unudon.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U"unga
(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

13 Indani ya pun'iyen nadan tataguy u"unga hi awadan Jesus ot ibagada ta
iha'monay ta'lena i dida ya indasalana dida. Mu pun'ihingal nadan itudtuduwana
dida ta wan adida iye nadan u"unga hi awadan Jesus.
14 Mu inalin Jesus di, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u"unga i ha"on te hay
middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u"ungay
a'atda.
15 Ot pun'iha'monay ta'lenan dida on winagahana dida ot ahi mohpe makak da
Jesus.

Hay Immayan Han Kadangyan Hi Awadan Jesus
(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Hidin mangmangnge da Jesus ya alinah on wada han lala'in ni'akhup i dida
ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, nganney maphod hi ato' ta wan mi'taguwa' hi
munnananong?
17 Ya alyon Jesus di, Tanganu onmu mahmahan i ha"on hi'on nganney maphod
hi atom an on oha ya abuh han maphod di pangatna. Mu pohdom'en mi'taguh
munnananong i Apu Dios ya mahapul an unudom an namin nadan tuguna.

19:4 19:4 Hidin Hopapna 1:27 **19:5 19:5** Hidin Hopapna 2:24 * **19:12 19:12** Nan yunok ya hidiye nan lala'in nakapun ta iyohhanan munhilbih nan patul.

18 Ya alyon diyen lala'i di, Nganne i dadiyen tuguna di mahapul hi unudo'?
Ya alyon Jesus di, Hay nibaga ya alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap
ya adi ayu mangako ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge immannung an
inat di ibbayu.
19 Ya mumpada"ul ayuh nan hi amayu ya hi inayu ya hanat umat hi pamhodyuh
adolyuy pamhodyuh ibbayu.
20 Ya alyon diyen lala'i di, An namin danaen inalim ya inun'unud'u mo tuwali ot
nganney nungkulanga'?
21 Ot alyon mon Jesus di, Pohdom'en ma"id ha pungkulangam ya mahapul an
em igattang an namin nadan nabalol an wadan he"a ya impiyappongmuh nadan
nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali
ta miyunud'an ha"on.
22 Mu hidin dingngol diyen mangilog an lala'ih diye ya nginumhop te kakaddan-
gyanan an tagu. Ot taynana mo dida.
23 Ya inalin Jesus hinadan itudtuduwanay, Umman naligat tuwaliy e idduman nan
kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Nalakah e pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e idduman nan
kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina ya nano''oldan alyonday,
Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu Dios?
26 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan an iddum di
adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hi Apu Dios ya ma"id ha adina abalinan.
27 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a? Ya nganney gunggunami?
28 Ya inalin Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay pidwanah ipaphodan di an namin ya
ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya umbuna' hinan tronon nan na'abbaktun patul.
Ya mipong ayuh himpulut duwan (12) trono ta mun'ap'apu ayu hinadan himpulut
duwan (12) tinanud Israel.
29 Ot nan tagun taynanay nunhituwana ya i'ibana ya a'ammodna ya i'imbabalena ya
lutana ta ha''on di un'unudona ya dakol di idat Apu Dios hi mihukkat hinan tinaynana.
Ya hay oha ahan ya mawadan hiyay itaguwanah munnananong.
30 Mu dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada"ul hi pidwana. Ya
dakol bo nadan nada"ul an tataguh ad uwani mu mipabaktudah pidwana.

20

Hay A'at Di Homo' Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat hinan tagun damunay
gardena ta on hiyah nawi"it ot bumuwah ta e manigoh puntamuwona.
2 Ta hidin waday tinigona ot hahapitonday bo'laondah hin'algo ot ahina honagon
didan e muntamuh nan gardena.
3 Ot hidin nunggawa ot umeh diyen mumpatamuh nan pummalkaduwan ya
tinigonay linala'in um'umbun an ma''id ha at'attonda.
4 Ot alyonan diday, Waday ipatamu' hinan garden'u ot pohdonyu'e ya imme ayu ta
ukoda' an mangdat hi bo'laonyu.
5 Ot umeda. Ta tuwen tongan di algo ya e bo nanama' nan mumpatamuh udum. Ya
hidin himbatangan ya atbohdiy inatna an waday intuda'nah e muntamu.
6 Ya hidin tuwen ahi'anamutan ot ume boh nan pummalkaduwan ya wahdida
damdama boy linala'in um'umbun ot alyonan diday, Tanganu on namaag ya
inyal'algoyun inum'umbun ya abuh?

19:19 19:19 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

7 Ya alyonday, O te ma''id ha mumpabo'la i da'mi.
Ot honagona mo bo dida ot eda mi'tamuh nan gardena.
8 Ta hidin mun'ahdom an umanamutda mo nadan e nuntamu ya alyon nan ud garden hinan nangiyukodanah nan matamuwan di, Ayagam nadan e nuntamu ta idatmu nadan bino'lada. Ihipunmuh nan nangudidin nuntamu ta ingganah nan namangulu.
9 Ta onda immeh awadana ot ihipunan idat di bino'lan nadan nangudidi an hay nidat i dida ya nan bo'laon di ohan tagu hinan ohay algo.
10 Ta hidin nadatnganda nadan namangulun e nuntamu ya namnamaonda an ong'ongngal di bino'lada. Mu onnot on numpapaddung di bino'lada.
11 Ta hidin inalan nadan namangulun nuntamu nan bino'lada ya ahingangayudun-guddah nan numpatamu
12 an alyonday, Tanganu on namaag nadan na'udin immalin nuntamu an hiyah impatnada ya impaddungmuy bino'lada i da'min nanaptangan an nangiyal'algon nuntamu?
13 Ya alyon nan numpatamu di, Donglonyu'en i'iba, agge da'yu attog hina'ul. Te nan indat'un bino'layu ya hiyah naey hinahapit ta'u.
14 Ot ammunana ya immanamut ayuot. Te ha''on di ud nomnom an mumpapaddung di idat'uh bo'laonyu.
15 Ya undan adi mabalin an ukoda' hi ato' hinan pihhu'? Tanganu on ayu humihiwo hi e' nammo'an hinadan na'udin nuntamu.
16 Ya innayun Jesus an alyon di, Athinay ma'at hi udum hi algo an nadan na'udi ya diday mamangulu ya nadan namangulu ya diday mi'udi.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Hidin mangmangnge da Jesus hi ad Jerusalem ot ibaganah nadan himpulut duwan (12) itudtuduwana ta eda munhiwwe. Ot alyonan diday,
18 Nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an ume ta'uh ad Jerusalem ot ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa' hidi ta humalyaona' hinadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ta ibagadan mipapateya'.
19 Mu iyeya' ni' i dida hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana' on nunhoplata' ya ahiya' mohpe e ipipata' hinan krus ta hidiy ataya'. Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Nahamad Hi E Ipabaktuwan
(Mark 10:35-45)

20 Wada nan ahawan Sebedi an immedah nadan duwan imbabalenah awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna te waday pohdonan ibaga i hiya.
21 Ya inalin Jesus i hiyay, Nganney ibagam?
Ya alyonay, Pohdo' an datuwen duwan imbabale' di abulutom hi mi'ibun i he''a hinan pun'ap'apuwam. Ta umbun di oha hi winawwanmu ya nan ohah iniggidmu.
22 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan ihya pa''itpol ayuh nan umat hinan holtapo'?
Ya alyonday, Tanganuh on adi.
23 Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha''on mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way winawwan'u ya iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
24 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan imbagan nan hi inan dadiyen duwan hinagi ya himmihiwodan dida.
25 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di pun'ap'apuwan di tataguh tun luta ya amod onda ba'baalon nadan tatagu te pohdondan diday ma'unud.

26 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday mumbaktu. Te nan
naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an mumbalin hi baal di ibbanan tatagu.
27 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul nimpe an mumpada''ul ta
mumbalin hi baal di ibbanan tagu
28 an umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun luta ta ipapto'a'
hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida an umat hinan e' atayan an
gapuh bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Nadan Duwan Napilok
(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko ya dakkodakkolday tatagun nitnud i dida.
30 Ya alinah on wadada han duwan napilok an um'umbundah nan da'ging nan
awon. Ta onda dingngol an hi Jesus nan mala''uh ot tukukandan alyonday, He''an
Apapun David, hom'on da'mi bahan.
31 Mu inhingal nadan tatagu dida ta duminongda mu ondaot inyal'alan muntukuk
an alyonday, Apu Jesus an Apapun David, hom'on da'mi bahan.
32 Ta immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot alyonay, Nganney pohdonyuh ato' i
da'yu?
33 Ya alyonday, Apu Jesus, pohdonmin tumigoy matami.
34 Ya himmo' Jesus dida ot dapaonay matada. Ya ni'bagan tumigo mohpey matada
ot inayundan miyunud i hiya.

21

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage an nihaggon
hinan nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah nadan itudtuduwana
2 ot alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdi han nitayun an dongki ya nan kilawna.
Ya inubadyu nan talida ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangiyadi ya alyonyuy mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu
ya ipabangngadna.
4 Na'at hidiye ta ipa'annungan din impitudo' Apu Dios hinan propetan alyonay,
5 Ibagayuh nadan tataguh ad Jerusalem ta nomnomnomonda an tuwe mo nan patulda
an impada''ulnay adolna ta nuntakke i han kilaw an dongki.
6 Ta imme dadiyen itudtuduwana ya immannung an wada nan dongki ya nan
kilawna ot guyudonda ot iyedah awadan Jesus.
7 Ot ap'apanday bonog dadiyen dongki hinan lubungda ot mitakkeh Jesus hinan
oha
8 ot umedah ad Jerusalem. Ya hanada'en dakol an ni'uyug i dida ya nun'iyap'apday
lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum ya nadan tubun di kayiw di eda nun'ala
on nun'iyap'apdah nan awona ta pangipatigodah pundayawdan hiya.
9 Ya an namin nadan tatagun nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu ya
pun'itkukdan alyonday,
Madayaw'a an Apapun David!
Madayaw'a an hinnag Apu Dios.
Madayaw nan na'abbaktun Dios.
10 Ta hidin dimmatong mo da Jesus hi ad Jerusalem ya an namin nadan tataguhdi
ya masda'awda ta way ohaon pummahmahandan alyonday, Nganneh naen tagu?

21:5 21:5 Sekariah 9:9

11 Ya inalin nadan tatagun nitnud i Jesus di, Hiyah tuwe nan hi Jesus an propeta an
i Nasaret hidih ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

12 Ta hidin wahdidah ad Jerusalem ot hunggop hi Jesus hinan Templo ot
pun'ipalah'una nadan mumpunggattang ya nadan gumattang hidi. Ot pun'itikalbuna
nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i Roma hi pihhun di Judyu ya nadan
umbunan nadan munggattang hi palluma.
13 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale'
ya hidiy pundasalanyu i ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon hi punggattangan ta
pangakawanyuh pihhun nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios.
14 Ya hidin awadan Jesus hinan Templo ya wadaday immeh awadana an nun'apilok
ya nun'apilay on nun'ipaphodna dida.
15 Mu hidin tinigon nadan ap'apun di padi ya nadan muntudtuduh nadan uldinmin
Judyu dadiyen nakaskasda'aw an at'aton Jesus ya bimmungotda. Ya atbohdih din
dingngoldan pun'itkuk nadan u''ungay anabaktun Jesus hidih nan Templo.
16 Ta alyondan Jesus di, On dingngolmu nan nun'itkuk nadan u''unga?
Ya alyon Jesus i diday, O dingngol'u. Mu tanganu onyu mahmahan te undan aggeyu
binaha nan nitudo' an alyonay,
Hi Apu Dios ya intudduwana nadan u''unga ya ta'on on nadan goggolang ta
mapmaphod di pundayawdan hiya.
17 Ot taynan mon Jesus dida ot umedah ad Betani ot mun'iyandahdi.

Hay Na'at Hinan Kayiw An Fig An Ma"id Ha Bungana
(Mark 11:12-14,20-24)

18 Hidin nawi"it an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ya na'agangan hi Jesus.
19 Ta ona tinigo han bungbunga"an an fig* hidih nan way awon ot umen e manigoh
bungana mu ma''id an manuy tubuna. Ya inalin Jesus i diyen bungbungnga"an di,
Mihipun hi ad uwani ya adi'a bumungah inggana. Ya na'ibagan nalyoh nadan tubuna.
20 Ya nadan itudtuduwanan nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot alyondan Jesus
di, Tanganu on namaag ya na'ibagan nalyoh di tubuna?
21 Ot alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on da'yu ya mabalin bon atonyuy
umat hinan inat'u ituwen fig mu gahin di waday pangulugyu an ma''id ha
punduwaduwaanyu hi e pangipa'annungan Apu Dios hinan ibagayun hiya. Ya
ibagayu'e boh nan billid ta madlig hinan baybay ya madlig.
22 Te an namin di idasalyu i Apu Dios ya ipa'annungna hi'on kulugonyun atona.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

23 Wada han immayan da Jesus hinan way Templo ot muntudtuduhdi. Ya
immedahdi nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ot
alyonday, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya
athinay atom?
24 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta tobalonyu'e ya ahi' pibo tobalon
nan imbagayu.
25 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag? On
hi Apu Dios onu hay tagu?
Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya umannung bon
alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?

---

* **21:19 21:19** Nan bungbungnga"an an fig ya bumunga ni' ya ahi tumubu.

26 Mu alyon ta'u'e boy hay taguy nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag ya
bumungot nadan tatagu ya alinah waday atondan dita'u te innilada an hi John ya
propeta.
27 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi abalina'.

Hay Ni'aligan Nadan Hinagi

28 Inalin Jesus di, Donglonyuh tuwen ituddu' ta nomnomnomonyuy niyatana.
Wada han tagun duwaday linala'ih imbabalena. Ya han hin'algo ya alyonah nan
panguluwan di, Ekat e'a muntamuh nan garden ta'u.
29 Ya alyon diyen panguluwan di, Adiya' man.
Mu indani ya nimmanomnom ot umen e nuntamuh nan gardenda.
30 Ot umeh amadah nan udidiyan ya athidi boy imbaganan hiya. Ya alyonay, O
umeya' ama.
Mu unnot on agge imme.
31 On impadappuh Jesus hidiye ot alyona bon diday, Nganne i danaen hinagi di
nangunud hinan imbagan amada?
Ya inaliday, Nan panguluwan.
Ot alyon Jesus di, Ot athidih ad uwani te nadan adi maphod an tatagun umat
hinadan binabain ipabayadday adolda ya nadan mumpun'amung hi buwis ya diday
umat hinan panguluwan. Te hidin dingngolda nan tudtudu ya immunudda ta dida
moy middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu da'yun ap'apun nanginnilah nadan
tugun Apu Dios ya mipaddung ayuh nan udidiyan te nan adiyu pangatan hinan
pohdon Apu Dios.
32 Hi John an mumbonyag ya immali ta intudduna nan pohdon Apu Dios mu
aggeyu kinulug. Mu nan alyonyuh adi maphod an tatagun umat hinadan binabain
ipabayadday adolda ya nadan mumpun'amung hi buwis ya dida otahan di kimmulug.
Ot tinigoyu an nabaliwan di pangatda. Mu da'yu'e ya adiyu kulugon nan hapit Apu
Dios ta hiya nan adi ayu muntutuyuh nan bahulyu.

Hay Ni'aligan Nadan Mun'adug Hi Nitanom
(Mark 12:1-12; Luke 20:9-18; 1 Peter 2:6-8)

33 Alyon bon Jesus di, Donglonyu boh tuwen ituddu'. Wada han tagun nuntanom
hi dakol an greyp. Ta ona intanom ot aladonay nunlini''odan ot apyonahdiy
pungkopalan.† Ot iphodna bohdi han pungguwalyaan ot ipaguwalyanah nadan udum
an muntamuhdi ot mumbaat. 34 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagona
nadan baalna ta eda alan nan bingayna.
35 Mu hidin imme nadan baalna ya impudongda dida ot punhoplatda nan oha ya
pinateda nan oha ya nuntopada nan oha.
36 Mu adi manghop nan nangitanom ot honagona boy udum an indakdakolda mu
din namangulun hinnagna. Mu athidi damdamay inat dadiyen muntamuhdi.
37 Ta lo'tat mo mahan ya nan imbabalenan lala'iy hinnagna te hay ninomnomna ya
alyonay, Imbabale' mahan hituwe ot alina man aya ya bainanda.
38 Mu hidin imme ya tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan alyonday,
Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta wan dita'uy
mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
39 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot hidiy pamatayan-
dan hiya.

---

† **21:33 21:33** Nan pungkopalan ya hidiye nan pangiha''adandah nadan nalum an greyp ya inggatigatinda ya inalada nan danumna ta iphoddah bayah.

40 Ot alyon Jesus di, Hitun pumbangngadan nan ud luta i diyen natanoman ya
nganney innilayuh atona i dadiyen nuntamuwonahdi?
41 Ya inaliday, Ma"id ha bahhonan pumpatena dadiyen nuntamuwonahdi an adi
maphod di pangatda ya impipapto'nah diyen lutanah udum an mabalin an mangdat
hi bingayna.
42 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma"id ha bahhonan ma'awatanyu din
impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hanan batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye
otahan nan nahamad hi pangipabunan hi bale.
Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.
43 Ya alyon bon Jesus di, Nan intuddu' an nuntanom ya nan mun'apyah bale ya
nan Judyu di nipaddungana. Te hidin hopapna ya diday ninomnom Apu Dios hi
middum hinan pun'ap'apuwana. Mu gapuh nan adida pangunudan hinan tuguna ya
inhukkatna nadan udum an tatagun mangunud i hiya ta diday ibilangnah tataguna.
44 Te nan tagun mungngohen ha"on ya ay ha"on nan ongal an batun agahana ta
mahugatan. Ya hi'on minaynayun an adi kumulug i ha"on ya paddungnay miton nan
ongal an batu i hiya hi pidwana.
45 Ya nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu an nangngol i diye ya inniladan diday
ni'aligana.
46 Ta pohdondan ipatiliw hi Jesus mu tumakutdah nadan tatagu te ibilangdah Jesus
hi ohan propeta.

22

Hay Ni'aligan Nan Mungkasal
(Luke 14:15-24)

1 Inalin bon Jesus di,
2 Nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha patul an munlahin hi imbabalena. An
hiyay mangidadaan hinan pungkasalanda.
3 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nadan baalnan alyonay, Ume ayuh
nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ya inawityu dida ta umalidan mi'hamul. Mu
an namin nadan na'ayagan ya ma"id ha imme.
4 Ta hidiyen patul ya hinnagna bo damdamay udum hinadan baalna an alyonan
diday, Ume ayu i dadiyen impa'ayag'u ya alyonyuy umman nidadaan mon namin te
pinaltida nadan bulug ya nadan mataban baka ot umali ayun mi'hamul.
5 Mu ta'on hi athidiy inalin nadan baalna ya hiya damdaman ayda agge dingngol
te nat'on di eda inat. Nan oha ya immen e nuntamuh nan puntanomana ya nan oha
ya ena impapto' nan igattangna.
6 Ya nadan udum ya ondaot nun'ipudong nadan baal nan patul on nunhoplatda ot
ahida pumpate dida.
7 Ta hidin dingngol nan patul nan inatda ya nunhiglan bimmungot ta hinnagnay
tindalu ot eda pumpaten namin nadan namateh nadan baalna ot pu'ulanday bobleda.
8 Indani ya inayagana boy udum hinadan baalna ot alyonan diday, Nidadaan di
pungkasalan tun imbabale' mu nadan impa'ayag'u ya aggeda immali ta hiya nan
muntutuyuwa' hi nangipa'ayaga' i dida.
9 Ot ekayuot hinadan kalata an adaklan di tatagu ta kumpulnan dida on inayaganyu.
10 Ot ume nadan baalna ta an namin nadan tatagun inakhupanda on inayaganda an
ta'on on nadan adi maphod di nomnomda. Ta hidin na'amungdah nan pungkasalan
ya dakkodakkolda.

21:42 21:42 Psalm 118:23

11 Mu hidin tinigon nan patul nadan immalin mi'hamul ya wada han lala'in agge
nunlubung hi lubung di e mi'hamul hi awadan di mungkasal.
12 Ta immeh awadana ot alyonay, Nganney inatmun iba an immalihtu an nat'on
nan inlubungmu?
Ya ma''id ha pambal diyen lala'i.
13 Ya inalin nan patul hinadan baalnay, Pawwidonyu ya binobodyuy ta'lena ya hay
hukina ya eyu bingkah nan munhihillong an awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.
14 Ya innayun Jesus an alyon di, Immannung an dakolday na'ayagan mu oh'ohhaday
mapilih middum.

Hay Namatnaanda I Jesus
(Mark 12:13-17; Luke 20:19-26)

15 Nadan Paliseu ya na'amungda ta hahapitonday atondan manipol i Jesus ta alinah
hi waday mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan hiya.
16 Ot honagonda nadan udum an itudtuduwanda ya nadan udum an tatagun Herod
ta immedah awadan Jesus ot alyonday, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin di
hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu te numpapaddung di panigom
hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu.
17 Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh
buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
18 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganu ona' e patnaon
i da'yun mumpunlayah?
19 Iyaliyu'ehtu nan pihhu an pumbayadyuh buwis ta tigo'.
Ot idatda.
20 Ya alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wa ituwen pihhu?
21 Ya alyonday, Hiyah nae nan patul hi ad Roma.
Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Ceasar te hidiyey midat eh'a i hiya te
hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat i hiya.
22 Ya hidin dingngolda nan nambalna ya masda'awda ot taynanda mo.

Hay A'at Di Amahuwan
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

23 Hidiyen algo ya immeda boh awadan Jesus nadan Saduse an dida nan mangalih
ma''id ha amahuwan di nate.
24 Ot alyonday, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha
lala'ih nangahawa ya indani ya nate an ma''id ha imbabaleda ya mahapul an nan hi
ibban nan nate di mangi'ahawa i diyen babai ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen
nan babai i diyen namangulun ahawanan nate.
25 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in hina'aggi ya nalahin
nan panguluwan mu ma''id ha imbabalena ot mate. Ta nan mi'adwa mo boy nihukkat
hi inahawan diyen babai.
26 Ya alina boh on nate yaden atbohdin ma''id ha imbabaleda. Ta nihukkat mo bo
nan ni'atlu mu atbohdi. Ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi
27 ot ahi mate nan babai.
28 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen pitu di
nanongnah ahawana?
29 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te aggeyu tuwali
innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
30 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te umatdah nadan
anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.

22:11 22:11 Nipa'innila 19:7,8

31 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan binahayu an
impitudo' Apu Dios an alyonay,
32 Ha''on nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
Ta hiyah tuwey panginnilaan ta'u an handidan a'ammod ta'un da Abraham ya hi
Isaac ya hi Jacob ya mataguda te nadan mundayaw i Apu Dios ya nadan matagu an
bokon nadan nate.
33 Ya hidin dingngol nadan tatagu nan inalina ya masda'awdah nan panudduna.

Hay Nahamad An Tugun
(Mark 12:28-34; Luke 10:27)

34 Hidin dingngol nadan Paliseu an ma''id ha pambal nadan Saduse i Jesus hinan
inalinan dida ot mun'u'uyyugda mo bo ot umedah awadan Jesus.
35 Ta nan ohan didan na'nginnilah nadan uldin ta'un Judyu di nangipatnan manipol
i Jesus an alyonay,
36 Apu Jesus, nganney na'anhan hinadan Nitudo' an Tugun?
37 Ya alyon Jesus di, Mahapul an nahamad di pamhod ta'u i Apu Dios ta hiyay
pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u.
38 Hinaey na'anhan an tugun hi unudon.
39 Ya hay mi'adwa ya nan pamhodan hi ibba an umat hinan pamhod hi adol.
40 Danaen duwan tugun ya inam'amdan namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan
tudtudun nadan propeta.

Nan Patul An Pinto' Apu Dios
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

41 Wada bo han na'amungan nadan Paliseu hi awadan Jesus ta inalinan diday,
42 Nganney punnomnomyuh a'at nan Kristu? Ya nganney ud holag i hiya?
Ya alyonday, Hiya nan holag din patul an hi David.
43 Ot alyon bon Jesus di, O immannung hinaen inaliyu mu tanganu on hi David ya
alyonah Ap'apu hidiyen Kristu? Te hay impitudo' nan Espiritun Apu Dios i hiya ya
alyonay,
44 Hi Apu Dios ya inalinah nan Ap'apu* di, Umbun'ahtuh way winawwan'u ta abako'
nadan mi'buhul i he''a.
45 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona
holag ya abuh.
46 Ta ona inat hidi ya ma''id ha ohah humapit. Ta nihipun i diye ya ma''id mo ha e
nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

23

Hay Nibahhawan Nadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Mark 12:38-39; Luke 11:43-46; 20:45-46)

1 Inalin bon Jesus hinadan dakol an tatagu ya nadan itudtuduwanay,
2 Nadan mumpuntudduh uldin ta'un Judyu ya nadan Paliseu ya hay tamuda ya
onda muntudtuduh nadan tugun Moses.
3 Ot maphod hi'onyu unudon an namin nan ituddudan atonyu mu ta adiyu
iyunnudan hinan at'atonda te nan at'atonda ya adi miyunnudan hinan itudduda.
4 Ya dakkodakkol boy inyuldinda ta maligatan nadan tatagu an mangunud mu dida
ya adida unudon.
5 Ya an namin di at'atonda ya pohdondan pipatpatigo ya ammuna ta way aton
nadan tatagun mangipabaktun dida. Te ma''apto' ahan hinan inipngotda ya nadan

---

22:39 22:39 Lebitikus 19:18 * **22:44 22:44** Hituwen Ap'apu an imbagan David ya hi Jesu Kristu. **22:44 22:44** Psalm 110:1

imboboddah ta'leda an nittuwan nadan nitudo' an hapit Apu Dios ya nan baluybuy
di lubungda an adukkedukke.*
6 Ya pohdonda bon diday umbun hinan mun'aphod an umbunan hinan
a'am'amungan ta'un Judyu ya nadan kumpulnan a'am'amungan di tatagu te pohdon-
dan mibilangdah ap'apu.
7 On eda dimmanaldallanan hinan pummalkaduwan ta way aton di tatagun
mangapnga i dida.
8 Mu da'yu'e ya hanat adiyu aton hidi te numpapaddung ayun namin te oha ya
ammuna nan na'abbaktu an Ap'apuyu.
9 Ya nomnomnomonyu ta ma''id bo ha ngadananyuh nabaktuh hi amayuh tun luta
te oha ya ammuna nan hi Ama ta'un hi Apu Dios.
10 Ya atbohdin adiyu iyabulut an mangadanan ayuh Ap'apu te oha nan Kristu an
Ap'apu.
11 Ya hay nabaktuh panigon Apu Dios ya nan mangipada''ul hi adolna ta mabalin
an baalon nadan ibbanan tatagu.
12 Te an namin di mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul. Ya nadan
mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.

Hay Inalin Jesus Hi Ma'at Hinadan Paliseu Ya Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu (Mark 12:40; Luke 11:39-51; 13:34-35; 20:47)

13 Ya inalin bon Jesus di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu ya da'yun muntudtuduh
uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te nunhiglay ma'at i da'yuh udum hi algo. Te nan
itudduyuh nadan tatagu ya bokon ha''on di nalpuwana. Ta hiya nan da'yuy manandin
dida hi eda idduman hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ta'on on da'yu ya adi mabalin
an middum ayu te gapu i naen pangatyu.
14 Ot pidwo' an ibaga an da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya da'yun Paliseu
ya mahmo' ayu te nunhiglay pundusan Apu Dios i da'yu. Te undan maphod nadan
ato'atonyu an umat hi eyu panga''u'a''ulan hinadan nabalu ta way atonyun mangalah
nadan wadan dida. Ya ahiyu mohpe e adukkadukkayon di dasalyu ta wan alyon di
tatagu on maphod ayu ya dee mannot an layahyu.
15 Ta hiya nan immannung an mahmo' ayun mumpunlayah an Paliseu ya ta'on
on da'yun muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te ta'on onyu e hinapon di abobboble
an e muntudtudu mu onyuot e mamaon an idadaan dida hi umayanda hinan
punholholtapan hi impilnu.
16 Ta hiya nan nunhiglay ma'at i da'yu. Te da'yu nan ma'alih mangipanguluh awon
di tatagu mu onnot on da'yu nan ay napilok. Te agge nipto' nan itudduyu an alyonyuy,
Nan isapatah nan Templo ya mabalin an ibahho mu nan isapatah nan balitu' hinan
Templo ya mahapul an ipa'annung te adi'e ya bahul.
17 Undan agge ayu napilok i ha athina. Nunhigla mahan di layahyu te nan Templo
ya na'innilan na'ballol mu nan balitu' an niha''ad hidi.
18 Ya alyonyu boy adi mahapul an ipa'annung ta'u nan insapata ta'uh nan
punggobhan hi mi'nong te gahin on wada nan mi'nong hidi. Ya adi ta'u e bo
ipa'annung hidiye ya mumbahul ta'u.
19 Ot undan mahan agge immannung an napilok ayu i ha athina. Te undan aggeyu
innila an hay niyappit i Apu Dios ya nan punggobhan hi mi'nong.
20 Ta nan tagun nunsapatah nan punggobhan hi mi'nong ya na'innilan niddum an
namin nadan wahnan punggobhan hi mi'nong.

---

* **23:5 23:5** Nadan linala'in Judyu ya munlubungdah waday baluybuyna an hay kololda ya asul ta pangipatigodan dida ya hi Apu Dios ya ammunay un'unudonda ta miyunnudan hinan tugun Apu Dios an wadah nan Bilang 15:37-41 ya hinan Deuteronomy 22:12.

21 Ya atbohdih nan tagun munsapatah nan Templo an niddum hi Apu Dios hi
nunsapataana.
22 Ya ta'on on nan tagun munsapatah ad abunyan an niddum hi Apu Dios hi
nunsapataana te hi ad abunyan di awadanan mun'ap'apu.
23 Ot immannung an dusaon da'yu an mumpunlayah an Paliseu ya ta'on on da'yun
muntudtuduh uldin ta'un Judyu.
Manu man eh'a te alyonyuy an namin nan mahapulanyu an ta'on on nadan nitanom
an ma'alih mint ya dil ya kumin an middum hi makan ya nanongnan idatyu nadan
mi'a'mi'apulu. Mu aggeyu inat nadan pohdon Apu Dios an umat hi pangatan hi nipto'
hi ibba ya nan pammo'an i dida ya nan panginaynayunan an pangatan hi maphod an
unhaot datuwe nadan mahapul an atonyu mu ta atonyu bo nadan udum an pohdon
Apu Dios hi atonyu.
24 Mu ma"id te umat ayu nimpeh nan napilok an mangipangpanguluh nan
awon di udum an tatagu. Te ihamadyu eh'an unudon nadan udum an tugun
mu nan ma'ahhapul ahan an ma'unud ya hidiyey adiyu aton ot hinaey ongal an
numbahulanyu.
25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Da'yun mumpunlayah an Paliseu ya da'yun
mumpuntudtuduh uldin ta'un Judyu ya mahmo' ayu te nunhiglay ma'at i da'yu te
umat ayuh nan basu onu duyun na'ulahan ta maphod di tigona mu alulugnin di
niha"ad hi dallomna. Athidiy a'atyu an gapuh nadan adi maphod an ato'atonyu an
umat hinan agumanyuy ibbayu ta pulhonyun namin di wadan dida.
26 Unhaot da'yun Paliseu an ay nun'apipilok ya pamanguluwonyun ipaphod nadan
pangatyu te hidiyey maphod hi aton an mangun'unud i Apu Dios.
27 Hay oha bon nipaddunganyun Paliseu ya da'yun muntudtuduh nadan uldin ta'un
Judyu ya nan lubu' an napintolan hi pulaw ta matigon mapmaphod mu dee mannot
an hay dallomna ya napnuh ba'ag ya nan nun'apiten lamoh di nate.
28 Te athinay niyatanyu an ipatpatigoyuh nadan tatagun nipto' di pangatyu mu dee
mannot an hay nomnomyu ya ngohayonyu nan tugun Apu Dios.
29 Ot da'yu nimpen mumpunlayah an Paliseu ya da'yun mumpuntudtuduh uldin
ta'un Judyu ya mahmo' ayu te dusaon da'yun Apu Dios an ta'on hi ipaphopaphodyuy
lubu' nadan propeta ya nadan udum an tatagun nipto' di nangatda an pinatepaten di
a'ammodyu.
30 Ya alyonyu eh'ay onha da'yuy wadahdin nadne ot aggeyu pinate dida.
31 Ta hinaey panginnilaan an abulutonyun da'yuy tinanudan nadan namatepateh
nadan propeta.
32 Ot agayuot udot ta inaynayunyun mangat hinadan adi maphod an inhipun
handidan a'ammodyu.
33 Te ay ayu damdama hakuku. Ta ma"id ha bahhonan ume ayuh impilnu.
34 Te ta'on hi wadaday honago' i da'yuh nadan propeta onu nun'anomnoman an
tatagu ya mumpuntuddu ya innila' an ipipata'yuy udum i didah nan krus ta hidiy
atayanda. Ya nunhoplatyuy udum i dida hinadan a'am'amunganyu ya inunu'unudyuy
udum i dida hinadan boblen umayanda on pinalpaligatyu dida.
35 Ta hiya nan waday ma'at i da'yuh ad uwani an pangiballoh Apu Dios hinan
eyu namatapatayan hinadan nipto' di pangatda an nihipun i Abel ta inggana i na'
Berekiah an hi Sekariah an pinaten nadan a'ammodyuh nan Templo hidih nan way
punggobhan hi mi'nong.
36 Ot alyo' i da'yu tee an immannung an ma'at an namin datuwen da'yuh ad uwani.
37 Ya innayun bon Jesus an alyon i didan i Jerusalem di, Nunhigla ahan tayyan
mahkit di nomnom'uh nan ato'atonyu an umat hinan eyu namatapatayan hinadan
propeta ya nadan udum an nuntudtuduwon Apu Dios an nunhintotopaanyu dida. Ya

numpi'atna ahan di nangipatnaa' an mangamung i da'yun namin ta ipapto' da'yu an umat hi pangipapto' di manu' hinadan impahna mu ningamut an aggeyu pinhod.
38 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios tun numboblayanyu.
39 Ot ibaga' tee i da'yu an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun pumbangngada' hi pidwana an pangalyanyu hi, Madayaw hituwen hinnag Apu Dios hi mumpatul.

24

Hay Nangibagaan Jesus Hi Apa''ihan Nan Templo
(Mark 13:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin alyon ta taynan da Jesus hidiyen Templo ya imme nadan itudtuduwana ot pun'ituddudan hiya nan amaphod nan Templo.
2 Ya inalin Jesus i diday, O ma''aphod ot ipahdayun tigon hi ad uwani te ipa'innila' tee i da'yu an udum hi algo ya mapa''ih an amin ta ma''id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

Hay Punligatan Di Tatagu
(Mark 13:3-13; Luke 21:7-19)

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo. Ya imme nadan itudtuduwanah awadana ta ab'abbuhda ot mahmahandan alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunan hi apogpogan tun luta ya hay em pumbangngadan?
4 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan.
5 Te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda te pinhoddan baliyan di dakol an tatagu.
6 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan nun'ihaggon onu hinadan nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon ni' hidiyey apogpogan tun luta.
7 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi dakol an boble.
8 Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat hi dogoh di golang hi'on tuwen miyayyam.
9 Ya hitun adatngan datuwen ma'ma'at ya mabalud ayu ta mapalpaligat ayu ya atbohdin mipapate ayu. Ya ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh pangun'unudanyun ha''on.
10 Ta datuwey lummuh pangidinongan di dakol hinan pangulugdan ha''on. Ya munhimpapa''ihda ya munhihiwwawanda.
11 Ya dakolday mangalih diday propeta an ta'on on agge immannung ta baliyanday dakol an tatagu.
12 Ya dakolday kimmulug an mama''id di pamhoddah ibbadan tagu an gapu ta dimmakolday tatagun mangat hi adi maphod.
13 Mu nan tagun manginaynayun an mangidinol i ha''on ya hiyay mi'taguh munnananong.
14 Ya hay maphod hi ma'at ya mipadngol hi abobboble nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ta donglon di atagu'tagu ya ahi mohpe mapogpog tun luta.

Hay Pangimatunan Hi Pumbangngadan Kristu
(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

15 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabungot i Apu Dios an eda iha''ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit nan Templo. Te hiyah naey

23:39 23:39 Psalm 118:25

imbagan din propeta an hi Daniel. Ot da'yun mamaha ituwen imbagana ya mahapul
an nomnomnomonyuy iyatana.
16 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid.
17 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya binumtik ayu an
ma''id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah nadan gina'uyu.
18 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et tigondah diye ya
pamaag damdama ya innayundan bumtik hinadan billid.
19 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan binabain numpumbutyug ya nadan
nun'agoggolangan.
20 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang onu nan Habadun
tungo hidiyen ahiyu bumtikan.
21 Te hituwen ligat ya nunhigla ahan an ma''id ha nipadpaddungana hinadan
nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin nalmuwan tun luta. Te maminghan di
a'atan diyen nunhiglan punligatan.
22 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma''id ha ohah
taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan pinto'nan tataguna ya
paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.
23 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu onu dehdihdi
nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
24 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya abalinandan
mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way atondan mamalbalih tatagu an
ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi tataguna.
25 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen pinadana' i da'yu.
26 Ta ta'on hi waday mangalin da'yu hi, Umman dehdih Kristu hidih nan agge
naboblayan ya adi ayu umehdi. Onu alyonda'e boy, Tigonyun tehtun boble mu agge
ni' numpa'innila ya adiyu aya kulugon.
27 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun e' pumbangngadan ya punhintiggan
di atagutagu te umat hinan kilat an bumonyag an mihipun hi nangappit hi tuluwan
di algo ta ingganah nan alimuhana.
28 Ya wada boy in'alig Jesus an imbagana i dida an alyonay, Hinan awadan di nate
an ma''agub ya hiyay tumapang hinadan gayang an mangan hi nate.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Mark 13:24-37; Luke 21:25-33; 17:26-30,34-36)

29 Alyon bon Jesus di, Hitun agibbuhan diyen punligatan ya humilong nan algo ya
nan bulan. Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawangdan namin nadan wah
ad lagud ta ma''id ha poto'na.
30 Ya wa'et ma'at datuwe ya matigo mohpeh ad lagud nan pangimatunanyuh nan
umaliya' an Nitulang Hitun Tatagu. Ta an namin di tataguh abobbobleh tun luta ya
nunhiglay takutda. Te tigona' i dida an midduma' hinan bugut ta ipatigo' nan ongal
an abalina' ya anabaktu'.
31 Ya waday mipagangoh an tangguyub ya ahi' honagon nadan anghel'u ta eda
hayupon nadan pinto''un tatagu' hi abobbobleh tun luta ta umalidah awada'.
32 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday ituddunan da'yu te
tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen tumiyalgo.
33 Ta atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey panginnilaanyu an
agagga moy umaliya'.
34 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday udum i da'yu
an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan datuwen namin.

24:15 24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:29 24:29** Isaiah 13:10; 34:4

35 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya munnananong
ta ingganah mipa'annung.
36 Ya alyon bon Jesus di, Mu ma"id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo umaliyan
te ammunah Aman nanginnila. Ta'on on ha"on an imbabalena ya hanadan anghel hi
ad abunyan ya aggemi innila.
37 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hidin na'at hidin
atagun Noah
38 an hidin agge ni' nalbong tun luta ya pinalpaliwan nadan tatagun namaaggon
nangnangnganda on immanin'innumda. Ya nahnahhiwday linala'i ya binabaih nan
eda alahinan ta ingganah nadatngan nan algon hunggopan da Noah hinan papol.
39 Ta aggeda nundadaan nadan tatagu ta hiya nan nun'a'altingdan namin.
Ot athina damdama boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu
40 an ta'on on alinah duwada nan linala'in muntamuh nan puntanoman ya pamaag
ya nama"id nan oha.
41 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an pamaag ya nama"id
nan oha.
42 Ot hiya nan mahapul an nanongnan halipatanyu te aggeyu innila nan algo ya
olas hi pumbangngada'.
43 Ya pa'annomnomonyun onha innilan nan ud baley umaliyan nan mangako ot
umannung an adi malmallo' ta adida hogpon di balena.
44 Ta hiya nan mahapul an nanongnan nundadaan ayu te ha"on an Nitulang Hitun
Tatagu ya namaag ya nahanawwanga' hi kumpulnan olas.

Nan Na'na'unnud Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(Luke 12:41-48)

45 Ya intudtudun bon Jesus an alyonay, Nan na'na'unnud ya nanomnoman an tagala
ya hiyay pot'on nan ap'apunah mangipapto' hinadan ibbanan tagala.
46 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mumbangngad hidiyen
ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun niyukod i hiya ot mipa'amlong.
47 Ibaga' i da'yu an ma"id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan kinadangyana.
48 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di pumbangn-
gadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna ta nunhiglay nangatnah
nadan ibbanan tagala.
49 Ta pamaaggon nangnangngan on e ni'yin'innum.
50 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhupanah diyen
at'atona.
51 Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan agge kimmulug an
ahilalayah an wahdih awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.

25

Nadan Himpulun Binabai

1 Alyon bon Jesus di, Hay a'at di e idduman hinan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun
pumbangngada' ya mi'alig hinan himpulun (10) binabain agge nalahin an immaladah
dilag ta pundilagdan e mannod hinan lala'in mungkasal.
2 Nan liman dadiyen binabai ya nanomnomanda mu nan lima ya aggeda
3 te ma"id ha ninomnomdah udmanda nan patitulyun nittuh nan pundilagda.
4 Mu nadan liman nanomnoman ya wada tuwaliy inodnandah pangdumdah nan
patitulyuda.
5 Ta hidin hahaddondah diyen lala'in mungkasal on ma'ma"id ya lo'tat mo ya
muntumtumogda ot inayundan malo'.

6 Ta hidin tongan di labi ya wada han muntukuk an alyonay, Tuwe nan lala'i an
mungkasal ot bumangon ayu ta eyu damuwon.
7 Ya naba''unut dadiyen himpulun (10) binabai an way ohaon pun'iphodnay dilagna.
8 Mu nadan lima ya napuhandah patitulyu ta hiya nan alyondah nadan ibbaday,
Idattan da'mi bahan hinan patitulyuyu te teen tuwen madop tun dilagmi.
9 Ya alyon nadan ibbaday, Adi mabalin te aay an ammunah ittumih tun pundilagmi
ot udu'dulnay e ayu gumattang.
10 Ot ume dadiyen agge nanomnoman ta eda gumattang hi patitulyu. Mu hidin
immeda ya dimmatong mo nan lala'in mungkasal. Ta ammuna mo dadiyen liman
binabain nundadaan hi ni'yeh nan balen pungkasalan. Ta onda hinunggop an namin
ot ikalobda nan panto.
11 Indani ya dimmatong nadan liman agge nanomnoman ot kumolakolabdan
alyonday, Ibughulan da'mi bahan.
12 Mu timbal nan lala'in mungkasal ya alyonay, Adi da'yu ibughulan te agge da'yu
in'innila.
13 Ta on indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ot inayunan alyon di, Athinay a'at di
tataguh umaliya' hi pidwana ta hiya nan mahapul an nanongnan mundadaan ayu te
aggeyu innilay algo onu olas hi pumbangngada'.

Nadan Tagala An Niyukodan Di Pihhu
(Luke 19:11-27)

14 Imbagan bon Jesus di ohan ni'alig an alyonay, Hitun pumbangngada' ya umat
i han lala'i an hidin ninomnomnan mumbaat ya impa'ayagna nadan baalna ot
iyukodna ni' i dida nan kinadangyana.
15 Ta hay midat hi hinohhan dida ya nan miyunnudan hinan abalinanda an ipapto'.
Ta nan ohan baal ya indatnay limay libun (5,000) pihhu. Ya nan mi'adwa ya duway
libu (2,000) ya na'en mi'atlun baal ya ammuna han hinlibun (1,000) indatna te hidiye
han abalinanan ipapto'. Ta inatnahdi ot mumbaat.
16 Ta nan baal an nidattan hi limay libun (5,000) pihhu ya hinumlun e nungkumilhu.
Ta lo'tat ya nunhimpuluy libuh (10,000) diyen limay libun (5,000) nidat i hiya.
17 Ya atbohdih nan mi'adwan baal an nidattan hi duway libun (2,000) pihhu. Te
nan duway libun (2,000) nidat i hiya ya numbalin hi opat di libu (4,000).
18 Mu nan mi'atlun baal an nidattan hi hinlibun (1,000) pihhu ya namaag bo pibo
ot ena ika''ut ta nipa''e nan nidat i hiya.
19 Ta hidin nala''uy atnay tawon ya numbangngad nan ap'apun dadiyen baal ot
ayagana dida ta innilaonay inatdah nan pihhuna.
20 Ta on imme nan baal an nidattan di limay libun (5,000) pihhu ot alyona i diyen
ap'apu di, Apu, nan indatmun limay libu (5,000) i ha''on ya e' ingkumilhu ta nadduman
hi limay libu (5,000) ta teen numbalin hi himpuluy libun (10,000) namin.
21 Ya alyon nan ap'apunan hiyay, Nipto' hinaen inatmuh nan kittang an pihhun
niyukod i he''a. Ot ad uwani ya madinola' an mangdum hinan inyukod'un he''a ta
dumakdakkol. Ya atbohdin middum'an mi'yam'amlong i ha''on hinan awada'.
22 Ya imme bo nan baal an nidatan di duway libun (2,000) pihhu ot alyonay, Apu,
nan indatmun duway libun (2,000) ha''on ya numbalin hi opat di libu (4,000).
23 Ya alyon nan ap'apudan hiyay, Maphod hinaen inatmuh nan kittang an pihhun
inyukod'un he''a. Ot ad uwani ya madinola' an mangdum ta dumakdakkol. Ya
atbohdin middum'an mi'yam'amlong i ha''on hinan awada'.
24 Mu hidin imme nan baal an nidatan di hinlibun (1,000) pihhu ot alyonay, Apu,
agge' e ingkumilhu tun pihhun indatmun ha''on te innila' an he''a ya ma'abbungot'an
tagu. Te ta'on on nan aggem intanom on ni'yalam di bungada.

25 Ya gapu ta tumakuta' hi ena a'umahan ya namaaggot e' ika''ut. Ot tee tun pihhum
an nunnanong.
26 Ya inalin nan ap'apudan hiyay, Nat'on mahan di punnomnommu ya ma'ahigga'an
baal. On tuwali innilam an ta'on on nadan agge' intanom on pi'yala' di bungana
27 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangngada' ya wa
man ni'mo ha niddum i ha kittang?
28 Ta alyon mon nan ap'apudah nan udum an baal di, Alanyuot nan pihhun hiya
ya indatyuh nan nangdata' hinan limay libu (5,000) ot pumbalinonah himpuluy libu
(10,000).
29 Te nan tagun usalona nan niyukod i hiya ya ma'ud'udman. Mu nan tagun adina
usalon nan kittang an niyukod i hiya ya lo'tat ya mama''id i hiya.
30 Ta hiya nan hinaen adi maphod di pangatnan baal ya alanyuot ya bingkahyuh
nan munhihillong an awadan di ahikokoga ya ahingangaliyot.

Hay Punhumalyaan Jesus Hinadan Tataguh Tun Pumbangngadana

31 Inalin Jesus di, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya hitun pumbangngada' an
pi'yaliyan an namin nadan anghel'uh ad abunyan ya mipatigoy anabaktu' te ha''on
moy mumpatul.
32 Ya an namin di taguh tun luta ya ma'amungda ta wan godwao' dida an umat
hi aton nan mumpastol an piliyonan namin nadan kalnero ya hiniwwena nadan
gulding.
33 Ta nadan tatagun Apu Dios ya mipaddungdah kalnero an diday amungo' hi way
winawwan'u ya nadan agge niddum hinan tatagun Apu Dios ya mipaddungdah nadan
gulding an ipe' didah iniggid'u.
34 Ya ha''on an Patul ya alyo' hinadan tataguh way winawwan'uy, Da'yun impaphod
Ama ya da'yuy middum hinan pun'ap'apuwana an indadaana tuwali an nihipun hi
nunlumuwanah tun luta.
35 Te hidin na'agangana' ya pinangana' i da'yu. Ya hidin na'uwoha' ya impa'inumana'
i da'yu. Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya inayagana' hi baleyu.
36 Ya hidin ma''id ha lubung'u ya linubungana'. Ya hidin nundogoha' ya impapto'a'
i da'yu. Ya hidin nibaluda' ya immali ayun nanigon ha''on.
37 Ya dadiyen tatagun Apu Dios ya alyonday, Apu Jesus, anuud di na'agangam hi
namangananmin he''a? Ya hay na'uwoham hi nangipa'inumanmin he''a?
38 Ya anuud di himmawwangam hi boblemi ot ayagan da'a? Ya anuud di ama''id
ha lubungmu ot lubungan da'a i da'mi?
39 Ya undan anuud boy nundogoham ot ipapto' da'a ya ha nibaludam ot umali amin
nanigon he''a?
40 Ya ha''on an Patul ya alyo' di, Atonyu'e danaeh nadan tatagu' an ta'on onda
na'adda''ul ya paddungnay ha''on di nangatanyu.
41 Ya ahi' mohpe bo alyon hinadan tataguh way iniggid'uy, Da'yun dusaon Apu
Dios ya umaan ayuhtu. Ta ume ayuh nan awadan nan apuy an adi madmaddop an
nidadaan tuwalih umayan Satanas ya nadan ibbanan didimunyu.
42 Te hidin na'agangana' ya aggeya' pinangan i da'yu ya hidin na'uwoha' ya aggeya'
impa'inuman i da'yu.
43 Ya hidin himmawwanga' hi bobleyu ya aggeya' inayagan hi baleyu. Ya hidin
ma''id ha lubung'u ya aggeya' indattan hi ilubung'u. Ya hidin nundogoha' ya aggeya'
impapto'. Ya hidin nibaluda' ya ma''id ha immalin da'yun nanigo i ha''on.
44 Ya timbaldan alyonday, Apu Jesus, anuud di na'agangam onu na'uwoham onu
himmawwangam hi boblemi onu nundogoham onu ha nibaludam ya agge da'a
impapto' i da'mi?

45 Ya alyo' di, Immannung hinaen inali' i da'yu te nan aggeyu namoddangan hinadan
ma'ahhapulnay boddangyu ya ha''on di nangatanyu.
46 Ya innayun Jesus an alyon di, Ta dida moy madusah munnananong. Ya nadan
tatagun Apu Dios ya diday mi'taguh munnananong.

26

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin inggibbuh Jesus an namin dadiyen intanudduna ot alyonah nadan
itudtuduwanay,
2 Duwa moy algoh mala''u ya madatngan nan punnomnomnoman ta'uh nihwangan
handidan a'ammod ta'uh ate hi ad Egypt. Ya i diyey puntiliwandan ha''on an Nitulang
Hitun Tatagu ta ipata'a' hinan krus.
3 Hidin inalin Jesus hidiye ya nitungpu bon hidiyey na'amungan nadan nabaktun
padi ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu hinan niha''adan nan nabaktun
padi an hi Kayapas
4 ta hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus ta wan adi innilaon nadan tatagu ya
impapateda.
5 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinan mangilin an algo di
puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babaih Lana Hi Ulun Jesus
(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

6 Da Jesus ya immedah ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an hi Simon.
7 Ya wada han babain immeh awadan Jesus an inodnana han ma'akillat an butilya
an nittuwan nan na'angnginan lana an mapmaphod di hunghungna. On imme ot
ihiitnah ulun Jesus hidin mangmangnganda.
8 Mu hidin tinigon nadan itudtuduwan Jesus nan inat diyen babai ya himmihi-
wodan alyonday, Ayayyuka!
9 Onha mannot ha migattang hinae ot mabalin an ongal an pihhu ta mihmo'
hinadan nun'awotwot.
10 Mu innilan Jesus nan gapunah nangalyandan diye ta inalinan diday, Tanganu
onyu aton hinay pangaliyun hiya? Undan aggeyu innila an maphod hituwen inatna?
11 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan wadawada
i da'yu. Mu ha''on ya adi athidi te hituwen e' id'idduman i da'yu ya adi minaynayun.
12 Ya manu'eh inhiitnah tuwen lana an maphod di hunghungna ya ta idadaanay
adol'uh e' ilubu'an.
13 Ya ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan iphodanyu an inat'u hi atagutaguh
abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta panginomnomnomanyu i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Maniliw I Jesus
(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan nadan nabaktun
padi
15 ot alyonay, Nganney idatyun ha''on hi'on boddangan da'yu ta way atonyun
maniliw i Jesus?
Ta hay hinahapitda ya tulumpuluy (30) pihhun silber ot idatdan hiya.
16 Ta nihipun mo i diye ya bobota'onay ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Mark 14:12-16; Luke 22:7-13)

17 Hidin nadatngan nan namangulun algon nan ngilin di pangananmin Judyu hinan
tinapay an agge nadduman hi yist ot ume nadan itudtuduwan Jesus hi awadana ot
alyonday, On idanay emi pangidadaanan hinan e ta'u anon an punnomnomnoman
ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ate hi ad Egypt?
18 Ya inalinan diday, Ume ayuh nan boble ot damuwonyu han lala'i ta alyonyun
hiyay, Pohdon nan Ap'apu ta'un hay baleyuy pangananmi an itudtuduwana hitun
madatngan nan ngilin te adi madne ya waday ma'at i hiya.
19 Ta imme nadan itudtuduwan Jesus an inunudda nan inalina ot inayundan
idadaan nan makan.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Mark 14:17-21; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

20 Ta onda dimmatong da Jesus i diyen mun'ahdom ot mi'yubun hinadan
Apostolesna ot manganda.
21 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay ahi
mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
22 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta pummahmahandan hiya
an alyonday, Apu Jesus, on ha''on di mangipatiliw i he''a?
23 Ya alyon Jesus di, Nan ohan da'yun mi'tamol i ha''on hi ad uwani hinan
tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha''on.
24 Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga mo tuwalin patayona'. Mu mahmo'
nan mangipatiliw i ha''on ta udu'dulnaot eh'ay agge niyayyam.
25 Ya himmapit hi Judas an hiya nan mangipatiliw i Jesus ya alyonay, Apu Jesus on
ha''on nan alyom?
Ya alyon Jesus di, Maphod ta he''a ot ibagam.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah
(Mark 14:22-26; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-25)

26 I diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay ot munhana i Apu Dios
ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan itudtuduwana ot alyonay, Anonyuh naen
tinapay te hiyah naey adol'u.
27 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal. Ot alyonay, Uminum
ayun namin
28 te hiyah tuwey dala' an mangipa'innila an wada han balun imbagan Apu Dios hi
atonah nadan tatagu. Mu ahi ma'at datuwe ya mahapul an mipapateya' ta way aton
di bahul nadan dakol an tatagun mapakawan.
29 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta ingganah on
madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama ya ahiya' mohpe mi'yinum
bon da'yuh nan nat'on an bayah.
30 Ta on nabhugda ot mungkantadah pundayawdan Apu Dios ot ahida umeh nan
nabillid an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

31 Inalin bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ad uwanin mahdom ya mahihi''an
ta'u ta taynana' te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Ipapate' nan
mumpastol ta hanada'en kalnerona ya mahihi''anda.
32 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa' ya mamangu-
luwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.
33 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu ha''on'e ya adi
mabalin hi taynan da'a.

34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin mahdom ya
mumpitlun iha''uta' i he''a an alyom hi aggeya' innila.
35 Ya alyon bon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha''ut da'a an ta'on on mi'yateya' i
he''a. Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi damdamay inalida.

Hay E Nundasalan Jesus Hi Ad Getsemani
(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 Ot inayun da Jesus hinadan itudtuduwana an umeh ad Getsemani. Ta onda
dimmatong hidi ot alyonan diday, Umbun ayu ni' hitu ta eya' mundasal hidi dee.
37 Ya in'uyugnah Peter ya nan hinagin da na' Sebedi. Ta onda immehdi ya nunnaud
an umukayungan hi Jesus te nan ma'at i hiya.
38 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an aya' mate. Ot
hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha''on.
39 Ot e mibata''an hi Jesus ot mundu''un an inda''omnay angahnah nan luta ot
mundasal an alyonay, Ama, hi'on mabalin ya adim bahan iyabulut hituwen nunhiglan
e' holtapon. Mu bokon nan pohdo' di ma'at ta nan pohdom.
40 Indani ot ibangngadnah nan awadan nan tulun itudtuduwana ya tinigonan
nalo'da ot alyonan Peter di, Undan ahan adi mabalin hi mi'tukal ayun ha''on i ha
ohay olas ni'mo?
41 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu mabaliyan. Innila'
an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay inlo'yuy miploh.
42 Ot ipidwan Jesus an bimmata''an an e nundasal an alyonay, Ama, hi'on adi
mabalin an aanom hituwen nunhiglan e' holtapon ta gahin on ma'at ya nangamung'a
attog hinan pohdom.
43 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah diyen nalo'da
te adida ahan pa''itpol hi inlo'da.
44 Ot taynana mo dida ot e mundasal an pitluna moh diye an hiya bo damdamah
diyey indasalna.
45 Ot ahina mohpe bo ibangngad hi awadan nadan tulun itudtuduwana ot alyonan
diday, Ngalngalam ha inlo'yu yaden nadatngan moy puntiliwan nadan nun'abahulan
an tatagu i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
46 Bumangon ayu te tuweda tayya an impangulun nan nangitudduh tun awada'.
Ma'ayu ta eta'u damuwon dida.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Mark 14:43-52; Luke 22:47-55; John 18:3-14,19-24)

47 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi Judas an ohah
nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an numpangdon hi ispada ya pang'ul
te diday hinnag nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
48 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta nan tagun e'
awalon ya hiyay tiliwonyu.
49 Ot hiyay inat Judas an immeh potto' Jesus ot alyonan hiyay, Immali ami, Apu
Jesus.
Ot inayunan awalon.
50 Mu alyon Jesus di, Ibba', agam ta pa'ibagonyun aton nan nun'iyaliyuhtu. Ya
nadhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus.
51 Mu hinuknut di ohah nadan nun'ibban Jesus di ispadana ot palangonay ingan
nan ohan himbut nan nabaktun padi.
52 Mu inalin Jesus i hiyay, Ihikot mu nan ispadam te innilam an nan pumate ya
mipapate damdama.

53 Ya innilam an onha pinhod'u ot mabalin an namaag ya imbaga' i Ama ta
pa'ibagonan honagon nadan linibun anghelna ta boddangana'.
54 Mu onha ato'hidi ot nganne mo boy aton din impitudo' Ama an mipa'annung?
55 Ya himmapit hi Jesus hinadan tatagu ot alyonay, Una'dan na'abahhulan ta gahin hi
mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha"on? Tanganu
on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa' hinan Templo
an abigabigat on waa' hidi?
56 Mu ta'on ta ma'at datuwen namin i ha''on ta mipa'annung din impitudo' Apu Dios
hinadan propetana.
Ta ona imbagah diye ot bumtikdan namin nadan itudtuduwana ta tinaynandah
Jesus.

Hay Nunhumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Mark 14:53-65; Luke 22:63-65; John 18:13-14)

57 Ta onda tiniliw hi Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padin hi Kayapas te hidiy
na'amungan nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu.
58 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata''an ta
ingganaot midatong hinan lita''angan nan balen nan nabaktun padi ot e mi'ibun
hinadan guwalya ta tigonay atonda i Jesus.
59 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya inhamaddan
nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan Jesus an ta'on on agge
immannung mu ta waha pangigadulandan mangipapaten hiya.
60 Mu ma''id ha ta'on hi oha hi pangigadulandan pamatayan i hiya an ta'on on
dakolday tatagun immalin dakol di ipabahuldan hiyah agge immannung. Mu lo'tat
ya wadaday duwan immali
61 an alyonday, Hay inalin tuwen tagu ya abalinana anun pa''ihon nan Templo. Ya
mala"uh anuy tuluy algo ya iphodna.
62 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu adi tobalon
nadan ibagadan he''a? On immannung dadiyen imbagada?
63 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon mon nan nabaktun padi i hiyay,
Isapatam hinan wadawadan Dios ta ibagam hi'on immannung an he"a nan Kristu
an Imbabalen Apu Dios.
64 Ot alyon mohpen Jesus di, Nipto' hinaen inalim te immannung an ha''on nan
Kristu. Ot ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya adi madne ya tigonyu
an ha''on di ongal di abalinana te umbuna' hi way winawwan Apu Dios. Ya ahiya' bo
tigon hitun pumbangngada' an midduma' hinadan bugut.
65 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna an gapuh
bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah nadan tatagu di,
Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina ot undan nganne boy ohah hapulon ta'u an
hiya nee ot ibaganay bahulna? Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te
alyonay hiya nan imbabalen Apu Dios.
66 Ot nganney pohdonyuh ma'at?
Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipapateyuot.
67 Ot puntukpaanday angahna ya nunhuntukda on nuntipak di udum
68 on inaliday, Immannung'en he''a nan Kristu ya ngadanom ya tuwali nan
nanuntuk i he''a.

Hay Nangiha''utan Peter I Jesus
(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18,25-27)

69 I diye ya um'umbun hi Peter hinan way lita''angan. Ya imme han ohah nadan
binabain tagalahdi ot alyonan hiyay, Ot ten he''ay ohah nadan mitmitnud i Jesus an
i Galilee.
70 Mu inha''ut Peter yaden dakol nadan tatagun dehdi ta dingngoldah nangalyanay,
Towan agge' man innilah naen tagun al'alyom.
71 Ot inayun Peter an ume hinan way hawwangon hidih nan lita"angan ya wahdi
boy oha an babain tagala. Ta ona tinigoh Peter ot alyonah nadan tatagun wahdi di,
Ot ten hituwey ohah nadan ibban Jesus an i Nasaret.
72 Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay agge' man innilah naen tagu.
73 Mu indani ya immedah awadana nadan wahdin munta'ta'dog an tatagu ot
alyonday, Immannung peman an he''ay ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus te hay
hapitmu.
74 Muden iha''utna bon alyonay, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios hi'ona'
munlayah te agge' attog innilah naen tagu. Ta on hiyah indappuhna ya timmalanu
han kawitan.
75 Ya ninomnom Peter din inalin Jesus i hiyan alyonay, Adi tumalanu ya mumpitluy
pangiha''utam i ha''on. Ta nakak hidih Peter an nunhiglay luwana hi hakit di
nomnomnah nan inatna.

27

Hay Nangiyayandan Jesus I Pilatu
(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

1 Hidin nabiggat an mun'awiwi"it ya na'amung bo nadan nabaktun padi ya nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ta hahapitonday atondan mangipapate i Jesus.
2 Ta pinawwiddah Jesus ot iyedah nan gobelnador an hi Pilatu ta humalyaona.

Hay Natayan Judas
(Nan Na'na'at 1:18-19)

3 Hi Judas an hiya nan nangipatiliw i Jesus ya hidin na'innilaanan mahumalyah
Jesus ta mipapate ya ma'tuttuyuh nan inatna. Ot ena ibangngad nan tulumpulun (30)
silber an pihhu hinadan ap'apun di padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
4 an alyonay, Numbahula' tayya te impatiliw'u han tagun ma''id peman ha bahulna.
Ya inaliday, Ot he"a man tuwali.
5 Ot ibkahna nan pihhuh nan dotal di Templo ot e'ot mumbitkol.
6 Ya nadan nabaktun padi ya inaladah diyen pihhu ot alyonday, Adi mabalin hi
middum hituwen pihhu hinan pihhun na'amung hinan Templo te hituwe ya inyaten
di ohan tagu.
7 Ta hinahapitda mon hay pangiyatanda i diyen pihhu ya punggatangda i han lutan
nan mun'apyah banga ta hidiy pangilubu'andah nadan naten nalpuh udum hi boble.
8 Ta hay nungngadanda i diyen luta ta ingganah ad uwani ya Lutan Nadalaan.
9 Ta hidiyen na'at di nipa'annungan din impitudo' Apu Dios hidin propeta an hi
Jeremiah an alyonay, Inaladay tulumpuluy (30) pihhun silber an hidiyey hinahapit
nadan Judyu hi mibayad hi pamatayandan hiya.
10 Ot hidiyey pangattangda i han lutan han mun'apyah banga. Hiyah naey
impa'innilan Apu Dios i ha''on hi ma'at.

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5,13-25; John 18:33–19:16)

11 Hi Jesus ya timma'dog hi hinangngab nan gobelnador an hi Pilatu ot alyon nan
gobelnador i hiya di, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.

12 Mu nada'en ipabahul nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu i hiya ya aggena timbal.
13 Ta alyon mon Pilatu di, Undan aggem dingngol nan ipabahuldan he''a?
14 Mu ma"id ha oha hinadan ipabahuldan hiya hi timbalna ta masda'aw nan
gobelnador.
15 Hay uggan aton nan gobelnador hi atawotawon ya nadatngan'e nan punnomnom-
nomanmin Judyu hi nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt on ilubusnay
ohah nadan nibalud an miyunnudan hinan pohdon nadan tatagu.
16 Ya wada han hi Barabas an nibalud te nunhiglay ngohenan tagu.
17 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot alyon Pilatu i diday, Nganney pohdonyuh
ilubus'u? Hi Barabas onu hi Jesus an ma'alih Kristu?
18 Manu'eh inat hidin Pilatu ya innilanan hay nangipatiliwandan Jesus ya gapuh
amohda.
19 Ya ha boy oha ya hidin wahdih Pilatu hinan punhumalyaana ya e impibagan
ahawanan alyonay, Adi'a mi'mi'yat hinan aton nadan tatagu i naen tagun ma''id ha
bahulna. Te ad uwani tayya ya minomnomana' hinan ininop'un a'at naen tagu.
20 Mu nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya
inhaphapitanda nadan tatagu ta ibagadan Pilatu ta hi Barabas di ilubusna ya hi Jesus
di mipapate.
21 Mu imbagan bon damdaman nan gobelnador i didan alyonay, Nganney
pohdonyuh ilubus'u i datuwen duwa?
Ya alyonday, Hi Barabas.
22 Ya inalin bon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy pinhodyuh ato' i Jesus an ma'alih
Kristu?
Ya initkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus!
23 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus!
24 Ta hi Pilatu ya innilanan ma''id mo ha atonan mangipadinong hinadan tatagu
te ondaot mamammaman muntukuk. Ot mumpa'ala moh liting ot ulahanay
ta'lenah hinangngab nadan tatagu ot alyonay, Ulaha' teey ta'le' ta ipatigo an aggeya'
ni'innonomnom ituwen pamatayanyun hiya. Ot ukod ayu attog hi atonyu.
25 Ya an namin nadan tatagun dehdi ya nundidihhanondan inaliy, O ta'omman ya
da'mi ya nadan tanudanmiy dusaon Apu Dios hi e atayan naen tagu.
26 Ot ilubus mon Pilatu hi Barabas ta hi Jesus di impahuplitna. Ta onda hinanuplit
ot ahina iyukod hinadan tindalu ta diday e mangipata' hinan krus.

Hay Nunlanaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

27 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way lita"angan nan balen
nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin hinadan ibbadan tindalu.
28 Ot aanonda nan lubungna ot punlubungonda i han mumbolah* an ay lubung di
patul.
29 Ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot ipipongotdan hiya. Ot ipapohpohda
han naptung an hidiye nan paddungna nan odnan di patul hi winawwana. On
nundu''undah hinangngabna on inlaylayahhanda an alyonday, Madayaw peman tun
patul di Judyu.
30 Ta atondahdi on innayundan nuntokpaan. Ya inalada bo nan naptung an
impadondan hiya on nun'ihuplitdah uluna.

* **27:28 27:28** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

31 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya ot ihukkatda
nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i hiya hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

32 Hidin wadadah nan awon ya dinamudah Simon an i Sayrin ot ipapilitdan
ipapohon i hiya nan krus an ipata'an Jesus.
33 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Golgota an hay ibalinan nan hapit an Golgota ya
Ba'ag Di Ulu.†
34 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday inumona mu
ona tinamtaman ya aggena pinhod ot adina mo inumon.
35 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan lubungna. 36 Ot
um'umbundahdi ta iyadugda.
37 Ya hinan baktun di uluna ya impata'dahdi nan tabla an nangitudo'andah nan
impabahuldan hiya. Ta hay nitudo' hidi ya, Hiyah tuweh Jesus an Patul di Judyu.
38 Ya wadada han duwan tatagun bimmahul an impipata'da an numbinahhelonda
i Jesus.
39 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigiwigda on
dinildilahda
40 an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom nan Templo ya mala"uh di tuluy
algo ya iniphodmu. Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu ta umaan'a i naen krus hi'on
immannung an he"a nan Imbabalen Apu Dios.
41 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya ilanaylayahhanda an alyonday,
42 Tanganu nin mohpeh ona adi taguwon di adolna yaden nada'en udum ya
tinaguna? Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana ot mabalin an patiyon
ta'un hiya nan patul di Israel.
43 Ya alyona boy hi Apu Dios di pundinolana te hiya anu nan Imbabalen Apu Dios.
Ot tigon ta'undih on boddangan Apu Dios hiyah ad uwani.
44 Ya ta'on on nadan numbahul an ni'pata' i hiya on ni'yatdan mundildilah i Jesus.

Hay Natayan Jesus
(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

45 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
46 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy, lama sabachthani?
Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy i he''a?
47 Ya hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingngolda nan inalina
ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
48 Ot umey oha i dida ot mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan limmanun bayah
ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus.
49 Mu nadan udum ya alyonday, Indanin di anu ta tigon ta'u hi'on umali nan
inayaganan hi Elijah an mamoddang i hiya.
50 Ya impidwan Jesus an tinumkuk ot inayunan ma'unguh.
51 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan Templo ya nidihhan
an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot dumayyu. Ya atbohdin immalyog
ta nun'atotommang nadan doplah.
52 Ya dakol di lubu' an nun'abubukatan ta nun'amahuwanday dakol an tatagun Apu
Dios.

---

† **27:33 27:33** Ma"id ha mapto' ya hidiyey pungngadanda i diyen boble te hay tigona ya ay naba'ag an ulu. **27:35 27:35** Psalm 22:18

53 Ya mumpangalah'undah nadan lubu'da ta hidin namahuwan moh Jesus ot
umedah ad Jerusalem ta dakolday tatagun nanigon dida.
54 Ya hanada'en opisyal di tindalu ya nadan nun'ibbanan tindalu an nangiyadug
i Jesus ya tinigodan namin nadan na'na'at an umat hinan immalyogana. Ta
nangintatakutdan alyonday, Immannung an hiyah tuwe nan Imbabalen Apu Dios.
55 Ya dakolda boy binabain wahnan bata"ana an dida nadan nitnunitnud an
binanoddangandah Jesus hi nalpuwanah ad Galilee.
56 Hay udum i dida ya hi Mary Magdalene ya hi Mary an hi inan da James i Joses
ya hi inan da James i John an da na' Sebedi.

Hay Nilubu'an Jesus
(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

57 Hidin mun'ahdom ya wada han lala'in i Arimatea an hi Joseph. Hiya ya
kadangyan mu kimmulug i Jesus.
58 Ta imme i Pilatu ot ibagana hi'on mabalin an ena alan nan adol Jesus. Ya
inyabulut Pilatu
59 ot ena mo la'ahon hinan nipata'ana ot libbutanah balu an linen.
60 Ot ena ilubu' hinan impa'apyanan lubu'an hidih nan way doplah ot tungabona i
han ongal an batu ot ahi umanamut.
61 Ya hi Mary Magdalene ya nan oha bon hi Mary ya wahdidan um'umbun hinan
potto' nan lubu'an.

Hay Nangiyadugandah Nan Lubu'an Jesus

62 Hidin nabiggat an Habadu ya na'amung nadan nabaktun padi ya nadan Paliseu
hi awadan Pilatu
63 ot alyonda i hiyay, Apu Gobelnador, ninomnommi ta'wa din inalin nan munlayah
an hi Jesus hidin aggena natayan an alyonay mate'e anu ya mala"uh di tuluy algo ya
tumagu.
64 Ot hiya nan pohdonmin ipiyadugmu nan lubu'ana hi tuluy algo te alinah
e akawon nadan itudtuduwana nan adolna ya ahida bo alyon hi timmagu. Ot
atonda'ehdi ya iyal'allana mahan di pangulugdan hiya mu hidin ataguna.
65 Ot alyon Pilatu i diday, Awitonyu dohah tudan tindalu ya imme ayu ta ihamadyun
guwalyaan.
66 Ta onda imme ot litaonda nan tungab nan lubu'an ta nihamad an adi mabalin hi
mapa"ih. Ot ipaguwalyadah nadan tindalu.

28

Hay Namahuwan Jesus
(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala"uh nan Habadun tungo* an hiyah mun'awiwi"it i diyen namangulun
algo i diyen duminggu ya immeh Mary Magdalene ya nan oha bon hi Mary hinan
way nilubu'an Jesus ta eda tigon.
2 Ya alinah on nangin'a'alyog i han nunhiglan umipatakut te nan anghel Apu Dios
an nalpuh ad abunyan ya ena dinlig nan ongal an batun nitungab hinan lubu' ot
umbunana.
3 Ya hay tigon diyen anghel ya nunhiglan humili an ay kilat te nunlubung i han
ma'pullaw.

* **28:1 28:1** Nan Habadun tungo ya hidiye nan mi'apituh algo an mihipun hinan mun'ahdom hinan Alimana ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen Habadu mu nadan kimmulug hi ad uwani ya nan Duminggu di hiyay tungawonda an gapu ta hidiye nan algo an namahuwan Kristu.

4 Ta nangintattakut nadan mungguwalya ta munggagayonggongda ot
mun'atutukkadda ta ayda nate.
5 Mu alyon nan anghel hinadan binabai di, Adi ayu tumakut te innila' an hi Jesus
an nipata' ni' hinan krus di pohdonyun tigon.
6 Mu ma''id mohtu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali. Ot ma'ayu ta tigonyu
nan nipalo'ana.
7 Ya inawigingyun e mangipa'innilah nadan intudtuduwana an hi Jesus ya
namahuwan ot mamangulun umeh ad Galilee ta hidiy panigandan hiya. Ot
nangamung ayu ot teen imbaga' i da'yu.
8 Ta timmakut dadiyen binabai mu nunhigla damdamay amlongda ta muntinnag-
tagdan e mangipa'innilah nadan intudtuduwan Jesus.
9 Mu hidin mangeda ya dinamudaot hi Jesus ot alyonan diday, Ya ne on da'yu.
Ya na'ibagadan e nundu''un ot idondah hukina ot dayawonda.
10 Ya alyon Jesus di, Adi ayu masda'aw ya ekayuot ta eyu ibagah nadan i'iba' an
itudtuduwa' ta umedah ad Galilee ta hidiy panigandan ha''on.

Hay Nunlayahan Nadan Nungguwalyah Nan Nilubu'an Jesus

11 Hidin mangmangnge nadan binabai ya imme bo nadan udum an guwalyah nan
bobleh ad Jerusalem ot eda ipa'innilah nadan nabaktun padi nan na'at.
12 Ta na'amung nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
ot hahapitonday atonda. Ya hay nunhahapitanda ya bayadanda nadan tindaluh ongal
hi pihhu ta munlayahda.
13 Ta inayaganda nadan nungguwalyah nan lubu'an ot alyonday, Hay ibagayuh
nadan tatagu ya alyonyuy, Nalo' ami ot umali nadan itudtuduwan Jesus ot ibtikda
nan adolna.
14 Ya wa'et donglon nan gobelnador ta waday ibaganan naen na'at ya ukod amin
mi'hapit i hiya. Ot adi ayu minomnoman i nae.
15 Ta inalan nadan tindalun nungguwalya hidiyen pihhu ot unudonda nan imbagan
nadan ap'apuh atonda. Ta hiya nan ingganah ad uwani ya hidiyey patiyon nadan
Judyu.

Hay E Pangipainilaan Hinan Hapit Apu Dios
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; Nan Na'na'at 1:6-8)

16 Nadan himpulut ohan (11) intudtuduwan Jesus ya immedah nan nabillid hi ad
Galilee te hidiy inalin Jesus hi pundadammuwanda.
17 Ta hidin tinigodah Jesus ot dayawonda an ta'on on munduwaduwaday udum.
18 Mu nihaggon hi Jesus i dida ot alyonay, Ha''on di niyukodan di an namin an
ma'ma'at hitun luta ya ad abunyan.
19 Ot ume ayuh abobbobleh tun luta ta eyu itudtuduwan an namin nadan tatagu
ta way atondan umunud i ha''on ya binonyaganyu dida hi ngadan Ama ya ha''on an
Imbabalena ya nan Espiritu.
20 Ya itudduyun didan namin nan intugun'un da'yuh atonyu ta hiyay atonda
damdama. Ot wadawadaa' i da'yu hi inggana.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
Mark

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

1 Hituwen itudo''u ya nan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu an imbabalen Apu Dios.
2 Hay namangulun na'at ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios i handin propeta an hi Isaiah an alyonay, Honago' han mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.
3 Ta hay puntudtuduwanah nadan tatagu an umanneh awadana hinan agge naboblayan ya itku'itkukna an alyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.*
4 Ta hay nipa'annungan tuwe ya hi John an mumbonyag an immeh nan agge naboblayan ta intudtuduwana nadan tatagu hi atondan muntutuyuh bahulda ta idinongda nadan adi maphod an ato'atonda ta wan pakawanon Apu Dios dida on numpabonyagdan hiya.
5 Ta intudtuduwana nadan tatagu an nalpuh ad Jerusalem ya hinadan udum an boblehdi hi ad Judea. Ta nun'ibagaday puntutuyuwandah bahulda ot pumbonyagan John didah nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
6 Hay lubung John ya nan na'abol an dutdut di kemel ya han lalat di imbalikisna. Ya ammuna nadan dudun ya danum di iyukan hi intanudna.†
7 Ta muntudtudu'e on alyonay, Wada han ahi umalin na'abbaktu mu ha''on te ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di hapatutna ya na'adda''ula' an mangat.
8 Te hay pamonyag'u i da'yu ya liting ya abuh mu hay pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nabonyagan Jesus Ya Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Hiya
(Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21-22; 4:1-13)

9 Agge nadne ya nipa'annung nadan inali'alin John te hi Jesus an nalpuh ad Nasaret hidih ad Galilee ya imme ot mumpabonyag i John hidih nan wangwang an nungngadan hi Jordan.
10 Ta on hiyah nabonyagan ot duma"al hinan pingngit di wangwang ya tinigonan niluwat hi ad abunyan ya wada nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona an mangali ot mungkohop i hiya.
11 Ya wada han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, He''a nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha"on.
12 Ya i diye ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus hinan agge naboblayan.
13 Ta napat (40) di algo hi niha''adanahdi ya hidiy e namatnaan Satanas i hiya ta hay ena tuwali pumbahulan. Ya dayyadahdiy atatakut an animal mu wadada nadan anghel an nangipapto' i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Luke 4:14-15)

14 Hidin nibalud hi John ot umeh Jesus hi ad Galilee ta ena itudtudu nan inat Apu Dios an iphodan ta'un alyonay,

---

* **1:3** **1:3** Hay pinhodnan alyon ya ta ipaphodday pangatda ta midadaandah nan umaliyan Jesu Kristu. † **1:6** **1:6** Nan lubung di propeta ya nan na'abol an dutdut di kemel ya lalat an balikis ya atbohdin hay itanudda ya dudun ya danum di iyukan. Sekariah 13:4

15 Ad uwanin agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ya mahapul an muntutuyu ayuh
nadan adi maphod an ina'inatyu ya indinongyun mangat i dadiye ya abulutonyu tun
maphod an ituddu' an inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Muntabukul
(Matthew 4:18-22; Luke 5:1-11)

16 Hidin mundaldallanan hi Jesus hinan pingngit nan lobong an nungngadan hi
Galilee ya tinigona nan hinagi an da Simon i Andrew an muntabtabbukulda te hidiyey
tamuda
17 ot ayagana didan alyonay, Ma'ayu ta unudona' ta tudduwan da'yuh atonyun
mangayag hi tatagu ta umunuddan ha"on.
18 Ya na'ibagondan inha''ad di tabukulda ot miyunuddan hiya.
19 Ta onda immeh nan pangngelna ya minangmang bon Jesus da na' Sebedi an da
James i John an wadadah nan bangka an pun'iphodday tabukulda
20 ot ayagana dida. Ta tinaynanda damdamah amada ya nadan impabo'laanda ot
mi'yeda i Jesus
21 hi ad Kapernaum.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Luke 4:31-37)

Ya hidin Habadun tungo ot e muntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu.
22 Ya masda'aw nadan tataguh panudduna te maphod di panudduna mu hay
panuddun nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu.
23 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta tinumkuk
24 an alyonay, Jesus an i Nasaret, on nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'a an
manadag i da'mi? Innila da'a te he''a nan nahamad di niyatana an hinnag Apu Dios.
25 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a ituwen tagu.
26 Ta hidiyen nih'op ya impagayonggongna nan tagun nih'opana ot inayunan
tumkuk ot ahi mala'ah.
27 Ya nada'en na'amung hidi ya mumbabaggaandan alyonday, Nganne nin di a'at
naen balu an tudtudu? Matigon ongal di abalinana te ta'on on hanadan nih'op ya
unudonday ibagana.
28 Ta hiya nan nundongol di a'at Jesus hinadan bobleh ad Galilee.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Hidin nakak da Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ot umedan da James ya hi
John hi balen da Simon i Andrew.
30 Ya wahdi hi inan nan ahawan Simon an malmallo' te mumpudut. Ta
impa'innilada i Jesus
31 ot umeh nan nalo'ana ot podnona ta bumangon ya na'ibagan pinumhod. Ot e
munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
32 Ya hidin nalimuh nan algo ya nun'iyedah awadan Jesus di dakol an mumpundo-
goh ya nun'ahi'pan.
33 Ta na'amung nadan tatagu i diyen boble hinan way lita''angan
34 ot pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an nat'onat'on di dogohda ya
nunla'ahna nadan nun'ih'op. Mu aggena impahapit dadiyen nih'op te aggena pinhod
an diday mangipa'innila an hiya nan Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Galilee
(Luke 4:42-44)

35 Agge nabigat ot bumangon hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu ot e mundasal.
36 Mu hidin hiyah nabigat ot e punhama' da Simon hi Jesus.

37 Ta onda inakhupan ot alyonday, Ume ta'u te umman hama'on da'ah nadan tatagu.
38 Mu alyonan diday, O mu mahapul an ume ta'uh nadan udum an boblehtu te mahapul an itudtuduwa' damdama dida te hituwey nun'iyali'.
39 Ta hininap Jesus nadan bobleh ad Galilee an e nuntudtuduh nadan a'am'amungan di Judyu on nunla'ahna nadan dimunyu an nun'ih'op hinadan tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

40 Indani ya wada han tagun na'gullidan‡ an imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.
41 Ya himmo' Jesus ot iha'monay ta'lena i hiya ot alyonay, O pohdo'. Pumhod'a.
42 Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
43 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay,
44 Adim ibagbagah tuwen inat'un he''a. Mu mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.
45 Mu ta'on hi athidiy imbagan Jesus i hiya ya imme ot ena pun'ipa'innilah diyen inat Jesus i hiya. Ta ma''id ha ohah bobleh umayan Jesus hi adi humalunghung di tatagun hiya. Ta hiya nan immeh nan ma''id ha boble mu nitnudda damdamahdi nadan tatagu.

2

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

1 Nala''uh han atnay algo ot mumbangngad da Jesus hi bobledah ad Kapernaum. Ta on dingngol bon nadan tataguhdi
2 ot umedah awadana. Ta lo'tat ya adi umdah nan lita''angan hi umbunan nadan tatagun mundongol hinan hapit Apu Dios an itudtudun Jesus.
3 Indani ya indatong han opat an tatagu han naparalays an in'ayudda.
4 Mu ma''id ha atondan mangiyeh awadan Jesus te dakolday tagu. Ta inyeda moh atop ot gutbawonda nan atop an nipto'an Jesus ot buyunondah diyen ni'ayud.
5 Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ot alyonah nan mundogoh di, Pinakawan'uy bahulmun iba.
6 Ya wadaday muntudtuduh uldinmin Judyu an ni'yamung
7 ta alyondah nomnomday, Te han tagu an tanganuna ihya ipaddung di niyatana i Apu Dios. Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul di tagu.
8 Mu innilan Jesus hidiyen punnomnomda ta hiya nan inalinan diday, Tanganu mahan on athinay punnomnomyu?
9 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he''a ya imme'a?
10 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod di tagun naparalays ta panginnilaanyu an abalina' bon mamakawan hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di,
11 Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
12 Ya timma'dog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta nadan tatagun nanigo i diyen na'at ya masda'awda ot dayawondah Apu Dios an alyonday, Ad uwani mahan ya abuh han nanigan ta'u i han athinan na'at.

‡ **1:40 1:40** Nan na'gullidan ya hidiye nan alyon di udum an Biblia hi leprosy.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

13 Han hin'algo ya imme boh Jesus hinan pingngit di lobong ya niyunud nadan
tatagun hiya ta hidin na'amungdah awadana ot itudtuduwana dida.
14 Ya hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigonah nan way upihhinan di pum-
bayadan hi buwis hi na' Alpeus an hi Libay an mun'amung hi buwis. Ot alyon Jesus
i hiyay, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Ya natanna'dog ot mi'ye i Jesus.
15 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus ta eda mangan hi baleda. Ya dakol
nadan tatagun alyon nadan Judyu hi nun'abahulan an mun'amung hi buwis di udum
an nitnud i Jesus ot mi"andan dida.
16 Ya hidin tinigon nadan Paliseu an muntudtuduh uldinmin Judyu an mi"an hi
Jesus i dadiyen alyonday nun'abahulan ya alyondah nadan itudtuduwanay, Tanganu
mahan on mi'mi"an hi Jesus hinadan nun'abahulan?
17 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot alyonay, Nan tagun ma"id ha dogohna
ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul hi doktor.
Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma"id ha bahulday immaliya' te hay immaliya'
ya gapuh nadan nun'abahulan.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

18 Wada han nun'ulatan nadan itudtuduwan John ya nadan Paliseu. Ya immeday
udum hi awadan Jesus ot alyondan hiyay, Tanganu on hanadan itudtuduwan John
ya nadan Paliseu ya mun'ulatdah ad uwani mu hanada'en itudtuduwam ya adida
mun'ulat?
19 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat nadan
tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' hitu ya adi mahapul
an mun'ulatda.
20 Mu indani ta ma"ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha"on.
21 Ya innayun Jesus an alyon di, Undan wa'et napa"ih nan limmame an lubungyu
ya ilkobyu nan pa"ala? Adiyu te atonyu'ehdi ya ayyu te kumittang nan nilkob ya
minamana nan napa"ih.
22 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut an lalat an
pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal.
Te hanan pinahapah an bayah ya mahapul an miha"ad hinan pa"apya an up'up an
pangiha"adan hi bayah.

Hay A'at Nan Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

23 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman ot pungkultung
nadan itudtuduwana dohah nadan nitanom.
24 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyonda i Jesus di, Tigom'e, tanganu mahan on
aton nadan itudtuduwam ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
25 Mu inalin Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin nadne hidin
apadin Abiatar an hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
26 ot pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i
Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi.
27 Mu ma"id ha alyon ta'uh paniyoh diyen inatda. Ot athidi te nan Habadu ya
numbalinon Apu Dios hi tungo ta iphodan di tagu.
28 Ya ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyo ya nan
bokon an umat hinan a'at di Habadun tungo.

3

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

1 Indani ya imme boh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu ya wahdi han lala'in
natakluy di ohan ta'lena.
2 Ta nadan udum an tatagun wahdi ya hahalipatanda hi'on paphodon bon Jesus
hidiyen mundogoh i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya.
3 Ot ayagan Jesus hidiyen natakluy di ta'lena ot alyonay, Tuma'dog'ah hinangngab
datuwen tatagu.
4 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah nan
uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod onu nan adi
maphod? Ya on wa'e ha munligat ya boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?
Mu pamaag nadan tataguh dindinong.
5 Ot itigonah nadan tatagu yaden bimmungot an gapu ta athidin adi maphod di
a'atda. Ot alyona i diyen natakluy di ta'lena di, Uyyadom di ta'lem.
Ta inuyyadna ya ni'bagan pinumhod.
6 Mu hidin tinigon nadan Paliseu hidiyen na'at ot lumah'unda ta eda hahapiton
hinadan tatagun Herod di atonda an mamate i Jesus.

Hay Na'amungan Di Tataguh Nan Pingngit Di Lobong

7 Ot makak da Jesus hinadan itudtuduwana i diyen boble ot umedah nan way
pingngit nan lobong an nungngadan hi Galilee. Ya dakkodakkolday tatagun nun'itnud
i dida an i Galilee
8 ya nadan nalpuh ad Jerusalem ya nadan udum an bobleh ad Judea ya hi ad
Idumia ya hinan duwan boblen ad Tyre ya ad Sidon ya nadan nalpuh nan dommang
nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ta immedan namin hi awadan Jesus te
dingngolda nadan maphod an ina'inatna.
9 Ta lo'tat ya alyonah nadan itudtuduwanay, Eyu idadaan nan bangka ta hidiy e'
umohnongan te ma"id tee ha ato' te munhuhukwittan tudan tatagu.
10 Te nun'ipaphodna nadan mumpundogoh ta hiya nan mumpupullohdan e
manapan hiya.
11 Ya wadada'e nadan nun'ahi'pan ta tinigodah Jesus on nundu''undah hi-
nangngabna on muntukukdan alyonday, Innilamin he''a nan Imbabalen Apu Dios.
12 Mu impadinong Jesus dida te adina pohdon an diday mangipa'innilah a'atna.

Hay Namto'an Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

13 I han hin'algo ya immeh Jesus hinan nabillid ot ipa'ayagna nadan pohdonan
ayagan. Ta onda imme
14 ot pot'onay himpulut duwa (12) ta diday pun'ib'ibbana ot ngadanana didah
Apostoles. Ta udum hi algo ya diday honagonah e muntudtudu
15 ya idattana didah abalinanda an munla'ah hi nun'ih'op.
16 Hay ngadan dadiyen himpulut duwa (12) ya hi Simon an nginadanan Jesus hi
Peter
17 ya da na' Sebedi an da James i John an dida nan nginadanan Jesus hi Bonerges
an hay ibalinana ya ay kidul di niyatanda
18 ya hi Andrew ya da Philip i Bartolome ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi Tadeus
ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote
19 ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Adi Pamihulan Hinan Espiritun Apu Dios
(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

20 Hidin numbangngad da Jesus hinan boble ya na'amungda boy dakol an tatagu ta
ta'on on ha e panganan da Jesus on ma''id ha atonda.
21 Ya hidin dingngol nadan a'ammod Jesus ot umedan e mangawit i hiya te alyon
nadan udum di mabongbongang.
22 Ya wadadahdi nadan muntudtuduh nadan uldinmin Judyu an pa''alpudah ad
Jerusalem an alyonday, Umman nee nih'op i hiya nan ap'apun nadan dimunyu ta
hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.
23 Mu innilan Jesus hidiyen layahda ta hiya nan inalinah nadan tatagun na'amung
di, Onha hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op ot undan mabalin
ta hi Satanas ya mi'buhul hinadan ibbana? Ot alyon bon Jesus di,
24 Onha mumbubuhhulan nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya madadag-
dan namin.
25 Ya atbohdih nadan hina'amma an onha dida dida on numpapatteda ot lo'tat ya
madadagdan namin.
26 Ot athidi i da Satanas an onha mundudu''uganda ot lo'tat ya mapogpog di
pun'ap'apuwana.
27 Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in mun'adug hi balena ta adi ma'akoy
gina'una. Mu ha''on an ma'abbikah mu hiya ya nalakah pamoboda' i hiya ta way ato'
an manggop hi balena ya nun'ala' nadan gina'una.
28 Ya alyona boy, Ibaga' i da'yu an an namin di bahul an umat hinan pamihulan hi
ibban tagu ya mabalin an mapakawan.
29 Mu hanan mangalih hi Satanas di nangat hinan inat nan Espiritun Apu Dios ya
adi pakawanon Apu Dios hi inggana.
30 Manu'eh athidiy imbagan Jesus ya hay nangalyan nadan tataguh hi Satanas di
nangdat hi abalinana an bokon nan Espiritun Apu Dios.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

31 Hidin muntudtuduh Jesus hinadan tatagu ya dimmatong da inana ya nadan
i'ibanan linala'i an mangayag i hiya ot umohnongdah nan dola.
32 Ta nadan tatagun wahdi an mangmangngol hinan itudtudunay e nangibagan
hiya an alyonday, Wahna man da inam hinadan i'ibam hi dola te pinhoddan mi'hapit
i he''a.
33 Ya alyon Jesus di, Ma''id ha napilih hi ina' ya i'iba'.
34 Ot itigonan didan namin an na'amung ot alyonay, An namin ayu ya ibilang da'yuh
hi ina' ya i'iba'.
35 Te nadan tatagun mangun'unud hinadan pohdon Apu Dios ya diday ibilang'uh
i'iba' ya ammod'u.

4

Nan Ni'aligan Di Ohok
(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

1 I diyen algo ya imme da Jesus hinan way pingngit di lobong an nungngadan hi
Galilee ot muntudtudu bohdi. Ya dakkodakkol nadan tatagun himmalunghung i hiya
ta hiya nan immeh nan bangka an wahdih nan lobong ot e umbun hidi. Ta nadan
tatagu ya timma'dogdah nan pingngit nan lobong.
2 Ot itudduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
3 Donglonyu han ibaga', Wada han e nunhabuwag hi ohok.
4 Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto' hinan awon ot ume nadan hamuti
ot pun'a'anda.

5 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta manu te
agagga ot humangoda
6 mu hidin pinumtang ya nun'a'alyohda ot mun'a'ateda te namaganan nan kittang
an lutan himmangawanda.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu inilung nan
gulun dida ta ma"id ha imbungada.
8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta ta himmangoda ot
umo''ongalda ot bumungadan namin an dakol di bungan di udum ya indakdakol
di udum ya manghan di bungan nadan udum.
9 Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Da'yun waday ingana ya maphod onyu
na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:10-23; Luke 8:9-15)

10 Hidin nabukal nadan tatagu ta ammuna nadan Apostoles ya nadan udum an
nangulug i Jesus ot mahmahanday ibalinan nan inuhuhna.
11 Ya alyon Jesus di, Udu'dul i da'yu te nipa'innila i da'yuy a'at nan agge ni'
na'innilaan an pun'ap'apuwan Apu Dios. Mu hanada'en adi mamati ya mi'alig nadan
mituddun dida.
12 Te ta'on onda tigotigon nadan ato'ato' ya donglodonglonda nadan ibagabaga'
ya adida ahan ma'awatan. Te onha ma'awatanda ot wan muntutuyudah nadan
numbahulanda ta wan pakawanon Apu Dios dida.
13 Mu ta'on'eh on da'yu ya adiyu ma'awatan nan ni'aligan nan ohok ot nganney
atonyun manginnilah nadan udum an ituddu'.
14 Hay ni'aligan nan e nunhabuwag hi ohok ya hiya nan e mangipa'in'innilah nan
hapit Apu Dios.
15 Ya hanan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol
hinan hapit Apu Dios mu immeh Satanas ot ha'ulona dida ta lininglingda nadan hapit
Apu Dios an dingngolda.
16 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan
nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda ni' an mangunud
17 mu paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan dakol an hapit
di tatagun dida onu gapuh ligatda ya indinongdan mangunud hinan hapit Apu Dios.
18 Ya hay ni'aligan'en nan matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan
udum an tatagu an nangngol hinan hapit Apu Dios
19 mu hanadan kinadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun lutay
gagamgamanda. Ya wada'ey punligatanda ya minomnomanda. Ta datuwen namin di
miploh hi punnomnomda ta ma"id ha niyatan nadan hapit Apu Dios an dingngolda
hi nitaguwanda.
20 Ya hana'en malumong an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan nangngol hinan
hapit Apu Dios ot unudonda. Ta hiya nan dakol nadan maphod an ato'aton di udum
ya indakdakolnah udum ya manghan hinadan udum.

Hay A'at Di Dilag
(Luke 8:16-18)

21 Alyon bon Jesus di, Undan da'yu'e ya tolganyu nan hilaw ya hina"ubanyu onu
eyu ipahiluk hinan kama? Otten di'et natolgan ya eyu ipattuk.
22 Ta athidih nan tudtudu' an lo'tat ya mipa'innila ta hanadan paddungnay nipa''eh
ad uwani ya ma'innilaan.
23 Ot da'yun waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen inali'.

4:12 4:12 Isaiah 6:9-10

24 Te onha ihamadyun donglon ya inunudyu ot ma'ud'udman di innilaonyu.
25 Te nan mangunud hinadan nituddun hiya ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi mangunud hinadan nituddun hiya ya ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nipaddungan Nan Umongngalan Nan Nihok
26 Alyon bon Jesus di, Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios ya umat i ha taguh e nun'ohok.
27 Ta hidin inggibbuhna ot mahiw hinadan udum an atona ta pinalpaliwana ya himmango nadan inihokna. Mu aggena innila hi'on nganney inat nadan inihoknan himmango
28 te ukod nan luta an mangipahango ya mangipa'ongngal ya mangipabunga.
29 Ta wa'et natongda ya ahi ume nan tagun e mun'apit hinadan bungan nadan intanomna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Ohok
(Matthew 13:31-32; Luke 13:18-19)
30 Alyon bon Jesus di, Hay oha boh ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios
31 ya nan kakitkittangan an ohok an ma'alih mustard.
32 Mu ta'on on kittakittang mu di'et nitanom ta nahikon ya ong'ongngal mu nadan udum an nitanom ta mabalin an pumbuyaan di hamuti nadan hapangna.
33 Ta athi'athidiy inat Jesus an in'ali'alignay nanudduna ta wan mabalin an ma'awatan nadan tatagu nadan itudtuduna i dida.
34 Ta an namin nadan intudduna ya in'aligna mu abuhda'eh nadan itudtuduwana on imbaganay ibalinan nan in'aligna.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)
35 Hidin mun'ahdom i diyen algo ya alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Umagwat ta'uhdih dommangna.
36 Ot mumbangkada i diyen inumbunan Jesus ot taynanda nadan tatagun na'amung hidi. Mu wadada damdamay udum an bangka an niyunud i dida.
37 Ta hidin mangmangngeda ya inihbodna han puwo' ta maludulludun nan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan bangka.
38 Mu hi Jesus ya numpungan an na'alo'an hinan awidan di bangka. Ot e bangonon nadan itudtuduwana ot alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi te tee man an malnong ta'u?
39 Ta bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'.
Ya nadadinong nan puwo' ya nan dalluyun ta ma''id ha al'ali.
40 Ot alyonah nadan itudtuduwanay, Tanganun ayu mahan ma'attakut? Undan ma''id ha pangulugyu?
41 Ya masda'aw nadan itudtuduwanan munhahapitdan alyonday, Nganne nin hituwen tagu an ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday ibagana?

5

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)
1 Ta dimmatong da Jesus hi ad Gadara an dommang di ad Galilee.
2 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han nahi'pan an nalpuh nan lubu'an
3 te hidiy ena punli'li''odanan. Ya an namin di pamoboddan hiya on po'tangona.

4 Ta ta'on hi bangkilinganday ta'lena ya hukina on po'tangona. Ta athi'athidi an
bobodonda on pino'tangna ta lo'tat mo ya ingnganuy nadan tatagun mamobod i hiya.
5 Ta abigabigat an ta'on on hinan mahdom on e humanawwangan hidih nan way
lubu'an ya hinadan nabillid an tumukutukuk on ingganandutnay adolnah nadan
batu.
6 Ya hidin minangmangnah Jesus ot tagtagona ta imme ot mundu''un hi hi-
nangngabna
7 ot itkuknan alyonay, Jesus an imbabalen nan na'abbaktun Dios, undan nganney
atom i ha''on? Isapatam bahan i Apu Dios an adiya' paligaton i he''a.
8 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen lala'i.
9 Ot alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Hay ngadan'u ya hi Dakol te dakol ami.
10 Ya alyondan Jesus di, Adi da'mi bahan pa'aanon ituwen boble.
11 Ya nipaddih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid
12 ot alyon nadan nih'op di, Pa'aanon da'mi'e ya daan mo bahan ta iyabulutmu ta
ta'on on e ami mih'op hinadan babuy.
13 Ta on inyabulut Jesus ot mala'ahdah nan nih'opanda ot eda mun'ih'op hinadan
babuy ta ahiyayappahan nadan duway libun (2,000) babuy ot umedah nan lobong ta
nun'a'altingda.
14 Ta hanada'en mangipapto' i dadiyen babuy ya pamaaggot bumtikda ta an namin
nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah diyen na'at.
15 Ya hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on immannung ta hiya
nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an wahdin um'umbun hidiyen
lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te pinumhod di nomnomna. Ya timmakutda.
16 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagu nan na'at i diyen
tagu ya nadan babuy.
17 Ta alyon mon nadan tatagu i Jesus di, Umaan'a bahan hitun numboblayanmi.
18 Ta hidin umeda mo da Jesus hinan bangka ya imbagan diyen lala'in nahi'pan ni'
an pinhodnan mi'ye i dida.
19 Mu adi pi'yayon Jesus an alyonay, Maphod di umanamut'a ta em uhuhon hidiy
a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
20 Ot unudon diyen lala'i. Ta on imme ot ena mo ibagabagah nadan tataguh
abobboblehdih ad Dekapolis hidiyen inat Jesus i hiya. Ta hanada'en nangngol i diyen
ibagabagana ya masda'awda.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

21 Numbangka bo da Jesus ot mumbangngaddah dommang nan lobong ya
dakkodakkolda bo nadan tatagun e himmalunghung i hiya.
22 Ya wada han mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu an hi Darius an
imme ot mundu''un hi hinangngab Jesus
23 ot alyonay, Umeta bahan ta em iha'moy ta'lem hinan imbabale' an tuwen mate
ta wan tumagu.
24 Ot mi'yeh Jesus ya mun'i'itnuddan dida nadan tatagu an amod onda e
humalunghung i hiya.
25 Ya wada han babain himpulut duway (12) tawon di agge dimminongan di dalan
malpuh adolna.
26 Ta ma''id ha aggena e numpa'agahan ta inumahnan namin di pihhuna ya agge
damdama na'agahan an onnot on namama.
27 Mu innilan diyen babai nadan ina'inat Jesus ta hiya nan nitnud ot dapaonay
lubung Jesus te hay ninomnomna ya alyonay,

28 Ta'on on namaag ya dinapa' di lubungna ot pumhoda'.
29 Ya hidin dinapana ya na'ibagan nati'od nan dalan malpuh adolna ya inamtanan pinumhod hidiyen dogohna.
30 Ya ta'on on hi Jesus ya inamtana an nan abalinanay bimmoddang i diyen babai ta inligguhnah nadan tatagu ot alyonay, Nganney nanapah lubung'u?
31 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Nganney pot'on hi nanapah lubungmu i ha athitu an dakkodakkol tudan tatagu.
32 Mu muntiggotiggo ya tinigonah diyen babai.
33 Ya munggagayonggong hidiyen babaih takutna ot e mundu''un hi hinangngab Jesus ot iba''agna an hiyay nanapah lubungna.
34 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmun iba ya na'aan nan dogohmu. Umanamut'a ot malinggop'a mo aya te pinumhod'a.

Hay Nanaguwan Jesus I Han Pa'attena

35 Aggena impadappuh hidiyen ibagana ya wadaday immalin nalpuh balen Darius ot alyondan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te niluh damdaman nate nan imbabalem.
36 Mu hidin dingngol Jesus hidiyen inalida ot pamaaggot alyonan Darius di, Adi'a minomnoman hinan imbagadan he''a, pamaag ya nundinol'an ha''on.
37 Ot adi pi'yayon Jesus nadan tatagu ta ammuna da Peter ya nan hinagin da James i John di ni'uyug i dida.
38 Ta onda dimmatong hinan balen diyen mangipangpanguluh nan a'am'amungan di Judyu ya wahdiday ahingungulngul ta ma''id ha pa'inonglan.
39 Mu hinunggop hi Jesus ot alyonay, Tanganun ayu ahikokoga? Umman agge nate nan unga te on nalo' ya abuh.
40 Ya ngihngihilandah Jesus mu impalah'una dida ta ammuna da inana ya hi amana ya nan tulun nitnud i hiya an immeh nan awadan nan unga
41 ot odnan Jesus di ta'lena ot ihapitnah hapitdan alyonay, Talita kumi an hay ibalinana ya he''an unga, bumangon'a.
42 Ya nabannangon nan unga an himpulut duway (12) tawona ot dumallan. Ta on tinigon nadan a'ammodna ya masda'awda.
43 Mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah diyen na'at. Ot alyona boy, Panganonyu mohpe tun unga.

6

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana
(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

1 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ta numbangngaddan namin hinan itudtuduwanah ad Nasaret an niha''adanah a'ungana.
2 Ta i diyen Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu ot muntudtuduhdi. Ya masda'aw nadan dakol an na'amung hinan nanudduna an alyonday, Dana mahan di e nangngolan naen taguh nadan dakol an innilana ya dana nin di nalpuwan nan ongal an abalinana ta abalinanan mangat hi milagro?
3 Ya undan bokon hinae nan kalpentero an imbabalen Mary an i'ibana da James i Joseph ya da Judas i Simon ya nadan binabain wahtu? Ot nganne hanan e pangunudan i hiya te undan agge innilay niyatana?
4 Mu inalin Jesus i diday, An namin nadan propetah din nadne ya ta'on on idanay umayanda ya lispituwon di tatagu dida. Mu hinada'en numboblayanda ya ta'on on didan hina'amma ya adida lispituwon dida.

5 Ta hiya nan ma''id ha dakol hi inat Jesus hi milagro i diyen boblena an ammunada
han oh'ohhan tatagun mundogoh an inha'monay ta'lenan dida ot pumhodda.
6 Ya masda'aw hi Jesus hi adida pangulugan i hiya. Ot eda mo muntudtuduh nadan
nun'ihaggon hinan numboblayana.

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

7 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda
an munla'ah hi nun'ih'op te pinhodnan ituda' dida ta hinduhindudwadan e
muntudtuduh udum hi boble
8 an alyonan diday, Ekayu muntudtudu mu adi mahapul an mangdon ayu hi
akbutyu onu anonyu onu pihhuyu ta ammuna ha hu''udyuh odnanyu.
9 Munhahapatut ayu mu adiyu oddahon di lubungyu.
10 Ta imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan baley umohnonganyu ta ingganah
taynanyuh diyen boble.
11 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya ma''id ha apngadan da'yu an adida pohdon
an mitudduwan ya taynanyu dida. Ya ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu
ta panginnilaandan adiyu ipapilit an middum i dida.
12 Ta on inalin Jesus hidiye ot mahihi''anda an e muntudtudu ta wan muntutuyu
nadan tataguh bahulda ta way atondan mi'tagu i Apu Dios.
13 Ta nunla'ahday nih'op hinadan tatagu ya nun'ilamuhday lanah nadan mumpun-
dogoh ta nun'a'aan di dogohda.

Hay Natayan John An Mumbonyag
(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 Nundongol hi Jesus ta hiya nan ta'on on nan patul an hi Herod ya dingngolna
nadan ato'aton Jesus. Mu nadan udum an tatagu ya alyonday, Manu'eh ongal di
abalinana ya hiyah John an mumbonyag an timmagu.
15 Ya hanada'en udum ya alyonday, Umman nin hi Elijah an propetan Apu Dios
hinaen numpatigoh ad uwani.
Ya nada'en udum ya alyonday, Umman nin hiyay ohah nadan propetah din nadne
an timmagu.
16 Mu hi Herod ya alyonay, Umman hiyah nae nee nan hi John an hiya din
impaputul'uy uluna.
17 Manu'eh athidiy inalin Herod ya hiyay nangipibalud i John te pinloh Herod hi
Herodias an ahawan ibbanan hi Philip.
18 Yaden ilutik John an adi maphod hidiyen inatna.
19 Ya ta'on on hi Herodias ya aggena pinhod hidiyen inalin John ta hiya nan
pinhodnan gahin on mipapate mu agge inyabulut Herod
20 te itakutna nan amaphod John te innilana an hi John ya tagun Apu Dios. Ya
pinhod Herod an mundongol hinadan itudtudun John an ta'on on hinuddum on
datuwey mangdat hi inomnomana.
21 Mu hi Herodias ya ninomnomna han atona i John ta hidin nadatngan hidiyen
algo an punnomnomandah niyayyaman Herod ya nahayup nadan ap'apun di gubilnu
ya nadan opisyal di tindalu ya nadan kakadangyan an i Galilee ot munhahamulda.
22 Ot panayawona nan imbabalena ya umipa'amlong i Herod ya nadan tatagun
na'amung nan panpannayona. Ta hiya nan inalin Herod i diyen imbabalenay,
Maphod nan panayom. Pinhod'un ibagam hi'on nganney pohdom hi idat'un he''a
23 an ta'on on hay godwan tun pun'ap'apuwa' ya idat'u.
24 Ta imme nan unga i inana ot alyonay, Nganney ibaga' hi idat aman ha''on?
Ya alyon inanay, Nan ulun John an mumbonyag.

25 Ta na'ibagan nibangngad nan unga ot alyonah nan patul di, Hay pinhod'uh
idatmun ha"on ya hay ulun John an mumbonyag an miha"ad i ha duyu.
26 Ya nunhiglay tutuyun Herod mu ma"id ha abalinana te niluh an dingngol nadan
tatagu nan hinapitna.
27 Ot honagona mo nan guwalya ot ena aton nan pohdon diyen imbabalen Herodias.
Ta imme nan guwalyah nan baludan ot putulonay ulun John
28 ot iha"adnah nan duyu ot iyenah nan unga ot e idat nan unga i inana an hi
Herodias.
29 Hidin dingngol nadan intudtuduwan John hidiyen na'at i hiya ot eda alan nan
adolna ot eda ilubu'.

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-15)

30 Indani ya numbangngad nadan e nuntudtudu an A'apostoles Jesus ot uhuhondan
hiya nadan ina'inatda.
31 Ya hiyah diye damdaman mapinpinalogday tatagun e manama' i Jesus ta ma"id
ha atondah nadan Apostolesna an mun'ible onu mangan. Ta alyon mon Jesus i diday,
Ume ta'u ni' i ha ma"id ha tagu ta way aton ta'un mun'ible.
32 Ta eda nunlugan hinan bangka ot umedah nan agge naboblayan ta abuhdahdi.
33 Mu na'innilaan damdaman nadan tatagu nan immayanda te dakolday nanigoh
nakakanda ot awigingondan idallan ta diday namangulun dimmatong hinan umayan
da Jesus.
34 Ta on dimma"al da Jesus ya wahdiday dakkodakkol an tatagun namangulun
dimmatong. Ya nunhiglay homo'nan dida te ayda ninganuy an kalneron ma"id ha
mangipapto' i dida. Ot inayuna mon itudtuduwan dida.
35 Ta hidin mun'ahdom ya imme nadan itudtuduwanah awadana ot alyonday,
36 Udu'dulnay ituda'mu tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an boble ta eda
gumattang hi anonda te ma"id ha boblehtu.
37 Ya inalin Jesus di, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.
Ya inaliday, O mu mahapul di ongal hi pihhuh migattang ot daanay emi pangalan?
38 Ya alyonay, On atna ha tinapay hi wahna?
Ta eda puntigo ya alyonday, Ammuna man tee han liman tinapay ya han duwan
ekan an wahtu.
39 Ot ibagana i dida ta eda pabunon nadan tatagu ta ma'ubu"ubungdah nadan
nahlo'an.
40 Ta hinnanabongle (50) ya hinggagahut (100) di na'anubu"ubung.
41 Ot alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan
ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda
pun'ipiyappong hinadan tatagu
42 ot mangandan namin. Ya hidin nabhugda
43 ot eda amungon nadan aggeda ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
44 Ya ha'ey bilang di nangan ya limay libuy (5,000) linala'i an aggeda ni'bilang nadan
binabai ya u"unga.

Hay Nundallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; John 6:16-21)

45 Ot ibagan Jesus ta mamangulu nadan itudtuduwanan umeh nan dommangna an
ad Betsayda. Ta onda nunlugan hinan bangka ot ahina pa'anamuton nadan tatagu.
46 Ta onda imme nadan tatagu ot umeh Jesus hinan bulludna an e mundasal.
47 Ta hidin mun'ahdom ya wadada nadan itudtuduwan Jesus hinan gawwan nan
lobong yaden hiya'e ya ohahdih nan bulludna.

48 Ya minangmang Jesus an maligatan nadan itudtuduwana te pabangngadon nan
mabikah an dibdib nan bangka.
Ta damunah timmalanu ya ni'akhup hi Jesus hinadan itudtuduwana an indallanah
nan uhhun di liting ta enaot la''uhan dida.
49 Ya hidin tinigon nadan itudtuduwana an waday mundaldallanan hinan uhhun
di liting ya nangintattakutda ot tumkukda
50 te alyondaot on banig. Mu alyon Jesus di, Adi ayu tumakut te ha''on.
51 Ot inayunan munlugan hinan bangka ya nadadinong nan mabikah an dibdib. Ta
nunhiglan masda'aw nadan itudtuduwana i diyen na'at
52 te paddungnay makulhiy nomnomda ta aggeda innila nan a'at Jesus an umat hi
namanganannah nadan dakol an tatagu.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh Hi Ad Genesaret (Matthew 14:34-36)

53 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Genesaret
54 ya immatunan nadan tataguh Jesus.
55 Ot eda pun'ibagah nadan tataguh abobboblehdi an alyonday, Wada'ey mundogoh
ya inyeyuh awadan Jesus.
56 Ta an namin di umayan Jesus on inyunuddan hiya nadan mumpundogoh ta
iyedah nadan pummalkaduwan on numpahmo'dan hiya ta dapaonda ni'moy gayadan
di lubungna. Ya an namin nadan nanapah lubungna ya pinumhodda.

7

Hay Nangiyunnudan Nadan Judyu Hi Pangat Handidan A'ammodda (Matthew 15:1-9)

1 Han hin'algo ya wadada nadan nalpuh ad Jerusalem an Paliseu ya nadan
muntudtuduh uldinmin Judyu an immeh awadan Jesus.
2 Ya tinigoda an nadan udum an itudtuduwan Jesus ya adida un'unudon nan
intugun handidan a'ammodda an ihipundah nan hikuda ta ingganah nan gamatdan
ulahan on ahida mangan.
3 Yaden dida'e an Paliseu ya an namin di Judyu ya un'unudonda nan intuddun
handidan a'ammodmi
4 ya nan atondan mun'ulah hi basu ya banga ya pannuman ya nadan makan an
gattangon hinan malkadu.
5 Ta alyondan Jesus di, Tanganu on nada'en itudtuduwam ya adida unudon nadan
intugun handidan a'ammod ta'uh din nadne an ulahan di ta'le on ahita mangan?
6 Ya alyon Jesus di, Umman on ayu mumpunlayah. Immannung an da'yuy nipto'an
nan imbagan Apu Dios an impibagana i Isaiah an alyonay, Datuwen tatagu ya manu
te alyonday un'unudona' mu nat'on di wah nomnomda.
7 Ta ma''id ha hilbin di pundayawda i ha''on te on hanadan malpuh nomnomday
ituddudah nadan tatagu on inaliday ha''on di ud tugun.
8 Ya ta'on on da'yuh ad uwani ya at'ayuhdi te alyonyuy hi Apu Dios di un'unudonyu
mu onnot on layahyu te hanadan itugun di tataguy un'unudonyu.
9 Ta inwalongyu nadan tugun Apu Dios ta hanadan nadadawoh i da'yuy itudtuduyu
10 an umat hinan inalin Apu Dios i handin ammod ta'un hi Moses an alyonay,
Mahapul an ipapto'yu nadan a'ammodyu. Nan tagun idutanay hi amana onu hi inana
ya mahapul an mipapate.
11 Mu da'yu'e ya ta'on on hanadan ma'ahhapul nadan a'ammodyu on ukuhanyun
idat. Ta hiya nan nat'on mo boy itudtuduyu an alyonyuy

7:7 7:7 Isaiah 29:13 **7:10 7:10** Hay Nakakan 21:17

12 mabalin an adiyu idattan nadan a'ammodyu mu ta ibagayun dida an manu'eh
ma''id ha idatyun dida ya niluh an indawatyun Apu Dios.
13 Ot danaen pangatyuy atiganan adiyu unudon nadan tugun Apu Dios te nadan
nadadawoh i da'yuy itudtuduyu. Ta hanadan adi maphod di inhukkatyuh nadan
pohdon Apu Dios hi atonyu.

Hay Alpuwan Di Pumbahulan
(Matthew 15:10-20)

14 Inayagan bon Jesus nadan tatagu ot alyonan diday, Hanat igongahanyu ta wan
ma'awatanyuh tuwen alyo'.
15 Bokon hanan anon di gumalat hi pumbahulan te umman hanadan malpuh
nomnom.
16 Ot da'yun waday ingana ya maphodot onyu na'addonglon hinaen inali' i da'yu.
17 Hidin nagibbuh dadiyen inalin Jesus ot taynana nadan tatagun na'amung ot
hunggop hinan bale. Mu nitnudda nadan itudtuduwana ot alyondan hiyay, Adimi
ma'awatan nan inalim an pumbahulan.
18 Ya alyon Jesus di, Te nee on ta'on on da'yu ya adiyu ma'awatan. Undan aggeyu
innila an bokon nan anon di gumalat hi pumbahulan?
19 Te hanada'en anon ya adi umeh nomnom mu hay umayana ya hay putu ta
ahi bumudduh. Ta gapuh nangalyana i diye ya na'innilan ma''id mo ha mapaniyoh
makan.
20 Ya innayunan alyon di, Hay alpuwan di pumbahulan ya nan nomnom
21 te hidiy almuwan nan punnomnom an e mangako ya pumate
22 ya umiluktap ya e mi'babai ya e mi'lala'i ya munlayah ya umakih ya pumihul ya
munlattuwag ya e muntangango ya an namin nadan adi maphod an pangat.
23 Ta an namin datuwen pumbahulan ya malpuh nomnom.

Hay Numpahmo'an Han Babai I Jesus
(Matthew 15:21-28)

24 Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot umedah nan ohan bobleh ad Tyre ot eda
mun'iyan i han bale ta adi innilaon nadan tataguy awadanda. Mu hiya damdamah
diyen na'innilaan nadan tataguh diyen eda niha''adan.
25 Ta wada han babai an nahi'pan nan babain imbabalena an dingngolnay awahdin
Jesus ot ma'ibagan ume i diyen bale ot e mundu''un an inda''omnay angahnah nan
dotal hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' i hiya.
26 Hidiyen babai ya bokon Judyu te Greek an i Poenisia an nihaggon hi ad Syria.
27 Mu in'alig Jesus nan nambalna an alyonay, Gahin di mabhug nadan u''unga te
adi maphod hi'onda agge nabhug ya inala nan anonda ta e ipa'an hi kahu.
28 Ya inalin diyen babai di, Immannung hinaen inalim Apu Jesus, mu atbohdi an
ta'on on nan kahu an nihaggon hinan tagun mangmangngan ya anona nan ogahon
nan tagu.
29 Ya alyon Jesus di, Gapu i naen pumpada''ulam ya nala'ah nan nih'op hinan
imbabalem ot mabalin an umanamut'a.
30 Ta immanamut hidiyen babai ya wahdin nalo' nan imbabalena an na'aan nan
nih'op i hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Ingan Nan Napukit

31 Hidin nakak da Jesus hi ad Tyre ya ini'wadah ad Sidon ya hi ad Dekapolis ta
numbangngaddah nan way lobong an nungngadan hi Galilee.
32 Ya deedahdiy tatagun nangi'uyug i han napukit ya nalollol an adi humapit ot
mumpahmo'dan Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta pumhod.
33 Ot bumata''an da Jesus i diyen napukit ot ilukit Jesus di gamatnah nan ingana ot
ipu'nahna boy tukpanah dilan diyen napukit

34 ot ahi itangad Jesus hi ad abunyan. Ya himmodaal ot ihapitnah hapitdan alyonay,
Ephphatha an hay ibalinana ya pumhod'a.
35 Ya na'ibagan dumngol mohpey ingan diyen napukit ya maphod mohpey
panapitna.
36 Ot ibagan bon Jesus hinadan tatagu ta adida e ibagabagah diyen inatna mu
ondaot inyal'alan e inuhu'uhuh hidiyen inatna.
37 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ongal mahan di abalinan naen tagu te
abalinanan ipaphod di napukit ya pahapitonay nalollol.

8

Hay Namanganan Jesus Hinan Opat Di Libun Tatagu
(Matthew 15:32-39)

1 Wada bo han na'amungan di dakol an tataguh awadan Jesus ta napuhandah
makan. Ot ayagan mon Jesus nadan itudtuduwana
2 ot alyonan diday, Napuh moy balun tudan tatagu te tuluy algodahtu.
3 Ot pamaag'e ya impa'anamut ta'u dida an adida mangan ya undan adida malngat
hinan awon an namamah nadan idawwiy umanamutanda?
4 Ya alyon nadan itudtuduwanay, O mu ma"id ha boblehtu ot idanay e ta'u pangalan
hi ipa'an ta'un dida?
5 Ya alyon Jesus di, On waday aggeyuh makan?
Ya alyonday, Ammuna tee han pitun tinapay an wahtu.
6 Ot ipabun Jesus nadan tatagu ot alana nan tinapay ot mundasal ta munhana
i diyen makan ot ahina upi'upingon on nun'idatnah nadan itudtuduwana ta eda
pun'ipiyappong hinadan tatagu.
7 Ya wada bo han oh'ohhan ekan ta inalana ot munhana bo i Apu Dios. Ot ahina
bo pun'idat hinadan itudtuduwana ot pun'ipiyappongdah nadan tatagu.
8 Ta nangandan namin an nun'a'abhugda ot amungonda nadan binatida ya napnuy
pituy bahket.
9 Ya hay tatagun nangan i diye ya opat di libu (4,000).
10 Ot ibagan mohpen Jesus hinadan tatagu ta mumpanga'anamutda. Ot munlugan
da Jesus hinan bangka ot umedah ad Dalmanuta.

Hay Nummahmahan Nadan Paliseu Hi Nalpuwan Jesus
(Matthew 12:38-39; 16:1-2; Luke 11:29-32)

11 Wadaday Paliseu an immeh awadan Jesus te pinhoddan hipolon ta alyonday,
Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu Dios di nannag i he"a.
12 Mu himmodaal hi Jesus ot alyonay, Tanganu on da'yun tinanud hi ad uwani ya
gahin on waha tigonyuh milagroh ato' ta pamatiyanyu an ha"on nan hinnag Apu
Dios? Ibaga' tee an ma"id ha ta'on hi oha hi ipatigo'.
13 On inalin Jesus hidiye ot taynanda nadan tatagu ot umedah nan bangka ot
umagwatdah dommangna.

Hay Adi Pangidduman Hinadan Tudtudun Jesus Hi Udum An Tudtudu
(Matthew 16:5-12)

14 Hanadan itudtuduwan Jesus ya lininglingda nadan tinapay an balunda ta
ammuna han ohan tinapay an inodnanda.
15 Ya alyon Jesus i diday, Halipodpodonyu nan yist nadan Paliseu ya nan yist Herod.
16 Mu adida ma'awatan hidiyen inalina ta munhimbabaggadan alyonday, On nin
nan nunlinglingan ta'uh nan tinapay di pangalyanah athidi?

17 Mu innilan Jesus nan punhahapitanda ta alyonay, Tanganu boh on nan
nunlinglinganyuh nan tinapay di al'alyonyu? Undan ingganah ad uwani ya adiyu
patiyon an ongal di abalina'? Ngalngalam mahan ha a'atyu.
18 Undan ma''id ha ingayu ta adiyu donglon? Ya ma''id ha matayu ta adiyu tigon?
Ya undan lininglingyuot bo
19 din namangana' hi limay libun (5,000) linala'ih nan liman tinapay? Ya atna'e boy
bahket di napnuh nadan inaggeda?
Ya inaliday, Himpulut duwan bahket.
20 Ya undan lininglingyu bo din inat'uh nadan pitun tinapay an inan didan opat di
libun (4,000) tatagu? O ya atna'e boy napnuh bahket hi inamungyuh inaggeda?
Ya alyonda boy, Pituy bahket.
21 Ya alyon Jesus di, At'ehna ya te nee onyu adi patiyon an ongal di abalina' an
mangipapto' i da'yu?

Hay Timmigawan Di Matan Han Napilok

22 Nakakda bo da Jesus ot umedah ad Betsayda. Ya wada han napilok an inyen
nadan tatagu ot mumpahmo'da i Jesus ta iha'monay ta'lena i hiya ta pumhod.
23 Ot podnon Jesus hidiyen napilok ot bumata''andan duwa ot hapudanay matana
ot ahina iha'moy ta'lena i hiya ot alyonay, On tigom mohpe?
24 Ot diyaton diyen taguy matana ya alyonay, Mabalin an tigo' nadan tatagu mu adi
ma'attigo.
25 Ot ipidwan Jesus an dapaon di matana ot diyaton diyen taguy matana ya
pimmatal mohpey panigona.
26 Ot alyon mon Jesus di, Umanamut'a mu adim i'wah nan boblen nangi'wanyun
immalihtu.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

27 Indani ya nakak da Jesus ta umedah nadan bobleh ad Sesaria Pilipay an
humanahhahapitda ot alyon Jesus di, Nganne tuwaliy alyon nadan tataguh niyata'?
28 Ya inaliday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an namahuwan.
Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum ya alyonday he''ay oha hinadan
udum an propeta an timmagu.
29 Ya alyon Jesus di, Ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an hinnag Apu
Dios.
30 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Eda Pamatayan I Hiya
(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

31 Ot ihipun Jesus an mangipa'innilan dida hinan e pamalpaligatan di tatagun hiya
an alyonay, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di holtapo' te nadan nabaktun
padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin ta'un Judyu ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ya adhuwana'. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa'.
32 Dinadno'nah diyen imbaga ta hiya nan inayagan Peter ot bumata''anda ot
pahiwona an gapu i diyen inalina.
33 Mu nunligguh hi Jesus ta intigonah nadan udum an itudtuduwana ot alyonan
Peter di, Umaan'ahtu Satanas, te hinaen ninomnommu ya bokon hi Apu Dios di
nalpuwana te nalpuh nomnom di tagu.
34 Ya inayagan Jesus nadan tatagu ya nadan itudtuduwana ot alyonay, Pohdo'
an ipa'innila i da'yu an nan tagun mangun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay

pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha''on di un'unudona.
35 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha''on ya nan ena pangipa'innilaan hinan iphodanyu an inat'u ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
36 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
37 Te hidiyen amungona ya adi mabalin hi pamayadnah nan pi'taguwan i Apu Dios.
38 Ad uwanin adi ahan maphod di ma'ma'at ya dakolday tatagun nangiwalong an mangunud i ha''on. Mu ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha''on hitun pi'yaliyan nadan anghelna.

9

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)

1 Alyon bon Jesus hinadan na'amung di, Ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
2 Nala''uh han onom di algoh nangalyanan diye ot uyugona da Peter i James ya hi John ot umedah nan atagen billid an eda nunhiwwehdi. Ya nalumman di tigon Jesus
3 an nangimpupulaw nan lubungna ta humilin umat hinan algo mu ma''id hitun luta ha umipapulaw hi lubung ta athidiy tigona.
4 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
5 Ya pamaaggot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu. Ot iyammami mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah.
6 Mu ma"id ha poto' di ibagana te nangintattakutda.
7 Ya wada han bugut an nihu'mut i dida. Ya wada han munhapit i diyen bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ot hanat igongahanyuy ibagana.
8 Ta muntiggotiggo dadiyen tulun in'uyug Jesus ya ma''id da Moses i Elijah an ammunah Jesus an wahdi.
9 Ta hidin mundaydayyudan umanamut ot padanan Jesus hinadan tulu an alyonay, Adiyu ibagbagah nadan tataguh diyen tinigoyun na'at ta ingganah tun ataya' ya amahuwa' an Nitulang Hitun Tatagu.
10 Ta aggeda mo e imbagbaga. Mu aggeda na'awatan nan alyonah atayana ya tumaguwana.
11 Ot alyonda i Jesus di, Tanganu on alyon nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu di gahin on hi Elijah di mamanguluh umali ya ahi umali nan Kristu?
12 Ya alyon Jesus di, O te immannung an hi Elijah di mamangulun umali ta idadaana nadan tataguh umaliyan nan Ap'apuda. Ya wada boy impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya munholholtap ya adi abuluton di tatagu.
13 Ya ibaga' i da'yu an immali mo tuwalih Elijah ot aton nadan tatagun namin nadan pohdondan pamalpaligat i hiya ta hidiyey nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

14 Hidin tuwen dumatong da Jesus hi awadan nadan udum an itudtuduwana ya
tinigodan dayyadahdiy tatagu. Ya deeda bohdi nadan muntudtuduh uldinmin Judyu
an mi'yahhiyandah nadan itudtuduwan Jesus.
15 Ta hidin minangmang nadan tatagu da Jesus ya masda'awda te aggeda innilan
umehdih Jesus ot eda damuwon
16 ot alyondan hiyay, Maphod ta immali ayu.
Ya alyon Jesus di, Tanganun ayu mun'a'ahhiyan?
17 Ya alyon nan oha di, O te inyali' nan imbabale' an nahi'pan ya adi humapit
18 an wa'et imbikahna ya namaaggon natukkad on pun'itibnay bobana ya
mun'u'upag di to'ona on innayunan immodhol. Ot ibaga' hinadan itudtuduwam ta
la'ahonda nan nih'op mu adida pa'alla'ah.
19 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi ayu kumulug
i ha''on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
20 Ta inyeda. Mu tinigon nan nih'op hi Jesus ta hiya nan na'ibagan bimmikah i
diyen unga. Ta natukkad ot mumpulpulligan an mun'u'upag di to'ona.
21 Ot alyon Jesus i aman diyen nahi'pan di, Anuud di nihipunan tuwe?
Ya alyon amanay, Umman nihipun hi amanmannogna
22 an agaggaon imbikahna ta ay mate te pamaaggon immeh nan apuy onu nan way
nalitingan. Ot abalinam'e bahan an la'ahon nan nih'op ituwe ya hom'on da'mi.
23 Ya alyon Jesus di, Tanganun'a munduwaduwah nan abalina'? Ma''id ha naligat
an ma'at hi'on nan tagu ya kulugonan abalina'.
24 Ya nahannapit hidiyen hi aman nan unga ya alyonay, O innila' an abalinam ot
boddangana' bahan ta wan mihamad di pangulug'un he''a.
25 Ya tuwen tuweday dakol an tatagu i diyen awadan da Jesus ot pa'ibagonan alyon
hinan nih'op di, He''a an espiritun di pukit ya lollol, umaan'a ituwen unga ya adim
ipidpidwan ibangngad i hiya.
26 Ot ipatkuk nan nih'op nan nahi'pan an lala'i ot ipangaliyotna ya munggagay-
onggong ot ahi mala'ah. Ya niwagillang nan unga ta nada'en udum ya alyondah on
nate.
27 Mu inidon Jesus hi ta'lena ot bangonona ya timma'dog.
28 Ta hidin imme da Jesus i han bale ta ab'abbuhdahdi ot mahmahan nadan
itudtuduwana i hiya an alyonda di, Tanganu on da'mi'e ya adi ami pa'alla'ah hinan
nih'op?
29 Ya alyon Jesus di, Nan athidi an nih'op ya gahin di ihamadyun idasadasalan ya
ahi mabalin an mala'ah.

Hay Pidwan Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Luke 9:43-45)

30 Indani ya nakak da Jesus ot i'wadah ad Galilee. Mu adi pohdon Jesus an innilaon
nan tataguy nangi'wandahdi
31 te pohdonan ipidwan ipa'innilah nadan itudtuduwana nan ena atayan. Ot
alyonan diday, Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya agagga ya ipatiliwa' ta patayona'
mu hinan mi'atluh algo ya tumaguwa' damdama.
32 Ya hiyah diyen adida ma'awatan mu mun'og'ogondan mummahmah hi'on
nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

33 Ta onda dimmatong da Jesus hi ad Kapernaum ot mundapuhdan hunggop hinan
bale ot alyonah nadan itudtuduwanay, Nganne ta'wa nan nunhahapitanyuh nan
awon?

34 Mu namaaggot dindinongda te ninomnomda din immana'ahhiyandah nan
inwada an way ohaon hay adolnay ipabaktuna.
35 Ot e mo umbun hi Jesus ot ayagana nadan Apostoles ot alyonay, Nan tagun
pohdonan mapemanan ya gahin di mumpada''ul ta mabalin an baalon nadan ibbana.
36 Ot awitona han unga ot apupuwona ot alyonay,
37 Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an umat ituwen unga an gapuh
pangun'unudnan ha''on ya hiyay waday pamhodnan ha''on ya nan nannag i ha''on.

Hay Tagun Niddum I Jesus
(Matthew 18:6-9; Luke 9:49-50; 17:1-2)

38 Ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay
ngadanmuy nginadana ta ay he''ay nunla'ah mu inhingalmi an inalimiy idinongna te
agge niddum i dita'u.
39 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun ngadanonay ngadan'u ta
way atonan mangat hi milagro ya adiya' pihulon.
40 Ya atbohdi an nan tagun adi humihiwo i dita'u ya ibba ta'u.
41 Ya ibaga' bon immannung an nan tagun miyunnudan di punnomnomnah nadan
atona an ta'on on liting ya ammuna ha i'ayagnan da'yu an gapuh nanginnilaanan
baal da'yun ha''on ya umannung an midattan hi gungguna.
42 Mu nan tagun hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'kullugna ya udu'dulnaot
eh'ay ita'od ha madamot hi batuh bagangna ya bingkahda hinan baybay.
43 Ya atbohdi an wa'et hanan ohan ta'ley gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay
putulon ta ta'on on mapukulan di ohan ta'le mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu
hanan mitopal an namin di adol hi impilnu an awadan nan adi madmaddop an apuy.
44 Te hidi'e ya mun'abigihan di adolda mu adida matmatte. Ya atbohdin
umaligaddanda te nunhiglan na'appudut hidi.
45 Ya alina'e boh on hanan hukiy gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay mapukulan
di huki mu ta waday pi'taguwan i Apu Dios mu hanan wadan duway huki mu mitopal
an namin di adol hi impilnu
46 ta mabigihan ya umaligaddan ayuhdi te adi nimpe madmaddop nan apuy hidi.
47 Ya atbohdi an onha hanan matay gumalat hi pumbahulan ya udu'dulnay ukiton
ta ma'aan te udu'dulnay mapilok di ohan mata mu ta middumtah nan pun'ap'apuwan
Apu Dios mu hanan wadan duway mata mu mitopal an namin di adol hi impilnu
48 an awadan nimpen nan apuy an adi madmaddop ya mun'abigihan di adolyuhdi.
49 Ot alyon bon Jesus di, Ma''id ha taguh adi munligat.
50 Mu nan ligat ya umat hinan ahin an ipaphodnay tamtam di anon. Mu ma'aan'ey
tamtam nan ahin ya adi mabalin hi mibangngad. Ta hiya nan maphod on hanan a'at
di ahin ya mawada i da'yu ta munhimboboddang ayu ta wan luminggop ayu.

10

Hay A'at Di Bolhe
(Matthew 5:31-32; 19:1-12; Luke 16:18)

1 Nakak da Jesus hi ad Kapernaum ot umedah ad Judea ot inayundan agwaton
nan wangwang an nungngadan hi Jordan. Ya na'amungda boy dakol an tinatagu ot
itudtuduwana dida te hiyah diyey impa'inghana.
2 Ya wadaday Paliseu an imme ta eda himbagbagon i Jesus di a'at nan uldin ta'un
Judyu ta wan odamonday ibahhawan di pambal Jesus an alyonday, On mabalin an
mumbolhe nadan himbale onu adi?
3 Ya alyon Jesus di, Undan nganney alyon nan uldin ta'un Judyu?
4 Ya inaliday, Hinan tugun Moses ya mabalin an mumbolhe nan himbale mu ta
itudo' nan lala'i nan eda pumbolhayan ya indatnah nan babai.

5 Mu alyon Jesus di, Manu'eh inyabulut Moses hidiyen pumbolhayan di himbabbale
ya gapu ta ngohayonyu nadan nituddun da'yu.
6 Mu hidin hopapna ya limmun Apu Dios di tagu ta lala'i ya babai.
7 Ta hanan lala'i ya taynana nan a'ammodna ta e middum hinan ahawana ta ayda
na'ohhan adol.
8 Ta bokonda mo duwa te na'ohhada.
9 Ta hiya nan adi mabalin hi punhi''anon nan nun'addumon Apu Dios.
10 Hidin hinunggop da Jesus hinan balen immiyananda ya minahmahan bon nan
itudtuduwana nan a'at di pumbolhayan di himbabbale.
11 Ya inalin Jesus di, Nan lala'i an mangibolheh ahawana ta ahhin mumbintan ya
mibilang hi nunluktap.
12 Ya atbohdih nan babai an onha ibolhena nan ahawana ya numbintan ot mibilang
damdamah nunluktap.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)

13 Ya wadaday tatagun pun'iyedah awadan Jesus nadan u''unga ta wan iha'monay
ta'lena i dida ta wan mawagahanda. Mu pun'ihingal nadan itudtuduwana dida ta
wan adida iye nadan u''ungah awadan Jesus.
14 Mu hidin dingngol Jesus nan nangihingalan nadan itudtuduwanah nadan tatagu
ya bumohol an alyonay, Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i ha''on te hay
middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay
a'atda.
15 Ot ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i datuwen u''unga ya
adi mabalin an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
16 Ta ohhaon inapupunah nadan u''unga on inha'monay ta'lenah uluda on
winagahana dida.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Hidin hiyah nakak da Jesus ya wada han tagun nipdug i dida ot mundu''un hi
hinangngab Jesus ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato' ta wan mabalin
an mi'taguwa' hi munnananong?
18 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu Dios hi
maphod?
19 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios an umat hinan
alyonay, Adi ayu pumate ya adi ayu munluktap ya adi ayu mangako ya muntistigu
ayu'e ya bokon nan agge immannung an inat di ibbayuy ibagayu ya ulayanyu nadan
a'ammodyu.
20 Ya alyon diyen taguy, Apu Jesus, nihipun hi a'unga' ya inun'unud'un namin
danaen inalim.
21 Ya intigon Jesus i hiya ya waday homo'nan hiya ot alyonay, O mu wada han
ohan mahapul hi atom. Em igattang an namin nadan nabalol an wadan he''a ya
impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta
inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an ha''on.
22 Ya nginumhop hidiyen tagu hi nangngolana i diye ot pamaaggot ume te
kakaddangyanan an tagu.
23 Ta intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Umman naligat tuwaliy e
idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
24 Ta masda'aw nadan itudtuduwana i diyen inalina ot ipidwana mo bon alyonay,
Da'yun i'iba, umman na'alligat di e idduman hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

25 Te nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan e idduman nan
kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ya masda'awda ta munhimbabaggadan alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha
mi'tagu i Apu Dios?
27 Ya intigon Jesus i dida ot alyonay, Hay tagu ya adina abalinan an mangipiddum
hi adolnah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios ya abalinana te ma''id ha
adina abalinan.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Immannung an nan tagu an taynanay nunhituwana ya i'ibana
ya a'ammodna ya imbabalena ya lutana ta ha''on di un'unudona an ena ipa'pa'innila
nan inat'un iphodanyun tatagu
30 ya dakol di midat i hiya ituwen pi'taguwanah tun luta an umat hi balena ya
i'ibana ya a'ammodna ya i'imbabalena ya lutana. Mu wadada boy mamalpaligat i
hiya mu ta'on on athidi ot mi'tagun Apu Dios hi munnananong.
31 Te dakol nadan pemanan di tataguh ad uwani an mipada''ul hi pidwana. Ya dakol
nadan nada''ul hi ad uwani mu mipabaktudah pidwana.

Hay Pitlunah Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

32 Hidin wadadah nan awon an umeh ad Jerusalem an impangulun Jesus ya
kimmobaal nadan itudtuduwana ya ta'on on nadan tatagun mitmitnud i dida ya
tumakutda. Ot e mibata''an da Jesus hinadan Apostoles ot ibagana bon dida nan
ma'at i hiyah ad Jerusalem
33 an alyonay, Teen ume ta'uh ad Jerusalem ot ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya ipatiliwa' hinadan tataguhdi ta eya' ipahumalyah nadan nabaktun padi ya nadan
muntudtuduh uldin ta'un Judyu te pohdondan ipapateya'. Ya iyeya' bon dida hinadan
bokon Judyu
34 ta ilaylayahhana' i dida ya tukpaana' ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan
mi'atluh algo ya mamahuwana'.

Hay Maphod Hi Aton Nadan Mangunud I Jesus
(Matthew 20:20-28)

35 Ya alyon da na' Sebedi an da James i John di, Apu Jesus, wada han ibagamin
pohdonmin atom.
36 Ya alyon Jesus di, On nganneh diye?
37 Ya alyonday, Pohdonmi an hitun ipabaktuwam ya daan mot awiton da'mi ta
umbun di ohan da'mih way winawwanmu ya hay ohah way iniggidmu.
38 Mu alyon Jesus di, Aggeyu mahan nee innilay ibagbagayu. Undan ihya pa''itpol
ayuh nan umat hinan holtapo'?
39 Ya alyonday, Nganuh on adi.
Ya alyon bon Jesus di, Immannung an mumpaligat ayun umat i ha''on
40 mu bokon damdama ha''on di mamto' hi umbun hi way winawwan'u ya hi
iniggid'u te pippinto' tuwalin Ama.
41 Hidin dingngol nadan himpulun (10) itudtuduwan Jesus nan inat dadiyen duwa
ya himmihiwodan dida.
42 Mu inalin Jesus i didan namin di, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta ya amod
onda ba'baalon nadan ibbada te pinhoddan diday ma'unud.
43 Mu hanat adiyu iyunnud hinan pangatda an amod on diday mumbaktu. Te nan
naminhod an mun'ap'apu ya mahapul an mumbalin hi baal di ibbana an tagu.

44 Ot nan naminhod an mapemanan ya mahapul an mumpada''ul ta mumbalin
nimpe hi baal di ibbanan tagu.
45 Ta umat i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu te aggeya' immalih tun luta ta ipapto'a'
hi tatagu mu immaliya' ta ha''on di bumoddang i dida an umat hinan e' atayan an
gapu ta itapung'uy bahulda.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

46 Hidin mala'uh da Jesus hi ad Jeriko an didah nadan nitnud i dida ya wahdih nan
da'ging nan awon han napilok an um'umbun an umanod'oddo. Hay ngadana ya hi
Bartimeus an imbabalen Timeus.
47 Ta ona dingngol an hi Jesus nan mala''uh ot tumkuk an alyonay, He''an Apapun
David, hom'ona' bahan.
48 Mu inhingal nadan tatagun alyonday, Dindinnongan'a pibo.
Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''a an Apapun David, hom'ona' bahan.
49 Ta immohnong hi Jesus ot alyonay, Iyaliyuhtuh naen napilok.
Ot eda awiton ot alyonday, Pumhod'a aya. Ot agam ta eta'u te deen ayagan da'an
Jesus.
50 Ya inwagidna nan ulohna ot matanna'dog ot umeh awadan Jesus.
51 Ya alyon Jesus di, Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
52 Ya alyon Jesus di, Eka mo aya ot tumigoy matam an gapuh pangulugmu.
Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot miyunud i dida.

11

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-16)

1 Hidin mun'idatong da Jesus hi ad Jerusalem ta wadadah ad Betpage an nihaggon
hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagon Jesus di
duwah nadan itudtuduwana
2 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han nitayun an kilaw
an dongki an ma''id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu.
3 Ya wa'et waha mangalih tanganunyu alan hinae? Ya alyonyuy mahapul nan
Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ipabangngadna.
4 Ta imme nan duwa ya immannung an wahdi han kilaw an dongki an niga'od
hinan way panton han balehdih nan way kalata. Ot ubadonday talina.
5 Mu hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganunyu ubadon di talin naen
dongki?
6 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u mu agagga anu ya ibangngadna.
Ya alyonday, Ot ukod ayu mo.
7 Ot iyedah awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw an dongkih lubung ot
mitakkeh Jesus
8 ot inayundan umeh ad Jerusalem. Ya hanada'e an dakol an ni'uyug i dida ya
nun'iyap'apday lubungdah nan awon Jesus. Ya nada'en udum ya nadan tubun di
kayiw di eda nun'ala on nun'iyap'apdah nan awona ta pangipatigodah pundayawdan
hiya.
9 Ya nada'en nitnud i Jesus ya ta'on on nadan namangulu ya pun'itkukdan alyonday,
Madayaw hi Apu Dios! Madayaw'a an hinnag Apu Dios.
10 Ya hanat hitun madatngan di ahim pun'ap'apuwan ya mipabaktu'a ta umat hi
nun'ap'apuwan handin ammod ta'un hi David. Madayaw nan na'abbaktun Dios.

11 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umehdih nan Templo ot e
muntiggotiggoh nadan wahdi ot ahi lumah'un te nahdom mo. Ot mi'yeh nadan
Apostoles hi ad Betani.

Hay Nanomyawan Jesus I Han Kayiw
(Matthew 21:18-19)

12 I diyen nabiggat ot makak da Jesus hi ad Betani ot mumbangngaddah ad
Jerusalem. Ya hidin wadadah nan awon ya na'agangan hi Jesus.
13 Ya minangmangna han kayiw an fig an nangintuttubu ot umen e manigoh bungan
diyen kayiw. Mu hidin dimmatong ya tinigonan ma"id ha bungana an manmanuy
tubuna te bokon hidiyey timpun di bumungaana.
14 Mu inalin Jesus i diyen kayiw di, Mihipun hi ad uwani ya adi'a bumungah
inggana.
Ya dingngol nadan itudtuduwanah diyen inalina.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

15 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot umeh Jesus hinan way Templo
ot pun'ipa'aana nadan mumpunggattang ya nadan gumattang hidi. Ot pun'itikalbuna
nadan lamehaan nadan munhukkat hi pihhun di i Roma hi pihhun di Judyu ya nadan
umbunan nadan munggattang hi palluma.
16 Ya inyadina boy mangi'wahdih nan lita"angan nan Templo an waday inodnandah
igattangda.
17 Ot alyonah nadan tatagu di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale' ya
pundasalan di atagutagun ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon hi punggattangan ta
pangakawanyuh pihhun nadan umalin mundayaw i Apu Dios?
18 Ta hidin na'innilaan nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un
Judyuh diyen inat Jesus ya nunhahapitdan alyonday, Nganne nin ha aton ta'un
mamaten hiya? Manu'eh athidiy atonda ya waday takutda te inniladan dakolday
tatagun masda'aw hinan amaphod di panudduna.
19 Ta on mun'ahdom mo ot taynan da Jesus hi ad Jerusalem.

Hay Intuddun Din Nanomyawan Jesus Hinan Kayiw
(Matthew 21:20-22)

20 Ta hidiyen nabiggat an mumbangngad da Jesus hi ad Jerusalem ot i'wada bohdi
hinan awadan nan kayiw an fig. Ya tinigodan ni'bagan nalyoh.
21 Ya nanginomnoman Peter din inalin Jesus ot alyonay, Apu Jesus, tigom'en nalyoh
nan kayiw an tinomyom.
22 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an di'et waday pangulugyu i Apu Dios
23 an adi ayu munduwaduwa ya mabalin an ibagayuh nan billid hi midalhin hinan
baybay ya ma'at.
24 Te ibaga' i da'yu an nadan ibagayu i Apu Dios hinan pundasalanyu an ma"id ha
punduwaduwaanyu ya umannung an ma'at.
25 Mu wa'et mundasal ayu ya mahapul an pakawanonyu nadan numbahulan di
ibbayun da'yu ta way aton Ama ta'uh ad abunyan an mamakawan damdamah
bahulyu.
26 Te adiyu'e ya adi da'yu damdama pakawanon i Ama ta'uh ad abunyan.

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

27 Hidin dimmatong da Jesus hi ad Jerusalem ot e mundaldallanan hinan way
Templo. Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu
ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu
28 ot alyondan Jesus di, Undan nganney sa'admu ya nganney nannag i he''a ta
pamaag ihya ya athinay atom?
29 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu ta timbalyu'e ya ahi' damdama
tobalon nan imbagayu.
30 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag? On
hi Apu Dios onu hay tagu?
31 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya umannung bon
alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
32 Ya alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag ya
umannung an bumungot nadan tinatagu. Ya alinah waday atondan dita'u te innilada
an hi John ya propeta.
33 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi abalina'.

12

Hanan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-18)

1 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay, Wada
han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot aladonay nunlini''odan. Ot iphodnahdi
han pungkopalan hi greyp. Ot iphodna bohdi han atagen pungguwalyaan ot
ipaguwalyanah nadan udum an muntamuhdi ot mumbaat.
2 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan baalna ta ena
alan di bingayna.
3 Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot ahida
pumbangngadon an ma''id ha inalana.
4 Ot honagona boy ohah nadan baalna mu atbohdin numba'bainda ya nuntopaday
uluna ta nagunga'an.
5 Ot ituda'na boy oha mu inyal'alana te pinateda. Ta athi'athidiy inatdah nadan
dakol an hinnagna an nunhoplatda ya numpateday udum.
6 Ta lo'tat mo ot honagona nan pa'appohpohdonan oh'ohhan imbabalenan lala'i te
hay punnomnomna ya alyonay, Hituwen imbabale' di ituda''u ot alina mahan nin aya
ya bainanda.
7 Mu hidin imme ta tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan alyonday,
Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta wan dita'uy
mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
8 Ta impudongda ot patayonda ot ibkahdah bahhel nan alad diyen natanoman.
9 Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah nan natanoman
hinadan nuntamuwonahdi? Ma''id ha bahhonan pumpatena dida ya impipapto'nah
udum hidiyen lutana.
10 Ya alyon bon Jesus hinadan tataguy, Ma''id ha bahhonan ma'awatanyuh din
impitudo' Apu Dios an alyonay,
Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon ya onnot on
hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.
11 Hi Apu Dios di nangat ituwe ya umipa'amlong i dita'uh tuwen inatna.

12:11 12:11 Psalm 118:22,23

12 Hanadan ap'apun di Judyu ya inniladan diday nangi'aligan Jesus i diye ta hiya
nan namaman pinhoddan tiliwon. Mu tumakutda te dakol nadan naminhod i Jesus
ta pamaag mo ot taynanda.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Luke 20:19-26)

13 Imme nadan ap'apun di Judyu ot honagonda dohah nadan Paliseu ya nadan
tatagun Herod ta wan eda ipatnan baliyan hi Jesus.
14 Ta onda dimmatong ot alyonday, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin di
hapitom. Ya adi'a mihapitan hinadan ibagan di tatagu te numpapaddung di panigom
hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu. Mu hay
pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh buwis hinan
patul hi ad Roma onu adi?
15 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday, Tanganuna' patnaon i
da'yu? Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'.
16 Ot iyeda han pihhu ot alyonay, Nganney ud angah ya ud ngadan hinan wahtu
ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.
17 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a i hiya
te hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat i hiya. Ya
masda'awda i diyen nambalna.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hinan Amahuwan Di Nate
(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

18 Wadada boy immen Saduse an dida nan mangalih adi mamahuwan di nate. Ot
alyondan Jesus di,
19 Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et waha lala'ih
nangahawa mu indani ya nate an ma''id ha imbabaleda ya mahapul an nan hi ibban
nan nate di mangi'ahawa i diyen babai ta nahlagda'e ya waha pun'imbabalen nan
babai i diyen namangulun ahawanan nate.
20 Mu onha waha pituh linala'ih hina'aggi ya nalahin nan panguluwan ya alinah
naten ma''id ha imbabaledan diyen ahawana
21 ya nihukkat nan mi'adwan hi ibbana mu indani ya nate bon ma''id damdama ha
imbabaleda ya nihukkat bo nan mi'atlu mu atbohdi damdaman nate
22 ta athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi ot ahi mohpe mate.
23 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen pitu di
nanongnah ahawana?
24 Ya alyon Jesus di, Ni'ibbahho mahan hinaen punnomnomyu te aggeyu tuwali
innilay niyatan nan impitudo' Apu Dios ya nan ongal an abalinana.
25 Hanadan tatagun mamahuwan ya adida mo mangahawa te umatdah nadan
anghel hi ad abunyan an adida mangahawa.
26 Ya hay panginnilaan an mamahuwanday numpun'ate ya nan nitudo' hinan tugun
Moses hidin ni'happitan hi Apu Dios i hiyahdih nan way mundalang an kaykayyiw.
Ta imbagan Apu Dios i hiya an hiya nan Dios an dayawon Abraham ya hi Isaac ya hi
Jacob.
27 Ta hituwey panginnilaan ta'u an mataguda nadan a'ammod ta'un da Abraham ya
hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu Dios an bokon hanadan
nate. Ta hiya nan ni'ibbahho nadan itudtuduyu an alyonyuy adi mamahuwan di nate.

Hay Nahamad Hi Uldin
(Matthew 22:34-40; Luke 10:27-28)

28 Wahdi han ohan muntudtuduh uldin ta'un Judyu an nangngol hinadan maphod
an nambal Jesus ta alyona i Jesus di, Nganne nin hinadan tugun di na'anhan hi
unudon?
29 Ya inalin Jesus di, Hay nahamad an tugun ya alyonay, Da'yun tinanud Israel ya
igongahanyu nan alyon Apu Dios an hiya ya abuh di Dios.
30 Ot mahapul an nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan ta'uh
nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u ya bikah ta'u.
31 Ya nan mi'adwan tugun ya hay pamhodan hi ibba an umat hi pamhod hi adol.
Ot danae nadan tugun an na'anhan hi unudon.
32 Ya alyon diyen taguy, Maphod hinaen inalim Apu Jesus te immannung an ohah
Apu Dios an ma''id ha udum hi Dios.
33 Ta maphod on nahamad di pamhod ta'un hiya ta hiyay pangiyohhaan ta'uh
nomnom ta'u ya nitaguwan ta'u. Ya atbohdin maphod on waday pamhod ta'uh nadan
ibba ta'u an umat hi pamhod ta'uh adol ta'u. Te datuwey na'anhan i Apu Dios mu
hanadan i'nong ta'un hiya.
34 Ya alyon Jesus di, Maphod hinaen inalim ta tuwen ma'awatam di a'at nan
pun'ap'apuwan Apu Dios.
Ta gapu i dadiyen nambal Jesus ya ma''id mo ha e nangipidpidwan e namagbagan
Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(Matthew 22:41-46; Luke 20:41-44)

35 Wada han hin'algon muntudtuduh Jesus hinan Templo ot alyonay, Hay alyon
nadan muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya hanan Kristu ya holag din patul an hi
David.
36 Mu tanganu on hi David ya alyonay hi Ap'apunah diyen Kristu? Athidiy alyona
te hay impitudo' nan Espiritun Apu Dios i hiya ya alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah
nan Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu
ta abako' nadan mi'buhul i he''a.
37 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona
holag ya abuh.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Uldinmin Judyu
(Matthew 23:6-7,14; Luke 20:45-47)

Hanadan tatagu ya pohpohdonda nadan itudtudun Jesus.
38 Ta hay intugunan dida ya alyonay, Halipodpodonyu ta adi da'yu baliyan hinadan
muntudtuduh uldin ta'un Judyu. Te dida'e ya munlubungdah munggayyadan on eda
dimmanaldallanan an ta'on on hinadan pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu
dida.
39 Ya pohdonda bon diday umbun hinadan mun'aphod an umbunan hinadan
a'am'amungan ta'un Judyu onu hinadan kumpulnan a'am'amungan di tatagu.
40 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon di tatagun dida ya
ay immannung nan punnomnomda mu dee mannot an pamalbalidah nadan nabalu
ta way atondan mangalah nadan wadan dida. Ta gapu i danaen at'atonda ya ahi
nunhiglay ma'at i didah pidwana.

Hay Ong'ongngal Di Imbangngadnan Pihhu I Apu Dios
(Luke 21:1-4)

41 Hidin um'umbun hi Jesus hinan way potto' di pangi'amungandah pihhuh nan
Templo ya tinigona nadan tatagun e nangiha''ad hi pihhu. Ya dakol hinadan
kakadangyan di ong'ongngal di inha''adda.
42 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han duwan hiping.

12:36 12:36 Psalm 110:1

43 Ta inayagan Jesus nadan itudtuduwana ot alyonan diday, Pohdo' an ipa'innila i
da'yu an hay ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalu.
44 Te nan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan
hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu
aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

13

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 24:1-2; Luke 21:5-6)

1 Hidin taynan da Jesus nan Templo ya alyon nan ohah nadan itudtuduwanay, Apu
Jesus, tigom'en ma''aphod hantun Templo ya ta'on on hanadan batun inusalda.
2 Ya inalin Jesus di, O ma''aphod ot hanat ipahdayun tigon hi ad uwani te udum hi
algo ya mapa''ih ta ma''id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.

Hanadan Punligatan Di Tatagu
(Matthew 10:17-22; 24:3-14; Luke 21:7-19)

3 Indani ya imme da Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo an
ni'indommangan hinan Templo. Ya imme da Peter ya hi James ya hi John ya hi
Andrew hi awadan Jesus ta ab'abbuhdahdi ot mahmahanday ibalinan nan inalin
Jesus
4 an alyonday, On anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney pangimatunan hi'on
tuwen madatngan di a'atana?
5 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan
6 te lo'tat ya dakolday umalin mangalih dida nan Kristu mu layahda te pinhoddan
baliyan di dakol an tatagu.
7 Ot ta'on on wadaday donglonyuh munggugubat hitudan nun'ihaggon onu hinadan
nun'idawwin boble ya adi ayu tumakut te mahapul an ma'at dadiye mu bokon ni'
hidiyey apogpogan tun luta.
8 Te munggugubatday udum an boble. Ya waday alyog ya bitil hi dakol an boble.
Ta datuwen ma'ma'at di hipun di punligatan di tatagu an umat hi dogoh di golang
hi'on tuwen miyayyam.
9 Ya hanat halipodpodonyu nimpe te lo'tat ya wadaday ahi mangipatiliw i
da'yu ta iye da'yuh nadan punhumalyaan di Judyu ya e da'yu nunhoplat hinadan
a'am'amungan ta'un Judyu. Ya ahi da'yu bo inyeh awadan di patul ya gobelnador
ta humalyaon da'yu an gapun ha''on. Mu ta'on on ma'at di athidi i da'yu mu ta
mipa'innila i dida nadan intanuddu' i da'yu
10 ta wan mihinap hi abobboble nan inat'u an iphodan di tatagu ya ahi madatngan
di apogpogan tun luta.
11 Mu wa'et natiliw ayu ta iye da'yuh nan punhumalyaan ya adi ayu minomnoman
hi'on nganney pambalyuh nadan ibagada te ukod nan Espiritun Apu Dios an
mangipanomnom i da'yuh ibagayu.
12 Ya ha boy ohah ma'at i da'yun kimmulug i ha''on ya hanadan i'ibbayuy
mangipatiliw ya mangipapate i da'yu. Ya atbohdiy aton nadan a'ammod hinadan
imbabaledan kimmulug i ha''on. Ya ta'on on hanadan imbabaleyu ya ngohayon da'yu
ya diday mangipapaten da'yu.
13 Ya ahiwawan da'yuh tatagu an gapuh kimmuluganyun ha''on. Mu nan tagun
manginaynayun an mundinol i ha''on an ta'on on nunhiglay punligatana ya hiyay
mi'tagun Apu Dios hi munnananong.

Hay E Ipaghopan Di Umipabohol Hinan Templo
(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

14 Alyon bon Jesus di, Hay oha bo ya wada han nunhiglan umipabungot i Apu Dios
an eda iha"ad hinan Templo ta mibilang moh nalugit nan Templo. Ot da'yun namaha
ituwe ya mahapul an nomnomnomonyuy iyatana. Ta hitun a'atana ya hanada'en i
Judea ya bumtikdah nadan billid.
15 Ya wa'et mipaddih an um'umbun ayuh nan dola ya pamaag ya innayunyun
bumtik an ma"id ha nomnomonyun hunggop an e mangalah nadan gina'uyu.
16 Ya ta'on on hanadan himmiput hinan puntanoman ya wa'et tigondah diye ya
pamaag damdama ya inayundan bumtik hinadan billid.
17 Ta i diyen timpu ya mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan binabain waday
goggolangda.
18 Ot hanat idasadasalyu ta wan adi mipaddih hinan lowang hidiyen ahiyu
bumtikan.
19 Te hitun a'atan datuwe ya nunhiglay punligatan di tatagu an ma"id ha
nipadpaddungana hinadan nunligatan di taguh tun luta an nihipun hidin nalmuwan
tun luta. Te maminghan di a'atan diyen nunhiglan punligatan.
20 Ot onha adi paho'dodon Apu Dios hidiyen punligatan ot ma''id ha ohah
taguh mabati. Mu gapuh nan ongal an homo'nah nadan pinto'nan tataguna ya
paho'dodonah diyen nunhiglan punligatan.
21 Ya ahi wadaday mangali i da'yu hi wahtun boble ta'u nan Kristu onu dehdihdi
nan Kristu mu hanat adiyu aya patiyon.
22 Te dakolday umalin mangalih dida nan Kristu onu propeta. Ya abalinandan
mangat hi milagro ya nadan nakaskasda'aw ta way atondan mamalbalih tatagu an
ta'on on nadan pinto' Apu Dios hi tataguna.
23 Ot hanat nomnomnomonyu datuwen inali' te teen padana' an ibagan namin i
da'yu ta ahi madatngan di a'atana.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

24 Alyon bon Jesus di, Na'at'e dadiyen punligatan ya humilong nan algo ya nan
bulan.
25 Ya mun'a'agah nadan bittuwon ya umalinhawangdan namin nadan wah ad lagud
ta ma''id ha poto'na.
26 Ta na'at'en namin dadiye ya ahiya' tigon an Nitulang Hitun Tatagu an umalih
tun luta an midduma' hinan bugut. Ya i diye ya ma'attigo nan ongal an abalina' ya
anabaktu'.
27 Ya honago' nadan anghel'u ta eda hayupon an namin nadan pinto''un tatagu' hi
abobbobleh tun luta ta umalidah awada'.
28 Ot alyon bon Jesus di, Nan a'at nan kayiw an fig ya waday ituddunan da'yu te
tigonyu'e ta manguyho' ya innilayun tuwen tumiyalgo.
29 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey panginnilaanyu an
agagga moy umaliya'.
30 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an tinanud hi ad uwani an wadaday udum i da'yu
an adida ni' mate ta inggana hi akhupanday a'atan datuwen namin.
31 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya munnananong
ta ingganah mipa'annung.

Hay A'at Di Pumbangngadan Jesus
(Matthew 24:36-44)

32 Alyon Jesus di, Ma"id ha nanginnila hi'on anuud di ahi' bo umaliyan te ammunah
Aman nanginnila. Ta'on on ha"on an imbabalena ya hanadan anghel hi ad abunyan
ya aggemi innila.

33 Ta hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta nanongnan mundadaan ayu te
aggeyu innila nimpe di ahi' umaliyan.
34 Te umata' hinan mumbaat an iyukodnan namin hinan baalna nadan matamuwan
hi balena ya pinadananah nan mungguwalya ta ihamadnan mungguwalya ta adina
palpaliwan an malmallo'.
35 Ot hiyah tuwe nan alyo' i da'yu an mahapul an umat ayu i diyen mungguwalya ta
mundadaan ayuh umaliya' te ma"id ha mapto' ya alinah mipotto' hinan mun'ahdom
onu hinan tongan di labi onu hinan muntalanu onu hinan mun'awi"it.
36 Te adiyu'e atonhidi ya alinah palpaliwanyu ya nahanawwanga' an malmallo' ayu.
37 Ya bokon da'yu ya ammunay pangalya' ituwe te hi an namin di tatagu ta wan
mundadaan ayun namin hi umaliya'.

14

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Luke 22:1-2; John 11:45-54)

1 Hidin duway algo ya madatngan nan ngilin di panganan nadan Judyu hinan
tinapay an agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnoman ta'uh nihwangan
handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ya hinahapit nadan nabaktun padi ya nadan
muntudtuduh nan uldin ta'un Judyu di atondan e muntiliw i Jesus ta adi innilaon
nadan tatagu ya pinateda.
2 Ta hay hinahapitda ya alyonday, Adi ta'u ipaddih hinadan mangilin an algo di
puntiliwan ta'u i hiya te alinah innilaon nadan tatagu ya bumungotda ya mi'patteda.

Hay Nangihiitan Nan Babai Hinan Lana An Nard Hi Ulun Jesus
(Matthew 26:6-13; John 12:1-11)

3 Hidin wada da Jesus hi ad Betani hi balen nan na'gullidan ni' an hi Simon an
mangmangnganda ya hinunggop han babai an inodnana han ma'killat an butilya an
nattuwan hi na'angnginan lana an nard an mapmaphod di hunghungna. Ot bukatana
ot ihiitnah ulun Jesus.
4 Ya himmihiwo nadan udum an wahdi te alyonday, Ayayyukah diyen lana an
pamaag ihya ya inatnahdi.
5 Onha igattang hidiye ot ongal di bayadna ot waot ha midat hinadan nun'awotwot.
Te hay balolna ya mabo'lah nan hintawon.
Ot pun'ihingalda.
6 Mu alyon Jesus i diday, Tanganunyu aton hinay pangaliyun hiya? Undan aggeyu
innila an maphod hituwen inatna?
7 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan
wadawadada i da'yu ot mabalin an kumpulnay algoh bumoddanganyun dida.
Mu ha''on'e ya adi minaynayun di id'idduma' i da'yu.
8 Ya manu'eh inhiitnah tuwe ya hituwe han abalinanan aton ta idadaanay adol'uh
e' ilubu'an.
9 Ot ibaga' i da'yu an hinan e itudtuduwan nan inat'u an iphodanyun tatagu hi
abobboble ya mi'bong'al hituwen inat tuwen babai ta panginomnomnoman i hiya.

Hay Nunhahapitan Da Judas Hi Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:14-16; Luke 22:3-6)

10 Hi Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles ya immeh awadan nadan nabaktun
padi ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
11 Ya immamlong dadiyen nabaktun padi an alyonday, Ta'omman ya indattan da'ah
pihhu.
Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas di ena pangipatiliwan i Jesus.

Hay E Nangidadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-19; Luke 22:7-13)

12 Hidin nadatngan nan mamangulun algon nan ngilin di pangananmin Judyu
hinan tinapay an agge nadduman hi yist i diyen pangi'nonganmih nan imbabalen di
kalnero an punnomnomnomanmih nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt
ya alyon nadan itudtuduwan Jesus i hiyay, On idanay emi pangidadaanan hinan anon
ta'uh ad uwanin ngilin?
13 Ot ituda' Jesus di duwa i didan alyonay, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble
ya wada han lala'in damuwonyu an pinahona han buwod ya nitnud ayun hiyah nan
balen hunggopana.
14 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta ituddum anu nan
kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad uwanin ngilin.
15 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta hidiy eyu
pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
16 Ta imme dadiyen duwan intuda' Jesus ya immannung nan inalinan dida ot
idadaanda nadan makan i diyen ngilin.

Hay Nangibagaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Luke 22:21-23; John 13:21-26)

17 I diyen mun'ahdom ya dimmatong da Jesus hinadan Apostoles i diyen bale ot
manganda.
18 Mu hidin mangmangnganda ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hay ahi
mangipatiliw i ha''on ya oha i da'yu.
19 Ya way ohah nadan itudtuduwana on minomnoman ta way ohaon alyonay, On
ha''on di mangipatiliw i he''a?
20 Ot alyona boy, I da'yun Apostoles ya hanan mi'tamol i ha"on hi ad uwani hinan
tinapaynah nan malukung ya hiyay mangipatiliw i ha"on.
21 Ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin patayona'. Mu mahmo' nan
tagun mangipatiliw i ha''on. Udu'dulnaot eh'ay agge niyayyam.

Hay Nanganandah Nan Tinapay Ya Hay Nanginumandah Nan Bayah An Indawat Jesus
(Matthew 26:26-30; Luke 22:14-20; 1 Kulintu 11:23-26)

22 Ta i diyen mangmangnganda ya inalan Jesus nan tinapay ot munhana i Apu Dios
ot upi'upingona ot ipiyappongnah nadan itudtuduwana ot alyonay, Anonyuh naen
tinapay te hiyah naey adol'u.
23 Ot alana bo nan basu an nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah nadan
itudtuduwana ta nabinbinoltandan imminum an namin.
24 Ot alyonay, Hinaen ininumyu ya hiyah naey dala' an panginnilaan an wada han
balun imbagan Apu Dios hi atona i da'yun tatagu.
25 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta ingganah on
madatngan nan pi'iddumanyuh nan pun'ap'apuwan Ama ya ahiya' mohpe mi'yinum
bon da'yuh nan nat'on an bayah.
26 Ta on nabhugda ot ikantaday pundayawdan Apu Dios ot ahida umeh nan nabillid
an nungngadan hi Olibo.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

27 Alyon Jesus i diday, Ad uwanin mahdom ya mahihi"an ta'u ta taynana' te hay
impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Ipapate' nan mumpastol ta hanada'en
kalnerona ya mahihi"anda.

14:27 14:27 Sekariah 13:7

28 Ot alyon bon Jesus di, Ta athidin ipapateya' mu hitun amahuwa' ya mamangu-
luwa' an umeh ad Galilee ta ahi ayu mitnud hidi.
29 Ya alyon Peter di, Ta'on hi alinah taynan da'ah tudan ibba' mu adi mabalin hi
taynan da'an ha"on.
30 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i he"a an adi pumidwan tumalanuh ad uwanin
mahdom ya mumpitlun iha"uta' i he"a an alyom hi aggeya' innila.
31 Mu alyon Peter di, Adi mahan mabalin hi iha"ut da'a te ta'on on mi'yateya' i he"a.
Ya an namin nadan itudtuduwan Jesus ya athidi damdamay inalida.
32 Ot makak da Jesus ta umedah ad Getsemani.

Hay Nundasalan Jesus
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

Hidin dimmatongdah ad Getsemani ya alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Umbun
ayu ni' hitu ta eya' mundasal.
33 Ot i'uyugna da Peter i James ya hi John ta bimmata"anda. Ya nihipun i diyey
numanomnomana an gapuh nan ma'at i hiya.
34 Ot alyonan diday, Nunhigla tayyan mahkit di punnomnom'u an aya' mate. Ot
hanat umohnong ayu bahan ta mi'tukal ayun ha"on.
35 Ot e mibata"an hi Jesus ot e mundu"un an inda"omnay angahnah nan luta ot
mundasal ta mabalin'e ya adi ma'at hidiyen nunhiglan ena holtapon.
36 Ta alyona di, Ama, ma"id ha adim abalinan. Ot daan mo bahan ta adim iyabulut
hituwen e' holtapon? Mu bokon hanan pohdo' di ma'at te nan pohdom.
37 Indani ot ibangngadnah nan awadan nadan tulun itudtuduwana ya tinigonan
nalo'da ot alyonan Peter di, Simon, bumangon'a. Undan ahan adi mabalin hi mi'tukal
ayun ha"on i ha ohay olas ni'mo.
38 Mahapul an itpolyun adi malo' ta mundasal ayu ta wan adi ayu mabaliyan. Innila'
an pinhodyun mi'tukal mu ningamut neen hay inlo'yuy miploh.
39 Ot mumbangngad boh Jesus ot hana bon indasalnah hopapnay indasalna.
40 Ot ibangngadna boh awadan nadan tulun itudtuduwana ya hiyah diyen nalo'da
te adida ahan pa"itpol hi inlo'da. Ta binangona dida ot dindinnonganda te aggeda
innilay ibagada.
41 Ot ume bo Jesus an e mundasal. Ta hidi bon nibangngad ya nalo'da bo ot
alyonay, Ngalngalam ha inlo'yu. Bumangon ayu te nadatngan moy puntiliwan nadan
nun'abahulan an tatagu i ha"on an Nitulang Hitun Tatagu
42 te tuweda tayyan impangulun nan nangitudduh tun awada'. Ot ma'ayu ta eta'u
damuwon dida.

Hay Nuntiliwanda I Jesus
(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:1-14)

43 Aggena impadappuh nan pun'ibagana ya himmawwangngot hi Judas an ohah
nadan Apostoles an in'uyugnay dakol an tatagu an numpangdon hi ispada ya pang'ul
te diday hinnag nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an muntiliw i Jesus.
44 Ya imbagan tuwalin Judas hinadan in'uyugnan alyonay, Tigonyu ta nan tagun e'
awalon ya hiyay tiliwonyu ya inhamadyun ginuwalyaan.
45 Ya innayun Judas an immeh awadan Jesus ot alyonan hiyay, Immali ami Apu
Jesus.
Ot inayunan awalon hi Jesus.
46 Ot madhuda nadan nun'ibban Judas ot tiliwondah Jesus.
47 Mu hanan ohah nadan ibban Jesus ya hinuknutnay ispadana ot palangonay ingan
nan ohan himbut nan nabaktun padi ta na'aan.

48 Ya alyon Jesus hinadan nuntiliw i hiya di, Una'dan na'abahhulan ta gahin hi
mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin muntiliw i ha''on?
49 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa'
hinan Templo an abigabigat on waa' hidi? Mu ta'on ta ma'at hituwe ta mipa'annung
nan hapit Apu Dios.
50 Ta gapu i diyen na'at ya binumtik nadan itudtuduwana.
51 Ta onda inikak hi Jesus ya himmawwang han lala'in aggena hinangut di
lubungna ta pamaag ya ammunay ulohnah inhophopnah adolna ot mitmitnud
hinadan mangiye i Jesus. Ta edaot eh'a pi'tiliw
52 mu agge natiliw te nan uloh di nalapanu' ta innayunan binumtik.

Hay Nummahmahandah Bahul Jesus
(Matthew 26:57-68; Luke 22:63-65; John 18:13-14,19-24)

53 Hidin inyedah Jesus hi balen nan nabaktun padi ya dedahdi nadan nabaktun
padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu.
54 Mu hi Peter ya niyunu'unud hinan nangiyayanda i Jesus mu nibata''an ta ing-
ganaot midatong hinan lita''angan nan balen nan nabaktun padi ot mi'yan'anniduh
nadan guwalya.
55 Ya nadan nabaktun padi ya an namin nadan ap'apun di Judyu ya inhamaddan
nummahmah hinadan tatagu hi mabalin an ipabahuldan Jesus ta waha pangigadu-
landan mangipapaten hiya.
56 Ta dakolday nangipatnan mangibaga hi ipabahuldan hiya mu adi mun'u'unnudan
nadan ibagada te on tuwali layahda.
57 Ta lo'tat ya alyon nadan ma'layyah di,
58 Dingngolmin inalinay pa''ihona anu nan iniphod di tatagun Templo ta maluh di
tuluy algo ya iphodna mu bokon hay taguy mangiphod.
59 Mu ta'on on dida ya adi mun'u'unnudan di ibagada.
60 Ya natanna'dog nan nabaktun padi ot alyonan Jesus di, Tanganunmu adi tobalon
nadan ibagadan he''a? On immannung dadiyen imbagada?
61 Mu namaag Jesus di dindinong. Ta alyon bon nan nabaktun padi di, Ibagam hi'on
immannung an he''a nan Kristu an Imbabalen Apu Dios?
62 Ya alyon Jesus di, O immannung hinaen inalim te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu
ya adi madne ya tigonyu an ha''on di ongal di abalinana te umbuna' hi way winawwan
Apu Dios. Ya ahiya' bo tigon hitun pumbangngada' an midduma' hinan bugut.
63 Ta on dingngol nan nabaktun padih diye ya punhethetnay lubungna an gapuh
bungotna te hay nangalyan Jesus di hiya nan Kristu. Ot alyonah nadan tatagu di,
Teen nunhindodongolan ta'u nan inalina. Ot undan nganne boy ohah hapulon ta'u
an hiya nee ot ibaganay bahulna.
64 Ya dingngol ta'u mahan nan layah an imbagana te alyonay hiya nan Imbabalen
Apu Dios. Ot nganney pohdonyuh ma'at?
Ya inalin nadan tatagu di, Immannung neen numbahul ot ipapateyuot.
65 Ot puntukpaan nadan udum hi Jesus. Ot upuponday matana on nunhin-
huhuntukanda on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan nanuntuk i he''a.
Ot ipaboltanda hinadan guwalya ot punhinhuhuntukanda.

Hay Nangiha''utan Peter Hinan Niddumanan Jesus
(Matthew 26:69-75; Luke 22:54-62; John 18:15-18,25-27)

66 Hi Peter ya nanongnan wahdin mi'yan'anniduh nan way lita''angan ya immehdi
nan ohan babain tagalan nan nabaktun padi

67 ya immatunanah Peter ot alyonay, Ot ten he''ay ohah nadan ibban Jesus an i
Nasaret.
68 Ya inalin Peter di, Towan, te agge' innilah naen tagun al'alyom. Ot inayun Peter
an umeh nan way hawwangon hidih nan lita''angan.
69 Mu tinigon bon diyen tagalah Peter ot alyonah nadan tatagu di, Hiyah tuwe ayay
ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
70 Mu inha''ut bon Peter. Ya alyon nadan udum di, Adim iha''ut te immannung an
he''ay ohah nadan ibban Jesus te mimatunan damdama an i Galilee'a.
71 Mu alyon bon Peter di, Isapata' an ta'on ona' dusaon i Apu Dios hi'ona' munlayah
te agge' attog innilah naen tagun ibagbagayu.
72 Ya hiyah indappuhnah diyen imbagana ya pimmidwan timmalanu. Ya ninom-
nomna din inalin Jesus an alyonay, Pumidwan tumalanu ya mumpitluy pangibagam
hi aggeya' in'innila. Ya nunhiglay luwanah hakit di nomnomna i diyen inatna.

15

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

1 On hiyah mun'awiwi''it i diyen nabiggat ya na'amung nadan nabaktun padi ya
nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ta
hahapitonda an mangipapate i Jesus. Ta pinawwidda ot iyeda i Pilatu.
2 Ya inalin Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
3 Ya dakol di impabahul nadan nabaktun padi i Jesus.
4 Ta alyon mo bon Pilatu di, Tanganunmu adi tobalon nadan ipabahuldan he''a?
5 Mu namaag Jesus di dindinong ta masda'aw hi Pilatu.

Hay Na'innilaan Di Atayan Jesus
(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39–19:16)

6 Hay impa'inghan nan gobelnador an aton hi atawotawon ya nadatngan'e nan
punnomnomnomanmin Judyu hi nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt
on impilubusnay ohah nadan nibalud an miyunnudan hi pohdon nadan tatagun
ilubus.
7 Ya wada han hi Barabas an nibalud te pimmate ya hiyay ohah nadan mi'buhul
hinan gubilnuda.
8 Ta hidin na'amung nadan tatagu ot ibagadan Pilatu ta ipilubusnay ohah nadan
nibalud.
9 Ot alyon Pilatu di, On pohdonyu ta ilubus'u nan ma'alih patulyu an Judyu?
10 Manu'eh inalin Pilatuh diye ya innilanan gapuh amoh di nangipatiliwan nadan
nabaktun padi i Jesus.
11 Mu inhaphapitan nadan nabaktun padi nadan tatagu ta ibagada an bokon hi
Jesus di milubus ta hi Barabas.
12 Ot alyon Pilatu di, At'ehna ya nganne moy ato' i Jesus an ma'alih Patulyu an
Judyu?
13 Ya pun'itkukdan alyonday, Ipipata'muh nan krus.
14 Mu alyon bon Pilatu di, Undan wa eh'a ha inatnah adi maphod?
Mu inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh nan krus.
15 Ot inyunnud mon Pilatu hinan pohdon nadan tatagun ma'at ta impilubusnah
Barabas. Ot hi Jesus di ipahoplatna ot ahina iyukod hinadan tindalu ta diday e
mangipata' hinan krus.

Hay Nunlaylayahhan Nadan Tindalu I Jesus
(Matthew 27:27-31; John 19:1-7)

16 Ya nitnud nadan tindalun nan gobelnador i Jesus hinan way lita''angan nan balen
nan gobelnador ot ma'amungdahdin namin hinadan ibbadan tindalu.
17 Ot aanonda nan lubung Jesus ot punlubungonda i han mumbolah* an ay lubung
di patul ot tuligonggongonda han inapiddan pagat ot ipipongotdan hiya.
18 On linayalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu.
19 On hinuplitday uluna on nuntukpaan di udum on nundu''un di udum hi
hinangngabna.
20 Ta onda ina'inathidi ot ahida aanon hidiyen impilubungdan hiya ot ihukkatda
nan lubungna tuwali. Ot iyedah nan eda pangipata'an i hiya hinan krus.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

21 Hidin wadadah nan awon ya himmawwang hi Simon an i Sayrin an hiyah
umanamut. Hiya nan hi aman da Alexander ya hi Rupus. Ot ipapilitdan ipapahon i
hiya nan krus an ipata'an Jesus.
22 Ta dimmatongda hi ad Golgota an hay ibalinana ya Ba'ag Di Ulu.
23 Ot iyeda i Jesus han bayah an nadduman hi mumpait ot alyonday inumona mu
adina pohdon.
24 Ta impata'dah Jesus hinan krus ot ibunutday mangalah nan lubungna.
25 Ya i diyen nangipata'andan hiya ya na'aggawa.
26 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an alyonahdiy,
Hiyah tuwe nan Patul di Judyu.
Ot ipata'dah nan krus hidih nan way baktun di uluna.
27 Ya wadada han duwan bimmahul an impipata'da an numbinahhelonda i Jesus.
28 Ta nipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hiya ya ibilangdah
na'abahhulan.
29 Ya hanada'en mala''uh hinan nipata'an da Jesus ya munwigwigiwigda on
dinildilahda an alyonday, Daan bohna nan alyom hi pa''ihom nan Templo ya mala''uh
di tuluy algo ya iniphodmu.
30 Agam mohpe ta ihwangmuy adolmu ta umaan'a i naen krus.
31 Ya ta'on on nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldinmin Judyu ya
ilanaylayahhanda an alyonday, Tanganu nin mohpeh ona adi taguwon di adolna
yaden nada'en udum ya tinaguna?
32 Onha nin mala'ah hi ad uwani hinan nipata'ana ot mabalin an patiyon ta'un hiya
nan Kristu an patul ta'un Judyu.
Ya ta'on on hanadan ibbanan nipata' ya na'na'yatdan manildilah i hiya.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

33 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
34 Ta hidin alas tres ya tinumkuk hi Jesus an alyonay, Eloy, Eloy, lama sabachthani.
Hay ibalinan nan inalina ya, Apu Dios, tanganuna' ingnganuy i he''a?
35 Ta hanada'en tatagun tumtumma'dog hinan bata''ana ya dingngolda nan inalina
ta alyonday, Umman nin hi Elijah nan pun'ayagana.
36 Ot umey oha i dida ot e mangala i han ay kapoh ot itamolnah nan limmanun
bayah ot ituddiwna i han bilau ot ena ipatiptip i Jesus ot alyonay, Tigon ta'un di anu
on umali nan inayaganan hi Elijah an mamoddang i hiya.
37 Indani ya tinumkuk ot inayunan ma'unguh.

---

* **15:17 15:17** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

38 Ya i diyen natayan Jesus ya hana'en abillog an nikultinah nan Templo ya nidihhan
an nahethet ta nunduwa an nihipun hi uhhuna ot dumayyu.
39 Ya hana'en opisyal di tindalu an wahdih nan way akuyung nan nipata'an Jesus
ya tinigonay a'at di natayana. Ta hiya nan alyonay, Immannung an hiyah tuwe nan
Imbabalen Apu Dios.
40 Ya wadada nadan binabain wahnan bata''ana an nanigo i diyen na'at an hi Mary
Magdalene ya hi Salome ya hi Mary an hi inan da Joses ya nan ung'unga mu hiya an
hi James.
41 Datuwe nadan binabain bimmanoddang i Jesus ya nitnunitnud i hiyah
nalpuwanah ad Galilee. Ya wadaday udum an binabain nalpuh ad Jerusalem.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

42 Hidin mun'ahdom i diyen algon pundadaananmin Judyu hinadan usalonmi i
diyen mabiggat an Habadun tungo
43 ya wada han hi Joseph an i Arimatea an ohan ap'apumin Judyu an pohpohdonmi
an hiyay ohan manmannod hinan pun'ap'apuwan Apu Dios an intulidna ot umeh
balen Pilatu ot ena ibaga ta iyabulutna ta ena ilubu' nan adol Jesus.
44 Ya nano''ol hi Pilatu te aggena innila an na'ibagan nateh Jesus ot pa'ayagna nan
opisyal di tindalu ot mahmahana hi'on immannung an nateh Jesus.
45 Ya alyon diyen opisyal di, O immannung peman an nate. Ot alyon mon Pilatu i
Joseph di, Ta'omman ya ekat em ilubu'.
46 Ot ma'anneh Joseph ot e gumattang i han balu an linen ot ena la'ahon nan
adol Jesus ot libbutana i diyen linen ot ena ilubu' hinan naka''utan hinan doplah
ot tungabona i han ongal an batu.
47 Yaden dedahdi da Mary Magdalene ya hi inan Joses an hi Mary ta tinigoda nan
nilubu'an Jesus.

16

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

1 Hidin nala''uh nan Habadun tungo ot e gumattang da Mary Magdalene ya hi Mary
an hi inan da James i Salome hi lana ta edaot punlanah hinan nilubu' an adol Jesus.
2 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen duminggu ot
makakdan umeh nan way nilubu'an Jesus.
3 Ta humanaphappitandan mangmangnge an alyonday, Nganne nin anuy eta
pangipa'aanan hinan tungab nan lubu'?
4 Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu an nitungab
hinan lubu'an.
5 Ta namaag mo ot hunggopda ya nangitiganda han lala'in um'umbun hi
nangappit hi winawwanda an nunlubung i han ma'apullaw an munggayyadan. Ya
nangintattakutda
6 mu alyon diyen lala'i di, Adi ayu tumakut te innila' an nan nipata' an hi Jesus
an i Nasaret di pinhodyun tigon mu ma''id mohtu te namahuwan ot tigonyu tee tun
nipalo'ana.
7 Ume ayuot eh'a ta eyu ibaga i Peter ya hinadan udum an intudtuduwana ta
mitnuddah ad Galilee te hiyah diye tuwaliy inalina.
8 Ta onda limmah'un hinan lubu'an ya nunhiglan munggagayonggongdah takutda
ta muntinnagtagdan mange. Ya gapuh takutda ya ma''id ha himmapitandah nadan
dinamuda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Luke 24:13-35)

9 Hidin namahuwan hi Jesus i diyen nawi"it di Duminggu ya hay namangulun
numpatigana ya hi Mary Magdalene an hiya din nahi'pan ni' hi pituy didimunyu
mu lina'ah Jesus.
10 Ot e ibagan Mary hinadan umukayungan an itudtuduwan Jesus hidiyen tinigona
11 mu adida patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Intudtuduwana
(Luke 24:13-35; Nan Na'na'at 28:1-6)

12 Indani ya wadada nan duwan intudtuduwan Jesus an idaldallandan umeh nan
pangayanda ya numpatigoh Jesus i dida mu nalumman di tigona.
13 Ta onda immatunan ot ibangngaddah awadan nadan ibbada ot uhuhondah diyen
na'at mu adida damdama patiyon.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Apostolesna
(Matthew 28:16-20; Luke 24:36-49; John 20:26-29; Nan Na'na'at 1:6-8)

14 Indani ya numpatigo mahan moh Jesus hinadan himpulut ohan (11) Apostoles i
han panganandа ot ihingalna didah aggeda namatiyan hinan imbagan nadan ibbada
an hiya ya namahuwan.
15 Ot ahina alyon di, Ume ayuh abobboble ta eyu ipa'innilah atagutagu nan inat'u
an iphodan di tatagu.
16 Ta hanada'en mangun'unud i ha''on ya mumpabonyagda ta diday mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong. Mu nan adi mangun'unud i ha''on ya diday nangalyan Apu
Dios hi minaynayun di bahulda ta hiya nan mipiyedah nan awadan di munnananong
an punligatan.
17 Ya hay pangimatunan hinan immannung an mangun'unud i ha''on ya nan
abalinandan munla'ah hi nih'op an gapuh pangidinlandah nan abalina'. Ya atbohdin
ta'on on nadan aggeda innilan hapit di udum ya mabalin an ihapitda.
18 Ya ta'on on nan ulog an kumalat ya umayupdan dida. Ya ta'on on alinah aggeda
inatta ya imminumdah kodot ya adida mate. Ya mabalin an iha'moday ta'ledah nadan
mundogoh ya mipaphodda.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Luke 24:50-53; Nan Na'na'at 1:9-11)

19 Hidin nagibbuh an ni'hapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ot mipatuluh ad
abunyan ot e umbun hi way winawwan Apu Dios ta middum i hiyan mun'ap'apu.
20 Ya hanada'en itudtuduwana ya immedah abobboble ot eda muntudtuduh hapit
Apu Dios. Ya hi Jesus di namoddang i dida ta hiya nan waday abalinandan mangat
hi milagro ta dadiyey pamatiyan nadan tatagu an immannung nan itudduda.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
Luke

Hay Nangipa'innilaan Luke I Teofilo Hinan Na'na'at

1 He''an iba Teofilo, innila' an dakolday nangitudo' tuwalih nadan na'na'at hitun
awadan ta'u.
2 Hay intudo'da ya nadan dingngoldah nadan e nuntanudtudu an nannannigoh
nadan na'na'at an nihipun hidin hopapna.
3 Ya hidin inhamad'un inada'adal datuwe an inhipun'uh din hopapna ya ninom-
nom'un ipanuh ta itudo''u ta idat'un he''a
4 ta wan ma'innilaam an immannung nadan nitanudtudun da'yu.

Hay Nangibagaan Nan Anghel An Miyayyam Hi John

5 Hidin numpatulan Herod hi ad Judea ya wada han padin di Judyu an hi Sekariah
an tinanud din padin hi Abijah. Hi ahawanan hi Elisabeth ya tinanud Aaron an oha
damdaman padin di Judyu.
6 Maphod di pangatdan himbale ya pa'a''un'unudonda nadan tugun Apu Dios.
7 Mu ma''id ha imbabaleda te adi mun'imbabaleh Elisabeth ta lo'tat ya na'ininna ya
na'amamma hi Sekariah.
8 Han hin'algo ya hanadan padin nidduman Sekariah di e mundasal hinan Templo.
9 Ya hay pangiye''eda ya ibunutday e mangidawat hinan maghob an insenso i Apu
Dios. Ya hi Sekariah di nabunut.
10 Ot ena gobhon hidiyen insenso yaden mundasal nadan tinataguh bahhelna.
11 Ya numpatigo i Sekariah han anghel Apu Dios an timma'dog hi nangappit hi
winawwan nan punggobhan hi insenso.
12 Ta hidin tinigon Sekariah hidiyen anghel ya nangintattakut ta aggena innilay
atona.
13 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a tumakut, Sekariah. Te immaliya' ta
ibaga' i he''a an ipa'annung Apu Dios nan dasalmu. Ta mawadaan hi ahawam ta
mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu hi John.
14 Ta i diyen iyayyamana ya nunhiglay amlongyu ya dakolday mi'yam'amlong i
da'yu.
15 Hiya ya ipabaktun Apu Dios te mihipun hi awadanah putun inana ya middum
nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya mihipun boh iyayyamana ya adina tamtaman di
kumpulnan bumutong.
16 Ya gapuh nadan itudtuduna ya dakolday Judyu an mumbangngad i Apu Dios.
17 Te hiyay ituda' Apu Dios hi mangidadaan hinadan tatagu ta wan abulutonda
nan ahi ituda' Apu Dios. Te mawada nimpen hiya nan Espiritun Apu Dios ya nan
abalinana an wada ni' i din hi Elijah. Ya ipanuhnay hina'amma ta munhahayyupda.
Ya tugunona nadan mumpungngohe ta hanadan maphod an pangat di atonda ta wan
midadaandah umaliyan nan Ap'apu.
18 Mu alyon Sekariah hinan anghel di, Undan ihya nin ma'at ha athina an ten
amammaa' mo ya atbohdin ininnah ahawa'?
19 Ya alyon nan anghel di, Ha''on hi Gabriel an ohan baal Apu Dios ya hinnaga' ta
ipa'innila' hituwen maphod an ahi ma'at i da'yu.
20 Mu gapu ta adim patiyon hinaen inali' ya mihipun hi ad uwani ya adi'a humapit
ta ingganah mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
21 Hanada'en tatagun manmannod i Sekariah ya masda'awda te nadnehdih nan
Templo.

22 Mu hidin limmah'un ya inniladan waday impatigon Apu Dios i hiya te hidiyen
adina humapitan an ona itpong di atonan mi'hapit i dida.
23 Ta nagibbuh hidiyen tamuna ot inayunan umanamut.
24 Ya agge nadne ya immannung an nawadaan hi ahawanan hi Elisabeth ot
tumuttungoh limay bulan. Ta alyonay,
25 Mun'am'amlonga' ta ad uwani ya himmo'a' i Apu Dios ta wan midinong di e
pamihupihulan di tatagu i ha''on.

Hay Nangibagaan Nan Anghel Hi Iyayyaman Jesus

26 Hidin mi'anom hi bulan nan imbutyug* Elisabeth ya hinnag bon Apu Dios nan
anghel an hi Gabriel hinan bobleh ad Nasaret hidih ad Galilee
27 ta e mi'hapit hinan mangilog an hi Mary an nitbi i Joseph an nalpuh nan holag
handin patul an hi David.
28 Ta hidin numpatigo nan anghel ot alyonay, Mary, immaliya' ta ipa'innila' an he"ay
pinto' Apu Dios hi pangatanah maphod. Ot hi Apu Dios ya wadawadan mangipapto'
i he"a.
29 Ya numanomnom hi Mary i diyen inalin nan anghel ta alyonah nomnomna di,
Nganne nin di pinhodnan ibaga?
30 Mu alyon nan anghel i hiyay, Adi'a numanomnom te immannung an ongal di
punnomnom Apu Dios i he''a
31 ta adi madne ya mawadaan'a ta iyayyammu han lala'i ta ngadananyuh Jesus.
32 Hiya ya ongal di abalinana ta mangadanan hi Imbabalen nan na'abbaktun Dios.
Ya hiyay pumbalinon Apu Dios hi patul ta umat i din hi apunan hi David
33 ta hiyay mun'ap'apuh nadan Judyu hi inggana.
34 Ya alyon Mary di, O mu nganney ato' an mawadaan an aggeya' ni' nalahin?
35 Ya alyon nan anghel di, Nan Espiritun nan na'abbaktun Dios di mawadan he''a
ta gapuh nan abalinana ya mawadaan'a. Ta nan iyayyammu ya ma"id ha bahulna an
hiya nan ma'alih Imbabalen Apu Dios.
36 Ya ta'on on nan ibam an hi Elisabeth an alyonday adi mabalin hi mun'imbabale
te ininna mo mu ad uwani ya mi'anom hi bulan nan lala'in imbutyugna.
37 Ta datuwey atigana an ma"id ha adi abalinan Apu Dios an aton.
38 Ot alyon Mary di, At'ehna ya abuluto' nan pohdon Apu Dios an ma'at ot hanat
ma'at i ha"on nan imbagam.
Hidin inalinah diye ot ume nan anghel.

Hay E Nanigan Mary I Elisabeth

39 Indani ya ninomnom Mary an umehdih nan nun'abillid an bobleh ad Judea
40 an awadan da Sekariah.
Ta hidin dimmatong hi Mary ot alyonan Elisabeth di, Immaliya' ta tigon da'yu.
41 Ya hidin dingngol Elisabeth di hapit Mary ya immiku nan golang hi putuna. Ya
bimmika nan Espiritun Apu Dios i hiya ta
42 inlotnan alyonay, Hi an namin di abinbinabai ya he''ay pinto' Apu Dios hi
pangatanah maphod ya atbohdi nan golang an iyayyammu.
43 Mun'am'amlonga' hi immaliyam mu nganneya' ihya ta he"a an hi inan nan Ap'apu
ya umali'an manigon ha"on.
44 Hidin dingngol'uy hapitmu ya immiku tun golang hi putu' hi amlongna.
45 Ot mipa'amlong'a te pinatim an ipa'annung Apu Dios nan inalinan ma'at i he"a.

Hay Nundayawan Mary I Apu Dios

46 Ya inalin Mary di, Dayawo' hi Apu Dios

---

* **1:26 1:26** Hay pangalin di udum hinan imbutyug ya inhabi.

47 ya mun'am'amlonga' te hiyay mangdat hi pi'taguwa' hi munnananong
48 te minonomnoma' i hiya an ta'on on na'adda''ula' an baalna. Ta mihipun hi ad uwani ya ibagan nadan tatagu hi udu'dula'
49 te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya maphod di inatnan ha''on te hiya ya maphod tuwaliy a'atna.
50 Te nihipun hidin hopapna ya ongal di homo'na hinadan mangun'unud i hiya.
51 Ya gapuh nan ongal an abalinana ya pina''ihnay punnomnom nadan mumbaktun tatagu ta maguluy nomnomda.
52 Ya atbohdin nun'ipa'aana nadan mumbaktun ap'apuh nadan sa'adda ot ihukkatna nadan nun'ada''ul.
53 Ya indatnay mahapul nadan nun'awotwot.
Mu hanada'en kakadangyan ya nun'ituda'na dida an ma''id ha indatnan dida.
54 Mu dita'u'en Judyu an baalna ya boddangan dita'u
55 te mipapanomnom i hiya din imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham an hom'on dita'un holagna hi inggana.
56 Hay niha''adan Mary hi balen da Elisabeth ya umeh tuluy bulan ot ahi mumbangngad hi baleda.

Hay Niyayyaman John An Mumbonyag

57 Hidin nadatngan di pun'ayyaman Elisabeth ya immannung an lala'i nan inyayyamna.
58 Ta hidin dingngol nadan hinaggonda ya nadan tulangdah diyen ongal an inat Apu Dios an gapuh homo'nan hiya ya ni'yam'amlongdan hiya.
59 Ot hidin mi'awaluh algon diyen golang ya na'amung nadan tatagu ta tigonday akugitan diyen golang. Ot alyonday, Hi Sekariah di ipingadan ta'un hiya ta bunatonay ngadan amana.
60 Mu alyon Elisabeth di, Bokon ta hi John di ngadana.
61 Ya alyonday, Tanganu? Undan waha nungngadan hi John i da'yun himpamu'un?
62 Ot itpongdan ibaga i amana hi'on nganney pinhodnan mingadan i diyen golang.
63 Ya initpong Sekariah i dida ta idatda ha pangitudo'ana ot itudo'na an hi John di ngadana. Ya masda'aw nadan tatagu.
64 Ya na'ibagan himmapit mohpeh Sekariah ot munhana i Apu Dios.
65 Ta masda'aw nadan hinaggonda. Ta hidiyen na'at di hanaphapiton nadan tatagu an nunhitu i diyen nun'abillid an bobleh ad Judea.
66 Ya an namin nadan nangngol i diyen na'at ya alyondah nomnomday, Nganne nin di pumbalinan diyen golang hi'on kumilog?
Manu'eh athidiy ibagada ya matigoda an wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.

Hay Imbagan Sekariah Hi Pundayawna I Apu Dios

67 Indani ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Sekariah ot alyonay,
68 Madayaw hi Apu Dios an dayawon ta'un Judyu te agge dita'u inwalong te intuda'na nan ahi manapung hi bahul ta'u.
69 Hidiyen impa'alina ya ongal di abalinana an mangihwang i dita'u an nalpuh nan holag din baalna an hi David.
70 Ta hinaey nipa'annungan din impibaganah nadan propeta
71 an alyonay ihwang dita'un hiyah nadan binuhul ta'u ya hinadan humihiwon dita'u.
72 Ya ipa'annungna din imbagana i handidan a'ammod ta'u ta hom'on dita'u.
73 Te hay imbagana i handin ammod ta'un hi Abraham
74 ya alyonay ibaliw dita'uh nadan binuhul ta'u ta ma''id ha itakut ta'un munhilbin hiya

75 ya ta wan hanadan miyunnudan hinan pangatnay pangat ta'u ituwen pi'taguwan
ta'uh tun luta.
76 Ya he''a'en imbabale' ya he''a nan propetan nan na'abbaktun Dios te he''ay e
mangidadaan hinadan tataguh umaliyan nan Ap'apu ta'u.
77 Ta em ipa'innilan dida nan aton Apu Dios an mamakawan hi bahulda ta way
atondan mi'tagun hiya
78 an gapuh nan ongal an homo'nan dita'u.
Ya hitun umaliyan diyen ituda' Apu Dios ya umat hinan humilin algo
79 an patalana nan paddungnay munhihillong an nitaguwan ta'u an gapuh bahul ta
wan adi ta'u mihi''an i Apu Dios.
Ya itudduwan dita'u hinadan nipto' an pangat ta wan luminggop di nitaguwan ta'u.

Hidin Kimmilog Hi John

80 Hidin kimmilog hidiyen imbabalen Sekariah ya ni'yong'ongngal di pangulugnan Apu Dios. Ya e nihaha''ad hinan agge naboblayan ta inggana ot madatngan di ena puntudduwan hinadan ibbanan Judyu.

2

Hay Niyayyaman Jesus
(Matthew 1:18-25)

1 Indani ya inyuldin nan patul an hi Agustus hinadan boblen sinakup di Roma an mahapul an eda mumpalistan namin nadan tataguh nan boblen nalpuwan di a'ammodda.
2 Hay gobelnador hi ad Syria i diyen hopap di pumpalistaan di tatagu ya hi Kirinius.
3 Ta way oha mo on e numpalistah nan boblen nalpuwan di a'ammodna.
4 Ta hi Joseph an i Nasaret hidid Galilee ya ni'yeh ad Bethlehem hidih ad Judea ta e mumpalistahdi te hidiy niyayyaman apunan hi David.
5 Ya hi Mary an nitbiyana ya ni'ye damdaman e mumpalista yaden na'aggayuh.
6 Ta hidin wadadah ad Bethlehem ya nadatngan di pun'ayyamana.
7 Ta inyayyamna nan panguluwan an imbabalenan lala'i ot ulohana ot ipalo'nah nan balunglung an na'ap'apan hi dagami. Hidiy nangipalo'ana te ma''id ha eda umohnongan hinadan uggan umohnongan nadan mangili.

Hay Nanginnilaan Nadan Mumpumpastol Hi Niyayyaman Jesus

8 Hidih nadan pumpastolan hi ad Bethlehem ya dedahdi nadan mumpumpastol an mangipapto' hinadan kalneroh nan mahdom.
9 Ya i diyen nahdom ya alinah on numpatigo nan anghel Apu Dios i dida. Ta hanan binang Apu Dios ya hinitalana nan awadanda ta nangintattakutda.
10 Mu inalin nan anghel i diday, Adi ayu tumakut. Te wada han maphod an ibaga' i da'yu an mangipa'amlong hi atagutagu.
11 Ad uwanin nahdom ya niyayyam hitun boblen David nan Kristu an Ap'apu an mangihwang hi tatagu.
12 Hay pangimatunanyun hiya ya dehdin na'ulohan ot mipalo' i han balunglung.
13 Ta ona inalih diye ya alinah on wadaday dakkodakkol an anghel an nalpuh ad abunyan an ikankantaday pundayawda i Apu Dios an alyonday,
14 Madaydayaw hi Apu Dios an na'abbaktuh ad abunyan. Ya mipalinggop nadan tatagu an mangat hinadan umipa'amlong i hiya.
15 Ta hidin numbangngad nadan anghel hi ad abunyan ot munhahapit nadan mumpumpastol an alyonday, Ume ta'u moh ad Bethlehem ta eta'u tigon hidiyen imbagan Apu Dios.

16 Ot ma'anneda ya inakhupanda da Mary i Joseph. Ya tinigoda nan golang an nipalo' hinan balunglung
17 ot uhuhonda nan inalin nan anghel i dida an a'at nan golang.
18 Ya an namin nadan nangngol i diyen inuhu'uhuh dadiyen mumpumpastol ya masda'awda.
19 Mu hi Mary ya ma"id ha dakol hi inalina te ona nomnomnomon dadiyen na'na'at.
20 Indani ot mumpumbangngad nadan mumpumpastol hinadan pumpastolanda an nunhiglay pundayawda i Apu Dios an gapuh nangipa'innilaan nan anghel i dida i diyen na'at ya hay naniganda an immannung hidiyen nipa'innilan dida.
21 Hidin mi'awaluh algon nan golang ot ipakugitda ot ngadananda ta hi Jesus te hiyah diyey inalin din anghel i Mary ot ahi mawadaan.

Hay Nangiyayandan Jesus Hinan Templo

22 Hidin nadatngan di e pangatan da Mary i Joseph hinan nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ta ahi mibilang hi malinis di ohan babain pa"ayyamna ya ninomnomdan idihhan an iyeh Jesus hi ad Jerusalem ta eda idawat i Apu Dios.
23 Te hay nitudo' i diyen tugun Apu Dios ya alyonay an namin di panguluwan an linala'i ya mahapul an midawat i Apu Dios.
24 Ya gapu ta pa"ayyam nimpen Mary ya mahapul an i'nongnay duwan balug onu palluma an miyunnudan i diyen tugun Apu Dios.
25 Ya wada han lala'in i Jerusalem an hi Simeon an maphod di pangatna te nan tugun Apu Dios di un'unudona ya hiyay ohan mamannod hi umaliyan nan mun'ap'apu i didan Judyu. Ya wadan hiya nan Espiritun Apu Dios
26 ta hiyay nangipa'innila an hiya ya adi mate ta ingganah tigona nan Kristu an ahi mun'ap'apu.
27 Indani ya impangulun nan Espiritun Apu Dios hi Simeon hidih nan Templo yaden dedahdi da Mary i Joseph an inyedahdih Jesus ta atonda nan nibagah nan Nitudo' an Tugun.
28 Ya immeh Simeon ot apupuwonah Jesus ot dayawonah Apu Dios an alyonay,
29 Mun'am'amlonga' an baalmu Apu Dios te nipa'annung din inalim i ha"on ot mabalin mohpen ta'on ona' mate.
30 Ot teen tinigo' tun intuda'mun Mangihwang hi tatagu
31 an hiyah tuwe din ninomnommu tuwalin mipa'innilah atagutagu.
32 Hiya ya umat hinan patal an patalanay nomnom di tatagu an ta'on on hanadan bokon Judyu ta wan hiyay un'unudonda. Ya hiya boy mangipabaktu i da'min tatagum an Judyu.
33 I diyen inalin Simeon ya masda'aw nadan a'ammod diyen golang.
34 Ot alyon Simeon i Mary di, Hi Apu Dios di mangipa'amlong i da'yu. Ya hituwen golang an pinto' Apu Dios di gumalat hi adusaan di udum an Judyu hi'onda adi umunud i hiya. Mu hiya boy gumalat hi ihwangan di udum hi'onda umunud i hiya. Ya ma'innilan hiya nan hinnag Apu Dios te hiyay mangipa'innilah a'at Apu Dios. Mu dakolday mamihul i hiya
35 ta a'innilaan di nomnom di tatagu. Ta hiya nan ahi nunhiglay hakit di nomnommu ta ay waha mitpig hi puhum an gapuh nan ma'at i hiya.
36 Ya wahdi boh nan Templo han ininnan propeta an hi Ana an hi na' Panwel an tinanud Asel. Hiya ya pituy tawon di nun'addumandah nan ahawana ot ahi mabalu.
37 Ya nawalut opat (84) moy tawona.* Ya abigabigat ya ahodohodom on wahnan Templo an mundayaw i Apu Dios ya nunhiglan i'ulatanay pundasalana i hiya.

---

* **2:37 2:37** Hay alyon di udum ya nihipun hi nabaluwana ya agge numbintan ta nawaluy tawon di nabaluwana.

38 Ta hidin tinigona da Joseph ot umeh awadanda ot munhana i Apu Dios.
Ot pun'ibaganay a'at diyen unga hinadan tatagun mamannod hi umaliyan nan
Mangihwang i dida an i Jerusalem.
39 Hidin inat da Joseph nadan nibagah nan tugun Apu Dios hi atonda ot
mumbangngaddah bobledah ad Nasaret hi ad Galilee.
40 Ta lo'tat ya mun'a'ong'ongngal hidiyen unga. Ya mabikah ya na'annomnoman te
hi Apu Dios di mangipappapto' i hiya.

Hay Nangakhupandan Jesus Hinan Templo

41 Atawotawon on ume nadan a'ammod Jesus hi ad Jerusalem te hidiyey imminghah
atonda an eda mi'yamung hinan punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'amoddah ateh ad Egypt.
42 Ta hidin himpulut duway (12) tawon Jesus ya ni'ye i da amana i inana
hi ad Jerusalem i diyen ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'ammoddah ateh ad Egypt.
43 Ta hidin nagibbuh hidiyen ngilin ot makakdan umanamut. Mu aggeda innila an
nataynan hi Jesus hidih ad Jerusalem
44 te hay wah nomnomda ya ni'bulog hinadan ibbada. Ta hin'algoy nundal-
lanananda ot ahida imutalngan an ma''id hi Jesus. Ot eda pun'ibagah nadan i'ibada
ya nadan udum an nun'ibbada
45 mu ma''id. Ot ibangngadda mo boh ad Jerusalem ot eda punhama' hidi.
46 Ta mi'atluh algo ot ahida mohpe akhupan an wahdin mi'ib'ibbun hinadan
muntudtuduh nan Templo an dongdonglona nadan itudtududa on dakol di minahma-
hanan dida.
47 Ya an namin nadan wahdin mundongdongngol ya masda'awdah nan al'alyon
Jesus te dakol di innilana.
48 Ya ta'on on da amana i inana ya masda'awdah nanigandah awahdina. Ta immeh
inanah awadana ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah inatmu? Nunhiglay
inomnomanmin amam hi ama''idmu ta hiya nan e da'a hinamahama'.
49 Mu alyonay, Tanganuna' tuwali e hinamahama' i da'yu? Undan aggeyu innilan
mahapul an mihtuwa' hitun balen Ama?
50 Mu aggeda na'awatan di pinhodnan ibaga.
51 Ot mi'bangngad mo da Jesus hi ad Nasaret an ninaynayun di ana'na'unnudnah
nadan a'ammodna. Ya minonomnom i inana dadiyen ina'inat Jesus.
52 Ta hidin mun'a'ong'ongngal hi Jesus ya mun'a'udman boy innilana ya hay e
pun'amlongan Apu Dios i hiya. Ya atbohdin pinpinhod nadan tatagu.

3

Hay Intuddun John An Mumbonyag
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8)

1 Hidin mi'apulut limah (15) tawon hi numpatulan Tiberius hi ad Roma ya hi Ponsio
Pilatu di gobelnador hi ad Judea. Ya hi Herod an hi ibban Philip damdamay ap'apu
hinadan bobleh ad Iturea ya hi ad Trakonitis. Ya hi Lisanias di ap'apu hi ad Abilene.
2 Ya hanada'en nun'abaktun padin di Judyu i diyen tawon ya da Anas i Kayapas.
3 Ya i diyen timpu ya immeh John an imbabalen Sekariah hinadan boblen
nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan an e timmanudduh nadan
tatagun alyonay, Mahapul an muntutuyu ayuh nadan adi maphod an ina'inatyu ya
indinongyun mangat i dadiye ya numpabonyag ayu ot pakawanon da'yun Apu Dios.
4 Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay, Wada han
ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an umanneh nan awadana an

3:4 3:4 Isaiah 40:3-5

agge naboblayan an analyonay, Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta
midadaan hi umaliyana.*
5 Ta paddungnay tababon ta'u nadan nun'ah'ung ya nundotalon ta'u nadan billid
ya nadan nabillid. Ya puntaldongon ta'u nadan nun'akillun awon ya nuntabab ta'u
nadan nun'aba"ungan
6 ta wan tigon di atagutagu ta innilaonda nan aton Apu Dios an mangihwang hi
tagu.
7 Ta dakolday tatagun e mumpabonyag i John mu inalinan diday, Da'yun ay u'ulog,
wan alyonyu on mabonyagan ayu'e ya ma'aan di bungot Apu Dios i da'yu.
8 Mahapul an idinongyun mangat hi adi maphod ta atiganan nuntutuyu ayuh nadan
numbahulanyu. Ta adi ayu ma'dinnol an gapu ta tinanud da'yun Abraham ya adi
da'yu dusaon. Te ibaga' i da'yu an mabalin an pumbalinon Apu Dios hantudan batu
hi holag Abraham.
9 Te hi Apu Dios ya nundadaan an mundusah nadan tatagun adi maphod di
pangatda ta umatdah nan kayiw an ma"id'e ha maphod hi ibungana ya malngoh
ta mitungu.
10 Ot mahmahan nadan tatagun alyonday, Ot nganne moy atonmi?
11 Ya alyonay, Wada'en da'yu ha duway lubungna ya idatyuy ohah nadan ma"id ha
lubungna. Ya da'yun waday anona ya hanat pi"anonyu nadan ma"id ha anona.
12 Ya nada'en mumpun'amung hi buwis an ni'yen e mumpabonyag i hiya ya
alyonday, Apu manudtudu, nganne mo piboy atonmi?
13 Ya alyonay, Tigonyu ta adiyu hulukan nan buwis an nibagan eyu hingilon.
14 Ya inalin bon nadan titindaluy, Ya nganne piboy atonmi?
Ya alyonan diday, Adiyu unguhan nan bo'laonyu ya adiyu tattakuton nadan tatagu
ta way atonyun mangalah pihhuda.
15 Ta hidin dingngol nadan tatagu nadan imbagabagan John ya namamay punnom-
nomdah nan umaliyan nan hahaddonda an Kristu. Te hay punnomnomda ya ma"id
ha mapto' hi'on hi John nan hahaddonda an Kristu.
16 Mu inalin John i diday, Bokon ha''on nan hahaddonyu an umalin Kristu mu adi
madne ya umali. Ya na'abbaktu mu ha''on ta ta'on on ha e' pangubadan hi tayun di
hapatutna ya na'adda''ula' an mangat. Ya hay pamonyag'u ya liting ya abuh mu hay
pamonyagnan da'yu ya nan Espiritun Apu Dios ya apuy.
17 Ta hitun umaliyana ya hiwwayonay tatagu an ay muntoop ta namahmah e nadan
nabgahan ya dadiyey ena inyalang ya ena pinu'ulan nadan dugih i han apuy an adi
madmaddop.
18 Ya nat'onat'on di inat John an nangitudduh nadan tataguh nan maphod an ahi
ma'at i dida.
19 Ya agge timmakut an namahiw i Herod an patul i diyen boble an gapuh nadan
adi maphod an pangatna an umat hi nangiyahawaana i Herodias an ahawan ibbana.
20 Mu hidin inatnahdi ya namamay hihiwon Herod i hiya ot ipibaludna.

Hay Nabonyagan Jesus
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

21 Han hin'algo hidin agge ni' nibalud hi John ya dakolday immeh awadan John
an e mumpabonyag ya imme damdamah Jesus an e mumpabonyag i hiya. Ta hidin
nabonyagan ot mundasal ya niluwat hi ad abunyan.
22 Ya nungkohop i hiya nan Espiritun Apu Dios an ay pallumay tigona. Ya wada
han madngol an hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, He''a nan Imbabale' an
pa'appohpohdo' ya umipa'amlong'a i ha"on.

* **3:4 3:4** Nan midadaan hi umaliyan nan Ap'apu ya hay pinhodnan alyon ya ipaphodday pangatda.

Nan Ud Holag I Jesu Kristu
(Matthew 1:1-17)

23-38 Hidin tulumpuluy (30) tawon Jesus ya inhipuna an muntudtudu. Ya datuwey tonton di nalpuwan di a'ammodna an pamaag hi Apu Dios ta limmunah Adam. Ot muntanud hi Adam ta hi Set. Ot muntanud hi Set ta hi Enos an hi aman Kenan. Ot muntanud hi Kenan ta hi Mahalalel an hi aman Jared. Ot muntanud hi Jared ta hi Enok an hi aman Matuselah. Ya nuntanud hi Metuselah ta hi Lamek an hi aman Noah. Ot muntanud hi Noah ta hi Sem an hi aman Arpaksad. Ot muntanud hi Arpaksad ta hi Kenan an hi aman Sela. Ya nuntanud hi Sela ta hi Eber an hi aman Peleg. Ot muntanud hi Peleg ta hi Reu an hi aman Serug. Ya nuntanud hi Serug ta hi Nahor. Ot muntanud hi Nahor ta hi Terah an hi aman Abraham. Ot muntanud hi Abraham ta hi Isaac an hi aman Jacob. Ot muntanud hi Jacob ta hi Judah an hi aman Peres. Ot muntanud hi Peres ta hi Hesron an hi aman Ram. Ot muntanud hi Ram ta hi Aminadab an hi aman Nason. Ot muntanud hi Nason ta hi Salmon an hi aman Boas. Ot muntanud hi Boas ta hi Obed an hi aman Jesse. Ot muntanud hi Jesse ta hi David ot muntanud hi David ta hi Nathan. Ot muntanud hi Nathan ta hi Matata ot muntanud hi Matata ta hi Menna. Ot muntanud hi Menna ta hi Melea ot muntanud Melea ta hi Eliakim. Ot muntanud hi Eliakim ta hi Jonam an hi aman Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Judah an hi aman Simeon. Ot muntanud hi Simeon ta hi Libay an hi aman Mattat. Ot muntanud hi Mattat ta hi Jorim an hi aman Elieser. Ot muntanud hi Elieser ta hi Joshua an hi aman Er. Ot muntanud hi Er ta hi Elmadam an hi aman Kosam. Ot muntanud hi Kosam ta hi Addi an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki ta hi Neri an hi aman Sealtiel. Ot muntanud hi Sealtiel ta hi Serubabbel an hi aman Resa. Ot muntanud hi Resa ta hi Joanan an hi aman Joda. Ot muntanud hi Joda ta hi Josek an hi aman Semein. Ot muntanud hi Semein ta hi Matatias an hi aman Maat. Ot muntanud hi Maat ta hi Naggay an hi aman Esli. Ot muntanud hi Esli ta hi Nahum an hi aman Amos. Ot muntanud hi Amos ta hi Matatias an hi aman Joseph. Ot muntanud hi Joseph ta hi Jannay an hi aman Melki. Ot muntanud hi Melki ta hi Libay an hi aman Matat an hi aman Heli an ammod Joseph an hay innilan di tatagu ya hiyay nangimbabale i Jesus.

4

Hay Namatnapatnaan Nan Diyablu I Jesus
(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

1 Hidin bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Jesus ya tinaynana nan numpabonya-
ganan wangwang an nungngadan hi Jordan te impangulun nan Espirituh nan agge
naboblayan.
2 Ta napat (40) di algoh nihaha''adanahdi ta hidiy namatnaan nan diyablun hiya ta
hay ena tuwali pumbahulan. Ya agge nangnangngan ta na'a'aggangan.
3 Ot alyon nan diyablun hiya di, Hi'on immannung an he''a nan Imbabalen Apu
Dios ya tanganunmu adi ibaga ituwen batu ta mumbalin hi tinapay ta anom?
4 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Adi umdah nan
makan hi managuh tagu.
5 Ot iyen bon nan diyabluh Jesus hinan billid ta i han na'omtang ya impamang-
mangnan namin i hiya nadan pun'ap'apuwan hitun luta.
6 Ot alyona i Jesus di, An namin datuwen mun'aphod an pun'ap'apuwan ya nadan
mun'a'omnawan ya niyukod i ha"on ta ukoda' an mangdat hinan pohdo' an pangdatan
ot mabalin an idat'un he''a.
7 Ot hi'on mundu''un'a ta dayawona' ya mabalin an idat'un he"an namin datuwe.
8 Mu alyon Jesus di, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Apu Dios ya abuh di
dayawonyu ya unudonyu.

9 Ot iyen bon nan diyablu hi Jesus hi ad Jerusalem i han na'taggen bubung nan
Templo ot alyonan hiyay, Hi'on immannung an he''a nan Imbabalen Apu Dios ya
agam ta dumokpah'a
10 ot impitudo' Apu Dios an alyonay honagona nadan anghelna ta ipapto' da'a
11 ya impitudo'na bon hapapaon da'ah nadan anghelna ta ta'on on hay hukim ya
adi mahugatan hi batu.
12 Mu alyon Jesus di, Hay nitudo' boh nan hapit Apu Dios ya alyonay, Adiyu attaon
an patnaon di abalinan Apu Dios.
13 Ta impahdan Satanas an namatnapatnan Jesus mu agge nabaliyan hi Jesus i
dadiyen nunha'ulna ot taynana mo ta nangamung boy ahina punnomnoman an
munha'ul i hiya.

Hay Nangihipunan Jesus An Nuntudtudu
(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

14 Hidin numbangngad hi Jesus hi ad Galilee ya dakol di ina'inatna te ongal di
abalinana an gapuh nan Espiritun Apu Dios an wadan hiya. Ya nundongol dadiyen
ina'inatna hi abobboble.
15 Ya ta'on on nan panuddunah nadan a'am'amungan di Judyu ya pinpinhod nadan
tatagu.

Hay Agge Nangunudan Nadan Tatagu I Jesus Hinan Numboblayana
(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

16 Indani ya immeh Jesus hinan boblen kimmilogana an ad Nasaret. Ta i diyen
Habadun tungo ya immeh nan a'am'amungan di Judyu te hidiyey impa'inghanan aton
ot tuma'dog ta bahaona nan hapit Apu Dios
17 ot idatdan hiya nan nalu'ut an natud'an ya hinama'nahdi nadan imbagabagan
din propetan hi Isaiah an alyonay,
18 Hanan Espiritun Apu Dios ya wadan ha''on te ha''on di pinto'na an e
mangipa'innilah nadan nun'awotwot hinan maphod an ma'at i dida. Ta milubus
nadan paddungnay nabalud hi bahul. Ya atbohdin mipaphodday napilok ya
mawayawayaanda nadan mapalpaligat.
19 Te ad uwaniy pangipatigan Apu Dios hi homo'nah tatagu.
20 Ta hidin binahana ot ludunona ot ibangngadnah nan muntamuhdi. Ya inumbun
ot inayunan muntuddu. Ya an namin nadan wahdi ya itittigoda i hiya.
21 Ot alyon Jesus di, Ad uwanin algo ya nipa'annung hinaen imbagan Apu Dios an
hiya neeh binaha'.
22 Ya an namin nadan tatagu ya maphod di ibagada i Jesus. Mu masda'awdah
nadan mapmaphod an imbagana ta alyonday, Undan bokon hiyah nae nan imbabalen
Joseph?
23 Mu alyon Jesus di, Ma''id ha mapto' ya alyonyuy, Doktor, impaphodmuy dogoh di
udum ot agam pibo ta ipaphodmuy adolmu. Te alyonyuy mahapul an ato' damdamah
tun numboblayan ta'u nadan dingngodingngolyun ina'inat'uh ad Kapernaum.
24 Mu ibaga' i da'yu an ma''id ha propeta hi malispituh nan numboblayana.
25 Ta umat hidin atagun Elijah an wada han aggena immudanan hi tuluy tawon
ta han godwa ta nawada han nunhiglan bitil hi abobboble. Mu ta'on on dakolday
maligatan hinadan nun'abalu i diyen boble
26 ya bokon diday binoddangana te intuda' Apu Dios ta ena boddangan han nabalu
an i Sarepat hi ad Sidon an bokon Judyu.
27 Ya atbohdih din atagun nan propeta an hi Elisa an ta'on on dakolday Judyu an
na'gullidan mu ma''id i dida ha na'aan di gulidna te ammuna nan bokon Judyu an hi
Naaman an i Syria han na'aan di gulidna.

4:19 4:19 Isaiah 61:1-2

28 Ya hidin dingngol nadan tatagun wahdi dadiyen imbagabagan Jesus ya bim-
mungotda.
29 Ta natanna'dogda ot punlupdukda ot inayundan iyeh nan bulludnah nan baktun
di bobleda ta hidiy edaot pangituldunan i hiya.
30 Mu aggeda inilmu ya ini'wanaot hi gawwan nadan tatagu ot ume.
31 Ot inayunan ume boh ad Kapernaum hi ad Galilee ot muntudtuduh nan
a'am'amungan di Judyuhdi.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Mark 1:21-28)

Ya hidin Habadun tungo ot umeh Jesus an e muntudtuduh nan a'am'amungan di
Judyu hi ad Kapernaum.
32 Ya masda'awda te ongal di abalinanan muntudtudu.
33 Ya wahdi han ni'yamung i dida an nahi'pan ta initkuknan alyonay,
34 Jesus an i Nasaret, nganney nun'iyalim hitu? Undan immali'an manadag i da'mi?
Innila da'a te he''a nan niyappit i Apu Dios.
35 Mu inhingal Jesus an alyonay, Duminong'a ya immaan'a inaen tagu.
Ya hidin inalin Jesus hidiye ya tinukkad nan nih'op hidiyen tagu yaden deedahdin
namin nadan tatagu. Ot inayunan umaan i diyen tagu mu agge nahugatan hidiyen
nih'opana.
36 Ta nada'en na'amung ya munhimbabaggadan alyonday, Ongal nayyay abalinan
di hapitna te ta'on on ha dimunyun nih'op on unudonday ibagana te mala'ahda.
37 Ta datuwen inat Jesus ya nundongol hi abobboblehdi.

Hay Numpangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

38 Hidin nagibbuh an nuntudtuduh Jesus hidih nan a'am'amungan di Judyu ot umeh
balen da Simon Peter. Ya hi inan nan ahawan Simon ya mundogoh an na'appudut di
adolna ta impa'inniladan Jesus.
39 Ot umeh Jesus hinan way nalo'ana ot alyonay, He''an pudut ya umaan'a.
Ya na'ibagan pinumhod ot e munha''ang ot idadaanay anon da Jesus.
40 Ya hidin munlimmuhan nan algo ya dakolday mumpundogoh an pun'iyedah
awadan Jesus. Ot pun'iha'mon Jesus di ta'lenan dida ya pinumhodda.
41 Ya ta'on on nadan nun'ahi'pan on nunla'ahna nadan nun'ih'op i dida ta muntukuk
dadiyen dimunyu an alyonday, He''a nan imbabalen Apu Dios.
Mu nun'ihingal Jesus dida te aggena pinhod an diday mangipa'innila an hiya nan
Kristu.

Hay E Nuntudtuduwan Jesus Hi Ad Judea
(Mark 1:35-39)

42 Hidin mun'awiwi''it ya nakak hi Jesus ot umeh nan ma''id ha tagu. Mu e
hinamahama' damdaman nadan tatagu ta lo'tat ya inakhupanda ot ipapilitda ta adina
ni' taynan dida.
43 Mu alyon Jesus di, Taynan da'yu te mahapul an e' damdama itudtuduh nadan
tataguh udum hi boble nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios te hiyah tuwey nannagan
Ama i ha''on.
44 Ta immeh ad Judea ot e muntudtuduhdih nadan a'am'amungan di Judyu.

5

Hay Nangayagan Jesus Hinadan Namangulun Intudtuduwana
(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

1 Han hin'algo ya immeh Jesus hinan pingngit di lobong an nungngadan hi Gene-
saret ya dakolday tatagun na'amung hidi an himmalunghung i hiya te pohdondan
donglon nadan ituddunan tugun Apu Dios.
2 Ya tinigon Jesus han duwan bangka an wahnan pingngitna mu ma''id ha nilugan
hinadan e muntabukul te eda inwahwah nadan tabukulda.
3 Ot umeh nan ohan bangkan Simon Peter ot kaliyanah Simon ta ena idlig hi kittang.
Ta hidiy inumbunan Jesus ot muntudtudu boh nadan tatagu.
4 Hidin nagibbuh an nuntudtudu ot alyona i Simon di, Iyeyuh gawgawwana ya
linnongyu nadan tabukulyu ot waday tabukulonyu.
5 Mu alyonday, Apu Jesus, inlablabimin nuntabukul ya ma''id ha tinabukulmi mu
he''a'ey mangali ya atonmi.
6 Ot lonngonda mo bo nadan tabukulda ya immannung an dakol di natabukul ta
nun'a'apnu nadan tabukulda ta ayda mapa''ih. 7 Ot wa'giyanda nadan ibbadah nan
ohan bangka ta boddanganda dida. Ta pinnuda dadiyen duwan bangkah nadan ekan
an natabukul ta ayda malnong hi damotna.
8 Ta hidin tinigon Simon Peter hidiyen dinakol di tinabukulda ya na'innilaana nan
a'at Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot alyonay, Hanat taynana' Apu Jesus te
umman bumaina' i he''a te na'abahhulana' an tagu.
9 Ya ta'on on nadan nun'ibban Simon ya masda'awda i diyen dinakol di tinabukulda.
10 Ya masda'aw bo da na' Sebedi an da James i John an dida nadan nun'ibba'ibban
Simon an muntabtabbukul.
Ya alyon Jesus i Simon di, Adi'a bumain ta ha''on di un'unudom ta itudduwan da'ah
atom an mun'ayag hi tatagu ta middumdan ha''on.
11 Ta onda impada'al nadan bangkada ot iwalongdah diyen tamuda ta miyunuddan
hiya.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Na'gullidan
(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

12 Wada bo han ohan algo an wadah Jesus i han ohan boble ya inoy an wahdi han
na'gullidan.* Ta ona tinigoh Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot mumpahpahmo'
an alyonay, Apu Jesus, daan mo bahan ta pohdom'e ya impaphoda' hitun dogoh'u.
13 Ot iha'mon Jesus di ta'lena i diyen na'gullidan ot alyonay, O pohdo'. Pumhod'a.
Ta ona inathidi ya na'ibagan pinumhod di adol diyen na'gullidan.
14 Ot padanan Jesus i hiya an alyonay, Adim ibagbagah tuwen inat'un he''a. Mu
mahapul an ume'a ta em ipatigoh nan padi an pinumhod'a. Ya inunudmu nan
nibagah nan tugun Moses ta idatmu ha i'nong diyen padi i Apu Dios ta panginnilaan
nadan tatagu an nan padi ya abulutonan na'aan nan dogohmu.
15 Mu nundingngol damdamah diyen inat Jesus. Ta hiya nan dakkodakkolday
tatagun nahayup an mundongol hinan itudtuduna. Ya hanada'en udum ya eda pa'aan
di dogohda i hiya.
16 Mu wa'e damdama on e nunhiwweh Jesus ta way atonan mundasal.

Hay Nangipaphodan Jesus I han Naparalays
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

17 I han oha bon algo an muntudtuduh Jesus ya wadadahdi nadan Paliseu ya nadan
mumpuntudtuduh uldindan Judyu an nalpudah nadan abobbobleh ad Galilee ya hi
ad Judea ya ta'on on hi ad Jerusalem. Ya hanan ongal an abalinan Apu Dios ya wadan
Jesus ta abalinanan ipaphod nadan mumpundogoh.

---

* **5:12 5:12** Hidiyen gulid ya mabalin an miyaldan di udum an tagu ya ta'on on hinan bale. Ya nan tagun na'gullidan ya mahapul an e mun'ohha te mibilang hi nalugit.

18 Indani ya wadada han linala'in nangi'ayud i han naparalays. Ot ipatnadan ighop ta iyedah awadan Jesus
19 mu ma''id ha atondan mangighop te dakkodakkolday tatagu. Ta inyeda moh nan atop ot gutbawonda nan atop ot buyunondah diyen ni'ayud hi potto' Jesus.
20 Ya innilan Jesus an nahamad di pangulugdan hiya ta hiya nan alyonay, Pinakawan'uy bahulmun iba.
21 Mu nada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya alyondah nomnomday, Tanganun tee han tagun ipaddungna ihyay niyatana i Apu Dios? Ot ten ammunah Apu Dios an mamakawan hi bahul di tagu?
22 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta alyonay, Tanganu mahan on athinay punnomnomyu?
23 Nganney nalaklakah patiyonyu? On nan alyon hi napakawan di bahulmu onu nan alyon hi tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he''a ya imme'a?
24 Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya abalina' an ipaphod di naparalays ta panginnilaanyu an abalina' an mamakawan hi bahul di tatagu. Ot alyona i diyen tagu di, Tuma'dog'a ya inalam nan nangi'ayudandan he''a ya immanamut'a.
25 Ya an namin nadan na'amung ya tinigoda an natannadog ot alana nan nangi'ayudandan hiya ot umanamut. Ta mange on mundayaw i Apu Dios.
26 Ta masda'aw nadan nanigo i diyen na'at ta alyonday, Nunhigla mahan hinaen tinigo ta'uh ad uwanin algo.
Ta ta'on on dida ya dinayawdah Apu Dios.

Hay Nangayagan Jesus I Libay
(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

27 Nagibbuh diye ot lumah'un hi Jesus ya tinigonah Libay an um'umbun hinan upihhinan pumbayadan hi buwis ot alyon Jesus i hiyay, Ma'at miyunud'an ha''on.
28 Ya natanna'dog ot taynana nan tamuna ot mi'ye i Jesus.
29 Han hin'algo ya inayagan Libay da Jesus hi baleda ot ipaltiyana dida. Ya ta'on on nadan dakol an mun'amung hi buwis ya nadan udum an tatagu ya eda ni''an i dida.
30 Ya hidin tinigon nadan Paliseu ya nadan ibbadan muntudtuduh uldin di Judyu ya pinahiwda nadan itudtuduwan Jesus an alyonday, Ta nganu on ayu mahan e mi'mi''an ya mi'yin'innum hinadan nun'abahulan an umat hinadan mun'amung hi buwis ya nadan udum?
31 Mu hi Jesus di nambal i didan alyonay, Nan tagun ma''id ha dogohna ya adina mahapul di doktor. Mu nan waday dogohna ya hiyay munhapul hi doktor.
32 Ya atbohdin bokon nadan mangalih ma''id ha bahulday immaliya' te immaliya' an gapuh nadan nun'abahulan ta way atondan muntutuyuh bahulda ta wan mahukkatan nadan adi maphod an pangatda hi maphod.

Hay A'at Di Pun'ulatan
(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

33 Ya minahmahandan Jesus an alyonday, Tanganu on danaen itudtuduwam ya adida unudon nadan pangiye''e ta'u te adida uggan mun'ulat hinan pundasalanda yaden nada'en itudtuduwan John ya unudonda ya atbohdi nadan itudtuduwan nadan Paliseu?
34 Ya inalin Jesus i diday, Innila ta'u an wada'ey kasal ya adida mun'ulat nadan tatagun na'amung. Ot athidih ad uwani an gapu ta wadaa' ni' ya adi mahapul an mun'ulatda.
35 Mu indani ta ma''ida' mon tigonda ot mun'ulatdah punnomnomandan ha''on.
36 Ya innayun Jesus an inuhuh han ni'alig an alyonay, Hanan balu an lubung ya adiyu begheton ha kittang ta ilkobyuh nan limmamen lubung. Te atonyu'ehdi ya

mabahbah nan balu an lubung ya adi damdama mi'ingngoh hidiyen ilkobyuh nan limmame.
37 Ya atbohdih nan pinahapah an bayah an adiyu iha"ad hinan nadunut an lalat an pangiha"adan hi bayah. Te atonyu'ehdi ya bughiyonah diyen nittuwana ot mitopal.
38 Te nan pinahapah ya on tuwali mittuh nan pa"apyan lalat an ittuwan di bayah.
39 Ya in'aligna boy nanuddunah a'at di tagun adina pohdon an mahukkatan di pangatna an alyonay, Nan tagun impa'inghanan uminum hi napgot an bayah ya adina pohdon nan agge napgot te alyonay hanan napgot di maphod hi inumon.

6

Hay A'at Di Habadun Tungo
(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

1 Wada han Habadun tungo an ini'wan da Jesus i han puntanoman. Ot pungkultung nadan itudtuduwana dohah nadan wit ot utimonda.
2 Ya wadaday Paliseu an nanigo ot alyondan Jesus di, Tanganunyu mahan on aton ha athina yaden paniyo te Habadun tungo?
3 Mu alyon Jesus i diday, Undan aggeyu innila din inat David hidin nadne hidin nun'a'agangan nadan nun'ibbana
4 an pamaaggot hunggop hinan tabernakel ot alana nadan tinapay an nidawat i Apu Dios ot anondah nadan nun'ibbana an ta'on on paniyoh anon di bokon padi? Mu ma"id ha alyonyu hi paniyoh diyen inatda.
5 Ot alyon Jesus di, Ha"on an Nitulang Hitun Tatagu di ukod an mangibagah nan paniyoh nan Habadun tungo.

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Natakluy Di Ta'lena
(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

6 Wada bo han immayan Jesus hinan a'am'amungan di Judyu i han Habadun tungo ot muntudtuduhdi. Ya wahdi han lala'in natakluy di winawwan an ta'lena.
7 Ya hanada'en wahdin Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya hahalipatanda hi'on paphodon Jesus hidiyen natakluy di ta'lena i diyen Habadun tungo ta waha ipabahuldan hiya.
8 Mu innilan Jesus hidiyen ninomnomda ta hiya nan alyonah nan natakluy di ta'lena di, Tuma'dog'ah hinangngab datuwen tatagu.
9 Ot alyon Jesus di, Wada han mahmaha' i da'yu. Undan nganney nibagah nan uldin ta'un Judyu hi aton hinan Habadun tungo? On aton nan maphod onu nan adi maphod. Ya on wa'e ha munligat ya maphod on boddangan ta tumagu onu maphod on patayon?
10 Ot itigonah nadan tatagu ot ahina alyon hinan natakluy di ta'lena di, Uyyadom di ta'lem.
Ta inuyyadna ya na'ibagan pinumhod nan ta'lena.
11 Ya nangimbubbungot nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ot ihamaddan hahapiton hi'on nganney atonda i Jesus.

Hay Namto'an Jesus Hinan Himpulut Duwan Apostolesna
(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

12 Wada han immayan Jesus i han nabillid ot ilablabinan dumasadasal hidi.
13 Ta hidin nabiggat ot ipa'ayagna nadan itudtuduwana. Ta na'amungda ot pot'onay himpulut duwa (12) i dida ot ngadanana didah Apostoles.
14 Hay ngadan nadan pinto'na ya hi Simon an nginadanan Jesus hi Peter ya hi ibbanan hi Andrew ya da James i John ya hi Philip ya hi Bartolome
15 ya hi Matthew ya hi Thomas ya hi James an hi na' Alpeus ya hi Simon an ohan Selote

16 ya hi Judas an hi na' James ya hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i Jesus.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinadan Mumpundogoh
(Matthew 4:23-25)

17 Hidin nagibbuh an pinto' Jesus nadan Apostolesna ot dumayyuda ta immeda i han nundotal ot umohnongdahdi. Ya dayyada bohdi nadan dakol an uggana itudtuduwan an nat'onat'on di nalpuwanda an nalpudah ad Jerusalem di udum ya hinadan udum an bobleh ad Judea ya hinan duwan boblen nihaggon hinan baybay an hi ad Tyre ya hi ad Sidon te pinhoddan mundongol hinan itudtudun Jesus.
18 Ya ta'on boh on hanadan nun'ahi'pan on dedahdi ta nunla'ahna nadan nun'ih'op i dida.
19 Ya way ohaon pinhoddan e dapaon hi Jesus te matigoda an waday abalinana te na'aan di dogohda.

Hay Immannung An Umipa'amlong
(Matthew 5:1-12)

20 Indani ya intigon Jesus hinadan itudtuduwana ot alyonay, Nan tagun mahapulnay boddang Apu Dios hi ena pangatan hinan pohdona ya hiyay mipa'amlong te hiyay middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
21 Ya mipa'amlong ayun ma'agangan hi ad uwani te ahi ayu mabhug.
Ya mipa'amlong ayu bon lumuwaluwah ad uwani an gapuh punnomnomyuh nadan adi maphod an ma'ma'at hitun luta te udum hi algo ya da'yuy ngumihil.
22 Ya mipa'amlong ayu an ta'on on da'yu ahiwawan hinadan tatagu ya adi da'yu ibilang i dida. Ya amod on da'yu padngolan an gapuh pangunudanyun ha''on an Nitulang Hitun Tatagu.
23 Ot hanat mumpaypaytu' ayuh amlongyu hi'on athidiy aton nadan tatagu i da'yu te waday ongal an gunggunayun nidadaan hi ad abunyan. Ta'on tuwalih on handidan a'ammodda ya athidiy inatda i handidan propetah din nadne.
24 Mu da'yun mangidinol hi kinadangyanyu ya mahmo' ayu te ad uwani ya ammunay pun'amlonganyu.
25 Ya da'yun ma''ama''abhug hi ad uwani ya mahmo' ayu te da'yuy ahi ma'agangan te mapogpog di pun'amlonganyu.
Ya mahmo' ayu bon hay pun'am'amlonganyuh ad uwaniy nomnomnomonyu te udum hi algo ya da'yuy muntutuyu ya lumuwaluwa.
26 Ya mahmo' ayun pemanan di tataguh ad uwani te hay immannung ya umat ayuh didan mumpunlayah an propeta an pinemanan handidan a'ammodyuh din nadne.

Hay E Pamhodan Hi Binuhul
(Matthew 5:39-40,42-48; 7:12a)

27 Ot inayun Jesus an muntuddu i dida an alyonay, Hay ibaga' i da'yun naminhod an mundongol hinan itudtudu' ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan binuhulyu ya atonyuy maphod hinadan ma'hihhiwon da'yu.
28 Ya ta'on on hanadan mamalpaligat i da'yu ya idasalanyuot ta wan hom'on Apu Dios dida.
29 Ya wada'ey nanipak hi tamelyu ya adiyu iballoh mu onyuot iyabulut ta ta'on on pi'tipaknay bahhel di tamelyu. Ya wada'ey mamloh hinan oddah di lubungyu ya ihulugyu ta ta'on on pi'yalada nan niyoddahana.
30 Ya wada'ey mun'odo i da'yu ya maphod on idattanyuh nan wada i da'yu. Ya alina'eh waday mangalah nadan gina'uyu ya hanat adi ayu mahkitan hi'on adida ipabangngad.
31 Ot alyon bon Jesus di, Tigonyu ta hanan pohdonyun aton di tatagun da'yu ya hiya damdamay atonyun dida.

32 Te onha ammuna nadan namhod i da'yuh pohpohdonyu ot ma''id ha idat Apu
Dios hi gunggunayu. Te ta'on on hanadan alyonyuh nun'abahulan ya pohpohdonda
damdama nadan naminhod i dida.
33 Ya atbohdin onha ammuna nadan maphod di pangatdan da'yuy pangatanyuh
maphod ya ma''id ha idat Apu Dios hi gunggunayu te ta'on on hanadan alyonyuy
nun'abahulan ya athidiy atonda.
34 Ya ma''id bo ha gunggunayu hi'on ammuna nadan innilayun abalinandan
manukkat hi buludonday pabuludanyu te ta'on on hanadan alyonyuy nun'abahulan
ya athidiy atonda.
35 Mu hay ibaga' i da'yu ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh nadan mi'buhul i da'yu.
Ya hay maphod di atonyun dida ya pabuludanyu dida an adiyu namnamaon an
hukkatanda. Ot atonyu'ehdi ya ongal di gunggunayu. Ya nan pangatanyuhdiy atigana
an imbabale da'yuh nan na'abbaktun Dios. Te hi Apu Dios ya ta'on on hanadan adi
maphod di pangatda ya nadan adi munhana i hiya ya boddangana.
36 Ot hanat ta'on on da'yu ya innilayun hummo' te hi Ama ta'un hi Apu Dios ya
ongal di homo'na.

Adi Namaaggon Pinabahul Di Ibba
(Matthew 7:1-5)

37 Alyon bon Jesus di, Adi namaaggon pinihulyuy ibbayun tagu ta adi da'yu
damdama pihulon i dida. Ya adi namaaggon alyonyuh numbahul di ohan tagu te
atonyu'ehdi ya athidi damdamay aton Apu Dios i da'yu. Ya hanat pakawanonyuy
numbahulan nadan ibbayu i da'yu ta wan pakawanon da'yu damdama i Apu Dios.
38 Ya idattanyu nadan ibbayu ta idattan da'yu damdama i Apu Dios. Mu hay aton
otahan Apu Dios an mangdat i da'yu ya paddungnay hodhodona ta dakkodakkol
ta paddungnay humuya' nan idatna. Ot hanan pangatyuh nadan ibbayu ya hiya
damdamay ma'at i da'yu.
39 Ya in'alig bon Jesus di nangalinan alyonay, Adi mabalin an nan napilok ya
ipanguluna nan ibbanan napilok te onha atonahdi ya magahdan duwa.
40 Ot alyona boy, Hanan mun'ad'adal ya agge nabakbaktu mu nan muntuddun hiya.
Mu di'et inggibuhnan immada'adal ya lo'tat ya mipaddung hinan muntudtudun hiya.
41 Ya alyona boy, Hay tagu ya nalakah paniganah nan kittang an butah matan nan
ibbana mu adina nomnomnomon an ong'ongngal nan butah matana.
42 Ot undan mabalin ta alyonyuh nan ibbayuy, Ibba', ma'a ta aano' nan nibutah
matam yaden waday ong'ongngal an butah matam? Layah mahan hinae. Hay
maphod ya aanom ni' nan ongal an nibutah matam ta way atom an mangaan hinan
kittakittang an nibutah matan nan ibbam.*

Han Kayiw Ya Nan Bungana
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

43 Alyon bon Jesus di, Nan bungbunga"an ya adi mabalin hi duway ibungana ta
makan di oha ya adi makan di oha. Te makan'ey bungana ya hiyah diyen makan
an namin nadan ibungana. Ya atbohdin adi e makan di bungana ya adi maluman ta
mumbalin hi makan.
44 Te nan bunganay mangipa'innila hi'on maphod nan bungbunga''an onu adi. Ya
innila ta'un hanan mangga ya adi bumunga hi lablabong.
45 Ta athidi boh nan tagun maphod di wah nomnomna an maphod boy hapitona
mu nan adi maphod di wah nomnomna ya adi bo maphod di hapitona.
(Matthew 7:24-27)

---

* **6:42 6:42** Hay pinhod tuwen ibaga ya idinongmu ni' nadan pumbahbahulam ta ahim itudduwan di udum ta idinongda damdaman mumbahbahul.

46 Alyon bon Jesus di, Tanganu onyu alyon hi ha''on di ap'apuyu yaden adiyu
unudon nadan ibaga' hi atonyu?
47 Ibaga' i da'yu an hanan umalin mundongol hinadan tudtudu' ya inun'unudna
48 ya nipaddung hinan tagun nangihamad an nangipabun hinan tu''ud di balenah
nan batu. Ta hidin immudan ot dumakol nan liting ta hininabnah diyen bale ya agge
nadlig te nahamad nan batun nipabunana.
49 Mu nan tagun mangngol hinan tudtudu' mu adina unudon ya mipaddung hinan
tagun nangapyah balena mu aggena inhamad nan nangipabunanah nan tu''ud. Ta
hidin immudan ot dumakol nan liting ta hininabnah diyen bale ya natukkad ot
mun'apa'pa''ih.

7

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himbut Nan Opisyal (Matthew 8:5-13)

1 Hidin nagibbuh an intudtuduwan Jesus nadan tatagu ot mumbangngad hi ad
Kapernaum.
2 Ya wahdi han i Roma an opisyal di tindalu an hanan pohpohdonan himbutna ya
mundogoh ta tuwen mate.
3 Ta ona dingngol an wahdih Jesus ot honagonay udum hinadan mangipangpangu-
luh nadan Judyu ta eda ayagan ta wan paphodonah diyen himbutna.
4 Ta immeda ot mumpahmo'dan Jesus an alyonday, Daan mo bahan ta boddangam
hidiyen opisyal di tindalu te umman maphod eh'ay pangatna
5 te ongal di naminhodnan dita'un Judyu ya hiyay nangipiphod hinan
a'am'amunganmihdi.
6 Ot mi'yeh Jesus i dida. Ta hidin mun'idatong da Jesus ya hinnag diyen opisyal
di udum hinadan ibbana ta eda alyon i Jesus di, Apu Jesus, hinnag da'mih nan
nangipa'ayag i he''a ta ibagami an ta'on anu hi adi'a dumatong hi balena te bumain
te ni'nong anu hi'on Judyu an umat i da'yu.
7 Hidiyey gapuna an agge immalin manamu i he''a mu innilana an ta'on on
ammunay hapitmu ot ma'aan di dogoh nan himbutna.
8 Te ipa'atnah adolna an unudonay ibagan nan opisyalna. Ya atbohdi an unudon
nadan tindalunay ibagana te wa'et alyonah nan ohan tindalunay ume'ahdi ya ume. Ya
wa'e bo ta alyonah nan ohay ma'ahtu ya umali. Ya wa'et alyona boh nan himbutnay
atom hituwe ya atona. Ot namama mon he''a an nan hapitmuy ma'unud.
9 Ot iligguh Jesus hinadan dakkodakkol an tatagun nitnud i hiya ot alyonay,
Immannung an nahamad di pangulug diyen tagu. Ma''id ha inakhupa' hi ohah Judyu
hi athidiy anahamad di pangulugna.
10 Ta hidin numbangngad nadan e nanamu i Jesus ya tinigodan pinumhod peman
nan mundogoh an himbut diyen opisyal di tindalu.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Imbabalen Han Nabalun Babai

11 Indani ya imme da Jesus hinadan itudtuduwanah nan boble hi ad Nain ya
atbohdin dakolday ni'yen dida.
12 Ya hidin mun'idatongdah nan geyt diyen boble ya dinamuday dakol an e
mangilubu' hinan nate an lala'in imbabalen han babain nabalu.
13 Mu hidin tinigon Jesus hi inan diyen nate ya himmo'na ot alyonan hiyay, Adi'a
kumga.
14 Ot umeh awadan nadan nangiyattang i diyen nate ot idonah nan lungun ot
umohnongda. Ot alyonan diyen nate di, Bumangon'a.

15 Ya na'ibagan bimmangon hidiyen nate ot mi'hapit i dida. Ot alyon Jesus i inanay,
Awitom tun imbabalem ta umanamut ayu.
16 Ta an namin nadan wahdi ya masda'awda ot dayawondah Apu Dios an alyonday,
Maphod ta immali han ongal di abalinanan propeta ta'u. Ot maphod ta agge dita'u
inwalong i Apu Dios.
17 Hidiyen inat Jesus ya niwakat hi abobbobleh ad Judea ya hinadan nunlini"odan
diyen boble.

Hay Nannagan John An Mumbonyag Hinadan Itudtuduwanah Awadan Jesus (Matthew 11:2-19)

18 Hidin inuhuh nadan itudtuduwan John i hiya nadan ina'inat Jesus ya inayaganay
duwa i dida
19 ot honagona dida hi awadan Jesus te pohdonan eda mahmahan i hiya hi'on
immannung an hiya nan hinnag Apu Dios onu waday ohah mahmahhod.
20 Ta immedah awadan Jesus ot alyonday hiyay, Hinnag da'min John an mumbonyag
ta mahmahanmi hi'on he''a anu nan hahaddonmin umali onu waday oha?
21 Ya i diye ya nipadih an pun'ipaphod Jesus nadan mumpundogoh an umat hinadan
napilok. Ya nunla'ahna nadan nun'ih'op hinadan tatagu.
22 Ot alyon Jesus hinadan intuda' John di, Mumbangngad ayu i John ta eyu
ipa'innilan hiya nadan dingngolyu ya tinigoyu an teen tumigoy matan nadan
nun'apilok ya dumallanday nun'apilay ya nipaphodday nun'agulidan ya midngol
mohpey ingan nadan nun'apukit ya ta'on on ha nate on timmagu ya atbohdin waday
nipa'innila an mangipadinol hinadan nun'awotwot.
23 Ot hanan tagun adi munduwaduwa an mundinol i ha"on ya mipa'amlong.
24 Ta imme nadan hinnag John ot ipa'innilan Jesus di a'at John hinadan tatagun
alyonay, Hidin immayanyuh nan agge naboblayan ya nganney tinigoyuhdi? On han
tagun umat hinan bilau an mumpinulluy hi'on mundibdib
25 onu han tagun nunlubung hi nangina? Bokon man te nan nunlubung hi nangina
ya diday e miha''ad hinan palasyu.
26 Mu hay innila' hi tinigoyuhdi ya han propeta. Ya hituwen propeta ya ma"id ha
nipaddungana.
27 Te hi John din nibagah nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Honago' han
mamangulun e mangipa'innila hi aton nadan tatagun mundadaan hi umayam.
28 Ot ibaga' i da'yu an hitun luta ya ma''id ha ohah tagun nabaktuy sa'adna mu hi
John an mumbonyag. Mu hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya ta'on on nan na'adda''ul
di sa'adnahdi ya nabakbaktu damdamay sa'adna mu nan sa'ad John hitun luta.
29 Ot alyon bon Jesus di, Dakolday tatagu an ta'on on nan alyonyuh na'abahhulan
an umat hinadan mun'amung hi buwis mu hidin dingngolda nadan hapit Apu Dios
an intudtudun John ya inabulutda ta hiya nan numpabonyagda i hiya.
30 Ta ammuna nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an agge
numpabonyag i John te diday adi mangat hinan pohdon Apu Dios hi atonda.
31 Ya inalin bon Jesus di, Da'yu'en tataguh ad uwani ya umat ayuh nadan u''unga
32 an ma"id ha mapto' hi pohdonda te mun'ay'ayyamdah nadan pummalkaduwan
on alyondah nadan ibbaday, Tanganu on nambob ami ya agge ayu nanayo? Ya
atbohdin nungngulngul ami ya agge ayu kinumga.
33 Ya hidin immalih John an mumbonyag ya adiyu pohdon te adi uminum hi bayah
ya nat'on di anona ya alyonyuy nahi'pan.
34 Ya hay pangaliyu bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya alyonyuy, Nee mahan
han tagun ma'akkalom ya nahupuh bayah ta mabutobutong ya midmiddum hinadan
ahilalayah an umat hinadan mun'amung hi buwis ya hinadan udum an nun'abahulan.

35 Mu ibaga' i da'yu an hanadan ina'inatmi i John di mangipatigoh la'ing Apu Dios
te nipaphod nadan tatagun nangabulut hinadan impituddun Apu Dios i da''mi.

Hay Inat Han Paliseu Hi Immayan Jesus Hi Balena

36 Han hin'algo ya inayagan han Paliseu an hi Simon hi Jesus ta mi''an hi baleda.
Ot umeh Jesus.
37 Ta hidin mangmangnganda ya imme han babain mi'ilala'i i diyen boble te
dingngolnan wahdih Jesus an mi''an i diyen balen nan Paliseu. Ot umehdin inodnana
han ma'killat an butilya an nattuwan i han na'angnginan lana an mapmaphod di
hunghungna.
38 Ot e mundu''un hi way hukin Jesus ya mun'a'agah di luwana ta nahnong di hukin
Jesus ot pumpu'nahanah nan ibu'na on inungngunay hukin Jesus. Ot ahina hiitan
nadan hukin Jesus i diyen na'angnginan lana.
39 Hidin tinigon nan Paliseu an nangayag i Jesus nan inat diyen babai ya alyonah
nomnomnay, Hi'on immannung an propetah tuwen tagu ot innilanaot di a'at tuwen
babain nanapa i hiya.
40 Mu hi Jesus ya innilanah diyen punnomnomna ta inalinan hiyay, Simon, wa han
ibaga' i he''a.

Ya alyon Simon i hiyay, Nganneh diye Apu Jesus?

41 Ya alyon Jesus di, Wada han tagun numpagawat hi pihhunah duwan tagu. Hay
ginawat nan oha ya limay gahut (500) ya nan oha ya nabongle (50).
42 Mu hidin nadatngan di pumbayadanda ya ma''id ha pihhuda mu maphod ta
himmo' nan numpagawat ta aggena hiningil nan impagawatna. Ot hay mahmaha'
i he''a ya nganne tuwali i dadiyen duway alyom hi ong'ongngal di pamhodnah nan
numpagawat i dida?
43 Ya alyon Simon di, Ot hanan tagun ong'ongngal di ginawatna.

Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen imbagam.

44 Ot iligguhnah nan babai ot alyonan Simon di, Tigom di inat tuwen babai. Hidin
immaliya' hitun balem ya ta'on on ha liting hi pun'ulaha' ya ma''id ha indadaanmu ta
pangipatigom hi pangipabaktum i ha''on. Mu hituwen babai ya inulahanay huki' hi
luwana ot pamu'nahnay ibu'na.
45 Ya hidin hinunggopa' hi balem ya aggeya' inawal mu hituwen babai ya tinigom
an inungngunay huki' ta ingganah ad uwani.
46 Ya ma''id ha lanan di olibo hi inhiitmuh ulu' mu hiya ya linamuhnay huki' hi
lana.
47 Pinhod'un innilaom an manu'eh ongal di naminhod tuwen babai i ha''on ya
pinakawan'u nadan dakol an bahulna. Mu nan tagun alyonay kittang di bahulna
ya kittang di pamhodnan ha''on.
48 Ya alyonah nan babai di, Adim mo nomnomnomon nadan bahulmu ot
pinakawan'u.
49 Ya hanada'en tatagun wahdi ya munhahapitdan alyonday, Nganne udot hituwen
tagun alyonay pakawanonay bahul di tagu?
50 Ot alyon Jesus i diyen babai di, Nan pangulugmu i Apu Dios di gapunah
numpakawana' hi bahulmu. Agam ta ume'a ot malinggop'a mo aya.

8

Hay Ni'uyugan Nadan Binabai I Jesus

1 Agge nadne ya imme boh Jesus hi abobboblehdi an ena impa'innila nan a'at nan
pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ni'ye i hiya nadan Apostoles

2 ya nadan udum an binabain inaana nadan nat'onat'on an liwahonda an umat i
Mary Magdalena an hiya din nunla'ahanah pituy dimunyu
3 ya hi Joana an ahawan Kusa an nangipapto' hi balen Herod ya hi Susana ya nadan
udum. Datuwen binabaiy bimmoddang an nangdat ya nangiyeh nadan mahapul da
Jesus.

Hay Ni'aligan Nan Ohok
(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

4 Hidin na'amung nadan dakol an tatagun nalpuh nadan nat'onat'on an boble ot
itudtuduwana dida an in'alignay nanudduna an alyonay,
5 Wada han e nunhabuwag hi ohok. Ya hidin pun'ihabuwagna ya wadaday nipto'
hinan awon ta nun'igagatinda ot ume nadan hamuti ot pun'a'anda.
6 Ya hanadan udum ya nipto'dah nan mabatu an kittang di lutana ta manu te
himmangoda mu nateda te namaganan nan luta.
7 Ya hanada'en udum ya nipto'dah nan matalo'to'. Ta himmangoda mu inilung nan
gulun dida.
8 Mu hanada'en udum ya nipto'dah nan malumong an luta. Ta himmangoda ot
umo''ongalda ya nangimbubungadan namin. Ot olton Jesus an mangali hi, Da'yun
waday ingana ya maphod onyu na'addonglon hinaen intuddu'.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ibalinan Nan Ni'alig An Ohok
(Matthew 13:18-23; Mark 4:10-20)

9 Mu alyon nadan itudtuduwan Jesus di, Nganney ibalinan naen intuddum?
10 Ya inalin Jesus di, O ibaga' di ibalinana i da'yun mangun'unud ta wan innilaonyuy
a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Te manu'eh athidin i'ali'alig'uy panuddu' ya ta adi
mipa'innilah nadan udum. Ta ta'on onda tigotigon nan ato'ato' ya donglodonglonda
nan alyo' ya adida ma'awatan.
11 Ot hiyah tuwey ibalinan nan imbaga' an ni'alig an nan ohok ya nan tugun Apu
Dios.
12 Ya nan awon an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun nangngol hi
tugun Apu Dios. Ya nadan hamutin e nangan i dadiyen ohok ya nan diyablu te hiyay
gumalat ta linglingon nadan tatagu nadan tugun Apu Dios an dingngolda ta adida
unudon ta hiya nan adida mi'tagu i Apu Dios.
13 Ya hanada'en mabatu an nipto'an nadan udum an ohok ya dadiye nadan tatagun
nangngol hinan hapit Apu Dios an manu te mun'am'amlongda ni' an mangunud mu
paddungnay agge limmamut di pangulugda te gapuh nadan dakol an punligatanda
ya indinongdan mangunud hinan hapit Apu Dios.
14 Ya hana'en matalo'to' an nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hinan hapit Apu Dios mu gapuh ligat ya nan punnomnomdah nadan
mikadangyan ya nadan udum an ma'omnawan hitun luta ya mahukwit nan
naminhoddan mangunud hinan hapit Apu Dios ta ma"id ha matigoh e immongngalan
di pangulugda.
15 Ya nan malumong an lutan nipto'an nadan udum an ohok ya nadan tatagun
nangngol hinan tugun Apu Dios ot unudonda ta hidiyey ihamhamaddan unudon an
ta'on on waday ligatda. Ta diday nipaddungan nan nitanom an bumungabunga.

Hay A'at Di Dilag
(Mark 4:21-25)

16 Ya alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tolgana nan dilag ya hina''ubana
onu ena ipahiluk hinan kama? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta pumatal
ta panigan di hunggop.

17 Athidiy aton Apu Dios an mangipa'innilan namin hinadan aggeyu ni' na'awatan
ta lo'tat ya innilaonyu.
18 Ta hiya nan maphod onyu ihamad an igongahan te nan mangunud hinadan
tudtudu' ya ma'udman di innilaona. Mu nan tagun adi mangunud hinadan tudtudu'
ya ta'on on nan kittang an innilana ya linglingona.

Hay Nitulang I Jesus
(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

19 Hidin muntudtuduh Jesus ya dimmatong da inana hinadan i'ibanan linala'i te
pinhoddan mi'hapit i hiya mu ma''id ha atondan umeh awadana te dakolday tatagun
wahdi.
20 Ya waday e nangibaga i Jesus an alyonay, Wahna man da inam hinadan i'ibam
hi dola te pinhoddan mi'hapit i he''a.
21 Ya alyon Jesus di, O mu bokon dida ya ammunay i'iba' ya hi ina' te nan tagun
mangngol ya mangunud hinan hapit Apu Dios ya diday ibilang'uh i'iba' ya a'ammod'u.

Hay Nangipadinongan Jesus Hinan Puwo'
(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

22 Wada bo han hin'algon eda nunlugan da Jesus hinadan itudtuduwanah nan
bangka te inalin Jesus di umedah dommangna.
23 Ta hidin mangmangngeda ya nalo' hi Jesus. Ya inihbodna han puwo' ta
maludulludun nadan dalluyun on nihuyat hinan bangka ta ay malnong nan bangka.
Ya timmakutda nadan itudtuduwana
24 ot eda pumbangon hi Jesus an alyonday, Apu Jesus, boddangan da'mi te tee man
an malnong ta'u. Ya bimmangon ot alyonay, Duminong'an puwo'. Ya nadadinong nan
puwo' ta ma''id mohpe ha al'ali.
25 Ot alyonan diday, Tanganun ayu ma'attakut? Undan ma''id ha pangulugyu? Mu
masda'awda i diyen na'at ta humanahapitdan alyonday, Nganne nin hituwen tagu an
ta'on on ha puwo' ya dalluyun on unudonday ibagana.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)

26 Lo'tat ya dimmatongdah ad Gadara an dommang di ad Galilee.
27 Ta hiyah munlah'un hi Jesus hinan bangka ya tuwe han midamun hiya an tagun
nalpuh nan boble an nahi'pan ta nadney aggena nunlubungan. Ya hinan way lubu'an
di ihaha''adana an adi umanamut.
28 Ta hidin tinigon diyen nahi'pan hi Jesus ya muntukuk ot e mundu''un hi
hinangngabna ot alyonay, Jesus an Imbabalen nan nabaktun Dios, undan nganney
atom i ha''on? Adiya' bahan dadagon.
29 Manu'eh inalinah diye ya hay nangalyan Jesus i hiyay, Mala'ah'a i naen lala'i.
Te agaggaon pinaligat diyen nih'op i hiya ta ta'on onda bangkilingan di ta'lena
ya hukina ya inyadugda on numpo'tangna damdama on impabtik nan nih'op hinan
ma''id ha boble.
30 Ya alyon bon Jesus i diyen nih'op di, Ibagam di ngadanmu.
Ya alyonay, Ha''on hi Dakol.
Manu'eh athidiy inalina ya dakolda nadan nih'op i hiya.
31 Mu numpahpahmo'da i Jesus te adida pohdon an mipiyeh nan boblen punholta-
pan hi munnananong.
32 Ya nipadih an wadaday babuy an mangmangngan hinan way nabillid ot alyon
nadan nih'op i Jesus di, Daan mo bahan ta iyabulutmu ta ta'on on dadiyen babuy di
emi ih'opan.
Ot iyabulut Jesus

33 ot mala'ahda i diyen tagu ot eda mun'ih'op hinadan babuy ta ahiyayappahan
nadan babuy ta immedah nan way lobong ot mun'a'altingda.
34 Ya hidin tinigon nadan mumpumpapto' i dadiyen babuy hidiyen na'at ya
pamaaggot bumtikda ta an namin nadan boblen nangipluyanda on inuhuhdah diyen
na'at.
35 Ta hanada'en tatagun nangngol ya pinhoddan e tigon hi'on immannung ta hiya
nan immedah awadan da Jesus. Ya immannung peman an wahdin inumbun hi
hinangngab Jesus hidiyen lala'in nahi'pan ni' an nunlubung mohpe te pinumhod di
nomnomna. Ya timmakutda.
36 Ya hanada'en nanigo i diyen na'at ya inuhuhdah nadan tatagun pa''alina nan
nala'ahan nadan nih'op hinan tagu.
37 Ya an namin nadan tataguh nadan bobleh ad Gadara ya nunhahapitda ot
ituda'dah Jesus te ma'attakutdan hiya.
Ta eda mo munlugan da Jesus hinan bangka ta taynandah diyen boble.
38 Mu nan tagun nahi'pan ni' ya imbagana i Jesus an pinhodnan mi'ye i hiya. Mu
inalin Jesus i hiyay, Maphod on umanamut'a
39 ta em ibagahdi nan a'at di nammo'an Apu Dios i he''a.
Ot unudon diyen lala'i ot ume ot ena uhu'uhuhon hidih nan numboblayana nan
inat Jesus i hiya.

Hay Nanapaan Han Babaih Lubung Jesus
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)

40 Hidin numbangngad da Jesus hinan dommang nan lobong an nalpuwanda tuwali
ya mun'am'amlong nadan tatagun nanannod i hiyahdi.
41 Indani ya wada han hi Darius an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu an imme
ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot mumpahmo' ta mi'yeh Jesus hi baleda
42 te tuwen mate nan binuktung an babain imbabalena an umeh himpulut duway
(12) tawona.
Mu hidin mangmangnge da Jesus ya himmalunghung nadan tatagun hiya.
43 Ya nan oha i dadiyen tinatagu ya han babain himpulut duway (12) tawon di
agge dimminongan di dalan malpuh adolna te ma''id ha ohah doktor hi nanginnilah
agahna.
44 Ta on ni'indoggan i Jesus ot idapanah nan gayadan di lubungna ya na'ibagan
nati'od nan malpuh adolna.
45 Ta alyon Jesus di, Nganney nanapah lubung'u?
Mu ma''id ha nangibaga ta hi Peter di nambal an alyonay, Apu Jesus, undan waha
mapto' hinan dakolday tatagun himmalunghung i he''a?
46 Mu inalin Jesus di, O mu innila' an waday nanapah lubung'u te inilmu' an nan
abalina' ya impaphodna nan nanapan ha''on.
47 Ya gapu ta innilan diyen babai an innilan damdaman Jesus ya munggagayong-
gong hi takutna an immeh awadan Jesus ot mundu''un hi hinangngabna ot uhuhonay
gapunah nanapaanan hiya ya nan na'ibagan pinumhodana. Ta an namin nadan
tatagu ya dingngoldah diyen imbagana.
48 Ot alyon Jesus i hiyay, Gapuh pangulugmun iba ya na'aan nan dogohmu.
Umanamut'a ot malinggop'a mo aya.

Hay Nanaguwan Jesus Hinan Pa'attena

49 Agge impadappuh Jesus hidiyen inalina ya immali han lala'in nalpuh balen
Darius ot alyonan Darius di, Adim awiton nan muntudtudu te niluh damdaman nate
nan imbabalem.
50 Mu dingngol Jesus hidiyen inalina ot alyona i Darius di, Adi'a minomnoman i
naen imbaganan he''a, pamaag ya nundinol'an ha''on ot pumhod aya nan imbabalem.

51 Ta hidin dimmatong da Jesus hi way balen da Darius ya agge impaghop Jesus
nadan tatagu an ammunah Peter ya hi John ya hi James ya da Darius an himbale.
52 Ya wahdiday ahingungulngul mu inalin Jesus i diday, Duminong ayu ot agge nateh
tuwen unga te on nalo' ya abuh.
53 Ya ondaot ngihngihilan te inniladan nateh diyen unga.
54 Mu hidin hinunggop da Jesus ot odnanay ta'len diyen unga ot alyonay, He"an
unga bumangon'a.
55 Ya timmaguh diyen unga ot mabannangon ot alyon Jesus di, Panganonyu mohpe.
56 Ya masda'aw da amana i inana mu pinadanan Jesus i dida an adida e ibagabagah
diyen na'at.

9

Hay Nannagan Jesus Hinadan Apostoles
(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

1 Wada han nangayagan Jesus hinadan Apostoles ot idatnay abalinanda an
munla'ah hinadan didimunyu ya mangipaphod hinadan mundogoh
2 ot alyonan diday, Honagon da'yu ta eyu itudtuduy a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
ya nun'ipaphodyu nadan mundogoh.
3 Mu hay umayanyu ya adi ayu mangdon hi hu''udyu onu akbutyu onu anonyu onu
pihhuyu ya adiyu oddahon di lubungyu.
4 Ya imme ayu'e hinan ohan boble ya i ha ohan bale di umohnonganyu ta ingganah
taynanyuh diyen boble.
5 Mu alina'eh datnganyu ha boble ya adi da'yu apngaon ya taynanyu dida. Ya
ta'on on nan hupu' hi hukiyu on numpu'pu'yu ta panginnilaandan adiyu ipapilit an
middum i dida.
6 Ta on indappuh Jesus an nuntugun i dida ot mahihi''andan immeh abobboble an
e nuntudtudu hinan iphodan di tatagu an inat Jesu Kristu. Ya nun'ipaphodda nadan
mumpundogoh.

Hay Agge Nanginnilaan Herod Hi A'at Jesus
(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

7 Hidin dingngol Herod an ap'apuh ad Galilee nadan dakol an ato'aton Jesus ya
numanomnom te ma''id ha mapto' hi ibagan nadan tatagu an hay udum ya alyonday
hiyah John an timmagu.
8 Mu nadan udum ya alyonday hi Elijah an propetah din nadne an numpatigo. Ya
nada'en udum ya alyonday hiyay oha hinadan propetah din nadne an timmagu.
9 Mu hay nomnom Herod ya alyonay, Hi John e ya impaputul'uy uluna ot innila' an
bokon hiya mu nganne nin udot hidiyen tagun dakol di donglo' hi at'atona? Ta hiya
nan pinhodna ahan an tigon hi Jesus.

Hay Namanganan Jesus Hi Dakol An Tatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

10 Indani ya numbangngad nadan Apostoles Jesus an e nuntudtudu ot uhuhonda
nadan ina'inatda. Ot uyugon Jesus dida ot umedah nan ohan boble an ad Betsayda
ta eda munhiwwehdi.
11 Mu nadan dakol an tatagu ya dingngolday umayan da Jesus ot mangunuddan
dida. Ya ongal di homo' Jesus i dida ot inayuna mon muntudtuduh a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya nun'ipaphodna nadan mumpundogoh.
12 Hidin tuwen mahdom ya imme nadan Apostoles hi awadana ot alyonday,
Udu'dulnay honagom tudan tatagu ta umedah nadan nun'ihaggon an boble ta eda
manigoh anonda ya ha pun'iyananda te ma''id ha boblehtu.

13 Ya alyon Jesus i diday, Da'yuy ukod an mangdat hi anonda.
Ya alyonday, Undan umdah tun limlimman tinapay ya han duwduwwan ekan? Mu pohdom'e ya imme ami ta e ami gumattang hi ipa'an ta'u i datuwen tatagu.
14 Hay bilang nadan linala'in wahdi ya umeh limay libu (5,000) an aggeda ni'bilang nadan binabai ya u''unga. Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwana di, Ibagayuh nadan tatagu ta ma'ubu''ubung di nabongley (50) tataguh nan ohay na'ubung.
15 Ta hidiyey inatda
16 ot ahi alan Jesus nan liman tinapay ya nan duwan ekan ot itangadnah ad abunyan ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot idatnah nadan itudtuduwana ta eda pun'ipiyappong hinadan tatagu.
17 Ta nangandan namin ya nun'abhugda ot eda amungon nadan inaggeda ya napnuy himpulut duwan (12) bahket.

Hay Inalin Peter Hi A'at Jesus
(Matthew 16:13-20; Mark 8:27-30)

18 Ya wada han naminghan an ab'abbuh da Jesus hinadan itudtuduwana. Ta on hiyah nagibbuh an nundasal hi Jesus ot mahmahanah nadan itudtuduwanan alyonay, Nganney innilayuh alyon di tataguh niyata'?
19 Ya alyonday, Hay alyon di udum ya he''ah John an mumbonyag an namahuwan. Ya alyon di udum di he''ah Elijah. Ya hanada'en udum ya alyonday he''ay ohah nadan propetah din nadne an timmagu.
20 Ya alyon Jesus di, O ya nganne damdamay alyonyuh niyata'?
Ya hi Peter di nambal an alyonay, Hay innila' ya he''a nan Kristu an hinnag Apu Dios.
21 Ya alyon Jesus di, Hanat adiyu e ibagbagah naeh nadan tatagu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi A'at Di Atayana
(Matthew 16:21-28; Mark 8:31–9:1)

22 Alyon bon Jesus di, Ta'on hi athinay a'at'un Nitulang Hitun Tatagu ya dakol di holtapo' te nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya adhuwana' i dida. Ta ipapateya' mu hinan mi'atluh algo ya mahuwana' i Apu Dios.
23 Ta hiya nan pohdo' bon ipa'innila i da'yun namin an nan tagun mangun'unud i ha''on ya bokon hay adolnay pamanguluwonan nomnomnomon ta ta'on on madhuy hapit i hiya onu mipapate ya hiya damdaman ha''on di un'unudona.
24 Te nan tagun hay nitaguwanah tun lutay nomnomnomona ya ammuna ya mihi''an i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun ta'on on mapalpaligat onu mipapate an gapuh pangulugnan ha''on ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
25 Te ta'on on alinah amungon nan tagun namin di kinadangyan an wahtun luta ya nganne damdamay hilbina hi'on mihi''an i Apu Dios.
26 Ot ibaga' i da'yu an mahapul an adiyu ibain nadan tugun'un inunudyu. Te nan mangibain i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ibain'u boh tun pumbangngada' hitun pangipabaktuwan Ama i ha''on hitun pi'yaliyan nadan anghelna.
27 Ya ibaga' i da'yu an wadaday udum i da'yuhtu an adida ni' mate ta ingganah tigonda nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nalumanan Di Tigon Jesus
(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

28 Umeh waluy algoy nala''uh nihipun hi nangalyan Jesus i diye ya in'uyugnah Peter ya da John i James ot umedah nan nabillid ot eda mundasal hidi.
29 Ya hidin mundasdassal hi Jesus ya nalumman di angahna ya numbalin hi pulaw di lubungna ta humili an ay kilat.

30 Ya alinah on wada da Moses i Elijah an mi'haphappitandan Jesus.
31 Ya matigo an nabaktuy a'atda ya punhahapitanday ipa'annungan nan atayan
Jesus hi ad Jerusalem.
32 Mu da Peter hinadan ibbana ya na'a''uyungda. Ta onda inggibo' ya tinigodan
humiliy tigon Jesus ya tinigoda bo dadiyen duwan lala'in ni'ita'dog i hiya.
33 Ya hidin tuwen makakda nan duwan linala'in taynandah Jesus ya namaaggot
humapit hi Peter ot alyonan Jesus di, Apu Jesus, maphod ta wa ta'uhtu ot iyammami
mo ha tuluy allung ta hinohha ayu i da Moses ya hi Elijah. Mu ma"id ha poto' di
ibagana.
34 Mu agge impadappuh Peter hidiyen inalina ya nawadaot han bugut ta nihu'mut
i didan namin ta timmakut da Peter.
35 Ya wada han hapit an nalpuh nan bugut an alyonay, Hiyah tuwe nan Imbabale'
an pinto''uh mumpatul ot hanat igongahanyuy ibagana.
36 Ya hidin ma"id moh diyen munhapit ya tinigodan ohah Jesus an wahdi. Mu
aggeda ni' impa'innilah diyen tinigodah nadan tatagu.

Hay Nunla'ahan Jesus Hinan Nih'op Hinan Unga
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)

37 Hidin nabiggat ot dumayyu da Jesus ya dakolday tatagun e nanamun dida.
38 Ya alinah on muntukuk han lala'i an alyonan Jesus di, Apu Jesus, ma'a ni' bahan
ta ipaphodmu tun binuktung an imbabale'
39 te agaggaon nahi'pan. Ta pamaaggon mumpukih ya munggagalewgew on
mun'u'upag di to'ona on pun'igandutnay adolna. Ya madne on ahi umaan hidiyen
nih'op i hiya.
40 Ya alyon bon diyen lala'i di, Numpahmo'a' hitudan itudtuduwam an alyo' di ta
la'ahonda nan nih'op mu adida abalinan.
41 Ya alyon Jesus di, Nunhigla ayu mahan an tataguh ad uwani. Nadney
nanganu'anusa' i da'yu hi nihaha''ada' hitun awadanyu mu anuud ta ahi ayu kumulug
i ha"on. Ot alyonah nan taguy, Iyalim hitu nan imbabalem.
42 Mu hidin pun'iyena ya tinukkaddot nan nih'op hidiyen unga ta munggagalewgew.
Mu nun'ihingal Jesus nan nih'op ot la'ahona ta pinumhod nan unga ot ipa'awit
mohpen Jesus i amana.
43 Ya an namin nadan nanigo i diye ya masda'awdah nan ongal an abalinan Apu
Dios.

Hay Pidwan di Nangipa'innilaan Jesus Hi Ena Atayan
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)

Hidin way ohah nadan tatagu on masda'aw hinan ina'inat Jesus ya inalinah nadan
itudtuduwanay,
44 Adiyu linglingon tun ibaga' an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ipatiliwa'
hinadan ahi mamaten ha"on.
45 Mu aggeda na'awatan te ay ni'alig i dida. Mu mun'og'ogondan mummahmah
hi'on nganney pohdonan ibaga.

Hay Nabaktun Tagu
(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

46 Wada han munhuhungngil nadan itudtuduwan Jesus hi'on nganne i diday
nabakbaktu.
47 Mu innilan Jesus nan ninomnomda ta inayagana han ung'ungngah awadana
48 ot alyonan diday, Nan tagun waday pamhodnah nadan nada''ul an umat ituwen
unga an gapuh nan pangun'unudnan ha"on ya hidiyey atigana an waday pamhodnan
ha"on ya nan nannag i ha"on. Te hay alyo' hi nabakbaktu i da'yu ya nan mamoddang
hi ibbanan tagu.

Nan Tagun Niddum I Jesus
(Mark 9:38-40)

49 Hidin indappuh Jesus hidiyen inalina ya alyon John i hiyay, Apu Jesus, tinigomi
han lala'in nunla'ah hi nih'op an hay ngadanmuy nginadana ta ay he''ay nunla'ah mu
inhingalmi an inalimiy idinongna te agge niddum i dita'u.
50 Mu inalin Jesus di, Adiyu tuwali atonhidi te nan tagun adi humihiwo i dita'u ya
ibba ta'u.

Hay Agge Naminhodan Nadan I Samaria Hi Umayan Jesus Hidi

51 Hidin tuwen madatngan nan e atayan Jesus ya hay ena tumaguwan ya
ipatuluwan hi ad abunyan ya ninomnomnan umeh ad Jerusalem.
52 Ot pamanguluwonay udum hinan ohan bobleh ad Samaria ta eda tigon ha
pun'iyanandahdi.
53 Mu hidin immeda ot mabanangngadda te agge pinhod nadan tataguhdi an
umiyan da Jesus hidi te inniladan ipluydah ad Jerusalem.
54 Ya hidin dingngol nadan itudtuduwanan da James i John hidiye ya alyonday, Apu
Jesus, on pohdom ta ibagamin Apu Dios ta ipa'alinay apuy ta wan maghobda?
55 Mu nunligguh ot ihingalna dida.
56 Ot ipluyda mo i han nat'on an boble.

Hay Aton Nan Mangunud I Jesus
(Matthew 8:19-22)

57 Hidin mangmangngeda ya inalin han lala'in hiyay, Apu Jesus, an namin di
umayam ya mi'yaliya'.
58 Ya inalin Jesus i hiyay, O mu naligat di mi'unud i ha''on te ibaga' i he''a an manuh
nan amunin te waday ihiggu'ana ya atbohdih nan hamuti an waday pumbuyaana.
Mu ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''id ni'mo ha e' pangipingan hi ulu'.
59 Ot alyon Jesus i han ohan tagu di, Ma'at mi'unud'an ha"on.
Mu alyon diyen tagu di, O, mu indani ni' Apu Jesus ta ingganah milubu' hi ama ya
ahiya' miyunud i he''a.
60 Ya alyon Jesus i hiyay, Hanadan adi kumulug i ha"on ya ayda nanatte ot ukodda
an mangilubu' hinan ibbadan nate. Mu he''a'e ya eka ta em itudtudu nan a'at di
pun'ap'apuwan Apu Dios.
61 Ya inalin bon nan oha di, Unudon da'a, Apu Jesus, mu umanamuta' ni' ta e'
ipa'innilah nadan pamilya' an miyunuda' i he"a.
62 Ya alyon Jesus i hiyay, Nan tagun nangihipun an muntamuh nan ipatamun Apu
Dios ya adi mabalin hi kumpulnay nomnomnomona te mibahho nan tamuna. Te
at'ehdiy atona ya adi mabalin hi e mi'tamuh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.

10

Hay Nannagan Jesus Hinadan Napitut Duwan Tatagu

1 Lo'tat ya pinto' Jesus di napitut duwan (72) tatagu. Ot honagona dida an
hindudwada ta mamanguludan umeh nadan boblen ninomnomnan umayan.
2 Ot alyonan diday, Tigonyu'e an dakkodakkolday tatagun nidadaan an mundongol
hinan hapit Apu Dios an umatdah nadan wit an na'attong mu ningamut an
oh'ohhaday e munggapas. Ot hiya nan maphod on ibagayuh nan mumpagapas ta
honagona ha ibbayun e munggapas.
3 Ot honagon da'yu tee an ta'on on ay ayu imbabalen di kalneron ma''ayup ta ume
ayuh nadan tatagun adi maphod di punnomnomda an ayda kahuh nan inalahan.

4 Ya ume ayu'e ya maphod on adi ayu mangdon hi pihhu onu akbut onu ha
punhukkatanyuh hapatutyu. Ya hanat adi ayu mahiw an mi'haphappitan hinan
awon.
5 Ya hay mamanguluh ibagayuh nan ud baleh nan dumutu'anyu ya alyonyuy, Hanat
malinggop ayuh tun nunhituwanyu.
6 Ya wadada'ey mangabulut i diyen imbagayu ya umannung i didah diyen
imbagayu. Mu adida'e abuluton ya adi ma'at i dida nan imbagayu.
7 Ya mi'hitu ayuh nan mamangulun balen dumutu'anyu ta adi ayu mun'innabat ta
hidiy pi"ananyu ya ukoddan mangdat hinadan udum an mahapulyu te nan muntamu
ya midat di mahapulna.
8 Athidiy atonyu hinadan umayanyuh abobboble an wa'et ma''apngadan da'yu ya
an namin di idadaandan makan ya mi''an ayu.
9 Ya ipaphodyu nadan mumpundogoh i dadiyen boble. Ya impa'innilayun dida an
agagga moy pun'ap'apuwan Apu Dios ta way atondan middum i diyen pun'ap'apuwan.
10 Mu wa'e ha datnganyuh boble an ma''id ha apngadan da'yu ya alyonyun didan
himpamoble di,
11 Pu'pu'onmi teey hupu' tun bobleyu an nipuyut hi hukimi ta panginnilaanyun
adimi ipapilit an middum i da'yu. Mu ipa'innilami i da'yu an tuwen madatngan di
pun'ap'apuwan Apu Dios.
12 Ya alyon bon Jesus i dadiyen honagonay, Ibaga' i da'yu an hitun pundusaan Apu
Dios hi tataguh tun luta ya umannung an iyal'alanay pundusana i dadiyen bimmoble
mu hay nundusana i handidan i Sodom.

Nadan Tatagun Agge Nangulug I Jesus
(Matthew 11:20-24)

13 Alyon bon Jesus di, Mahmo' nadan i Korasin ya i Betsayda te ta'on on dakol
di ina'inat'un milagro hi bobleda ya adida damdama kumulug i ha''on. Onha hi ad
Tyre ya hi ad Sidon di nangata' i dadiyen milagro ot waot otahan an nun'ilubungday
langgut ya nundadapulda ta pangipatigodah puntutuyuwandah nadan bahulda.
14 Ta hiya nan hitun pundusaan Apu Dios hi tataguh tun luta ya diday nunhiglay
punholholtapana mu hay nunholtapan handidan i Tyre ya i Sidon.
15 Ya atbohdi nadan i Kapernaum an ta'on on diday mapemanan hi ad uwani mu
udum hi algo ya miyedah nan punholholtapan hi inggana.
16 Ya alyon bon Jesus di, Ume ayu ya nomnomnomonyu an nan tagun mangunud
hinan itudtuduyu ya diday mangunud i ha''on. Mu nan tagun agge naminhod hinan
itudtuduyu ya ha''on di aggeda pinhod ya atbohdin aggeda pinhod nan nannag i
ha''on.

Hay Numbangngadan Nadan Napitut Duwa An Nahnag

17 Hidin numbangngad dadiyen napitut duwan (72) hinnag Jesus ya
mun'am'amlongdan alyonday, Apu Jesus, maphod ta ta'on on nadan dimunyu
on unudonday ibagami hidin nginadanmiy ngadanmu.
18 Ya alyon Jesus di, O innila' te tinigo' hi Satanas an ay kilat an nalpuh ad lagud ot
magah te na'abak.
19 Ya manu'eh ma"id ha adi maphod hi na'at i da'yu ya indat'uy abalinanyun
mangabak hinan mi'buhul i da'yu an hi Satanas. Ta ta'on onyu igatin di ulog onu
gayyaman ya ma''id ha ma'at i da'yu.
20 Mu hanat bokon hanan pangunudan nadan dimunyu i da'yuy pun'amlonganyu
ta hay pun'am'amlonganyu ya hay nitudo'an di ngadanyu hi ad abunyan.

Hay Nipa'amlongan Jesus
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

21 On indappuh Jesus hidiyen inalina ot mundasal te impa'amlong nan Espiritun
Apu Dios ta alyonay, Ama an Ap'apuh ad abunyan ya hitun luta, munhanaa' ta
bokon nadan mangalih diday nun'anomnoman ya numpun'adal di nangipa'innilaam
hinadan tudtudum ta hay nangipa'innilaam ya hanadan mumpada"ul. Ot maphod ta
athinay inatmu. Te hinae tuwaliy ninomnommuh ma'at.
22 Ya innayuna bon inalih nadan tatagu di, Inyukod Apu Dios an namin i ha"on
ta ha"on di ukod. Ya ma"id ha udum hi nanginnilah a'at'u te ammunah Ama. Ya
atbohdin ma"id ha nanginnilah a'at Ama te ha"on ya abuh an Imbabalena ya nadan
tatagun piliyo' an pangipa'innilaan hi a'atna.
23 Ta ona inalih diye ot iligguhnah nadan itudtuduwana ta dida ya ammunay
pangibagaana te adina pinhod an ipadngol hinadan udum an tatagu ot alyonay,
Udu'dul ayu te tigotigonyu tudan ato'ato' ya donglodonglonyu nadan ibagabaga'.
24 Te ibaga' i da'yu an dakol di propeta ya papatul hidin nadne an naminhod
an manigoh tudan tigotigonyuh ad uwani ya atbohdin pinhoddan donglon datuwen
donglodonglonyuh ad uwani mu ma"id ha tinigoda ya dingngolda.

Nan Maphod An Inat Han I Samaria
(Matthew 22:34-38; Mark 12:28-30; Roma 13:8-14; Deuteronomy 6:5)

25 I han hin'algo ya wada han na'nginnilah nadan uldin di Judyu an imme ot
ipatnanan hipolon hi Jesus an alyonay, Apu Jesus, nganney ato' ta mabalin an
mi'taguwa' hi munnananong?
26 Ya alyon Jesus i hiyay, Nganney inadalmuh alyon nan Nitudo' an Tugun?
27 Ya alyonay, Hay innila' hi nitudo' ya mahapul an nahamad di pamhod ta'un
Apu Dios ta hiyay pangiyohhaan ta'uh nomnom ta'u ya bikah ta'u ya an namin di
nitaguwan ta'u. Ya mahapul bon umat hinan pamhod ta'uh adol ta'uy pamhod ta'uh
ibba ta'u.
28 Ya alyon Jesus di, Nipto' danaen inalim ot hanat danaey atom ot waday itaguwam
hi munnananong.
29 Mu gapu ta pinhodnan hay panigodan hiya ya maphod ta hiya nan alyonay, O
mu nganne dadiyen ibba ta'u an alyon nan tugun hi pangipatigan hi pamhod.
30 Mu agge dinadno' Jesus di nambalna te inalinay, Wada han tagun ibba ta'un
Judyu an nalpuh ad Jerusalem an ipluynah ad Jeriko. Mu hidin wah nan awon ya
dinamuna nadan humod'ap ta nadhuwanda ot pun'aanday lubungna ot punhoplatda
ta mun'at'ate ot ahida taynan.
31 Indani ya wada han padi an nangi'wa i diyen awon mu hidin tinigonah diyen
nahugatan ya inliglignay nangi'wana.
32 Ya atbohdiy inat nan ohan holag Libay an hidi bon tinigonah diyen nahugatan
ya inliglignay nangi'wana.
33 Indani ya wada han i Samaria an nangi'wahdi. Ya hidin tinigonah diyen
nahugatan ya himmo'na.
34 Ot agahana nadan hugatnah lana ya bayah ot ihamadnan libbutan ot ikabayunah
nan kabayuna ot iyena i han mabayadan an pun'iyanan ot ipapto'na. 35 Hidiyen
nabiggat ot idatnay pihhuh nan ud baleh nan nun'iyananda ot alyonay, Ipapto'mu ta
wa'et kulang hituwe ya ahi' bayadan hi pumbangngada'.
36 On indappuh Jesus ot alyona i diyen lala'i di, Nganne tuwali i dadiyen tulu di
nahamad an hi ibban diyen tagun nahugatan?
37 Ya alyon diyen lala'i di, Nan nammo' i hiya.
Ot alyon Jesus di, Maphod on athidiy pangatmu.

Hay Nummangiliyan Da Mary I Marta I Da Jesus

38 Hidin mangmangnge da Jesus ya nipto'da i han boble ot umohnongda. Ya wada
han babain hi Marta an nangayag i dida ot mi'yeda moh baleda.
39 Ya wada han hi ibbanan hi Mary an hidin muntudtuduh Jesus hi baleda ya e
ni'ibun i hiya te pohdonan dongdonglon nan itudtuduna.
40 Mu hi Marta ya agge ni'idngol te dakol di tamuna ta lo'tat ya minomnoman ot
ena ibaga i Jesus an alyonay, Apu Jesus, undan ma''id ha homo'mu i ha''on? Daan mo
ta ibagam i Mary ta umali ta boddangana' te aay an tinaynana' i hiya ta oh'ohhaa' an
tumamutamu.
41 Ya alyon Jesus di, Marta, tanganu on danaen dakol an tamum di ahiwam ya
inomnomam?
42 Hi Mary ya maphod nan pinilinan aton. Ot adim ipagol te hituwen adalona ya
adi mabalin hi mihi''an i hiya.

11

Hay A'at Di Dasal
(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

1 Han hin'algo ya nundasal boh Jesus ta on nagibbuh ya inalin nan ohan
itudtuduwanay, Apu Jesus, ituddum di atonmin mundasal ta umat i John an
intudtuduwana nadan mi'mi''uyug i hiya.
2 Ot alyon Jesus di, Wa'et mundasal ayu ya alyonyu di, Ama, hanat he''ay dayawon
an namin di tatagu. Ya hanat he''ay mun'ap'apuh tun luta.
3 Ya hanat abigabigat on idatmuy itanudmi.
4 Ya hanat pakawanon da'mi hinadan numbahulanmi te teen pakawanonmi
damdama nadan numbahul i da'mi. Ya adim bahan iyabulut di nunhiglan
apatnaanmi.
5 Ya alyon bon Jesus di, Onha wada i da'yu ha umeh balen di hi ibbanah nan lumabi
ta mungkolab an alyonay, Idattana' bahan an iba hi makan
6 te wahdi han mangili' an pa''alina ya ten ma''id ha idadaan'uh anona.
7 Ya alyon diyen hi ibbana di, Adi'a umipatukal te ten nalo' amin hina'amma ya
humigaa' teen bumangon an mangdat hinan ibagam.
8 Mu adi mangmanghop an mangibagabaga hidiye hinan mahapulna ta lo'tat mo ot
bumangon ot idatna. Ibaga' i da'yu an manu'eh indatna ya adi gapuh nunhinagiyanda
mu gapu ta adi mangmanghop an mangibagabaga.
9 Ot alyon bon Jesus di, Ibagayu nan mahapulyu i Apu Dios ot idatna an umat hinan
umana'anap an lo'tat ya hama'ona nan mahapulna ya nan kumulkukulkug an lo'tat
ya mibughulan.
10 Te nan mumbaga ya hiyay midattan. Ya nan mun'anap ya hiyay manama' hinan
ana'anapona. Ya nan mungkulkug ya mibughulan.
11 Ya ta'on on da'yun a'ammod ya adi mabalin hi mumbaga'e nan imbabaleyuh ekan
ya ha ulog di idatyu.
12 Ya mumbaga'eh itlug ya undan ha gayyaman di idatyu?
13 Ot tigonyu an ta'on on adi maphod di a'atyu mu innilayun mangdat hi maphod
hinan imbabaleyu. Ot namama mo i Ama ta'uh ad abunyan an idatna nan Espirituna
hinadan mumbaga i hiya.

Hay A'at Jesus Ya Hi Satanas
(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

14 Han hin'algo ya lina'ah Jesus han dimunyun nih'op i han lala'i ta adi humapit. Ta
masda'aw nadan tatagu te mabalin mohpen humapit.
15 Mu nadan udum an nanigo ya alyonday, Umman hi Satanas di nangdat hi
abalinana ta hiya nan abalinanan munla'ah hi nih'op.

16 Ya nada'e damdaman udum ya alyonday, Ipatigom ha panginnilaanmi an hi Apu
Dios di nannag i he"a.
17 Mu innilan Jesus di wah nomnomda ta hiya nan alyonay, Onha mumbubuhhulan
nadan himpamoble ot umannung an lo'tat ya madadagdan namin. Ya atbohdih nadan
hina'amma an onha dida dida on numpapatteda ot lo'tat ya madadagdan namin.
18 Ya alyonyuh hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu undan
mabalin ta mi'buhul hi Satanas hinadan ibbanan didimunyu? Adi, te onha atonahdi
ot lo'tat ya mapogpog di pun'ap'apuwana.
19 Alyonyuy hi Satanas di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op mu nadan
ibbayun munla'ah hi nih'op ya adida alyon di hi Satanas di nangdat hi abalinanda te
hi Apu Dios. Ot diday mangibaga an nan imbagayu ya nibahho.
20 Te umman hi Apu Dios di nangdat hi abalina' an munla'ah hi nih'op ta
panginnilaanyu an wada mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios hitun luta.
21 Ya alyon bon Jesus di, Hi Satanas ya umat hinan mabikah an lala'in numpapahul
ya nunhihikot an mun'adug hi balena ta adi ma'akoy gina'una.
22 Mu nalakah pangabaka' i hiya te pulho' nan pahulna ya hikotna an alyona eh'ay
pumbaliwna ya nun'ipiyappong'u nadan gina'unah nadan ibba'.
23 Ot alyon bon Jesus di, Ipa'innila' teen nan adi umunud i ha''on ya hiya nan
mi'buhul i ha''on. Ya nan adi bumoddang an mangipa'innilah a'at'u ya hiyay
mangiyadawwih nadan tatagu i ha''on.

Hay Pumbangngadan Nan Dimunyuh Nan Nih'opana (Matthew 12:43-45)

24 Ya alyon bon Jesus di, Nan dimunyu ya nala'ah'e hinan nih'opana ya e
dimmanallanan hinan agge naboblayan an e manama' hi iha''adana. Mu ma''id'e
ha mabalin hi iha''adanahdi ya
25 ipatnana bon mumbangngad hinan nala'ahana ni'. Ot ume'e ta tinigonan
pinumhod di adol diyen tagu an umat i ha bale an nabao ya nahagadan
26 ya ume ta ena i'uyug di pituh nadan dimunyun adi ahan maphod di pangatda
mu hiya ta eda mih'op i diyen tagu ta iyal'alanay abahbahana.

Nan Nahamad Hi Pun'amlongan

27 On inalin Jesus hidiye ya pun'olot han babain himmapit an alyonay, Mipa'amlong
nan nangiyayyam ya numpa'inum i he''a.
28 Mu alyon Jesus di, O mu inyal'alanay pun'amlongan nan mangngol ya mangunud
hinan hapit Apu Dios.

Hay Nummahmahan Nadan Tataguh Hi Nalpuwan Jesus (Matthew 12:38-42; Mark 8:11-12)

29 Hidin mun'a'udman nadan dakol an tatagun na'amung ya inalin Jesus di, Da'yun
tinanud hi ad uwani ya adi ahan maphod di a'atyu. Pohdonyun tigon di ato' hi milagro
ta pamatiyanyu an ha''on nan hinnag Apu Dios mu ma''id ha ipatigo' ta ammuna din
na'at i handin hi Jonah.
30 Te handin na'at i Jonah di nangipa'innila i handidan i Ninibeh an hiya ya hinnag
Apu Dios. Ot athidi bon ha''on an Nitulang Hitun Tatagu an waday ma'at i ha''on ta
pamatiyanyun tinanud hi ad uwani an ha''on nan hinnag Apu Dios.
31 Ya ta'on on handin babain patul an i Seba ya hiya boy tuma'dog hitun
punhumalyaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta ta iyuhuhnay numbahulanyu
ta madusa ayu. Te ta'on on ni'iddawwiy numboblayana ya imme damdamah
nan na'annomnoman ya nala'ing an patul an hi Solomon ta e nundongol hinan
impa'innilana. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Solomon
ya adiyu unudon.

32 Mu ibaga' i da'yu an hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutagu ya iyuhuh nadan
i Ninibeh an numbahul ayun tinanud hi ad uwani ta madusa ayu. Te dida ya hidin
dingngolda nan hapit Apu Dios an impa'innilan Jonah ya inunudda ta nuntutuyudah
bahulda. Mu da'yu'e ya ta'on ahan on wahtu nan na'abbaktu mu hi Jonah ya adiyu
unudon.

Hay Iyatan Nan Mata Hinan Hilaw
(Matthew 5:15; 6:22-23)

33 Alyon bon Jesus di, Undan waha taguh tinolgana'e nan dilag ya ena impa"e onu
ha"ubana? Otten di'et tinolgana ya ena impattuk ta pumatal ta panigan di hunggop.
34 Ot nan ay hilaw di adol ya nan mata. Te maphod'en ma"id ha bahbah nan mata
ya maphod boy panigona. Mu napilok'e nan mata ya munhihillong di panigona.
Ta athidih nan nomnom an maphod'e ya miyunnudan bon maphod di pangat. Mu
ningamut'en adi maphod di punnomnom ya immannung an adi bo maphod di pangat.
35 Ot hanat nomnomnomonyuy a'atyu hi'on immannung an nan nomnomyu ya ay
hilaw
36 ta wan maphod di pangatyu an ay napatalan ta ma"id ha agge nahilawan.

Hay A'at Nadan Muntudtuduh Nan Tugun Moses Ya Nadan Paliseu
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

37 Hidin impadappuh Jesus nan inali'alina ya inayagan han Paliseu ta e mi"an hi
baleda. Ot mi'yeh Jesus ot e mi"an i dida.
38 Mu hi Jesus ya aggena inunud nan uldin di Judyu an ulahanday ta'leda ya ahida
mangan ta hiya nan masda'aw hidiyen Paliseu.
39 Ot alyon Jesus i hiyay, Da'yun Paliseu ya umat ayuh nan basu onu duyu an manu
nan muntigo te na'ulahan mu alulugnin nan niha"ad hi dallomna te adi ahan maphod
di pangatyu an umat hi pungkulukanyuh nadan ibbayu.
40 Mumpunlayah ayu te hi Apu Dios an nunlumun da'yu ya adi ammuna nan
matigoh tigona te ta'on on nan adi matigo.
41 Ta mahapul an tigonyu ta ipaphodyu ni' di punnomnomyu ta innilaonyun
hummo' hi ibbayu te mipaphod'e nan adi matigon punnomnomyu ya maphod
damdama nadan mipatigon atonyu.
42 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Mahmo' ayun Paliseu te nunhiglan atatakut
di ahi ma'at i da'yu. Manu te alyonyuy an namin nan mahapulanyu an ta'on on
nadan nitanom an ma'alih mint ya ruwi ya nadan udum an middum hi makan ya
nanongnan ipabangngadyu nadan mi'ami'apulu. Mu hay nibahhawanyu ya adiyu
aton di maphod hi ibbayun tagu ya ma"id ha pamhodyun Apu Dios. Nipto' nan
eyu pangipabangngadan i Apu Dios hinan mi'apuluh nan mahapulanyu mu ta adiyu
iwalong nadan udum an pohdonah atonyu.
43 Ya hay oha bon impa'inghayu ya gahin on da'yuy e umbun hinan mun'aphod an
umbunan hinan a'am'amungan di Judyu ya pohdonyu bo an da'yu ahan di apngaon
nadan tataguh on ayu mawanat hinan pummalkaduwan. Ta hiya datuwey gapuna
an ahi atatakut nan pundusan Apu Dios i da'yu.
44 Immannung an mahmo' ayu te atatakut nimpe nan ahi ma'at i da'yu. Manu'e ya
maphod di ipatigoyu mu hay immannung ya adi maphod di a'atyu. Ta umat ayuh
nadan lubu'an an nika"ut hinan luta ta ma"id ha panginnilaan hi'on lubu'an. Ta hiya
nan punhinggogoppa'an di mala"uh yaden hidiyey ohan paniyo i dita'un Judyu.
45 Ya inalin han ohan nanginnilah nan tugun Moses di, Apu Jesus, hinaen
panpannapitmu ya niddum amin nibabain.
46 Ot alyon Jesus di, O immannung an mahmo' ayu bon nanginnilah nan tugun
Moses te dakol nadan naligat an ipapilityun ipa'at hinadan tatagu mu onnot on adiyu
unudon.

47 Ot gapun danaen at'atonyu ya atatakut di ahi pundusan Apu Dios i da'yu te
nipaddung ayu i handidan a'ammodyu an namatepate i handidan propeta. Ta neen
iphodanyu didah lubu'andah ad uwani.
48 Hay i'aligan nan eyu pangiphodan hi lubu'an handidan propeta an pinatepaten
handidan a'ammodyu ya da'yuy namaten dida.
49 Ta hiya nan hi Apu Dios ya impa'innilana tuwali nan ma'at an alyonay, Honago'
nadan propeta ya nadan mangipa'innilah a'at'u i dida mu patayonday udum ya
palpaligatonday udum.
50 Ta hiya nan da'yun tinanud hi ad uwaniy pangiballohan Apu Dios hinan
namatayandah nadan propetah din hopapna ta ingganah ad uwani.
51 Dadiyen pinatepaten handidan a'ammodyu ya nihipun i Abel ta inggana i
Sekariah an hiya din pinatedah nan way numbattanan nan punggobhan hi mi'nong
ya nan Templo. Ot ibaga' tee an hi Apu Dios ya pi'dusa da'yun tinanud hi ad uwani
an gapuh natayan dadiye.
52 Ya da'yun nanginnilah tugun Moses ya mahmo' ayu te madusa ayu an gapuh
adiyu pangipa'innilaan hinan nipto' an ibalinan diyen tugun Apu Dios. Te ta'on on
da'yu ya adiyu unudon ta hiya nan da'yuy manandih nadan e idduman nadan tatagu
i ha"on.
53 Ta on nakak hi Jesus i diyen balen nan Paliseu ya nitnud nadan ma'hihhiwon
hiya an dida nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan udum an Paliseu ta dakol
di minahmahandan hiya
54 ta alina hi waha ibahhawan di hapitona ta waha ipabahuldan hiya.

12

Hay Panalipodpodandah Nan Layah Di Paliseu
(Matthew 10:26-27)

1 Hidin mun'a'amungday linibun tatagu ta mun'igagatin di hukin di udum ot
padanan Jesus hinadan itudtuduwanan alyonay, Halipodpodonyu ta adi ayu umat
hinadan Paliseu an adida unudon nadan itudtududa.
2 Te udum hi algo ya ma'innilaan di a'atda te an namin nadan agge na'innilaan hi
ad uwani ya mipa'innilah udum hi algo.
3 Ya atbohdi nadan ibagayuh nan mahdom hinan ab'abbuh ayu an hinan ibiggatana
ya na'innilaan di dakol ya ta'on on nan ikutkutyamyuh ibbayu an lo'tat ya ma'innilaan.

Hay Takutan Ta'u
(Matthew 10:28-31)

4 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Ibaga' i da'yu an hanat adi ayu tumakut
hinadan mamateh adol te ammunah diyen abalinandan aton.
5 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di takutanyu te bokon nan adol ya abuh
di abalinanan patayon te abalinana bon mangipiye i da'yuh impilnu. Ta hiya nan
ipidwa' bon ibaga i da'yu an hanat malmuy takutyun adi mangunud i Apu Dios.
6 Nomnomnomonyu an nan liman buding ya mabalin an duway hiping di bayadda
mu ipappapto' damdaman Apu Dios dida.
7 Ot namama mo i da'yu an innilanay a'atyu ya ta'on on hay bilang di ibu'yu ya
innilana. Ta hiya nan maphod on adi ayu nimpe minomnoman hinadan ma'at i da'yu
te innilayun ong'ongngal di punnomnom Apu Dios i da'yu mu nan punnomnomnah
nadan buding.

Hay Adi Pangibainan Hi E Nidduman I Jesus
(Matthew 10:19-20,32-33; 12:31-32; Mark 3:28-29; 8:38)

8 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan adi bumain an mangibagah ibbanan
taguh nan kimmuluganan ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya adi' damdama ibain an
mangibagah nadan anghel Apu Dios an hiya ya immannung an niddum i ha''on.
9 Mu hanan mangibain i ha''on an iha''utnay kimmuluganan ha''on ya atbohdin
ibaga' hinadan anghel Apu Dios an ma''id ha niyatanan ha''on.
10 Ya alyona boy, Hanan tagun mamihul i ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
mabalin an mapakawan. Mu hi'on waha mangalih hi Satanas di nangat hinan inat
nan Espiritun Apu Dios ya adi mabalin an pakawanon Apu Dios hi inggana.
11 Ya alina'e hi gapuh eyu pangitudtuduwan hi a'at'uy ahumalyaanyu ta iye
da'yuh nan a'am'amungan di Judyu onu hinan punhumalyaan di gubilnu ya adi ayu
minomnoman hi pambalyuh nan ibagada
12 te ukod nan Espiritun Apu Dios an mangipanomnom i da'yuh nan ibagayu.

Nan Kadangyan An Nibahhoy Nomnomna

13 Hidin muntudtuduh Jesus ya himmapit di ohah nadan linala'in ni'yamung an
alyonay, Apu Jesus, daan mo ta he''ay mangibagah nan iba' ta idatna nan boltano'
hinadan bagin amami.
14 Mu alyon Jesus i hiyay, Hinae'e ya ukod ayu te aggeya' immalihtu ta ha''on di
mangipanuh hinan athina.
15 Ot alyon Jesus hinadan na'amung di, Halipodpodonyu ta bokon hanadan
ma'omnawan hitun lutay nonomnomonyu te umman bokon hay dinakol di kinadan-
gyan di alpuwan di maphod an itaguwan.
16 Ya wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an abillog
di puntanomana ya pinumhodday intanomnan wit ya barley.
17 Ta alyonah nomnomnay, Nganne nin di ato' te adida tayya umdah tudan alang
hi pangiha''ada' hitudan inapit'u?
18 Ya nanginomnomanan alyonay, Aay, ipapa''ih'un namin tudan alang'u ta
mumpa'iphoda' i ha inyong'ongngalna mu datuwe ta hidiy pangiha''ada' hitudan
inapit'u ya tudan odon'u.
19 Dakol bo aya datuwen kinadangyan'u ot innila' an botlonay atnay tawon ta
mabalin bo ayan idinong'un muntamu ta ona' mangmangngan on immanin'innuma'
on immanam'amlonga'.
20 Mu alyon Apu Dios i hiyay, Ni'ibbahhoh naen ninomnommu te aggem innila
an ad uwanin mahdom di atayam ot bokon he''ay mangikadangyan i danaen
inamu'amungmu.
21 On indappuh Jesus ot alyonay, Athinay ma'at hinan tagun ammuna nadan wahtun
lutay nomnomnomona an ma''id ha nomnomonah nan iyatana i Apu Dios.

Hay Adi Inomnoman Hinan Mahapul Hi Itaguwan
(Matthew 6:19-21,25-34)

22 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Adi ayu minonomnoman hinadan
mahapulyu hi pi'taguwanyuh tun luta an umat hinadan itanudyu onu ilubungyu.
23 Te hay tagu ya bokon hanan itanud onu ilubung di ma'ahhapul hi itaguwan.
24 Nomnomonyu an nan gayang ya ma''id ha ugganda e pun'ohokan onu
punggapasan hi iyalangdah anonda. Mu hi Apu Dios ya indadaanay anonda. Ot
namammama mo ahan i da'yu an nabalbalol ayu i hiya mu nadan hamuti.
25 Ya adi damdama mabalin an gapuh numanomnomanyu ya palodpodonyuy
atayanyu i ha hin'algo ni'mo.
26 Ot athidi'e ya tanganunyu attaon an numanomnom hi dakol?
27 Ya undan adiyu tigon nadan holo' an humabungda an ta'on on adida muntamu
onu mun'abol ya mapmaphodda. Ta ta'on on handin patul an hi Solomon an

kakaddangyanan an tagu ta mapmaphod nan lubungna ya agge damdama nipaddung
di amaphod nan lubungna hi amaphod dadiyen habhabung.
28 Ot athidi'ey pangipapto' Apu Dios hinadan holo' an humabung an wahnan
natanoman hi ad uwani mu ma''id ha mapto' ya mapu'ulan hi bigat ot undan adi
namamay pangipapto'nan da'yu? Ya tanganu on athinan ma''id ha dinolyun Apu
Dios.
29 Hay maphod ya adi ayu minonomnoman hi anonyu ya inumonyu ya hinadan
udum an mahapulyu.
30 Te hanadan tataguh tun luta an agge kimmulug i Apu Dios ya danaey
omnawanda. Mu da'yu'e ya hanat adi ayu athidi te hi Apu Dios ya innilana nadan
mahapul ta'u ot hiyay ukod.
31 Haot eh'ay nonomnomonyu ya hay atonyun middum hinan pun'ap'apuwan Apu
Dios. Ot hiyay ukod hinadan mahapulyu.
32 Ot alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Da'yun i'iba, ta'on on oh'ohha ayun
immunud i ha''on ya hanat madinol ayu te mun'am'amlong hi Ama ta'un hi Apu Dios
hi nangiddumanan da'yuh nan pun'ap'apuwana.
33 Ot maphod on eyu pun'igattang nadan odonyu ta iboddangyuh nadan
nun'awotwot. Te atonyu'ehdi ya ayyu iniphod ha pitakayuh adi mapmappa''ih an
pangi'amunganyuh nadan ikadangyanyuh ad abunyan. Te hidiyey nahamad an
pitaka te adi mabalin an matala' nan miha''ad hidi te hidi ya ma''id ha mangako
ya ma''id ha lu'lu' ya nadan udum an puma''ih.
34 Ot hanat dadiyey nabalol i da'yu ta dadiyey pun'onanonyuh nomnomyu.

Hay Tumukalan Nadan Baal
(Matthew 24:43-44)

35 Ya alyon bon Jesus i diday, Mahapul an nanongnan mundadaan ayun man-
mannod hi pumbangngadan nan Ap'apuyu. Ta ta'on on lumabi ya hanat nanongnan
paddungnay mundaldallang nadan dilagyu.
36 Ta umat ayuh nadan tagala an tumukaldan mamannod hinan ap'apudan e
ni'hamul. Ta wan hiyah kumolab ya ni'bagondan ibughulan.
37 Te nadan tagalan akhupan nan ap'apuda an agge nalo' ta nundadaandan
mangibughul ya diday mipa'amlong. Te idadaan diyen ap'apuy makan ta panganona
dida.
38 Ot ipidwa' bon alyon i da'yu an dadiyen tagalan tumukal an mamannod hi
umaliyan nan ap'apuda ya diday mipa'amlong.
39 Ya umat hinan tagun wahnan nunhituwana an onha innilanay umaliyan nan
mangakoh nan balena ot adi malmallo' ta adugana nan balena.
40 Ot hanat nanongnan mundadaan ayu te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
namaag ya nahanawwanga'.

Nan Na'na'unnud An Tagala Ya Nan Adi Dumngol An Tagala
(Matthew 24:45-51)

41 Hiyah indappuh Jesus hidiyen inuhuhna ya alyon Peter di, Apu Jesus, on da'mi
ya abuh di pangalyam i naen imbagam onu da'min namin?
42 Ya alyon Jesus di, Nan na'na'unnud ya nanomnoman an tagala ya hiyay pot'on
nan ap'apunah mangipapto' hinadan ibbanan tagala.
43 Ya onha hidiyen tagala ya inaynayunan tumamutamu ta mumbangngad hidiyen
ap'apuna ya akhupanan at'attona nan tamun niyukod i hiya ot hiyay mipa'amlong.
44 Ibaga' i da'yu an ma''id ha bahhonan hiyay pumpapto'onah nadan kinadangyana.
45 Mu onha hidiyen tagala ya alyonay, Alina man nin ya mabayag di pumbangn-
gadan nan ap'apumi. Ta hanadan pinpinhodnay in'innatna ta nunhiglay nangatnah
nadan ibbanan tagala. Ta pamaaggon nangnangngan on numbutobbutong.

46 Ya palpaliwana ya numbangngad hidiyen ap'apuna ya inakhupanah diyen
at'attona. Ot ma"id ha bahhonan dusaona ta ena iddum hinadan agge kimmulug.
47 Ya nan tagala an innilana nan pohdon nan ap'apunah atona mu attaonan adi
aton ya nunhigla boy ahuplitana.
48 Mu nan tagala an aggena innila nan pohdon nan ap'apuna ta hiya nan nibahhoy
inatna ya manghan di ahuplitana. Te nan tagun nitudduwan ya mahapul an unudona
nan nituddun hiya. Ya onha dakol di nituddun hiya ot atbohdin dakol di unudona te
adina'e ya mumbahul.

Hay Gapunah Immaliyan Jesus
(Matthew 10:34-36)

49 Alyon bon Jesus di, Innila' an nan immaliya' hitun lutay gumalat hi pun-
dudu'angan di tatagu ta hiya nan pohdo' an agagga ya magibbuh an ma'at nan
nun'iyali'.
50 Mu gahin di munholholtapa' ya impapateya'. Ta hiya tayya nan nunhiglay
inomnoma'.
51 Ya wan alyonyu on immaliya' ta luminggopda mohpey tataguh tun luta. Mu
adi athidi te gapun ha"on ya adida mun'u'unnudan te wadaday umunud i ha"on ya
wadaday adi.
52 Ta mihipun hi ad uwani ya wadaday hina'amman munhi'hi"an ta onha limadah
nan bale ot mihi"an nadan tuluh nan duwa.
53 Ya hinan udum ya nan hi amaday mihi"an hinadan linala'in imbabalena. Ya
athidi boh nan hi inada an mihi"an hinadan binabain imbabalena ya hinan inapudan
babai. Ya atbohdi nadan imbabaleda an mihi"anda hinadan a'ammodda.

Hay Adida Panginnilaan Hi A'at Nan Ma'ma'at
(Matthew 5:25-26; 16:2-3)

54 Alyon bon Jesus hinadan tatagu di, Da'yu'e ya wa'et tinangadyu an himmilong hi
ad lagud ya alyonyuy, Tuwey udan ya indani ya immudan.
55 Ya wa'e bo ta ma'pattal ya alyonyuy, Umugoh ad uwani. Ya indani tatawwa ya
ma''ugo.
56 Nunhigla mahan an munlayah ayu te tanganu on danae'e ya innilayun
mangimatun mu nada'en ma'ma'at hi ad uwani ya adi ayu pa'immatun?
57 Tanganu on ayu adi pa'annomnom hi nipto' hi atonyu?
58 Ya wa'e bo ha nangidalom i da'yu ya eyu ipatnan mi'hapit i diyen nangidalom
i da'yu. Te adiyu'e atonhidi ya umannung an iye da'yuh nan huwis ot nan huwis di
mangipibalud i da'yu.
59 Ta nomnomnomonyu an gahin onyu ikaluh nan baludan nan bahulyu ya ahi ayu
mibulus.

13

Hay E Ta'u Panukkatan Hi Punnomnom Ta'u

1 I diyen puntudtuduwan Jesus ya waday immalih mangipa'innilan hiyah nan na'at
hinadan udum an i Galilee an impapaten Pilatu ot iddumnay daladah nadan i'nongda
i Apu Dios.
2 Ot alyon Jesus i diday, Wan alyonyu on manu'eh athidiy na'at i dida ya dakdakkol
di bahulda mu nadan udum an i Galilee.
3 Mu bokon athidi te an namin di tagun adi muntutuyuh bahulda ya athidi
damdamay ma'at i dida an mateda ya mihi''anda i Apu Dios hi inggana.
4 Ya umat boh natayan handidan himpulut walun (18) natonan hidin natukkad
nan natagen bale hi ad Siloam hidih ad Jerusalem an wan alyonyu on dakdakkol di

numbahulanda mu nadan udum an ibbadan i Jerusalem ta hiya nan athidiy na'at i
dida.
5 Mu bokon athidi te ta'on on da'yu ya adiyu'e idinong nadan pumbahbahulanyu
ya mihi''an ayu i Apu Dios hi pidwana.

Hay A'at Han Bungbunga''an

6 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Wada han lala'in nuntanom i han
bungbunga''an an fig. Ta wa'et timpun di bumungaana on ena tinigo mu ma''id ha
imbungana.
7 Ta lo'tat ya inalinah nan puntamuwonay, Mi'atlu moh ad uwanih tawon hi
nango'oddama' hi e bumungaan tuwen fig ya hiya damdaman adi bumunga.
Longhommot eh'a ta adi mun'onan ituwen luta.
8 Mu inalin nan puntamuwonay, Mabalin'e apu, ya indani ta ipatna' ni' an
abonowan ya tinogada'.
9 Ta on'e damdama adi bumunga ya ahim ipalngoh.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Nahi'pan I Han Habadun Tungo

10 I han Habadun tungo an e nuntudtuduh Jesus hinan a'am'amungan di Judyu
11 ya wahdi han babain nahi'pan ta pinaligat diyen nih'op i hiya hi himpulut waluy
(18) tawon ta lo'tat ot mabakug ta adi ma'ukyad di bonogna.
12 Ta hidin tinigon Jesus ot ayagana ot alyonan hiyay, Ma'aan ayah naen liwahom
an iba.
13 Ot iha'monay ta'lena i hiya ya na'ibagan na'ukyad nan bakugna ot dayawonah
Apu Dios.
14 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu ya bimmungot te
impaphod Jesus hidiyen waday liwahona i diyen Habadun tungo ta inalinah nadan
tatagu di, Onom di algoy puntamuwan ta'uh nan hinduminggguwan ya tanganun ayu
agge immalin numpa'agah ta gahin hi'on ad uwani an Habadun tungo?
15 Mu alyon Jesus di, Munlayah ayu mahan nee te ta'on on Habadun tungo ya eyu
ubadon di talin nan nita'od an baka onu dongkiyu hinan allungda ta eyu pa'inuman.
16 Hi'on atonyuhdi ya undan adi mabalin hi ipaphod hituwen babain holag
Abraham hinan liwahona hi ad uwanin Habadun tungo? Ya teen umeh himpulut
waluy (18) tawon di namalpaligatan Satanas i hiya.
17 Hidin inatnahdi ya nabainandan namin nadan humihiwon hiya. Mu nada'en
udum an tatagu ya mun'am'amlongdah nadan maphod an ina'inatna.

Hay Nipaddungan Nan Kittakittang An Buwan Di Kayiw
(Matthew 13:31-32; Mark 4:30-32)

18 Alyon bon Jesus di, Hay ohah ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios
19 ya nan kittakittang an ohok an ma'alih mustard an e intanom han taguh nan
gardena. Ta hidin himmango ot mahikon ya numbuyaan di hamuti nadan hapangna.

Hay Nipaddungan Nan Yist
(Matthew 13:33)

20 Alyon bon Jesus di, Hay oha bon ipaddungan nan pun'ap'apuwan Apu Dios
21 ya nan yist an inalan nan babai ot pi'palutnah nan tuluy halub an alina ta
impa'ongngalna nan tinapay.

Hay E Middum Hinan Pun'ap'apuwan Apu Dios
(Matthew 7:13-14,21-23)

22 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya innayunan timmanudtuduh nadan boblen
inwada.

23 Ya wada han mummahmah i hiyan alyonay, Apu Jesus, undan ammunada ha
oh'ohha hi mi'taguh munnananong hi awadan Apu Dios?
Ot alyon Jesus di,
24 Mahapul an atonyuy abalinanyu ta hunggop ayu i diyen nakuhhipit an panto
te ibaga' i da'yu an dumatong di timpu an dakolda mohpey naminhod an hunggop i
diyen panto mu adi mo mabalin.
25 Te umat hinan bale an niluh'e mon ingkalob nan ud bale ya ta'on moh on ume
nan tagun e kumolakolab on inanalinay, Apu, ibughulan da'mi bahan.
Mu adida mibughulan te tobalon nan ud bale ot alyonay, Ay adi da'yu man
ibughulan te agge da'yu in'innila.
26 Ta ta'on mo boh on alyonyuy, O mu innila da'mi te hidin nuntudtuduwam hi
boblemi ya wa'e on ni''an ami ya ni'yinum amin he''a.
27 Mu ahina bo alyon di, Agge da'yu nimpe in'innila. Da'yu'en adi maphod di
ina'inatna ya umaan ayuot eh'ah tun awada' te ma"id ha niyatanyu i ha"on.
28 Ta hinan umayanyu ya ahi ayu kumogakoga ya ngumalingaliyot hidi. Ya namama
hi'onyu mangmangon hinan pun'ap'apuwan Apu Dios da Abraham ya hi Isaac ya hi
Jacob ya an namin nadan propetan Apu Dios ya adi mabalin hi e ayu middum i dida.
29 Ya ta'on on hanadan tatagun nalpuh abobbobleh tun luta an ta'on on bokon Judyu
ya dayyadahdi an mi'mi''andahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
30 Ot ibaga' i da'yuh ad uwani ta adi ayu masda'aw hi panginnilaanyu an
hanadan mapihul ya diday mapemanan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya hanadan
mapemanan hi ad uwani ya diday mipada"ul hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Nangipa'aanan Nadan Paliseu I Jesus Hi Bobleda
(Matthew 23:37-39)

31 Indani ya wadaday Paliseu an imme ot alyondan Jesus di, Udu'dul on'a umaan
hitu te umman pohdon Herod an ipapate da'a.
32 Ya alyon Jesus di, Ekayut eyu ibaga i diyen ma'ngihhapit an hi Herod ta
nomnomnomonan adi' idinong hituwen tamu' an e' punla'ahan hi nih'op ya e'
pangipaphodan hinadan mumpundogoh ta wan agagga ya magibbuh.
33 Ya mahapul damdaman inayun'un umeh ad Jerusalem hi ad uwani ta wan
agagga ya dimmatonga' i diyen boblen namatapatayandah nadan propeta te hidiy
pamatayanda damdaman ha''on.
34 Ya alyona boy, Nunhigla ahan tayyan mahkit di nomnom'uh nadan ato'aton
nadan i Jerusalem an umat hinan eda namatapatayan hinadan propeta ya handidan
udum an nuntudtuduwon Apu Dios an nunhintotopaanda dida. Ya numpi'atnay
nangipatnaa' an mangamung i didan namin ta ipapto''u dida an umat hi pangipapto'
di manu' hinadan impahna mu ningamut an adida pohdon.
35 Ta hiya nan iwalong mon Apu Dios nan numboblayanda. Ot ibaga' tee i da'yu
an tuwen adiya' mo tigon i da'yu ta ingganah tun pumbangngada' hi pidwana an
pangalyanyu hi, Madayaw hituwen hinnag Apu Dios hi mumpatul.

14

Hay Nangipaphodan Jesus I Han Lala'i

1 I han oha bon Habadun tungo ya e ni''an hi Jesus hi balen nan ohan ap'apun di
Paliseu. Ya hanada'en tatagun wahdi ya hiyay hahalipatanda
2 te wahdih hinangngabna han lala'in linum'a' di hukina ya ta'lena.
3 Ot alyon Jesus hinadan muntudtuduh uldin di Judyu ya nadan Paliseu di, On
paniyoh pangipaphodan hinadan mundogoh hinan Habadun tungo onu adi?

4 Mu namaaggot dindinnonganda. Ot iha'monay ta'lena i diyen lala'in waday dogohna ya pinumhod ot pa'anamutona.
5 Ot alyonay, Onha nipaddih an Habadun tungo ya wadada i da'yu ha nabituy imbabalena onu bakana ya undan adiyu e ipadutu'?
6 Mu pamaag nadan tataguh dindinong.

Hay Nangitudduwan Jesus An Adi Maphod Di Munlattuwag

7 Hidin tinigon Jesus nadan ibbanan na'ayagan an mi''an an eda umbun hinan maphod an ubunan di ma'alih nun'abaktun tagu ya alyonan diday,
8 Maphod on wa'et inayagan da'yu i ha kasal ya hanat adi pamaaggon e ayu inumbun hinan umbunan nadan ma'alih nun'abaktun tagu. Te alinah waday inayaganda hi nabakbaktu mu da'yu.
9 Ya undan adi ayu otahan bumain an e mi'aldan hinan adi maphod an umbunan hi'on umali nan nangayag i da'yu ya alyonay, Umman hituwey umbun i naen ubunan.
10 Ot hiya nan wa'et waday nangayag i da'yu ya udu'dulnay e ayu umbun hinan adi maphod an umbunan. Ta alina'eh he''ay ohan nabaktun tagu ya ukod nan nangayag i he''a an umalin mangali hi, Ibba', ume'a i diyen maphod an umbunan. At'ehdiy atonyu ya ta'on on nadan tatagun ni'yubunyu ya ibilang da'yu an nabaktu.
11 Te nadan mangipabaktuh adolda ya diday mipada''ul ya nadan mangipada''ul hi adolda ya diday mipabaktu.
12 Ya inalin bon Jesus hinan nangayag i hiyay, Wa'et mumpahamul ayu ya tigonyu ta bokon hanadan namnamaonyun ahi mangayag damdaman da'yuy ayaganyu an umat hinadan gagayyumyu onu i'ibayu onu tulangyu onu nadan kakadangyan. Te at'ehdiy atonyu ya inalayu mo tuwaliy gunggunayuh ad uwani.
13 Ot hay maphod ya pi'yayagyu nadan adida abalinan an mangipabangngad hinan atonyun dida an umat hinadan nun'awotwot ya nadan mahmo' an waday liwahonda.
14 Atonyu'ehdi ya mipa'amlong ayu te hi Apu Dios di mangdat hi nahamad an gunggunayuh pidwana hitun amahuwan an namin nadan nipto' di pangatda.

Hay Ninomnom Nan Mumpahamul
(Matthew 22:1-10)

15 Hidin dingngol nan ohan ni'yubun i Jesus hidiyen inalina ya alyonan Jesus di, Mipa'amlong nan tagun mabalin an e mi''an hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
16 Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim mu ta'on on dakolday na'ayagan ya adida mi''an an namin. Te umat i han lala'i an ninomnomnan mumpahamul te pinhodnan ayagan di dakol an mi'hamul.
17 Ta hidin nidadaan an namin ot honagona nan baalnan alyonay, Ume'ah nadan tatagun nangipa'innilaa' tuwali ta umalidan mi'hamul.
18 Mu hidin immeh diyen baalna an e mun'ayag ya an namin nadan nangibagaana ya waday udum hi atonda. Ta alyon nan oha di, Ibagam hinan ap'apum an ta'omboh on adiya' attog umali te wada han ginattang'u an puntanoman ot mahapul an e' tigon di a'atna.
19 Ya hana'en oha ya alyonay, Ibagam hinan ap'apum an pinhod'un mi'yali mu ten mahapul an e' ni' ipatnan pun'aladuwon nadan himpulun (10) bakan ginattang'u.
20 Ya inalin bon nan ohay, Ma''id ha ato' an umali te umman hiya tee hi nalahina'.
21 Ot mumbangngad hidiyen baal ot ibaganah nan ap'apuna dadiyen imbagada.
Ya bimmungot hi agge immayan nadan impa'ayagna ot alyonah mo boh nan baalnay, Ma'anne'aot mo ta wa'e ha inakhupam hinadan nun'awotwot ya nadan nun'apilok ya nadan nun'apilay ya diday inawitmu.
22 Ta imme nan baalna. Mu hidin immalida dadiyen tatagu ya tinigon nan baal an dakkodakkol damdama nadan nidadaan ot ena ipa'innilah nan ap'apu.

23 Ya alyon nan ap'apu i hiyay, Ekah nadan nun'idawdawwin boble ta em
pun'ayagan nadan tataguhdi ta dida moy mi''an hinadan nidadaan.
24 Ta ta'on on ma"id ha ohah nadan namangulun na'ayagan ha umalin mi''an i
datuwen impidadaan'un makan.

Hay Pangihamadan Ta'un Mangunud
(Matthew 10:37-38)

25 Hidin inaynayun da Jesus an mangmangnge hi ad Jerusalem ya dakolday tatagun
nitnud i hiya. Ta nunligguh mo ot alyonan diday,
26 Donglonyu boh tuwen ipa'innila' i da'yu. Nan tagun mangalih ha''on di
un'unudona ya mahapul an ha''on di pa'appohpohdona mu nadan udum an umat
hinan hi amana ya hi inana ya nadan i'ibana ya nan ahawana ya nadan imbabalena
ya ta'on on hay adolna.
27 Te nan tagun mangun'unud i ha"on ya mahapul an itpolnay punligatana an ta'on
on mipapate ya ha''on damdamay un'unudona. Te adina'e atonhidi ya adi mibilang
hinadan mangun'unud i ha"on.
28 Te nan umunud i ha''on ya nipaddung hinan mangapyah bale an hay mamangu-
luh atona ya nomnomnomona ni' hi'on atnan namin di mahapulna ya ahi magibbuh.
29 Te adina'e atonhidi ya alinah mahamang ya ammuna an adi magibbuh ta an
naminda moy manigo on
30 alyonday, Manu man eh'a nee te inhipunan mangapyah balena mu adi nee
pa'iggibbuh.
31 Ya nipaddung boh nan patul an e mi'gubat hinan oha bon patul an hay
mamanguluh atona ya ihamadnan nomnomnomon hi'on abalinan nan himpuluy
libun (10,000) tindaluna an abakon nadan baintiy libun (20,000) tindalun nan
pi'gubatanda.
32 Ta ono'nongona'e an ma'abakda ya namaag mo ya intuda'na ha e manamu i
dadiyen pi'gubatda ta ena ipa'innilan adida munggugubat.
33 Ot maphod on atbohdiy atonyu an pa'annomnomonyu te gahin di ayyu taynan an
namin nadan wadan da'yu an pohpohdonyu ya ahi mabalin an umunud ayun ha''on.

Hay Umatan Di Ahin
(Matthew 5:13; Mark 9:50)

34 Nan tagun mangalih ha''on di un'unudona mu adina iyukod an namin di
itaguwanan ha''on ya umat hinan ahin an manu te maphod mu ma'aan e nan
tamtamna
35 ya adi mabalin hi mibangngad an ta'on on alyon di ta iddum ni'moh nan pito' ta
mi'abono mu adi damdama mabalin. Ta on mo mitopal ya abuh. Ot da'yun waday
ingana ya maphodot onyu na'addonglon danaen inali'ali'.

15

Nan Natala' An Kalnero
(Matthew 18:12-14)

1 Wada han immayan nadan mun'amung hi buwis ya nadan udum an alyon di
Judyu hi nun'abahulan hi awadan Jesus te pinhoddan donglon nadan itudtuduna.
2 Ta gapu i diye ya mungngodongodo nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin
di Judyu an alyonday, Tee mahan han tagu an pohpohdonan e midmiddum ya e
mi'mi''an hinadan nun'abahulan.
3 Ta hiya nan inuhuh bon Jesus nan aton han mumpastol an alyonay,
4 Onha wada i da'yu ha hinggahut (100) di kalnerona ya natala' di oha ya undan
adiyu taynan nadan nahiyam ta hiyam (99) hinan pumpastolan ta eyu hama'on nan
natala'?

5 Ma''id ha bahhonan hinama'yu'e ya mun'am'amlong ayu ya pinahonyu
6 ta iyanamutyu ya eyu inuhu'uhuh hinadan gagayyumyu ya hinadan hinaggonyuy
pun'amlonganyu an alyonyuy, Anakkaya maphod ta hinama''u nan natala' an kalnero.
7 Athinah nan tagu an paddungnay natala' an gapuh bahulna mu hi'on muntutuyu
ya indinongnan mangat hinadan pumbahulan ya hiya nan paddungnay nahama'.
Ot ibaga' i da'yun nunhiglay pun'amlongan Apu Dios ya nadan anghelnahdi hi ad
abunyan i diyen nahukkatan di a'atna an ta'on on dedahdi nadan nahiyam ta hiyam
(99) an maphod tuwaliy a'atda.

Nan Natala' An Gumo' An Pihhu

8 Alyon bon Jesus di, Atbohdi hi'on waha babai hi waday himpuluh (10) silber hi
pihhuna mu indani ya tinala'nay ohahdih nan balena. Ma''id ha bahhonan tolgana
nan dilag ya init'itnan namin nadan wahnan bale ta ingganah ona hama'on.
9 Ta hinama'na'e ya ena mohpe inuhu'uhuh hinadan hinaggonay pun'amlonganan
alyonay, Maphod ta hinama''u nan pihhun tinala''u.
10 Ot athidiy amlong nadan anghel Apu Dios hi'on waha tagun muntutuyuh nadan
numbahulana ya indinongnan mangat i dadiye.

Hay Na'at Hinan Lala'in Inumahnay Pihhuna

11 Alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an waday duwan imbabalenan linala'i.
12 Ya i han hin'algo ya ni'hapit nan udidiyan i amanan alyonay, Ama, pohdo' an
alan hi ad uwani nan boltano'. Ot iyabulut amana ta ginodwana nan kinadangyana
ot idatnay godwana i hiya.
13 Mu agge nadne ya inumahnan namin nan pihhuna te numbaat i han
idawwidawwin boble ot kumpulnay pangiyatanah nan pihhuna.
14 Mu hidin inumahnan namin ya nawada han bitil ya ma''id mo ha pihhunah
pangattangnah nadan mahapulna ya anona.
15 Ot e humamahama' i ha ena puntamuwan ta lo'tat ya dinatngana han balen han
kadangyan ot e mumpahmo' i hiya ta wan mi'tamuhdi. Ya inabulut diyen kadangyan
ot hiyay ena pumpangpangannon hinadan babuyna.
16 Ya nunhiglay inagangna mu ma''id ha e mangdat hi anona ta lo'tat ya nalmuy
naminhodnan mi''an hinadan babuy. 17 Mu hidin nomnomnomona nadan ina'inatna
ya nanginomnomanay baleda ta alyonay, Hidih balen ama ya dakolday puntamuwona
ya mahawwalan di anonda. Mu teeya' hitun iyate' di inagang'u.
18 Udu'dulnaot eh'ay mumbangngada' hi balemi ta e' ibaga i ama an ongal di e'
puntutuyuwan hinadan numbahula' i hiya ya namama i Apu Dios.
19 Ya ibaga' ta ta'on attog ona' adi ibilang hi imbabalena mu ta wan alana' hi
puntamuwona.
20 Ta nakak mo ot ipluynah baleda. Ta hidin tuwen dumatong ya minangmang
amana an ahohomo' ot ena pundamu ot inayunan awalon te nangin'a'amlong hi
numbangngadana.
21 Ya inalin nan imbabalenan hiyay, Ama, ongal di tutuyu' hinan numbahula' i he''a
ya namama i Apu Dios ot ta'on attog ona' adi ibilang hi imbabalem.
22 Mu inayagannot amana nadan baalna ot alyonan diday, Pi'bagonyun iyali nan
maphod an lubung ya impilubungyun hiya ya numbalitu'onyu ya nunhapatutonyu.
23 Ya eyu inala nan nipataban baka ya pinaltiyu ta ihda ta'un namin ta
mun'am'amlong ta'u.
24 Te tun imbabale' ya paddungnay nate mu ten paddungnay timmagu an umat
hinan natala' ni' mu ten nahama'.
Ot mun'am'amlongdan munhahamul.
25 Mu nan panguluwan ya ma''id hidi te immeh nan puntanoman. Ta manatong hi
baleda ya dingngolnay mungganga ya minangmangnay manayo.

26 Ta on dimmatong ot ayaganay ohah nadan baalda ot mahmahanay gapun diyen
at'atonda.
27 Ya inalinay, Manu'e ya numbangngad hi ibbam ta hiya nan impapaltin amayu nan
mataban baka ta pun'am'amlongan ta'u te malinggop an numbangngad nan ibam.
28 Mu ona dingngol hidiye ya binum'on. Ot umeh amana ot ena ihaphapitan.
29 Mu alyonay, Atnay tawon di namoddaboddanga' i he''a an ma''id ha agge' inat
hinadan imbagam mu aggeya' impaltiyan i ha gulding ni'mo ta wan inayaga' nadan
gagayyum'u ta ni'yam'amlongdan ha''on.
30 Mu ad uwani nayya an immanamut nan imbabalem an ena inwalewalehwe nan
pihhum hinadan binabain mumpabayad hi adolda ya impaltiyam i ha mataban baka.
31 Ya alyon amanay, Imbabale, he''a'e ya wadawada'an ha''on ot an namin nadan
kinadangyan'u ya bagim.
32 Mu maphod on ta'u mun'am'amlong te hituwen hi ibbam ya paddungnay nate ot
ahi tumagu ya paddungnay natala' ot ahi mohpe tee mahama'.

16

Han Kadangyan An Lala'i Ya Han Nala'ing An Puntamuwona

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat igongahanyu bo han uhuho' i
da'yu. Wada han kadangyan an lala'i an wada han puntamuwona an nangiyukodanan
namin hi kinadangyana. Mu indani ya wada han immeh awadan diyen kadangyan
ot alyonay, On innilam an um'ummahon nan puntamuwom di udum hinan pihhum?
2 Ta inayagana nan puntamuwona ot alyonay, Tanganu on nee han dingngol'un
at'attom? Iyalim hitun namin nadan lista'an nadan inyukod'un he''a te bokon mo
he''ay pangiyukoda' hinadan kinadangyan'u.
3 Ta hidi mon na'innilaanan ma'aan hinan tamuna ya ninomnomnan alyonay,
Nganne nin moy ato' hi ona' aanon ituwen puntamuwa' ya ten adi' mo abalinan
an e munggaud ya bumaina' an e mun'od'oddo?
4 Ta alyonah nomnomnay, Aay athituy ato ta wa'et ma'aana' ituwen tamu' ya
ayagana' hinadan tataguh nunhituwanda ta mi'hituwa' i dida.
5 Ta hay inatna ya ohha on inayaganah nadan immutang hinan puntamuwana
ta hidin immali nan namangulu ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmuh nan
puntamuwa'?
6 Ya alyonay, Hinggahut (100) di latan manteka.
Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibun nan ginawatmu ta pa'ibagom an hukkatan hi
nabongley (50) lata nan nitudo'.
7 Ya hidi bon immali nan oha ot alyonay, Atna'e ta'way ginawatmu?
Ya inalinay, Ot tee pibon hinlibuy (1,000) sakun boga.
Ya alyonan hiyay, Tee tun lisibuna ta hukkatam nan nitudo' hi waluy gahut (800).
8 Ta hidin na'innilaan nan ap'apunah diyen at'attona ot alyonan hiyay, Nunhigla
peman nayyan nahalatom di ataguna.
Ta on indappuh Jesus ot alyonay, Immannung an athinay a'at di tataguh tun luta
an adi mangulug i Apu Dios te na'la'ingdan munnomnom hi atonda hinadan ibbadan
agge kimmulug hi'on waday pinhoddan aton mu ma''id ha athidi hi punnomnom
nadan kimmulug i Apu Dios.
9 Ot hay pohdo' an alyon i da'yu ya maphod di ihmo'yuot nadan wadan da'yuh
nadan nun'awotwot ta ta'on on mapuh mu ta wan miyabulut di iddumanyuh nan
awadan di itaguwan hi munnananong.
10 Te nan tagun innilanan mangipapto' hinan ta'on on kittang an niyukod i hiya ya
mabalin an pundinolan hinan ongal an miyukod i hiya. Mu nan tagun kulukona nan
kittang an niyukod i hiya ya namaman adi mabalin an pundinolan hinan ongal.

11 Ya alyon bon Jesus i diday, Onha aggeyu innilan mangipapto' hinadan kinadan-
gyan hitun lutan niyukod i da'yu ta umat ayu i naen muntamu ot namaman aggeyu
innilay atonyuh nadan nahamad an kinadangyan hi ad abunyan.
12 Ya atbohdin ma''id ha madinol an mangiyukod i da'yuh kinadangyanda hi'on
athinan kulukonyuy ibbayun tagu.
13 Ya alyon bon Jesus di, Nan himbut ya adi mabalin hi duway punhilbiyana. Te
mahapul an iyohhanay punhilbiyana ta hiya nan iwalongnay oha i dida. Ot athidin
da'yu an ong'ongngal'ey punnomnomyuh nadan mikadangyan hitun luta ya ma''id ha
atonyun mangunud i Apu Dios.

Nadan Udum An Tudtudun Jesus
(Matthew 5:31-32; 11:12-13; Mark 10:11-12)

14 Hanadan Paliseu an hay pihhu ahan di gagamgamanda ya onda dingngol dadiyen
inali'alin Jesus ya nunhiglay pangalidan hiya.
15 Mu alyon Jesus i diday, Umman aggahyu te ipatigoyuh nadan tatagun maphod
ayu mu innilan Apu Dios di punnomnomyu. Ot ta'on on pemanan da'yuh nadan
tatagu mu hi Apu Dios ya nunhiglay bungotnan da'yu.
16 Ot alyon Jesus di, Ipa'innila' bon da'yu an hanan Nitudo' an Tugun ya nadan
intanudtudun handidan propeta di na'unu'unud ta ingganah din nuntudtuduwan
John an mumbonyag. Mu maphod ta ad uwani ya mitudtudu mon namin nadan a'at
di pun'ap'apuwan Apu Dios ta hiyay gapunah pangan'anusan di udum te pinhoddan
e middum i diyen pun'ap'apuwana.
17 Mabalin an ma'umah hi ad lagud ya tun luta mu nan hapit Apu Dios ya adi
mabalin hi mama"id an ta'on on ha kittang an hapit.
18 Ya hay ohah nibagahdi ya nan lala'in mangibolheh* ahawana ta ahhin
mumbintan ya mibilang hi nunluktap. Ya atbohdin mibilang hi nunluktap nan lala'in
mangi'ahawah nan babain nibolhe.

Nan Na'at Hinan Kadangyan Ya Hi Lasarus

19 Ot alyon bon Jesus di, Wada han kadangyan an tagu an wadan namin di
mahapuldah baleda.
20 Ya wada bo han nawotwot an hi Lasarus an na'gullidan an namin di adolna an
e mibakbakilang hinan way geyt diyen kadangyan
21 te hay wah nomnomna ya wada'ey itopaldah nadan makan an inaggeda ya ena
pinidit ta anona. Ya wa'e bo udot on imme nadan kahu ta eda himuhimutan nadan
gulidna.
22 Mu lo'tat ya nateh diyen nawotwot ot awiton nadan anghel di linnawanah
awadan Abraham an hi apu ta'uh din nadne. Indani ya nate damdamah diyen
kadangyan ot eda ilubu'.
23 Mu immey linnawanah awadan di punligatan ta nunhiglay punholholtapanahdi.
Ya intangadna ya tinigonah Abraham mu ni'iddawwi ya hi Lasarus an nihaggon i
hiya.
24 Ot itkuknan alyonay, Apu Abraham, hom'ona' bahan ta honagom hi Lasarus ta
hanongonay gamatna ya intodtodnah dila' te nunhigla tayyan namaganan hi pangat
tun apuy.
25 Mu inalin Abraham di, He"a'en imbabale, ya nomnomnomom an hidin atagum
ya mapmaphod di na'na'at hi nitaguwam mu hi Lasarus e attog ya nunhiglay
nunligatana. Mu ad uwani ya hiyay mun'am'amlong hitu ta he"a piboy munholholtap.
26 Adi mabalin hinaen inalim te damuna nan numbattanan ta'u ta adi mabalin hi
umalihtu nadan malpuhna ya atbohdin adi mabalin hi umali amihna.

---

* **16:18 16:18** Hay pangalin di udum hinan bolhe ya hiyan.

27 Ya alyon diyen kadangyan di, Apu, ot at'ehna ya honagom bahan hi Lasarus hi
balen da ama
28 ta ena ipa'innilah nadan liman i'iba' ta wan adida umalih tun awada' an
punholholtapan.
29 Mu alyon Abraham di, Adi mahapul te wada tuwalin dida nadan tugun Moses ya
nadan intudtudun handidan propeta ot hidiyey maphod hi donglonda ya inunudda.
30 Ya inalina boy, Apu Abraham, o mu ningamut an adida unudon dadiye. Mu onha
aya waha nate ya timmagu ta hiyay e mangipa'innilan dida ot ma"id ha bahhonan
muntutuyudah nadan numbahulanda ya idinongdan mangat i dadiye.
31 Ya alyon Abraham i hiyay, Innila' an adi athidi te ningamut'en adida unudon
nadan tugun Moses ya nadan intudtudun handidan propeta ot namama mahan an
adida donglon nan alyon nan tagun nate ot ahi tumagu.

17

Hay Ma'at Hinan Tagun Bumalibali
(Matthew 18:6-7,21-22; Mark 9:42)

1 Alyon bon Jesus hinadan itudtuduwanay, Immannung an hay tagu ya wa'e on
mabaliyan. Mu mahmo' nan tagun e bumalibalih ibbanan tagu te hiyay dusaon Apu
Dios hi pidwana.
2 Ot udu'dulnaot eh'ay ita'od ha madamot i ha batuh bagangna ya bingkahda hinan
baybay ta bokon hiyay gumalat hi pumbahulan nadan pa'kullugna.
3 Ta hiya nan hanat halipodpodonyuy pangatyu.
Ya alina'eh waday numbahul hinadan ibbayu ya ihingalyu ta muntutuyu'e ya
indinongnan mangat hi athidi ya pinakawanyu.
4 Ta ta'on on mumpipitun mumbahul i da'yu hinan hin'algo muden agagga bo on
immalin mangibagah aggena naminhodan i diyen inatnan nibahho ya mahapul an
pakawanonyu.

Hay A'at Di Pangulug

5 Alyon nadan Apostoles i Jesus di, Ot at'ehna ya daan mo bahan ta
pa'ong'ongngalom di pangulugmi ta wan adi ami nalakan mabaliyan.
6 Ya alyon Jesus di, Umman bokon hay inongal di pangulug di ma'ahhapul. Te onha
waha pangulugyuh umat ni'mo hinan kitta'kittang an ohok an mustard ya mabalin
an ibagayuh nan kayiw hi mabuwag ta e mitanom hinan baybay ot ma'at.

Hay A'at Di Tamun Di Baal

7 Alyon Jesus di, Hay impa'inghan nan tagun waday puntamuwonah nan pun-
tanomana onu pumpastolonah nadan kalnerona ya tinigona'en immanamut nan
puntamuwona ya ma''id ha alyonah ma'at mangan'a
8 te onnot bo alyonay, Munhukat'a ta idadaanmu ha ano' ya ahi'a mangan.
9 Ya ta'on boh on na'na'unnud hidiyen puntamuwona ya adi mahapul hi alyon diyen
puntamuwanay munhanaa' i he"a te on tuwali hidiyey tamuna.
10 Ot mahapul an athidin da'yu an bokon hay apemananyuy nomnomnomonyuh
eyu pangun'unudan hinan pohdon Apu Dios ta hay maphod ya alyonyuy, Hituwe
eh'ay tamumi te on ami tuwali baal.

Hay Nangipaphodan Jesus Hinan Himpulun Na'gullidan

11 Hidin ume da Jesus hi ad Jerusalem ya ini'wadah nan numbattanan di ad Samaria
ya hi ad Galilee.
12 Ta hidin adadatongda i han boble ya wadaday himpulun (10) na'gullidan an
nanamun hiya mu nibata"anda.
13 Ya initkukdan alyonday, Apu Jesus, hom'on da'mi bahan.

14 Ta intigon Jesus i dida ot alyonay, Tanganuh on adi. Ekayu ta eyu ipatigoy adolyuh
nadan padi.
Ta hidin mangmangngeda ya na'aan nadan gulidda.
15 Ta nan oha i dadiye ya hidin tinigona an pinumhod di adolna ya na'ibagan
numbangngad. Ta mangmangnge on pun'itkuknay pundayawnan Apu Dios.
16 Ta on dimmatong ot mundu''un hi hinangngab Jesus ot munhana i hiya an
alyonay, Maphod ta impaphoda'.
Hidiyen tagu ya bokon Judyu te i Samaria yaden adi munhayyup nadan Judyu
hinadan i Samaria.
17 Ya alyon Jesus di, Otten himpulu (10) ayun impaphod'u ya tanganun daanda mo
nadan hiyam?
18 Undan ahan ma''id ha ta'on on oha i didah mumbangngad hi munhana i Apu
Dios ta he''a ya abuh an nalpuh udum hi boble?
19 Ot alyonan hiyay, Tuma'dog'a ta ume'a ot gapuh pangulugmu ya pinumhod'a.

Hay A'at Nan Pumbangngadan Nan Nitulang Hitun Tatagu (Matthew 24:23-28,37-41)

20 Wadaday Paliseu an immen e mummahmah i Jesus hi'on anuud an madatngan
nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya alyon Jesus i diday, Nan pun'ap'apuwan Apu Dios
ya ma''id ha panginnilaan hi adatngana
21 te ningamut an hay taguy awadana. Ta hiya nan adi mabalin hi alyon di wahtun
tinigomi onu wadahdi.
22 Ya alyonah nadan itudtuduwanay, Indani'e ot aptuwanyu man di pumbangngada'
an Nitulang Hitun Tatagu ta alyonyuh ta'on ni'moh on ha hin'algo ya wadaa' i da'yu
mu adi mabalin.
23 Ya wadaday ahi mangali hi, Wahdi man anuhdi onu alyonday wahtu mo mu
hanat adiyu patiyon dadiye.
24 Te hana'en e' pumbangngadan an Nitulang Hitun Tatagu ya ma''apto' te umata'
hinan kilat an pi'bagonan patalan hi ad lagud.
25 Mu ad uwani'e ni' ya ahiwawana' ya paligatona' te adiya' pinhod hitudan tatagu.
26 Mu hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya umat hinan na'at hidin
atagun Noah
27 an mahmahhiw nadan tinatagun himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya
mahiw nadan binabai ya linala'ih eda alahinan. Ta hidin nadatngan nan nagtud
an algon hunggopan da Noah hinan papol ot hunggopda. Ya nalbong tun luta ot
mun'a'aten namin nadan tatagu.
28 Ya atbohdiy na'at hinadan tatagu hidin atagun Lot an pinalpaliwanda bon
himmanamuhhamul ya immanin'innum. Ya eda gimmanatgattang on timmanantan-
nomda on nanganapyadah bale.
29 Mu hidin tinaynan Lot hi ad Sodom ya nun'a'agah di mundalang an asidu an
nalpuh ad lagud ta numbalindah dapul an namin nadan tataguhdi.
30 Ot athidi boy ma'at hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu.
31 Ot padana' i da'yu ta madatngan'eh diyen algo ya wa'et mipaddih an um'umbun
ayuh nan dola ya ma''id ha alyon hi hunggop ayu ni' ta e ayu mangalah gina'uyu. Ya
ta'on on hanadan himmiput ya ma''id ha alyon hi umanamutda ni'.
32 Ta maphod on adi ayu umat hinan ahawan Lot an aggena inunud nan inalin Apu
Dios i dida te nunligguh ot mumbalin hi ay tu''ud an ahin.
33 Te nan tagun hay itaguwanah tun luta ya ammunay nomnomnomona ya mihi''an
i Apu Dios hi inggana. Mu nan mangunud i ha''on an ta'on on mapalpaligat onu
mipapate ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

34 Ya ibaga' bon da'yu an hi'on hinan mahdom di umaliya' ta alinah wada ha duwan
nundallag an nalo' ya pamaag ya awito' di oha ya mabatiy oha.
35 Ya atbohdih nadan binabain mun'ahhud an mumbayu an awito' di oha ya
mabatiy oha.
36 Ya atbohdih nan duwan linala'in wah nan puntanoman an pamaag bo ya na'alay
oha ya nabatiy oha.
37 Ta ona inuhuh hidiye ya alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, o ta daanay
a'atana?
Ya impa"el Jesus di nambalnan alyonay, Hanan nate an ma''agub ya hiyay tumapang
hinadan gayang an mangan hi nate.

18

Han Nabalu Ya Han Huwis

1 Wada boy intuddun Jesus hi aton ta adita umengle an mundasal ya ta wan adi
kumapuy di pangulug
2 an alyonay, Wada han boble an wahdi han huwis an ma"id ha takutna i Apu Dios
ya ma"id ha pangibilangnah tatagu.
3 Ya wahdi damdama han nabalu i diyen boble an umanneh awadana on inalinay,
Boddangana' bahan ta hanan nipto' di ma'at hinan mihahapit an kasu'.
4 Hidin hopapna ya agge hinangut nan huwis hidiyen kasu mu lo'tat ya alyonah
nomnomnay, Ta'on teeh on ma"id ha takut'un Apu Dios ya ma"id ha pangibilang'uh
tudan ibba' an tatagu
5 mu udu'dulnay boddanga' hidiyen babai te on tee umipahigan agaggaon immali.
6 Ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Hanat nomnomnomonyuh diyen inat
diyen adi maphod di pangatnan huwis.
7 Hi'on athidiy inatna ya namama mo i Apu Dios an boddangana nadan pinto'nan
tataguna an mumpamumpahmo' i hiyah abigabigat. Te hi Apu Dios ya adi umat i
diyen huwis an gapu ta agagga on imbagan diyen babai ta hiya mo nan lo'tat ot
boddangana
8 te hi Apu Dios ya immannung an nundadaan an mamoddang hinadan tataguna.
Mu ibaga' i da'yu an hitun pumbangngada' an Nitulang Hitun Tatagu ya dakolday
akhupa' an nanginganuy i ha''on.

Han Duwan Linala'in E Nundasal Hinan Templo

9 Hi Jesus ya innilanan wadaday ni'yamung an tatagun mangalih maphod tuwaliy
pangatda ya nunhiglay pamihuldah nadan udum ta diday nangipaddungan Jesus
hinan alyonay,
10 Wadada han duwan linala'i an immeh nan Templo an e mundasal. Nan oha ya
Paliseu ya nan oha ya mun'amung hi buwis an ma'alih nabahulan.
11 Ta hidin hinunggopda ya e nun'ohhan timma'dog nan Paliseu ot mundasal
an alyonay, Apu Dios, munhanaa' ta adiya' umat hinadan udum an tatagu an adi
maphod di pangatda te iluktapday ahawada ya kumulukulukda ya adiya' umat ituwen
mun'amung hi buwis.
12 Ya innilam an ha''on'e ya mumpidwaa' an mun'ulat hinan ohay dumingguh nan
umaliya' an pundasalan ya atbohdin idat'un he''ay mi'apuluh nadan bino'la' ya nadan
inapit'u ya ta'on on nadan animal'u.
13 Mu hana'en mun'amung hi buwis an timma'dog hinan bata''ana ya inyungyungna
ot pungkugakugnay palagpagna te nunhiglay puntutuyuwana an alyonay, Apu Dios,
hom'ona' bahan te innila' an ongal di numbahula'.

14 Ot alyon Jesus di, Immannung an hinaen numpada''ul an taguy napakawan di
bahulna an adi umat i diyen Paliseu. Te hanan tagun mangilattuwag hi adolna ya
mipada''ul. Mu nan mangipada''ul hi adolna ya hiyay mipabaktu.

Hay Nunwagahan Jesus Hinadan U''unga
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)

15 Wadaday tinatagun pun'iyeday imbabaledah awadan Jesus ta iha'monay ta'lena
i dida ta mawagahanda. Mu hidin tinigon nadan itudtuduwana ot ihingalda dida.
16 Mu inayagan Jesus dadiyen u''unga ot alyonah nadan itudtuduwanay,
Adiyu ipagol di pangiyaliyandah nadan u''unga i ha''on te hay middum hinan
pun'ap'apuwan Apu Dios ya gahin di umat hi a'at datuwen u''ungay a'atda.
17 Te ibaga' i da'yu an nan tagun adi mumpada''ul ta adi umat i datuwen u''unga ya
adi mabalin an e middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

Hay Immayan Han Kadangyan I Jesus
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)

18 Hidin mangmangnge da Jesus ya wada han ap'apun di Judyu an immeh awadana
ot alyonay, Maphod'a Apu Jesus. Nganne piboy ato' ta wan mabalin an mi'taguwa' hi
munnananong?
19 Ya alyon Jesus di, Tanganunmu alyon hi maphoda' an ammunah Apu Dios hi
maphod?
20 Ot mahapul an unudom nadan innilam tuwali an tugun Apu Dios an umat
hinan alyonay, Adiyu iluktap di ahawayu ya adi ayu pumate ya adi ayu mangako
ya muntistigu ayu'e ya hanat adiyu ibagay agge immannung an inat di ibbayu ya
hanat ulayanyu nadan a'ammodyu.
21 Ya alyon diyen taguy, Nihipun hi a'unga' ya inunu'unud'un namin danaen inalim.
22 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu wada han ohan mahapul hi atom. Em igattang
an namin nadan nabalol an wadan he''a ya impiyappongmuh nadan nun'awotwot ot
waday kinadangyanmuh ad abunyan. Ta inatmu'ehdi ya ahi'a immali ta miyunud'an
ha''on.
23 Mu hidin dingngolnah diye ya nginumhop te kakaddangyanan an tagu.
24 Ya hidin tinigon Jesus an nginumhop ya alyonah nadan itudtuduwanay, Umman
naligat tuwaliy e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
25 Te ibaga' i da'yu an nalakah pangi'wan nan kemel hinan abut nan tantan mu nan
e idduman nan kadangyan hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ta hanada'en nangngol ya alyonday, Ta nganne nin mahan mo ha mi'tagu i Apu
Dios?
27 Ot alyon Jesus di, Hanadan tatagu ya ma''id ha abalinanda an e mangipiddum hi
adoldah nan pun'ap'apuwan Apu Dios mu hi Apu Dios ya ma''id ha adina abalinan
an aton.
28 Ya alyon Peter di, Ot nganne moy ma'at i da'mi an teen tinaynanmiy
numpunhituwanmi te pinhodmin mitnud i he''a?
29 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an hanadan manaynan hi nunhituwanda ya
ahawada ya i'ibada ya a'ammodda ya i'imbabaleda an gapuh eda pangipa'innilaan
hinan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
30 ya dakkodakkol di midat i didah ad uwanin ataguda ya mi'tagudan Apu Dios hi
munnananong.

Hay Pitlun Di Nangipa'innilaan Jesus Hi Atayana
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 Inayagan Jesus nadan Apostoles ot eda munhiwwe ot alyonan diday, Teen ume
ta'uh ad Jerusalem ot mipa'annung nan intudo' handidan propeta an ma'at i ha''on
an Nitulang Hitun Tatagu

32 te tiliwona' ya ahiya' inyukod hinadan bokon Judyu ta ilaylayahhana' ya nuntukpaana'
33 ya nunhoplata' ya ahiya' pinate. Mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwana'.
34 Mu nadan itudtuduwana ya aggeda ahan na'awatan hidiyen imbagana an ta'on on dinadno' Jesus di nangalina.

Hay Nangipaphodan Jesus Hi Matan Han Napilok
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 Hidin adadatong da Jesus hi ad Jeriko ya wada han lala'in napilok an um'umbun hinan da'ging di awon an umanod'oddo.
36 Ta hidin dingngolnan dakolday tinatagun mala''uh ot alyonay, On nganne danaen mala''uh?
37 Ya inalidan hiyay, Da Jesus an i Nasaret.
38 Ya tinumkuk an alyonay, He''an Apapun David, hom'ona' bahan.
39 Ya inhingal nadan tatagun namangulu an alyonday, Dindinong'a pibo. Mu onaot iyal'alan muntukuk an alyonay, He''an Apapun David, hom'ona' bahan.
40 Ta hidin nipotto' hi Jesus hi awadana ot alyonay, Podnonyu ta iyaliyuhtu. Ta onda inyeh awadana ot alyonay,
41 Nganney pohdom hi ato' i he''a?
Ya alyonay, Apu Jesus, pohdo' an tumigoy mata'.
42 Ya alyon Jesus i hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya tumigo mo ayay matam.
43 Ya na'ibagan tumigo mohpey matana ot inayunan miyunud i da Jesus an daydayawonah Apu Dios. Ya ta'on on hanadan nanigo i diyen na'at ya dinayawdah Apu Dios.

19

Hay Naminhodan Sakeus An Manigo I Jesus

1 Hidin mala''uh da Jesus hi ad Jeriko
2 ya wada han kadangyan an tagu an hi Sakeus an hiyay ap'apun di mun'amung hi buwis.
3 Ya pohdonan tigon hi Jesus mu ma''id ha atona te dakkodakkolday tatagu yaden akhop an tagu
4 ta hiya nan namangulu ot e kumayat hinan kayiw an sikamor ta way atonan manigo i Jesus te i'wanahdi.
5 Ta hidin nipotto' hi Jesus hidi ya intangadna ot alyonan hiyay, Sakeus, lumah'un'a ta mi'yeya' hi baleyuh ad uwani.
6 Ot munlah'un hi Sakeus an nunhiglay amlongna hi pi'yayan Jesus hi baleda.
7 Ta hidin tinigon nadan tatagu ya alyonday, Tanganu mahan on mi'yeh Jesus hi balen di athidin nabahulan?
8 Mu hi Sakeus ya timma'dog ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, pohdo' an idat di godwan tun kinadangyan'u hinadan nun'awowotwot. Ya hi'on atna nan kinuluk'u ya pumpipato' hidiyen ibangngad.
9 Ya inalin Jesus i hiyay, He''an holag Abraham ya maphod ta ad uwanin algo ya an namin ayun nunhitu ituwen nunhituwam ya mi'tagu ayu i Apu Dios.
10 Te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya immaliya' ta ha''on di mamangngad hinadan nihiwwe i Apu Dios te e' hama'on nadan paddungnay natala'.

Han Muntamu An Niyukodan Di Pihhu
(Matthew 25:14-30)

11 Hidin indappuh Jesus nan inalina i Sakeus ot inayuna bon muntudtuduh nadan tatagu te dee mon nihaggondah ad Jerusalem. Ya innilana an hay punnomnomda

ya dumatongda'eh ad Jerusalem ya mihipun mo nan pun'ap'apuwan Apu Dios. Ot i'aligna
12 an alyonay, Wada han kadangyan an tagu an numbaat i han idawwin boble ta hidiy pungkoronaandan hiya ya ahi mumbangngad ta mumpatul.
13 Mu hidin agagga mo ya makak ot ayaganay himpuluh (10) nadan baalna ot ipiyappongnan dida nadan pihhuna ot alyonay, Ikumilhuyu ta wan ma'udman ta ahi nangamung hi pumbangngada'.
14 Mu hanadan ibbanan bimmoble ya ahiwawanda ta hinnagday e mangipa'innila i hiya an adida pohdon an hiyay mumpatul i dida.
15 Mu ta'on on athidiy alyonda ya ningamut an hiya damdamay napto' hi mumpatul.
Ta hidin numbangngad ot ipa'ayagna nadan baalna an nangipiyapponganah nadan pihhuna te pinhodnan innilaon di nangiyatanda.
16 Ta hidin imme nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun ha"on ya wahtu tee an numpipulun dimmakol.
17 Ya inalinan hiyay, Ongal di amlong'u i naen inatmu. Maphod'a an baal. Ot gapu i naen maphod an nangipapto'muh nan kittang an inyukod'un he''a ya ipabakbaktu' moy sa'admu ta he''ay mun'ap'apuh nan himpulun (10) boble.
18 Ya immali bo nan oha ot alyonay, Apu patul, hanan pihhun indatmun ha''on ya wahtu tee an numpiliman dimmakol.
19 Ya inalinan hiyay, Maphod hinaen inatmu ta hiya nan iyukod'un he"a nan liman boble ta he''ay mun'ap'apuhdi.
20 Ya imme pibo nan ohan baal ot alyonay, Apu patul, wahtu tee tun pihhum an linibbuta' ot e' ipa"e.
21 Te tumakuta' hi a'umahana te innila' an he"a ya ma'abbungot'an tagu ya ta'on on adi'a ma'ungal ya waday midat i he"a.
22 Ya alyon diyen ap'apu di, Adi mahan nee maphod di a'atmun baal ya he"a mahan nee ot ibagam di bahulmu. On tuwali innilam an mabungota' an tagu an ta'on on adiya' ma'ungal ya waday midat i ha"on
23 ya tanganu onmu agge e imbangko ta wan ad uwanin numbangngada' ya wa man ni'mo ha kittang hi pulsintuna?
24 Ot alyonah nadan wahdiy, Alanyuot nan pihhun hiya ya indatyuh nan numpipuluy pulsintun nan niyukod i hiya.
25 Mu alyonday, Apu patul, ngalngalam bo yaden ongal mo nan pihhun indatmun hiya.
26 Mu alyon diyen ud pihhuy, Ta'omman te nan tagun maphod di pangiyatanah nan nidat i hiya ya hiya boy midattan ta wan ma'udman nan wadan hiya. Mu nan tagun nibahhoy pangiyatanah nan kittang an wadan hiya ya lo'tat ya ta'on on nan kittang an wadan hiya ya mama"id.
27 Ya hanada'en ma'hihhiwon ha''on an agge naminhod hi pumpatula' i dida ya iyaliyu didan namin hitu ta tigo' di pamatayanyun dida.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

28 Hidin inalin Jesus hidiye ot ipanguluna ta innaynayundan immeh ad Jerusalem.
29 Ya hidin tuwen dumatongdah ad Betpage an nihaggon hi ad Betani hidih nan way nabillid an nungngadan hi Olibo ot honagonay duwah nadan itudtuduwana
30 an alyonay, Ume ayuh nan boble ot wahdih nan hawwangon han nitayun an kilaw an dongki an ma"id ni' ha nitnittakken hiya ya inubadyu nan talina ya inyaliyuhtu.
31 Ya wa'et waha mangalih nganunyu ubadon di talina ya alyonyuy, O te mahapul nan Ap'apu ta'u.

32 Ta imme nadan duwa ya immannung an wahdi nan inalinan dida.
33 Mu hidin ubadonda nan talin diyen kilaw ya inalin nan ud dongki di, Tanganunyu ubadon nan talin nae?
34 Ya alyonday, O te mahapul nan Ap'apu ta'u.
35 Ta onda inyeh awadan Jesus ot ap'apanday bonog diyen kilaw hi lubung ot mitakkeh Jesus.
36 Ya hidin tinigon nadan tatagun nakakda ot eda pun'ap'apan hi lubung nan awon Jesus ta pangipatigodah pundayawdan hiya.
37 Ta hidin tuwen dumatongdah ad Jerusalem an mundayyudah nan nabillid an nungngadan hi Olibo ya nangin'a'amlong nadan tatagun nitnud i Jesus ot pun'itkukday pun'amlonganda i Apu Dios an gapuh nadan dakol an tinannigodan ina'inatna.
38 Ya itku'itkukdan alyonday, Madayaw nan patul an hinnag Apu Dios. Hiyay gumalat hi punhahayyupan di tatagu i Apu Dios. Ot madayaw nan na'abbaktun Dios.
39 Ta hanada'en wahdin Paliseu an niddum i dida ya alyonday, Apu Jesus, ihingalmu tudan itudtuduwam ta duminongda.
40 Mu alyon Jesus di, O mu duminongda'e ya immannung an mihukkat nadan batu ta diday mangitkuk hi pundayawdan Apu Dios.

Hay Limmuwaan Jesus Hi Homo'nah Nadan I Jerusalem

41 Ya hidin minangmang Jesus hi ad Jerusalem ya munluluwah punnomnomnah nadan tatagun nunhituhdi.
42 Ta alyonay, Onha hi ad uwani tee ya innilayu nan mangdat hi pumhodan di nitaguwanyu ot waot an pumhod ayu. Mu ma"id te ningamut an adiyu imatunan.
43 Ot mahmo' ayu te wadaday ahi umalin mangubat i da'yu ta li"ubonda nan bobleyuh kayiw onu pito' ta ma"id ha atonyun bumtik.
44 Ya umannung an ma'abak ayu te pumpate da'yu an ta'on on hanadan imbabaleyu ya pundadagda nadan binattun babaleyu. Ot athituy ma'at i da'yu te adiyu imatunan hi Apu Dios an mangihwang i da'yu.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

45 Hidin dimmatongdah ad Jerusalem ot madappuh hi Jesus hinan Templo ot pun'ipalah'una nadan mumpunggattang hidi
46 an alyonay, Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hanan bale' ya hidiy pundasalanyun ha"on. Mu tanganu onyu numbalinon hi pangakawanyuh pihhun nadan tatagun umalin mundayaw i Apu Dios?
47 Ta nihipun i diye ya abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo. Ta hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya ta'on on hanadan mangipangpanguluh nadan tatagu ya numanomnomdah atondan mamaten hiya.
48 Mu ma"id ha atonda te hanadan tatagu ya nunhiglay naminhoddan mundongol hinan itudtuduna.

20

Hay Nummahmahan Nadan Judyu Hi Sa'ad Jesus
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

1 Hidin muntudtuduh Jesus hinan way Templo an ipa'pa'innilanah nadan tatagun na'amung nan ahi aton Apu Dios an iphodanda ya imme nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an didah nadan mangipangpanguluh nadan tatagu
2 ot alyondan Jesus di, Ibagam ya aay i da'mi hi'on nganney sa'admu ya nganney nannag i he"a ta pamaag ihya ya athinay atom.

3 Ya alyon Jesus di, Wada ni' han ibaga' i da'yu.
4 On nganne tuwaliy innilayuh nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag? On hi Apu Dios onu hay tagu?
5 Ot munhahapitda ni' an alyonday, Alyon ta'u'ey hi Apu Dios ya umannung bon alyonay, O ya tanganunyu agge kinulug hi John?
6 Mu alyon ta'u'e boh hay taguy nalpuwan nan abalinan John an mumbonyag ya umannung an bumungot nadan tatagu ya nuntopa dita'u ta mate ta'u te patiyonda an hi John ya propeta.
7 Ta namaag mo ot alyonda i Jesus di, Aggemi innila.
8 Ot alyon Jesus di, At'ehna ya adi' mo damdama ibagay nangdat hi abalina'.

Nan Mun'adug Hi Nitanom
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)

9 Ot inayun Jesus an muntudtuduh nadan tatagu an in'alignan alyonay, Wada han tagun nuntanom hi dakol an greyp ot ipipapto'nah nadan udum an tatagu te mumbaat ya innilanan madmadney ibangngadana.
10 Ta hidin innilanan mabulas nadan greyp ot honagonay ohah nadan baalna ta ena alan di bingayna. Mu hidin immeh diyen hinnagna ya impudongda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma"id ha inalana.
11 Ot honagona mo boy oha mu atbohdin numba'bainda ot punhoplatda ot ahida pumbangngadon an ma"id bo ha inalana.
12 Mu adi damdama mangmanghop ot honagona nan mi'atlun baalna ya namama mahan di inatda te hinugatanda ot ahida pun'ituda'.
13 Ta lo'tat ya inalin nan nangitanom di, Nganne nin moy ato'? Hantun pa'appohpohdo' an imbabale' di honago' ot alina mahan nin aya ya bainanda.
14 Mu onnot on hidin tinigon dadiyen muntamuhdi ot punhahapitandan alyonday, Hiyahnae nan mamoltan ituwen natanoman. Patayon ta'uwot ta wan dita'uy mangibagi ituwen mipaboltan i hiya.
15 Ot punlupdukda ot ibkahdah bahhel diyen lutan natanoman ot hidiy pamatayan-dan hiya. Ot alyon Jesus di, Ot nganney innilayuh aton diyen ud lutah nan natanoman hinadan nuntamuwonahdi?
16 Ma"id ha bahhonan pumpatena dida ya impipapto'nah udum hidiyen lutana.
Mu hidin dingngol nadan tataguh diye ya alyonday, Manghan mandi.
17 Mu intigonan dida ot alyonay, Onha adi ma'at ya tanganu on nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay, Hanan batu an agge pinhod nadan mumpangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad an pangipabunan hi bale.
18 Ta hiya nan hanadan mungngohe i diyen ma'alih batu ya ay hidiyey ihalapdun-ganda ta lummuh ahugatanda. Ya hi'on minaynayun an adida kumulug i hiya ya paddungnay miton hidiyen ongal an batu i didah pidwana.

Hay Namatnaan Nadan Paliseu I Jesus
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)

19 Ta hidin dingngol nadan muntudtuduh nan uldin di Judyu ya nadan nabaktun padi nan inuhuhna ya namaman pinhoddan tiliwon te inniladan diday nangi'aligana i diye mu tumakutdah nadan tatagu.
20 Ta namaag mo onda numanomnom hi atondan muntiliw i hiya. Ta inhapitanday udum hinadan tatagu ta eda dongdonglon di way ibahhawan di hapiton Jesus ta waha pangigadulandan e mangipahumalyan hiyah nan gobelnador.
21 Ta onda imme ot alyondan hiyay, Apu Jesus, innilamin nipto' an namin di hapitom ya numpapaddung di panigom hi tatagu. Ya hanadan pohdon Apu Dios di itudtudum hi aton di tatagu.

22 Mu hay pohdonmin mahmahan i he''a ya hi'on mahapul an mumbayad ta'uh
buwis hinan patul hi ad Roma onu adi?
23 Mu innilan Jesus an onda himbagbagon ot alyonan diday,
24 Iyaliyuyahtu ha pihhu ta tigo'. Ta onda indat ya alyonay, Nganney ud angah ya
ud ngadan hinan wahtu ituwen pihhu?
Ya alyonday, Hiyahnae nan patul hi ad Roma.
25 Ya alyon Jesus di, Idatyu nadan buwisyu i Caesar te hidiyey midat eh'a i hiya te
hiyay patul. Ya atbohdin idatyu i Apu Dios nan lebbengnan midat i hiya.
26 Ya masda'awda i diyen nambalna ta adida pa'hippol i hiya ta pamaag mo ot
dindinnonganda.

Hay Nummahmahan Nadan Saduse Hi Amahuwan Di Nate
(Matthew 22:23-32; Mark 12:18-27)

27 Wadada boy udum hinadan Saduse an dida nan mangalih ma"id ha amahuwan
di nate an immeh awadan Jesus
28 ot alyondan hiya di, Apu Jesus, hay nitudo' hinan tugun Moses ya alyonay wa'et
waha lala'ih nangahawa mu indani ya nate an ma''id ha imbabaleda ot mahapul
an nan hi ibban nan natey mangi'ahawa i diyen babai. Ta nahlagda'e ya waha
pun'imbabalen nan babai i diyen namangulun ahawanan nate.
29 Ot hay pohdonmin mahmahan ya onha waha pituh linala'in hina'aggi ya nalahin
nan panguluwan mu ma''id ha imbabalena ot mate. Ta nan mi'adwa mo boy nihukkat
hi inahawan diyen babai
30 ya atbohdin ma''id ha imbabaleda ot mate.
31 Ta nihukkat bo nan ni'atlu ya atbohdi an nate an ma"id ha imbabaleda. Ta
athi'athidi ta lo'tat ya inamina dadiyen pitun hina'aggi
32 ot ahi mateh diyen babai.
33 Ot immannung'en waday amahuwan di nate ya nganne mo i dadiyen pitu di
nanongnah ahawana?
34 Ot alyon Jesus i diday, Hitun luta ya mabalin an mangahaway tatagu
35 mu nadan mamahuwan an midattan hi pi'taguwan i Apu Dios ya adida mo
mangahawa
36 te umatdah nadan anghel an adida matmatte. Te diday imbabalen Apu Dios an
minahuwana.
37 Ya alyon bon Jesus di, Ta'on on handin ammod ta'un hi Moses ya innilanan
mamahuwan di nate te hay nunhapitanda i Apu Dios hinan way mundalang an
kaykayyiw an alyonay hiya nan Dios an dayawon da Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob.
38 Ta hituwey panginnilaan ta'u an matagu nadan a'ammod ta'u an da Abraham ya
hi Isaac ya hi Jacob te hanadan mataguy mundayaw i Apu Dios an bokon hanadan
nate. Te hanadan nateh tun luta ya mataguy panigon Apu Dios i dida.
39 Ya inalin nadan udum an muntudtuduh uldin di Judyu di, Apu Jesus, maphod
hinaen intuddum.
40 Ta nihipun i diye ya ma"id mo ha nangipidpidwan e namagbagan Jesus.

Hay A'at Nan Pinto' Apu Dios Hi Patul
(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

41 Hi Jesus di nangipanomnom hinadan tatagu an alyonay, Hay nituddutuddu ya
malpuh nan holag David nan Kristu. Mu tanganu on hi David ya alyonah Ap'apunah
Kristu?
42 Te hay alyon David hinan liblun Psalm ya alyonay, Hi Apu Dios ya inalinah nan
Ap'apu di, Umbun'ahtuh way winawwan'u an umbunan di nabaktun mun'ap'apu
43 ta abako' nadan mi'buhul i he''a.

20:43 20:43 Psalm 110:1

44 Ot alyon bon Jesus di, Hay alyon David ya Ap'apunah diyen Kristu an bokona
holag ya abuh.

Hay Nibahhawan Nadan Muntudtuduh Uldin Di Judyu
(Matthew 23:5-7,14; Mark 12:38-40)

45 Hidin mundongdongngol nadan tataguh nan itudtudun Jesus ya alyonah nadan
itudtuduwanay,
46 Tigonyu ta adi da'yu baliyan hinadan muntudtuduh uldin di Judyu. Te dida'e
ya munlubungdah munggayyadan on eda dimmanaldallanan an ta'on on hinadan
pummalkaduwan ta wan apngaon di tatagu dida. Ya pohdonda bon diday umbun
hinadan mun'aphod an umbunan hinadan a'am'amungan di Judyu onu kumpulnan
a'am'amungan di tatagu.
47 Ya wa'et mundasalda ya adukkadukkayonda ta hay panigon nadan tatagun dida
ya ay immannung nan punnomnomda mu onnot on aggahda te onda pamalbalih
nadan nabalu ta way atondan mungkuluk i dida. Ot gapu i dadiyen ato'atonda ya
nunhiglay ahi ma'at i didah pidwana.

21

Hay Imbagan Jesus Hi Ong'ongngal Di Indatnah Pihhu
(Mark 12:41-44)

1 Hidin munhapihhapit hi Jesus hinadan itudtuduwana ya tinigona nadan kakadan-
gyan an pun'iha''adday iboddangdan pihhuh nan pangi'amungandahdih nan Templo.
2 Ya wada han nawotwot an nabalu an imme pibo ot iha''adna han duwan hiping
3 ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Pohdo' an ipa'innilan da'yu an hay
ong'ongngal di indatna ya hinaen nawotwot an nabalu.
4 Te hanadan inha''ad nadan kakadangyan an impabangngadda i Apu Dios ya nan
hawwal di pihhuda. Mu hidiye'en nabalu ya ammuna ahan hidiyen pihhuna mu
aggena inukuhan ot idatna i Apu Dios.

Hay Apa''ihan Nan Templo
(Matthew 10:17-18; 24:1-14; Mark 13:1-13)

5 Wadaday udum hinadan itudtuduwan Jesus an punhahapitanday aphod nan
Templo te mapmaphod nadan batun inusalda ya na'alkusan hinadan nun'abalol an
nidawat i Apu Dios.
Ta hidin dingngol Jesus hidiyen al'alyonda ya alyonan diday,
6 Maphod di tigonah ad uwani mu udum hi algo ya mun'apapa''ihdan namin ta
ma''id ha ta'on hi ohah nadan batun ni'usal hi adi mapukal.
7 Ya alyonday, Apu Jesus, on anuud di apa''ihan nan Templo? Ya nganney
pangimatunanmi hi'on tuwen madatngan di a'atana?
8 Ya alyon Jesus di, Halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan. Te lo'tat ya dakolday
umalin mangalih dida nan Kristu. Ya ibagada bon agaggay apogpogan tun luta mu
adiyu patiyon nan ibagada te layahda.
9 Ya ta'on on donglonyu an munggugubatdah udum hi boble ya adi ayu tumakut te
mahapul an ma'at dadiye mu bokon hidiyey apogpogan tun luta.
10 Te munggugubatda nimpey dakol an boble.
11 Ya wadaday nunhiglan alyog ya waday bitil ya nunhiglan dogoh di tatagu hi
dakol an boble. Ya wadada boy mipatigoh ad lagud an nunhiglan umipatakut ya
nakaskasda'aw an ma'ma'at ta dadiyey pangimatunanyu an agaggay apogpogan tun
luta.
12 Mu hay mamanguluh ma'at ya matiliw ayu ta paligaton da'yu. Ya hinumalya
da'yu hinadan a'am'amungan di Judyu ya impibalud da'yu ya inyeday udum i da'yu

ta ipahumalyadah nadan patul ya nadan gobelnador. Ma'at datuwen da'yu an gapuh
kimmuluganyun ha"on
13 ta way atonyun mangipa'innilah a'at'u i dadiyen munhumalya i da'yu.
14 Ya ta'on on athidiy ma'at mu ten padana' i da'yuh ad uwani ta adi ayu
numanomnom hi pambalyuh nan ibagada
15 te wa'et humalyaon da'yu ya ha"on di mangdat hi la'ingyu ya ha"on di
mangipanomnom i da'yuh pambalyuh nan ibagada ta wan ma"id ha abalinandan
manipol i da'yu.
16 Ya waday udum i da'yu an nadan a'ammodyu ya i'ibayu ya nadan gagayyumyuy
mangipatiliw i da'yu. Ya mipapatey udum i da'yu.
17 Ta ahiwawan da'yuh atagutagu an gapuh pangun'unudanyun ha"on.
18 Mu ta'on on athidi ya adi da'yu iwalong i Apu Dios te ipapto' da'yun hiya.
19 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugnan ha"on ya hiyay mi'taguh
munnananong.

Hay Adadagan Di Ad Jerusalem
(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)

20 Alyon Jesus di, Wa'et tigonyun lini"ub di titindaluh ad Jerusalem ya hidiyey
panginnilaanyun agagga mo ya madadag.
21 Ta hitun a'atana ya hanada'en i Judea ya bumtikdah nadan billid an namamah
nadan i Jerusalem. Ot hanada'en bimmata"an hi ad Jerusalem ya maphod on adida
ibangngad.
22 Te madadag hi ad Jerusalem ta hidiyey dusan nadan mumpungngohen tataguhdi
ta mipa'annung an namin nadan nibagah nan hapit Apu Dios.
23 Te gapuh bungot Apu Dios ya nunhiglay ahi punholholtapan di tatagu. Ta hiya
nan mahmo' nadan numpumbutyug ya nadan nun'agoggolangan.
24 Ya hay iyaten di dakol ya nan matadom. Ya nada'en adi mi'yate ya diday alanda ta
eda ihbut hi abobboble. Ta nadan bokon Judyu di munhituh ad Jerusalem ta ingganah
on pogpogon Apu Dios nan iha"adandahdi.

Hay Ma'at Ya Ahi Mumbangngad Nan Nitulang Hitun Tatagu
(Matthew 24:29-31; Mark 13:24-27)

25 Alyon bon Jesus di, Tuwe'en madatngan di apogpogan tun luta ya wadaday ma'at
hinan algo ya bulan ya nadan bittuwon. Ya ta'on boh on nadan baybay ya umipatakut
di ungakda ya nunhigla nadan maludulludun an dalluyun. Ta gapuh takut di tataguh
abobboble ya ma"id ha pot'ondah atonda.
26 Ta maplat di udum hi takutda an gapuh punnomnomdah nadan udum an ma'at
hitun luta. Te ahida tigon an umalinhawang nadan wadah ad lagud.
27 Ta na'at'e datuwe ya ahiya' mohpe tigon an Nitulang Hitun Tatagu an midduma'
hinan bugut ta mipatigo nan ongal an abalina' ya anabaktu'.
28 Ta tigonyu'en ma'ma'at tudan imbaga' ya hanat madinol ayu te tuwen madatngan
di apogpogan di punligatanyu.

Hay Panginnilaan Hi Pumbangngadan Jesus
(Matthew 24:32-35; Mark 13:28-31)

29 In'alig bon Jesus di ohan panginnilaan hi pumbangngadanan alyonay, Tigonyu
nadan kayiw
30 an di'et manguyho'da ya alyonyuy tuwen tumiyalgo.
31 Ot atbohdin tigonyu'en ma'at nadan imbagabaga' ya hidiyey panginnilaanyu an
tuwe mon madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
32 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yun tinanud hi ad uwani an wadaday udum i da'yu
an adida ni' mate ta ingganah akhupanday a'atan an namin datuwe.

33 Mabalin an mapogpog hi ad lagud ya tun luta mu hanan hapit'u ya munnananong
ta ingganah mipa'annung.

Hay Pundadaanan Ta'uh Tun Punhumalyaan Apu Dios

34 Alyon bon Jesus di, Mahapul an tigonyu ta adi ayu mahiw an numanomnom
hi itaguwanyuh tun luta ta adi ayu e bumanutobbutong ya adiyu aton nadan udum
an pun'amlongan di tataguh tun luta. Te adiyu e halipatan ya alinah on ay ayu
kimmaynit
35 ya nadatngan hidiyen algon pundusaan Apu Dios hi atagutaguh tun luta.
36 Ot hay maphod ya nanongnan midadaan ayu ya agaggaon mundasal ayu ta way
aton Apu Dios an mangdat hinan abalinanyun mangitpol hi an namin di ligat ta wan
madinol ayun ahi tuma'dog hi hinangngab'u an Nitulang Hitun Tatagu.
37 Ta abigabigat on e nuntudtuduh Jesus hinan Templo mu wa'et nahdom on immeh
nan nabillid an nungngadan hi Olibo ta e mun'iyan hidi.
38 Ya hinan amawimawi"it on imme nadan tinataguh nan Templo ta eda mundongol
hinan itudtudun Jesus.

22

Hay Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5,14-16; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

1 Hidin agagga mo ya madatngan nan panganan nadan Judyu hinan tinapay an
agge nadduman hi yist an hidiyey punnomnomnomandah nihwangan handidan
a'ammoddah ateh ad Egypt
2 ya hanada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ya numanom-
nomdah atondan mamate i Jesus mu ta ma"id ha manginnila te tumakutdah nadan
tatagu.
3 Indani ya nih'op hi Satanas i Judas Iskariot an ohah nadan Apostoles
4 ta immeh awadan nadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah nan
Templo ot hahapitonday atondan e muntiliw i Jesus.
5 Ya immamlongdan alyonday, Ta'omman ya idattan da'ah pihhu.
6 Ta nihipun i diye ya bobota'on Judas ha ab'abbuh da Jesus ta i diyey ena
pangipatiliwan i hiya.

Hay E Nundadaanan Nadan Duwan Itudtuduwan Jesus Hi Pangananda
(Matthew 26:17-20; Mark 14:12-16)

7 Ta hidin nadatngan hidiyen ngilin di panganan di Judyu hinan tinapay an
agge nadduman hi yist i diyen pangi'nongandah nan imbabalen di kalnero an
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt
8 ot honagon Jesus da Peter i John an alyonay, Eyu idadaan nan anon ta'u.
9 Ya alyonday, Daanay pohdom hi emi pangidadaanan?
10 Ya alyon Jesus di, Ume ayu ot dumatong ayuh nan boble ya wada han lala'in
damuwonyu an pinahona han buwod. Ya nitnud ayun hiyah nan balen hunggopana.
11 Ya alyonyuh nan ud bale di, Hinnag da'mih nan muntudtudu ta ituddum anu nan
kuwartun di mangiliyu ta hidiy emi panganan hi ad uwanin ngilin.
12 Ot ipangulu da'yuh nan ongal an kuwartuh nan mi'adwan gladu ta hidiy eyu
pangidadaanan ot wahdin namin nadan mahapul ta'u.
13 Ta immeda ya immannung nan inalinan dida ot idadaanda nadan makan i diyen
ngilin.

Hay Nanganan Da Jesus Hinan Tinapay Ya Nanginumandah Nan Bayah
(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; 1 Kulintu 11:23-25)

14 I diyen mun'ahdom ot mangan da Jesus hinadan Apostolesna

15 ot alyonan diday, Nabayag an pinhod'un mi"an i da'yu ituwen ngilin di
punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad Egypt ta
ahiya' mapaligat.
16 Te ad uwani ya abuh han pi''ana' i da'yu ituwen mangilin an algo ta ingganah
tun ipa'annungan nan nahamad an pi''anan ta'uh nan pun'ap'puwan Apu Dios.
17 Ot alan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot mundasal ot idatnah nadan
itudtuduwana ot alyonay, Alanyuh tuwen basu ta uminum ayun namin.
18 Ya ibaga' i da'yu an ad uwani mo ya ammunay pi'yinuma' i da'yu ta ingganah on
madatngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios hi tatagu.
19 Ot alana bo nan tinapay ot munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot ipiyappongnah
nadan Apostoles ot alyonay, Alanyuh naen tinapay te hiyah naey adol'u an manandih
eyu ihi"anan i Apu Dios. Ya hanat ugganyu aton hituwe ta panginomnomanyu i ha''on.
20 Ya hidin nabhugda ya inalan Jesus nan basun nattuwan hi bayah ot alyonay,
Hituwen inumonyu ya dala' an nipa'annungan nan balun imbagan Apu Dios hi atona
i da'yun tinatagu an iphodanyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; John 13:21-30)

21 Alyon bon Jesus di, Nunhigla ahan te oha i da'yun wahtuh ad uwani di
mangipatiliw i ha''on.
22 Manu te ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya nibaga tuwalin mipapateya' mu
mahmo' nan tagun mangipatiliw i ha''on.
23 Ta ona inalih diye ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin i dita'uy
mangathidi?

Hay Imbagan Jesus Hi Nabakbaktuy Sa'adna
(Matthew 20:25-28; Mark 10:42-45)

24 Indani ya mun'a'ahhiyan nadan apostoles Jesus te way oha on alyonay hiyay
nabakbaktu i didan namin.
25 Ot alyon Jesus i diday, Nan a'at di ap'apun di tataguh tun luta ya amod onda
ba'baalon di ibbadan tagu ya ammunadi on alyonday ma'abboddangda.
26 Mu hanat adi ayu athidi ta hanada'en pangpangulluwan ya ipaddungday adoldah
nadan udidiyan. Ya atbohdih nan ap'apu an hanat mumpada''ul ta umat hinan baal.
27 Te undan nganney innilayuh nabakbaktuy sa'adna? On hanan inumbun an
idadaanan hi anona onu nan mangidadaan? Manu te immannung an hay idadaanan
hi anona ya nan nabakbaktuy sa'adna mu bokon athidin ha"on te ha"on di munhilbin
da'yu an ta'on on ha"on di Ap'apuyu.
28 Ot maphod te aggeya' tinaynan i da'yu an ta'on on hinadan nunholholtapa'
29 ta hiya nan ibaga' i da'yu an da'yuy ahi' idattan hi kalebbengan an mun'ap'apu
an umat hinan inat Ama an indattana' hi kalebbenga' an mun'ap'apu.
30 Ta da'yuy ahi mi"an ya mi'yinum i ha"on hitun pun'ap'apuwa'. Ya da'yu boy ahi
mun'ap'apu hinadan himpulut duwan (12) tinanud Israel.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

31 Alyon Jesus i Peter di, Donglom Simon Peter tun ibaga'. Imbagan Satanas i Apu
Dios an patnaon da'yu ta wan iwalongyuy pangulugyun ha"on.
32 Mu he''a ahan Peter di idasadasala' ta wan adim iwalong di pangulugmun
ha''on. Ya di'et kimmapuy di pangulugmu ya indani ya nuntutuyu'a ta ibangngadmun
mangun'unud i ha"on ya hanat boddangam nadan ibbam ta mihamad damdamay
pangulugda.

33 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, ta'on on nganney ma'at ya miyunuda' i he''a an ta'on
onta mabalud onu mipapate.
34 Ya alyon Jesus di, Peter, ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin mahdom ya
mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

Hay Nangibagaan Jesus Ta Mun'i'ispada Nadan Apostolesna

35 Alyon bon Jesus di, Hidin nangituda'a' i da'yu an ma''id ha inodnanyuh pihhu ya
akbut ya hapatut ya on waday nakulanganyuh nadan mahapulyu?
Ya alyonday, Ma''id.
36 Ot alyon Jesus di, Mu ad uwani ya maphod on wada'ey pihhuyu ya akbutyu ya
odnanyu. Ya da'yu'en ma''id ha ispadana ya maphod on igattangyu dohah nadan
lubungyu ta pangattangyu.
37 Te ad uwaniy ipa'annungan nan nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay, Nadan
tatagu ya ibilanga' hi bimmahul te an namin nadan nitudo' an ma'at i ha''on ya ma'at.
38 Ya alyondan hiyay, Apu Jesus, wahtuy duwan ispadami.
Ya alyon Jesus di, Mabalin an ammunah nae.

Hay Nundasalan Jesus Hinan Nabillid An Nungngadan Hi Olibo
(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

39 Limmah'un hi Jesus ot inayunan ipluy hinan nabillid an nungngadan hi Olibo an
hidiy uggana umayan. Ya nitnud nadan itudtuduwana.
40 Ta onda dimmatong ya alyonan diday, Mahapul an mundasal ayu ta wan adi ayu
mabaliyan.
41 Ot e mibata''an hi Jesus ot mundu''un ta mundasal an alyonay,
42 Ama, hi'on mabalin ya adim bahan iyabulut hituwen nunhiglan e' holtapon. Mu
bokon nan pohdo' di ma'at ta nan pohdom.
43 Ya numpatigo han anghel an nalpuh ad abunyan ta hiyay nangipabikah i hiya.
44 Mu nunhiglay inomnoman Jesus ot dumasadasal ta ha'ey lingotna ya ay dala an
muntodtod hinan luta.
45 Ta hidin nagibbuh an nundasal ot umeh awadan nadan itudtuduwana ya
tinigonan nalo'da te nableda ya minomnomandah nan ma'at.
46 Ta alyonan diday, Tanganun ayu nalo'? Bumangon ayu ta mundasal ayu nimpe
ta wan adi ayu mabaliyan.

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:2-11)

47 Agge impadappuh Jesus nan ibagana ya himmawwangday dakol an tatagu an
impangulun Judas an ohah nadan Apostoles. Ta onda nidatong ot inayun Judas an
umeh nan potto' Jesus ta awalona.
48 Mu alyon Jesus i hiyay, Judas, undan inawala' ta panginnilaandan ha"on nan
Nitulang Hitun Tatagu ta wan tiliwona'?
49 Ya hidin tinigon nadan Apostolesna nan ma'ma'at ya alyonday, Apu Jesus, on
pumpalangmi didah tudan ispada?
50 Ya na'ibagonnot nan ohan didan pinalang nan winawwan an ingan nan ohan
himbut nan nabaktun padi ta na'aan.
51 Mu inalin Jesus di, Ammuna.
Ot idapanay ta'lenah ingan diyen napalang ya na'ibagan napoyanan.
52 Ya inalin Jesus hinadan nabaktun padi ya nadan ap'apun di guwalyah nan
Templo ya nadan mangipangpanguluh nadan tatagu an e muntiliw i hiya di, Ona'dan
na'abahhulan ta gahin hi mun'i'ispada ayu ya numpangdon ayuh pang'ul an umalin
muntiliw i ha"on?

22:37 22:37 Isaiah 53:12

53 Tanganu on ad uwani ta ahiya' tiliwon an aggeya' tiniliw hidin timmanudduwa'
hinan Templo? Mu ta'on te ad uwaniy nadatngan di pangatanyuh nan pohdon
Satanas.

Hay Nangiha''utan Peter Hi Niddumanan Jesus
(Matthew 26:57-58,69-75; Mark 14:53-54,66-72; John 18:15-18,25-27)

54 Ta hidin tiniliwdah Jesus ot iyedah balen nan nabaktun padi. Ya niyunu'unud hi
Peter mu nibata''an.
55 Ot hidin tinigon Peter an nun'apuydah nan lita''angan an nali'li'woh nadan
tatagun inumbun ot e mi'ibun i dida.
56 Ya immatunan han tagalan babaih Peter te nabinangan ot alyonay, Ot ten hituwey
ohah nadan nun'ibba'ibban Jesus.
57 Mu inha''ut Peter an alyonay, Agge' man attog innilah diyen tagu.
58 Indani ya immatunan bon han ohan lala'ih Peter ot alyonay, Otten he''a mahan
di ohah nadan nitnunitnud i hiya.
Mu alyon bon Peter di, Ay bokon man attog.
59 Mu nala''uh bo han hintumod ya inalin bon di ohay, Immannung peman an
hituwen tagu ya i Galilee an ibban Jesus.
60 Mu inha''utna bon alyonay, Ay agge' man attog innilah naen al'alyom an iba.
Ya aggena impadappuh hidiyen ibagana ya timmalanu nan kawitan.
61 Ya inliggun Jesus ot itigona i Peter. Ya ninomnom Peter din inalin Jesus i hiya
an alyonay, Adi tumalanuh ad uwanin hilong ya mumpitluy pangibagam hi aggeya'
in'innila.
62 Ot makak hidih Peter an nunhiglay luwana hi hakit di nomnomna i diyen inatna.

Hay Nunlayalayahandan Jesus
(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

63 Hanada'en mungguwalya i Jesus ya nunhiglay namihuldan hiya ya hinanuplitda
64 ot upuponday matana on inaliday, Agam ya tuwali ta ngadanom nadan nanuntuk
i he''a.
65 Ya nunhiglay nangnangallidan hiya.

Hay Nanumalyaan Nadan Ap'apun Di Judyu I Jesus
(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

66 On hiyah mun'awiwi''it i diyen nabiggat ya na'amung nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ya nadan nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu ot
iyedah Jesus hi awadanda ta humalyaonda. Ot alyondan hiyay,
67 Immannung'en he''a nan Kristu ya imbagam.
Mu alyon Jesus di, Ta'on damdamay ibaga' ya innila' an adiyu patiyon.
68 Ya atbohdi an ta'on on waday mahmaha' i da'yu ya adiyu tobalon.
69 Mu mihipun hi ad uwani ya ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya mipabaktuwa' ta
umbuna' hi way winawwan nan ongal di abalinanan Dios.
70 Ya nundidihhandan nangali hi, On he''a mo nan Imbabalen Apu Dios?
Ot alyon Jesus i diday, O immannung an ha''on.
71 Ya alyondaot di, An namin ta'u ya dingngol ta'u mahan hinaen inalina ot adi
gahin on waha udum hi muntistigu.

23

Hay Nanumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

1 Ya natanna'dog nadan munhumalya ot iyedah Jesus hi awadan Pilatu.

2 Ot alyondan hiyay, Hituwen tagu ya itudtudunah nadan tatagu ta ngohayonda
nadan uldin di gubilnu ta'u ta adida anu mumbayad hi buwis hinan patul hi ad
Roma. Ya alyona boy hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios an mumpatul.
3 Ot alyon Pilatu i hiyay, Aa, on he''a nan Patul di Judyu?
Ya alyon Jesus di, Immannung hinaen inalim.
4 Ot alyon Pilatu hinadan nabaktun padi ya hinadan tatagu di, Ma"id ha matigo' hi
bahul tuwen tagu.
5 Mu ipapilitdan alyonday, Umman hanadan itudtudunay gumalat hi pun'a'awwitan
nadan tatagu an nihipun hi ad Galilee ta ingganahtun ad Judea.

Hay Nanumalyaan Herod I Jesus

6 Hidin dingngol Pilatuh diye ot alyonay, On hituwen tagu ya i Galilee?
7 Ta hidin na'innilaana an i Galilee hi Jesus an sakup di pun'ap'apuwan Herod ot
ipiyenah Jesus i Herod te nipaddih an wahdih Herod hi ad Jerusalem.
8 Ta hidin tinigon Herod hi Jesus ya immamlong te nadneh naminhodanan manigon
hiya te pinhodnan tigon di udum hinan dakol an dingngolnan ina'inatnan milagro.
9 Ta dakol di minahmahanan hiya mu agge timbal Jesus.
10 Ta nada'en nabaktun padi ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu an timma'dog
hidi ya pun'itkukda nadan ipabahuldan hiya.
11 Ya ta'on on da Herod hinadan tindaluna ya nunhiglay nangnangallidan hiya. Ya
impilubungdan hiya han lubung di patul ot ahida ibangngad i Pilatu.
12 Ta nihipun i diye ya nunggayyumda mohpe da Herod i Pilatu yaden numbuhhu-
landa ni'.

Hay Nahumalyaan Jesus Hi Pamatayandan Hiya
(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:38–19:16)

13 Impa'ayag Pilatu nadan nabaktun padi ya nadan udum an ap'apun di Judyu ya
nadan tatagu
14 ot alyonan diday, Inaliyuh intudtudun tuwen tagu ta adiyu unudon nadan uldin
di gubilnu ta'u. Mu wada ta'un namin hi nunhumalyaa' i hiya ot dingngolyu an ma"id
ha inatna hinadan ipabahulyun hiya.
15 Ya ta'on on hi Herod ya ma"id ha inakhupanah bahulna ta hiya nan impibangn-
gadna i dita'u. Te na'innilan ma''id eh'a ha bahulna hi gumalat hi ena atayan.
16 Ta hiya nan ilubus'u hi'on magibbuh an ipahuplit'u.
17 Manu'eh inatnahdi ya atawotawon hinan ngilin di punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt on ilubusnay ohah nadan nibalud.
18 Mu nundidihhanon nadan tatagun initkuk an alyonday, Hituwen taguy ipapatem
ta hi Barabas di ilubusmu.
19 Hi Barabas ya nibalud te hiyay ohah nadan mi'buhul hinan gubilnu ya pimmate.
20 Ta impatnan Pilatu an ihapitan dida te pohdonan ilubus hi Jesus.
21 Mu ondaot iyal'alan muntukuk an alyonday, Ipipata'muh krus.
22 Ta hay pitlunah himmapitanan dida ya alyonay, Tanganu mahan on ayu athina
an ta'on on alyo' hi ma''id ha inakhupa' hi bahulna hi gumalat hi ena atayan? An
unhaot on'u ipahuplit ya abuh ya inlubus'u.
23 Mu inyal'aladaot an muntukuk an alyonday, Ipipata'mu ot hinan krus.
Ta lo'tat mo ot abuluton Pilatu
24 ta inunudna nan pohdonda
25 ta inlubusna nan nibalud an pimmate an gapuh pungngohayanah gubilnuda. Ot
iyabulutna mon mipapateh Jesus te hidiyey ipapilit nadan tatagun ma'at.

Hay Nipata'an Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

26 Hidin pun'iyedah Jesus hinan ena ipata'an hi krus ya dinamuda han hi Simon
an i Sayrin an hiyah umanamut ot ipapilitdan ipapahon i hiya nan krus an ipata'an
Jesus. Ta pinahona mo ot mitnud i Jesus.
27 Ya dakol nadan tatagun nitnud i dida. Ya nada'en binabai ya adida mangmanghop
an kumga an gapuh homo'dan hiya.
28 Mu nunligguh hi Jesus ot alyona i diday, Da'yun binabain i Jerusalem, bokon
ha''on di kogaanyu ta hay adolyu ya nadan imbabaleyuy kogaanyu.
29 Te udum hi algo ya ahiyu alyon di, Udu'duldaot eh'a nadan binabain ma''id ha
imbabaledah pa'inumanda.
30 Ya alyonyu boy, Tanganu on adi magde nadan billid ta matabbunan ta'uot attog.
31 Ot on ha''on ni'mo an ma''id ha bahulna ot athituy atondan ha''on ot namama
mahan i da'yu.
32 Ya wadada boy duwan linala'in balud an initnudda i Jesus ta eda pi'pate.
33 Ta onda dimmatong hinan nungngadan hi Ba'ag Di Ulu ot ipata'dah Jesus hinan
krus. Ot ipata'da damdama dadiyen duwan bimmahul an numbinahhelonda i Jesus.
34 Ya himmapit hi Jesus ya alyonay, Ama, hanat pakawanom datuwen tatagu te
aggeda innilay at'attonda.
Ot ibunut nadan tindaluy mangalah nan lubungna.
35 Ya hanada'en tatagun wahdi ya tigtiggonda nadan ap'apun di Judyu an
ilanaylayahhandah Jesus an alyonday, Tinagunay udum ot alina man ya taguwonay
adolna hi'on immannung an hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios an mumpatul.
36 Ya ta'on on nadan tindalu ya athidiy inatdan hiya ot ahida e idawawan hiya han
limmanun bayah
37 ot alyonday, Hi'on immannung an he''a nan patul di Judyu ya agam ta taguwom
di adolmu.
38 Ya wada han intudo'da i han tabla an hidiye nan ipabahuldan hiya an alyonahdiy,
Hiyah tuwe nan patul di Judyu. Ot ipata'dah nan krus hinan way baktun di uluna.
39 Ya ta'on on nan ohan bimmahul an impata'da damdamah krus ya impadngolanah
Jesus an alyonay, Undan bokon he''a nan Kristu? Tanganunmu adi taguwon di adolmu
ya ni'intatagu da'mi?
40 Mu nun'ihingal nan adwanan bimmahul an alyonay, Undan ma''id ha takutmu i
Apu Dios ta athinay pangalim i hiya an ta'on on innilam an mate'a.
41 Manu'eh madusata ya bimmahulta mu hituwen tagu ya ma''id ha inatnah adi
maphod.
42 Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, hanat adiya' bahan linglingon hitun pumbangn-
gadam an mun'ap'apuh tun luta.
43 Ot alyon Jesus i hiyay, Ibaga' i he''a an mihipun hi ad uwani ya mi'hitu'a i ha''on
hinan awadan di linggop.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

44 Hidin tongan di algo ya himmilong an namin tun luta hi tuluy olas.
45 Ya hana'en abillog an nikultinahdih nan Templo ya pamaaggot mahethet ta
nunduwa.
46 Ya hidiyey tinumkukan Jesus an alyonay, Ama, he''ay pangiyukoda' hi linnawa'.
Ot inayunan ma'unguh.
47 Ta hidin tinigon nan opisyal di tindalu nadan na'at ot dayawonah Apu Dios an
alyonay, Immannung peman tuwalin ma''id ha bahul tuwen tagu.
48 Ya ta'on on hanadan tatagun nanigo i diyen na'at ya nunhiglan umukayunganda
ot mumpanganamutda.

49 Mu an namin nadan nun'ibba'ibban Jesus ya ta'on on hanadan binabain
nitnunitnud i hiyah ad Galilee ya wahdidah nan bata''ana ta tinigodan namin nadan
na'na'at.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

50 Wada han hi Joseph an maphod di pangatna an ta'on on hiyay ohah nadan
ap'apun di Judyu
51 mu aggena pinhod nan inat nadan ibbanan ap'apun di Judyu i Jesus. Hiya ya
nalpuh ad Arimatea hi ad Judea ya hiyay ohan mamannod hinan pun'ap'apuwan
Apu Dios.
52 Ta imme ot ena ibaga i Pilatu hi'on mabalin an ena alan nan adol Jesus.
53 Ta on inyabulut Pilatu ot ena la'ahon hinan nipata'ana ot libbutanah nan linen
ot ena ilubu' hinan lubu'an an naka''utan hinan doplah an ma''id ni' ha nilubu' hidi.
54 Ta ni'bagonan e inlubu' i diyen alimana te malimuh'e mo nan algo ya mihipun
di ngilin nan Habadun tungo.
55 Ya nada'en binabain nitnunitnud i Jesus hi nalpuwandah ad Galilee ya nitnudda
i Joseph ta tinigoda nan lubu' ya nan inatnan nangilubu' i Jesus
56 ot mumpanganamutda ot eda pun'idadaan di lana ya nadan udum an milamuh
hi adol di nate.
Mu hidin nabiggat ot tumungoda te hidiyey intugun Moses hi atondah nan Habadu.

24

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen duminggu ot ume
nadan binabaih nan way nilubu'an Jesus an inodnanda nadan indadaandan milamuh
nate. 2 Mu hidin dimmatongda ya tinigoda an na'aan nan ongal an batu an nitungab
hinan lubu'an
3 ot inayunda mon hunggop mu ma''id hidi nan adol Jesus an Ap'apu
4 ta masda'awda. Ya alinah on wada han duwan linala'in ni'ita'dog i dida an humiliy
lubungda an ay kilat.
5 Ya nangintatakutda ta namaaggot mundu''unda an inda''omday angahdah nan luta
mu inalin dadiyen linala'in diday, Tanganu on hitun awadan di natey eyu panigan
hinan matagu?
6 Umman ma''id hitu te namahuwan te hidiyey inalina tuwali i da'yu hidin
awahdinah ad Galilee
7 an alyonay, Nan Nitulang Hitun Tatagu ya tiliwon nadan tatagun adi maphod di
pangatda ta ipata'dah nan krus mu hinan mi'atluh algo ya mamahuwan.
8 Ya ninomnomda mohpe din inalin Jesus.
9 Ta nabanangngaddah boble ot eda uhuhon di timmaguwan Jesus hinadan
himpulut ohan (11) Apostoles ya hinadan ibbadan wahdi.
10 Dadiyen binabain imme ya hi Mary Magdalene ya hi Joanna ya hi Mary an hi
inan James ya nadan udum.
11 Mu adi patiyon nadan Apostoles te alyonda on layah nadan binabai
12 ta ammunah Peter an na'anneh nan lubu'an ot munyu''ung ta idungona ya
immannung peman an ammuna nan linen an niputiput i Jesus an wahdi. Ot
mumbangngad an numanomnom hi'on nganney na'at.

Hay Numpatigan Jesus Hinan Duwan Linala'i Hi Umayandah Ad Emmaus
(Mark 16:12-13)

13 I diyen algo ya wadaday duwah nadan uggan itudtuduwan Jesus an umedah ad
Emmaus an umeh himpulut ohay (11) kilumitluy dinawwinah ad Jerusalem.
14 Ta onda mangmangnge on hanan na'na'at i Jesus di punhaphappitananda.
15 Ya ni'akhup hi Jesus ot mi'uyug i dida
16 mu aggeda ni' immatunan.
17 Ot alyon Jesus i diday, Nganne nan punhaphappitananyu? Ot umohnongda ni'
mu matigon umukayunganda.
18 Ya timbal nan ohan hi Kleopas an alyonay, Undan mangili'ah ad Jerusalem ta
aggem innilay na'na'at hitun atnay algo.
19 Ya inalinan diday, On nganneh diyen na'at?
Ya alyondan hiyay, Nan inatdan Jesus an i Nasaret. Hidiyen tagu ya immannung
an propeta. Ya an namin ami ya abulutonmin ongal di abalinana te hanan panapitna
ya nadan nakaskasda'aw an ina'inatna.
20 Mu pamaaggot ipatiliw nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu ot eda ipahumalya te pohdondan ipapate ta hiya nan impipata'dah nan
krus ta hidiy natayana.
21 Yaden hiyay namnamaonmih mangihwang i da'min Judyu. Ta tee mon mi'atluh
ad uwanin algoh natayana.
22 Ya hitun nawi"it ya wadaday udum hinadan ibbamin binabain immeh nan
nilubu'ana ya masda'aw amih nanguhuhanda
23 an ma"id hidi nan adolna ya alyonday waday numpatigo i didan a'anghel an
nangali hi timmagu.
24 Ta na'anne nadan udum an ibbami ya tinigoda an immannung nan imbagan
dadiyen binabai mu ma"id damdama ha nanigon hiya.
25 Ya inalin Jesus i diday, Tanganu mahan on athinan ay ma"id ha nomnomyu ta
hiya nan adiyu patiyon nadan imbagan handidan propeta?
26 Undan aggeyu innila nan nituttudo' tuwali an alyonay, Nan Kristu ya munhol-
holtap ta ahi mipabaktu?
27 Ot inayun mon Jesus an ipa'innila bon dida nan nitudo' an a'at nan Kristu an
inhipunah din intudo' Moses ot ahi nadan intannudo' handidan propeta.
28 Ta lo'tat ya tuwen dumatongdah nan boble an umayanda ya tinigodan ay hanan
waday umayana.
29 Mu inhapitanda an alyonday, Umiyan ta'u te aay an nalimuh nan algo ot agagga
ya mahdom. Ot mun'iyan moh Jesus.
30 Ya hidin na'ubungdah nan pangananda ya inalana nan tinapay ot munhana i
Apu Dios ot upingona ot idatna ta numbuwannonda.
31 Ta hidin inatnahdi ya ay mohpe nadiyat di matada ta immatunandan hiyah Jesus
mu dee mon nama"id.
32 Ta alyonday, Te nee mahan an hi Jesus. Hidi tuwalih din pi'haphappitananan
ditah nan awon hi nangitudtuduwanah nadan intudo' handidan propeta ya maphod
di punli'nata.
33 Ta nabanangngadda mo boh ad Jerusalem. Ya deedahdi nadan himpulut ohan
(11) Apostoles Jesus ya nadan udum an uggan mi'yamung i dida
34 an humanahhahapitdan alyonday, Immannung an timmagu nan Ap'apu ta'u te
numpatigo i Simon.
35 Ot uhuhonda damdamah diyen nangakhupan Jesus i didah nan awon ya hay
nangimatunanda an hiyah Jesus hidin nangupinganah nan tinapay.

Hay Numpatigan Jesus Hinadan Itudtuduwana
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Nan Na'na'at 1:6-8)

36 Hidin uh'uhhuhondah diye ya wadah Jesus hinan awadanda ot alyonan diday,
Hanat malinggop ayu.
37 Mu kimmaynitda ta nangintattakutda te alyondaot on banig.
38 Mu alyonan diday, Tanganun ayu minomnoman ya dumuwaduwa i ha''on?
39 Idodonganyu tun ta'le' ya tun dapan'u. Ya dapaonyuy adol'u ta adiyu alyon hi
bokona' tagu te nan bokon tagu ya ma''id ha lamohna ya tungalna mu tigonyun ha''on
an wada.
40 Ta munhapit on pun'ipatigonan dida nadan kilah di ta'lena ya hukina.
41 Manu te nangin'a'amlongda mu munduwaduwada ta hiya nan alyona i diday, On
wahna ha makan?
42 Ya alyonday, Wada.
Ot idatda han nihongban ekan
43 ot anona ta tinigodan namin.
44 Ot alyonan diday, Datuwen tigtiggonyuy nipa'annungan din inali'ali' hidin wadaa'
ni' an midmiddum i da'yu te imbaga' tuwali an an namin nadan ahi ma'at i ha''on an
nibagah nan Nitudo' an Tugun Moses ya nadan intannudo' handidan propeta ya ta'on
on nadan nitudo' hinan Psalm ya mipa'annungdan namin.
45 Ta hidin inalinah diye ya paddungnay niluwat di punnomnomda ta ma'awatanda
mohpe nadan nitudo' an hapit Apu Dios
46 ot alyonan diday, Nituttudo' tuwali an nan Kristu ya mipapate mu hinan mi'atluh
algo ya tumagu.
47 Ya nitudo' bo an wadaday ituda''uh e mangipa'innilah nan inat'u an iphodan di
tataguh abobboble an mihipun hi ad Jerusalem ta way atondan muntutuyuh bahulda
ya indinongdan mangat i dadiye ta wan pakawanon Apu Dios dida.
48 Ya da'yuy ituda''u ta da'yuy muntistigu i datuwen na'na'at.
49 Mu mahapul an adi ayu ni' makak ituwen boble ta ingganah on umalin da'yu nan
honago' an malpuh ad abunyan ta hiyay mangdat hi abalinanyu te hiyay imbagan
Ama.

Hay Numbangngadan Jesus Hi Ad Abunyan
(Mark 16:19-20; Nan Na'na'at 1:9-11)

50 Ta ona imbagan namin nadan pinhodnan ibaga ot i'uyugna dida ta immedah ad
Betani. Ot itaggenay ta'lena ta wagahana dida
51 ot inayunan mipatuluh ad abunyan.
52 Ta an namin nadan itudtuduwanan wahdi ya dinayawdah Jesus.
Ot mumbangngaddah ad Jerusalem an mun'am'amlongda.
53 Ta nihipun i diye ya agaggaon immedah nan Templo ta eda mundayaw i Apu
Dios.

Nan Inat Jesu Kristu An Iphodan Ta'u An Intudo'
John

Nan Ma'alih Hapit

1 Hidin hopapna ya nan ma'alih Hapit ya wada mo tuwali. Ya hiya ya wada i Apu
Dios te Dios tuwali.
2 Te hiya ya nawawwada tuwali an na'ohhada i Apu Dios.
3 Ta gapu i hiya an ma'alih Hapit ya nalmun namin di wada an ma"id ha ohah
nalmu an bokon hiyay nunlumu.
4 Ta hiyay alpuwan di pi'taguwan ya hiyay mamatal hi nomnom di tatagu ta wan
innilaonda nan a'at di pi'taguwan i Apu Dios.
5 Ta hiya nan hiyay ma'ali boh Patal an mamatal hinadan paddungnay nahilngan
an punnomnom di tatagu. Ya adi pa"abak nan munhihillong i diye an ma'alih Patal.
6 Ya wada han hi John an hinnag Apu Dios
7 ta itudtudunay a'at diyen ma'alih Patal ta way aton nadan tatagun kumulug i Apu
Dios.
8 Ya hidiyen ma'alih Patal ya bokon hi John mu hiya nimpey mangipa'innilah a'at
diyen nahamad an Patal
9 an hiya ya ammunay mabalin an mamatal nimpe hi nomnom di tagu.
10 Mu ta'on on athidi an hiyay nunlumuh an namin an ta'on on tun luta mu hidin
immalih tun luta ya agge immatunan nadan tatagu.
11 Te immali ot mi'hitu hinadan tatagu mu dakol i diday agge nangabulut i hiya.
12 Mu hanadan mangabulut i hiya ta kumulugdan hiya ya diday pumbalinonah
imbabalen Apu Dios.
13 Ya hay pumbalinandah imbabalen Apu Dios ya adi umat hi nangiyayyaman nan
ammodda i dida mu gapuh abalinan Apu Dios.
14 Ot hidiyen ma'alih Hapit ya numbalin hi tagu ta ni'iboble ni' i dita'u. Ya da'min
nanigo i hiya ya innilamin nunhiglay homo'na ya amaphodna te hiya tuwali nan
na'abbaktun binuktung an Imbabalen Apu Dios an mangipa'innilah a'at Apu Dios.
15 Ta hiyah naey impa'innilan John hidin nangitkukanan alyonay, Hiyah tuwe din
inali' i da'yu an umalin na'abbaktu mu ha''on, te ta'on on hidin ma''ida' ya wada mo
tuwali.
16 Ya gapuh nan ongal an homo'na ya dakol di atonah iphodan ta'u.
17 Te ta'on on wada tuwali nan uldin an indat Apu Dios i Moses ya gahin di umalih
Jesu Kristu ta hiyay mangipa'innilah nan nahamad an homo' ya nan immannung an
ma'unud.
18 Te ma''id ha ohah taguh nanigo i Apu Dios an ammuna nan binuktung an
Imbabalena an wadawada tuwali i Apu Dios. Ta hiyay mangipa'innilan dita'u nimpeh
nan a'at Amana.

Hay Imbagan John An Mumbonyag Hi Niyatana
(Matthew 3:3; Mark 1:3,7-8; Luke 3:4,16)

19 I han hin'algo ya hanadan mangipangpanguluh nadan tataguh ad Jerusalem
ya hinnagda nadan padi ya nadan ibbadan tinanud Libay ta eda mahmahan hi'on
nganney sa'ad John.
20 Ya impa'innilan John i didan alyonay, Bokon ha''on nan Kristu.
21 Ya alyonday, Ot nganne'a mo? On he''ah Elijah an namahuwan?
Ya alyonay, Bokon.
Ya inalida boy, Ot on he''a mo nan Propeta an inalin Apu Dios hi umali?

Ya alyona bo di, Bokon.
22 Ya alyonda boy, Ot nganne moy sa'admu? Ibagam ta hanan mapto' hi ibagamih
nadan nannag i da'mi.
23 Ot alyon mon John i diday, Ha''on nan inalin din propetan hi Isaiah hi,
Wada han ahi e mangitku'itkuk an muntudtudu hinadan tatagu an umanneh nan
awadana an agge naboblayan an alyonay,
Idadaan ta'u ha ma'andong hi awon nan Ap'apu ta'u ta midadaan hi umaliyana.
24 Ya wadada boy udum an Paliseu an nahnag ot alyonday,
25 Ot at'ehnan bokon he''a nan Kristu ya bokon bo he''ah Elijah onu nan Propeta an
hadhaddonmi ya nganun'a mumbonyag?
26 Ya inalin John di, O, manu te bonyaga' di tatagu mu liting ya ammunay
pamonyag'un dida. Mu wahna nan aggeyu in'innila an ni'yamung i dita'uh ad uwani
27 an hiya nan inali' hi umali an na'abbaktu mu ha''on te ta'on on ha e' pangubadan
hi tayun di hapatutna ya na'adda''ula' an mangat.
28 Hay na'atan dadiye ya hi ad Betani an dommang nan wangwang an nungngadan
hi Jordan te hidiy uggan pumbonyagan John.

Hi Jesus Nan Umat Hinan Kalneron Mi'nong I Apu Dios

29 Hidin nabiggat ya immeh Jesus hi awadan John. Ta hidin tinigon John ya inalinay,
Hiyah tuwe nan kalneron mi'nong i Apu Dios te hiyay mangiyateh bahul di tataguh
tun luta.
30 Ot hiyah tuwe din inali' i da'yu an umali an na'abbaktu mu ha''on te ta'on on
hidin ma''ida' ya wada mo tuwali.
31 Mu hidin hopapna ya ta'on on ha''on ya agge' ni' immatunan an ta'on on hiyay
gapunah e' numbonyagan hinadan i'iba ta'un tinanud Israel ta wan ma'innilaanda an
hiya nan hahaddonda.
32 Ya inalin bon John di, Umman ta'on on ha''on ya hidin nungkohopan nan Espiritun
Apu Dios an ay pallumay tigona an nalpuh ad abunyan ot ahi' ma'innilaan an hiya
nan Kristu
33 te hi Apu Dios an nannag i ha''on ta bonyaga' nadan tataguh liting ya alyonay,
Nan tagun tigom an pungkohopan nan Espiritu' an ay pallumay tigona ya hiyah diye
nan mumbonyag hinadan tatagu hi Espiritu'.
34 Ta hidiyen inalin Apu Dios ya tinigo' di nipa'annungana ta hiya nan tistiguwa' an
hiya ya Imbabalen Apu Dios.

Hanadan Namangulun Intudtuduwan Jesus

35 Hidin nabiggat ya wada da John ya nan duwah nadan itudtuduwana
36 ya tinigon John hi Jesus an mala''uh ot alyonay, Hiyah diye nan kalneron mi'nong
i Apu Dios.
37 Ta on dingngol dadiyen duwa nan inalin John ot taynandah John ot miyunuddan
Jesus.
38 Ta on nunligguh hi Jesus ya wadada ot alyonay, Daanay umayanyu?
Ya alyondaot di, Apu Jesus, daanay niha''adam?
39 Ya inalinay, Mi'yali ayu ta tigonyu.
Ot mi'yeda mon hiyah nan niha''adana ot umohnongdahdi i diyen himbatangan ta
ingganaot mahdom.
40 Hay ngadan nan ohan didan nangngol hinan imbagan John ot mitnud i Jesus ya
hi Andrew an hi ibban Simon Peter.
41 Ta onda nakak ya imme ni' hi Andrew ot ena tigon hi ibbanan hi Simon. Ta ona
inakhupan ot alyonan hiyay, Tinigomi man nan Kristu.

42 Ot uyugonah Simon ot umedah awadan Jesus. Ta hidin tinigon Jesus hi Simon ot
alyonay, Innila' an he''ah Simon an imbabalen John mu ad uwani ya ngadanan da'ah
Peter. Hay ibalinan naen ngadan ya batu.

Hay Nitnudan Da Philip I Nataniel I Jesus

43 I diye bon nabiggat ya ninomnom Jesus an umeh ad Galilee. Ot umeh awadan
Philip ot alyonan hiyay, Ma'a ta mi'mi'yali'an ha''on.
44 Hi Philip ya i Betsayda an umat i Andrew ya hi Peter.
45 Ta e tinigon Philip hi Nataniel ot alyonan hiyay, Umman tinigomi nan tagun
hahaddon ta'u an nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios i Moses hinan Nitudo' an
Tugun ya nadan udum an intudo' nadan propeta. Hay ngadana ya hi Jesus an i
Nasaret an imbabalen Joseph.
46 Mu hi Nataniel ya alyonay, Undan mahan waha maphod hi taguh malpuh ad
Nasaret?
Mu alyon Philip di, Mi'yali'a'et tigom.
47 Ot umedan duwa. Ya hidin tinigon Jesus hi Nataniel an mangedah awadana ya
alyonay, Hituwey nahamad an tinanud Israel te nipto' ya maphod di pangatna.
48 Ya alyon Nataniel di, Tanganunmu innilay a'at'u?
Ya alyon Jesus i hiyay, Hidin agge da'a ni' inawit i Philip ya tinigo da'an
munhidhiddum hi pu''un nan bungbunga''an an fig.
49 Ya alyon Nataniel di, Apu Jesus, immannung an he''a nan Imbabalen Apu Dios
an Patulmin tinanud Israel.
50 Ya inalin Jesus di, Undan gapu ta inali' hi tinigo da'ah nan way pu''un di fig ya
mamati'a. Bokon ammunah nae te umman wadaday udum hi nakaskasda'aw hi ahim
tigon.
51 Te ibaga' i da'yu an ahiyu tigon di iluwatan di ad lagud ya wadaday a'anghel an
mumbinangngadan an umalih awada' an Nitulang Hitun Tatagu.

2

Nan Kasal Hi Ad Kana

1 Hidin nala''uh han duway algo ya wada han kasal hi ad Kana hidih ad Galilee ta
immehdih inan Jesus.
2 Ya immeda damdamahdi da Jesus hinadan itudtuduwana te ta'on on dida ya
na'ayaganda.
3 Indani ya napuh nan bayah. Ta immeh inan Jesus i imbabalenan hi Jesus ot
alyonay, Napuhanda man hi bayah.
4 Ya alyon Jesus di, Ina, tanganunmu ibagan ha''on yaden agge ni' nadatngan di
pangipa'innilaa' hi a'at'uh tudan tatagu.
5 Mu imme damdamah inana hinadan baal ot alyonan diday, Hanat unudonyuy
ibagan nan imbabale' hi atonyu.
6 Hay pangat nadan Judyu ya mahapul an mun'ihuda ya ahida mangan ta hiya nan
waday nidadaan an onom an o''ongal an dunug an iha''adan di liting. Ya hay kalgaon
di ohan dunug ya umeh limay gimbal.
7 Ta immeh Jesus hi awadan dadiyen baal ot ibaganan dida ta punuwonda dadiyen
dunug hi liting. Ta hidin nun'a'apnuda 8 ot alyonan diday, Taugonyu mohpe doha ya
inyeyu ni' hinan mangipangpanguluh nadan ma'ma'at ituwen kasal.
Ot unudonda.
9 Mu hidiyen mangipangpanguluh nadan ma'ma'at hinan kasal ya aggena innilay
na'at te ammuna nadan baal hi nanginnila. Ta hiya nan hidin tinamtamana nan liting
an numbalin hi bayah ya inayagana nan lala'in mungkasal

1:51 1:51 Hidin Hopapna 28:12

10 ot alyonan hiyay, Hay innila' ya pamanguluwon an ipa'inum nan maphod an
bayah ta ingganah mapuh ya ahi mohpe nan hubul. Mu da'yu ya in'udiyu tun maphod
an bayah.
11 Ta hidiyen inat Jesus hi ad Kana hidih ad Galilee di hopapnah nangipatigan Jesus
hi anabaktuna. Ta gapu i diye ya namamay pangulug nadan itudtuduwan Jesus i hiya.
12 Hidin nagibbuh nan kasal ot ume da Jesus hi ad Kapernaum an didah nadan
itudtuduwana ya nadan i'ibana ya hi inana. Ta nadnadney niha"adandahdi.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo
(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

13 Hidin tuwen madatngan nan ngilin nan punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ot ume da Jesus hi ad Jerusalem.
14 Ot umeh Jesus hinan Templo ya tinigonan dayyadahdiy munggattang hinadan
mabalin an mi'nong i Apu Dios an baka ya kalnero ya palluma. Ya deedabohdiy
dakol an inumbun hinan way lamehaan an munhukkat hi pihhun di i Roma hinan
pihhun di Judyu.
15 Ta pamaag mo ot alan Jesus han tali ot pundugyuna nadan baka ya kalnero. Ya
ta'on on nadan lamehaan an niha'mawan nadan pihhuda on nun'itikalbuna.
16 Ya nun'ipalah'una nadan munggattang hi palluma an alyonay, Umaan ayuhtu ta
adiyu pumbalinon hi punggattangan tun balen Ama.
17 Ta hiya nan nipanomnom hinadan itudtuduwana nan nitudo' an alyonay, Pohdo'
an maphod di iyatan tun balem ta hiya nan nunhiglan mahkit hi punnomnoma' hi'on
kumpulnay iyatana.
18 Mu nadan udum an Judyu ya immedah awadan Jesus ot alyonday, On nganne ha
milagroh atom ta pamatiyanmi an waday kalebbengam an mangat hi athitu ituwen
Templo?
19 Ya inalin Jesus i diday, Pa''ihonyu tun Templo ta mala"uh ha tuluy algo ya
iniphod'u.
20 Ya inalin bon nadan Judyu di, Anakkaya udot. Undan aggem innilan hituwen
Templo ya napat ta onom (46) di tawon di nangiphodanda ot ahi magibbuh. Ya he"a'e
udot nayya ya tuluy algo.
21 Manu'eh inalidah diye ya aggeda na'awatan an hay inalinah Templo ya hay
adolna.
22 Ta hidin namahuwan hi Jesus ot ahi nomnomon nadan itudtuduwana din
imbagana. Ta hidiyey namatiyanda an immannung din impitudo' Apu Dios ya nan
imbagan Jesus an ena amahuwan.
23 Hidin awadan Jesus hi ad Jerusalem i diyen ngilin ya dakol di milagroh inatna
ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i hiya.
24 Mu ta'on on athidi ya adi damdama madinol hi Jesus an nahamad di pangulugda
25 te innilanay a'at di tatagu an ta'on on adida ibagay wah nomnomda ya innilana.

3

Hay Immayan Nikodemus I Jesus

1 Wada han Paliseu an hi Nikodemus an ohah nadan ap'apun di Judyu
2 an immeh awadan Jesus i han nahdom ot alyonay, Apu Jesus, innilamin hi Apu
Dios di nannag i he''an muntudtudu te ma'innilah nadan milagron ato'atom. Ya ma''id
ha tinigomih taguh athinay abalinana te gahin on bumoddang hi Apu Dios i hiya.
3 Ya inalin Jesus i hiyay, Ta'on hi athinay inalim mu ibaga' an adi mabalin hi
middum nan taguh nan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin di abulutona ta mipidwan
mi'imbabale.

4 Ya alyon Nikodemus di, Undan mabalin bo ta ibangngad hi putun nan hi ina ta
ahita bo miyayyam ya tee mon makilogta?
5 Ya alyon Jesus di, Immannung an ta'on on nganneh diyen tagu ya adi mabalin
an middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios te gahin di mi'imbabaleh liting ya hinan
Espiritun Apu Dios.
6 Te hanan adol an iyayyam di tagu ya hanan a'at di taguy wadan hiya. Mu nan
tagun mipidwan mi'imbabale ya mawada i hiya nan Espiritun Apu Dios ta na mon
pangiye''en Apu Dios di pangiye''ena.
7 Ta hiya nan adi ayu masda'aw hinan pangalya' hi mahapul an mipidwan
mi'imbabaley tagu.
8 Ot ta'on on adiyu ma'awatan an namin nan a'at di pangiyayyaman nan Espirituh
tagu ya ma'innilaanyu an gapuh nan puntamuwanah nan nitaguwanyu. Te umat
hinan dibdib an agge ta'u innila nan atonan dumibdib te adi matigo mu milmu ya
madngol di bungugna.
9 Ya inalin Nikodemus di, Undan nin mabalin ta ma'at ha athina?
10 Ta hiya nan alyon bon Jesus di, Tanganu on he''ay ohan nundongol an
muntudtuduh uldin ta'un Judyu ya adim ma'awatan nan imbaga'?
11 Mu ibaga' i he''a an da'mi ya onmi ibagbaga nan innilami ya nan tinigomi mu
ningamut an adi da'mi patiyon.
12 Ya at'ehnan ta'on on'u ipaddung hinadan ma'ma'at hitun luta nadan ibagabaga'
on adiyu damdama patiyon ot namama mo ahan hi'on nan a'at di ad abunyan di
uhuho'.
13 Te ma''id ha ohah taguh immeh ad abunyan ot ahi umalih tun luta te ha''on ya
abuh an Nitulang Hitun Tatagu.
14 Ya alyon bon Jesus di, Hidin nadneh awadan da Moses hinan agge naboblayan ya
inalana han gombang ot iphodna i han ay ulog ot ipa'ona i han kayiw ot ipata'dogna
ta hiyay tangadon nadan kinalat di ulog ta adida mate. Ot athinay ma'at i ha''on an
Nitulang Hitun Tatagu an mipata'a' hinan krus ya impata'dogda hidiyen nipata'a'
15 ta an namin nadan kumulug i ha''on ya diday mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
16 Te hi Apu Dios ya nunhiglay pamhodnah nadan tatagu ta hiya nan impa'alina
nan binuktung an Imbabalena ta an namin nadan mamati i hiya ya adida mihiwwe
i Apu Dios te mi'tagudan hiyah munnananong.
17 Te hi Apu Dios ya aggena hinnag nan Imbabalena ta dusaona nadan tatagu mu
hinnagna ta hiyay mangiyateh bahulda ta wan mabalin an mi'tagudan hiya.
18 Ta nan kumulug i hiya ya adi madusa. Mu nada'en adi kumulug i hiya ya nibaga
mo tuwalin mihi"anda i Apu Dios an gapuh aggeda nangunudan hinan binuktung an
Imbabalena.
19 Hiya ya immalih tun luta ta wan patalanay punnomnom di tatagu mu ningamut
an nadan adi maphod di pohpohdondan aton te adida pohdon an mapatalan di
punnomnomda ta hidiyey gumalat hi adusaandah pidwana.
20 Ahiwawanda nan ma'alih Patal te adida pohdon an kumulug i hiya yaden hiya
nan waday abalinanan mamatal hinan paddungnay nahilngan an punnomnomda te
adida pinhod an mipa'innila nadan adi maphod an ato'atonda.
21 Mu nadan naminhod an mangat hi nipto' ya diday mapatalan di punnomnomda
ta wan ma'innila an hi Apu Dios di unudonda.
22 Hidin immey atnay algo ot ume bo da Jesus hinadan itudtuduwanah nan ohan
bobleh ad Judea. Ot umohnongdahdih atnay algo. Ya wadaday binonyagandahdi.
23 Ya hi John e ya wahdih ad Enon an nihaggon hi ad Salim an awadan di dakol an
liting an mumbonyag hinadan tatagun immeh awadana.
24 Te agge ni' nibalud hi John i diye.

25 Ya hanada'en udum an itudtuduwan John ya ni'hungngilda i han oha bon Judyu
an gapuh nan pangatdan Judyu an mahapul an mun'ulahda ta ahida mibilang hi
malinis.
26 Ta hiya nan imme datuwen itudtuduwan John hi awadana ot alyonday, Apu
John, tanganu on nan nun'ibbam hidin awadan ta'uh nan wangwang an nungngadan
hi Jordan an impa'innilam di a'atna ya mumbonyag damdama ta hiya nan dakolday
umanneh awadana?
27 Ya alyon John di, Adi ayu minomnoman i nae te undan namaag ya atonay athidi
hi'on bokon hi Apu Dios di ud nomnom?
28 Ya imbaga' tuwali an bokon ha''on nan Kristu te ha''on nan impamangulun Apu
Dios an umali ya ahi hiya.
29 Te ha"on ya umata' hinan gayyum nan lala'in mungkasal an un'unudonay ibagan
nan gayyumna. Ya mun'am'amlong hi umayan nan babai i diyen ahawana. Ot athinay
niyata' i Jesus ta hiya nan mun'am'amlonga' hi umayan nadan tatagun hiya.
30 Te mahapul an hiyay mipabakbaktu an bokon ha"on.

Hanan Nalpuh Ad Abunyan Ya Na'abbaktu

31 Hi Jesus an nalpuh ad abunyan ya hiyay na'abbaktuh an naminamin mu nan
tagun nalpuh tun luta ya hanan ma'ma'at hitun luta han mabalin hi uhuhona. Mu
nan nalpuh ad abunyan ya na'abbaktu nimpe an ma"id ha umat i hiya.
32 Ya atbohdin hay ibagana ya nan tinigona ya dingngolnah ad abunyan. Mu ta'on
on athidi ya ningamut an dakolday adi mangabulut hinadan itudtuduna.
33 Mu nan tagun mangabulut hinan itudtuduna ya hiyay mangiyuhuh an imman-
nung nan hapit Apu Dios.
34 Te hi Jesus an hinnag Apu Dios ya nan hapit Apu Dios di ipa'innilana. Te nan
Espiritun Apu Dios di nangdat hi abalinana ta ma''id ha pungkulangana.
35 Te hi Amanan hi Apu Dios ya nunhiglay naminhodna i diyen Imbabalena. Ya
hiyay nangiyukodanah mumpapto' hi an naminamin.
36 Ot hanadan kumulug hinan Imbabalen Apu Dios ya diday mi'tagun hiyah
munnananong. Mu nadan adi kumulug i hiya ya mihiwwedan Apu Dios ta
holholtaponda nan pundusan Apu Dios i didah inggana.

4

Hi Jesus Ya Nan Babain I Samaria

1 Innilan Jesus an dingngol nadan Paliseu an dakolday e mumpabonyag i hiya mu
hi John.
2 Mu hay immannung ya bokon hi Jesus di numbonyag hinadan tatagu te nadan
itudtuduwana.
3 Ot makakda moh ad Judea ot ibangngaddah ad Galilee
4 an hay nangi'wanda ya hi ad Samaria.
5 Ta lo'tat ya dimmatongdah ad Saykar hi ad Samaria an nihaggon hinan lutan din
hi Jacob an impaboltana i din imbabalena an hi Joseph.
6 Ya hidiy awadan nan bubun an humaguban an hidiye din impaka''ut Jacob. Ot e
umbun hi Jesus hidi te nableh nan dinallanda yaden tongan di algo.
7 Hidin um'umbun hi Jesus ya imme han babai an i Samaria an e humagub. Ya
alyon Jesus i hiyay, Idattana' bahan hi inumo'.
8 I diye ya ma"iddahdi nadan itudtuduwana te immedah nan boble an eda
gumattang hi makan.
9 Ya alyon diyen babai di, Tanganun'a Judyu ya mumbaga'an ha''on an i Samaria hi
inumom?
Manu'eh inatnahdi ya adi mabalin hi mi'hayyup nadan Judyu hinadan i Samaria.

10 Ya alyon Jesus i hiyay, O mu onha innilam nan niyata' ya nan maphod an idat
Apu Dios i he''a ot wan ha''on di pumbagam hi liting ta wan idat'un he''a nan liting
an mangdat hi munnananong an pi'taguwan.
11 Ya inalin diyen babai di, Nganne udot di atom yaden aay an adallom tun bubun
ya ma"id bo udot ha pamau'mu? Ot daanay em pangalan hinan alyom hi liting an
mangdat hi munnananong an pi'taguwan?
12 Undan nabakbaktu'a mu hi Jacob an hi apu ta'uh din nadne an nangipaka"ut
ituwen bubun ot humaguhagubanda? Ya ta'on on handidan i'imbabalena ya
handidan halunda ya hituwey imminu'inumanda.
13 Ya alyon Jesus di, O mu nan tagun uminum ituwen liting ya ma'uwoh damdama.
14 Mu nan tagun uminum hinan liting an idat'u ya adi ma'ma''uwoh hi inggana te
mawadan hiya nan obob an adi matmatdu' ta hiya nan mabalin an mi'tagu i Apu
Dios hi munnananong.
15 Ot alyon mon nan babai di, Apu Jesus ot idattana' bahan i naen alyom an liting
ta inumo' ta wan adiya' ma'ma''uwoh. Ta wan adiya' umannalihtun humagub.
16 Ya alyon Jesus di, O mu ume'a ni' ta em ayagan hi ahawam ya immali ayuhtu.
17 Ya alyon diyen babai di, Ma''id man ha ahawa'.
Ya alyon Jesus i hiyay, Nipto' hinaen inalim an ma''id ha ahawam
18 te hay immannung ya limadan namin di inahawam mu nan ni'yingham hi ad
uwani ya bokonmu ahawa.
19 Ya alyon diyen babai di, Apu Jesus, innila' nee an propeta'a.
20 Handidan a'ammodmi ya ituwen billid di nundayadayawanda i Apu Dios mu
da'yun Judyu ya alyonyuy mahapul an hi ad Jerusalem di e pundayawan.
21 Ya inalin Jesus di, Hanat patiyom an iba tun ibaga' an adi madne ya bokon ituwen
billid ya bokon hi ad Jerusalem di pundayawan i Apu Dios.
22 Da'yu'en i Samaria ya aggeyu innilay a'at nan dayadayawonyu an adi umat i
da'min Judyu an innilami te nan managuh tagu ya malpu i da'min Judyu.
23 Te ta'on on hi ad uwani ya wadaday nanginnilah nan pohdon Apu Dios ta
hiya nan nahamad di pundayawdan hiya te miyunnudan di punnomnomda hinan
pundayawda te athidiy pohdon Apu Dios.
24 Ya innayun Jesus an alyon di, Hi Apu Dios ya Espiritu an adi matigo ta hiya nan
atbohdi an hay nahamad hi pundayaw i hiya ya bokon nan pundayaw an mipatigo
ya ammuna te na ahan an adi matigon punnomnom an miyunnudan hinan tugun
Apu Dios.
25 Ya alyon bon diyen babai di, Hay innila' ya udum hi algo ya waday ahi umali an
pinto' Apu Dios an ma'alih Kristu. Ta hiyay mangipa'innilah nan athinan agge ta'u
innilah ad uwani.
26 Ya alyon Jesus di, Ot ten ha''on teen mi'hapihhapit i he''a nan alyom hi umali.
27 Ta hidin munhaphappitan da Jesus i diyen babai ya nabangngad nadan
itudtuduwana ya masda'awdah naniganda an mi'haphappitan hi Jesus i diyen babai.
Mu ma''id ha nangibaga i Jesus hi'on tanganun e mi'haphappitan i diyen babai. Ya
atbohdin aggeda imbagah nan babaih on nganney pohdonan ibaga i Jesus.
28 Ya hidiyen babai ya namaaggot taynana nan buwod an ihagubna ot ma'anneh
nan boble ot ena pun'ibagah nadan tataguhdi an alyonay,
29 Ma'ayu'e ta eyu tigon han tagun nanginnilah an namin an ina'inat'u te imbaganan
ha''on. Umman nin hiya nan Kristu.
30 Ta nadan tatagu ya immedah awadan da Jesus.
31 Mu hidin aggeda ni' dimmatong ya inalin nadan itudtuduwanan hiyay, Apu Jesus,
agat mangan'a ni'.
32 Mu alyon Jesus di, Umman waday inan'u an aggeyu innila.

33 Ta nadan itudtuduwana ya munhimbabaggadan alyonday, Nganne nin di
nangiyalih inana?
34 Ot alyon Jesus di, Ha ahan di bumhug i ha''on ya nan e' pangatan hinan pohdon
nan nannag i ha''on ta way aton nan ipatamunan ha''on an magibbuh.

Hay Ni'aligan Di Ahigapas

35 Alyon Jesus di, Da'yu'e ya alyonyuy ingganah on umey opat di bulan ya ahi
madatngan di ahigapas. Mu ibaga' i da'yu an hanadan tatagu ya nipaddungdah nadan
natong an wit ta mabalin an e gapason te nundadaandan mangulug i ha''on.
36 Ya hanada'en e munggapas ya waday bo'laonda an hidiye nan e pangulugan
nadan tataguh nadan ipa'innilada an hapit Apu Dios ta way atondan mi'tagu
i hiyah munnananong. Ta hanadan e munggapas ya nadan e nuntanom ya
mun'am'amlongdan namin.
37 Ta miyunnudan hinan imbagan handidan a'ammod ta'un alyonday, Wadaday e
muntanom hi wit ya nat'on bo nadan e munggapas.
38 Mu hinnag da'yu ta da'yuy e munggapas hinan aggeyu intanom. Te nat'on di e
nuntanom ya da'yuy i'aligan nadan e munggapas hinan intanom di udum.

Hanadan Kimmulug An I Samaria

39 Dakolday i Samaria an nangulug i Jesus an gapuh nan imbagan diyen babai i dida
an alyonay, Hiya ya innilanan namin nadan ina'inat'u te hiya ot ibaganan ha''on.
40 Ta hidin imme nadan i Samaria hi awadan Jesus ot ihapitanda ta umiyanda ni'
hidi. Ot umiyanda mohdih duway algo.
41 Ta dakolda boy kimmulug i Jesus an gapuh nan nuntudtuduwanan dida.
42 Ya pun'ibagadah nan babain alyonday, Nan imbagam an a'at Jesus di nalmuwan
di pangulugmin hiya. Mu ad uwanin dingngolmi mo ahan nadan tudtuduna ya
nihamhamad di pangulugmin hiya te innilamin hiyah tuwe nan immannung an
umalin mangihwang i dita'un tataguh tun luta.

Nan Mundogoh An Imbabalen Han Ap'apu

43 Hidin nala''uh di duway algoh immiyanan da Jesus hidi ot umedah ad Galilee an
numboblayana an ta'on on inalina tuwalin
44 an namin di propeta ya adi lispituwon nadan tataguh nan numboblayanda.
45 Mu hidin immedahdi ya mun'am'amlong nadan tataguh dimmatnganda an gapu
ta dakol di tinigodah ina'inatnah ad Jerusalem hidin ngilin di punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
46 Ya imme bo da Jesus hi ad Kana hi ad Galilee an hidi din awadan han kasal
an numbalinon Jesus nan liting hi bayah. Ya wahdih ad Kapernaum han ap'apu an
munhilbih nan patul an mundogoh nan imbabalena.
47 Ta hidin dingngolna an wahdi da Jesus an nalpudah ad Judea ot ume ot ibagana
i hiya ta wan mi'yeh baleda ta ena ipaphod nan mun'at'ate an imbabalena.
48 Mu alyon Jesus di, Umman da'yu'e ya gahin on waha tigonyuh milagro ya ahi
ayu kumulug.
49 Mu adi damdama mangmanghop hidiyen ap'apu an alyonay, O Apu Jesus, mu
mi'yali'a bahan ta wan adi mate nan lala'in imbabale'.
50 Ot alyon mon Jesus i hiyay, Umanamut'a ot pumhod nan imbabalem. Ya pinatin
diyen tagu nan inalin Jesus ot ume.
51 Ya hidin wah nan awon ya dinamuna nadan tagalanan e manigon hiya ot
ibagadan hiya an pinumhod nan imbabalena.
52 Ot mahmahana hi'on anuud di pinumhodana ya alyonday, Hi ad ugaban hidin
ala'una.
53 Ya ninomnomnan hidiyey nangalyan Jesus i hiya hi, Pumhod nan imbabalem.

Ta nihipun i diyey kimmulugandan namin an hina'amma i Jesus.
54 Ta i diyen immayandah ad Galilee hi nalpuwandah ad Judea di nangatan Jesus i
diyen mi'adwan milagrohdi.

5

Nan Mundogoh An Wadah Nan Da'ging Di Puhung

1 Indani ya nadatngan bo nan ohan ngilinon nadan Judyu hi ad Jerusalem ot ume
bo da Jesus hidi.
2 Ya wahdih ad Jerusalem han puhung an nangadanan hi Betesda hinan hapit di
Judyu an nihaggon hinan way pangipa'wandah kalneron miyeh nan Templo. Ya
wadaday lima an punhiduman an iniphoddahdih nan way da'ging diyen puhung.
3 Ta hidiy umohnongan nadan dakol an tatagun waday liwahonda an umat hinadan
napilok ya napilay ya naparalays. Ta umo'ohnong datuwehdi ta hahaddonday
kumibyayongan nan liting.
4 Te hidiyen puhung ya wada han anghel Apu Dios an uggan e mangihal hinan
liting hidi ta nan mamangulun dumokpah hinan kumibyayongana ya hiyay ma'aan
di dogohna.
5 Ya wadahdi han lala'i an immeh tulumpulut waluy (38) tawon di nunligatana.
6 Ta hidin tinigon Jesus an bumbummaktad hidi ya na'innilaanan nadney
nunligatana ot alyonay, Ibba', on pohdom an pumhod?
7 Ya alyonay, Pohdo' mu ma''id ha mangiyen ha''on hinan liting hi'on kimmibyayong
te hiyah mun'id'idi'ida' on waday namangulun dimmokpah.
8 Ot alyon Jesus di, Agam ta tuma'dog'a ya inalam nan nalo'am ya immanamut'a.
9 Ya na'ibagan pinumhod hidiyen tagu ot agamlahona mo nan nalo'ana ot ume. Ya
hay na'atan diye ya Habadun tungo.
10 Ta hidin tinigon nadan Judyuh diyen tagu ot pun'ihingaldan alyonday, Undan
aggem innilan mipagol di pangdonam i naen abo'mu hinan athitun Habadun tungo?
11 Ya inalin diyen taguy, O te imbagan nan tagun nangipaphod i ha''on hi ala' tun
abo''u ya immanamuta'.
12 Ya alyonday, Nganneh diyen tagun nangibagah athidi?
13 Mu aggena innilay ngadan diyen nangipaphod i hiya te on impaphod Jesus ot
mi'bagan umaan hidi ot e middum hinadan dakol an tatagu.
14 Mu indani ya tinigon Jesus hidiyen taguhdih nan Templo ot alyonan hiyay,
Maphod ta ad uwani ya pinumhod'a aya. Mu mahapul mon idinongmu nadan adi
maphod an ato'atom te adim'e ya iyal'alanay punligatam.
15 Ta on na'innilaanan hi Jesus hidiyen nangipaphod i hiya ot ma'anneh awadan
nadan Judyu ot ipa'innilanan dida.
16 Ta hidiyey nangihipunan nadan Judyu an humihiwon Jesus an gapuh nangipa-
phodana i diyen tagu yaden Habadun tungo.
17 Mu alyon Jesus di, Hi Ama ya ma''id ha dindinongnan mangipappapto' hi tatagu
ta hiya nan iyunnud'un hiya.
18 Ta namamay bohol nadan Judyu i hiya ta hiya nan pinhoddan patayon. Te hay
alyondah bahulna ya aggena inunud nan uldin an mipanggep hinan Habadun tungo
ya hay nangalyanah hi Amanah Apu Dios te alyonday tanganuna ipaddung di adolna
i Apu Dios.
19 Mu ta'on on athidi ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan tamun Ama ya hiya
damdamay tamu'. Te ha''on an Imbabalena ya adi namaaggon ukoda' on inat'u nan
pohdo' te ammuna nan tigo' an ato'atonah ato'.

20 Athinay ibaga' te innila' an pohpohdona' i Ama ta hiya nan an namin nadan
tamuna ya impa'innilanan ha''on. Ya bokon ammuna danaen ipa'atna i ha''on te
wadaday iyal'alanan nakaskasda'aw an ipa'atna i ha"on
21 an umat hinan abalinan Ama an managuh nate. Ta atbohdi i ha''on an
Imbabalena an abalina' an managuh nate.
22 Ya bokon hi Amay munhumalyah tatagu te ha''on an Imbabalena di nangiyuko-
dana.
23 Te pinhodna an ipabaktuwa' hi tatagu an umat hi pangipabaktuwandan hiya. Mu
nan tagun adi mangipabaktun ha''on ya hidiyey panginnilaan an ta'on on hi Ama an
nannag i ha''on ya adina ipabaktu.
24 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' bon da'yu an nan tagun mangngol hinadan itudtudu'
ya patiyona an hay nannag i ha''on ya hi Apu Dios ya hiyay mi'taguh munnananong
te adi mo dusaon Apu Dios hi pidwana.
25 Te hay a'at di taguh ad uwani ya ayda nate te nihiwweda i Apu Dios an gapuh
bahulda. Mu pohdo' an ibaga i da'yu an mihipun hi ad uwani ya mabalin an waday
pi'taguwanda hi'onda unudon nadan dingngoldan tudtudu' an Imbabalena.
26 Te hi Ama ya abalinanan pi'taguwon di tatagunah munnananong. Ya atbohdin
ha"on te indatna damdamah diyen abalinan i ha"on an Imbabalena.
27 Ya gapu boh numbalina' hi tagu ta Nitulanga' Hitun Tatagu ya ha''on di
nangiyukodan Ama hi munhumalyah atagutagu ta madusa nadan numbahul.
28 Ot adi ayu masda'aw te immannung an madatngan han algo an donglon nadan
nun'a'ate di pangayaga' i dida
29 ta mamahuwanda. Ta nadan maphod di ina'inatdah din ataguda ya diday
mamahuwan an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong. Mu nadan adi maphod di
ina'inatda ya mamahuwanda damdama mu madusada ta munholholtapdah inggana.

Hay Muntistiguh A'at Jesus

30 Alyon bon Jesus di, Umman adi namaaggon inat'u nan pohdo' te gahin on
nan ibagan Amah ato' on ahi' aton. Ta hiya nan nipto' di ato' an munhumalya ya
mangipanuh hi tatagu te iyunnud'uh nan pohdon nan nannag i ha''on.
31 Onha ha"on ya abuh di mangibagah niyata' ot alinah adiya' patiyon.
32 Mu maphod ta hi Amay mangiyuhuh hinan niyata' te innila' an nipto' di ibagana.
33 Ya ta'on on nan imbagan John an mumbonyag hidin eyu nummahmahan i hiyah
niyata' ya nipto' hidiyen imbagana.
34 Adi' mahapul di tagun muntistiguh niyata' mu manu'eh ipanomnom'u i da'yu din
imbagan John an a'at'u ya ta alinah bumoddang hi eyu pangulugan i ha''on ta wan
mi'tagu ayu.
35 Te hi John ya ay ni' dilag an mumbinang hidin nuntudtuduwanan da'yuh nan
nahamad an ma'unud ta nun'am'amlong ayu i han na'omtang.
36 Mu ha ahan di nahamhamad mu nan intuddun John an mangipa'innila an ha''on
ya hinnaga' i Ama ya nadan milagro an ato'ato' an dadiyey inyukod Ama i ha''on.
37 Ta'on on hi Ama an nannag i ha''on ya impa'innilanay a'at'u mu ningamut an
adiyu patiyon ya adiyu abuluton nadan impatigona.
38 Ta hiya nan ma''id ha niyatan nadan tuguna i da'yu te adiya' kulugon an hinnagna.
39 Manu te ada'adalonyu nadan hapitna an impitudo'na te alyonyuy hidiyey
pi'taguwanyuh munnananong. Mu adi ayu pa'immatun an ha''on nan pinhodnan
ibaga.
40 Ta hiya nan adi ayu mabalin an mi'taguh nan pi'taguwan an munnananong te
adiya' kulugon.
41 Ya alyon bon Jesus di, Bokon nan adiyu pangipabaktuwan i ha''on di gumapuh
bumohola' te bokon hidiyey gamgama'.

42 Mu bumohola' te ningamut an ma''id ha pamhodyu i Apu Dios.
43 Te ta'on on hiyay nalpuwa' ya adiya' abuluton i da'yu. Onha nin ta hay udum di umali ot wa nin an kulugonyuy itudtududa.
44 Te hay gamgamanyu ya hay e pangipabaktuwan di ibbayun da'yu an bokon nan e pangibaktuwan Apu Dios i da'yu an hiya ya abuh di nahamad hi madayaw ta hiya nan naligat hi eyu pangulugan i ha''on.
45 Mu adiyu alyon on ha''on di mangibaga i Ama an nabahulan ayu. Te hay mangipa'innilan nabahulan ayu ya nan pundidinolanyun tugun Moses. Te alyonyuy inhamadyun inunud mu hay immannung ya aggeyu.
46 Ot onha immannung an nahamad di panguluganyuh nan tugun Moses ot wan kulugona' te ha''on hidiyen nipa'innilah nan intudo'na.
47 Mu hay immannung ya adiyu kulugon hidiyen tugun ot namaman adiyu kulugon tudan itudtudu'.

6

Hay Namanganan Jesus Hinadan Dakol An Tinatagu
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

1 Wada han immagwatan da Jesus hinadan itudtuduwanah nan lobong an nungngadan hi Galilee an hay ohah ngadana ya Tiberias.
2 Ya dakkodakkol nadan tatagun mitmitnud i dida an gapuh nan tinannigodan milagro an ina'inatna an umat hi nangipaphodan Jesus hinadan mumpundogoh.
3 Ot tumikkid da Jesus hinan nabillid ot hidiy umbunanda.
4 Ya i diye ya tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih nihwangan handidan a'ammodmih ateh ad Egypt.
5 Indani ya tinigon Jesus an mun'iyunud nadan dakkodakkol an tinataguh awadanda. Ta inligguhnan Philip ot alyonay, Daana nin ha e ta'u gumattangan hi ipa'an ta'uh tudan tatagu?
6 Mu hi Jesus ya innilana tuwaliy atonan mamangan i dida mu pinhodnan patnaon hi Philip ta hiya nan athidiy imbagana.
7 Ya alyon Philip di, Ta'on nin mahan on amungon ha bino'lah nan waluy bulan ta igattang hi makan ya adi damdamah umpong an ta'on on hin'u'uppingda te tun dinakolda.
8 Ya himmapit nan ohan itudtuduwanan hi Andrew an hi ibban Simon Peter ot alyonay,
9 Wahtu han ungan numbalun hi limay tinapay ya han duwan ekan. Mu undan damdama umdah hi anon datuwe tayyan dakkodakkol an tatagu.
10 Ya alyon Jesus di, Pabunonyu nadan tatagu.
Ot mumpanga'ubundah nan way naholo'an. Ya hay bilang nadan linala'i ya umedah limay libu (5,000) an aggeda ni'bilang nadan binabai ya nadan u''unga. Ta onda inumbun
11 ot alan Jesus nan liman tinapay ot mundasal ta munhana i Apu Dios ot upi'upingona ot eda pun'ipiyappong hinadan tatagu. Ot alana bo nan duwan ekan ot mundasal ot eda bo pun'ipiyappong ot mangandan namin.
12 Ya hidin nabhugdan namin ot alyon Jesus hinadan itudtuduwanay, Amungonyun namin nadan nabati ta ma''id ha mitopal.
13 Ot eda amungon an namin ya napnuy himpulut duway (12) bahket.
14 Ya masda'aw nadan tatagu i diyen inat Jesus ta alyonday, Ma"id mahan ha bahhonan hiyah nae nan Propeta an hahaddon ta'un umali.
15 Mu innilan Jesus an piliton nadan tatagu an hiyay mumbalin hi patul ta hiya nan tinaynana dida ot e mun'ohha i han nabillid.

Hay Dimmallanan Jesus Hinan Uhhun Di Liting
(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Hidin mun'ahdom ot ibangngad nadan itudtuduwan Jesus hinan da'ging di lobong
17 ot munlugandah nan bangka ta ipluydah ad Kapernaum. Mu lo'tat ya himmilong on ma''id hi Jesus.
18 Indani ya ibibbikahna han dibdib ta maludulludun nadan dalluyun.
19 Ya hidin umeh limay kilumitluy immadawwiyanda ya nangitiganda han tagun mundaldallanan hinan uhhun di liting an ipluynah nan nunlugananda ta nangintattakutda.
20 Mu himmapit ot alyonay, Adi ayu tumakut te ha''on.
21 Ta ona inathidi ya immatunandan hi Jesus ta immamlongda mohpe ot pi'luganondah nan bangka. Ya ni'bagadan dimmatong hinan pingngit di lobong an umayanda.

Hay E Nanama'an Nadan Tatagu I Jesus

22 Hidin nawi''it ya nanongnan deedahdi nadan tataguh dommang nan lobong an hahaddondah Jesus. Te tinigodan agge ni'lugan hinadan itudtuduwana yaden ma''id ha udum hi bangkah nabatih punluganana.
23 Mu indani ya wadaday dimmatong an bangka an nalpuh ad Tiberias hidih nan da'ging di lobong an nihaggon hinan namanganan Jesus hinadan tatagu hi nagibbuhan di nunhanaana i Apu Dios.
24 Ot hidin ma''id ha odamonda i da Jesus hinadan itudtuduwana ot mi'lugandah nan bangka ot ipluydah ad Kapernaum ta eda hama'on hidi.
25 Ta hidin inakhupandahdih Jesus hinan dommangna ya alyonday, Apu Jesus, on anuud di immaliyam hitu?
26 Ya alyonay, Innila' an manu'eh eya' hamahama'on i da'yu ya gapuh nabhuganyuh nan tinapay hi ad ugaban an bokon gapuh nadan milagro an tinannigoyun ina'inat'u.

Nan Makan An Alpuwan Di Nahamad An Itaguwan

27 Alyon bon Jesus di, Hay maphod ya hanat bokon ammuna nadan makan an mapuh di eyu hamahama'on te hay ma'ahhapul di tagu ya nan makan an adi mapuh te hidiyey alpuwan di pi'taguwanyuh munnananong. Ya ha''on an Nitulang Hitun Tataguy alpuwan diyen makan te hiyah diyey inyukod Ama i ha''on.
28 Ot alyonday, Nganne moy atonmi ta wan nan pohdon Apu Dios di unudonmi?
29 Ya alyon Jesus di, Hay pohdon Apu Dios hi atonyu ya kumulug ayu i ha''on an hinnagna.
30 Ya alyonda bo di, O mu mahapul an waha atom i ha milagro ta way atonmin kumulug i he''a
31 an umat hidin mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din awahdidah nan agge naboblayan. Te binahami nan nitudo' an alyonay, Han makan an nalpuh ad abunyan di indatnah ina'inanda.
32 Mu alyon Jesus di, O mu hay immannung ya bokon nan ina'inandan indat Moses di nahamad hi makan te hay nahamhamad hi makan an malpuh ad abunyan ya nan idat Ama i da'yu.
33 Ya hidiyen alyo' hi makan an malpun Apu Dios ya immalin nalpuh ad abunyan ta hiyay alpuwan di pi'taguwan hi munnananong.
34 Ya inalidan hiya di, Apu Jesus, ot daan mo ta hidiyey idatmun da'mih abigabigat.
35 Mu alyon Jesus i diday, Ha''on nan umat hi makan an alpuwan di pi'taguwanyu hi munnananong. Ot hanan tagun mangunud i ha''on ya mundinol te paddungnay adi ma'ma'aggangan ya adi ma'ma''uwoh.

36 Mu imbaga' tuwalin da'yu an ta'on on tinannigoyu nadan ina'inat'u mu hiyah
diyen adi ayu kumulug i ha"on.
37 Mu wadaday inyukod Ama i ha''on an diday kumulug i ha"on ya adi mabalin hi
iwalong'u dida.
38 Te manu'eh tinayna' hi ad abunyan ta immaliya' hitun luta ya ta wan ato' nan
pohdon Ama an nannag i ha''on an bokon hanan pohdo' di ato'.
39 Ya hay pohdon Ama ya ipapto''u nadan tatagun inyukodnan ha''on ta ma''id ha
ta'on hi ohah mihiwwe te mahuwa' didah pidwana.
40 Te ha tuwaliy pinhodna ya an namin nadan kumulug i ha"on an Imbabalena ya
mahuwa' nimpe didah pidwana ta mi'tagudah munnananong.
41 Mu nadan Judyu ya ngumodongododa te hay nangalyan Jesus di hiya nan umat
hi makan an nalpuh ad abunyan.
42 Te alyonday, Undan bokon hiyah nae nan hi Jesus an imbabalen Joseph? Ya
tanganuna alyon hi nalpuh ad abunyan te undan agge ta'u innila da amana i inana?
43 Mu alyon Jesus di, Tanganu on ayu ngumodongodo?
44 Ibaga' i da'yu tee an ta'on on nganneh diyen tagu ya gahin di hi Ama an nannag
i ha''on di mangdat hi pamhodnan kumulug ya ahi mabalin an kumulug i ha''on ta
ha''on di managu i dida hitun udidin di algo.
45 Te hay intudo' handidan propeta ya alyonday, Hi Apu Dios di mangitudduh aton
di tatagu. Ot nan tagun mangngol ya mangunud hinadan itudduna ya hiyay kumulug
i ha"on.
46 Adi' alyon hi wada i da'yuy nanigo i Ama te immannung an ma''id ha ohah taguh
nanigon hiya te ammunaa' an nalpuh awadana.
47 Ta hiya nan ibaga' i da'yu an nan tagun mundinol i ha''on ya hiyay mi'taguh
munnananong
48 te ha''on nan umat hi makan an alpuwan di pi'taguwan i Apu Dios
49 an adi umat hinan mana an ina'inan handidan a'ammod ta'uh din awadandah
nan agge naboblayan mu hiya damdaman nun'a'ateda.
50 Mu nan tagun mangan ituwen alyo' hi makan an nalpuh ad abunyan ya
munnananong di pi'taguwana i Apu Dios.
51 Ya ibaga' bon da'yu an ha''on nan nahamad an makan an nalpuh ad abunyan.
Ot nan tagun mangan ituwe ya hiyay mi'taguh munnananong. Ta hituwen adol'uy
idat'uh anon nadan tataguh tun luta ta way atondan mi'tagu.
52 Ona inalih diye ya bimmungot nadan Judyu ta munhahannuda an alyonday,
Nganne ihyay atonan mangipa'an hi adolna i dita'u.
53 Ot alyon bon Jesus i diday, Ibaga' i da'yu an ha''on an Nitulang Hitun Tatagu ya
gahin di hay adol'uy anonyu ya hay dala' di inumonyu ya ahi mabalin an mi'tagu ayu
i Apu Dios hi munnananong.
54 Te nan tagun mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay waday
pi'taguwanah munnananong ya hiya boy mahuwa' hitun udidin di algo.
55 Te tun adol'uy nahamad an makan ya nan dala' di nahamad an ma'inum.
56 Ta nan mangan hi adol'u ya manginum hi dala' ya hiyay nanongnan middum i
ha''on. Ya atbohdin nanongnay pi'idduma' i hiya.
57 Te atbohdi i ha"on an hi Ama an nannag i ha"on di alpuwan di pi'taguwa'.
Ta athidi bo an nan tagun mangan hinan adol'u an paddungnay makan ya hiyay
pi'taguwo' hi munnananong.
58 Te ha''on nimpe nan makan an nalpuh ad abunyan an adiya' umat i dadiyen
mana an ina'inan handidan a'ammod ta'u te inanda mu nateda damdama. Mu nan
tagun mangan ituwen inali' an makan ya hiyay mi'taguh munnananong.
59 Hiyah naey intuddun Jesus hidih nan a'am'amungan di Judyu hi ad Kapernaum.

60 Ya nadan nitnunitnud i Jesus an nangngol i naen intudduna ya dakolday nangalih,
Nunnaud mo ahan hinaen intudduna. Ta nganne nin mahan ha e mangabulut i ha
athina?
61 Mu hi Jesus ya innilanah diyen inalida ta hiya nan alyonan diday, Undan hinaen
intuddu' di panginganuyanyun umunud i ha''on?
62 Mu onha tigona' an Nitulang Hitun Tatagu hi pumbangngada' hi ad abunyan ot
nganne nin mahan di punnomnomyuh a'at'u?
63 Mu hay maphod ya innilaonyun nan pi'taguwan i Apu Dios ya malpuh nan
Espiritunan bokon gapuh nan a'at ta'u tuwalin tagu. Ot hinaen imbaga' i da'yuh
ad uwani di usalon nan Espiritu an muntudtudun da'yu ta wan mi'tagu ayuh
munnananong.
64 Mu innila' an wadaday udum i da'yun adi kumulug i ha''on.
Athinay imbagan Jesus te innilana tuwali dadiyen adi kumulug i hiya ya ta'on on
nan tagun mangipatiliw i hiya.
65 Ya innayuna bon alyon i diday, Hiyah naey gapunah nangalya' hi gahin di hi Ama
di mangdat hi pamhod nan tagun umunud ya ahi mabalin an kumulug i ha''on.
66 Ta nihipun i diye ya dakolday nangiwalong an miyunud i hiya.
67 Ta imbagan Jesus hinan Apostoles an alyonay, Ot da'yu ngay pibo on taynana'?
68 Ya hi Simon Peter di nambal ya alyonay, Apu Jesus, taynan da'a'e ot nganney
udum hi emi un'unudon? Innilami an nan itudtudum ya abuh di gumapuh
pi'taguwanmih munnananong.
69 Ot hiya nan he''ay patiyonmi te innilamin he''a nan na'hammad an pinto' Apu
Dios an Mumpatul.
70 Ya inalin Jesus i diday, Undan agge da'yu pinto' an Apostoles i ha''on mu nehna
damdamay ohan da'yun umat hi nomnom Satanas di nomnomna.
71 Hinaen imbagan Jesus ya hi Judas an hi na' Simon Iskariot te innilanan hiyay
mangipatiliw i hiya an ta'on on hiyay ohah nadan Apostoles.

7

Hay Agge Kimmulugan Nadan I'iban Jesus I Hiya

1 Indani ya imme da Jesus hinadan boblehdi hi ad Galilee mu agge immeh ad
Judea te innilanan deedahdi nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an naminhod
an mamaten hiya.
2 Yaden tuwen madatngan nan punnomnomnomanmih e nun'anallungan handidan
a'ammodmih nan agge naboblayan.
3 Ta hiya nan alyon nadan linala'in i'iban Jesus i hiyay, Ot ume'a eh'ah nan ngilin
hi ad Judea ta tigon nadan miyun'unud i he''a nadan milagron atom.
4 Te nganney aton di atagutaguh abobboblen manginnilan he''a hi'on iyohham hi
ohan boble nadan milagro an ato'atom.
5 Athidiy imbagan nadan i'iban Jesus te ta'on on dida ya aggeda kimmulug i hiya.
6 Mu hay nambal Jesus ya alyonay, O mu bokon hi ad uwaniy umaya' te agge ni'
nadatngan di e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi. Te adi umat i da'yu an kumpulnay
pinhodyu an umayan on mabalin.
7 Te adi da'yu ahiwawan hinadan tatagu mu ha''on ya ahiwawana' an gapuh nadan
adi maphod an ato'atonda ya adi miyunnudan hinan itudtudu'.
8 Ot da'yu moy mamangulun umehdi te adiya' ni' mi'yalih ad uwani te agge nimpe
nadatngan nan e' pangipa'innilaan hi a'at'uhdi.
9 Ta nihaha''ad ni' hi Jesus hi ad Galilee.

Hay Immayan Jesus Hinan Templo

10 Hidin imme nadan i'iban Jesus i diyen ngilin ot makak damdamah Jesus ot umeh
ad Jerusalem mu agge numpatpatigoh nadan tatagu.
11 Ya hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu ya adida mangmanghop an e
mangibagabagah nadan tatagun na'amung hi'on waday tinigodan hiya.
12 Ya hanada'en na'amung ya hi Jesus di punhahapitanda ta wadaday mangalih
maphod di pangatna mu hanada'en udum ya alyonday, Adi, te umman ena e
ha'ha''ulon nadan tatagu.
13 Mu datuwen tatagu ya ikutkutyamdan munhahapit te tumakutdah pangngolan
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu.
14 Ta hidin nungginawa moh diyen ngilin ya immeh Jesus hinan Templo ot
muntudduhdih nadan tatagu.
15 Ta hanada'en mangipangpanguluh nadan Judyu an nangngol ya masda'awda ta
alyonday, Tanganu udot on ma''id ha adalna ya na'la''ing an muntuddu?
16 Mu alyon Jesus di, Nan itudtudu' ya bokon ha''on ya abuh di ud nomnom te
umman nalpu i Apu Dios an nannag i ha''on.
17 Ot nan naminhod an mangat hinan pohdon Apu Dios ya umman ma'innilaana
hi'on hituwen itudtudu' ya nalpu i Apu Dios onu nalpuh nomnom'u ya abuh.
18 Te nan tagun nan malpuh nomnomnay itudtuduna ya hay e pangipabaktuwan
di tatagun hiyay gamgamana. Mu adi athidi i ha''on te hay pinhod'u ya hay e
ipabaktuwan nan nannag i ha''on. Ot hinaey panginnilaanyu an adiya' ma'layyah.
19 Te adiya' umat i da'yun mangalih un'unudonyu nadan tugun Moses mu layahyu
te onha athidi ot nganun ayu numanomnom hi atonyun mamaten ha''on.
20 Mu alyon nadan tatagun na'amung di, Umman on'a nee mabongbongang te undan
nganne bopooh ha naminhod an mamaten he''a?
21 Ya alyon Jesus di, Undan agge immannung an gapuh din nangipaphoda' i han
mundogoh i han Habadun tungo ya bimmungot ayu?
22 Ya otten ta'on on da'yu ya muntamu ayuh nan Habadun tungo te eyu ipakugit
nadan imbabaleyun linala'i hi'on nadatngan nan pangunudanyuh nan imbagan
Moses. Mu hay immannung ya bokon hi Moses di nangihipun i naen kugit te
handidan namangulun a'ammod ta'u ot ahi hi Moses.
23 Ot at'ehdi an ta'on on Habadun tungo ya eyu ipakugit nadan imbabaleyu ta wan
adiyu ibahho nan tugun Moses ya nganun ayu himmihiwon ha''on hi nangipaphoda'
i han mundogoh hidin Habadun tungo?
24 Hay maphod ya pa'annomnomonyu on ahi ayu humapit ta adi namaaggon
inaliyuh nibahhoy inat di ohan tagu.
25 Ta nadan udum an tataguh ad Jerusalem an nangngol i diyen inalin Jesus ya
munhimbabaggaandan alyonday, Undan bokon hiyah nae nan alyonday eda patayon?
26 Ma''id ha mapto' ya na'innilaan nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an
hiya nan Kristu te tanganu on wahnan muntudtuduh tudan tatagu ya adida mohpe
ipadinong?
27 Mu munduwaduwada damdama te alyonday, Umman bokon nin hiyah nae te
hanan umalin Kristu ya ma''id ha nanginnilah alpuwana mu hinaen tagu ya innila
ta'uy nalpuwana.
28 Ta hidin muntudtuduh Jesus hinan Templo ya inlotnan alyonay, On immannung
an in'innilaa' i da'yu? Ya on innilayuy nalpuwa'? Ma''id ha mapto' ya aggeyu innila
an hanan immaliya' hitun luta ya bokon ha''on di ud nomnom ya abuh te umman
hay ud nomnom ya nan nannag i ha''on an hiya nan nahamad an Dios mu aggeyu
in'innila.
29 Mu ha''on'e ya in'innila' te hiyay nalpuwa' ya hiyay nannag i ha''on.

30 Ta gapu i diyen inalina ya namaman pinhoddan tiliwon mu agge na'at te agge
ni' inyabulut Apu Dios.
31 Ya dakolda damdamay kimmulug i hiya an dida nan nangalih immannung an
hiya nan Kristu te alyonday, Undan mabalin ta wa nin bo ha ohah umali i ha
iyal'alanan nakaskasda'aw di atona mu hituwen tagu?
32 Mu hidin dingngol nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi dadiyen al'alyon nadan
tatagu an a'at Jesus ot honagonda nadan guwalyah nan Templo ta eda tiliwon.
33 Mu madinol damdamah Jesus te alyonay,
Na'omtang han id'idduma' i da'yu te agagga mo ya mumbangngada' hi awadan nan
nannag i ha''on.
34 Ta ta'on hi ona' e hamahama'on ya adiya' akhupan i da'yu te nan umaya' ya adi
mabalin hi umali ayuhdi.
35 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya munhimbabaggadan
alyonday, Daana nin nan alyonah umayana ta adi ta'u pa'hamma' i hiya? Wa nin
an umeh nadan boblen di Greek an awadan nadan ibba ta'un Judyu ta wan e
muntudtuduhdi.
36 Te tanganuna alyon di ta'on on e ta'u hamahama'on ya adi ta'u pa'hamma' i hiya?
Ya alyona boy adi ta'u mabalin an ume i diyen umayana. Ya nganne nin di pohdonan
ibaga?

Nan Liting An Lummuh Pi'taguwan I Apu Dios

37 I diyen ma'udin algon diyen ngilin ya na'amung nadan tatagu te hidiyey na'anhan
hinadan Judyu. Ot tuma'dog hi Jesus ot oltonan nangibagah nan in'alignan alyonay,
Wahna'e ha na'uwoh ya hanat umali ayu ta uminum ayuh nan liting an idat'u.
38 Te alyon nan impitudo' Apu Dios di, Nan tagun kumulug i ha''on ya mawadaan
hinan liting an alpuwan di pi'taguwan an paddungnay obob an adi matmatdu'.
39 Hanan liting an imbagan Jesus ya hiyah nae nan Espiritun Apu Dios an
ipiddumnah nadan tatagun kumulug i hiya. Mu hidin nangibagaan Jesus i diye ya
ma"id ni' hidiyen Espiritun Apu Dios hinadan tatagu te agge ni' nipabaktuh Jesus hi
ad abunyan.
40 Ta hidin dingngol nadan tataguh diyen inalina ya inalin di udum di, Immannung
peman eh'a nee an hiya nan Propeta.
41 Ya nada'en udum ya alyonday, Hiyah nae nan Kristu. Mu nadan udum ya
alyonday, Bokon man. Te nan Kristu ya bokon hi ad Galilee di alpuwana.
42 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan Kristu ya malpuh nan holag David.
Ya atbohdin hi ad Bethlehem an boblen David di iyayyamana.
43 Ta agge nun'u'unnudan di punnomnom di tataguh nan a'at Jesus.
44 Nadan udum ya pinhoddan tiliwon mu ma''id ni' ha nangipatnan e muntiliw i
hiya.

Hay Nibahhawan Di Puntiliwandan Jesus

45 Ta hanadan guwalyah nan Templo an hinnag nadan Paliseu ya nadan nabaktun
padi ya aggeda tiniliw hi Jesus. Ta hiya nan hidin numbangngadda ya alyondan diday,
Tanganunyu bo agge tiniliw?
46 Mu alyon nadan guwalya di, Aggemi man te hidin dongdonglonmi ya ma''aphod
di panudduna an ma''id ha nipaddungana.
47 Ya alyon nadan Paliseu di, Undan ta'on on da'yu ya nihapitan ayu?
48 On tinigoyu ya wadan da'min Paliseu onu nadan mangipangpanguluh nadan
tatagu hi namati i hiya?
49 Ma''id man. Te hanadan kumulug i hiya ya diday munholtap hi bungot Apu Dios
te aggeda innila nan tugun Moses.

50 Mu hi Nikodemus an imme ni' hi awadan Jesus i han nahdom di nangalih nadan ibbana an alyonay,
51 Hinan uldin ta'un Judyu ya agge'e ni' nahumalya nan tagu ya adi namaaggon alyon ta'uh numbahul.
52 Mu alyondaot i hiya di, Undan i Galilee'a damdama? Ta'on on hama'om hinan impitudo' Apu Dios ot ma''id ha alyonay waha propetah malpuh ad Galilee.
53 Ta on nagibbuh hidiyen nunhahapitanda ot mumpanganamutda.

8

1 Ot umeh Jesus hinan nabillid an nungngadan hi Olibo.

Han Babain Na'akhupan An Nunluktap

2 Ya i diyen hiyah nawi''it ot mumbangngad boh Jesus hinan Templo. Ya dakolday tatagun na'amung ot umbun ot itudtuduwana dida.
3 Mu hidin muntudtuduh Jesus ya inighop nadan Paliseu ya nadan muntudtuduh uldin di Judyu han babain na'akhupan an nunluktap. Ot eda pata'dogon hi hinangngab nadan na'amung an tatagu.
4 Ot alyondan Jesus di, Apu Jesus, hituwen babai ya na'akhupan an nunluktap.
5 Ot nganney ibagam hi ma'at i hiya te hinan Nitudo' an Tugun Moses ya alyonay nan tagun mangiluktap hi ahawana ya mahapul an puntopa ta ingganah mate.
6 Manu'eh inatdahdi ya pinhoddan patnaon hi Jesus ta alinah waha mibahhoh pambalna ta waha ipabahuldan hiya. Mu nunyu''ung hi Jesus ot puntudo'nay gamatnah nan luta.
7 Mu ipapilit nadan tatagun mahmahan hi'on nganney ibaganah ma'at i diyen babai. Ta timma'dog mo ot alyonan diday, Hanan ma''id ha bahulnan da'yu ya hiyay mamangulu an muntopa ituwen babai.
8 Ot munyu''ung bo ot puntudo'nay gamatnah nan luta.
9 Mu hidin dingngolda nan imbagan Jesus ya way ohaon mange an impangulun nadan a'amamma. Ta lo'tat ya ammunah Jesus ya nan babain nabati.
10 Ta hidin timma'dog hi Jesus ot alyonan hiyay, Tanganu on daanda? Undan ma''id ha nabatih mampa i he''a?
11 Ya alyon diyen babai di, Ma''id, Apu Jesus.
Ya alyon Jesus di, Ta'on on ha''on ya adi da'a dusaon ot ekat umanamut'a mu hanat idinongmun mangat hinadan pumbahulan.

Hi Jesus Ya Hiyay Patal

12 Wada bo han nuntudduwan Jesus ot alyonay, Ha''on nan ma'alih patal an mamatal hi nomnom di tataguh tun luta. Ot nan tagun umunud i ha''on ya adi mo umat hinadan tatagun paddungnay wahnan munhihillong. Ya wada moy pi'taguwandah munnananong.
13 Ya alyon nadan Paliseu i hiyay, Layahmu te he''a nee on imbagam di a'atmu.
14 Mu alyonan diday, Ta'on on ha''on di mangibagah a'at'u mu immannung an namin di ibaga'. Te innila' di nalpuwa' ya atbohdin innila' an hidi damdamay pumbangngada'. Mu da'yu'e ya aggeyu innila
15 te hinaen imbagayun a'at'u ya nalpuh nomnomyun tatagu. Mu ha''on ya bokon hay e' punhumalyaan hi tataguy immaliya'.
16 Ya ta'on on alinah munhumalyaa' ya nipto' di punhumalya' te bokona' oha te duwa ami i Ama an hiya nan nannag i ha''on.
17 Ya ta'on on nan wahnan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Wadada'e ha duwah muntistigu ta mun'unnud nan ibagada ya immannung hidiyen ibagada.
18 Ot athidi bon ha''on te ibaga' di a'at'u ya tistiguwana' i Ama an nannag i ha''on.

19 Ya alyon bon nadan Paliseu di, On daan hi Amam?
Ya alyonan diday, Aggeya' innilan da'yu ta hiya nan aggeyu innilah Ama. Mu onha innilaa' i da'yu ot innilayu damdamah Ama.
20 Ta hiya danaey imbagan Jesus hidin nuntudtuduwanah nan Templo hidih nan way pangi'amungandah nan pihhun midawat i Apu Dios. Mu ma''id ha nuntiliw i hiya te agge ni' nadatngan di timpuna.
21 Ya alyon bon Jesus di, Indani'e ta taynan da'yu ot eya' man hama'on i da'yu mu naladaw mo. Ta hiya nan hitun atayanyu ya nanongnan adi mapakawan di bahulyu ta adi mabalin hi umali ayuh nan umaya'.
22 Ya alyon nadan Judyu di, On nin e mumpate te tanganuna alyon hi adi mabalin hi ume ta'uh nan umayana?
23 Mu alyon bon Jesus di, Da'yu'e ya hitun lutay awadanyu ta hiya nan hay punnomnom nadan wahtun lutay punnomnomyu. Mu adi athidi i ha"on te ad abunyan di nalpuwa'.
24 Ot ibaga' i da'yu an ta'on on hitun atayanyu ya adi mapakawan di bahulyu hi'on adiyu patiyon nan imbaga' an a'at'u.
25 Mu alyonda boy, Undan ngadan'a aay?
Ya alyon bon Jesus di, Nan imbaga' an a'at'u an nihipun hidin hopap di nuntanudtuduwa' ta ingganah ad uwani ya hiyah diyen agge naluman.
26 Unhaot ibaga' nadan dakol an ipabahul'un da'yu mu adi' atonhidi te ammuna nan pinhod nan nannag i ha"on di ibaga' i da'yun tatagu. Te hiya ya nipto' an namin di ibagana.
27 Mu aggeda na'awatan an nan a'at Ama ta'un hi Apu Dios di inalinan dida.
28 Ot alyon mo bon Jesus di, Hitun pangipata'doganyuh nan krus an ipata'a' an Nitulang Hitun Tatagu di ahiyu panginnilaan an immannung nadan imbagabaga' an a'at'u. Ya innilaonyu bon bokon ha''on on in'innat'uy pohdo' te hanadan imbagan Ama di inunud'u.
29 Te hi Ama an nannag i ha''on ya adiya' taytaynan ta wadawadan ha''on. Te ha''on'e ya hanadan umipa'amlong i hiyay ato'ato'.
30 Ta gapu i diyen imbagana ya dakolday kimmulug i hiya.

Hanan Nambut Hi Tagu

31 Alyon Jesus hinadan Judyu an kimmulug di, Hi'on inaynayunyu nan pangulugyun ha"on ya immannung an da'yuy nahamad hi intudduwa'.
32 Ya innilaonyu nan immannung an a'at'u ta hidiyey mangihwang i da'yu hinan paddungnay nihbutanyu.
33 Mu wadaday udum an nangngol i diye an alyonday, Ma''id man ha ud himbut i da'mi te holag da'min Abraham. On nganney ibalinan naen inalim an emi ihwangan hinan ud himbut i da'mi?
34 Ya alyon Jesus di, Ibaga' i da'yu an nan tagun mangat hi pumbahulan ya hanan pumbahulan di ay ud himbut i hiya te amod on dadiyen pumbahulan di atona.
35 Ya hana'en himbut ya ma"id ha bilangnah nan ena niha''adan an adi umat hinan imbabalen diyen niha''adana. Ot athidin da'yu i Apu Dios.
36 Ta hiya nan onha ha''on an Imbabalen Apu Dios di pundinolanyuh mangipa'aan hinan pumbahulan an amod on mummandal i da'yun mumbahul ya umannung an ma'at.
37 Ya innila' an holag da'yun Abraham mu adi ayu umat i hiya ta hiya nan pohdonyun patayona' te adiyu pohdon an unudon nadan itudtudu'.
38 Hanadan ibagabaga' ya nadan tinigo' i Ama. Mu ningamut an adiyu pohdon an unudon te nan nomnom nan nangimbabalen da'yuy un'unudonyu.

39 Ya alyon nadan Judyu di, Undan agge immannung an hi Abraham di ud holag i da'mi.
Ya alyon Jesus i diday, Onha hi Abraham di ud holag i da'yu ot wan maphod di pangatyu an umat hi nangatna.
40 Ya unhaot adi ayu numanomnom hi atonyun mamaten ha"on te ha''on di mangipa'innilah nan nahamad an ma'unud an dingngol'u i Apu Dios. Ma"id ha athinah a'at Abraham.
41 Mu athinay a'atyu te ningamut an hanan pangat nan nangimbabale i da'yuy pangatyu.
Ya alyonday, Adi da'mi ipaddung hinan nilaglagah te umman ohah Apu Dios an hi Amami.
42 Ya alyon Jesus di, Onha hi Apu Dios di immannung an hi Amayu ot wan pohpohdona' i da'yu. Te hiyay nalpuwa' ot ahiya' umalih tun luta. Ya nan immaliya' hitu ya bokon nimpe ha''on ya abuh di ud nomnom te hiyay nannag i ha"on.
43 Mu manu'eh adiyu ma'awatan nadan ibagabaga' ya adiyu tuwali pohdon an donglon nadan itudtudu'
44 te imbabale da'yu nimpe i Satanas ta pohpohdonyun aton nan pohdona an hiya nan pimmatepateh din hopapna ta ingganah ad uwani. Ya ma"id ha immannung tuwalih ibagana te ningamut an ma''id tuwali ha maphod hi atona. Te on han layah han impa'inghana te hiya tuwaliy nalpuwan di layah.
45 Ta hiya nan adiya' patiyon i da'yuh pangibaga' hinan nipto'.
46 Ya ta'on on ma''id ha inakhupanyuh nibahhawa' te immannung tudan ibagabaga' mu adiya' damdama patiyon.
47 Mu innila' an manu'eh adiyu patiyon nadan tugun Apu Dios ya bokon da'yuy tataguna te hanadan tataguna ya patiyonda nan ibaga'.
48 Ya alyon nadan Judyu di, Tigom, an immannung tuwali din inalimi an i Samaria'a te da'yun i Samaria ya ahiwawan da'min Judyu. Ya immannung mahan nee an waday dimunyu an nih'op i he"a.
49 Ya alyon Jesus di, Umman aggeya' nahi'pan te on'u ipabaktuh Ama mu amod ona' pihulon i da'yu.
50 Mu ta'omman te umman bokon hay e pangipabaktuwan di tatagun ha''on di gamgama'. Mu waday ohan naminhod an mangipabaktun ha"on ot hiyay ukod an mangibagah a'at'u.
51 Ot ibaga' tee i da'yu an nan tagun manginaynayun an mangunud hinadan tudtudu' ya adi matmatte.
52 Ya alyon nadan Judyu di, Immannung mahan neen nahi'pan'a. Te on ni'mo on da Abraham hinadan propeta ot nun'a'ateda ya tanganunmu ihya alyon hi adida matmatte nadan mangunud hinadan tudtudum.
53 Undan nabakbaktu'a mu handin hi apumin hi Abraham ya handidan propeta. Undan ngadan'a ihya aay?
54 Ya alyon Jesus di, Onha ha''on di mangipabaktuh niyata' ot immannung an ma''id ha hilbina. Ta hiya nan ukod hi Ama an alyonyuh dayawonyu an mangipabaktu i ha''on.
55 Mu hay immannung ya aggeyu innilah Ama mu ha"on ya innila' te hiyay un'unudo'. Te onha alyo' hi agge' innila ot munlayaha' an umata' i da'yu.
56 Ya ta'on on hi apu ta'uh din nadnen hi Abraham ya mun'am'amlong hi nanginnilaanah umaliya' hitun luta ya namamay amlongnah din nipa'annungana.
57 Ya alyon bon nadan Judyu di, Unga'a udot nee an ma''id ni'mo ha nabongleh (50) tawonmu ya alyom hi tinigom hi Abraham?
58 Ya alyon bon Jesus di, Ibaga' i da'yu an ta'on on hidin agge ni' niyayyam hi Abraham ya wadaa' mo tuwali.

59 Mu hidin inalin Jesus hidiye ya pun'agamlahday batun pampadan hiya. Mu
na'ibagan immayuduk hi Jesus hinadan tatagu ot inayunan umaan hidih nan Templo.

9

Han Lala'in Napilok An Nihipun Hi Niyayyamana

1 Hidin mundaldallanan da Jesus ya tinigoda han lala'i an nihipun hi niyayyamana
ya napilok.
2 Ya alyon nan itudtuduwanan hiyay, Apu Jesus, tanganu on namaag ya napilok hi-
tuwen taguh niyayyamana? On gapuh bahulna onu gapuh bahul nadan a'ammodna?
3 Ya alyon Jesus i diday, Bokon danaey gapuna. Mu manu'eh napilok ya ta wan
mipatigo nan abalinan Apu Dios an mangipaphod hi napilok.
4 Te ad uwanin mapatal di pangatan ta'uh nan ipatamun nan nannag i ha''on te
indanit madatngan di hilong ot ma"id ha mabalin hi muntamu.*
5 Te ad uwanin wahtuwa' ni' hitun luta ya ay hanan ma''id ha ahdomana te wadaa'
an mangipapatal hi nomnom di tatagu.
6 Ot tumokpah nan luta ta napalut nan pito' ot alana ot ilitanah matan nan napilok.
7 Ot alyonay, Ekat eka mun'apuh nan way lobong an nungngadan hi Siloam. Hay
ibalinan nan Siloam ya nahnag. Ta immeh diyen napilok ot e mun'apu ya tumigo
mohpey matana ot umanamut.
8 Ya hidin tinigon nadan hinaggona ya nadan udum an nanigotigo i hiyah din ena
immodo'odowan ya alyonday, Undan bokon hiyah nae din napilok an um'umbun an
immanod'oddo?
9 Ya alyon nadan udum di, Ot ten hiyah nae.
Mu alyon nadan udum di, Bokon nin mu ay hanan hiya.
Ta lo'tat mo ya himmapit hidiyen nipaphod an napilok ni' ot alyonay, Ha''on hidiyen
ibagbagayu.
10 Ya manahmahandan alyonday, Nganney na'at ta pamaag udot ya tumigo mohpey
matam?
11 Ya alyonay, Umman han hi Jesus di timmukpah nan luta ta napalut nan pito' ot
alana ot ipaklanah mata' ot ahina alyon di eya' mun'apuh nan lobong an nungngadan
hi Siloam. Ot hidiyey inat'u. Ya tumigo mohpey mata'.
12 Ya alyonda boy, Ot daan hidiyen tagu?
Ya alyonay, Agge' innila.
13 Ot iyedah diyen lala'in napilok ni' hinadan Paliseu
14 te hidiyen nangipaphodan Jesus i hiya ya Habadun tungo.
15 Ta onda dimmatong ot mahmahan bon nadan Paliseu an alyondan hiyay,
Nganney na'at ta tumigo mohpey matam?
Ya inuhuhna bon didan alyonay, Pinaklaan Jesus di mata' hi pito' ot ahi' e apuwan
ya tumigoy mata'.
16 Ta ha moy alyon nadan udum an Paliseu ya alyonday, Undan hi Apu Dios di
nalpuwan di abalinan ha athinan adina unudon nan nibagah nan tugun an ma'unud
hinan Habadun tungo?
Mu alyon nadan udum di, O mu onha layahna ot ma"iddot ha abalinanan mangat
hi milagro. Ta hidiyey linummuh nagogodwaan nadan Paliseu.
17 Ta impidwada bon nummahmah hinan lala'in alyonday, O ya he''a ya nganney
punnomnommuh a'at diyen tagun nangipaphod hi matam?
Ya alyonay, Innila' an hiya ya propeta.

---

* **9:4 9:4** Hay pinhod nan mapatal an alyon ya nan wada ni' hi Jesus hitun luta. Ya nan hilong'e ya hidiye nan ma"id moh Jesus hitun luta.

18 Mu nadan Judyu ya adida patiyon an hidiyen lala'i ya napilok ni' ta hiya nan
impa'ayagda mo nadan a'ammodna
19 ot ibagadan alyonday, On hiyah tuwe nan imbabaleyu an nihipun hi niyayya-
mana ya napilok? Ya tanganu on tumigoy matanah ad uwani?
20 Ya alyonday, O hiyah nae nan imbabalemin napilok hi niyayyamana.
21 Mu aggemi innilay na'at ya ta'on on nan nangipaphod. Mu mahmahanyun hiya
ot makilog an innilanan mambal.
22 Manu'eh athidiy nambal dadiyen a'ammodna ya tumakutdah nadan ap'apun di
Judyu. Te hay hinahapit nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya an namin nadan
mangalih hi Jesus nan Kristu ya pa'aanondah nan a'am'amungan di Judyu ta adida
pi'yamungon hinan pundayawanda.
23 Ta hiyah diyey gapunah nangalyanday mahmahandan hiya ot makilog.
24 Ta impa'ayag mo bon nadan Paliseu nan napilok ni' ot alyondan hiyay, Isapatam
i Apu Dios ta nan immannung di ibagam i da'mi te innilami an hidiyen tagu ya
numbahul.
25 Ya alyon diyen lala'i di, Agge' innilah on numbahul onu agge. Mu hay innila' ya
napiloka' ni' mu ten ad uwani ya tumigoy mata'.
26 Ya alyonda bo di, On nganne aay di inatnan nangipaphod hi matam?
27 Ya alyonay, Ot ten imbaga' i da'yu mu adiyu patiyon. On pinhodyu damdaman
umunud i hiya ta hiya nan pohdonyun ipidwa' bon uhuhon?
28 Mu onnot on impadngolandan alyonday, On he''a nee nan immunud i hiya.
Umman da'mi'e ya hi Moses di un'unudonmi.
29 Te innilamin hi Apu Dios ya ni'hapit i Moses hidin nangdatanah nan tugun i hiya.
Mu hinaen tagu ya aggemi innilay nalpuwana.
30 Ya inalin bon diyen nipaphod an napilok di, Ngalngalam mahan ha a'atyu. Ta'on
ona impaphod di mata' ya alyonyu damdamah aggeyu innilay nalpuwana?
31 Innila ta'un adi idat Apu Dios di athidin abalinan hinadan nabahulan te hay
pangdatana ya hanadan mangat hinan pohdona.
32 Ma''id ha dingdingngol ta'u i ha taguh abalinanan ipaphod di tagu an nihipun hi
niyayyamana ya napilok.
33 Ot hinaen tagu ya onha bokon hi Apu Dios di nalpuwana ot ma''id ha abalinana.
34 Ta namamay bungot nadan Paliseu ot alyonday, Tanganu udot on he''an
na'abahhulan di muntuddun da'mi?
Ot pun'ipalah'unda i diyen a'am'amunganda.
35 Ta hidin dingngol Jesus di nangipalah'unanda i diyen lala'i ot ena punhama'. Ta
ona inakhupan ot alyonan hiyay, On patiyom nan Nitulang Hitun Tatagu?
36 Ya alyon diyen lala'i di, Apu Jesus, ipa'innilam i ha''on hidiyen tagu ta way ato'
an kumulug i hiya.
37 Ya alyon Jesus di, Tinigom mo te ha''on teen mi'haphappitan i he''a.
38 Ot alyon mon diyen lala'i di, Apu Jesus, kumuluga' i he''a.
Ot inayunan mundu''un ot dayawonah Jesus.
39 Ya alyon Jesus di, Immaliya' hitun luta ta way aton nadan tatagun manginnilah
numbahulanda. Te nan tagun nabahulan ya paddungnay nahilngan di punnom-
nomna an umat hinan munhihillong di panigona. Ta nadan mangabulut an
paddungnay napilokda ya diday mipaphod. Mu nadan tatagun mangalih aggeda
napilok ya diday mumbalin hi paddungnay napilok.
40 Ta hidin dingngol nadan udum an Paliseu hidiyen inalin Jesus ya alyonday,
Nganne aay? On da'miy pangibagam i nae?
41 Ya alyon Jesus di, Onha abulutonyun napilok ayu ot pakawanon da'yu i Apu Dios.
Mu athina'e neen alyonyuy agge ayu napilok ot minaynayun an nabahulan ayu.

10

Hay Ni'aligan Nan Mumpastol Hi Kalnero

1 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Hanat nomnomonyu boh tuwen ibaga' i da'yu.
Hanan adi mangi'wah nan panton di kulungan di kalnero ta ona ikayat ya mangako.
2 Mu hanan mangi'wah nan panto ya hiya nan mumpastol i dida.
3 Ya hiyay paghopon nan mungguwalyah nan kulungan di kalnero. Ya imatunan
nadan kalneroy hapitna hi'ona ayagan dida. Te ohha'ohhaona didan ngadanon on
ahina impalah'un.
4 Ya ipanguluna'e dida ya mitnudda te imminghadan hiya.
5 Mu adida mitnud hinan tagun aggeda innila te ondaot bumtik hi'on imatunanday
hapitna an bokon hiya nan mumpastol i dida.
6 In'alig Jesus hidiyen inuhuhna mu aggeda na'awatan.

Hay Ni'aligan Nan Nahamad An Panto

7 Alyon bon Jesus hinadan Paliseu di, Ha''on nan mi'alig hi panton pangi'wan nadan
kalnero an hunggop hinan kulunganda.
8 Hanada'en namangulun immali an mangalih diday hinnag Apu Dios an mumpas-
tol hinadan kalnero ya dida nadan mumpangako. Ta hiya nan agge inunud nadan
kalnero dida.
9 Te ha''on tuwali nan paddungnay panto an pangi'wan di tatagun umeh awadan
Apu Dios. Ot hanadan mangi'wa i ha''on ya mihwangda. Ya ipapto''u dida an umat hi
pangat nan mumpastol hi kalnero an iyena didah awadan di maphod an pangananda
on ahina inyanamut dida.
10 Mu hanada'en mangako ya umalida ta mangakoda ya pumateda ya puma''ihda.
Mu ha''on'e ya immaliya' ta hanadan kumulug i ha''on ya nahamad di itaguwanda te
ipapto' Apu Dios dida ta ma''id ha pungkulanganda.

Hanan Nahamad An Mumpastol hi Kalnero

11 Alyon bon Jesus di, Ha''on nan nahamad an mumpastol te nundadaana' an
mangiyateh nadan kalnero ta mihwangdah nan edaot atayan.
12 Mu hana'en mipabo'laan an mumpastol ya adina iyaguh nadan kalnero te bokon
tuwali hiyay ud bagih nadan kalnero. Te onha waha tigondah mangalin layon ya
bumtikda te tumakutda. Ta pun'a'an diyen layon di udum ya numpudugna nadan
udum an kalnero ta mahihi''anda.
13 Manu'eh bumtik ya ma''id nimpe tuwali ha pangiyaguhnah nadan kalnero te
bokon hiyay ud kalnero te on nipabo'laan ya abuh.
14 Ha''on nimpe tuwali nan nahamad an mumpastol te innila' nadan kalnero' ya
innilaa' damdaman dida
15 an umat i da'min Ama an nun'innila ami te hin'ama ami. Ta hiya nan iyate' di
pangipapto''uh nadan kalnero.
16 Wadaday udum an kalnero' an aggeda ni' hinunggop hinan kulungan. Ta hiya
nan mahapul an ayaga' dida ta donglonda'ey hapit'u ya iddum'u didah nadan ibbada
ta wan mumbalindah ohan halun an ohay mangipastol i dida.
17 Ya manu'eh pohpohdona' i Ama ya abuluto' an ta'on on mateya' ta ahiya'
mahuwan i hiya.
18 Ya ma''id ha mabalin an mamogpog hi nitaguwa' te on ha''on tuwaliy ud nomnom
an mangipulang hi nitaguwa'. Te waday abalina' an mangipulang ya waday abalina'
bo an mamangngad te hidiyey imbagan Amah ato'.
19 Ta hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya nunhihinnat'on di
punnomnomda.

20 Ta dakolday mangali hi, Nganu mahan on e dongdonglon ha athinah nahi'pan
an tagu an on mabongbongang?
21 Mu alyon nadan udum di, Undan mabalin ta athinay panapit di nahi'pan? Ya
undan mabalin ta hanan nahi'pan ya ipaphodnay matan di napilok ta tumigo?

Hay Nan'ugan Nadan Judyu I Jesus

22 Hidin nadatngan nan ngilin di punnomnomnoman nadan Judyu hi nangiyappitan
handidan a'ammoddah nan Templo i Apu Dios ya nipaddih an lowang.
23 Mu imme da Jesus hi ad Jerusalem. Ya hidin mundaldallanan hi Jesus hinan
nangadanan hi Balkon Solomon
24 ya imme nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot mili'wohdan hiya ot
alyonday, Ibagam hi'on immannung an he''a nan Kristu onu bokon.
25 Ya alyon Jesus di, On'u dan agge imbagabagan da'yuy niyata' mu adiyu patiyon?
Ya hanadan milagro an tinannigoyun ina'inat'uy panginnilaanyu an hinnaga' i Ama.
26 Mu ningamut an adiya' patiyon i da'yu te bokon da'yu tuwali nadan nibilang hi
kalnero'.
27 Te nadan kalnero' ya imatunanday hapit'u ya unudona' i dida ya innila' damdama
dida.
28 Ot diday pi'taguwo' hi munnananong ta adida matmatte ta ma''id mo ha mabalin
hi mangihi''an i didan ha''on.
29 Te hi Ama an nangiyukod i didan ha''on ya ma''id ha nipaddungan nan ongal an
abalinana. Ta ma''id nimpe ha mabalin hi mangihi''an i dida i Ama te ongal nimpey
abalinana.
30 Ya da'mi i Ama ya on ami oha.
31 Mu hidin dingngol nadan Judyuh diyen inalin Jesus ya pun'aladaot di batuh
pampada ta pamatedan hiya.
32 Mu alyon Jesus i diday, Hi an namin nadan milagron impa'at Aman ha''on ya
nganne i dadiyen inat'uy gumapuh eyu pampaan i ha''on?
33 Ya alyonday, Bokon nadan milagron inatmuy gumapuh pampaanmin he''a te hay
gapuna ya hanan layah an imbagam. Te nganunmu udot alyon hi he''ah Apu Dios
yaden un'a tagu ya abuh.
34 Ya alyon Jesus di, Hinan Nitudo' an Tugun ya wada nan inalinan a'at nadan
ap'apuh din nadnen alyonay, Ay ayu dios damdama.
35 Ya hidiyen imbagan Apu Dios ya minaynayun an adi mahukkatan hi inggana. Ot
at'ehdin hiyay nangibagah ayda dios nadan propeta
36 ya tanganu onyu alyon hi layah nan imbaga' an Imbabaleya' i Apu Dios? Yaden
immannung an ha''on nan pinto'nan umalih tun luta.
37 Ot onha ma''id ha atigana an hi Ama di nangipa'at i ha''on hinadan inat'u ya ta'on
hi adiya' patiyon i da'yu.
38 Mu ta'omman hi adiya' patiyon mu ta patiyonyu nadan milagron ina'inat'u ta
wan panginnilaanyu an hi Apu Dios ya wadan ha''on ya wadaa' bon hiya.
39 Mu gapu bo i diyen inalina ya edaot tiliwon mu binumtik.
40 Ta nakak moh Jesus hi ad Jerusalem ot umagwat hinan wangwang an
nungngadan hi Jordan hidih nan way numbanonyagan John ot miha''ad ni' hidi.
41 Ya dakolday tatagun immeh awadana. Ya alyonday, Manu te ma''id ha inat John
hi milagro mu an namin nadan imbaganan a'at tuwen tagu ya nipa'annung.
42 Ta hiya nan dakolday tatagun kimmulug i Jesus i diyen boble.

11

Hay Natayan Lasarus

1 Hidih ad Betani ya wada han mundogoh an hi Lasarus an hi ibban da Mary i
Marta.
2 Hidiyen hi Mary ya hiya nan nangihiit hinan na'angnginan lanah hukin Jesus ot
pamu'nahnay ibu'na.
3 Ta didan duwa i Marta di nannag hi e mangipa'innilan Jesus an mundogoh hi
ibbadan hi Lasarus an pinpinhod Jesus.
4 Mu hidin dingngol Jesus hidiye ya alyonay, Innila' an adina iyateh diyen dogohna.
Mu athidiy na'at ta wan mipatigoy anabaktun Apu Dios ya ta'on on hay anabaktu' an
Imbabalena.
5 Ya ta'on on pinpinhod Jesus dadiyen tulun hina'aggi
6 ya agge ni' imme.
Ta nala''uh di duway algo ot
7 alyona mohpeh nadan itudtuduwanay, Ibangngad ta'uh ad Judea.
8 Mu alyon nadan itudtuduwanay, Apu Jesus, tanganun ta'u bo ibangngad hidi
yaden atna teey algoh nala''uh hi e pamatayannot nadan tataguhdi i he"a.
9 Mu alyon Jesus di, Undan bokon himpulut duway (12) olas hinan mapatal? Ot nan
tagun mundallanan hinan mapatal ya adi mihali'dud te matigo nan awona.
10 Hanan ena pundallananan hinan mahdom di ihali'dudana te munhihillong.*
11 Ot alyon bon Jesus di, Hanan iba ta'un hi Lasarus ya nalo' mu ume ta'u ta e'
bangonon.
12 Ya alyonday, Ot maphod hi'on nalo' ta mabalin an pumhod.
13 Mu hay pinhod Jesus an ibaga ya nateh Lasarus. Mu hay na'awatanda ya alyonda
on immannung an nalo'.
14 Ta alyon mon Jesus di, Umman nateh Lasarus
15 mu maphod ta ma''ida' hidih din natayana ta wan hi umayan ta'u ya tigonyuy
ato' ta wan mihamad di pangulugyun ha''on. Ot ma'ayu ta ume ta'u.
16 Ta hi Thomas an alyondah hi Dappel ya inalinah nadan ibbanan itudtuduwan
Jesus di, Mi'ye ta'un namin ta ta'on on mi'yate ta'un hiya.
17 Ta hidin dimmatong da Jesus hi ad Betani ya dingngolnan nala''uh moy opat di
algo hi nilubu'an Lasarus.
18 Ya hidiyen boblen awadanda ya nihaggon hi ad Jerusalem an umeh tuluy
kilumitluy nundawwiyanda.
19 Ta hiya nan dakolday Judyu an nalpuh ad Jerusalem an immeh balen da Marta
i Mary ta eda inal'alubyag dida.

Hay Mummahuh Nate Ya Hay Mangdat Hi Pi'taguwan

20 Hidin dingngol Marta an tuwe da Jesus ot ma'annen e midamu i dida. Mu hi
Mary ya nabatihdih baleda.
21 Ta hidin nundadammuda ya inalin Marta i Jesus di, Apu Jesus, onha wahtu'ah
din nundogohan ibba' ot wan agge nate.
22 Mu ta'on on ad uwani ya innila' an nan ibagam i Apu Dios ya atona.
23 Ya alyon Jesus di, Adi'a minomnoman ot tumaguh ibbam.
24 Ya alyon Marta di, O innila' an tumaguh udum hi algoh tun amahuwan di
numpun'ate.
25 Ya alyon Jesus di, Ha''on nan mummahuh nate ya ha''on boy mangdat hi itaguwan.
Ot hanan kumulug i ha''on ya ta'on on mateh ad uwani ya mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.
26 Te an namin nadan kumulug i ha"on ya waday pi'taguwandah munnananong.
On patiyom hituwen imbaga'?

---

* **11:10 11:10** Hay pinhodnan ibagah nan munhihillong ya mahapul an aton ta'u nan inyukod Apu Dios i dita'u te onha palpaliwan ta'u ya alinah ma''id mo ha timpu ta'un mangat.

27 Ya alyon Marta di, Apu Jesus, patiyo' te innila' an he''a nan Kristu an Imbabalen
Apu Dios an hihinnodmin umalih tun luta.
28 Ot ibangngad Marta hi awadan ibbanan hi Mary ot ikutyamnan alyonay, Wahnan
immali nan muntudtudu an ipa'ayag da'a.
29 Ya natanna'dog hi Mary ot mangen ena damuwon da Jesus
30 te aggeda ni' dimmatong hinan boble te immohnongdah nan nanamuwan Marta
i dida.
31 Ya hidin tinigon nadan Judyu an na'amung hi nakakan Mary ya nitnudda te
alyonda on umeh nan nilubu'an ibbana ta hidiy ena kumgaan.
32 Mu hidin dimmatong hi Mary hi awadan da Jesus ot inayunan mundu''un hi
hinangngabna. Ya mungkoga an alyonay, Apu Jesus, onha wahtu'ah din nundogohan
ibba' ot wan agge nin ot nate.
33 Ya hidin tinigon Jesus an kumgah Mary ya ta'on on nadan Judyu an nitnud i hiya
ya nunhiglan mahkit hi punnomnomana an gapuh homo'nan dida.
34 Ot alyonay, Daanay nangilubu'anyun hiya?
Ya alyonday, Ume ta'u Apu Jesus ta tigom.
35 Ya ta'on on hi Jesus ya limmuwa.
36 Ta hidin tinigon nadan Judyu ya inalin di udum di, Immannung eh'a neen ongal
di naminhodnan Lasarus.
37 Mu nadan udum ya alyonday, Ot ten hiyay nangipaphod hi matan nan napilok
ta tumigo ot onha wahtu ot alinah impaphodnah Lasarus ta agge nate.

Hay Namahuwan Lasarus

38 Ta hidin dimmatongdah nan nilubu'an Lasarus an natungab i han ongal an batu
ya nunhiglan umukayungan hi Jesus.
39 Ta alyonay, Aanonyu nan tungab.
Mu alyon Marta di, Apu Jesus, ad uwani e mon mi'apat teeh algoh nilubu'ana ya
nunhigla mahan mon ma''agub.
40 Mu alyon Jesus di, Undan agge' imbaga i he''a Marta an wada'ey pangulugmu ya
tigom di anabaktun Apu Dios.
41 Ot eda mo aanon nan tungab nan lubu'an. Ta hidin inaanda ot itangad Jesus hi
ad abunyan ot alyonay, Ama, munhanaa' te dingngolmu boy dasal'u.
42 Ya innilaa' tuwalin he''a ya nanongnan donglom di ibaga'. Ya manu'eh
impadngol'uh tuwen imbaga' i he''a ya ta donglon tudan tatagu ta wan patiyonda
an he''ay nannag i ha''on.
43 Ot tumkuk an alyonay, Lasarus, ma'ukat'a.
44 Ya alinah on himmawwang hi Lasarus an nunnanong nan linen an niputiput hi
hukina ya adolna ya nalibbutan hi luput di uluna.† Ot alyon Jesus hinadan tataguy,
Aanonyu nan niputiput i hiya ta way atonan dumallan.

Hay Nunhahapitandah Atondan Muntiliw I Jesus
(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 Ta dakol nadan Judyu an nitnud i Mary an kimmulug i Jesus an gapu i diyen
tinigodan inatna.
46 Mu nadan udum ya immedah awadan nadan Paliseu ot eda ihudhud hidiyen inat
Jesus.
47 Ta impa'ayag nadan Paliseu ya nadan nabaktun padi nadan udum an mangi-
pangpanguluh nadan Judyu ta na'amungdan namin ot alyonday, Nganne nin di aton
ta'u te aay an dakol mo nayyay ina'inatnah milagro?

† **11:44 11:44** Hay pangat nadan Judyu hi nate ya putiputandan namin di adolnah linen ya han nat'on an luput hi uluna.

48 Ot adi ta'u e padinongon ya umannung an lo'tat ya hiyay un'unudon an namin
nadan tatagu. Ya at'ehdiy ma'at ya ma"id ha mapto' ya bumungot nadan ap'apun di
i Roma ot ma"id ha bahhonan dadagonda tun Templo ya tun numboblayan ta'u ta
mahiyahhiya' ta'u.
49 Mu hi Kayapas an nabaktun padi i diyen tawon di himmapit ot alyonay, Ma''id
mahan nee ha innilayu.
50 Undan aggeyu innilan udu'dulnay mateh naen ohan tagu mu ta bokon dita'un
namin an Judyuy mabahbah?
51 Mu hidiyen imbagana ya aggena innila an hi Apu Dios di nangipanomnom i hiya
te hiyay nabaktun padi i diyen tawon. Ya athidiy inalina te hi Jesus di mangiyateh
nadan ibbanan Judyu.
52 Mu bokon nadan Judyu ya abuh di iyatena te ta'on on nadan i'imbabalen Apu
Dios hi abobleboble ta wan ahina amungon dida ta ma'ohhada.
53 Nihipun i diyen algo ya nunhahapitanday atondan mamate i Jesus.
54 Ta hiya nan agge numpatpatigoh Jesus hinadan a'am'amungan di Judyu. Ot
makak hi ad Judea ot ipluynah ad Epraim an nihaggon hinan agge naboblayan ot
hidiy ihaha''adandah nadan itudtuduwana.
55 Mu hidin agagga ya madatngan nan ngilin di punnomnomnomandah nihwangan
handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya dakolday tatagun immeh ad Jerusalem an
nalpuh abobboble. Ta eda aton nan nibagah nan tugun an atonda ta wan mibilangdah
malinis ta midadaanda i diyen ngilin.
56 Ya dadiyen tatagun uggan umeh nan Templo ya pinhoddan tigon hi Jesus ta hiya
nan munhimbabaggadan alyonday, On umali nin hi Jesus hi ad uwanin ngilin onu
adi?
57 Mu nada'e pibon Paliseu ya nadan nabaktun padi ya imbagadah nadan tatagu ta
ipa'inniladan diday awadan Jesus ta way atondan muntiliw i hiya.

12

Hay Nangihiitan Mary Hinan Lanah Hukin Jesus
(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

1 Hidin onom di algo ya ahi madatngan nan ngilin ya imme da Jesus hi ad Betani
an nunhituwan din nate an hi Lasarus an tinagun Jesus.
2 Ta onda dimmatong da Jesus ya indadaan Marta di anonda. Ta hidin manganda
ya ni''an hi Lasarus i dida.
3 Yaden hi Mary e ya ena inukat han butilyan nattuwan hi na'angnginan lana
an nard ot ihiitnah hukin Jesus ot pamu'nahnay ibu'na. Ta immalimuttamut di
banglunah nan bale.
4 Mu nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Judas Iskariot an hiya nan mangipatiliw i
hiya ya alyonay,
5 Ayayyuka. Onha mannot ha igattang hinae ot ongal an pihhu ta mabalin an midat
hinadan nun'awotwot. Te hay balolna ya mabo'lah nan hintawon.
6 Mu hidiyen imbagan Judas ya on pohod di hapitna ya abuh te hay immannung
ya ma"id ha punnomnomnah nadan nun'awotwot. Te ona aka'akawon nadan pihhun
niyukod i hiya an ida'idat di tatagun dida.
7 Ot alyon Jesus i Judas di, Ukod i hiyah atona. Te umman hinae'en lana ya ona
tuwali impapa''e ta usalona ta midadaan di adol'u hi e' ilubu'an.
8 Hanada'en nun'awotwot an pangdatanyuh iboddangyu ya nanongnan
wadawadada i da'yu. Mu ha''on'e ya adi minaynayun di e' id'idduman i da'yu.

9 Hidin dingngol nadan dakol an Judyu an wadah Jesus hi ad Betani ot mitnuddahdi.
Mu bokon hi Jesus ya ammunay pinhoddan e tigon te ta'on on hi Lasarus an tinagunah
din natayana.
10 Ta hiya nan ta'on on hi Lasarus ya pinhod nadan nabaktun padi an ipapate.
11 Te gapuh namahuwana ya dakolday Judyu an nangiwalong hinan inunudda
tuwali ta hi Jesus moy un'unudonda.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Jerusalem
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

12 Hidiyen nabiggat ya dingngol nadan dakol an tatagun nahayup i diyen ngilin an
umeh Jesus hi ad Jerusalem.
13 Ot eda pun'alay tubun di palma ot mangedan e manamun hiya on ahitutukukdan
alyonday, Madayaw'a an hinnag Apu Dios an Patul ta'un tinanud Israel.
14 Yaden hi Jesus e ya ona inakhupan han kilaw an dongki ot puntakkayana. Ta
hidiyey nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
15 Mundinol ayun tataguh ad Jerusalem. Te nan Patulyu ya tigonyun tuwen nitakke
i han kilaw an dongki.
16 Mu nadan itudtuduwan Jesus ya aggeda ni' na'awatan i diyen na'atana mu
hidin imme moh Jesus hi ad abunyan ya ahida mohpe nomnomnomon an hiyay
nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios hidin nadne.
17 Ya hanada'en tatagun nanigoh din nanaguwan Jesus i Lasarus ya eda imbagaba-
gah diyen na'at.
18 Ta hiya nan nundongol ta dakolday tatagun e nanamun Jesus.
19 Mu nada'e pibon Paliseu ya nunhahapitdan alyonday, Adi ta'u tee abalinan an
padinongon. Te tigon ta'u'e an pamaag ya hiyay unudon an namin di tatagu.
20 Ya wadaday bokon Judyu an Greek an ni'ye i diyen ngilin hi ad Jerusalem ta eda
mi'dayaw i Apu Dios.
21 Ta diday immeh nan ohan itudtuduwan Jesus an hi Philip an i Betsayda hidih
ad Galilee ot ibagadan hiyan alyonday, Donglom'en iba te pinhodmi man an tigon hi
Jesus.
22 Ot e ibagan Philip i Andrew hidiyen imbagada ot umedan duwah awadan Jesus
ot ibagadan hiya.
23 Ya alyon Jesus di, Nadatngan mo tee nan e' ipabaktuwan an Nitulang Hitun
Tatagu.
24 Mu ibaga' i da'yu an hay ipaddungan nan ma'at i ha''on ta wan dumakolday
kumulug i ha"on ya nan ohok an gahin di ihok hinan luta ta milubu' ya ahi humango
ta bumunga ta dumakol.
25 Ot nan tagun hay pi'taguwanah tun luta ya abuh di nonomnomona ya mihi"an
i Apu Dios hi inggana. Mu nan tagun bokon hay itaguwanah tun luta ya abuh
di nomnomnomona ta ha ahan nan pangunudanan Apu Dios ya hiyay mi'taguh
munnananong.
26 Ot nadan naminhod an munhilbin ha"on ya mahapul an ha''on di nanongnah
un'unudonda ta mabalin an hanan umaya' ya mi'yalidan ha"on. Te an namin nadan
munhilbin ha"on ya ipabaktun Ama.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Ena Atayan

27 Alyon bon Jesus di, Ad uwani ya nunhiglan mahkit hi e' punnomnoman hinan e'
punligatan. Mu ta'on on athidi ya adi' dawaton i Ama ta adiya' ni' mate te hiyah naey
gapunah immaliya' hitun luta.

12:15 12:15 Sekariah 9:9

28 Ta ona indappuh diye ot mundasal an alyonay, Ama, dawato' an ipatigom di
anabaktum hinadan tatagu. Ya alinah on wada han hapit an nalpuh ad abunyan an
alyonay, Impatigo' mo tuwaliy anabaktu' an gapuh nadan ina'inatmu. Mu ta'on ya
ipatigo' bo.
29 Ya dingngol nadan na'amung hidiyen munhapit mu alyonday, Kimmidul. Mu
nadan udum ya alyonday, Umman ni'hapit nan anghel Apu Dios i hiya.
30 Mu alyon Jesus di, Umman da'yuy nangipadngolan Apu Dios i nae an bokon ha"on
ta panginnilaanyu an dingngolna nan imbaga' i hiya.
31 Te tuwen madatngan di pangipatigan Apu Dios hi nangabakanah nadan adi
maphod an ma'ma'at hitun luta ya ta'on on hi Satanas an mangipangpanguluh nadan
tataguh tun luta.
32 Te hitun ipabaktuwa' ya mabalin an dakolday tatagun kumulug i ha"on.
33 Hidiyey imbagan Jesus ta ipa'innilanay a'at di ena atayan.
34 Mu alyon nadan tatagu di, Hay nituddun da'mi hinan Nitudo' an Tugun ya
alyonay, Nan Kristu ya minaynayun di itaguwanah inggana. Mu nganunmu bo alyon
hi Nan Nitulang Hitun Tatagu ya mipata' hi krus? Undan nganneh diye an Nitulang
Hitun Tatagu?
35 Ya alyon Jesus di, Ha''on an mamatal hi punnomnom di tagu ya adi madney
id'idduma' i da'yu ot hanat donglonyu nadan itudtudu' ta adi ayu ay wahnan
munhihillong. Te hanan mundallanan hinan hilong ya adina tigon di umayana.
36 Ot ad uwanin wadaa' ni' an mamatal hi punnomnomyu ya maphod on ayu
kumulug i ha''on ta wan mapatalan di punnomnomyu.
Ta ona inalih diye ot umaan hidi an agge numpatpatigon dida.

Hay Agge Kimmulugan Nadan Judyu I Jesus

37 Hanadan Judyu ya tinannigoda nadan dakol an milagro an ina'inat Jesus mu hiya
damdaman adida kumulug.
38 Ta diday nipa'annungan din impitudo' Apu Dios i Isaiah an alyonay, Nganne nin
mahan ha mamatih nan ipa'innilami? Ya nganneda nin di pangipatigan Apu Dios
hinan ongal an abalinana?
39 Atdahdi te alyon tuwalin Isaiah di,
40 Datuwen tatagu ya paddungnay pinilok Apu Dios ta adi tumigoy matada. Ya
paddungnay impakulhinay nomnomda ta adida ma'awatan nan a'at Apu Dios. Ta
hiya nan adida muntutuyuh nadan bahulda ta hiya nan ma''id ha aton Apu Dios an
mangipaphod i dida.
41 Athidiy imbagan Isaiah te nipatigon hiya nan a'at di anabaktun Jesus.
42 Mu ta'on on athidi ya dakolda damdama nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
an kimmulug i Jesus mu aggeda imbagbaga te tumakutdah nadan Paliseu te alinah
adida pi'yamungon didah nan a'am'amunganda.
43 Te dida'e ya hay e pangipabaktuwan di tatagun diday pohpohdonda an bokon
hanan e pangipabaktuwan Apu Dios i dida.

Hay Inalin Jesus Hi Munhumalyah Tatagu

44 Inlot Jesus di hapitnan nuntudtudu an alyonay, Nan tagun kumulug i ha''on ya
bokon ha''on ya ammunay kinulugna te ta'on on nan nannag i ha''on.
45 Ya atbohdih nan nanginnilah a'at'u an na'innilaana damdamay a'at nan nannag
i ha''on.
46 Te immaliya' ta wan patala' di punnomnom di tataguh tun luta an mangulug i
ha"on ta wan adida minaynayun an miha"ad hinan paddungnay munhihillong.

12:38 12:38 Isaiah 53:1 **12:40 12:40** Isaiah 6:10 **12:46 12:46** John 1:4; 8:12; 9:5

47 Ya ta'on on hanadan adi mangunud hinadan dingngoldan hapit'u ya adi'
humalyaon dida. Te immaliya' hitun luta ta ihwang'uy tatagu an bokon hay e'
panumalyaan i diday nun'iyali'.
48 Mu hitun udidin di algo ya waday ahi munhumalyah nadan humihiwon ha"on
ya mungngoheh nadan itudtudu'. Ya hay a'innilaana an numbahulda ya hay aggeda
nangunudan hinadan inali'ali'.
49 Te hanadan intanudtudu' ya agge nalpun ha"on ya abuh te inun'unud'u nan
imbagan Ama an nannag i ha''on.
50 Hanadan itudtudu' nimpe ya nalpu i Ama ot hanadan mangunud hinadan tugun
Ama ya mi'tagudan hiyah munnananong.

13

Hay Nangulahan Jesus Hi Hukin Nadan Itudtuduwana

1 I diyen ibiggatana ya i diyey pangihipunandah nan ngilin di punnomnomnoman-
dah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya innilan Jesus an nadatngan
moy panaynanah tun luta ta mumbangngad i Amana. Ya nunhiglay pamhod Jesus
hinadan kimmulug i hiya. Ta hidiyen nahdom di nangipatiganah nan ongal an
pamhodnan dida.
2 Ta i diyen mun'ahdom ya na'ubung da Jesus hinadan itudtuduwana ta manganda.
Mu hi Judas Iskariot an hi na' Simon ya impanomnom tuwalin Satanas i hiyay atonan
mangipatiliw i Jesus.
3 Mu innilan Jesus an ongal di abalinana an indat Amanan hiya. Ya innilanan hi
Apu Dios di nalpuwana ta hiya nan hiya boy pumbangngadana.
4 Indani ya timma'dog ot aanona nan oddah di lubungna ot alana han tuwalya ot
iwakohnah gitangna.
5 Ot ikuyagna nan liting hinan besin ot ulahanay hukin nadan itudtuduwana ot
pu'nahanah nan tuwalya. 6 Mu hidin nipto' i Simon Peter ya alyon Peter di, Apu
Jesus, on ulaham di huki'?
7 Ya alyon Jesus di, Innila' an ad uwani ya aggem innilay a'at tuwen ato'. Mu udum
hi algo ya innilaom.
8 Ya alyon Peter di, O mu adi' ahan pohdon an he''ay mun'ulah hi huki'.
Ya alyon mon Jesus di, Adi'a'e mumpa'ulah ya ma''id ha niyatam i ha''on.
9 Ot alyon mon Simon Peter di, Ot at'ehna ya agam mo ta ta'on on hay huki' ya ta'le'
ya ulu' ya ulaham.
10 Ya in'alig Jesus an alyonay, Nan tagun nagibbuh mon nun'amoh ya adi mahapul
bon amhon te ammuna mo nan hukina an nahuhupu' hinan ena dimmanallanan di
ma'ulahan. Ya da'yu'e ya mibilang ayuh malinis an ammuna han oha an adi.
11 Manu'eh athidiy inalin Jesus ya innilanan waday oha i dida an adi mibilang hi
malinis ta hiyay mangipatiliw i hiya.
12 Ot hidin nagibbuh an inulahanay hukidan namin ot ilubungna mohpeh diyen
oddah di lubungna ot mumbangngad hinan inumbunana. Ot alyonan diday, On
na'awatanyuh naen inat'un da'yu?
13 Alyonyuy ha''on nan muntudtudu i da'yu ya ha"on di Ap'apuyu. Ya immannung
an athidiy a'at'u.
14 Mu ta'on on athidi an ha"on di muntudtudun da'yu ya ha"on di Ap'apuyu ya
inulaha' di hukiyu. Ot maphod on atonyuh tuwe an munhin'u'ulah ayuh hukin di
hinohha.
15 Ot hanat hituwen pangat'un da'yuy pangiyunnudanyu.

16 Ot ibaga' i da'yu an ma"id ha baal hi nabakbaktu mu nan ud baal i hiya. Ya
atbohdi nan hinnagda an e muntuddu an adi mabalin hi nabakbaktu mu nan nannag
i hiya.
17 Ot ad uwani mo an na'awatanyu datuwe ya hanat atonyu damdama ot
pa'amlongon da'yu i Apu Dios.
18 Mu bokon da'yun namin di pangalya' te innila' di a'at nadan pinto''u te waday
ohan da'yun agge immannung an niddum i ha"on. Mu ta'on ta mipa'annung din
impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanan ohah nadan nun'ibba'ibba' an ni''ani''an i ha''on
ya mi'buhul i ha''on.
19 Agge ni' na'at hituwe mu ibaga' teeh ad uwani i da'yu ta hitun ipa'annungana ya
patiyonyun immannung nan imbaga' an a'at'u.
20 Ya ibaga' bo i da'yu an hanan tagun mangabulut hinan honago' an umat i da'yu
ya ha''on di inabulutna. Ya atbohdin inabulutnah Ama an nannag i ha''on.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hinan Mangipatiliw I Hiya
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Hidin inalin Jesus hidiye ya matigon minomnoman. Ot alyonay, Ibaga' bo i da'yu
an hay ahi mangipatiliw i ha"on ya oha i da'yu.
22 Ta pamaag ya muntitiggawan nadan itudtuduwana te aggeda innila hi'on nganne
i diday pangibagan Jesus i diye.
23 Hay nihaggon i Jesus hinan pangananda ya nan pinpinhodna an ohah nadan
itudtuduwana
24 ta hiyay nangisinyasan Simon Peter hi mummahmah i Jesus hi'on ngannen diday
mangipatiliw i hiya.
25 Ta inwingina mo i Jesus ot ikutyamnan alyonay, Apu Jesus, on nganneh diyen
alyom hi mangipatiliw i he"a?
26 Ya alyon Jesus di, Nan pangidata' ituwen itamol'un tinapay ya hiyah diye. Ot
itamolna nan tinapay ot idawawana i Judas Iskariot an hi na' Simon.
27 Ta hidin inalan Judas nan tinapay ya nih'op hi Satanas i hiya. Ot alyon mon Jesus
i hiya di, Agam ta atom nan ninomnommun aton.
28 Mu agge na'awatan nadan itudtuduwana nan pinhodnan alyon i Judas.
29 Ya gapu ta hi Judas di niyukodan nan na'amung an pihhuda ya hay ninomnom
nadan udum ya alyonday wan waday e ipagattang Jesus i hiyah nan mahapulda i
diyen ngilin onu waday ena idat hi pihhuh nadan nun'awotwot.
30 Ta hidin inan Judas nan tinapay ot inayunan lumah'un ya dee mon nahdom.

Nan Balun Tugun Jesus

31 Hidin imme moh Judas ya alyon Jesus di, Ad uwaniy ipabaktuwan nan Nitulang
Hitun Tatagu ta wan mipabaktu damdamah Apu Dios.
32 Te di'et mipabaktuh Apu Dios an gapuh nan ma'at i ha''on ya adi madne ya
ipabaktuwa' damdaman hiya.
33 Ot ibaga' i da'yu an na'omtang mo tee han idduma' i da'yun i'iba. Ta ahiya' e
hamahama'on mu ibaga' i da'yu tee din imbaga' hinadan mangipangpanguluh nadan
Judyu an hanan umaya' ya adi mabalin hi umali ayuhdi.
34 Ta hiya nan hay baluh itugun'un da'yu ya hanat mumpopohhodan ayu an umat
hinan pamhod'un da'yu.
35 Te atonyu'ehdi ya hidiyey panginnilaan di tatagu an ha''on di un'unudonyu.

Hay Nangipa'innilaan Jesus Hi Pangiha''utan Peter I Hiya
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

36 Ya alyon Peter di, Apu Jesus, undan danay umayam?

13:18 13:18 Psalm 41:9

Ya alyon Jesus di, Adi mabalin hi mi'yali'ah nan umaya' hi ad uwani mu udum hi algo ya mitnud'a.
37 Ya alyon bon Peter di, Mu tanganu on adi mabalin hi mi'yeya' hi ad uwani? Umman nundadaana' an mangiyate i he''a.
38 Ya alyon Jesus di, On immannung an iyatem di pangipapto'mun ha"on? Ibaga' i he''a an adi tumalanuh ad uwanin nahdom ya mumpitlun alyom hi aggeya' innila.

14

Nan Pangi'wan An Ume I Apu Dios

1 Alyon bon Jesus di, Adi ayu minomnoman. Ta hay maphod ya inaynayunyun mundinol i Apu Dios ya mundinol ayu damdaman ha''on.
2 Te hidih nan nunhituwan Ama ya dakol nadan mun'a'aphod an punhituwan. Ot mamanguluwa' an ume ta wan e' idadaan an namin di iha''adanyuh tun umaliyanyu. Te onha agge immannung ot adi' ibaga i da'yu.
3 Ta nidadaan'e ya mumbangngada' ta awiton da'yu. Te pinhod'un umali ayuh awada'.
4 Ya mabalin an mangunud ayu te innilayu nan awon.
5 Mu himmapit hi Tomas ya alyonay, Apu Jesus, aggemi man innila nan umayam ot nganney panginnilaanmih nan awon?
6 Ya alyon Jesus di, Ha"on nan awon te ha"on di alpuwan nan nipto' an ma'unud ya nan pi'taguwan i Apu Dios. Ta hiya nan ma"id ha mabalin hi umeh awadan Ama hi'onda adi i'wa i ha"on.
7 Ot hi'on innilaa' i da'yu ya innilayu damdamah Ama. Ya immannung an innilayuh ad uwani te tinigoyu mo.
8 Ya alyon Philip di, Apu Jesus, at'ehna ya nganunmu adi ipatigoh Amam i da'mi ta wan mapnek ami?
9 Ya inalin Jesus di, Ngalngalam mahan han niyatanyu. Nadney nidduma' i da'yu ya aggeyu innilay a'at'u? Ibaga' i da'yu an nan tagun nanigon ha''on ya tinigonah Ama. Ya tanganunmu bo alyon hi ipatigo' hi Ama?
10 Undan adim patiyon an wadaa' i Ama ya atbohdi i Ama an wada i ha''on? Ya an namin nadan impa'innila' i da'yu ya nadan ina'inat'un tinannigoyu ya agge nalpun ha''on ya abuh te hay nangat ya hi Ama an wadan ha''on.
11 Ot hiya nan mahapul an patiyonyu nan imbaga' an wadawadaa' i Ama ya atbohdin Ama an wadawadan ha''on. Mu alinah on bokon hanadan imbagabaga' di gapunah kumuluganyun ha"on ya hanat hanadan milagron ina'inat'uy kumuluganyu.
12 Ot ibaga' i da'yu an hanadan kumulug i ha"on ya mabalin an atonda nadan umat hinadan ina'inat'u. Ya ong'ongngal di abalinanyu te mumbangngada' i Ama ta way ato' an bumoddang i da'yu.
13 Ta an namin di ibagayun Ama an gapuh kimmuluganyun ha''on ya midat i da'yu. Te pohdo' an nan ato' an Imbabalenay mangipatigoh anabaktun Ama.
14 Ot an namin di ibagayu an gapuh kimmuluganyu i ha''on ya ato'.
15 Ya onha pohpohdona' i da'yu ot unudonyu nadan tugun'u.

Hay Nangibagaan Jesus Hi Umaliyan Nan Espiritun Apu Dios

16 Alyon bon Jesus di, Ibaga' i Ama ta honagona han umalin bumoddang i da'yu ta middum i da'yuh inggana
17 an hidiye nan Espiritu ta hiyay mangipa'innilah nadan nipto'. Mu adi middum hinadan adi kumulug i ha''on te aggeda innilay a'atna ta hiya nan adida ma'awatan. Mu da'yun immunud i ha"on ya innilaonyuy a'atna ya middum i da'yuh inggana.
18 Ya ta'on on taynan da'yuh ad uwani ya adi ayu umat hinan napuhig an ninganuy te ahiya' mumbangngad.

19 Te immannung an agagga mo ya adiya' tigon hinadan agge kimmulug i ha"on.
Mu da'yu'e ya ahiya' tigon te tumaguwa'. Ot atbohdin da'yu an mi'tagu ayun ha"on.
20 Ta hitun madatngan hidiyen algo ya ahiyu mohpe ma'awatan an wadaa' i Ama.
Ya atbohdin wada ayun ha"on te wadaa' hinan nitaguwanyu.
21 Ot hanan tagun immannung an waday pamhodnan ha"on ya abulutona
nadan tudtudu' ya inunudna. Ot hanan athidin waday pamhodnan ha"on ya
pohpohdon damdaman Ama. Ya atbohdin ha"on an pohpohdo' damdama ya hiyay
pangipa'innilaa' hi a'at'u.
22 Ya alyon nan ohan hi Judas an bokon hi Judas Iskariot di, Apu Jesus, tanganu on
da'mi ya ammunay pangipa'innilaam an bokon hi atagutaguh tun luta?
23 Ya alyon Jesus di, O te nan tagun waday pamhodnan ha"on ya diday mangunud
hinan tudtudu'. Ta hiya nan pohpohdon damdaman Ama ya middum amin duwah
nan nitaguwana.
24 Mu nadan ma"id ha pamhoddan ha"on ya adida unudon nadan tudtudu'. Ya
hituwen inali' ya agge nalpuh nomnom'u ya abuh te nalpu i Ama an nannag i ha"on.
25 Ya innayun bon Jesus an alyon di, Impa'innila' danaen da'yu te wahtuwa' ni' an
midmiddum i da'yu.
26 Mu adi madne ya honagon Ama nan bumoddang i da'yu an nan Espirituna ta
hiyay manginaynayun hinan tamu' an muntudtudun da'yu ya hiya boy mangipanom-
nom hinadan imbagabaga' i da'yu.
27 Ta ta'on hi taynan da'yu ya ipalinggop da'yu damdama. Ya hituwen linggop
ya na'ahammad an adi umat hinan linggop di tataguh tun luta. Ot hanat adi ayu
minomnoman ya adi ayu tumakut.
28 Ya dingngolyu nan inali' an ta'on on umeya' mu mumbangngada' damdama. Ot
hi'on nahamad di pamhodyun ha"on ya mun'am'amlong ayu hi pumbangngada' i Ama
te hiya ya nabakbaktu mu ha"on.
29 Ta'on hi adi ni' ma'at danaeh ad uwani mu ten padana' i da'yu ta wan hitun
a'atana ya patiyonyu.
30 Te na'omtang mo tee han pi'hapita' i da'yu te tuwen madatngan moy umaliyan
Satanas an ap'apun nadan tataguh tun luta. Mu ma"id damdama ha abalinanan
mangabak i ha"on.
31 Mu manu'eh waday ma'at i ha"on ya ta ipa'innila' hi tataguh tun lutay a'at di
pamhod'un Ama. Ta hiya nan ato' an namin nan imbagana.
Ta ona inalih diye ot alyonay, Ma'ayu ta ume ta'u.

15

Nan Nahamad An Adol Di Greyp

1 Wada bo han in'alig Jesus an alyonay, Ha"on nan nahamad an adol di nitanom an
greyp. Ya hi Amay mumpapto' ituwen nitanom.
2 Ta an namin nadan haping an adi bumunga ya aanona. Mu hanadan haping an
bumunga ya iphodnan linisan ta dumakdakkol di ibungada.
3 Ot umat ayu i datuwen haping an nalinisan te inabulutyu nadan intanuddu'.
4 Ot hay maphod ya munnanong ayun ha"on ta munnanonga' i da'yu. Te umat
hinan haping di greyp an gahin hi mitoto'to' hinan adolna ya ahi bumunga. Ta athidi
i da'yu an gahin di ha"on di pundinolanyu ya ahi waday maphod hi iyatanyu.
5 Te ha"on an umat hi adol di greyp ya gahin on ha"on nimpey pundinolanyu ta
umat ayuh nan haping an mitoto'to' hinan adol ta ahi waday abalinanyun mangat hi
maphod an hidiyey paddungnay ibungayu. Te gahin on wadaa' i da'yu ya ahi waday
abalinanyun mangat hi maphod.

6 Te nan tagun bokon ha''on di pundinolana ya umat hinan haping an na'aan ta
namaganan'e ya inamung ta pu'ulon.
7 Ya onha inaynayunyun mundinol i ha"on ta unudonyu nadan intanuddu' ot an
namin di ibagayun ha''on ya midat i da'yu.
8 Ya nan panginaynayunanyun mangat hi maphod ta paddungnay bumungabunga
ayu ya hidiyey pangipabaktuwanyun Ama ta atigana an ha"on di un'unudonyu.
9 Te ongal di pamhod Ama i ha"on ya atbohdiy pamhod'un da'yu. Ot hanat
nanongnan mundinol ayuh nan pamhod'un da'yu.
10 Ot hay mangidat hi dinolyuh nan pamhod'un da'yu ya nan pangun'unudanyuh
nadan tudtudu' an umat i ha''on an un'unudo' nadan pohdon Ama ta hiya nan
madinola' hinan pamhodnan ha"on.
11 Ot danaey itugun'un da'yu te pohdo' an mi'yam'amlong ayun ha''on hinan ma"id
ha nipaddunganan amlong.
12 Mu hay ipa'anhan'un itugun i da'yu ya hanat mumpopohhodan ayu an umat
hinan pamhod'un da'yu.
13 Ya hay nahamad hi aton an mangipatigoh pamhod hinadan ibba ya hi'on
nundadaanta an mangiyate hi iphodanda.
14 Ot hi'on un'unudonyu nadan tugun'u ya immannung an da'yuy i'iba'.
15 Ta hiya nan adi da'yu mo ibilang hi baal te nan baal ya aggena innilay nomnom
nan ud baal i hiya. Mu ha''on ya imbilang da'yuh i'iba' te an namin nadan imbagan
Ama i ha''on ya imbaga' damdaman da'yu.
16 Mu bokon da'yuy namto' i ha''on te ha''on di namto' i da'yu ta way atonyun
manginaynayun an mangat hinan ipatamun Apu Dios an hidiye nan adi mapa"ih an
bungayu. Ot an namin di ibagayun Ama hi'on idinolyun ha"on ya idatna.
17 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu an mahapul nimpe an mumpopohhodan ayu.

Hay Humihiwawan Nadan Agge Kimmulug Hinadan Kimmulug I Jesus

18 Alyon bon Jesus di, Ahiwawan da'yu'eh nadan tatagu an gapuh kimmuluganyun
ha''on ya nomnomnomonyu an ha''on di namangulun inahiwawanda.
19 Te onha umat ayu pibon dida an agge kimmulug ot mabalin an pohpohdon da'yu
ya ibilang da'yuh ibbada. Mu pinto' da'yun ha''on ta hiya nan adi ayu umat i dida ta
hidiyey gapunah pangahiwawanda i da'yu.
20 Ya nomnomnomonyu din imbaga' i da'yu an nan baal ya agge nabakbaktu mu
nan ud baal i hiya. Ya innilayun napalpaligata' ot ta'on on da'yu ya paligaton da'yuh
nadan tatagu. Ya wadaday namatih nadan intudtudu' ot atbohdin da'yu an wadaday
mamatih nadan itudtuduyu.
21 Ya manu'eh waday mamalpaligat i da'yu an kimmulug i ha''on ya aggeda innilay
a'at Apu Dios an nannag i ha''on.
22 Ya onha aggeya' immalih tun lutan nuntudtudu ot wan alyon nadan tataguy ma"id
ha bahulda. Mu ad uwanin immaliya' ya adi mabalin hi alyondah ma"id ha bahulda.
23 Ot hi'on waday humihiwon ha"on ya hi Amay inahiwawanda.
24 Ya onha aggeda tinannigo nadan milagro an ina'inat'u ot mabalin an alyonday
ma''id ha bahulda. Mu ta'on on tinannigoda mu hiyah diyen ahiwawan da'min Ama.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan din nitudo' hinan Nitudo' an Tugun an alyonay,
Ahiwawana' hinadan tatagu an ta'on on ma"id ha bahul'un dida.

26 Mu honago' han bumoddang i da'yu an malpu i Ama an hidiye nan Espirituna
an mangitudtuduh nadan nipto' ya mangipa'innilah nan a'at'u.

15:25 15:25 Psalm 35:19; 109:3

27 Ya ta'on on da'yu ya mabalin mohpe an eyu ipa'in'innilay a'at'u te da'yu nadan
ni'uyu'uyug i ha''on an nihipun hidin nangihipuna' an nuntudtudu ta ingganah ad
uwani.

16

1 Alyon bon Jesus di, Manu'eh imbaga' danae i da'yu ya ta wan ihamadyuy
pangulugyu ta ta'on on waday punligatanyu ya adiya' du'gon i da'yu.
2 Te innila' an udum hi algo ya pun'ipalah'un da'yuh nan a'am'amungan di Judyu
an adi da'yu pi'hayyupon i dida. Ya pumpateday udum i da'yu te hidiyey inniladah
atondan mangipa'amlong i Apu Dios.
3 Ya athidiy atonda te aggeya' innila ya atbohdin aggeda innilah Ama.
4 Aggeda ni' na'at datuwe mu ipa'innila' hi ad uwani ta hitun a'atana ya
nomnomnomonyu an pinadana' tuwali i da'yu.

Hay Tamun Nan Espiritun Apu Dios

Alyon bon Jesus di, Hidin hopapnah nuntudtuduwa' ya agge' imbaga danae te
wadaa' ni' i da'yu.
5 Mu ad uwani ya te mon mun'adatngan di pumbangngada' hinan nannag i ha''on
ya ma''id ha ta'on on oha i da'yu hi mummahmah hi'on daanay umaya'.
6 Te onnot boh on nan impa'innila' an eyu pumpaligatan hi udum hi algoy
nomnomnomonyu. Ta hiya nan athina an on ayu umukayungan.
7 Mu ibaga' i da'yu an immannung an hituwen e' panaynan i da'yu ya iphodanyu.
Te adiya''e ume ya ma''id ha aton nan Espiritu an umalin bumoddang i da'yu. Ta hiya
nan mahapul an umeya' ta honago' ta umali i da'yu.
8 Ya i diyen umaliyana ya ipa'innilanah nadan adi kumulug nan a'at di bahul ya
nadan mahapul an atonda ta wan mibilangdah maphod ya hay a'at di punhumalyan
Apu Dios i dida.
9 Ta hay ipa'innilanah a'at di bahul ya nan adida kumulugan i ha''on.
10 Ya ipa'innilana nadan atonda ta wan mibilangdah maphod te inyate' di bahulyun
tatagu ot ahiya' mumbangngad i Ama ta ma''id mo ha tigonyun ha''on.
11 Ya nan a'at di punhumalyan Apu Dios an matigoh nan nangabakana i Satanas an
ap'apun nadan agge kimmulug hitun luta.
12 Dakol di pinhod'un ipa'innila i da'yu mu innila' an adiyu damdama ni' ma'awatan
hi ad uwani.
13 Mu hitun umaliyan nan Espiritun Apu Dios an mangipa'innilah nadan nipto'
an ma'unud ya boddangan da'yun mangat i dadiyen nipto' an pangat. Mu hay
ipa'innilana ya bokon nan nalpuh nomnomna te ammuna nadan ipa'innilan Apu
Dios. Ya ipa'innilana bo nadan ma'at i da'yuh udum hi algo.
14 Ya ha''on di ipabaktuna te nan tugun'u damdamay ipa'innilana i da'yu.
15 Te an namin nan wadan Ama ya wadan ha''on. Ta hiya nan alyo' di nan tugun'uy
ipa'innilan nan Espiritu i da'yu.

Hay Inomnoman Nadan Itudtuduwan Jesus

16 Ya alyon bon Jesus di, Agagga mo ya adiya' tigon i da'yu. Mu adi damdama madne
ya tigona'.
17 Ya alyon nadan udum an itudtuduwanah nadan ibbaday, Tanganuna nin alyon
hi agagga mo ya adi ta'u tigon ya adi madne ya tigon ta'u bo? Ya nganne nin di
pinhodnan ibagah nan alyonay umeh awadan Amana?
18 Ya nganne nin di pinhodnan ibagah nan adi madne?
19 Mu innilan Jesus an pohdondan mahmahan nan ibalinan diyen inalina ot alyonan
diday, On hay pinhodyun mahmahan ya nan alyo' hi agagga mo ya adiya' tigon mu
adi madne ya tigona' bo?

20 Ibaga' i da'yu an ahi ayu lumuwa an gapuh umukayunganyu. Mu hanada'en
agge kimmulug ya nunhiglay amlongda i diyen ma'at i ha''on. Mu adi madney eyu
umukayungan te ahi ayu mun'am'amlong.
21 Te umat hinan babain nadatngan'ey pun'ayyamana ya nunhiglay pumpaligatana.
Mu indani ta himmawwang nan golang ya ma'ibagan malingling nan numpaligatana
te mun'am'amlong i diyen golang an inyayyamna.
22 Ot athidiy ma'at i da'yu te ad uwani ya umukayungan ayu. Mu hitun amahuwa'
ta tigona' i da'yu ya ahi nunhiglay amlongyu. Ya ma"id ha mabalin hi mangaan i
diyen amlong i da'yu.
23 Ta mihipun i diye ya adi mahapul an ha''on di pumbagaanyuh boddang. Te
nomnomnomonyu tun ibaga' an an namin di ibagayun Ama an gapuh pangulugyun
ha"on ya idatna.
24 Mu ingganah ad uwani ya ma''id ni' ha imbagayu i Ama hinan pohdonyun idatnan
da'yu. Ot hay maphod ya ibagayu nan mahapulyu ot midat i da'yu ta wan nahamad
di eyu pun'am'amlongan.
25 Ya alyon bon Jesus di, Hanadan imbagabaga' i da'yu ya in'ali'alig'u. Mu udum hi
algo ya dadno'o' moy ato' an mangipa'innilan da'yuh nan a'at Ama.
26 Ya hiya mohpey pumbaganyuh nan mahapulyu an gapuh pangulugyun ha"on ta
adi mo mahapul an ha''on di mangibagan hiyah nan ibagayu.
27 Te pohpohdon da'yu i Ama an gapuh naminhodanyun ha''on ya hay namatiyanyu
an hiyay nannag i ha"on
28 ta immaliya' hitun luta. Mu teen ad uwani ya taynan da'yuh tun luta ta
mumbangngada' i Ama.
29 Ya alyon nadan itudtuduwanay, Danaen imbagam hi ad uwani ya nadadno'
mohpe an agge ni'alig.
30 Ot ad uwani ya innilami mon he''ay nanginnilah an namin an ta'on on hay
nomnommi. Ta hiya nan patiyonmi an nalpu'a i Apu Dios.
31 Ya alyon Jesus di, On immannung an patiyonyu mohpe?
32 Padana' tee i da'yu an agagga ya mahiyahhiya' ayu ta punhintataynana' an way
ohaon umanamut hi nunhituwana. Mu bokona' damdama oha te wadah Ama an
pun'ibba'.
33 Ya manu'eh ibaga' datuwen da'yu ya ta wan bumoddang hi pangulugyun ha''on
ta luminggop di punnomnomyu te dakol di punligatanyuh tun luta. Mu hanat adi ayu
tumakut te inabak'u mo ayan namin nadan adi maphod an wah tun luta.

17

Hay Nangidasalan Jesus Hinadan Kimmulug I Hiya

1 Hidin imbagan Jesus dadiyen namin ya intangadnah ad abunyan ot mundasal
an alyonay, Ama, ad uwaniy nadatngan di em pangipa'innilaan hi anabaktu' an
Imbabalem ta way ato' an mangipa'innila damdamah anabaktum.
2 Te he''ay nangiyukod i ha"on hitudan tatagu. Ta an namin nadan pinto'mun
kumulug i ha"on ya pi'taguwo' didah munnananong.
3 Ta hituwen pi'taguwandah munnananong di panginnilaanda an he"a nan
immannung an Dios an ma"id ha udum. Ya innilaonda damdama an ha"on nan Kristu
an hinnagmuh tun luta.
4 Ot impatigo' di anabaktum hitudan tatagu hinan e' nangigibbuhan hinadan
impatamum i ha''on.
5 Ta hiya nan ad uwanin pumbangngada' hi awadam Ama ya dawato' an hanat
ipabangngadmu i ha"on nan anabaktu' tuwali hidin agge ni' nalmu tun luta.

16:23 16:23 James 1:5-8; 4:3

6 Impa'innila' di a'atmu Ama i datuwen tatagu an agge ni' kimmulug. Ot gapu ta
he"ay namto' i dida ya kimmulugda mon ha"on ot unudonda nadan tugunmu.
7 Ta hiya nan ad uwani ya inniladan an namin nadan ina'inat'u ya he''ay
nalpuwana.
8 Te an namin nadan tugunmun inyukodmun ha''on ya impa'innila' i dida. Ya
maphod ta inabulutda ta hiya nan ad uwani ya inniladan immannung an he''ay
nannag i ha''on.
9 Ot hay dawato' i he''a Ama ya hanat boddangam dida. Mu bokon hanadan agge
kimmulug i ha"on di ibagbaga' te datuwen pinto'mun kimmulug i ha''on an tatagum
di alyo' hi boddangam.
10 Te an namin datuwen nibilang hi tatagu' ya tatagum damdama te he"ay namto'
i dida ta kimmulugda i ha"on ta diday mangipatigoh anabaktu'.
11 Ot ad uwani ya tuwen madatngan di pumbangngada' hinah awadam. Mu
datuwen tatagun pinto'mu ya mataynandah tun luta. Ot he''a ahan Ama di ukod
an mumpapto' i dida ta wan he''ay nanongnah unudonda. Ya ta wan an naminda ya
ma'ohhada an umat hi na'ohhaanta.
12 Nihipun hi awada' i dida ta ingganah ad uwani ya impanapto"u dida an gapuh
nan abalina' an nalpu i he''a. Ta hiya nan ma''id ha nihiwwe i dida an ammuna nan
oha te on tuwali hidiyey iyatana an gapuh nan adi maphod an pangatna. Ta hiyay
nipa'annungan nan impitudo'muh din nadne.
13 Ot ad uwanin mumbangngada' i he''a ya impadngol'u i tudan tataguy dasal'u ta
mawada i dida nan nunhiglan amlong an malpu i ha"on.
14 Ya impa'innila' i didan namin nadan tugunmu ot unudonda. Ta hiya nan
ahiwawan nadan agge kimmulug dida te adida iyunnudan hinadan pangatda an umat
hi inat'u an agge' inyunnudan hinan pangatda.
15 Mu adi' alyon hi pa'aanom didah tun luta mu hay dawato' ya hanat ihwangmu
didah nadan pamalbalin Satanas.
16 Ta nan a'atda ya umat hinan a'at'un adi' iyunnudan hinan pangat nadan agge
kimmulug.
17 Ya hanat boddangam dida ta ihamaddan unudon nadan nipto' an tugunmu.
18 Ot honago' damdama dida an umat hi nannagam i ha''on hitun luta ta wan eda
ipa'in'innilay a'atmuh nadan tatagun agge ni' nanginnilah nadan tugunmu.
19 Ot gapun dida ya iyappit'uy adol'u ta paddungnay mi'nong i he"a ta iphodan
nadan tatagum ta wan ta'on on dida ya miyappitdan he''a.
20 Ya bokon datuwen nangulug hi ad uwani ya abuh di idasala' te ta'on on hanadan
kumulug hi udum hi algo an gapuh e pangipa'innilaan datuweh nadan tugunmu.
21 Ya hay dasal'u ya hanat ma'ohhadan namin an gapuh niddumandan dita ta
umatda i dita an na'ohhata. Ta tigon'en hanadan agge kimmulug hidiyen a'atda ya
mabalin an patiyonda an he''ay nannag i ha''on.
22 Ot gapu ta impabaktuwa' i he''a ya atbohdiy ato' i dida ta way atondan ma'ohha
an umat hi na'ohhaanta.
23 Te pinhod'un nanongnan wadaa' i dida an umat hinan awadam i ha''on. Ot hanat
ma'ohhada nimpe ta panginnilaan nadan agge kimmulug an he''ay nannag i ha''on.
Ya ta ma'innilaanda an ongal di pamhodmun dida an umat hinan pamhodmun ha''on.
24 Ot hay pinhod'u Ama ya hanat udum hi algo ya datuwen tatagun pinto'mun kim-
mulug i ha''on ya umalidan middum i ditah nan awadam ta wan mi'yam'amlongdah
pangipabaktuwam i ha''on an gapuh nan ongal an pamhodmun ha''on an nihipun
hidin agge ni' nalmu tun luta.
25 Ot he''a Ama ya nipto' di pangatmu mu agge da'a innilah tudan agge kimmulug
i ha"on. Mu innila da'a i ha"on ya atbohdih nadan tatagun inyukodmun ha''on an

inniladan he''ay nannag i ha''on
26 te diday nangipa'innilaa' hi a'atmu. Ya inaynayun'un mangipa'innilan dida ta
wan mawadan dida nan pamhod an umat hinan pamhodmun ha''on. Te at'ehdiy
pamhodda ya midduma' i dida.

18

Hay Nuntiliwandan Jesus
(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

1 Hidin nagibbuh an nundasal hi Jesus ot makak an in'uyugna nadan itudtuduwana
ot agwatonda nan wa''el an nungngadan hi Kidron ot umedah nan dommangna i han
natanoman hi olibo.
2 Ya innilan Judas hidiyen nangipluyanda te hidiy imminghah ugganda umayan i
da Jesus. Hituwen hi Judas ya hiya nan mangipatiliw i Jesus.
3 Ot i'uyug Judas nadan dakol an titindalu ya nadan pulis an hinnag nadan nabaktun
padi ya nadan Paliseu ot ipanguluna didahdih nan awadan da Jesus an nundilagda
ya numpangdondah matadom.
4 Mu innilan tuwalin Jesus an namin nadan ma'at i hiya. Ta hiya nan hidin
himmawwangda ot e midamu ot alyonan diday, Nganney eyu hama'on?
5 Ya alyonday, Hi Jesus an i Nasaret.
Ya alyonay, Ten ha''on tee. Ya wahdih Judas an ni'ita'dog i dida.
6 Mu hidin inalin Jesus di ha''on tee ya inhunodda ya mun'atutukkadda.
7 Ya alyon bon Jesus di, On nganne aay di eyu hama'on?
Ya alyonda boy, Hi Jesus an i Nasaret.
8 Ya alyon bon Jesus di, Ot ten imbaga' an ha''on tee. Ot ha''on'ey hama'onyu ya
hanat adiyu ilagat tudan nun'ibba'.
9 Manu'eh imbagan Jesus hidiye ya ta ipa'annungan din indasalna i Amana an
alyonay, An namin nadan inyukodmun ha''on ya ma''id ha ohah mihiwwe i ha''on.
10 Ya hi Simon Peter e ya nunhihikot. Ta hinuknutnay ispadana ot ipalangna ta
na'aan di winawwan an ingan di ohah nadan himbut nan nabaktun padi. Hay ngadan
diyen himbut ya hi Malkus.
11 Mu alyon Jesus i Peter di, Ihikotmu nan ispadam. Te abuluto' hituwen
punholholtapa' te hituwey pinhod Amah ma'at i ha''on.
12 Ta ona inalih diye ya impudong nadan tindaluh Jesus an didah nan opisyalda ya
nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot pawwidonda. Ta onda binobod
13 ot iyeda ni' i Anas an hi aman nan ahawan Kayapas an nabaktun padi i diyen
tawon.
14 Ya hidiyen hi Kayapas ya hiya din nangalih nadan na'amung an Judyu di,
Udu'dulnah on mateh naen ohan tagu mu hanan mate ta'un namin.

Hay Nangiha''utan Peter An Nun'ibba'ibbanah Jesus
(Matthew 26:69-75; Mark 14:66-72; Luke 22:54-62)

15 Ya da Simon Peter hinan nun'ibbanan itudtuduwan Jesus ya nitnunitnudda i da
Jesus. Ya hituwen ohan itudtuduwan Jesus ya in'innilan nan nabaktun padi ta hiya
nan ni'ihgop hinan lita''angan nan balen diyen nabaktun padi.
16 Mu hi Peter ya aggeda innila ta hiya nan immohnong hidih nan bahhel di geyt. Ot
ibangngad diyen nun'ibbana an nanginnilah nan nabaktun padi ot e mi'hapit hinan
babain mungguwalyah nan geyt ta paghoponah Peter.
17 Mu hidin tinigon diyen babaih Peter ya alyonan hiyay, On bokon he''ay ohah
nadan intudtuduwan naen tagu?
Ya alyon Peter di, Bokon man.

18 Ya gapu ta kottokottol ya nun'apuy nadan tagala ya nadan guwalyah nan Templo
ta pun'aniduwanda. Ot umeh Peter ot e mi'yan'annidun dida.
19 Yaden hi Jesus e ya wahdin humalyaon nan nabaktun padi an mahmahanay
mipanggep hinadan itudtuduwana ya hi'on nganney intanuddunan dida.
20 Ya alyon Jesus di, Na'en intanuddu' hinadan tatagu ya ma''id ha agge nangngol
te eya' timmanudduh nadan a'am'amungan di Judyu ya hinan Templo.
21 Mu tanganu on ha''on di punmahmaham an bokon hanadan tatagun nangngol
hinadan intanuddu' ot innilada?
22 Ya na'ibagon di ohah nadan tindalun tinampu' hi Jesus ot alyonay, Tanganunmu
ihya aton hinay pambalmuh nan nabaktun padi?
23 Ya alyon Jesus di, On waday imbaga' hi adi maphod? Hi'on wada ya ibagam. Mu
hi'on immannung nadan imbaga' ya tanganu on pamaaggon tumampu''a?
24 Ot ipiyen Anas hi Jesus an nunnanong an nabobod hi awadan Kayapas an
nabaktun padi.
25 Yaden hi Peter e ya wahdin mi'yan'anniduh nan lita''angan. Ya wadada boy
nangibagan alyonday, Ot ten he''ay ohah nadan intudtuduwan naen tagu?
Mu inha''ut bon Peter an alyonay, Ay bokon man attog.
26 Mu alyon bon nan ohan himbut nan nabaktun padi i Peter di, Ot ten tinigo
da'ahdih nan way natanoman hi olibo? Hidiyen himbut ya nitulang i Malkus an hiya
nan pinalang Peter di ingana.
27 Mu inha''ut bon Peter. Ya alinah on timmalanu han kawitan.

Hay Nunhumalyaan Pilatu I Jesus
(Matthew 27:11-31; Mark 15:1-5; Luke 23:1-5,13-25)

28 On hiyah nawi''it i diye ot ikakdah Jesus hi balen Kayapas ot iyedah balen nan
gobelnador an hi Pilatu. Mu nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an nangitnud i
Jesus ya aggeda ni'ihgop hi balen nan gobelnador. Te paniyon dida hi'onda hunggop
hi balen di bokon Judyu an umat hinadan i Roma te mibilangda anuh nalugit yaden
tuwen madatngan nan ngilin. Ya mibilangda'eh nalugit ya adida mabalin an mi''an
hinan ngilin di punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad
Egypt.
29 Ta hiya nan hi Pilatu di limmah'un ot mahmahanan dida hi'on nganney bahul
diyen tagu.
30 Ya alyonday, Onha ma''id ha bahulna ot undan namaag ya inyalimin he''a?
31 Ya alyon bon Pilatu di, Ot at'ehna ya ukod ayun manumalyan hiya ta iyunnudyuh
nan uldinyun Judyuy panumalyayun hiya.
Ya alyon dadiyen Judyu di, O mu da'min Judyu ya mipagol hi'on ukod ami on
pinatemiy ohan tagu te hinaey inyuldinyun i Roma i da'mi.
32 Athidiy na'at ta nipa'annung din inalin Jesus an a'at di atayana.
33 Ot umeh Pilatu hinan punhumalyaana ot ipa'ayagnahdih Jesus ot alyonan hiyay,
On he''a nan Patul di Judyu?
34 Ya alyon Jesus di, On nalpuh nomnommuh naen imbagam onu imbagan nadan
tatagu?
35 Ya alyon Pilatu di, Agge' innilay a'atmu te bokona' Judyu. Ya undan nganne
tuwaliy inatmu ta inyali da'ahtuh nadan ibbam an Judyu ya nadan nabaktun padi?
36 Ya alyon Jesus di, Ha''on ya immannung an patula' mu bokon hitun lutay
pumpatula'. Te onha hitu ot wan ni'yawwit amih nadan kimmulug i ha''on ta
aggeya' inyalihtuh nadan Judyu. Mu athituy na'at ta mipa'innila an bokon hitun
lutay pumpatula'.
37 Ya alyon bon Pilatu di, Ot on immannung an patul'a?

Ya alyon Jesus di, Nipto' hinaen inalim. Te hiyah naey gapunah e' immaliyan hitun
luta ta way ato' an mangipa'innilah nan nahamad an ma'unud. Ta hanadan naminhod
ituwen nahamad an ma'unud ya diday kumulug i ha"on.
38 Ya alyon Pilatu di, On nganne nan nahamad an ma'unud? Ya limmah'un hi Pilatu
ot umeh awadan nadan Judyu ot alyonan diday, Hay innila' ya ma"id ha bahul tuwen
tagu.
39 Mu innilayu an atawotawon on nadatngan'e nan ngilin di punnomnomnomanyuh
nihwangan handidan a'ammodyuh ateh ad Egypt on ipilubus'uy ohah nadan balud
an miyunnudan hinan pohdonyu. Ot on pinhodyun nan patulyun Judyu di ilubus'u?
40 Mu ondaot ahitutukuk an alyonday, Bokon te hi Barabas. Ya hituwen hi Barabas
ya na'innilan pimmate.

19

1 Ta numbangngad moh Pilatu hi awadan Jesus ot ipahuplitnah nadan tindaluna.
2 Ya tinuligonggongda han inapiddan pagat ot ipipongotdan Jesus ot ipilubungda
han mumbolah* an ay lubung di patul.
3 Ot layalayahanda an alyonday, Madayaw peman tun patul di Judyu. Ot inayundan
puntampu'.
4 Ot lumah'un hi Pilatu ot alyonah nadan Judyu di, Tigonyu tee an ipalah'un'uh
tuwen tagu te ma"id ha inakhupa' hi bahulna.
5 Ta impalah'unah Jesus an nunnanong nan impipongotdan hiya ya nan
impilubungdan hiya ot alyon Pilatu i diday, Tigonyu an wahtu teeh tuwen tagu.†
6 Mu hidin tinigon nadan nabaktun padi ya nadan guwalyah nan Templo hi Jesus
ya inyal'aladaot an ahitutukuk an alyonday, Ipipata'muh krus.
Ya alyon Pilatu di, Ukod ayu mo attog ya inawityu ta da'yuy e mangipipata' i hiyah
nan krus te ningamut an ma"id ha inakhupa' hi bahulna.
7 Mu alyon nadan Judyu di, Tanganun ma"id ha bahulnah nan alyonay hiya nan
Imbabalen Apu Dios? Yaden hina'en wahnan tugun Moses ya mahapul an mipapate
nan athinan tagu.
8 Ta hidin dingngol Pilatu hidiyen imbagada ya namamay ena timmakutan
9 ot hunggop hidih nan punhumalyaan ot alyonan Jesus di, Undan daanay
nalpuwam? Mu agge timbal Jesus.
10 Ya alyon bon Pilatu di, Tanganun'a adi tumbal? Undan aggem innila an waday
abalina' an mangipilubus onu mangipipata' i he"ah nan krus?
11 Ya alyon Jesus di, Onha agge inyabulut Apu Dios hituwen ma'at i ha"on ot ma"id
ha abalinam an mangat hi kumpulnan ha"on. Ta hiya nan hanan nangipiyalihtun
ha"on ya ong'ongngal di bahulna.
12 Ya namamay naminhodan Pilatu an mangipalubus i hiya. Mu hanadan Judyu ya
inyal'aladan muntukuk an alyonday, Ipalubusmu'eh naen tagu ya ni'yat'an mi'buhul
hinan patul hi ad Roma. Te nan mangalih hiyay patul ya mi'buhul i hiya.
13 Ya gapu ta athidiy nangalidan Pilatu ya impalah'una moh Jesus ot e umbun hinan
ubunana hinan way nada'da'an hi batu an ubunana hi'on munhumalya. Hay pangalin
di Judyu i diyen nada'da'an hi batu ya Gabbata.
14 Ya hidin tuwen tongan di algo i diyen algo ya alyon Pilatu hinadan Judyu
di, Tehtu tee tun patulyu. Yaden hidiyen algoy pundadaanandah nan ngilin di
punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
15 Mu pun'itkukda bon alyonday, Hanat ipa'aanmuhtu ya em impipata' hi krus.
Ya alyon Pilatu di, Undan pinhodyun ipipata"uh nan krus tun patulyu?

---

* **19:2 19:2** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **19:5 19:5** Athidiy inalina te pinhodnan malmuy homo'dan Jesus.

Ya alyon nadan nabaktun padi di, Ma''id ha udum hi patulmi te ammuna nan patul hi ad Roma.
16 Ot ipa'alan mon Pilatu hi Jesus i dida ta eda ipipata' hinan krus.

Hay Nangipata'andan Jesus Hinan Krus
(Matthew 27:32-34,37-44; Mark 15:21-23,25-32; Luke 23:26-34,35-43)

17 Ta onda nakak ot ipipohondan Jesus nan krus an ipata'ana ta inggana ot dumatongdah nan nabaktu an nungngadan hi Ba'ag Di Ulu. Ya hinan hapit di Judyu ya Golgota.
18 Ta hidiy nangipata'andan Jesus. Ya wadada boy duwan linala'in impipata'dah nan duwan krus an numbinahhelonda i Jesus.
19 Ya wada han intudo' Pilatu ot ipipata'nah nan krus Jesus an alyonay, Hiyah tuweh Jesus an i Nasaret an Patul di Judyu.
20 Ya nan eda nangipata'an i Jesus ya nihaggon hi ad Jerusalem. Ta hiya nan an namin nadan Judyu an mala''uh hidi ya binahadah diyen nitudo' te nibalin hi hapit di Greek ya Judyu ya Latin.
21 Mu nadan nabaktun padi ya alyonda i Pilatu di, Udu'dulnay hukkatam ta hay itudo'mu ya alyom di, Hituwen tagu ya alyonay hiya nan patul di Judyu.
22 Ya alyon Pilatu di, Hidiyen intudo''u ya hiyah diyen adi mahukkatan.

Hay Inat Nadan Tindaluh Nan Lubung Jesus
(Matthew 27:35-36; Mark 15:24; Luke 23:34b)

23 Hidin impata' nadan tindaluh Jesus hinan krus ot alanda nan lubungna ot pun'opatonda ot iya'appongdan opat. Ot alanda bo nan ohan lubongnan ninayun di abolna an ma''id ha ugutna
24 ot alyonday, Adi ta'u hetheton ta namaag ya imbunut ta'uy mangala. Ta hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, Iya'appongda nan lubung'u ya imbunutday mangalah nan ohan ninayun di abolna.

Hay Nangiyukodan Jesus I Inanah Nan Ohan Itudtuduwana

25 Ya hinan e''elen nan krus an nipata'an Jesus ya wahdih inana an tum-tumma'dogdah nan hi ibban inana ya hi Mary an ahawan Kleopas ya hi Mary Magdalene.
26 Ya hidin tinigon Jesus hi inanahdi ya wahdi bon mi'ita'ta'dog i dida nan pa'appohpohdon Jesus an itudtuduwana ot alyonan inanay, Ina, hanat ibilangmuh naeh imbabalem.
27 Ot alyona bo i diyen itudtuduwana di, Hanat ibilangmu hiyah hi inam. Ta nihipun i diye ot awitona moh inan Jesus hi baleda.

Hay Natayan Jesus
(Matthew 27:45-54; Mark 15:33-39; Luke 23:44-49)

28 Innilan mon Jesus an nipa'annung an namin nan impitudo' Apu Dios an ma'at i hiya. Ta alinah on alyonay, Na''uwoha'.
Ta hidiyen inalinay nipa'annungan din oha bon impitudo' Apu Dios hidin nadne.
29 Ya wahdi han limmanun bayah an nittu i han malukung ot itamoldahdi han kapoh ot ituddiwdah nan ma'alih haysop ot idammadah timid Jesus.
30 Ta ona tiniptip ot alyonay, Nalpah mo.
Ot ilungenay uluna ot inayunan ma'unguh.

Hay Nanudpakandah Taglang Jesus

31 Hay ibiggatan diye ya Habadun tungo ta hiya nan imme nadan ap'apun di Judyu hi awadan Pilatu ot eda ibaga i hiya ta honagonay e mamutung hi hukin nadan

19:24 19:24 Psalm 22:18 **19:28 19:28** Psalm 69:21

nun'ipata' ta ma'ibagadan mate ya lina'ahda didahdi. Te paniyo i didan Judyu hi'on
Habadun tungo ya waday nunnanong an nipata' hinan krus. Ya hidiye bo udot an
Habadun tungoy pa'ngillinonda te hiyah diye nan algo an punnomnomnomandah
nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt.
32 Ot ituda' mon Pilatu di udum hinadan tindaluna ot eda pumputung di hukin
nadan duwan ibban Jesus an nipata' hi krus.
33 Mu aggeda pinutung di hukin Jesus te hidin tinigoda ya nate mo tuwali.
34 Ta namaag mo ot hudpakon nan ohan tindaluy taglang Jesus hi pahul ta
bimmudduh di dalana ya nan liting an nalpuh adolna.
35 Ta an namin datuwen na'na'at ya immannung te tinigo' di na'atanda ta hiya nan
intudo''u ta way atonyu pibon kumulug i hiya.
36 Ya hay agge namutungan nadan tindaluh hukin Jesus ya hidiyey nipa'annungan
din impitudo' Apu Dios hidin nadnen alyonay, Ma''id ha ohah tungalnah naputung.
37 Ya nipa'annung bo nan ohan impitudo'nan alyonay, Hanadan tatagu ya
na'tiggondah diyen hinudpakdah pahul.

Hay Nilubu'an Jesus
(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

38 Indani ya wada han hi Joseph an i Arimatea an immeh awadan Pilatu ot ibagana
ta ena alan nan adol Jesus. Te hiyay ohah nadan kimmulug i Jesus mu aggena
impa'in'innila te tumakut hinadan ibbadan Judyu. Ta on inyabulut Pilatu ot ena alan
nan adol Jesus.
39 Ya ni'ye i hiya hi Nikodemos an inodnana han ay pulbus an mapmaphod
di hunghungna an nun'uddum nan mira ya alos an tulumpulut opat (34) di kilu.
Hituwen hi Nikodemus din e ni'hapit i Jesus i han nahdom.
40 Ta hidin inalada nan adol Jesus ot ha''adanda nan linen an luput i diyen pabanglu
ot ahida iputiput hi adol Jesus te hidiyey pangatdan Judyu.
41 Ya hidih e''elen nan nangipata'andan Jesus an awadan di natanoman hi
bungbunga''an ya wahdi han pa''apyan lubu' an ma''id ni' ha nilubu' hidi.
42 Ta hidiy eda nangilubu'an te nihaggon ya tuwen madatngan nan Habadun tungo.

20

Hay Timmaguwan Jesus
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

1 Ta on hiyah mun'awiwi''it i diyen namangulun algon diyen Duminggu ot umeh
Mary Magdalene hinan way nilubu'an Jesus. Mu hidin nidatong ya tinigonan na'aan
nan ongal an batu an tungab nan lubu'an.
2 Ta muntinnagtag an mumbangngad an e mangibaga i Peter ya nan ohan
pinpinhod Jesus an alyonay, Ma''id mahdi te inaladay adol nan Ap'apu ta'uh nan
lubu'an ot towan nin di nangiyayanda.
3 Ot ume da Peter i diyen ohan itudtuduwan Jesus hi awadan nan nilubu'an Jesus
4 an numpuddugdan duwa ya namangulun dimmatong hidiyen adwan Peter.
5 Mu agge hinunggop te ona indungo ya tinigona an ammuna nan linen an niputiput
ni' i Jesus an wahdi.
6 Mu hidin dimmatong hi Peter ot inayunan hunggop hinan lubu'an ya tinigona
damdaman ammuna nan linen an niputiput hi adol ni' Jesus an wahdi.
7 Ya nan luput an nilibbut hi uluna ya wahdin nakupin mu nahiwwen niha''ad.
8 Ta nitnud nan adwan Peter an hinunggop ta hidin tinigona ya patiyona an
namahuwan hi Jesus.

19:36 19:36 Psalm 34:20 **19:37 19:37** Sekariah 12:10

9 Handi ya aggeda na'awatan nan impitudo' Apu Dios hidin nadne an hi Jesus ya mamahuwan.
10 Ta hidin tinigoda an athidiy na'at ot umanamutda.

Hay Numpatigan Jesus I Mary Magdalene
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

11 Mu hi Mary Magdalene ya wahdin kumkumgah nan way panton di lubu'an Jesus. Mu hidin nunyu"ung ta idungonay dallom nan lubu'
12 ya tinigona han duwan anghel an nunlubungdah pulaw an inumbun di oha hinan nangi'ulluwan ni' Jesus ya nan ohah uyyadana.
13 Ya alyondan Mary di, Nganun'a kumkumga?

Ya alyonay, O te inye''eday adol nan Ap'apu ya aggemi innilah on idanay nangiyayanda.
14 Mu hidin nunligguh ya wahdih Jesus an timma'dog. Mu aggena ni' immatunan hi'on hiya hi Jesus.
15 Ya alyon Jesus i hiyay, Tanganun'a kumkumga? Undan nganney hama'om?

Ya hay wah nomnom Mary ya alyona on hiya nan mumpapto' i diyen natanoman hi bungbunga"an ta alyonay, Ibba' ibagam bahan hi'on he''ay nangaan hituh nan adol Jesus ya intuddum di nangiyayam ta e' alan.
16 Ya alyon Jesus i hiyay, Mary.

Ta nunligguh hi Mary ya immatunana mohpeh Jesus te hay hapitna. Ya alyonay, Rabboni.

Hay ibalinan diyen hapit ya muntudtudu.
17 Ya alyon Jesus i hiyay, Adim idon i ha''on te aggeya' ni' numbangngad hi awadan Ama. Mu ume'a ta em ibagah nadan itudtuduwa' an mumbangngada' i Apu Dios an hi Ama ya ta'on on da'yu ya hiya nan Dios an dayawonyu ya hi Amayu.
18 Ot umeh Mary Magdalene hi awadan nadan itudtuduwan Jesus ot alyonay, Tinigo' nan Ap'apu ta'u. Ot ibaganan dida an namin nadan imbagan Jesus.

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

19 Hidin nahdom i diyen Duminggu ot ma'amungdan namin nadan intanudduwan Jesus i han ohan bale. Mu nun'idakigdan namin nadan panton diyen na'amunganda te tumakutdah nadan ibbadan Judyu. Ya wadah Jesus ot alyonan diday, Hanat malinggop ayu.
20 Ot ipatigonan dida nadan kilah hinadan paladna an inwan di pata' ya nan nahudpak hi taglangna. Ta nunhiglay amlong nadan itudtuduwana hi nanigandan hiya.
21 Ya alyon bon Jesus i diday, Hanat malinggop ayu nimpe. Ot alyonay, Honagon da'yu an umat hi nannagan Ama i ha''on ta ume ayu muntudtuduh nadan tatagu.
22 Ona inalih diye ot ihapudnan dida ot alyonay, Abulutonyu nan Espiritun Apu Dios.
23 Ta wan nan tagun muntutuyuh bahulna ya mabalin an alyonyun hiyay, Pakawanon Apu Dios di bahulmu. Mu nan tagun adi muntutuyuh bahulna ya mabalin bon alyonyuy, Adi pakawanon Apu Dios di bahulmu.
24 Hidiyen numpatigan Jesus hinadan Apostoles ya ma"id hi Thomas an hay ohah ngadana ya hi Dappel.
25 Ta imbagan nadan ibbanan hiya an alyonday, Tinigomi nan Ap'apu ta'u.

Mu alyon Thomas di, Gahin di tigo' ya dapao' nadan inwan di pata' hinadan ta'lena ya nan nahugat hi taglangna ya ahi mabalin hi patiyo' an namahuwan.
26 Hidin nala"uh han hindumingguwan ot ma'amung bo nadan itudtuduwana i diyen balen na'amunganda ni'. Ya wahdih Thomas. Ya atbohdin nun'idakigda nadan

panto. Ya wadah Jesus an timma'dog hi gawwan nan awadanda ot alyonay, Hanat malinggop ayu.
27 Ot alyona i Thomas di, Ma'at dapaom di ta'le' ya dinapam tun taglang'u ta ma''id ha punduwaduwaam hi'on namahuwana'.
28 Ya alyon Thomas di, Apu Jesus, patiyo' an he''a nan Dios an dayawo'.
29 Ya alyon Jesus di, Innila' an mamati'a mohpe te tinigowa'. Mu udu'dul nan tagu an kumulug an ta'on on aggeya' tinigo.
30 Dakol di milagro an ina'inat Jesus an tinannigon nadan itudtuduwana an agge nitudo' ituwen liblu.
31 Mu nitudo' datuwen udum ta wan patiyonyu an hi Jesus ya hiya nan Kristu an Imbabalen Apu Dios. Ta gapuh kumuluganyun hiya ya mabalin an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.

21

Hay Ni''anan Jesus Hinadan Itudtuduwanah Ad Tiberias

1 Agge nadne ya numpatigo boh Jesus hinadan itudtuduwanah din awadandah nan lobong an nungngadan hi Tiberias.
2 Ya wadahdi da Simon Peter ya hi Thomas an alyonday hi Dappel ya hi Nataniel an i Kana hi ad Galilee ya nan hinagi an da na' Sebedi ya nan duwan ibbadan itudtuduwana.
3 Te alyon Simon Peter hi eda muntabukul ta hiya nan ni'yedan hiya. Ta nunlugandah nan bangka ot ilablabidan muntabukul mu ma''id ha ta'on hi ohah ekan hi tinabukulda.
4 Ta hidin mun'awiwi''it ya wadah Jesus an timma'dog hinan pingngit nan lobong mu aggeda immatunan.
5 Ya alyona di, On waday tinabukulyun i'iba?
Ya alyonday, Ma''id man tee ha ta'on hi oha.
6 Ya alyon Jesus di, Iyeyuh nangappit hi winawwanyu ot waday tabukulonyu.
Ot ibkahdahdi nan tabukulda. Ta hidin guyudonda ya maligatanda te dakkodakkol mohpey natabukul.
7 Ya alyon nan pohpohdon Jesus i Peter di, Te on nan Ap'apu ta'u!
Hidin dingngol Peter hidiye ya na'ibagonan inhu'lub di lubungna ot dumokpah nan liting ot mangeh awadan Jesus.
8 Mu nadan nun'ibbana ya deedahdih nan bangka an guyudonda nan tabukul an napnuh ekan. Ya nihaggonda moh nan pingngitna an umeh hinggahut (100) di metroy dinawwinah nan pingngitna.
9 Ta hidin dimma''aldah nan pingngitna ya nangitiganda an wahdiy ekan an nihongba i han bimmalan apuy ya wahdiy tinapay.
10 Ya alyon Jesus i diday, Iyaliyuhtu dohah nadan tinabukulyu.
11 Ot ma'anneh Peter hinan bangka ot ena guyudon di tabukul ot ida''alna. Ya o''ongal nadan ekan an natabukul. Ya hay numbilangda ya umeh hinggahut ta han nabonglet tulu (153). Mu ta'on on athidiy dinakolna ya agge napa''ih nan tabukul.
12 Ta on nalutu nan makan ot alyon Jesus i diday, Ma'ayu ta mangan ta'u.
Ya ma''id ha nummahmah hi ngadana te an naminda ya innilada an hiya hi Jesus.
13 Ot alana nan tinapay ot ipiyappongnan dida ya atbohdiy inatnah nan ekan.
14 Ta hidiyey mi'atluh numpatigan Jesus i didan itudtuduwana hidin namahuwan.

Hay Nummahmahan Jesus I Peter Hi A'at di Pamhodnan Hiya

15 Hidin nabhugda ya alyon Jesus i Simon Peter di, He''a Simon an imbabalen John, on immannung an nahamad di pamhodmun ha''on mu datuwen ibbam?
Ya alyon Peter di, Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.

Ot alyon Jesus di, Hanat ipapto'mu nadan kimmulug an umat hi aton nan mumpastol hinadan imbabalen di kalnero.
16 Ya alyon bon Jesus di, Simon an imbabalen John, on immannung an nahamad di pamhodmun ha''on?
Ya alyonay, O Apu Jesus, innilam an pohpohdon da'a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug an paddungnay kalnero'.
17 Ya impitlun bon Jesus an alyon di, Simon an imbabalen John, on immannung an pohpohdona' i he"a?
Ya mahkit moh punnomnoman Peter te pitlunah diyeh nummahmahan Jesus i hiya. Ot alyona i Jesus di, Apu Jesus, he''a ya innilam an naminamin. Ot innilam an pohpohdon da''a.
Ot alyon bon Jesus di, Ot ipapto'mu nadan kimmulug i ha"on an paddungnay kalnero'.
18 Ibaga' i he''a an hidin a'ungam ya ukod'a on iniktommuy balikismu on nange'ah nan pohdom an umayam. Mu udum hi algo ya adi athidi. Te amamma'a'e mo ya namaaggon indawawam di ta'lem ta bobodon da'a ya inye da'ah nan aggem pinhod an pangiyayandan he''a.
19 Hinaey imbagan Jesus te pinhodnan innilaon Peter di a'at di ena atayan hi udum hi algo ta pangipatigonah anabaktun Apu Dios. Ot alyonan Peter di, Hanat un'unudona'.
20 Ya nunligguh hi Peter ya tinigona an mitmitnud i hiya nan ibbadan pinpinhod Jesus an hiya din nidallag i Jesus hidin nanganandah din agge ni' nateh Jesus ta hiyay nummahmah hi'on nganney mangipatiliw i hiya.
21 Ot alyon Peter i Jesus di, Apu Jesus, on hiya'e ya nganney ma'at i hiya?
22 Ya alyon Jesus di, Adi mahapul an innilaom hi'on nganney ma'at i hiya. Te undan alyo"eh adi ni' mate ta ingganay tigonah pumbangngada' ya nganney boddangna i he"a. Haot eh'ay nomnomnomom ya hay em pangunudan i ha"on.
23 Ta gapun diyen inalin Jesus ya alyon nadan kimmulug on adi ni' mateh diyen ibbadan pinpinhod Jesus. Mu bokon athidi te ona inali ya abuh di, Undan nganney iyatanan he''a Peter hi'on adi ni' mate ta ingganah ona' mumbangngad?
24 Hay ibagbagana i diye ya ha"on an nangitudo' ituwe an tinannigo' an ina'inat Jesus ya nadan intanudduna. Ya innila ta'un immannung datuwen intannudo''u.
25 Dakol nadan udum an ina'inat Jesus an agge nitudo' hitu te onha intudo''un namin ot ma''id ha bilang di libluh itudo'anda.

Hay Ina'inat Nadan Apostoles
(Acts)

1 Ibba' Teofilo,
Handi'en namangulun tudo''un he''a ya nitudo' hidi nadan ina'inat Jesus ya nadan intanudduna an nihipun hidin nangihipunanan nuntudtudu
2 ta inggana i diyen algo an immayanah ad abunyan. Mu hidin agge ni' immeh ad abunyan ya nan Espiritun Apu Dios an wadan hiyay nangitudduh itugunah nadan pinto'nan Apostoles.
3 Te nihipun hi namahuwana ta ingganah din immayanah ad abunyan ya umeh napat (40) di algoy numpatipatiganan dida. Ya nadan dakol an ina'inatnay nangipa'innilan dida an immannung an namahuwan. Ya imbagabagana bon diday a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
4 Ya pinadananan dida an alyonay, Adiyu ni' taynan tun ad Jerusalem ta ingganah on mipa'annung din inali' i da'yu an aton Ama. Te imbaga' an
5 hi John ya hay liting di numbonyagna mu da'yu'e ya agagga moy abonyaganyuh nan Espiritun Apu Dios.

Hay Immayan Jesus Hi Ad Abunyan

6 Waday ni'yamungan Jesus hinadan Apostoles ya mahmahanda an alyonday, Apu Jesus, undan ad uwani moy pangipa'aanam hinadan i Roma an mun'ap'apu ta nada tuwali an ibba ta'un Judyu di ukod an mumpapto' hitun boble ta'u?
7 Ya alyon Jesus di, Hi Ama di ukod hi'on anuud di a'atan nae ot adi gahin onyu innilaon.
8 Mu haot eh'ay maphod hi innilaonyu ya nan umaliyan nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanyu ta hiyay mangdat hi abalinanyu. Ta eyu ipa'innilay a'at'uh ad Jerusalem ya hi an namin an boblehtu hi ad Judea ya ta'on on hi ad Samaria ya hi abobbobleh tun luta.
9 Ta ona inalih diye ya pamaag ya mun'ipatuluh ad lagud ta tangtangadondan mun'alimuh hinan bugut.
10 Ta nanongnan itattangaddah ad lagud ya alinah on wada han duwan linala'in nunlubung hi pulaw an mi'ta'ta'dog i dida
11 ot alyonday, Da'yun i Galilee, tanganunyu itatangad hi ad lagud? Hidiyen hi Jesus an immeh ad abunyan ya mumbangngad hi udum hi algo ya hidiyen a'at di immayanah ad abunyan ya atbohdiy ma'at hi pumbangngadana.
12 Ta nadan Apostoles ya nakakda i diyen nabillid an nungngadan hi Olibo ot mumbangngaddah ad Jerusalem an ohay kilometroy dinawwina.
13 Ot umedah nan kuwartudahdih nan mi'adwan gladu. Dadiyen hinunggop ya da Peter ya hi John ya hi James ya hi Andrew ya hi Philip ya hi Tomas ya hi Bartolome ya hi Matthew ya nan ohan hi James an imbabalen Alpeus ya hi Simon an ohan Selote ya han hi Judas an imbabalen James.
14 Ya innaynayundan ma'anamu'amung ta dumasadasalda an didah nadan binabai ya hi inan Jesus an hi Mary an didah nadan udum an imbabalena.

Hay Nihukkat I Judas

15 Han hin'algo ya na'amungda han umeh hinggahut ta bainti (120) an kimmulug i Jesus ot tuma'dog hi Peter ot alyonay,
16 I'iba, teen inat Judas din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din hi David hi nangalyanay waday mangipangulu hinadan e muntiliw i Jesus.

17 Ya hi Judas di oha i da'mih nan himpulut duwan (12) Apostoles ta hiyay ohan napili an ni'tamu i da'mi.
18 Mu hiyay nangipatiliw i Jesus ta nan pihhun lagbuna i diyen inatna ya hidiyey nangattangda i han luta ta hidiy immayana ot hidiy agahana ot mipakpak ta nabughiy putuna.
19 Ta dingngol di atagutaguh ad Jerusalem hidiyen na'at i hiya. Ta hiya nan nginadanandah diyen luta hi Akeldama an hay ibalinana ya lutan nadadala.
20 Ot inayun Peter an alyon di, Hay impitudo' Apu Dios hi ma'at i Judas an gapuh nan inatna ya nitudo' hinan Psalm an alyonay, Hanat ma''id ha miha''ad hinan balena. Ya hanat ma"id ha mabatin dida ta wan mabaoy nunhituwanda. Ya nitudo' bo an midat hi oha nan sa'adna ta wan waday mihukkat hinan sa'adna.
21 Ot hiya nan ad uwani ya pot'on ta'uy ohah mihukkat i Judas ta middum i da'mi an e mangipa'innilah nan namahuwan Apu Jesus. Mu mahapul an hay ohah nadan ni'uyu'uyug i da'min da Jesus hinadan nanganangayanmi
22 an nihipun hidin nuntudtuduwan John hinadan tatagu ot bonyagana dida ta ingganah din numbangngadan Jesus hi ad abunyan.
23 Ta nadan na'amung ya imbagada an hay pumpiliyanda ya hi Joseph Justus an hi Barnabas di mi'adwah ngadana ya hi Matias.
24 Ot mundasaldan alyonday, Apu Dios, an namin di tagu ya innilam di punnom-nomda ot he''a bahan di mangipa'innila i da'mih nan pot'om i datuwen duwa
25 ta mihukkat i Judas an ohah nadan Apostoles ni'. Te hi Judas ya inwalongnay a'apostolesna ot umeh awadan nadan nun'abahulan.
26 Ta on nagibbuh an nundasalda ot ibunutday ngadan dadiyen duwa ya hay napili ya hi Matias ta hiya moy ni'apulut duwah (12) nadan Apostoles.

2

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Kimmulug I Jesus

1 Hidin nadatngan nan algon Pentekos ot ma'amungdan namin nadan mangulug i Jesus i han ohan bale.
2 Ya alinah on wada han mumbungug an ay puwo' an nalpuh ad lagud an nungkohop ot mun'onan i diyen balen na'amunganda.
3 Ya tinigodan wada han ay mundalang an nungkohop hi hinohha i dida.
4 Ta nipiddum i dida nan Espiritun Apu Dios ta alinah on nat'onat'on an hapit di panapitda an bokon nan hapitda tuwali te nan Espiritun Apu Dios di nangipahapit i dida.
5 Ya hidih ad Jerusalem ya wadaday Judyu an na'na'unnud hinadan tugun Apu Dios an nalpudah nat'onat'on an bobleh tun luta.
6 Ya hidin dingngol nadan tatagu nadan ahihahapit ya dakol nadan tatagun immeh awadan dadiyen kimmulug i Jesus. Ya masda'awda te way oha i dida on donglondan waday mangihapit hinadan hapitda.
7 Ta alyonday, Undan bokon i Galilee datuwe?
8 Ya tanganu udot on inniladan mangihapit hinadan nat'onat'on an hapit ta'u?
9 Ya den wada i dita'uy i Partia ya i Media ya i Elam ya i Mesopotamia ya i Judea ya i Kapadosia ya i Pontus ya i Asia ya
10 i Prigia ya i Pampilia ya i Egypt ya nadan nalpuh abobbobleh ad Libya an nihaggon hi ad Sayrin. Ya hay udum i dita'u ya immalihtu an nalpuh ad Roma.
11 Ta Judyu di udum ya bokon Judyu di udum i dita'u mu unudonda nadan uldin ta'un Judyu. Ya nadan udum ya i Krete ya i Arabia. Mu tanganu on pun'ibagada

1:18 1:18 Matthew 27:6-8 **1:20 1:20** Psalm 109:8

nadan maphod an ina'inat Apu Dios i dita'u an hanadan nat'onat'on an hapit ta'uy panapitda.
12 Ta masda'awda ta way ohaon numanomnom on ilutikdan alyonday, Tanganu udot on pamaag ya inniladan namin di hapit?
13 Mu nadan udum ya ilaylayahhanda didan alyonday, Umman onda nun'abubutong!

Hay Nanguhuhan Peter Hi A'at Jesus

14 Hi Peter an wahdin ni'ita'dog hinadan himpulut ohan (11) Apostoles di himmapit ot ol'oltonan alyon di, Da'yun ibbamin Judyu ya da'yun namin an numpunhituh ad Jerusalem ya hanat igongahanyu tun ibaga'.
15 Alyonyuy nun'abubutong ami mu agge ami te undan waha mabutong i ha hiyah na'aggawa?
16 Hituwen ma'ma'at i da'mi ya hiyah tuwey ipa'annungan din inalin nan propetan hi Joel an alyonay,
17 Hi Apu Dios ya alyonay ipa'alina nan Espirituna ta middum hi atagutagu hitun mun'adatngan nan ma'udin timpu. Ta nadan apapuyu an linala'i ya binabai ya ipa'innilada nadan ipa'innilan Apu Dios i dida. Ya nadan mumpangilog an linala'i ya ipatigonan diday pinhodnan innilaonda. Ya nadan a'amamma ya waday ipa'inopnan dida hinadan ahi ma'at.
18 Ya atbohdih nadan baalna an linala'i ya binabai an ipiddumna nan Espirituna i dida ta eda itudtuduh nadan tatagu nan ipa'innilanan dida.
19 Ya waday nakaskasda'aw an ipatigonah tun luta ya hi ad lagud te hay mipatigo ya dala ya apuy ya nunhiglay ahuk.
20 Ya humilong nan algoh ad lagud ta mumbalin hi mumbolah* nan bulan ya ahi madatngan hidiyen Algon punhumalyaan Apu Dios hi tatagu.
21 Ya hay oha boh inalin Joel ya alyonay, An namin nadan mumpaboddang i Apu Dios ya mi'tagudan hiya.
22 Ot inayun Peter an alyon di, I'iba an tinanud Israel, aga'e ta donglonyu tun ibaga' an a'at Jesus an i Nasaret. Hiya ya ongal di abalinana an nalpu i Apu Dios te tinannigo ta'u nadan dakol an milagron ina'inatna ta hidiyey pangimatunan ta'u an hiya ya hinnag Apu Dios.
23 Mu hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwali nan ma'at i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan ipapateyuh Jesus hinadan tatagun nun'abahulan ta impata'dah nan krus.
24 Mu hi Apu Dios ya inabaknay ate te minahuwanah Jesus te adi mabalin hi minaynayun hi ate.
25 Ta hiyah naey nipa'annungan nan intudo' din hi apu ta'un hi David an alyonay, Hi Apu Dios ya wadawadan ha"on ta hiya nan ma'dinnola'.
26 Ya atbohdin nunhiglay amlong'u i hiya. Ta ta'on hi mateya' ya madinola' an mahuwana'
27 te innila' an hi Apu Dios ya adina punnanongon di linnawa' hi awadan di linnawan nadan numpun'ate te ha"on an pinto'na ya innila' an adina iyabulut an matano' di adol'uhdi.
28 Te impa'innilana tuwalih din hopapna an mahuwana' hi ataya'. Ta hiya nan mun'am'amlonga' te wadah Apu Dios i ha"on.
29 Ya innayun Peter an alyon di, Da'yun i'iba, wan alyonyu on hay adol David di hinapitna mu bokon te hi David ya na'innilan nate ot milubu'. Ya ingganah ad uwani ya wahtun boble ta'u nan lubu'na.

---

* **2:20 2:20** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. **2:21 2:21** Joel 2:28-32 **2:28 2:28** Psalm 16:3-11

30 Hiyay ohah nadan propeta ot innilanan hinamad Apu Dios an imbagan hiya an
udum hi algo ya han apapunay pumpatulon Apu Dios ta umat i hiya.
31 Ya innilan David nan ma'at hi udum hi algo an nan pummahuwan Apu Dios i
Jesu Kristu te inalinay, Adi minaynayun di linnawanah nan awadan di numpun'ate
ya adi matano' di adolna.
32 Ot hinaen tagun minahuwan Apu Dios hidin natayana ya ma''id ha udum hi'on
bokon hi Jesus. Ya da'min namin di tistiguna te tinigomin namahuwan.
33 Ya impabaktun Apu Dios ta wahdih way winawwana. Ta nipa'annung hi ad
uwani din inalin Apu Dios i Jesus an alyonay udum hi algo ya ipiddum Jesus nan
Espiritu hinadan tatagu. Ot tee an ad uwaniy na'atana. Ta hiyah tuwe nan tigtiggonyu
ya dongdonglonyuy a'atna.
34 Hinaen intudo' David an inali' hi ad uwanindi ya bokon hay adolnay hinapitna
te agge immeh ad abunyan hi David. Ya intudo' bon din hi David an alyonay, Inalin
Apu Dios hinan Ap'apu ta'u di, Umbun'ah way winawwan'u an umbunan di nabaktun
mun'ap'apu
35 ot abako' nadan mi'buhul i he''a.
36 Ya innayun Peter an alyon di, Pinhod'un ipa'innila i dita'un namin an Judyu an
hidiyen impipata'yuh nan krus an hi Jesus ya hiya nan Kristu an pinto' Apu Dios hi
Patul an hihinnod ta'u.
37 Ta on dingngoldah diye ya ayda mohpe kimmaynit ta mi'hapitda i Peter ya
hinadan ibbanan Apostoles an alyonday, Ot nganne moy atonmin i'iba?
38 Ya alyon Peter di, Hay atonyun namin ya way ohaon indinongna an mangat
hinadan pumbahulan ta hi Jesu Kristu moy un'unudonyu ya numpabonyag ayu. Ta
hidiyey atiganan pinakawan da'yu mon Apu Dios. Ya ipiddumna bo nan Espirituna
hinan nitaguwanyu.
39 Te hiyah nae nan imbagan Apu Dios hi idatnah nadan ayaganan middum i hiya
an ta'on on hanadan tinanud ta'u ya ta'on on hanadan wahnan nun'idawwin boble
hi'onda abuluton hiya.
40 Ya dakol nadan imbagabagan Peter ot ahina tugunon didan alyonay, Kumulug
ayu i Jesus ta mi'tagu ayu i hiya ta adiyu iyunnudan hinadan tatagud uwani an adi
maphod di nomnomda.
41 Ya dakolday nangabulut i diyen dingngolda ot mumpabonyagda ta umeh tuluy
libuy (3,000) niddum hinadan kimmulug i Jesus i diyen algo.
42 Ya innaynayundan nun'ada'adal hinadan itudtudun nadan Apostoles ya maphod
di punhahayyupanda. Ya mun'oh'ohhadah nan panganandah nan punnomnomno-
mandah natayan Jesu Kristu. Ya atbohdih nan pundasalanda.
43 Ya nadan Apostoles ya dakol di ina'inatdan milagro ya nadan udum an
pangimatunan hinan ongal an abalinan Apu Dios ta way ohah nadan tatagu on
masda'awda.
44 Ya an namin nadan mangulug i Jesus ya mun'u'unnudanda ya munhimbobod-
dangda.
45 Te wada'en diday munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbadan waday
lutada onu odonda ta idatdan dida.
46 Ya abigabigat on na'amungdan mundayaw hinan balkon nan Templo. Ta
nagibbuh'e on nun'u'uyyugdan e mangan hinan balen di udum i dida. Ya nunhiglay
amlongda te mun'u'unnudan di punnomnomdan namin.
47 Ya hi Apu Dios di daydayawonda. Ta ta'on on hanadan udum an tatagu ya
pinhodday pangatda. Ta abigabigat on waday kumulug hi ipiddum Apu Dios i dida.

2:35 2:35 Psalm 110:1

3

Hay Nipaphodan Han Napilay

1 I han alas tres ya imme da Peter i John hinan Templo te hidiyey olas di pundasalan
di tataguhdi.
2 Ya wada han lala'i an napilay tuwalih din niyayyamana an wahdih nan way geyt
an nungngadan hi Mapmaphod. Te abigabigat on inyedahdi ta way atonan mun'odoh
pihhuh nadan mala''uh an umehdi.
3 Ta hidin e hunggop da Peter i John ya tinigona dida ot mun'odoh way ihmo'dan
hiya.
4 Ya intigodan hiya ot alyon Peter di, Itigom i da'mi.
5 Ot itigonan dida te alyonaon waday idatdan hiya.
6 Ya alyon Peter di, Ma''id ha pihhu' mu nan wadan ha''on di idat'un he''a. Hi Jesu
Kristu an i Nasaret ya paphodon da'a ot agam ta tuma'dog'a ya dimmallan'a.
7 On inalin Peter hidiye ot podnonay winawwana ta boddanganan tuma'dog. Ya
na'ibagan pinumhod ya mabikah mohpey hukina.
8 Ta natanna'dog ot mundallanan ot mi'ighop i didah nan Templo an mumpaypaytu'
an mundayaw i Apu Dios.
9 Ta an namin nadan tataguhdi ya tinigodan mundallanan an mundayaw i Apu
Dios.
10 Ya immatunandan hiya nan napilay an e mun'od'oddoh nan way geyt an
nungngadan hi Mapmaphod. Ya masda'awda i diyen na'at i hiya.

Hay Nuntudduwan Peter Hinan Templo.

11 Hidin imme da Peter i John hidih nan way nginadanandah Balkon Solomon ya
inidon diyen napilay ni' i dida te adina pohdon an mataynan. Yaden mangedahdin
namin nadan tatagun nangimatun i hiya te masda'awda.
12 Ta on tinigon Peter nadan tatagu ot alyonay, Da'yun ibbamin Judyu, tanganun
ayu masda'aw hinan na'at ta athinay panigoyu i da'mi? Wan alyonyuh on gapuh nan
abalinanmi onu ana'na'unnudmin Apu Dios di lummuh e dumallanan tuwen tagu.
13 Mu bokon te hi Apu Dios an hiya nan dinayaw handidan a'ammod ta'un da
Abraham ya hi Isaac ya hi Jacob ya nadan udum di nangipaphod ituwen lala'i te
pinhodnan ipa'innilay anabaktun nan Imbabalena an hi Jesus an hiya din inyeyuh
nadan ap'apuyun munggubilnu. Ya alyonnot eh'an Pilatu di ilubusna mu iyadiyun
pohdonyun ipapate.
14 Hiya nan pinto' Apu Dios hi nahamad an baalna an ma''id ahan ha bahulna mu
hiyay aggeyu pinhod an ipilubus. Ta hanaot an pimmate di imbagayun Pilatu hi
ilubusna.
15 Ta hi Jesus an Managu i dita'u di hiyay impapateyu. Mu tistiguwanmin hi Apu
Dios ya minahuwanah din natayana.
16 Ya manu'eh tigonyun dumallan mohpeh tuwen lala'i ya gapuh nan abalinan Jesus.
Te hituwen lala'in immatunanyu ya toto'lonyu ya pinumhod an gapu ta patiyonmi nan
ongal an abalinan Jesus.
17 Ot da'yun i'iba, innila' an manu'eh impapateyuh Jesus an da'yun namin hinadan
ap'apuyu ya gapuh aggeyu nanginnilaan an hiya nan hihinnod ta'u an Kristu.
18 Mu hidiyen inatyu ya hiyay nipa'annungan nadan inalin Apu Dios i handidan
propeta an alyonay, Gahin di mapalpaligat nan Kristu.
19 Ya innayun Peter an alyon di, Ot ad uwanin innilayu mohpe an hi Jesus ya
hiya nan Kristu ya mahapul an muntutuyu ayuh nan bahulyu ya hi Apu Dios di
un'unudonyu ta way atonan mamakawan hinadan bahulyu ta luminggop ayu te
amtanyu an wadah Apu Dios i da'yu.

20 Ya udum hi algo ya pumbangngadon bon Apu Dios hi Jesus an hiya nan Kristu
an mun'ap'apu i dita'u.
21 Mu adi ni' mabalin an mumbangngad ta ingganah madatngan nan pangipapho-
dan Apu Dios hi an namin nan wahtun luta ta mipa'annung din imbagan Apu Dios i
handidan pinto'nan propeta.
22 Immannung hituwe te wada din imbagan Moses an alyonay, Honagon Apu Dios
i dita'u han propeta an umat i ha"on an ibba ta'un Judyu. Ya mahapul an unudonyun
namin di ibagana.
23 Ya hanada'en adi mangunud hinadan ibagana ya mihiwwedah nadan tatagun
Apu Dios ta nunhiglay adadaganda.
24 Ya innayun Peter an alyon di, Nadan propeta an nihipun i Samuel ya an namin
nadan nihnod i hiya ya imbagada tuwali nadan ma'ma'at hi ad uwani.
25 Ot dita'un holag dadiyen propeta di na'atan naen imbagabagada ya ta'on on nan
inalin Apu Dios i din hi Abraham an alyonay nan tinanud Abraham di gumalat hi e
awagahan di atagutaguh tun luta.
26 Ta hiya nan dita'un Judyu di namangulun nannagan Apu Dios hinan imbabalenan
hi Jesu Kristu ta ipaphod dita'u ta wan idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton
ta'u.

4

Hay Nahumalyaan Da Peter I John

1 Hidin munhapit da Peter i John hinadan tatagu ya immali nadan padin di Judyu
ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan Saduse.
2 Te aggeda pinhod nan itanudtudun da Peter an mamahuwan nadan numpun'ate
te namahuwan hi Jesus.
3 Ot tiliwonda da Peter i John ot ibaludda dida mu aggeda ni' nahumalya te
mun'ahdom. Ta nabiggat ot ahida mahumalya.
4 Mu dakolda damdamay kimmulug an gapuh nangngolanda i dadiyen intudtudun
da Peter. Ot middumdah nadan kimmulug tuwali i Jesus. Ta hay bilang di linala'in
namin an kimmulug i Jesus ya umeh limay libu (5,000).
5 Ta on nabiggat ot ma'amungdah ad Jerusalem nadan mangipanuh hi tatagu i diyen
boble ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nadan mumpuntudtuduh nadan
uldin di Judyu
6 ya ta'on on nan nabaktun padi an hi Anas ya nadan udum an tulangna an da
Kayapas ya hi John ya hi Alexander ya nadan udum.
7 Ta onda inye da Peter i John hidi ot ipahangngabda didah nadan na'amung ot
alyondan diday, Nganney inatyun nangipaphod hi hukin nan napilay? Undan waday
abalinanyu?
8 Ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios i Peter ot alyonay, Da'yun mangipanuh hi
tatagu ya da'yun mangipangpangulu ituwen boble,
9 undan nan maphod an na'at an nipaphodan di hukin tuwen napilay di gumalat
hi panumalyaanyun da'mi?
10 Ot hinae'en na'at di mahmahanyu ya maphod ta innilaonyun namin an ta'on
on da'yun ibba' an Judyu an manu'e hi na'aan di pilay tuwen tagun wahtuh
hinangngabyu tee ya gapuh nan abalinan Jesu Kristu an i Nasaret an hiya din
impipata'yuh nan krus mu minahuwan Apu Dios.
11 Ya hiya boy ni'aligan nan batu an nibagay a'atna an alyonay, Nan batu an agge
pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan nahamad hi
pangipabunan hi bale.

4:11 4:11 Psalm 118:22

12 Ot athidih Jesus te aggeyu pinhod mu onnot on hiya nan ma'ahhapul hi
pi'taguwan ta'u. Te ma''id ha udum hi impa'innilan Apu Dios hi mangihwang hi
tatagu te hiya ya abuh.
13 Ya hidin tinigon nadan na'amung an munhumalya i da Peter i John an
na'tulliddan humapit ya masda'awda te innilada an aggeda nun'iskul. Mu nangi-
nomnomanda an manu'eh atdahdi ya dida din ni'uyu'uyug i Jesus.
14 Mu ma''id ha manomnomdah eda ipabahul i da Peter i John te inniladan agge
nibahho nan inatda i diyen lala'in nipaphod an mi'ta'ta'dog i dida.
15 Ot pa'aanonda ni' da Peter i John hidih nan way punhumalyaan ta way atondan
munhahapit hi atonda.
16 Ta alyonday, Nganney aton ta'un danaen duwan linala'i te adi ta'u pi'ihha''ut
i naen milagron inatda ya ten niluh an na'innilaan an namin di tataguh tun ad
Jerusalem.
17 Hay maphod hi aton ta'u ya padanan ta'un dida ta idinongdan e mangitanud-
tuduh a'at Jesus ta adi ma'innilaan di atagutaguh abobboble.
18 Ta on nagibbuh nan nunhahapitanda ot ayaganda bo da Peter i John ot
padanandan dida ta idinongdan e mangitudtuduh a'at Jesus.
19 Mu alyon da Peter i John di, Ta hay pohdonyu ya da'yuy unudonmi an bokon hi
Apu Dios.
20 Adi mabalin hi idinongmin e mangibagbagah nadan tataguh nan tinannigomin
ina'inat Jesus ya nadan dingngodingngolmin hiya.
21 Mu nunhigla damdamay nanattatakutda i dida ot ahida ilubus dida te ma''id ha
pangigadulandan mamalpaligat i dida te dakol nadan tatagu an mundayaw i Apu
Dios an gapu i diyen na'at.
22 Hidiyen lala'in nipaphod di hukina ya nahuluk hi napat (40) di tawon di
napilayana.

Hay Numpaboddangan Nadan Apostoles I Apu Dios Ta Tumulidda

23 On limmah'un da Peter i John ot inayundan umeh nan awadan nadan i'ibbada
ot uhuhondan dida nan inalin nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh
nadan Judyu.
24 Ta onda dingngol nan imbagada ot mundasaldan namin an alyonday, He''a Apu
Dios an na'abbaktu di nunlumu hi ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan baybay ya
an namin nan wada i datuwe.
25 Ya gapuh nan Espiritum ya imbagan din baalmun ap'apumi an hi David an
alyonay, Tanganu nin on hanadan tataguh abobboble ya nunhiglay bungotdan he''a
an Dios ta numanomnomdah atonda an ta'on on ma''id ha abalinanda.
26 Ta pamaag ya munhahayyup nadan patul ya nadan ap'apu ta mi'buhuldah nan
pinto'mun Ap'apu an hi Jesu Kristu.
27 Ta teen nipa'annung din inalin David te da Herod i Ponsio Pilatu ya an namin
nadan Judyu ya ta'on on nadan bokon Judyu ituwen boble ya diday nunhahapit ta
ipapateda nan ma''id ha bahulna an baalmu an hi Jesus.
28 Ta diday nipa'annungan din ninomnommu tuwalin ma'at.
29 Apu Dios, dingngolmuy nanattatakutdan da'mi ot idattan da'mi bahan an
baalmuh tulidmi an e mangipa'in'innilah nan hapitmu.
30 Ya hanat ipatigom nan ongal an abalinam ta ipaphodmu nadan mumpundogoh
ya idatmu boy abalinanmi ta way atonmin mangat hinadan milagro an gapuh nan
abalinan nan baalmu an hi Jesu Kristu.

4:26 4:26 Psalm 2:1,2

31 On nalpah hidiyen nundasalanda ya alinah on munwawod hidiyen balen
na'amunganda ya an naminda ya nunhiglay bimmikahan nan Espiritun Apu Dios
i dida ta adida mo tumakut an e mangipa'innilah nan hapit Apu Dios.

Hay Nun'i'iddatan Nadan Kimmulug I Jesus

32 Dadiyen kimmulug i Jesus ya na'u'unnudan di punnomnomda ya pangatda an
ma''id ha ohah ma''ukuh i dida. Te mun'i'iddatandan namin hinadan wadan dida.
33 Ya ongal di abalinan nadan Apostoles an e mangipa'innilah namahuwan nan
Ap'apu an hi Jesu Kristu. Ya nunhiglay nangipadutu' Apu Dios i didan namin.
34 Ta hiya nan ma''id ha oha i dida hi nakulangan hinan mahapulna te wadada'ey
munhapul hi pihhu on nun'igattang nadan ibbada dohah nadan lutada onu baleda
35 ta idatdah nadan Apostoles ta ipiyappongda hinadan munhapul.
36 Ya hi Joseph an holag Libay an i Cyprus ya hiya nan nginadanan nadan Apostoles
hi Barnabas an hay ibalinana ya umipa'amlong.
37 Hiyay ohah nadan nangigattang hi lutana ot idatnah nadan Apostoles.

5

Nan Inat Da Ananias I Sapira

1 Mu wada han hi Ananias an inggatangda i ahawana an hi Sapira dohah nadan
lutada.
2 Ta namaag nan pihhun nunggattanganda ot ipa''eday udum ot ahi idat Ananias
nan nabati hinadan Apostoles ot alyonay, Ammunah naen nunggattanganmih nan
lutami.
3 Ya inalin Peter i Ananias di, Tanganu mahan on impalubusmun baliyan da'a i
Satanas ta inlayaham nan Espiritun Apu Dios.
4 Hidin aggeyu inggattang nan lutayu ya lutayu tuwali. Ot hidin inggattangyu ya
da'yuy ud pihhuh nan nunggattanganyu ot ukod ayuh pangiyatanyu. Ya tanganu
mahan on waha ninomnommuh athina? Bokon hay taguy inlaylayahham te hi Apu
Dios.
5 Ta on dingngol Ananias hidiye ya inayunan natukkad ot mate. Ta an namin nadan
nangngol i diyen na'at ya nangintattakutda.
6 Ot libbutan nadan mumpangilog an linala'i hinan libbut di nate ot eda ilubu'.
7 Agge imme han tuluy olas ya hinunggop hi ahawana mu aggena innilah diyen
na'at.
8 Ya inalin Peter i hiyay, On hituwe ya ammuna nan gattang nan lutayu?
Ya alyonay, O hiyahnae ya abuh.
9 Ya inalin Peter di, Te nee onyu nunhapitan an himbale an e mangipatnan
ilaylayahhan nan Espiritun Apu Dios. Wadada neeh dola nadan linala'i an e
nangilubu' i ahawam ta itnud da'a.
10 Ya na'ibagan natukkad hi hinangngab Peter ot mate. Ta on hinunggop nadan
linala'i ya tinigoda bon nate ot eda mo bo ilubu' hi dallag nan nilubu'an ahawana.
11 Ya an namin nadan kimmulug i Jesus ya nadan udum an nangngol i diye ya
nunhiglay takutda.

Nadan Nakaskasda'aw An Ina'inat Nadan Apostoles

12 Hay a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya hidih nan nangadanan hi Balkon
Solomon hidih nan Templo. Ya dakol di nakaskasda'aw an ina'inat nadan Apostoles
an panginnilaan an indattan Apu Dios dida hi abalinanda.
13 Ya wadaday udum hinadan tatagu an ibagabagaday amaphod dadiyen kimmulug
mu mun'og'ogondan e middum i dida.
14 Mu ta'on on athidi ya dakol damdamay binabai ya linala'i an kumulug an
mun'iddum i dida.

15 Ta hiya nan nun'iyen nadan tatagu nadan mumpundogoh hinan way pangi'wan
Peter an nun'ipalo'da didah nadan kama ya apih te alyonday ta'on on ammuna nan
a''on Peter hi mipto' i didah ala''uhana ot ma'aan di dogohda.
16 Ya dakolday tatagun immali an nun'alpuh nadan nunlini''odan an bobleh
ad Jerusalem an in'uyugda nadan ibbadan mumpundogoh ya nun'ahi'pan. Ta
nun'ipaphod nadan Apostoles nadan mumpundogoh ya nunla'ahda nadan nun'ih'op
hinadan nun'ahi'pan.

Hay Napalpaligatan Nadan Apostoles

17 Ta gapu i dadiyen ato'aton nadan Apostoles ya umamoh nan nabaktun padin di
Judyu ya nadan Saduse.
18 Ta hiya nan impatiliwda nadan Apostoles ot ipibaludda dida.
19 Mu i diyen nahdom ya imme han anghel Apu Dios ot ibughulna nan panton di
baludan ot ipalah'una dida ot alyonay,
20 Ume ayuh nan Templo ya intudduyuy a'at nan munnananong an pi'taguwan i
Jesus.
21 Ta onda dingngol hidiye ot umeda. Ta on nawnawi"it ot umedah nan Templo ot
muntudtududahdi.
Ya hidin dimmatong nan nabaktun padi ya nadan nun'ibbana hinan ugganda
a'am'amungan ot ipa'ayagdan namin nadan mangipangpanguluh nadan Judyu an
munhumalya ot honagonday e mangawit hinadan nun'ibalud an Apostoles ta
humalyaonda dida.
22 Mu hidin dimmatong nadan hinnagdah nan baludan ya ma''iddahdi nadan
Apostoles ot mumbangngaddah nan na'amungan nadan munhumalya ot eda ibagan
alyonday,
23 Umman dimmatong amih nan baludan ya nun'i'aladdu ya nada'en mumpung-
guwalya ya nun'ipongdah nadan apantopanto mu hidin imbughulmi ya ma''id ha
tagu.
24 Ta onda dingngol hidiye ya nan ap'apun di guwalyah nan Templo ya nadan
ap'apun di padi ya numanomnomda hi'on nganney na'at hinadan apostoles.
25 Ya wada han tagun dimmatong hinan punhumalyaan ot alyonay, Umman
dedahdih nan Templo nadan impibaludyu an muntudtududah nadan tatagu.
26 Ot ume mo bo nadan guwalyah nan Templo an ta'on on nan ap'apuda ta eda
awiton dida ot iyeda didah nan awadan nadan mumpunhumalya. Aggeda pinilit
didan in'uyug mu inip'iphodday nangalidan dida te tumakutdah pampaan nadan
tatagun dida.
27 Ta onda dimmatong nadan apostoles hinan punhumalyaan ot pata'dogonda didah
hinangngab nadan mumpunhumalya ot humalyaon nan nabaktun padi dida
28 an alyonay, Na'padannanmin da'yuh din hopapna an idinongyun e mangitanud-
tuduh a'at diyen tagu mu onyuot inyal'alan e nuntudtuduh nadan tataguh tun ad
Jerusalem. Ya da'mi bo udot di pabahulonyuh nangipapaten hiya.
29 Ya alyon da Peter hinadan ibbanan apostoles di, Mahapul an hi Apu Dios di
unudonmi an bokon hay tagu.
30 Te hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod ta'uh din nadne ya hiyay
nummahun Jesus an hiya din impipata'yuh nan krus ta hidiy natayana.
31 Ot ipabaktuna ta hiya moy ma'unud hi Ap'apu ya Mangihwang i dita'u. Ot
hiya'ey unudon ta'un Judyu ta muntutuyu ta'uh nadan ina'inat ta'un adi maphod
ya pakawanon Apu Dios di bahul ta'u.
32 Ya da'miy muntistiguh nan namahuwan Jesus. Ya atbohdin muntistigu nan
Espiritun Apu Dios an ipiddumnah nitaguwan nadan mangun'unud i hiya.

33 Ta hidin dingngol nadan mumpunhumalya ya nangimbubbungotda ta pohdon-
dan ipapate dida.
34 Mu wada han oha i dida an Paliseu an nungngadan hi Gamaliel an pa'allispituwon
nadan tatagu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu an timma'dog ot ibaganan
lumah'unda ni' nadan apostoles hi na'omtang.
35 Ta hidin limmah'unda ot alyonay, I'iba an Judyu, pa'annomnomonyu ta ahiyu
aton di pohdonyu i datuwen tatagu te bokon ammunah ad uwani di na'atan di athitu.
36 Te handi'e ni' ya wada han lala'i an hi Tiyudas an mangalih hiya ya nabaktu
ta waday immeh opat di gahut (400) hi linala'ih nangunud hinan tudtuduna. Mu
hidin nipapate ya nabukaldan namin handidan nangunud i hiya ta napogpog hidiyen
intudtuduna.
37 Ya wada bo han hi Judas an i Galilee an hidin timpun di e a'uyapan di tatagu
an milistay ngadanda ya wadaday inhaphapitana ta mi'buhuldah nan gubilnu. Mu
waday namate i hiya ta an namin handidan nangunud i hiya ya nahihi"anda.
38 Ot athidi bo i datuwe an idinongdan mangun'unud i naen nituddu i dida te nate
nan ap'apuda. Ot hiya nan ibaga' i da'yu ta adi ayu numanomnom hi atonyun dida ta
ukodda. Ot hinaen nituddun didan un'unudonda ya mapogpog hi'on nalpuh nomnom
di tagu.
39 Mu on'e tuwali hi Apu Dios di nalpuwan naen itudtududa ya ma''id ha
abalinanyun mangipadinong i dida an on ayuot mi'hangga i Apu Dios.
40 Ta inyunnudandah nan inalin Gamaliel ot ipaghopda nadan apostoles hinan
awadanda ta pamaag mo ot pun'ipahuplitda dida. Ot ibagadan didan idinongdan
e mangipa'innilah a'at Jesus ot ipalah'unda dida.
41 Ya mun'am'amlong nadan apostoles an ta'on on waday humihiwon dida te
inniladan inyabulut Apu Dios nan eda nipadildilahan an gapuh eda pangipa'innilaan
hinan a'at Jesus.
42 Ta abigabigat on immedah nan Templo ya hi abalebale ta eda itudtudu an hi
Jesus ya hiya nan Kristu an hihinnodda.

6

Hay Namto'andah Nan Pitun Mangipapto' Hinan Ihmo'da

1 Hidin dumakoldan dumakol di kimmulug i Jesus ya abigabigat on waday ihmo'dah
nadan ibbadan kimmulug hinadan munhapul hi boddang. Mu wadaday Judyu an
Greek di hapitda an munlilida te alyonday agge numpapaddung di idatdah nadan
nabalu an ibbada hinan idatdah nadan nabalu an Hebrew di hapitda.
2 Ot ayagan nadan apostoles an namin nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot alyonday,
Adi mabalin an iwalongmin e muntudtuduh nan a'at Jesus ta hinaey ipapto'mi.
3 Ta hiya nan udu'dulnay pot'onyu ha pituh linala'i an maphod di ibagan di tataguh
a'atda ya nun'anonomnomanda ya matigo i dida nan tamun nan Espiritun Apu Dios,
ta diday ukod ituwen tamu.
4 Ta way atonmin mangiyohhah nan tamumin mundasal ya muntudtuduh nan hapit
Apu Dios.
5 Ya an namin nadan na'amung ya pinhoddah diyen imbagan nadan apostoles. Ot
pot'onda mo hi Stephen an nahamad di pangulugna ya waday atigan di tamun nan
Espiritun Apu Dios i hiya ya hi Philip ya hi Prokorus ya hi Nikanor ya hi Timon ya
hi Parmenas ya hi Nikolas an i Antiok an bokon Judyu mu unudona nadan tugun di
Judyu.
6 Ot ipa'eda didah hinangngab nadan apostoles ot iha'mon nadan apostoles di
ta'ledah ulun dadiyen napto' ot idasalanda dida.

7 Ta nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nihinap ta dimmakol nadan kimmulug
i Jesus hi ad Jerusalem. Ya dakolday padin di Judyu an nangabulut ya nangun'unud
hinan tudtudun Jesus.

Hay Natiliwan Stephen

8 Hi Stephen ya ongal di boddang Apu Dios i hiya ta hiya nan nunhiglay abalinana
an umat hinan dakol an nakaskasda'aw an ina'inatna an tinannigon nadan tatagu.
9 Mu hidih ad Jerusalem ya wadada bopiboy udum an Judyu an ma'amu'amung
hinan a'am'amungan di nawayawayaan an himbut an adida pohdon hi Stephen an
dadiye nadan Judyu an i Sayrin ya i Alexandria ya i Silisia ya i Asia an nunhahapitda
ta eda mi'yahhiyan i Stephen.
10 Mu lo'tat ya hinipol Stephen dida te nan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom
i hiyah ibagana.
11 Ta dadiyen ni'yahhiyan i hiya ya numbayaddah tatagu ta diday nangihinap hinan
layah an alyonday, Dingngolmi nan inalin Stephen an alyonay, Layah nan a'at Moses
ya hi Apu Dios.
12 Ta himmihiwoda mo nadan tatagu ya nadan mangipangpangulu i dida ya nadan
mumpuntudtuduh uldin di Judyu ot eda tiliwon hi Stephen ot iyedah awadan nadan
Sanhedrin an dida nan munhumalya.
13 Ot ayaganda dadiyen ahilalayah an tistigu ot alyonday, Hituwen tagu ya
pihupihulona nan Templo ya nadan uldin di Judyu.
14 Te dingngolmin alyonay hidiyen hi Jesus an i Nasaret ya pa"ihona nan Templo
ya hukkatana nan pangat ta'u tuwalin intuddun Moses.
15 Mu an namin nadan na'amung ya hi Stephen di titiggonda te humiliy angahna
an ay angah di anghel.

7

Hay Nambal Stephen Hinan Imbagan Nan Nabaktun Padi

1 Ya inalin nan nabaktun padi i Stephen di, On immannung hinaen inalida?
2 Ya inalin Stephen di, Da'yun i'iba ya a'ammod, donglonyuh tuwen ibaga'. Hi Apu
Dios an na'abbaktu ya numpatigo i Abraham an ud holag i dita'u hidin awadandah
ad Mesopotamia hidin aggeda ni' immayan hi ad Haran.
3 Ta alyonan hiyay, Taynam tun numboblayam ya nadan i'ibam ta ume'ah nan
boblen ituddu' i he"a.
4 Ot taynan mon da Abraham hi ad Kaldea ot eda miha"ad hi ad Haran. Mu hidin
nateh amanah ad Haran ot pa'aliyon Apu Dios dida ituwen boble an nunhituwan
ta'uh ad uwani.
5 Mu hidin immaliyan da Abraham hitu ya agge ni' indat Apu Dios hituwen luta i
hiya an ta'on on ha kittang te inalin Apu Dios di nan holagnay pangidatana. Mu hidin
nangibagaan Apu Dios ituwe ya ma"id ni' ha imbabalen Abraham.
6 Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Nadan tanudam ya eda munhituh nan bokonda
boble ta diday mumbalin hi baal nadan tataguhdi ta palpaligatonda didah opat di
gahut (400) di tawon.
7 Mu iballoh'u ta nadan numboblehdi an mamalpaligat i dida ya paligato' damdama
dida.
Ya ha boy ohah inalin Apu Dios ya alyonay, Mu lo'tat ya umaanda i diyen boble ta
mumbangngaddahtun awadam ta hituy pundayawandan ha"on.
8 Mu mahapul an an namin nadan tanudam an linala'i ya makugitda ta atiganan
un'unudonyu tun ibaga'.

Ta hiya nan hidin mi'awaluh algoh niyayyaman Isaac ot kugiton Abraham. Ot athidi boy aton Isaac hinan imbabalenan hi Jacob ya atbohdi damdamay inat Jacob hinadan himpulut duwan (12) imbabalena an datuwe nadan a'ammod ta'u.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Na'at I Joseph

9 Dadiyen linala'in imbabalen Jacob ya inamohanda nan ohan hi ibbada an hi Joseph ot ihbutda hinan i Egypt. Mu hi Apu Dios di nanongnan nangipapto' i hiya.
10 Ta hiyay namoddang i hiya hinadan nunligatana ya indattanah ongal an abalinana. Ta gapu i dadiyen maphod an a'atna ya hiyay pinto' nan patul hi ad Egypt hi gobelnador ta hiyay ap'apu an mumpapto' hi ad Egypt ya hi an namin nadan tatagun wah nan palasyu.
11 Mu hidin awadan Joseph hi ad Egypt ya wada han bitil. Ta nadan a'ammod di Judyu hi ad Kanaan ya ma''id ha anonda ta nunhiglay punligatanda.
12 Mu manuh ad Egypt te dakol di inamung Joseph hi makan.

Ta hidin dingngol Jacob an waday makan hi ad Egypt ot honagona nadan i'imbabalena an ud holag i dita'u ta hidiyey pinghanah immayandahdi mu aggeda ni' immatunan hi ibbadan hi Joseph.
13 Ta hay pidwanah immayandahdi ot ahi mohpe ibagan Joseph an hiya nan hi ibbada ta hidiyey nanginnilaan damdaman nan patul hidih ad Egypt hinadan i'iban Joseph.
14 Ot ibagan Joseph hinadan i'ibana ta i'uyugdah amada an hi Jacob ya didan hina'amma ta umedah ad Egypt. Ta hay bilangdan hina'amman imme ya napitudat lima (75).
15 Ta imme da Jacob hi ad Egypt ot hidiy ihaha''adanda ta hidiy natayan Jacob ya nadan holagna an dida nadan a'ammod ta'u.
16 Mu nan ba'agda ya imbangngaddah ad Sekem ta nilubu'dah nan lutan ginattang Abraham hinadan holag Hamor.

Hay Nangibagaan Stephen Hinan Inat Handidan A'ammoddan Judyu

17 Ot innayun Stephen an alyon di, Hidin mun'adatngan nan pangipa'annungan Apu Dios hinan imbaganan Abraham ya dimmakolda mo handidan a'ammod ta'uh ad Egypt.
18 Ya napinpinalogda boy numpumpatul hi ad Egypt ta lo'tat ya numpatul han ma''id ha innilanah a'at din hi Joseph.
19 Ta ina''ulana handidan a'ammod ta'u ot pilitonda dida ta ipayahda nadan goggolang ta wan mun'a'ateda.
20 Ya i diyey niyayyaman Moses an ma''ap'aphod an golang. Ya impapto' inanah baleda hi tuluy bulan.
21 Ot iyeda i han nibata''an hi baleda mu inawit nan imbabalen di patul ot ipakilogna ta imbilangnah imbabalena.
22 Ta intuddudan Moses an namin nadan mitudduh nadan nun'anomnoman hi ad Egypt ta numbalin hi nala'ing an humapit ya dakol di maphod hi ina'inatna.
23 Ta hidin napat (40) di tawona ya ninomnomnan e tigon nadan i'ibanan Judyu.
24 Ya tinigona han ibbanan Judyu an palpaligaton han i Egypt ot ma'abal ot patayonah diyen i Egypt.
25 Inat Moses hidiye te hay ninomnomna ya innilan nadan ibbanan Judyu an hiyay pinto' Apu Dios hi bumoddang i didah nan pumpaligatanda mu onnot on aggeda innila.

7:21 7:21 Hay Nakakan 2:1-10

26 Mu hidiyen nabiggat ya tinigona boy duwan linala'i an ibbanan Judyu an
mun'awwitda ot ipatnanan anawaon dida an alyonay, Tanganu bo on ayu mun'awwit
an on ayu hinagi?
27 Mu nan ohan mamalpaligat hinan ibbana ya intuldunah Moses ot alyonay,
Nganney mangalin he''ah umali'ahtun mun'anawa i da'mi?
28 Wan alyom bo on ta patayona' an umat hinan inatmuh nan i Egypt hi ad ugaban.
29 Ta hidin dingngol Moses hidiyen nambalna ot bumtik ot e miha''ad hi ad Midian.
Ta hidiy nangahawaana ta waday duwan linala'in imbabalena.
30 Mu hidin nala"uh di napat (40) di tawon hi niha"adanahdi ya numpatigo han
anghel i hiya i han mundalang an kaykayyiw hinan ena numpastolan hidih nan agge
naboblayan an nihaggon hinan billid hi ad Sinai.
31 Ta masda'aw hi Moses i diyen tinigona ot e mihaggon ta ena pa'atiggon. Mu
dingngolnan munhapit nan Ap'apu an alyonay,
32 Ha''on nan Dios an dayawon nadan a'ammodyu an da Abraham ya hi Isaac ya hi
Jacob. Ta munggagayonggong hi Moses ta tumakut an mangitigo i diyen mundalang.
33 Ya inalin bon nan Ap'apu i hiyay, Aanom nan hapatutmu te hituwen timma'dogam
ya niyappit i ha"on.
34 Manu'eh numpatigowa' i he"a ya uh'uhdunga' nadan tatagu' hi ad Egypt an
nunhiglay punligatanda ya dingngol'uy palakda. Ta hiya nan immaliya' ta boddanga'
dida. Ot honagon da'a ta he"ay e mangawit i dida.
35 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an hi Moses di mun'ap'apu ya
mangipapto' i dida te hay nangalyanda i hiyay, Nganney mangalin he"a hi umali'ahtu
an mun'anawa i da'mi? Mu hi Moses damdamay pinto' Apu Dios ta hiyay numpatigan
nan anghel hinan way mundalang an kaykayyiw.
36 Ta hidin e nangawitan Moses i dida ya dakol di milagro hi inatnah ad Egypt ya
hay nangi'wandah nan baybay an mumbolah* ya hidih nadan inwa'inwada an agge
naboblayan hi napat (40) di tawon.
37 Ya hi Moses boy nangibaga i handidan a'ammod ta'u an waday pot'on Apu Dios
hi oha i dita'un Judyu ta mumbalin hi propeta an umat hi namto'ana i Moses.
38 Ya hiya bo din immeh nan billid hi ad Sinai hidin awadan handidan a'ammod ta'u
hinan agge naboblayan ta e ni'hapit hinan anghel. Ta hidiy nangdatan diyen anghel
i hiya hinan nitudo'an nan tugun Apu Dios an mangitudduh nan a'at di pi'taguwan
hi munnananong. Ta hidiyen tugun di nabanolboltan i dita'un Judyu.
39 Mu handidan a'ammod ta'u ya aggeda pinhod an unudon hi Moses an ondaot
pinihul ya pinhoddan ibangngad hi ad Egypt.
40 Ta i diye bon immayan Moses hinan billid hi ad Sinai ya alyonda i Aaron di,
Apyommot ha dayawon ta'u ta diday mangipangpangulun dita'u te agge ta'u mahna
innilay na'at hinan nangipangulun dita'uh nakakan ta'uh ad Egypt.
41 Ta hiya nan nangapyada mo i han ing'ingon di kilaw di baka ot i'nonganda ot
umanam'amlongda on tinaytayyawandah diyen iniphodda.
42 Ta hiya nan inwalong mon Apu Dios dida ta ukoddah nan at'attonda ta ta'on on
hanadan bittuwon ya bulan hi ad lagud on inani'nonganda. Hinaen na'at ya impitudo'
Apu Dios hinan propeta an alyonay, Da'yun Judyu ya bokon ha''on di nangi'nonganyuh
nadan pinanaltiyuh din awadanyuh nan agge naboblayan hi napat (40) di tawon.
43 Te hay nangi'nonganyu ya hinan pundayawanyu hinan dios di udum an tatagu an
hi Molek ya han ay bittuwon an hi Repan te diday dinayawyuh diosyu ta inodnanyuh

---

7:32 7:32 Hay Nakakan 3:5-6 **7:34 7:34** Hay Nakakan 3:1-10 * **7:36 7:36** Nan baybay an mumbolah ya mumbolah di tigona te gapuh nan holo' an wah dallomna ya nan mumbolah an panag hinan pingngitna. Ya nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

nadan imma'immayanyu. Ta hiya nan udum hi algo ya ipiye da'yuh daggah di ad Babilon.
44 Ya alyon bon Stephen di, Hanan tabernakel ya intakin handidan a'ammod ta'uh din immayandah nadan agge naboblayan. Hituwen tabernakel an iniphod Moses ya inyunnudnah nan impatigon Apu Dios i hiya.
45 Ya hidin nateh Moses ya nihukkat hi Joshua an nangipangpangulu i dida. Ya nan boblen umayanda ya wadaday nunhituhdi mu gapuh boddang Apu Dios ya inabakda dida. Ya hidiyen tabernakel ya nanongnan wadan dida ta ingganaot matanudan hi David an numbalin hi patulda.
46 Ya pohpohdon Apu Dios hi David ot ibagana i Apu Dios hi'on mabalin an iphodna ha nahamad an bale hi pundayawandan hiya an Dios an hiyay dayawon damdaman handin hi Jacob.
47 Mu agge inabulut Apu Dios an hi David di mangapya te hi Solomon di ninomnomnah mangiphod.
48 Mu hi Apu Dios an na'abbaktu ya bokon nan inapyan di tagun baley punhituwana te hay intudo' din ohan propeta ya alyonay,
49 Hi Apu Dios ya alyonay, Hay trono' ya hi ad abunyan ya hitun lutay pangigoppa'a'.
50 Te an namin di nalmu ya ha"on an Dios di nunlumu.
51 Ya alyon bon Stephen di, Hiya danaey tugun Apu Dios mu adiyu donglon. Ya adiyu unudon an ay ayu bokon Judyu an umat ayu i handidan a'ammod ta'u an nginheda nan Espiritun Apu Dios.
52 Te ma"id ha ohah nadan propetan Apu Dios hi aggeda pinaligat. Ya pinatepateda handidan hinnag Apu Dios an e nangipa'in'innilah nan e umaliyan Kristu. Ta neen nipa'annung an immalih Kristu ot ipatiliwyu ot ipapateyu.
53 Manu te da'yuy nangidawatan Apu Dios hinan tuguna an impiyalinah nadan anghel mu aggeyu inunud.

Hay Namatayanda I Stephen

54 Hidin dingngol nadan mumpunhumalyah diyen inali'alin Stephen ya mun'iti'itibdah bungotda.
55 Mu bimmikah nan Espiritun Apu Dios i hiya. Ya hidin intangadnah ad abunyan ya tinigona nan binang Apu Dios ya hi Jesus an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.
56 Ya inalinay, Tangadonyu'en niluwat hi ad abunyan ta matigo nan Nitulang Hitun Tatagu an timma'dog hi way winawwan Apu Dios.
57 Mu inupupday ingada ta adida donglon nan pun'ibagan Stephen ot madhudan ahitutukuk an muntiliw i hiya.
58 Ot iyedah nan ngillig nan boble ot eda puntopahdi. Ya nada'e an e nuntiliw i hiya an dadiye nadan mumpunlayah an tistigu ya inaanday oddah di lubungda ot ipiyadugda i Saul.
59 Ot madhudan ahitotopa i Stephen. Mu nundasal hi Stephen an alyonay, Apu Jesus, hanat agamidom di linnawa'. 60 Ot inayunan mundu"un ot itkuknan alyonay, Apu Jesus, hanat adim nomnomnomon hituwen numbahulanda.
Ona inalih diye ot inayunan ma'unguh.

8

Hay Namalpaligatan Saul Hinadan Kimmulug

1 Hi Saul ya immamlong hi namatayandan Stephen. Ta nihipun i diye ya nunhiglay pamalpaligatdah nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ta hiya nan nahihi"anda

7:43 7:43 Amos 5:25-27 **7:50 7:50** Isaiah 66:1,2a

nadan kimmulug ta niwakatdah nadan probinsya hi ad Judea ya hi ad Samaria mu
nadan apostoles ya nunnanongdah ad Jerusalem.
2 Ya wadaday udum an kimmulug i Jesus hidih ad Jerusalem an umukayunganda
ya kumogakogada hi natayan Stephen ta diday e nangipapto' hinan adolna ot eda
ilubu'.
3 Ya hi Saul ya inatnay abalinanan namalpaligat hinadan kimmulug i Jesus ta
immeh abalebale ot ena pun'ipalah'un nadan kimmulug an ta'on on nadan binabai
on ena impibalud dida.

Hay Nuntudduwan Philip Hi Ad Samaria

4 Dadiyen kimmulug an nahihi"an an nalpuh ad Jerusalem ya kumpulnan boblen
immayanda on intudtududay a'at Jesus.
5 Ta hi Philip ya immeh nan ohan bobleh ad Samaria ot ena itudtuduhdi nan
iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
6 Ta dakkodakkolday kimmulug hidi an gapuh nadan intudtuduna ya nadan milagro
an inatna.
7 Te nadan nun'ahihi'pan ya namaaggon ahitutukukda on nun'ala'ah nadan
nun'ih'op i dida. Ya atdabohdi nadan naparalays ya nadan nun'apipilay an
nun'ipaphodna dida.
8 Ta hiya nan nunhiglay amlong nadan tatagu i diyen boble.
9 Mu i diyen boble ya wada han hi Simon an mun'ayak. Ta an namin nadan i
Samaria ya masda'awdah nadan ato'atona. Ta hiya nan hay punnomnomnah adolna
ya na'abbaktun tagu.
10 Ya an namin nadan tatagu i diyen boble an kakadangyan ya nun'awotwot
ya pa'pattiyonda an hiya ya na'abbaktu te hay punnomnomda ya hi Apu Dios di
nalpuwan diyen abalinana.
11 Ta pa'pattiyon nimpen nadan tatagu te tinannigoda nadan dakol an ina'inatna.

Hay Kimmulugan Nadan Udum An I Samaria I Jesus

12 Mu hidin kinulugda nan intuddun Philip an a'at nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
nan a'at Jesu Kristu ya numpabonyagda.
13 Ya ta'on on hi Simon ya kimmulug ot mumpabonyag ot mi'uyu'uyug i Philip. Ya
nasda'aw hi naniganah nadan milagro an ina'inat Philip an pangimatunan an hi Apu
Dios di nangdat hi abalinana.
14 Ta hidin dingngol nadan apostoles hi ad Jerusalem an nadan tataguh ad Samaria
ya inabulutda nan hapit Apu Dios ot honagondahdi da Peter i John ta eda boddangan
hi Philip.
15 Ta hidin dimmatongdahdi ot idasalanda nadan kimmulug i Jesus ta wan ipiddum
Apu Dios nan Espirituna i dida.
16 Te agge ni' niddum i dida nan Espiritun Apu Dios te nabonyaganda ya ammuna
hi ngadan nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu.
17 Ta hidin nun'iha'mon da Peter i John di ta'ledah nadan i Samaria an kimmulug i
Jesu Kristu ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios i dida.
18 Ya hidin tinigon Simon an on ammunay numpangiha'mawan da Peter i John hi
ta'leda on niddum nan Espiritun Apu Dios hinadan tatagu ya inalinan diday, Bayadan
da'yu
19 ta idattana' pibo hi abalina' ta wa'e ha pangiha'mawa' hi ta'le' hinadan tatagu on
middum i dida nan Espiritun Apu Dios.
20 Mu inalin Peter i hiyay, Nan idat Apu Dios ya adi mabayadan. Ot hinaen
pihhum ya ma'umah an mi'yumah hinan nitaguwam an gapu i naen adi maphod
an punnomnommu.

21 Adi mabalin an middum'a ituwen tamumi te innilan Apu Dios an adi maphod di
punnomnommu.
22 Ot mahapul an muntutuyu'a i naen adi maphod an em ninomnom ya idasalmu
ta wan pakawanon da'a i Apu Dios.
23 Te matigon ma"amoh'an tagu te hanadan pumbahulan di nun'onan hi nom-
nommu.
24 Ya alyon Simon di, Idasalana' bahan ta wan adi ma'at i ha"on hinaen inalim.
25 Ta hidin nagibbuh an nuntudtudu da Peter i John hinadan a'at Jesus ya nan hapit
Apu Dios ot mumbangngaddah ad Jerusalem. Ya hinadan inwada ya innaynayundan
intudtudu nan a'at Jesu Kristu hinadan bobleh ad Samaria.

Hay Nundamuwan Philip Hinan Ap'apuh Ad Etiopia

26 Indani ya wada han anghel Apu Dios an himmapit i Philip an alyonay, Makak'a ta
ume'ah nan kalata hinan agge naboblayan an mangipluy hi ad Gaza hi'onta malpuh
ad Jerusalem.
27 Ta hidin mangmangnge ya dinamuna han lala'in nabaktuy sa'adnah ad Etiopia
an nungkalesa. Ya hidiyen lala'i ya hiyay mangipapto' hinan pihhun nan babain patul
an alyonday Kandes. Hiya ya nalpuh ad Jerusalem an e nundayaw.
28 Ya hidin umanamutana ya mumbahabbahah nan intudo' nan propeta an hi
Isaiah.
29 Ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios i Philip ta e mihaggon i hiya.
30 Ot ma'anneh Philip hi awadana. Ya dingngolna an nan bahbahhaon diyen lala'i
ya nan intudo' din propeta an hi Isaiah. Ot alyon Philip i hiyay, On ma'awatam hinaen
bahbahhaom?
31 Ya alyon diyen lala'i di, Adi' nimpe tee ma'awatan ot maphod on waha
mangituddun ha"on. Ot ibaganan Philip ta mi'lugan i hiya.
32 Hidiyen impitudo' Apu Dios an bahbahhaona ya alyonay, Hiya ya umat hinan
kalnero an inyedah nan eda pumpaltiyan i hiya. Ya umat boh nan kalnero an ta'on
onda pumpukisan ya dindinnongan.
33 Ya bina'bainda ya ma"id ha nangita'dog i hiyah din ena nahumalyaan. Ya ta'on
on ma"id ha bahulna ya pinogpogday nitaguwanah tun luta.
34 Ya alyon nan lala'i i Philip di, Nganne nin di haphapiton tuwen propeta? On hay
adolna nin onu hay udum an tagu?
35 Ot ihipun Philip an mangipa'innila hinan nitudo' an binahana ta inggana ot
ipa'innilana nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu.
36 Ya hidin mangmangngeda ya minangmangda han liting ot alyon nan lala'i di, Dee
aay han liting. Undan adi mabalin an eya' bonyagan hidi?
37 Ya inalin Philip di, Immannung'en kulugom hi Jesus ya mabalin.
Ya alyonay, Ot immannung an kulugo' an hi Jesu Kristu nan Imbabalen Apu Dios.
38 Ot ipadinong diyen lala'i nan kalesana ot lumah'undan duwa. Ot umedah nan
way liting ot bonyagan Philip.
39 Ta hidin dimma"alda ot ipa'adawwin nan Espiritun Apu Dios hi Philip ta agge
tinigon diyen lala'i hi immayana. Ot inayuna mon umeh bobleda an nunhiglay
amlongna.
40 Ya hi Philip e ya pamaag ya wah ad Asotus. Ot hawangonay abobboblehdi an ena
impa'in'innila nan iphodan ta'un tatagu an inat Jesu Kristu ta ingganaot dumatong hi
ad Sesaria.

9

Hay Kimmulugan Saul

8:33 8:33 Isaiah 53:7-8

1 Hi Saul ya nunhiglay pangalina an alyonay gahin ahan ona ipapate nadan
kimmulug i Jesus. Ta hiya nan immeh nan nabaktun padih ad Jerusalem
2 ta ena pa'apya ha tudo' ta ipatigonah nadan mangipangpanguluh nadan Judyu
hinadan a'am'amungandah ad Damaskus ta innilaonda an hiya ya mabalin an ena
ipibalud hi ad Jerusalem nadan mangun'unud hinan tudtudun Jesus an ta'on on
binabai.
3 Ta onda imme da Saul hi ad Damaskus an nungginawwadah nan awon ya alinah
on wada han humilin mumbinang an nalpuh ad lagud ta nabinangan nan awadan
Saul.
4 Ya natukkad hi Saul ya dingngolna han munhapit an alyonay, Saul, tanganu ona'
palpaligaton i he''a?
5 Ya alyon Saul di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.
6 Tuma'dog'a ta ume'ah nan boble ot wahdi han mangituddun he''ah nan pohdo' hi
atom.
7 Ya nadan linala'in ni'uyug i Saul ya masda'awda te dingngoldah diyen munhapit
mu ma''id ha tinigodah taguh himmapit.
8 Ta timma'dog hi Saul mu hidin diyatonay matana ya adi tumigo. Ot podnonda mo
ot inaynayundah ad Damaskus.
9 Ta tuluy algoy adi tumigawan di matana ya hay aggena nanganan ya imminuman.
10 Ya hidih ad Damaskus ya wahdi han lala'in mangun'unud hinan tudtudun Jesus
an hi Ananias di ngadana. Ya ayna ininop nan inalin nan Ap'apu ta'u an alyonay,
Ananias.
Ya alyon Ananias di, Tanganu Apu Jesus?
11 Ya inalin Jesus di, Makak'a ta ume'ah nan kalatan nungngadan hi Ma'andong ta
em tigon hidih way balen Judas han tagun i Tarsus an hi Saul an wahdin dumasadasal.
12 Ot impatigo' bon hiyay umayam hidi ta em iha'moy ta'lem i hiya ta wan tumigoy
matana.
13 Ya alyon Ananias di, O mu dakol di tatagun nangngola' hi a'at diyen tagu an
nunhiglay nangnangngatnah nadan tatagum hi ad Jerusalem.
14 Ya nee bo anun immalih tun ad Damaskus an inyabulut nadan nabaktun padi hi
ad Jerusalem ta way atona bon mangipibalud hinadan kimmulug i he''ahtu.
15 Mu inalin Jesus di, O mu ume'a te hiyay ohan pinto''u hi e mangipa'innilah a'at'uh
nadan bokon Judyu ya nadan patul ya ta'on on nadan Judyu.
16 Ya ipa'innila' bon hiya nan a'at di ena punholholtapan an gapuh pan-
gun'unudanan ha''on.
17 Ot umeh Ananias ot hunggop i diyen bale ya wahdih Saul ot iha'monay ta'lena
i Saul ot alyonay, Ibba', nan Ap'apu ta'un hi Jesus an numpatigon he"a hinan awon
hi immaliyam hitu ya hiyay nannag i ha''on ta way aton nan matam an tumigo ya ta
middum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwam.
18 Ya alinah on na'ibagan nagah han ay uhip hi matan Saul ta mabalin mohpe an
tumigoy matana. Ot inayunan e mumpabonyag
19 ot mangan ta numbangngad di bikahna.

Hay Nangibagaan Saul Hi A'at Jesus Hi Ad Damaskus

Ta niha"ad ni' hi Saul hi awadan nadan kimmulug i Jesus hi ad Damaskus
20 ot mi'yeh nadan a'am'amungan di Judyu hidi. Ta hidiy nangihipunanan
nangipa'innilah nan a'at Jesus an alyonay, Hi Jesus ya hiya nan Imbabalen Apu Dios.
21 Ta an namin nadan nangngol ya masda'awda an alyonday, Ot ten hinae din
pimmatepateh nadan kimmulug i Jesus hi ad Jerusalem. Ya undan bokon hiya nan
immalin e muntiliw hinadan kimmulug i Jesus hitu ta iyena didah nadan nabaktun
padi?

22 Mu hi Saul ya namaman na'udman di abalinanan mangipa'innila an hi Jesus
ya hiya nan Kristu an hahaddondan umali. Ta ma''id ha aton nadan Judyu hi ad
Damaskus an manipol i hiya te na''ipto' an namin nadan imbagabaganan a'at Jesus.
23 Ta on nala''uh han atnay algo ya na'amungda nadan Judyu hi ad Damaskus ta
hahapitonday atondan mamaten hiya.
24 Ta abigabigat ya ahodohodom an eda bobota'on hinadan geyt diyen boble ta
mala''uh'ehdi ya pinateda mu na'innilaan da Saul.
25 Ta i han nahdom ya binyun nadan kimmulug hi Saul hinan bahhel nan binattun
alad an inha''addah nan ongal an bahket.
26 Ot inayunan umeh ad Jerusalem te pinhodnan middum hinadan kimmulug i
Jesus hidi. Mu an naminda ya tumakutda te munduwaduwada hi'on immannung an
kimmulug i Jesus.
27 Mu wada han hi Barnabas an namoddang i hiya ta inyenah nan awadan
nadan apostoles ot uhuhonah diyen numpatigan Jesus i Saul hidin immayanah ad
Damaskus ya nan inalin Jesus i hiya. Ya impa'innilana boy aggena timmakutan an
nangipa'innilah a'at Jesus hi ad Damaskus.
28 Ot abulutonda mo an middum hi Saul i dida. Ya ma''id ha takutna an e
nangipa'in'innilah nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hi ad Jerusalem.
29 Ya e bo ni'tanobtobbalan hinadan Judyu an Greek di hapitda on ni'yanahhiyan
i dida. Mu impatnada damdaman mamate i hiya te aggeda pinhod nan inalinan a'at
Jesus.
30 Mu hidin na'innilaan nadan kimmulug nan hinahapitdan atondan mamate i Saul
ot tundondah ad Sesaria ot pumbangngadonda hi ad Tarsus an numboblayana.
31 Ta an namin nadan kimmulug an ma'amu'amung hinadan boble hi ad Judea ya
hi ad Galilee ya hi ad Samaria ya limminggop mohpey punnomnomda te kimmulug
mo nan namalpaligat ni' i dida. Ya binoddangan nan Espiritun Apu Dios didan namin
ta nun'ihamad di pangulugda ya dimmakolda. Ya an namin di inatda ya inhamaddan
inun'unud hi Apu Dios.

Hay E Nanigan Peter Hinadan Kimmulug Hi Ad Lidda Ya Hi Ad Joppa

32 Hi Peter e damdama ya ena hinawang di abobboble an awadan nadan kimmulug
i Jesus ta ta'on on nadan tatagun Apu Dios hi ad Lidda on ena tinigo dida.
33 Ta hidiy nangakhupana i han lala'i an naparalays an hi Eneas an waluy tawon
an nibabakilang.
34 Ot alyon Peter i hiya di, Ibba' Eneas, ipaphod da'a ayan Jesu Kristu ot agam ta
bumangon'a ya linu'utmu tun nalo'am. Ya naba''unut hi Eneas ot tuma'dog.
35 Ta dakkodakkol nadan i Lidda ya i Sharon an nanigo i diyen nipaphodan Eneas
ot kumulugdah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
36 Ya hinan boble hi ad Joppa ya wahdi han babai an hi Tabita an kimmulug i Jesus.
Hay ngadana hinan hapit di Greek ya hi Dorkas an hay ibalinana ya ulha. Hiya ya
maphod di pangatna ya bumanoddang hinadan nun'awotwot.
37 Ya hidin awahdin Peter hi ad Lidda ya nundogoh hidiyen babai ot mate ta
inamohda ot ipalo'dah nan kuwartuh nan mi'adwan gladu.
38 Hidiyen boble an ad Joppa an natayan diyen babai ya nihaggon hi ad Lidda.
Ta hidin dingngol nadan kimmulug hidih ad Joppa an wahdih Peter hi ad Lidda
ot ituda'day duwan linala'i ta eda ayagan. Ta immeda ot alyonday, Agam bahan ta
ma'anne ta'uh ad Joppa.
39 Ot mi'ye moh Peter i dida. Ta onda dimmatong ot ipanguludah Peter hinan
mi'adwan gladu an awadan diyen nate. Ya hanada'en nun'abalu an wahdi ya
himmalunghungda i Peter an ahikokogada. Ot pun'ipatigodan hiya nadan lubung
an inanapyan diyen nate an inihmo'nan dida hidin ataguna.

40 Mu impalah'un Peter dida i diyen kuwartu ot mundu''un an mundasal. Ta on
nagibbuh ot ihangngabna i diyen nate ot alyonay, Tabita, bumangon'a! Ya diniyatna
ta ona tinigoh Peter ot bumangon ot umbun.
41 Ta inodnan Peter di ta'lena ot tuma'dog. Ot ayagan mohpen Peter nadan
kimmulug ya nadan nabalu ot ipatigonan dida an timmaguh Tabita.
42 Hidiyen na'at ya nundingngol i diyen bobleh ad Joppa ta dakolday niddum an
kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
43 Ta hi Peter ya nadnadney nihaha''adanahdih ad Joppa hi balen han hi Simon an
hay lalat di tamuna.

10

Hay Immayan Peter Hi Balen Da Kornelius

1 Hi ad Sesaria ya wada han lala'i an hi Kornelius an bokon Judyu an hiya ya opisyal
di hinggahut (100) an titindalu hi ad Italy.
2 Ya ta'on on bokonda Judyu mu nahamad di pangulugdan hina'amma i Apu Dios
ya ongal di homo' diyen lala'i hinadan nun'awowotwot ya impa'inghanan mundasal.
3 Ta i han alas tres ya numpatigo han anghel an intuda' Apu Dios i hiya ot alyonay,
Kornelius.
4 Ya timmakut ta itittigona i diyen anghel ot alyonay, Tanganu Apu?

Ya inalin nan anghel di, Inabulut Apu Dios nan dasalmu ya tinigona bo nadan
inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot.
5 Ot hanat honagom ha e mangawit i han tagu an hi Simon Peter hi ad Joppa.
6 Ot wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di baybay an nunhituwan
han hi Simon an hay lalat di tamuna.
7 Ta hidin nakak nan anghel ot ayagan mon Kornelius di duwah nan baalna ya
ohah nan tindaluna an munhilbin hiya an na'na'unnud damdama i Apu Dios.
8 Ta ona imbaga i dida nan inalin nan anghel ot honagona dida ta umedah ad Joppa.
9 Ya hidin tongan di algo i diyen nabiggat ya tuwen dumatong nadan hinnag
Kornelius hi ad Joppa. Yaden hi Peter ya immeh nan nundotal an atop nan bale
ta e mundasal.
10 Mu lo'tat ya na'agangan ta amod on e mangan yaden uwanin pun'idadaanday
makan. Ya wada han impatigon Apu Dios i hiya
11 an ay niluwat hi ad abunyan ya wada han abillobillog an uloh an mun'ul'ullen
bumaba hinan awadana.
12 Ya niha''ad hidi nadan nat'onat'on an animal an opat di hukida ya nadan
banniyah ya ulog ya hamuti ya nadan udum an paniyawon di Judyu an ihda. 13 Ya
wada han munhapit an alyonay, Peter, tuma'dog'a ya numpaltim doha i danae ta
iha''angmu ta ihdam.
14 Mu inalin Peter di, Adi mahan mabalin an ato' hinae Apu Dios. Te ma''id ha
in'innihda' hinadan athitu te paniyo i da'min Judyu.
15 Mu inalin bon diyen munhapit di, Nan alyon Apu Dios hi ad uwani hi maphod
an makan ya hanat adim paniyawon.
16 Ot ipitlunan ibagah diye i Peter ot maguyud nan uloh ta nipatuluh ad abunyan.
17 Ta numanomnom hi Peter hi ibalinan diyen tinigona.

Yaden nada'en hinnag Kornelius ya eda minahmahan hinadan tataguhdiy
niha''adan Simon ta dimmatongda ot umohnongdah nan way geyt diyen bale.
18 Ot kumalidan alyonday, On waday mangiliyuhtu i han hi Simon an hi Peter di
adwan di ngadana?

19 Mu hi Peter an wahdih nan atop an numanomnom hi ibalinan diyen tinigona
ya alyon nan Espiritun Apu Dios i hiyay, Wadahna han tulun linala'i an mangibagan
he''a
20 ot agam ta em tigon dida ya hanat adi'a munduwaduwan mi'ye i dida an ta'on
onda bokon Judyu te hi Apu Dios di nannag i dida.
21 Ta limmah'un moh Peter ot ena damuwon dadiyen linala'i ot alyonay, Innila' an
ha''on di eyu hama'on ot on waday ibagayu?
22 Ya alyonday, Da'mi nan hinnag nan opisyalmi an hi Kornelius te imbagan han
anghel an intuda' Apu Dios an ipa'ayag da'ahdih balena ta way atonan mangngol
hinan itudtudum. Hi Kornelius ya maphod di a'atna ya dayawonah Apu Dios ya
pa'allispituwon nadan Judyu.
23 Ot pun'iyanon Peter dida. Ta hidin nabiggat ot ayagan Peter di udum hinadan
ibbanan kimmulug i Jesus hidih ad Joppa ot mi'yedan dida.
24 Ta i diyen nabiggat ya dimmatongdah ad Sesaria. Ya dedahdiy na'amung hi
balen Kornelius te inayagana nadan tulangna ya nadan udum an gagayyumna ta
haddondah dumatngan da Peter.
25 Ta hidin tuwen dumatong da Peter ot e damuwon Kornelius dida ot mundu''un
hi hinangngab Peter ta dayawona.
26 Mu impata'dog Peter an alyonay, Tuma'dog'a te ha''on ya ona' tagu ya abuh.
27 Ta munhaphappitandan manggop hi bale ya tinigon Peter an dayyadahdiy dakol
an tatagun na'amung.
28 Ya inalin Peter i diday, Innila' an innilayu an da'min Judyu ya paniyoh on ami
middum hinadan bokon Judyu. Mu hi Apu Dios ya impa'innilanan ha''on ta adi'
paniyawon an mi'hayup hi kumpulnan tatagu.
29 Ta hiya nan hay nangipa'ayagam i ha''on ya aggeya' nunduwaduwan immalihtu.
Ot pohdo' an innilaon di gapunah nangipa'ayagam i ha''on.
30 Ya inalin Kornelius di, Hidin ohan algo an athitun alas tres an timpun di
pundasalan ot mundasala' hituh tun balemi. Ya alinah on wada han lala'in humiliy
lubungna an timma'dog hi way hinangngab'u.
31 Ya inalinay, Kornelius, dingngol Apu Dios di dasalmu ya nomnomnomona bo
nadan inihmo'ihmo'muh nadan nun'awotwot. Ot gapu i danaen inatmu ya waday
honagonan mangipa'innilan he''ah a'atna.
32 Ot honagom dohah nadan linala'i ta umedah ad Joppa ta ipa'ayagmu han hi Simon
an hi Peter di ohah ngadana an wahdin immohnong i han baleh nan way pingngit di
baybay an nunhituwan han hi Simon an hay lalat di tamuna.
33 Ta hiya nan hinnag'u datuwen tulun nangayag i he''a ya maphod ta immali'a ta
wahtu ta'un namin an na'amung an gapu i Apu Dios. Ot pohdonmin donglon nan
pinhod Apu Dios an ipa'innilam i da'mi.

Hay Nuntudtuduwan Peter Hi Balen Kornelius

34 Inhipun Peter an muntudtudu an alyonay, Ad uwaniy nanginnilaa' an hi Apu
Dios ya numpapaddung di pamhodna hi atagutagu.
35 Te kumpulnay taguh abobboble ya hi Apu Dios e di pangiyohhaandah dayawonda
ya nipto' di pangatda ya abuluton Apu Dios didan middum i hiya.
36 Innilayu nan hapit Apu Dios an impa'innilanan da'min Judyu an a'at di e ta'u
pi'hayyupan i Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu. Hituwen hi Jesu Kristu ya
hiya nan Ap'apu ta'un namin an atagutagu an bokon da'min Judyu ya abuh.
37 Ya innilayu bo an handin hi John di e nangitanuddu hi aton nadan tatagun
mabonyagan. Mu hidin nagibbuh an nuntudtuduh John ot ihipun Jesus an i Nasaret
an e muntudtuduh ad Galilee ya hinadan bobleh ad Judea.

38 Ya innilayu bon impiddum Apu Dios nan Espirituna i Jesus an i Nasaret ta ongal
di abalinana. Ta an namin nadan boblen imma'immayana ya maphod di ina'inatnah
nadan tatagu. Ya an namin nadan palpaligaton di diyablu ya impaphodna dida te
wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.
39 Ta da'min apostoles ya tinigomi nadan ina'inatnah nadan boblemih ad Jerusalem
ya hinadan udum an boblemin Judyu ot ahida ipata' hinan krus ta hidiy natayana.
40 Mu minahuwan Apu Dios hidin mi'atluh algo ot iyabulutna ta numpatigo i da'mi
ya hinadan udum an pinhodnan pumpatigan.
41 Ta ni"ani"an amin hiya. Mu agge numpatigo hi an namin di tatagu te da'mi ya
ammuna an pinto'nan mangipa'innilah a'atna.
42 Ot ibaganan da'mi ta ihamhamadmin e ipa'innila an hiya nan immannung an
pinto' Apu Dios hi munhumalyah atagutagu an ta'on on nadan numpun'ate.
43 Ya hiya boy imbagabagan an namin nadan propeta an alyonday an namin di
kimmulug i Jesus ya mapakawan di bahulda te inyatenay bahulda.

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

44 Hidin muntudtudduh Peter ya alinah on an namin nadan wahdin nangngol i
diyen intudtuduna ya niddum nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanda.
45 Ta nadan Judyu an nangunud i Jesus an nalpuh ad Joppa an ni'uyug i Peter ya
masda'awda te impiddum Apu Dios nan Espirituna hinadan bokon Judyu.
46 Te dingngolda an dadiyen bokon Judyu ya namaag ya dayawondah Apu Dios an
ihapitdah nadan aggeda innilan hapit di udum an tatagu. Ot alyon Peter i dadiyen
in'uyugnay,
47 Datuwen bokon Judyu ya niddum i dida nan Espiritun Apu Dios an umat i dita'u.
Ot undan ipagol ta'uy abonyaganda?
48 Ya imbagan mon Peter i dida ta mabonyaganda ta ipatigoda an hi Jesu Kristu
moy Ap'apuda.
Ta hidin nagibbuh an nabonyaganda ot ibagada i Peter ta adi ni' ume ta umohnong
hidih awadanda.

11

Hay Nangipa'innilaan Peter Hinan Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Bokon Judyu

1 Dingngol nadan apostoles ya nadan ibbadan kimmulug i Jesus hi ad Judea di
kimmulugan nadan bokon Judyu hinan hapit Apu Dios.
2 Ta hidin numbangngad hi Peter hi ad Jerusalem ya pinahiw nadan ibbanan Judyu
an kimmulug i Jesus an alyonday,
3 Tanganu on ma"id ha ihhom ta e'a nun'iyan hi balen nadan bokon Judyu ya
ni'ni"an'a bo udot i dida?
4 Ot uhuhon Peter nadan na'at an alyonay,
5 Hidin mundasdasala' hi awada' hi ad Joppa ya wada han nipatigon ha"on an
abillobillog an uloh an nalpuh ad abunyan an nun'ul'ullen bimmabah awada'.
6 Ot idodonga' ya dayyadahdiy nat'onat'on an animal an atap di udum ya nadan
mungkaddapan hinan lutay udum an umat hi banniya ya hamutiy udum.
7 Ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Peter, paltiyom doha i datuwe ta
iha"angmu ta ihdam.
8 Mu alyo' di, Apu, adi' man te ma"id ha in'innihda' hinadan athina te paniyawonmin
Judyu.
9 Ya alyon bon diyen munhapit an nalpuh ad abunyan di, Adim paniyawon te ad
uwani ya hi Apu Dios di mangalih adi mapaniyo danae.
10 Ta ona impitlun inalih diye ot maguyud nan uloh an nipatuluh ad abunyan.

11 Yaden dimmatongdah nan balen awada' nan tulun linala'i an nahnag an nalpuh
ad Sesaria an mangayag i ha''on.
12 Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i ha''on ta adiya' munduwaduwan mi'ye
i dida. Ot ibbaana' i datuwen onom an i'iba ta'u ta imme amin namin hi ad Sesaria
hi balen Kornelius.
13 Ya hidin dimmatong amihdi ya imbagan Kornelius di numpatigan han anghel i
hiyah balena ot alyona anun hiyay, Honagom ha umeh ad Joppa ta eda ayagan han
hi Simon an hi Peter di ohah ngadana.
14 Ta hiyay mangipa'innilah atonyun hina'amma an mi'tagu i Apu Dios hi
munnananong.
15 Ya alyon bon Peter di, Ya hidin impa'innila' i diday a'at Jesu Kristu ya niddum
nan Espiritun Apu Dios i dida an umat boh din na'at i dita'uh hopapna.
16 Ta nipanomnom i ha''on din inalin Apu Jesus an alyonay, Binonyagan John nadan
tatagu hi liting mu ahi ayu mabonyagan hinan Espiritun Apu Dios.
17 Ta athidin impiddum Apu Dios nan Espiritu hinadan bokon Judyu an umat hi
inatna i dita'un Judyu hidin kimmulugan ta'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot
undan mabalin ta iyadi' hinaen pohdon Apu Dios hi ma'at.
18 Ta hidin dingngoldah diyen inuhuh Peter ya dimminongdan mamahiw i hiya ot
dayawondah Apu Dios an alyonday, Ot at'ehna ya immannung an pohdon Apu Dios
an ta'on on nadan bokon Judyu ya mi'tagudah munnananong hi'onda idinong nadan
adi maphod an pangatda.

Hay A'at Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Antiok

19 Nadan udum an kimmulug i Jesus an nipadildilahan ya nahihi"anda an nihipun
hidin namatayandan Stephen. Ta immeday udum hi ad Poinisia ya hi ad Cyprus
di udum ya hi ad Antiok di udum ot itudtududa nan a'at Jesus mu ammuna nadan
ibbadan Judyu di nangitudtuduwanda.
20 Mu wadaday udum an i Cyprus ya i Sayrin an immeh ad Antiok an eda
intudtuduhdi nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an iphodan ta'u hinadan Greek.
21 Ya indat Apu Dios di abalinandan muntudtudu ta hiya nan dakolday kimmulug
i Apu Dios ta hiyay un'unudonda.
22 Ta on dingngol nadan kimmulug i Jesus an ma'amu'amung hi ad Jerusalem an
wadada boy kimmulug hi ad Antiok ot honagonda hi Barnabas hidi.
23 Ta hidin dimmatong ya ma"am'amlong te tinigona an ongal di homo' Apu Dios
hinadan tataguhdi ot tugunona dida ta ihamadday pangun'unuddan Apu Jesus ya
hiyay un'unudonda ya abuh.
24 Ya hi Barnabas ya maphod an tagu ya nahamad di pangulugna ya ongal di
boddang nan Espiritun Apu Dios i hiya ta hiya nan dakol di binoddangana ta
kimmulugdan Jesus.
25 Indani ya immeh Barnabas hi ad Tarsus ta ena tigon hi Saul.
26 Ta hidin inakhupana ot awitona ta mumbangngaddah ad Antiok. Ot mi-
haha''addahdih ohay tawon an ni'yamu'amungdahdih nadan kimmulug i Jesus
ya dakol di tatagun intanudtuduwanda. Ya nadan kimmulug hi ad Antiok di
namanguluh nangadanan hi Kristianu.
27 Ya hidin niha''adandahdi ya wadaday himmawwang an propeta an nalpuh ad
Jerusalem.
28 Ya nan oha i dida an hi Agabus ya timma'dog hinan na'amungan nadan kimmulug
ya intuddun nan Espiritun Apu Dios di ibagana ta alyonay, Wada man han dumatong
an nunhiglan bitil hi abobbobleh tun luta. Ya immannung an na'at hidiyen inalina
hidin numpatulan Klaudia.

29 Ta nadan kimmulug hi ad Antiok ya nunhahapitda ta boddanganda nadan ibbadan kimmulug hi ad Judea an maligatan an gapuh nan bitil. Ta way oha i didah ad Antiok on indatday abalinanda an iboddang hinadan ibbadan kimmulug hi ad Judea.
30 Ot ipiyeda nan na'amung i da Barnabas i Saul ta diday e nangidat hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hi ad Judea.

12

Hay Namalpaligatan Herod Hinadan Kimmulug I Jesus

1 I diye ya inhipun nan patul an hi Herod* an namalpaligat hinadan udum an kimmulug i Jesus.
2 Ta impaputulnay ulun James an hi ibban John.
3 Ya na'innilaana an pohdon nadan Judyu hidiyen inatna ta hiya nan impatiliwna boh Peter i diyen ngilin di panganandah tinapay an agge nadduman hi yist.
4 Ta hidin natiliw hi Peter ot ipibaludna ot ipaguwalyanah nadan himpulut onom (16) an titindalu ta hinoppat di mapinpinalog an mungguwalya i hiya. Ya ninomnomnan indani ta magibbuh nan punnomnomnomandah nihwangan handidan a'ammoddah ateh ad Egypt ya ahina ipalah'un ta punhintiggan nadan Judyu di pangipapatayanan hiya.
5 Ta hiya nan inhamadda nimpen impaguwalyah Peter hinan baludan. Mu nadan kimmulug i Jesus ya na'amungda ot ihamhamaddan idasalan hi Peter ta wan boddangan Apu Dios.

Hay Nilubusan Peter Hinan Baludan

6 I diyen nahdom an ibiggatana ya ipapaten Herod hi Peter ta impalo'dah nan way numbattanan nan duwan tindalu an mungguwalya. Ya binangkilingandah duway bangkiling ya nat'onda mohpe nadan mungguwalyah nan way panton diyen baludan.
7 Mu alinah on wada han anghel Apu Dios an immeh nan awadan Peter ta pamaag ya pimmatal hidiyen kuwartu. Ot iwagotnah Peter ta inggibo'na ot alyonay, Agam ta bumangon'a. Ya namaag ya na'ubad nan bangkiling hi ta'len Peter.
8 Ya alyon bon nan anghel i hiyay, Iphodmuy balikismu ya nunhapatut'a ta lumah'unta.
9 Ta inat mon Peter dadiye ot mitnud hinan anghel ta tinaynanda nan baludan. Mu alyonah on nun'inop an agge immannung nan na'at.
10 Ta lina''uhanda nan duwan mungguwalya ot umedah nan geyt an gumo' di konobna ya namaaggot mibughul. Ot bumahhelda ot unudonda nan kalata. Ya alinah on ma''id nan anghel.
11 Ta patiyon mohpen Peter an aggena ininop an alyonay immannung hituwen na'at te hinnag Apu Dios nan anghelna ta inihwanga' hinan aton Herod ya nadan ninomnom nadan Judyu an aton i ha''on.
12 Ot inaynayuna mon umeh balen da Mary an hi inan John Mark. Ya wahdiday dakol an na'amung an mundasal.
13 Ta hidin mungkulkug hi Peter hinan panto ya hay e nanigo ya nan baal an hi Roda.
14 Mu hidin immatunana nan hapit Peter ya nangin'a'amlong ta lininglingnan nangibughul hinan panto ot mabanangngad ni' ta ena ibaga an wahdih Peter.
15 Ya alyondan hiyay, On'a man mabongbongang. Te undan wahna an on nibalud. Mu ipilitnan immannung an wahdi.
Ya alyonday, Ot waa nin mon nan anghelna.

---

* **12:1 12:1** Hituwen hi Herod ya bokon hituwe nan nangipipateh nadan goggolang hidin niyayyaman Jesus.

16 Muden agan Peter di kulkug. Ta lo'tat ot eda ibughul ya tinigodan hiya peman
hi Peter ta masda'awda.
17 Mu impadinong Peter dida ot ibaganan dida nan inat Apu Dios an nangilubus i
hiyah nan baludan. Ya imbagana bon dida ta ipa'innilada i James ya hinadan udum
an ibbada ot taynana dida.
18 Ta hidin nabiggat ya bimmangon nadan tindalu ya ma"id ha poto' di nom-
nomonda te aggeda innilay na'at i Peter.
19 Ta e impahama' Herod hi Peter mu adida pa'hamma'. Ta nadan tindalun nun'adug
moy impahumalyana ot ahina ipapate dida. Ot taynan Herod hi ad Jerusalem ta e ni'
immohnong hi ad Sesaria.

Hay Natayan Herod

20 Hi Herod ya nunhiglay bungotnah nadan i Tyre ya i Sidon. Ta hiya nan
minomnomanda te hidih nan boblen Herod di eda pangala'alan hi anonda. Ta
nun'u'uyyugda ot eda mi'hapit i Herod ta alinah umulen dida. Mu wada nan hi Blastus
an ohah nadan ap'apu ya hiyay e nangibaga i Herod hi'on mabalin an mi'hapitdan
hiya.
21 Ya inabulut Herod ot ibaganay algoh eda pi'hapitan i hiya.
Ta hidin nadatngan hidiyen algo ot munlubung hi Herod hinan lubung di patul ot
umbun hinan tronona ot humapit hinadan tatagu.
22 Ya tinumkuk nadan tatagun na'amung an alyonday, Bokon taguh naen himmapit
te dios.†
23 Mu ma"id ha inalin Herod i dida an hiya ya bokon dios. Ta hiya nan ni'bagan
nundogohon nan anghel Apu Dios ta nun'a'an di bigih di adolna ot mate.
24 Ot nan hapit Apu Dios ya ninaynayun an nipa'innila ta dimmakolday kimmulug
i Jesus.

Hay Namto'anda I Da Barnabas I Saul

25 Hidin inggibbuh da Barnabas i Saul nan atondah ad Jerusalem ot mumbangn-
gaddah ad Antiok an ni'yayondah John an hay ohah ngadana ya hi Mark.

13

1 Ya nadan kimmulug i Jesus hi ad Antiok ya wadada i diday propeta ya
muntudtududay udum an umat i da Barnabas i Saul ya hi Simeon an hay ohah
ngadana ya hi Negro ya hi Lusius an i Sayrin ya hi Manaen an impakilog nan hi
aman nan patul an hi Herod.
2 I han hin'algo ya nun'ulatda ya nundaydayawda i Apu Dios. Ta hidin
mundasdasalda ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios ta pot'onda da Barnabas i
Saul te waday ipatamun Apu Dios i dida.
3 Ta inha'moday ta'leda i dida ot idasalanda dida ot ahida mohpe honagon dida ta
eda aton nan ipatamun Apu Dios i dida.

Hay Immayan Da Barnabas I Saul Hi Ad Cyprus

4 Ot honagon nan Espiritun Apu Dios da Barnabas i Saul ta umedah ad Selusia ot
ahida mumbangka ta umedah ad Cyprus an nigawwah nan baybay
5 an in'uyugdah John ta bumoddang i dida. Ta hidin dimma"aldah nan pingngitna
an ad Salamis hidih ad Cyprus ot eda ipa'innila nan hapit Apu Dios hinadan
a'am'amungan di Judyu.
6 Ta ini'wadah abobboblehdi ot dumatongdah ad Papos an huddo' di ad Cyprus.
Ta hidih ad Papos ya wada han hinappulda an Judyu an hi Bar-Jesus an mun'ayak
ya alyonay hiyay ohan propeta mu layahna.

---

† **12:22 12:22** Manu'eh inatdahdi ya alyondaon ta wan umuleh Herod i dida.

7 Hiya ya gayyum nan gobelnador i diyen boble an hi Sergius Paulus. Hidiyen
gobelnador ya na'annomnoman an tagu ya pohdonan donglon nan hapit Apu Dios.
Ot hiya nan impa'ayagna da Barnabas i Saul ta umedah awadana.
8 Mu hi Bar-Jesus an hi Elimas di ngadanah Greek ya nunhiglay pama"ihna hinadan
itudtudun da Barnabas i Saul te hay pinhodna ya adi patiyon nan gobelnador nan
ibagadan hapit Apu Dios.
9 Mu hi Saul an nahukkatan di ngadana ta Paul ya bimmikah nan Espiritun Apu
Dios i hiya ta intittigonan Elimas
10 ot alyonay, Imbabale da'ah diyablu. Te an namin di maphod an ma'ma'at onu
pangat di tatagu ya adim pohdon. Ya ha'uha'ulom di ibbam an tagu. Ya ta'on on nan
nahamad an tudtudun Apu Dios ya pumbalinom hi adi maphod.
11 Mu ad uwani ya pilokon da'an Apu Dios ta adim tigon. Ta on inalinah diye ya
na'ibagan adi tumigoy matana ta e mun'ap'apu'ap hi way mamdon i hiya.
12 Ya hidin tinigon nan gobelnador hidiyen na'at ya kimmulug i Jesus te masda'aw
i diyen a'at di itudtududan abalinan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Antiok Hidih Ad Pisidia

13 Ot mumbangka da Paul hinadan nun'ibbana ta immedah ad Perga hi ad Pampilya
ta tinaynanda moh ad Papos. Ot taynan John Mark didahdi ta numbangngad hi ad
Jerusalem.
14 Yaden innayun da Paul an immeh ad Antiok hidih nan probinsya hi ad Pisidia.
Ya i diyen Habadun tungo ot umedah nan a'am'amungan di Judyu ta eda mundayaw
i Apu Dios.
15 Ta hidin nibaha nadan uldin di Judyu ya nadan intudo' nadan propeta ot ibagan
nadan ap'apu i diyen a'am'amunganda i da Paul ta wada'ey itugunda ya mabalin an
ipa'inniladah nadan tatagun na'amung.
16 Ya timma'dog hi Paul ot padinongona nadan tatagu ot alyonay, Da'yun i'iba an
Judyu ya ta'on on da'yun bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios ya donglonyuh tuwen
alyo'.
17 Dita'un Judyu ya innila ta'u an handidan a'ammod ta'uy pinto' Apu Dios hi
tataguna ta hidin awadandah ad Egypt ya winagahana dida ta dimmakolda. Ya gapuh
nan ongal an abalinana ya impa'aana didah ad Egypt.
18 Ya hidin eda limmani''odan hinadan agge naboblayan hi napat (40) di tawon ya
dakol di numbahulanda i Apu Dios mu inyanusna.
19 Ya impa'abaknan dida handidan pitun nat'onat'on an himpahimpamu'un an
numbobleh ad Kanaan ot idatna dadiyen boble i dadiyen a'ammod ta'u ta num-
boblayanda. Ya nihipun hidin immayandah ad Egypt ta ingganah nangidatana i
dadiyen boble ya opat di gahut ta han nabongley (450) tawon di nala''uh.
20 Ya wadawaday napinpinalog hi pinto' Apu Dios hi ap'apu hi numpapto' i dida ta
lo'tat ya nawadah Samuel an hiyay ohan propeta.
21 Ya hidin atagun Samuel di nangibagaandan Apu Dios ta pot'onay ohah mumpatul
i dida ot pot'onah Saul an imbabalen Kis an holag Benjamin ta napat (40) di tawon
di numpatulanan dida.
22 Mu lo'tat ya impa'aan Apu Dios ot ihukkatnah David. Ya hay inalin Apu Dios hi
a'at David ya alyonay, Hi David an imbabalen Jesse ya hiya nan tagun pohdo' di a'atna
te atonan namin nan pohdo' hi atona.
23 Ta hi David di ud tinanud i diyen imbagan Apu Dios an honagonan Mangihwang
i dita'un Judyu an hi Jesus.
24 Mu hidin agge ni' nangihipunan Jesus an muntudtudu ya wada din hi John an
nangibagabaga i dita'un Judyu an mahapul an idinong ta'u nadan pumbahulan ya
numpabonyag ta'u.

25 Ya hidin tuwen gibbuhon John nan tamuna ya alyonah nadan tataguy, Innila' an
alyonyu on ha''on nan hahaddonyun mangihwang i da'yu mu bokon ha''on te ta'on
on ha e' pangubadan hi galut di hapatutna ya na'adda''ula' an e mangat.
26 Ot da'yu an i'iba an tinanud Abraham ya ta'on on da'yun bokon Judyu an
mundayaw i Apu Dios, dita'un namin di nannagan Apu Dios i diyen mangipa'innilah
a'at di pi'taguwan i hiya.
27 Mu nadan tataguh ad Jerusalem ya ta'on on nadan ap'apuda ya aggeda innila an
hi Jesus nan hihinnod ta'un Kristu. Te ta'on hi bahabahaonda nadan intudo' nadan
propeta hinan ahabahabadun pundayawanda ya adida damdama ma'awatan. Ya dida
bo udot di nangipa'annung i diyen binahabahada te diday nangipapaten Jesus.
28 Te ta'on on ma''id ha gapunah eda pangipapatayan i hiya ya impapilitda
damdama i Pilatu ta mipapate.
29 Ta impa'annungdan namin din inalin nan hapit Apu Dios an ma'at i hiya ot
la'ahondah nan krus ot eda ilubu'.
30 Mu minahuwan Apu Dios damdama.
31 Ya nadan ibbanan i Galilee an ni'yen hiyah ad Jerusalem ya numpidakol di
numpatiganan didah din namahuwana. Ta ad uwani ya diday e mangipa'in'innilah
a'atnah nadan tataguhtu.
32 Ta hiya nan immali amihtu ta ipa'innilamin da'yu an din inalin Apu Dios i
handidan a'ammod ta'u
33 ya nipa'annung i dita'un tinanuddah ad uwani te minahuwanah Jesus. Ya nitudo'
tuwalih din inalin Apu Dios hinan mi'adwan Psalm an alyonay,

Ipa'innila' hi ad uwani an he''a nan Imbabale' ya ha''on hi Amam.

34 Minahuwan Apu Dios ot adi mipidwan mate an umat hinan inalinah nan
propetan alyonay, Adi' ibahhon ipa'annung i he''an namin din wagah an imbaga' i
David.
35 Ya wada boy nibaga an alyonay, Adim iyabulut an ha''on an pinto'mu ya matano'
di adol'u.
36 Ot innila ta'u an hi David ya inggibbuhna nan impa'at Apu Dios i hiya. Ya hidin
nate ot ilubu'da ta natano' di adolna.
37 Mu hi Jesus an minahuwan Apu Dios ya agge natano' di adolna.
38 Ta hiya nan pohdonmin ipa'innilah ad uwani i da'yun i'iba an hi Apu Dios ya
mabalin an pakawanonay bahul ta'u an gapu i Jesus.
39 Ya pohdo' bon innilaonyu an bokon nan e pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu
di pamakawanan Apu Dios hi bahul ta'u te mahapul an unudon ta'uh Jesus ta ahi
mabalin an mibilang ta'uh ma''id ha bahulna.
40 Ot hiya nan mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi ma'at i dita'u din
imbagan Apu Dios hinadan propeta an alyonay,
41 Da'yun ma'ngohhen adi kumulug ya ahi ayu masda'aw hinan ahi' aton i da'yu te
ta'on on mipa'innila i da'yu ya adiyu damdama kulugon.

42 Ta hidin indappuh Paul nan inalina ot inayunda i Barnabas an lumah'un.
Ya inalin nadan tatagun diday, Wa'ebo ya immali ayuhtuh tun umalin Habadu ta
udmanyu danaen intudtuduyu.
43 Ot inayundan mabukal mu dakol i didan Judyu di nitnud i da Paul ya ta'on on
nadan bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ot tugunon mon da Paul dida ta wan
inaynayundan mundinol hinan ongal an homo' Apu Dios.

44 Ta nahabadu i diye ot ma'amungda bo nadan dakkodakkol an tatagu i diyen boble
ta mundongoldah nan hapit Apu Dios.

13:33 13:33 Psalm 2:7 **13:34 13:34** Isaiah 55:3 **13:35 13:35** Psalm 16:10 **13:41 13:41** Habakkuk 1:5

45 Ya hidin tinigon nadan Judyu an agge kimmulug an dakolday na'amung ya
nunhiglay amohda. Ta hidin himmapit hi Paul ya pinahiwda ot ipadngolanda.
46 Mu agge timmakut da Paul i Barnabas ot alyonday, Mahapul an da'yun ibbamin
Judyu di mamangulun pangipa'innilaanmih nan hapit Apu Dios. Mu adiyu'e pohdon
ya da'yuy ud bahul hi'on adi ayu mi'tagu i Apu Dios. Ot taynan da'yu mo ta nadan
bokon Judyu di emi pangitudtuduwan.
47 Te hay impitudo' Apu Dios hidin nadne ya alyonay, Da'yuy pinto''uh umat hi
dilag hinadan bokon Judyu ta da'yuy e mangipa'innila hi atagutaguh tun luta ta way
atondan mi'tagu i Apu Dios.
48 Ta hidin dingngol nadan bokon Judyu hidiyen inalin Paul ya ma''am'amlongdan
alyonday, Maphod hinaen impa'innilan Apu Dios. Ya an namin nadan pinto' Apu Dios
an mi'taguh munnananong ya kimmulugda.
49 Ta nipa'innila nan hapit Apu Dios hi abobboblehdi.
50 Mu nadan Judyu ya eda nuntongtong nadan waday sa'adda i diyen boble ya
nadan udum an kadangyan an binabai an mundayaw i Apu Dios ta paligatonda da
Paul i Barnabas ya ahida impa'aan didahdih ad Antiok.
51 Ta hidin nanaynanda i diyen boble ya numpu'pu' da Paul di hupu' hi hukida ta
pangipatigodan numbahul nadan tataguhdi. Ot umeda moh ad Ikonium.
52 Mu nada'en kimmulug an tinaynandah ad Antiok ya ma''am'amlongda damdama
ya ongal di abalinan nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda.

14

Hay Awahdin Da Paul Hi Ad Ikonium

1 Ya atbohdiy na'at hi ad Ikonium te imme da Paul i Barnabas hinan a'am'amungan
di Judyu ya mapmaphod di nanuddudah nan hapit Apu Dios ta dakolday kimmulug
an Judyu ya bokon Judyu.
2 Mu nadan udum an agge kimmulug an Judyu ya tinongtongda nadan bokon Judyu
ta ahiwawanda nadan kimmulug i Jesus.
3 Mu ta'on on athidi ya innaynayun damdaman da Paul an nangipa'in'innilahdih
nan hapit Apu Dios an aggeda timmakut. Ta nadney niha''adandahdi. Ya hi Apu
Dios di nangdat hi abalinanda an mangat hinadan milagro ya nadan udum an
nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung nan itudtududa.
4 Mu nagogodwada nadan tatagu i diyen boble te inunud di udum nadan intudtudun
nadan apostoles. Mu nadan udum ya inunudda nan nibahhon itudtudun nadan
Judyu.
5 Ta nadan agge naminhod hinan intuddun da Paul an Judyu di udum ya bokon
Judyu di udum ya nadan mangipangpangulu i diyen boble ya na'amungda ta
hinahapitda an toponda dida.
6 Mu na'innilaan da Paul hidiyen ninomnomdan aton ot bumtikda ot umedah ad
Listra ya hi ad Derbi ya hi ad Likonia ya hinadan udum an bobleh nunlini"odan hidi
7 ta dadiyen boble di eda nangipa'in'innilaan hi a'at Jesus.

Hay Na'na'at Hi Ad Listra Ya Hi Ad Derbi

8 Hidin muntudtuduh Paul hi ad Listra ya ni'yamung han lala'i an nihipun hi
niyayyamana ya napilay.
9 Ya inggongahana nan intudtudun Paul ya inilmun Paul an kulugona an abalinan
Apu Dios an mangipaphod i hiya. Ot itigon Paul i hiya
10 ot oltonan alyon di, Tuma'dog'a. Ya na'ibagan natanna'dog hidiyen lala'i ot
dumallan.

13:47 13:47 Isaiah 49:6

11 Ya hidin tinigon nadan tatagu nan inat Paul ya pun'ihapitdah hapitdan i Likonia
an alyonday, Datuwe nin mahan nadan dios an numbalindah tagu.
12 Ta alyonda di hi Barnabas ya hi Seus an ohan dios ya hi Paul an hiyay himmapit
ya alyonday hiyah Hermes an oha bon dios mu agge na'awatan da Paul nan inalida
te inhapitdah hapitda.
13 Hinan nihaggon i diyen boble ya hidiy awadan nan balen nan diosdan hi Jupiter.
Ta nan pumbakiyonda i diyen bale ya nun'iyenay bulug an baka ya habhabung hidih
nan way geyt te pohdondan i'nongan dida ta dayawonda da Paul i Barnabas.
14 Mu hidin dingngol da Barnabas i Paul hidiyen aton nadan tatagu ya nunhethetday
lubungda hi aggeda naminhodan i diyen atonda. Ot ma'annedah awadan nadan
tatagu ot tumkukdan alyonday,
15 Da'yun i'iba, tanganu on waha athinah atonyu? Da'mi ya on ami tagu ya abuh
an umat amin da'yu. Ya manu'eh immali amihtu ya ta ipa'innilami nadan inat Jesus
an iphodan ta'u ta wan idinongyu danaen ma''id ha hilbinan ato'atonyu ta kumulug
ayuh nan wadawadan Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta ya ta'on on nadan
baybay ya an namin nadan wada.
16 Hidin nadne ya agge impapilit Apu Dios hinadan bokon Judyu nadan pohdonan
atonda.
17 Mu aggena damdama indinong an nangipa'innilah aphodnan dida te dakol di
maphod hi ina'inatna an umat hi nangdatanah udan ya hay nangipabungaanah
nadan intanomdah atawotawon ta mun'am'amlongda te waday anonda.
18 Mu ta'on on athidiy nangalin da Paul ya amod ahan damdama onda i'nongan
dida mu lo'tat ya nihapitanda ta aggeda inat.
19 Ya hidiyen awadan da Paul hi ad Listra ya immedahdi nadan Judyu an nalpuh
ad Ikonium ya hi ad Antiok ot puntongtongda nadan tatagu ta bumungotda i da Paul
mu ammunah Paul hi nuntopada ta alyondah on nate. Ta eda ginuyud ot iyedah nan
ngilligna ot taynandahdi.
20 Mu imme nadan ibbadan kimmulug i Jesus ot li'wohonda ya bimmangon ot
mumbangaddah nan boble. Ta hidin nabiggat ot ume da Barnabas hi ad Derbi.

Hay Numbangngadan Da Paul Hi Ad Antiok

21 Hidin immedah ad Derbi da Paul i Barnabas ot ipa'innilada bohdi nan inat Jesus
an iphodanda ta dakolday kimmulug hidi ot ahida ibangngad hi ad Listra ot ahida
umeh ad Ikonium ya hi ad Antiok hidih ad Pisidia.
22 Ta intanudduwanda bohdi nadan kimmulug i Jesus hi atondan mangihamad hi
pangulugda. Ya tinugunda bo dida ta inaynayundan mangun'unud i Apu Dios an
alyonday, Dita'un kimmulug i Jesus ya dakol di pala''uhon ta'uh ligat ya ahi ta'u
datngan nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
23 Ya an namin nadan a'am'amungan nadan kimmulug i Jesus ya pinto' da Paul i
Barnabas nadan mangipangpangulun dida. Ot mun'ulatda an indasadasalanda dida
ta hi Apu Dios di pundinolanda hi bumoddang ya mangipapto' i dida.
24 Ta hidin nalpudah nan probinsya hi ad Pisidia ot umedah ad Pampilia.
25 Ot ipa'inniladay hapit Apu Dios hidih ad Perga ot ahida dayyuwon ta immedah
ad Attalia.
26 Ta hidiy numbangkaanda ot ibangngadda boh ad Antiok te inggibbuhda nadan
nipa'at i didahdi. Te indasalan nadan i Antiok dida ot ahida honagon dida ta eda aton
nan tamun niyukod i dida.
27 Ta hidin dimmatong da Barnabas i Paul hi ad Antiok ot amungonda bo nadan
kimmulug i Jesus ot ipa'inniladay namoddaboddangan Apu Dios i dida. Ya imbagada
boy inat Apu Dios an bimmoddang i dida ta nitudtuduh nadan bokon Judyu nan a'at
di pi'taguwan i Apu Dios ta hiya nan kimmulugda.

28 Ta nadney niha''adandahdih ad Antiok hi awadan nadan kimmulug i Jesus.

15

Hay Nunhahapitan Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Jerusalem

1 Wadaday linala'i an nalpuh ad Judea an immedah ad Antiok ot muntudtududah
nadan kimmulug i Jesus hidin alyonday, Adi mabalin hi mi'tagu ayu i Apu Dios te
gahin on ayu mumpakugit te hiyah naey intuddun Moses hi mahapul an aton.
2 Mu da Paul i Barnabas ya ni'yahhiyanda i dadiyen linala'i. Ta lo'tat mo
ot munhahapit nadan kimmulug hi ad Antiok ta ituda'da da Paul i Barnabas
ya nadan udum i didan kimmulug ta umedah ad Jerusalem ta eda mahmahan
hinadan apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesus hidi hi'on
immannung nan inalin dadiyen linala'i.
3 Ta on nakak da Paul ot i'wadah ad Ponisia ya hi ad Samaria ot uhu'uhuhondahdiy
kimmulugan nadan bokon Judyu ta hi Apu Dios moy un'unudonda. Ta an namin
nadan kimmulug an nangngol i diye ya nunhiglay amlongda.
4 Ya hidin dimmatong da Barnabas hi ad Jerusalem ya mun'am'amlong nadan apos-
toles ya an namin nadan kimmulug hidi ya ta'on on hanadan mangipangpangulun
didahdi ot uhuhon da Barnabas i Paul di namoddaboddangan Apu Dios i dida.
5 Mu hanadan Paliseu an kimmulug damdaman Kristu ya inaliday, Maphod di
itudduyu boh nadan bokon Judyu an gahin di mumpakugitda ta unudonda nadan
inyuldin Moses.
6 Ta ahhinda mo bo na'amung nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug i Jesus ta hidiyey hahapitonda.
7 Ta himmanahappitanda ya lo'tat ya timma'dog hi Peter ot alyonay, I'iba, innilayu
ot ha''on di namangulun pinto' Apu Dios i dita'u an e nangipa'in'innilah a'at Jesus
hinadan bokon Judyu ta kimmulugda.
8 Ot hi Apu Dios an nanginnilan namin hi nomnom di tagu ya inabulutna nadan
bokon Judyu an hay panginnilaan ta'u ya hay nangipiddumanah nan Espirituna i dida
an umat hidin inatnan dita'u.
9 Ta numpapaddung ta'un namin. Te ta'on on didan bokon Judyu ya pinakawanay
bahulda an gapuh kimmuluganda.
10 Ot hinaen alyonyu ya undan adi lo'tat ya pabungotonyuh Apu Dios hi onyu bo
ipapilit an nan inyuldin Moses di un'unudon nadan bokon Judyu? Yaden innilayu an
ma''id ha oha i handidan a'ammod ta'u ya ta'on on dita'u ha abalinana an mangat i
dadiyen uldin.
11 Ta hiya nan nibahhoh naen itudduyu te hay kulugon ta'u ya nan homo' Apu Dios
an nan nangipiyaliyanan Kristu an mangdat hi itaguwan nadan bokon Judyu ya ta'on
on dita'un Judyu.
12 Ya hidiyen nangalin Peter ya dindinnongan nadan tatagun na'amung. Ya inuhuh
mo bon da Barnabas i Paul an gapuh boddang Apu Dios ya inatda nadan milagro ya
nadan udum an nakaskasda'aw ta dadiyey nanginnilaan nadan tatagun immannung
nan itudtududa.
13 Hidin impadappuhda dadiyen inalida ot mipallog hi James ot alyonay, I'iba', wada
bo han ibaga'.
14 Imbagan Simon Peter di inat Apu Dios an nangipatigoh pamhodnah nadan bokon
Judyu hidin kimmulug nadan udum i dida ta niddumdah nadan tatagun Apu Dios.
15 Ta niyunnudan hidiyen na'at hinan impitudo' tuwalin Apu Dios i handidan
propeta an inalinay,
16 Udum hi algo ya mumbangngada' ta ibangon'u din napa''ih an nun'ap'apuwan
David ta ha''on moy manginaynayun an mun'ap'apu.

17 Ta an namin di tataguh tun luta an ta'on on nadan bokon Judyu an pinili' hi
tatagu' ya middumdah nan pun'ap'apuwa'.
18 Ot hiyah naey impa'innilan Apu Dios hidin nadne.
19 Ya inalin bon James di, Haot di maphod ya adi ta'u ipapilit nan pangat ta'uh
nadan kimmulug i Jesu Kristu an bokon Judyu.
20 Mu on ta'uot muntudo' i dida ta ibaga ta'u nadan adida aton. Hay oha ya ta adida
anon nan nibaki ya nan dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di dalana. Ya adida
ilo' di bokonda ahawa.
21 Te umipahakit hi nomnom ta'un Judyu hi'on adi paniyawon nadan bokon Judyu
danaen intudtudun Moses an mabahabahah nadan a'am'amungan ta'un Judyu hinan
Habadun tungo an nihipun hidin nadne.

Hay Nuntudo'andah Nadan Bokon Judyu An Mangulug I Jesus

22 Nadan apostoles ya an namin nadan mahayuhayup an kimmulug i Jesu Kristu
hidid Jerusalem ya nadan mangipangpangulun dida ya inabulutda nan inalin James.
Ot munhahapitda ta pot'onda dohah nadan linala'in ibbada ta mi'yedan da Barnabas
i Paul hi ad Antiok. Ta hay pinto'da ya duwah nadan mangipangpanguluh kimmulug
an hi Judas an hi Barsabbas di ohah ngadana ya hi Silas
23 ot ipadondan dida nan tudo'da an hay nitudo' ya alyonay,
Da'min i'ibayu an apostoles ya da'min mangipangpanguluh nadan kimmulug i Jesu
Kristu ya mapmaphod amihtu ot hanat atbohdin da'yun bokon Judyu hinah ad Antiok
ya hinah ad Syria ya hi ad Silisia.
24 Dingngolmin wadaday immalin nalpuhtu an gapuh nan imbagada ya maguluy
punnomnomyu ta hiya nan ma''id ha mapto' hi unudonyu. Mu bokon attog da'miy
nalpuwan naen intudduda.
25 Ta hiya nan na'amung ami ot munhahapit ami ot pot'onmi datuwen umalihna
an mangiyalih tun tudo'mi an mi'yalidah nadan i'iba ta'un da Paul i Barnabas.
26 Te da Paul i Barnabas ya nunhiglay numpaligatandan iyateday eda pangitud-
duwan hinan tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
27 Hituwen intudo'mi ya hiya damdama nan ipa'innilan da Judas i Silas i da'yu.
28 Te hituwey impanomnom nan Espiritun Apu Dios i da'mi an adi mahapul an
unudonyun namin nadan pangatmin Judyu. Mu hay ibagami ya
29 hanat adiyu anon di nibaki ya dala ya nadan nabitkol an agge na'aan di dalana.
Ya adiyu ilo' di bokonyu ahawa. Unudonyu'e datuwe ya maphod. Ot ammunah tuwen
itudo'min da'yu.
30 Ta hidin dimmatong nadan hinnagdah ad Antiok ot amungonda nadan kimmulug
i Jesus ot idatdan dida nan tudo'.
31 Ya hidin binahada ya nunhiglay amlongda te mapmaphod hi nangngolanda i
diyen tugun.
32 Ya da Judas i Silas an propeta ya innayundan intudtuduwan dida ta wan mihamad
di pangulugda.
33 Ta nadnadney nihaha''adandahdi ot ahida nomnomon an mumbangngad hinan
nalpuwanda. Ot alyon nadan ibbadan kimmulug i Jesus i diday, Hanat ipapto' da'yun
Apu Dios hinan umayanyu.
34 [Mu hi Silas ya nimmanomnom ot umohnong hidi.]*
35 Ya wahdida tuwali da Paul i Barnabas an niha"addahdi ta didan namin hinadan
ibbadan kimmulug di nangitudtuduh nan hapit Apu Dios.

Hay Nunhi''anan Da Paul I Barnabas

15:17 15:17 Amos 9:11,12 * **15:34 15:34** Hituwen naha'mut hinan [ ] ya ma"id hinadan udum an Biblia.

36 Lo'tat ya inalin Paul i Barnabas di, Umetah nadan imma'immayantah din hopap
di eta nangitanudtuduwan hinan hapit Apu Dios ta eta tigon di a'atda.
37 Ya pinhod Barnabas an pi'yayon hi John Mark.
38 Mu hi Paul ya adina pohdon te hidin hopapnah ni'yayana i dida ya tinaynana
didah din awadandah ad Pampilia an aggena intuluy an bimmoddang i dida.
39 Ta hiyay nunhannuwanda Barnabas i Paul ot munhi''anda mo. Ta in'uyug
Barnabas hi Mark an numbangkada ot umedah ad Cyprus.
40 Yaden hi Paul e ya inawitna moh Silas. Ta indasalan nadan ibbadan
mumpangulug dida ot ahida makak
41 ot umedah ad Syria ya hi ad Silisia ot itudtuduwanda nadan kimmulug i Jesus
hinadan a'am'amunganda ta wan mihamad di pangulugda.

16

Hay Ni'uyugan Timothy I Da Paul I Silas

1 Ot ume bo da Paul i Silas hi ad Derbi ot ahi hi ad Listra. Ya maphod ta wahdih ad
Listra han kimmulug i Jesus an hi Timothy. Ya nan hi inana ya Judyu an kimmulug i
Jesus mu hi amana ya Greek.
2 Ya an namin nadan kimmulug hi ad Listra ya hi ad Ikonium ya maphod di
ibagadah a'at Timothy.
3 Ya pinhod Paul an i'uyug hi Timothy ot ipakugitna mo ta wan mabalin an middum
hinadan Judyu. Te innilan nadan Judyu hidi an Greek hi amana.
4 Ta an namin nadan boblen immayan da Paul ya impa'inniladah nadan mumpan-
gulug i Jesus nan intudo' nadan Apostoles ya nadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug hi ad Jerusalem nan hinahapitdan hanat unudon nadan mumpangulug
i Jesus an bokon Judyu.
5 Ya hinan imma'immayan da Paul ya mun'ihamad di pangulug nadan kimmulug i
Jesus ta abigabigat on na'udmanda.

Hay Nipatigo I Paul Hi Ad Troas

6 Imme bo da Paul hi ad Prigia ya hi ad Galasya mu aggeda imme hi ad Asia te adi
iyabulut nan Espiritun Apu Dios.
7 Ot umedah nan pogpog di ad Misia ya ninomnomdan umeh ad Bitinia mu adi bo
iyabulut nan Espiritun Apu Jesus.
8 Ta inipluyda moh ad Troas an nihaggon hi ad Misia.
9 Ya i diyen nahdom ya wada han nipatigo i Paul an lala'in i Masedonia an alyonay,
Umali ayu bahan hituh ad Masedonia ta itudtuduwan da'mi.
10 Ta hiya nan innayunmin* nundadaan mon umeh ad Masedonia te innilamin
pohdon Apu Dios an emi bo ipa'innilah nadan tataguhdi nan iphodan ta'un inat Jesu
Kristu.

Hay Kimmulugan Nan I Pilipay An Hi Lydia

11 Ta nakak amih ad Troas ot munlugan amih nan papol ta ingganah ad Samotres.
Ta nabiggat ot ahi ami umeh ad Neapolis
12 ot ahimi mohpe idallan an immeh ad Pilipay an ongal an boblehdi hi ad
Masedonia. Hidiyen boble ya sinakup di i Roma. Ta immohnong amihdih atnay
algo.
13 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot ume amih nan da'ging di wangwang te
alyonmi on hidiy uggan e pundasalan nadan Judyu. Mu hidin imme amihdi ya
ammunada han binabai an na'amung ot umbun ami mo ot itudtuduwanmi dida.

---

* **16:10 16:10** Hituwen alyonay inayunmi ya ma'innila an niddum hi Luke.

14 Ya waday ohan dida an nangngol hinan inalimi an hi Lydia di ngadana an i
Tyatira an munggattang hi na'angnginan luput. Ya mundayaw tuwali i Apu Dios ta
hiya nan indat Apu Dios di naminhodnan mangunud hinadan intudtudun Paul.
15 Ta nabonyagandan hina'amma ot ibaganan da'min alyonay, Hi'on ibilanga' hi
ibbayun kimmulug i Apu Dios ya daan mo bahan ta hi balemiy umiyananyu. Ya
nunhiglay pangayagna ot mi'ye ami moh baleda.

Hay Nibaludan Da Paul Hi Ad Pilipay

16 Han hin'algo an ume ami i da Paul hinan e pundasalan ya dinamumi han babai
an himbut an waday nih'op i hiya. Ta mabalin an ibaganay ma'at hi udum hi algo ya
mabayadan i diyen ato'atona ta dakol di pihhuh inala'alan nadan ud himbut i hiya
hinadan tatagu.
17 Ya hidiyen himbut an babai ya wa'e ha immayanmi on nitnud on initku'itkuknan
alyonay, Datuwen linala'i ya diday puntamuwon nan na'abbaktun Dios. Ot diday
mangibagah atonyun mi'tagun hiya.
18 Ta athi'athidih abigabigat ta lo'tat ya impaboholnah Paul ot munligguh ot alyonay,
He''an dimunyu, umaan'a i hiya te ong'ongngal di abalinan Kristu mu he''a. Ya
ni'bagan na'aan hidiyen nih'op.
19 Ta nadan ud himbut i hiya ya aggeda pinhod hi na'aanan nan nih'op i hiya te
hidiyey pangalandah pihhuda. Ta hiya nan eda tiniliw da Paul i Silas ot iyeda didah
awadan nadan ap'apudan i Roma.
20 Ot alyonday, Datuwen linala'in Judyu ya diday mangdat hi guluh tun boble ta'u.
21 Te nan pangatday eda itanuddu an amod onda ihukkat hinan pangat ta'un i Roma.
Ot undan maphod ha athidi.
22 Ya an namin nadan wahdi ya inyunnuddan dida. Ot pumbolladon mon nadan
ap'apuda da Paul i Silas ot ipahuplitda dida.
23 Ot iyeda didah baludan ot alyondah nan ap'apun di guwalyah nan baludan ta
ihamadnan guwalyaan.
24 Ot iyena mo didah nan nigawwan kuwartu i diyen baludan ot i'ipitnay hukidah
nan wahdin kayiw an pangipitdah hukin di mibalud.
25 Mu dumasadasal da Paul i Silas on ingkankantaday pundayawdan Apu Dios
yaden dongdonglon nadan udum an nibalud. Ta hidin tongan di labi
26 ya alinah on nangin'a'alyog ta munwawod nan baludan ya pamaag ya
nun'ibughul nadan panto. Ya an namin nadan nibalud ya nun'a'aan di bangkilingda.
27 Ya hidin bimmangon nan ap'apun di guwalya ya tinigonan nun'ibughul nadan
panto ta alyonah on binumtik nadan nun'ibalud ot huknutonay ispadana an e'ot
mumpate.
28 Mu tinigon Paul ot tumkuk an alyonay, Anakkaya. Adi nginin ya numpate'a te
tehtu amin namin an agge ami binumtik.
29 Ya hidiyen ap'apun di guwalya ya mungkali ta iyaliday dilag. Ot ma'anneh
awadan nadan nibalud an nunhiglan munggagayonggong hi takutna ot mundu''un
hi hinangngab da Paul i Silas.
30 Ot palah'unona dida ot alyonay, Nganney ato' ta wan mi'taguwa' i Apu Dios?
31 Ya inaliday, Kulugom ya inabulutmu nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu ot mi'tagu
ayun namin an hina'amma.
32 Ta impa'innilada nan hapit Apu Dios i didan hina'amma ya i didan namin an
niha''ad hi baleda.
33 Ta ta'on on nahdom ya inyen nan ap'apun di guwalya da Paul i Silas ta ena ulahan
nadan hugatdah nahuplitanda. Ot bonyagan da Paul didan hina'amma.
34 Ot iyanamutna da Paul i Silas hi baleda ot panganona dida. Ta an namindan
hina'amma ya ma''amlongda hi kimmuluganda i Apu Dios.

35 Mu i diyen nabiggat ya intuda' nadan ap'apun di i Roma nadan pulis ta eda ibagah
nan ap'apun di guwalya ta ilubusda da Paul i Silas.
36 Ot ibagan diyen ap'apun di guwalya i Paul an alyonay, Ilubus da'yu anu an alyon
nan ap'apumih ad Roma mu pamaag ya imme ayu ta ma''id ha al'ali.
37 Mu inalin Paul i dadiyen pulis di, Adi pamaag ya imme ami te tanganu on ma''id
ha bahulmi ya e da'mi hinanuplit ot ibalud da'mi. Ya ad uwani ya pamaag ya ilubus
da'mi an ma''id ha manginnila an ma''id ha bahulmi. Innilami an nan uldin di i Roma
ya adi mabalin hi mibalud nadan i Roma hi'onda agge ni' nahumalya. Te da'mi ya i
Roma ami bo an ta'on on ami Judyu. Ta hiya nan gahin udot di umalidahtu nadan
ap'apun di i Roma ta diday mangilubus i da'mi.
38 Ta e mo imbagan nadan pulis nan inalin Paul hinadan munggubilnu. Ya
nangintattakutdah nanginnilaanda an da Paul i Silas ya i Roma da.
39 Ot umedah awadanda ot mumpakawandah nan inatdan dida. Ot ahida ipangulu
dida hi limmah'unandah nan baludan ot alyondan diday, Maphod on taynanyuot attog
hituwen boble.
40 Mu hidin tinaynan da Paul i Silas hidiyen baludan ot umeda ni' hi balen da
Lydia. Ya immedahdi nadan ibbadan kimmulug ot tugunonda dida ta ihamadday
pangulugda ot ahida mohpe taynan hidiyen boble.

17

Hay Awadan Da Paul Hi Ad Tesalonika

1 Ini'wan da Paul i Silas hi ad Ampipolis ya hi ad Apolonia ta lo'tat ya dinatngandah
ad Tesalonika ya wahdi han a'am'amungan di Judyu.
2 Ta hidin nadatngan nan Habadu ot umeh Paul i diyen a'am'amungan di Judyu te
hidiyey impa'inghanan aton. Ot inayunan muntudtuduh nan nitudo' an hapit Apu
Dios. Ta tuluy Habaduh nuntudtuduwanahdi
3 an hay impa'innilana ya din nitudo' hinan hapit Apu Dios an ma'at hinan Kristu
an hiya ya mapalpaligat ya mipapate ya ahi mamahuwan. Ya impa'innilana bo an hi
Jesus di nipa'annungan diyen nibaga te hiya nan Kristu.
4 Ya wadaday udum an Judyu an nihapitan ot middumda i da Paul i Silas. Ya ta'on
on nadan dakol an Greek an mundayaw i Apu Dios ya nadan ma'al'ali an binabai ya
niddumda.
5 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya immamohda. Ta eda inamung nadan
tatagun mumpunlayah ta gumuluda. Ot umedah balen da Hason an e nun'iyanan da
Paul i Silas ta ipapilitdan hunggop an e manama' i da Paul ta iyeda didah awadan
nadan dakol an tatagu.
6 Mu ma''iddahdi ot ihiwda mo i Hason ya nadan udum an kimmulug i Jesus ot iyeda
didah awadan nadan ap'apudan munhumalya. Ot pun'itkukdan alyonday, Nadan
ibban datuwen linala'i di mangdat hi guluh nadan tatagu hinadan immaya'ayanda.
Ya tee bon immalidah tun boble ta'u
7 an nun'iyanon Hason didah baleda. Ta an naminda ya adida unudon nadan uldin
di patul ta'u te alyonday wada han ohan na'abbaktun patul an hi Jesus anuy ngadana.
8 Ta gapu i diyen inalida ya ngimmala nadan tatagu ya ta'on on nadan mangipang-
pangulu i diyen boble.
9 Ta dinusan nadan munhumalya da Hason hinadan nun'ibbana ot ahida ilubus
dida.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Berea

10 Ta i diyen nahdom ot honagon nadan kimmulug da Paul i Silas ta umedah ad
Berea ot madappuhdahdih nan a'am'amungan di Judyu.

11 Ya mapmaphod di nomnom nadan Judyu hidi mu nadan i Tesalonika te
muntudtudu'e da Paul ya ihamaddan igogongahan. Ya abigabigat on bahabahaonda
nan nitudo' an hapit Apu Dios ta innilaondah on nipto' nan intuddun da Paul.
12 Ta dakkodakkolday Judyu an kimmulug hidi ya ta'on on nadan ma'al'alin binabai
an Greek ya nadan udum an linala'in Greek.
13 Mu hidin dingngol nadan Judyu an agge kimmulug hi ad Tesalonika an wada da
Paul hi ad Berea an muntudtududah nan hapit Apu Dios ot tundonda didahdi. Ot eda
bo ihaphapitan nadan tatagu ta middumdan didan humihiwo i da Paul.
14 Ta nadan kimmulug ya na'ibagondan in'uyug da Paul ot umedah nan way da'ging
di baybay. Mu da Timothy i Silas ya nabatidah ad Berea.
15 Ta nadan nun'ibban Paul ya ni'yedan hiya ta ingganah dimmatongdah ad Athens
ot ahida mibangngad hi ad Berea. Ya impa'ad Paul ta ibagada i Timothy ya hi Silas
ta agagga ya nitnuddan hiyah ad Athens.
16 Hidin pampannodan Paul i da Timothy i Silas hi ad Athens ya tinigonan dakol di
tinagtaggun dayawonda ya nunhiglan mahkit hi ena punnomnoman.
17 Ta hinan umayanah nan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh nadan Judyu
ya bokon Judyu an mundayaw i Apu Dios. Ya abigabigat on imme boh nan way
pummalkaduwan on e ni'hapihhapit hinadan tataguhdi.
18 Mu wadada boy muntudtudu an dida nadan ma'alih Epikurian ya nadan udum
an ma'alih Istoik. Ya ni'yahhiyandan Paul an alyonday, Nganney e analyon tuwen
tagun namaagnah hapihapit? Ya alyon di udum di, Ma''id ha mapto' ya nan dios di
udum hi bobley al'alyona. Manu'eh inalidah diye ya hay ma'awatanda ya hi Jesus ya
ohan dios ya nat'on bo nan dios an namahuwan.
19 Ta hiya nan in'uyugda moh Paul hinan Areopagus an a'am'amungan nadan tatagu
ot alyonday, Pohdonmin innilaon hinaen balun tudtudum.
20 Te wadaday udum i da'mi an nangngol ya alyonday nat'on hinaen itudtudum ta
hiya nan pohdonmin innilaon di a'atna.
21 Manu'eh imbagadah diye ya an namindan i Athens ya nadan udum an e
ni'iboblehdi ya pohpohdondan e mundongdongngol hinadan balun mitudtudu on eda
imbagabaga.
22 Ta timma'dog hi Paul ot alyonah nadan tatagun na'amung hidih nan Areopagus
di, Da'yun i Athens, innila' an nahamad di pundayawyuh nadan dakol an diosyu
23 te hinan e' dimmanallananan ya tinigo' nadan dakol an pundayawanyu. Ya wada
han tinigo' an pun'onnganyu an nitudo' hidiy, Hituwey pangi'nongan hinan mi'nong
hinan dios an agge na'innilaan. Ot hinaen dayawonyu an aggeyu na'innilaan di a'atna
ya hiya nan ipa'innila' i da'yuh ad uwani.
24 Te hiya hi Apu Dios an nunlumuh tun luta ya an namin an wada. Ya hiyay ukod
hi an namin hitun luta ya hi ad lagud. Ya bokon nan inapyan di taguy iha''adana.
25 Ya adi mahapul an idattan nadan tatagu te hiyay nalpuwan an namin di mahapul
di tagu an ta'on on tun itaguwan ta'u.
26 Te hiyay nunlumuh din lala'in hopap di tagu an nalpuwan di atagutaguh tun
luta. Ya ninomnomna bo tuwalih din hopapna an miwakat nadan holag di tataguh
nan ninomnomnan nat'onat'on an boblen punhituwanda. Ya hiya boy ukod hi
pumbalinan datuwen nat'onat'on an boble ya tinanud.
27 Ot athinay inat Apu Dios ta way aton nadan tatagun manginnila ya munnomnom
i hiya te hiya ya nihaggon i dita'un namin.
28 Hinae ya niyunnudan hinan intudo' din ohan ibbayuh din nadnen alyonay, Hi
Apu Dios di nalpuwan di abalinan ta'u ya itaguwan ta'u.
Ya atbohdiy intuddun nadan nun'anomnoman an ibbayuh din nadne te alyonday,
Immannung an hiyay nunlumun dita'u.

29 Ot gapu ta hiyay nunlumu i dita'u ya adi maphod hi iphod ta'uh bulul nadan
limmunan balitu' ya gumo' ya kayiw ya batu on inali ta'uh dios.
30 Manu ni' hidin agge nanginnilaan di tatagu i Apu Dios te inanu'anusana nadan
ina'inatda. Mu ad uwani ya alyonay mahapul an idinong an namin di tatagu nadan
adi maphod an ato'atonda.
31 Te lo'tat ya madatngan nan ninomnom Apu Dios an punhumalyaanah atagutagu.
Ya hay panginnilaan an adi mibahhoh nae ya nan natayan ya namahuwan Jesus an
pinto'nan nahamad an munhumalya.
32 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Paul an amahuwan di nate ya mungngohe
nadan udum. Mu deedahdiy udum an alyonday, Pohdonmin ahim udman danaen
intudtudum.
33 Ta hidin nagibbuh an nuntudduh Paul ot taynanah diyen na'amunganda.
34 Mu wadaday udum an kimmulug an gapuh nan intudtuduna ta niddumda i hiya
an umat i Dionisius an hiyay ohah nadan mi'yamu'amung hinan Areopagus ya nan
babai an hi Damaris ya nadan udum.

18

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Kulintu

1 Ot taynan Paul hi ad Athens ta immeh ad Kulintu.
2 Ya hidiy nangakhupana i han himbale an Judyu an da Akila i Prisila an i Pontus
mu pa"alpudah ad Italy te impa'aan nan patul an hi Klaudius an namin nadan Judyu
an ni'ibobleh ad Roma hi ad Italy. Ya hidin immeh Paul hi baleda an e ni'yay'ayyam
i dida
3 ya na'innilaana an umat hinan tamunay tamun da Akila te onda mangap'apyah
tolda an miphod hi allung on inggattangda. Ta e mo niddum hi Paul i dida ta
mi'tamuttamun dida.
4 Ya ahababahabadu on immeh Paul hinan a'am'amungan di Judyu on nuntudtuduh
nadan Judyu ya nadan Greek ta alinah waha kumulug i Jesus.
5 Ya lo'tat ya dimmatongda boh ad Kulintu da Silas i Timothy an nalpudah ad
Masedonia ta mabalin mon abigabigat on inyal'algon Paul an e muntudtuduh nadan
Judyu hinan hapit Apu Dios an mangipa'innila an nan Kristu an hahaddonda ya hi
Jesus.
6 Mu hidin ngohayonda ya pun'ipadngolan nadan Judyu hi Paul ot punyagyagna
moy hupu' hi lubungna ta panginnilaandah panaynanan dida ot alyonay, Ukod ayu
mo. Adi ayu e mi'taguh pidwana ya da'yuy ud bahul an bokon ha''on. Te mihipun
moh ad uwani ya nadan bokon Judyu di e' itudtuduwan.
7 Ot taynana dida ta hi balen han bokon Judyu an hi Titius Justus an hiya boy
ohan mundayaw i Apu Dios di ena nuntudtuduwan. Nan balena ya nidallag hinan
a'am'amungan di Judyu.
8 Mu nan mangipangpangulu i diyen a'am'amungan di Judyu an hi Krispus ya
didan hina'amma ya nadan dakol an tataguhdi hi ad Kulintu ya kimmulugda ot
mumpabonyagda.
9 Ya wahan nahdom an numpatigoh Apu Jesus i Paul ot alyonay, Adi'a tumakut ta
inaynayunmun mangitudtuduh nan hapit'u.
10 Te dakol nadan nunhitu ituwen boblen pinto''uh tatagu' ot wadawadaa' i he''a ta
ma"id ha adi maphod hi ma'at i he''a.
11 Ot mihaha''ad hidih hintawon ta han godwa an timmanudtuduhdi hi hapit Apu
Dios.
12 Ya lo'tat ya nahukkatan nan gobelnador hidih ad Akaya an nihukkat han hi Gallio.
Ta hidin na'amung nadan Judyu an agge kimmulug ot eda tiliwon hi Paul ot iyedah
nan punhumalyaan

13 ot alyonday, Hituwen tagu ya ona e ihapihapitan nadan tatagu ta nat'on di
atondan mundayaw i Apu Dios an bokon nan immingha an pangatmi.
14 Ta humapit ot hi Paul mu nahannapit hi Gallio hinadan Judyu an alyonay, Onha
pimmate onu nangako ot mabalin an donglo' nan ibagayu.
15 Mu gapu ta bokon athidiy ipabahulyun hiya an on hay anat'on nan itudduna an
adi umat hinan unudonyun Judyu ya nan a'at di uldinyu ya nadan tugun an nibagah
nan uldin ot ukod ayu i da Paul an munhahapit te adi' ipanuh nan athina.
16 Ot pa'aanona didah nan punhumalyaan.
17 Ot tiliwondaot nan oha an ap'apuh nan a'am'amungan di Judyu ot iyedah nan
punhumalyaan ot punhuplitdahdi yaden dindinnongan hi Gallio.

Hay Numbangngadan Paul Hi Ad Antiok

18 Ot miha"ad ni' hi Paul hi ad Kulintu. Mu indani ya pinhodnan umeh ad Syria ot
uyugona da Akila i Priscilla ta tinaynanda nadan kimmulug hidi ot mumbangkada
ot i'wadah ad Senkrea ot hidiy pumpaklotan Paul te hidiyey ugalidan Judyu hi
pangipa'innilaanda an inggibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda. Ot inayunda
mohpe bon umeh ad Syria.
19 Mu nundagguhda ni' hi ad Epesus ot miha"ad hidi da Akila i Priscilla. Ya immeh
Paul hinan a'am'amungan di Judyu ta e mi'hapihhapit i didahdi.
20 Ya pohdon nadan Judyu an miha"ad ni' hi Paul hidi mu aggena pinhod.
21 Ta alyonay, Pohdon'en Apu Dios ya mumbangngada' hituh udum hi algo. Ot
munlugan boh nan bangka ta tinaynanah ad Epesus.
22 Ta hidin dimmatong hi Paul hi ad Sesaria ot inayunan umeh ad Jerusalem ta ena
tinigo nadan kimmulug hidi ot ahi mohpe madappuh hi ad Antiok.
23 Mu agge nadney niha"adanahdi ot ume boh nadan boblen imma'immayana ni'
an ad Galasya ya ad Piligia ta ena impadutu'an nadan kimmulug ot itudtuduwana bo
dida ta na'ud'udman di innilada ta nihamhamad di pangulugda.

Hay Immayan Apolos Hi Ad Epesus Ya Hi Ad Kulintu

24 Hidih ad Epesus ya wahdi han Judyu an hi Apolos di ngadana an i Alexandria an
ongal di abalinanan muntudtudu ya dakol di innilanah nadan impitudo' Apu Dios.
25 Ya innilana bo nan a'at di numbonyagan John ya nadan intanudduna an a'at Apu
Jesus. Ta pohdona ahan an e muntudtudu mu dakol di aggena innilah a'at Jesus.
26 Ya adi bumain an e tumanudtuduh nan a'am'amungan di Judyu. Mu hidin
dingngol da Akila i Prisila di itudtuduna ya na'innilaandan waday aggena innila.
Ot ayaganda ta ni'yen didah baleda ot itudduwanda ta innilaonan namin nan a'at di
pi'taguwan i Apu Dios.
27 Indani ya ninomnom Apolos an umeh ad Akaya ot boddangan mon nadan
kimmulug hi ad Epesus an impamanguluday tudo' hinadan i'ibadah ad Akaya ta
apngaonda hiyahdi. Ta on dimmatong hi Apolos hi ad Akaya ya dedahdi nadan
kimmulug an gapuh homo' Apu Dios. Ya ongal di boddang Apolos i dida
28 te inusalna nan impitudo' Apu Dios an nangipa'innila an hi Jesus ya hiya nan
Kristu an hihinnodda. Ta hinipolna nadan Judyu an e mi'yahhiyan i hiya hi awadan
di dakol an tatagu.

19

Hay Nidduman Nan Espiritun Apu Dios Hinadan Tataguh Ad Epesus

1 Hidin awadan Apolos hi ad Kulintu ya i diye damdamay immayan Paul hi ad
Epesus an ini'wanah nadan nun'abillid. Ya wadaday kimmulug an inakhupanahdi
2 ot alyonan diday, Hidin kimmuluganyu ya on niddum nan Espiritun Apu Dios
hinan nitaguwanyu?

Ya alyonday, Aggemi man innilah nae te ma''id ha dingngolmih athina.
3 Ya inalin Paul di, Nganne moy a'at nan nabonyaganyu?
Ya alyonday, Inyunnudmih nan pumbonyag John.
4 Ya inalin Paul di, Nan intuddun John an a'at di bonyag ya hidiyey pangipa'innilaan an indinongyu mon mangat hinadan adi maphod. Mu ha ahan di intudduna ya mahapul an unudon di tagu nan umali an nabakbaktu mu hiya an hi Jesus.
5 Ta onda dingngol hidiyen inalin Paul ot mumpabonyagda mo bo ta ipatigoda an hi Apu Jesus di un'unudonda.
6 Ya nun'iha'mon Paul di ta'lenah uluda ya nun'iddum nan Espiritun Apu Dios hinan nitaguwanda ya nun'ihapitdah nat'onat'on an hapit an bokonda hapit ta nun'ibagada nan impa'innilan Apu Dios i dida.
7 Ya dadiye ya himpuludat duwan (12) linala'i.
8 Ta tuluy bulan di timmanudtuduwan Paul hinan a'am'amungan di Judyu hidih ad Epesus an ma"id ha takutna ya ongal di abalinanan mangipa'innilah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
9 Mu nadan udum ya mungngoheda an adida kumulug ya pihulonday a'at di kumulugan i Jesu Kristu hidih awadan nadan na'amung. Ot taynan mon Paul dida ot i'uyugna nadan kimmulug. Ta abigabigat mo on hinan puntudtuduwan Tiranus di immayanda ta hidiy nuntudtuduwan Paul hinadan tatagu.
10 Ta athi'athidih duway tawon ta an namin nadan tataguhdih nan probinsya hi ad Asia an Judyu ya Greek ya nipa'innilan dida nan hapit Apu Jesus.

Hay Inat Nadan Imbabalen Iskeba An Nunla'ah Hi Nih'op

11 Dakol di ma"id ha nipaddunganan milagro an impa'at Apu Dios i Paul.
12 Te ta'on on panyu ya luput an nida"om hi adol Paul on inyedah nadan mundogoh onu nadan nahi'pan on pinumhodda.
13 Ya wadada boy udum an Judyu an eda mundaldallanan tuwalih abobboble on nunla'ahda nadan nih'op hinadan tatagu. Ya ninomnomdan usalon di ngadan Apu Jesus hi punla'ahda nadan nih'op i han ohan hinappulda bon nahi'pan ta inaliday, Hi Jesu Kristu an itanudtudun Paul di a'atna di munla'ah i he''an nih'op ot umaan'a.
14 Dadiyen linala'i an nangat i diye ya dadiye nadan pitun imbabalen Iskeba an ohah nadan nabaktun padin di Judyu.
15 Mu nan nih'op ya inalinan diday, O hi Jesus di nunla'ah i da'min nih'op ya mabalin bon usalon Paul di ngadan Jesus hi punla'ahna mu da'yu ya nganne ayu?
16 Ot pumpudug diyen lala'in nahi'pan dida ta nun'alulunggidanda ya nun'abolladanda an mamtik.
17 Ta hidin dingngol nadan tataguh ad Epesus an Judyu ya Greek ya timmakutdan namin ta alyonday, Immannung peman an nabaktuh Jesu Kristu.
18 Ta hiya nan dakolday kimmulug i Jesus an e ni'yamung hinadan ibbadan kimmulug ot pun'ibagaday puntutuyuwandah nadan adi maphod an inunudda.
19 Ya atdabohdi nadan mun'ayak ni' an kimmulug an nun'iyeda nadan libluda ot gobhonda ta nunhintiggan di tatagu. Ya hay balol dadiyen ginhobda ya nabongley libun (50,000) pihhu.
20 Ta gapu i diyen na'na'at ya namammaman nundingngol nan hapit Apu Dios ta mun'a'udman nadan kimmulug ya nun'ihamad di pangulugda.

Hay Ngimmalaandah Ad Epesus

21 Indani ya ninomnom Paul an umeh ad Masedonia ya hi ad Akaya ot inayunan umeh ad Jerusalem ot ahi mohpe umeh ad Roma.
22 Mu impamangulunah ad Masedonia nadan duwan ibbana an da Timothy i Erastus ta mabati ni' hi Paul hidih nan probinsya hi ad Asia.

23 Mu hidin awahdin ni' Paul hi ad Epesus ya alinah on ngimmala nadan tatagu an
gapu i diyen nituddu an mipanggep i Jesus.
24 Te wada han hi Demetrius an munhibug hi silber an mi'apyah balballe an umat
hinan templon nan diosdan hi Artemis. Ya ongal di pihhuh nunggattangandah nadan
puntamuwona i dadiyen inaniphodda.
25 Ta hinayupna nadan puntamuwona ya nadan udum an athidiy tamuda ot
alyonan diday, Da'yun i'iba, innila ta'u an hay kimmadangyanan ta'u ya hituwen
e ta'u inipho'iphod.
26 Ya manu'eh hinayup da'yuh ad uwani ya gapuh nan dingngodingngol ta'u ya
tinannigo ta'u an ina'inat diyen tagu an hi Paul an mangalih bokon nan dios an
iniphod di tagu di nahamad an dios. Ta inhapihapitana nadan tataguh tun ad Epesus
ta teen tuwen ma'amindan umunud nadan tataguh tun probinsya hi ad Asia hinan
intudduna.
27 Ya ma''id ha mapto' ya pahiwon mon nadan tatagu nan templon Artemis ya tun
ato'aton ta'u. Ya ma''id ha mapto' ya adida mo dayawon hi Artemis an nundongol ya
madayaw hitun ad Asia ya hi an namin hitun luta.
28 Ya hidin dingngoldah diyen inalin Demetrius ya bimmungotda ta pun'itkukdan
alyonday, Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus.
29 Ya niwakat hidih ad Epesus hidiyen inalin Demetrius. Ta bimmungot nadan
tatagu ta ahi'i'ingalda ot madhuda ta eda tiliwon nan duwan i Masedonia an
mi'uyu'uyug i Paul an da Geyus i Aristarkus ot iyeda didah nan balen a'am'amungan
di tatagun e mummangmang hi ay'ayam.
30 Ya pohdon Paul an umehdih nan na'amunganda mu adi iyabulut nadan ibbanan
kimmulug.
31 Ya ta'on on nadan udum an munhilbih nan gobelnador i diyen probinsya an
gayyum Paul ya hinnagday e mangibagan hiya ta adi umehdi.
32 Ya hidih nan na'amungan di tatagu ya ma''id ha pa'inonglan te namaagdah
tukutukuk an way ohaon nat'on di itkukna te dakolday agge nanginnilah gapunah
na'amungandahdi.
33 Ot ipata'dog nadan Judyu hi Alexander ta hiyay humapit hinadan na'amung. Ot
padinongon Alexander nadan tatagu ta way atonan mangipa'innila an bokon nadan
Judyu di gumalat i diyen ngumalangalaanda.
34 Mu hidin immatunanda an hiya ya Judyu ya ahitutukukdan alyonday,
Na'abbaktuh Artemis an dayawonmin i Epesus. Ot inayundan itku'itkuk hidiye hi
duway olas.
35 Ta lo'tat ot ipadinong di ohah nadan ap'apun munhilbi i diyen boble nadan tatagu
ot ahina alyon di, Dita'un i Epesus, ibaga' i da'yu an innilan di atagutagun dita'uy
mumpapto' hinan madayaw an batun nungngadan hi Artemis an nagah an nalpuh
ad lagud ya dita'u boy mumpapto' hinan templon niha''adana.
36 Ot duminong ayu te innila ta'u an adi ma'abak hi Artemis ot adi nginin di atonyu.
37 Ya nganney gapunah nangiyaliyanyuhtu i danaen duwan linala'i an ma''id eh'a
ha inatdah adi maphod te aggeda nangakoh nadan templo ta'u ya aggeda nginhe hi
Artemis.
38 On'e waday idalom da Demetrius ya nadan ibbanan mumhibug ya ukodda ya
immedah nan punhumalyaan ot waday algo an pundaloman ya dehdiy mangipanuh
hinan eda idalom.
39 Mu di'et waday udum hi ihahapityu an adiyu pohdon an iyeh nan punhumalyaan
ya mabalin an dita'u ya na'amung ta'u ta ipanuh ta'u mu ta miyunnudan hinan uldin
ta'u.
40 Mu ad uwani ya onta'uwot duminong te indani otahan ya ipa'ayag dita'uh nadan
munggubilnu i dita'u ya nganney pambal ta'uh nan e ta'u ni' ngimmalaan.

41 Ta ona inalih diye ot ibaganah nadan tatagu ta mabukalda.

20

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Masedonia Ya Hi Ad Akaya

1 Hidin dimminong nadan ahingangala hi ad Epesus ot ayagan Paul nadan ibbanan
mumpangulug ta na'amungda ot tugunona dida ta wan ihamadday pangulugda. Ot
taynana dida ot umeh ad Masedonia.
2 Ta ena tinugun nadan kimmulug i Jesus hi abobboblehdi ta wan mihamad
damdamay pangulugda. Ot ume mohpeh ad Akaya
3 ta tuluy bulan di nihaha''adanahdi. Ya hidin alyonay e munlugan hinan papol
ta umeh ad Syria ya nipa'innilan hiya an wadaday Judyu an e mumbota' i hiya. Ta
nimmanomnom mo ot mumbangngad hi ad Masedonia.
4 Ya wadaday udum an linala'in nun'ibbanan hi Sopater an hi na' Pirus an i Berea
ya da Aristarkus i Segundu an i Tesalonika ya hi Geyus an i Derbi ya da Tikikus i
Tropimus an i Asia ya hi Timothy.
5 Mu hidin dimmatongdah ad Pilipay ot umohnong hidih Paul ot ipangpangulun
nadan nun'ibbanah ad Troas ta hidiy nannodandan hiya.
6 Ta hidin nagibbuh nan ngilin di panganan hinan tinapay an agge nadduman hi yist
ot mi'uyuga'* i hiya ta nunlugan amih nan papol. Ta limay algo ot ahi ami dumatong
hi ad Troas. Ya dedahdi nadan ibbami an nannod i da'mi ot hidiy umohnonganmin
namin i han hindumingguwan.
7 Ta hidin nahdom i diyen Habadu† ot ma'amung amin mangan te hidiye nan
punnomnomnomanmih nan natayan Kristu. Ot muntudtuduh Paul ta ingganah din
tongan di labi te i diyen mabiggat ya makak ami.
8 Ya dakkodakkol di dilag i diyen mi'atluh gladun na'amunganmi.
9 Ya wada han mangilog an lala'i an hi Yutikus an inumbun hinan tawa an
tumanumtumog hidin muntudtudduh Paul. Ta lo'tat ya nalo' ot magah hi dola an
nalpuhdih nan mi'atluh gladu. Ta eda tinigo ya nate.
10 Mu limmah'un hi Paul ot miyuhhun hi adol diyen mangilog ot awalona ot alyonay,
Adi ayu minomnoman ot matagu.
11 Ot mumbangngad ami mon namin hinan mi'atlun gladu ot mangan ami ot inayun
Paul an muntudtudu ta ingganah nabigat ot ahi ami makak.
12 Ya mun'am'amlong nadan tatagu an ni'uyug i diyen mangilog hi immayandah
baleda.

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Miletus

13 Nunlugan amih nan papol ot mamangulu amin umeh ad Asos an hidiy inalin
Paul hi pannodanmin hiya ta idallanan umehdi.
14 Ta hidin inakhupan da'mi hi ad Asos ot mi'lugan ot ume amin namin hi ad
Mitilene.
15 Ta nabiggat i diye ot dumatong amih nan boblen nidmang hi ad Kios ot mun'iyan
amihdi. Ta nabiggat bo ot inayun nan nunlugananmin umeh ad Samos ot mun'iyan
ami bohdi.‡ Ot ahi ami mohpe madappuh ad Miletus i diyen ibiggatana.
16 Ya ninomnom Paul an adi ami mundagguh ad Epesus hidih ad Asia ta wan adi
ami mataktak te pohdonan dumatong amih ad Jerusalem ya ahi madatngan nan algo
an ma'alih Pentekos.

---

* **20:6 20:6** Nan alyonay mi'uyuga' ya hi Luke nan ni'uyug an hiya nan nangitudo' ituwen liblu. † **20:7 20:7** Nan hapit di Greek ya ma"id ha mapto' hi'on nan hilong di Habadu onu hilong di Duminggu. ‡ **20:15 20:15** Agge nibagah nan Greek an nun'iyandah ad Kios ya hi ad Samos mu na'innila an hidiyey ugganda aton te mabikah nan dibdib on nahdom.

Nan Imbagan Paul Hinadan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug I Jesus Hi Ad Epesus

17 Hidin dimmatong amih ad Miletus ot ipa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug i Jesus hi ad Epesus ta umalidahdih awadanmi.
18 Ta hidin immalida ot alyonan diday, Nihipun hidin hopap di immaliya' hitu ya
innilayuy a'at'u.
19 Te numpada''ula' an nangat hinadan impatamun Apu Dios i ha''on. Ya ta'on
on palpaligatona' hinadan Judyu ta hin'uddum on munluluwaa' an gapuh hakit di
nomnom'u mu innaynayun'u damdaman nangat hinadan tamu'.
20 Ya ta'on on hinadan numpunhituwanyu ya imbagabaga' nadan hapit Jesus an
iphodanyu ya ta'on on hinadan a'am'amungan di dakol an tatagu.
21 Ya intugutugun'u boh nadan Judyu ya bokon Judyu ta muntutuyudan Apu Dios
hinadan bahulda ta unudondah Apu Jesus.

22 Ya ten ad uwani ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an mahapul an umeya'
hi ad Jerusalem mu agge' innilay ma'at i ha''on hidi.
23 Te an namin nadan boblen imma'immaya' ya impa'innilan nan Espiritun Apu
Dios i ha''on an lo'tat ya mibaluda' ya mapalpaligata'.
24 Mu adi' itakut di pamatayandan ha''on te hay pohdo' ya hay e' pangatan hinadan
tamun inyukod Apu Jesus i ha''on an e' pangipa'in'innilaan hinan a'at di homo' Apu
Dios i dita'u.
25 Ot innila' an mihipun hi ad uwani ya adiya' mo uggan tigon i da'yun
nangitudtuduwa' hi a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios.
26 Ta hiya nan alina'eh wahna damdama i da'yu ha agge kimmulug i Jesus ta adi
mi'tagu i Apu Dios ya bokon attog ha''on di pabahulonyu.
27 Te imbaga' mon namin nan tugun Apu Dios an ma''id ha inha''ut'u.
28 Ot hanat ihamadyuy pangulugyu ta boddanganyu nadan mumpangulug i Jesus te
inyukod nan Espiritun Apu Dios dida i da'yu. Ya hanat patonyuh nan mumpastol hi
kalnero di atonyun mumpapto' i dida an numbalinon Apu Dios hi tataguna an gapuh
nan nangiyatayan nan Imbabalenah bahulda.

29 Innila' an adi madne ya ma''ida' mon uggan umalihtu ya wadaday linala'in umali
an mangipatnan mamahbah hinan pangulugyu an umatdah nan kahuh nan inalahan
an mamdug hinadan kalnero.
30 Ya ta'on on da'yun ma'amu'amung ya indani ot wadada i da'yun linala'i di
nibahhoy itudduda ta wan diday unudon di udum i da'yu.
31 Ta hiya nan hanat nomnomnomonyu nadan intanudtudu' i da'yu ituwen tuluy
tawon an ni'hituwa' i da'yuhtu an inlablabi' an timmugutugun i da'yun namin ya
hinuddum ya lumuwaa' an gapuh pangiyaguh'un da'yu.
32 Ot ad uwani ya iyukod da'yun Apu Dios ta hiyay mangipapto' i da'yu. Ya hanat
nan hapitnay mangipa'innilah nan homo'nan da'yu ya mangipabikah hi pangulugyu
ta wan midat i da'yu nadan maphod an midat hinadan tataguna.
33 Ya ibaga' bon da'yu an ma''id attog ha inomnawa' hi pihhu ya gina'un di ibba' an
tagu
34 te an namin ayu ya innilayun nan bino'la' di inggattang'uh nadan mahapulmih
nadan nun'ibba'.
35 Ya an namin nadan inat'u ya impatigo' an maphod di mahlutan muntamu
ta waday iboddang hinadan nun'awotwot te hidiyey inalin Apu Jesus an alyonay,
Ong'ongngal di amlong nan mangdat hi boddang mu nan manawawah boddang.

36 Ta hidin inalin Paul hidiye ot mundu''undan namin ot mundasalda.
37 Ya kinumgada ot awalondah Paul te adida pohdon an ume

38 an namama te inalinay adida mo uggan tigon. Ot itulud da'mi i dida ta inggana
ot idatong da'mih nan way pingngit di baybay an awadan nan punluganan mi.

21

Hay Immayan Da Paul Hi Ad Jerusalem

1 Tinaynanmi nadan ibba ta'uh ad Epesus ot munlugan amih nan papol ot
madappuh amih ad Kos. Ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Rodes ot
inaynayun nan nunluganan mi ta inggana ot dumatong amih ad Patara.
2 Ya wada han papol an umeh ad Ponisia ot munlugan ami.
3 Ta lo'tat ya mamangmang hi ad Cyprus hi nangappit hi iniggidmi mu innay-
nayunmi ta nadappuh amih ad Tyre hidih nan probinsya hi ad Syria ta hidiy
nangibabaanda hinadan kalga an wahnan papol. Ot bumaba ami damdama.
4 Ya wadaday inakhupanmin ibba ta'un kimmulug hidi ot umohnong amih
awadanda i han hindumingguwan. Ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i dida
nan ahi ma'at i Paul ta hiya nan impatnadan ihapitan ta adi umeh ad Jerusalem.
5 Mu hidi damdaman nadatngan di emi panaynan i dida ot makak ami. Ta an
namin nadan ibba ta'un kimmulug an didan namin hinadan ahawada ya imbabaleda
ya intulud da'mi ta inggana ot idatong da'mih nan pingngit di baybay. Ot hidiy
pundu''unanmin namin an nundasal.
6 Ot ahi ami mumpakada i dida. Ot munlugan amih nan papol yaden
mumpanga'anamutda.
7 Ta innaynayun nan nunluganan mi ta ingganaot dumatong amih ad Tolemais ot
bumaba amih nan papol ot emi tigon nadan ibba ta'un kimmulug hidi ot umiyan
amihdi i han ohay hilong.
8 Ta hidin nabiggat ot ume amih ad Sesaria ot ume amih balen Philip ot hidiy
umiyananmi. Hi Philip ya hiyay ohah nadan e mangitudtudu hi a'at Jesus. Ya hiya
boy ohah nadan pitun linala'i an pinto' nadan Apostoles an mangipapto' hinadan ibba
ta'un kimmulug hi ad Jerusalem.
9 Ya wadaday opat an imbabalenan binabai an aggeda ni' nun'alahin. Ta diday e
mangibagah nadan tatagu hinan impa'innilan nan Espiritun Apu Dios.
10 Ta agge nadney niha''adanmih ad Sesaria ya dimmatong han propeta an nalpuh
ad Judea an hi Agabus.
11 Ta immalih awadanmi ya inalana nan balikis Paul ot pabobodnay ta'lena ya
hukina i diyen balikis Paul ot alyonay, Alyon nan Espiritun Apu Dios di nan ud balikis
ituwe ya athituy aton nadan Judyu an mamobod i hiya hi ad Jerusalem ta iyedah
awadan nadan bokon Judyu ta diday ukod hi atondan hiya.
12 Ya an namin amin wahdi an nangngol i diye ya impatnamin inhapitan hi Paul ta
adi umeh ad Jerusalem.
13 Mu alyonay, Hanat adi ayu lumuwa te onyu mamaon di inomnoma'. Ot ta'on ona'
bobodon ta patayona' mu ta waday iyatana i Apu Jesus.
14 Ta athidi an adi mihapitan ot idinongmi mo ot alyonmiy, Ukod attog hi Apu Dios
hinan ma'at i he''a.
15 Ot mundadaan amin umeh ad Jerusalem.
16 Ya wadaday udum hinadan ibba ta'un kimmulug hidih ad Sesaria an nanguyug
i da'mi ta inye da'mi i han emi pun'iyanan hi balen Nason an i Cyprus an nadney
kimmulugana.

Hay E Nanigan Paul I James

21:8 21:8 Nan Na'na'at 6:1-7

17 Ot inaynayunmi bo ta ingganah dimmatong amih ad Jerusalem ya ma''am'amlong
nadan i'iban kimmulug hi nanigandan da'mi.
18 Ta hidiyen nabiggat ot ume amin da Paul ta emi tigon hi James ya dedaot hidin
namin nadan mangipangpanguluh nadan ibba ta'un kimmulug hidi.
19 Ot alyon Paul i diday, Immali ami ta tigon da'yun i'iba. Ot uhuhonan dida nadan
ina'inat Apu Dios hinadan bokon Judyu an gapuh nuntudtuduwana i dida.
20 Ta hidin dingngolda dadiyen imbagabagan Paul ot dayawondah Apu Dios ot
alyonda i Paul di, Tigom'en iba an ta'on on hitu ya linibuday Judyu an ibba ta'un
kimmulug. Ya an naminda ya pa'a''un'unudonda nadan uldin ta'un Judyu.
21 Ya mahkit hi punnomnomanda te dingngoldan intanuddum anuh nadan Judyu
an e ni'ibobleh nadan nanganangayam ta adida unudon nadan uldin ta'un Judyu. Te
inalim anuy ta'on on adida ipakugit nadan imbabaledan linala'i ya adida bo unudon
nadan pangat ta'un Judyu.
22 Ya innilamin adi madne ya innilaondan wa'ahtu. Ta hiya nan mahapul an waha
atom hi mangipa'innila an adim pahiwon nadan uldin ta'un Judyu.
23 Ot maphod on unudom tun alyonmin he''a. Te wahtuday opat an linala'i an tee
mon tuwen igibbuhda nan imbagada i Apu Dios hi atonda.
24 Ot hanat mi'ye'a i dida ta ume ayuh nan Templo ya ni'yat'an didah nan pangat
ta'u ya he''ay numbayad an namin hinadan mahapul an idawat dadiyen linala'i i
Apu Dios ya ahida mumpaklot. Atom'ehdi ya hidiyey panginnilaan nadan tatagu an
agge immannung nan dingngoldan intanuddum ya ta wan innilaonda an un'unudom
nadan uldin ta'un Judyu.
25 Ot dadiye'en bokon Judyu an kimmulug ya nuntudo' ami mo tuwalin dida ta
adida ihda nadan nibaki ya nan dala ya nan nabitkol an agge na'aan di dalana ya ta
adida ilo' di bokonda ahawa.
26 Ta hidiye mon nabiggat ot mi'yeh Paul i dadiyen opat an linala'i ot atonda
nan pangatdan Judyu ot ahida hunggop hinan Templo. Ot mi'hapitdah nadan padi
ta mala''uh di pituy algo ya way oha i dida on e mangipi'nong hinan mi'nong ta
mangipa'innilan inatda mo nan imbagadan Apu Dios hi atonda.

Hay Nuntiliwandan Paul Hinan Templo

27 Mu hidin mun'adatngan nan mi'apitun algo ya wadada nadan Judyu an i Asia
an nanigo i Paul hidih nan Templo ot tiliwonda ta muntukukdah nadan tatagun
na'amung hidi an
28 alyonday, Da'yun i'ibamin Judyu, ma'ayu ta boddangan da'mi te hituwen lala'i ya
ena intanudduwan nadan atagutaguh abobboble ta humihiwodan dita'un Judyu ya
pihulonda nadan uldin ta'u ya ta'on on tun Templo. Ya tayya bon impaghopnah tuy
bokon Judyu yaden paniyo i dita'u.
29 Manu'eh inalidah diye ya tinigodah Tropimus an i Epesus an ni'ye i Paul hidih ad
Jerusalem ta hiya nan alyondah on ni'ighop i Paul hidih nan Templo ya dee mannot
an agge.
30 Ta mun'ingalda ta dingngol nadan atagutaguh ad Jerusalem ot mangedah din
namin ot punlupdukdah Paul ot ipalah'unda ot pi'bagon nan guwalya an ikalob nadan
panton nan Templo.
31 Ta edaot patayon hi Paul mu waday e nangipa'innilah nan nabaktun opisyal di
tindalun di i Roma an nunhituh ad Jerusalem.
32 Ta e nun'ayagan diyen nabaktun opisyal di tindalu nadan tindaluna ya nadan
udum an opisyal di tindalu ot ahititinnagtagdan umeh nan na'amungan nadan tatagu.
Ya hidin tinigon nadan tataguh diyen nabaktun opisyal di tindalu ya nadan tindaluna
ya indinongdan manoplat i Paul.

33 Ot ipabangkiling diyen nabaktun opisyal di tindalu hi Paul hi duwan bangkiling
ot alyonay, On ngadan tuwen tagu? Ya undan nganney inatna?
34 Ya ahitutukukdan nambal ta ma''id ha mapto' hi ibagada. Ot ibagana moh nadan
tindaluna ta iyedah Paul hinan kampuda.
35 Ta hidin indatongdah nan way niha''adan nadan tindalu ot iya'attang nadan
tindalu ot ipaghopdahdi
36 te dakol nadan tatagun immehdi an nangimbubbungotda ta muntukukdan
analyonday, Patayonyu.

Hay Himmapitan Paul Hinadan Tatagu

37 Mu hidin eda ipaghop hi Paul hinan niha''adan nadan tindalu ya inalin Paul
hinan nabaktun opisyal di tindaluy, Wada'e bahan han ibaga' i he''a.
Ya inalin diyen opisyal di, On innilam an humapit hi Greek?
38 Alyo' ot on he''a din i Egypt an mi'buhul hi gubilnu an nangipanguluh opat di
libu (4,000) an tindalunah nan agge naboblayan.
39 Ya alyon Paul di, Bokon ha''on te ona' Judyu an i Tarsus an ohan nundingngol an
boble hi ad Silisia. Ot undan bahan adi mabalin ta humapita' ni' hitudan tatagu.
40 Ya inabulut diyen nabaktun opisyal di tindalu. Ot matanna'dog hi Paul hinan
agdan ot padinongona nadan tatagu ot humapit i dida an inhapitnah hapitdan Judyu.

22

1 Alyon Paul hinadan tatagu di, Da'yun i'iba ya a'ammod, igongahanyu bahan tun
ibaga' ta ahi nangamung di alyonyu.
2 Ya hidin dingngolda an ihapitnah hapitdan Judyu* ya namaman ma''id ha al'ali.
Ot inaynayun mon Paul an munhapit an alyonay,
3 Ha''on ya ohaa' an Judyu an niyayyama' hi ad Tarsus hidih ad Silisia mu hituh ad
Jerusalem di kimmiloga' ya hituy nun'adala' an bihtulu' hi Gamaliel an nala'ing an
tagu. Ta na'a'addalo' nan uldin an inun'unud damdaman handidan a'ammod ta'u ta
inta'dog'uh Apu Dios an umat i da'yuh ad uwani.
4 Ta hiya nan pinalpaligat'u nadan mangun'unud hinadan tudtudun Jesus an
impapate' di udum i dida ya dakol di tiniliw'u an binabai ya linala'i on impibalud'u
dida.
5 Ya mabalin an tistiguwan nan nabaktun padi ya an namin nadan mangipangpan-
guluh nadan Judyu an immannung datuwen ibaga' te diday nangipa'apyaa' hinadan
tudo' an alyo''ot hi e' ipatigoh nadan i'iba ta'un Judyu hi ad Damaskus ta abulutonday
e' puntiliwan hinadan kimmulug i Jesus hidi ta iyali' didah tun ad Jerusalem ta
madusada.

Hay Nangipa'innilaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

6 Ya alyon bon Paul di, Mu hidin tuwen dumatong amih ad Damaskus ya wa nin an
tongan di algo ya alinah on wada han ma'binnang an nalpuh ad lagud ta nabinangan
nan awada'.
7 Ta natukkada' ya dingngol'u han munhapit an alyonay, Saul, tanganuna'
palpaligaton i he''a?
8 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu? Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an i Nasaret an
palpaligatom.
9 Ya nada'en linala'in nun'ibba' ya tinigodah diyen humilin mumbinang mu adida
ma'awatan nan nibagan ha''on.
10 Ya alyo' boh nan munhapit di, Apu Jesus, nganney pohdom hi ato'?

---

* **22:2 22:2** Hay hapit nadan Judyu hidi ya Aramaik.

Ya inalinay, Tuma'dog'a ta inayunyun umeh ad Damaskus ot mipa'innilan he"ahdi
an namin nadan pohdon Apu Dios hi atom.
11 Ya piniloka' i diyen humilin mumbinang. Ta pipindona' mo hinadan nun'ibba' ot
iyeya' hi ad Damaskus.
12 Ya hidih ad Damaskus ya wada han lala'in hi Ananias an na'na'unnud hinan uldin
ta'un Judyu. Ta pa'allispituwon nadan ibba ta'un Judyu hi ad Damaskus.
13 Ya immalih awada' ta hidin nihaggon i ha''on ot alyonay, He''an iba Saul, tumigo
mohpey matam.
Ya alinah on tumigo peman di mata'.
14 Ya inalinan ha''on di, Hi Apu Dios an dayawon nadan a'ammod ta'u ya pinto'
da'ah pangipa'innilaanah nan pohdona ta hiya nan tinigom nan baalnan hi Jesus ya
dingngolmuy hapitna.
15 Ta munhilbi'a i hiya ta em ipa'innilah atagutaguh tuwen tinigom ya dingngolmu.
16 Ot agam mo ta ibagam i Jesus ta wan pakawanona nadan ina'inatmun adi maphod
ya numpabonyag'a.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Tamun Paul

17 Ot inaynayun Paul an munhapit an alyonay, Ta hidin numbangngada' hituh ad
Jerusalem ot eya' mundasal hinan Templo ya aya' nun'inop
18 an numpatigoh Apu Jesus i ha''on ya alyonay, Ma'ibaga'an umaan hituh ad
Jerusalem ta wan ma''id ha ma'at i he''a te nadan tataguhtu ya adida damdama
kulugon nan ibagam i dida an a'at'u.
19 Ot alyo' di, Apu Jesus, alina man nin ya abulutonda nan ibaga'. Te undan aggeda
innila nadan ina'inat'u an immeya' hinadan a'am'amungan nadan ibba' an Judyu on
nuntiliw'u ya hinanuplit'u nadan kimmulug i he''a on impibalud'u dida.
20 Ya ta'on on hidin namatayandan Stephen an hiyay ohah nadan mangita'dog i
he''a ya inniladan pinhod'uh diyen inatdan hiya te waa' hidi an ha''on di nangiyadug
hinadan lubung dadiyen e namate i hiya.
21 Mu inalinan ha"on di, Hanat ume'a te honagon da'ah nadan adaddawwin boblen
awadan di bokon Judyu.
22 Ya hidin munhapihhapit hi Paul ya dimminongdan igogongahanda ni'. Mu hidin
inalinay hiyay hinnag Apu Dios hinadan bokon Judyu ya ahitutukukdaot nadan Judyu
an alyonday, Umman hinaen tagu ya udu'dulnay patayonyuot.
23 Ya immingaldan namin an imboholdah lubungdat pun'itopalda on
nun'ihabuwagday hupu'.
24 Ta na mon nabaktun opisyal di tindalu ya imbaganah nadan tindaluna ta
ipaghopdah Paul hinan niha''adanda ta wan ipahuplitna ta way atonan mangibagah
gapuna hi agge naminhodan nadan Judyu i hiya.
25 Mu hidin binobod nadan tindaluh Paul ta huplitonda ya inalin Paul hinan oha an
opisyal bon di tindalun wahdi di, Umman ohaa' bon Judyu mu nibilanga' hi i Roma
damdama ot undan dusaonyuy ibbayun i Roma an ta'on on agge ni' nahumalya?
26 Ya hidin dingngol diyen opisyal di tindaluh diye ot ena ibagah nan nabaktun
opisyal an alyonay, Anakkaya! Umman anu i Roma hidiyen lala'in ipahuplit ta'u.
27 Ot ma'anne moh diyen opisyal hi awadan Paul ot alyonay, Undan i Roma'a anu?
Ya inalin Paul di, O ohaa' an i Roma.
28 Ya inalin diyen opisyal di, Ha''on ya numbayada' hi ongal an pihhu ot ahiya'
mibilang hi i Roma.
Ya inalin Paul di, O ot ha''on di nahamad an i Roma te i Roma nadan a'ammod'u.
29 Ta nadan tindalu an e ot manuplit i hiya ya pun'ihunodda. Ya timmakut hidiyen
nabaktun opisyal hi nangipabobodana i Paul te adi mabalin an atondahdiy i Roma
hi'on agge ni' nahumalya.

Hay Nahumalyaan Paul Hi Ad Jerusalem

30 Ta hidi mon nabiggat ot ipa'aan nan nabaktun opisyal di tindalu nan bobod
Paul. Ot ena ipa'ayag nadan munhumalya an dadiye nadan nabaktun padi ya nadan
mangipangpanguluh nadan Judyu ot ipahumalyanah Paul i dida te pohdona an
innilaon nan analyon nadan Judyu hi bahulna.

23

1 Hidin wahdida ya intigon Paul hinadan na'amung an munhumalya i hiya
ot alyonay, I'iba, innila' an ma"id ha bahul'u i Apu Dios te an namin nadan
manomnom'un ina'inat'u ya hi Apu Dios di pinhod'un pa'amlongon hi inggana.
2 Ya inalinnot nan nabaktun padi an hi Ananias hinadan tatagun nihaggon i Paul
ta tobobonday to'ona te alyonah ma'layyah.
3 Ya inalin Paul i hiyay, Alyom hi ma'layyaha' ta hiya nan ipatbobmuy to'o' mu he"a
otahan di ma'layyah te adim unudon di uldin ta'un Judyu. Te ma"id ha niyuldin hi
alyonay ipatbobmuy to'on nan humalyaom. Ot hi Apu Dios ya iballohnan he"a hinaen
inatmun ha"on.
4 Ya nadan tatagun nihaggon i Paul ya alyonday, Ta nganunmu ihya aton hinay
pangalim hinan nabaktun padin Apu Dios?
5 Ya alyon Paul di, I'iba, agge' attog innila hi'on hiya nan nabaktun padi te onha
innila' ot agge' inalin hiyay athidi te intugun Apu Dios an alyonay, Tigonyu ta ma"id
ha adi maphod hi ibagayuh nadan ap'apuyu.
6 Ya innilan Paul an wadaday Paliseu ya Saduse hinadan munhumalya ta inlotnan
himmapit an alyonay, I'iba, umman ohaa' bo an Paliseu an umata' i ama mu manu'eh
waa' hitun mahumalya ya gapuh pamatiya' an mamahuwan di nate.
7 Ya hidin imbagan Paul hidiye ya munhahannu nadan Paliseu ya nadan Saduse ta
adi mo mun'u'unnud di ibagada.
8 Te nada'en Saduse ya adida patiyon an mamahuwanday nate. Ya adida bo patiyon
an wadaday anghel ya wadaday adi matigo. Mu nada'en Paliseu ya patiyondan namin
dadiye.
9 Ta nunhiglan ma"id ha pa'inonglan te munhahannuda nimpe. Ya nadan udum
an Paliseu an muntudtuduh nadan uldin di Judyu ya hi Paul mohpey ita'dogda an
alyonday, Ma"id eh'a ha inakhupanmih inatnah adi maphod. Ot wada'ey himmapit i
hiya hi anghel onu nadan adi matigo ot undan bahulnah diye?
10 Ya namaman ayda mumpapatteh nan punhumalyaan ta timmakut nan nabaktun
opisyal di tindalu te alinah waday adi maphod hi ma'at i Paul te wahdin nigawwah
nan way punggguluwanda. Ot honagona nadan tindaluna ta eda awiton hi Paul ot
ibangngaddahdih nan niha"adanda.
11 Ta hidin nahdom ya numpatigoh Apu Jesus i Paul an alyonay, Mundinol'a ot nan
inatmun nangita'dog i ha"on hituh ad Jerusalem ya atbohdiy atom hi umayam hi ad
Roma.

Hay Nunhahapitan Nadan Judyu Hi Atondan Mamate I Paul

12 Hidin nabiggat ot ma'amung nadan udum an Judyu ta hahapitonday atondan
mamate i Paul. Ta insapatadan adida mangan ya adida uminum ta ingganah on
patayondah Paul.
13 Ya hay bilang dadiyen Judyu ya nahulukdah napat (40).
14 Ot umedah nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ot
alyonday, Hinamadmin nunhahapit ta an amin ami tee ya adi ami mangan ya adi
ami uminum ta ingganah onmi patayon hi Paul.
15 Ot hay maphod hi atonyu pibo an da'yun namin an munhumalya ya ipaadyuh
nadan opisyal di tindalun di i Roma ta iyalidahtuh Paul an hay pangaliyu ya ta wan

ihamadyun humalyaon. Ya deot an wa amihdih nan awon an bota'onmi dida ta patayonmih Paul.
16 Mu wada han lala'in amuna'on Paul an na'innilaanah diyen nunhahapitanda ot umeh nan niha"adan nadan tindalu ot ibaganan Paul hidiyen dingngolna.
17 Ot ipa'ayag mon Paul di ohah nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Iyem hituwen unga hi awadan nan nabaktun opisyalyu ta waday ibaganan hiya.
18 Ot iyen mon diyen tindalu hinan awadan nan nabaktun opisyal ot alyonan hiyay, Impa'ayaga' hinan nibalud an hi Paul te alyonay wada anuy ibagan tuwen unga i he"a.
19 Ot podnon nan nabaktun opisyal di tindaluh diyen unga ot bumata"anda ot alyonan hiyay, Nganne nan pohdom an ibagan ha''on?
20 Ya inalin diyen unga di, Apu Kapitan, umman hinahapit nadan Judyu an hi bigat ya ibagadan he''a ta iyem hi ulitau' an hi Paul hidih nan punhumalyaan an hay pangalida ya pohdondan ihamad an humalyaon.
21 Mu hanat adim aya unudon hidiyen ibagada te umman nahulukdah napat (40) nadan umalin mumbota' i da'yuh nan awon an adida mangan ya adida uminum ta inggana anuh onda patayon hi ulitau' an hi Paul. Ya innila' an nundadaandan mangat ot nangamung'ah pohdom hi atom.
22 Ya alyon diyen opisyal di, Hanat adim ibagah udum hituwen imbagam i ha''on. Ot ituda'na ta ume.

Hay Nangipiyayandan Paul Hinan Gobelnador Hi Ad Sesaria

23 Hidin immeh diyen lala'i ot ayagan diyen nabaktun opisyal di duwa boh nadan opisyal di tindalu ot alyonay, Ibagayu ta mundadaanday duway gahut (200) hinadan tindalun mangidallan an umeh ad Sesaria ya napituy (70) mungkabayu ya duway gahut (200) an mangdon hi pahul. Ta na"ahdom'e ya nakak ayu i da Paul.
24 Ya inikakyu dohah nadan kabayu ta itakkayan* Paul. Ya inhamadyun mangipapto' i hiya ta ingganah idatongyuh awadan nan gobelnador an hi Felix.
25 Ot muntudo' hidiyen nabaktun opisyal di tindalu i Felix an alyonay,
26 Ha''on an hi Klaudius Lisias ya teen muntudo'a' i he''a, Apu Gobelnador Felix. Uddinnona ayuhna?
27 Muntudo'a' tee i he''a ta ipa'innila' an hituwen lala'i an impiyali' ya tiniliw nadan udum an Judyu an patayondaot. Mu hidin na'innilaa' an i Roma ot ume amih nadan tindalu ot emi awiton.
28 Ot ipiye' hinan munhumalya ta humalyaonda te pinhod'un innilaon di gapunah nangidalomandan hiya.
29 Mu onnot on namahmahan ya ma''id ha bahulna hi gumalat hi e pamatayan onu e pangibaludan i hiya. Te hay gapunah eda nangidaloman i hiya ya alyonday adina unudon nadan uldindan Judyu.
30 Ya teen dingngol'u an hinahapitdan mahapul an patayonda. Ta hiyah tuwe nan nimmanomnoma' ot ipiyali' teen he"a. Ya ibaga' bo hinadan mangidalom i hiya ta he''ay umaliyandah pundalomanda. Ot ammuna ni' hituwe hi itudo''un he''ah ad uwani.
31 Ta inunud nadan tindaluh diyen inalin nan opisyalda ta inyedah Paul hi ad Antipatris i diyen nahdom.
32 Ya hidin nabiggat ot mumbangngaddah ad Jerusalem nadan nangidallan an tindalu ta nadan nungkabayun tindaluy nanginayun an nangiyen Paul hi ad Sesaria.
33 Ta hidin dimmatongdahdi ot umedah awadan nan gobelnador an hi Felix ot idatda nan tudo' i hiya ot iyukodda mohpeh Paul i hiya.
34 Ya hidin binahan nan gobelnador hidiyen tudo' ot mahmahanay probinsyah nalpuwan Paul. Ya hidin imbagan Paul an i Silisia

---

* **23:24 23:24** Hay pangalin di udum hinan itakkayan ya ihakayan.

35 ya alyon Felix i hiyay, Indani ta umali nadan nangidalom i he''a ta ahi' donglon
nan pambalmuh nan alyonda. Ot ipiyenah Paul hinan balen din patul an hi Herod
ta hidiy pungguwalyaandan hiya.

24

Hay Nangidaloman Nadan Judyu I Paul

1 Nala''uh di limay algo hi nangiyaliyanda i Paul hi ad Sesaria ot ahi umali nan
nabaktun padi an hi Ananias ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu ya nan
abugadu an hi Tertulius. Ot eda ipa'innilah nan gobelnador nan ipabahulda i Paul.
2 Ot ipa'ayagdah Paul. Ta hidin immali ya inhipun nan abugadu an hi Tertulus an
mangibagah nan nun'iyalidahdi an alyonay,
Apu Gobelnador Felix, ongal di punhanaanmin he''a te gapuh nan pangipapto'mu
ya limminggop ya ongal di pinumhodan tun boble ta'u.
3 Ta mun'am'amlong amin bimmoble i danaen mapmaphod an inatmu.
4 Adimi pohdon an taktakon da'ah nan tamum mu ta igongaham bahan hituwen
kittang an ibaga'.
5 Manu'eh immali amihtu ya pinhodmin ipa'innilan he''a an hituwen tagun hi
Paul ya hiyay mangdat hi gulu hinadan awadan nadan Judyu an uma'umayana. Ya
hiya bo udot di ohan mangipangpangulu hinadan tatagun nibahhoy pundayawda te
un'unudonda han i Nasaret.
6 Ya impatnana bon e mangat hinan nibagah nan uldinmin adi aton hinan Templo
ta hiya nan tiniliwmi. [Ta hiya nan pohdonmin mahumalya mu ta miyunnudan hinan
uldinmin Judyu di panumalyam i hiya.
7 Mu immali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ot pilitonan awiton hi
Paul ta ma''id mo ha inatmin nanumalyan hiya.]*
8 Ta ona impiyalihtu ot ahina alyon di da'miy umalihtu ta he''ay pangipahumalyaan-
min hiya. Ot maphod on humalyaom hituwen tagu ot ma'innilaam an immannung
an namin danaen ipabahulmin hiya.
9 Ya inyunnud nadan nun'ibbanan Judyu an alyonday, Hiya peman.

Hay Nambal Paul

10 Ta hidin impahapit nan gobelnador hi Paul ot alyonay,
Apu gobelnador, innila' an nahamad di punhumalyam te nadney himmumahu-
malyaam hitun numboblayan ta'u. Ot hiya nan madinola' an mambal i naen
ipabahuldan ha''on.
11 Ya pohdom'en mahmahan hi'on immannung tun pambal'u ya mabalin te
dakolday mangiyuhuh an agge ni' nala''uh hi himpulut duway (12) algo an nihipun
hidin immaya' hi ad Jerusalem hi e' nundayawan i Apu Dios.
12 Ya ma''id attog ha tinigon nadan Judyu i ha ni'hannuwa' hinadan na'amung hidih
nan Templo. Ya ma''id bo ha tinigoda hi e' nungguluwan i dida an ta'on on hinadan
a'am'amunganmi.
13 Ta hiya nan ma''id ha mangiyuhuh te agge immannung hinaen impabahuldan
ha''on.
14 Mu hay ibaga' i he''a hi dayawo' ya nan Dios an dinayaw handidan a'ammodmi.
Ya hay ato' an mundayaw ya unudo' nan intuddun Jesus an nan alyon datuweh
nibahho. Ya unudo' bon namin nadan Nitudo' an Tugun ya nadan intudotudo'
handidan propeta.

---

* **24:7 24:7** Hidin hopap di nitudo'an nan Biblia ya ma''id ha mapto' ya agge niddum nadan naha'mut hinan [ ].

15 Ta an namin ami i datuwen nangidalom i ha''on ya hay hahaddonmi ya din inalin
Apu Dios an pummahuwanah nadan naten tatagu an ta'on on nadan nun'abahulan
ya nadan pinakawan Apu Dios di bahulda.
16 Ta hiya nan hahalipodpodo' di pangat'u ta wan ma''id ha ato' hinadan
pumbahulan i Apu Dios ya hitudan tatagu.
17 Ya nadney agge' immayan hi ad Jerusalem mu lo'tat ya ninomnom'u ot umeya' an
inye' nan pihhun mihmo' hinadan nun'awotwot hidi. Ya innayun'u mo bon indawat
nan pinhod'un idawat i Apu Dios.
18 Mu hidin tinigodan waa' hinan Templo an inat'u mo nan nibagah nan uldinmin
Judyu hi aton ta ahita mibilang hi malinis ya ma''id ha dakol hi tatagu ya ma''id ha
munggugulu.
19 Mu wadaday udum an Judyu an i Asia an nangimatun i ha''on hidi. Ot on'e waday
tinigodah nibahhoh inat'u ya udu'dul on diday umalin mangidalom i ha''on.
20 Ma''id'e ya datuwen nalpuh ad Jerusalem hi ad uwaniy mangibaga hi'on waday
inakhupandah bahul'uh din nanumalyaandan ha''on hidi.
21 Mu ma''id ha mapto' ya hay ipabahuldan ha''on ya nan imbaga' hidin nunhu-
malyaandan ha''on an inali' di, Hay gumalat hi punhumalyaanyun ha''on ya nan
pamatiya' an mamahuwan di nate.
22 Mu hi gobelnador an hi Felix ya innilana tuwaliy udum hinan a'at nan tudtudun
Jesus. Ta hidin imbagan Paul hidiye ya indinongnan nanumalya i hiya ot alyonay,
Indani ta umali nan nabaktun opisyal di tindalu an hi Lisias ya ahi' ipanuh hituwen
pundadallomanyu.
23 Ya inalina boh nan ohan opisyal di tindalu ta inayunan ipaguwalyah Paul mu
ta adina ipagol nan pohdon Paul an aton ya ta'on on nan umalin manigon Paul an
mangdat hi mahapulna.
24 Nala''uh di atnay algo ya immali boh Gobelnador Felix an didan duwah nan
ahawanan hi Drusila an Judyu. Ot ipa'ayagnah Paul te pinhoddan donglon di a'at di
e pangulugan i Jesu Kristu.
25 Mu hidin ib'ibaggan Paul i dida nan a'at di maphod an pangat ya hay a'at di
pangono'nongan hi aton ya hay a'at di punhumalyaan Apu Dios hi udum hi algo ya
timmakut hi Felix. Ot alyonan Paul di, Ammuna ni' ta indani bo ta wada'ey timpu' ya
ahi da'a bo ipa'ayag.
26 Muden hi Felix ya hihimlonay idat Paul i hiya hi pihhu ta wan ipalubusna. Ta
hiya nan agaggaon impa'ayagnah Paul on himmanaphappitanda.
27 Ta hiyah diyen nibabalud hi Paul an agge inlubus Felix te pohdonan hiyay
pohpohdon nadan Judyu. Ta lo'tat ya nala''uh di duway tawon ot mipallog hi Porsius
Festus an nunggobelnador.

25

Hay Nunhumalyaanda I Paul Hi Ad Sesaria

1 Hidin mi'atluh algo hi nunggobelnadoran Festus hinan probinsya hi ad Judea ya
nakak hi ad Sesaria ot ume ni' hi ad Jerusalem.
2 Ya imme nadan nabaktun padi ya nadan mangipangpanguluh nadan Judyu hi
awadana ot pun'ibagada nadan ipabahulda i Paul ot ihapihapitanda
3 ta wan pumbangngadonah Paul hi ad Jerusalem. Te ninomnomda bon e bota'on
ta patayonda.
4 Mu alyon Festus di, O wahdih Paul hi ad Sesaria an nibalud. Ya agagga ya
mabangngada' ot mabalin an
5 pi'yaliyonyu dohah nadan mangipangpangulu i da'yu ta hidiy pangidalomanyu i
hiya hi'on waday bahulna.

6 Ta niha''ad hi Festus hi ad Jerusalem i han umeh hindumingguwan ot ahi
mibangngad hi ad Sesaria an in'uyugnay udum hinadan mangipangpanguluh nadan
Judyu. Ta hidin nabiggat hi awahdina ot umeh awadan nadan mumpunhumalya ot
ipa'ayagnah Paul.
7 Ya lini'woh nadan Judyu an nalpuh ad Jerusalem ot agadah bagah nadan
ipabahulda i Paul mu ma''id ha muntistigu i dadiyen ipabahuldan hiya.
8 Ya alyon Paul di, Ma''id ha nomnomnomo' hi bahul'u te inunud'un namin nadan
uldinmin Judyu ya nadan uldin di patul hi ad Roma. Ya agge' pinihul nan Templo.
9 Mu hi Festus ya pinhodnan hiyay pohpohdon nadan Judyu ta hiya nan
iyunnudnan dida ta alyonan Paul di, On pohdom an ibangngad da'ah ad Jerusalem
ta hidiy e' panumalyaan i he''a?
10 Ya alyon Paul di, Wahtuwa' moh tun punhumalyaan di i Roma ot hituy
ahumalyaa'. Ot innilam attog teen ma''id ha numbahula' hinadan Judyu.
11 Mu wada'ey numbahula' ta mahapul ona' mipapate ya ta'on ya pinateya' i dida.
Mu layah'eh tuwen eda nangidaloman i ha''on ya adi mabalin an patayona' i dida.
Mu gapu ta ipapilityun ipabahul i ha''on di agge immannung ya udu'dul mo attog on
nan patul hi ad Roma di manumalya i ha''on.
12 Ot ibagan Festus hinadan uggan muntugun i hiya hi'on mabalin hidiyen imbagan
Paul ya alyonday mabalin. Ot alyona mo i Paul di, O alyom'e on udu'dul on nan patul
hi ad Roma di manumalya i he''a yaden deyaya.

Hay Naminhodan Nan Patul An Hi Agripa An Mangngol Hi Ibagan Paul

13 Agge nadne ya immalih ad Sesaria han patul di ohan boblen di Judyu an hi Agripa
an didan duwa i Bernis ta eda tigon nan gobelnador.
14 Ya i diyen awahdida ya imbagan Gobelnador Festus i da Agripa an alyonay,
Wahna man ta'wa han lala'i an nibalud hidin nunggobelnadoran Felix.
15 Hidin immaya' hi ad Jerusalem ya alyon nadan nabaktun padi ya nadan udum
an mangipangpanguluh nadan Judyu hi dusao'.
16 Mu inali' i diday, Adi mabalin te da'min i Roma ya gahin di mahumalya nan tagun
nidalom ta way atonan mambal hinadan ipabahuldan hiya.
17 Ta hiya nan immalidah tun namin ta hidin nabiggat ot ma'anneya' hinan
punhumalyaan ot ipa'ayag'uhdih diyen nibalud.
18 Mu hidin himmapit nadan nangidalom i hiya ya hay punnomnom'u ya waday
numbahulana mu onnot on ma''id.
19 Te ha'e han ipabahuldan hiya ya ammuna nan a'at di pundayawda hinan Dios
an dayawonda ya nan a'at han hi Jesus an inalin Paul di nate ot tumagu.
20 Ya agge' innilay ato' an mangipanuh i ha athidi. Ta namaag mo ot ibaga' i diyen
nibalud hi'on pohdonan umeh ad Jerusalem ta hidiy ena ahumalyaan.
21 Mu hay pinhodna ya udu'dul anuh on mibalud hitu ta ingganah on nan patul hi
ad Roma di manumalyan hiya. Ta hiya nan impaguwalya' ta ingganah pangipa'aya' i
hiyah nan patul hi ad Roma.
22 Ya alyon Agripa di, Pohdo' an donglon di ibagan Paul.
Ya alyon Festus di, O ta'omman ya impa'ayagtah bigat.
23 Ta hidin nabiggat ot ume da Agripa i Bernis hinan a'amunganda an nunlubung-
dah nan lubung di patul ta ma'attigoy anabaktun di sa'adda. Ya dakolday nitnud an
opisyal di tindalu ya nadan nabaktuy sa'adda i diyen boble. Ot ipa'ayag Festus hi
Paul.
24 Ta hidin impaghopdah Paul ot alyon Gobelnador Festus di, Apu patul Agripa
ya da'yun namin an na'amung, hiyah tuwe nan lala'i an indalom nadan Judyu an i
Jerusalem an ipapilitdan ipapate.

25 Mu ma''id ha inakhupa' hi bahulna hi e pangipapatayan i hiya. Ya gapu ta
pinhodnan e mipahumalyah nan patul hi ad Roma ya inyabulut'u mon ipiyehdi.
26 Mu ma''id ha mipanomnom i ha"on hi itudo''uh nan patul hi bahulna. Ot hiya nan
impa'ayag'uhtu ta donglonyuy a'atna an namama i he''a apu Agripa ta hay ibagayuh
itudo''u.
27 Te undan namaag ya impiye ha balud an ma''id ha itudo"uh bahulna.

26

Hay Nangibagaan Paul Hi A'atna I Nan Patul An Hi Agripa

1 Alyon Agripa i Paul di, Pohdo' an donglon di ibagam hi ad uwani.
Ya intigon Paul hinan patul ot alyonay,
2 Apu patul, mun'am'amlonga' ta he''ay wahtuh ad uwani an mangngol hinan
pambal'uh nan ipabahul nadan ibba' an Judyu i ha''on.
3 Te he''a ahan di nanginnilah nan a'at di pangatmin Judyu an gumalat hi
pun'a'ahhiyanmi. Ot hanat donglom bahan hituwen uhuho'.
4 Nadan ibba' an Judyu ya inniladay a'at'un nihipun hi a'unga' ta ingganah ad uwani
te bimmoble ami. Ya ta'on on hi ad Jerusalem ya innilaa'.
5 Ot onha pohdonda ta ibagada ya na''innilaa' i dida an ha''on di ohah nadan niddum
hinadan Paliseu an mangun'unud hinadan pangatmin Judyu.
6 Mu manu'eh waa' hitun mahumalyah ad uwani ya gapuh nan kimmuluga' i Jesus
an hiyay nipa'annungan din inalin Apu Dios i handidan a'ammodmi te minahuwan
Apu Dios hidin natayana.
7 Mu nadan ibba' an Judyu ya adida abuluton hidiyen na'at ta hiya nan
ihamhamaddan mundayaw i Apu Dios hi abigabigat ya ahodohodom te pinhoddan
ipa'annung Apu Dios i didah diyen inalina. Mu patiyo' an impa'annungna mo tuwali
ta hiya nan patiyo' an mamahuwanday numpun'ate. Apu patul, hituwen kulugo' di
gumapuh nangidaloman nadan ibba' an Judyu i ha"on.
8 Ya da'yu'en na'amung ya tanganu onyu adi patiyon an hi Apu Dios ya taguwonay
nate?
9 Handi ya umata' i dadiyen nangidalom i ha''on te inat'uy abalina' an namalpaligat
hinadan kimmulug i Jesu Kristu an i Nasaret.
10 Te hiyah diye din inat'uh ad Jerusalem an eya' numpa'apyah tudo' hinadan
nabaktun padi ta iyabulutda an e' ipabalud nadan kimmulug i Jesus. Ya wa'et
alyonday mipapateda on inyunnud'u.
11 Ta imme'immeya' hinadan a'am'amungan di ibbamin Judyu ot ibaga' an
paligatonda nadan kimmulug i Jesus. Ya ta'on on ha"on ya nunhiglay nangat'u i dida
te pinhod'un pihulondah Jesus ya indinongdan mangun'unud hinadan tuguna. Ya
nunhiglay bohol'u i dida ta ta'on on dedah nadan boblen di bokon Judyu on immeya'
hidi ta wa'e ha inakhupa' hinadan kimmulug i Jesus on pinaligat'u.

Hay Nangibagaan Paul Hi Gapunah Kimmulugana

12 Ya wada han umaya"ot hi ad Damaskus ta e' bo tiliwon nadan kimmulug i Jesus
hidi.
13 Mu hidin tongan di algo an nungginawwa amih nan awon an umeh ad Damaskus
ya alinah on wada han humilin mumbinang mu nan algo an nalpuh ad lagud an nipto'
hi awada' ta nabinangan nan awada' ya atbohdih nadan nun'ibba'
14 ta nun'atutukkad amin namin. Ya dingngol'u han munhapit an inhapitnah
hapitmin Judyu an alyonay, Saul, tanganuna' palpaligaton i he''a? Adim inaynayun
hinaen em ato'aton te ma''id damdama ha hilbinan dida ya on'aot mahmo'.
15 Ya inali' di, Nganney ngadanmu Apu?
Ya inalinay, Ha''on hi Jesus an palpaligatom.

16 Tuma'dog'aot te manu'eh numpatigowa' i he''a ya pinhod'un munhilbi'an ha"on
ta em ipa'innilah tuwen tinigom an a'at'u ya nadan udum an ipa'innila' i he''a.
17 Honagon da'ah awadan nadan ibbam an Judyu ya ta'on on hinadan bokon Judyu
an ta'on on innila' an waday atondan he''a mu ipadutu' da'a i ha"on.
18 Te adi maphod di pangatda an ayda wah nan munhihillong mu ume'a ta em
ipa'innila i dida nadan tugun'u ta wan mapatalan di nomnomda ta idinongdan
mangat hinadan pumbahulan ta hi Apu Dios di un'unudonda an bokon hi Satanas.
Te nan eda kumulugan i Apu Dios di apakawanan di bahulda ta middumdah nadan
tataguna.
19 Ta hiya nan ibaga' i he''a apu patul an hinaen inuhuh'un he''a an inalin Jesus ya
hiyay inun'unud'u.
20 Ta hay namanguluh e' nangipa'innilaan ya nadan tataguh ad Damaskus ot
ahi hi ad Jerusalem ot ahi nadan tataguh abobbobleh nan probinsya hi ad Judea.
Ya imbagabaga' boh nadan bokon Judyu ta way atondan mangidinong hinadan
impa'inghadan ato'aton ta hi Apu Dios di unudonda. Ya imbaga' bon dida an nan
pangatday panginnilaan hi'on immannung an kimmulugda.
21 Ta danaey gapunah e nuntiliwan nadan ibba' an Judyu i ha''on hinan awadan
nan Templo hi ad Jerusalem ta eya''ot patayon.
22 Mu nihipun hidin nangipa'in'innilaa' hi a'at Jesus ta ingganah ad uwani ya hi Apu
Dios di bimmanoddang i ha''on. Ot teen hiya boy ipa'innila' i da'yun nundongol an
tatagu ya da'yun ni'yamung hi ad uwani. Te hituwen itudtudu' ya hiya datuwe din
impa'innilan Moses ya nadan udum an propetan Apu Dios.
23 Te inaliday hidiyen Kristu an honagon Apu Dios ya mapalpaligat ya mipapate
mu ahi mamahuwan ta hiyay namanguluh timmagu ot ahi nadan numpun'ate ta
ipa'innilanah nadan Judyu ya nadan bokon Judyu an hiyay alpuwan di nahamad an
itaguwan.
24 Ta on inuhuh Paul hidiye ya inlot nan gobelnador an hi Festus di hapitnan
alyonay, Paul, umman nee nabongang'a an binongang da'ah nan em inada'adal.
25 Mu alyon Paul di, Apu Gobelnador, aggeya' attog nabongang te hituwen inali' ya
immannung an bokon hapit di nabongang.
26 Ya manu'e hi adiya' tumakut an mangibaga i datuwe hinan patul ya innila' an
innilana tuwali te nundingngol hidiyen na'na'at.
27 Ot he''a apu patul, undan adim patiyon nadan intuddun handidan propetan Apu
Dios hidin nadne? Hay innila' ya patiyom.
28 Ot alyon nan patul an hi Agripa di, Undan hay punnomnommu ya dingngol'uh
ad uwani ya patiyo' ta mumbalina' ot boh Kristianu?
29 Ya alyon Paul di, Hay pinhod'u ahan ya hay eyu kumulugan an ta'on on hi udum
hi algo hi'on bokon hi ad uwani. Ot an namin ayu ya idasalan da'yu ta kumulug ayu
ya hanat umat hi pangulug'uy pangulugyu mu ta adi ayu mibalud an umat i ha"on.
30 Ya hidin indappuh Paul nan inalina ya timma'dog nan patul an hi Agripa ya nan
gobelnador an hi Festus ya hi Bernis ya nadan tatagun ni'yamung i didahdi
31 ot lumah'undan namin ot humanahapitdan alyonday, Hinaen tagu ya ma'innilan
ma''id ha nibahhoh inatna hi gumapuh ibaludana onu atayana.
32 Ya alyon nan patul hinan gobelnador di, Onha agge niluh an imbaganan nan
patul hi ad Roma di manumalyan hiya ot mabalin an milubus hi ad uwani.

27

Hay Numpapolan Da Paul An Immeh Ad Roma

1 Hidin nahahapit an ume amih ad Roma hidih ad Italy ot awitondah Paul ya nadan
udum an ibbanan balud ot iluganda didah nan papol ot iyukodda dida i Julius an ohah
nadan opisyal di tindalu an munhilbih nan ap'apuh ad Roma.
2 Ya hidiyen papol an nunlugananmi ya nalpuh ad Adramitium an ini'wanah nadan
bobleh nan probinsya hi ad Asia an wah nan pingngit di baybay. Ya wada bo han i
Tesalonika hidih ad Masedonia an ni'lugan i da'mi an hi Aristarkus. Ot ume ami
3 ta damunah nabigat ya dimmatong amih ad Sidon ot mundagguh amihdi. Ya hi
Julius an ma'ulen tagu ya inyabulutna an mabalin an e tigon Paul nadan ibbana ta
boddanganda hiyah nadan mahapulna.
4 Ya hidin nakak ami boh ad Sidon ya nidamu han puwo' ot ihingngimi moh ad
Cyprus an nigawwah nan baybay ta ini'wamih nan da'gingna an adi dalanon nan
puwo'.
5 Ot inaynayunmin i'wah nan nihaggon hi ad Silisia ya hi ad Pampilya ot dumatong
amih ad Mira hidih ad Lisia.
6 Ta hidiy nangakhupan nan opisyal an hi Julius i han papol an nalpuh ad
Alexandria ot hidiyey emi punluganan an umeh ad Italy.
7 Ta nakak ami bo mu immanul'ulle nan papol hi atnay algo ot ahi ami dumatong
hi ad Nidus te midamu bo nan puwo' ot ihingngimi mo bo ta ingganay lina"uhanmih
ad Salmon hidih ad Krete an nigawwa damdamah nan baybay an inyunudmih nan
da'gingna an adi dalanon nan puwo'.
8 Ta athidiy inatmi mu naligatan ami ta inggana ot dumatong ami i han boblen
nungngadan hi ad Ihandiyan di Papol an nihaggon hi ad Lasea.
9 Ta gapuh nan natanaktakanmih nan awon ya nala"uh nan ngilin an pun'ulatan
di Judyu* ta atatakut mo on inayun nan papol an ume te na'innila an hidiyen timpuy
ahipuwo'an. Ta himmapit hi Paul ot alyonay,
10 I'iba, hay innila' ya mapa''ih tun papol hi'on ta'u inaynayun an ume ot
mun'itotopal tudan kalga ya wadaday malting i dita'u.
11 Mu hay pohdon nan mummanehoh nan papol ya nan ud papol ya inaynayundan
ume. Ya nihapitan bo nan opisyal di tindalu ta inyunnudna i dida an bokon nan
inalin Paul.
12 Ya hidiyen boblen awadanmi ya adi anu maphod hi umohnongan hi'on waday
puwo'. Ta hiya nan dakolda boy namhod an inayunmi an ume ta alina ya miluh an
dumatong amih ad Poniks hidih ad Krete. Te udu'dul anuhdi di emi umohnongan ta
inggana hi mala''uh di ahipuwo'an.

Hay Nanamuwan Nan Puwo' Hinan Papol An Nunluganan Da Paul

13 Ta hidin hiyah dimmindinong nan puwo' ya alyonday mabalin an makak ami
mo. Ta ginuyudda nan linnongda an gumo' an mangipudong hinan papol ot makak
ami mo ot inaynayunmin i'wah nan pingngit di baybay hi ad Krete.
14 Mu indaniyot ya inihbod han mabikah an puwo' an nalpuh ad Krete.
15 Ya amod ona pumbangngadon nan papol ot iyunnudmi moh nan pangipluyan
nan puwo'.
16 Ta lo'tat ya dimmatong ami i han boblen nigawwah nan baybay an ad Kauda.
Ta gahin di ilugandahdi nan bangkan ginuyuguyud nan nilugananmi ta adi pa"ihon
nan puwo' mu naligatandan nangilugan.
17 Ta hidin inluganda nan bangka ot ihamaddan ikaput nan papol an nunlugananmi
te iyaguhdah pama''ihan nan puwo'. Ot aanonda mo bo nan ay bandela an mangiyeh
nan papol ta ta'on on mun'ul'ullen ume mu ta adi iye''en nan puwo' hinan mapulantag
an boblehdi hi ad Libya.

---

* **27:9 27:9** Nan ngilin an pun'ulatan di Judyu ya hidiye nan ma'alih Yom Kippur.

18 Mu i diyen nabiggat ya hiya damdamah diyen ibibikah nan puwo' ta munhinnigi
nan nunlugananmi ot pun'ipadokpahmi mo nadan kalga ta yumapo nan papol.
19 Mu hidin nabiggat bo ya hiyah diye damdama ot pun'ipadokpahda bo nadan
udum an mun'adamot an ma'usal hinan papol.
20 Mu hiya damdaman adi duminong nan puwo' ta nadney aggemi nanigan hinan
algo ya bittuwon ta lo'tat ya ay hanan ma''id ha itaguwanmi.
21 Ya agge ami nangnangngan hi atnay algo ta lo'tat ya alyon Paul hinadan tataguy,
Da'yun i'iba, onha dingngolyu tuwali din inali' ta agge ta'u nakak ad Krete ot wan
ma"id ha athituh na'at.
22 Mu ta'on ya hanat adi ayu minomnoman ot ma''id ha ohah mate i dita'u an
ammuna tun papol an malnong.
23 Te hi Apu Dios an dayawo' an ud tagun ha''on ya intuda'na han anghel an
numpatigon ha''on ad na''ugab
24 an alyonay, Paul, adi'a tumakut te mahapul an dumatong'ah awadan nan ap'apuh
ad Roma. Ya gapun he"a ya pi'ipapto' Apu Dios nadan nun'ibbam.
25 Hiyah naey inalin nan anghel i ha''on ot hanat adi ayu nimpe tumakut te innila'
an ipa'annung Apu Dios hinaen inalina
26 an ta'on on mihipag tun papol an niluganan ta'u.
27 Ta hidin mi'apulut opat (14) di labi hi awadanmih nan baybay an nungngadan
hi Mediterranean ya ginibo' nadan muntamuh nan papol an mun'ihaggon nan papol
hinan luta.
28 Ot lukudonday dinallom nan baybay ya umeh napat (40) di metro. Ya hidi bon
imme"e"ele nan papol ot lukudonda ya tulumpuluy (30) metroy dinallomna.
29 Ya timmakutda te alinah waday idungpupan nan papol hinadan batu ot alanda
moy opat an mun'adadamot an gumo' ot iga'oddah nan papol ot ogahondah nan liting
hinan baybay ta adi ume nan papol ot hahaddonmiy ena abigatan.
30 Ya nadan mumpuntamuh nan papol ya ninomnomdan bumtik ta inalada nan
bangka ot ipahalugdah nan liting ot hintamtamuwondah nan gumo' hi hinangngab
nan papol.
31 Mu alyon Paul hinadan tindalu ya nan opisyalda di, Wa'et umaandahtu datuwen
mumpuntamuh tun papol ya mate ta'un namin.
32 Ot bongwahon mon nadan tindalu nan tali an tayun nan bangka ta nagah hinan
baybay.
33 Ya hidin tuwen mabigat ya inalin Paul i didan namin di, Mangan ta'uot te duway
duminggu mo tayyay agge ta'u nanganan an gapuh e ta'u timmakutan.
34 Ot agaot ta mangan ta'u te mahapul an waha i'ilog ta'u. Ot innila' an ma''id nimpe
ha mate i dita'u.
35 Ot alan Paul nan tinapay ot mundasal ta dingngoldan namin di nundasalana ot
upingonay kittang ot anona.
36 Ya nawada mohpey dinoldan namin ot manganda.
37 Hay bilangmin namin ya duway gahut ya han napitut onom (276).
38 Ya hidin nabhug ami ot pun'itopalda nan balundan boga an agge nakan ta
yumapo nan papol.

Hay Napa''ihan Nan Papol An Nunluganan Da Paul

39 Hidin nabiggat ya tinigoda han boblen aggeda innilay ngadana. Mu hidih nan
da'ging di baybay ya wahdi han nadadawoh hi duma"alan nan papol ya pinhoddan
ipluy hidi.
40 Ot pumbohatda mo nadan nangaputdah nan inggahdah nan liting an gumo' ta
nun'a'agah hinan baybay ot pun'ubadda bo nan kaput di kayiw an mungkauh hinan

liting ta mange nan papol ot ipatuluda bo din ay bandelan mangipiyeh nan papol ot
ahimi mohpe ipluy i diyen duma"alan di papol.
41 Mu onnot on atappo ahan hidiyen baybay ta on imme nan papol ya ammunay
bongwahnan niha'moh nan pulantag ta munhinnigih pangat nan mabikah an
dalluyun ta nun'apapa''ih.
42 Ya hay ninomnom nadan tindalu ya patayondan namin nadan balud an ni'lugan
i dida te hay punnomnomda ya alinah humalugda ya binumtikda.
43 Mu nan opisyal di tindalu ya aggena pinhod an pi'patedah Paul ta hiya nan
aggena mo impapate didan namin. Ot ibaganan dida ta na'en nanginnilan munlanguy
ya diday namangulun dumokpah ta humalugda ya dimma"aldahdih nan pulantag.
44 Ya nada'en agge nanginnilan munlanguy ya alanda nadan na'aan an tabla i diyen
papol onu kumpulnan mabalin an iluganandan duma"al.
Ta athidiy inatmin dimma"al ta ma"id ha nalting.

28

Hay Dimma"alan Da Paul Hi Ad Malta
(Mark 16:18)

1 Hidin dimma"al ami ya na'innilaanmin hidiyen boblen nigawwah nan baybay ya
hi ad Malta.
2 Ya nadan tataguhdi ya ma"apngada i da'mi te nun'apuyda ot ayagan da'mi eh'at
mun'anidu ami te inaynayunan umuda'udan ya kumog.
3 Ta hi Paul ya e nangalah pating mu hidin ena itungu ya nadangdang han ulog
an nibu''ol hinan linangana ta himmawwang ot milipot hi ta'lena ot ikalatna ya adi
ma'ma'aan.
4 Ya hidin tinigon nadan bimmobleh diyen ulog an nitayun hi ta'len Paul ya
alyonday, Hituwe nin an tagu ya pimmate ta ta'on hi dimma"al an nalpuh nan baybay
mu apyana damdaman mate.
5 Mu impula'gin Paul hidiyen ulog ta nagah hinan apuy ya ma''id ha lini'nanah
nakalat i hiya.
6 Ya dadiyen tatagu ya hahaddonday e lum'a'an di ta'lena ya hay ena atayan mu
agge na'at. Ta hay punnomnomda mo bo i Paul ya alyonday, Hiyay oha an dios.
7 Ya hay ap'apuda i diyen boble ya hi Publius an dakol di lutanah nihaggon hidih
nan way immohnonganmi. Ya ma'ma'ulle i da'mi ot ayagan da'mi eh'ah balena ta
hidiy immohnonganmi hi tuluy algo.
8 Ya i diyen immohnonganmihdi ya nundogoh nan hi aman Publius an napudut di
adolna ya mahkit boy putuna. Ta immeh Paul hidih nan kuwartuna ot mundasal ot
iha'monay ta'lena i hiya ya pinumhod.
9 Ya hidin dingngol nadan tataguhdih diyen na'at ya an namin nadan waday
dogohna on nun'iyedah awadan Paul on nipaphodda.

Hay Dimmatngan Da Paul Hi Ad Roma

10 Ya ongal di boddang nadan tataguhdi i da'mi te impapto' da'mi. Ta hidin makak
ami ya pun'iyaliday balunmi ya an namin nadan mahapulmi.
11 Ta niha"ad amihdi hi tuluy bulan. Ya wahdi bo han papol an nalpuh ad
Alexandria an nungngadan hi Nundappel An Dios an nihaha''ad hidi ta inggana ot
mala''uh di ahipuwo'an ta hidiye moy nunluganan mi.
12 Ta lo'tat ya dimmatong ami bo i han boble an hi ad Sirakius ot umohnong ami
ni' hidih tuluy algo.
13 Ot ahi ami bo makak ot inaynayunmi ta ingganah dimmatong amih ad Regium. Ya
hidin nabiggat ya nalaklakah umayanmi te den itulud nan dibdib nan niluganan mi.
Ta damunah mi'adwah algo ya dimmatong amih nan boblen ad Putyoli.

14 Ta hidiy nangakhupanmih nadan ibbamin kimmulug ot ibagadan umohnong
amihdi hi ohay duminggu. Ot ahi ami bo makak ta indanallanmin immeh ad Roma.
15 Ya nadan ibbamin kimmulug hidih ad Roma ya dingngoldan wa amih nan awon
an umeh ad Roma ot umalidan manamu i da'mi. Ta dinamumiy udum i didah nan
pummalkaduwan hi ad Appius ya nada'en udum ya dedahdih nan bobleh ad Tuluy
Listaolan. Ta hidin tinigon Paul dida ya ma''amlong ot munhana i Apu Dios.

Hay Inat Paul Hi Ad Roma

16 Hidin dimmatong amih ad Roma ya inabulutda ta ukod hi Paul hi pohdonan e
iha''adan ot wada han ohan tindalun mungguwalyan hiya.
17 Ya hidin mi'atluh algomihdi ya impa'ayag Paul nadan mangipangpanguluh nadan
Judyu ot alyonay, Da'yun i'iba' an Judyu, manu'eh impa'ayag da'yu ya ta ipa'innila' di
gapunah nangipiyaliyandan ha''on hitu. Te ta'on on athitu an ma''id ha inat'uh bahul
hinadan i'iba ta'un Judyu hinan e' imma'immayan ya ta'on bo on'u inyunnud hinadan
pangat ta'un intugun handidan a'ammod ta'u ya impibaluda' damdama i didah ad
Jerusalem. Ot ipaboltana' hinadan i Roma
18 ta hinumalyaa' i dida. Mu ma''id ha inakhupandah bahul'uh eda pamatayan i
ha''on ta hiya nan pohdondan ilubusa'
19 mu agge pinhod nadan ibba ta'un Judyu ta hiya nan napilitana' an nangibaga
ta nan ap'apuh tun ad Roma di ukod an manumalyan ha''on. Mu ta'on on athidiy
nangatdan ha''on ya maphod di punnomnom'u i dida.
20 Mu pohdo' an ipa'innila i da'yuh ad uwani an manu'eh nabangkilingana' ya gapuh
kimmuluga' hinan hihinnod ta'un Judyu an umaliyan nan Kristu ya nan amahuwan
di nate.
21 Ya inalidan Paul di, Aggemi attog innilah naen imbagam te ma''id ha nipiyalih
tudo' hi nalpuh ad Judea hi panginnilaanmi. Ya ma''id bo ha ibba ta'un Judyu hi
immalihtu hi nalpuhdi hi nangibagah aggeda naminhodan i he''a.
22 Mu pinhodmi an innilaon di a'at naen kulugom te hay innilami ya abuh ya an
namin di abobboble ya adida pohdon hinaen nituddun em inunud.
23 Ot ga''unonda han algo an a'amunganda bo.
Ta on nadatngan hidiyen algo ya dakolday na'amung hi awadan Paul. Ta
himmapihapit hi Paul i dida an inhipunah din nawnawi''it ta ingganah nan
mun'ahdom an hay imbagabagana i dida ya nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios
te pinhodna ahan an abulutonda an hi Jesus ya hiyay nipa'annungan din Nitudo' an
Tugun Moses ya nadan intudo' handidan propeta.
24 Ya nihapitanday udum ta kimmulugda mu aggeday udum.
25 Ya hidin alyon di ta mabukalda ya onda umana'ahhiyan ot inayun mo bon Paul
an humapit an alyonay, Immannung din impa'innilan nan Espiritun Apu Dios i din
propeta an hi Isaiah an alyonay,
26 Ume'a i dadiyen tatagu ta alyom i diday, Manu te donglodonglonyu nan hapit
Apu Dios mu ningamut an adiyu ma'awatan. Ya tigotigonyu bo nadan ma'ma'at mu
aggeyu innilay pohdonan ipa'innila.
27 Manu'eh at'ayuhna ya adiyu pohdon an donglon ya adiyu pohdon an tigon ya
adiyu pohdon an innilaon. Te onha adi ayu athina ya wa ninnot an imatunanyu
nadan ma'ma'at ya ma'awatanyu nadan mitudtudun da'yu ta mabalin an mundinol
ayun Apu Dios ta ipaphodnay nitaguwanyu.
28 Ya alyon bon Paul i diday, Ot gapu i naen atonyu ya ipa'innila' i da'yu an mituddu
mo nan hapit Apu Dios hinadan bokon Judyu te igongahanda ta mi'tagudan hiya.
[

28:27 28:27 Isaiah 6:9-10

29 Ta hidin impadappuh Paul an nangibaga i diye ya mumpapange nadan Judyu
mu aggeda damdama indinong an munhahannu.]
30 Nihaha''ad hidih Paul hinan nun'abanganan baleh duway tawon. Ya inapnganan
namin nadan e nanigon hiyahdi.
31 Ot hidiy tumanudduwanah nan a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios ya hay a'at nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an agge timmakut an timmanuddu. Ya atbohdin ma''id ha
nangipadinong i hiya hi timmanudduwana.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Roma
(Romans)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi ibbayun hi Paul an baal Jesu Kristu. Ha"on
ya pinto'a' i Apu Dios hi apostoles an e mangipa'innilah nadan tataguh nan inat Jesu
Kristu an iphodan di tatagu.
2 Te hituwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya impitudo' tuwalin Apu Dios i
handidan propeta.
3 Ya hay impa'innilana ya hay a'at nan Imbabalenan hi Jesu Kristu an hiya ya
mumbalin hi tagu an umat i dita'u te nalpuh nan tinanud David.
4 Ta hi Jesu Kristu ya hiyay Ap'apu ta'u. Ya nipatigo bo an hiya ya Imbabalen Apu
Dios te hidin nate ya namahuwan an gapuh nan ongal an abalinan nan Espiritun Apu
Dios.
5 Ta gapun hiya ya himmo'a' i Apu Dios ot pumbalinona' hi apostoles an e
mangipa'innilah a'atna hi atagutaguh abobboble ta way atondan kumulug i hiya ta
wan hiyay un'unudonda.
6 Ya maphod ta ta'on on da'yu ya niddum ayun na'ayagan an numbalin hi tataguna.
7 Ot tee an muntudo'a' i da'yun i Roma an pinpinhod Apu Dios ta hiya nan pinili
da'yuh tataguna. Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya palinggopon dita'u i Apu
Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

Hay Naminhodan Paul An Umeh Ad Roma

8 Ot hay mamangulun pohdo' an ibaga ya munhanaa' i Apu Dios an gapu ta
kimmulug ayun namin an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ya nan a'at di pangulugyu
ya tuwen ma'innilaan hi abobboble.
9 Ot hi Apu Dios an ihamad'un punhilbiyan hinan e' pangipa'innilaan hinan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u ya innilanan an namin di pundasala' ya idasdasalan da'yu.
10 Ya hay idasadasal'u ya ta wan iyabulut Apu Dios an umaliya' ta tigon da'yu.
11 Te ongal ahan di naminhod'u an umali an muntudtudu i da'yu ta wan ma'udman
di abalinanyu an malpuh nan Espiritun Apu Dios ya ta wan mihamad di pangulugyu.
12 Mu bokon da'yu ya ammunay maboddangan te innila' an ta'on on ha''on ya
mipa'amlonga' hinan a'at di pangulugyu.
13 Ot hay pohdo' an innilaonyun i'iba ya numpi'atnan ninomnom'un umalihna mu
ningamut an nibanahho. Te pohdo' ahan an boddangan da'yu ta ma'ud'udman ayu
an umat hinadan udum an boblen di bokon Judyu an uggan'u umayan.
14 Te gahin ahan di e' ipa'innila nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u hi an namin
an tagu an ta'on on Judyu onu bokon ya hanadan waday adalna onu ma"id.
15 Ta hiya nan pohdo' ahan an umalihnah ad Roma ta wan ituddu' nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.

Hay Abalinan Nan Tudtudun Jesus

16 Adi' ibain an e mangitudtuduh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u te hidiyey
ipa'innilaan nan ongal an abalinan Apu Dios an mangihwang hinadan tatagun
kumulug i hiya. Ya da'min Judyu di namangulun nangipa'innilaana i diyen inatna
ot ahi nadan bokon Judyu.
17 Te hay ipa'innilan tuwen inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ibilang dita'uh
maphod i Apu Dios an gapuh pangulug ta'u i Jesu Kristu ya abuh an umat hinan

impitudo'nan alyonay, Nan tagun imbilang'uh maphod an gapuh pangulugna ya gahin on ha"on di pangidinolanah nitaguwana.

Hay Agge Naminhodan Nadan Tatagun Manginnilah Nan A'at Apu Dios

18 Hanadan adi kumulug an adi maphod di pangatda ya nipa'innila mo tuwali an holtaponda nan bungot Apu Dios an gapuh nadan adi maphod an impa'inghadan aton ta adida pohdon an donglon nan immannung an a'at Apu Dios.
19 Unhaot nalakan ma'innilaanda te impa'innilana tuwaliy a'atna.
20 Ta ma"id ha pambal di tatagu hi adida kumulugan i Apu Dios. Te ta'on on adi matigo mu nihipun hidin nunlumuwanah tun luta ya nipa'innila moh nadan tataguy a'atna an gapuh nadan limmuna. Ya atbohdin nipatigo nan ma"id ha pogpogna an abalinana.
21 Mu ta'on on athidi ya adida damdama dayawon hi Apu Dios onu munhana i hiya hinadan indatnan iphodanda. Ta hiya mo nan ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nadan pohpohdondan aton ta paddungnay ma"id ha nomnomda. Ta gapu i dadiyen adi maphod an punnomnomda ya adida ma'awatan nan nahamad an tudtudun Apu Dios.
22 Ta ta'on on alyonday nanomnomanda mu hay immannung ya ma"id ha in'innilada.
23 Te bokon nan na'abbaktu ya wadawadan Dios di dinayawda te ahhinda nangapyah tinagtaggu ya ing'ingon di hamuti ya animal ya nadan umat hi banniyah ta dadiyey dinayawda.
24 Ta hiya mo nan ingnganuy Apu Dios dida ta ukoddah nan pinhoddan aton. Ta hanadan umipabain an pohpohdon di adolday ato'atonda.
25 Athidiy a'atda te inwalongda nan nahamad an Dios ta nadan limmunay dinayawda yaden unhaot hiya an nunlumuy madayaw hi ingga'inggana.
26 Ta hiya nan inwalong nimpen Apu Dios dida ta ukoddah nan pohdondan aton an umat hinadan adi ahan maphod an aton di udum an binabai an ahawaonday ibbadan binabai.
27 Ya atdabohdi nadan linala'i an hanada damdaman ibbadan linala'i di ahawaonda. Ta dadiyen umipaba'in an ato'atonday gumalat hi abahbahanda.
28 Ot gapu ta inwalongdan umunud i Apu Dios ya inwalong damdaman Apu Dios dida ta ukoddah at'attonda ta hiya nan inyal'aladan nangat hinadan adi maphod
29 an umat hi agum ya tukung ya amohanday ibbada ya hi kittang on himmihi-wodah ibbada ya pumateda ya mi'hannuda. Ya amod on waday ipabahuldah ibbada ya eda tanumtumbu'on dida
30 an ta'on on agge immannung. Ya ngohayonda nadan tudtudun Apu Dios ya ma'ngippadngolda ya mumbaktuda ya ma'ngohhedah a'ammodda ya attaondan munnomnomnom hi adi maphod hi atonda.
31 Ya ma"id ha baindan mangat hi adi maphod. Ya adida ipa'annung di ibagadah ibbada. Ya ma"id ha homo'dah ibbada te ningamut an ma"id ha pamhoddan dida.
32 Ya ta'on hi innilada nan hapit Apu Dios an dusaona nan tagun athidiy pangatna ya hiya damdaman inaynayundan mangat i dadiye. Ya pemananda nadan ibbadan mangat hi athidi.

2

Hay A'at Di Pundusan Apu Dios

1 Da'yun i'iba, ta'on on nganney a'atyu ya hanat adiyu pihulon di ibbayun tagu. Te atonyu'ehdi ya paddungnay hay adolyuy pinihulyu te ta'on on da'yu ya athidiy a'atyu. Ta hiya nan ma"id ha bahhonan ta'on on da'yu ya madusa ayu.

1:17 1:17 Habakkuk 2:4

2 Te innila ta'un nipto' di aton Apu Dios an mundusah nadan mangat hi adi maphod.
3 Ot hanat nomnomnomonyun i'iba an ta'on on da'yu ya dusaon da'yun Apu Dios
hi'on nan pangatyu ya umat hi pangat nadan pinihulyu.
4 Ta adiyu alyon hi adi da'yu dusaon i Apu Dios an gapu ta nunhiglay homo'na
ya ulena. Manu te immannung an nunhiglay ulena mu umman hahaddonay e
ta'u pangidinongan hinadan impa'ingha ta'un pumbahulan ta wan hanadan tugunay
un'unudon ta'u.
5 Mu gapuh ngoheyu ya nan adiyu pangidinongan hinadan adi maphod an
ato'atonyu ya mun'a'udman di bungot Apu Dios i da'yu ta hiya nan nunhiglay ahiyu
holtapon hitun madatngan di punhumalyaana hi atagutagu.
6 Te hay nitudo' ya alyonay, I diyen algon punhumalyaan Apu Dios ya idatnay
gunggunan di tatagu an miyunnudan hinadan ina'inatda hi awadandah tun luta.
7 Ta hay gunggunan nadan tatagun manginaynayun an mangat hi maphod ya
pemanan Apu Dios dida ya adida matmatte te munnananong di pi'taguwanda i Apu
Dios.
8 Mu hanada'en tatagun hay pun'amlongan di adolday nomnomnomonda ta adida
unudon nan hapit Apu Dios ta hanadan adi maphod di ato'atonda ya ahida holtapon
nimpey bungot Apu Dios i dida.
9 Te ma"id ha bahhonan munholholtap an namin di tatagu an ta'on on hanadan
Judyu an gapu nimpeh nadan adi maphod an ato'atonda.
10 Mu nadan tatagun maphod di pangatda ya ahi pemanan Apu Dios dida. Ya
minaynayun an malinggopda an ta'on onda Judyu onu bokon Judyu.
11 Te hi Apu Dios ya ma''id ha pangipangngelanah pamhodna.
12 Ya an namin nadan agge nanginnilah nadan uldinmin Judyu ya madusada
hi'onda mumbahul. Ya atbohdih nadan nanginnilah nadan uldinmin Judyu an
numbahulda'e ya dusaona dida ta miyunnudan i diyen uldin.
13 Te hi Apu Dios ya bokon nan e ta'u pundongolan hinan tugun di pangibilanganan
dita'uh maphod te gahin on unudon ta'u nadan dingngol ta'un tugun.
14 Ot ta'on on agge innilan nadan bokon Judyu nadan uldinmin Judyu mu
miyunnudan'e di pangatda i diyen uldin ya hidiyey atigana an wadan didah diyen
uldin.
15 Ta ta'on hi aggeda dingngol nadan uldinmin Judyu mu nan maphod an pangatday
atigana an paddungnay nitanom hi nomnomda nan tugun Apu Dios te imatunanda
hi'on maphod onu adi maphod nan pangatda.
16 Ya hitun punhumalyaan Apu Dios ya hi Jesu Kristu di munhumalyah tatagu
ta ta'on on hanadan agge na'innilaan hi ad uwani ya mipa'innila. Ot datuwey e'
ipa'pa'innilah nadan tatagu hinan e' puntanudtuduwan hinan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u.

Hay Pundinolan Nadan Judyu

17 Da'yun ibba' an Judyu, innila' an ma'dinnol ayu an gapu ta dita'uy pinilin Apu
Dios hi tataguna ya gapu ta wadan dita'u nan uldin ta'un Judyu an un'unudon ta'u.
18 Ta hiya nan alyonyuy udu'dul ayu te maphod di pangatyu ya innilayuy pohdon
Apu Dios te wadan da'yu nan uldin an mangitudduh atonyu.
19 Ta abalinanyun muntudtuduh a'at Apu Dios hinadan tatagun paddungnay
napilok ta wan mapatalan nan paddungnay munhihillong an punnomnomda.
20 Ya gapu bo ta dita'un Judyu di nidatan nadan uldin ya hay punnomnomyu ya
dita'uy nanginnilah an namin. Ta hiya nan ma'dinnol ayun muntudtuduh nadan
paddungnay ma"id ha nomnomda ya hinadan manghan di inniladah nan a'at Apu
Dios.

2:6 2:6 Psalm 62:12; Proberbs 24:12

21 Ta itudduyuy nipto' hi aton di udum mu adiyu itudduwan di adolyun mangat i
dadiyen itudtuduyu. Ta manu te itugunyun adi maphod di mangako mu onnot on
mangako ayu.
22 Ya itugunyu bon adi maphod di umiluktap. Mu onnot on da'yuy mangmangngat
hi athidi. Ya itudduyu bon adida dayawon nadan bulul mu on'ayuot e mangakoh
bulul.
23 Ya mumbaktu ayu an gapuh nan tugun an nidat i dita'u. Mu nan adiyu
pangunudan i diyen tugun ya hi Apu Dios di binainyu.
24 Ta hanada'en pangatyu ya niyunnudan hinan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Gapuh nan nibahhon ato'atonyun Judyu ya pihulon nadan bokon Judyu hi Apu Dios.
25 Dita'un Judyu ya nakugit ta'u te hituwey pangimatunan an dita'uy pinilin Apu
Dios hi tataguna. Mu ma"id ha hilbin di nakugitan ta'u hi'on adi ta'u unudon nadan
udum an uldin ta'un Judyu.
26 Te ta'on on hanadan bokon Judyu an agge nakugit ya unudonda'e nadan nitugun
i dita'un Judyu ya hay panigon Apu Dios i dida ya mibilangda damdamah tataguna.
27 Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nadan mangun'unud hinan tugun an ta'on on
aggeda nakugit ya dida otahan di mamihul i dita'u an nakugit hi'on adi ta'u unudon
nan tugun an wadan dita'u.
28 Ot hay mibilang hi nahamad an Judyu ya bokon nan niyayyam an Judyu onu nan
numpakugit.
29 Te hay mibilang hi nahamad an Judyu ya nan tagun nahamad di pangun'unudnah
nan tugun an bokon nan pangiye"ena an Judyu. Ya hay ibilang Apu Dios hi nakugit
ya nan nipaphod di punnomnomna an gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios.
Ot nan tagun athidiy pangatna ya ta'on on adi ibilang di tatagu mu hi Apu Dios ya
nahamad di pangibilangnan hiya.

3

1 Ma''id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot ma''id mo ha ni'dulan ta'un Judyu ya
ma"id ha hilbin di e ta'u nakugitan.
2 Mu adi athidi te dakol di ni'dulan ta'u te dita'uy niyukodan nan hapit Apu Dios.
3 Ot ta'on on wadaday Judyu an adi mangunud hinan hapitna mu adi damdama
mahukkatan nadan imbagan Apu Dios.
4 Te ta'on onda munlayah an namin di tataguh tun luta mu hi Apu Dios ya adi athidi
te hiya ya atonay ibagana. Te nitudo' hinan hapitna an alyonay, He''a Apu Dios ya
immannung an namin di hapitom. Ya nipto' di atom an munhumalya ya mundusa
hinadan numbahul.
5 Hay ibagan nadan mahapit ya alyonday, Hanadan adi maphod an at'atton ta'un
tatagu di mangipa'innila an hi Apu Dios ya maphod di a'atna te adi umat i dita'u. Ot
alina man ya adi dita'u dusaon i hiya te ma''id ta'u'en adi maphod di pangatna ya
nganney panginnilaan hi amaphodna.
6 Mu onha athidiy punnomnomna ot nganney atonan mangipanuh hi atagutagu
hi'ona adi dusaon nadan numbahul.
7 Mu alina boh alyonyuy, At'ehnan hanadan adi maphod an pangat di mangipatigoh
anabaktu ya amaphod Apu Dios ot mabalin mon ta'on on hanadan adi maphod di
ato'aton ta'u ot adi dita'u dusaon i hiya.
8 Ta mabalin an inaynayun ta'un mangat hi adi maphod ta wan mipa'innilay
amaphod Apu Dios. Ya wadaday udum an alyonday athidi anuy e' itanudtudu mu
layahda. Ot danaen e mangibagbagah athidi ya umannung an dusaon Apu Dios dida.

An Namin Di Tagu Ya Nabahulan

2:24 2:24 Isaiah 52:5; Ezekiel 36:22 **3:4 3:4** Psalm 51:4

9 Ma''id ha mapto' ya alyonyu boy udu'dul ta'un Judyu mu nadan udum. Mu
teen ipa'innila' an adi athidi te inali' ad uwanindi an an namin ta'un tatagu ya
na'abahhulan ta'u an ta'on on Judyu onu bokon.
10 Te hiyah naey impa'innilan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ma''id ha ta'on
hi ohah tagu hi maphod di panigon Apu Dios i hiya.
11 Te ningamut an ma''id ha ohah nanginnilah nipto'. Ya ma"id ha oha hi waday
naminhodna an manginnila i hiya an Dios.
12 Te an naminda ya inwalongdan mangat hinan pohdon Apu Dios. Ta ma"id mo
ha ta'on hi oha hi maphod di pangatna.
13 Ya adi ahan maphod di hapitonda. Ta hiya nan hay to'oda'e ya umat hinan
ma"agub an lubu'an. Ya nan layahdan punha'uldah ibbada ya umat hinan gitan di
hakuku.
14 Te impa'inghadan mun'idut ya humapit hinadan umipahakit hi nomnom.
15 Ya hingkitangan bo on pumateda.
16 Ya wadada boy udum an kumpulnay awadanda on diday bumahbah.
17 Ya aggeda innilay maphod hi atondan mi'hayyup hi ibbadan tagu
18 te ningamut an ma''id ha takutda i Apu Dios.
19 Ot innila ta'u an nadan uldin ta'un Judyu di mangipa'innilah bahul ta'un
tatagu. Ta hiya nan ma''id ha pambal ta'uh nan e ta'u pumbahulan. Ya hidiye boy
panginnilaan an an namin di tagu ya numbahul i Apu Dios.
20 Ta hidiyey atigana an ma''id ha ohah taguh ibilang Apu Dios hi maphod an gapuh
pangun'unudanah nadan uldin ta'un Judyu. Ya hay panginnilaan an nabahulan ta'u
ya adi ta'u abalinan an un'unudon dadiyen namin an nibagah nan uldin.

Hay Pangabulutan Apu Dios I Dita'u

21 Ta athidi an adi ta'u abalinan an mangat hinadan nibagah nan Nitudo' an Tugun
ya nadan imbagabagan handidan propeta. Mu maphod ta ad uwani ya impa'innilan
Apu Dios di aton ta'u ta wan mibilang ta'uh maphod an adi gapuh nan pangunudan
ta'u i dadiyen uldin.
22 Ta hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh maphod ya nan e ta'u pundinolan i Jesu
Kristu. Te an namin nadan mundinol i hiya an Judyu onu bokon ya ibilang Apu Dios
didah maphod.
23 Te an namin ta'u ya numbahul ta'u an ma''id ha ta'on hi ohah agge nangibahhoh
nan pinhod Apu Dios hi atona.
24 Mu gapuh homo' Apu Dios an agge ta'u bino'la ya imbilang dita'un hiyah maphod
te hinnagnah Jesu Kristu ta hiyay nadusa an gapuh bahul ta'u.
25 Te hiyay inhulug Apu Dios ta nateh nan krus ta hiyay ni'nong hi apakawanan di
bahul nadan kumulug i Jesu Kristu. Hituwen inat Apu Dios ya nipatigoy amaphod
di pangatna an dusaona nadan numbahul. Ta ta'on hi aggena ni' dinusa nadan
numbahul an tataguh din nadne
26 mu ad uwani ya ni'laggatdah nan natayan Jesu Kristu. Ta hituwey atigana an
madusa nadan numbahul mu gapuh nan inat Jesu Kristu ya pakawanon Apu Dios
nadan kimmulug i Jesu Kristu.
27 Ot hanat adi ta'u ilattuwag di amaphod ta'u an ta'on on alinah inunud ta'un namin
nadan nibagah nan uldin ta'un Judyu te bokon hidiyey gapunah pangabulutan Apu
Dios i dita'u. Te ha ahan di pohdona ya hay e ta'u kumulugan i Jesu Kristu.
28 Ta hiya nan hay apakawanan di bahul di ohan tagu ya gapuh pangulugna an
bokon nan pangunudanah nan tugun.

3:10 3:10 Psalm 53:3 **3:13 3:13** Psalm 5:9 **3:13 3:13** Psalm 140:3 **3:14 3:14** Psalm 10:7 **3:18 3:18** Psalm 36:1

29 Ya adiyu alyon hi ammuna ta'un Judyu hi ibilang Apu Dios hi tataguna te an
namin nadan kumulug i hiya an ta'on on bokon Judyu
30 te oha ya abuh Apu Dios an mabalin an mangibilang hi tataguh maphod an ta'on
on Judyu onu bokon Judyu hi'on kumulug ta'u i Jesu Kristu.
31 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo di, At'ehna ot adi mo mahapul an unudon nadan
uldin ta'un Judyu. Mu adi athidi te onha immannung an waday pangulug ta'un Jesu
Kristu ya iyal'alanay e ta'u pangun'unudan hinadan uldin ta'un Judyu.

4

Hay Nangibilangan Apu Dios I Abraham Hi Maphod An Tagu

1 Nomnomnomon ta'uy a'at din hi apu ta'u an hi Abraham
2 an onha nan maphod an ina'inatnay gapunah nangibilangan Apu Dios i hiyah
maphod ot mabalin an hidiyey lummuh pumbaktuwana. Mu aggena inathidi te
na'innilan ma''id ha ta'on hi ohah tagu hi mabalin an mumbaktuh hinangngab Apu
Dios.
3 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Abraham ya pinatina nan imbagan Apu
Dios ta hiya nan imbilangna hi maphod an tagu.
4 Ot nomnomnomon ta'u an hay midat hinan tagun e nuntamu ya nan bino'lana an
adi ta'u alyon hi regalonah diyen midat i hiya.
5 Ta hituwey ma'awatan ta'u an agge ta'u bino'lah diyen pangibilangan Apu Dios i
dita'uh maphod an gapuh nangunudan ta'uh nan uldin te hidiyen pangibilangan Apu
Dios i dita'un nabahulan hi maphod ya gapuh nan homo'nan dita'u an kimmulug i
hiya.
6 Ta hiya nan ta'on on din patul an hi David ya alyonay mipa'amlong nan tagun
ibilang Apu Dios hi maphod an adi gapuh nan maphod an ina'inatna.
7 Te hay intudo'na ya alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun napakawan di bahulda
te adi mo nomnomnomon Apu Dios nadan numbahulanda.
8 Immannung an mipa'amlong nimpe nan tagu an napakawan di bahulna te adi mo
ibilang Apu Dios hi nabahulan.
9 Ta hinaen hinapit David ya bokon dita'un Judyu an nakugit ya abuh di
nangalyanah mun'am'amlong te ta'on on hanadan bokon Judyu an agge nakugit.
Te innila ta'u nimpen imbilang Apu Dios hi Abraham hi maphod an tagu an gapuh
pangulugnan hiya.
10 Ya hidin nangibilangan Apu Dios i Abraham hi maphod an tagu ya agge ni'
nakugit.
11 Ot hana'en ena numpakugitan ya gapuh naminhodnan mangipa'innila hi
nangibilangan Apu Dios i hiya hi maphod an gapuh kimmulugana an ta'on on agge
ni' nakugit. Ta hidiyey gapunah nangibilangan Apu Dios i hiya hi ammod an namin
nadan kumulug an ta'on on nadan agge nakugit.
12 Ya hiya boy mibilang hi ammod nadan Judyu an adi gapuh nakugitanda mu
gapuh pangulugda an umat hi pangulug Abraham hidin agge ni' nakugit.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Ma'at I Abraham

13 Hi Apu Dios ya imbagana i Abraham an didah nadan tanudanay ahi mun'ap'apuh
tun luta. Hay nangibagaana i diye ya hidin nangibilanganan Abraham hi maphod an
tagu an gapuh pangulugna an bokon hay nangun'unudanah nan uldin ta'un Judyu.
14 Te onha nan pangunudan hinadan uldin ta'un Judyu di gapunah pangibilangan
Apu Dios i dita'uh maphod ot ma"id mo ha hilbin di kumulugan i Jesu Kristu ya ma"id

4:3 4:3 Hidin Hopapna 15:6 **4:8 4:8** Psalm 32:1-2

ha hilbin nadan imbaganan atona te ma"id ha taguh abalinanan unudon an namin
dadiyen uldin ta'un Judyu.
15 Te nadan uldin ta'un Judyu ya hay ipa'innilana ya nan bungot Apu Dios an
gapuh adi ta'u pangunudan i diyen uldin. Mu onha ma"id hidiyen uldin ot ma"id
ha panginnilaan ta'u hi a'at di bahul.
16 Ta hiya nan hidiyen imbagan Apu Dios i Abraham ya na'at an gapuh pangulugna
i Apu Dios. Ta hidiyey panginnilaan ta'u an nan imbagan Apu Dios hi atona ya gapuh
homo'nan Abraham ya nadan tanudana.
Mu bokon dita'un Judyu an nangipa'inghah nadan uldin ta'u ya abuh di hom'on Apu
Dios te ta'on on nadan tatagun waday pangulugda an umat hi pangulug Abraham. Te
hi Abraham ya hiyay ammod ta'un namin an kimmulug.
17 Te wada nan impitudo' Apu Dios an alyonan Abraham di, He"ay pumbalino' hi
ammod di dakol an tataguh abobboble. Ot gapu ta hi Apu Dios di nangali i diye ya
immannung an hay panigonah nadan kimmulug ya dida nadan holag Abraham. Te
hi Apu Dios an kinulug Abraham ya abalinanan taguwon di nate. Ya ta'on boh on
ammunay hapitna ya mabalin an ma'at nadan pohdona.
18 Ta hiya nan hi Abraham ya pinatina nan imbagan Apu Dios i hiya. Ta
hihinnodnay ipa'annungan diyen ena pumbalinan hi ammod di dakol an tataguh
abobboble. Te imbagan Apu Dios i hiyan alyonay, Hay holagmu ya umat hi dinakol
di bittuwon an adi mabilang.
19 Ya hidin nangibagaan Apu Dios i diye ya na'innilan hi Abraham ya umeh
hinggahut (100) di tawona ya atbohdin namogpog hi ahawana. Mu ta'on on athidi ya
nanongna damdamay pangulug Abraham i Apu Dios
20 te ma"id ha nunduwaduwaanah nan imbagan Apu Dios i hiya. Ta hidiyey
immong'ongngalan di pangulugna ta hi Apu Dios di nanongnah dinayawna.
21 Te madinol an hi Apu Dios ya abalinanan aton hidiyen imbagana.
22 Ta gapu i diyen pangulug Abraham ya imbilangnah maphod an tagu.
23 Te hay nitudo' ya alyonay, Imbilang Apu Dios hi Abraham hi maphod.
Mu bokon hiya ya abuh
24 te ta'on on dita'u ya ibilang dita'uh maphod an gapuh pangulug ta'u i Apu Dios
an nanaguh nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu hidin natayana.
25 Te hi Jesu Kristu di inyabulutnah nate an gapuh bahul ta'u. Mu tinaguna ta
atigana an nagibbuh moy dusan di bahul ta'u ta mabalin mohpen maphod di niyatan
ta'u i Apu Dios.

5

Hay Nangabulutan Apu Dios I Dita'u An Gapuh Nan Inat Kristu

1 Ad uwani mo ya imbilang dita'uh maphod i Apu Dios an gapuh kimmulugan ta'un
hiya. Ta mapmaphod mohpey pi'hayyupan ta'un hiya an gapuh nan inat nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu an iphodan ta'u.
2 Ta mabalin mohpen gapuh kumulugan ta'un hiya ya mali'na ta'uy pangipapto'na
an gapuh nan ongal an homo'na. Ta hiya nan mun'am'amlong ta'u te innila ta'u an
udum hi algo ya mi'laggat ta'uh nan anabaktun Apu Dios.
3 Mu hanat bokon hanadan maphod an ma'ma'at ya abuh di pun'amlongan ta'u ta
ta'on on hanadan punligatan ta'u. Te innila ta'u an nan punligatan ta'uy almuwan di
abalinan ta'un mangitpol hi ligat.
4 Ta abalinan ta'u'en mangitpol hi ligat ya hidiyey atigana an nahamad di pangulug
ta'u. Ta hiya nan mabalin mon madinol ta'un manmannod hi ipa'annungan nan
maphod an aton Apu Dios

5 te immannung an atona ta ma''id ha e ta'u puntutuyuwan hi e ta'u kimmulugan.
Te nan Espirituna an impiddumna i dita'u di mangipali'nah nan pamhodnan dita'u.
6 Hidin agge ta'u ni' kimmulug i Jesu Kristu ya ma''id ha abalinan ta'un mangat
hinadan pohdon Apu Dios. Mu ta'on on athidi ya hidin nadatngan nan nagtud an
atayan Jesu Kristu ya hiyay nangiyate i dita'un nabahulan.
7 Dita'un tatagu ya onan an waha taguh mangihulug hi adolna ta hiyay mangiyateh
bahul nan ibbana an ta'on on alyon hi maphod di pangatna.
8 Mu hi Apu Dios ya impatigona nan ongal an pamhodnan dita'u te ta'on on ta'u
nabahulan ya hinnagna damdamah Kristu ta iyatenay bahul ta'u.
9 Ta gapu i diyen nangihulugan Jesus hi nitaguwana ya mabalin an ibilang dita'uh
maphod i Apu Dios. Ot iyal'alanan madinol ta'u te gapuh nan inat Jesu Kristu ya
mihwang ta'uh nan bungot Apu Dios ta wan mi'tagu ta'un hiya.
10 Te handi'e ni' ya binuhul dita'u i Apu Dios mu ad uwani ya nihayyup ta'u mohpen
hiya an gapuh nangiyatayan nan Imbabalenah bahul ta'u. Ot iyal'alanan madinol ta'u
an ihwang dita'u ta mi'tagu ta'un hiya.
11 Ya hay oha bo ya ongal di pun'amlongan ta'u i Apu Dios te gapuh nan inat nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod di pi'hayyupan ta'un hiya.

Hay Numpahhiwan Di A'at Da Adam I Kristu

12 Hidin numbahulan din hopap di tagu ya i diyey nihipunana ta an naminday tagu
ya amod onda mumbahul. Ya gapu i diyen bahul ya nawaday ate ta hiya nan an
namin di tagu ya mateda an gapuh numbahulanda.
13 Ya hidin agge ni' nidat nan tugun Apu Dios i Moses ya adi ma'awatan nadan
tataguy a'at di bahul te ma''id nan tugun an mangipa'innilah a'at di bahul. Mu
na'innilan numbahulda damdama
14 te an namin nadan tatagu an nihipun i Adam ta inggana i Moses an nidatan
nan tugun Apu Dios ya nateda an ta'on on adi umat hinan nibahhawan Adam di eda
numbahulan.
Te hidiyen inat Adam ya ni'laggat ta'un namin an tatagu. Ya atbohdih nan inat nan
ohan nitnud i hiya an hi Jesu Kristu an mabalin an mi'laggat ta'u namin.
15 Mu hay numbalinan nan inatda ya ongal di numpahhiwana. Te gapuh nan bahul
an inat din hi Adam ya maten namin di tagu. Mu gapuh nan homo' Jesu Kristu ya
dakol i dita'uy mabalin an mibilang hi maphod.
16 Ya hay oha boh numpahhiwanda ya gapu i diyen numbahulan Adam ya
madusaday atagutagu. Mu gapuh nan homo' Apu Dios an impatigon Jesu Kristu
ya mabalin an mapakawan an namin nadan numbahulan ta'u ta way atonan
mangabulut i dita'u hi'on kumulug ta'un hiya.
17 Te nan numbahulan nan ohan tagun hi Adam di linummuh atayannot di
atagutagu. Mu gapuh nan ongal an homo' Apu Dios ya mabalin an mibilang ta'uh
maphod an gapuh nan inat Jesu Kristu. Ta mabalin an mi'tagu ta'un hiyah inggana.
Ya middum ta'un Jesu Kristu an mun'ap'apu hinan pun'ap'apuwana.
18 Ta athidiy a'atna an numbahul hi Adam hidin hopapna ta hidiyey gapunah
adusaan an namin di tagu. Mu gapuh nan inat Jesu Kristu ya mabalin an pakawanon
Apu Dios nadan bahul di tatagu ta ibilang dita'uh maphod ta way aton ta'un mi'tagun
hiyah inggana.
19 Ya gapuh agge nangunudan di ohan tagu i Apu Dios ya hidiyey nilagatan ta'un
atagutagu ta hiya nan nabahulan ta'un namin. Mu gapuh nangun'unudan di ohan
tagu i Apu Dios ya dakolday mibilang hi maphod.
20 Hidin agge ni' nidat nadan uldin ta'un Judyu ya nabahulanda tuwaliy tatagu. Ta
hidin wada mo nan uldin ya namamay eda numbahulan te hay aggeda nangunudan
i diyen uldin. Mu ta'on on athidi ya ongal damdamay homo' Apu Dios.

21 Ta hiya nan ma'awatan ta'u an hay bahul di gumalat hi e ta'u ihi''anan i Apu
Dios hi inggana. Mu gapuh nan homo'na ya mabalin an ibilang dita'uh maphod ta
way aton ta'un mi'tagun hiyah pidwana an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu.

6

1 Hay immannung ya hi Apu Dios ya ongal di homo'na. Mu adi mabalin hi alyon
ta'uy ta'on on inaynayun ta'un bumanahubbahul ta wan ma'udman di homo'nan
dita'u.
2 Te dita'u ya inwalong ta'u nadan pumbahulan te hidiyey inyaten Jesu Kristu. Ot
undan attaon ta'u bon aton dadiyen pumbahulan?
3 Innila ta'u an din nabonyagan ta'u ya ipa'innilanay e ta'u nidduman i Jesu Kristu
ta ay ta'u ni'yate i hiyah din natayana.
4 Te hidin numpabonyagan ta'u ya nipatigon ay ta'u ni'lubu' i Kristu hidin natayana.
Mu gapuh nan ongal an abalinan Amana ya minahuwana ta athidi bon dita'u an
waday balun pi'taguwan ta'u.

Hay Pangidinongan Ta'uh Nadan Pumbahulan
(Pilipay 3:10)

5 Ta athidiy a'atna an ay ta'u ni'yate i Kristu ot mi'laggat ta'u boh din timmaguwana.
6 Te innila ta'u an din a'at ta'u ni' hidin agge ta'u kimmulugan ya ni'pata' hinan krus
i Jesu Kristu ta nibilang moh nate. Ta bokon mo nan naminhod ta'un mangat hinan
adi maphod di mummandal i dita'u.
7 Te umat hinan naten tagu an ma''id mo ha atonan mumbahul.
8 Ta hiya nan gapu ta ay ta'u ni'yate i Kristu ya mamati ta'un mi'tagu ta'u bon hiyah
nan balun itaguwan.
9 Te hi Kristu ya namahuwan hidin natayana. Ot adi mo mabalin hi mumpidwan
mate te inabaknay ate.
10 Te hidin natayana ya namingpinghan an inyatenay bahul di tagu ta hiya nan adi
mo mahapul bo an umali ta ipidwanan mate. Te hiya ya matagu ta nan pohdon Apu
Dios di inaynayunan aton.
11 Ot maphod on athidi damdamay aton ta'u an ibilang ta'un ni'yate i Kristu nadan
adi maphod an a'at ta'u. Ta wan ad uwani ya nan ipabaktuwan Apu Dios di aton ta'u
te hidiyey atigan di nidduman ta'un Jesu Kristu an namahuwan.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un mangat hinadan adi maphod an
impa'inghan tun adol ta'u ta bokon mo nadan pumbahulan di amod on ta'u aton.
13 Ta adi ta'u goton an iyabulut tun adol ta'un mangat hi adi maphod. Ta hay
maphod ya iyukod ta'uy adol ta'un Apu Dios ta hanan pohdonan pangiyusalan i
dita'uy ma'at. Te hidin hopapna ya ay ta'u nate mu ad uwani ya nahukkatan moy
a'at ta'u ta ay ta'u timmagu.
14 Ya maphod ta ad uwani ya adi amod on ta'u mumbahul te nan homo' Apu Dios
di pundinolan ta'u an bokon nan uldin ta'un Judyu.

Hay Mummandal I Dita'u

15 Ma''id ha mapto' ya wadan da'yuy mangali hi ot at'ehnan bokon mo nan
pangunudan hinan uldin di ma'ahhapul ya ta'on mo on ta'u inaynayun an mumbahul
ot hom'on dita'u damdaman Apu Dios. Mu nibahhoh naen punnomnom.
16 Te undan aggeyu innila an nan kumpulnan un'unudon ta'u ya hidiyey mum-
mandal i dita'u? Ta umat i ha ohah tagu an onha nan pinhodnan adi maphod di
atona ot hidiyey ay mummandal i hiya ta hidiyey lummuh ihi''anana i Apu Dios hi
inggana. Mu hi Apu Dios ey un'unudona ta hiyay ay mummandal i hiya ya hidiyey
pangibilanganan hiya hi maphod.

17 Ta hiya nan ongal di punhanaa' i Apu Dios ta ad uwani ya nan nipa'innilan da'yu
an nahamad an tudtuduna di unudonyu.
18 Ta bokon mo hi Satanas di mummandal i da'yu an adi umat hidin hopapna. Ta
ad uwani ya hi Kristu moy mummandal i da'yu ta hiya nan mabalin an maphod di
pangatyu.
19 Ya hanadan impa'ingha ta'un pumbahulan ya ipaddung'uh nan baal ta nalakah
ma'awatan ta'un tatagu. Te handi ya hi Satanas di ud baal i dita'u te hanadan adi
maphod an pinpinhod ta'uy ina'inat ta'u. Mu ad uwani ya hi Jesu Kristu moy Ap'apu
ta'u ta hiya nan mahapul an hanadan pohdonay un'unudon ta'u.
20 Handi ni' ya hanadan pumbahulan di mummandal i dita'u ta ma''id ha abalinan
ta'un mangat hinan pohdon Apu Dios.
21 Mu innila ta'u an ma''id ha maphod hi numbalinan dadiyen ina'inat ta'u. Te
na'innilan hay pumbalinan dadiyen adi maphod an pangat ya hay e ihi''anan i Apu
Dios hi inggana. Ta hiya nan ad uwani mon kimmulug ta'u ya bumain ta'un mangat
i dadiyen ina'inat ta'u.
22 Ot maphod ta ad uwani ya waday abalinan ta'un adi mumbahul te hi Apu Dios
moy un'unudon ta'u. Ot hay ma'at hinan e ta'u pangatan hinan pohdona ya nan e ta'u
pi'taguwan i hiyah munnananong.
23 Te hay dusan di bahul ya ate an ihi''anan i Apu Dios hi inggana. Mu nan ihmo'
Apu Dios ya nan itaguwan hi munnananong an gapuh nan nangabulutan ta'u i Jesu
Kristu an Ap'apu ta'u.

7

Bokon Mo Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Da'yun i'iba, innila' an ma'awatanyu tun ibaga' te an namin ayu ya innilayu an nan
uldin ya mahapul an unudon nadan tatagu ta ingganah onda mate ya ahi mapogpog
di pangunudanda.
2 Te umat hinan a'at di nalahin an hinan uldin ya adi mabalin hi mumbintan nan
babai hi'on matagu nan ahawana. Mu nate'eh diyen ahawana ya ahi mohpe mabalin
an ukod i hiya.
3 Mu onha agge nateh ahawana ya nalahin hi udum ot inluktapnah diyen ahawana.
Mu nate'e nan ahawana ya mabalin an mumbintan mohpe ot adi mipagol hinan uldin.
4 Ta athidin dita'u an i'iba an hay mabalin an mamogpog hinan pangunudan ta'uh
nan uldin ya hay ate. Ya immannung an ay ta'u ni'yate i Jesu Kristu hidin natayana.
Ta hiya nan adi mo mahapul an idinol ta'uh nan uldin ta'un Judyu ta hi Jesu Kristu an
nate ot tumagu di un'unudon ta'u ta mabalin mohpen aton ta'u nadan pohdon Apu
Dios.
5 Te hidin agge ta'u ni' kimmulugan ya nadan pinpinhod tun adol ta'uy ina'inat ta'u
an ta'on on innila ta'un mipagol hinan uldin ta'un Judyu mu hiyah diyen inat ta'u
damdama. Mu dadiyen ato'aton ta'uy lummuh ihi''anan ta'u i Apu Dios hi inggana.
6 Mu maphod ta ad uwani ya kimmulug ta'un Jesu Kristu ta nan balun aton an
mangun'unud i Apu Dios an ituddun nan Espiritunay unudon ta'u. Ta adi ta'u mo
idinol hinan pangunudan ta'uh nan uldin di pi'taguwan ta'u i Apu Dios.

Nan Tugun Di Mangipa'innilah A'at Di Pumbahulan

7 Ma''id ha mapto' ya hay punnomnomyu ya nan uldin ta'un Judyu di lummuh
pumbahulan mu adi athidi. Te hidiyen uldin di mangipa'innila an numbahul ta'u
hi'on waday imbahho ta'u i diyen uldin an umat hinan alyonay, Adiyu amohan di
wadah nadan ibbayu. Onha nin ma''id hidiyen tugun ot ma''id ha panginnilaan an
nan amoh ya pumbahulan.

8 Mu hidin na'innilaan ta'uh nan uldin an pumbahulan hidiye ya onnot on namamay
amoh ta'u. Ot onha nin ma''id hidiyen ni'uldin ot ma''id ha panginnilaan ta'uh a'at di
bahul.
9 Te umat i ha''on an hidih din agge' ni' na'awatan di a'at nan Nitudo' an Tugun ya
alyo' eh'ay nipto' nadan at'atto' an ma''id ha bahul'u. Mu hidin na'awata' di a'atna
ya onnot otahan namamay naminhod'un mangat hinadan pumbahulan ta na'innilan
ma''id ha niyata' i Apu Dios.
10 Ta namaag nan tugun an nidat i Moses an mangitudduh nipto' an pangat ya
onnot boh on hidiyey gumapuh ataya' te adi' abalinan an aton hidiyen uldin.
11 Te on'uot inyal'alan nangat hinadan mipagol i diyen uldin ta hay adol'uy hina'ul'u.
Ta hidiyey lummuh ihi"ana' i Apu Dios.

12 Immannung an nan tugun Apu Dios ya maphod ya ma"id ha nibahhoh nadan
nituddun mahapul an ma'unud.
13 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon ta'uy nan maphod an tugun di lummuh e
ta'u ihi''anan i Apu Dios. Te hay gapunah ihi''anan di tatagu i Apu Dios ya nan
pangatandah nan ipagol nan tuguna. Ta nan nituddun mahapul an unudon di
nangipa'innilan ha''on an ongal di bahul'u.

Ma''id Ha Abalinan Ta'un Mangat Hi Maphod

14 Innila' an nan tugun an nidat i Moses ya nalpuh nan Espiritun Apu Dios mu
ningamut i ha''on an tagu an impa'ingha' nadan pumbahulan. Ta hiya nan gahin hi
ato' te hiyay ud baal i ha''on.
15 Ta namaag hanadan maphod an pohdo' an aton ya bokon dadiyey inat'u. Ya
hanadan adi maphod an agge' pinhod an aton ya dadiyey ato'ato'. Ta nganne nin
mahan pibo ha athituh a'at'u?
16 Mu hituwen agge' naminhodan hinadan adi maphod an ato'ato' di atigana an
abuluto' an nipto' nan uldin ta'un Judyu.
17 Te nadan ato'ato' an pumbahulan ya bokon hay nomnom'uy nalpuwana mu
ningamut an hidiyey pohpohdon tun adol'u.
18 Te innila' an tun a'at'u ya adi maphod. Ta hiya nan ma''id ha abalina' an mangat
hi maphod an ta'on on dadiyey pinhod'un aton.
19 Te tanganu on namaag hanadan maphod an pinhod'un aton ya bokon dadiyey
ato'? Ta hanadan adi maphod an agge' pinhod di agagga on inat'u.
20 Ta hidiyey gapunah nangalya' hi bokon hay nomnom'uy nalpuwan dadiyen
ato'ato' te nalpuh nan adi maphod an impa'inghan tun adol'u.

21 Ot ad uwani ya ma'awata' di a'atna an ta'on on alyo' di nadan maphod di ato' ya
adi' abalinan an onnot on hanadan adi maphod di ato'ato'.
22 Manu te hay nomnom'u ya pinhod'un nan tugun Apu Dios di unudo'.
23 Mu tun adol'u ya nadan pumbahulan di atona. Ta hiya nan ta'on on alyo' di
hanan maphod di ato' mu indani on niploh nan nibahho an pohpohdon tun adol'u
an dadiyey paddungnay namobod i ha''on.
24 Ta hiya nan nunhiglan mahkit di nomnom'u te innila' an ma'ahhapul'u ha
mamoddang i ha''on ta wan mabalin an adi' unudon nan pohdon tun adol'u ta adiya'
mihi''an i Apu Dios.
25 Mu ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu ya himmo'a' i hiya.

Ta athinan nunduway a'at'u te pohdo' an unudon nan tugun Apu Dios mu wada
damdama nan a'at'u tuwalin amod ona' mumbahul.

8

Nan Espiritun Apu Dios
(Galasya 5:16-18)

1 Maphod ta dita'un mangun'unud i Jesu Kristu ya adi dita'u mo dusaon i Apu Dios
ta adi ta'u mihi''an i hiya.
2 Te gapu ta niddum ta'u mo i Jesu Kristu ya wada mon dita'u nan Espiritun Apu
Dios an nanukkat hinan a'at di nitaguwan ta'u ta bokon mo nan pumbahulan an
mangihi''an i dita'un Apu Dios di amod ta'u aton.
3 Ot bokon nan pangunudan ta'uh nadan uldin ta'un Judyu di a'aanan di bahul ta'u
te adi ta'u abalinan an mangunud hinadan nibaga i diyen uldin. Mu manu'eh mabalin
an pakawanon mohpen Apu Dios di bahul ta'u ya gapu ta hinnagna nan Imbabalena
ta numbalin hi tagu an umat i dita'u ta hiyay nangiyateh bahul ta'u.
4 Ta hiya nan wada mohpey abalinan ta'un mangat hi nipto' an wadah nadan uldin
ta'un Judyu. Mu gahin di nan ituddun nan Espiritun Apu Dios di unudon ta'u an
bokon nadan pohdon ta'u.
5 Te nan tagun nan a'at ta'u tuwaliy inaynayunan aton ya hidiyey panginnilaan an
athidi boy wadah nomnomna. Mu nan tagun nan ituddun nan Espiritun Apu Dios di
unudona ya atbohdin hidiyey pangiyohhaanah nomnomna.
6 Ot nan tagun nan impa'inghana tuwaliy ato'atona ya mihi''an i Apu Dios. Mu
nan tagun nan itudtudun nan Espiritun Apu Dios di un'unudona ya waday linggop di
nitaguwana ya mi'tagu i Apu Dios hi inggana.
7 Mu nan tagun nan impa'inghana tuwaliy inaynayunan aton ya hiyay mi'buhul i
Apu Dios te adina unudon nan tuguna te ma''id ha abalinanan mangunud.
8 Ta ma''id mo bo ha atonan mangipa'amlong i Apu Dios.
9 Mu maphod ta adi athidin dita'u te wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios an hiyay
mangitudduh aton ta'u ta bokon mo nan pohpohdon di adol ta'uy ato'aton ta'u. Te
nan tagun ma''id nan Espiritun Kristu i hiya ya agge niddum i Kristu.
10 Ot wada'eh Jesu Kristu i dita'u ya ta'on on mate tun adol ta'u an gapuh bahul mu
wadan dita'u nan balun pi'taguwan te imbilang dita'u i Apu Dios hi maphod.
11 Hi Apu Dios ya minahuwanah Jesu Kristu hidin natayana ta hiya nan atbohdiy
atona i dita'u an ta'on hi mate tun adol ta'u mu mahuwan dita'uh pidwana an gapuh
nan Espirituna an wada i dita'u.
12 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'u nadan nibahhon impa'ingha ta'u.
13 Te onha nan nibahhon impa'inghan di adol ta'uy inaynayun ta'un aton ot hidiyey
gumalat hi ihi''anan ta'un Apu Dios hi inggana. Mu abuluton ta'u'e nan boddang nan
Espiritun Apu Dios i dita'u ta idinong ta'u nadan adi maphod an impa'ingha ta'u ya
umannung an mi'tagu ta'uh inggana.
14 Te na'innilan nadan tatagun mangunud hinan ituddun nan Espiritun Apu Dios
ya diday mibilang hi i'imbabalena.
15 Ta hiya nan hay maphod ya bokon mo nan takut ta'uy mummandal i dita'u an
adi umat hidin hopapna. Te niddum mo nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwan ta'u ta
numbalin ta'uh i'imbabalena ta hiya nan waday dinol ta'un mangibaga i Apu Dios hi
hi Ama ta'u.
16 Te nan Espirituna di mangipa'innila an dita'u ya i'imbabale dita'un Apu Dios.
17 Ot gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya waday idatnan dita'u an umat hinan
indatna i Jesu Kristu. Mu ta'on on dita'u ya munligat ta'u an umat hi nunligatan Jesu
Kristu an gapuh pangun'unudan ta'un hiya ya ahi ta'u damdama mipabaktu hitun
ipabaktuwanah pidwana.

Hay E Pangipaphodan Apu Dios Hi An Namin An Limmuna

18 Mu innila' an nadan pumpalpaligatan ta'uh ad uwani ya ma''id ha nipaddunganah
nan maphod an ahi ma'at i dita'uh pidwana an nan e pangipabaktuwan Apu Dios i
dita'u.
19 Ta hiya nan an namin nadan limmun Apu Dios ya ayda ma"aptuh pangipabak-
tuwan Apu Dios hinadan i'imbabalena.
20 Te an namin nadan limmuna ya naluman din a'atda hidin numbahul da Adam i
Eba. Mu hidiyen e nalumanan di a'atda ya adi minaynayun
21 te madatngan han algon an namin di limmun Apu Dios ya mipaphodda ta
mapogpog moy eda adadagan ta adida matano' ta umatda i dita'un i'imbabalena hitun
pangipabaktuwana i dita'u.
22 Te nihipun i diyen numbahulanda ya mumpalpaligatdan namin nadan limmun
Apu Dios an manmannod hinan ipaphodanda. Nan pumpaligatanda ya nipaddung
hinan ligat nan babain mun'ayyam.
23 Mu bokon dida ya ammuna te ta'on on dita'un nangipidduman Apu Dios hinan
Espirituna an hiya nan namangulun indatnan dita'u ya hiya damdaman maligligatan
ta'uh e ta'u panpannodan hi pangipatigan Apu Dios an dita'uy i'imbabalena. Mu
ma'at'e moh diye ya mahukkatan di adol ta'uh nan balun adol.
24 Ta nihipun hi nangihwangan Jesu Kristu i dita'u ya hituwey hadhaddon ta'u. Mu
innila ta'un agge ni' na'at te onha na'at ot adi ta'u hadhaddon. Ta hiya nan hadhaddon
ta'uy a'atana.
25 Mu madinol ta'un mipa'annung hi pidwana ta hiya nan anusan ta'un man-
mannod.
26 Ya hay bumoddang i dita'uh nan panpannodan ta'u ya nan Espiritun Apu Dios. Te
dita'u ya nakapuy ta'u an ta'on on nan pundasalan ta'u ya agge ta'u innilay maphod
hi ibaga ta'un Apu Dios. Mu nan Espirituna ya hiyay mangibaga i hiya an namamah
nan e ta'u inomnoman an adi ta'u pi'ibagga.
27 Ya hi Apu Dios an nanginnilah nan wah nomnom ta'un tatagu ya innilana boh
diyen pohdon nan Espirituna hinan nangidasalanan dita'u te an namin nan ibagan
nan Espiritu ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
28 Dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an naminhod i hiya an mangat hinadan
ninomnomna tuwalin aton ta'u ya an namin di ma'ma'at i dita'u ya pumbalinonah
iphodan ta'u.
29 Te hidi tuwalin hopapna ya innilan Apu Dios nadan immannung an umunud i
hiya. Ya atbohdin ninomnomna tuwali nan pinhodnan a'atda ta miyunnudan hinan
aphod nan imbabalenan hi Kristu ta hiyay mumbalin hi panguluwan ta'un kimmulug
i hiya.
30 Ot dita'un pinto'nan umunud i hiya ya ninonomnomna tuwali nan pinhodnan
pumbalinan ta'u. Ya ibilang dita'uh maphod i hiya te pinakawanay bahul ta'u. Ya
udum hi algo ya milaggat ta'uh nan anabaktuna.

Hay A'at Di Pamhod Apu Dios

31 Ad uwani ya madinol ta'u. Te hi Apu Dios ey mangipapto' i dita'u ya adi ta'u mo
tumakut an ta'on hi nganneh diyen ma'at i dita'u.
32 Te hiya ya aggena inukuhan an nangiyabulut hinan binuktung an Imbabalena ta
hiyay nangiyateh bahul ta'un namin. Ot undan hanada'en mahapul ta'u ya adi dita'u
hom'on ta adina idat.
33 Ya pinakawan Apu Dios di bahul ta'u ta imbilang dita'uh maphod. Ot ma"id ha
ohah taguh abalinana an mangibaga i Apu Dios hi nabahulan ta'un tataguna.
34 Ya athidi bon ma''id ha taguh abalinanan mangibagah nabahulan ta'u ta mihi"an
ta'un Apu Dios te hi Jesu Kristu di nangiyateh bahul ta'u ot ahi mahuwan Amana. Ta
wahdi moh way winawwan Apu Dios ta hiyay mangihapit i dita'u.

35 Ot ta'on on nadan nunhiglan inomnoman ta'u onu nan nunhiglan ligaton ta'u
onu nan pamalpaligatandan dita'u an gapuh pangatan ta'uh nan pohdon Apu Dios
onu nadan atatakut an ma'at i dita'u onu hay pamatayanda i dita'u ya madinol ta'un
ipapto' dita'un Jesu Kristu an gapuh nan pamhodnan dita'u.
36 Te wada tuwali din impitudo' Apu Dios an alyonay, Gapuot teeh pan-
gun'unudanmin hiya ya on da'mi patpatayyon an umat amih nan kalnero an
nidadaan an mapalti. Te hay punnomnom di tatagu i da'mi ya umat amih nan
kalneron nun'appit hi mapate.
37 Mu ta'on hi athinay ma'at i dita'u ya waday dinol ta'un Jesu Kristu te ongal di
pamhodna i dita'u.
38 Ot ad uwani ya ta'on on alinah patayon dita'u mu adi mabalin hi ihi"an dita'uh
nan pamhod Apu Dios. Ya ta'on on hanadan anghel onu nan udum an adi matigo ot
ma"id ha abalinandan mamahbah hinan pamhod Apu Dios i dita'u. Ya atbohdin ta'on
on nganneh diyen ma'at i dita'uh ad uwani onu hi udum an algo ya hiyah diyen adi
maluman nan pamhod Apu Dios i dita'u.
39 Ya ta'on on nadan wah ad lagud onu nadan wah ad dalom onu nadan kumpulnan
nalmu ya adida abalinan an mangihi"an i dita'uh nan pamhod Apu Dios an gapuh
nan nidduman ta'un Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.

9

Hay E Pamto'an Apu Dios Hinadan Tataguna

1 Ha"on ya gapuh nan nangunuda' i Kristu ya immannung tun ibaga' i da'yu an
adiya' munlayah. Ya innila' an ta'on on nan Espiritun Apu Dios ya innilanay wah
nomnom'u
2 an nunhiglan umukayungana' an gapuh adi kumulugan nadan ibba' an Judyu
3 an onha mabalin ta ha"on di madusa ta mihi"ana' i Jesu Kristu ta ha"on di
manandih nan eda adusaan an gapuh adida kumulugan ot abuluto'.
4 Te da'miy tinanud Israel an imbilang Apu Dios hi i'imbabalena. Ya da'miy
nangipatiganah anabaktuna ya nangidatanah nan tugun. Ya da'miy nangibagaanah
nadan ahina aton. Ya intuddunan da'miy aton an mundayaw i hiyah nan Templo.
5 Ya handidan a'ammodmiy ma'al'alih din hopapna ya diday namanguluh pinto'
Apu Dios hi tatagunah din nadne. Ya ta'on on nan Kristu an Dios ya da'min tinanud
di nalpuwana. Ot hiyay madayaw hi ingga'inggana. Amen!
6 Ta'on on dakol hinadan Judyu di adi kumulug ot adi damdama mabalin hi alyon
ta'uy imbahhon Apu Dios nan inalina. Te ta'on on diday ma'alih holag Israel ya adina
ibilang didan namin hi imbabalena
7 an ta'on on holag Abraham dida. Te inalin Apu Dios i Abraham di, Nadan holag
nan imbabalem an hi Isaac ya abuh di ibilang'uh imbabale'.
8 Hay pohdonan ibaga ya adi an namin nadan tinanudana ya ibilang Apu Dios hi
imbabalena. Te ammuna nadan niyayyam an gapuh nipa'annungan nan imbagan
Apu Dios di mibilang hi holag Abraham.
9 Te hidin nangibagaana i Abraham hi mawaday imbabalena ya alyonay, Hitun
pumbangngada' an mala"uh di hintawon ya mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i
han lala'i.
10 Ya ta'on on din nundappel an inyayyam Rebekah an ahawan Isaac an hi apumin
Judyu
11 ya diday nipa'annungana an hi Apu Dios ya hiyay mamto' hi tataguna te hidin
numbutyug hi Rebekah i dadiyen dappel an imbabalena an ma"id ni' ha inatdah
maphod onu adi maphod

8:36 8:36 Psalm 44:22 **9:9 9:9** Hidin Hopapna 18:10

12 ya ni'hapit mo tuwalih Apu Dios i hiya an alyonay, Nan panguluwan an
iyayyammu ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.
Ot hituwey panginnilaan ta'u an bokon nan maphod an aton ta'un tatagu di
gapunah pamto'anan dita'u.
13 Ta umat hinan impitudo'nan alyonay, Hi Jacob di pinto"u an bokon hi Esau.
14 Ta ma"id ha mapto' ya alyonyuy, At'ehna ot nibahho moy pangat Apu Dios? Mu
adi athidi
15 te hay imbagan Apu Dios i Moses ya alyonay, Hom'o' nadan pinhod'un hom'on.
16 Ta hay pammo'an Apu Dios hi ohan tagu ya agge niyunnudan hi punnomnom di
tagu onu gapu ta maphod di pangat diyen tagu.
17 Te umat hinan impitudo' Apu Dios an a'at nan patul hi ad Egypt hidin nadne an
alyonay, Hinaen sa'admu ya ha"on di nangdat ta wan gapu i he"a ya mipatigo nan
ongal an abalina' ta mipa'innilay a'at'uh abobboble.
18 Athidiy a'at Apu Dios an hom'ona nadan pohdonan hom'on mu wadada boy
inganuyna ta ukoddan manginaynayun hinan adi maphod an at'atonda.

Hay A'at Di Homo' Ya Bungot Apu Dios

19 Mu ta'on on athidi ya adiyu alyon di, Ot bokon ta'u mo bahul hi'on adi dita'u
abuluton i Apu Dios.
20 Te undan nganne ta'u ihya ta pahiwon ta'u nan ninomnom Apu Dios hi atona?
Umman dita'u'en tatagu ya umat ta'uh nan pito' an banga an adi mabalin hi munlili
ta alyonah nan nangapya i hiyay, Tanganu on athituy nangapyam i ha"on?
21 Te nan mun'apyah pito' an banga ya ukod i hiyah nan pohdonan aton. Ta onha
duway ninomnomnah apyonah banga ta nabalbalol di oha ya nalakay nginan di
oha ot ukod i hiya. 22 Athidiy a'at Apu Dios an ukod i hiyah nan pohdonan aton
i dita'un limmuna. Ot nadan tatagun nidadaan an madadag an gapuh nadan adi
maphod an at'attonda ya agge nibahhoh Apu Dios hi'on bumungot i dida. Te hidiyey
atigan di aggena naminhodan hinadan nibahhon pangat. Mu ingganah ad uwani ya
an'anusana ni' dida
23 ta way atonan mangipa'innilah anabaktuna i dita'un pinto'na tuwalin hom'ona te
pinhodnan innilaon ta'uh diyen a'atna ta way aton ta'un mi'laggat hinan anabaktuna.
24 Ya maphod ta pinto' dita'un Judyu ya ta'on on hanadan bokon Judyu.
25 Te impitudo' Apu Dios i Hosea an alyonay, Nadan tatagun agge' ni' imbilang hi
tatagu' ya ibilang'u mo didah tatagu'. Ta pohpohdo' mo dida an ta'on on ma"id ha
pamhod'un didah din hopapna.
26 Te ha"on an wadawadan Dios ya handidan alyo' ni' hi bokon'u tatagu ya ibilang'u
didah imbabale' hi ad uwani.
27 Ya atbohdih din hi Isaiah an inalinay, Ta'on on dakkodakkol nadan tinanud Israel
ta umatdah dinakol di panag* hinan da'ging di baybay mu oh'ohha i dida han mi'tagu
i Apu Dios.
28 Te lo'tat ya pa'ibagonan dusaon nadan tataguh tun luta.
29 Ya hay oha boh inalin Isaiah ya alyonay, Onha nan ongal di abalinanan Dios ya
adi dita'u ihwang ta ma"id ha ibatina i dita'u ot wan hay ma'at i dita'u ya umat hinan
na'at hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.

Hay Agge Kimmulugan Nadan Tinanud Israel

9:12 9:12 Hidin Hopapna 25:23 **9:13 9:13** Malakay 1:2,3 **9:15 9:15** Hay Nakakan 33:19 **9:17 9:17** Hay Nakakan 9:16 **9:20 9:20** Isaiah 29:16 **9:26 9:26** Hosea 1:10 * **9:27 9:27** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal. **9:28 9:28** Isaiah 10:22,23 **9:29 9:29** Isaiah 1:9

30 Ma"id ha mapto' ya alyon ta'uy, Manu boh nadan bokon Judyu te nibilangdah
maphod an gapuh kimmuluganda an ta'on on ma"id ha ninomnomdah din hopapna
hi pangipaphodan Apu Dios hinan niyatandan hiya.
31 Mu dita'un tinanud Israel ya inat ta'uy abalinan ta'un mangun'unud hinan tugun
ta wan mibilang ta'uh maphod mu agge ta'u damdama nibilang hi maphod.
32 Tanganu nin on athidiy na'at? Manu'e ya nundinol ta'uh nan abalinan ta'u an
bokon hi Apu Dios di nundinolan ta'u. Ta gapuh agge ta'u kimmulugan i Jesu Kristu
an hiya nan mi'alig hi batu ya paddungnay hiyay ihali'dudan ta'u.
33 Ya impitudo' tuwalin Apu Dios hidin nadney a'at nae an alyonay, Hinan bobleh
ad Zion ya iye' hidi han mi'alig hi batu an ihali'dudan di tatagu ya mi'alig boh doplah
ta agahanda mu nadan mangabulut i hiya ya adida muntutuyuh eda nundinolan i
hiya.

10

1 Ibaga' i da'yun i'iba' an hay pohdo' ahan ya hay e pi'taguwan nadan ibba ta'un
Judyu i Apu Dios. Ta hiya nan idasadasala' dida.
2 Te patiyo' an nomnomnomondah Apu Dios mu ningamut an nibahhoy atondan
mangun'unud i hiya
3 te adida ma'awatan nan aton Apu Dios an mangipaphod hinan niyatandan hiya.
Ta hanadan madadawoh i dida an nalpuh nomnomday ato'atonda. Ta hiya nan adida
patiyon nan aton Apu Dios an mangipaphod i dida.
4 Te aggeda innila an hay ipa'innilan nan uldin ta'un Judyu ya hi Jesu Kristu ya
hiyay mabalin hi mangipaphod hi nitaguwan nadan mundinol i hiya.
5 Hay intudo' Moses hi mahapul hi aton di ohan tagu ta ibilang Apu Dios hi maphod
ya hi'on un'unudon an namin nadan tugun Apu Dios. Mu na'innilan ma"id i dita'u ha
abalinanan aton hidiye.
6 Mu nan e pangibilangan Apu Dios i dita'u hi maphod an gapuh kimmulugan ta'u
ya nitudo' tuwalin alyonay, Agge naligat ta adiyu alyon hi nomnomyu di, Undan
nganne ihyay mabalin hi umeh ad abunyan ta pa'aliyonah Jesu Kristu ta way atonmin
mangunud hinan ibagana?
7 Onu undan nganne ihyay mabalin hi umeh awadan di numpun'ate ta ena awiton
hidi ta way atonmin mangunud hi ibagana?
8 Adi mahapul an ma'at datuwe te hay mahapul ya nan e ta'u pangabulutan i Jesu
Kristu ya abuh an hiyah naey emi ipa'in'innila an umat hinan impitudo' bon Apu
Dios an alyonay, Agge naligat hi panginnilaan ta'u te an namin ta'u ya mabalin an
nomnomnomon ta'uy a'atna ya mabalin an dita'u boy mangipa'innilah nadan udum.
9 Te hay mahapul ta ahi mabalin an mi'tagu ta'un Apu Dios ya patiyon ta'u an hi
Jesu Kristu ya minahuwan Apu Dios hidin natayana. Ya abuluton ta'un hiyay Ap'apu
ta'u. Mu mahapul bon ibaga ta'uy kimmulugan ta'uh nadan ibba ta'un tatagu.
10 Te nan tagun iyukodnay nitaguwana i Jesu Kristu ya ipa'innilaanay kimmulu-
ganah ibbanan tagu ya hiyay ibilang Apu Dios hi maphod.
11 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Nan tagun mangidinol i Jesu Kristu ya
ma"id ha puntutuyuwanah ena kimmulugan
12 an ta'on on Judyu onu bokon. Te hi Apu Dios ya ma"id ha pangituppuganah
hom'onah nadan mumpaboddang i hiya. Te hiya ya abuh di nahamad hi Ap'apu ta'u.
13 Te impitudo'na tuwalin alyonay, An namin nadan immannung an mumpahmo' i
hiya ya mi'tagudan hiya.

9:33 9:33 Isaiah 8:14; 28:16 **10:5 10:5** Lebitikus 18:5 **10:6 10:6** Deuteronomy 30:12 **10:8 10:8** Deuteronomy 30:14 **10:11 10:11** Isaiah 28:16 **10:13 10:13** Joel 2:32

14 Hay oha ya undan pamaaggon mumpaboddang nadan tatagu i hiya hi'on aggeda
kimmulug i hiya? Ya nganney atondan kumulug hi'on aggeda dingngol di a'atna? Ya
nganney atondan mangngol hi'on ma"id ha e mangipa'innilah a'atna?
15 Mu nganney atondan e mangipa'innila hi'on ma"id ha mannag i dida? Hiyah
naey ibalinan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Umipa'amlong hi panigan hinadan
umalin mangipa'in'innilah nan a'at di e ta'u pi'taguwan i Jesu Kristu.
16 Mu adi an namin nadan mangngol ya kumulugda. Ta hiya nan hay inalin Isaiah
ya alyonay, Nganne nin mahan ha mamatih nadan ipa'innilami?
17 Mu ta'on on athidi ya na'innilan hay e ihamadan nan pangulug di tatagu ya hay
pangngolandah nan tudtudun Kristu.
18 Mu nadan agge kimmulug an Judyu ya adi mabalin hi pambalday aggeda
nangngolan hinan hapit Apu Dios te an naminda ya dingngolda te impitudo' Apu Dios
an alyonay, An namin di tataguh abobboble ya dingngolda te nipa'innilah ingganah
nan pogpog tun luta.
19 Ot adi mabalin hi agge dingngol nadan Judyu di a'atna te ta'on on hi Moses
hidin nadne ya imbagana nan paningal Apu Dios i didah aggeda nangunudan an
alyonay, Hom'o' nadan udum an tatagun bokon Judyu an agge nanginnilah a'at'u ta
way atonyun Judyu an bumohbohol hi amohyu.
20 Ya athidi boy imbagan Isaiah an alyonay, Ha''on ya impa'innila' di a'at'uh nadan
udum an tatagu an ta'on on adiya' hapulon ya adiya' nomnomnomon i dida. Ta ad
uwani ya aya' hinama' i dida.
21 Ot ibagana bon dida nan imbagan Apu Dios an a'atdan Judyu an alyonay,
Nunhiglada bo aya te ta'on ahan on ay'u anal'alu'on dida ta abulutonda nan
pamhod'un dida ya adida ahan donglon an onnot namaman adida donglon nadan
tugun'u.

11

Hay Nammo'an Damdaman Apu Dios Hinadan Judyu

1 Ta'on on athidin aggeda kimmulug nadan Judyu i Apu Dios ya adi mabalin hi alyon
ta'uy alina nin mo ya inwalong Apu Dios dida. Te wadada damdamay kimmulug an
umat i ha''on. Te ha''on ya ohaa' an Judyu an nalpuwa' hinan tinanud Benjamin an
holag Abraham.
2 Ya na'innila an agge inwalong Apu Dios nadan Judyu an pinto'nah tatagunah
din hopapna te wada nan impitudo'nan a'at di numpahmo'an Elijah i hiya an gapuh
nadan adi maphod an pangat nadan ibbanan Judyu.
3 Ya hay imbagan Elijah ya alyonay, Apu Dios, innilam an numpateda nadan
propetam ya numpa''ihda nadan punggobhan hi mi'nong i he''a. Ta ohaa' teen nabati
mu ta'on on ha"on ya pohdondan patayona'.
4 Mu alyon Apu Dios di, Bokon'a ohan mangun'unud i ha''on te ta'on on dakolday
nangiwalong an mangun'unud i ha''on ya wadada damdamay pituy libun (7,000)
tatagun impappapto"u an mundayaw i ha"on an adida pohdon an dayawon nan dios
an hi Baal.
5 Ot athidih ad uwani an wadada damdama han oh'ohhan Judyu an pinto' Apu Dios
an mi'tagu i hiyah munnananong an gapuh homo'nan dida.
6 Ot bokon nan maphod an pangatday gapunah nangabulutan Apu Dios i dida. Te
onha gapuh nan maphod an pangatda ot paddungnay bino'lada an bokon mo gapuh
homo' Apu Dios.

10:15 10:15 Isaiah 52:7 **10:16 10:16** Isaiah 53:1 **10:18 10:18** Psalm 19:4 **10:19 10:19** Deuteronomy 32:21
10:20 10:20 Isaiah 65:1 **10:21 10:21** Isaiah 65:2 **11:3 11:3** 1 Patul 19:10,14 **11:4 11:4** 1 Patul 19:18

7 Hanadan Judyu ya inatday abalinanda ta wan abuluton Apu Dios dida mu
ammuna damdama nadan pinilin Apu Dios hi tatagunan nangimatun hi a'atna. Te
hanada'en udum ya aggeda na'innilaan te ma'ngohheda.
8 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Mamao''ot udot di punnomnomda
ta wan ma''id ot udot ha ma'awatandah nan a'at'u. Ta hiya nan ingganah ad uwani
ya ayda napilok an adida pa'immatun hinadan nipto' an pangat. Ya atbohdin ayda
napukit an adida donglon nadan mibaga i dida.
9 Ya hay inalin David hi a'atda ya alyonay, Hanat hinan a'am'amungandan
munhahamul ya i diyey adadaganda.
10 Ya mapilokda ya mabakugdah inggana an gapuh punligatanda.
11 Mu ta'on on atdahdi an adida ahan pohdon an kumulug ya adi damdama
minaynayun an inganuy Apu Dios didah inggana. Mu gapuh adida kumulugan ya
inyabulut Apu Dios an pi'taguwona nadan bokon Judyu ta way aton nadan Judyu an
umamoh. Ta wan lo'tat ya pinhodda mohpen kumulug.
12 Ta gapuh aggeda kimmulugan ya hidiyey nipaphodan nadan bokon Judyu. Mu
hitun dumakolan di kumulug an Judyu ya hiyaot ahan boy ipaphodan di dakol an
tinatagu.

Hay Nangabulutan Apu Dios Hinadan Bokon Judyu Hi Tataguna

13 Da'yu'e pibon bokon Judyu ya innilayun ha''on di ohan apostoles Jesu Kristu hi e
mangipa'in'innilah a'atnah nadan bokon Judyu. Ya ongal di pun'amlonga' an mangat
ituwen tamu'.
14 Te hay nomnomnomo' ya hay ato' an mamoddang i da'yun bokon Judyu ta lo'tat ya
umamoh nadan ibba' an Judyu ta wan kumulugda ta way atondan mi'tagu damdama
i Apu Dios.
15 Te hay aggeda nangabulutan i Jesu Kristu di gapunah pi'hayyupan di udum an
tataguh tun luta i Apu Dios. Ot namaman maphod di ma'at hi'on kumulug nadan
Judyu te paddungnay mamahuwandah ate.
16 Ya hay oha boh pangipaddungan hinan niyatan ta'un Judyu i Apu Dios ya nan
tinapay. Te hay pangat ta'u ya uppingon ta'u ha kittang ta midawat i Apu Dios. Mu
ta'on on nan nabatin tinapay ya nibilang hi niyappit i hiya. Ot athidi i dita'u an
Judyu te hi Abraham an ammod ta'u ya hiyay umat hinan na'upping an tinapay an
nidawat i Apu Dios te hiyay namangulun ma'alih taguna ya dita'u nadan paddungnay
na'upping hinan ohan tinapay. Ya umat boh nan nitanom an kayiw an wa'et maphod
nan lamutna ya maphod bo damdamay hapangna. Ta hi Abraham di ay lamut ya
dita'un holagnay ay hapang.
17 Mu wa'et wadaday hapang diyen kayiw an olibo an tuwen maphak ya tungilon
Apu Dios ta hukkatanah udum an hapang di kayiw an olibo an ma''id ha nangitanom
ta hiyay ihu''upnah nan tinungilna an hapang nan intanomna an olibo ta wan
mabalin an tumaguh diyen hapang. Ta hay ibalinan diyen nihu''up an hapang ya
da'yun bokon Judyu.
18 Mu ta'on on da'yuy nihukkat hinadan hapang an natungil ya adiyu alyon hi
udu'dul ayu mu dida. Te bokon da'yuy mangdat hi iphodan nan nihu''upanyu te
hanan nihu''upanyuy mangdat hi iphodanyu.
19 Wan alyonyuwon, Mu tinungil Apu Dios nadan udum an hapang ta da'min bokon
Judyu di nihukkat.
20 Manu te immannung mu adi mabalin hi mumbaktu ayu mu de'otya an
dayawonyuh Apu Dios. Te hay natungilanda ya gapuh nan adida kumulugan. Mu
da'yu'e ya niddum ayu an gapuh kimmuluganyu.

11:8 11:8 Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10 **11:9 11:9** Psalm 69:22 **11:10 11:10** Psalm 69:23

21 Hi Apu Dios ya aggena nginangayan tinungil dadiyen hapang tuwalin diyen kayiw
ot namama mo hi'on tungilona nadan hapang an nihu"up ya abuh. Hanan nipaddung
hinan hapang an nihu"up ya nadan bokon Judyu.
22 Hay nomnomonyu ya ta'on on ongal di homo' Apu Dios mu adina bo ibahhon
dusaon nadan tatagun mangiwalong an mangun'unud i hiya. Mu inaynayunan
hom'on nadan mundinol i hiya. Mu adiyu'e ya atbohdin aanon da'yu ta ay ayu
matungil an hapang.
23 Ya onha ad uwani ya kumulug nadan Judyu an paddungnay natungil ot
umannung an bangngadon Apu Dios dida.
24 Te umat hinan nitanom an kayiw an nalaklakah e pangipabangngadan hinan
natungil an hapang hinan natungilana mu nan e pangihukkatan i ha hapang di oha
bon kayiw.

Hi Apu Dios Ya Hom'ona Nadan Tatagun Mangabulut An Nabahulanda

25 Pohdo' bon innilaonyun i'iba' an bokon Judyu nan ninomnom Apu Dios an ma'at
an agge ni' nipa'innila ta wan adi ayu mumbaktu. Te hinaen adi kumulugan nadan
Judyu hi ad uwani ya adi minaynayun. Te kumulugda'en namin nadan mabalin an
kumulug an bokon Judyu ya ahida mohpe kumulug nadan Judyu
26 ta wan mi'taguda i Apu Dios. Te wada nan impitudo'nan alyonay, Hanan umalin
mangihwang hi tagu ya hanan bobleh ad Zion di humawwangana ta pogpogona
nadan adi maphod an at'atton nadan Judyu an holag Jacob.
27 Ya impitudo' bon Apu Dios an alyonay, Hay ato' hi'on madatngan hidiye ya
pakawano' didah nadan numbahulanda ta miyunnudan hinan hinapit'uh din nadne.
28 Ad uwani ya dakolday Judyu an mibilang hi binuhul Apu Dios an gapu ta
nunhiglay aggeda naminhodan an mundongol hinan inat Jesu Kristu an iphodan
di tatagu. Mu gapu i diyen a'atda ya da'yu mon bokon Judyu di hom'ona. Mu
ta'on on athidi ya hiyah diye damdaman pohpohdon Apu Dios dida te dida nimpey
namangulun pinto'nah tataguna an gapu i handidan a'ammoddah din nadne.
29 Ya adi mabalin an hukkatana nan ninomnomna tuwali an diday pumbalinonah
tataguna an pangatanah maphod.
30 Mu manu'eh himmo' da'yun Apu Dios hi ad uwani ya gapuh pungngohayan nadan
Judyu. Ya ta'on on da'yun bokon Judyuh din hopapna ya athidi ayun ma''id ahan ha
punnomnomyun Apu Dios.
31 Ta hiya nan ad uwani ya nada bon Judyu di nihukkat hi adi kumulug i Apu Dios.
Mu udum hi algo ya hom'ona damdama dida an umat hi nammo'anan da'yu.
32 Te hi Apu Dios ya pinhodnan an namin ta'un tatagu ya abuluton ta'u an ay
ta'u nibalud an gapuh bahul ta'u ta way atonan mangipatigoh nan homo'nan dita'un
namin.

Hi Apu Dios Di Madayaw

33 Hi Apu Dios ya ongal ahan di homo'na. Ya ma''id ha mabalin hi pangipaddungan
i hiya te innilanan namin. Ya adi ta'u abalinan an ma'awatan nadan a'atna ya nadan
at'attona.
34 Te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay, Ma''id i dita'un tatagu ha nanginnilah
nomnom Apu Dios. Ta ma''id ha mabalin hi mangituddu i hiyah atona.
35 Ya atbohdin ma''id i dita'un tatagu ha waday indatna i Apu Dios hi mabalin an
ipahukkatnan hiya.
36 Te an namin di matigo ya hiyay nunlumu. Ya hiya boy mumpapto' hi an
naminamin te bagina tuwali. Ot hiyay madayaw hi inggana. Amen.

11:34 11:34 Isaiah 40:13

12

Hay Nipto' Hi Pangat Nadan Kimmulug I Kristu

1 Hay ibaga' i da'yu an i'iba ya gapuh nan ongal an homo' Apu Dios i dita'u ya
mahapul an iyappit ta'uy adol ta'u i hiya ta ukod i hiyah nan pohdonan aton i dita'u.
Ta hituwen adol ta'uy iyappit ta'un hiya ta way aton ta'un mangipa'amlong i hiyah
ad uwanin matagu ta'u. Te hiyah naey nahamad hi pundayaw ta'u i hiya.
2 Ta adi ta'u iyunnud hinan punnomnom nadan tataguh tun luta. Ta haot di e
ahukkatan di nomnom ta'uy nanongnah dawaton ta'uh aton Apu Dios i dita'u ta
mipaphod di pangat ta'u ta miyunnudan hinan pohdona. Aton ta'u'ehdi ya mabalin
an innilaon ta'u nan pinhod Apu Dios hi aton ta'u te hidiyey umipa'amlong i hiya.
3 Ta umat i ha"on an gapuh homo' Apu Dios ya waday abalina' an e muntuddu.
Te an namin ta'u ya nidattan ta'uh abalinan an gapuh kimmulugan ta'un Apu Dios.
Mu hanat halipodpodonyu ta adi mumbaktuy punnomnomyuh adolyu ta hanan
abalinanyu an indat Apu Dios di pangiyunnudanyuh nadan atonyu te way ohaon
waday indatnah abalinanda.
4 Te dita'u ya agge numpapaddung di abalinan ta'u. Te umat hitun adol ta'u an oha
mu dakol di nat'onat'on an agimangnuna. Ya way ohaon nat'on di abalinanan aton.
5 Ot athidin dita'u te ta'on hi dakol ta'u mu an namin ta'u ya ay ta'u ohan adol an
gapuh nangunudan ta'u i Jesu Kristu. Ya hay niyatan ta'uh nadan ibba ta'u ya umat
hinan niyatan di agimangnun di adol ta'u.
6 Te nat'onat'on di indat Apu Dios hi abalinan ta'u an gapuh nan homo'nan dita'u
ot mahapul an way oha i dita'u on atona nan nidat an abalinanan aton. Ot onha hay
indat Apu Dios hinan ohan tagu ya nan abalinana an muntudduh nan impa'innilan
Apu Dios ot mahapul an hidiyey atona mu ta ammuna nan patiyonan impa'innilan
Apu Dios di itudduna.
7 Ya onha hay nidat hi oha ya nan abalinana an bumoddang hi ibbanan kimmulug
ot mahapul an hidiyey atona. Ya atbohdih nan nidattan hi abalinan an muntuddu an
mahapul an hidiye damdamay atona.
8 Ya nan nidattan hi abalinan an mangipahluh nadan ibbanan kimmulug ya
maphod on hidiyey atona. Ya hanada'en waday mabalin hi ihmo'dah ibbadan
munhapul hi boddang ya maphod on hidiyey atonda ta adida ma''ukuh. Ya nadan
nidattan hi abalinan an mangipangpanguluh ibbadan kimmulug ya atbohdin maphod
on humludan mangat i diyen tamuda. Ya athidiboh nadan nidattan hi abalinan
an e mangipadutu' hinadan maligatan an mahapul bon hidiyey atonda an gapuh
naminhodda ta wan waday amlongdan mangat i diye.
9 Ya mahapul an immannung an nahamad di pamhod ta'uh ibba ta'u. Ya mahapul
an idinong ta'un namin nadan adi maphod ta hanadan maphod di nanongnah aton
ta'u.
10 Te an namin ta'un kimmulug ya mahapul an mumpopohhodan ta'u te athidiy a'at
di hina'aggi an nundadaandan bumoddang hi ibbada.
11 Ya mahapul an humlu ta'u ta adi ta'u humigan muntamu ya hanat waday amlong
ta'un mangat hinadan ipatamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
12 Ya mun'am'amlong ta'u te waday namnamaon ta'u an imbagan Apu Dios an
atonan dita'u an gapuh kimmulugan ta'un Jesu Kristu. Ot hanat anusan ta'uy ligat ya
inaynayun ta'un dumasadasal.
13 Ya hom'on ta'u nadan ibba ta'un kimmulug an munhapul hi boddang. Ya
wadada'ey mangilih humawwang ya maphod on ipapto' ta'u dida.
14 Ya alina'eh wadaday mangat hi adi maphod i dita'u ya maphod on adi ta'u
ipadngolan dida ya idasalan ta'u dida ta paphodon Apu Dios di nitaguwanda.

15 Ya maphod on mi'yam'amlong ta'uh nadan mun'am'amlong. Mu alina'eh wada
ha umukayungan hinadan ibba ta'u ya maphod on ipatigo ta'u an ta'on on dita'u ya
umukayungan ta'u i diyen inomnomanda.
16 Ya maphod on hay nomnomnomon ta'u ya nan e ta'u pun'u'unnudan. Ta adi ta'u
mumbaktu mu aton ta'uy abalinan ta'un mi'hayyup hinadan nada''ul an tatagu. Ya
hanat adi ta'u ibilang di adol ta'uh nanomnoman ya na'nginnilah an namin.
17 Ya wada'ey adi maphod hi inat di ibba ta'un dita'u ya adi ta'u nimpe iballoh. Ta
hay nadadawo hi aton ta'u ya ihamad ta'un aton nadan maphod hi panigon di tatagu.
18 Ya hanat aton ta'uy abalinan ta'u ta wan ma''id ha ahiwawan ta'uh kumpulnan
tagu.
19 Da'yun i'iba, hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan mangmangngat hi adi
maphod. Ta adi mahapul an iballoh ta'u nadan adi maphod an atondan dita'u. Te
hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Ha''on an Ap'apuyu ya ukoda' an mangiballoh
hinadan adi maphod an atondan da'yu.
20 Ya unudon ta'u bo nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on nan humihiwon
da'yu ya ipatigoyuy maphod i hiya an umat hinan pamangananyu ya pangdatanyuh
inumona hi'on hidiyey mahapulna. Te nan pangatanyuhdi ya ongal di ena bumainan
hinan adi maphod an inatnan da'yu.
21 Ot nan athinan maphod an ipatigoyu di pangabakyuh nadan adi maphod ta
bokon da'yuy abakon nan adi maphod an atonda.

13

Mahapul An Unudon Ta'u Nan Gubilnu Ta'u

1 Mahapul bo an unudon ta'u nadan munggubilnu i dita'u. Te hi Apu Dios di
nangiyabulut i diyen tamuda ya hiyay namili i dida.
2 Ot hi Apu Dios an nangiyabulut i diyen tamuda di ngohayon ta'u hi'on adi ta'u
unudon dida ta hiya nan madusa ta'u.
3 Te nadan munggubilnu ya ma''id ha e ta'u tumakutan i dida hi'on unudon ta'u
nan inyuldinda. Mu wada'e tuwaliy imbahho ta'uh nan inyuldinda ya hidiye mo nan
tumakut ta'u. Ta hiya nan mahapul an hanadan maphod di aton ta'u ta wan waday
dinol nadan munggubilnu i dita'u.
4 Te hi Apu Dios di mangibaga ta wan bumoddangdah iphodan ta'un tatagu. Mu
he''a'e tuwaliy ohan adi maphod di at'attona ya hidiye mo nan tumakut'a i dida. Te
hi Apu Dios di mangalih dusaona nadan mangat hi adi maphod.
5 Ot hiya nan mahapul an unudon ta'u dida an adi gapu ta tumakut ta'uh adusaan
ta'u mu gapu ta innila ta'un hidiyey maphod hi aton.
6 Ta hiyah naey gapunah mahapul an mumbayad ta'u hi buwis hinadan mung-
gubilnun dita'u ta waday usalondan mangat hinadan tamudan inyukod Apu Dios i
dida.
7 Ot maphod on aton ta'u nadan mahapul hi aton ta'u an umat hi pumbayadan ta'uh
buwis ya nadan udum an mabayadan hinan gubilnu ya hanat adi ta'u ngohayon dida.

Hay Pangatan Ta'uh Maphod Hinadan Ibba Ta'u
(Luke 10:29-37)

8 Ya mahapul an bayadan ta'u nadan inutang ta'u ta ma''id ha e ta'u nomnomnomon.
Ta hay nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u pumpopohhodanan te nan tagun waday
pamhodnah ibbanan tagu ya hiyay mangun'unud hinadan tugun Apu Dios.
9 Te unudon ta'u'e nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun an alyonay pohpohdonyu
nadan ibbayu an umat hi pamhodyuh adolyu ot hina'omnan namin nan ipagol nan

12:19 12:19 Deuteronomy 32:35 **12:20 12:20** Proberbs 25:21,22

uldin an umat hinan adi ayu umiluktap ya adi ayu pumate ya adi ayu mangako ya
adiyu omnawan nadan wadah nadan ibbayu.
10 Te immannung an wada'ey pamhod ta'uh ibba ta'u ya adi mo pohdon an aton i
diday adi maphod. Ta hiya nan ipidwa' an alyon di nan tagun waday pamhodnah
ibbana ya inunudna nadan tugun Apu Dios.
11 Ya adi ammunah naeh aton ta'u. Te ad uwani ya ho'dod mo han nabatin e ta'u
pangatan hinadan ipatamun Apu Dios. Ot mahapul an aton ta'uy abalinan ta'un
mangat hinan pinhodna te agagga mo ya madatngan di pangawitanan dita'u. Ot hiya
nan maphod on adi ta'u umat hinan ma'ahiggan tagu an palpaliwanan malmallo'.
12 Ad uwani ya ay mo labi an munhihillong an gapuh nadan adi maphod an
ma'ma'at hitun luta. Mu agagga mo ya pumatal te agaggay pumbangngadan Jesu
Kristu. Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un namin nadan pumbahulan. Ta nadan
maphod di ipa'ingha ta'u ta umat ta'uh nan tindalu an nundadaan an mi'gubat i
Satanas.
13 Ya mahapul an ihamad ta'un mangat hinadan nipto' an pangat di ohan napatalan
di punnomnomna. Ta adi ta'u ma'ma'yat hinadan adi maphod an pangat an umat
hinan nunhiglan pun'in'inum di tatagun mabutobutong. Ya adi ta'u mi'babai ya
atbohdih nadan binabai an hanat adida damdama mi'lala'i. Ya adi ta'u e mi'hanhannu
ya adi ta'u amohan di ibba ta'u.
14 Mu hay maphod hi aton ta'u ya iyunnud ta'uh a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu ta mipatigoh nan nitaguwan ta'u nan a'atna. Ta adi ta'u goton an aton nadan
adi maphod an pohpohdon di adol.

14

Hay Adi Pi'yahhiyan Hi Ibban Kimmulug
(1 Kulintu 8:1-10,13)

1 Hanat abuluton ta'uy e idduman nadan agge ni' nihamad di pangulugda i
dita'u. Mu mahapul an adi ta'u mi'yahhiyan i dida an ta'on on waday nat'on hi
punnomnomdah nan a'at di nipto' onu nan nibahhon pangat
2 an umat hinan makan an hay udum hinadan agge ni' nihamad di pangulugda ya
waday paniyawondah makan ta hiya nan ammuna nadan natnating hi ihdada. Mu
nadan udum ya patiyonda an ma''id ha mapaniyoh makan.
3 Mu ta'on hi athidi ya maphod on adi ta'u pihulon nan tagun waday paniyawonan
makan. Ya atbohdih nan waday paniyawona an adi bo mabalin hi pihulona nan
ma''id ha paniyawona. Te ta'on on hiya ya inabulut Apu Dios hi taguna.
4 Ya adi mabalin hi dita'uy mangibaga hi adi maphod onu maphod di a'at nadan
ibba ta'u. Te hi Apu Dios an ud baal i dida di ukod an mangibaga hi'on maphod
onu nibahhoh diyen a'atda. Ya innila ta'u bon nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya
abalinanan ipa'innilah nadan baalna nan nipto' an atonda.
5 Ya wadada boy udum an ngilinonday udum an algo. Mu nadan udum ya adi
athidi te hay punnomnomda ya numpapaddung an namin di algo. Ot hiya nan hay
aton ta'uh nan athina ya mahapul an way ohaon ihamadnan nomnomnomon hi ona
ngilinon di udum an algo onu adina ta wan ma''id ha ena punduwaduwaan.
6 Te nan tagun waday algo an ngilinona ya adi ta'u pahiwon hidiyen pangatna
te hiyah diye han pangipabaktunan Apu Dios. Ya atbohdih nan tagun ma''id ha
paniyawonah makan te hidiyen pangatna ya hi Apu Dios di ipabaktuna te munhanah
nangdatanan hiya. Ya ta'on on nadan waday paniyawondah makan ya hidiye bo
damdamay atondan mangipabaktu i Apu Dios. Te atbohdin munhanadan Apu Dios
hinan anonda.

13:9 13:9 Hay Nakakan 20:13-15,17; Deuteronomy 5:17-19,21

7 Ot hiya nan mahapul an innilaon ta'u an hay nahamad hi iyatan ta'u ya nan e ta'u
pangipabaktuwan i Apu Dios hinadan aton ta'u te hiyay ud baal i dita'u. Te umat hi
atayan ta'u an hiyay ukod.
8 Te hay gapunah awadan ta'uh tun luta ya ta wan nan pohdon nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu di aton ta'u. Ta hitun atayan ta'u ya hiya damdamay umayan ta'u. Ta
hiya nan ta'on hi matagu ta'u onu mate ta'u ya hiyah diyen nan Ap'apu ta'uy ukod i
dita'un tataguna.
9 Te nan Ap'apu ta'un hi Kristu ya inyate dita'u mu timmagu damdama ta wan hiyay
mun'ap'apuh nadan matagu ya ta'on on hanadan numpun'ate.
10 Ot hiya nan bokon dita'uy mangibaga hi nibahho onu maphod di at'atton nadan
ibba ta'u ta adi ta'u pihulon nadan pangat nadan udum an ibba ta'un kimmulug.
Te innila ta'un udum hi algo ya humalyaon dita'un namin i Apu Dios ta hiyay
mangibagah nan a'at di hinohhan dita'u.
11 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hay ibaga' an Ap'apu ya udum hi algo
ya mundu"undan namin di tatagu ta dayawona' ya ibagada mohpe an ha"on ya
ammunay un'unudonda.
12 Ta athidiy ma'at an ahi dita'u ohha'ohhaon ta pa'uhuhnan dita'u nadan ina'inat
ta'uh tun luta.
13 Ot maphod on idinong ta'un mamihupihul hi ibba ta'u. Ya nomnomnomon ta'u
ta bokon dita'uy lummuh pumbahulan di ibba ta'un kimmulug.
14 Te umat i ha"on an gapuh nan e' kimmulugan hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
ya innila' an ma"id ha mapaniyoh makan. Mu onha waha ohah hay punnomnomna
ya bahul i Apu Dios di panganan hinadan udum an makan ya udu'dulnay adina anon.
Te anona'e ya umannung an mumbahul.
15 Ot mahapul an halipodpodon ta'u ta wan adi lummu nadan anon ta'u ya waday
mahkitan an i'iba ta'u. Te bokon pamhod ta'un didah diye. Ot halipodpodon ta'u
nimpe ta bokon nadan anon ta'uy lummuh abahbahan di pangulug nadan ibba ta'un
inyaten Kristu.
16 Ot ta'on hi innilam an bokon paniyo ya udu'dulnay adim aton hi'on alyon nan
ohan hi ibbam di nibahhoh diyen pangat.
17 Te nan nidduman ta'uh nan pun'ap'apuwan Apu Dios ya bokon nan makan ya
ma'inum an mapaniyo onu adi di ma'ahhapul. Te hay ma'ahhapul ahan ya hay e ta'u
pangatan hinadan nipto' an pangat ya nan maphod an pi'hayyupan ta'uh ibba ta'u ya
hay awadaan nan amlong i dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios.
18 At'ehdiy aton ta'un mangun'unud i Jesu Kristu ya mipa'amlong hi Apu Dios ya
ta'on on nadan ibba ta'un tatagu ya pemananday e ta'u kimmulugan.
19 Ot hiya nan mahapul an aton ta'uy abalinan ta'u ta nan maphod an mangipal-
inggop ya mangipaphod hi niyatan ta'uy aton ta'u.
20 Ta bokon nan anon ta'uy lummuh abahbahan nan maphod an inat Apu Dios i
dadiyen ibba ta'u. Immannung an an namin di makan ya ma"id ha mapaniyo.
Mu hi'on nan makan an anon ta'u di lummuh pumbahulan di ohah nadan ibba ta'u
ya nibahhoh diyen aton ta'u.
21 Ta hiya nan hay maphod ya udu'dulnay adi ta'u anon nan dotag ya inumon nan
bayah ya nadan udum an paniyawonda hi'on dadiyey gumalat hi pumbahulan nadan
udum an ibba ta'un kimmulug.
22 Ta ta'on on patiyon ta'u an bokon bahul di e ta'u panganan hi kumpulnan
makan ya maphod on iha"ad ta'uh nomnom ta'u ta adi ta'u e uhu'uhuhon ta hi Apu
Dios ya dita'uy nanginnila i diye. Ot nan tagun ma"id ha punduwaduwaanah nan
ninomnomnan aton te madinol an nipto' ya hiyay waday amlongna hi pangatana.

14:11 14:11 Isaiah 45:23

23 Mu nan tagun waday punduwaduwaanah nan anona ya immannung an
mumbahul hi'on ma''id ha dinolna i diyen atona. Ot athidi boh nadan udum an
adi'e miyunnudan hinan pammati ta'u ya bahul.

15

Hay Pangatan Hi Iphodan Di Ibban Kimmulug

1 Dita'un nihamhamad di pangulugna ya mahapul an boddangan ta'u nadan
nakapuy di pangulugda ta adi ammuna nadan iphodan ta'uh nomnomnomon ta'u.
2 Ya maphod on hinohhan dita'u ya hay e umong'ongngalan di pangulug nadan ibba
ta'uy nomnomnomon ta'u.
3 Te ta'on on hi Jesu Kristu ya bokon hay ena nangipa'amlongan hi adolnay
ninomnomna. Ta hiyay nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin
nadan pihul di atagutagun he''a Apu Dios ya madhu i ha''on. Mu onha hi Kristu ya
hay adolnay ninonomnomna ot agge na'at hidiyen hiya.
4 Ot maphod on nomnomnomon ta'un an namin nadan impitudo' Apu Dios hidin
nadne ya waday ituddunan dita'u an umat hinan e ta'u pangitpolan hi ligat ta'u. Te
gahin on athidiy a'at ta'u ya ahi waday dinol ta'uh nan gagamgaman ta'un maphod
an aton Apu Dios i dita'uh udum hi algo.
5 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ya abalinan ta'un mangitpol hi ligat. Ot hanat
idattan dita'u damdamah abalinan ta'u an mun'u'unnudan hinan pangun'unudan ta'u
hinan pangiye''en Jesu Kristu.
6 Ta wan an namin ta'u ya mun'u'unnudan di pundayaw ta'un Apu Dios an hi Aman
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Ipa'innilan Nan Immaliyan Jesu Kristu

7 Hay maphod ya abuluton ta'uy hinohha i dita'u an umat hi nangabulutan Jesu
Kristu i dita'u ta wan hi Apu Dios di midayaw.
8 Te innila ta'u nan inat Jesu Kristu an hiya ya immalih tun luta ta way
atonan bumoddang hinadan Judyu ta innilaonday immannung an a'at Apu Dios ya
impa'annungnan namin nadan inalin Apu Dios i handidan a'ammodda.
9 Ya hay oha boh gapunah immaliyan Jesu Kristu ya ta way aton nadan ta'on on
bokon Judyu an mangidayaw i Apu Dios an gapuh nan homo'nan dida. Ta umat
hidin impitudo' Apu Dios an alyonay, Midduma' hinadan bokon Judyu ta ikankanta'
di pundayaw'un he''a Apu Dios an ta'on on idanan bobley awada'.
10 Ya ha boy ohah impitudo' Apu Dios ya alyonay, Da'yun bokon Judyu ya middum
ayun mi'yam'amlong hinadan tatagun Apu Dios.
11 Ya hay oha bon impitudo'na ya alyonay, Da'yun bokon Judyu ya dayawonyuh
Apu Dios. Ta an namin ta'u ya mungkanta ta'uh pundayaw ta'un hiya.
12 Ya ta'on on hi Isaiah hidin nadne ya inalinay, Wada han miyayyam an apapun
Jesse ta hiyay pun'ap'apun nadan bokon Judyu. Ya hiyay pundinolandah managun
dida.
13 Hi Apu Dios di alpuwan di dinol ta'uh nan gagamgaman ta'un maphod an
atona i dita'uh udum hi algo. Ot hanat hiyay mangipa'amlong ya mangipalinggop
hi nomnom ta'u. Ta wan nanongnan umong'ongngal di pundinol ta'un hiya an gapuh
nan abalinan nan Espirituna.

Hay Niyukod I Paul Hi Tamuna

15:3 15:3 Psalm 69:9 **15:9 15:9** 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 **15:10 15:10** Deuteronomy 32:43 **15:11 15:11** Psalm 117:1 **15:12 15:12** Isaiah 11:10

14 Ha''on ya madinola' i da'yun i'iba' an kimmulug te innila' an maphod di pangatyu.
Ya atbohdin dakol moy innilayuh nan a'at Jesu Kristu. Ta mabalin an da'yu on
nunhintutugun ayu.
15 Mu hituwen tudo''u ya wadaday pinhod'un ipanomnom i da'yu. Te gapuh nan
homo' Apu Dios i ha''on ya hituwey inyukodnah ato'.
16 Te pinto'a' hi puntamuwon Jesu Kristu an e mangipa'in'innilah nan a'at di
pi'taguwan i Apu Dios hinadan bokon Judyu. Ta hinaen tamu' ya umata' hinan padi
an mangidawat hinadan mi'nong i Apu Dios. Ta gapuh nan e' pangipa'innilaan hinan
a'atna ya alinah kumulug nadan bokon Judyu ta wan abuluton Apu Dios dida ta diday
ay mi'nong i hiya te mawada mo nan Espirituna i dida.
17 Ot gapuh nangabuluta' i Jesu Kristu hi nitaguwa' ya waday amlong'un mangat
ituwen ipatamun Apu Dios i ha''on.
18 Ya ma''id ha udum hi e' alyon hi'on bokon nadan ina'inat Jesu Kristu an
namoddang i ha''on hidin e' timmanudduwan ta wadaday bokon Judyu an kimmulug
i Apu Dios. Te dingngolda ya tinigoda nadan na'na'at
19 an umat hinadan milagro an adi abalinan di tagun aton an nalpuh nan abalinan
nan Espiritun Apu Dios. Ta inhipun'uh ad Jerusalem ta ingganah ad Ilirikum an e
nangitanudduh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
20 Te hay pinhod'u ya e' ipa'innilah nadan tatagu an agge ni' nangngol hinan inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiya nan agge' inipluy hinan boblen wada tuwaliy
immehdi an e nuntudduh nan inat Jesu Kristu ta adiya' ay e mi'pulloh i dida
21 ta wan mipa'annung din impitudo' Apu Dios an alyonay, Nadan tatagun agge ni'
nangngol hinan a'atna ya mipa'innilan dida ta wan nomnomnomonday niyatana. Ya
nadan agge nangnangngol hi a'atna ya donglonda ta mabalin an ma'awatanday a'at
Kristu.

Hay Naminhodan Paul An E Manigoh Nadan Kimmulug Hi Ad Roma

22 Da'yun i'ibahna hi ad Roma, manu'eh natanaktak di umaliya' hina ya gapuh e'
timmanudduwan hitu.
23 Mu ad uwani ya nagibbuh mo nan tamu' hitu. Ot mabalin mohpen umaliya' te
nadne tuwaliy naminhoda' an umalihna mu nibanahho.
24 Te hay ninomnom'u ya mundagguha' hinah tun umaya' hi ad Spain ta way ato'
ni' an manigon da'yu. Ta mabalin'e ya da'yuy bumoddang i ha''on hi umaya' hi ad
Spain.
25 Mu ad uwani ya umeya' ni' hi ad Jerusalem ta wan iye' nan pihhun miboddang
hinadan kimmulug hidi.
26 Te nadan kimmulug hi ad Masedonia ya hi ad Akaya ya mun'am'amlongdan
nangipadon i ha''on hinan inamungdan pihhun iboddangdah nadan maligligatan an
tatagun Apu Dios hi ad Jerusalem.
27 Ma''id ha nangibagan didah atondahdi mu dida eh'ay ud nomnom. Ya
maphod hidiyen atondan bumoddang hinadan kimmulug an Judyu hi'on mahapulday
boddang. Te nadan bokon Judyu ya paddungnay ongal di utangdah nadan Judyu te
diday nangituddu i didah nan atondan mi'laggat hinan maphod an idat Apu Dios i
dida.
28 Ot ipapto''uh tuwen na'amung an pihhu ta inye''e ya ahiya' mohpe umalin manigo
i da'yu ya ahi' bo inayun an umeh ad Spain.
29 Ya innila' an ongal di pangipaphodan Kristu hinan ma'ma'at hi umaliya' hina ta
wan bumoddang hinan pangulug ta'u.
30 Mu ha ahan di ibaga' i da'yun namin an i'iba ya hanat ihamadyun mangidasal
i ha''on. Ya madinola' an atonyuh tuwe an gapuh nan pumpopohhodanan ta'u an

15:21 15:21 Isaiah 52:15

malpuh nan Espiritun Apu Dios ya nan ongal an naminhodyun bumoddang hinan
tamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
31 Ot maphod on idasalyu ta wan ihwanga' hinadan ninomnom nadan agge
kimmulug hi ad Judea an aton i ha"on. Ya hay oha bo ya ta wan nadan tatagun
Apu Dios hi ad Jerusalem ya abulutonda nan iye' an miboddang i dida.
32 Ta nagibbuh'en inye' i dida ya mabalin mohpen umaliya' hina hi'on iyabulut Apu
Dios ta wan mi'yam'amlonga' i da'yu.
33 Ot hanat hi Apu Dios di manginaynayun an mangipalinggop i dita'un namin.
Amen.

16

Hay Dappuh Nan Tudo' Paul

1 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu hi ibba ta'un hi Febi an munhilbih nadan
ma'amu'amung an kimmulug hi ad Senkrea.
2 Ot maphod on apngaonyu an umat hinan ugganyu aton hinadan udum an tatagun
Apu Dios an uggan umalihna. Ya alina'eh mahapulnay boddang ya maphod hi
boddanganyu. Te hiya ya dakol di tataguh binanoddangana an ha"on di oha.
3 Pinhod'u bon ipa'innilayu i da Akila i Prisila an himbale an ongal di punnom-
nom'un dida. Te dida peman boy nun'ibba' ni' an nuntamuh nan ipatamun Jesu
Kristu.
4 Ya hidin da'min namin ya mabalinnot iyateday atondan mangipapto' i ha"on. Ta
hiya nan ongal di punhanaa' i dida ya ta'on on nadan mumpangulug an bokon Judyu
ya ongal di punhanaandan dida.
5 Ot hanat ibagayun namin hinadan mumpangulug an ma'amu'amung hi baleda an
nomnomnomo' damdama dida.
Ya atbohdiy ibagayuh nan nahamad an gayyum'u an hi Epenetus an hiya nan
namangulun kimmulug i Jesu Kristu hidih nan probinsya hi ad Asia.
6 Ya atbohdin ibagayu i Mary an hiya nan inatnay abalinanan nuntamu an gapuh
naminhodnan mamoddang i da'yun kimmulug i Kristu
7 ya da Andronikus i Junias an ibbamin Judyu an dida nadan namangulun
kimmulug i Jesu Kristu ot ahi ha"on. Ya dida ni' din ibba' an nibalud. Ya ongal
di pangibilang nadan Apostoles i dida.
8 Ya atbohdiy ibagayun Ampliatus an hiya boy ohan ibilang'uh hi ibba' an gapuh
nan niddumanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ya ibagayu bon Urbanus an nomnomnomo' hiya te hiyay oha an ibba' an munhilbi
i Jesu Kristu ya atbohdiy ibagayu i Stakis te hiya boy ohan nahamad an gayyum'u.
10 Ya atbohdiy ibagayu i Apeles te hiyay oha an na'na'unnud i Jesu Kristu. Ya ta'on
on hanadan pamilyan Aristobulus ya ibagayun nomnomnomo' dida.
11 Ya atbohdiy ibagayu i Herodion an ibba' an Judyu ya hinadan kimmulug an
pamilyan Narcisus.
12 Ya atbohdin ibagayu i da Tripena i Triposa an nomnomnomo' dida. Te dida eh'a
ya mahludan munhilbin Apu Dios. Ya atbohdiy ibagayuh nan iba' an hi Persis te
hiyay ohah nadan binabain nangat hi abalinanan munhilbin Apu Dios.
13 Ya atbohdiy ibagayu i Rupus te hiya eh'a ya mahlu damdaman muntamuh nan
ipatamun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ta'on on hi inana te imbilanga' eh'a hi
imbabalena.
14 Ya ta'on on da Asinkritus i Plegon ya hi Hermes ya hi Patrobas ya hi Hermas
ya nadan udum an i'iba ta'un mi'yamu'amung i dida ya ibagayun nomnomnomo'
damdama dida
15 ya ta'on on hi Pilologus ya hi Julia ya hi Nereus ya nan hi ibbanan babai ya hi
Olimpas ya hi an namin nadan ibbada an tatagun Apu Dios.

16 An namin nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hinadan boblehtu ya
imbagadan nomnomnomon da'yu i dida.
Ot maphod on an namin ayuhna ya munhin'a'apnga ayu.
17 Ya hay oha boh pinhod'un ibagan da'yun i'iba ya hanat halipodpodon ta'u ta adi
ta'u e mi'hayhayyup hinadan umalin e mangipatnan mamahbah hi pangulug ta'u te
diday gumalat hi agogodwaan ta'un kimmulug. Te danaen tatagu ya adida patiyon
nadan nituddu i dita'uh din hopapna.
18 Ot nadan tatagun athidiy pangatda ya bokon hay adayawan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu di itamuwanda te on hay eda pangipabaktuwan hi adolday
nomnomnomonda. Te gapuh nan maphod an panpannapitda ya nada'en hi kittang
on nihapitan ya mabaliyanda.
19 Mu madinola' i da'yu te nan ana'na'unnudyuh nan tudtudun Jesu Kristu ya
nundongol hi abobboble. Ot hay pohdo' ya dumakol di innilaonyuh nadan maphod
an pangat ta bokon hanan adi maphod an pangat di luma'inganyu.
20 Ta wan hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya idatnay pangabak ta'uh nan tamun
Satanas. Ot hanat hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'u di mangipapto' i dita'un namin.
21 Hi Timothy an mi'tamun ha''on ya alyonay nomnomnomon da'yu. Ya atbohdiy
inalin nadan i'iba' an Judyu an da Lusio ya hi Hason ya hi Sosipater.
22 Ya atbohdin ha''on an hi Tersius an nuntudo'on Paul ituwen tudo'na an
nomnomnomon da'yu an gapuh kimmulugan ta'un namin hinan Ap'apu ta'un hi
Kristu.
23 Ya hi Geyus ya alyonay nomnomnomon da'yu. Hiyay nangipadutu' i ha''on te
hituh tun baleday dimmutu'a'. Ya hitun baleda boy a'am'amungan nadan ibba ta'un
kimmulug hitu. Ya ta'on on hi Erastus an hiyay mumpapto' hinan pihhun di gubilnu
ituwen boble ya hi ibba ta'u an hi Kuwartus ya imbagadan nomnomnomon da'yun
dida.
24 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Amen
25 Hay ma'udih ibaga' ya maphod on hi Apu Dios di dayawon ta'u. Te hiya ya ongal
di abalinanan mangipihamad hi pangulug ta'u i Jesu Kristu. Ta hiya nan e' itudtuduh
atagutagu nan a'at di nangiyatayan Jesu Kristu i dita'u. Hituwen tudtudu ya agge
nipa'innilah din nadne.
26 Mu maphod ta nipa'innilah ad uwani ta hiya nan mabalin mohpen ma'awatan
ta'u din impitudo' Apu Dios i handidan propetah din nadne. Ya ten ad uwani ya hay
imbagan nan munnananong an Dios ya mahapul an mitudduy a'atnah abobboble ta
wan an namin nadan tatagu ya mabalin an hiyay un'unudonda.
27 Ot hiya ya ammuna an nanginnilah an naminamin di dayawon ta'uh inggana an
gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen!

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(1 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles an e
mangipa'in'innilah nan a'at Jesu Kristu. Hay adwa' hituh ad uwani ya hi ibba ta'un
hi Sostenes.
2 Hay puntudo'a' ya da'yun ma'anamu''amung an kimmulug hinah ad Kulintu an
imbilang Apu Dios hi tataguna an gapuh kimmuluganyu i Jesu Kristu. Ya gapu boh
kimmuluganyu i hiya ya niddum ayuh nadan tatagunah abobboble an mangibilang i
Jesus hi Ap'apuda an umat hinan aton ta'u.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Homo' Apu Dios Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu
(Epesus 1:3-14)

4 Hay nanongnah punhanaa' i Apu Dios ya hay ena namoddangan i da'yu an gapuh
nan niyatanyu i Jesu Kristu.
5 Te immannung an ongal di boddang Apu Dios i da'yu te hay limma'inganyu an
nanginnilah nan dingngolyun tudtudun Apu Dios. Ya atbohdin waday abalinanyu an
e mangipa'innila i naen tudtudu.
6 Ya matigoh nan nahukkatan an pangatyu an immannung nan emi itudtudu an
a'at Kristu.
7 Ta hiya nan madinola' an hi Apu Dios di manginaynayun an mangdat hi
nat'onat'on an abalinan ta'u an malpuh nan Espirituna ta damunah panpannodan
ta'u hi pumbangngadan Apu ta'un hi Jesu Kristu.
8 Ya atbohdin hiyay mangihamad hi pangulug ta'u ta way aton ta'un manginay-
nayun hi pangulug ta'u ta wan hitun punhumalyaana ya maphod di panigona i dita'u.
9 Ya madinol ta'un hi Apu Dios an namto' i dita'u ya atonan namin datuwe ta wan
nanongnan maphod di niyatan ta'u hinan Imbabalenan hi Jesu Kristu an hi Ap'apu
ta'u.

Hay Nahamad Hi Pundinolan Ya Hi Jesu Kristu

10 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya mahapul an mun'u'unnudan di punhahapitanyu ta
adi ayu mundudu'ang te hidiyey tugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
11 Manu'eh athituy pangali' i da'yun i'iba ya wadaday nangibaga i ha''on an nalpuh
balen Kole an wadada i da'yuy umana'ahhiyan
12 an way oha anu on nat'on di ibaganah un'unudona. Te hay udum anu i da'yu
ya alyonday ha''on di un'unudonda. Ya nadan udum'e ya alyonday hi Apolos. Ya
nadan udum'e ya alyonday hi Peter. Ya nada'e bon udum ya alyonday hi Jesu Kristu
di un'unudonda.
13 Adi maphod hinaen atonyu te undan nagogodway adol Kristu? Ya undan ha''on
di niddumanyu hidin numpabonyaganyu? Bokon athidi te bokon ha''on di nangiyateh
bahulyu.
14 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta duwada ya ammunay binonyaga' hina an da
Krispus i Geyus.
15 Te onha ha''on di numbonyag i da'yun namin ot alinah ha''on di un'unudonyu an
bokon hi Kristu.
16 Ya da Estepanas an hina'amma ta'wa bo han binonyaga'. Mu ma''id ha udum hi
mipanomnom i ha''on.

17 Manu'eh agge da'yu binonyagan i ha''on ya bokon hidiyen tamuy inyukod Jesu
Kristu i ha''on. Te hay inyukodna i ha''on ya nan e' pangipa'innilaan hinan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'un tatagu. Ya ta'on on nan inat'un nuntudtudu ya agge' indinol
hinan aphod di panapit'u te agge' pinhod an ha''on di ipabaktun nadan tatagu an
bokon mo hi Kristu an nangiyateh bahul ta'uh nan krus.

Nan Nahamad An Tudtudu

18 Hay innila' ya nan mitudtudu an a'at di natayan Jesus hinan krus ya adi patiyon
nadan ay nanatten tatagu te hay punnomnomda ya ma''id ha hilbina. Mu dita'u'e an
mi'tagu i Apu Dios ya patiyon ta'u an hidiyen tudtuduy panginnilaan ta'u hinan ongal
an abalinan Apu Dios hinan nitaguwan ta'u.
19 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay,
Bahbaho' di la'ing nadan nun'alala'ing ya pumbalino' hi ma''id ha hilbin di nomnom
nadan nun'anomnoman.
20 Ot nganne moy hilbin nadan nun'alala'ing hitun luta an umat hinadan
na'nginnilah nan tugun Moses ya nadan nun'ala'ing an mi'yahhiyan? Undan agge
impatigon Apu Dios an numbalinonah ma''id ha hilbin di la'ing di tataguh tun luta?
21 Hi Apu Dios di immannung an nala'ing te alyonay adi gapuh la'ing di tagu ya
innilaonday abalinana. Te hay pinhodna ya taguwona nadan kumulug i hiya an
gapuh nan emi ipa'in'innila an ta'on on alyon di udum hi layah.
22 Hay alyon nadan Judyu ya gahin on waday mipatigoh milagro ta panigandah
a'immannungan nan mitudtudu ya ahida patiyon. Ya nada'e bon bokon Judyu ya hay
mabalin hi abulutonda ya nan tudtudun niyunnudan hi la'ing di tagu.
23 Mu da'mi'e ya hi Kristu an nateh nan krus di emi ipa'in'innila an ta'on on
umipabohol hinadan Judyu te umipabain anu i dida. Ya nada'e bon bokon Judyu
ya alyonday tudtudun ma''id ha hilbina.
24 Mu dita'un Judyu onu bokon Judyu an pinto' Apu Dios hi tataguna ya patiyon ta'u
an nahamad hidiyen tudtudu. Te ipa'innilana i dita'u an nan natayan Kristu hinan
krus ya hidiyey atigan nan ongal an abalinan Apu Dios ya nan la'ingna.
25 Ta hidiyen alyon di udum hi ma''id ha hilbina ya onnot on hidiyey ongal di
itudduna mu hay la'ing di tagu. Ya ta'on boh on alyon di tataguy nan natayan Jesus
di mangipatigoh a''id ha abalinan Apu Dios mu onnot on hidiyey atigan di abalinana
an adi abalinan di tagu.
26 Ya hay nomnomnomonyun i'iba ya hidin pinto' dita'u i Apu Dios ya oh'ohha i
dita'uy ma'al'ali an nun'adal. Ya oh'ohha i dita'uy kadangyan ya mapemanan.
27 Te hi Apu Dios ya pinilina nadan ma''id ha inniladah panigon di tatagu ta
mibabain nadan nun'alala'ing. Ya atbohdin pinilina nadan mapihul an tataguh tun
luta ta mibabain nadan matangad an tatagu.
28 Manu'eh pinto' Apu Dios nadan mapihul an tataguh tun luta ya ta wan ipatigona
an bokon nadan ma'omnawan hitun lutay alpuwan di maphod an itaguwan.
29 Ta wan ma''id ha taguh mabalin an mumbaktu hi hinangngab Apu Dios an gapuh
abalinana.
30 Te ta'on on nan e ta'u nidduman i Jesu Kristu ya hi Apu Dios di ud nomnom an
hinnagnah Jesu Kristu hitun luta ta hiyay nangiyateh bahul ta'u ta wan mabalin an
abuluton dita'un Apu Dios hi tataguna.
31 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanat bokon hay adol ta'uy ilattuwag ta'u ta
hanaot an inat nan Ap'apu ta'uy ilattuwag ta'u.

2

Hay Agge Nangidinlan Paul Hi Amaphod Di Panapitna

1:19 1:19 Isaiah 29:14 **1:31 1:31** Jeremiah 9:24

1 Hidin hopap di immaliya' hi awadanyun i'iba hi nangipa'innilaa' hinan tudtudun
Apu Dios ya innilayun adi umat hi panapit di nala'ing an humapit di inat'un
nuntudtudu i da'yu.
2 Te hay ninomnom'un ipa'innilan da'yu ya hi Jesu Kristu ya abuh an namamah nan
ena natayan hinan krus.
3 Ot tinigoyu an gumayonggonga' hi bain'u te innila' an manghan di abalina' an
muntuddu.
4 Ya atbohdiy panapit'u an adi umat hi panapit nadan nun'alala'ing an tataguh tun
luta an manayhayu' hinadan mangngol mu kimmulug ayu an gapuh boddang nan
Espiritun Apu Dios.
5 Ta hiya nan hinaen eyu kimmulugan i Kristu ya agge nalpuh la'ing di tagu te
nalpuh nan abalinan Apu Dios.

Nan Boddang Nan Espiritun Apu Dios

6 Hanadan nihamad di pangulugda ya innilada an nan itudtudumi ya nalpuh nan
la'ing Apu Dios an agge nalpuh la'ing di tatagu onu nadan ap'apuh tun luta an
mapogpog di pun'ap'apuwanda.
7 Te hi Apu Dios nimpey nalpuwan diyen la'ing an hiya din ninomnomna tuwalih
din ma"id ni' ha ohah limmuna an ahi ta'u middum i hiyah tun ipabaktuwana. Mu
aggena impa'innilah nadan tataguh din hopapna.
8 Ya nadan ap'apun di tataguh tun luta ya aggeda innilah tuwen ninonomnom Apu
Dios te onha na'awatanda ot wan aggeda impipata' nan na'abbaktun Ap'apu ta'uh nan
krus.
9 Mu athidiy na'at ta nipa'annung nan impitudo' Apu Dios an alyonay,

Nan ma"aphod an indadaan Apu Dios hinadan waday pamhodnan hiya ya ma"id
ha ohah taguh nanigo ya nangngol onu nunnomnom hi a'atna.

10 Mu impa'innilan nan Espiritunan dita'uh ad uwani. Te nan Espirituna ya ma"id
ha aggena innila an ta'on on nan punnomnom Apu Dios.
11 Dita'un tatagu ya adi mabalin hi namaag ya innilan nadan udum an tatagu nan
wah nomnom ta'u te ammuna ta'un nanginnila. Ot namama moh nan nomnom Apu
Dios an ammuna nan Espirituna hi nanginnila.
12 Mu gapuh nan niddumanan dita'u ya mabalin an ma'awatan ta'u nadan dakol an
indat Apu Dios i dita'u. Mu nadan agge kimmulug ya adida ma'awatan datuwe.
13 Ta hiya nan muntudtudu ami'e ya bokon hay la'ingmiy pangidinlanmi te nan
Espiritun Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'awat hinan tudtudun
Apu Dios hinadan tatagun nidduman nan Espirituna.
14 Mu nadan tatagun ma"id i dida nan Espiritun Apu Dios ya adida abuluton
nan tudtudun malpuh nan Espiritu te adida ma'awatan an gapu ta bokon nan
Espiritun Apu Dios di pangidinlandah mangipa'innilah ibalinana. Ta hiya nan hay
punnomnomda i diyen tudtudu ya layah onu hapit an ma"id ha hunungna.
15 Mu nan tagun wadan hiya nan Espiritun Apu Dios ya mabalin an imatunana nan
nibahho ya nan nipto'. Mu nan agge kimmulug an ma"id nan Espiritun Apu Dios i
hiya ya adina ma'awatan nan punnomnom ya pangiye"en nan tagun nidduman nan
Espiritun Apu Dios.
16 Ta hiya nan waday nitudo' hinan hapit Apu Dios an alyonay,

Ma"id i dita'un tatagu ha nanginnilah nomnom Apu Dios ta hiya nan ma"id i
dita'u ha mabalin hi mangituddu i hiya hi atona.

Mu dita'un kimmulug ya umat hi punnomnom Kristu di punnomnom ta'u.

2:9 2:9 Isaiah 64:4

3

Hi Kristu Ya Ammunay Madayaw

1 Ibaga' i da'yun i'iba an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya adi mabalin hi itudtudu'
nadan naligat an tudtudu te agge ayu ni' imminghah nan pohdon nan Espiritun Apu
Dios. Te nan pangiye"eyu ya umat hi pangiye"en di agge kimmulug. Te nan a'at di
pangulugyu ya umat hinan a'at nan pi'yayyam an golang.
2 Ta hiya nan hay intuddu' ya nan umat hi gatas an nalakah pangukmunan an
bokon hanan umat hi makulhin makan. Te hay immannung ya ta'on on ad uwani
ya adiyu abalinan an anon nan makulhi te adiyu ni' ma'awatan nadan naligat an
tudtudu.
3 Te ma'innilah nan pangatyu an agge ni' nihamad di pangulugyu te munhin'a'akih
ayu ya way ohaon ipapilitnay pohdona. Hinaen pangatyu ya umat hi pangat nadan
agge kimmulug.
4 Te hay udum ya alyonday ha''on di un'unudonda ya hanada'e bon udum ya
alyonday hi Apolos. Ta hinaey atigana an nipaddung di pangatyuh nan pangat di
agge kimmulug.
5 Undan nganney punnomnomyu i da'mi i Apolos an on ami tagu ya ammuna an
ba'baalon Apu Dios an hinnag da'mi an muntudtudu i da'yu ta kimmulug ayu an ta'on
on agge numpaddung nan inyukod Apu Dios hi tamumi.
6 Te hay tamu' ya paddungnay inihok'u nan hapit Apu Dios hi nomnomyu. Ya hi
Apolos di paddungnay nunsibug i diyen nihok. Mu hay mangipa'ong'ongngal i diyen
nitanom ya hi Apu Dios.
7 Ta nan mun'ohok ya munsibug ya numpaddungdan ma''id ha nabakbaktu i dida
an ammunah Apu Dios te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'ongngal hinadan
nitanom.
8 Ot nan tagun nun'ohok ya nan tagun munsibug ya ma''id ha nabakbaktu i didan
duwa. Ya hi Apu Dios di ukod an mangdat hi gunggunan nadan mumpuntamu an
miyunnudan hinan inatdan nuntamuh nan inyukodnan tamuda.
9 Ot athina i da'min Apolos an on da'mi puntamuwon i Apu Dios ya abuh. Ya da'yu
nadan paddungnay puntanoman Apu Dios an puntamuwanmi onu nan ma'apyah
balen Apu Dios.
10 Ta gapuh nan abalinan an indat Apu Dios i ha''on ya mabalin an nahamad
di inat'un nangapyah nan ipabunan di bale. Ya wadaday udum ta diday ukod an
manginayun an munhamang. Mu mahapul an halipodpodonda ta wan mipto' di
pangapyada.
11 Ya mahapul an ma''id ha udum hi alyondah nahamhamad hi pangipabunan te
ammuna nan impa'innila' tuwalin da'yu an hi Jesu Kristu.
12 Ot nan manginayun an mangapyah bale i diyen ipabunana ya mahapul an
umat hinan balitu' onu silber onu nadan nun'anginan batuy usalona ta bokon nadan
nalakan mapa"ih an umat hi kayiw onu gulun.
13 Te hitun punhumalyaan Kristu ya mipa'innilan namin nadan a'at di tina-
muwanda. Te hay atonan munhumalya ya umat hi aton nan apuy an gobhonan
namin ta mabati nan umat hi balitu' ya silber ya nadan nun'anginan batu.
14 Ta onha napatnah nan apuy nan niyapyah nan nahamad an ipabunan di bale ya
agge naghob an nunnanong ya waday midat an gunggunan nan nangiphod.
15 Mu maghob'e tuwali ya ma''id ha midat i hiyah gunggunana. Ya manu te mi'taguh
diyen tagu mu umat hinan tagu an ammunay adolnan inihwangnah nan gimmanab
an bale an ma"id ha ta'on hi ohah inhawwangna hinadan gina'uh nan bale.
16 Ot mahapul an nomnomnomon ta'un dita'u an kimmulug di ma'alih balen Apu
Dios an niha''adan nan Espirituna.

17 Ta hiya nan hi Apu Dios ya bahbahona nan tagun mamahbah i dita'u an
nunhituwana. Te dita'un ma'alih balena ya hiyay ud bagi i dita'u.
18 Ot hanat ma''id i dita'u ha hiya on inlaylayahhanay adolna an hay punnomnomna
eh'a ya nala'ing an ta'on on ammuna nan la'ing di taguh tun lutay wadan hiya.
Ot wada'e i da'yu ha athidiy punnomnomna ya udu'dul on mahukkatan ta nan
tudtudun Apu Dios di ita'dogna an ta'on on alyon nadan tataguh ma''id ha innilana.
Te atona'ehdi ya hiyay immannung an nala'ing.
19 Te hay la'ing di tagu ya ma"id ha hilbina i Apu Dios an umat hinan impitudo'nan
alyonay, Nadan tatagun mangididinol hinan la'ingda ya ammuna ya hidiyen la'ingday
usalon Apu Dios hi paddungnay pumbituna i dida.
20 Ya wada boy ohan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nan Ap'apu ta'u ya innilanay
wah nomnom di tagu ya hidiyen punnomnomda ya ma"id ha hilbina an ta'on on
alyon di tataguh tun luta hi nun'ala'ingda.
21 Ta hiya nan ta'on on nganney abalinan di ohan tagun muntuddu ya adiyu alyon
hi nabakbaktu mu nadan udum te an naminda ya intuda' Apu Dios dida ta wan
bumoddangda i da'yu.
22 Ot wadah Peter ya hi Apolos ya ha''on tee ta wan bumoddang ami i da'yu. Ya
an namin nadan wah tun luta ya tun nitaguwan ta'u ya hay atayan ta'u ya ta'on on
nadan ma'ma'at hi ad uwani ya waday boddangna i dita'u.
23 Te dita'u ya tatagu dita'u i Kristu an wada i Apu Dios.

4

Hay A'at Nan Puntamuwon Apu Dios

1 Hay maphod hi nomnomnomonyu ya baal da'mi i Kristu an nangiyukadanah e
mangipa'in'innilah nan tugun Apu Dios an agge ni' nipa'innilah din hopapna.
2 Ya mahapul an hanadan baal ya na'na'unnuddah nan ud baal i dida.
3 Ta hiya nan ha''on'e ya bokon hay ibagan di tataguh nan inat'un nuntamuy
pundinola'. Ya atbohdin ta'on on ha''on ya adi' alyon hi maphod onu adi nan inat'u.
4 Te ta'on on hay punnomnom'u ya ma''id ha inat'uh gumalat hi pangihingalan Apu
Dios i ha''on mu agge' innilah on athidiy punnomnom Apu Dios. Te nan Ap'apu ta'u
ya abuh di mabalin an mangibagah nan immannung an a'at'u.
5 Ta hiya nan adi mabalin hi dita'uy mangali hi maphod onu adi maphod nan ohan
tagu. Ot hay maphod ya haddon ta'u ta ingganah on mumbangngad hi Kristu. Te
hitun pumbangngadana ya ibagana nan immannung an a'at di hinohhan dita'u an
ta'on on nan agge na'innilaan hi ad uwani an ato'aton di tatagu ya atbohdih nan
nomnomda. Ya an namin nadan nangat hinan pohdon Apu Dios ya ahi maphod di
ibaganan dida an miyunnudan hinadan ina'inatda.
6 Hituwen imbaga' an a'atmi i Apolos ya pohdo' an innilaonyun i'iba' an da'min
muntudtudu ya ma''id ha ohah nabakbaktu. Ta hiya nan mahapul an idinongyuh
naen eyu pangipabaktuwan hi udum an muntuddu. Te nan athinan pangat ya adi
miyunnudan hinan tugun Apu Dios an impitudo'na.
7 Manu te mabalin an wada i dita'uy dakdakkol di innilana mu nadan udum. Mu
ta'on on athidi ya hi Apu Dios damdamay nalpuwan diyen abalinan ta'u. Te an
namin nadan nawadan dita'u ya hiyay nalpuwana. Ot hiya nan ma''id ha aton ta'un
mumbaktu an gapuh nan wadan abalinan ta'u te on nidat i dita'u an bokon dita'uy
nunlumu.
8 Wan hay punnomnomyuh nan a'at di pangulugyu ya na'hammad an ma''id ha
kulangna. Ta paddungnay na'abbaktu ayu an ay ayu papatul. Mu da'mi'e ya ma"id

3:19 3:19 Job 5:13 **3:20 3:20** Psalm 94:11

ha bilangmi. Mu maphodot on immannung an ad uwaniy pumpatulanyu ta wan
middum amin mun'ap'apuh nan pun'ap'apuwanyu.
9 Mu hay punnomnom'uh inyabulut Apu Dios hi a'atmin a'apostolesna ya da'mi nan
na'adda''ul hi ad uwani. Te hay punnomnom di tatagun da'mi ya ma''id ha hilbimi ta
udu'dulnay mipapate ami ta punhintiggan da'mih tatagu ya ta'on on hanadan anghel.
10 Te hay pangalidan da'mi ya ay ma"id ha nomnommi an gapuh pangun'unudanmi
i Kristu. Ya alyonda boy da'mi nan ma''id ha abalinana. Ta nunhiglay pamihuldan
da'mi. Muden da'yu'e ya alyonyuy innilayun namin an ma''id ha pungkapuyanyu. Ya
atbohdin alyonyuy da'yuy pemanan di tatagu.
11 Mu da'mi'e ya ingganah ad uwani ya mapalpaligat ami. Te wa'e on ma'a'agangan
ami ya ma'u'uwoh ami ya nun'adudunut nadan lubungmi ya wa'e on pamaaggon
nuntampu' da'mi. Ya ma"id ha nadutu' hi nunhituwanmi te on ami e umanin'innabat
an e muntudtudu.
12 Ya atbohdin ma"able amin tumamutamu ta waha pangalanmih igattangmih
mahapulmi. Ya ta'on on nunhiglay pamihuldan da'mi ya maphod di nambalmin dida.
Ya nunhiglay namalpaligatdan da'mi mu onmi attog initpo'itpol.
13 Ya binana'bain da'mi mu impa'ulayanmi damdama dida. Mu ta'on on
ina'inatmihdi ya hiya damdaman hay punnomnom nadan tatagun agge kimmulug i
da'mi ya ma''id ha innilami. Ta ingganah ad uwani ya on ami ay ginalut hi panigoda.
14 Agge' intudo' datuwe ta way atonyun mibabain. Mu manu'eh ipa'innila' datuwe
ya ta wan pun'adalanyu. Te ha"on'e ya ibilang da'yuh i'imbabale' an ongal di
punnomnom'u i da'yu.
15 Ya ta'on on alinah umeh himpuluy libuy (10,000) muntudtudun da'yuh nan a'at di
e pangun'unudan i Kristu mu nomnomnomonyu an ha''on ya abuh han ay hi amayu te
ha''on di namangulu an nangipa'innilan da'yuh nan a'at Jesus ta hiya nan kimmulug
ayun hiya.
16 Ot hiya nan ibaga' i da'yu an maphod on iyunnudanyu i ha''on.
17 Ta hiya nan honago' hina nan imbilang'uh pohpohdo' an imbabale an hi Timothy
an na'na'unnud i Apu Dios ta ipanomnomna i da'yu nan a'at di pangun'unud i Jesu
Kristu an hiya nan un'unudo'. Ya hidiye boy e' itanudtuduh nadan kimmulug hi
asimbasimba'an an uggan'u umayan.
18 Innila' an needahnay udum i da'yu an hay punnomnomda ya adiya' mo
mumbangngad hina ta hiya nan nginumheda.
19 Mu iyabulut'en Apu Dios ya agagga ya umaliya' ta innilao' danaen tatagun
mungngohe hi'on immannung an waday abalinanda onu manuy hapitonda.
20 Te nan a'at nan tagun immannung an niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
miyunnudan di pangatnah nan pohdon Apu Dios an bokon hapit ya abuh.
21 Ot nomnomnomonyu ta hitun umaliya' ya bokon hay hingal'un da'yuy idatong'u
ta wan nan maphod di punhahhahapitan ta'u.

5

Hay Panitilogan Hinan Nibahhoy Pangatna

1 Waday nipa'innila i ha"on an adi ahan maphod an at'aton di ohan kimmulug
i da'yuhna. Ya innila' an ta'on on nadan agge kimmulug ya adi mabalin hinaen
umipabain an at'aton naen tagu an ilo'na nan numbintanan amana.
2 Mu tanganu mahan on at'ayuhna an ta'on on athinay ma'ma'at ya mumbaktu ayu
damdama. Unhaot nunhiglan mahkit hi punnomnomanyu ya impaanyuh naen taguh
nan a'amu'amunganyu ta adi midmiddum i da'yu.
3 Ta'on hi ona' ma''id hina mu aya' damdama wahna te ninonomnom'u nan
madadawoh hi ma'at.

4 Ot di'et ma'amung ayu ya nomnomnomonyu an wadah Jesu Kristu an ni'yamung
i da'yu. Ya ta'on on ha"on ya aya' ni'yamung i da'yu. Ot waday abalinanyu an indat
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
5 ta iyukodyu i Satanas hinaen tagu ta wan paligatona ta alina ya matitilog ta
idinongna ta way atonan mi'taguh tun pumbangngadan nan Ap'apu ta'u.
6 Hana'en eyu pumbaktuwan ya adi maphod. Innilayu nan a'at di yist an ta'on on
kittang ha middum ya pa'ongngalona nan alinan ma'apyah tinapay.
7 Ya hinan punnomnomnoman ta'uh nihwangan handidan a'ammod ta'uh ateh ad
Egypt ya mahapul an mitopal an namin nadan yist. Ta athidi bon dita'u an mahapul
an idinong ta'u nadan pumbahbahulan ta'u ta ammuna nadan maphod an a'at ta'u
tuwaliy aton ta'u. Ot abalinan ta'un mangat i danae te inyaten Jesu Kristu di bahul
ta'u.
8 Ot hanat idinong ta'u nimpen namin nadan pumbahbahulan ta'u an umat hi
humihiwawan hi ibba ya nadan udum an adi maphod an pangat. Ta hanadan nipto'
an pangat di ipa'ingha ta'un aton ta mipaddung ta'uh nan tinapay an agge nadduman
hi yist.
9 Ya wada din intudo"u an inali' di adi ayu midmiddum hinadan tatagu an e mi'il'illo'
hi bokonda ahawa
10 ya ta'on on hinadan ma'aggamgam onu nadan kumulukuluk hi ibbada onu nadan
mundayaw hi udum an dios. Mu hay pinhod'un ibaga i nae ya bokon nadan agge
kimmulug di adiyu idduman. Te onha dida ot gahin on ayu umaan hitun luta.
11 Mu hay pohdo' an ibaga i naen inali' an adiyu idduman ya nadan tatagun
mangalih kimmulugda mu dee mannot an mi'ilala'ida onu mi'babaida. Ya hanada'en
udum ya ma'aggamgamda onu mundayawda hi udum an dios. Ya mabutobutongday
udum ya kumulukulukday udum ya hanada'en udum ya ahiwawanday ibbada.
Danaen tatagu nan alyo' hi ta'on on ha eyu pi'ib'ibbunan i dida ya adiyu goton.
12 Bokon ha"on di mangipanuh hinadan ato'aton nadan agge kimmulug. Mu dita'u'e
ya mahapul an titilgon ta'u nadan ibba ta'un kimmulug hi'on nibahhoy pangatda.
13 Ta hiya nan hay ibaga' hi atonyu i naen tagun numbahul ya mahapul an adiyu
pi'id'iddumon hinadan a'am'amunganyu. Mu nada'en agge kimmulug ya hi Apu Dios
di ukod i dida.

6

Hay Nibahhawan Nadan Udum An Kimmulug Hi Ad Kulintu

1 Da'yu'en kimmulug ya wa'et waha aggeyu pinhod hi inat nan ohan ibbayu ya hanat
adiyu e idalom hinadan agge kimmulug ta bokon diday mangipanuh. Hay maphod
ya hanadan ibbayun kimmulug i Apu Dios di pangibagaanyu ta diday mangipanuh.
2 Te undan aggeyu innila an dita'un tatagun Apu Dios di middum i Jesu Kristu an
mangipanuh hi tataguh tun lutah pidwana? Ot athidi'ey ma'at ya undan ammuna ha
athidih mabgawan ya adiyu abalinan an ipanuh?
3 Ya undan aggeyu innila an ta'on on hanadan anghel an nalpuh ad abunyan ya
middum ta'u i Jesus an munhumalyan dida? Ot hi'on athidiy ma'at ot namama mon
abalinan ta'u nadan nalakan mihahapit hitun luta.
4 Ta hiya nan wadada'ey mundadalloman hinadan ibbayun kimmulug ya iyeyuh
nadan ibbayun kimmulug ta diday bumoddang an mangipanuh.
5 Athituy pangali' i da'yu ta way atonyun bumain te undan ahan ma"id i
da'yun kimmulug ha mabalin hi mangipanuh hinadan ibbayun kimmulug an
mundadalloman.

5:13 5:13 Deuteronomy 17:7; 19:19; 21:21; 22:21,24; 24:7 **6:2 6:2** Luke 22:28-30

6 Adi maphod danaen pangatyu te da'yu on indalomyuy ibbayun kimmulug. On
eyu bo udot imbagah nadan agge kimmulug ta diday mangipanuh i da'yu yaden
dayyadahdi nadan agge kimmulug.
7 Hanan punhindadallomanyun kimmulug ya ipa'innilana an nibahho ayu. Te
dita'un kimmulug ya udu'dulnay itpol ta'u nadan adi maphod an aton nadan ibba
i dita'u mu ta adi ta'u mundalom an ta'on on kulukon dita'u.
8 Mu ma"id te onnot bo on da'yun kimmulug i Apu Dios on nunhingkukuluk ayu.
9 Undan aggeyu innila an hanadan nibahhoy ato'atonda ya adi mabalin hi
middumdah nan pun'ap'apuwan Apu Dios? Ot hanat halipodpodonyu ta adi ayu
mi'hayhayyup hinadan mangilo' hi bokonda ahawa onu nadan mundayaw hi udum
an dios onu nadan mangiluktap hi ahawada onu nadan linala'in mumpabayad hi
adolda onu nadan mangahawah ibbadan binabai onu linala'i
10 onu hinadan e humanod'ap onu nadan na'agum onu nadan mabutobutong onu
nadan attaondan e tumtumbu'on di ibbadan tagu an ta'on on agge immannung onu
nadan ma'ngihhapit ta alanday pihhun di ibbada te dadiyen tatagu ya adida middum
hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.
11 Athidiy udum i da'yuh din aggeyu ni' kimmulugan. Mu maphod ta ad uwani
ya indinongyu dadiye ta da'yu moy tatagun Apu Dios hi ibilangnah maphod te
pinakawan da'yu an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ot ipiddumna
bon da'yu nan Espirituna.

Hantun Adol Ta'u Ya Bagin Apu Dios

12 Mabalin an wadada i da'yuy mangali hi, Mabalin an atonmi nadan pinhodmin
aton. Manu te mabalin mu adi an namin di aton ya iphodan. Te mabalin an atonyun
namin nadan pinhodyun aton mu wa'et immingha ya naligat an idinong.
13 Ya alyonyu boy nan makan ya nawada te mahapul di bituka ta'u ya atbohdih nan
bituka an nawada ta iha"adan di anon ta'u. Mu innila ta'un udum hi algo ya pogpogon
Apu Dios datuwen duwa. Mu adi athidih tun adol ta'u te agge nalmu ta ukod i hiyah
nan pohdonan aton an umat hi ena pi'lo'an hi bokona ahawa. Mu nawada ta wan
munhilbi i Apu Dios an hiya nan mangipappapto' i dita'u.
14 Te udum hi algo ya mahuwan Apu Dios tun adol ta'u an gapuh nan ongal an
abalinana an umat hidin nummahuwanah nan Ap'apu ta'uh din natayana.
15 Ya innilayu an kimmulug ta'u'e mo i Kristu ya dita'uy agimangnun di adolna. Ta
hiya nan adi maphod hi'on nan kimmulug ya ena id'iddum di adolnah nan babain
mumpabpabbayad hi adolnah linala'i.
16 Te undan aggeyu innila an nan tagun mangilo' hinan babain mumpabpabbayad
hi adolna ya numbalindah ohay adol. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Bokonda
mo duwa te ayda na'ohhan adol.
17 Mu hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di pi'idduman ta'u ya miyunnudan di
punnomnom ta'u hinan punnomnomna.
18 Ot hiya nan mahapul an adiyu goton an aton hidiyen pumbahulan an umat hi
e pi'lo'an hi bokon ahawa. Te an namin di pumbahulan ya adi maphod te puma"ih
nitaguwan ta'u. Mu iyal'alanah nan pangilo'an hi bokon ahawa te dadagonan namin
nan niyatan di adol.
19 Ya innila ta'un tun adol ta'u ya nunhituwan nan Espiritun Apu Dios an
impiddumnan dita'u. Ta hiya nan bokon dita'uy ukod hi adol ta'u te hi Apu Dios
an ud tagun dita'u di ukod.
20 Te hiyay namla' i dita'u. Ta hiya nan mahapul an an namin di aton ta'u ya hi Apu
Dios di midayaw.

6:16 6:16 Hidin Hopapna 2:24; Matthew 19:6; Mark 10:8

7

Hay A'at Di Mangahawa

1 Hana'en intudo'yun pohdonyun mahmahan i ha''on an a'at di mangahawa ya
udu'dulnay adita mangahawa.
2 Mu hidiye'ey lummuh e pi'lo'an di ohah bokona ahawa ya udu'dulnah on way
ohaon waday ahawana.
3 Ya hanan himbale ya mahapul an way ohaon atona nan lebbengnah nan ahawana.
4 Te nangahawa'e mo nan babai ya bokon hiya ya ammunay ukod hi adolna te
waday kalebbengan nan ahawana. Ya atbohdih nan lala'i an bokon mo hiya ya abuh
di ukod hi adolna te wada damdamay kalebbengan nan ahawana i hiya.
5 Ta hiya nan da'yu'en nun'alahin ya adi maphod onyu iyadiy adolyuh nan
ahawayu. Mu pohdonyu'en munhiwwayan ni' an malo' ta way atonyun mangihamad
an mundasal ya punhapitanyu ni' ta gahin hi abulutonyun duwa. Mu adi damdama
a'uga'ugab te alinah adi ayu pa''itpol ya alinah waday adi maphod hi ipanomnom
Satanas i da'yu.
6 Mu adi' bo alyon hi mahapul an malahin ayun namin. Mu hay punnomnom'u ya
udu'dulnay way ohaon waday ahawana hi'onyu pohdon an mangahawa.
7 Mu maphodot on an namin ayu ya umat ayu i ha''on an agge nangahawa. Mu
innila' an adi an namin ya wadah tuwen abalinan te ningamut an hi Apu Dios ya
agge numpappadung di indatnah abalinan ta'u.
8 Ot hay itugun'uh nadan agge ni' nalahin ya ta'on on nadan nabalu ya maphod on
minaynayun an adida mangahawa an umat i ha''on.
9 Mu ningamut'en ongal di naminhoddan mangahawa ya udu'dul di mangahawada
mu hanan nunhiglay amohdah nadan numpangahawa.
10 Ya hay tugun'u boh nadan nangahawa ya adi mabalin hi taynan nan babai nan
ahawana. Hituwen tugun ya nalpu i Apu Dios an bokon ha''on di ud nomnom.
11 Mu onha niluh an waha babaih tinaynana nan ahawana ya mahapul an adi
mumbintan. Mu pohdona'en malahin ya maphod on ibangngadnah nan ahawana.
Ya atbohdih nan lala'i an mahapul an adina ibolhe nan ahawana.
12 Ya pohdo' bon iddum hituwen tugun'uh nadan udum i da'yu an onha nan lala'i
di kimmulug ya agge nan ahawanan babai muden pohdon diyen babain nanongnan
munhimbaleda ya maphod di adi ibolhen* nan lala'i.
13 Atbohdih nan babain kimmulug an onha nan ahawanan agge kimmulug ya
matigon pohdonan munnanongdah baleda ya adi maphod an ibolhen nan babain
kimmulug.
14 Te onha niluh an nalahin hidiyen babai ya ahi kumulug ya mabalin an gapun
hiya ya pi'wagah Apu Dios hi ahawana. Ya atbohdi hi'on nan nalahin an lala'i di
kimmulug ya mabalin bon pi'wagah Apu Dios nan ahawana. Te onha adi pi'wagah
Apu Dios nan agge kimmulug an ahawan nan kimmulug ot hay panigon Apu Dios
hinan i'imbabaleda ya imbabalen di agge kimmulug. Mu gapu ta adi athidi ya hiya
nan mabalin an wagahan Apu Dios nadan imbabaleda an gapu ta kimmulug hi amada
onu hi inada.
15 Mu onha ningamut hinan agge kimmulug di naminhod an mi'bolhe ya bokon
pumbahulan hi'on iyabulut nan kimmulug ta adi mi'hannu. Te bokon nan e
pi'hannuwan di gapunah namto'an Apu Dios i dita'u.
16 Ya manu'e boh alyo' di adiyu ipagol dida ya ma''id damdama ha mapto' hi'on
maboddangan ta lo'tat ya kumulug.

Hay A'at Di Abalinan Ta'un Inyukod Apu Dios

---

* **7:12 7:12** Hay pangalin di udum hinan ibolhe ya ihiyan.

17 Ya maphod on hanan niyukod hi hinohha i dita'u di minaynayun hi abuluton
ta'u ta adi ta'u hukkatan an gapu ta kimmulug ta'u i Kristu. Hiyah naey tugun'uh an
namin an kimmulug hinadan simba'an an bokon da'yu ya abuh.
18 Ta onha waha taguh numpakugit mo ot ahi kumulug ya bokon hidiyey lummuh
inomnomana. Ya atbohdih nan agge nakugit an kimmulug an bokon bo hay ena
pumpakugitan di nonomnomona te bokon hidiyey ma'ahhapul hi aton.
19 Te hay panigon Apu Dios ya ma''id ha numpahhiwan nan tagun numpakugit ya
nan agge. Mu ha ahan di pohdonah hinohhan dita'u ya nan pangunudan ta'uh nan
tuguna.
20 Ta adi mahapul an hukkatanyu nan a'at di nitaguwanyu an ta'on on ayu
kimmulug.
21 Ta onha himbut ayuh din namto'an Apu Dios i da'yu ya bokon hidiyen
ahimbutyuy eyu inomnoman. Mu onha mabalin an malibli ayu ta bokon ayu mo
himbut ot maphod.
22 Te ta'on on himbut nan ohan tagu mu kimmulug'e ya hay panigon Apu Dios i
hiya ya bokon himbut. Ya atbohdi an ta'on on bokon ta'u himbut ya kimmulug ta'u'e
ya numbalin ta'u damdamah himbut Jesu Kristu.
23 Te hay natayanay namla'nan dita'u ta hiya nan mahapul an bokon hay taguy
mun'ap'apu i dita'u ta hi Kristu.
24 Ta hiya nan da'yun i'iba ya maphod on inaynayunyu nadan niyukod i da'yu hidin
agge ayu ni' kimmulug an ta'on on ad uwanin kimmulug ayu. Ot hi Apu Dios di
mangipapto' i dita'un namin.

Hay Tugun Hinadan Agge Nalahin

25 Hanada'en agge nalahin ya ma''id ha itugun'u i dida hi nalpu hinan Ap'apu ta'u
mu hituwen ibaga' ya nalpu i ha''on mu innilayu ot gapuh boddang nan Ap'apu ta'u
ya waday abalina' an muntugun i dida.
26 Ot hay punnomnom'u ya gapu ta nunhiglay punligatan ta'uh ad uwani ya udu'dul
on way ohaon nan a'atnah ad uwaniy minaynayun.
27 Ta hanan waday ahawana tuwali ya adina ibolheh diyen ahawana. Ya atbohdih
nan ma''id ha ahawana an udu'dulnay adina nomnomnomon an malahin.
28 Mu bokon bahul hi'on ayu mangahawa. Mu umannung an ma'udman nan
punligatanyuh ad uwani. Ya onha mabalin ot adi' pohdon an maligatan ayu.
29 Manu'e ya ho'dod di timpu hi e ta'u pangatan hinan ipatamun Apu Dios. Ta hiya
nan maphod on nan nalahin an lala'i ya bokon hidiyen nalahinanay humaliwa hi ena
pangatan hinan ipatamun Apu Dios i hiya.
30 Ya atbohdih nadan udum an ma'ma'at hitun nitaguwan ta'u an umat hinan
pumpalpaligatan onu nan pun'am'amlongan onu nan pungkumilhuwan ya nadan
udum an umat hi e punhapulan hinadan mikadangyan. Ta bokon danaey humaliwah
nan e ta'u pangatan hinan pohdon Apu Dios.
31 Ta bokon danaen ma'ma'at hitun lutay pangiyohhaan ta'uh punnomnom ta'u. Te
na'innilaan ta'u an hitun luta ya an namin nadan wahtu ya mapogpog di niyatanda
te adi madne ya mama''idda.
32 Hay pohdo' ya hanat adi dakol di inomnomanyu. Ta umat hinan lala'in agge
nalahin an mabalin an iyohhanay punnomnomnah nan ipatamun Apu Dios i hiya.
Te hay pangipa'amlongana i Apu Dios di nomnomnomona ya abuh.
33 Mu nan lala'in waday ahawana ya dakol di inomnomanah nan itaguwan hitun
luta ya hay atonan mangipa'amlong hinan ahawana.
34 Ta hiya mo nan adi mabalin an iyohhanay punnomnomna.
Ya athidi boh nan babai an agge nalahin an hay nomnomnomona ya nan ipatamun
Apu Dios i hiya te pohdonan miyunnudan di pangatnah nan pohdon Apu Dios. Mu

nan nalahin an babai ya adi athidi te dakol di nomnomnomonah nan itaguwan hitun luta ya hay atonan mangipa'amlong hinan ahawana.
35 Manu'eh ato' hinay panugun'u i da'yu ya iphodanyu mu adi' ipapilit an adi ayu malahin. Te hay pohdo' ya ta ma''id ha humaliwah nan pangunudanyun Apu Dios onu nan eyu pangatan hinan inyukodnan da'yu.
36 Mu onha waha lala'ih nitbi ta gahin on mangahawa ya hay punnomnomna ya adi maphod hi'on adina ahawaon nan nitbiyana ya udu'dulnay mun'ahawada ot bokon bahul.
37 Mu onha hidiyen nitbin lala'i di ud nomnom an adina ahawaon hidiyen nitbiyana te innilana an abalinana an adi malahin ya maphod boh diyen ninomnomna.†
38 Maphod on ahawaon nan lala'ih diyen nitbiyana mu impohpohodna bo hi'on hiyay ud nomnom an adi malahin.
39 Ot nan babain waday ahawana ya adi mabalin hi ibolhena nan ahawana ta ahhin malahin boh oha. Mu ningamut'en nate nan ahawana ya mabalin an pinhodna'en mumbintan ya ukod i hiya mu ta ha umat i hiyan kimmulug.
40 Mu hay punnomnom'u ya udu'dulnah on adi mumbintan. Ya innila' an hituwen punnomnom'u ya miyunnudan hinan intuddun nan Espiritun Apu Dios.

8

Hay Imbagan Paul Hi A'at Nan Nibaki
(Roma 14:1-23)

1 Hana'en mahmahanyu an a'at di nibaki hi'on paniyoh pangihdaan onu adi ya innila ta'u an way oha i dita'u on waday innilana. Mu mahapul an innilaon ta'u an hinuddum ya nan waday innilana ya munlattuwag mu nan waday pamhodnah nan ibbana ya hay nomnomnomona ya nan iphodan di ibbana.
2 Ta hiya nan adi maphod hi'on ipapilit ta'u nan innila ta'u te aton ta'u'ehdi ya hidiyey atigana an kulang di innila ta'u.
3 Ya ipa'innila' bon da'yu an innilan Apu Dios nan tagun waday pamhodnan hiya.
4 Ot athidi'e ya nganney punnomnomyu, on mabalin an ihda ta'uy nibaki onu adi? Innila ta'u tuwali an hanadan dakol an alyondah dios ya bokonda immannung an dios te oha ya abuh nan immannung an Dios.
5 Mu nadan agge kimmulug ya patiyonda an dakol di dios hi ad lagud ya hitun luta.
6 Mu dita'u'e ya adi athidi te innila ta'u an oha ya abuh nimpeh Apu Dios an hi Ama ta'un nunlumuh an naminamin an wada. Ya tinagu dita'u ta way aton ta'un munhilbin hiya. Ya oha nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu an pundinolan ta'u te hiyay nunlumu hi an namin an wada. Ya gapu bon hiya ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong.
7 Mu nomnomnomon ta'u an adi an namin nadan kimmulug i Kristu ya na'aan di takutdah nadan udum an dios. Te wadaday udum an hidin hopapna ya nan bakiy impa'inghada ta hiya nan ta'on hi kimmulugda ya nakapuy di pangulugda ta hay punnomnomda ya mumbahulda hi'on anonda nadan nibaki.
8 Immannung an nan makan ya bokon hidiyey mangihi''an i dita'un Apu Dios. Te ta'on hi anon ta'u nan nibaki onu adi ta'u ya hiyah diyen adina hukkatan nan niyatan ta'un Apu Dios.
9 Mu ta'on hi athidi ya mahapul an halipodpodon ta'u te alina ya dita'uy gumapuh pumbahulan nadan nakapuy di pangulugna.
10 Te onha tigonda an e ta'u mi'mi''an hinadan nibaki ya alinah ma'agaganda ya ni''anda. Ya hidiyey lummuh pumbahulanda. Manu i dita'u te innila ta'un ma''id ha niyatan nan baki i dita'u. Mu dida'e ya hay punnomnomda ya pumbahulan.

† **7:37 7:37** Hinan Greek ya ma''id ha mapto' hi'on nan nitbiyan nan lala'in malahin onu nan hi aman nan babai di ud nomnom an udu'dul on adi matuluy an malahin nan imbabalena.

11 Ta hiya nan hay a'at mon diyen inat ta'u an gapu ta impapilit ta'u nan innila
ta'u ya binahbahna nan pangulug nadan ibba ta'un agge ni' nihamad di pangulugda
yaden ta'on on dida ya inyaten Kristu di bahulda.
12 Ya bokon dida ya abuh di numbahulan ta'u te ta'on on hi Kristu.
13 Ta hiya nan ha"on'e ya onha nan pangana' hi nibaki di lummuh pumbahulan
nadan ibba' ot udu'dulnay ta'on on ma"id ha ihda' hi dotag hi inggana.

9

Hay Mangdat Hi Mahapul Nadan Muntudtudu

1 Ha"on'e ya nawayaa' an mangat hinan innila' an maphod. Te hi Jesu Kristu di
numpatigo i ha"on ta hiyay nangalih ha"on di apostolesna an e mangipa'innilah nan
tudtuduna. Ot undan bokon da'yuy bungan di nunhilbiya' hinan Ap'apu ta'u.
2 Ta'on on wadaday adi mangabulut an hi Jesu Kristu di nannag i ha"on mu innila'
an adi athidiy punnomnomyu. Te gapuh nuntudtuduwa' i da'yuy kimmuluganyu i
Jesu Kristu ta hidiyey panginnilaan an hi Jesus di immannung hi nannag i ha"on.
3 Ta hituwey uggan'u pambal hinadan mamihul i ha"on.
4 Ya undan ma"id ha lebbengmin midattan hi makan onu ma'inum hinadan emi
tumanudduwan?
5 Ya onha waha ahawa' ot undan adi mabalin hi mi'uyug i ha"on hinan e'
puntudtuduwan? Nadan i'iban nan Ap'apu ta'u ya nadan udum an apostoles Jesus
an umat i Peter ya in'uyugday ahawada.
6 Nganney punnomnomyu ituwe? Undan da'mi'e i Barnabas ya mahapul an e
ami bumo'lah nadan mahapulmi ya nada'en udum an muntudtudu ya da'yuy ukod
hinadan mahapulda?
7 Undan waha dingngolyu i ha e nuntindalu hi ma"id ha bo'laona ta hiya damdamay
ukod hi an namin hinadan mahapulna? Bokon'e bo ya on waha e nunhabal mu adi
mabalin hi anona dohah nan inhabalna? Ta'on on nan mumpapto' hi kalnero ya
undan adi mabalin hi tamtamana dohah nan gatas nadan kalnerona?
8 Adi ammuna datuweh panginnilaanyu an nan e muntamu ya waday bo'laona. Te
ta'on on hinan Nitudo' an Tugun ya athidiy ibagana.
9 Te hinan Nitudo' an Tugun Moses ya alyonay, Adiyu bunguton di to'on nan baka
hi'on mun'ilik.
Hidiyen imbagan Apu Dios ya adi ammuna nan baka hi ninomnomnah mahapul
hi mangan.
10 Te hay imbagana i diyen impitudo'na ya da'min e muntudtuduh hapitna. Te umat
amih nan e mun'aladu ya e mun'ilik an madinolda an waday midat i didah nadan
na'ilik.
11 Ot umat ituwen emi pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios i da'yu an hidiye nan
aymi inihok i da'yu an bimmunga. Ot undan adi maphod hi'on da'yuy ukod hinadan
mahapulmi ta wan ay hidiye ha dowwami?

Hay Gapunah Adi Pumbagan Paul Hinadan Mahapulna

12 Hi'on mabalin an mumbagadan da'yu nadan udum an muntudtuduh nadan
mahapulda ya undan adi namama i da'mi? Mu da'miy ud nomnom an adi ami
mumbagah kumpulna i da'yu te aggemi pinhod an alinah hidiyey gumalat hi aggeyu
naminhodan an mangngol hinan itudtudumin inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta
hiya mo nan ninomnommin udu'dulnah onmi itpol di nganneh diyen punligatanmi an
umat hi inagang ya nadan udum mu ta wan ma"id ha humandih emi pangipa'innilaan
hinan inat nimpen Jesu Kristu an iphodan ta'u.

9:1 9:1 Nan Na'na'at 9:3; 1 Kulintu 9:19; 2 Kulintu 12:12; 1 Tesalonika 2:6 **9:9 9:9** Deuteronomy 25:4

13 Ya innilayu bo an nadan mumpuntamuh nan Templo hi ad Jerusalem ya nan iyen
di tataguhdiy pangalandah anonda. Ya atbohdih nadan padi an mangi'nong hinadan
ipi'nong di tatagu i Apu Dios an waday alandah bingaydah nan i'nongda.
14 Ta athidi boh nan tugun nan Ap'apu ta'u an inalinay hanada'en e mangipa'innilah
nan inatna an iphodan ta'u ya mahapul an midattandah nadan mahapulda.
15 Mu ha''on ya ta'on hi athidin mabalin an mumbagaa' hinadan mahapul'u i da'yu
ya bokon hidiyey ninonomnom'u. Ya ta'on boy intudo''uh tuwe mu ma''id ha alyo'
hi mumbagaa' hinadan mahapul'u i da'yu. Te udu'dulnay iyate' di inagang'u mu ta
adiya' mumbagah nadan mahapul'u. Te mun'am'amlonga' an muntudtudu i da'yu an
ta'on on ma"id ha idatyu.
16 Mu ta'on on athidi ya adi mabalin hi mumbaktuwa' an gapuh nan e'
pangipa'innilaan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u te hidiyey indat Apu Dios
hi tamu'. Ot hi'on adi' aton hituwen tamun nidinol i ha"on ya innila' an ma"id ha
linggop di punnomnom'u.
17 Ta hiya nan gapu ta hi Apu Dios di nangiyukod i ha"on ya mahapul an ato' an
adi' nomnomnomon di bo'lao'. Mu onha nin ha''on di ud nomnom an mangat ituwen
tamu ot wan o'oddamo' di bo'lao'.
18 Ot hay gungguna' hi ad uwani ya nan pun'am'amlonga' hinan agge' numbagaan
i da'yu hi bo'lao' an ta'on on mabalin ta wan ma''id ha aton nadan nitudduwan an
mangalih binayadanday nuntudtuduwa' i dida.
19 Ha''on ya mabalin an ato' nadan pinhod'un aton te ma''id ha taguh ud baal i
ha''on. Mu ha''on di ud nomnom an ta'on ona' mumbalin hi baal di kumpulnan tagu
mu ta wan dumakdakkolday kumulug i Jesu Kristu.
20 Ta hiya nan hanada'en ibba' an Judyu di e' puntudtuduwan ya iyunnud'uh nan
pangatda ta wan donglonda nan ituddu' ta lo'tat ya hi Kristuy unudonda. Ya ta'omboh
adi mahapul an unudo' nan tugun Moses mu di'et hanadan mangun'unud hinan tugun
Moses di puntudtuduwa' ya iyunnud'u i dida ta wan donglonda nan ituddu' ta lo'tat
ya hi Kristuy unudonda.
21 Ya atbohdih nadan adi mangunud hinan tugun Moses an bokon Judyu an dida'ey
puntudtuduwa' ya iyunnud'uh nan pangatda hi'on bokon pumbahulan i Kristu ta way
ato' an mangipa'innilan didah nan a'at Kristu ta lo'tat ya hiya damdamay unudonda.
22 Ya wa'e bo ta hanadan nakapuy di pangulugnay puntudduwa' ya ipada"ul'uy
adol'u ta wan umata' i dida ta way atondan mundongol hinan itudtudu' ta way
aton di pangulugdan mihamhamad. Athinay pangat'u an kumpulnan tagu ya ipatna'
an mangiyunnud hinan a'atna ta lo'tat ya malmuy naminhodnan mangngol hinan
ipa'innila' ta alinah abulutonah Kristu ta wan mabalin an mi'tagun hiya.
23 Te an namin di ato' ya hay e ipa'innilaan nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'uy
nomnomnomo' te pinhod'un ha"on di ohah nadan mawagahan.

Hay Nangibagaan Paul Ta Ihamad Nadan Kimmulug An Mangunud I Jesus

24 Nan ab'abbak an umat hinan tinnagtagan ya innilayu an dakolday mabalin an
mi'mi'yat. Mu oha ya abuh han mangabak an mangalah nan pulumyu. Ot maphod
on athidiy aton ta'uh nan e ta'u pangun'unudan i Kristu. Ta an namin ta'u ya hay e
ta'u pangabakan di nomnomnomon ta'u ta wan waday pulumyu ta'u.
25 Mu mahapul an aanon ta'un namin nadan humaliwah e ta'u pangunudan ta way
aton ta'un mangabak. Te hanadan e mi'yabbak ya mahapul an unudonda nadan
ma'unud an pangidadaandah adolda an ta'on on naligat ta way atondan bumikah ta
adi hi kittang on nableda. Ya manu'eh atondahdi ya pinhoddan mangabak ta diday
idatan nan pulumyu. Mu nan pulumyuda ya adi madne ya napa''ih. Mu nan pulumyu
an midat i dita'un kimmulug ya na'ballol te adi mapa"ih hi inggana.

9:13 9:13 Deuteronomy 18:1 **9:15 9:15** 2 Kulintu 11:10

26 Ta hiya nan umata' hinan mi'yabbak an hay pangabaka' di nomnomnomo'. Te
adiya' umat hinan mi'huntukkan an logmonah huntuk.
27 Te ato' di abalina' an mangono'nong hinadan ato' an iyunnud'uh nan pangat nan
e mi'yabbak. Te onha nan pohpohdon di adol'uy ato' ot wan alina ya hidiyey lummuh
ma"id ha pulumyu' an ta'on on wadaday binoddanga' ta kimmulugda.

10

Adi Ta'u Patnaon Di Bungot Apu Dios

1 Da'yun i'iban kimmulug, pohdo' an nomnomnomonyu nadan na'na'at i handidan
a'ammod ta'u. Te hi Apu Dios ya winadana han bugut ta hidiyey nangipangulu i
dida. Ot punhi''anona nan liting hinan baybay ta hidiy nangi'wandan immagwat hi
dommang nan baybay.
2 Ta gapuh nangi'wanda i diyen baybay ya nan bugut an nangipangulun dida di
paddungnay namonyag i didan namin ta atigana an hi Moses di un'unudonda.
3 Ya hay inandan namin ya nan makan an winadan Apu Dios.
4 Ya imminumda bon namin hinan liting an winadan Apu Dios an impahawwang-
nah nan doplah. Ya hay ipa'innilan diyen doplah ya hi Kristu an hiya nan ni'uyu'uyug
i dida.
5 Mu ta'on on athidin nunhiglay nangipapto' Apu Dios i dida ya dakolda damdamay
nangibahhon nangun'unud i hiya. Ta hiya mo bo nan dakkodakkolday nun'a'ate on
nun'ilubu'da didah nan inwada.
6 Ot hanat danaen na'na'at i handidan a'ammod ta'uy pangitigan ta'u ta adi ta'u aton
nadan nibahhon pangat an umat hinadan ina'inatda.
7 Ot hanat bokon hanadan udum an dios di dayawon ta'u ta adi ta'u iyunnud
hinan inat di udum i dida. Te hay impitudo' Apu Dios hi ina'inatda ya alyonay,
Hanadan tatagu ya nabhugda'en nangihdah nadan ini'nongda on immanin'innumda
ta mun'abubutongda on innayundan in'innat nadan umipabain an ato'atonda.
8 Ya hanat adi ta'u aton nadan nagaga''iho an inat di udum i dida an inilo'day
bokonda ahawa. Te gapu i diyen inatda ya nadusada ta nagulpidan natey baintit
tuluy libu (23,000) i han hin'algo.
9 Ya hanat adi ta'u patnaon di ulen Apu Dios. Ta adi ta'u paton i handidan a'ammod
ta'uh din nadne te gapu i diyen inatda ya inyabulut Apu Dios ta nungkalat di ulog
dida ta nun'a'ateda.
10 Ya adi ta'u bo lumilililih nan pumpaligatan ta'u te hiyah diye boy ohan inatda ot
dusaon Apu Dios dida ta hinnagna nadan anghel ot pumpateda dida.
11 Ta danaen nundusan Apu Dios i handidan a'ammod ta'uh din nadne an gapuh
nadan adi maphod an in'inatda ya impitudo' Apu Dios ta way aton ta'un tumakut an
mangat hinadan adina pohdon hi ad uwanin mun'adatngan di apogpogan tun luta.
12 Ot alina'eh wada i da'yu ha hay punnomnomna ya adi nalakan mabaliyan ya
mahapul an halipodpodona te alina ya mabaliyan an umat i dadiyen a'ammod ta'u.
13 Te ma"id ha bahhonan waday apatnaan ta'u mu athidi tuwaliy niyatan ta'un
tatagu. Mu hi Apu Dios ya adina iyabulut ha apatnaan ta'u hi adi ta'u abalinan. Te
an namin di apatnaan ta'u ya ongal di abalinan Apu Dios an bumoddang i dita'u ta
wan mabalin an adi ta'u mabaliyan.
14 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ipatnan mumpaboddang hinadan udum an dios
te nalakay e ta'u abaliyan.
15 Innila' an nun'anomnoman ayu ot ukod ayun munnomnomnom hi'on imman-
nung tun alyo'.

10:1 **10:1** Hay Nakakan 13:17–14:31 **10:7** **10:7** Hay Nakakan 32:6 **10:9** **10:9** Bilang 21:5,6

16 Ya hay aton ta'uh nan punnomnomnoman ta'uh natayan Jesus ya munhana ta'u
i Apu Dios ya ahi ta'u inumon nan ma'alih dalana. Ta hidiyey atigana an niddum
ta'un Jesus an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u. Ya atbohdi hi'on mi''an ta'uh nan
na'upi'uping an tinapay an ma'alih adolna.
17 Te nan ohan tinapay an paddungnay adol Kristu an inupi'uping ta'u ya ipatigonan
an namin ta'un kimmulug ya paddungnay na'uping ta'uh nan adol Kristu.
18 Ta umat hinan aton nadan Judyu hi'on waday i'nongda i Apu Dios an hanan
pi''ananda i diyen i'nongda ya ni'laggatda i diyen nundayawanda i Apu Dios.
19 Mu adi athidi nadan mi'nong hinadan dios di udum an tatagu.
20 Te hay immannung hi nangi'nonganda ya nadan dimunyun nangipanomnom
i diyen ato'atonda. Ot on pohdonyun e middum an e mumpaboddang hinadan
dimunyu?
21 Adi mabalin hi mi''an ta'u onu mi'yinum ta'u hinan punnomnomnoman ta'u hi
natayan Kristu ya indani bo ya e ta'u numpaboddang hinadan dimunyu.
22 Te hi Apu Dios ya pohdona an hiya ya abuh di pundinolan ta'u. Ot adi mabalin
hi ipapilit ta'uy pohdon ta'u te undan adi ayu tumakut an mangipabohol i hiya?
23 Manu te dita'un kimmulug ya ma''id ha mapaniyo i dita'u. Mu mahapul bo an
nomnomnomon ta'u te adi an namin nadan pohdon ta'un aton ya maphod onu waday
iboddangnah nan pangulug ta'u onu pangulug di ibba ta'u.
24 Ot maphod on wa'e ha aton ta'u ya nomnomon ta'u damdamay iphodan di ibba
ta'u ta bokon hay adol ta'u ya abuh di nomnomnomon ta'u.
25 Mu hanat adi ta'u punduwaduwaan nadan dotag an migattang hinan malkadu
26 te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan wahtun luta ya ta'on on
tun luta ya bagina.
27 Ya umat boh nan waha mun'ayag i da'yu an agge kimmulug ta alyonay e ayu
mi''an hi baleda ya mabalin an ume ayuh onyu pohdon. Mu namaag ya ni''an ayuh
nan kumpulnan indadaana ta adiyu mahmahan hi'on nibaki onu agge ta wan ma''id
ha punduwaduwaan di nomnomyu.
28 Mu onha nan eyu pi''anan ya waha nangalih umman nibakih tuwen dotag ya
maphod on adiyu anon. Te alinah hay punnomnom diyen tagu ya bahul di panganan
hinan nibaki.
29 Ta hiya nan ta'on on innilam an agge nibahho ya mahapul an nomnomnomom
hidiyen punnomnomna ta bokon nan punnomnommuy unudom.
Mu alinah alyonyu on tanganu on hay punnomnom di ibbay mangipagol hinadan
mabalin an anon ta'u?
30 Ya onha munhanaa' i Apu Dios i diyen indatnan makan ya tanganu ona' pahiwon
i hiya?
31 Mu hay maphod ya ta'on on nan panganan ta'u ya nan uminuman ta'u ya an
namin nadan aton ta'u ya hi Apu Dios di nomnomnomon ta'uh ipabaktu ta'u.
32 Ta bokon dita'uy humandih kumulugan nadan Judyu onu nadan bokon Judyu.
Ya atbohdi an hanat bokon dita'uy lummuh pumbahulan nadan ibba ta'un kimmulug
i Apu Dios.
33 Te ha''on'e ya hay mamanguluh nomnomnomo' ya nadan mahapul di udum ya
ahi mohpe nadan mahapul'u. Te pinhod'un boddangan di dakol hinadan atondan
mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

11

1 Hay maphod ya hanat unudonyu nan ato' an mangun'unud i Jesu Kristu ta umat
ayu i ha''on an hiyay un'unudo'.

10:26 10:26 Psalm 24:1

Hay A'at Di Punhu'yungan Nadan Binabain Mundayaw I Apu Dios

2 Hay pun'am'amlonga' i da'yun i'iba ya nan eyu nanginaynayunan an mangun'unud
hinadan intuddu' i da'yu.
3 Mu pohdo' an ipanomnom hinadan binabai an hanat ibilangda nadan ahawadan
linala'i hi ap'apuda. Ya hay Ap'apun nadan linala'i ya hi Kristu. Ya hay Ap'apun Kristu
ya hi Apu Dios.
4 Ta hiya nan onha hinan pundayawan ya waha lala'ih adina aanon di kallugungna
ya impa'innilana nan impa'innilan Apu Dios i hiya onu hiyay mangipangpanguluh
dasal ya hi Jesu Kristu di binaina.
5 Mu nan babain mundasal onu ipa'innilana nan impa'innilan Apu Dios i hiya hinan
pundawayan an agge nunhu'yung ya nan ahawanay binaina te umat i ha nakalbuy
uluna.
6 Te onha adina pohdon an hu'yungan di uluna ot udu'dulnah on mumpakalbu.
Mu na'innilan umipabain nan babain nakalbu. Ta hiya nan maphod tuwalih on
munhu'yungday binabai.
7 Mu nan lala'i ya adi maphod hi'on hophopanay uluna te hidiyey pangipatigonah
nan anabaktun Apu Dios. Mu nan babai ya ipatigona nan anabaktun nan lala'i.
8 Te handin namangulun lala'in nalmu ya bokon hay babai di nalpuwana mu nan
namangulun babai ya na'alah nan lala'i.
9 Ya manu'eh limmun Apu Dios nan babai ya gapuh nan lala'i. Mu aggena limmu
nan lala'i an gapuh nan babai.
10 Ta hiya nan mahapul an munhu'yung nadan binabai ta mipatigoy
pumpada''ulandah nadan linala'i te bokon dita'un tatagu ya ammunay manigo mu
ta'on on hanadan anghel.
11 Ot gapuh nidduman ta'u i Apu Dios ya bokon mo way ohaon ukod te limmunay
babai ya lala'i ta wan mumboddangda.
12 Te ta'on on nan lala'i di na'alaan nan babaih din hopapna mu an namin ta'un
linala'i ya hay babaiy nalpuwan ta'u. Mu hay nalpuwan di an namin ya hi Apu Dios.
13 Ot hanat nomnomnomonyu an adi maphod hi'on adi munhu'yung nadan
binabain mundasal hinan pundayawan.
14 Ya matigoh nan a'at di linala'i an adi maphod hi panigan hinan lala'in adukkey
ibu'na.
15 Mu nan babain adukkey ibu'na ya maphod hi panigan. Te nan adukken ibu'na
ya indat Apu Dios ta mihophop hi uluna.
16 Mu alina'eh wadan da'yu ha agge naminhod an munhu'yung di binabai ya ibaga'
tee an an namin nadan pundayawan di kimmulug ya hiyah naey atonda.

Hay A'at Di E Punnomnomnoman Hi Natayan Kristu

17 Ya hay oha boh ibaga' i da'yu ya adi' pohdon nan pangatyuh nadan a'amunganyu
te hidiyey lummuh pumbahulanyu an bokon iphodanyu.
18 Te waday nangngola' an alyonday hinan ahayupanyu an mundayaw i Apu Dios
ya adi anu mun'u'unnudan di atonyu. Ya ta'on on ha''on ya iyuhuh'un immannung
hinae.
19 Ta hinaen ma'ma'at di panginnilaan hinadan immannung an kimmulug te adida
mi'mi'yat i naen adi maphod an at'atton di udum i da'yu.
20 Hay nibahhawanyuh nadan a'amunganyu an punnomnomnomanyuh natayan
Jesu Kristu ya agge immannung an hi Jesu Kristu di nomnomnomonyu.
21 Te ma'innilah nan pangatyu an hay udum ya ma''aptuda ta hiya nan namaag ya
ukodda on inanda. Ya hay udum ya adida ono'nongon ta mabutongda ya nada'en
udum ya na'aganganda.

22 Ot undan adi mabalin hi mangan ayu ya imminum ayuh nadan numpunhi-
tuwanyu? Hinaen ato'atonyu ya hiyay nabainan nadan nun'awotwot. Ya impatigoyu
an ma''id ha punnomnomyuh nadan ibbayun kimmulug i Apu Dios. Ya undan hay
punnomnomyu ya abuluto' danaen ato'atonyu? Adi mabalin.
23 Te intuddu' mo tuwalin da'yu nadan intuddun damdaman Jesu Kristu i ha''on an
inatna i diyen nahdom ot ahi matiliw. Ta inalan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu nan
tinapay
24 ot munhana i Apu Dios ot ahina upi'upingon ot ipiyappongna an alyonay, Hiyah
tuwey adol'u an ihulug'u ta iphodanyu. Hanat atonyuh tuwe ta panginomnomno-
manyu i ha''on.
25 Ya athidi boy inatnah nan bayah. Te hidin nanganda ot alana nan basu ot alyonah
nadan apostolesnay, Hituwen inumonyu ya dala' an nipa'annungan nan balu an
imbagan Apu Dios hi atonah nadan tatagu an iphodanda. Ot hanat ugganyu aton
hituwe ta panginomnomnomanyu i ha''on.
26 Ta an namin di pangananyu hinan umat idiyen tinapay ya panginumanyu i diyen
imbaga' ya hidiyey pangipatiganyu an waday niyatan nan natayan nan Ap'apu ta'u i
da'yu. Ot hanat inaynayunyun mangat ituwe ta ingganah tun pumbangngadana.
27 Ot onha wada i da'yu ha pamaaggon ni''an onu ni'yinum an adina nomnom-
nomon nan niyatana ya numbahul te ay laylayyah i hiya nan nangiyatayan Jesus hi
bahul ta'u.
28 Ot hiya nan wa'et na'amung ayuh nan punnomnomnomanyuh natayan Kristu
ya mahapul an way ohaon ihamadnan nomnomon nan niyatanan Apu Dios ya ahi
mi''an ya mi'yinum.
29 Te nan tagun pamaaggon ni''an ya umannung an waday pundusan Apu Dios i
hiya te aggena binalol nan natayan Jesus.
30 Ta hiya nan dakol i da'yuy mundogoh ya hanada'en udum ya nakapuy di
punli'nadah adolda ya natedaot mahan di udum.
31 Mu onha ihamad ta'un nomnomnomon di a'atna ta muntutuyu ta'uh bahul ta'u
ya ahi ta'u mi''an ya mi'yinum i dadiye ya adi dita'u dusaon i Apu Dios.
32 Manu'eh dusaon dita'un hiyah ad uwani hi'on waday nibahhawan ta'u ya ta way
aton ta'un manomnoman ta adi dita'u pi'dusa i Apu Dios hitun pundusaanah nadan
agge kimmulug.
33 Ta hiya nan na'amung ayu'en i'ibah nan punnomnomnomanyuh nan natayan
Jesus ya maphod on mundidihhan ayun mangan.
34 Ya maphod on mangan ayuh babaleyu ya ahi ayu makak. Ta na'amung ayu'e ya
bokon nan makan di gagamgamanyu ta ma''id ha gumalat hi pundusaan Apu Dios i
da'yu.

Waday udum an pinhod'un ibagan da'yu mu udu'dulnay indani ta hitun umaliya'
hina.

12

Nadan Nat'onat'on An Abalinan Di Kimmulug An Nalpuh Nan Espiritun Apu Dios (Epesus 4:7-16)

1 Hay oha boh pinhod'un ipa'innilan da'yun i'iba ya nan a'at nan abalinan di
hinohhan dita'u an malpuh nan Espiritun Apu Dios ta wan pa'a''innilaonyuy a'atna.
2 Te hidin agge ayu ni' kimmulug ya nomnomnomonyu an naha'ul ayu ta
inun'unudyu nadan udum an dios an adi humapit.
3 Mu ad uwanin kimmulug ayu ya ituddu' di atonyu an mangimatun hi'on nan
Espiritun Apu Dios di nalpuwan nan ibagan nan ohan tagu. Te onha immannung
an nan Espiritun Apu Dios di mangitudduh aton di ohan tagu ot adi mabalin hi

ngohayonah Jesus. Ya gahin bo on hiyay bumoddang hinan ohan tagu ya ahi mabalin
an alyonay, Hi Jesu Kristu di Ap'apu.
4 Ya atbohdi an ta'on on nat'onat'on di abalinan ta'un kimmulug mu nan Espiritun
Apu Dios di nangidat i datuwen namin.
5 Ta ta'on on agge numpapaddung nan inyukod Apu Dios i dita'un munhilbi i hiya
mu oha damdamah Jesus an Ap'apu ta'un punhilbiyan ta'u.
6 Ya ta'on bo on agge numpappadung di abalinan an nidat i dita'u hi usalon ta'un
munhilbin hiya mu ohah Apu Dios an nalpuwan dadiyen abalinan ta'u.
7 Te way oha i dita'un kimmulug on waday nidat hi abalinan ta'u. Ta hidiyey
panginnilaan ta'u an wadan dita'u nan Espiritun Apu Dios ta way aton ta'un
munhimboboddang hi iphodan ta'un namin an kimmulug.
8 Ta wadaday indattan nan Espiritun Apu Dios hi abalinanda an muntugun hinadan
ibba ta'u. Ya nada'en udum ya indatnay abalinanda an mun'awat hinan tudtudun Apu
Dios ta way atondan mangipa'innilah nadan ibbada.
9 Ya wadaday indattan damdaman diyen Espiritu hi nahamad an pangulug. Ya
wadaday nidattan hi abalinandan mangipaphod hi mundogoh.
10 Ya hanada'en udum ya indatnay abalinanda an mangat hi milagro. Ya nada'en
udum ya indatnay abalinanda an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Ya
hanada'en udum ya indatnay abalinanda an mangimatun hi'on immannung an
nalpuh nan Espiritun Apu Dios nan nituddu. Ya hanada'en udum ya indatnay
abalinandan mangihapit hi nat'onat'on an hapit. Ya wada boy nidattan hi abalinan
an mangibagah ibalinan diyen nat'on an hapit.
11 Ya an namin datuwen nat'onat'on an abalinan di kimmulug ya nan Espiritun Apu
Dios di nangdat te hiyay nangipiyappong an miyunnudan hinan pohdonan aton di
hinohha.
12 Ta athinay a'at ta'u an niddum hinan ma'alih adol Kristu an way ohaon nat'on di
abalinana an umat hinan adol ta'u an oha mu dakol di nat'onat'on an agimangnuna.
13 Ta hiya nan hay a'at ta'un kimmulug an Judyu onu bokon Judyu ya kadangyan
onu nawotwot ya numpapaddung di niyatan ta'u te oha ya abuh nan Espiritun Apu
Dios an niddum hinan nitaguwan di hinohhan dita'u ta hiya nan numpabonyag ta'u
ta mipatigoy nidduman ta'uh nan adol Kristu.

14 Te umat hinan inali' an hay adol ta'u ya oha mu dakol nadan nat'onat'on an
agimangnuna.
15 Te onha mabalin an humapit nan huki ya alinah alyonah adiya' umat hinan ta'le
ot bokona' ohah nan agimangnun nan adol. Mu ta'on on atonahdi ya adi damdama
mahukkatan an hiyay ohah nan agimangnun di adol.
16 Ya atbohdih nan inga an ta'on hi adi umat hinan mata mu hiya damdamay ohah
nan agimangnun di adol.
17 Te onha namaag ya mata ya abuh di adol ot daan mo bo ha pangngol ta'u hi'on
ma''id ha inga? Ya onha bo namaag ya inga ya abuh ot daan mo bo ha panunghung
hi'on ma''id ha olong?
18 Mu maphod ta bokon athidiy a'at ta'u. Te hay inat Apu Dios ya nat'onat'on di
limmunan agimangnun di adol an niyunnudan hinan pinhodnan iyatanda.
19 Ta adi mabalin hi oha nan agimangnun nan adol ya ma'alih ohan adol.
20 Te hanan adol ya limmuna nimpey nat'onat'on an agimangnuna.
21 Ta hiya nan adi mabalin hi alyon nan matay adina mahapul nan ta'le. Ya atbohdih
nan ulu an adi mabalin hi alyonay adina mahapul nan huki.

22 Ya wadada bo nan agimangnun di adol an hay punnomnom ta'u ya kittang di
tamuna mu hiyah diyen mahapul damdaman nan adol.

23 Ya nada'en udum an agimangnuna ya manghan di iyatanda mu hiyah diyen
mahapul an halipodpodon an lubungan. Ya wadada nadan udum an ababain hi
ipatpatigo ta hiya nan mahapul an lubungan.
24 Te adida umat hinadan udum an agimangnun di adol an maphod di tigoda.
Athinay nangapyan Apu Dios hi adol ta'u ta wan ihamad ta'un halipodpodon an
namamah nadan manghan di iyatana.
25 Ta matigo an tun adol ta'u ya mahapulnan namin nadan nat'onat'on an
agimangnuna. Te an naminda ya munhimboboddangda.
26 Te wada'ey mahkit hi mali'nan di ohan agimangnun nan adol ya bokon hidiye
ya abuh di munli'nah hakitna te an namin nan adol ya mali'nana. Ya atbohdih nan
maphod an mali'nada an adi ammuna nan ohan agimangnun di adol hi munli'na mu
an namin nan adol.
27 Ot hay pohdo' an ipa'innila i nae ya nan a'at ta'un namin an kimmulug. Te an
namin ta'u ya na'ohha ta'un ma'alih adol Kristu mu way ohaon nat'on di niyukod i
hiyah tamuna.
28 Ta dita'un ma'alih adol Kristu ya wadaday pinto' Apu Dios an nat'onat'on
di tamuda an hay namanguluh pinto'na ya nadan apostoles. Ya nan mi'adwa
ya nadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Ya nan mi'atlu ya nadan e
muntudtuduh nan hapitna. Ot ahina mohpe pot'on nadan waday abalinanda an
mangipaphod hi mumpundogoh ya nadan waday naminhoddan bumoddang hi
ibbada ya nadan mangat hi udum an milagro. Ot pot'ona bo nadan waday abalinanda
an mangipangpanguluh ibbada ya nadan udum ya waday abalinanda an mangihapit
hi nat'onat'on an hapit.
29 Ta na'innila an adi an namin di kimmulug ya apostoles. Ya adi an namin ta'u ya
waday abalinan ta'u an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Ya adi an namin ta'u
ya manudtudu. Ya atbohdi an agge dita'u indattan an namin hi abalinan an mangat
hi milagro.
30 Ya agge ta'u bo nidattan an namin hi abalinan an mangipaphod hi mundogoh
onu abalinan an mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit. Ya adi bo an namin
ya nidattan hi abalinan an mangipa'innila i dadiyen hinapitda.
31 Ot maphodot on hanadan maphod an abalinan di omnawan ta'u.
Mu ibaga' i da'yu an hay ma'ahhapul ahan hi mawadan dita'u ta ahi datuwen
abalinan ya hanan pamhod.

13

Hay A'at Di Pamhod

1 Mahapul an waday pamhod hi ibba te ta'on on alinah nidattana' hi abalina' an
humapit hi nat'onat'on an hapit di tatagu ya ta'on on nan hapit di a'anghel mu ma''id
ha pamhod'uh ibba' an tagu ya ma''id ha hilbin nan hapito' an umat hinan latan
pinolagda'e on tumling.
2 Ya ta'on boh on waday abalina' an mangipa'innilah nan malpun Apu Dios an
hapitna ya innila' an namin nadan agge impa'innilan Apu Dios hinadan udum mu
ma''id damdama ha hilbina hi'on ma''id ha pamhod'uh ibba'. Ya ta'on on alinah ongal
ahan di pammati' ta mabalin an alyo' hinan billid hi madlig ya nadlig mu ma''id'e
damdama ha pamhod'uh ibba' ya hiyah diyen ma''id ha hilbi' hitun luta.
3 Ya ta'omboy alinah idat'un namin nan wadan ha''on an gina'u' ta mipiyappong
hinadan nun'awotwot onu ihulug'uy adol'u ta pu'ulana' an gapuh pammati' mu hiya
damdaman ma''id ha odamo' hi gungguna' hi'on ma''id nan pamhod i ha''on.
4 Nan tagun waday pamhodna ya na'anus ya ma'ule. Ya adina amohan di ibbana
ya adi munlattuwag ya adi mumbaktu.

5 Ya adina aton di umipabain. Ya adi gahin ahan on nan pinhodnay ma'at. Ya
adi hi kittang on bimmungot. Ya bokon bo nan nibahhon inat nadan ibbanan hiyay
nonomnomona.
6 Ya adi mun'am'amlong hinan adi maphod an at'aton di ibbanan tagu. Mu hay
pun'amlongana i dida ya nan tigonan mapmaphod an pangatda.
7 Te immannung an nan tagun waday pamhodna ya nanongnan maphod di
punnomnomna an ta'on on nganney punligatana. Ya atbohdin waday dinolna an
ta'on on waday ligat. Ya adi umenglen mamannod hi pumhodan di pangat nadan
ibbana. Ya ta'on on adi maphod di at'aton nadan ibbana i hiya ya an'anusana.
8 Ya hay a'at bon di pamhod ya ma''id ha pogpogna an adi umat hinadan abalinan
an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios onu nan abalinan an mangihapit hinan
hapit an agge innila ya nan abalinan an muntudtudu te udum hi algo ya adi ta'u mo
mahapul dadiye.
9 Mu manu'eh mahapul ta'uh ad uwani nan muntudtudu ya nan mangipa'innilah
nan pohdon Apu Dios ya dakol di agge ta'u ni' innila. Mu ta'on on nadan waday
abalinandan muntudtudu ya dakol damdamay aggeda innila.
10 Mu hitun mahukkatan di a'at ta'uh nan nahamad ya mapogpog mo danaen
abalinan te adi ta'u mo mahapul.
11 Te umat i ha''on an hidin a'ung'ungnga' ya adi mipto' di panapit'u ya dakol di
adi' ma'awatan ya umat hi punnomnom di ungay punnomnom'u. Mu ad uwanin
makiloga' ya bokon mo athidiy a'at'u.
12 Ot athidi i dita'un kimmulug an agge ni' nahamad di panginnila ta'uh a'at Apu
Dios an umat hinan pundiggalan i ha mun'ul'ulalap an diggal an adi ma''apto'. Mu
udum hi algo ya innilaon ta'un an namin nan a'at Apu Dios an umat hi nanginnilaanah
nan a'at ta'uh ad uwani.
13 Ta hiya nan udum hi algo ya adi ta'u mo mahapul nadan udum an abalinan. Mu
hay munnanong ya nan tulu an nan pammati ya nan pundinol ya nan pamhod. Mu
ha ahan di na'anhan i datuwe ya nan pamhod.

14

Nan Abalinan An Mangihapit Hinan Nat'on An Hapit

1 Hanat nan pamhod di mamanguluh gamgaman ta'un mawada i dita'u ta ahi nadan
udum an abalinan an idat nan Espiritun Apu Dios an namamah nan abalinan an e
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
2 Hanada'en waday abalinanda an mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit ya
hi Apu Dios ya ammunay pi'hapitanda an bokon hay tagu. Ya adida ma'awatan nan
ibagabagada te hay mangipahapit i dida ya nan Espiritun Apu Dios.
3 Mu hanadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya nadan tataguy pi'hapitanda
ta mabalin an maboddangandah nan eda pumpaligatan ya nan e ihamhamadan di
pangulugda.
4 Ya hanan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya hay maboddangan hinan
pangulugda ya an namin nadan ma'amung. Mu nan waday abalinanan mangihapit
hinadan adi ma'awatan an hapit ya hiya ya ammunay maboddangan hinan
pangulugna.
5 Pohdo' an an namin ayu ya waday abalinanyu an mangihapit hinadan adi
ma'awatan an hapit. Mu ong'ongngal di naminhod'un an namin ayu ya waday
abalinanyu an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios an ipa'innila i da'yu. Te udu'dul
hidiye mu nan abalinan an mangihapit hinan adi ma'awatan an hapit. Te ma''id ha
hilbina hi'on ma''id ha mangibagah nan ibalinana ta way aton nadan nangngol an
maboddangan.

6 Umat i ha''on an onha hitun umaliya' hina ya ihapit'u hinan hapit an adiyu
ma'awatan ot ma''id ha hilbinan da'yu. Mu onha ihapit'uh nan hapit an ma'awatanyu
ya maboddangan ayuh nan pangulugyu te ma'awatanyu nan itudtudu' ya nan
ipa'innila' an pohdon Apu Dios an mipa'innila.
7 Hay ohan pangipaddungan hinan tagun mangihapit hi adi ma'awatan an hapit
ya nan tagun namaagnay pagapagangoh hinan ungngiyung onu harp ta ma''id ha
pohodnah pangngolan.
8 Ya hay oha bo ya nan tangguyub an mipagangoh hi'on waday gubat an wa'et ma''id
ha poto' di gangohna ya nganney panginnilaan nadan e mi'gubat hi'onda mundadaan
onu adi.
9 Ta danaey ipaddungan nan tagun mangihapit hinan hapit an adi ma'awatan an
ma''id ha iboddangnah nadan mangngol te hanan imbagana ya ay dibdib an nala''uh.
10 Dakol di nat'onat'on an hapit hitun luta mu an namin dadiye ya waday pinhodnan
ipa'innila.
11 Ya onha waha taguh adi' ma'awatan di hapitna ya adina damdama ma'awatan di
hapit'u ot nganney atonmin mun'inawwatan?
12 Ot athidi i dita'u an maphod on ongal di naminhod ta'u an midattan hinan
abalinan an malpuh nan Espiritun Apu Dios mu ta hidiyen abalinan an ongal di
iboddangnah pangulug ta'un namin di ihamad ta'un aton.
13 Mu wada'en da'yuy nidattan hi abalinana an mangihapit hinan hapit an adi
ma'awatan ya maphod on ibagana i Apu Dios ta wan idatna boy abalinana an
mangipa'innilah nan ibalinana.
14 Te umat i ha''on an hinan pundasala' an onha nan Espiritun Apu Dios di
mangipahapit i ha''on hinan hapit an adi ma'awatan ot manu te mali'na' di a'atna
mu agge' innilay ibalinana.
15 Ta hiya mo nan hay maphod hi ato' ya mundasala' an usalo' nan hapit an nalpuh
nan Espiritun Apu Dios ya mundasala' an usalo' nan hapit an ma'awata'. Ya atbohdin
mungkantaa' an usalo' nan hapit an nalpuh nan Espiritun Apu Dios ya usalo' bo nan
hapit an ma'awata'.
16 Te onha hinan a'amunganyu ya alinah waha munhana i Apu Dios hinan
pundasalana mu ihapitnah nan adi ma'awatan an hapit ot nganney aton nadan udum
an mangiyunnud hi'on adida ma'awatan nan al'alyona?
17 Ot ta'on moh on mapmaphod nan ibagbagana i Apu Dios mu ma''id ha
iboddangnah nadan tatagun mangngol.
18 Munhanaa' i Apu Dios te ong'ongngal di abalina' an mangihapit hinadan hapit
an adi ma'awatan mu da'yu.
19 Mu hinan simba'an ya udu'dulnay ta'on on oh'ohha ha ibaga' mu ta ma'awatan
nadan mangngol mu hanan dakkodakkol di ibaga' hinan hapit an aggeda innilay
pinhodnan ibaga.
20 Ot da'yun i'iba, wa'e ta nadan athitun abalinan an malpuh nan Espiritun Apu Dios
ya hanat ipatigoyun nanomnoman ayu ta adiyu iyunnud hi punnomnom di u''ungay
punnomnomyu. Mu wa'e ta hanadan adi maphod an pangat ya hanat umat ta'uh
nadan goggolang an ma''id ha innilada.
21 Te hinan Nitudo' an Tugun ya alyonay, Ha''on an Dios di humapit hinadan tatagu
mu hay pahapito' ya nadan bokon Judyu ta nan nat'on an hapit di panapitdan dida.
Mu ta'on on ato'hidi ya hiya damdaman mungngoheda.
22 Ot hinaey panginnilaan ta'u an ta'on on waday mangihapit hinadan hapit an
adi ma'awatan ya adi damdama kumulug nadan agge kimmulug. Ya ta'on on
hanadan kimmulug ya hay ongal di boddangnah nan pangulugda ya nan abalinan
an mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.

23 Te onha hinan pundayawanyu ya namaag ya ahihahapit ayun namin hi adi
ma'awatan an hapit ot nganne nin di punnomnom nadan niddum an agge kimmulug
onu nadan hopap di pi'yamungandan da'yu? Alinah alyonday nun'abobongang ayu.
24 Mu onha nin ta an namin ayu ya pun'ipa'innilayu nadan pohdon Apu Dios an
mipa'innila ot mabalin an wa'e ha ni'yamung hi agge kimmulug ya alinah abulutona
an numbahul an gapu hinadan na'awatanan intudduyu.
25 Ta lo'tat ya innilaona an hanadan ato'atona ya adi maphod ta hiya nan
mumpada''ul ta hi Apu Dios di dayawona. Ya mabalin mohpen abulutonan
immannung an wadah Apu Dios i da'yu.

Mahapul An Waday Panuh Nan Pundayawan I Apu Dios

26 Hay oha boh pinhod'un ibaga i da'yu ya hanat waday panuh di atonyuh
nan pundayawanyu i Apu Dios. Ta mabalin an wadaday mungkanta ya wadaday
muntuddu. Ya wadaday mangihapit hinadan adi ma'awatan an hapit ya wadaday
mangipa'innilah pinhod dadiyen nibaga an ipa'innila. Mu mahapul an tigonyu ta
an namin danaen nidat an abalinan ya mabalin an bumoddang hi ihamadan di
pangulugyun namin an na'amung.
27 Ya alina'eh wadaday naminhod an humapit hi adi ma'awatan an hapit an ta'on
onda agge innila ya maphod hi'onda adi mahuluk hi tulu. Ya hanat adida madidihhan
an humapit. Mu mahapul an waha mangipa'innilah nan pinhod dadiyen hapit an
ipa'innila.
28 Mu ma''id'e ha mangipa'innilah nan pohdon dadiyen ibaga ya udu'dul di adida
ipadngol hinadan tatagu ta hay nomnomda ya abuh ta ta'on on ammunah Apu Dios
an mangngol.
29 Ya alina'e boh wadaday mangipa'innilah nan impa'innilan Apu Dios i dida ya
maphod di ammunada ha duwa onu tuluh mahohonnod an humapit. Ya mahapul
an pa'annomnomon nadan udum hi'on immannung an nalpun Apu Dios dadiyen
imbagada.
30 Mu onha agge indappuh diyen ohan munhapit nan ibagana ya alinah waday
impanomnom Apu Dios hinan ohan wah nan inumbunana ya maphod on idinong
nan namangulun himmapit nan ibagana ta mihukkat nan ohan humapit.
31 Ot maphod on hanada'en waday impa'innilan Apu Dios i dida ya mahohonnoddan
humapit ta wan an namin nadan kimmulug an na'amung ya mabalin an maboddan-
ganda ta way aton di pangulugdan mihamad.
32 Ya nan waday abalinanan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya waday
abalinanan mangono'nong hi hapitona hi'on waday mangipadinong i hiya.
33 Te hay pohdon Apu Dios ya waday panuh nadan ma'at hinan pundayawan i hiya.
Ya hinan a'am'amunganyu an kimmulug i Apu Dios
34 ya mahapul an dindinongday binabaih nan pundayawanyu. Te ta'on on hinan
Nitudo' an Tugun ya alyonay mipagol an humapitday binabai hinan pundayawan te
mahapul an mumpada"uldah nadan linala'i.
35 Mu alina'e hi waday pinhoddan mahmahan ya mahapul an haddonda ta
umanamutdah baleda ya ahida mahmahan hinan ahawada. Te ababain hi'on nan
babaiy humalanhan an humapit hi'on wadadah simba'an.
36 Mu tanganu on athinay pangatyu an nan madadawoh i da'yuy atonyu? Undan
da'yuy nalpuwan nan tugun Apu Dios? Ya undan da'yu ya abuh di nidatana?
37 Ot da'yuhna an mangalih propeta ayu onu waday abalinanyun indat nan
Espiritun Apu Dios ya innilayu an tun intannudo''un da'yu ya nan Ap'apu ta'uy
nalpuwana.
38 Mu alina'eh waha adi mangabulut i datuwe ya hidiyey panginnilaanyu an agge
niyunnudan hinan tugun Apu Dios hidiyen punnomnomna.

39 Da'yun i'iba, hanat hay gamgamanyu hi mawada i da'yu ya nan abalinan an
mangipa'innilah nadan pinhod Apu Dios an mipa'innila. Mu hanat adiyu ipagol an
humapit nadan waday abalinandan mangihapit hinadan hapit an adi ma'awatan.
40 Mu mahapul an nomnomnomonyu ta an namin di atonyuh nan pundayawanyun
Apu Dios ya waday panuhna ta wan maphod hi punnomnoman nadan na'amung.

15

Hay Impa'anhan Nadan Apostoles An Intuddu

1 Pohdo' bo an ipanomnom i da'yun i'iba nadan impa'innila' i da'yu hidin hopapna
an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Te hidiyey gapunah kimmuluganyu
ya nihamadan di pangulugyu i Apu Dios.
2 Ta hiya nan mabalin an mi'tagu ayun hiyah munnananong hi'on inaynayunyun
un'unudon nadan hapitna an nipa'innila i da'yu. Te adiyu'e ya ma''id ha hilbin nan
alyonyuy kimmulug ayu.
3 Te nan namangulun impa'innila' i da'yu ya hidiye nan nipa'innila damdaman
ha''on an hidiye nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'u. Te hinan impitudo' Apu Dios
hidin nadne ya hiyah naey mahapul an ma'at.
4 Ya imbaga' bon da'yuy a'at di nilubu'ana mu hidin mi'atluh algo ya minahuwan
Apu Dios. Ta danaen na'at ya niyunnudan hinadan impitudo' Apu Dios hidin nadne.
5 Ya imbaga' bon da'yu an hidin timmaguwana ya namangulu an numpatigo i Peter
ot ahi mohpe mumpatigoh nadan udum an apostoles
6 ya naminghan an numpatigoh nadan nahuluk hi limay gahut an kimmulug i hiya.
Ta ingganah ad uwani ya dakol i dadiyen numpatigana di wahna an aggeda ni' nate.
7 Ya numpatigo bo i James ot ahi bo mumpatigo i didan namin an apostolesna.
8 Ta hay udina ya mumpatigo i ha''on an ta'on on ma''id ahan ha bilang'un e middum
hinadan tataguna
9 te nunhiglan adi maphod nadan ina'inat'u an namamah din e' namalpaligatan
hinadan kimmulug i Jesus. Ta hiya nan hay punnomnom'u ya ha''on di na'adda''ul hi
an namin nadan a'apostolesna.
10 Mu wada'ey matigoyuh maphod hi a'at'uh ad uwani ya ma''id ha udum hi
nalpuwana hi'on bokon hi Apu Dios an nammo' i ha''on. Ta hiya nan ongal di
numbalinan nan homo'na i ha''on. Te mabalin an waday inat'uh nadan ipatamun Apu
Dios mu hiya damdamay bimmoddang i ha''on. Ya hay immannung ya dakdakkol di
inat'u mu nadan udum an apostoles. Mu ta'on on athidi ya adi damdama mabalin hi
alyo' di nan abalina' di gapuna te hay immannung ya nalpuh nan abalinan Apu Dios.
11 Ot ta'on on ha''on di muntudtudu onu nadan udum an apostoles ya hiya
damdaman nan inunudyuy ituddumin namin.
12 Te hay intuddumi ya hay namahuwan Kristu hidin natayana. Mu tanganu on
wadaday udum i da'yu an mangali hi adi mamahuwan di nateh udum hi algo?
13 Ot onha adi mamahuwan di nate ot agge namahuwan hi Jesu Kristu.
14 Ya onha immannung an agge minahuwan Apu Dios hi Kristu ot ma''id mo bo ha
hilbin nadan intanuddumin da'yu. Ya ta'on mo boh on nan pangulugyu i Apu Dios ya
ma''id ha hilbina.
15 Ot onha athidi an adi mamahuwan di nate ot ma'layyah ami mon namin an
apostolesna an gapuh nadan emi intanuddu an nummahuwan Apu Dios i Kristu hi'on
adida mamahuwan di nateh pidwana ya hi'on agge immannung an minahuwan Apu
Dios hi Kristu.
16 Te onha adida mamahuwan nadan numpun'ate ot wan agge nimpe namahuwan
hi Kristu.

17 Ya onha agge namahuwan hi Kristu ot ma''id ha hilbin di pangulug ta'u te madusa
ta'u damdama an gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta'on mo boh on hanadan nun'a'aten kimmulug ya mihi''anda i Apu Dios.
19 Ya onha nan e ta'u kimmulugan ya ammunah ad uwanin atagu ta'uh tun lutay
iyatana ot mahmo' ta'un kimmulug.
20 Mu ibaga' i da'yu an hi Kristu ya immannung an namahuwan hidin natayana ta
hituwey panginnilaan ta'un an namin nadan numpun'aten kimmulug i Jesu Kristu ya
mamahuwanda.
21 Ta ta'on on nawaday ateh tun luta an gapuh numbahulan nan ohan tagu an hi
Adam mu gapu boh nan inat nan ohan tagu ya mabalin an mamahuwandah pidwana
nadan nun'a'ate.
22 Te an namin ta'u ya umannung an mate ta'u te holag dita'u i Adam. Mu gapuh
nan kimmulugan ta'un Kristu ya mamahuwan ta'u.
23 Te hi Kristu ya hiyay namangulu hi namahuwan. Ya an namin nadan middum i
hiya ya ahina mahuwan didah tun pumbangngadana.
24 Ta pogpogona mon namin di abalinan nadan nat'onat'on an mi'buhul i hiya ya
ahina inyukod mo i Amanan hi Apu Dios ta hiyay mumpapto' hi an naminamin. Ta
hituwe moy apogpogan tun luta.
25 Te hi Kristuy mun'ap'apu ta ingganah abakonan namin nadan adi maphod.
26 Ya hay ma'udih abakona ya nan takutan ta'u an ate.
27 Te nan impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi Kristuy nangiyukodana hi mun'ap'apu
hi an namin.
Ot ma'awatan ta'u an agge iniddum Apu Dios di adolna.
28 Ta nagibbuh'en inabak Kristu an namin nadan adi maphod ta hiya moy Ap'apu
ya ahina mohpe bo iyukod i Apu Dios ta hiya mohpey mun'ap'apu hi an naminamin.
29 Ya onha immannung an adi mamahuwan di nate ya tanganu on wadadan da'yuy
mumpabonyag ta inomnomdah bonyag nadan agge nabonyagan ot mate? Ot nganne
moy gapunah eda pangatan hidi?
30 Ya umat bo i da'mi an onha adida mamahuwan di nate ot nganney hilbimin e
manolholtap hi nunhiglan ligat an gapuh pangun'unudanmih nan pohdon Apu Dios?
31 Te immannung an abigabigat ya aya' hanan patapatayon. Mu ta'on on athidi ya
ongal di pun'amlonga' hinan eyu kimmulugan ta hiya nan mabalin an itpol'uy ligat.
32 Hi ad Epesus ya nunhiglan aya' anon hinadan tataguh bungotdan ha''on. Ot
onha ma''id ha tumaguwan hi pidwana ot nganney hilbinah e' pangit'itpolan ituwen
pangatdan ha''on. Ya onha ma''id ha e tumaguwan hi pidwana ot wan iyunnudan'uh
nadan tatagun mangalih namaaggot ya nangnangngan ta'u ya nangnanginnum ta'u
te mate ta'u damdama.
33 Ot hanat adi ayu mihaphapitan. Te immannung an mi'mi''uyugta'eh nadan adi
maphod di pangatda ya lo'tat ya athidi bon adi maphod di pangat.
34 Ta hiya nan mahapul an munnomnomnom ayu ya indinongyun mangat hinadan
pumbahulan. Te undan adi ayu bumain an wadadahnay mangalih kimmulugda mu
onnot on aggeda innilah Apu Dios?

Hay E Amahuwan Di Adol

35 Ma''id ha mapto' ya alinah wadada i da'yuy mummahmah an alyonda hi nganney
aton nan tagun nate an mamahuwan? Ya onha mamahuwanda ot nganney a'at di
adolda?
36 Athina'e ya undan aggeyu innilay a'at nan ohok? Te nan ohok ya adi mabalin hi
tumagu te gahin on mihok hinan luta ta milubu' ya ahi humango.

15:27 15:27 Psalm 8:6 **15:32 15:32** Isaiah 22:13

37 Ya hinan pun'ohokan ya bokon nan hangon di ohok di itanom mu nan namaganan
an ohok an umat hinan gahhilang onu bi'ni.
38 Mu di'et nitanom ta himmango ya nat'on di tigona an miyunnudan hinan
ninomnom Apu Dios hi umatana. Ya innila ta'un nat'onat'on di mitanom an aggeda
numpapaddung.
39 Ot athidi an namin nadan matagun wahtun luta an agge numpapaddung di a'atda.
Te hay tagu ya nat'on di adolna. Ya hay animal ya nat'on bo an adi umat hinan hamuti
ya nan dolog.
40 Te hitun luta ya dakol di mun'ap'aphod an limmun Apu Dios. Ya atbohdih ad
lagud. Mu nadan wahtun luta ya ad lagud ya agge numpapaddung di aphodda.
41 Ya ta'on bo on nadan nat'onat'on an wah ad lagud ya aggeda damdama
numpappadung. Te nan algo ya nat'on di binangna an adi umat hinan bulan. Ya
ta'on bo on nadan bittuwon ya agge numpappadung di binangda ya aphodda.
42 Ot athidi boy a'at nan adol ta'uh tun amahuwan di nate. Te nan adol ta'uh ad
uwani ya nalakan mate mu nan mihukkat an pun'adol ta'uh pidwana ya adi mo
matmatte.
43 Ya ta'on on hanan adi maphod di tigona ya ma"id ha abalinana hi'on mate mu
hitun mamahuwan hi pidwana ya mumbalin hi mapmaphod di tigona ya ongal di
abalinana.
44 Nan adol ta'uh ad uwani ya hitun luta ya abuh di mabalin hi punhituwana. Mu
hitun amahuwan ta'uh pidwana ya nan Espiritun Apu Dios moy mangdat hi itaguwan
tun adol ta'u.
45 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan namangulun tagun hi Adam an
limmun Apu Dios ya nidattan hi pi'taguwan hitun luta mu hi Kristu an ma'alih na'udin
hi Adam di nangdat hi pi'taguwan hi munnananong.
46 Ta hiya nan hay namangulu ya nan pi'taguwan hitun luta ot ahi nan pi'taguwan
i Apu Dios hi munnananong.
47 Te nan namangulun tagu an hi Adam ya nalpuh pito'. Mu nan ma'alih mi'adwan
hi Adam ya nalpuh ad abunyan.
48 Ta an namin ta'un tataguh tun luta ya nipaddung ta'u i Adam an pito' di
nalpuwana. Mu nadan tatagun waday pi'taguwandan malpuh nan Espiritun Apu
Dios ya mipaddungdah nan tagun nalpuh ad abunyan.
49 Ta ta'on on hi Adam di nipaddungan ta'uh ad uwani mu udum hi algo ya
mipaddung ta'u damdama i Jesus an hiya nan ma'alih nalpuh ad abunyan.
50 Ot ipa'innila' i da'yun i'iba an hituwen adol ta'uh ad uwani ya waday apogpogana
ya adi mabalin hi e mi'hituh nan pun'ap'apuwan Apu Dios.
51 Donglonyu tun ibaga' te hituwe ya agge ni' nipa'innila. Te adi an namin di
kimmulug ya mateda mu an namin ta'u ya ahi hukkatan Apu Dios di adol ta'u.
52 Ta na'omtang an ay ohay kodom di mata ya midihhan hinan ma'udin gangoh nan
tangguyub hi ad abunyan ya ma'at. Te hiyah gumangoh nan tangguyub ya an namin
nadan kimmulug an numpun'ate ya bumangonda ya mahukkatan di adoldah balu an
adi mo matmatte. Ya ta'on on nadan namatin agge nate ya mahukkatan di adoldah
balun adol.
53 Ya manu'eh aton hidin Apu Dios ya ta wan nan a'at di adol ta'uh ad uwani an
mate ya mahukkatan hinan balun adol an adi matmatte.
54 Ta na'at'eh diye ya hidiyey ipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay,
Nagibbuh mon na'abak di ate.
55 Ot ma"id mo ha ateh itakut ta'u te adi mo mabalin hi mate ta'u.
56 Te hay nalpuwan di ate ya nan bahul an hidiye nan adi pangunudan hinan tugun
Apu Dios.

15:45 15:45 Hidin Hopapna 2:7 **15:55 15:55** Hosea 13:14

57 Ot ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te an namin ta'un mundinol hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu ya middum ta'un hiyah tun pangabakana.
58 Ta hiya nan hay pohdo' an ibaga i da'yun i'iba ya maphod on nahamad di
pangulug ta'u ta adi ta'u nalakan mihaphapitan hinadan nibahhon tudtudu. Ya
maphodot on way oha i dita'u on ihamadnan mangat hinan pohdon nan Ap'apu ta'u.
Te an namin nadan aton ta'un ipatamun Apu Dios ya adi mabalin hi namaag ya ma''id
ha punhilbiyanan dita'u.

16

Hay Pangamungan Nadan Kimmulug Hi Iboddangdah Ibbada

1 Hay itudo''u bo ya nan atonyun mun'amung hinadan pihhun ninomnomyun
iboddang hinadan ibba ta'un kimmulug hi ad Jerusalem ya hanat iyunnudyuh nan
imbaga' an atondah nadan simba'an hi ad Galasya.
2 Ot hay maphod ya hinan Duminggu ya way ohaon hiniwwena dohah nan pihhuna
an miyunnudan hinan nahapulana. Ta adiyu ihod hi umaliya' on ahiyu nomnomon
an mun'amung.
3 Ta hitun umaliya' hina ya na'amung mo tuwali ta ipiye' hinadan pot'onyun
mangiye i dadiyen iboddangyu. Ya iphod'u ha tudo' ta pa'yodonda ta panginnilaandah
ad Jerusalem an dita'uy nannag i dida.
4 Mu alina'eh on udu'dulnah ona' mi'ye ya ta'omman ta ha''on di mangi'uyug i dida.

Hay Ninomnom Paul Hi Pangayana

5 Hitun umaliya' hina ya mundagguha' ni' hi ad Masedonia mu adiya' madnehdi.
6 Ya alinah madmadney iha''ada' hina ta damunah mala''uh di lowang. Ta mabalin
an boddangana' i da'yu hinan umaya' hi udum an boble.
7 Te hiyah naey pohdo' an aton hi'on iyabulut nan Ap'apu ta'u ta adiya' umalin
mangidungon da'yu ya ammuna.
8 Mu ad uwani ya ninomnom'un hituh ad Epesus di iha''ada' ni' ta ingganah on
magibbuh nan ngilin an Pentekos.*
9 Te dakoldahtuy mabalin hi pangipa'innilaa' hinan hapit Apu Dios mu dakolda boy
bumohbohol an gapu ituwen ato'.
10 Ot alina'eh umalihnah Timothy ya hanat apngaonyu ta wan maphod di
punli'nanan ayna nunhituwan hina. Te hiya ya oha bon puntamuwon nan Ap'apu
ta'u an umat i ha''on.
11 Ta hiya nan maphod di ipatigoyuy pamhodyun hiya. Ya boddanganyu ta wan
mapmaphod di ena akakan hina hi pumbangngadanahtu. Te hadhaddo' hi ena
abangngadan an didah nadan udum an i'iba ta'u.
12 Ya hi ibba ta'u'en hi Apolos ya inhapita' ta wan mi'yalih nadan udum an umalin
mangidungo i da'yu mu alyonay bokon ni' hi ad uwani anu. Mu waday timpu an
lo'tat ya umali ta tigon da'yuhna.

Hay Ma'udin Intugun Paul Hinadan I Kulintu

13 Hay pohdo' an itugun bon da'yu ya mahapul an halipodpodonyu ta adi ayu
mabaliyan. Ta ita'dogyu nan pangulugyu ya hanat natulid ayun mangunud i Kristu
ta nanongnan nahamad di pangulugyu.
14 Ya nomnomnomon ta'u bo ta wan an namin di aton ta'u ya mipatigoy pamhod
ta'uh nadan ibba ta'un tatagu.

16:1 16:1 Roma 15:25-27; Galasya 2:10 * **16:8 16:8** Nan Pentekos ya hidiye nan ngilin di nagibbuhan di gapas. Bilang 28:26

15 Da'yun i'iba, innila' ot innilayu da Estepanas an hina'amma. Te diday namangulun kimmulug hinah nan probinsya hi ad Akaya. Ya dida eh'ay bumanoddang hinadan ibbayun kimmulug hina.
16 Hay maphod ya iyunnudyuh nadan tatagun athidiy pangatda an umat hinadan udum an ibba ta'un muntamuh nan ipatamun Apu Dios.
17 Ongal ahan di pun'am'amlonga' hi immaliyan hitun da Stepanas an didan namin i da Portunatus ya hi Akaikus. Te hidin immalida ya immudu'dul di engle' hi agge' nannaniggan i da'yu.
18 Te hay immaliyandahtu ya ongal di nangipa'amlongandan ha''on an umat hi nangipa'amlongandan da'yuhna. Ot nadan athitun tatagu an maphod di a'atda ya mahapul an donglon ta'u dida.
19 Pohdo' bon ipa'innilan da'yu an nomnomnomon da'yuh nadan kimmulug hinan probinsya hi ad Asia. Ya atbohdiy imbagan da Akila i Prisila an himbale ya nadan kimmulug an uggan ma'amung hi baleda.
20 Ya ta'on on hanadan ibba ta'un kimmulug hituh ad Epesus ya nomnomnomon da'yu damdama.
Ya maphod hi'on nundadammu ayu'eh nan pundayawan i Apu Dios on munhin'a'apnga ayu.
21 Ot ipa'innila' i da'yu an hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha"on di nangitudo' ta ibaga' an hanat mapmaphod ayuhna.
22 Ot hi Apu Dios di ukod an mundusah nadan tatagun ma''id ha pamhoddan hiya.
Hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi.†
23 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
24 Ot hituwey nomnomnomonyu an pohpohdon da'yun i'iba an kimmulug i Jesu Kristu.

† **16:22 16:22** Hay hapit di Greek hinan hanaot ta mumbangngad'a mo an Ap'apumi' ya Maranata.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Kulintu
(2 Corinthians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles an
mangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Hay adwa' an nangitudo' ituwe
ya hi ibba ta'u an hi Timothy. Ot hituwey tudo'mi i da'yun i'iba an kimmulug hinah
ad Kulintu ya hinadan udum an boblehnah ad Akaya.
2 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Alpuwan Di Dinol Hinan Punligatan

3 Munhana ta'u i Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu te hiya ya
ongal di homo'na ya hiyay nanongnah bumoddang i dita'u.
4 Ya namamah nadan punligatan ta'u te ta'on on nganneh diyen ligat ya hi Apu Dios
di bumoddang i dita'u. Ta wan mabalin an boddangan ta'u damdama nadan udum
an maligatan.
5 Immannung an dita'un kimmulug i Kristu ya ongal di punligatan ta'u an umat i
hiya. Mu atbohdi an ongal di boddangnan dita'u.
6 Ot tee an athidiy ma'ma'at i da'mih ad uwani an gapuh emi bumoddangan i da'yu
ta way atonyun mi'tagu i Apu Dios. Ot gapu ta naboddangan ami ya boddangan da'yu
damdama ta way atonyun mangitpol hi ligat te na'at i da'mi danaen ligat.
7 Ta hiya nan madinol ami an inaynayunyuy pangulugyu an ta'on hi munholholtap
ayu an umat i da'mi ya innilamin boddangan da'yu damdaman Apu Dios te athidiy
inatnan da'mi.
8 Da'yun i'iba, pinhodmin ipa'innila i da'yu nadan hinolholtapmi hi awadanmih nan
probinsya hi ad Asia. Te nunhigla ahan an alyonmih on hidiyey atayanmi.
9 Mu innila' an manu'eh na'at dadiye i da'mi ya ta wan innilaonmin mangiyukod hi
nitaguwanmi i Apu Dios an mummahuh nate ta adi ami mundinol hinan abalinanmi.
10 Ot hiyay nangihwang i da'mi i dadiyen atatakut an emi ot atayan. Ta hiya nan
nanongnan madinol ami an hiyay mangih'ihwang i da'mi
11 te innilami an idasadasalan da'mi i da'yu. Ot dakol ayu'en mangidasal ya bokon
da'mi ya ammunay maboddangan te ta'on on da'yu ya munhana ayu damdaman Apu
Dios te dingngolnay dasalyu.
12 Hay oha bo ya madinol ami te ma"id ha nomnomnomonmih inatmih adi maphod
hi ibbamin tagu an namama i da'yu. Ta adiyu alyon hi nat'on di gapunah emi
nuntudtuduwan i da'yu te hay wah nomnommi ya hay emi pangun'unudan hinan
ipa'at Apu Dios i da'mi. Ya inatmi datuwe an adi gapuh nan abalinanmi mu gapuh
boddang Apu Dios.
13 Ya ta'on on tun tudo'min da'yu ya dinadno'mi ta nalakan ma'awatanyu.
14 Mu ta'on on kittang ni' di ma'awatanyuh ad uwani mu ta wan hitun pumbangn-
gadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya ongal di pun'amlonganyu an gapu i da'mi
an umat hinan pun'amlonganmi an gapu i da'yu.

Hay Umayan Paul Hi Ad Kulintu

15 Innila' an pinhodyu an umaliya' hina ta hiya nan ninomnom'un umalin
mangidungo ni' i da'yu. Ya ahiya' bo mumbangngad ta wan boddangan da'yu hi
ihamhamadan di pangulugyu.

16 Te ninomnom'un mundagguh hina ya ahiya' umeh ad Masedonia. Ya ahiya' bo
mundagguh hi pumbangngada' ta muntudtuduwa' i da'yu. Ya ta wan da'yu damdamay
bumoddang i ha''on hi umaya' hi ad Judea.
17 Mu gapu ta agge na'at hidiyen ninomnom'u ya alinah alyonyu on hay
punnomnom'u ya umat hinan nomnom di tataguh tun luta an adida ipa'annung di
ibagada.
18 Ot hi Apu Dios di mangiyuhuh an adi athidiy a'at'u an adi' alyon hi o ya indani
ya imbahho'. Te hi Apu Dios di un'unudo' an ipa'annungnay ibagana.
19 Ya ta'on on hi Jesu Kristu an Imbabalena an emi ipa'pa'innila i da Silbanus ya hi
Timothy nadan inatnan iphodan ta'u ya ma"id ha bahhonan ipa'annungnan namin
nadan alyonah atona.
20 Ta hiyay mangipa'annung hinadan imbagan Apu Dios hidin nadne. Ta dadiyey
gapunah pangalyan ta'u i Jesu Kristu hi, Hiya peman an hi Apu Dios di mipabaktu.
21 Te hi Apu Dios an namto' i dita'uy mangipihamad hi pangulug ta'un Kristu.
22 Te impiddumnan dita'u nan Espirituna ta mangipa'innila an dita'uy tataguna.
Ta hiya nan madinol ta'un umannung an idat Apu Dios an namin nan imbaganan
idatnan dita'u.
23 Manu'eh aggeya' ni' immalihna ya agge' pinhod an mahkitan ayu hi pangihingala'
i da'yu. Hi Apu Dios di mangiyuhuh an immannung hituwen ibaga'.
24 Mu hanat adiyu alyon hi ipapilitmi i da'yuy pinhodmi te innilamin nahamad
tuwaliy pangulugyu. Mu hay pohdonmi ya hay bumoddanganmin da'yu ta wan
iyal'alanay amlongyun mangunud i Apu Dios.

2

1 Hay ninomnom'u mo ya udu'dulnay adiya' ni' umalihna ta adi mapidwa din
immaliya' an nahkitan ayuh din nangihingala' i da'yu.
2 Te onha pahakitan da'yu bo ot nganne mahan mo ha mangipa'amlong i ha''on an
da'yu ya abuh han namnamao'.
3 Ta hiya nan namaaggot han tudo''u tee han ipiyali'. Te agge' pinhod an
hay umaliya' ya da'yu bon namnamao' an mangipa'amlong i ha''on di mangipa-
hakit hi nomnom'u an gapuh paniga' hinadan nibahhon ato'atonyu. Ot hi'on
mun'am'amlonga' hi umaliya' hina ya atbohdin ta'on on da'yu ya mun'am'amlong
ayu.
4 Hidin nuntudo'a' i da'yu ya nunhiglan mahkit di nomnom'u ta hiya nan
namaaggon mun'aldad di luwa'. Te agge' pinhod an mahkitan ayu mu pinhod'un
innilaonyu an manu'eh nuntudo'a' ya nunhiglay punnomnom'u i da'yu.

Hay E Punlinglingan Hi Numbahulan Di Ibba

5 Hinaen ibbayu an adi ahan maphod di inatna ya bokon ha''on ya abuh di binaina
te ta'on on da'yun niddumana. Mu adi' punhiglaon di pangali' i diyen inatna
6 te ongal moh diyen nanitilogyun hiya.
7 Ot ad uwani ya mahapul an pakawanonyu mohpe an gapu i diyen numbahulana
ya inip'iphodanyuot hi hapit. Ta adi minaynayun di ena umukayungan te alina
otahan ya hidiyey e a'abakan di nomnomna.
8 Ot hanat ipatigoyu an ongal di pamhodyun hiya.
9 Manu'eh nuntudo'a' i da'yu ya pinhod'un innilaon hi'on immannung an tinitilo-
gyuh diyen adi maphod di inatna. Ot maphod ta inunudyuy tugun'u ta inatyu.
10 Ya pinakawanyu'e nimpeh diyen numbahul ya ta'on on ha"on ya pakawano'. Ya
innilan Kristu an nan alyo' hi pinakawan'u ya immannung an pinakawan'u an gapu
i Kristu ta iphodanyu.

11 Ta wan ma''id ha aton Satanas an mangabak i dita'u te innila ta'uy a'at di pamalbalina.

Nadan E Mangipa'in'innilah A'at Kristu

12 Hidin immaya' hi ad Troas ya immannung an nundadaan nadan tataguhdi an mangngol hinan e' itudtudu an mipanggep hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
13 Mu gapu ta ma''id ha tinigo' i ibba ta'un hi Titus hidi ya hiyay minonomnom i ha''on. Ta hiya nan imbaga' hinadan tataguhdi an tayna' dida. Ot inayun'un umeh ad Masedonia.
14 Ya ongal di punhanaa' i Apu Dios te gapuh kimmulugan ta'un Kristu ya pangabakon dita'uh nadan mi'buhul i hiya. Ta mabalin an dita'uy e mangipa'in'innilah a'at Kristu ta ay hanan immalimuttamut ha maphod di hunghung-nah abobboble.
15 Te dita'u nan paddungnay pabanglu an idawat Kristu i Apu Dios. Te gapu i dita'u ya ma'innilaan di tatagu nan a'at Jesu Kristu. Te an namin nadan itudtuduwan ta'u an kumulug onu adi ya paddungnay hunghungon dita'u.
16 Te dadiyen intudtudu ta'u ya mi'alig hinan pabanglu an mangdat hi itaguwan nadan kumulug. Mu hay panunghung nadan adi kumulug ya ay pumatey hamuyna. Ot nganne i dita'uy abalinana an mangat ituwen tamu?
17 Manu'eh abalinanmin aton hituwen tamu ya hi Apu Dios di nannag i da'mi. Ya hiya boy manmannigoh nadan ato'atonmi ot adi ami munlayah. Te adi ami umat hinadan udum an hay bo'laonday gapunah eda puntudtuduwan te hay punnomnomdah nan hapit Apu Dios ya ay migattang.

3

Hay Nabakbaktu Mu Nan Tugun An Nidat I Moses

1 Ma''id ha mapto' ya alyonyuh on namaaggot alyonmih da'miy muntudtudu ta mahapul an waha ipatigomih tudo' i da'yu ya ahi da'mi abuluton an muntuddu ta umat hi aton nadan udum. Ya alinah alyonyuh on mumpa'apya amin da'yuh tudo' ta ipatigomih nadan udum an umayanmi ta wan abuluton da'min dida.
2 Mu adi mahapul te da'yu nan paddungnay tudo' an mangipa'innila an immannung nan tamumi. Te gapuh nangabulutanyuh nadan intudtudumi ya nahukkatan di pangiye''eyu.
3 Ta matigo an da'yu nan paddungnay tudo' an nalpu i Kristu ya da'miy hinnagna hi nangitudo' i da'yu ta paddungnay intudo'mih nomnomyuy a'atna. Ta adi umat hidin nadne an nadan batuy nitud'an nan tugun Apu Dios. Ya bokon bo tintay nanudo'mi te nan Espiritun nan nahamad an Dios.
4 Manu'eh ibagamih tuwe ya madinol ami an abuluton Apu Dios nan tamumi te hi Kristuy alpuwan di abalinanmi.
5 Ot adimi alyon hi abalinanmih tuwen tamu. Te onha da'mi ot atonmi ya adimi abalinan. Mu hi Apu Dios di nangdat hi abalinanmi
6 ta hiya nan mabalin an emi ipa'innila nan balu an tugun an adi umat hidin tugun an nitudo' hidin hopapna. Te hidiyen tugun ya on hay a'at di bahul an mangihi''an i dita'u i Apu Dios hi ingganay ipa'innilana. Mu nan ipa'innilan nan Espiritun Apu Dios ya hidiye nan alpuwan di pi'taguwan i hiyah munnananong.
7 Manu te hidin nangdatan Apu Dios i Moses hinan tugunan impitudo'nah nan batu ya nipatigoy anabaktuna. Ta hiya nan hay angah Moses ya nunhiglan humili ta hiya nan hidin inyenah nadan ibbamin Judyu ya adi mabalin hi itigodan hiya an ta'on on mun'ama''id nan humili. Ot at'ehdiy na'at hidin nidatan nan tugun an mangipa'innilah adusaan di tatagu
8 ot iyal'alana mo ahan di anabaktun nan balun ipa'innilan nan Espirituna.

9 Te nan tugun an nangipa'innilah adusaan di tatagu hi'onda adi unudon ya
nabaktu. Ot namamay anabaktun nan balun tugun an mangipa'innilah pangibilan-
gan Apu Dios i dita'u hi maphod.
10 Ta napogpog moy anabaktun nan namangulun tugun ta nahukkatan i han
na'abbaktu an balu an tugun.
11 Ot at'ehdin ta'on on nan tugun an mapogpog ya nipatigoy anabaktuna ya namama
moy anabaktun nan balu an tugun an adi mapogpog.
12 Madinol ami an hituwen emi itudtudu ya na'abbaktu an adi mapogpog ta hiya
nan adi ami bumain an e mangitanudtudu.
13 Ta adi umat hidin inat Moses an nunhu'yung ta wan adi tigon nadan ibbanan
tinanud Israel nan humilin angahna an ta'on on hidin mun'ama"id nan humili.
14 Hay punnomnom di tatagu ya ay nahophopan te adida ma'awatan nan pohdon
Apu Dios hi atonda. Ta ingganah ad uwani ya ta'on onda bahaon nan namangulun
tugun Apu Dios ya adida ma'awatan di ibalinana. Mu hanadan kumulug i Kristu ya
mabalin an ma'awatanda nan pohdon Apu Dios hi atonda.
15 Mu nadan'en udum ya ta'on on hi ad uwani an bahababahaonda nan intudo' Moses
ya ay damdama nahophopan di punnomnomda te adida nimpe ma'awatan.
16 Mu hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hi'on kumulug nadan tatagu hinan Ap'apu
ta'u ya ma'aan nan ay nihophop hi nomnomda.
17 Ya hidiyen alyonah Ap'apu ta'u ya nan Espiritun Apu Dios. Te hiya'ey middum
hinan nitaguwan ta'u ya adi mo mahapul an idinol hinan pangunudan hinan tugun
Moses.
18 Ta hiya nan matigo i dita'un kimmulug nan anabaktun nan Ap'apu ta'u an agge
nahophopan. Te nan Ap'apu ta'u an nan Espiritun Apu Dios ya inaynayunan hukkatan
di a'at ta'u ta lo'tat ya waday ipaddungan ta'uh nan a'atna ta wan iyal'alanan
ma'attigoy anabaktuna.

4

Nan Abalinan Apu Dios Ya Mipatigoh Nan Tagun Puntamuwona

1 Maphod ta hi Apu Dios di nannag i da'mi ta emi itudtuduh naen balu an tugun.
Ta hiya nan waday tulidmi an mangat ituwen tamu an ta'on on waday punligatanmi.
2 Ya ma"id ha nomnomnomonmin mangat hinadan umipabain. Ta ma"id ha
hina'ulmi ya aggemi inudman hi layah nan hapit Apu Dios. Mu ihamadmin
mangitudduh nan hapit Apu Dios ta wan innilaon nadan mangngol an immannung
an hi Apu Dios di nalpuwan nadan ituddumi. Ot ma"id ha iyaguhmi te tigtiggon Apu
Dios nadan ato'atonmi.
3 Mu wadaday tatagun ay nahophopan di punnomnomda an adida abuluton nadan
itudtudumin inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ta hiya nan madadagda.
4 Te hi Satanas an ap'apun di adi kumulug ya paddungnay hinophopanay
punnomnomda te adina pohdon an innilaonda hidiyen inat Jesu Kristu an iphodanda
ya nan anabaktuna an nipaddung i Apu Dios.
5 Ot bokon hay amaphodmiy emi ipa'in'innila te nan Ap'apu an hi Jesu Kristu.
Da'mi'e ya on ami baal ya abuh an bumoddang an mangipa'innila i da'yuh nan a'at
Jesu Kristu.
6 Te hi Apu Dios di himmapit hidin hopapna ot mawaday patal hinan munhihillong
ya hiya boy namatal hi nomnom ta'u ta ipa'innilana i dita'uy anabaktuna an nipatigoh
nan a'at Kristu.

4:6 4:6 Hidin Hopapna 1:3

7 Ot da'min muntudtudu ya umat amih nan pito' an banga an ammuna nan nittu
i da'mi hi na'ballol. Ta hiya nan ma"id ha atonmin mangalih da'miy nalpuwan nan
abalinanmi te on hi Apu Dios an ma"id ha nihippatan di abalinanay nalpuwana.
8 Ta hiya nan ta'on on dakol di punligatanmih nan emi puntudtuduwan ya adimi
idinong an e muntudtudu. Ya hinuddum on aggemi innilay atonmi mu wada
damdamay dinolmi.
9 Ya dakolday mamalpaligat i da'mi mu agge da'mi inwalong i Apu Dios. Te ta'on
on ay da'mi patapatayon mu gapuh boddang Apu Dios ya matagu ami aya.
10 Ta athi'athidi an amod on da'mi patayon an umat hidin inatda i Jesus. Mu ta'on
ta wan gapuh nan ma'at hitun nitaguwanmi ya mipa'innila an hi Jesus ya timmagu
ta hiyay mangipappapto' i da'mi.
11 Ya ta'on on athitun ay ami matemateh pangatdah ad uwanin atagumi an gapuh
emi pangatan hinan ipatamun Jesus mu ta mipatigon wadah Jesus an bumoddang i
da'mi.
12 Ot hiya nan ta'on on athitun amod on ami mateh pangatdan da'mi an gapuh emi
puntudtuduwan mu ta hay pumbalinana ya waday pi'taguwanyuh munnananong.
13 Ta umat hinan nitudo' an hapit Apu Dios an alyonay, Kimmuluga' i Apu Dios ot
hiya nan pohdo' an e ipa'innilah udum nan kinulug'u. Ot athidin da'mi an gapu ta
kimmulug ami ya pohdonmi damdaman e ipa'in'innilah nadan ibbami.
14 Te madinol ami an hi Apu Dios an nummahuh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
ya mahuwan dita'u damdaman kimmulug i hiya ya in'uyug dita'un hiya hi awadan
Apu Dios.
15 Ya an namin datuwen ma'ma'at i da'mi ya iphodanyu. Ta wan dumakol ayun
dumakol an manginnilah nan homo' Apu Dios ta ma'udman ta'un munhana i hiya ya
mundayaw i hiya.
16 Ta hiyah tuwe nan adi ami mangmanghop an e muntuddu. Ta ta'on on athitun
kumapuy an kumapuy di adolmi mu ta nan a'at di pangulugmin Jesu Kristu ya
mihamad an mihamad.
17 Ya hay punnomnommi ya manghan hituwen pumpaligatanmi te na'omtang han
a'atana. Mu hay pumbalinan datuwen ligatmi ya nan ma"id ha nipaddungana an emi
ipabaktuwan i Apu Dios hi inggana.
18 Ta hiya nan bokon datuwen matigoh tun lutay nomnomnomonmi te nadan wah
ad abunyan an adi matigo. Te an namin nadan wahtun luta an matigo ya mapogpogda
mu nadan wah ad abunyan an adi ta'u matigoh ad uwani ya ma"id ha apogpoganda.

5

Udu'dul Nan E Pi'hituwan I Apu Dios

1 Innila ta'u an madadag'e mo tun adol ta'u an hidiye nan ay allung tun nitaguwan
ta'uh tun luta ya hukkatan Apu Dios hinan adi madadag an punhituwan ta'uh ad
abunyan hi inggana.
2 Gapu ta ongal di punligatan ta'uh ad uwani ya hiya nan aptuwan ta'uy e ahukkatan
tun adol ta'u hinan nahamad an adol hi ad abunyan.
3 Te wa'et nate ta'u ya bokon ammunay linnawa ta'un e munhituh ad abunyan te
ma'adolan ta'u.
4 Ta hiya nan aptuwan ta'u nimpey ena a'atan hi ad uwanin maligatan ta'uh tun
luta. Mu hanat bokon hay atayan ta'uy aptuwan ta'u ta hanan ahukkatan di adol
ta'uh nan nahamad an adol di gamgaman ta'u.
5 Ya hanat hi Apu Dios di mangidadaan i dita'u ta mabalin an ma'at datuwe. Ya
impiddumnan dita'u nan Espirituna ta hiya nan madinol ta'u an umannung an ma'at.

6 Ot hanat nanongnan madinol ta'u. Ya mahapul an innila ta'u an adi ta'u mabalin
an umeh ad abunyan hi'on matagu ta'u ni' an wada ta'u ituwen adol ta'u.
7 Ta hiya nan mahapul di pangulug ta'u i Apu Dios ituwen pi'taguwan ta'u ta ta'on
on agge ta'u tinigo dadiyen ahi ma'at ya patiyon ta'u.
8 Ot hanat madinol ta'u nimpe ta pa'udu'dulon ta'un taynan tun adol ta'uh ad uwani
ta nan Ap'apu ta'uh ad abunyan di e ta'u pi'hituwan.
9 Mu hanat ha ahan di nomnomon ta'u ya hay e ta'u pangipa'amlongan hinan Ap'apu
ta'u an ta'on on wahtu ta'uh tun luta onu hi ad abunyan.
10 Te udum hi algo ya ume ta'un namin hi awadan Kristu ta humalyaon dita'u ta
midat i dita'u nan gungguna ta'u an miyunnudan hinadan ina'inat ta'uh tun luta.

Hay Nipatigan Nan Homo' Apu Dios

11 Gapu ta innilami an mahapul an mawaday takut ta'u an adi kumulug i Apu Dios
ya hiya nan adi ami mangmanghop an e mangipa'innilah nan hapitna hinadan tatagu.
Ot innilan Apu Dios hituwen a'atmi ya hanat ta'on on da'yu ya na'innilaanyuy a'atmi.
12 Ta adiyu alyon di hay adolmiy ipabaktumi i naen inalimi. Te manu'eh pohdo'
an ma'awatanyuy a'atmi ya ta wan adi da'mi ibain. Ta wadada'e nadan mumbaktu
an gapu ta alyon di tataguy nala'ingda ya waday abalinanda ya innilayuy pambalyu
i dida. Te bokon hanan mipatpatigon pangat ya abuh di nabalol te ta'on on nan wah
nomnom.
13 Te hay pangalin di udum ya nabongang ami ot ta'on mu ta adayawan Apu Dios.
Mu maphod'ey alyondah a'atmi ya iphodanyu.
14 Te nan ongal an pamhod Kristu i dita'uy nangipahlu i da'mi an e muntudtuduh
nadan tatagu te ma''id ha punduwaduwaanmih nangiyatayan Kristu hi bahul ta'un
namin. Ot ta'on on ohah Kristu an nate mu an namin ta'u ya paddungnay ni'yate
ta'un hiya.
15 Ya manu'eh inyatenan namin di bahul di tagu ya ta wan mabalin an hinan
atagu ta'u ya bokon hanan pun'amlongan ta'uy nomnomnomon ta'u ta hanaot an
namahuwan an nangiyaten dita'uy pa'amlongon ta'u.
16 Ta hiya nan dita'u ya bokon mo nan niyatan di ohan taguh tun lutay
pangibilangan ta'un hiya an ta'on on athidi ni' di punnomnom ta'u i Kristu. Mu
maphod ta ad uwani ya adi mo athidiy punnomnom ta'u.
17 Ot nomnomnomon ta'u an nan kumulug i Kristu ya pumbalinon Apu Dios hi
balun tagu. Ta mahukkatan moh balu nan a'at ta'u tuwali.
18 Hi Apu Dios di nangat i nae te hiyay nannag i Kristu ta inyatenay bahul ta'u ta wan
ihayyup dita'u i Amana. Ot dita'un kimmulug di nangiyukodanan e mangipa'innilah
nadan tatagu hi'on nganney atonda an mihayyup i Kristu.
19 Te hinnagnah Kristu ta way atonan mamakawan hi bahul di tatagu ta wan
mihayyupdan hiya. Ta nan tagun mangidinol hi nitaguwanan hiya ya maphod di
pi'hayyupana mon hiya. Ot hiyah naey inyukodnah e ta'u ipa'innilah tatagu.
20 Ot hiya nan wada amin hinnag Kristu an e mangibagbagah nadan pinhodnan
ibagami mu paddungnay hi Apu Dios di humapit i da'yu. Te pohdona ahan an
abulutonyuh Kristu ta wan mihayyup ayun hiya.
21 Te ta'on on ma''id ha bahul Kristu ya hiyay paddungnay nangipapahonan Apu
Dios hinadan bahul ta'u ta hiyay nangiyate. Ta abuluton ta'u'eh Kristu ya dita'uy
mangipatigoh amaphod Apu Dios.

6

1 Ot da'min mi'tamu i Apu Dios hinan tamunah tun luta ya ibagami an hanat waday
balolna i da'yu nan homo' Apu Dios.

2 Te alyonay, Hidin mumbaga ayu i ha''on ya indat'u nan dinawatyu. Ya hidin
numpahmo' ayu ya binoddangan da'yu ta nihwang ayu.
Ot nomnomnomonyu an hi ad uwanih diyen imbaganan pamoddanganah nadan
mumpaboddang ya pangihwanganah nadan mumpahmo' i hiya.
3 Ta hiya nan da'min muntudtudu ya mahapul an halipodpodonmi ta ma''id
ha atonmi hi gumalat hi adi kumulugan di tatagu i Kristu ya ma''id ha lummuh
pamihulandah nan tamun inyukod Apu Dios i da'mi.
4 Te pohdonmin ipatigo an immannung an baal da'min Apu Dios an ta'on on
nganney ma'at i da'mi. Ta hiya nan itpolmi nadan dakol an punligatanmi
5 te agaggaon nadhuwan da'mih nadan dakol an tatagu on hinanoplat da'mi ya
imbalud da'mi. Ya initpo'itpolmiy inagangmi ya natukatukal ami te ta'on on hilong
on muntamu ami.
6 Mu ta'on on athidi ya inanu'anusanmi damdama te nomnomnomonmi nan
pohdon Apu Dios an ipa'at i da'mi ya ta wan mipatigo an niddum nan Espiritun
Apu Dios i da'mi. Ta ma'ule ami ya ongal di pamhodmih nadan ibbami.
7 Ta mipatigo an immannung nan emi itudtudu an gapuh nan ongal an abalinan
Apu Dios. Ya hay pangabakmih nadan adi matigon binuhul Apu Dios ya nadan nipto'
an pangatmi.
8 Ya hinuddum ya pemanan da'mih nadan tatagu mu wadada damdamay mamihul
i da'mi. Ya wadaday mangalih maphod di pangatmi mu wadada boy mangalih
ma'layah ami an ta'on on immannung nan ibagbagami.
9 Ya wadada boy mangali hi ma''id ha hilbimi. Mu nadan udum ya haphapitonday
amaphod di tamumi ta hiya nan nundongol. Ya abigabigat on ay ami tayya mate mu
ta'on on athidi ya matagu ami aya tee.
10 Ya nanongnan waday amlongmi an ta'on on munholholtap ami. Ya ta'on on na-
wotwot ami mu dakolday impakadangyanmiy pangulugda te gapuh nangabulutandah
nan intudtudumi ya nidattandah nan munnananong an pi'taguwan. Ya athidi bon
ta'on on ma'ma''idan amih ad uwani mu wada i da'mi nan nahamad an itaguwan.
11 Ot an namin datuwen na'at i da'mi ya mabalin an ibagamin da'yu te ibilang
da'yun i Kulintu hi imbabale'.
12 Mu ma''id ha mapto' ya adi athinay punnomnomyun da'mi.
13 Athinay pangali' i da'yu te ibilang da'yu nimpeh i'imbabale'. Ot hanat ibilang
da'mi damdamah a'ammodyu.

Hay Adi Pangiyunnudan Hinan Pangat Nadan Agge Kimmulug

14 Hanat adi ayu mi'yoh'ohhah nadan agge kimmulug. Te undan mabalin hi
mun'uddum nan maphod hinan adi maphod ya nan hilong hinan mapatal?
15 Ot athidi bo i da Kristu i Satanas an adi mabalin hi mun'unnudanda. Ta athidi
bo i dita'un kimmulug hinadan agge kimmulug an agge numpaddung di pangat ta'u
te adi mun'unnud di pangat ya punnomnom ta'u.
16 Ya atbohdin adi mabalin hi iyeyuh nan Templo nadan bulul onu nadan udum
an dayawon di udum an tatagu. Ta athidi i dita'un kimmulug te hantun adol ta'uy
Templon Apu Dios. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Midduma' i dida ta diday
punhituwa' ta wan ha''on an Dios hi dayawonda ya diday tatagu'.
17 Ta hiyah naey pangalyan nan Ap'apu ta'uy, Mahapul an umaan ayuh awadan
nadan agge kimmulug ta mihiwwe ayu i dida ta adiyu goton an mangat hi adi maphod
ta way ato' an mangabulut i da'yu.
18 Ta ha"on di hi Amayu ya da'yuy pun'imbabale'. Ha"on an ongal di abalinanan
Dios di mangalin tuwe.

6:2 6:2 Isaiah 49:8 **6:16 6:16** Ezekiel 37:27 **6:17 6:17** Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34,41 **6:18 6:18** 2 Samuel 7:14

7

1 Da'yun i'iba, danaey imbagan Apu Dios hi ma'at i dita'u. Ot hanat idinong ta'u
nadan adi maphod an pangat ya punnomnom ta'u. Ta hi Apu Dios moy un'unudon
ta'u ta miyappit ta'un hiya.

Hay Nangipa'amlongan Nadan I Kulintu I Paul

2 Hay dawatonmi i da'yuhna ya hanat waday naminhodyun da'mi ot ma"id ha
numbahulanmi i da'yu ya ma"id ha inatmih adi maphod ya ma"id ha hina'ulmi i
da'yu.
3 Ya ta'on on athituy pangali' mu bokon'u bungot i da'yu te innilayu an ongal di
naminhod'un da'yu.
4 Mu innila' an nahamad di pangulugyu ta hiya nan nundinola' an e nangibagbagah
nadan ibba ta'u i naen a'at di pangulugyu. Ta ta'on on dakol di ligat hi holholtaponmi
mu ongal di pun'amlonganmi an gapu i da'yu.
5 Ta'on on hidin dimmatnganmih tun ad Masedonia ya ma"id ha linggop di
punnomnommi te ta'on on danay umayanmi on dakol di punligatanmi. Te dakol
di humihiwon da'mi. Ya atbohdin iyaguhmiy eyu pangiwalongan hi pangulugyu.
6 Mu hi Apu Dios an mangipadinol hinadan minomnoman di nun'alubyag i da'mi
hi dimmatngan Titus hitu.
7 Mu bokon hay dimmatngana ya abuh di immamlonganmi te ta'on on nadan
inuhuhnan maphod an inatyun hiya. Ya imbagana bo an alyonyu anuy pinhodyun
umaliya' hina.

Mu hay nangipa'amlong ahan i da'mi ya nan imbaganan nuntutuyuwanyuh nadan
adi maphod an inatyu ya hay nangun'unudanyuh nan intudo'min da'yu.
8 Te innila' an nahakitan ayuh din tudo''un da'yu mu ta'on on ha"on ya mahkit
di nomnom'u ni' mu adiya' muntutuyu i diyen inat'u te innila' an adi madne ya
nomnomonyun iphodanyuh diyen nangali' i da'yu.
9 Ot innila' an gapu i diyen nahkitan di punnomnomyu ya hidiyey nuntu-
tuyuwanyuh nan nibahhawanyu. Ya mun'am'amlonga' te hiyah diyey pinhod Apu
Dios an ma'at ta hiya nan maphod di numbalinan nan tudo"un da'yu.
10 Te nan tagun mahkitan ya inabulutnay numbahulana i Apu Dios ta muntutuyu
ya hiyay mi'tagu i Apu Dios hi munnananong ta ma"id ha puntutuyuwanah pidwana.
Mu nan tagun mahkitan mu adina abuluton nadan numbahulana ta adina itutuyu ya
mihi"an i Apu Dios hi atayana.
11 Mu nomnomnomonyu an nali'nayuy inat Apu Dios an nangipaphod i da'yu
an gapu i diyen nahkitanyu. Te hidiyey nihamadan di pangulugyu te nuntutuyu
ayuh nadan adi maphod an inatyu ot adiyu pi'hayupon hidiyen numbahul hinan
a'am'amunganyu te tumakut ayuh pundusaan Apu Dios i da'yu. Ta impatigoyuy
aggeyu naminhodan hinan adi maphod an pangat. Ta hiya nan pohdonyu mohpen
umaliya' hina.
12 Hay nuntudo'a' ya bokon hanadan ibbayun numbahul ya abuh te ta'on on da'yu
ta way aton Apu Dios an mangipatigo i da'yuh nan ongal an pamhodyu i da'mi.
13 Ta hinaen inatyuy nangipa'amlong ahan i da'mi. Ya atbohdin nunhiglay
amlongmih nanguhuhan Titus hinan inatyun nangapngan hiya.
14 Te hidin aggena immaliyan hina ya imbaga' i hiya an ongal di dinol'un da'yu. Ya
maphod ta tinigona an immannung nan inali' i hiya an a'atyu.
15 Ta teen ad uwani ya namaman ongal di punnomnom Titus i da'yu te adina
linglingon di ana'na'unnudyu ya hay nangapngaanyu ya nangipapto'anyun hiya.
16 Ya ta'on on ha''on ya ongal di pun'amlonga' i da'yu.

8

Hay Pangdatan Nadan Kimmulug Hinan Iboddangda

1 Pohdonmi bon ipa'innilan da'yun i'iba di a'at di pangipappapto' Apu Dios hinadan
kimmulug hituh ad Masedonia.
2 Te ta'on on dakol di punligatanda ya nanongna damdaman mun'am'amlongda. Ya
ta'on on na'awwotwotda ya dakol di indatdah iboddangda.
3 Ya hay innila' ya nahuluk di indatda mu hanan namnamaonmin idatda. Ya
hidiye'e ya dida eh'ay ud nomnom an mangidat
4 te dida tuwaliy nangibaga i da'mi an ongal di naminhodda an bumoddang hinadan
kimmulug i Apu Dios hi ad Jerusalem.
5 Ya nahuluk nimpey indatda mu hanan namnamaonmin idatda. Mu hay
namanguluh inatda ya inyukodday nitaguwanda i Apu Dios. Ya imbagada an
bumoddangda i da'mi te innilada an hidiyey pinhod Apu Dios hi atonda.
6 Imbagami tee i Titus ta mumbangngad hinah awadanyu ta boddangan da'yu hinan
maphod an inhipunyu hidin awadanahna an hidiye nan eyu pun'amungan hinadan
iboddangyu.
7 Te innila' an ongal di abalinanyu ya dakol di innilayuh nadan tugun Jesus
ta nahamad di pangulugyu ya ongal boy abalinanyun muntudtudu. Ya atbohdin
ongal di naminhodyun mangat hinadan ipatamuna ya atbohdin innilami an ongal
di naminhodyun da'mi. Mu maphodot boh on ongal di naminhodyun mangdat hi
iboddangyuh nadan ibbayu.
8 Mu adi gapu ta inali' hinae ya mapilitan ayun mangdat hi iboddangyu. Te manu'eh
impa'innila' i da'yuy inat nadan udum an ibba ta'u ya ta wan pangiyunnudanyu ta
panginnilaanyuh on immannung an waday pamhodyuh ibbayu.
9 Ot innila ta'u an gapuh homo' Apu ta'un hi Jesu Kristu i dita'u ya ta'on on
kakaddangyanan ya tinaynanah diyen kinadangyana ta immalih tun luta ta gapuh
nan inatna ya mabalin an mawadan dita'u nan nabalol hi itaguwan ta'u.
10 Ot hanat inaynayunyu nan maphod an inhipunyun inat hi tawonadi. Da'yuy
namangulun nunnomnom an nun'amung hi iboddangyu. Ya hanat nanongnan ongal
di naminhodyun mangdat.
11 Ta inaynayunyuh naen inhipunyu an ongal di naminhodyun mangidat an
miyunnudan hinan abalinanyun idat.
12 Te hay pohdon Apu Dios ya nan naminhod ta'un mangdat hinan abalinan ta'un
idat an bokon hanan adi ta'u abalinan an idat.
13 Mu adi' alyon boy idatyuy iboddangyuh nadan ibbayu ta diday umudu'dul ya
da'yuy maligatan te hay maphod ya mumpapaddung ayu an ma''id ha maligatan.
14 Ot gapu ta da'yuy waday abalinanah ad uwani ya maphod on boddanganyu
nadan maligatan. Ta alina'eh udum hi algo ya da'yu damdamay maligatan ya diday
wada ya boddangan da'yu damdaman dida ta wan mumpapaddung ayu nimpen
ma''id ha maligatan.
15 Ta umat hidin na'at hinadan a'ammod ta'uh din awadandah nan agge naboblayan
an hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun dakol di pinanuhna ya hiyah diyen
agge nahawwalan ya nan oh'ohhay pinanuhna ya agge bo damdama nakulangan.

Hay Nannagandah Nadan E Bumoddang Hinadan Kimmulug Hi Ad Kulintu

16 Ongal di punhanaa' i Apu Dios ta indatnay naminhod Titus an umat hi
naminhod'u an bumoddang i da'yu.
17 Te inabulutnan umalihna mu adi gapuh nangibagaanmin hiya te on hiya eh'ay
ud nomnom te ongal damdamay naminhodnan manigon da'yu.

8:15 8:15 Hay Nakakan 16:18

18 Ya pi'yaliyonmin hiya nan ohan hi ibba ta'u an pohpohdon damdaman di
kimmulug hi abobboble te mapmaphod di atonan mangipa'innilah nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
19 Ya hiya boy pinto' nadan kimmulug hi mi'yuyug i da'min mangiyeh nan
miboddang hinadan ibba ta'uh ad Jerusalem. Ta wan gapu i diyen atonmi ya hi
Apu Dios di midayaw ya ta wan ipatigomi an ongal di naminhodmin bumoddang.
20 Ya halipodpodonmi ta ma"id ha apihulanmi an gapu ituwen pihhun na'amung.
21 Te pinhodmin ipa'amlong hi Apu Dios ituwen atonmi ya ta wan tigon di tatagu
an maphod di pangatmi.
22 Ya hay pi'uyugmi bo i da Titus ya nan ohan hi ibba ta'u an innilamin mahlun
mangat hinan ipatamun Apu Dios te hiyay ina'inatna. Ya gapuh dinolnan da'yu ya
namaman ongal di naminhodnan bumoddang i da'yu.
23 Ya hi Titus e ya innilayun hiyay nun'ibba'ibba' an nuntudtudu i da'yu. Ya nada'en
duwan mi'uyug i hiya ya mapmaphod boy pangatda te gapun dida ya dayawon di
tataguh Kristu. Ta hiya nan diday pinto' nadan kimmulug hi mi'yalihna.
24 Ot hanat maphod di ipatigoyun didah tun umaliyanda ta wan innilaon nadan ibba
ta'un nannag i dida an immannung an ongal di pamhodyuh ibbayu an miyunnudan
hinan imbagamin dida.

9

Hay Pangidadaanan Hi Iboddang Hi Ibban Kimmulug

1 Adi mahapul an ibaga' di eyu pun'amungan hinadan iboddangyuh nadan tatagun
Apu Dios hi ad Judea
2 te innila' an pohdonyu tuwalin bumoddang. Ta hiya nan imbagabaga' hinadan
ibba ta'uh ad Masedonia an da'yun i'ibahna hi ad Akaya ya ongal di naminhodyun
bumoddang an nihipun tuwalih tawonadi. Ta hiya nan ta'on on dida ya umamohda
ta dakolday naminhod an mangdat hi iboddangda.
3 Ot teen honago' datuwen tulun i'iba ta'u ta umalidan bumoddang i da'yu
an mun'amung hinadan idatyu ta midadaan. Ta wan tigon datuwe nimpe an
immannung nan imbagabaga' an a'atyu.
4 Te ha"on di bumain hi'on adi midadaan hitun umaliyanmih nadan i'iba ta'un i
Masedonia. Ya ta'on on da'yu ya mibabain ayu.
5 Ta hiya nan ninomnom'un udu'dulnay mamanguludan umalihna datuwen i'iba
ta'u ta boddangan da'yu nimpen e mun'amung hinan imbagayun iboddangyu.
Ta hitun umaliyanmi ya nidadaan ta atigana an on tuwali nalpuh nomnomyun
bumoddang an ma"id ha namilit i da'yu.
6 Ot hinan pangdatanyu ya hanat nomnomnomonyu nan ni'alig an alyonay, Hanan
tagun oh'ohhay ihokna ya oh'ohha boy apitona. Mu nan tagun dakol di ihokna ya
dakol damdamay apitona.
7 Ot hay maphod ya way ohaon ukod i hiya an munnomnom hinan pohdonan idat
ta adi mapilitan onu munduwaduwan mangdat. Te hay pohdon Apu Dios ya nan
tagun waday amlongnan mangdat hinan pohdonan idat.
8 Ot hi Apu Dios ya ongal di abalinanan mangdat hinadan mahapul ta'u. Ya adi
ammuna nadan mahapul ta'un idatna te hawwalana ta mabalin an waday iboddang
ta'uh nadan ibba ta'u.
9 Te hay nitudo' hinan hapit Apu Dios ya alyonay, Ongal di iboddangnah nadan
nun'awotwot ya nanongnan hummo' hi tatagu.

9:9 9:9 Psalm 112:9

10 Hi Apu Dios an alpuwan di ohok an itanom ta'u ya hiya boy mangipabungah
dakol ta waday anon ta'u. Ot undan adina aton bohdi an mangdat i dita'u ta wan
dakol di maboddangan ta'u.
11 Ta dakol di idat Apu Dios i da'yu ta wan dakol di iboddangyuh ibbayu. Ta gapu
i diyen atonyu ya dakolday tatagun munhana i Apu Dios.
12 Te hay pumbalinan diyen idatyuh nadan tatagun Apu Dios ya bokon hay adolda
ya abuh di naboddangan te hidiye boy lummuh punhanaan di dakol i Apu Dios.
13 Ta hiyay dayawonda an gapuh nan tigondan atonyun mangun'unud hinan
tudtudun Kristu an umat hi pamoddanganyuh nadan ibbayu an maligatan.
14 Ta hiya nan ongal di punnomnomdan da'yu ya idasadasalan da'yu an gapu i
diyen abalinanyu an indat Apu Dios.
15 Ot munhana ta'u i hiya an gapuh nan ma"id ha nipaddunganan indatna i dita'u.

10

Hay Nangita'dogan Paul Hinan A'at Di Tamuna

1 Wadaday udum an alyonday natulida' anu an muntugun i da'yu hi'on ma"ida' hina
mu wahnaa"e anu ya ma"id ha hapit'u. Manu'eh athidiy ato' ya pinhod'un padungon
hi Jesu Kristu an ma'ule ya mumpada''ul.
2 Ot hay ibaga' ya maphodot onyu ipappaphod di a'atyu ta wan hitun umaliya' ya
ma''id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu. Te immannung an umaliya' ot waday
tulid'un mambal hinan mamihupihul i da'mi an alyonday hay pangatmi anu ya umat
hi pangat di agge kimmulug.
3 Manu te immannung an tatagu ami mu nan pangatmi ya adi umat hi aton di
tataguh tun luta an paddungnay mi'gubat.
4 Te hay almasmi ya adi umat hinan almas di tataguh tun luta. Te hi Apu Dios di
mangdat hi abalinanmi an mama"ih hinadan humandih panginnilaan di tatagu i Jesu
Kristu.
5 Ta pa"ihonmin namin di humandih panginnilaan di tataguh nan hapit Apu Dios
ta wan mumpada''ulda ta hi Jesu Kristuy un'unudonda.
6 Ot madinola' an nipto' nan atonyun mangun'unud i Jesu Kristu mu hanada'en
mungngohe ya ahimi titilgon dida.
7 Ot hanat bokon hanan niyatandah tun lutay pangitiganyu hi'on kimmulugda. Te
onha immannung an kimmulugda i Kristu ot ibilang da'mi damdama an kimmulug i
Kristu.
8 Te hiyay nangdat hi abalinanmi ta hiya nan adi ami bumain an manugun i da'yu.
Te hituwen atonmi ya iphodanyu an adiyu abahbahan.
9 Ya hituwen tudo"u ya adi' panattatakut i da'yu.
10 Te hay alyon di udum ya di'e anu ta muntudo'a' ya nunhiglay pangali' mu
indaniyot anu ta waa' hina on ma"id ha hunung di hapito'.
11 Pohdo' an innilaon danaen tatagu an nan intudo'min da'yu ya ipa'annungmih
umaliyanmihna.
12 Mu adimi ipaddung di adolmih nadan mangalih maphoddan tatagu. Te dida on
inaliday maphodda mu hay udum an tatagu. Hidiyen pangatday atigana an ma"id ha
innilada.
13 Da'mi'e ya onha uhuhonmi nadan ina'inatmi ya adimi hulukan te dadiye nadan
impatamun Apu Dios i da'mi an umat hi timmanudduwanmi i da'yuh nan hapitna.
14 Te onha agge da'yu intudduwan ot layah nan ibagabagami. Mu bokon layah
nadan imbagami te immannung an intudtudumin da'yu nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u.

15 Mu bokon nan agge niyukod i da'mi an tinamuwan di udum di emi ilattuwag. Te
ha ahan di pohdonmi ya hay ihamhamadan di pangulugyu ta wan mabalin an ukod
ayu ta e ami damdama muntudtuduh nadan udum.
16 Te pinhodmin e itudtudu damdamah udum hi boble nan iphodan ta'un inat
Kristu. Te adi ami umeh nadan dedahdiy muntudtudu tuwali ta bokon da'miy
mangilattuwag hinan tinamuwanda.
17 Te hinan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay, Hanan tagun pinhodnan
munlattuwag ya hanat hanan iphodan ta'un inat Kristuy ilattuwagna.
18 Te bokon nan pangalyan ta'uh maphod ta'uy pangabulutan Apu Dios i dita'u te
maphod on hiyay mangalih maphod ta'u.

11

Hay Nambal Paul Hinadan Mangalih Diday Immannung An Apostoles

1 Hanat anusanyu tun panapit'u te hinuddum tee on ma"id ha ono'nong'un humapit.
2 Te adi' pohdon an waday udum hi un'unudonyu an bokon hi Kristu. Te nipaddung
ayu hinan mangmangngilog an babai an nitbih ohan lala'i an hi Kristu. Ta hiya nan
halipodpodo' ta wan ma''id ha udum hi mamloh i da'yu.
3 Te iyaguh'uy pangiwalonganyuh pangulugyu i Kristu te innila' an dakolday umalin
mamalbali i da'yu ta alinah umat ayu i Eba an nabaliyan. Te hi Eba ya nabaliyan an
gapuh aphod di panapit nan ulog an nunhiglay layahna.
4 Te ta'on on inabulutyuh Jesu Kristu ya nan Espiritun Apu Dios hi nitaguwanyu
an gapuh nanginnilaanyuh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya nalaka ayu
damdaman mihapitan hinadan umalin nat'on di itudtududa.
5 Te alyonday diday nahamad an apostoles. Mu hay innila' ya aggeya' nada'da''ul
mu dida.
6 Manu te immannung peman an aggeya' nala'ing an humapit mu humapita"e ya
innila' di al'alyo'. Ot innila' an ta'on on da'yu ya abulutonyu te innilayuy inatmin
nuntudtudun da'yu.
7 Ya hidin awada' hinah nuntudtuduwa' i da'yuh nan iphodan ta'un inat Kristu ya
aggeya' numbagah nadan mahapul'u i da'yu. Manu'eh inat'uhdi ya adi' pohdon an
ungalon da'yu.
8 Mu undan aggeyu innila an hidin nuntudtuduwa' i da'yu ya aya' e immodo'odoh
nadan udum an simba'an te hanadan kimmulug hinadan udum hi bobley nangida'idat
hinadan inggattang'uh mahapul'u. Mu bokon diday nunhilbiya' te da'yuhna.
9 Ya ta'on on hidin napuhana' ya agge' impatnan numbaga i da'yu te hanadan kim-
mulug hituh ad Masedonia di nangiyalih nadan mahapul'u ta ma"id ha na'ungalanyu.
Ya ta'on on ad uwani ya adi' idinol i da'yu nadan mahapul'u.
10 Ta nanongnan hinaey umipa'amlong i ha"on te innilan Jesu Kristu an adi' goton
an mumbagah iboddangyun i Akaya i ha"on.
11 Mu ta adiyu bo alyon di manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu ya ma''id ha
pamhod'un da'yu. Mu innilan Apu Dios an ongal di pamhod'un da'yu.
12 Manu'eh adiya' mumbagah iboddangyu ya adiya' umat hinadan mangalih
apostolesda. Te onha iyunnud'uh nan pangatda ta mumbagaa' i da'yu ot hidiyey
pangigadulandan mangibagan ma"id ha nipahhiwandan da'mi.
13 Mu hay immannung ya bokon hi Apu Dios di nannag i dida an e mangitudtuduh
a'at Kristu te layah nan alyonday apostoles Jesu Kristu dida.
14 Mu adi ta'u masda'aw te innila ta'u an athidi tuwaliy a'at Satanas an mabalin an
mumbalin hi ay ma''ap'aphod an anghel.

10:17 **10:17** Jeremiah 9:24

15 Ta hiya nan adi ta'u masda'aw hi'on nadan ba'baalon Satanas ya mabalin bon
ipatigoda an maphod di pangatda. Mu hay umudi ya madusada i dadiyen inatda.

Hay Numpaligatan Paul Hinan Tamuna

16 Ot pidwo' bon ibaga an hanat adi gapu ta hay a'at'uy e' al'alyon ya alyonyuh
ma"id ha nomnom'u. Mu ta'on on athidiy punnomnomyu i ha"on mu hanat donglonyu
nadan ibagabaga'.
17 Te innila' an hituwen pangali' ya adi miyunnudan hinan inat nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu.
18 Mu gapu ta pohpohdonyun dongdonglon nadan udum an munlattuwag ya hiya
nan mapilitana' an mangibaga damdamah a'at'u.
19 Alyonyuh nanomnoman ayu mu tanganu onyu dongdonglon danaen ay ma"id ha
nomnomda?
20 Onha immannung an nanomnoman ayu ot adi kumpulnay ibagadan da'yu on
inatyu. Te ilaylayahhan da'yu on nun'aladaot nadan gina'uyu ya pihhuyu. Ya undan
mabalin hi diday pangitangadanyu an ta'on on ba'bainon da'yu onu tampu'on da'yu.
21 Abuluto' nan pamihulyun ha''on an alyonyuy adiya' umat i dida. Te immannung
an bumaina' an mangat hinadan umat hinan ato'atondan da'yu. Mu gapu ta
athinan munlattuwagda ya mabalin damdaman pato' i dida an paddungnay ma"id
ha nomnomda ta ilattuwag'u damdamay a'at'u.
22 Te ibagadan Judyuda mu ta'on on ha"on ya ohaa' bon Judyu. Ya alyonday diday
holag Abraham ya hi Israel mu ta'on on ha"on ya holaga' bon dida.
23 Alyonda eh'ah munhilbidan Kristu mu hay immannung ya ha''on di nahamad
hi baalna. Aya' te nabongang ituwen pangibaga' hi a'at'u mu immannung an ha''on
di ong'ongngal di inatnah nan ipatamun Kristu mu dida. Ta hiya nan numpidakol
di nibaluda'. Ya ma"id ha bilang nadan hinoltap'uh nanoplatandan ha"on. Ya
numpi'atnay edaot pamatayan i ha"on.
24 Te numpilimay nanoplatandan ha"on hi numpitulumpulut hiyam (39) di huplit.
25 Ya numpitlu boy nahoplata' hinan panoplat di i Roma. Ya wada bo han
naminghan an nunhintotopaana'. Ya numpitluy napa''ihan nan papol an nilugana'.
Ya wada mo ahan han ohay algo ya ohay hilong an nuntaptapla'a' hi uhhun nan liting.
26 Ya dakol di nunligata' hi imma'immaya' hi abobboble. Te inanagwat'uy atatakut
an wangwang. Ya hinanappul'uy humod'ap an namalpaligat i ha"on. Ya ta'on on
nadan ibba' an Judyu ya nadan bokon Judyu ya nunhiglay nangatdan ha"on. Ya
dakol di nunligata' hi gawwan di baybay. Ya pinaligata' hinadan mumpunlayah an
mangalih baal Jesus dida.
27 Ya nunhiglay binle' ya numpidakol di natukala'. Ya inanitpol'uy inagang'u ya
inuwoh'u ya kumog te oh'ohha han lubung'u.
28 Mu adi ammuna danaeh numpaligata' te dakol di agge' imbaga. Mu ha ahan di
nonomnomo' hi abigabigat ya nadan kimmulug hi abobboble.
29 Te wa'e ha dingngol'uh kimmapuy di pangulugna onu nangat hi adi maphod ya
nunhiglan minomnomana'.
30 Napilitana' an nangibaga i datuwen a'at'u mu ma''id ha udum hi ibaga' hi a'at'u
hi'on bokon datuwen punligligata' ya hay akulang di abalina'.
31 Ot hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesus an madayaw hi inggana ya
innilanan bokon layah tudan ibaga'.
32 Ya hidi bo ta'wan numpatulan Aretas hi awahdi' hi ad Damaskus ya nan
gobelnador hidi ya impaguwalyanan namin nadan geyt i diyen boble ta waha atondan
muntiliw i ha"on.
33 Mu nadan ibba' ya inittuwa' i han gina'odandan ay kataw ot buyunona' hinan
tawan nan binattun dingding ot inayun'un bumtik.

12

Hay Nipatigan Nan Abalinan Kristu I Paul

1 Adi maphod tun e' pangal'alyan hi a'at'u mu mahapul ta way ato' an mambal
hinadan mumpunlayah an mangalih apostoles Kristu dida. Ta ibaga' i da'yu nan
impatigon nan Ap'apu ta'u ya nadan impa'innilanan ha"on.
2 Te ume mo teeh himpulut opat (14) di tawon di nala"uh hi naniga' i han kimmulug
an niyeh ad abunyan. Mu agge' innilah on ningamut hi adolnah linnawana an niyeh
ad abunyan onu ammunay linnawana. Hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganney
na'at.
3 Hidiyen tagu ya agge' nimpe innila hi'on niddum di adolnah linnawana onu
ammunay linnawanan niye. Hi Apu Dios di nanginnila hi'on nganney na'at.
4 Ya hidin wahdih nan mapmaphod an boble ya waday dingngolnah hapit an
ma"id ha taguh pi'ihhapit ya ma"id ha taguh pi'bagga hi'on nganneh diye ya mipagol
damdamah tagun e mangal'ali i diye.
5 Onha nin hay udum di na'atan nae ot wan e' uhu'uhuhon. Mu adi' atonhidi te
ammuna nadan pungkapuya' an e' uhu'uhuhon.
6 Onha pinhod'u ot dakol di mabalin hi ilattuwag'u. Ya adiya' ay mabongbongang
hi'on ato' hidi te immannung nadan ibaga'. Mu adi' atonhidi te adi' pohdon an
hidiyey lummuh pangipabaktuwan nadan udum hi amaphod'u yaden hay pinhod'uh
mangipa'innilah nan a'at'u ya nan matigodan pangat'u ya nadan itudtudu'.
7 Mu hi Apu Dios ya inyabulutna han ligato' ta ma"id ha ato' an mangipabaktuh
adol'u an gapu i dadiyen impatipatigonan ha''on. Ta hiya nan inyabulutna i Satanas
ta indatna han nunhiglan ligato'.
8 Ta numpitluy nangidasala' ituwen ligato' i Apu Dios an dayawon ta'u ta wan
aanona
9 mu hay nambalna ya alyonay, Umman hay ma'ahhapulmu ya hay boddang'u ta
wan mabalin an atom nadan ipa'at'u i he"a an ta'on on munligat'a ta atigana an
ha''on di alpuwan di abalinam. Ta hiya nan mun'am'amlonga' an ta'on on munligata'
te ituwey punli'naa' hinan abalinan Kristu hitun nitaguwa'.
10 Ot mun'amlonga' an ta'on on nat'onat'on di punligata' an umat ituwen ligato'
ya nan pihul di tagu ya nan ipadildilaha' an gapuh kimmuluga' i Kristu. Te wa'et
maligatana' ya ma'udman di abalina' an idat Kristu.

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Kulintu

11 Aya' agge nanomnoman an e manguhu'uhuh hitun a'at'u mu mapilitana' an
mangat hitu. Te onha adi ayu nimpe midmidngolan ot da'yuy ukod an mambal
hinadan pamihupihuldan ha''on ta adi mahapul an ha''on. Te ta'on hi ma''id
ha bilang'un tagu mu aggeya' nada'da''ul mu nadan mangalih diday nahamad an
apostoles.
12 Te hidin awada' hina ya tinigoyun namin nadan ina'inat'u an mangipa'innila hi
a'apostoles'u. Te dakol di nakaskasda'aw an na'at i da'yuhna an ta'on on dakol di
inanitpol'un ligat.
13 Ot ma''id mahan ha alyonyu hi manghan di namoddang'u i da'yu mu hay
namoddang'uh nadan kimmulug hi udum hi boble. Te han agge' inat i da'yu ya
ammuna nan agge' numbagaan hi pihhu. Ot alyonyu'e on hidiyey nibahhawa' ya
hanat pakawanona'.
14 Nomnomnomo' an mangipitlun umalihna mu hiyah diyen adiya' mumbaga i
da'yuh nadan mahapul'u te hay nabalol i ha"on ya da'yu an bokon hanadan pihhuyu.
Ot umat hinadan u''unga an aggeda'e ni' kimmilog ya bokon diday mangdat hi
mahapul di a'ammodda te nadan a'ammodday mangdat hi mahapul di imbabaleda.

15 Ot athidin ha''on te immannung an mun'am'amlonga' an ta'on on da'yuy gapunah
e a'umahan di pihhu' ya hay e' punligligatan mu ta wan boddangan da'yu. Mu hanat
adi gapuh nan umong'ongngalan di pamhod'un da'yuy a'aanan di pamhodyu i ha''on.
16 Nedahnay udum i da'yu an manu te abulutonda an agge da'yu pinaligat te aggeya'
numbagah pihhu i da'yu hidin awadan ta'uhna. Mu ma''id ha mapto' ya patiyonyu
nan alyon di udum an nahalatoma' anu te wadaday hinnag'u an immalin nangalah
pihhuyu ot idatdan ha''on.
17 Ibaga' i da'yu an ma''id attog ha inala' hinan pihhun indatyuh nadan linala'in
hinnag'uhna.
18 Manu te ha''on di nannag i Titus ya nadan nun'ibbana. Mu hidin immaliyandahna
ya on waday inaladah pihhuyu? Ma''id te innilayu an numpaddung di punnomnommi
ya pangatmi i Titus.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyu on intudo'mi datuwe ta pangandongmih nan
ipabapabahuldan da'mi. Mu innilan Apu Dios an on hay e ihamadan di pangulugyu
i Kristu di gapunah puntudo'anmi i da'yun i'iba.
20 Te itakut'u an alinah hay umaliya' hina ya hiya damdaman waday at'attonyun
adi maphod. Ya alina boh adiyu pohdon hi pangihingala' i da'yu hi'on waday
akhupa' an munhahannu onu munhin'a'amoh onu mun'a'awwit onu munhin'u'ukuh
onu munhinpapadngol onu munhintutumbu' onu wadaday mungngohe ta ma''id ha
pun'u'unnudanyu te way ohaon ukod hi at'attona.
21 Ya immannung an ibabaina' i Apu Dios hi'on umaliya' hina ya wadada i da'yuy
agge nangidinong hinadan nagaga''ihon pangat an umat hi munluktap onu mangilo'
hi bokona ahawa.

13

Hay Na'udih Intugun Paul Hinadan I Kulintu

1 Hay pitlunah umaliya' hina ya alina'eh nanongnan wadan da'yuy adi maphod di
ato'atona ya nomnomnomonyu din impitudo' Apu Dios an alyonay, Wa'e ha numbahul
hinadan ibbayu ya gahin di waha duwa onu tuluh muntistiguh nan numbahulana ya
ahi mabalin hi madusa.
2 Hidin pidwan di immaliya' hina ya pinadana' tuwalih nadan ibbayun mang-
mangngat hi adi maphod ya ta'on on da'yun namin an adiyu'e idinong nadan adi
maphod an ato'atonyu ya dusaon da'yu. Ot ipanomnom'u bo tee i da'yun namin hi
ad uwani an ta'on on ma''ida' hina.
3 Ot gapu ta pohdonyu an waha pangitiganyu hi'on immannung an nadan itudtudu'
ya nalpu i Kristu ya ahiyu tigon hitun pundusaa' hinadan mangmangngat hi adi
maphod. Ta tigonyu an bokon kittang nan abalinan Kristu te ongal di abalinana.
4 Manu te hidin natayanah nan krus ya ay ma''id ahan ha abalinana. Mu hidin
timmagu ya nipa'innila an nan abalinana ya umat hi abalinan Apu Dios. Ta hiya nan
atbohdi i da'mi an niddum i hiya an da'miy nangiyukodanah mangipanuh hinadan
ibahhawanyu an ta''on on dakol di punligatanmi an umat hinadan numpaligatan
Kristu.
5 Mu hay maphod ya bokon dadiyen ma'ma'at i da'miy tigonyu ta way ohaon
nomnomnomona hi'on nihamad di pangulugna i Jesu Kristu onu agge. Te innilayun
hi Kristu ya wadan bumoddang hinadan kimmulug i hiya. Mu ma''id'e tuwaliy
pangulugyun hiya ya hidiyey atigana an agge ayu niddum i hiya.
6 Mu madinola' an ta'on on da'yu ya ma'innilaanyu an ibilang da'mih tataguna.
7 Mu bokon hay panigan di tatagu an immannung an wadah Kristu an bumoddang
i da'mi di nomnomnomonmi te hay nomnomnomonmi ya hay emi pangidasadasalan

13:1 13:1 Deuteronomy 19:5

i da'yu ta wan idinongyun mangat hi adi maphod ta wan minaynayun an hanadan
nipto' di atonyu an ta'on on ay ma"id ha abalinanmi an mundusa i da'yu.
8 Te adimi namaag hi hingal mu ta nan nipto' di atonmi.
9 Ta hiya nan mun'am'amlong ami an ta'on on adi mipatigoy abalinanmi an
mundusa i da'yu mu ta mihamad di pangulugyu. Te idasadasalan da'yu ta wan
mipaphod di pangatyu.
10 Ot hiya nan pamanguluwo' an ipa'alih tuwen tudo"un da'yu ta hitun umaliya'
hina ya ma"id ha gumalat hi pangihingala' i da'yu te adi' pohdon an pahakitan da'yu.
Te hay indat Apu Dios i ha"on ya nan abalina' an bumoddang hi ihamhamadan di
pangulugyu an bokon hay eyu abahbahan.
11 Ot hituwe ni' han ibaga' i da'yun i'iba ta ahi nangamung hi pidwana. Ot hanat
unudonyun namin nadan intugun'u ta wan mipaphod di pangatyu. Ya maphod boy
mun'u'unnudan ayu ta maphod di pi'hayyupanyuh nadan ibbayu. Ta wan mali'nayu
an wadah Apu Dios an bumoddang i da'yu ya hiya nan alpuwan di pamhod ya linggop.
12 Ya hanat hinan a'am'amunganyu hinan pundayawanyu i Apu Dios ya
munhin'a'apnga ayu ya ipatigoyuy pamhodyuh hinohha.
13 An namin tudan ibba ta'un kimmulug hitu ya alyondah nomnomnomon da'yu.
14 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun
namin ta wan li'naonyu nan nahamad an pamhod Apu Dios. Ya atbohdin
li'naonyu nan boddang nan Espiritun Apu Dios an wadan da'yu ta maphod di
punhahayyupanyu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I
Galasya
(Galatians)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi Paul an ohan apostoles an e
mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Mu bokon hay taguy nannag
i ha''on onu nangipa'innilan ha''on hi e' numbalinan hi apostoles te hi Jesu Kristu ya
hi Ama ta'un hi Apu Dios an hiyay nanagu i Jesus hidin natayana.
2 Ya da'yun ma'amu'amung hinadan simba'an hinah ad Galasya di puntudo'a'. Ya
hanadan i'iba ta'uhtu ya alyonday nomnomnomon da'yuhna.
3 Ot hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama
ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an nangiyateh bahul ta'u. Ta way atonan mangdat hi abalinan ta'u an adi
ma'ma'yat hinadan adi maphod an ato'aton di tataguh ad uwani te hiyah diyey pinhod
Ama ta'un hi Apu Dios hi ma'at.
5 Ot hi Apu Dios di nanongnah madayaw hi ingga'inggana. Amen.

Hay Pundusan Apu Dios Hinadan Nat'on Di Itudduda

6 Masda'awa' mahan hinan dingngol'un a'atyu. Te agge nadne ya inwalongyuy
pangulugyu i Apu Dios an namto' i da'yu an gapuh nan homo' Jesu Kristu ta hanan
nat'on an tudtuduy eyu dongdonglon.
7 Hay immannung ya ma''id ha udum hi nahamhamad an tudtudu te ammuna nan
intudtudumin inat Kristu an iphodan ta'u. Mu needahnay udum an e muntudtuduh
nibahhon a'at Kristu ta ulawonday punnomnomyu.
8 Mu ta'on on da'mi onu ha anghel an malpuh ad abunyan ha umalin muntudtudu
mu agge nipaddung di itudtududah din intuddumin da'yu an inat Kristu an iphodan
ta'u ya ahi dusaon Apu Dios didah inggana.
9 Ot pidwo' tee an ibaga i da'yu an nan tagun e muntudtuduh nat'on an tudtudu
an adi miyunnudan hinan inabulutyun tudtudu an hidiye nan inat Jesu Kristu an
iphodan ta'u ya ahi dusaon Apu Dios.
10 Ot ta'on on gumalat tudan ibaga' hi adi paminhodan di tatagun ha''on mu ta hi
Apu Dios di naminhod hinan ato' te hiya ahan di pohdo' hi mipa'amlong an bokon
hay tagu. Te onha nan itudtudu' ya iyunnud'uh nan nat'on an unudon di udum ta
wan maphod di punnomnomdan ha''on ot adiya' mabalin an mibilang hi baal Kristu.

Hay Numbalinan Paul Hi Apostoles

11 Ipa'innila' i da'yun i'iba an nan e' itudtudu an inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya
agge nalpuh nomnom di tagu.
12 Te ma''id ha taguh nangibaga i ha''on hi a'atna. Ya agge' bo e minahmahan hi
udum an tatagu mu hi Jesu Kristu di nangipa'innila i ha''on.
13 Ya innila' an dingngolyu din a'at'u an na'na'unnuda' hinadan unudonmin Judyu.
Ya nunhiglay namalpaligat'uh nadan kimmulug i Kristu te pinhod'un mipapatedan
namin.
14 Ot onha ipaddunga' hinadan papaddung'uh tawon ot nahamhamad di pangulug'u
hinadan tugun handidan a'ammodmi mu dida.
15 Mu himmo'a' i Apu Dios te pinto'a' tuwali an ta'on on hidin aggeya' ni' niyayyam
ta teen ad uwani ya ha''on di ohan baalna.

16 Ot hiya nan munhanaa' ta impa'innilanay a'at nan Imbabalena i ha''on ta wan
hiyay e' ipa'in'innilah nadan bokon Judyu. Mu ma''id ha udum hi e' numpatudduwan
hi a'atna an ta'on hi ohan tagu.
17 Ya ta'on on hi ad Jerusalem an awadan nadan namangulun apostoles Jesus
ya aggeya' ni' immehdin e numpatuddu i dida. Te inipluy'uh ad Arabia ta eya'
nunhiwwehdi ot ahi' ibangngad hi ad Damaskus.
18 Ta nala''uh di tuluy tawon ot ahiya' mohpe umeh ad Jerusalem te pinhod'un tigon
hi Peter. Mu duway duminggu damdama ya ammuna han ni'ha''ada' i hiya.
19 Mu ma''id ha tinigo' hinadan udum an apostoles an ammunah James an hi ibban
nan Ap'apu ta'un hi Jesus.
20 Ot hi Apu Dios di nanginnila an bokon layah danaen impa'innila' i da'yuh tun
tudo''u te immannung an athinay na'at i ha''on.
21 Indani ot tayna' hi ad Jerusalem ot inayun'un umeh ad Syria ya hi ad Silisia.
22 Ya i diye ya aggeya' ni' tinigoh nadan kimmulug hi ad Judea.
23 Ta ammuna nadan dingngoldan a'at'u hinadan udum an alyonday, Hidiyen tagu
din nunhiglay namalpaligatna i da'min kimmulug mu maphod ta ad uwani ya hidiyen
inat Kristu an iphodan ta'u di ena itudtudu.
24 Ta hiya nan ongal di punhanaanda i Apu Dios ituwen na'at i ha''on.

2

Hay Nunhahapitan Da Paul Ya Nadan Udum An Apostoles

1 Nala''uh di himpulut opat (14) di tawon ot ahiya' bo umeh ad Jerusalem an
in'uyug'u da Barnabas i Titus.
2 Manu'eh imme amihdi ya hidiyey impa'innilan Apu Dios hi atonmi. Ta on
ami dimmatong ya na'amung nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug hidi. Ta
ammuna amihdi ot uhuho' nadan e' itanudduh nadan bokon Judyu an iphodan ta'u
an inat Jesu Kristu. Te pinhod'un innilaon hi'on abulutonda nadan e' intanudtudu
te adi' pinhod an dadiyen e' intanuddu ya ma''id ha pumbalinana. Mu maphod ta
abulutonda.
3 Ya maphod bo ta nan in'uyug'un hi Titus an bokon Judyu te Greek ya aggeda
impapilit an makugit an ta'on on hidiyey pangatmin Judyu.
4 Mu wadaday linala'in Judyu an ni'yamung i da'mi an alyonday kimmulugda mu
dee mannot an layahda te pinhoddan dadagon nan nawayawayaanmi hinan uldin di
Judyu ta ipapilitda an hanadan uldinmin Judyu ahan di ma'unud. Ta diday mangipilit
an makugit hi Titus.
5 Mu aggemi damdama inyunnud hinan pinhoddan ma'at te adimi pinhod an
ma'udman hi nat'on an tudtudu nan nituddun da'yu an nan atonyu an mangunud
i Jesu Kristu.
6 Ot nan e' intanuddu ya ma''id ha ohah hinukkatan dadiyen mangipangpanguluh
nadan kimmulug ya ma''id bo ha iniddumda. Te ta'on on diday nabaktun mangipang-
pangulu mu hay punnomnom'u ya numpapaddung ta'u damdamah hinangngab Apu
Dios.
7 Ya patiyonda an hi Apu Dios di nannag i ha''on hi e mangipa'innilah nan inat
Kristu an iphodan ta'u hinadan bokon Judyu. Ya hi Peter di nangiyukodanah e
mangipa'innila i diye hinadan ibbamin Judyu.
8 Te hi Apu Dios an nangidat hi abalinan Peter an nangat hinan inyukodna i hiya
an muntudtuduh nadan ibbamin Judyu ya hiya bo damdamay nangidat hi abalina'
an e nuntudtuduh nadan bokon Judyu.
9 Ya da Peter i James ya hi John an ma'alih nahamad an mangipangpanguluh nadan
kimmulug ya inabulutda an hi Apu Dios di nangdat ituwen tamu'. Ta hiya nan

imbilang da'mih i'ibada an ni'yalamanuda i da'min duwa i Barnabas ot iyabulutda an
da'miy manginaynayun an e muntudtuduh nadan bokon Judyu. Ta dida damdamay
e muntudduh nadan Judyu.
10 Ya ha ahan di imbagadan atonmi ya hay emi pammo'an hinadan nun'awotwot
an kimmulug hi ad Jerusalem. Mu hidiye tuwaliy ohah pinhod'un aton.

Hay Nangihingalan Paul I Peter

11 Hidin nagibbuh an nunhahapit ami ot ume amih ad Antiok. Ya inhawwang Peter
hidi. Mu hidin awadanahdi ya wada han inatnan adi maphod ta inhingal'u an ta'on
on dakolday tagu.
12 Te hidin dimmatong hidih ad Antiok ot middum an mi'mi''an hinadan tataguhdi
an bokon Judyu. Ya maphod hidiyen inatna. Mu hidin dimmatong nadan udum an
Judyu an hinnag James ya adi mo ahan e mi''an hinadan bokon Judyu an ta'on ona
innilan agge nibahhoy ena pi''anan i dida. Te tumakut hi pamihulan nadan ibbamin
Judyu an mangalih adi mabalin hi eda midmiddum hinadan bokon Judyu an agge
nakugit.
13 Ta hiya nan hanadan udum mo bon Judyu hidih ad Antiok an kimmulug ya
inyunnuddan Peter. Ta an naminda an ta'on on hi Barnabas ya adida mo mi''an
hinadan bokon Judyu.
14 Ta hidin na'innilaa' hidiyen pangatda an adi miyunnudan hinan tudtudun Kristu
ot ihingal'uh Peter yaden deedahdi nadan ibbamin kimmulug. Ta inali' i hiya di,
He''a'e ya tono''a an Judyu mu iyunnudmuh pangat di bokon Judyu. Mu tanganu boh
onmu ipapilit an unudon nadan bokon Judyu nan pangat ta'un Judyu?

Hay E Pi'taguwan An Gapuh Pangulug
(Roma 6:5-6)

15 Ot inayun'un alyon i diday, Immannung an dita'un Judyu ya agge ta'u nipaddung
hinadan bokon Judyu an ma'alih nabahulan.*
16 Mu innila ta'u mo an mahapul an kumulug i Kristu di ohan tagu ya ahi ibilang
Apu Dios hi maphod an adi gapu ta inun'unudna nan tugun. Ta hiya nan ta'on on
dita'un Judyu ya mahapul an kumulug ta'un Kristu te ma''id ha ta'on hi ohan taguh
nipaphod di niyatanan Apu Dios an gapuh nangunudanah nan tugun.
17 Ta hidiyey panginnilaan an ta'on on dita'un Judyu ya nabahulan ta'u. Mu hanat
adi ta'u alyon di hi Kristu di lummuh nabahulan ta'u an gapu ta bokon mo nimpe
nan tugun di pangidinolan ta'u.
18 Te atbohdin numbahul i Apu Dios nan tagu an indinongnan mundinol hinan
innilanan mahapul ahan an unudon an tugun mu indani bo ya hidiyey ipa'unudnah
udum an tatagu.
19 Te nan tagun waday nibahhawana an aggena inunud an namin nan tugun Apu
Dios ya mihi''an i hiya. Ta hiya nan bokon mo nimpe nan innila' an mahapul ahan
an unudon an tugun di pundinola'. Te hay pundinola' ya nan nangiyatayan Kristu hi
bahul'u ta way ato' an mangun'unud i Apu Dios.
20 Ta aya' ni'yate i Kristu hidin nipata'anah nan krus ta din a'at'u ni' ya nahukkatan
te hi Kristu moy wadah nan nitaguwa'. Ta hituwen nitaguwa' hi ad uwani ya
inyukod'un namin hinan Imbabalen Apu Dios te hiya ya ongal di pamhodnan ha''on
te inyatenay bahul'u ta wan mi'taguwa'.
21 Te nipapateh Kristu an gapu ta hiya ya abuh han mabalin hi managun dita'u an
ma''id ha udum. Mu onha abalinan ta'un mangunud hi an namin nan tugun Apu Dios
ta ma''id ha ibahhawan ta'u ot wan adi mahapul an mipapateh Kristu.

---

* **2:15 2:15** Hay pangalin nadan Judyu hinadan bokon Judyu ya nabahulanda te aggeda inunud nan tugun Moses.

3

Nan Niyatan Nan Tugun Hinan Namangulun Imbagan Apu Dios I Abraham

1 Da'yun i Galasya ya paddungnay ma"id ha nomnomyu. Te tanganu on wa'e ha
munhapihhapit on nidngolan ayu? Undan aggeyu na'awatan nan nituddun da'yun
a'at di natayan Jesu Kristu?
2 Innilayu an hay gapunah nangdatan Apu Dios i da'yuh nan Espirituna ya adi gapuh
nangunudanyuh nan tugun te gapuh nanguluganyuh nan dingngolyu an iphodan
ta'un inat Kristu.
3 Mu paddungna nimpey ma"id ha nomnomyu. Te tanganu on hidin hopap di
kimmuluganyu ya innilayu an nan Espiritun Apu Dios di nangdat hi abalinanyu ta
kimmulug ayu mu ad uwani bo ya mundinol ayuh nan abalinanyun mangunud hinan
tugun.
4 Ot at'ehna ya ma"id ha hilbin di numpaligatanyu an gapuh kimmuluganyu.
5 Pohdo' an mahmahan i da'yuh on nganne tuwaliy alyonyuh gapunah nannagan
Apu Dios hinan Espiritunan da'yu ya hay ena nangiyabulutan hinan dakol an
milagro? On gapuh nangunudanyuh nadan tugun onu gapuh nangngolanyuh nan
iphodan ta'un inat Kristu ot kumulug ayun hiya?
6 Ta'on di hi Abraham ya hay gapunah nangibilangan Apu Dios i hiyah maphod an
tagu ya hay kimmulugana i Apu Dios.
7 Ta hiya nan mahapul an ma'awatanyu an hay nahamad hi tinanud Abraham ya
nadan tatagun kumulug i Apu Dios
8 te nan nitudo' an hapit Apu Dios ya alyonay ta'on on nadan bokon Judyu ya ibilang
Apu Dios didah maphod an gapuh kimmuluganda. Hiyah naey pinhod Apu Dios an
ibaga i Abraham hidin nangalyanan hiyay, Gapuh nan pangulugmu ya wagaha' di
kumpulnan taguh tun luta hi'on umat hinan pangulugmuy pangulugda.
9 Ya immannung an na'at te nawagahan nadan tatagun umat hi pangulug Abraham
di pangulugda.
10 Mu nadan tatagun hay punnomnomda ya abuluton Apu Dios dida hi'onda unudon
nadan tugun ya nibaga tuwalin diday dusaon Apu Dios. Te nitudo' an alyonay, Nan
tagun aggena inunud an namin nadan nibagah nan Nitudo' an Tugun ya madusa.
11 Ya na'innila an ma"id ha ohah tagu hi ibilang Apu Dios hi maphod an gapuh
nangunudanah nan uldin di Judyu. Te nitudo' bon alyonay, Nan pundinolan di ohan
tagu i Apu Dios di pangibilangana hi maphod ta mi'tagu i hiyah munnananong.
12 Mu nan tugun ya ma"id ha alyonah gahin di idinol i Jesu Kristu te on alyonay,
Nan tagun un'unudonan namin nadan tugun Apu Dios ya hiyay mi'tagu i hiyah
munnananong.
13 Mu ma"id ha taguh abalinanan unudon an namin nan tugun ta hiya nan madusa
ta'u. Mu hi Kristu di nunholtap hinan dusa ta'un kimmulug i hiya an hay dusana
ya hay nipata'anah nan krus. Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Hay dusan di
nabahulan ya mipata' hinan krus.
14 Ya na'at hidiye i Jesu Kristu ta way aton din imbagan Apu Dios i Abraham an
mipa'annung an hidiye nan idduman nan Espirituna hinadan tatagu an ta'on on
bokon Judyu an gapuh kumuluganda i Jesus.
15 Da'yun i'iba, hay pangipaddunga' hinan imbagan Apu Dios i Abraham ta
ma'awatanyu ya nan uggan ta'u aton an umat hi punhapitan di duwan linala'i.
Te niluh'en waday nunhapitanda ta intudo'da ot mumpelmadan duwa ya ma"id ha
mabalin hi manukkat i diyen nunhapitanda. Ya atbohdin adi mabalin hi ma'udman
hidiyen pinelmaanda.

3:6 3:6 Hidin Hopapna 15:6 **3:8 3:8** Hidin Hopapna 12:3 **3:10 3:10** Deuteronomy 27:26 **3:11 3:11** Habakkuk 2:4 **3:12 3:12** Lebitikus 18:5 **3:13 3:13** Deuteronomy 21:23

16 Ot athidiy a'at nan imbagan Apu Dios i Abraham an hay imbaganah
pangipa'annungana ya hay ohah nadan tanudana. Ta hidiyen nangalyanah ohah
nadan tanudana di panginnilaan an bokon dakol di pangipa'annungana te on hi
Kristu ya abuh.
17 Hay pohdon naen ipa'innila ya imbagan Apu Dios i Abraham an atonah naeh
udum hi algo. Mu nala''uh di opat di gahut ta tulumpuluy (430) tawon ot ahi wada
nan tugun an indat Apu Dios i Moses ta hiyay nipa'innilah din a'ammodmin Judyu. Ya
ta'on on na'at hidiyeh din awadan Moses mu hiyah diye damdaman agge nibahhon
na'at nan imbagan Apu Dios i Abraham.
18 Te onha nan pangunudan ta'uh nan mahapul an ma'unud hinan tugun di gumalat
hi pi'taguwan ta'u i hiya ot ma''id mo ha hilbin nan imbagan Apu Dios i Abraham.
Mu adi nimpe athidi te hay gapunah e ta'u pi'taguwan ya hidiyey ipa'annungan din
imbaganan Abraham.
19 Ma''id ha mapto' ya alyonyuh on nganne moy iyatan nan tugun Apu Dios?
Nan tugun ya impitudo' Apu Dios ta panginnilaan nadan tataguh a'at di bahulda
ta ingganah din immaliyan nan tinanud Abraham an nipa'annungan din inalin Apu
Dios i Abraham. Ya hay inat Apu Dios an nangdat hinan tugun ya intuda'na nadan
anghel ta diday nangipa'innila i Moses.
20 Mu din inalinan Abraham di na'hammad te hi Apu Dios di nangibaga i hiya an
ma''id ha intuda'nah e nangibaga i hiya.
21 Ma''id ha mapto' ya alyonyu bo on alinah nan tugun ya adi miyunnudan hidin
inalin Apu Dios i Abraham. Mu adi athidi. Te bokon nan tugun an indat Apu Dios di
mangipaphod hi tagu. Te imbagana an adi abalinan di tagun un'unudon an namin
nan tugun ot ma''id ha atondan mi'tagu i hiya.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, An namin nadan tataguh tun luta ya nan
pumbahulan di impa'inghada. Ta hiya nan mahapul an kumulugda i Jesu Kristu ya
ahi mabalin an mi'taguda i hiya.

Hay Niyatan Nan Tugun Hinan Pangulug

23 Handi'e ya nan tugun ya ammunay innila ta'uh unudon ta'u ta inggana ot
mipa'innilay aton ta'un kumulug i Kristu.
24 Ta nan tugun di nangituddun dita'uh aton ta'u mu inggana ot umalih Kristu ot
ahi mabalin an maphod di niyatan ta'un Apu Dios an gapuh kimmulugan ta'u.
25 Ta ad uwanin hi Kristu di unudon ta'u ya bokon mo nan tugun di ipa'anhan ta'u.
26 Te hay pangibilangan Apu Dios i dita'uh imbabalena ya hay kimmulugan ta'u i
Jesu Kristu ya abuh.
27 Ta ad uwani ya an namin di kumulug i Kristu ya numpabonyag ya hiyay
innaynayundan unudon ya mipatigoy a'at Jesu Kristu hinan nitaguwanda.
28 Ta dita'un kimmulug i Kristu ya ma''id mo ha numpahhiwan di Judyu hinan
bokon Judyu ya nan tagala hinan ud tagala i hiya ya nan lala'i hinan babai te an
namin ta'u ya na'ohha ta'un Jesu Kristu.
29 Ot dita'un tatagun Kristu ya hi Abraham damdamay ud holag i dita'u ta dita'un
namin di ipa'annungan nan imbagan Apu Dios i Abraham hidin nadne.

4

Hay A'at Nan Tugun Moses

1 Hay nipaddungan nan e pangunudan hinan tugun Moses ya nan unga. Te
agge'e ni' kimmilog ya ay baal damdama te adi mabalin an hiyay mumpapto' hinan
mipaboltan i hiya an ta'on on ongal nan boltanona.

3:16 3:16 Hidin Hopapna 12:7

2 Te hidiyen unga ya mahapul an unudona nadan tatagun pinto' amanah
mangipapto' i hiya ya mangipadutu' hinan boltanona ta ingganah on madatngan nan
inalin amanah pamoltanana.
3 Ta athina ni' di a'at ta'u te hidin agge ta'u ni' kimmulug i Kristu ya ay ta'u u''unga
an dakol nadan mahapul an unudon ta'uh nadan tugun di a'ammod ta'u.
4 Mu hidin nadatngan nan pangipa'aliyan Apu Dios hinan Imbabalenah tun luta ot
honagona ta numbalin hi tagu an waday hi inanah nangiyayyam i hiya. Mu hiya ya
ma''id ha bahulna te inunudnan namin nadan tugun Apu Dios.
5 Ta hidin natayana ya hay bahul ta'uy inyatena. Ta hiya nan mabalin mohpen
mumbalin ta'uh imbabalen Apu Dios an adi gapuh pangunudan ta'uh nan tugun
Moses.
6 Ya hay panginnilaan an imbabale dita'u mon Apu Dios ya hay nangipiddumanah
nan Espiritu an wada i Jesus hinan nitaguwan ta'u. Ta hiyay mangipa'innila i dita'u
an hi Ama ta'uh Apu Dios.
7 Ot hiya nan ad uwani ya bokon ta'u baal te numbalinon dita'un Apu Dios hi
i'imbabalena. Ya gapu ta i'imbabale dita'un Apu Dios ya nan midat hinan imbabalena
ya midat damdaman dita'u.

Hay Punnomnom Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Galasya

8 Hidin aggeyu ni' nanginnilaan i Apu Dios ya hanadan dakol an agge immannung
an dios di nunhilbiyanyu.
9 Mu ad uwanin kimmulug ayu i Apu Dios an impa'innilanay a'atnan da'yu ya
tanganu bo onyu pohdon an bangngadon an unudon nadan nibahhon nunhilbiyanyu
ni' an adi umat hi abalinan Apu Dios di abalinanda?
10 Ta umat hinan alyonyuy gahin on ma'unud nan tugun an umat hinan
pungngilinanyuh algo ya bulan ya tawon ya nadan ma'ma'at.
11 Ta nunhiglan minomnomana' te ma''id ha hilbin nan intanuddu' an atonyu ta
wan mi'tagu ayu i Apu Dios.
12 Hay dawato' i da'yun i'iba ya hanat patonyuh nan inat'u. Te innilayu an ta'on
ona' Judyu ya inyunnud'uh nan a'atyu ta hiya nan aya' bokon Judyu. Ya ma''id ha
inatyuh adi maphod i ha''on.
13 Te hidin hopap di immaliya' hina ya nundogoha' ta adi' abalinan an makak. Ta
hidiy nangihipuna' an nangitudtudu i da'yuh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod ta ta'on on athidin waday dogoh'u ta na'ungal ayu ya aggeya'
ingnganuy onu pinihul i da'yu te onyuot impatigoy apngayun ha''on an umat hi
pangapngayu i ha anghel Apu Dios onu hi Jesu Kristu.
15 Ya nunhiglay pun'amlonganyuh din awada' hinah nuntudtuduwa' i da'yu te ongal
di naminhodanyun bumoddang i ha''on an onha mabalin ot ihulugyuy matayu ta
idatyu i ha''on. Mu tanganu on ayu athinah ad uwani
16 an pamaag ya pumbalinona' hi binuhulyu an gapuh nan nipto' an tudtudu?
17 Nadan udum an tatagun immalin muntudtudu i da'yu ya manu te ipatigodan
pohpohdon da'yun dida mu layahda. Te hay pinhodda ya bahbahonda nan
pun'u'unnudanan ta'u ta wan humihiwo ayun ha''on ta diday un'unudonyu.
18 Adi' ihhawon hi'on wadaday tatagun mangipatigoh maphod i da'yu mu ta wan
nan maphod ot damdamay punnomnomda. Te hidin awada' hina ya maphod di
nunhina'aggiyan ta'u ot maphodot on minaynayun an athidiy pangatyu an ta'on ona'
ma''id hina.
19 Pohpohdon da'yu te imbilang da'yuh imbabale'. Te hidin immaliya' hina ya
mahakit ahan di nomnom'u an gapu i da'yu an umat hi hakit di golang. Mu hidin
kimmulug ayu ot ahi luminggop di punnomnom'u. Ya ten ad uwani ya atbohdiy
inomnoma' ta ingganah mipatigoh nan nitaguwanyu nan a'at Jesu Kristu.

20 Ta hiya nan nunhiglay naminhod'un midatong hinah awadanyu ta munhahapit
ta'u te nunhigla nimpen minomnomana' i da'yu.

Hay A'at Nan Tugun

21 Ot wada'en da'yuy naminhod an mangunud hinan tugun Moses ya pohdo' an
nomnomnomonyuh tuwen ibaga' an ipa'innilanay a'at nan tugun.
22 Hay impitudo' Apu Dios ya alyonay hi Abraham ya wadaday duwan linala'in
imbabalena. Nan oha ya in'imbabalenah nan himbutnan hi Hagar. Mu nan oha ya
in'imbabalenah nan ahawana tuwalin hi Sarah.
23 Nan in'imbabalenah nan himbut ya nawada an umat hinan udum an uggan
miyayyam. Mu nan in'imbabalenah nan ahawana tuwali ya nawada ta mipa'annung
nan imbagan Apu Dios i Abraham.
24 Danaen imbabalen Abraham di nangipaddungan Apu Dios hinan duwan
imbagana an nan oha ya nan tugun an impa'innilanan Moses hi awadanah nan billid
hi ad Sinai ya nipaddung hinan himbut an hi Hagar ta an namin nadan imbabalena
ya himbutda an umat i hiya.
25 Hi Hagar ya nipaddung nimpeh nan billid hi ad Sinai hidih ad Arabia ya hiya boy
nipaddungan nan bobleh ad Jerusalem hi ad uwani te nadan tataguhdi ya umatdah
nan himbut te idinolda ahan hinan tugun Moses.
26 Mu nan nahamad an ad Jerusalem an bobleh ad abunyan ya hiya nan
nipaddungan nan hi ina ta'un bokon himbut an hi Sarah.
27 Ta hiyay nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, He''an adi mahlag
an babai ya hanat itkukmuy pun'am'amlongam. Te ta'on hi aggem ni' lini'nay a'at
di mun'ayyam ya dakdakkol di holagmu an tinaynan ni' di ahawana mu nan babain
agge tinaynan di ahawana.
28 Ot da'yun i'iba an kimmulug ya manu'eh numbalin ta'uh imbabalen Apu Dios
ya dita'uy nipa'annungan nan imbaganan ma'at. Ta umat ta'u i Isaac an manu'eh
niyayyam ya hiyay nipa'annungan nan imbagan Apu Dios.
29 Hidin atagun dadiyen duwan imbabalen Abraham ya pinaligat nan imbabalen
nan himbut hi ibbanan hi Isaac. Ya neen atbohdih ad uwaniy at'atton nadan tatagun
mangidinol hinan tugun i dita'un kimmulug i Kristu an gapuh nan abalinan nan
Espiritun Apu Dios.
30 Mu alyon bon nan impitudo' Apu Dios di, Ituda'mu nan babain himbut ya
nan imbabalena te nan imbabalena ya ma"id ha midat i hiya hinan boltanon nan
imbabalen nan bokon himbut.
31 Da'yun i'iba, maphod ta dita'uy nipaddungan diyen imbabalenah nan ahawana
tuwali an bokon nan imbabalenah nan himbut.

5

Maphod On Bokon Nan Tugun Di Mummandal I Dita'u

1 Dita'u'e ya bokon mo nan tugun di pundinolan ta'u te hi Kristu. Ot hanat adi ta'u
ibangngad ta mumbalin ta'u boh baal nan tugun.
2 Ot hanat donglonyun i'iba tun ibaga' te onha alyonyuh mumpakugit ayu te hidiyey
mahapul ahan ot ma''id ha niyatan Kristu i da'yu.
3 Ot pidwo' bon ibaga i da'yu te ipapilityu'e an gahin on ayu mumpakugit ta
unudonyuh naen tugun ya mahapul an unudonyun namin nadan tugun.
4 Nadan ibbayun mangathina an nan pangunudandah nan tugun di alyondah
gapunah pangipaphodan Apu Dios i dida ya ma''id mo ha niyatan Kristu i dida ya
adida mi'laggat hinan homo' Apu Dios.

4:27 4:27 Isaiah 54:1 **4:30 4:30** Hidin Hopapna 21:10

5 Mu dita'u'en hi Kristuy pundinolan ta'u an gapuh nan boddang nan Espiritun Apu
Dios ya waday dinol ta'un lo'tat ya ipa'annung Apu Dios din inalina an ipaphodnay
niyatan ta'un hiya.
6 Te dita'un nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u ya ma''id ha numpahhiwan
nadan tatagun nakugit hinadan agge nakugit. Mu ha ahan di pohdon Apu Dios ya
nan pangunudan ta'u i Kristu an hay atigana ya nan pamhodan ta'uh nadan ibba ta'u.
7 Manuh din hiyah kimmulug ayu te inhamadyun inunud nan hapit Apu Dios an
alyonyuy hidiyey immannung an namin di itudtuduna. Mu tanganu on ad uwani ya
inwalongyuy pangulugyu? On nganney nangipadinong i da'yuh nan pangulugyu?
8 Danaen itudduda ya immannung an bokon hi Apu Dios an namto' i dita'uy
nalpuwana.
9 Hay nipaddungan danae ya nan ma'alih yist an ta'on on kittang ha middum hinan
alina ya pa'ongngalona nan tinapay.
10 Mu madinola' an gapuh pangulugyun Jesu Kristu ya adiyu abuluton nadan nat'on
an tudtudu. Ot nadan umalin mamalbali i da'yu ya innila' an ta'on on nganney a'atda
ya dusaon Apu Dios dida.
11 Ibaga' i da'yun i'iba an onha nin ha ituddu' an nan pumpakugitan di mahapul hi
unudon ta'u ot wan adiya' paligaton hinadan ibba' an Judyu an ta'on on'u e ipa'innila
nan nangiyatayan Jesu Kristu i dita'uh nan krus.
12 Ot danae'en e bumahbah an mangipilit hi eyu pumpakugitan ya udu'dulnay
putulondaot udot an namin nan indonanda.
13 Ot nomnomnomonyun i'iba' an pinto' dita'u i Apu Dios ta wan bokon ta'u mo baal
nan tugun Moses. Mu ta'on on athidi ya hanat bokon bo hidiyey pangigadulanyun
mangat hi kumpulnan pohdonyu an ta'on on adi maphod. Te maphodot on
umong'ongngal di pamhodyuh ibbayu ta nanongnan munhimboboddang ayu.
14 Te wada han tugun an alyonay, Maphodot on umat hi pamhodyuh adolyuy
pamhodyuh ibbayu.
Ot hituwen tugun ya inam'amnan namin nan tugun Moses.
15 Ot halipodpodon ta'u te onha paton ta'uh nan kahu an onda humanohonglallan
ot hay umudi ya munhimbabahbah ta'u.

Nan Pohdon Nan Espiritu Ya Nan Pohdon Ta'un Tatagu
(Roma 8:5-13)

16 Ot hay ibaga' i da'yu ya maphod on nan ituddun nan Espiritun Apu Dios di
un'unudon ta'u ta ma''id ha aton ta'un mangat hi adi maphod an pohdon di adol ta'u.
17 Te nan pohdon di adol ya bokon hidiyey pohdon nan Espiritun Apu Dios hi aton
ta'u. Ya atbohdih nan pohdon nan Espiritu an hiya boy adi pohdon tun adol. Ta
danaen duwa ya ayda mumbuhhulan an nanongnan pumanulpullohda.
18 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di unudon ta'u ot adi mahapul an nomnom-
nomon ta'u nan tugun.
19 Ya ma''apto' boh on nan pohdon di adol di un'unudon te mimatunan hinan adi
maphod an pangat ya punnomnom ta'u an umat hinan pangilo'an hi bokon ahawa
20 ya hay pundinolan ta'uh nadan udum an dios ya hay e pangatan hi umat hi ayak
ya hay humihiwawan hi ibba ya hay pi'hannuwan hi ibba ya hay amoh ya bungot ya
hay pangipapilitan hi pohdon ya hay adi pun'u'unnudanan di punnomnom
21 ya hay akih hi ibba ya butong ya nadan udum an adi maphod an pangat.
Ot ad uwani ya pidwo' bo din inali'ali' tuwali i da'yuh din hopapna an nan tagun
mangmangngat hi athina ya adi middum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios.

5:14 5:14 Lebitikus 19:18

22 Mu onha nan Espiritun Apu Dios di un'unudon ta'u ya mawaday pamhod ta'uh
ibba ta'u ya amlong ta'u ya linggop di punnomnom ta'u ya mawaday anus ta'u ya ule
ta'u ya homo' ta'uh ibba ta'u ya na'na'unnud ta'u i Apu Dios
23 ya innila ta'un mumpada"ul ya abalinan ta'un mangono'nong hi pangat ta'u. Onha
athidiy pangat ta'u ya na'innilan ma"id ha uldin hi agge ta'u inunud.
24 Te nan tagun wadah Jesu Kristu hi nitaguwana ya adina mo pohdon an aton
nadan adi maphod an impa'inghan di adolna.
25 Te nan Espiritun Apu Dios di nalpuwan tuwen balu an itaguwan ot mahapul an
unudon ta'u nadan ituddunah aton ta'u.
26 Ta adi ta'u ipabaktuy adol ta'u ya adi ta'u pahakitan di ibba ta'u ya adi ta'u
munhin'a''amoh.

6

Hay Punhimboboddangan Hi'on Waday Ligat

1 Ot da'yun i'iba, alina'eh wada i da'yu ha nabaliyan ta numbahul ya maphod on
da'yun na'na'unnud hinan Espiritun Apu Dios di umen e mi'hapit i hiya. Mu iphodyun
ihapitan ta way atonan mumbangngad hinan maphod an ma'unud. Mu tigonyu ta
adi ayu damdama mabaliyan.
2 Ya maphod hi'on wada'ey punligatanyu ya munhimboboddang ayu te hiyah naey
intugun Kristu hi aton ta'u.
3 Te nan tagun hay punnomnomna ya hiyay udu'dul mu nadan udum ya hay
adolnay inlaylayahhana.
4 Mahapul an way ohaon ihamadnan mangat hi maphod ta mabalin an ibaganan
maphod di pangatna te adi maphod hi'on ipaddungna nadan inatnah nadan inat di
udum.
5 Te way ohaon tobalonan Apu Dios nadan ina'inatnah tun luta.
6 Hay ohan aton ta'un bumoddang hinadan ibba ta'u ya maphod on nan tagun
nitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya idattana nan muntuddun hiyah nan
kumpulnan wadan hiya an mahapul hitun nitaguwan.
7 Ta adi ta'u laylayahhan di adol ta'u ta alyon ta'u hi agge innilan Apu Dios nadan
at'atton ta'u. Te innila ta'u an hi'on nganne nan intanom ta'u ya hiyah diyey apiton
ta'u.
8 Te nan tagun nan pohdon di adolnay amod hi atona ya hay ligat hi ingganay
pun'appitana ta lo'tat ya mabahbah. Mu nan tagun nan pohdon nan Espiritun Apu
Dios di un'unudona ya mi'tagun Apu Dios hi munnananong an gapuh nidduman nan
Espiritun Apu Dios i hiya.
9 Ta hiya nan mahapul an adi ta'u umenglen mangat hi maphod ot lo'tat ya
madatngan nan pangdatan Apu Dios hi gungguna ta'u.
10 Ot ad uwanin awadan ta'uh tun luta ya gahin di inaynayun ta'un mangat hi
maphod hi an namin an tatagu an namamah nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.

Nan Na'udin Imbagan Paul

11 Hituwen ma'udin ibaga' i da'yu ya ha''on di mangitudo' ta hiya tun o''ongal di
tudo'na.
12 Ot ipa'innila' i da'yu an nadan tatagun mangipapilit an mumpakugit ayu ya
manu'eh atondahdi ya pohdonda eh'an ipa'innilay ana'na'unnuddah nan tugun
Moses. Te adida'e atonhidi ya paligaton nadan ibbamin Judyu dida an gapuh
kimmuluganda i Jesu Kristu an hiya nan nangihwang i didah ate an gapuh natayanah
nan krus.

13 Mu ta'on on dida an numpakugit ya adida aya damdama unudon an namin nan
tugun Moses. Mu manu'eh pohdondan mumpakugit ayu ya ta wan mipa'amlong
nadan ibbadan Judyu.
14 Mu dita'u'e pibo ya hay pun'amlongan ta'u ya ammuna ya nan natayan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hinan krus. Te gapuh nan natayana ya ma"id mo ha
balolnan ha"on nadan balolon di tataguh tun luta.
15 Te hay na'anhan ya bokon nan e pumpakugitan onu nan adi pumpakugitan te
hay e ipaphodan di pangat ta'u. Ta nan balun itaguwan di mawadan dita'u.
16 Ot maphodot on an namin ta'un mangunud ituwen tugun ya malinggop ta'u ya
minaynayun i dita'un tatagun Apu Dios nan homo'na.
17 Hantun adol'u ya napnuh kilah an gapuh namalpaligatandan ha"on ta datuwey
atigana an hi Jesu Kristuy ud baal i ha"on. Ot hanat ma"id mo ha gumalat hi e'
inomnoman.
18 Ot hay ma'udih ibaga' i da'yun i'iba ya hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu di minaynayun i da'yun namin. Amen.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Epesus
(Ephesians)

1 Ha''on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an e mangipa'innilah
a'atna ya muntudo'a' i da'yun tatagun Apu Dios an na'na'unnud i Jesu Kristu hinah
ad Epesus.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u
ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Wagah Apu Dios I Dita'un Kimmulug
(1 Kulintu 1:4-9; 1 Peter 1:20-21)

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'u an hi Jesu Kristu. Te nahamad
di pangipapto'na i dita'u an indatnan namin nan malpun hiya an midat hinadan
tatagunan kumulug i Jesu Kristu.
4 Te handih din agge ni' nalmu tun luta ya ninomnom tuwalin Apu Dios an dita'uy
pot'onah tataguna an gapuh nan inat Jesu Kristu ta wan miyappit ta'un hiya ta ibilang
dita'uh maphod an ma''id ha bahul ta'u.
5 Ya ninomnomna tuwalih din nadney e ta'u pumbalinan hi imbabalena an gapuh
nan inat Jesu Kristu. Athinay inat Apu Dios te hiyah nae tuwaliy pinhodnan ma'at an
gapuh nan ongal an pamhodnan dita'u.
6 Ot hanat dayawon ta'uh Apu Dios te gapuh nan ongal an homo'nan dita'u ya
mabalin an waday niyatan ta'uh nan pa'appohpohdonan Imbabalena an hi Jesu
Kristu.
7 Te hiyay nangiyateh bahul ta'u ta mabalin mon pakawanon dita'un Apu Dios. Ya
mabalin bon adi amod on ta'u mumbahul. Ot immannung an ma"id ha nipaddungan
nan ongal an homo' Apu Dios i dita'u.
8 Te hiya an nanomnoman ya nanginnilan namin
9 ya dita'uh ad uwaniy pangipa'innilaanah nan ninomnomnan aton Kristu.
10 Te hay ninomnom Apu Dios ya magibbuh'en ma'at an namin nadan pinhodnan
ma'at ya ahina mohpe pun'ohhaon an namin nadan wah ad abunyan ya tun luta ta
hi Kristu moy mun'ap'apu i dida.
11 An namin di ma'at ya miyunnudan hinan ninonnomnom tuwalin Apu Dios hidin
hopapna an umat hi namto'anan dita'uh tataguna an gapuh nangabulutan ta'un Jesu
Kristu hi nitaguwan ta'u.
12 Ta da'min nanannod hi immaliyan Kristu ya hiyay dayawonmi te hiyay
na'abbaktu an Dios.
13 Ya maphod ta ta'on on da'yun bokon Judyu ya kimmulug ayu i Jesus hidin
dingngolyu nan nahamad an tudtudu an inat Kristu an iphodan ta'u ta mabalin an
mumbalin ayu damdamah tataguna. Ya impiddumna nan Espiritunah nitaguwanyu
te hidiye tuwaliy imbagana ta atigana an tatagu da'yu i hiya.
14 Ta hinaen nidduman nan Espirituna i dita'uy panginnilaan ta'u an immannung
an ipaboltan Apu Dios i dita'u nan inalinah ipaboltanah nadan imbabalena i diyen
algo an dumatngan ta'uh awadana. Ot hiya an na'abbaktun Dios di dayawon ta'u.

Nan A'at Di Dasal Paul

15 Hidin nangngola' hi a'at di pangulugyuh nan Ap'apu ta'un hi Jesus ya nan
pamhodyuh nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios
16 ya nunhiglay punhanaa' i Apu Dios hinan inatnan da'yu. Ta hiya nan adi' higanan
an mangidasadasal i da'yu hinan pundasala'.

17 Ya hay ibagabaga' i Apu Dios ya hay e pamoddangan nan Espirituna i da'yu ta
wan luma'ing ayu ta wan ma'innilaanyuy a'atna. Te hi Ama ta'uh ad abunyan an hi
Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di nahamad hi madayaw.
18 Ya ha boy ibagabaga' i Apu Dios ya hay ena panginaynayunan an pamatalan hi
nomnomyu ta ma'udman di panginnilayuh a'at nan gagamgaman ta'un ma''aphod an
ma'at i dita'un pinto'nah tataguna.
19 Ya ta wan ma'awatan ta'u nan abalinanan bumoddang i dita'un kimmulug. Te
ma''id ha nipaddungan nan ongal an abalinana
20 an umat hinan inatnan nummahu i Jesu Kristu hidin natayana ya hay
nangipabaktuwanan hiya ta dehdin niddum i hiya an mun'ap'apuh ad abunyan.
21 Ta hiya moy na'abbaktun mun'ap'apu ya ma''id ha nipaddungan di abalinanah
nadan abalinan nadan anghel hi ad abunyan. Ot namama mo ahan hinadan ap'apuh
tun luta an ma''id ha umat i hiya hi ad uwani ya ta'on on hi pidwana.
22 Te hiyay nangiyukodan Apu Dios hi an namin di nalmu ta hiyay mun'ap'apu an
namama i dita'un kimmulug te hiyay ulu ta'u
23 ya dita'uy adolna. Ot an namin nadan wada i Kristu ya wada bon dita'un adolna.

2

Hay A'at Nan Inat Apu Dios

1 Hidin aggeyu ni' immunudan i Apu Dios ya ma''id ha itaguwanyu i hiya an gapuh
nan numbahulanyu.
2 Te hay impa'inghayu ni' ya nan adi maphod an ato'aton di tataguh tun luta. Ta hay
inunudyu ya nan ap'apun adi matigo an hiyay mamalbalih nadan agge kimmulug.
3 Ya ta'on on da'mi ya athinay a'atmih din hopapna. Te handi ni' ya an namin ta'u
ya nan madadawoh i dita'u onu nan pinhod di adol ta'uy in'innat ta'u an ta'on on adi
maphod. Ta ma''id ha nipahhiwan ta'u hinadan udum an tatagu an ahi dusaon Apu
Dios.
4 Mu maphod ta hi Apu Dios an ongal di pamhodna ya himmo' dita'u.
5 Ta ta'on on athidin ay ta'u nanatten gapuh bahul ta'u ya himmo' dita'u damdama
ta wan mabalin an mi'tagu ta'un Kristu.
6 Ta tinagu dita'u i Apu Dios ta wada moy niyatan ta'u i Kristu an mumpapto' hi ad
abunyan.
7 Athinay inat Apu Dios ta ipatigonah inggana nan ongal an homo'na an ma''id ha
nipaddungana an mipa'innilah nan ongal an ulena i dita'un nangabulut i Jesu Kristu
hi nitaguwan ta'u.
8 Ta mabalin mo an mi'tagu ta'u i Apu Dios an gapuh kimmulugan ta'u mu bokon
dita'uy nangat ituwe te gapuh nan homo'nan dita'u.
9 Ot hiya nan adi mabalin hi mumbaktu ta'u te bokon nan maphod an pangat di
lummuh pi'taguwan ta'u i Apu Dios.
10 Te hi Apu Dios ya ammunay nangipaphod hi nomnom ta'u an gapuh nan
nangabulutan ta'un Jesu Kristuh nitaguwan ta'u ta way aton ta'un mangat hinan
maphod an ninonomnomna tuwalin aton ta'u.

Hay A'at Di Kimmulug I Kristu

11 Hidin niyayyam ayu ya bokon ayu Judyu. Ta hiya nan pihulon da'yuh nadan
Judyu an alyonday da'yu nan agge nakugit an adi ayu umat i didan nakugit. Mu hay
e akugitan ya taguy mangat an bokon hi Apu Dios.
12 Ot hay maphod ya nomnomnomonyu an handi ya immannung an ma''id ha
niyatanyu i Kristu te bokon ayu Judyu. Ta ma''id ni' ha namnamaonyuh idat Apu Dios

i da'yu hinan inalinan idatnah nadan imbabalena te ningamut an hidin hopapna ya aggeyu innilah Apu Dios an ammuna nadan ma'ma'at hitun lutay innilayu.
13 Mu maphod ta ad uwani ya waday niyatanyu i Jesu Kristu ya i da'min tataguna an gapuh nan nangiyatayan Kristu hi bahul ta'un namin. Ta hidiyey nangihayyup i dita'u i Apu Dios.
14 Ta gapu i Jesu Kristu ya munhahayyup ta'u mo ta ma'ohha ta'u. Te mina''id Kristu din lummuh adi ta'u ni' punhahayyupan.
15 Te hidin natayana ya pinogpogna nan dakol an mahapul an ma'unud hinan tugun Moses. Ta ad uwani ya ma''id ha nat'on hi un'unudonmi ya ha nat'on boh un'unudonyu te na'ohha ta'u mon
16 kimmulug i Kristu an gapuh natayanah nan krus ya pinogpogna nan adi ta'u ni' punhahayyupan an Judyu ya bokon Judyu. Ot an namin ta'u ya mabalin an mi'hayyup ta'u i Apu Dios.
17 Te hi Kristu ya immali ta impa'innilana nadan mahapul an atonyu an mi'hayyup i hiya. Ya atbohdin da'min ma'alih tatagun Apu Dios.
18 Ta gapuh nidduman ta'un Kristu ya wada nan Espiritun Apu Dios an mangi-hayyup i dita'u i Ama ta'uh ad abunyan.
19 Ta ad uwani ya niddum ta'un namin hinan pamilyan Apu Dios te ta'on on da'yun bokon Judyu ya mabalin an mibilang ayu boh tatagun Apu Dios an adi umat hidin hopapna.
20 Ya hay umatan di e ta'u nibilangan hi tataguna ya nan bale. Te nadan apostoles ya nadan propeta ya diday nangitudtuduh umaliyan Jesu Kristu an paddungnay gopnad nan bale.
21 Ta paddungnay hiyay nangdon hi an namin an agimangnun diyen bale an numbalin hi Templon Apu Dios.
22 Ta hiyay nigopnadan ta'un namin an ni'alig hi agimangnun nan bale ta mumbalin ta'u hi nahamad hi iha''adan nan Espiritun Apu Dios.

3

Hay Nangibagaan Paul Hinan Niyukod I Hiya
(Kolosi 1:24-29)

1 Ha''on an hi Paul an nibalud an gapuh nan e' nangipa'innilaan hinan a'at Jesu Kristu i da'yun bokon Judyu ya idasadasalan da'yu.
2 Ma''id ha mapto' ya innilayu tuwali nan inat Apu Dios an nammo' i ha''on ta hiya nan waday abalina' an mamoddang i da'yu.
3 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at an agge ni' nipa'innila ya impa'innilanan ha''on ta hiya tun impa'innila' ituwen tudo''u
4 ta bahaonyu'e ya mabalin an innilaonyu damdama nan na'innilaa' hinan ninomnom tuwalin Apu Dios an ma'at an nipa'annung i Kristu
5 an agge nipa'innila i handidan a'ammod ta'u. Mu ten ad uwani ya impa'innilan nan Espirituna hinadan pinto'nan apostolesna ya nadan mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios.
6 Ya hay impa'innilana ya ta'on on da'yun bokon Judyu ya midattan ayuh nan maphod an idatnah nadan Judyu. Te niddum ayun Jesu Kristu hidin inabulutyu nan nipa'innila an inat Kristu an iphodan ta'u. Ta niddum ayuh nan agimangnun di adol Kristu. Ta hiya nan mabalin an idat Apu Dios i da'yu nan imbaganah idatnah nadan waday niyatanda i Jesu Kristu.
7 Ot gapuh homo' Apu Dios i ha''on ya indatnay abalina' an numbalin hi baalna an e mangipa'innilah nan inat Kristu an iphodan ta'u.

8 Ta ta'on on na'adda''ula' mu nadan udum an tatagun Apu Dios mu pinto'a'
damdama ta ha''on di e mangipa'innila i da'yun bokon Judyu hinan nunhiglan
amaphod Kristu.
9 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin ya ha''on di nangiyukodanah e
mangipa'innilah tataguh nan atonan mangipa'annung hidin ninonomnomna tuwalih
din hopapna an ma'at.
10 Ta ta'on on nadan ap'apun adi matigo an maphod onu adi maphod ya mabalin
an innilaondah ad uwani an hi Apu Dios ahan di na'annomnoman. Te nan ma'ma'at
i dita'un kimmulug hi ad uwani di panginnilaanda.
11 Hiyah naey ninonomnomna tuwalih din hopapna ot teen nipa'annung hi ad
uwani hi nannaganah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
12 Ta hiya nan dita'un kimmulug ya madinol ta'u mon mangibaga i Apu Dios hinan
pinhod ta'un ibaga i hiya an gapuh nangabulutan ta'un Jesu Kristu hi nitaguwan ta'u.
13 Ot hanat ta'on on athitun mapalpaligata' ya bokon hidiyey gapunah kumapuyan
di pangulugyun Kristu. Ot abuluto' hituwen pumpaligata' te innila' an waday
iboddangnan da'yu.

Hay Nundasalan Bon Paul

14 Nomnomnomo''e nadan ato'aton Apu Dios i dita'u ya nunhiglan mundu''una' hi
pundayaw'un hiya
15 te hiyay hi aman an namin di pamilya an wah ad abunyan ya hitun luta.
16 Ya hay dawadawato' hinan pundasala' i hiya an alpuwan di an namin an abalinan
ya ta idatnay abalinan ta'un namin an mangipaphod hi pangat ta'u an gapuh boddang
nan Espirituna.
17 Ta wan dita'un kimmulug ya li'naon ta'u an wadawadah Kristu hinan nitaguwan
ta'u. Ta wan an namin ta'u ya malmuy naminhod ta'uh ibba ta'u
18 ta wan an namin ta'un kimmulug ya abalinan ta'un manginnilah nan ongal an
pamhod Jesus i dita'u
19 te adi umdah tun nomnom ta'un tatagu an manginnilah nan a'at nan pamhod
Jesus i dita'u. Ya danaey idasadasal'u ta wan lo'tat ya nan a'atnay padungon ta'u.
20 Hi Apu Dios an hiyay bumoddang i dita'u ya dakol di abalinanan aton mu nan
ninomnom ta'un ibaga i hiya.
21 Ot maphod on an namin ta'un kimmulug ya hiyay dayawon ta'uh inggana an
gapuh nan inat Jesu Kristu. Amen.

4

Hay A'at Di Pun'u'unnudan Di Kimmulug
(Kolosi 3:5,12-15; 4:2)

1 Ha''on ya nibaluda' an gapuh punhilbiya' i Jesu Kristu. Mu ta'on on athitu ya
pohdo' ahan an inaynayun ta'un mangat hinan pohdon Apu Dios te hidiyey gapunah
ena namto'an i dita'u.
2 Ta nanongnan mumpada''ul ta'u ya ma'ule ta'u ya anusan ta'u nadan adi maphod
an aton di ibba ta'un dita'u. Ya hanat ipatigo ta'uy pamhod ta'un dida.
3 Te nan pangatan ta'un dadiyey mangipihamad hi e ta'u pun'u'unnudanan an hiyah
diye nan tamun nan Espiritu.
4 Te dita'un kimmulug ya numbalin ta'uh ohan adol ya oha bo nan Espiritun Apu
Dios. Ya athidi bo an oha nan namnamaon ta'un pi'taguwan ta'uh pidwana an hidiyey
gapunah namto'an Apu Dios i dita'u.
5 Ya oha boh Kristu an Ap'apu ta'u ta hiya nan ma''id ha udum hi pundinolan ta'u.
Ya atbohdin ohay gapunah e ta'u nabonyagan.

6 Ya oha boy hi Ama ta'un namin an kimmulug i hiya an hiya ya ammunay
na'abbaktun Ap'apu ta'u ya hiya nan wada i dita'un namin.

Agge Numpapaddung Di Abalinan An Nidat Hi Hinohha

7 Hinohha i dita'u ya nat'onat'on di abalinan hi indat Kristu i dita'u.
8 Te hay nitudo' ya alyonay, Hidin numbangngadanah ad abunyan ya dakol di
in'uyugnah nadan nibalud ni' ot pun'idatnah nadan tatagunay abalinanda.
9 Hay nitudo' ya alyonay immeh ad abunyan ta na'innilan immali ni' hitun luta
10 an nalpuh ad abunyan ot ahi mumbangngad bohdi ta hiyah diye tuwali an
na'abbaktu. Ta ad uwani ya mabalin mon kumpulnay awadana.
11 Ya hiyay mangdat hinadan kimmulug hi abalinandan mangat hinan inyukodnan
tamuda. Ta waday apostoles ya waday propeta. Ya waday nidattan hi abalinan an e
mangipa'innilah nan inat Kristu an iphodan di tatagu ya waday nidattan hi abalinan
an mumpapto' ya muntudtuduh nadan kimmulug.
12 Manu'eh indat Kristu datuwen abalinan ta'un kimmulug ya ta wan munhimbo-
boddang ta'u an mangat hinan ipatamuna. Ta wan dita'un nipaddung hi adolna ya
minaynayun an mihamad di niyatan ta'un hiya
13 ta ingganah mumpapaddung di ihamadan di pangulug ta'u ya panginnila ta'uh
nan Imbabalen Apu Dios. Ta lo'tat ya nahamad di aton ta'un mangun'unud hinan a'at
Kristu.
14 Ta adi ta'u umat hinadan u''unga an kumpulnay mituddu an ta'on on nat'on
an tudtudu on nihapitan ta'u. Te wadaday udum an muntudduh nat'on ta onda e
bumalbalih tatagu.
15 Mu hay maphod ya adi ta'u athidi ta nan nipto' an tudtuduy e ta'u itudtuduh
nadan ibba ta'u an gapuh nan pamhod ta'un dida ta wan minaynayun an mipaphod
di a'at ta'u. Ta ha ahan di pinhod ta'u ya ta umat hinan a'at nan Ap'apu ta'un hi Kristu
di a'at ta'u.
16 Ta hi Kristu di mummandal hi hinohhan dita'u an ay agimangnun di adolna ta
wan mun'u'unnudan ta'u. Te nat'onat'on di niyukod hi hinohhan dita'u an umat hinan
agimangnun tun adol ta'u. Ta onha way ohah nan agimangnun tun adol on atona nan
niyukod i hiya an iyatana ot maphod di e umong'ongngalan tun adol ya mabikah. Ot
athidin dita'u an paddungnay adol Kristu hi'on immannung an mumpopohhodan ta'u.

Hay A'at Nan Nihukkat An Pangat Di Kimmulug
(Kolosi 1:21; 3:5-9,12-15)

17 Hay pohdon nan Ap'apu ta'u ya hay pangidinongan ta'un namin hinadan
nibahhon impa'ingha ta'uh din agge ta'u kimmulugan. Te nan punnomnom ta'u handi
ya ma''id ha iyatana i Apu Dios.
18 Hanadan tatagun athidi ya ayda nahilngan te aggeda innila nan tugun Apu Dios te
adida pohdon an innilaon ta hiya nan adida mo mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.
19 Ta hiya nan ma''id ha baindan mangat hi adi maphod. Ta kumpulna moy
mipanomnom i dida an ta'on on adi maphod on gahin onda aton.
20 Mu bokon hidiyen pangat di inadalyuh din kimmuluganyun Kristu
21 te hay nituddun da'yun kimmulug ya nan nalpun Kristu an nipto' an pangat.
22 Ta hiya nan mahapul an idinongyu nadan impa'inghayun adi maphod an
pohpohdon di adolyu te bumahbah hi nitaguwanyu.
23 Ta wan mahukkatan hi maphod nan a'at di punnomnomyu
24 ta hay mihukkat ya nan balun punnomnom ya pangat an malpun Apu Dios an
miyunnudan hinan a'atna. Ya hay atigana ya nan maphod an pangat ta'uh ibba ta'un
tagu ya nan pangidinongan ta'uh nadan adi maphod an pangat.

25 Ya hanat adi ta'u munlayah. Ta nan immannung ya ammunay hapiton ta'u te an
namin ta'un kimmulug ya agimangnu dita'uh ohan adol.
26 Ya wada'ey bimmungotan ta'u ya hanat halipodpodon ta'u ta bokon hidiyey
gumalat hi pumbahulan ta'u. Ya hanat adi malimuh nan algo on na'ubayah di bungot
ta'u
27 ta wan ma''id ha aton Satanas an munha'ul i dita'u ta aton ta'u nan pumbahulan.
28 Ya wada'en da'yu ha mangako ya mahapul an idinongna ta humlu an e muntamu
ta waday itanudna ya iboddangnah nadan ibbanan maligatan.
29 Ya hanat ma''id ha ibaga ta'uh adi maphod hinadan ibba ta'u ta hanadaot an
waday iboddangnah nadan mangngol di ibaga ta'u.
30 Ya hanat adi ta'u pahakitan nan Espiritun Apu Dios. Te nan Espiritun impiddum
Apu Dios hi nitaguwan ta'u ya hiyay pangimatunan an dita'uy tatagunah mi'tagun
hiyah udum hi algo ta taynan ta'u moy pumbahulan.
31 Ot hay maphod ya idinong ta'un namin nadan adi maphod an impa'ingha ta'u an
umat hinan hihiwo ya bungot ta adi ta'u uggan munhimpapadngol ya munhimpipihul.
32 Ta hay maphod ya mun'u'ullayan ta'u ya munhinhohomo' ta'u. Ya wada'ey
nibahhawan di oha ya maphod on pakawanon ta'u ta umat hi namakawanan Apu
Dios hi bahul ta'u an gapu i Jesu Kristu.

5

Hay Aton Nadan Napatalan Di Nomnomda
(Kolosi 3:6,16-17; 4:5-6)

1 Dita'un i'imbabalen Apu Dios an pa'appohpohdona ya mahapul an aton ta'uy
abalinan ta'u ta wan padungon ta'uh Apu Dios.
2 Ta inaynayun ta'un ipatigoy pamhod ta'uh nadan ibba ta'u an umat hinan pamhod
Kristu i dita'u an nipatigoh nan nangiyatayanah bahul ta'u. Ta hiya nan umat hinan
maphod di hunghungna an ni'nong i Apu Dios an umipa'amlong i hiya.
3 Dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul an halipodpodon ta'u ta ma''id ha ipabahul
nadan tatagu i dita'u an umat hi agum onu nan pangilo'an hi bokon ahawa onu nadan
udum an adi maphod an pangat.
4 Ya tigon ta'u bo ta adi ta'u logmon di hapit te adi maphod on nadan imbabalen
Apu Dios ya adi maphod di haphapitonda. Hay maphodot eh'ah haphapiton ya nadan
punhanaan i Apu Dios.
5 Te hay immannung ya nadan tatagun na'agum onu mangilo' hi bokonda ahawa ya
mibilangda hi mundayaw hi udum an dios ta adida middum hinan pun'ap'apuwan
Kristu ya hi Apu Dios.
6 Ot hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih agge nibahho danae. Te
immannung an danaen at'atton nadan agge kimmulug di mangipabungot i Apu Dios
ta lummuh pundusaana i dida.
7 Ta hiya nan maphod on adi ayu midmiddum hinadan at'atonda.
8 Hidin hopapna ya ay nahilngan di punnomnom ta'u ta ma''id ha poto' di
nomnomon ta'u. Mu maphod ta ad uwani ya napatalan di nomnom ta'u an gapuh
kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot maphod on inaynayun ta'un
ipatigo an napatalan di punnomnom ta'u.
9 Te nan napatalan ya nan maphod di at'atona an indinongna nadan adi maphod
an pangat ta hanadan nipto' mohpen pangat di atona.
10 Ot hiya nan ihamad ta'un innilaon nadan umipa'amlong i Apu Dios ta wan
dadiyey aton ta'u.
11 Ta adi ta'u iyunnud hinan adi maphod an pangat nadan tatagun paddungnay
nahilngan. Mu ta ipa'innila ta'u nadan nibahhon ato'atonda.

12 Te dadiyen adi maphod an at'atonda ya eda ipa'pa''e. Ya ababain ahan hi
panguhuhan i dadiyen eda ato'aton.
13 Mu onha innilaondan nibahho nan at'atonda ot ma''id ha mapto' ya innilaonda
nan nipto' ta mapatalan di nomnomda.
14 Wada han nitudo' an alyonay, He''an nalo' ya bumangon'a ta paddungnay
timmagu'a ot hanat humawwang'ah nan nilubu'am ta wan patalan Kristu di
punnomnommu.
15 Ta hiya nan ad uwani ya mahapul an halipodpodon ta'uy pangat ta'u ta adi ta'u
umat hinadan tatagun agge nanginnilah nipto'.
16 Ta abigabigat on nundadaan ta'un mangat hi maphod te ad uwani ya dakdakkol-
day mangat hi adi maphod.
17 Ta hiya nan mahapul an manomnoman ta'u ta wan innilaon ta'u nadan pohdon
Apu Dios ta dadiyey aton ta'u.
18 Ta bokon nan butong di nomnomnomon ta'u te on dita'u mamaon. Ta nan
Espiritun Apu Dios di mun'onan hi nomnom ta'u ta hiyay mangitudduh aton ta'u.
19 Ta wa'et na'amung ta'u ya ikankanta ta'uy pundayaw ta'u ya pun'amlongan ta'u
i Apu Dios ya nadan udum an kantan di kimmulug an miyunnudan di punnomnom
ta'u i dadiyen kanta.
20 Ya mahapul an nanongnan munhana ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios hinadan
ma'ma'at hi nitaguwan ta'u an gapuh nan niyatan ta'uh nan Ap'apu ta'u an hi Jesu
Kristu.

Hay Aton Di Nunhimbale

21 Mahapul an mun'u'unnudan ta'u te hidiyey atigan di pangun'unudan ta'un Kristu.
22 Ya da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada''ul ayuh nadan
ahawayu ta umat hinan pumpada''ulanyu i Jesu Kristu.
23 Te nadan linala'i ya diday mumpapto' hinadan ahawada an umat hinan niyatan
Kristu i dita'un kimmulug an hiyay mangipapto' i dita'un ayna adol. Ya gapu i hiya
ya mabalin an mi'tagu ta'u i Apu Dios.
24 Ta hiya nan da'yun binabai ya mahapul an nan ahawayun linala'i di ma'unud an
bokon da'yu ta umat i dita'un kimmulug an hi Kristu di unudon ta'u.
25 Ya da'yu'en linala'i ya hanat pohpohdonyu nadan ahawayu an umat hinan
pamhod Kristu i dita'un kimmulug. Te impatigonay pamhodna i dita'u an gapuh
nangihuluganah nitaguwana
26 ta way aton ta'un mibilang hi tatagun Apu Dios ta hay panigona ya ma''id mo ha
bahul ta'u an gapuh namatiyan ta'uh nan hapitna ot mumpabonyag ta'u.
27 Ot nan nangiyatayan Jesu Kristu hi bahul ta'u di gapunah nangibilanganan
dita'uh maphod an ma''id mo ha bahul ta'u ta niyappit ta'un hiya.
28 Ot hiya nan da'yun linala'i ya mahapul an pohpohdonyu nadan ahawayu an umat
hi pamhodyuh adolyu te nan tagun pohpohdonay ahawana ya pohpohdonay adolna.
29 Te an namin di tagu ya pohpohdonday adolda te ipappapto'da. Ot athidi
damdama i Kristu an ipappapto' dita'un kimmulug i hiya
30 te dita'u nimpey ayna adol.
31 Ta hiya nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Nangahawa'e nan lala'i ya taynana
mo da amana i inana ta e middum hinan ahawana ta bokonda mo duwa te ayda
na'ohhan adol.
32 Hay ni'aligan tuwe ya nan niyatan Kristu hinadan kimmulug te niddum ta'u mon
hiya.
33 Ot da'yun himbabbale ya maphod on mumpopohhodan ayu ta da'yu'en linala'i
ya pohpohdonyu nadan ahawayu an umat nimpeh pamhodyuh adolyu. Ya da'yu'e
damdaman binabai ya mahapul an maphod di punnomnomyuh nan ahawayu.

6

Hay Tugun Hinadan U''unga Ya Nadan A'ammodda
(Kolosi 3:20-21)

1 Da'yu'en u''unga ya hanat un'unudonyu nadan a'ammodyu te hinaey maphod hi
aton di mangun'unud i Jesus.
2 Te hay namanguluh tugun Apu Dios an waday gunggunan nadan mangun'unud
ya alyonay, Mumpada''ul ayuh nadan a'ammodyu
3 ta wan mapmaphod ayu ya madmadney pi'taguwanyuh tun luta.
4 Ya da'yu'e pibon a'ammodda ya ono'nongonyu ta adiyu namaag hi hingal i dida ta
adiyu pabungoton dida. Mu hay atonyu ya iyunnudyuh nan tugun nan Ap'apu ta'u
di panugunyu ya panitilogyun dida hi'on waday atondah adi maphod.

Nan Niyatan Di Himbut Ya Nan Nambut
(Kolosi 3:22; 4:1)

5 Ya da'yu'e bon himbut ya maphod on na'na'unnud ayuh nadan ud himbut i da'yu ta
ihamadyun aton nan pohdonda an hay nomnomnomonyu ya hi Kristuy mumpatamu
i diye.
6 Ot maphod on ip'iphodyun muntamu an ta'on on ma''id hidi nan tagun
mumpatamu an manmannigo i da'yu te bokon hay tagu ya ammunay pa'amlongonyu
te ta'on on hi Kristu.
7 Ot ta'on on ayu himbut ya maphod on waday pamhodyuh nan tamuyu te hidiyey
pinhod Apu Dios.
8 Ya innila ta'un nan Ap'apu ta'u ya gunggunaanan namin nadan maphod an inat
di ohan tagu an ta'on on himbut onu bokon.
9 Ya da'yu'en waday himbutna ya atbohdiy atonyu an hanat mapmaphod di
pangatyuh nadan himbutyu. Ya idinongyun manattatakut i dida te nomnomnomonyu
an numpapaddung ayu te oha hi Kristu an wah ad abunyan an Ap'apuyu an ud baal
i dita'un namin. Ya hay panigonan dita'un tataguna ya numpapaddung ta'un namin.

Hay A'at Nan Indat Apu Dios An Pumbaliw

10 Hay ma'udih itugun'un da'yu ya mahapul an idinol ta'uh nan Ap'apu ta'u ya
nan ongal an abalinanan bumoddang i dita'u ta way aton di pangulug ta'un hiya an
mihamad.
11 Ta usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios an pumbaliw ta'u ta wan mabalin
an hanggaon ta'u nadan dakol an pamalbalin Satanas i dita'u.
12 Te hay nahamad hi binuhul ta'u ya bokon nadan tatagu te nadan adi matigon
a'ap'apun di dimunyu ya nadan ibbada an wah ad lagud ya hitun luta an dida
nadan mummanmandal hinadan tataguh tun luta an paddungnay nahilngan di
punnomnomda.
13 Ta hiya nan mahapul an usalon ta'un namin nadan indat Apu Dios an pumbaliw
ta'u ta ta'on on dakol di pamalbalin Satanas i dita'u ya nanongnan waday abalinan
ta'un mi'hangga i dida.
14 Ta umat ta'uh nan tindalu an nanongnan nundadaan an mi'gubat. Ta
paddungnay ibalikis ta'u nan immannung an tudtudu. Ya hana'en panandi ta'uh
pangulug ta'u ya hay pangatan ta'uh nadan nipto' an pangat an hituwe nan
paddungnay gumo' an ilubung di tindalun e mi'gubat ta manandih palagpagda.
15 Ya hana'en paddungnay ihapatut ta'u ya nan naminhod ta'un e mangipa'innilah
a'at nan maphod an pi'hayyupan ta'u i Apu Dios.

6:3 6:3 Hay Nakakan 20:12; Deuteronomy 5:16

16 Ya ha ahan di ma'ahhapul an paddungnay ihapiyo ta'u ya nan nahamad an
pangulug ta'u. Te hidiyey manandih nan pamalbalin Satanas an ay mundalang an
gayang.
17 Ya ha'ey paddungnay ihelmet ta'u ya nan adi ta'u punduwaduwaan hinan e ta'u
nihwangan ta wada i dita'u nan munnananong an pi'taguwan. Ya ha'ey paddungnay
hinalung ta'u ya nan innila ta'un hapit Apu Dios an ipanomnom nan Espirituna.
18 Ot nomnomnomon ta'u ta danaen nibagay aton ta'u ya hanat adi ta'u higanan an
dumasadasal. Ta kumpulnay ma'at ya hi Apu Dios di nanongnah pangibagaan ta'uh
bumoddang i dita'u. Ya mahapul bon idasalan ta'un namin nadan ibba ta'un pinto'
Apu Dios hi tataguna. Mu gahin di idinol ta'uh nan Espirituna ta hiyay mangitudduh
aton ta'un mundasal.
19 Ya hanat idasalana' bahan ta wan idat Apu Dios di tulid'un manginaynayun an
e mangipa'innilah nan tudtudu an agge ni' nipa'innila an hidiye nan inat Jesu Kristu
an iphodan ta'u.
20 Mu gapu ituwen e' ipa'innila ya wahtuwa' an nibalud ta hiya nan hanat idasalana'
ta wan wada nimpey tulid'un manginaynayun an mangat hinan ipa'at nan Ap'apu ta'u
i ha"on.

Nan Dappuh Di Tudo' Paul
(Kolosi 4:7-8)

21 Ot hay honago' hi mangipa'innilah nadan na'na'at hitu i ha"on ya hi Tikikus. Hiya
ya nahamad bon ibba ta'u te hiyay ohan na'na'unnud an baal nan Ap'apu ta'u.
22 Manu'eh honago' ni' hina ya ta wan ipa'innilanay a'atmihtu ta wan adi ayu
minomnoman ituwen na'at i ha"on.
23 Ot hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di ukod
an manginaynayun an mangipalinggop i da'yu ya mangipihamad hi pangulugyu ta
nanongnan mumpopohhodan ayun namin.
24 Ya hanat nanongna nan homo' Apu Dios i dita'un nahamad di pamhodnah nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Nan Tudo' Paul Hinadan I
Pilipay
(Philippians)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul ya hi Timothy an da'mi nan baal
Jesu Kristu. Hituwey tudo'min da'yu an i Pilipay an tatagun Apu Dios an gapuh
nangabulutanyu i Jesu Kristu hi nitaguwanyu ya da'yun mangipangpangulun dida
ya ta'on on da'yun bumoddang hinadan mangipangpangulun dida.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u
ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Dasal Paul Hinadan I Pilipay

3 Ongal di punhanaa' i Apu Dios hi'on nipanomnom ayun ha"on.
4 Ya hinan pangidasdasala' i da'yu ya nunhiglay amlong'u
5 te nihipun hi kimmuluganyu ya binanoddangana' i da'yuh nan e' pangipa'innilaan
hinadan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
6 Ya madinola' bo an hi Apu Dios an bimmoddang hinan eyu kimmulugan
ya inaynayunan bumoddang hi ihamhamadan di pangulugyu ta ingganah tun
pumbangngadan Jesu Kristu.
7 Manu'eh nanongnan athituy punnomnom'un da'yu ya innila' an ongal di
homo' Apu Dios i dita'un namin. Te da'yuy bimmanoddang nimpe i ha"on hi e'
timmanudtuduwan ya ta'on on hay e' nangita'dogan hinan tudtudun Jesu Kristu. Ya
ta'on on ad uwanin wahtuwa' hi baludan ya nanongnay boddangyun ha"on.
8 Ya innilan Apu Dios an nunhigla ahan tayyay naminhod'un manigon da'yu an
gapuh nan ongal an pamhod'un da'yu an umat hi naminhod Kristu i da'yu.
9 Ot hay dasal'u ya hanat umong'ongngal di pamhodyuh hinohhah ya ta wan
dumakdakkol di innilaonyuh nan a'at Apu Dios ta wan abalinanyu an mangimatun
hi nipto'
10 ta wan hanadan nipto' an pangat di atonyu. Ta hitun pumbangngadan Kristu ya
ma"id ha akhupanah nibahhawan ta'u.
11 Ya gapuh boddang Jesu Kristu i dita'un namin ya mipto' di aton ta'u te hidiyey
nahamad an pundayaw ta'un Apu Dios ya pangipabaktu ta'un hiya.

Hay Numbalinan Nan Nibaludan Paul

12 Pohdo' an innilaonyun da'yun i'iba an tun ma'ma'at i ha"on ya maphod di
numbalinana te namaman nipa'innilah tatagu nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
13 Te nadan guwalya ya nadan udum an tataguhtu ya innilada an manu'eh nibaluda'
ya gapuh nan e' pangitudtuduwan hinan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
14 Ya maphod bo ta gapuh nibaluda' ya dakol di nihamad di pangulugdah nadan
i'iba ta'un kimmulug ta ma"id ha takutdan e muntudtuduh nan hapit Apu Dios.
15 Manu te immannung an wadaday udum an eda itudtuduy mipanggep i Kristu
mu gapuh amohda i ha"on. Mu wadada eh'ay udum an muntudtudu an maphod di
ninomnomda
16 te innilada an hay pangita'doga' hi tudtudun Kristuy linummuh nibaluda'.
17 Mu nadan udum ya itudtududay mipanggep i Kristu an gapu ta pinhoddan
dida ahan di un'unudon di tatagu. Ya alyonda on ta middum hi inomnoma' hitun
pumpalpaligata' hitun baludan.
18 Mu ta'on on athidin adi maphod di nomnom di udum an e muntuddu mu ta hi
Kristu ahan di mitudtudu ya ammuna. Ot hiyah diyen umipa'amlong i ha"on.

Ya immannung an inaynayun'un mun'am'amlong
19 te innila' an adi minaynayun di ibaluda' te nan pangidasadasalanyun ha''on ya
gapu ta nan Espiritu an wada i Jesu Kristu di bumoddang i ha''on.
20 Ya ha ahan di pinhod'u ya ta ihamad'u ya natulida' an mangat hinan tamun
niyukod i ha''on an namamah ad uwanin nibaluda'. Ta ta'on ona' mipapate mu ta hi
Kristu damdamay mipabaktu.
21 Te ha''on'e ya pohdo' an an namin di ato' ya hi Kristu di mipabaktu. Mu alina'eh
mateya' ya namaman mun'am'amlonga' te midduma' mo i hiya.
22 Mu alina'eh adiya' ni' mate ya maphod te mabalin an inaynayun'un mangat hinan
niyukod i ha''on an tamu'. Mu onha ha''on di mumpili ya agge' innila hi'on udu'dul
hi mateya' onu adiya' ni'.
23 Te mumpulpulloh danaen duwah nomnom'u. Hinuddum tee ya pohdo' an mate
te pohdo' an umeh awadan Kristu.
24 Mu gapu bo i da'yu ya pohdo' an adiya' ni' mate ta wan bumoddanga' i da'yu.
25 Ta hiya nan hay punnomnom'u ya bokon ni' ad uwaniy ataya' ta wan mabalin an
umaliya' an middum i da'yu ta wan boddangan da'yu hi ihamhamadan di pangulugyu
ta wan minaynayun an waday amlongyu.
26 Te onha iyabulut Apu Dios an umaliya' hina ot innila' an ongal di punhanaanyu
i Jesu Kristu ya iyal'alanay pundayawyun hiya.
27 Mu ta'on on nganney ma'at i ha''on ya mahapul an un'unudonyu nan tudtudun
Kristu an iphodan ta'u. Ta umaliya' onu adiya' ya hiyah diyen donglo' an nanongnan
nahamad di na'ohhaanyun mangita'dog hi pangulugyu i Jesu Kristu.
28 Ot hanat adi ayu tumakut hinadan humihiwon da'yu. Ta hidiyen tulidyuy
mangipa'innila an madusada mu da'yu'e ya ihwang da'yu i Apu Dios ta mi'tagu ayun
hiya.
29 Te inyabulut Apu Dios an kumulug ta'u mu inyabulutna bo an munholholtap ta'u
an gapu i hiya.
30 Ta hiyah nae nan ta'on on da'yu ya mapalpaligat ayu an umat hinan tinigoyun
napalpaligata' ya tee an dingngolyu an ingganah ad uwani ya athidiy ma'ma'at i ha''on.

2

Hay Pumpada''ulan An Umat Hi Inat Kristu

1 Gapu ta nipa'amlong ayu hi nangabulutanyu i Jesu Kristu hi nitaguwanyu
ya nipadinol ayu mo an gapu ta nali'nayu nan pamhod Apu Dios ya nali'nayu
nan Espirituna an niddum hi nitaguwanyu ta mabalin an mun'u'ullayan ayu ya
munhimboboddang ayu
2 ot hanat ipatigoyuy pamhodyuh hinohha ta mun'u'unnudan ayu ta namamay
ipa'amlonga' an gapu i da'yu.
3 Ta wan an namin di atonyu ya bokon hay adolyu ya ammunay nomnomnomonyu
onu hay ipabaktuwanyuy gumalat hi pangatanyu. Te hay maphod ya ibilangyu an
udu'dul nadan ibbayu mu da'yu.
4 Ya hanat nomnomnomonyuy iphodan nadan ibbayu ta bokon hay iphodanyu ya
abuh di nomnomnomonyu.
5 Ta umat hinan inat Kristu
6 an ta'on on hiya ya Dios ya aggena ninomnom an munnanong i diyen sa'adna
7 te tinaynanah diyen anabaktuna ta numbalin hi tagun umat i dita'u ot ibilangnay
adolnah baal.
8 Ta impada''ulnay niyatana ta inun'unudna nan pinhod Apu Dios hi ma'at an ta'on
on nan ena nipata'an hinan krus ot hidiy atayana.
9 Ta hiya mo bo nan impabaktun Apu Dios ta hiya moy na'abbaktuh an namin.

10 Ta an namin nadan wah ad abunyan ya ta'on on nadan wahtun luta ya ad dalom
ya hi Jesus di ipabaktuda.
11 Ya an namin di tatagu ya ibagada an immannung an hi Jesu Kristu ya Ap'apu ta
hiya nan madayaw hi Ama ta'u an hi Apu Dios.*

Hay Adi Umenglayan An Mangun'unud I Apu Dios

12 Da'yun i'iba, hidin awada' hina ya inun'unudyu nadan nituddu i da'yu mu hanat
iyal'alanay pangun'unudyuh ad uwanin nidawwiya' i da'yu. Ta ha ahan di itakut
ta'u ya nan e ta'u pangatan hi adi maphod. Ta way aton ta'un manginaynayun an
mangun'unud i Apu Dios ta wan mi'tagu ta'un hiyah munnananong.
13 Ot hi Apu Dios di bumoddang i dita'u ta wan abalinan ta'un mangat hinadan
pohdonan ma'at.
14 Ya mahapul an an namin di aton ta'u ya adi ta'u udman hi ngodo ya adi ta'u
mi'hannu
15 ta ma''id ha aton di tatagun mamihul i dita'u. Te dita'un nibilang hi imbabalen
Apu Dios ya mahapul an ma''id ha aton ta'uh adi maphod. Ta dita'uy ay dilag hinadan
tatagu an adi maphod di pangatda ya punnomnomda.
16 Ta e ta'u ipa'innila nan hapit Apu Dios i dida. Ta wan hitun pumbangngadan
Kristu ya nunhiglay pun'amlonga' an gapun da'yu te da'yuy atigana an waday hilbin
di nanganu'anusa' an nuntamu.
17 Ot ta'on on alinah patayona' hi ad uwani ya mun'am'amlonga' an mangihulug hi
nitaguwa' ta middum hinan pangulugyu an paddungnay i'nongyu i Apu Dios.
18 Ot alina'eh athidiy ma'at ya mi'yam'amlong ayu damdama i ha''on.

Hay A'at Di Punnomnom Paul Hinadan Ibbanan Kimmulug

19 Nomnomnomo' an iyabulut'en Apu Jesus ya agagga ya honago' hinah Timothy ta
panginnilaa' hinan ma'ma'at i da'yuhna. Ot innila' an gapuh nan panginnilaa' hinan
a'atyu ya namamay e' umamlongan.
20 Te hiya han nunhiglay punnomnomnan da'yu an umat hi punnomnom'un da'yu.
21 Te hanada'en udum hitu ya ha ahan di iphodanday nonomnomonda an bokon
nan ipatamun Jesu Kristu i dida.
22 Mu hi Timothy ya innilayuy amaphod di pangatna te hi immanuyyugananmi
an e nangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya ay ami hin'ama an
numbinnoddang ami.
23 Ot hiya nan hay ninomnom'u ya hiyay honago' i da'yu mu ta indani ni' ta innilao'
di ma'at i ha''on.
24 Mu madinola' an iyabulut nan Ap'apu ta'uy lumah'una' hitun baludan ta wan
mabalin an agagga ya umaliya' hina ta tigon da'yu.
25 Maphod ta hinnagyu tun iba ta'un hi Epaproditus ta immalin namoddang i ha''on.
Ot hiya peman di nun'ibba' an nuntamuh nan ipatamun Kristu. Mu ten ad uwani ya
mahapul an pumbangngado' hina
26 te umiyahup an manigon da'yu an namamah din nanginnilaana an dingngolyuy
nundogohana.
27 Ya immannung peman an na'allotan han dinggohna ta abuh ni' di atena. Mu
maphod ta himmo' Apu Dios ta pinumhod ta ta'on on ha''on ya nihwanga' hi e'
umukayungan i diyen e'ot ma'at i hiya.
28 Ta hiya nan umaptuwa' hi ena ibangngadan hina ta wan mipa'amlong ayu hi
paniganyun hiya ya ta wan adiya' damdama minonomnoman i da'yu.

---

* **2:11 2:11** Hay alyon di udum an kimmulug ya hidiyey ohah nadan kantan nadan namangulun kimmulug an wadah nan Pilipay 2:6-11; Isaiah 45:23; Roma 14:11.

29 Ot maphod on wa'et dimmatong hina ya apngaonyu ya ibilangyuh nahamad an hi
ibba ta'u an gapuh kimmulugan ta'uh nan Ap'apu ta'u. Ya hanat apngaonyun namin
nadan umat i hiya.
30 Te hi Epaproditus ya unhaot natehtu an gapuh ena pamoddangan i ha"on hinan
tamun Kristu ta hiya eh'ay namoddang i ha"on te ma"id ayuhtu an mamoddang i
ha"on.

3

Hay Adi Pangidinolan Paul Hinan Amaphodna

1 Hay ibaga' i da'yun i'iba ya hanat mun'am'amlong ta'u an gapuh nidduman ta'u
i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u. Ot adi' higanan an ta'on on ipanidwa' an mangitudo' i
datuwe i da'yu te iphodanyu.
2 Ta mahapul an halipodpodon ta'u ta adi dita'u baliyan hinadan mumpunlayah an
mangalih mahapul an makugitday linala'i ya ahi mabalin an middumda i Apu Dios.
3 Te bokon hay nakugitan di ohan taguy atigana an tagun Apu Dios te hay atigana
ya nan pundayawna i Apu Dios an gapuh nan boddang nan Espirituna. Ya nadan
mangipabaktu i Jesu Kristu di immannung an tatagun Apu Dios te hiya ya abuh di
pundinolanda an bokon nan e pumpakugitan.
4 Onha nan e pumpakugitan onu nan e pangun'unudan hinan lilihyon di lummuh
pangabulutan Apu Dios i dita'u ot wan ha''on ahan di inabulutna te nadney
nangihamada' an nangun'unud i dadiye.
5 Te ha''on di oha an holag di Judyu an nalpuh nan tinanud Benjamin. Ya
hidin mi'awaluh algoh niyayyama' ya impakugita'. Ya inhamad'un inunud nadan
pangatmin Judyu te ha''on di ohan Paliseu.
6 Ya nunhiglay nangita'dog'u i diyen inunud'u ta hiya nan handi ya nunhiglay
namalpaligat'uh nadan kimmulug i Kristu. Ta inun'unud'u an ma"id ha imbahho'
hinadan tugun Moses.
7 Mu an namin dadiyen ina'inat'u an imbilang'uh maphod an pangat ya ma"id ha
hilbina an gapuh nanginnilaa' i Kristu.
8 Te ad uwani ya imbilang'u nimpen namin dadiyen inunud'uh ma"id ha hilbida te
hay nabalol i ha''on hi ad uwani ya hay e' panginnilaan hinan a'at nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu. Te hiya an ma''aphod an ma''id ha nipaddunganay pinhod'uh un'unudo'.
9 Ta ad uwani ya adi' mo idinol hinan e' pangun'unudan hinadan tugun Moses di
pangibilangan Apu Dios i ha"on hi maphod. Manu'eh imbilanga' hi maphod i Apu
Dios ya gapuh nidduman Jesu Kristuh nan nitaguwa'.
10 Ta hiya nan ongal di naminhod'un manginnilah nan a'at Kristu ya nan ongal an
abalinana te hiya ya nate ot mamahuwan. Ya pohdo' bon miyunnudan di a'at'uh nan
a'atna ta ta'on on munholholtapa' ya mateya' an umat hinan na'at i hiya mu ta wan
mabaliwan di a'at'u ta aya' ni'yate i Kristu.
11 Ta wan mabalin an mahuwana' pibon Apu Dios hi udum hi algo ta mi'taguwa' i
hiyah inggana.

Hay A'at Di Pangulug Paul

12 Adi' alyon hi an namin danaen inuhuh'un maphod an pangat ya wadan ha''on.
Mu hiyay pohdo' hi mawadan ha''on ta hiya nan ipatna' an namin di abalina' an
mangat hinan pohdon Jesu Kristu ta wan lo'tat ya mipaphod di a'at'u te hiyay gapunah
namto'anan ha''on.
13 Innilayun i'iba an adi ni' maphod an namin di a'at'u. Mu hay ato' ya linglingo'
mo handidan ina'inat'u ta wan iyohha' di punnomnom'uh nadan pohdon Kristu hi
ato' hi ad uwani.

14 Ta datuwey inaynayun'un ihamad an aton ta way ato' an midattan hinan
gagamgama' an gungguna an nan e pi'taguwan i Apu Dios hi munnananong an gapuh
nan inat Jesu Kristu.
15 Ot maphodot on an namin ta'un nahamad di pangulugna ya athidiy punnomnom
ta'u. Mu alina'eh on wada i da'yu ha nat'on di punnomnomna an adi miyunnudan i
datuwe ya maphod on hi Apu Dios di bumoddang i hiya ta wan ma'awatana.
16 Mu ha ahan di ma'ahhapul hi aton ta'u ya inaynayun ta'un mangunud hinan
na'innilaan ta'un pohdon Jesu Kristu hi aton ta'u.
17 Ot da'yun i'iba, maphod on athituy punnomnom ta'un namin ta umat ta'uh nadan
udum an na'na'unnud i Kristu.
18 Imbagabaga' i da'yu an nihipun hidin hopapna ya ten ad uwani ya lumuwaa'
mahan an mangipanomnom bo i da'yu ta wan adiyu iyunnudan hinadan dakol an
mangalih unudondah Kristu mu onnot on layahda. Te nan at'atonday mangipa'innila
an ma''id ha hilbin din natayan Kristu i dida.
19 Te hay un'unudondah ay diosda ya nadan pohpohdon di adolda. Ya ilattuwagda
nadan ababain an ato'atonda. Ya hay minonomnom i dida ya hanadan magamgaman
an wahtun luta ya abuh. Ta hiya nan hay umudi ya hi impilnuy umayanda.
20 Ot hanat adi athidiy a'at ta'u te hay awadan nan nahamad an punhituwan ta'u
ya hi ad abunyan. Ya hidiy alpuwan nan hahaddon ta'un umalin Managu i dita'u an
hiya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
21 Te hiya an ongal di abalinanan mangipanuh hi an namin ya abalinanan
pumbalinon tun nakapuy an adol ta'uh maphod an umat hinan adolna.

4

1 Mahapul an ihamad ta'uy pangulug ta'un Jesu Kristu ta ma''id ha punduwaduwaan
ta'u. Ya da'yun i'iba ya umipa'amlong ayu i ha''on te matigoh nan pangulugyu an
waday hilbin di nablaya'.
Ya nunhigla ahan di naminhod'un manigo i da'yu te nadne tayyay agge' nanigan i
da'yu.

Hay Intugun Paul Hi Aton Nadan I Pilipay

2 Da'yu'e Yudia i Sintike ya hanat donglonyu bahan tun ibaga' ta mun'unnudan ayu
te hinagi ayu an gapuh nidduman Jesu Kristu hi nitaguwanyu.
3 Ya ibaga' bo i he''a an nahamad an hi ibba'* ta bumoddang'ah e pun'unnudanan
danaen i'iba ta'un binabai. Te ongal di imboddangdah din hopapnah emi
nangipa'in'innilaan hinan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu an didan namin i da
Klemente ya nadan udum an ni'tamutamu i da'mi. Ta'on hi adi' ngadanon dida ot
innila' an impitudo' Apu Dios di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan
mi'tagun hiyah munnananong.
4 Ot dita'un kimmulug ya mahapul an nanongnan mun'am'amlong ta'u te waday
niyatan ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot ipidwa' bon ibaga an hanat
mun'am'amlong ta'u.
5 Ya mahapul an mipatigoy ule ta'uh tatagu te adi madne ya umali nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu.
6 Ya ta'on on nganney ma'ma'at i dita'u ya hanat adi ta'u minomnoman mu on ta'uot
idasal i Apu Dios nadan inomnoman ta'u ya mahapul an munhana ta'u i hiya.
7 Athidi'ey pangat ta'u ya hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya palinggoponay li'na
ta'u ya nomnom ta'u ta adi hi kittang on naha'ul ta'u an gapuh nan nidduman ta'u i
Jesu Kristu.

---

* **4:3 4:3** Hituwen nahamad an hi ibbana ya hay alyon di udum ya hi Sysigus te hay ibalinan nan ngadana ya nahamad an hi ibba.

8 Ya hay itugun'u bo i da'yu ya hanat hay nanongnah nomnomnomonyu ya nadan
immannung ya maphod ya nipto' ya nadan umipa'amlong an pangat.
9 Ya an namin nan inadalyun ha''on an umat hinan tugun an dingngodingngolyu
ya nadan tinannigoyun ina'inat'u ya hanat dadiyey ipa'inghayun aton hinan
nitaguwanyu. Ot hi Apu Dios an alpuwan di linggop di nanongnan bumoddang i
da'yu.

Hay Nunnomnoman Nadan I Pilipay I Paul

10 Nunhiglay e' pun'amlongan hinan Ap'apu ta'u hi nunnomnomanyu i ha''on an
ta'on on nadne ot ahiyu ipa'ali nan iboddangyu i ha''on. Innila' an nomnomnomona'
i da'yu mu ningamut an nidawwiy awadanyu.
11 Ya adiya' munlili an ta'on on kulang di mahapul'u te nundadaana' an mangabulut
hi kumpulnan pohdon Apu Dios hi ma'at i ha''on.
12 Te pinatna' di a''idna ya pinatna' boy awawadana. Ot ta'on on nganney ma'at i
ha''on hi ad uwanin atagu' ya wada damdamay amlong'u an ta'on on alinah kumulang
di mahapul'u onu wadan namin ya hiyah diyen adiya' minomnoman.
13 Te innila' an ta'on on nganney ma'at ya abalina' te wadah Kristu an bumoddang
i ha''on.
14 Ya maphod ta banoddangana' i da'yuh tudan punligata'.
15 Da'yun i'iba an kimmulug an i Pilipay ya innilayu an da'yu ya abuh han
bimmoddang tuwali i ha''on hidin hopapna hi e' nangipa'in'innilaan hinan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u. Ya hidin nanayna' hi ad Masedonia ya ma''id ha udum hi
namoddang i ha''on te da'yu ya abuh.
16 Ya ta'on on hidin awada' hi ad Tesalonika hidih ad Masedonia ya impiyapiyaliyuy
mahapul'u.
17 Mu bokon hanadan iboddangyuy pun'am'amlonga' ya abuh te ha ahan di
umipa'amlong i ha''on ya hay e pangdatan Apu Dios hi gunggunayu an gapuh nan
bumanoddanganyu.
18 Ot nan pihhun impiyaliyu i Epaproditus ya indatna peman eh'a tuwalin ha''on.
Ot ad uwani ya wadan namin di mahapul'u te nahuluk nan impadonyu. Hinaen
indatyun ha''on ya paddungnay hi Apu Dios di nangidawatanyu ta ta'on on hiya ya
mun'am'amlong i naen inatyu.
19 Ot hanat hi Apu Dios an ongal di kinadangyanay mangdat damdamah nadan
mahapulyu an gapuh nan niyatan ta'u i Jesu Kristu.
20 Ya hanat hi Apu Dios an hi Ama ta'uy nanongnah dayawon ta'un namin hi
inggana. Amen.
21 Pohdo' bo an ipa'innilayuh nadan i'iba ta'un kimmulug i Kristu hina an
nomnomnomon da'yun namin i ha''on. Ya atbohdih nadan i'iba ta'uhtu an alyonday
nomnomnomon da'yu i dida.
22 Ya an namin nadan tatagun Apu Dios hitun ad Roma an namamah nadan
mumpuntamuh nan balen di patul ya nomnomnomon da'yu damdaman dida.
23 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun
namin.

Nan Tudo' Paul Hinadan I Kolosi
(Colossians)

1 Ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu Kristu an e mangipa'innilah
nan a'atna ya hi ibba ta'un hi Timothy
2 ya muntudo' amin da'yu an na'na'unnud an kimmulug i Jesu Kristu hinah ad
Kolosi.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u.

Hay Nangidasalan Paul Hinadan Kimmulug Hi Ad Kolosi
(Epesus 1:7,13; 1 Tesalonika 2:12)

3 An namin di pangidasalanmin da'yu on munhana amin Apu Dios an hi Aman nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 te dingngolmiy a'at di pangulugyun Jesu Kristu ya nan a'at di pamhodyuh nadan
ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
5 Ya innila' an manu'eh nahamad di pangulugyu ya pamhodyu ya gapuh nan
gagamgaman ta'un wahdih ad abunyan an ih'ihhod Apu Dios i dita'u te dingngolyu
mo nan immannung an tudtudu an hidiye nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.
6 Ta hiya nan nihipun hidin na'awatanyu an immannung nan homo' Apu Dios ya
mun'a'udman ayu ya maphod di pangatyu. Mu bokon da'yu ya abuh di na'atan datuwe
te tuwen miwakat nan tudtudu an mipanggep i Jesu Kristu hi abobbobleh tun luta.
7 Ya maphod ta hi ibba ta'un hi Epapras an na'na'unnud an baal Kristu di
nuntudtudu i da'yu. Ot maphod ta ta'on on agge ami immalihna ya hiyay immalin
nuntudtudu i da'yu.
8 Ya hiya boy nangipa'innilan da'mih nan a'at di pamhodyuh ibbayu an nalpuh nan
Espiritun Apu Dios.
9 Ta hiya nan nihipun i diyen nangngolanmi i naen a'at di pangulugyu ya
idasadasalan da'yu ta wan madduman di pun'awatyuh nan tudtudu an malpuh nan
Espiritun Apu Dios ta wan mabalin an innilaonyun namin nadan pohdona.
10 Athinay dasalmi ta way atonyun mangipa'amlong i Apu Dios ta dakolday
maboddangan hinan maphod an pangatyu. Ya ma'ud'udman di abalinanyun mangat
hinan pohdon Apu Dios.
11 Ya idasadasalmi bo ta boddangan da'yu i Apu Dios an ongal di abalinana ta
wan abalinanyu an mangitpol hi ligat. Ta ta'on on nganneh diyen dumatong an
punligatanyu ya anusanyu ya nanongnan waday amlongyu
12 ta munhana ayu i Ama ta'un hi Apu Dios hinan ena nangibilangan i dita'u ta
wan mabalin an midattan ta'uh nadan ipaboltanah nadan imbabalena an wadah nan
ma'pattal an pun'ap'apuwana.
13 Te inihwang dita'uh nan abalinan nan ap'apun nadan wahnan munhihillong ta
middum ta'u mo nimpeh nan pun'ap'apuwan nan pa'appohpohdonan Imbabalena
14 an gapuh nangiyatayanah bahul ta'u ta mabalin mohpen mapakawan ta'u.

Hay Tamun Jesus

15 Hanan a'at Kristu ya ipa'innilanay a'at Apu Dios an adi matigo. Te hi Jesu Kristu
ya wada tuwalih din ma"id ni' ha nalmu. Ta hiya nan hiyay na'abbaktu hi an namin
an nalmu.
16 Te hiyay nunlumuwon Apu Dios hi an namin an wah ad lagud ya hitun luta an
ta'on on nadan adi matigon waday abalinanda. Ot iyukod Apu Dios i hiyan namin
nadan limmuna.

17 Hiya ya wada nimpe tuwali ot ahi mawadan namin nadan nalmu ya gapu i hiya
ya waday panuh datuwen namin an nalmu.
18 Te hiyay paddungnay ulu ya dita'un kimmulug di paddungnay adolna ta hiyay
ukod i dita'un namin. Te hiya an Imbabalen Apu Dios di nalpuwan nan balun
itaguwan ta'u te namahuwan ta mabalin bon mamahuwandah udum hi algo nadan
tataguna. Ta hidiyey panginnilaan ta'u an hiyay na'abbaktuh an naminamin.
19 Te pinhod Apu Dios an an namin nan a'atna ya wadah nan Imbabalena.
20 Ya pohdon bon Apu Dios an an namin di limmuna an wah ad lagud ya hitun luta
ya mibangngadda i hiya. Ta hiya nan inyabulutnan mateh Jesu Kristuh nan krus an
gapuh bahul ta'u ta wan mihayyup ta'un hiya.
21 Te handi'e ni' ya nihiwwe ta'u i Apu Dios an gapuh nadan adi maphod an
punnomnom ta'u ya pangat ta'u.
22 Mu maphod ta ad uwani ya inabulut dita'un mihayyup i hiya ta mibilang ta'u
moh tataguna an gapuh nangiyatayan Kristu hi bahul ta'u. Ta hay panigon mon Apu
Dios i dita'u ya maphod ta'u an ma''id ha bahul ta'u
23 hi'on inaynayun ta'un mangunud hinan kinulug ta'u ta mihamad di pangulug
ta'u ta wan adi hi kittang on nihapitan ta'u. Ta ammuna nan dingngol ta'un inat
Jesu Kristu an iphodan ta'u di un'unudon ta'u. Te hinaen nitudtudun dita'u ya hiya
damdama nan e mitudtuduh atagutaguh tun luta. Ya teen ha''on an hi Paul di ohan
e mangitudtudu i danae.

Hay E Pangatan Hinan Tamun Apu Dios
(Epesus 3:1-13)

24 Ad uwani tee ya mun'am'amlonga' an ta'on on mapalpaligata' an gapuh nun-
tudtuduwa' hi iphodanyu. Te nan apalpaligata' ya aya' ni'laggat hinan nunligligatan
Kristu an gapu i dita'un namin an kimmulug an ma'alih adolna.
25 Ya ha''on di ohan pinto' Apu Dios hi bumoddang hinadan kimmulug ta hiya nan
ihamhamad'un e itudtudu nan hapit Apu Dios hinadan tatagu an namama i da'yun
bokon Judyu.
26 Ta wan dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna ya innilaon ta'uh ad uwani nan aggena
impa'innilah nadan tataguh din nadne.
27 Te hi Apu Dios ya ninonomnomna tuwalin ad uwaniy pangipa'innilaanah nadan
ma''aphod an mipa'innila ta ta'on on da'yun bokon Judyu ya mabalin an abulutonyuh
Jesu Kristu hi nitaguwanyu. Ta hiya nan madinol ayu an udum hi algo ya mi'laggat
ayuh tun ipabaktuwan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
28 Te hay emi ipa'pa'innilah nadan tatagu ya nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u an
atonmiy abalinanmin mangitudtudu ta wan innilaonda ta wan mihamad di pangulug
di hinohhan dita'u i Kristu.
29 Ya ta'on on naligat hituwen tamu' mu anusa' ot hi Jesu Kristu di nanongnah
bumoddang i ha''on.

2

1 Pohdo' bo an ipa'innila i da'yun i'iba an adi' higanan an mangidasadasal i da'yu
ya nadan i Laodisea ya ta'on on nadan udum an agge nanigo i ha''on.
2 Te pohdo' an minaynayun di amlongyu ta mihamad di punhina'aggiyanyu
an mipatigoy pun'u'unnudananyu an gapuh pamhodyuh hinohha. Ya ta wan
innilaonyun namin nan a'at Kristu an agge impa'innilan Apu Dios hidin hopapna.
3 Te hi Kristu di bumoddang i dita'u ta mabalin an mipto' di pangawat ta'uh nadan
mituddu te hiya ya ammunay mabalin an mangipa'innila hi an namin an a'at Apu
Dios.

4 Ibaga' danae i da'yu ta ta'on on wadaday umalih udum an muntuddu ta ay
immannung di al'alyonda ya adi ayu mabaliyan te nibahho nan itudtududa.
5 Ot ta'on ona' ma''id hina mu aya' damdama wahna te nonomnomon da'yu. Ya
ongal di pun'amlonga' hinan maphod an punhina'aggiyanyu ya hay anahamad di
pangulugyu i Kristu.

Hi Kristu Ya Ammunay Mangipaphod Hi Nomnom Di Tagu
(Epesus 2:1-6,15; 3:17; 4:15-16; 1 Peter 3:22)

6 Da'yun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwanyu ya hanat inaynayunyun
mangun'unud i hiya.
7 Ta paddungnay lumamut ayun hiya ta wan mihamad di pangulugyu an
miyunnudan hinadan nituddun da'yu. Ya hanat nanongnan munhana ayu i Apu
Dios.
8 Ya halipodpodonyu ta ma''id ha gumalat hi punduwaduwaanyuh nan kinulugyu.
Te wadada nimpey umalin muntudtuduh langkak an tudtudu an malpuh la'ing di
tagu. Manu te nala'ingdan humapit ta ay hanan immannung di pun'awatda mu
onnot on nibahho te bokon hi Kristu di nalpuwan diyen itudtududa te nalpuh nan
adi matigon taktan di tatagu.
9 Mu hay immannung ya hi Kristu an numbalin hi taguy awadan an namin nan
abalinan Apu Dios.
10 Ta hiya nan ma''id ha udum hi e ta'u hapulon te hi Kristu an nidduman ta'u ya
nabakbaktu mu nadan adi matigon taktan di tatagu.
11 Dita'un kimmulug i Kristu ya paddungnay nakugit ta'u mu bokon hay taguy
nangat te hi Kristu an nangaan hinadan adi maphod an pangat ta'u.
12 Te dadiyen adi maphod an pangat ta'u ya ay ni'lubu' i Kristu hidin natayana an
nipatigoh din numpabonyagan ta'u. Ta nahukkatan moh maphod di pangat ta'u an ay
ta'u ni'mahu i hiya an gapuh namatiyan ta'uh nan abalinan Apu Dios an nummahu i
Jesus hidin natayana.
13 Ot namama i da'yun bokon Judyu an hidin hopapna ya ay ayu nate te ma''id ha
niyatanyu i Apu Dios an gapuh bahulyu. Mu maphod ta ad uwani ya mabalin mohpen
mi'tagu ayun Apu Dios te pinakawanan namin di bahul ta'u an gapu i Kristu.
14 Te inyatenay bahul ta'u ta adi ta'u mo madusa an ta'on on agge ta'u inunud nan
tugun Moses. Ya pinogpogna nan e ta'u pangididinlan hinan tugun Moses. Te na'innila
an nan tugun ya on hay e ta'u adusaan di ipa'innilana ya abuh.
15 Ya gapuh namahuwan Kristu ya hidiyey nangabakanah nadan didimunyu ya
nadan ap'apuda ya na'innilaan nadan tataguy nangabakanan dida.
16 Ta hiya nan halipodpodonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan tatagun mangalih
mahapul an un'unudonyu nadan dakol an paniyawonda an umat hinadan makan ya
ma'inum. Ya nan alyonday mahapul an ngilinon nan ngilin di nakayangan nan bulan
ya nan Habadun tungo.
17 Te danaen nitugun ya paddungnay la'latun nan tudtudun Jesu Kristu. Mu ad
uwanin wadah Kristu ya hiya moy ma'unud.
18 Ya hanat adiyu dongdonglon nadan tatagun mangalih udu'dulda te ay hanan
immannung an mumpada''ulda te dakol di paniyawonda ya dayawonda nadan
anghel. Ya dakol boy ibagadah nipatigo i dida ta hidiyey ipa'anhandan itudtudu.
Mu hay immannung ya mumbaktuda te hanadan malpuh nomnomday itudtududa.
19 Ta nihi''anda i Kristu te bokon hiyay pundinolanda. Mu dita'u'en mundinol
i Kristu ya hiyay paddungnay ulu ta'u ya dita'u nadan paddungnay agimangnun
di adolna. Te hiyay mangdon i dita'u ya hiyay mangidat hinadan mahapul ta'uh
umong'ongngalan di pangulug ta'u.

Hay A'at Nan Ni'yate Ya Ni'bangon I Kristu

20 Dita'un kimmulug i Kristu ya ay ta'u ni'yaten hiyah din natayana ta bokon mo
nan adi matigon taktan di tataguy mun'ap'apun dita'u. Mu tanganu on nanongna
damdaman wa'e on iyun'unnudyuh nadan aton di tatagun agge kimmulug
21 an umat hinadan dakol an paniyawonda?
22 Danae'en paniyawonda ya inyuldin di tatagu. Te hanada'en makan ya winadan
Apu Dios ta anon.
23 Ot hanada'en tatagun mangunud i dadiyen ibagada ya manu te ay nahamad
di pangulugda i Apu Dios ta mapemanandah ana'na'unnudda ya mumpada''ulda te
ta'on on maligligatandan mangunud ya anusanda. Mu ta'on on unudonda dadiye ya
ma''id ha hilbina te adi abalinan dadiyen un'unudonda an bumoddang i dida ta wan
idinongdan mangat hinadan adi maphod an pohpohdon di adolda.

3

Hay A'at Nan Balun Itaguwan
(Epesus 2:6; 4:1-4,29,32; 4:13,17,22-25,31; 5:5,6,19-20; 1 Peter 5:1)

1 Hidin namahuwan hi Jesu Kristu ya paddungnay ni'bangon ta'u i hiya ta hiya nan
hay maphod hi gamgaman ta'un kimmulug ya hay pangatan ta'uh nadan pohdon Jesu
Kristu an Ap'apu ta'uh ad abunyan.
2 Ta bokon mo nadan gamgaman di tataguh tun lutay nomnomnomon ta'u ta
hanadaot an miyunnudan hinan pohdon Kristu.
3 Hanan nitaguwan ta'u ni' ya paddungnay nate mu ad uwani ya nahukkatan hinan
balun pi'taguwan ta'u i Kristu ya i Apu Dios an agge ni' na'innilaan di tataguh tun
lutay a'atna.
4 Mu hitun pumbangngadan Jesu Kristu an hiya nan alpuwan di balun itaguwan
ta'u ya ahi ma'attigoy e ta'u idduman i hiya hitun ipabaktuwana.
5 Ta hiya nan mahapul an idinong ta'un namin nadan adi maphod an impa'inghan
di tataguh tun luta an umat hi pangilo'an hi bokon ahawa ya hay punnomnoman
hinadan nagaga''ihon pangat. Ya hanat adiyu gamgaman an mawadan namin di
pohdonyu te atonyu'ehdi ya dadiyey mumbalin hi diosyu.
6 Te danaen pangat di mangipabungot i Apu Dios ta hiya nan dusaona nadan
mangmangngat i danae.
7 Athidiy a'atyu ni' hidin agge ayu kimmulug
8 mu ad uwanin kimmulug ayu ya mahapul an idinongyun namin nadan adi
maphod an pangat an umat hi humihiwawanyuh ibbayu. Ya hanat adi hi kittang
on bimmungot ayu ya adi ayu munnomnom hi adi maphod hi atonyuh ibbayu ya
adiyu e tanumbu'on dida ya hanat adiyu ibaga nadan paniyon mibaga.
9 Ya hanat adi ayu munhinlalayah te indinongyu mo tuwali dadiyen impa'ingyun
adi maphod an pangat.
10 Te ad uwani ya nahukkatan moh baluy punnomnom ta'u. Ya hi Apu Dios di
manginaynayun an mangipaphod hi pangat ta'u ta lo'tat ya hiyay padungon ta'u te
pa''innilaon ta'uy a'atna.
11 Ta mabalin an ta'on on da'yun bokon Judyu ya mi'hayyup ayun da'min Judyu an
ta'on on nakugit ami ya agge ayu. Ya mabalin bon mi'hayyup nadan kakadangyan
hinadan nun'awotwot ya nadan numpun'adal hinadan agge. Te hi Kristu an
na'abbaktu di niddum i dita'un namin.
12 Ot dita'un pinto' Apu Dios hi tataguna an pohpohdona ya mahapul an innilaon
ta'uy aton ta'un mammo' hi ibba ta'u ya mangipatigoh ule ta'u ya pumpada''ulan ta'u
ya pangitpol ta'uh nganeh diye.

13 Ya atbohdin anusan ta'u nadan ibba ta'u an nat'on di pangatda. Ya pakawanon
ta'uy numbahulan di hinohha i dita'u. Mu hay aton ta'un mamakawan ya iyunnud
ta'uh nan inat Jesus an namakawan hi bahul ta'u.
14 Ya ha ahan di ma'ahhapul ya nan pumpopohhodanan ta'u te hidiyen pamhod
ta'uy almuwan di an namin an nahamad an punhina'aggiyan.
15 Ya hanat hi Kristuy pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u ta wan minaynayun an
maphod di punnomnom ta'uh ibba ta'u. Te hinaey gapunah namto'an Apu Dios hi
hinohhan dita'u ta mun'oh'ohha ta'u. Ya hanat nanongnan munhana ta'u i Apu Dios
hinadan at'attonah nitaguwan ta'u.
16 Ya mahapul bon hanadan tudtudun Kristu an ongal di iboddangnan dita'uy
pun'onanon ta'uh nomnom ta'u ta wan miyunnudan dadiyen nipto' an punnomnom
di aton ta'un munhintutuddu ya munhintutugun. Ya maphod on ikankanta ta'uy
pundayaw ta'u ya punhanaan ta'u i Apu Dios.
17 Ya halipodpodon ta'un namin di aton ta'u ya hapiton ta'u ta panginnilaan di tatagu
an hi Jesu Kristu an Ap'apu ta'uy un'unudon ta'u. Ya innaynayun ta'un munhana i
Ama ta'un hi Apu Dios an gapuh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u.

Hay Tugun Hinadan Waday Ahawana Ya Hinadan U"unga
(Epesus 5:22; 6:1-4; 1 Peter 3:1-7)

18 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on mumpada"ul ayuh nadan ahawayu
te hidiyey maphod an aton di kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
19 Ya da'yu'e damdaman nun'alahin an linala'i ya hanat ipatigoyuy pamhodyuh
nadan ahawayu ta adiyu aboholan dida.
20 Ya da'yu'en u"unga ya adiyu ngohayon nadan a'ammodyu te hidiyey
umipa'amlong i Apu Dios.
21 Ya da'yu'en a'ammod ya hanat adiyu namaag hi hingal hinadan imbabaleyu ta
adida madismaya an mangat hi maphod.

Hay Tugun Hinadan Himbut
(Epesus 6:5-9; 1 Peter 2:18)

22 Da'yu'en himbut ya mahapul an un'unudonyuy ibagan nadan ud himbut i
da'yu an ta'on on ma"idda an manmannigon da'yu te bokon dida ya abuh di
pangipatiganyuh maphod ta wan pohpohdon da'yu. Mu inomnomyu an dadiyen
atonyu ya gapuh naminhodyu an midayaw hi Apu Dios.
23 Ya an namin di atonyu ya hanat ip'iphodyu an paddungnay hi Apu Dios di
pangatanyu an bokon hay tatagu ya abuh.
24 Te innilayun waday gunggunayu an hidiye nan pi'taguwan ta'u hinan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu te hiyay immannung hi punhilbiyan ta'u.
25 Mu nan tagun hanan nibahhoy at'atona ya dusaon Apu Dios an ta'on on
kadangyan onu nawotwot te ma"id ha pangipangngelana.

4

1 Da'yu'en waday himbutna ya mahapul an maphod di pangatyun dida te
nomnomnomonyu an ta'on on da'yu ya himbut da'yu i Apu Dios.

Hay Udum An Intugun Paul
(Epesus 5:15-16; 6:18-20)

2 Ya hanat adi ayu umenglen mundasal. Ya maphod on an namin di pundasalanyu
ya munhana ayun Apu Dios ya hiyay pangiyohhaanyuh nomnomyu.
3 Ya hanat pi'iddum da'min idasalan ta wan mabalin an inaynayunmin ipa'in'innilah
nadan tatagu nadan agge nipa'innilah din hopapna an itaguwan i Jesu Kristu an hiyah
tuwey gapunah nibaluda'.

4 Ta hiya nan hanat idasalana' i da'yu ta wan hinaen tudtudun e' ipa'innila ya
ma'awatan nadan tatagun mangngol.
5 Ya maphod boh on nanongnan nundadaan ayun mangipatigoh maphod hinadan
agge kimmulug ya mangipa'innilan didah nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.
6 Ya iphodyun mi'hapit i dida ta wan waday naminhoddan mundongol. Ya mahapul
bon innilaonyuy nipto' hi pambalyu hi'on waday mahmahandan da'yu.

Hay Na'udih Imbagan Paul Hinadan I Kolosi
(Epesus 6:21-22)

7 Hi Tikikus an ohan hi ibba ta'u an oha bon na'na'unnud an baal Kristu di umalihna
an mangipa'innilah a'at'u
8 te hiyay honago' hina ta wan madinol ayu.
9 Ya pi'yaliyo' hi Onesimos an kaboblayanyu an na'na'unnud ya nahamad an hi ibba
ta'u. Ta diday manguhuh hinadan tinigodan na'na'at i da'mihtu.
10 Ya hi Aristarkus an ibba' an nibalud hitu ya imbaganan nomnomnomon da'yu.
Ya atbohdiy imbagan Mark an hi ibban Barnabas. Hi Mark din nibaga i da'yu an
wa'et ihawwangnahnah udum hi algo ya maphod onyu apngaon.
11 Ya imbagan bon nan nat'on an hi Jesus an hi Justus di ohah ngadana an
nomnomnomon da'yu. Datuwe ya ammuna han Judyu an bumoddang i ha''on hitu an
e mangipa'innilah a'at di pun'ap'apuwan Apu Dios. Ya ongal peman di boddangdan
ha''on.
12 Ya pohdon bon Epapras an ipa'innila' an nomnomnomon da'yun kaboblayana.
Hiya boy ohan baal Jesus an adina peman higanan an mangidasadasal i da'yu. Ya
hay ibagabagana ya hay e pamoddangan Apu Dios i da'yu ta mihamad di pangulugyu
ta wan ma''id ha pungkapuyanyu ta nan pohdon Apu Dios di atonyu.
13 Ya innila' an adina higanan nimpe an mangidasadasal hi e ihamhamadan di
pangulugyu ya ta'on on nadan kimmulug hi ad Laodisea ya hi ad Hirapolis.
14 Ya ta'on on nan pohpohdon ta'un doktor an hi Luke ya hi Demas ya alyonday
ipa'innila' an nomnomnomon da'yu i dida.
15 Ya ipa'innilayuh nadan i'iba ta'uh ad Laodisea an nomnomnomonmi bo dida ya
ta'on on hi Nimpa ya an namin nadan kimmulug an ma'amu'amung hi baleda.
16 Binahayu'eh tuwen tudo' ya impiyeyuh nan simba'an hi ad Laodisea ta wan
bahaonda damdamahdi. Ya atbohdih nan tudo''un dida an maphod on mibaha bo
i da'yun kimmulug hina.
17 Ya ibagayu i Arkippus an mahapul an igibbuhna nan tamun inyukod nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu i hiya.
18 Hituwen dappuhna ya ha''on an hi Paul di nangitudo' an nomnomnomon da'yu.
Ya hanat nomnomnomona' an wahtun baludan. Ot hanat minaynayun nan homo'
Apu Dios i da'yu.

Nan Namangulun Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(1 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun ma'amu'amung hinah ad Tesalonika an kimmulug i Apu
Dios an hi Ama ta'u ya hi Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya nalpun ha''on an hi Paul ya
tudan ibba ta'u an da Silas i Timothy.
Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios.

Hay A'at Di Pangulug Nadan I Tesalonika

2 Hi an namin di pangidasalanmi i da'yuhna ya munhana ami i Apu Dios
3 te adimi malingling nadan maphod an ato'atonyuhna an gapuh nan pangulugyu
i Jesu Kristu ya gapuh nan ongal an pamhodyun hiya an mipatigoh nan pangi-
hamhamadanyun mangat hinadan ipatamuna. Te ongal di dinolyuh nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu ta hiya nan inaynayunyun hahaddon di pumbangngadana.
4 Da'yun i'iba an pohpohdon Apu Dios ya innilamin hiyay namto' i da'yu.
5 Te hidin nangipa'innilaanmin da'yuh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u ya
bokon hapit ya abuh te binoddangan da'yuh nan Espiritun Apu Dios ta nipaphod
di nitaguwanyu. Ta hiya nan na'innilaanyu an immannung nan intudtudumi. Ya
innilayu an hidin awadanmihna ya hay iphodanyuy ninomnommi.
6 Ya maphod ta inyunnudanyu i da'mi ya hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Te
inabulutyun un'unudon nan hapit Apu Dios an ta'on on nunhiglay pamalpaligatdan
da'yu. Mu maphod ta nan Espiritun Apu Dios damdamay nangipa'amlong i da'yu.
7 Ta hiya nan an namin nadan kimmulug hinah ad Masedonia ya hi ad Akaya ya
da'yuy nangitiganda.
8 Te gapuh nan a'at di pangulugyu ya nipa'innila nan hapit Apu Dios hi ad
Masedonia ya hi ad Akaya. Mu bokon ammuna danae te ta'on on hinadan udum
an boble ya nundongol hinaen a'at di pangulugyun Apu Dios. Ta ta'on on adimi e
uhuhon di a'atyu ya innilada tuwali.
9 Te hanadan tataguy nanguhuh i da'mi hinan inatyun nangapnga i da'mi. Ya dida
boy nangngolanmi an indinongyun mundayaw hinadan umat hi bulul ot dayawonyu
nan immannung an wadawada an Dios.
10 Ya inuhuhda bo an hadhaddonyuy pumbangngadan nan Imbabalenan hi Jesu
Kristu an malpuh ad abunyan an hiya din minahuwan Apu Dios hidin natayana ta
hiyay mangihwang i dita'u hinan nunhiglan pundusan Apu Dios hi taguh udum hi
algo.

2

Nan Maphod An Inat Paul Hi Ad Tesalonika

1 Innilayun da'yun i'iba an nan immaliyanmihna ya waday imboddangnan da'yu
2 an ta'on on nunhiglay nunholholtapanmi ot ahi ami umalihna. Te hidin
awadanmih ad Pilipay ya nunhiglay namalpaligatda ya namadngopadngoldan da'mi.
Mu maphod ta hi Apu Dios di bimmoddang i da'mi ta waday tulidmin immalihna
an nangipa'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u an ta'on on nunhiglay agge
naminhod di udum.
3 Mu hidin nuntudtuduwanmi ot ahi ayu kumulug ya ma"id ha adi maphod hi
ninomnommi. Ya ma"id ha ninomnomin munha'ul i da'yu te onmi impa'innila ya
abuh nan nahamad an tudtudu i da'yu.

4 Ta inabulut Apu Dios an da'miy e mangitudtuduh nan inat Jesu Kristu an iphodan
ta'u. Te ha ahan di pohdonmin pa'amlongon ya hi Apu Dios an nanginnilah nan
punnomnommi.
5 Ot innilayun wa'et adi maphod di at'atonyu ya adimi alyon hi maphod te bokon
da'yuy pinhodmin pa'amlongon te bokon hanadan magamgaman hitun lutay gapunah
emi puntudtuduwan i da'yu. Ya innilan Apu Dios an immannung hituwe.
6 Ya bokon bo hay pangipabaktuwan di tatagu i da'miy ninomnommi an ta'on on
apostoles da'mi i Jesu Kristu.
7 Mu inulayan da'yu i da'mi an umat hi pangipapto' di ohan inah nadan u"ungan
imbabalena.
8 Te ongal di naminhodmin da'yu ta hiya nan intudtudumi i da'yuy mipanggep
i Kristu. Ya bokon ammunah diye te ta'on on hay nitaguwanmi ya mabalin an
ipulangmi hi'on hidiyey mahapul ta iphodanyu.
9 Ya innilayu bon i'iba an hidin awadanmihnah ya abigabigat on nuntamu ami an
ta'on on hinan hilong te pinhodmin da'miy ukod hinadan mahapulmi te adimi pohdon
an maligatan ayu an umat hi pangdatanyuh anonmi.
10 Ot iyuhuh Apu Dios an nipto' di nangatmih din awadanmihna te hiyay inunudmi.
Ya ta'on on da'yun kimmulug hina ya unnudanyu te tintinnigoyu ot ma''id attog ha
inatmih lummuh pamihulanyun da'mi.
11 Ya innilayuy inatmin nuntugun ya bimmoddang hi hinohhan da'yu an umat
hinan aton di ohan amah nan imbabalena.
12 Ya inalubyag da'yuh nadan inomnomanyu ya binoddangan da'yu ta waday
naminhodyun manginaynayun hi pangulugyu. Ya imbagabagami an mahapul an
miyunnudan di pangat ta'uh nan pohdon Apu Dios an nangayag i dita'u ta wan
middum ta'uh nan pun'ap'apuwana ya ta wan mi'laggat ta'un mipabaktu hitun
ipabaktuwanah pidwana.

Hay Nangabulutan Nadan I Tesalonika Hinan Impa'innilan Da Paul

13 Nanongnan munhana ami i Apu Dios hi nangabulutanyuh nan hapitna. Te hidin
nangipa'innilaanmin da'yu ya inabulutyu an hidiye ya hapit Apu Dios an ma"id ha
alyonyuh hapit di tagu. Ya hidiyen tudtuduy mangipaphod i dita'un kimmulug.
14 Hanadan na'at i da'yun i'iba an umat hi namalpaligatan nadan ibbayun bimmoble
i da'yu ya atbohdiy na'at hinadan udum an kimmulug i Kristu an ma'amu'amung
hinadan simba'an hi ad Judea te nunhiglay hihiwon nadan ibbadan Judyu i dida.
15 Atdahdi te dida tuwaliy nangipapateh nadan propeta ya ta'on on nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu. Ya teen ta'on on hi ad uwani ya ahiwawan dita'u. Ta hiya nan
adida umipa'amlong i Apu Dios. Ya ayda mi'buhul hi atagutagu
16 te amod onda ipagol di emi pangitudtuduwan hinadan bokon Judyu hinan
atondan mi'tagu i Apu Dios. Ta gapu i datuwen adi maphod an pangatda ya nunhiglay
bungot Apu Dios i dida.

Hay Umaptuwan Paul An Mumbangngad Hi Ad Tesalonika

17 Handi ni' ya napilitan amin nanaynan i da'yun i'iba mu paddungnay wadawada
amihna te nonomnomon da'yu. Mu atonmiy abalinanmin umalihna an manigon
da'yu.
18 Pinhodmi nimpe tayyan umalihna an namama i ha''on. Te agge naminghan di
nunnomnomanmin umalihna mu dakol di aton Satanas an manandi hi emi umaliyan
hina.
19 Ya manu'e hi nunhiglay naminhodmin da'yu ya da'yu han umipa'amlong i da'mi
ta da'yuy paddungnay gunggunami an ahimi ibaga hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
hitun pumbangngadana an gapuh nanguluganyuh nan intudtudumin hapit Apu Dios.

2:17 2:17 Nan Na'na'at 17:1-10

Te gapun da'yu ya madinol ami an waday amlong nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i da'mi.
20 Ya hidiyey pangipabaktuwan damdaman Apu Dios i da'mih tun pumbangngadanah udum hi algo.

3

Hay Punnomnom Paul Hinadan I Tesalonika

1 Hidin nunhigla mo ahan di punnomnomin da'yu ot munhahapit ami ta ta'on on da'miy mataynan hi ad Athens
2 mu ta umalihna hi ibba ta'un hi Timothy an oha damdaman baal Apu Dios an e mangipa'in'innilah nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Ta hiyay bumoddang hi ihamadan di pangulugyu i Apu Dios ya ta wan humlu ayun mangun'unud i hiya
3 ta wan ma''id i da'yu ha mangiwalong hi pangulugna an gapuh nan punholholtapanyu. Te innilayu tuwalin athinay ma'at hinadan kimmulug.
4 Te hidin awadanmihna ya pinadapadananmi tuwalin da'yu an dita'un kimmulug ya paligaton dita'u. Ya tinigoyu an immannung an na'at.
5 Ta hiya nan umaptu amin manginnila hi'on nganney a'at di pangulugyuhna ta hiya nan hinnagmihna hi Timothy. Te nunhiglan minomnomana' i da'yu te alina hi baliyan da'yu i Satanas ta ma''id ha hilbin di emi nuntanudduwan i da'yu.
6 Mu maphod ta ad uwanin numbangngad hitu ya alyonay inaynayunyuy pangulugyu ya atbohdin ongal di pamhodyuh ibbayu. Ya impa'innilana bon nanongnan mapmaphod di mipanpanomnom i da'yuh a'atmi. Ya iyahupanyu anuy umaliyanmihna an umat damdama i da'mihtu.
7 Ta hiya nan ta'on on dakol di inomnomanmi ya punligatanmi ya hituwen dingngolmin a'at di pangulugyun i'ibay mangipa'amlong i da'mi.
8 Ya malinggop moy punnomnommi an gapuh nan nahamad an pangulugyu i Jesu Kristu an Ap'apu ta'u.
9 Ta hiya nan nunhiglay punhanaanmin Apu Dios an gapuh nangipa'amlonganyu i da'mi.
10 Ot gapu i datuwe ya idasadasalmih abigabigat an ta'on on hinan mahdom di emi pumbangngadan hina ta tigon da'yu ta ituddumin da'yu nadan udum an mangipihamad hi pangulugyu.
11 Ot nangamung hi Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesus an Ap'apu ta'u an mangipalubus hi emi umaliyan hina.
12 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy ukod an manginaynayun an mangipihamad hinan pumpopohhodananyu ya hay pamhodyuh udum an tatagu ta umat hinan pamhodmin da'yu.
13 Ot hanat hiyay mangipabikah i dita'un namin ta wan maphod di pangat ta'u ta hitun pumbangngadana an didan namin hinadan tataguna ya ma''id ha akhupanah bahul ta'un Apu Dios an hi Ama ta'u.

4

Hay Maphod An Pangat Di Kimmulug

1 Maphod an i'iba ta innaynayunyun inun'unud nadan inadalyun da'mi an aton an mangipa'amlong i Apu Dios. Ot hay ipa'anhanmin itugun i da'yuh ad uwani ya hanat iyal'alanay atonyun mangunud hinan tugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
2 ot innilayun namin nadan intudtudumin da'yu an nalpun Jesu Kristu.
3 Te hay pohdon Apu Dios ya an namin di aton ta'u ya miyunnudan hinan a'atna. Ta hiya nan mahapul an adi ta'u ilo' di bokon ta'u ahawa.

4 Ya mahapul an da'yun linala'i ya hay maphod di atonyuh nadan ahawayu an
miyunnudan hinan pinhod Apu Dios hi atonyu.
5 Ta adiyu paton hinadan agge nanginnilan Apu Dios an adida pa"itpol hinadan adi
maphod an pohpohdon di adolda.
6 Ot hanat halipodpodonyu ta wan ma''id i da'yu ha mangat hi adi maphod hi
ibbanan tagu an umat hi munluktap te pinadananmi tuwalin da'yu an nan mangat
hi athidi ya dusaon nan Ap'apu ta'u.
7 Te agge dita'u inayagan i Apu Dios an middum i hiya ta mangat ta'uh adi maphod
mu inayagan dita'u ta wan hanadan maphod an pangat an miyunnudan hinan
pangatnay aton ta'u.
8 Ot hanan tagun adi mangunud ituwen imbaga' ya bokon hay taguy nginhena te
hi Apu Dios an hiya nan nangipiddum hinan Espirituna i dita'u.
9 Ya hana'e bon eyu pumpopohhodanan an kimmulug ya adi mahapul an pi'tudo'mi
te impa'innilan mon tuwalin Apu Dios i da'yu.
10 Ot maphod ta pohpohdonyu nadan ibbayuh abobboblehnah ad Masedonia. Ot
hanat inaynayunyuh naen pumpopohhodananyu.
11 Ya way ohaon hay nitaguwanay ipadutu'ana ta adiyu pi'bibiyangan di udum ta
ma''id ha al'ali i da'yu. Ya way ohaon padutu'anay tamuna te hiyah diyey intuddumi
tuwalin da'yu.
12 Ta adiyu idinol hinadan udum di mahapulyu ta wan maphod di ibagan nadan
agge kimmulug i da'yu.

Hay Pumbangngadan Jesus Hitun Luta

13 Pohdonmi bon innilaonyun i'ibay a'at nadan numpun'ate an kimmulug ta
wan adi umat hinadan agge kimmulug di atonyun umukayungan an ma''id ha
namnamaondah pi'taguwandah pidwana te aggeda kimmulug i Kristu.
14 Mu dita'u ya patiyon ta'u an nateh Jesus ot mamahuwan. Ta hiya nan patiyon
ta'u bo an nadan numpun'ate an kimmulug i hiya ya taguwon Apu Dios dida ta hitun
pumbangngadan Jesus ya awitona dida.
15 Ya hay inalin nan Ap'apu ta'u ya dita'un kimmulug an matagu i diyen
pumbangngadana ya adi ta'u mamangulu mu mi'dihhan ta'uh nadan numpun'ate
an kimmulug an e manamun hiya.
16 Ta on hiyah humawwang hinan way bugut nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an
malpuh ad abunyan ya waday tumkuk ya midihhan bon tumkuk nan ohan ap'apun di
anghel ya mipadih bon gumangoh nan tangguyub Apu Dios. Ta nadan numpun'aten
kimmulug i Jesu Kristu ya tumaguda ni'.
17 Ta midihhandah nadan kimmulug an agge ni' nate an mipatuluh nan bugut ta
eda damuwon nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta minaynayun mon middum ta'un
hiyah ingga'inggana.
18 Ot hituwey nanongnah ipapanomnom ta'uh nadan ibba ta'u ta wan hituwey
mangipa'amlong i dita'un namin.

5

1 Hantu'en pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya adi mahapul an itudo'min da'yun
i'iba.
2 Te innilayu an nan algon ahina umaliyan ya umat hinan humawwangan nan
mangakoh nan mahdom an agge na'innilaan.
3 Ta hay punnomnom di tatagu i diyen a'atana ya malinggopda an ma"id ha adi
maphod hi ma'at i dida. Mu palpaliwanda ya mi'bagan madatngan di adadaganda
ya adi mabalin hi ibtikanda te i diye ya umat hi dumgohan di golang an tuwen
miyayyam.

4 Mu da'yu'en i'iba ya adi ayu umat hinadan tatagun paddungnay wahnan
munhihillong. Ta adi ayu masda'aw i diyen a'atana te innilayu mo tuwali an athidiy
ma'at an umat nimpeh umaliyan di mangako.
5 Te an namin ta'u ya innila ta'u an hi Apu Dios di namatal i dita'u ta hiya nan
paddungnay wada ta'u moh nan mapatal an ma"id ta'uh nan munhihillong an agge
ta'u mo niddum hinadan paddungnay nahilngan.
6 Ot hanat adi ta'u paton hinadan udum an palpaliwanda an ayda malmallo' ta
halipodpodon ta'uwot piboy pangat ta'u ta nanongnan mundadaan ta'u.
7 Hinan mahdom di alo'an di tatagu ya i diyey adaklan di mabutong an diday
ipaddungan nadan tatagun paddungnay wahnan munhihillong.
8 Mu dita'u'en napatalan ya hanat halipodpodon ta'u ta wan nan pangulug ta'u
ya pamhod ta'uy mi'alig hi gumo' an ilubung ta'u ta pumbaliw ta'u. Ya nan e
ta'u papannodan hi pangawitan Jesus i dita'uy mi'alig hi helmet an pumbaliw ta'uh
pangulug ta'u.
9 Ya madinol ta'u te hi Apu Dios ya bokon hay e ta'u adusaan di namto'anan dita'u
te hay e ta'u pi'taguwan i hiya an gapuh nan inat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
10 Hiyay nangiyaten dita'u ta ta'on on alinah mate ta'u onu matagu ta'uh tun
pumbangngadana ya mabalin an mi'tagu ta'un hiya hi inggana.
11 Ta hiya nan hanat inaynayun ta'un munhintutugun ya munhimboboddang
ta mihamad di pangulug ta'u an umat hinan atonyuh ad uwani ta way aton di
pangulugyun mihamad.
12 Hay ibagami bon da'yun i'iba ya hanat lispituwon ta'u nadan mahlun mangi-
pangpangulun da'yu te diday pinto' Apu ta'uh muntudtudu ya muntugun i da'yu.
13 Ya hanat ipatigoyuy pamhodyun dida te hi Apu Dios nimpey nangiyukod i dida i
diyen tamuda. Ya hanat mun'u'unnudan ayu ta matigoy pun'oh'ohha'anyu.
14 Ya ibagami bon da'yun i'iba an hanat tugunonyu nadan ma'higga ya patuli-
donyu nadan ma'attakut ya boddanganyu nadan nakapuy di pangulugda ya hanat
munhin'a'awat ayu ya mun'u'ullayan ayu.
15 Ya nomnomnomon ta'u ta adi ta'u iballoh nan adi maphod an atondan dita'u ta
nanongnan mun'u'ullayan ta'u nimpe ya atbohdiy aton ta'u hi an namin an tatagu.
16 Ya hanat nanongnan mun'am'amlong ta'un namin.
17 Ya hanat adi ta'u umenglen mundasal.
18 Ya ta'on on nganney ma'at ya munhana ta'u te hiyah tuwey pohdon Apu Dios hi
aton ta'un kimmulug i Jesu Kristu.
19 Ya adi ta'u ibahho nan pohdon nan Espiritun Apu Dios.
20 Ya nomnomnomon ta'u bo ta adi ta'u pihulon nadan ipa'innilan Apu Dios hinadan
ibba ta'u.
21 Mu mahapul an hamadon ta'un innilaon hi'on immannung an miyunnudan hinan
pohdon Apu Dios on ahi ta'u unudon nan ibagada.
22 Ya hanat adi ta'u aton di nganneh diyen adi maphod.
23 Ot hanat hi Apu Dios an alpuwan di linggop di mangipaphod i dita'u ta lo'tat ya
miyunnudan di a'at ta'uh nan a'atna ta an namin nan nomnomnomon ta'u ya nan
pangat ta'u ya miyunnudan hinan pohdona. Ta hitun pumbangngadan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu ya ma"id ha akhupanah numbahulan ta'u.
24 Madinol ta'un ipa'annung Apu Dios danae te hiya an namto' i dita'u ya atonan
namin nan imbagana.
25 Maphod on da'mi idasadasalan i da'yun i'iba.
26 Ya maphod boh on munhin'a'apnga ayun i'iba.
27 Ya innilan nan Ap'apu ta'u tun ibaga' i da'yu an mahapul an ibahayuh tuwen
tudo' ta donglon nadan i'iba ta'uhna.

28 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun namin.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika
(2 Thessalonians)

1 Hituwen tudo' i da'yun i Tesalonika an kimmulug i Apu Dios an hi Ama ta'u ya i
Apu ta'un hi Jesu Kristu ya nalpun ha"on an hi Paul ya da Silas i Timothy.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u
ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan I Apu Dios An Gapuh Nadan I Tesalonika

3 Ongal di punhanaanmi i Apu Dios i da'yun i'iba te tuwen mun'ihamad di
pangulugyu ya ta'on on nan pumpopohhodananyu.
4 Ta hiya nan an namin di immayanmi an a'am'amungan di kimmulug i Apu Dios
hinadan udum an boble on impa'innilamin diday pun'amlonganmin da'yu hinan
eyu panginaynayunan hi pangulugyu ya nan eyu pangit'itpolan hinadan nunhiglan
pamalpaligat di tatagu i da'yu.
5 Ya hinaen pangit'itpolanyuh nadan ma'ma'at i da'yuy atigana an hitun punhu-
malyaan Apu Dios ya middum ayuh nan pun'ap'apuwana.
6 Ya nipto' di pangat Apu Dios te nundadaan an mangiballoh hinadan inat nadan
namalpaligat i da'yu.
7 Ta dita'un mapalpaligat hi ad uwani ya mapogpog di punligatan ta'uh tun
pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an ipatigan di anabaktuna te
mili'woh i hiya han mundalang an apuy ya mi'uyug i hiya nadan anghel an ongal
di abalinanda an malpuh ad abunyan.
8 Ta dusaon Apu Dios nadan agge nanginnilan hiya an adi mangun'unud hinadan
tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Ta hay dusada ya madadagdah inggana te mihi"anda i Apu Dios ta adida tigon
nan ma"id ha nihippatanan anabaktuna.
10 Mu da'yu'e ya middum ayuh nadan dakol an tinatagun Apu Dios an gapuh
nangun'unudanyuh nadan intanuddumi. Ta hidiyen algon pumbangngadan Kristu
ya an namin ta'un kimmulug ya nunhiglay ahi ta'u pundayaw i hiya.
11 Ta hiya nan nanongnan idasadasalan da'yu ta wan inaynayun Apu Dios an
mangipaphod i da'yu ta wan miyunnudan di a'atyuh nan pohdona te hidiyey gapunah
namto'anan da'yu. Ya ta boddangan da'yun hiya ta way atonyun mangat hinadan
maphod an pohdonyun aton ta atigan di kimmuluganyu.
12 Hiyah tuwey dasalmi ta mipabaktu nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu hinan
nitaguwanyu ya atbohdin ipabaktu da'yu damdaman hiya te ongal di homo' Apu
Dios ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu i da'yu.

2

Hay Ma'ma'at Ya Ahi Mumbangngad Hi Jesu Kristu

1 Ad uwani ya pohdo' an ibaga i da'yun i'iba nan ahi ma'at i diyen umaliyan nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay e ta'u a'amungan an e manamun hiya.
2 Ta adi hi kittang on minomnoman ayu onu tumakut ayu hi'on waday donglonyu
an umat hinan alyonday nadatngan mo nan algon umaliyan nan Ap'apu ta'un
munhumalyan dita'u. Ta ta'on on alyonday hi Apu Dios di nangipa'innila i diyen
inalida onu da'miy alyondah nangali onu nangitudo' ya hanat adiyu patiyon.
3 Ot hanat halipodpodonyu ta ta'on on nganney alyonda ya adi ayu mabaliyan. Te
hidiyen pumbangngadan Jesu Kristu ya adi mabalin hi ma'at te ingganah madatngan

nan timpu an dakolday tatagun mangiwalong an mangun'unud i Apu Dios ya
ngohayonda hiya ya ahi humawwang nan tagun nunhiglan adi maphod di pangatna.
Mu hay umudi ya mipiyeh impilnu ta munholholtap hidih inggana.
4 Ya hituwen tagu ya ngohayonah Apu Dios ya ta'on on nadan udum an dayawon
di udum an tatagu te alyonay ma"id ha udum hi na'abbaktu mu hiya. Ya e bo udot
umbun hinan Templo hi ad Jerusalem te alyonay hiyah Apu Dios.
5 Datuwen inanali' ya innilayu te intanuddu' tuwali i da'yu hidin awadan ta'uhna.
6 Ya innilayu bo an waday mangipagol hi humawwangan ni' diyen ma'ngohhen
tagu hi ad uwanin agge ni' nadatngan nan nagtud an umaliyana.
7 Mu ta'on on needahnay mungngohe i Apu Dios hi ad uwani mu agge ni' na'innilaan
hidiyen mangipangpangulun dida te wada nimpey mangipagol. Mu udum hi algo ya
uma'aan hidiyen mangipagol
8 ta mabalin an humawwang ta mumpa'innilah diyen nunhiglan tagu. Mu hitun
umaliyan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hanan nunhiglan binangnan malpuh
to'onay pamatenan hiya.
9 Ya hidiyen nunhiglan tagu ya hi Satanas di mangdat hi abalinana an mangat hi
dakol an milagro ta pamalbalinah tatagu
10 ya dakol nadan udum an adi ahan maphod an ato'atona. Mu dadiyen atona
ya ona pamalbali nimpeh tatagu. Ta nadan mabaliyan ya mihiwwedan Apu Dios
hi inggana te adida abuluton nan nahamad an tudtudu an mangitudduh atondan
mi'tagu i Apu Dios.
11 Ta hiya mo bo nan iyabulut Apu Dios ta mamamay eda abaliyan ta hanadan
nibahhon tudtuduy iyal'aladan patiyon.
12 Mu umudi ya dusaon Apu Dios dida an gapuh nadan adi maphod an
nun'am'amlongandan ina'inat.

Hanadan Mi'tagu I Apu Dios

13 Da'yun i'iba an pohpohdon nan Ap'apu ta'u ya nanongna nimpen munhana ami
i Apu Dios an gapu i da'yu. Te ta'on on hidin hopapna ya pinto' da'yu ta mi'tagu ayu
i hiya. Ot tee an nipa'annung te numbalinon da'yuh nan Espirituna hi tataguna an
gapuh namatiyanyuh nan nipto' an tudtudu.
14 Te nan impa'innilamin da'yun hapit Apu Dios di nangayagnan da'yu ta wan
mabalin an middum ta'un namin an mipabaktu hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
15 Ot hiya nan mahapul an inaynayunyun unudon nadan intuddumi ya intudo'min
da'yu.
16 Ya hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hi Ama ta'un hi Apu Dios an ongal di
pamhodna i dita'u ot idattan dita'uh nan ma"id ha pogpognan amlong di punnomnom
ta'u ya nan maphod an e ta'u namnamaon an gapuh nan homo'na
17 di mangipabikah i dita'u ya mangdat hi tulid ta'u ta wan mipto' an namin di aton
ta'u ya hapiton ta'u.

3

1 Hay ma'udin ibagamin da'yun i'iba ya hanat idasalan da'mi ta wan adi madne ya
mihinap hi abobboble nan hapit nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an emi ipa'innila. Ya
ta wan hanadan mangngol ya mun'am'amlongdan mangabulut an umat hi inatyu.
2 Ya idasalan da'mi bo ta ihwang da'mi i Apu Dios hinadan tatagun adi maphod di
pangatda te adi an namin di tagu ya mamatidah nadan itudtudumi.
3 Mu ta'on on athidi ya madinola' an pabikahon dita'un namin ya ipapto' dita'uh
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta mihwang ta'uh nan aton Satanas.
4 Ya madinol ami an nan Ap'apu ta'uy bumoddang i da'yuhnah nan eyu pan-
gun'unudan hinadan intugunmin da'yu.

5 Ya hanat hiyay bumoddang i da'yu ta wan ma'udman nan innilayun a'at di pamhod
Apu Dios ya ta wan abalinanyun mangitpol hi ligat an umat hinan inat Kristu.

Mahapul An Muntamu Ta'u

6 Hay itugunmi bon da'yun i'iba an intugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya
mahapul an adi ayu mi'mi''uyug hinadan i'iba ta'un ma'higga an adida unudon nadan
intudtudumi an mahapul an humlu ta'un muntamu.
7 Te hay maphod ya iyunnudyuh nan inatmihdin awadan ta'uhna an nuntamu ami.
8 Te aggemi pinhod an namaaggon ni''an amin da'yu an adimi bayadan. Ta hiya nan
abigabigat ya ta'on on hinan hilong on nuntamu ami ta wan da'miy ukod hinadan
mahapulmi te adimi pohdon an ungalon da'yu.
9 Unhaot mabalin an iyukodmin da'yu nadan mahapulmi mu aggemi inathidi ta
wan waday pangiyunnudanyu.
10 Te hidin awadan ta'uhna ya imbagami an nan tagun adi muntamu ya adi mangan.
11 Ya manu'eh itudo'mih tuwe ya dingngolmi an wadaday udum i da'yun adi
muntamu ta onda e tumaktak hinadan ibbadan muntamu.
12 Ot hanadan intugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di ipa'anhanmin da'yun adi
muntamu ta ipadutu'anyun e muntamu ta waday itanudyu.
13 Ya da'yu'en udum an i'iba ya hanat adi ayu umenglen mangat hi maphod.
14 Ya alina'e hi wada damdama i da'yu di adi mangunud ituwen intudo'mi ya
mahapul an adi ayu midmiddum i hiya ta way atonan bumain.
15 Mu adiyu ahiwawan an onyuot tugunon an umat hi panugunyuh nan hi ibbayu.

Hay Dappuh Nan Mi'adwan Tudo' Paul Hinadan I Tesalonika

16 Ot hanat nanongnan palinggopon da'yu hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an ta'on
on nganney ma'at. Ya hanat hiyay mawadan bumoddang i da'yu.
17 Hituwen dappuh tuwen tudo' ya ha''on an hi Paul di mangitudo' ta pangimatu-
nanyuh panudo''u.
18 Ya hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yun
namin.

Nan Namangulun Tudo' Paul I Timothy
(1 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Paul an apostoles Jesu Kristu an e
mangipa'innilah a'atna te pinto'a' i Apu Dios an Mangihwang i dita'u hinan dusana ya
hi Jesu Kristu an hiyay gapunan waday namnamaon ta'un pi'taguwan ta'uh pidwana.
2 Hituwey tudo''un he"a Timothy an ibilang'uh imbabale' an gapuh nangunudam
hinan tudtudun inunud'u.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u ya
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Tugun Paul Hinadan Nibahhoy Tudtududa

3 Hay imbaga' i he''ah nakaka' hinah ad Epesus hi umaya' hi ad Masedonia ya hiya
boy ibaga' i he"ah ad uwani an mahapul an umohnong'ahnah ad Epesus ta way atom
an manugun hinadan mangitanudduh nibahhon tudtudu ta idinongda.
4 Te danaen itudtududan a''apoh hidin nadne ya nan tanontonondan a'at di
a'ammod hidin nadne an uhu'uhuhonda ya gumalat hi pun'a'ahhiyanda. Ya ma''id
ha iboddangnah nan e umong'ongngalan di pangulugda ta wan atonda nan pohdon
Apu Dios.
5 Hay gapunah pangituguna' ituwe ya ta mumpopohhodan ta'un namin an gapuh
nan immannung an pangulug ta'un Jesu Kristu. Te madinol ta'un ma''id ha bahul
ta'u hi manandih nan niyatan ta'un Apu Dios an gapuh nan naminhod ta'un mangat
hinadan pohdona.
6 Te danae'en e tumanudduh nibahho ya ma"id ha hunung nan dakol an eda
ibagabaga.
7 Ya pohdonda'eh'an diday muntudtuduh nan tugun Moses mu dee mannot an adida
ma'awatan di a'at nan eda itudtudu ya nadan udum an eda ibagabaga.
8 Innila ta'u an nan tugun Moses ya maphod mu gahin di ma'awatan ta'u nan nipto'
an pinhodnan ibaga.
9 Te nan tugun Moses di mangipa'innila hi a'at di bahul. Ya bokon hanadan maphod
di pangatday tugunona te hanadan mungngohe ya nadan adi maphod di pangatda
ya nadan ma''id ha takutdan Apu Dios an attaondan bumanahubbahul ya nadan
mamateh a'ammodda ya nadan udum an pamaaggon pimmateda
10 ya nadan mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan mangat hi nagaga''iho an umat
hinadan linala'in ilo'day ibbada bon linala'i ya nadan tatagun e mangihbut hi ibbadan
tagu ya nadan mangibagah agge immannung ya an namin nadan adi mangunud
hinan nahamad an tudtudu
11 an hidiye nan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu an impa'innilan nan na'abbaktun
Dios an hiya nan alpuwan di nahamad an amlong. Hituwe nan inyukodnan ha''on ta
e' itudtudu.

Hay Nammo'an Apu Dios I Paul

12 Ongal di punhanaa' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an nangdat hi abalina' an
mangat hinadan ipatamuna. Ya munhanaa' bo te imbilanga' hi na'na'unnud ta hiya
nan pinto'a' hi ohah nadan puntamuwona
13 an ta'on on nunhiglan adi maphod di e' hinapihapit hi a'atna. Ya mabungota' an
tagu ta pinaligat'u nadan kimmulug i hiya. Mu munhanaa' ta himmo'a' i Apu Dios an
gapu ta hidin aggeya' ni' kimmulug i Kristu ya agge' innila an nibahho nadan ato'ato'.

14 Mu ongal di homo' nan Ap'apu ta'un ha''on ta binoddangana' ta nawaday
pangulug'u ya pamhod'uh ibba' an tagu. Te athituy ma'at i dita'u an gapuh pangulug
ta'un Jesu Kristu.
15 Ta immannung an hi Jesu Kristu ya immalih tun luta ta ihwangna nadan
nun'abahulan ta way atondan mi'tagun hiya. Unhaot patiyon di an namin di tagu. Ya
teen ha''on di oha an nunhiglan na'bahhulan.
16 Ya maphod ta himmo'a' nimpe i Apu Dios ta nan inatnan ha''on ya hidiyey
mangipatigo an hi Jesu Kristu ya hadhaddonay kumulugan nadan nun'abahulan an
umat i ha''on. Ta panginnilaan di tatagu an ta'on on dida ya mabalin an mi'tagudan
hiyah munnananong hi'onda kumulug i Jesus.
17 Ot hi Apu Dios ya abuh di nanongnah madayaw ya mipabaktu. Te hiya ya Patul
an ma''id ha pogpog di pun'ap'apuwana ya adi matigo ya nanongnay a'atna te hiya
ya ammunay nahamad an Dios. Amen.

Hay Nangihamadan Paul An Nanugun I Timothy

18 Danaen intugun'un he''an imbabale' Timothy ya hiya tuwaliy imbagan nadan
nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios i he''ah atom ta wan ihamadmun labanon
nadan adi maphod
19 ta wan minaynayun nan nahamad an pangulugmu ya nan pangatam hinadan
innilam an pohdon Jesu Kristu hi atom. Ta adim paton hinadan udum an ta'on
on inniladan adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios nan ninomnomdan aton ya
atonda damdama ta hidiyey namahbah hi pangulugda.
20 Hiyah naey na'at i da Haymenyus i Alexander ta hiya nan inyukod'u mo dida i
Satanas. Ta hiyay mamalpaligat i dida ta matitilogda ta wan idinongdan mamihupihul
i Apu Dios.

2

Hay Mahapul Hi Aton Nadan Tatagun Apu Dios

1 Hay ma'ahhapul ahan hi aton ta'u ya idasadasalan ta'un namin di tatagu ta
wan hom'on Apu Dios dida. Ya nanongna bon munhana ta'un Apu Dios hinadan
boddangnan dida.
2 Ya mahapul bon idasadasalan ta'u nadan patul ya an namin nadan nabaktun
ap'apu ta maphod di punggubilnuda ta wan ma''id ha mangipagol i dita'un kimmulug
hi e ta'u pangunudan hinan pohdon Apu Dios an nipto' an pangat.
3 Ot maphod on athidiy idasal ta'u te hidiyey umipa'amlong i Apu Dios an
nangihwang i dita'u hinan dusanan dita'u.
4 Te hay pohdona ya an namin di tagu ya innilaonda ya abulutonda nan nipto' an
tudtudu ta wan mi'tagudan hiyah munnananong.
5 Te oha ya abuh hi Apu Dios an nahamad an Dios ya oha bo ya abuh hi Jesu Kristu
an mabalin an mangihapit i dita'un tatagu i Apu Dios an hiya nan numbalin ni' hi
tagu.
6 Te hidin nadatngan nan ninonomnom Apu Dios an umaliyan Jesu Kristu ya
impa'alina ta inyatenay bahul di tagu. Ta hituwey panginnilaan an pohdonan
mi'tagudan namin di tatagu i hiyah munnananong.
7 Ot hiyah tuwey gapunah namto'anan ha''on hi apostolesna ta e' ipa'innilah tuwen
tudtuduh nadan bokon Judyu. Ta innilaonda ta wan mi'taguda damdama i Kristu
hi'onda unudon nan nipto' an tudtudu. Immannung hituwen inali' an bokon layah.
8 Maphod boh on nadan linala'ih nadan ahayuhayupan di mumpangulug i Jesus
ya idinongda nadan adi maphod an pangatda ta ihamaddan mundasal an ma''id ha
hihiwoda onu bungotdah ibbada.

9 Ya maphod boh on nadan binabai ya iphoddan munlubung ta adida umi-
pabain. Mu adi mahapul an punhiglaonday pangiphoddah ibu'da ya adi gahin
on mun'usaldah nadan balitu' onu perlas. Ya adi gahin on munlubungdah nadan
nun'anginan lubung.
10 Te hay panginnilaan hinan immannung an aphod di binabain kimmulug i Apu
Dios ya nan maphod an pangatda.
11 Ya mahapul bo an nadan binabai ya mumpada''ulda ta igongahanda nadan
linala'in muntudtudu.
12 Te adi maphod hi'on nadan binabaiy muntudtuduh nan a'amu'amunganyu ta
diday umanhan. Hay maphod ya dindinnonganda ta mundongolda.
13 Te hidin nunlumuwan Apu Dios hi hopap di tagu ya hi Adam di namangulun
limmuna ot ahi nan babain hi Eba.
14 Ya bokon hi Adam di nabaliyan te nan babain ahawana ta hiyay namangulun
numbahul i Apu Dios.
15 Ta gapuh numbahulan Eba ya mumpaligat nadan binabai hi'onda mun'ayyam.
Mu ta'on on athidi ya mabalin an pi'taguwon Apu Dios dida hi'onda inaynayun di
pagulugda ya pamhoddah ibbada ya nipto' di pangatda.

3

Hay A'at Di Mangipangpanguluh Kimmulug I Apu Dios

1 Immannung nan ugganda ibaga an alyonday, Nan tagun pohdonan hiyay
mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmulug ya maphod hidiyen ninomnomnan
aton.
2 Mu mahapul an nan mangipangpanguluh nadan ibbanan kimmulug ya maphod
di pangatna an ma''id ha pamihulan di tatagun hiya. Te adina iluktap di ahawana
ya innilanan mangono'nong hi panapitna ya pangatna ya ma''apnga hi'on waday
humawwang hi baleda. Ya abalinanan muntuddu.
3 Ya ma''id ha abutongana ya adi hi kittang on bumungot te ma'ule. Ya adi hi kittang
on mi'hannu ya bokon hay pihhuy gagamgamana.
4 Ya gahin di innilanan mangipapto' hi nunhituwana ya innilana bon muntugun
hinadan imbabalena ta na'na'unnudda.
5 Te onha adina abalinan an mangipapto' hi nunhituwana ot nganney atonan
mangipapto' hinadan kimmulug i Apu Dios.
6 Ya hanat bokon hanan hiyah kimmulug di pot'onyuh mangipangpangulu te
hinuddum ya hidiyey gumalat hi pumbaktuwana ta lummuh adusaana an umat hinan
na'at i Satanas.
7 Ya mahapul bon ta'on on nadan agge kimmulug ya maphod di ibagadah a'atna. Te
onha adi athidi ot lo'tat ya waday akhupandah pumbahulana ta mibabain ta hidiyey
pangabak nan diyablun hiya te ayna kinna.

Hay A'at Nadan Bumoddang Hinan Mangipangpanguluh Nadan Kimmulug

8 Hanada'e damdaman bumoddang hinan mangipangpanguluh nadan kimmulug
ya hanat piyalon di tatagu dida te maphod di pangatda ya panapitda. Ya adida uggan
mabutong. Ya bokon hay pihhuy gagamgamanda.
9 Ya hanat miyunnudan nan pangatda hinan nipa'innilan kinulugda an hapit Apu
Dios.
10 Ta hiya nan mahapul an ihamadyun innilaon di a'atda ta at'ehdin maphod
di pangatda ya mabalin an diday bumoddang hinadan mangipangpanguluh nadan
kimmulug.
11 Ya atbohdih nadan ahawada an hanat piyalon di tatagu dida te adida e
tumtumbu'on di ibbada. Ya mahapul an abalinandan mangono'nong hi panapitda
ya pangatda ya waday dinol di tatagu i dida hi an namin an atonda.

12 Ot hanada'e nimpen bumoddang hinadan mangipangpanguluh nadan kimmulug
ya mahapul an adida iluktap di ahawada ya inniladan mangipapto' hi nunhituwanda.
13 Te maphod'ey pangatdah nan tamun niyukod i dida ya mipabaktuda. Ya
umong'ongngal di dinoldan e muntudtuduh mipanggep i Jesu Kristu.
14 Intudo''u datuwe an ta'on on ninomnom'un agagga ya umaliya' hina
15 te alinah waday ataktaka' ya innilam di atom te mahapul an nipto' di aton nadan
tatagun nibilang hinan pamilyan Apu Dios. Te dita'un tatagun nan wadawadan Dios
di mangipa'innila ya mangita'dog hinan nahamad an tudtudu an umat hinan a'at nan
o"ongal an pusti.
16 Te tun unudon ta'u an ma''id ha nipaddungana an agge nipa'innilah din nadne
ya alyonay,

Hi Kristu ya numbalin hi tagu ya impa'innilan nan Espiritun Apu Dios di amaphodna ya tinigon nadan anghel ya nipa'innilay a'atnah abobboble ya dakolday kimmulug i hiyah tun luta. Mu ad uwani ya nipabaktuh ad abunyan.

4

Hay A'at Nan Nibahhon Tudtudu

1 Pohdo' an ipanomnom bo i he''a nan impa'innilan nan Espiritun Apu Dios an
alyonay hay umudi ya wadaday udum an mangiwalong hi pangulugda i Jesu Kristu.
Te mabaliyandah nan nibahhon tudtudun malpuh nadan didimunyu
2 an ipituddudah nadan tatagun nangipa'inghah layah te nadadawoh i didah diyen
nibahhon at'attonda.
3 Te hay itudduda ya alyonday bahul i Apu Dios nan e alahinan ya hay panganan
hinadan udum an makan. Mu adi athidi te hay makan ya limmun Apu Dios ta anon di
tatagu. Ot dita'un kimmulug an nanginnilah nan nahamad an tudtudu ya munhana
ta'uh nangdatan Apu Dios hinadan makan ta anon ta'u.
4 Te an namin nadan limmun Apu Dios ya maphod an adi mapaniyo hi'on munhana
ta'u i hiyah nangdatana.
5 Ta hiya nan an namin di makan ya mabalin an anon ta'u an gapuh pangidasalan
ta'un miyunnudan hinan imbagan Apu Dios.

Hay A'at Di Maphod An Baal Jesu Kristu

6 Hanat ipa'innilam danaen imbagabaga' hinadan ibba ta'uhna te athinay a'at
di maphod an baal Jesu Kristu an nanongnan ada'adalona nan mitudtudu an
mangipihamad hi pangulug.
7 Mu tigom ta adim hanguton nadan ma''id ha hunungnan a''apoh hidin nadne
an ma"id ha boddangdah nan umongngalan di pangulug. Ta hay maphod ya
inaynayunmun ipa'inghan mangat hinadan miyunnudan hinan pohdon Apu Dios
8 an umat hi pangipa'inghaan tun adol an muntamu. Mu nahamhamad nan e ta'u
pangipa'inghaan an mangun'unud hinadan tugun Apu Dios te iphodan ta'uh inggana
an adi ammunah ad uwani.
9 Hituwen inali' ya immannung ot maphodot on unudon di tatagu.
10 Ot humlu ta'un e mangipa'innilah a'at Apu Dios an ta'on on naligat ya mundinol
ta'uh nan wadawada an Dios an hiya nan mangipappapto' hi tatagu an namamah
nadan kimmulug i hiya.
11 Ot datuwey ituddum hinadan tatagu ta unudonda.
12 Mu halipodpodom di pangatmu ta mabalin an he''ay pangiyunnudan nadan ibba
ta'un kimmulug i Apu Dios an gapuh nan maphod an atom an umat hi panapitmu ya
pamhodmuh ibbam an tagu ya nan pangulugmu ya nan maphod an punnomnommu.
At'ehdiy pangatmu ya ma''id ha atondan mamihul i he''a an ta'on on'a unga.

13 Hay maphod boh atom ta ingganah ona' umali ya ibahabaham nan hapit Apu
Dios hinadan a'am'amunganyu. Ya ituddum di pinhodnan ibaga ta ma'awatanda ta
unudonda.
14 Ya hanat adim higanan an mangat hinan abalinam an indat Apu Dios
an impa'innilan nadan mangipangpanguluh kimmulug hidin nangiha'mowandah
ta'ledan he"a hi nangidasalandan he"a.
15 Ot hanat atom di abalinam an mangat i datuwen imbaga' ta wan tigon di tatagu
an umong'ongngal di pangulugmu.
16 Ya hanat halipodpodom di pangatmu ya ta'on on nadan itudtudum. Ya inay-
nayunmun mangat i datuwen imbagabaga' te atom'ehdi ya wadaday maboddangan
ta mi'taguda i Apu Dios an umat i he"a.

5

Hay Intugun Paul Hi Aton Timothy Hinadan Kimmulug

1 Hay oha bon itugun'un he"a ya hanat adim ihingal nadan amamma hi'on waday
nibahhawanda. Maphod on pa'ulayam dida an ay hanan ammodmu dida. Ya
atbohdih nadan mumpangilog an linala'i an hanat ibilangmu didah i'ibam.
2 Ya hanada'en ininna ya ibilangmu didah hi inam. Ya nada'en binabain mumpang-
pangngilog ya ibilangmu damdama didah i'ibam ta maphod di punnomnommu i dida.
3 Ya hanat tigom ta ipapto'yu nadan nabalu an ma"id ha mangipapto' i dida ta
da'yuy mangdat hinadan mahapulda.
4 Mu wadada'ey i'imbabaleda onu apapuda ya maphod on innilaonda an diday
mangipapto' hinadan a'ammodda ta ay hidiyey paddungnay pumbayaddah nangi-
panapto'an di a'ammodda i dida ot umipa'amlong i Apu Dios hidiyen atonda.
5 Ya hanan imbaga' an nabalu an ma"id attog ha bumoddang i hiya ya hi Apu Dios
di pundinolana ta hiya nan adina higanan an dumasadasal an mumpaboddang i hiya
hi ahodohodom ya abigabigat.
6 Mu nadan udum an on nan umipa'amlong hi nitaguwandah tun lutay nomnom-
nomonda ya ma"id ha niyatanda i Apu Dios ta hiya nan hay panigon Apu Dios i dida
ya nateda an ta'on onda matagu.
7 Ot danaey itugunmuh nadan mumpangulug ta innilaonday nipto' hi atonda ta
wan ma"id ha pamihulan di tatagu i dida.
8 Te onha waha taguh adina ipapto' di tulangna an namamah nan pamilyana ya
ma"id ha hilbin di pangulugna. Ta udu'duldaot bo eh'a nadan agge kimmulug mu
hiya.
9 Ya hay mabalin hi iddumyuy ngadanah nan nitudo'an di ngadan nadan nabalu
ya mahapul an nan mahuluk hi nanom (60) di tawona. Ya mahapul an naminghan
an nalahin
10 ya maphod di ibagan di tataguh a'atna an umat hinan maphod an panalipod-
podnah imbabalena hi'on waday imbabalena. Ya ma"apnga hinadan humawwang hi
balena an namamah nadan tatagun Apu Dios. Ya bumoddang hinadan maligatan ya
nanongnay naminhodnan mangat hinadan maphod.
11 Mu hanada'en nabalu an aggeda ni' na'ininna ya adiyu iddum dida. Te alinah
maluman di punnomnomda ya iwalongda nan imbagadan punhilbiyanda i Kristu ta
malahinda.
12 Ya hidiyey gumalat hi pumbahulanda te iwalongda nan imbagadah atonda.
13 Ya bokon'e bo ya alinah humigada ta palpaliwanda an e mi'ib'ibbun hi abalebale.
Ta tumtumbu'onday ibbada ya mi'bi'biyangdah at'atton di udum an tatagu. Ya lo'tat
ya ta'on on hanadan adi maphod an mibaga on ibagada.

14 Ta hiya nan hay ibaga' ya udu'dulnah on mumbintan nadan nabalu an agge ni'
na'ininna ta mun'imbabaleda ta waha ipapto'da ya ta wan bokon diday gumalat hi
pamihulan nadan ma'hihhiwo i dita'u.
15 Te ta'on on ad uwani ya needahnay udum an nabalu an nangiwalong hi
pangulugda ta hi Satanas di unudonda.
16 Ot pidwo' bon ibaga an hanadan kimmulug an wadaday tulangdah nabalu ya
mahapul an diday ukod an bumoddang i dida ta adida iyukod hinan simbaan ta way
aton nan simbaan an bumoddang hinadan udum an nabalu an ma"id ha bumoddang
i dida.

Hay A'at Nadan Mangipangpanguluh Nan Simba'an

17 Hay oha bo ya nomnomnomonyu ta ong'ongngal di midat* hinadan linala'i an
maphod di atonda an mangipangpanguluh nadan kimmulug an namamah nadan
mahlun muntudtuduh hapit Apu Dios.
18 Te diday ni'aligan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Adiyu bunguton di to'on
nan baka hi'on mun'ilik ta anona dohah nadan ma'ilik. Ya alyona boy, Nan muntamu
ya mahapul an midattan hi bo'laona.
19 Ya alina'e hi waday ipabahuldah nan mangipangpangulun da'yun kimmulug ya
tigonyu ta adi namaag ya pinatiyu te gahin on wadada i da'yu ha duwa onu tuluh
muntistigu an immannung.
20 Mu alina'e hi immannung an numbahul ya ihingalyu hi'on ayu na'amung ta wan
pangitigan di udum ta adida aton di athidi.
21 Ya ibaga' bon he"a Timothy ta ihamadmun un'unudon danaen intugutugun'un
he"a ta ma"id ha pangipangngelam. Te hi Jesu Kristu ya hi Apu Dios ya ta'on on
nadan anghelna ya dingngoldah tuwen panugun'un he"a.
22 Ya hanat adi namaaggon pinto'yu nadan mangipangpanguluh nadan kimmulug
on inha'moyuy ta'leyu i dida ta idasalanyu dida te mahapul an innilaonyu ni' di a'at
nan ohan tagu ya ahi mabalin an pot'onyu. Te logmonyu'e ya mi'bahul ayu hi'on
waday atonah adi maphod. Ot hiya nan halipodpodonyu ta ma"id ha atonyuh adi
maphod.
23 Ya mabalin an uminum'ah kittang hi bayah ta ti'dona nan uggan humakit hi
putum.
24 Ot hanat nomnomom nan imbaga' hi atonyu an mumpilih nadan mangipang-
panguluh nadan kimmulug. Te wadaday udum an tatagu an on tuwali ma'attigoy
pumbahulanda ta hiya nan na'innilaan boy adusaandah udum hi algo. Mu wadada
boy udum an adi ma'innilah ad uwaniy pumbahulanda mu lo'tat damdama ya
ma'innilaan.
25 Ya atbohdi an wadaday udum an ma'attigo nan maphod an at'attonda. Mu
wadada boy maphod an aton di udum an adi ma'innilah ad uwani mu ma'innilaan
hi udum hi algo.

6

Hay Maphod Hi Aton Nadan Himbut

1 Ya pohdo' bon tugunom nadan kimmulug an himbut ta lispituwonda ya
un'unudonda nadan ud himbut i dida. Ta wan ma"id ha gumalat hi pamihulan di
tatagu hinadan tatagun Apu Dios ya ta'on on nan tuguna an itudtudu ta'u.
2 Ya hanada'en himbut an kimmulug i Apu Dios nadan ap'apuda ya hanat adida
alyon hi ta'on on adida un'unudon dida ot ibbadan kimmulug. Mu hay maphod ya

* **5:17 5:17** Hay alyon di udum an Biblia hinan midat ya punlispitu ya nadan udum'e ya nan duwa an bino'la ya punlispitu. **5:18 5:18** Deuteronomy 25:4 **5:18 5:18** Luke 10:7

iyal'alanan maphod di atondan munhilbin dida te ibbadan kimmulug nan ud himbut i dida.
Ot hanat datuwey ipa'anhanmun itugun i dida.

Hay A'at Nan Nibahhoy Itudtuduna

3 Wadaday udum an nat'on di itudduda an agge niyunnudan hinan un'unudon ta'un tudtudun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu
4 an dadiye nadan mangipabaktuh adolda ya agge nanginnilah nan nahamad an tudtudu. Te hay pinhodda ya mi'yahhiyanda hinan mipanggep hinan hapit Apu Dios ta hidiyey gumalat an wadaday munhin'a''amoh ya humihiwoh ibbada ya wadada mo ahan di mangibagah adi maphod ta ma''id mo ha dinoldah hinohha.
5 Ya umana'ahhiyanda te hiyah diyey a'at nadan adi maphod di punnomnomda an dida nadan nanginganuy hinan nahamad an tudtudu. Ya hay punnomnomda ya gapuh nan tudtudun Jesus ya kumadangyanda.
6 Mu immannung an nan mundinol i Apu Dios ya mapnek hinan indat Apu Dios an wadan hiya ta hiya nan mibilang hi kadangyan.
7 Te hidin niyayyaman ta'uh tun luta ya ma''id ha inodnan ta'u ot atbohdih atayan ta'u an ma''id ha odnan ta'u.
8 Ta hiya nan mapnek ta'u hi'on waday anon ta'u ya ilubung ta'u.
9 Te nan tagun hay kinadangyan di gagamgamana ya lo'tat ya mabaliyan an mangat hi adi maphod. Ta atona nadan pohpohdona ta hidiyey abahbahan di itaguwanah tun luta ya ta'on on nan itaguwanah pidwana.
10 Te nan pangamgaman hi pihhuy almuwan nan dakol an adi maphod an umat hinan na'at hinadan udum an nangiwalong hi pangulugda. Ta hay numbalinan diyen inatda ya ongal di eda inomnoman.

Hay Na'udin Tugun Paul I Timothy

11 He''a'e Timothy an munhilbin Apu Dios ya hanat inaynayunmun halipodpodon ta adim aton nadan adi maphod. Ta hay nomnomnomom ya hay panginaynayunam hinan pangulugmu ta mipto' di pangatmun miyunnudan hinan pohdon Apu Dios. Ta minaynayun di pamhodmu ya ulem hinadan ibbam. Ya ta wan itpolmu nadan ma'at i he''a.
12 Ot hanat ihamadmun mangun'unud i Apu Dios an ta'on on naligat ta umat'ah nan tagun mi'yabbak. Ot waday lagbum an hidiye nan pi'taguwan hi munnananong te hidiyey gapunah namto'an Apu Dios i he''a hidin nangipa'innilaam hinan a'at di pangulugmuh nadan dakol an tatagu.
13 Ot hi Apu Dios an alpuwan di itaguwan ya hi Jesu Kristu an agge timmakut an nangipa'innilah a'atnah din nanumalyaan Ponsio Pilatu ya innilana tun ibaga' i he''a.
14 Ot hanat halipodpodom tun nitugun ta ma''id ha pamihulandan he''a ta ingganah madatngan nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
15 Hidiyen umaliyana ya gintud Apu Dios an hiya nan ma''aphod ya na'abbaktun Ap'apu. Ya hiya boy Patul di apatupatul ya Ap'apun di a'ap'apu.
16 Ya hiya nan ma''id ha hipuna ya ma''id ha pogpogna. Ya ma''id ha taguh mabalin an mihaggon i hiya te nunhiglan humili nan awadana ta ma''id ha taguh mabalin an manigon hiya. Ya hiya ya madayaw hi inggana te ma''id ha nipaddungan nan abalinana. Amen.
17 Ya tugunom bo ta'wa nadan kakadangyan hitun luta ta wan adida mumbaktu ya bokon nan kinadangyanda an nalakan mama''id di pundinolanda ta waot an hi Apu Dios te hiyay mangdat hi an namin an pun'am'amlongan ta'u.
18 Ya ibagam bo i dida ta wan nan maphod di iyal'aladaot an aton an umat hinan pammo'andah nadan tatagu ta adida ma''ukuh.

19 Ot atonda'ehdi ya ay ma'ma''amung hi ad abunyan nan nahamad an kinadan-
gyanda an nan pi'taguwandah munnananong.
20 Ot he''a Timothy ya mahapul an ihamadmun mangat hinan inyukod Apu Dios i
he"ah atom. Ya adim hanguton nadan hapit an ma''id ha niyatana i Apu Dios ya nan
alyon di udum hi nahamad an adal mu onnot bokon.
21 Te hiyah nae nan inunud nadan udum ta hiya nan nibahhoy pangulugda.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i he"a.

Nan Mi'adwan Tudo' Paul I Timothy
(2 Timothy)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an pinto' Apu Dios hi apostoles Jesu
Kristu an e mangipa'innilah nan imbagan Apu Dios an nadan mangabulut i Jesu Kristu
hi nitaguwanda ya waday pi'taguwandah munnananong.
2 Hituwey tudo''un he''a Timothy an ibilang'uh imbabale'.
Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u ya
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay Punhanaan Paul Hi A'at Timothy

3 Hi Apu Dios an inunud handidan a'ammod'u ya hiya damdamay ihamad'un
un'unudon. Ya hinan pundasala' hi abigabigat ya ahodohodom ya idasadasalan da'a.
Ya munhanaa' i Apu Dios an gapuh nan a'at di pangulugmu.
4 Te ingganah ad uwani ya nonomnomo' din limmuwaam hidin nunhi''ananta. Ta
hiya nan ongal di naminhod'un manigo bo i he''a ta wan umamlonga'.
5 Nonomnomo' nan a'at di pangulugmu i Apu Dios an umat hidin pangulug apum
an hi Lois ya hi inam an hi Eunice ot innila' an athidi damdamay pangulugmu.
6 Ta hiya nan pinhod'un ipanomnom i he''a ta wan humlu'an mangiyusal hinan
abalinam an indat Apu Dios hidin nangiha'mawa' hi ta'le i he"a hi nangidasala' i
he"a.
7 Te hi Apu Dios ya impiddumnan dita'u nan Espirituna an hiya nan mangdat hi
tulid ya pamhod ta'uh ibba ta'u ya abalinan ta'un mangono'nong hi pangat ta'u.
8 Ot hanat adi'a bumain an e mangipa'innilah a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
Ya atbohdin adim ibain tun awahtu' hi baludan te manu'eh nibaluda' ya gapuh
pangun'unuda' hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ot hanat abulutom an ta'on on
he"a ya mi'ligat'an gapuh nan tudtudun Jesu Kristu. Ot hi Apu Dios di bumoddang i
he''a ta way atom an mangitpol hi ligat.
9 Te hiyay nangihwang i dita'u ot ibilang dita'uh tataguna. Mu adi gapuh nadan
maphod an inat ta'u te gapuh homo'na. Ya hidi tuwalih din agge ni' nalmu tun luta ya
hidiye moy ninomnomnah atona. Ot nan na'at i Jesu Kristu di atigan tuwen homo'nan
dita'u.
10 Ya nipa'annung hi ad uwani an gapuh immaliyan Jesu Kristu an Mangihwang
i dita'u. Te inabaknay ate ta mabalin mohpen waday pi'taguwan ta'u i Apu Dios hi
munnananong hi'on kulugon ta'u nan tudtudun Jesu Kristu.
11 Ta hiya nan pinto'a' i Apu Dios hi apostolesna an e muntudtudu.
12 Ot ta'on on athituy ma'ma'at i ha''on an ongal di e' punholholtapan ya adiya'
damdama bumain te innila' di a'at Apu Dios an kinulug'u. Ya madinola' boh nan
abalinanan mangipadutu' i ha''on ta ingganah madatngan nan nagtud an algon
punhumalyaanah tatagu.*
13 Ot hanat inaynayunmun unudon nan nipto' an tudtudu an intuddu' i he"a ta wan
mipatigo i he"a nan pangulug ya pamhod an wada i dita'un gapuh kimmulugan ta'un
Jesu Kristu.
14 Ya ihamadmun mangat hinan inyukod Apu Dios i he"a an idinolmuh nan boddang
nan Espirituna.
15 Innilam nin di e nangiwalongan nadan udum an kimmulug hi ad Asia i ha''on an
ta'on on da Pigelus i Hermogenes.

---

* **1:12 1:12** Nan algon punhumalyaanah tatagu ya hay alyon di udum an Biblia ya inggana hi madatngan nan pumbangngadana.

16 Mu maphod ta wadah Onesiporus an hiya han agge nangibain hi nibaluda' an
ta'on ona' nabangkilingan te hiya eh'a han uggan umalin mangalubyag i ha''on. Ot
hanat hi Apu Dios di mammo' i didan hina'amma.
17 Hidin immaliyanahtuh ad Roma ya eya' inana'anap ta inggana ot hama'ona'.
18 Ya innilam bo an ongal di imboddangnah din awadan ta'uhna hi ad Epesus. Ot
hanat hom'on Apu Dios hitun pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.†

2

Hay Nipaddungan Nan Baal Kristu

1 He''an imbabale, mahapul an nanongnan mundinol'ah nan homo' Jesu Kristu.
2 Ya hanada'en dingngolmun intuddu' ya dakol boy udum an nangngol hi a'atna ya
hanat ituddum hinadan tatagun mabalin an madinolan ta wan eda damdama itudduh
nadan udum.
3 Ya ta'on on waday punligatam ya hanat hi Apu Dios di nanongnah unudom ta
mumbalin'ah na'na'unnud an tindalun Jesu Kristu.
4 Te hay a'at di tindalu ya mahapul an adi e mi'mi'yat hinadan at'atton nadan tatagu
ta adi mataktak hinan tamuna ta way atonan mangipa'amlong hinan opisyalda.
5 Ya atbohdih nan e mi'yabbak hi ay'ayam an gahin ona unudon nan nibaga an
ma'unud ya ahi mabalin an mangabak ta midattan hi pulumyuna.
6 Ya umat boh nan e tumamutamuh nan puntanoman an wa'et nadatong ya waday
apitona.
7 Ot hanat pa'annomnomom datuwen inali' ot nan Ap'apu ta'uy mamoddang i he''a
ta wan ma'awatam.
8 Ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hi Jesu Kristu an holag David an namahuwan
hidin natayana an hiya tun e' itanuddu.
9 Ta hiyay lummuh pamalpaligatandan ha''on ta teen binangkilingana' hitun
baludan ta aya' pimmate. Mu ta'on on nabangkilingana' ya agge damdama
nabangkilingan nan hapit Apu Dios.
10 Ta hiya nan mabalin an itpol'un namin datuwe hi'on hiyay mahapul ta ahida
kumulug i Jesu Kristu nadan tatagun pinto' Apu Dios ta wan milaggatdah nan
munnananong an ipabaktuwan Jesu Kristu an mangihwang i dita'u.
11 Ta immannung nan alyonay, Paddungnay ni'yate ta'u i Kristu ot mamahuwan
ta'u te hiya ya namahuwan.
12 Ya itpol ta'u'ey ligat ya middum ta'u i hiya an mun'ap'apuh tun pun'ap'apuwana.
Mu hi'on iha''ut ta'uy kimmulugan ta'un hiya ya atbohdin adi dita'u abuluton i hiyah
pidwana.
13 Ya ta'on on adi ta'u unudon hi Apu Dios ya hiya damdaman mahapul an
mipa'annung nan inanalina te adi munlayah hi Apu Dios.

Hay Pangabulutan Apu Dios Hi Maphod An Tamu

14 Danaen inali' di maphod hi ipanomnommu boh nadan mumpangulug hina. Ya
ibagam i dida an adi ahan pohdon Apu Dios nan eda pun'a'ahhiyan te bumahbah hi
punnomnom nadan mangngol.
15 Ta hiya nan mahapul an atom di abalinam an mangipa'amlong i Apu Dios ta
ipatigom an adim ibain nan tamum. Ya tigom ta maphod di atom an mangitudduh
nan nahamad an hapitna.
16 Ya hanat adi'a mi'hahhahapit hinadan ma''id ha niyatanan Apu Dios an
punhahapitan di udum te hidiyen at'attonda ya bumahbah hi pangulug di udum.

---

† **1:18 1:18** Nan pumbangngadan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya hay alyon di udum an Biblia ya nan algon punhumalyaan Jesu Kristu. **2:13 2:13** Luke 21:33

17 Te dadiyen itudtududa ya umat hinan gulid an kittang ni' mu lo'tat ya mihinap
hi an namin nan adol. Da Haymenyus i Piletus ya niddumdan e muntudtuduh athidi.
18 Datuwen duwa ya eda itudtudu nan agge niyunnudan hinan nahamad an tudtudu
ta gapu i dida ya wadaday munduwaduwah pangulugda i Apu Dios te alyonday
nagibbuh mo anun namahuwanda tuwali nadan numpun'ate.

19 Mu ta'on on wadaday athinan uggan muntudduh nibahho ya adi damdama
mabalin an mahukkatan nan tudtudun Apu Dios te nipaddung hinan ongal an batu
an adi mabalin hi madlig. Ya nitudo' hidi an alyonay, Hi Apu Dios ya innilana nadan
tataguna.

Ya inalina boy, Hanadan mangalih tatagun Apu Dios dida ya mahapul an
idinongdan mangat hinadan adi maphod an pangat.

20 Hanan kadangyan ya dakol di gina'una an waday balitu' ya silber mu wadada
boy usalnan pito' ya kayiw di niyamma. Mu hanadan nabalol an usalna ya napiliy
pangiyusalanda mu nada'en udum ya kumpulnan algoy pangiyusalanda.
21 Ot athidin dita'u an pohdon ta'u'en umat hinan nabalol an usal ya mahapul an
idinong ta'u nadan adi maphod an ato'aton ta'u ta wan mipaddung ta'uh nan malinis
an usal ta mundadaan ta'un mangat hinadan ipatamun Apu Dios ta wan mabalin an
ongal di iyatan ta'un hiya.
22 Ot mahapul an adim aton nadan adi maphod an umat hinadan impa'inghan
nadan mumpangpangngilog. Ta hay mipapanomnom i dita'u ya nan e ta'u pangatan
hinan pohdon Apu Dios. Ya ihamad ta'uy pangulug ta'u ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u
ya maphod di pi'hayyupan ta'uh nadan ibba ta'u. Nan tagun athidiy pangatna ya
paddungnay malinis di nomnomnah ena pundasalan i Apu Dios.
23 Ya hanat adi ayu e mi'hahhahapit hinadan ma"id ha hunungnan punhahapitan
di udum te umman umudi ya munhahannuda.

24 Te hay baal Apu Dios ya adi mi'hannu ya ma'uleh ibbanan tagu ya abalinanan
muntudtudu.
25 Ya pa'ulayana bon manugun hinadan nat'on di unudonda. Te ma''id ha mapto'
ya hidiyey pamatal Apu Dios hi nomnom nadan mangngol ta muntutuyudah bahulda
ya innilaonda nan nahamad an tudtudu.
26 Ta lo'tat aya ya idinongdan mangat hinadan impa'inghadan pumbahulan an
hidiye nan ay lingon Satanas an pangnanan dida ta wan nan adi maphod an pohdonay
atonda.

3

Hay A'at Di Taguh Tun Mun'adatngan Di Apogpogan Tun Luta

1 Ad uwani ya ipanomnom'u bon wa'et mun'adatngan di umaliyan Kristu ya
nunhiglay punligatan di tatagu.
2 Te hay tatagu ya ammuna nadan pohpohdon di adolday nomnomnomonda ya hay
pihhuy gagamgamanda ya mumbaktuda ya munlamitda ya ngohayonday a'ammodda
ya adida munhanah nan niboddang i dida ya adida unudon hi Apu Dios.
3 Ya ma''id ha pamhoddah ibbada ya aggeda innilan mamakawan hi ibbada ya
ma'attumbu'da. Ya ma''id ha ono'nongda ya mabungotda ya adida ahan pohdon
nadan maphod an pangat.
4 Ya ta'on on nadan ibbada ya mabalin an ha'ulonda ta iyeda didah nadan mi'buhul
i dida ya adida munnomnomnom on inatday atonda ya nunhiglan mumbaktuda
ya hanadan pohpohdon di adolda nimpey nonomnomondan aton ta ma"id ha
naminhoddan mangun'unud i Apu Dios.

5 Ya wadaday udum an alyonday kimmulugda i Apu Dios mu ma''id ha atiganah
nan nitaguwanda an ta'on on atonda nadan udum an aton di kimmulug. Ot hanat
halipodpodom ta adi'a mi'hayhayyup i dida.
6 Te hay aton di udum ya umedah abalebalen muntuttuduh nan nat'on an tudtudu
ta ha'ulonda nadan nalakan mihapitan an binabai an paddungnay nabalud hi
pumbahulan ta amod on nadan adi maphod di atonda.
7 Ya datuwen binabai ya pinhoddan mundongol hi kumpulnan muntudtudu mu
adida pa''innilah nan nahamad an tudtudu.
8 Ya dadiyen inali' an muntudtuduh nat'on an tudtudu ya adi maphod di
punnomnomda ya agge immannung an kimmulugda te ma'hihhiwodah nan nahamad
an tudtudu an umatda i da Hanes i Hambres hidin nadne an inahiwawandah Moses.
9 Mu adi damdama mabalin hi minaynayun hidiyen ato'atonda te lo'tat ya
ma'innilaan di tatagu an ma'layyahda an umatda nimpe i da Hanes i Hambres.

Hay Nanginaynayunan Timothy An Nuntudtudu

10 He''a Timothy ya innilam nadan e' itanuddu ya hay pangiye''e'. Ya innilam nadan
pinhod'un ma'at ya innilam boy a'at di pangulug'u ya hay anus'u ya hay pamhod'uh
tatagu ya nan e' pangitpo'itpolan hi ligat.
11 Te initpo'itpol'uy namalpaligatdan ha''on ya ta'on on nadan nunligata' hi ad
Antiok ya hi ad Ikonium ya hi ad Listra mu maphod ta impapto'a' damdamah nan
Ap'apu ta'u.
12 Mu bokon ha''on ya ammunay a'atan datuwe te an namin nadan naminhod an
mangun'unud hinan pohdon Apu Dios an gapuh nangulugandan Jesu Kristu ya wadan
waday mamalpaligat i dida.
13 Ya hanada'en adi maphod di pangatda ya nadan muntudtuduh nat'on an tudtudu
ya iyal'aladan mangat hinadan adi maphod an at'attonda ta dakol di baliyandah
tatagu.
14 Mu he''a'e ya hanat inaynayunmun mangunud hinadan pinatim an nahamad an
tudtudu te innilam nan a'atmin nangituddu i he''a.
15 Ya innilam an nihipun hi a'ungam ya dingngolmu nan hapit Apu Dios ta hituwey
nun'adalam ta na'awatam nan a'at di pi'taguwan i Jesu Kristu an gapuh kimmulugam
i hiya.
16 Te nan impitudo' Apu Dios an hapitna ya ongal di iyatana te ituddunay
nahamad hi unudon di tatagu ya tugunona nadan adi maphod di pangatna ya
ipa'innilanay aton nadan nibahhoy un'unudonda ta mipaphodda ya itudduna boy
aton an mangipa'inghan mangat hi maphod.
17 Ta wan nadan tatagun Apu Dios ya mabalin an innilaonday atonda ta
midadaandan mangat hinadan pohdon Apu Dios hi atonda.

4

1 Hi Apu Dios ya hi Jesu Kristu an munhumalyah tatagu an ta'on on nadan
numpun'ate hitun pumbangngadanan mun'ap'apu ya innilada tun panugun'un he''an
imbabale Timothy.
2 Ot hanat kumpulnan timpu ya nanongnan nundadaan'a an mangitudduh nan
hapit Apu Dios. Ta tugunom nadan nibahhoy pangatda ya ipa'innilam i dida nadan
adi maphod an ato'atonda. Ya anusam an mangitudduh nan hapit Apu Dios i dida ta
wan lo'tat ya un'unudonda.
3 Te madatngan han timpu an pamaag ya adi donglon di tatagu nan nahamad an
tudtudu te nadan adi maphod di unudonda. Ta hiya nan eda munhapul hi dakol
hi muntudtudun dida an ta'on on nibahhoy itudtududa mu ta miyunnudan hinan
pohdonda.

4 Adida donglon nan nahamad an tudtudu ta nadan nibahhon tudtudun nalpuh
nomnom di taguy unudonda.
5 Mu he''a'e ya hanat ihamadmuy punnomnommu an ta'on on nganney ma'at ta it-
polmuy kumpulnan dumatong an punligatam. Ta inaynayunmu an e mangipa'innilah
nan mipanggep i Kristu. Ya atom an namin nadan ipatamun Apu Dios i he''a.
6 Ha''on'e ya tee mon nadatngan di panayna' hitun luta. Te umata' hinan ma'inum
an midawat i Apu Dios te nundadaana' an mipapate.
7 Ta'omman ot inat'un namin di abalina' an nangat hinadan inyukod Apu Dios i
ha''on. Ya atbohdin inhamad'un inun'unud an namin nadan intudtuduna.
8 Ot hiya nan ad uwani ya madinola' an waday mihmihhod i ha''on an ma''aphod
an gungguna' an idat nan Ap'apu ta'uh tun madatngan nan algo an punhumalyaanah
atagutagu te hiya ya nipto' di punhumalyana. Ya bokon ha''on ya ammunay midattan
hi athidin gungguna te an namin nadan nangun'unud an manmannod i diyen
pumpatigana.

Hay A'at di Nunligatan Paul

9 Mabalin'e ya na'annali'a ni' hitu.
10 Te hi Demas ya hanan itaguwanah tun lutay nomnomnomona ta hiya nan
tinaynana' an immeh ad Tesalonika. Ya ten ma''iddahtu da Kresente i Titus te immeh
Kresente hi ad Galasya ya imme damdamah Titus hi ad Dalmasia.
11 Ta hi Luke ya ammuna han wahtu. Ya hanat i'uyugmuh Mark ta da'yun duwan
umali te ongal di boddangnah nan tamu'.
12 Ya hinnag'uh Tikikus hinah ad Epesus.
13 Ya hanat dagguhonyu nan jacket'u an imbati' i Karpus hi ad Troas. Ya ni'yalayu
nadan nalu'ut an natud'an an namama ahan hinan lalat an natudo'an.
14 Hana'en mun'udih an hi Alexander ya nunhiglay inatnan ha''on mu ukod hi Apu
Dios an mangiballoh i diyen inatna.
15 Ot hanat halipatam hidiyen tagu te nunhiglay namihupihulnah nadan itudtudu
ta'u.
16 Hidin hopap di nahumalyaa' ya ma''id ha ohah nadan ibba ta'uh namoddang i
ha''on te tinaynana' i dida. Mu ta'on on inatdahdi ya hanat pakawanon Apu Dios dida.
17 Ya ta'on on tinaynana' hinadan ibba' mu aggeya' tinaynan i Apu Dios ta
binoddangana' i hiya. Ta hiya nan waday tulid'un e nangitudtuduh nan mipanggep
i Jesu Kristu ta mabalin an donglon nadan bokon Judyu. Ya inihwanga' hinadan
naminhod an mamaten ha''on.
18 Ya innila' an inaynayun Apu Dios an mangihwang i ha''on hinadan adi maphod
an atondaot i ha''on ta ingganah madatngan nan e' idduman hinan pun'ap'apuwanah
ad abunyan. Ot hi Apu Dios di nanongnah madayaw hi inggana. Amen.

Hay Nangipa'adan Paul An Nomnomnomona Nadan Ibbana

19 Hanat ibagam i da Prisila i Akila an nomnomnomo' dida. Ya atbohdin da
Onesiporus an hina'amma.
20 Ma''id hituh Erastus te wahdih ad Kulintu. Ya nundogoh hi Tropimus hi ad Miletus
ta hiya nan agge ni'yalih tun ha''on.
21 Ot hanat nomnomnomom bahan ta dumatong'ahtu ya ahi madatngan di lowang.
Ya imbagan da Yubulus ya hi Pudens ya hi Linus ya hi Klaudia ya nadan i'iba ta'uhtu
an nomnomnomon da'yuhna.
22 Ot hanat nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristuy nanongnah wadah nitaguwanyu. Ya
hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yu.

Nan Tudo' Paul I
Titus

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Paul an baal Apu Dios ya apostoles Jesu Kristu
an e muntudtudu ta way aton di pangulug nadan pinto' Apu Dios an mihamad. Ya
ta wan ma'awatanda nan a'at nan tudtudun Apu Dios ta mipatigoh nitaguwanda nan
a'atna
2 te hay gagamgamanda ya nan pi'taguwandah munnananong i Apu Dios. Te hi Apu
Dios an adi munlayah ya imbagana tuwalih din hopapnah din ma"id ni' ha nalmu an
wadaday mi'tagun hiyah munnananong.
3 Ot teen nadatngan moy pangipa'innilaanah nan tudtudun iphodan ta'u. Ya teen
ha''on di ohah nangiyukodan nan Mangihwang an hi Apu Dios hi e mangitudtudu
ituwe.
4 Ot muntudo'a' i he"a Titus an ibilang'uh nahamad an imbabale' an gapuh
nangunudam hinan inunud'u.

Hanat malinggop'a ya minaynayun i he"a nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi
Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u.

Hay Tamun Titus Hi Ad Krete

5 Hay gapunah nanayna' i he''ahnah ad Krete ya ta wan igibbuhmun ipanuh nadan
agge ni' nipanuh ya pinto'mu dohah nadan mabalin an mangipangpanguluh nadan
kimmulug hi abobboblehna. Mu nomnomnomom nadan intuddu' i he''an atom an
mumpili.
6 Ta nan pot'om an mangipangpangulu ya mahapul an maphod di ibagan di tagu
i hiya ta ma"id ha apihulana ya ohay ahawana. Ya mahapul an natugunda ya
kimmulugday imbabalena ta ma''id ha ibagan di tataguh ma'ngohheda ya adida
dumngol.
7 Te nan mangipangpangulu ya hiyay pangiyukodan Apu Dios hinan tamu ot
mahapul an ma''id ha ma'akhupan hi pamihulandan hiya. Ya mahapul bon adina
ipapilit di pohdona ya adi mabambannungot ya ma"id ha abutongana ta adi hi kittang
on mungkalit ya bokon hay pihhuy gagamgamana.
8 Ya mahapul an ma''apngah nan way humawwang ya hanadan maphod di
pohdonan aton ya waday abalinanan mangono'nong hi pangatna ta an namin di
atona ya miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
9 Ya mahapul an ihamadnan unudon nan nituddun hiya an hapit Apu Dios ta
mabalin an itudduwana nadan kimmulug ta wan inaynayunday pangulugda. Ya
mahapul an abalinanan tobalon nadan mungngohe hinan nahamad an tudtudu.
10 Manu'eh ato' hitu ya dakolday mi'yamu'amung i da'yu an mumpungngohen
Judyu te namaagday hapihapit ta baliyanday udum an tatagu an namamah nadan
mangipapilit an mahapul an makugit nadan kimmulug.
11 Ta hiya nan mahapul an mipadinongda an muntudtuduh athidi. Te bumah-
bahdah pangulug di hinahina'amma an gapuh nan nibahhon itudtududa. Manu'eh
atondahdi ya pinhoddan ha'ulon nadan tatagu ta pangalandah pihhuda.
12 Wada han ohan ibbadan i Krete an propetah din nadne an nangali hi, Hanada'en
i Krete ya minaynayun an ma'layahda ya mabungotda an ayda kahu. Ya ma'higgadan
muntamu an manuy anonda te makalomda.
13 Immannung hinaen inalina. Ta hiya nan hanat ihamadmun tugutugunon dida
ta way aton di pangulugdan mihamad

14 ta idinongdan e dumongodongol hinadan a''apoh di Judyu ya nadan dakol an
mapaniyon itudtudun nadan tatagu an adi mangun'unud hinan nahamad an tudtudu.
15 Te nan maphod di pangatna an gapuh kimmulugana i Jesu Kristu ya adina
paniyawon nadan dakol an paniyawon di tatagu. Mu nadan agge kimmulug an adi
maphod di pangatda ya dakol di paniyawonda te ningamut an adi mo maphod di
punnomnomda.
16 Te alyonday kimmulugdan Apu Dios mu ma''id ha atigana. Te mangoheda ya
nunhiglan umipabungot i Apu Dios di pangatda. Ta ma''id ha matigoh maphod hi
atonda.

2

Nan Nahamad An Mitudtudu

1 He''a Titus, mahapul an tigom ta nan nipto' an miyunnudan hinan nahamad an
tudtuduy itudtudum.
2 Ta itudduwam nadan a'amamma ta halipodpodonda ta adida manginum ya
mahapul an innilaondan mangono'nong hi panapitda ya pangatda ta atiganan
nanomnomanda. Ya ta wan waday pamhoddah ibbada ya nahamad di pangulugda
ya abalinandan mangitpol hi kumpulnan ligat an dumatong hi nitaguwanda.
3 Ya atbohdiy atom hinadan i'ininna an itudduwam dida ta nan umipa'amlong i
Apu Dios di atonda ya adida e tumtumbu'on di ibbada ya adida umami'aminul an
uminum hi bayah ta mabalin an diday mangitudtuduh maphod.
4 Ta diday pangiyunnudan nadan mumpangpangngilog an binabai hi atondan
mangipapto' hi ahawada ya imbabaleda.
5 Ya ta innilaondan mangono'nong hi pangatda ya panapitda ya maphod di pan-
gatda ya inniladan mangipapto' hi nunhituwanda ya ma'uleda ya mumpada''uldah
nan ahawada ta wan ma''id ha lummuh pamihulan di tataguh nan mitudtudun hapit
Apu Dios.
6 Ya atbohdih nadan mumpangpangngilog ya nadan nunggintongan an linala'i an
tugunom dida ta innilaondan mangono'nong hi pangatda ya panapitda.
7 Ya halipodpodom ta maphod di pangatmu ta he''ay pangiyunnudan di udum. Ya
hinan puntudtuduwam ya halipodpodom ta adim udman hinan punnomnommu onu
nan layah.
8 Ta maphod an namin di hapitom ta ma''id ha pamihulan nadan tatagun agge
naminhod ituwen tudtudun unudon ta'u ta alinah bumainda.
9 Ya tugunom bo nadan himbut ta na'na'unnudda an adida ngohayon nadan
ap'apuda ta an namin di atonda ya umipa'amlong hinan ud himbut i dida.
10 Ya adida akawon nadan gina'uda ta mipatigoh nan maphod an pangatda an
mabalin an idinol nadan ap'apuday kumpulna i dida. Ot hinaen a'atday ohan
mangipatigoh amapmaphod nan tudtudun Apu Dios an Mangihwang i dita'u.
11 Hi Apu Dios ya pohdonan an namin di tatagu ya mi'tagudan hiya. Ta hiya nan
impatigona nan ongal an homo'na i dita'u.
12 Ya nan homo'na boy atugunan ta'u ta du'gon ta'u nan adi maphod an umat hinan
adi pangunudan i Apu Dios ya nan pangipa'anhanan hinan ma'omnawan hitun luta.
Te abalinan ta'u mon muntugun hi adol ta'u ta wan miyunnudan di a'at ta'uh nan
pohdon Apu Dios hi ad uwanin
13 panpannodan ta'uh nan e pumbangngadan nan nahamad an Dios an hi Jesu
Kristu an Mangihwang i dita'u an hiya nan gagamgaman ta'u ya pun'amlongan ta'u
te hidiyen algon umaliyana ya matigo nan nunhiglan anabaktuna.

2:13 2:13 John 1:1

14 Te hiya ya inhulugnay nitaguwana ta nate an gapuh bahul ta'u ta wan abalinan
ta'un mangidinong an mangat hinadan adi maphod. Ya numbalinon dita'uh maphod
an tatagunan mahlun mangat hinan maphod.
15 Ot adi'a mun'og'ogon an mangitudtudu i datuwe ta ihamadmun manugun
hinadan tatagu an namamah nan waday nibahhawana ta idinongna. Ya tigom ta
ma''id ha ta'on hi ohah mungngohen he''a.

3

Hay Pangat Di Nangunud I Jesu Kristu

1 Ya ipanomnommu boh nadan tataguhna ta na'unuddah nadan ap'apu an
munggubilnu ya nadan uldinda ta bumoddangdah nan maphod an ipa'atda.
2 Ya tugunom bo dida ta adida pihulon di ibbadan tagu ta ma''id ha gumalat hi
punhahannuwanda. Ta hay maphod ya mun'u'ullayanda an ma''id ha ta'on hi ohan
taguh ngohayonda.
3 Handi ya ta'on hi dita'u ya ma''id ha in'innila ta'uh maphod te agge ta'u inunud nan
tugun Apu Dios ta hiya mo nan nabaliyan ta'u. Te nan nibahhon pangat di impa'ingha
ta'u an umat hinan amoh ya hihiwo ta hiya nan inahiwawan dita'u mo bo.
4 Mu maphod ta lo'tat mahan ya nipa'innilan dita'u nan pamhod ya homo' Apu Dios
5 an Mangihwang i dita'u. Mu adi gapuh nan maphod an at'aton ta'uy nangihwan-
ganan dita'u te gapuh homo'nan dita'u. Ta inulahan nan Espirituna di bahul ta'u ya
impabalunay nitaguwan ta'u.
6 Ta gapun Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u ya nunhiglay boddang nan Espiritun
Apu Dios an wadan dita'u.
7 Ta mabalin an mibilang ta'u moh maphod i Apu Dios an nammo' i dita'u ta way
aton ta'un mamoltan hinan gamgaman ta'un pi'taguwan an munnananong.
8 Hinae di nahamad an tudtudu an iphodan di tatagu. Ot maphod on ilutikmuh
nadan kimmulug hina ta wan ha ahan di nomnomnomonda ya nan pangatandah
maphod.
9 Ya adim goton an mi'yat hinan ma''id ha hilbinan pun'a'ahhiyanan di tatagu an
umat hinan tanontononda an a'at di tataguh din hopapna. Ya adi'a bo mi'hannu onu
mi'yawwit an gapuh nan a'at nan intugun Moses te adi maphod hidiyeh aton.
10 Ya wa'ehna ha taguh hiyay gumapuh adi punhahayyupan nadan tatagu ya
pahiwonyu. Ta adina'e donglon ya inhingalyu. Mu on'e damdama adina donglon
ya aggeyu ni'iddumon i da'yu.
11 Te innilayun nan tagun athidi ya numbahul te nibahhoy punnomnomna an
ma'innilah nan at'atona.

Hay Dappuh Di Tudo' Paul I Titus

12 Nomnomnomo' an honagon hi Artemas hinah ad Krete. Bokon'e ya hi Tikikus.
Ot kumpulna i didan duway dumatong hinah mihukkat i he''a. Ya maphod onmu adi
ibahhon umalih ad Nikopolis ta mundammutahdi te hidiy ninomnom'uh umohnonga'
hitun lumowang.
13 Ya atom di abalinam an mamoddang i Apolos ya nan abugadun hi Senas hinan
akakanda ta wan wadan namin di mahapulda.
14 Ya mahapul an nadan ibba ta'un kimmulug hina ya innilaondan mangat hinan
maphod an umat hinan eda bumoddangan hinan ma'ahhapulnay boddang ta wan
dakol di maphod an punhilbiyan di nitaguwandah tun luta.
15 An namin nadan i'iba ta'uhtu ya pohdondan ipa'innila' i he''a an nomnomnomon
da'a ya atbohdih nadan ibba ta'un kimmulug hina.
Ot hanat nan homo' Apu Dios di minaynayun i da'yun namin.

Nan Tudo' Paul I
Philemon

1 Ha''on an hi Paul an nabalud an gapuh e' pangun'unudan i Jesu Kristu ya tun
iba ta'un hi Timothy ya muntudo' amin he''a Philemon an nahamad an hi ibbami ya
ibbami boh nan tamu.
2 Hituwey tudo'min da'yun namin i da Arkippus an ibba ta'un tindalun Jesu
Kristu ya nan babain iba ta'un hi Appia ya hinadan mumpangulug i Apu Dios an
ma'amu'amung hinah baleyu.
3 Hanat malinggop ayu ya minaynayun i da'yu nan homo' Apu Dios an hi Ama ta'u
ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
4 Hi an namin di pangidasdasala' i he''a ya munhanaa' i Apu Dios.
5 Te dingngol'uy anahamad di pangulugmuh nan Ap'apu ta'un hi Jesus ya nan
pamhodmuh nadan ibba ta'un kimmulug i Apu Dios.
6 Hay dasal'u bo ya hanat gapuh pangulug ta'un namin ya innilaon ta'u nadan dakol
an maphod an aton Kristu hinadan mangun'unud i hiya.
7 Nunhiglay immamlonga' an iba an gapuh nan pamhodmu te impa'amlongmu
nadan ibba ta'un tatagun Apu Dios.
8 Ot gapuh kimmuluganta i Jesu Kristu ya waday dinol'un mangibagah nan pohdo'
an ibaga i he''a.
9 Mu adi' ipapilit di pohdo' mu ibaga' ya abuh ot innila' an ongal di pamhodmuh
ibbam. Te ha''on'e tee ya amammaa' mo ya nibaluda' bo udot an gapuh pangun'unuda'
i Jesu Kristu.
10 Ot hay ibaga' i he''a ya hanat ipatigom di ulem i Onesimos. Te hay
immaliyanahtuh baludan ya intudduwa' ta kimmulug. Ta hiya nan imbilang'u
damdamah imbabale'.
11 Handi ya ma''id ha dinolmun hiya. Mu maphod ta ad uwani ya naluman di
pangatna ta innilana mon bumoddang i he''a ya ta'on on ha''on.
12 Ta hiya nan ta'on on nunhiglan pa'appohpohdo' ya teen honago' ta mumbangngad
i he''a
13 an ta'on on pohdo''ot an mi'hitu i ha''on ta ay'a wahtun bumoddang i ha''on hitun
nibaluda' an gapuh nan e' nangipa'innilaan hinan iphodan ta'u an inat Jesu Kristu.
14 Mu udu'dul on adi pamaag ya inat'uy pohdo' hi'on adim iyabulut te hay pohdo'
ya he''ay ud nomnom an bumoddang.
15 Ot manu'e nin hi tinaynan da'a i Onesimos i han na'omtang ya ta wan
mumbangngad ya mabalin an mi'hitu i he''ah inggana.
16 Ta bokon mo himbut di pangibilangmun hiya ya ammuna mu ibilangmu
damdamah hi ibbam. Te hina'aggi ta'u mon namin an gapuh e ta'u kimmulugan.
Ongal di naminhod'un hiya ot innila' an namama i he''a an ud himbut te ibilangmuh
hi ibbam an gapuh nangulugan ta'un namin hinan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
17 Ot ibilanga''eh hi ibbam ya hanat abulutom hi Onesimos an umat hi nangabulu-
tam i ha''on.
18 Ya wada'ey inatnan he''ah adi maphod onu hay ginawatnan he''a ya ta'on on
ha''on di pangipagawatam.
19 Ot ha''on teey mangibaga an abuluto' an gawaton hi'on waday ginawatnan he''a
an ta'on on ha''on di namoddang i he''a ot ahim innilaon nan aton an mi'tagu i Apu
Dios.
20 Ot namnamao' bahan an iba an atom tun imbaga' an gapuh kimmulugantan Jesu
Kristu ta wan mipa'amlonga'.

21 Ot madinola' an atom tun intudo''u ya alinah iyal'alanay pamhodmun hiya mu
nan inali' i he''a.
22 Ot iyabulut'en Apu Dios nan idasadasalyu an hay e' umaanan hitun baludan ya
pohdo' an umalin manigon da'yuhna. Ot ipa'innila' teen he''a ta mabalin'e ya hay
baleyuy umohnonga' hi umaliya'.
23 Ya ta'on on hi Epapras an nibalud damdama an gapuh pangun'unudanah nan
Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya pohdonan ipa'innilan nomnomnomon da'yun hiya.
24 Ya atbohdih nadan ibba' an munhilbin Kristu an da Mark i Aristarkus ya da
Demas i Luke.
25 Ot hanat nan homo' nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu di minaynayun i da'yu.

Nan Tudo' An Nipiyeh Nadan
Hebrew
(Hebrews)

Hay Nangipa'innilaan Nan Imbabalen Apu Dios Hi A'at Amana

1 Hidin nadne ya nat'onat'on di inat Apu Dios an nangipa'innilah nan hapitna i
handidan a'ammod ta'u. Ya hay nangipa'innilaana ya hanadan propeta ta diday
nangibagah nadan tataguna.
2 Mu i datuwen na'udin timpu ya hay nangipa'innilah nan pohdonan innilaon ta'u
ya nan Imbabalena an hiya din nunlumuwonah tun luta ya an namin di wada. Ya
hiya boy pinto'nah pangipaboltanana i datuwen namin.
3 Ya hiyay atigan nan nunhiglan aphod ya anabaktun Amana an hi Apu Dios. Te
an namin nan a'at Amana ya hiya damdamay a'atna. Ya hiyay mumpapto' hi an
namin di nalmu te ta'on on ammunay hapitna on ma'at nan pohdonan ma'at. Ya
hidin inyatenay bahul ta'u ta mabalin mo an mapakawan ta'u ya numbangngad hi
ad abunyan ta wahdin niddum i Apu Dios an mumpapto' hinan pun'ap'apuwana.

Nan Imbabalen Apu Dios Ya Na'abbaktu Mu Nadan Anghel

4 Nan inat nan Imbabalen Apu Dios di mangipatigo an hiya ya na'abbaktu mu nadan
anghel te hiya ya Imbabalen Apu Dios.
5 Te hiya an bokon hanadan anghel di nangalyan Apu Dios di, He''a nan Imbabale'
ya ten ad uwani ya ipa'innila' an ha''on hi Amam.
Ya inalin bon Apu Dios di, Ha''on hi Amana ya hiyay Imbabale'.
6 Ya hidin agagga ya honagon Apu Dios nan na'abbaktun Imbabalenah tun luta ya
inalinay, An namin nadan anghel'u ya mahapul an dayawonda nan Imbabale'.
7 Ya hay impa'innilan Apu Dios hi a'at nadan anghel ya inalinay dida nadan baalna
an wa'e on numbalinona didah dibdib ya wa'e bo on numbalinona didah apuy ta way
atondan mangat hinan ipa'atna.
8 Mu hay inalinah a'at nan Imbabalena ya alyonay, He''a Apu Dios, ya ma''id ha
pogpog di pun'ap'apuwam. Ya nipto' di pangatmun mun'ap'apu
9 te nunhiglay aggem naminhodan hinadan adi maphod an pangat te hay pohdom
ya hanadan maphod an pangat. Ta hiya nan ha''on an Dios an Ap'apum ya ongal di
nangipa'amlonga' i he''a mu nadan ibbam te pinto' da'a an nabaktun Ap'apu.
10 Ya inalina boy, Hidin hopapna ya he''a an Ap'apu di nunlumuh tun luta ya hi ad
lagud.
11 Ya munnananong'a an ma''id ha pogpogmu. Mu hanada'en limmum ya udum hi
algo ya mapogpogda te ayda lubung an lumame.
12 Ta aymu hagamhamon dida ta hukkatam didah balu. Mu he''a ya
munnananong'a an adi maluman di a'atmu ya ma''id ha apogpogam.
13 Ya hiya boy nangalyan Apu Dios hi, Umbun'ah way winawwan'u an umbunan di
nabaktun ap'apu ta abako' an namin nadan mi'buhul i he''a.
Mu nadan anghel ya ma''id ha inalinah athidi.
14 Te on tuwali nadan anghel'e ya dida nadan adi matigon baal Apu Dios an uggana
honagon ta bumoddangdah nadan tatagunan pi'taguwonah munnananong.

1:7 1:7 Psalm 104:4 **1:9 1:9** Psalm 45:6,7 **1:12 1:12** Psalm 102:25-27 **1:13 1:13** Psalm 110:1

2

Hay A'at Di Anabaktun Jesus

1 Mahapul an nan dingngol ta'un tugun Jesus di ihamad ta'un unudon. Te onha
mungngannungannuy ta'un mangunud ot undan adi lo'tat ya malingling dadiyen
tugun?
2 Ya hanadan tugun Apu Dios an impa'innilan nadan anghel i Moses ya nipa'innilay
a'immannungna te nadan agge nangunud ya nadusada an miyunnudan hinan
nibahhawanday dusada.
3 Ot namamay adusaan ta'u hi'on attaon ta'un adi abuluton nan nahamad an
pi'taguwan hi munnananong i Apu Dios. Te hay namanguluh nangipa'innila i diyen
aton ta'un mi'tagu i Apu Dios ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta nadan nangngol
hinadan imbagabagana ya diday nangipa'innila i dita'uh a'immannungna.
4 Ya ta'on on hi Apu Dios ya impa'innilana boy a'immannungna an nipatigoh nadan
inatnan nakaskasda'aw an nat'onat'on an milagro ya nadan abalinan an nalpuh nan
Espiritun Apu Dios an miyunnudan hinan pohdona an abalinan an midat hi hinohhan
kimmulug.
5 Hanan pun'ap'apuwan Apu Dios an hiya tee tun emi ipa'pa'innila ya bokon nadan
anghel di pinto'nah middum i hiyan mun'ap'apu te dita'un tatagu.
6 Te hay nitudo' an inalin din patul an hi David i hiyah din nadne ya alyonay, Umalih
nomnom'u an na'adda"ul amin tatagu mu tanganu on e da'mi pa'annomnomon ya e
da'mi ipappapto' i he"a?
7 Hay tagu ya limmum an nada'da"ul mu nadan anghel mu numbalinon da'mi hi
nabakbaktu mu nadan udum an limmum.
8 Ta da'miy pinto'muh mun'ap'apu i dadiyen namin an limmum.
Ot hinaen nitudo' an alyonay hay taguy mun'ap'apu hi an namin an nalmu ya ma'at
hi pidwana te ma"id ni' ha taguh tinigo ta'u an hiyay mun'ap'apu hi an naminamin.
9 Mu innila ta'u an nipa'annung i Jesu Kristu hinae hi ad uwani. Te gapuh homo' Apu
Dios hi tagu ya impada"ulna ni' hi Jesu Kristu mu nadan anghel ta hiyay nangiyateh
bahul di tagu. Mu agge ninaynayun hidiyen nipada"ulana te hidin nagibbuh nan
nunholtapana ot ipabaktun Apu Dios. Ta hiya moy madayaw ya na'abbaktun Patul
an gapu i diyen nangiyatayanah bahul ta'u.
10 Te hi Apu Dios an nunlumuh an namin di nalmu ta adayawana ya nipto' hidiyen
nangiyabulutanah nan nunholtapan Jesus ta wan gapu i diyen nangiyatayanah bahul
ta'u ya mabalin an dakolday tatagu an mumbalin hi imbabalen Apu Dios ta mabalin
an middumdah nan anabaktunah ad abunyan.
11 Ta hi Jesus an nangiyateh bahul ta'u ta napakawan di bahul ta'u ta mabalin an
ibilang dita'uh maphod i Apu Dios ya dita'un napakawan di bahulna ya ohah Apu
Dios an hi Ama ta'u. Ta hiya mo nan adi bumain hi Jesus an mangalih i'iba dita'un
hiya
12 te inalinan Apu Dios di, Ipa'innila' di a'atmuh nadan ibba'. Ya ikankanta' di
pundayaw'un he"a hinan a'am'amunganmi an mundayaw i he"a.
13 Ya hay oha bo ya hay nangalyanay, Hi Apu Dios di pundinola' hi bumoddang i
ha"on.
Ya alyona boy, Wahtuwa' tee an midmidduma' hinadan imbabalen Apu Dios an dida
nadan inyukodnan ha"on.
14 Ot hay a'at dadiyen imbabalen Apu Dios an inalin Jesus ya tagudan waday adolda.
Ta hiya mo bo nan hay inatna ya numbalin hi umat i dita'u ta way atonan mate ya
ahi mamahuwan ta hidiyey pangabaknan Satanas an alpuwan di ate.

2:8 2:8 Psalm 8:4-6 **2:12 2:12** Psalm 22:22 **2:13 2:13** Isaiah 8:17 **2:13 2:13** Isaiah 8:18

15 Te handi ni' ya hay takut ta'uh atayan ta'uy ay nangdon i dita'u mu ad uwani mo
ya ma"id ha abalinana te paddungnay nilubus ta'u.
16 Ta hiya nan immannung an dita'un tatagun nibilang hi tinanud Abraham di
boddangan Kristu an bokon nadan anghel.
17 Te gahinnot mumbalin hi tagu ta lini'nanay ligat ta'u ta wan mabalin an hiyay
mumbalin hi na'unud an nabaktun padi an ongal di homo'na i dita'u te hiyay
nangiyaten dita'u ta hiyay paddungnay ni'nong ta a'aanan di bungot Apu Dios an
gapuh bahul ta'u.
18 Ya ta mabalin an hiyay bumoddang i dita'uh nan apatnaan ta'u te nali'nanay ligat
hidin namatnaan Satanas i hiya.

3

Hi Jesus Ya Nabaktu Mu Hi Moses

1 Da'yun i'iba an pinto' Apu Dios hi tataguna ya maphod on nan a'at Jesus di
pun'onanon ta'uh nomnom ta'u te hiyay hinnag Apu Dios hi nabaktun padi ta'u.
2 Hiya ya na'na'unnud i Apu Dios an nannag i hiya an umat hi ana'na'unnud apu
ta'un hi Moses hidin hiyay numpapto'on Apu Dios i handidan a'ammod ta'un Judyu
an imbilangnah tataguna.
3 Mu agge numpaddung di a'at da Jesus i Moses te hi Jesus ya hiyay nunlumuh tagu
ta hiya nan hiyay nabakbaktu mu hi Moses an limmuna
4 an umat hinan bale an adi pamaag ya nawada hi'on ma"id ha nangapya. Ot
athidin namin hitudan nalmu an hi Apu Dios di nunlumu ot ahida mawada.
5 Ya immannung an hi Moses an baal Apu Dios ya na'na'unnud te impappapto'na
nadan nibilang hi tatagun Apu Dios. Ya impa'innilana bon dida nan ahi aton Apu
Dios hi udum hi algo.
6 Ya hi Kristu ya na'na'unnud an mangipapto' hinadan tatagun Apu Dios mu hiya
ya bokon baal te hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ya dita'uy mibilang hi imbabalen Apu
Dios hi'on inaynayun ta'un ihamad an mundinol i Kristu. Ta ha ahan di pun'amlongan
ta'uh ad uwani ya nan e ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.

Hay Pun'iblayan Nadan Tatagun Apu Dios

7 Hay maphod ya un'unudon ta'uh Jesu Kristu te pinadanan nan Espiritun Apu Dios
an alyonay, Ad uwani ya wa'et donglonyu nan hapit Apu Dios
8 ya mahapul an adiyu ngohayon ta adi ayu umat i handidan a'ammodyuh din
nadne an nginhedah Apu Dios te pinanatnaday abalinana hidin immanallungandah
nan agge naboblayan.
9 Te alyon Apu Dios di, Pinanatnaa' i handidan a'ammodyu an ta'on on tinannigoday
a'at di abalina' hi napat (40) di tawon.
10 Ta gapu i diyen inatda ya nunhiglay bungot'un dida ot alyo' di, Nunhigla mahan
datuwen tatagu te din'uga' i dida ya adida bo udot unudon nadan tugun'u.
11 Ta gapuh bungot'u ya imbaga' an adida mi'indadatong hinan boble an pangiyaya'
i dida ta pun'iblayanda.
12 Ta hiya nan hanat halipodpodonyun i'iba te ma"id ha mapto' ya wadada i da'yuy
mangmangngat hi adi maphod onu mungngohe te danaey gumalat hi ihiwwayanyuh
nan wadawada an Dios.
13 Ot ad uwanin mabalin an innilaon ta'u nan a'at Apu Dios ya mahapul an
munhintutugun ta'uh abigabigat ta adi ta'u mabaliyan an mangat hi pumbahulan
ta adi ta'u ngohayon hi Apu Dios.

3:11 3:11 Psalm 95:7-11

14 Ot nanongnan middum ta'un Kristu hi'on inaynayun ta'uy pangulug ta'u an umat
hidin hiyah kimmulug ta'u.
15 Ot ipidwa' bon alyon nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Ad uwani mo ya wa'et
donglonyu nan hapit Apu Dios ya mahapul an adiyu ngohayon ta adi ayu umat i
handidan a'ammodyu an nginhedah Apu Dios.
16 Te handidan a'ammod ta'u an impangulun Moses hi nanaynandah ad Egypt ya
dingngolda nan hapit Apu Dios mu apyanan nginheda.
17 Te hidin awadandah nan awon hi napat (40) di tawon ya impabohboholdah Apu
Dios te innaynayundan nangat hinadan pumbahulan ta hiya nan nun'a'atedahdih nan
agge naboblayan.
18 Ta imbagan Apu Dios an adina ipadatong didah nan boblen ninomnomnan edaot
pun'iblayan.
19 Ot hanat ma'awatan ta'u an hay gapunah aggeda dimmatongan i diyen maphod
an boble ya gapuh ama''id ha dinolda i Apu Dios.

4

1 Ya ta'on on dita'uh ad uwani ya imbagan Apu Dios an waday indadaanan
ma''aphod an boblen e ta'u pun'iblayan hi pidwana. Ot mahapul an halipodpodon
ta'u ta ma''id ha oha i dita'uh adi bo mi'indadatong i diyen boble.
2 Ot dingngol ta'u nan a'at diyen pun'iblayan an umat hi nangngolan dadiyen
a'ammod ta'uh din nadne. Mu ma''id ha hilbinah nangngolanda te aggeda inunud.
3 Ot dita'un kimmulug ya umannung an datngan ta'uh diyen pun'iblayan mu
adi mabalin hi umedahdi nadan adi kumulug te wada nan nitudo' an alyonay,
Impabohbohola' i dida ta hiya nan imbaga' an adida mi'indadatong hinan boble an
pangiyaya' i dida ta pun'iblayanda.
Hinaen inalin Apu Dios an e pun'iblayan di tatagu ya indadaana mo tuwalih din
nagibbuhan di nunlumuwanah an naminamin.
4 Ya wada boy impitudo'nan alyonay, Hidin mi'apituh algo ya nun'ibleh Apu Dios
te inggibbuhnan limmun namin nadan wadah ad uwani.
5 Mu ta'on hi athidin nidadaan hidiyen e pun'iblayan ya hiya damdaman inalina i
dadiyen a'ammod ta'u an adi mabalin hi datngandah diyen pun'iblayan.
6 Manu'eh aggeda dimmatong i diyen pun'iblayan an ta'on on diday namangulun
nangngol i diyen maphod an aton Apu Dios i dida ya gapuh aggeda nangunudan i
hiya. Mu wadada damdamay mabalin an dumatong i diyen pun'iblayan
7 te nadney nala''uh hi agge nangunudan dadiyen a'ammod ta'u ot ahina ipitudo'
i David nan alyonay, Ad uwani ya hanat dingngolyu'e nan hapit Apu Dios ya adiyu
ngohayon.
8 Ta hinaen impitudo' Apu Dios i David di panginnilaan ta'u an bokon nan boblen
nangidatongan Joshua hinadan Judyu di nahamad hi e pun'iblayan.
9 Ot na'innila an dita'un tatagun Apu Dios hi ad uwani ya waday nidadaan
an e ta'u pun'iblayan an umat hinan nun'iblayan Apu Dios hidin nagibbuhan di
nunlumuwanah an namin.
10 Te nan tagun pun'iblayon Apu Dios an miyunnudan hinan imbaganan
pun'iblayan ya atbohdin mun'ibleh nan tamuna an umat hinan inat Apu Dios.
11 Ot hay maphod ya aton ta'un namin di abalinan ta'u ta datngan ta'uh diyen
pun'iblayan an awadan Apu Dios ta wan ma''id i dita'u ha umat i dadiyen tataguh din
nadne an aggeda dinatngan hidiyen boblen pangayanda te hay aggeda nangunudan
hinan hapit Apu Dios.

4:3 4:3 Psalm 95:11 **4:4 4:4** Hidin Hopapna 2:2 **4:7 4:7** Psalm 95:7,8

12 Hanan hapit Apu Dios ya ongal di abalinana an umat hinan matadom an hinalung
te ipa'innilanay a'at ta'un tatagu an ta'on on nadan agge na'innilaan an punnomnom
ta'u.
13 Te ma''id ha ta'on hi ohah nadan limmun Apu Dios hi adina tigon. Ot innilanan
namin di nomnom ta'u ya nadan at'atton ta'u. Ta udum hi algo ya humalyaon dita'un
namin an miyunnudan hinadan ina'inat ta'u ya ninomnom ta'u.

Hay Ahi Mangihapit I Dita'un Apu Dios

14 Mahapul an inaynayun ta'un mangunud i Jesu Kristu an Imbabalen Apu Dios. Te
hiya ya wahdih awadan Amanah ad abunyan ta hiyay nabaktun padi an mangihapit
i dita'u i Amana.
15 Ya maphod ta hiyay mangihapit i dita'u te innilanan mammo' i dita'u hinadan
pumpaligatan ta'un mangun'unud. Ya innilanay pungkapuyan ta'u te pinatnanan
namin di a'at di apatnaan mu hiya ya agge numbahul.
16 Ot hiya nan maphod on madinol ta'un mundasal i Apu Dios an ongal di homo'na
ta wan hom'on dita'u te hiya ya nundadaan an bumoddang i dita'u.

5

Hay A'at Nan Nabaktun Padin Di Judyu

1 Hanan nabaktun padin nadan Judyu ya hiya nan pinto' Apu Dios i dida an
mangihapit i dida i Apu Dios. Ta hiyay mangidawat hinadan nat'onat'on an idat
nadan tatagu an mi'nong i Apu Dios ya nadan mi'nong hi apakawanan di bahulda.
2 Mu ta'on on nan nabaktun padi ya waday pumbahulana te tagu. Ta hiya nan
innilanay atonan mamoddang hinadan ibbanan hi kittang on nibahho an gapu ta
dakol di aggeda innila.
3 Ta ta'on on hiya ya mahapul an waday i'nongnah apakawanan di bahulna ya
ahina mohpe i'nong nadan ipi'nong nadan tataguh apakawanan di bahulda.
4 Ta ma''id ha ohah taguh pamaaggot mumbalin hi nabaktun padi te gahin on hi
Apu Dios di mamto' i hiya an umat hi namto'ana i Aaron an hiya din namangulu an
nabaktun padin handidan a'ammod ta'u.
5 Ot athidi i Jesu Kristu an adi namaaggot pumbalinonay adolnah nabaktun padi te
hay namto' i hiya ya hi Apu Dios an nangali i hiya hi, He''a nan Imbabale' ya ten ad
uwani ya ipa'innila' an ha''on hi Amam.
6 Ya hi Apu Dios boy nangalih mumpadih Jesus te nitudo' an inalinan hiyay, He''ay
mumpadih inggana ta umat'a i Melkisedek.
7 Hidin awadan Jesus hitun luta ya limmuwaluwan dimmasadasal ya nun'olotnay
hapitnan numpahmo' i Amana te innilanan ammunah Apu Dios hi mabalin an
mangihwang i hiyah ate. Ya gapu ta impada''ulnay adolna ta inunudnah Apu Dios ya
dingngol Apu Dios nan imbagana.
8 Te ta'on on hiya nan Imbabalen Apu Dios ya nan nunligatanay nanginnilaanah
a'at di umun'unudan i Apu Dios.
9 Ot inggibbuhnan namin nadan pohdon Apu Dios hi atona an aton nan nabaktun
padi ta hiyay mangihwang hinadan mangun'unud i hiya ta mabalin an mi'tagudan
hiyah munnananong.
10 Te hiya nimpey pinto' Apu Dios hi nabaktun padi an umat i din hi Melkisedek.

Hay Tugun Hinadan Agge Nihamad Di Pangulugda

11 Waday udum an pinhod'un ipa'innila an a'at tuwen numpadiyan Kristu mu innila'
an naligatyun ma'awatan an ta'on on nadney nanguluganyu.

5:5 **5:5** Psalm 2:7 **5:6** **5:6** Psalm 110:4

12 Te unhaot mabalin an muntudtudu ayuh ad uwani. Mu ma"id te onnot boh on
mahapulyuy mangipidwan mangitudduh nadan inada'adalyu tuwalin hapit Apu Dios
an ta'on on nalakan ma'awatan. Ta umat ayuh nan golgollang an hay gatas ni' di
itanudna yaden unhaot hanadan paddungnay makulhin makan di anonyu.
13 Ta umat ayu damdamah nan pa'akullugna an aggeyu innilan mangimatun hi
nipto' ya nibahho.
14 Ta hiya nan adiyu ma'awatan nan ay makulhin makan an mitudtuduh nan
nahamad di pangulugda an dida nadan nangipa'inghan mangat hi nipto' te inniladan
mangimatun hinan nipto' ya nibahho.

6

1 Mahapul an bokon hanadan namangulun inadal ta'uy nanongnah ada'adalon ta'u
te mahapul an adalon ta'u damdama nadan udum an tudtudun Apu Dios an mabalin
an mangipihamad hi pangulug ta'u. Ta bokon hanadan namangulun inadal ta'u
nimpe an a'at di puntutuyuwan ya pangidinongan hinadan adi maphod an pangat ya
nan aton an kumulug i Apu Dios
2 ya nan a'at di abonyagan ya nan e pangiha'mawan hi ta'leh ulun nadan mangulug
an idasalan ya hay amahuwan di numpun'ate ya hay a'at di punhumalyaan Apu Dios
ta madusadah inggana nadan adi kumulug i hiya.
3 Ta hay maphod ya hi Apu Dios di pangidinlan ta'uh bumoddang i dita'u ta wan
inaynayun ta'un mangadal hinadan udum an tudtudun mangipihamad nimpe hi
pangulug ta'u.
4 Ya halipodpodon ta'u te nan napatalan di nomnomna an lini'nana nan ongal an
homo' Apu Dios ya nan abalinan nan Espirituna hi nitaguwana
5 ya napatnanay boddang nan hapit Apu Dios ya nan ongal an abalinan Kristu an
hiya nan mumbangngad hi pidwana
6 ya indani ya inwalongnan mangun'unud hinan hapit Apu Dios ya adi mo mabalin
hi muntutuyu bo te paddungnay ipidwanan ipipata' hi Jesu Kristu hinan krus ta ongal
di ena pangibabainan i Jesu Kristu an Imbabalen Apu Dios.
7 Mu nan tagun manginaynayun hi pangulugna ya mi'alig hinan luta an
ma'ud'udannan ta malumong di mitanom hidi ta waday itanud nan muntanom.
8 Mu nan luta an ta'on on ma'uda'udanan mu ammunay pagat hi tumubuhdi ya
ma"id ha hilbina an ammunah mapu'ulan.
9 Mu ta'on on athituy pangalimi i da'yun i'iba mu madinol ami an adi ayu athidi
te umat ayuh nan malumong an luta an mabungay mitanom hidi an gapuh nan
pi'taguwanyu i Apu Dios.
10 Te hi Apu Dios ya adina linglingon nadan maphod an ina'inatyu ya nan
pamhodyun hiya te ingganah ad uwani ya banoddanganyu nadan ibbayun kimmulug
i hiya.
11 Ya ha ahan di pohdonmi ya way oha i da'yu on inaynayunan ihamad di
pangulugna ta ingganah mipa'annung nadan namnamaon ta'u.
12 Ya hanat adi ta'u humiga ta paton ta'u i handidan tataguh din nadne an
inanusandan innaynayun di pangulugda ta ingganaot mipa'annung nan imbagan Apu
Dios i dida.

Hay Imbagan Apu Dios Hi Atona I Abraham

13 Hidin wada han imbagan Apu Dios i Abraham ya insapatana an atona nan
imbagana i hiya. Ya hay nangisapataana ya hay adolna te ma''id ha nabakbaktu
mu hiya

14 an alyonay, Ibaga' tee an wagahan da'a ta punholagon da'a ta dumakkodakkol di
holagmu.
15 Ot hi Abraham ya inanusanan hinhinnod di ipa'annungan diyen inalin Apu Dios
i hiya ta ingganaot mipa'annung.
16 Nadan tatagun waday isapatada ya nan nabakbaktu mu diday punsapataanda.
Ta hidiyen punsapataanday ipanuhan di way pun'a'addiyanda onu kumpulnan
mihahapit.
17 Ta athidin Apu Dios an impa'innilanah nadan tatagu an atona nan imbagana ta
hiya nan insapatana an adina ibahhon aton nan imbagana.
18 Te hanan imbaganan atona onu insapatana ya adi mabalin hi mibahho te hiya
ya adi munlayah. Ot hiya nan dita'un kimmulug i hiya ya madinol ta'un manmannod
hi ipa'annungan nan inalinan e ta'u pi'taguwan i hiyah munnananong.
19 Ya hinaen pundinol ta'uh ipa'annungan nan inalin Apu Dios di mangipabikah i
dita'u. Te innila ta'u an ume ta'uh udum hi algoh awadan Apu Dios an adi umat handi
an ammuna nan nabaktun padih mabalin hi umeh nan nakultinaan an Kuwartun Apu
Dios.
20 Te namanguluh Jesus an immeh awadan Apu Dios ta nanongnan hiyay nabaktun
padi an mangihapit hinadan tatagu i Apu Dios an umat i din hi Melkisedek.

7

Hay A'at Din Padi An Hi Melkisedek

1 Hi Melkisedek ya patul hi ad Salem hidin nadne ya hiya nan padi an munhilbih
nan na'abbaktu an Dios. Ya i han hin'algo ya dinamun Melkisedek da Abraham
hidin umanamutda hi eda ni'gubatan ot abakonda nadan opat an patul ot wagahanah
Abraham.
2 Ot idat Abraham i hiya nadan mi'ami'apuluh nadan nun'abalol an inabakdah
gubat. Ya hay ibalinan nan ngadan an Melkisedek ya patul an maphod di pangatna.
Ya hay oha bon pangalidan hiya ya patul di linggop te hay ibalinan nan ngadan an
Salem ya linggop.
3 Mu hi Melkisedek ya ma"id ha nitudo' hi panginnilaan hi'on nganney ud holag i
hiya ya hi'on danay niyayyamana ya hay natayana te numbalin hi padih inggana ta
umat hinan Imbabalen Apu Dios.
4 Ot tigon ta'u an nabakbaktuh Melkisedek te ta'on on hi Abraham an ap'apun an
namin di Judyu ya indatna nadan mi'ami'apuluh nadan nun'abalol an inabakdah eda
ni'gubatan.
5 Ya adi umat hinadan tinanud Libay an holag Abraham an dida nadan napilin
padin di Judyu an nibagah nan tugun an diday mangalah nadan mi'ami'apuluh nadan
bino'la onu bungan di intanom nadan ibbadan Judyu an ta'on on holag Abraham
didan namin.
6 Mu hi Melkisedek ya ta'on on agge nalpuh nan holag Libay ya inalana nan
indat Abraham an ni'ani'apuluh nadan inabakda ot wagahanah Abraham an hiya
din nangibagaan Apu Dios hi wagahana.
7 Ot innila ta'u an nan munwagah ya nabakbaktu mu nan mawagahan.
8 Ya hay oha bo ya hi Melkisedek an nangalah nadan indat Abraham ya ma"id ha
nibagah natayana. Mu nadan padin holag Libay ya agge ninaynayun di nitaguwanda
te nateda.
9 Ya ta'on on hi Libay di nangalah nadan ni'ani'apuluh nadan limmun nadan
tatagu mu ayna damdama indat di ni'ani'apuluh nadan limmuna i Melkisedek hidin
nangdatan nan ud holag i hiya an hi Abraham hinan ni'ani'apuluh nadan inabakdah
gubat.

6:14 6:14 Hidin Hopapna 22:17

10 Ya ta'on on agge ni' niyayyam hi Libay hi e nanamuwan Melkisedek i Abraham
mu ay wahdi te wahdin niddum ni' hi adol apunan hi Abraham.

Hi Jesu Kristu Di Nihukkat An Padi

11 Nadan padin holag Libay an nalpuwan Aaron di namangulun nidatan nan tugun
ta diday mangidawat hinadan idawat nadan tatagu i Apu Dios. Mu datuwen padi
ya nan tugun an itudtududa ya ma"id ha abalinanda te agge na'at nan pohdon Apu
Dios hi ma'at. Te onha na'at nan pohdon Apu Dios ot wan agge immali nan oha
an numpadi an umat hi nangat Melkisedek di nangatna an adi umat hinan a'at di
numpadiyan Aaron.
12 Ot gapu ta nahukkatan nadan padi ot atbohdi an mahukkatan nan tugun.
13 Te hidiyen nihukkat an numpadi ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ya agge
nalpuh nan holag Libay te nat'on an tinanud di nalpuwana te ma"id ha a'ammodnah
nunhilbih nan Templo.
14 Te hi Jesu Kristu ya nalpuh nan holag Judah an ta'on on ma''id ha impa'innilan
Moses hi mumpadih nadan holag Judah.
15 Ta na'innila an hi Jesu Kristu moy nabaktun padi ta'u an umat hidin hi
Melkisedek.
16 Ya hiyay nahamad ya na'abbaktu te adi mapogpog di pumpadiyana an adi umat
hidin nitugun an hay mumpadi ya nadan tinanud Libay.
17 Te hi Apu Dios ya inalinay, He''ay mumpadih inggana ta umat'a i din hi
Melkisedek.
18 Ta ad uwani mo ya paddungnay ita'lin ta'u nan tugun an inunu'unud ta'u ni' te
adina abalinan an mangihwang i dita'u.
19 Te ma''id ha ta'on hi ohah tagu hi maphod di niyatana i Apu Dios an gapuh
nangunudanah nan tugun Moses. Mu maphod ta ad uwani ya nihukkat han mabalin
an pundinolan ta'un mangihaggon i dita'u i Apu Dios.
20 Hay oha bo ya hidin numpadiyan Jesu Kristu ya waday insapatan Apu Dios an
adi umat hi numpadiyan nadan tinanud Libay an ma"id ha insapatana i dida.
21 Mu hi Jesu Kristu nimpe ya imbagan Apu Dios i hiya di, He"ay mumpadih inggana.
Ya hidiyen imbagana ya adi mabalin hi mahukkatan.
22 Ot at'ehdin adi mapogpog di pumpadiyan Jesu Kristu ya hidiyey panginnilaan
ta'u an udu'dul nan inalin Apu Dios an hi Jesus di pundinolan ta'u mu hay e ta'u
pundinolan hinan tugun Moses.
23 Hanadan padi an tinanud Libay ya dakolda te nateda'e on nahukkatanda. Ta
ma''id i dida ha numpadih inggana.
24 Mu hi Jesus ya nanongnan hiyay mumpadih inggana te hiya ya ma''id ha
apogpogan di itaguwana.
25 Ta hiya nan waday abalinanan mangihwang hi kumpulnan tagun mangidinol i
hiya ta mihayyupda i Apu Dios te nanongnan wadawada an mangihapit i dida i Apu
Dios.
26 Ot hi Jesus an nabaktun padi di pundinolan ta'uh bumoddang i dita'u ya
mangihapit i dita'u i Apu Dios. Te hiya ya maphod an namin di atona an ma''id
ha numbahulana onu nibahhawana an adi umat i dita'un tatagu. Mu nipabaktu ta
wahdih ad abunyan hi ad uwani.
27 Hanadan nabaktun padi ya abigabigat on waday idawatdah mi'nong hi
apakawanan di bahulda i Apu Dios on ahida i'nong nadan ipi'nong nadan tataguh
apakawanan di bahulda. Mu hi Jesus ya umdah nan naminghan an paddungnay
nangi'nonganah adolna an gapuh bahul di atagutagu. Ta hiya nan adi mo mahapul
an waday mi'nong hi animal te hay adolnay ini'nongna.

7:17 7:17 Psalm 110:4

28 Handi'e ni' ya nan miyunnudan hinan tugun Moses di atondan mumpili hi
nabaktun padi. Ot gapu ta taguda ya waday ibahhawanda. Mu pinto' Apu Dios nan
Imbabalenan mumpadi. Ta hiya ya hanadan miyunnudan hinan pohdon amanay
inaynayunan aton hi inggana.

8

Hi Jesus Di Mangihapit I Dita'u I Apu Dios

1 Hay pohdo' an ipa'innila i da'yu ya hi Jesus moy nabaktun padi ta'u an hiya nan
wahdih ad abunyan an inumbun hi way winawwan Apu Dios an na'abbaktun Ap'apu.
2 Ta hiyay munhilbih nan tabernakel an awadan Apu Dios an hidiye nan nahamad
an pundayawan i hiya an bokon hay taguy nangiyamma te hi Apu Dios.
3 Te hiya ya hay adolnay indawatna i Apu Dios an umat hinan nabaktun padin di
Judyu an diday mangi'nong hinan idawat nadan tatagu i Apu Dios.
4 Ta ad uwani ya bokon hitun lutay awadan Jesus te onha wahtu ot bokon hiyay
padi te nehnada mo tuwali nadan padin mangi'no'i'nong hinadan midawat i Apu Dios
an miyunnudan hinan tugun Moses.
5 Ya hinan ugganda e pangi'nongan ya nan eda pundayawan i Apu Dios an
tabernakel ya umat hinan nahamad an pundayawan an wah ad abunyan an
impatigon ni' Apu Dios i Moses hidin nangalyanan hiyay, Tigom ta an namin nadan
apyom ya miyunnudan hinadan nipatigon he''ahdih nan billid.
6 Ot udu'dul hi ad uwani te hi Jesus ya ong'ongngal di abalinana mu handidan padin
di Judyu. Ya atbohdin udu'dul nan imbagan Apu Dios hi aton ta'un middum i hiya
mu handin inalina ni' an pangunudan hinan tugun Moses.
7 Te onha mabalin an nan pangunudan hinan tugun di pi'taguwan i Apu Dios ot
wan agge nahukkatan.
8 Mu hi Apu Dios ya ma''id ha amlongnah nadan tatagu te aggeda inunud hidiyen
tugun Moses ot hiya nan inalinay, Nomnomnomonyu an udum hi algo ya waday balu
an ibaga' i da'yun i Israel ya i Judah.
9 Mu hituwe ya adi umat hidin imbaga' i handidan a'ammodyu hidin nangipangu-
luwa' i dida ta tinaynandah ad Egypt te aggeda innaynayun an inunud nadan tugun'u
ta hiya mo nan ingnganuy'u dida.
10 Mu hituwen balu an ibaga' i da'yun tinanud Israel ya iha''ad'uh nomnomyu ta
paddungnay mihamad an mitudo' hidi. Ta ha''on an Dios di dayawonyu ya da'yuy
tatagu'.
11 Ta adi mo mahapul an waday muntuddun da'yuh a'at'u ta wan un'unudona'
an Dios. Te an namin ayun tatagu an ta'on on nadan nawotwot onu nadan waday
abalinanda ya innilaona' i dida.
12 Te pakawanon da'yun ha''on ya adi' mo nomnomnomon nadan numbahulanyu.
13 Ot hi Apu Dios damdamay namogpog i diyen namangulu an tuguna ta hituwen
balu moy ma'unud.

9

Hay Numpahhiwan Di Pundayaw Ta'uh Ad Uwani I Apu Dios Hinan Nundayawda Handi

1 Handin namangulun tugun an impa'innilan Apu Dios ya nibagahdi nadan unudon
di tatagu ya ta'on on nan atondan mundayaw i hiya. Ya wada boy na'apyan
pundayawanda

8:5 8:5 Hay Nakakan 25:40 **8:11 8:11** Jeremiah 31:34

2 an tabernakel an waday duwan kuwartuna. Ta nan mamangulun kuwartu ya
hidiyey awadan nan punsilawan ya nan lamehaan an pangiha'mawanda hinadan
tinapay an midawat i Apu Dios. Ya hidiyen namangulun kuwartu ya hidiye nan
kuwartun niyappit i Apu Dios.

3 Ya nan mi'adwan kuwartu ya hidiye nan kuwartun Apu Dios.
4 Ya hay wahdi i diye ya nan nabalitu'an an punggobhan hi insenso. Ya nan Kahun
an balitu' an namin di muntigona ya hidiy nangiha''adandah nan balitu' an buhi an
niha"adan nan mana. Ya inittuda bohdi hinan Kahun din hu''ud Aaron an himmaping
ya din duwan batu an nitudo'an nan namangulun tugun Apu Dios hinadan tatagu.
Ya hidiyen Kahun ya nginadanandah Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.
5 Ya hinan uhhun nan Kahun ya nundommangondan impata'dog hidi nan duwan
kerubim* an mangipa'innilan wadah Apu Dios hidi. Ya pinayyadday paya'da ta
hinophopanda nan uhhun diyen Kahun an mangipa'innilah a'aanan di bungot Apu
Dios an gapuh bahul nadan tatagu. Mu adi' uhuhon an namin di a'at danaeh ad
uwani.
6 Ta hiyah naey a'at diyen tabernakel ta nadan padi ya hunggopdah nan
namangulun kuwartu ta atonda nan tamudah abigabigat.
7 Mu na'en mi'adwan kuwartu ya ammuna nan nabaktun padi an mabalin an
hunggop hidih mumpinghan hi hintawon. Mu mahapul an waday dalan nan i'nongda
i Apu Dios hi iyenahdi ta ena pun'iwalaghi' hinan way uhhun nan Kahun ta way aton
Apu Dios an mamakawan hi bahulna ya bahul nadan ibbanan tatagu an ta'on on
nadan aggeda inattan inat.
8 Ya hay intuddun nan Espiritun Apu Dios hi a'at diye ya hidiyen tugun Moses an
inunudda ya adi mabalin an ume nadan tataguh nan Kuwartun Apu Dios te ammuna
nan napto' an padi di umehdi.
9 Ta hiyay panginnilaan ta'uh ad uwani an nan ina'inatdan nundayaw ya nan
i'no'i'nongda i Apu Dios ya ma''id ha abalinanan mangipalinggop hi punnomnomda
te innilada an numbahulda damdama.
10 Te hay ina'inatda ya inunudda nan tugun an umat hi aggeda nanganan hinadan
mapaniyon makan ya ma'inum ya inunudda nan nibagan atonda ta wan mibilangdah
malinis. Ta dadiyey na'unud ta inggana ot ipa'alin Apu Dios nan balu an tugun.

11 Immalih Kristu ta hiyay nihukkat hinan nabaktun padi te hiyay nahamad
hi bumoddang i dita'u. Mu ad uwani ya numbangngad moh nan na'abbaktu ya
na'ahammad an tabernakel hi ad abunyan an bokon hay taguy nangiyamma ya bokon
hitun lutay nibohwatana.
12 Ya hidin numbangngadan Kristu hi awadan Apu Dios ya ma''id ha inyenah dalan
di gulding onu baka te hay dalanah din natayanay indawatna i Apu Dios. Ta wan
dita'un kimmulug ya mi'tagu ta'uh munnananong i Apu Dios.

13 Hay intuddun nan namangulun tugun hi aton hi'on waha nangibahhoh nan tugun
Apu Dios ya mahapul an walaghi'an nan padih diyen taguh nan dalan nan i'nongna
an gulding onu bulug an baka ya nan gubun nan ini'nongdan imbabalen di baka ta
ahi mabalin an mibilang hi malinis.
14 Ot namama mo ahan hinan dalan Jesu Kristu an gapuh nan abalinan nan
Espiritun Apu Dios ya indawatnay adolna an ta'on on ma''id ha nibahhawana. Ta
gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya pinakawan dita'u hinadan numbahulan ta'u
an nangihi"an i dita'un hiya ta mabalin mohpen aton ta'u nan pohdon nan nahamad
an Dios.

---

* **9:5 9:5** Datuwen kerubim ya datuwe nadan napaya'an an inyammadan ay anghel an hay ipa'innilada ya dida nan mun'adug hinan Kahun an nittuwan nan Hapit Apu Dios.

15 Ta hidiyen inat Jesus di nipa'annungan nan balun tugun Apu Dios ta mabalin
mohpen midat hinadan tatagun Apu Dios nadan imbaganan boltanondah inggana.
Ya manu'eh mabalin mohpen ma'at hidiye ya gapu ta waday nangiyateh bahul ta'u ta
hiya nan mabalin an mapakawan ta'u hi nangibanahhawan ta'uh nan tugun Moses.
16 Mu hidiyen mipaboltan i dita'u ya miyunnudan hinan pangat nadan Judyu an
gahin di mate nan ud bagi ya ahi mipiyappong hinadan mamoltan hidiyen ipaboltana.
17 Te matagu'e ni' ya adi mipaboltan nadan ipaboltana.
18 Ya ta'on on din namangulun tugun Apu Dios ya ma"id ha hilbina hi'on ma"id ha
dalah ni'nong i Apu Dios.
19 Ta hiya nan hay inat ni' Moses ya impa'innilana nan tugun Apu Dios hinadan
tatagu ot ahina alan nan dalan nan kilaw an baka ya nan dalan nan gulding ot
udmanah liting ot itamolnahdi nan ma'alih haysop an nabobod hi dutdut di kalnero
ot pun'iwalaghi'nah nadan tatagun na'amung ya hinan nitud'an nan tugun.
20 Ta hidin pun'iwalaghi'na ya indihhanan alyon di, Hituwen dalay mangipa'innilan
mahapul an unudon ta'u tun tugun Apu Dios.
21 Ya inlaggat bon Moses an winalaghi'an hi dala nan tabernakel ya nadan usal hidi.
22 Te hanan wah nan tugun ya alyonay mahapul an waha dalah miwalaghi' hi
kumpulnan usal ta ahi mabalin an mibilang hi malinis. Ya atbohdih bahul di tatagu
an onha ma"id ha mi'nong ta ma"id ha umayuh dala ot adi mabalin hi mapakawan
di bahul ta'u.

Hay Apakawanan An Gapuh Dalan Kristu

23 Gahin di waha dalah miwalaghi' hinan pundayawan ya nadan usal hidi ya ahi
mibilang hi malinis. Mu danae ya ay la'latu ya abuh nan nahamad an pundayawan
hi ad abunyan. Te hay mi'nong hidi ya nan nabalbalol mu nadan i'no'i'nong nadan
padih tun luta.
24 Ta hiya nan hi Kristu ya hay dalanay ini'nongna i Apu Dios. Mu hay ena
nangi'nongan hinan dalana ya bokon hinan inapyan di tagun pundayawan te hinan
awadan Apu Dios hi ad abunyan. Ot ad uwani ya wahdi an hiya moy mangihapit i
dita'u i Apu Dios.
25 Ta adi mo mahapul an panidwonan idawat di dalana i Apu Dios te umdah nan
naminghan an nangiyatayanah bahul ta'u an adi umat hinan nabaktun padih tun luta
an atawotawon on mahapul an iyenay dalah nan Kuwartun Apu Dios.
26 Te onha athidi ot nihipun moh din nunlumuwanah tatagu ta ingganah ad uwani
ya agaggaon napalpaligat hi Kristu. Mu adi athidi te namingpinghan an nate ta way
aton ta'un mapakawan hinadan numbahulan ta'u te agagga moy apogpogan tun luta.
27 Ya nibaga tuwali an maminghan an matey tagu ta nate'e ya humalyaon mon Apu
Dios.
28 Ot athidin Kristu an naminghan bon nate ta hiyay nadusah nan eta'uot adusaan
an gapuh bahul ta'u. Mu hay pidwan di umaliyana ya bokon gapuh bahul ta'u te
hidiyey pangawitanah nadan kimmulug i hiya an mamannod hi pumbangngadana.

10

1 Hanan tugun Moses an inunud handidan a'ammod ta'u ya ipa'innilana nadan
ma'at hi umaliyan Kristu. Ot hiya nan ta'on on inunud nadan tatagu ta atawotawon
on waday ini'nongda i Apu Dios ya hiya damdaman agge pinumhod di niyatanda i
Apu Dios.
2 Te onha hidiyen atonda ya napakawan an namin di numbahulanda ot wan
indinongdan mangi'nong hi animal i Apu Dios.

9:20 9:20 Hay Nakakan 24:8

3 Mu athidin aggeda indinong ta hiyah diyen atawotawon on waday i'nongda te
mipanomnom i dida nadan numbahulanda.
4 Mu adi mabalin damdaman mamingpinghan an mapakawan di bahul di tatagu
an gapuh nan dalan nadan mi'nong an bulug an baka onu gulding.
5 Ta hiya nan hidin immaliyan Kristu hitun luta ya ni'hapit i Apu Dios an inalinay,
Innila' an bokon hanadan mi'nong an umat hinan maghob an mi'nong onu nan
mi'nong hi apakawanan di bahul di nabalol i he"a te winadam tun adol'u ta mi'nong
i he"a.
6 Te adi umipa'amlong i he"a nadan i'nongda an maghob an mi'nong ya nadan
mi'nong hi apakawanan di bahulda.
7 Ta hiya nan alyo' di, Wahtuwa' tee Apu Dios. Nundadaana' an mangat hinadan
ipa'atmun ha"on an nitudo' hinan nitud'an di tugunmu.
8 Ya hay ipa'innilan naen inalin Kristu ya hay agge naminhodan Apu Dios hinadan
nat'onat'on an mi'nong i hiya an ta'on on hidiyey wahnan tugun Moses.
9 Ta hiya nan inyabulut Jesu Kristuy adolna ta na'at nan pohdon Apu Dios. Ta i
diyey namogpogan Apu Dios hinadan namangulun tugun ta hi Kristu moy ma'unud.
10 Ot gapu ta inabulut Jesu Kristu nan pinhod Apu Dios ya hay adolnay ni'nong ta
mabalin mohpen mibilang ta'uh malinis. Mu adi mahapul an ipidwan Jesus hidiyen
inatna te naminghan ya abuh hidiyen inatna.
11 Hanadan padin di Judyu ya ta'on on abigabigat on waday i'nongda i Apu Dios ya
hiyah diye damdaman adi mabalin hi mapakawan an namin di bahul di tatagu.
12 Mu hi Jesu Kristu ya namingpinghan di nangi'nonganah adolna mu minaynayun
di iyatan diyen inatna te inyatenay bahul nadan mangabulut i hiya. Ot wahdih ad
abunyan hi awadan Apu Dios an mun'ap'apu.
13 Ta wahdin hadhaddonay e pangabakan Apu Dios hinadan mi'buhul i hiya.
14 Ta gapuh nan naminghan an ni'nongan Jesu Kristu i Apu Dios ya ibilang mohpen
Apu Dios nadan kimmulug i hiya hi maphod ya inaynayunan mangipappaphod hi
pangatda ya punnomnomda.
15 Ya ta'on on nan Espiritun Apu Dios ya athidiy ipa'innilanan dita'u te alyonay,
16 Hidiyen balu an ibaga' i da'yun tatagu' ya iha"ad'uh nomnomyu ta paddungnay
nihamad an nitudo' hidi.
17 Ya inalina boy, Ya pakawano' nadan numbahulanda ya adi' mo uggan nomnomon.
18 Ot gapu ta pinakawan dita'u i Apu Dios ya adi mo mahapul an waha udum hi
mi'nong i Apu Dios ta ahi mapakawan di bahul ta'u.

Hay E Ta'u Pi'hayyupan I Apu Dios

19 Ot ad uwanin da'yun i'iban kimmulug ya madinol ta'u te mabalin mon ume ta'uh
nan awadan Apu Dios an gapuh nangiyatayan Jesu Kristu hi bahul ta'u.
20 Te hidin natayana ya paddungnay inaana nan nihawan hinan awon an umeh
awadan Apu Dios ta waday balu an pangi'wan ta'u mohpen umeh awadana. Ya hay
adolnay nangaana i diyen nihawan
21 ta hiya moy padin ongal di abalinana an mumpapto' i dita'un namin an tatagun
Apu Dios.
22 Ot hay maphod hi aton ta'uh ad uwani ya mihaggon ta'u i Apu Dios an iyohha
ta'uy punnomnom ta'un hiya ta adi ta'u munduwaduwa. Te innila ta'u an nan dalan
Jesus di paddungnay nangulahnah nadan adi maphod an ina'inat ta'u ta wan mibilang
ta'uh malinis. Ya hidin numpabonyagan ta'uy nipatigana an inulahan dita'uh nan
ma'pagganah an liting.

10:7 10:7 Psalm 40:6-8 **10:16 10:16** Jeremiah 31:33

23 Ot hanat madinol ta'u an ipa'annung Apu Dios nan namnamaon ta'un imbaganan
ma'at i dita'uh udum hi algo. Te innila ta'un hi Apu Dios ya adina ibahhon aton di
ibagana.
24 Ot hanat nomnomnomon ta'uy aton ta'un bumoddang hi umong'ongngalan di
pangulug di hinohha ya ipatigo ta'uy pamhod ta'u ya hanadan maphod di aton ta'u.
25 Ya mahapul an adi ta'u iwalong an e mi'yamu'amung hinan pundayawan i Apu
Dios an umat hinadan udum. Ya munhimboboddang ta'u ta wan umong'ongngal
nimpey pangulug ta'un namin. Namamah ad uwani an tuwe mon madatngan di
pumbangngadan Jesu Kristu.
26 Ya onha attaon ta'un iwalong nadan dingngol ta'un a'at Kristu ot ma''id mo ha
namnamaon ta'uh mabalin boh mi'nong hi apakawanan di bahul ta'u.
27 Te hay hadhaddon ta'u mo ya hay adatngan nan atatakut an punhumalyaan Apu
Dios ya nan nunhiglan apuy an pundusanah nadan mungngohen hiya.
28 Ot umat i handidan a'ammod ta'u an nginheda'e nan Nitudo' an Tugun Moses
on immannung an nipapateda an adida hom'on dida hi'on waha duwa onu tuluh
muntistigu i diyen numbahulanda.
29 Ot namama mo ahan di adusaan nan tagun mungngohe hinan Imbabalen Apu
Dios. Te hanan mungngohe ya ayna numbalinon hi ginalut nan dalan Jesus an
ni'nong i Apu Dios. Ya hidiyen inat Jesus di gumalat hi apakawanan di bahul ta'u an
miyunnudan hinan balu an tugun Apu Dios. Ya gapu bo i diyen inatna ya pinihulna
nan Espiritun Apu Dios an hiya nan mammo' i dita'un nun'abahulan.
30 Innila ta'u nan inalin Apu Dios an hiyay mangiballoh hinan tagun mangathidi.
Ya ta'on on hanadan tataguna ya dusaona.
31 Ta hiya nan nunhiglan atatakut hi'on hi Apu Dios di mundusan dita'u.
32 Nomnomnomonyu din na'at i da'yuh din hiyah nangulug ayu an alyon di ta
hiyah napatalan di nomnomyu ya nunhiglay namalpaligatdan da'yu. Mu maphod ta
init'itpolyu
33 an ta'on on wa'e on nunhintiggan di tataguy nama'bainandan da'yu. Ya ta'on
on hay udum di pangatandahdi ya ay ayu niddum i didan mapalpaligat an gapuh
pammo'anyun dida.
34 Ya gapu ta waday homo'yuh nadan nun'ibalud an gapuh kimmuluganda ya ay
ayu ni'laggat i didah nan punligatanda. Ot ta'on on numpulohda nadan lutayu onu
nadan nabalol i da'yu ya hanat mun'am'amlong ayu an gapu ta innilayu an wada i
da'yu nan nabalol mu nan pinlohdan da'yu. Te hinaen nabalol an wadan da'yu ya
adi maploh te minaynayun an wada i da'yuh inggana.
35 Ta hiya nan mahapul an inaynayunyuh naen tulidyu ta ongal di gunggunah midat
i da'yu.
36 Te mahapul an itpolyuy kumpulnan ligat an ma'at i da'yu ta nan pohdon Apu
Dios di unudonyu ya ahi midat i da'yu nan imbagan Apu Dios an gunggunayu.
37 Te impitudo'nan alyonay, Adi mibahho an agagga ya umali nan hahaddonyu.
38 Ot hanadan nipto' di pangatda ya inaynayunday pangulugdan ha''on. Mu nan
tagun mangiwalong hi pangulugnan ha''on ya adi umipa'amlong i ha''on.
39 Mu dita'u'e ya hanat inaynayun ta'uy pangulug ta'u ta mihwang ta'u ta adi ta'u
paton hinadan nangiwalong hi pangulugdan Apu Dios.

11

Hay A'at Di Pangulug

10:37 10:37,38 Habakkuk 2:3-4

1 Hanan tagun waday pangulugna ya ongal di dinolna an ipa'annung Apu Dios an
namin di imbagana an hidiye nan namnamaon ta'u. Ya patiyonan ma'at an ta'on on
aggena tinigo.
2 Athituy a'at di pangulug nadan tatagun Apu Dios hidin nadne ta hiya nan alyon
Apu Dios hi maphodda.
3 Ya gapu damdamah pangulug ta'u ya na'innilaan ta'u an hidin hopapna ya hay
hapit Apu Dios di nunlumuh tun luta ya an namin di nalmu. Te an namin nadan
wadan matigoh ad uwani ya ma"idda ni' mu winadan Apu Dios dida.
4 Ya gapuh pangulug handin hi Abel ya ini'nongna i Apu Dios han ma"ap'aphod mu
nan ini'nong ibbanan hi Cain. Ya inabulut Apu Dios hidiyen ini'nongna ot ibilangnah
Abel hi maphod an tagu. Ta ta'on on nate ya mabalin an waday ma'adal ta'un diyen
inatna.
5 Ya atbohdi i Enok an gapuh pangulugna ya agge nate an pamaaggot awiton Apu
Dios hi ad abunyan ta ma"id ha pa'hamma' i hiya. Te hay inalin Apu Dios hi a'at Enok
hidin aggena ni' nangawitan i hiya ya alyonay ongal di pun'amlongana i hiya.
6 Ot hanan tagun ma"id ha pangulugna ya adi umipa'amlong i Apu Dios. Ta hiya
nan hanan tagun naminhod an middum i Apu Dios ya mahapul an patiyona an wadah
Apu Dios. Ya mahapul bon patiyona an ipa'innilan Apu Dios di a'atnan hiya hi'ona
aton di abalinanan manginnilah a'atna.
7 Hay oha bo ya hi Noah an gapuh pangulugna i Apu Dios ya inunudna
nan imbagana te pinatina an ma'at nadan pinadanan Apu Dios an ahi ma'at hi
udum hi algo an ta'on on aggena ni' tinigo. Ta hiya nan iniphodna din papol
an hinunggopandan hina'amma ta aggeda ni'yateh din dimmakolan di liting hi
immuda'udanana. Ya hidiyen pangulugnay nangibilangan Apu Dios i hiya hi maphod
an tagu. Ya hidiye boy nangipa'innila an namin nadan tataguh din atagun Noah ya
numbahulda te ma"id ha pangulugda.
8 Hi Abraham ya nahamad damdamay pangulugna te hidin alyon Apu Dios i hiyah
taynanah diyen boblen nunhituwana ta ume i han boble an idat Apu Dios i hiya ya
inunudna ot makak. Ya den aggena innila hi'on idanah diyen boble.
9 Ta gapu i diyen pangulugna ya dinatngandah diyen nidawwin boble. Mu onda
ni'ibobboblehdi ya abuh an ma"id ha naputu' hi nunhituwanda i diyen boblen
alyon Apu Dios hi idatna i dida. Te nan allungdan tolda di eda inyaninnabat di
nihaha"adanda. Ya atbohdiy inat imbabalenan hi Isaac ya hi apapunan hi Jacob te
ta'on on dida ya niddumdah nan imbagan Apu Dios an pangidatana i diyen boble.
10 Ya inanusan Abraham di athidi te pohdona ahan an datngan hidiyen boblen
iniphod Apu Dios.
11 Ya gapuh pangulug Abraham ya ta'on on amamma ya ininna an namogpog hi
ahawanan hi Sarah ya patiyona an idattan Apu Dios dida hi imbabaleda te innilanan
ipa'annung Apu Dios an namin di ibagana.
12 Ta ta'on on ay nateh Abraham te amamma mo ya nunholagon Apu Dios ta
dakkodakkol di holagna an ma"id ha bilangda an umatdah nan panag* hinan da'ging
di baybay onu bittuwon hi ad lagud.
13 An namin datuwen tatagun waday pangulugda i Apu Dios ya innaynayundan
hihinnod di pangatan Apu Dios hinan imbaganan dida ta inggana ot mateda. Ya ta'on
on agge nipa'annung hidin atagudah diyen imbagan Apu Dios mu aggeda damdama
inwalong di pangulugda. Te inniladan udum hi algo ya umannung an datngandah
diyen gagamgamandan imbagan Apu Dios i dida. Ta hiya nan hidin ataguda ya
imbilangday adoldah ni'ibobbobleh tun luta ya abuh.

---

* **11:12 11:12** Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

14 Ot hanadan tatagun mangalih onda ni'ibobleh tun luta ya abuh ya patiyonda an
wada nan boblen namnamaondan e punhituwan.
15 Te onha minonomnom i dida nan boblen tinaynanda ot wan imbangngadda.
16 Mu bokon hidiyey pinhodda te hay gagamgamandah eda punhituwan ya nan
ma''aphod an bobleh ad abunyan an indadaan Apu Dios te ongal di pun'amlongana
hi pangalyanda di hiyay Dios hi unudonda.
17 Hi Abraham ya pinatnan Apu Dios mu gapu damdamah pangulugna ya inatna
nan imbagan Apu Dios an i'nongnan hiya nan oh'ohhan imbabalenan hi Isaac an
ta'on on waday imbaganan hiya hi atona.
18 Te imbagana an hi imbabalenan hi Isaac di munholag ta dumakkodakkol di holag
Abraham.
19 Ya manu'eh inabulutnan patayon hi Isaac ya patiyona an abalinan Apu Dios
an mummahuh nate. Ya immannung an ay namahuwan hi Isaac te unhaot pinaten
amana hi'on agge himmapit hi Apu Dios.
20 Ya atbohdi i Isaac an gapuh pangulugna ya impa'innilanah nadan imbabalenan
da Jacob i Esau an udum hi algo ya wagahan damdaman Apu Dios dida.
21 Ya atbohdiy pangulug Jacob te hidin mun'atte'atte ya nihandag hinan hu''udna
ta dayawonah Apu Dios. Ot wagahana nadan apapuna an imbabalen Joseph.
22 Ya atbohdi i Joseph an gapuh pangulugna ya hidin tuwe mon mate ya imbagana
an umaan nadan ibbanan Judyu hi ad Egypt. Ya imbaganan pi'yaladay ba'agna hi'on
taynandah diyen boble.
23 Ya ta'on boh on nadan a'ammod Moses ya hay pangulugday gapunah nangi-
papa''ayandan hiyah tuluy bulan an nihipun hi niyayyamana. Te tinigodan
ma''ap'aphod di agolangna ta hiya nan aggeda timmakut hinan inyuldin nan patul
an alyonay mahapul an mipapaten namin nadan linala'in goggolang an imbabalen
di Judyu.
24 Ya atbohdin Moses an hidin kimmilog ya gapuh pangulugna ya aggena pinhod
an mibilang hi imbabalen nan babain imbabalen nan patul an nangipakilog i hiya.
25 Ta hiya nan e niddum hinadan mapalpaligat an tatagun Apu Dios te aggena
pinhod an middum hinan pumbahbahulan nadan i Egypt te innilanan na'omtang
han pun'amlonganda ya abuh.
26 Te hay ninomnom Moses ya udu'dul di mumpalpaligat an gapuh pangulugnah
nan umalin Patul an pinto' Apu Dios mu hanadan kinadangyan hi ad Egypt. Te hay
ginamgamana ya nan gunggunanan idat Apu Dios hi pidwana.
27 Ya hay pangulug bon Moses di nangipakak i hiyah ad Egypt ta ta'on on
ma'abbungot nan patul ya agge timmakut. Ya ta'on boh on nunhiglay nunligatanah
nan boblen immayana mu hi Apu Dios damdamay inun'unudna an ayna tinigoh Apu
Dios an adi matigo.
28 Ya hidin numbangngad hi ad Egypt ya gapu boh pangulugna ya inunudna nan
inalin Apu Dios hi atona. Te imbaganah nadan ibbanan Judyu ta paltiyonda ha
kalnero ya nun'ilamuhda nadan dalan dadiyen pinaltidah nadan pantoda ta wan
adi pi'paten nan anghel Apu Dios nadan papanguluwan an linala'in imbabaleda.
29 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu di nunhi''anan nan liting hinan baybay an
mumbolah† ta umat hinan mamagan awon ta immagwatda. Mu indani ta handidan
i Egypt di umagwat ya nundammuot nan nunhi''an an liting ta nun'a'altingda.
30 Ya gapu boh pangulug nadan Judyu ya namaag ya nakaludukud nadan binattun
alad hi ad Jeriko ta na'abak nadan nunhituhdi. Ya manu'eh athidiy na'at ya gapuh

11:24 11:24 Hay Nakakan 2:9 † **11:29 11:29** Nan baybay an mumbolah ya manu'e hi mumbolah ya gapuh nan mumbolah an holo' hi dallomna ya nadan mumbolah an panag hinan pingngitna.

nangunudandah nan inalin Apu Dios hi atonda an li'odondah pituy algo hidiyen
boblen na'aladan hi binattun alad.
31 Ya gapuh pangulug han mumpabpabbayad ni' hi adolna an hi Rahab ya agge
ni'paten nadan Judyu hidin numpamatayandah nadan ibbanan bimmoble an adi
kumulug i Apu Dios te inapngana nadan duwan Judyu hi eda nunsi'iman i diyen
boble.
32 An namin danaen nibaga ya mangipa'innila i dita'uh nan a'at di pangulug. Adi
ammuna danae mu kulang di timpu' an manguhuh hinan a'at di pangulug da Gideon
ya hi Barak ya hi Samson ya hi Jeptah ya hi David ya hi Samuel ya nadan propeta
33 an gapuh pangulugda ya nangaba'abakdah gubat on pinlohday boblen dadiyen
inabakda. Ya hanada'en udum ya nahamad di nangipapto'dah bobleda. Ya nidat i
dida nan imbagan Apu Dios an idatna i dida. Ya nihwang di udum hinadan layon an
uman hi tagu.
34 Ya nihwangday udum hinan bimmikah an apuy. Ya nihwangday udum hi ate hi
gubatan. Ya hanada'en udum ya nakapuyda mu nidattandah ongal an abalinanda ta
timmulidda an ni'gubat ta inabakda nadan nalpuh udum hi boblen mangubat i dida.
35 Ya hanada'en udum an binabai ya gapuh pangulugda ya namahuwan nadan
naten imbabaleda.
Mu hanada'en udum ya napalpaligatda ta inggana ot mateda. Ya gapuh pangulugda
ya ta'on on alyon nadan mamalpaligat i diday iwalongday pangulugda ta wan adida
paligaton dida ya aggeda inwalong te pohdonda ahan an mi'taguh nan ma''aphod an
pi'taguwan hi pidwanah amahuwanda.
36 Ya hay na'at hinadan udum ya nunhiglay nangnangallidan dida on nunhoplatda
dida. Ya hanada'en udum ya binangkilinganda on eda imbalud dida.
37 Ya nuntopaday udum i dida ta ingganah nateda. Ya linagadiday adol di udum ta
nun'abongwah. Ya hanada'en udum ya hay matadom di inyateda. Ya hanada'en udum
ya nunhigla mo ahan di a''idnan dida ta pamaag ya ammuna mo ahan han lubungdan
up'up di kalnero ya gulding an wadan dida. Ya nunhiglay namalpaligatdan dida ya
dakol di udum an punligatan an pinala''uhda.
38 Ya hanada'en udum ya nundolahda didah nan numpunhituwanda ta immeda
mo attog hinadan billid ya lingab ya liyang ya hinadan agge naboblayan. Mu hay
immannung ya diday maphod an tagu mu nadan tataguh tun luta an ma''id ha
pangulugda.
39 Mu datuwen tatagu ya ta'on on imbilang Apu Dios didah maphod an gapuh
pangulugda ya aggeda damdama inakhupan di nipa'annungan nan imbagan Apu
Dios.
40 Te hi Apu Dios ya ninomnomna an udu'dul on ta'u middum i didah ipa'annungan
nan imbagana ta wan pumbalinon dita'uh na'na'unnud hinadan pohdonan aton ta'u.

12

Mahapul Ta'u Nan Hingal Apu Dios

1 Hanadan tataguh din hopapna ya nahamad di pangulugda. Ot hanat diday
pangiyunnudan ta'un kimmulug te ayda nili'woh i dita'uh ad uwani an mangmang-
mangonday pangat ta'u. Ot hanat idinong ta'u nadan impa'ingha ta'un adi maphod
an pangat ta'u an humaliwah pangulug ta'u. Ta hanadaot an pohdon Apu Dios di
ihamad ta'un aton ta umat ta'uh nan e mi'yabbak hi tinnagtag an atonay abalinana
ta ingganay dumatong hinan pogpog di bumtikanda.
2 Ot hanat iyohha ta'un Jesus di pundinolan ta'u te hiyan paddungnay nigopnadan
di pangulug ta'uy bumoddang hi ihamhamadan di pangulug ta'u. Te hiya ya intulidna
nadan nunholholtapana ta ingganah din natayanah nan krus. Te innilanan waday
pun'amlongana hi'on magibbuh hidiyen punholholtapana. Ta ta'on on nunhiglan

ababain hidiyen ena ipata'an hinan krus ya bokon hidiyey ninomnomna. Ta hiya
nan hi ad uwani ya wahdih ad abunyan an niddum i Apu Dios an mumpapto'.
3 Ya nomnomnomonyu boy nangitpo'itpolan Jesus hi bungot nadan tatagun adi
maphod di pangatda. Ta hiyay pangiyunnudanyu ta ta'on on ayu maligatan ya itpolyu
ta adi ta'u umenglen mangun'unud i Apu Dios.
4 Ta ta'on on ayu maligatan an mangidinong hinadan pumbahulan ot ma''id ni' ha
nipapaten da'yu i naen atonyu.
5 Ya hanat adiyu linglingon din tugun Apu Dios i dita'un i'imbabalena an alyonay,
I'imbabale', adiyu ngohayon nadan panugun'u i da'yu. Ya hanat adi ayu mahkitan
hi'on ihingal da'yu.
6 Te an namin nadan tatagun pohpohdo' an imbilang'uh i'imbabale' ya gahin di
titilgo' didah nadan ibahhawanda.
7 Ot hanat itpol ta'uy ligat te hidiyey ohah panugunan dita'u ya hidiye boy
panginnilaan an ibilang dita'un hiyah imbabalena. Te umat hinadan a'ammod an
mahapul an tugunonda nadan imbabaleda.
8 Ot athidin Apu Dios an tugunonan namin nadan i'imbabalena. Te onha adi dita'u
tugunon i hiya ot bokon dita'uy immannung hi imbabalena.

Hanan Nahamad An Manugun I Dita'u

9 Hidin a'u''unga ta'u ya inabulut ta'uy panitilog nadan a'ammod ta'un dita'u. Ot
maphodot boh on iyal'alanay e ta'u pangabulutan hinan aton Ama ta'uh ad abunyan
an manitilog i dita'u ta way aton ta'un mi'tagun hiya.
10 Te hi Apu Dios ya nipto' an namin di atonan manitilog i dita'u ta wan mipaphod
di pangat ta'u ta lo'tat ya umat ta'un hiya. Mu hanadan a'ammod ta'u ya hanadan
nadadawoh i diday inatdan nanitilog i dita'uh din a'u''unga ta'u.
11 Immannung an mahkitan ta'uh nan panugun Apu Dios. Mu hanadan mangabulut
i diyen panuguna ya diday mipaphod di pangatna ya luminggop di punnomnomna.
12 Ot da'yun kimmapuy di pangulugna ya hanat pabikahonyuy punnomnomyu ta
hi Apu Dios di pundinolanyu.
13 Ya hanat inaynayunyun mangat hi maphod ta da'yuy pangitigan nadan ibbayun
kimmapuy di pangulugda ta adida inaynayun an iwalong mu ondaot ihamad di
pangulugda.

Nadan Nat'onat'on An Tugun

14 Mahapul an atonyuy abalinanyun mi'hayyup hinadan ibbayun tatagu. Ya athidi
bon gahin di atonyun namin di abalinanyun mangunud hinadan pohdon Apu Dios.
Te udum hi algo ya hanadan nangat hinadan pohdonay manigon hiya.
15 Ya halipodpodonyu ta wan ma''id ha mangiwalong an mundinol hinan homo'
Apu Dios. Te onha waha mangathidi ot alinah dumakolday mangiyunnud i hiya ta
gumalat hi pumbahulanda i Apu Dios.
16 Ya halipodpodonyu bo ta ma"id ha mangat hi umipabain an umat hi mi'babai
onu mi'lala'i. Ya tigonyu bo ta ma"id ha mungngoheh nan tugun Apu Dios an umat i
Esau. Te hi Esau ya aggena binalol nan lebbengnan midat i hiya an panguluwan. Te
gapuh inagangna ya inhukkatnah diyen boltanona i han anonah ohay pinnangan.
17 Ya innila ta'un adi madne ya pohdona mohpen alan hidiyen boltanona mu adi
mo mabalin. Ta ta'on on lumuwaluwa ya adi mo nimpe mabalin hi alanah diyen
mipaboltannot i hiya.
18 Maphod ta hay nanginnilaan ta'uh a'at Apu Dios ya adi umat hi nanginnilaan
handidan a'ammod ta'u. Te dida'e ya eda dinawat nan tugunahdih nan nihaggon

12:6 12:6 Proberbs 3:11,12 **12:12 12:12** Isaiah 35:3

hinan billid hi ad Sinai an wahdi han mundalang an apuy ya han umipatakut an
munhihillong an ahuk an nili'mut hidi ya mumpuwo'.
19 Ya wada bo han ma"adngol an gangoh di tangguyub ya han munhapit. Mu hidin
dingngol nadan tataguh diyen munhapit ya nangintattakutda ta numpahmo'da ta
wan idinongnan humapit.
20 Te nunhiglay takutdah nan imbagana an ma"id anu ha taguh mabalin hi
mihaggon hidi te ta'on on ha animal hi umehdi ya mahapul an puntopadat mate.
21 Ya immannung an atatakut hidiyen tinigoda te ta'on on hi Moses ya inalinay
munggagayonggong hi takutna.
22 Mu dita'u'e ya adi athidiy ma'at hi panginnilaan ta'u i Apu Dios te wa'et kimmulug
ta'u ya niddum ta'uh nadan mundayaw hinan nahamad an billid hi ad Zion hidih
ad Jerusalem. Mu hidiye ya bokon mo hitun lutay awadana te hi ad abunyan an
boblen nan wadawada an Dios. Ta middum ta'un mi'yam'amlong hinadan linibun
a'anghelna.
23 Ya middum ta'u boh nadan imbilang Apu Dios hi papanguluwan an imbabalena
an nitudo' di ngadandah ad abunyan ya ta'on on nadan tatagun imbilang Apu Dios hi
nipto' di pangatdah din ataguda. Ta middum ta'u nimpen namin i Apu Dios an hiya
nan munhumalyah atagutagu.
24 Ya middum ta'u mo i Jesus an gapuh nan dalanan immayuh hidin natayatana ya
nipa'annung nan balun hapit Apu Dios. Te ongal di niyatan nan dalan Jesus an adi
umat hinan dalan handin hi Abel hidin nadne.
25 Ot hanat donglonyu nadan mangibagbagah nan hapit Apu Dios. Te hidin nadne
ya nadan agge nundongol hinadan nangibagbagah nan hapit Apu Dios ya nadusada.
Ot namama mahan i dita'uh ad uwani hi'on adi ta'u unudon nan Imbabalena.
26 Yaden hidin nadneh himmapitan Apu Dios hinan billid ya immalyog tun luta. Mu
hay imbaganah ad uwani ya alyonay, Lo'tat ya pidwo' an iwagot tun luta mu bokon
mo tun luta ya abuh te ta'on on hi ad lagud.
27 Hay pohdon naen alyon ya hay e adadagan ya ama"idan an namin di nawada ta
ammuna nadan munnananong di a'atnay mabati.
28 Ta hiya nan ongal di punhanaan ta'u i Apu Dios te adina pi'dadag nan e ta'u
pi'hituwan. Ot hanat hiyay un'unudon ta'u ya dayawon ta'u.
29 Te nunhiglay bungotna an umat hinan nunhiglan apuy an gumhob di dusan
nadan adi umunud i hiya.

13

Hay Aton Ta'un Mangipa'amlong I Apu Dios

1 Hanat ipatigo ta'uy pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmulug.
2 Ya wa'et wadaday mangilih humawwang hinan numpunhituwan ta'u ya apngaon
ta'u dida. Te alinah ma'at i dita'u din na'at i handidan a'ammod ta'u an aggeda innila
ya anghel di udum hinadan inapngadan mangilida.
3 Ya adi ta'u linglingon an bumoddang hinadan nun'ibabalud an gapuh nangulu-
ganda ta ay ta'u ni'ibalud an gapuh homo' ta'un dida. Ya nomnomnomon ta'u bo
nadan mapalpaligat ta ay ta'u mi'ligat hinadan punligatanda.
4 Ya da'yu'en nangahawa ya mahapul an iyohhayuy pamhodyuh nan ahawayu ta
adiyu iluktap onu adi ayu mangat hi udum an ababain te umannung an dusaon Apu
Dios nan mangathidi.
5 Ya bokon bo hay pihhuy gagamgaman ta'u ituwen pi'taguwan ta'u ta adi ta'u
unguhan nan wada i dita'u. Te hi Apu Dios ya inalinay adi dita'u inganuy ya adi
dita'u taynan i hiya.

12:19 12:19 Hay Nakakan 19:12,13 **12:26 12:26** Haggay 2:6 **12:29 12:29** Deuteronomy 4:24

6 Ta hiya nan mabalin an mundinol ta'u i Apu Dios. Ot ta'on on nat'onat'on di ma'at i
dita'u ya way ohaon alyonay, Hi Apu Dios di bumoddang i ha''on. Ot ta'on on nganney
aton di tatagun ha''on ya adiya' tumakut. Te onda tagu ya abuh.
7 Ya adi ta'u bo linglingon din intuddun nadan namangulun nuntudtuduh hapit
Apu Dios. Ya nomnomnomon ta'uy anahamad di pangulugda i Kristu hidin ataguda
ta diday pangiyunnudan ta'u.
8 Te nan nahamad an a'at Jesu Kristu ya adi maluman. Te hiyah diye tuwaliy a'atnah
din hopapna ya ta'on on hi ad uwani ya hi ingga'inggana.
9 Ya hanat adi ta'u bo unudon nadan dakol an tudtudu an adi miyunnudan hinan
immannung an tudtudun Kristu. Te hay maphod hi aton ta wan mihamad di pangulug
ya hay e pangidinolan hinan boddang Apu Dios an bokon nan pangunudan hinan
tudtudun mipanggep hi mapaniyon makan. Te immannung an ma''id ha iboddang
nan e pangunudan i danae.
10 Te hay kulugon ta'u ya hi Jesu Kristu di ni'nong i Apu Dios. Mu nadan
manginaynayun an mangi'nong hi animal ya adi mabalin hi middumdah nadan
ipaphod Apu Dios.
11 Hay aton nan nabaktun padi ya iyena nan dalan nan animal hinan Kuwartun
Apu Dios ta i'nongnah apakawanan di bahul di tatagu. Mu nan adol diyen i'nongna
ya ibata''anah nan numboblayanda ya ahina gobhon.
12 Ya atbohdiy na'at i Jesu Kristu te impibata''andah nan boble ot ahida patayon
ta hay dalanay nidawat i Apu Dios. Ta hiya moy nahamad hi ni'nong hi nunlinis hi
tatagu ta way atondan middum i Apu Dios.
13 Ot hay maphod ya hi Jesus di pangidinlan ta'u ta bokon nan inunud ta'u ni'. Ya
abuluton ta'u boy pumpaligatan ta'u an umat hinan inat Kristu.
14 Te hitun lutan awadan ta'uh ad uwani ya bokon hituy nanongnah iha''adan ta'u.
Te hay gagamgaman ta'u ya nan nahamad an boblen e ta'u pi'hituwan hi pidwana.
15 Ot dita'un mangun'unud i Jesus ya hay i'nong ta'u i Apu Dios hi abigabigat ya nan
e ta'u pangibagbagaan hinan anabaktuna.
16 Ya adi ta'u bo linglingon an mangat hi maphod ta hom'on ta'u nadan munhapul
hi boddang te danaey umipa'amlong i Apu Dios hi i'nong ta'uh ad uwani.
17 Ya mahapul bon un'unudon ta'uy tugun nadan mangipangpangulu i dita'u ya
mumpada''ul ta'un dida te diday bumoddang hi e umong'ongngalan di pangulug ta'u.
Te udum hi algo ya umannung an mahmahan Apu Dios i dida nan inyukodnan dida
an tamuda. Ta hiya nan un'unudon ta'u nimpe dida ta wan waday amlongdan mangat
hinan tamuda. Te onha ngohayon ta'u dida ta humigadan mangat hinan tamuda ot
mahmo' ta'u.
18 Ya ta'on on da'mi ya mahapul an idasalan da'mi ta way atonmin manginaynayun
an mangat hinan ipatamun Apu Dios i da'mi ta wan ma''id ha ibahhawanmi.
19 Ya idasalana' ta wan agagga ya mumbangngada' hinah awadanyu.

Hay Dasal Nan Nuntudo'

20 Hi Apu Dios an alpuwan di linggop ya hiyay nangipa'annung hinan balun tugun
ta minahuwanah Jesu Kristu an nangiyateh bahul ta'u ta numbalin hi na'abbaktun
mumpapto' i dita'un paddungnay kalnerona.
21 Ot hay dasal'u ya hanat hi Apu Dios di mangdat hi abalinan ta'un mangat hinadan
pohdonan aton ta'u. Ya hanat atona nadan umipa'amlong i hiya an pohdonan aton i
dita'u an gapu i Jesu Kristu an hiya nan madayaw hi inggana. Amen.

Nan Dappuh Tuwen Tudo'

13:6 13:6 Psalm 118:6

22 Hanat anusanyun i'iba an bahaon hituwen ho'dod an tudo"un da'yu te pinhod'un
mihamad di pangulugyu.
23 Ya pohdo' bon ipa'innila i da'yu an nilubus hi baludan hi ibba ta'un hi Timothy.
Ot agagga'e ya umalihtu ya i'uyug'uh umaliya' hina.
24 Ot hanat ipa'innilayuh nadan mangipangpangulu i da'yuhna an nomnom-
nomonmi dida ya an namin ayun kimmulug i Apu Dios hina. Ya ta'on on nadan
i'iba ta'un i Italy ya alyonday nomnomnomon da'yu i dida.
25 Ot hanat minaynayun nan homo' Apu Dios i dita'un namin.

Nan Tudo'
James

Hay A'at Tuwen Liblu

Hay nangitudo' ituwen liblu ya hi James. Mu hinan Hebrew ya ma"id ha ngadan hi James te Jacobus di ngadanah nan hapit di i Akaya. Ya atbohdiy ngadanah nan Biblian di i Germany ya i Netherlands ya nadan udum an boble. Ya handi hi ad England ya impibalud nadan udum an patul ya ahawan di patul nadan tatagun nangibalin hinan Biblia hi English an umat i John Hus (1369-1415 A.D.) ya hi John Wycliffe (1320-1384 A.D.). Mu hi Wycliffe ya ammuna nan tungalna an pinu'ulanda te nate ot eda ka"utan di tungalnah nan nilubu'ana. Mu hidin hi James 1 di patul (1566-1625 A.D.) ya inyuldina an mahapul an mibalin nan Hapit Apu Dios hinan hapit an English ta an namin an Simba'an ya waday oha ni'mo hi Biblia. Ta hiyah diye nan wada nan Biblia an King James Version an nagibbuh hidin 1611 A.D. Mu hidin agge ni' nagibbuh an nibalin ya imbagan nan patul an hi James hinadan mangibalin an mabalin'e ya iniddumda nan ngadanah nan Biblia. Ta numanomnomda attog nadan mangibalin te ma"id ha ngadan an James hinan Biblia. Ya hay nipanomnom i dida ya hukkatanda nan ngadan an Jakobus hi James ta pangipatigodah punhanaandah nan patul te hiyay ud nomnom an mibalin nan Hapit Apu Dios hi English. Ta inatda an ta'on on ma"id ha ngadan hi James hinan Biblia.

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha''on an hi James an baal Apu Dios ya nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu. Hay puntudo'a' ya da'yun namin an mumpangulug i Kristu an niwakat
hi abobboble. Hanat mapmaphod ayun namin.

Hay Iboddang Di Ligat Hi Pangulug

2 Da'yun ibba' an kimmulug, ta'on on dakol di nat'onat'on hi punligatan ta'u ya
maphod on munhana ta'u damdama.
3 Te innila ta'u an gapuh nadan punligatan ta'u ya mihamad di pangulug ta'u te
abalinan ta'u mon mangitpol hi ligat.
4 Ot mahapul an itpol ta'u nadan punligatan ta'u ta wan mihamad an mihamad
di pangulug ta'u ta nan pohdon Apu Dios di pumbalinan ta'u an ma"id ha kulang di
amaphod ta'u.
5 Mu wada'en da'yu ha aggena innilay madadawoh hi atona ya maphod on idasalna
ta idat Apu Dios di abalinanan mangipanuh hi atona. Ot hi Apu Dios ya nundadaan
an mangdat hinan ibaga ta'u ya mun'am'amlong hi pumbagan ta'uh boddangna.
6 Mu gahin on hanan mumbaga i Apu Dios ya patiyona an idat Apu Dios nan
ibagana. Te nan waday punduwaduwaana ya umat hinan dalluyun hinan baybay
an mumpinulluy hi pangat di dibdib.
7 Ot nan tagun dumuwaduwa ya ma"id ha odamonah idat Apu Dios hinadan
ibagana.
8 Ya hidiyen tagu ya ma"id ha pot'onah atona te ma"id ha pot'onah unudona.

Hay Pun'amlongan Nadan Kimmulug I Apu Dios

9 Da'yun i'iba an nun'awotwot ya maphod on mun'am'amlong ayu te gapuh
kimmuluganyu ya nabaktuy niyatanyun Apu Dios.
10 Ya atbohdin da'yun i'iba an kakadangyan an maphod on mun'am'amlong ayuh
nan eyu pumpada''ulan hitun luta an gapuh kimmuluganyu. Te nan a'at di itaguwan
hitun luta ya umat hinadan habhabung an adi madne on nakling.

11 Te inumlot'e nan potang ya mun'alyoh nadan habhabung ta mun'a'agah nadan
habungna ta adi mo maphod di tigona. Ot athidiy ma'at hinan tagu an mahiw hinadan
kinadangyanah tun luta.

Hay Apatnaan Ya Hay Abaliyan

12 Hanan tagun hi Apu Dios di nanongnah unudona an ta'on on mapalpaligat ya
hiyay mipa'amlong. Te umannung an mi'tagu i Apu Dios hi munnananong te hiyah
diyey alyon Apu Dios hi lagbun midat hinadan tatagun naminhod i hiya.
13 Ot hanat adiyu alyon di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu ta hiya nan numbahul
ayu. Te hi Apu Dios ya agge numbahul. Ot adi mabalin hi ha'ulon da'yu i hiya ta
atonyu nadan adina pohdon.
14 Te hay lummuh e aha'ulan di tatagu ya gapuh nan nunhiglan naminhoddan
mangat hinadan adi maphod an nonomnomonda.
15 Ya hay pangatan hinan adi maphod an ninomnom ya bahul. Ya hay pumbalinan
nan e panginaynayunan an pangatan i diyen bahul ya ate an hidiye nan ihi"anan i
Apu Dios.
16 Ta hiya nan adiyu alyon an i'iba di hi Apu Dios di nunha'ul i da'yu.
17 Te hi Apu Dios an wah ad abunyan di nalpuwan an namin nadan maphod an
wada i dita'u ya hiyay nunlumuh nadan dumilag hi ad lagud an bittuwon ya algo ya
bulan. Ya ta'on on wa'e on maluman di a'at dadiyen limmuna mu hi Apu Dios ya adi
maluman di a'atna.
18 Ya imbilang dita'un kimmulug hi imbabalenah din namatiyan ta'uh nan nipto'
an tudtuduna. Ta dita'uy nabakbaktu hi an namin hinadan limmuna.

Mahapul An Unudon Ta'u Nadan Donglon Ta'un Tugun

19 Da'yun ibba' an kimmulug, hanat nomnomnomonyu ta mundadaan ayun
mangngol hinan hapit Apu Dios. Ya nomnomonyu on ahi ayu humapit. Ya hanat
adi hi kittang on bimmungot ayu
20 te ma"id ha iboddang di bungot hinan e pangatan hinan pohdon Apu Dios.
21 Ot hiya nan mahapul an aanonyun namin nadan adi maphod an punnomnomyu.
Ya idinongyu nadan adi maphod an ato'atonyu. Ya mahapul bon mumpada"ul ayu ta
nan tugun Apu Dios an pinatiyuy unudonyu ta way atonyun mi'tagu i hiya.
22 Te hay adolyuy ilaylayahhanyu hi'on adiyu unudon nan hapit Apu Dios an eyu
donglodonglon.
23 Te nan tagun mangmangngol hinan tugun Apu Dios mu adina unudon ya umat
hinan tagun e nundiggal ya tinigonan nagungal di ibu'na
24 mu aggena hinugud ta on immaan hinan way diggal ya lininglingnay a'atna.
Athidiy a'at nan tagun mangngol hinan tugun Apu Dios ya adina unudon.
25 Mu nan tagun nangngol hinan tugun Apu Dios ya inunudna ta indinongnan
mangat hinadan pumbahulan ya boddangan Apu Dios hi an namin an at'attona ta
adi umat hinan tagun adi mangunud hinan tugun an dingngolna.
26 Ya nan tagun mangalih kimmulug i Apu Dios mu adina ono'nongon di hapitona
ya hay adolnay ilaylayahhana ya ma"id ha hilbin diyen alyonay kimmulug.
27 Te hay abuluton Ama ta'un hi Apu Dios hi nahamad di pangulugna an
miyunnudan hinan pohdona ya nadan nanginnilan mammo' hinadan nun'apuhig
ya nadan nun'abalu ta boddangana didah nadan punligatanda. Ya adida mi'mi'yat
hinadan adi maphod an ato'aton di tataguh tun luta.

2

Hay Maphod Hi Pangat Hinadan Kakadangyan Onu Nadan Nun'awotwot

1 Da'yun i'iba, hi'on nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an na'abbaktuy alyonyuh
kinulugyu ya hanat numpapaddung di pangibilangyuh kumpulnan tagu.
2 Te onha hinan a'am'amunganyun mundayaw i Apu Dios ya alinah waha immali i
ha kadangyan hi namalbalu ya numbabalitu' ya indani bo ya immali ha nawotwot i
ha nunlaglage
3 ya undan agge nibahhoy pangatyu hi'on manu nan kadangyan te eyu ipabun
hinan maphod an ubunan ya na'e attog an nawotwot ya eyu impabun hinan dotal
onu pamaag ya impata'dogyuh nan dugu?
4 Adi mahan maphod di pangatyu hi'on adi mumpapaddung di pangibilangyuh
tatagu.
5 Da'yun i'iba, nomnomonyu tun ibaga'. Dakol nadan nun'awotwot an kimmulug an
pinilin Apu Dios an ibilangnah kakadangyan an gapuh pangulugda. Ta ta'on on dida
ya middumdah nan pun'ap'apuwana te hidiyey imbaganah ma'at hinadan tatagun
naminhod i hiya.
6 Mu tanganu on athidiy pangatyuh nadan ma'ma''idan an adiyu ibilang dida?
Undan aggeyu innila an hanadan udum an kakadangyan di mamalpaligat i da'yu
ya hi kittang on e da'yu pun'idalom?
7 Ya nunhiglay pamihuldah nan madayaw an Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
8 Ya ha ahan di nahamad an tugun an impitudo' Apu Dios hi unudon ta'u ya alyonay,
Mahapul an umat hi pamhodyuh adolyuy pamhodyuh ibbayun tagu.
9 Te hi'on hanadan waday abalinanday pohpohdonyu ya abuh ot numbahul ayu te
aggeyu inunud nan tugun Apu Dios.
10 Te nan tagun mangalih un'unudona nan tugun Apu Dios mu waday ohah
imbahhona ya hiyah diye damdaman numbahul an nipaddung hinan tagun aggena
inunud an namin nadan tugun.
11 Ot ta'on hi agge nunluktap ta inunudna nan tugun Apu Dios an alyonay adita
umiluktap muden pimmate ya hiyah diye damdaman numbahul te imbahhonay ohan
tugun Apu Dios.
12 Ot hay mahapul ya unudon ta'u nadan tuguna ya halipodpodon ta'uy hapiton ta'u
ya an namin di aton ta'u. Te nan tugun Apu Dios ya bumoddang i dita'u ta adi ta'u
aton nadan pumbahulan. Ot nomnomnomon ta'u an hituwen tugun di mangipa'innila
hi'on numbahul ta'u onu agge ta'u.
13 Ot nan tagun ma''id ha homo'nah ibbana ya adi hom'on damdaman Apu Dios
hitun punhumalyaana. Mu nan tagun waday homo'nah ibbanan tagu ya ma''id ha
itakutnah tun panumalyaan Apu Dios i hiya.

Hay Atigan Di E Kimmulugan Ya Nan Pangat

14 Da'yun i'iba, onha waha taguh alyonay kimmulug hinan Ap'apu ta'un hi Jesu
Kristu mu ma''id ha atiganah nan nitaguwana ya ma''id ha hilbin di kimmulugana te
adi umdah hidiyen pangalyanay hiya ya kimmulug hi pangihwangan Apu Dios i hiya.
15 Te onha waha oha i da'yun kimmulug ha maligatan hinadan mahapulna
16 ya imme'a ya alyom di, Adi'a minomnoman ot hi Apu Dios di ukod an mangdat
hinadan mahapulmu. Yaden ma''id ha idatmuh nadan wadan he''a ya ma''id ha hilbin
diyen maphod an inalim.
17 Athidih nan pangulug an ma''id'e ha atiganah nan nitaguwan ya ma''id ha hilbina.
18 Mu alina'eh waha mangalih, O mu agge numpapaddung di aton ta'un mangunud i
Apu Dios te mabalin an hay udum ya waday pangulugda. Ya hay udum ya maphod di
pangatda. Mu hay pambal'u i naen ibagada ya mahapul an mun'unnud nan pangulug
hinan pangat te hay atiganan waday pangulug ya hanan maphod an pangat.
19 Ma''id ha mapto' ya wada boy mangali hi immannung an waday pangulug'u te
patiyo' an ohah Apu Dios. Immannung an ohah Apu Dios mu ta'on on nadan dimunyu

ya nunhiglan munggagayonggongdah takutdan Apu Dios te patiyondan ohah Apu Dios.
20 Ya hanadan paddungnay ma"id ha nomnomda ya gahin on waha tigonda ta
panginnilaanda an hanan pangulug an ma"id ha atiganah nan pangat ya ma"id ha
hilbina.
21 Handin hi apu ta'un hi Abraham ya manu'eh imbilang Apu Dios hi nipto' di
pangatna ya gapuh nangunudanah nan imbagan Apu Dios an inyenah imbabalenan
hi Isaac i han billid ta enaot i'nong i Apu Dios.
22 Hidiyen inat Abraham ya niyunnudan hinan pangulugna i Apu Dios. Ya hidiyen
nangatanah nan pohdon Apu Dios di nangipihamad hi pangulugna.
23 Ya hidiyey nipa'annungan din impitudo' Apu Dios an alyonay, Hi Abraham ya
pinatinah Apu Dios ta hidiyey gapunah nangibilangan Apu Dios i hiyah nipto' di
pangatna. Ya hidiye boy gapunah pangalyan Apu Dios hi gayyumnah Abraham.
24 Ta ma'awatan ta'u mohpe an hay gapunah nangibilangan Apu Dios hi nipto' di
pangat Abraham ya hidiyen nangunudanah nan imbagan Apu Dios. Te adi umdah
nan pangalyan hi kimmulugta ya ma''id ha atiganah nan pangat.
25 Ya atbohdih din mi'ilala'i an hi Rahab an manu'eh imbilang damdaman Apu
Dios hi nipto' di pangatna ya hay namoddangana i handidan tatagun Apu Dios an
nahnag an e nunsi'im ya hay nangitudduwanah pangi'wandan mumbangngad hinan
nalpuwanda.
26 Ot nan tagun alyonay kimmulug mu adina aton nan pohdon Apu Dios ya
nipaddung hinan nate an ma''id ha yahyahna.

3

Hay E Pangano'nongan Hi Hapiton

1 Da'yun i'iba, hanat adiyu gamgaman an muntudtudu te umman wada'ey
ibahhawanmin muntudtudu ya nunhiglay panumalyan Apu Dios i da'mi mu hanadan
itudtuduwanmi.
2 Immannung an dita'un tatagu ya wa'e on nibahho ta'u an namamah nan
hapiton ta'u te na'alligat hi e pangano'nongan hi hapiton. Te onha abalinan ta'un
mangono'nong hi hapiton ta'u ya wa'ot an nipto' an namin di aton ta'u.
3 Ta hay nipaddungan di hapiton di to'o ta'un tatagu ya umat hinan gumo'
an mipakamel hi to'on nan kabayu an ta'on on kittakittang mu hidiyey lummuh
pangipluyan nan kabayuh nan pohdon nan nitakken* pangipluyana.
4 Ya hay oha boh nipaddungan di to'o ta'u ya nan kittang an gumo' hi uddun nan
papol an ta'on hi kittakittang mu ongal di abalinana. Te ipena nan papol hinan pinhod
nan mummanehon pangipluyan an ta'on on waday mabikah an puwo' hi damuwona.
5 Ya umat boh nan apuy an ta'on on kittang ni' mu abalinanan pu'ulan nan damunan
billid. Te tun to'o ta'un tatagu ya ta'on on kittang mu ongal di abalinan di hapitona
6 an nipaddung hinan apuy. Te hanan to'o an alpuwan di adi maphod an hapiton
ya abalinanan dadagon an namin di nitaguwan ta'u. Ya hay nalpuwan datuwen adi
maphod an hapiton ta'u ya hi Satanas.
7 Wadaday tatagu an abalinandan ayumon di nat'onat'on an hamuti ya animal an
umat hinadan wah nan muyung ya hinadan baybay ta itudtuduwanda dida.
8 Mu ma''id ha ohah tagu hi abalinanan itudduwan di to'ona ta wan mipto' an namin
di hapitona. Ta hiya nan wa'e on waday adi maphod an hapiton ta'u an ay guwade
an pumate.

---

* **3:3 3:3** Hay pangalin di udum hinan nitakke ya nihakay.

9 Ngalngalam ha to'o ta'u an pundayaw ta'un Apu Dios ya indani bo on namihul
ta'uh ibba ta'un tatagu an limmun Apu Dios ta ay hi Apu Dios damdamay pinihul
ta'u.
10 Adi maphod hi pundayaw ta'uy to'o ta'u i Apu Dios ya indani bo on namihul ta'uh
ibba ta'un tatagu. Da'yun i'iba, hanat bokon athidiy pangat ta'u.
11 Atbohdih nan obob an adi mabalin an nan ohan obob ya hidiy alpuwan nan
maphod an liting an inumon ya nan adi maphod di tamtamnan liting.
12 Ya nan mumpait an liting ya adi mabalin an hagubon ta inumon. Ta hiya nan
maphod on hanadan maphod ya abuh di hapiton ta'u ta adi ta'u udman hinadan
adi maphod. Ya atbohdih nan fig an adi mabalin hi bumungah olibo onu greyp ya
bumunga hi fig.

Hay A'at Nan Immannung An Nanomnoman An Tagu

13 Hanan tagun immannung an nanomnoman ya matigoh nan pangatna ya
pumpada"ulana.
14 Mu adiyu alyon hi nanomnoman ayu hi'on munhin'a'amoh ayu ya way oha i
da'yu on ipapilitnay pohdona.
15 Bokon athidiy alyon Apu Dios hi nanomnoman an tagu te nan athidin a'at ya
nalpuh nan dimunyu an hidiyey a'at di agge kimmulug.
16 Te hanadan tatagun munhin'a'amoh ya way ohaon pohdonan hiya ahan di
ma'unud ta lo'tat ya mundudu'angda ya dakol moy adi maphod hi ma'at.
17 Hanadan immannung an nanomnoman an tatagu an hi Apu Dios di nalpuwan
diyen punnomnomda ya mipatigo nan a'at Apu Dios hinan pangiye"eda. Ta ongal di
naminhoddah punhahayyupan di tatagu ya donglonday ibagan di ibbada an adida
ipapilit di pohdonda ya mumpada"ulda ya ongal di homo'dah ibbada ya maphod
di pumbalinan nadan atonda ya immannung an numpapaddung di pangibilangdah
ibbada.
18 Hanadan tatagun mangat i danae ya diday umat hinan e muntanom an ayda
itanom nadan maphod an pi'hayyupandah ibbada. Ya hay ibungan dadiyen atonda
ya hanadan maphod an ma'ma'at.

4

Hay Bumahbah Hi Punhahayyupan

1 On innilayuy gumalat hi punhahannuwanyu? Umman hay gumalat ya hanadan
adi maphod an pohpohdonyu ta hiya datuwe nadan miploh hi nomnomyu
2 an umat hinan waha pohdonyun alan an wa'e ta adi ayu pa"ala on ammunadi
on pumate ayu. Ya di'et adiyu abalinan an alan nadan amohanyu ya hi kittang on
mi'hannu ayu. Mu manu'eh adiyu abalinan an alan nadan pohdonyu ya bokon hi
Apu Dios di pumbaganyu.
3 Ya ta'on boh on hiyay pangibaganyu ya adina idat te adi maphod di ninomnomyuh
pangiyatanyu an hanan pun'amlonganyu ya abuh di nomnomnomonyu.
4 Tanganu on alyonyuy kimmulug ayu ya hanadan pohpohdon di adolyuy
ato'atonyu? Undan aggeyu innila an hanan kimmulug an hay pangatna ya umat
hi pangat di agge kimmulug ya mi'buhul i Apu Dios?
5 Nganney punnomnomyuh nan impitudo' Apu Dios an alyonay nunhiglay hakit di
nomnomna hi'on bokon hiya an nunlumun dita'uy un'unudon ta'u?
6 Mu ta'on on athidi ya boddangan dita'u ta waday abalinan ta'un adi mangat
hinadan adi maphod an pohpohdon di adol ta'u. Te impitudo'na bon alyonay,
Hanan tagun mumbaktu ya hiyay aboholan Apu Dios. Mu nan tagun mumpada"ul te
innilanan ma'ahhapulnay boddang Apu Dios ya hiyay hom'on Apu Dios.

7 Ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di un'unudon ta'u. Ya hanggaon ta'uh Satanas
ta wan taynan dita'un hiya.
8 Ya mihaghaggon ta'u'e i Apu Dios ya atbohdin mihaggon i dita'u. Mu da'yu'en
mangmangngat hinadan pumbahulan ya gahin on idinongyu nadan adi maphod
an ato'atonyu. Ya da'yu'e an dumuwaduwa ya mahapul an hi Apu Dios di
pangiyohhaanyuh un'unudonyu.
9 Ta umukayungan ayu ya kumga ayuh bainyuh nadan ina'inatyun pumbahulan.
Ta wan hay luwayuy mihukkat hi immanamlonganyun nangat hinadan adi maphod.
10 Ot hanat mumpada''ul ayu i Apu Dios ta wan ipabaktu da'yu i hiya.

Hay Adi Pamihulan Hi Ibba

11 Da'yun i'iba, hanat adi ayu munhimpipihul te nan tagun pihulonay ibbana ya
nan hapit Apu Dios di pinihulna te alyonay mahapul an mumpopohhodan ta'u. Te
onha pihulon ta'uy ibba ta'u ya hidiyey atigana an agge ta'u inunud nan tuguna.
12 Ya hay nalpuwan nan nahamad an tugun ya hi Apu Dios. Ya hiyay munhumalyah
tatagu te hiya ya abuh di waday abalinanan manadag onu managuh tagu. Ta hiya
nan hanat adi namaaggon alyon ta'uh numbahul di ohan tagu.

Hay Pangiyukodan I Apu Dios Hinadan Aton

13 Ya wada'e i da'yu ha nunnomnom an mumbaat ta e mungkumilhu ta lo'tat ya
waday pihhuna ta umudu'dul di nitaguwana ya hanat nomnomnomonyuh tuwen
ibaga'.
14 Dita'u ya agge ta'u innilay ma'at hi bigat hinan nitaguwan ta'u. Te hantun
nitaguwan ta'u'e ya umat hinan bugut an wadan matigo mu indani ya na'ibagan
nama''id.
15 Ta hiya nan hay maphod ya nomnomnomon ta'u an gahin di abuluton Apu Dios
nan ninomnom ta'u ya ahi mabalin an ma'at.
16 Te adi ta'u'e idinol i Apu Dios ya mumbahul ta'u te hay adol ta'uy impabaktu ta'u.
17 Ot nomnomnomonyu an nan tagun innilanay nipto' mu adina unudon ya
numbahul.

5

Hay Tugun Apu Dios Hi A'at di Kinadangyan

1 Da'yun i'iba an mahiw hi ikadangyana ya hanat nomnomnomonyu an udum hi
algo ya umukayungan ayu ya lumuwa ayuh nan pundusan Apu Dios i da'yu.
2 Ta hanadan nun'abalol an wadan da'yu ya lo'tat ya mun'apa''ihda.
3 Ya ta'on on hanadan balitu'yu ya silberyu ya lumatida. Te alyonyu eh'ay waday
inamungyuh ikadangyanyu mu onnot on hidiyey lummuh ahumalyaanyu ta mipiye
ayuh nan munnananong an apuy.
4 Te hi Apu Dios ya innilanan danaen ingkadangyanyu ya nadan bino'lan
nadan nuntamuwonyuh nadan puntanomanyun aggeyu indat. Ta hiya nan
numpahpahmo'dah nan ongal di abalinanan Dios ta dingngol Apu Dios hidiyen
pumpahmo'andan hiya.
5 Ot ta'on on umanam'amlong ayuh ad uwani te pinumhod di nitaguwanyu ta wadan
namin di mahapulyu mu udum hi algo ya madusa ayu ta umat ayuh nan timmaban
kalnero an mapaltih nan nagtud an apaltiyana.
6 Ya wadaday tatagun ma"id ha bahulda on eyu indalom dida ta nipapateda an gapu
attog ta ma"id ha abalinanda an mi'hangga i da'yu.

Hay Abalinan Nan Nahamad An Pangulug

4:7 4:7 Epesus 6:11

7 Hanat anusan ta'un i'ibay ligat ta ingganah pumbangngadan nan Ap'apu ta'un
hi Jesu Kristu. Itigo ta'uh nan pangat di muntanom an anusanan hadhaddon di
umudanana ta way atonan muntanom. Ya intanomna'e ya hihinnodna boy a'apitan
diyen intanomna.
8 Ot maphod on athidiy aton ta'un manmannod hi e pumbangngadan nan Ap'apu
ta'un hi Jesu Kristu. Ta inaynayun ta'un mangun'unud i hiya te agagga moy
pumbangngadana.
9 Ot hanat adi ta'u munhimpapabahul an i'iba ta adi dita'u dusaon i Apu Dios te
nundadaan mon umali nan munhumalya i dita'un namin.
10 Ya nomnomnomon ta'u handidan propeta an nangipa'innilah nan pohdon
Apu Dios hi ipa'innilada an nunhiglay nunholholtapanda mu inanu'anusanda. Ot
maphodot on diday pangiyunnudan ta'u ta anusan ta'u nadan punligatan ta'u.
11 Dadiyen propeta ya innila ta'un mun'am'amlongdah ad uwani te inanusanda
nadan ligat an hinolholtapda. Hi Job di ohan athidiy inatna te ta'on on nunhiglay ena
nunligatan ya aggena inwalong di pangulugna. Ta immudi ya himmo' Apu Dios ot
boddangana te athidi tuwaliy a'atna an ongal di homo'na.
12 Ya ha ahan di mahapul hi aton ta'un da'yun i'iba ya kumpulnan alyon ta'u ya adi
ta'u isapata i Apu Dios onu hi kumpulna. Ta hanan owan ta'u ya ipa'annung ta'u ya
alyon ta'u'eh adi ya adi ta'u aton ta wan adi dita'u dusaon i Apu Dios.
13 Wada'en da'yu ha maligligatan ya mahapul an mundasal i Apu Dios. Ya nan
udum an mun'am'amlong i da'yu ya maphod di ikankantayuy pun'amlonganyu i Apu
Dios ta hidiyey pundayawyun hiya.
14 Ya wada'ey mundogoh ya maphod ona ipa'ayag nadan mangipangpanguluh
nadan kimmulug ta ma'amungdah balen nan mundogoh ya linanahanday adolna
ya indasalanda an mumbagadah boddang nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ta wan
pumhod.
15 Ot gapuh pangulugyu i Apu Dios hinan pundasalanyu ya umannung an pumhod
nan mundogoh. Ya onha waday numbahulan diyen mundogoh ot ta'on on hidiyen
bahulna ya mapakawan.
16 Ya wada'ey numbahulanyuh nadan ibbayu ya mahapul an ibagayu an nibahho
ayu ta pakawanon da'yu ya ahi ayu munhindadasal ta ma'aan di dogohyu. Te ongal
di abalinan nan dasal nan tagun immannung di pangulugnan Apu Dios.
17 Umat i din propeta an hi Elijah an hiya ya tagu an umat i dita'u. Mu inhamadnan
nangidasal i Apu Dios ta wan adi um'umuddan. Ya nipa'annung ta agge im'immuddan
hi tuluy tawon ya han onom di bulan.
18 Ot ahina bo ibaga ta umudan. Ya immudan ta timmaguda mohpe nadan
nun'itanom.
19 Da'yun i'iban kimmulug, alina'eh waha ohan da'yu hi nangiwalong hi pangulugna
mu immey oha i da'yu ta ena binoddangan ta imbangngadnay pangulugna i Apu Dios
20 ya immannung an hiyay nangipagol hi e'ot ihi"anan diyen tagu i Apu Dios. Ya
gapu bo i diyen inatna ya an namin nan numbahulan diyen tagu ya mapakawan.

Nan Namangulun Tudo' Peter
(1 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Peter an ohah nadan apostoles Jesu Kristu
an hinnagnan e mangipa'innilah nan a'atna.
Hituwey tudo''un da'yun pinto' Apu Dios hi tataguna an ni'ibobleh nadan bobleh
ad Pontus ya hi ad Galasya ya hi ad Kapadosia ya hi ad Bitinia ya hi ad Asia.
2 Hidin hopapna ya ninomnom tuwalin Ama ta'un hi Apu Dios an dita'uy
pumbalinon nan Espiritunah tataguna an mangun'unud i Jesu Kristu an gapuh
nangiyatayanah bahul ta'u ta wan mapakawan di bahul ta'u.
Hanat nanongnan malinggop ayun namin ya minaynayun nan homo' Apu Dios i
da'yu.

Hay Adi Punduwaduwaan Hinan Kinulug

3 Madayaw hi Apu Dios an hi Aman nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu te hiya ya
ongal di homo'nan dita'u ta waday balun itaguwan ta'u an gapuh nummahuwanan
Jesu Kristu hidin natayana. Ta hiya nan hanat hay gamgaman ta'u ya nan e ta'u
pi'taguwan i hiyah pidwana.
4 Te waday indadaan Apu Dios hi ad abunyan an adi maluman di aphodna te adi
madadag ya adi mapogpog.
5 Ya gapuh pangulug ta'uh nan abalinan Apu Dios ya ipapto' dita'u ta ingganah
datngan ta'uh diyen indadaana an e ta'u pi'taguwan i hiyah pidwana.
6 Ot hiya nan maphod on hituwen e ta'u pi'taguwan hi munnananong di
mangipa'amlong i dita'u hi ad uwani an ta'on on athitun dakol di nat'onat'on an
ligat hi holholtapon ta'u.
7 Te datuwen punligatan ta'uy atigana hi'on immannung nan pangulug ta'u.
Te ta'on on nan balitu' an mabalin an madadag ya gahin onda ilutu ya ahi
mamahmah an balitu'. Ot namama moh nan pangulug ta'u an na'ballol mu hay
balitu'. Ot nahamad'ey pangulug ta'u ya nahamad boy e ta'u ipabaktuwan hitun
pumbangngadan Jesu Kristu.
8 Ya ta'on on aggeyu tinigoh Jesus ya pohpohdonyu ya ongal di dinolyun hiya. Ta
mipatigo nan amlongyu an ma"id ha nipaddungana hinadan pun'amlongan di tataguh
tun luta.
9 Ya manu'eh athidi ya waday pi'taguwan ta'uh munnananong an hiyah diyey
gapunah nangulugan ta'u.
10 Hituwen e ta'u pi'taguwan i Jesus ya nadan propeta an nangipa'innilan dita'uh
nan a'at di homo' Apu Dios ya iniphoddan inada'adal di a'atna
11 te pinhoddan innilaon hi'on anuud di a'atana ya nganney atonan ma'at. Te
impa'innilan nan Espiritun Kristu i dida an hiya ya mapalpaligat ya ahi bo mipatigo
nan anabaktuna.
12 Ya nipa'innila bon dida an bokon diday ipa'annungan nadan imbagada te dita'uy
ipa'annungana. Ya hiya tuwali boy impituddun nan Espiritun Apu Dios an hinnagnan
nalpuh ad abunyan hinadan nuntuddun da'yuh nan iphodan ta'un inat Jesu Kristu.
Ya ta'on on nadan anghel ya ongal di naminhoddan manginnilah a'at diyen ma'at.

Hay E Ta'u Pangiyunnudan Hinan A'at Jesu Kristu

13 Ot mahapul an ihamad ta'uy pangun'unud ta'un Jesu Kristu ta wan halipodpodon
ta'uy pangat ta'u ta ha ahan di gagamgaman ta'u ya nan mapmaphod an aton Apu
Dios i dita'uh tun pumbangngadan Jesu Kristu.

14 Ya gapu ta imbabale dita'u mon Apu Dios ya mahapul an hanadan pohdonay
un'unudon ta'u ta adi ta'u bangngadon hanadan adi maphod an impa'ingha ta'uh din
agge ta'u ni' nanginnilaan i hiya.
15 Te hi Apu Dios an nangibilang i dita'uh imbabalena ya nahamad di a'atna ot
maphod on hiyay inghon ta'u.
16 Te impitudo'na an alyonay, Inghona' an Dios te ha''on ya nahamad di a'at'u.
17 Nomnomnomon ta'u an hi Apu Dios an alyon ta'uh hi Ama ta'u hinan pundasalan
ta'u ya numpapaddung di punhumalyanan namin hi tagu an miyunnudan hinadan
ina'inat ta'u. Ta hiya nan ad uwanin atagu ta'uh tun luta ya mahapul an waday takut
ta'un mangat hinadan adina pohdon.
18 Ya innila ta'u an bokon nadan ma'umah an umat hi pihhu onu balitu' di nibayad
hinadan bahul ta'u an binoltan ta'u i handidan a'ammod ta'u
19 te hay namayad Jesu Kristu ya nan na'ballol an dalanah din natayana. Te hiya ya
umat hinan napilin kalnero an ma''id ha ganit di adolna an uggan i'nong handidan
a'ammod ta'u. Athidiy a'at Kristu te hiya ya ma''id ha bahulna.
20 Hidin agge ni' nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi Kristu tuwaliy ninomnom-
nah mangiyateh bahul ta'u. Mu aggena ni' impa'annung ta ingganah ad uwani teen
mun'adatngan di e apogpogan tun luta.
21 Ta gapuh nan inat Kristu ya waday dinol ta'u i Apu Dios an nummahun Kristu
hidin natayana ot mumbangngad hi ad abunyan ta hiyay na'abbaktu. Ta hiya nan
dita'uh ad uwani ya hanat hi Apu Dios di kulugon ta'u ya pundinolan ta'uh nan e ta'u
pi'taguwan hi munnananong.
22 Ot gapuh pangun'unudan ta'uh nan tugun Apu Dios ya nipaphod di punnomnom
ta'u ya pangat ta'u ya nahamad di pamhod ta'uh ibba ta'un mumpangulug i Kristu.
Ot hanat minaynayun hidiyen pamhod ta'u.
23 Te hidin kinulug ta'u nan hapit Apu Dios ya paddungnay nipidwa ta'un niyayyam
an hay nangimbabalen dita'u ya nan munnananong an Dios. Ot hanan adi maluman
an hapitnan kinulug ta'u di panginnilaan ta'uh nadan a'at di e ta'u pi'taguwan.
24 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, An namin di tagu ya umatdah nan holo'. Ya
nan amaphodda ya umat hi amaphod di habhabung. Te nan holo' ya makling. Ya
hanada'en habhabung ya malyohda ya nagahda.
25 Mu nan hapit Apu Dios ya munnananong di niyatana.

2

1 Mahapul an idinongyun namin nadan adi maphod an impa'inghayu an umat hi
layah ya akih ya ha'ul ya nan e panumtumbu'an hi ibba ya hanan pangipatigan hi
maphod hi ibba ya dee mannot an nat'on di wah nomnom.
2 Ta hay eyu ot pun'adalan hinadan hapit Apu Dios di popohdonyu ta umat ayuh
nan golgollang an hay ena uminuman hi gatas di nomnomnomona ya abuh. Te gahin
onyu atonhidi ya ahi mihamad di pangulugyu.
3 Athidiy atonyu ot nali'nayu moy amaphod Apu Dios.

Hanan Batu An Agge Pinhod Di Tatagu

4 Hanat hi Jesu Kristu an alpuwan di munnananong an itaguwan di nanongnah
pundinolan ta'u. Te hiya ya nipaddung hinan batu an agge pinhod nadan tatagun
mangapyah bale mu aggeda innilan hidiyey pinto' Apu Dios hi na'hamad an
pangipabunan hi bale.
5 Ot dita'u'en waday balun itaguwana ya mipaddung ta'uh batu an mi'apyah nan
balen Apu Dios. Ya dita'u boy pinto'nah padi an mangidawat hinadan mi'nong an
umipa'amlong i hiya an gapuh nangabulutan ta'un Jesu Kristu.

1:16 1:16 Lebitikus 11:44-45; 19:2; 20:7 **1:25 1:25** Isaiah 40:6-8

6 Ot athinay a'atna te impitudo' tuwalin Apu Dios an alyonay, Nomnomnomonyu
an iha"ad'u hi ad Zion nan pinto"u an nipaddung hi batu an nahamad hi ipabunan
di bale. Ta nan tagun mundinol i hiya ya adi muntutuyu hi ena nangiyukodan hi
nitaguwanan hiya.
7 Ta hiya nan dita'un kimmulug i hiya ya ongal di niyatanan dita'u mu nadan
agge kimmulug. Te diday nipa'annungan nan impitudo' Apu Dios an alyonay, Hanan
batu an agge pinhod nadan mangapyah balen usalon ya onnot on hidiye otahan nan
nahamad hi pangipabunan hi bale.
8 Ya impitudo'na bon alyonay, Hituwen batuy ihali'dudan di tatagu ya hiya
boy mipaddung hinan doplah an agahanda. Ot manu'eh mihali'dudda ya hidiyey
nadadawoh hi ma'at i dida te aggeda inunud nan hapit Apu Dios.
9 Mu dita'un mumpangulug ya pinto' dita'un Apu Dios hi tataguna ya padina an
puntamuwona ya paddungnay oha ta'un bimmoble. Ta wan dita'uy e mangipa'innilah
nan inatnan iphodan ta'u. Te hidin hopapna ya paddungnay wa ta'uh nan
munhihillong mu ad uwani ya mapmaphod ta pinatalan dita'un Apu Dios.
10 Te handi ya ma"id ha niyatan ta'u i hiya ta hiya nan agge ta'u innilay a'at di
homo'na. Mu ten ad uwanin wada moy niyatan ta'un hiya ya lini'na ta'u mohpey a'at
di homo'na.

Hay Mahapul Hi Aton Ta'u An Kimmulug

11 Nomnomnomonyun i'iba an dita'u ya ay ta'u nundagguh hitun luta ya abuh te
hay immannung hi e ta'u pi'hituwan ya hi ad abunyan. Ot hanat bokon hanadan adi
maphod an pohpohdon di adol ta'uy at'atton ta'u te dadiyey manadag hi pangulug
ta'u.
12 Ot hanat hay maphod di ipatigo ta'uh nadan agge kimmulug i Apu Dios. Ta ta'on
on nunhiglay pamihuldan dita'u mu tigonda'en nanongnan maphod di pangat ta'u ya
lo'tat ya abulutondah Apu Dios ta wan middumdan dita'un mundayaw i Jesu Kristu
hitun pumbangngadana.

Hay Maphod Ya Na'na'unnud Ta'u
(Epesus 6:5-8; Kolosi 3:22-25)

13 Ot gapuh pamhod ta'uh nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu ya maphod on un'unudon
ta'un namin nadan munggubilnun dita'u an umat hinan patul
14 ya nadan ap'apu an pinilinan munhumalyah nadan numbahul ya mangibagah
maphod hinadan tatagun mangat hi nipto'.
15 Te hay pohdon Apu Dios ya hanadan maphod di aton ta'u ta wan lo'tat ya
duminong nadan paddungnay ma"id ha nomnomdan e manumtumbu' i dita'uh agge
immannung.
16 Manu te libli ta'un mangat hi pohdon ta'un aton mu hanat bokon hidiyey
pangigadulan ta'un mangat hi kumpulna an ta'on on adi maphod. Te hay maphod ya
pumbalinon ta'uy adol ta'uh baal Apu Dios.
17 Ta lispituwon ta'uy ibba ta'un tagu ya ipatigo ta'uy pamhod ta'uh nadan ibba
ta'un kimmulug i Kristu. Ya hanat waday takut ta'un mangat hinadan adi pohdon
Apu Dios. Ya mumpada"ul ta'uh nan ap'apu ta'u an munggubilnu i dita'u.
18 Ya da'yu'en himbut ya mahapul an na'na'unnud ayuh nadan ud himbut i da'yu
ta mumpada"ul ayun dida an ta'on on nadan mabungot ta bokon ammuna nadan
ma'ule onu nadan maphod di pangatnan da'yuy pangipatiganyuh maphod.
19 Te nan tagun mangun'unud hi hapit Apu Dios an anusanay pamalpaligat di
tatagun hiya an ta'on on ma"id ha gapuna ya hiyay ipa'amlong Apu Dios.

2:7 2:7 Psalm 118:22

20 Mu on'e tuwali gapuh bahul ta'uy pamalpaligatandan dita'u ya ma"id ha
gungguna ta'u. Mu ipa'amlong dita'u i Apu Dios hi'on itpol ta'uy pamalpaligatdan
dita'u an gapuh pangatan ta'uh maphod.
21 Te hay pohdon Apu Dios hi aton ta'u ya itpol ta'u nadan punligatan ta'uh ad
uwani. Te innila ta'u an hi Jesu Kristu ya nunhiglay namalpaligatdan hiya an gapu i
dita'un namin. Ot hanat hiyay pangiyunnudan ta'u.
22 Hiya ya ma''id ha ohah numbahulana ya ma"id ha hinapitnah layah.
23 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on nunhiglay nama'baindan hiya ya ma''id ha nibahhoh
nambalna. Ya atbohdih namalpaligatandan hiya an aggena imballoh mu ona inyukod
i Apu Dios te hiya ya nipto' di punhumalyana an ma"id ha pangipangngelana.
24 Ta initpolnan namin danae ta inggana ot iyatenay bahul ta'uh nan krus ta waday
abalinan ta'un mangidinong hinadan pumbahulan ta hanadan pohdon Apu Dios di
un'unudon ta'u. Ya gapuh nadan hugatna ya nipaphod ta'u.
25 Handi ya umat ta'uh nan natala' an kalnero. Mu ad uwani ya nihayyup ta'u moh
nan paddungnay mumpastol an hi Jesu Kristu ta hiyay mangipappapto' i dita'u.

3

Hay Atigan Nan Immannung An Pangulug
(Epesus 5:22; Kolosi 3:18)

1 Da'yu'en nun'alahin an binabai ya maphod on ayu mumpada''ul hinan ahawayu.
Te onha wadan da'yu ha agge kimmulug di ahawana ot ta'on on adiyu lutikan i dida
ot lo'tat ya iyunnudandan da'yu ta kumulugda an gapuh nan tigondan maphod an
pangatyu
2 te tigonda an nipto' nan atonyun mangun'unud i Apu Dios.
3 Ya tigonyu bo ta adi nunhiglay pangipaphodyuh adolyu an umat hi pangipapho-
danyuh ibu'yu ya hay pumbanggolanyuh nadan nun'abalol an umat hi balitu' ya hay
punlubunganyuh nadan nun'anginan lubung te bokon danaey atigan di amaphodyu.
4 Te hay atigana ya nan maphod an pangatyu an umat hinan adi maluman an uleyu
ya pumpada''ulanyu te danaey waday niyatanan Apu Dios.
5 Te athinay inat handidan binabaih din nadne an nundinol i Apu Dios an
numpada''uldah nadan ahawada. Ta hidiyey nibilangandah maphod an binabai.
6 Umat i Sarah an inun'unudnah ahawanan hi Abraham an imbilangnah ap'apuna.
Ot mibilang ayuh imbabalena hi'on maphod di pangatyu ya ma"id ha nganneh diyeh
takutanyu.
7 Ya da'yu'e damdaman linala'in nun'alahin ya mahapul an ipapto'yu nadan
ahawayu te nakapuyda mu da'yu. Ya maphod di ulayanyu dida ta ma"id ha manandih
dasalyu te innilayu an numpaddung di ulen Apu Dios i da'yun himbale te ta'on on
dida ya mi'tagudah munnananong i Apu Dios.

Hay Pumpada''ulan Ta'u An Ta'on On Mapalpaligat Ta'u

8 Ot hay ibaga' i da'yun i'iban mumpangulug ya maphod on mun'u'unnudan
ayu ya munhimboboddang ayu ya mumpopohhodan ayu ya hom'onyuy ibbayu ya
mumpada''ul ayu.
9 Ya alina'eh waha adi maphod hi inat di ibbayun da'yu onu waday adi maphod
hi hinapitdan da'yu ya adiyu iballoh mu atonyuot di maphod i dida. Ta umat hidin
imbagan Apu Dios hi namto'anan dita'u an alyonay wagahan dita'u. Ta hiya nan
mahapul an ipatigo ta'uy maphod hi ibba ta'u.
10 Te hay impitudo' Apu Dios ya alyonay, Nan tagun pohdonan maphod di itaguwana
ya mahapul an ma"id ha hapitonah adi maphod onu layah.

11 Ya mahapul an idinongnan mangat hinadan adi maphod ta hanadan maphod di
atona. Ya hanat maphod di pi'hayyupanah ibbanan tagu.
12 Te ha"on an Dios ya ipappapto"u nadan tatagun maphod di pangatda ya
nundadaana' an mangngol hi dasalda. Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya
nunhiglay bungot'un dida.
13 Onha hanadan maphod di popohdonyun aton ot ma"id ha taguh attaonan mangat
hi adi maphod i da'yu.
14 Mu ta'on'eh on maphod di pangatyu ya apyanan paligaton da'yu ya mabalin
damdama an mun'am'amlong ayu. Ya hanat adi ayu minomnoman ya adi ayu
tumakut.
15 Mu onyuot nomnomon an hi Jesu Kristu di nahamad hi un'unudonyu te
hiyay Ap'apu ta'u. Ya mahapul bon nanongnan nidadaan di pambal ta'u hi'on
mahmahandan dita'u di gapunah e ta'u pundinolan i Apu Dios. Ya pa'ulayon ta'un
mambal ta ipatigo ta'uy pumpada''ulan ta'un dida.
16 Ya ipatigo ta'uy ule ya lispitu ta'un dida ta lo'tat ya bumaindan e mamihupihul i
dita'u an gapuh e ta'u kimmulugan i Jesu Kristu.
17 Te udu'dulnah on paligaton dita'u an gapuh pangatan ta'uh maphod hi'on hidiyey
pohdon Apu Dios mu ta adi gapu i ha adi maphod hi inat ta'u.
18 Te hi Jesu Kristu ya ta'on on ma''id ha bahulna ya nipapate an gapuh bahul ta'un
tatagu ta way aton ta'un mihayyup i Apu Dios. Ya hidiyen nangiyatayanah bahul ta'u
ya namingpinghan ya abuh an adi mabalin hi mipidwa. Ya manu te pinateday adolna
mu timmagu te nan linnawana ya agge ni'yate.
19 Ta hidiyen linnawanay immeh nan nibaludan nadan linnawan handidan
numpun'ate ta ena intudtuduwan dida
20 an dadiye nadan linnawan handidan agge nangulug i Apu Dios hidin atagun
Noah. Te hidin ataguda ya inan'anusan Apu Dios an hihinnod di eda kumulugan i
hiya mu hidin nagibbuh nan papol ya ammunada han walun tatagun kimmulug i
hiya an hinunggop hinan papol ta diday nihwang i diyen nalbongan tun luta.
21 Ta hay nipaddung i diyen liting ya nan e ta'u pumpabonyagan ta wan mipatigon
mihwang ta'uh nan pundusan Apu Dios ta mi'tagu ta'un Jesu Kristu an gapuh
namahuwana. Te nan pumpabonyagan ya bokon hay a'ulahan di dikan di adol ta'uy
ipa'innilana te on hay e ta'u pangunudan i Apu Dios an namakawan hi bahul ta'u.
22 Ta ad uwani ya numbangngad hi Jesu Kristu hi ad abunyan hi awadan Apu Dios
ta hiyay na'abbaktun mun'ap'apu. Ta ta'on on nadan anghel ya an namin nadan
wahdin waday abalinanda ya hiyay mun'ap'apu i dida.

4

Hay E Ta'u Pangitpolan Hi Ligat

1 Innila ta'u an hi Jesu Kristu ya inanusanay ligat ya nadan nunholholtapanah din
awadanah tun luta. Ot ta'on on dita'u ya maphod on mundadaan ta'un mangitpol
hinadan punligatan ta'u an umat hinan inat Kristu. Te nan tagun mangitpol hinadan
punligatana ya abalinana mon mangidinong hinadan pumbahulan.
2 Ot ad uwanin atagu ta'uh tun luta ya hanat hanadan pohdon Apu Dios di aton ta'u
ta bokon hanadan pohpohdon di adol ta'uy aton ta'u.
3 Te impahda ta'un ina'inat nadan adi maphod hidin agge ta'u ni' kimmulugan an
dadiye nadan pohpohdon nadan agge kimmulug i Apu Dios an aton an umat hinan
nagaga"ihon pohpohdon di adol ya hanan ma'anamu"amungta on inagan hi inum on
inat nadan ababain. Ya hay nunhiglan umipabungot i Apu Dios ya nan e pundinolan
hi udum an dios an umat hi bulul.

3:12 3:12 Psalm 34:12-16

4 Ta hiya nan ad uwani ya masda'aw dadiyen agge kimmulug hinan adiyu
pi'pi'yatan hinadan adi maphod an at'attonda ta on da'yu mo ngihngihilan i dida.
5 Mu udum hi algo ya humalyaon Apu Dios didah nadan ina'inatdan adi maphod.
Te hi Apu Dios ya nundadaan an munhumalyah atagutagu an ta'on on handidan
numpun'ate.
6 Ta hiyah naey gapuna an ta'on on hanadan numpun'ate ya nipa'innilan diday a'at
Jesu Kristu. Ta ta'on hi'on natey adolda te hiyah diyey ma'at hi an namin hi tagu mu
ta wan mi'taguda i Apu Dios hi pidwana.

Hay E Pangatan Hinan Niyukod I Dita
(1 Kulintu 12:4-11)

7 Tuwe mon madatngan di apogpogan di an namin an wahtun luta. Ot hiya
nan mahapul an nomnomnomon ta'uy aton ta'u ta adi ta'u palpaliwan ta ma''id ha
manandih nan pundasalan ta'u.
8 Ya ha ahan di mamanguluh nomnomnomon ta'u ya hay e ta'u pangipatigan hinan
ongal an pamhod ta'uh nadan ibba ta'un kimmulug. Te wada'ey pamhod ta'un dida
ya abalinan ta'un pakawanon an namin nadan numbahulanda i dita'u.
9 Ya wadada'ey ibba ta'un kimmulug hi himmawwang hi nunhituwan ta'u ya hanat
mun'am'amlong ta'un mangapnga i dida.
10 Te hiyah naey nangdatan Apu Dios hi abalinan di hinohhan dita'u ta way aton
ta'un munhimboboddang.
Ta maphod di pangiyatan ta'uh nan inyukodnan dita'u an ta'on on agge numpap-
padung. Te nat'onat'on di abalinan ta'uh indat Apu Dios.
11 Ot hanan nidattan hi abalinana an muntuddu ya mahapul an nan hapit Apu Dios
di itudtuduna. Ya nan nidattan hi abalinana an bumoddang hi ibbana ya mahapul an
hidiyey ihamadnan aton. Ta wan an namin di aton ta'u an gapuh boddang Jesu Kristu
i dita'u ya hi Apu Dios di mipabaktu. Te hiya ya ammunay madayaw hi inggana te
ma''id ha nipaddungan di abalinana. Amen.

Hay Punligatan Nadan Mumpangulug

12 Da'yun i'iba, hanat adi ayu masda'aw hi'on dakol di ligat hi holholtaponyu. Te
danaey apatnaan di pangulug ta'u.
13 Ot hanat mun'am'amlong ta'u an ta'on on munholholtap ta'uh nadan dakol an
punligatan ta'u an gapuh pangun'unudan ta'un Jesu Kristu ta ay ta'u ni'ligat hidin
nunligatana ta wan udum hi algo ya mi'yam'amlong ta'uh tun ipatigan di anabaktuna.
14 Ya mipa'amlong ta'u bo hi'on nan e ta'u pangun'unudan i Jesu Kristu di lummuh
pamihulan di tatagun dita'u. Te hidiyey atigana an immannung an wadan dita'u nan
Espiritun Apu Dios an bumoddang i dita'u.
15 Mu hahalipodpodon ta'u ta wan ma''id i dita'u ha mapaligat an gapu i ha
adi maphod hi inatna an umat hi pimmate onu nangako onu nadan udum an
pumbahulan an umat hi e pi'bibiyangan hi nitaguwan di udum.
16 Mu wa'et gapuh pangun'unudan ta'u i Jesu Kristu di pamalpaligatandan dita'u ya
adi ta'u bumain. Mu onnot on munhana ta'u i Apu Dios an gapuh nidduman ta'u i
Kristu.
17 Te datuwen punholholtapan ta'uy atigana an nihipun di punhumalyaan Apu Dios
hi tatagu an hay pamanguluwona ya dita'un kimmulug i hiya. Ot athidi'ey ma'at
i dita'un i'imbabalena ya namama moh nadan tatagun adi mamatih nan inat Jesu
Kristu an iphodan ta'u.
18 Te impitudo' Apu Dios an alyonay, Ta'on on nan nipto' di pangatnan tagu ya
naligat hi ena pi'taguwan i Apu Dios. Ot namama mo ahan hinan tagun adi maphod
di pangatna.

4:18 **4:18** Proberbs 11:31

19 Ot hiya nan hanat hi Apu Dios an nunlumu i dita'uy pundinolan ta'u hi pangatan
ta'uh maphod. Ot ta'on on ta'u mapalpaligat hi'on hidiyey inyabulutna hi ma'at i
dita'u.

5

Hay Pangipapto'an Hinadan Tatagun Apu Dios
(James 3:1)

1 Da'yu an mangipangpanguluh nadan ibba ta'u an mumpangulug ya wada bo
han itugun'un da'yu. Te ha''on di oha an nanigoh nan nunholholtapan Kristu ya
ha''on boy oha an umat i da'yu an mangipangpanguluh kimmulug. Ya madinola' an
hitun pumbangngadan Kristu hitun ipatigan di anabaktuna ya middum ta'un hiya an
mipabaktu.
2 Ta hay itugun'u i da'yun mangipangpanguluh nadan kimmulug ya hanat
ipappapto'yu nadan kimmulug i Apu Dios te dida nadan umat hi kalnerona an
ipipapto'na i dita'u. Ya maphod on waday amlong ta'un mumpapto' i dida an gapuh
naminhodan ta'un bumoddang i didah nan eda pangun'unudan i Apu Dios. Ya hanat
bokon hay bo'laon ta'uy nonomnomon ta'u mu hay e ta'u ot pangatan hinan pohdon
Apu Dios di nomnomon ta'u.
3 Ya hay aton ta'un mangipangpangulun dida ya adi gahin on nan pohdon ta'uy
ma'unud. Mu hay maphod ya hanat dita'uy pangiyunnudandah nan maphod an
pangat.
4 Ta wan hitun pumbangngadan nan na'abbaktun mumpapto' hi tatagu ya idatnan
dita'u nan gungguna ta'u an nan e ta'u idduman i hiya an mipabaktu hi ingga'inggana.
5 Ya hay itugun'u damdaman da'yun mumpangpangngilog ya hanat unudonyu
nadan minamakilog. Ya maphod on way ohaon mumpada''ul. Te hi Apu Dios ya
alyonay, Ha''on ya nunhiglay agge' naminhodan hinadan tatagun mumbaktu. Mu
ongal di boddang'uh nadan tatagu an nanongnan mumpada''ul.
6 Ta hiya nan maphod on ta'u mumpada''ul hinan ongal di abalinanan Dios ta wan
udum hi algo ya ipabaktu dita'un hiya.
7 Ya iyukod ta'un hiyan namin nadan inomnoman ta'u te hiya ya nanongnay
pangipapto'nan dita'u.
8 Mu mahapul an halipodpodon ta'u ta hanadan maphod di aton ta'u. Te hi Satanas
an mi'buhul i dita'u ya umat hinan atatakut an layon an e manamahama' i ha
patayona ta anona.
9 Ot hiya nan mahapul an ihamad ta'un mangun'unud i Jesu Kristu ta way aton
ta'un manangga i Satanas. Ya bokon dita'u ya abuh di paligatona te an namin nadan
ibba ta'un mumpangulug hi abobboble.
10 Mu magibbuh'e aya datuwen na'omtang an punligatan ta'u ya pabikahon dita'un
Apu Dios ta mihamad di pangulug ta'u. Te hiyay numpili i dita'u ta middum ta'un
hiya hitun adatngan nan ma''id ha pogpognan ipabaktuwana an gapuh nangulugan
ta'un Jesu Kristu.
11 Ot hanat hi Apu Dios an ma''id ha nipaddungan di abalinanay inaynayun ta'un
dayawon hi ingga'inggana. Amen.

Nan Dappuh Nan Namangulun Tudo' Peter

12 Hituwen ho'dod an tudo''un da'yu ya impitudo''u i Silbanus* an hiyay ohah
ibilang'un hi ibba'. Manu'eh impitudo''uh tuwe ya ta ibaga' an immannung nan homo'
Apu Dios ta wan nanongnan abuluton ta'u nan homo'nah nitaguwan ta'u.
13 Nadan ibba ta'un kimmulug an ma'amu'amung hituh ad Babilon ya alyonday
nomnomnomon da'yuhna. Ya atbohdiy alyon nan ibilang'uh imbabale' an hi Mark.

* **5:12 5:12** Hay ohah ngadan Silbanus ya hi Silas.

14 Ot maphod on nundadammu ayu'en kimmulug i Kristu ya ipatigoyuy pamhodyuh hinohha.
Ot hanat malinggop ayun namin an mumpangulug i Kristu.

Nan Mi'adwan Tudo' Peter
(2 Peter)

1 Hituwen tudo' ya nalpu i ha"on an hi Simon Peter an baal Jesu Kristu ya oha boh
nadan apostolesna an hinnagnan e mangipa'innilah nan a'atna.
Ot hituwey tudo''un da'yun i'iba an kimmulug. Dita'u ya kimmulug ta'u an gapuh
boddang Jesu Kristu an Dios an hiya nan Mangihwang i dita'un namin an kimmulug.
Te hiya ya maphod di pangatna an ma"id ha pangituppuganah boddangna.
2 Hanat nanongnan malinggop ayu ya minaynayun nan homo' Apu Dios i da'yu an
gapuh nanginnilaanyuh nan a'atna ya nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.

Hay A'at Di Ohan Kimmulug

3 Hi Apu Dios an ongal di abalinana ya indatnan namin di mahapul ta'u ta way
aton ta'un mangihamad an mangunud hinan pohdona an gapuh nanginnilaan ta'un
Kristu an nangayag i dita'u ta wan mi'laggat ta'uh nan amaphodna ya anabaktuna.
4 Ya gapu i naen boddangna ya nipa'annung i dita'u nan imbagabagana tuwali ta
mabalin an adi ta'u aton nadan bumahbah i dita'u an umat hinan adi maphod an
pohpohdon di tataguh tun luta ta nadan maphod an pangat an nalpu i Apu Dios di
matigoh nan nitaguwan ta'u.
5 Ot hiya nan mahapul an aton ta'un namin di abalinan ta'u ta wan umong'ongngal
di pangulug ta'u ta pumhod di pangat ta'u. Ya ta wan ma'udman di innilaon ta'u
6 ta way aton ta'un mangono'nong hi punnomnom ya pangat ta'u. Ta wan itpol ta'u
nadan punligatan ta'u ya un'unudon ta'uh Apu Dios.
7 Ya mahapul bon ulayan ta'u nadan ibba ta'u ya ipatigo ta'uy pamhod ta'un dida.
8 Aton ta'u'e datuwe ya mabalin an umong'ongngal di iyatan nan na'innilaan ta'un
a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
9 Mu nan tagun kimmulug i Jesu Kristu mu adina unudon dadiye ya hidiyey atigana
an aggena na'awatan di a'at Apu Dios ya lininglingnay namakawanan Apu Dios hi
bahulna.
10 Ta hiya nan da'yun i'iba ya mahapul an way ohaon humlun mangun'unud i Apu
Dios ta wan mipatigo an pinto' da'yun munhilbin hiya. Te athidi'ey pangatyu ya ma''id
ha mabalin hi mangihi''an i da'yun Apu Dios.
11 Ta udum hi algo ya mun'am'amlong hi Apu Dios an mangabulut i da'yuh nan
ma''id ha pogpognan pun'ap'apuwan nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang
i dita'u.

Hay Nangibagaan Peter Hi Ena Atayan

12 Inaynayun'un ipanomnom danaen da'yu an ta'on on dingngolyu tuwali ot
unudonyu ta na'innilan nahamad di pangulugyuh nadan nituddun da'yu.
13 Te ad uwanin wadaa' ni' hitun luta ya pinhod'un nomnomnomonyu datuwe.
14 Te innila' an agagga mo ya mateya' te impa'innilan tuwalin nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu di ataya'.
15 Ta hiya nan ihamad'un muntugun i da'yuh ad uwani ta ta'on ona' mate ya
nanongnan mipapanomnom datuwen da'yu.

Hay Anabaktun Jesu Kristu

16 Nan impa'innilamin da'yu an a'at di anabaktun Jesu Kristu hitun pumbangn-
gadana ya bokon a''apoh an ninomnom di nun'ala'ing an tatagu te immannung an
nipatigo i da'miy anabaktuna.

17 Te hidin nangipatigan Apu Dios hi anabaktun Jesu Kristu ya dingngolmi nan
nalpuh ad abunyan an hapit Amana an nunhiglay amaphodna an alyonay, Hiyah
tuwe nan Imbabale' an pa'appohpohdo' ya pun'am'amlonga'.
18 Ta dingngolmih diyen hapit an nalpuh ad abunyan te wahdi amin ibbamih Jesus
hinan billid an niyappit i Apu Dios.
19 Hidiyen na'at di mangipa'innila an immannung nan anabaktun Jesu Kristu an
imbagabagan handidan propetah din nadne. Ot maphod on ihamad ta'un adalon
dadiyen imbagabagada. Te hiya ya nipaddung hinan dilag te patalana nan nahilngan
an punnomnom ta pa''innilaon ta'u nan a'atna an hiya nan ay taloh nan mun'awiwi''it.
20 Mu ha ahan di nomnomnomonyu ya nan nitudo' an hapit Apu Dios ya adi
mabalin hi ukod nan tagu ya na'awatanay ibalinana te gahin on nan Espiritu di
pangidinolanah bumoddang an mangipa'innilah a'atna.
21 Te nan hapit Apu Dios an intudo' nadan propetah din nadne ya bokon hay
nomnomday nalpuwana te nan Espiritu di nangipa'innilah nan intudo'da.

2

Nadan Nibahhon Muntudtudu

1 Ta'on on hidin nadne ya wadada nadan namaaggon inalidah dida ya propeta. Ya
ten atbohdi hi ad uwani an dindinlon ta'u ya wadaday umalin muntudtuduh layah
an nat'on di itudtududah a'at Apu Dios ta bumahbah hi pangulug. Ya adida patiyon
nan ongal di abalinanan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an hiya nan nangiyateh bahul
ta'u. Ta gapu i diyen atonda ya ma"id ha bahhonan dusaon Apu Dios dida.
2 Mu ta'on hi nibahhoy itudtududa ya dakolda damdamay maha'ul ta iyunnuddah
nadan umipabain an at'atonda. Ta gapu i dadiyen adi maphod an at'attonda ya
ngohayon di tatagu nan immannung an tudtudu an un'unudon ta'u.
3 Te hay pihhuy gagamgamanda hi eda puntudtuduwan hi layah. Mu hi Apu Dios
ya indadaana moy pundusana i dida te tigtiggona nadan at'attonda.
4 Immannung an hi Apu Dios ya dusaona nadan munlayah an muntudtudu te ta'on
on handidan anghel an numbahul hidin hopapna ya agge himmo' Apu Dios dida te
ena imbalud didah impilnu. Ta deedahdih nan munhihillong ta ingganah madatngan
nan algon punhumalyaan Apu Dios i dida.
5 Ya atbohdin agge himmo' Apu Dios nadan tataguh din hopapnan adi maphod di
a'atda. Te namaaggot lobngona tun luta ta nun'a'altingdan namin an ammuna nadan
walu an da Noah an hina'amma han nihwang. Te hi Noah ya intudtuduna nan pangat
an miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
6 Ya hay oha bo ya hay numpu'ulan Apu Dios hi ad Sodom ya hi ad Gomorah
ta numbalindah dapul an gapuh bahul nadan tatagun numpunhituhdi. Manu'eh
inat hidin Apu Dios ya pinhodnan ipatigoy a'at di pundusanah nadan tatagun adi
umun'unud i hiya.
7 Mu hi Lot an maphod di pangatnan tagu ya inihwangna te hiya han minonomno-
man hinadan umipabain an at'aton nadan tataguhdi.
8 Te hidiyen hi Lot an ni'iboblehdi ya mahkit di nomnomnah nadan tigtiggonan adi
maphod an at'atton ya hapiton nadan tataguhdi.
9 Ta hidiyey panginnilaan an hi Apu Dios ya innilanay atonan bumoddang hinadan
mangun'unud i hiya hinadan punligatanda. Mu hanada'en adi umunud i hiya ya
waday indadaanah pundusana i dida hitun punhumalyaanah atagutagu.
10 Ya namammamay pundusanah nadan tatagu an hanadan adi maphod an
pohpohdon di adolday ato'atonda. Ya atbohdiy ma'at hinadan tatagun ngohayonda
nadan ap'apuda.

Ya nadan muntudtuduh nibahho an ma''id ha bainda ya munlattuwagda bo udot
ya ma''id ha takutdah nan nabakbaktu mu dida an umat hinadan anghel an nalpuh
ad abunyan an ngohayonda.
11 Mu hanadan anghel ya ta'on onda nabakbaktu ya ong'ongngal di abalinanda ya
ma''id ha eda ibaga i Apu Dios hi pamihuldah nadan nada'da''ul mu dida.
12 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya hanadan adi maphod di pohpohdondan
aton. Ya adi maphod di ibagadah nadan adida ma'awatan te ma''id ha nomnomda an
umatdah nadan animal an onda mapalti ya abuh
13 ta holtaponday dusada hi eda namalpaligatan hi ibbadan tatagu. Te dida ya ta'on
on mapatal ya adida bumain an mangat hinan pohpohdon di adolda. Ta umipabain
nan atondah nan pi'yamungandan da'yu hinan punhahamulanyu ta diday mamahbah
hinan maphod an atonyu.
14 Ya kumpulnay tigondah babai on omnawanda. Ya attaondan ha'ulon nadan
agge nihamad di pangulugna ta wan ma'ma'yatdah nan at'attonda. Ya nunhiglan
ma'aggamgamda. Ta hiya nan dusaon Apu Dios dida.
15 Te datuwen tatagu ya inwalongda nan nahamad an tudtudu ta kumpulna on
inunudda an umatda i Balaam an hi na' Beor hidin nadne an ta'on on propeta ya
inatnay adi maphod ta pangalanah pihhu.
16 Mu inhingal Apu Dios an impahapitna nan dongki ta hidiyey nangidinongana i
diyen enaot aton.
17 Mu danaen muntudtuduh nibahho ya ma''id ha iboddang nadan itudtududa. Ta
mi'aligdah nan natdu' an obob ya umatda boh nan bugut an alyon on iyalinay udan ya
dee mannot an ma''id te inye''en di dibdib. Ta hiya nan nidadaan han munhihillong
an umayandah udum hi algo.
18 Te muntudduda'e ya alyonday nan itudtududay immannung mu onnot on
layahda. Ta diday munha'ul hinadan pa'kullugna ta bangngadonda nadan inwa-
longda ni' an adi maphod an pangat.
19 Te hay itudduda ya ma''id anu ha mabalin hi mangipapilit an mangipa'at i
dida hi kumpulna. Mu hay oha ya adida unudon hidiyen itudtududa te wada ayay
mummandal i dida an dadiye nadan ato'atondan mamahbah i dida. Athidiy a'atna te
hay mummandal hi tagu ya nan impa'inghadan ato'aton.
20 Ot nan tagun mangidinong hinan adi maphod an impa'inghana an gapuh
nanginnilaanah nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u muden indani
bo ya imbangngadnah din impa'inghana ya mamama nan atonan adi maphod mu
hidin hopapna.
21 Ya udu'dulna otboh on aggena impatnan immunud i Apu Dios mu nan e ni'
immun'unud ot ahina attaon an du'gon nan nahamad an inunudna.
22 Nan tagun mangat hina ya hiyay ni'aligan nan kahu an anonay utana ya nan
babuy an ta'on on amhon ya ibangngadna damdamah nan ena puntabla'an an napito'.

3

Hay Pangipa'annungan Apu Dios Hinan Imbagana

1 Hituwey mi'adwa moh tudo''un da'yun i'iba ya umat damdamah din hopapnan
tudo''u an pinhod'un ipanomnom bon da'yu nan maphod an tugun ta wan hiyay
nanongnah nomnomnomon ta'u.
2 Ta adi ta'u linglingon nan impa'innilan nadan propetah din nadne ya atbohdih
nadan impa'innilamin a'apostoles an tugun nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an
Nangihwang i dita'u hinan munnananong an pundusan Apu Dios.

2:22 2:22 Proberbs 26:11

3 Ta ha ahan di nomnomnomon ta'u ya hitun mun'adatngan di apogpogan tun luta
ya dakolday mangiyal'alan mangat hinadan adi maphod an pohpohdon di adol. Ya
ngihngihilan dita'u i dida
4 an alyonday, Appaa, on imbagan Jesus an mumbangngad hitun luta? Ya daan
bohna? Ot ten nun'a'ate handidan a'ammod ta'uh din nadne ya hiyah tuwe tuwali
tun lutan agge naluman.
5 Athidiy alyonda te attaondan adi kulugon an hidin hopapna ya ammunay
himmapitan Apu Dios ot mawadah ad lagud ot ahina pumbalinon dohah nan liting
hi luta. Ta nalpuh nan liting nan luta ya atbohdin nan liting di alpuwan di itaguwan
nan wahtun luta.
6 Mu hay liting bo damdamay namahbah hitun lutah din nalbongana.
7 Ya nan hapit Apu Dios boy mangipa'innila an punnanongon Apu Dios tun luta ya
ad abunyan ta nangamung ona dadagon i diyen adatngan nan algon pundusaanah
nadan tatagun adi maphod di ato'atonda an hay apuy di panadagna.
8 Mu mahapul an ma'awatan ta'un i'iba an hay punnomnom Apu Dios hinan
hinlibun (1,000) tawon ya ohay algo.
9 Ta ta'on on alyon di tataguy pun'ul'ullayonan mangat hinan imbagana ya adi
athidi mu manu'e ya nunnaud di anusna ta way aton nadan tatagu an muntutuyuh
nan inatdan bahul te hay pohdona ya ma''id ha ta'on hi ohah taguh mihi"an i hiya.
10 Mu nan e pumbangngadan nan Ap'apu ta'u ya umat hinan umaliyan nan
mangako an agge na'innilaan. Hidiyen algon umaliyana ya nunhiglay bungug di ad
lagud hinan a'umahana an mun'a'aghobdan namin nadan wadahdi. Ya atbohdi tun
luta an mi'ighob.
11 Ot teen innila ta'u mon athina damdamay ma'at hitun luta ot mahapul an
ipappaphod ta'uy pangat ta'u ta nan a'at Apu Dios di un'unudon ta'u ya abuh
12 hi ad uwanin panpannodan ta'uh nan nagtud an algon punhumalyaan Apu Dios.
Ya aton ta'un namin di abalinan ta'un mangat hinan ipatamuna ta wan agagga ya
umalih Kristu. Ya hay adatngan diyen algo ya ahidadalangda nadan wah ad lagud ta
madadagda.
13 Mu dita'u ya madinol ta'u te wada nan imbagan Apu Dios an balu an ad abunyan*
ya balu an luta an ma''id ha adi maphod hi middum hidi an ta'on hi oha.
14 Ta hiya nan hay maphod an da'yun i'iba ya humlu ta'u nimpen mangat hinan
pohdon Apu Dios hi ad uwanin panpannodan ta'uh umaliyan Kristu ta wan ma''id
ha akhupana hi bahul ta'uh lummuh bumainan ta'un hiya ta wan maphod mohpey
pi'hayyupan ta'un hiya.
15 Ot tigonyun nunhiglay anus nan Ap'apu ta'u ta hiya nan agge ni' numbangngad
ta wan nadan agge kimmulug ya mabalin an kumulugda ta mi'taguda. Ya atbohna
damdamay intudo' nan iba ta'un hi Paul te hiya ya ongal di indat Apu Dios hi
abalinanan muntugun.
16 Ta an namin nadan tudo'na ya imbaganay e pumbangngadan Kristu. Mu
wadaday udum an intudo'nan na'alligat an ma'awatan. Ta hiya nan nadan tatagun
agge nanginnilah a'at Kristu ya nat'on di pangibalinda ta nibahhoy pangawatda an
umat hinan atonda boh nadan udum an nitudo' an hapit Apu Dios. Ta hiya nan
madusadah udum hi algo.

Hay Dappuh Nan Ni'adwan Tudo' Peter

17 Hay ma'udih itugun'un da'yun i'iba an gapu ta innilayu mo danae ya halipod-
podonyu ta adi ayu mabaliyan hinadan nibahhon tudtudun danaen ma'layyah an
tatagu. Te mabaliyan ayu'e ya undan adi ayu mabahbah?

---

* **3:13 3:13** Hay alyon di udum hinan balu an ad abunyan ya balu an ad lagud. **3:13 3:13** Isaiah 65:17; 66:22; Nipa'innila 21:1

18 Ot hay maphodot hi nomnomnomonyu ya hay e umong'ongngalan di innilaonyuh
nan a'at nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu an Mangihwang i dita'u hinan adusaan ta'u.
Ot hiyay nanongnan madayaw hi ingga'inggana. Amen

Nan Namangulun Tudo' John
(1 John)

1 Hituwen itudo''u ya hay a'at nan ma'alih Hapit an mangdat hi itaguwan. Hiya
ya wadawada tuwali ot ahi malmun namin di wada. Mu immalih tun luta ta
dingngodingngolmiy hapitna ya tinannigomi nadan ina'inatna ya innilami an hiya
ya immannung an tagu.
2 Ot hiya an mangdat hi itaguwan ya on tuwali nun'ohhada i Ama ta'un hi Apu Dios
mu impa'alinah tun luta ta tinigomi. Ta hiya nan tistiguwanmi tee i da'yu.
3 Ta nan tinigomi ya dingngolmi ya hiyay itudo''u ta innilaonyu ta wan maphod di
pi'hayyupan ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios ya nan Imbabalena an hi Jesu Kristu
4 ta wan nahamad di e ta'u pun'amlongan.

Hi Apu Dios Ya Ay Patal

5 Hay dingngolmih inalin nan Imbabalen Apu Dios an ipa'innilamin da'yu ya
alyonay hi Apu Dios an hi Amana ya ay patal te ma''id ha adi maphod i hiya hi
ay munhihillong.
6 Ot nan mangalih waday niyatana i Apu Dios mu hiyah diyen adi maphod di
at'attona ya paddungnay wadah nan munhihillong ya munlayah. Te nan at'attona
ya agge niyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
7 Mu onha nipaphod di pangat ta'u ot paddungnay napatalan ta'u an miyunnudan
hinan patal Apu Dios ot wan maphod di punhahayyupan ta'u. Ya an namin di bahul
ta'u ya pakawanon Apu Dios an gapuh nangiyatayan nan Imbabalenan hi Jesu Kristuh
bahul ta'u.
8 Mu adi damdama mabalin hi alyon ta'uh ma''id mo ha bahul ta'u. Te nan mangalih
ma''id ha bahulna ya hidiyey panginnilaan an aggena innila nan pohdon Apu Dios ot
hay adolnay ilaylayahhana.
9 Mu ibaga ta'u'ey numbahulan ta'u i Apu Dios an gapuh puntutuyuwan ta'u ya
pakawanon dita'u ya ipaphod dita'un hiya te hidiyey inalina ya immannung an atona
te hiya ya nipto' di pangatna.
10 Mu alyon ta'u'e nimpeh ma''id ha bahul ta'u ya agge niyunnudan hinan hapit Apu
Dios ot hi Apu Dios moy punlayahon ta'u te hiyay mangalih nabahulan ta'u.

2

Hi Kristu Di Mangihapit I Dita'un Apu Dios

1 Manu'eh muntudo'a' i da'yun ibilang'uh i'imbabale' ya ta ipanomnom'un da'yu
datuwe ta wan adi ayu mumbahul. Mu niluh'en waday oha i da'yu hi numbahul ya
hanat adina iha''ut ot wada nan mangihapit i dita'u i Ama ta'un hi Apu Dios an hi
Jesu Kristu an nipto' di pangatna.
2 Te gapuh nan nangiyatayanah bahul ta'u ya mabalin an pakawanon dita'u i Apu
Dios. Ya bokon dita'u ya abuh te an namin di tataguh tun luta.
3 Mu hay panginnilaan hi'on immannung an waday niyatan ta'un Apu Dios ya nan
pangunudan ta'uh nadan tuguna.
4 Te onha alyon ta'uy innila ta'uh Apu Dios mu adi ta'u unudon nadan tuguna ya
munlayah ta'u te adi ta'u nimpe unudon nan nipto' an tugun an inabulut ta'u.
5 Mu nan tagun mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya hiyay nahamad di
pamhodnan Apu Dios. Ot hay pangimatunan ta'u an nihayyup ta'un Apu Dios

6 ta alyon ta'uh niddum ta'u i hiya ya mahapul an hay pangiye"e ta'u ya umat hi
pangiye"en Jesu Kristu hidin awadanah tun luta.

Hanan Tugun An Ad Uwaniy Ipa'innilaan Di A'atna

7 Hay maphod an i'iba ya hanat inaynayun ta'un unudon handidan tugun an
dingngodingngol ta'uh din hopapna an hidiye nan e ta'u pumpopohhodanan.
8 Mu hituwen tugun ya ay hanan balu te ad uwani ot ahi ta'u innilaon di a'at di
pamhod an impatigon Jesu Kristu. Ot maphod ta ta'on on dita'u ya waday pamhod
ta'uh ibba ta'u an ay mun'apatalan mohpey punnomnom ta'u te nan immannung an
patal ya pinatalanay a'at ta'u.
9 Mu onha alyon ta'uh napatalan di punnomnom ta'u mu hiyah diyen waday hihiwo
ta'uh ibba ta'un tagu ya nanongnan paddungnay wa ta'uh nan munhihillong.
10 Te hay immannung hi napatalan ya nan tagun waday pamhodnah ibbana ta hiya
nan ma"id ha atonah lummuh pumbahulan di ibbana.
11 Mu nan ma'hihhiwoh ibbana ya paddungnay wahnan munhihillong te aggena
innilay a'at nan nahamad an tugun an umat hinan mundaldallanan hinan hilong an
adina tigon nan awona.

Hay A'at Nan Tagun Apu Dios

12 Hay puntudo'a' ya da'yun ibilang'uh i'imbabale' te napakawan moy bahulyu te
dadiyey inyaten Kristu
13 ya ta'on on da'yun a'ammod an nahamad di pangulugna te innilayu nan
wadawada an hi Jesu Kristu ya atbohdi i da'yun minamakilog te inabakyuh Satanas.
Ot hay puntudo'a' nimpe ya da'yun ibilang'uh imbabale' an gapuh nanginnilaanyu i
Ama ta'un hi Apu Dios
14 ya ta'on on da'yun a'ammod te hay eyu nanginnilaan i Apu Dios an wadawada
tuwali ya atbohdi i da'yun minamakilog te mun'abikah di pangulugyu an gapu ta
minonomnom i da'yu nan hapit Apu Dios ta inabakyuh Satanas.
15 Ot hiya nan hanat bokon hanadan ma'omnawan hitun luta an adi miyunnudan
hinan pohdon Apu Dios di omnawan ta'u. Te datuwe'e di omnawan ta'u ya hidiyey
panginnilaan an ma"id ha pamhod ta'un Ama ta'u.
16 Te hay impa'inghan di tataguh tun luta an umat hinan adi maphod an
pun'amlongan an pohpohdon di adol ya nan nunhiglan omno ya nan e pangipabak-
tuwan hi adol ya agge nalpu i Ama ta'u te nalpuh nan punnomnom hitun luta.
17 Ya an namin nadan wah tun luta ya nadan omnawan di tatagu ya mapogpogda.
Mu nan tagun mangat hinan pohdon Apu Dios ya hiyay mi'tagu i hiya hi
munnananong.

Nan Mi'buhul I Kristu

18 Ipa'innila' bo i da'yun i'imbabale' an tuwen mun'adatngan di apogpogan tun luta.
Te hay panginnilaan ta'u ya ad uwani ya dakolday mi'buhul i Kristu. Te nibagabaga
tuwali i dita'u an waday umalin mi'buhul i Kristu hi'on agaggay apogpogan tun luta.
19 Ya datuwen mi'buhul i Kristu ya dida nadan mi'yamu'amung ni' i dita'un
mumpangulug mu bokon hanan inunud ta'uy inunudda. Te hay panginnilaan ya hay
aggeda nanginaynayunan an niddum i dita'u. Te onha nan inunud ta'uy inunudda ot
wan agge dita'u tinaynan.
20 Mu dita'u ya wada nan Espiritun Apu Dios an hinnag Jesu Kristu ta hiya nan an
namin ta'u ya innila ta'u nan nahamad an tudtudu.
21 Ta hiya nan madinola' an muntudo' i da'yu te gapu i naen eyu nanginnilaan
hinan nahamad an tudtudu ya hay nanginnilaanyu an nan nibahhon tudtudu ya
agge nalpun Apu Dios.

22 Te hanan muntudduh nibahho ya diday mangalih bokon hi Jesu Kristu di pinto'
Apu Dios hi mumpatul. Ta dida nan mi'buhul i Kristu an gapuh adida pangabulutan
i Ama ta'u an hi Apu Dios ya nan Imbabalena.
23 Te nan tagun adina kulugon nan Imbabalen Apu Dios ya atbohdin adina kulugon
hi Amana ot ma''id ha niyatana i Apu Dios. Mu nan mangulug i Jesus an Imbabalen
Apu Dios ya hiyay waday niyatana i Apu Dios.
24 Ta hiya nan mahapul an nan kinulug ta'uh hopapnay inaynayun ta'un unudon. Ot
aton ta'u'ehdi ya nanongnan mi'tagu ta'u i Ama ta'un hi Apu Dios ya nan Imbabalena.
25 Te hiyay inalin Jesu Kristu an pi'taguwon dita'uh munnananong.
26 Ta hiya tun ipa'innila' i da'yu nan umaliyan nadan bumalbalin muntudduh
nibahho
27 ta adi kumpulna on inunudyu. Dita'u ya wada nan Espiritun impiddum Apu Dios
hinan nitaguwan ta'u. Ot adi gahin on waday udum hi muntuddun dita'u te idinol
ta'u i diyen Espiritu ta hiyay muntuddu i dita'u te an namin di ipa'innilana ya nipto'
an bokon layah. Ot mahapul an hidiyey unudon ta'u ta wan hi Kristu di nanongnah
unudon ta'u.
28 Ot aton ta'u'ehna an da'yun i'imbabale' ya madinol ta'un e manamun hiyah tun
pumbangngadana an adi ta'u bumain.
29 Ya innila ta'u an hi Kristu ya nipto' di pangatna. Ot hidiye boy panginnilaan ta'u
an nan mangat hi nipto' ya hiyay imbabalen Apu Dios.

3

Hanadan I'imbabalen Apu Dios

1 Ongal di pamhod Apu Dios i dita'u te gapuh nan ongal an pamhodna ya imbilang
dita'uh i'imbabalena. Ya immannung an dita'uy i'imbabalena. Mu nadan udum an
tataguh tun luta ya adida ma'awatan hituwen niyatan ta'un Apu Dios te aggeda innila
hiya.
2 Ot ta'on on agge ni' nahukkatan an namin di a'at ta'un i'iba ya imbabale dita'u
damdaman Apu Dios te innila ta'un hitun pumbangngadan Kristu ya mabaliwan ta'u
an mipaddung ta'uh nan a'atna te tigon ta'u mohpe hiya.
3 Ot dita'un hinaey gagamgaman ta'uh ma'at i dita'u ya mahapul an iwalong ta'un
namin nadan pumbahulan ta umat ta'u i Kristu an ma''id ha bahulna.

Hay Pangimatunan Hinadan Imbabalen Apu Dios

4 Hanan adi pangunudan hinan tugun Apu Dios ya bahul. Ot nan tagun adi
mangun'unud hinan tugun Apu Dios ya mumbahul.
5 Mu hi Kristu an ma''id ha bahulna ya immalih tun luta ot iyatenay bahul ta'un
tatagu.
6 Ot nadan tatagun hi Jesu Kristu di nanongnah unudonda ya adida pohdon an aton
nadan pumbahulan. Mu nadan manginaynayun an mumbahul ya aggeda innilay a'at
Kristu te aggeda kimmulug i hiya.
7 Ta hiya nan da'yun i'imbabale' ya mahapul an halipodpodonyu ta adi ayu
mabaliyan hinan tudtudun di udum an tatagu. Te nan tagun mangipa'inghan mangat
hinan pohdon Apu Dios an umat hi nangat Kristu ya hiyay nipto' di pangatna.
8 Mu nan tagun manginaynayun an mangat hinadan pumbahulan ya nan diyabluy
niyappitana an bokon hi Jesus. Te nan diyablu ya numbahul hidin hopapna ot
inaynayuna ta ingganah ad uwani. Ta hiyay gapunah immaliyan nan Imbabalen
Apu Dios ta wan abakona nan at'aton nan diyablu.
9 Ta hiya nan hanadan imbabalen Apu Dios ya adida inaynayun an aton nadan
pumbahulan te nan a'at Apu Dios an hi Ama ta'u di wadan dida.

10 Ya hay panginnilaan an immannung an imbabalen Apu Dios nan ohan tagu ya
nan nipto' an pangatna. Te nan adi mangat hinan pohdon Apu Dios ya nan ma''id ha
pamhodnah ibbana ya imbabalen di diyablu.
11 Ta hiya nan mahapul an mumpopohhodan ta'u te hiyah nae tuwaliy nitugun
hidin hopapna ta ingganah ad uwani.
12 Ta adi ta'u aton din inat nan niyappit i Satanas an hi Cain an pinatenah ibbana
an gapuh amohna te nipto' di inat ibbana ya hiya'e ya nibahhoy inatna.
13 Ot hanat adi ayu masda'aw hi'on ahiwawan da'yuh tatagu.
14 Ta'omman ot innila ta'u an adi ta'u mihi"an i Apu Dios te mi'tagu ta'un hiyah
inggana. Ya hay panginnilaan ya nan nawadaan di pamhod ta'uh nadan ibba ta'u. Te
nan ma"id ha pamhodnah ibbanan tagu ya nanongnan nihi"an i Apu Dios.
15 Te nan tagun ma'hihhiwoh ibbana ya nipaddung hinan pimmate. Ya innila ta'u
an nan pumate ya adi mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay A'at Di Pamhod

16 Hay a'at di nahamad an pamhod ya umat hinan inat Jesu Kristu an inabulutnan
hiyay mate an gapu i dita'u. Ot hiya nan mahapul an athidiy pamhod ta'uh nadan
i'iba ta'u an onha mabalin ot iyate ta'u dida hi'on hidiyey mahapul.
17 Mu onha waha kadangyan ya innilana an waday ibbanan ma'ahhapulnay
boddang mu adina boddangan ya hidiyey panginnilaan an ma"id ha pamhodnan
Apu Dios.
18 Hay pangipatigo ta'un i'imbabale hi pamhod ta'uh ibba ta'u ya bokon hay hapit
ya abuh te nan maphod an aton ta'u an gapuh nan pamhod ta'un dida.
19 Te aton ta'u'ehdi ya hidiyey panginnilaan an tatagu dita'uh nan nahamad an Dios.
Ya mabalin an luminggop di punnomnom ta'u an ma"id ha punduwaduwaan ta'u hi
e napakawanan di bahul ta'u
20 hi'on minomnoman ta'uh nadan numbahulan ta'u. Te hi Apu Dios an na'abbaktu
ya nanginnila hi an namin di mangali hi pinakawan dita'u.

Hay Aton Ta'u Ta Wan Waday Dinol Ta'un Mundasal

21 Onha innila ta'un i'iba an pinakawan Apu Dios nadan bahul ta'u ot madinol ta'un
mundasal.
22 Te innila ta'u an nan ibaga ta'un Apu Dios ya midat te nan tugunay unudon ta'u
ya nadan miyunnudan hinan pohdonay aton ta'u.
23 Ya hay pohdonah aton ta'u ya kulugon ta'u nan Imbabalenan hi Jesu Kristu ya
mumpopohhodan ta'u te hiyah nae tuwaliy intuguna.
24 Ot dita'un mangun'unud hinadan tuguna ya hiyay wadawadan bumoddang i
dita'u. Ya hay panginnilaan ta'u an wada i dita'u ya nan nawadaan nan Espirituna
hinan nitaguwan ta'u.

4

1 Hay maphod an da'yun i'iba ya hanat adi namaaggon pinatiyu nadan mangalih
wada nan Espiritun Apu Dios i dida. Te mahapul an ihamadyun innilaon hi'on
nan itudduda ya immannung an nalpu i Apu Dios. Te dakolday mumpuntudtudun
alyonday propetada mu onnot on layahda te bokon nan Espiritun Apu Dios di wadan
dida.
2 Ya hay panginnilaan an niddum nan Espiritun Apu Dios i dida ya hi'on itudduda
an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu an nalpu i hiya ot mumbalin hi tagu.
3 Mu bokon'e athidiy ituddudah a'at Jesus ya ma''id i dida nan Espiritun Apu Dios
te hay nalpuwan nan itudduda ya nan mi'buhul i Kristu. Te nibagabagay e umaliyan
diyen mi'buhul i Kristu hitun luta ot neen wadadah ad uwani.

4 Da'yun i'imbabale', dita'u ya tatagu dita'un Apu Dios. Ya inabak ta'u nadan
ahilalayah an mangalih propetada te agge ta'u nabaliyan hinan layahda. Te nan
Espiritun Apu Dios an niddum i dita'u ya ong'ongngal di abalinana mu hi Satanas an
niyappitan nadan ahilalayah an tataguh tun luta.
5 Te dida ya nan nalpuh tun lutay itudduda an miyunnudan hinan punnomnom di
tatagu. Ta hiya nan nalakah e pangabulutan nadan tataguh tun lutah nan itudtududa.
6 Mu dita'un tatagun Apu Dios ya atbohdin nadan nanginnilan Apu Dios di
mangiyunnud hinan ituddu ta'u te wadan dida nan Espirituna an mangitudduh
a'atna. Mu nadan bokon tatagun Apu Dios ya adida iyunnudan hinan ituddu ta'u
ta hidiyey panginnilaan an bokon nan Espiritun Apu Dios di wadan dida.

Hay A'at Nan Pamhod Apu Dios

7 Hay maphod an da'yun i'iba ya mumpopohhodan ayu te nan waday pamhodda
ya diday i'imbabalen Apu Dios te diday nanginnilan hiya an alpuwan di pamhod.
8 Mu nada'en ma''id ha pamhodda ya diday agge nanginnilan Apu Dios. Te ha ahan
di wadawadan Apu Dios ya nan pamhod.
9 Ya hay nangipatiganah nan pamhodnan dita'u ya hay nannaganah nan binuktung
an Imbabalenah tun luta ta way aton ta'un mi'tagu i hiya.
10 Hiyah naey immannung an a'at di pamhod mu ma''id i dita'u ha athidiy
pamhodna. Te hiya'e ya hinnagna nan Imbabalena ta hiyay nangiyateh bahul ta'u
ta way atonan mamakawan i dita'u.

11 Ot athina an da'yun i'ibay a'at di pamhod Apu Dios i dita'u ot maphodot on dita'u
pibo ya mumpopohhodan ta'u.
12 Te ta'on hi ma''id ha ohah taguh nanigon Apu Dios mu mumpopohhodan ta'u'e
ya na'innilan wadah Apu Dios i dita'u ya hiya boy atigan di nahamad an pamhodna.
13 Ya nan boddang nan Espiritu an impiddum Apu Dios hinan nitaguwan ta'uy
panginnilaan ta'u an hi Apu Dios ya niddum hinan nitaguwan ta'u ya atbohdin
niddum ta'u i hiya.
14 Ya da'mi an nanigon Jesus ya innilamiy a'immannungna ta hiya nan
ibagabagamih nadan tatagu an hi Ama ta'u ya hinnagnah Jesus hitun luta ta Managuh
tagu.
15 Ta an namin ta'un mangabulut an hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios ya wadah Apu
Dios an bumoddang i dita'u.
16 Ta hiya nan madinol ta'u te innila ta'un pohpohdon dita'un hiya an alpuwan di
pamhod. Ot nan tagun pohpohdonah Apu Dios ya pohdona bo nadan ibbanan tagu
ya wadah Apu Dios an bumoddang i hiya.

17 Ya manu'eh gahin on mipatigoh nan pangat ta'u nan pamhod Apu Dios ya ta wan
ma''id ha e ta'u bumainan hitun adatngan di punhumalyaan Apu Dios i dita'u te ta'on
on wada ta'uh tun luta ya hanan pangat ta'u ya umat hi pangat Kristu.
18 Te onha nan pamhod di wada i dita'u ot ma''id mo ha takutan ta'u te nan nahamad
an pamhod di mumma''id hi takut. Mu nan tagun ma'attakut ya agge nahamad di
pamhodna i Apu Dios. Ta hiya nan hi kittang on tumakut hinan e ma'at i hiya.

19 Manu'eh waday pamhod ta'u ya gapu ta hi Apu Dios di namangulun naminhod i
dita'u.
20 Ta hiya nan onha waha mangalih pinhodnah Apu Dios mu ma'ahihhiwoh ibbana
ot munlayah. Te ma''id'e ha pamhodnah nadan ibbanan tigotigona ya namaman
ma''id ha pamhodna i Apu Dios an adi matigo.
21 Ya hay intugun Kristu i dita'u ya alyonay nan immannung an waday pamhodna
i Apu Dios ya mahapul an waday pamhodna hinadan i'ibana.

5

Hay Pangabak Ta'uh Nadan Mi'buhul I Apu Dios

1 An namin ta'un mamati an hi Jesus nan pinto' Apu Dios an Kristu ya dita'uy imbabalen Apu Dios. Ya nadan naminhod i Ama ta'un hi Apu Dios ya diday naminhod hinan imbabalena.
2 Te pohdon ta'u'eh Apu Dios ta unudon ta'u nadan tuguna ya ma"id ha bahhonan waday pamhod ta'uh nadan imbabalena.
3 Ta hiya nan gapuh pamhod ta'un Apu Dios ya agge naligat hi pangunudan ta'uh nadan tuguna.
4 Te an namin ta'un i'imbabalen Apu Dios ya abalinan ta'un mangabak hinadan adi maphod hitun luta hi'on nan tugunay unudon ta'u.
5 Ot hiya nan hay mabalin an mangabak ya ammuna nadan mamati an hi Jesus ya Imbabalen Apu Dios.

Hay Nangipa'innila An Hi Jesus Ya Imbabalen Apu Dios

6 Hay na'at i Jesu Kristu hidin immaliyanah tun luta ya nabonyagan hi liting ya inyatenay bahul ta'u. Ya nan Espiritun Apu Dios an adi mibahhoy panistiguna di muntistigu.
7 Ya tuluy muntistigu an hi Jesus ya imbabalen Apu Dios.
8 Ot datuwen tulu an hay nabonyagan Jesus ya hay nangiyatayanah bahul ta'u ya nan Espiritun Apu Dios ya na'u'unnudan di ipa'innilada i dita'uh a'immannungan di nangi'imbabalayan Apu Dios i Jesus.
9 Ot on ni'mo nan puntistigun nan tagun maphod di nomnomna ot kulugon ta'u ya namama mo ahan i Apu Dios an hiyay nangipa'innila an hi Jesus ya Imbabalena.
10 Ot an namin ta'un kimmulug hinan Imbabalen Apu Dios ya ma"id ha punduwaduwaan ta'un naen nanistigun Apu Dios i hiya. Mu nadan adi mamatih nan imbagan Apu Dios an inalinay Imbabalenah Jesus ya hi Apu Dios di punlayahona te hidiyen adina pangulugan hinan nahamad an impa'innilana.
11 Te hay imbagan Apu Dios ya alyonay pi'taguwonah munnananong nan tagun nangabulut i Jesu Kristu hi nitaguwana.
12 Ot nan tagun wada nan Imbabalen Apu Dios hi nitaguwana ya hiyay mi'taguh munnananong. Mu nan ma"id nan Imbabalen Apu Dios hi nitaguwana ya adi mi'tagu i Apu Dios hi munnananong.

Hay Inaynayunan Di Pi'taguwan Ta'u

13 Intudo"u datuwe i da'yun mumpangulug hinan Imbabalen Apu Dios ta waday dinolyu an mi'tagu ayu i Apu Dios hi munnananong.
14 Ya ta madinol ta'un mundasal te innila ta'un donglon Apu Dios nan ibaga ta'u hi'on miyunnudan hinan pohdona.
15 Ot innila ta'u'en donglon Apu Dios nan ibaga ta'un hiya ya madinol ta'u bon idatna.
16 Ta hiya nan wada'e ha ibba ta'uh tinigo ta'un numbahul ya maphod di idasalan ta'u ta wan ipaphod Apu Dios ta mi'tagun hiya. Ot hi Apu Dios ya atona hi'on hidiyen bahulna ya mabalin an mapakawan. Te waday bahul an adi mabalin hi mapakawan. Mu bokon nan nangat hi athidiy alyo' hi idasalan ta'u.
17 Te an namin nadan aton an nibahho ya bahul. Mu adi an namin di bahul ya gumalat hi ihi"anan i Apu Dios.
18 Mu innila ta'un ma"id ha imbabalen Apu Dios hi manginaynayun an bumanahubbahul te ipapto' Apu Dios ta ma"id ha aton Satanas an mamahbah i hiya.
19 Te innila ta'u an dita'un mumpangulug ya tatagu dita'un Apu Dios. Mu nadan agge kimmulug ya diday ba'baalon Satanas.

20 Ya innila ta'u bon hay nangipa'innila i dita'uh nan a'at di immannung an Dios ya
nan Imbabalena an immalih tun luta. Ya gapu ta kinulug ta'uh diyen Imbabalena an
hi Jesu Kristu ya hiya nan niddum ta'un Apu Dios an hiya nan immannung an Dios
an alpuwan di pi'taguwan hi munnananong.
21 Ta hiya nan da'yun i'imbabale ya mahapul an hi Apu Dios ya abuh di dayawon
ta'u.

Nan Mi'adwan Tudo' John
(2 John)

1 Ha''on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i da'yun hini'inna an pinto' Apu
Dios. Pohpohdon da'yun ha"on mu bokon ha"on ya abuh te an namin nadan
nanginnilah nan nahamad an tudtudu ya pohpohdon da'yu bo.
2 Ya madinola' an inaynayunyun unudon hituwen nahamad an tudtudu hi inggana.
3 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'u ya ulayan dita'u ya palinggopon dita'u i
Apu Dios an hi Ama ta'u ya hi Jesu Kristu an imbabalena ta wan nanongnan mipto'
di pangulug ta'u ya pumpopohhodanan ta'u.
4 Mun'am'amlonga' hi nanginnilaa' an wadaday udum hinadan imbabalem an
mangun'unud hinan nahamad an tugun Apu Dios an hi Ama ta'u.
5 Ot hay ipa'anhan'u i da'yu ya hay e ta'u pumpopohhodanan te hiyah tuwe tuwaliy
nitugun i dita'uh din hopapna an bokon pa'awwadana.
6 Te hay pamhodan ta'un Apu Dios ya nan e ta'u pangun'unudan hinan tuguna.
Ya hay intugunah dingngodingngol ta'u an nihipun hidin hopapna ya hay e ta'u
pumpopohhodanan.
7 Te aton ta'u'ehdi ya agge nalakah e ta'u abaliyan hinan dakol an nibahhoy
itudtududa te adida kulugon an hi Jesu Kristu ya niyayyam ta numbalin hi tagu.
Ot nan mangitudduh athidi ya dida nadan mumpunlayah an mi'buhul i Kristu.
8 Ot hiya nan mahapul an halipodpodonyu ta wan inaynayunyun mangunud
hinan intanuddumi ta way atonyun midattan hinan o'oddamon ta'un gungguna ta'uh
pidwana.
9 Te nadan tatagun adi manginaynayun an mangunud hinan intudtudun Kristu te
nan madadawoh hi punnomnomday unudonda ya ma"id ha niyatanda i Apu Dios.
Mu nadan manginaynayun an mangunud hinan tudtudun Kristu ya wadah Ama ta'u
ya nan Imbabalena an bumoddang i dida.
10 Ot hiya nan halipodpodonyu ta wadada'ey umalih muntudtudu an bokon nan
tudtudun Kristu di itudtududa ya adiyu paghopon ya adiyu apngaon dida.
11 Te apngaonyu'e dida ya ayyu boddangan didah nan layah an at'attonda.
12 Dakol di pohdo' an alyon i da'yu mu adi' itudo' hi ad uwani te pohdo' an ha''on
di umalihna ta humanahhahapit ta'u ta wan mun'am'amlong ta'un namin.
13 Nadan imbabalen ibbam an pinto' damdaman Apu Dios ya alyonday ibaga' an
nomnomnomon da'yun dida.

Nan Mi'atlun Tudo' John
(3 John)

1 Ha''on an mibilang hi ap'apuyu ya muntudo'a' i he''a ibba' Geyus an pohpohdo'.
2 Hanat malmallinggop'ahna an iba ta wan maphod di punli'nam ta miyunnudan
hi anahamad di pangulugmu.
3 Wadaday uggan umalihtun malpuhna an ibagbagaday anahamad di pangulugmuh
nan nahamad an tudtudu. Ta hiya nan mun'am'amlonga'
4 te ha ahan di umipa'amlong i ha''on ya nan panginnilaa' an da'yun i'imbabale' ya
inaynayunyun mangun'unud hinan tudtudun nan Ap'apu ta'u.
5 Ya mun'am'amlonga' boh nan maphod an pangipappapto'mun iba hinadan ibba
ta'un mumpangulug an ta'on on aggem in'innila dida.
6 Te inuhu'uhuhda hinan simba'an hitu nan a'at di pamhodmun dida. Ot maphod
on inaynayunmun bumoddang i dida hinadan mahapulda hi eda puntudtuduwan te
dida nan hinnag Apu Dios
7 an e mangitudtuduh atagutaguh nan inat Jesu Kristu an iphodan ta'u. Mu adida
pohdon an mumbagah boddang hinadan agge kimmulug.
8 Ot maphod on dita'un kimmulug di mangdat hi mahapulda ta ay ta'u mi'mi'yen
dida an e mangipa'innilah nan nahamad an tudtudu.
9 Wada din impiyali' tuwali an tudo''un da'yun ma'amu'amung hina mu innila' an
adi donglon nan oha i da'yuhna an hi Diotrepes. Te pohdonan hiya ahan di muntuddu
ta adina donglon di ibaga'.
10 Mu indani ta hitun umaliya' ya ahi' ibaga nadan nunhiglan namihupihulnan
ha''on. Ya adina bo anu pohdon an waha mangapnga hinadan ibba ta'un umalihnah
bobleyu. Ya wadada'e bo anun da'yuy mangapngan dida ya ipagolna ya ipa'aana bo
udot didah nan simba'an.
11 Mu he''an iba ya maphod on adim iyunnudan i naen adi maphod an pangat ta
nadan maphod di inaynayunmun aton. Te innilam an nan mangat hi maphod ya
hiyay tagun Apu Dios. Mu nan mangat hi adi maphod ya hiyay agge nanginnila i Apu
Dios.
12 Mu pohdo' an innilaom nan ohan hi ibba ta'u an hi Demetrius. Te an namin
nadan ibba ta'un mangulug ya maphod di ibagbagadah a'atna. Te nan tugun nan
Ap'apu ta'uy un'unudona. Ya ta'on on ha''on ya patiyo' hituwen alyonday amaphodna
ya innilayun adiya' munlayah.

Hay Dappuh Di Intudo' John I Geyus

13 Dakol di pohdo' an ibaga i da'yu mu bokon hituwen tudo' di pangipa'innilaa'.
14 Te pohdo' an agagga ya umaliya' hina ta munhahhahapit ta'u.
15 Ot hanat malinggop'ahna. Ya ipa'innila' bon he''a an nadan i'iba ta'uhtu ya
alyonday nomnomnomon da'a. Ya pohdo' bon ipa'innilam hi hinohhah nadan i'iba
ta'uhna an nomnomnomo' dida.

Nan Intudo' Juda
(Jude)

1 Hituwen tudo' ya nalpun ha"on an hi Juda an hi ibban James an baal damdaman
Jesu Kristu. Muntudo'a' i da'yun ibba' an pinilin Ama ta'un hi Apu Dios hi tatagun
pohpohdona ya ipappapto' Jesu Kristu.
2 Hanat malinggop ayu ya minaynayun nan homo' ya pamhod Apu Dios i da'yu.

Nan Nibahhon Tudtudu
(2 Peter 2)

3 Agaggaon ninomnom'un muntudo' i da'yun i'iba te pohdo' an itudo' i da'yu nan
a'at di e ta'u pi'taguwan i Apu Dios. Mu ad uwani ya mahapul an muntudo'a' i da'yu
ta nanongnan nan kinulug ta'u tuwaliy ita'dogyu te hidiyey impituddun Apu Dios
hinadan tataguna an adi mabalin hi maluman.
4 Te dindinlonyu ya wadaday udum hinadan uggan mi'yamung i da'yu an nat'on
di itudtududa an alyonday numpaddung hinan kulugonyu. Mu nibahhoy atondan
mangitudduh nan a'at di homo' Apu Dios ta wan alyonda onta atonda nadan adi
maphod an pohdon di adolda ot adi anu dusaon Apu Dios dida. Ya hay oha bo ya
adida abuluton an hi Jesu Kristu ahan di ma'unud an Ap'apu. Mu impitudo' tuwalin
Apu Dios an dusaona nadan tatagun mangat hi athidi
5 an umat hi inatnan nundusah tataguh din nadne. Ot ad uwani ya pohdo' an
ipanomnom i da'yu handidan na'ana'at an ta'on on innilayu tuwali. Hay oha ya umat
hidin namatayan Apu Dios i handidan udum an a'ammod ta'u an ta'on on hiyay
nangikak i didah nan bobleh ad Egypt ya hiyay nangipanapto' i didah nan inwada ya
hiya damdaman ma''id ha dinoldan hiya.
6 Ya hay oha bo ya nan nangipabaludan Apu Dios hinadan anghel an agge
nunnanong di sa'adda hi ad abunyan te nipa'aandahdi. Ta hiya nan ingganah ad
uwani ya nibaluddah nan munhihillong ta ingganah on madatngan nan algo an
punhumalyaan Apu Dios.
7 Ya umat boh nan inat Apu Dios hinadan tataguh ad Sodom ya hi ad Gomorah
ya hinadan nun'ihaggon an boblehdi te nunhigla ahan an adi maphod di pangatda
te ilo'day bokonda ahawa ya nada'en linala'i ya ilo'day ibbadan linala'i ya atbohdi
hinadan binabai an ilo'day ibbadan binabai. Ta gapu moh bungot Apu Dios i diyen
at'atonda ya pamaaggot pu'ulana dida ta numbalindah dapul. Hay pinhod tuwen
ipa'innila ya ta'on on hi ad uwani ya wada nan munnananong an apuy an pundusan
Apu Dios hinadan tatagun mangathidi.
8 Athidiy aton danaen muntudtuduh nibahho an alyonday waday ipa'pa'innilan Apu
Dios i dida hinan inoponda ta atonda. Ta hiya nan atonda nadan pun'amlongan di
adolda ya ngohayonda nadan ap'apuda. Ya pihulonda bo udot nadan anghel.
9 Adida nomnomnomon an ta'on on hi Michael an ap'apun di a'anghel ya aggena
impatnan nginhe nan diyablu hidin pangiyadiyanah nan adol Moses hi e pangalan
Michael. Ta pamaaggot alyonah nan diyablu di, Ukod attog hi Apu Dios an
mangihingal i he''a.
10 Mu datuwen linala'i ya namaag ya ngohayonda nadan adida ma'awatan. Ya
hay impa'inghada ya nadan adi maphod an ay pangat di kahu ta hidiyey lummuh
abahbahanda.

1:7 1:7 Hidin Hopapna 19:11-28

11 Ta nunhiglan atatakut ahan di dusada te umatda damdama i Cain. Ya umatda
bo i Balaam hidin nadne an hay pihhuy ginamgamana ta hiya nan numbahul. Ya
umatda bo i Korah an nginhenah Moses ta hidiyey linummuh nabahbahana.
12 Danaen linala'i ya dida boy bumahbah hinan a'amunganyu an punnomnomno-
manyuh nan natayan Kristu ya hay bimmangonana te adida bo udot ono'nongon
di anonda ya inumonda an ma''id ha bainda te on hay adolda ya abuh di
nomnomnomonda. Ya ningamut an ma''id tuwali ha maphod hi iboddangdah ibbada
an umatdah nan nahyong an udan an alyon hi ona iyaliy udan mu onnot on ma''id te
inye''en di dibdib. Ya umatda boh nan naten bungbunga''an an ta'on on nadatngan
di bumungaana ya ma''id ha ibungana ya indani ya pamaag ya nabuwag.
13 Ya nipaddungda boh nan upag nan maludulludun an dalluyun an iha'litnay
lugit hinan pingngit di baybay an gapuh nan umipabain an ato'atonda. Hay oha
boh nipaddunganda ya nan balladong an bittuwon an nagah'e on napogpog di
dumilagana. Ot athidi i dadiyen linala'i te wada han munhihillong an nidadaan hi
iha''adandah inggana.
14 Te hi Enok an mi'anom hi tinanud an nihipun i Adam ya imbaganay ma'at
hinadan athinay pangatda an inalinay, Nomnomnomonyu an umali nan Ap'apu ta'u
an i'uyugnay linibun anghelna
15 ta humalyaonan namin di tatagu ta dusaona nadan nabahulan an nihi''an i Apu
Dios an gapuh aggeda nangunudan i hiya ya hay nungngohayandan hiya.
16 Ot dusaon Apu Dios danaen linala'i te dakol di adida ipabahul i hiya an namaag
onda lumilililih nan a'at di nitaguwanda. Ya hanadan pohpohdonday ato'atonda an
dadiye nadan adi maphod an impa'inghan di adolda. Ya pamaaggon hay amaphodday
hapihapitonda. Ya maphod di eda ibagabagah nadan waday abalinanda te waday
pinhoddan alan i dida.

Hay Tugun Juda

17 Mu da'yun i'iba ya mahapul an adiyu linglingon nadan imbagabagan nadan
a'apostoles ya nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu.
18 Te pinadanandan alyonday, Hitun mun'adatngan di apogpogan tun luta ya
wadaday tatagu an hanadan adi maphod an impa'inghan di adolday at'attonda ta
hiya nan ngihngihilan dita'un kimmulug i dida.
19 Ya wa'e on diday lummuh adi ta'u pun'u'unnudanan an kimmulug i Jesu Kristu
te ma''id i dida nan Espiritun Apu Dios an ammuna nan impa'inghan di tataguh tun
lutay innilada.
20 Ot hay aton ta'u an da'yun i'iba ta wan mihamad di pangun'unudan ta'uh nan
tudtudun Apu Dios ya mahapul an agaggaon mundasal ta'u ta nan ipa'innilan nan
Espiritu di idasal ta'u.
21 Ya mahapul bon inaynayun ta'un mundinol hinan pamhod Apu Dios i dita'u hi
ad uwani ta panpannodan ta'uh nan ipa'annungan nan homo' nan Ap'apu ta'un hi
Jesu Kristu i dita'u an nan pi'taguwan ta'un hiyah munnananong. Ot maphod on
unudonyu datuwe ta way oha i da'yu on ihamhamadnan mangun'unud hinan tugun
Apu Dios.
22 Ya maphod boh on ta'u bumoddang hinadan munduwaduwa ta lo'tat ya mihamad
di pangulugda i Apu Dios.
23 Te aton ta'u'ehdi ya ay ta'u inaganat dida i ha gimmanab hi bale. Ya hom'on ta'u
bo nan mangamangat hi adi maphod mu ta taktan ta'u nan at'attondan pumbahulan
ta adi dita'u lalamon i dida. Ta wan nunhiglay agge ta'u naminhod hinadan nibahhon
ato'atonda.

Hay Anabaktun Apu Dios

24 Hi Apu Dios di mangibaliw ya bumoddang i dita'u ta mabalin an idinong ta'u
nadan pumbahulan ta wan mun'am'amlong ta'un e middum i hiya an na'abbaktun
Dios.
25 Hiya ya abuh di nahamad an Dios ya hiya boy managu i dita'u an gapuh nan inat
nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Hiya ya na'abbaktu nimpe ya ma''id ha nipaddungan
di aphodna ya abalinana. Te hiya ya wadawada an mumpapto' an nihipun tuwalih
din hopapna ta inggana. Amen.

Nan Nipa'innila
(Revelation)

1 Hituwen intudo"u ya hiya datuwe nan ahi ma'at hi udum hi algo an imbagan Apu
Dios hi ipa'innilan Jesu Kristu i dita'un baalna. Ha"on an hi John an baal Jesu Kristu
ya innila' datuwen namin te hinnag Apu Dios nan anghelna ot ipa'innilanan namin
datuwen ha"on.
2 Ta an namin nadan tinannigo' ya dingngol'un nalpu i Apu Dios an impa'innilan
Jesu Kristu ya hiya datuwe an intudo"u.
3 Ta nan mangibaha i datuwen nitudo' an ma'at hi udum hi algo hi hinangngab di
tatagu ya mipa'amlong. Ya atbohdin mipa'amlong nadan mangngol ya mangunud i
datuwe te adi madne ya ma'at datuwen nipa'innila.

Hay Intudo' John An Midat Hinadan Pitun Simba'an Hi Ad Asia

4 Hituwey tudo"u i da'yun kimmulug i Jesu Kristu hinah nadan pitun bobleh nan
probinsya hi ad Asia.
Hanat minaynayun an hom'on da'yu ya palinggopon da'yu i Apu Dios an hiya nan
wada tuwalih din hopapna ta inggana. Ya hanat atbohdiy aton nan Espirituna an
hiya nan wahdih nan way tronon Apu Dios an waday pitun nat'onat'on an abalinana.
5 Ya hanat atbohdiy aton Jesu Kristu i da'yu an hiya nan nahamad an
mangipa'innilah nan pohdon Apu Dios. Hiya nan namangulun minahuwan Apu
Dios hi ate. Ta hiya nan hiyay Ap'apun di an namin an ap'apuh tun luta. Ya hiyay
nahamad di naminhodnan dita'u te inhulugnay adolna ta hiyay nate ta wan mabalin
an mapakawan ta'uh nadan numbahulan ta'u.
6 * Ta mabalin an iddum dita'uh nan pun'ap'apuwana ya numbalinon dita'u hi
padi an munhilbi i Amanan hi Apu Dios. Ot hanat hiyay nanongnah madayaw ya
mun'ap'apuh inggana. Amen.
7 Nomnomnomonyu an mumbangngad hi Jesu Kristu an middum hinan bugut ta
punhintiggan di atagutagu an ta'on on hanadan nangipapaten hiya. Ta an namin
nadan agge kimmulug i hiya hi abobboble ya nunhiglay umukayunganda ya takutda.
Ya ma'at datuwen namin an ma"id ha bahhonan ma'at. Amen.
8 Te hi Apu Dios an ongal di abalinana ya alyonay, Ha"on nan Alfa ya Omega† te
ha"on nan wada tuwalih din hopapna ta inggana.
9 Ya ha"on an hi John an hi ibbayun niddum hinan pun'ap'apuwan Apu Dios ya
initpo'itpol'u nadan namalpaligatdan ha"on an umat i da'yu an gapuh kimmulugan
ta'u i Jesu Kristu. Athituy inatda i ha"on an gapuh e' pangitanudtuduwan hinan hapit
Apu Dios ya nan impa'innilan Jesu Kristu ta inyeya' hinan boble hi ad Patmos an
nigawwah nan baybay.
10 Ta i han algo an pundayawan i Apu Dios ya bimmikah nan Espiritun Apu Dios
i ha"on ya dingngol'u hi way indoggan'u han ma"adngol an hapit an ay gangoh di
trampeta
11 an alyonay, Itudo'mun namin datuwen tigom ya impiyem hinadan kimmulug i
Kristu hinadan pitun boble an hi ad Epesus ya hi ad Smyrna ya hi ad Pergamum ya
hi ad Tyatira ya hi ad Sardis ya hi ad Piladelpia ya hi ad Laodisea.

Hay Tinigon John An A'at Jesu Kristu

---

* **1:6 1:6** Hay ipa'innilan nan Nan Nipa'innila 1:6 ya nan inat Jesu Kristu i dita'u an iphodan ta'un kimmulug i hiya. † **1:8 1:8** Nan Alfa ya hidiye nan mamangulun alpabeton di Greek ya nan Omega ya hidiye nan ma'udin alpabeto.

12 Ya hidin nunligguha' hinan way munhapit ya tinigo' han pitun balitu' an punhilawan.
13 Ya hi gawwan dadiyen punhilawan ya wahdi han timma'dog an ay taguy tigona an nunlubung i han munggayyadan. Ya wada han nabalitu'an an nibalangag hi palagpagna.
14 Ya ma'apullaw di ibu'na an ay dutdut di kalnero. Ya mumbinang di matana an ay mundalang ha apuy.
15 Ya humiliy hukina an ay na"aldang an gombang. Ya hay hapitna ya umat hinan ungak di dakol an liting.
16 Ya waday pitun bittuwon an inodnan di winawwan an ta'lena. Ya wada han ma'taddom an hinalung an nalpuh to'ona. Ya humiliy angahna an umat hinan algo hi'on nangimpopotang.
17 Ta hidin tinigo' ot inayun'un munlu'bub hi way hinangngabna an aya' nate. Mu inidonay winawwanan ha"on ot alyonay, Adi'a tumakut te ha"on nan ma"id ha hipuna ya ma"id ha pogpogna.
18 Ya mataguwa' te ta'on hi pinateya' mu tigom an mataguwa' hi inggana. Ta hiya nan ha"on di ukod hi itaguwan di tatagu ya ha"on boy ukod hi umayan di linnawadah atayanda.
19 Ot itudo'mu nimpen namin nadan tigom te nadan udum ya ad uwaniy a'atanda mu nadan udum ya ma'atdah udum hi algo.
20 Hay ipa'innilan nan pitun bittuwon an tinigom an inodnan di winawwan'u ya dadiye nadan pitun anghel an mangipangpanguluh nadan mumpangulug hinadan pitun boble. Ya nada'en pitun punhilawan ya dadiye nadan mumpangulug hinadan pitun boble.

2

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Epesus

1 Alyona bo di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh nadan kimmulug hi ad Epesus ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan nangdon hinan pitun bittuwon hi winawwana an e munli'li''odan hinadan pitun balitu' an punhilawan
2 an alyonay, Innila' an namin di at'attonyu te mahlu ayun mangat hinadan ipatamun Apu Dios an ta'on on dakol di punligatanyu. Ya innila' bon aggeyu pinhod nadan adi maphod an at'atton di udum an mangalih diday pinto' Apu Dios an e muntudtudu. Ot maphod ta inhamadyun nanginnilah nan immannung an a'at dadiyen mumpunlayah ta na'innilaanyu an nibahho nadan itudtududa.
3 Ya ta'on on nunhiglay namalpaligatdan da'yu an gapuh kimmuluganyu ya aggeyu inwalong di pangulugyun ha"on.
4 Mu hay agge' pinhod i da'yu ya nan e nalumanan di pamhodyun ha"on ya nan pamhodyuh ibbayu. Te hidin hopap di kimmuluganyu ya ongal di pamhodyun ha''on mu ad uwani ya adi mo athidi.
5 Ot maphod on nomnomnomonyuy a'at di pangulugyuh din hopapna ta way atonyun muntutuyu hinadan nibahhawanyu. Te adiyu'e atonhidi ya umaliya' ot aano' nan punhilawanyu.
6 Mu hay pohdo' i da'yu ya nan aggeyu naminhodan hinadan adi maphod an tudtudun nadan ma'alih Nikolaytan te ta'on on ha"on ya nunhiglay bungot'uh nadan adi maphod an ato'atonda.
7 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan nan Espiritun Apu Dios hi an namin an kimmulug. Te nan tagun mangita'dog hi pangulugnah inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya ya hiyay mabalin an pi"ano' hinan bungan

nan kayiw an mangdat hi itaguwan hi munnananong an nitanom hinan awadan Apu Dios.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Smyrna

8 Alyona bon ha''on di, Muntudo''a boh nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh
nadan mumpangulug hi ad Smyrna ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan ma"id ha
hipuna ya ma"id ha pogpogna an hiya din nate ot mamahuwan
9 an alyonay, Innila' an namin nadan napalpaligatanyu ya hay nawotwotanyu. Mu
hay immannung ya kadangyan ayu an gapuh nan pangulugyu. Ya innila' bo nadan
adi ahan maphod an ibagabagan nadan mumpumbaktu an gapu ta Judyuda. Mu
bokon diday nahamad hi Judyu te dida nadan tatagun Satanas.
10 Ot nomnomnomonyu an ahi da'yu palpaligaton i dida mu hanat adi ayu
tumakut. Te e da'yu ibalud ya pinalpaligat da'yu ta patnaon da'yu. Mu adi madney
punholholtapanyu. Mu ta'on on hidiyey gumalat hi pamatayandan da'yu ya hanat
inaynayunyuy pangulugyun ha"on. Ot waday gunggunayu an nan eyu pi'taguwan i
Apu Dios hi inggana.
11 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu datuwen ipa'innilan nan Espiritun
Apu Dios i da'yu an mumpangulug. Te nan tagun mangita'dog hi pangulugnah
inggana an ta'on on nganney ma'at i hiya ya adi munholholtap hi pidwana te adi
mihi"an i Apu Dios.*

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Pergamum

12 Alyona bo di, Muntudo''a boh nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh nadan
kimmulug hi ad Pergamum ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan waday ma'taddom
an hinalungna
13 an alyonay, Innila' di a'at nan numboblayanyu te hinay awadan nan
pun'ap'apuwan Satanas. Mu innila' an da'yun kimmulug ya immannung an
un'unudona' te ta'on on hidin namatayanda i Antipas an ohan na'na'unnud an
mangipa'innilah a'at'u ya aggeyu inwalong di pangulugyun ha''on.
14 Mu hay oha ya waday adi' pohdon an at'attonyu te wadada i da'yuy mangun'unud
hinan tudtudun Balaam hidin nadne. Hi Balaam ya tinudduwanah Balak ta a"ulana
nadan i Israel ta anonda nadan ni'nong hi udum an dios ya ta ilo'day bokonda ahawa.
15 Ya needahna boy udum i da'yun mangun'unud hinan nibahhon itudtudun nadan
ma'alih Nikolaytan.
16 Ot mahapul an muntutuyu ayu ta idinongyu danaen adi maphod an ato'atonyu.
Te adiyu'e ya agagga ya umaliya' ot patayo' danaen adi maphod di ato'atonda an hay
pamate' i dida ya nan hinalung an malpuh to'o'.
17 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nadan ipa'innilan nan Espiritun
Apu Dios i da'yun kimmulug. Te nan tagun mangita'dog hi pangulugna hi inggana an
ta'on on nganney ma'at i hiya ya hiyay idatta' hinan nipa"en ma'alih mana an ma"id
ni' ha taguh nanigo. Ya idatta' bo didah nan pulaw an batu an nitud'an nan balun
ngadan an ma''id ha udum hi nanginnila te ammuna nan pangdata'.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Tiyatira

18 Alyona bon ha''on di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh
nadan kimmulug hi ad Tiyatira ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan imbabalen Apu
Dios an mumbinang di matana an umat hinan mundalang an apuy ya mungkilat di
hukina an umat hinan gombang

---

* **2:11 2:11** Nan ihi"anan i Apu Dios hi atayan ya hidiye nan ma'alih pidwan di atayan.

19 an alyonay, Innila' di a'at di pamhodyu ya pangulugyu ya hay a'at di
punhilbiyun Apu Dios ya hay pangitpo'itpolanyuh nadan punligatanyu. Ya matigo' an
nahamhamad di pangatyu i datuwe hi ad uwani mu hidin hopap di kimmuluganyu.
20 Mu hay adi' pohdon i da'yu ya hay aggeyu nangipadinongan hinan adi maphod
an tudtudun nan babai an hi Jesebel. Alyonay hiya ya propeta mu layahna te ena
itudtuduwan nadan baal'u ta wan mihapitanda ta ilo'day bokonda ahawa ya ni''andah
nadan ni'nong hi udum an dios.
21 Nadney nanannoda' hi ena puntutuyuwan i dadiyen nagaga''ihon ato'atona mu
ningamut an adina pohdon an idinong.
22 Ta hiya nan idatta' i ha nalot an dogoh ta nunhiglay ena punholholtapan. Ya
atbohdiy ato' hinadan nangilo' i hiya hi'on adida muntutuyu ta idinongda dadiyen
at'attonda.
23 Ya ipapate' an namin nadan mangiyunnud i hiya. Ta wan panginnilaanyun
namin an kimmulug i ha''on an innila' nadan adi matigon wah nomnom di tatagu
ya nadan pohpohdondan aton. Hanan ato' i da'yun tatagu ya miyunnudan hinadan
ina'inatyu.
24 Mu da'yun udum hinah ad Tiyatira an agge nangunud i diyen adi maphod an
tudtudun Satanas ya ammunah naen itugun'u i da'yuh ad uwani ta wan adi' udman
di inomnomanyu.
25 Ot hanat inaynayunyuh naen immannung an pangulugyun ha''on ta ingganah
ona' mumbangngad.
26 Ot hanadan mangita'dog hi pangulugda an inaynayundan mangat hinadan
pohdo' ta ingganah atayanda ya diday idatta' hi abalinan an mun'ap'apu hi
abobbobleh pidwana.
27 Ya ma''id ha mabalin hi mangabak i dida te ongal di abalinanda an mun'ap'apu
an umat damdamah nan abalina' an indat Ama. Ta dusaonda nadan mangmangngat
hi adi maphod an umat hi aton nan munggupal hi bangay atondan dida.
28 Ya idat'u bon dida nan bittuwon an ma'pattal.†
29 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ipa'innilan nan Espiritun
Apu Dios i da'yun kimmulug.

3

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Sardis

1 Alyona bo di, Muntudo''ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh nadan
kimmulug hi ad Sardis ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan awadan nan pitun
abalinan nan Espiritun Apu Dios an hiyay nangdon hinan pitun bittuwon an alyonay,
Innila' an namin nadan ato'atonyu. Ya innila' an hay panigon di tatagun da'yu ya
na'na'unnud ayun kimmulug i ha''on mu hay immannung ya adiya' mo un'unudon i
da'yu.
2 Ta hiya nan mahapul an ibangngadyuh nan nahamad an pangulugyun ha''on. Te
hay panigo' hinadan pangatyu ya adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.
3 Hanat adiyu linglingon handidan nitudtudu an inun'unudyuh din hopapna an
a'at'u ta hiyay ihamadyun unudon ta muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu ya
indinongyun mangat i dadiye. Te alinah palpaliwanyu an mangmangngat hi athidi
ya nahanawwanga' ot ma''id ha bahhonan dusaon da'yu te hay umaliya' ya umat hi
umaliyan di mangako.

2:27 **2:27** Psalm 2:9 † **2:28** **2:28** Hay ipa'innilan nan bittuwon an ma'pattal ya nan e idduman hinan pun'ap'apuwan Kristu an ma''id ha ligat.

4 Mu wahnada eh'ay oh'ohha i da'yuhna hi ad Sardis an agge na'na'yat i dadiyen
adi maphod an pangat. Ot diday munlubung hi pulaw an mi'yalin ha"on te aggeda
inwalong di pangulugdan ha"on.
5 Ta athidin hanadan manginaynayun an mangita'dog hi pangulugda an ta'on on
nganney ma'at i dida ya diday munlubung hi pulaw. Ya adi' aanon di ngadandah nan
liblun nitud'an di ngadan nadan munnananong an mi'tagu i Apu Dios. Ya ibaga' i
Ama ya nadan anghelna an diday tatagu'.
6 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu hituwen ipa'innilan nan Espiritun
Apu Dios i da'yun kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Kimmulug Hi Ad Piladelpia

7 Alyona bo di, Muntudo"ah nan ma'alih anghel an mangipangpanguluh nadan
kimmulug hi ad Piladelpia ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan ma"aphod di
pangatna an pinto' Apu Dios hi mumpatul hinadan tatagu an hiya nan nihukkat hinan
pumpatulan David. Ya ma"id ha mabalin hi e mangipagol hi ena pangibughulan ta
hunggop nadan tatagun nangat hinadan pohdon Apu Dios. Ya atbohdin ma"id ha
mabalin hi e mamilit i hiya ta ena ibughulan nadan agge nangat hinadan pohdona
8 an alyonay innila' di a'atyu an manghan di abalinanyu. Mu maphod ta nanongna
an nan tugun'uy un'unudonyu. Ot nomnomnomonyu an paddungnay ibughul'u nan
panto ta mabalin an hunggop ayu hinan pun'ap'apuwa' ya ma"id ha taguh abalinana
an mangikalob i diyen panto.
9 Ya nomnomnomonyu bo an ahi' ipa'ali nadan ma'layyah an tatagun Satanas ta
mundu"undah hinangngabyu ta wan innilaonda an da'yuy pinpinhod'u. Manu'eh ato'
hidi ya munlattuwagda an gapu ta Judyuda mu hay immannung ya adida mibilang
hi Judyu.
10 Ya gapu ta inunudyu nadan tugun'u ya initpolyu nadan nunligatanyu ya ihwang
da'yu hinan nunhiglan ligat an pamatna' hi atagutaguh tun luta.
11 Ot adi madne ya mumbangngada' ta hiya nan mahapul an inaynayunyu nan
nahamad an pangulugyun ha"on te adiyu'e ya adi midat i da'yu nan gunggunayu.
12 Te nan tagun manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney ma'at i hiya
ya pumbalino' hiya hi ay tu"ud nan Templon Apu Dios an punhilbiya' ta adi mabalin
hi mihi"an i ha"on. Ya imalka' bo i hiya nan ngadan Apu Dios ya nan ngadan nan
boblena an hidiye nan balu an ad Jerusalem an malpu i Apu Dios hi ad abunyan. Ya
atbohdin imalka' i hiya nan balun ngadan'u.
13 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyuh tuwen ibagan nan Espiritun Apu
Dios hi an namin an kimmulug.

Hay Nipa'innilah Nadan Mumpangulug Hi Ad Laodisia

14 Alyona bon ha"on di, Muntudo"a damdamah nan ma'alih anghel an mangipang-
panguluh nadan kimmulug hi ad Laodisia ta alyom di, Hiyah tuwey imbagan nan
ma'alih Immannung an hiyay nangipa'innilah nan pohdon Apu Dios ya immannung
an namin di ibagana. Ya gapun hiya ya limmun Apu Dios an namin nadan wada
15 an alyonay, Innila' di a'at di pangulugyu an adi umat hinan liting an ma"atung
mu atbohdin adi umat hinan ma'attuning an liting. Udu'dulna boy umat ayu hinan
ma'attuning onu hinan ma"atung mu hanan mun'at'atung.
16 Mu gapu ta hanan pangulugyu ya umat hinan mun'at'atung an liting ya hiya mo
nan paddungnay ibugha' da'yun ha"on.
17 Alyonyu eh'ay kadangyan ayu te wadan namin di mahapulyu mu aggeyu innilan
nunhigla an ahohomo' ayu an paddungnay numpumbollad ayu ya nun'apipilok ayu
ya nun'awotwot ayu.

18 Ta hiya nan pohdo' an umali ayu ta gumattang ayun ha"on hinan namahmah an
balitu' ta way atonyun kumadangyan. Ya gimmattang ayuh nan pulaw an ilubungyu
te ababain hi'on ayu numbollad ya ha pangagayuh matayu ta wan tumigoda.
19 Athinay pangali' i da'yu te an namin nadan pohpohdo' ya ihingal'u ya titilgo'.
Ot hanat ip'iphodyuy punnomnomyu ta muntutuyu ayuh nadan numbahulanyu ya
indinongyun mangat i dadiye.
20 Nomnomnomonyu an waa' hinan way panto an mungkulkug ta nan mangngol
ya mangipaghop i ha"on ya hiyay pi"ana' ya nanongna an hiyay pun'ib'ibba'.
21 Ta hanan manginaynayun hi pangulugna an ta'on on nganney ma'at i hiya ya
hiyay ahi mi'ibun i ha"on hinan pun'ap'apuwa'. Te athidi i ha"on an nidduma' hinan
pun'ap'apuwan Ama an hi Apu Dios te inunud'un namin nadan pohdona.
22 Ot da'yun waday ingana ya hanat igongahanyu nan pohdon nan Espiritun Apu
Dios an ipa'innila hi an namin an kimmulug.

4

Nan Mumpapto' Ya Mundayaw I Hiya

1 Hidin nagibbuh dadiye ya alinah on tinigo' han nibughul an pantoh ad abunyan.
Ya dingngol'u bon munhapit din himmapit ni' i ha"on an ay gangoh di trampetay
hapitna ta ma''adngol an alyonay, Ma'ahtu ta ipatigo' i he''a nadan ahi ma'at hi udum
hi algo.
2 Ya gapuh nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ya na'ibagaa' an wah ad abunyan.
Ya anakkaya an wahdi han trono an wahdi han inumbun
3 an munlitaak di tigona an umat hinadan jasper ya karnelian. Ya nili'woh i diyen
trono han tilag* an umat hinan emerald.
4 Ya hi nunlini''odan'en diyen trono ya deedahdi boy baintit opat (24) an trono an
deedahdi damdamay baintit opat (24) an ap'apu an inumbun an numpunlubungdah
pulaw ya nungkokoronadah balitu'.
5 Ya waday mungkikilat an malpuh nan trono. Ya hidi'eh hinangngab diyen trono
ya wadaday pitu an buminabinang an hilaw an dadiye nadan pitun abalinan nan
Espiritun Apu Dios. 6 Ya hidi boh hangngab diyen trono ya wahdi han abillobillog an
ay baybay an mundiggang.
Ya deedahdiy opat an matagu an namataan an namin di adolda an timma'dogdah
nunlini''odan diyen trono
7 an hana'en namangulu ya ay layon di angahna. Ya nan mi'adwa ya ay bulug
an baka. Ya nan mi'atlu ya ay taguy angahna. Ya nan mi'apat ya umat hinan
muntayyapan an agila di angahna.
8 Ya an naminda ya hinonnom di paya'da an nun'amataan di numbinahhel.
Ya abigabigat ya ahodohodom on ma''id ha dindinongdan kumananta an hay
ikankantada ya alyonday, Mapmaphod di a'at Apu Dios te ongal di abalinana. Ya
hiya nan Dios an wadah din hopapna ta inggana.
9 Ta athidin ikankantaday punhanaanda ya pundayawdah nan nabaktun ap'apu an
hiya nan wadawadah inggana.
10 Ya wa'et mungkantada on nunlu'bubdan namin nadan baintit opat (24) an ap'apu
hi hinangngab diyen nabaktun ap'apu an wadawadah inggana ta dayawonda on
innayundan nun'iha''ad hi way hinangngabna nadan balitu' an koronada.
11 On alyonday, Madayaw'a Apu Dios ya ongal di abalinam. Te he''ay nunlumu hi
an namin an wada te hidiye tuwaliy pinhodmuh ma'at.

---

* **4:3 4:3** Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

5

Hay A'at Nan Nalu'ut An Natud'an Ya Nan Kalnero

1 Indani ya tinigo' bo han nalu'ut an natud'an hi winawwan nan inumbun an
nabaktun Ap'apu. Ya matigon natud'an di numbinahhel ya numpipitun napu'otan.
2 Ya tinigo' han ma'abbikah di tigonan anghel ya inlotnan alyon hi, Nganney waday
abalinanan mangaan hinadan nipu'ot ituwen nalu'ut an natud'an ta wan bitbitona?
3 Mu ma"id ha ohah mabalin an e mangaan hinadan nipu'ot i diyen nalu'ut an
natud'an an ta'on on hanadan wah ad abunyan onu nadan wahtun luta ya hanadan
wah ad dalom ta way atonan mamahah nadan nitudo'.
4 Ya adi mitpol di luwa' te ma"id ha mabalin hi e mamitbit i diyen nalu'ut ta wan
bahaona nadan nitudo' hidi.
5 Mu himmapit di ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu ya alyonan ha"on di, Adi'a
munluluwa. Nomnomnomom an wada nan ma'alih Layon an hiya nan na'abbaktun
tinanud David an nalpuh nan holag Judah. Hiya ya inabaknan namin di binuhulna
ta hiya nan hiyay waday abalinana an mangaan hinan pitun nipu'ot i diyen nalu'ut
an natud'an ta wan bitbitona.
6 Ya indani tatawwa ya tinigo' nan ma'alih Kalnero an timma'dog hi numbattanan
nan trono ya nadan baintit opat (24) an ap'apu ya nadan opat an matagu. Ya matigoy
poyan nadan hugatna hidin namatayandan hiya. Ya waday pitun ha'gudna ya pituy
matana an dadiye nadan pitun abalinan nan Espiritun Apu Dios an hinnagnah tun
luta.
7 Ya immeh diyen ma'alih Kalnero ot alana nan nalu'ut hi winawwan diyen
inumbun hinan trono. 8 Ya hidin inalanah diyen nalu'ut ya nunlu'bub nadan opat an
ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an ap'apu ta dayawondah diyen ma'alih
Kalnero. Ya napnapongdah harp ya nadan nun'abalitu'an an malukung an napnuh
insenso an dadiyey dasal nadan tatagun Apu Dios.
9 Ya ikankantada han balun kanta an alyonday,
He"a ya abuh di waday abalinana an mangala ya mangaan hinadan nipu'ot i naen
nalu'ut an natudo'an te he"ay nipapate.
Ta nan dalam di nibayad hi bahul di atagutagu an nalpuh nat'onat'on an tinanud an
nat'o'nat'on di pangatda ya panapitda.
10 Ya numbalinom didah padi ta munhilbidan Apu Dios.
Ya diday pumbalinom hi mun'ap'apuh tun luta.
11 Ya alina boh on tinigo' di linibun anghel an mungkankantada an nali'li'wohdah
nan trono ya nadan opat an ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an ap'apu.
12 Ya ol'oltondan mangikankanta i han alyonay,
Nan nipapaten ma'alih Kalnero di madayaw te ongal di abalinana ya kinadangyana
ya la'ingna ya bikahna.
Ta hiya nan hiyay midayaw an gapuh anabaktuna.
13 Ya dingngol'un an namin nadan wah ad abunyan ya hitun luta ya hi ad dalom
ya hinan baybay ya ahikakantadan alyonday,
Madayaw nan nabaktun Ap'apu ya hidiyen ma'alih Kalnero an gapuh anabaktuda ya
nan ongal an abalinanda ta hiya nan diday madayaw hi ingga'inggana.
14 Ya nadan opat an ma'alih matagu ya alyonday,
Hiya peman.
Ya hanada'en ap'apu ya nunlu'bubda ta dayawonda dida.

6

Hay Na'aanan Nan Onom An Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' an inaan diyen ma'alih Kalnero nan namangulun nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'uy ohah nadan ma'alih matagu an ay
kidul di hapitna an alyonay, Ma'ahtu.
2 Ya anakkaya han pulaw an kabayu an wahdi han nitakke an nangdon i han pana.*
Ya tinigo' an nidat i hiya han koronan di patul. Hiya ya nangaba'abak hi gubat ya dee
bon umen e mi'gubat hinadan mi'buhul i hiya.
3 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'adwan nipu'ot hinan nalu'ut an
natud'an ot bitbitona. Ya dingngol'u bo nan mi'adwah nadan opat an ma'alih matagu
an alyonay, Ma'ahtu.
4 Ya himmawwang han ohan mumbolah† an kabayu. Ya hanan nitakke i diye
ya nidattan hi ispada ya abalinana an mangipa'alih gubat ta wan mumpapatteday
atagutaguh tun luta.
5 Indani ya inaan bon diyen Kalnero nan mi'atlun nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an
ot bitbitona. Ya dingngol'u nan mi'atlun ma'alih matagu an alyonay, Ma'ahtu.
Ya anakkaya han mangmangitit an kabayu. Ya hanan nitakke i diye ya inodnana
han pungkiluwan.
6 Ya dingngol'u han himmapit an nalpuh awadan nadan opat an ma'alih matagu an
alyonay, Ad uwani ya kulang di makan ot hay bayad di ohay kilu an alina an wit ya
nan mabo'lah nan ohay algo ya atbohdin hay bayad nan tuluy kilun barley ya nan
mabo'lah nan ohan algo.‡ Mu hanat adim e dadagon nadan greyp an ma'apyah bayah
ya nadan olibo an ma'apyah manteka.
7 Ya hidin inaana nan mi'apat an nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an ya dingngol'un
alyon nan mi'apat an ma'alih matagu di, Ma'ahtu.
8 Ya anakkaya han nadapdapul an kabayu. Ya hay ngadan nan nitakke ya hi Ate
an tuntundon nan ma'alih ad Dalom.§ Ya hay nidat i dida ya nan abalinanda an e
mamateh nadan adi umeh godwan di tataguh tun luta. Te ipa'aliday gubat ya bitil ya
dogoh ya atap an animal.
9 Indani bo ya inaan diyen Kalnero nan mi'aliman nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an
ot bitbitona ya tinigo' hinan pu"un di punggobhan hi mi'nong* i Apu Dios di linnawan
nadan tatagun pinatepateda an gapuh nangita'dogandah pangulugdan Apu Dios.
10 Ya inlotdan alyon hi, He"a an Dios ya ongal di abalinam ya ma"id ha adi maphod
hi a'atmu ya adim ibahhon aton an namin di ibagam. On anuud di pundusaam
hinadan tatagun namatepaten da'mi?
11 Ya way oha i dida on nidattan hi pulaw an lubung an munggayyadan. Ya nibagan
dida an mun'ibleda ni' ta haddonda ta ingganah magibbuh an mipapate nadan udum
an ibbadan baal Jesu Kristu an mangita'dog hinan hapit Apu Dios an umat i dida.
12 Indani ya tinigo' bo an inaana nan mi'anom an nipu'ot hinan nalu'ut an natud'an
ya inoy an nangin'a'alyog ya himmilong nan algo an umat hinan mangmangitit an
luput. Ya hana'en bulan ya numbalin hi mumbolah an ay dala.
13 Ya mun'a'agah nadan bittuwon hinan luta an ay mun'a'agah ha agge nalum an
bungan di fig hi pangat di puwo'.
14 Ta nama"id hi ad lagud te namaaggot ay papel an nalu'ut. Ya an namin nadan
billid ya nadan lutan nigawwah baybay ya nun'adligda.
15 Ta an namin nadan tatagu an ta'on on nadan ap'apuh abobboble ya nadan opisyal
di tindalu ya nadan kakadangyan ya nadan ongal di abalinanda ya nadan himbut ya

* **6:2 6:2** Nan pana ya hidiye nan bokang. † **6:4 6:4** Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. ‡ **6:6 6:6** Nan barley ya nalaklakay nginana mu nan wit ta hiya nan hiyay anon nadan nawotwot ya hiya boy ipa'andah nadan animal. § **6:8 6:8** Nan ad Dalom ya hidiye nan Hades hinan hapit an Greek an hidiy alyondah niha"adan di numpun'ate mu bokon hidiye nan impilnu. * **6:9 6:9** Nan pu"un di punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ya hidiy pangihiitandah nan dalan di i'nongda.

an namin di tataguh abobboble ya eda mun'ipa''eh nadan way liyang ya hinadan way doplah.
16 Ya puntukukanda nadan billid ya nadan doplah ta matobda ta matabbunanda ta wan adi tigon nan nabaktun Ap'apu ya nan Kalnero dida ta wan adina dusaon dida.
17 Te hidiye moy pangipatiganda hinan nunhigla an bungotda ta ma"id ha ta'on hi oha i dida hi adi madusa.

7

Hay Namalkaan Nadan 144,000 An Tinanud Israel

1 Indani ya tinigo' han opat an anghel an nipnipongdan immohnong hinan opat an duggun tun luta. Ta ipagolda nadan dibdib ta adida dumibdib hitun luta ya hinan baybay ya ta'on on i ha ohah nadan kayiw.
2 Ya tinigo' an wada han anghel an nalpuh nangappit hi tuluwan di algo an inodnana han pummalkana an hidiye nan malkan nan wadawada an Dios. Ya tinumkuk hinadan opat an anghel an nangidatan Apu Dios hinan abalinan an manadag hitun luta ya nan baybay
3 an alyonay, Adiyu ni' dadagon tun luta ya nan baybay ya nadan kayiw ta ingganah on malkaanmin namin di ulun nadan baal Apu Dios hinan malkana.

4 Ya hay dingngol'uh bilang di namalkaan an nalpuh nan himpulut duwan (12) tinanud Israel ya hinggahut ta napat ta opat di libu (144,000).
5 Te himpulut duway libu (12,000) di namalkaan hinan tinanud Judah ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Ruben ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Gad ya
6 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Asel ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Naptali ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Manasseh ya
7 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Simeon ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Libay ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Issakar ya
8 himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Sebulun ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Joseph ya himpulut duway libuh (12,000) nan tinanud Benjamin.

Hanadan Nanginaynayun Hi Pangulugda An Ta'on On Nunhiglay Nunligatanda

9 Indani ya tinigo' boy dakkodakkol an tinatagu an na'amungdah hinangngab diyen ma'alih Kalnero ya nan nabaktun Ap'apu. Dadiyen na'amung an tinatagu ya nalpudah nat'onat'on an boble ya tinanud an nat'onat'on di panapitda ya pangatda. Ya numpunlubungdah pulaw an munggayyadan ya napnapongdah tubun di palma.
10 Ya pun'olotdan alyonday, Hay pi'taguwan ya malpun Apu Dios an nabaktun Ap'apu ya i diyen ma'alih Kalnero.

11 Ya an namin nadan anghel ya nali'li'wohdah nan trono an awadan nadan baintit opat (24) an ap'apu ya nadan opat an ma'alih matagu. Ot munlu'bubda ta dayawondah Apu Dios
12 an alyonday, Hiya peman. Madayaw hi Apu Dios te nala'ing ya ongal di abalinana. Ya hiyay punhanaan te datuwey a'atna hi ingga'inggana. Amen.

13 Ya alyon nan ohah nadan baintit opat (24) an ap'apu i ha"on di, Nganne dadiyen nunlubung hi pulaw an munggayyadan? On innilam di nalpuwanda?

14 Ot alyo' di, Agge' innila Apu mu innila' an innilam dadiye.

Ya alyonan ha''on di, Dadiye'en tatagu ya dida nan nanginaynayun hi pangulugda an ta'on on nunhiglay napalpaligatanda. Ya nan ma'pullaw an lubungday

mangipa'innila an napakawan an namin di bahulda an gapuh nan dalan diyen
ma'alih Kalnero.*
15 Ta hiya nan wadadahdih nan pun'ap'apuwan Apu Dios ta abigabigat ya
ahodohodom ya munhilbidah nan Templona ta hi Apu Dios di mumpapto' i dida
te hidi moy iha"adanda.
16 Ta adida mo ma'agangan ya ma'uwoh ya adida mo maptangan ta adida hiktaman
nan nunhiglan potang.
17 Ya ma''id ha lumuwahdi te nan ma'alih Kalnero an timma'dog hi haggon nan
nabaktun Ap'apu di mangipapto' i dida. Te hiya nan paddungnay obob an mangdat
hi munnananong an pi'taguwan.

8

Hay E Na'aanan Nan Mi'apitun Nipu'ot Hinan Nalu'ut An Natud'an

1 Indani ya tinigo' bo an inaan diyen ma'alih Kalnero nan mi'apitun nipu'ot hinan
nalu'ut an natud'an ot bitbitona. Ya nadadinongdan namin nadan wah ad abunyan
ta ma''id ha al'ali i han godwan di olas.
2 Ya tinigo' nadan pitun anghel an dida nan uggan umohnong hi hinangngab Apu
Dios an napongdah tangguyub.
3 Ya imme nan ohan anghel an e timma'dog hinan way punggobhan hi insenso an
inodnana han nabalitu'an an ay malukung an punggobhan hi insenso. Ya nidattan hi
dakkodakkol an insenso an middum hinadan dasal di tatagun Apu Dios ta ena gobhon
hinan way nabalitu'an an punggobhan hi insenso an wahdih hangngab nan trono.
4 Ya nan ahukna ya immeh awadan Apu Dios an ni'datong hinadan dasal nadan
tataguna.
5 Ot idalu'du'nah diyen malukung hinan apuy hinan punggobhan hi insenso ot
inayunan ibkah tun luta. Ya mungkikilat ya mungkikidul ya immalyog.

Hay Nipagangohan Nan Onom An Tangguyub

6 Hanada'en pitun anghel an napong hi tangguyub ya nundadaandan mangipagan-
goh hinadan tangguyubda.
7 Ta hidin impagangoh nan namangulun anghel di tangguyubna ya mun'a'agah
hitun lutay o''ongal an dalallu ya apuy an nadduman hi dala. Ta dandanih godwan
tun lutay naghob an ta'on on hanadan kayiw ya holo'.
8 Ya impagangoh damdaman nan mi'adwan anghel nan tangguyubna ya wada bo
han ay billid an mundalang an nibkah hinan baybay.
9 Ta dandanih godwan nan baybay di numbalin hi dala ta natedan namin nadan
wahdi. Ya ta'on on hanadan papol an wadahdi ya nun'apa''ihda.
10 Ya impagangoh damdaman nan mi'atlun anghel nan tangguyubna ya wada han
nagah an mundalang an ongnga'ongngal an bittuwon an nalpuh ad lagud ta dandanih
godwan bon nadan wangwang ya obob di nipto'ana.
11 Ta numbalin hi ma'pa''it nadan liting an nagahana ta nun'a'ateday dakol an
tinatagu an nanginum i diyen liting. Hay ngadan diyen bittuwon ya hi Mumpait.
12 Ya impagangoh damdaman nan mi'apat an anghel di tangguyubna ya himmilong
di dandanih godwan nan algo ya nan bulan ya nadan bittuwon. Ta hiya nan
himmilong hi dandanih godwan di algo ya atbohdin agge bimmulan hi dandanih
godwan di hilong.
13 Ya hidin intangad'u ya wada han muntayyapan an agila an pun'itkuknan alyonay,
Ayayyu' ayun tataguh tun luta te tuwen ipagangoh nadan ma'udin tulun anghel di
tangguyubda.

---

* **7:14 7:14** Nan ma'alih Kalnero ya hi Jesu Kristu an gapuh nan dalanah din natayana ya mabalin an mapakawan di tataguh nadan bahulda.

9

1 Indani ya impagangoh nan mi'aliman anghel nan tangguyubna ya tinigo' han bittuwon an nagah hitun luta. Hidiyen bittuwon ya nidat i hiya nan aladdun nan nikalob an adallodallom an ay bitu.
2 Ya imme i diyen ay bitu ot ibughulna ya manawwang di dakkodakkol an ahuk an ay nalpu i ha dammudammunan apuy. Ta himmilong tun luta ta adi matigo nan algo.
3 Ya kinumhopdah tun lutay dakkodakkol an dudun an nalpuh nan ahuk an nidattandah abalinan an umat hi abalinan di skorpyon.
4 Mu hay nibagan dida ya bokon hanadan holo' ya kayiw ya nadan udum an nitanom di eda dadagon ta hanadan tatagun agge namalkaan di uludah nan malkan Apu Dios.
5 Manu te adida patayon mu munholholtapdah limay bulan. Te hanan hakit di kalatonda ya nunhiglan umat hi kalaton di skorpyon.
6 Ta adida pa"itpol i diyen holholtaponda i diyen limay bulan ta iyaptuwandah eda atayan mu adida mate.

7 Dadiyen dudun ya umatdah nadan kabayun di e mi'gubat. Ya paddungnay nungkokoronada hi balitu' an korona ya ay angah di taguy angahda.
8 Ya adukkey ibu'da an ay ibu' di binabai mu hay bobada ya ay boban di layon.
9 Ya nalubungan di palagpagda hi gumo' an ay lubung di mi'gubat. Ya immihalda'e ya ay gangoh di dakol an kalesan e mi'gubat di gangoh di paya'da.
10 Ya waday puntiloddah way iwitda an umat hi tilod di skorpyon ta palpaligatonday tatagu nimpe hi limay bulan.
11 Ya hay mummandal i dida ya nan anghel an adi maphod di pangatna an hidiyey ap'apudah nan adallodallom an bitu. Hay ngadanah nan hapit di Hebrew ya hi Abaddon mu hinan hapit di Greek ya hi Apolyon an hay ibalinana ya hi Dumadag.
12 Ta hidiyey mamanguluh punligatan di tataguh tun luta. Mu wadaday duwan inligligatna an holtaponda.

13 Indani ya impagangoh nan mi'anom an anghel di tangguyubna. Ya wada han hapit an dingngol'un nalpuh nan way opat an duggun nan nabalitu'an an punggobhan hi insenso an wahdih hinangngab Apu Dios
14 an alyona i diyen mi'anom an anghel di, Ilubusmu nadan opat an anghel an adi maphod di pangatda an nabangkilingan hidih nan wangwang an nungngadan hi Euprates.
15 Ot ena ilubus dida ta way atonda an e mamateh nadan dandanih godwan di tataguh tun luta. Te hidiye tuwaliy niyukod i didah atonda i diyen olas i diyen algo i diyen bulan i diyen tawon.
16 Ya wadaday dakkodakkol an nungkakabayu an e mi'gubat an hay dingngol'uh bilangda ya duway gahut di milyon (200,000,000).
17 Ya hay nanigo' i dadiyen nungkakabayu ya nalubungan di palagpagdah nan lubung di e mi'gubat an mumbolah ya mangitit ya inunig an ay asidu. Ya atbohdin nalubungan nadan nitakkayanda. Ya hay ulun dadiyen kabayu ya umat hi ulun di layon. Ya mamudduh to'oday apuy ya ahuk ya asidu.
18 Ta dadiyen tulun bumudduh to'oday mamate hi dandanih godwan di tataguh tun luta.
19 Ya hay to'oda ya iwitday alpuwan di abalinandan pumate te hanan uddun di iwitda ya ay ulun di ulog ta dadiyey pangalatdah tatagu.

20 Mu ta'on on athidi ya hiya damdaman nadan tatagun agge ni'yate ya adida iwalong nadan adi maphod an ato'atonda. Te adida idinong an mundinol hinadan

dimunyu ya nadan tinagtaggun balitu' ya gumo' ya gombang ya batu ya kayiw an ta'on on datuwe ya adi tumigoy matada ya adi midngol di ingada ya adida dumallan.
21 Ya ma"id ha alyon hi muntutuyuda hi eda pimmatapatayan ya hay eda nangaka'akawan ya hay eda nangata'atan hi ayak ya hay eda nangilo'ilo'an hi bokonda ahawa.

10

Han Ma'abbikah An Anghel

1 Indani ya tinigo' han oha an ma'abbikah an anghel an nalpuh ad abunyan an ay nalubungan hi bugut. Ya nili'woh hi uluna han tilag. Ya hay angahna ya umat hinan algo. Ya hay hukina ya ay mundalang ha tu"ud.
2 Ya wada han inodnana an kittang an nalu'ut an nabitbit. Ya inggattin di winawwan an hukinah nan gawwan di baybay ya inggattin nan iniggidnah tun luta.
3 Ya tinumkuk an ay mun'olmom ha layon. Ya hidin tinumkuk ya numpipitun kimmidul.
4 Ta e''ot bo itudo' mu dingngol'u han munhapit hi ad abunyan an alyonay, Adim itudo' hinaen imbagan nadan kidul ya adim e ipa'in'innila.
5 Ya nan anghel an tinigo' an timma'dog hinan way baybay ya hinan luta ya intaggenay winawwan an ta'lena.
6 Ta insapatanah nan wadawada an Dios an nunlumuh ad abunyan ya hitun luta ya hinan baybay ya hi an namin nadan wada i datuwe an alyonay, Ibaga' tee an tuwe mon madatngan di pangatan Apu Dios hinan ninomnomnan aton.
7 Te ipagangoh'en nan mi'apitun anghel nan tangguyubna ya ma''id ha bahhonan ipa'annung Apu Dios din ninomnomnan ma'at an hiyah diye din imbagana tuwali i handidan propetana.

Hay Nanganan John Hinan Naludun An Natud'an

8 Indani ya dingngol'u bon himmapit i ha''on din himmapit ni' hi ad abunyan an alyonay, Ekat em alan nan nabitbit an natud'an hinan anghel an timma'dog hinan way baybay ya hinan luta.
9 Ot umeya' moh awadan diyen anghel ot ibaga' hidiyen kittang an nabitbit an natud'an. Ya alyonan ha''on di, Alam tee ya inanmu ot malumiih an ay danum di iyukan. Mu pimmahad'eh putum ya mumpait.
10 Ta inala' ot ano' ya immannung peman an malumiih. Mu hidi an pimmahad hi putu' ya nunhiglay paitna.
11 Ya alyon bon nan anghel i ha''on di, Mahapul an em ipa'innila nan impa'innilan Apu Dios i he''a an ahi ma'at hinadan patul ya hinadan tinataguh abobboble an nat'onat'on di hapitda ya pangatda.

11

Nan Duwan Honagon Apu Dios An E Muntudtudu

1 Indani ya wada han nangidat i ha''on i han punlukud an ay hu''ud. Ya wada han nangalin ha''on hi, Ekat em lukudon nan Templo ya nan punggobhan hi insenso. Ya binilangmu nadan tatagun wahdin mundayaw.
2 Mu adim pi'lukud nan lita''angan te hidiyey niyukod hinadan bokon tatagun Apu Dios. Ta diday mangat hi kumpulnan adi maphod hinah ad Jerusalem an niyappit an boble i Apu Dios hi tulu ta han godway (3 ½) tawon.
3 Ya wadaday duwan honago' ta eda ipa'innila nadan ibaga' hi tuluy tawon ta han godwa (3 ½) an munlubungdah langgut ta mangipa'innila an umukayunganda hinadan adi maphod an ato'aton di tatagu.

4 Dadiyen duwa ya mi'aligdah nan duwan kayiw an olibo ya nan duwan hilaw an
wahdih hinangngab Apu Dios an Ap'apun an namin di wahtun luta.
5 Ya waday apuy an malpuh to'oda ta hidiyey pamatedah nadan mangipatnan
mangat hi adi maphod i dida.
6 Ya abalinandan adi mangipa'alih udan ta adi umudan i diyen eda pangi-
tudtuduwan hinan hapit Apu Dios. Ya abalinandan pumbalinon nan liting hi dala.
Ya abalinanda bo an mangipa'alih nat'onat'on an punligatan di tataguh tun luta ta
kumpulnan timpu an pohdonda on inatda.
7 Ta nagibbuh'ey eda pangitudtuduwan hinan hapit Apu Dios ya humawwang han
animal an malpuh nan adallodallom an bitu ta mi'yawwit i dida ta ingganah ona
patayon dida.
8 Ta miwagillang di adoldah nan kalata i diyen nundongol an boble an hidi
din nipata'an nan Ap'apu ta'un hi Jesu Kristu. Ta gapuh nan a'at diyen boble ya
nginadananda hi ad Sodom onu hi ad Egypt.
9 Ta munnanongdahdih tulu ta han godway algo ta punhintiggan di tatagun nalpuh
nadan nat'onat'on an boble ya tinanud an nat'onat'on di panapitda ya pangatda te
ipagolday e mangilubu' i dida.
10 Ya ma''am'amlong nadan tataguh natayan dadiyen duwa te dadiyen duwa di gim-
malat hi nunligatanda. Ta gapuh amlongda ya nunhahamulda ya nun'i'iddatandah
regaloh hinohha.
11 Mu mala"uh di tuluy algo ta han godwa ya taguwon Apu Dios dida ta nadan
tatagun manigon dida ya nunhiglay takutda.
12 Ya ahi donglon dadiyen duwa han mun'ayag i didah ad abunyan an alyonay,
Ma'ayuhtu.
Ta punhintiggan nadan tatagun mi'buhul i dida an namaag ya mi'bagadan tumuluh
ad abunyan an middumdah nan bugut.
13 Ya midihhan han ma'abbikah an alyog ta mun'apa''ih di pangngel diyen boble
ta mateday pituy libun (7,000) tatagu. Ya nadan tatagun adi mi'yate ya nunhiglay
tumakutanda ta hiya nan dayawonda mohpeh Apu Dios an wah ad abunyan.
14 Ta hinaey mi'adwah atatakut an ma'at an punligatan di tatagu. Mu magibbuh'eh
diye ya wada bo nan mi'atlu.

Hay Gimmangohan Nan Mi'apitun Tangguyub

15 Indani ya impagangoh damdaman nan mi'apitun anghel nan tangguyubna. Ya
wadaday munhapit hi ad abunyan an pun'olotdan alyonday, Ad uwani ya ma''id mo
ha udum hi mun'ap'apu hi ingga'inggana hi an naminamin te ammuna da Apu Dios
i Jesu Kristu.
16 Ya hanada'en baintit opat (24) an ap'apu an inumbun hinadan tronodah hi-
nangngab Apu Dios ya nundu"unda an nida''om di angahdah nan luta ot dayawondah
Apu Dios
17 an alyonday,
Munhana ami Apu Dios i he"a an ongal di abalinana ya he"a nan Dios an wadah din
hopapna ta inggana.
Ya munhana ami hi nangipatigam hinan ongal an abalinam.
Ta he"a moy mun'ap'apu hi an namin.
18 Mu hanada'en agge kimmulug i he"a ya nunhiglay bungotda.
Mu ad uwaniy pangipatigam hi bungotmu i dida ta humalyaom nadan numpun'ate.
Ya idatmuy gunggunan nadan propeta an baalmu ya an namin nadan mangun'unud
i he''a an kadangyan onu nawotwot ya nundongol onu agge.

11:4 11:4 Sekariah 4:2 **11:4 11:4** Matthew 5:15,16

Ya ad uwani boy pundusaam hinadan namatepateh tataguh tun luta.
19 Ya tinigo' an nibughul nan Templo hi ad abunyan ta matigo an wahdi nan Kahun
an nittuwan nan Hapit Apu Dios. Ya mungkikilat ya mungkikidul. Ya immalyog ya
mun'a'agah di o"ongal an dalallu.

12

Han Babai Ya Nan Ay Buwaya

1 Indani ya wada han nakaskasda'aw an nipatigoh ad lagud te dehdi han babai an
inlubungna nan algo ya nan bulan di nangipattukanah hukina. Ya himpulut duwan
(12) bittuwon di nikorona i hiya.
2 Ya tuwen madatngan di pun'ayyamana ta hiya nan nunhiglay palakna.
3 Indani ya tinigo' bo han ohan nakaskasda'aw hi ad lagud te wahdi han
ongnga'ongngal an mumbolah an dragon an pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna.
Ya an namin nadan pitun uluna ya waday koronana.
4 Ya ay hinagamham di iwitna di dandanih godwan nadan bittuwon hi ad lagud
ot ibkahnah tun luta. Ot e mihaggon hinan tuwen mun'ayyam an babai ta bota'onay
bumudduhan nan iyayyamna ta anona.
5 Indani ya nun'ayyam* hidiyen babai i han lala'i. Mu na'ibagan waday nangawit
ot iyenah awadan nan Ap'apu an hi Apu Dios. Hidiyen golang ya hiya nan ahi
mun'ap'apuh abobbobleh tun luta. Ya ongal di abalinana ta hiya nan mahapul an
ma'unud an namin di ibagana.
6 Ya hidin nun'ayyam hidiyen babai ya binumtik ot e mipa"eh nan agge naboblayan.
Te hi Apu Dios ya waday indadaanah ena iha''adan hidi ta mipapto' hi tuluy tawon
ta han godwa.
7 Ya tinigo' bo an munggugubatdah ad abunyan te hi Michael an ap'apun nadan
anghel Apu Dios ya impangulunan namin nadan anghelna ta eda gubaton nan dragon
ya nadan anghelna.
8 Ta na'abak nan dragon ya nadan anghelna ta hiya nan nipa'aandah ad abunyan
9 ta nipakbodan namin hitun luta. Hidiyen dragon ya hiya nan numbalin hi ulog
hidin nadne an hiya nan ma'alih diyablu an hi Satanas an e huma'uha'ul hi tinataguh
tun luta.
10 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit hi ad abunyan an alyonay, Ad uwaniy
ipa'annungan di pangihwangan Apu Dios hinadan tataguna. Ya mipatigo nan ongal
an abalinanan mun'ap'apu. Ya mipatigo boy anabaktun Jesu Kristu an mumpapto'
hinadan tataguna te impa'aanda moh Satanas hi ad abunyan an hiya nan abigabigat
ya ahodohodom on imme i Apu Dios ta dakol di ipabahulnah nadan ibba ta'un
kimmulug.
11 Ya ta'on di nadan kimmulug i Jesus ya inabakdah Satanas an gapuh nangiyatayan
nan ma'alih Kalnero hinan bahulda ya gapu boh eda nangita'dogan hinan hapit Apu
Dios an ta'on on lummuh atayanda.
12 Ot hiya nan da'yun wah ad abunyan ya mun'am'amlong ayun namin. Mu da'yun
wah nan luta ya mahmo' ayu te wahna moh Satanas an namamay bungotna te
innilanan agagga mo ya mapogpog di pangatanah nadan pohdona.
13 Mu hidin immutalngan nan dragon an hitun lutay nipakbowana ya adi
mangmanghop an e mamudupudug hinan babain nangiyayyam hinan lala'i.
14 Mu nan babai ya nidattan hi paya'nan umat hi paya' nan ma'abbikah an agila
ta mabalin an tumayap hinan agge naboblayan ta mipapto' hidih tuluy tawon ta han
godwa. Ta ma''id ha aton nan dragon an mangakhup i hiya.

---

* **12:5 12:5** Hay pangalin di udum hinan nun'ayyam ya nuntungo.

15 Mu hidiyen dragon ya impabudduhnah to'onay mun'ungak an liting an alyona
onta iye''enah diyen babai.
16 Mu bimmoddang tun lutah nan babai te nadhak tun luta ot ma'unug hi ad dalom
hidiyen liting.
17 Ta nunhiglay bungot diyen dragon hinan babai ot ihiwna mo boh nadan udum an
holag diyen babai ta ena gubaton dida an datuwe nadan nangun'unud hinan tugun
Apu Dios ya nadan tudtudun Jesus.
18 Ot ume mo nan dragon hinan da'ging di baybay.

13

Nan Animal An Nalpuh Nan Baybay

1 Indani ya himmawwang han animal an nalpuh nan baybay an pituy uluna ya
himpuluy (10) ha'gudna. Ya an namin nadan ha'gudna ya waday koronada. Ya
nipnipong hinadan himpulun (10) ha'gudnay nitudo' an ngadan an hay ipa'innilan
dadiyen nitudo' ya nan ngohenan Apu Dios.
2 Hay tigona ya umat hinan leopard. Mu hay hukina ya ay hukin di bear. Ya hay
to'ona ya umat hi to'on di layon. Ya indat nan dragon di ongal an abalinana ta hiyay
mun'ap'apu.
3 Hay ohah nadan uluna ya mapto' an himmalom di hugatna ot ahi mapoyanan. Ta
hidiyen na'at i hiyay nasda'awan di atagutagu ta hiyay inunudda.
4 Ta hiya nan daydayawon nadan tataguh diyen dragon te hiyay nangdat hi abalinan
diyen animal. Ya pi'idayawdah diyen animal te alyonday ma''id ha nipaddungan di
abalinana ta hiya nan ma''id ha mabalin hi mangabak i hiya.
5 Ya ma''id ha takutnan mangibagah nadan adi ahan maphod. Mu ta'on te nipalubus
an hiyay mun'ap'apuh tun luta hi tuluy tawon ta han godwa.
6 Ta ngohayonah Apu Dios ya dakol di ibaganah adi maphod hi a'at di ad abunyan
ya ta'on on hanadan wadahdi.
7 Ya nipalubus bon ena gubaton nadan tatagun Apu Dios ta abakona dida. Ya
nidattan hi abalinan an mun'ap'apuh atagutaguh abobboble an nat'onat'on an
tinanud ya nat'onat'on di pangatda ya hapitda.
8 Ta hiyay dayawon nadan tataguh tun luta an ma''id ha ngadandah nan liblun
nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi munnananong an hidiyey liblun nan
ma'alih Kalnero an hiya din pinateda. Ya nitudo' tuwalih diyen liblu hidin agge ni'
nalmu tun luta.
9 Ot da'yun waday ingana ya igongahanyuh tuwe.
10 Te nan ninomnom Apu Dios an ma'at hi hinohhan dita'u ya umannung an ma'at
te hay udum ya mibaludda ya hay udum ya hay matadom di iyateda. Ot hiya nan
dita'un tatagun Apu Dios ya mahapul an ihamad ta'uy pangulug ta'u ta ta'on hi ma'at
danae i dita'u ya mabalin an itpol ta'u.

Nan Animal An Nalpuh Tun Luta

11 Indani ya himmawwang boy ohan animal an nalpuh tun luta an duway ha'gudna
an ay ha'gud di kalnero. Mu hay hapitna ya umat damdamah nan hapit diyen dragon.
12 Ya nan abalinana ya umat hi abalinan nan namangulu an animal. Ta pilitonan
namin di tatagu ta dayawondah diye an namangulu an animal an waday poyan di
hugat hi uluna.
13 Ya abalinana bon aton di nakaskasda'aw an umat hinan nangipa'aliyanah apuy
an nalpuh ad lagud ta punhintiggan di atagutagu.
14 Ta gapu i dadiyen nakaskasda'aw an atona an gapuh nan abalinan an indat nan
namangulun animal i hiya ya hidiyey nunha'ulnah nadan tataguh tun luta an agge

kimmulug i Apu Dios. Ot ipa'apyana i dida han ing'ingoh diyen namangulun animal an nahugat ni' ot ahi mapoyanan.
15 Ya nidattan boh abalinan ta mabalin an payahyahonah diyen na'apyan animal ta mabalin an humapit. Ya nadan akhupanan adi mundayaw i diyen niyamman dayawonda ya ipapatena.
16 Ya pilitona bon namin di tatagun nawotwot onu kadangyan ya waday sa'adna onu ma''id ya nadan himbut onu bokon ta mumpamalkada an bokon'e hay winawwan di ta'leda ya hay uluda.
17 Ya hay mimalka i dida ya nan ngadan diyen animal. Bokon'e ya nan lumilu an ipa'innilanay ngadan diyen animal. Ta nan ma''id ha malkana ya adi mabalin hi e munggattang onu e gumattang.
18 Ot mahapul an nanomnoman nan tagu ya ahi mabalin an innilaonay niyatan diyen lumilu. Te hidiyen lumilu an onom di gahut ta han nanom ta onom (666) ya lumilun di ohan tagu.

14

Nan Ma'alih Kalnero Ya Nadan Tataguna

1 Hidin intangad'u ya nangitiga' nan ma'alih Kalnero an timma'dog hinan nabillid hi ad Zion an didan namin hinadan hinggahut ta napat ta opat di libun (144,000) tataguna an nimalkah uluday ngadana ya nan ngadan Amana.
2 Ya dingngol'u han munhapit hi ad abunyan an ay kidul ya ay ungak di dakol an liting di gangohna. Ya umat i ha impagangohda ha dakol an harp.
3 Ya dingngol'un ingkantada han balun kantahdih nan way hangngab nan nabaktun Ap'apu ya nan wahdin opat an ma'alih matagu ya nadan baintit opat (24) an ap'apu. Hidiyen kanta ya ma''id ha udum hi nanginnila an ammuna dadiyen hinggahut ta napat ta opat di libu (144,000) te inyaten Jesus di bahulda.
4 Ya maphod di pangatda ya ma''id ha inilo'dah babai ya aggeda nalnalahhin. Ya dida nadan nitnunitnud i diyen Kalnero an nangiyateh bahulda ta diday namanguluh paddungnay ni'nong i Apu Dios ya i diyen Kalnero.
5 Ya ma''id ha bahulda te ma''id ha layah hi imbagada.
6 Indani ya tinigo' han oha bon anghel an muntaytayyapan hi ad lagud ta hiyay e mangipa'in'innilah nan adi maluman an hapit Apu Dios hinadan tinataguh abobboblen nalpuh nat'onat'on an tinanud an nat'onat'on di pangatda ya hapitda.
7 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Hanat malmuy takutyu an mangat hinadan adi pohdon Apu Dios ya hanat dayawonyu te tuwe mon madatngan di punhumalyaana. Ot hanat dayawonyu te hiyay nunlumuh ad abunyan ya tun luta ya nan baybay ya an namin nadan nawada.
8 Ya nitnud bo nan ohan anghel ya alyonay, Ma''id mahdi te nadadag nan nundongol an boble an ad Babilon. Te hiyay nangitudtuduh nadan tinataguh abobboble an mangat hi nagaga''iho an umat hi pangilo'an hi bokon ahawa.
9 Indani ya nitnud nan mi'atlun anghel ya inlotna damdaman himmapit an alyonay, An namin ayun mundayaw i diyen animal ya nan ing'ingohna ya ta'on on da'yun namalka'an di uluda onu ta'ledah nan ngadana
10 ya nunhiglay bungot Apu Dios i da'yu ta hiya nan ipiye da'yuh nan adi madmaddop an apuy an asidu ta munholholtap ayuhdi an tigtiggon da'yuh nadan anghel Apu Dios ya nan ma'alih Kalnero.
11 Ya ma''id ha pogpog di ahuk an malpu i diyen eyu punholholtapan. Ot da'yun mundayaw i diyen animal ya nan ing'ingohna ya an namin ayun namalkaan hinan malkana ya munholholtap ayuh abigabigat ya ahilohilong hi inggana.

12 Ot da'yun tatagun Apu Dios an mangun'unud hinadan hapitna ya mangididinol i
Jesus ya mahapul an itpolyu nadan punligatanyuh ad uwani ta wan adiyu holtapon
hidiyen bungot Apu Dios.
13 Indani bo ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, Itudo'muh
tuwe an ha"on an Dios ya pa'amlongo' nadan mangitpol hinan punligatanda ta
ingganah atayanda an gapuh pangun'unudanda i Jesu Kristu.
Ya alyon nan Espiritun Apu Dios di, Immannung an nan atayanda ya hiyay
pun'iblayanda an gapuh nan ina'inatda.

Hay Nagapasan Di An Namin An Wadah Tun Luta

14 Hidin intigo' ya inoy han pulaw an bugut ya wahdi han ay tagu an inumbun an
nungkoronah balitu' ya inodnana han ma'taddom an gapas.
15 Ya wada han anghel an limmah'un hinan Templo ya inlotnan himmapit hinan
inumbun hinan bugut an alyonay, Agam ta munggapas'a mohpe te ad uwaniy
ahigapas hitun luta.
16 Ya inhawagin diyen inumbun hinan bugut di gapasna ya nagapas an namin
nadan wadah tun luta.
17 Indani ya himmawwang bo han anghel an nalpuh nan Templo hi ad abunyan ya
wahdi damdama han inodnana an matadom an gapas.
18 Ya nitnud bon himmawwang han ohan anghel an nalpuh nan way punggobhan
hi mi'nong i Apu Dios te hiyay niyukodan nan apuy. Ya tinumkuk i diyen nangdon
hi gapas an alyonay, Eka ya nunhogbatmu nadan greyp hidih luta ta alam nadan
bungada te nalumda mo.
19 Ta immeh diyen anghel ot punhogbatna nadan greyp ot pun'alanay bungada on
bingkahnah nan pungkopalan an ni'aligan nan bungot Apu Dios.
20 Ta kinopaldah nan bata''an di boble ya dalay mamudduh danumna ta limbongnay
umeh tuluy gahut ta han baintiy (320) kilumitluy dinukkena ya hinta'dog di
dinallomna.

15

Nadan Tatagun Nangabak I Diyen Animal

1 Indani ya wada bo han nipatigoh ad abunyan an panginnilaan hi ahi ma'at an
nakaskasda'aw. Hay tinigo' ya han pitun anghel an dida nadan mangipiyalih nadan
ma'udin pitun nat'onat'on an punligatan di tataguh tun luta. Ta danaey ma'udin
pangipatigan Apu Dios hinan nunhigla an bungotna.
2 Ya tinigo' bo han dammudammunan ay baybay an mundiggang di tigona ya
mundalang. Ya tinigo' nadan tatagun nangabak hinan animal an dida nadan
agge nundayaw hinan niyamman ing'ingoh diyen animal ya aggeda numpamalkah
nan lumilun di ngadana. Ya napnapongdah harp an indat Apu Dios i dida an
timma'dogdah pingngit diyen ay baybay.
3 Ya ikankantada din kantan Moses an baal Apu Dios ya nan kantan nan ma'alih
Kalnero an alyonday,
He''a Apu Dios an ongal di abalinana ya nunhiglan nakaskasda'aw nadan at'atom te
nipto' an namin di pangatmu ya he"ay nahamad an Ap'apu hi ingga'inggana.
4 Ot undan nganne ihyay adi tumakut ya adi mundayaw i he''a an Ap'apu an he''a ya
ammuna han ma"id ha adi maphod hi a'atna?
Ta umaliday atagutaguh tun luta ta dayawon da'a an gapuh nadan maphod an
pangatmu.

Nadan Anghel An Mangdat Hi Pitun Punligatan

5 Hidin nagibbuh diye ya anakkaya an nibughul nan kuwartun Apu Dios hidih nan
Temploh ad abunyan.
6 Ya himmawwangdahdi nadan pitun anghel an dadiye nadan mangipiyalih pitun
nat'onat'on an punligatan di tataguh tun luta an nunlubungdah pulaw an humili ya
wadaday nun'abalitu'an an nun'ibalangag hi palagpagda.
7 Ya nan ohah nadan opat an matagu di nangipiyappong i didah nan balitu' an
duyun nun'apnuh nan bungot nan wadawada an Dios.
8 Ya napnu nan Templo hi ahuk an hidiyey pangimatunan hinan anabaktun Apu
Dios ya nan ongal an abalinana. Ya ma''id ha mabalin hi e hunggop hidi ta ingganah
on magibbuh nan pitun nat'onat'on an punligatan an ipiyalin dadiyen pitun anghel.

16

1 Indani ya dingngol'u bo han ma''adngol an hapit an nalpuh nan Templo an alyonah
nadan pitun anghel di, Eyu pun'ikuyag hidih luta nan bungot Apu Dios an nun'ittuh
nadan malukungyu.
2 Ta imme nan namangulun anghel ot ikuyagnah tun luta nan nittuh nan malukung
an inodnana. Ta an namin nadan tatagun namalkaan hinan malkan diyen animal
ya nundayaw hinan niphod an ing'ingohna ya pamaag ya nun'apopoghaanda i han
nunhiglay dogohna ya alulugnin di tigona.
3 Ya imme nan mi'adwan anghel ot ikuyagnah nan baybay nan nittuh nan malukung
an inodnana ta numbalin nan liting hi ay dolong di nate ta nun'a'aten namin nan
wadahdi.
4 Ya imme damdama nan mi'atlun anghel ot ikuyagna nan nittuh nan inodnanan
malukung hinadan potto' di wa''el ya hinadan udum an alpuwan di liting an umat
hinadan obob. Ya pamaag bo ya numbalin hi dalan namin nadan liting i dadiye.
5 Ya dingngol'un munhapit nan anghel an mumpapto' hinadan liting an alyonay,
He''a Apu Dios ya nahamad di a'atmu ya nanongnan wadawada'a ya nipto' di inatmun
nundusah nadan tatagu.
6 Impa'inummu i dida nadan dala ta imballohmuy eda namatapatayan hinadan
tatagum ya hinadan propetam.
7 Indani ya dingngol'u bo han hapit an nalpuh nan punggobhan hi mi'nong i Apu
Dios an alyonay, He''a nan Dios an ongal di abalinana ya nipto' di inatmu an nundusah
tatagu.
8 Ya nan mi'apat an anghel ya ingkuyagna nan nittuh nan malukung an inodnana
hinan algo ta nunhiglan umatung nan potang.
9 Ta hidin mun'a'atungan nadan tatagu ya pun'idutandah Apu Dios an nangiyabulut
i dadiyen punligatanda an ma''id ha alyon hi muntutuyudah nadan ina'inatda an
pumbahulan i Apu Dios ta wan hiyay dayawonda.
10 Ya ingkuyag nan mi'aliman anghel nan nittuh nan inodnanan malukung hi potto'
nan pumpapto'an diyen animal. Ya himmilong hidiyen boble. Ya pun'itib nadan
tataguy bobada te nunhiglay hakit nadan poghada.
11 Ya namaman pun'idutandah Apu Dios an wah ad abunyan an gapu i dadiyen
holholtaponda. Mu ma''id damdama ha alyon hi muntutuyudah nadan adi maphod
an ina'inatda.
12 Ya ingkuyag damdaman nan mi'anom an anghel nan nittuh nan malukungna
hinan damunan wa''el an nungngadan hi Euprates ya na'ibagan natdu' ta mabalin an
pangi'wan nadan patul an malpuh nangappit hi tuluwan di algo an e mi'gubat.
13 Ya tinigo' bo han tulu an adi maphod an espiritu an ay bakbak di tigoda. Ya
hanan oha ya nalpuh to'on nan ay dragon ya nan oha ya nalpuh to'on nan animal ya
nan oha ya nalpuh to'on nan munlayah an propeta.

14 Ya dadiyen tulun espiritu ya dadiye nadan dimunyu an abalinandan mangat hi
nakaskasda'aw. Ta eda ihaphapitan nadan patul hi abobboble ta munhahayyupdan
namin ta gubatondah Apu Dios. Ya i diyen eda pangubatan i Apu Dios ya hidiye
tuwali nan gintudna an pangipatiganah nan ongal an abalinana.
15 Mu alyon Jesu Kristu di, Nomnomnomonyu an hitun pumbangngada' ya umat hi
umaliyan di mangako. Ot hanadan tatagun paddungnay adi malmallo' ta nanongnan
nundadaandah umaliya' ya mipa'amlongda.
16 Ya hanada'en tulun adi maphod an espiritu ya inamungda nadan apatupatul
hitun luta hinan alyonday hi ad Armageddon hinan hapit di Hebrew.
17 Ya ingkuyag damdaman nan mi'apitun anghel nan nittuh nan malukungna. Ya
wada han ma''adngol an hapit nan Ap'apu hinan Templo an alyonay, Nagibbuh mo.
18 Ya mungkikilat ya mungkikidul. Ya immalyog i han ma''id ha nipadpaddunganan
alyog hinadan nalana''uh an alyog.
19 Ta nuntulu nan nundongol an boble an ad Babilon ot madadag. Te agge liningling
Apu Dios nadan nunhiglan adi maphod an ina'inat nadan i Babilon ta hiya nan diday
pangipatiganah nan nunhiglan bungotna. Mu atbohdi an nun'adadag an namin di
bobleh tun luta.
20 Ta an namin nadan luta an nun'ali''ub hi baybay ya ma'umahda. Ya ta'on on
nadan billid ya nama''idda.
21 Ya wadada boy o''ongal an dalallun umeh napat ta limay (45) kiluy damot
di hinohha an mun'a'agah ta mun'iknah nadan tatagu. Ta namamay bungotda ta
pun'idutandah Apu Dios an gapu i diyen atatakut an punligatanda.

17

Hay Ni'aligan Nan Babain Mumpabpabbayad hi Adolna

1 Ya immalih awada' di oha i dadiyen pitun anghel ot alyonan ha''on di, Ma'a
ta ipatigo' i he''a nan a'at di pundusan Apu Dios hinan boble an nipaddung hinan
babain mumpabpabbayad hi adolnah linala'i an um'umbun hinan nihaggon hi dakol
an wangwang.
2 Te paddungnay inilo'nay apatupatul hi abobboble. Ya binutongna nadan tataguh
tun luta hinadan adi maphod an pangatna ta niddumdan hiyan mangat hinadan adi
maphod.
3 Indani ya nali'na' nan abalinan nan Espiritun Apu Dios ta inyeya' i diyen anghel
hinan agge naboblayan. Ta hidiy naniga' hinan babain nitakke i han mumbolah an
animal an pituy uluna ya himpuluy (10) ha'gudna. Ya natud'an an namin di adolnah
hapit an pungngohenan Apu Dios.
4 Ya hay inlubung diyen babai ya bayulet ya mumbolah an hidiye nan lubung di
kadangyan. Ya inhu'lubnah adolnay balitu' ya nadan udum an nun'abalol an batu ya
perlas. Ya inodnana han balitu' an basu an napnuh nagaga''ihoy a'atna ya gaga''ihon
pamalbalinah tataguh tun luta ta ilo'na dida.
5 Ya nitudo' hi uluna han naligat an ma'awatan di ibalinana. Te hay nitudo' ya
alyonay, Ha''on nan nundongol an boble an ad Babilon an paddungnay hi inan di
binabain mumpabpabbayad hi adolda ya an namin an mangmangngat hinadan adi
maphod hitun luta.
6 Ya tinigo' an nabutong hidiyen babai hinan dalan nadan tatagun Apu Dios an
impapatena an gapuh kimmuluganda i Jesu Kristu. Ta masda'awa' hi naniga' i diyen
babai.
7 Mu alyon nan anghel i ha''on di, Tanganun'a masda'aw? Agat ipa'innila' i he''ay
ni'aligan naen babai ya ta'on on nan nitakkayana an pituy uluna ya himpuluy (10)
ha'gudna.

8 Hinaen tinigom an nitakkayana ya wadah din nadne mu ma"id hi ad uwani. Mu
lo'tat bo ya bumudduh an malpuh nan adallodallom an bitu ya ahi mohpe miyeh nan
ena punholholtapan hi inggana. Mu hitun humawwangana ya ahi masda'aw nadan
tataguh panigandan hiya te hay innilada ya nate mo. Mu dadiyen masda'aw ya dida
nadan agge nitudo' di ngadandah nan liblun nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu
Dios hi inggana an nituttudo' tuwalih din ma"id ni' ha ohah limmun Apu Dios.
9 Ta gahin on nan na'annomnoman an tagu ya ahina ma'awatan di ni'aligan dadiyen
pitun ulu. Te nan pitun uluna ya dadiye nadan pitun nabillid an inumbunan diyen
babai.
10 Ya hay oha boh ni'aligan diyen pitun ulu ya nadan pitun patul. Mu nan lima
ya nateda mo an ammuna nan mi'anom an hiya nan ap'apuh ad uwani. Ya nan
mi'apitu'e ya hiya nan ahi mumpatul i han na'omtang.
11 Ya nan animal an nate ni' ya hiyay oha i dadiyen pitun patul an ahi humawwang
ta mumbalin hi mi'awalun patul. Ta nagibbuh'ey pumpatulana ya miyeh nan ena
punholholtapan.
12 Ya alyon bon nan anghel di, Hay ni'aligan nan himpulun (10) ha'gudna ya nan
himpulun (10) patul an agge ni' nadatngan di pumpatulanda. Mu udum hi algo ya
didan namin hinan nitakkayan nan babai di mun'ap'apu i han na'omtang.
13 Ya dadiyen himpulun (10) patul ya mun'u'unnud di punnomnomda te an naminda
ya boddangandah diyen nitakkayan nan babai.
14 Ta an naminda ya gubatondah diyen ma'alih Kalnero. Mu abakon diyen Kalnero
didan namin te hiya tuwaliy Ap'apun di an namin an a'ap'apu ya hiyay Patul
di apatupatul. Ya middumdan mangabak nadan pinto' Apu Dios hi tataguna an
nanginaynayun an nundinol i hiya.
15 Ya inalin bon nan anghel di, Nan dakol an wangwang an inumbunan diyen
babain mumpabayad hi adolnah linala'i ya dadiye nadan dakkodakkol an tinataguh
abobboble an nat'onat'on di hapitda.
16 Mu lo'tat ya an namin dadiyen himpulun (10) ha'gud ya nan ud ha'gud i dida
ya ahiwawandah diyen babai ta hiya nan pun'aladay usalna ta mabolladan ya
nun'a'anday lamohna ya ahida gobhon nadan mabati.
17 Hi Apu Dios di mangipanomnom i diyen atonda ta ma'at nan ninomnomna
tuwalin ma'at an hay eda pangiyukodan hi an namin an abalinandah nan nitakkayan
diyen babai ta hiyay mun'ap'apu ta inggana hi mipa'annung nan imbagan Apu Dios.
18 Ya hana'en babain tinigom ya hiyay nipa"elan nimpen nan nundongol an boble
an awadan nan mun'ap'apuh nadan patul hi abobbobleh tun luta.

18

Hay Nadadagan Nan Bobleh Ad Babilon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan an matigon nabaktuy
niyatana te nunhiglay binangna ta hinitalanan namin tun luta.
2 Ya inlotnan himmapit an alyonay, Ma"id mahdi te nadadag nan nundongol an
bobleh ad Babilon ta numbalin moh nunhituwan di didimunyu ya nadan adi maphod
an espiritu ya nadan hamutin mangan hi nate.
3 Manu'eh nadadag hidiyen boble ya nadan nunhituhdiy nangitudtuduh nadan
adi maphod an pangat hi atagutagu ta umatdan dida. Ya na'na'yat di apatupatul
hinadan adi maphod an ina'inat nadan tinatagu i diyen boble. Ya atbohdih nadan
mumpunggattang an kimmadangyanda an gapuh eda nungganattangan i diyen boble
hi nat'onat'on an gina'u ya nadan gaga"ihon pun'amlongan nadan tataguhdi.

17:14 17:14 Psalm 136:3

4 Ya indani ya dingngol'u han hapit an nalpuh ad abunyan an alyonay, Da'yun
tatagu' i naen boble ya umaan ayuhna ta adi ayu mi'mi'yat hinadan ato'atondan
pumbahulan i ha"on an Dios ta adi ayu middum an madusa.
5 Te nan pumbahbahulanda ya ay limmatug ta ay mitu'dul hi ad lagud ta hiya nan
nundadaana' an mundusa i dida.
6 Ya dubliyo' di pundusa' i dida an gapuh nadan ina'inatdah ibbadan tagu.
7 Ta nunhiglay holholtaponda te nunhiglan munlattuwagda an gapu ta kakadan-
gyanda. Te hay punnomnomda ya alyonday, Da'miy ap'apu an adi ami umat hinan
nabalun babai an umukayungan ot innilami an adimi patnaon an umukayungan.

8 Ta hiya nan udum hi algo ya mundidihhan di dumatong hi punligatanda an umat
hi bitil ya dogoh ya ate ya apuy an munggohob i dida te ha"on an Dios ya dusao' dida
hinan ongal an abalina'.
9 Ta hanadan ap'apu hi abobboble an na'na'yat hinadan adi maphod an ato'aton
nadan tatagu i diyen boble ya umukayunganda ya kumogakogada hi panigandah
nan ahuk diyen boblen mun'apu'ulan.
10 Mu adida e mihaggon te tumakutdah eda ilagatan. Ta alyonday, Nunhigla mahan
hidiyen na'at hi ad Babilon. Ayayyukah diyen kadangyan ya nundongol an boble an
nadadag i han ohay olas.

11 Ya ta'on on hanadan mumpungkumilhuh abobboble ya kumgada ya umukayun-
ganda te ma''id moh diyen boblen eda pangigattangan hinadan igattangda
12 an umat hinadan balitu' ya silber ya perlas ya nadan udum an nun'abalol an batu
ya nadan linen ya nadan udum an luput ya nadan mun'aphod an kayiw an ma'alih
sitron ya nadan ma'alah nan ba'git di elepante* ya nadan udum an umat hi gombang
ya gumo' ya nadan marbol
13 ya nadan middum hi tinapay an sinamon ya nadan middum hi ihda ya nan
insenso ya nadan nun'anginan lana an mira ya frankinsens ya bayah ya mantekan
di olibo ya napinun alina ya wit ya nadan baka ya kalnero ya kabayu ya kalesa ya
nadan tinatagun eda ihbut.
14 Ta hay ibagan mon dadiyen mumpungkumilhu i diyen boble ya alyonday,
Nama"id mahan mon namin nadan mun'a'omnawan an wada i diyen boble an
kinadangyanda ya nadan udum an mun'a'aphod an wahdi i diyen boble.

15 Ta dadiyen kimmadangyan an mumpungkumilhu i diyen boble ya
mun'ibata''anda te tumakutdah eda ilagatan. Ta kumogakogada ya umukayunganda
an alyonday,
16 Nunhigla mahan hidiyen na'at. Ayayyukah diyen nundongol an boble an awadan
di dakol an linen ya nadan udum an luput an bayulet di kololna ya balitu' ya perlas
ya nadan udum an nun'abalol an batu.
17 Mu pamaag nee ya nadadag an namin dadiyen kinadangyana i han ohay olas.

Ta hanada'en mumpuntamuh nan papol an umannehdi ya nadan ilugalugandan
tatagu ya nadan udum an hinan baybay di pangalandah itanudda ya bimmata''anda
ta mangmangmangondah diyen na'at.
18 Ta hidin mangmangmangonday ahuk diyen mun'apu'ulan an boble ya
pun'itkukdan alyonday, Ma''id ha udum hi boble i ha umat i diyey nundongolana.

19 Ya pun'ihabuwagdah uluday hupu' ta pangipatigoda an umukayunganda an
alyonday, Nunhigla mahan hidiyen na'at i diyen boble an ohay olas ya nadadag di
kinadangyana. Yaden hiya peman di nangipakadangyan i dita'un waday papolna an
umannen e mungkumilhuhdi.

---

* **18:12 18:12** Nan ba'git di elepante ya dakol di mabalin hi iphodda an mapmaphod di tigona.

20 Mu da'yun wah ad abunyan ya ta'on on da'yun tatagun Apu Dios ya da'yun propeta ya apostoles ya mun'am'amlong ayu hi nangiballohan Apu Dios hinadan adi maphod an ina'inatdan da'yu.
21 Indani ya wada han ma'abbikah an anghel an intaggena han ongnga'ongngal an batu ot ibkahnah nan baybay ot alyonay, Athituy ma'at hinan nundongol an boble an ad Babilon ta madadag ta ma"id mo ha uggan matigo i diyen boble.
22 Ta ma"id mo ha uggan madngol hi mipagangoh an harp ya ungngiyung ya trampeta. Ya mama"id mo nadan tatagun manganapyah igattangda ya ma"id mo nadan ahigagangoh an punggilingan hidi.
23 Ya ma"id mo nadan ahibibinang an hilaw hinan mahdom ya ta'on on hanadan pun'am'amlongan di tatagun umat hi kasal. Ta hidiyey dusan diyen boble an gapuh nan punlattuwaganda te nadan munggattang hidi ya manu te kakaddangyanda mu hina'uha'ulday atagutaguh abobboble.
24 Ya nadan bimmoblehdiy namatepateh nadan tatagun Apu Dios ya nadan propeta. Ya ta'on on hanadan udum an tatagu an namaaggon pinateda.

19

Hay Pangipabaktuwandan Apu Dios

1 Hidin nagibbuh hidiye ya dingngol'uy dakol an ahihahapit hi ad abunyan an alyonday, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios te hiya ya na'abbaktu ya ongal di abalinana ya hiyay alpuwan di pi'taguwan hi munnananong
2 te nipto' di nangatna an dinusana dadiyen tatagu an nangitudtuduh adi maphod ta nangiyunnudan di atagutaguh tun luta. Ya imballohna nadan ina'inatdah nadan baalna an pinatepateda dida.
3 Ya alyonda bo di, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hinaen boble ya napu'ulan ta minaynayun an umahu'ahuk hi inggana.
4 Ya hanada'en baintit opat (24) an a'ap'apu ya nadan opat an ma'alih matagu ya nundu"unda ta dayawondah Apu Dios an inumbun hinan trono an alyonday, Immannung peman. Madayaw hi Apu Dios.
5 Ya dingngol'u han munhapit hinan way trono an alyonay, An namin ayun baal Apu Dios ya da'yun namin an hiyay takutanyuh un'unudonyu an ta'on on nganney niyatanyu ya maphod on hi Apu Dios di dayawonyu.
6 Ya wada boy dingngol'un hapit di dakkodakkol an tatagu an umat hinan mun'ungak an liting ya umat boh nan kikinduulna an kidul an alyonday, Haleluya! Madayaw hi Apu Dios. Te hiya an ongal di abalinana an Dios an ma"id ha nipaddungan di abalinana di mun'ap'apuh an naminamin.
7 Ot hanat mun'am'amlong ta'un namin ya hiyay dayawon ta'u te ad uwani ya nadatngan nan pungkasalan nan ma'alih Kalnero. Te nan ikasalna ya nundadaan
8 an nunlubung hinan linen an humiliy alubungna an nidat i hiya. Hay ibalinan naen lubungna ya nadan niyunnudan hinan pinhod Apu Dios an ina'inat nadan tataguna.
9 Ya alyon bon nan anghel i ha"on di, Itudo'muh tuwen hapit Apu Dios an alyonay, Mipa'amlong nadan tatagun na'ayagan an e mi"an hinan pungkasalan nan ma'alih Kalnero.
10 Ya ona inalih diye ot inayun'un munlu'bub hi hinangngabna ta dayawo' mu alyonay, Anakkaya! Adiya' dayawon i he"a. Hi Apu Dios di dayawom. Te ha"on ya ona' ba'baalon i hiya ya abuh an umata' i da'yuh nadan ibbam an mangun'unud hinan impa'innilan Jesus i dida an hidiyey nangipahlu i da'yu an e nuntudtudu.
11 Indani ya tinigo' an nibughul hi ad abunyan ya anakkaya han pulaw an kabayu. Ya waday nitakke i hiya an hay ngadana ya hi Madinolan ya hay mi'adwah ngadana

ya hi Immannung. Te nipto' di pangipanuhnah tatagu ya hiyay e mangubat hinadan
adi maphod.
12 Hay matana ya umat hinan mundalang an apuy ya dakol di koronah uluna. Ya
nitudo' di ngadanah nan koronana mu ma''id ha nanginnilah ibalinan dadiyen nitudo'
an hiya ya abuh di nanginnila.
13 Ya hay ohah ngadana ya hi Hapit Apu Dios. Ya nalmoh hi dala nan inlubungna.
14 Ya dakolday tindaluh ad abunyan an nitnud i hiya an numpunlubungdah malinis
ya pulaw an linen. Ya ta'on on nadan kabayun nitakkayanda ya pulawdan namin.
15 Ya hidiyen nitakken mangipangpangulun dida ya wada han ma'taddom an
hinalung an nalpuh to'ona ta hidiyey pangabakna hinadan tataguh abobboble. Ta
hiya ya abuh di mun'ap'apu an ma''id ha mabalin hi mangaan i hiya i diyen
sa'adna. Ya hay atonan mundusah tatagu ya ayna kopalon dida an gapuh bungot
nan na'abbaktun Dios.
16 Ya nitudo' hinan lubungna ya hinan ulpuna di, Patul di apatupatul ya Ap'apun
di an namin an ap'apu.

Hay Na'abakan Nan Animal

17 Indani ya tinigo' han anghel an e timma'dog hinan algo. Ya inlotnan himmapit
hinadan ahitatayyapan an hamuti an alyonay, Umali ayun naminamin te tayyahtuy
indat Apu Dios hi anonyu.
18 Ta pun'a'anyu nadan nun'a'aten patul hinan luta ya nadan opisyal di titindalu ya
nadan udum an nun'abaktun tatagu ya ta'on on nadan nun'a'aten kabayu ya nadan
nun'itakken dida ya an namin nadan nun'a'aten tatagun himbut onu bokon ya waday
abalinanda onu nun'awotwot.
19 Ya tinigo' boh diyen animal ya nadan patul hitun luta ya nadan tindaluda an
na'amungdan namin ta eda gubaton nan nuntakkeh kabayu ya nadan nitnud i hiyan
titindaluna.
20 Mu indani ya na'abak hidiyen animal ta tiniliwda didan duwah nan munlayah an
propeta ot itopalda didah nan dammudammunan dumaladalang an asidu. Hidiyen
munlayah an propeta ya hiya nan nanganangat hi nakaskasda'aw an gapuh abalinan
diyen animal. Ta hidiyey naha'ulan nadan numpamalkah nan malkan diyen animal
ya nundayaw hinan niyamma an padpaddungna.
21 Ya nadan tindalun nun'ibbana ya numpaten nan nungkabayu an hay namatenan
dida ya nan hinalung an malpuh to'ona. Ot ma'amung nadan dakol an hamuti ot
pun'a'anday lamoh dadiyen nun'a'ate.

20

Hay Na'at I Diyen Hinlibuy Tawon

1 Indani ya tinigo' bo han ohan anghel an nalpuh ad abunyan an inodnana han ay
bangkiling ya nan aladdun nan adallodallom an bitu.
2 Ya dimpapna nan dragon an hidiye din ulog hidin nadne an hiya nan diyablu onu
hi Satanas ot bangkilingana ta nibalud hi hinlibuy (1,000) tawon
3 an bingkahnah nan adallodallom an bitu ot kalubona ot aladduwona ta ma''id
mo ha atonan e munha'ul hinadan tataguh tun luta. Ta naluh'e nan hinlibuy (1,000)
tawon ya ahi mohpe milubus mu adi madney ilubusana.
4 Ya wadada boy tinigo' an trono ya nadan inumbun hidi ya diday nangiyukodan
Apu Dios an mun'ap'apuh nadan tatagu an dadiye nadan napatepate an gapuh
nangita'dogandan Jesu Kristu ya nan hapit Apu Dios. Dida nan agge nundayaw i
diyen animal ya nan niyamman ing'ingohna ta hiya nan agge nimalkah uluda onu

19:13 19:13 John 1:1

hay ta'leda nan malkana. Ya an naminda ya namahuwanda ta mi'taguda i Kristu ta
diday pun'ibbanan mun'ap'apuh tun lutah hinlibuy (1,000) tawon
5 an dida nan mamangulun mamahuwan. Mu nadan udum an numpun'ate ya adida
ni' mamahuwan ta ingganah magibbuh hidiyen hinlibuy (1,000) tawon.
6 Ta dadiyen mamangulun mamahuwan ya mun'am'amlongda te adida mo mihi"an
i Apu Dios ta adida hiktaman nan mi'adwan ate an hidiye nan e ihiwwayan i Apu
Dios. Te dida moy mumbalin hi padin munhilbin Apu Dios ya hi Jesu Kristu. Ya
atbohdin diday ibban Jesu Kristu an mun'ap'apu hi hinlibuy (1,000) tawon.
7 Ta nagibbuh'e nan hinlibuy (1,000) tawon ya milubus mohpeh Satanas
8 ta ena bo ha'ulon nadan tataguh abobbobleh tun luta an dadiye nadan ma'alih
Gog ya Magog. Ta amungona dida ta eda mi'gubat. Ta dakkodakkolda an umatdah
dinakol di panag hinan pingngit di baybay.
9 Ta nakakda ot eda li"ubon nan boble an pohpohdon Apu Dios an awadan nadan
tataguna. Mu hidin lini"ubda ya mun'a'agah di apuy an nalpuh ad abunyan ta
nun'a'aghobda.
10 Mu hi Satanas an nunha'ul i dida ya ibkadah nan dammudammunan mundal-
dallang an asidu ta e middum hinan animal ya nan munlayah an propeta ta hidiy
punholholtapandah inggana.

Hay E Ahumalyaan Nadan Tatagu

11 Indani ya tinigo' bo han ongal an mapmaphod an pulaw an trono ya nan inumbun
hidi. Ya nama"id tun luta ya ad lagud.
12 Ya tinigo' nadan nun'a'ate an waday abalinanda ya ta'on on nadan nun'awotwot
an wahdidah hinangngab nan Ap'apu. Ya tinigo' an wadaday liblu an inukabda an
hanan oha ya hidiyey nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana. Ya
hanada'en udum ya hidiy nitud'an di ngadan nadan agge kimmulug i Apu Dios ya
nadan ina'inatda. Ta miyunnudan hinadan nitudo' i dadiyen liblu di punhumalyana
ya pundusanah tatagu.
13 Ta an namin nadan adi mi'tagu i Apu Dios an ta'on on idanay awadan di
linnawada ya madusada an miyunnudan nimpeh nadan ina'inatdah tun luta.
14 Ta mapogpog moy ate ya ta'on on nan umayan ni' di nun'a'ate te bokahonda
didah nan dammudammunan dumaladalang an apuy an asidu an hidiye nan ma'alih
pidwan di atayan.
15 Ta athidiy ma'at hinadan tatagun ma"id ha nitudo' hi ngadandah nan liblu an
nitud'an di ngadan nadan mi'tagu i Apu Dios hi inggana.

21

Nan Balun Boble

1 Indani ya tinigo' han balun luta ya han balun ad lagud. Te nama''idda mo din
namangulun luta ya ad lagud ya ma"id mo ha baybay.
2 Ya tinigo' bo han ma''ap'aphod an boble an niyappit i Apu Dios an hidiye
nan ma'alih balun ad Jerusalem an bimmaba an nalpuh ad abunyan. Ya matigon
inip'iphod Apu Dios hidiyen boble ta umat hinan babain mungkasal an nipniphod an
nalubungan.
3 Ya dingngol'u han ma''adngol an hapit an nalpuh nan trono an alyonay,
Nomnomnomonyu an mi'hitu moh Apu Dios hinadan tataguna ta nanongnan
wadawada i dida. Ya hiya ya abuh di dayawonda.
4 Ya ma''id mo ha lumuwa ya mate ya umukayungan hidi. Ya ma''id mo ha
mundogoh hidi te pinogpog mon Apu Dios an namin di punligatan di tatagu.

21:1 21:1 Isaiah 65:17; 66:22; 2 Peter 3:13

5 Ya himmapit bo nan inumbun hinan trono ya alyonay, Nomnomnomonyu an
impabalu' di an naminamin. Ya alyonan ha''on di, Itudo'mu danaen inali' te ma"id
ha bahhonan ma'at danae.
6 Ya alyona bon ha''on di, An namin danae ya ma'at. Te ha''on di ukod hi an namin
an nihipun hidin hopapna ta inggana te ha"on di ma'alih Alfa ya Omega. Ta nadan
na'uwoh ya mabalin an uminumdah nan ma"id ha bayadnan liting an mangdat hi
itaguwan hi inggana.
7 Ot inayuna bon alyon di, Nadan manginaynayun hi pangulugda an ta'on on
nganney ma'at i dida ya ha''on di mangipapto' i dida te diday imbilang'uh imbabale'.
8 Mu nadan tatagun bokon ha''on di unudonda an gapuh takutda ya nadan ma"id
ha pangulugda ya nadan nagaga"ihoy ato'atonda an umat hinadan pumate ya nadan
mangilo' hi bokonda ahawa ya nadan mumbuyun ya nadan mundayaw hinadan
udum an dios ya nadan munlayah ya hay umayanda ya nan dammudammunan
dumaladalang an asidu an hidiye nan pidwan di atayan.
9 Indani ya immalih awada' nan ohah nadan pitun anghel an hiya din nangdon hi
malukung an napnuh ligat ot alyonan ha"on di, Ma'at tigom nan babain ikasal nan
ma'alih Kalnero.
10 Ya gapuh nan ongal an abalinan nan Espiritun Apu Dios ya inyeya' hinan uhhun
han na'taggen billid. Ot ipatigonan ha''on hi ad Jerusalem an hidiye nan boblen
niyappit i Apu Dios an mun'ul'ullen mungkohop an nalpuh ad abunyan.
11 Ya nunhiglan humili an gapuh anabaktun Apu Dios an umat hinan jasper ya ay
kristal an mundiggang.
12 Ya na'aladan hi na'taggen binattun alad di nunlini"odan diyen boble. Ya himpulut
duway (12) geytna. Ya an namin dadiyen geyt ya wahdiy anghel an mungguwalya.
Ya nipong bon nitudo' i dadiyen geyt di ngadan nadan himpulut duwan (12) holag
Israel.
13 Dadiyen geyt ya tuluy wah nangappit hi tuluwan di algo ya tulu boh nangappit
hi alimuhan di algo ya tuluy wah nangappit hi muyyadna ya tulu boy wah nangappit
hi huddo'na.
14 Nan binattun aladna ya nipabun hi himpulut duwan (12) batu an nipnipong bon
nitudo' hidiy ngadan nadan himpulut duwan (12) apostoles nan ma'alih Kalnero.
15 Ya nan anghel an ni'hapit i ha''on ya inodnana han balitu' an hu"ud an punlukud
ta punlukudna i diyen boble ya nan binattun aladna ya nadan geytna.
16 Ya hidiyen boble ya numpapaddung di dinukkena ya binillogna ya ta'on on hay
tinagena. Te lingkud nan anghel ya numpapaddung an hindudway libu ta han opat
di gahut (2,400) di kilumitluy dinukkena ya binillogna ya tinagena.
17 Ya hay tinagen diyen alad ya duway gahut ta himpulut onom (216) di umpi. Ya
hay nunlukud diyen anghel ya umat damdamah nan punlukud ta'un tatagu.
18 Hay niyamma i diyen alad ya nan jasper. Ya nadan bale i diyen boble ya balitu'
di nun'iphod ta nunhiglan humili.
19 Ya hay nipabunan nadan binattun aladna ya nadan nun'abalol an batu. Ya hay
ngadan nan namangulun nipabunana ya nan jasper ya nan mi'adwa ya nan sapira
ya nan mi'atlu ya nan kalsedoni ya nan mi'apat ya nan emerald
20 ya nan mi'alima ya nan oniks ya nan mi'anom ya nan karnelian ya nan mi'apitu
ya nan krisolayt ya nan mi'awalu ya nan beril ya nan mi'ahiyam ya nan topas ya nan
mi'ahimpulu (10) ya nan krisopreys ya nan mi'ahimpulut oha (11) ya nan jasint ya
nan mi'ahimpulut duwa (12) ya nan ametis.
21 Ya nada'en himpulut duwan (12) geyt ya way oha i dadiyen geyt on ohan perlas
di niyamma. Ya na'en kalatan diyen boble ya balitu' di niphod ta nunhiglan humili.
22 Ya ma''id ha tinigo' hi Templo i diyen boble te hidiyen bobley awadan nan ongal
di abalinanan Dios ya nan ma'alih Kalnero.

23 Ya adi mo mahapul nan algo ya bulan hidi te nan binang Apu Dios ya hidiyen
Kalnero di mamatal i diyen boble.
24 Ya mapatalan di tataguh abobbobleh tun luta ya hanada'en patul hi abobboble
ya iyedahdi nadan kinadangyanda.
25 Ya nanongnan mibubughul nadan geyt diyen boble te nanongna mon mapatal
an ma"id ha alyon hi mahdom hidi.
26 Ya dakol di tinatagun malpuh abobboble an iyedahdi damdama nadan kinadan-
gyanda ya nadan udum an mun'aphod an usalda.
27 Mu ma''id ha umehdih nadan adi maphod di pangatda an umat hinadan
mumpunlayah ya nadan umipabain di ato'atonda. Te hay ume i diyen boble ya
ammuna nadan nitudo' di ngadandah nan liblun nan ma'alih Kalnero an nitud'an
di ngadan nadan mi'tagun Apu Dios hi inggana.

22

1 Ya tinuddun bon diyen anghel i ha''on han wangwang an awadan nan ma'alih
liting an mangdat hi itaguwan. Hidiyen wangwang an ma'paggana ta mungkilat an
ay kristal ya nalpuh nan tronon Apu Dios ya nan ma'alih Kalnero.
2 Ya nundalan hi gawwan nan kalata. Ya hidih nan numbinahhel an da'ging diyen
wangwang ya wadaday kayiw an ma'alih kayiw an mangdat hi itaguwan. Ya dadiyen
kayiw ya mumpipulut duway (12) bumungaandah nan hintawon te abulabulan
on bimmungada. Ya hanada'en tubuda ya hidiyey mangipaphod hinadan tataguh
abobboble.
3 Ya ma''id ha ohah punligatan nadan tatagu i diyen boble te hidiy pun'ap'apuwan
Apu Dios ya hidiyen Kalnero ta hiyay dayawon di an namin an baalna.
4 Te tigonda mohpey angahna ya mitudo' di ngadanah uluda.
5 Ya hi Apu Dios di mamatal nimpe i diyen boble ta hiya nan ma''id ha hilong ta adi
mo mahapul di hilaw ya algo. Ya an namin nadan tataguna ya mi'papto'dan hiyah
inggana.

Hay Pumbangngadan Jesus

6 Indani ya alyon nan anghel i ha''on di, An namin datuwen imbaga' ya umannung
an adi mibahho. Te hi Apu Dios an nannag hinan Espirituna i handidan propetana
ya hiya damdamay nannag i ha''on an anghelna. Ta wan ipa'innila' i da'yun baalna
nan agagga ya ma'at.
7 Ya himmapit hi Jesus an alyonay, Hanat donglonyu tun ibaga' te agagga mo ya
mumbangngada'. Ot mipa'amlong nan tagu an manginaynayun an mangun'unud
hinadan nibaga ituwen liblu.
8 Ha''on an hi John di nangngol ya nanigon namin i datuwen intudo''u. Ta hidin
nagibbuh an tinigo' an namin datuwe ot mundu''una' hi hinangngab nan anghel an
nangipatigon ha''on ta dayawo'.
9 Mu alyonay, Anakkaya! Adim atonhina i ha''on ta hi Apu Dios di dayawom. Te
ha''on ya ona' ba'baalon i Apu Dios an umata' i he''a ya nadan ibbam an muntudtuduh
hapit Apu Dios ya an namin nadan kumulug hinan nitudo' ituwen liblu.
10 Danaen nibagan he''a an intudo'mu ya mahapul an em ipa'in'innila ta adim
ipa'pa''e te adi madne ya mipa'annungda.
11 Ya hitun ipa'annungana ya hanada'en adi maphod di pangatda ya inaynayundah
diyen pangatda. Mu nadan nangipa'inghah nadan maphod an pangat ya dadiye
damdamay inaynayundan aton hi inggana te dida tuwaliy tatagun Apu Dios.
12 Ya inalin bon Jesus di, Agagga ya mumbangngada' ta idat'uh hinohhan da'yu nan
gunggunayu an miyunnudan hinan ina'inatyu.

13 Ha''on an ma'alih Alfa ya Omega di nangihipun hi an namin ya ha"on boy pogpog
di an namin.
14 Ot mipa'amlong nadan tatagun paddungnay halipodpodondan ilaba' di lubungda
ta nanongnan malinis. Te diday mabalin an hunggop i diyen boble ya dida boy
mabalin an e mi''an hinan bungan nan kayiw an alpuwan di itaguwan an wahdi
i diyen boble.
15 Mu nadan tatagun adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios di pangatda ya
adi mabalin hi hunggopdahdi an umat hinadan mumbuyun ya nadan mangilo' hi
bokonda ahawa ya nadan pumate ya nadan tatagun mundayaw hi udum an dios an
umat hi bulul ya nadan tatagun mumpunlayah.
16 Ya innayun Jesus an alyon di, Ha''on hi Jesus an ma'alih taloh nan mun'awiwi"it
an nalpuwa' hinan tinanud David. Ha"on di nannag hinan anghel ta impa'innilanan
da'yun kimmulug nan ahi ma'at.
17 Ya alyon nan Espiritun Apu Dios ya nan babain ahawaon* nan Kalnero di, Ma'ayu.
Ta an namin nadan na'ayagan an nangngol ituwen hapit Apu Dios ya mahapul an
ayaganda damdama nadan udum an alyonday, Ma'ayu ta middum ayu. Ya an namin
ayun na'uwoh ya umali ayu ta uminum ayuh nan liting an ma"id ha bayadna an
mangdat hi munnananong an pi'taguwan i Apu Dios.
18 Ot ha''on an hi John an nangitudo' ituwe ya padana' i da'yun mumbaha ya
mangngol hinan nipa'innila ituwen liblu ta adiyu udman. Te nan tagun mangdum
hinan nipa'innila ya dusaon Apu Dios ta ma'at i hiya nan umat hinadan punligatan
an nitudo' ituwen liblu.
19 Ya nan tagun aanonay udum hinan nipa'innila ituwen liblu ya aanon damdaman
Apu Dios di kalebbenganan mangan hinan bungan di kayiw an mangdat hi
pi'taguwan hi munnananong ya adi bo middum hinan boblen niyappit i Apu Dios
ya nadan udum an midat an nibaga ituwen liblu.
20 Ya hi Jesu Kristu an nangipa'innila i datuwen intudo"u ya alyonay, Immannung
an agagga ya mumbangngada'.
Ot alyo' di, Hinaey pohdo'. Ot maphod on agagga ya umali'a Apu Jesus.
21 Ot hanat minaynayun an hom'on dita'un Jesu Kristu an Ap'apu ta'u. Amen.

* **22:17 22:17** Hay ni'aligan nan babain ahawaon nan Kalnero ya nadan kimmulug i Jesu Kristu.